TOTIUS IURIS CANONICI COMPENDIUM, SIUE, BREUIS SUMMA IN QUINQUE LIBROS DECRETALIUM SACRI...

Jan Honorius : van Axel de Seny

TOTIVS IVRIS CANONICI COMPENDIVM,

Siue,

BREVIS SVMMA IN QVINQVE LIBROS

DECRETALIVM

SACRI CONCILII TRIDENTINI DECRETIS ACCOMMODATA: IN QVA

IVRIS CANONICI PRIMÆ INSTITVTIONES, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur.

Auctore

IOANNE HONORIO VAN AXEL DE SENY,

VLTRAIECTENSI, CIVE ET

Aduocato Romano.

EDITIO TERTIA CORRECTIOR.

Accedunt Concordata & Constitutiones Nationis Germaniæ cum Sancta Sede Apostolica.

PERMISSV SVPERIORVM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Apud IOANNEM ANTONIVM KINCHIVM.

ANNO M. DC. LVI.

Cum priuilegio S.C.Maj.

INDEX

RVBRICARVM DECRETALIVM, SEV TITVLORVM, in his quinque Decretalium Libris contentorum, ordine Alphabetico congestus.

Magi-

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

BENEVOLE LECTOR.

LAboriosum , imò difficillimum est conscribere Summam Iuris Canonici conformem decretis Sacri Concilij Tridentini, & adaptatam Imperialibus institutionibus,in qua necesse est breuiter & decisiuè plurima deduci,explicari,& Canonum,Legum,Glossarum ac Doctorum receptorum auctoritate communiri Textus Concilij Tridentini allegari possunt,sed prohibita sunt Glossæ omnes & interpretationes edicto S.æ mem.æ Pij Papæ IV.publicato,septimo Calend. Febr.1563.cui obtemperaui.Si quid in hac Summa negligentius scriptum,vel minus sufficienter comprobatum iudicaueris,tua emendet industria,ego Correctioni Sacrosanctæ Matris Romanæ Ecclesiæ & cuiuslibet rectius sentientis,lubens & humiliter me submitto.

Hoc imprimis scire te volo,beneuole Lector,Opusculum hoc ijs præcipue elaboratum esse,qui Imperialium Institutionum elementa iam degustarunt: quæ hic inculcare vt prolixum, ita nimis tædiosum futurum fuerit. Decretalium *Summas ita persecutus sum,vt ad S.Concilij Tridentini Decreta,tamquam Cynosuram semper respexerim. Quanto vero labore ea res mihi constiterit, optime mihi ipse sum conscius: sed & æquum Lectorem id ex ipsa lectione deprehensurum confido. Tu qualiquali hoc labore nostro fruere,& Vale.Romæ* 23.*Maij* 1630.

APPRO-

APPROBATIO.

PErlegi Commentarium Nobilis & Clarissimi I.C. Ioannis Honorij van Axel, summa breuitate, studio, & eruditione compositum, nec in eo quod Catholicæ Religioni, bonisue moribus aduersetur inueni quicquam: ideoque perutilem omnibus vtriusque Iuris studiosis existimo, si prælo committetur. Romæ 11. Decemb. Anni Dom. 1627.

Edmundus Omalius I. C.tus

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Magistro Sacri Palatij.

Archiepiscopus Bellicastrens. Vicesg.

EGo Augustinus Barbosa V.I.D. Lusitanus, Prothonotarius Apostolicus, de mandato Reuerendissimi P. Fr. Nicolai Rodulfij Sacri Apostolici Palatij Magistri, summâ qua potui diligentia, perlegi hanc Summam in titulos Decretalium, Clarissimi I.C.ti Ioannis Honorij van Axel, in Romana Curia Aduocati, & nibil in ea reperi, quod Fidei Catholicæ, aut bonis moribus aduersetur; ideo in communem omnium vtilitatem typis mandari posse censeo. In quorum fidem mea propria manu subscripsi, Romæ hac Die 23. Maij 1628.

Augustinus Barbosa.

Imprimatur,

Fr. Nicolaus Rodulfius Ord. Prædicatorum Sacri Apostolici Palatij Magister.

APPROBATIO.

COmpendium Iuris Canonici, auctore Ioanne Honorio van Axel de Seny, cùm nihil quod Fidei Catholicæ, aut bonis aduersetur moribus contineat, typis vtilissimè vulgandum censemus. Signatum Coloniæ, die decima nona Augusti, Anno 1656.

Georgius Paulus Strauius Episcopus Ioppensis, Suffraganeus Coloniensis & Librorum Censor Ordinarius.

INDEX

INDEX

RERUM ET VERBORUM LOCUPLETISSIMUS, QUÆ IN HAC AD QUINQUE DECRETALIUM LIBROS Summa sparsim continentur.

Prior numerus Librum, alter ejusdem Titulum, tertius numerum Marginalem denotat.

A.

C.

Con-

E.

Concilio Trident. Canonicis quid proponere possit; ibid. num. 17. an religionem intrare possit, 3.31. num. 37. quid juris in Prælatis inferioribus, ibid. num. seq. non potest dispensare contra fundationem Iurispatronatus, sine consensu Patroni, 3.38. num. 32. remittit jura Episcopalia, concedit Ecclesiis piis locis, 3.39. nu. 3. & cætera quæ facere possit, ib. quando super matrimonialis pensare possit, 4.14. num. 17. est judex matrimonij, & quando, 4.17. num. 15. an possit aliquam Ecclesiam suæ Diocœsis à jurisdictione Episcopali eximere, 5.33. num. 55. contra subditum qui se exemptum prætendit, quid facere possit, 5.33. num. 58. an in Ecclesias vel Clericos alienæ Diocœsis jus Episcopale præscribere possit, 5.33 num 59. Episcopi & superiores Sacramenta ordinis jejuni conferunt, 1.16. num. 2. Episcopi alienos Clericos absque superioris licentia, aut laicum alterius Diocœsis in Clericum ordinare præsumentis pœna, 1.22. num. 8. Episcopi & his superiores quibus causis à suis Ecclesiis abesse possint, 3.4. num. 6. non residentium pœnæ, ibid. num. 7. Episcopi ordinantis indignum pœna, 1.12. num. final. Servum, 1.21. num. 10. Ejus consensu permutatio fieri potest, 3.19. num. 10. Episcopo qui casus reservati enumerantur, 5.38. nu. 32. Episcopos & exemptos Prælatos quis transferat, & quis inferiores 1.7 num. 2.

Episcopatuum & superiorum dignitatum resignationes ac beneficiorum exemptorum ubi & quomodo fiant, 1.9. num. 9.

Equites & hospitalarij sancti Ioannis Hierosolymitani, an sint Religiosi, 3.31. num. 9.

Eremitæ cui subsint, & quorum gaudeant privilegiis, 3.31. num. 11.

Error juris quando prosit vel noceat, 2.18. num. final. communis quid operetur, 3.42. num. 3. & quando fallat, ibid. num. final.

Exactiones & Talias qui imponere possint vel non, 3.39. num. 11.

Examinatio Clericorum examinandorum cui incumbat, 1.23. n. 8.

Exceptio spoliationis infra quod tempus probanda, 2.10. num. 5. multis casibus excluditur, ibid. num. 6. & seq. quid operetur, 2.26. num. 19. perpetua, an agendo in judicio deduci possit, 2.2. num. 32. illegitimitatis qualis sit, 5.1. num. 3. de crimine sæpius excipitur, & quid considerandum, ibid. num. 86. Exceptiones, earumque qualitates & effectus vide passim, 2.25.

Excommunicatio quid sit, 5.39. num. 2. qualiter fiat, & de aliis pluribus, earumque sententiis, vide passim dict. tit. 39. Excommunicatio quotuplex sit, qui excommunicent, & de ejus qualitatib. & effectibus, 5.27

Executiones quando tertius impedire possit, 2.27. num. 60. & quanam exceptiones opponantur, ibid. num. 61. Executores omnes sunt delegati, 1.29. num. 26. & quid possint in pluribus casibus, ibid. num. 27. & seq. Executoriales decretæ, vel brachium seculare obtentum, an contra prædecessorem executioni mandari possint, &c. 2.27. num. 58. an suffragentur surrogato ad causam, ibid. n. 29

Exemptio quid sit, 5.33. nu 19. qui concedant, num. 20. & seq. quomodo acquiratur, 5.33. num. 56. & seq. Exemptus regularis extra claustra delinquens à quo sit puniendus, 5.1. num. 30 & quid de seculari exempto, ibid. num. seq. Exempti, quantumcunque gaudeant exemptione, nec non privilegiati &c. si contractus sit initus, maleficium factum, in loco non exempto quid juris, 2.2. nu. 24. Exempto quomodolibet modo coram loco ordinariis tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis conveniri & ad debitum solvendum compelli possunt, 2.2. num. 25. & 5.33. num. 42. & seq. Exempta Ecclesia duplici privilegio uti potest, 5.33. n. 54. Exemptiones sunt odiosæ, 5.33. n. 46. latissimè interpretanda, ib. n. 47.

Habi-

Inju-

Pra-

Ius

Sacra-

T.

V.

Valor

Finis Indicis Rerum & Verborum.

CONCORDATA NATIONIS GERMANICAE CUM S. SEDE APOSTOLICA INITA.

Seu

CONFIRMATIO CONCORDIÆ INITÆ INTER FEDERICUM IMPERATOREM PRINCIPESQUE GERMANIÆ, AC LEGATUM APOSTOLICUM SUPER RESERVATIONE ET COLLATIONE ECCLESIARUM ET BENEFICIORUM ECCLESIASTICORUM.

Et

APPROBATIO CONSTITUTIONIS EUGENII PAPÆ IV. IN HIS, QUÆ HUIUSMODI CONCORDIÆ NON ADVERSANTUR.

QUIBUS ACCESSIT CONSTITUTIO CLEMENTIS Papæ VII. Bullarij tomo 1. Et declaratio Gregorij Papæ XIII.

NICOLAUS Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Exordium

AD ſacram Petri Sedem, divinâ diſpoſitione ſublimati, ſingulis, quæ pro univerſalis eccleſiæ unione, ac pace, & tranquillitate profutura conſpicimus, Apoſtolicæ providentiæ ſollicitudine libenter intendimus, & ad felicem illorum proſecutionem & conſummationem, opem & operam impendimus efficaces.

Federicus Imperator Principesq; Germaniæ, & legatus Apoſtolicus ordinationes ſive concordata fecerunt ſuper reſervatione & collatione Eccleſiarum & beneficiorum.

§. 1. Nuper ſiquidem chariſſimus in Chriſto filius Noſter Federicus Romanorum Rex illuſtris, & nonnulli alii dilecti filii eccleſiaſtici & ſeculares Principes inclytæ nationis Germanicæ ex una, ac dilectus filius noſter Joannes ſancti Angeli Diaconus Cardinalis in partibus illis Apoſtolicæ ſedis de latere Legatus, per Nos ad dictas partes miſſus ſufficienti deſuper à Nobis, & Sede Apoſtolica auctoritate ſuffultus, ex alia partibus, Romanæ Eccleſiæ & dictæ Nationibus nominibus, pro ipſius Eccleſiæ unione, pace, & tranquillitate inter Eccleſiam & Nationem prædictam perpetuò ſolidandis & conſervandis, diverſa rationabilia & utilia ordinationes & ſtatuta à partibus ipſis hinc inde approbata, laudata, concluſa, acceptata & concordata fecerunt ac ediderunt, Nobisque humiliter ſupplicari fecerunt, ut illis pro firmiori eorum ſubſiſtentia robur Apoſtolicæ firmitatis adjicere, nec non auctoritatem potiorem & decretum interponere dignaremur.

Quæ Pont. ipſe approbat modificando c. execrabilis & c. ad regimen de Præbend. inter extravagantes communes.

§. 2. Nos itaque, qui ſtatuta, ordinationes, & concordata prædicta per nonnullos ex Venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, magnatum maturitatis, auctoritatis, & literaturæ viros diligenter examinari & diſcuti fecimus, eaque rationabilia & ſalubria tam Eccleſiæ quàm Nationi præfatæ fore comperimus; de dictorum & aliorum Venerabilium fratrum Noſtrorum prædictæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & aſſenſu, Apoſtolicâ auctoritate, & ex certa ſcientia approbamus, ratificamus, laudamus, & acceptamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, juxta modum & formam ſubſequentes. Placet nobis ſuper proviſione Eccleſiarum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcunque proviſionibus juris ſcripti reſervatione, & Execrabilis, ac Ad regimen, conſtitutionibus modificatis ut ſequitur. Ad regimen Eccleſiæ generalis, quanquam immeriti, ſupernâ diſpoſitione vocati, gerimus in Noſtris deſideriis, ut debemus, quod per noſtræ diligentiæ ſtudium, ad quarumlibet Eccleſiarum & monaſteriorum regimina, & alia beneficia eccleſiaſtica, juxta divinum beneplacitum, & Noſtræ intentionis affectum, viri aſſumantur idonei, qui præſint & proſint committendis eis eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis prælibatis. Præmiſſorum itaque conſideratione inducti, & ſuadentibus Nobis aliis rationabilibus cauſis nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum

vestigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus, & officia, nec non canonicatus, præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica, cum cura, vel sine cura, secularia, & regularia, quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueverint, seu debuerint per electionem, seu quemvis alium modum assumi, nunc apud Sedem Apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura: nec non per depositionem, vel priuationem, seu translationem per Nos, seu auctoritate Nostra factas, & in antea faciendas ubilibet: nec non ad quæ aliqui in concordia vel discordia electi sive postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa vel per eos facta renunciatio, & admissa auctoritate Nostra extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum & in antea eligendorum seu postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli aut renunciationem admitti per Nos, aut auctoritate Nostra continget apud sedem prædictam, vel alibi ubicunq;, & etiam per obitum Cardinalium eiusdem Ecclesiæ Romanæ, aut officialium dictæ Sedis quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet Vicecancellarii, Camerarii, septem Notariorum Auditoris, literarum contradictarum, & apostolici palatii causarum Auditorum, Correctorum, centum & unius Scriptorum literarum Apostolicarum, & viginti quatuor Pœnitentiariæ præfatæ Sedis, & viginti quinque Abbreviatorum, nec non verorum Commensalium Nostrorum, & aliorum viginti quatuor Capellanorum Sedis eiusdem in epitaphio descriptorum) & etiam quorumcunque Legatorum, seu collectorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum, ac Thesaurariorum deputatorum, seu missorum hactenus, vel deputandorum, aut mittendorum in posterum, nunc vacantia & in anteà vacatura ubicunque dictos Legatos, vel Collectores, seu Rectores, & Thesaurarios antequam ad Romanam curiam redîerint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis, nec non quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia ultra duas dietas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea ab hac luce transire contigerit, & etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, seu recreationis, vel alia quacunque causa ad quævis loca recedentium, si eos antequam ad dictam curiam redîerint in locis ultra duas dietas ab eadem curia, ut præmittitur, non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) jam forsan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoveri, etiam nunc per obitum huiusmodi vacantia, vel in posterum vacatura. Rursus monasteria, prioratus, dignitates, personatus, decanatus, administrationes, officia, canonicatus, præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica, secularia & regularia, cum cura, vel sine cura, quæcunque,

que,

que, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueverint seu debuerint per electionem, seu quemvis alium modum assumi, quæ promoti per Nos seu auctoritate Nostra ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, & Episcopalium ecclesiarum, nec non monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc quocunque modo vacantia, aut in posterum vacatura, nec non etiam per assecutionem pacificam quorumcunque prioratuum, personatuum, officiorum, canonicatuum, præbendarum, ecclesiarum, aut beneficiorum aliorum per Nos, seu auctoritate Nostrarum literarum immediatè collatorum, seu conferendorum in posterum, præterquam si virtute gratiæ expectativæ assecutio fiet, nunc vacantia & in antea vacatura, plena super præmissis omnibus, & singulis cum fratribus Nostris collatione præhabitâ, & maturâ deliberatione secutâ, ordinationi, dispositioni, ac provisioni Nostræ, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolicâ reservamus. Decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super præmissis & quolibet eorum, per quoscunque quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Clausula irritans.

Nicol. III. const. hic habes.

§. 3. Item placet Nobis, quòd in Metropolitanis & cathedralibus etiam immediatè non subjectis ecclesiis, & monasteriis immediatè subjectis sedi Apostolicæ, fiant electiones canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur, quas etiam ad tempus Constit. fe. rec. Nicolai Papæ III. quæ incipit, Cupientes; expectabimus: & elapso dicto tempore si non præsentatæ, vel si præsentatæ, minùs canonicæ fuerint, providebimus; & si canonicæ fuerint, eas confirmabimus, nisi ex rationabili, & evidenti causa, ac de dictorum fratrum consilio, de digniori & utiliori persona duxerimus providendum; proviso quod confirmati prædicti, & per eos provisi, Metropolitanis suis, & aliis præstent debita juramenta, & alia ad quæ de jure tenentur. Et in monasteriis dictæ Sedi immediatè non subjectis, & aliis regularibus beneficiis; super quibus pro confirmatione, vel prouisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recursus, electi, seu illi, quibus providendum est, pro confirmatione & provisione huiusmodi ad curiam Romanam venire non tenebuntur: ipsaque regularia beneficia sub expectativis gratiis non cadant. Ubi autem pro monasteriis ad dictam curiam venire seu mittere consueverint, non aliter confirmabimus vel providebimus, quàm superiùs de cathedralibus ecclesiis est expressum. Et de monasteriis monialium non disponemus, nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes. De cæteris verò dignitatibus & beneficiis quibuscunque, secularibus, & regularibus vacaturis, ultra reservationes prædictas (majoribus dignitatibus post pontificales, in cathedralibus, & principalibus in collegiatis Ecclesiis exceptis; de quibus jure ordinario provideatur per illos inferiores, ad quos aliàs pertinet.)

De collatione beneficiorum vacantium in mensibus ordinariorum.

§. 4. Placet etiam Nobis, quòd per quamcunque aliam reservationem, gra-

gratiam, expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, sub quacunque verborum forma per Nos vel auctoritate Nostra factam vel faciendam, non impediamus Nos, quominùs de illis cum vacabunt de *Februarii, Aprilis, Iunii, Augusti, Octobris, & Decembris* mensibus, liberè disponatur per illos, ad quos eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinebat: reservatione, aliavé quavis dispositione auctoritate Nostra factis vel faciendis, non obstantibus quibuscunque.

De collatione beneficiorum vacantium in mensibus Sedi Apostolicæ reservatis. In hoc tamen vide declarationem Greg. XIII.

§. 5. Quotiens verò aliquo vacante beneficio in *Ianuarii, Martii, Maii, Iunii, Septembris, & Nouembris* mensibus specialiter dispositioni dictæ Sedis reservatis non apparuerint infra tres menses à die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo Apostolica auctoritate provisum fuerit, ex nunc & non anteà ordinatio collationum beneficiorum non reservatorum per alternos menses possit per dictam Nationem publicari, & omnes, qui eâ gaudere voluerint, tempus congruum habeant eam acceptandi, tunc quo ad dictam Sedem, à Kalendis Junii proximè futuris ipsa currere incipiet, & durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dictæ Nationis aliter fuerit ordinatum.

De Annatarum solutione. De quo vide Inno. 8. const. 1. Apostolicæ. cũ ibi not.

§. 6. Placet similiter Nobis, quòd circa provisionem dictæ Sedis ordinandum modus annatarum hoc modo currat. De Ecclesiis cathedralibus omnibus & monasteriis, virorum duntaxat vacantibus, & vacaturis, solvantur de fructibus primi anni à die vacationis, summæ pecuniarum in libris Cameræ apostolicæ taxatæ, quæ communia servitia nuncupantur, & si quæ excessivè taxatæ, quod provideatur specialiter, in gravitatis regionibus secundùm qualitatem, rerum, temporum, & regionum ne nimium prægraventur, ad quod petentibus dabimus commissionem in partibus, qui diligenter inquirant & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte infrà annum à die habitæ possessionis pacificæ totius vel maioris partis, solvantur, & pro alia media parte infrà annum sequentem, & si infrà annum bis vel pluries vacaverint, semel tantùm solvatur: nec debitum huiusmodi in successorem in ecclesia vel monasterio transeat. De cæteris verò dignitatibus, personatibus, officiis, & beneficiis secularibus ac regularibus quibuscunque, quæ auctoritate dictæ Sedis conferentur, vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiarum expectativarum, aut causâ permutationis) solvantur annatæ seu medii fructus juxta taxam solitam à tempore possessionis intra annum, & debitum huiusmodi, similiter in successorem in beneficio non transeat. Sed de beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de camera non excedunt, nihil solvatur: duretque hæc observantia deinceps, nisi eam similiter in futuro concilio de ipsius Nationis consensu contingat immutari.

Approbatio constitutionis Eugenii IV.

§. 7. In aliis autem, quæ per fel. rec. Eugenium Papam IV. etiam prædecessorem Nostrum pro dicta Natione usque ad tempus futuri generalis concilii permissa, concessa, indulta, & decre-

cre-

creta, ac per Nos confirmata fuerunt, in quantùm illa concordiæ præsenti non obvient, istâ vice nihil volumus esse immutatum: & per hoc, quod in concordatis huiusmodi, siue quibusvis aliis eorum occasione conficiendis literis, propter compendiosiorem descriptionem, Alamania specialiter appellatur, Natio ipsa censeri non debet à Germanica Natione distincta seu quomodolibet separata.

Fides danda transumptis. §. 8. Et præterea quia difficilè foret præsentes literas ad singula, in quibus de eis forsitan fides facienda fuerit, loca deferri, eadem Apostolica auctoritate decernimus quod ipsorum transumpto Metropolitanorum dictæ Nationis sigillo munito, tanquam præsentibus si exhiberentur literis plena fides adhibeatur, & perinde stetur, ac si dictæ præsentes literæ forent exhibitæ, vel ostensæ: & insuper quoque irritum & inane, si secùs super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter, contigerit attentari.

Clausula irritans. §. 9. Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ approbationis, ratificationis, laudationis, acceptationis, commutationis, reservationis, constitutionis, & voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo, quadringentesimo, quadragesimo septimo, Kalend. Aprilis, Pontificatus Nostri anno secundo.

ANNVLLATIO QVARVMCVNQVE dispositionum de beneficiis ecclesiasticis Sedi Apostolicæ reservatis obtentatorum, contra formam Concordatorum inter Sedem Apostolicam & Nationem Germanicam à Principibus & Prælatis quibuscunque.

Constitutio Clementis Papæ VII.

CLEMENS Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

ADMONET Nos incumbentis Nobis pastoralis officij cura, ut non solùm Nobis, sed etiam cunctorum Christi fidelium, & præsertim ecclesiasticarum personarum profectibus diligenter intenti, illorum occurramus dispendiis, & quæ in cuiusque ipsorum præjudicium sive noxam quavis etiam authoritate prodiisse comperimus, salubriter reformemus. *Exordium*

§. 1. Sanè dudum ad Nostram pervenit notitiam, qualiter nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi, ac Ecclesiarum Prælati, nonnulli etiam Principes, & Domini temporales inclitæ Nationis Germanicæ, post miserabilem urbis direptionem, collationes, & dispositiones beneficiorum ecclesiasticorum Nobis, & Sedi Apostolicæ etiam virtute CONCORDATORVM inter Sedem, & Nationem præfatas reservatorum temerè usurpare præsumpserunt, ac collationes, & dispositiones Nostras, & dictæ Sedis de illis factas admittere contempserunt, nedum in Nostrum, & ipsius Sedis vilipendium, sed etiam in jurium Nostrorum, & ejusdem Sedis, ac illorum, quibus de *Prælati & Principes usurpabant dispositiones beneficiorum contra formam Concordatorum.*

ipsis beneficiis providimus, aut in quorum favorem aliàs disposuimus, seu provideri, & disponi mandavimus graue præjudicium. Et quamuis contra præsumptores, & contemptores huiusmodi in Bulla, quæ quotannis in die Cœnæ Domini de more lecta fuit, declaraverimus, & protestati fuerimus, quòd in præmissis, & aliis quibuscunque Juribus dictæ Sedi, & Sanctæ Rom. Ecclesiæ undecunque & quomodocunque quæsitis, seu quærendis per quoscunque actus contrarios, aut quomodolibet præjudicantes, tacitos vel expressos à Nobis, vel ab eadem Sede quomodolibet factos, vel faciendos, aut quemcunque temporis fluxum, vel patientiam, vel tolerantiam Nostram Nobis aut eidem Sedi nullatenus præjudicari debere, aut quomodolibet posse; tamen sicut, non sine animi Nostri mærore, intelleximus, nonnulli ex Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, Principibus & Dominis prædictis, adhuc à præmissis desistere non curarunt, nec de præsenti curant, quinimò, quod deterius est, ne provisiones Apostolicæ admittantur, per sua mandata etiam pœnalia prohibere non verentur, in animarum suarum grave periculum, & aliorum Prælatorum ac Principum Catholicorum dictæ Nationis perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum.

Hic ideo Pontifex collationes beneficiorum fructus contra formam dictorum Concordatorum irritat, hos provisos malæ fidei possessores & ad restitutionem fructum teneri decernit.

§ 2. Nos igitur, quià dictis CONCORDATIS, quæ olim Romanæ Ecclesiæ, & dictæ Nationis hominibus pro ipsius Ecclesiæ unione, ac pace, & tranquillitate inter Ecclesiam, & Nationem prædictas perpetuò solidandis, & conservandis laudata, conclusa & accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti præsumptores, & contemptores; aut per eos in dictis beneficiis intrusi ex hujusmodi temeraria præsumptione gloriari valeant, nevé ipsi intrusi ex adulterinis eorum titulis aliquem fructum reportent, nec illis, quibus de beneficiis prædictis per Nos aut dictam Sedem seu ejus authoritate provisum titit, & in futurum providebitur, per alicujus temporis fluxum, seu aliquam patientiam, vel tolerantiam præjudicium fiat, aut factum censeatur, ex pastoralis officij debito providere volentes, ac CONCORDATIS prædictis firmiter inhærentes, Motu proprio, & ex Nostra matura deliberatione, ac certa scientia, authoritate Apostolica, de Apostolicæ potestatis plenitudine tenore præsentium declaramus prætensas collationes, & alias dispositiones de quibuscunque beneficiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, Nobis & dictæ Sedi, vt præfertur reservatis, per Archiepiscopos, Episcopos, Prælatos, ac sæculares principes & Dominos quoscunque dictæ Nationis seu ad eorum præsentationem, vel nominationem, etiam per Ordinarios ipsorum beneficiorum collatores à tempore dictæ direptionis citra contra tenorem, & formam dictorum Concordatorum quomodolibet factas, & in posterum faciendas, personis quibus aut in quarum favorem factæ sunt, aut in posterum fient, nisi sint per Nos, aut Nostra, vel dictæ Sedis authoritate approbatæ, nullum titulum, vel colorem ipsa be-

beneficia possidendi tribuisse, aut in futurum tribuere, sed, & illos pro malæ fidei possessoribus, & merè intrusis ab omnibus haberi, & censeri, ac fructus per eos ex beneficiis hujusmodi perceptos, & percipiendos, nullo unquam tempore suos facere, sed ad illorum restitutionem in utroque foro efficaciter obligatos esse, & ad illorum restitutionem, ad eorum, quorum interest, seu etiam fisci nostri instantiam, omnibus viis Juris, & remediis compelli posse, & debere, & eos nullo unquam tempore beneficio Regularum de annali, & triennali pacifico possessore gaudere potuisse aut posse.

Provisis autem à S. Sede Apostolica, juxta tenorem Concordatorum iura quæcunque reservat etiam agendi quandocunque contra intrusos.

§. 3. Illis verò, quibus eadem beneficia per Nos, aut auctoritate Nostrâ, vel dictæ Sedis, tenore & forma Concordatorum hujusmodi servatis, collata seu commendata sunt, aut in futurum conferentur, vel commendabuntur, nec non Ecclesiis, & locis ecclesiasticis ac collegiis, quibus perpetuò, vel ad tempus eadem authoritate unita sunt, aut in posterum unientur, ac omnibus illis, qui in executione litterarum Apostolicarum eis concessarum per constitutiones, seu mandata Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Principum, vel Dominorum prædictorum, hactenus quomodolibet impediti fuerunt, aut in posterum impedientur, dictas Regulas, & quemcunq; temporis fluxum seu patientiam, vel tolerantiam minimè obstare debere, quò minùs contra dictos intrusos, & intrudendos quocunque tempore judicialiter experiri valeant.

Decretum irritans.

§. 4. Decernentes sic per quoscunq; Judices, & Commissarios quavis authoritate fungentes, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & Palatii Apostolici causarum Auditores sententiari, interpretari, & judicari debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter sententiandi, interpretandi, & judicandi facultate, & potestate, ac irritum, & inane, si secùs super iis ab eis, vel quibusvis aliis quavis authoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, aut in posterum contigerit attentari.

Clausula derogatoria.

§. 5. Non obstantibus regulis, & aliis præmissis, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Ut autem præmissa ad omnium notitiam, deducantur, volumus, & mandamus præsentes in Cancellaria Apostolica more solito publicari, & in quinterno ejusdem Cancellariæ describi.

Fides danda transumptis.

§. 6. Præterea quia difficilè foret præsentes literas ad singula loca, in quibus de eis forsitan fides facienda foret, deferre, eadem Apostolica authoritate decernimus, quod ipsarum transumptis, manu alicujus Notarii publici inde rogati subscriptis, & sigillo alicujus personæ ecclesiasticæ in dignitate constitutæ munitis, ea prorsus in judicio, & extra, & alias ubilibet fides indubitata adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio pœnalis.

§. 7. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam Nostræ declarationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,

rit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, trigesimo quarto: Cal. Julii, Pontificatus Nostri Anno undecimo.

Blosius.

Lecta & publicata fuit in Canc. Apost. die 13. Iulii M. D. XXXIIII.

Et ego Laërtius vidi regist. in quinter. eiusdem Cancel. fol. 330.

Declaratio Constitutionis

GREGORII XIII. SUPER CONCORDATIS GERMANIÆ.

QUOD ORDINARII COLLATORES prætextu literarum Nicolai Papæ V. pro CONCORDIA Germaniæ, conferre non possunt beneficia ecclesiastica post tres menses, ex quo vacârunt, si de illis intra hoc tempus à Sede Apostolica provisum est.

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Nicol. V. statuit Ordinarios posse disponere de beneficiis vacantibus in mensib. Sedi Apost. reservatis nisi fuerit à dicta Sede provisum, ut supra in eius const.

QVæ in Ecclesiam Dei incommoda inferunt Nostra Nos expedit animadversione removere.

§. 1. Cùm itaque per literas fel. record. Nicolai Papæ V. Nationi Germaniæ pro illius unione, & concordia cum Sede Apostolica inter alia concedatur, ut quoties aliquo vacante beneficio Ecclesiastico, in mensibus *Ianuarii, Martii, Maii, Iulii, Septembris & Novembris*, in quibus vacantium Germaniæ beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio dictæ Sedi specialiter reservata est, non apparuerit intra tres menses à die notæ vacationis, in loco beneficii, quod alicui de illo Apostolica auctoritate provisum fuerit, ex tunc, & non anteà Ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinet, de illo disponere possit, & sæpenumero contingat, ut antequam inquisitio, quam plerumque etiam in concursu plurium, sive in partibus, sive apud dictam Sedem fieri oportet in vitam, mores, & doctrinam eorum, quibus de dictis beneficiis per Sedem eandem providendum est, compleri possit, aut antequam de ipsis provisionibus, seu de mandatis, quæ ad inquisitiones, & provisiones hujusmodi faciendas ab eadem Sede impetrantur, vel Motu proprio procedunt literæ Apostolicæ conficiantur, vel etiam antequam mandata ipsa à judicibus, ad quos directa sunt, recipiantur, vel recepta expediantur, interdum quoque literis Apostolicis expeditis, & gratia purificata, seu mandatis prædictis receptis, & inquisitione completâ, antequam omnimoda executio perficiatur, propter diversa impedimenta, quæ frequenter succedunt, tempus trium mensium, ex quo vacatio beneficii in loco ipsius nota est, expiret, ac proinde Ordinarii locorum, aut alii, ad quos talium beneficiorum dispositio, cessantibus Apostolicis reservationibus, pertinet, lapso tempore prædicto, licet priusquam illud laberetur, provisionis sive alterius dispositionis de illis à dicta Sede jam gratia facta fuerit (quod ipsum ad tribuendum, & quæ-

quærendum jus satis superque esse certa juris interpretatione frequenter declaratum est) illa tamen conferre contendant: Qua de causa multis Religione, & pietate insignibus, quando ii post ostensum virtutis, & doctrinæ suæ specimen, atque inde immensos labores, & sumptus beneficiis potiri deberent, alii præoccupatores obtentu ordinariæ collationis hujusmodi contra adversantur.

Hic Pont. modo declarat dictam const. Nicol. V.

§. 2. Nos indignum rati, quod temporis mora, quam ad perscrutandum accuratiùs talium probitatem, industriam, & alia requisita intercedere pro utilitate Ecclesiæ necesse est, locum injuriis aperiat, attendentesque verba prædicta (in loco beneficii cum verbis notæ vacationis) quæ protinus antecedunt, conjungi & ad illa duntaxat referri, ac voluntatem concedentis, sensumque concessionis, & literarum prædictarum sic esse, ut dispositio beneficii intra tres menses à die notæ vacationis à Sede prædicta fieri, deque gratia facta alicubi apparere debeat, quemadmodum re inter utriusque juris interpretes jam pridem controuersa summa ratione judicatum apparet: vix enim est, ut itineribus non modo infestis, aut prohibitis, quod ferè semper aliquo contingit, sed etiam expeditis quis ex tam longinquis regionibus ad dictam Sedem profectus, & in ea ad expediendum negotium, vel paulisper moratus, in easdem se recipere tanta temporis angustia possit. Quocirca æquitate & justitia suadentibus, præsentium auctoritate declaramus concessionem Nicolai Papæ, & literas prædictas locum omninò non habere, quod Ordinarii, aut alii collatores prædicti, post lapsum trium mensium ex die notæ vacationis in loco beneficii disponere possint de ullis beneficiis prædictis, aliàs sub concessione, & literis prædictis comprehensis extra Romanam Curiam in mensibus prædictis quomodo vacantibus, vel vacaturis, de quibus intra dictum tempus trium mensium per Romanum Pontificem, ac dictam Sedem qualiscunque gratia, vel dispositio, aut concessio facta fuerit. Ne tamen cuiquam licitum sit factam à Sede prædicta dispositionem hujusmodi in longum obtegere: illi quibus deinceps gratiæ hujusmodi concedentur, earum concessionum, fidem, & testimonium, intra tres menses à die notæ vacationis in loco beneficii hujusmodi, vel dictis collatoribus significare, vel in ipso beneficii loco publicare quoquomodo teneantur.

Decretum irritans.

§. 3. Decernentes omnes, & quascunque dispositiones de dictis beneficiis ab eisdem collatoribus post significationem, seu publicationem hujusmodi pro tempore factas, nullas & invalidas, nulliusque roboris, vel momenti fore. Sicque in quibusvis causis pendentibus, & futuris judicari debere. Necnon irritum, & inane quicquid secùs super his ab eisdem collatoribus, aut quibuscunque aliis scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Collatorũ inobedientium pœna

§. 4. Quod si fortè quisquam collatorum prædictorum fuerit præsentium violator, eum à beneficiorum,

& officiorum collatione tamdiu suspendimus, donec ipse veniam petens restitutionis gratiam à Sede prædicta meruerit obtinere.

Exemplorum fides. §. 5. Cæterùm volumus, ut præsentium transumptis, etiam impressis Notarii publici manu, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur, ipsis præsentibus si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio pœnalis. §. 6. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam Nostræ declarationis, decreti, suspensionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, Kal. Novembris, Pontificatus nostri anno quinto.

M. Dat.

C. Glorierius.
A. de Alexiis.

Anno à Nativitate Domini M D L. XXVI. Ind. quarta die verò xxxix. mensis Novembris Pont. Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorii divina providentia Papæ XIII. Anno V. retroscriptæ literæ affixæ, lectæ, & publicatæ fuerunt, & per aliquod temporis spacium dimissæ in Valvis S. Joannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Vrbe; ac in acie Campi Floræ per nos Joannem Freyle, & Claudium Mongeat ejusdem S. D. N. Papæ Cursores.

Antonius Ludoicus
Magister Cursorum.

FINIS.

TOTIVS IVRIS CANONICI COMPENDIVM

Siue

BREVIS SVMMA

IN QVINQVE LIBROS DECRETALIVM SACRI CONCILII TRIDENTINI Decretis accommodata.

AVCTORE

IOANNE HONORIO AB AXEL

De Seny, Vltrajectensi, Ciue & Aduocato Romano.

SVMMÆ IN DECRETALES

LIBER PRIMVS.

SVMMARIA.

1. *Summa conscripta est eis qui studuerunt Institutionibus Imperialibus.*
2. *Ecclesia legum Romanarum non respuit famulatum.*
3. *Decretales, liber sextus clementinæ, & extrauag. eundem habent titulorum ordinem.*
4. *Decretum diuiditur in tres partes, distinctiones, causas & tractatum de consecratione.*
5. *Christianorum duo sunt genera, mancipati diuino officio & laici.*
6. *Ius diuinum est quod lege continetur & euangelio.*
7. *Ius canonicum est quod Christianorum actiones ad finem æternæ beatitudinis dirigit.*
8. *Leges & Canones seruandi sunt in foro conscientiæ, cum distinctione, an sint consilij, vel præcepti.*
9. *Etiamsi ex causa aliquid statuant contra ius naturale.*
10. *Lex & Canon inducentes pœnam, ac fundati super præsumptione, fictione, aut consuetudine quæ non sunt vera aut requirentes certam solemnitatem, non seruantur in foro conscientiæ.*
11. *Lex iniusta, aut nutritiua peccati non seruatur in foro conscientiæ.*

12. *Decretales sunt rescripta quibus summus Pont. ad consultationem alicuius respondet.*
13. *Gregorius Papa IX. compilauit decretales.*
14. *Fideles de necessitate salutis subsunt summo Pontifici.*
15. *Ius Canonicum constat constitutionibus, rescriptis, & consuetudine.*

PROOEMIUM.

SCRIPTURAS breuem Enarrationem in quinque libros Decretalium, accomodatam Sacri Concilij Tridentini decretis, Deum optimum maximum humiliter precor, vt intellectum meum dignetur illuminare, lectorem moni-
1 tum cupio, † vt degustatis Imperialibus Institutionibus, ad huius opusculi lectionem accedat, in quo omisi, aut breuiter attigi titulos qui in Imperialibus Institutionibus
2 fusiùs explicantur, † quia vti leges Imperiales sacras & diuinas regulas non dedignantur sequi. *Auth. vt clerici apud proprios episcopos § .neque enim volumus c. clerici de Iud. c. euphemium § .1. vers. de ea 2. quaestion. 3. c. fin. in fine de secund. nupt. c. sane § .sed sicut is, quaest. 3 c. lege §. fin. 10. dist.* ita sancta mater Ecclesia venerandarum legum Romanarum *c. 1. 30. quaest. tertia*, non respuit famulatum, *c super specula, de priuil. c. 1. de nou. oper. nunt. c. in audientia, de sent. excom. dist. 10 in summ. & per tot.* etiam in causa spirituali, *c. in audientia & ibi Pan. in 5. not. de sent. excomm.* ac interdum mitigat rigorem iuris Ciuilis. *c. 2. de adult. & stup. c. pessimum in fin. & ibi gloss. fin. 23. quaest. 8.* Deo auctore rem aggredior, seruato ordine titulorum Decretalium, iuxtà praeceptum summorum Pontificum, qui cum Constitutiones aliquas promulgabant nouiter, eas mandabant sub antiquarum serie seruari. *§. quem librum in*
3 *proem, lib. 6.* † Hinc eundem habent titulorum ordinem Decretales, liber sextus, Clementinae, Extrauag. Ioannis XXII. & Extrauag. communes, † Connumeratur inter le- 4
ges canonicas liber decretorum, editus anno 1150. *gloss. in c. post appellationem, § . forma in verb.* 1161. *2. quaest. 6.* quia approbatus fuit per Eugenium Papam III. & à populo, & publicè legitur in scholis, & facit plenam fidem: *Pan. in c. 2. in fine & ibi Felin. n. 44. de rescript. Marant. in specul. part. 2. nu. 34.* diuiditur in distinctiones, quarum sunt centum & vna; causas quae sunt triginta sex, & per modum positionis formantur, & sub eis variae quaestiones explanantur, sub 33. causa in 3. quaestione intermiscetur tractatus de poenitentiâ per septem distinctiones: post 36. causâ ponitur tractatus consecrationis per quinq; distinctiones. glossa in singulis rubricis decretalium notat decreti loca, in quibus materiae titulorum tractantur. Ac praemitto
† quod duo sunt genera Christianorum, est 5
vnum genus, quod manicipatum diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit; vt sunt Clerici & Deo deuoti. Aliud genus est Christianorum, vt sunt laici, quibus concessum est, vxorem ducere, terram colere, oblationes superaltaria ponere, decimas reddere. *c. duo sunt genera 12. quaest.*
1. † Ius diuinum est, quod lege continetur, 6
& euangelio. *cap. 1. §. haec sancta & §§. seqq. de summa Trinit.* atque immutabile semper permanet, & fas vel ius naturale appellatur, quo quisque iubetur alij facere. quod sibi vult fieri, & prohibetur alij inferre, quod sibi nolit fieri. *c. 1. & 2. dist. 1.* † Ius canoni- 7
cum est ius quod Christianorum actiones ad finem aeternae beatitudinis dirigit; *Proaem. decret. in princ. dist. 3. in sum. & c. 1. & 2.* † nam 8
leges positiuae, *gloss. 1. in c. quae in ecclesiarum de constit. c. de capitulis & cc. seqq. dist. 10.* & Canones,

nones seruandi sunt, in foro conscientiæ, *cap. 1. & c. nam concupiscentiam. de constit. c. nulli 19. dist. c. illud & ibi Pan. in 3. notab. de maior. & obed. c. sicut dignum de homicid.* cùm distinctione, an sint consilij, vel præcepti, *gloss. in c. generali in verbo inhibemus de elect. in 6. c. fin. 14. quæst. 1.*
9 † etiamsi ex causa aliquid statuant contra ius naturale, vt in vsucapione, præscriptione, Macedoniano, Velleiano, *Pan. in c. quia plerique nu. 25. & seqq. de immunit. eccles. & ibi Can.* & ligant delictum omninò occultum: *Clement. 2. de hæret.* nisi canon distinguat, inter forum pœnitentiale & iudiciale, *c. tua de sponsal.* vt actione l. Aquiliæ tenetur dans damnum culpa leuissima, *l. in l. aquilia 2. ff. ad l. Aquiliam.* in foro conscientiæ non tenetur de damno, sed imponitur pœnitentia de negligentiâ: *Innocent. in d. c. sicut dignum post n. 4. &*
10 *5. Pan. in c. 1. n. 11. de constit.* † sed lex vel canon non seruantur in foro conscientiæ, si inducant pœnam: *c. fraternitas 12. quæst. 2. arg. l. si pœna causa ff. de cond. indeb.* vel fundentur super præsumptione, fictione, consuetudine, quæ non sint veræ: *c. is qui fidem & ibi Pan. de sponsal. c. veritate & seq. 8. dist. c. inquisitioni de sent. excomm. c. cum æterni de re iud. in 6.* aut requirant solemnitatem, quæ non fuit seruata in actu, vt hæres non conficiens inuentarium, non tenetur in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias, nec ad vsuras extortas per testatorem, si in veritate non est in hæreditate; ex minus solemni testamento debentur legata; electio valet in quâ interuenit consensus eligentium absque alijs solemnitatibus; ex contractu nullo ob defectum solemnitatis licitè res retinetur; *Pan. in d. c. quia plerique nu. 28. 31. 41. & 43. & ibidem Can. Pan. in c. 1. n. 19. de in integr. restit. Felin. in c. 1. nu. 39. & seqq. de constit. & ibidem Can. Pan. in c. 1. nu. 10. de constit. Franc. in c. quanquam num. 9. & 10. de vsur. in 6. & ibi Canon.* hæreditate non adita debentur legata pia: *Pan. in c. relatum post nu. 6. de testam.* † idem obtinet quando lex 11
esset iniusta ex fine, vt si princeps eam edidit propter suam vtilitatem; *c. erit autem lex dist. 4.* vel ex auctoritate, si excedit metas suæ potestatis: *c. vt animarum de constit. in 6. l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud.* vel ex formâ, quia non distribuit æquè onera subditorum, sicut debet facere bonus paterfamilias: siue nutritiua peccati. *Pan. in c. 1. num. 9. de constit. & ibidem Felyn. num. 4. vers. secundus casus.* † Decretales 12
sunt rescripta quibus summus Pontifex ad consultationem alicuius respondet, siue solus, *cap. 1. de rescript.* siue de consilio. *c. bonæ mem. mag. de elect. vide gloss. mag. in sum. 3. dist. Felyn. in c. consulere in princ. de sim.* Compilauit libros decretalium sanctæ memoriæ † Gre- 13
gorius Papa IX. per sanctum Raymundum suum pœnitentiarium. *§. sane in proœm.* † O- 14
mnes fideles de necessitate salutis, subsunt summo Pontifici Romano, qui habet vtrumque gladium, iudicat omnes & à nemine iudicatur. *Extrauag. 1. de maior. & obed. in communibus, c. episcopo §. sola & cc. seqq. 9. quæst. 3.* † Constat ius canonicum constitutionibus, rescriptis, consuetudine. 15

De summâ Trinitate, & fide Catholicâ.

Titulus I.

SVMMARIA.

1. *Trinitas vnum est vniuersorum principium.*
2. *Vnde dicatur.*
3. *Fidei definitio, & in quo consistat.*
4. *Fidelium vna est vniuersalis ecclesia.*

HÆc rubrica præmittitur, quia † Tri- 1
nitas, vnum est vniuersorum principium; ob maioritatem & prioritatem, *Summa* dicitur. † *Trinitas* dicitur, quia licet vna sit

 sub-

ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura diuina; eſt tamen pater, qui generat: filius, qui gignitur; Spiritus ſanctus, qui procedit; vt diſtinctiones ſint in perſonis, vnitas in naturâ: *cap. 2. §. nos autem hoc tit. c. qui episcopus 23. diſt.* quæ per Moyſem & ſanctos Prophetas alioſque famulos ſuos, iuxtà ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem: & tandem vnigenitus Dei filius Ieſus Chriſtus à totâ Trinitate communiter incarnatus, ex Mariâ ſemper virgine, Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex animâ rationali, & humanâ carne compoſitus, vna in duabus naturis perſona, viam vitæ manifeſtius demonſtrauit. *cap. 1. §. hac ſancta & §§.*
3 *ſeqq. hoc tit.* † *Fides* eſt ſubſtantiâ ſperandarum rerum, argumentum non apparentiam: *S. Paulus in epiſtola ad hebr. cap.* 11. conſiſtit in collectione articulorum ſiue ſymbolo apoſtolico; *d. §. hac ſancta Trinitas & §§. ſeqq. c. hac eſt fides 24. quaeſt. 1. d. c. qui episcopus 23. diſt.* eſt eadem in ſubſtantiâ cum fide antiquorum, diſtat in qualitate; quia quod ipſi credebant de futuro, ſcilicet filium Dei naſciturum, nos credimus de præterito ſcilicet Chriſtum natum; vnde Math. 21. cap. *turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, cla-*
4 *mabant, O ſanna filio Dauid.* † Vna eſt fidelium vniuerſalis eccleſia, extra quam nullus omninò ſaluatur, in quâ idem ipſe ſacerdos eſt ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris, ſub ſpeciebus panis, & vini, veraciter continetur, tranſſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate diuina, vt ad perficiendum myſterium vnitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Non ſolum autem virgines, & continentes, verum etiam coniugati, per rectam fidem, & operationem bonam, placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire. *c. 1. §. vna & §. fin. hoc tit.*

De Conſtitutionibus.

Titulus II.

SVMMARIA.

1. *Conſuetudo Iudici eſt probanda.*
2. *Conſtitutio propriè eſt quod Princeps ſtatuit, largè ſumitur pro omni ſtatuto etiam inferioru.*
3. *Conſtitutionem qui facere poſsint.*
4. *Concilium vniuerſale aggregandi auctoritas eſt penes ſummum Pontificem.*
5. *Summus Pontifex eſt ſuper Concilium vniuerſale nec ab eo iudicatur.*
6. *Concilium prouinciale conuocant primates, Metropolitani, ſeu illis impeditis Coepiſcopus antiquior prouinciæ ſed non Capitulum primitialis aut metropolitana eccleſia ſede vacante.*
7. *Concilium episcopale ſeu ſynodale conuocat episcopus, ac ſede vacante Capitulum Cathedralis eccleſiæ.*
8. *Conſtitutionis proprium eſt vt futuris negotiis ſcripto intelligatur.*
9. *Conſtitutio omnis habet clauſulam derogatoriam ad reſcripta contraria ad vtilitatem partium conceſſa.*
10. *Et ſi expreſſam habeat clauſulam derogatoriam, eius forma eſt ſeruanda.*
11. *Conſtitutioni Conciliarij ſpecialiter eſt derogandum, ſecluſo Concilio Tridentino.*
12. *Conſtitutio Conciliarij quænam dicatur.*
13. *Conſtitutio quomodo tollatur.*
14. *Leges allegari poſſunt in foro eccleſiaſtico.*
15. *Statuta laicorum non ligant clericos.*
16. *Statuta loci iudicij, vel loci contractus, an ſint attendenda.*

IVs ſcriptum eſt certius, ideo præmittuntur titulus, de Conſtitutionibus, ac titulis de

de Rescriptis, & postea subnectitur titulus de consuetudine. Allegans constitutiones, siue Statuta quia certa sunt, non tenetur ea producere. *c. pastoralis & ibi Pan. & Can. de fid. Instr. Bart in l. omnes populi nu. 67. ff. de Iust. & Iur. per l. 1. in princ. vers. nam si quidem ff. ad Senatusc. Turpill.* secus si alleget consuetudinem,
1 † quæ debet probari Iudici. *l. 1. C. quæ sit longa consuet. gl. ff in lib. 2. in verbo iuris, C. si contra ius vel vtilit. pub. & ibi DD. allegantes obs. 56. cent. 5.* Item positioni iuris non est respondendum; *l. in omni ff. de Iur. & facti ignor. gl. fin. in fin. de confess. l. ornamentorum ff. de auro & arg. leg. l. confessionibus cum l. seq. in fin. ff. de interrog. act. gl. in lib. 2. § quod obseruari in verbo existimat. C. de Iureiur. propt. calumn.* positioni iuris non scripti est respondendum, quia non est certum, *Bart. in l. 2. nu. 13. de confess. Bart. in l. præscriptione num. 11. C. si cont. Ius vel vtilit. pub. Bart. in*
2 *d. §. quod obseruari num. 29.* † *Constitutio* propriè est, quod princeps statuit; *c. constitutio 2. dist. § sed & quod principi Inst. de Iur. nat. gent.* largè sumitur pro omni statuto etiam inferioris, *c. consuetudo § fin. 2. dist.* & ita sumitur in hac Rubrica, sub qua tractatur non tantum de statutis Principum, sed etiam inferiorum. *c. cum omnes, c. quæ in ecclesiarum c. cum*
3 *in hoc tit.* † Constitutionem facere possunt Papa, *c. fin. hoc tit. c. inter alia de sent. excomm. c. sic omnes & cc. seqq. 19. dist. c. in causis de sent. & re iud.* Legatus, *c. fin. de offic. legat. cap. 1. de locat. & cond. c. quod dilectio de consang. & affin.* Archiepiscopus, Episcopus, *c. si quis de maior. & obed. c. vestra de locat. & cond.* Differentia est in publicatione: Constitutiones summi Pontificis sufficit in vrbe publicari, vt omnes ligent; *l. necessarium § post ea ne diutius & ibi Bald. n. 2. ff. de orig. Iur. c. 1. & c. quod nec sufficit de postul. Prælat.* nisi habeant appositum decretum publicationis speciale. *c. 1. de locat. & cond. c. quoniam de Simon. c. ita quorundam de iud. c. omn.*

§. vnde hoc de pænit. & remiss. Archiepiscopus & Episcopus tenentur sua statuta plebibus nota facere. *c. fin. 18. dist.* Item Constitutionem condunt Abbas, *c. cum ad Monasterium § Abbati vero de stat. Monach.* Prælatus, *Innoc. in c. cum ad Ecclesiarum n. 1. de offic. ordin.* Capitulum, *c. cum accessissent hoc tit. c. significatum de præb. gl. in cap. 2. § cæterum in verbo statutum de verb. sign. f. in 6. c. 1. de his q. f. a. mai. part. cap.* Populus, *Bart. in l. omnes populi nu. 3. & seq. ff. de Iust. & Iur. c. quæ in ecclesiarum hoc tit.* quodlibet Collegium approbatum, *c. ex literis hoc tit. l. 1 § quibus autem ff. quod cuiusque vniuersit. nom. & ibi DD Bart. in d. l. omnes populi n. 6.* Iudices, *Bart in d. l. omnes populi num. 8.* prout locis opportunis latiùs dicetur, & fusè traditur in *§. constat. autem, & §§. seqq. instit. de Iur. natur. gent. & ciuil.* item Concilium vniuersale, *c. 1. & 2. & 3. dist. 15. cap. habeo & cc. seqq. 16. distinct. gl. in sum. dist. 17.* Concilium prouinciale, *18. dist. in summa de Consiliis & cc. seqq.* Synodus episcopalis, *c. pen. & fin. 18. dist.* de qui-
bus pauca attingemus. † Auctoritas aggre- 4
gandi Concilij vniuersalis est penes summum Pontificem, & sedem Apostolicam: *dist. 17. in summa & c. 1. & 3. & seqq. & c. regula § porro dist. 3. & ibi gloss.* cui si Romanus Pontifex interesse impediatur, vnum vel plures legatos, ad hoc specialiter destinatos, constituere solet, *c. regula vestra & ibi gloss. 1. dist. 17.* alias non concilium, sed conuenticulum aut conciliabulum censetur; & quidquid in eo actum est, irritum habetur & vacuum: *c. multis dist. 17. c. regula & cc. seqq. 17. dist.* Episcopi secundum ordinationis suæ tempus, siue ad consedendum in Concilio siue ad subscribendum, & votandum, *Gemin. in c. definimus 22. dist.* vel in qualibet aliâ re, sua attendunt loca, tempusque ordinationis non ad ecclesias, sed ad personas refertur; *c. fin. dist. 17. c. episcoporum 74. dist. c. fin. in fine 75. dist. cap.*

5 *1.de maior. & obed.* † Summus Pontifex est super Concilium, nec ab eo iudicatur, sed tota eius causa Dei iudicio reseruatur. *c. consilia §. Symachus dist. 17. c. quamuis dist. 21. c. omnes 22. dist. c. significasti §. aiunt in conciliis de elect. gloss. fin. in c. ex parte de cap. monach. Prepos. in rubrica de appellat. num. 35. & 36. c. postremo sess. 25.* Prouincialia concilia, pro exhortatione, moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersijs componendis, debito in diuinis officijs regimine, deque congruâ in his canendi seu modulandi ratione, *c. cum dignitates §. cætera sess. 24.* addendis, remittendisue ijs, quæ circa examinationis formam, in collatione parochialium ecclesiarum sunt constituta, *c. expedit in fine sess. 24.* alijsque ex sacris Canonibus permissis, *18.*
6 *dist. in summa & c. 1. & seqq. c. sicut de accusat.* † primates, sine auctoritate metropolitani, *Zabar. in c. graue in 2. quæst. de præbend. vbi latè tractat. de cons. prouinc.* & metropolitani, per seipsos sine auctoritate primatis, *c. si quis episcopus 3. §. integrum 92 dist. gloss. in summa dist. 17. cap. 2 & ibi gl. in verbo metropolitanus dist. 18.* seu illis legitimè impeditis, coepiscopus antiquior, in suâ prouinciâ, sed non capitulum primitialis, aut metropolitanæ ecclesiæ sede vacante, *cap. 2. sess. 24. ibi metropolitani per seipsos c. sicut ibi metropol. de accus.* quolibet saltem triennio, iure decretorum quolibet anno, *c. quoniam dist. 18. c. sicut de accus. c. cum sit §. si quis de Iudæis &c.* post octauam resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, seu alio commodiori tempore, pro more Prouinciæ cogere debent: alias canonicis pœnis subiaceant. *d. c. quoniam §. hunc ere* in quo Episcopi omnes, requisiti vna vocatione per literas, *Gemin. in cap. 1. nu. 5. de pœnit. in 6. & Can. c. si episcopus & ibi gloss. in verbo præceptione 18. dist. & Can.* conseruato metropolitani primatu, siue honore, secundum ordinationis suæ tempus, alius alij locum deferens. *c. placuit 1. dist. 18. c. fin. dist. 17.* personaliter, *c non oportet dist. 18. Innoc. in c. graue de præbend.* aut propter necessitatem seu impedimentum graue, vel senectutem, *c. episcopus & ibi Gemin. & Can. cap. placuit. 18. dist.* aut vocationem à rege, *c. si episcopus & ibi Gemin. & Can. 18. dist. c. cum parati de appell.* per legatum, *c. episcopus 1. dist. 18. c. si agrotans 5. quæstion. 3.* qui excusationes literatoriè conscriptas deferat archiepiscopo, non autem synodo, aliàs suæ ecclesiæ communione debent esse contenti, *c. placuit 2. dist. 18. & ibi Gemin. sub num. 1. & Can. c. si episcopus dist. 18.* in vnum congregantur: nec non abbates *c. ex ore de priuil. c. vt apostolica eod. tit. in 6.* (qui regulariter non compelluntur ad Synodum prouincialem venire, *c. fin. & ibi Gemin. 18. dist. c. episcopus 2. dist. 18.* tamen expedit eis vt veniant, propter statuta, quæ ibi fiunt, quandoque in eorum præiudicium, quæ si præsentes, sint poterunt impedire, ne fiant,) *Gemin. in c. episcopus el. 2. n. 1. dist. 18.* quando habent populum, aut membra non exempta, aut territorium proprium, iurisdictionemque quasi episcopalem intra ambitum prouinciæ. *Quarant. de Concil. prouinc. in 3. quæst. & ibi late additio c. conuenientibus §. religiosissimi monachi & ibi gl. & Can. 1. quæst. 7.* etiamsi sint commendatarij perpetui, in Sacris ordinibus constituti, conuenire omninò tenentur, & secundum tempus suæ promotionis ad Abbatiam in digniori loco collocantur, tempusque promotionis non ad monasteria sed ad personas refertur. *arg. Constit. Pij. Pap. IV. 95 in Bullar. inn. sto c. fin. 17. dist. & c. placuit. 18. dist.* Soli que abbates habent vocem decisiuam, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem, & vsum pontificalium ex priuilegio apostolico, *Quarant. de Concil. prouinc. in 3. quæst. & ibi additio 1. in fine. Thom. Camp. de auctorit. Sacri Concilij,*

c.7.quia habere vocem, decisiuam est iurisdictionis, *c. suffraganeis & ibi Pan. in not. & c. transmissam de elect.* cæteri consultiuam: Præterea conueniunt cathedralium ecclesiarum capitula. *c. fin. de his quæ fiunt à prælat. & Innoc. in d. c. graue.* quæ habent vocem consultiuam, & possunt comparere, per procuratorem, *c. fin. & ibi Pan. nu. 4. de his quæ fiunt à prel. sine consi. cap. c. graue & ibi Zab. in 3. & 5 quæst. de prebend.* & alij, qui de iure, vel consuetudine interesse debent, exceptis ijs, quibus cum imminenti periculo transfretandum esset: nec episcopi comprouinciales, prætextu cuiuslibet consuetudinis ad metropolitanam ecclesiam, inuiti accedere compelluntur: Itidem episcopi, qui nullo archiepiscopo subijciuntur, aliquem vicinum metropolitanum semel eligunt: ac eius electio ligat successores, in cuius synodo prouinciali, cum alijs interesse debeant, & quæ ibi ordinata sint, obseruent; in reliquis eorum exemptio salua & integra manet *c. 2 sess. 24.* Si quis synodo adesse neglexerit, vel cœtum fratrum antequam consilium dissoluatur, crediderit esse deserendum, alienum se à fratrum communione agnoscat, nec eum recipi liceat, nisi sequenti in synodo fuerit absolutus, *c. si episcopus el. 2. cc. seqq dist. 18. c. certum xi. quæst. 2.* contra regulam, absolutio excommunicati non debeat differri, *c. qua fronte de appell.* Quicunque in patriarchas, primates, archiepiscopos, episcopos promoti, in primâ synodo prouinciali, in qua ipsi interfuerint, debent omnia & singula in concilio Tridentino statuta, palam recipere, nec non veram obedientiam summo Pontifici spondere, simulque omnes hæreses à sacris Canonibus & generalibus Concilijs, ac etiam Tridentino damnatas publicè detestari, & & anathematizare: quod si quis ex supradictis omnibus renuerit, episcopi comprouinciales statim summum Pontificem, sub pœnâ indignationis diuinæ, admonere tenentur, *Ias. in l. vnica nu. 2. ff. si quis ius dicenti non obtemp.* interimque ab eius communione abstinere: *c. 1. sess. 25.* Hæc concilia, siue ille qui concilijs præest, habet ordinariam iurisdictionem, & definitionem, de consilio tamen & assensu aliorum episcoporum, & abbatum, vel maioris partis, in omnibus causis, quæ vertuntur inter episcopos & clericos, *c. sicut olim de accusat. c. scitote 6. quæst. 3. c. propter 18. dist. late Zab. in c. dudum in 6. quæst. de prebend. vbi plures alias quæstiones decidat. Quærant: de Concil. prouinc. quæst. 23. & 3. quæst. seqq.* ac in causis, quæ de sui natura tractantur in ijsdem concilijs; non competit ius reuocandi domum: in alijs causis competit. *Zab. in c graue in 4 quæst. de prebend. & in alijs quæst. seqq.* de patriis negotijs, & de ijs, quæ spectant ad onus, possunt condere canones, *c. catholica xi. dist. c 1. de consecrat. dist. 3. gloss. in c. regula §. porrò in verbo legato dist. 3.* de magnis rebus non possunt, *c. multis dist. 17. c. quoties 24. quæst. 1. c. concilia in princip. dist. 17.* sed habent auctoritatem imponendi & indicendi, quod alias statutum est, *dist. 18. in summa c. sicut. de accusat.* Ex constitutione Sixti V. edita vigesima tertia martij, 1584. statuta conciliorum prouincialium transmittuntur ad curiam, & per sacram congregationem Dominorum Cardinalium deputatam, pro interpretatione & executione Concilij Tridentini recognita & approbata publicantur, & post lapsum sex mensium ligant, *c. fin. 18. distinct.* Metropolitanus, qui ex his quæ defert episcopus secum, siue iumentum, siue aliquam speciem expetierit, soluit quadruplum. *c. quoniam §. fin. 18. dist.* eulogiæ non sunt requirendæ, nec vltrò delatæ respuendæ, *c. de eulog. 18. dist.* † Episcopalia siue synodalia concilia sunt, quæ epi- 7

ſcopus ſine auctoritate metropolitani, *gloſſ. in ſumma 17.diſt.* ac, ſede vacante, capitulum cathedralis eccleſiæ, *Henric.Botteus de Synodo epiſcop.p.1.nu.4.& ſeqq.Ioan.Franc. Pauinus de offic.& poteſt.cap.ſede vacante p.1.princ.quæſt.7. ſub n.3.c.2.§. ſynodi quoq; Diœceſana quotannis celebrentur ſeſſ.24 cap.ſicut ibi in epiſcopalibus Synodis annatim per ſingulas diœceſis celebrand. de accuſ.* in ſuâ diœceſi ſingulis annis conuocat, dum inter ſuos abbates & clericos cognoſcit, *c.annis ſingulis 18.diſt.* ad quæ tenentur accedere omnes parochi, ac cunctus clerus ciuitatis & diœceſis, ita tamen, quod eccleſijs non ſubtrahatur diuinum officium: ac etiam laici, ſi ex cauſa per epiſcopum vocentur, *c.fin.18.diſt.Pan. in cap. quod ſuper his de maior.& obed. Innoc.in d.c.graue.* exemptiones, qui alias, ceſſante exemptione, intereſſe deberent, nec generalibus capitulis ſubduntur; ut ſublata videatur diſtinctio, quæ fiebat iure decretalium in exemptis, an habeant populum vel non habeant; *gloſſ. in c. dilectus in verbo de lege Iuriſd.de offic.ordin. gl. in c.quod ſuper his & vtrobique Can.de maiorit. & obedient. Gemin.in c.epiſcopus el.2.qui diſtinguit 18.diſt.* & ratione parochialium, aut aliarum eccleſiarum, etiam annexarum, ij omnes, qui earum curam gerunt, quicunque illi ſint: *c. 2.§.ſynodi quoque ſeſſ.24.c.ex ore de priuileg.* niſi in citatione epiſcopus expreſſerit, cauſam non licitam, aut notoriè conſtet, quod aliquid velit diſponere, contra canones. *c. quod ſuper his de maior.& obed.* Promoti ad beneficia eccleſiaſtica, qui in ſynodo diœceſana conuenire debent, in ea ſynodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, facere & obſeruare tenentur ea, ad quæ promoti ad epiſcopales, & maiores eccleſias tenentur, alias ſecundum formam ſacrorum canonum puniuntur. *d.c.2.§ cæteri ſeſſ.25.* In hâc ſynodo ſinguli epiſcoporum ſuis eccleſijs notificare ſtudeant, quæ in concilijs prouincialibus ſtatuta, & definita ſunt: quod ſi quiſquam hæc paruipendenda crediderit, pœna ſuſpenſionis ab officio, duorum menſium, perſiſtat vſquequaque mulctatus. *c.fin.diſt.18 & ibi gloſſ.c.ſicut in fine.de accuſat.* Item poſſunt condere canones epiſcopales, de negotijs paruis: *gloſſ.fin.in ſumma diſt.18.gloſſ.1.in c.2. de maiorit.& obed.* in ea examinatores ab epiſcopo ſeu eius vicario ad minùs ſex proponuntur in particulari & nominatim, *Garc.de benef.p.9.cap.2.§.2.n.333.& 335.& ſeqq.* qui ſynodo ſatisfaciant & ab ea approbentur, vt ſecum examen perficiant; ad ſingulas parochiales vacantes; *c.expedit §.examinatores ſeſſ. 24. Garc.de ben.p.9.c.2.n.64.& ſeqq.* quorum officium morte epiſcopi non expirat, *Garc. de benefic.p.9.c.2.n.73.& ſeqq.* ſed eis mortuis vel impeditis, epiſcopus vel capitulum, ſede vacante, alios non poteſt creare, donec ſynodus habeatur: *Garc.de benef.p.9.cap.2.n.81. & ſeqq.contra deciſ.Rotæ. ibidem n.87. & ſeqq. allegat.* ac deputantur quatuor aut etiam plures probatæ & qualificatæ perſonæ iuxta conſtitutionem Bonifacij Papæ octaui, quæ incipit, ſtatutum, quibus cauſæ ad forum eccleſiaſticum pertinentes à ſede apoſtolicâ in partibus delegandæ committantur. *c. quoniam ſeſſ.25.Garc.de benef.p.9.c.2.n.76.& ſeqq. & n.349.& ſeqq.ead.p.9.c.2.§.2.* Publicatur ſynodus diœceſana abſque præuiâ recognitione & approbatione per ſacram Concilij Tridentini congregationem. *Quarant. in ſumma bullarij verbo ſynodus diœceſana.* Cuiuſuis

† conſtitutionis proprium eſt, vt futuris ne- 8
gotijs ſcripta intelligatur, non præteritis niſi expreſſerit: *c. 2 & c.fin.& ibi gl.fin. hoc tit.c. deliberatione §.fin.in fine de offic. deleg.in 6. & ibid.Archid.& Can.* & actus contra prohibitionem legis factus, eſt nullus ipſo iure, etiamſi lex hoc non expreſſerit. *c. quæ contra de*

reg.

reg. Iur. in 6. c. imperiali 25. quæst. 2. c. vides dist. 10. Idem iuris est si actus fiat contra formam à lege datam. c. tua nos in fine de sponsal. sententia lata contra ius est ipso iure nulla quando error est in sententiá expressus, l. si cum inter C. quam prouoc. non est necess. Ias. in l. ius pluribus n. 3. 4. & seqq. vbi ampliat & limitat ff. de iust. & iur. & ibi DD. ac etiam quando lata est contra statutum redactum in volumine statutorum, Bald. in d. l. si cum inter C. quam prouoc. non est necess. Caputaq; decis. 136. par. 2.

9 Omnis † constitutio habet clausulam derogatoriam, ad rescripta contraria, ad vtilitatem partium concessa; vt ad validitatem ipsorum sit necesse facere mentionem de iure contrario, saltem in genere, videlicet non obstante quâcunque lege quæ in contrarium loquatur: c. rescripta 25. quæst. 2. gloss. in cap. 1. in verbo noscatur hoc tit. in 6. gl. fin. in l. fin. C. si contra ius vel vtilit. pub. Felin. in c. nonnulli n. 9. de rescript. & ibi Pan. n. 10. Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbis non obstante in princi-
10 pio nisi † constitutio habeat expressam clausulam derogatoriam, cuius forma est seruanda: l. neminem C. de canon. frum. vrb. Rom. lib. 11. & ibi Bart. & DD. gloss. in l. omnis & ibi Bart. n. 2. & DD. ff. de aquaduct. lib. xi. si requirat specialem mentionem, non sufficit ge-
11 neralis, c. vnico de excessib. Prælat. in 6. aut † sit conciliaris, cui specialiter est derogandum, c. nonnulli de rescript. c. eam te de æt. & qualit. Ias. in l fin n. 4. c. si cont. ius. vel vtilit. pub. & Oldrad. cons. 326. n. 1. & seqq. immo singulariter, Bald. in l. humanum not. 3. C. de leg. Felin. in d c. nonnulli post n. 2. quamuis eius series & dispositio fuerit narrata, c. ex parte de c. monach. Ripa. post Archid. & alios in cap. 1. sub. n. 8. de Iud. Rot diuers. decis. 338. n. 6. p. 1. Cæsar. decis. 3. n. 12. de rescript. aut sit redacta in corpore iuris, vel summus Pontifex concedat priuilegium: d. c. ex parte Rot. diuers. decis. 122. n. 2. & 3. p. 1. secluso concilio Tridentino, quod declarauit omnia & singula sub quibuscunque clausulis & verbis, quæ in eo statuta sunt, ita decreta fuisse, vt in his salua semper auctoritas sedis apostolicæ & sit, & esse intelligatur; c. 21. sess. 25. contra quod summi Pontifices rescribunt, sine speciali & generali derogatione. Pius V. in suo motu proprio publicato & registrato in cancellaria apostol. 1570. die sabbat. die 23. decemb. pontif. anno 5. Garc. de benef. part. 4. cap. 5. n. 25. & 30. & seqq. plures decisiones referens Felin in c. at si clerici §. de adulterijs, sub nu. 2. de Iud. Iacobat. de cõcil. l. 5. ar. 19 n. 21. qualis declaratio & submissio non fuit facta à cæteris concil. generalibus: & quod fit multorum auctoritate, dicitur maioris roboris; c. prudentiam in fine princ. de offic. & potest. iud. deleg. ideò difficilius Papa dispensat contra constitutiones conciliorum, c. post translationem in fine de renunciat. c. sunt quædam & cc. seqq. 25 quæst. 1. licet eas solus tollere possit, sine consilio: c. sicut sancti & ibi gl. fin. dist. 15. c. vbi periculum §. 1. & ibi gloss in verbo concilio de elect. in 6. Feli. in c. 1. n. 24. hoc tit. & ibi Can. contra eas nullo modo dispensare possunt, legatus, à latere, c. dilectus 1. de præb. iuncto c. 2. de concess. prabend. Clem. 1. & ibi gloss. in verbo eligatur de elect. & DD. aut episcopus, c. cum dilectus & ibi gloss in verbo de ætate de elect. & ibi Pan. Dicitur † constitutio 12
conciliaris, quam facit Papa in concilio generali, vel quæ fit sacro approbante concilio, c. vbi periculum de elect. in 6. Clem. 1. de elect. c. sacro. de sent. excomm. vel quæ fuit facta in concilio, & à Papa approbata, c. 1. de pact. c. p. de sponsal. & c. 10. de Iud. & ibi Dec. in princ. pulchre Rot. diuers. dec. 123. p. 1. quæ contrarias opiniones refutat. Tollitur † constitutio prior 13
per posteriorem, illi contrariam; quamuis nullam de priore constitutione mentionem fecerit: c. 1. hoc tit. in 6. c. 1. de cogn. spirit. l. non est nouum ff. de leg. gl. 1. mag. in c. quoniam dist. 18.

ſed non tollitur ſtatutum, ſiue conſuetudo ſpecialis præcedens & rationabilis, niſi expreſsè caueatur in ipſa, *d.c.1. hoc tit.in 6. & ibidem monach. & Can.* vt de his copioſius traditur per DD. *in §.pen. Inſtit. de Iur. natu.gent.*
14 ad quos me remitto, In † foro eccleſiaſtico licet allegare leges imperiales, *c.ſuper ſpecula de priuileg.c.1.de nou.oper.nunt.c.ſi in adiutorium & c.quis autem & c.ſeq.diſt.10.c.quo iure diſt.8.* imo iura ciuilia generaliter diſponentia, etiamſi pænam contineant. habent locum in foro canonico contra clericos & eccleſias, quando contrarium, in iure canonico cautum non reperitur: *c eccleſia primo & ibi Hoſt. & Ioan. Andr.n.9.vt lit.pend.c.1.§ fin. diſt.10. c.ſuſcipitis in fine c pen. & fin. diſt.10. Rot.deciſ. 72.n.52.& ſeqq.p.2. Anch.in c. hac conſtitutione in 4. de off.leg. in 6. not.* & quando iure ciuili denegatur actio ob magnam æquitatem, denunciatio euangelica non poteſt intentari: *Pan. in c. fin. num. 26. & ſeqq. de praſcript. Bald. in c. vnico §. ſi quis per triginta poſt n. 10. & ſeqq. ſi de feud. fuer. controu. inter. dom. & agn.*
15 ſtatuta † vero laicorum non obligant clericos *c eccleſia B. Maria & ibi Pan. in repet. n. 26. & 37. & DD. communiter de conſtit. auth. caſta & ibi Bart. n. 2. & DD. C. de ſacroſ. eccleſ Gail. obſ.*
16 *32. & ſeq. n. 2.* In † Præparatorijs Iudiciorum inſpicienda ſunt lex, ſtatutũ & conſuetudo loci Iudicij in Concernentibus verò deciſionem cauſæ reſpicienda ſunt ſtatutum & conſuetudo loci contractus etiamſi res de quâ contractum eſt ſit alibi ſita *Iaſ. poſt Bart. in l. cunctos populos, num. 17. 20. & 41. Bald num. 93. & ſeqq. & dd. communiter C de ſumma Trinit.* quando vnus duntaxat eſt locus contractus, vbi verò duplex eſt, vt quia in vno loco initus eſt, alius autem locus deſtinatus ſit ſolutioni, tunc quoad ſolennitates & cætera quæ debent adhiberi vel impleri tempore contractus, inſpicienda eſt obſeruantia loci in quo fuit contractum, ſed quoad ea quæ veniunt implenda poſt contractum in eſſe productum in loco ſolutioni deſtinato, inſpicienda ſunt conſuetudo & ſtatuta loci deſtinatæ ſolutionis *Mynſ. obſ. 82. cent. 4.*

De reſcriptis.
Titulus III.

1. *Reſcriptum largè & ſtrictè ſumitur.*
2. *Reſcriptorum, alia ſunt gratiæ, alia iuſtitiæ.*
3. *Reſcripti tres ſunt partes.*
4. *Reſcripta gratia & iuſtitia diuerſo iure cenſentur, nam reſcriptum per ſub & obreptionem impetratum ad beneficia eſt ipſo iure nullum.*
5. *Reſcripta ad lites per ſub & obreptionem impetrata, non ſunt nulla ipſo iure, ſed ope exceptionis.*
6. *Citatio non eſt neceſſaria in impetratione reſcripti.*
7. *Surreptio committitur in exprimendo falſum & verum tacendo, & quis eam probare teneatur.*
8. *Narratiua ſupplicantis, duplicis ſunt generis, quadam ſunt ſimpliciter pars gratiæ, quadam abſolutè cauſa conceſſionis, vel conceſſionis magis clauſulata.*
9. *Narratiua Papa non probat quando ſuper ea non fundatur intentio Papa, ſi ſuper ea fundatur intentio Papa, adhibenda eſt diſtinctio, an ſit de facto proprio, vel de facto alieno.*
10. *Narratiua Papa emanata ad petitionem partis non probat, nec transfert onus probandi.*
11. *Reſcripta gratia perpetua ſunt, ſed reſcripta ad lites intra annum præſentari debent.*
12. *In Reſcriptis gratia inſpicitur tempus data, in reſcriptis iuſtitia, tempus præſentationis.*
13. *In Reſcriptis gratia ex errore in facto proprio pra-*

præsumitur dolus, in rescriptis iustitiæ in dubio non præsumitur dolus.

14. *Rescripta iustitia iudici præsentata citato aduersario ad dicendum contra ea fiunt communia.*

15. *Rescripta iustitia impetrata sine speciali mandato non valent, in rescriptis gratiæ ad beneficia non exigitur mandatum.*

16. *Rescripta gratiæ sunt personalia, & morte gratiati expirant, in rescriptis iustitiæ adhibenda est distinctio, an sint impetrata sub nomine dignitatis, vel contra personam.*

17. *In Rescriptis gratiæ & iustitiæ subintelliguntur clausulæ, si ita est, saluo iure tertij.*

18. *Rescriptu gratiæ aut iustitia non statur quæ continent manifestum in constructione peccatum.*

19. *Sub & obreptio dolosa vitiat rescripta gratiæ & iustitia in totum, si ex simplicitate vel ignorantia processit, eatenus vitiat, quatenus fuit causa inductiua concessionis.*

20. *Rasura quando vitiat rescripta.*

21. *Rescripta tam gratiæ quam iustitiæ sunt restringenda.*

22. *Rescriptum posterius quando deroget priori.*

23. *Princeps dispensat circa ius humanum, circa ius diuinum & naturale declarandi & interpretandi habet facultatem.*

24. *Dispensatio est remissio legis facta ex causa vrgente ab habente potestatem.*

25. *Dispensationum quædam est simpliciter permissa & quædam est de iure debita. Item alia est gratiosa, alia commissaria.*

26. *In dispensatione secunda debet fieri mentio de prima.*

27. *Dispensatio & facultas dispensandi differunt.*

28. *Absolutio à commisso crimine, siue indulgentia & rehabilitatio differunt.*

1 RESCRIPTUM † sumitur largo modo, & tunc comprehendit priuilegium, beneficium principis, & alia rescripta, quæ emanant nedum ad iuris obseruantiam, sed etiam præter vel contra ius: & ita sumitur in hac rubricâ, sub qua tractatur de priuilegijs, *c. 1. c. cum ordinem & c. constitutus hoc tit. c. si propter, hoc tit. in 6.* dispensationibus, *c. si gratiose c. quamuis hoc tit. in 6.* indulgentijs, *c. fin. hoc tit. in 6.* literis beneficialibus, *c. eam te & c. seq. c. cum adeo, hoc tit.* & literis ad lites: *c. cæterum, c. adhæc c. nonnulli & hoc tit.* strictè rescripta sunt epistolæ subditis datæ ad beneficia, vel lites, quæ ius inter partes statuunt; *c. constitutus de conceß. præbend. cap. 1. hoc tit l. 2. C. de leg. Franc. in c si cui nulla de præb. in 6.* illa † rescripta gratiæ, hæc iustitiæ appellantur: in dubio præsumitur rescriptum iustitiæ & qui gratiam allegat gratiam probare debet: *c. fraternitatis de schismat. Gemin. inc. si cui nulla n. 5. Archid. in princ. & Franc. n. 1 de præbend. in 6. Ioan. And. in c. in causis post n 34. & 8. de elect. & ibi Pan n. 11. & 12.* circa quæ, ac dispensationes, cæteris prætermissis quasdam regulas trademus. Rescripti † tres sunt partes, narratio, supplicatio, quæ respiciunt impetrantem & conclusio quæ concedentem respicit. *Bald. in c. super literis n. 24 hoc tit.* & hanc vltimam partem practici vocant dispositiuam, siue clausulas, nam ibi Papa conscribit illas clausulas quas vult concedere. *Rebuff. in praxi tit. de sign. grat. n 23. parte 1.* Rescripta † gratiæ, & iustitiæ, in multis diuerso iure censentur, vt latè tradit Menoch. *de arbit. iud. cas. 201. & casu 202. lib. 2. cent. 3.* Rescriptum † per sub, & obreptionem, impetratum ad beneficia, est ipso iure nullum; & taciturnitas exceptionis peremptoriæ aduersario competentis inducit surreptionem: *c. ad aures, c. constitutus, c. ad audientiam, el 2 hoc tit. c. fin. de præb. Clem. 1. de præb. c. si motu §. 1. de præb. in 6. c. quod super his de fid. inst. Felin. in d. c. ad audientiam el. 2. n. 22. vbi ampliat & limitat & ibi*

Right-margin numbers beside the lines above, in order: 2 (illa † rescripta), 3 (Rescripti † tres), 4 (Rescripta † gratiæ), 5 (Rescriptum † per sub).

Pan.n.50.& 8.& Canc. communiter & potest opponi de surreptione dupliciter, declinatoriè, quia si literæ non valent, executor non recipit iurisdictionem; & peremptoriè contra gratiam, vsque ad sententiam, Pan. in c. fin.n.4.de præsumpt.gl.fin.in c.ad audientiam, el. 2.& ibi Pan.n.10.& 15.hoc tit.Pan.in c. cæterum n.6.hoc tit.gl. in c. 1.in verbo obtentum de litis contest.in 6.Limita vt procedat in rescriptis ad beneficia gratiosis, secus in rescriptis iustitiæ ad beneficia iuxta c. cum secundum de prabend.quæ, vt omnes contentiosæ, bullantur cum canabo, Felin. in c. postulasti sub n. 1. vers.dum declarat.abbas de rescript.ac ea taciturnitas iuris peremptorij non vitiat, & talis exceptio tantum potest opponi ad merita causæ.Franc.in c.1.n.3.in fin.de lit.contest. in 6. Butr.post.Ioan. And.in c.postulasti n.14.& 15. hoc tit.Item secus in literis datis, post gratiam pro executione gratiæ.Pan. in c. constitutus n. 5.hoc tit.Idem post gl.in c.ad audientiam el.2.hoc tit.Rescripta ad lites non sunt nulla ipso iure, sed ope exceptionis, c.si autem, c. plerumque hoc tit.Felin.in d.c. ad audientiam 2.n.17. Bell. dec.84.in executoria But.in c. cum dilecta n.3.& 10.hoc tit.siquidem exceptio respicit literas tantùm, vt exceptio pacti de non agendo est dilatoria, & eius taciturnitas inducit subreptionem rescripti, & opposita, impedit litis contestationem; si verò respicit negotium principale, est exceptio peremptoria; & non potest opponi declinatoriè, sed peremptoriè post litem contestatam: nisi sit exceptio rei, vel litis semel finitæ; c. exposita de arb.gl.in c.super literas in verb.literas hoc tit. & ibi Fel n. 14.Ioan. And.in c.1.in gl.2.super verbo cum agendo & n.13.de lit.cont.in 6.Rot.dec.13 de lit.cont. in 6.Pan.in d.c.ad audientiam el.2.n.15. Rot. dec. 13.n.5.de off.deleg.in nou.Rot.dec.65 de appel. in antiq.aut producatur tale priuilegium, quod habeat clausulam derogatoriam ad rescripta seu illis det formam c. cum ordinem hoc tit.& ibi gloss.& DD. vel sit rescriptum auocatorium, ecclesia 2.vt lit.pend.& Gail. obseru. 41.libr.1.subreptitium quod nullam tribuit iurisdictionem & ipso iure est nullum.c. inter monasterium de re iud. c.ex literis de offic. deleg.Felin. in c.super literis n.12.hoc tit. Card.seraph.decis.763.n.6.qui nihil allegat.c.vt nostrum de appell.Caputaq.dec.264.p.2. In curiâ Romana non excipitur de subreptione rescriptorum iustitiæ, propter facilem recursum ad signaturam. Garc.de benef.p.8 c.3. n.114. Greg xv.decis.435.n.5.& ibi annot. In † impetratione seu petitione rescripti à principe, 6
non est necessaria citatio alicuius ad essentiam rescripti, sed cum postea proceditur ad vlteriora citatio est necessaria.l.2. & ibi post gl.in verbo reparationem Bald.sub n.2. C.de temp. & reparat.appell.& ibi DD. Surreptio † committitur in exprimendo falsum, & verum 7
tacendo: Pan.post gloss.in c. quia arca n. 5. de consang. & affin.c.dudum & 2. vers. insuper de elect. Garc.de ben.p.8.c.5.n.19.& seq. ponens regulã vnam circa falsi expressionem alterã circa veri taciturnitatẽ.si allegetur surreptio in vero tacendo, debet opponens probare ea extitisse tempore impetrationis. Gemin.in c. 1. sub. n.8. vers.in literis beneficialibus de lit.cont. in 6. & ibi Franc.n.17.Ioan. And. & can.Pan.c.constitutus n 4.de rescript. Greg.xv.decis.108. de quibus erat facienda mentio: si in falso exprimendo, debet probare impetrans ea, quæ narrauit, etiamsi ex aduerso non fuerint negata, l.matrem C.de probat.c.cum adeo, & postulasti hoc tit.l. cum autem & ibi gl. fin.ff.de neg. gest.clem.fin.& ibi gl.in verbo creatum hoc tit.& Can.Bell.dec.303.Paris.cons.49.n.30.& 31. vol. 4.Rot.dec.20.de præb.in nou.fore vera: Pan.in c.constitutus n.4.hoc tit.Franc.post Ioan. And. in c.1.n.2.de lit.contest.in 6.Bellam. decis.76. n.6. Ripa in c.2.n.29.& seq. hoc tit. etiamsi talis nar-

narrativa sit negativè concepta, & non sit coarctata; quia imputet sibi impetrans, quod in eâ se fundavit, *Innoc. in c. super his sub. n. 10. in princ. de accus. Bart. in l. in illa stipulatione 1. n. 4. & 5. ff. de verb. oblig. & ibi Alex. Bellam. decis. 76. n. 2. & seq. l. ergo ff. ex quib. caus. maior. Cravet. cons. 112. n. 6.* vt est negatiua, non sufficientis dispensationis super retentione plurium incompatibilium, nullo titulo, nulloque juris adminiculo, *Paris. cons. 138. n. 1. & 2 vol. 4. Rot. Farin. decis. 179 n. 7. p. 2. l. hoc jure utimur ff de verb. oblig. & ibi Bart. & Bell. decis. 76. n. 2.* ac negativa non sufficientis dispensationis super defectu natalium: *Gab. de prob. concl. 6. n. 5. Paris. de resignat. li. 10. q. 3. n. 5. Greg. xv. dec. 242. & ib. annot. & decis. 13. n. 9. & seq. ubi plura similia cumulat. & dec. 353. & ibi annot.* nisi dicta negativa apposita legatur, non in supplicatione, sed in literis ex officio, per officiales Cancellariæ, ad evitandã solutionem annatæ: ut resolutum fuit in una, calaguritana beneficii de Ariola 26. Junii 1591. coram Gipsio, *Greg. 15. dec. 577. n. 6. plures decisiones cumulat. Garc. de benef. Bart. 5. c. c. 3. n. 209 & seq.* quia annata non solvitur quandò literæ expediuntur sub narrativa intrusionis, sed fit obligatio de illum solvendo post habitam possessionem juxta stylum Cancellariæ *Greg. xv. decis. 440. n. 6. Gonz. super reg Cancel. de mensibus & altern. gl. 15. §. 1. n. 70.* sicut & plures aliæ clausulæ non sunt justificandæ; dummodò non sit alteri concessa, dummodo non sit alteri jus quæsitum; dummodo collatio ad nos pertineat; sine præjudicio cujusque, quæ ab officiliabus apponuntur, nec importante conditionem suspensivam, sed resolutivam, recensitæ per Greg. xv. decis. 350. & annot. ratio utriusque dicti est, quia onus probandi incumbit asserenti: *c. fin. 6. quæst. 5. l. 2. ff. de prob. st. §. non solum in fine Inst. de leg.* Præfatu procedunt in impetrationibus à Papa, vel legato, non in ordinario, in quo non datur subreptio; sed dicitur providere motu proprio, & ecclesiis non personis, sicut Papa, & legatus, & sic provisio ordinarii, non potest de surreptione impugnari. *Clem. 2. de offic. ordin. & ibi Zabar. in fine. & Pan. in c. cum nostris sub n. 19. de concess. preb. Felin. in c. ad aures num. 15. & in cap in nostra. 29. coroll. de rescript. Gonzal. super reg de mens. & altern. gl. 4. a. n. 173. usque ad fin. Garc. de benef. p. 8. c. 1. n. 3. usque ad n. 19.*

Narrativa † alia est supplicantis, alia Papæ, Narrativæ supplicantis duplicis sunt generis, quædam narrativæ, sunt simpliciter pars gratiæ, in quibus principalis intentio concedentis non fundatur; ut quandò narrat, se Doctorem, Baccalaureum, nobilem, valorem, vel quid simile, & in istis sufficit, semiplena probatio, *c. inter quatuor & ibi gl. pen. de cler. peregr. c. illud de præsumpt. Ioan. And. in c. infamibus de reg. iur. in 6. Rot. divers. decis. 9 num. 11. p. 2. Bell. dec. 76. in fine & decis. 113. 114. 674. Rot. farin. decis. 296. in princ. p. 2. gl. in l. si vero §. 1. in verbo dubitetur ff. qui satisd. cog. Garc. de benef. p. 6. c. 2. §. 2. n. 205. & seqq.* quia propter scientiam, nobilitatem, narrata, censetur motus Papa, ad concedendum facilius: *c. de multa in fine. de preb. c. statuimus de maior. & obed. Caputaq. decis. 277. p. 1.* quædam est narrativa, quæ est absolute causa concessionis, vel causa concessionis magis clausulatæ, & in hac non sufficit levis probatio, *c. cui de non de preb. in 6. c. susceptum de rescrip. in 6. c. olim in fine hoc tit. Rot. decis. 268. n. 3. & 4. p. 1. Cresc. decis. 4. de concess. prabend. Rot. decis. 4. n. 7. de rescript. in antiq.* ideò juspatronatus narratum, cum solitâ derogatione, est plenè probandum, *c. nobis & ibi gl. in verbo in capella & Can. c. cum dilectus & ibi gl. in verbo præsentare & Can. de iurepat. Rot. decis. 531. in princip. p. 1.*

*Cassad.decis.4.de prab.& decis.7.de iurep. Put. decis.*117.*&* 316.*lib*.2.& non admittit excusationem à non verificatione, quia hujusmodi taxata, & limitata expressio, operatur defectum intentionis in non expressis. *d.c.susceptum d.c.cui de non Felin.in c. super literis sub num.3.vers.limita 4.c.cum in illis* §.1. *&* 2 *de prab.in* 6. *Rot.divers.decis.*352.*p.*1. *in decisum relinquit l.universa C. de divers. rescript.* Item narrativa verificanda est de jure quandò agitur de perpetuo præjudicio ecclesiæ. *c.cum de beneficio de præb in* 6. *Rot. divers. decis.* 208.*n.*1.*&* 2.*p.* 1. In impetratione jurispatronatus, in monasterio, cum narrativa, quod conventu caret; stante statu conventuali præcedente, necessè est probare, quod status non conventualis sit legitimè præscriptus, vel saltem observatus, per spatium quadraginta annorum: *d. c. cum de beneficio de prab.in* 6.*Rot.decis.*2.*de prab in nov.* Et in narrata concordia sub beneplacito sedis apostolicæ, probari debet concordia & beneplacitum: *c.quasitum & ibi nos.de rer.permut. Mohed.dec.*35.*de renunc.* quando verò non agitur de perpetuo præjudicio ecclesiæ, faciliùs toleratur, quod narrativa verificetur de facto, ut in impetratione monasterii, cũ narrativa, quod conventu caret, *c.ut nostrum in fine vers.si vero ante donationem perceperit ut ecclesiastica beneficia &c.gl.in clem.* 2. *in verbo defensor de reb.eccles.alien. Rot. divers.decis.* 208. Et narranti in supplicatione confirmationis, vel surrogationis, à se petitæ, se beneficium canonice fuisse assecutum; sufficit probare, quod auctoritate ordinarii, fuerit assecutus, licet assecutio non valuerit: *Bell. dec.*116.*c.Michael.de fil.presbit.* alias si agat ad assignationem ecclesiæ, vel beneficii, de collatione plenam fidem facere tenetur. *c. olim in princ. ibi sibi collatam & in fine hoc tit.* In narratis quæ jus concernunt, non cadit obreptio, cum signatura ea, quæ juris sunt, intelligat. *c.*10.*de Constit.in* 6. *l. omnium C.de testam.* Narrativa facti quæ non est de substantia gratiæ, sufficit, quod de facto verificetur, *c.commissa* § *fin. & ibi gl in ve. be promovendo de el.& in* 6 *Rot.divers.dec.*19 *in prin. p.*1.*& decis.*19.*n.*9.*&* 10.*part* 2.*Greg.xv decis.* 137.*n.*7.*Bellam.decis.*116 *in fine.* Et ita sufficit etiam, eam de facto excludere. *Rot divers. decis.*208.*sub n* 2.*p.*1.*l.in bello* §.*facta ff de cap. & postlim.revers l.*1.§.*si vir ff.de acq.possess* Laicalis intrusio in jurisdictione ecclesiastica narrata, non est probanda. *Rot. divers. decis.* 213.*in fine p.*1.*l.usuras ff de usur. l. testamentum C. de testam.* Qualitas narrata tendens in præjudicium alicujus, etiam quod facilius non inducat ad concedendum, est verificanda: *l.non ignorat C.de iu qui accus. non poss. & ibi gl fin.& DD.Felin in c.ex parte* 1.*num.* 25. *de rescript.ponens plures exceptiones Rot. divers. decis.*531.*num.*2.*p.*1 *Cassad.dec.* 10. *de preb.* Ut narrata familiaritas Scriptoris, si literæ non sint taxatæ: secus si essent taxatæ: Qualitas narrata taxative, est probanda, quia operatur defectum intentionis, in non expressis. *c.susceptum hoc tit.in* 6.*c.quamvis* 1.*& d.c.cui de non de prab.in* 6.*Rot.decis.* 17 *de prab. in antiquior.* secus si qualitas sit causativè vel demonstrativè expressa: *Felin. in d.c.super literis sub num* 3.*vers. limita quarto hoc tit.* Nisi sit talis, quæ facilius inducit principem, ad concedendum, & expressa sit, per malitiam, sive dolum, juxta distinctionem *cap. super literis, hoc tit.* cujus distinctio etiam habet locum, in literis gratiosis, ad beneficia: *Rot.decis. quarta circa fin.de rescript. in antiq. gl. in d.c.super literis in verbo literas dedissemus & ibi Felin.in fine numeri primi & Can. communiter.* Et omnia narrata sive in vim modi sive in vim conditionis sunt verificanda. *c.verum de cond. appos. Cassad. decis.* 10. *de rescript.*

numero

numero septimo. Limita primo quando impetrans habet, intentionem fundatam, juris præsumptione, *c. dudum de præsumpt. & ibi Pan. numero quinto Felin. numero primo & tertio & Can. communiter post gloss. fin. c. unico & ibi gl. fin. de scrut. in ord. fact. gl. in c. si forte in verbo scientiæ de elect. in 6. l. cum quidam la. secunda & ibi gl. in verbo qui non offenderint ff. de leg. 2.* Secundo in reo & possessore, gratias suas ostendente. *§. retinendæ vers. commodum in instit. de interd. l. fin. C. de rei vind. l. uti frui in fin. princip. ff si usufruct. pet. Rot. divers. decis. 593. p. tertia lib. tertio in fin.* Tertiò in jure defuncti, quod ex sola supplicatione justificatur. *Franc. in proœm. l. 6. §. fin. numero secundo & ibi Can. Pan. in c. in nostra numero undecimo hoc tit. & ibi Put. decis. 337. libro primo Cassad. decis. 8. de rest. spoliat.* Quartò in possessorio recuperandæ, sufficit ostendere literas expeditas, & non est necesse verificare narrativam, aut habilitates. *c. sollicite & ibi gl. pen. vers. verior de rest. spol. l. 3. §. causæ ff. de carbon. edict. l. fin. C. de edict. div. Adrian. toll. Bald. post gloss. in l. secunda C. de edict. div. Adrian. tollendo Mohed. decis. nona de caus. poss. & propr. Butr. in c. fin. sub numero tertio vers. adverte de success. ab intest. Put. decis. 239. numero quarto libro primo.* Quintò quandò agitur de sustinenda gratia, Rota solet semper æquitatem amplecti, ut gratiæ sustineantur, & non pereant: quia multis laboribus, & gravibus expensis obtinentur. *arg. c. commissa de elect. in sexto Sarnen. in reg. de valore quæst. 11. in fine Rot. divers. decis. 9. numero 9. p. 2.*

9 Verba † narrativa Papæ non probant, si super eis non fundatur intentio Papæ: *c. si Papa 1. resp. de privil. in sexto Clem. si summus de sent. excomm.* Si super eis fundatur intentio Papæ, distingue, aut sunt de facto proprio, aut alieno secum gesto. *Fel. in c. cum à nobis numero secundo de testib. Imol. in clem. 1. sub numero nono de prob. Greg. XV. decis. 239. numero sexto & ibi late annot.* vel sui prædecessoris, & faciunt plenissimam probationem: contra quam non admittitur probatio, quæ perimat probationem, vel fallam ostendat: *cl. 1. de prob. Rot. divers. decis. 171. numero secundo & seqq. p. 1.* idem obtinet, si se fundat, super narrata consuetudine, privilegio, aut alia re, &c. *c. si Romanorum & ibi gloss. in verbo desunt, 19. dist. Innoc. in c. inter dilectos, numero quinto & ibi Felin. numero septimo de fid. instr. Rot. dec. 171. numero tertio p. 1. plures cumulans.* Sed bene admittitur probatio, per quam, stante narratione, probans relevaretur: videlicet, Papa narrans renunciationem beneficii factam, in suis manibus & per se acceptatam, confert illud, vel conferri mandat; bene potero probare, quod illud beneficium tempore renuntiationis, & collationis pertinebat ad me, & non ad cedentem. *gl. pen. in d. cl. 1.* Aut sunt de facto alieno, siquidem gratia emanavit motu proprio, tunc probant saltem præsumptive, ita quod præsumptioni stabitur, nisi probetur contrarium: *Anch. in d. cl. 1. sub numero primo de prob. & ibi Can. communiter, c. si motu & c. seq. de preb. in 6. & Rot. divers. decis. 154. n. 4. & 5. p. 2. pulchre Mynf. obs. 34. cent. 5.* ut si narraret beneficium vacavisse in Curia, per mortem beneficiati, potero probare contrarium, quod mortuus sit extra curiam. *gl. antep. in d. cl. 1.* Verum Pan. hanc distinctionem, de narratis à Summo Pontifice, super quibus fundatur ejus intentio, restringit in d. Clem. 1. de probat: ad ea narrata, quæ consistunt in plena dispositione Papæ, per exempla d. Clem. 1. & verba ibi posita, & alia similia, & secus esse dicit in aliis non dependentibus à plena dispositione Papæ narrantis. Tertius non potest se fundare in narrativa brevis, etiam motu proprio expediti, ita ut quoad ipsum plenam faciat fidem; quia rescripta ad beneficia, vel ad lites,

ad lites, inter partes jus statuunt, & sunt personalia: *c. constitutus de concess. præb. A. hil dec. 10. in fine de prob. Rot. decis. 766. n. 10 p. 1.* ratio præmissorum est, quia licet disputatio, cum Principe de potentia sua, in his quæ spectant ad ejus jurisdictionem, sit improbata, *l. 2. C. de crim. sacrileg.* tamen licet bene disputare de scientia sua, & similiter de voluntate; quia majestas sua, per illa nomina conservatur, in esse: *c. ex facto de vulg. & pupill. substit. & ibi. DD. Can. in d. c. super literis hoc tit.* ac Papæ erranti in jure, dici potest, vos falli: oblivio: *Castrens. in l. omnium sub. numero quarto C. de testa. c. ex parte & ibi Pan. per illum text. numero tertio de offic. deleg. c. preterea 23 dist.* Aut † verba narrativa Papæ emanarunt, ad petitionem partis, quod in dubio præsumitur; & nihil probant, nec transferunt onus probandi. *c. ex literis de transact. Anch. in d. el. 1. post Lapum & alios Rot d. decis. 154. n. 5. & 6. p. 2. Alex. cons. 112. n. 5. vol. 7.* ideo inolevit stylus ut in literis apostolicis, ponantur verba ut asseris, quæ requirunt supplicantis probationem, secus si ponantur verba ut asseritur, *Rot. decis. 60. & dec. 77. de rescript. in aut. Rot. divers. decis. 412. p. 1. Cajar. dec. 2. n. 3. & 5. de prob. pro quo allego text. in auth. si quando C. de const. pecun.* sed Rot. Bisig. decis. 6. de præb. & Card. Zab. *in c. fin. de præsumpt. vers. quæro circa hoc &c.* & in leg. unica, de probat. quæst. 10. in fine & quæst. seq. censent utroq; casu impetranti incumbere onus probandi, Pan. in c. fin. de præsumpt. sub n. 9. & Felin. in c. ad aures n. 10. vers. septima conclus. de rescript. pro conciliatione dictarum opinionū, duos considerant casus, primus est, quando alia verba rescriptorū sunt concepta, in personā impetrantis, puta, exposuit nobis talis, &c. postea dicitur ut asseritur, & videtur quod impetrans dixerit, ita ab aliis asseri, non autem, quod ipse asseruit, quia in generali sermone non venit persona loquentis *d. auth. si quando C. de non numer. pecun. l. inquisitio C. de solut. c. petit. 20 & ibi gl. & DD. de jurejur.* & sufficit probare, quod ita asseratur communiter, & probet assertionem communem, non autem aliquorum juxta ea, quæ dicuntur de probatione famæ, & opinionis communis. *Bart. in l. de minori §. tormenta ff. de quæst. cum concord.* Secundus casus est quando omnia verba loquuntur, uniformiter, & videtur quod ipse impetrans, omnia asseruerit, & ideo debet probare ea omnia esse vera, quæ narravit *d. c. 2. & ibi Rip. n. 29. hoc tit. & Can l. fin. C. de divers. rescript.* Verbis narrativis alicujus, citra Papam, non creditur regulariter etiamsi narrans sit legatus, & de gestis à se velit fidem facere. *gl. in d. el. 1. in verbo reservasse de prob. DD. post gloss. in c. post cessionem de probat. & in c. quod super his de fid. instr. Vital. in d. el. 1. n. 52. & seqq. & ibi Can.*

Secundo rescripta † gratiæ perpetua sunt, 11
c. decet. de reg. iur. in 6. c. si cui nulla de præb. in 6. nec re integra, concedentis morte expirant, prout nec etiam executoribus, data potestas, expirat: ne gratiam eandem, vel reddi inutilem, vel ipsius effectum, in tempus longius differri contingat: *c. si super de off. deleg. in 6. Rot. decis. 19. de præb. in nov.* quod indubitatum est, quando gratia jam est facta, ei, cui scribitur, & litteræ sunt expeditæ in forma gratiosa; nec non si Papa mandet, certæ nominatæ personæ provideri, de beneficio certo vacante, in forma, dignum; quia hic proviso, jus ad illud, quæsitum est, & gratia est perfecta, & ideo non expirat re integra morte mandantis, *c. si super gratia de offic. deleg. in 6. Rot. decis. 12. de offic. deleg. in nov. Garc. de benef. c. 2. p. 6. §. 3. n. 300. & seqq. Arch. in c. petisti n. 47. q. 1.* aut mandat, provideri de certo beneficio, quod impetrans narravit, certo modo vacare, cum causæ cognitione, & citatione par-

ne partis; quia isti, quibus sub hac ultima forma scribitur, licet non sint executores, sed meri judices delegati, tenentur vocare partem, & cum causæ cognitione procedere ad provisionem faciendam, *c. exhibita de Iudic. c. ex parte 1. & c. olim. hoc tit. Rot. decis. 12. de offic. deleg. in nov.* attamen gratia est perfecta, quia provisum est certæ personæ, de certo corpore beneficii, certo modo vacante, & gratia, ob eandem rationem non expirat; quia proviso jus est quæsitum ad rem: neque & executorum, sive meri sint, sive mixti, potestas, tanquam accessoria: *d. c. super gratia Rot. d. decis. 12. Garc. de benef p. 1. c. 2. §. 3. n. 303. Gonzal. super reg. de mens. & alt. gloss. 12. n. 44. & plurib. seqq.* secus si Papa mandat, provideri, etiam motu proprio, certæ personæ, in forma dignum, de incerto beneficio: quia hic potestas executoris principalis est, & gratia accessoria; proviso ad beneficium nullum est jus quæsitum, & ideo expirat re integra morte mandantis: *c. si cui §. fin. & ibi gloss. fin. Franc. in 4. not. & Can. de præb. in 6. Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter gl. 12. n. 42. ante fin. Garc. de benef p. 6. c. 2. §. 3. n. 301. Rot. d. dec. 12. de off. deleg. in nov.* sed & gratia ad beneficium vacaturum certum, non expirat, morte Papæ, etiam re integra, quando non committit executori provisionem, sed ipse confert, ex nunc prout ex tunc, quia tunc gratia est facta, & proviso jus ad beneficium est quæsitum, *c. si desuper gratia & ibi Can. de offic. deleg. in 6. late Gabriel de præb. cond. 1. Gonzal super regul. de mens. & altern. gloss. 12. sub. n. 41. Garc. de benefic. p. 6. c. 2. §. 3. n. 305. & seqq. plura similia adducens.* Rescriptum ad lites intra annũ præsentari debet, postquam copiam judicum habuerit impetrans, *c. si autem. c. plerumq; hoc tit. gl. fin. c. 1. hoc tit. & ibi Can.* & ejus probata malitia, aut negligentia, in non usu primi: valet secundum rescriptum, super eodem, ab adversario, nulla facta mentione primi, impetratum: non data impetratione secundi valet primum rescriptum perpetuo, *l. falso C. de divers. rescript. Pan. in d. c. plerumque n. 4. hoc tit. Franc. mart. quæst. 41. lib. 1.* & tanto tempore, quando durat ipsa actio, super qua fuit impetratum: *late Bald. in d. l. falso n. 2. & DD.* sed re integra, morte concedentis expirat. *c. gratum, c. licet de offic. deleg. c. relatum & ibi gl. eod. tit. Archid. in c. petisti sub n. 4. 7. quæst. 1.* † Tertio in rescriptis gratiæ inspicitur tempus datæ, *c. eam te c. constitutus & ibi gl. in verbo impetrasset hoc tit. c si eo tempore hoc tit. in 6. c. 2. de decis. in 6. c. dudum 1. & ibi gl. in verbo electionis tempore de elect. c. dudum el. 2. in verbo electionis de elect.* cum eorum par est causa, *susceptum & ibi gloss. fin. hoc tit. in 6. c. hi qui de præb. in 6. & ibi gloss. 1.* circa validitatem; invaliditatem gratiæ, *c. si eo tempore hoc tit. in 6. & ibi omnes notant, c. eam te & ibi Felin. n. 18. hoc tit. qui ponit aliquid fal. el. fin. hoc tit. Caputaq. decis. 40. n. 2. & 3. p. 2.* prælationem; tum in literis ad beneficia vacantia, *Felin. in c. capitulum n. 5. hoc tit. c. si à sede de præb. in 6.* (nisi quod de stylo curiæ Romanæ inter duos resignatarios, præfertur anterior in consensu, quamvis posterior, in data, *Crescent. decis. 1. de conceß. præb. Paris. de resignat. benef. lib. 8. quæst. 7. n. 86. & seqq.* quia ante præstitum consensum licitum est pænitere *Rot. divers decis. 471. n. 11 p. 1. & 282. sub n. 2. p. 2. Mohed. decis. 16. de renunc. dicetur infra de renunc.*) tum etiam in literis ad vacatura beneficia, *c. eum cui, & ibi gl. fin. & c. si postquam & c. quia sæpe de præb. in 6. c. capitulum de rescript. & ibi Felin. n. 5. c. tibi qui hoc tit. in 6. c. duobus & ibi Franc. n. 4. hoc tit in 6.* nisi gratia primi fuerit conditionalis, & ante conditionis existentiam, jus secundo fuerit pure quæsitum, *c. si pro te de rescrip. in 6. & ibi Can. el. p. de Conces. præbend.* ac verificationem, quando veritas causarum narratur de præsenti,

lenti, *c. quia circa & ibi Pan. n. 4. de consang. & affin. c. constitutum hoc tit. & ibi post gl. Can.* & capacitatem impetrantis, *c. si eo tempore hoc tit. in 6. c. ei cui de preb. in 6. & ibi Can. arg. l. 1. §. 1. ff. de leg. 3.* nam gratia sic intelligenda est, ut possit à principio & tempore datæ verificari, & beneficia simul capi per impetrantem: *el. gratia &c. in nostra hoc tit. Achil. dec. 5. de preb.* in rescriptis vero justitiæ inspicitur tempus præsentationis factæ judici inscripto, *c. ut debitus de appell. l. si quis & ibi Bart. n. 3. C. de aquaeduct. 10 lib. 11. Innoc. in c. ex conquestione n. 2 de rest. spoliat. & ibi Host.*

13 Quartò, † in gratiosis, ex errore in facto proprio, præsumitur dolus, ut falsa ætatis expressione: *Mohed. decis. 8. hoc tit. Put. decis. 340. lib. 1. Cæsar. decis. 20. n. 3 & 4. de preb. c. cum nobis & ibi Imola sub. n. 5. de elect.* imo qualibet expressio falsa, & taciturnas exprimendæ qualitatis, vel circumstantiæ, etiam quod Papa esset alias concessurus, præsumitur dolosa, *Innoc. in c. super literis in princip. hoc tit. Collect. in c. ecclesia vestra. n. 10 de sortil. Put. d. dec. 340.* gratiamq; vitiat in omnibus, *c. ad aures postulasti hoc tit. el. 1. de preb. in princ. c. si motu §. 1. de preb. in 6. Felin. in c. super literis n. 5. hoc tit. & in c. ad audientiam n. 22. hoc tit. Caputaq. decis. 49. p. 2.* etjamsi obtenta sic gratia legibus foret consentanea, in pœnam fraudulenti mendacii: *l. etsi legibus C. si cont. jus vel utilit. pub. &c.* & ignorantia non excusat, à surreptione, etiamsi consistat, in tacendo factum alienum, quod impetrans probabiliter ignoravit, *c. constitutum hoc tit. Caßad decis. 20. n. 3 super reg. Cancell.* & sola simplicitas sine dolo in eis nocet, quandò per expressionem vel taciturnitatem, sequitur taxatio ad expressa, *Felin. in d. c. super literis sub. n. 3. & c. limit. 4.* quod in dubio præsumitur, in gratiosis, propter eorum ambitionem: *c. quamvis el. 1. & c. cui in[?] de preb. in 6. c. susceptum hoc tit. in 6.* ut si impetro beneficium, per mortem Alexandri, non venit modus vacationis in personam alterius, *arg. c. Romana § in altum de appell. in 6. d. c. susceptũ, Rot. decis. 43. hoc tit. in antiq.* Sunt tamen aliquoi casus, in quibus surreptio, in beneficialibus, non præsumitur dolosa, primus, si fiat circa superflua, *Felin. in c. cum ordinem sub n. 2. vers. adverte, hoc tit. Felin. in d. c. super literis post n. 5. vers. sunt tamen Bell. dec. 4. Rot. decis. 10. hoc tit. in nov.* Secundus si circa id, quod si verum esset, potius debuisset principem retrahere, *Pan. in d. c super literis n. 6. & ibi Felin. post n. 5. Rot. decis. 4. de rescript. in ant. n. 6. & 7.* Tertius quando per testes probatur principem scivisse illud, quod non fuit narratum in gratia, *Caputaq. decis. 51. p. 1. felin. in rub. de Constit. sub. n. 6. vers. tribus tamen &c.* Quartus quandò surreptio stante validitate rescripti potest reduci, ad terminos juris communis, *c. gratia & ibi Franc. n. 3. hoc tit. in 6. c. super literis & ibi Can. hoc tit.* In literis justitiæ in dubio non præsumitur dolus; *Felin. in d. c. super literis sub n. 5.* & rescripta justitiæ etiam advocatoria valent, quamvis plura capitula copulativè in eis narrentur, quorum aliqua sunt vera, aliqua falsa, si ex veris potest sequi effectus, & cõclusio: *c. 2. & ibi gl. in verbo perpetuo & Can. hoc tit. Rot. decis. 7. hoc tit. in nov. Archil. decis. 11. hoc tit.* & error in nomine, & cognomine diæcesi adversarii, si de personâ constat non vitiat: *gloß. in c. cũm multis in verbo nomina hoc tit. in 6. & ibi Io. Monach. & Archid. Felin. in c. significante in princ. hoc tit. Rot. decis. 16. hoc tit. in nov. Franc. in c. fin. in princ. de foro compet. in 6.* quia regulariter in dubio verba demonstrativè non taxativè sunt intelligenda: *l. si servus communis ita ff de stipul. serv. l. cum pater §. mensa & ibi Bart. n. 8. ff. de leg. 2. Rot. divers. decis. 442 n. 3. p. 1.* rescripta gratiæ æquiparantur contractibus bonæ fidei rescripta justitiæ contractibus stricti juris. *Ioan. And. post Monach. in*

6. 2. nu.

c.1.nu.3.de fil.presbt. in 6. & *ibi Can.* Quintò
14 rescripta † justitiæ judici præsentata, citato adversario ad dicendum contra ea, fiunt communia, *c.1.* & *2 de mut.petit gl.in cl.sæpe in verbo si quid petere, de verbo signif. Rot.decis.17 de dol.* & *cont.in nov. Mohed.decis.4. in fine de judic. Greg.XV.decis.552.numero 2.* & *ibi late annot.* & impetrans reo invito non potest illis renunciare, *Rot decis.17.numero quarto de dolo* & *cont. Felin.in rub.de rescript.numero tertio, gl.in cl.constitutionem in verbo nolle uti* & *Can.de elect. Innoc.in c.ex conquestione numero primo,* & *seqq.de restit.spol.* & *ibi Host.in fine Pan.n.10.* & *n. seqq.* aut declarando restringere. ex qua causa agere voluerit, quando ambiguitas procedit ex multiplicatione causarum: *Aret.in l. si quis intentione ambigua n.6.ff.de Iud. Caputaq decis. 264.p.1.* imo rescriptum impetratum, per actorem super diversis articulis tacite, vel expresse, per usum in uno, fit commune, & invito actore, potest reus illo uti, super aliis articulis: *c.primo* & *ibi Pan.de sequest.possess.* & *fruct. Pan.in c.ex conquestione n.10.de restit. spol.* citatione vero ad dicendum contra rescriptum decreta, sed nondum executa, potest impetrans rescriptis justitiæ renuntiare, *Archil.decis.10.hoc tit.qui alias decisiones citat, Rot. decis.17.de dol.* & *contum.in nov. l.si quis libellos* & *ibi gl.C de appell.c.fin.§.si quis libello 2. quæst. 6.* & *ibi gl.in verbo pænitentia ductus. Innoc.in c. cum ex conquestione numero primo in fine* & *n. 2.*
15 *de rest.spol.* Sextò rescripta † justitiæ impetrata, sine speciali mandato domini, non valent, nisi impetrentur per conjunctam personam, *c.nonnulli §.fin.hoc tit.* aut superiorem prælatum: *clem.1.hoc tit.* in rescriptis gratiæ, ad beneficia obtinenda, & privilegia, *Pan.in c.dilectus numero tertio, ut lit.pend.* &c. non exigitur mandatum, *gl fin.in fine in d.c.nonnulli §. fin.c.quam sit,* & *ibi gl. in verbo petere de elect. in 6.Pan.in c.ad aures post gloss.in fin. hoc tit.* Septimo rescripta † gratiæ sunt personalia, morte gratiati expirant, & in successore, creatur 16
novus titulus, *c susceptum hoc tit.in 6 c. quamvis de præb in 6, Rom. cons.374. numero quinto,* cum in beneficiis non habeat locum successio: *c.ex transmissa de fil.presbyt. Franc.c.primo de fil.presbyt.in 6.* rescripta justitiæ impetrata, sub nomine dignitatis, extenduntur, re integra in & ad successorem: *c. dilecti de for. comp.gl.in c.significavit hoc tit. Innoc in c.gratiam de off.deleg.* impetrata pro vel contrà personam, re integra, non transeunt ad successorem singularem, *c. Pet.* & *de off.deleg.* præterquam in eum, in quem facta est alienatio judicii mutandi causa, *c.1.de alien.jud. mut.caus.fact.* & inscienter succedentem in vitium: *c.quia v.de jud.* transeunt in & ad successorem universalem, si tempore datæ rescriptorum, aut deputationis, judicium, erat in rerum natura, ille; contra quem impetrata fuerunt, alias non valent: *l.2 ff quæ sent. sine appell.rescind.l.Neratius ff.de reg.jur. Pan. in c.significavit n.6.hoc tit.* & *ibi DD.* Pan.*in c. tua nos.nu.5.de usur.in 6.* re non integra, puta quia defunctus fuit citatus, transeunt in universalem, *c.dilecti de for.compet.* & in casibus, in quibus transit instantia. *dicetur infra tit. de jud.§.instantia causæ criminalis.* etiam in singularem successorem, *argumento à contrario sensu d.c.significavit* & *ibi Zab.circa finem vers.generaliter, Anch.But.* & *Can.c.gratum* & *ibi gl.in verbo quæst.captum de off.deleg. late Capra concl. 34* & *35.* Infra † scriptæ regulæ communes 17
sunt, rescriptis gratiæ & justitiæ: clausulæ *si ita est,* & *si preces veritate nitantur,* in omni rescripto intelliguntur, *c.2 hoc tit.l.etsi non C.si cont.jus vel util.pub.* & *ibi not.l.universa C.de divers. rescript.* nec expresse reddunt gratias conditionales, quæ nullam requirunt in causæ expeditione cognitionem, & quas Domini abbreviatores Cancellariæ, sine

alio examine, expediunt in forma gratiosa, quando supplicatio sub illa forma fuit concepta; sed quando requiritur causæ cognitio in expeditione, ut verba gratia confirmatione in forma communi, tum ex præsumpta mente, summi Pontificis concedentis, ac ratione futura expeditionis, quam post se expectant, resolvuntur in suspensivas, si causæ cognitio non adhibeatur, aut expeditio non fiat in forma gratiosa, *argumentum l. conditiones extrinsecus & ibi not. per Bart. & DD. ff. de cond. & demonst. c. significasti in princ. & ibi gl. in verbo conditione & Can. de elect. Felin. in c. ex parte 1. n. 6. & melius sub n. 10. & 11. de rescript. pulchre Seraphin. decis. 775. numero quarto & seqq. Bell. decis. 4. sub num. 1.* quasi summus Pontifex sic noluerit: *l. quod pure ff. quando dies leg. &c. sed Bart. in d. l. conditiones extrinsecus sub n. 1. & ibi DD.* ac subintelligitur clausula, salvo jure tertii. *c. quamvis hoc tit. in 6. l. 2. §. merito & §. si quis à principe & ibi gl. ff. ne quid in loco publ. c. primo & ibi gl. fin. ut lit. pend. &c. c. ex tuarum de auct. & usu pallii.* Error in nomine proprio, & diœcesi impetrantis vitiant rescripta justitiæ, *c. ab excommunicato & ibi gl. in verbo de facto suo hoc tit. arg. l. fin. C. de hæred. inst. Felin. in c. significante sub numero secundo hoc tit. vers. secunda declaratio.* ac gratiæ. *c. Rodulphus & ibi Io. And. numero nono hoc tit. Crescent. decis. 14. numero secundo hoc tit.* Rescripta inhibentia causæ cognitionem, non carent falsi suspicione. *c. 2. hoc tit.*

18 Non † statur rescriptis, quæ continent manifestum in constructione peccatum: *gl. in c. Apostolica 35. quæst 9. c. ad audientiam 1. hoc tit. & ibi gl. pen. & Felin. ampliat. & limitat. Rom. cons. 376. num. 10. & seqq.* quia magna consilii moderatione patientia, & maturitate decoquuntur, *d. c. apostolica.* Et ideo præsumitur falsitas, præsumptione juris & de jure, *gl. in d. c. ad audientiam 1. & ibi Felin. & Can.* Literæ unius, aut syllabæ defectus eadem nō vitiat, *c. ex parte de fid. Instrum.* nisi variatio literæ induceret variationem sensus, *c. inter dilectos de fid. Instrum.* neque defectus unius dictionis aut orationis, *Innoc. in d. c. ex parte & ibidem latius Felin.* si alias colligi possit mens Papæ; quia oculus officialium sæpe fallitur, prout defectus syllabæ aut dictionis non vitiat testamentum: *l. errore C. de testament. l. qui habebat ff. de manum. testament.* dum tamen ex ipso orationis defectu non resultet falsa latinitas: vel defectus orationis, non sit circa id, quod consuevit poni ex communi, stylo Cancellariæ in rescriptis; nam tunc rescriptis propter hunc duplicem defectum vehementissimè suspectis, nullatenus debet fides adhiberi, *Roman. d. cons. 376. num. 3. Felin. in d. c. ad audientiam el. 1. num. 1.* Sub & † obreptio, si fuit dolosa, vitiat rescripta in totum, sive fuerit causa concessionis totius rescripti, sive forte formæ specialis tantum, in pœnam ipsius mendacis, licet contineant plura separata: si processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat rescripta, quatenus fuit causa inductiva concessionis, vel totius rescripti: & hujusmodi discretio est adhibenda, aut vero expresso, aut suppresso falso nullo modo literas obtinuisset, & vitiat rescripta in totum, quibus duobus casibus nullatenus à delegato est procedendum, nisi forsan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam convocatis, de qualitate precum cognoscat: aut obtinuisset literas in forma communi, & delegatus procedit servato juris ordine, non speciali forma rescripti: *c. super literis hoc tit. & ibi Pan. num. 2. l. 2. & 5. C. si cont. Ius vel utilit. pub.* ut sic in utroque casu eadem ratio, quæ delegantem, moveat & delegatum; & ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus 19

tenus interponat, tam in literis gratiæ, quæ etiam ad jus commune reducuntur, *c. si & c. grata hoc tit. in 6. c. cum aliquibus eod. tit. & lib. c olim. & c. abbatem hoc tit.* quam in literis justitiæ: *c. edoceri c. plerumque c. ab excommunicato c. pastoralis §. fin. & c. sedes apostolica hoc tit.* dummodò reductio ad jus commune fiat, ex proportione verborum rescripti, stante ejus validitate. *Felin. in d. c. super literis in 2. conclus. in 3. & 4. fallentia & ibi Anchar. numero quarto, & Innoc. num. 3. & seq. qui ponunt super quolibet membro exempla & Can. communiter.* sed in literis gratiæ facilius dolus præsumitur, & vitiat ipso jure, & verba præsumuntur posita taxative; secus in literis justitiæ, ut latius supra dictum est. Causæ de præsenti aut de præterito existentes tales, quæ retraherent, aut difficiliorem redderent principem, sunt in consideratione, quoad subreptionem, obreptionem, & intentionis defectum, inducendum: de causis autem de futuro, quæ habent se ad esse, & non esse, quia non sunt in aliquo vero actu de præsenti jure fundatæ, in rescriptis non est facienda mentio. *Felin. in c. in nostra coroll. 7. hoc tit. Rot. decis. 25. de rescript. in nov. Cassad. decis. 16. de preb. numero secundo,*

20 Rasura † vitiat rescripta aperta, & impedit eorum executionem in possessorio, *Bart. in l. si unus n. 1. C. d. testam.* quando reperitur in parte substantiali rescripti: *c. licet §. quinta & ibi gloss & Can. de crimine falsi c. cum venerabilis de relig. dom. c. cum olim. 2. de privileg. & ibi gloss. in verbo rasuras l. fin. & ibi gl. in verbo vitiatum C. de edict. diu. Adriani toll. & ibi Ias. num. 19. & Can.* secus quando rescripta sunt clausa, in quocunque loco fuerit rasura: quia non est præsumptio contra impetrantem: *arg. l si unus C. de testam. arg. l. comparationes C. de fid. instit. gloss. in d. c. licet §. quinta in verbo tenuem & ibi Can.* aut etiam aperta, quæ aliquando fuerunt sana, ac casu aliquo pervenerunt ad manus adversarii, & postea reperiantur vitiata, in quocunque loco fuerit rasura; quia præsumitur, quod adversarius abraserit dolose: *c. accepimus de fid. Inst. & ibi Ioan. And. n. 5. Host num. 5. Bald. in l. 1. sub num. 4. C. de fid. Inst.* vel reperiantur penes impetrantem, & rasura sit in narratione facti, *c. ex literis de fid. Inst.* paucarum literarum: *c. fin. de crim. falsi gl. in d. l. fin. in verbo vitiatum l. 1. § fin. & ibi gl. in verbo mutilus ff. de bon. possess. secund. tab.* aut scriptura abrasa in loco substantiali, ita bene sit scripta, quod videatur manus ejusdem Notarii, *gl in d. l. fin. in verbo à figura C. de edict. diu. Adr. toll. & ibi Bart. n. 3. & DD. gl. in fin. in c. cum venerabilis de relig. dom. & ibi Can.* vel officialis & notarii in subscriptione attestati, fuerint de abrasione. *Bart. in l. si unus nu. 3. C. de testam. Bart. in l. 1. §. fin. de bon possess. secund. tab. num. 3.*

Restringenda † sunt rescripta 21
tam justitiæ, *c P. & G. de off. deleg. c. sedes apostolica c. adhac hoc tit.* quam gratiæ, *c. quamvis el. 1. de preb. in 6 c. 1 §. fin & c. 2. de fol. presbyt. in 6.* sed rescripta ad lites strictius sunt interpretanda, quam rescripta ad beneficia, *Pan. in c. capitulum n. 6. hoc tit.* & in eis ordo, & structura verborum interpretationem recipit à jure. *c. causam quæ hoc tit. c. ecclesia vestra 2. de elect. l. si quando C. de inoff. testam. l. tutores ff. de confirm. tut.*

Rescriptum † posterius derogat prio- 22
ri, de quo mentionem facit, *c. cæterum §. 1. hoc tit. c. inter monasterium de re jud. c. coram de off. deleg.* si in eadem causa ad lites impetretur, *Felin. in c. cæterum n. 7. hoc tit.* debet fieri mentio nedum de primo rescripto, sed etiam de omni notabili clausula ejus, puta quod fuerit communi consensu impetratum, *c. cæterum hoc tit. c. ex conquestione & ibi Butr. in 3. not. de rest. spol.* appellatione remota, *Pan. in d. c. ex conquest. n. 4. de rest. spol.* quia jura volunt

voluut de prioribus literis faciendam esse mentionem specialem, *c. ex literis de dol. & contr. c. in nostra hoc tit.* ac de processu inchoato: *c. inter de re jud. & ibi gloss. alleg. concord. c. ut debitus de appell. & ibi gl. in verbo si dicat. Pan. & Can. Felin. in c. super literis in 6 reg. hoc tit.* si impetretur ab eodem ad beneficia diversa, sicut ecclesias; in secundo de primo, & processu ex primo rescripto secuto, etiam debet fieri mentio, *c. in nostra hoc tit. & ibi Pan. sub n. 6. & n. 7. & Can.* alias neutrum valet, quia præsumitur impetrasse fraudulenter, *Pan. in d. c. in nostra post n. 5. & ibi Ioan. And. & Butr.* nisi ipsi unum rescriptum impetraverit per se, & aliud impetraverit ejus procurator eo ignorarante; quo casu datur illi optio, quonam rescripto uti velit: *c. gratia hoc tit. in 6.* ad idem vero beneficium, ab eodem plura possunt impetrari rescripta, ex post facto ad cautelam nulla priorum facta mentionei *Pan. in d. c. in nostra n. 6 c. post electio & c. ex part. Asten de conceß. præb.* Speciale generali derogat sive speciale præcedat, sive sequatur, quamvis de eo mentionem non faciat, *c. abbatem & c. pastoralis §. quoniam hoc tit. gl. magna in c. 1. in verbo mandatum hoc tit.* sive justitiæ, *c. 1. & c. pastoralis h. t. c. studuisti de off. de leg. l. in toto ff. de reg. Iur.* nisi tempore impetrationis secūdi specialis, jam fuerit facta specificatio, per primū, *d. c. pastoralis §. 1.* sive gratiæ: *c. quamvis tibi de præb. in 6. c. generi de reg. jur. in 6. & ibi gl. alleg. conc. c. capitulum hoc tit. & ibi Pan. num. 4.* extra hos casus, antiquius præfertur in literis gratiæ, quia in illis statur datæ; non præsentationi, *c. tibi qui hoc tit. in 6. & c. eum qui hoc tit. in 6. gloss. in c. si soli in verbo firmitatem de conceß. præb.* si primus impetrans non fuerit negligens, in prosequendo jus suum; cujus probata negligentia valet secundum, etiamsi de primo non faciat mentionem, *c. capitulum & ibi gloß. in verbo prim & Pan. n. 5. & seqq. hoc tit.* ac etiam literis justitiæ, si primus impetrans, conventus per secundas, præsenter suas usque ad annum, & postmodum exeipiat de suis prioribus; *Pan. in c. 1. sub num. 14. vers. quartus intellectus hoc tit. & ibi Butr. sub n. 21. Capr. conclus. 41 42. & 43.* alias si excipiat de suis prioribus, antequam illas præsenter judici, non auditur, quia videtur hoc facere in fraudem: *c. ut debitus de appell.* fallit in gratiosis, quando jus primi fuit conditionale, & ante conditiones existentiam, jus secundi fuit purificatum, & inesse productum. *c. si pro te hoc tit. in 6. Archil. decis. 13. & 15. de præb.*

Dispensatio à declaratione differt: dispensat † princeps circa jus humanum, 23
quando data legis, vel Canonis obligatione, ab ea privatim aliquem eximit: *c. de multa & ibi Pan num. 7. & seq. & Can. de præb. c. requiritis §. nisi rigor. & cc. seqq. c. dispensationes & cc. seqq. 1. quæst. 7. §. plane ex his Inst. de Iure nat. gent. & civili late Cov. in epit. lib. 4. decret. 2 part. c. 6. §. 9. n. 2. & 5. & per tot.* circa jus divinum naturale & gentium declarandi, & interpretandi potestas principi competit ex aliqua causa iusta quæ hoc casu non præsumitur, nulla vero ei competit dispensandi facultas: *dist. 5. in princ. & ibi gl. p. mag. & Can. §. sed naturalia Inst. de jur. nat. gent. & c. late Cov. in epit. lib. 4. decret. 2. part. c. 6. §. 9. per tot. pulchre Mynsing. obs. 97. cent. quinta Bald. in l. fin. numero tertio, & seq. C. si contr. ius.* sed & in multis, præter articulos fidei, casibus juris humani Papa non dispensat, recensitis *per gl. fin. in 6. cum ad monasterium* & ibi Butr. Pan, Boick. *à num. 14. usque ad 18. & Can. de stat. monach. & Canonic. regul.* Felin. *in c. si quando numero quarto, & quinto de rescript.* Dispensatio † est remissio legis, facta ex causa ur- 24
gente, *c. tali c. requiritis & ibi gloss. mag. in verbo ut plerīq; 1. quæst. 7. c. 1. & ibi Pan. numero quarto*

qui

qui clerici vel vov. & *ibi Can.* ab habente potestatem: *c. requiritur* §. *nisi regor. 1. quæstion 7. Pan. in d. c. de multa n. 8. de præb.* concidi debet, causa cognita, & summa maturitate, atque gratis à quibuscunque ad quos jus dispensandi pertinebit, *c. sicut el. 2. sess. 25. c. dispensationes & cc. seqq 1. quæst. 7.* & hæc expressa vocari potest: facta à supremo principe, sine causa valet; quia pro ratione est voluntas, *l. relegati ff. de pæn. & ibi gloss. fin. & DD. Pan. in c. constitutus n. 15. de relig. dom. Felin. in c. quæ in ecclesiarum n. 60. ubi ponit sex. fall. de Constit. Con. in epist. lib. 4. decretal. 2. part. c. 6. §. 9. n. 10. & seqq. plures cumulans Gail. obs. 58. lib. 2. Mynf. d. obs. 97. cent. 5. in fin. & obs. 8. cent. 4.* Alia tacita dicitur, quando Papa, vel Imperator, non expressis dispensationis verbis, & nulla præmissa causæ cognitione, *Pan. in c. fin. sub num quarto. de schismat. & ord. ab eis &c.* in spectantibus ad jus commune, *Innoc. in c. cum ad monasterium numero tertio, & 4. de statu monach.* exercent actum positivum, sive effectum in personam sui subditi, quem sciunt pati impedimentum, maculam, vel defectum requirentia dispensationem, vel citra dispensationem non valeret, vel saltem diceretur non legitime esse factus: *l. imperialis §. similes C. de nupt. l. 2. C. de crimine sacrileg. c. veniens & ibi Can. de fil. presbyt. Put. decis. 6. & 15. de dispens. Bell. decis. 263. si narretur.* secus si actus sonat in pati, vel sit negativus, ut quia ab inhabili recipit procurationem, audit missam, &c. aut factum superioris possit interpretari, secundum jus; quibus casibus nunquam præsumitur dispensatum. *c. dudum de decim. Bald. in l. bonorum la. 2. numero tertio, C. qui ad bon. possess. &c. Pan. in d. c. veniens num. 7. Gonzal. super regul. de mens. & alternat. gloss. 15. n. 29. & seq.* Sed notandum est quod ex reg. Cancellariæ si dispensatio non venit sub quacunque signatura, in quavis gratia, nisi totaliter gratiae effectum hujusmodi dispensationis concernat, vel alias nihil conferat, aut operetur; unde si scienter inhabili faciat gratiam, non videtur cum eo dispensare. *Paris. de resign lib. 4. quæst. 3. n. 63. Gonzal. super reg. de mens. & alternat. gloss. 15. nu. 29. & seq. Put. decis. 15. de dispens. ubi dicit videndum quomodo sit respondendum reg. Cancell.* Episcopi, & alii inferiores, in casibus, in quibus possunt de jure dispensare, ipso facto non dispensant, nisi præmiserint super dispensatione facienda causæ cognitionem, & exprimant dispensationis causam, *c. diaconi 28. dist. c. qui in aliquo & ibi gloss. mag. in verbo concubinas 51. dist gloss. 1. in c. si. de schismat. Anchar. in d. c. si summus nu. 7. de sent. excomm. gloss. fin. in c. 1. de æt. & qualit. in 6 & ibi Gemin. in verbo dispensare late Boik in c. veniens de fil. presbyt. Rot. decis. 2. de off. ordin. in antiq.* licet non fuerit expressum verbum dispenso: consultius tamen est promotis quod literas vel testes habeāt, super dispensatione sibi facta: *gl. in d. c. qui in aliquo c. si quis fine & ibi gloss. mag. 81. dist.* si vero non præmissa causæ cognitione, aliquem inhabilem promovent, non videntur dispensare, imo puniuntur. *Ioan. Andr. in c. fin. numero quarto, de schismat. & ibi Pan. num. tertio, & seqq. & Can. communiter. Pan. in d. c. veniens sub num. 7 vers. adverte quid. non sufficit de fil. presbyt.* Collegium potest dispensare contra suum statutum, etiamsi sit confirmatum à Papa, *Franc. in c. constitutus num. 15. de appell.* Approbatio in actu requisita, ex actu positivo, negativo, & sonante in pari, ex quo pateat consensus inducitur. *c. ex ore & ibi gl. pen. de his quæ fiunt à majo part. c. el. attendentes §. illas quoque in fine de stat. monach. Innoc. in c. cum ab ecclesiarum numero secundo de off. ordin.* Absolutio ab excommunicatione non inducitur, per quemcunque actum, etiam scienter gestum, quia in ea exigitur certa

forma

forma.*el.si summus de sent.excomm.c. cum desideres de sent.excomm.*Ex nominatione,honoratione,vel tractatu alicujus,ut prælati, vel Rectoris,aut sub nomine cujuslibet dignitatis,etiam scienter facta,non datur novus titulus,nec censetur novum jus conferri in prælatura vel rectoria. *el. si summus de sent. excomm.§.fin.*ex patientia sive Conniventia non fit dispensatio *c.cum jam dudum in fin.de praben.& ibi gloss fin. & Can.*

25 Dispensationum † quædam est simpliciter permissa & quædam est de jure debita,quando petitur ex legitima causa ; *gloss. mag.in c.ut constitueretur in verba detrahendum 50.dist.c.necessaria c.dispensationes 1.quastion. 7.* & licet pro ea consequenda non detur actio, potest tamen implorare officium superioris. *c.exigunt & ibi gloss.in verbo causa 1. quæst.7.c.fin.qui fil.sint legit.& ibi not.c.ipsa pietas in fine 23.quæst.4.* Item alia est gratiosa & dirigitur ei,cui fit,ut dictum est in rescriptis gratiæ;& ex decretis Concilii Tridentini, suum non sortitur effectum, nisi prius ab ordinariis impetrantium summariè tantum,& extrajudicialiter cognoscatur , expressas preces sub: & obreptionis vitio non subjacere:*c.dispensationes sess.22.* jure decretalium habebat locum,c.ex parte tua,de offic.ordin. Nulla conceditur motu proprio, sed tantum ad petitionem partis. *c. innotuit. §.fin.de elect.c.fin.de schismat.l.pen.ff. de sentent. pass.& restitut.*Alia est commissaria, & dirigitur executoribus deputatis,& juxta Concil. Trident.ordinariis eorum,qui dispensationem impetrarunt:*d. c. dispensationes.*quæ requirit factum executoris , & præcedentem causæ cognitionem , secundum formam mandati,& clausulæ, si ita est, *c. ab excommunicato hoc tit.c.cum contingat de off. & potest.jud.deleg.Caputaq.decis.273. p. 1. Paris cons.57.num.47.vol.4.Archil.decis. 18.de procur.*vocaturque mandatum de dispensando: *Put.decis.11.de dispens.Paris.cons. 57.c.cum olim. 1.& ibi gl.1.de off deleg. l.diligenter ff.de vitand.* dispensatio facta statim præsentato mandato executori est nulla ; *Archil.decis.2. de fil. presbyt.c.cum contingat, de offic deleg c.ab excommunicato hoc tit.*nam licet clausula, si ita est,in gratiosis non inducat conditionem,*c. ex parte 1.& ibi Felin.n.6.hoc tit.* nec requirat vocationem partium,*Clem.1.& ibi gloss fin.de off.deleg.Bald.in c.super literis n.19. hoc tit. Lap. allig.60.nu.2.Rot.decis.4.num.4. plures quotas allegans de fil.presbyt.in antiq.*saltem extrajudicialem requirit causæ cognitionem, quam dispensatio facta, statim præsentato mandato,excludit:*c.primates 2.quæst.1. Archil.decis.2.de fil.presbyt Franc.in c.dilecto num.55.nu. 153.de appell Gemin.in summa 2.quæst.1.num, 8.* suffragatur hujusmodi mandatum , etiam non justificatum,non possessorio, *c. literas & ibi collect.in fin.de restit.spol. Collectanea in c. quia circa de consang.& affin.Put.decis.8.de probat.Archil.18 dec.de procurat.*manutentionis, *Cesar decis.4.num.3.de caus.possess.& prop.arg. l. justa ff.uti possidetis* : ac etiam spolio,*Mohed. dec.11.de restit spol.Put.decis.239. in fine & decis.249.lib.1.Pan.in c.in literis numero quarto & quinto de restit.spol.Ioan. And.in c. literas num.5. de rest.spol.* nisi de inhabilitate constaret, ex confessione.*Cesar.decis.20.num.6. de prob. l. cum te la.2.C.de transact.* Morte Papæ, non expirat re integra, sed possunt ordinarii illud expedire, etiam sede apostolica vacante,antequam exeat regula Cancell.super revalidatione literarum prædecessoris gratiæ & justitiæ, est enim gratia singularis certa, & determinata,per ipsum Papam facta,cujus executio mandatur ordinariis. *Freder.de senis cons.78.sylvest. in verbo gratia num. 3. Fabien.in 5.quæst.Garc.de benef.p.6.c.2. §.3.n. 311. & seqq.* Semper † in secunda dispensatio- 26
ne de-

ne debet fieri mentio de prima, alias censetur subreptitia, quando dispensatio additur dispensationi: *c.2.§.statuimus de decim.in 6.c.2.de fil.presbyt. in 6.& ibi Can.Rot.decis.3.in fine de fil presbyt. &c. in antiq.Put.decis.96.lib.1.* secus si secunda gratia, concernat executionem primæ dispensationis: *Ioan.And.in d.c.2.numero secundo,& ibi Franc. numero quinto, in fine Crescent.decis.18.hoc tit. Rot. d. decis.3.in princ.Rot.divers.decis.214.sub numero tertio,& 4.p.1.Put.decis.96.lib.1,Garc.de benef. p.7.c.2.num.72.& seqq.* item debet fieri mentio, de limitatione dispensationis, *c.2.§.1.de decim.c. cæterum §.ad aures hoc tit.* nam jura quæ arctant ad expressionem litis, verificationem narratorum, *c. quia circa de consang. & affin. Caputaq.decis.271. p.1.* causæ nedum finalis, sed etiam impulsivæ, *c. postulasti & ibi Pan. numero primo,hoc tit.Dec.in c.cum cessante num. 7.de appell.Caputaq.decis.274.p.1.*,& mentionem certarum qualitatum an rescriptis gratiæ, habent locum in impetrationibus dispensationum; *gloss.in c.non potest in verbo modicum de præb.in 6.& ibi Gemin.Fel.in c.in nostra in 8.coroll.hoc tit.* alias dispensatio est nulla in totum, *d.c.non potest.& ibi Franc. numero secundo & tertio.* nisi limitatio sit consueta & notoria *c.bon.mem.el.1.vers contra de elect.l.si vero §.1.ff.qui satisdare cog.l.emptorem in princ. ff.de act.empt.Felin.in c.in nostra num.15.hoc tit. Crescent.decis.14.de præb. Rot.decis.32.numero*
27 *quarto, hoc tit,in nov.* Differunt † dispensatio, & facultas dispensandi: dispensatio respicit favorem, certæ personæ, cum qua est dispensandum, stricte venit interpretanda, *c.quod dilectio de consang.& aff.c. 1.§.fin. de fil.presbyt.in 6.c.non potest.de præb.in 6. c. odia de reg.jur. in 8* sufficit, quod in aliquo operetur, *c.non potest §.cum vero de præb. in 6.pulchra gloss.in c.si autem in verbo nisi 36. quæst. 2. Ripa in c.ad aures num.35. & pluribus seqq. hoc tit.Felin. in c.postulasti n.9.& seqq hoc tit.* & est odiosa, quia vulnerat jus commune: *c. dudum 2.§.insuper de elect.gloss. inordinarii in verbo dispensationes de off.ordin.in 6.franc. in c. 1.num.9.de fil presbyt. in 6.* facultas dispensandi alicui concessa quoad patientes defectum, est favorabilis, censetur beneficium principis, & late est interpretanda: *c.fin.& ibi gloss.2.mag.de simon.c.at si clerici §.de adulteriis & ibi Pan.numer.11.de jud.& Can. Put.decis.39.lib.9.franc.in c.1.sub num.5.de fil. presbyt. in 6.Ripa in d.c.ad aures num.43. Felin. in d. c. postulasti sub.num.11.vers.limita 4.& num.12.* in illa sub simplicibus defectibus non comprehenditur mixtus, *l. rem passam §.præscriptione ff.de adult.& ibi DD.post.gloss.l. 2. & ibi DD ff.de verb. oblig.* ut in adulterino dispensato, sed nato ex adulterio geminato, *Oldra cons.247.§.1.Instit.de nupt.in fine & ibi gloss.& DD.* vel ex adulterio & incestu, *Bald. in l.eam quam num.36.C. de fideicom.* nec in ea habet locum argumentum à pari vel minori, *c.fin.de transl.Prel,Felin. in c. postulasti sub numer.8.vers.circa 8. quæst.&c.ubi ampliat & limitat hoc tit.* nisi minus consecutive, & necessario se habeat ad majus, *c.quia in tantum & ibi gloss.1.de præb. Anch.in cl.unic.sub num.19. de concess.præb.Felin.in c.etsi clerici §. de adult. num.16.& 17.de iud.* & tot debent esse dispensationes, quot sunt obstacula: *c. pastoralis de privileg c.ex tuarum de auct. & usu pall. Ioan. And. in c.primo numero quinto. de fil. presb. in 6.plures cumulans Pan.in c. de multa post.n. 4. de præb.& ibi Ioan. And.& Can. Gemin. cons.33. n. 8.* hæc concessa in casibus simplicibus, comprehendit duplicem casum & defectum mixtum: *Pan.in §.adulteriis num.11. & ibi Can.Bart.in d.l.2 ff de verb.oblig.& ibi DD. Put.d.decis.39.lib.3.* sed concessa super uno defectu, non extenditur ad alium concurrentem defectum, etiamsi libera facultas dispen-

dispensandi sit concessa. *c.* 1. *& ibi Franc.in ult.not.de ætat.& qualit.in 6.c.* 1. *&* 2. *de fil. presbyt. in 6.*
28 Absolutio † per dispensationem sive indulgentiam à commisso crimine in utroque foro non datur, nisi post actam pœnitentiam, *c.1.& ibi Pan.num.* 5. *qui Cler. vel nov.* vel ejus partem; *c.ex tenore de temp.ordin.* & non abolet infamiam aut rehabilitat ad ordines, vel beneficia, quia pœnam tantum remittit, *l.fin.C.de gen.abol.l.tutor.l. generalis C.de sentent. pass.* & iterum dimissa crimina in ultionem venire non patitur. *c. de his & ibi gloss.& Can.de accus.* Rehabilitatio, reintegratio sive restitutio expresse est concedenda, §.*cum autem* 15.*vers.sed si Instit.quib. mod.ius pat.pot.sol.& ibi DD.l.1.C.de sent.pass. & restit.& in terminis nostris Paris.cons.*88.*num.* 19.*& seqq.vol.*4.*Ioan.Andr.in c.dudum el.* 2. *num.*24 *de elect.& ibi Host. num.* 35. in qua debet fieri mentio, de alio simili delicto alias commisso, à quo absolutus & rehabilitatus fuit: *l.desertorem l.non omnes ff de re milit. c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonium quam &c.c hoc vestra & ibi gloss.*11.*dist. l.*3. *C.de episcop.audient.Garc de benef.p.*8.*c.*3.*numer.* 28.*& seqq.*

De Consuetudine.

Titulus IV.

SUMMARIA.

1 *Consuetudo, ut inducatur, tria requiruntur.*
2 *Consuetudo interpretativa non est necesse quod sit præscripta.*
3 *Consuetudinis effectus.*
4 *Consuetudo à præscriptione differt.*
5 *Consuetudo probanda est in specie.*
6 *Consuetudo centenaria, aut immemorabilis non censetur sublata.*

Dictum est de jure scripto, quod consistit in constitutionibus & rescriptis; nunc breviter agamus, de jure non scripto, quod consistit in consuetudinibus. Subticitis traditis per gloss.& DD. *in* §. *ex non scripto Instit.de iure nat.gent.* & per Gail. *obs.* 31.*lib.* 2. Jus canonicum ad inducendum consuetudinem contra jus commune, (juri naturali cujus transgressio, periculum salutis inducit, quacunque consuetudine non potest derogari.) *c.quæ contra & seqq.* 8.*dist. c.fin.hoc tit.l.*2.*C.quæ sit long. consuetudo c. ex parte vestra hoc tit.c.*1.*hoc tit in*6. Requirit † primo, quod sit rationabilis: *c.fin. & ibi gloss. in verbo rationabilis hoc tit.& ibi DD.* consuetudo, sine veritate, vetustas est erroris: *c. veritate & cc.seqq.*8. *dist.* dicitur rationabilis illa, quæ, vel cujus similis, approbatur à jure, arbitrio judicis. *Ioann.Andr.in d. c.fin. nu.* 26.*& seqq.post gloss.in verbo rationabilis & ibi Can.* Secundò frequentiam actuum, §. *ex non scripto & ibi gloss. in verbo diuturni Instit. de iur.gent.nat.& civili l.sed & ea l. nam imperator ff.de leg.* arbitrio judicis, *l.*1.*in fine & ll. seqq. ff. iur. deliber.l.in venditione* §.1.*vers.de tempor.ff.de bon. auct. iud. poss. l.*1. §. *effractores ff.de effract. &c.l.continuus* §.*cum ita ff.de verb.oblig.* judiciorum, sive non judiciorum: *l.cum de consuetudine ibi an etiam contradicto &c. & l. nam imperator ubi consuetudinem aut rerum perpetuo iudicatarum ff.de leg.&c.Bart. in l.de quibus nu.* 12.*&* 13.*ff.de leg.* Quæ æquipolleat consensui dato in communi, non in particulari: *l.*1. *C.quæ sit long.consuetud.l. an in totum C. de ædif. priv.l.cum de consuetudine ff.de leg.&c.gl.fin. in c. vers.item requiritur quod maior hoc tit.* Tertiò quod sit præscripta, id est obtenta, per cursum temporis ad præscriptionem requisiti: jure civili sufficiunt decem anni, etiam in consuetudine contra jus civile: *l. de quibus & ibi gloss.in verbo inveterata, & l. diuturna ff. de leg.gloss.in rub.C.quæ sit long. consuetudo.* jure canonico

canonico ad inducendam consuetudinem, contra expressum canonem, vel rationem canonis, requiritur tempus quadraginta annorum: *c. cum de beneficiis deprab. in 6 c. cum Ecclesia de caus. possess. c. auditis de praescript. gloss in c. fin. in verbo legitime hoc tit. Ias. in l. de quibus num. 45. & seqq. ubi limitat utrumque membrum ff. de leg. Caesar. decis. 1. hoc tit. in princip. Capra conclus.* 13. decem annorum ad inducendam consuetudinem praeter jus; *gloss. in c. fin. in verbo consuetudo hoc tit. in 6. & ibi Franc. sub numero 5. ubi limitat duobus modis, & Can. Rot. decis. 615. numero 4. p. 1.* vel contra communem opinionem Doctorum. *Put. decis. 240. lib. 3. in fine Achil. decis. 10. de dol. & cont. l. si de interpretatione & l. seq. & ibi gloss. in verbo perpetuo ff. de leg.* qui incipiunt currere à primò die actus, qui contra, vel praeter juris dispositionem fit. *Bart. in l. de quibus numero 15. in 2. lect. ff. de leg. Ioan. And. in tract. de consuetud. possess. post c. fin. hoc tit.*
2 *numero 39.* Consuetudo † interpretativa, debet esse proxima, & non remota, &c. *l. si mater C. ne de stat. defunct. post quinque, quar. c. 3. & ibi gloss. in verbo ultimo & Can. de caus. possess. & propriet. Greg. xv. decis. 325. & ibi late annot* non est necesse, quod sit legitime praescripta: & suffragatur intra tempus decennii, *l. si de interpretatione ff. de leg. Butr. in c. fin. sub numero 47. vers. ex his dicitur ubi tradit multa exempla hoc tit. Crescent. decis. 1. de Constitut. Put. decis. 12. libro 3.* nisi auferat jus quaesitum alteri, de quo constat; *Bart. in l. Labeo numero 6. ff. de supp. leg. Butr. decis. 15. libro 3. Crescent. decis. 1. num. 5. & sexto Rot. divers. decis. 574. numero quarto parte 1.* Consuetu-
3 do † interpretatur legem ambiguam: *l. si de interpretatione l. minime ff. de leg.* quando providet in casu non deciso; de novo jus inducit: *d. l. de quibus in princ. & ibi gloss. 1.* quando est contra legem, eam abrogat. *Bart in d. l. de quibus num. 5. fus. Ioan. And. in d. tract. de consuet. c. 55. Pan. in c. fin. sub. numero secundo vers. ultimo concludendum & numer. seqq. hoc tit.* Non potest detrahere substantiae actus, ipso actu remanente. *c. 2. hoc tit. in 6. c. cum terra & ibi Pan. numero primo & 2. de elect.* Differt † consuetudo à 4
praescriptione, quia ex praescriptione acquiritur jus privato, vel omnibus de clero, vel aufertur jus quaesitum, aliis certis personis, aut collegio, *c. cum dilectus & ibi Pan. hoc tit. c. cum ecclesia & ibi Pan. numero 45. de caus. possess. & prop. Pan. in c. fin. numero secundo hoc tit. Cas. decis. 1. numero tertio & quarto hoc tit. & decis. 2. numero quarto de his quae fiunt à maiori part. capit.* sive illud jus trahatur ex publico, sive ex privato: consuetudine vero non acquiritur jus alicui privato, sed in publico, undecunque causetur, etiamsi ex privato jus trahatur: *l. venditor §. si constat. ff. comm. praed. Pan. in c. fin. numero 20. hoc tit. Ioan. And. in c. non est in fine hoc tit. in 6.* item in consuetudine, cum sit quaedam lex, inspicitur sola voluntas, sive consensus, nec requiritur titulus, aut bona fides: in praescriptione requiritur titulus, & bona fides: *gloss. fin. in c. fin. vers. sed quam differentiam hoc tit. quae ponit alias differentias & Can. latè Felin. in c. auditis numero 22. de praescript. Bald. in l. imperium in 1. repet. sub numero 13. ff. de iurisd. omn. iud. Rip. in c. cum ecclesia sutrina num. 124. & seqq. de caus. possess. & propriet.* Semper † consuetudo pro- 5
banda est in specie & in casu, de quo agitur, *Cyn. in l. 2. numero 21. & 22. & seqq. C. quae sit long. consuet. Salyc. in l. 1. numero 23. & 24. eod. But. in c. fin. numero 67. & 68. hoc tit. ord. cons.*

237. *post numerum* 3. etiam interpretativa: *Surd.conf.*254.*numero* 26.*ubi plures quotas allegat Greg.xv.decis.*162. non inducitur ex usu difformi, *l.nemo* §.*temporaria ff. de reg. Iur. Bart.in l.*2.*numero* 27.*ff. solut. matrim. & ibi DD.afflict.decis.*280. *num.*9.*Bald.in l non solum in fine ff.de jur.dat.Greg xv. decis.* 162. *numero* 8.*& ibi annot.* vel ab actu, qui ex mera facultate procedit: *Pan.in c.quod translationem numero quarto de offic.leg. Pan.in c. abbate numero decimo de verb.signif.Greg.xv.decis.* 162. *numero* 10. *& ibi annot.* Et unicus actus contrarius probat consuetudinem non extare, etiamsi mille actus, ad inducendam consuetudinem essent gesti. *Bart.in l.semper in stipulationibus in fine ff.de reg.jur.& ibi Cagn.numero duodecimo & DD.Greg.xv.decis.*162.*numero* 9.*& ibi annot.* Quando fit mentio de antiqua consuetudine, vel de longæva, vel inveterata, vel his similibus semper intelligitur, quod sit legitimè præscripta per quadraginta annos. *Franc.post gloss.in c generali numero* 8. *de e-*
6 *lect.in* 6.*& ibi Can.* Consuetudo † centenaria aut immemorabilis nunquam censetur sublata etiam per verba universalia, quacunque consuetudine non obstante, nisi exprimatur. *Felin.in rub.de præscript.numero* 18.*Prob.ad Monach.in c.*1.*num.*24.*de præscript. in* 6.*gloss.in auth.ut de cætero commut.rei immot. &c.in verbo præsumptione Gonzal. in reg.Cancell.de mens.& altern.gloss.*33.

De postulatione Prælatorum. Titulus V.

SUMMARIA.

1 *Postulationis definitio.*
2 *Postulandi quinam sint.*
3 *Postulatio duplex, solemnis, & non solemnis.*
4 *Postulato per postulationem nullum jus acquiritur.*
5 *Postulantes quando possunt à postulatione recedere.*
6 *A quo postulatio admittatur.*
7 *Postulantium indignum pœna.*
8 *Admissa postulatione per superiorem, postulato jus acquiritur.*
9 *Admissio postulationis habet vim cõfirmationis.*

MAGISTRATUS jura tuentur, *l.*2.§.*post originem, ff.de orig.jur.c.ubi periculum* §.*præterea de elect. in* 6. qui jure canonico assumuntur, per postulationem, electionem, aut translationẽ, de quibus subjicit: & quia postulatio innititur gratiæ, præmittit titulũ de postulatione prælatorum. Postulatio † 1
est ejus, qui eligi non potest, in prælatum à superiore concors capituli facta petitio, *c.* 1. §.*postulationem &* §.*pen.h.tit.* servatis formis, *Pan.in d.c.quia propter n.*9.*vers.quæro secundo c.scriptum c.bona el.*2.*de elect.c.in caus.& ibi Innoc. num.primo, de elect.* cap.quia propter de elect. dico concors, quia facta à minori, quam tertia parte capituli, non solet admitti: *c. bonæ memoriæ el.*1.*hoc tit.* & si concurrit cum electione alterius, non admittitur, nisi numerus postulantium sit duplo major: *c.scriptum est de elect.gl.in d.c.bon. mem.el.* 1. *in verb. in tanta.* concurrentibus pluribus postulationibus admittitur ea, quæ celebrata est à duabus partibus, urgente necessitate: *Pan.in c.auditis n.* 9.*de el.& ibi Anch.sub nu tertio, vers. quæro generaliter & Can.* Postulandi † sunt, 2
omnes qui patiuntur defectum dispensabilem, secus si indispensabilem, *c.primo* §.*penult. hoc tit.& ibi gloss.in verbo personam Pan.in c.fin. n.*8.*in fin.hoc tit.* aut durum sit super eo dispensari, *c.post translationem de renunc.in fin. c. officii de elect.* propter quem non possunt exercere officium, ad quod promoventur, vel alias inhabilitantur à jure: *Pan.in c.fin.sub n.* 8.*vers.*3.*regula h.ti.c.quia diligentia & c.quisquis de*

de elect.c. convenientibus §.*pen.& fin.& 6 seq.*1. *quæst.*7.ideo postulandus est in Episcopum, qui trigesimum annum nondum implevit, *c.cum in cunctis c.dudum el.*1.*c.cum nobis de elect.* constiturus in minoribus ordinibus, *d.c.dudum el* 1.*c.multis de æt.& qualit. & ord.præfect. c.cupientes* §.*denique de elect.in* 6.laicus, *c.Osius* 61.*dist.c.primatus* 71.*dist.*episcopus, cum propriæ sit alligatus ecclesiæ, *c.inter corporalia vers.sicut autem de translat.episcop. &c. d.c.cupientes* §.*denique & bonæ memoriæ el.*2.*& c.fin.& ibi gl.*1.*hoc tit.* secus in abbatibus, & cæteris prælatis, etiam exemptis infra dignitatem episcopalem,licet consentire, vel transire, non valeant, sine superioris auctoritate:*c.si abbatem de elect.in* 6 *gloss.mag.in c.fin.hoc tit.& ibi Pan.sub n.*8.unde versus. postulo Pontifices,non sacros,atque minores ætate,laicos, male natos,religiosos; & plures alios,qui postulari debeant,enumerant Anchar, in c. fin.hoc tit.vers.quærunt hic communiter,& ibi Ioan.Andr.*numero quarto,& seqq.& Can.*

3 Duplex † est postulatio solemnis,& non solemnis;Solemnis dicitur, quando postulatur ab eo, qui potest super omni impedimento postulati dispensare,quæ est superius definita.Non solemnis dicitur, quando postulatur ab eo,qui non potest dispensare,super impedimento; requiritur tamen ejus consensus,in promotione,ratione sui interesse:ut si monachus electus, vel postulatus sit in episcopum, vel ad prælationem aliquam extra monasterium, vel ecclesiam suam,petenda est, & obtinenda licentia sui superioris,*c.si religiosus de elect.in* 6.eaque habita debet peti confirmatio electionis, & approbatio postulationis ab eo ad quem alias pertinet idem judicium est in omnibus fere exemplis allegatis ab Anchar. & Ioan. Andr.in d.c.fin.*Pan.in cap.primo num.*34.*hoc tit.& ibi Butr,n.*72.

Postulato † per postulationem nullum jus acquiritur,non potest postulationi consentire,nec tenetur exhibere expensas; ad quas tenentur ipsi postulantes concorditer vel discorditer: neque potest petere jure actionis confirmationem,sed implorandum est officium,vel potius petenda gratia superioris:*c.cupientes* §. *denique de elect.in* 6.*c. bonæ mem,el.*2.*& ibi gloss.in verbo gratia c.postulationē & ibi gl.*1.*c.*1. §.*penult.hoc tit.Pan. in c.fin.n.*11. *hoc tit.*Possuntque † postulantes libere à postulatione recedere,quia non videntur consentire,in eum,uti sponsum, nisi placuerit majoribus;*Anch.in c.*1.*num.*12 *hoc tit.*etiamsi fuerit publicata: *Boick in d.c.bō.mem.el.*2.*Host. in d.c.postulationem. hoc tit.in princ.idem clarius in d.c.bonæ mem. n* 28. *& seqq.Butr.in d.c.postulationem num.*11.nisi postulatio, subscriptionibus postulantium roborata, fuerit præsentata superiori approbanda: *d c.bon.mem. el.*2.*vers.nec obstabat.*quia quantum ad se, postulantes illam approbaverunt, per istam præsentationem; & ne votum superioris ex eorum videatur dependere arbitrio. *c.inter el.*3.*de elect.gl.in d c.bon.memoria el.*2. *in verbo illuderent.* Tota vero † admissio ejus innititur gratiæ superioris,*c.literas* 63.*dist. & ibi gl. in d.c.postulationem* qui non tenetur ei facere gratiam nisi velit;quia non quidquid judicis potestati permittitur, juris necessitati subiicitur:*l.non quidquid ff.de jud. c.consulit & ibi gl.in verbo gratiam de offic.dileg.* ideoque nullam injuriam irrogat, postulationem non admittendo, nisi facta fuerit propter utilitatem,aut necessitatem ecclesiæ, & concorditer saltem à duabus partibus collegii; quæ non potest reiici,sine injuria postulantium. & ecclesiæ,in qua facta fuit, *d.c.cupientes* §. *denique & ibi gl.in verbo gratia c. cum monasterium de elect.Pan.in c.pen.numero secundo,hoc tit.* Episcopus semper à summo Pontifice po-

 stulan-

stulandus est; quia causæ episcoporum numerantur inter majores, quæ reservantur Papæ: *c. majores de Baptismo c. ut debitus in fine de appell. c quod translationem de offic. leg. & ibi gl. mag.* ad dignitatem episcopatu inferiorem, is, ad quem spectat confirmatio, potest etjam postulationem admittere, si super defectu potest dispensare, & non alias; quia admissio postulationis habet vim confirmationis. *Pan. in d c. fin. num.* 10. *& ibi Ioan. Andr. & Can. communiter.* Differentia est inter episcopos & inferiores in materia dispensandi; quia episcopi semper dispensant, ubicunque in jure permittit dispensatio in genere, licet specifice non permittatur episcopis: *c. dilectus & ibi gl. in verbo permissa & Innocent. num.* 2. *& 3 de temp. ordinat. & Pan. in c. at, si clerici §. de adulterijs numero primo & quarto & seq. de judic.* inferiores episcopis non dispensant, nisi in casibus specifice eis permissis. *c. cum illorum de sent. excomm. c. secundo de eo qui furt. ord. susc. & ibi Innoc. & Ioan. Andr.* Postulantes † indig- 7
num indignitate indispensabili, vel non expressa in postulatione, ut si minor, vel illegitimus propter id postuletur, qui tamen homicida est, vel nullius scientiæ, *Ioan. And. in c. nu.* 32. *hoc tit. & ibi Butr. n.* 67. *& seqq.* vel renovantes postulationem cassatam vitio personæ, sunt ipso jure privati potestate eligendi, pro prima vice: *c.* 1. *& ibi gloss. pen. hoc tit. & Pan. n.* 31. *Anch. n.* 11. *& Can. communiter Pan. in c. gratum numero secundo & nu.* 10 *& seqq. hoc tit.* si major pars delinquat in postulando indignum, electio devolvitur ad alios, licet numero pauciores: *d. c. gratum & ibi gl. in verbo pauciores hoc tit.* etiamsi unus fuerit: quia jus collegii residet, in non delinquentibus, vel non delinquente: & idem eadem ratione obtinet in aliis actibus Capitularibus, *gl. in d. verbo pauciores quam approbat Pan. numero quinto,* 8. *&* 9. *Anch. in quarto not. & quæst.* 4 & in uno retinetur jus collegii: *l. sicut §. fi. ff. quod cuiusque univers. nom.* siquidem omnes deliquerint in cathedralibus, devolvitur ad Papam, *c. bonæ mem. el.* 1. *in fine de elect. & ibi gloss. in verbo ad nos c. quia diversitatem §. sic tamen de concess. preb c. quanquam hoc tit. in* 6. in inferioribus dignitatibus, ad proximum superiorem. *cap. cum in cunctis §. fin. de elect. d. c. quanquam vers fin. & ibi gloss. pen.* Admissa † postu- 8
latione per superiorem, postulatus consequitur ius, ac si fuisset electus, & confirmatus, & † nulla alia electione vel confirma- 9
tione indiget: & ita servat Curia Romana, ut evitetur circuitus, & dispendium ecclesiarum. *Pan. in c.* 1. *num.* 34. *Ioan. Andr. num.* 34. *Pan. in c.* 2. *n.* 13 *hoc tit.*

De electione & electi potestate.
Titulus VI.

SVMMARIA.

1 *Electionis definitio.*
2 *Electio in quo loco fieri debeat.*
3 *Electionum quatuor formæ.*
4 *Electionis per scrutinium forma.*
5 *Eligentium scienter indignum pœna.*
6 *Electionibus princeps, potestas, aut laici non possunt intervenire.*
7 *Electionis per compromissum forma & Compromissariorum scienter eligentium indignum pœna.*
8 *Electionis per inspirationem forma.*
9 *Electionis per compromissum mixtum forma.*
10 *Electionum formæ habent locum in electionibus episcoporum, his superiorum, regularium, & principalium Prælatorum, ecclesiarum Collegiatarum.*
11 *Eligendi jus ad quos spectet, & quando absentes ad eam sunt convocandi.*
12 *Eligendi in Episcopum, vel ad regularem ecclesiam, aut Collegiatam, ætas & qualitates.*

13 Ele-

13 Electio in Cathedrali & regulari ecclesiis vacantibus debet fieri intra tres menses, in quibuscunque aliis ecclesiis vel dignitatibus infra sex menses.
14 Eligentes tenentur in electionibus Cathedralium, regularium & Collegiatarum ecclesiarum eas electo præsentare & petere eius consensum.
15 Electus consensum electioni adhibere debet intra mensem à præsentatione decreti electionis sibi facta vel à die obtentæ licentia à superiore suo.
16 Electo per electionem jus quæritur.
17 Electus si consentire recusat, aut post consensum renunciet, aut moriatur, electores habent integrum tempus ad novam electionem faciendam.
18 Electioni se opponens, proponendo aliqua contra electionis formam, aut personas eligentium vel electi, & appellans, quænam servare teneatur.
19 Electus in concordia valde remotus, cuius confirmatio immediate spectat ad summum Pont. potest administrare, alias administrare non potest.
20 Confirmatio electi procedit gradatim.
21 Confirmatio qua solemnitate fiat.
22 Confirmans indignum pœna.
23 Confirmationem petere tenetur electus intra tres menses post præstitum electioni consensum.
24 In confirmationibus Cathedralium & regularium ecclesiarum quæ ex immediata subjectione vel appellatione, habent peti à Papa est servandum c. cupientes, hoc tit. in 6.
25 Electionem ex defectu formæ quinam possint impugnare.
26 Contra electi personam, quinam possant opponere, ac pœnæ non probantium objecta.
27 Confirmatio tribuit jus administrationis temporalium. & eorum quæ sunt jurisdictionis & dignitatis episcopalis.
28 Abbas electus & confirmatus ante benedictionem acquirit nomen Abbatis, & beneficia eius vacant.
29 Confirmatus tenetur ad consecrationem intra tres menses recipiendam, & quomodo fiat consecratio.
30 Consecratio tribuit potestatem eorum quæ pertinent ad ordinem Episcopalem.
31 Electi in Episcopum beneficia vacant per confirmationem adeptionem possessionis, & consecrationem.
32. Consecrationis manus negligentium suscipere pœna.
33 Abbatibus non est præfixum certum tempus ad petendam benedictionem.
34 Abbati presbytero impartienda est tantum benedictio & requirit manus impositionem Episcopalem.
35 Episcopi & Abbates à summo Pontifice confirmati à quo recipiant consecrationem & benedictionem.
36 Abbatissæ seu priorissæ electio in monasteriis monialium quando fiat, & quando electa possit administrare.
37 Abbatissa intra annum à sua confirmationis tempore computandum, debet benedictionem suscipere.
38 Abbatissæ benedictæ potestas.
39 Summi Pontificis electio quomodo fiat.
40 Imperatoris electio, confirmatio, & consecratio, quomodo fiat.

Dictum est de postulatione, per quam providetur ecclesiæ, per viam gratiæ, nunc subiicit de electione, quæ veri innititur, & electi potestate, quia electo jus quæritur, & debetur ei confirmatio. *Pan. post gloss. in c. pen. numero quarto, de postul. Pral. & ibi Io. Andr. & Can. gl. in rub. de postul. prælat. in 6.* Electio verbale nomen est, duplicem habens significationem, activam, & passivam, *l. 2. &*

l.2.& ibi gl fin.Bart.& DD.ff.de duobus reis.&c. & sub hac rubrica tractatur de his qui possunt eligere, de his qui eligi possunt, de formis electionis, tempore eligendi.
1 Electio † est libera, *c.cum terra hoc tit.* alicujus ad dignitatem canonice facta vocatio: *gl. in rub. de postul.pral.in 6. Pan. in rub.de postul. pral. & ibi Can.* debet fieri post obitum prælati, *c.bona memoria el.2. & ibi Ioan. And.n.17.hoc tit c. obeuntibus 63.dist.c.episcopo el.1.in fine 6.quæst.1.gl. 1 in c.postquam 50.dist* & de honestate, corpore prædefuncti prælati, tradito sepulturæ, *c.bona mem. el.2. & ibi gl. in verbo tractatur & Pan.n.11. c.nullus el.2. 79.dist. & ibidem Archid.& Gemin.*
2 in † loco consueto, in ecclesia, *c.quod sicut in princ.hoc tit.Franc.Marc.quæst. 97.p.1.* in choro, *c.cum nobis olim hoc tit.* vel in capitulo, si commodè fieri potest, alias ubi meliùs se obtulerit facultas: *d.c.cum terra, & ibi gl.in verbo in quo & c.quod sicut & ibi gl.in verbo constitutione h:c tit. c. in nomine Domini* 28. *dist.*& ubi est discordia de loco, standum est majori parti, *Imol.in c.cum nobis sub numero quarto, & Can.hoc tit.* per aliquem ex infrà
3 scriptis modis † per scrutinium per compromissum, per inspirationem, *c.quia propter hoc tit.* item per compromissum mixtum: *c. cum expediat hoc tit.in 6.* qui contra præscriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate privantur, non ipso jure, sed per sententiam, *d.c.quia propter in fin.princ. c.cumana & ibi gl.fin.hoc tit.c.quanquam hoc tit. in 6.* quæ in cathedrali ecclesiâ ad summum pontificem devolvitur, in regulari & inferioribus ecclesiis ad proximum superiorem, *d.c.quanquam & ibi gl. in verbo cathedrali quam ibi approbant Franc.in fine num.primi Gemin. & Anchar.in ult.not.c.quia propter c.cumana & ibi gl fin.& Can.hoc tit.*
4 Dicitur † fieri per scrutinium, quando vocatis per unicam requisitionem, seu monitionem, *Petr. de baisio in direct.elect part.3.c.xi.numero quarto. gl.in c si episcopus in verbo præceptione dist. 18. Pan. in c.cum nobis num.10.hoc tit.in fin.* & præsentibus omnibus, qui debent, volunt, & possunt commode interesse, (nam si ad electionem vocati sint non vocandi, valet electio eis non expectatis; *c.cum inter el.3.hoc tit.* nec licet alicui de canonicis præsentibus recedere, si tunc aliquem canonicum absentem expectarent aliquot diebus; nisi electio foret ad alium terminum prorogata: *Innoc.in c.consuluit post n.3.de off deleg.& ibi Host n.5.*) & collegialiter, statuto die, *c.cum in veteri hoc tit.* in unum congregatis, *c.in genesi hoc tit.gloss.in c. primo in verbo tractatus de reb.eccles. alien.in 6.* licet non sint duæ partes vocandorum, *Pan. in c.in causis n.9.hoc tit.cont. Bart.& legistas Pan. in c.cum nobis in 3. not. hoc tit. Innoc. in c.ecclesia 2 hoc tit.d.quod circa & ibi gloss. pen. in fine & ibi Can hoc tit.* quia citati non comparentes in termino præfinito si fecerunt alienos ab actu electionis, & non computantur in numero; *c.cum nobis c.quod sicut & d.c.ecclesia 20. hoc tit.* per collegium scrutatores assumuntur, tres de collegio eligentium, fide digni qui vota exquirunt secreto, & singulariter, *c.quia propter hoc tit.c.si quis justo §.fin. hoc tit. in 6.* cunctorum etiam scrutatorum (si unus ex præsentibus non scrutaretur, electio esset nulla) votaque exquisita redigunt, in scriptis publicis aut privatis, eaque in communi seu in præsentia capituli mox publicant: factâ publicatione electores variare non possunt: *c.publicato hoc tit.*& statim, si plures sint electi, fit collatio numeri, zeli, & meriti, nullo actu extraneo intermixto, *c.cumana hoc tit. c. in genesi §. 1. hoc tit.* quam statim sequitur, non obstante appellatione alicujus, quæ locum non habet publicato scrutinio, cùm mutare nequeant voluntatem: *gloss.in c.ecclesia vestra primo in verb, appellationem hoc tit.*

&

*& ibi Can.*communis electio, *c.publicato hoc tit.* per eum qui habet primam vocem, vel cui capitulum hoc commiserit vel per quemlibet sine mandato Capituli, quia tacendo videtur habere ratum, *Pan.in d.c. quia propter num.* 12. *& Can.spec.tit.de elect.* §. *primo sub numero* 20.nomine capituli, & per verba singularis numeri, *c.sicut & ibi gloss. in verbo per unum & verb. compromissi hoc tit. in* 6. communiter & publice, *d.c.in genesi* nullo actu extraneo intermedio, *c.cum post hoc tit.* de illo in quem major, & sanior pars, totius capituli, non comparatione partium minorum, *d c.in genesi c.ecclesia* 1.*&* 2.*hoc tit. Franc.Marc.quaest.*922. *lib.*1. consensit: *c.coram hoc tit.*solemniterque publicatur, clero & populo: *c.cum inter* 3.*hoc tit.* super facta electione fit decretum continens formam, seriem & processum electionis, nomina eligentium & electi & subscriptiones eligentium singulares, *c. innotuit & ibi post gloss.in ver.decreto Can. hoc tit.c.episcopus & ibi gloss. fin.* 61.*dist.* scriptum manu publica vel privata, *l.scripturas C.qui potiores in pign. hab. c.quoniam contra de probat.*sigillatum sigillo Capituli vel alio authentico, *c.primo de fid.instrument. & ibi post gloss.Can.gloss. in d.c.innotuit in verb.decreto.* atque ordo praedictorum omnium successive servandus est, prout est enumeratus: *Pan.post Ioann. And.& gloss.in verbo sanior in c.quia propter, num.*12. *& seqq.hoc tit. qui ponunt* 18.*requisita in scrutinio Bald.in l.*1.*num.*60. *C.qui admitti &c.* & si contra factum fuerit, aliquando est electio irrita, *c.ecclesia vestra* 1. *& ibi gloss.in verbo processus c.in genesi hoc tit.*aliliquando est irritanda.*c.cum post petitam c. cumana hoc tit. Franc.Marc.quaest.*1338. *p.*1.*Boer. ad Guid. mend. de non prael.elect. c.*22. *de forma scrutinij in verbo irrita.* Ex praedictis quaedam sunt, quae praecedunt formam, ut vocatio absentium, assignatio diei ad electionem, exspectatio absentium, vel suorum procuratorum, & talia omissa faciunt electionem irritandam, non irritam. *c. quod sicut* §.*si autem hoc tit.c.ecclesia el.* 2.§. *denique statutum hoc tit. Abb.antiq.in d.c.quia propter col.*6.*vers.& ad hoc sciendum nota. &c.* quia non sunt de forma substantiali, sed de justitia electionis: contemptus enim aliquorum non inducit nullitatem electionis, sed retractatur electio, non vocatis ante confirmationem, *Anch.in c. continebatur numero quinto, de his quae fiunt à prael.& ibi Ioan.And.in fine* vel ex aliorum opinione etiam post confirmationem, & consecrationem, *Pan.in c.quod sicut* §.*super eo numero tertio,&* 15.*hoc tit.ubi latius distinguit.* prosequentibus contemptum, *c. quod sicut hoc tit. in fine princ.& ibi gloss.in verbo consentire Pan. in c.bon.memoriae el.*2.*n.*5.*&* 6.*de post.prelat. c.bonae mem.*2.*& c.ecclesia* 2.*hoc tit.* Successor in canonicatu non agit de contemptu praedecessoris, de quo successor in praelatura agit, quia succedit in onere & honore; canonicus verò non habet successorem, nisi forsan in praebenda. *gloss.in d.c.quod sicut in verbo consentire in fin.Pan.n.*10.*& Can.* Quaedam sunt praeter formam, scilicet, quod sunt tres, vel plures, aut pauciores scrutatores, *c.cum dilecti hoc tit. gl.in d.c.quia propter in verbo c. sanior vers.quia tres tantum Franc. Marc.quaest.*1199.*p.*1. quod sint de collegio, vel extra collegium, *c.obeuntibus* 63.*dist.c.ne pro defectu in fine hoc tit. Franc. Marc.quaest.*1199.*cum duabus seqq.p.*1.*Boer. ad Guid.mandag.de elect.nov. prael. c.* 22. *de forma scrutinij in verbo aliqui & Guid. mandag. in c. seqq.* 23. *qualiter scrutatores & quales sint ad faciendum scrutinium assumendi circa finem & ibi Boer. in verbo factum fuerit & verbo irritari.* quod ab absente super suo impedimento juramentum sit praestandum, *d.c.quia propter*

§.*illud*.quæ & similia omissa,nec nullam nec annullandam faciunt electionem, *Abb.antiq.in d.c quia propter col 6. vers. item quadam sunt prater formam.* De formâ sive substantiâ electionis sunt, ut secreto & sigillatim inquisitio fiat,publicatio, in communi collatio,& communis electio,incótinenti nullo actu contrario intermisso, unum post aliud faciendo, scriptura votorum cujuslibet, *c.cum post petitam c.cumana in fine cap. in genesi hoc tit.gl. in c.ecclesia vestra 1.in verbo processus hoc tit.gloss.1.in c.1.63.dist.* ut si quisquam velit mutare, & scriptum obviet. *c.quia propter cap. publicato hoc tit.gloss. in cap. ecclesia vestra primo in verbo appellationem hoc tit. c. saluberrimum prima quæst. 7. c. omnes fœmina 27. quæst.1. c. vidua 20. quæst.1.* & hæc si omissa fuerint,faciunt electionem irritam, ipso jure,*c.cumana c.ecclesia vestra el.2 hoc tit.* Quædam sunt quæ subsequuntur formam,ut publicatio clero & populo facienda, alias electio esset clandestina, *d.c. quia propter §.fin. Garc.de benef p.6.c.4.num. 8. & 7.* decretum super facta electione, *l.cum res C. de probat. Ioan. Andr.in d.c innotuit num.22.de elect.gloss. fin.in fin.in c.Episc 61.dist.* item deportatio. *c.ecclesia vestra 1.circa fin. hoc tit.* & illa si omissa fuerint,nec nullam, nec annullandam faciunt electionem. *c.ut nostrum & ibi gloss. in verbo occulta ut ecclesiast.benef.sine diminut. conf. & Can.c.ecclesia el.secundo vers. denique statutum hoc tit. Abb.ant. in d.c. quia propter col. 6. vers. quadam sunt qua subsequuntur.* De formâ scrutinii, capitulum potest habere recursum ad aliam formam, ante publicationem scrutinii.*c.cum inter c.publicato hoc tit. Abb.antiq.in d.c.quia propter col.6.in fin.* Et licet Pan. in d.c. quia propter, ponat & explicet substantialia scrutinii decem & octo, & illis plura addat Zab.ibidem in 45.quæst. Io. And. num. 28. Anchar. col. 3. vers. ulterius circâ hoc quæritur, Host.ibidem nu.42.& seqq.quatuordecim requisita, Petrus de Bailio *in direct.elect.cap.21.& seqq.* ponat decem & octo part.3. & omnes dicant tutius esse omnia observare,& de multis controverti, an sint de substantiâ electionis, tamen in Germaniâ, antiquitatis tenacissima opinio. Abb. antiqui & glossæ, longo usu & inveterata consuetudine videtur approbata, ac etiam in Gallia: *Franc. Marc. quæstion.1327.p.1.ponit tria requisita quæ dicit esse de speciali forma, & in fine addit tria alia ex prag. sanctione idem decis. 50.p.2. numero quarto dicens,quod triplex detur electio canonica Guil. mandag.de elect. nov.prel.c. 22.de forma scrutinii ponit sex substantialia Bald. in d.c.quia propter num.29. Butr.num.35.Innoc. numero primo.* Eligentes † scienter indignum 5 ipso jure privantur potestate eligendi, in electione,quæ prima vice,non secunda, aut tertia:occurrit facienda:*c.cum vintoniensis hoc tit. & ibi gloss.& Can.* quæ in cathedrali ad Romanum Pontificem,devolvitur, in regulari ac in aliis inferioribus ecclesiis, ad proximum superiorem:*c. quanquam hoc tit in 6.gloss.fin.in c.cumana hoc tit.* & in electionibus episcoporum,& superiorum, per triennium ab ecclesiasticis beneficiis obtentis, in illâ ecclesiâ,ad quam fuit facta electio, non autem ab officiis sunt suspensi: *c.cum in cunctis §.fin.hoc tit.c.scriptum est in fine & c.congregato & ibi gloss. fin. hoc tit.* & interim ad aliquam dignitatem, sive beneficium in eadem,secus in alia ecclesia, eligi, aut assumi non possunt: *c.per inquisitionem hoc tit. & ibi Pan.num.8.* in inferioribus dignitatibus puniuntur pœnâ arbitrariâ, *c.si compromissarius vers.hujusmodi hoc tit in 6. Pan.in d.c.per inquisitionem numero 8.c.quanquam & ibi gl. in verbo secus hoc tit.in 6.* Si aliqui scienter eligunt indignum, potestas eligendi recidit ad alios, licet pauciores,qui non deliquerunt: quo-

rum

rum electio de digno est confirmanda: *c. congregato hoc tit. c. dudum el. 1. hoc tit. & ibi Pan. numero 10. & seqq. c. 2 de poss. pral.* Si evidenter appareat primò factam electionem esse ipso jure nullam, utputa de manifesto ineligibili, *c. venerabilem c. vintoniensis hoc tit.* aut à suspensis, vel de suspenso, aut ab excommunicatis, vel de excommunicato celebratam, *c. cum dilectus de consuetud. c. constitutis de Appellat.* quia prima non præstat impedimentum secundæ, *c. non prestat. de Regu. Iur. in 6.* Si pauciores ipsi postea repetito inter eos tractatu & scrutinio scienter eligunt indignum, fit devolutio perinde, ac si omnes ab initio deliquissent, in cathedralibus ad summum Pontificem, in inferioribus dignitatibus ad proximum superiorem, quia pauciores repræsentant totum collegium: *c. quanquam hoc tit. in 6. & ibi Can. post gl. pen. & fin. vide gl. mag. in c. auditis in verbo irritandam hoc tit. & ibi Pan. numero nono Anchar. sub numero 3. & Can. qui ibidem docent quanam electio pravaleat quando plures electiones concurrunt facta ab eisdem vel diversis in continenti vel successivè.* Quod si ignoranter eligunt indignum, tunc ad eos redit electio, & à die cassationis, tempus integrum habent: *c. si electio hoc tit. in 6.* Scienter in electionibus, nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstitum, nequaquam eligendi potestate privantur, nisi adeò in eo perstiterint, quod ex eorum votis, communis electio subsequatur, *c. perpetuo hoc tit. in 6.* quod si dubitari contingat de effectu & validitate factæ electionis secunda ex intervallo facta electio, prima non cassata non valet, *c. consideravimus, c. auditis hoc tit.* cæterum si in concursu & quasi contextu fiant duæ electiones non habent locum proximè præallegati Decretales sed fit collatio numeri zeli, & meriti ut illa quæ eis collatis inventa fuerit à majori, & saniori parte capituli celebrata, alteri præferatur, *c. dudum 1. c. in Genesi hoc tit. Franc. Marc. quæst. 924. numero 12. & 13.* Electionibus, princeps, potestas aut laici non possunt intervenire, nec eorum, aut Patriarchæ, vel Archiepiscopi consensus, requirendus est, super futura electione certæ personæ, reprobato contrario abusu; *c. cum terra c. quod sicut hoc tit. c. quisquis hoc tit. 63. dist. in summa & c. 1. 2. & 3.* Etenim † non potest laicus de consuetudine, etiam maximi temporis, de cujus initio non extat memoria, acquirere jus eligendi, etiam ut coeligat cum canonicis, sed tãtùm ex privilegio, seu indulgentia sedis apostolicæ: *c. massana hoc tit. Pan. in d. c. quisquis sub numero 3.* Electiones hujusmodi factæ per abusum sæcularis potestatis, sunt ipso jure nullæ, eligentes ab officiis, & beneficiis per triennium penitus, per sententiam suspenduntur, & eligendi tunc sunt potestate privati: unde si in illo triennio, quo sunt suspensi, iterum vacaret, non possunt eligere: consentientes vero electioni de se factæ, commodo electionis carent, & ipso jure sunt ineligibiles, non ad canonicatus, & inferiora beneficia, vel ad ecclesias curatas, sed ad aliquam dignitatem, *d. c. quisquis & ibi gloss. & Pan. num. 2. & 3. & Can.* nisi per metum consenserint, *Bald. in d. c. quisquis numero 3.* aut cum eis per episcopum fuerit dispensatum: *gloss. in d. c. quisquis in verbo fiat.* item communione privantur, & si perstiterint, à ministerio ecclesiastico & ordine deponuntur, *c præterea de jure pat. c. constitutiones 16. quæst. 7.* denegatur eis uti episcopis & prælatis audientia, interdicta est eis, ipso jure, gratia S. Patri, *Felin. in c. veniens numero primo de prascript.* Et ingressus ecclesiæ, quousque locum resipiscendo deservierint, tam in superioribus, quam

quam in inferioribus dignitatibus: *c. si quis deinceps* 16. *quaest.* 7. quæ jura in Germania, per speciale concordatum initum, inter Calixtum Papam secundum, & sedem apostolicam, & Henricum quartum imperatorem, & imperium, sunt recepta anno 1122. ut testantur Nauclerus Card. Baronius, qui dicit, vidisse originale sigillatum sigillo aureo dicti imperatoris, & alii in vita Calixti. Jus canonicum non prohibet, quin Regis, qui pro tempore fuerit, post electionem libere factam, requiratur consensus, ut in futurum, nō possit opponere contra electum, maximè si dubitet, de proditione patriæ, aut revelatione suorum consiliorum: *c. cum inter el. 2. c. cum terra & ibi Pan. num. secundo c. quod sicut hoc tit. Pan. in c. super his numero* 13. *& ibi Felin. numero octavo de accus. c. cum longe & cc. seqq.* 63. *dist.*

7 Per † compromissum fit, quando uni, *c. si compromissarius hoc tit. in 6. c. post translationem de renunc.* vel pluribus idoneis viris religiosis, etiam aliis, qui non sunt de capitulo, (jus eligendi in collegiata ecclesia, non cadit in laicum, *c. sacrosancta c. massana hoc tit. c. quod sicut & ibi gloss. in verbo impedire hoc tit.*) de communi totius capituli consensu nemine discrepante eligendi potestas, sub certa forma, *c. cum in veteri hoc tit. c. si compromissarius & ibi gloss. in verbo transtulerunt hoc tit. in 6.* committitur, constituendo eos, nudos ministros capituli, aut donando eis jus eligendi pro illa vice qui vice omnium ecclesiæ judicatæ provideant de pastore: unius contradictio, impedit compromissum, quia interest singulorum, ne priventur sua voce: Dictique compromissarii possunt eligere unum ex seipsis, non solum, quando eis hoc expresse conceditur, *c. cum in jure hoc tit. c. fin. de sortileg.* sed etiam quando simpliciter data eis fuit potestas eligendi, *Pan. d. c. cum in jure numero quarto*, & non tenentur servare aliquam formam in electione, per eos facienda, *d. c. quia propter* §. *vel saltem hoc tit. quæ dictio indicat formam, compromissi esse subsidiariam & ibi gloss. Pan. & DD.* nisi quod per unum pronuntianda est communis electio, per verba singularis numeri. Si plures sint compromissarii, *c. sicut & ibi gloss. in verbo compromissi hoc tit. in 6.* & si capitulum, dederit potestatem commissariis, intendens eis facere gratiam, non potest, etiam re integra revocare, cum sit quædam donatio: *l. sive C. de donat. l. si donationis C. de donat.* si simpliciter intendebat negotium provisionis expedire, re integra, revocare potest, ad instar mandati, secus si res non sit integra, *c. in causis & ibi gloss. in verbo cum res non esset Ioan. Andr. nu.* 34. *&* 38. *Pan. numero* 11. *&* 12. *hoc tit.* licet in profanis etiam re non integra admittatur, revocatio mandati, soluto interesse: *l. si pecuniam ff. de cond. caus. dat.* quia spiritualia non recipiunt veram æstimationem, *c. coram & ibi gloss. in verbo absque literis de offic. & potest. deleg.* Compromissario etiamsi sit donatarius, *Franc. post Ioan. Andr. in c. si compromissarius post num.* 3 *vers. & dicit hic Ioan. Andr. hoc tit. n.* 6. intra tempus à jure statutum, eligere prætermittente, ad superiorem proximum devolvitur potestas providendi, sibique imputent compromittentes: *c. si compromissarius, in princ. hoc tit. num.* 6. si eligat indignum, sive scienter sive ignoranter, cum suo functus sit officio, etiam si sint plures compromissarii, & major pars scienter eligat indignum, licet minor pars eligat dignum, *Ioan. Andr. in c. si compromissarius numero primo hoc tit. in 6. & Gemin. numero quarto, Butr. numero tertio*, potestas eligendi libere revertitur, ad compromittentes; nisi ipsi scienter electionem talem ratam habuerint: idem obtinet, cum eligit idoneum, qui renuit consentire. *d. c. si compromissarius*

rius §.1.*hoc tit.in 6.* Compromissarius scienter indignum eligens, in electione episcoporum & superiorum ipsorum à beneficiis ecclesiasticis, quæ in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo, noscitur offendisse, triennio suspenditur ipso jure: *c.si compromissarius hoc tit.in 6. & Can.* excepto episcopo, si ad eligendum fuit compromissarius, sic peccante; cum de jure nullam suspensionis pœnam incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur: *d.c.si compromissarius* §. *hujusmodi.* in electione ad regulares, & inferiores dignitates punitur, pœna arbitraria. *c. quamquam & ibi gloss.pen.& fin hoc tit.in 6.Can.in d.*
8 *c. si compromissarius.* Per † inspirationem fieri dicitur, quando electores nullo præcedente tractatu, sine aliquo vitio, quasi divini spiritus impulsu, unanimiter simul omnes (uno enim contradicente, non valeret ista electio) in unum consentiunt, & nominant. *d.c.quia propter in princ. vers. pen.hoc tit.*
9 Per compromissum † mixtum sive determinatum fieri dicitur, quando compromittitur compromissariis, ut inquisitis secreto, & sigillatim omnium voluntatibus illum eligant, in quem major & sanior pars capituli consenserit, *c.cum expediat hoc tit. in 6. c. cum dilectus* §.*verum B. hoc tit-* secus si diceretur, in quem major pars numero cōsenserit. *c.si cui hoc tit.in 6.& ibi Archid. Ioan. Andr. &*
10 *Can.* Istæ † formæ locum habent in electionibus episcoporum, & his superiorum, & regularium, *c.ne pro defectu hoc tit.c.officii in quo Abbas pastor vocatur hoc tit. c. cupientes in princ. hoc tit.in 6.* etiam priorum, quando prioratus est principalis prælatura, in ecclesia regulari collegiata. *Pan.in cl.unic. numero 5.de suppl.negl.prel.c.2.* §.*fin.de statu monach.* & aliorum principalium prælatorum ecclesiarum collegiatarum qui habent generalem jurisdictionem in collegiatis ecclesiis, *gloss. in d.c.quia propter in verbo ecclesiis iudicatis & ibi Pan.& Can.Franc.Marc.quæst.* 1366. *p. 1.Rot. decis.5 & 6.hoc tit.in nov.* Episcopi sunt propriè sponsi ecclesiarum, *c.sicut c.scire debes 7. quæst.1.Pan.in c.dudum el. 2. num. 33. de elect. Franc.Marc. decis.* 1366. Et prælati regularium, aut collegiatarum, ecclesiarum, quasi sponsi appellantur. *c.sicut in unaquaque 21. quæst.2. Pan. in d.c. dudum.* Concilium Tridentinum in electione superiorum regularium, quorumcunque abbatum temporalium (secus ergo si sint perpetui) & aliorum officialium, ac generalium, & abbatissarum, quo omnia sine ulla fraude fiant, præcipit, omnes supradictos eligi debere, per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur: nec imposterum liceat, provinciales, aut abbates, priores, aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces & suffragia absentium supplere, alias electio irrita est, & is, qui se in titularem creari permiserit, inhabilis existit, ad omnia officia obtinenda: & si contra prædicta facultates imposterum concedantur, tanquam subreptitiæ habeantur. *c.in electione sess. 25.de regul.& monial.* Dictæ formæ non habent locum in electionibus Canonicorum, & in aliis dignitatibus seu personatibus ecclesiarum, etiam cathedralium, aut in iis qui præsunt alicui ordini ut Generali ordinis minorum quia per illorum obitum ecclesiæ non remanent viduatæ, & non deficit superior, qui potest difficultatibus occurrentibus providere: *c.ubi periculum in princ. hoc tit. in 6.c.licet in fine hoc tit.c.cupientes in princ.& ibi gloss.in verb.regularium Franc.& Can.gloss.in c.si cui in verb.Concilium & ibi Can.hoc tit.in 6. Franc. Marc.quæst.920.lib. 1.* in quibus sufficiunt singulares consensus, illorum de capitulo, præstiti in communi id est collegialiter, in

ter, in ipso capitulo; & electus à majori & saniori parte capituli habet jus, *gloss in d. c. quia propter in verbo ecclesiis viduatis & ibi Pan. post num. 7. vers. circa istam partem, & n. 8. & 9. & Can. communiter gloss. 1. in c. sicut hoc tit. in 6. & ibi Can.*

11 Pertinet † jus eligendi ad capitulum viduatæ ecclesiæ, *c. 1. c. cum inter el. 3 c. cum causam & c. congregato hoc tit. c. cum olim in fin. de re iud. c. sciant & ibi gloss. hoc tit. in 6 c. cum terra § statuentes hoc tit.* nempe canonicos, religiosos, conventuales in sacris ordinibus, non quando vacat ecclesia, sed tempore electionis facienda, *c. cum inter R. in fine de elect. c apostolica de except. gloss. in clem. 2. in verb. constitutus de atat. & qual. &c. Can.* constitutos; *Clem. ut ii de atat. & qualit.* jus enim dandæ vocis dependet ab ordine, & beneficio, *late Felin. in c. apostolica sub num. 16. vers. dum autem dicitur de except. & ibi Can.* & non ad priores, & monachos prioratuum à majori monasterio dependentium, nisi talis sit consuetudo: *c. 1. § fin. & ibi gloss. in verbo dependere, de privileg. in 6. & Can. clem. 1. §. caterum vers. sane de stat. monach. & ibi gl. in verbo consuetudine*, quia deputati ad prioratus, mutant domicilium, *c. 3. §. fin. de temp. ordin. &c. in 6. Archid. in c. statutum sub num. 7. de rescript. in 6.* quando prioratus ad quos missi sunt habent electionem sui superioris, vel quando saltem habent bona discreta à bonis majoris monasterii, *Ioan. Andr. in c. fin. num. 3. de releg. domib. Zab. in c. fin. vers. quam si quis fecit de relig. dom. & ibi Butr. num. 4. & Canon.* Quod si nullus de capitulo sit in sacris, & eminet electio Prælati facienda, superior, qui habet uti jure devoluto, ut pœnæ devolutionis locus sit, habebit necesse usque ad terminum juris capitulum exspectare, *arg. c. commissa de elect. in 6. c. ne pro defectu de elect. c. 2. de concess. prab. Zab. in clem. 2. post gloss. num. 20. & Can. de at. & qual.* Quod si aliqui Canonici sint in sacris, aut unus solus sit in sacris, tunc ipsi sint capitulum, canonicum non constitutum in sacris, in proximis temporibus ordinari volentem, quæ tempora incidant intra terminum juris ad eligendum, etiamsi hoc petat, non tenentur exspectare, *c. 2. primo resp. ne sede vacante in 6. Zab. in clem. 2. numero 18. post gloss. & Can. de at. & qualit.* Sufficit probare eligentes, tempore electionis fuisse in quasi possessione eligendi, licet non probetur, quod proprietas juris eligendi ad illos pertineret, *c. querelam c. in genesi vers. nec pramiss. hoc tit. Innoc. in c. cum venissent de restit. in integr.* Absentes, qui fuerint in provincia, sunt convocandi, *c. coram & ibi gl. c. in genesi c. cum inter secundo & ibi gloss. in verbo remotis hoc tit.* quando sine periculo vocari possunt, *c. quod sicut hoc tit.* quia in electionibus plus consuevit contemptus unius obesse, quam multorum contradictio in præsenti: *c. bon. mem. el. 2. c. quod sunt & c. venerabilem hoc tit.* Non possunt per litteras aut scedulam inclusam aperiendam in scrutinio, votum suum exprimere, *c. si quis iusto §. fin. hoc tit. in 6. & ibi gl. in verbo votum suum & Can.* coram volente capitulo: *Franc. in d. c. si quis iusto §. fin. sub numero 3.* Sed si justo impedimento detenti, venire non possint, super quo, si opus fuerit, suo juramento fidem faciant, & sint absentes in eo loco, de quo debeant advocari, *c. quia propter §. illud hoc tit.* possunt nedum uni, sed etiam pluribus de collegio, non extraneo, capitulo nolente, *d. c. si quis iusto §. fin.* cum clausula insolidum, & non aliter, & potestate jurandi in animam suam, quod tali impedimento sint detenti, *gl. in d. c. si quis iusto in verbo detentus*, vices suas committere; & erit pluribus constitutis procuratoribus, melior conditio occupantis; in concursu is præferetur, quem capitulum, vel major pars elegerit, vel primo loco nominatus

minatus in mandato. Qui si simpliciter fuit constitutus & unum suo, & alium Domini sui nomine, in scrutinio duxerit nominandum, nihil agit; quia qua conscientia tenetur eligere meliorem suo nomine, eadem ratione tenetur ad idem, nomine sui Domini: *c. sicut non suo 46. dist. & ibi gl. c. quod alicui de reg. iur. in 6.* potest substituere, & compromittere, *d. c. si quis iusto §. porro & ibi gl. in verbo decreta Anchar. post numer. 6. vers. quaerit.* nisi de certa persona eligenda, Dominus sibi dederit mandatum, *d. c. si quis iusto §. porro & ibi gl. Mag. in verbo decreta & Can.* tunc enim in illam, ejus, & aliam suo nomine licitè poterit consentire, & compromittere non poterit; quia sola scrutinii forma sibi videtur demandata, *Archid. post gl. in d. c. si quis iusto in verbo decreta arg. l. licet §. si servus ff de peculio.* Electio non est nulla ex eo, quod electoribus admixta fuerit persona ecclesiastica extranea, quin imo ea acquirit jus eligendi: *c. cum ecclesia sutrina de caus. poss. & propriet.* aut non constituto in sacro ordine, *Zab. in clem. 2. numero 16. de at. & qualit.*

12 In † eligendo in episcopum requiruntur infrascriptae qualitates, tempore electionis faciendae, *c. dudum el. 1. & el. 2. de elect. gloss. in clem. 2. in verb. constitutus & ibi Can. de at. & qualit.* anni completi triginta, *c. cum in cunctis hoc tit. c. ad cathedralium sess. 7. & c. 2. sess. 22.* sacer ordo, *c. à multis de at. & qualit.* & ex decreto Concilii Tridentini, debet antea esse in sacro ordine, saltem sex mensium spatio, constitutus, *d. c. 2. sess. 22.* pura voluntas, *c. fin. de postul. Prælat.* & morum gravitas, *d. c. cum in cunctis & dec. 2. sess. 22 c. qui Episcopus dist. 23. c. ad cathedralem sess. 7.* sapientia, *c. omnes dist. 38. c. pen. & fin. de at. & qualit. & ord. praef. dist. 9. in summa & c. 1. d. c. 2. sess. 22. §. scientia*, sponsa patentis, *c. innotuit hoc tit. c. 2. sess. 22. c. 1. sess. 24.* concurrens fama, *c. omnipotens de accus. c. laici 33. dist.* decus hoc dant pontificale: in dignitatibus inferioribus determinata est ætas vigintiquinque annorum, sufficitque annum ultimum attigisse: *c. cum in cunctis §. inferiora h. tit. c. inferiora sess. 7.* Non professus expresse, ad regimen ecclesiæ regularis, eligi non potest, consuetudine in contrarium non obstante, *c. nullus hoc tit. in 6. c. presb. 16. quaest. 1. & ibi gl. Mag. c. in nova 16. quaest. 7. & ibi gl. fin.* præterquam ad dignitatem episcopalem, in regularibus, & sæcularibus ecclesiis, *d. c. nullus in fine d. 1. hoc tit. in fine & ibi gl. fin.* Religiosis nō potest eligi in abbatem, alterius religionis, habitus, vel coloris, si color est de substantia habitus; si secus actum fuerit, eo ipso irritū est, & inane: *d. clem. in princ. & ibi gl. in verb. religionis & in verbo habitus & Can.* in abbatem alterius monasterii ejusdem ordinis, eligi potest. *c. nullus relig. & ibi post gl. Can. de el. in 6.* In abbatissa, & præposita, requiruntur ut sit expresse professa, non minor quadraginta annis, & quæ octo annis, post professionem laudabiliter vixerit: quod si his qualitatibus non reperiatur, in eodem monasterio, ex alio ejusdem ordinis eligi potest: si hoc etiam incommodū superiori, qui electioni præest, videatur, ex iis, quæ in eodem monasterio annum trigesimum exusserint, & quinq; saltem annis post professionem recte vixerint, episcopo, vel alio superiore consentiente, eligatur: *c. abbatissa de reg. sess. 25.* in quo corrigitur c. indemnitatibus in princ. requirens ætatem triginta annorum, de ele. in 6. Qui contra certam & nominatam personam, ne ab aliis eligatur, ad sedem apostolicam, antequam fiat electio, appellat, debet per omnia observare formam c. ut circa, hoc tit. in 6. alioquin pœnæ ejusdem subjacet, *c. qui contra h. tit. in 6.* Non est electio facienda de aliena ecclesia, quamdiu repetitur idoneus in eadem, & is qui est de gremio ecclesiæ, cui-

cuicunque venit præferendus, *c. abbas el. 2. 18. quæst. 2. c. cum inter el. 3. hoc tit. & ibi gloss. magn. in verbo etiam & Can. c. primo & ibi gloss. in verbo singulorum 85. dist. c. nullius 61. dist. & ibi gloss. in verbo unitatis Mynf. obs. 30. cent. 4.* & inter eos qui sunt de gremio, major ordine, *c. metropolitano 63. dist. & ibi gl. in verbo ex presbyteris c. statuimus 61. dist & ibi gl. in verbo nov. c. fin. & ibi gloss. fin. 63. dist.* de honestate non de necessitate quia electio undecunque facta valet. *d. c. cum inter el. 3. coram nobis c. in causis c. ne pro defectu & ibi gloss. fin. hoc tit.* Electus petens confirmationem probare debet se esse idoneum, alias non obtinebit *c. cum nobis & ibi Imol. in fine num. 5. hoc tit. c si forte & ibi gloss. in verbo scientia hoc tit. in 6. & Can. Ioan. And. in c. infamibus de reg. iur. in 6. Felin. in c. dudum de præscript. ubi ponit reg. & 4. fall.*

13 In † cathedrali & regulari ecclesiis vacantibus, electio debet fieri intra tres menses utiles, quia non currunt impeditis, *c. ne pro defectu hoc tit. c. bene novit. & ibi gloss. ord. & mag. 61. dist.* ipso jure, *Zab. post gl. in c. ne pro defectu in 6. quæst. hoc tit. per verba textus iusto impedimento cessante Anch. in 2 quæst. Ioan. Andr. nu. 8. licet abb. ant. in d. c. ne pro defectu aliter distinguat.* nisi possint impedimentum revocare: ideo his, quibus interdicitur, ut absque superioris licentia eligere non præsumant, tempus statutum currit; ex quo in mora fuerint, licentiam hujusmodi postulandi: *c. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit.* cathedralis est episcopalis, regularis, est collegiata quæcunque, ubi sunt clerici, vel conversi viventes sine proprio, & tanquam collegium: idem trimestre statuitur, si ad superiorem abbatem vel quemlibet alium spectet provisio, perpetuæ prælaturæ regularis, cum non occurrat ratio diversitatis: *Ioan. And. in c. ne pro defectu numero 60. & Can. hoc tit.*

In quibuscunque aliis ecclesiis, vel dignitatibus dantur sex menses, *c. 2. de concess. præb. & ibi gl. fin.* non à die vacationis, sed à die scientiæ, *c. licet de suppl. neglig. prælat. c. quia diversitatem in fine de concess. præb.* intra quos, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate carent ea vice, id est prima electione, sive in eadem, sive in alia vacatione facienda, *Pan. in c. cum vintonien. num. 3. 9. & 11. hoc tit.* ipso facto, ex juris dispositione, nec requiritur sententia: *d. c. ne pro defectu & ibi Pan. num. 3. hoc tit. c. quanquam hoc tit. in 6.* & hi penes quos residet potestas capitularis, possunt privatis communicare potestatem eligendi, quia non prorsus inhabilitantur, sed solum privantur; quæ privatio cedit in favorem non delinquentium, & ab eis potest remitti, *Pan. in d. c. cum vintonien. num. 3.* Ex quo infertur, quod si major pars capituli est negligens, aut dicit se non velle eligere, vel expresse renuntiat, aut in collegio marium non sint constituti in sacris, vel in monasteriis, non sint professi, aut moniti venire contemnat, vel absentes sint in loco, unde vocari non debent, sicut quando scienter eligunt inhabilem, *Imol. post gl. in l. quod circa, num. 13. Vital. num. 27. & seqq. Pan. & Can. hoc tit. Petr. de Baisio in directorio elect. p. 3. c. 4. num. 2. in fine qui omnes æquiparant dictos casus.* Electio à minore parte capituli, vel ab uno facta tenet; maxime in fine termini: *Innoc. in c. ne pro defectu sub numer. 2. paulo ante finem, vers. & bene dicitur, quia eligere debuerunt & ibi Host. sub num. 6. per c. congregato hoc tit. Mandag. in direct. elect. c. 16. & ibi Boer. sub lit. C. Bell. in c. cum nobis num. 8. Pan. nu. 10. Ioan. And. sub num. 35. Zab. in 7. quæst. Boick. nu. 2. & 13. & Can. hoc tit. § fin. & ibi gloss. in verbo communiter de suppl. negl. prælat.* quia potestas capituli, devolvitur ad minorem partem, vel unum, non solum propter delictum, *c. gratum de postul. præl. c. congregato hoc tit. c. perpetuo*

petuo hoc tit. in 6. verum etiam propter negligentiam, voluntatem, & alios casus supra relatos: *c.cum propter & ibi post gl.in verbo qui volunt Pan.numer.3.4.& 5.& Can.c. quod sunt hoc tit.c.cum nobis & ibi Butr.num.7.hoc tit.c.ex eo in princ.& §.in ecclesiu hoc tit.in 6. clem. vt ij qui de at.& qualit.& ibi post gloss.*Can. *Petr. de Baisio in direct.elect.p.3.cap.4. numer.2. & c. 6. num.7.& 10.Franc. Marc.quaest.1036.par.1.* & electio facta à minore parte dicitur concorditer celebrata, per capitulum; quia negligentes, & alii suprascripti non reputantur de capitulo, quoad illum actum, *Pan.in d. c. cum nobu num.4 & in d.clem.quod circa hoc tit. Pan.in c gratum num.5.de postul.pral gl.pen.in l. quod circa prope fin. vers. & in bu etiam & Can. hoc tit.c. eccles.l.2. & ibi gl.in verbo adijcere & Can.eod.tit.* & fictione iuris, in minore parte, vel vno, repræsentatur totum capitulum, *Pan.in d.c.congregato sub numer.3.& 4. Pan.in d.c.gratum numer.5.8. & 9.post alios à se relatos de postul.pralat.Pan.in c.1.num.6. hoc tit.* Omnibus vero negligentibus, deuoluitur ad proximum superiorem etiam in cathedralibus & regularibus ecclesiis, qui cum consilio sui capituli, & aliorum, de gremio, vacantis ecclesiæ, vel alterius, si dignus in ea non reperitur, viduatæ ecclesiæ providere tenetur, *d.c.ne pro defectu gloss.in c.bon. mem.el. 2.in verbo viduata de postul.pral. c. quanquam & ibi gl.in verbo cathedrali & Can. hoc tit. in 6.* Habet iste superior electionem iure deuoluto, & confirmationem iure proprio: vnde potest explere vnico actu; nam provisio habet vim electionis & confirmationis; vel si voluerit, poterit prius iure deuoluto eligere, sicut tenebantur electores, & postea iure proprio confirmare. *Pan in d. c. ne pro defectu numero quarto c.si postquam vers. fin. hoc tit.in 6.& ibi Franc. in vlt. not. Io. And. & Can.*

gl.1.in c. vt circa hoc tit.in 6.gl.in c.cum inter el.3. in verbo confirmauit hoc tit.

14 Tenentur † eligentes, in electionibus cathedralium, & regularium ecclesiarum ac principalium dignitatum ecclesiarum Collegiatarum electionem ipsam quam citius commode poterunt electo præsentare & petere ipsius consensum sine pœnæ adiectione, *c.quam sit hoc tit in 6.& ibi Ioannes Andreas numero primo, Butr. in princ. & numero quarto, in fine c constitutis el. 2. de appell.* & in Cathedralibus & regularibus ecclesijs, quarum confirmationes immediata subiectio, vel appellatio deducit ad sedem apostolicam, postquam commode poterunt, infra octo dies eas electo præsentare, & ipsius consensum petere: quod si in eo culpabiles extiterint, electo non fit præiudicium, *Monach.in c.quam sit post n.4.hoc tit. in 6.c cupientes §. vel si personas hoc tit.in 6. c. si electio & ibi gloss. in verbo aliam recenset tempora quæ dantur in expeditionibus ecclesiarum vacantium hoc tit. in 6.c. quam sit & ibi gloss. in verbo commode hoc tit in 6.* verum ipsi, quoad se de prosecutione processus electionis totaliter excluduntur, & ab omnibus beneficijs suis, quæ in ipsa obtinent, ecclesia, de cuius electione agitur, per triennium continuum, ex tunc inchoandum sunt suspensi: ad quæ si intra illud tempus, se propria authoritate, vel alio quæsito colore ingesserint; illis, ipso iure, perpetuo sunt priuati: *c.cupientes §. caterum hoc tit.in 6.c.quam sit hoc tit.in 6.* in cæteris electionibus dispositio d. §. cæterum seruari potest, pœna vero eiusdem §. cæterum restringenda videtur, ad cathedrales & regulares ecclesias, *Franc.in d.c. quam sit sub numero secundo, & ibi Gemin. numero quarto, Anchar.in d.§ caterum.* Rot. decis. 3. hoc tit.in nou.& ibi additio numero tertio, tenet. d.c.quam sit, tantum habere locum

in electis ad cathedrales & regulares ecclesias, & dignitates principales ecclesiarum Collegiaratum *Pan. in d. c. quia propter num. 2. in fine & sub n. 7 vers. circa istam & Cuman.* non ad inferiores dignitates; per quorum prælatorum obitum ecclesiæ non censentur viduatæ: *gl. 1. in c. quia propter hoc tit. & ibi. Dd. communiter.* & in earum electionibus proceditur sine aliqua forma & de iure communi solus episcopus, potest, & debet, deferre annulum, alij inferiores prælati non deberent deferre annulum, nisi hoc haberent ex priuilegio. *Pan. in c. licet numero quinto, de translat. episcop. &c.*

15 Electus † consensum electioni adhibere debet, intra mensem à præsentatione decreti electionis sibi facta; quem si præstare detul erit, ex tunc iure ex electione, quæsito, eo ipso priuatur. *c. quam sit hoc tit. in 6.* Si ea sit electi conditio, vt sine superioris sui licentia, consentire non possit, & electio facta sit concorditer; idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore, cuius imperio se subiecit, *Gemin. post Archid. in c. si religiosus nu. septimo, hoc tit. in 6. Zab. in cl. fin num. 6 hoc tit.* cum ea celeritate, quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit, petere & obtinere debent: *d. c. quam sit* alioquin, si lapso tempore pro præsentia & absentia superioris moderando, huiusmodi licentiam non obtinuerint, electus ipso iure priuatur, iure ex electione quæsito: & possunt electores ad aliam electionem libere procedere: *d. c. quã sit extrauag. religiosus. hoc tit. inter communes.* obtenta licentia à superiore habet mensem integrum ad deliberandum, an velit consentire. *monach. in d. c. quam sit post n. 8.* Consensus non obtenta licentia à religioso præstitus electioni, de se factæ, extra suum monasterium, vel suam ecclesiam ad prælationem aliquam non valet, etiamsi postea petijt licentiam, & superior eam dedit, *Gemin. in d. c. si religiosus num. 8.* & in pœnam ipsius, electio eo ipso viribus euacuatur. *d. c. si religiosus hoc tit. in 6.* Solique superiores, suis irrequisitis conuentibus, electis consentiendi & transeundi liberam dant facultatem, *d. c. si religiosus § fin.* & si nolint, suum monachum concedere, non possunt ad id compelli per alium, quam summum pontificem, quia solius principis est, priuare aliquem re sua. *d. c. si religiosus in verba obtenta & ibi Anchar. numero 5. Pan. in c. admonet in fine de renunc.* Licentia generalis concessa religioso à suo superiore, vt collationi, vel prouisioni, si quam de ipso contingeret fieri, suum possit dare assensum; quia ambitionis vitio, viam parit, nullius est firmitatis: *Clem. fin. hoc tit.* præstitus ex tali licentia consensus, non valet, ac priuatur iure, sibi ex electione quæsito. *gl. fin in d. Clem. fin.* Ex electione, seu vocatione, in discordia, nulli religioso mendicantium ordinum, ad aliquam extra administrationem sui ordinis, prælaturam, de se facta, ius acquiritur: religiosis quoque alijs, electiones seu vocationes à minore parte numero, ad prælationes quaslibet, siue sui ordinis, vel alterius, siue secularium ecclesiarum nullum ius tribuunt:, nec prædictorum aliquis tali vocationi, quoquo modo valet consentire, etiamsi licentia intervenit suorum superiorum: *c. quorundam hoc tit. in 6.* istaque discordia & numeri minoritas, intelligi debet de ijs quæ in facto, & non in fictione, vel iuris effectu consistunt. *Clem. quod circa hoc tit.* Clericus secularis liberè potest consentire electioni, non tamen transire ad ecclesiam alterius episcopatus, sine expressa licentia proprij episcopi: in eodem episcopatu sufficit tacita. *c. placuit, primo & ibi gl. 7. quæst. 1. c. admonet*

monet & ibi gl fin. de renuntiat. Zab. in Clem. fin.
26 *numero quinto, hoc tit.* Per † electionem ius quæritur electo, etiam ante consensum ipsius electi: *quanti 63. dist. & ibi gl d. c. quam fit §. electus & ibi Franc. numero primo, c. si religiosus in fine princ. hoc tit. in 6. Felin in c. cum Bartol. num. 2. de re iud. Rot. decis. 6. in princ. hoc tit. in nou.* post consensum præstitum, matrimonium inter electum, & ecclesiam, dicitur initiatum, *c. primo, & ibi Pan. n. 39. & c. fin. de translat. episcop &c. & ibi gl. in verbo licet in tantum c. cum inter 3. §. discret. v. mandamus hoc tit.* debetur ei confirmatio, si nihil est, quod electum, vel eligentes impediat: *c. postquam hoc tit. c. dudum el. primo, in fine hoc tit.* Ex duabus electionibus de se, in aliqua ecclesia celebratis, non potest petere confirmationẽ; etiamsi protestetur in initio, se contentum velle esse altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum; sed oportet alteram eligere; qua electa non datur ingressus ad aliam. *c. vt quis duas hoc tit. in 6.* Si † electus
17 consentire recusat, vel post consensum renuntiat, etiam in manibus non sui iudicis, *Zab. clement. 1. numero 16. de renuntiat.* quod facere potest, sed est tutius, quod talis renunciatio fiat, in manibus eligentium, *gloss. in c. cum venissent in verbo renuntiauit. de integr. restit. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou. numero primo,* aut diem claudit extremum, seu electio propter eius occultum vitium irritetur, electores habent à dissensu, renuntiatione, morte, irritatione, tempus integrum ad aliam electionem faciendam, quia non vna, sed plures sunt vacationes. *c. si electio hoc tit. in 6.*
18 *& ibi post gl DD.* Quando † aliqui electionibus, postulationibus, vel prouisionibus dignitatum, personatuum, vel aliorum ecclesiasticorum beneficiorum, se opponunt, non pro suo iure tuendo, seu conseruando; sed ius alterius etiam in genere impugnant, proponendo, aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formam, aut personas eligentium vel electi, siue illius cui erat prouisio facienda, vel facta, & propter hoc contigerit appellari ad summum Pontificem, aut etiam inferiores *gl. in c. vt circa in verbo appellari hoc tit. in 6. Rot. decis 36. de appell. in nou.* in appellatione, & datione procuratoris, ad appellandum, seruari debet cap. 1. c. vt circa, cap. procurator, hoc tit. in 6. ac in iuramento, quod obiecta credit esse vera, & se posse probare, c. is qui contra hoc tit. in 6. *Rot. dec. 17. de procur. in nou.* necnon in tertio veniente ad prosecutionem appellationis inchoatæ, vel admisso ad prosecutionem proprij, vel communis interesse, renunciatione per appellantem introductæ appellationi, & prosecutione querelæ; seruanda est clem. constitutionem, hoc tit. dictique canones locum habent, vbi per competitorem, vel oppositorem quemlibet appellantem extraiudicialiter, in formam, aut personas, defectus, vel crimina opponuntur; sed non obtinent, quandò quæ opponuntur directè, & non secundario respiciunt ius ipsius ecclesiæ, vel ius opponentis per se: *d. Clem. constitutionem in princip. c. constitutio hoc tit. in 6.* hæc appellatio extraiudicialis causat deuolutionem, & habet vim citationis: *Franc. in c. primo n. 6. hoc tit. in 6. & Can per illum textum dicitur infra tit. de appell. appellatio alia est extraiudicialis &c.* quandò in iudicijs in huiusmodi negotijs appellari contingit, anteriora iura seruari debent; vt si in iudicio appelletur ab interlocutoria, exprimatur grauamen, si à diffinitiua sufficit dicere appello ab iniquâ sententiâ. *c. constitutio hoc tit. in 6. & ibi post gl in verbo anteriora Ioan. And. & Can.* Electus † in concordiâ, 19
cuius confirmatio immediatè spectat ad summum Pontificem, valdè remotus, po-

test administrare, interdicta alienatione, in temporalibus, & spiritualibus: *c. nihil est in fine hoc tit. & ibi Pan. num. 9.* alias electus administrationi se immiscens, sub quocunque colore, vel nomine, ante confirmationem, ipso iure est priuatus iure, ex electione quæsito; redditurque ineligibilis, & inhabilis, ad consequendum amplius ex post, ius ad idem, vel aliud beneficium; quia electio fuit cassata, vitio suæ personæ, *c. super eo hoc tit. Pan. in c. qualiter n. 8. Archid. in c. auaritiæ & ibidem Can.* Quæ pœna locum habet in quocunque electo, ad cathedralem ecclesiam, & ad aliud, quodcunque beneficium electiuum, *Franc. in d. c. auaritiæ numero secundo, Crescent. decis. 6. n. 11. & 12. de iurepat.* non debet recipi ab ecclesiâ, & recipientes sunt priuati ipso iure, potestate eligendi, ea vice, *gloss. in c. bonæ memoriæ mag. hoc tit. in verbo licentiam c. quanto & ibi gl. in verbo suspendimus de translat. episcop. &c.* & suspensi à perceptione suorum beneficiorum, donec sedis apostolicæ meruerint gratiam obtinere. *extrauag. prima hoc tit. inter communes.* Dicitur se immiscere, recipiendo tam à clericis, quam à laicis iuramenta, census, aut debita, excommunicando, absoluendo, *d. c. qualiter & ibi gl. in verbo administrationi hoc tit. d. c. auaritiæ hoc tit. in 6. Crescent. decis. 6. de iurepat. c. bon. mem. el primo, in princ. de elect.* &c. non sufficit probare, quod electus possessionem acceperit antè confirmationem, vel quod fecerit se œconomum, vel procuratorem constitui; quia in casu c. auaritiæ, ex possessione, vel procuratione, non præsumitur fructuum perceptio, vt quis in pœnam illius incidat; sed probanda est administratio in temporalibus, & spiritualibus, videlicet quod moniales, abbatissæ electæ obedientiam præstiterint, siuè iuramento, siuè simplici promissione, quia constitutio pœnalis puniens facientem, non ligat parantem se ad faciendum: *gloss. in d. cap. auaritiæ in verbo eo ipso & ibi Franc. numero quinto, & Archid. Pan. in d. c. qualiter in princ. Put. decis. 45. lib. 3.* cessant dictæ pœnæ, si administrauerit de licentiâ legitimi superioris, *gl. in d. c. auaritiæ in verbo procurat. & ibi Archid.* vel electo competierit ex priuilegio, vel consuetudine administratio ecclesiæ vacantis. *Ioannes Andreas in d. c. auaritiæ & ibi Franc. sub n. 2. circa finem, vers. in eadem gloss. vbi ponit. 6. casus in quibus electo concessa est administratio.* Confirma-
tio † electi gradatim procedit, vt appella- 20
tio, *c. dilecti el. 3. de appell. Rot. decis. 196. numero septimo p. 2.* & petenda est à proximo superiore. Episcopus habet confirmationem subiectorum, nisi probent exemptionem, *c. cum monasterium hoc tit. Innoc. in c. in singulis numero tertio, de stat. monach. Put. decis. 39. de preb.* Archiepiscopus episcoporum, *c. cum dilectus hoc tit. c. fin. 64. dist.* Archiepiscoporum primas siuè Patriarcha, *c. mos antiquus 65. dist.* Patriarcharum Papa, *c. scriptum hoc tit.* item Papa Imperatorem confirmat, *c. venerabilem hoc tit.* Regulariter ad eum pertinet confirmatio, & personæ examinatio, ad quem pertinet manus impositio. *d. c. venerabilem § primo, c. cum nobis olim § his agitur & c. qualiter hoc tit.* Hodiè cathedrales ecclesiæ sunt reseruatæ summo Pontifici, & sedi Apostolicæ, per regulas Cancellariæ; & in Allamanniâ, per concordata Germaniæ, confirmatio electionum celebratarum in metropolitanis, & cathedralibus ecclesijs: si confirmatio est nulla ex defectu iuris confirmantis, administrans pòst confirmationem incidit in pœnam d. c. auaritiæ; quia decretum iudicis inualidum nunquam excusat à delicto. *l. meminerint C. vnde vi Bart. in l. iuste possidet quæst. fin. ff. de acquir. possess. Fel. in c. illud post num. 5. ff. de præ-*

prescript. Roman. cons. 30. num. 22. Rot. in ers. decis. 11. part. 3. libr. 3. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou.

21 Confirmatio † fit vocatis vocandis, & cùm requirat causæ cognitionem, extra diœcesim fieri non potest; *Pan. in c. nouit numer. 5. de offi. leg. & ibi Can.* collectus vel oppositor nominatim est citandus, alias sufficit generalis, & publica, *c. 1. & ibi gl. in verbo publicè de postul. prælat.* citatio in Ecclesiâ, in quâ fuit facta electio, cum assignatione peremptorij termini, & adhibitâ plenî causæ cognitione, per confirmatorem iuxtà bullam Gregorij XIV. datam 1591. Idibus Maij & c. 1. sess. 24. in contradictorio iudicio inter partes, vel ex mero suo officio, *c. cum nobis hoc. tit.* etiamsi nihil electo obijciatur, *c. cum nobis olim c. venerabilem vers. est enim generaliter hoc tit. c. quid est cito 78. dist. c. cum ex iniuncto de haret. gl. in d. c. nihil in verb. examinet.* super processu electionis, in loco, vbi celebrata fuit electio: *c. scriptum vers. de studijs hoc tit* & qualitatibus personæ electæ: *c. nihil hoc tit. c. si hoc tit. in 6. c. quicunque el. 1. sess. 22. c. 1. sess 24. bulla Gregorij Papa XIV. de for. fact. proc. & inquis. ex præscripto Concilij Trid. Innoc. in c. cum olim nu. 1. & 2 de caus. poss. ff. & propriet.* in loco vbi nata fuit, & diutius conuersata: *d. c. scriptum & c. per apostolica & ibi Pan. n. 2. c. 3. hoc tit. l. nemini & ibi Bald. in 3. not. C. de adu. diuers. indic.* nec non qualitatibus contradicentium, in eâdem plebe cui ordinandus est: *c. illud 23. dist.* habetque vim definitiuæ sententiæ, *gl. in d. c. fin. in verbo inanes & ibi Franc. nu. 7. & Anchar. in 5 quæst.* quandò fit inordinato iudicio cum contradictore, & ab ea appellatur vt à definitiua: *c. constitutio hoc tit. in 6.* quandò fit ex mero officio, nullo contradictore comparente, habet vim decreti extraiudicialis, vel interlocutoriæ, *Ioan. Andr. in c. auaritia in glo. super verbo pœnam vers. soluendo vtiliter & ibi Gemin. sub num. 7. vers. secundo casu & vers. seq. de elect. in 6. Franc. in c. consitutio el 3. nu. 9. de appell. & ibi Pan. pulchre nu. 14. Franc. Marc. quæst. 1182. nu. 18. p. 1. Franc. Marc. quæst. 392. nu. 2. p. 1.* potestque fieri extrà propriam diœcesim, *Franc. in c. fin. nu. 9. hoc tit. in 6. Ias. in l fin. n. 4 ff. de iurisd. omn. iud. Gonzal. super reg de Cancell. de mens. & alternat. glos. 62 n 8. Garc. de benef p. 5 c. 8. num. 141. & seq.* quia tunc est voluntariæ iurisdictionis: Quod si appelletur per electum à denegatione confirmationis, vel cassatione electionis, ad curiam Romanam; auditor qui pronunciat benè appellatum esse, vel reuocat cassationem electionis, vel pronunciat electionem canonicam, potest electionem seu electum confirmare, absque aliâ commissione: *Rot. decis. 2. hoc tit. in nov. per clement. auditor de rescript.* confirmationes aliter factas d. c fin. viribus omninò carere, irritasque & inanes decernit; salua ergo manet electio, *c. si confirmationem hoc tit. in 6.* & de nouo peti poterit confirmatio, non quidem ab eo, qui confirmationem inutiliter fecit, aut denegauit, qui eam reuocare non potest, *gl. in d. c. si. in verbo inanes & ibi Can.* sed ab eius superiore, *clement. auditor & ibi gloss. in verbo debitum de rescript. Zab. num. 12. & Can. Bell. decis. 620. Crescent. decis. 12. nu. 3. de iurepat.* Confirmatus † neglecta ista solemnitate & ad- 22
ministrans siquidem errauerit in iure, incidit in pœnam d. c. auaritiæ; quia est error, iuris regularis, & notorij; si errauerit in facto, credens citationem & vocationem factam, excusatus, quia ista citatio est officium superioris, & non partis. *gl. in d. c. fin. in verbo inanes & ibi Anchar. quæst. vlt. Gemin. in gl. super in verbo inanes Rot. decis. 6 nu. 5. hoc tit. in nou.* Confirmatione factâ de indigno, siquidem incautè, confirmatus deneitur, confirmans ipso iure est priuatus, potestate

confirmandi primum successorem, *c. nihil est & ibi gl. in verbo careat c. ne pro defectu c. cum in cunctis in fine hoc tit.* & à proprij beneficij perceptione à suo superiore, sine præuia admonitione per sententiam suspenditur, *d. c. nihil & ibi gl. in verbo suspendatur & ibi Can.* quousque eius indulgentiam valeat promereri: si verò per malitiam conuictus fuerit, in hoc excessisse, grauiori subiacet vltioni arbitrio superioris, *d. c. nihil c. si qui sint & ibi gl. 1. c. quicumque* 81. *dist.* & imponetur pœna
23 depositionis, *c. tantis* 81, *dist.* Quintò † electus petere debet confirmationē per se aut procuratorem suum, *c. cum dilecta de rescript. c. quam sit §. fin. hoc tit. in 6. glos. mag. in c. si electio in verbo aliam hoc tit. in 6.* intrà tres menses, post consensum electioni præstitum, alias electio eo ipso viribus euacuatur; quæ reuertitur ad eligentes, *c. si electio & ibi Ioan. Monach. hoc tit. in 6.* à quâ pœnâ ipsum excusat, iustum impedimentum, etiamsi procuratorem non constituerit, quia ex quo causa est ardua, non tenetur constituere procuratorem; *c. querelam de procur. & ibi gl. in verbo detentus Franc. in d. c. quam sit §. cæterum nu. 3. hoc tit. in 6. gl. in c. si electio in verbo aliam hoc tit. in 6. Mynsi. obs. 58. cent. 4.* aut si electores petant, electo tunc nihil petente, *c. cum inter canonicos c. cum dilectus & c. dudum el 2. hoc tit.* vel amicus eius nomine sine mandato electo postea ratum habente, intrà lapsum dictorum trium mensium, *gl. in d. §. cæterum, in verbo electio & ibi Anch. & Franc. post nu. 3. & Can.* Si superior renuit electionem confirmare, nulla legitima causa in contrarium existente, confirmandus debet recurrere, ad superiorem confirmatoris, vt ipsi præfigat certum terminum ad confirmandum, etsi intrà terminum non confirmauerit, potestas deuoluitur ad eum, nam ad confirmandum vel instituendum non reperitur tempus præfixum à iure, *Pan in c. 3. n. 8. hoc tit.* In confirmationibus cathedralium, vel regularium ecclesiarum, quæ ex immediata subiectione vel appellatione, habent peti à Papa, vel etiam legato à latere, non alijs legatis, nisi id eis à sede apostolicâ specialiter sit commissum, *c. si abbatem §. fin. hoc tit. in 6.*
Seruanda † est decretalis Nicolai quinti *cupientes de elect. in 6.* approbata per concordata Germaniæ; ac in electionibus celebratis in Metropolitanis ac cathedralibus ecclesijs immediatè non subiectis, & monasterijs, etiam, quæ per priores reguntur abbati non subditos, *Ioan. Monach. in d. c. cupientes nu. 16.* pro quibus ad Romanam curiam mittere, seu venire consuetum est, licet sedi apostolicæ non sint immediatè subiecta: quæ statuit vt electi intrà vnum mensem, post consensum, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, ad sedem ipsam, etiam cum vacat, *Clem. ne Romani § fin. de elect.* iter arripiant, & extunc siuè intrà præscriptum tempus iter arripuerint, siuè non, quam citò poterunt commodè, cum omnibus actis & monumentis, sub denegatione dilationis pro illis, alibi quam apud sedem apostolicam exhibendis, *§. insuper v. electos in d. c. cupientes §. item placeat vobis quod in metropolitanis & §. seq. in concordatis germaniæ*, coram summo Pontifice personaliter, aut subsistente iusta causa impedimenti, per procuratorem sufficienter instructum, vel coram legato generali in illâ prouinciâ, *Ioan. Monach. in c. cupientes nu. 17. & seq. Anch. sub num. 1. circa finem vers. sed circa hoc dubitetur*, quia appellatione sedis apostolicæ venit, præterquam in materiâ soli Papæ reseruata, *gl. in c. si abbatem in verbo transeundi hoc tit. in 6. & ibi Franc. num. 4. Gemin. num. 5. Imol. in clem. quia contingit sub numer. 9. vers. iuxta præfata quærit, Zab. in 8. quæst. de reliq. domib. gl. in c. si postquam* 24

in

in verbo ad sedem apostolicam hoc tit. in 6. Ioan. Andr. in c. quod translationem & in c. nisi specialis & ibi Can de off legat comparere teneantur, alias sunt priuati omni iure, ex electione quaesito & pertinet prouisio ad Papam, *d. §. iniunxit & ibi Archid. dicens quod sic seruat curia. sed glos. ibidem in verbo priuatos dicit de iure electionem reuerti ad capitulum & canonicos quando non deliquerunt in personam vel formam per c. si electio hoc tit. in 6. & ibi Io. Monach.* prout latiùs in d. c. cupientes, in quo primum tractatur de electis in concordia 2. de electis in discordia, 3. de postulatis, 4. de recuperandis expensis: *d. c. cupientes* non habet locum in electionibus ad principales dignitates collegiatarum ecclesiarum, vt inquit glos. 1. in d. c. cupientes, quia per concordata Germaniae §. de caeteris, sunt reseruatae sedi apostolicae, nisi eis à summo Pontifice concessa sit electio ex priuilegio, cuius tenor tunc est seruandus. At † excipiendum de defectu formae, contrà electionem soli canonici de ecclesia, vel alij habentes vocem ad talem electionem, vel confirmationem, *Felin in c. super his num. 14. Innoc. nu 3 circo finem hoc n. 46. & 48. attestans de stylo Curiae de accus c. vt circa & ibi Franc. num. 5. & Can. hoc. tit. in 6.* & illi, ex quorum gremio, assumendus est praelatus, *c. abbate de verb. significat.* & non alij admittuntur; & antè confirmationem nihil debent probare, *c. cum nobis olim c. nihil est hoc tit. c. fin. hoc tit. in 6. & Can.* eâ ratione, quia negantis factum videlicet electionem non canonicam, nulla est probatio. sed electus debet probare electionem canonicam, *6. quaest. 5. c. accusator c. bon. memor. mag. §. porro hoc tit. Pan. in c. 3. nu. 7. de elect.* nisi per confessionem aduersarij, aut alios constet de facta electione, quo casu, aduersario incumbit onus probandi, eandem non esse canonicam; *l. ab ea parte, §. fin. & ibi gl. ff. & DD. ff. de prob. l. si scriptum C. de prob. cap. 1. §. adijcientes hoc tit. in 6.* quia de facto constat, & haec est negatiua iuris, seu formae, & qualitatis: *c. bon. mem. el. 1. & ibi gloss. in verbo per rerum naturam & Can hoc tit. gl 1. in c. accusator 6. quaest. 5 & ibi Gemin. & DD.* Si verò pòst confirmationem objiciatur, defectus formae tunc objiciens probare debet, nemò enim cogitur dicere titulum suae possessionis, *Host. in c. cum olim de dol. & cont. nu. 7. Bock. in c. innotuit num. 7. de eo qui furt ordinem susc. Archid. in c. presbyter n. 3. 78. distinct.* Ad † opponendum, seu excipiendum contrà personam electi, admittuntur illi, quorum interest. de quo opponi debet antè litem contestatam, *Felin. in c. super his num. 18. vers. 5. conclusio de accus.* puta parochianus, patronus, & similes, & non alij laici; clerici verò indistinctè admittuntur. *Felin. in c. super his num. 15 Innoc. nu. 7. Socin. nu. 46. & 48. attestans de vsu Curiae de accus. c. vt circa & ibi Franc. num. 5. & Can. hoc tit. in 6.* Obiectorum autem defectuum, & criminum specificatio, & examinatio fit iuxtà cap. primum, c. vt circà &c. si fortè c. is qui contra hoc tit. in 6. & clem. constitutionem eod. tit. & ibi not per gloss. & DD: nam paenas c. 1. §. adijcientes & seq. hoc tit. in 6. incurrit, non simpliciter appellans, sed is, qui opponit, & probandi onus assumpsit. *gl. in d. §. adijcientes. in verbo defecerit primo Franc. numero 6. & Can.* Is qui plenè non probauerit, quod in formam opponit, nam semiplena probatio hoc casu non excusat à calumniâ, ad expensas, quas propter hoc altera pars se fecisse docuerit, condemnatur; *d. c. 1. §. adijcientes Franc. numero tertio.* Qui verò in probatione defecerit, ius quod objicit in personam electi, triennio à beneficijs ecclesiasticis, quae in illâ ecclesiâ obtinet, de cuius prouisione, & ordinatione agitur, nouerit se

se suspensum: *d. c.* 1. §. *qui vero c. si compromissarius in fine hoc titul. in 6.* ad quæ si intra illud tẽpus, propriâ authoritate, se ingesserit, eis, ipso iure, perpetuo est priuatus, *d c.* 1. §. *qui vero & ibi Can.* quod si opponens in illâ ecclesiâ, non habet beneficium, tunc punitur pœnâ extraordinaria: *gloss. penult. in d. c. si compromissarius & ibi Can. communiter*, & si opponatur electo defectus ætatis, scientiæ, natalium, ipsius defectus oppositio, vel qualitas, nequeunt postea reuocari, *c. ab eo hoc tit. in 6.* Ad istas oppositiones requiritur speciale mandatum, *c. procurator §. habeatq; & ibi gloss. in verbo mandatum hoc tit. in 6. Clem. non potest de procur. & vtrobique Can.* imò procurator ad agendum, vel defendendum, iurandumque de calumniâ & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia quæ speciale mandatum exigunt, constitutus siuè causa electi vel beneficiati, pendeat coram metropolitano, siuè alio ordinario, siuè in Romanâ curiâ per appellationem, siuè aliter quam per appellationem, potest opponere in formam, vel personas eligentium, aut prouidentium; sed non potest opponere defectus, & crimina contra electũ, vel eligendum, aut beneficiatum: *Clem. non potest & ibi glos. in verbo in personam & verbo elect. de procur. & Can. Lap. alleg.* 69. quæ est notabilis limitatio, ad c. qui ad agendum de procurat. in 6. ratio diuersitatis est, quod is, qui non plenè probat obiecta in formam, aut personas eligentium seu prouidentium, condemnatur tantùm in expensas, quæ non est pœna respectu recipientis, sed soluentis: *c. fin. in fine de rescript. & ibidem Ioan. And. & Can.* sed status obijcientis crimina & defectus, contra electum vel beneficiatum, vt dictum est, periclitatur & diminui potest, ex eo, quod si in probatione, defecerit, à beneficijs ecclesiasticis, quæ in illâ ecclesiâ obtinet, *c. si compromissarius de elect. in 6.* triennio est suspensus, ad quæ si intra illud tempus propriâ authoritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo, est priuatus, absque vllâ spe seu fiduciâ misericordiæ, *c.* 1. §. *fin. de elect. in 6. & ibid. Can. gloss. in d. clem. non potest in verbo electi & ibidem Can. Lap. d. alleg.* 69. & clausula generalis non includit causas, expressis maiores. *l. obligatione § de pign. & hyp. ibidem allег. ibidem per gloss. c. fides de rescript. & ibi gloss. & Can.* Contra personas vero iudicis, testium, procuratoris, aduocati & similium potest procurator crimina & defectus excipiendo apponere, sine mandato speciali; quia huiusmodi exceptio solum opponitur, vt non præstetur indè vllum suffragium aduersario; non autem vt in aliquo puniantur vel grauentur; *Vitall in d. clem. non potest, post gloss in verbo in personam, n.* 28. *& Can. c. per inquisitionem & ibi gloss fin. hoc tit.* Deficiens in probatione vnius obiectorum in personam, excluditur à prosecutione, omnium aliarum exceptionum, *Franc. in c. si forte num.* 3. *post Io. And. & alios hoc tit. in 6. d. c. ab eo §. cum enim*, & de alijs obiectis superior inquirit ex officio: *gl. in d. c. si forte in verbo initium & ibi Can.* si verò ex pluribus obiectis, contra electum, vel beneficiandum probauerit solum vnum, quod ad cassationem electionis, seu prouisionis, sufficiat, non incurrit pœnam suspensionis impositam, per d. c. 1. §. qui vero; quia illa prodita est in odium illorum, qui ordinationem ecclesiarum impediunt; sed is qui vnum probauerit, non est in fraude: *gl. in d. c.* 1. § *qui vero in verbo defecerit* 2. *& Can.* Si obijciat crimen antè confirmationem, non tenetur se inscribere, quia crimen hoc modo probatum, impedit promouendum. non deijcit promotum: *c. super his de accus.* Si verò obijciat crimen, post confirmationem, & confirmatus nullum

lum aliud ius expectet, non admittitur, in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum: Sed postquam ipsius dignitatis pacificam possessionem fuerit assecutus, potest accusari vel denunciari: *c. constitutus el. 2. in fine de appell.* Si verò aliud ius exspectet, admittitur exceptio, sed ad extraordinariam pœnam, secundum arbitrium iudicis discreti, citrà vinculum inscriptionis, excipiens est astringendus, si defecerit in probatione, pro eo, quod crimine sic probato perdit, quod per electionem & confirmationem ei fuerat acquisitum, sed ob hoc prius habita non amittit. *c. super his § post confirmationem de accus. & c. d. c. cum in cunctis § cum vero & ibi gl. in verbo ad quem spectat & Can.* Obiectio contra personas eligentium propriè dicitur in formam, *Franc. in c. 1. num. 5. hoc tit in 6.* Vt quia sunt excommunicati maiori sententia, vel ab homine suspensi, *d. c. inter hoc tit. c. cum dilectus de consuetud.* Vel quia priuati à canone, vt quia scienter elegerunt indignum, *d. c. in cunctis hoc tit.* Vel sunt infames, quibus sunt actus huiusmodi legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus: *c. solet de sent. excomm. in 6. ad fin.* nec obstat, quod in c. vt circa hoc tit. in 6. ponuntur vt diuersa, obijcere in formam, & contra ipsos eligentes: quia hoc fit propter similitudinem, quã habent, obiectus cõtra eligentes, & electos, scilicet criminum & defectuum, *Io. And. in d. c. vt circa num. 11.* Et quoad modum eos specificandi, non quoad pœnam non probantis. *Franc. in c. 1. hoc tit. in 6. n. 5. & ibi Gemin. sub. nu. 10. in glos. super verbo persona.*

27 Confirmatio † tribuit ius in re, *glos. in c. cum venissent, in verbo renunciauit, de in integ. restit. iuncto c. 2. § sicut etiam de translat. episcop. & c. & ibi gl in verbo confirmatus & vtrobique DD. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou.* quandò procedit electio canonica: *c. cum super de caus. possess. & propriet. & ibi gloss. 1.* administrationem temporalium & eorum, quæ sunt iurisdictionis, *c. nosti c. transmissum hoc tit. & ibi gl. fin. c. 1. de translat. c. auaritia & ibi glos. in verbo confirmetur hoc tit. in 6.* & dignitatis episcopalis, vt est cognitio causarum matrimonialium, concessio indulgentiarum, & alia notata in c. accedentibus de excessib. præl. *Pan. in c. accedentibus numero quarto de excess. Prælat.* Etiam archiepiscopo, *gl pen. mag. in c. 1. de translat. episcop. & c. & ibi Pan. numero 9.* (non quæ sunt ordinis) *glos fin. in d. c. transmissum.* post expeditas litteras apostolicas, *extrauag. 1. de elect. inter communes late Garc. de benef. p. 5. c. 4. § 3. nu. 242. & seqq.* etiam antè inuestituram, siuè installationem siuè inductionem in possessionem, *late Pan. in c. transmissum post nu. 3. hoc tit. Felin. in c. ne Dei timorem numero 2. & seqq. de Simon. Rot. diuers. decis. 182. numero 3. 5. & 6. p. 2. Zab in clement. si plures in fine de preb. & ibi Can.* nisi alius sit in possessione, quo casu requiritur ut inducatur in possessionem, per iudicem, etiamsi aduersarius iniustè possideat. *Pan. in c. d. transmissum sub numero tertio hoc tit. Franc. Marc. quæst. 49. p 1.* In regno Germaniæ summi Pontifices à se confirmatis episcopis concedunt bullas hortatricas Imperatorum de inuestiturâ regalium & feudorum, quæ per sceptrum recipiunt iuxtà concordata inter I. m. Calixtum Papam secundum & Henricum quartum Imperatorem inita. *Naucler. generat. 28.* Idem obtinet, in Abbatibus & Præpositis S. R. Imp. Principibus aut statibus. In Hispanijs consuetudo est de obtinenda cedula regis pro capienda possessione episcopatus, *Rot. Farin. decis. 345. sub numero primo, parte secunda.* Et in signum superioritatis regis manus deosculantur. *Franc. Marc. decis. delph. 454. numero 13. parte 1.* In Franciâ Episco-

Episcopi post consecrationem *Arnul. Ruzeus de iure reg. priuil. 59. Philip. Prob. de iure reg. quæst. 2. numero 6. & seqq. dicens præstari ante consecrationem*, præstant iuramentum fidelitatis regi præsentialiter. *Arnul. Ruz. de iur. reg. priuil. 43. n. 3. per doctr. Bald. in l. 1. num. 45. de rer. diuis.* etiamsi ratione temporalium non sint vasalli propter multitudinem populi regi subiecti, quem in spiritualibus regendum suscipiunt, *Ægid. Magister de regal c. 6 per c. in synodo 63. dist.* Stola ad collum posita, & manu ad pectus. *Io. Ferald. de iurib. & priuil. regni Franciæ priuil. 9. & 10* In literis confirmationis siuè etiam prouisionis cathedralium, & superiorum ecclesiarum, de stylo non exprimitur nomen sancti: *glos. in c. quamuis plenissima in verbo non extendit de præb. in 6. c. dudum 1. & 2. c. cumana. c. sacrosancta hoc tit. Gemin. in c. præsentium 2. 3. de test. in 6.* idem obtinet in ecclesia in loco insigni, & pro matrice habita, etsi verè cathedralis non sit: *c. in causa carpen. de verb. signif. c. cum ideo de rescript. c. 1. de mut. pet. c. sicut tuæ de simon.* in cæteris ecclesijs, expressio nominis sancti est necessaria. *d. c. quamuis & ibi gl. in verbo non extendit Io. And. num. 3. Lap. alleg. 16. num. 4.* Prætereà per confirmationem fœdus matrimonij cùm ecclesia fit ratum, *c. 2. & c. fin. de translat. episcop. & c.* vacatio ecclesiæ durat, vsque ad confirmationem: *glos. in clem. 1. in verbo collato vt lite pendent. & c. Felin. in c. cum Bertol. post num. 3. de re iud. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou.* post confirmationem non potest renunciare, nisi in eius manibus, ad quem spectat confirmatio: quia ad quem spectat institutio, ad eum spectat destitutio *Zab late in clement. 1. num. 16. de renunc.* requisito consensu eligentium: *Anch. in clem. prima in 3. not. de renunc. Zab. numero 18. & Can.* vel admissa resignatione, per eum, ad quem spectat confirmatio, electores, quia noua est vocatio, habent tempus integrum ad aliam electionem faciendam. *c. si electio hoc tit. in 6. & ibi gloss. & DD.* Electo moriente in curiâ antè confirmationem dignitas non censetur vacare in curiâ, si post confirmationem à qua non fuit appellatum, moriatur in curiâ, vacat in curiâ. *Zab. in clem. prima, numero 16. vt lit pend. & c. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou. numero secundo,* Item abbatibus tribuit confirmatio administrationem temporalium, & exercitium iurisdictionis, *c. sicut tuæ & ibi gl. in verbo anathematis de Simon. c. cum in ecclesijs de maior. & obed.* & electus † ac confirmatus, etiam antè benedictionem, acquirit nomen abbatis, 28 *c. meminimus de accus. c. 1. de suppl. negl. prælat. c. inter monasterium in fin. de re iud. Felin. in d. c. meminimus num. 2.* & beneficia eius vacant, *Felin. in c. inter monasterium, numero primo, & secundo, de re iud. Gig. de pens. quæst. 56. n 5 fr. de pauinis de off & potest. ca. sed vac. prælud. 7. num. 16.* quia benedictio abbatis non confert nouum ordinem, licet conferat aliquid plus de novo: *late Franc. aretin. in d. c. meminimus numero septimo, & pluribus seqq. Felin. in d. c. inter monasterium numero secundo,* idem iuris est in electa & confirmata in abbatissam, *Franc. in d. c. indemnitatibus num. 5 not. & §. verum n. 3 hoc tit. in 6.* Priora beneficia electi ad dignitatem episcopatu inferiorem in Romanâ curiâ confirmati, vacant vbique, pòst pacificam possessionis apprehensionem, siue per eum steterit, quo minus possessionem adipiscatur, & non antea, *gl. in d. c. clem. 1. in verbo collato & ibi Zab. n. 18. & Can. vt lit. pend. & c. Rot. decis. 35. de præb. in antiq. Archid. in c. commissa numero primo, & ibi Ioannes Andreas numero primo, de elect. in 6.* Electus in episcopum, repulsus à confirmatione, vel consecratione ex primo titulo retinet priora beneficia, *c. super his de accus. Ioannes And. in c. si tibi concesso numer. 3. de præb. in 6.* quod si electus

electus ante confirmationem, aut electus & confirmatus ante consecrationem, ex ægritudine aut alias fit inhabilis, remouetur, *c. primo de æt. & qualit. &c.* & ab ecclesia vitæ necessaria recipit. *c. quamuis 7. quæst. prima glos. in summa 7. quæst. 1. & ibi Gemin. in*
29 *fine & Can.* Confirmatus † tenetur ad consecrationem, intra tres menses, recipiendam *c. primo in fine & secundo 25. dist. c. cum in cunctis, §. cum vero & ibi gl. in verbo tempore hoc tit. c. si electio & ibi gl. in verbo alium hoc tit. in 6.* per quam matrimonium cum ecclesia consummatum dicitur: *c. 2. & c. fin. & ibi Pan. num. 4. & 10. de translat. episcop. &c.* fit tantum hora tertiarum, *c. primo, in princ. 75. dist.* & die dominico, *c. quod die & ibi gl. 1. 75. dist. c. fin. 51. dist.* præmissa causæ cognitione, *c. 1. in princ. 75. dist. c. qui episcopus 23. dist.* quia tempore consectationis, poterit contra ipsum excipi de crimine; sed obijciens, citra vinculum inscriptionis, ad pœnam extraordinariam, secundum arbitrium iudicis, est astringendus, si deficiat in probando, vt dictum est supra, §. excipiendum. Archiepiscopus ab omnibus suffraganeis, in metropolitana ecclesia, *c. fin. 51. dist. c. metropolitano 63. dist.* consecratur; id est in consecratione facienda, omnium suffraganeorum requiritur assensus, sed ab substantiam eius sufficiunt tres, *c. si Archiepiscopus & c. seq. & ibi Pan. de temp. ordin. c. 1. & 2. 66. dist.* Comprovinciales episcopi, cæteris consentientibus, vel eorum maiori numero, ab Archiepiscopo, cum duobus aut tribus comprouincialibus, vel eo iubente, *c. quod sedem de off. ord.* à tribus comprouincialibus episcopis, consecrantur, *c. 1. 2. & 3. 65. dist. c. 1. & 2. & seqq. 64. dist. c. quod sedem de offic. ordin.* ibi, vbi Archiepiscopus elegerit; *c. fin. 51. dist.* ex decretis Concilij Tridentini, in ecclesia, ad quam promoti fuerunt, si extra Romanam curiam fiat consecratio; aut in prouincia, si commode fieri poterit: *c. 2. sess. 23* si provinciam primatem habere constiuerit, non licet metropolitano absque conscientia eius, episcopum consecrare, *c. episcopus in fine & cc.*
seqq. 65. dist. Consecratio † tribuit potesta- 30
tem eorum, quæ pertinent ad ordinem episcopalem, *d. c. transmissam & ibi gl. fin. & Can. c. quamuis 68. dist.* qualia sunt, ordinare, chrisma conficere, chrismare, consecrare ecclesias, & cætera enumerata, *in c. quamuis 68. dist. & in c. aqua, de consec. eccl. vel altar.* imò antè consecrationem, non potest dici episcopus, sed debet appellari electus, quantumcunque etiam sit confirmatus, vel prouisus per Papam: *c. tua de his quæ fiunt à præl. & c. c. nosti hoc tit. Pan. in d. c. cum in cunctis §. cum vero sub numer. 6.* Archiepiscopus confirmatus & consecratus, ante acceptum pallium, ea, quæ sunt ordinis episcopalis, exercere non potest, sed confirmatus alij episcopo, potest demandare, *c. quod sunt §. 1. vers. præterea & c. suffraganeis hoc tit. gl. penult. mag. in c. 1. de translat. episcop. &c. & ibi Pan.*
numer. 9. & 10. Beneficia † electi in episco- 31
pum vacant per confirmationem, adeptionem possessionis, & consecrationem, *c. cum in cunctis §. cum vero hoc tit.* etiamsi consecratio factum fuerit, antè lapsum trium mensium. *c. si quis cum translatus 21. quæst. 2. c. ne pro cuiuslibet 16. quæst. 1. glo. in d. c. cum in cunctis §. cum vero in verbo ad quem spectat.* in partibus, siue in loco, in quo sita sunt, *Archid. in c. commissa nu. 10. de elect. in 6. Ioa. And. num. 1. & Can. gloss. in clem. 1. in verb. collato & ibi Can. vt lit. pend. &c.* vel ex aliorum opinione superius relata, vacant vbique, id est & in curiâ, ac etiam in partibus. *Zab. in d. clem. 1. numer. 18. & seqq. vt lit. pend. &c Rot. decis. 35. de præb. in*
antiq. Negligentes † suscipere munus con- 32
secrationis intrà tres menses iure decreto-

ord &c. Curam monasterij, subrogatur loco confirmationis, ita quod abbas benedictus solum, & non confirmatus, possit administrare. *But. in d. c. 1. numero 14 & ibi Pan. & Can. communiter de suppl. neglig. prelat.* Hodierno iure, vt dictum est, per regulam Cancellariæ secundam, omnes ecclesiæ episcopales, nec non omnia monasteria virorum, valorem annuum ducentorum florenorum auri excedentia, sunt reseruata sedi apostolicæ, & per concordata germaniæ, confirmationes electionum in metropolitanis, ac cathedralibus ecclesijs, & in monasterijs sedi apostolicæ immediatè subiectis, spectant ad sedem apostolicam.

35 Episcopi, † quibus est facta collatio episcopatus, aut quorum electio est confirmata per sedem apostolicam, non possunt, per inferiorem aliquem consecrari, & similiter abbates, non possunt benedici per alium, quibus est facta collatio abbatiæ per sedem apostolicam, *c. si eo tempore & ibi gl. fin. hoc tit. in 6. cum in distribuendis & ibi gl. de temp. ordin. l. 1. vers. consules ff de offic. Cons. & ibi Bart. l. 1. C. de spont. & ibi Bald. Franc. aretin. in c. meminimus num. 11. & seq. de accusat.* nisi aliud foret cautum, in concordatis germaniæ, quæ habent clausulam, prouiso, quod confirmati prædicti, & per nos prouisi, metropolitanis suis, & alijs, præstent debita iuramenta, & alia, ad quæ de iure tenentur, *c. nihil est in fine hoc tit. c. inter nos 63 dist.* Attamen in Germania & extra Germaniam, consecratio, & benedictio solent authoritate apostolicâ, episcopis delegari, per speciale rescriptum. *c. meminimus de accus. Gemin. in c. cum nullus, numero 5. de temp. ord. in 6. Franc. sub numero 4. & Can. communiter.*

36 In † electionibus, quæ fiunt in monasterijs monialium, siuè ad electionem, per formam scrutinij, procedatur, & votis in diuersa diuisis, electiones per plures, in discordiâ celebrari, contingat, siuè per formam, compromissi fuerit processum, multa specialia constituta sunt, in c. indemnitatibus in princ. & §. 1. & 2 hoc tit. in 6 *Franc. in d. c. indemnitatibus §. cæterum numero quarto, enumerat 11 specialia & ibi Can. communiter.* fusiùs me explico, quod si ad electionem, per scrutinium processum fuerit, & votis in diuersa diuisis, electionem, per plures in discordiâ celebrari contingat, electa in abbatissam, à duabus partibus conuentus, etiam per accessum pòst publicatum scrutinium, facta numeri solum ad numerum collatione, confirmatur & benedicitur, reseruata contradicentibus denunciandi & accusandi facultate: si electa sit, à maiori parte monialium, quæ non faciant duas partes capituli, confirmationis, quæ differtur quæstione pendente, liberè in spiritualibus, & temporalibus administrat, sic tamen, quod de rebus monasterij nihil alienet, nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo: si à minori parte conuentus sit electa, ius aliquod ipsi quomodolibet non quæritur, nec ad eam ab alijs, per consensum, accessus haberi potest, *c. indemnitatibus §. sane hoc tit. in 6.* Cæterùm si per formam compromissi, fuerit in electione processum, & electa aliqua pars, se opponat, si minor, confirmatur electio, & ei benedictio impenditur, denunciandi & accusandi eam postmodum sibi via minimè præclusa, si maior, confirmatio vel infirmatio differtur, sed interim liberè administrat, nisi pars opponentium extiterit duplo maior, tunc enim non potest administrare, sed cogitur litis euentum expectare, *c. indemnitatibus §. cæterum hoc tit. in 6.* Concilium Tridentinum statuit, ne is, qui electioni præest, episcopus, siuè alius superior, claustra monasterij ingrediatur, sed

3 *Transeuntis propria auctoritate de vna ecclesia ad aliam pœna.*
4 *Translationis effectus.*
5 *Episcopus cui data est indulgentia transeundi de vna ecclesia ad aliam, debet postulari, non eligi.*
6 *Postulatus concorditer in ecclesia vltramontani exempta non potest administrare.*

ALLIGATI alijs ecclesijs postulandi sunt, *c. bon. mem. el. 2. & c. fin. de postul. prel.* Et oportet talis transferri ad ecclesias, ad quas postulantur, ideò pòst titulos præcedentes ponit de translatione episcopi, (episcopus propriè dicitur qui est consecratus) vel electi, quia antè consecrationē, non appellatur episcopus, sed electus talis ecclesiæ, *Pan. in c. primo numero quarto, hoc tit. gloss. prima in c. primo de relig. domib.* vt dictum est titulo de electione.
1 Translatio † est de vnâ ecclesiâ ad aliam regularis mutatio, cum euidenti causa vtilitatis, vel necessitatis, *c. mutationes & c. suas & c. sicut vir. 7. quæst. prima,* episcoporum, pertinet ad solum Romanum Pontificem, *d. c. mutationes Pan. in c. primo numero tertio, hoc tit. c. primo & 2. §. sed neque vers. nec quod tit. c. quod translationem de off. leg. & ibi gloss. mag.* siue sint consecrati, *c. fin. hoc tit.* siuè tantùm canonicè electi, & confirmati: *c. secundo §. primo vers. vnde cum hoc tit.* ante confirmationem, in manibus eligentium, iuri suo cedere possunt, sine licentiâ superioris: *c. cum venissent & ibi gloss. in verbo renuntiauit de in integ. restit. & ibi Pan numero xi. Host. numero septimo, in fine & Can. Pan. in c. secundo numero 33. hoc tit.* item exemptorum prælatorum, *c. cum venerabilis de consuetud. cap. fin. de renuntiat.* etiam absentium, & prior cathedralis ecclesia vacat, postquam episcopis se translatum sciuit, & consentit; quia licet possit, tamen non solet Papa aliquem transferre contrà suam voluntatem: *c. archidiaconum 85. dist. in fine & ibi gl. fin. c. episcopus de loco 7. quæst. 1. & ibi gl. & DD.* Et postquam expeditæ sunt literæ super secunda prælatura, & ostensæ capitulo; nam solum scientia, aut sola expeditio litterarum non sufficit, absque præsentatione in capitulo facta, *Pan. in c. in nostra num. 11. de rescript. Felin. in c. 1. nu. 2. vers. & Soc. reputat Io. And. de præscript. Gonzal. super regul. de mens. & alternat. gl. 15. nu. 49.* quodque translatus ipse, possessionem Ecclesiæ, ad quam translatus extitit, acquisiuerit, aut per eum steterit, quo minùs assecutus sit, *Felin in c. eam se nu. 9. vers. & dicitur translatus de rescript. Hored. de benef. incomp. p. 1. c. 3. num. 12. Roman. cons. 345. numero 17. Garc. de benef. p. 11. c. 6. n. 39. & 49. & seq.*

Inductum † sumi Pontificis, quo translationi annuit, strictè est interpretandum, & si ad maiorem, priore, dignitatem, transitum concessit, non auxilitaur migrare cupienti, ad parem dignitatem, *c. fin. hoc tit. & ibi gl. pen. & fin.* Inferiorum clericorum translatio fit, auctoritate cuiuslibet proprii episcopi. *c. Abbas el. 2. 18. quæst. 2. c. si quis & c. seq. 71. dist. c. episcopus de loco vers. fin. 7. q. 1. & ibi gloss. fin. c. cum & plantare §. in ecclesiis de priuil.* Transiens propriâ authoritate de vnâ ecclesiâ ad aliam, priuatur, & ambita, & habita vt nec illis præsideat, quos per superbiam spreuit, nec illis, quos per auaritiam, vel ambitum concupiuit; tam in episcopatibus, *c. quanto in fine hoc tit. c. si quis episcopus & c. seq. 7. quæst. 1. c. 1. de cler. non resid.* quam in alijs beneficijs, & ecclesijs, *c. cum olim & c. seq. de rerum permut. c. non oportet c. eos sacerdotes 7. q. 1. c. fin. de renunciat. in 6. in fine.* siuè transeat ad maiorem, quo 2

casu

casu præsumitur ambitio, non leuitas, *c.1. de cleric. non resid. gl. in d. c. si quis episcopus 7. quæst. 1.* siuè parem, quia faciliùs dispensatur in maiori, quam in pari, *c. fin. hoc tit.* siuè etiam ad minorem ecclesiam, in quâ difficiliùs dispensatur. *c.1. hoc tit.* Episcopatus sunt paris dignitatis, licet aliqui habeant minores redditus, *c. legimus 93. dist. Pan. in c. fin. num. 56. hoc tit.* restituitur ecclesiæ, quam deseruit, si ecclesia eum repetit, *c. non oportet 7. q. 1.* & cogitur redire: *c. si quis vero 7. q. 1.* Ecclesia inuita non cogitur eũ recipere: *Archid. in d. c. si quis vero arg. c. de benedicto 32. q. 1.* Si alias ei sub-
3 stitutus fuerit, licet † propriâ authoritate, transiens ad aliam, prioris ecclesiæ episcopus, aut rector esse non desierit, substitutus tamen episcopatum, aut ecclesiam habebit, *c. pastoralis in fine & c. seq. 7. q. 1.* nam transiens ad secundum Episcopatum, absque licentiâ, non est ipso iure priuatus primo; sed est priuandus per sententiam: *Pan. post Io. And. in c. quanto num. 13. & seq. hoc tit. Gemin. in summa 7. q. 1. in fine prepos. num. 2.* in curatis dignitatibus, personatibus, officiis, cæterisque beneficiis personalem residentiam requirentibus, hodierno iure seruari debent, *c. de multa, de preb. extrauag. execrabilis de preb. & c. quicunque sess. 7.* Legatus à latere patriarcha, archiepiscopus, vsurpantes sibi episcoporum translationes, ab episcoporum consecratione, & confirmatione suspenduntur per sententiam, *c. 1. in fine & c. 2. §. fin. hoc tit.*
4 *c. nisi specialis de offic. leg.* Effectus † translationis est, quod translatus ex causâ vtilitatis vel necessitatis, ab vnâ ciuitate, ad aliam, desinit esse Episcopus illius ciuitatis, à quâ transfertur, & à vinculo prioris Ecclesiæ absoluitur, *c. 2. in fine hoc tit.* atque ideò qui huic succedit, non viuenti, sed defuncto quodammodo Episcopo, probatur substitui: *c. in apibus §. translatus c. sunt alterius §. pen. 7. q. 1. c. si quis iam translatus 7. q. 2.* translatus post litem contestatam, super solutione debitorum contractorum, per prædecessorum, pro necessitatibus Ecclesiæ, tenetur se iudicio sistere, & iudicatum soluere, quia fructus percepit, & de fructibus soluenda sunt onera; *Put. decis. 40. lib. 3. Gemin cons. 3.* amittit ius prioris beneficii, & possessionem ciuilem & naturalem: fructus tamen sibi debitos antè translationem, & maximè extantes tempore translationis petere potest; *c. præsenti & ibi Ioan. And. de offic. ordin. in 6. Io. Monach. in c. 2. de reb. eccles. non alien. in 6. Rot. decis. 1. hoc tit. in antiq.* ac etiam detentationem, nisi probetur, quod translatus per se vel alium retinuerit, incumbendo possessioni, & fructus percipiendo, & spoliatus eâ detentatione agit de spolio: *Mohed. decis. 1. de restit. spol. Cald. cons. 5. de caus. poss. & propriet. Cassad. decis. 4. de restit. spoliat. l. possiden §. in amittenda ff. de acquir. possess.* Qui verò metu hostilitatis ad aliam transit, si priorem contingit aliquandò, ab hostibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet, *d. c. in quibus in fine & c. seq. 7. q. 1.* Episcopus, † cui fuit 5
data indulgentia transeundi de vnâ Ecclesiâ ad aliam, debet postulari non eligi, *c. fin. hoc tit.* tùm quod pòst indulgentiam istam, remanet Episcopus, tùm quia impedimentum quod surgit ex vinculo spiritualis matrimonii est fauorabile, & indulgentia tendens ad illum tollendum odiosa: secùs vbi tolleretur impedimentum illegitimitatis, aut alterius irregularitatis, quia dispensatio tendens ad tollendum impedimentum odiosum, potentius illud tollit, *d. c. fin. & ibi Io. And. num. 4. Pan. num. 18. & seq. Zab. in 1. & 2. quæst.* & sic inducit etiam facultatem eligendi, *c. cum Vintonien. de elect.* vel potiùs inspicienda sunt verba indulgentiæ, ac dispensationis, & secundùm illa est iudicandum,

dum, *c. porro de priuileg. Io. And. post Host. in d. c. fin. hoc tit. num. c.* 4. Postulatus † concorditer in Ecclesiá, vltra montana exempta, non potest administrare, *Pan. in c. quanto num.* 10. *hoc tit.* quia c. nihil est de elect. loquitur de electo, non postulato.

De auctoritate & vsu pallij.
Titulus VIII.

SVMMARIA.

1 *Pallij definitio.*
2 *Pallij receptio, quam potestatem conferat.*
3 *Pallium conceditur à summo Pont. & quatuor patriarchis principalibus.*
4 *Pallium instanter peti debet intra tres menses à die consecrationis, & pœna negligentium id petere.*
5 *Romanus Pontifex semper, & vbique vtitur pallio inter missarum solemnia.*
6 *Archiepiscopus tantùm vtitur pallio in quâlibet ecclesia etiam exempta sua prouincia, & extrà prouinciam eo vti non potest, nisi tribus concurrentibus.*
7 *Pallij vsus strictior est quam pontificialium.*
8 *Archiepiscopus qui renunciauit loco Archiepiscopali perdit vsum pallij.*
9 *Translatus ad alium Archiepiscopatum defert secum pallium, quo non potest vti in secunda ecclesia, sed habebit aliud de nouo.*

POSTVLATO, electo, translato licitum est vti pallio, si ecclesiæ, ad quam assumptus est, dignitas pallij debeatur, ideò restat videre, de auctoritate & vsu illius.
1 Pallium † est insigne Patriarchæ, Primatis, Archiepiscopi, vel Episcopi ornamentum, de B. Petri corpore sumptum, *c. significasti de elect. in fine c. antiqua de priuileg.*
2 In † quo pontificalis officij plenitudo, cum archiepiscopalis nominis appellatione confertur, *c. nisi specialis hoc tit.* ante cuius receptionem ecclesia dicitur viduata quoad quædam, puta concilij conuocationem, chrismatis confectionem, basilicarum dedicationem, clericorum ordinationem, episcoporum consecrationem &c. *c. quod sicut* §. 1. *vers. præterea de elect.* 100. *dist. in summa.* Talia enim & similia, quæ sunt episcopalis ordinis, non debet exercere, in suâ prouinciâ, sinè pallio. c. *quod sicut* §. *super eo vers. præterea de elect. Io. And. in c. ex tuarum numero 6. hoc tit. Decian. consil.* 26 *lib.* 3. Conceditur † vniuersaliter à summo Pontifice tantùm, *d. c. nisi* 3
hoc tit. c. significasti vers. fin. & ibi Pan. post n. 9. *de elect.* & à quatuor patriarchis principalibus, postquam à Romano Pontifice receperint pallium, præstito sibi iuramento fidelitatis & obedientiæ, *d. c. antiqua c. sacrosancta & seq.* 22. *dist.* archiepiscopis, *c. quoniam* 100. *dist.* ac ex priuilegio quibusdam episcopis, Hostiensi Babiensi, Bambergensi Quinqueclesiensi, *& c. cum in iuuentute de præsumpt. c. fin.* 10 *dist.* instanter petentibus, *c. prisca* 10. *dist.* per nuntium adhoc specialiter deputatum, *c. optatum in fine* 10 *dist.* intrà † tres 4
menses, à die consecrationis, præstito iuramento obedientiæ Romano pontifici, *d. c. antiqua c. quoniam in princ. & c. optatum* 100. *dist. d. c. significasti.* Alias commissa sibi careant dignitate: eritque metropolitanis alijs licentia, post secundam & tertiam commonitionem, iudicatis eccclesijs cum consilio summi pontificis, ordinando episcopum subuenire. *d. c. quoniam* 100. *dist.* Patriarchæ principales pro se recipiunt professionem canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ, à suis suffraganeis, quibus pallium largiuntur. *d. c. antiqua.*

Romanus † pontifex semper & vbique 5
vtitur pallio, inter missarum solemnia. *c. ad honorem hoc tit.* archiepiscopus † extra suam 6
prouinciam vti non potest, sed tantùm in

qualibet ecclesiâ, etiam exempta, *clement. 2. de priuil. Pan. in cap. primo numero septimo, hoc tit.* suæ prouinciæ inter missarum solemnia, *c. contra morem 100. dist. c. cum sis hoc tit.* permissis diebus, & in maioribus festiuitatibus in concessione pallii expressis: *c. ex tuarum & c. seq. & c. fin. hoc tit.* & si contingat cum processionaliter egredi templum, non potest vti pallio, etiamsi sacris sit indutus vestibus, *c primo in fine hoc tit.* aut si celebret sub tentorio, aut in aliqua priuata domo, intra suam prouinciam? *Pan. in c. cum sis hoc tit.* quia vocatus est in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, *d. c. ad honorem.* tùm quia pallium datur personæ contemplatione loci, & is, cui datur, cùm eo sepelitur, *c. secundo hoc tit.* alterique archiepiscopo commodare non potest, *d. c. secundo,* eoque non vtitur extrà limites suæ prouinciæ: *c. cum super c. ex tuarum hoc tit.* nisi tribus concurrentibus, necessitate consecrationis, vel ordinationis consensu diœcesani, non requisita metropolitani licentia, & priuilegio summi Pontificis, *c. ex tuarum & ibi Ioannes Andreas in verb. permittat Pan. numero tertio, & DD. hoc*
7 *tit.* quia † strictior est vsus pallij, quam pontificalium; quia ex quo Archiepiscopus pallium recipit, potest sine ipso, in alterius episcopatu de licentia diæcesani inuitatus ordines celebrare, quia eos confert non tanquam archiepiscopus sed tanquam simplex episcopus. *Hostien. in d. c. quod sicut numero 18. & ibi Ioannes Andreas num. 19. & Can. de elect. per text. in d. c. quod sicut §. super eo vers praterea in fine* Archiepiscopus qui re-
8 nuntiauit loco † archiepiscopali, perdit vsum pallij, *c. ad supplicationem de renuntiat.*
9 translatus † ad alium archiepiscopatum, differt secum pallium, non tamen eo vti potest, in secundâ ecclesiâ, sed habebit aliud de nouo, *c. bona memoria el. secundo in fine de post. prælat.* cum vtroque sepelitur, *Pan. in d. c. bonmem. el. 2. post. num. 27. Pan. in c. 2. numero 7. hoc tit.* speciale est in vestibus sacerdotalibus & spiritualibus, vt clerici in illis sepeliantur, *gl. fin. in c. secundo, hoc tit.* laici cum iocalibus ornamentis, annulis non debent sepeliri. *l. fin. §. fin. ff. de aur. & arg. leg. l. at si quis §. fuerit causa ff. de relig. & sumpt. pun.*

De Renunciatione.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1 *Renunciationis definitio.*
2 *Renuntiare beneficio qui non possunt.*
3 *Resignationum alia est pura & simplex alia conditionalis.*
4 *Resignationum alia est expressa, alia tacita.*
5 *Cessio, an differat à resignatione.*
6 *Retrocessionis definitio.*
7 *Retrocessio duplex est vera & præsumpta.*
8 *Omnia beneficia resignari possunt per quosuis clericos, aliquibus exceptis.*
9 *Episcopatuum & superiorum dignitatum resignationes ac beneficiorum exemptorum, item resignationes, conditionales fiunt coram summo Pontifice.*
10 *Resignatio in fauorem, an & quando comprehendatur sub generali dispositione loquente de vacatione seu resignatione.*
11 *Resignatio beneficiorum inferiorum fieri debet regulariter in manibus Episcopi de consensu eorum quorum interest.*
12 *Ordinarij litteris narrantis partes præsentes & coram ipso factam resignationem creditur, non tamen contra apostolicos impetrantes.*
13 *Resignantium in manibus inferiorum ab Episcopo pœna.*
14 *Per resignationem an titulus & possessio amittatur, distinguendum est inter resignationem simplicem & conditionalem.*

15 In.

15 *In Resignationibus an & quandò sit licita pœnitentia.*

16 *Resignatio est publicanda ex constitutionibus apostolicis.*

17 *Resignationis pars est publicatio.*

18 *Resignata beneficia & non publica sunt reseruata Sedi apostolicæ.*

QVæ postulatione, electione, translatione quæruntur, renuntiatione perduntur, *l. si quis in conscribendo C. de pact. gloss. in d. c. si diligenti in verbo pacto de for. com. l. quæritur § si venditor ff. de edil. edict.* de qua nunc
1 est dicendum. Est † spontanea & libera, *c. super hoc c. in præsentia hoc tit.* beneficij obtenti vel iuris in id vel ad id competentis, *c. fin. in princ. de conces. præb. in 6. Rot. decis. 14. hoc tit. in antiq. c. fin de conces. præb.* in 6. literis expeditis, *c. institutionis 25. quæst. 2 c. conueniens & ibi gl. in verbo renunciasse & c. sane hoc tit. Boer. decis. 24. n 8. & seq Felin. in c. ad audientiam el. secundo numero 10. vers. nota etiam de rescript. & ibi Pan. numero tertio.* ac non expeditis habita, & non habita possessione, *c. quodam & ibi Gemin. num. 8. de præb. in 6. Imol. in clem. 1. num. 9 de rerum permut.* dimissio, seu refutatio, facta cùm causa coram superiore, *c. admonet c. in præsentia hoc tit. Anch. in c. ad abolendam n. xi. de heret.* qui potest inuitum destituere, *d. c. admonet gloss. in cl. 1. in verbo manibus & Innoc. in c. quod in dubijs in fine hoc tit. Rot. decis. 2. de rerum permut. in nou.* Dimissio nomen generalius est, & fit sola & nuda voluntate, *c. si beneficia & ibi gloss. in verbo dimissa & Can. de præb. in 6. extrauag. Ioan. XXII. execrabilis §. qui vero deinceps & ibi gl. in verbo dimittere de præb.* & non solum in expressâ renuntiatione, requiritur licentia superioris, sed etiam in tacitâ, quæ fit per acceptationem secundi, *Imol. in c. ex ore numero 20. de ijs quæ fiunt à maiori parte cap. contra glos. ibid. Capra concl. 90. numero, 45. & seq. Boich. in d. c. de multa numero 14. & seq. de præb.* fundans se in resignatione, debet probare resignationem, & quod sit spontanea, *17. quæst. 2. in summa & ibi gl. in verbo refutauit.* & admittitur replicatio aduersarij, quod non spontè renuntiauit. *c. super hoc tit.* Renunciare † non possunt is, cui ab- 2
senti collatum fuit beneficium, antè acceptationem illius, quia nondum in eo ius habet, vacat, non est liberum, imo affatum, si recuset acceptare vacat vt prius, *Franc. in c. si tibi absenti in 5. not. & ibi Gemin. sub numero 4. Arch. in 3. not. de præb. in 6.* Prouisus de beneficio sub conditione, *l. is qui hæres & ibi Ias. post Bald. & alios numero quarto Alex. numero quinto, ff. de acquir. hæred.* qui habet ius in beneficio licet reuocabile, in certũ euentum potest illud resignare, & resignatarius capit beneficium irrevocabiliter, *arg. l. 1. ff. de commiss. & l. 2. ff. de in diem add.* quia post collationem est ius purum, quæsitum, licet resoluatur in certum euentum, *Crescent. decis. 6. numero secundo, & 4. hoc tit. Cassad. dec. 27. super reg. Cancell. Mohed. decis. 33. de præb. c. pen. & ibi gl. fin. de præb. in 6. c. fin. §. præsenti & ibi gl. in verbo distinctio de conces. præb. in 6.* pone exempla in eo cui collata est parochialis ecclesia, non promoto, & circâ finem anni renunciante, *c. commissa de elect. in 6. & ibi Franc. numero secundo, & Can. communiter Oldrad. cons. 203.* in resignatario, non publicante resignationem intra tempus præfixum, *Crescent. d. decis. 6. Mohed. decis. 33. Achil. decis. 9. numero quarto, de priuileg. Cassad. decis. 24. numero 5. & seq. super reg. Cancell. per c. commissa cum similibus de elect. in 6.* quod hodierno iure ex constitutione Gregorij XIII. de publicandis, arctat etiã secundum & vlteriorem resignatariũ, & alijs similibus. Resignatarius non debet plene probare de titulo resignantis, sed

eius reputationem, & pacificam possessionem, impugnanti titulum resignantis incumbit probatio: *Host. in c. illud post n. 7. vers. à simili de præsump. & ibi Imol. post n. 13. Host. in c. innotuit numero secundo, de eo qui fur. ord. suscep. numero secundo, Cassad. decis. 2. numero quarto de. caus. possess. & propriet. Lap. alleg. 89. post. n. 8. vers. venio ad secundum.* Ad renunciandum beneficio, etiamsi sit pontificalis dignitas, potest constitui vnus procurator, vel plures, item clericus vel laicus, etsi plures constituantur, non est ius an insolidum vel coniunctim. *gloss. in clem. 1. in verbo procuratorem hoc tit. & ibi Can. c. primo, de procur. in 6.*
3 Resignatio † alia est pura & simplex, alia conditionalis, Pura est quoties beneficium resignatur in manibus superioris sine aliqua pactione, conditione, vel modo. *c. pactiones de pactis & c. ex parte el. primo & ibi gl. in verbo omnino & in verbo dimittere & ibi Pan. numero quarto, de offic. deleg. Dec. numero 11. Butr. num. 10. Pan. in c. cum inter R. nu. 13. de elect. c. dilecto & ibi gl. 1. de preb.* Conditionalis est, quæ ex voluntate summi Pontificis, cuiusque permissione aliquam conditionem, pactionem, modum aut fit in fauorem certæ personæ. *c. apostolica & ibi gl. 1. in fine 8. quæst. 1. ordinationes & ibi gloss. in verbo pretio prima quæst. prima c. quam pio prima quæst. secunda c. cum pridem de pact. cassad. decis. 2. numero tertio, & seq. de simon. & decis. 4. numero quinto. de locat. Pan. in c. ex parte primo sub numero 4. de offic. deleg.* & non alias, quæ coram ordinario fieri nequit absque labe simoniæ, *c. cum pridem c. fin. de pact. c. ex parte & ibi post glos. Can. de offic. deleg. c. tua nos de simoe. Cassad. decis. 2. de simon. late Garc. de benef. p. xi. cap. 3. §. 2. n. 152. & pluribus seqq. vbi plures casus examinat.* quandò in eâdem supplicatione vnus resignat, & alter supplicat; dicitur resignatio facta in fauorem certæ personæ, *Put. decis. 511 per not. à Felin. in c. pastoralis de rescript. li. 2.* Beneficia resignata per procuratorem, ibi vacant vbi facta est renunciatio, non vbi facta est procuratoris constitutio, *Archid. in c. secundo sub numero secundo, de preb. in 6. Roman. cons. 342. sub numero secundo,* ideoque resignata per procuratorem in curia, censetur in ea vacare, non in partibus, vbi est constituens procuratorem *Zab. in cl. vnica quæst. 8 [illegible] & ibi Vital nume. quarto, gloss. in clem. prima. in verbo cellato vers. non placet. hoc dictum & ibi Can. vt lit. pend. &c. Put. decis. tertia lib. secundo Archid. in c secundo sub numero primo, ibi apud eudem Franc. numero septimo, & Can. de preb. in 6.* consentiunt q̄ re reseruata, reseruatione iuris sedi Apostolicæ ex alioquorum opinione. *Ferret. cons. 93. numero 3. & vol. primo, Rom. cons. 342. numero secundo, Paris. cons. 47. numero 29. & seq. vol. quarto, contra quos facit. Put. decis. 38. libro secundo dicens vacare in curia Sarnen. in reg. de trien. quæst 31. numero quinto, Paris. de resig. lib. 9. quæst. 14. numero 60. Con. pract. quæst. c. 36. sub numero quarto, vers. cæterum ad hanc.* Item † alia est expressa, alia est tacita, vt tra- 4
dens litteras suas apostolicas suo ordinario, beneficio renuntiare videtur. *c. veniens & ibi gloss. in verbo commisisse, c. sane & ibi gloss. in verbo reddens plures quotas cumulat hoc tit. c. cum pridem de pact. & ibi gloss. in verbo resignauit.* & exhibens reuerentiam aduersario, quæ debetur prælato, *c. ex ore & ibi gloss. mag. in verbo renuntiasse, plures quotas cumulat. de his quæ fiunt à maior. part. cap.* secùs si se submittat gratiæ aduersarij, *c. veniens hoc tit.* aut ab obedientiâ subditos absoluat: *c. pen. hoc tit.* litigans super electione, vel præsentatione de se factâ, aut habens ius ad rem, si recipit aliud beneficium, per hoc intelligitur cessisse liti, si illa simul teneri non possunt, alias secus, *late Ioannes Andreas in c. in nostra numero tertio. & seq. de rescript. Pan. in c. fin. numero 6. de Cleric.*

*Cleric.non resid.numero 6.& ibi Can.*ac per assecutionem beneficij incompatibilis renuntiat gratiæ ad aliud simile obtinendum, *Clem.gratia de rescript. Garc.de benef.p.11.cap. 5. num.69.& seq.* in vtraque requiritur quoad præiudicium ordinarij, quod fiat eius auctoritate & approbatione: *Imol. inc.ex ore numero 20. reprobata ibi gl. in verbo renuntiasse, de his quæ fiunt à mai.part.cap.& ibi Pan.numero 10.& Can.Pan.in c.de multa nu.15. de preb.Put. decis.89.numero primo, liber primo paris. de resign.libro septimo quæst.septima, attestans de communi licet Garc.de benef.p.xi.cap.tertio, §. tertio numero 278. & seqq.aliter distinguat.* vtraque facta sine auctoritate ordinarij tenet in præiudicium renuntiantis. *Imol.in d. c. ex ore sub numero 20.Rot.decis.3.de preb.in nou Zab. in clem gratia in prima oppos.de rescript. & ibi Can. ducetur latius inferius.*

5 Cessio † à resignatione in iure scripto non videtur differre, *c.susceptum de rescript.in 6.* de stylo resignatio est, quandò quis possidet beneficium, cessio iuris, quod habet in eodem. *gl ord.in reg. Cancell.43.*

6 Retrocessio † est iuris, seu beneficij, ab aliquo cessi vel resignati, à cessionario vel resignatario, in eiusdem cedentis vel resignantis fauorem refutatio; plerumque fit literis non expeditis, & non habita possessione: *l.ab emptione ff.de pact.§.fin. Instit. quib. mod.tollitur oblig:* in huiusmodi resignationibus ad certum effectum, mens Papæ eadem est, cum mente partium quia Papa adhæret illi voluntati, *Rot diuers.decis.677.n.5.p.2. c. relatum c.significatum c.nisi essent de preb.c. accedens de concess.preb.* nec alijs, quam nominatis consueuit conferre, *Mohed.decis.27.in fine hoc tit.& decis.8.ante n.1.de iurepat.arg.c. ex parte & ibi not.de cens.Bald. in l. quicunque n.20.C. de seru.fugit.*

7 Retrocessio † duplex est, vera, supra definita; quam tenetur pensionarius acceptare, si pensionem soluens, qui succubuit in lite, super beneficio, propter bonum ius alterius, retrocedere velit; quia pensio nulla fuit, ab initio: *Put.decis.fin.de pens.arg.l. bouem §.aliquando ff.de adil edict.l.2.C.de rescind. vendit.* altera præsumpta ex triennali possessione, seu detentatione resignantis, *Cresc. decis. 21.de prob.lapus alleg.89.num.16.arg.c.sedes c. ex tenore de rescript. l. in fundo vers.neque ff.de rei vendic.* post resignationem perfectam, *Crescent.decis.7.hoc tit.Paris.de resignat.lib. xj.q 6. numer.96. & seq.plures cumulans Caputaq decis. 25.& decis.seq.p.1.* irreuocabiliter; ne tanto tempore, dicatur sine titulo posse dilleis secus si resignatio; erat reuocabilis, vt porrecta fuit supplicatio, & consensus fuit præstitus post triennium, quia interim durante triennio possedit iure proprio, quod ab eo per solam porrectionem supplicationis non fuerat abdicatum, *Put.decis.105.libr.3. Paris.de resig. lib. xj.q.6 num. 111.vers hodie & num. seqq.* quæ retrocessio præsumitur fauore successoris in beneficio, etiamsi ex aduerso probetur, infectus titulus & illius vigore capta possessio, dummodo non producatur ab eodem, volente titulum iustificare; *Mohed. decis.15.num.20.de caus.possess.& propriet. Crescent. d.decis.21. Felin.in c.sunt num. 31. de re iud. Ias. in l. 1.sub numer. 15. vers.3.limita C. qui admitti &c.Crau.cons.139.num.44.Bell.decis.387.Rot. diu.decis.731.numer.* 10. & facta sit ex aduerso diligentia, de reperienda prouisione prædecessoris quæ non fuit inuenta; *Put. decis. 174 numer.2.lib.3, Cassad. decis.4.nu.5. de caus. possess.& propriet. & ex not.per Pan.in c. sollicite nume.13.de restit. spoliat.* quia non tenetur iustificare titulum sui prædecessoris, qui stetit diu in possessione gratia publica vtilitatis, alias in infinitũ probandus esset titulus: *Achil.decis.14.& 19.num.4.& seqq.& decis.2.de probat.Cassad. decis. 23. & 4. de caus.*

Possessorij & propriet. arg l.cogi &c. de petit.hered.& not.per Pan.in c.cum super in fine de caus. possessorij & propriet. sed non præsumitur in fauorem resignantis, ex triennali possessione, contra resignatarium; *Sarnen. in reg.de triennali quæst.24.* quod ad effectum regulæ de triennali, requiratur titulus præcedens, & cùm eo possessio triennalis continuata, alias idem triennium induceret duo specialia, productionem tituli, & exceptionem regulæ *contra l.1.C.de dot.promiss.Sarnen.d.quæst.24. Mandos.in addit.ad d.alleg. Lapi.89. q. 21.*

8 Omnia † beneficia resignari possunt per quosuis clericos ea obtinentes, vel ad ea ius habentes, *c.in præsentia c.ex transmissa hoc tit.* præter id ad cuius titulum, clericus sæcularis est promotus, ad sacros ordines, nisi facta mentione, quod ad illius beneficij titulum sit promotus, & constito antè resignationis admissionem, quod aliundè viuere possit; alias resignatio voluntaria nulla est; *c.2.sess.21.notatur in c.episcopus & c.tuis de præb. Greg.xv.decis. 441.& vbi annot.* quia non decet eos, qui diuino ministerio adscripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem exercere quæstum. *d.c.2. sess.21.* sed potest eo priuari ex dispositione iuris, *c.cum qui de præb.in 6.Rot.de[illegible] 560.part.2. in collect.per Farin.numer.6.Car.[illegible] p.2.cap.5.§.1.num.219.& seqq.* Beneficium primum dimittendum, iuxtà decretum, in collatione alterius secundi beneficii appositum, dimitti debet libere, & sinè vllâ pactione vel conditione; & ideò non satisfit decreto, dimittendi beneficium, per resignationem in fauorem, vel per permutationem; *c.ex parte & ibi glo.in verbo omnino & verbo libere de offic.de leg.Rot.decis.8.de rerum permut.in nou.& decis.13.& 14.eod.tit.Gonzal.super reg.Cancell.de mens.& c glos.15.numer.128.* Monachus claustro non potest renunciare, etiam medio iuramento, quia professionem suam frangit, & propositum stabilitatis suæ euacuat, *c.sicut ex litteris de iureiur. & ibi Pan.notat.& Can.communiter.* Beneficium aut membra separata à beneficio, quæ cadant sub consuetudine optandi, possunt resignari in fauorem, in manibus summi Pontificis, & admissa resignatione cessat optio. *Paris.cons.10.vol.4.Caputaq.dec.282.p.2.Flamin.Paris.de resignat.benef.lib.2.quæst.20.* Resignationes factæ à clericis, captis & carceratis per clericos, siue laicos, obtinentes temporale dominium, donec sua resignent beneficia, licet à resignantium ipsorum prælatis receptæ & ratæ habitæ fuerint, nullius sunt firmitatis. *Clement.2.de pæn.Franc.Marc.decis.1188 part.1.* Minor quatuordecim annorum, maior infante, potest beneficio suo renunciare coram superiore causa cognita, & si per procuratorē velit resignare, debet eadem solemnitate constituere procuratorem, ad resignandum, coram superiore causa cognita; *c.fin.& ibi Can.de iudic.in 6. Put.decis.157.lib.2.* Electus seu promotus in [illegible], non potest resignare simpliciter, [illegible] minùs in fauorem beneficia [illegible] obtenta, quia hæc per assecutionem [illegible]copatus & consecrationem ipso iure [illegible] *c.[illegible] in cunctis §.cum vero & ibi [illegible] verbo ad quem Can. de elect. Hored. de [illegible] incompat.p.1.c.4.num.xj. & seq.Garc. de benef. p.xj.c.6. num. 34. & seqq.* Obtinens dignitatem inferiorem, cui imminet cura animarum, si eligatur ad consimilem, non potest resignare primam, quia ipso iure, habita confirmatione, & possessione secundæ, vacat. *c.dudum el.2.de elect.c. de multa de præb.* Hoc idem in pluribus Ecclesijs parochialibus, ac personalibus non curatis, successiuè habitis obtinet, *d.c.de multa §.hoc idem & ibi Can,Pan. in c. extirpandæ §.* qui

qui vero num.27.30.& 46.de preb. Imò quæcunque prouisiones & dispositiones de quibusuis beneficijs, quæ per promouendos, inter illorum vacationis & prouisionis tempora simpliciter vel ex causâ permutationis resignari, vel alias dimitti contigerit, sunt cassæ & irritæ per regul. Cancell. de benef. vacant. per promotionem, quam fusè explicat Paris. de resignat. benef. lib. 3. quæst.6. mand. in d. reg. Cancell. de benef. vacant. per promotionem per sex quæstiones. Eâdem ratione obtinens beneficium personalem requirens residentiam, si tibi prouideatur de secundo curato, vel alio simplici, personalem requirente residentiam, non potest primo obtentum resignare, quia hoc vacat ipso iure, pòst adeptam pacificam possessionem secundi; *c. litteras de conceß. preb. c. quicunque §§. 7. Parif. de resignat lib.3. quæst 1. numer 50.& seq. Hered. de benef. incompat. p. 1. c.17.& cap.18.* prælati omnes possunt beneficia prius obtenta dimittere verbaliter, & realiter, *Extrauag. Ioã xxii.& ibi gl. in verbo verbaliter & gloß. seq. & verbo dimittere de preb.* ad quod obligantur in foro conscientiæ, *Parif. de resignat. benef. lib.3. quæst. 1. numero 58. Hored. de benef. incompat. cap.4. num. 10. & c.13. num.61. Pan. in c. extirpandæ § qui vero nu-*
9 *mer. 24. de preb. & ibi Can.* Coram † summo Pontifice debent fieri resignationes Episcopatuum & superiorum dignitatum, ipso petitionem scripto dante vt liceat ei resignante, *c. sicut vir. in fin. versic. cæterum c. qualiter & c. quamuis sit triste 7. quæst. 1.* ex iustis causis, *c.1. & c. ad supplicationem c. nisi hoc tit. c. inter corporalia de translat. gl. magist. in c. quod translationẽ de off. leg.* contentis hoc versu, debilis, ignarus, malè conscius, irregularis, quẽ mala plebs odit, dans scandala, cedere possit; *d.c nisi & ibi Can. hoc tit.* Quæ inter se differunt; si propter crimen, renunciatio fuerit admissa, & renuncians causa pœnitentiæ ad vitam regularem migrauerit, non potest reassumi in episcopatum, secùs si renunciauit, propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, & per exercitium lectionis, scientiæ, repererit margaritam; simoniam, ipso ignorante, commissam, aut alias consimiles causas; *c. post translationem hoc tit. & ibi Can.* Item resignationes beneficiorum exemptorum, *c. fin. hoc tit. c. cum venerabilis de consuet. c. quod in dubiis & ibi gl. 1. hoc tit.* quia ad quem spectat confirmatio, ad eum spectat resignationis admissio: *c. Abbas 18 quæst.2 gl. in clem.1. in verbo manibus hoc tit. & ibi Can.* Ac conditionales, siue in fauorem; *c. cum pridem de pact. late Boich. in c. veniens nu.7. & 8. de test. presbyt.* de beneficiis obtentis, vt supra dictum est. Resignatio † coram 10
Papa in fauorem sine consensu patroni laici, absque legitimâ derogatione iurispatronatus, patrono reclamante, intra tempus datum ad præsentandum est irrita; quia in hac resignatione in fauorem non potest patronus præsentare, quem vult, *Put. decis. 402. in 2. dub. lib. 1. Mohed. decis. fin. vers. & ita alias fuit Æm. tum de renunc. Mohed. decis. 8. de iure patron. Garc. de benef. part. xj cap.3 num.16. & seq.* & si resignans fuerit in dolo, aut culpa, patrono contradicente, non potest redire ad beneficium, sed potiùs patronus potest, ad illud præsentare tanquam vacans, per resignationẽ, *Garc. de benef. p. xj. cap. 3. num.55. & seqq ponens quotidiana exempla Sarnens. de infir. resig. q.17. num.2. Parif. de resignat. lib.1. q.3. num. 17. & 18.* Quo ad beneficium simpliciter renunciari potest, sed non in fauorem, secundum *Parif. de resignat. lib. 2. q. 23. per totam*, cui repugnare videtur, *cap. ad audientiam, & ibi gloß. in verbo renunciantes, de rescript.* Ratio est, quia ius ad rem, non est tantæ potentiæ, vt possit, in alium trans-

transferri. *c. quanto & ibi gl. 1.63. dist. & ibi* **Can. Sarnens. in reg. de triennali quæst.** *35. & in reg. de iure quæsito non toll. q. 1. num. 29. vers. primus igitur.* Resignatio in fauorem, non comprehenditur sub dispositione generali loquente de vacatione, *Put. decis. 347. lib. 1. & decis. 511. lib. 2. Paris. de resignat. benef. lib. 10. q. 7. num. 14. & seq.* aut resignatione, *Gonzal. super reg. de mens. & alternat. gloss. 14. num. 6. & seq. Gregor. xv. decis. 159. num. 5. & ibi annot.* quandò vniones aut alia gratiæ apostolicæ, siue gratiosæ concessiones factæ sunt, de beneficijs incertis, siuè de primo beneficio vacaturo: *Gab. cons. 199. num. 6. lib. 2. Franc. in c. 1 num. 6. post princip de rer. permut. in 6. & ibi Can.* Sed quandò factæ sunt, de certo beneficio, aut certis beneficiis & specificatis, tunc includunt etiam vacantia per resignationem in fauorem, ac permutationem; *Franc. in c. 1. num. 4. de rerum permut. & ibi Anch. in 4. not. Anch. in c. exhibita sub num 21. vers. deinde quæro de rerum permut Gab. cons. 199. num. 6. lib. 2. Garc. de benef. p. 11. cap. 4. num. 41. & seq.* Ratio diuersitatis est quia primo casu, ius ex gratiis competens non aufertur, sed differtur: secundo vero casu in totum annihilatur, *Staph de lit. grat. tit. de variis mod. vacat. §. in hac parte num. 15. & seq. & nu. 20. Franc. in c. 1. sub num. 6. de rerum permut. in 6. Cassad. decis. vnica num. 2. de rerum permut. Rot. decis. 3. de rer. permut. in antiq.* Solet tamen summus Pontifex, quandò præcedunt vniones, aut aliæ gratiæ Apostolicæ, super certo, aut certis beneficiis, admittere resignationem in fauorem, ac gratias pro ea vice suspendere, sine derogatione regulæ de iure quæsito, non tollendo, quia non fit præiudicium considerabile gratiis præcedentibus; potest enim fieri, quod resignatarius præmoriatur resignanti, *Put. decis. 347. lib. 1. Paris. de resig. benef. lib. 2. quæst. 9. num. 8 & seq. Gregor. xv. dec. 159. numer. 6. & ibi annot.* nulla vero facta mentione & suspensione homini, resignatio in fauorem, ac permutatio sunt nullæ, ac subreptitiæ, & [illegible] abdicant ius à resignante in fauorem, vel permutante, sed beneficia per eorum obitum vacant, ac tunc vniones, aliæque gratiæ sortiuntur effectum, *Rot. decis. 3. de rerum permut. in antiq. Io. And. in addit. ad specul. titul. de prab. in princip. vers. proponitur quæstio facti, Garc. de benef. p. xi. cap. 4. numer. 23. & 41. & seqq.* Reliquorum † beneficiorum resignationes, quoad temporalia, & spiritualia, 11 quia ista sunt coniuncta, vt vnum sine altero, dimitti non possit, *Innoc. in c. fin. in fine hoc tit Zab. in clem. vnic hoc tit. num. 17. & ibi Can.* debent fieri illi, à quo hæc recipiuntur, regulariter in manibus Episcopi, *c. admonet c. lecta hoc tit. c. clericos 71. dist. Paris. de resign. lib. 7. q. 1. vbi ampl. & limit. Garc. de benef. p. xi. cap 3. §. 3. num 251. & seqq.* & non in manibus Vicarij, nisi ad hoc speciale habeat mandatum, *Staph de lit. grat. tit. de var. mod. vacat. §. modo pro declaratione num. 19. & seqq. Cal. cons. 1. hoc tit.* in quolibet mense, *Gonzal. super reg Cancell. de mens. & alternat. gloss. 14. num. 31.* ab istis clericis qui nullo mediante subsunt Episcopo, *c. cum & plantare §. in ecclesiis de priuileg. glo. in c. episcopus de loco 7. quæst. 1. c. admonet ibi ordinationem hoc tit c. visis 16. quæst. 2.* de consensu eorum, quorum interest. *c. adhæc §. fin. de offic. Archid.* Resignatio beneficij iurispatronatus, sine consensu patroni, tenet; quia vnusquisque potest liberè resignare beneficium, quod obtinet, sine differentia, an sit iurispatronatus, vel non, *d. c. admonet. d. c. quod in dubijs Mohed. dec. 6. de iurepat. Calden. cons. 6. hoc tit. Garc. de benef. p. 11 c. 3. num. 12. & seqq licet aliter sentiat Paris. de resign. benef. lib. 8 q. 10. in princip.* prouisio vero sine consensu patroni est inualida, seclusa resignatione,

natione, *c. decernimus 16. quaest. septima Mohed. decis. 16. Con. pract. quaest. cap. 36. num. 9. vers. 9.* In renunciatione beneficij electiui, requiritur consensus eligentium, alias annullatur, quandò agunt de contemptu, *clem. vnic. & ibi gl. in verbo manibus hoc tit. Anch. in 3. not. Zab. numer. 18. & Can. communiter c. cum in ecclesiis de preb. in 6. arg. c. quod sicut de elect.* vel admissa resignatione, per eum, ad quem spectat confirmatio; electores, quia noua est vacatio, habent tempus integrum ad aliam electionem faciendam, *c. si elect. in 6. & ibi gl. & DD. Boer. decis. 2. num. 17. in terminis resignationis in fauorem.* Clerici quoque ecclesiarum, quæ pleno iure ad inferiores prælatos puta abbates & consimiles pertinent, illas sine illorum consensu, non debent dimittere. *d. c. cum & plantare §. in ecclesiis, & ibi gl. in verbo pleno iure, & Can. & c. quoniam de priuileg.*

12 Litteris † ordinarij, narrantibus partes præsentis & resignationem coram ipso factam, creditur sine tabellione & testibus, quia ista pertinent ad officium narrantis; *c. post cessionem & ibi gl. mag. & Can. de prob. c. Cura & ibi gl. 1. xj. quaest. 3. Achil. decis. 9 de prob. Caputaq. decis. 87. p. 3. Garc. de benef. p. 8. cap 4. num. 34. & seqq. & num. 44. & 47. distinguit Rot. decis. 16. de probat. in antiq.* non tamen in præiudicium, impetrantis apostolici de stylo Curiæ, propter præsumptam fraudem, siue calumniam, quæ timetur, quia frequenter Episcoporum Cancellarij contra Apostolicos impetrantes anticipant datas, *Rot. decis. 1. num. 2. & decis. 6. de prob. in nouis Crescent. decis. 13. de prob. Garc. de benef. part. 8. c. 4. n. 43.*

13 Ex † quibus constat, quod renunciatio Episcopi in manibus capituli, canonici in manibus confratrum, vel sui præpositi, aut in manibus notarij, laici siue clerici, non tenet, quoad ecclesiam & superiorem, quoad ipsum renunciantem tenet, ipse non potest repetere Ecclesiam, *c. eos. 7. quaest. 1. gloss. in c. quod in dubiis in verbo in manum laicam, hoc tit. & Innoc. ibidem & Can.* quia talis renunciatio, habet in se, tacitum pactum, ne repetat, sicut inutilis acceptilatio; *l. si vnus §. pen. ff. de pact. l. si acceptilatũ ff de accep.* Ecclesia potest eũ repetere, *c. nõ oportet 7. quaest. 1. gl. fin in c. admonet h. t.* & compellitur redire, per excomunicationẽ; *c si quis vero & c. seq. q. 1.* non amittit ius in beneficio, imò remanet in eo intitulatus, donec superioris admissio subsequatur; *17. quaest. 2. in summa & ibi gl. Innoc in d. c. quod in dubijs, sub. num. 10. Rot. decis. 8. & decis. 14. num. 3 hoc tit. in antiq. Garc. de benef p. xj. cap. 3 numer. 219. & 223. & seqq. & per tot.* & si impetret aliud beneficium, antè admissionem superioris tenetur de beneficio taliter à se renunciato facere mentionem: *Felin. in c. in nostra in 3. coroll. de rescript. Rot. decis. 14 hoc tit. in antiq. & decis. 4 hoc tit. in antiquior.* Possessionem amittit, quia nihil habet spiritualitatis, & vinculi indissolubilis; *gloss. in c. super hoc in verbo resignationis vers. ad hoc Innoc. in d. c. quod in dubijs sub num. 1. Zab. in clem. vnic. hoc tit. in 9. quaest. Garc. de benef. p. 11. c. 3. §. 3. num. 235.* remanet in detentatione, & gesta ab eo, etiamsi sint sacramentales absolutiones, tenent, *Nau. cons. 1. de off. ord. n.* & spoliatus agit remedio recuperandæ, contrà quemlibet spoliantem, præterquam contrà ordinarium superiorem: *Butr. in d. c. quod in dubijs Cassad. decis. 2. num. 3. in fine & num. 4. hoc tit. Rot. Bisign. decis. 3. & 4 hoc tit.* Si superior infrà sex menses, à die resignationis, in manibus non habentis potestatem admittendi, nulliter factæ, non conferat, vel resignantem ad beneficium redire compellat, deuoluitur potestas conferendi ad superiorem, *Innoc. in d. c. admonet num. 2. Cassad. d. decis. 2. num. 6. in fine & 7. hoc tit. Rot. decis. 8. in ant. hoc tit. Rot. decis. 1. de elect. in antiquior.* Quod si ad alium pertinet

tinet electio, vel præsentatio in ecclesiâ, & ad alium institutio, & confirmatio, elector vel præsentator, non debet statim eligere; sed requirere debet prælatum, si ratam habeat renunciationem, tunc securè eligat; alioquin differat, quia elector, & præsentator, nunquam dicitur esse in morâ, quamdiu prælatus, ad quem pertinet institutio, vel confirmatio, non habeat ecclesiam pro vacante, *Innoc. in d. c. admonet nu. 2. Rot. dec. is. 7. num. 5. de prab. in antiquior.* Dare licentiam prælato vt dimittat ecclesiam, vel recipere renunciationem beneficij, est iurisdictionis, *Oldrad. cons. 324. num. 5. cap. admonet hoc tit.* contentiosæ, vndè extra diœcesim, vel prouinciam, & legationem, per Episcopum, vel legatum fieri non potest, *c. si Abbatem & ibi Franc. num. 3. de elect. in 6. post gl. in verbo prouincia & Can.* Papa conferendo, vel nouam prouisionem dando resignatario, cum clausulis generalibus solitis, admittit huiusmodi resignationes: *l. postquam liti C. de pact. & ibidem DD. Put. decis. 420. lib. 3.* Auditor Rotæ coram quo lis pendet, admittit litis & causæ cessionem, non iuris renunciationem: *Rot. decis. 3. in 6. hoc tit. in nov. Cassad. decis. 2. num. 7. de appell. Pan. in c. dudum el. 2. num. 17. de elect. Pan. in c. quod in dubijs sub num. 4. hoc tit.* Is qui ius habet conferendi beneficia vacantia, per obitum, aut resignationem etiam in curiâ, non potest resignationem admittere, *c. vnic. de cap. monach. in 6. clem. quia regulares de suppl. neglig. pral facit in c. cum in illis de prab. in 6. quod ponit differentiam inter præsentationem collationem institutionem & electionem Rot. decis. 6. hoc tit in nou.* neque conferre resignata in curia in fauorem certæ personæ, *Put. decis. 177. lib. 3. Cassad. decis. 3. hoc tit c. cum pridem de pact. c. ex parte 1. & ibi Pan. num. 4. &*
24 *Can. de offic. de leg.* Iuri † quærendo potest purè, & simpliciter renunciari, in manibus inferiorum, etiam notarij laici, absque aliâ admissione superioris, sed nullum fit superiori præiudicium: *c. si electio & ibi gl. in verbo renunciat de elect. in 6. & ibi Can. Crescent. decis. 1. & in c. in præsentia hoc tit. Rot. decis. 16. hoc tit. in ant. Garc. de benef. p. xj. cap. 5. §. 3 num. 247. & seqq.* Sub aliqua conditione vel modo, puta refusionis expensarum in manibus summi Pont. *c. 4. de pact. & ibi gl. in verbo illicita patronus,* iuri in beneficio quæsito renunciari debet in manibus ordinarij. *Innoc. in c. quod in dubijs hoc tit. Rot. decis. 14. hoc tit. in antiq. c. fin. de conceß. prab. in 6. in princ.* Per resignationem simplicem, siue puram, in manibus ordinarij, licet non contineatur, in eodem instrumento, quod fuerit admissa, *c. inter cætera & ibi glos. 1. in fine & Can. de prab. c. quam periculosum 7. quæst. 1. & ibi gl. Rot. in terminis decis. 4. de renunc. in nou.* aut summi Pontificis, siue eadem expediatur in formâ gratiosa, *c. quod in dubijs hoc tit. cunct. not. per tit. in cle. fin. num. 10. & xj. de rescript.* siue in forma dignum, *Paris. de resig. lib. 10. quæst. 3. num. 67. & seqq. Rot. decis. 53. de conceß. prab. in ant. Garc. de benef. p 2. c. 1. n. 130. & seqq.* quia priuatio fit ipso iure, *d. c. quod in dubijs hoc tit. Butr. in c. sollicite num. 13. de restit. spoliat. Paris. lib. 1. de resign. benef p. 5. num. 2. & seqq. c. ex transmissa hoc tit.* amittitur titulus, & possessio ciuilis & naturalis, *c. ex transmissa c. super hoc c. in præsentia hoc tit. l. 3. § in amittenda & l. si quis in § differentia ff. de acquir. posseß & ibi Alex. numer. 5. & Dd. communiter Rot. decis. 4. in nouis & Butr. in c. veniens num. 26. & 27. hoc tit. Cassad. decis. 4 num 3. & 10. de restit. spoliat.* pòst consensum præstitum à resignante, *Crescent. decis. 6. de iud. c. susceptum §. si duo & ibi gl. post gl. pen. Can. de rescript. in 6.* super supplicatione, Stylo veteri, à sua sanctitate signata, registrata, *Paris. de resignat. lib. 3. q. 6. numer. 84. Rot. diuers. decis. 791. num. 15. & decis. 794. n. 2. p. 1. &* relaxa-

relaxata. *Gomez super reg. de iur. quæsit. non toll. q.20. in fine* & resignatarij ratificationem siue acceptationem: *Mohed. decis. 2 hoc tit. c. cum inter &c. seniorem ibi recepta de elect. Pan. in c. cum pridem de pact. & ibi Can.* supplicatio registrata continet admissionem resignationis, quam consensus resignantis, *Rot. diuers. decis. 446. num. 2. part. 1. & decis. 282. sub nu. 2. p. 2. l. si partem §. fin. ff. quemadmod. seruitus amitt. l. potior in pignore ff. qui potior in pign. habeatur arg. l. si indebitum § fin. & ibi Bart. post gl. & melius Bart. in l. bonorum sub num. 1. ff. rem ratam haberi.* Perficiebat stylo veteri præstitus super supplicatione signata, *Gomes. de infirm. resig. q. 18. per not. per Archid. & Io. And. in proœm. lib. 6. in verbo per apostolica scripta Rot. decis.* 84. *de rescript. in antiq.* & non consensus præstitus super supplicatione datata parua data. Veruntamen tam de iure, quam de stylo, consensus formalis, de quo loquimur, inscribi potest tergo supplicationis originalis, porrigendæ in dataria, vt nunc mandauit sanctissimus Dominus noster Vrbanus VIII. prout inscribitur dorso bullarum apostolicarum: quia consensus tam rei gerendæ, quam gestæ adhibetur. *gloss. in c. edoceri circa finem & ibi Can. de rescript. Bart. in l. si autem plures ff. de acquir. vel amit. hæred. Ias. in l. si quis mihi bona, §. iussum. num. 42. & seqq. vbi ponit duas limitationes ff. Cod. tit. c. fin. iuncta gloss. in verbo consensum 6. q. 1. Paris. de resignat. lib. 8. quæst. 8. citans decisiones Rotæ.* Detentatio per simplicem resignationem non amittitur, nisi resignans sit absens à loco beneficij; *l. 3. §. in amittenda ff. de acquir. poss. & ibi DD. post gl. l. peregre §. quibus ff. eod. Mohed. decis. 1. hoc tit.* imò resignans pòst resignationem detinens, per se, vel per alium, vel de facto possidens beneficium, spoliatus agit spolio contrà tertium; ac etiam contrà ipsum resignatarium datur restitutio, & manutentio, si dubitari contingit de validitate resignationis, antequam fuerit per resignatarium capta possessio: *Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. Rot. Farin. decis. 423. num. 2. plures decisiones referens part. 1.* Si verò resignatarius reperitur in possessione, pendente lite super validitate resignationis, tunc non datur resignanti manutentio, aut restitutio, contra resignatarium: *Innoc. in c. super hoc, hoc tit. Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. & ibi addit. Mohed. decis. 1. Crescent. decis. 4. in fine Cassad. decis. 4. de restit. spoliat.* In dubio post resignationem præsumitur vacua possessio, ciuilis, naturalis, & detentatio, nisi exaduerso probetur, quod resignans incumberet detentioni, *iuribus supra allegatis & in terminis Mohed. dec. 20. circa finem de restit. spoliat.* aut resignans alieno corpore possident, quo casu possessio non perditur, etiam in cessione libera, *d. l. peregre §. quibus Ias. d. §. in amittenda num 12. Mohed. decis. 4. sub n. 3. vers. & hoc procedit de except.* Fructus naturales, & industriales à solo separati, vsque ad diem admissæ resignationis, debentur resignanti, *gloss. in c. si propter in verbo primi anni de rescript. in 6 Franc. in c. præsenti de offic. ordin. in 6. & ibi Can. Corset. sing. 49. in verbo clericus Couarr. vari. resol. lib. 1. cap. 15. n. 12. in fine Ferret. cons. 206.* etiamsi bona essent locata, & dies solationis nondum venisset; quia satis est quod fructus, quorum causa solutio est facienda tempore prædicto essent collecti: *Salic. in l. fructus numer 3. vers. & probatur, ratione, cod. de act. & empt. Ferret. cons. 15. num. 5.* Fructus verò ciuiles, qui proueniũt ea re, nõ producente naturaliter fructus, *Bart. in l. ex diuerso n. 1. ff de rei vend. l. si nauis ff eod. tit* quorum dies solutionis tempore resignationis, nondum venit, pertinent ad resignatarium, prout pertinent fructus naturales & industriales, pendentes; *Bart. in l. fin. §. fin. ff. de iure fisci Cal. cons. 2. de pecul. cleric. Couar. vari.*

resol. lib. 1. cap. 10. *num. 3. & seqq. Tiraq de retract. conuent.* §. 5. *gloss 4. Put. decis. 14. lib. 3. Rot. decis. 278. part. 2. in collect. per Farin.* quia antè diem nec cessit, nec venit, & resignans actionem orituram, quoad se, extinxit, abdicando à se, ius, & possessionem, per resignationem voluntariè factam, *Gabriel cons. 192. in princ. libr. 1. & l. diuortio ff. solut. matrim. & l. defuncta, ff. de vsufruct.* Loquuntur in casu necessario mortis. Per resignationem conditionalem, resignans non amittit titulum, aut possessionem, nisi acquirantur resignatario perpetuo, & verificatis, seu purificatis conditionibus, *Pan. in c. cum pridem numero 11. de pact. post glos. fin & ibi Can. Caputaq. decis. 215. numero 3. p. 2. Put. decis. 242. lib. 2. & decis 58. lib. 3. Paris de resignat. benefic. libro 1. quæst. 3. per tot.* quia ius, quod alteri non quæritur, à resignante non abdicatur, *l. nec vtilem ff. ex quibus caus. maiores &c. l. quia absenti ff. de acquir. poss.* etiamsi resignatarius acceperit possessionem de voluntate resignantis, cum sit possessio sine titulo, *c. beneficium de reg. iur. in 6. Mohed. decis 38. hoc tit.* Et resignans remanens in possessione, spoliatus agit remedio recuperandæ, *Achil. decis. 10. de rest. spoliat. arg. l. nec vtilem ff ex quib. caus. maior. Innoc. in c. super hoc numero quarto hoc tit.* Etiam contra ipsum resignatarium: *Pan. in c. cum pridem sub numero xj. de pact. Innoc. in c. cum olim. de restit spoliat. sub numero 1. & ibi Zab. Put. decis. 15 de restit spoliat. Rot. decis. 542. numero quinto p. 2. in recollect. per Farinac.* Imò resignans pòst traditam resignatario possessionem, ac purificatas conditiones, nullitate pensionis reseruatæ, & per plures annos perceptæ, detecta; agit spolio contra resignatarium; quia resignatio fuit conditionalis, & mutatio animi non præsumitur: *Put decis. 140. lib. 1. Garc. de benef. p. xj. c. 3. numero 41. & seqq.* Neque enim intelligitur amissum beneficium, quod quæsitum alteri non est: & remedium recuperandæ ex officio iudicis, competit contra eum, qui debitum non soluit: *Innoc. in c. cum olim numero 1. vers. item hic Archid. de restit. spoliat. Rot. diuers decis. 558. p. 3. lib. 3. Put. d. c. 5. de rest. spol.* facit fructus suos, *l. necessario §. quod si pendente ff. de peric. & commod. rei vend. l. 2. & ibi gl. in verbo imperfecta & ibi DD. C. eo lem.* irreuocabiliter, si conditio deficiat: *l. necessario §. quod si sub conditione ff. de peric & commod. rei vend. Rom. sign. 544.* beneficium vacat per eius obitum, *Rot. diuers. decis. 419. part. 1. Paris. de resig. quæst. 3 numero 47. & pluribus seqq. lib. xj. §. ex conditionali Instit. de verb. oblig. cum vulg.* nisi resignans in fauorem, scienter, nulliter renunciauit, aut eius dolo vel culpa pensio sit nulla, vel conditiones deficiant: *Paris de resignat. lib. 1. quæst. 3. numero 71. & 118. Garc. de benef. p. xj. cap. 3. nume. 35. & seqq. & numero 43. l. in iure ciuili & ibi gl. & DD. ff. de reg. iur.* Si conditiones existant, & purificentur, tunc retrahuntur ad tempus præstiti consensus, & admissæ resignationis, & resignans fructus postea perceptos, restituit resignatario. *Gab cons. 192. lib. 1. numero 3. & 4. Paris. de resignat benef p 6. per tot. & numero 38.* Si quis renunciat duobus beneficium diuerso tempore, potior est, qui primo obtinet à superiore; quia ante admissionem resignationis à superiore, renuncians non amittit ius in beneficio renunciato, *Innoc. in c. quod in dubiu sub numero 1. hoc tit. dictum est supra hoc tit* Et is cui confertur, ius consequitur ex collatione superioris, & non ex renunciantis cessione. *Franc. Marc. quæst 3 9. p. 2. c. susceptum de rescript. in 6. & ibi Can. Paris. de resignat. lib. 1. quæst. 16. num. 40.*

In resignationibus † non est licita pœnitentia: *Franc. late in c. secundo numero 6. hoc tit. in 6. c. quidam hoc tit.* In ijs, quæ fiunt in curia de beneficiis inferioribus, non consisto- 15

ria-

rialibus, *Parif de refignat. libro tertio, quaeft.* 15. *numero* 67. *& feq* licita eft pœnitentia, etiam poft adeptam poffeffionem, & folutam compofitionem datario, *Rot. d uerf. decif.* 458 *in princ. & numero* 6. *part.* 3. *libro tertio, atteftans de vfu curiae Parif. de refignat. lib. primo, quaeft.* 12. *per tot.* donec confenfus fit extentus in libris camerae, vel cancellariae; quae extenfio tollit pænitendi facultatem & operatur vt cum eo literae apoftolicae poffint expediri, *Rot. decif* 47 *numero* xi. *p.* 1. *Put. decif.* 34. *libro primo*, *Parif. de refig lib.* 8. *quaeft.* 7. *numero* 87. *& feq* trahiturque retro ad tempus datae. *Mohed. decif.* 15. *Caffad. decif.* 2. *num.* 8. *& Crefcent. decif. feptima numero primo, hoc tit. Parif. de refig. libro fecundo quaeft. tertia numero* 42. *& melius lib.* 4. *quaeft.* 8. *num.* 111. *& feq. Bald. in cl. prima & ibi Taul. de caftro C. vt lit. pend. &c.* Reuocatio mandati fi id fit generale, ad cedendum in manibus fummi Pontificis, aut eius, qui poffit recipere in curia, debet intimari in vtroque loco, camerae & cancellariae, & non alibi, *Achil decif* 12. *de procur. Caffad. d. decif.* 2. *numero* 6 *hoc tit. Parif. de refig. lib.* 9. *quaeft.* 26. *per tot.* alias confenfus procuratoris in loco in quo non eft intimata reuocatio *Clem.* 1. *de renunc. Cafar. decif. fecunda & latius decif. tertia numero primo, & feqq. de fent. excomm.* valet fi perfona fit expreffa in mandato, in cuius fauorem fieri debet ceffio, fufficit, quod procuratoris reuocatio ipfi intimetur; *gl. in d. Clem.* 1. *in verbo facienda hoc tit. & ibi DD. Put. decif.* 419. *libro primo*, Si quis per iuftum metum conftituit procuratorem ad cedendum, poteft illum etiam ignorantem reuocare, tenebitque reuocatio, licet reuocationis notitia non peruenerit, ante renuntiationem, ad ipfum procuratorem vel fuperiorem, *Clem.* 1. *in verbo fponte & ibi gl. Pan. & Can. hoc tit.* Procurator poteft confenfum praeftare, refignationi beneficij poft mortem refignantis, quando fecit, refignante viuo aliquem actum, videlicet porrexit fupplicationem, acceptauit mandatum, alioquin tanquam expiratum re integra ceffaret; *Inftit. mand.* § *item Caffad. decif. prima numero quarto Achil. decif. prima hoc tit. Parif. de refign lib.* 9. *quaeft.* 24. *per tot. vbi ampliat & limitat.* de iure communi etiam poft quatuor annos, nifi vltra lapfum temporis appareat de mutata voluntate: *l. eum qui ff. de prob. l. fancimus C. de teftam. Mohed. decif.* 31. *hoc tit. cont. Caftr. conf.* 12. *vol primo*, de ftylo curiae, intra annum, iuxta bullam Alexandri vi. *Parif. de refignat. benefic lib.* 9. *quaeft.* 14. *n.* 39. *& feq* De eodem ftylo curiae confenfus Cardinalis, in refignatione obtentorum beneficiorum, per fubfcriptionem Cardinalis, fupplicationi porrectae non eft confiderabilis, fed poteft, Cardinalis quandocunque pœnitere, donec praeftiterit confenfum formaliter per cedulam, coram notario camerae vel cancellariae: *Caputaq. decif.* 217. *p. prima Rot. diuerf. decif.* 215. *numero* 14. *p. prima l. fcripturas C. qui potior in pign. hab. Felin. in c. fecundo fub numero* 11. *in fine & numero* 12. *de fid. inftrumen.* quia verbum confenfus importat confenfum verum, & expreffum, *Iaf. plures quotas allegans in cl.* 2. §. *voluntatem numero* 6 *& ibi DD. ff. folut. matrimo.* In iure † canonico non reperitur ftatutum, quod refignatio fimplicium, aut maiorum beneficiorum fit publicanda, *c. tibi de refcript. in* 6. *in fine Collect. in c. vnico in fine vt ecclefiaftica beneficia &c.* Innocentius Papa *VIII. conftit.* 13. Pius v. *conftit.* 182. & alij fummi pontifices fancierunt, refignationes beneficiorum fore publicandas, nouiffime Gregorius XIII. *conftit. fua* 87 praefcripfit modum & formam publicandi beneficiorum refignationes, & iurium ceffiones, quae eft in viridi obferuantia, adeo † vt eius publicatio fit pars refigna- 16 17

 na-

nationis, quando agitur ad canonizationem gratiæ resignationis, *Innoc. in c. ex insinuatione numero 3. de procur. & ibi Can. Paris. de resignat. lib. XI. quæst. 14. numero 39. & seq. Garc. de benefic. p. 11. c. tertio, §. 4. n. 305. & seqq.* fundans se in resignatione debet probare resignationem, & publicationem, non ex triennij possessione, alleg. Lapi 89. præsumptionibus, sed aliunde, & legitime, *Rot. diuers. decis. 190. p. secunda Innoc. in c. ex insinuatione, sub num. 3. de procur. Paris. de resig. benef. lib. XI. quæst 6. numero 89. & 92. & seq. & quæst. 14. numero 39. & seqq.* Habet locum etiam in renunciatione ex causa permutationis, *Paris. de resig. lib. 11. quæst 5. nu. 16. & 25. & seqq.* monasteriorum consistorialium & electiuorum, *Rot. diuers. decis. 189. numero secundo, p. secunda late Paris. de resignat benef. lib. 11. quæst. 3.* ac aliorum beneficiorum regularium, *Rot. diuers. decis. 739. numero 4. & 5. & decis. 772. numero 9. p 1. gloss. in Clem. 1. in verbo reuocari vers. & scias & ibi Zab in § præmissa numero quarto, Vital. numero 9. Imol. 44. post med. vers. redeo ad glos. Pan. numero 17. de suppl. neglig. prælat. Gonz. super reg. de mens. & alternat. gloss 5 §. 6 n. 32. & 33.* ac in resignationibus beneficiorum de quibus fit collatio in forma, *Rot. diuers. decis. 286. numero primo, p. secunda propter generalitatem & pragnantiam verborum constitutionis,* & hospitalium: *Gonz. super reg. de mens. & alternat. gloss. 5. §. 4. numero 5. 19. & 28.* circa reliqua inspiciendus est tenor, dictæ constitutionis, quam fuse explicat Paris. *de resign. lib. 11. per 14.* quæstiones & Garc. *de benefic. p. XI. cap. 5. §. 4. de public. resignat* Restitutio aduersus lapsum temporis ad publicandum dabatur resignatario, viuo resignante, solebatque signatura absolute retribuere, attēto quod resignans viuat, quia resignante viuo nullum ius erat alicui quæsitum, ex lapsu termini ad publicandum, cum ius remaneat penes resignantē ex cōstitutione Pij V. de publicandis, ita quod nec ipsi pontifici, neque ordinario ius conferendi competebat: *Rot. diuers. decis. 674. sub numero quarto, vers. mouit etiam dominos p. prima, & decis. 149. p secunda Caputaq. decis. 80. p. tertia.* hodie ex constitutione Gregorij XIII. ob non factam á resignatario publicationem, abdicatur ius á resignante, annullatur resignatio, beneficiū † est reseruatum sedi Apostolicæ; vacat. nun 18 quam sub clausulis generalibus, aut vacationem modis conditionalibus comprehenditur, sed specialiter, & expresse ob non seruatam dictæ constitutionis formā, debet impetrari dispositiuè, cum declaratione nominum, & cognominum, resignantis, & gratiam habentis, *Constit. Gregorij XIII. §. quod si quidquam & §. illorum vero impetrationes late Flam. Paris. de resignat. benef. lib. 11. per tot. & præcipuè quæst. 7. & duodecima Gonz. super reg. de mens. & alternat. nu. 85. & ibi 86.* & negatiua non facta publicationis incumbit impetranti, *Greg. XV. decis. 210. Garc de benef. p. 11. cap. 5. §. 4. numero 330. & seqq. Greg. XV. decis. 288. & ibi annot.*

De supplenda negligentia prælatorum.

Titulus X.

SVMMARIA.

1 *Negligentiæ definitio.*

2 *Negligentia deprehenditur in prælato lapsu temporis, trina monitione, ipso facto.*

3 *Prebenda, seu alia qualibet beneficia, dignitates & personatus quæ in numeratis ecclesiis vacare contingit conferri debēt intra sex mēses.*

4 *Dictis sex mensibus elapsis quomodo fiat deuolutio in Cathedrali ecclesia.*

5 *Regulari ecclesia.*

6 *Collegiata ecclesia.*

7 *In ecclesia & beneficio in quo competit, non collatio, sed el ctio, seu præsentatio.*

8 *In eccl sia exempta.*

9 *Papa, deputato ab eo executori, legato à latere, ac nuncio nullum est præfixum tempus ad conferendum.*

10 *Deuolutio tantum habet locum in beneficiis vacantibus de iure & de facto.*

11 *In receptiuis ecclesiis vacatio Canonicatuum non est possibilis.*

12 *Vacationis scientia vel ignorantia in ordinario an sit præsumenda.*

IN prælaturis sæpius res negligenter aguntur, *c. ante omnia* 40. *dist.* & neglecta supplenda ac omissa instauranda sunt, ideo subnectit, de supplenda negligentia, &c.
1 quæ † est eius, quod fieri potuit & debuit omissio: *c. negligere secunda quæst. septima & ibi gloss. c. primo, & secundo* 84. *dist.* *c. cum simus* 9. *quæst.* 3. Nota ex hac rubrica, quod Prælati nedum tenentur de dolo, de lata culpa, & leui, sed etiam negligentia, id est culpa leuissima. *clem. 1. in fine de vit. & honest. cleric. clem. prima, de offic. ordin. c. licet heli in princ. de simon. c. irrefragabili de off. ordin. c. si quis per capillum* §. *si quis autem* 22. *quæst.* 1. *c. placuit.* 11. *quæst. tertia*, quid autem sit dolus, culpa lata, leuis & leuissima, tradit Bart. *in repetit. l. quod Nerua ff. depos.* & Bened. Capra *conclus.* 78.
2 Negligentia † depræhenditur in prælato lapsu temporis, *c licet hoc tit.* trinâ monitione, *c. primo, hoc tit.* ipso facto, *c. secundo, hoc tit.*
3 Præbendæ seu alia † quælibet beneficia, etiam dignitates & personatus, quæ in ecclesijs numeratis, *c. ex parte de conceß. præb. & ibi gl. in verbo distincta & Canon.* vacare contingit, conferri debent infra sex menses, *c. nulla* §. *pen & fin. de conceß. præb. c. licet hoc tit. clem. prima hoc tit. c. dilectus de conceß. præb. Garc. de benef. p.* 10. *c. secundo numero primo*, *& per tot. vtiles, c. quia diuersitatem versi. tempus certe fin. de Conceß præbend.* non à die vacationis, sed à die scientiæ vacationis, *d. c. licet c. quia diuersitatem de conceß. præb. gl. in c. nulla in verbo intra sex menses eod. not. in d. c. de multa de præb. Garc. de benef. p.* 10 *cap. secundo numero* 15. *&* 20. *&* 27. vel à tempore, quo scire potuit ac debuit; *Rot decis.* 7. *de præb. in antiquior.* propter verbum negligere positum in d. c. licet. *& l. fin. in princ. ff. quis ord. in bonor. posseß. seruet. Rot. diuers. decis* 481 *part.* 1. nec non à die scientiæ commissi criminis. quod inducit priuationem ipso iure; *Lap. alleg.* 78. *n* 12. *ad quartam quæstionem & ibi ad d. Lambert. de iurepat. 2. part. secundo lib. quæst. prima, art.* 20. computandos: qui non currunt suspenso, aut legitime impedito, *c. quia diuersitatem de conceß. præb. gloß.* 2 *in c. secundo eodem & ibi Can.* siuè fuerit impedimentum iuris, siue facti, *Pan. in d. c. quia diuersitatem numero tertio, & ibi Innoc. & Can. Garc. de benef. part.* 10. *c. secundo numero* 16. *& seqq.* vel excommunicato, *Goffr. in summ. tit. de præben. sub numero* 5. excepto, quod abbate, vel priore proprium abbatem non habente, *in casu Clem.* 1 §. *si quis autem de statu monach.* suspenso à collatione beneficiorum, eadem deuoluitur, ad priorem claustralem cum concilio & assensu conuentus, vel maioris partis ipsius: *Clem. prima* §. *si quis autem de stat. monach.* & quandò ad episcopum, & capitulum communiter, pertinet collatio, episcopo à collatione suspenso, capitulum vacantes confert præbendas; idem potest episcopus, si capitulum, ab ipsa collatione, suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo, maioris excommunicationis vinculo innodari, *c. vnico ne sede vacãte in* 6. Dictis † sex mẽsibus elapsis 4
in Cathedrali ecclesiâ si episcopus, vbi ad eũ iure proprio (nã in deuolutis, in capitulũ non supplet negligentiam episcopi sed imediatus supe-

superior, *Innoc. in c. cum in cunctis super verbo per capitulum de elect. Archid in 6 primo ne sede vacant. &c. super verbo intromittere in 6. Ioan. And. in c. quanquam de elect. in 6. Felin. in c. irrefragabili sub numero 3. de offic. ordin. Abb. antiq. in c. ne pro defectu in princ.)* prouisio spectat, conferre, distulerit, aut contulerit indignis, seu inhabilibus & incapacibus, *c. cum in cunctis §. fin. & ibi Can. de elect. c. si compromissarius eod. tit. in 6. Garc. de benef. part. 10. cap. tertio numero secundo & seqq.* ad capitulum illa deuoluitur; quod succedit in potestate conferendi episcopo priuato, propter negligentiam, *c. quia diuersitatem & ibi But. numero 8. & 17. Pan. & Can. communiter de conceß. preb.* quod si ad capitulum pertinuerint, & intrà præscriptum terminum, hoc non fecerit, ad episcopum, cum consilio virorum religiosorum; & si omnes neglexerint, ad metropolitanum, absque illorum contradictione, pro ea vice, ipso iure potestas conferendi deuoluitur. *c. nulla in fine de conceß. preb. c. cum in cunctis §. fin. in fine de elect. c. de multa §. 15. quoque de preb. c. secundo, hoc tit.* Dantur Archiepiscopo tantùm sex menses, etiamsi sit legatus natus. *c. licet hoc tit. Rot. decis. prima hoc tit. in nou.* Quandò simul & communiter ad episcopum, vt prælatum, & capitulum spectat, beneficiorum collatio, & intrà tempus præscriptum circà hoc negligentes extiterint; lapsu temporis, quia deuolutiones fiunt gradatim, & Episcopi ac capituli vnus est gradus, non transibit de vno ad alium, sed ad proximum superiorem: *c. fin. hoc tit. c. postulastis de conceß. prabend. c. à collatione de appell. in 6. cum in ecclesia de preb. in 6. c. 1. ne sede vacante &c. in 6. glo. mag. in c. irrefragabili in verbo capitulum de offic. ordin.* nisi forte Episcopus, non vt prælatus (quod in dubio præsumitur, *gl. in c. à collatione, in verbo prelatus de appell. in 6. Anchar. in d. c. postulastis num. 3. & ibi Io. And. num. 2.* vel recurrendum est ad coniecturas, *Pan. in d. c. postulastis n. 8.)* sed vt canonicus cum capitulo habeat ius conferendi, & hoc casu cum dolosè impedierit, dolus Episcopo suffragari non debet, *d. c. postulastis in fine d. c. à collatione.* sed tempus sex mensium, aut non currit, vel si currat, restituendum est capitulo, quandò propter dolum Episcopi, non potuerunt eligere: vt quia eos excommunicauit, suspendit, procurauit singulorum absentiam, *c. quia diuersitatem de conceß. preb. gl. fin. in d. c. postulastis.* si potuerunt eligere, sed non elegerunt dolo Episcopi, semestre currit, potestas conferendi non restituitur capitulo, neque deuoluitur ad episcopum, sed ad superiorem proximum, *c. cum dilectus de his quæ vi met. caus. &c. Pan. in d. c. postulastis nu. 15. & ibi Anchar. num. 6.* cum fraus & dolus Episcopo patrocinari non debeant, *c. sedes C. ex tenore de rescript. c. ex litteris de dol. & contum. c. dictum est, 30. q. 1.* & in dubio dolosus à beneficio iuris vel hominis, semper intelligatur exclusus, *l. 4. §. fin. ff de cond. ob turp. caus. l. lucius § lucius titius Damam ff. de leg. 2.* Quod si Episcopus & capitulum, ius conferendi sibi competens, diuiserint per turnos, & capitulum in suo turno non confert infrà tempus à iure statutum, aut confert indigno, non fit deuolutio ad Episcopum, quia par est collator cum capitulo, sed ad superiorem; quia ista diuisio non mutat ius deuolutionis: *Garc. de benef. p. 10. cap. 3. num. 35.* Idem obtinet, quandò canonicus, cui in turno capituli, ex ordine ipsius, prouisio competit, non prouidet infrà tempus, *Garc. de benef. part. 10. cap. 3. num. 36.* Sed si iste canonicus prouideret indigno, prouisio infrà semestre reuerteretur ad ipsum capitulum, *c. si compromissarius de elect. in 6.* neque isto casu capitulum haberet nouum semestre, quia committentes, & commis-

missarius non debent habere nisi vnum turni terminum, *Garc. de benef part. 10. c. 3. num. 37. & 39. vbi refert decisionem rotalem.*

5 Abbatibus † vel prælatis alicuius ecclesiæ regularis negligentibus conferre beneficia, vbi ad eos spectat dispositio, & non sunt de mensa prælatorum, sed speciales rectores habent consueuerunt, etiam manuales, *Clem. vnic. §. præmissa & ibi gloss. in verbo reuocari Zab. numero* 4. *Vital nu. 8. hoc tit. Gonzal super reg. Cancell. de mens. & alt. glo. 1. § . 6. numero* 55. non deuoluitur collatio ad conuentum, sed ad superiorem diœcesanum; qui in non exemptis, siue in exemptis immediatè subiectis, secùs si mediatè, *Zab. in clem. 1. num. 6. hoc tit.* auctoritate apostolica negligentiam supplet eorundem; prioratus, administrationes, & beneficia huiusmodi, illa, quæ consueuerunt, per sæculares clericos gubernari, clericis sæcularibus, illa verò, quæ religiosis duntaxat committi sunt solita, vel conferri, religiosus monasteriorum, quorum prælati negligentes fuerint, conferendo, *Clem. 1. hoc tit. Rot. decis. vnic. hoc tit. in antiq. & decis. 1. in antiquior. c. cum singula §. perhibemus in fine & ibi Can. notant de præb. in 6.* quia deuolutio fit cum onere, & qualitatibus requisitis in primâ prouisione *Felin. in c. cum accessissent num. 18. de constit. Ro. h. de iurepat. in verbo honorificū q. 3. Lambert. 3. part. 2. lib. quæst. 7. Rebuff. in praxi prima part. tit. de deuol. num.* 40. Sed etsi abbas officia claustri negligat ordinare, tunc infra sex menses, Episcopus quoque ordinabit, *cap. 1. 18. q. 2. Abb. antiq. in c. ne pro defectu circa fin. de elect.* Idē † obtinet

6 in prælatis ecclesiarum collegiatarum sæcularium negligentibus conferre beneficia, quæ non sunt de mensa, spectantia ad eorum dispositionem, vt non fiat deuolutio, ad capitulum siue collegium, sed ad superiorem diœcesanum: *Rot. d. decis. vnica & d. decis. 1. eod. tit. in antiquior. Zab. in clem. si beneficio num. 7. quæst 9. de præb.* Sed in ijs non habet locum d. Clem. 1. in quantum præiudicat exemptionibus: *gloss. 1. in clem. 1. hoc tit. communiter approbata.* Si verò ad collegium vel conuentum sine prælato spectaret collatio, aut dispositio, *c. fin. de regul. in 6.* primo ad prælatum, & demum ad diœcesanum, deuolueretur potestas; *gloß. in clem. 1. hoc tit. in verbo prælati & ibi Pan. & Imol. Zab. sub numero 5. vers. secundo quæro Vital in. num. 8. hoc tit.* quia negligentia inferioris deuoluit ius ad immediatum superiorem, sed nunquam ad parem vel inferiorem, nisi in casibus in iure expressis. Quod † si beneficia 7
non spectant ad dispositionem, id est collationem, vel prouisionem, sed tantum ad præsentationem, vel electionem ipsorum, tunc eis negligentibus ad instituentém vel confirmantem deuolueretur potestas, siue sit diœcesanus, siue alius sit, *gl. in d. c. 1. in verbo dispositionem & ibi Pan. numero 3. Vital. nu. 24. Zab. in 1. oppos. & num. 9. vers. sexto quæro Ias. in c. cum in cunctis §. fin. sub numer. 6. vers. quod autem prædixi de elect.* Vltimo negligentibus omnibus, deuoluitur dispositio, in non exemptis, ad summum Pontificem, *c. litteras de conceß. præb. c. licet hoc tit. clem. si beneficio & ibi gl. fin. de præb. & Can.* in quibus non est necessaria mentio de iure patronatus laicorum, & clausula eis derogatoria ponitur ad cautelam, *Cassad decis. 3. vt lit. pend. & c. arg. l. testamentum C. de testam. & ibi gl. fin.* aut expressio mensis, iuxta reg. Cancell. *Gonzal. super Cancell de mens. & alternat. gloss. 32. num.* 62. Beneficia deuoluta censentur vacare in partibus, vbi prius vacabant, & in curiâ, *Rot. decis. 32. de conceß. præb. in antiq.* Si exemptus † immediatè Papæ subiectus, sit negligens, in conferendo, non fit deuolutio ad ordinarium, sed ad Papam, *c. graue & ibi Pan.* 8

num.3. de offic. ordin. Si exemptus habet superiorem citrà Papam, de iure communi supplicio pertinet ad illum, & sic fiet deuolutio per gradus ad Papam, *Zab. in clem. 1. num.6. hoc tit. qui c. litteras, hoc tit & ibi Pan. num.* 3. Deuolutio ad Papam non probatur, nisi constet de lapsu temporis præfixi, gradatim superiori Episcopo, Archiepiscopo, de quo non potest constare, nisi probetur eorum scientia, & contra impetrantem à Papa per devolutionem, iuxta Lateranensis Concilij statuta, potest Archiepiscopus allegare suam ignorantiam, *Pan. in c. ex parte num.13. de concess. preb. & ibi Can. late Gar.. de benef. part. 10. c.3. n.10 & seqq. vsque ad finem.* attento etiam Stylo datariæ, quæ supplicationi apponit clausulam, & detur deuolutio dispositiuè, in litteris; *Caputaq. decis.253. p.1. Crescent. decis.15. & Cassad. decis.5. de preb. Garc. de benef. part.10. cap.3. num.16. & seqq.* nam summus Pontifex potest conferre deuoluta duobus modis, vel postquam ad eum deuoluta sunt, omnibus inferioribus in statutis temporibus, ad conferendum, negligentibus iuxtà iam dicta, vel alio modo Papa beneficia deuoluta ad inferiores confert, ratione concursus, ex tunc sufficit probare negligentiam inferioris, *Gonzal. super regul. de mens. & alternat. § 3 proœm. numer.3 & seqq & §. 4. proœm. numer. 88. Mand. in regul. de annali quæst.19. num.6. & seqq. Pan. in c. quia diuersitatem num.5. & Can. de concess. preb.* Collatio facta à secundo collatore, verbi gratia Archiepiscopo, ante factam deuolutionem, non valet; cum antea is non habeat facultatem conferendi, nec reconualescit, etiamsi primus non conferat infra tempus dicti concilij Lateranensis. *Felin. in c. cum ex officij nu.37. de præscript. Rebuff. in praxi part. 1. tit. de deuolut. num 432 add. ad decis. Rot. 10 de iurepat. in antiqu. per vndecim rationes,* Collatio de beneficio, post lapsum sex mensium, facta ab inferiore ad quem spectabat, non valet; *d. c. licet & ibi Pan. num.2. d. c. litteras hoc tit. & c. fin. hoc titul* quia mora non purgatur, vbi facta est executio à iure *c. licet canon & ibi gl. in verbo priuatus in princ. de elect. in 6.* & per lapsum dici mora impurgabilis, committitur, *l. magnam C. de contrah. & commit. stipul.* Nullum † est præfixum tempus ad conferendum summo Pontifici beneficia reseruata, nisi prout est in iure expressum, *c. statutum & ibi Franc. num.6. & c. si apostolica de preb. in 6.* neque etiam executori à Papa deputato, *d. clem. si de beneficio & ibi glos. in verbo Episcopi quæ excipit duos casus,* aut legato à latere, *Zab. in clem. si de beneficio in 5. quæst. de preb. Put. decis.258. lib.2. Mohed decis.3. de off. de eleg. Gundis. Villad. in tract. de legato q.9. vers. sed illud semestre Garc. de benef p.5. c.3. numer. 22. & seqq.* seu nuncio apostolico, cui est specialiter data facultas conferendi; *Garc. de benef p.5 cap. 3 § 1. in fine,* Legatus de latere concurrit cum ordinario in conferendo beneficia vacantia, & ad eius collationem spectantia iure proprio: *c.1. c.3 & 4. de offic. leg in 6.* nusquam in iure cautum est, quod legatus à latere concurrat, vel succedat, in beneficijs ad Episcopum spectantibus, iure deuoluto; *Rot decis.1. hoc tit in nou. sub numero 1. & in addit. num.7 & seq. Archid. in c. 1. numer. 2. in fine & 1.3. ne sed. vacant. in 6.10. And. in c. quanquam de elect. in 6.* sed deuolutione facta, ad Papam, legatus concurrit cum Papa, *glo. fin. in c. 1. de off. leg in 6. & ibi Can. c. pen. de preb. & ibi DD.* 9

Deuolutio † iuxtà concilium Lateranense locum habet tantùm in beneficijs vacantibus de iure & de facto. *Ioannes Andreas in c. cum nostris n.5 & 7. & ibi Host. numero tertio, de conces. preb.* In receptiuis † ecclesijs, siue non numeratis, vacatio præbendarum 10 11

rum aut canonicatuum possibilis non est, & ideò in eis non fit deuolutio, *c. ex parte de conceß. præb.* sed immediatus superior, quando suppetunt ecclesiæ facultates, non potest mandare, ei ad quem pertinet receptio, vt certas personas recipiat; quia collatio & receptio debent esse libera, *c. relatum c. inter cætera de præb. Lap. alleg. 31. nume. secundo,* sed statuit ei terminum intra quem ecclesiæ prouideat, quo elapso ipse prouidebit. *Pan. in d. c. ex parte numero 15. Bell. in c. luminoso 18. quæst. 2.* Capitulum non succedit in potestate conferendi quandò episcopus ea priuatur propter delictum, aut culpam, sed spectat collatio ad Summum Pontificem, *c. quia diuersitatem § sic tamen versic. non tamen & ibi post gloß. in verbo præter eius Butr. num 8. Pan. numero quarto, & Cano. de conceß. præben. c. primo hoc tit. in 6. & ibi gloß. pen. Franc. numero tertio, &*

12 *Canon.* In † præsumenda scientia, vel ignorantiâ vacationis beneficij, in ordinario, qui habet conferre, consideranda sunt qualitas beneficiorum, distantia locorum, fama loci, *Clem. vnic. § fin. de conceß. præb.* quæ debet esse certa; quia vt dictum est iura ponderant negligentiam, *Achil. decis. vnica hoc tit. c. licet in verbo neglexerunt hoc tit. Garc. de benef. part. 10. c. 2. num. 30 & seqq.* lapsus temporis longi à die vacationis beneficij, de iure & de facto, & nemo erat in possessione illius saltem colorate: *c. vnico § porro vt eccles. benef. sine &c. Ioannes Andr. in c. ex parte num. 2. de conceß. præb. & ibi Pan. numer. 13. & Can. communiter Pan. in c. quia diuersitatem numer. 7. de conceß. præb. & ibi Can. Roman. cons. 481. numer. 4.* Ex his Rota decidit, quod patrono laico, nõ præsentante intrà quadrimestre, Episcopo statim tempus currat, ab vltimâ die quadrimestris, & non à die notitiæ: *Rot. dec. 6. de iurepat. in nou. Imol. in clem. vnica num. 23. de suppl. neglig. prælat.* & si aliquis resignauerit beneficium in manibus priuati, currat Episcopo tempus à die huiusmodi renunciationis, etiam antè eius ratificationem: *Rot. decis. 1. de elect. in antiquior. Imol in d. clem. vnica n. 23.* rationem allegat in d. decis. 6. de iurep. in nou. quia quilibet Episcopus tenetur semel in anno, iure decretalium, *c. regenda c. decreuimus c. episcopum & cc. seqq. 10 quæst. 1. c. cum venerabilis c. cum secundum de cens. c. si episcopus de offic. ordin. in 6.* Et ex decretis Conc. Trid. *c. patriarcha & c. quæ alias seß. 24. cap. quarto seß. 6. c. 8. seß. 7. cap. 8. seß. xxj.* Per se vel alium suam diœcesim visitare, & indagare, quomodo beneficia regantur, an sint plena & canonicè teneantur: Idem dicunt Domini de Rota *d. decis. 6.* in archiepiscopo, qui singulis annis iure decretalium debet celebrare, concilium prouinciale, cum suis suffraganeis, & statuere personas idoneas ad inuestigandum solicitè, quæ sunt correctione, & reformatione digna, & referenda in proximo concilio: *c. sopite de cens. c. sicut de accus. c. graue de præb. Pan. in c. ex parte athensis nu. 13. de conceß. præb.* quod non puto nunc posse obtinere, quia ex decretis Concilij Trid. prouincialia concilia celebrantur quolibet saltem triennio, *c. prouincialia seß. 24.* & metropolitano non liceat visitare cathedrales ecclesias, aut diœceses suorum comprouincialium, nisi causa cognita & probata in concilio prouinciali. *d. c. patriarcha seß. 24.* Statur autem iuramento episcopi dicentis se ignorasse vacationem beneficij, quod dicitur deuolutum per suam negligentiam: *Hostien. in c. pastoralis in fine de except. Rot. decis. 10. de prob. in antiq. Pan. in cap. quia diuersitatem numero septimo & in c. ex parte num. 15. de conceß. præb.*

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Titulus XI.

SVMMARIA.

1 *Ordinis sacri definitio.*
2 *Ordinum alij sunt minores, alij maiores.*
3 *Ordini episcopali reseruata enumerantur.*
4 *Sanctorum ordinum functiones à Diaconatu ad Ostiariatum, nonnisi per constitutos in dictis ordinibus, prælati exerceri curent.*
5 *Sacros ordines quinam conferant, & in quo loco.*
6 *Minores ordines quinam conferant.*
7 *Inferioribus prohibetur ordinati à Papa promotio ad superiores ordines sine eius licentia, & Religiosi contra voluntatem Prælati.*
8 *Ordines quibus diebus sint conferendi.*
9 *Interstitia in collatione ordinum quæ sint seruanda.*
10 *Ordinati ad sacrum ordinem, & conferendis eundem extrà statuta tempora pœna.*
11 *Titulus non est assignandus in promotione ad minores, sed ad maiores ordines, ac pœna ordinati, & ordinantis sine titulo.*
12 *Ætas requisita in susceptione ordinum.*
13 *Ordinati ante legitimam ætatem, & ordinantis pœna.*
14 *Crimina quæ repellunt à susceptione ordinum.*
15 *Episcopus super omnibus irregularitatibus & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus dispensat, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & alijs deductis ad forum contentiosum.*
16 *Clerico, cui ascensus ad sacros ordines à suo prælato est interdictus, aut suspensus à suis gradibus & dignitatibus nulla suffragatur licentia, aut restitutio contra prælati voluntatem.*
17 *Ordinum collatio debet esse gratuita.*

PRÆLATI conferunt ordines clericis, dictaque ordinatio fieri debet certis temporibus, & cum scrutinio, ideò subiungitur titulus de temporibus ordinationum, &c. Ordo † est Sacramentum ecclesiæ, cuius character, per manus impositionem prælati, secundum formam ecclesiæ, cooperante Spiritu Sancto imprimitur ordinato, vt in certis officiis valeat administrare: *c. fin. de sacram. non reiter. & ibi Pan num. 2. & 3. c. presbyter & cc. seqq. 23 dist. in quibus traditur forma conferendi singulos ordines maiores & minores gl. 1. in summa 32 dist. & c. sed nunquid.* Manus impositio est duplex, consecratoria, & ordinatoria. *c. quia & ibi gloss. 1. 5. q. 1 est. 6. c subdiaconus & ibi gl. pen. & fin. 23. dist.* Ordinum † alij sunt minores, psalmistatus, siue prima tonsura, *c. cum contingat de æt. qualit. & ord. pref. & ibi Hostien. numer. 3. Pan. sub num. 1. Rot. decis. 731. num. 5 p. 1. late Lapus alleg. 138. num. xj. & seq. Gabriel cons. 181 num. 3 & seqq. vol. 2.* hostiariatus, lectoratus, exorcistatus, acolytatus: maiores siue sacri sunt, subdiaconatus, diaconatus, presbyteratus, & secundum canonistas episcopatus, *c. quoties de purgat. Can. cap 1. & ibi gl. pen. 32. dist quæ plures quotas allegat late Imol. in clem. in plerisque num. 18. de elect. & ibi Can. Pan. in c. transmissam numero tertio de elect. dicit episcopatum esse ordinem Zab. in clem. vt hi qui in 7. quæst. de ætat. & qualit. præfect. Zab. in clem. in plerisque quæst. 11. de elect.* qui habent annexum tacitum votum continentiæ; *gl in c. cum olim in verbo votum in fine de cleric. coniug. c. aliter dist. 31. & dist. 32. in summa & ibi gl. & c. 1. & seqq.* Et officium ad vnumquemque ordinem pertinens, habes *in c. 1. 25. dist. & per totam.* Infra scripta † sunt ordinis episcopalis, quæ de iure communi non debent recipi ab alio, quam suo episcopo, presbyterorum, Diaconorum, & virginum consecratio, constitutio & consecratio ecclesiarum & altarium. *c. quamuis 68. dist.* consecratio calicis, *Zab. in clem. 2. §. statuimus*

Margin notes: 1, 2, 3

tuimus quaest. 9. de stat. Monach. c. comperimus 14. quaestion 6. Franc. in c. Abbates, circa fin. de priuil. in 6. & ibi Can. Syluestr in verb. benedictio. num. 3. 4. & seqq. patinae, *Ioannes Andr. in c. 1. sub num. 4 de pignor.* corporalium *c. consulto. de consecrat. dist. 1.* chrismatis confectio, confirmatio baptizati, reconciliatio publici poenitentis in missa, concessio formatarum epistolarum, *c. quamuis 68. dist.* confectio olei sancti, *c. veniens § chrisma de praescript.* benedictio solemnis plebis, *c. ministrare 26 quaest. 6.* reconciliatio Ecclesiarum & aquae pro eius reconciliatione benedictio: *c. aqua de consec. eccles. vel alt.* concessio indulgentiarum est mixtae potestatis, & partim accedit ad ordinem episcopalem, & partim ad iurisdictionem. *Io. And. in c. accedentibus numero 2. de excess. praelat.* Praecipit Synodus Tridentina
4 Praelatis ecclesiarum, vt † functiones sanctorum ordinum a diaconatu ad ostiariatum, nonnisi per constitutos in dictis ordinibus exerceri curent, easque aliquamdiu intermissas restituant, in ecclesijs cathedralibus, collegiatis, & parochialibus suae Dioecesis, & eas exercentibus stipendia assignent: quod si ministerijs quatuor minorum exercendis, clerici caelibes praesto non fuerint, suffici possunt ad ea obeunda, etiam coniugati, dummodo non bigami, qui tonsuram & habitum clericalem in ecclesia gestent; ne ab haereticis, tanquam otiosae traducantur *c. vt sanctorum sess. 23.* Sacros †
5 ordines conferunt episcopi, & superiores, per se ipsos, in ecclesia cathedrali, publice, vocatis canonicis: *c. ordinationes sess. 23. c. ordinationes 2. & ibi gl. fin. & c. fin. 25 dist.* Si in alio dioecesis loco, praesente clero loci, in digniori ecclesia: *d. c. ordinat. in fin. princ. sess. 23.*
6 Minores ordines, † vbi & quandò voluerint. *c. fin. 69. & c. quando 75. dist. c. 3. hoc tit.* primam tonsuram laico subdito, etiam in aliena dioecesi, quia collatio tonsurae est voluntariae iurisdictionis: *Albert. in l. emancipati sub num. 1. ff. de emancip. Barb. in c. nouit de off. leg. Rebuff. in praxi p. 1. titul. de cleric. à quibus & quomodo creentur num. 12.* impediti olim dabant licentiam. *c. 2. & 3. hoc tit. in 6.* hodiè, subditos suos non aliter, quam iam probatos, & examinatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittunt: *c. Episcopi & ordinationes vers. vnusquisque sess. 23. quaest. 2. in summa & c. 1. & seqq.* Si secus fiat ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus susceptorum ordinum executione, quamdiu, proprio ordinario videbitur expedire, sit suspensus: *d. c. ordinationes 23 sess. in fine.* Item minores vsque ad lectoratum, conferunt abbates, qui sunt presbyteri, & benedicti, in proprio monasterio solummodo, *c. cum contingat de aet. & qualit. 69. dist. in summa & c. 1. & ibi gloss. in verbo lectores,* sibi regularibus subditis; *cap. Abbatibus sess. 23. Card. Seraphin. decis. 985.* & correcta sunt iura decretalium, iuxtaque dictos minores ordines, clericis ac laicis non conuersis, nec conuertendis, in quos ecclesiasticam, & quasi episcopalem iurisdictionem habebant, *c. abbates § nec eis de priuil. in 6. d. c. cum contingat & ibi Io. And. in princ. Innoc. in rub. de cleric. pereg. in fine,* nec non inuitati, etiam alienis monachis, quandò monasterium eorum erat exemptum, *Franc. in c. abbates in fine de priuil. in 6. Gemin. num. 6. & Can.* conferre poterant, *gloss. in d. c. quoniam in verbo monasterio 69. dist. & ibi prepos. sub num. 1. Franc. Marc. decis. 1080. n. 3. Rot. d. decis. 731. num. 4.* ac puris laicis: *gloss. in d. c. Abbates in verbo quasi episcopalem & ibi DD.* praeterquam in monasterijs & domibus, in quibus abbates, aut alij regularium superiores, iurisdictionem Episcopalem, & temporalem in parochos, & parochianos exercent; quibus competunt

in suos subditos clericos & laicos, præter ea, quæ sunt ordinis, omnia ea, quæ possunt competere Episcopo, in suo territorio: *Card. Seraph. dec. 1386. c. in monasteriis sess. 20.* alienos verò subditos, etiam cum dimissoriis proprij Episcopi, non possunt ordinare, *Card. Seraph. decis. 985. c. abbat. sess. 23.* Guardiani & priores regularium possunt conferre primam tonsuram tantùm suis professis & subditis, in quos iurisdictionem quasi episcopalem habent, & non alios minores ordines: *Prapos. in c. quoniam num. 3. 69. dist.* Presbyter quoque confert primam tonsuram subdito, *Gemin. in c. 1. in gl. super vers. presbyteri hoc tit. in 6. Prapos. in d c. quoniam nu. 6.* & ei in quem habet iurisdictionem Episcopalem: *c. Psalmista 23. dist. & ibi Prapos. & Gemin. glos. in cap. 1. in verb. Episcop. de temp. ordin. in 6. Prapos. in d. c quoniam num. 6. post gl. & ibi Can. Ioan. And. in c. cum contingat num. 17. & seqq. de at. & qualit. & ibi Can.* Verum Sot. in 4. dist. 25. q. 1. art. 1. ad secundum argum dicit primam tonsuram non posse conferri à Presbytero vel Guardiano, quia vsus Ecclesiæ resistit. Similiter Cardinales presbyteri, non possunt dare primam tonsuram nisi subditis, *Ioan. And. in c. 1. num. 13. & 14. de supp. neglig. prælat. Prapos. in d. c. quoniam sub num. 6. Rot. de decis. 751. num. 10. & seqq. p. prima.*

7 Ordinatus † à Papâ, sinè licentiâ Papæ, ab inferiore ad superiores ordines non promouetur, *c. cum in distribuendis hoc tit. & ibi Can.* Religiosi contrà prohibitionem prælatorum suorum ordinari non debent, quia potest esse quod eorum prælati aliqua sua secreta commissa nouerint, propter quæ, salua conscientia, non possint promoueri, *c. ad aures hoc tit. Clem. 1 §. ad ampliationem de stat. monach. & ibi gl. & Can. c. monachi. 56. quæst. prima,* obtenta prælati licentia, nec in minori ætate, nec sine diligenti episcopi examine ordinantur, priuilegijs quibuscunque exclusis, *c. nullus secundo in fine sess. 23.* penitus Græcus à Latino, & econtrà ordinari non potest, quia ritus sunt diuersi. & contingeret necessario fieri, aut contrà ritum ordinati aut contrà ritum ordinantis, & vtrumque est malum. *c. cum secundum c. quod translationem hoc tit.* Nullus debet ordinari, qui illi ecclesiæ, aut pro loco, pro cuius necessitate vel vtilitate assumitur, non ascribatur, vbi suis fungatur muneribus, *c. cum nullus sess. 23. 69. dist. in summa & c. 1. & 2. c. minores c. subdiaconi sess. 23.* quod si locum in consulto episcopo deseruerit, sacrorum ei executio interdicatur, *c. nullus 2. in fine sess. 23.* Psalmistatus † omnibus diebus 8
conferri potest, quia canones de illo certum diem non exprimunt: *c. consultationi & ibi Pan. n. 5. Host. in fine & Can. communiter hoc tit.* cæteri minores ordines conferri possunt, diebus dominicis, & festis, vni, duobus, aut pluribus, dummodo non videatur generalis ordinatio, sacri ordines conferri debent, in quatuor temporibus, in sabbatho antè Dominicam de passione, vel in sabbatho sancto, *c. de eo hoc tit.* Consuetudo quod extrà statuta tempora ordines sacri conferantur, est improbata, vtpotè institutioni ecclesiæ inimica, *c. secundo hoc tit.* Vno die, potest aliquis promoueri ad omnes minores ordines, *d. c. de eo vbi vnum & c. ad minores ordines & ibi gl. dicit. quod ita de facto obtinet c. cum h. de eo qui fuit &c. c. 1. 2. resp. hoc tit. quod indefinite loquitur.* sed non debet quis eodem die accipere omnes ordines minores cum ordine sacro subdiaconatus, *d. c. cum ff. de eo qui fuit ord. suscept.* Ex † decretis concilij Tridentini 9
in collatione minorum ordinum interstitia seruantur arbitrio episcopi, vt promouendi eo accuratius, quantùm sit huius disciplinæ pondus

pondus possint edoceri: *c. minores c. vt sanctorum sess. 23.* post annum ecclesiasticum, non solarem, *Quarant. in summa Bullarij in verb. ordo & ibi addit. fin.* à susceptione postremi gradus minorum ordinum, ad sacros ordines promouentur; nisi necessitas, aut ecclesiæ vtilitas, iudicio episcopi aliud exposcat: *d. c. minores vers. fin.* & correcti videntur canones decretorum, quæ certa in his tempora mandabãt obseruari, *dist. 77. in summa & c. primo, & c. secundo.* Duo sacri ordines non possunt alicui, etiam regulari, conferri vno die, vel duobus continuato ieiunio priuilegijs & indultis, quibuscunque concessis, non obstantibus quibuscunque. *c. litteras & c. dilectus hoc tit. c. subdiaconi vers. fin. sess. 23.* statuit Concilium Trid. quod promoti ad sacrum subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad vlteriorem gradum, nisi aliud episcopo videatur, ascendere non permittantur, *c. subdiaconi vers. promoti sess. 23.* quodque assumendi ad sacrum presbyteratus ordinem, in diaconatu ad minus annum integrum, nisi, ob ecclesiæ vtilitatem ac necessitatem, aliud episcopo videretur, ministrauerint, *c. qui pie in princ. sess. 23.*

10 Ordinatus † ad sacrum ordinem, extrà statuta tempora, recipit ordinem, & characterem, *c. sane c. consultationi hoc tit. & vtrobique gloss. & Can.* quia tempus non est de substantiâ ordinum, ipso iure non recipit executionem ordinis, in congruo tempore suscepti, *c. litteras in fine c. pen. hoc tit. Ambar. in d. c. cum quidam Pan. in d. c. literas in vlt. not. & oppos.* vel secundum aliquos est suspendendus: *c. cum quidam & ibi Innoc. & Ioannes Andreas, in verbo reddere debes hoc tit.* cum quo post peractam pœnitentiam dispensat episcopus, vt in sic suscepto possit ministrare; non tamen ille qui ordinauit, sed successor, vel Papa, *d. c. consultationi & ibi gloss. fin. Pan. in c. cum quidam numero quinto, hoc tit. Pan. post Hostien. in d. c. consultationi numero quarto, & quinto, distinguit inter ignoranter recipientem & scienter*, non metropolitanus, quia in subditos suffraganeorum suorum nullam habet potestatem, *c. pastoralis de offic. ordin. Pan. in d. c. cum quidam numero 5.* Conferens extrà tempora ordines, non est ipso iure suspensus, sed per sententiam priuandus potestate conferendi ordinem illum, quem illicitè contulit. *c. secundo in fine hoc tit. Pan. in c. litteras 8. not. idem in c. dilectus in vlt. not. hoc tit. & ibidem Butr. & Can.* Suspensus à collatione certi ordinis, puta diaconatus, minorem rectè confert, maiorem conferre non potest; quia quamuis non deliquerit in maiori ordine, fecit tamen se indignum delinquendo in minori, *Pan. in c. vel non est compos ante n. 6. tit. & ibi Ioannes Andreas numero xi. Zab. in 3. q.* cũ quo solus Papa dispensat. *gl. fin. in c. dilectus hoc tit. & ibi Can.* De stylo curiæ solet impetrari rescriptum, extrà tempora nuncupatum, in quo datur licentia promoueri se faciendi in Romana curia, cum clausulis, quod orator examinetur, & promoueatur per deputatum à vicario vrbis, & dummodò arctatus & sufficienter beneficiatus existat, extrà curiam, cùm clausula, quod promoueatur à suo ordinario, vel ab alio de eius licentia, similiter cum dicta clausula, dummodò arctatus &c. *Staphyl. de rescript. apostol. in forma breuis §. datur per breue n. 22. & seqq.*

In promotione † ad minores ordines clericis sæcularibus non assignatur titulus, quia possunt à statu clericali recedere: *c. cũ ex eo in fin. princ. de elect. in 6. c. 1. de cleric. coniug. c. non liceat & ibi gl. 1. de preb.* prætereà nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, antè decimũ quartũ 11

annum

annum beneficium potest obtinere, is etiam fori priuilegio non gaudet, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, (nam pensio non sufficit) *Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 5. §. 5. num. 6. Paris. de resig. lib. 1 q. 10. num. 7. & lib. 2. q. 15. num. 15.* aut clericalem habitum aut tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ, ex mandato Episcopi inseruiat; vel in seminario clericorum, aut in aliquâ scholâ, vel vniuersitate, de licentiâ Episcopi versetur: *c. nullus el. 1. sess. 21* à priuilegio canonis, si quis suadente, *Nau. cons. 24. de priuileg Gonzal. super regul. de mens. & alternat. gloss. 5. § 5. n. 7. & seqq.* aut immunitatis à gabellis, *c. ex parte de cleric. coniug. & ibi Pan. in 2. not. & Can. Guid. Papa quæst. 83. Couarr. pract. quæst. cap. 31 sub numer. 9.* aliisque priuilegijs, quæ multiplicia sunt, *Anchar. in c. vnico in 6. not. de cleric. coniug. in 6. Ioan. And. & Can. ibidem notant communiter*, non excluditur, quod enim non mutatur, stat incorrectum: *l. præcipimus C. de appell. in fin.* potest Episcopus contrà eum delinquentem, licet iudicis sæcularis forum non possit declinare, procedere, & punire: *arg. c. cum contingat de for. comp. Garc. de benef. p. 2. cap. 2. num. 16. & seqq.* ortâ verò controuersiâ, an captus per iudicem sæcularem, vel apud eum accusatus, sit clericus, vel ecclesiasticæ iurisdictionis, huius causæ cognitio & definitio pertinet ad iudicem ecclesiasticum, *c. si iudex laicus de sent. excom. in 6. late Cou. pract. quæst. cap. 33.* Nullus clericus sæcularis, aut regularis in claustris degens non professus *6. constit. Pij V. publicata 12. Nouemb.* 1568. (à qua constitutione Gregorius XIII. eximit Iesuitas) *Paris. de resignat. benef. lib. 2. quæst. 6. sub nu. 19. Garc. de benef. p. 2. cap. 5. num. 13. & seqq.* quamuis alius sit idoneus ad sacros ordines, promoueri potest, nisi prius legitimè constet eum beneficium ecclesiasticum perpetuum, non manuale aut temporale, *Pan. in c. constitutus numer. 5. & in c. Michael. in 2. not. de fil. presbyt. Paris. de resig. benef. lib. 2. quæst. 6. num. 2.* nisi is ad quem spectat manualium dispositio, ordinandum Episcopo repræsentaret, *c. postulasti & ibi Host. Pan. de iurepat. c. penult. de Simon. Nau. cons. 20. hoc tit.* quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacifice possidere, *c. 2. in princ. sess. 21.* Patrimonium verò suum, aut alienum *Ioan. And. in c. si pauper num. 2. de præb. in 6. & ibi Can. Garc. de benef. p. 2. c. 5. nu. 77 & seqq & nu. 94. & seqq & d. p. 2 cap 5 §. 1. per totum vbi ponit quatuordecim quæstiones*, vel pensionem obtinentes, iuxtà Concilium Trid. ordinari non possunt, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos, pro necessitate vel commoditate ecclesiarum suarum, priùs perspecto patrimonium illud, vel pensionem verè ab illis obtineri, & sufficientia esse ad vitam sustentandam; atque illa deinceps sinè licentiâ episcopi alienari aut extingui, vel remitti nullatenùs possint: *c. 2. vers. id vero & vers. patrimonium sess. 21. c. sanctorum dist. 70.* quæ vtilitas vel commoditas ad esse præsumitur, *arg. l. nepos procul. in fine ff. de verb. signif.* ideò clericis huiusmodi, ad titulum patrimonij vel pensionis, Episcopus dimissorias potest concedere: *Garc. de benef. part. 2. cap. 5. nu. 75. & seqq.* Episcopus committens alteri Episcopo, ordinationem certarum personarum, vel dans licentiam subditis, vt possint, à quo voluerint, Episcopo ad sacros ordines promoueri, *c. si episcopus de præb. in 6.* aut ordinans scienter aliquem, qui sit in bona fide, *Nau cons. 14. num. 3. & 4. hoc tit. Paris. de resignat. benef. lib. 2. quæst. 6. num. 58.* aut etiam, qui priùs in sacro ordine erat constitutus, *c. episcopus & ibi Dec. in 1. not. & Can. de præb.* sine titulo; eiusque successor, ac ipsa ecclesia cathedralis, *c. accepimus & ibi Pan. num. 3. & Anch. in 4. not. & Can.*

de

de at & qualit. & c.c. cum secundum & ibi gl. in verbo successores & c. episcopus de preb. c. tuus de preb. & vtrobiq; gloss. & Can. vel secundū alios ipsa mensa episcopalis, *Ioan. And. in d.c. cum secundum num.* 10. *in fine & ibi Host. num.* xi. sublata omni exceptione criminis, nisi post ordinationem sit factus indignus, tenentur ei administrare necessaria; donec in aliqua ecclesiâ ei conuenientia stipendia assignet: *c. episcopus d.c. cum secundum de preb. d.c. accepimus*, ac ordinatus, bona fide, ab Episcopo sciente vel debente scire, eum non habere, quo se aleret, non est suspensus ab executione ordinum, & celebrando non fit irregularis, sed vt dictum est, episcopus tenetur ei necessaria subministrare: *c. 2. in fine sess. 21. Paris. de resig. benef. libr. 2. quaest. 6. numer.* 18. si ignoranter, tenetur archidiaconus, siue praesentator, & si ille non est soluendo, tenetur episcopus in subsidium; *c. adhac & ibi gloss. in verbo examinentur de off. archid. & ibi Pan. sub numer. 2. Ambar. in c. accepimus & c. quaero post DD. de preb.* quia adhuc seruatum est Episcopo ius examinandi illum, *c. quando* 24. *dist. c. sancta* 23. *dist.* & semel examinatus iterùm examinatur, praecipuè in quibus vertitur periculum animae, *c. causam de preb. & ibi Can.* Si scienter ordinauerit aliquem ad titulum alteri debitum, tunc tenetur sibi prouidere de alio, *gloss. fin. in c. cum secundum de preb. cap.* 2. si bona fide, non potest conueniri ex dispositione dictorum canonum, sed ex generali obligatione, qua tenetur omnibus indigentibus, *Pan. in d.c. cum secundum de preb.* Quod si ordinatus per fraudem, seu mendacia episcopum deceperit, affirmando se habere titulum, vel patrimonium aliquod demonstrando, per quae ordinator ei probabiliter credere debuit, vt si ostendat titulum patrimonij quaesiti, cum pacto clandestino, de restituendo illud, post ordinationem, tunc ordinatus incurrit suspensionem, vt nec ad superiores ascendere, nec in suscepto ordine debeat ministrare, *c. neminem, c. sanctorum* 70. *dist. c. per tuas el. 3. de Simon. Butr. in c. 2. in fine de preb. & ibi Can.* & si in suscepto ordine ministrauerit, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem: *d.c per tuas el. 3. & ibi Can. & c. penult. de Simon.* & Episcopus ordinans, non tenetur ad alendum ordinatum, *Nau. consl.* 45. *hoc tit. Paris. de resignat. benef. libro secundo quaest. 6. sub. num.* 18. *Quarant. in summa Bullarij in verbo ordo § secunda constitutio vers. tertius casus Gonzal. vero super reg. de mens. & altern. gloss. 5. §. 10. numero 27. & seqq. tenet. quod nullam incurrit suspensionem & Garc. de benef. p. 2. cap 5. nu. 21. & 28.* ne episcopus absque culpa puniatur, *c. 2 de constit. cum concordatis ibi allegatis*, Clerici verò religiosi, siue saeculares more religiosorum in communi, ac claustris degentes, & in perpetuum non emittentes professionem, vel infrà certum tempus, sine titulo ordinati, poenas suspensionis executionis ordinum incurrunt, ac etiam eos ordinans. *Constit. Pij V. in incip. Romanus Pont. in bullario veteri* 74. *Paris. de resig. benef. lib. 2. q. 6. numero* 19. Prima tonsura non initientur, qui sacramentum confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & scribere nesciant. *c. prima sess.* 23. Minores ordines ijs tantùm conferri debent, qui saltem latinam linguā intelligunt, *c. minores sess.* 23. & sic aetas tonsurae, & minorum ordinum est maior infantia, *c. super inordinata & ibi glos. in verbo pueri de preb. & ibi fusè Pan. num. 8. & seqq. glos. fin. in Clem. fin. de aetat. & qualit. & ordine praeficiend. & ibi Zab. numero 7. & Can.* iure decretorum nemo lectoribus connumerabatur,

tur, qui minor octodecim annis erat, *c. nemo 78. dist.* Accipiens primam tonsuram vel alios minores ordines antè confirmationem, etiam pòst Concilium Tridentinum non peccat mortaliter, nec incurrit aliquam cēsuram; quia concilium tantùm præscribit episcopo, ne quem absque confirmatio ie/admittat, *Candelab. aur. de confirmat. quæst.* 41. Si quis infanti, nisi fortè intrauerit religionem, per oblationem parentum, *c. addidistis & cc. seqq. 20. q. prima c. cum simus de regul.* qui tamen præcisè non obligatur, *c. primo & 2. de regular. in 6.* seu illiterato, in quo deficit spes, quod possit addiscere, primam tonsuram, aut minores ordines contulerit, per vnum annum à collatione tonsuræ, siue ordinum, in quibus peccauit, est ipso iure suspensus: *Archi. in c. nullus in verbo illiterato de tempor. ordin. in 6. & ibi Prob. ad monach. num. 24. & seqq.* & si laici subditi voluerint tonsurari, infrà annū suspensionis episcopi, non adibunt vicinos episcopos, sed iste suspensus poterit dare literas commendatitias ad ipsum ordinem vel tonsuram, ad instar confirmati non consecrati. *c. fin. & ibi gloss. pen. & fin. boc titul. in*
21 *6. quam ibi approbat. Gemin. & Can.* Nullus † sæcularis siue regularis, ad subdiaconatus ordinem, *Ioan And. in d. c. fin. in fine & ibi Anchar. in fine Franc. & DD.* antè vigesimum secundum, ad diaconatus antè vigesimum tertium, ad presbyteratus antè vigesimū quintum ætatis suæ annum promoueatur: *c. nullus sess. 23.* sufficit dictos annos attigisse, *glos. in d. clem. fin. in verbo decimo octauo de ætat. & qualit. & ibi Zab. numero octauo,* licet alia sunt statuta tempora iure veteri *clement. final. de ætate & qualitate & in c. primo, & secundo. 78. distinct.* super defectu ætatis, ad ordines, episcopus dispensare non potest, sed solus Papa, *glossa penultima in d. clem. final. & ibi Put. in 7. quæstio.*
13 Ordinatus † ad sacros ordines antè legitimam ætatem, recipit characterem, executionem ordinis, & non est ipso iure suspensus, sed suspendendus ab executione ordinis usque ed legitimam ætatem. *Pan. in c. vel non est compos numero 6. hoc titul. post gloss. in verbo ætatem & ibi Zabarel in quarta quæstione gloss. penult. in clem. generalem de ætate & qualitate &c. & ibi Can.* sed per extrauag. Pii II. est ipso iure & perpetuo suspensus ab ordinum executione, donec absolutionis beneficium consequatur, & si in eo præsumpserit celebrare, efficitur irregularis: *Pius II. constit. 6. in bullar. antiq. Rebuff. in praxi p. 2. titul. de cleric. ad su . ord. male promot. glossa 4. Quarant. in verbo ordo in princ. scalens. in Enchrid. de cens. tit. de suspens. cap 14. vers. quod attinet ad pœnam ordinatis &c.* potest episcopus, cum illo, postquam ad legitimam ætatem peruenit, tam super irregularitate, quā super suspensione dispensare: proueniunt enim ex occulto delicto, quia se fecit promoveri, non in ætate legitimâ: *c. liceat sessione 24. Viuald. in caud. aur. p. secunda titul. de suspens. in not. 40.* si nondum ad ætatem legitimam peruenit, petenda est dispensatio & absolutio, à sede Apostolicâ *Garc. de benef. p. 2. capite quinto numero 51.* quæ sola, & non episcopus potest dispensare super defectu ætatis requisitæ ad sacros ordines. *glossa penultima in clemen. finali de ætate & qualitate Zab. numero xi. & Can.* Ordinans ætate inhabilem ad sacros ordines, non ipso iure, sed per sententiam suspēditur à collatione omnium ordinum, *d. capite vel non est compos & ibi glossa in verbo suspendentes & Pan. in 4. not. Zabarel. in 2. q. Franc. in c. 1. §. fin. sub n. 4. circa finem de re iud.*

Circa † ordinationem criminosorum 14
seruandæ sunt infrà scriptæ regulæ, quarum prima est. Omne debitum graue, ut est adulterii, homicidii, periurii, falsi testimonii, iudiciario ordine, non summariè comprobatum,

batum, vel alias notorium, videlicet per sententiam, confessionem in iure factam, rei euidentia. *cap. finali de cohabit. cleric. & mulier. c. super quibusdam de verborum significatione* inducit irregularitatem, quæ impedit clericos etiam, post peractam pœnitentiam, in susceptis ministrare, & prohibet à suscipiendis ordinibus, *cap. finali hoc titul. & ibi Can. cap. fin. de furt. & ibi Can.* quia etiam infamia facti repellit à promotione, *d. cap. fin. de furt. & ibi gl. in verbo infamia Garc. de benef. part. septima capite octauo à numero 33. vsque ad finem* nisi dispensetur per episcopum, qui in criminibus potest dispensare, nisi sit expressè prohibitus, *cap. dilectus & ibi glossa in verbo permissa, glossa in capite ex tenore in verbo citatur in fine hoc titulo cap. ac si clerici § primo, & ibi glossa in verb. minora de iud.* & dispensando remouet infamiam, quæ accessoriè venit ad delictum, *cap. cum te & ibi Pan. n. 14. de re iud. cap. presbyt. in fine princ. 50. dist.* Altera regula est, nullum delictum, quantumque graue, occultum, pòst satisfactionem factam læsis, si potest delinquens satisfacere, ac peractam pœnitentiam vel congruam partem pœnitentiæ, impedit, in susceptis ministrare, ac ad maiores ordines ascendere sinè dispensatione & peccato; *capite ex tenore cap. fin. & ibi glossa penultima & finali & vtrobique DD hoc titul. capite finali de furt. & ibi gloss. fin. & Can.* quia nulla est pœna contentiosa, sed pœnitentialis: *32. quæst. 5. capite finali cap. erubescunt. 32. distinct.* delinquens est suspensus, quoad se, durante delicto, non quoad alios; *cap. finali de cohabitatione cleric. & mulier. & ibi glossa cap. sacerdotes 1. q. 1. & ibi glossa &* delictum occultum non inducit irregularitatem: *glossa in d. cap. erubescant d. cap. fin. hoc tit. in fine*, haberque se superior monendo non repellendo, *d. c. ex tenore d. c. final. hoc tit.* ac delinquens suo relinquitur arbitrio, *cap. mulieri de iureiur. cap. consuluisti 2. quæstio. quarta cap. si omnia 6. quæst. 1.* Fallit in occulto homicidio, & occulta simonia scienter commissa, in ordine, vel beneficio: in quibus culpabiles, post pœnitentiam, sine peccato & dispensatione nec ministrant, nec promouentur; *d. cap. finali hoc titul. & ibi Ioan. And. numero 8. cap. requisitionis & ibi glossa 1. de accusat.* ac cæteris criminibus, quæ pòst peractam pœnitentiam impediunt executionem ordinis, *cap. reperiuntur & ibi glossa 1. quæst. 1. Ioan. And. in c. nisi numero 23. & 44. de renunciat. & ibi Host. numero. 10. dicta crimina enumerant Innoc. in cap. & tenore de temp. ordinat.*

Ex † decretis Concilij Tridentini possunt Episcopi in diœcesi suâ, per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, super omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, & in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum dispensare: *capite liceat sessione 24.* idem in hæresis crimine, in eodem foro conscientiæ, episcopis tantùm, non eorum Vicarijs est permissum, *cap. liceat episcopus sessione 24.* Verùm † clerico, cui ascensus ad sacros ordines, à 16 suo prælato, ex quacunque causâ, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extraiudicialiter fuerit interdictus, aut qui à suis gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, ac dignitates, siue honores restitutio suffragatur: *c. 1 sess. 14.* quia tutiùs est subiecto, in inferiori ministerio, deseruire, quam cum præpositorum scandalo, graduum altiorum appetere dignitatem. Non potest † aliquid recipi ab episcopis, vel a- 17 lijs ordinum collatoribus, eorumque

dum de præb. Tum etiam quia in ipsius ordinis collatione, prior diaconorum, qui Episcopo iuxtà morem ecclesiæ assistit, dicit, postulas sancta mater Ecclesia hunc diaconum, vel subdiaconum, ad onus presbyteratus, vel diaconatus assumi, & episcopo interroganti, si eum cognouerit esse dignum, idem respondit, quod quantùm humana fragilitas nosse sinit, & scit, & testificatur illum ad huiusmodi onus officij esse dignum, *c. vnico hoc tit.* cum illum, quem indignum non nouit ex præmisso examine, dignum debeat reputare: *d. c. 1. hoc tit. c. dudum de præsumpt. l. seruos ff. de manum. testam.* neque est versimile Concilium Tridentinum ista iura tollere voluisse, per impositionem diligentioris scrutinij episcopo, *l. præcipimus in fine C. de appell. l. sancimus C. de testam. gloss. in d. c. de multa in fine gloss. magna de præb. & ibi Can.* Te-
4 netur † ordinandus in scrutinio, non omnia crimina prodere, sed ea tantùm, quæ impediunt, ordinis quem suscipit, executionem; quæque, si non impediunt ordinis executionem, sunt notoria; vel ordinandus de eis est diffamatus, *c. ex pœnitentibus 50. dist. & ibi gloss. & Archid. num. 3. Gemin. num. 2. prapos. num. 3.* ratione periculi animarum; *Innoc. in c. inquisitionis num. 4. de accusat. Pan. in c. 2. sub num. 18. &c. & hac dicta &c. de confess.* & quia venit voluntariè, nocet ei confessio in hoc solo, quod non admittitur ad ordines, & ex ea non potest puniri quia facta est in foro, quasi iudiciali, & ad hoc non fuit actum, *c. hæc quippe & ibi gloss. in verbo suffraganei 3. quæst. 6. c. 1. de except. & ibi gloss. pen. & DD. c. ex pœnitentibus, & ibi gloss. in verbo non prodi-*
5 *dit in fine 50. dist. & ibi Gemin. numer. 7.* † Ordinati absque examinatione, etiamsi sint in omnibus idonei, tam ad maiores, quam minores ordines, & examinati, qui in tempore ordinationis, sua tacuerunt crimina, impedientia ordinis executionem, posteà per alios detecta deponuntur, non ab Episcopo, qui eos ordinauit, cum & ipse debeat deponi, sed ab eius superiore, *c. fin. & ibi gloss. 1. & 2. ac marg. 24. dist. c. tantis & c. si quis fine 81. dist.* Episcopus † scienter ordinans 6
indignum, priuandus est potestate conferendi ordines omnes, vel eum in quo deliquit: si ignoranter ordinauerit, non punitur, *c. ex pœnitentibus, & ibi Prapos. 15. Gemin. 50. dist. c. qui ecclesiasticis & ibi gloss. 1. 36. dist. & ibi Gemin. & Prapos. duas referunt opiniones suprascript.* tenetur que ecclesiæ ad interesse ad similitudinem magistratus, qui minùs idoneo tutelam pupilli commisit, *Anchar. in clem. 1. in vlt. notab. de ætat. qualit. & c. Felin. in c. si quando num. 7. de rescript. per l. 1. §. si pupilli vers. vsque adeo ff. de tut. & rat. dist. 1.*

De ordinatis ab Episcopo qui renunciauit episcopatui, vel excommunicato.

Titulus XIII.

SUMMARIA.

1 *Episcopus qui renunciauit loco tantùm, rogatus ab aliquo Episcopo minores & maiores ordines confert.*

2 *Episcopus qui renunciauit dignitati minores ordines confert, non maiores.*

3 *Episcopus simpliciter renuncians, præsumitur renunciasse loco tantùm.*

4 *Ordinatus ad sacros ordines ab Episcopo, qui renunciauit dignitati, ipso iure executionem officij non habet, & quis cum eo dispenset.*

5 *Ordinatus ab episcopo excommunicato recipit characterem, sed non ordinis executionem, & quis cum eo dispenset.*

6 *Excommunicati maiori excommunicatione suscipientis sacros ordines pœna, & quis cum eo dispenset.*

DICTVM est superiùs titulo de renunciatione, Episcopum ex certis causis posse renunciare, ideò in tractatu ordinandorum, ponit de ordinatione eius qui renunciauit, † si quidem loco tantùm, potest rogatus ab aliquo Episcopo, omnes ordines conferre; si † loco & dignitati, siue ordini, potest minores ordines conferre, non maiores: quia huiusmodi ordines à non Episcopis quandoque conferuntur, *c. 1. hoc tit.* Aut simpliciter † renunciauit, & præsumitur renunciasse loco tantum, *Pan. in d. c. 1. num. 8. But. num. XII. Io. And. num. 3. & Can.* ne præsumatur criminosus, *c. vnico & ibi gloss. fin. de scrutin. in ord. fac.* quia qui renunciauit dignitati, præsumitur hoc facere propter crimen, *c. post translationem §. fin. de renunciat.* Per † renunciationem ordinis seu dignitatis, censetur renunciatum executioni ordinis, *d. c. post translationem & ibi gloss. in verbo ordini*, charactere retento, quia est indelebilis: *1. qu. 1. c. quod quidam &c. c. si forte militia c. licite 32. q. 7.* Secundum Canonistas Episcopatus est ordo, & imprimit characterem *glos. in verbo Episcopus in salutatione libri 6. & ibi DD. c. cleros 23. dist.* Secundum Theologos non habet characterem, sed annectitur characteri presbyterali, eumque ampliat ad reseruata Episcopo, *c. legimus 93. dist. c. quanto de consuet c. olim. 95. dist.* In episcopo duo iura concurrunt, ius dignitatis episcopalis, cohærens personæ, quæ habetur per consecrationē; & administrationis ius, cohærens loco, quæ habetur per confirmationem; *c. transmissam de elect.* & non sunt inseparabiliter connexa, vnde vni potest renunciari, sine alio, si inchoetur à loco, quo casu potest ea quæ sunt ordinis, quoad habitum, non quoad exercitium; quia caret subditis, nisi in illis sibi integretur, per inuitationem alterius Episcopi, qui habet exercitium, *Pan. in d. c. 1. num. 1. & 2. & ibi Butr. in princ. hoc tit.* Renuncians dignitati episcopali non propterea eam, quoad potestatem ordinandi, perdit, quia ordinando characterem imprimit, sed non tribuit semper exercitium: aut enim à tali aliquis suscepit ordines minores, & potest in illis deseruire, siue scienter, siue ignoranter susceperit ac ad maiores ordines promoueri: Sane † si quis ab eodem sacros ordines receperit, executionem officij ipso iure non habet; quia suspensus est, qui à suspenso recipit ordinē, & si ab eo scienter illos receperit dispensat solus Papa: si ignoranter (nisi ignorantia fuerit crassa, quæ æquiparatur scientiæ, in his, in quibus agitur de defectu potestatis) Episcopus super executione dispensat, *c. 1. hoc tit. vers. si enim à tali,* cum fuerit in culpa recipiendi ordines ab Episcopo non suo, *c. Lugdun. 9. quæst. 2.* In conferente ordinem considerantur tria, character ordinis, habitus dignitatis episcopalis, & exercitium residens in administratione: habens hæc tria confert characterem, habitum, & executionem: qui renunciauit dignitati episcopali duo vltima amisit, & ideò executionem tribuere non potest, sed necessaria est dispensatio, *Pan. in d. c. 1. num. 3. arg. c. statuimus 1. §. sicut 1. quæst. 1.* Episcopus excommunicatus est extrà ecclesiam, retinet characterem, & illum potest conferre seruata forma ecclesiæ, *c. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit. c. per illicitam in fine c. ab excommunicato &c. seq. 9. quæst. 1.* Sed non habet executionem, ideoque illam dare non potest, siue scienter siue ignoranter ordinatis, *c. qui perfectionem & ibi glos. c. ventum est 1. q. 1. quomodo de consecrat. dist. 4. c. 1. & ibi gloss. in verbo irritas de schismat. & ord. &c. & ibi Pan.* Sed opus est dispensatione: siquidem scienter quis recepit ordinem ab excommunicato, super executione dispen-

pensat solus Papa; si ignoranter dispensat episcopus, *c. fin. hoc tit. c fin. de schism. & c. & ibi Pan. & Can.* non tamen delinquens, qui non potest cum ordinato à se in excommunicatione dispensare, etiam postquam fuit absolutus, & receptus in suo ordine, 1. *q* 5. *c. præsentium & ibi gloss in verb. fratrum & Can. gloss. fin. in c. fin. de schismat. & ord &c.* Excommu-
6 nicato † maiori excommunicatione si conferatur ordo, imprimitur ei character, *c. cum illorum & ibi gl. in verb. ordinibus de sent. excommunic.* verum taliter excommunicatus, recipiens ordinem, si clericus est sæcularis, deponitur ab ordine suscepto, & cum eo solus Papa dispensat, siue excommunicatio erat talis, quod eius absolutio reseruabatur Papæ, siue etiam erat talis, quod ab ea poterat absoluere Episcopus, *c. 3. & 4. de cleric. excommun. & c. ministrant Pan. in c. cum illorum nume. 1. de sent. excomm. c. 1. & 3. de eo qui furt. ord. suscepit.* & Episcopus cum eo non potest dispensare, etiamsi intraret religionem: *Pan in c. innotuit sub numer. 3 de eo qui furt. ord. suscepit.* si est regularis, suspensus est ab executione ordinis, & dispensat cum eo Abbas, quandò ignorantia est probabilis, *d. c. cum illorum § fin.*

De ætate, qualitate & ordine præficiendorum.

Titulus XIV.

SVMMARIA.

1 *Ætas viginti quinque annorum determinata est in dignitatibus inferioribus curatis, & parochialibus ecclesiis.*

2 *Ætas viginti duorum annorum in dignitatibus & personatibus non curatis.*

3 *Attingentia ætatis quatuordecim annorum sufficit in beneficijs simplicibus, & Canonicatibus Collegiatorum etiam insignium, & in dimidijs portionibus cathedralium ecclesiarum.*

4 *Ætas viginti duorum annorum in Canonicatibus, & portionibus cathedralium ecclesiarum requiritur.*

5 *Super ætate in dignitatibus quis dispenset.*

6 *Ætas requisita in Prioratibus regularibus, aut 25. aut 20. annorum.*

7 *Doctoratus vel licentia gradum quænam beneficia requirant.*

8 *Ordo subdiaconatus requiritur in assumendo ad parochialem ecclesiam, in cæteris beneficijs ordo ad validitatem prouisionis non exigitur, sed sufficit ætas in beneficio requisita.*

9 *Clerici compelluntur ad percipiendos ordines à Canonibus.*

10 *Item ab Episcopis cum distinctione, an obtenta per eos beneficia habeant annexos sacros ordines vel non.*

11 *Ordinationum recusationis causas canones ponderant, quando beneficia per clericos obtenta non habent ordines annexos.*

12 *Monachi admonitionem Abbatis ad omnes sacros ordines promouentur.*

13 *Facultates de non promouendo ad annum suffragantur.*

DICTO de ordinatis dicendum est de præficiendis, de ætate, qualitate, & ordine requisitis in electis siue promotis ad cathedrales, regulares, & collegiatas ecclesias, dictum est suprà titulo de elect. In † dignita- 1
tibus inferioribus, curatis, & ecclesiis parochialibus, determinata est ætas 25. annorum, in quâ sufficit, quod vltimus annus sit cæptus, *c. cum in cunctis §. inferiora de elect. c. nemo de elect. in 6. cap. cum dignitates sess. 24. gloss. fin. in c. indecorum hoc tit. late Pan. in c. præterea numero 85. & seq. hoc tit.* & collatio ijs qui non attigerint 25. annum facta, viribus omnino caret, *c. licet. canon de elect. d. c. nemo*, Ad † cæteras dignitates, vel persona- 2

DICTVM est superiùs titulo de renunciatione, Episcopum ex certis causis posse renunciare, ideò in tractatu ordinandorum, ponit de ordinatione eius qui renun-
1 ciauit, † si quidem loco tantùm, potest rogatus ab aliquo Episcopo, omnes ordines
2 conferre; si † loco & dignitati, siue ordini, potest minores ordines conferre, non maiores: quia huiusmodi ordines à non Episcopis quandoque conferuntur, *c. 1. hoc tit.*
3 Aut simpliciter † renunciauit, & præsumitur renunciasse loco tantum, *Pan. in d. c. 1. num. 8. But. num. XII. Io. And. num. 3. & Can.* ne præsumatur criminosus, *c. vnico & ibi gloss. fin. de scrutin. in ord. fac.* quia qui renunciauit dignitati, præsumitur hoc facere propter crimen, *c. post translationem §. fin. de renunciat.*
4 Per † renunciationem ordinis seu dignitatis, censetur renunciatum executioni ordinis, *d. c. post translationem & ibi gloss. in verbo ordini*, charactere retento, quia est indelebilis: *1. qu. 1. c. quod quidam &c. c. si forte militia c. licite 32. q. 7.* Secundum Canonistas Episcopatus est ordo, & imprimit characterem *glos. in verbo Episcopus in salutatione libri 6. & ibi DD. c. cleros 23. dist.* Secundum Theologos non habet characterem, sed annectitur characteri presbyterali, eumque ampliat ad reseruata Episcopo, *c. legimus 93. dist. c. quanto de consuet. c. olim. 95. dist.* In episcopo duo iura concurrunt, ius dignitatis episcopalis, cohærens personæ, quæ habetur per consecrationẽ; & administrationis ius, cohærens loco, quæ habetur per confirmationem; *c. transmissam de elect.* & non sunt inseparabiliter connexa, vnde vni potest renunciari, sine alio, si inchoetur à loco, quo casu potest ea quæ sunt ordinis, quoad habitum, non quoad exercitium; quia caret subditis, nisi in illis sibi integretur, per inuitationem alterius Episcopi, qui habet exercitium, *Pan. in d. c. 1. num. 1. & 2. & ibi Butr. in princ. hoc tit.* Renuncians dignitati episcopali non propterea eam, quoad potestatem ordinandi, perdit, quia ordinando characterem imprimit, sed non tribuit semper exercitium: aut enim à tali aliquis suscepit ordines minores, & potest in illis deseruire, siue scienter, siue ignoranter susceperit ac ad maiores ordines promoueri: Sane † si 5
quis ab eodem sacros ordines receperit, executionem officij ipso iure non habet; quia suspensus est, qui à suspenso recipit ordinẽ, & si ab eo scienter illos receperit dispensat solus Papa: si ignoranter (nisi ignorantia fuerit crassa, quæ æquiparatur scientiæ, in his, in quibus agitur de defectu potestatis) Episcopus super executione dispensat, *c. 1. hoc tit. verss si enim à tali,* cum fuerit in culpa recipiendi ordines ab Episcopo non suo, *c. Lugdun. 9. quæst. 2.* In conferente ordinem considerantur tria, character ordinis, habitus dignitatis episcopalis, & exercitium residens in administratione: habens hæc tria confert characterem, habitum, & executionem: qui renunciauit dignitati episcopali duo vltima amisit, & ideò executionem tribuere non potest, sed necessaria est dispensatio, *Pan. in d. c. 1. num. 3. arg. c. statuimus 1. §. sicut 1. quæst. 1.* Episcopus excommunicatus est extrà ecclesiam, retinet characterem, & illum potest conferre seruata forma ecclesiæ, *c. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit. c. per illicitam in fine c ab excommunicato & c. seq. 9. quæst. 1.* Sed non habet executionem, ideoque illam dare non potest, siue scienter siue ignoranter ordinatis, *c. qui perfectionem & ibi glos. c. ventum est 1, q. 1. quomodo de consecrat. dist. 4. c. 1. & ibi gloss. in verbo irritas de schismat. & ord. &c. & ibi Pan.* Sed opus est dispensatione: siquidem scienter quis recepit ordinem ab excommunicato, super executione dispen-

pen-

pensat solus Papa; si ignoranter dispensat episcopus, *c. fin. hoc tit. c. fin. de schism. &c. & ibi Pan. & Can.* non tamen delinquens, qui non potest cum ordinato à se in excommunicatione dispensare, etiam postquam fuit absolutus, & receptus in suo ordine, *1. q. 5. c. præsentium & ibi gloss. in verb. fratrum & Can. gloss. fin. in c. fin. de schismat. & ord &c.* Excommu-
6 nicato † maiori excommunicatione si conferatur ordo, imprimitur ei character, *c. cum illorum & ibi gl. in verb. ordinibus de sent. excommunic.* verum taliter excommunicatus, recipiens ordinem, si clericus est sæcularis, deponitur ab ordine suscepto, & cum eo solus Papa dispensat, siue excommunicatio erat talis, quod eius absolutio reseruabatur Papæ, siue etiam erat talis, quod ab ea poterat absoluere Episcopus, *c. 3. & 4. de cleric. excommun. &c. ministrant Pan. in c. cum illorum nume. 1. de sent. excomm. c. 1. & 3. de eo qui furt. ord. suscepit.* & Episcopus cum eo non potest dispensare, etiamsi intraret religionem: *Pan in c. innotuit sub numer. 3 de eo qui furt. ord. suscepit.* si est regularis, suspensus est ab executione ordinis, & dispensat cum eo Abbas, quandò ignorantia est probabilis, *d. c. cum illorum § fin.*

De ætate, qualitate & ordine præficiendorum.

Titulus XIV.

SVMMARIA.

1 *Ætas viginti quinque annorum determinata est in dignitatibus inferioribus curatis, & parochialibus ecclesiis.*

2 *Ætas viginti duorum annorum in dignitatibus & personatibus non curatis.*

3 *Attingentia ætatis quatuordecim annorum sufficit in beneficiis simplicibus, & Canonicatibus Collegiatorum etiam insignium, & in dimidiis portionibus cathedralium ecclesiarum.*

4 *Ætas viginti duorum annorum in Canonicatibus, & portionibus cathedralium ecclesiarum requiritur.*

5 *Super ætate in dignitatibus quis dispenset.*

6 *Ætas requisita in Prioratibus regularibus, aut 25. aut 20. annorum.*

7 *Doctoratus vel licentia gradum quænam beneficia requirant.*

8 *Ordo subdiaconatus requiritur in assumendo ad parochialem ecclesiam, in cæteris beneficiis ordo ad validitatem prouisionis non exigitur, sed sufficit ætas in beneficio requisita.*

9 *Clerici compelluntur ad percipiendos ordines à Canonibus.*

10 *Item ab Episcopis cum distinctione, an obtenta per eos beneficia habeant annexos sacros ordines vel non.*

11 *Ordinationum recusationis causas canones ponderant, quando beneficia per clericos obtenta non habent ordines annexos.*

12 *Monachi admonitionem Abbatis ad omnes sacros ordines promouentur.*

13 *Facultates de non promouendo ad annum suffragantur.*

Dicto de ordinatis dicendum est de præficiendis, de ætate, qualitate, & ordino requisitis in electis siue promotis ad cathedrales, regulares, & collegiatas ecclesias, dictum est suprà titulo de elect. In † dignita- 1
tibus inferioribus, curatis, & ecclesiis parochialibus, determinata est ætas 25. annorum, in quâ sufficit, quod vltimus annus sit cæptus, *c. cum in cunctis §. inferiora de elect. c. nemo de elect. in 6. cap. cum dignitates sess. 24. gloss. fin. in c. indecorum hoc tit. late Pan. in c. præterea numero 85. & seq. hoc tit.* & collatio iis qui non attigerint 25. annum facta, viribus omnino caret, *c. licet. canon de elect. d. c. nemo,* Ad † cæteras dignitates, vel persona- 2

tus, quibus animarum cura nulla subest, viginti duobus annis non minores adsciscuntur, *d.c.cum dignitates* § *ad cæteras sess. 24. Garc.de benef.part.7.c.4. numero 54. & seqq.* qui debent esse completi: *Garc.de benef.part. 7 cap.4.n.67.& seqq. referens declarat. interp. Concil.Trid.* iure decretalium requirebatur, ætas 25.annorum. *Pan.in c.cum in cunctis* § *.inferiora numero tertio, vers.sed quæro quod si ista de*
3 *elect.* Eodem † iure maior septennio & minor quatuordecim annis potest obtinere simplex beneficium. *gloss in c.si eo tempore in verbo ætatem & ibi Franc. & Can.de rescript.in 6. Garc.de benef.part.7.c.4.n.4 & seq.c. 51. annum* § *.si vero de iud. in 6.* præbendam cathedralem, *c.cum ex eo & ibi gloss.prima & Can. de elect.in 6.Rot.decis.1 hoc tit. in antiq. Pan. in c.2.numero quinto, de instit. Vital.in clem.vt ij numero xi. hoc tit.* ac maior quatuordecim annorum, minor vigintiquinque annis, potest obtinere officium in cathedrali, quod non vocetur dignitas, seu personatus; quia in talibus ætas non est limitata, & in ea ætate, potest regere suum patrimonium, *Innoc.in c. præterea hoc tit.* nisi habeat annexam administrationem, quale requirit vigesimum quintum annum. *Archid. in c primo hoc tit. in 6.* Ex decretis Concilij Trident. ad beneficia simplicia, & canonicatus collegiatarum ecclesiarum, etiam insignium. *Garc.de benef. p. septima c.4.num.36.& 39.* & dimidias portiones in cathedralibus, sufficit prima tonsura cum attingentia ætatis quatuordecim annorum, *cap.6.sess 23.Gonzal.super regul. de mens.& alternat.gloss.5.nu.90.& plurib. seqq.* ac in omnibus ecclesijs cathedralibus omnes canonicatus, & portiones habent annexum ordinem presbyterij, diaconatus, vel subdiaconatus: episcopus autem cum consilio capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris annexus imposterum esse debeat, ita tamen, vt dimidia saltem pars presbyteri sint, cæteri verò diaconi, aut subdiaconi: antè hanc distributionem sacerdotales, diaconales, vel subdiaconales dici nequeunt ob requisitum à canone episcopi factum & ministerium: *l.quæ sub conditione* § *.fin. & ibi Bald. post num.4.Salic.numero secundo, & DD. ff. de cond Instit.Felin.in c. Rodulphus sub numero 38. vers. limita quarto de rescript.* verum, quia concilium suâ auctoritate annectit omnibus ordinem sacrum in genere, ideò in ecclesiâ cathedrali, in quâ non est facta distributio sacrorum ordinum, requiritur, quod prouisus de canonicatu, aut portione ad minus attingat vigesimum secundum annum, alias collatio non valet: *Garc.de benef. p.7.cap.4.n.15.& 28.* vbi tamen consuetudo laudabilior habet, vt plures, vel omnes sint presbyteri, omninò obseruetur; *d.c.cum dignitates* § *.in omnibus.* ratio est, nam cum nullus ad subdiaconatum ante vigesimum secundum annum promoueri potest, *c. nullus imposterum sess.23.* necessario sequitur, quod † in portionibus & canonicatibus huiusmodi obtinendis, requiratur ætas viginti duorum annorum, aut viginti & vnius, *Seraph. decis. 500.& decis.1138.per d.c.cum dignitates* § *.in omnibus sess.25.* quia in istis requiritur consilij maturitas, & assiduitas obsequij, *c.super inordinata de præb. & ibi Host. Ioan. de lignano & DD.* Episcopus dispensat † super ætate, in dignitatibus sine cura, cum illo qui vigesimum annum peregerit, *c.1.hoc tit.in 6.* in curatis solus Papa, *glos.in d.c.primo in verbo non imminet & ibi Anchar.Io.An.numero 2.d.c.licet canon. & ibi Franc.numero quarto, & DD.* qui non censetur dispensare propter minorem ætatem, in supplicatione expressam, & subsecutam curati beneficij collationem, nisi expressè dicatur, super qua, de

de vberioris dono gratiæ, tecum dispensamus, propter stylum curiæ *Cald. consi.8. de rescript.* Ecclesia dispensatiuè minori concessa per clericos, non per laicos, regi & administrari debet, *cap.2. hoc tit.* Gemin. *in d.c. primo numero quarto, & quinto, hoc titul. in 6.* & ibdem Archidiacon. affirmant, quod episcopus in curatis dispensat; super ætate, exigente magna necessitate, vel vtilitate ecclesiæ, non propter prærogatiuam meritorum personæ, sed curia Romana seruat contrariã opinionem, testibus Anchar. & Ioan. And. *in d. cap. primo numero secundo*, quia est absurdum, quod episcopus contrà tam solemne Concilium debeat dispensare. *cap dilectus de tempor. ordin. & ibi* Pan. *sub numero 6. & Can. gloss. in c. cum dilectus in verbo de ætate de elect. & ibi Can. clem. ne Romani de elect. c. eam te hoc tit. late Pan in c præterea numero quarto, & seq. hoc tit.* Prioratus regulares conuentuales alicui
6 † religioso, nisi vigesimum quintum annum attigerit, alij curam animarum habentes, in quibus cura ipsa per presbyteros sæculares habeat exerceri non possunt cuiquam religioso conferri, aut committi, nisi vigesimum annum peregerit; *clement. 1. § ceterum prioratus de stat. monach.* vbi verò cura debet exerceri per ipsummet religiosum, debet attigisse vigesimum quintum; *gloss. in § ceterum in verbo & si & ibi Zab. in prima quæst. facit cap. nemo de elect. in 6.* in officijs regularibus claustralibus, vt est eleemosynaria sacristia, & alia similia seruanda est extrauag. Benedicti duodecimi, quæ *benedictina* vocatur. Secundò requiruntur honestas morum, & scientia, *c. cum in cunctis § inferiora de elect. c. eam te c. fin & clement. prima hoc titul. Gonzal. super regul. de mens. & alternat. à num. 60. vsque ad num. 126* & huius defectus deijcit iam promotũ, *capite fin. hoc titul. cap. nisi § pro defectu de renunciat.* non tamen Abbatem, si sit discretus, & peritus in regulâ per quam officium suum est limitatum, *cap. tuam & Par. in cap. fin. nu. quinto, hoc titul. & ibi Zab. in secunda quæst. Anchar. in fine Ioan. And. in c. fin. num. 4. hoc titul. & ibi Can. c. legi 16. quæst. 1. & ibi post gloss. in verbo instructio Can.* Iure Canonico, in nullo beneficio requiritur, aliquis gradus doctoratus, vel licentiæ: ex decretis Concilii Tridentini debet esse Doctor vel Licentiatus Theologiæ, aut iuris Canonici, assumendus ad episcopatum, *c. 2. sess. 22.* scholastriam, *c. 18. si de cætero sess. 23.* archidiaconatum, *cap. 12. § archidiaconi etiam sess. 14.* pœnitentiariam ecclesiæ cathedralis. *c. 8. sess. 24.* ac idem Conciliũ hortatur, non præcipit, ut in prouinciis, in quibus id commodè fieri potest; saltem dimidia pars canonicatuum, in cathedralibus ecclesijs, & collegiatis insignibus, conferantur † Doctoribus, aut etiam Licentiatis in 7
Theologiâ, vel iure canonico, *c. 12. § hortatur sess. 24.* Prouisi de beneficijs quibuscunque curam animarum habentibus, tenentur à die adeptæ possessionis, ad minùs intrà duos menses, in manibus ipsius episcopi vel eo impedito, coram Vicario, vel officiali, orthodoxæ fidei publicam facere professionẽ, & iurare se in Romanæ Ecclesiæ obedientiâ permansuros. Prouisi de canonicatibus & dignitatibus in ecclesijs cathedralibus, non solum coram episcopo, seu eius officiali, sed etiam in capitulo idem facere tenentur, alioquin prædicti omnes prouisi, ut suprà fructus non faciunt suos, nec illis possessio suffragatur. *d. c. cum dignitates § prouisi.* Tertio † ad regimẽ parochialis ecclesiæ, nõ 8
debet aliquis admitti, nisi sit subdiaconus, *c. præterea hoc tit.* excipe præsentatum à patrono, *c. fin. de instit. in 6. summa Angel. in verbo Ecclesia n. 12.* Ex decretis Concilij Tridentini nemò ad dignitatem, canonicatum, aut portionem vel beneficium recipitur, nisi qui eo ordi-

ordine sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit, aut in tali ætate, vt infrà tempus statutum, initiari valeat, *c. cum dignitates §. neminem sess. 24.* & cæteras qualitates integrè habere dignoscatur, alias irrita est prouisio. *d. c. cum dignitates §. neminem c. quicumque el. 2 §. fin. sess. 22.* Super defectu ordinis, archiepiscopi, *c. à multis & ibi gloss. in verbo metropolitani hoc tit.* & episcopi dispensant, cum illis qui intra breue tempus possunt ordinari: *c. præterea hoc titul. & ibi gloss Zab. in 2. appos. & quæst. 1. & Can. communiter*, olim permittebatur archiepiscopo dispensare, cum subdiacono circà episcopatũ: sed non cum inferioribus, vndè nec hodiè cum inferioribus dispensabit, sed solus summus Pontifex, qui talem archiepiscopi licentiam non approbaret, *Zab. in d. c. à multis in fine Host. numero tertio, & 4. Ioan. And. numero octauo, & Can. communiter.* Ordo ad validitatem prouisionis de beneficio, non exigitur contemporaneè, cum prouisione, quantumcunque illi sit annexus ordo, sed sufficit, quod pòst prouisionem se faciat promoueri, *c. si pro clericis de præb. in 6. c. quaris §. præterea hoc tit. Garc. de benef. part. 7. c. 4 nu. 44 & seqq. Zabar. in c. significatum in 3. quæst. de præb. Rot. decis. 1. n. 3. hoc tit. in nou.* & habeat ætatem in beneficio requisitam: nam quantumuis paruum & modicum tempus desit, puta dies, vel hora; collatio illi facta est nulla, quia in limitatis à iure non licet arbitrari, *Garc. de benef. p. 7. c. 4. n. 82. vsque ad finem clem. generalem & ibi post gloss. in verbo in decimooctauo, Can. de ætat. qual. & ord. præfic.*

9 Clerici † compelluntur ad recipiendos ordines, & à canonibus, & ab episcopis, qui ad regimen parochialis ecclesiæ assumitur, si intrà annum, à sibi commissi regiminis tempore, numerandũ, ad sacerdotium non fuerit promotus, ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, est ipso iure priuatus, & eidem nullatenùs, eà vice, iterato poterit conferri, nec ipse moram purgare. *c. licet canon. cap. commissa de elect. in 6 & ibi gl. & Can.* Religiosi prioratus conuentuales, vel non conuentuales curatos, etiamsi cura ipsa per seculares presbyteros habeat exerceri, obtinentes, si intrà annum, computandum à tempore collationis, seu commissionis sibi factæ, de eis, & possessionis eorum adeptæ, vel intrà vigesimum quintum ætatis suæ annum, si antè ipsum, non conuentuales prioratus eis commissi fuerint, aut collati ad sacerdotium, (*clem. 1. § cæterum de stat. monach.* cessante rationabili causa) non fuerint promoti, eo ipso, nulla etiam monitione præmissa, prædictis prioratibus, sunt priuati; qui ipsis iterũ, ea vice, nullatenùs conferuntur. Obtinentes 10

† dignitates, seu beneficia, siquidẽ illis certus ordo est annexus, vt Abbatiæ, Præpositutæ, Decanatui, Archidiaconatui, Archipresbyteratui, *c. primo hoc tit. c. cum in cunctis §. inferiora de elect.* & in cathedralibus ecclesijs, canonicatibus & portionibus vt dictum est, *d. c. cum dignitates §. in omnibus sess 24.* (qui iure decretalium, prout etiam inferiorum ecclesiarum canonicatus, nullum sacrum ordinẽ habent annexum, *Pan. in c. cum in cunctis §. inferiora num. 10. de elect. Boer. q. 171. in princip.*) & quandoque personatui, officio, vel præbendæ, *d. c. ei cui & ibi post gloss. Franc. n. 6. Ioan. And. nu. 6. & Can. communiter de præb. in 6. Rot. Farin. decis. 421. p. 1. clem. vt ij qui & ibi post gl. in verbo præbendas Can. hoc. tit. Pan. in c. cum in cunctis §. inferiora numer. 10. de elect.* certæ siue in præbendis, quæ tamen postea certificatæ sunt, *gloss. in clement. vt ij qui in verbo annexi & Can.* compelluntur ab episcopis solis, absque adiunctis de quibus *in cap. 6. sess. 25. Garc. de benef. part. 3. cap. 4 num. 18. & seq.* ad istum ordinem suscipiendum, monitione, *c. nullus & c. in-*

& c.innouamus 60.*dist.*vel suspensione ab officio,*dist.*74.*in summ.& ibi gloss.& c.si qui & c. placuit.*præmissis per priuationem, & amissionem dignitatum & beneficiorum,*c.*1.*hoc tit.c.cum in cunctis* §.*inferiora de elect.*coguntque episcopi eos,diebus statutis,dictos ordines per se exercere,ac cætera omnia officia;quæ debent in cultu diuino præstare,sub pœnis etiam grauioribus, eorum arbitrio imponendis,*cap.quicunque el.*2.§.*ij vero in fine sess.*22.ac iuxtà dispositionem canonum,intrà annum non habent vocem in capitulo, etiam alijs capitularibus concedentibus,nisi sint subdiaconi:*clem.vt ij & ibi gl.in verbo ex tunc.hoc tit.c.quicunq;,el.*2.*sess.*22.pòst annum decursum,etiamsi sint subdiaconi,absque aliâ monitione,nisi priùs, impedimento cessante,promoueantur ad ordinem,beneficio pacificè possesso annexum,in capitulo vocē nullo modo habent etiam concedente capitulo,& perdunt dimidiam partem distributionum;*Clem.vt ij* §.*illi vero & ibi Pan.n.*16.*hoc tit.d.c. quicumque el.*2. quæ non accrescit alijs,sed datur ecclesiæ,*Archid.in d.Clem.vt ij, num.*10.*& ibidem Zab.in* § *illi vero n.*21.*& seqq. Pan.num.*10.Imò locus est d. Clem. *vt ij qui,* si quis per literas Papales ad hoc sufficienter consequitur beneficium non existens in ordine nisi etiam ad non recipiendum ordinem sufficientem dispensationem haberet, *gl.in d.Clem.vt ij,qui in verbo annexi.*possunt eligi ibi,vel alibi in prælatos,quia non est suspensio,sed subtractio certi iuris particularis, *Imol.in d.Clem.vt ij n.*13.Si non habent certū ordinem annexum,tunc in collegiatis sæcularibus,vel regularibus ecclesijs,vocem non habent etiamsi ab alijs sibi concedatur,qui non est subdiaconus,*d.Clem.vt ij d.c. quicunque el.*2.ad actum,qui est expediendus, vt à priuatis,non à capitulo admittuntur,*glossa in d.Clement.vt ij in verbo in capitulo & ibi Anchar.numero tertio & quinto, Pan.in* 6.vt puta ad collationem,optionemve in suo turno, perceptionem fructuum *Vitalin.in d. Clem. vt ij numero* 16.*&* 17.*Garc.de benef part.*3.*cap.*4.*num.*29.*& seqq.Gonzal.super reg.de mens.& altern.gloss.*34.*nume.*128.*&c.*Inuiti ad sacros ordines non compelluntur,& compellens punitur,*cap.*1.*&* 2.74.*distinct.& ibi gloss.mag.in summa.*Verùm † canones attentè ponderant 11 causas,recusationis ordinationum. Nam si recipit canonicatum, non intendens, ad sacrum ordinem promoueri,vt fructus ex eo percipiat, per aliquot annos, ipsum posteà dimissurus, tenetur ad restitutionem fructuum eorundem, cum eos receperit fraudulenter,ille quoque, qui cum tali scienter contulit, ad seruandam ecclesiam indemnem obligatur,*Pan. in c. relatum numero* 7.*de cleric.non resid.cap.commissa* §.*cæterum de elect.in* 6.*late Garc.de benef.part.*3.*cap.*4 *à numero* 33.*vsque ad finem.*Quod si præfati ex solà voluntate renuunt ordinari, propter vtilitatem, vel necessitatem ecclesiæ,compelluntur ad sacros ordines,monitione,aut suspensione, præmissis,suscipere per amissionem locorū, & subtractionem beneficiorum,omni appellatione postposita,*cap. quæris* §.*quod si pro solo hoc titul.cap* 3 *&* 4.74.*dist.cap.displicet.*23.*quæstione quarta.* Aut allegant impedimentum temporale ex delicto suo non prouenien s,& excusantur,ac possunt appellare,si excusatio non admittitur,*arg.l.*1.§.*si quis tutor.ff.quando appellat.fit.* Si per culpam suam ad talem statum peruenerint,priuantur beneficiis, & non compelluntur ad ordines: *glos.fin.in c.* 1.*hoc tit.c.cum in cunctis* § *inferiora in fin.& ibi glos. in verb. si can. de elect.* Idē obtinet,si ante adeptū beneficiū,in talem irregularitatē inciderint,qualitercumque, quia id in promotione suà tacere non debuerant, *cap quando & .cap fin.*24.*dist.capite exposuisti de*

corp. vit. ord. & c. c. nisi cum pridem §. personæ de renunciat. Si maioribus ordinibus, propter occulta sua delicta, fatentur se indignos, inferiores præferuntur eisdem, & nisi in alijs Ecclesiæ seruitijs, valdè vtiles fuerint, auferuntur, eis beneficia, & alijs conferuntur, *d. c. quæris §. statuentes c. fin. 74. dist. late de his glo. mag. in summa 74. dist. & in c. licet canon. in verb. priuatus de elect. in 6. & ibidem* DD. Monachi
12 † quilibet admonitionem abbatis, ad omnes sacros ordines promouentur excusatione legitima cessante, *Clem. ne in agro § penult. de stat. monach.* quam si habet monachus, & non exauditur, supplicet, vel apppellet ad superiorem abbatis, ad instar serui supplicantis contrà dominum, *l. 1. C. de precib. Imper. offer. c. de priore de appell. c. nullus de iurepat. Can. in d. clem. ne in agro §. penult.* facultates †
13 de non promouendo præterquam in casibus in iure expressis, concessæ ad annum tantùm suffragantur, *c. facultates el. 2. sess. 7.*

De sacrà vnctione.

Titulus XV.

SVMMARIA.

1 *Summi Pontificis caput chrismate consecratur.*
2 *Imperatorem examinat, inungit, consecrat, & coronat Papa.*
3 *Reges quinam inunguntur.*
4 *Regis brachium oleo delinitur.*
5 *Episcoporum caput & manus crismate deliniuntur.*
6 *Sacerdotum manus oleo inunguntur.*
7 *Christiani omnes bis antè baptismum vnguntur oleo, & bis post baptismum chrismate.*
8 *Ecclesia vtitur vnctione cum consecratur altare, dedicatur templum, benedicitur calix.*
9 *Romanus Pontifex non vtitur baculo.*

EX electis, ordinandis, & præficiendis, quidam inunguntur, ideò subiungit de sacrà vnctione. Caput † summi Pontificis 1
chrismate consecratur, quia personam capitis in pontificali officio repræsentat. Ius † 2
& authoritas examinandi personam, à septemuiris principibus Germaniæ electã in regem Roman. & promouendam ad imperiũ, ad summũ Pontificem spectat, qui eum inungit, consecrat, & coronat, *c. venerabilem de elect. Restau. Castald. de imperat. q. 17. & seqq.* plurima sunt Imperatori reseruata cumulata per Restaurum Castaldum in tract. de Imperat. quæst. 110. Reges dicuntur propriè vngi, impropriè verò consecrari, sed Episcopi dicuntur propriè consecrari, & † 3
quatuor reges duntaxat de iure vnguntur, Hierosolomytarum à Patriarchâ, Francorum ab Archiepiscopo Rhemensi, Anglorum à Cantuariensi, & Siculorum ab Archiepiscopo Barensi, summo Pontifice, vel alio Episcopo, aut Cardinale, cui summus Pontifex pro tempore committit, vt constat ex historijs regni Neapolitani; alij verò non nisi ex priuilegio eis competat, *Prob. ad monach. in c. 2. n. 3. & 4. de præbend. in 6.* Brachium † regis oleo delinitur, siue humerus 4
vel armus, in quibus principatus propriè designatur: *c. 1. §. vnde in veteri hoc tit.* Caput † 5
& manus Episcoporum chrismate deliniuntur, per caput mens intelligitur, per manus opera, *d. c. 1. in princ.* Sacerdotum † ma- 6
nus oleo inunguntur. Omnes † Christiani 7
vnguntur bis, ante baptismum oleo benedicto, primum in pectore, deindè inter scapulas, & bis post baptismum chrismate sancto, primum in vertice, deindè in fronte, *c. 1. §. quia vero,* In confirmatione frons chrismatur; *d. c. 1. §. penult. c. 1. §. fin. de cogn. spirituali in 6 & ibi gloss. in verb. frontis.* Item † 8
ecclesia vtitur vnctione, cum consecratur altare, dedicatur templum, benedicitur calix, *d. c. 1. §. fin.* Extremam vnctionem infirmo-

mo conferre potest, Sacerdos solus, vel vno præsente clerico, *c.quæsiuit de verb.signif. c.visum & cc seqq.sess.*14. damnato ad mortem non confertur, *Gemin.in c.super eo num. 6.de heret. in 6.Franc.Marc.quæst.*10. *num.* 3.
9 *part.*2. Romanus † Pontifex non vtitur baculo pastorali, tum propter historiam sancti Martialis, quem Sanctus Petrus misit cum sancto Matthæo, vt dicit glos.siue cum Beato Materno qui fuit primus Treuirens. Archiepisc.vt dicunt Hostiens.Zab.& DD. ad Prædicandum in Germaniam, qui cum iret, mortuus est, & redijt collega ad Petrum, cui Petrus ait, accipe baculum, & tangens eum dic, vt in nomine Domini surgat, & prædicet, & iuit, quadragesimo die, à mortis tempore, tetigit eum, resurrexit, prædicauit, & ita sanctus Petrus remouit à se baculum, & dedit subditis, tum propter mysticam rationem, quia potestatem accipit à solo Deo. *d.c.*1.§.*fin.in fine.*

De sacramentis non reiterandis.

Titulus XVI.

SVMMARIA.

1 *Baptismus, ordo, & confirmatio non reiterantur, sed cautè suppletur, quod incautè fuit intermissum, cætera possunt reiterari.*

2 *Episcopi & superiores ieiuni conferunt sacramenta ordinis & confirmationis ieiunis & confessis, reliqua sacerdotes.*

IN Sacramentis quæ reiterantur, si vnctio fit in eis, reiteratur vnctio; alias non reiteratur vnctio, ne iniuria fiat Sacramento prius collato, *c.ostenditur de consecrat. dist.* 4. *c.Sacramenta* 1.*quæst.*1. Sacramenta sunt septem, his versibus designata:

Abluo firmo, cibo, piget, vxor ordinat, vngit.
Ordo voluntatis thorus est, dant quinque necesse.

c. veniens & ibi post gloss Pan. num. 1. *& ante fin. Host.in princ.& Can.de transact.* Quæ reiterari possunt, & quæ non, sequens versus indicat, † *Fons, ordo, chrisma, c.dictum & c. seq. de* 1
*consec.dist.*5.*non, cætera sunt reiteranda*; in primis non est aliquid reiterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuit intermissum, *c.*1.*& c.fin & ibi Pan.in fine Butr. numer.* 12. *eod. & ibi late Boich per totum*, & quidem statuto tempore, ad huiusmodi ordines conferendos, *d.c.fin. hoc tit.* & cum eisdem solemnitatibus, *c.*1.*de sac. vnct.* Sacramenta † ordinis, *dictum est supra de temp.* 2
ordin.& qualit. ord.in prin. & confirmationis, *c.*1.§.*per frontis de sac.vnct.c.de his & c.manus de consec.dist.*1. ieiunis & confessis, ieiuni conferunt Episcopi & superiores; *c.vt rerum & c. seq.de consec.dist.*5. reliqua Sacerdotes, baptisma quilibet vrgente necessitate, *c.ad limina* 30.*quæst.*1.*c.in necessitate de consecr. dist.* 4. imo etiam absque necessitate, sed tunc ei pœna venit imponenda, *gloss.in d.c.ad limina in verbo cogente.*

De filijs presbyterorum ordinandis vel non.

Titulus XVII.

SVMMARIA.

1 *Illegitimi non promouentur ad ordines vel beneficia.*

2 *Legitimi filij clericorum non assumuntur ad beneficia quæ patres immediatè habuerunt.*

3 *Cum illegitimis dispensat ius.*

4 *Summus Pontifex.*

5 *Episcopus ad minores ordines & simplex beneficium.*

6 *In dispensatione quæ fit à Papa vel Episcopo exprimenda est species illegitimitatis, & eius qualitas.*

7 *Est odiosa & strictè intelligenda.*

8 *Legitimi filij institutio in beneficio à patre immediatè obtenta non valet, & pœna Episcopi conferentis ecclesiam paternam filio legitimo.*

9 *Successionis hæreditariæ vitium purgatur dispensatione solius Papæ.*

10 *Et intitulationem media persona.*

11 *Illegitimi filij clericorum beneficia ecclesiastica per eorum patres obtenta nullo modo, nec mediatè, nec immediatè possunt, obtinere.*

12 *Legitimus filius clerici potest in ecclesia, cui pater praeest, vel præfuit, beneficium ecclesiasticum obtinere, ac praeesse ecclesia in qua pater sine titulo ministrauit.*

13 *In ecclesia sæculari numerata in qua pater institutus est vel fuit non potest habere idem vel penitus simile beneficium, & distinguuntur tres casus.*

14 *In beneficio dissimili, à paterno, in eadem ecclesia potest institui.*

15 *In regularibus ecclesiis simul possunt esse monachi & Canonici.*

16 *Illegitimi filij clericorum in ecclesiis, vbi eorum patres aliquod beneficium habent, vel habuerunt, non possunt quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, aut in eis quoquomodo ministrare.*

CRIMINA paterna, aut materna, non repellunt ordinandos, & præficiendos, quia nemò alieni criminis successor constituitur, *l. crimen ff de pœnis canonizat. in c. crimen 1. quæst. 4. l. sancimus C. de pœn. c. quæsiuit de his quæ fiunt à maior. part. cap. l. 2. vna fin. vers. nullam & l. spurij ff. de decisionibus*, attamen ex variis irregularitatibus impediuntur, inter quas est, vitium originis siue illegitimitas, & successio hæreditaria; Duæ in hoc titulo continentur prohibitiones, vna de filijs † illegitimis, non promouendis ad ordines vel beneficia quæcunque, *c. 1. & fin. hoc tit. c. cum in cunctis de elect. c. consuluit de seru. non ordin. 56. dist. in sum. & ibi gl. c. 1. & seq.* propter dignitatem excellentiæ clericalis. detestationem paterni criminis, *c. proposuisti & ibi gloss. in verbo filij 82. dist. c. priusquam 28. dist.* & quia filij solent esse imitatores paterni vitij, *c. litteras & ibi omnes notant c. ad abolendum hoc tit.* Altera est, quod † filij legitimi non assumantur ad ea beneficia, quæ patres immediate habuerunt, *c. quoniam c. ad extirpandas d. c. ad abolendum hoc tit.* Successio hæreditaria in ecclesia Dei est detestanda, *c. ex transmissa c. præsentium hoc tit. c. ad decorem de Inst. c. apostolica 8. quæst. 1. & ibi glos. cap. proposuisti vers. quibus vtique 82. dist.* prætextu parentelæ, *c. ad extirpandas hoc tit.* aut prætextu obligationis, pacti, vel promissionis, *c. detestanda & ibi post gl. fin. Can. c. ne captanda de conceß. preb. in 6. Ioan. de Anan. in c. accepimus & ibi Can. de pact.* vel quocunque alio quæsito colore, *cap. audiuimus de collus. deteg. c. vt paterna §. ad hæc sess. 25.* Filius etiam legitimus prohibetur intitulari, in ecclesia, in qua pater fuit immediate Vicarius perpetuus, vel Rector, quia ambo dicuntur intitulati, *cap. ad extirpandas & ibi Pan. num. 4. & Can.* Cum † illegitime natis dispensat ipsum ius, primo per subsequens matrimonium, qui verè legitimi effecti sunt, *c. tanta & ibi gloss. 1. Pan. & Can. qui filij sint legit. c. 1. ead. tit. & ibi DD. §. fin. Inst. de nupt. §. quibus Instit. de hæred. quæ ab intestato defert.* 2. per ingressum religionis, vt tamen hi prælationem nullatenus obtineant, *c. 1 & c. fin. hoc titul. & ibidem Can. 56. dist. in summa & ibi gloss. & c. 1. & c. nasci.* & illegitima monialis non potest creari abbatissa absque dispensatione sedis apostolicæ, *c. indemnitatibus §. sane & ibi gloss. in verb. canonica & Io. And. in lib. 6. Gemin numer. 3. de elect. in 6. Felin in cap. meminimus num. 4. de accus.* Summus † Pontifex dispensat cum clerico sæculari ad sacros ordines, *cap. 1. hoc tit. in 6.*

Margin notes: 1 (left, beside "lijs † illegitimis"), 2 (right, beside "Altera est, quod † filij legi-"), 3 (right, beside "† illegitime natis"), 4 (right, beside "Summus † Pontifex").

in 6.& ibi gl. in verb. maiores Archid.& Can. ad dignitatem personatum, beneficium, curatum, *c. fin. & ibi glo.& Can. hoc tit.* ac ad canonicatus in cathedrali ecclesia; *Pan. in d.c. fin. sub num. 2. qui fuse distinguit*, in dispensatione obtenta à sede apostolica, per illegitimum vt possit obtinere beneficia, personatus, dignitates, cum cura, vel sine cura, etiamsi ad ea quis per electionem assumatur, non venit cathedralis ecclesia, nisi specialiter exprimatur; *c. quamuis 1. de prab. in 6. & ibi glo. & Can. Rot. decis. 1. hoc tit. in antiq. Rot. decis. 2. hoc tit. in nou.* & multò minus Episcopatus, *Archid. in cap. 1 hoc. tit. in 6. num. 5.* licet se extendat ad beneficia iurispatronatus, quia per eam non præiudicatur patronis, sed inhabilis habilitatur, *Lambert. de iurepat. in xj art. 7. quæst. princ. 1. part. 2. libri Achill. de-*
5 *cis. 2. de conceß. præb.* Item † dispensat Episcopus, ad minores ordines, & simplex beneficium, *c. 1. hoc tit. in 6. Pan. in c. fin. sub numer. 2. hoc tit. Garc. de benef. part. 7. cap. 2. numer. 47. & seqq. Gonz. super reg. de mens. & alternat. gloss. 5. num 98. & seqq.* non tamen accessorie curatum, *Butr. in c. 1 post gloss. n. 8. hoc tit. in 6. late Franc. in c 1. num. 6. & 7 hoc tit. in 6. qui aliter sentit.* aut cui annexus est sacer ordo, ex consuetudine, vel statuto, *Pan. in c. fin. sub num. 2. vers. quandoq; vult dispensare ad beneficium hoc tit. Garc. de benef. p. 7. cap. 2 in 66.* vnum, non plura, *Franc. in c. fin num. 4. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. num. 8. & Can. communiter*, in ecclesiis in quibus patres eorum, non sunt, aut fuerunt instituti; *c. ad abolendum & ibi gloss. fin. c. cum decorem hoc tit. vt inferius dicetur*, litterisque Episcopi super dispensatione huiusmodi datur plena fides, etiamsi non habeant, ascriptum locum, in quo datæ fuerunt concurrentibus adminiculis, *Alexand. in l. de pupillo §. qui nunciat, numer. 7. & 9. ff. de nou. oper. num. Achill. decis. 6. de prob. Io. And. in c. abbate sane num. 8. de re iud. in 6.* In † dispensatione 6
super illegitimitate exprimenda est species illegitimitatis, & eius qualitas puto quod natus sit, ex presbytero & soluta filia spirituali dicti presbyteri ex baptismo, seu confirmatione, & qualitas quæ inducit, nouum gradum affinitatis; aliæ qualitates delictum aggrauantes, non sunt exprimendæ, *Host. in c. fin. num. 7 hoc tit. & ibi Pan nu. 3. & Can. Rot. decis. 2. & 4. hoc tit in antiq.* Qualitas se fuisse natum ex soluto & soluta etiam expressa in gratia beneficij, quam quis petit canonizari, probatur per productionem dispensationis, in qua, narrando, se fuisse natum, ex soluto & soluta, fuerat dispensatum, & alleganti contrarium incumbit probatio; tum quia dispensationem obtentam impugnat, pro qua præsumitur, *l. ab ea parte ff. de prob. gloß. in l. 1. in verbo cum ordine in fine C. de fid. instr. & iure fisci bast. lib. 10. & ibi DD. l. fin. C. de prad. min. Felin in c. quoniam contra sub nu. 37. vers. septima conclusio de fid. instrum. & ibidem DD. nu. 42. Achill. decis. 12. de prob.* tum quia pro qualitate soluti & soluta status naturalis adest, *l. in bello § facta ff. de capt. & postlim. reuers. l. quacunque in fine ff. de pub. in rem action.* Hæc † dispensatio est odiosa, quia exorbitat 7
à iure communi, & stricte intelligenda, *d. c. 1. § fin. hoc tit. in 6. cap. odia de reg. iur. in 6.* Illegitimus dispensatus ad beneficium, etiam si ei incumbat cura animarum, prætextu huius dispensationis, vnum tantum beneficium poterit obtinere, *d. c. 1. §. fin. hoc tit. in 6.* quod si dimittat, aliud ipsius loco recipere non potest, quia adepto primo beneficio, dicta dispensatio est sortita suum effectum, & receptio secundi non valet, *c. non potest 2. resp. de prab. in 6. & ibi gloss. in verbo primis Archid. in d. c. 1. in fine hoc tit. 6. Franc. numer. 14. & Can. Bald. in c. innotuit. num. 3. de elect. Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. Crescent. decis. 1. de reb. eccles.*

non

non alien. dicit illud procedere propter stylum Curiæ. imò si dispensatus sit ad archidiaconatum, dignitates, & beneficia se inuicem compatientia, vt ea recipere possit & obtinere, nō potest acceptare beneficium, quod vellet retinere, dimittendo primum, *Gemin. in d. c. 1. §. fin. sub num. 3. & c. in fine gl. per illam decretalem §. hoc tit. in 6. Achill. decis. 4. de conceß. præb.* Dispensatus ad minores, seu sacros ordines, non videtur habilitatus ad beneficium, nisi in dispensatione sit expressum, *c. fin. hoc tit. & ibi Franc. in 1. not. Gem. in num. 1. Garc. de benef. p. 1. c. 6. n. 7. & plurib. seqq.*

8 Institutio † filij legitimi in beneficio, à patre immediatè obtento, non valet, *c. præsentium c. conquerente c. ad abolendam & c. ad extirpandas hoc titul.* Episcopus qui scienter ordinat, aut confert filio sacerdotis legitimo, paternam ecclesiam, exindè eum remouere non potest, si ignoranter, non potest eum remouere, donec in aliâ ecclesiâ sibi prouiderit, vndè honeste valeat sustētari; *c. veniens hoc tit.* quia indignum est, vt ipse, postquam in sacris est ordinatus, omninò debeat ecclesiastici beneficij prouisione carere. *c. proposuit hoc tit. 7. dist. c. 1. & 2. c. episcopus de præb.* Idē obtinet in institutione nepotum, & cuiuslibet eorum, quibus est ius succedendi, *gloß. 1. in d. c. ad extirpandas 8. quæst. 1. c. apostolica & ibi gloß.* quandò mortuus est filius, alias non; cū in primo casu nepos ad successionem veniat, in secundo non; *Auth. in successione C. de suis & legit. §. sin autem Instit. de hæred. qualit. & differ. Innoc. in d. c. ad extirpandas Host. in c. ex transmissa num. 8. hoc tit. quod Ioan. And. controuertit in d. c. ad extirpandas numero 6. & ibi Anchar. vers. quærit gloß. Zab. in 1. quæst. Pan. num. 8.* nec non collateralium, si iure successionis petant; *c. apostolica 8. quæst. 1. c. ad decorem & ibi gloß in verb. hæreditario de inst. c. venerabilem §. penult. de elect. Innoc. in d. c. ad extirpandas*, ac etiam parentum & ascendentium institutione, in beneficio immediatè obtento à filio; quia habet ius succedendi filio, licet turbato ordine, *l. nam etsi parentibus C. de inoff. testam.* & in beneficialibus generaliter prohibetur successio, *d. c. apostolica c. præsentium ubi nullatenus patiaris hoc tit. & ita tenet Host. in d. c. ad extirpandas num. 9. licet Pan. in d. cap. ex transmissa num. 7 contrarium teneat & ibidem Zab. in secunda q. Card. Seraph. decis. 1442. sub num. 10* Purgatur † vitium hæreditariæ successionis dispensatione solius summi Pontificis; super quo Legatus à latere dispensare non potest, *c. dilectus & ibi gloß & DD. hoc tit.* quia non potest dispensare contra Concilium, *c. ad extirpandas & c. fin. hoc tit. c. dilecto de præb.* & purgatur † intitulatione mediæ personæ, inter patrē 10
defunctum, & filium, *d. c. ex transmissa*, etiam si alter filius, fraterve suus dispensatiuè tamen fuerit media persona, in beneficio illo, *Boich in c. nimis sub num. 22. hoc tit. post Host. à se allegatum.* Clemens Papa septimus *d. cap. ex transmissa* quæ est constitutio Alexandri III. & ex communi Doctorum opinione, loquitur in filio legitimo, *Zab. in d. c. ex trans. in 1. q. Card. Seraph. decis. 1442. num. 7. in fine*, extendit ad illegitimos filios clericorum, per constitutionem suam in Bullario 36. quæ incipit, *ad canonum conditorem, &c.* statuitque † 11
presbyterorum filios ex fornicatione natos, beneficia ecclesiastica per eorum patres obtenta, nullo modo, nec mediatè posse obtinere, quæ est in viridi obseruantia, *Achil. decis. 1. hoc titul.* Legitimus † filius clerici potest in 12
ecclesiâ, cui pater præest, vel præfuit, beneficium ecclesiasticum obtinere, *c. ad hæc & ibi DD. c. cum decorem hoc tit. Butr. in c. ad abolendā num. 5. & ibi Ioan. de Anan. nume. 1. hoc titul.* ac potest præesse ecclesiæ in quā pater sine titulo ministrauit, *c. constitutus hoc tit.* In † eccle- 13
siā sæculari numerata, in quā pater institutus est,

est, vel fuit, non potest habere idem, vel penitus simile beneficium; quia filius legitimus repellitur, non propter aliquam irre-
14 gularitatem, sed † prohibetur succedere in eodem vel simili beneficio, cum obtento à patre, *d.c.ad hac & ibi Hostien.in fine Cald. cons. vnico in fine hoc tit.* quia in ecclesia Dei, non solum prohibetur successio hæreditaria in beneficijs, sed etiam quasi successio: *cap. ex transmissa c.præsentium hoc tit. c. ad decorem de Inst.c.apostolica 8.quæst.1.* & distinguendi sunt tres casus. Primus est, quando in ecclesia est certus numerus canonicorum, & sunt distinctæ præbendæ, ita vt quilibet canonicus habeat proprios agros, vineas, prata, redditus separatim assignatos pro sua præbenda, & potest canonici filius legitimus obtinere quemcunque ex canonicatibus, præterquã canonicatum obtentum à patre, *Cal.d.cons. vnic.circa finem hoc tit, Host in d.c. adhuc in fine & ibi Bell.sub num.* 2. Secundus est casus, quando in ecclesia non est certus canonicorum numerus, nec sunt distinctæ præbendæ, qualis ecclesia dicitur receptiua, & poterit filius canonici recipi in canonicum, *Zab.in d.c.adhac in 1. oppos.Bellam. sub num. 2. Pan.circa finem Host.num.3.Pan.in d.c. ad abolendam sub nu.1.* quia in ea non datur vacatio aut successio; nam cum recepto in canonicum, nascitur ius quoddam nouum, quod desinit, & extinguitur cum defuncto, *c.dilecto §.præterea licet de præb.* Tertius casus est, quando in ecclesia est certus canonicorum numerus, & non sunt distinctæ præbendæ, *c.fin.§ præterea ibi cum forsan esset de conceß.præb. in 6.cap.statuimus & ibi gloss.in verbo potiorem in fine & DD.de maior.& obed. gloss.in c.ex parte in verbo distincta de conceß.præb.* & legitimus filius canonici non potest fieri canonicus in ecclesia, in qua pater est, vel fuit canonicus; & qui tales canonicare præsumpserit, à suis beneficijs suspenditur. *c.ad abolendam & ibi post gloss.Pan.& DD.Pan.in d.cap.cum decorem in 2. not. hoc tit.* quia canonicatus obtentus à patre, & canonicatus de quo filio prouidetur, sunt penitus similes, *c.ad abolendam & ibi Pan.sub.num.1.circa fin.Host.num.1.& 2. Ioan.de Anan.num.1.hoc tit.Pan.in c.ad decorem in 2.not.hoc.tit.* Eadem ratione, filius non potest habere Vicariam, in ecclesia in qua pater proximò personatum habuit, *c.Michael. c.ad extirpandas hoc tit.* & quia canon pœnam imponit, ordinario circa factum, censetur illi prohibere dispensationem, *Pan. in d.c.ad abolendam num.3.* In beneficio dissimili, à paterno, in eadem ecclesia potest institui, *c.ad hac & ibi Pan.& Can.hoc tit.* ac potest illi pensio super beneficio, à patre obtento, & resignato, reseruari, *Paris. de resig lib.7 quæst.2. num.108.& seqq.Gig.de pens.quæst.86.num. 8. Mandag.in tract.designat.gratia titul.dispens. ad beneficia in ecclesia in qua pater.vers.quaro* In † 15
regularibus ecclesijs, pater & filius bene possunt simul esse monachi, aut regulares canonici, *56.dist.in summa & ibi gloss. in d.cap. ad abolendam in verbo in sæcularibus*, illegitimi
† filij clericorum in ecclesia, cui patres præ- 16
sunt, non possunt ecclesiasticum beneficium obtinere, *c cum decorem hoc tit.* cum indecorum sit, vt in altaris officio, illegitimus filius impudico patri ministret, in quo Dei filius æterno patri victimatur. Iure decretalium, dispensatiue mortuis parentibus, in ecclesia paterna solent ad beneficia promoueri, quia cessat suprascripta ratio, *Host. in d.c. ad abolendam sub num.2.& ibi Pan.num.4 Zab. in 2.quæst.& Can. communiter*. Ex decretis Concilij Tridentini, in ecclesijs, vbi eorum patres, aliquod beneficium habent, vel habuerunt, aut etiam solam sedem in choro, ratione dignitatis, quam in alia ecclesia obtinebant, etiamsi pater actu nunquam se-

diffet in dicta sede, *Garc. de benef. part. 7. cap. 3. num. 66. & seqq.* non possunt quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis ecclesijs, tanquam musici simplices canere, aut quoquo modo ministrare, canendo versiculum vel collectam, *Garc. de benef. part. 7. c. 3. num. 68. & seqq. Nau. cons. 1. in 17. quæst. de constit.* nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt habere: super iis quæcunque dispensatio subreptitia censetur. Verum pater habens pensionem cum facultate transferendi, super fructibus beneficii quod non obtinet, vel alias obtinuit, potest illam transferre in filium illegitimum: *Gig. de pens. quæst 86. Paris. de resignat. lib. 6. quæst. 4. nu. 18. Gonzal. super regul. de mens. & altern. gloss. 5. §. 5. num. 22. & seqq. Garc. de benef. part. 7. c. 3. num. 32. & seqq.* Adhæc reciprocæ resignationes, quæ à parentibus clericis, in fauorem filiorum fiunt, vt alter alterius beneficium consequatur; in fraudem canonicarum sanctionum, factæ omninò censentur; nec collationes secutæ, aut possessio triennalis pacifica, ipsis clericorum filiis suffragantur, *c. vt paterna sess. 25. Garc. de benef. part. 7. cap. 3. numer. 13. & seqq. & numer. 88.* Vnde inferri videtur, quod filius illegitimus clerici, & pater non possunt simul esse monachi, & regulares canonici, in eodem monasterio siue ecclesia; propter generalitatem rationis d. c. vt paternæ in continentiæ memoria à locis à Deo sacratis, quos maximè puritas Sanctitasque decet, longissimè remoueatur, *l. fin. ff. de hæred. inst. l. Titia §. idem respondi ff. de verb. oblig.* & propter verba in dictis ecclesijs quoquo modo ministrare, quæ comprehendunt omnem modum qui excogitari posset. *l. in fidei commiss. §. nonnunquam & ibi Bald ff. de vsur. l. quidquid C. arbitrium tut. l. quidquid astringendæ ff. de verb oblig. & est melior textus in l. his solis ff. de condict. indeb.* Nepos legitimus ex filio illegitimo non comprehenditur sub hoc decreto Concilij Tridentini, *Nau. cons. 9. & 10. hoc tit. Garc. de benef. part. 7. cap. 3. numer. 21. & seq.* & cum loquatur de filijs non extenditur ad patres, *latè Card. Seraph. decis. 1442. vbi explicat cap. 16. sess. 25. Garc. de benef. part. 7. cap. 3. nu. 28. & seqq.*

De seruis non ordinandis & eorum manumissione.

Titulus XVIII.

SVMMARIA.

1 *Serui quare prohibeantur ordinari.*
2 *Seruus ordinatus, an fiat liber distinguendi sunt plures casus, an volente & sciente Domino sit ordinatus.*
3 *Domino contradicente.*
4 *Domino ignorante.*
5 *Facilitate sua, an calliditate vel malitiosè.*
6 *Ad seruum, ordinatum clericum sæcularem, repetendum Domino datur annus. Triennium, si factus fuit monachus.*
7 *Dictaque vendicatio contra ecclesiam & monasterium est proponenda corā iudice ecclesiastico.*
8 *Liberti, originarij, Curiales, obligati alicui conditioni, tributo seruili, obligati ad seruitia personalia ordinari prohibentur.*

SECUNDO promouendos repellit conditio personæ, *c. 1 & 2. c. consuluit hoc tit* ideò ponitur de seruis, non ordinandis, &c. Præteritis eis, quæ traduntur in institutionibus imperialibus, *lib. 1. tit. 3. de iure personarum, tit. 6. quibus ex causis manumitt. non licet, & c. tit. 8 de his qui sui vel alieni iuris sunt.* Ratio † huius prohibitionis est; seruilis vtilitas, clericalis dignitas, *c. admittuntur c. de seruorum in fine c. generalis 54. dist.* & quia ordinati, sine manumissione, frequentius in seruitutem 1

tutem

rutem reuocantur; quodque infirmari, vel vituperari potest præcaueri debet, *d.c.1.&*
2 *2.c.ex antiq.& c.seq.54.dist.* Seruus † volente, *d.c.1.& 2.c.quicunque 54.dist.* aut sciente & non contradicente domino, in clero, siue ad minores, siue ad maiores ordines ordinatus, aut monachus factus, *c. qui vere 16.q.1.* ex hoc ipso liber & ingenuus est, *c.si seruus sciente 54.dist.* potest dominus in seruo, quem manumittit, retinere operas spirituales in ipsa ordinatione, non postea: quia rei sacræ non imponitur seruitus: & si ordinatus eas non præstiterit, degradatur, Domino redditur, & nullo priuilegio clericali gaudebit vlterius, quoad dominum: *c. nullus hoc tit. & ibi gloss. fin. Pan. & DD.* Item ecclesia à se manumisso apponit quædam pacta; *c.eo libentius c.de famulis hoc tit. & ibi Pann. & DD.*
3 Domino † contradicente ordinatus, seruus remanet, & Domino restituitur, quod omnes Doctores fatentur, vbi non est Sacerdos; nam in tali casu Diaconus amittit potestatem dandi Vicarium; *c. quis aut leges & ibi gloss. fin. 54. dist.* Quando est factus Sacerdos, controuersia est, an Domino sit restituendus *gloss. fin. in c.2. hoc titul. & ibi DD. Archid. in c. frequens sub num.1. Prepos. num.3.54. dist. & ibi Gemin. sub num.2.* Tutius est vt Sacerdos non restituatur Domino, propter ordinem Sacerdotij, qui liberat à seruili conditione, *c.frequens in fine 54. dist* ignoran-
4 te † Domino promotus ad minores ordines, deponitur, & reuocatur in seruitutem; *d.c.frequens vers. Leontium c.ex antiquis vers. fin. c.de rebus in fine 54. dist.* Ad maiores ordines promotus, si quidem Episcopus aut examinator sciuerint, quòd sit seruus, statim fit liber, in officio clericatus permanet, & Episcopus, vel præsentator tenentur Domino dare duos seruos æquè bonos; *c.si seruus absente 54. dist.* Episcopo verò & examinatore ignorantibus Vicariũ præstat, quem si præstare non potest, deponitur, & redditur Domino, *c.ex antiquis vers. Diaconus & c.de rebus 54. dist.* Vt eius conditionis sit, cuius fuerat ante ordinem susceptum: *c.nulli d.c.frequens vers. Leontium cap. generalis §. magnis 54. dist. d. c.ex antiquis ibi eliminati prorsus & exuti religioso priuilegio,* eodem priuilegio gaudet subdiaconus, *c.pen. hoc tit.* Sacerdos statim liber fit, seruit Domino in diuinis officijs, mulctatur peculij sui amissione, quoad vsũ, *c.ex antiquis vers. & ideo fratres d.c.frequens vers. fin. d.c. de rebus gloss. fin. in c. 2. hoc tit. & ibi late Pan. & Can.* Præfata procedunt † quando 5
sua facilitate seruus se fecit ordinari, si vero malitiose & calliditate corruptis, aut conductis testibus, debet Domino restitui, etiamsi ad sacros ordines fuerit promotus, absque vllâ distinctione, *c. de seruorum 54. dist. c. de seruorum hoc tit. & ibi Pan.* Datur † 6
Domino, ad repetendum seruum sæcularem clericum ordinatum, annus, qui currit, non à tempore ordinationis, sed à tempore scientiæ, *gl. in c. si quis sciente in verbo vnius 54. dist.* Si verò factus fuerit monachus, trienniũ; vltrà trienniũ remanet monachus liber; *d.c. si quis sciente 54. d.* ratio diuersitatis est quia clerici sunt in publico, monachi vero, sunt in claustro. Ac rei vendicatio † contra eccle- 7
siam, siue monasterium, in quo seruus est ordinatus, proponenda est, corã iudice ecclesiastico; *d.c. ex antiquis d.c. freq. c. generalis ibi rogaturq; pro statu militantium sibi conditiones rogari 54. d. st. c. designata 50. dist. & 53. dist. in summa,* qui omnes quæstiones incidentes, an seruus sit in possessione libertatis, an non, an sit fugitiuus, an non bonæ fidei, vel malæ fidei, examinare & terminare debet, antequam agatur de proprietate serui, ratione priuilegij ordinis, quia in spiritualibus nec incidenter, nec principaliter,

 potest

potest laicus iudex huiusmodi cognoscere; *c.tuam de ord.cog.c.lator.qui filii sint legit.* cognoscere vero potest summariè an sit clericus, *c.si iudex de sent.excommun.in 6. gl.mag.in d.c.frequens in verbo diluere & ibi Archid.n.4.& 5.Praepos.in fine & Can.* Quisquis Episcopus vel presbyter, & Diaconus, vel eorum, qui monasterijs præesse noscuntur, huiusmodi personas, apud se tenentes, non restituendas Dominis, aut deinceps vel ecclesiæ seruituti, vel religionis congregationibus putauerint applicandos, periculũ proprij honoris, communionisque se non ambigant subituros, *c.generalis 54.dist.*
8 Eadem † ratione liberti, *c.pen.vers.fin 54.dist.* originarij, *d.c.frequens in princip.* curiales. *c.legem 51.dist.* obligati alicui conditioni, tributo seruili, patrocinio domus cuiuslibet, *c.si quis obligatus 54.distinct.* manumissi retento obsequio, vel operis. *cap. quicunq. vers.fin.c.qui ex famulis vers.fin.c.fin 54. dist.* Vasalli angarij & parangarij obligati ad seruitia personalia. *Afflict. in constit. Neapol. lib. 3.rubr.6.n.11.& seq.* homines talia biles, *Guid. Pap.q.312.cum pri.qq.seqq. Boer.decis.131.sub n.8. in fin.& nu.9.& seq. Ioan.Faber in §.de testib.n. 2. Instit. de testam.* homines proprij, *Gail.de pignorat.obser.8.numer.3.& de arrest.Imper.c.8. num.82.Zas.sing.resp.lib.1.c.3. & sing.resp.c.7. lib.2.num.8.& c.12.ac cons.19.num.3. & seqq. vol.2.* non possunt ordinari; nisi eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi potestatis in eos vendicant, ne quando voluerint eorum Domini, fiant ex clericis serui, *c.1.& c.quicunque in fine dist.54.* Ascriptitij possessionibus, etiam præter voluntatem dominorum, clerici fieri possunt, ita tamen, vt clerici facti, impositam sibi agriculturam adimpleant, *c.si seruus sciente vers.fin.54.dist.* In Germania adscriptitij non promouentur nisi postquam prece vel pretio à Dominis libertate donati sint, *Gail.de arrest.imper.cap.8. num.82.*

De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1. *Ratiocinia obligati ex generali administratione, quare prohibeantur ordinari.*
2. *Ad ratiocinia obligati ex procuratione vnius negotii non prohibentur ordinari.*
3. *Ad ratiocinia obligatus perseuerans in officio, quando possit ordinari.*
4. *Ad ratiocinia obligatus, post depositam administrationem, non potest ordinari, si publica sint ratiocinia.*
5. *Si priuata sint, distinguendum est an sibi quaestio moueatur in ipsa promotione, vel non.*
6. *Ad Ratiocinia obligati & ordinati contra prohibitionem eius, cuius bona administrauit, pœna.*

TERTIO Promouendum impedit obligatio ex generali administratione, *c. primo hoc tit. vbi procuratores, actores, executores, curatores & ibi Zab.in 3.oppos.* ad † ratiocinia, 53. 1
dist.in summa & c.1. quæ sunt redditiones rationum, ad quas aliquis obligatur ex administratione reipublicæ, *cap.1.53.dist.d.c.1. hoc tit.* vel priuatæ, *c.magnus 54.dist.d.c.1. hoc tit.* quia præsumptio est contra eos, quod non transeant ad clericatum, voto religionis, sed vt fugiant ratiocinia dominorum suorum, *53.dist.in summa 51.dist.in summa & ibi glos.vnic.* tùm etiam quia si ante liberationem, siue redditam rationem negotiorum, vel officiorum suorum, fuerint ordinati, ecclesia infamatur, *cap.1.hoc tit.* ac potest episcopus eos repellere ex officio, sicut quemlibet criminosum, *c.infames 6.quaest.1.* ac quilibet potest contra eos opponere, si fuerint administratores pupillorum, vel absentium, secùs si aliorum

liorum præsentiũ. *Anchar. in d. c. 1. in 5. not. hoc*
2 *tit.* Obligati ex † procuratione vnius negotij, *Zab. in c. vnico hoc tit. q. 8. in fine & ibi Can.* aut ex causâ mutui, vel simili, non prohibentur ordinari, *Anchar. in cap. 3. in 3. notab. in fine hoc tit. l. rescripto in princip. vers. cæterum ff. de*
3 *mun. & honor.* Obligatus ad † ratiocinia, perseuerans in officio sæcularium personarum, non miserabilium, non potest ordinari, *c. 1. §. conductores c. 2. & c. sed nec procurationes ne cleric. vel monach. 21. quæst. 3. in summa & c. 1. & 2.* si verò persona, cuius administrationem gerit, sit ecclesiastica, vel sæcularis & miserabilis, vt pupillus, vidua, cæcus, tunc poterit ordinari, *c. peruenit 86. dist. c. iudicatum 89. dist. c. in noua 16. quæst. 7.* quia omnes ecclesiastici ad tutelam miserabilium personarum tenẽtur, *d. c. peruenit & ibi gloss. pen. c. 1. & c. episcopus*
4 *gubernationem 88. dist.* Pôst depositam † administrationem, si publica sint ratiocinia, ordinari non potest antè redditam rationem, *l. officiales C. de episcop. & cleric. l. rescripto in princ. vers. debitores ff. de mu[n]. & honor. l. fin. C. de debit. ciuit. lib. xj.* nisi pignora aut fideiussores idoneos dederit, *d. l. rescripto in princ. vers. debitores l. 1. C. de debit. ciuit. lib. xj. & ibi glos. & DD.* quia obligatus reipublicæ ex administratione re-
5 pellitur ab honore: si verò sint priuata † ratiocinia, & nulla sibi moueatur quæstio, tunc poterit ordinari, *c. primo, hoc tit. c. magnus 53. dist.* si illi mota sit, aut moueatur quæstio in ipsâ promotione, siquidem de dolo, aut perfidiâ, non debet ordinari antè finem litis, *arg. c. illud 23. distinct. l. reum C. de procur.* & potest præfiniri certum tempus, intrà quod causa decidatur, *l. titia ff. de accus. l. diffamari C. de ingen. manum c. cũ inhib. de cland. despons. c. lator. qui filii sint legit.* si de culpâ tantùm, poterit ordinari non obstante reclamatione eius, cuius administrationem gerit, quia lis suo marte decurret, etiam sub eodem iudice, *l. cum quadam de iurisd. omn. iud. cap. proposuisti de foro compet. late Pan. in 1. numero quarto & quinto, hoc titul. & ibidem Anch.* Administrator, contrà † prohibitionem eius, cuius bona 6
administrauit, promotus ad clericatum, non deponitur, sed bona sua cedent ei in solutum, quæ si non sufficiant, episcopus ei tenetur; quia abstulit administratori occasionem negociandi, & quærendi de nouo, *c. fornicari 88. distinct. gl. penult. in cap. 1. hoc tit. quam ibi approbat. Butr. numero 14. Pan. nume. 7.* item administrator promotus, satisfaciat de bonis, quæ sibi post clericatum obueniunt, vel ex opere, aut artificio, quod potest exercere absque officii sui detrimento, *c. clericus 91. dist. Zab. in c. 1. quæst. hoc tit.*

De corpore vitiatis ordinandis vel non.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 *Vitium corporis triplex, Debilitatio, mutilatio, deformitas.*
2 *Vitiati sponte in quocumque membro etiam digito repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti.*
3 *Vitiati casu, qui operi licito insistebant, inuiti, vel à medicis, in minimis membris, siue occultis ordinantur.*
4 *In magnis & manifestis membris indistinctè non ordinantur, & deijciuntur iam promoti.*
5 *Membrum magnum quod intelligatur.*
6 *Sacerdotis qui se præscidit pœna.*
7 *Cum vitiatis corpore dispensat Papa.*
8 *Epilepsia, siue morbus caducus, arreptio à dæmone, & qualibet elatio incursibus vexationis, impediunt promotionem ad ordines, & iam promotum suspendunt.*
9 *Non inhabilitant ad simplex beneficium aut*

Canonicatum in minus insigni ecclesia.
10 *Non priuant beneficiis obtentis.*
11 *Lepra deijcit inferiores prælatos, non episcopum.*

QUARTO Impedimentum præstat ordinationi, corporis vitium, quod triplex† est, ex debilitatione, mutilatione, deformitate. Debilitatus est qui membrum habet, sed inefficax, vt oculum cæcum, manum aridam; Mutilatus, qui aliquo membro caret, *Franc. in cap. fin. numero 2. & 3. de homicid. in 6. Pan. in c. 1. n. 8. & 9. qui clerici vel vouent.* Deformis est, qui enorme habet vitium in principalibus membris, vt in oculo, manu &c. pariens scandalum, quod multum consideratur, & relinquitur arbitrio promouentis, *c. 2. & ibi Pan. in 2. not. & c. fin. hoc tit.* ratio prohibitionis est, impotentia deseruiẽdi in diuinis, & scandalum ex deformitate prouenienS. *cap. presbyterum de cleric. ægrot. vel debilit. c.*
2 *fin. 55. dist.* Spontè † vitiati in quocumque membro, etiam digito, qui non est membrũ, sed officium membri, *l. non sunt liberi & ibi gl. & DD. ff. de stat. homin. l. item offilius ff. de edil. edict.* repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti; quia sunt sui homicidæ, & Dei conditioni inimici, *c. pœnitentes vers. fin. c. si quis c. hi qui c. qui partem in princ. c. si quis à medicis 2. respons. cap. si quis pro ægritudine 2. resp. 55. dist.* siue indignatione aliquâ, siue iusto vel iniusto timore superati se truncauerint, *cap. maritum vers. nec illum 33. distinct.* Casu vitiati præsertim † dum operi rustico, aut alteri li-
3 cito curam impendunt, *c. qui partem secundo, resp. c. præcepta 55. dist* vel ab hostibus, vel à dominis inuiti, propter ægritudinẽ à medicis, vel se ipso, enuchus natus, promouentur, & si in clerico inuenti sunt, non abijciuntur, *c. qui partem vers. fin. c. si quis à medicis in princ. & fine c. enuchus cap. si quis pro ægritudine C. si quis in infirmitate c. latos 55. dist. c. 3. & 5. hoc tit. Pan. in c. fin. hoc tit. de cleric. ægrot. vel debilit.* quando sunt vitiati in minimis membris, siue occultis, *c. fin. hoc tit. c. qui partem 2. resp. c. enuchus c. præcepta 55. dist.* vt si amisisset digitum, *c. 1. hoc. titul.* excussus fuisset dens, *l. cui dens ff. de edil. edict.* si insistebant operi illicito non promouentur, & promoti repelluntur, *c. 1. de ætat. & qualit. &c. & ibi gl. fin. Pan. in c. fin. hoc tit.* vt adulter, cui à marito mulieris, cum qua deprehensus fuerit, vel à iudice in pœnam virilia fuerunt amputata, *Garc. de benef. part. 7. cap. 22. num. 8. & seqq.* & is, qui cognouerit mulierem infectam morbo gallico, ex cuius contagione amisit membrum genitale. *Garc. de benef. part. 7. c. 12. num. 16. & seqq.* de misericordiâ & dispensatione in cæteris officijs, excepto eo, ad quod redduntur inhabiles, propter debilitatem, aut deformitatem membri, *c. presbyterum & ibi Pan. & Can. de cleric. ægrot. & debilit.* tollerantur *cap. 1. hoc tit.* vitiati in † magnis, aut manifestis, indistinctè, nullo casu ex- 4
cepto, *c. si euangelica vers. nam illi 55. distinct. cap. non confidat 50. dist. Garc. de benef. part. 7. cap. 12. in princ. & n. 22. & 29. & seqq.* non promouentur, & deijciuntur promoti, *d. cap. præcepta §. fin. & 55. dist. c. si euang eadem*, vt si casu oculũ amiserit, aut ab inimicis sit eructus. *d. c. præcepta §. fin. & c. seq. 55. dist.* Magnum membrum intelligo † in quantitate vt manum, *c. exposuisti hoc tit.* priores digitos manus, propter quo- 5
rum amissionem impedietur ad frangendum eucharistiam, *c. presbyterum de cler. ægrot. vel debilit. l. idem offilius ff. de edil. edict.* ac in decore, vt oculum, nasum, *c. præcepta §. fin. c. fin. 55. dist.* de benignitate canonica potest Episcopus cum eis dispensare, vt ministrent in officio, ac in illis actibus susceptorum antea ordinum, ad quos propter debilitatem, ac mutilationem non sunt redditi inhabiles, ac eis præbendas vel aliud beneficium,

cium, cui non sit annexus ordo, ad cuius officium inhabiles sint, conferre. *Pan. in c. fin. Paulo ante finem hoc tit. c. 2. & ibi Pan. & Can. de cler. agrot. vel debilit.* Quod si credens se ob-
6 sequium præstare Deo † Sacerdos fecit, sine causa, sibi virilia amputari, summo iure deponi debet, quod iniusto errore superatus seipsum absciderit, *c. si quis absciderit c. qui partem 55. dist. c. maritum 34. dist.* cum nemò sit dominus membrorum suorum, *l. liber homo 1. resp ff. ad l. aquil.* ex dispensatione episcopi, vel Papæ poterit officium suum sacerdotale absque altaris ministerio exercere, & sic poterit baptizare, in extremis vngere, aquam benedicere, pœnitentiam dare &c. Missam dicere non poterit, nec secundum Hostiensem, tanquam Diaconus, aut subdiaconus accedere ad altare, *c. significauit & ibi gloss. & Host. & Can.* Zab. *in d. c. significauit.* tenet contra Hostiensem, quia dictus canon prohibet tantum ministrare sacerdotale officium in altari. Regulariter nulla deformitas impedit promotionem nisi sit in iure expressum, quia edictum de promouendis est prohibitorium, *c. 1. 49. dist. Zab. in c. 2. in 7. quæst. hoc tit. & ibidem in 4. quæst. & seqq. discutit singula corporis vitia late Bell. in c.*
7 *Thomas hoc tit.* Dispensat † cum corpore vitiatis summus pontifex, *Zab. in c. 1. in 3. not. & in c. significauit in 1. oppos. asserens ita seruare Romanam curiam hoc tit. & Butr numero octauo, & Ioann. Andr. & Pan. numero secundo, c. non confidat. 50. dist.* quando supplicans est absens, tunc committitur ordinario, vt diligenter inspiciat defectum, de quo supplicatur: si est præsens in curia, ostendit se referendario defectum huiusmodi postea relaturo. *Staphil. de rescript. apost. in forma breuis §. fin. numero 14. c. 2. de verb. signif. in 6. & ibi not. per gloss. Franc. & Can. Pan. in c. apposuisti in fine hoc tit.*

Præterea impediunt promotionem ad ordines, & iam promotum suspendunt, faciuntque hominem irregularem † epilepsia, 8
siue morbus caducus, arreptio à dæmone, & quælibet elatio incursibus vexationis, *d. c. communiter & ibi gloss. mag. & Can. c. clerici & c. vsque adeo 33 dist. c. cum inter canonicos & ibi Can. de elect. 10. de sel. in tract. de benef. part. 3. quæst 5. col. fin.* quia si corpore fauciatum, aut debilem, nequaquam sacra contingere, lex diuina permisit, quando magis doni cælestis dispensatores esse non conuenit, (quod est deterius) mente percussos, *d. c. vsque adeo in fine 33. dist.* irregularitas autem inducit inhabilitatem ad beneficia, *c. is cui de sent. excommun. in 6 Pan. in c. cum in nostris numero 22. de concess. præb late Rebuff de pacifica possess. num. 226. vers. 24.* quando beneficia requirunt aliquem ordinem: præter clericatum, laborans morbo caducο, non est † ipso iure in- 9
habilis, & collatio ipsi de huiusmodi beneficijs facta, non est ipso iure nulla; quia morbus caducus non est delictum, *Butr. in c. pen. in 3. not. hoc tit. Caputaq. decis. 236 part 2.* ab obtento † beneficio non priuant. *Pan. in d. c.* 10
cum nostris sub num. 22. de conceß. præb. Pan in c. ex parte num 4. de cleric. agrot. an autem recuperata valetudine possint ministrare in suis ordinibus, *vide gloss. mag. in summa 7. quæst. 2. & Can.* Cæteræ ægritudines non impediunt promotionem ad ordines, *gloss. in d. c. communiter in cas. posit. & ibi Can. 33. dist.* quia non sunt vitia propriè, *gloss in l. 1. in verbo morbi & §. sit sciendum l. ob qua vitia ff. de edil. edict.* nec numerantur in sorte malorum, *c. illa in fine 15. quæstione. prima*, excepta † lepra, quæ 11
deijcit inferiores prælatos, non autem episcopum, *c. tua de cleric. agrot. vel debil. & ibi post gloss. Host. & Can. præpos. in summa 7. quæst. 1. n. 3. & 4. & ibi Can.* nec in morbo, qui vsu, ministeriumq; hominis impediat, in ordine

ad

Canonicatum in minus insigni ecclesia.
10 *Non priuant beneficiis obtentis.*
11 *Lepra deijcit inferiores prælatos, non episcopum.*

QUARTO Impedimentum præstat ordinationi, corporis vitium, quod triplex† est, ex debilitatione, mutilatione, deformitate. Debilitatus est qui membrum habet, sed inefficax, vt oculum cæcum, manum aridam; Mutilatus, qui aliquo membro caret, *Franc. in cap. fin. numero 2. & 3. de homicid. in 6. Pan. in c. 1. n 8. & 9. qui clerici vel vouent.* Deformis est, qui enorme habet vitium in principalibus membris, ut in oculo, manu &c. pariens scandalum, quod multum consideratur, & relinquitur arbitrio promouentis, *c. 2. & ibi Pan. in 2. not. & c. fin. hoc tit.* ratio prohibitionis est, impotentia deseruiēdi in diuinis, & scandalum ex deformitate prouenïens. *cap. presbyterum de cleric. ægrot. vel debilit. c. fin. 55. dist.*
2 Spontè † viciati in quocumque membro, etiam digito, qui non est membrū, sed officium membri, *l non sunt liberi & ibi gl. & DD. ff. de stat. homin. l. item offilius ff. de edil. edict.* repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti; quia sunt sui homicidæ, & Dei conditioni inimici, *c. pœnitentes vers. fin. c. si quis c. hi qui c. qui partem in princ. c. si quis à medicis 2. respons. cap. si quis pro ægritudine 2. resp. 55. dist.* siue indignatione aliquâ, siue iusto vel iniusto timore superati se truncauerint, *cap. maritum vers. nec illum 33. distinct.* Casu viciati præsertim † dum operi rustico, aut alteri licito curam impendunt, *c. qui partem secundo,*
3 *resp. c. præcepta 55. dist.* vel ab hostibus, vel à dominis inuiti, propter ægritudinē à medicis, vel se ipso, enuchus natus, promouentur, & si in clerico inuenti sunt, non abijciuntur, *c. qui parem vers. fin. c. si quis à medicis in princ. & fine c. enuchus cap. si quis pro ægritudine C. si quis in infirmitate c. lator 55. dist. c. 3. & 5. hoc tit. Pan. in c. fin. hoc tit. de cleric. ægrot. vel debilit.* quando sunt viciati in minimis membris, siue occultis, *c. fin. hoc tit. c. qui partem 2. resp. c. enuchus c. præcepta 55. dist.* vt si amisisset digitum, *c. 1. hoc. titul.* excussus fuisset dens, *l. cui dens ff. de edil edict.* si insistebant operi illicito non promouentur, & promoti repelluntur, *c. 1. de ætat. & qualit. &c. & ibi gl. fin. Pan. in c. fin. hoc tit.* vt adulter, cui à marito mulieris, cum qua deprehensus fuerit, vel à iudice in pœnam virilia fuerunt amputata, *Garc. de benef. part. 7. cap. 12. num. 8. & seqq.* & is, qui cognouerit mulierem infectam morbo gallico, ex cuius contagione amisit membrum genitale. *Garc. de benef. part. 7. c. 12. num. 16. & seqq.* de misericordia & dispensatione in cæteris officijs, excepto eo, ad quod redduntur inhabiles, propter debilitatem, aut deformitatem membri, *c. presbyterum & ibi Pan. & Can. de cleric. ægrot. & debilit.* tollerantur *cap. 1. hoc tit.* viciati in † magnis, aut manifestis, indistinctè, nullo casu ex- 4
cepto, *c si euangelica vers. nam illi 55. distinct. cap. non confidat 50. dist. Garc. de benef. part. 7. cap. 12. in princ. & n. 22. & 29. & seqq.* non promouentur, & deijciuntur promoti, *d. cap. præcepta §. fin. & 55. dist. c. si euang. eadem*, vt si casu oculū amiserit, aut ab inimicis sit eructus. *d. c. præcepta §. fin. & c seq. 55. dist.* Magnum membrum intelligo † in quantitate vt manum, *c. exposuisti* 5
hoc tit. priores digitos manus, propter quorum amissionem impedietur ad frangendum eucharistiam, *c. presbyterum de cler. ægrot. vel debilit. l. idem effilius ff. de edil. edict.* ac in decore, vt oculum, nasum, *c. præcepta §. fin. c. fin. 55. dist.* de benignitate canonica potest Episcopus cum eis dispensare, vt ministrent in officio, ac in illis actibus susceptorum antea ordinum, ad quos propter debilitatem, ac mutilationem non sunt redditi inhabiles, ac eis præbendas vel aliud beneficium,

cium,cui non sit annexus ordo,ad cuius officium inhabiles sint, conferre. *Pan.in c. fin. Paulo ante finem hoc tit.c.2.& ibi Pan. & Can. de cler. agrot.vel debilit.* Quod si credens se ob-
6 sequium præstare Deo † Sacerdos fecit, sine causa,sibi virilia amputari, summo iure deponi debet,quod iniusto errore superatus seipsum absciderit, *c.si quis absciderit c.qui partem 55.dist.c.maritum 34.dist.* cum nemo sit dominus membrorum suorum, *l. liber homo 1.resp ff.ad l.aquil.* ex dispensatione episcopi,vel Papæ poterit officium suum sacerdotale absque altaris ministerio exercere, & sic poterit baptizare,in extremis vngere,aquam benedicere,pœnitentiam dare &c. Missam dicere non poterit, nec secundum Hostiensem,tanquam Diaconus, aut subdiaconus accedere ad altare,*c. significauit & ibi gloss.& Host.& Can.* Zab.*in d.c. significauit.* tenet contra Hostiensem, quia dictus canon prohibet tantum ministrare sacerdotale officium in altari. Regulariter nulla deformitas impedit promotionem nisi sit in iure expressum,quia edictum de promouendis est prohibitorium, *c.1.49.dist.Zab.in c.2.in 7.quæst.hoc tit.& ibidem in 4. quæst. & seqq.discutit singula corporis vitia late Bell. in c.*
7 *Thomas hoc tit.* Dispensat † cum corpore viciatis summus pontifex, *Zab.in c.1.in 3.not.& in c.significauit in 1.oppos.asserens ita seruare Romanam curiam hoc tit.& Butr numero octauo, & Ioann. Andr.& Pan.numero secundo, c. non confidat.50.dist.* quando supplicans est absens, tunc committitur ordinario, vt diligenter inspiciat defectum,de quo supplicatur: si est præsens in curia, ostendit se referendario defectum huiusmodi postea relaturo. *Staphil.de rescript.apost.in forma breuis §. fin.numero 14.c.2.de verb.signif.in 6.&* ibi *not. per gloss.Franc.& Can.Pan.in c.apposuisti in fine hoc tit.*

Præterea impediunt promotionem ad ordines, & iam promotum suspendunt, faciuntque hominem irregularem † epilepsia, 8
siue morbus caducus, arreptio à dæmone, & quælibet elatio incursibus vexationis, *d.c. communiter & ibi gloss. mag.& Can.c. clerici & c.vsque adeo 33 dist.c cum inter canonicos & ibi Can.de elect.Io.de sel.in tract. de benef. part. 3. quæst 5.col.fin.* quia si corpore sauciatum,aut debilem, nequaquam sacra contingere, lex diuina permisit, quando magis doni cælestis dispensatores esse non conuenit, (quod est deterius) mente percussos, *d.c.vsque adeo in fine 33. dist.* irregularitas autem inducit inhabilitatem ad beneficia, *c.is cui de sent. excommun.in 6* Pan.*in c.cum in nostris numero 22. de concess.preb late Rebuff de pacifica possess. num. 226. vers.24.* quando beneficia requirunt aliquem ordinem: præter clericatum,laborans morbo caduco, non est † ipso iure inhabilis, & collatio ipsi de huiusmodi beneficijs facta,non est ipso iure nulla; quia morbus caducus non est delictum, *Butr. in c.pen. in 3.not.hoc tit.Caputaq.decis.256.part 2.* ab obtento † beneficio non priuant. *Pan. in d. c. cum nostris sub num.22.de conc ess.preb.Pan in c. ex parte num 4.de cleric.agrot.* an autem recuperata valetudine possint ministrare in suis ordinibus, *vide gloss.mag.in summa 7. quæst.2. & Can.* Cæteræ ægritudines non impediunt promotionem ad ordines, *gloss.in d.c. communiter in cas.posit. & ibi Can.33.dist.* quia non sunt vitia propriè, *gloss in l.1.in verbo morbi & §.sit sciendum l.ob quæ vitia ff.de edil. edict.* nec numerantur in sorte malorum, *c. illa in fine 15. quæstione. prima,* excepta † lepra, quæ 11
deijcit inferiores prælatos, non autem episcopum, *c.tua de cleric. agrot. vel debil. & ibi post gloss.Host.& Can.prepos.in summa 7. quæst. 1.n.3.& 4.& ibi Can.* nec in morbo, qui vsu, ministeriumq; hominis impediat, in ordine

ad quem venit promouendus, aut corporale vitium vsque ad animum perueniat, eumque vitiet, *arg. l. 1. §. proinde §. interdum & l. ob. qua vitia ff. de edil. edict. arg. §. item propter aduersam Instit. de excus. tut.* vel dubitetur de conualescentia, *Pan. in c. cum inter el. 3. n. 2. de elect. Boick. ibidem nu.* 3. Quarto sed ad beneficia simplicia aut canonicatum, & præbendum, in minus insigni ecclesia, quæ non requirunt ordinem.

De bigamis non ordinandis.

Titulus XXI.

SVMMARIA.

1 *Bigami quare repelluntur ab ordinatione.*
2 *Bigamia triplex est, vera.*
3 *Interpretatiua.*
4 *Similitudinaria.*
5 *Bigami vere vel interpretatiue ordinati accipiunt characterem sed sunt nudati omni priuilegio clericali.*
6 *Prohibentur deferre habitum & tonsuram clericalem.*
7 *Bigami similitudinarie sunt priuati executione ordinum, non priuilegio clericali.*
8 *Cum Bigamis vere vel interpretatiue dispensat Papa.*
9 *Cum Bigamis similitudinarie interdum, Papa, interdum episcopus.*
10 *Episcopi ordinantis seruum, obligatum ad ratiocinia, corpore vitiatum, aut bigamum pœna.*
11 *Cum episcopo dispensat solus Papa.*

QVINTO Ordinando obstat bigamia, *c. 1. hoc tit. 26. dist. in summa & ibi gloss.* propter
1 defectum † Sacramenti, *c. debitum hoc tit. cap. arctius 26. dist.* aut effectum intentionis, cum opere subsecuto; diuisit enim carnem suam in plures, recedendo ab vnitate, *c. nuper in fine c. à nobis in fine hoc tit. c. diuersis ibi quasi diuisum in duos de cleric. coniug. Anchar. in d. c. vnico sub num. 5. vers. quaro hoc tit. in 6.* ac propter prærogatiuam ordinum, *c. vna 26. dist.* præsumptionem incontinentiæ, *c. proposuisti 82. dist.* tum quia non habent frontem hortandi viduitatem & castitatem. *d. c. vna 26. dist.*
Triplex est, vera, † Interpretatiua, Similitudinaria. *summa Angel. in verbo bigamia numero secundo, & seqq. Syluest. numero tertio, & summista communiter Garc. de benef. part. 7. cap. 6.* 2
Vera contrahitur vno modo, quando quis successiue habuit plures legitimas vxores, & omnes cognouit, *c. acutius & c. seq. 26. dist. c. debitum hoc tit. c. maritum 33. dist* etiamsi matrimonium nullum dicatur nam solum in hoc ponderatur, affectus cum opere subsecuto, *Pan. in c. cum in apostolica sub. nu. 5. in fine de sponsal. & matr. Archid. in c. cognoscamus numero primo, 34 dist. Rot. Farin. decis. 519. nu. 5. & seqq.* Interpretatiua † duobus modis, quando contrahit cum corrupta, & eam cognouit, *c. 1. & c. de bigamis hoc tit. d. c. maritum 2. resp.* etiamsi virginem habuerit concubinam, & eam postea ducat in vxorem: *cap. si quis de laicis c. curandum c. pracipimus 34. dist. c. qualis 30. quest. 5. Ioan. An. in c. tanta nume. tertio, qui filij sint legit. licet. glos. in d. c. qualis & gl. fin. in c. 2. de cleric. coniug. teneat contrarium ac Pan. in c. sane el. 1. numero quarto, de cleric. coniug. & glos. in verbo contraxerunt in c. vnic. de cler. coniug in 6.* contrahens cum virgine, prius ab alio desponsata, non cognita, non est bigamus; *c. debitum hoc tit. c. presbyteri & c. fin. 34. dist.* secundo quando reddit debitum coniugi adulteræ, etiamsi ignoret illam adulteram, aut debitum ad præceptum ecclesiæ reddat; *c. si cuius & ibi gl. mag. & c. seqq. 34. dist. Pan. in c. si vir. sub numero secundo, de adult. Pan. in c. 2. sub numero secundo, hoc tit.* quia non quæritur de vitio ordinandi, quo casu 3

re-

requireretur scientia, sed de defectu sacramenti, quem ignorans potest pati, *Ioan. Andreas in d.c.2.in gloss.super verbo scienter hoc tit.& ibi Can.* Idem obtinet cum clerico coniugato cum vnica & virgine qui vxorem suam quæ adulterata fuit notoriè & publicè ex post facto reconciliat & cum ipsa cohabitat vt prius, quia censetur bigamus quo ad legem promotionis*, sed non perdit priuilegium, concessum clericis coniugatis per c. vnicum de cleric.coniug.in 6. *Capell. Tholos. quæst.64.& ibi add.notant.* DD.*in d.c. vnico de cler. coniug. in 6.* similitudinaria contrahi-
4 tur † quatuor modis, primo, quando quis contrahit cum Deo per votum solemne, postea contrahit matrimonium de facto, *c. quotquot 27. quæst.1.* secundo quando quis diuersis temporibus, habuit plures vxores, vnam de iure, alteram de facto, & eas cognouit, *c.nuper hoc tit.& ibi gl.fin.& Pan. num. quarto. Archid.in c.cognoscamus numero primo, 34.dist.* Tertio si simul habuit duas vxores, vnam de iure, alteram de facto, vel ambas de facto, & ambas cognouit: *d.cap.nuper in princ.& vers.licet & ibi Pan. & Can.* Quarto quādo existens in sacris contraxit matrimonium; *c.1.& 2.qui clerici vel nouen.& c.iuncto c. erubescant & c placuit 32.dist. c. decernimus 28. dist.c.à nobis hoc tit.c.diuersis ibi quasi diuisus in duo de cleric.coniug.c.fin.hoc tit.* Plures concubinas tenens non est bigamus; *c. quia circa*
5 *hoc tit.* Bigami † verè, vel interpretatiue retinent characterem clericatus, & ordinis ante bigamiam suscepti, *Greg.xv.decis.516.num. 9.* & post bigamiam contractam ordinati, accipiunt characterem, *Rot.decis.vnic. hoc tit. in nou.num.6.Greg.15.decis.516.nu.9.* sed sunt nudati omni priuilegio clericali, personæ, rerum, fori: ita vt non possint esse Vicarij episcopi: *Franc.in d.c.vnico in fine hoc tit.in 6.* fori sæcularis correctioni addicti, contraria consuetudine non obstante, & prohibentur, sub interminatione anathematis, † de- 6
ferre habitum & tonsuram clericalem: *d.c. vnic.& ibi gloss.in verbo omni hoc tit.* nisi fiant monachi, aut regulares, quia tunc gaudent priuilegijs vt monachi, non vt clerici, sed non possunt promoueri ad ordines sine dispensatione Papæ, dictumque *cap.vnicum hoc tit.in 6.* tantum habet locum in sæcularibus, non regularibus, *Franc.in d.c.vnico num.2.& ibi Gemin.num.5.Anchar.num.2. & Can. communiter,* Non debent ordinari vt dictum est, verum ordinati etiam in sacro ordine recipiunt characterem, habitumque ordinis, non executionem, & sunt sacro ordine priuandi, *c.super eo hoc tit.& ibi Pan.in not. & Can. communiter.* Similitudinariè † bigami 7
non sunt priuari omni priuilegio clericali, sed executione ordinum, *Gemin. in c. vnico num.6.hoc tit.in 6.& ibi Franc.num.5.* Solus
† Papa dispensat, cum verè & interpretatiuè bigamis ad maiores & minores ordines, 8
ac super executione ordinum, absque præuia dispensatione, susceptorum: cum verè bigamo, ex potestate absoluta siue plenaria; cum interpretatiuè bigamo ex potestate ordinaria siue iuridica: quia bigamiæ est coniuncta irregularitas, non de iure naturali sed ex iure positiuo: *c.quicunque el. 2. 50.dist.late Rot.decis.vnic.hoc titulo.in nou. qua iudicatur gloss. mag.in cap.secundo, in verbo dispensare & ibi DD.hoc tit.Staphyl.de rescript. apostol. in forma breuis §.fin.num.29.* & si quis ter, vel quater contraxit nuptias, non est necessarium id exprimere in dispensatione bigamiæ, *Nau.cons.2.hoc tit.Garc.de benef.part 8. cap.3.num.79.* Ac Papa dispensat vt cum vidua, quam duxit in vxorem, possit retinere pensionem, *Greg.xv.decis.516* Episcopi, & inferiores, cum bigamis non possunt dispensare, quia constitutio c.vnici, hoc

tit, in *6*. est edita in Concilio generali Lugdunensi; *Franc. in d. c. vnico num. 4. hoc tit. post Ioann. And. & Can. Garc. de benef. part. 7. cap. 6. per tot.* tum quia ordinantes bigamum, contra prohibitionem canonum, puniuntur vt inferius dicetur; *Pan. in c. 2. in 5. not. hoc tit. Butr. in 5. not. Host. num. 1.* tum quia obstat prohibitio Concilij Tridentini: *c. vt sanctorum §. fin. 23. sess.*

9 Cum † bigamo similitudinario dispensat Papa, interdum Episcopi, nempe cum eo, qui existens in sacris, contraxit cum virgine, nec aliam habuit vxorem in habitu laicali, vel in minoribus; quos Episcopi, dimissa vxore, absolutione obtenta, & peracta pœnitentia, nedum officio suo restituere, eiusque executionem, ex indulgentia, permittere possunt; sed etiam ad altiores ordines promouere, *c. sane el. 2. de cleric. coniug. & ibi gloss. & DD. ca. 1. qui clerici vel vouen.*

10 Episcopus † ordinans seruum obligatum ad ratiocinia, corpore vitiatum, aut bigamum, ab ea die, quo hoc ei potuerit approbari, anno integro non præsumat missam celebrare, quam rem si obseruare noluerit, & missas celebrare præsumpserit, ecclesiæ communione est priuandus; *c. nullus 55. dist.* vel priuandus est potestate conferendi ordines, *c. qui ecclesiasticis 36. dist. & ibi glos. in verb. ordine 1. quæst. 1. c. si qui episcopi & ibi gloss.* vt dictum est in fine tituli, *de serui. in ord. fac.* aut deponitur, *c. 1. in fine 51. dist. c. fin. 62. dist. c. tantis 81. dist. c. 2. ibi ordinandi potestate & offic. hoc tit. & ibi Ioan. Andr. num. 2.* secundum circumstantias delicti:

11 cum † eo dispensat solus Papa; quia pœna depositionis Episcopi est illi reseruata, ergo & dispensatio, vt non puniatur, & quidem dispensat faciliter, *Pan. in c. super eo num. 8. in fine & nu. 9. & 10. hoc tit. & ibidem Anchar. numer. 3.* sed cum bigamo ordinato ad sacrum ordinem, vt remaneat in ordine, vel vt promoueatur, non dispensat, nisi ex iustissimis causis, ratio diuersitatis est, quia in ordinatore fuit culpa tantum, in ordinato est culpa & irregularitas, *Anchar. in c. super eo in 5. not. hoc tit. & ibi Butr. n. xj. in fine Pan. n. 8. in fine Zab. in 3. oppos. Ioan. And. nu. 4. & Can.*

De clericis peregrinis.

Titulus XXII.

SVMMARIA.

1 *Peregrini clerici, quare probibeantur ordinari.*

2 *Peregrini dicuntur omnes qui non sunt de Episcopatu seu diœcesi.*

3 *Peregrini clerici qui causa visitandi ad alienam ecclesiam veniunt, & sunt noti, ab inferioribus Prælatis in gradu suo suscipiuntur.*

4 *Peregrinos clericos in quouis ecclesiasticorum ordinum constitutos Episcopus non debet suscipere sine litteris dimissorijs.*

5 *Neque laicos peregrinos admittere ad sacramenta ecclesiastica.*

6 *Peregrinos clericos ignotos inferiores prælati etiam exempti, etiam vigore litterarum dimissorialium, ad celebrandum non possunt admittere, aut in ecclesijs sibi commissis, instituere, sine licentia Episcopi.*

7 *Peregrini clerici habentes literas commendatitias Papæ, aut sui Episcopi, quando sigillum est notum, sunt admittendi.*

8 *Episcopi alienos clericos absque superiorис ordinandorum licentia, aut laicum alterius diœcesis in clericum ordinare præsumentis pœna.*

9 *Episcopus familiarem suum non subditum non potest ad primam tonsuram ordinare, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & beneficium statim re ipsa ipsi conferat.*

10 *Episcopi titulares vigore cuiuslibet priuilegij, aut etiam prætextu familiaritatis, continua Commensalitatis, alterius subditum ad aliquos sacros, vel minores ordines, aut* pri-

primam tonsuram, non potest promouere.

11 *Episcopus originis, beneficij ecclesiastici, vel domicilij, ordines confert: & litteras dimissoriales concedit.*

12 *Inferiores prælati ab Episcopis, etiam Abbates quantumuis exempti, collegia vel capitula quæcunque iure prælationis, vel indulti specialis, dimissorias non concedunt.*

13 *Episcopus sine suis dimissorijs promotos, à susceptorum ordinum exercitio ad tempus potest suspendere.*

14 *Vltramontanus ordinatus ab episcopo Italiæ, remanet ipso iure suspensus.*

15 *Capitula Cathedralium ecclesiarum infra annum à die vacationis ecclesiæ, non concedunt dimissorias nisi arctatis.*

SExto, Ab ordinibus arceantur peregrini,
1 *9.q.2.in summa & cap.1. & seqq.* Primo † quia non licet Episcopo falcem suæ iurisdictionis in messem alienam ponere, ordinando vel iudicando subditos alienos; *71.dist. in summa & c.1. & seqq. c.scriptum.6.quæst 3.* Secundo quia peregrini pro magna parte solent esse criminosi, excommunicati, vel alias irregulares, & sæpe mentiuntur habere ordines cum non habeant, & maiores quam habeant; *c. afros & c.seq.98.dist. cap. duæ 19. quæst.2. cap.1.de temp.ordin.in 6.* Tertio quia cum non appareat de licentia episcopi, inobedientes præsumuntur, etenim non licet clerico peregrinari, aut se absentare etiam causa studij, vel pro negotijs suis sine licentia, *c.non oportet de consec. dist.5. & ibi gloss. c. relatum & c.seqq. de cleric. non resid. & ibi gloss. & Can.c.præsentium 7.quæst.1. & ibi glos. in verb per duorum l.si qua per calumniam vers.fin. & ibi glos. fin. C.de episc. & cleric.* Pere-
2 grini † dicuntur omnes, qui non sunt de episcopatu, siue diœcesi, siue sint clerici,
3 siue laici, sed aliunde veniunt; qui si causa † visitandi, ad alienam ecclesiam venerint, & sint noti, etiam ab inferioribus Prælatis, absque licentia diœcesani episcopi, *Anchar. in c.fin in 1.not. hoc tit. Pan. sub. num.2.* in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam oblationem consecrandam inuitentur, *cap. episcopi vel presbyteri 7.quæst. 1.c. quiescamus 42. dist. & ibi glos. cap. nullus 3. 9. quæst.2.c.1. & ibi glos. in verbo in suspensione & c. tua hoc tit.* alias episcopus † clericos pere- 4
grinos, in quouis ecclesiasticorum ordinum, in quo se dicunt, aut iurant constitutos, non debet suscipere, aut ad maiores promouere, vel ad diuina celebranda, & Sacramenta administranda admittere, sine commendatitijs suorum ordinariorum litteris, *c. cum nullus § nullus sess.23.c. quanta § deinde sess. 22.* Nisi de ipsorum ordinatione canonica, per idonea sibi constiterit argumēta *c.2. hoc tit. c. 2. & 3. de temp. ord. in 6. c.1. c. clericos & c. primatus 71. dist. c. fratern. & ibi Pan. de cleric non resid.* Neque ecclesias aut beneficia conferre; imo ab inferioribus Prælatis institutos absque eius scientia, debet remouere, *c. fin. hoc tit.* quia episcopus non potest dispensare, vt clericus alienus recipiatur ad beneficium absque litteris dimissorijs, *Anchar. in d.c. fin. in 3. not. in fine Zab. in c.1. in 7. quæst. hoc tit.* Præterea caueat episcopus, ne aliquem presbyterorum sæcularium, nisi ipsi noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorum prætextu, in sua ciuitate, vel diœcesi prædicare permittat, donec ab ipso episcopo super ea re sancta sedes apostolica cōsulatur, à qua priuilegia huiusmodi, nisi tacita veritate, & expresso mendacio, ab indignis extorqueri verisimile non est, *c.2. § caueant sess.5. c. prædicationis §. nullus sess. 24.* Insuper † laicos 5
non debet admittere ad ecclesiastica Sacramenta, *cap. placuit & c. seqq. & c. nullus 3.9. quæst.*

*quæst.2.c sicut.7.quæst.1. & c.1. & 2.de paroch. c.non oportet de consec.dist.5.*aut illis conferre clericalem tonsuram, *c.fin. de temp. ord.in 6.* præter ipsorum episcopi licentiam, de qua probari debet per litteras, patentes episcopi testimoniales, siue commendatitias, *cap. fraternitati de cleric.non resident.c.pen.71.dist.c. tua hoc tit.* aut dimissorias causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit aut nequeat ordinare: *c.1.& ibi gloss. in verbo litteras Franc.in 4.not.& Can. Anchar.in c.2.nu.1.de temp.ordin.in 6.* Inferiores † Prælati, etiam exempti, *Butr.in c.fin.num.* 12. *hoc tit. & ibi Pan.circa finem nunquid autem Anchar.num.* 2. *& Can.* non possunt clericos peregrinos, si sint ignoti, etiam vigore litterarum dimissorialium, ad celebrandum admittere, aut in ecclesijs sibi commissis instituere, sine licentia diœcesani episcopi, *c.fin.& ibi Anch.in* 1. *not.Butr.num.*10.*& Can. Anchar.in c.cum nullus in princip.de temp.ord.in 6.& ibi Can. communiter,* quia cognitio validitatis litterarum dimissorialium, est reseruata soli episcopo, & contraria consuetudo est improbata, tanquam irrationalis: *d. c. fin.vbi nulla ratione illis licere hoc tit.& ibi Pan.num.* 4. *Butr. num.7.& seqq.& ibi Can Zab.in c.1.in 1.quæst. hoc tit.* Potest Episcopus peregrinos clericos, etiam cum litteris dimissorijs suorum episcoporum, ab inferioribus institutos, remouere ab ecclesijs, etiamsi diu eas tenuerint; quia ingressus est vitiosus. *Zab.in c.1.hoc tit.in 2.& 7.quæst.* Nisi ex dispensatione, in ijsdem duxerit admittendos, *d.c.fin.* Clerici
7 † peregrini, habentes litteras commendatitias, siue dimissorias Domini Papæ, vbique, & ab omnibus Episcopis sunt admittendi, item si habeant litteras sui episcopi, & sigillum notum sit, *d.c fraternitati cap.cum nullus sess.23.in fine* si tam clerici, quam sigillum episcopi sint ignoti, non admittuntur publice ad celebrandum, nisi habeant sigilla quinque episcoporum, *c.1.hoc tit.* Verum si aliqui eorum secreto ex deuotione velint celebrare, sunt sustinendi, *c. tua fraternitatis hoc tit.* Episcopus † clericos alienos, absque 8
superioris ordinandorum licentia & testimonio scienter, vel affectata ignorantia, vel quocunque alio quæsito figmento, etiam cuiussis specialis vel generalis rescripti, aut priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus, ordinare præsumens, per annum continuum, à collatione omnium ordinum est suspensus: *c.2.de temp.ordin.in 6.c.ordinationes §.quod si quis sess.*23. Si laicum alterius diœcesis ordinet in clericum, per annum suspensus est, à collatione primæ tonsuræ: *c.fin. de temp.ord.in 6.* in dubio præsumitur in eo scientia, quia astringitur ad notitiam facti alieni, *c.innotuit §.habito de elect.Gemin.Franc. & Can.post gloss.in verbo scienter in d.c.2.de tempor.ordin.in 6.* quemlibet enim ordinandum scrutari tenetur, *c.qui episcopus 23.dist. dictum est in tit. de scrut.in ord.fac.* ac ordinatio rata non habetur, quoad executionem: *9.quæst. 2.in summa & c.1.& seq:75.dist.* Ipseque ordinatus est suspensus, quoad se, & ideo celebrando non incurrit irregularitatem, & suspendendus, per sententiam quoad alios, quamdiu proprio ordinario videbitur, *gl. & Gemin.in d. c.2.super verb. statuunt & ibi Archid.super verb. circa Ioan.Monach.numer.* 9. *c.ordinationes in fine sess 23. Caputaq.decis.*126. *part* 1. Præterea clericis diœcesis episcoporũ taliter suspensorum, postquã eorum suspensio fuerit manifesta, per euidentiam facti, *c fin.de cohabit.cleric.& mulier.* vel iuris notorium, *c.vestra de cohabit. cleric.& mulier.cap. cum olim de verb.signif.* absq; ipsorum etiam licentia, interim recipiendi ordines à vicinis episcopis, alias tamen canonice, libera concessa est facultas: *d.c.2.§.clericus & ibi glos. & DD.*

DD. de temp. ord. in 6. secus est in laicis, qui non possunt recipere primam tonsuram, à vicinis episcopis, etiam si eorum episcopi, à collatione ordinum sint suspensi, *Franc. in d. c 2. in princ. & ibi Io. And. in gloss. super verb. annum.* quia non tanta necessitas cogere potest laicum clericari, sicut clericum ad superiores ordines promoueri, *arg. c. cum multis § inferiores vbi clericos aut subditos de tem. ord. in 6.* Ex decretis Concilij Tridentini
9 Episcopus † familiarem suum, non subditum, non potest etiam ad primam tonsuram ordinare, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & beneficium, quacunque fraude cessante, statim reipsa conferat, consuetudine quacunque etiam immemorabili in contrarium non obstante, *c. episcopus sess. 23. Rot. decis. 731. num. 3. part. 1.* Sed non potest cum eo super illegitimitate, aut interstitijs minorum, aut maiorum ordinum dispensare; *Nauar. cons. 12. & cons. 13. de temp. ordin. Garc. de benef. p. 2. cap. 5. num. 86.* Quod intelligendum est in familiari, non habente in diœcesi antea beneficium, nam si haberet beneficium, potest episcopus eum, tanquam subditum, ordinare, & secum super præfatis dispensare, licet non esset familiaris triennalis, *c. cum nullus de temp. ordin in 6. & ibi Franc sub num. 3. & Can. communiter Rebuff. in praxi part. 1. tit. de cleric. & à quibus quomodo creentur, numer. 24. Paris. de resig. benef. lib. 4. quæst. 2. num. 92. & 93. Garc. de benef. part. 2. cap. 5. num. 88.* Episcopi †
10 Titulares, etiamsi in loco vel monasterio nullius diœcesis, etiam exempto, resederint, non possunt vigore cuiuslibet priuilegij, sibi de promouendo quoscunque concessi, aut etiam prætextu familiaritatis continuæ suæ commensalitatis, alterius subditum, absque expresso sui proprij prælati consensu, aut litteris dimissorij, ad aliquos, sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promouere: contra faciens, ab exercitio pontificalium per annum, taliter vero promoti, ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, ipso iure sunt suspensi, *c. 2. sess. 14.* Dicitur autem de episcopatu, siue diœcesi episcopi, quoad potestatem ordinandi, siue dandi dimissorias, is, qui est oriundus in ipsa diœcesi, (origo paterna non attenditur, sed tantum propria, *Franc. in c. 3. post n. 3. de temp. ord. in 6. post io. Andr. & c. Anchar. n. 1.*) seu in ea obtinet beneficium ecclesiasticum, in titulum, siue perpetuo, siue manuale, vel ad tempus, *Franc. in cap. 3. sub numer. 3. in gloss. in verb. ecclesiasticum de temp. ordin. & qualit. ordin. & ibi Gemin. numer. 8. & Can. Ioan. And. in fine.* (licet ad titulum beneficij manualis, non professus, non possit ordinari, *dictum est supra de temp. ordin. & qualit. ordin.*) & id sit subiectum alteri episcopo, quoad collationem, vel institutionem, *Gemin. in d. cap. 3. sub nume. 5. in fine de temp. ordin. & qualit. ord. & ibi Fran. sub n. 3. circa finem. & Can. facit Rom. cons. 376.* aut certum habeat ordinem annexum: *Gemin. in d. c. cum nullus num. 10. Franc. sub num. 3. & Can.* seu habet, licet alibi natus sit, in eadem domicilium, *l. cum nullus de temp. ord. in 6.* Vnde si in diuersis diœcesibus habet beneficia, poterit à pluribus episcopis, ratione beneficij ordinari, & ordinandus dimitti, præter Episcopum † originis, aut domicilij 11 à quo etiam poterit ordinari, etiam ad titulum beneficij existentis, in altera diœcesi, vel ordinandus dimitti, *Innoc. in c. cum iam dudum n. 3. de præb. Innoc. in c. 1. n. 3. hoc tit. Garc. de benef. part. 2. cap. 4. num. 2.* Idem obtinet in eo, qui plura domicilia habet in diuersis diœcesibus, *Gemin. in d. c. cum nullus sub nume. 10. vers. nec obstat si dicatur post gloss. in verb. domicilium & ibi Can. communiter*, Religiosi etiam

etiam exempti, in prioratibus non exemptis, deputati priores, & eorum socij, possunt à locorum diœcesanis, quamdiu morantur in ipsis Prioratibus, ordinari, vel de eorum licentia, ab alijs, licet non sint de eorum diœcesibus oriundi, *d.c. cum nullus § fin. & ibi gloss. in verbo religiosi*, quia religiosi dicuntur sortiri forum, & domicilium habere, vbi moram trahunt, & dicuntur ciues ciuitatis, vbi est monasterium, *c. significauit & ibi DD. de paroch. & c. post. gloss. c. dilectus filius el. 2. & ibi Can. de rescript. Bart. in l. 1. num. 10. &*
12 *14. ff. ad municip. & c. Gemin. in d.c. nullus §. fin. num. 2.* Inferiores † Prælati, etiam Abbates, & Religiosi, ac alij quicunque quantumuis exempti, intra fines alicuius diœcesis consistentes, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti, esse dicantur, exceptis monasterijs, in quibus Abbates iurisdictionem episcopalem, & temporalem, in parochos, & parochianos exercent, *c. in monasterijs sess. 25. Card. Seraph. decis. 1386.* aut collegia, vel capitula quæcunque, etiam Cathedralium ecclesiarum, litteras dimissorias, iure prælationis, *c. non liceat sess. 7*. vel indulti specialis, quod suos subditos, aut clericos possint à quo voluerint episcopo facere ordinari, *c. cum nullus §. inferiores de temp. ordin. in 6.* aliquibus clericis sæcularibus, vt ab alijs ordinentur, non concedant: alias ab officio & beneficio per annum sunt ipso iure suspensi; sed horum omnium ordinatio ad episcopos, intra quorum fines existunt, pertinent, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus, *c. abbatibus sess. 23. in princ. & vers. fin. Card. Seraph. decis. 985.* Indultum dicti §. inferiores int. resp. c. cum nullus de temp. ordin. in 6. in prælatis non religiosis tollitur, in prælatis religiosis, limi-
13 tatur ad regulares subditos tantum. Episcopus † sine suis dimissorijs, quacunque authoritate promotos, quos ad diuina officia celebranda, seu ecclesiæ Sacramenta administranda, minus idoneos repererit, à susceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, potest suspendere, *c. episcopus sess. 14. c. eos qui de temp. ord. in 6. & ibi gl. in* 14
verbo statuunt. Vltramontanus † ordinatus ab episcopo Italiæ, remanet ipso iure suspensus, absque spe dispensationis obtinendæ à sede apostolica, & celebrans incurrit irregularitatem, *c. 1. de temp. ord. in 6. & ibi gloss.* Item dimissorias non concedunt officiales, aut Vicarij episcoporum in spiritualibus generales, nisi habeant speciale mandatum; aut episcopi in remotis agant: *d.c. inferiores 2. resp. & §. seq. d.c. nullus & ibi gloss in verbo re-* 15
motis & ibi Can. Capitula † cathedralium ecclesiarum : aut illi ad quos sede vacante, spiritualium administratio noscitur pertinere, infra annum, à die vacationis ecclesiæ, nisi arctatis ratione beneficij recepti, vel recipiendi; & corrigitur dictum, *ca. cum nullus, § episcopo 2. & 3. resp. de temp. ordin. in 6.* Si secus fiat, capitulum contraueniens, ecclesiastico subiacet interdicto, & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudent, in maioribus, ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati, sunt ipso iure suspensi, *c. non liceat sess. 7. iuncto c. abbatibus § pœnam quoq; sess. 23.* Ex cursu decem annorum, litteræ dimissoriales præsumuntur. *Sarnen. in reg. de trien. q. 10. num. 12. Gemin. in c. si iudex §. idem esse num. 6. de sent. excommun. Anchar. cons. 117.* etiamsi à tertio producatur, clericatus infectus, secus si producatur ab eo, qui præsumptionem allegat, *Rot. diuers. 731. numer. 28. & 29. part. prima Caßad. decis. fin. de procur. glos. in cap. peruenit in verbo fatigari*

paulo

paulo ante finem, vers. & post biennium de empt. & vend. c. cura & ibi gloss. 2. de iurepat. l. si filiusfam. C. de petit. hered. Facultates de promouendo à quocunque non suffragantur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à proprijs episcopis, ordinari non possunt, in litteris exprimendam, & tunc non possunt ordinari, nisi ab Episcopo, in sua diœcesi residente, aut pro eo pontificalia, exercente, & diligenti præuio examine, *c facultates 1. sess. 7.*

De officio Archidiaconi.

Titulus XXIII.

SVMMARIA.

1 *Archidiaconus quis dicatur.*
2 *Archidiacono incumbit cura totius cleri.*
3 *Officij ecclesiastici prouidentia & ordinatio.*
4 *Custodia vasorum & cimiliorum.*
5 *Definitio iurgiorum de humilioribus negotijs.*
6 *Visitatio diœcesis.*
7 *Institutio corporalis super beneficijs.*
8 *Examinatio clericorum ordinandorum, & eorum representatio episcopo.*
9 *Archidiaconus tenetur de dolo, culpa & negligentia.*
10 *Archidiacono prohibentur commissio curæ animarum.*
11 *Institutio authorizabilis.*
12 *Iurisdictio in monasteria & alia in textu recensita.*

EXPLICITIS tractatibus præficiendorum, & ordinandorum, videndum est de officijs dignitatum, & primo de officio Archidiaconi, quia maior est post episcopum, *pulchre Fr. Ant. cons. 23. Greg. XV. decis. 411. &*
1 *ibi late annot.* & dicitur is, qui † in cathedrali ecclesia certam dignitatem curatam, nomine curæ sumpto large, *Pan. in cap cum satis numero secundo, hoc titulo.* adeptus est, cuius ratione debet esse diaconus in ordine, *cap. primo de ætat. qualit. & ord. præfic.* & post episcopum in iurisdictione prior, & eius Vicarius appellatur oculus episcopi, *cap. primo, cap. 7. adhæc hoc titulo.* Constitutiones & consuetudines per diuersa loca præualent in officijs, & ideo in officio suo faciet, secundum quod consuetudo præscripta suæ ecclesiæ habet; *cap. cum olim. de consuet. cap. adhæc de excessib. prælat. cap. dudum el. 2. §. tandem de elect. c. fin. hoc tit. Franc. marc decis. 1365. part. prima,* vbi autem non essent huiusmodi consuetudines, & statuta, tunc haberent locum canones huius tituli, iuxta † quos, om- 2
nis cura cleri, tam in ciuitate, quam in parochijs habitantis, siue ratio reddenda sit, de eorum conuersatione, siue honore & restauratione ecclesiarum, siue doctrina ecclesiasticorum, vel cæterarum rerum studio, *cap. primo, hoc tit.* ad ipsum pertinet, ac omnis † ecclesiastici officij prouidentia, 3
& ordinatio; *c. 2 hoc tit.* custodia † vaso- 4
rum, & cimiliorum propriæ ecclesiæ, ac eorum quæ de diuersis ecclesijs, sunt collecta, & deposita ad securiorem custodiam in maiori ecclesia, *c. ea quæ hoc tit.* ijs deperditis præsumitur archidiaconus in negligentia, vel culpa: *Anchar. in d. c. ea quæ in 4. not. & ibi Pan. Butr. & DD.* parochiarum quoque sollicitudo & earum ordinatio ei incumbit: præterea † audire debet, & diffinire, *l. de qua re* 5
ff de iudic. Anchar. in d. c. adhæc num. primo, iurgia singulorum, de humilioribus, & minoribus negotijs: archipresbyteri eius iurisdictioni subiacent, grauiora episcopo denunciat: *cap. perlectis 25. dist. §. archidiaconus c. si in plebibus 63. dist. d. c. adhæc hoc tit.* habet coërcitionem modicam, sine qua iurisdictio nulla esset, *c. 1. in fine hoc tit. & ibi gl. fin.*

d. c.

d.c.adhac.§.secundum in fine l.fin.in fine de eo cui
6 *mand.est iurisdictio.* singulis † annis visitare debet propriam parochiam, nisi talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat sæpius prædictas ecclesias visitare, *c.mandamus hoc tit.* totam vero diœcesim visitat, de tertio in tertium annum, *c.1. & ibi gl.in verbo de tertio hoc tit.* assumpto Notario, de consensu episcopi, per se ipsum tantum iuxta decreta Concilij Tridentini: *c.patriarchæ §.ar-*
7 *chidiaconi sess.24.* pertinet ad ipsum † institutio corporalis, tam super beneficijs, quam
8 dignitatibus: examinatio † Clericorum, si qui fuerint ad sacros ordines promouendi, aut ecclesiasticis beneficijs præficiendi & ipsorum repræsentatio episcopo post factam examinationem. *d.c.adhac § in quadam & c.vt nostrum hoc tit. Pan.in d.c.adhæc in princ. & Butr.in princ.* In his fundat intentionem suam, de iure communi, nec habet aliquid probare, *Pan.in d.c.adhac numero primo, in fine.* & per exercitium alicuius ex dictis actibus, probat se esse in possessione archidiaconatus; *Pan.in d.c.vt nostrum numero secundo,* in alijs oportet, vt probet consuetudinem, vel statuta, *c.fin.hoc tit. & ibi gl.in verbo pacifica c. dudum el.2.§.sed tam de elect. & ibi glos.* Si promouetur indignus, tenetur episcopus de facto archidiaconi, sicut exercitor nauis de facto magistri. *Pan.in d.cap. adhac post num.2.*
9 *Butr.n.8. anchar.in pen. quæst.* Tenetur † archidiaconus de dolo, culpa lata, leui, leuissima, siue negligentia, *c.ea quæ & ibi gl. in verbo negligentia hoc tit. & ibi Pan. & Can. c. dictum 81.dist. & ibi glos. 1.c.si qui episcopi §. ecce cum honoris 1. quæst.1. l. si quos C. de offic. præf. præt. orient.* habet ordinariam iurisdictionem, *c.per lectis § archidiaconus & ibi glos.in verbo iurgia 25.dist.cap.adhac & ibi glos.in verbo iurgia & vtrobique Can.* quam perpetua vicaria inducit, *l.1.C.de offic. eius qui vicem alicuius iud. vel præs. obtinet.* ab ipso, eiusque officiali, appellatur ad episcopum. *c. referente & ibi gl.in verbo appellauit & Host.de preb.c. Romana §. 1. de appell.in 6.* Prohibita sunt † Archidiacono 10
commissio curæ animarum siue † institutio 11
authorizabilis, *c.cum satis hoc tit.* excommunicatio, *c. archidiaconus hoc tit.* iurisdictio † 12
in monasteria, ac prioratus conuentuales, in alijs prioratibus & capellis monasteriorum percipit sua iura, *c.fin hoc tit. & ibi Pan. in fine* concessio dimissorialium promouendis ad ordines, *c. significasti hoc tit.* custodiæ ecclesiarum, *c.cum venissent de Instit. Pan.in d. cap.ad aures de excessib. prælat.* commutatio pœnæ spiritualis vel corporalis in pecuniariam, *c.licet.de pœn. & ibi gl.pen. & Can.* vnio & diuisio ecclesiarum. *innoc.in c.adhac sub n. primo, hoc tit.*

De officio archipresbyteri.

Titulus XXIIII.

SVMMARIA.

1 *Archipresbyterorum, alius est Ciuitatensis, siue Cathedralis ecclesiæ, alius ruralis.*

2 *Archipresbytero Ciuitatensi incumbit vt officium dicatur horis Canonicis indeclinabiliter.*

3 *Cunctis sacerdotibus pœnitentiam iniungit.*

4 *Absolutio omnium de episcopatu in foro pœnitentiæ.*

5 *Est Vicarius episcopi in quibusdam spiritualibus.*

6 *Archipresbytero rurali incumbit cura imperiti vulgi & sacerdotum qui per minores titulos habitant.*

7 *Non citat clericum sibi subiectum ad residentiam.*

8 *Cuncta, præter minora, refert episcopo.*

9 *Non censetur in dignitate ecclesiastica constitutus.*

10 *Archipresbyter vterque habet iurisdictionem ordinariam.*

Post

POst Archidiaconum gradum facit Archipresbyter, qui archidiacono minor est administratione & iurisdictone, maior ordine, *c.1.iuncta gl.hoc tit.c. perlectis §. archipresbyter 25.dist.* habet dignitatem curatam, requirentem residentiam, *c.ex parte nostra de cler.non resid. Pan.in c.1.in 2. not.hoc tit.* Archi-
1 presbyterorum † duo sunt genera, ciuitatensis siue ecclesiæ cathedralis, ac ruralis.
2 Ministerium † archipresbyteri ecclesiæ cathedralis in eo constituitur, vt diligenti cura prouideat ministerium & vitam sacerdotum, vt officium dicatur horis canonicis indeclinabiliter, id est in puncto horæ. *Pan.in cap.2.in 2. not.hoc tit.* si episcopus defuerit, fontes benedicit: pœnitentem solemniter & publice, infirmum, consulto episcopo, reconciliat: *c.2.§.fin.& ibi gl. in verbo consulto*
3 *hoc tit.* pœnitentiam † cunctis sacerdotibus iniungit: (quilibet enim presbyter diœcesis, est sub cura archipresbyteri, & non potest alteri confiteri, eo inconsulto, nec ab alio pœnitentiam recipere, *Pan.in d.c.2. in 5.not)* vice episcopi officium inchoat: presbyterales benedictiones dat: missam, quando voluerit, cantat, vel cui de sacerdotibus iusse-
4 rit: absoluit omnes † de episcopatu, qui ad eum pro pœnitentia recipienda recurrunt: *c.officium hoc tit.* (quilibet enim de ciuitate, vel diœcesi, potest sacramenta recipere, in maiori ecclesia, non obstante, *cap. placuit de pœnit.dist 6.& c.nullus de paroch gloss.in c.offi.iū in verb.à foris veniunt hoc tit.& ibi Pan.& Can.)*
5 est Vicarius † Episcopi in quibusdam spiritualibus, in quibus alium Vicarium dare potest; quia sunt voluntariæ iurisdictionis: *Pan. in c.2.in vlt.not.& in c.3.in princ. & sub numero primo, vers.quaero in quo debeat hoc tit.* alio nomine appellatur decanus. *c.adhac de offic.ar-*
6 *chidiac.* Archipresbytero † rurali cura imperiti vulgi, & solicitudo aliorum sacerdotum incumbit, qui per minores titulos habitant, qui ab alio non possunt recipere pœnitentiam, & ecclesiastica sacramenta, illo inconsulto, *Pan.in c.fin.in 3 not.hoc tit.* non potest
† citare clericum sibi subiectum ad residentiam, & si non venerit eum priuare; quia cum agitur in figura iudicij solus episcopus est iudex clerici: *cap.de persona XI.quaest.1. Pan. in c.fin sub numero primo, vers.quaero hoc tit.* cun- 7
cta † præter minora, debet referre episco- 8
po: *c.fin.hoc tit.* non censetur † in ecclesia- 9
stica dignitate constitutus: *Clem.vt si principalis & ibi glos.in verbo foraneo de rescript.* vterque habet † ordinariam iurisdictionem, *gl. in c.fin.in verbo referant hoc tit.c.cum ab ecclesiarum de offic.ord. c. ex litteris de consang.& affinit.* 10
quia eis commissa est vniuersitas causarum, rurali vero certi loci & hominum, *l. prima, §.primo, ff.quis & à quo &c. & ibi not.*

De officio primicerij.

Titulus XXV.

SVMMARIA.

1 *Primicerius obtinet dignitatem in ecclesia.*
2 *Praeest in docendo Diaconis, & reliquis gradibus ecclesiasticis.*

ABsENTE Archipresbytero in choro, & cantu, primus est Primicerius, obtinet
† dignitatem in ecclesia, *c. cum accessissent de* 1
constit. alias præcentor siue cantor, sub quo est succentor, *c. inter dilectos de excessit prælat.* item magister scholarum vocatur: *c.2 de calumniat.* præest, in † docendo diaconis, & 2
reliquis gradibus ecclesiasticis, ac disciplinæ custodiæque insistit, subest Archidiacono. *d.c.vnico hoc tit. c.perlectis §.ad primicerium 20.dist.*

De officio Sacristæ.

Titulus XXVI.

SVMMARIA.

1 *Sacrista post Archidiaconum incumbit custodia sacrorum vasorum vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri.*
2 *Appellatur etiam thesaurarius seu sacrarius.*

VIso de officio primicerij, dicendum est de officio sacristæ, qui etiam subiectus est archidiacono, & ad eius curam pertinet,
1 post archidiaconum, custodia sacrorum † vasorum, vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri, & luminarium, siue in oleo, siue in cera, consistant; *cap. vnico hoc*
2 *tit.* appellatur etiam † sacrarius & thesaurarius, *c. perlectis in fine 25. dist.*

De officio Custodis.

Titulus XXVII.

SVMMARIA.

1 *Custos sacrista quasi minister est.*
2 *Pulsat in horis canonicis signa tintinabulorum.*
3 *Panem & vinum omni tempore praparatum habere debet.*
4 *Eleemosinas, absente episcopo, inter fratres diuidit.*
5 *Custos minus idoneus ab Archidiacono coercetur.*
6 *Ecclesia consistit in archidiacono, archipresbytero, & Custode.*

1 CVstos sacristæ quasi † minister est, &
2 archidiacono subijcitur, pulsat † in horis canonicis signa tintinabulorum, pallia vel linteamina altaris, seu cuncta vtensilia ecclesiæ, indesinenter custodit: lampades & lucernas in accendendo, & extinguendo
3 peruigil existit; *cap. 1. hoc titulo.* panem † & vinum, omni tempore, præparatum habere debet ad missam: omnes † eleemosinas, oblationes, seu decimas, cum 4
consensu archidiaconi, absente episcopo, inter fratres diuidit: *cap. secundo, hoc titul.* nam si præsens est episcopus, per ipsummet, res canonicorum dispensari debent, *cap. Vulterana & c. seq. 12. quæst. secundo, cap. statuimus & ibi gloss. in verbo potiorem de maior. & obed. & ibi Can.* prout cuiusque locum, meritumque cognoscit, & pro officiorum sedulitate, & ipse debet constituere œconomum. *cap. cum simus 9. quæst. 3.* Custos minus † idoneus, ab archidiacono coërcetur, 5
vt se emendet: & si indomitus permanserit, archidiaconus episcopo denunciando prouidet, vt indecente eiecto, aptus ecclesiæ minister constituatur; *cap. 1. § si vero hoc tit.* quia incorrigibilis absque accusatione potest remoueri, cum notorium sit eius crimen, *cap. nec licuit 17. dist. Butr. in d. c. 1. num. septimo,* In his † tribus columnis, archidia- 6
cono, archipresbytero, & custode consistit ecclesia, *d. c. 2.* In collegiatis ecclesijs ex notoria consuetudine Germaniæ Præpositi sunt maiores Decanis & in litteris apostolicis eis præferuntur, in Francia vero è contra Decani sunt maiores Præpositis, *Rot. decis. 4. numer. 1. in fin. de elect. in nou. faciunt not. per Innoc. in c. de multa n. 6. & 7. de praben. Rot. diuers. decis. 5:8. p. 1.*

De officio Vicarij.

Titulus XXVIII.

SVMMARIA.

1 *Vicarium qui possint constituere.*
2 *Vicariorum quatuor sunt species. Quidam sunt Vicarij auctoritate episcopi deputati ecclesiarum parochialium annexarum.*
3 *Quidam sunt temporales seu mercenarij.*
4 *Quidam constituuntur ad omnia sibi incumbentia*

bentia per totam diœcesim ab episcopo vel inferiore prælato.

5 *Quidam sunt foranei.*

6 *Vicarius parochialium ecclesiarum per episcopum institutus, non potest, sine auctoritate episcopi remoueri.*

7 *Debetur ei congrua portio à quacunque persona ecclesiastica quæ ecclesiæ fructus recipit, & quomodo ea & per quem constituatur.*

8 *Beneficia secularia curam animarum ex primaua fundatione, aut aliter quomodocunque retinentia in simplex beneficium conuertuntur, etiam assignata congrua.*

9 *In curatis beneficijs annexis perpetuo Cathedralibus, seu alijs ecclesiis, aut pijs locis, id est eorum mensis quoad spiritualia & temporalia seruatur c. 7. sess. 7. in Trident.*

10 *In vnitis quoad temporalia tantum Clem. 1. de iurepat.*

11 *In parochialibus vnitis monasterijs regularium mendicantium seruatur constitutio Pij Quinti 46.*

12 *In Congrua quænam imputentur.*

13 *Curatum an desinat esse beneficium per erectionem Vicariæ perpetuæ.*

14 *Vicarij temporales, in quibus casibus ab Episcopo constituantur.*

15 *Vicarij generales episcopi quinam prohibentur esse.*

16 *Vicarius episcopi habet officium mere voluntarium.*

17 *Censetur constitutus in dignitate.*

18 *Ordinariam habet iurisdictionem præterquam in requirentibus speciale mandatum, in quibus adhibenda est distinctio.*

19 *Vicarij constitutio quomodo probetur.*

20 *In Vicarium quænam transferantur per commissionem officij sibi generaliter factam.*

21 *Requirentia speciale mandatum.*

22 *Ex Vicarij delicto facto in officio, tenetur episcopus, sed non ex iniustitia facta per Vicarium.*

23 *A Vicarij episcopi definitiua appellatur ad Archiepiscopum, à sententia vero interlocutoria ad ipsum episcopum.*

24 *A Vicarij delegato appellatur ad ipsum Vicarium vel episcopum.*

25 *Vicarius Vicarium non potest substituere temporalem vel perpetuum, certam causam vel Causas potest delegare.*

26 *Vicario delegatio facta à Papa, eo mortuo non transit in successorem in Vicariatu.*

27 *Vicarij foranei censentur delegati, & ab eis appellatur ad episcopum.*

28 *Vicarium officium finitur multis modis.*

29 *Vicarius primus non censetur reuocatus ipso facto per constitutionem secundi.*

30 *Vicario debetur salarium, nisi constet de Conventione, officio iudicis quod petit ab episcopo & eius successore immediato.*

31 *Quando in eadem Ciuitate vel diœcesi permixti sunt populi diuersarum linguarum & rituum potest Pontifex loci Catholicum præsulem, ex se adiunctis vicinis duobus episcopis consecrandum, illis nationibus conformem, constituere sibi Vicarium in pontificalibus.*

EPISCOPVS, Archidiaconus, † Archipresbyter, Vicarium etiam temporalem, & ad nutum amouibilem, possunt constituere, *gloss. in clem. 2. in verbo per electionem de rescript. Pan. in c. sua nobis in fi. hoc tit. Pan. in c. postulasti post 1. not. de rescript. Gem. in c. Romana §. ab archidiaconis nu. 2. de appell. in 6.* Nec non quilibet Prælatus ac prælatissa, ad quos, plenaria pertinet iurisdictio, quantum ad spiritualia & temporalia: *gloss. in clem. vnica in verbo ad mensam de excessib. prælat. Rot. decis. 1. de off. ordin. in antiq.* Cæteri beneficiati non possunt deseruire, per Vicarium in beneficio, siue sit parochialis ecclesia, *c. extirpandæ §. qui vero de præb. Anchar. in clem. vnic. hoc tit. sub num. 3.* siue personatus aut dignitas, *cap. ex parte vestra de cleric. non resid.* 1

sid. siue præbenda, *c penult. de cleric. non resid.* aut aliud beneficium, *c. conquerente de cleric. non resid.* nisi certis casibus, *Host. in d. c. extirpandæ numer. 14. & seqq. numerat 12. casus & ibidem Butr. num. xi. & Can. communiter Bened. capra conclus. 92.* ideo subiungit de officio Vicarij, qui vices alterius gerit, siue in officio non contentioso, *c. 1 & 2. hoc tit.* siue in contentioso, *c. sua nobis hoc tit. c 2. hoc tit. in 6.* quorum quatuor sunt species.

2 † Quidā sunt Vicarij perpetui, auctoritate episcopi deputati, ecclesiarum parochialium annexarum: *c. adhæc c. fi. & ibi gloss. in verbo perpetuos Vicarios & clem. vnica hoc tit. Pan. in c. quoniam num. 1. re prælat. &c.* quia non simpliciter in beneficijs curatis, sed tantum in parochialibus, perpetua Vicaria, certis casibus, est permissa, *d. clem vn. & ibi gl. in verb. parochialium d. c. extirpandæ § qui vero & ibi gl. in verb. perpetuum & vtrobique Can.* quæ de ecclesijs curam animarum habentibus, per receptionem aliarum similium, amittendis; de rectoribus ipsarum ad sacerdotium promouendis; de que eorum ætate, statuta sunt; in perpetuis parochialium Vicarijs & assumptis ad eas locum habent, *d. clem vn. hoc tit.*

3 Quidam † sunt temporales, seu mercenarij, qui ad tempus assumuntur auctoritate episcopi, *d. clem. vnic. & ibi gloss. in verbo perpetuis c. cum ex eo de elect. in 6. c. peruenit el. 2. de appell. c. pen. de cleric. non resid. cap. 1. §. eadem omnino sess. 23. Pan. in d. c. quoniam num. 2. & seq. ne prał.* vel ab ipso rectore, pro eius arbitrio, sine licentia episcopi: *c. constitutus de fil. presbyt. ord. & c. Anchar. in d clem. vnica sub numer. 3. vers. sed hic quæritur Pan. in d. c. extirpanda §. qui vero numer. 9. & 12. Lapus alleg. 5.* illorum officium expirat lapsu temporis, *§. præterea Inst. quib. mod. tut. fin.* quia iurisdictionē recipiunt ab episcopo, horum vero officium expirat per reuocationem ad libitum, *Imol. in d. clem. 1. num. 5. & 6.* ac per mortem rectoris, & suspenduntur ab exercitio, propter rectoris excommunicationem *c. 1. hoc tit. in 6. Anchar. in d. clem. vnica num. 3.* quia iurisdictionem ab eo recipiunt. Quidam † constituuntur ad omnia sibi incumbentia, per totam diœcesim ab episcopo, *c. 2 & 3 hoc tit. in 6.* vel inferiore prælato, *c. Romana de sent. excommun. in 6* est differentia inter hos, & officiales, quia officialibus solum committitur cognitio causarum totius diœcesis, non autem inquisitio, correctio excessuum, amotio á beneficijs, aut exercitium spiritualium, *c. licet & ibi gloss 1. & c. fin. & ibi Franc. num. 2. Gemin. n. 5. hoc tit. in 6.* Vicarij in spiritualibus generales, hæc omnia possunt, exceptis datione dimissorialium ad ordines, *c. cum nullus § inferiores & § episcopo de temp. ordin. in 6.* & beneficiorum collatione: *c. fin hoc tit. in 6.* ista tamen diuersitas dimittenda est consuetudinibus regionum, & non probatur canonibus, qui promiscue quandoque exprimunt, Vicarium quandoque officialem, *Gemin. in d. c. fin. num. 5. & in c. 1. nu. 10. hoc tit. in 6. Zab. in d. clem. vnica num. 18. Bell. decis. 443.* 4

Quidam sunt † foranei id est deputati ad certum locum diœcesis, quorum potestas pendet ex eorum commissione, *Clem. 2. & ibi glos. in verbo foraneo de rescript.* Quandoque episcopus alium catholicum præsulem sibi Vicarium constituit, in Pontificalibus, in certo loco diœcesis, *c. quoniam. de offic. ordin.* de quibus obiter videamus. 5

Vicarius † parochialium ecclesiarum per episcopum institutus, non potest, sine authoritate episcopi remoueri, vel portione sua congrua defraudari: *c. adhac hoc tit. c. auaritia & ibi glos. fin. & DD. ca. in. Lateranensi & c. extirpanda de præb.* 6

Congrua † debetur pro alimentis, siue commoda sustentatione, episcopalium iurium persolutione, hospitalitatis tentione, & aliorum 7

onerum

onerum ei incumbentium supportatione; *d. c. 1. de præb. in 6. clem. 1. de iurepatron. c. de monachis de præb c. sicut de suppl. negl. prælat.* in certa re, aut parte possessionum, vel in certa parte fructuum, singulis annis percipienda, *Zab. in d. clem 1 de iurepat. in 1. & 2. quæst.* coram diœcesano assignanda, *d. clem. 1. de iurepat. & ibi Zab. in 3. not. 8. c. de monachis ibi coram te.* iuxta qualitates loci beneficij, personarum, onerum, & aliarum circumstantiarum, *d. c. extirpanda & ibi gl. in verbo sufficiens. & Can. Anchar. in d. c. 1. in 5. not. de præb. in 6. Rot. diuers. decis. 5. numer. 1. & 8. & seqq. part. 2.* in quo diœcesani conscientia oneratur, *cl. 1. §. diœcesanis vers. percipimus de iurepat. & ibi gloss.* & seruare tenetur constitutionem 46. Pij V. in bullario antiquo, à quacunque persona ecclesiastica, regulari, sæculari, etiam exempta quæ ecclesiæ fructus, prouentus, aut decimas recipit, *c. de monachis d. clem. 1. de iurepat. c. 1. de præb. in 6. c. statuto § vbi autem de decimis in 6.* Propter necessitatem, & onus curæ, quam Vicarius exercet, *d. clem. 1. hoc tit. c. extirpanda § qui vero & ibi gloss c. exposuisti de præb. arg. l. quod in vxorem. C. de negot. gest. & ibi not. per DD. Rot. diuers. decis. 56. num. 1. & 2 part. 2.* suo nomine, & ordinaria potestate, & non ad nutum alterius; *c. Garc. perpetuus de fid. instr. c. sunt c. percipimus 21. quæst. 2. Rot. diuers. decis. 16. & 17. part. 1.* Ratio præmissorum est, quia omnis cura beneficij, in quo quis instituitur, pertinet ad ipsum institutum, *d. c. extirpanda in princ ibi earundem seruitijs deputatus & ibidem in § qui vero ibi habeat Vicarium canonice institutum,* Vicarius non dependet ab eo cuius vices gerit, propter auctoritatem, & approbationem superioris: *c. 1. de cap. monach. in 6 Anchar. in d. c. in 6. not. de præb. in 6* cura habitu & quoad proprietatem, est penes principalem rectorem; quoad exercitium & effectum est penes Vicarium, adeo quod Rector principalis non posset ibi exercere officium, curæ fori pœnitentialis, *c. super eo, & ibi post gloss. in verbo annexa Franc. post num. 2. & ibi Gemin. in gloss. 2. de præb in 6. clem. dudum de sepult. & ibi gloss. in verbo sacerdotibus Anchar. in d. c. extirpanda num. 9 & 10.* Congrua præsumitur sufficiens si fuit sufficiens prædecessoribus, & sibi imputare debet, ille, qui acceptauit beneficium nimis tenue; ludibrium enim esset, si quod statutum fuit ab initio, momento quolibet mutaretur, *l. fin. § vbi autem C. de bonis quæ liberis l. sancimus vers. non enim C. de administ. tut Greg. xv. decis. 429. & ibi annot.* De iure communi Vicarius tenetur omnia onera supportare, *d. clem. 1. & ibi Anchar. in 1. not. cap. 1. ibi & alia onera eis incumbentia de præb. in 6.* Quando religiosi, vel sæculares personæ ecclesiasticæ, ecclesias subiectas habentes, quarum redditus ad eos pertinent, prædicta onera supportare consueuerunt, de consuetudine, contra iuris communis dispositionem; tunc non coguntur ad congruam portionem sacerdoti assignandam, sed ad ipsa onera plene supportanda, ac sacerdotem seu Vicarium decenter tractandum, nec non sustentationem præstandam sufficientem, *d. clem. 1. § sane de iurep. & ibi Anchar. num. 10. & seq.* Compelluntur autem ad assignationem dictæ congruæ à diœcesano, si Vicaria vacet, per non admissionem, præsentati ab eis, nisi intra certum terminum, præsentantibus præfigendum, præsentato congruam assignauerint; quo lapso in pœnam negligentium assignare, præsentatus admittitur, & ad diœcesanum potestas assignationis huiusmodi deuoluitur: *d c. 1. de præb. in 6. clem. 1. de iurepat.* Si Vicaria plena sit conditione ex canone, *d c. extirpanda § qui vero d c. in lateranensi* Præterea si Vicario parochialis ecclesiæ deputatur Capellanus per visitatorem; tene-

tur Rector eidem Salarium soluere, & non Vicarius, *c.4. in princ. sess. 21. c. beneficia sess. 7. Cæsar decis. 6. de preb.* quia applicatio fructuũ intelligitur, deductis expensis, & oneribus, *c. quoniam & ibi gloss. 1. & Can. de vit. & honest. cleric. clem. 1. de censib. l. vnica § pro secundo in fi. C. de cad. toll.* Ex decretis Concilii Tridenti-
8 ni beneficia † sæcularia, quocunque nomine appellata, curam animarum ex primæva fundatione, aut aliter quomodocunque retinentia, deinceps in simplex beneficium, etiam assignata Vicario perpetuo congrua portione, non conuertuntur: in his vero in quibus contra eorum institutionem, seu fundationem, cura in Vicarium translata est, etiamsi in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si congrua portio Vicario, quocunque nomine is appelletur, non fuerit assignata, quam primũ assignanda est: quod si id commodè fieri non possit, aut factum non erit, cum primum per cessum, vel decessum Vicarii, seu Rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacauerit, beneficium curam animarum recipit, & Vicariæ nomen cessat, & in antiquum statum restituitur, *c. statuit el. 2.*
9 *sess. 25.* In † beneficiis ecclesiasticis curatis vnitis, & annexis perpetuo cathedralibus, collegiatis, seu aliis ecclesijs, vel monasterijs, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis, quibuscunque, id est eorũ mensis, seu quoad temporalia & spiritualia, *Garc. de benef. part. xj. cap. 2. num. 6. clem. 1. § quidam etiam & ibi post gloss. mag Canon. de priuil.* Concilium Tridentinum statuit, ut eadem ab ordinarijs locorum, singulis annis visitentur; qui solicite prouidere procurent, ut per idoneos Vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine, aliter videbitur expedire, ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut maiori, vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiam super re certa assignanda, ibidem deputandos, animarum cura exerceatur: appellationibus, priuilegiis, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, & illorũ inhibitionibus, consuetudine immemoriali, in præmissis minime suffragantibus, *c. 7. sess. 7. quod explicat Garc. de benef. part. xj. cap. 2. num. 4. & seqq. per totum Nauarr. cons. 9. num. xj. & per tot. de stat. monach.* Quoties ergo ordinarius, voluerit, iuxta arbitrium sibi datũ à dicto decreto Concilii Tridentini, temporales Vicarios, in perpetuos mutare; debet prius erigere beneficium ecclesiasticũ, Vicariam perpetuam nuncupatum, in qua Vicarii perpetui intitulentur, *c. adhæc & ibi Pan. num. 3. & Can. & c. fin. hoc tit. c. extirpanda § qui vero & ibi post gloss. in verb. perpetuum Can. de preb. clem. vnica & ibi Zab. num. 5. Vital. num. 34. & Can. communiter hoc tit. cap. vnico de cap. monach. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 2. numer. 1. de excess. prelat. in nou.* Vicaria temporalis non est beneficium, aut titulus beneficialis: *clem. vnic. § quidam etiam ecclesias de excessib. prelat. clem. ne in agro § adhæc & ibi post gloss. in verbo seruituris Zab. in 3. not. & Can. de stat. monach. Rot. decis. 2. num. 2. & 3. de excessib. prelat. in nou. c. cum ex eo § porro de elect. in 6. Cald. cons. 9. de rescript Garc. de benef. part. 1. cap. 2. numero 93. & seqq.* quod si non erigatur Vicaria perpetua † habet locum doctrina glo. *in verbo de mensa, in Clemen. 1. § præmissa de suppl. neglig. prelat. c. visis 16. quæst. 2. c. quoniam in fine de priuileg. & glos. mag. in c. cum & plantare. § in ecclesiis, in verbo, pleno iure. & Can. de priuileg.* In ecclesijs parochialibus vnitis, siue annexis quoad temporalia, quarum redditus ad religiosos, aut alios pertinere noscuntur, Concilium Tridentinum nihil immutauit, sed seruanda est dispositio *d. c. 1. de preb. in 6. Clem. 1. de iurepat.* Ex constitutione 46. Pij V. de Vica- 10

rijs

11 riis perpetuis in parochialibus † vnitis monasteriis regularium mendicantium; ad nominationem superiorum, debet ab episcopo vnus deputari ex ipsis, praeuio examine approbatus, ad nutum superioris amouibilis: idem obtinet in regularibus monachis, dummodo cum monacho sic deputato, ex decreto Gregorii XIII. habitet vnus duntaxat alius monachus, *Garc. de benef. parte xj. c. 2. numero 13.* In parochialibus quae non sunt vnitae & annexae monasteriis, sed eorum membra, aut quoquo modo dependentes, dictum decretum Concilii Tridentini, aut constitutio Pij V. locum non habent; sed habet locum *Clem. ne in agro §. adhaec. & §. caeterum de stat. monach. & Clem. 1. de suppl.*
12 *negl. praelat.* ac similes. Imputantur † in congrua portione Vicario, omnia certa, quae iure suo ex causa rectoriae ab ecclesia percipit; *c. cum ex eo §. porro ibi de ecclesiarum ipsarum prouentibus de elect. in 6. peruenit el. 2. ibi de beneficiis illius assignes de appell. l. cum alimenta ibi ex facultatibus defunct. off. de alim. leg.* non autem incerta, vt anniuersaria, oblationes, distributiones quotidianae, etiamsi ad certam summam, quotannis redigi possint, *c. vnic. de cleric. non resid. in 6. c. fin. §. in illis vbi distributiones ponuntur vt diuersa ab eo quod capitur ratione praebendae de concess. praeb. in 6. cap. fin. de rescript. in 6. cap licet de praeb. Rot. diuers. decis. 5. part. 2. Rebuff. de congrua num. 83. & 87. Rot. Farinac. decis. 420. num. 2. part. 1.* neque alia emolumenta, quae extra causam Rectoriae, siue Vicariae, capiuntur vt nuptialia, baptismalia, funeralia, decimae minutae, terrae annexae simplicibus beneficijs, in parochiali ecclesia fundatis; quia sunt redditus casuales & incerti, & quia dantur ratione cuiusdam ministerii personalis, *arg. l. scimus in pr. vers. repletionem, C. de inoff. testam. Felin. in c. ad aures nu.*
13 *14. de rescript. Rot. diuers. decis. 5. part. 2.* Per † erectionem Vicariae perpetuae beneficium non desinit esse curatum, *cap. exposuisti & ibi gloss. in verbo necessitas, de praeb. d. c. extirpandae §. qui vero & ibi Pan. in 1. lect. num. 6. Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Rot. fast. dub. 20.* & de huiusmodi cura, facienda est mentio in impetratione, & aliis rescriptis, quando titulus beneficii, vel Praelaturae, est immediatus ad curam. *Felin. in capite postulasti sub num. 1. vers. & hoc videtur certum & in c. nostra in 10. coroll. de rescript.* quando cura competit ratione parochialis annexae, in quo alius est Vicarius perpetuus, curam fori contentiosi habitu & actu habet Canonicus, vel is qui obtinet dignitatem, cui parochialis ecclesia est annexa; cura vero fori poenitentialis est penes eum habitu tantum, actu ac exercitio, penes Vicarium; si vero parochialis non est annexa dignitati, aut praebendae, sed certa portio fructuum eiusdem Canonicatui, aut dignitati est assignata; tunc solus Rector ecclesiae parochialis censetur praelatus, & habet curam & non Canonicus, aut obtinens dictam dignitatem: *Franc. in c. super eo numero 2. de praeb. in 6. Panor. in cap. extirpandae §. qui vero num. 15. de praeb. Zab. in Clem. 1. num. 10. & ibi Imol. num. 7. hoc titul.* neutro tamen horum casuum debet fieri mentio de cura, in impetrationibus dicti canonicatus, aut dignitatis, vel aliis rescriptis, *Fr. in d. c. super eo post num. 3. & ibi Gemin. num. 4. Anchar. in 3. not. & Can. communiter,* Temporales, † assignata congrua sustentatione, cō- 14
stituuntur ab episcopis I. quando secundum iura decretalium, cum obtinentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, dispensant, quod vsque ad septennium litterarum studiis insistentes, promoueri minime teneantur, nisi ad ordinem Subdiaconatus duntaxat; qui interim curam exerceat: *c. cum ex eo de elect. in 6,* quae facultas dispēsandi sublata est, per decreta Cōc. Trid. quod statuit paro-

parochiales conferri per concursum: *dicetur infra tit. de præb. §. sexto ob non promotionem.* Secundo quando ecclesia patitur ministrorum defectum, propter beneficiatorum absentiam, *cap. pen. de cleric. non resid. c. peruenit el. 2. de appell.* Tertio quando curato, causa cognita, dant discedendi facultatem ad bimestre in scriptis, qui interim tenetur relinquere Vicarium ab ipso ordinatio approbandum, cum debita mercedis assignatione, *c. 1. §. eadem omnino sess. 23.* Quarto, quando canonicus ad residentiam monitus, ab episcopo, appellat ad superiorem, statuitur ei terminus per episcopum, infra quem appellationem prosecuturus, iter ad superiorem arripiat veniendi; & interim per Vicarium honestum in ecclesia deseruit, de prouentibus canonicatus congrue sustentandum: *c. peruenit el. 2 & ibi Can. de appell.* quia ad illud, ad quod quis tenetur, pendente causa principali, tenetur pendente causa appellationis, *l. postquam §. imperator ff. vt leg. seu fideic. seru. nom. cap.* Quinto, episcopus beneficio ingressi religionem, intra annum probationis, curat deseruiri, per Vicarium, assignata sibi congrua portione, de ipsius fructibus, *c. beneficium in fine de reg. & transf. ad relig.* Interdum assumuntur ab ipso Rectore, ad administrationem sacramentorum, & ad eum coadiuuandum, ad libitum ipsius Rectoris, *Zab. in cle. 1 num. 15. & seqq. hoc tit. & ibi num. 6.* vt supra dictum est.

15 Quilibet † potest esse Vicarius episcopi, nisi prohibeatur, prohibetur autem laicus, *c. nullus laicorum c. in nona cum cc. seqq. 16. quæst. 7. prob. ad monach. in c. 1. num. xj. & seqq. hoc tit. in 6.* clericus coniugatus, *Ioan. And. in c. Ioannes num. 2. de cleric. coniug. in 6. Gemin in c. 1. nu. 8. hoc tit. in 6.* bigamus, *Franc. in c. 1. in fine de bigam. in 6.* ac alij recensiti à Franco, *in cap. 1. hoc tit. in 6. sub num. 6. & ibi Can. Garc. de benef. part. 5. cap. 8. in princip.* Vicarius † generalis episcopi, habet officium merè voluntarium, quia nec ipse necessitatur mandatam iurisdictionem suscipere, neque episcopus de necessitate tenetur constituere Vicarium, & est in mera eius voluntate, tribuere facultates, Vicario coarctatas, vel amplas, *§. mandatum non suscipere Inst. mandati c. Romana de appell. in 6. l. 1. §. qui mandatam & ibi gloss. 1. & l. cognitio in fine ff. de eo cui est mand. iurisd. Mohed. decis. 4. num. 1. hoc tit. Rot. diuers. decis. 222. num. 5. & decis. 297. num. 1. part. 2.* ac prohibere ne iudicet expresse, *l. iudicium soluitur ff. de iud.* vel tacite; nam de causa inchoata per episcopum, Vicarius non se intromittit, quia, quoad illam, videtur reuocatus: *arg. c. si quem de procur. in 6. Franc. in d. c. Romana num. 2. de appell. in 6.* censetur † constitutus in dignitate ecclesiastica, *Clem. & si principalis de rescript. & ibi Zab. Can. Staph. de litteris gratiæ tit. de modo & forma impet. §. transeo nunc nu. 12. & seqq.* præfertur archidiacono & archipresbytero, *Rot. diuers. decis. 200. num. 4. part. 1. Pan. cons. 12. vol. 1.* habet † ordinariam iurisdictionem in his quæ veniunt sub generali concessione, *d. c. Romana & ibi gl. in verbo generaliter c. licet hoc tit. in 6. c. sua hoc tit. Garc. de benef. part. 5. cap. 8. num. 21. & seqq.* In requirentibus speciale mandatum, si Vicario fuit simul data iurisdictio generalis, in casu quo speciale requirebatur mandatum; ordinaria censetur in omnibus, vt vniformis sit intellectus concessæ authoritatis: si vero separatim, censetur delegata, *Franc. in c. 2. sub num. 4. vers. dixit tamen Ioan. Andr. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. num. 9. Anch. in 1. quæst. & Can. communiter Crescent. decis. 15. num. xj. de prob. Rot. decis. 7. in 1. dub hoc tit. in nou. Garc. de benef. part. 5. cap. 8. num. 40. 41. & seqq.* Effectus † sunt notabiles, primo casu episcopi & officialis, vnum & idem Consistorium censetur,

tur, & appellandum est ad Archiepiscopum, *c. non putamus de consuet in 6. d. c. Romana*, non autem secundo casu, & appellatur à Vicario, ad episcopum: *c. dilecti el.* 3. *de appell. c. & collatione de appell. in 6. gloss. in d. c. non putamus in verb. officiali & Can.* Item primo casu, Vicarius datus generaliter cum expressione alicuius de istis, quod requirit speciale mandatum, secuta clausula generali, & omnia alia quæ per nos possumus, etiamsi mandatum exigunt speciale; potest omnia specialia similia, & minora expressis *gloss. fin. in c. 2. hoc tit. in 6. Host. in c. significasti in fine & ibi P. & alij de offic. Archid. arg. c. qui ad agendum §. 1. & ibi gloss. & Can. de procur.* Secundo casu non poterit fieri prorogatio ad similia vel minora; quia iurisdictio delegata est improrogabilis, ordinaria prorogari potest, *c. P. & G. de offic. deleg. & ibi gloss fin. & Can. Gemin in d. c. 2. num. 9. in fine hoc tit. in 6.* Vicarij

20 † & cuiuscunque iudicis, à sede Apostolica deputati constitutio probatur per solam supplicationem signatam; *l. prohibitum C. de iur. fisci lib. 10. Archid. decis. 13. de prob. specul. de prob. §. tertio videndum numer.* 3. regula *de non iudicando &c.* procedit in iudice non nominato à Papa, sed nominato postmodum à parte, in expeditione litterarum; quia delegatio Papæ vel Imperatoris, *l. vnica C. de mand. princip. c. cum in iure positus de offic. deleg. & ibi gloss. fin. & Can.* Facta ad instantiam partium, non potest probari, nisi per litteras, facta vero ab inferioribus, probatur per testes, & instrumenta, *Bald. in d. l. prohibitum num. 12. & seqq. C. de iur. fisci lib. 10. Salyc. in l. vnica C. de mand. princip. in princip. & ibi DD. Rot. decis. 5. vers. de secundo dubio hoc tit. in nou.*

21 Per commissionem † officij generaliter sibi factam, in officialem siue Vicarium transfertur cognitio causarum ciuilium, *c. 2. hoc tit. in 6.* etiam ad temporalem iurisdictionem pertinentium, *d. c. Romana §. debet & ibi gl. in verb. temporalem*, potestas vniendi, omnis iurisdictio voluntaria, *Felin. in c. ex parte sub numero primo, vers. non obstat. quod ea quæ sunt &c. de constit. Mohed. decis.* 3. *hoc tit.* quam exercere potest, præterquam in casu *c. statutum de preb. in 6.* extra diœcesim committentis, *Rot. decis. 5. de offi. Vicarij in antiquior.* licet aliter sentiat *Franc. in c. fin. sub numero tertio*, sicut potest eam exercere episcopus, *cap. statutum in fine de preb. in 6. & ibi gloss. pen. & fin. Bald. in l. 2. ff. de offi. proconf.* & contentiosa, *Mohed. decis. 3. hoc tit. c. 2. & 3. hoc tit. in 6. & vtrobique gl. in 1. notab. & Can.* quam episcopus & Vicarius extra diœcesim exercere non possunt, *c. nouit. & ibi gl. mag. de offic. leg. Franc. Marc. decis 361 part. 2.* inter subditos inuitos: inter volentes, in aliena diœcesi, potest episcopus eam exercere, de licentia diœcesanorum obtenta, *Pan. in d. c P. & G. num. 15.* sed non Vicarius; quia commissio facta ab inferiori à principe, nunquam potest exerceri, extra territorium committentis: *Bald. in d. l. 2. post num. 1. ff. de offic. proconf. & leg. post Bart. in l. cunctos populos C. de summ. Trinit.* exceptis episcopis expulsis, quibus indulgetur, vt in diœcesi aliena, in qua moram traxerint inter subditos suos inuitos, per se, vel alium, omnimodam iurisdictionem possint exercere, petita diœcesanorum licentia, *cl. 1. §. eisdem etiam de for. compet. & ibi gloss. 1. & Can.* Præterea ex huiusmodi commissione, transit in Vicarium, facultas omnia faciendi, quæ facere potest episcopus, nisi in prohibitis, *c. 2. & 3. hoc tit. in 6. Mohed. d. decis. 3.* atque ex opinione Rotæ, inquisitio, & cognitio de criminibus spectantibus ad forum ecclesiasticum, tam ex suo mero, quam implorato officio, & si inuenerit talem criminosum, remittet eum ad episcopum puniendum, *Rot. decis. 2. hoc tit. in nou.*

Ioan. Monach. in c. licet hoc tit. in 6. numero secundo, & ibi Gemin. numero quarto, institutio præsentatorum ad beneficia, *c. ex frequentibus de Instit. Rot. d. decis. 5. num. 2. hoc tit.* confirmatio electionum, *gl. in cap. fin. in verbo non possunt hoc tit. in 6. & ibi Can.* quia est necessariæ, non voluntariæ iurisdictionis, examen per concursum ad parochiales vacantes, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1. in princ.* sed ad earum collationem requiritur speciale mandatum, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1. n. 117. & 120.* interpositio decreti in alienationibus, rerum minorum, emancipationibus, & expeditio omnium, quæ ad iurisdictionem pertinent. *l. 2. C. de offic. eius qui vicem alic. iud. obt. c. fin. de*
22 *iud. in 6.* Requirunt † speciale mandatum, punitio criminum, amotio criminum, amotio à beneficijs, & administrationibus, *c. 2. hoc tit. in 6. Cald. cons. 3. de renunc. Staphyl. de lit. grat. tit. de var. mod. vacat. § modo pro declaratione nu. 9. & seq.* collatio beneficiorum, *c. fin. hoc tit. in 6. late Franc. Marc. decis. 993. part prima. Garc. de benef. part. 5. c. 8. n. 8. & seq. & num. 112. & seqq.* ea quæ sunt meræ gratiæ, *Prob. ad Monach. in c. 1. num. 8. hoc tit. in 6. Monach. in c. statutum num. 9. de præb. in 6. Zab. in Clem. 1. nu. 19. de offic. Vicarij.* dispensatio, *Felin. in c. at si clerici §. de adulterijs n. 21. de iud. Prob. Monach. in c. 1. sub n. 8. hoc tit. in 6. Cald. cons. 9. de off Vicarij.* ac data potestas etiam amplissima dispensandi, non comprehendit ea, quæ specialiter episcopo commissa sunt, *Rot. decis. 9. in 2. quæst. de offic. Vicarij in antiq. Felin. in c. at si clerici §. de adulterijs sub n. 21. de iud. c. liceat sess. 24.* remissio denunciationum matrimonialium, *c. 1. sess. 24. de reformat. matrim. ibi nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit. Garc. de benef. part. 5. c. 8. n. 50 & seqq. & n 56. & seqq.* auctoritas reseruationis iuris patronatus, *Cald. cons. 3. hoc tit. Ferret. cons. 327.* aut donationis eiusdem alteri factæ *Cald. cons. 1. hoc tit. Ferret. cons. 343. num. 9. & 344. numero quarto, Garc. de benef. part. 5. c. 9. n. 75. & seqq.* litteræ commendatitiæ ad ordines, *c. cum nullus §. 1. & 2. de temp. ord. in 6.* visitatio, quia delegari non potest, nisi in casu legitimi impedimenti, *c. patriarchæ sess. 23.* impositio & remissio pœnitentiæ, in casibus episcopo reseruatis: *Archid. in c. 1. in gloss. super verbo reseruantur de pœnit. in 6. Anchar. in d. c. 2. post n. 3. hoc tit. in 6.* nec veniunt sub generali commissione officij, specialiter auctoritate apostolica episcopo demandanda, etiamsi episcopus nominatim committat Vicario, sibi deleganda auctoritate apostolica; quia non continentur sub potestate ordinaria episcopi, imo committuntur sibi extrinsecus, & iurisdictio quæ nondum competit, non potest subdelegari, *Rot. decis. 9. hoc tit. in antiq. Dec. in c. quoniam abbas n. 78. & seqq. de officio deleg. Felin. in c. pastoralis §. quoniam numer. 1. de rescript.* Quamdiu archiepiscopus in prouincia sua vel circa illam extiterit, non potest officiales eius, contra suffraganeos exercere censuras, *c. 1. §. fin. de offic. ord. in 6.* nec contra personam, quæ sit in aliquo gradu dignitatis illustris. *Rom. in l. si vero §. de viro n. 32. ff. solut. matrim.* Ex † deli- 23
cto Vicarij vel officialis, in officio sibi commisso tenetur episcopus, & prælatus, *c. adhæc & ibi gl. in verb. examinentur de off. archid. c. 1. & ibi gl. fin. vt lit. non contest. non proced. l. procuratoris ff. de tributor. § fin. instit. de oblig. quæ ex quasi delict. &c. Rot. decis. 6. hoc tit. in antiq. & decis. 6. hoc tit. in nou.* quia aliquatenus culpæ reus est, qui male hominis vtitur opera, *l ex maleficio §. fin. in fine ff de act. & oblig.* nisi quam cito sciuerit, purgauerit eius delictum. *d. c. 1. vt lit. non conceß. &c.* Ex iniustitia facta per Vicarium episcopus non tenetur, quia est casus fortuitus, *cap. fin. & ibi gl. in verbo iustitia mediante ne clerici vel monachi &c.* Appellatur
† à Vicario ad archiepiscopũ, etiam in causis 24
spe-

ſpectantibus ad iuriſdictionem temporalem, c. ſolita in fine & ibi gloſſ. in verbo ſuſcipiunt de maior. & obed. niſi iuriſdictio ſit feudalis, d. c. Romanâ §. debet & ibi gl. in verbo iure alio de appell. in 6. & ibi Franc. & Can. & non ad epiſcopum, quacunque contraria conſuetudine non obſtante, quæ reprobatur; ne ab eodem ad ſeipſum, interponi appellatio videatur, c. non putamus de conſuet. in 6. d. c. Romana, quando appellatio interponitur à ſententia diffinitiua: ab interlocutoria poteſt appellari à Vicario ad epiſcopum, Put. deciſ. 491 lib. 2 Franc. in c. dilecti 3. n. 51. de appell. Can. poſt gl. in d. c. 2. de conſuet. in 6. quin imo epiſcopus poteſt reuocare interlocutoriam ſui Vicarij, etiam citra remedium appellationis, ſicut poterat ipſe Vicarius, gloſſ. in d. c. 2. in verbo officiali verſ. præterea licet de conſuet. in 6. & ibi Franc. ſub numero quarto & Can. communiter Franc. in c. dilecti 3. num. 51. & 52. de appell. de iure ciuili à Vicarij ſententia definitiua, appellatur ad ſuum ordinarium, l. à proconſulibus & ibi Bald. not. C. de appell. l. præcipimus §. 1. C. eod. de nullitate ſententiæ diffinitiuæ Vicarij, vtroque iure coram epiſcopo dici poteſt, Franc. in c. dilecti 3. nu. 50. de appell.
25 poſt Bald. ibid. A delegato † ab epiſcopo ad aliquam certam cauſam, appellatur ad ipſum epiſcopum: gloſ. in d. c. 2. in verbo officiali in princ. & ibi Franc. n. 6. & Can. Rot. deciſ. 7. in 1. dub. hoc tit. in nou. à delegato officialis, appellatur ad ipſum officialem, vel etiam ad epiſcopum, omiſſo medio ipſius officialis: idem obtinet, quando appellatur à prælato, ſubdito epiſcopi, Io. Andr. in d. c. 2. numero ſecundo & ibi Archid. in fine Franc. numero 8. Rot. deciſ. 3. hoc tit. in nou.

26 Vicarius † Vicarium non poteſt ſubſtituere, temporalem, vel perpetuum, iuriſdictionem in totum à ſe penitus abdicando; c. cler. h. t. & ibi Pan. n. 1. & Can. l. fin. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. ideo Vicarius epiſcopi in ſpiritualibus & temporalibus, non poteſt alteri vices ſuas committere: quia iuriſdictionem habet non iure proprio, ſed alieno beneficio, l. more maiorum & l. ſeq. §. de iuriſd. omn. Iud. l. ſolet ff. eod. niſi ex cauſa, quia imminet neceſſaria profectio, & de conſenſu epiſcopi, & tunc iuriſdictionem à ſe non abdicat, ſed retinet: Hoſt. in c. 1 ſub num. xi. in gl. ſuper verb. ab eodem & ibi Franc. numero quarto, Anchar. num. ſecundo, hoc tit. in 6. Zab. in Clem. 1. quæſt. 19. hoc tit. Rot. deciſ. 4. hoc tit. in nou. Garz. de benef. p. 5. c. 8. num. 148. & ſeqq. certam cauſam, vel quaſdam poteſt delegare, l. ſolet ff de iuriſd. omn. iud. & ibi gl. 1. d. l. 1. §. fin. & ibi gloſſ. in verbo ab eo ſſ quu & à quo appell. & vtrobique DD. l. fin. & ibi gl. 1. & DD. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. & quoad hoc epiſcopus poteſt ei dare facultatem, c. is cui & ibi gloſſ. fin. & Can. de offic. & poteſt. deleg. in 6. ſed non poteſt ei dare facultatem vt alium Vicarium generalem, ſeu locum tenentem, Put. deciſ. 163. lib. 1. per c. clericos hoc tit. Rot. deciſ. 4. hoc t. in nou. poſſet loco ſui deputare, niſi ex cauſa vt dictum eſt, Gemin. in c. 1. num. 11. hoc tit. in 6. Rot. d. deciſ. 4. hoc tit. prout ibi add. eam explicat.

Delegatio † facta à Papa Vicario, eo mortuo, non tranſit in ſucceſſorem in Vicariatu; 27
quia dignitas Vicarij, non competit ex iure proprio, ſed ex perſona alterius, l. quod princ. & ibi Bart. & l. ſi auguſta ff. de leg. 2. Bart. in l. more maiorum nu. 19. ff. de iuriſd. om. Iud. c. quoniam abbas & ibi Dec. n. 42 & DD. communiter de off. deleg. poſt gloſſ. mag. niſi probetur conſuetudo, vel ſtylus, Achil. deciſ. 3. hoc tit. l. de quibus ff. de legib. Garz. de benef. part. 6. cap. ſecundo, n. 28. vſque ad n. 40. contrarium ſentit. Officiales † foranei, non ſunt ordinarij, ſed dele- 28
gati, & ab eis appellatur ad epiſcopum, Clem. 1. & ibi gl. in verbo foraneo de reſcr. & DD. d. c. Romana de off. ord. in 6. & ibi Gemin. numero

quarto, nec censentur constituti in dignitate ecclesiastica, *d. Clem. 2. in fine*.

29 Finitur † officium Vicarij, primo, reuocatione solius Episcopi, *Pan. in c. edoceri num. 10. de rescript.* absque consensu capituli, quia solus episcopus potest eum constituere: *Ioan. Andr. in c. sua nobis num. 6. & Pan. in c. penult. sub numero quarto, hoc tit. attestans ita seruari de consuet.* requiritur certioratio ad tollendum errorem publicum, ac gesta interim antequam certioretur, valent: *c. audita de restit. spoliat. Clem. vnica & ibi gl. in verbo teneant. & Mohed. decis. 29. de renunc. Garc. de benef. part. 5. c. 8. num. 174. & seqq.* tenet reuocatio dati ad certum tempus, etiam medio iuramento de non reuocando, facta ante lapsum præfiniti temporis, *Io. An. in c. sua nobis n. 15. & 16 hoc tit. & ibi Pan. & Can.* Secundo, captiuitate episcopi, *c. si episcopus & ibi Franc. n. 3. de suppl. neglig. præla. in 6.* Tertio, morte episcopi, postquam innotuit Vicario. *§. item si adhuc, 2. resp. Instit. mand. Mohed. decis. 29.* & non requiritur certioratio, *gloss. fin in Clem. fin. de procur. Felin. in c. ex parte el. 3. sub num. 19. vers. fallit. 8. de rescript.* Quarto, impeditur per excommunicationem episcopi, *d. c. Romana hoc tit. in 6. & ibi Franc. numero tertio, in fine & ibi gl. fin. Gemin. numero quarto*, in his quæ geruntur respectu iurisdictionis ipsius episcopi, tam in cœptis, quam in non cœptis, per officialem: *Anchar. in d. c. 1. in 2. quæst. & ibidem Host. num. 8.* quia excommunicatus non potest iurisdictionem, quæ penes se mortua est, exercere per se, vel per alium: *c. ad probandum de re iud. c. Romana & ibi Gemin. de suppl. neglig. pral. in 6.* secus in gestis prætextu iurisdictionis papalis, quia solus Papa episcopo excommunicato ius reddere potest, *d. c. Romana de suppl. neglig. prelat. in 6. & ibi Host. numer. 6.* Quinto translatione episcopi, *late Franc. Marc. quæst. 1098. part. 1.* & alijs modis quibus finitur mandatum ad lites, cui mandatum iurisdictionis æquiparatur, *l. & quia ff. de iurisd. om. iud. & ibi DD. c. relatum & ibi Felin. nu. 4. & Can. de offic. deleg.* sed Vicarius † primus, 30 non censetur reuocatus ipso facto, per dationem secundi, quia habet ordinariam iurisdictionem, *Pan in c. volentes n. 3. per illum text. de offic. leg. & ibi Can.* Salarium † nisi con- 31 stat de certa conuentione, Vicario debetur officio iudicis *glo. 1. §. in honorarijs ff. de varijs, & extra cog. Bald. in l. 1. l. mand.* & petere potest ab episcopo, cuius fuit Vicarius, eiusque immediato successore, non mediato; quia ista æquitas cessat, quando Vicarius fuit negligens, in recuperando ab immediato, cum semper de primo successore sit intelligendum. *Felin. in c. innouamus de treug. & pace. Mohed. decis. 4 hoc tit.* Quando † in eadem 32 ciuitate, vel diœcesi permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus, & mores, si vrgens necessitas postulauerit, potest pontifex loci, catholicum præsulem, à se, adiunctis sibi duobus vicinis episcopis consecrandum, nationibus illis conformem, constituere sibi Vicarium in pontificalibus; qui ei per omnia sit obediens & subiectus: si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum; & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum, *c. quoniam & ibi gl. in verb. Vicarium de off. ord.*

De officio & potestate iudicis delegati.

Titulus XXIX.

SVMMARIA.

1 *Delegatus quis dicatur.*
2 *Delegare qui possint.*
3 *Delegatus quis dari possit.*

4 *A sede*

4 A Sede Apostolica vel Legato eius delegari debet obtinens dignitatem, vel Canonicatum Cathedralis ecclesiæ, aut principalis officialis episcopi; vel Capituli sede vacante.

5 Cæterorum delegatus quilibet esse potest, nisi prohibeatur.

6 Delegatus datur absque aliquo consensu partium.

7 Delegantur omnia secundum canones, etiam ea quæ sunt meri imperii.

8 Iudex delegatus recipit iurisdictionem post literas delegationis præsentatas.

9 Delegata potestas est stricti iuris: & delegatus id solum potest quod ei est commissum, & eo ordine quo commissum reperitur.

10 Delegati plures ad vniuersitatem causarum habent iurisdictionem insolidum.

11 Delegati plures ad vnam vel aliquas causas habent iurisdictionem simul & complexiue.

12 Fallit in datis sub hac forma vt omnes, vel duo aut vnus procedat.

13 Fallit secundo, quando in rescripto sunt clausulæ, quod si omnes interesse nequiuerint, duo procedant quòd si ambo, vnus procedat.

14 Delegatus cognoscit an sua sit iurisdictio, nisi exceptio proposita sugillet delegatum.

15 Quando de reuocatione litterarum ambigitur, nisi posteriores prioribus, vel è conuerso duxerint deferendum, simul vtrique cognoscunt, & si nequiuerint in vnam sententiam concordare per arbitros communiter electos à partibus concertatio sopitur.

16 Ordinarius quando mandata contraria à diuersis delegatis recipit, an vtrisque, an neutris, an alterutris obedire debeat.

17 Delegantur causæ à Sede Apostolica eiusque Legato in ciuitatibus ac locis insignioribus.

18 Si eiusdem ciuitatis seu diœcesis fuerint actor & reus, vel vnus de ciuitate, alter de diœcesi, vel vterque de altera tunc vel in ciuitate vel in diœcesi causa committitur, exceptis certis casibus, & tunc non vltra vnam aut duas dietas.

19 Quando vero ciuitatum & diœcesium fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recusat, non in sua, sed in alia ciuitate vel diœcesi delegatum potest impetrare.

20 Delegatus à Principe potest subdelegare.

21 Exceptis certis casibus.

22 Delegatus ab inferiore non potest subdelegare.

23 Delegatus à Papa qui vices suas alteri in totum commisit, potest commissionem re integra reuocare.

24 Tertius potest comparere coram delegato in causa beneficiali sine noua commissione super eodem beneficio.

25 Delegata iurisdictio finitur multis modis.

26 Executores omnes tam beneficialium quam aliarum gratiarum ac sententiarum sunt delegati.

27 Executores deputati in litteris gratiæ sub clausula sonante in monitionem, siue conditionem, possunt in vtroq; casu sine causa cognitione de vacante præbenda prouidere, & si velint possunt assumere partes iudicis.

28 Tenentur certis casibus assumere partes iudicis.

29 Executorum alii sunt meri, alii mixti, in meris non habet locum c. statutum de rescript. in 6 sed in mixtis locum habet.

30 Executorum potestas quomodo expiret.

31 Conseruator est iudex datus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias vel violentias omnes vel certas absq; iudiciali indagine.

32 Datur à summo Pontifice & sede apostolica.

33 Dari possunt episcopi, hiis maiores abbates, dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel

vel collegiatis ecclesiis obtinentes.
34 Conseruatoris potestas pendet ex forma rescripti, & censetur delegatus.
35 Expirat eius officium morte Papæ quoad non cepta negotia.
36 Cessante rescripto, ex dispositione iuris communis nullam potestatem habet, nisi in notorijs & manifestis iniurijs, & violentiis contra res, personas, priuilegia.
37 Conseruatoria ex decretis Concilij Trident. nemini suffragantur ad hoc, vt coram suo episcopo in criminalibus & mixtis causis accusari, conueniri, & contra eum inquiri non possit.
38 In causis ciuilibus quid obtineat.
39 Familiaribus non prosunt, præterquam duobus.
40 Conseruatoriæ non durant vltra quinquennium.
41 Conseruatoribus non licet habere erectum tribunal.
42 Excipit ab his decretis Concil. Tridentin. vniuersitates generales, regularia loca, hospitalia.

DICTVM est de Vicarijs, qui vniuersaliter, siue generaliter, vices alienas gerunt, in diuinis officijs, vel iurisdictione voluntaria, aut contentiosa, nunc dicendum est de his qui vices alienas gerunt in vna vel certis causis, & quia vt plurimum & principaliter in hoc titulo tractatur de officio delegati à Papa, qui in causa sibi commissa maior est quocunque ordinario, *c. sane 2. hoc tit. cap. pastoralis §. præterea de off. ord.* & legato, *cap. studenti de off. leg.* ideo de eo præmittit, vt dignioti.
1 Delegatus † est, cui causa committitur concordanda, *cap. primo, & ibi gloss. in verbo concordia de mut. petit. cap. fin. de transact. Gail. obs. 35. lib. 1.* cognoscenda, terminanda, vel exequenda, vices delegantis repræsentans, & in iurisdictione proprium nihil habens: *c. cum olim. 2. & d. c. sane secundo, hoc tit. l. 1. §. qui mandatum & l. & si prætor. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd.* habet non solum exercitium iurisdictionis, sed iurisdictionem, *cap. in literis. cap. ex literis hoc titul. gloss. in l. ait prætor. in verbo non habent ff. de re iud. Pan. in d. c. sane secundo, numer. 2. & 3. hoc tit.* honorari debet tanquam repræsentans personam delegantis. *cap. fin. 93. dist. & ibi gloss. penult. cap. si quando hoc tit.* Delegare † 2
potest Papa, qui hodie de generali consuetudine, concedit litteras, indistincte clerico, agenti contra laicum, ex quacunque causa, ex generali stylo curiæ, siue iudices laici sint negligentes, siue non; sed laico contra laicum Papa non concedit literas, nisi in certis casibus notatis in c. licet, & c. ex tenore de foro compet. *Pan. in c. si clericus sub nu. 7. & ibi Can. communiter de for. compet.* princeps, *cap. sane el. 1. cap. significasti hoc tit. l. quidam consulebant ff. de re iud. l. si quando C. de appell.* item ordinarius, *cap. primo, de for. comp. & ibi gloss. in verbo alios & Can.* etiamsi vt suspectus fuerit recusatus, *c. si quis contra de for. compet.* de consensu recusatoris, *c. cum speciali de appell.* aut si hoc actor refugerit, ab eodem est deputandus, qui partes sibi mutuo consensu, compellat eligere iudices, quorum sententiam ipse ordinarius exequitur. *d. c. si quis contra* § 1. Requisita † in delegato, com- 3
præhenduntur his versibus:

Liber, Mas, gnarus, cui sit mens integra fama,
Ætas, qui subsit, committitur his bene causa.

late Capra conclus. 20. Liber seruus non potest esse iudex, *l. pedius §. 1. ff. de arbit.* neque monachus, *gl. in d. l. pedius §. primo, in verbo nullam,* aut excommunicatus, *cap. ad probandum de re iud. Mas.* fœminæ remotæ sunt ab omnibus officijs ciuilibus, vel publicis, *l. 2.*

ff. de

ff. de reg. iur. c. 1. §. tria 3. quaest. 8. gnarus, vt iura canonum non ignoret. *c. 1. de consang. & affin. c. si pro debilitate c. cum R. hoc tit.* Cui sit *Mens.* Furiosus nullum negotium gerere potest, §, *furiosus Instit. de inutil. stipul. integra fama*, infames à legitimis actibus prohibentur, *cap. infames 3. quaest. 7. c. super de el. & ibi gl. in verbo non vitio personae c. infamibus de reg. iur. in 6.* *Aetas.* iure canonico debet vigesimum annũ peregisse: *c. cum vigesimum hoc tit.* constituto intra eandem aetatem, nisi partes scienter consentirent in eum, qui decimum octauum annum transcendisset, facta delegatio ab aliquo, quam à principe, non tenet, *d. cap. cum vigesimum, 2. respons.* iure ciuili maior decem & octo annis, sed & minor decem & octo, maior quatuordecim annis, de consensu partium scientium aetatem, potest delegari à principe, *l. quidam consulebant ff. de re iud.* *Qui subsit.* delegatio facta non subdito, mero iure tenet; inuitus non cogitur subdelegationem suscipere, nisi is, qui subest iurisdictioni delegantis, *cap. pastoralis hoc tit. c. pastoralis de offic. ord. l. fin ff. de iurisd. omn. iud. l. vnica C. qui pro sua iurisd. & ibi Bart. num. 2.* Praeter dictas qualitates, in deputando, etiam ad cognitionem causae temporalis inter laicos motae, *Ioann. And. in d. cap. statutum in verbo canonicis Gemin. sub num. 3. Franc. nu. 12. & Can.* auctoritate litterarum sedis apostolicae, vel omnium legatorum eius, cum ex legationis vigore committunt, *gloss. in c.* requiritur, vt tempore datae, licet postea desinat esse, *Rota decis. 112. in antiq. quae est res de rescript. l. si delegatum ff. de aur. & arg. leg.* sit dignitate praeditus, vel personatum obtineat, seu ecclesiae cathedralis sit canonicus, *d. c. statutum in fine princ. de rescript. in 6.* Qui sublato dignitatis vocabulo venit; *Achill. decisione prima de rescript. Felin. in cap. pastoralis numer. 8. hoc tit. Caputaq. decisione 257. part. 1.* nisi forte ecclesia sit regularis, & religio non sit expressa in commissione, *Anchar. in d. c. statutum num. 4. & ibi Io. And. n. 21.* quia *d. c. statutum.* non amouet obstacula alia, quae canonicos cathedralis ecclesiae inhabiles reddunt: religione expressa, valida est commissio, facta à sede apostolica monachis cathedralium ecclesiarum; quia reperitur qualitas in monachis, requisita in clericis: *Pan. in c. olim. el. 2. numer. 13. de priuil Pan. in clem. dispendiosam nu. 3. & 4. de iud. c. fin. & ibi gloss. 1. 58. dist. Pan. in c. causam qu. 1. num. 9. de iud.* aut principalis sit† 4
officialis episcopi, vel capituli sede vacante, seu religiosus conuentualem obtinens prioratum, quamuis ad prioratum eundẽ prior non consueuerit per electionem assumi: *cle. 2. de rescript.* alias ipso iure irrita est, & inanis delegatio; *glo. in d. c. statutum in fine princ. in verb. committatur & ibi Franc. numer. 15. & Can.* quia non solum inductum est in fauorem partium, sed etiam in fauorem ipsius sedis Apostolicae, ne vilipendatur in tali ministro. Ex decretis Concilij Tridentini in singulis Concilijs Prouincialibus, aut dioecesanis, aliquot personae, quae dictas qualitates habeant, sunt designandae; vt habeat quaeque dioecesis saltem quatuor, aut etiam plures personas probatas; alioquin post designationem factam, quam statim episcopi, ad Romanum Pontificem transmittant delegationes, quaecunque alijs, quam his factae, censentur subreptitiae, *c. 10. sess. 25.* Excipe causam appellationis à sententia episcopi, vel ipsius Vicarij generalis, lata in criminalibus, qua auctoritate Apostolica, committenda est in partibus metropolitano, seu illius Vicario, aut si ille suspectus foret, vel vltra duas legales dietas distaret, seu ab ipso metropolitano appellatum fuerit, vni ex vicinioribus episcopis, seu illorum Vicarijs, non autem inferioribus iudicibus. *cap. 2.*

5 *sess.13.* Cæterorum † delegatus, quilibet potest esse, qui non prohibetur; quia habent melius notitiam subditorum suæ diœcesis, quam Papa totius orbis; vnde etiam si simplici clerico, aut laico committant, tenet delegatio, *gloss. in d.c. statutum in verbo sedis Apostolica, cap. 2. & ibi gloss. in verbo non præsumant de iud. & ibi Dec. num.* 7. nisi obstet qualitas causarum: causæ ecclesiasticæ & spirituales, vt decimarum, iurispatronatus, possunt committi clericis tantum, *c. decernimus de iud. c. fin. de reb. eccles. alien. c. contingit de arbit. c. non placuit, c. laicis 16. quæst.* 7. & non possunt committi laicis, etiamsi sint clerici coniugati, *c. vnic. de cleric. coniug. in 6. c. 10. de cler. coniug. c. nullus §. in clericis sess. 23.* & partes consentiant; *c. diligenti de for. comp.* nisi laico aut laicis associetur vnus clericus, *glo. in d. c. contingit, & ibi Can. c. per tuas de arbit. Staphyl. de signat. lit. iust. § dicendum est modo in princ.* Delegatio non trahitur ad futuras causas, quæ nondum fuerant, tempora impetrationis
6 exortæ, *c. fi. de rescript.* Papa absque † aliquo consensu partium, imo illis inuitis, potest dare iudicem: *Anch. in c. 1. in 4. not. de for. compet. & ibi collect. in princ. c. super quæstionum §. quem vero & §. fin. c. cum R. hoc tit.* Episcopus quoque proprius committit causam alteri, & non est necessarius consensus partium: *Soc. post. Ioan. Andr. in c. 1. sub numer. 2. vers. in eadem gloss. ibi Romana curia de foro compet. & ibi Pan. sub num. 4. collect. in princ.* operatur consensus accedens, quod non valebit recusari iudex, nisi ex noua causa, *c. 4. in 2. resp. de foro comp.* Hæc est Romanæ Curiæ consuetudo, quod si vtraque pars est præsens, & consentit, ille detur in iudicem, in quem vtraque pars consensit: Si vero partes dissentiant, quilibet dat suos confidentes, & Papa eligit tertium ex officio; vel partium consensu: altera parte absente, fit delegatio ad petitionem præsentis, saluo iure recusandi, *gloss. fin. in d. c. 1. de foro comp. & ibi Pan. num. 4. Mar. Soc. sub num. 2. & Can. communiter de for. compet.*

Secundum † canones omnia delegari 7
possunt, etiam ea, quæ sunt meri imperij: *c. licet de off. Vicarij in 6. c. episcopus ne clerici vel monach. in 6. gloss. pen. in fine in c. quod sed de offic. ordin. & ibi Pan. n. 4. dicit quod nihil habet Archiepiscopus quod sit meri imperij quod non sit delegabile præter pallium & docet quæ sint meri & mixti imperij & simplicis iurisdictionis gloss fin. in cap. in archiepiscopatu de raptor. & ibi Can. gloss. mag. in c. peruenit 95. dist. Rot. decis. 2. de præscript. in nou.* Episcopus ea, quæ sunt ordinis episcopalis, non potest delegare, nisi episcopo, *c. aqua de consec. eccles. vel altar.* & demandatur auctoritas, quam episcopus in alienam iurisdictionem non potest exercere, nisi de mandato & voluntate committentis: *cap. scriptum 6. quæst. 3. c. episcopus in diœcesi 7. quæst.* 1. inter ea quæ sunt iurisdictionis, quædam non potest demandare, nisi illis, quæ adminiculo ordinis ea exercere possunt, vt deponere, *Card. in clem. 1. §. 1. quæst. 6. de for. comp.* verberare clericum, *c. vniuersitatis de sent. excom. c. illi qui & ibi gloss fin. 5. quæst. 5.* cætera quæ iurisdictionis sunt, potest demandare presbytero, sicut & reconciliare ecclesiam, *c. aurelius c. presbyter 26. quæst. 6.* & quædam laicis, sicut est iudicare, in causa ciuili, vt dictum est, secundum leges, ea, quæ sunt meri imperij, non possunt delegari, nisi quando delegans non potest adesse, *l. 1. ff de offic. eius cui mand. est iurisd.* Iudex delegatus † 8
recipit iurisdictionem, siue exercitium iurisdictionis post litteras delegatorias præsentas, *c. super eo 2. in fine & ibi glos. de appell. glos. in clem. 1. in verbo receptis de procurat. Rot. decis. 6. n. 1. hoc tit. in nou. Achil. decis. 2. num. 2. & 6. hoc tit. Innoc. in c. ex conquestione numer. 2. de restit.*

restit. spoliat. & est hæc præsentatio de processu siue actis. *Specul. de rescript. præsent. §. 1. num.5.& seqq. cap. cum in iure & ibi post gloss. mag. Can. hoc tit. l. prohibitum C. de iure fisci lib. 10. l. vnica C. de mand. princ.* Si intra certum terminum lis committitur decidenda, ex tunc terminus incipit currere, cum iudices contigerit litteras recepisse, die receptionis non numerata, *d. c. super eo el. 2. & ibi gloss. & Pan.* delegatio superueniens, aut præsentatio subsequens, præcedentis delegationis non præsentatæ; non trahitur retro, vt confirmet sententiam, & processum illius, qui processit vt delegatus ante litterarum præsentationem, *Guid Papa quæst. 286. Bart. in l. vnica num. 4. C. qui pro sua iurisd. post gloss. ibidem Bart. in l. 1 num. 4. C. vbi de criminis agi oport.* Delegata
9 † potestas est stricti iuris, delegatus id solum potest, quod ei est comissum, & eo ordine, quo commissum reperitur. Quando certa forma data fuit, *c. cum dilecta de rescript. l. diligenter ff. mand.* si contra vel citra formam mandati agit, nihil agit, *c. prudentiam in fine princ. & c. venerabilis hoc tit.* Si simpliciter commissa fuit cognitio sine aliqua forma expressa, tunc non censetur commissa causæ definitio neque executio, *l. vbi circa medium & ibi gloss. C. de fals. Mynf. obs. 93 cent. 4.* Sed omnia potest, sine quibus causæ cognitio expediri non potest; *d. c. prudentiam in fine princ. c. suspicionis c præterea & ibi glo. 2. & DD. Pan. hoc tit.* id vero, propter quod facilius causa expediri posset, non venit, nisi ei expresse committatur: ideo delegatus Papæ non potest absoluere ad cautelam, nisi id specialiter sibi sit concessum, quamuis ea absolutione impensa, magis commode procedi possit in causa: *c. pastoralis §. præterea de off. ord. in c. solet & ibi gloss. in verb. per superiorem de sent. excomm. in 6. & ibi Franc. nu. 4. Gemin. sub num. 15. in gloss super verb. per superiorem & numer. 16. Anch. in 7. not.* qui enim non potest directam absolutionem impendere, non potest, nec illam ad cautelam, sed ipse excommunicator, eiusque superior absoluunt ad cautelam: inferior ab excommunicatore ad cautelam absoluere non potest: *d. c. pastoralis §. præterea & Conar. in 1. part. relect. c. alma mater §. 12. num. 7. de sent. excomm.* De Stylo Curiæ, nullus auditor sacri palatij potest absoluere ad cautelam, nisi sibi specialiter committatur, secus est, si aliqua causa, siue absolutio committatur extra Curiam Romanam alicui, quod absoluat aliquem, vel aliquos simpliciter; quia tunc talis delegatus potest absoluere ad cautelam, & ita seruat Rota, *Rot. decis. 3. & 4. de sent. excomm. in antiq* licet contraria opinio verior in iure videatur. Delegatus potest cognoscere de eo, quod venit accessorie ad causam principalem, *c. de prudentia, de donat. inter vir. & vxor. & ibi Pan. num. 2. 3 & 8. c. prudentiam § sexta hoc tit.* ac etiam quod venit accessorie ad ipsum accessorium, *cap. prudentiam §. fin. & ibi gloss. fi. & Pan. in 1. not. hoc tit. & Can. Innoc. in c. cum olim 1. num. 2. hoc tit.* delegatus principis, & subdelegatus ab eo, *c. ex litteris & ibi gloss. in verbo subdelegatus Pan. & Can. hoc tit. l. cui iurisdictio. ff. de iurisd. omn. iud.* ac etiam delegatus ab ordinario, habet coërtionem. *Iaf. in d. l. cui iurisdictio num. 23. & ibi DD. ff. de iurisdict. omn. iud.* Plures † dele- 10
gati ad vniuersitatem causarum, habent iurisdictionem in solidum & æquiparantur ordinarijs, *l. Pomponius alias incipit si vnis ff de re iud. & ibi gloss. 1. paulo ante finem & ibi Bart. nu. 3. Iaf. num. 6. & 7. d. c. prudentiam & ibi gloss. in verbo teneatur c. cum causam & ibi gloss in verbo delegatus in fine de appell.* exemplo plurium magistrorum, seu institorum, tutorum, *l. fin. C. de auct. præst.* curatorum, *l. consilio §. fin. vers. quæsitum ff. de curat. furios.* fabricensium, *l. iure prouisum C. de fabric. lib. xi.* quibus diuersitas quæ-

quædam committitur, qui in dubio dari intelliguntur in solidum *l.1.§.si plures ff. de execrat.* Plures delegati † ad vnam vel aliquas causas, habēt iurisdictionem simul. & complexiue. *c. causam matrimonij c. vno delegatorum*
12 *c. cum causa hoc tit.* Excipe primo † quando dati sunt sub hac forma, vt omnes, aut duo, vel vnus procedat; quia alternatiua, tribuit eis iurisdictionem insolidum: *c. cum plures hoc tit. in 6.* vel alia consimili, vt si dicatur, quod quilibet in solidum, & per se iudicare possit: vel quod alter alterum non expectet, aut non requirat. *gloss. in d. c. cum plures in verbo consimili.* Uno eorum negotium, inchoante commissum, qualitercumque, etiamsi lis non sit contestata coram eo, *c. gratum c. licet hoc tit. c. quamuis c. si à subdelegato hoc tit. in 6.* alij nequibunt se vlterius intromittere de eodem, nisi infirmitate, vel alia iusta causa contingeret eum impediri, aut si nollet, vel malitiose, in eo procedere recusaret, *d. c. cum plures §. porro*, neque subdelegatum daret, qui collegæ præfertur, si incæpit vti iurisdictione, & in concursu; secus si collega, cui competebat iurisdictio, propter impedimentum inchoantis, præueniret; quia præuentio inchoantis, non extinxit, sed suspendit iurisdictionem collegarum, *Franc. in d. c. cum plures sub numer. 5. in gloss. in verbo recusaret & ibidem Gemin. Ioan. Andr. in gloss. pen. Anchar. in 4. not.* ac iurisdictione perpetuata per vnum ex delegatis in solidum, perpetuata intelligitur, quoad omnes, *d. c. cum. plures §. fin.* Secundo non competit eis iurisdictio
13 cōplexiue, quando † in rescripto ponuntur clausulæ, quod si omnes interesse nequiuerint, duo procedant, *c. prudentiam hoc tit.* quod si ambo &c. vnus procedat: *c. cum dil. de empt. & vendit.* quæ iurisdictionem tribuunt conditionaliter. Tunc igitur vnus, vel duo, iurisdictione vti poterunt, & non antea, cum constiterit de impedimento collegæ, alias non valet, quod agitur, *c. prudentiam in princ. & §. adijcimus hoc tit. gloss. in d. c. cum plures in verb. forma & ibi Can.* Præterquam in beneficialibus, in quibus tenet processus, & sententia vnius, vel duorum, & veritas præfertur opinioni, *c. veritate comperta 8. dist.* si ex post facto probatum fuerit, in veritate impedimentum subfuisse in tertio, (licet de eo, tunc collegis non constiterit, *Rot. decis. 4. de offic. deleg. in nou. Rot. decis. 1 de probat. in antiq. Rot. diuers. decis. 435. part. 1. d. c. veritate c. dilectus in fin. de appell*) perpetuum, vel temporale ineuitabile: secus in impedimēto temporali euitabili, in quo necessaria est protestatio, vt recusationis, incommoditatis, noluntatis: *Gemin. in d. c. cum plures sub numer. 8. Felin. in c. sciscitatus sub num. 14. vers. limita 2. de rescript. Rot. decis. 7. hoc tit. in nou.* Ratio diuersitatis est, quia impedimentum perpetuum, & temporale ineuitabile, sine ope exceptionis, impediunt exercitium iurisdictionis, & ideo sufficit existentia, quæ statim verificat clausulam impotentiæ dum tamen nec ipse coniudex, nec aliqua partium de hoc quæstionem retulerit. *d. c. sciscitatus vbi si poterit Ioan. Andr. in c. eum qui de reg. iur. in 6. in mercurial.* Dictæque clausulæ si duo, vel tres, quibus litteræ diriguntur, ipsis exequendis simul interesse nequiuerint, vnus vel duo exequantur; intelliguntur de impotentia, tam de iure, quā de facto, de iure, si aliquem illorum seruum, vel infamem, aut alio legitimo impedimento detentū esse constiterit, de facto, si constiterit eum casu mortis occumbere, aut euitabili necessitatis articulo impediri, quo minus valeat interesse: *d. c. sciscitatus*, & includunt in se voluntatem, quoad consolidandā iurisdictionem coniudicum, licet is, qui cum possit, absque graui periculo rei fami-

rei familiaris, noluerit interesse, grauissime sit arguendus, pro eo, quod mandatum apostolicum exequi subterfugiat, aut contemnat, *d.c. prudentiam § adijcimus & Innoc. num. 8. Felin. Pan. num. 3. & 5. & Can. communiter*, non tamen puniendus, quia non est præcisa resistentia mandati apostolici, *Pa. in d. §. adijcimus num. 5.* Propterea ex benignitate Papæ, expressa semper solet addi clausula noluntatis, vltra clausulam impotentiæ, *Pan. in d. c. sciscitatus in fine.* Impedimentum probatur per certum nuncium publicum, canonice ab impedito destinatum, etiam sine litteris, *c. cum parati de appell.* vel per excusatorem literatoriè destinatum coniudicibus, vel alias canonicè per testes, & alias probationes, *d. c. prudentiam in princ. & ibi gloss. & DD. Pan. in d. c. sciscitatus nu. 16. & Can.* De noluntate constat per trinam requisitionem, *clem. dudum & ibi gloss. in verbo recusarint de sepult.* imo per vnicam requisitionem, in qua non est necesse exprimi terminum, sed ipso iure statim currit; quia vbi quis tenetur interesse ad certum actum iudicialem, sufficit vna requisitio quando non citatur vt litigator. *clem. 1. §. dato & ibi gloss. in verbo requisierint de haret. & ibi Zab. Felin in c. ex literis post num. 8. vers. fallit enim, 1. de constit.* Impeditus cessante impedimento, *c. quoniam abbas & ibi gloss. 1. hoc tit. Butr. in 1. not. Felin. in d. c. sciscitatus in fine vers. & nota quod cessante. &c.* & nolens vbi pœnituerit, admittitur ad causæ prosecutionem in statu, in quo est, *Ioann. Andr. in d. c. mutare de reg. iur. in 6. in mercurial. Alex. in l. Stichum qui meus erit per illum text. ff. de legat. 1.* Item intelliguntur si nequiuerint interesse per se, vel alium: nam impeditus, aut nolens, vices suas coniudici, aut alteri committit, imo duo vel tres possunt committere vices suas vni, qui fungitur vice duorum, vel trium, & quicquid ille vnus fecit, omnes fecisse videntur, *Rot. decis 29. de rescript. in nou. & decis. 5. hoc tit. in nou. l. ita autem §. gessisse & ibi glos. & DD. ff. de administ. tut. c. potest qui & c. qui facit de reg. iur. n. 6.* Quia datur eis potestas subdelegandi è lege, *c. quamuis c. pastor. 1. resp. & c. quoniam el. 2. hoc tit l. à iudice C. de iudic.*

14 Delegatus † cognoscit an sua sit iurisdictio, quia iudicare principaliter est onus, *c. super litteris de rescript. & ibi post gloss. in verbo facta fuerit Felin. num. 18. qui ampliat & limitat. l. 2. & ibi gloss. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. præscriptione C. si contra ius vel vtilit. pub. & ibi gloss. fin. Bart. in l quidam consulebant num. 3. & seqq. ff. de re iud. qui late distinguit C. sup. conclus. 29.* nisi exceptio proposita sugillet delegatum, & afficiet eius personam, quo casu superior tantum cognoscit, *c. quod suspecti 3. quæst. 5. & ibi Archid. sub nu 1. attestans ita seruare curiam Pan. in d. c. super litteris post num. 10. & ibi Felin. nu. 22. & Can. communiter.* vel ad eum spectet commodum pecuniarium. *l. 1. §. dies vers. in propria ff quando appelland. sit. l. de iure & ibi glo. in verb. prouinciæ ff. ad municip.* Quando vero † de reuocatione litterarum ambiguitur, 15 videlicet diuersæ litteræ sunt impetratæ, iudices citant partem aduersam, quæ coram eis exhibet secundas litteras, facientes mentionem de primis, vel non facientes mentionem de primis, & primas elidit exceptione, *c. ex tenore & ibi glos. 1. in fine de rescript.* ipsi volunt cognoscere de reuocatione litterarum: item secundi iudices citant partes, & cum exhibentur coram eis primæ litteræ, ipsi volunt cognoscere, an primæ sint reuocatæ, & secundæ impetratæ, per falsi suggestionem, vel veri suppressionem, *c. cæterum de rescript. cap. coram hoc tit. c. inter monasterium de re iud.* Quia pro eodem negotio partes non sunt trahendæ, coram diuersis iudicibus. *d. c. ex tenore & c. fin. de rescript.* nisi posteriores

nam dietam à fine diœcesis suæ, siue loci domicilij, non rei sitæ, aut originis, contractus, vel delicti computandam, potest conueniri: *gloss. in d. c. statutum §. cum vero in verbo vnam dietam attestans ita seruare curiam & ibi Franc. n. 12. Gem. n. 15. & seqq. Imola in c. dilectus el. 2. de rescript. n. 12. & ibi Can. R. 34. decis. de rescript. in antiq. Franc. Marc. quæst. 1056. n. 2. & in fine part. 2.* fit itaque computatio à fine diœcesis, etiam in ea parte, quæ magis distaret à ciuitate, vel habitatione conuenti, licet forte à fine habitationis suæ, essent plures dietæ, *Anch. in d. c. statutum §. cum autem num. 5. & ibi Franc. nu. 2. & Can. Ioan. Andr. in d. c. nonnulli n. 8.* & in eius mensuratione debet considerari via communior, vsitatior & frequentior, *Ioann. Andr. in d. c. nonnulli num. 32. & seqq. & in c. olim. num. 3. & 4. de except.* quia per totam diœcesim reus non videtur grauari, cum & ibi coram ordinario possit trahi: *c. cum episcopus de off ord. in 6.* Vnde si modicum, vltra vnam dietam, remotus esset locus ille à fine diœcesis conuenti, puta per vnum milliare, non poterit ibi fieri commissio; *l. 3. ff. de verb. signif.* vel si trahatur extra diœcesim & prouinciam, licet minus sit spatium ad quod trahitur, quam vna vel duæ dietæ, *c. neminem & ibi gloss. 3. quæst 6.* de quo doctores controuertunt & communior videtur opinio, quod quis extra prouinciam trahi possit, dummodo non vltra duas, vel vnam dietam; *Anch. in d. § cum autem in gloss. super verbo ciuitate vel diœcesi & ibi Gemin. n. 3. Franc. in princ. Imol. in d. c. nonnulli sub n. 14. vers. iuxta præfata quæro Felin. n. 33.* quorum opinionem seruat Romana Curia; *gloss in d. c. neminem in fine,* Actor, timorem, propter quem non audeat ingredi ciuitatem, vel diœcesim, seu perhorrescat potentiam aduersarij, in litteris exprimere tenetur, verbis generalibus, *d. § cum vero & ibi Franc. in 3. not.* & signatura rescribit, præstito iuramento prædicto, quæ important conditionem & formam, *l. à testatore ff. de cond. & demonst. Feli. in c. cum dilecta vers. secundum signum de rescript.* & nisi de eo, primo iudici fidem faciat, saltem per proprium iuramentum, iudex ipse nullatenus in causa procedit, sed partes à sua iurisdictione dimittens impetrantem in expensas alteri parti condemnat: quia eo non præstito ab initio nullam habet iurisdictionem, *d. §. cum vero in fine,* nisi in rescripto diceretur, prout iurare paratus existit, quia id intelligitur parte petente. *l. vniuersa C. de precib. imp. offer. & ibi gloss fin. Achil decis. 2. num. 4. de iureiur.* De stylo Curiæ præstari potest in quacunque parte iudicij, & in fine primæ, & secundæ sententiæ refectis expensis, *Cassad. decis. 1. num. 3. de iureiur.* ac etiam post executionem, vsque ad brachium sæculare, *Achil. decis. 4. de iureiur.* ad effectum validandi processum in curia, non autem ad effectum annullandi processum factum in partibus, *Put. decis. 34 libro 3.* etiam per iudices reuocatos per secundum rescriptum, *Fel. in c. cæterum n. 10. vers. valet processus de rescript.* Alias sex limitationes, in quibus causa committitur extra diœcesim litigantium, ponit Franc. *in d. cap. statutum § cum vero vers. septimo limita & seq.* quem vide. Exceptio, quod non debeat quis trahi vltra vnam dietam, non solum potest opponi ante & post litem contestatam, sed etiam post sententiam, quia, nisi expressus partium consensus interuenerit, processus est nullus propter decretum, *§. fin. d. cap. statutum Franc. in d. c. statutum §. cum vero num. 11. licet Imol. in c. dilectus el. 2. nu. 15. & ibi But. de rescript. aliter sentiant.* Iure ciuili & decretorum in impetratione rescripti, ad extraordinarium iudicium, seruatur dispositio, *l. si quando, & auth quod fieri. C. de dilat. cap. inducia. §. si autem & §. fin. 3. quæst. 3.* Quando vero actor †, & reus ciuitatum, vel diœ- 19

cesium

cesium fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recusat, non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi delegatum libere potest impetrare, dummodo locus, ad quem reum traxerit, sicut in alio casu præmittitur, minime sit remotus, *d.c.statutum* §.*cum autem*, Abbates aut alij religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes, pro prioratibus, seu alijs locis subditis, etiamsi pertineant ad mensas eorundem, reum quomodolibet conuenire non possunt, per rescriptum apostolicum, vel legatorum ipsius, nisi vbi, & coram quibus possent administratores dictorum, prioratuum, & locorum, contrafacientes in expensis & interesse condemnatur, & processus habitus ipso iure est irritus: *Clem.1.de rescript.* In nullo casuum prædictorum, delegatus extra ciuitatem vel diœcesim, in quibus deputatus fuerit, citat partes, nec de causa cognoscit, nisi ad id, expressus accesserit earundem consensus; neque alibi, quam intra illas, & personis, duntaxat superius designatis, cōmittit quomodolibet vices suas, *d.c.statutum*.§.*in nullo*, De stylo derogatur constitutioni Bonifacij octaui *de vna*, & Concilio generali de duabus dictis, cum clausula, dummodo non trahatur vltra tres &c. *Staph.de sig.lit.iust.*§.*quando petitur num.4.c.nonnulli in fin.princ.de rescript.& ibi Fel.nu.30.enumerat* 11 *casus in quibus non habet locum exceptio de vna vel duabus dictis*, In causa appellationis, si actor & reus sint eiusdem diœcesis, locus qui est competens in causa principali, erit in causa appellationis: si vero sint de diuersis diœcesibus, & appellet actor, erit idem; quia debet reus trahi in causa appellationis, sicut in causa principali cum actor sequatur forum rei, sed si appellet reus, curia dat iudices in eodem loco, ita quod eiusdem rei originalis habeatur ratio in causa appellationis, sicut in causa populi quia non potest conqueri actor de loco, quem semel elegit, nisi causa esset beneficialis, vel talis quæ propter appellationē esset tractanda in Curia, *Ioan.Andr.in d.c.statutum n.6.& seq.& ibidem Anchar.in* §.*cum autem in final.quæst. Franc.num.3.Gemin.ibidem in* 1. *quæst. & Can.c.vt litigantes de offic.ord.in* 6. Prædicta ac dispositio *d.c.statutum*, non habent locum in ordinarijs, nam celebrius habet committere, sedes Apostolica, vel eius legatus, quam vnus episcopus, qui habens minus territorium, magis scire potest, quibus committit, *Ioan.Monach.in d.c.statutum nu.*4. Circa munera, expensas necessariæ profectionis delegatorum, quando proficiscuntur extra domicilium, assessorem, notarios, horum salaria, restitutionem munerum receptorum, testium euocationem, & expensas in veniendo, stando, & redeundo, seruanda est dispositio, §. *insuper &* §§.*seqq.d.c.statutum.*

Delegatus à principe † potest subdelegare, *c.super quæstionem c. quamuis c. fin. hoc tit.* quando committit delegationis vigore, *glos. in d.c. statutum in verbo legatorum in fine & ibi Can.* totam causam, principium, aut finem, constitutis in dignitate, personatu, aut canonicis cathedralium ecclesiarum, vel alijs personis supra designatis, *d. c. statutum* §.*in nullo in fine c.super quæstionum* §.1.*hoc tit.* medium & audientiam vnius articuli, etiam requirentis causæ cognitionem, vt audire testes, & eorum iuramentnm recipere, aut meram executionem, cuilibet simplici clerico, *gloss.in d.c.statutum in princ.in verbo causa & in d.*§.*in nullo in verbo vices suas & ibidem Can.Cap.Tholos.quæst.*12. aut assessori electo, seu deputato: *cap.super quæstionum* §.1. cogitque subdelegatum subdelegationem recipere, dummodo delegans malitiose se non exoneret, *cap.pastoralis hoc tit.* Iure ciuili delega-

legatus principis, non potest delegare audientiam, aut processum, reseruata sibi sententia, *auth adhac vers. delegatus C. de iud.* Subdelegatio facta, iuxta formam *d. cap. super.* quæstionum, est de ordinatoriis iudicij, quæ obseruantur coram iudice ecclesiastico, etiamsi lis pendeat inter laicos, inter quos seruatur ius commune ex statuto, quia id procedit in decisorijs, *Achil. decis. 1. hoc tit. Bald. in l. ex ea causa post n. 2. vers. vbi episcopus seruat ff. de postul Pan. in c. 1. num. 3. de constit.* Delegatus cui à principe iniunctum fuit, vt personaliter exequatur, potest de consensu partium
21 subdelegare: præterquam † si Papa ex officio, vel ad instantiam partium inquisitionem fieri, aut ecclesijs de prælatis & ministris, non expressis certis personis, *c. is cui hoc tit. in 6* mandaret prouideri, *c. fin. §. 1. & ibi*
22 *gloss. hoc tit.* Is quoque cui non † iurisdictionem sed nudum ministerium commisit, salua legatorum Sedis apostolicæ auctoritate, alteri vices suas committere non potest, videlicet prædicare crucem excommunicare, absoluere, dispensare cum irregularibus, iniungere pœnitentias: *d. c. fi. hoc tit.* neque is cui mandata est iurisdictio, quando per verba rescripti comprehenditur, quod sit electa industria, & fides personæ, *d. c. is cui c fin. §. 1. in fine & ibi Felin. n. 3. & seq. ponit signa quadam hoc tit. & vtrobique Can.* Delegatus ab inferiore non subdelegat, nisi sit delegatus ad vniuersitatem causarum, *l. solet ff de iurisd om. iud du lum est 5. tit. de offic. Vic.* vel si ibi hoc specialiter concedatur: *gl. fin. in d. c. is cui Zab. in Clem. vnica in 12. quæst. hoc tit.* subdelegatus delegati à principe, vel delegatus ordinarij, ad certam causam, non possunt committere, receptionem testium, vel quemcumque alium actum, causæ cognitionem requirentem, sed bene nudum ministerium, seu nudam examinationem testium per eos receptorum, *c super quæstionum in princ. vers. nos autem & ibi gloss & Can. hoc tit. gl. fin. Clem. vnica hoc tit. & ibi Can. late add ad cap. tholos quæst. 12.*
Delegatus † à Papa, qui vices suas alteri in 23
totum commisit, potest re integra, antequã subdelegatus vsus sit iurisdictione commissionem reuocare, non solum expresse sed etiam tacite, puta si ad partis petitionem citet, vel alio modo procedat, cum iurisdictio, ex quo ipsa vsus non est, non censeatur in eum efficaciter transiuisse, *cap. quamuis hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Can. c. licet vndique hoc tit.* re non integra non potest reuocare: *c. si delegat. hoc tit. in 6. c. venerabili hoc tit. & ibi gl. pen. & Can.* si vero commisit vices suas non in totum, tunc etiam re non integra, potest reuocare, *l. iudicium soluitur ff. de iud.* Tertius potest † comparere coram delegato in cau 24
sa beneficiali, sine noua commissione, super eodem beneficio, non solum ad assistendum, & defendendum litem, sed etiam ad petendum, ius suum canonizari, tam in prima instantia, *Felin. in c. P. & G. sub num. 2 vers. 2. limita hoc tit. Felin. in c. veniens de sponsal. & matrim. Rot. decis. 12. in fine de rescript. in nou. Rot. diuers. decis. 89 part. 1.* quam in causa appellationis, *Felin. in c. cum super num. 11. de sent. & re iud. & ibi Can. Achil decis. 5. de except.* ratione connexitatis iuris cõmissi ipsi delegato: secus si causa esset omnino diuersa, quia delegata iurisdictio est stricti iuris vt dictũ est, & non potest ad alias personas prorogari, *d. c. P. & G. de off. deleg.* solæ enim personæ, quæ in rescripto continentur, iurisdictionem delegati possunt prorogare ad res alias, *gl. fin. & mag. in d. c. P. & G. & ibi Pan. n. 12. vers. venio ad secundam speciem. &c.* & de loco ad locum *d. c. statutum §. in nullo,* & de tempore ad tempus, *c. de causis hoc tit.* & non earum procuratores, *c. cum olim el. 1. & ibi gl. in verbo cum procurator hoc tit. & Can.*

25 Expirat † iurisdictio delegata, *late Capra conclus. 37.* primo morte delegantis re integra, *c. gratum & ibi not. hoc tit. §. item si adhuc integra & ibi DD. Inst. de mand.* ipso iure, *Franc. post gloss. in c. si à subdelegato num. 3. hoc tit. in 6.* item expiratione officij eius, *cap. fin. 2. resp. de offic. leg.* dicitur autem res non integra, quoad perpetuandam iurisdictionem delegatum, respectu delegantis, statim quando citatio emanauit, licet ad citati notitiam non peruenerit: *d. c. gratum & ibi gloss. in verbo captum cap. relatum & ibi gloss. fin. & vtrobique Can. hoc tit. c. fin. & ibi gloss. fin. de off. leg. Caputaq. decis. 24. part. 2. c. licet de offic. deleg. Cap. tholos decis. 341.* non tamen, quoad partem, vt eam cogat, coram se litigare, tanquam præuentam, nisi per executionem citationis, *Rot. decis. 9. de dol. & contum. in ant. l. si quis postea ff. de iudic. l. cum postulassem ff. de damn. infecto.* Secundo morte delegati, nisi commissio facta fuerit sub nomine dignitatis, *cap. quoniam abbas & ibi gloss. in verb. substitutum & Can. hoc tit.* imo morte vnius, expirat potestas plurium delegatorum, *c. vno hoc tit. & ibi gloss mag.* simpliciter. Tertio morte eius, contra quem fuit demandata re integra, *cap. significauit & ibi gloss. fin. & Can. de rescript.* Quarto per sententiam, qua delegatus declarat, se iurisdictionem non habere; *c. significantibus & ibi gloss. in verbo procedere non debere hoc tit.* fallit, quando ab ista sententia fuit appellatum, quo casu non extinguitur eius iurisdictio, sed potest causa ad eum remitti, *c. dilectus el. 3. de preb. & ibi Pan. & Can.* Quinto sententiæ definitiuæ, etiamsi nulla sit, *l. si vt proponis 1. C quomodo & quando index.* probatione, si vero valida sit, expirat respectu cognitionis, & sententia executioni demandata omnino expirat, *c. in litteris & ibi gloss. 1. & 2. Felin. numer. 1. & Can. hoc tit.* Delegatus enim principis vsque ad integrum continuum annum, *Pan. in c. querenti num. 3. de off. deleg.* iurisdictionem sibi commissam, ad exequendam sententiam exercet, *c. querenti hoc tit.* tam iure canonico, *d. c. querenti c. significasti c. literis c. postulasti §. preterea & ibi Felin. & Can. de offic. deleg.* quam iure ciuili, *l. si quis missus & ibi Bartol ff. ne vis fiat ei qui in possess. mis. est l. fin. & ibi Bart. n. 1. C. de iud.* vbi non est appellatum: si est appellatum, etiamsi detulerit appellationi, *c. ad aures & ibi Franc. & Can. de appell.* post annum, licet delegato principis exequi sententiam à se latam, si appellans non fuerit prosecutus appellationem, *c. personas de appell. c. pastoralis §. preterea hoc tit.* per absolutoriam vero, ab obseruatione iudicij non expirat, *Innoc. in c. consuluit num. 1. & 2. ho. tit. Rot decis. 3. de dol. & cont. in nou.* delegatus enim aut ordinarius per eiusmodi sententiam, non perdit iurisdictionem, *Innoc. in c. consuluit num. 2. de offic. deleg. & ibi Can. Mandos. de inhibit. quæst. 14.* delegatus quoque ab ordinario, secundum aliquos exequitur suam sententiam, ac subdelegatus à delegato principis, *Anchar. in cap. si quis contra num. 6. & 7. Pan. num. 37. & 38. & Can. de for. compet. Pan. in c. querenti n. 8. de offi. deleg.* sed verior est opinio, quod alius delegatus, quam à principe, vel subdelegatus à delegato principis nullo modo possunt sententiam suam executioni demandare, nam statim lata sententia, functi sunt officio suo: *l. si vt proponis C. quomodo & quando iudex.* si enim perduraret eorum officium in aliquo, possent iterum sententiare, quod est falsum, *gloss. fin. circa finem. in l. qui restituere ff. de rei vend. Bart. in l. à Diuo Pio num. 14. ff. de re iud. & ibi Ias. num. 5. & num. 21. & DD. ff. de re iud.* quæ vera sunt in executione sententiæ definitiuæ, nam sententiam suam interlocutoriam delegatus ab ordinario, & subdelegatus à delegato principis possunt mandare executioni, præcipiendo, excommunicando,

do, multando, *Bartol. in d. l. à Diuo Pio in fine princ. & ibi Ias. nume. 27. & DD. communiter.* quia per sententiam interlocutoriam, non finitur eius officium. Sexto per delationem appellationis interpositæ ad Papam à subdelegato, abdicatur tota iurisdictio, à delegato, *c. cum appellationibus 2. resp. de appell. in 6. Mohed decis. 10 de appell. Rot. decis 8. & 49 de appell. in nou.* Septimo appellatione interposita ab vno grauamine suspenditur iurisdictio delegati, quoad omnia; secus in ordinario, *d. c. pastoralis §. 1. & ibi gloss. in verbo ad tempus de appell. Rot. decis. 15. de appell. in ant.* Octauo lapsu termini, nisi de consensu partium, dies prorogetur, *d. c. de causis hoc tit.* & aliis modis recensitis per gloss. fin. in d. c. in litteris hoc titul. & ibi Can. & in l. iudicium soluitur, & ibi DD. ff. de iud. Omnes exe-

26 cutores tam † beneficialium, quorum variæ sunt formæ, *Franc. in c. si soli num. 3. de concess. preb. & ibi Gemin. nume 3. & 4. Anchar. in vlt. not. in 6.* quam aliarum gratiarum, ac etiam sententiarum, sunt delegati, ante præsentationem litterarum, non possunt vti facultate sua, *late Rot. decis. 21 de concess. preb. in nou. Rot. diuers. decis. 69. part. 1. c. cum teneamur de preb. in princ. c. susceptum in princ. & cap. duobus §. si vero de rescript. in 6. Garc. de benef. part. 6. c. 2. nu. 7. vsque ad nume. 19.* eorumque iurisdictio pendet à productione rescripti, *Bald. in l. falsus num. 19. C. de furt. Rot. decis. 4 de offi. deleg. in antiq.* delegata iurisdictione in faciendis processibus vtuntur, *c. pro illorum c. dilectus el 2. de preb. c. proposuit de concess. preb. Rot. decis. 6. num. 2. hoc tit. in nou.* Debent prius iurisdictionem suam fundare, neque proferre sententiam censurarum in contradictores, antequam constet eos esse in culpa, turbando suam iurisdictionem, quam non habent, nisi in rebelles & resistentes indebite, *Franc. in cap. 1. in fin. princ. vers. vltimo quærit de concess. preb. in 6. & ibi Io. Monach. num. 8. Io. And. num. 4 & Can. Franc. in c. solet. §. in secunda sub nume. 6. aut ipsa sententia de sent. excommun. in 6.* quia in executiuis non licet executori, in eadem sententia canonizare, & fulminare, *c. Romana § caueant & ibi Franc. in 2. not. & Canon. de sent. excomm. in 6. idem in c. is cui § sane sub num. 2. vers. 3. limita eod. tit. & lib. Achill. decis. 4. in fin. de sentent. excomm.* Executores † deputati in 27 litteris gratiæ, sub clausula sonante in monitionem, quæ non expressa tacite subintelligitur, *c. causam quæ de elect. & ibi Can.* siue in conditionem, ac certam formam, in vtroque casu, sine vlla causæ cognitionē, possunt de vacante præbenda prouidere; & si velint, non vocatis partibus, aut aliis, quos res tangit, inquisitionem facere, *c. venerabilem § obiectioni de elect. clem. 1. & ibi glos. in verbo repererint Zab quæst. 13. & Can. de off. deleg. c. cum in tua d. accessi de sponsal. Host. in c. fin. num. 3. Innoc. num 2. & Can. de præsumpt. Anchar. cons. 257. efficacibus n. 8. & 9.* ac possunt recipere plenarias probationes, quoad substantiam probationum, & quoad modum procedēdi, etiamsi non sint necessariæ, dummodo sint pertinentes, nempe super vacatione beneficii, clericatu valore expresso: *Fel. in c. causam quæ num. 6. & ibi Fr. Aretin. sub nume 29. de test. Butr. in c. cum dilectus § verum sub num. 5. circa finem vers. plus dicit Butrig. de ord. cog. Rot. diuers. decis. 35. nume. 3. & 4. & seq. parte secunda*, item testes, recepti ab executore litterarum apostolicarum, qui non recipit, vt iudex, sed vt simplex examinator, *Clement. 1. hoc tit.* faciunt fidem coram quocunque iudice, *Bald in l. final nume. 6 & ibi Salic. nume. 7. in fine C. de test. Rot. d. decis. 35. numer. 2. part. 2.* Iidem † possunt, si velint, assumere partes iu- 28 dicis, dummodo ille iurisdictionem habeat, qui prouisionem faciendam commisit, & vocatis partibus, & aliis, quos res tangit, iu-

dicialiter in provisione facienda procedere: *l. 1. ibi minime ipsi causæ cognitio mandata sit C. si per vim vel alio modo Clem. 1. & ibi gloss. in verbo repererint Zab. quæst. 13. & Can. de off. deleg. Innoc. in c. fin. sub num. 2. vers. item videtur, quod eodem modo & Can. de præsumpt Rot. decis. 55. numero 3. de concess. preb. in antiq. Pan. in cap. pastoralis §. quia vero numer. 3 de off deleg.* imo certis casibus tenentur assumere cognitionem iudicialem, ex adiunctis clausulis, puta vocatis vocandis, *c. exhibita de iud. Rot. decis. 12. de offic. deleg. in nou. & ibi add. numer. 2. Felin. in d. cap. de cætero num* 10 *de re iud. Caputaq. decis. 284. numero quarto. part. 2.* & aliis enumeratis per Guidonem Papæ quæst. 70. & Greg. xv. decis. 413. & ibi late annot. & quando possessor est amouendus à sua possessione, *c. licet episcopus de preb. in 6. cap. conquerente de restit. spoliat.* Differunt processus facti cum iudiciali causæ cognitione, ab ijs quæ fiunt causa non cognita, quoad præiudicium eorum, quos res tangit, *l. pen. & ibi gloss. fin ff. qui sui vel alieni iur. & c. l. 2. C. si per vim vel alio modo & c. c. gloss in Clem. 1. in verbo repererint circa med. de off. deleg.* nam quando processum fuit sine causæ cognitione, post decem dies, & sine appellatione, poterit obijci contra huiusmodi prouisionem; *c. constitutus de appell. c. cum olim de caus. poss. ff. & propriet.* ac appellatio, si qua ex aduerso interposita fuerit, non suspendit collationem, nec possessionis traditionem: *cap. constitutis 46. & ibi Franc. num. 8. & 9. de appell. & Can. Gonzal. super reg. Cancell de mens. & alternat. gl. 9. §. 1. tit. annot. cont. null & attent. num. 25. vsque ad num. 37*, si autem processum sit, cum iudiciali causæ cognitione, partibus vocatis, in prouisione beneficiorum, cauendum est quod omnino seruetur forma iudiciaria, & nisi illi, quos res tangit, appellent à prouisione intra decem dies, fit sibi præiudiciū, vt super his de quibus inquisitum est, vlterius audiri non possint, *c. cum dilecti & ibi not. de elect. Gonz. super reg. Cancell. de mensib. & alternat. glos. 9 §. 1. tit. annot. cont. null. & attent. in causis benef. à num 38. vsque ad num. 47.* item quando executores sustinent partes iudicis, non possunt dare gratiam pro iustificata, nec est adhibenda fides eorum assertioni, quæ ex actis non comprobatur, *c quoniam contra de prob. Cresc decis. 5. numer. 2. de fid instrum. Greg. xv. decis. 413. num. 1.* Executorum † 29
alij sunt meri, alij mixti, in executoribus meris gratiarum & sententiarum non habet locum, *d. cap. statutum, de rescript. in 6.* nec quoad personas, nec quoad loca, *Ioan. Monach. in d c. statutum sub numer. 2. & ibi Franc. n. 6. Ioan. And. num. 10. Rot. decis. 29. de rescript. in nou.* quia iudicum causarum proprium est, citare, & inuitos trahere, *c. nonnulli cap. dilectus 2. de rescript. cap. olim de except.* executorum proprium est, insinuare, inhibere, exequi *c. 1. §. 1. ex parte de concess preb. in 6. c. præsenti de off. leg. in 6.* Vnde seruari videmus, quod vnus executor datur in curia, & alii duo dantur sine distinctione locorum. Circa personas tamen ipsorum, bene seruat curia dispositionem, *d cap. statutum*, nam secundum Stylum Cancellariæ non dantur executores, in gratijs, & sententiis, nisi sint constituti in dignitate, qui Stylus non est seruandus, in subdelegatis, ab eis, quibus committitur nudum ministerium, puta prouisio & inductio in possessionem, quæ sine quacunque causæ cognitione fieri possunt. *Rot. d. decis. 29. de rescript. in nou. clem. iudices & ibi Can. post glos. notant hoc tit. Rot. decis. 55. col. fin. vers. nec etiam seruatur in eis quoad subdelegatos de concess. preb. in ant.* Executores & subexecutores excommunicati, aut irregulares, si ignorantia procedit ex causa probabili, possunt conferre, & prouidere, tum ex præfatis, tum quia inspi-

inspicitur persona eius cui fit prouisio. *Felin. in d. cap. ad probandum circa princ. de re iud. Franc. in cap. piam num. 6. de except. Crescent. decis. vnica de sentent. excommun Rota decis. 9. eodem in antiq.* In executoribus mixtis datis ad certum actum cum iurisdictione, vt in beneficialibus super gratia pauperum clericorum, contra obligatos ad prouidendum eis in beneficijs, propter ordines illis concessos, iuxta formam, *cap. relatum cap. cum secundum de preb.* locum habet dispositio *cap. statutum,* tam quoad personas, quam quoad loca, cum istæ litteræ sint meræ iustitiæ; *cap. si pauper & ibi gloss. 1. & final. de preb. in 6. Clement. 1. & ibi gloss. in verb. executorem de concess. preb. c. accepimus de etat. qualit. &c. Rot. decis. 17. n. 2. hoc titul. in nou.* si tamen de facto Cancellaria deputaret non in dignitate constitutum, &c. vel simplicem clericum, super gratiæ pauperis purificatione, valet processus, per talem executorem factus, ex quadam æquitate, *Rot. decis. 55. de concess. preb. in antiq. Ioan. Monach. in cap. statutum sub numer. 2. de rescript. in 6. & latius Guilhelm. de monte Landuno in repet. extrauag. sedes apostolica numer. 5. de off. deleg.* In omnibus executoribus, & subexecutoribus, seu subdelegatis ab eis, seruandum est d. c. statutum, qui ex necessitate litterarum habent procedere cum causæ cognitione, *c. si quando c. cum adeo de rescript. c. exhibita de iud. Crescent. decis. 5. de fide inst. in princ. Rot. decis. 1. de off. deleg. in antiq. Rot. decis. 30. de rescript. in nou.* aut dati sint in forma dignũ, vel cum clausula amoto, *c. proposuit in fin. de concess. preb. Pan. in c. de cætero n. 8. & Felin. n. 9. de re iud. & ibi Can. Felin. in c. fin n. 17. de presumpt. Rot. Farin. decis. 52. & 159. num. 3. part. 2. Pan. in cap. cum nostris num. 21. de concess. preb. &c.* aut per verba importantia conditionẽ, videlicet per ablatiuos absolute positos, attenta lite, *l. ab emptione in princ. & ibi Bart. & DD. ff. de pact. l. à testatore ff. de cond. & demonst. Felin. in cap. cum dilecta &c. secundum signum de rescript. &c.* dummodo non sit alteri ius quæsitum, *Greg. xv. decis. 91. sub num. 2. cap. præsenti de preb. in 6. cap. super eo 1. de testib. cum similib.* seu alius reperiatur in possessione, *cap. si. & ibi Butr. num. 7. Felin. num 24. & Can. de præsumpt. Rot. diuers decis. 202. part. 1. Greg. xv. decis. 69. numero 4. & seqq.* quia licet executor possit procedere, ad collationem siue prouisionem, possessore non vocato, tamen nõ potest possessorem amouere à possessione, siue colorẽ possidendi habeat, siue non, sine causæ cognitione, *cap. licet episcopus & ibi gloss. de preb. in 6. Ioan. And. in cap. cum nostris n. 7. & sub num. 16. de concess. preb. Butr. in c. conquerente num. 8. de rest. spoliat.* Idem obtinet in omnibus alijs casibus, in quibus executores assumunt partes iudicis ex necessitate, vt qui arctantur ad sic procedendum, notatis per Innoc *in d. cap. fin.* & ibidem Felin. *num. 22. & 23. & seqq. & Can. de præsumpt.* Sed quãdo ad id non tenentur, sed voluntarie assumunt partes iudicis, quod facere possunt ex notatis *in d. cap. fin* per Innoc. & Felin. *num. 17. & 18. de præsumpt,* tunc in istis non habet locum dispositio *d. cap. statutum,* quoad personas, & quoad loca, quia non principaliter dati sunt vt iudices, sed vt ministri, & possunt committere extra locum sibi commissum, vt releuent partes ab expensis, ex quo habuerunt validum principium, *Franc. in d. cap. statutum §. in nullo post num. 6. vers. & aduerte & ibidem Gemin. sub num. 6. post vers. & ideo non requiritur &c. & ibidem Can communiter,* Iurisdictio, & potestas executorum, 30 siue deputati sint à Papa, legato à latere, siue ab ordinario, *Anchar. in cap. si super gratia in fine hoc tit. Lapus alleg. 17.* siue sint meri, & mixti, *Franc. in d. c. si super sub n. 4. vers. 2. intellige in fine,* & dati cum clausula, contradictores auctoritate Apostolica per censuras eccle-

ecclesiasticas compescendo, *d.c. si cui nulla de preb. & ibi not. Ioan. And.* Super gratia iam facta tribuente ius in beneficio, vel ad illud, etiamsi non sit acceptata per illum, cui facta est, aut super sententia lata, non expirat morte mandantis, aut iudicis, etiam re integra, nec extinguitur potestas eorum, si pronunciant, se non executores illius gratiæ factæ, quia talis pronunciatio gratiato ius suum auferre non potest, iam in esse deductum; & iurisdictio illis datur, non principaliter, sed accessorie: *Franc. in d. c. si super num. 4 glos. fi. circa finem in c. si soli de conces. preb. & ibi Gemin in § nisi nos num. 8. & Can.* si dati sint super gratia facienda, de beneficio vacaturo, re integra, *Franc. in c. si super nu. 2. hoc tit. in 6. & ibi Can. communiter dictum est supra tit. de rescript. §. 2. rescripta gratiæ,* morte mandantis expirat: desinit autem res esse integra, si ante mortem Papæ executor mihi contulit, licet ante executionem Papa moriatur, *d. c. si super gratia & ibi Franc. nu. 2. & Anch. in princ. & num. 1. & Can. communiter hoc tit. d. c. si cui nulla & ibi gloss. fin & DD. de preb. c. præsenti & glos. in verbo finitur vers. & est mirabili de off. deleg. in 6. l. gesta C. de re iud. Bart. in l. fundi n 4. ff. de acquir. possess.* Præterea executorum potestas expirat, post obtentam pacificam possessionem beneficij, cum moderamine c. querenti de off. deleg. nam si est negotium tale, in quo ferenda est sententia, non durat potestas eorum, nisi per annum post sententiam latam; *d. c. querenti,* si vero non fertur sententia, vt puta mandatur vt prouideat, vel faciat prouideri, tunc durat potestas, donec mandatum adimpleuerit: & si obtenta possessione pacifica, prouiso quæstio moueatur super titulo, possessione, aut fructibus beneficij, adhuc durat executorum potestas, quia in limine possessionis contradictor apparet, *arg. l. si post perfectam C. de ciuit. Vital. in cl. si plures n. 63. de preb.* si vero prouisus aliquamdiu pacifice possedit, expirat prorsus, citra annum, potestas executorum, quia annus non datur, nisi pro executione facienda, vnde cessat, ex quo est executio facta, *Pan. in c. pro illorum post Ioan. And. n. 9. & 10 de preb. & ibi Can. Staphyl. de lit. grat. tit. de vi & eff. clau. l. cus. §. significatio clausulæ inducentis, &c.* Quod si post annum prouiso quæstio moueatur super titulo, executores nullo modo se possunt immiscere, *Vital. in cl. si plures n. 61. & seq. de preb. & ibi Anch. n. 4. Zab. n. 2. & Can. communiter de preb. Garc. de benef. part. 6. cap 2. § 1. num. 146. vsque ad fin* De quæstionibus, infra annum motis, quæ titulum beneficij non concernunt, sed iura beneficij, non potest executor se intromittere sed via ordinaria est agendum, quia est quæstio omnino separata, ab eo, quod sibi est mandatum, *c. in litteris & ibi Can. de offic. deleg. l. à Diuo Pio §. si super rebus ff. de re iud. Vitall. in d. clem si plures n. 63 & ibidem Can. de preb.* Sententia quoque & processus generalis fulminatus contra quoscunque rebelles, tantum durat, quantum durat potestas executorum fulminantium, etiamsi in litteris apostolicis caueretur, quod inducant in possessionem, & inductum defendant, cum clausula contradictores compescat, quoniam huiusmodi defensio intelligitur aduersus contradictionem superuenientem de facto, in tempore vel limine assecutionis possessionis, non postea, ne præiudicetur ordinariæ iurisdictioni, *arg. d. l. si post perfectam C. de euict. Zab. in clem. v. pro illorum in 7. q. de preb. & ibi pulchre Pan n. 9. & 10. Vital. in d. cl. si plures n. 67. & 68. & ibi Anchar. in fi. Zab. n. 3. & Can. communiter.* an credatur executori testificanti sub suis litteris sigillatis suo sigillo, illum super cuius gratia fuit deputatus executor acceptasse, *vide decis. 7. de off. deleg. in antiq.*

Con-

31 Conseruator † est iudex datus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, vel violentias omnes, vel certas, absque iudiciali indagine, *c. 1. & ibi gl. 1. & pen. Franc. n. 2. & c. fin. in princ. & §. vt autē hoc tit. in 6.* retinet nomen si eius potestas, per rescriptum amplietur, *Ioan. And. in d. c. fin. in verbo etiam.*
32 Datur † à summo Pontifice, & sede Apostolica, *d. c. 1. & ibi gloss. 1. & d. cap. fin. 2. hoc*
33 *tit. in 6.* Dari possunt conseruatores † Episcopi, his maiores, Abbates, dignitates vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesiis obtinentes, nullus deputari sibi cōseruatoris, conseruator esse potest, nec aliquis conseruatorem habere potest eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio, vel districtu ecclesiastico, vel temporali, consistit, exceptis regibus & reginis. *d. c. fin. 2. resp.* Pote-
34 stas conseruatoris † pendet ex forma rescripti, censetur delegatus, *gl. 1. in d. c. 1. & ibi Io. And. Ambar. & Can. hoc tit. in 6. glos. penult. in d. cap. fin. hoc tit. in 6. & ibi Can.* Extra ciuitatem vel diœcesim, in quibus est deputatus, contra quoscunque procedere, aut aliquos, vltra vnam dietam à fine diœcesis eiusdem, trahere minime potest. *cap. fin. §. conseruatores hoc tit. in 6.* Circa munera, expensas, assessores, notarios & personas testimonii causa vocandos, obseruare tenetur dispositionem *d. cap. statutum. §. insuper cum §§.*
35 *seqq. de rescript. in 6.* Morte † Papæ dantis, eius officium expirat, eo ipso, quoad non cœpta negotia, *d. cap. fin. §. officium & §. circa munera hoc titul. in 6.* Non potest subdelegare, & vices suas alteri committere, nisi ei competat ex beneficio rescripti, & tunc intra ciuitatem, vel diœcesim in qua deputatus est, & personis tantum, quæ conseruatores dari possunt, citationibus, & denunciationibus sententiarum duntaxat exceptis, quas per alios potest exercere. *d. c. fin. §.*
vices. Cessante † rescripto, ex dispositione 36
iuris Canonici, conseruator nullam potestatem habet, nisi in notoriis & manifestis iniuriis & violentiis, *Ioan. And. in gl. penult. c. 1. h. t. in 6.* commissis vel committendis, *gl. pen. in d. c. 1.* contra res personas, priuilegia. *gl. 1. in c. 1. vers. scire debes & ibi Ambar. n. 4. & Can. hoc tit. in 6.* in quibus citata parte, habet iudicialem indaginem quæ fiat ad eius instructionem, an iuste possit excommunicare, & fulminare censuras, non vt super eis iudicet: *c. ad nostram el. 3. de iureiur. Fr. in ca. final. § conseruatores in princ. & Gemin. post alios in cap. 1. in fine hoc tit. in 6 & ibi Ioan. And. in fine Ambar. ibidem numero 6. dicens non requiri ordinem iuris ex toto sed qualem & discurrit per singulas partes iudicii.* imo si in notoriis seruaretur processus iudiciarius, partibus non contradicentibus, vitiabitur processus. *Clement. sæpe §. fin. de verb. signif. Clement. dispendiosam & ibi gloss. in verbo valeat de iud.* Si iniuriæ, vel violentiæ illatæ rebus, aut personis, à conuento negentur, manifestæ, vel notoriæ iniuriæ: conseruator recipiet probationes, an factum sit notorium & sic cognoscat, an sua sit iurisdictio: & si inueniat notorium, per rei euidentiam, famam, aut alias probationes, *Ioan. And. post Host. in cap. 1. num. 4. hoc tit. in 6. cap. euidentia & ibi gloss. de accusat. Dec. in cap. cum speciali §. porro num. 6. & seqq. de appel.* procedet, alias desistet. *gloss. 1. mag. in d. cap. 1. vers. sed quid si negetur.* Si reus confitetur delictum, sed neget notorium esse, poterit procedere absque alia informatione notorii, cum talis confessio faciat notorium: *c. nostra & c. fin. de cohab. cler. & mulier. Io. And. in c. 1. n. 3. hoc tit. in 6. & ibi Can. Dec. in d. § porro n. 8. & 9.* aut male factum publice à se factum, dicit se fecisse iuste, nullam allegans probabilem rationem: & poterit punire vt notorium: quia maleficia omni iure reprobantur. *c. 1.*

& ibi gloss. fin. & Can de præsumpt. Si allegat probabilem causam, vt puta de mandato iudicis, vel ad sui defensionem, tunc conseruator super hoc recipiet testes, & si non probat, poterit reum excommunicare. *Ioann. And. in c. 1. in gloss. super verbo probabilis & ibi Gemin. num. 6. & seqq. Anchar. in 5. quæst. Franc. n. 4. & 5. hoc tit.* De notoria turbatione priuilegiorum facile non potest constare, quia priuilegiati sæpius abutuntur priuilegijs. *c. accedentibus de excess. prælat. & subd.* Turbatori priuilegiorum citato per conseruatorem, sufficit mittere nuncium, cum sua epistola, continente veram excusationem; de cuius præsentatione fiat instrumentum: in quo dubio conseruator, non potest se intromittere, & excommunicatio lata non valeret; *Io. An. in d. c. 1. in gloss. super verbo priuilegia & ibidem Gemin. Franc. & Can.* Quia hoc non est dubium facti, sed dubium iuris, super quo non est data ei potestas, *c. accusatus §. sane & ibi gloss in verbo manifeste de heret. in 6 prout eam intelligunt Gemin in c. 1 sub nu. 6. vers. sed aduerte & Franc sub num. 4. vers. sed citatus hoc tit. in 6.* & indago iudicialis illi est prohibita, *c. 1. & fin. hoc tit. in 6.* Si scienter ad ea, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam potestatem extenderit, ipso iure, per annum, ab officio & beneficio est suspensus: pars procurans eo ipso sententiam excommunicationis incurrit, à qua non potest absolui, nisi primo integraliter satisfaciat de expensis parti indebite fatigatæ, & processus est ipso iure nullus, *c. fin. §. vt autem & §. seq. hoc tit. in 6. quod habet in fine clausulam irritantem actorum contra præmissa vel earum aliquod,* Conci-
37 lium † Tridentinum statuit, vt conseruatoriæ nemini, cuiuscunque dignitatis, & conditionis sit, etiamsi capitulum fuerit, cum quibusuis clausulis &c. aut quocunque prætextu, aut colore concessæ suffragentur, ad hoc, vt coram suo episcopo, siue alio superiore ordinario in criminalibus, & mixtis causis, accusari, conueniri, & contra eum inquiri, & procedi non possit: aut quo minus super iuribus, si quæ illi ex cessione competierint, libere valeat apud eundem ordinarium conueniri. In ciuilibus † causis, si habens 38
conseruatorias actor fuerit, non licet ei aliquem apud suos conseruatores, in iudicium trahere; si reus fuerit, & conseruator ab actore suspectus dicatur, aut inter conseruatorem, & ordinarium, orta fuerit controuersia super competentia iurisdictionis, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super suspicione aut competentia iurisdictionis fuerit iudicatum. Familiaribus † non prosint, 39
præterquam duobus, si tamen illi proprijs ipsius sumptibus vixerint. Conseruatoriæ † 40
vltra quinquennium non durant, quo decurso, finitur officium conseruatoris, etiam in negotijs cœptis. *Ioan. And. in c. fin. num. 3. in gloss. super verb. per obitum hoc tit. in 6. Rot. decis. 5. de offic. deleg. in antiq.* Conseruatoribus † non liceat habere erectum tribunal: 41
excipit † ab hoc decreto vniuersitates gene- 42
rales, ac collegia Doctorum, ac scholarium, & regularia loca, nec non hospitalia, actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum & hospitalium huiusmodi personas, *c. 5. sess. 14.*

De officio legati,

Titulus XXX.

SVMMARIA.

1. *Cardinales missi ad regendam prouinciam æquiparantur proconsulibus, cæteri legati præsidibus.*
2. *Legati sunt triplices, Legati de latere, legati missi, siue nuncij apostolici & legati nati.*

3 Lega-

3 *Legatus à latere confert beneficia vacantia.*
4 *Excipe cathedrales, regulares, & collegiatas ecclesias.*
5 *Item dignitates Cathedralium, ad quas, ij, qui praeficiuntur eisdem, post episcopos maiores praelatione existentes, assumuntur per viam electionis, &c.*
6 *Vacantia in Curia, & specialiter aut generaliter reseruata.*
7 *Beneficiorum resignationes recipit.*
8 *Non potest committere alicui quod recipiat resignationem beneficij, & illud conferat.*
9 *Concurrit iure decretalium in iurisdictionalibus cum quolibet ordinario, sed ex decretis Concil. Trident. episcopo requisito eoque negligente.*
10 *Non concurrit in iurisdictione Papa.*
11 *Aut cum delegato ad vnam vel plures causas.*
12 *Egressus absoluit excommunicator propter iniectionem manuum sacrilegam in clericos.*
13 *Dispensat in certis casibus.*
14 *Vtitur insignijs apostolicis.*
15 *Recipit procurationem extra prouinciam.*
16 *Legati Missi facultates.*
17 *Legati Nati facultates.*
18 *Legatorum officium finitur multis modis.*

DICTVM est de his qui iurisdictionem alterius gerunt, & exercent generaliter, vel in vna, aut certis causis, nunc tradit de eis qui ordinariam habent iurisdictionem, primo de Legatis propter excellentiam. 1 Cardinales,† qui ex latere Papae, & ex consulibus suis, (assistunt enim sibi, in concilijs secretis *c. fundamenta § decet de elect. in 6.*) mittuntur ad regendam prouinciam, aequiparantur proconsulibus. *cap. ad eminentiam de sent. excomm. l. 2. ff. de off. proconf. c. legatos hoc tit. in 6. & ibi gloss in verbo proconsulum & Can.* Reliqui qui secretis consiliis non assistunt, missi ad regendas prouincias, aequiparantur praesidibus; *d. c. legatos & ibi gl. in verbo proconsulum l. 1. ff. de off. praes. & ibi gl.* Proconsules & praesides ordinariam habent iurisdictionem, *l. 2. l. & ideo cum l. seq. ff. de off. proconf. l. praeses la. 2. l. de omnibus cum duabus ll. seqq. ff. de off. praesid.* ac etiam legati in tota sua prouincia, & legatione, in ciuilibus & criminalibus, *Bald. in c. quod translationem n. 7. hoc tit.* & possunt adiri à subditis episcoporum, etiam suffraganeorum per viam appellationis, & per viam querelae, *c. 1. hoc tit.* in concernentibus iurisdictionem contentiosam, voluntariam, extra prouinciam exercet proconsul, *l. 1. & ibi gl. pen. & l. 2. ff de off procons.* praeses, *d l. praeses la. 2. & ibi gl. 1 mag.* ac etiam legati extra prouinciam & legationem existentes: *c. nouit. & ibi gl. 1. circa finem & Can. hoc tit. gloss. in c. si abbatem in verbo in prouincia & ibi Gemin. & Can. de elect. in 6. qua pulchre distinguit.* à proconsulibus, & praesidibus, ac consequenter à legatis appellatur, *l à proconsulibus C. de appell. Praepos. in rub. de appell. nu.* 38. sub communi forma dicendo sententiam nullam & iniustam *l si quis prouocatione C. de appell.* Hic titulus non tractat de Legatis Nunciis, & non iudicibus, qui saepe mittuntur à Papa pro ambasciata vel ad aliquod nudum ministerium: *c. ius gentium dist. 1. c. nobilissimus 97. dist. l. fin. ff. de leg.* Sed delegatis, iudicibus ordinarijs, quibus certa prouincia, siue patria gerenda, & administranda committitur, *c. 1. c. nouit hoc tit. d. c. legatos hoc tit. in 6.* & vicem mittentis gerunt, *d. c. 1. hoc tit.* De legatione, facienda est fides per litteras, *l. vnica C. de mand. princ. c. ego N. & ibi gloss. pen. de iureiur.* sunt triplices † legati de latere, vt sunt Cardinales, qui mittuntur de curia Papae, *c. pen. hoc tit. c. 1. hoc tit. in 6.* Legati missi siue Nuncij Apostolici, quibus Papa committit, ratione personae, legationis officium, in aliqua prouincia sua, vel aliena, *c. volentes h. t.* & Legati nati, 2

sic

sic nuncupati, qui nati in sua dignitate, efficiuntur legati Papæ, prætextu suarum ecclesiarum, vt Archiepiscopus Cantuariensis *d.c.1.hoc tit.* Eboracensis, *c.1.de appell.* Rex potest esse legatus sedis apostolicæ, vti fuit S. Stephanus in regno Hungariæ, *Innoc. in c. veniens in princ. in verbo Regis de præscript.* de quibus ordine videamus, nam omnium non est eadem potestas & prærogatiua.

3 Legatus † à latere confert beneficia vacantia, *c.1.c.fin.hoc tit.in 6. Garc. de benef. part. 5. cap. 3 per tot.* etiam ad sedem apostolicam deuoluta, *c. venerabilis & Clem. si de beneficio & ibi gloss. in verbo siue ad nos, in fine de præb. gloss. in d.c.1. in verbo amplieri hoc tit. in 6. & ibi Gemin. n.17. & Can.* quia beneficia deuoluta non sunt reseruata, sed Papa ea confert, vt ordinarius, illa de plenitudine potestatis, *Lapus alleg. 84. post nu. 5.* etiamsi extra prouinciam suæ legationis existat, *gl. in c. nouit. in fine hoc tit. Archid. in c. fin. in princ. hoc tit. in 6.* & beneficia spectent ad præsentationem alicuius clerici, eo inconsulto, *c. dilectus hoc tit.* secus si iuspatronatus pertinet alicui iure patrimonij, *gl. pen. in d.c. dilectus & ibi Can.* Concurrit cum quolibet ordinario, in sua prouincia, & inter eos locus est præuentioni in beneficialibus: *gl. fin. in fine in c.1. hoc tit. in 6. & ibi Franc. num. 8. Pan. in c.1. & 2. hoc tit. Mohed. decis. 3. de offic. deleg. Put. decis. 335. lib. 2.* non autẽ cum delegato, in his quæ specialiter sunt commissa, *gl. in d. Clem. si de beneficio in verbo siue ad nos in fine & ibi Can.* Excipe ab hac regula

4 † cathedrales, regulares, & collegiatas ecclesias, siue actu & habitu, aut habitu tantum, sint tales, *Gemin. in d. c. deliberatione §. volentes num. 5 hoc tit. in 6. & ibi Franc. in fine princ.* siue per viam electionis, seu collationis assumatur ibi prælatus, quocunque nomine nuncupetur, ac ipsarum cathedralium dignitates, ad quas, ij, qui præficiuntur, ijsdem, in earum capitulis, post episcopos maiores, prælatione perpetua, non temporali, aut aduentitia, vel habitu existentes, habẽt, per viam electionis assumi, (secus si vtrumque, vel alterum deficit) quarũ ordinationi, collationi, dispositioni, non potest legatus se aliquatenus intromittere: quicquid contra actum fuerit, eo ipso, irritum est & inane *c. deliberatione iuncta gl. in verbo elect. & ibi Franc. in fine num. 3. in gloss. in verbo electionis Anch. n. 1. Ioan. And. post num. 1. Gemin. post nu. 4. in prima quæst. & n. 6. hoc tit. in 6.* Ex quo infertur, quod legatus non potest præfata beneficia vnire, *c. si tibi absenti & ibi gl. in verbo personam de preb in 6. Franc. in d.c. deliberatione num. 2. & ibi Gemin. in § volentes num. 3. Anch. post num. 2. vers. quæro.* commendare, *Archid. in c. nemo deinceps in princ. in verbo parochialem ecclesiam de elect. in 6. Franc. in d.c. deliberatione n. 3.* in eorum permutatione auctoritatem interponere, etiamsi interueniret consensus collegiorum, vel eorum ad quos pertinet electio, vel collatio, *Franc. in d.c. deliberatione post nu. 3. & ibidem Gemin. in § . volentes num. 4. Anch. vers. circa permutationem.* nec conferre deuoluta, siue ad inferiores prælatos, aut etiam ad sedem apostolicam, *Gemin in d. c. deliberatione sub nu. 5. vers. quæro an iste textus & ibi Franc. post nu 4. vers. quid autem si beneficia.* de quo controuertunt Doctores, *Ioann. Andr. in d.c. deliberatione in princ. in verbo pertinuerit & ibi Anch. in 1. not.* Cæteras dignitates † in cathedra- 5
libus, etiamsi hi qui præficiuntur in eis, sint maiores post episcopos, si eis prouideatur per aliam viam, quam electionis, vel etiamsi prouideatur per viam electionis, dummodo præficiendi non sint, maiores post episcopos, legatus confert vt dictum est, *d.c. deliberatione & ibi gloss. in verbo electionis & ibi Franc. nummer. 4. & Can. communiter.* Secundo excipe à regula, vacantia † in Curia, *c. licet de* 6 *preb.*

preb.in 6.& specialiter, aut generaliter reseruata, *Franc.in d.cap.1.num.7.hoc tit.in 6.& ibi Can.Rot.decis.3 hoc tit.in nou.* Item legatus iure decretalium vacatura, suæ dispositioni reseruat *cap.præsenti hoc tit.in 6.*in quo nõ insisto, quia Concilium Trident. reseruationes sustulit; *cap.decernit sess.* 24. Resigna-
7 tiones † beneficiorum recipit, illaque sic
8 vacantia confert sed prohibetur, † ne in genere, aut specie, cuicunque simul & semel concedat, vt ab ijs, qui beneficia intra legationem eius habentes, ea in illius manibus voluerint resignare libere (secus si ex causa permutationis) *Franc.in cap.penult.§. final.in princ hoc tit.in 6.*ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis personis, expressis, siue non expressis conferre: quia per hoc aperiri posset via, ad vacatura beneficia, contra Lateranense Concilium, *cap. pen. §.final. hoc tit.& ibi Franc.in princ. Ioan. And. & Can in 6.* Idem iuris est, si talis concessio coniunctim fiat pluribus, aut permixtim simul & semel, vni, vt resignationẽ recipiat, alteri, quod reseruata conferat: qua enim ratione committendo vni aperitur via ad vacatura, eadem ratione committendo hæc pluribus, simul coniunctim, vel diuisim *glos. in d.cap.penult.§. final. in verbo cuicunque & ibi Can.* dictaque concessio, & quicquid ex ea, vel ob eam, secutum extiterit, nullam obtinet roboris firmitatem: *d.cap.pen.§.final. vers.nos enim.* renuntians itaque non amittit proprietatem beneficij, *cap. Gonsaldus 17.q. 2.& ibi glos.1.& 2.& Can.* sed possessionem, *Innoc.in cap.quod in dubiis sub num.1. de renuntiat. Archid.in d.cap.pen.in verbo infirmitatem & ibi Gemin.post num.6 in 1.quæst.* Eadem prohibitio ligat omnes collatores, *cap.constitutus cap.final.de concess.preb.Gemin. in d.cap.penult. §.final.sub num.4.Garc.de benef.part.* 10.*cap.* 1. *num.67.& seqq.* excepto episcopo, à quo similis cõcessio facta, in genere, Vicario suo generali valet, facta in specie, non valet: alteri vero in genere, aut specie facta, non valet: quamuis à legato, vel episcopo, diuerso tempore in specie vni, & cuicunque facta valeat: nempe primum mandãt, vt recipiat resignationem talis beneficij, postea admissa resignatione iterum mandant, vt beneficium sic resignatum conferat, *Franc. in d.cap. pen.§.fin.circa fin.hoc tit.in 6.Rot.decis.5 de off. Vicar.in nou.in 1.dub.* Probatur hæc concessio per testes, & instrumenta, *Rot.d.decis.5. in 2.dub.specul.de probat.§.3.videndũ sub n.1.* quia lex vnica C.de mand.Princip.&c. cũ in iure de off.& potest.deleg. tantum procedunt in legatione & delegatione facta à Papa vel Imperatore. Concurrit † iure decretalium 9
in iurisdictionalibus, cum quolibet ordinario, qualiscunque sit, & est locus præuentioni. *Pan.in c.1.n 2.& seqq.hoc tit. Franc.in c.1.n. 8.in 6.Franc.Marc.q.341.n.56.& seqq.p.1.* sed non aduocat ad se causam motam, vel mouendam coram iudice inferiore competente, *Pan.in d.c.1.n.4.& 6.& ibi Can.* aut inhibet, ne subditi accedant ad episcopum, in his, quæ sunt suæ iurisdictionis, *c peruenit* 11. *q.1.Franc.in c.1.in fin.hoc tit.in 6.* quando quis multos habet iudices, optio datur actori. *gl. in l.fin.C.vbi in rem actio & in c.dilect.de for cõp. & in c.statutum §.cum vero de rescript.in 6.* Ex decretis Conc.Trid.Legati de latere, Nuncii, Gubernatores ecclesiastici, aut alii, quarumcunque facultatum vigore, non solum episcopos in causis ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, impedire, aut aliquo modo iurisdictionem eis præripere, aut turbare non possunt: sed nec contra clericos aliasue personas ecclesiasticas, nisi episcopo prius requisito, eoque negligente, procedunt: alias eorũ processus, ordinationesque nullius momenti sunt, atque ad

ad damni satisfactionem partibus illati tenentur. *c.causa omnes §.legati quoque sess.* 24.

10 Non concurrit † in iurisdictione Papæ, nec iudicat laicos, in casibus, in quibus Papa iudicat, notatis in c.nouit & ibi gloss. 1. de iud. *Franc.in c.1. in fine hoc tit. in 6.* aut extendit manus ad ea, quæ in signum priuilegij singularis, sunt tantum summo pontifici reseruata, enumerata *in c.nisi specialis & cap. quod translationem, & ibi gloss. 1. mag. hoc tit. & in c. sicut vnire de exceß. prælat. & ibi gl. magistralis*, quæ vtrobique ponunt hos versus, & explicant.

Restituit Papa solus, deponit & ipse.
Diuidit atque vnit, eximit, atque probat,
Articulos soluit, synodumque facit generalem,
Transfert, & mutat, appellat nullus ab ipso.

Host. in c.primo. hoc tit. in 6. ponit versus copiosiores. Item non concurrit in iurisdictione, cum

11 delegato ad † vnam, vel plures causas, quod mandatum speciale derogat generali; *cap. 1. & cap. pastoralis §. 1. de rescript. Ang de perus. in l. cum prætor. sub n. 3. ff. de re iud.* cuius processum impedire, eius sententiam irritare, vel ab eo excommunicatum absoluere non potest; sed potest & debet sententiam delegati ad eius petitionem, executioni demandare, *c. studuisti hoc tit. & ibi gloss. fin.* specialis enim delegatus, quantum ad causam illam, maiorem, generali legato, habet potestatem, vel saltem ei est par; quia vice principis cognouit, *c. innotuit § quamuis de elect. l. aduersus rem iud. l. ille à quo § tempestiuum ff ad. Trebell. l. nam magistratus ff. de arbit.* Habet iurisdictionem in exemptos sedi apostolicæ immediate subiectos; *c. 1. resp de verb. signif. in 6. c. si abbatem de elect. in 6. gl. fin. in cap. 1. & ibi Pan. nu. 9. & gl. circa finem in c. quod translationem & ibi Pan. n. 10. hoc tit* appellatur ad ipsum in sua prouincia, omisso medio, *Pan. in d. c. 1. n. 8. hoc tit. cont gloss. 1. in c. quod translationem vers. item ad ipsum solum hoc tit. Pan. sequitur Bald in d. c. quod translationem num.* 10. præsente legato de latere, cæteri legati, executionem officij sui debent dimittere, *c. volentes hoc tit.* quam eo recedente, reassumunt. *gloss. in d. c. volentes* Egressus † vrbem absoluit 12
excomunicatos, propter iniectionem manuum sacrilegium in clericos, tam homines suæ prouinciæ, quam alterius cuiuscunque in prouincia, & extra prouinciam, *cap. quod translationem in princ. gloss. 1. in c excommunicatis & ibi gloss. fin. Franc. Marc. quæst. 615. part. 2.* si Mors, aut membri mutilatio, secuta non fuerit, *Franc. Marc. quæst. 616. part. 2.* quod speciale est in violenta manuum iniectione in clericos. In absolutione à reliquis excommunicationibus adhibenda est distinctio, an requirat causæ cognitionem, & non possit extra prouinciam absoluere, alias possit, *c. 2. de constit. c. nouit. hoc tit. & ibi gloss. 1. l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. Franc. post Ioan. Andr. in c. 1. n. 4 hoc tit. in 6.* eo casu, quo potest absoluere extra prouinciam, si comparet læsus coram legato, & petit satisfactionem, tunc debet committere ordinario loci, vt de hoc cognoscat, & vice sua absoluat: vel si periculum est in mora; absoluet eum, & mandabit, quod nisi satisfaciat, in eandem sententiam reducatur, *Host. in c. 1. hoc tit. in 6. attestans ita seruare Curiam Romanam*, Dispensat in certis † casibus recensitis per speculat. tit. 13
de dispensat. §. 6. consequenter, *c. dilectus & ibi gloss. in verbo non obstante de fil. presbyt.* sed nō contra concilia generalia, *c. pen & ibi gloss. in verb. non obstante in fine & c. fin. & Can. vtrobique de fil presb. c. dilectus de preb.* non potest tollere constitutiones canonicas in totum, sed potest in prouincia sibi commissa, statuta facere, & canones coadiuuando supplere, addendo ad pœnam antiquam, faciendo statuta præceptoria, prohibitoria, pœnalia,

Pan.in c vt singula n.2. de off archipresb. quæ, finita etiam legatione, sunt perpetua, c.fin.1.
14 resp.& ibi gloss.1.& Can.hoc tit. Vtitur † insignijs apostolicis, cruce, chlamide rubea, parafredo, albo freno deaurato, & similibus etiã in diœcesibus, & præsentia patriarcharum quatuor sedium principalium, qui vexillum dominicæ crucis, vbi præsens fuerit legatus apostolicus, non debent ante se facere deferri, aut dictis insignijs vti, c.antiqua §.dominica de priuileg. Host.in c.1.n.12.hoc tit.in
15 6 Recipit † procurationem extra prouinciam, eundo, & redeundo, cæteri in prouincia sibi decreta, c.ego n.de iureiur. Host.in c. cum instantia sub n.10.verb.legatorum & in cap. procurationes numer.10 de censib. & in exactione procurationum non tenetur ostendere originalem potestatem, Hostien. in c. procurationes de censib. Rota decis.2.de offic.legat.in antiq. Creditur eius simplici verbo super legatione, 97 dist.c.nobilissimus, nisi velit vti reseruatis Papæ: c.nisi specialis c. quod translationem hoc tit.Ioan. And post Host.in c.1.sub n.1. in fine eod. ratio diuersitatis est, quia raro cardinalis à Papa recedit, sine legatione, sed Papa raro concedit sibi specialia. Legatus mis-
16 sus † non confert beneficia iure legationis, c.1 hoc tit.in 6. nisi hoc specialiter ei sit indultum: c.litteras de suppl.neglig.Prælat.c.1. hoc tit. in 6.vnde prouisio Nuncij non est bona pro colore in spolio, aut pro noua prouisione expedienda; quia non habet collationem, iure communi, sed speciali: quæ non suffragatur, antequam probetur: aut sit missus, cum potestate legati à latere, Dec.cons.128.licet in casu Paris.cons.17.de bono iure vol. 4. cui in facultatibus conceditur potestas conferendi beneficia simplicia per obitum vacatura, quæ non excedunt valorem 24. ducatorum computatis distributionibus, extra tamen metropolitanas, cathedrales, & collegiatas ecclesias, vt latius persequitur Garc. de benef.part.5.c.3.§.1.de facultate nuncij, vbi decidit 19.quæstiones, Constitutus in prouincia sibi decreta, absoluit excommunicatos, propter violentam manuum iniectionem in clericos prouinciales existentes in prouincia, & non alios aliunde venientes: c.excommunicatu hoc tit.& ibi gloss.mag. & Can. tota eius potestas pendet ex forma commissionis, siue rescripti, c.dilectus & ibi gloss.in verbo non obstante de fil.presbyt. ord. &c. Bald.in c.quod translationẽ sub n.10.hoc tit. non cognoscit de causis exemptorum, c.si abbatem de elect.in 6.c.1.de verb.signif.in 6. Pan. in c. 1.n.9.& in c.quod translationem sub n.1. hoc tit. Legati † Nati non conferunt beneficia, d.c. 17
1.hoc tit. non possunt subditis excommunicatis, propter iniectionem manuum in clericos, quamuis in prouincia sua existentes, beneficium absolutionis impartiri, d.cap.excommunicatis 2.resp. illorumque potestas pendet ex tenore priuilegij concessi à sede Apostolica. d.c.excommunicatis in fine, Finitur officiũ † legati: Primo, translatione negotij ad 18
Papã, c.licet hoc tit.c.nomen presbyt.2.q.1.l.1. C. de rel.l.ex illo C.de appell. Secundo reuocatione legationis, secuta notificatione, etiamsi reuocatio, in Consistorio publico, alias gesta valent, c.audita de restit.spoliat. Mohed. decis.29.de renuntiat. Coch.decis.2. n. 10.& seq. de preb. Tertio egressu ex prouincia, sibi decreta, animo non redeundi: c.fin.& ibi gl.pen c.nouit.& ibi gl.1.in fine hoc tit.l.3.ff.de off.præsid. si in pluribus prouincijs iniunctam sibi legationis solicitudinem suscepit, in vna existens, de alia iudicat, etiã quoad iurisdictionẽ contentiosam, Franc. Marc.q.341.per tot. part.1.in vtramq; partem plures adducit rationes, & tunc non finitur eius officium, nisi terminos suæ legationis, & omnes prouincias egressus fuerit: c.nouit.& ibi gloss.1. mag. hoc tit. quia

in qualibet parte legationis existens iurisdictionẽ exequitur; sicut episcopus in qualibet parte diœcesis. *c. cum. episcopus de offic. ord. in 6.* Quarto, morte legati, si legatio est personalis, non tamen morte constituentis, quia habet ordinariam iurisdictionem: *c. legatus hoc tit. in. 6.* realis competens dignitati, morte legati non extinguitur, *c. 1. hoc t. c. quoniam abbas de offic. deleg.* legatus abdicando se, non amittit imperium, *l. pen. ff. de off. præsid.*

De officio iudicis ordinarij.

Titulus XXXI.

SVMMARIA.

1 Ordinarij / Prælati } *appellatione veniunt episcopi, hi superiores, & inferiores, habentes iurisdictionem.*

2 *Diœcesani appellatione venit episcopus, non inferior.*

3 *Ordinarium qui constituant.*

4 *Auditores Rotæ sunt ordinarij in cognoscendo.*

5 *Ordinarius quis esse possit.*

6 *Ordinarius cognoscit an sua sit iurisdictio.*

7 *Episcopis ecclesiæ subsunt lege diœcesana, & lege iurisdictionis.*

8 *Ad Diœcesanam legem pertinentia enumerantur.*

9 *Ad iurisdictionis legem pertinentia enumerantur.*

10 *Monasteria sunt exempta à lege diœcesana, & subsunt legi iurisdictionis.*

11 *Causæ ciuiles ad forum ecclesiasticum pertinentes, debent cognosci in prima instantia, coram ordinarijs.*

12 *Circa iurisdictionem inter episcopum, & Capitulum Cathedrale, iura canonica totum deferunt priuilegijs, consuetudinibus præscriptioni, & indulgentijs.*

13 *Prælatus inferior potest acquirere quæ sunt dignitatis seu potestatis episcopalis tam respectu legis diœcesana quam legis iurisdictionis.*

14 Matrimoniales / Criminales } *causæ episcopi tantum examini & iurisdictioni relinquuntur.*

15 *Carceres an possit habere episcopus & incarcerare laicos in criminibus ecclesiasticis, ac eis imponere pœnam pecuniariam.*

16 *Episcopus in quolibet loco ipsius diœcesis de causis cognoscit per se vel alium.*

17 *Episcopus in aliena diœcesi iurisdictionem voluntariam exercet inter suos subditos, sed non contentiosam, exceptis episcopis expulsis à proprijs sedibus.*

18 *Ac in aliena diœcesi insignijs, in quibus repræsentatur officium, vti non potest, insignijs ipsius dignitatis vti potest.*

19 *Metropolitanus siue Archiepiscopus in quauis ecclesia etiam exemptæ vtitur pallio & Baldachino, & facit ante se deferri crucem.*

20 *Est iudex ordinarius & competens episcoporum suffraganeorum in causis ciuilibus, & criminalibus sub distinctione.*

21 *Contra officiales episcoporum suffraganeorum ciuilem & criminalem iurisdictionem non habet, nisi quatenus peccant in officialatu.*

22 *Ea quæ statum prouinciæ contingunt, ad eum pertinent.*

23 *Eorum qui suffraganeis subsunt est iudex ordinarius, sed non competens, nisi certis casibus in iure expressis.*

24 *Patriarchæ & primates diuersorum sunt nominum, eiusdem officij, sunt iudices Archiepiscoporum.*

25 *Ordinarius non debet habere expensas, etiam quando proficiscitur extra domicilium.*

26 *Certi sunt casus in quibus episcopo debentur sumptus.*

27 *Ordinario creditur, in spectantibus ad eius officium.*

28 *Ordinario quando Papa mandat, vt id faciat, quod*

quod alias ex officio facere tenetur, non facit eum delegatum, quando vero mandat id, quod Ordinarius non tenetur facere saltem ita præcise, tunc Ordinarius in eadem Causa potest exercere duplicem potestatem, videlicet ordinariam & delegatam.

29 *Prælati inferiores citra episcopos non dispensant, nisi in casibus sibi specifice permissis.*

30 *Archiepiscopus non dispensat cum subditis suffraganeorum suorum.*

31 *Episcopi nunquam dispensant contra iura, quando Canon dat Episcopos executores iurium expresse, non possunt in integrum restituere quoad honores, rehabilitare ad ordines, vel beneficia, aut infamiam remittere.*

32 *Episcopi semper dispensant vbicunque permittitur dispensatio in genere.*

33 *In adulterio & minoribus delictis dispensant, & non in criminibus adulterio maioribus.*

34 *Contra constitutionem suam.*

35 *Commutant pœnam iuris in pecuniariam.*

36 *Ordinaria iurisdictio finitur multis modis.*

POST titulum de officio Legati subnectit titulum generalem, de officio iudi-
1 cis ordinarij. Verbo *ordinarij*, † comprehenduntur omnes, etiam inferiores ab episcopis, qui habent ordinariam iurisdictionem: *c.2. & ibi gl. in verbo loci ordinario de vsur. in 6. & ibi Gemin. num. 14. glos. 1 in c. ordinarij hoc tit. in 6. glos. in clem. 1. in verbo diœcesanis de iurepat.* item appellatione prælatorum veniunt non solum episcopi, & superiores, sed etiam inferiores habentes iurisdictionem: *c. vt famæ & ibi Pan. num. 6. de sent. excomm. c. cum ab ecclesiarum & ibi Pan. in 1. not. & Can hoc tit.* Quoties canones aut Concilij Trident. decreta aliquid relinquunt explicandum, & exequendum ab ordinario, vel eius arbitrio, omnes, qui habent iurisdictionem ordinariam, possunt exequi huiusmodi decreta indistincte, *glos. 1. in d. c. ordinarij & ibi Gemin. n. 5. Anch. in princ.* ac etiam Vicarius Episcopi, *c. Romana de appell. in 6. & ibi Gemin. & Can. notant Bart. in l. 1. §. ab eo ff. quis & à quo.* Idem dicendum, quando Concil. Tridentin. remittit aliquid explicandum prælatis, quia posteriores canones recipiunt interpretationem passiuam, à iure communi: *c. l. 1. §. lex falcidia ff. ad l. falcid. l. si serui vestri C. de noxalib.* Appellatione † diœcesani venit e- 2
piscopus, & non inferior, *gloss. in d. clem. 1. in verbo diœcesanis de iurepat. & ibi Can. Pan. in c. cum olim num. 1. & 2. de præscript.* Ordinarium constituunt † Princeps, *c. à iudicibus 2. quæst.* 3
6. c. omnes basilicæ 16. quæst. 7. c. perlectis §. ad episcopos in fine & §. seq. 25. dist. l. 1. in pr. vers. cum vrbem. ff. de off. præf. vrb. l. qui ordinariam C. de off. rect. prouinciæ. vniuersitas, *gloss. 1. in c. cum ab ecclesiarum hoc tit. l. fin. C. de iurisd. omn. iud. Auth. de defens. Ciuit. §. interim illud & §. & iudicare vers. & si cadere.* consuetudo, *c. duo & ibi gl. in verbo consuetudo hoc tit. l. 1. & l. fin. C. de emancipat.* lex, *l. 1. ff. de off. eius cui mand. est iurisd. l. & quia ff. de iurisd. om. iud. & ibi glos. mag. in verb. nec ipsa lex & ibi Bart. n. 9 & DD. communiter Innoc. in d. c. cum ab ecclesiarum.* non autem priuatorum consensus: *l. priuatorum. C. de iurisd. om. iud.* sunt itaque ordinarij, Cardinales in suis titulis, in quibus habent iurisdictionem, quasi episcopalem, & in Capellis titulo subiectis: *c. his quæ & ibi Pan. in 2. not. de maiorit. & obed. Ioan. And. in c. sua nobis nu. xj. de off. Vic. & in d. c. his quanum. 2. 3. & 9. & seqq. Pan. in d. c. dilectus sub num. 11. de Capell. monach.* Extra hunc casum, Domini Cardinales nullam causam audire possunt, in Romana Curia, nisi eis à Domino Papa, specialiter fuerit commissa, vel nisi iure proprio ad eos spectet, ratione episcopatus, quem obtinent: *Specul. de lib. concept. §. 12. iam nunc videndum n. 7.* Patriarchæ: Primatus: Archiepiscopi:

Episcopi: Abbates: & quilibet Prælatus Collegiatæ Ecclesiæ, iur bus 5. alleg. cap. quæ in ecclesiarum & ibi Pan. n. 5. & seq. & ibi Can. hoc tit. In Curia Romana Vicecancellarius, Camerarius, Marscalcus, auditor contradictarum, & auditor Cameræ sunt ordinarii, glos. 1. in clem. auditor de rescript. & ibi Canon. Franc. Marc. quæst. 985. part. 1. vacante sede apostolica iurisdictionem suam exercent: Spec. tit. de off. ord. §. 1. n. 2. & 3. clem. ne Romani §. 1. de elect. Auditor Cameræ nullam habet iurisdictionem in beneficialibus, in petitorio vel possessorio, Achil. decis. 24. de appell. Greg. xv. decis. 118. num. 4. & ibi annot. Gar. de benef. part. 10. c. 3. n. 14. & seqq. Pœnitentiariorum quoque officium, morte Papæ non expirat, d. clem. ne

4 Romani § 1. Auditores† Rotæ sunt ordinarii in procedendo, & cognoscendo, & delegati in iudicando, d. glos. 1. in cl. auditor de rescript. & ibi Can. Mohed. decis. 7 num. 2. de testib. Rot. decis. 61. de appell. in nou. Bart. in l. præcip. §. 1. C. de appell. Gemi. in cap. nobilissimus, num. 1. 97. dist. Auditor, cui causa non est distributa, non potest aliquam iurisdictionem exercere, in causa alteri auditori distributa, Mohed. d. decis. 7. per l. vbi captum & ibi Bart nu. 3. ff. de iud. Quando aliqua causa commissa est duobus, ille cognoscit, cui commissio prius est præsentata, Rot. decis. 1. de constit. in antiq. Put. decis. 460. lib. 2. alter nullo modo cognoscit: & tenetur bene, perfecte, & non perfunctorie videre processus causarũ & ex eis elicere dubia, in quibus vult habere consilia coadiutorum, Rot. decis. 3. de constit. in antiq. imo omnes auditores vnum faciunt tribunal, & vna est omnium iurisdictio, ita vt vnus loco alterius surrogatus dicatur, adeo quod acta facta coram vno, in causa alteri commissa, solent reputari valida, Put. d. decis. 339. lib. 3. & vnus auditor subscribit Sententiam Auditoris defuncti absque noua partis Citatione quia vnus auditor non profert sententiam nisi de consilio aliorum & in fauorem certæ personæ, Put. decis. 338. lib. 1. & promoto auditore ad Cardinalatũ, remanet iurisdictio quoad illius causas penes coadiutorem, Greg. xv. decis. 369. num. 2. & 3. & ibi annot. & dec. 399. in princ. dicit quod domini in illo non conueniebant. Put. decis. 339. lib. 30. & in dubio iurisdictionis sibi ipsis causas remittunt, & processus per illum cui facta est remissio postquam acceptauit tenet, Rot. decis. 13. de offic. deleg. in nou. Item ordinarius est, qui præficitur vniuersitati ab eo, qui habet administrationem cum iurisdictione: vt Vicarius deputatus ab episcopo, dictum est in tit. de off. Vicarii. Quilibet † po- 5
test esse ordinarius, nisi prohibeatur. Prohibiti continentur hoc versu, Conditio sexus, ætas, discretio, fama late Capra conclus. 20. Conditio, seruus non potest esse ordinarius, l. cum prætor vers. non autem ff. de re iud. l. seruitutem ff. de reg. iur. nec monachus, aut conuersus, gl. fin. in d. l. cum prætor. Sexus, nec fœmina, c. c. mulierem 33. quæst. fin. nisi sit de magnatibus, c. dilecti de arbitr. vel habeat administrationem, c. dilecta de maior. & obed. Ætas, iure ciuili maior decem & octo annis, aut etiam minor 18. annis, dummodo sit pubes, & ex certa scientia principis detur, possunt esse ordinarii; l. quidam consulebant ff. de re iud. nisi detur iurisdictio cum administratione bonorum, l. spurii vers. minores ff. de decurionibus Bart. in l. quidam consulebant in princ. ff. de re iud. de ætate requisita in episcopo dictum est, tit. de elect. & in cæteris prælatis, tit. de ætate qualit. & ord. præfic. Discretio, pupillus, & furiosus non possunt esse ordinarii, quia nullum negotium recte gerunt, l. cum prætor vers. non autem ff. de iud. Fama, nec etiam infamis, c. infamis 3. quæst. 7. Bart. in l. quidam ff. de re iud. excommunicatus, schismaticus, hæreticus,

c. quod

1.quod sedem in fine hoc tit.c.audiuimus 24.quæst. 3.c.excommunicamus de heret. tenet sententia ab infami lata, quamdiu toleratur ab Ecclesia,*gloss.in summa & c.nonne* 8.*quæst.* 4.*cap. vestra & ibi gloss. & Canon.de cohabit. cleric. &*
6 *mul.*Ordinarius † cognoscit,an sua sit iurisdictio:*l.ex quacunq.& ibi Ias.sub n.1.& n.19.& 20. limit.ff.si quis in ius vocat.non ierit Felin in c. super litteris n.18.& seq.qui amplias & limitat de rescript.*si dubium est, an iurisdictio spectet ad ecclesiasticum, vel sæcularem iudicem,vterque non cognoscit,sed ecclesiasticus præfertur.*Butr.in c.caterum de iud.n.9.&*
7 *ibi Imol.& Can.*Duæ † sunt leges quibus ecclesiæ Episcopis subsunt,lex diœcesana, & lex iurisdictionis,*c.dilectus & ibi glos.fin. cap. conquerente §. nos autem hoc tit.* in quibus inuariabilis doctrina dari non potest, aliter quam per exempla,*Innoc.in c.1.num.1.de stat. monach. Anchar.in c dilectus vers.2.quaro hoc tit.* Pan.in d.c. dilectus num.4. dicit, quod ea, à quibus monasteria reperiuntur à iure exempta,sunt sub lege diœcesana,reliqua vero spectant ad legem iurisdictionis. Ad le-
8 gem diœcesanam † pertinent conuocatio ad Synodum;*c.final.18.dist.cap sicut de accus. Innoc.in c.graue de preb.num.1.& 2.* Synodatici solutio,*c.conquerente & ibi glos.in verb.duos solidos hoc tit.& Can.* sepultura mortuorum; *c.placuit 1.& 2.16.quæst.1. 10.quæst. 1. in summa & ibi gl.*quarta funeralium;*c.decernit sess.* 25. decimarum,*cap. conquerente & ibi gloss. in verbo decimationē hoc t.c.de quarta de præscript. c. cum olim de cens.Greg.xv.decis.519.& ibi annot.* Quam exigit ab ecclesiis decimas percipientibus & non à laicis,ipsis,*c.conquerente,* & ibi his iuribus in prætactis ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas. *hoc tit.& ibi Abb. antiq. in fine Pan.sub num.2. vers.duodecimo* Greg.xv.*decis.519.c. cumque olim de censib.* Ac quarta legatorum; *c.requisisti de testa.d.c conquerente & ibi gl.in verbo mortuariorum Rot.diuers.decis.732.number.4.part.1.* cathedratici nomine, annui solidi duo; *cap. quam sit vers.fin.18.q.2.gloss.in d.c.conquerente in verbo duos solidos cap.inter catera 10.quæst.3.* missas publicas,præterquam in monasteriis religiosorum nisi ab Abbate fuerint rogati,*c.abbas & c.luminoso 18.quæst.2.* vbi voluerint cantare,licet Vital.*in clem.1.nu.24.in 9. not.*dicat,quod celebrare in Pontificalibus, sit de lege iurisdictionis, per illum text.de pœn.cathedram ponere causa prædicandi, vel audiendi S. Iesu Christi Euangelium; ad quam prædicationem ex decretis Synodi Tridentinæ Episcopi, Archiepiscopi, & omnes ecclesiarū Prælati tenentur, per seipsos,si legitimè impediti non fuerint,si vero contigerit legitimo eos detineri impedimēto,tenentur viros idoneos assumere,ad huiusmodi prædicationis officium, salubriter exequendum; si quis autem hoc adimplere contempserit, districtæ subiaceat vltioni; *c.2.in princ.sess.5.c.prædicationis sess.* 24. Legitimum impedimentum non est inscitia, vel quæcunque sæcularis potentia, vel titulus; à subditis moderatum auxilium,si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum charitate petere,*cap.cum apostolus §.prohibemus de censib.d.c.conquerente in fine Franc. Marc.quæst.* 471.& 1623 *part.1.*& ad præstandum compellere; *Anchar.in c.cum apostolus nu.10.& xj de censib.*pro negotiis ecclesiæ,monachos, *c. adiicimus circa finem 16.quæst. 1. c. qui vere §.cos in fine 16.quæst.1.*etiam inuito abbate, *c.cum pastoris & ibi gloss.pen.2. quæst. 7.* & clericos mittere,& eis imperare,*c.de catero de cler.non resid.& ibi gloss.1 c.2.de maiorit.& obed.c. quia frater 6.quæst.1 & ibi glos in verbo obedientiam.* Solemnis, & non in itinere, etiamsi sit indutus Pontificalibus,*Vital.in clem fin.n.58.de priuileg. ponderando verba benedicat populo sed.*

Zab.

Zab. ibidem num.9. ponderat verba transitum facienti. benedictio populi, *Clem. fin. de priuil. §. abbates & ibi gl. in verb. solemnem de priuileg. in 6.* in locis subditis, & exemptis, *Clem. fin. & ibi Vitall. num.21. 59.62. & 66. de priuileg.* tertia aut quarta oblationum, *c. de his & ibi gloss. mag. c. antiquos 10. quæst.1. c. vobis 12. q.2.* qua exacta episcopi tenentur, ad reparationem ecclesiarum, *c.1. & 2. & c. vnio 10. quæst. 3.* hospitium, *gloss. fin. in d. c. dilectus d. c. quamuis 18. quæst.2. c. seruitium ibi crebra receptiones 18. q. 2.* Litaniæ; & aliæ processiones, sunt de lege diœcesana, ad quas, clerici sæculares, vocati venire tenentur, *c. quando 38. dist. c. cum inter de re iud.* Episcopus iure decretorum, ex leui causa, non potest præcipere monachis, vt vadant cum eo processionaliter, secus si ex graui causa fieret processio, *c. nimis el.2. de excess. prælat.* Ex decretis Concilii Tridentini exempti omnes, tam clerici sæculares, quam regulares, quicunque etiam monachi, ad publicas processiones vocati, accedere cōpelluntur, iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt, *c. controuersias §. fin. sess.25.* Ad legem † iurisdictionis pertinent beneficiorum collatio; *c. transmissam & ibi gloss. fin. de elect. & Can. c. omnes basilicæ 16. quæst.7. & ibi gloss. alleg. concord. c. nouerunt 16. q. 1. Pan. in c. cum olim post num.2. vers. hac ratio de maior. & obed.* datio curæ animarum, *c. cum satis de off. Archid.* ius faciendi concursum; *c. dilectus & ibi glos. in verbo de lege iurisdictionis & Can. de off. ord. Rot. decis. 632. numer. 4. part.2. in recollectis per Farinac.* canonica manualis obedientia, *c. quanquam 23. dist. c. omnes principes de maiorit. & obed. & ibi gloss. pen. c. his quæ de maiorit. & obed. cap. olim in causam de rest. spoliat.* non tamen scripta, aut iurata, *c.3. de maior. & obed. Zab. in Clem.2. §. denique in 6. quæst. de re iud.* nisi ratione administrationis concessæ, *c. pen. & fin. 22. quæst.5. cap. nullus de iureiur. formam iuramenti ponit Pan. in c. tua nos 1. num.* 5. eodem, vel curæ animarum, *Pan. in d. c.3. in princ. de maior. & obed. post glos.1. & ibi Anchar. num.3. & c. significasti de elect.* vel nisi prius fuissent rebelles. *c. cum in ecclesiis de maior. & obed.* aut excommunicati, *c. cum desideres de sent. excomm.* aut esset consuetudinis, *c. cum clerici de verb. signif.* subiectio, *c. l. grauem de excess. præl. c. esto subiectus 95. dist.* reuerentia; *cap. his quæ de maior. & obed.* Constitutio œconomi siue syndici, in causis monasterii, in casu negligētiæ abbatis, siue conuentus; *c. cum imperatorum de iur. calum.* custodia ecclesiarum, hospitalium; beneficiorum; & capellarum, vacantium, *c. cum ad sedem & ibi Pan. sub num.1. de rest. spoliat. Pan. in c. bona numer. xj. & 12. vbi pulchre distinguit de appell. Pan. in & cum vos hoc tit. præpos. in c. illud 12. quæst.2. & ibi Can.* institutio; *c. cum ex iniuncto in fine de hæret.* Quando collatio spectat ad alium, *cap.1 de Capell. monach. in 6.* vel præsentatio ad patronum, *c. decernimus c. pia mentis 16. quæst.7.* Quando electio pertinet ad collegium, confirmatio pertinet ad episcopum; *c.1.15. quæst.2. c. nihil de elect.* destitutio, etiamsi ad alium pertineat collatio, *d. cap. ex iniuncto in fine & ibi gloss. & Can. c. visis in fine 16. quæst.2. dictum est in tit. de renunc.* correctio excessuum, *c. irrefragabili c. licet hoc tit.* Reformatio morum, *c. sicuti de accus. d. c. irrefragabili & ibi Pan. in 2. not. hoc titul.* Censura ecclesiastica cum solemnitate. *cap. debent xi. quæst.3.* iurisdictio causarum omnium, ad forum ecclesiasticum, de iure spectantium, *cap. cum ab ecclesiarum hoc tit. & ibi Pan. num.9. c. causa omnes in princ. & fine sess.24* in præsentia, & cum consensu, aut consilio. capituli, *late Put. decis.203. lib.1. & decis.92. lib. 3. plures citans c. si quid 88. dist. c. si quid, & c. si autem is quæst.7. c. qualiter & quando de accus. & c. el.2. Bell. in c. irrefragabili num.10. hoc tit.* Pœnitentiæ publicæ, & aliorum maiorum criminum, in casibus episcopo reseruatis, *c.2. de*

de pœnit & remiss. in 6. & ibi gloss. in verbo reseruantur & Can. sacrorum & minorum ordinum datio, *c. cum nullus de temp. ord. in 6. c. cum ex eo de elect. in 6. & ibi Can.* quæ est voluntariæ iurisdictionis, *Gabr. cons. 281. per tot. vol. 2. c. episcopus 74 dist. c. quando 75 dist.* Sacramentorum omnium, quæ ab episcopo sunt recipienda, collatio, confectio chrismatis, consecratio ecclesiarum, altarium, virginum, quæ sunt ordinis episcopalis, & à proprio episcopo, & non alieno sunt recipienda, *cap. nullus 9 quæst. 2. & per totum c. veniens § chrisma de præscript. c. nullus de paroch.* Quia nullus episcopus, alterius parochianum iudicare potest, *c. nullus de paroch.* etiamsi priuilegium habuerit alienos subditos puniendi, nisi cum interuentu proprii episcopi, si apud ecclesiam resederit, aut personæ ab ipso episcopo deputandæ: alias processus & inde secreta quæcunque viribus omnino carent: *c. 8. sess. 14.* aut in alterius diœcesi pontificalia exercere, nisi de ordinarii loci expressa licentia, quæ ex sola ordinantis attestatione probatur, *Put. decis. 349. num. 1. lib. 1. & decis. 397. lib. 2. Felin. in c. sicut post num. 17. de re iud. & ibi Can. Zab. in c. alterius de test. in 1. quæst. in fine.* & in personas eidem ord. subiectas tantum, *c. fin. sess. 6.* aut in propria diœcesi, clericos, aut laicos alienæ diœcesis ordinare, *c. pen. & c. fin. de temp. ord. in 6.* alioquin episcopus ab exercitio pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum ipso iure sunt suspensi, *c. fin. sess. 6. c. placuit 1. & c. seq. 7. quæst. 1. cap. scriptum est 6. quæst. 3. & ibi gloss.* Ad eandem legem iurisdictionis pertinent concursus episcopi in sua diœcesi, cum quolibet presbytero parochiali, in administratione Sacramentorum, *c. pen. de pœnit. & remiss. c. 2. & ibi gloss. 1. eodem in 6. c. 3. de offic. Archid. Pan. in c. apostolica numer. secundo de donat.* ipsi autẽ abbates, canonici cathedralium, & rectores parochialium ecclesiarum, qui immediate subsunt episcopo, ad eum debent recurrere, pro confessionibus & omnibus Sacramentis, & ab aliis non possunt absolui, cum à iudice non suo absolutio facta non teneat, *c. cum omnis de pœnit. & remiss. c. 2. in fine eod. in 6.* inquisitio tam de clericorum vita, quam de officiis & statu ecclesiarum, *Arch. in c. dilectus vers. venio ad glos. mag.* controuersiarum omnium de præcedentia compositio, *c. controuersias sess. 25.* examen notariorũ, eorumque suspensio perpetua, vel temporalis ab officio, in negotiis & causis ecclesiasticis, ob inidoneitatem, vel delictum in officio, *c. cum notariorum sess. 22.* Cognitio & executio omnium piarum dispositionum, tam in vltima voluntate, quam inter viuos, *cap. episcopi el. 2. sess. 22.* Statuta facere super iudiciis, vel accessoriis eorum, ac etiã de vita, officiis, & aliis huiusmodi, *Innoc. in cap. 1. numero 3. de statu monach.* visitatio, *cap. primo § hanc autem de censib. in 6. cap. 4. sess. 6. cap. 3. sess. 24. cap. 6. sess. 25. cap. conquerente ibi visitationem & c. dilectus & ibi gloss. fin. hoc titul* quæ est voluntariæ, vel contentiosæ iurisdictionis, *Ioann. Francisc. de pannis de visitat. parte prima q. prima numero 8.* imo ad vtramque legem pertinere videtur. *Marcan. Soc. de visitat. libro 1. circa finem.* Procurationum exactio, quæ debet exigi consideratis facultatibus ecclesiæ, *cap. Sopita cap. venerabili de censib.* Iurisdictio temporalis, quam episcopus habet in sua ciuitate, de neutra lege est, quia Episcopus illam non habet, de iure communi, sed ex accidente. *Cald. cons. fin. hoc tit.*

Monasteria † sunt exempta à lege diœcesana, fauore relig. *c. 1. 10 quæst. 1. c. inter 10. q. 3 c. cum pro vtilitate 16. quæst. 1.* præterquã ab eulogiis, *c. eleuterius circa finem 18. quæst. 2.* quarta legatorum, quæ relinquuntur monasteriis, seu capellis, *cap. requisisti vers. secus de* 10

testam. synodo si subsit causa rationabilis, *d. cap.abbates* 18.*quæst.*2.*& ibi gl.in verb. vocatione c.fin.ead.quæst.& caus.* aut populum habeant, *cap.quod super de maior. & obed. & ibi gloss.& Can* personæ tam regulares quam sæculares, curam populi exercentes, subsunt episcopo, immediate in ijs, quæ ad dictam curam pertinent, *cap. in monasterijs sess.*25.servitio ex prima constitutione, siue fundatione, *cap.eleutherius* 18.*quæst.* 2. vel debito per consuetudinem; *c.seruitium* 18.*quæst.*2. *& ibi gloss.mag.c.quæsitum in fine* 1.*quæst.*3 & subsunt legi iurisdictionis, *c.*1 *cap.cognouimus c.abbates cum c.seq.& fere per totam* 18.*quæst.*2.*gloss. mag. in sum.*10.*quæst.*1.*gloss.fin.in d.c.dilectus hoc tit.* nisi speciali priuilegio ab ea sint exempta, *dicetur infra tit.de priuileg.* capellæ monasteriorum subsunt episcopo, quantum ad vtramque legem, *d.c.conquerente hoc tit.c. sane* 16.*quæst.*2.*& c.cum & plantare* §.*in ecclesijs de priuil.gloss.pen.& fin in c.ex ore eod.* nisi pleno iure subsint monasterijs, *c. quoniam per confessionem de priuil.c.fin.*16 *q.*2.*gl. mag in verb. pleno iure in d.*§.*in ecclesijs d.c cum & plantare,* Hinc infertur, quod episcopus de iure communi, tam in ciuilibus, quam in criminalibus habet iurisdictionem, & correctionem, contra abbates, & regulares, *cap si quis abbas & c.seq.*18.*quæst.*2 *c.de persona* 11.*quæst.*1.*c.*1. *& ibi gloss.fin.*18.*quæst* 2 *c.quanto & ibi gloss.fin.& DD.communiter hoc tit.Cap.Tholos decis.* 309. *Rot.diuers.decis.*78.*par.*1 *quæ reprobat opinionem Pan.in c.si quis contra n.*42 *& seq. in c. cum contingat n.*21.*& seqq. de for. compet. tenentis quod monachi coram abbate sunt conueniendi ciuiliter & criminaliter,* siue agatur ad depositionem ab ordine, *c. degradatio de pœn.in* 6.*c. visis in fin.*16.*q.*2 siue à dignitate abbatiæ, *c si quis abbas & ibi glo.in verb. arceatur* 18. *quæst.* 2. in concernentibus regulam & regularem disciplinam, quæ alias, extra regulam, non essent delicta, abbas sine conuentu, *c.fin.de regul & trans.ad rel.g c.ad nostram & Host. in c. reprehensibilis de appell.n.*5.*& ibi Franc.num.*12. *Ioan.Andr.n.*7. *Archid.in c.nullam* 18.*quæst.*2.*n.*3 habet iurisdictionem priuatiuè, quoad episcopum, *c cum in ecclesijs de maior.& obed.c. corripiantur,*24 *quæst.* *gloss.in d.c.de persona in verb.aut monachum c.cum ad monasterium* §. *abbates de stat.monach.&c.Put.decis.*238 *lib.*3. *vbi explicat,cap.*3.*sess.*6.*Concilij Trid.Pan. in c.cum contingat.n.*21.*& seq de foro comp.Rot.Farin.decis.*17.*part.*1. etiamsi monachus committat delictum extra claustrum, vel in alia diœcesi, in qua non est situm monasterium: quia monachus, vbicunque sit, semper est in iurisdictione abbatis: *c statuimus* 19 *quæst.* 3.*c. cum illorum* § *si vero claustralis de sent excomm.* & prouidentia episcopi diœcesani, est adhibenda, si discretio abbatis ad monachi correctionem non sufficit, *d.c.illorum* §. *quid si claustrales,* aut abbas monitus ab episcopo, *Pan.in c.quanto sub n.*2.*vers.item nota vbi si prælatiorum &c hoc tit.* sit negligens in corrigẽdo, *c.quanto Pan in c.cum ab ecclesiarum nu.* 10. *& in c.pastoralis n.* 6.*hoc tit.& in c.fin. num.* 1.*de c.appell.monach* lex itaque iurisdictionis & lex diœcesana sunt diuersa. & res iudicata in vna, non obstat in alia, *c dilectus filius & ibi gloss. fin in fine & Can.* Causæ ciuiles † omnes ad 11 forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, debent cognosci in prima instantia coram ordinarijs locorum duntaxat, etiamsi causæ beneficiales sint, atque omnino saltem infra biennium, à die motæ litis terminari, alioquin post id spatium, liberum est partibus, vel alteri earum, iudices adire superiores, qui eandem in eodem statu assumant, transportatis per recurrentem, expensis suis, actis omnibus coram episcopo gestis, *d.c.causa omnes* §.*præterea si quis.* acta diuersæ causæ, & iudicij non sunt per eũ transpor-

portanda, etiamsi multum conferrent ad causam. de qua agitur. *Greg. xv. decis. 55. plures alias decisiones referens & decis. 508. num. 11. dicens Conc. Trid. habere locum in causa ecclesiastica non prophana & ibi annot.* neque antea aliis committi, nec auocari, nec appellationes, ab eisdem interpositæ per quoscunque superiores recipi debent, Exceptis ijs, quæ iuxta canonicas sanctiones apud sedem Apostolicam sunt tractandæ, *c. vt dilectus in fine de appell. c. quod translationem de offic. leg Gabriel. cons. 182. vol. 2.* vel quas summus pontifex per speciale rescriptum signaturæ sanctitatis suæ, manu propria subscribendum, iudicauerit commitere, aut auocare; *c. causa omnes sess.* 24. in causis ad forum ecclesiasticum pertinentibus, episcopus etiam eorum, qui subsunt prælatis inferioribus suæ diœcesis, est competens & ordinarius iudex, & inter eum & prælatos inferiores sæculares habentes subditos, *Pan. in c. fin. sub n. 1. de c. monach. & ibi Can.* est locus præuentioni: in concursu episcopus præfertur, *Pan. in c. pastoralis nu. 6. hoc tit. Io. Andr. n. 17. & seqq. & Anchar. sub n. 3. in 1. quæst. Felin. n. 2. qui limitat. octo modis c. de persona xi. quæst. 1. & ibi late gloss. 2. l. fin. & ibi gloss. pen. C. de iurisd. omn. iud. Capra concl. 33.* nam omnes causæ clericorum apud episcopum, quasi maius tribunal, tractari debent, *d. c. pastoralis & ibi gloss. 1. Pan. in c. cum ab ecclesiarum n. 9 hoc tit.* habetque episcopus fundatam intentionem suam, in tota diœcesi, & qualibet eius parte, *c. cum episcopus hoc tit. in 6. c. omnes basilicæ 16 quæst. 7. Pan. in c. cum capella n. 3. de priuileg.* contra omnes homines diœcesis, etiam reges & principes, quando in eius territorio, habent larem principalem, *c. omnes & ibi gl. & Pan. cap. solitæ & ibi Pan. n. 7. de maiorit. & obed. c. duo sunt 96. dist.* eorumque capellas & Capellanos, *c. decretum c. regenda & cc. seq. 10. q. 1, in d. c. cum capella Rot. diuers. decis. 736. part. 1.* ac etiam in causa ecclesiæ, quæ non est propria episcopi, *c. si quis erga & ibi gl. fin. 2. quæst. 7 c. 1. & ibi gl. in verb. punire de pœn. in 6. Felin. in c. insinuante nu. 3. vers. causa ecclesiæ de offic. deleg. & ibi Pan. post num. 4. Bald. in l. vnica n. 3 & 4. C. ne quis in sua causa iudicet & c. Ias. in l. qui iurisdictioni n. 10. & seqq. ff. de iurisd. om. n. iud.* Circa † iurisdictionem 12 inter episcopum & capitulum cathedrale, iura canonica expresse non statuunt, sed totum deferunt priuilegijs, consuetudinibus, præscriptioni, & indulgentiis, quorũ vigore potest capitulum procedere, contra canonicos singulares, *c. irrefragabili §. excessus hoc tit.* ac alios beneficiatos, & clericos, capitulo deseruientes, *c. cum contingat de for. compet. c. significauit de appell.* & illos incarcerare, excommunicare, & alia facere, quæ sunt meri imperij, *c. dilectus de appell. c. dilecto de sent. excom. in 6.* dictaque priuilegia, consuetudines, præscriptiones, & indulgentiæ censentur licita & honesta, & iure communi approbata, *Old. cons. 172. & cons. 244 num. 10. & xi. & cons. 154 Pan. in d. c. cum contingat sub n. xi. circa fin. & n. 12. de foro comp. & ibi Can.* Præterea inferior † prælatus potest, consuetudine, ac 13 priuilegio, acquirere, *cap. cum contingat & ibi post gloss. fin. late Socin. sen. à n. 8. & 9. vsq. ad fin. Pan. n. 5. & 9. & seq. de foro compet. c. Romana §. 1. & ibi gloss. in verbo consuetudine & Can. de appell. in 6. c. conquestus & ibi gl. in verb. consuetudo & Can. hoc tit. 9. quæst. 3. c. irrefragabili de offic. ordinarij*, ac etiam præscribere quæ sunt dignitatis, seu potestatis episcopalis, tam respectu legis diœcesanæ, quam respectu iurisdictionis: *c. auditis c. cum olim. de præscript. & vtrobique Can. Pan. in d. cap. cum contingat sub num 12. & 21. 28. & 29. & latius Anchar. nu. 9. & Can.* sed inferior non habet territoriũ in diœcesi, sed diœcesis est territorium episcopi in spiritualibus: *Pan in c. cum ab ecclesiarum*

rum nu.10.in fine & n.11.de offic.ordrij Pan.in c. cum contingat n.29 de foro cōpet. Boeriusqua.227. n.3. quod nō acquirit priuilegio, aut consuetudine, nisi forsan hoc modo, quod episcopus intelligeretur habere vniuersalem iurisdictionē, quasi habitu, & iste inferior actu, *Socin.sen in d.c.cum contingat num.9. & sub nu. 35.vers.sed quaero vtrum ille & ibi notat quatuor effectus acquisitae iurisdictionis accumulatiue Bald. in l.fin.§.vbi autem n.6.in fine C.de cad.tol. Dec. in c.caeterum n.28.& Can.de iud* quia non praescribit iurisdictionem priuatiue contra episcopum, sed cumulatiue, quando episcopus tacuit, & nunquam contradixit currente praescriptione, Quod si episcopus semel voluisset iurisdictionem exercere, & prohibitus per istum inferiorem, se abstinuisset, tunc non esset dubium, quod esset praescriptum exclusiue, *Pan.in d.c.pastoralis n.7.in fine & ibi Felin.n.5. vbi limitat duobus modis Collect. in c.1.n.2.de foro compet.Zab.in c.quia contingit §.in quo sub n.2.vers.oppono adhoc de relig domib. Anchar.in clem.1.n.11.de celeb.miss. & ibi Zab. §.1.n.1.* & non posset per episcopum praeueniri, *Ioan. Andr.in d.c.pastoralis sub num.17. & Can.* & quando iste inferior in figura iudicij cognoscit, vbi debeat locare sedem suam, vide Pan.distinguentem in c. cum contingat, *n.35.de foro compet.* Item Inferior acquirit iurisdictionem, in quantum est sollicitus, & vigil in ea exercenda, eoque negligente episcopus reassumit iurisdictionem, *Pan.in c.irrefragabili num.1.& 2.hoc tit. & in c. caeterum n.5.& 6.de iud.Rot.diuers.decis.514.in princ. part.1.& decis.259.n.1 & 2.& seqq.part.2.clem. 1.§.ne igitur de celeb.missar.& ibi Pan.n. 10. & Can.communiter c.quanto de offic.ordin. & ibi Can.Dec.in c.caeterum n.16.& seqq & ibi Can.de iud.* Ideo si abbas pro certis iuribus episcopalibus, in quorum possessione se asserit, agat contra episcopum turbantem, interdicto vti possidetis, & econtra episcopus agat contra abbatem, pro eisdem iuribus, quibus se asserit spoliatum interdicto vnde vi, pro eorum restitutione; & vterque sufficienter probet intentionem suam, solum pro episcopo in interdicto vnde vi fertur sententia, & non pro abbate in interdicto, vti possidetis. *Innoc.in c.veniens in princ.in verb.nisi in aliquo de praescript. Rot. Bisign. decis. 19. de restit. spoliat.* Causae matrimoniales † & crimina- 14
les non inferiorum iudicio, etiam visitando, nisi habeant iurisdictionem priuatiue ad episcopos, ex priuilegio Apostolico, vel immemorabili consuetudine, *Pan.in c.accedentibus num.2.& seqq.de excessib.pralat. & ibi Can. Anch.in c.cum episcopus vers. quaero dicitur hoc tit.in 6.& ibi Ioann. Andr.post princ.Butr.n. 4.* sed episcopi tantum examini, & iurisdictioni relinquuntur, iuxta Concilium Tridentinum *d.c.causa omnes §.adhaec.* qui potest habere † carceres, & incarcerare clericos 15
(pro debito ciuili capi & incarcerari non possunt, etiamsi ad id se obligassent, *Franc.in d.c.clericos n.3.de sent.excom. in 6.*) ac etiam laicos in criminibus ecclesiasticis, *late Gem.in d.c.cum episcopus num.59.& seqq.hoc tit. in 6.vbi respondit rationibus in contrarium adductis Anch ibidem in fine quaest. arguit pro vtraque parte text.in c.contra 26 q.5.* ac etiam imponere poenam pecuniariam laico, sibi temporaliter non subiecto, *c.statuimus & ibi gl. in verb.ban.nu.16.quaest. c.quisquis 17.quaest. 4. Pan.in c.licet n.8.de poen.Franc. in d.c.cum episcopus,* tenet episcopum in criminibus ecclesiasticis, non posse laicum incarcerare, praeterquam in crimine haeresis, *c. vt commissi de haeret.in 6. Clem.1.de haeret.* idem sensit ibidem Ioan.And.quia textus d. c. cum episcopus, cum de captione loquitur, restringit se ad personas ecclesiasticas, *Oldrad.cons.86.* tum etiam quia licet episcopus certis casibus

nota-

notatis, *in c cum sit generale*, *de foro compet.* habeat iurisdictionem in laicos, non tamen habet territorium, *gl. in c. 1. §. contrahentes in 2. not. de for. comp. in 6.* sed procedit per censuras ecclesiasticas, *c. fin. de for. compet. in 6. Iul. clar. lib. 5 pract. crimin. §. fin quaest. 37. n. 8.* & implorabit brachium saeculare: *c. 1. hoc tit. late Franc. Marc. quaest. 448. part. 1 Felin. in c. cum sit n. 20. in vtramque partem. de for. compet.* praeterea iuxta aliquorum opinionem, episcopus non potest punire laicum, temporaliter sibi non subiectum poena pecuniaria, pro delicto ecclesiastico; sed destringere debet dominum temporalem ad illam imponendam: *c. 1. & ibi Io. And post numer. 4. Franc num. 2. in fine de homicid. in 6.* alij contradicunt, iudices ecclesiasticos ordinarios, & delegatos posse imponere poenas, & mulctas pecuniarias, *c. 2. de poen. c. in archiepiscopatu de raptoribus & c. c. venerabilibus §. denique de sent. excommun. in 6. c. antiquis 12. quaest. 2. & ibi gloss. & Can.* & quod episcopus possit laicum incarcerare, in crimine ecclesiastico, est textus *in c. contra idolorum 26 quaest. 5. & ibi gloss. & Can. Felin. in c. cum sit generale numer. 2. de for. comp. c. attendendum 17 quaest. 4. & ibi gloss. fin. & Can.* Ego in hoc conflictu Doctorum standum puto consuetudini interpretatiuae, & hactenus obseruatae in qualibet dioecesi, *l. si de interpretationibus cum l seq. ff. de leg.* Vel priorem opinionem esse de iure veriorem, nam territorium Episcopi est tota dioecesis cum ciuitate, *Pan. in c. cum contingat num. 29. de foro comp. c. si quisquam §. 1 ac quaest. 1.* Ac episcopus habet fiscum, *gloss. in c. quia in verbo praeter de concess. praeb. & ibi Pan. sub nu. 14. Butr. in fine Ioan. de Anan. in fine & Can. communiter cap. excommunicamus 1. §. 1. de haeret. & ibi DD Felin. in c. irrefragabili sub num. 5. vers. 1. conclusio & n. 8. & num. 11. de offic ordin. Felin. in c. postulasti n. 3. de Iudaeis & c. clem. nolentes de haeret. Rot. decis. 7. de testam. in antiq. Couarr. variar. resolut. lib. 2. c. 9. num. 11.* Dictique carceres publici significant merum & mixtum imperium, sicut erectio furcarum, *c. quamuis de poen. in 6. c. pen. de apostat. Franc. in d. c. cum Episcopus num. 3. hoc tit.* Iure decretalium non solum Episcopus, sed quilibet, qui iurisdictioni praeerat, & delicta punire poterat, clericos incarcerabat, *c. quamuis & ibi gloss. in verbo tibi de poen. in 6.* & clericos capi & incarcerari faciebat, licet nondum apparebant incorrigibiles, etiam per laicos, absque metu incursus excommunicationis: *si clericos & ibi gloss. 1. de sent. excomm. in 6* qui canones per Concilium Tridentinum sublati videntur, quod loquitur taxatiue, & tollit litem pendentem super istarum causarum cognitione, inter Episcopum & Decanum, seu archidiaconum, aut alios inferiores, in quacunque instantia, *d. c. causae omnes §. ad haec.* Ita quod expresse constet de mente Concilij Tridentini corrigere volentis dicta iura vetera, *c. 1. cum ibi not. de constit. in 6. c. contra haereticos & ibi gloss. fin. de haeret. in 6. & Can.* Detentus in carcere debet seipsum alere, & soluere expensas carceris, & si non habet vnde se alat, & soluat, tunc creditor, vel alius, siue denuncians, siue fiscus, qui facit ipsum detineri, alias iudex faciet eum relaxari, *l. fin. & ibi gloss. in verbo agnoscere C. de erogat. milit. ann. lib. 12. Bart. in l. sanctum ff. de rerum diuis. Aretin. in §. fin. in fine Instit. de act. Franc. Marc. quaest. 199. part. 2 Botr. qu. 305. n. 2.*

Episcopus † in quolibet loco ipsius dioecesis *d. c. cum episcopus hoc tit. in 6. Nauar. cons. 2. de off. ord. Caputaq decis 306.* legatus in qualibet parte legationis, *c. nouit. de offic. legat.* ac ordinarij omnes habentes territorium, siue districtum limitatum, possunt de causis cognoscere, per se, vel alium, in qualibet parte ipsius districtus: *l. pen. vers. fin. ff. de iust.* 16

& iur.l.si locus ff.de iud.gloss.in c.praesenti in verb. finitur post princ.de off.leg.in 6. Anchar. in d. c. cum episcopus in 2.not.& ibi Can.communiter post gloss. 1. potest itaque episcopus iurisdictionem exercere, in ecclesia, palatio, camera sua, non camera regis, *c. qua fronte de appell.* nec est necesse quod pronunciet, illum locum pro iuridico, cum sufficiat quod illum eligat: *Pan.in d.c.cum episcopus post num.* 13.*in gloss.super verb.libere.* tamen citatus, debet fieri certus de loco, in citatione, alias in dubio censetur quis citatus, & tenetur comparere in loco, vbi solitum est iudicari, & sententia in alio loco lata est ipso iure nulla, *c.fin.& ibi gloss in verbo indeterminate & ibi Pan.& Can. de rescript.l.si vt proponis 2.& ibi Bart.C. quoni. & quand. iudex fuse Bald.in l.vt perfectius n.6.& seqq.C.de ann. except. cap. cum parati de appell.* Quando locus est remotus valde, & causa modica, debet episcopus, vel ipse accedere ad locum, in quo litigium vertitur, vel delegare, *Felin.in c.nonnulli in princ. & num.1.& ibi Can.de rescript.per l.cum post C. de appell. approbatus à Rota diuers.dec.s.297.nu.7.& 8.part.2.* Eadem regula militat in archiepiscopo, circa propriam suam diœcesim sed non quoad prouinciam *c.1 hoc tit.in 6. c.nullus primas*
17 *9.quaest. 2.* vt inferius dicetur. In aliena † diœcesi Episcopus iurisdictionem voluntariam potest exercere, inter suos subditos, *l.si consul.ff.de adopt.l.21.ff.de off.proconss.c. nouit de offi..leg.& ibi not.clem.1.& ibi Zab in 1.opposit. de foro compet.* Sed non contentiosam; *d.clem. 1.in princ.& ibi gloss.1.allegat.concord. & Can. l.1.ff.de off proconss.l.3.ff.de off. praesid.* Quia iurisdictio cohæret loco seu territorio: *d.l.3.& ibi glos.1.ff.de off.praesid.l.fin.& ibi Bart.C.vbi & apud quos &c.* Exceptis episcopis expulsis à proprijs sedibus, qui possunt in loco insigni, alienæ diœcesis, vicinori suis sedibus, procedere contra suos expulsores, consiliarios, & fautores citatos, & inter suos subditos omnimodam suam iurisdictionem exercere, petita à diœcesanis locorum, ante omnia licentia, quamuis non obtenta, *clem. 1.de foro compet.* Præterea episcopus in aliena diœcesi † insignijs, in quibus repræsenta- 18
tur officium, vti non potest; vt Archiepiscopus pallio, episcopus baculo: *cap. ex tuarum de auct.& vsu pallij.* insignijs ipsius dignitatis, vti potest; vt annulo, mitra &c. *l.1.ff.de offic. proconss.& leg. Anchar.in d.clem.1.num.3. de foro comp.& ibi Zab.num.xj.& Can. Pan.in cap. 1. num.3.& 9.vt lit.pend.&c. Franc. Marc. quaest.* 1078.*num. 8.& 9.part.1.Zab.in clem.fin.§.1. nu.6.& seq. de priuil.& ibi Can.* in locis exemptis suæ diœcesis, vtitur omnibus Pontificialibus, ac etiam baldachino, quia episcopus in tota diœcesi eis vti potest, & locus exemptus est in diœcesi, licet non de diœcesi, tum quia non sunt de falce iudicij, aut potestatis, sed de falce salutari deuotionali, quæ magis exercetur, ratione honoris, quã officij, *clem.fin.§ simili modo & ibi Vital.n. 27. & 31.de priuil.Bald.in l.1.ff.de off.proconss. & leg.* Metropolitanus † siue Archiepiscopus, *Vi-* 19
talin.in clem.fin.n.32.& seqq de priuileg. in quauis ecclesia suæ prouinciæ, *c.cum sis de auct.& vsu pallij,* etiam exempta vtitur pallio, *clem. fin.ibi post glos.in verb. pontificalibus de priuileg. Can.Pan.in c.1.nu.7.de auct.& vsu pallij* ac baldachino, & facit ante sed deferre crucem, *Pan.in c.1.num.2. & seqq.vt lit.pend.& ibi Can.* Quia Archiepiscopus, in tota sua prouincia, eis vti potest, & locus exemptus est in prouincia, *clem.fin.in princ.& ibi Vital.nu.27. & 31.de priuileg* & multo magis insignijs, voluntariæ iurisdictionis, & honoris, absque mixtura iurisdictionis, siue officij, *Pan. in c. 1.num.7.vt lit.pend.& ibi Can* Solemniter, & non in itinere per vias publicas, etiamsi indutus sit Pontificalibus, *Vital. in clem.fin. nu.*

58.&

58. *& ibi gloss. in verb. benedicat. de priuil. ponde-*
rando verba benedicat populo sed Zab. ibidem nu.
9. ponderat verba transitum facienti, populo
benedicit, eiusque benedictio, quoad infu-
sionem gratiæ prodest subditis & exemptis,
Vital. in clem. fin. nu. 59. & 66. de priuileg. Audit
diuina, & ea celebrat in pontificalibus, &
facit celebrari sine pontificalibus in sua
præsentia: *clem. fin. de priuil. & ibi Zab. in not. &*
Anch & Can. Pan. in c. 1. num. 7. vt lit. pendente,
Extra suã diœcesin propriam nisi per diœ-
cesanum Episcopum cui hoc competit suo
iure, *Zab in cl. fin. in 5. not. & .opp os. de priuil. post*
gl. in verbo sine pontificalibus, & ibi Can. In sub-
ditos suffraganeorum exercet iurisdictio-
nem voluntariam, *c. pastoralis & ibi Zab. in 5.*
not. hoc tit. Butr. num. 2. & Can. In his quæ sunt
20 iurisdictionis contentiosæ, est † Iudex or-
dinarius & competens episcoporum, suffra-
ganeorum, *d. c. quia cognouimus 10. quæst. 3.*
Pan. in c. postulasti nu. xj. de clerici excomm. &c.
minist. Anchar. in cl. fin. nu. 5. de priuil. qui tenen-
tur ei iurare fidelitatem & obedientiam, *c.*
dilecti de maior. & obed c. antiqua de priuil. & ibi
post glos. Can. & eorum officicialium princi-
palium, in quantum officium gerunt; *c. pa-*
storalis in princ. hoc tit. c. 1. de offic. ordin in 6. & ibi
gl. in verbo rationabili causa & Can. Anch. in clem.
fin. n. 5. & ibidem Zab. in § simili nu. 2. de priuil.
& c. contra quos potest adiri per simplicem
querelam, *c. venerabilibus in princ. vers. sed si ex-*
communicatus de sent. excom. in 6. & ibi gloss. &
DD. De causis ciuilibus contra episcopos
motis, indifferenter cognoscit, *Pan. in d. c pa-*
storalis num. 2. In causis criminalibus adhi-
benda est distinctio, Grauiores, quæ depo-
sitione, aut priuatione, dignæ sunt, ab ipso
summo pontifice cognoscuntur, & termi-
nantur, *cap. 2. de translat. episcop cap causa cri-*
minales in princ sess. 24. c. causa episcoporum sess.
13. & episcopi, nisi ob causam ex qua depo-
nendi, seu priuandi veniunt, etiamsi ex of-
ficio, aut per inquisitionem, seu denuncia-
tionem, vel accusationem, siue alio quouis
modo procedatur, vt personaliter compa-
reant Romæ, nequaquam citantur vel mo-
nentur, *c. quoniam & cc. seqq. sess. 13.* Quod si
causa huiusmodi, necessario extra Roma-
nam Curiam sit committenda, debet ista
commissio esse specialis, manu Papæ signa-
ta, fierique debet metropolitanis & episco-
pis à Papa eligendis; nec vnquam plus his
tribuat, quam vt solam facti instructionem
sumant, reseruata summo Pontifici defini-
tiua: *c. causæ criminales § quod si causa huiusmo-*
di sess 24. & correcta sunt tradita per Zab. in c.
graue in 7. quæst. & tribus seqq. de præb. Minores
causæ criminales episcoporum, in Concilio
tantum prouinciali cognoscuntur, & ter-
minantur, vel à deputandis per Concilium
prouinciale, *d. c. causæ criminales §. minores c.*
saluo & ibi fin. 9. q. 3. Paruæ à metropolitano,
c. sacro vers. cum aduersus de sent. excom. lo. And.
in c. vt litigantes post princ. vers huic autem quæ-
stioni hoc tit. in 6. Testes vero in causa crimi-
nali ad informationem, vel indicia, seu a-
lias in causa principali contra episcopum,
nisi contestes bonæ conuersationis, existi-
mationis, & famæ fuerint, non recipiun-
tur. *c. testes sess. 13.* Contra † officiales episco- 21
porum suffraganeorum, ciuilem, aut crimi-
nalem iurisdictionem non habet, nisi qua-
tenus peccant in officialatu; *c. Romana §. nec*
etiam & ibi glo. 1. & § fin. & ibi gloss. fin. & Can.
de foro compet. non tamen exclusiue, quoad
suffraganeos. *glo. in c. 1. in verbo rationabili cau-*
sa de off. Vicarij. Quia episcopus cognoscit &
punit familiarẽ delinquentem in officio sibi
commisso, *l. 2. C. de sport. Anch in c. 1. in fine de*
pœn in 6. ac etiam cognoscit & punit iniuriã
familiari suo illatã, quæ concernit executio-
nẽ officij sibi commissi, *Anch. in d. c. 1. de pœn.*
in 6.

in 6.circa finem & ibi Gemin.n.8.Franc.num. 3. Dicuntur autem peccare in officialatu, siue in his,quæ sunt iurisdictionis, quando non conseruant priuilegia sedis apostolicæ, *cap. quanto de priuileg.* Quando peccant contra cap.1.de re iud.in 6.&c.Romana § pen.& fin.de sent.excomm. in 6 impediunt causam delatam ad Archiepiscopum per appellationem;vel sunt criminosi;aut incidunt in c.Romana de pœn.in 6. *Gemin.in c.1. post n. 6.vers.in fine gl de offic.Vicarij in 6.*

22 Ea quæ statum † prouinciæ contingunt, ad metropolitanum pertinent, 9 *quæst.3. in summa & ibi gloss.1.& 2.& c. 1. & 2.& seqq.* congregat concilium prouinciale, & statuta in eo exequitur, *c.sicut de accus. c. graue de preb.c.quoniam* 19.*dist.*in eo concedit priuilegia subditis suffraganeorum suorum de consensu omnium episcoporum, *c placuit & ibi gl.in verbo retulerit & Can.16.quæst.6. Felin.in c.pastoralis sub num.7.in fine vers. limita de offic.ord.vbi ponit.regulam quod archiepiscopus non potest dare priuilegia subditis suffraganeorum suorum eamque limitat.* compellit totius suæ prouinciæ pontifices, vel sacerdotes vt vnum eundumque in psallendo teneant modum,quem à metropolitana sede cognouerint institutum, quando discrepant in diuinis officijs,à consuetudine Metropolitanæ ecclesiæ, *c.pen.& fin.12.dist.*interponit assensum, siue auctoritatem,si inter suffraganeum episcopum & Capitulum suum,fit permutatio, super immobilibus, aut cum parochianis compositio,super decimis episcopalibus, *c. statuimus de transact.* iudicat de communi vitio prouinciæ, *cap.ad extirpandas de fil.presbyt.& ibi Ioan. Andr.n.2.c.ex frequentibus de instit.*notorijs criminibus, *c.1.§.notoria de cens.in 6.* notoria iniustitia sententiæ per episcopum latæ, *cap.sollicitudinem §. si vero notorium de appell.& ibi gloss.& DD.* concedit indulgentias in tota prouincia, *cap. nostro de pœnit.& remiss.* non tamen in loco exempto, cum sint iurisdictionis, & concessæ in loco exempto prosunt subditis, non exemptis, *Vital.in d.clem.fin.n.58.& 66.& Can.*quando visitat prouinciam ex causa cognita & probata, in concilio prouinciali, *cap.patriarcha §.à metropolitanis fiss.* 24. audit confessiones, impendit absolutiones,pœnitentias iniungit subditis suffraganeorum, *c.fi.de cens.in 6.* & cum eis dispensat in foro pœnitentiali, non contentioso, *Ioan. Andr. in cap. ad extirpandas num.3.de fil. presbyt.* Quando in prouincia iurisdictionem suam exequitur, punit notorios & manifestos iniuriantes sibi, nuncijs, & familiæ suæ,siue per iniuriam, eius iurisdictio impediatur, siue non; *cap.1.de pœn.in 6.* si iniuria infertur non personæ, sed dignitati, de ea cognoscit & punit iniuriantem, siue notoria sit,siue occulta; *c.si quis erga & ibi gloss.fin.2 quæst.7.* cognoscit de iuribus ad Prælaturam pertinentibus, de iure communi; vt est procuratio, & denegantes punit, *c.venerabilis de censib. c. cum ex officij de prescript.* Eorum vero, qui † suffraganeis 23 subsunt,est iudex ordinarius, sed non competens.*c.cum venerabilibus de sent excom. in 6. & ibi gl.& Can.c.1.hoc tit.in 6.* ideo si episcopus litigat ciuiliter, contra subditum clericum,eliguntur arbitri, *cap. si clericus* § 1.xi. *quæst.1.*vel impetratur delegatus à sede Apostolica:*cap statutum §.cum vero de rescript. in 6.* si vero criminaliter agit contra clericum, tunc causa deducitur ad synodum; *cap.1.6. quæst.2.& ibi gloss.fin.* quia metropolitanus in diœcesibus suffraganeorum suorum propria auctoritate ecclesiam,parochiam, vel aliquem de eius diœcesi non iudicat,licet in ipsum ijdem clerici de facto consentiant, absque diœcesanorum suorum voluntate; *c.1.in princ.de for.compet.in 6,* aut disponit,aliquidue

quidue aliud agit, si aliquid tentauerit, gradus sui periculo subiacet, & quod egerit irritum est & vacuum, *c. nullus c. conquestus 9. quaest. 3. Pan. in d. c pastoralis n. xj. in fine hoc tit. c. sicut vnire de excess. praelat. in fine c. 1. hoc tit in 6.* nisi in certis articulis in iure expressis; *cap. duo c. pastoralis hoc tit. & ibi gloss. in verbo exceptis Zab. in 4. quaest. Anch. n. 5. Butr. n. 18. Pan. n. xj. Host. in c. Romana nu. 10. cc. seqq. de suppl. negl. pral. in 6. gloss. ord. 1. & 2. in summ. 9. quaest. 3.* vt puta, quando constat de suffraganeorum voluntate, potest archiepiscopus per subditos suffraganeorum adiri, in prima instantia super causa principali; ac omisso appellationis articulo, vel per viam querelae, requiritur autem voluntas suffraganeorum, nec sufficeret officialium ipsorum consensus, cum eorum officium ad hoc se non extendat; *c. 1. & ibi Franc. in vlt. not. & Can. communiter de foro compet. in 6. c. fin. 9. quaest. 3. c. significasti & ibi Can. de foro compet.* item quando causa ad illum defertur, per appellationem, *d. c. dico d. c. pastoralis*, necdum in ciuilibus, sed etiam criminalibus, siue procedatur per accusationem, siue per viam inquisitionis: *Pan. in cap. licet nu. 3. in fine hoc tit.* nec non per nullitatem principaliter intentatam; *Pan. in c. in litteris de offic. deleg. in fine contra quem aliter sentit Felin. ibidem in fin. pulchre Ferret. cons. 44.* relationem, *cap. licet & ibi Pan. num. 3. de offic. legat.* vel consultationem episcopi, *c. cum multis §. si vero 17. dist. cap. intimasti de appell.* per episcopi recusationem, quando ad metropolitanum causam remittit vt in ea ipse procedat, *c. cum speciali de app.* quia ipse recusatus, prout expedire videbitur, dat delegatum, *c. si quis contra clericum §. 1. & 2. de for. compet.* aut eligit arbitros, qui de causa cognoscant, per negligentiam episcopi, ex communi DD. opinione, *c. fin. 9. q. 3. & ibi gloss. in verbo negligentes cap. pastoralis & ibi gl. in verbo exceptis quibusdam articulis in fine de offic. ord. & vtrobique Can. late Quarant. in summa bullarii in verbo archiepiscopus vers. 19. auctoritas.* verum Pan. tenet, quod Archiepiscopus, data qualibet negligentia episcopi quia potest episcopum compellere, ad suum officium, debite exercendum, *Pan (contra Host. in c. 1. nu. 4. de suppl. neglig. prel. & gloss ibi. in verb. culpis, & Felin. in c. pastoralis n 6 hoc tit.) in c. si quis cont. clericum n. 40. & 41. de for. compet & in c. nullus numero tertio, de iurepat. & in c. pastoralis n. 18. hoc tit. Archid. in c. Romana in verb. culpis d. suppl. neglig. pral. in 6.* non succedat in exercitio; nisi in casibus in iure expressis, scilicet in constitutione oeconomi, *c. cum simus 9. quaest. 3* & ex aliquorum opinione Vicarii, aut Officialis, lapso termino per archiepiscopum episcopo ad eorum constitutionem praefigendo; *Felin. in c. pastoralis nu. 8. hoc tit. post Pan. in c. quoniam hoc tit. num. 3. Nau. cons. 2. hoc tit.* absolutione ab excommunicatione, *c. ad reprimendam hoc titul.* punitione notoriorum criminum, *c. 1. §. notoria de cens. in 6.* executione vltimae voluntatis, *§. si quis autem auth. de eccli. tit.* collatione beneficiorum, *c. 2. de concess. preb. c. fin. de suppl. negl. prelat.* suppletione negligentiae capituli, circa electionem praelati, *c. ne pro defectu de elect. c. quanquam eod in 6* nusquam enim in iure cautum reperitur, quod suppleat negligentias episcoporum in cognoscendo, sed recurrendum est ad summum pontificem: *Pan. in iuribus supra allegatis Arch. in c. Romana de for. compet. Innoc. in c. quia diuersitatem in verb. ad illum de concess. preb.* Certi iuris est, quod propter culpas suffraganei, non valentis exercere iurisdictionem, quia forsan est excommunicatus, vel suspensus propter delictum suum; archiepiscopus nō succedat in iurisdictione, sed recurritur ad summum pontificem *cap. Romana de suppl. neglig. pral. in 6. Pan. in cap. veniens numero 10. de*

præscript. Item defertur iurisdictio per cathedralis ecclesiæ vacationem, ad archiepiscopum, si idoneos clericos non habeat, *cap. non liceat 3.12.quæst.2.* aut capitulum in temporalibus, aut spiritualibus negligenter aut perperam administret, quo casu archiepiscopus, capitulo vocato, & præmissa causæ cognitione, potest visitatorem deputare, qui legitimam temporalium & spiritualium administrationem habeat, excepta beneficiorum collatione, ad episcopum pertinente; *cap.fin.§.1.& §.fin.de suppl.neglig.prælat in 6* nec non per duorum contentiosam electionem, *cap.fin.63.dist 9.quæst.3.in sum. & ibi gl. fin.* aut vigore priuilegii, *cap dico hoc titul.* vel antiquæ consuetudinis, &c. *cap. Romana §.1. & 2.de for.comp in 6.cap. Romana §.1.in fine de appell.in 6.* Dictasque causas in propria sua ciuitate vel diœcesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, & causæ ipsæ existunt, & non alibi audit, & audiendas committit, *c. vt litigantes hoc titul in 6.* etiam subditis suorū suffraganeorum, quos non potest compellere ad delegationem suam suscipiendam, quia deuoluitur iurisdictio quoad partes, non quoad alios subditos, *d.cap pastoralis hoc titul.* sed mandare potest episcopo vt subditum compellat delegationem suscipere, *d. cap.pastoralis & ibi gl.in verb. nullam Pan. num. 12.& Can.communiter.* Patriarchæ † vel primates, diuersorum sunt nominum eiusdem officii, *99 dist.in summa §.primates & c.1.& 2. & seqq. Vital.in clem fin.num 5.& seqq. de priuil cap.periculoso §.final.& ibi gloss. in verbo patriarchis & Can.de stat. reg.in6.* sunt iudices archiepiscoporum, *c. si quis aduers. xj. quæst. 1.* qui debent primatibus obedientiam in omnibus; quæ sibi fuerint ab eis iuste imperata, *99. dist.in summa §.final.* & ad eos episcopi à sententiis archiepiscoporum appellant, *99.dist.cap.1.§.ipsis quoque cap.antiqua §.*

24

in omnibus de priuileg. non habent iurisdictionem in subditos archiepiscoporum, vel episcoporū nisi per appellationē ex priuilegio, *c.duob t.& ibi Can.notant.c.conquestus & ibi gl. 2.9.q.3.* Quatuor patriarchæ principales, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hyerosolymitanus, dominicæ crucis vexillum ante se faciunt vbiq; deferri; nisi in vrbe Romana, & vbicunque summus Pontifex præsens extiterit, aut eius legatus, vtens insigniis apostolicæ dignitatis, & ad eos appellatur, omissis mediis, ab his qui eorum iurisdictioni subsunt, *d. c. antiqua de priuil.*

Ordinarius † non debet habere expensas, etiam quando proficiscitur extra domicilium, sed expendit, quæ domi expensurus erat, cum certa sint illi constituta salaria: *Auth.de mand.princip.§.illud tamen auth. iusiurandum quod præst.ab ijs & c.circa med.c.militare in fin.23.q.1.cap.1.cum ab omni de vit. & honest. cleric. Franc.in c.statutum §.insuper n.10. de rescript.in 6.* si delegatum dederit, tenetur ei facere expensas, si datus sit ad vniuersitatē causarum: *c.inter cætera de offic.ordin.cap.statutum §.insuper & ibi gloss in verbo moderatas de rescript.in 6.d.c.cum ab omni & ibi gloss. in verbo præter expensas in fine,* idem iuris est, si maliciose delegatum dederit, ad vnam causam, sed si delegat sine malitia, delegatus ad vnam causam poterit petere expensas, quando proficiscitur extra domicilium, pro vtilitate, aut necessitate causæ, ad instar delegati apostolici: *Pan.in d.c.cum ab omni numer. 13.& ibid.Can.* Certi sunt † casus in iure canonico, in quibus episcopo debentur sumptus, vt in consecrationibus ecclesiarum, altarium, *c.cum sit Romana de simon.& ibi gl. & Can* & visitatione *cap.sopita cap.cum nuper de censib.* de quibus opportunis titulis dicetur, Decimam, aut aliam quotam litis, ordinarij

25

26

narij non possunt exigere, non obstante, quod in fraudem à quibusdam proponitur, quod exigatur nomine assessorum. *d. cap. cum*
27 *ab omni*. Ordinario† creditur in spectantibus ad eius officium, quando omnia enunciata, eodem tempore, & contextu, potuerunt interuenire; *Felin in cap. post cessionem post num. 3. vbi ampliat. & limitat de prob gloss. in l. 1. & ibi Bart. numero 2. C. de fid. instrum. lib. 10. Ias post alios in l. sciendum numero 15. ff. de verb. oblig Felin. post alios in cap. sicut numero 27. de re iud.* Et in sibi commissis per Concilium Tridentinum, *Ces. decis. 1. numero 18. & seqq. de reb. eccles. non alien. Felin. in cap. post cessionem post num. 10. de probat.* etiam quando procedit visitando: vt attestanti de maximo numero animarum, & necessitate coadiutoris, in parochiali ecclesia: *Cesar decisione vnica de paroch. & alien paroch: Grammat. cons. 24. in ciuilibus num. 8. Innoc. in c. 1. de fid. instr.* immo vicario creditur in litteris dimissoriis, patienti defectum nataliū datis, dicenti postquam hodie tecum auctoritate ordinaria ad primam tonsuram, & quatuor minores, non obstante natalium defectu, dispensauimus, vt clericali charactere extra dioecesim insigniri valeas, licentiam impartimur. *late Crescent. decis. 15 de prob. per not. per Pan. & DD. in cap. post cessionem de prob. & ibi Bald. & Felin.*
28 Quando† Papa mandat ordinario, vt id faciat, quod alias ex officio facere tenetur, non facit eum delegatum, sed remanet ordinarius, & iure ordinariæ potestatis vti censetur. *cap. licet & cap. graue hoc titul. late Franc. Marc. quæst 73. libro 1.* Quando mandat id, quod ordinarius non tenetur facere, saltem ita præcise, tunc ordinarius habet in eadem causa, & potest exercere duplicem potestatem, videlicet ordinariam, & delegatam, *Pan in cap. licet sub num. 3 hoc titul. cap. cum ex offi. ii & ibi Felin. num. 19. & seqq. de præscript. & Can.* ac potest in vna parte processus vti vna potestate, & in alia parte, potest vti alia potestate: *Pan. in d. c. cum ex officii num. 18. Imol num. xj. Zab. in fine & Can. communiter.* si processerit ex vtraque potestate, regulabitur ipsa sententia & processus ex auctoritate delegata; vnde appellabitur ad Papam, *Felin. in d. c. cum ex officii num. 24. & Can. communiter*, Quod si aliquid addat, vel detrahat ordinariæ potestati, *c. cum aliquibus de rescriptis. in 6. Pan. in d. cap. licet numer. 3. & ibi Felin. & Can. Achil. decis. 2. de rescript.* tunc non procedit ex ordinaria, quæ quoad istam causam est suspensa, & si ex ea procederet, processus esset nullus, *Felin. in d. cap. cum ex officii num. 20.* eo magis si princeps causam ad se aduocauit, & ordinario commisit, *Pan. in d. c. cum ex officii num. 22. & seqq.* vel dicat authoritate nostra, *Pan. in d. c. licet numer. 3.* Eadem ratione sententia lata per ordinarium, qui per errorem iudicat, vt delegatus, est nulla. *c. cum super abbatia de off. deleg. cap. ex parte Astensis de conceß. præb. Felin. in d. c. cum ex officii num. 25. plures cumulans.* Hinc infertur non posse episcopum, prætextu, quod sit apostolicæ sedis delegatus, declinare iurisdictionem metropolitani, in casibus illis, in quibus ante Concil. Trid. tanquam ordinarius poterat vti eadem potestate; quando vero ex concilio procedit vti sedis apostolicæ delegatus, in causis, quæ sub eius iurisdictione ordinaria non comprehenduntur, non potest ab eo nisi ad sedem apostolicam prouocari, *Garc. de benef. part. 4 c. 5. n. 11. & 12.* Inferiores prælati citra† episcopos 29
non dispensant, nisi in casibus sibi specifice permissis: *Pan. in c. fin sub numer. 10. de postul. præl. Innoc. in c. 2. de eo qui furt. ord. suscepit Felin. in c. at si clerici §. de adulter. n. xj. vbi ampliat & limitat de iud.* In quibus dispensare possint archiepiscopi, & episcopi, variæ sunt DD. opiniones, *glossa in cap. at si clerici §. final. in*

verb.dispensare de iud. & *ibi Can.Butr.in c. dilectus num.9.de temp.ord.* & *ibi Pan.n.6.* & *Can. communiter speculat.tit.de dispens.§.9 nunc.de episcoporum num.24.Ioan.Randeus §.si. enumerat casus episcopis special.permissos* & *prohibitos c.mirror* & *ibi gloss.mag.50.dist.Franc.Marc.q. 1123. part.prima*, nos breues tradimus regulas,

30 Archiepiscopus † non dispensat cum subditis suffraganeorum suorum, quia non potest dispensatio in non subiectum exerceri; *Butr.in c.ad extirpandas num.5.de fil. presbyt.Butr.in c.quia circa sub num 8.de bigam. non ord.Felin.in c.pastoralis sub num.7. vers. archiepiscopus hoc tit.* nisi esset casus, in quo posset cognoscere, quia ibi etiam posset dispensare, *Felin in d.c.at si clerici §.de adulter num. 19. de iud.* quia archiepiscopus habet archiepiscopalem iurisdictionem in tota prouincia, sed non episcopalem, quam habet in sua diœcesi, *Ioan. Andr.in c.pastoralis num.20. hoc tit.c.1.§.ordo 21.dist.* archiepiscopus præsidi, episcopus defensori ciuitatis comparatur. *c. 1.* & *ibi gloss.in verbo canonica hoc tit.in 6.* Quando

31 † Canon dat episcopos executores iurium expresse; non possunt contra dicta iura dispensare, *Gemin.in c.decet §.ordinarij in 6.de immunit.eccles.in 6.* & *ibi Anch.in 8.not.* & *Can.* Non possunt in integrum restituere, quoad honores & similia, rehabilitare ad ordines & beneficia, nec infamiam remittere, quando super infamia volunt dispensare, aut ad ordines & beneficia rehabilitare principaliter, *§.cum autem* & *ibi gloss.in verbo principis* & *DD.Instit.quib.mod.ius pat.potest* & *c. l. 1. §. de qua* & *§.seqq.ff.de postul.Garc. de benef.part. 8. cap. 1. num. 74.* secus si veniat accessorie ad casum sibi permissum, *c.hi qui* & *ibi glo.in verbo potestate in fine 15.quæst.8.cap. euphemium §. hinc colligitur* & *ibi gloss. in verbo infamiam 2. quæst.3.c.Domino sancto* & *ibi gloss.in verb. atque ignominiam 50.dist.Pan.in c.cum te n.14.* & *seq. de re iud. idem in d.§ de adulterijs num.15.* & *ibi Felin.num.12.* imo inferior absoluit ab infamia, quando veniebat accessorie ad sententiam, contra quam, ex causa, restitutionem in integrum concessit, *l.1.§. an autem* & *prætor ff.de postul.Pan.in d.c.cum te num.14.* & *seqq.* quibus casibus per dispensationem factam per episcopum intelligitur dispensatum. in acquisitis, & acquirendis ordinibus & beneficijs, *Pan in c.at si clerici §.de adult.num. 21. de iud.* & *Can.* Semper † dispensant, vbicunque à iure, permittitur dispensatio in genere, licet specifice non permittatur episcopis, 32
Pan.in c.fin.sub num.10.in fine de postul. prælat. & *in c.at si clerici §.de adult.sub nu. 5. vers.si vero expresse non indulget* &c. *de iud. Prob.ad monach. in c.1.num.14.de ætat.qualit.* & *ord.præfic.* & *c. in 6.c in quibusdam* & *ibi gloss fin.Pan. numero quinto,* & *Can.hoc tit.c.1.* & *ibi gloss penult.de homicid.in 6.Felin.in c.nuper num.3.* & *plurib.seq. de sent.excom.* In irregularibus & suspensionibus omnibus, ex delicto occulto, prouenientibus, etiam in casibus post concilium Tridentinum ex noua lege, seu constitutione, summo pontifici, aut Sedi Apostolicæ reseruatis, *late in vtramque partem Garc.de benef.part.11.cap.10 §.1.num.122.* & *125.* excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum possunt dispensare ex decretis Concilii Tridentini. *c.liceat sess.24.quod fuse explicat Garc.de benef.part.7.cap.11.à num.12.* & *per totum*, In † adulterio, sacrilegio, *c.si qui presbyter 50.dist.* nisi sit enorme, *c.de Viro 12.quæst. 2.* & minoribus delictis ad forum contentiosum deductis, post peractam pœnitentiam, inuito accusatore, quando non tangitur eius inter esse priuatum, dispensant, nisi specialiter prohibeantur, *d.§.de adult.* & *ibi Felin.post gloss.in verbo minora num. 4.* vbi limitat quinque modis *Pan.sub num.4.5.* & 18. In crimini- 33

minibus adulterio maioribus non dispensant, nisi sibi alias à iure permissum reperiatur. *gloss. in d. §. de adulterijs in verbo minora & ibi Felin. num. 1. ponens tres fallentias Anchar. ibidem num. xj.* Quæ procedunt, quando post pœnam, ab homine vel iure inflictam, super ista pœna petitur dispensatio: quando vero à iure imponitur pœna ministerio hominis, iudex potest illam mitigare, vel exasperare adhibita causæ cognitione, *l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his quæ not. infam. & ibi gloss. & DD. Innoc. in c. 1. de constit. Pan. in c. licet numer. 6. de*
34 *pœnis.* Dispensant † contra constitutionem suam, *Felin. in d. §. de adulterijs num. 6. ponens duas fallentias,* sed non contra statutum ecclesiæ, in quo agitur de interesse canonicorum, *Innoc. in c. fin. de cleric. non resid. Rom. sing. 491. & ibi addit.* neque contra constitutionem concilij generalis, *Archid. in cap. licet canon de elect. in 6. Rom. sing. 492. vbi ipse & add. ponunt plures limitat. c. ex parte de Capell. Monach. & ibi DD. Rot. diuers. decis. 222. & decis. 223. part. 1. Felin. in c. nonnulli num. 2 & 3. de rescript. Ias. in l. fin. n. 4. C. si cont. ius vel vtil. pub. plures cumulans Rot. decis. 1. de iurepat. in nouis.* nisi forsan necessitas aut vtilitas ecclesiæ dispensationem inducant, præmissa desuper per episcopum causæ cognitione: *Archid. in c. licet canon in gloss. super verb. carere de elect. in 6. per cap. tali & cap. seq. 1. quæst. 1. qui refert alios contrarium tenentes, Staphyl. de lite grat. tit. de qualit. & statu benef. §. 1. quod sit legitimus num. 6. asserens quod hæc opinio procedit de iure sed curiam Romanam tenere contrarium.* Solus episcopus non inferior dispensat super pœnis,
35 & commutat † pœnam iuris in pœnam pecuniariã, quando super crimine potest dispensare, *gloss. 2. in c. licet de pœn. Felin. c. irrefragabili num. 7. de off. ordin.* Vicarius episcopi ex generali mandato nunquam dispensat. *cap. gen. & fin. de off. Vicarij in 6. Gald. consi. 3. de off. Vicarij Rot. decis. 9. eodem in antiq.* Ordinaria † 36 iurisdictio, finitur morte, depositione, translatione, renunciatione, de quibus opportunis titulis dictum est, & inferius dicetur.

De officio iudicis.

Titulus XXXII.

SVMMARIA.

1 *Officium iudicis est duplex, nobile & mercenarium.*

2 *Officium iudicis nobile est duplex, quoddam tendit ius commune coadiuuandum.*

3 *Quoddam tendit ad impugnandum ius commune.*

4 *Iudex supplet ad priuatam vtilitatem in iure, non in his quæ sunt facti.*

Post titulos, de officijs singularum dignitatum, & iudicum, subiungit titulum generalem de officio iudicis, dignitatibus & iudicibus delegatis & ordinarijs, communi, similem titulum habemus in Instit. Imper. lib. 4. Duplex est officium † iudicis, nobile 1 siue merum, & mercenarium. Nobile est quod per se subsistit, nulli actioni, vel exceptioni deseruiens: Mercenarium est quod adhæret actioni, siue exceptioni, impotens stare per semetipsum, *Pan. in d. cap. 2. num. 5. hoc tit. Inst. in l. nec quicquam §. vbi decretum n. 73. post Bart. ff. de off. procons. & ibi DD.* de quo tractat titulus Instit. Imper. lib. 4. Nobile † duplex est, quoddam tendit ad ius 2 commune coadiuuandũ, vt in dando aduocatũ; non habenti, etiam domesticum iudicis, *c. 1. hoc tit. l. 1. §. ait prætor ff. de post. Mynsi. obs. 32 cent. 4.* in dando pupillo tutorem, litigantibus iudicem, *l. 1. ff. de iurisd. omn. iud.* quoddam tendit ad † impugnandum ius com- 3 mune, vt quando petitur restitutio in integrum,

grum, per quam rescindatur & rescindi postulatur contractus, sententia, præscriptio, aditio hæreditatis, alias communi iure valida, *Tit. ff. de restit. in integr. & tit. seqq. tit. C. de rest. in integr. minor & titulis seqq.* in quo requiritur litis contestatio, vbicunque pro actione proponitur, *c. 2 hoc tit. Panor. in c. cum ex litteris num. 15. & 16. de in integr. rest. post gl.* & plena probatio *c. 1. in verbo manifeste apparet de in integ. rest. cap. ex litteris eodem tit. Panor. in d. c. tum ex litteris num. 16. Mynsi. obs. 49. in fin. cent. 1.* nemini datur nisi tunc demum, cum alia actio non superest; nam si communi quis est munitus auxilio, non debet ei tribui extraordinarium; *l. in causæ ff. de minor. 25. ann. & c. l. cum sine beneficio ff. de Carb. edict.* Iudex
4 † supplet ad priuatam vtilitatem in iure, non in his quæ sunt facti, nisi sint ei nota vt iudici, *l. vnica C. vt quæ desunt aduoc. part. & c. & ibi gloss. pen. & DD. c. bon. mem. cl. 1. & ibi gloss. in verbo curauimus allegari de postul. prælat. & ibi Pan. num. 9. & Can.* præterquam in casibus in quibus potest deueniri ad sententiam definitiuam lite non contestata, *c. vnico in verbo diligenter examinato & ibi Franc post num. 3. vers. vltimo nota de eo qui mittit. in possess. caus. & c. in 6. c. cum nobis olim & ibi glos. in verbo ex officio de elect. d. c. bona mem. cl. 1. & ibi glos. in verb. curauimus allegare de postul. prælat. & vtrobique Can.*

De maioritate & obedientia.

Titulus XXXIII.

SVMMARIA.

1 *Maioritas inter sacerdotes considerantur ex quinque prærogatiuis.*
2 *Obedientia consistit in tribus, reuerentia exhibenda, iudicio subeundo, præcepto suscipiendo.*
3 *Inferior superiorem soluere nequit vel ligare.*
4 *In Præcedentia materia, membra non separantur à capite.*

DIGNITATVM & iudicum gradus sunt diuersi, & ordines distincti, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, concors ex diuersitate fieret contextio, *c. ad hoc 89. dist.* Maioritas † consideratur ex sacerdotio, quod præest imperio, & 1
imperium subest sacerdotio, *c. solitæ hoc tit. c. non potest sess. 23.* Inter sacerdotes maioritas considerataur ex quinque prærogatiuis, *Pan. in c. statuimus in 2. not. hoc tit. & ibi Anchar. in 3 not.* loco sessionis, *c. quam periculosum 7. quæst. 1. & ibi glos. in verb. primatus Felin. in rubr. huius titul. sub num. 8. Tiraq. de iure primogen. in præfat. n. 13. & seq.* potestate siue iurisdictione, *d. c. 1. de off. Archid. c. pastoralis de off. ord.* ordine, *& statuimus hoc tit. c. à subdiacono 9. dist.* consecratione, *c. esto subiectus 95. dist. c. cum inferiorem hoc tit.* antiquitate, *c. 1. & ibi glos. pen. hoc tit. Caputaq. elect. 357. part. 2. vbi limitat duobus modis, c. Episcoporum 74. dist. c. fin. in fin. 75. dist.* prærogatiua ordinantis, *c. per tuas hoc tit.* Gemin. in c. 1. de offic legati in 6. numer. 9. & ibi Ioan. And. sub num. 1. post Hostien. ponunt vndecim prærogatiuas honoris, gloss. in c. lex 2. dist. in verbo maiores natu, ponit quatuor. Obedientia † consistit in tribus, reuerentia exhibenda, iudicio subeundo, 2
præcepta suscipiendo: *93 dist. in summa & ibi gloss.* reuerentia, vt minor assurgat maiori, *c. non oportet 1. & c. diaconus 93. dist. c. non oportet 95. dist.* & minor honesta consueta seruitia maiori faciat, *c. statuimus in fine hoc tit.* maior ordine, licet posterius receptus præfertur in loco, & portione, *d. c. statuimus in princ. & ibi glos. pen. cap. fin. § præsenti de concess. præb. in 6.* in ecclesijs vbi non sunt distinctæ præbendæ: *Pan. in d. c. statuimus num. 1.* obedientia iudicij, vel præcepti debetur eis, qui præsunt ratione administrationis, vel iurisdictio-

dictionis, aut consecrationis, *c. quia frater 7. quaest. 1. c. 2. c. quod super his cum c. seq. & c. dilecta hoc tit.* nisi ab eo absoluatur per appellationem, recusationem, vt suis locis dicetur, vel si à praelato moueatur controuersia clerico, *c. de persona xi. quaest. 1. cap. si quis contra de foro compet. glos. in summa 93. dist.* Infrascriptae regulae perpetuae sunt: Inferior † superiorem soluere nequit, vel ligare, sed superior inferiorem ligat & absoluit: *c. cum inferior & ibi gloss. 1. hoc tit. c. inferior sedes 21. dist.* Contra obedientiam non currit praescriptio, quia semper est in mala fide, *c. cum non liceat & ibi gloss. 1. de praescript. c. fin. de reg. l. 1. C. de seru. fugit.* in obedientia possibilitas semper subauditur, *c. 1. & ibi glos. fin. de voto cap. querelam c. breuis de iureiur.* obedientia etiam iuramento firmata, non extendit se ad ea, quae de iure praestanda non sunt, *c. dilecti hoc*
4 *tit. & ibi glo. pen & fin. & Can.* In materia † praecedentiae membra non separantur à capite, *c. 1. 12. dist. Fel. in c. pastoralis sub n. 10. de off. deleg. & in c. cum non liceat sub n. 2. vers. gusta bene de praescript. & in rub. de maior. & obed. Greg. xv. decis. 284. & ibi annot.* Cum de honorificentia agitur grauis causa tractari dicitur vt fusius probat Freccia *de sub feudis lib. 1. §. fuit dubitatum in parlamento sub nu. 41. vers. ista sunt notanda.*

De Treuga & pace.

Titulus XXXIV.

SVMMARIA.

1 *Treuga definitio.*
2 *Pacis definitio.*
3 *Treugae sunt species duae Conuentionalis, & Canonica.*
4 *Pax si fuerit fracta, pertinet talis cognitio ad iudicem ecclesiasticum.*

EPiscopi, obtinentes dignitates, & ordinarij debent discordantes ad concordiam reuocare, & sibi inuicem praestare auxilium ad pacem seruandam: *c. 1. §. & quoniam hoc tit. c. dissidentes c. praecipimus & c. fin. 90. dist.* Iudex ex officio suo prouidet, vt vna pars cedat liti super spiritualibus, & pro bono pacis recipiat expensas, quas fuerat ab alia parte, vel vt alia pars det sibi annuatim pensionem; *c. nisi de prab. Pan. in c. pridem num. 8. de pact.* quod obtinet etiam in criminalibus, *c. nisi de prab. Pan. in d. c. pridem n. 8. de pact.* Treuga † est securitas in personis & rebus, ad tempus concessa, discordia nondum finita. Pax 1
† est finis discordiae, quae debet haberi in voluntate, & bellum in necessitate, *cap. fin. de transact.* Si aliquis treugam siue inducias ex parte sua violauerit, alter nihilominus eas obseruare debet, sed frangenti pacem fides frangatur eidem, *Ioan. And. in c. peruenit el 2. sub nu. 5. & ibi Butr. & Can. de iureiur. Mynsi. obs. 8. cent. 4.* Treugae † sunt species duae, alia conuentionalis, quae etiam infidelibus est seruanda, *c. 1. & ibi gloss. 1 hoc tit. c. nisi bella & c. noli aestimare 23. quaest. 1.* Alia est canonica, quam à quarta feria post occasum solis, vsque ad secundam feriam, in ortu solis, ab aduentu Domini, vsque ad octauam Epiphaniae, & à septuagesima, vsque ad octauam paschae canones inter Christianos inuiolabiliter, ab omnibus obseruari praecipiunt: si quis eam frangere † praesumpserit, 4
post tertiam monitionem, si non satisfecerit, suus episcopus sententiam excommunicationis dictat in eum, & scriptum vicinis episcopis annunciat, vt nullus excomunicato comunicet, si quis hoc violare praesūpserit, ordinis sui periculo subiaceat, *c. 1. h. t.* quia excomunicatus in vno loco est excōmunicatus per totum orbem: *cap. cura sit xi. quaest. 3.* praeterea tempore belli congrua securi-

securitate lætantur, presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici euntes, vel redeuntes, vel in agricultura existentes, & animalia, quibus arant & semina portant ad agrum, *c. 2. hoc tit.* Quæ omnia hodie non tenent, & episcopi, qui non seruant has cōstitutiones, non dicuntur transgressores, quia hæ treugæ non fuerunt moribus vtentium approbatæ, *gloss. in c. 1. in verbo frangere in fine hoc tit. & ibi Pan. n. 4. & Can.* Pax si fuerit fracta, pertinet talis cognitio ad iudicem ecclesiasticum, *cap. nouit. de iud. Pan. in c. cum sit generale n. 28. de foro compet.*

De pactis.

TITVLVS XXXV.

SVMMARIA.

1 *Pacti definitio.*
2 *Pactum aliud est vestitum.*
3 *Aliud nudum.*
4 *Pactorum quædam sunt in rem, quædam in personam.*
5 *Pactum factum cum vna persona non extenditur ad aliam.*
6. *Pactio omnis & conuentio illicita est iure Canonico pro spiritualibus obtinendis.*

POst titulos de potestate & officio iudicum, competens erat vt de iudiciis videretur; sed quia vocati ad iudicia, pacisci vel transigere consueuerunt, de his præ-
1 mittit, & primo de pactis, quia honorabilius est gratis facere, quam pretio recepto. Pactum est † duorum vel plurium in idem
2 placitum consensus, *l. 1. in princip. ff. de pactis Instit. de oblig. in princip. & ibi DD. Mynſ. obſ. 97. cent. 2.* Pactum † aliud est vestitum aliud nudum. Vestitur pactum re, *Tit. Instit. quib. mod. re cont. oblig.* verbis; *tit. Instit. de verb. oblig. & tit. seqq.* literis; *tit. Instit. de lit. oblig.* consensu; *tit. Instit. de oblig. ex conſ. & tit. seqq.* iuramento; *l. vt. iusiurandi ff. de oper. lib.* interuentu rei in contractibus innominatis, in quibus nascitur actio implenti, ex pacto demum re tradita, *l. 1. §. item emptio 2. resp. ff. de iur. permut. l. ex placito C. eod. Bald. in l. petens. n. 24. C. de pact.* non alteri qui non impleuit contra implentem, *gloss. 1. in d. l. ex placito in fine Bart. in l. si certis annis C. hoc tit.* cohærentia contractus, *l. iurisgentium § quin imo & l. petens C. hoc tit.* cohærentia voluntariæ traditionis, *l. in traditionibus ff. & l. legem C. hoc tit.* quando pactum respicit fauorem eius, pro quo initur contractus, cuius cohærentia pactum vestitur, aut fauorem tradentis, secus si apponitur in fauorem alterius, quia impossibile est actionem descendentem ex contractu informari ad eius fauorem, cui non competebat actio. *Anch. in d. § quin imo sub num. 10. sequitur, in gloſſ. & num. xj. Iaſ. in d. l. si certis annis num. 1.* auctoritate legis, *l. legitima ff. hoc tit. l. si quis argentum C. de donat. §. alia autem donationes Instit. de donat.* rei principio vt in pol- 3
licitatione facta reipublicæ. *l. 1. ff. de pollicit.* Nudum est, quod † non est vestitum, aliquo præfatorum modorum, sed hæret in meris & puris finibus conuentionis, paritque exceptionem, non actionem iure ciuili; *l. iurisgentium §. si cum nulla ff. hoc tit. Pan. in c. 1. num. 4. verſ. si enim pactum hoc tit.* iure canonico & in conscientia obligat sub pœna mortalis peccati, *c. 1. hoc tit. c. iuramenta 22. q. 5.* daturque ex eo actio, siue condictio ex canone. *c. qualiter & ibi Pan. hoc tit. Hoſt. in d. c. 1. eod. & ibi Pan. num. 3. & 5.* Stipulatio pœnalis nunquam iuſtit pactum nudum, *Angel. in d. §. quin imo num. xj. Bald. in l. petens num. 43. l. si pacto quo pœnam C. hoc tit. l. nuda C. de contr. stipul.* Quinam pacisci possint, & super quibus rebus, traditur in Instit. imperial. tit de oblig. & tit. de inutil. stipul. Procurator vel ad-

uocatus

uocatus de quota litis pacisci non potest. *l. quisquis* § *praeterea nullus* [illegible] *l. qui C. de postul. l. si contra C. mand. l. litem C. de Procurat. l. sumptus ff. de pact. l. nec quicquam* § *circa aduocatos ff. de off. proconsl. l. si remunerandi* § *fin. cum l. seq. ff. mand.* Sed ratione Palmarii id est victoriae pactũ valet; *l. 1.* § *litis ff. de var. & extraord. cognit. d. l. quisquis* § *praeterea Gail. obser. 44 lib. 1.*

4 Pactorum quaedam † in rem sunt, quaedam in personam, *l. iurisgentium* § *pactorum ff. hoc tit. & ibi gloss. in verbo personale*, in dubio praesumuntur realia, quia pacto persona inseritur, non vt pactum faciat personale, sed vt demonstretur cum quo factum sit: *d.* § *pactorum l. si sic stipulatus 2. & ibi Bart. num. 2. ff de verb. oblig.* & potest ex vna parte esse in personam, ex altera in rem, & ex ea parte qua pactum est in personam non transit in haeredem, sed ex alia parte, qua est in rem, bene transit in haeredem, *l. qui in futurum* § *si ex altera ff. hoc tit.*

5 Pactum factum † cum vna persona non extenditur ad alias, *l. si vnus* § *ante omnia l. si sibi* § *si pactus, & Ias. in l. iurisgentium* § *praetor ait num. 7. & seq. ff. hoc tit. l. 1. C. de transact. l. imperatores in princ. &* § *fin. ff. eod.* nisi in casibus in quibus sententia, inter alios lata, inter alios tenet, *l. saepe ff. de re iud.* alteri per alterum actio acquiritur, § *ei vero Instit. de inutil. stipul. & ibi glo. mag. & DD* si principaliter intersit paciscentis, *l. fideiussoris* § *cum alio conuentio ff. hoc tit.* § *sed si quis Instit. de inutil. stipul.* aut vna persona reputentur, *l. si cum emptore ff hoc tit.* vel pactum sit celebratum cum principe, ciuitate, siue alio habente potestatem condendae legis, *l. pen. & ibi DD. C. de donat. inter Vir. & vxor. Bart in l. Caesar. num. 3 ff. de publ. & vectigal. Bart. in l. ciuitas n. 3. & 6. ff. si cert. pet.* Item pactum factum in vna re, non extenditur ad aliam, *d.* § *ante omnia l. 3. C. de transact.* fallit quando alia est accessoria illius, in qua pactum fit. *d. l. si vnus* § *sed si stipulatus vers. fin. ff. hoc tit. l. 1. in princip. ff. si quis cautionibus &c.* nullius est † momenti omnis 6
pactio & conuentio, pro spiritualibus obtinendis, *c. fin. 1. resp. & ibi gl. 1 allegat concordantes textus hoc titul.* de soluendo collatori maiores solito pensiones, ex ipsis ecclesiis, *c. cum clerici hoc tit.* de futura successione in beneficiis; *cap. accepimus hoc tit.* eligenda sepultura est, & electa non immutanda cum clericis saecularibus, vel regularibus, *cap. 1. de sepult. in 6. clem. cupientes* § *fin. de poen.* solutione decimarum alteri ecclesiae vel pio loco, in praeiudicium parochialium ecclesiarum, *c. plerique hoc tit.* redemptione ecclesiae alienatae, *c. querelam de simon.* item remissio iuris spiritualis, renunciatio beneficii, cessio litis super beneficio; pro aliquo temporali, etiamsi illud recipiat nomine expensarum quando renuncians habet ius in beneficio, vel de eo dubitabatur, quia videtur renunciare iuri spirituali pro temporali, & nomen expensarum posset fingi in fraudem, *c. cum pridem hoc tit. & ibi gloss. in verbo illicita pactionis & ibi Pan. numer. 9. & Can.* tum quod iuri spirituali debet quis libere renunciare, *c. ex parte & ibi not. de off. deleg.* tum etiam quia pro iure quaerendo in spiritualibus, non est licitum dare pecuniam, etiam ad redimendam vexationem, secus pro iure quaesito conseruando, vnde qui certus est se habere bonũ ius in beneficio, nõ peccat, si dat pecuniam ei, qui mouit iniuste litem, vt desistat ab illa vexatione; *Pan. in c. audiuimus sub num. 1. vers. aduerte & in c. Matthaeus numero quarto, & fusius in c. dilectus filius el 1. num 3. & 4 de simon. Collect. in cap. foras num. 25. de verb. signif. Sarn. in reg. de annali quaestione 2. numer. 7.* pactum quoque rei turpis, vt impossibilis de iure, aut de facto, nullam obligationem inducit. *c. fin. in fine & ibi gloss. pen. hoc tit.* § *quod turpi Instit. de inutil. stipul.*

De transactionibus

Titulus XXXVI.

SVMMARIA.

1 *Transactionis definitio.*
2 *Transactio fit per pactum, aut Aquilianam stipulationem.*
3 *Transigere qui possint.*
4 *Transigere licet super delictis publicis capitalibus imponentibus pœnam sanguinis, puta mortis, aut mutilationis membri.*
5 *Excipe ab hac regula adulterium verum.*
6 *Transigere non licet in alijs criminibus publicis, quæ pœnam sanguinis non irrogant.*
7 *Excipe crimen falsi.*
8 *Excipe crimen fractæ pacis.*
9 *Transigere, an sit iustum in priuatis delictis.*
10 *Transigere aut pacisci non licet iure canonico de aliquo delicto.*
11 *Transactio est licita super lite & controuersia ciuili.*
12 *Nisi prohibeatur specialiter, vt in casibus enumeratis in textu.*
13 *Transactionis effectus.*
14 *Transactionem vitiant error, calumnia ex parte actoris, falsitas instrumentorum & testium.*

DICTVM est de pactis quæ fiunt gratuito super re certa, nunc subdit de transactionibus quæ non gratuito fiunt,
1 super re dubia; Est enim † transactio de re dubia, & lite incerta præsente vel futura, *l. eleganter §. si post ff. de cond. indeb.* de iure aut de facto, *l. secundo, C. hoc tit. & ibi Ias. numero secundo*, non gratuita pactio, sed aliquo data, retento, remisso, vel promisso, *l. 1. ff hoc tit. & ibi Ias. num. 5. l de fidei commisso l. si super & l. transactio C. eod. & ibi Ias. numero primo l. Lucius §. fin. ff. ad Trebel. Gail. obs. 71. lib. 2.* siue totum detur pro toto, siue totum pro parte, vel plus detur quam petatur, aut nihil detur, sed aliquo præstetur, *l. Lucius §. fin. ff ad Trebel. Bald. in l. fin. nu. 6. C. de execut. rei iud. Ias. in d. l. transactio nullo num. 1. C. hoc tit.* fit per pactum † aut aquilianam 2
stipulationem *l. 2. l. aquiliana cum l. seq. & l. pacto ff. hoc tit.*

Transigere † possunt Dominus rerum si- 3
ue actionum, tutor, curator cum decreto quando res immobilis vel mobilis pretiosa occasione transactionis alienatur, & sine decreto, quando eandem retinent; *l. non solum & ibi gl. pen. C. de præd. minor.* Procurator habens speciale mandatum, aut liberam administrationem bonorum, vel causæ, vel datus sit in rem suam, *c. qui ad agendum § fi. hoc tit. in 6. & ibi glo. fin. & Can. l. procuratore in rem l. procurator cui generaliter libera ff. de procur. l. iusiurandum l. 2. § fin & l. seq. ff. de iureiur.* Prælatus cum consensu capituli & auctoritate superioris, quando res immobilis vel mobilis pretiosa per transactionem alienatur, sed si eam retineat aliquo dato vel facto penes ecclesiam, tunc potest transigere sine alterius consilio, vel consensu, *l. nulli & ibi glos. & Bart & DD. ff. hoc tit. Pan. in c. contingit n. eodem.* ac sine regio assensu, *Affl. ct. decis. 232. sub num. 8. Greg. xv. decis. 354. n 14.* Valet quoque transactio Prælati sine superioris auctoritate, in qua agitur de recuperando iure deperdito, quod competit Ecclesiæ de iure communi, *c. 1. de pact. in 6. Felin. in cap. veniens sub num. 5. de præscript.* administrator ciuitatis, *l. præses C. hoc tit. & glos. fin ibidem.* vasallus de feudo, *c. si vasallus feudum §. si vasallus de beneficio si de feud. cont. sit int. dom. & agn. vasall. c. vnico de controu. inter vasall. & alium de beneficio*, Super delictis † 4
publi-

publicis capitalibus imponentibus pœnam sanguinis puta mortis, aut mutilationis membri, *l. imperium & ibi gloss. 2. ff. de iurisd. omn. iud.* non ictus fustium, quia non est capitalis, *l. capitalium ff. de pœn.* licitum est transigere & pacisci. *l. transigere C. hoc tit.* post inscriptionem factam, ac datum fideiussorem, de persequenda accusatione, *Bald. in d. l. transigere sub num. 4. vers. ista solutio videtur falsa*, quia licitum vnicuique sanguinem suum quocunque modo redimere, *l. 1 ff de bon. eor. qui sibi mort. consc. &c.* tam accusato, quam accusatori, quia si ipse accusator non probaret, punietur eadem pœna, qua reus accusatus. *l. fin. C. de accus.* Dictaque transactio operatur Primo respectu accusatoris & accusati, quantum ad impediendum ne iudex ex officio suo, aut illi transigentes, vel extraneus super eodem processu procedant, & definiat: ac respectu veteris processus, & illius instantiæ præiudicat omnibus: *Bart. in l. transigere n. 7. & 8. & in l. si maritus §. si negauerint nu. 2. & 3. ff ad l. Iul. de adult.* sicque accusatus euadit pœnam, quæ imponeretur si accusator probaret delictum, accusator euadit pœnam capitalem, in quam incideret, si in calumnia reperiretur; incidit tamen in Turpillianum, quia destitit, *l. ab accusatione ff. ad SC. Turpill.* cuius pœna est pecuniaria *l. præuaricationis in fine ff. de præuar.* & infamia, *l. qui destitit. ff. ad SC. Turpill. l. quia accusare ff. de accus.* Secundo operatur respectu accusatoris, quia quamuis alius de eodem crimine, eundem de nouo accusare, & nouum processum facere possit, *l. qui cœtu §. fin. ff. ad legem Iul. de vi publ.* & iudex de nouo inquirere, *c. 1. & 2. de Collus. deteg.* ipse tamen accusator, qui transegit non potest post transactionem amplius accusare, *d. l. si maritus §. si negauerint & ibi Bart. n. 4. l. qui destitit. ff. ad SC. Turpill.* Tertio operatur respectu accusati, cui non imponitur pœna, quæ alias imponitur corrumpenti accusatorem, *l. Imperatores ff. de iure fisci.* nec habetur pro confesso prout alias haberetur; *l. fin. ff. de procur. Bart. in d. §. si negauerint n. 2. Ias. in d. l. transigere n. 3.* & generaliter leges, quæ puniunt transigentem, non habent locum, neq. leges quæ disponunt de alijs effectibus transactionis; quia permissa est transactio, sed d. lex, transigere, non dat robur transactioni, alias sequeretur quod transactio esset totaliter extinctiua pœnæ delicti. & tolleret accusationem competentem vnicuique de populo. *l. diuus & ibi gl. ff. ad Syllan. Bald. in d. l transigere n. 4. in fine.* Excipitur ab † hac regula adulterium verum, in 5
quo non est licita transactio. vel pactio fauore castitatis, & matrimonij, quia non solum delinquens puniendus est, sed accusator dissimulans interpretatur committere lenocinium, vnde pactum in se habet admixtum delictum: *l. auxilium §. fin. ff. de minor. l. de crimine C. de adult.* Super adulterio præsumpto licita est transactio. *Ias. in d. l. transigere n. 5.* quod præsumitur, quando præmissa trina protestatione, reperitur aliquis alloqui mulierem, *auth. si quis ei C. de adult.* In † alijs cri- 6
minibus publicis, quæ sanguinis pœnam nõ irrogant, non licet transigere, quando committuntur faciendo, secus si delinquatur omittendo; *l. 2. ff. ad SC. Syll. Bald. in d. l. transigere n 28 & ibidem Ias. n. 7.* ne delicta remaneant impunita; *d l transigere*, transactio non valet, *l. iurugentium §. si paciscar ff de pact.* ex parte rei, quia in causis fiscalibus aduersarium corrumpens data pecunia, habetur pro confesso, & conuicto. *l. eius qui delatorem ff. de iure fisci.* ipso facto est infamis, *l. athletas §. fin. cum l. seqq. ff. de his qui not. infam. l. si tutor C. de interd. matrim. &c.* & ad aliam pœnam iudex, ex eodem processu,

cessu, potest condemnare reum, *l. 2. C. de abolit. Bart. in d. l. transigere sub num. 7. & Iaf. nu. 20. dans tres cautelas per quas reus transigens cum accusatore non intelligitur sibi praiudicare Bald. num. 34.* cui temporis præscriptio non patrocinatur: *l. 1. § fin. in fine ff de iure fisci.* aut ex parte actoris, quia extra ordinem punitur, *l. si quis repetere § 1. ff. ad Turpill.* & amplius non audietur, non quod eum impediat transactio, sed eum impedit desistentia, & infamia, quæ sequitur ex desistentia. *l. qui accusare ff. de accus. l. qui desistit ff. ad Turpill. Bart. in d. l. transigere num. 19. C. hoc tit.* Cæterisque non præiudicat, non vi pactionis, quia non extenditur ad alias personas *l. si vnus §. ante omnia ff. de pact. l. imperatores in princ. & § fin ff. hoc tit.* non vi præuentionis, quia non dicetur præuenisse, qui destitit, *d. §. si negauerint,*

7 Excipe ab hac † regula crimen falsi, in quo licita est transactio, quia post probationem, ei, qui falsum commisit, imminet supplicium capitale, si id extigat magnitudo commissi, *l. vbi falsi C. ad leg. Corn. de fals.* tum quia licet honorem & statum redimere, cum crimen falsi sit maxime opprobriosum, & accusatione introducta, ac pendente, tollit priuilegia personæ, *l. si quis decurio C. ad l. Corn. de fals.* ac priuilegia causæ, *l. 1. C. ad leg. Corn. de*

8 *fals.* Excipe 2 quia † transactio super crimine fractæ pacis valet, licet sit publicum inter partes saluo tamen Iure Fisci, *Myns. obs. 79. cent. 2. & obs. 62. cent. 5.* Pacisci licet accusato in his criminibus publicis, quæ non irrogant pœnam sanguinis, quantum ad euitandam infamiam, quia reus paciscens non habetur pro confesso, *l. furti §. pactus ve ff. de his qui not. infam.* Sed non quantum ad impediendum processum, quia nullo modo licet desistere: *d. l 2. C. de abolit. l priuatis l si quis repetere § 1. ff. ad Turpill.* Intelligitur autem transigere data pecunia, pacisci gratis, *d. l. furti §. pactus ve glo. in d. l. transigere in verbo prohibitum in fine.* In priuatis criminibus, † siquidem 9 mota sint criminaliter, non licet transigere, neque pacisci *l. iurisgentium §. si paciscar ff. de pact. l. licitatio §. quod illic te ff. de publican. &c.* ad impediendum processum, etiam quo minus iudex inquirat, quia tunc pœna venit applicanda fisco, *Bart. in d. l. transigere nu. 16. & 17. in fine & rationibus supra allegatis*, ante accusationem potest quis pacisci, ad impediendum se, non alium; *Bart. in d. l. transigere num. 28. & seqq.* Si vero ciuiliter agatur potest transigi & pacisci, *l. post decisionem l. interdum §. qui tutelam ff. de furt. l. si pro fure ff. de condict. furt. l. si tibi §. quædam ff. de pact.* Præterquam in actionibus furti, vi bonorum raptorum, iniuriarum, & de dolo, in quibus pacisci licet, transigere non licet, quia reus transigens habetur pro confesso, & ipso facto infamatur, *§. ex quibusdam instit. de pœn. tem. litig. & ibi gl & DD.* licet quantum ad impediendum processum & instantiam, pactum & transactio valeant, *l. 1. l. furti §. pactus de his qui not. infam. Bart. in l. transigere n. 16. hoc tit. & ibi DD.* Præfata † distinctio non procedit 10 de iure canonico, quia nunquam pro aliquo delicto imponitur pœna sanguinis, & omne crimen quasi publicum censetur, vnde non licet per pactum, siue transactionem ab accusatione recedere, *c. 1. & ibi gl pen. de coll. deteg. & ibi Pan. n. 8 c. si quem §. prauaricator & ibi glos. in verbo in omnibus 2. quæst. 3. Zab. in c. final. in 8. quæst. hoc tit.* nisi in crimine falsi, *Faber in d. l transigere in fine,* aut quando potest tradi curiæ sæculari, *Pan. in c. 1. n. 8. de coll. deteg.* vel venit imponenda pœna perpetuæ detrusionis, quæ æquiparatur morti, *Zab. in c. fin. in 8. quæst. in fine de transact. Pan. in d. c. 1. sub num. 8. de coll. deteg.* aut iudex super crimine dispensaret, auctoritatem præstando volentibus inter se gratiam facere, *cap. fin. hoc tit. & ibi*

ibi Zab in 4 quæst. c si primates & ibi gloss. in verbo pacificare 5. quæst. 2. & ibi Archid. num. 1. l. furti § qui iussit. ff de h. qui not. infam Archid. in c studendum 90. dist.

11 Super lite † & controuersia ciuili licita est transactio, *c. 1. c fin hoc tit. l causas C. eod.* etiam famosa, *§. ex quibusdam Inst. de pœna temere litig. l. in actionibus ff. de ijs qui not. infam.* ac criminali ciuiliter intentata, *l. non distinguemus §. Iulianus & ibi gl. in verbo famoso delicto ff. de arbit. Bart. & DD. in l. quid ergo §. cum autem vers. ex compromisso ff de his qui not. infam. Pan. in c. veniens in 2 not. & in c. quinta vallis in 1. not. de iureiur.* quia agitur de solo præiudicio partium, *Pan. in c. litteras num. 7. de præsumpt. Bart. in d l. non distinguemus §. Iulianus ff. de arbit. & DD.* & super seruili & ascriptitia conditione, *l. fin. C. hoc tit. Pan. in c. preterea el. 2. num. 4. hoc tit.* & causa conuersionis & monachationis, *gloss. fin. in d. l fin. C. hoc tit.* interueniente decreto episcopi, *Bald. in d. l. fin. post glos. & DD.* nisi specialiter prohibeatur, prohibetur

12 † autem super sententia, *l si causa C hoc tit. Myns. obs. 47. & seq. cent. 4* nisi appellatio intercesserit, aut appellari possit, *l. & post rem. ff hoc tit. l. eleganter §. si quis post ff de cond. indeb.* vel si ignoretur iudicatum, aut ignorari possit, an iudicatum sit; *l. & post rem. ff. hoc tit.* controuersijs quæ ex testamēto proficiscuntur, nisi inspectis & cognitis verbis testamenti, *l. de his controuersiis ff. hoc tit.* qualecunque sit illud testamentum, siue nuncupatiuum, siue in scriptis; *Cæsar. decis. 1 & 2. hoc tit. qui explicat l. de his ff. de transact.* sed transactio super existentia testamenti sustinetur ex fama, & vociferatione existentiæ testamenti; *l. 2. C. de transact. l. 1. ff. eod. Greg. xv. decis. 149.* futuris alimentis, secus de præteritis, *l. de alim. C. hoc tit.* quæ testamento, codicillis, aut mortis causa donata, vel ab eo cui mortis causa donata, vel si implendæ conditionis gratia, relicta sint, absque prætoris auctoritate; de alimentis, quæ non mortis causa donata sunt, licet sine prætore auctore transigere. *l. cum hi ff hoc tit.* matrimonio, quando per transactionem aliquid fit, contra vinculum matrimoniale, secus si transactio fieri pro matrimonio, vt quando partes contendentes de matrimonio, per transactionem inducuntur ad contrahendum de nouo, si nullum subsit impedimentum, vel tale quod dependet ab earum voluntate; *c. fin. & ibi Pan. n. 8. hoc tit.* super futuris decimis cum laico, vt omnino in perpetuum remittantur, vel minus soluatur, nisi auctoritate Papæ, qui solus potest eximere laicum à solutione decimarum, *c. à nobis de decimis* super perceptis & subtractis decimis libere transigi potest; item ecclesiæ liberius inter se possunt de decimis transigere, *Pan in cap. statuimus num. 7. hoc tit. & ibi Anch. in fine & Can. Capr. conclus. 100.* re sacra, vel spirituali, aut beneficio litigosis, *c. super eo hoc tit c. fin. de rei permut.* iure præsentandi, *c. preterea 1. hoc tit.* spirituali subiectione, *cap. preterea 2. hoc tit.* etiam cum iuramenti interpositione, *c. constitutus hoc tit.* Quæ procedunt primo, quando temporale pro spirituali datur; sed valet transactio, si spirituale pro spirituali datur auctoritate archiepiscopi, non eius Vicarij vel officialis, *Innoc. in c. 2. in fine hoc tit. c. Tholos. quæst. 98.* in ipso actu transactionis, & non ex post facto, interposita, *Collect. in c. veniens n. 3. hoc tit. Capell. Tholos. quæst. 98.* Quando episcopus cum ecclesia sibi subdita: vel episcopi, quando ecclesiæ sibi subditæ, vel etiam inferioris prælati, quando ecclesiæ pleno iure sibi subiectæ transigunt super decimis, aut alio iure spirituali, *gl. in d. c. super eo in verb. super re sacra d. c. statuimus & ibi Pan. nu. 2. 3. 4. & 5. & in c. preterea el. 2. num. 2. hoc tit.* Limita 2. quando eccle-

ecclesia, vel alia res sacra deducitur in iudi-
cium tanquam proprietas, *gloss. 1. in d. c. super*
eo circa finem Pan. in d. c. statuimus num. 8. Limi-
ta 3. in amicabili compositione nullo dato,
vel retento, etiam absque superioris auctho-
ritate. *d. c. super eo in fine in verbo inter se & ibi*
Pan. nu. 2. & 3. nisi per compositionem alter
dimittat beneficium à se possessum, nam nõ
potest possessor quoquo modo beneficium
dimittere, sine superioris auctoritate, *c. ad-*
monet c. quod in dubijs de renunc. Pan. in cap. cum
pridem de pact. num. 3. Transactio inita post
citationem emanatam ad instantiam acto-
ris pendente termino ad comparandum
circumducit ipsam citationem vt reus am-
plius comparere non teneatur, *Alex. in l. 2 in*
fin. ff. si quis in ius voc. non ierit. Myns. obser. 47. *in*
13 *princ. cent.* 4. & tollit † instrumenta, & om-
nia iura, quæ partibus vel ex temporis præ-
scriptione, seu aliter opem de lege, aut quo-
cunque priuilegio ferre poterant, & sola pa-
ctorum habitorum pagina validum perpe-
tuumque robur obtinet, *cap. 1. hoc tit. Mohed.*
decis. 3. de transact. Iason & DD. in l. fratres C. de
transact. & ex ea nudo pacto inita, iure ca-
nonico datur actio, *c. 1. & c. qualiter de pact.*
iure ciuili etiamsi facta sit apud acta, in præ-
sentia iudicis, reo datur exceptio, actori nõ
datur actio, quia actori superest vetus actio,
ad quam potest redire, si fides transactionis
non seruetur, *l. siue apud acta C. hoc titul.* nisi
subdita illuxerit Aquiliana stipulatio, quæ
omnem actum ipso iure perimit, *l. actione l.*
vt responsum l. vbi pactum C. hoc tit l. Aquiliana
ff. eod. Secundo non minor est auctoritas
transactionis quam rei iudicatæ, *l. non mino-*
rem C. hoc tit. Tertio non rescinditur prætex-
tu instrumenti postea reperti, *l. sub prætextu*
C. hoc tit. aut prætextu læsionis, vltra dimi-
dium iusti pretii, *Bald. in l. 2. C. de rescind. vend.*
num. 7. & 8. & ibi DD. Ias. in l. si quis eum aliter
num. 13. ff. de verb. oblig. & ibi DD. Afflict. decis.
220. num. 2. Gail. obser. 70. lib. 2. Mynsing. obser.
33. centur. 1. Quarto impedit litis ingressum
siue litis contestationem, *l. fratris C. hoc titul.*
Quinto in ea non habet locum pœnitentia,
l. quamuis C. hoc tit. ab ea receditur mutuo
consensu restituta pecunia accepta, & causa
ex integro agitur, *l. si diuersa C. de transact.*
Greg. xv. decis. 354. & ibi annot. ampliat. 3. & li-
mitat. 6 modu. Sexto si fundus dimittitur ex
causa transactionis, non debetur euictio,
secus si datur, *l. si pro fundo C. hoc tit.* Septimo
facta super re spirituali auctoritate superio-
ris ligat ecclesiam. & successorem, alias ligat
tantum ipsum transigentem, *c. de cætero c. ve-*
niens hoc tit. Greg. xv decis 152. Octauo con-
cordia quæ ñ titur priuilegiis, vel præscrip-
tione, non dicitur contra ius, ac sacros ca-
nones, ac iurata & confirmata à sede apo-
stolica est omnino seruanda, *Seraph. decisione*
460. & decis. 475. per c. irrefragabili §. 1. de of-
fic. ord. nec indiget verificatione, *c. pen de con-*
firm. vtil. Seraph. decis 709 *nume* 2. Vitiant † 14
transactionem error etiam in parte, quia
remouet consensum: *Angel. in l. qui Romæ §.*
duo fratres in 1. quæst. num. 8. ff. de verb. obligat. &
ibidem Alex. num. 54. Cæsar. decis. 1. hoc titul. ca-
lumnia siue dolus, ex parte actoris; *gloss. in l.*
1. in verbo qui transigit ff hoc tit. Ias. in l. 2. sub n.
2. C. eod. c. super eo. & ibi gloss. in verbo dato eod &
Can. ex parte vero rei non vitiat ipso iu-
re, sed in effectu, & rescinditur per actionẽ
de dolo; *Ias. in l. sub prætextu num. 8. C. hoc tit.*
Zab. in d. cap. super eo. in 5. quæst. falsitas instru-
mentorum, & testium productorum, qua-
tenus eorum prætextu facta reperitur nisi
super falso fuerit transactum, *l. si. ex*
falsis C. hoc titul. & ibi Bartol. nu-
mero 5. & 8.

De

De postulando. Titulus XXXVII.

SVMMARIA.

1 *Postulare quid sit.*
2 *Postulare quilibet potest.*
3 *Postulare prohibitorum tres sunt ordines, quidam in totum postulare prohibentur.*
4 *Quibusdam pro aliis ne postulent prohibetur.*
5 *Quibusdam non in totum denegatur postulandi facultas, sed ne pro omnibus postulent.*
6 *Sacerdotibus indifferenter prohibetur postulatio.*
7 *Diaconi, subdiaconi, etiam sine titulo promoti, & clerici in minoribus ordinibus constituti si stipendiis ecclesiasticis sustentantur, coram iudice seculari aduocati in secularibus negotiis fieri prohibentur.*
8 *Secus in causis ecclesiasticis.*
9 *Clerici contra ecclesiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneis aduocati pœna.*
10 *Clerici omnes indistincte in foro ecclesiastico Aduocati & procuratores esse possunt.*
11 *Monachi & Canonici regulares non possunt esse aduocati.*

IN pactione, transactione, tractatu & discussione litiũ, vocati ad iudicia solent sibi quærere & adhibere aduocatos, ideo compilator ante tractatum de iudiciis præ-
1 mittit de postulando. Postulare † est desiderium suum, vel amici sui, apud eum, qui iurisdictioni præest proponere, vel alterius desiderio contradicere, *l. 1. §. postulare ff. hoc tit. Gail. obs. 43. lib. 1.* Quilibet † postulare potest, nisi prohibeatur tam ingenuus, quã libertus, *l. 2. C. hoc tit.* literatus, & illiteratus, dummodo habeant experientiam causarũ ex consuetudine *l. pen. C. de iud. l. 1. §. postulare & ibi glos. in verbo exponere ff. hoc tit.* verum illiteratus inter aduocatos non numeratur. *l. nemini §. iubemus §. nec de cætero C. de aduoc. diuers. iud. l. 1. §. aduoc. ff. de var. & extraord. cognit.*

Prohibitorum † tres sunt ordines, *c. infames §. nam vt præmisimus 3. qu. 7. l. 1 ff. hoc tit.* 3
quidam in totum postulare prohibentur, vt minor annis decem & septem, qui eos non in totum compleuit: *§. fin. in fine Inst. quibus ex caus. manumittere non licet l. 1. §. initium autem ff. hoc tit.* surdus qui omnino non audit; quia decretum prætoris exaudire non potest; *d. l. 1. §. propter casum c. infames §. nam vt præmisimus 3. quæst. 7* quibus iudex, quia pro se prohibentur postulare, aduocatum dat cum salario clientuli, & datus cogitur patrocinium suscipere, nisi iustam excusationem habeat, *d. l. 1. §. ait prætor. & ibi glos. in verbo non habebunt & DD. l. prouidendum C. hoc tit.* In secundo ordine ponuntur ii, qui pro aliis
ne † postulent, prohibentur vt mulieres, ne 4
contra pudicitiam sexui congruentem virilibus officiis fungantur: *d. l. 1 § secundo loco l. alienum C. de procurat.* cæcus vtrisque luminibus orbatus, quia insignia magistratus videre & reuereri non potest, *d. l. 1. §. casum*; & personæ turpitudine notabiles, vt muliebria passus, de capitali crimine damnatus, calumniæ causæ iudicio publico damnatus, qui operas suas, vt cum bestiis pugnaret, locauit, siue depugnauit, siue non; sed est æquissimum si tutelam vel curam huiusmodi personæ administrent, postulare eis pro his, quorum curam gerunt concedi. *d. l. 1. §. remouet autem & §§ seqq. d. cap. infames §. alii prohibentur l. fœminis ff. de procurat.* Tertius ordo
est eorum, quibus non in totum † denegatur 5
postulandi facultas, sed ne pro omnibus postulent, quasi minus deliquerint, quam hi, qui superioribus capitibus notantur; vt qui lege, *l. improbum. C. de his qui not. infam. l. eadem §. 1. ad leg. Iul. repet.* plebiscito, *l. plebiscito ff. de offic. præf. l. solet in fin. ff. de off. procons. & leg.*

*leg.*senatusconsulto,*l.1.ff.ad l.Iul.d: vi priuat. L.1.§.1. A.ad Leg.Iul.de ambitu*,ac etiam principum placito,*l.fin.C.hoc tit. l. iubemus §.petitiones C.de aduoc.diuers.iud.l.si quis maior C. de transact.* postulare prohibentur, edictione prætoris,*l.pen.l.quos prohibet & ibi gloss.1.2.ff. hoc tit.*aut iudicis decreto,*l.1.§. prouidendum C.hoc titul.l.puto §.1.l.ex ea ff.eod.* cum distinctione,quod si afficiat personam, porrigit effectum suum vbicunque locorum;si non afficiat,quia fertur ex causa,quæ non irrogat infamiam porrigit effectum ad villas,& castra territorii illius,sed non extra territorium iudicis,*d.l.ex ea & ibi Bald.numer.1.& 2. & DD.communiter*, etiamsi lex, aliaue constitutio generaliter & indefinite loquantur, & in illis non inueniantur aliquæ personæ exceptæ,*l.1.§ ait prætor. qui lege & ibi gloss.in verb.ait prætor.vers.sed quomodo ff.hoc tit.* & omnes qui edicto prætoris vt infames notãtur,non tamen summa infamia, *l.2 §.ignominia vers.ait prætor. cum leg. seq. l. furti §.fin. cum l.seq.ff.de his qui not. infam.* Qui omnes pro se,& certis personis postulant, videlicet pro parente,patrono, patronaue; liberis parentibusue patroni,patronæque,liberis suis,fratre,sorore, vxore, certis personis affinitate præsenti,non quæ quondam fuit coniunctis:ac iis quorum tutelam & curam gerunt;& generaliter quando non sponte, sed necessario officio funguntur: pro aliis autem non postulant:qui aduersus ea fecisse monstretur,pro aliis interdicta postulatione repellitur,& pro æstimatione iudicis extra ordinem pœna pecuniaria mulctatur, *l.1.§.qui aduersus & §.vt initio, & §. ait prætor.& ibi gloss.in verbo lege & §§.seq.& l.cui eorum cum ll.seqq.ff.hoc tit.& ibi gloss.& DD.d.c. infames § alii enim omnes & §§.seqq.* Sacerdo-
7 tibus indifferenter † prohibetur postulatio, præterquam in quatuor casibus:*c.cum sacerdotis & ibi Pan.post Ioan. And. & alios hoc tit. contra Hostien.*clerici in subdiaconatu & diaconatu, etiamsi sint sine titulo promoti; in minoribus quoque ordinibus constituti si stipendiis ecclesiasticis sustentantur,coram sæculari iudice aduocati in sæcularibus negotiis fieri prohibentur;nisi propriam causam,aut ecclesiæ fuerint prosecuti,vel si necessitas immineat pro personis coniunctis, aut miserabilibus,quæ proprias causas administrare non possunt,*c.1.c.fin.hoc tit.& vtrobique gloss. & DD.* in causis ecclesiasticis † coram iudice sæculari aduocati officio 8
fungi possunt.*Pan.in c.1.num. 3. & 4.hoc tit. per text.d.cap.1 sumpto argumento à contrario sensu.* Dicitur negotium ecclesiasticum,aut ratione personæ,vt quia persona ecclesiastica, sequendo forum rei,litigat coram sæculari; *c.experientia cum cc seqq.11.quæst.1.*vel ratione delicti,vt quia pro sacrilegio, ecclesia vult conuenire laicum,coram iudice sæculari, *c. cum sit generale de foro compet.* vel ratione rei de qua agitur,vt quia res est ecclesiæ,*c.si clericus de foro compet.Pan.in d.c.1.numer.3.hoc tit.* alias quod si constituti in minoribus ordinibus,non habent huiusmodi stipendia,corã sæculari iudice postulare possunt in causa ciuili,*gloss.in summa c.vnico 15.quæst.2.in fine.&* licite exigunt salarium,*cap.non sane 14.qu.5. l.1.ff.de var.& extra ord.cognit.*lite seu causa finita,*l.Archiatri C.de prof. & med.lib.* 10. *late Sal.in l.1.num.7.C.de suffrag.Myns.obs.7 & 8. cent.3.*sed non in criminali vbi de sanguinis pœna agitur,*c.sententiam ne clericus vel monachus cap his à quibus 13. quæst.fin.* licet quidam contendant,eos pro accusato posse postulare sed non pro accusatore, sed tutius est abstinere,*cap. aliquanto & ibi gloss.in verbo ad sacerdotium 51.dist.Ioan.And.num.xj.Pan.num. 5.Anchar.in cap.1.num.7.hoc tit.*Clericus † qui 9
contra ecclesiam à qua beneficium obtinet,

net, pro extraneis aduocatus, aut procurator esse præsumit, tanquam ingratus potest huiusmodi beneficio spoliari. *c.fin.§ fin. & ibi gl fin.hoc tit & Can.c si Imperator & ibi gloss.in verbo beneficia & Archid.sub n.2.& 3. & Can.96.dist.*

10 In foro † ecclesiastico omnes clerici indistincte possunt postulare, *Pan. in c.1 n.3 hoc tit.per illum textum c. denique 14. quæst.5. & ibi gloss.fin glos.in sum. 15. quæst. 2.*

11 Monachi † & canonici regulares non possunt postulare, nisi cum vtilitas monasterij exposcit, & de mandato superioris, *d.cap ex parte hoc tit. & ibi gloss.in verbo imperante*, tam in foro ecclesiastico quam sæculari. *Pan in d. c.ex parte n.2.*

De Procuratoribus.

Titulus XXXVIII.

SVMMARIA.

1 *Procurator est qui aliena negocia mandato Domini gratuito administrat.*
2 *Procuratorem quilibet constituit,*
3 *Prælatus.*
4 *Clericus seculares ratione suæ præbendæ.*
5 *Sacerdos cui ecclesia est collata, commissa, commendata.*
6 *Monachus cui commissa est administratio obedientiæ.*
7 *Monachus in omnibus casibus in quibus per se potest esse in iudicio.*
8 *Procurator quilibet potest constitui.*
9 *Religiosus prohibetur esse procurator.*
10 *Fœminæ.*
11 *Coniuncta persona in causa prophana admittitur sed non in causa beneficiali.*
12 *Minor viginti quinque annis in iudicialibus.*
13 *Procurator interuenire potest in causis pecuniarijs.*
14 *In Causa criminali est distinguendum.*
15 *Mandatum procuratoris quomodo probetur.*
16 *Mandatum quando præsumatur.*
17 *Procurator recipit potestatem seu exercitium tempore præsentationis & receptionis mandati.*
18 *Consors pro consorte admittitur in causis prophanis & beneficialibus.*
19 *Procurator & vnicus quomodo differant.*
20 *Procuratores plures simul & simpliciter deputati ad idem, complexiue dati intelliguntur, & vnus sine altero non debet admitti, siue sint constituti ad negotia, siue ab actore ad iudicia.*
21 *Fallit dicta regula tribus modis.*
22 *Procuratoribus pluribus datis insolidum, melior est conditio illius, qui per litis contestationem primitus negocium occupauit.*
23 *Reus non potest constituere plures procuratores simpliciter, aut insolidum, ita quod non sit melior conditio occupantis.*
24 *Procurator ad futuras controuersias potest constitui, simpliciter datus non videtur datus ad futuras lites.*
25 *Gestorum à procuratore præsumitur ignorantia.*
26 *Aduocatus vel procurator patrocinando actori super re, in qua ius habet, an illud perdat.*
27 *Procurator ad negotia re integra à Domino potest reuocari.*
28 *Procurator ad iudicia potest per Dominum libere reuocari ante litem contestatam.*
29 *Procurator ad iudicia post litem contestatam inuitus non potest reuocari.*
30 *Procurator, postquam semel acceptauit mandatum, non potest pœnitere.*
31 *Procurator ad iudicia non potest substituere nisi post litem contestatam.*
32 *Procurator ad negocia datus potest libere quandocunque alium substituere.*
33 *Procurator datus ab homine cum potestate substituendi, non potest reuocare à se substi-*

substitutum, post susceptum mandatum.

34 *Fallit dicta regula quinque Casibus.*

35 *Procurator habens mandatum à lege, puta si datus fuit in rem suam, vel fuisset litem contestatus, potest substitutum à se reuocare post susceptum mandatum re integra.*

36 *Mandatum finitur multis modis, datum à rectore ecclesiæ seu benefi.ij pro ecclesia seu beneficio eius morte naturali & ciuili, datum vero propter sona sua re integra, morte rectoris finitur.*

37 *Mutatione conditionis persona procuratoris in deterius.*

38 *Reuocatione.*

39 *Secundum Mandatum siue secunda procuratio ad idem ea ite reuocat primam.*

40 *Spontanea comparitione Domini.*

PACTIONE & transactione desperatis solent actor & reus quærere procuratores, ad causas suas agendas & defendendas, de quibus nunc est dicendum, similem titulum habemus in Instit. Imper. libr. 4. de his per
1 quos agere possumus. Procurator est † qui aliena negotia mandato Domini gratuito administrat, *l.1 ff hoc tit. & ibi gloss in verbo a-*
2 *liena l.1. ff. an per alium caus. appell.* Quilibet † constituit procuratorem, nisi prohibeatur, quia hoc edictum est prohibitorium, *l. mutus in pr. ff. hoc tit. & ibi gl. in verb hoc edictum*, Prælatus in bonis † communibus quoad rem & quoad administrationem, vel etiam quoad administrationem tantum, licet quoad rem diuisis constituit procuratorem, & ante litem contestatam, *cap. cum causam de iuram. calam. & Ibi Innoc. Franc. in c.1. § licet sub num.2. hoc tit. in 6. Alex. in l. neque tutores sub num. 6. C. de procur. & ibi DD.* quia in his Prælatus solus habet legitimam administrationem generalem, sed non liberam, *c fi. 5. quæst. 3. & ibi Prepos. num. 7. & seqq. Archid. numer. xi. & seq. Gemin. num. 6. & 7.* ac agit & conuenitur sine consensu siue capitulo & conuentu, *c. edoceri & ibi cont. gloss. Innoc. num. 4. Pan. nu. 6. Felin. nu. 2. & 6. & Can. de rescript. 5. quæst. 3. c fin. & ibi gloss pen. Lapus alleg. 48. licet materia Rot. decis. 3 de confess in nou. Capell. Tholos. quæst. 29.* cuius consensus requiritur, quando Prælatus constituit Procuratorem, generalem & perpetuum, qui omnia negotia gerat, tam in iudicio quam extra, *Pan. in d. c. edoceri num. 9. & ibi Zab. in 5. quæst. vers. sed Innoc.* ac in arduis & tangentibus statum ecclesiæ, vt eius libertatem, subiectionem, bonorum alienationem, honores, limites ecclesiæ, *c. 1. hoc tit. c. causam quæ de iud. Felin. in d. c. edoceri, in 1. declaratione Rot. d. decis. 3. numer. 4. Zab. in d. cap. edoceri quæst. 10. vers. secundo casu Lapus alleg 48. num. 8.* nisi ardua deducerentur per viam possessorij, quia causa de sola possessione dicitur parua, licet agatur de magna re, *Dec. in cap. causam quæ num. xi. & seqq. de iud Rot. decis. 1. de offic. Archid. in antiq. Achill. decis. 8. hoc tit.* Si lis oriatur inter Prælatum & Collegium, superior, aut iudex etiam delegatus, vel subdelegatus, *c. fin. de iud. in 6. Gemin. in c. fin. 5. quæst. 3. in gloss. sed nunquid si canonici*, dabit Collegio curatorem ad litem, quando nomine ecclesiæ agitur, sicuti cum pupillus agit contra tutorem, *c. fin. 5. quæst. 3. gloss. 1. in d. c. edoceri in fine de rescript. c. significauit & ibi gl. in verb. constituebat actorem de appell. licet Pan. ibi n. 8. gl reprobet & male*, quia quando agitur nomine ecclesiæ, capitulum siue conuentus non habet in bonis communibus legitimam administrationem, *ex supra allegatis.* & ecclesia est loco filij, Prælatus loco patris, *c. fin. 68. dist. & ibi glo. in verb. illos.* secus si ageretur nomine proprio, vt cum vna pars canonicorum petit electum suum confirmari, alia contrarium petente, quia quælibet pars, quæ pro suo interesse

tereſſe contendit, agere poteſt, ſine auctoritate ſuperioris, *cap. eccleſia c. cum olim de cauſ. poſſeſ. & propriet.* Innoc. *in d. cap. edoceri num.* 3. Quando bona Prælati & Conuentus ſiue capituli ſunt omnino diuiſa, in fundatione de conſenſu patroni, *arg. c. dilectus de conſuet. c. quanto de cenſib.* vel poſt conſecrationem auctoritate epiſcopi, *c. quoniam de vit. & honeſt. cleric. cap. 2. de relig dom. c ſicut de exceſſib prælat.* vel ex conſuetudine contra diſpoſitionem iuris communis *Pan. in d. c. edoceri in vlt. not.* aut ex ſtatuto abbatis & conuentus cauſa vitandi ſcandali, *Pan. in d. c. edoceri n. 3. in fine,* tunc Prælatus non agit pro rebus conuentus, neque conſtituit procuratorem, ſed conuentus ſeu Capitulum poterit in rebus ſuis agere, & conſtituere Procuratorem ſine Prælato, *d. c. edoceri in fine & ibi Zab. in 5. quæſt.* contra quemcunque ac etiam Prælatum ſine curatore: quia habet legitimam adminiſtrationem, Zab. *in d. c. edoceri in 7. q. & ibi Pan. num. 13. Ioan. And. num. 15. l. 1. §. quibus ff. quod cuius vniu. num. c. cum eccleſia c. cum olim de cauſ. poſſeſ. & propriet. c. cum veniſſet ibi ad petitionem eboracen. capituli de inſtit.* præterquam in arduis, *ex ſupradictis,* niſi hæc deducerentur per viam poſſeſſorij, *Dec. in d. c. cauſam quæ numer. 21. & ſeqq. Achill. d. deciſ. 8. in fine,* quia regulariter vbicunque quis poteſt agere & defendere, poteſt etiam Procuratorem conſtituere tam ante litem conteſtatam, quam poſtea, *l. 1. & ibi gl. in verb. vel nolunt quæ ponit fall. & Bart ff. de procur. gloſſ. in clem. religioſus in verbo conſtituere hoc tit. c. ex parte de reſtit. ſpoliat. Pan in c. cum I. & A. numer. 24. & ſeq. de ſent. & re iud.* Si aliqua ſint communia, aliqua diuiſa, quando ex toto diuiſa eſt adminiſtratio, etiamſi aliquæ res, vna, vel plures ſint communes, tunc in talibus communibus cenſentur tanquam ſocij, & vnus ſine alio non diſponit; *arg. l. per fundum ff. de ſeru. ruſt. præd. c. in re communi de reg. iur. in 6.* quod ſi adminiſtratio eſt pro parte diuiſa, pro parte communis, tunc ſuper communibus agit & conſtituit Procuratorem, ſolus Prælatus, *arg. §. nihil autem Inſtit. de fideicommiſſ. hered. cum ibi not. Zab. in d. c. edoceri in 10. quæſt. Imol. num. 6. & 7. & Can. communiter,* Dicuntur bona diuiſa, quoad rem, ſed non quoad adminiſtrationem, quando certa bona ſunt deputata pro menſa abbatis, & certa pro menſa Conuentus, ſed abbas adminiſtrat, ac ſi bona ex toto eſſent communia: *c. poſſeßiones de rebus eccleſ. alien. &c.* Dicuntur vero omnino diſcreta, quando Conuentus per ſe, vel alium perpetuum vel temporalem miniſtrum adminiſtrat, bona ſibi deputata, & idem facit abbas de ſuis, *Zab. in d. c. edoceri in 8. quæſt. per illum text. in fine,* Nomine Prælati cenſentur, Epiſcopus, abbas, Decanus cathedralis eccleſiæ, *c. edoceri de reſcript. c. cum ab eccleſiarum de off. ord. Bald. in l. 1. num. 8. C. de ſeru. reip. manum Fel. in c. ex parte el. 3. ſub 1. verſ. ſubdit etiam quod iſte textus de reſcript. Put. deciſ.* 209. *lib.* 3. Prior alicuius monaſterijs, quilibet inferior Prælatus, cui principaliter competit adminiſtratio collegiatæ eccleſiæ, *c. cum non ignores de præb. Pan. in d. c. edoceri ſub nu. 3. verſ. ad octauam & vlt. quæſt. & ibi Imol. ſub nu. 10. verſ. extra gloſſ.* Præterea procuratorem † conſti- 4
tuunt clericus ſæcularis ratione ſuæ præbendæ, *Innoc. in d. c. edoceri in fine & ibi Ioan. Andr. numer. 16. Zab. in 4. quæſt. Caputaq. deciſ. 91. part. 1.* quando agit contra canonicum, vel Capitulum, ſed ſi ageret contra extraneum, requireretur cõſenſus Capituli cuius intereſt, quod non diminuatur præbenda, & ita ſeruat Curia: *capite cum veniſſent & ibi Pan. ſub num. 8. in verb. vel ad petitionem de inſtit. collect. in d. c. edoceri num 6.* Sacerdos † cui eccleſia eſt collata, commiſſa, 5
commendata, data in adminiſtrationem,

vel gubernium:*c.I.perpetuus de fid. Instr. c. querelā de elect. c. presbyter 32. dist.* monachus † cui commissa est administratio alicuius obedientiæ;*c.cum deputati de iud. Ioan. And. in d.c. doceri n.3.4. & 5. Zab. in 1. & 2. quæst.* Secus si monacho commissa sit administratio alicuius villæ, vel possessionum, *Innoc. in d. cap. edoceri num.7. & ibi Ioan. And. num. 15. Zab. in 3.quæst.* de quo nunc frustra disputatur, quia Concilium Tridentinum prohibuit superioribus, ne deinceps bona stabilia alicui Regulari concedant, etiam ad vsumfructū, vel vsum, administrationem, aut Commendam, *cap. nemini §.nec deinceps sess 25. de regul. monial.* De Stylo Curiæ Regularis habens administrationem seu beneficium infra claustrum, non potest agere, aut rescriptum impetrare sine Prælato suo, etiamsi bona habeat distincta, licet contra eum Curia decernat rescriptum; *Collect. in d. c. edoceri sub num.3.* quia ex quo est infra claustrum, supponit Stylus Curiæ, quod nunquam debet exire sine Prælati licentia, *c. sicut ex literis & ibi Pan. num.3. in fine de iureiur.* Item † monachus in omnibus casibus, in quibus per se, personaliter potest esse in iudicio, potest constituere Procuratorem, *gloss. in clem. religiosus in verbo constituere qua casus aliquot enumerat de Procuratorib. & ibi Pan. num. 7. & Can. Felin. in c. cum dilecta num. 15. & seqq. de rescript.* Maior 14. & minor 25. annis in causis beneficialibus, & spiritualibus, ac dependentibus ab ijsdem per se, vel procuratorem, ad agendum & defendendum admittitur, *c. si annum de iud. in 6. Crescent decis. xj. num. 4. de re iud.* in cæteris causis ciuiliter, vel criminaliter Conuentus non habet legitimam personam standi in iudicio, *l. clarum C. de auth. præst. Mynſ. obser. 35. cent. 2.* sed curator ad litem ei dandus est, qui ipsius nomine iudicium exerceat, *l.1. §. fin. & ibi gl. fin. ff. de minor. l. acta § fin. ff de re iud. Gail. obs. 108. lib. 2. Mynſ. obs. 87. cent. 1. & obs. 31. cent. 2.* Minor intra 14. annum existens in beneficialibus causis etiamsi habeat tutorem per iudicem sæcularem sibi datū, agit & defendit per Procuratorem, vel Curatorem, constitutum autem iudicis ordinarii ecclesiastici ac etiam delegati ad eas dati; in eisdem quoque patris in cuius potestate est clericus nequaquam requiri debet consensus, *d. c. si annum § si vero & § fin. cap. iud. in 6. & ibi Franc. & Can. communiter*, Quilibet † potest 8
constitui Procurator, etiam filius familias sine consensu patris, *c. qui generaliter §. fin. hoc tit. in 6.* laicus in causis spiritualibus, *c. 1. hoc tit. in 6.* Prohibentur autem infames secundum canones: *c. 1. & ibi gloss. in verbo nec Procurator & c. 2. 3. q. 7.* Religiosus † sine superio- 9
ris sui licentia, nisi pro suo in eadem lite cōsorte: *c. l. religiosus hoc tit.* Abbates possunt esse Procuratores alterius, quā suæ ecclesiæ, in negotio ecclesiastico, quia regulariter prohibiti à postulando vel procurando intelliguntur prohibiti, quando generaliter se exercent, tamen si vna causa vellent exercere procuratorem, non intelliguntur prohibiti: *cap. constitutis 23 & ibi per illum text. pauper num. 2. de apell. Innoc. in c. sacerdotibus & in cap. sed nec cler. vel monach* fœminæ, *l. alienum C. hoc tit.* nisi † pro filiis aut parentibus, quos 10
morbus, aut ætas impedit, nec quemquam, qui agat, habeant, *l. fœminis & ibi gl. ff. hoc tit.* In causis prophanis coniuncta † persona 11
admittitur pro coniuncta sine mandato præterquam in casibus requirentibus speciale mandatum, *l. exigen. l. & ibi Iaſ. numer. 3. ponit regulam cum 2. ampliat & 17. fall. & DD. communiter C. hoc tit. Rot. dec. 34. hoc tit. in antiq.* præstita cautione de rato. *l. 3. §. 1. ff. iud. solu. Bart. in l. 1. n. 5. C. hoc tit. Specul. tit. de coniuncta persona n. 1.* Sed non constituit procurato-

rem,

rem, nisi post litem contestatam, *Rot.dec. 34. hoc tit. in antiq. Dec. in c. intellexi nus num. 61. & 65. de iud. Felin. in cap. cum 1 & A. rub. numer. 8. versic. declara dupliciter de re iud. & Can* Ad defendendum reum quælibet extraneus admittitur cum satisdatione de iudicio soluendo, *d. l. exigendi C. h. tit. l. seruum, quoq; in fin. & ibi gl. in verbo datur, & DD ff hoc titul. Specul. in tit. de defensor.* In causa beneficiali in qua sufficit generale mandatum, *Rot. cl. 34. h. t. in nou. Felin in c. coram n. 6. de offic. & potestate delegat.* Coniuncta persona non admittitur sine mãdato ad agendũ etiam cum cautione de rato, quia spiritualia æstimationẽ non recipiũt, *Rot. decis. 6. h. t. in nou. Bell. decis. 681. c. quam pro 1. q. 2.* ob eandem rationem non admittitur cum cautione de iudicato soluendo, ad defendendũ, *Addic. 2. ad decis. 6. hoc tit. in nou. qua ita declarat Rot. decis. 34. h. t. in antiq. Zab. in cl. 1. in 6. q. h. t. dicens non posse agere nec defendere,* maior decem & septem annis ad negotia, maior 25. annis ad iudicia potest deputari procurator; *c. qui generaliter §. fin hoc tit. in 6.* pro-
12 cessus cum minore † viginti quinque annis, habitus est totaliter nullus; *Rot. decis. 37. hoc tit. in antiq. l. 1. C. qui legit. pers. standi in iud. habeat, Ias. in l. exigendi 17. & seq. hoc tit. & ibid. n. 22. ponit vnam fall. Put. decis. 23. lib. 2.* quia minor tam in ciuilibus, quam in criminalibus non habet legitimam personam standi in iudicio, sine auctoritate tutoris vel curatoris, *l. clarum C. de auth. præst. Rol. cons. 51. n. 34. & seqq. vol. 1. Prosper. Farin. theor. & pract. crimin. part. 3. q. 81. latissime,* aut procuratoris legitime ordinati, *Hipp. de mars. in l. de minore num. 34. ff. de q. per l. cum & minores & ibi Bald. in 3. not. C. si aduers. rem iud.* in his quæ fiunt ad ordinem iudicii: sed in criminalibus, in iis quæ pertinent ad inquisitionem veritatis, valet factum minoris sine tutore, curatore, & procuratore, & ideo quando reus minor torquetur, non requiritur auctoritas tutoris vel procuratoris, *Hipp. de mars. in l. de minore num. 3 ff de quæst pulchre Bart. in l. 2. §. quod obseruari num. 8. & seqq. & num. 13. & 14. C. de iureiur. propter calum. dando & ibi DD. Pan. in cap. ex parte num. 9. de confess. & ibi Can.*
Procurator † interuenire potest, in causis 13
pecuniarijs, *l. fin. c. hoc tit.* etiam famosis, tam in 1. instantia, quam in causa appellationis; *l. 2 c. nihil arbitramur & ibi gloss. 1. & DD. C. hoc tit. l. 1. § plano si pecuniaria ff. an per alium causa appell.* in causa populari reus ad defendendum procuratorem dare potest, is autem, qui eam mouet, procuratorem dare non potest; *l. qui populari ff. de popul. act.* nisi priuato damno afficiatur *l. licet l. mutus in fin. princ l. non cogendum §. qui ita ff. hoc tit.* In † cau- 14
sa criminali, in qua imponitur pœna maior relegatione, ex parte actoris, vel rei procurator constitui non potest, *cap. in criminalibus 5 quæst. 3. c. veniens de accus. l. accusatore & ibi gloss. 1. §. fin. ff. de pub. iud.* nisi accusatus detineatur in carcere, *Rot. decis 15. de procurat. in nou. l. seruum in prin. ff. de procurat.* vel ad allegandum causas rationabiles absentiæ; *c. exposuit de dilect. d. c. veniens d. l. accusatore §. fin. Rot. decis 24 hoc tit. in nou.* si pœna relegationis, aut minor imponenda est, tunc admittitur procurator; quia pœna relegationis, & alia minor infligi potest absenti accusato: *d. l. 1. ff. an per alium caus. appell.* quod si agitur de crimine ciuiliter, *§. liberum Inst. de leg. aquilia,* tunc potest interuenire procurator, puta de adulterio ad separationem thori, *cap. tua & ibi Host. num. 7. tradit pulchram distinctionem capite in nostra resp. hoc titulo* aut vt accusatus priuetur certa re, vel beneficio: *Rota decisione 35. hoc titulo in nou. cap. super his capite veniens, capite inquisitionis de accus.* Ideo impetratio certo modo, dicitur accusatio ciuilis, quia principaliter mo-

uetur vt accusatus priuetur eo, & accusatori conferatur beneficium, *c. per tuas 1. de Simon. in fine*, licet se teneatur inscribere in forma iuris, *c. super his vers. sed cum opponitur de accus. Rot. decis. 138. part. 2. Crescent. decis. 2. de Simon.* Idem iuris est, si de crimine agatur, per modum exceptionis, *d. c. super his in fine*, quia nunquam accusatio criminalis censetur, quando per eam non agitur ad pœnam naturalem, vel depositionem, *Pan. in d. c. super his num. 4. c. per tuas el. 1. de Simon. & vtrobique Can.*

15 Probatur † mandatum legitimis modis, per instrumentum publicum, per testes, *late Bart. in l. 1. C. hoc tit. num. quarto, & 11. & seqq. & ibi DD. Mynf. obs. 99 cent. 4.* per litteras missiuas; etiam ad fauorem constituentis, *l. 1. in princ. l. si procuratorem ff. hoc tit. clem. 1. Achil. decis. 17. eodem Caputaq. decis. 185. part. 2.* De stylo, Rota non consignat registrum, parte opponente procuratori, dato quod ostendat literas principales; parte non opponente, consignat cum cautione de rato, *Cæsar decis. 1. hoc tit.* Notarij, commissione in actis præsentata, relaxant assertis procuratoribus egregijs personis, citationes primas, cum cautione de rato, sub pœna ducentorum; *Vest. in praxi lib. 4. c. 2. n. 4. & seqq.* & reus citatus tenetur comparere, quia firmatum est iudicium, *Felin. in c. nonnulli § sunt & alij nu. 13. de rescript. Achil. decis. 27. de appell.* inducitur litis pendentia facta ratificatione, per principalem, *l. licet verum ff. de iud. Bell. decis. 582. & 583. Felin. in d. § sunt & alij sub nu. 13. vers. limita hanc l. Iulianus ff. qui satisd. cog. Gabriel. de iudic. concl. 3. n. 16. & seqq. Gregor. XV. decis. 576. n. 13. & ibi annot.* ante principalis ratificationem, reus citatus, commissione impetrata per assertum procuratorem vti non potest, processusque factus in præiudicium, nominati in commissione non tenet; *Mobed. decis. 4. de rescript. Cancell. de attent. c. 4. nu. 56. & 62. vbi ampliat & limitat.* de stylo, reo opponente, nõ decernuntur procuratori asserto compulsoriales generales, *Crescent. decis. 10. hoc tit.* Præsumitur † quoque manda- 16
tum ex pluribus coniecturis, *l. 3. § fin. ff. rem ratam haberi & ibi Dd. gloss. fin. in l. licet. C. de procurat. Mynf. obs. 80. cent. 5.* & obseruantia subsecuta, *c. peruenit & ibi post gloss. Imol. nu. 12. & 13. de empt. & vend. Cas. decis. 2. de reb. eccles. alien &c. Cassad. decis. 5. Cæs. decis. 3. hoc tit. l. fin ff. quod cum eo qui in alien. potest.* vt si ambo socij eandem stationem tenent, & modo vnus modo alter contrahat, vnus videtur ab altero tacitum habere mandatum, & ex contractu vnius alter obligatur insolidum, *Bald. in rub. C. de instit. & exerc. act. n. 25. & seqq. Bald. in l. cum te in fine C. si cert. pet. Surd. decis. 213. Greg. XV. decis. 303.* enunciatione in instrumento antiquo, siue sit iudiciale, *Caputaq. decis. 194 part. 2. Felin. post Pan. in c. sicut n. 27. de re iud.* siue extraiudiciale, cum tempore triginta, vel quadraginta annorum, concurrente scientia vel patientia, illorum, de quorum præiudicio agitur, vel aliquo actu adminiculatiuo; quia solum instrumentum enuncians de per se, non potest operari, hanc præsumptionem, *Cassad. decis. 3. Achil. decis. 3. de fid. Instrument. late Gabriel de procurat. conclus. 1.* scientia domini, quando procurator excedit fines mandati, *gloss. pen. in cap. cum olim. el. 1. de offic. deleg. & ibi Felin. num. 7. Gemin. in cap. qui ad agendum numer. 5. & 6. hoc titulo in 6.* scientia & taciturnitate Domini, qui videt causam suam agi, per falsum procuratorem, & non contradicit, *Innoc. in c. ex parte Decani numer. 2. de rescript. per illum text. & ibi Can. Bald. in l. si tutor nu. 2. C. in quibus causis in integ. restitutio non est necessaria Greg. XV. decis. 44.* etiamsi oppositum fuerit neminem ex aduerso audiri nisi docto de legitimo manda-

mandato, quia tollitur per subsequentes comparitiones, in quibus talis protestatio repetita non fuit quia in iudicialibus requiritur protestatio in quolibet actu: *Alex. in l. non solum § morte sub n. 12. & ibi DD. ff. de nou. oper. nunc. Mobed. decis. 2. de iud. Greg.* XV. *decis. 44. num. 7.* mandato super lite prosequenda superueniente, confirmantur prius gesta, *l. Iulianus & ibi Ias. num. 3. per illum text. ff. qui satisdare cog. &c.* nam gesta per non habentem mandatum possunt per Dominum ratificari ante sententiam, etiam quando exigitur speciale mandatum, *l. quod si de speciali ff. de minor Felin. in c. nonnulli § sunt & alij num. 47. de rescript. Surd. decis. 159. n 15. & 16. & decis. 131. numer. 11. Greg. XV. decis. 295. num. 4. & ibi annot.* postquam est conclusum in causa vel post sententiam latam, dominus processum nullum in præiudicium sui ratificari potest, non tamen in præiudicium partis, *Bald. in l. tutor sub num. 2. C. in quib. caus. restit. in integr. non est necess. Rot. decis. 1. & decis. 10. hoc tit. in antiq. Gail. obs. 47. lib. 1. Mynf. obs. 44. cent. 1.* impensa quoque inducit præsumptionem mãdati, *Bart. in l. cum seruus nu. 4. ff. de verb. oblig. Greg. XV. decis. 324. num 2. Cassad. decis. 3. nu. 4. de procurat. Rot. decis. 2. de caus. possess. & propriet. in antiq.*

17 Procurator † recipit potestatem siue exercitium tempore præsentationis & receptionis mandatum; *clem. 1. & ibi gloss. in verbo receptis hoc tit. & Can. Franc. in c. is qui nu. 2. & ibi Gemin. n. 6. hoc tit. in 6. Rot. decis. 7. hoc tit. in nou.* mandato recepto in iudicio non exhibito valet processus & sententia, *Gemin. post specul. in d. c. is qui sub n. 6. Dec. in c. quoniam contra num. 227. & seqq. vbi limitat duobus modis de probat.* quia iudicium non est nullum ipso iure, sed parte opponente. & exceptio defectus mandati semper potest opponi, *l. licet C. hoc tit. & ibi Bart. n. quarto, & seq. dicit exceptionem procuratoriam esse quadruplicem & DD. c. in nostra eodem*, pari ratione mandatum, semper produci potest, etiam post tres sententias conformes, & in earum executione, *Achil. decis. 6. de procurat. Crescent. decis. 1. num. 3. de re iud. Rot. diuers. 599. n. 1. & decis. 688. nu. 2. part. 1. Ias. in l. licet nu. 8. hoc tit.* etiam in causis censurarum & communicationis ad validandum processum. *Rot. decis. 19. hoc tit. in antiq. Ias. in l. licet sub n. 8. h. t.* Quæ procedunt quando procurator nullum produxit mandatum, & erat in rerum natura sufficiens mandatum, licet non productum: secus est, quando procurator produxit insufficiens mandatum, licet aliud sufficiens haberet, quod produxit post sententiam; quia attendi debet forma comparendi, *Ias. in l. exigendi sub nu. 9. vers. 6. fallit. C. hoc tit. Mobed. decis. 5. & 7. Achil. decis. 7. hoc tit.* aut pars opposuit de defectu mandati, contra procuratorem; quo casu sententia lata contra protestationem partis est ipso iure nulla, etiam in procuratore minoris, quamuis vere ille esset procurator, *Rot. diuers. decis. 105. num. 2. part. 1. Ias. in l. non eo minus sub nu. 1. hoc tit. Greg. XV. decis. 330. & ibi annot.* nisi per actus iudiciales, & interuallo factos recessum fuerit à dicta protestatione, quia protestatio in omnibus actibus iudicialibus repeti debet, *Alex. in l. non solum § morte sub num. 1. de nou. oper. nunc canonizatus à Rota Mobed. decis. 2. de iud. Put. decis. 213. lib. 2. Card. seraph. decis. 933.* aut pars aduersa, non producto aliter mandato, citauisset procuratorem, *Rot. d. decis. 599. n. 2. & d. decis. 688. nu. 3. part. 1. Dec. in c. sollicitudinem nu. 21. & 22. de appell. Natt. cons. 162. nu. 7. Greg. XV. decis. 280. nu. 6. & ibi annot.* Consors † admittitur pro consorte sine mandato data cautione de rato aut de iudicatum soluẽdo in causis prophanis, *l. 2. C. consort. eiusd. litis*, ac etiã in beneficialibus, *c. cum in de consit.* 18

stit. & ibi gl. 1. *Pan. n.* 9. *Felin. n.* 8. nisi consors procuratorē habeat in actis, *Cresc. decis.* 7. *n.* 3. *h. t. per l. cum prator. ff. de iudic. & ibi Ang. nu.* 4. *Castr. n.* 6. *& DD. Ias. in l. exigēdi sub n.* 9. *vers. tertio limita DD. C. h. t. Greg.* xv. *decis.* 531. *in princ. & decis.* 248. *numer.* 1. Differunt † nuncius & procurator; Nuncius est velut pica, & organū domini, in cuius personam debet concipere verba cōtractus, & domino quæri dicitur per semetipsum, non per alium, *l. qui autem* §. *fin. & l. seq. ff const. pecun. l.* 1. §. *fin. ff de contrah. empt. l.* 1. §. 1. *& ibi gloss. in verb. sed verius ff. hoc tit.* quod si nuncius in sua persona concipiat verba valet contractus, vt sibi quæratur, sed domino tenetur actione mandati; quia minus fecit, quam est mandatum, nuncio actio mandati contraria denegatur; *l. potest l. si quis pro eo ff. mand.* gestum à nuncio non potest haberi ratum à domino, *Bart. in l. multum interest. n.* 4 *C. si quis alteri vel sibi &c.* Procurator verba contractus debet concipere in sua persona, sibi quærit obligationem, quam domino cedere tenetur, *l. cum per eos C. si quis alteri vel sibi l. cum qui* §. *Iulianus quoque lib.* xi. *scribit. in fine ff. de Constit. pecun. l. possessio quoque* §. *fin. ff. de acq. possess. & ibi gl. fin.* possessio vero & dominium per procuratorem acquiritur Domino ignoranti; *d. l. possessio quoque* §. *fin.* quod si in persona domini concipiat verba, non valet sibi, quia non vult, nec domino, quia non potest, *l. multum interest & ibi gloss pen. C. si quis alteri vel sibi &c. & DD.* quare in quæstione dominij potior habetur ille, cui possessio à domino tradita fuit: possessio enim est facti, quæritur sine obligatione, transferturque ex contractu inutili; obligatio iuris est. & ex legitimo tantum contractu nascitur, *gl. fin in d. l. multum interest & ibi Bald num.* 31. *& seqq.* Ex supradictis constat, si instrumentum procurationis dicit, constituit procuratorem, & nuncium specialem, quod non potest esse nuncius & procurator simul, sed debeat eligere, & sic erit procurator, vel nuncius, prout sibi placebit. *Bart. in l. si titio num* 4. *ff. de vsufruct. leg. idem in d. l. multum interest n.* 2. *& ibi Bald. n.* 17. *& seqq.* Plures procuratores † simul & simpliciter deputati ad idem, complexiue dati intelliguntur, & vnus sine altero non debet admitti, siue sint constituti ad negotia, etiam spiritualia, *c. si quis iusto in princ. & ibi gloss. in verb. admitti de elect. in* 6. *l. pluribus & ibi gloss. Bart. & DD. ff hoc tit.* siue ab actore, ad iudicia in causis profanis, *c. si duo hoc tit in* 6. *& ibi Anch. post. nu.* 1. Fallit † quando natura causæ exigit, quod per vnum agitur; *l. quod si nolit* §. *si plures hæredes ff. de adul. educt.* nam plures hæredes emptoris concordare debent, in agendo, vel redhibitoria, vel quanto minoris, & vnum dare procuratorem, ne venditor iniuriam patiatur, dum ab alio partem recipit hominis, alij in partem pretij condemnatur, quanto minoris sit homo: aut etiam natura causæ exigat, vt per plures agatur, vt in diuersorijs iudiciis, plures vnum procuratorem dare non possunt, *l. licet* §. *si plures ff. hoc tit.* Secundo fallit in causis electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum, in quibus ex pluribus simul, non in solidum deputatis, iudex idoneorum eligit verbo, *c. si duo* §. *fin. hoc tit. in* 6. aut facto, vtputa per processum cum vno, *Rot. decis.* 3. *hoc tit. in nou. Franc. in d. c. si duo* §. *fin num.* 2. qui solummodo prosequatur, habeatque, quicquid cum illo sic electo, factum extiterit, plenam roboris firmitatem, nec alius admittatur, nisi is, qui occupauit, non vult aut non potest prosequi negocium, & non dedit substitutum, *d. ca. si duo* §. *fin. & ibi gl. fin.* Tertio, fallit quando quis plures procuratores constituit & vtrumque eorum

19 20 21

eorum licet non dicatur in solidum. *Bald. in l. si ita num. 3. ff. de Iniust. rupt. irr. fac. test. Angel. Inst. de ijs per quos ag. poss. num. 6. Mynsi. obs. 47. cent. 1.* Si sint plures † procuratores dati in solidum, tunc melior erit conditio illius, qui per litis contestationem primitus negotium occupauit, & alter se intromittere nequibit vlterius. *l. pluribus ff. hoc tit.* nisi dictum sit, quod non fieret melior conditio occupantis, tunc enim, si eum, qui occupauit, infirmari, mori, aut alias impediri contingat, aut si prosequi fore nolit, dummodo alium non substituerit, poterit alter suscipere & perficere negotium, ab alio inchoatum, *d. c. si duo § fecus.* & is, qui primitus occupauit, ipsum reassumere, postea impedimento cessante nequibit, nisi forsan contingeret eum impediri, quia substitutum dare non potest, cum non fuerit litem contestatus, *d. c. si duo §. caeterum & ibi glos. fin. & Can.*

23 Reus non † potest constituere plures procuratores simpliciter, aut in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis, *Bart. in l. iam tamen. in 2. not.* in causis profanis, sed iudex eum cogit, actore desiderante, vnum constituere defensorem, quando vna actione conuenitur, secus si pluribus actionibus, *l. omnium ff. hoc tit.* alias committitur stipulatio ob rem non defensam; nam licet actio possit diuidi ex parte actoris, cui eiusque haeredibus non imponitur necessitas, vt simul aut per vnum litigent, sed si simul agunt, tunc coguntur agere vna actione, iudicis officio; *l. huiusmodi § fin. ff. de leg. 1.* tamen ex parte rei, eiusque haeredum, defensio non potest diuidi in plures personas; ne scissa incommodo aliquo afficiat actorem: *c. mandato & ibi gloss. in verbo procuratio hoc tit. l. non tamen ff. eod. l. 1. §. fin. cum ll. seqq. ff. de exercit. l. iam tamen §. si tamen plures ff. Iudicat. sol. Anch. in d. cap. si duo post num. 1.* Ideo plures haeredes defuncti, cum quo caeptum est iudicium, coguntur dare vnum defensorem; *l. si familia ff. fam. ercisc. d. §. si tamen plures l. licet §. si plures in fine ff hoc tit.* si non fuit caeptum cum defuncto iudicium, tunc, cum per legem duodecim tabellarum actio diuidatur inter haeredes, inter plures haeredes poterit iudicium diuidi. *l. si quis cum procuratorio nomine in fine princ. & ibi gloss. ff. hoc tit. Bart. in d. § si tamen plures nu. 3.* Procurator ad † futuras controuersias 24 potest constitui. *cap. non iniuste §. 1. hoc tit. & ibi Can. notant.* simpliciter datus, non videtur datus ad futuras lites, non connexas, aut dependentes: *Bart. post gloss. in l. damni §. si is qui vicinas aedes n. 2. ff. de damno infect. per l. qui habet § fin. cum l. seq. in fine ff. de tutel.* generaliter constitutus ad negotia, potest agere & experiri in iudicio, exceptis his casibus quibus speciale exigunt mandatum: *c. qui generaliter hoc tit. in 6.* in causis beneficialibus non est necessarium speciale mandatum, *Rot. d. 27. hoc tit. in nou. arg. not. per Ioan. Andr. in c. qui ad agendum hoc tit. in 6.* in causa spirituali speciale requiritur mandatum: *Rot. decis. 35. hoc tit. in antiq. attestans de stylo Rotae.* constitutio procuratoris in speciali causa contra Titium, & in omnibus alijs litibus & causis, intelligitur contra Titium. *Bart. in l. quod dicitur in princ. ff. de tutel.* 107. *decis. lib. 1. Greg. xv. decis. 584. & ibi annot.* Gestorum † à procuratore 25 praesumitur ignorantia, *l. si res obligata in princ. & ibi gl. in verbo nesciat ff. de leg. 1. & ibi DD.* etiamsi procurator habeat speciale mandatũ, *Ripa in l. quod te nu. 60. ff. si cert. pet.* & in hoc attendendae potius sunt circumstantiae facti, *Rom. cons. 481. n. 1. & 2.* Aduocatus † vel pro- 26 curator scienter patrocinando actori super re, in qua ius habet, illud perdit, secus si ignoranter; *c. ex literis & ibi gloss. 1. de transact. l. fin & ibi gloss. 1. ff. de inoff. testam.* quae distinctio non procedit, in procuratore rei; quia

reus absoluitur ex non iure actoris, *l. inter ff. de rei vend* §. *retinendæ in fine Inst. de interd.* si procurator rei non stetit in meris finibus defensionis, sed institit, dicendo, quod reo ius competat, & petiit pro eo pronunciari, tunc eadem in eo est ratio, cum procuratore actoris, *Pan. in d. c. ex litteris n. 4. & ibi Can.* itē non procedit quando actus patrocinij, nō est contrarius iuri, quod procurator habet in re, vt si vigore mādati resignet beneficium, ad quod habet regressum per cessum vel decessum, *Achil. decis. 2. hoc tit. cap. ex litteris de transact. l. fin. C. ne vxor pro marito.* Procura-

27 tor ad † negotia, re integra, à Domino potest reuocari, §. *rectè quoque Instit. de mand.* quicquid autem agit, ante certificationem reuocationis, etiam in fauorem domini tenet, ita quod aduersarius non potest allegare istam reuocationem, in præiudicium reuocantis, *c. ex parte el. 3. & ibi Panor. num. 7. de rescript.* Institor. nisi Dominus mercis publice conscribat, ne quis cum eo contrahat, non habetur pro reuocato; *l. sed etsi pupillus* §. 1. *ff. de institor.* idem obtinet in procuratore generaliter dato, *l. 1. ff. quod iussa in princ. Innoc. in cap. ex parte el. 3. sub num. 2. de rescript. & ibi Fel. num. 7. & seqq.* Reuocatio dati specialiter ad contrahendū cum certa persona, debet vtrique intimari, *d. l. 1.* §. *sed ego quæro ff. quod iuss. l. si Fideiussor* §. 1. *ff. mand.* si non destinabatur ad certam personam, tunc satis est procuratorem fuisse certificatum, vnde agat contrahens contra illum, *l. si procuratori falsò ff. de cond. caus. dat. l. si procurator ff. de cond. indeb.* Limita in soluente procuratori reuocato, qui liberatur, nisi reuocatio sit publice nota. *l. eius qui in prouincia ff. si cert.*

28 *pet.* Procurator ad † iudicia, potest per Dominum libere, & sine causæ cognitione, reuocari ante litem contestatam, *l. ante litem ff. hoc tit. c. quamuis hoc titul. in 6.* nec ferendus est procurator, qui sibi asserit procurationem, nam hoc ipso suspectus est, quod operam suam ingerit inuito; & hactenus audiendus est, si dicat se procuratione carere velle, sed ita, si id illæsa existimatione sua fiat, *l. quæ omnia* §. 1. *ff hoc tit.* aut in rem suam se procuratorem datum; item si retentione aliqua vti velit, nisi Dominus ei soluere paratus sit; *d. l. quæ omnia* §. *fin. cum l. seq.* vel si dominus velit quædam transferre, quædam relinquere, iuste procurator hanc inconstātiam recusat. *l. in causæ cognitione ff hoc tit. Can. in d. c. quamuis.* Pòst litem contestatam † Do- 29

minus nolentem procuratorē reuocare non potest, *l. procura. l. nul. C. hoc tit. l. ab execut.* §. *fi. ff de appell. l si proc. agit.* §. 1 *ff. de dol. mal. & met. except. Mynf. obs. 44. cent. 5.* nisi eum cū domino nimicū fieri, vel suspectum, aut aduersario affinitate coniungi, vel eiusdem hæredē fieri, seu ingredi religionem; aut in longum peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit: *d. c. quamuis 2. resp. l. post litem cum ll seqq. ff. hoc tit.* debet Dominus ipse & non alius, ne detur materia malignandi & protelandi iudicium: *Pan. in c. mandato n. 8. h. tit.* reuocationem mandati intimare, non solum procuratori, sed etiam aduersario, vel iudici: alias tenet iudicium cum procuratore reuocato agitatum, quoad præiudiciū, non quoad commodum reuocantis, siue procurator reuocetur ante, siue post litis cōtestationem. *c. mand. & ibi gl. in verb. à domino reuocato & ibi Pan. n. 5. & 7. & Can. h. t. c. ex parte Decani de rescript & ibi Fel. n. 23. & Can. l. si procur. in fin. & ibi gl. fin. ff. hoc tit. Mynf. obs. 44. cent. 5.* Syndicum constitutum per Prælatum & conuentum, solus Prælatus reuocat, quando ad ipsum solum spectat exercitium actionum, alias non, *Bartol. in l. actor numer. 9. ff. rem ratam haberi Panor. in cap. vnico, numer. 6. de syndico.*

Pro-

30 Procurator vero † postquam semel acceptauit mandatum, non potest pœnitere, §. *mandatum Instit. mandat.* Sed volens se exonerare à mandato suo, ob iustam causam, citationem à iudice, ad videndum, se exonerari, petere debet, simplex enim renunciatio extra iudicialis, vel iudicialis oretenus, vel in scriptis facta, non sufficit, tam ante, quam post litis contestationem, ac citatione reproducta, præuia summaria cognitione, exonerationem obtinere, *Clem. prima & ibi gloss. in verb. cogi de procur. Bart. in l. filiusfam. §. fin. ff. de procur. Bald. in l. ante litem in princ ff. de proc. Gail obs. 46 lib. 1.*

31 Procurator † ad iudicia non potest substituere, *l. quod quis C. hoc tit. c. 1. §. licet hoc tit. in 6.* nisi post litem ab eo contestatam, *d. c. 1. §. licet l. neq. in fine l. nulla C. hoc tit.* imo procurator substitutus, qui litem contestatus est, potest substituere, *Put. dec. 215. n. 2. & 3, lib. 2. Rot. decis. 5. & 8. h. t. in nou. & decis. 28. eodem in antiq. auth. qui semel sibi vsque ad finem litis C. quomodo iudex. Mynsing. obs. 43. cent. 1.* in prima instantia, non autem in secunda instantia, aut causa appellationis; quia est Dominus instantiæ, & secundum canones est Dominus litis, *l. nulla & ibi glossa 1. C. hoc tit. d. c. 1. §. licet & ibi gl. in verb. litis & Can. Achill. decis. 13. hoc tit.* & appellatio est de appendicibus primæ instantiæ, non eius prosecutio, *c. non iniuste in fine hoc titul. l. iniustus & ibi gloss. in verbo extendere & Ias. num. 3. C. eod. l. Dominus litis & ibi Bald. C. de appell. Achil. decis. 4. de appell.* Ratio est, quia in contestatione litis quasi contrahitur: *l. licet § sed & si filius ff. de pecul.* imo procurator substitutus, qui in negotio executionis, fecit talia, quæ sapiunt litis contestationem, potest substituere, nam licet in exequutiuis non detur instantia, datur tamen lis, *Put. decisione 215. libro 2. cap. 1. §. 1. hoc titul in 6. & ibi glossa in verbo litis & Can.* Fallit principalis regula, quando est quæstio super ipso mandato, *Baldus in l. quod quisquis in quarta quæstione C. hoc titul.* Aut super re principali, & in rem suam est datus, *d. §. licet,* siue ex parte actoris, *l. si quis in rem suam ff. hoc titul. l. illam subtilem C. de donat.* siue ex parte rei, *l. plautius & ibi glossa in verbo nisi aut in rem suam ff. hoc titul.* vel à Domino substituendi alium, etiam certa non expressa persona, sibi fuerit potestas concessa; *d. §. licet l. item eorum § si decuriones ff. quod cuiusque vniuers. nom. &c.* tunc enim videtur substitutus ab ipso Domino, *pulchre Franc. in d. §. licet sub numer. 6. vers. super quo aduerte primo & vers. seqq.* In constituto inhabili procuratore, cum potestate substituendi, distinguendæ sunt species inhabilitatis, aut est ipso iure inhabilis, & non potest alium substituere, nec suo iure, nec ratione mandati, ad substituendum, *Mynsingerus obseruatione 32. centuria secunda,* interdum est inhabilis ope exceptionis, & potest substituere; aut est inhabilis, propter defectum auctoritatis, tunc illa auctoritas requiritur in substituendo, quæ requiritur in acceptando, *glossa in Clem. religiosus in verbo commissam hoc tit. & ibi Anch. numer. secundo, & Can. Bald. in l. quod quis numer. 6. C. eod. in quinta quæst.* Procurator † ad negotia datus potest 32 libere quandocunque alium substituere, *c. 1. § final. hoc titul. in 6. l. si procuratorem §. 1. ff. mand. Fel. in c. fin. num. 7. vbi limitat de off. deleg.* Si habet generale mandatum, *l. 1. §. magistrũ ff. de exercit. l. quicunq. in fine ff. de institor. l. si procuratorem §. 1. ff. mand.* siue etiam speciale mãdatum cum certa & limitata persona; *l. si ego ff quod vi aut clam c. is cui 1. resp. de off. & potest. iud. deleg. in 6.* Si vero mandatum speciale non habet certam formam, tunc non potest alterum substituere, quia tunc censetur electa industria personæ, *l. pen. § accessio & ibi*

Bart.ff.de diuers.& temp.præscript.d. c is cui 2. resp Bald.in l quod quis num.4.C.hoc tit. Ratio diuersitatis est, quia negotium sumit originem in persona procuratoris, & per eum transit ad dominum *l.quacunque gerimus ff.de act. & oblig.* iudicium vero sumit originem in persona domini, & deinde disgreditur in procuratorem, *l.si procurator meus l qui proprio ff.hoc tit.* Et nota quod si substituens plura habeat mandata, & in substitutione se non restrinxit ad vnum inualidum ex suis mandatis, valent gesta à se substituti, quamuis is ea gesserit, & se restrinxerit ad dictum mandatum inualidum, *Cas.decis 2.hoc tit.per l.maritus C.de procurat.l.quæsitum § si.ff.de fund. instr.*

33 Procurator † datus ab homine, cum potestate substituendi, non potest reuocare à se substitutum post susceptum mandatum, etiamsi eo vsus non sit, *c.is qui hoc tit in 6.* Fallit primo

34 † quando ei à Domino data fuit potestas reuocandi, *c.is qui § nisi.* Secundo quando Procurator substitutus, non acceptauit, *clem 1.& ibi gloss in verb.receptis hoc tit.d.c.is qui & ibi gloss.in verb.susceptum Franc.n.2.& Can.* Tertio quando substitutio non valuisset, vel substitutus sit inhabilis, *Bald.in l.quod quisquis n.7 in fine C.hoc tit.* Quarto quando substituit cum clausula, donec duxerit reuocandum, & substitutus aliquem actum iudicialem non fecit, poterit eum substituens tacite & expresse reuocare, ex quo non cõmisit vices suas in totum, *Rot.decis.30.hoc tit. in nou.Franc.in d.c.is qui sub n.5.vers. quarto limita.* Quinto in procuratore generali, qui substitutum à se ad vnam causam, potest reuocare, quia substituendo non desinit esse procurator, *arg.l.si hominem ff.mand.Bald. in d.l.quod quis n.7. Anchar.in d.c.is qui n. 3.Franc. ibidem sub n.5.vers.quinto limita vbi ponit duas alias limitationes.*

35 Procurator † mandatum habens à lege, puta si datus fuit in rem suam, vel fuisset litem contestatus, potest substitutum à se reuocare post susceptum mandatum re integra, *glo.in d.c is qui in verbo aliud & ibi Franc.numer 4.& Can.* Ratio diuersitatis est, quia procurator datus ab homine, quando substitutus acceptauit mandatum, functus est officio suo, & ideo reuocare non potest quæ ratio cessat in habente mandatum à lege, qui suo iure substituit. Finitur † 36 mandatum datum à rectore ecclesiæ, vel beneficij, pro ecclesia seu beneficio, *c.l.fin. hoc tit.* eius morte naturali, ac ciuili, puta renunciatione depositione, translatione, *Rot. decis.28.hoc tit.in nou. Zab.in clem.fi.n.13.hoc tit.* etiam quoad negotia incæpta, & causas, in quibus lis fuit contestata, *d.clem.fin.* Quod si Procurator post mortem rectoris aut beneficiati vlterius processerit in causa ad nonnullos actus, potest successor, quia succedit in lite causa & instantia, *Anchar.in c.2.num. 2 per illum tex.de seqq.poss & fruct.& Pan. in c. quia V.numer. xj.vers.tertius casus de iud.Innoc.in cap.gratum de off.deleg.* omnia acta per illum procuratorem grata & rata habere, *Pan. in d.clem.fin.num.7.de procur.Rota decis.29.de procur.in nou.* datum vero pro persona sua re integra morte rectoris finitur, re non integra non finitur, *l.si defunctus ff.hoc tit.§.item si adhuc Inst.de mand.l.mandatum C. mand. Ias. in l. eius qui in prouincia §.placebat vbi ampliat & limitat ff.si cert.pet.* Desinit autem res esse integra per litis contestationem, *ex supradictis Gregor.xv.decis.584.num.5.& ibi annot.* & per satisdationem iudicio sisti, quæ habet vim litis contestationis, *l.si defunctus ff.hoc tit.* & impedit reuocationem tacitam, quæ fit per mortem, non expressam, *Bart.in l si post acceptum numer. 1. ff. iud. solui. Caputaq. decis. 188. & 189. part. 2. Mynsi.obs. 84.cent. 2.* Secundo mutatione † conditionis personæ procuratoris in deterius, vt quia efficitur 37

ficitur bannitus, prodigus, *l. cum quis & ibi Bart. l. si cum Cornelius ff. de solut. l. rogasti § si fugitiuus & ibi Ias. ampliat & limitat. ff. si cert. pet.* Tertio destructo eo, cuius causa fuit mandatum, *cap. si pauper de preb. in 6. & ibi glos. in verb.*
38 *esset.* Quarto † reuocatione & aliis modis traditis *in instit. Imperial. tit. de mand.* Quin-
39 to secundum mandatum † siue secunda procuratio ad idem tacite reuocat primam, etiamsi nullam faciat mentionem de prima, quando vtrumque est speciale, vel vtrumque est generale, & diuersis temporibus plures constituuntur, siue ad extraiudicialia, siue etiam iudicialia tam ante litem contestatam, etiamsi secundus procurator non acceptet mandatum, *Bald. in d. § Iulianus num. 5. & Ang. circa princ. & DD.* aut constitutio secundi sit nulla *Put. decis. 259. lib. 2.* nisi exprimat, quod vult durare priorem, *d. c. non iniuste & ibi gl. in verb. procuratio But. num. 17.* quam post litis contestationem: nam licet post eam expressa reuocatio fieri non potest, sine causæ cognitione, *cap. non iniuste §. qui licet & ibi gloss. & Can. hoc tit. c. si quem §. secus & ibi Franc. nu. 2. eodem in 6. l. si quis cum procuratorio § Iulianus & ibi gloss. ff. hoc tit.* tamen secus est, in tacita reuocatione, in qua non cadit consideratio cum causa, vel sine causa, & in eo plus operatur tacita reuocatio quam expressa, *Cassad. decis. 2. n. 2. 3. & 4. de appell. Greg. xv. decis. 548. n. 3. & seqq. & ibi annot. Rot. decis. 20. de procur. in nou.* Quando vnus Procurator est constitutus ad vnum actum, & alius secundus ad alium actum, neuter est primus sed vterque est solus, *arg. l. qui generaliter in fine ff. qui potior. in pign. hab. Bald. in d. § Iulianus in princ.* aut quando primus est specialis, secundus generalis, *c. generi de reg. iur. in 6. Rot. decis. 18. & clarius decis. 22. hoc tit. in nou.* Idem iuris est, quando eidem personæ, ad idem, diuersis temporibus diuersa dantur mandata, quia vti debet secundo instrumento, non primo, *l. qui mutuam §. non ideo ff. man. gloss. 1. in d. § Iulianus & ibi Bald. in fine,* nisi per mandatum primum procurator esset effectus Dominus litis, aut secundum contineret idem quod primum, & tenderet ad augmentum, *arg. l. qui bis idem ff. de verb. oblig. Angel. in d. § Iulianus sub n. 1. & ibi Alberic. Achill. decis. 14. hoc tit.* Sexto spontanea † comparatione Domini, non vt 40
assistat procuratori, *c. quamuis hoc tit. in 6.* sed vt causam tractet (nisi, quod non animo reuocandi compareat, ex aliquibus appareat coniecturis, vt quia ex necessitate comparet, aut fuerit de eo protestatus) *c. si quem §. 1. hoc tit. in 6. Rot. decis. 22. & 31. hoc tit. in antiq.* siue compareat Dominus, ante litem contestatam, siue etiam post litem contestatam, & tunc subsit iusta causa, aut necessaria reuocationis, *clem. procuratoribus & ibi Bald. C. hoc tit.* aut aduersarius vel procurator non contradicant: *d. c. si quem & ibi glos. in verb. siue post & ibi Franc. n. 3. in § secus.*

De Syndico.

Titulus XXXIX.

SVMMARIA.

1 *Syndicus ad quas causas, & quomodo constituatur.*

2 *Syndicatus instrumento quando est appositum sigillum vniuersitatis, præsumitur factum de consensu vniuersitatis.*

3 *Syndicus cum defendit, non cauet de iudicando soluendo, sed de iudicio sisti.*

4 *Iurat de Calumnia in animam propriam.*

5 *Syndicus ex eisdem causis mutatur ex quibus procurator.*

6 *Syndici officium est publicum.*

7 *Syndici duo, pluresue intelliguntur dati in solidum, & possunt expedire omnia quæ re-*

quirunt speciale mandatum, quando sunt constituti ab adunantia generali Vniuersitatis, Ciuitatis Castri, Villæ, secus est in syndicis constitutis à Capitulo vel collegio.

PROCVRATOR gerit negotia domini, vt
1 dictum est; syndicus † constituitur ad causam vel causas vniuersitatis, agendam vel defendendas præsentes vel futuras, *cap. vnico hoc tit. & ibi gloss in verb generaliter*, etiam criminales, *Bald. de pac. Const. in verbo damna n.1. l. tam Collatores C. de re melio. lib. 1. Myns. obs. 76. & 78. & seqq. cent. 4.* ab Vniuersitate, vel Collegio, vel Corpore, *l. 1. §. 1. & l. item eorum § si decuriones & §. seq ff. quod cuiusq; vniuers. nom. c. imperatorum de iuram. Cal. gloss. mag. in c. vnico in verbo generaliter & ibi Can. hoc tit.* collegialiter congregato, in loco publico & solito, *l. 2. C. de decurion. lib. 10. Myns. obs. 76. cent. 1.* in quo duæ partes residentium, & votantium adsunt; absentes non votantur, nisi in casibus in iure expressis, *c. 2. & ibi gloss. in verbo ipsorum de testibus in 6. Pan. in cap. cum omnes sub nu. 7. vers. venio ad 3 de constit.* & ideo nec ipsi, *c. cum inter 2. de elect. & ibi Can.* nec carentes voce, *c. ex eo in princ. & § in ecclesiis de elect. in 6.* computantur in numero duarum partium; & maior pars consentit in syndicum, siue congregentur omnes de collegio, siue duæ partes, siue plures, *l. nulli & ibi gloss. fin. & Bart. num. 2. ff. quod cuiusque vniuers. nom. Fel. in c. cum omnes sub n. 33. vers. extra gloss. de constit. Pan. n. XI. & Can. Caputaq. decis. 190. part. 2.* cum decreto superioris, quando iura communiter pertinent ad superiorem, & vniuersitatem, *Bart. in l. actor. nu. 8. ff. rem ratam haberi, Pan. in cap. vnico num. 5. hoc tit.* alias decretum superioris, etiamsi præsens fuerit, non est necessarium, *l. 1. §. solent ff. quand. appell. sit & intra qua tempora.*
2 Quando † instrumento syndicatus est appensum sigillum Vniuersitatis, præsumitur factum de consensu vniuersitatis, & asserenti contrarium incumbit onus probandi, *c. 3. loco de prob.* Debet ei constitui salarium, *c. vnico hoc tit.* quia nemo cogitur suis impendijs militare, Specialia quædam sunt constituta in syndico; cum defendit, non † cauet de 3
iudicato soluendo, sed de iudicio sisti; quia vicem vniuersitatis sustinet ad instar tutorum: *l. sancimus §. defensionem C. de admin. tut.* sicut nec verus dominus illam præstat: *§. sed hodie Inst. de satisd.* iurat † de calumnia in ani- 4
mam propriam, *c. in pertractandu c. imperatorum de iur. cal. l. 2. § fin. autem C. eod.* in reliquo partibus procuratoris fungitur. & † ex eis- 5
dem causis mutari potest, ex quibus procurator. *l. item eorum § fin. ff. quod cuiusque vniuers. nom.* quia de necessitate est hoc officium, &
† publicum vtilitate & auctoritate; *c. quia de* 6
procurat. cap. vnico hoc tit. & vtrobique Can. Paul. de Castro in l. iusiurandum & ad pecunias §. defensor n. 3. ff. de iureiur. officium procuratoris est voluntarium, nemo enim cogitur constituere procuratorem, *c. querelam de procurat.* nec etiam procuratoris officium suscipere, *l. inuitus C. de procur. l. filius familias §. inuitus ff eod.* Duo † pluresue syndici intelli- 7
guntur, dati in solidum, *Prob. ad monach. in c. si duo n. 15. de procur. in 6.* & possunt expedire illa omnia, quæ requirunt speciale mandatũ, nec est necesse quod apponatur clausula cũ libera administratione, quando sunt constituti, non à regentibus, prioribus, aut antianis, sed ab adunantia generali, vel concilio ciuitatis, vniuersitatis, castri, vel villæ: *Paul. de Castro in l. iusiurandum & ad pecunias § defensor ff. de iureiur. Bald. in l. illud §. si talis num. 5. ff. de minor. Franc. Marc. quæst. 701. part. 2. qui excipit tres casus Ias. in l. præsens numer. 78. & seqq. vbi limitat. 3. mod. C. de transact. Calcan. cons. 76. numer. 18. & seqq.* syndici vero con-

constituti à capitulo, vel collegio non faciente vniuersitatem ciuitatis, castri, villæ, puta scholarium, cerdonum &c. non habent liberam administrationem, nisi illis expressè concedatur, quia eorum officium est voluntarium, *Paul. de Castro in d. §. defensor Bald. in d. § si talis Bald. in l. vnica num. 3. C. etiam per procur. caus. rest. in integ. agi poss.* siue sint de corpore collegij, siue non sint. *Cyn. in l. 1. C. & per procur. caus. in integr. restit. agi poss. n. 4.*

De ijs quæ vi metusque causa fiunt.

Titulus XXXX.

SVMMARIA.

1 *Vis est necessitas contraria Voluntati quæ repelli non potest.*
2 *Vis duplex est, præcisa siue absoluta &c.*
3 *Causatiua siue conditionalis de qua tractat titulus.*
4 *Metus est mentis trepidatio causa instantis vel futuri maioris periculi.*
5 *Nihil interest in se quis Veritus sit, an in liberis suis.*
6 *Vi præcisa gesta ipso iure non tenent, nullumque producunt iuris effectum.*
7 *Vi compulsiua & metu gesta summo iure tenent.*
8 *Fallit in actibus in quibus requiritur voluntas, non solum simplex, sed ita qualificata vt sit libera.*
9 *Metu baptizato imprimitur character, & cogitur viuere vt baptizatus.*
10 *De metu protestari consultum est, sed non necessarium.*
11 *Metum passo datur actio quod metus causa personalis in rem scripta.*
12 *Arbitraria.*
13 *Intra annum vtilem in quadruplum.*
14 *Post annum datur in simplum causa cognita.*
15 *Item metum passo datur exceptio,*
16 *Si Dominus erat, rei vendicatio.*
17 *Metus causa actio tollitur, sublata proxima causa metus.*
18 *Spontanea solutione.*
19 *Rei interitu & alijs modis.*

Visso de pactis, transactionibus & mandatis procuratorum, quæ sponte fiunt, nunc subijcit de ijs, quæ vi metusque causa fiunt. Vis † est necessitas contraria, imposita voluntati, quæ repelli non possit. *c. sacris hoc tit. l. 1. & 2. ff quod met. caus.* Ea duplex est 1
præcisa † siue absoluta, vt si per coactionē 2
quis astringitur ad actū, quo casu in agente nulla est voluntas, magisque pati, quam agere videtur, *cap. de iudæis 45. dist. & ibi gloss. c. presbyteros 50. dist. §. qui autem fugientes c. constat. 1. quæst. 1. l. 1. §. 1. ff de auct. tut.* alia est † 3
causatiua siue conditionalis, vt quando metu mortis, vel corporis cruciatu, quis compellitur ad actum, quo casu dicitur, facere, quia hic reperitur voluntas, cū potius eligat facere, quam mori, *d. c. sacris in 2. resp. l. si mulier §. si metu ff. hoc tit. c. merito 15. qua. 1.* De hac vi compulsiua loquitur hic titulus, *l. continet ff. hoc tit.* & quandoque de inquietatiua, *l. metum 3. §. idem ait ff. hoc tit.* intulit iure licito, & iure honoris, quem sustinet, *d. l. continet §. 1. ff. hoc tit.* neque etiam de expulsiua, ablatiua turbatiua, *l. 1. & ibi gloss. fin. ff. hoc tit.* Metus est † illicitus timor ab aliquo, *l. metum 3.* 4
ff hoc tit. siue est mentis trepidatio, causa instantis, vel futuri maioris periculi, *l. 1. vers. metus ff hoc tit.* Oportet metum esse præsentem pro futuro periculo, non suspicionem inferendi eius, *d. l. metū 3.* aut iactationes, siue contestationes, *l. metum C. hoc tit.* & probabilem atrocitate facti, qui cadat in constantem virū; *d. l. metum C. hoc tit. c. cum dilectus hoc tit. l. metum la. 2. cum duabus & seqq. ff. eod.*

vt

vt mortis, vinculorum, *l. nec timorem § proinde ff. hoc tit.* interuersionis instrumentorum status, *l. isti vers. si is accipiat ff. hoc tit. l. si donationis & ibi gloss. fin. C. eod.* stupri, *d. l. isti § quod si dederit.* carceris, *l. qui in carcerem ff. hoc tit. & ibi post gloss. Bart.* cruciatus corporis, *l. interpositas C. de transact. l. metus autem causa ff. ex quib. causis maior &c.* verberum, *l. continet § 1. in fine ff. hoc tit. in fin.* grauis damni omnium rerum, vel maioris partis, *c. abbas hoc tit. Mynsobs. 27 centur. 3.* ac excommunicationis iniuste infligendæ ab homine *c. sacro circa med. de sent. excomm. Boick in d. c. cum dilectus n. 1. & seqq. & ibi Pan. n. 6.* Ideo qui metu amissionis patrimonii, suo beneficio renunciat, potest illud repetere actione quod metus causa sine noua collatione, & absque priuatione facienda de illo, cui interea fuit collatum, *Pan. in d. c. abbas n. 2.*

5 & nihil interest in † se quis veritus sit, an in liberis suis, cum pro affectu, magis in liberis parentes terreantur, *d. l. isti vers. fin. § sed veteres vers. quis enim patiatur Inst. de noxal. act.* Item iustum metum inducunt rogamina tyranni, preces episcopi, vel alterius prælati potentis, qui solet sæuire in clericos, suis votis non obtemperantes, *gloss. in l. 1. in verb. quemadmodum ff. quod iussu l. 1. § quæ oneranda ff. quarum rerum actio non detur Pan. in c. abbas num. 4. & in d. cum dilectus nu. 7. & 8. hoc tit.* Si quis meticulosus rem vllam frustra metuerit forsan timorem infamiæ alicuius vexationis, *l. nec timorem ff. hoc tit.* amissionis solius dignitatis senatoriæ, *d. l. ad inuidiam C. hoc tit.* per hanc actionem non restituitur. Idem obtinet si metu, ne ad ciuilia munera vocaretur, *l. cum te la 2. C. hoc tit. & ibi gloss. fin.* aut accusationis institutæ, vel futuræ, *l. accusationis hoc titul.* siue ne vinctus iret ad iudicem, compulsus res suas vendidit, vel metu alicuius verecundiæ modicæ, caverit vltra quantitatem debitæ pecuniæ, aut quod aduersario non debebat, delegante eo per vim, apparitore præsidis interueniente sine notione iudicis coactus dedit: sed restituũtur officio iudicis, vel actione in factum, ad simplum tantum, *l. final. § 1. & ibi gloss. in verbo potens & § 2. & § fin. ff. hoc titul. gloss. in l. interpositas & ibi Bart. & DD. C. de transact. Pan. post gloss. in d. c. cum dilectus n 9.* vel per constitutionem principum, *l. pen. & fin. C. hoc tit l. illicitas ff. de off. præsid.* vel per responsa & interpretationem prudentum. *l. medicus de var. & extraord. cognit. pulchre Bart post gloss. in l. interpositas, nu. 5. & 6. C. de transact. gloss. in l. nec timorem, in verbo restitui ff. hoc tit. gloss. in l. si per impressionem, in verbo reddatur C. hoc tit. gl. in c. cum dilectus in verb. metum mortis. hoc tit.*

Gesta in † præcisa, ipso iure non tenent, 6
nullumque producunt iuris effectum, ob defectum voluntatis. *c. sacris hoc tit. cap. non est & ibi gloss. c. illud in fine 15. q. 1.* Vnde vi absoluta ordinato, non imprimitur character, sicut nec in hoc casu confertur baptismus: *c. maiores § fin. de baptism.* Vi compulsiua † & 7
metu gesta, summo iure tenent, quia in eis deprehenditur voluntas, quamuis coacta, *l. si mulier § si metu el. 2. ff. hoc tit. c. merito 15. quæst. 1.* sed per iudicem irritantur: *d. § si metu el. 2. c. 2. & ibi gloss. in verb. coactus & Pan. num. 7. hoc titul.* Additio hæreditatis facta metu obligat hæreditati, sed adiens per prætorem restituendus est; vt abstinendi ei potestas tribuatur *l. si mulier § pen. hoc tit.* Repudiatio hæreditatis coacta tenet, sed duplici via prætor repudianti succurrit, aut vtiles actiones quasi hæredi dando, aut actionem quod metus causa præstando: *d. l. si mulier § fin.* ac etiam iuramentum metu præstitum, etiamsi fuerit metus, qui debuisset cadere in constantem virum, vt supra dictum est, *c. si vero de iureiur. gl. fin. in c. ad audientiam & Pan. in d. c. cum dilectus num. 15. hoc tit.* Sed non extenditur

tur ad ea, super quibus non fuit præstitum, ideo qui beneficio suo metu iurauit renunciare, & renunciauit, potest illud repetere, *c. ad audientiam hoc tit.* imo & excommunicatio metu lata tenet, *gloss. in c. vnico in verbo*
8 *vacuamus hoc tit. in 6.* Fallit † in actibus in quibus requiritur voluntas, non solum simplex, sed ita qualificata, vt sit libera & spontanea, qui si fiant per voluntatem coactam, nihil valent, *c. ad aures hoc tit. gl. in c. notificasti in verb. licentiam 33. quæst. 5. Pan. in c. cum olim el. 2. num. 14. de priuileg.* Vnde matrimonium coactum metu, est ipso iure nullum, *c. significauit de eo qui duxit in matrim. quam poll. & c. gl. pen. in c. veniens el. 2. & c. consultationem de sponsal. Pan. post gl. in c. abbas n. 8. h. t. late Gail. obs. 89. lib. 2. Couarr. in epit. lib. 4 decret. 2. part. c. 6. §. 5. Greg. xv. decis. 326. & 374.* licet id contrahens sua culpa inciderit in metum: *d. c. veniens el. 2 de sponsal. & ibi post gloss fin. Can.* Similiter electio, *c. vbi periculum §. cæterum de elect. in 6.* quando compellũtur eligere certum, quod est contra substantiam electionis, *d. §. cæterum,* secus si compelluntur eligere vnum, de certo genere personarum, quia non ex toto adimitur libertas eligendi: *cap. abbate de verb. signifi.* consuetudo non potest tollere libertatem eligendi, *c. cum terra de elect.* sed potest restringere: *cap. cum dilectus de consuetud. Ioan. And. in d. c. cum terra Pan. in c. licet de vot.* dotis constitutio: *l. si mulier § si dos ff. hoc tit.* votum expressum, *c. 1. hoc tit. c. licet de voto c. integritas 32. quæst. 1.* ac tacitum; *Rot. diuers. decis. 560. n. 6. & seq. part. 1. vbi late in vtramque partem disputat.* in ingressu religionis, metu aut vi facto, seruandus est Canon quicunque sess. 25. de regul. & monial. absolutio ab excommunicatione, suspensione, & reuocatio interdicti: *c. vnico hoc tit. in 6.* Testamentum in quo testes fuerunt detenti inuiti: *l. qui testamento §. fin. in fine ff. de testam.* confessio, promissio, & iuramentum metu præstitum, super rebus ecclesiæ, *c. 1. 15. quæst. 6. c. peruenit de iureiur.* item auctoritas tutoris, *l. 1. §. fin. de auct. tut.* ac iurisdictio metu extorta, *l. 2. §. 1. resp. ff. de iud.* renunciatio beneficii facta ad emptionem siue detentionem potestatis sæcularis, licet à resignantis ipsius prælato recepta & rata habita fuerit: *clem. 2. §. sane & ibi gloss. in verbo nullius omnino de Pæn. Pan. in c. ad aures num. 2. hoc tit.* ab iniuste detẽto promissio facta, in carcere detrudenti, vel eius participi: *l. qui in carcerem ff. hoc tit. & ibi Bart. post gloss.* ordinatus per metum in subdiaconum recipit characterem, sed non cogitur continere, *pulchre Cas. decis. 1. & 2 hoc titu. qui late in vtramq; partem d. quæstionem disputat.* de Stylo Cancellariæ, taliter promotus denunciatur, ad seruandam continentiam non teneri, & matrimonium contrahere libere & licite posse, baptizato † metu imprimitur 9
character & cogitur viuere vt baptizatus, *cap. de iudæis 45. dist.* quia obligatio profitendi fidem catholicam est essentialiter & naturaliter annexa characteri baptismatis, obligatio vero continendi subdiaconatui, ex statuto ecclesiæ & tacito voto: *Cas. d. decis. 1 num. 26. qui late in vtramque partem hanc quæstionem disputat.* Consultum † est protestari 10
de metu, quia protestatio tollit actum contrarium subsequentem, & potest fieri parte ignorante, *Felin. in c. cum M. num. 29. vers. fallit quinto de constit. Panor. in cap. tua nos num. 9. de spons.* datur durante causa, semperque repetita censetur: *Felin. in d. cap. cum M. sub num. 7. vers. 2. limita de constit. Achill. decis. xj. de pæn.* debet concipi respectu futuri temporis, vt si contingat me in futurum promittere, non intendo me obligare, *Bald. in l. pacta nouiss. sub n. 7. vers. in hac q. C. de pact. & ibid. Iason sub n. 12. vers. limita concl. Anch. in c. tua nos sub n. 8. vers. quod intelligo secundum Host. de sponsal.*

Bart in l. non solum §. mortem num. 15. & 16 ff. de nou. oper. nunciat. verum huiusmodi protestatio non est necessaria, *Pan. in cap. 1. num. 6. hoc tit.*

12 Metum † passo eiusque successoribus, quoniam & rei persecutionem habet, *l. si cum §. post annum vers fin. l. quod diximus §. 1. in fine ff. hoc tit.* siue perfecta sit siue imperfecta res sit, *l. metum 3. §. sed quod prætor ait in fine ff. hoc titul.* datur actio, quod metus causa personalis, in rem scripta, aduersus eum qui vim admisit; etiamsi res ad alium peruenit, *d. l. si cum §. padius*, & omnes habentes commodum ex metu, *d. l. metum 3. § fin & l. illud d. l. si cum §. aliquando & §. seq. ff. hoc tit.* & quatenus commodum ad eos peruenit, *l. si quis alius ff. hoc tit.* quamuis vim aut metum intulerint, *d. l. metum 3 §. fin. & d. l. illud ff hoc titul.* sed alius metum fecit, nam in alterius præmium verti, alienum metum non oportet, *d. §. padius d. §. aliquando l. non interest C. hoc tit.* Si plures metum adhibuerint, quilibet tenetur in solidum, quia hæc actio est ex delicto, sed vnius solutio liberat omnes; quia ab initio est persecutoria rei, non pœnalis, *l. si cum §. fin. & ll. seqq ff. hoc tit.* in qua est exprimendum cui metus sit illatus, sed non est exprimendum, quis metum fecerit, *d. l si cum §. in hac actione l. sed & ex dolo §. fin. & ibi glossa pen. ff. de dolo*, arbitraria † *d l. si cum § hac autem §. præterea Inst. de action.* in qua restitutio facienda est in integrum, officio iudicis, vt si res per vim tradita est, retradatur, & de dolo repromittatur, ne forte deterior res sit facta, si acceptilatione liberatio interuenit, restituenda est in pristinum statum obligatio, si per vim stipulanti promiserim, stipulatio accepta facienda erit; sed & si vsusfructus vel seruitutes amissæ sint, restituendæ erunt, *d. l. metum §. item Iulianus & §. ex hoc.* si metu coactus nudo pacto ab emptione & venditione discesserim, competit hæc actio vt se reponat in pristinam obligationem, *l. si mulier § si metu ff. hoc tit.* aut coactus hæreditatem repudiauerim: *d. l. si mulier §. fin.* cum partu ancillarum, fœtu pecorum, fructibus, omni causa, & omnibus accessionibus perceptis, & quæ à petitore percipi potuissent, *l. sed & partus l. si cum §. labeo ait ff. hoc tit. Pan. in c. abbas nu. 3. hoc tit.* intra † annum vtilem 13 in quadruplum, in quo inest simplum, *d. l. si cum §. sed etsi.* Quadruplatur id in quo quis damnum patitur, *d. l. si cum §. pen.* & omne id, quodcunque restitui oportuit, si non restituat intra quadrimestre tempus, quod datur iudicatis, *d. l. si cum §. 1. & §. hac autem actio est & §. quatenus & ibi Bart. n. 5.* siue condemnatio ad factum, *d. l si cum §. sed etsi quis,* siue ad speciem, siue ad quantitatem facta fuerit, *l. si is fideicommiss. ff. de vsur. gloss. in verbo statutum in l. fin. C. de execut. rei iud. & ibi DD. l. 3. C. de vsur. rei iud. & ibi DD. Bart in d. §. quatenus num 5. contra gloss ibidem*, per vnam sententiam videlicet, *condemno te, ad rem restituendam, & si rem non restituas, ex nunc condemno in quadruplum: l. conductores C. locat. l. non abs te C. vnde vi*, vel per duas sententias, in quarum prima condemnet ad rem restituendam, in altera re non restituta intra tempus datum iudicatis condemnet in quadruplum, *gloss. in verbo datam d. §. hac autem actio d. l. si cum ff. hoc tit. & ibi CD.* Prima est definitiua, quia debet ante eam libellus offerri, lis contestari & seruari ordo iudiciarius: secunda est executio primæ; in qua non requiritur libellus, hoc enim venit arbitrio iudicis, quod habet super hac actione *d. l. si cum §. in hac actione vers fin.* & pro illa habet nouam dilationem, quæ datur iudicatis, *Bart. in d. §. quatenus n. 6.* ac ab ea potest appellari, quia à pronunciatione de exequendo appellatur, *l. ab executore ff. de appell. & ibi gloss. 1. l. ab executione & & ibi glossa 1, C. quor. appell. non resp.* tum quia

potuit esse, quod prima fuit iusta, & non secunda, *d.l. si cum §. quatenus vers. quod si homo*, & huiusmodi appellatione pendente, restituendo rem, non potest euitare pœnam, nisi intra tempus quod datur iudicatis, *Bart.*
14 *in d. § hæc autem actio in fine*, Post annum † datur in simplum, non semper, sed causa cognita, si alia actio non sit, vt si per metum facta iniuria, anno vtili exoleuerit, post annum hæc actio datur: *l. si per vim C. hoc titul. vers post annum vero*, alia autem actio esse sic potest, si is cui vis admissa est, decesserit, hæres eius post annum habet petitionem hæreditatis, quoniam pro possessore, qui vim intulit, possidet, propter quod hæredi non erit hæc actio, *d.l. si cum §. post annum hoc tit.* Datur in hæredem, & cæteros, in id, quod ad eos peruenit, licet enim pœna ad hæredem non transit, attamen quod turpiter vel scelere quæsitum est, ad compendium hæredis non debet pertinere. *l. quod diximus §. fin. ff. hoc tit.* sufficitque semel ad proximũ hæredem peruenisse, & si consumpto eo, decesserit aduersus hæredem hæredis omnino competit hæc actio, quia semel perpetua esse cœpit: *l. videamus l. quod autem l. quantum ff. hoc tit.* Ex decreto diui Marci, creditor rem vllam debitoris, vel pecuniam debitam, non ab ipso sibi sponte datam, sine ollo iudice temere possidens, aut accipiens, vel ius in eam rem, sibi dicens, ius crediti amittit, non ipso iure sed per sententiam, *l. extat ff. hoc tit. fallit vt per glo. ibi in verb.*
15 *fine vllo*, Secundo competit † metum passo exceptio, in qua non est exprimendum quis metum fecerit, aut cui metus factus fuerit, sed sufficit docere, quod omnino metus causa factum est, in hac re, à quocunque, *l. apud celsum § fin. ff. de dol. mal. & met. except. l. sed & ex dolo § fin. & ibi glossa penult. ff. de dolo*,
16 Tertio si † Dominus erat, datur ei vtilis vendicatio, quia res in bonis eius est, qui vim passus est, *l. si vi vel metu C. hoc tit. l. si mulier § fin. ff. eod.* sed etsi in quadruplum quis egerit, finitur in rem actio, & econtra sola electione, quia in pœnali quod metus causa continetur rei persecutio, *d.l. si mulier § fin. d.l. metum § licet & ibi glo. in verbo finiri & DD.* Metus semel illatus semper durare præsumitur, quando causa, ex qua metus inferebatur, subsistit, *Bart. in l. 2. num. 6. & 7. C. de ijs quæ vi metuq; causa P. & ibi Bald n. 10. & seqq. & DD. c. cum locum de spons. Dec. l. in omnibus causis 1. nu. 14 ff. de reg iur. Greg. xv. decis. 392. per totam*, quodcunque interuallum intercedat, *Fr. Aret. in l. interpositas num. 4 C. de transact. Dec. d. l. in omnibus causis sub n. 14.* quicunque actus fiat, præ se ferens liberam voluntatem, & iucundum animum, *Abb. antiq. in c. super hoc in verbo non vi nec metu & ibi Can. de renunc. late Greg. xv. d decis 392. n. 3. & per totam & ibi annot.* attamen excludũtur hæ actiones sublata proxima † causa metus & violentiæ, *c. cum* 17
locum de sponsal c. recedens de procurat. spontanea solutione, *l. cum te la. 1. & l. si per vim in princ. C. hoc tit.* nisi † iurauerit soluere, quia 18
videtur magis soluere causa euitandi periurii, quam animo approbandi contractum, nam quandocunque subest aliqua coniectura, quod metum passus, faciendo postea actum spontaneum, cum non faciat animo approbandi contractum, sed propter aliam causam tunc non resultat approbatio, *l. 2. & ibi Bart. num. 8. & 10. & ibi DD. & l. si per vim & ibi Bart. n. 2. C. hoc tit. Pan. in d. c. ad audientiam n. 3. hoc tit. & ibi Can.* Ratificatione professionis metu factæ: *c. 1. in fine hoc tit. c. significatum cap. cum verum de regul. &c.* metu iuste illato; *l. si mulier ff. hoc titul. Pan in c. 2. n. 7. eodem.* rei interitu † si res ipsa metu ex- 19
torta, apud bonæ fidei emptorem, sine dolo malo eius pereat, *l. si ipsa res ff hoc tit. d.l. si cum*

cum §. *aliquando*, si in pecuniam, aliamve rem conuersa sit, nihil vltra quærendum est, quis exitus sit, sed omnino locuples videtur, licet postea deperdat, *d. l. si ipsa res*, periculum vero interitus rei pertinet ad eum, qui metum intulit, etiamsi sine dolo malo & culpa eius perierit, & re perempta durat arbitrium iudicis, nisi eodem modo erat peritura penes actorem, aut pereat post secundam sententiam intra tempus iudicati. *l. 1. & ibi Bart. post gloss. C. hoc tit. d. l. si cum* §. *quatenus & ibi Bartol. & DD.* non propter dilationem legalem, quia hæc excusat ab vsuris, non ab interitu rei, tum quia præcessit mora, quæ per sententiam, non est purgata, sed aggrauata, sed speciale est, quod re perempta, intra tempus, quod datur iudicatis post secundam sententiam, metum inferens non teneatur de interitu propter pœnam tripli: *d.* §. *quatenus vers. quod si homo & ibi gloss. in verb. quia tripli & DD. communiter*, fuga serui, si bonæ fidei possessor cauerit restituturũ, si in eius potestatem deuenerit, *d. l. si cum* §. *aliquando*, ab eo vero, qui metum intulit, pro eo qui in fuga esse dicitur, cautio extorquẽda est, quatenus & persequatur, & omni meliori modo restituat, si inuenerit, alias æstimationem, *d. l. si cum* §. *quatenus vers. quod si homo*, exceptione retentionis, propter pretium, licet secus in vi expulsiua, *l. si vi vel metu C. hoc tit. & ibi Bart. post glo. & Bald.* quia pro vi compulsiua nullum competit possessorium, sed vtilis vendicatio, aut personalis actio: exceptione tua non interest, quia hæc actio damnum exigit, *l. sed & partus* §. *fin. ff. hoc tit.* præscriptione longi temporis per bonæ fidei emptorem, non per metum inferentem, propter eius malam fidem, nam actio quod metus causa, est personalis in rem scripta, excedit suos terminos, & exceditur à non terminis suis: *gl. in l. si vi vel metu C. hoc tit. in verbo monitus & ibi Bart. num. 10.* vsucapione triennij, quoad fructus perceptos ante triennium, nam sicut, si non esset Dominus, eos præscriberet triennio, cum sit bonæ fidei possessor, eodem modo in hac actione præscribit fructus triennio, *l. sequitur* §. *fructus & ibi gl. ff. de vsucap. Bart. in d. l. si vi vel metu num. 22 & ibi Bald.* & per hæredem, bonæ fidei possessorem, possunt vsucapi titulo pro hærede, *Castren. in d.* §. *fructus*.

De in integrum restitutione.

Titulus XLI.

SVMMARIA

1 *Restitutionis in integrum descriptio.*
Est beneficium mixtum,

2 *Restitutionis in integrum cognitio agitanda est apud iudices ordinarios administrationem habentes.*

3 *Aduersus sententiam definitiuam delegati à principe solus princeps restituit.*

4 *Restitutionem petens, cogitur adire iudicem illius, in cuius præiudicium restitutionem petit.*

5 *Minori viginti quinque annis datur restitutio toto tempore minoris ætatis, & postea intra quadriennium continuum.*

6 *Quid iuris sit si beneficio principis ætatis veniam fuerit consecutus.*

7 *Minori aduersus gesta post completum vigesimum quintum annum non datur restitutio regulariter.*

8 *Nisi fuerit quædam ex necessaria sequela actus gesti in minore ætate.*

9 *Minor restitutionem petens, duo debet probare, minorem ætatem & læsionem.*

10 *Fallit duobus casibus.*

11 *Ecclesia datur restitutio, & vtitur iure minoris, facti maioris.*

12 *Republicæ, Ciuitati, Castro, villæ datur restitutio.*

13 *Maior restituitur, dummodo iusta causa probetur.*

14 *Re-*

14 *Restitutio datur minori, & ijs qui iure communi restituuntur in omni gesto.*
15 *Aduersus contractum.*
16 *In beneficialibus stante læsione.*
17 *In iudicijs.*
18 *Aduersus aditionem hæreditatis.*
19 *In lucro omisso.*
20 *Aduersus sententiam interlocutoriam & definitiuam.*
21 **Contra res bis iudicatas.**
22 **Contra tres conformes.**
23 *Restitutio datur minoribus, & hæredibus, cæterisq; successoribus vniuersalibus minorum.*
24 *Restitutio datur contra illum, cum quo gestum est, eiusque hæredem, in subsidium contra tertium.*
25 *Restitutio non tribuitur ei, qui mero iure munitus est.*
26 *Quæ regula limitatur duobus modis.*
27 *Restitutio ex quocunque capite petatur, datur quadriennium continuum ad interponen. contestationem, litemq; finiendam.*
28 *Ex quadriennio subducitur omne legitimum impedimentum.*
29 *Currit quadriennium à die læsionis, & pro varietate subiecti varie currit.*
30 *Dilatio probatoria quæ inter metas restitutionis, valet arctari, actori & reo attribuitur, quod si inter eas angustari nequeat, actori denegatur, reo ex iusta causa conceditur.*
31 *Restitutio minori cõcessa nõ prodest eius fideiussori.*
32 *Minori restitutio in integrum quibus casibus denegatur, & plures enumerantur.*
33 *Minori an detur restitutio in integrum aduersus vsucapionem, vel præscriptionem.*
34 *Inductam ex vltimis voluntatibus, & conuentionalem.*
35 *Statutariam.*
36 *Præscriptionem triginta vel quadraginta annorum.*
37 *Restitutionis effectus varius est secundum subiectam materiam.*
38 *Restitutionem petens debet soluere expensas.*
39 *Restitutio postulata impedit executionem sententiæ.*
40 *Fallit quando ex pluribus coniecturis in petente restitutionẽ arguitur excogitata malitia.*
41 *De Stylo Curiæ restitutio non retardat executionem primo loco petitam.*
42 *Concessa prout de iure retardat donec cognoscatur an sit danda restitutio.*
43 *Restitutio semel concessa iterum conceditur.*
44 *Restitutio semel denegata non conceditur maiori, neque etiam ecclesiæ vel minori, præterquam ad appellationem omissam à sententia denegationis, vel etiam ad totam causam propter probationes de nouo repertas.*

DICTVM est de restitutione, quæ datur ratione metus, nunc subnectit titulum generalem de in integrum restitutione, per quam subuenitur. Ecclesijs & minoribus iure communi, maioribus ex iusta causa, *§. si quis agens vers. huic enim Instit. de act. §. extraneus Inst de hæredum qualit. & differ. & vtrobiq; DD.* Est autem † iuris reintegratio, quia 1 iudex plurifariam hominibus, vel lapsis vel circumscriptis subuenit, siue metu, siue calliditate aduersarij, siue ætate, sive absentia inciderunt in captionem, siue per status mutationem, aut iustum errorem, *l. 1. & 2. ff de rest. in integr.* vt quilibet ius suum habeat saluum, tam is qui restituitur, quam alius, contra quem postulatur, *l. vnica C. de reput. quæ fiunt in iud. in integ. restit. l. quod si minor §. restitutio ff de minor. &c.* nullaque actio vel cautio datur, sed totam pendet ex cognitione prætoris, *d. l. quod si minor §. fin. c. fin. de offic. iud.* debet peti per se vel procuratorem habentem speciale mandatum, *l. illud §. fin. & l. seq. ff. de minor. &c. late Couar. variar. resol. libr. 1. cap. 6. per totum. Mynf. obs. 26. cent. 2.* Est beneficium nec personale nec reale sed mix-

mixtum, *Mynſ. obſ. 18. cent. 4.*

2 Cognitio reſtitutionis in † integrum agitanda eſt apud iudices ordinarios adminiſtrationem habentes, vt epiſcopos &c. delegatos ab eis, ſiue ad vniuerſitatem cauſarum, quia reſtitutio in integrum competit iure magiſtratus, *l. 1. in princip. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſ.* ſiue hoc ipſis delegatis ſpecialiter demandatum fuerit, ſiue in commiſſo eis negotio contingat incidere huiuſmodi quæſtionem. Ordinarij vero, qui adminiſtrationem non habent, ſed tantummodo facultatem iudicandi, vt capitaneus appellationum in alma vrbe, delegati ab eis, ac arbitri de cauſa reſtitutionis non poſſunt cognoſcere, niſi coram eis mota fuerit incidenter, *c. pen. & ibi gloſſ. & Can. hoc tit. l. fin. C. vbi & apud quem cognit. reſtit. in integr. agit. ſit.* Minor magiſtratus contra ſententiam maioris non reſtituit, *l. minor 2. ff. de minor. &c.* Succeſſor in magiſtratu contra ſententiam ſui prædeceſſoris reſtituit, quia contra ſententiam à ſe latam reſtituit, *l. in cauſa cognitione la. 2. §. fin. cum duabus ll. ſeqq. ff de minor.* & ſucceſſor pari, imo eadem poteſtate fungitur, *c. innotuit §. quamuis de elect.* Nullus reſti-
3 tuit, aduerſus † ſententiam definitiuam delegati à principe, niſi ſolus princeps, *l. aduerſus C. ſi aduerſ. rem. iud.* ne quidem legatus de latere, niſi habeat ſpeciale mandatum; *c. ſtuduiſti de off. leg. c. paſtoralis § quia vero de offic. deleg.* aduerſus ſuam interlocutoriam ipſemet delegatus principis poteſt reſtituere, *l. fin. C. vbi & apud quem cog. reſtit. in integr. & ibi Bart.*
4 *& DD. in d. l. aduerſus.* Regulariter petens † reſtitutionem, cogitur adire iudicem illius, in cuius præiudicium reſtitutionem petit; *l. 2. C. vbi & apud quem cognit. reſtit. in integr. &c. & ibi Bart. & DD.* ſpeciale eſt in eccleſia & perſonis eccleſiaſticis, quod poſſint etiam in bonis patrimonialibus petere reſtitutionem in integrum, coram iudice eccleſiaſtico, aduerſus contractum cum quocunque etiam laico initum, & præſcriptionem inductam ex ſtatuto ſeu conſuetudine laicorum, *c. pen. de reb. eccleſ. alien. vel non. Pan. in c. 1. n. 18. & in c. conſtitutus in 1. not. hoc tit. Couar. var. reſol. lib. 1. c. 4. n. 2. & ſeqq.* Datur reſtitutio † minori 5
vigintiquinque annis toto tempore minoris ætatis, quod ſpectatur à momento in momentum & læſio contingat vltimo momento vigeſimi quinti anni, ſi natus ſit biſexto, ſiue priore ſiue poſteriore die, duo dies computantur pro vno, *l. 3. § minore ff. de minor. &c.* momento completo olim habebat vtilem annum, hodie quadriennium continuum, quod incipit currere ex quo vigeſimi ſexti anni dies illuxerit, *l. fin. C. de temp. in integr. reſtit.* & ſi forte † beneficio princi 6
pis ætatis veniam fuerit conſecutus, quæ perraro indulgetur, *l. denique ff. hoc tit. l. 2. C. de his qui veniam ætat. impetran.* non à data reſcripti, ſed ex eo die, quo huiuſmodi indulgentia in iudicio competenti fuerit intimata, eique adminiſtratio propriæ rei permiſſa, ita tamen vt nunquam minoribus vigintiquinque annis conſtitutis de ijs, quæ ante impetratam veniam ætatis geſſerunt, auxilium reſtitutionis in integrum denegetur, *l. ea quæ C. de temp. in integr. reſtit. & ibi Bald.* Aduerſus geſta † poſt completum trigeſi 7
mum quintum annum, aut poſtquam adminiſtratio ipſi fuit decreta, etiamſi lædatur, non habet reſtitutionem in integrum, *l. 1. verſ. apparet ff. de minor. & c. l. 1. C. de his qui ven. ætat. impet.* aut ſi maior factus approbauerit, tacite vel expreſſe quod minor geſſerat; *l. 1. & 2. C. ſi ma. fact. rat. hab.* niſi calliditate aduerſarij, negotium ſit protractum, vt maiore eo facto perficeretur, aut maior factus fuerit quædã executiue & ex neceſſaria † con- 8
ſequentia, ſeu ſequela actus geſti in minore ætate,

ætate, videlicet minor se immiscuit hæreditati paternæ maiorique; factus exegit aliquid à debitoribus paternis, minor vendidit, maior factus tradidit, quibus casibus si desiderat, in integrum est restituendus inspecto initio, *l. denique §. si quis cum minore ff. de minor. 25. annis & ibi Bart. post gloss.* quod si actus à maiore gestus non veniat executiue aut non habeat necessariam consequentiam ad actus factos, in minori ætate, cessat restitutio. Vnde minor contra quem, postquam maior est factus, conclusum fuit in causa, & lata fuit sententia petens restitutionem aduersus ipsam sententiam, non auditur, quādo omnia acta iudicialia in minore ætate sūt perfecte & solemniter facta, nam licet sententiam ferri habeat necessariam consequētiam, ad litem motam, *l. de qua re ff. de iud.* tamen talimodo ferri, non habet necessariam consequentiam ad initium litis motæ; vnde ex solo actu sententiæ fuit deceptus, & non ex consequentia primi actus, nam iudicia requirunt tractum temporis, & non possunt retrotrahi ad momentum temporis; secus si peteret restitutionem aduersus sententiā, tanquam male latam, ex defectu libelli, vel ex defectu probationis, quam omiserat, in minori ætate; quo casu sententia habeat necessariam consequentiam ad illum actum, quia iudex sic facere debuisset, *Bart. in d. §. si quis cum minore & ibidem Bald. & DD. communiter.*

9 Ex † quibus constat, quod minor restitutionem petens, duo debet probare, primo, quod esset prior tempore contractus, vel sententiæ latæ; secundo quod læsus sit, *l. verum §. sciendum l. ait prætor §. non solum ff. de minor. l. si minorem & ibi gloss. fin. iuncta l. minoribus C. de integ. restit. minor. c. constitutus hoc tit. l. nam postea § si minor ff. de iureiur. Mynſ. obſ. 16. cent. 4.* vel lucrum captandum dolo aduersarij vel sua facilitate neglexerit, *d. l. ait prætor § fin. & l. seq. Pan in d. cap. constitutus nu. 5.* aut litibus & sumptibus se implicuerit, *l. minoribus la. 1. l. quod si minor §. 1. l. non omnia ff. de minor. &c.* Fallit in † mutuo, in quo deceptus præsumitur, nisi probetur locupletior, in odium fœneratorum, *l. 1. & 2. C. si aduersus cred.* Fallit secundo, in minore petente restitutionem in integrum contra appellationem à se omissam qui nō tenetur aliud probare quam quod sit minor, satis enim læsus censetur qui non prouocauerit, *Mynſ. obſ. 17. cent. 4.* Datur quoque restitutio ecclesiæ, quæ vtitur † iure minoris facti maioris, intra quadriennium continuum à tempore læsionis, *clem. 1. & ibi gloss. in verbo iure minorū hoc tit. c. 1. eodem in 6.* vel à tempore emanatæ confessionis iudicialis, si aduersus confessionem petatur restitutio computandum, *cap. 2. hoc titul. in 6.* ac † etiam reipublicæ, *l. rempublicam C. de iure reip. lib. 11. l. respublica C. quib. ex cauſ. maior.* ciuitati, castro, villæ, *l. si hæres iussus §. vicis & ibi Iaſ. num. 2. 3. & seqq. & DD ff. de legat. 1. Gail. obſ. 62. lib. 2.* quamuis loco priuatorum sunt, *l. cum quidam fine ff. de verb. signif.* item maiori, dummodo † iusta causa restitutionis probetur, *l. 1. ff. ex quib. cauſ. maior &c. Pan. in c. ex literis num. 5. & 7. hoc tit.* etiam in causa fauorabili, ac matrimoniali, *c. ex litteris hoc tit. l. 2. C. ex quib. cauſ. maior. &c. § si quis agens. Inſt. de action.* Negligentia procuratoris in non appellando, non præbet iustam causam restitutionis, cum imputandum sit principali, qui debuit diligentiorem procuratorem eligere, *Bald. in auth. sed hodie num. 3. C. de appell. qui distinguit an procurator sit soluendo vel non Pan. in c. cum venissent num. 17. & 20. de rest. in integ. late Afflict. decis. 344. & ibi Vrsil. limitat tribus modis Quint. mandoſ. in foro commiss. 32. restit. ad prosecut. app. in verbo causam appellationis verſ. contrarium dicens semper dari restitut, in matrimo-*

10

11

12

13

nial.

nial. & cauf. benefic. quia in iftis non cadit æftimatio. Danda reftitutio eft † minori, & ijs, qui iure communi reftituuntur in omni gefto, *l. 1. verf. prætor edicit & l. ait prætor in princ ff. de minor. Bart. in l. fin. fub n. 5 verf. aduerte C. in quibus caufis in integr. reftit. non eft neceff.* (fi nihil cum minore geftum eft, licet læfus fit, non eft locus reftitutioni) *l. verum §. fciendum ff. de minor. &c. l. non videtur & ibi gloff. 1. C. de in integ. reftit. minor. &c. Bart. in l. xv. cum filius familias §. in hac ftipulatione num. 2. ff. de verb. oblig. Cæfar. decif. 1. n. 5. & 6. hoc tit.* fiue contra-
14

ctum † fit, fiue quid aliud contigerit, fed etfi ei pecunia à debitore paterno, vel proprio foluta fit, & hanc perdidit, aut fideiufforio nomine fe aut rem fuam obligauit, vel fe maiorem affirmauerit, *tot. tit. C. fi minor fe maiorem dix. Mynf. obf. 20. cent. 4.* Pinguius eft priuilegium ecclefiæ, in reftitutione aduerfus contractum, quam minoris, quia fi minor iurauit non contrauenire, non reftituitur, *auth. facramenta puberum C. fi aduerf. vend.* fi autem Prælatus iurat non contrauenire in contractu damnofo ecclefiæ, fic iurando deierauit, & ecclefia eodem petente, vel alio reftituitur, *c. quod quis 35. quæft. 9 cap. fi quis de rebus ecclef. non alien. c. ficut. c. intellecto de iureiur. c. cum veniffent de Inftit.* In beneficialibus
15

16 † minori non datur reftitutio, fi res non fit integra, quia beneficium fit collatum alteri, fi ipfe agat de lucro, *cap. ex parte de reft. fpoliat. & ibi Pan. num. 14. & 15. Put. decif. 5. de reftit. in integr. Put. decif. 9 lib. 3. Garc. de benef. parte xj. cap. 3. §. 1. num. 60. & 61.* ftante læfione, re integra, *Put. decif. 3. de reft. in integ. Pau. in d. c. ex parte num. 14. & feqq. de reftit. fpoliat.* & re non integra, minori datur reftitutio ad beneficium refignatum, etiam alteri collatum, fi ex hoc lædatur, abfque noua collatione: *gloff. in d. l. ait prætor in verb. quid aliud Pan. in d. cap. ex parte num. 14 poft gloff. de reftit. fpoliat. Put. decifione 427. lib 1. Couar. var. refolu. lib. 1. cap. 6. per tot.* non tamen aduerfus omiffam publicationem refignationis beneficii: quia non facta publicatione, ex actu refignationis, nihil illi fuit acquifitum. *Put. decif. 443. lib. 1. Achil. decif. 10. hoc tit. l. ait prætor, & ibi gloff. in verb. quid aliud ff. de minor. Pan. in cap. ex parte num. 14 de reftit. fpoliat.* Sed & † in iudiciis minori fubuenitur, fi dum agit, fiue dum conuenitur, captus fit, *d. l. ait prætor in princ. & §. non folum*, tam in petitorio, quam in poffeforio iudicio manutentionis, *gloff. in l. vnica C. fi de mom. poffeff. & ibi Bal. num. 9. & DD. Cæfar. decif. 2. hoc tit.* ac recuperandæ fiue in fpolio, *Ioan. And. in cap. 1. num. 2. hoc tit. in 6. & ibi Anchar. num. 4. Gemin. nu. 6. Franc. n. 4 prope finem*, & quando ex aliquibus fignis, *Ripa in c. fæpe de reft. fpoliat num. 2 enumerat 12.* poffet videri, quod per poffeffionem inferretur enormiffimum damnum: *Achill. decif. . hoc tit. Ripa in c. quod fæpe fub num. 3. de reftit. fpoliat. Curt. in c. admonendi numer. 203. ff. de iureiur.* maiori vero in poffeforio non datur reftitutio. *Cæfar. decif. 16. num. 14. de prob. Put. decif. 34. & feq. lib. 1 gloff. in l. vnica in verb. reformationem, C. fi de mom. poff. & ibid. DD. Franc. in c. 1. num. 4. de in integr. reftit. in 6.* nifi ob inftrumentum de nouo repertum. *Cæfar decif. 2. num. 3 hoc titul. per l. 1. ff. ex quibus cauf. maior.* Minor reftituitur, fi quafi contumax condemnatus fit, *l. minor 1. ff. de min. 25. annis.* aduerfus negligentiam procuratoris, *cap. 2. hoc tit.* ac poft publicatas atteftationes, docto fummariè, quod habet nouas probationes, aduerfus neceffariam probationem omiffam, & fuper articulis antiquis prius probatis, licet minus fufficienter, *l. minor viginti-quinque 2. ff. de minor. & ibi DD.* Eodem iure vtitur ecclefia, *cap. coram hoc tit.* nedum contra priuatum, fed etiam contra aliam ecclefiam, *c. auditis hoc tit. & ibi Pan. nu. 16. poft Inno. & Can.*
17

18 & *Can. Achil. decis. 9. hoc tit.* Sed etsi † hæreditatem minor adit, minus lucrosam, succurritur ei, vt se possit abstinere; idem est, in qualibet alia successione, plane qui post aditam hæreditatem restituitur, debet præstare, si quid ex hæreditate in rem eius peruenit, nec periit per imbecillitatem ætatis. *d. l. ait prætor § sed etsi hæreditatem & §. seq. ff. hoc tit. §. extraneis Inst. de hæred. qual. & different.*

19 Nec non † in lucro omisso, si in optionis legato deceptus sit, dum eligit deteriorem; vel duas res alternatiue promiserit & pretiosiorem dederit, si res eius venierit, & exstat, qui plus liceatur: *d. l. ait prætor § fin. & l. seq. ff. de minorib. c. constitutus hoc tit.* Item restitui-
20 tur minor † aduersus sententiam interlocutoriam ac definitiuam præsidis Præfecto Prætorio Imperatoris & Pontificis præmissa cognitione læsionis interdum plena interdum summaria, *l. cum & minores l. fin. si aduersus rem. iud. Mynſ. gloſſ. 21 cent. 4.* contra res bis
21 † iudicatas in consistorio principis, ac sententiam summi Pontificis, *cap. tum ex litteris hoc tit.* Sufficitque qualiscunque iniustitia etiam non notoria, ad retractandam sententiam etiam quæ transiuit in iudicatum in supremis tribunalibus; *c. inter de re iud. l. plane verſ. ſed benignius ff. de petit. hæred. Guid. Papa decis. 368. Ceſ. decis. 10. num. 12. de ſent. & re iud. Rot. diuerſ. decis. 351 num. 5. part. 1. Card. Seraph. 251. Greg. xv. decis. 459. & ibi annot.* item quãdo constat de bono iure ex nouiter deductis, *Caputaq. decis. 94. part. 3. cap. cum olim de ſent. & re iud.* In danda minori restitutione
22 aduersus tres † conformes, Rota variè processit, & alias secuta fuit opinionem Bald. & Alex. negatiuam, ne tres sententiæ magno dispendio obtentæ sint ludribo, aliquando secuta est opinionem Salyc. affirmatiuam, quando vel ex nouis vel antiquis probationibus aliquid apparet, quod excludit præsumptionem calumniæ, *Caſſad. decis. 1. & Ceſar. decis. 1. hoc tit. Cou. pract. quæſt. lib. 1. cap. 25. num. 7. Mynſing. obſ. 84. cent. 3.* Sed quando agitur de reuocandis sententiis rotalibus executioni demandatis, & per plures annos obseruatis, requiritur probatio notoriæ iniustitiæ, quæ nullo velamine offuscari & nulla excusatione celari possit, *Fel. in c. inter cæteras ſub num. 4. verſ. ſexta declaratio & num. 5. & ſeqq. de re iud. Dec. in c. quoniam contra nu. 151. & ſeqq. de prob. Greg. xv decis. 501 num. 1.* Non so- 23
lum † autem minoribus, verum hæredibus, & cæteris successoribus vniuersalibus minorum datur in integrum restitutio, etiamsi sint ipsi maiores, *l. non ſolum ff. de in integr. reſtit. l. minor autem §. fin. cum l. ſeq. ff. de minor. & c. Mynſ. obſ. 19. cent. 4.* Ac patri, qui occupat peculium profectitium iure patriæ potestatis, *l. denique §. Pomponius ff de minor.* Semper
fit restitutio contra illum † cum quo gestum, 24
contractum ve est, eiusque hæredem, in subsidium contra tertium, apud quem res peruenit, si sciuit rem istam gestã esse cum minore, vel cognitione prætoria, vel rescissa alienatione, dato in rem iudicio, si ignorauit, & prior emptor non est soluendo, æquius est minori succurri, etiam aduersus ignorantem, quamuis bona fide emptor est, sed vbi restitutio datur, posterior emptor reuerti ad auctorem suum poterit; quia plures quoque personas si emptio ambulauerit, idem iuris est, *l. in cauſa cognitione la 1. §. fin. cum 2. & ſeqq. ff. de minor.* ijs citatis & causa cognita, *d. l. in cauſa la. 1. §. cauſa l. 3. ff. de integr. reſtit. l. etiamſi § fin. ff. de minor.* Si nulla alia actio su-
perest, nam si mero † iure quis munitus sit, 25
non debet ei tribui hoc extraordinarium auxilium, *l. in cauſa la. 2. in princ. & § . 1. ff. de minor.*
Fallit † in conditione indebiti, vel sine 26
causa, quæ restitutionem non impediunt, *d. l. in cauſa la. 2. §. 1. ſecundum vnã lecturam*, Item cu-

cumulatio nullitatis & restitutionis in integrum, *cap. constitutus hoc tit. Mynſ. obſ. 25. cent. 2.* Ac rei vindicationis & restitutionis in integrum permittitur, *Mynſ. obſ. 25. cent. 2. Guido Papa q. 143.* Fallit & in actione de dolo, quæ non competit ei cui datur restitutio in integrum, *Bart. in l. 1 §. idem Pomponius refert ff. de dolo.* Quod si minor omisso auxilio ordinario, quod paratum habet contra curatores, & administratores suos idoneos constitutos, petat restitutionem in integrũ, contra possessorem rerum suarum alienatarum, tenetur ei præstare omnes expensas vtiles & necessarias, quas bona fide emptor fecisse approbauerit, *l. intra vtile §. si ff. de mi-*

27 *nor. &c.* Datur quadriennium † continuum ad interponendam contestationem litemque finiendam, ex quocunque capite restitutio postuletur: (licet Bart. *in l. ab hostibus §. sed quod simpliciter num. 12.* distinguat, an restitutio petatur aduersus contractum, vel aduersus læsionem ex maiori tempore quadriennio contingentem, an vero aduersus læsionem minoris temporis, & hoc casu dicat restitutionem petendam, intra tantum tempus, quantum est illud, in quo fuit læsus) de quo minor ætas, iusta absentia, & omne impedimentum legitimum excipitur etiam ex iusto metu, vel alias ex culpa, vel facto iudicis, vel aduersarij forsan appellantis ab aliqua interlocutoria, vel alias proueniens; *l. fin. C. de temp. in integr restit. & c. Clem. 1. & ibi gloss. in verbo finiri hoc tit. l. intra vtile ff. de minor. &c. Cassad. decis. 2. hoc tit. Mynſ. obſ. 51. cent. 1. dicens suprascript. dogma in Camera Imp. non seruari,* & tempus instantiæ causæ nullitatis, licet in ea succubuerit, qui instat pro restitutione, *arg. l. contra maiores C. de inoff. testam. & ibi gloss. fin. & DD. Achill. decis. 1. hoc tit.* vt euitentur circuitus, & ne petatur restitutio aduersus restitutionem. Ideo iudex, antequam declaret instantiã, & causam restitutionis in integrum ex lapsu † quadriennij, peremptam; debet præmittere cognitionem quia subductio impedimentorum requirit inquisitionem facti, *l. 1. ff. de diuerſ. & temporal. præscript. l. 5. § si ad diem ff. de re milit. faciunt not. per Bald. in l. eos 1. num. 7. C. de appell. Franc. in c. ex ratione num. 101. de appell.* Sententia, post quadriennium elapsum, lata pro actore est ipso iure nulla, *d. l. fin. C. de temp in integr. restit. & ibi Bald. num. 3. & DD. gloss. in Clem. 1. in verb. finiri & ibi DD. hoc tit. arg. clem. sunt appellationem & clem. si appellationẽ de appell.* Quadriennium autem incipit currere † à die læsionis, vt dictum est, *Clem. 1 hoc tit.* & pro varietate subiecti, varie currit: minori currit à principio vigesimi sexti anni ætatis suæ, vt dictum est: maiori lapso tempore absentiæ currit, post reuersionem & postquam composuit sarcinulas: *l. ab hostibus §. fin. & ibi gl. mag. & DD. ff. ex quib. cauſ. maior.* Si ecclesia non probauit, in peremptorio, currit à fine termini, & non à die sententiæ; quia finito termino peremptorij completa fuit læsio: *c. 2. & 3. gloss in cl. 1. in verbo à tempore hoc tit.* Ad petendam restitutionem ad appellandum, currit à lapsu decem dierum: aduersus sententiam à die sententiæ: aduersus lapsum fatalium, vbi fatalia sunt lapsa, aduersus contractum à die contractus: *c. 1. hoc tit. in 6 & ibi Ioan. And. sub num. 4. & Franc. sub n 2. in 3 not.* Aduersus confessionẽ ab ipsius confessionis tempore: *c. 2. hoc tit. in 6.* Post quadriennium lapsum non datur restitutio maiori etiam ex noua causa, *Achill. decis. 8. hoc tit. attestans ita seruari in Rota vt sit aliquis litium finis,* neque etiam ecclesiæ vel minori, *c. 1. resp. hoc tit. in 6. & ibi glo. in verbo admittenda,* nisi præuaricationis aut fraudis manifestæ probetur commentum, aut alia rationabilis causa subsit, *d. c. 1. §. nisi hoc tit. in 6.* quibus casibus

28 (margin, beside "integrum ex lapsu † quadriennij")

29 (margin, beside "driennium autem incipit currere † à die læ-")

casibus minor & ecclesia restituuntur post
quadriennium, *Franc.in d.1.num.3.l meminerint.vers.sin autem C.unde vi & ibi gl.fin.& DD.*
non beneficiatus, *Card.in clem.1.in 6. quaest.
hoc tit.Put.59 & decis 60 lib.1.& decis.279.n.
5.lib.3.* etiamsi constaret de bono iure beneficiati, *Put.decis 370.lib.2.per cap.1. in fine hoc
30 tit.in 6.* Dilatio † probatoria, quae intra metas restitutionis valet arctari, actori & reo
tribuitur, quod si intra eas angustari nequeat, quippe si in confinio quadriennij petatur, & eius terminos prorogabit, denegatur
actori, propter eius negligentiam; in eius enim arbitrio fuerat, tunc inferre litigium,
cum petitae dilationis mora, superstite quadriennio, posset includi: reo ex iusta causa
conceditur, etiamsi sese vltra quadriennij definitionem proferat; quia nequaquam
steterat in eius potestate, quando litigio pulsaretur, *l.petenda C.de temp.in integ.restit.*
Etenim potest iudex, ex causa, tempus fatale restitutionis in integrum, & appellationis, propter necessariam dilationem prorogare; quod perempta instantia, pereat tam
instantia quam causa, licet non possit de iure ciuili, tempus instantiae causae principalis
protogare; *l.properandum per totum & §.fin.C.de iud.* Quia in prima instantia causae principalis, perempta instantia, remanet salua
causa, vt possit eam de nouo inchoare, *Bart.in d.l.petenda n.3.* Dilatione à reo impetrata
actor in requirendis probationibus vti minime prohibetur, *d.l.petenda,* Quod si nulla
actoris negligentia redargui possit, qui dedit libellum circa principium quadriennij,
& diu per reum fuit disputatum super libello, & legitimatione personae, seu constituti
procuratoris, quod modicum ex quadriennio superest ad probationes faciendas, actori dabitur dilatio, quae quadriennij dimensionem excedat, quia cum cessat ratio negligentiae, cessat lex, *Bart.in d.l.petenda num.3.* Si
pronunciatum fuerit libellum fuisse aptum
seu mandatum sufficiens; secus si pronunciatum fuerit, super ineptitudine libelli, *l.accusaturus ff.de adult.l.quod si nolit.§ si mancipium
ff de edil.edict.l.si pater C.ne de stat. def. Bald. in
auth.ei qui appellat num.2. C.de temp.appell.* aut
mandatum non sufficere, *c.Nicolao de appell.
l si procuratorem § si tutores ff.mand.l.2.§.si mater ff.ad SC.Tertull.& c.Bald.in d.auth.ei qui appellat.sub n.2. vers. quaero si appellans misit &c.*
Restitutio † minori concessa, non prodest 31
eius fideiussori, nisi minor dolo aduersarij
fuerit circumscriptus, *l.1. & 2. C de fideiuss.
min* & data minori fideiussori aut mandatori non liberat reum principalem: *l minor se
[illegible] ff. [illegible] minor.&c.* concessa filiofamilias minori [illegible] non prodest eius patri, proinde si iussu patris obligatus sit, pater poterit in solidum conueniri; filius autem auxilium restitutionis impetrare debebit, si ipse conueniatur, si sine iussu patris contraxit, & captus
est, siquidem pater de peculio conueniatur,
filius non est restituendus, si filius conueniatur, poterit restitui siue principaliter siue fideiussorio nomine sit obligatus, nam licet
intersit filij, peculium habere, magis tamen
interest patris, qui potest ad libitum peculiũ
reuocare, quam filij *l.denique § sed vtrum ff.de
minor.&c.& ibi gloss.& DD.* filiafamilias in
dote capta, dum consentit patri, non statim
dotem stipulanti quam dedit, vel adhibenti
aliquẽ, qui dotem stipularetur, restituenda
est, quoniam dos ipsius filiae proprium patrimonium est, *d.l.denique §.ergo etiam*, Minori † non datur restitutio propter mini- 32
mam rem, vel summam, si maiori rei, vel
summae praeiudicetur: *l. suo ff. de restit. in
integr.* Quando mandato maioris res eius
administrauit, cum eo modo potius maiori consuleretur, cuius damno res sit

cessura: *l. cum mandato ff. de minor.* Quando damnum prouenit ab euentu, *l. verum § sciendum ff. de minor.* in rebus fortuitis casibus subiectis, nisi aut sordes æuo euidens gratia tutorum vel curatorum doceatur: *l. celsi fine in princ. vers. & districte ff. de minor. &c.* Aduersus contractum iuratum etiamsi non fuerit certioratus, *DD. in auth. Sacramenta puberum C. si aduersus vendit. Can. in cap. cum contingat de iureiur. Gail. obs. 41. lib. 2.* Sed arguere poterit contractum huiusmodi nullitatis ob defectum solemnitatum: *c. cum dilecta § fin. de rescript. c. venerabili de offic. de leg. l. cum si §. si prætor ff. de transact. Gail. obser. 65. lib. 2.* Aut dolum verum, *l. si ex causis § nunc videndum ff. de minor. &c.* vel præsumptum in futurum; *l. auxilium 3. resp. ff. de minor.* Secus in dolo præsumpto in præteritum vt non præsumatur: *l. vbi ff. de edendo Bart. in d. l. auxilium numer. 1. & 2. & ibi DD.* omissas obiectiones contra testes, *Bald. in d. l. auxilium ante num. 1. ff. de minor.* Aut omissa interrogatoria *Clem. non potest & ibi glossa in verbo grauiora de procur. Cap. Tholos. quest. 53.* omissas exceptiones declinatorias iudicii: *Innoc. in c. coram in verbo interlocutū hoc titul. Archid. in c. religiosum in gloss. final 87. dist.* Vt testes pro aduersario examinati contrarium deponant, *Cæsar. decis. 1. num. 9. & seqq. hoc tit. per infra alleganda.* Quia statur primo dicto: *c. cum in tua & ibi Pan. sub numer. 9 vers. aut ex interuallo Felin. nume 4 vers. secunda conclusio de testib. Rot. decis. 19 de testib. nou.* Quando obligatio habet originem contra maiorem, & cum minore nihil est gestum: *l. Æmilius ff. de minor. &c. l. apud Iulianum ff. ex quibus causis 17. possess. eatur. l. cum filiusfam. §. in Sac. & ibi glossa in verbo stetisse & Bart. num. 2. & 3. ff. de verb. oblig.* In executionibus siue prosecutionibus pœnarum contra alios: *l. auxiliū. ff. de minor. &c.* in delictis dolo, secus si culpa, à se commissis, quando est doli capax, *§. pen. Instit. de oblig. quæ ex delict. nasc. &c. l. 1. C. si aduersus delictum l. si quis te reum & ibi post glos. DD. C. ad leg. Corn. de Sicar.* nisi quatenus interdum miseratio ætatis ad mediocrem pœnam iudicem perduxerit: *d. l. auxilium §. in delictis l. si ex causa §. nunc videndum ff. de minor.* Aut si eum ex damno dato confiteri possit, ne dupli teneatur, maluit negare in hoc solum restituatur vt pro confesso habeatur, & si potuit pro furto damnum decidere, magis quam actionem dupli vel quadrupli pati, ei subueniatur, vt habeatur pro transacto. *d. l. si ex causa § sed si.* Denique non fit ætatis excusatio aduersus præcepta legum ei, qui dum leges inuocat, contra eas committit, *l. auxilium in fine ff. de minor. &c. & ibi post gl. fin. DD. facit c. bon. memor. el. 1. circa finem principii de elect. cap. quia frustra de elect.*

In danda vel deneganda restitutione † aduersus vsucapionem, & præscriptiones seruandæ sunt infra scriptæ regulæ. Quædā currunt contra minorem, sine ope restitutionis vt 60. dierum, in quibus iure mariti, sine calumnia, vxorem adulterii potest accusare: anni in actione iniuriarum: *l. auxilium in princ. ff. de minor. &c.* quinquennii, quod obijcitur minori ad tuendum statum defuncti: *l. si mater tua C. ne de stat. defuncti &c. l. non est ff. eo em* nō numeratæ dotis, *Auth si minor & ibi gl. mag. in verbo heredi maiori in fine C. de temp. in integr. restit.* Quædam ipso iure veteri & nouo non currunt minori, vt quinquennii ad proponendam querelam inofficiosi testamēti. *l. 2. C. in quibus caus. in integrum restit non est necessaria.* legitimi temporis ad petendam restitutionem in integrum ex persona defuncti, cui minor successit: *l. interdum ff. de minor. &c.* quinquennii vel longi temporis, ad inducendam confirmationem alienationis titulo oneroso vel lucratiuo immobilium minoris sine decreto iudicis; quod minori 33

etiam

etiam hæredi maioris non currit, nisi post completum vigesimum quintum annum, *l. fin. C. si maior factus alien. fac. sine decreto rat. hab. & ibi gloss. fin & DD.* Quædam vero per iura vetera currebant contra minores, per in integrum autem restitutionem, eis subueniebant, quæ hodie, siue breuis, siue longi temporis, si incipiunt contra minores, minoribus ipso iure non currunt: melius enim est intacta eorum iura seruare, quam post vulneratam causam remedium quærere: *l. fin. C. in quib. caus. in integ. restit. non est necess.* ideo exceptio non numeratæ pecuniæ potest opponi, per minores toto tempore ætatis, & post vsque ad biennium. Cum enim incipiat currere post vigesimum quintum annum completum, læsio non pertinet ad ætatis beneficium siue quadriennium, quod datur post perfectam ætatem, *l. doli mali §. diuersum el. 2 ff. de nouat.* tempora quoque quæ dantur ad petendam bonorum possessionem hodie ipso iure non currunt minoribus. *Bart. in l. fin. C in quib. caus. in integ. restit. non est necess num.* 12. Fallit hæc regula in præscriptionibus siue dilationibus, quæ currunt minori sed restituitur vt in tempore instantiæ, *l properandum §. fin. C de iud. Pan. in c. fin. n. 3. hoc tit.* appellationis interponendæ *l. 1. C si sæpius in integr. rest. post.* & prosequendæ, *l fin. C. si aduersus rem iud. & ibi gloss. fin. & Bart.* in omnibus dilationibus datis à iudice, *l. & si sine § pen. & fin. ff. de minor. &c.* in tempore conficiendi inuentarii, *§. pupillus auth de hæred. & falcid.* Fallit secundo vbi olim dabatur restitutio non simpliciter, seu cum quodam ordine in defectum tutoris, curatoris, procuratoris, quæ etiam hodie currunt ipso iure. *Bald in d. l. fin. post num. 4. C. in quib. caus. in integr. &c. l. intra vtile §. vendentibus & l. cum mandato §. fin. autem ff. de minor.* Si vero incipiat contra maiores, currunt minoribus & si complentur contra illos restituuntur; *gl. in l. vnica C. si aduers. vsucapionem l. si fundum ff. de fund. dat.* tum quia in præscriptionibus spectamus initium. *l. iusto §. si possessionis ff. de vsucap.* tum quia per eas à minoribus aufertur dominium; ipsi enim videntur alienare, & transferre in eũ cum quo gestum contractumue fuit, *l. alienationis ff de verb. signif.* aut contra minores inducitur obligatio, vt in exceptione non numeratæ pecuniæ, quando biennium completur in persona minoris, *l. si intra C. de non numer pecun. & ibi glossa,* & probato cursu præscriptionis præsumitur læsus, *Bart. in d. l. final. num. 8. in fine & n. 9. C. in quib. caus. in integr. &c licet Bald. ibidem n. 7. aliter sentiat quem vide,* Idem obtinet in præscriptione inducta † ex vltimis volun- 34
tatibus, *Bart. in l. fin. num. 13. C. in quib. caus. in integr. restit.* & conuentionali, vt si cum minore aliquid geratur, ex quo læditur, quia ipse interpellatur, competit sibi restitutio, *l. cum filius §. in hac & ibi Bart. & DD. de verb. oblig.* si cum minore nihil geritur, quia defunctus dedit creditori potestatem vendendi, post annum, & ipse vendidit ex potestate habita à defuncto absque aliquo facto vel gesto cum minore, cessat restitutio, *l. æmilius ff de minor. & c. l. 2. C si aduers. vendit. pign. & ibi gloss. & DD, Bart. & Bald in d. l. fin. C. in quibus caus. restit. in integr. non est necessaria.* ex edicto de minoribus; sed peti poterit ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur posita, *in l. 1. §. fin. ff. ex quib. caus. maiores, &c.* allegando se ignorasse pactum factum, cum defuncto, *glossa in l. cum filius. § in hac ff. de verborum oblig. Dyn. in c. si quis in ius de reg. iur. in 6. Bart. in l. æmilius numer. 5. ff. de minor. 25. annis.* Præscriptio statutaria siue consuetudinaria, quæ aufert minoribus, quod sibi iam quæsitum est, ipso iure nõ currit minoribus, quia
† statuta recipiunt interpretationem restri- 35

ctiuam,ne quis indebite damnum patiatur, *l.2.C.de noxal.l.Cæsar.ff.de public. l. adigere §. quamuis de iurepat.* quæ vero excludit à lucro captando, videlicet vt liceat proximiori rem venditam extraneo intra certum tempus recuperare, oblato pretio currit, contra minores, sed contra eam datur restitutio; quia statuta non recipiunt interpretationem restrictiuam vt quis lucretur. *cap.constitutus hoc tit.& ibi Pan.num.5.& 6.& Can.Bart. in l.fin. num.14.& seqq.C in quib.caus.in integ.restit.non est necess.l.ait prætor.§.fin.& l.seq.ff de minor.&c.*

36 Præscriptiones † longissimi temporis triginta aut quadraginta annorum, in suo statu remanent, & currunt contra minorem, excepta pupillari ætate, in qua interim dormiunt: *l.sicut C.de præscript.30.vel 40.annorum gl.fin.in d.l.fin.C.de temp.in integr.restit.* si maior est pupillo, & præscriptio triginta annorum cæpit contra eum, & finitur cum eo, tunc currit sine spe restitutionis; quia excedit ætatem viginti quinque annorum, & quadriennium quod datur ad petendam restitutionem; si vero cæpit cum maiore, vel cum minore, & finitur cum minore, tunc currit, licet detur restitutio. *d. l.sicut Bart. in d.l.fin.num.xj.C.in quib.caus.restit.in integr.non*

37 *est necess.* Effectus restitutionis † in integrum varius est secundum subiectam materiam, in restitutione aduersus sententiam, perinde est ac si sententia lata non esset: aduersus omissam appellationem, salua manet sententia, sed tenetur restitutus appellare intra decem dies, non enim per restitutionem datur plus temporis, quam id in quo læsus fuit, *l.interdum §.plane ff.de minor. Clem. 1. hoc tit.* & prosequi appellationem intra terminum iuris, & dicitur prima appellatio: *l.1.& ibi gloß.fin.C.si sæpius in integr.restit.postul.Ioan. Andr.in cap.fin.in 7.quæst.h.t.& ibi Pan. sub n. 5.vers.quando restituitur ad appellandum &c.* aduersus lapsum fatalium restitutus tenetur prorogare fatalia, vel iuxta stylum Rotæ sufficit diligens instantia, petendo præfigi terminum, & procedi iuxta formam commissionis, quia de stylo Rota non solet præfigere terminum, ne videatur restituere, sed prius cognoscit de bono iure, & postea non alias pronunciando super restitutione, vel non restitutione, si præcedens sententia est iusta, eam exequitur, sin minus eam reuocat, *Cas. decis. 3. sub num.5. vers.dubium & numer.12.& seqq hoc titul.Cæsar.decis.4. de appell.* Semper † autem expensæ solui debent ab eo qui petit restitutionem, etiam ab ecclesia, & collegio petente se restitui in integrum aduersus aliam ecclesiam. *Achil. decisione 14 de re iud.auth.qui rem & ibi Dec.& DD. de sacros. eccles.* Restitutio † postulata impedit executionem sententiæ latæ; *leg. vnica C. in integr.restit.post. ne quid nou fiat & ibi glossa final.Cassad.decis.15.de rescriptis* quia effectus eius suspenditur per restitutionem in integrum, ac procedi debet, ac si omnia essent integra, *l.vnica C. in integr. restit. post ne quid nou.fiat.cap.suscitata & ibi glossa in verbo pensata & Can.de rest.in integr. Rota diuers.decis.350.nu. 1.part.1.* Fallit † quando ex pluribus præsumptionibus in petente restitutionem, arguitur excogitata malitia, tunc enim fit executio sententiæ, cautione idonea recepta quod si petens restitutionem in causa ipsa prævaluerit, vniuersa quæ medio tempore occasione sententiæ ipsius, is pro quo lata fuit, perceperit, ipsi restituet: *cap.suscitata & ibi glossa final.& Can.Mynsingerus obseruat.84. centur.1.* de stylo restitutio † non retardat executionem, primo loco petitam; secus si causa restitutionis fuerit commissa ante petitam executionē, *Paul.de Castro in auth. quæ supplicatio sub num. tertio, & &c. vel die melius aut incipit ab executione C. de precibus Imper. offer. Rip.in l.4.§ condemnatum num.50.ff. de re iud.*

38 39 40 41

Cæsar.

Caesar decis.1. numero 14. hoc tit. & decisione 4. num. quarto de caus. possess. & propriet. quia tunc debet procedi, ac si omnia essent integra, *d. l. vnica C. in integr. rest. post ne quid non fi.* & possessor poterit petere & obtinere manutentionem, *Caesar. decisione 4. numer. 4. de caus. possess. & propriet. toto tit. C. in integr. restit. postul. ne quid non fiat.*
42 Restitutio concessa † prout de iure retardat executionem donec cognoscatur, an sit danda restitutio, *l. 4. §. condemnatum & ibi Bartol. numero tertio in fine ff. de re iud. Rota decisione 5. de appell. in nou. in 1. dubio Put. decisione 446. lib. 2.* etiamsi requirat altiorem indaginem, *l. 4. §. condemnatum & ibi Iason numero 26. attestans de communi & DD. ff. de re iud.* sed si sit praefixus terminus per commissionem, & non sit doctum de causa restitutionis, fit executio: *Put. d. decisio. 446. in secundo dubio libro secundo.* licet rei iudicatae, quando de ea clare constat, non praeiudicat commissio causae in Rota cum clausula prout de iure, *l. final. C. quae sentent. resc. non poss. cap. exhibita de arbit. l. causas vel lites & ibi late Iason num. sexto & seqq. C. de transact. Greg. xv. decisione 492. numero 4.*
43 Restitutio † semel concessa iterum conceditur vt minor haereditatem adiuit, probata laesione restituitur, vt ipsam repudiet: iterum aliqua pecunia haereditaria apparet nunc, quae praecedenti tempore latebat, & sic probatur laesus, quia repudiauerit, iterum restituetur vt adire possit. *l. & si sine §. restitutus & ibi glossa ff. de minor.*
44 Semel † denegata siue contra contractum siue contra sententiam, *Ioan. Andr. in c. fin. in tertia quaestione numero 16. hoc tit.* ac etiam in beneficialibus, *Put. decisione 279. sub numero 2. vers. tamen ex alia ratione &c. & num. seqq. lib. 3. per l. 1. & 2. C. si saepius in integ. restit. postul.* non conceditur maiori, *Achil. decisione 8. hoc tit. per l. 1. & 2. C si sap. in integ. restit. postul.* quia de iure maiores non restituuntur, nisi ex gratia: neque etiam minori, vel ecclesiae, praeterquam ad appellationem omissam à sententia denegationis: quae nunc impetrari & concedi debet, non à iudice à quo, vel ab illo iudice, qui potest restituere contra sententiam, *Ioan. And. in d. c. fin. in 6. q. num. 19.* vel etiam ad totam causam, propter probationes, siue defensiones de nouo repertas, quae extabant non exhibitas, *l. 1. 2. & 3. C si saep. in integ. restit. postul. c. fin. hoc titul. & ibi gloss. final. & Can. gloss. in d. §. restitutus & ibi DD.* tam super aetate, quam laesione, & alia quacunque probatione: *Salic. in l. fin. C. si saep. in integr. rest. t. &c. Pan. in d. c. fin. num. 4. & ibi Ioan. Andr. in 8. quaest. num. 21. Achil. decis. 7. hoc tit. Put. decis. 278. in princip. lib. 3. Mynsi. obs. 52. cent. 1.*

De alienatione iudicii mutandi causa facti,

Titulus XLII.

SVMMARIA.

1 *Alienatione à reo iudicij mutandi causa facti restitutio in integrum edicto perpetuo permittitur, per actionem in factum in qua tria requiruntur.*
2 *Vt fiat dolo malo.*
3 *Causa mutandi futurum iudicium.*
4 *Quod actus intersit.*
5 *Interesse autem consideratur ratione loci.*
6 *Persona.*
7 *Priuilegii causa.*
8 *Impensarum & incommoditatum actoris.*
9 *Obligationis & actionis extincta per alienationem ipso iure exceptione vel praescriptione.*
10 *Actio hac in factum datur ei in cuius fraudem alienatio est facta, eiusq; haeredibus.*
11 *Contra eum qui alienauit, in haeredem vero eius, aut post annum vtilem non datur.*
12 *Reo competit exceptio excussionis.*
13 *Is quoq; in quem alienatio est facta, Conueni-*

ri potest rei vendicatione, per quem non tollitur actio in factum.

14 *Alienatione ab actore causa iudicij mutandi facta in potentiorem, is in quem huiusmodi alienatio seu cessio facta est repellitur exceptione, & ipse alienans aut cedens agere compellitur.*

15 *Tenetur actione in factum.*

16 *Interdum & ipsi alienanti, & ei in quem facta est alienatio interdicitur actio.*

17 *Potentior autem intelligitur ratione diuitiarum opum, nobilitatis, & alienans non punitur iactura causa.*

18 *Alienatio rei vel cessio actionis nondum in iudicio deducta, quæ fit potentiori ratione dignitatis, officii, vel iurisdictionis mediocris, non tenet, & alienans accedens afficitur iactura causa.*

19 *Patrocinium potentioris ratione officii mediocris aduocans sine aliqua alienatione siue actor sit siue reus afficitur iactura causa.*

20 *Alienatio siue cessio facta per impreßionem potentiori ratione officii saltem mediocris non tenet, res redditur, & pecunia numerata retinetur.*

PER restitutionem in integrum iure communi succurritur etiam ei, in cuius damnum alienatur † causa mutandi iudcij, res, de qua timetur litigium, daturque ei ex hoc
1
edicto prohibitorio actio in factum pro mobili & immobili *Bart. in l. item si res num. 1. ff. hoc tit.* contra alienantem; contra emptorem vero cui res est tradita, rei vendicatio; & quem voluerit, poterit conuenire, *l. vnica C. hoc tit. l. ex hoc §. ait prator ff. hoc titul. Anch. in c. 1. num. 4. hoc tit.* Vt actio in factum competat tria requiruntur. Primo quod alienatio † fiat dolo malo; *l. 1. l. non solum §. 1.
2
in fine l. quia pertinet & l. item si res §. 10. ff. hoc tit. c. 1. hoc tit. & ibi gl. pen. & Can.* alienatio intelligitur etiam rei alienæ vnditio: sed hæredis institutio, legatum, *l. ex hoc edicto §. 1. ff. hoc tit.* aut causa necessitatis, alienatio non pariunt hanc actionem; vt si soluat suo creditori, aut redhibeat, *d. l. ex hoc edicto §. 1. in fine & l. quia redhibitio & l. seq. ff. hoc tit.* vel propter ætatem, valetudinem, necessarias occupationes, litem in alium transferat; *l. non solum §. 1. ff. hoc tit.* neque etiam donatio aut omissio possessionis ab eo, qui mauult re carere, quam sæpius super ea litigare. *l. item si res §. . ff. hoc tit l. non alienat. ff. de regul. Iur.* Secundo quod fiat causa † mutandi futurum iudicium, *d. l. item si res §. 1. d. l. ex hoc edicto §. 1. in princ.* non eius, quod iam sit; nam tunc habet locum titulus de litigiosis, qui rei litigiosæ alienationem annullat sub certa pœna: *l. fin. C. de litig.* sed etsi iudicium iam sit cæptum, nec res est effecta litigiosa, habet locum actio ex hoc edicto, *gloss. in d. l. ex hoc edicto §. 1. in verb. quod iam & ibi DD.* siue dominium in alium fuerit translatum siue possessio, aut vsucapiendi conditio, siue series contractus in se de sui natura contineat translationem dominij vel possessionis, etiamsi effectus ex alio impedimento subsecutus non fuerit: *d. l. non solum & ibi Bart.* & pertinet etiam ad iura prædiorum, vt si item alienaueris tuam, ex qua alteri seruitutem realem debes, seruitutem personalem, superficiem, ac emphyteusim. Sufficit eum † 4
3
in cuius fraudem fit alienatio, ius in re habere, siue velit agere rei vendicatione siue hypothecaria, siue personali in rem scripta, *d. l. non solum & ibi gloss. in verb. non tenebitur & ibi Bart. in §. 1. in verb. ad iura l. fin. C. de reb. alien. vel non.* Tertio quod interest eius, qui vult agere hac actione: proinde cessat hæc actio, si res non pertinuit ad petitoré, aut si is, qui alienatus est, sine culpa decessit, nisi si quid actoris præterea interfuerit ratione questus & ac-

& accessionum, *d.l.non solum* §. *fin.* aut si quis alienauerit, deinde receperit, *d.l ex hoc edicto* §.1.*verſ.ſi quis*, siue paratus fuerit suscipere iudicium, ac si possideret, data cautione de restitutione rei sub certa magna pœna, *l.3.* §. *fin ff. hoc tit. gloſſ.mag in cap.1.in verbo commutationem fecerint hoc tit. & ibi Pan. & Can* licet regulariter in prætorijs stipulationibus quis non cogatur pœnam inserere, *l. fin ff. de*
5 *pretor. ſtipul. l.2. ff. qui ſatiſd. cog.* Interesse † consideratur ratione loci, vt quia alienatio facta fuit in hominem alterius prouinciæ.
6 Personæ, quia † facta in potentiorem, aut alium qui diuexaturus sit aduersarium, vel clericum, aut ecclesiam, *l. ſi quis ita la.2.* §. *ea lege & ibi gloſſ. in verb. intereſt ff. de verb. oblig. Pan. in c.2. num. 10. hoc tit. poſt gloſſ. Bald. in l.1. ff. eodem*, aut minorem propter beneficium re-
7 stitutionis in integrum: Priuilegii † causa, vtputa hominem quem petere intendebã, manumiserit, quia prætores fauent liberta-
8 tibus: Impensarum † & incommoditatum actoris, quas habet & patitur alio aduersario substituto: verbi gratia, si locum in quo opus feceris, cuius nomine interdicto quod vi aut clam, vel actione aquæ pluuiæ arcendæ mihi tenebaris, alienaris, si tecum agerem tuis expensis, id opus tollere deberes, nunc alius, cum quo mihi incipit actio esse, qui non fecit, sed à te factum possidet, hactenus istis actionibus tenetur, vt patiatur id opus
9 tolli, meis impensis. Obligationis † & actionis extinctæ per alienationem ipso iure, videlicet si nouum opus tibi nunciauerim, tuque eum locum alienaueris, & emptor opus fecerit; neque tecum ex noui operis nunciatione agere possum, quia nihil feceris noui; neque cum eo cui alienaris, quia ei nunciatum non fuit, *l.* ‘ *in fine cum trib. ll. ſeqq. ff. hoc tit.* Vel exceptione propter alienationem, vt ego habebam contra te Publicianam, pro quadam re, quam possidebas absque titulo, tu eam vendidisti cuidam, & tradidisti; contra quem, quia habet titulum & possessionem, ego non possum obtinere; quando enim eadem res à diuersis non dominis emitur, melior est conditio possidentis, quã petentis. *l. ſiue autem* §. *ſi duobus ff. de public. in rem. act* simile est si tenebaris petitione hæreditatis, quia possidebas pro hærede, vel pro possessore rem, quam alteri vendidisti, & tradidisti; nam per istam alienationem, abstulisti actori petitionem hæreditatis: *Bart. in l.3.* §. *opus quoque ff hoc tit.*. Aut etiam præscriptione actio sit sublata, vt si in iudicio rem exhibet vsucaptam, *d.l. ex hoc edicto in princ. l. Iulianus* §. *ſi quis rem. ff. ad exhib.* vel præscriptam, quo casu consequitur actor etiam æstimationem rei, *l. item res ff. hoc tit. & ibi gloſſ 1. & DD.* etiamsi ille singularis successor vsucepit rem propter negligentiam meã in non agendo; quia tu teneris mihi ratione tui delicti, & negligentia mea non facit cessare delictum. *Pan. in c.1. num.4. hoc tit. Bart. in d. l item ſi res poſt num.2. & ibi Bald. num.3.* In summa tantum hac actione officio iudicis actor consequitur, quantum eius intersit alium aduersarium non habuisse, habendaque est ratio interesse extrinseci cuiuscunque damni. *gloſſ.1 in fine & ibi gloſſ. fin. & Bart. nu. 1. & 2. ac l.3.* §. *ex quibus ff. hoc tit. Pan. in d. cap. 1. num. 4.*

Datur ei, in † cuius fraudem facta est alienatio eiusque hæredibus, quia non pœnalis, sed rei persecutionem continet: *d. l. non ſolum* §. *fin. in fine.* Directa contra eum qui alienauit suo nomine vtilis in eum, qui alieno nomine alienauit, vt tutor, curator: *l. nam etſi verſ. ſi tutor ff. hoc tit.* in hæredem vel 10
similem, † aut post annum vtilem, non datur; quia datur ex delicto: *d.l. non ſolum* §. *fin. in fine cum tribus ll. ſeqq.* Sed & alienator pri-

stina actione tenetur, quia dolus eius repræsentat eum possessorem, *l. qui petitorio ff. de rei*
12 *vend. Pan. in d. c. 1, num. 5. hoc tit.* Competit † reo exceptio excussionis, etenim non potest conueniri, nisi discusso possessore, *d. l. 3. §. ex quibus ff. hoc tit.* nisi interesse actoris foret euidens discussione non facta, vtputa reo est vsucapta ab emptore, vel possessor non reperitur, aut est in partibus valde remotis *gl. in l. 1. in verb. quanti nostra intersit & ibi Bart. post*
13 *num. 2. ff. hoc tit.* Is in † quem alienatio facta est causa mutandi futuri iudicij, conueniri potest rei vindicatione, quantumcunque sit bonæ fidei, *l. vnica C. hoc tit.* Etiam per rescriptum impetratũ contra alienantem, si fuerit in fraude, & non alias; *d. c. 1. hoc tit. & ibi Pan. nume. 2. & 3.* Per quam non tollitur actio in factum, quia competunt ad diuersa: rei vendicatio respectu rei consequendæ contra possessorem, actio in factum contra alienantem propter damnum extrinsecum, *Pan. in d. c. 1. sub num. 4, vers. & super hoc insertur d. vnica C. hoc tit.* Quæ omnia procedunt †
14 in reo alienante causa mutandi futuri iudicij, actor in quem huiusmodi alienatio aut cessio facta est, siue titulo oneroso, siue lucratiuo, exceptione repellitur; & ipse alienans siue cedens agere compellitur, *l. cum miles ff. hoc tit. c. 2. & ibi Can. Pan. in d. c. 1. sub n. 6. hoc tit.* Alteri cedere non potest, nec procuratorem constituere; *Bart. in d. l. cum miles ante num. 2.* Secundo tenetur † actione in
15 factum ad interesse, *d. l. non solum §. 3. & ibi gloss. in verb. in eos gloss fin. in fine in l. fin. ff. hoc tit. & ibi Bart. in fine l. communis seruus 1. §. fin. ff. comm. diuid. Pan. in d. c. 1. numer 6.* Tertio, interdum † & ipsi alienanti, ac ei, in quem
16 facta est alienatio interdicitur actio, vt si quis iudicij communi diuidundo euitandi causa, rem alienauerit, vt potentior emptor per licitationem eam vilius accipiat, & per hoc ipse iterum recipiat; in pœnam ipsi negatur, ne possit communi diuidundo agere, pro præstationibus, aut ipsa re, quam forte recuperauit: is etiam qui emit, repellitur exceptione, si experiri velit, *l fin. ff. hoc tit.* Idem obtinet in omnibus actionibus, quæ competunt possessoribus, vt si facta est alienatio causa mutandi iudicium in confessoria, sitq; in possessione, ille cui facta est alienatio, hoc casu agere non poterit, *Bart. in d. l. fin. circa finem*, licet posset alias agere, *l. etsi forte § sciendum ff si seruit. vend. l. vti frui in fine princ. ff. eod.* Potentior † intelligendus est, non ratione 17
dignitatis, vel administrationis, sed ratione diuitiarum, opum, nobilitatis, quo casu licet non valeat cessio, non tamen punitur cedens iactura causæ, *c. 2. hoc tit. & ibi gloss. pen. Abb. Pan num. 4 & Abb. antiq. & Can. communiter.* Quando † rei vel actionis nondum in 18
iudicio deductæ, alienatio vel cessio fit potentiori ratione dignitatis, administrationis officij, vel iurisdictionis, non cuiuslibet, sed mediocris, *l. pen. in pr. C. de iis quæ vi metusque causa fiunt Bald. in l. 2. num. 2. C. ne liceat potent.* aut meri & mixti imperij, *l. pen. & fin. C. quod met. caus. Pan. in d. c. 2. n. 9. h. t.* quod habet de iure, & de facto in temporalibus siue spiritualibus, *Pan. in c. 2. num. 2. hoc tit. per Host. & Specul. ab eo allegatos Anch. n. 4. & Can.* non tenet cessio vel alienatio ipso iure, vel per sententiam; *Sal. in l. 2. n. 2. C. ne liceat potentioribus*, ac alienans & cedens afficitur iactura causæ, *l. 2. & ibi Bart. C. ne liceat. potent. c. 2 hoc tit. & ibi Anchar. n. 3. & Can.* per sententiam; quia in dubio omnes pœnæ infliguntur per sententiam: *Bald. in l. 1. C. ne liceat potent. nu. 2.* daturque ei contra quem facta est cessio; actio, item exceptio, quæ potest opponi declinatoriè, peremptoriè, ac etiam post sententiam, quia non contradicit sententiæ, *Salyc. in d. l. 2. C. ne lice. potent. sub num. 2. & Bald. num. 3.*

n.3. Is quoque siue sit actor siue sit reus, *Bart.*
19 *in d.l.1.n.5.* qui sine aliqua † alienatione, siue cessione, *Bald. in l.2. in princ.* C. *ne liceat potent.* patrocinium potentioris ratione officij, nõ cuiuslibet, nam decuriones possunt esse aduocati, & impendere suum patrocinium, *l. 2. C. de aduoc. diuers. iudicior.* Sed vt dictum est mediocris, ita quod possit minacem fauorem ostendere vel inferre, *gloss. in l.1. in verbo potentiorum C. ne liceat potent. & ibi DD.* quandocunque aduocat: vt si actor iret ad priores & obtineret, quod ipsi intercederent pro eo apud Capitaneum, vel potestatem, *l.1. C. ne liceat potent &c. & ibi Bart. Castr. Bart. in d.l. cum miles n.1. But. in d.c.2.n.16. Anch. nu. 3. & Can.* Afficitur iactura causæ per sententiam ex edicto seu titulo C. ne liceat potent. *gloss. in d.l.1. in verbo afficerentur & ibi DD. Bart. in l. cum miles sub n.1. ff. hoc tit. Anch. in c.2. nu. 3. hoc tit.* & patrocinium præstans venit puniendus arbitrio rectoris prouinciæ, *d.l.1.C. ne liceat potent.* Quando vero † per impres-
20 sionem, alienatio vel cessio fit potentiori, ratione officij saltem mediocris, sub ipsius potentioris vel coniugis suæ, aut amicorum suppositorum nominibus, non tenet alienatio, vel cessio, res redditur, & pecunia numerata retinetur, *l. pen. & fin. C. de ijs quæ vi metusque caus. &c.*

De Arbitris.

Titulus XXXXIII.

SVMMARIA.

1 *Arbitrium ad similitudinem iudiciorum redigitur.*

2 *Arbitramentum redigitur ad instar contractuum.*

3 *Si compromissum fit in arbitrum & arbitratorem ex clausulis & signis præsumitur arbiter vel arbitrator.*

4 *Arbitrium duplex est necessarium quod fit à coactis à lege vel canone in casibus in iure expressis.*

5 *Vel statuto.*

6 *Voluntarium est quod factum fuit sponte.*

7 *Arbiter quilibet esse potest qui non prohibetur à iure.*

Probibentur minor viginti quinque annis.

8 *Mulier.*

9 *Iudex ordinarius.*

10 *Laicus super rebus spiritualibus.*

11 *Compromitti potest de qualibet re nisi prohibeatur, & ibidem enumerantur causæ super quibus non potest compromitti.*

12 *Compromittere possunt omnes nisi prohibeantur.*

13 *Arbiter vnus eligatur, aut tres vel dispari numero sunt assumendi.*

14 *Compromisso facto in tres aut plures in dubio præsumitur actum, vt omnes simul iudicent.*

15 *Iure Canonico, si ex tribus arbitris vnus nolit malitiose, examinando, vel definiendo negotio interesse, duo procedunt.*

16 *Compromissum in duos, vt ipsi, si dissentirent, tertium assumant, an valeat.*

17 *Compromisso facto in plures cum clausulis vos, aut alter vestrum, quemlibet eorum, aut similibus, tunc valet sententia vnius.*

18 *Compromissum constituitur partibus ad inuicem stipulantibus quod parebunt arbitri sententiæ sine pœna.*

19 *Vel Compromittentibus nudo pacto apposita pœna.*

20 *Arbitri potestas dependet ex Compromisso, nec aliud ei licebit, quam quod ibi, vt efficere possit, cautum est.*

21 *Inter compromittentes, acta respicientia causam eiusque decisionem gesta coram arbitro, probant in iudicio ordinario.*

22 *Confessiones coram arbitris factæ probant vt iudiciales.*

23 *Circa attestationes testium, obseruanda sunt pacta compromissi si nihil conuentum est in*

huiusmodi casibus, tunc est seruanda l.fin. C.de testib.c.præsentata eod.tit.

24 *Acta vero ordinatoria iudicij coram arbitro non faciunt fidem coram iudice.*

25 *Limita in effectibus iam consummatis.*

26 2,*limita quando vtraque pars consentit quod acta valeant & sunt introducta fauore partium.*

27 *Arbiter sententiam dicere debet, per quam à tota lite discedutur, iussu adesse litigatoribus in loco de quo actum est.*

28 *Coram & præsentibus litigatoribus.*

29 *Ex arbitri per stipulationem assumpti sententia non oritur actio vel exceptio rei iudicatæ, sed ei paretur metu pœna, aut metu præstationis interesse.*

30 *Idem iuris est si datum sit pignus arbitro.*

31 *At quando assumptus fuit nudo pacto cum pœna.*

32 *Ex sententia arbitri nudo pacto sine pœna assumpti, postea homologata, oritur actio & exceptio rei iudicata.*

33 *Arbitramentum cursu decem dierum non homologatur, expresse confirmatum habet vim transactionis.*

34 *Compromissum finitur sententia prolatione, & aliis modis.*

35 *Appellatur à sententia Arbitrorum iuris.*
ab Arbitris electis ex necessitate statuti, an appelletur.

36 *Ab Arbitri compromissarij sententia non appellatur, sed si dolo versatus sit arbiter, aut enormissime alteram partem læsit, petitur reductio ad arbitrium boni viri intra decendium.*

37 *Arbitri sententia nulla dici potest.*

38 *Arbitratoris sententia reducitur ad arbitrium boni viri coram iudice causa principalis intra triginta annos.*

39 *Et contra eam intentari potest remedium l. 2. C.de rescind.vend.*

POST præparatoria iudiciorum præmittit de Arbitris, ante titulum de Iudicijs, quia per arbitria & compromissa, rigorosi litium & iudiciorum anfractus euitantur, *l.1.ff hoc tit.c.2.in princ. eod in 6.l congruentius C de pat. pot. Alex.in l qui se patris nu.22.vers.attamen puto & num.seqq.C vnde liberi facit c. cordi de appell.in 6.* Arbiter est, qui eligitur à partibus, vt iudex, *l.1.ff.hoc tit.* arbitrator vt aliquid æstimet, vel quid sibi videatur de aliqua re, dicat, sine ordine iudiciario, §.*pretium Inst. de empt.l.si quis arbitratu ff.de verb oblig.* Compromissum siue arbitrium † ad similitudinẽ 1
iudiciorum redigitur, & intelligitur de arbitrio boni viri, seruato iuris ordine in principio scilicet, citatione, libelli oblatione, litis contestatione, &c. medio, nempe dandis dilationibus probatoriis, productione testium, &c. ac fine, ferenda sententia pro tribunali *c.si de meu §.recipisse & ibi Bart.nu.1.ff. hoc tit.l rem non nouam §. cum igitur C. de iud.l. pen.C.hoc tit.& ibi gl.in verb.licet, & verb. conuentum & DD.* licet in multis à iudicio differat, *gloss.fin.in c.cum dilectus gloss.in l.1 ff.hoc tit. Bald.in l.1 num.8.& seq C. eod.* Arbitramentum redigitur † ad instar contractuum, & 2
in eo non requiritur aliqua figura iudicij, *Innoc.in c.quintauallis num.3.& 4.de iureiur. & ibi But.num 14.& Can.Bald.in l.1.ante num.10. C.hoc tit.Bart.in l.societatem §.arbitrorum nu.7. & seqq.ff pro socio,* Si compromissum † fuerit 3
tanquam in arbitrum & arbitratorem, ex clausulis & signis præsumitur arbiter: videlicet, si est data facultas decidendi, de iure tantum, *But.in d.c.quintauallis nu.17. Roman. in rub.de arbit.nu.48.* Apposita est pœna cõpromisso, aut assumatur super lite, *Imol. in d.c.quintauallis nu.13.l.3.§.1 ff.hoc tit.* vel iurisperiti electi sint: *Cæsar.decis XI.nu.1.& seqq. de prob.Bart.in l.societatem §.arbitrorum ff.pro soc. Rom.in rub.de arbit.nu.49.Fel.in c.præsentata*

præstutata de testib. Gail. obs. 150. num. 5. & seqq. & per tot lib. 1. Si assumatur in contractu intelligitur arbitrator: *l. fin. C. de contrah. empt. l. societatem § arbitrorum ff. pro soc. Imol. in d. cap. quintaualłu num. 13. & ibi Can.* & ex actis & modo procedendi intelligitur vtrum fecerit, vt arbiter, an vt arbitrator: *gl. 1. in fine l. 1. ff. de iud. & ibi DD.* Quod si expresse elegit super tota causa, vel simpliciter viam arbitratoris, non potest redire ad viam arbitri, vel è contra, *Imol. in d. c. quintaualłu n. 15.* quia per electionem vnius contrarij alteri videtur renunciare, *l quamuis la. 2. C. de vsur. & ibi gl. fin. in fine l. 1. C. de furt Bart. in d. § arbitrorum n. 13. Fel in c. cum ex officij n. 23. de præscript.* non eligendo præsumitur, procedere ex vtraque auctoritate; *Pan. in d. c. quintaualłu n. 42. per textum in c. nisi essent de præb. l. si miles ff. de milit. testam. Fel. in c. cum ex officij nu. 21. in fine vers. ex ista conclusione & n. seqq de præscript.* per obseruationem ordinis iuris in aliquibus actibus, non videtur in alijs arctari ad obseruandum, quia actus iudiciarij sunt separati: *Clem. sæpe & ibi gloss in verb partibus vers. sed pone quod de verb. signif But. in d. c. quintaualłu nu. 14. in fine vers. sed Hostiensis dicit Roman. in rub. ff. hoc tit. n. 5. in fine*, & propter modicam læsionem poterit peti reductio, quia ex qualitate facti præsumitur hoc fecisse vt arbitrator *d. c nisi essent Bald. in l. seruus plurium § fin. n 2. ff. de leg. 1. Fel. in d. c cum ex officij n. 32. attestatur post Ang. hanc sententiam obseruari in practica.*

4 Arbitrium duplex † est, Necessarium, quod fit à coactis à canone, vel lege in casibus à iure expressis; quorum primus est, quãdo iudex delegatus allegatur suspectus: *c. suspicionis de offic. deleg. c. cum speciali de appell. c. legitima eod. in 6.* nisi duo aut plures dati sint cum clausula, quod si omnes &c. & vnus allegetur suspectus, coniudex cognoscit de causa suspicionis opposita contra coniudicem; quia virtute dict. clausulæ ad eum spectat causæ cognitio. *c si contra & ibi gloss. de off. dele. in 6. Archid in c. quod suspecti in fine n. 1. 3 quæst. 5.* Secundus quando est quæstio de reuocatione rescriptorum, *c. pastoralis de rescript.* Tertius quando episcopus habet causam contra clericum, sibi subditum, *c. si clericus § 1. 11. quæst. 1.* Quartus quando contentio est inter litigantes, & iudicem super hoc, an locus sit insignis. *gloss. in c. statutum in verbo copia de rescript. in 6.* Quintus quando conseruator ab actore suspectus dicitur; aut inter conseruatorem & ordinarium controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit: *c. insuper § quod si in his causis sess. 14.* vel quod causæ debent compromitti inter agnatos vel proximiores, cautum est à statuto: & † vbi viget huiusmodi statutum, totus est compromittendum, quousque sequatur laudum. *Bald. in l. fidei commissa § si quis decem ff. de leg. 3. Fel. in c. innouamus sub nu. 3. vers. 5 fallit de treuga & pace Ias in l. per salutem n. 4. ff. de iureiur. Bald. in l. inuitus nu. 8 C. de procur.* Coguntur aduocati arbitrium necessarium suscipere, in eodem duntaxat loco, vbi aduocationis exercent officium. *l. sancimus C. de adu. diuers. iudic.* Aliud est voluntarium, quod † factum fuit sponte: & in dubio præsumitur voluntarium; nisi ex compromisso, vel ex actis constet, quod emanauerit electio arbitrorum ex præcepto iudicis, vel necessitate statuti: *Fel. in c. duobus sub nu. 12. ante finem vers. quæ omnia limita de sentent. & re iud. Rip in c. cum in n. 181. de Constit. Cæsar. decis. 11. n. 12. & seqq. de prob.* nemo autem cogitur arbitrium voluntarium suscipere. *l. 3. § 1. ff. de arbit. gloss. fin. in d. l. sancimus gloss. in d. cap. pastoralis in verbo remittentem in fine*, Quilibet † potest esse arbiter, qui non prohibetur à iure; Prohibentur autem minor viginti annis; *l. cum lege ff. hoc titul.* maior 20. annis, simi-

5 6 7

si minor 25. annis sit, restituitur, si temere auditorium recepit: *d.l. cum lege* §.1. mulier;
8 *l.fin.C.hoc tit.* nisi † ordinariam habeat iurisdictionem, in quam, vt in laicos, super rebus temporalibus Ecclesiæ valide compromittitur, *c.dilecti hoc tit.* potest esse arbitratrix *d.c.quinta vallis Pan.in d.c.dilecti in 3.not.* Iudex
9 ordinarius non potest † compellere partes, vt in se compromittant, nec potest recipere arbitrium eius causæ, in qua est iudex, *l. sed etsi in seruum §.si quis iudex & ibi gloss. &* DD. *ff.hoc tit.c.infames §.si quis vero & ibi gl. & Can. 5.quæst.7.* quia Ordinarius cogit arbitrum sententiam dicere, eamque exequitur, *l.3.ff. hoc tit.* arbitramentum & amicabilem compositionem potest recipere, *c.cum tempore & ibi Pan.tres recenset opiniones c. ex parte hoc tit. c. causam de elect.Io.de Imola in l.1.§. potest autem*
10 *n.25.ff.de nou.oper.nunciat.* non subditi, vel laici in † episcopum vt arbitrum vel extraordinarium iudicem consentire possunt: & semel tantum poterunt ab eius sententia appellare in dubio præsumuntur in eum vt iudicem consensisse, vt sententia valeat & actionem pariat: *l. si qui ex consensu l. episcopale & ibi gloss.1. & auth.si quis litigantium C. de episcop.aud.* à cæteris ordinariis, qui legitimam potestatem habentes, eliguntur ab eis ad arbitrandum, qui non sunt suæ iurisdictioni suppositi; etiamsi vt arbitrari sedeant, & nō vt ordinarii: priuilegio tamē ordinariæ dignitatis, grauatus aliquis, appellare valebit: *c. à iudicibus §.fin.2.q.6.* delegatus arbiter verus effici potest; *c. cum olim hoc tit.* & partes compromittentes simpliciter in eum, non renunciant, *Pan.in c.literas nu. xj. de præsumpt. Clem.quamdiu de appell.auth si tamen C.de temp. & repar.appell c.significantibus de off. & potest. iud.deleg.* rescripto: imo ex vtraque auctoritate intelligitur procedere & pro parte potest valere sententia ex vna auctoritate, & pro alia parte seu capitulo valere ex altera auctoritate, *l. nisi essent de præb. Bald.in cap.inter plures num.xj. de lege corradi in vsib.feud.* laicus super rebus spiritualibus in arbitrium assumi non potest, *cap.contingit hoc titul.* nisi laico auctoritate superioris adiungitur clericus, *glossa in d. cap. contingit & ibi Can. cap.per tuas hoc tit.* De qualibet re † potest compromitti 11
nisi prohibeatur. In causa populari, liberali siue de ingenuitate, siue libertinitate quæstio sit, etiamsi ex fideicommissi causa libertas deberi dicatur, matrimonio carnali (super matrimonio spirituali potest compromitti,) *cap. ex parte hoc titul. cap. cum inter canonicos de elect.* filiatione, monachatione, conuersione, ascriptitia conditione, *l. non distinguemus §.1.vers.de liberali causa & ibi glo. in verb.idem dicendum ff hoc tit.cap.penult. in fine de restit.spoliat. & ibi Can.* causa criminali criminaliter intentata, aut si pœna pecuniaria veniat applicanda fisco: secus si intentetur ciuiliter, aut pecuniaria pœna applicetur parti: delicto famoso, publico vel priuato criminaliter moto; secus si ciuiliter; causis meri & mixti imperii, status arbiter assumi non potest, & de facto assumptus non cogitur dicere sententiam: *d.l.non distinguemus §.primo vers.de liberali causa & ibi glossa in verbo famoso delicto & Bart.numero primo, &* DD. neque etiam in causa restitutionis in integrum; nisi incidenter coram arbitro petatur; *capite penultimo §. de restitutione in integrum,* priuilegiis aut indultis libertatis, siue exemptionis, sine licentia Romani Pontificis, *cap.cum tempore hoc titul.* Omnes etiam † 12
possunt compromittere, qui non prohibentur. Non possunt compromissum facere mulier, alieno nomine, propter intercessionem, *d.l.non distinguemus in princ.vers.si mulier.* clericus sine licentia diœcesani, per quod ecclesia obligetur; quia ex hoc posset deueniri ad alienationem: *c. peruenit hoc tit. & ibi*

Zab.

Zab. in fine & Can. in rebus proprijs potest compromittere in laicum, præter consensum episcopi: *Pan. in c. si diligenti n. 16. de for. comp.* vasallus de feudo sine licentia domini in arbitros aut arbitratores: *c. imperialem de probib. feud. alien. per Freder. Zabar. in c. cum tempore in fine hoc tit. Clarus in § feudum quæst. 39.* pupillus sine tutoris auctoritate, præterquã si fideiussorem dederit, à quo pœna peti potest. *l. si pupillus ff hoc tit.* Arbiter vnus † eligatur, aut tres, vel dispari numero sunt assumendi, vt aut omnium sequantur sententiam, vel duorum, aut maioris partis; quod si in duos sit compromissum, res fere sine exitu futura est, propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem: *c. 1. & l. item si vnus § fin. ff. hoc tit.* in dubio † si in cõpromisso facto in plures, non est expressum, quomodo debeant iudicare, præsumitur actum, vt omnes simul iudicent *d. l non distinguemus § cum in plures in fine & ibi gloss. in verb. dicant & DD.* staturque sententiæ maioris partis, datæ omnibus præsentibus: *l. si in tres l. secuti & ibi gloß. in verb. omnes l item si vnus §. item si plures ff. hoc tit. cap. 1. eod. in 6. cap. prudentiam & ibi gloss in verb. teneatur & Can. de offic. deleg* si omnes discordant in summa, tenet sententia de summa minori: *c. 1. §. licet hoc tit. in 6. & ibi gloss. fin. & Can.* sententia, vno absente, lata non tenet, quia potuit præsentia eius, trahere eos in aliam sententiam, nisi in compromisso dictum sit, vt duo sine tertio procedant *d. l. si in tres & ibi gloss fin. d. l. secutis cap. 1. & ibi gloss. fin. hoc tit.* Iure canonico † si ex tribus arbitris simpliciter assumptis, eorum aliquis ab alijs legitime requisitus ad examinandum, vel definiendum vna cum eis negocium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curauerit conuenire: siquidem detinetur legitimo impedimento, de quo rescribere debet collegis; duo, eo absente, non possunt procedere, staturque dispositioni iuris ciuilis, si tale impedimentum non subest, duo præsentes, malitiosa siue voluntaria eius absentia, non obstante, negocium examinare & libere definire possunt: quia ipsius absentia, diuinâ repleta præsentiâ, eum reputare facit pro præsente; sicut possunt eo præsente & non volente cum eis in vnam sententiam concordare, *d. c. 2. hoc tit. in 6. & ibi gloss. & DD.* licet secus sit in tribus iudicibus simpliciter delegatis; *d. c. 2. vers. fin. & ibi gloss. hoc tit. in 6* quia maiori maturitate dantur. Ex duobus arbitris, si vnus malitiose se absentet, alter nõ potest procedere, ratio diuersitatis est quia duo ex tribus sunt maior pars, *gl. in d. cap. 2. in verb. præsente & ibi Can.* tamen vsitatum est etiam in duos compromitti, & debet prætor cogere arbitros, si non consentiant † tertiam personam certam eligere, cuius auctoritati pareatur, *d. l. item si vnus § fin. in fine.* cogiturque hæc tertia arbitrium recipere & iudicare, *d. l. item si vnus §. fin. & ibi gl. fin. in fine per l. sancimus la. 1. C. de aduoc. diuers. iud. & ibidem Bart.* nec poterit ab eius sententia appellari, *Ioan. de Imola in c. quintauallis n. 46. de iureiur.* Non valet compromissum, in duos, vt ipsi, si dissentirent, tertium assumant; nã & in assumendo possunt dissentire, *d. l. item si vnus § si duos c. innotuit hoc tit.* si ita sit, vt tertius ab eis assumatur Sempronius, valet cõpromissum, quoniam in assumendo dissentire non possunt. *d. § si in duos in fine.* Quandoque fit compromissum in plures, vt omnes sint concordes, & tunc non sufficit vera aut ficta præsentia, sed requiritur omnium concordia, nec statur sententiæ maioris partis: *gloss. in c. 2. in verb. præsente in fine hoc tit. in 6. & ibi Franc. post n. 4. & Can.* Aliquando fit in plures cum † clausulis, *vos & alter vestrum*, quemlibet eorum, quemlibet in solidum,

Margin numbers: 13 (beside "test. l. si pupillus … eliga-"), 14 (beside "item si vnus … in cõ-"), 15 (beside "† si ex tribus arbitris"), 16 (beside "cogere arbitros … ter-"), 17 (beside "in plures cum † clausulis").

lidum, & valet sententia vnius, neque est necessaria aliorum requisitio. *l. non distinguemus §. cum in plures ff. hoc tit. Franc. in c. 2. n. 4. eod. in 6. c. cum plures & ibi gl. 1. & 2. de offic. deleg. in 6.* Nonnunquam fit cum clausula quod si omnes &c. & seruanda est dispositio, *c. prudentiam, de off. deleg.* Sæpius etiam fit in vnum, aut plures, vt ipsi per se causam definiant, vel per alios quos ipsi elegerint, *c. cum à nobis hoc tit.*

18 Compromissum † siue arbitrium constituitur, partibus ad inuicem stipulantibus; secus si alter pœnam promiserit, alter non, *l. litigatores vers. item Iulianus ff. hoc tit.* quod parebunt arbitri sententiæ, siue pœna certæ, aut incertæ summæ, vt puta quanti res erit, compromissa sit, *l. non autem interest ff hoc tit.* siue non: quia vltimo casu contraueniens tenetur ad interesse: *l. ex compromisso & ibi gloss. fin. l. diem proferre § fin. ff. hoc tit. c. per tuas hoc tit.* & cogit prætor sententiam dicere eum, qui arbitrium pœna compromissa receperit, *l. 3. §. 1. & seqq. ff. hoc tit.* aut si compromissum est stipulatione vallatum absque adiectione pœnæ *d. l. diem proferre § fin. & ibi Bart. in l. cum antea n. 3. & 4. C. hoc tit.* omnes leges loquentes de pœna adijcienda in compromisso, intelliguntur, quando promissum est parere arbitrio, nudo pacto; quando stipulatio interuenit non est necessaria pœna, *Bart. in d. l. diem §.* Interdum

19 recte † nudo pacto fit compromissum, vt puta si ambo debitores fuerint, & pacti sunt, ne petat quod sibi debetur, qui sententiæ arbitri non paruerit. *d. l. litigatores vers. interdum.* Qualem autem sententiam dicat arbiter ad prætorem non pertinet. *l. qualem ff. hoc tit.* Arbitri † potestas dependet ex compromissio, *d. l. non distinguemus §. ex officio & §§. seqq.* vel aliud ei licebit, quam, quod ibi vt efficere possit, cautum est, nec quodlibet statuere poterit, nec in qua re libet, nisi de qua re compromissum est, & quatenus compromissum est, *c. peruenit hoc tit.* ac circa ea sine quibus commode explicari non potest, vt fructus, expensas, *gloss. in d. l. non distinguemus §. de officio in verb. cautum est*, diē solutionis, *l. quid tamen §. 1. ff hoc tit.* nam pars sententiæ est quemadmodum satis ei, qui obtinuit, detur, quibusque fideiussoribus, idque delegari non potest, nisi adhoc compromissum sit, vt arbiter statueret, cuius arbitratu satisdaretur: *d. l. non distinguemus §. fin. vers. non autem finiri*, ac circa vacuæ possessionis traditionem: *d. l. non distinguemus §. fin. vers. arbitri* nec non circa dubium super qualitate rerum expressarum in compromisso, de qua re potest arbiter cognoscere, & pronunciare an veniant in compromisso. *Pan. in c. cum dilectus nu. 10. hoc tit.* Hinc infertur coram arbitro non posse fieri reconuentionem, *c. cum dilectus hoc tit.* ac non posse arbitrum diem compromissi proferre, *l. arbiter ex compromisso ff. hoc tit.* sed necessarium est adijci, de die compromissi proferenda, eoque adiecto, diem profert, vel præsens, vel per nuncium, vel per epistolam *l. idem ff. hoc tit.* non tamen inuitis duobus litigatoribus, nam pœna committi non potest cum sint in pari culpa litigatores, *d. l non distinguemus §. fin. & l. seq. & ibi gloss.* aut etiam altero contradicente, sed committitur pœna contra eum, qui non consensit in prorogationem. *d. l. non distinguemus §. dies*, Item arbiter non potest vetare, ne pœna ex compromisso petatur, quia non de pœna compromissum est, *l quid tamen §. fin. ff hoc tit.* aut iubere alium sibi coniungi, cum id in compromisso non sit. *l. non distinguemus §. fin. vers. item si iubeat.* Alia varia pacta, quæ fiunt in compromissis ex hoc tit ff. & Cod. cognoscuntur. cæterum arbitro iubenti extra compromissum

missum impune non paretur. *d.l. non distin-*
21 *guemus § fin. in fine.* Acta quæ † respiciunt
causam, eiusque decisionem, & factum, ge-
sta coram arbitro, inter ipsos compromit-
tentes probant in iudicio ordinario: confes-
22 siones † coram arbitris factæ probant, vti
iudiciales: siue facta sit homologatio sen-
tentiæ arbitri, siue non: *l pen. in fine C. hoc tit.*
Imol. in c. præsentata n. 9. & ibi Felin. n. XI. de te-
stib. Cæsar. decis. XI. n. 19 de probat. sed tales con-
fessiones non infamant, *l. quid ergo § cum au-*
tem vers. ex compromisso ff. de his qui not. infam.
23 Circa attestationes † testium obseruanda
sunt pacta compromissi: si nihil conuentum
est in huiusmodi casibus, & testes omnes su-
persunt, ei, contra quem producuntur, datur
optio, vel vt recipiat depositiones eorum,
vel respuat & consentiat, vt iterum exami-
nentur. *l. fin. C. de testib. c. præsentata eodem & i-*
bi Can. & Fel. n. 10. De stylo Curiæ facerent
fidem impetrata commissione, quod coram
arbitro fuerint examinati, cum interroga-
torijs partis aduersæ, *Cæsar. decis. XI. nu. 18. de*
prob. si ab hac luce omnes subtracti sint, ne-
cessitas ei imponitur, fide scripturæ appro-
bata, in qua depositiones eorum referuntur,
eas quasi factas coram iudice accipere: re-
bus permixtis in superstitum testimonijs ea-
dem seruatur electio litigatori, aduersus
quem producuntur: mortuorum autem
depositiones non potest respuere, saluo iure
opponendi contra dicta & personas: nam
post mortem possunt obijci testibus crimi-
na, non ad effectum punitionis, sed ad fidem
rei testificatæ. *d. l. fin. C. de testib. & ibi DD. d. c.*
24 *præsentata & ibi Can.* Acta ordinatoria † iudi-
cij coram arbitro non faciunt fidem coram
iudice, vt super ipsis posset fundari senten-
tia, sed pereunt ex mutatione tribunalis. *d.*
25 *c. præsentata & ibi Fel. n. 7. Pan. n. 9.* Limita † in
effectibus iam consummatis, à citatione cõ-
tra aduersarium executa, litis contestatione
&c. puta interruptione præscriptionis, per-
petuatione actionis. *l. pen. circa finem C. hoc tit.*
& ibi DD. Secundo limita † quando vtraque 26
pars consentit quod acta valeant coram iu-
dice, & sunt introducta fauore partium,
Pan. in d. c. præsentata nu. 9. nam consensus ni-
hil operatur in actibus substantialibus non
dependentibus ab earum potestate: *gloss. 1.*
in c. de causis de off. deleg. gl. fin. in c. 1. de lib. oblat.
vt libelli oblatio, litis contestatio, & quod
sententia feratur in scriptis, &c. quæ sunt co-
ram iudice reiteranda. ***Imol. in d. c. præsentata***
num. 5.

Sententiam † arbiter dicere debet per 27
quam à tota lite disceditur, & finis contro-
uersiæ imponitur, *l. dicere cum l. seq. ff hoc titul.*
iussis adesse litigatoribus per nuncium siue
epistolam, *l sed & interpellatur § 1. ff. hoc tit.* in
loco, de quo actum est, cum compromitte-
retur, vel si non appareat de quo loco actum
sit, in loco vbi factum est compromissum,
vel in continentibus ædificijs, ad quæ vter-
que compromittentium facile & cum ho-
nestate venire posset; nam si alter non ve-
nerit, qui sine sua turpitudine eo venire pos-
sit, & is venerit qui inhoneste venerat, non
committitur pœna; quasi non præbita ope-
ra; *l. si cum dies § si arbiter ff. hoc tit.* & coram
præsentibus † litigatoribus, alias non vale- 28
bit; in pœnam is, qui defuit committit, quia
per eum factum est, quo minus arbitretur;
l. diem proferre § si quis litigatorum & ibi gloss. in
verb. committit & verb. quo minus ff. hoc tit. nisi
in compromisso hoc specialiter expressum
sit, vt vel vno, vel vtroque absente sententia
promatur; quo casu contumax, in non ve-
niendo, non impedit sententiam, & ideo
non incidit in pœnam, eo ipso quod contu-
max est in non veniendo; sed incideret, si
sententiæ non pareret, *d. l diem § si quis litiga-*
torum

torum & ibi Bart. quare si iubeat iudicem a diri, ad alium arbitrum iri, vel vt arbitrio mænii fundus tradatur, aut satisdatio detur impune ei non paretur, ne propagentur, differantur, aut in alios interdum agentium inimicos arbitraria transferantur. *l. non distinguemus §. fin in princ. l. in compromissis ff. hoc tit.*

29 Ex sententia arbitri † per stipulationem assumpti, non oritur actio vel exceptio rei iudicatæ, sed ei paretur metu pœnæ, si certa pœna sit promissa; aut metu præstationis interesse, si promissum sit sententiæ stari, *l. ex compromisso & ibi gl. & DD. §. fin. & l. seq. ff. hoc*

30 *tit.* Idem † iuris est, si datum sit pignus arbitro, vt aut ipse teneat; quo casu est pignus naturali obligationi accedens, qua tenetur pars ipso arbitro, ad seruandam sententiam; *arg. l. per retentionem C. de vsur.* aut vt ipse det parti, & tunc est depositum certa lege datum, daturque ei, cui dandum est, actio præscriptis verbis: *l. si rem § fin. ff. de præscript. verb. gloss. in l. cum antea in verbo nomine C. hoc tit. & ibi Bart. num. 4.* Ratio prædictorum est, quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legalem, *Bald. in l. cum antea sub numer. 2. & ibi Bart. sub n. 2. h. t.* Eadem ratione, quando as-

31 sumptus † fuit nudo pacto cum pœna, ex eius sententia non oritur actio; *l. 1. C. hoc tit.* nisi esset dictum rato manente pacto: tunc enim pœna commissa, & etiam soluta, remanet pactum simpliciter; ideo nouo iure ex sententia orietur actio: *Bart. in l. cum antea num. 2. & 3. C. hoc tit.* Quando duo sunt compromissa vnum cum pœna, alterum sine pœna attento compromisso sine pœna

32 locum habet l. cum antea C. hoc tit. Ex † sententia arbitri nudo pacto, & sine pœna assumpti, homologata postea tacite vel expresse oritur actio & exceptio rei iudicatæ, *l. cum antea C. hoc tit. & ibi Bart. in fine & Bald. nu. 2.* parte vero reclamante, sententia non habet effectum, nisi cum sacramenti religione arbiter fuit electus: *d. l. cum antea §. altera,* quo casu non nascitur actio vel exceptio obstante auth. decernimus C. hoc titul. quæ reprobat iuramentum in compromisso, sed iurans cogitur per censuram ecclesiasticam ad obseruantiam iuramenti *c. final. de for. compet. in 6. Bald. in d. Auth. decer. n. 3. Pan. in c. per tuas n. 8. h. t. latius distinguit.* Arbitramentum † cursu decem dierum non homologatur; expresse confirmatum per partes parit exceptionem quasi transactionis vel pacti, 33

Innoc. in d. c. quintavallis sub n. 6. Finitur † compromissum sententiæ prolatione, cum de omnibus de quibus compromissum fuerit arbiter pronunciauit; si de quibusdã tantum sententiam dixerit, de aliis nondum, non desinit esse arbiter, & in prima controuersia, potest mutare sententiam, de qua iam dixerat. In dubio, quando plures inferuntur quæstiones, hoc est vna ab vna parte, alia ab altera, videtur hoc actum, vt debeant simul pronunciari super omnibus, propter naturam conuentionis & reconuentionis; & nõ seruata forma compromissi non videtur data sententia: nisi in cõpromisso dictum sit, quod possit iudicare semel, & pluries, & quoties sibi placuerit; hoc est in vno capitulo, semel & in alio postea; nam super vna re non possunt ferri plures sententiæ vel arbitraria: quando autem plures quæstiones, nihil sibi communes, inferũtur, ab vna parte, ad aliam; tunc actum videtur, vt possit pronunciari separatim, nisi expresse in contrarium sit actum, *l. ducere in prin. & l. quid tamen & ibi post gl. Bart. ff. h. t.* Sententiam de omnibus; de quibus compromissum est, dictam arbiter corrigere, aut mutare non potest; *l. ducere in fin. & l. quia arbiter ff. h. t. & ibi gl.* nisi compromisso cautum sit, quod possit iudicare 34

dicare

dicare semel & pluries, & ipsum iudicatum corrigere, ac mutare, *Bart. in l. quid tamen n. 2.* Secundo lapsu termini comprehensi compromisso re infecta, *l. si cum dies ff hoc tit.* Tertio si vnus ex litigatoribus bonis cedat, *l. item si vnus ff. hoc tit.* Quarto semel commissa pœna, *l. si duo §. fin. ff b. t.* Quinto si ambo litigatores ad iudicium, vel ad alium arbitrum ierint, quia hanc fecerunt ei iniuriam, vt spernerent eum: *l. sed etsi in seruum in fine & duabus ll. seqq ff. h. t.* aut vnus solus iudicem adiuit, & litem fuit contestatus; quo casu pœna cōtra eum committitur, propter contemptum, lite apud iudicem suo ordine peragenda, *l. si quis rem ff. h. t. & ibi gl. fin.* Sexto morte vnius a bi ror im etiamsi in plures sit compromissum, *d. l. item si vnus §. item si plures.* Septimo morte v iius compromittentium: compromissum enim in compromittentis hæredes non extenditur, nisi sit dictum, quod transeat ad hæredes vtriusque compromittentis; si de vnius hæredibus tantum sit expressum, expirat compromissum, morte cuiusuis ex litigatoribus, *l. diem §. 1. & l. sed & interpellatur §. fin ff. hoc tit. c fin. & ibi gloss. eod tit.* quia non debet claudicare, *gl. mag. in d. l. sed & interpellatur §. fin.* Appellatur † à sententia
35 arbitrorum iuris, siue necessariorum ad Sūmum Pontificem: *c. ab arbit. de off. de leg. in 6. & ibi gloss fin. l. cum specialis C. de iud. & ibi Bart. num. 2.* ab arbitris qui eliguntur ex necessitate statui inter attinentes, si necessitat statutum ad compromittendum sub pœna, non potest appellari; si vero statutum necessitat ad compromittendum, & disponat quod ex sententia ferenda oriatur actio poterit appellari: *Imol. in d. c. cum dilectus n. 17. hoc tit. Mynf. obs. 68. cent. 4. § porro secundo casu.* à sen-
36 tentia † arbitri compromissarij non potest appellari: *l. 1. C. hoc tit. cap. à iudicibus 2. quæst. 6. Mynf. obs. 68. cent. 4.* sed ei parere debemus, siue æqua siue iniqua sit, & sibi imputet quod compromisit; *l. societatem §. arbitrorum ff pro socio d. l. diem § stari.* nisi dolo versatus sit arbiter, aut grauissime alteram partium læserit: quibus casibus licet retractare de sententia arbitri officio iudicis, coram iudice causa principalis, *l. 2. C. vbi & apud quem in integ. rest. pet. Gail. obser. 149. lib. 1.* per reductionem ad arbitrium boni viri intra decendium: *Pan in c. quintauallu num. 16. de iureiur. per l. pen. § fin autem C. de recep. arbitr. l. non distinguemus §. cum quidam ff. de arbitr. Gail. obs. 150. in princ. lib. 1.* quæ est species appellationis, eique similis; *d. l. non distinguemus §. cum quidam Imol. in d. c. quintauallu nu. 43. & 47. de iureiur. & ibi Pan. nu. 28. c. à iudicibus & ibi gloss. in fine 2. quæst. 6. c. non sine hoc tit.* dictisque casibus nulla cautela impediri potest, ac ne iuramento quidem in compromisso præstito se non contrauenturos, etiamsi grauissimū damnum sibi importaret: *Bald. in d. l cum antea nu. 3. & seqq.* & à iudice recursus siue reductionis licita est appellatio, *Mynf. obs. 68. in princ. cent. 4. contra Bartol. in l. 1. ff. de leg. 2. in fin.* nulla † dici potest si arbiter 37
expresse sententiam dixerit, contra sacras leges aut constitutiones, *l. si expressum ff. de appel.* aut non sit solemniter lata, *l. prolatam C. de sent. &c gl. in l. diem §. stari in verbo siue iniqua h. t. & ibi DD.* Præterea stipulatio, cum aduersus sententiam quid fit, ita demum committitur cum effectu, si sine dolo stipulantis factum est, ne quis doli sui præmium ferat, si quis compromittentium omnino in hac lite dolo versatus est, siquidem cōpromisso adijciatur, si quid dolo, in ea re, factum sit, tantam pecuniam dari, ex stipulatu conueniri, qui dolo fecit, potest; quod si huiusmodi clausula in compromisso adscripta non est, tunc de dolo actio vel exceptio locum habebit, *l. ita demum ff. hoc tit.*

38 *tit.* Sententia arbitratoris † reducitur ad arbitrium boni viri, coram iudice causæ principalis, quia actor sequitur forum rei, *Bart. in l. societatem §. arbitrorum numer. 22. circa finem Alberic. num. 6. ff. de arbitr. Afflict. decis. 132. Gail. obser. 150. nu. 2. & seqq. lib. 1.* intra triginta annos, *Bart. in l. societatem §. arbitrorum num. 22. circa finem Alberic. numer. 6. ff. de arbitr. Afflict. decis. 132. Gail. obser. 150. num. 2. & seqq. lib. 1.* in contractibus stricti iuris per officium iudicis, *l. si libertus la 2. ff. de oper. libert.* in contractibus bonæ fidei ex eo contractu: *l. si societatem §. arbitrorum ff. pro socio*, fallit quando in contractu bonæ fidei, ex parte eius qui vult petere reduci ad arbitrium boni viri, nulla oritur actio; vt in contractu dotis, fuit compromissum in aliquem vt statueret dotem mulieri; qui inique mulierem grauauit, cui nulla datur actio de repetendo constante matrimonio; ideoque recurritur ad officiũ iudicis. *Bart. in d. §. arbitrorum numer. 17.* quia mulier, si à viro conueniretur vigore illius arbitramenti; posset excipere de eius iniquitate; quilibet autem, qui habet exceptionẽ etiamsi non conueniatur, potest coram iudice ipsius rei, licet non sit iudex actoris, officium iudicis implorare, ne ab aduersario inquietetur: *l. 3. C. qui bon. ced. poss. l. si contendat & ibi gloss. ff. de fideiussor.* quia ibi exceptio examinatur principaliter, debet examinari coram illo iudice, coram quo deberet examinari, si actore agente exceptio secundum naturam exceptionis deduceretur, *l. cum ij §. transactiones ff. de transact. l. fin. C. de vsur. pupill. Bart. in d. §. arbitrorum nu. 19. & 20. Rot. decis. 236. num. 2. & seqq. part. 1. diuers.* ratio diuersitatis quare non reducitur laudum arbitri, sed arbitratoris, est, quia ille qui compromisit in arbitrum, videtur velle, quod instar iudicis procedat, *l. 1. ff. hoc tit.* & contemnit iudicem quam habebat; ideoque ad ipsum reuerti non potest; quæ ratio cessat, quando compromittitur in arbitratorem. *Imol. in d. c. quintanallis nu. 49.* Compromittens quoque si læsus sit vltra dimidium iusti pretii potest † intẽtare remedium, *l. 2. C. de rescind.* 39 *vend.* etiamsi Laudum siue arbitramentum emologasset siue approbasset. *Bart. in d. l. 2. num. 8. C. de rescind. vend. & ibi DD. Iason in l. si quis cum aliter sub num. 15. post Bart. ff. de verb. obl. Bart in l. societatem §. arbitrorum n. 25. ff. pro socio Mynsing. obs. 33. cent. 1.*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De Iudiciis.

Titulus I.

SVMMARIA.

1 *Iudicium est actus legitimus trium personarum, iudicis, actoris, & rei, qui redditur in inuitum.*

2 *Reus quis sit, Actor quis sit.*

3 *Reorum alius est necessarius, alius voluntarius.*

4 *Tertius veniens ad causam pro suo interesse admittitur in statu & terminis in quibus reperitur.*

5 *Tertius si lite pendente inter duos comparet sub praetextu melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis: sed si probat, tollit intentionem actoris.*

6 *Admissus ad causam cum clausula*, Constito de interesse, *non facit aliquam litem non docto de interesse.*

7 *Iudiciorum aliud est saeculare siue prophanum, aliud est ecclesiasticum.*
Beneficialis censetur causa quae super titulo beneficij, iure monachatus, aut iure Conuersi ad religionem commissa est.

8 *Iudiciorum aliud est ordinarium, aliud extraordinarium:*
extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium deficientibus alijs, aut quando Iudex simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur.

9 *Agere inuitus nemo compellitur.*

10 *Iudicium nullum redditur, Primo, ex incompetentia iudicis:*
Laicus coram iudice ecclesiastico non potest conueniri nisi certis Casibus hic enumeratis.

11 *Clericus coram suo episcopo conueniri debet in Ciuilibus, quae regula fallit, quinque casibus.*

12 *Clericus de omni crimine coram iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo.*

13 *Secundo, redditur nullum iudicium ex persona actoris.*

14 *Tertio, ex persona rei.*

15 *Quarto, ex persona vtriusque actoris & rei.*

16 *Quinto ratione rei quae non potest tractari sub tali iudice.*

17 *Sexto ratione peruersi ordinis iudiciorum.*

18 *Septimo ratione ineptitudinis libelli.*

19 *Octauo ex defectu citationis.*

20 *Citatio multiplex est.*
Generalis quae fit ad totam causam.

21 *Realis quae decernitur à iudicibus ordinarijs, non autem delegatis à principe, & non potest fieri extra territorium citantis.*

22 *Verbalis quae decernitur à quolibet iudice ordinario, delegato, arbitro, non autem ab arbitratore, & an possit fieri extra territorium citantis, controuertitur.*

23 *Per edictum, id est affixa Scedula in foribus Palatii vel Ecclesiae, quae potest fieri à delegatis, principis, ordinariis omnibus etiam minoribus, non tamen aliis delegatis, pedaneis iudicibus, aut arbitris.*

24 *Peremptoria quam mittit quilibet iudex.*

25 *Ad comparendum personaliter coram se, quam Papa indistincte decernit in omnibus causis,*

 ordi-

ordinarij regulariter in iudicialibus non possunt aliquem citare ad comparendum personaliter, neque etiam delegati à Papa absque speciali commissione.

26 *Citatio sub pœna vt compareat certa die.*

27 *In executiuis quorum fundamentum est confessio debiti non fit citatio ad comparendum, sed fertur preceptum de soluendo.*

28 *In summariis iudiciis in quibus decernitur monitorium sine clausula, & comminata sunt censura, ex nunc prout ex tunc, contra taliter monitum proceditur seruatis quatuor terminis & postea fertur declaratoria.*

29 *Citatio illegitima qua ad citati notitiam peruenit, perinde arctat citatum, ac legitima citatio.*

30 *Iudicium nono redditur nullum ex neglectis substantialium & solemnitatum iudiciorum qua remissiue iudicantur.*

31 *Nullitates ex defectu mandati, iurisdictionis, citationis, & notoria iniustitia tantum attenduntur in Romana Curia.*

32 *Instantia causa criminalis non transit ad haredem accusati.*

Instantia causa appellationis non transit pracise nisi fisci, vel alterius intersit.

33 *Ex maleficijs priuatis pœnales actiones, earumue instantia in haredem rei non competunt, sed haredibus actorum competunt.*

34 *Instantia Ciuilis iudicij transit in successorem vniuersalem rei Conuenti, ac in successores vniuersalis ipsius petitoris siue actoris.*

35 *Ac in successorem singularem, ad quem transit res vel actio ex necessitate.*

36 *Instantia appellationis in causa ciuili transit in haredem etiam re perempta.*

37 *Instantia in causa beneficiali inchoata cum defuncto super iuribus dignitatis vel administrationis transit in successorem in dignitate & beneficio ex parte actoris, ac etiam ex parte rei.*

38 *Instantia inchoata cum defuncto non transit in fiscum succedentem in bonis defuncti.*

39 *Instantia iure ciuili in criminalibus non vltra biennij, in ciuilibus non vltra triennij metas post litem contestatam nisi citeriore tempore tollatur protrahitur, à qua regula excipiuntur certa causa.*

40 *Per peremptionem instantia, non perimuntur acta causa tendentia ad Veritatis indagationem, Verum perimuntur acta ordinatoria iudicij quoad effectus de futuro, vt per ea non possit ferri sententia.*

41 *Iure Canonico instantia durat triginta annis.*

42 *Cautiones de stando iuri & de iudicato soluendo durant post primam instantiam, à qua appellatum extitit, etiam in alijs instantijs.*

EXPLICATIS officijs, & potestate iudicum, ac præparatorijs iudiciorum, videndum est de iudicijs, & eorum ordine, Iudicium est actus, legitimus † trium personarum iudicis, actoris, & rei, *c. forus §. in omni de verb. signif. Ias. in l. postquam liti nu.* 10. *C. de pact. c.* 4. *quest.* 4. qui redditur in inuitum, *L. inter stipulantem §. si stichum ff de verb. oblig.* si factum negetur, inducendi sunt testes, instrumenta, confessiones, præsumptiones, & argumenta, *d. §. in omni & ibi gloss. in verb. tres testes.* causa est materia & origo negocij nedum discussionis examine patefacta, quæ dum proponitur causa est, dum discutitur, iudicium, dum finitur, iustitia. *c. forus §. causa de verb. signif.* Locus iudicij & itinera intermedia debent esse tuta, & secura domino, & eius procuratori; *c. auidens el.* 2. *vt lit. non concess. & c. & ibi Fel. post nu.* 3. *vers.* 1. *conclusio & n. seqq. Clement. pastoralis §. notorium & ibi gl. in verb. notoria & Can. de re iud. Rip. in tract. de peste tit. de priuil. iud. caus. pest. in princ.* Inter liti-

1

litigantes non aliter lis expediri potest, quã si alter actor, alter reus sit, *l. inter litigantes ff. hoc tit.* reus est † qui possidet aut Corporaliter detinet, *d. l. inter litigantes l. 2. C. de prob.* §. *retinendæ vers. commodum Inst. de interd.* *Dec. in c. ex literis n. 4. de prob. Ripa in c. sæpe n. 2. de restit. spoliat.* etiamsi petat confirmationem suæ possessionis, *l. 1. in princip. & ibi gl. in verbo fiat ff. de Carbon. Bald. in l. post sententiam nu. 8. C. de sent. & inter locut. omn. iud. Butr. in c. in præsentia n. 20. & 21. de prob. Rot. diuers. decis. 236. & decis. seq. part. 1.* actor est qui contra reum agit, & libellum offert, *l. possessiones l. actor. C. de prob. l. 2. ff. eodem* item actor est, qui ad litem prouocat, reus qui prouocatus agit, *l. liberis §. si quis ex seruitute ff. de lib. caus. l. in tribus ff. de iud. Bald. in l. non cogendum §. si procurator n. 2. ff. de procur. Rom. cons. 217.* etiamsi reus imploret officium iudicis, & petat super sua exceptione pronunciari, & actori silentium imponi, *Butr. in c. cum inter n. 21. de except. l. si finita §. eleganter ff. de damn. infect. Rot. diuers. d. decis. 236 n. 2. part. 1. Pan. pulchre in c. si quis antea nu. 2. & seqq. de for. compet.* ideo libellans vigore legis *diffamari C. de ingen. & manum*, non censetur actor, vt voluit Afflict. *decis. 269.* sed reus, *Vrsil. ad d. decis. Afflict. 268. addit: ad Lap. alleg. 54. in verbo super molestia*, quia ista facit ad effectum defensionis. In quo non sufficit vnica citatio quia agitur de priuationis Iuris sui vt quis excludatur ab agendo vel accusando, sed secundaria opus ẽ citatione vt citato non comparente per Iudicem perpetuum silentium imponatur, diffamatusque vt reus ab obseruatione Iudicij imposterum penitus absoluatur, *Bald. in l. diffamari n. 8. & ibi DD. C. de Ingen. & manumiss. Mynf. obs. 86. cent. 3.* Semper ad effectum, vt videatur cui magis sit fauendum, *iuxta l. fauorabiliores ff. de reg. iur.* debet inspici, quis originarie sit actor, & quis reus, & modus procedendi, *Put. decis. 336. lib. 1. l. in tribus ff. de iud. & ibi DD.* non accidentia iudicij, quæ faciunt quod in vno articulo vnus, & alter teneatur probare, & ex particulari respectu potest dici actor vel reus, *Dec. in d. l. fauorabiliores sub n. 2. l. in exceptionibus & ll. seqq. ff. de prob. Bald. in d. l. non cogendum §. si procurator ff. de procurat.* Reorum alius † est necessarius 3 contra quem expresse dirigitur actio, vel qui specialiter vocatur ad iudicium: alius voluntarius, qui specialiter non vocatur, & potest non comparere, sed peritio dirigitur ad iudicem: necessario non obstat excommunicatio, seruitus, crimen; voluntario obstant, *c. dilecti & ibi gloss. 1. Fel. in c. cum inter nu. 21. de except. Archid. in c. pia in verb. agentes & ibidem Can. eod. in 6. Bart. in l. si fideiussor la. 2. §. si necessaria ff. qui satisd. cog. & c. idem in l. cum mulier la. 1. ff. de solut. matrim.* ratio est, quia generaliter vocatus firmat personam suam in iudicio ex se, sicut actor: persona specialiter vocata firmatur, & efficitur habilis reus, & contradictor per citationem, quamprimum per se, vel alium comparet, in iudicio, *Bart. in d. l. cum mulier la. 1. n. 5. in fine Fel. in d. c. cum inter sub n. 21.* His adde, quod clericus, qui vendidit laico rem soli, ab emptore denunciatus, quia est merus, & necessarius emptoris defensor, forum emptoris se qui tenetur, nempe iudicis sæcularis, nec potest allegare priuilegium sui iudicis, *l. venditor ff. hoc tit. & ibi DD. gloss. fin. in l. 1. C. vbi in rem. actio.* Tertius veniens † ad causam, pro suo 4 interesse, etiam per viam appellationis, & nullitatis, *Rot. Farin. decis. 98. n. 5. & 6. part. 1.* admittitur in statu & terminis, in quibus reperitur, *Afflict. decis. 235. Bald. in auth. nunc si hæres C. de litig. Gail. obs. 64. cum 3. obseru. seqq. libro primo Couar. pract. quæst. cap. 13. & cap. 14. cum duabus seqq. Mohed. decis. 5. de iud. Put. decis. 71. lib.* & quoties venit ad defendendum

dum alterum ex colligitantibus, non potest venire nisi in statu & terminis, *cap. fin. vt lit. pend. in 6. Couar. pract. cap. 13. in princ. Ludouic. dec. perus. 26. n. 25. & per totam Greg. xv. decis. 259. & ibi late annot.* facit suas, omnes probationes iam factas, & acta facta, quæ ipsum iuuant, afficiunt, ac eidem nocent, perinde ac si essent contra illum nominatim facta, *Innoc. in c. cum super n. 6. Butr. n. 8. Fel. n. 13. vers. ad quastiones & n. 15. & seqq. Pan. & Can. de re iud. Greg. xv. decis. 259. & ibi annot. n. 6. limitat. 2. mod. Rot. Farin. decis. 98. n. 5. & seqq. part. 1.* sed potest ex persona sua, petere restitutionem
5 in integrum, *Afflict. decis. 15.* quod si † pendente lite inter duos, comparet tertius sub prætextu melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis, sed si probat, tollit intentionem actoris, quia talis actio non est præiudicialis, quoad processum, sed quoad intentionem, & habet vim peremptoriæ exceptionis, *Couar. pract. quæst. cap. 14. n. 4. pulchre Rot. diuers. decis. 275. nu. 3. vbi limitat vno modo part. 2.* facit etiam omnia acta & probationes suas: *Greg. xv. decis. 303. n. 2. & seqq. per not. à Couar. pract. cap. 13. in princ.* sed hic tertius, qui venit ex iure independente à iure colligitantium, potest, si vult, principaliter deducere ius suum, expresse committendo causam de nouo, tanquam in prima; quo casu non facit actu priora sua, quæ illum nõ
6 afficiunt nec pro neque contra. Admissus † ad causam cum clausula constito de interesse, non facit aliquam litem non docto de interesse. *Crescent. decis. 3. de rescript. Caputaq. dec. 228. part. 2. per l. à testatore ff. de cond. & demon. c. ex parte el. 1. de rescript. Fel. in c. si consiliterium. 5. de accus. & ibi Can.* Iudiciorum aliud
7 est † sæculare, aliud prophanum, aliud ecclesiasticum, *c. 1. dist. 3. c. decernimus & c. at si clerici hoc tit.* in rota causæ omnes reputantur profanæ, etiam quæ sunt spirituales, & illæ sunt solæ beneficiales, quæ super titulo beneficij, aut iure monachatus, *Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & 4. Zab. n. 13. hoc tit.* aut statu conuersi ad religionem, *Zab. in d. Clem. dispendiosam n. 14.* commissæ sunt, *Caputaq. decis. 99. part. 1. Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & seqq. hoc tit. & ibi DD. Pan. in Clem. vnica post gl. in verbo beneficiali de caus. possess. & propr. & ibi Can.* aliud criminale, *d. c. at si clerici c. cum non ab homine hoc tit.* aliud ciuile, *c. cæterum c. quia hoc tit.* aliud spirituale, *c. exhibita hoc tit.* aliud temporale, *c. venerabilis hoc tit.* aliud † ordinarium, *c. dilectis c. examinata hoc tit. glo.* 8
mag. in summa xi. quæst. 1. aliud extra ordinarium, *c. nouit hoc tit. c. quoniam contra falsam de probat.* Extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium deficientibus aliis, vt querela in officiosi testamenti, *§. tam autem Instit. de inoff. testam.* actio de dolo, *l. & eleganter ff. de dolo,* aut quando iudex non in figura iudicij, sed simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur, vt in causis electionum, postulationum, prouisionum, decimarum, siue agatur contra personas, quæ ad earum præstationem tenentur, *Clem. dispendiosam hoc tit.* siue agatur inter personas ecclesiasticas, super iure percipiendi decimas, de iure vel de consuetudine debitas; *Clem. dispendiosam & ibi gl. in verbo decimis & Zab. quæst. 14. hoc tit. Rot. decis. 14. hoc tit. in nou.* secus si agatur inter laicos etiam de decimis ecclesiasticis, *Rot. decis. 14. in fine hoc tit. in nou.* matrimonij, vsurarum, & eas quoquo modo tangentibus; *Clem. dispendiosam hoc tit. Clem. sæpe de verb. signif. in rub. & nig ff. de var. & extraord. cogn.* si autem in hisce casibus solemnis ordo iudiciarius in toto vel parte, non contradicentibus partibus, obseruetur, non erit propter hoc irritus aut irritandus, quia singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti, *d. clem. sæpe §. fin. & ibi gloss. &*

Can.

9 *Can.* Inuitus † nemo compellitur agere, nisi in septemdecim casibus enumeratis per gl. addit. in cap. 1. §. solet in verbo æstimamus, de restit. spoliat. in 6. gloss. in l. vnica C. vt nemo inuitus &c. & vtrobique DD. *Mynf.*
10 *obs.* 78. *cent.* 3. Nullum redditur † iudicium primo ex incompetentia iudicis; Laicus coram iudice ecclesiastico non potest conueniri, *c. si clericus Laicum & ibi Bellarm. in 3. not. qui excipit* 16 *casus & Can. communiter idem in c. sane in 7. quæst. in fine de foro compet.* quod vsque adeo verum est, vt licet alteruter litigantium, etiamsi sit vidua, ab apostolica sede literas ad ecclesiasticum iudicem impetrauerit, irritæ sint & inanes *c. licet c. ex tenore de foro compet.* nisi ecclesiasticus iudex præter iurisdictionem habeat etiam ius dominii, vel alterius conditionis in personis laicorũ, *l. 2. ibi in causis ciuilib. & c. aduersus dominos aditum intercludimus & vocem negamus C. in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss. libro xj. cum similib.* nec non in defectum iustitiæ secularis, si iudex laicus est negligens, aut malitiose differat, *d. c. licet in fine princ. d. c. ex tenore in fine c. transmissa de for. compet. c. administratores 23. qu. 5. Gail. obs. 28. lib. 1. Mynf. obs. 24. cent. 2. & obs. 57. & seq. cent. 3. vbi tradit quomodo probetur & obs. 56. & 82. cent. 5.* vel consuetudo loci ecclesiasticum iudicem compellandum suadeat, *c. si clericus in fine & c. licet de for. compet. c. 2. & ibi gl. mag. in verb. de iure de except in 6.* vel iuxta priuilegium à Carolo magno per imperium concessum, alter litigantium in initio litis, siue decursis temporum periculis, etiam alio refragrante, ad iudicium episcoporum recurrat, *cap. quicunque cum duobus & seqq. xj. quæst. 1. c. nouit, §. nec sic de iud. & ibi Innoc. numer. 6. dicit id priuilegium non esse reuocatum & Zab. in gloss. sed cum hac Felin. sub num. 8. & Can. contra gloss. ibi & in d. c. quicunq; & seq. Naucl. gener. 28. fol. 51. in 2. col.* in actinoe reali, & personali, *Bellam. in d. c. si clericus numero quarto, Anchar. in c. ex transmissa num. 4. de for. compet. attestantes de generali consuetudine Franciæ*, aut vidua, vel alia miserabilis persona spoliata possessione, etiam rei feudalis per laicum, coram iudice ecclesiastico agat remedio recuperandæ, *c. ex parte de foro compet.* vel causa sit pietatis, *c. 1. & ibi Pan. nu. 5. & 9. & Can. de empt. & vendit.* aut alias huiusmodi quæ ad forum ecclesiasticum pertineat, vt matrimonii, *c. causam matrimonii de offic. deleg. c. ex literis de consang. & affin.* vsurarum, *c. quoniam de vsur.* periurii, *c. fin. de for. compet.* iurispatronatus, *c. quanto hoc tit. Anchar. in c. cum sit num. 9. vbi plures causas ponit. de foro compet.* immunitatis ecclesiasticæ, *c. non minus c. aduersus de immunit. eccles.* violatæ libertatis ecclesiæ, eiusque personarum aduersus canonicas & imperiales sanctiones, *auth. cassa de sacros. eccles. c. nouerit c. graue de sentent. excõmun. c. quoniam de immunit. eccles. in 6.* quia hoc non est contra legem agere, sed legi facere subsidium, *c. 2. de priuil. & necess. priuilegiat.* laici corporalem iniuriam clerico inferentes, *c. peruenit el. 2. de teste cog.* & raptores rerum ecclesiarum, & inuasores immobilium, aut iurium ecclesiæ in vtroque foro à rectoribus ecclesiarum possunt conueniri, *d. c. cum sit de foro compet. & ibi gloss. fin. l. si quis in hoc genus & l. placet C. de episcop. & Cleric. c. 2. de priuileg. & excess. priuileg.* contra peccatorem quẽlibet etiam laicum iudex ecclesiasticus procedit per viam denunciationis euangelicæ, seu iudicialis vt pœniteat & satisfaciat. *c. nouit h. t. gl. 1. in c. 1. 6. quæst. 2. & ibi Can. Fel. in c. cum sit n. 16. de foro compet.*

Clericus coram † suo episcopo conueniri debet in ciuilibus, *c. 1. c. 2. c. diligenti §. fin. c. significasti de foro compet. c. 2 & c. clerici hoc titul. Gail obs. 37. lib. 1. vbi ponit 9. limit. date Mynsing. obs. 67. cent. 2.* Fallit primo in causa feudi, in 11

qua siue agatur petitorio, siue possessorio, *Franc. Aret. in c.caeterum num. 23.& 24. hoc tit. Mynsing.obs.22.cent.1.vers.sic etiam iudex laicus Gail. obs.37.lib.1.n.3.* conuenitur coram domino feudi, vel partibus Curiæ, *c.caeterum hoc tit.c.verum & ex transmissa de for. compet. Bald. in c.1.nu.4.de controu.feud.apud pares terminos*, Secundo in causa reali profana, quando laicus res suas proprias affirmat, inter clericum & laicum, quæ tractari debet, coram iudice laico, sub quo res sita est: *l. fin. C. vbi in rem actio Host.in summa §.quib.ex caus.post n. 5.de for.compet. l. qui aliena §. final.ibi sententia predio datur ff.de negot.gest. Mynsing.obs.12.cent. 1.obs.95 cent. 4.in emphyteusi ecclesiastica obs.93. cent.5.Gail.obs.37.num.4.lib.1.Boer.decis.69.n. 22.* Sed hæc fallentia reprobatur per Marian.Socin.*in c.sane n.10.hoc tit per cap.fin. hoc tit.& Collect.in c.qualiter num.1. de iud. Bald. in auth.clericus quoque sub num.2.in fine de episcop. audient.* dicentes ita seruare Curiam, quod etsi clericus conueniatur rei, vendicatione de re mere sæculari, debeat coram persona ecclesiastica conueniri, & prænarrata opinio in Camera Imperiali recepta fuit, quod præterito turbulento seculo laici prorsus non curarent, imo venderent ecclesiasticã iurisdictionem, *Myns.obseru.93.in fine centu.5.* Tertio in possessorio vel quasi retinendæ, vel recuperandæ, etiam in causis spiritualibus decimarum, *Clem. dispendiosam de iud. c. litteras de iur.cal.& ibi gloss.mag. Couar. practic. quæst.cap.35.nume.5 Gail.obs.38.lib.1.* Iurispatronatus, &c *c.quanto hoc tit.* quando clericus in possessorio ratione decimarum &c. laicum soluere detrectantem, conuenire vult, debet iudicium coram iudice laico inchoare: excepta causa beneficiali, *cap. litteras & ibi Pan.sub num.7.Butr.num.14.& Can. de iuram. calumn.* nisi in Francia ex priuilegio, *Guid.Papæ decis.1.& decis.85.* etiam inter duos clericos litigantes; & matrimoniali, quæ spectat ad iudicem ecclesiasticum, non solum cum tractatur de substantia vinculi sed etiam cum agitur possessorio, *cap.ex conquestione & ibi Pan.in 2.not.de rest.spoliat. Put. decis 351.& decis.355. lib.1.* quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale, cum tantum de facto quæratur, an possideat vel detineat, turbauerit, vel deiecerit: *c. final.hoc tit.c.petimus xj.q.1.Franc.in c.1.§.fin.num. 3.de rest.spol.in 6.Guid.decis.1.Gail.obs 37.num.5.& obs.38.lib.1.Cou.pract.quæst.c.35.* & si in possessorio obtinuerit, non tenetur coram eodem iudice super proprietate respondere, qui est alterius fori; *c.fin.hoc tit.* quæstio vero possessoria matrimonialis aut beneficialis habet annexam causam proprietatis, ita quod censenda sit spiritualis; *Pan.in c.litteras nu.7.& 8.de iuram.cal.clem.vnica de caus.poss. & propriet.clem.vnica de seq.possess.& fruct. Garc.de benef.parte 1.cap.2.n.49.50.& pluribus seqq.* nisi & in his contra laicum disputetur de mero facto, nec veniat discutiendum aliquid iuris: *Pan.in d.c.litteras sub nume.8.vers. mere temporalis & Garc.de benef.part. 1. cap.2. num.59.Menoch in 15.remed. recuper.nu. 222.& seqq.& num.234.* de possessorio adipiscendæ iudex sæcularis non cognoscit in spiritualibus, quia actor in eo sine titulo canonico non potest obtinere, & plus habet spiritualitatis quam temporalitatis: *cap.beneficium de reg.iur.in 6.& ibi Can.Guid.decis.1.n.3. Pan.in c.duas in fine de sponsal. duorum & ibi Can.Put. decis.351.lib.1.Menoch.in 15.remed.recuper.n.223 Couarr pract.quæst cap 35. vers.1. conclusio*, laicus vero clericum in possessorio cuiuscunque rei coram iudice ecclesiastico conuenire debet, *Gail.obs.38.n.5. cap.2.& c. clerici hoc titul. Couarr. pract.quæst.cap.35.in fine numer.1. vers.primum.* Quarto in causa reconuentionis corã iudice laico in causa ciuili, *c.cuius in*

agendo 3.quaest.7.glossa in summa xj. quaest.1.late Fel.in c.at si clerici n. 8. & seqq.hoc tit. Quinto quando clericus ratione officii alieno nomine conuenitur, tanquam tutor, curator, vel procurator alicuius laici, quo casu sortitur forum coram iudice saeculari, quia attenditur persona eorum, quorum nomine conuenitur, *Soc.in d. rub.de for. compet.nu. 1.& num.15.& in c. 1.num.52.& seqq. eod.titul. Gail.obseru.37.sub n.7.vers.sexto fallit lib.1.Ripa in c.2.nu.23.de iud.*

12 Clericus de † omni crimine coram iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo, *d. c. clerici hoc titul.late Clar.libr.5.pract. crimin.§.fin. quaest.36.* nisi fuerit depositus & post depositionem incorrigibilis remanserit, & fuerit excommunicatus, anathematizatus, & deinde ob contemptum degradatus, ac Curiae saeculari traditus, *d.c.at si clerici §.fin.& ibi glos. fin.c.cum non ab homine hoc tit.gloss.fin.in cap.nec licuit 17. dist Clar.lib. 5.pract.crimin. §.fin.qu. 36.n 32.33.& seqq.* Iudex laicus non potest habere iurisdictionem vllam in ecclesiasticos, *c.saeculares de for.compet.in 6. cap.2.de foro compet.* etiam de consensu episcopi, *c. decernimus hoc tit.* nec pro defectu iustitiae ecclesiasticae, *c.qualiter in fine hoc tit.* neque contra deprehensos in crimine, *c.cum non ab homine hoc tit.* Quod si aliquam vsurpauerit, est excommunicandus, *d.c.2. de foro compet.* exceptis certis casibus, in quibus iudices laici coercent clericos etiam non depositos notatos, *per gloss.in c.principes 23.quaest.5.& in casu c.fin. 1.quaest.7.* & per Couarr. *pract.quaest.cap.35.nu. 3.& seq.* Iudex qui episcopum duci ad tribunal suum, vel exhiberi imperauerit, post cinguli priuationem, viginti libras auri ecclesiae illi, cuius est episcopus, persoluit; *Auth. nullus episcopus C.de episcop.& cleric.* Confessio quoque clerici de crimine facta coram iudice laico non valet, *d.cap.at si clerici in principio.* imo episcopus de negotiis ecclesiasticis iudicio laicorum non potest disponere: *d.c. decernimus & ibi* DD. an Papa tollere possit priuilegium clericorum quoad forum vide *Fel.in c.2.num.3.& seqq.de maiorit.& obed. & ibi DD.* Secundo † redditur nullum ex 13
persona actoris excommunicatus in iudicio agere non potest, conueniri potest, & potest per se vel per alium respondere: *c. intelleximus hoc tit.& ibi glos.c.cum inter & ibi gloss. 1.de excep.* filiusfamilias absque consensu patris regulariter agere non potest, *l.si longius §. si filiusfamilias ff.hoc tit.* seruus agere non potest, *l.non idcirco§. fin.ff. h.t.* Si paterfamilias mortuus esset, relicto vno filio, & vxore pregnante, filius à debitoribus non dimidiam, sed quartam partem crediti recte petit, quia incertum est, an tres nascerentur, *l. sed etsi restituatur §.fin.ff.hoc titul.* Tertio † ex 14
persona rei conuenti, summi enim magistratus, quo in administratione erunt, anno, neque agere neque conueniri possunt, nec in eorum quidem causis, quorum sunt tutores aut curatores, *l.2.ff de in ius voc.l.pars ff.hoc titul.* Quarto ex persona † vtriusque 15
nempe actoris & rei, vt si seruus domino noxiam commiserit, actio nulla nascitur; *§. si seruus Instit.de noxal.action.* Si stipuleris ab eo, qui iuri tuo subiectus est, vel si is à te stipuletur, nulla oritur obligatio ciuilis vel actio; *§.item inutilis est Instit.de inutil.stipul. l. lis nulla l.si à me fuerit ff.hoc titul.* in certis casibus aduersus dominos consistere seruis permissum est, quae ad statum serui pertinent, vel ad vtilitatem publicam, vt arctioris annonae, census, falsae monetae, *l.vix certis ff.hoc tit.* Quinto ratione rei † quae non potest tra- 16
ctari sub tali iudice; vt solus Papa cognoscit de dubiis priuilegiorum, & dispensationum sedis apostolicae, & non inferior *c.cum venissent h.t.Monach.in c.ordina.n.7.de off.ord.in 6.& ibi*

ibi Prob. in Curia Romana non tractantur
causæ mediocres, sed delegantur in prouin-
cia; *l. post sententiam l. in offerendis C. de appel. l.*
17 *si qui separatim* §. 1. *ff. de appell.* Sexto † ratione
peruersi ordinis, vt quando iudex super ex-
ceptionibus præiudicialibus & negotio
principali pariter cognoscit, & procedit; *c.*
exhibita hoc tit. aut alias non seruat ordinem
iudiciarium, qui etiam in causis fiscalibus
est seruandus, cum distinctione, an debitum
sit liquidum, vel illiquidum, *Bart. in l. hi qui*
& ibi DD. C. de conuent. fisc. deb. 10. *late Franc.*
18 *Marc. quæst.* 200. *part.* 2. Septimo † ratione
ineptitudinis libelli, quando actio & inten-
tio sunt ineptæ, vel sola intentio, ita quod
ex narratione non possit compræhendi cau-
sa apta, *c. examinata hoc tit.* et amsi libello sit
apposita clausula, peto mihi de prædictis
iustitiam fieri, *Pan. in c. cum dilectus nu.* 52. *in fi-*
ne de ord. cog. & reus absoluitur ab instantia
iudicij, ita tamen quod si congruentem &
aptam intentare voluerit actor actionem,
respondere ei reus teneatur, *d. c. examinata in*
fine l. Bebius ff. de pact. dot. Sententia vero con-
tra reum lata est ipso iure nulla, *Inst. de oblig. in*
princ. & ibi gl. in verb. secundum & DD. & de
huiusmodi ineptitudine potest semper op-
poni, etiam post sententiam; *c. cum dilecti &*
ibi Pan. n. 3. *& DD. de empt. & vend.* quod si a-
ctio, siue petitio, & causa in ea deducta sint
inepta, intentio vero sit apta, & altera causa
in ea contenta ex prosecutis probata fuerit,
potest iudex ferre sententiam etiã iuxta non
petita per actorem, dummodo ex prosecu-
tis ei res petita debeatur; tam in summarijs
quam plenarijs iudiciis, *Pan. in d. c. examinata*
nu. 19. *&* 20. *Caputaq. decis.* 126. *part.* 3. Octa-
19 uo ex defectu † citationis, §. *fin. Inst. de pæn.*
tem. litig. & ibi Onot. tradit effectus citationis. ea
20 multiplex est † generalis, realis per captu-
ram, verbalis per ipsummet iudicem, nun-
cium, epistolam, citatio per edictum, cita-
tio peremptoria, item citatio ad comparen-
dum personaliter, citatio sub pœna. Gene-
ralis fit † ad totam causam, vt ad omnes & 21
singulos actus eiusdem causæ, vsq; ad defi-
nitiuam inclusiue, cum cõminatione, quod
aduersus citatum contumacia non obstan-
te, procedetur ad cognitionem & pronun-
ciationẽ; *l. qui crimẽ ibi vt veniat ad causam per-*
agendam C. qui accus. non poss. Innoc. in c. consu-
luit sub n. 4. *de off. deleg. Angel. de Perus. in l. qui*
ante Cal. n. 3. *& seqq. & ibi DD. ff. de verb. oblig.*
& ita obseruat Stylus Rotæ Romanæ & Ca-
meræ Imperialis, *Rot. decis.* 14. *de dol. & con-*
tum. in nou. Mynsing. obs. 33. *cent.* 4. & talis cita-
tio generalis arctat citatum ad duo, scilicet
comparendum in termino, & ad comparẽ-
dum ad causam; vnde licet actor & reus in
primo termino non compareant, tamen si
deinde actor in alio termino veniat, & reus
non veniat procedetur ad petitionem acto-
ris in contumaciam per contradictas, siue
ad proclamata, fitque deinde vlterior pro-
cessus vsque ad definitiuam, *Rot. decis.* 21. *de*
appell. in nou. Mynsing. obs. 33 *cent.* 4. *& obs.* 86.
cent. 5. Inclusiue sine alia Citatione quando
generalis citatio facta fuit in personã ipsius
rei, Si vero generalis illa Citatio facta esset
per edictum tunc non solet pronunciari de-
finitiue nisi præmissa speciali Citatione ad
sententiam, *Mynsing. obs.* 71. *cent.* 3. *Pan. in c. fin. nu.*
11. *de dolo et contum. & ibi Can. Idem Mynsing. obs.* 33. *cent.* 4.
& ideo in Rota aut Camera Imperiali non
recipitur mandatum procuratorium nisi ad
totam causam, *Mynsing. obs.* 64. *cent.* 1 *& obs.* 84.
cent. 5. Realis † decernitur à iudicibus
ordinarijs. *Auth. de exhib. & introd. reis* 22
§. *si vero & ibi glossa in verb. omnimodo lib.*
consentaneum & ibi post glossa in verb. ad cogen-
dum eum & Bart. num. 13. *C. quomodo & quan-*
do iud. &c. auth. & qui iurat C. de bon. auct. iud.
possid.

possid. & ibi gloss. 2. nisi prohibeantur ratione personæ, mulieris, *l. 1. & auth. ibi posita C. de off. diuers. iud.* aut loci, vt si est in domo sua, *l. plerique ff. de in ius voc. l. nemo de don o ff. de reg. iur. Mynf. obs. 69. centu. 4.* non possunt cogi in ciuilibus à parte ad citandum aliquem realiter, nisi prius reus constituatur in contumacia solemniter: *d. l. consentaneum & ibi Bart. in pr. & num. 13. post gloss. & ibi DD.* delegati à Papa vel impetratore non possunt citare realiter per capturam, siue ante siue post litem contestatam, *Bald. in d. l. consentaneum num. 15. Bart. in l. 2. nu. 1. ff. de iurisd. omn. iud. & ibi DD.* non potest fieri extra territorium citantis, quia sumeret initium in loco non permisso, *l. præsenti C. de his qui ad ecclesia conf. l. quis sit fugitiuus §. item alius scribit ff. de adil. edict.* In criminalibus scribitur iudici, sub quo criminosus degit, vt ipsum capiat, & remittat ad locum delicti, qui tenetur capere & remittere, si delictum est atrox: *§. si quis comprahensorum Auth vt multi iudicum &c. dicetur infra titul. de pœn.* in ciuilibus nunquam fit remissio, scilicet quod debitor capiatur, & remittatur ad locum contractus, *Fel. in c. fin. nu. 22 ponens regul & fall de foro compet* verum potest bene fieri remissio verbo hoc modo, quod senator vrbis requirat potestatem Florentiæ, quod mandet Alexandro vt compareat Romæ, coram ipso vbi habet litem, *c. Romana §. contrahentes & ibi Monach. n. 6. in fine Franc. num. 7. de foro compet. in 6. Bald. in l. extra sub num 13. ff. de iurisd. omn. iud.* qualis requisitio appellatur iuris subsidium, & vulgariter rogamus.

22 Verbalis † citatio decernitur à quolibet iudice ordinario, & delegato, *c. l. consentaneum & ibi Bart. n. 9.* ac etiam arbitro, *c. l. sed & interpellatur §. 1. ff. de arbitr.* quæ an possit fieri extra territorium citantis à Doctoribus controuertitur, *late Franc. Marc. q. 401. p. 1. Ang. de Perus. in l. fi. n. 6. Ias. n. 42. ff. de iurisdict. omn. iud. Feli. in c. licet in princ. b 1. ponens regul & fall Gail. obs. 56. lib. 1.* cõmunior opinio est, quod à iudice domicilii contra subditum, vbicunque existentem, fieri potest, quia semper est subditus, *l omnes qui §. executoribus &c. verum si appariter & ibi Bald. sub num. 2. vers. quomodo ergo respondetur C. de episcop. & cleric l. 2. C. de off. præf. vrb. Zab. in Clem pastoralis §. vt illud in 5. quæst. ante finem num. 6. vers circa hoc tamen quoad iudicem domicilii &c. per text. d. clem. de senten. & rei iud. Fel. in c. fin. sub n. 24. vers. & suas quod dixit Marianus de foro compet. & ibi Zab. vers. quæro generaliter Butr. num. 16 & seq. pulchre Franc. in c. 1. §. contrahentes nume 6. Gemin. sub num. 14. de foro compet. in 6 & Can.* etiam quoad afficiendam personam, & faciendum processum in persona, videlicet citatum bannire, excommunicare, personaliter condemnare, *d. clem. pastoralis §. denique & iuribus in proxima littera allegatis Pan. in c. fin. n. 41. & seqq. de foro compet.* Iudex delicti, vel contractus, vel ratione rei, non citat extra territorium, nisi quoad afficiendum bona, quæ sunt in territorio, non vt inuitum trahat, aut non comparentem banniat, excommunicet: *cap. 1. §. contrahentes de foro compet. in 6. Bald. in d. l. omnes qui §. verum si apparitor num. 1. & seqq. Innoc. in c. fin. sub num. 1. & ibi Zab. vers. quæro generaliter in solutione quæst. de foro compet. Rot. decis. 15. hoc tit. in nou.* vt Vicarius vrbis potest mittere nuntium suum Florentiam ad citandum reum, qui sui copiam facit, & Romæ sortitur forum ratione contractus initi, vel destinatæ solutionis, non quoad effectum excommunicandi, vel compellendi personam ad comparendum, quia inuitus trahi non potest; sed quoad effectum constituendi reum in contumacia, si citatus eius auctoritate cõparere contemnat, quantum ad faciendam missionem ex primo de-

creto in bonis, quæ sub iurisdictione citantis habet, vel si malitiose seipsum occultet, ne citatio ad eum perueniat, decernendam missionem faciendam in bonorum possessionem, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscitur, sed tunc loci diœcesanus ad denũciationem ipsius faciet huiusmodi missionem, *d. §. contrahentes & ibi gl. & DD. d. l. omnes qui, §. verum si apparitor l. quod promulgatis C. de off. præt. vrb. late Zab. in clem. 2. vers. illud num. 6. de sent. & re iud.* quia decretum citationis, quod residet in iudice, fit, & finis comparitionis confertur, in loco permisso: actus vero citationis est nudum ministerium, & non est iurisdictionis, *l. fin. ff. hoc tit. Anch. in c. fin. n. 6. de for. comp. Bald in d. §. si apparitor sub n. 2. Ioann. Monach. in c. 1. §. contrahentes n. 8. de foro comp. in 6. & ibi Prob. n. 14 & 15 & Can. Fran. Marc. quæst. 179. num. 3. 6. & seqq. part. 2. Bald. in l. extra n. 13. & 14. ff. de iurisd. omn. iud.* Arbitrator non citat partes, sed debet pars adire iudicem. & petat quod mandetur aduersario, vt compareat coram arbitratore, *Bald. in l. 1. n. 10. C. de arbitr.* quia cognitio etiam extraiudicialis sine partium præsentia haberi non potest, *l. fin. C. si per vim vel alio modo &c. Crescent. decis. 2. de arbit.* Per edictum † (id est affixa cedula in foribus palatij vel ecclesiæ) citare possunt, in casu necessitatis, quando alio modo quis non potest citari, *cap. causam quæ de dol. & cont. l. dies §. prætor ait ff. de damno infect. Gail. obs. 57.* delegatus principis, *Auth. qui semel C. quomod. & quando iud. &c. c. cum olim circa finem & ibi gloss. in verb. in hibernia de dol. & contum.* ordinarij omnes, etiam minores, prout consules mercatorum, non tamen alij delegati, & pedanei iudices, aut arbiter, quia edictum est simile banno, *l. sancimus & ibi glo. fin. & Bald. n. 7. Ias. in fine C. hoc tit. Franc. in c. 1. n. 1. eod. in 6. Bald. in d. l. 2. n. 3. & 4. C. quomodo & quando iudex &c.* nisi delegatus habeat hoc in mandatis, *Bald. in d. l. 2. num. 3. C. quomodo & quando iud. &c.* hinc de Stylo subdelegati ab Auditoribus Rotæ iudices compulsoriæ & remissoriæ partes citare possunt etiam per edictum, *Rot. decis. 1. de fid. Instr. in nou.* Peremptoriam † citationem mittere potest quilibet iudex, *c. cum Bertholdus in princ. de re iud. cap. ex litteris de off. deleg. l. sancimus C. hoc tit. gloss. in c. de illicita in verb. peremptorio 24. quæst. 3. & ibi Can.* dicitur peremptoria, *l. in peremptorio ff hoc tit.* quia is qui citat, comminatur, etiam absente diuersa parte, cogniturum se & pronunciaturum: necessaria est in quatuor casibus, *Rom. in l. si finita §. Iulianus nu. 14 ff. si cert. pet.* Ad † comparendum personaliter coram se, solus Papa citare potest indistincte in omnibus causis, *c. cum dilecti de dol. & contum c. fin. de maiorit. & obed.* Ordinarij regulariter in iudicialibus non possunt aliquem citare, ad comparendum personaliter, nisi ex iusta causa, prout inferius dicetur, *l. fin. C. de procur. & ibi DD.* Sed & extra iudicium, ex causa, cogunt subditos coram se specialiter venire, si egent eorum consilio vel personali auxilio: *Ioann. And. in c. 1. post num. 3. vers. in gloss. à contrario & c. hoc tit. in 6.* delegati à Papa possunt indistincte aliquem citare ad comparendum personaliter, quando haberent in speciali commissione, *Staphyl. de sig. lit. Inst. §. citatio personalis,* alias regulariter non possunt, nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda in respondendo positionibus vel articulis, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel alia subsisteret iuris necessitas, *c. 1. hoc tit. in 6. & ibi Franc. numer. 2. & Can. communiter,* mulieres honestæ non possunt trahi inuitæ in iudicio, vt personaliter compareant, *c. mulieres hoc tit. in 6.* Reus astrictus ex speciali commissione supremi Principis ad instantiam actoris impetrata in causa ciuili com-

Margin numbers: 23 (at "Per edictum"), 24 (at "Peremptoriam"), 25 (at "Ad † comparendum").

comparere personaliter non aliter tenetur, nisi actor etiam personaliter compareat & non per procuratorem ex æquitate edicti, Quod quisq; iuris,&c. *c.cum omnes de constit. Mynf.obs.4.cent.3.* Citatus † sub pœna vt cõpareat certa die, si non comparuit, præsumitur contumax, sed ilico non potest iudex, eo non comparente, declarare illum contumacem, & pœna contumaciæ afficere, absque alia citatione, sed citari debet ad videndum declarari se incidisse in pœnas, ob non factam paritionem; non tamen requiritur nouus processus, *Bart.in l.vnica nu.13.ff. si quis ius dic.non obtemp.& ibi DD.* quia ille se potest defendendo allegare causam probabilem, quare comparere non potuerit: *Pan.in clem. præsenti n.9.de cens.per c.certum 11.quæst.3.Gail. obs.13.& seq.& obs.15.lib.1.per c.veniens §.fin. ibi citationem & purgationem de accus.Ias. in l.ad diem n.3.ff.de verb.oblig.* etenim præceptum iudicis sub pœna non continet condemnationem, si præcepto non pareatur, sed comminationem condemnationis *gloss.in c.vnico in verb.sub anathemate de sagitt.& Can.d. c. veniens §.fin.* Prædicta procedunt in iudicijs ordinariis, & extraordinariis: in † executiuis, quorum fundamentum est confessio debita, siue contineas certam quantitatem, siue promissum sit interesse, vel aliquid incertum quia in iudicio executionis declarabitur, *Barth.in l.1.n.17.ff. de leg.1. & ibi DD. Mynsing. obs.6.cent.2.* non fit citatio ad comparendum, quia nullæ sunt partes iudicis in confitentem, *l.proinde §.notandum & ibi gl.& DD.cum l.seq.ff ad l.aquil.l.1.Iulianus ff.de confess.* (de Stylo Curiæ contra præsentes citatio necessaria est, *Anton.Mass.ad for.oblig. Cameral.tit.aliqua de processu nu.2.3.& 4.* sed feretur præceptum de soluendo infra legitima tempora, *l.si debitor. ff. hoc titul. l. certum §. fin. & ibi post glossam Bart. & Doctores de conf.ff. Franc. Marc. decisione 371. & seq. part.1. Pan.in cap.querenti numer.5.de off. deleg.* quod non habet vim definitiuæ, aut interlocutoriæ, sed est alia species definitionis causarum; *late Fel.in rub.de sent. & re iud.nu. 5.& seq.* si quis confitetur debitum & negat personam esse legitimam, cui solutio facienda est, quia dicit, quod est minor, & non habet curatorem, & iudex ferat præceptum de soluendo, discussa causa, vel non discussa causa, tenet præceptum, sed ab eo poterit appellari etiam de iure ciuili: *l. ait prætor §. permittitur & ibi Bald.in 2.not.ff.de minor.* In † causis summarijs in quibus decernitur monitorium sine clausula si quis &c. vt contra intrusum in beneficio quod vacauit in curia &c. in quo sunt comminatæ censuræ, ex nunc prout ex tunc, & sic sunt sententiæ excommunicationis latæ, & non ferendæ, proceditur contra taliter monitum, seruatis quatuor terminis, & postea fertur declaratoria. *Achil.decis.5.de sent.excom.attestans de vsu Curiæ.* In curia vero semper fiunt monitoria sub pœna excommunicationis ferendæ, & ideo tunc necessarium est præmittere citationem aduersarij ad videndum se excommunicari, quia non paruit monitorio, *Achil.dec.6.de sent.excomm.attestans de vsu Curiæ* quod si actor in executiuis cæpit agere iudiciario ordine per viam monitorij contra reum, & hic citatus, eiusue procurator comparuerit cum solita protestatione nihil fieri, nisi ipso citato, aut aliter constet de consensu actoris & rei in ordinarium processum, non potest actor conuolare ad viam executiuam; secus quando reus citatus fuit contumax, aut non fuit actum ordinarie de consensu vtriusque, *Clem. sæpe, §. fin. & ibi gloss.in verbo partibus de verb.signif.auth.qui semel quom.& quand.iud.&c. Cæsar.decis. 2.n.2. & seq.de sent.excom.Bart.in l. vbi cæptum post n. 3.ff.*

3 *ff.hoc tit.l.proinde la.2.§.fin.& ibi gloß.fin. in fine ff.ad l.aquil.Gram.conſ.ciuili 95.n.28.* Caſus in quib.Citatio non eſt neceſſaria enumerat Mynſ.*obſ.91.cent.2.* Citatio quæ non tenet,quoad partem,& quoad iudicem, vt quia facta die feriata in honorem Dei, non perpetuat iuriſdictionem, *Bald.in l. ſi Pater tuus num.2.C.ne de ſtat.def.* Citatio illegitima
29 † in qua erratũ ſit,in modo citandi,ſeu forma,à iure traditis,quam ad notitiam citati peruenit, perinde arctat citatum ac legitima citatio. *Clem. cauſam §.fin.de elect. Alex.in l.de pupillo §.meminiſſe ſub num. 5.de nou. oper. nunc.Gail.obſ.58.lib.1.Rom.conſ.410.n.2.& ibi add.Fel.in c.gratum num.4.verſ.2.nota de off.de leg.Caſ.deciſ.15.num.5.de teſt.Mynſ.obſ.18. cent. 2.* ſiue ipſe ſiue procurator generalis, longe antea conſtitutus,comparuerit: *Achil.deciſ. 16 de dol.& cont.Mynſ.obſ.90.cent. 3.* etiamſi excipiat de illegitima executione citationis, *Mynſ.obſ.54.cent.4.l.1. in princ.& ibi gloſſ. ff.de ferijs,Fel.in c.illud n.8. de præſcript.* Collegium & vniuerſitas citanda eſt collegialiter, & capitulariter. *gl.in cap.ſi capitulo in verb.factum de conceß.præb.in 6.& ibi Can.Greg.xv.deciſ.584.*
30 *n.2.& ibi late annot.* Nono propter † nullitates inſurgentes ex neglectu ſubſtantialium, & ſolemnitatum iudiciorum, *gl.mag in ſumma 2.q.1.l.prolatam & ibi gl.& DD.C.de ſent. & interlocut.&c.* iure communi in cauſis prophanis ſeruatur tela & ordo, qui habetur, *in l.prolatam.iuncta gl.& ibi Bart.& DD. communiter C.de ſent.& interloc. omn.iud.gloſſ.mag. in ſum.2.quæſt.1.* ponens quæ ſint de ſubſtantia, & quæ non ſint. In cauſis ſuper electionibus poſtulationibus,prouiſionibus, aut ſuper dignitatibus, ſeu quibuſuis eccleſiaſticis beneficiis,ac ſuper decimis,matrimonijs, vel vſuris,vel eas quoquo modo tangentibus ſeruatur ordo datus per Clem.diſpendioſam de iud. & Clem. ſæpe de verb.ſignif. In cauſis quæ committuntur ſimpliciter,de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſeruatur ordo expreſſus, *in extrauag.ad reprimendum quom. in cauſ.læſ.maieſt.proced.& in d. Clem. ſæpe. de verb.ſignif.ac per Rot.dec.2.de reſcript.in nou.* & ibi pulchra additio,quæ declarat,qui termini ſint ſubſtantiales,& qui nõ ſint ſubſtantiales, iuxta ſtylum Rotæ, concordant *Bellam. deciſ.27.Caſſad.deciſ.8.n.6.de reſcript. Caputaq. deciſ.260.part.2.* Variæ aliæ ſunt commiſſionũ,& delegationum formæ, quæ diligenter ſunt attendendæ, & ſeruandæ iuxta notata *in c.cum dilecta de reſcript l. diligenter ff. mand.* vt fuſius ſub ſuis titulis dicetur. In camera Spirenſi, nullitas proceſſus non attenditur , ſi de meritis cauſæ conſtet. *Mynſ.obſ.93.cent.5. vbi limitat 3.modis Gail.obſ.42.lib.1.Mynſ. obſ. 27.cent.1.* In Romana Curia † attenduntur 31
tantum nullitates ex defectu mandati,iuriſdictionis, citationis, *l. properandum §. & ſi quidem C.hoc tit.& ibi Iaſ.n.6. Alex.in l.finita §. Iulianus num.24 ff.de damno infect.ſtaphyl. de ſignat.lit.iuſt.§.poſtremo el.1.Clem.1.& ibi gl.fin. & Can.de ſeqq.poſſeß.& fruct.Mandoſ.in comm. 19.nullitatis in gl.in verbo nullitatis & nullitatum,* prætereà attenditur notoria iniuſtitia, quando ſententia non iuſtificatur ex actis, quia non eſt probata intentio actoris, quæ idem operatur quod nullitas, *c.inter cæteras & ibi Fel.n.10.& 11.de re iud.l.ſi pars. & ibi Angel. n.1.in fine ff.de in off.teſtam.Rot.diuerſ.deciſ.361. n.46.& deciſ.666.n.3.part.1.* ſed non eſt proprie nullitas, *Afflict.deciſ.28.num.8 l.palam §. quæ in adulterio verſ.ego puto ff de rit.nupt.l. præſens & ibi Alex.n.2.& 3.ff.de re iud.Rot.Farin.deciſ.178.part.2.* & nunquam tranſit in iudicatum, etiam quod in commiſſione adſit clauſula, appellatione remota, *Caſ.deciſ. 2.num. 6.& ſeqq.de ſolut.l.4.§.condemnatum & ibi Bart.ff.de re iud.* qui appellantur defectus inſanabiles. Inſuper ſummus Pontifex non

ſupplet

supplet defectum inhabilitatis personæ, aut alium defectum naturalem, *Pan.inc.1. n.5.de transact. Alex.in l.quidam consulebant nu. 12.ff.de re iud. Rom.sing. 424. an verba rescripti & ibi add.plures cumulat.* omissio termini substantialis, *Bell.decis.*340 ac reliquæ nullitates processus, ante latam sententiam sanantur in beneficialibus, absque refectione expensarum, non in prophanis, nisi allegetur paupertas, *Staphyl.de sign. lit.iust.* §.*postremo quoad &c.Mynf.obs.62.cent.4.* Innocentiana sanat terminos nulliter & male tentos in Rota, quando à die commissionis tot dies audientiæ effluxerunt, quot requiruntur pro eorũ seruatione, sed non suffragatur, quando termini nullo modo fuerunt seruati, *Greg.xv. decis.156.in princ.& decis.280. nu.7.Caputaq. decis.292.& 3 seqq.part.3.* debet autem iudex ex officio prouidere, vt debitæ solemnitates in iudicijs obseruentur, *c.causam el.1.hoc tit.*

32 Instantia † causæ criminalis non transit ad hæredem accusati, quia crimina morte extinguuntur, *l.in S.C.tum §.si propter ff ad Turpil.l.crimen & ibi gl.ponit.fall.ff.de pæn.l. defuncto ff.de pub.iud.Gail.obser.20 ponens fal.de pac. public.lib.1.Mynf.obs.98.cent.1.* instantia causæ appellationis non transit præcise, nisi fisci vel alterius intersit data etiam de parte bonorum sententia, aduersus quam non alter is qui emolumentum successionis habet, potest obtinere, quam si in reddendis causis appellationis iniquitatem sententiæ detexerit, *l.vnica ff.si pend.appell.mors interuen. l. 3.& 4.C.si reus vel accus.mort.fuer.l. ex iudiciorum ff.de accus.& ibi not.fall. Salic.in l.qui de crimine num.5.6.& 7.C.de accus.* accusatore mortuo aboletur nomen rei eo postulante, ita vt liceat alij ex integro repetere, intra triginta dies, *l.libellorum §.fin. ff. de accus. l. diui fratres ff. de accus. l. aut priuatim ff.ad Tur-*
33 *pil.* ex maleficijs priuatis † pœnales actiones earumue instantia in hæredem rei non competunt, sed hæredibus actorum competunt excepta actione iniuriarum, & si qua alia similis inueniatur, §. *non autem in princ.Instit.de perp.& temp.act.* Dictæ autem pœnales actiones si ab ipsis principalibus personis fuerint contestatæ earumque instantia & hæredibus dantur & contra hæredes transeunt. *d.* §. *non autem l.ex iudiciorum*
vers.fin ff.de accus. Instantia † ciuilis iudicij 34
per monitorium siue citationem coram suo iudice, quem declinare non potest, inchoata, §.*fin.Inst.de pœn.tamen litig.l.vbi captum ff. hoc tit.& ibi Bart.n.3.& DD.Auth nunc si hæres C.de litig.& ibi Bald.num.3.* vel lite contestata transit in successorem vniuersalem rei conuenti, *l.si cum hominem ff.de fideiuss.& ibi Alex. & Bart.c.quia G.hoc tit.& ibi post gl.fin. Felin. Pan.post n.xj.& Can.l.si constante* §. *fin. & ibi Bart.ff solut.matrim.Bald.in l.*ʼ.*C.si pend.appell. mors interu.in fine vbi explicat qui sunt vniuersales hæredes.* & domicilia alibi trans mare habeat, *l.si is qui Romæ ff.hoc tit.* & in clericum hæredem laici, *c.proposuisti de for.compet.Felin. in d.c.quia 3.n.3.& ibi Pan.Gail.obs.37.nu.8.& seqq.lib.1.contrarium tenet Mynf.obs.45.cent.3.* ac mortuo filiofamilias, in quem actio ex contractu vel delicto competebat, in patrem duntaxat de peculio, & quod in rem eius versum est, *l.item ex contractibus ff.de iud.* pluresque rei conuenti hæredem vnum coguntur constituere defensorem, ne defensio per plures personas scissa incommodo aliquo afficiat actorem, *l.iam tamen* §. *si tamen plures ff.iud.solut.l. licet §.si plures in fine ff.de procur.l. si familia ff. famil.erciscunt.vt dictum est in tit.de*
procur. Item † transit in successores vniuersa- 36
lis petitoris, quæ super actione inchoata inter ipsos, sicut & ipsa actio diuiditur. *l.si petitor ff.h.t.l.cum à matre & ibi gl.fin.in fine C.de rei vend.l.pacto successorum C. de pers.* ideo hære-

dum alterum ex colligitantibus, non potest venire nisi in statu & terminis, *cap. fin. vt lit. pend. in 6. Couar. pract. cap. 13. in princ. Ludouic. dec. perus. 26. n. 25. & per totam Greg. xv. decis. 259. & ibi late annot.* facit suas, omnes probationes iam factas, & acta facta, quæ ipsum iuuant, afficiunt, ac eidem nocent, perinde ac si essent contra illum nominatim facta, *Innoc. in c. cum super n. 6. Butr. n. 8. Fel. n. 13. vers. ad quæstiones & n. 15. & seqq. Pan. & Can. de re iud. Greg. xv. decis. 259. & ibi annot. n. 6. limitat. 2. mod. Rot. Farin. decis. 98. n. 5. & seqq. part. 1.* sed potest ex persona sua, petere restitutionem
5 in integrum, *Afflict. decis. 15.* quod si † pendente lite inter duos, comparet tertius sub prætextu melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis, sed si probat, tollit intentionem actoris, quia talis actio non est præiudicialis, quoad processum, sed quoad intentionem, & habet vim peremptoriæ exceptionis, *Couar. pract. quæst. cap. 14. n. 4. pulchre Rot. diuers. decis. 275. nu. 3. vbi limitat vno modo part. 2.* facit etiam omnia acta & probationes suas: *Greg. xv. decis. 303. n. 2. & seqq. per not. à Couar. pract. cap. 13. in princ.* sed hic tertius, qui venit ex iure independente à iure colligitantium, potest, si vult, principaliter deducere ius suum, expresse committendo causam de nouo, tanquam in prima; quo casu non facit actu priora sua, quæ illum nō
6 afficiunt nec pro neque contra Admissus † ad causam cum clausula constito de interesse, non facit aliquam litem non docto de interesse. *Crescent. decis. 3. de rescript. Caputaq. dec. 228. part 2. per l. à testatore ff. de cond. & demon: c. ex parte el. 1. de rescript. Fel. in c. si confiteris num. 5. de accus. & ibi Can.* Iudiciorum aliud
7 est † sæculare, aliud prophanum, aliud ecclesiasticum, *c. 1. dist. 3. c. decernimus & c. at si clerici hoc tit.* in rota causæ omnes reputantur profanæ, etiam quæ sunt spirituales, & illæ sunt solæ beneficiales, quæ super titulo beneficij, aut iure monachatus, *Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & 4. Zab. n. 13. hoc tit.* aut statu conuersi ad religionem, *Zab. in d. Clem. dispendiosam n. 14.* commissæ sunt, *Caputaq. decis. 99. part. 1. Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & seqq. hoc tit. & ibi DD. Pan. in Clem. vnica post gl. in verbo beneficiali de caus. possess. & propr. & ibi Can.* aliud criminale, *d. c. at si clerici c. cum non ab homine hoc tit.* aliud ciuile, *c. cæterum c. quia hoc tit.* aliud spirituale, *c. exhibita hoc tit.* aliud temporale, *c. venerabilis hoc tit.* aliud
† ordinarium, *c. dilectis. c. examinata hoc tit. glo.* 8
mag. in summa xi. quæst. 1. aliud extra ordinarium, *c. nouit hoc tit. c. quoniam contra falsam de probat.* Extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium deficientibus aliis, vt querela inofficiosi testamenti, *§. tam autem Instit. de inoff. testam* actio de dolo, *l. & eleganter ff. de dolo*, aut quando iudex non in figura iudicij, sed simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur, vt in causis electionum, postulationum, prouisionum, decimarum, siue agatur contra personas, quæ ad earum præstationem tenentur, *Clem. dispendiosam hoc tit.* siue agatur inter personas ecclesiasticas, super iure percipiendi decimas, de iure vel de consuetudine debitas; *Clem. dispendiosam & ibi gl. in verbo decimis & Zab. quæst. 14. hoc tit. Rot. decis. 14. hoc tit. in nou.* secus si agatur inter laicos etiam de decimis ecclesiasticis, *Rot. decis. 14. in fine hoc tit. in nou.* matrimonij, vsurarum, & eas quoquo modo tangentibus; *Clem. dispendiosam hoc tit. Clem. sæpe de verb. signif. in rub. & nig ff. de var. & extraord. cogn.* si autem in hisce casibus solemnis ordo iudiciarius in toto vel parte, non contradicentibus partibus, obseruetur, non erit propter hoc irritus aut irritandus, quia singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti, *d. clem. sæpe §. fin. & ibi gloss. & Can.*

9 Can. Inuitus † nemo compellitur agere, nisi in septemdecim casibus enumeratis per gl. addit. in cap. 1. § solet in verbo æstimamus, de restit. spoliat. in 6. gloss. in l. vnica C. vt nemo inuitus &c. & vtrobique DD. *Mynſ.*
10 *obſ. 78. cent. 3.* Nullum redditur † iudicium primo ex incompetentia iudicis; Laicus coram iudice ecclesiastico non potest conueniri, *c. si clericus laicum & ibi Bellarm. in 3. not. qui excipit 16 casus & Can. communiter idem in c. sane in 7. quæst. in fine de foro compet.* quod vsque adeo verum est, vt licet alteruter litigantium, etiamsi sit vidua, ab apostolica sede literas ad ecclesiasticum iudicem impetrauerit, irritæ sint & inanes *c. licet c. ex tenore de foro compet.* nisi ecclesiasticus iudex præter iurisdictionem habeat etiam ius dominii, vel alterius conditionis in personis laicorū, *l. 2. ibi in causis ciuilib. & c. aduersus dominos aditum intercludimus & vocem negamus C. in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss. libro xj. cum similib.* nec non in defectum iustitiæ sæcularis, si iudex laicus est negligens, aut malitiose differat, *d. c. licet in fine princ. d. c. ex tenore in fine c. transmissa de for. compet. c. administratores 23. qu. 5. Gail. obs. 28. lib. 1. Mynſ. obſ. 24. cent. 2. & obſ. 57. & seq. cent. 3. vbi tradit quomodo probetur & obſ. 56. & 82. cent. 5.* vel consuetudo loci ecclesiasticum iudicem compellandum suadeat, *c. si clericus in fine & c. licet de for. compet. c. 2. & ibi gl. mag. in verb. de iure de except in 6.* vel iuxta priuilegium à Carolo magno per imperium concessum, alter litigantium in initio litis, siue decursis temporum periculis, etiam alio refragrante, ad iudicium episcoporum recurrat, *cap. quicunque cum duobus & seqq. xj. quæst. 1. c. nouit, §. nec sic de iud. & ibi Innoc. numer. 6. dicit id priuilegium non esse reuocatum & Zab. in gloss. sed cum hac Felin. sub num. 8. & Can. contra gloss. ibi & in d. c. quicunq; & seq. Naucl. gener. 28. fol. 51. in 2. col.* in actione reali, & personali, *Bellam. in d. c. si clericus numero quarto, Anchar. in c. ex transmissa num. 4. de for. compet. attestantes de generali consuetudine Franciæ*, aut vidua, vel alia miserabilis persona spoliata possessione, etiam rei feudalis per laicum, coram iudice ecclesiastico agat remedio recuperandæ, *c. ex parte de foro compet.* vel causa sit pietatis, *c. 1. & ibi Pan. nu. 5. & 9. & Can. de empt. & vendit.* aut alias huiusmodi quæ ad forum ecclesiasticum pertineat, vt matrimonii, *c. causam matrimonii de offic. deleg. c. ex literis de consang. & affin.* vsurarum, *c. quoniam de vsur.* periurii, *c. fin. de for. compet.* iurispatronatus, *c. quanto hoc tit. Anchar. in c. cum sit num. 9. vbi plures causas ponit. de foro compet.* immunitatis ecclesiasticæ, *c. non minus c. aduersus de immunit. eccleſ.* violatæ libertatis ecclesiæ, eiusque personarum aduersus canonicas & imperiales sanctiones, *auth. cassa de sacros. eccleſ. c. nouerit. c. graue de sentent. excōmun. c. quoniam de immunit. eccleſ. in 6.* quia hoc non est contra legem agere, sed legi facere subsidium, *c. 2. de priuil. & neceſſ. priuilegiat.* laici corporalem iniuriam clerico inferentes, *c. peruenit el. 2. de teste cog.* & raptores rerum ecclesiarum, & inuasores immobilium, aut iurium ecclesiæ in vtroque foro à rectoribus ecclesiarum possunt conueniri, *d. c. cum sit de foro compet. & ibi gloss. fin. l. si quis in hoc genus & l. placet C. de episcop. & Cleric. c. 2. de priuileg. & exceſſ. b priuileg.* contra peccatorem quēlibet etiam laicum iudex ecclesiasticus procedit per viam denunciationis euangelicæ, seu iudicialis vt pœniteat & satisfaciat. *c. nouit h. t. gl. 1. in c. 1. 6. quæst. 2. & ibi Can. Fel. in c. cum sit n. 16. de foro compet.*

Clericus coram † suo episcopo conueniri debet in ciuilibus, *c. 1. c. 2. c. diligenti §. fin. c. significasti de foro compet. c. 2 & c. clerici hoc titul. Gail obſ. 37. lib. 1. vbi ponit 9. limit. late Mynſing. obſ. 67. cent. 2.* Fallit primo in causa feudi, in qua 11

qua siue agatur petitorio, siue possessorio, *Franc. Arct. in c. caeterum num. 23. & 24. hoc tit. Mynsing. obs. 22. cent. 1. vers. sic etiam iudex laicus Gail. obs. 37. lib. 1. n. 3.* conuenitur coram domino feudi, vel partibus Curiæ, *c. caeterum hoc tit. c. verum & ex transmissa de for. compet. Bald. in c. 1. nu. 4. de controu. feud. apud pares terminos,* Secundo in causa reali profana, quando laicus res suas proprias affirmat, inter clericum & laicum, quæ tractari debet, coram iudice laico, sub quo res sita est: *l. fin. C. vbi in rem actio Host. in summa §. quib. ex caus. post n. 5. de for. compet. l. qui aliena §. final. ibi sententia pradio datur ff. de negot. gest. Mynsing. obs. 12. cent. 1. obs. 95. cent. 4. in emphyteusi ecclesiastica obs. 93. cent. 5. Gail. obs. 37. num. 4. lib. 1. Botr. decis. 69. n. 22.* Sed hæc fallentia reprobatur per Marian. Socin. *in c. sane n. 10. hoc tit. per cap. fin. hoc tit. & Collect. in c. qualiter num. 1. de iud. Bald. in auth. clericus quoque sub num. 2. in fine de episcop. audient.* dicentes ita seruare Curiam, quod etsi clericus conueniatur rei, vendicatione de re mere sæculari, debeat coram persona ecclesiastica conueniri, & prænarrata opinio in Camera Imperiali recepta fuit, quod præterito turbulento seculo laici prorsus non curarent, imo venderent ecclesiasticã iurisdictionem, *Myns. obseru. 93. in fine centu. 5.* Tertio in possessorio vel quasi retinendæ, vel recuperandæ, etiam in causis spiritualibus decimarum, *Clem. dispendiosam de iud. c. litteras de iur. cal. & ibi gloss. mag. Couar. practic. quæst. cap. 35. nume. 5. Gail. obs. 38. lib. 1.* Iurispatronatus, &c. *c. quanto hoc tit.* quando clericus in possessorio ratione decimarum &c. laicum soluere detrectantem, conuenire vult, debet iudicium coram iudice laico inchoare; excepta causa beneficiali, *cap. literas & ibi Pan. sub num. 7. Butr. num. 14. & Can. de iuram. calumn.* nisi in Francia ex priuilegio, *Guid. Papa decis. 1. & decis. 85.* etiam inter duos clericos litigantes; & matrimoniali, quæ spectat ad iudicem ecclesiasticum, non solum cum tractatur de substantia vinculi sed etiam cum agitur possessorio, *cap. ex conquestione & ibi Pan. in 2. not. de rest. spoliat. Put. decis. 351. & decis. 355. lib. 1.* quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale, cum tantum de facto quæratur, an possideat vel detineat, turbauerit, vel deiecerit: *c. final. hoc tit. c. petimus xj. q. 1. Franc. in c. 1. §. fin. num. 3. de rest. spol. in 6. Guid. decis. 1. Gail. obs. 37. num. 5. & obs. 38. lib. 1. Cou. pract. quæst. c. 35.* & si in possessorio obtinuerit, non tenetur coram eodem iudice super proprietate respondere, qui est alterius fori; *c. fin. hoc tit.* quæstio vero possessoria matrimonialis aut beneficialis habet annexam causam proprietatis, ita quod censenda sit spiritualis; *Pan. in c. litteras nu. 7. & 8. de iuram. cal. clem. vnica de caus. poss. & propriet. clem. vnica de seq. possess. & fruct. Garc. de benef. parte 1. cap. 2. n. 49. 50. & pluribus seqq.* nisi & in his contra laicum disputetur de mero facto, nec veniat discutiendum aliquid iuris: *Pan. in d. c. litteras sub nume. 8. vers. mere temporalis & Garc. de benef. part. 1. cap. 2. num. 59. Menoch. in 15. remed. recuper. nu. 22. & seqq. & num. 234.* de possessorio adipiscendæ iudex sæcularis non cognoscit in spiritualibus, quia actor in eo sine titulo canonico non potest obtinere, & plus habet spiritualitatis quam temporalitatis: *cap. beneficium de reg. iur. in 6. & ibi Can. Guid. decis. 1. n. 3. Pan. in c. duas in fine de sponsal. duorum & ibi Can. Put. decis. 351. lib. 1. Menoch. in 15. remed. recuper. n. 223. Couarr pract. quæst cap 35. vers. 1. conclusio,* laicus vero clericum in possessorio cuiuscunque rei coram iudice ecclesiastico conuenire debet, *Gail. obs. 38. n. 5. cap. 2. & c. clerici hoc titul. Couarr. pract. quæst. cap. 35. in fine numer. 1. vers. primum.* Quarto in causa reconuentionis corã iudice laico in causa ciuili, *c. cuius in*

agen-

agendo 3.quaest.7.glossa in summa xj. quaest.1.late Fel.in c.at si clerici n. 8. *& seqq.hoc tit.* Quinto quando clericus ratione officii alieno nomine conuenitur, tanquam tutor, curator, vel procurator alicuius laici, quo casu sortitur forum coram iudice saeculari, quia attenditur persona eorum, quorum nomine conuenitur, *Soc.in d. rub.de for. compet. nu.* 1.*& num.*15.*& in c.* 1.*num.*52.*& seqq. eod.titul. Gail.obseru.*37.*sub n.*7.*vers.sexto fallit lib.*1.*Ripa*
12 *in c.*2.*nu.*23.*de iud.* Clericus de † omni crimine coram iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo, *d. c. clerici hoc titul.late Clar.libr.*5.*pract. crimin.*§.*fin. quaest.*36. nisi fuerit depositus & post depositionem incorrigibilis remanserit, & fuerit excommunicatus, anathematizatus, & deinde ob contemptum degradatus, ac Curiae saeculari traditus, *d.c.at si clerici* §.*fin.& ibi glos. fin.c.cum non ab homine hoc tit.gloss.fin.in cap.nec licuit* 17.*dist.* *Clar.lib.* 5.*pract.crimin.* §.*fin.qu.* 36.*n* 32.33.*& seqq.* Iudex laicus non potest habere iurisdictionem vllam in ecclesiasticos, *c.saeculares de for.compet.in* 6. *cap.*2.*de foro compet.* etiam de consensu episcopi, *c. decernimus hoc tit.* nec pro defectu iustitiae ecclesiasticae, *c.qualiter in fine hoc tit.* neque contra deprehensos in crimine, *c.cum non ab homine hoc tit.* Quod si aliquam vsurpauerit, est excommunicandus, *d.c.*2. *de foro compet.* exceptis certis casibus, in quibus iudices laici coercent clericos etiam non depositos notatos, *per gloss.in c.principes* 23.*quaest.*5.*& in casu c.fin.* 1.*quaest.*7.& per Couarr.*pract.quaest.cap.*35.*nu.* 3.*& seq.* Iudex qui episcopum duci ad tribunal suum, vel exhiberi imperauerit, post cinguli priuationem, viginti libras auri ecclesiae illi, cuius est episcopus, persoluit; *Auth. nullus episcopus* C.*de episcop.& cleric.* Confessio quoque clerici de crimine facta coram iudice laico non valet, *d.cap.at si clerici in princi-pio.* imo episcopus de negotiis ecclesiasticis iudicio laicorum non potest disponere: *d.c. decernimus & ibi* DD. an Papa tollere possit priuilegium clericorum quoad forum vide *Fel.in c.*2.*num.*3.*& seqq.de maiorit.& obed.*
& ibi DD. Secundo † redditur nullum ex 13
persona actoris excommunicatus in iudicio agere non potest, conueniri potest, & potest per se vel per alium respondere: *c. intelleximus hoc tit.& ibi glos.c.cum inter & ibi gloss.* 1.*de excep.* filiusfamilias absque consensu patris regulariter agere non potest, *l.si longius* §. *si filiusfamilias ff.hoc tit.* seruus agere non potest, *l.non idcirco* §. *fin.ff. h.t.* Si paterfamilias mortuus esset, relicto vno filio, & vxore pregnante, filius à debitoribus non dimidiam, sed quartam partem crediti recte petit, quia incertum est, an tres nascerentur, *l.*
sed etsi restituatur §.*fin.ff.hoc titul.* Tertio † ex 14
persona rei conuenti, summi enim magistratus, quo in administratione erunt, anno, neque agere neque conueniri possunt, nec in eorum quidem causis, quorum sunt tutores aut curatores, *l.*2.*ff de in ius voc.l.pars*
ff.hoc titul. Quarto ex persona † vtriusque 15
nempe actoris & rei, vt si seruus domino noxiam commiserit, actio nulla nascitur; §. *si seruus Instit.de noxal.action.* Si stipuleris ab eo, qui iuri tuo subiectus est, vel si is à te stipuletur, nulla oritur obligatio ciuilis vel actio; §.*item inutilis est Instit.de inutil.stipul.l.lis nulla l.si à me fuerit ff.hoc titul.* in certis casibus aduersus dominos consistere seruis permissum est, quae ad statum serui pertinent, vel ad vtilitatem publicam, vt arctioris annonae, census, falsae monetae, *l.vix certis ff.hoc tit.*
Quinto ratione rei † quae non potest tra- 16
ctari sub tali iudice; vt solus Papa cognoscit de dubiis priuilegiorum, & dispensationum sedis apostolicae, & non inferior *c.cum venissent h.t.Monach.in c.ordina.n.*7.*de off.ord.in* 6.*&*

ibi Prob. in Curia Romana non tractantur causæ mediocres, sed delegantur in prouincia; *l. post sententiam l. in offerendis C. de appel. l.*
17 *si qui separatim §. 1. ff. de appell.* Sexto † ratione peruersi ordinis, vt quando iudex super exceptionibus præiudicialibus & negotio principali pariter cognoscit, & procedit; *c. exhibita hoc tit.* aut alias non seruat ordinem iudiciarium, qui etiam in causis fiscalibus est seruandus, cum distinctione, an debitum sit liquidum, vel illiquidum, *Bart. in l. hi qui & ibi DD. C. de conuent. fisc. deb.* 10. *late Franc.*
18 *Marc. quæst.* 200. *part.* 2. Septimo † ratione ineptitudinis libelli, quando actio & intentio sunt ineptæ, vel sola intentio, ita quod ex narratione non possit comprehendi causa apta, *c. examinata hoc tit.* et amsi libello sit apposita clausula, peto mihi de prædictis iustitiam fieri, *Pan. in c. cum dilectus nu.* 52. *in fine de ord. cog.* & reus absoluitur ab instantia iudicij, ita tamen quod si congruentem & aptam intentare voluerit actor actionem, respondere ei reus teneatur, *d. c. examinata in fine l. Bebius ff. de pact. dot.* Sententia vero contra reum lata est ipso iure nulla, *Inst. de oblig. in princ. & ibi gl. in verb. secundum & DD.* & de huiusmodi ineptitudine potest semper opponi, etiam post sententiam; *c. cum dilecti & ibi Pan. n.* 3. *& DD. de empt. & vend.* quod si actio, siue petitio, & causa in ea deducta sint inepta, intentio vero sit apta, & altera causa in ea contenta ex prosecutis probata fuerit, potest iudex ferre sententiam etiã iuxta non petita per actorem, dummodo ex prosecutis ei res petita debeatur; tam in summarijs quam plenarijs iudiciis, *Pan. in d. c. examinata nu.* 19. *&* 20. *Caputaq. decis* 126. *part* 3. Octa-
19 uo ex defectu † citationis, *§. fin. Inst. de pœn. tem. litig. & ibi Onot. tradis effectus citationis.* ea
20 multiplex est † generalis, realis per capturam, verbalis per ipsummet iudicem, nuncium, epistolam, citatio per edictum, citatio peremptoria, item citatio ad comparendum personaliter, citatio sub pœna. Generalis fit † ad totam causam, vt ad omnes & 21
singulos actus eiusdem causæ, vsq; ad definitiuam inclusiue, cum cõminatione, quod aduersus citatum contumacia non obstante, procedetur ad cognitionem & pronunciationẽ; *l. qui crimẽ ibi vt veniat ad causam peragendam C. qui accus. non poss. Innoc. in c. consuluit sub n.* 4. *de off. deleg. Angel. de Perus. in l. qui ante Cal. n.* 3. *& seqq. & ibi DD. ff. de verb. oblig.* & ita obseruat Stylus Rotæ Romanæ & Cameræ Imperialis, *Rot. decis.* 14. *de dol. & contum. in nou. Mynsing. obs* 33. *cent.* 4. & talis citatio generalis arctat citatum ad duo, scilicet comparendum in termino, & ad comparẽdum ad causam; vnde licet actor & reus in primo termino non compareant, tamen si deinde actor in alio termino veniat, & reus non veniat procedetur ad petitionem actoris in contumaciam per contradictas, siue ad proclamata, fitque deinde vlterior processus vsque ad definitiuam, *Rot. decis.* 21. *de appell. in nou. Mynsing. obs.* 33 *cent.* 4. *& obs.* 86. *cent.* 5. Inclusiue sine alia Citatione quando generalis citatio facta fuit in personã ipsius rei, Si vero generalis illa Citatio facta esset per edictum tunc non solet pronunciari definitiue nisi præmissa speciali Citatione ad sententiam, *Myns. obs.* 71. *cent.* 3. *Pan. in c fin. nu.* 11. *de dilatio. & ibi Can. Idem Myns. obs.* 33. *cent.* 4. & ideo in Rota aut Camera Imperiali non recipitur mandatum procuratorium nisi ad totam causam, *Myns. obs.* 64. *cent.* 1 *& obs.* 84. *cent.* 5. Realis † decernitur à iudicibus 22
ordinarijs. *Auth. de exhib. & introd. reis §. si vero & ibi glossa in verb. omnimodo lib. consentaneum & ibi post glossa in verb. ad cogendum eum & Bart. num.* 13. *C. quomodo & quando iud. &c. auth. & qui iurat C. de bon. auct. iud. possid.*

poßid.& ibi gloss.2. nisi prohibeantur ratione personæ, mulieris, *l. 1. & auth. ibi posita C. de off. diuers. iud.* aut loci, vt si est in domo sua. *l. plerique ff. de in ius voc. l. nemo de don o ff. de reg. iur. Myns. obs. 69. centu. 4.* non possunt cogi in ciuilibus à parte ad citandum aliquem realiter, nisi prius reus constituatur in contumacia solemniter: *d. l. consentaneum & ibi Bart. in pr. & num. 13. post gloss. & ibi DD.* delegati à Papa vel imperatore non possunt citare realiter per capturam, siue ante siue post litem contestatam, *Bald. in d. l. consentaneum num. 15. Bart. in l. 2. nu. 1. ff. de iurisd. omn. iud. & ibi DD.* non potest fieri extra territorium citantis, quia sumeret initium in loco non permisso, *l presenti C. de his qui ad ecclesia conf. l. quis sit fugitiuus §. item alius scribit ff. de adil. edict.* In criminalibus scribitur iudici, sub quo criminosus degit, vt ipsum capiat, & remittat ad locum delicti, qui tenetur capere & remittere, si delictum est atrox: *§. si quis comprehensorum Auth vt multi iudicum &c. dicetur infra titul. de pæn.* in ciuilibus nunquam fit remissio, scilicet quod debitor capiatur, & remittatur ad locum contractus, *Fel. in c. fin. nu. 22 ponens regul & fall de foro compet* verum potest bene fieri remissio verbo hoc modo, quod senator vrbis requirat potestatem Florentiæ, quod mandet Alexandro vt compareat Romæ, coram ipso vbi habet litem, *c. Romana §. contrahentes & ibi Monach. n. 6. in fine Franc. num. 7. de foro compet. in 6. Bald. in l. extra sub num 13. ff. de iurisd. omn. iud.* qualis requisitio appellatur iuris subsidium, & vulgariter rogamus.
22 Verbalis † citatio decernitur à quolibet iudice ordinario, & delegato; *c. l. consentaneum & ibi Bart. n. 9.* ac etiam arbitro, *c. l. sed & interpellatur §. 1. ff. de arbitr.* quæ an possit fieri extra territorium citantis à Doctoribus controuertitur, *late Franc. Marc. q. 401. p. 1. Ang. de Perus. in l. fi. n. 6. Ias. n. 42. ff. de iurisdict. omn. iud. Feli. in c. licet in princ. h t. ponens regul. & fall. Gail. obs. 56. lib. 1.* cōmunior opinio est, quod à iudice domicilii contra subditum, vbicunque existentem, fieri potest, quia semper est subditus, *l omnes qui §. executoribus &c. verum si appariter & ibi Bald. sub num. 2. vers. quomodo ergo respondetur C. de episcop. & cleric. l. 2. C. de off. praef. vrb. Zab. in Clem pastoralis §. vt illud in 5. quæst. ante finem num. 6. vers circa hoc tamen quoad iudicem domicilii &c. per text. d. clem. de senten. & rei iud. Fel. in c. fin. sub n. 24. vers. & suas quod dicit Marianus de foro compet. & ibi Zab. vers. quæro generaliter Butr. num. 16 & seq. pulchre Franc. in c. 1. §. contrahentes nume 6. Gemin. sub num. 14. de foro compet. in 6 & Can.* etiam quoad afficiendam personam, & faciendum processum in persona, videlicet citatum bannire, excommunicare, personaliter condemnare, *d. clem. pastoralis §. denique & iuribus in proxima littera allegatis Pan. in c. fin. n. 41. & seqq. de foro compet.* Iudex delicti, vel contractus, vel ratione rei, non citat extra territorium, nisi quoad afficiendum bona, quæ sunt in territorio, non vt inuitum trahat, aut non comparentem banniat, excommunicet: *cap. 1. §. contrahentes de foro compet. in 6. Bald. in d. l. omnes qui §. verum si apparitor num. 1. & seqq. Innoc. in c. fin. sub num. 1. & ibi Zab. vers. quæro generaliter in solutione quæst. de foro compet. Rot. decis. 15. hoc tit. in nou.* vt Vicarius vrbis potest mittere nuntium suum Florentiam ad citandum reum, qui sui copiam facit, & Romæ sortitur forum ratione contractus initi, vel destinatæ solutionis, non quoad effectum excommunicandi, vel compellendi personam ad comparendum, quia inuitus trahi non potest; sed quoad effectum constituendi reum in contumacia, si citatus eius auctoritate cōparere contemnat, quantum ad faciendam missionem ex primo decreto

creto in bonis, quæ ſub iuriſdictione citantis habet, vel ſi malitioſe ſeipſum occultet, ne citatio ad eum perueniat, decernendam miſſionem faciendam in bonorum poſſeſſionem, quæ in alia etiam diœceſi obtinere noſcitur, ſed tunc loci diœceſanus ad denúciationem ipſius faciet huiuſmodi miſſionem, *d.§.contrahentes & ibi gl.& DD. d.l. omnes qui, §.verum ſi apparitor l. quod promulgatis C.de off.prab. vrb.late Zab.in clem.2.verſ. illud num.6.de ſent.& re iud.* quia decretum citationis, quod reſidet in iudice, fit, & finis comparitionis confertur, in loco permiſſo: actus vero citationis eſt nudum miniſterium, & non eſt iuriſdictionis, *l.fin.ff.hoc tit. Anch. in c. fin.n.6.de for.comp.Bald in d.§.ſi apparitor ſub n. 2, Ioann. Monach.in c.1.§.contrahentes n.8.de foro comp.in 6.& ibi Prob.n.14 & 15 & Can.Fran. Marc.quæſt.179.num.3,6.& ſeqq.part.2.Bald.in l.extra n.13. & 14.ff.de iuriſd.omn.iud.* Arbitrator non citat partes, ſed debet pars adire iudicem. & petat quod mandetur aduerſario, vt compareat coram arbitratore, *Bald.in l.1. n.10.C.de arbitr.* quia cognitio etiam extraiudicialis ſine partium præſentia haberi non poteſt, *l.fin.C.ſi per vim vel alio modo &c. Creſcent.deciſ.2.de arbit.*

23 Per edictum † (id eſt affixa cedula in foribus palatij vel eccleſiæ) citare poſſunt, in caſu neceſſitatis, quando alio modo quis non poteſt citari, *cap.cauſam quæ de dol. & cont.l.dies §.prætor ait ff. de damno infect.Gail.obſ.57.* delegatus principis, *Auth. qui ſemel C.quomod. & quando iud.&c.c.cum olim circa finem & ibi gloſſ.in verb. in hibernia de dol.& contum.* ordinarij omnes, etiam minores, prout conſules mercatorum, non tamen alij delegati, & pedanei iudices, aut arbiter, quia edictum eſt ſimile banno, *l.ſancimus & ibi glo.fin.& Bald.n.7.Iaſ.in fine C.hoc tit.Franc.in c.1.n.1.eod.in 6.Bald.in d.l.2.n.3. & 4.C.quomodo & quando iudex &c.* niſi delegatus habeat hoc in mandatis, *Bald.in d.l. 2.num.3.C.quomodo & quando iud.&c.* hinc de Stylo ſubdelegati ab Auditoribus Rotæ iudices compulſoriæ & remiſſoriæ partes citare poſſunt etiam per edictum, *Rot.deciſ. 1. de fid.Inſtr.in nou.* Peremptoriam † citationem mittere poteſt quilibet iudex, *c. cum Bertholdus in princ.de re iud.cap. ex litteris de off. deleg.l.ſancimus C.hoc tit.gloſſ.in c. de illicita in verb.peremptorio 24.quæſt.3.& ibi Can.* dicitur peremptoria, *l.in peremptorio ff hoc tit.* quia is qui citat, comminatur, etiam abſente diuerſa parte, cogniturum ſe & pronunciaturum: neceſſaria eſt in quatuor caſibus, *Rom.in l.ſi finita §.Iulianus nu.14 ff.ſi cert.pet.* 24

Ad † comparendum perſonaliter coram ſe, ſolus Papa citare poteſt indiſtincte in omnibus cauſis, *c.cum dilecti de dol.& contum c.fin.de maiorit.& obed.* Ordinarij regulariter in iudicialibus non poſſunt aliquem citare, ad comparendum perſonaliter, niſi ex iuſta cauſa, prout inferius dicetur, *l.fin.C.de procur. & ibi DD.* Sed & extra iudicium, ex cauſa, cogunt ſubditos coram ſe ſpecialiter venire, ſi egent eorum conſilio vel perſonali auxilio: *Ioann. And.in c.1.poſt num.3.verſ.in gloſſ à contrario &c. hoc tit.in 6.* delegati à Papa poſſunt indiſtincte aliquem citare ad comparendum perſonaliter, quando haberent in ſpeciali commiſſione, *Staphyl.de ſig.lit.Inſt.§. citatio perſonalis,* alias regulariter non poſſunt, niſi cauſa fuerit criminalis, vel niſi pro veritate dicenda in reſpondendo poſitionibus vel articulis, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel alia ſubſiſteret iuris neceſſitas, *c.1.hoc tit. in 6. & ibi Franc. numer. 2. & Can. communiter,* mulieres honeſtæ non poſſunt trahi inuitæ in iudicio, vt perſonaliter compareant, *c.mulieres hoc tit.in 6.* Reus aſtrictus ex ſpeciali commiſſione ſupremi Principis ad inſtantiam actoris impetrata in cauſa ciuili com- 25

comparere personaliter non aliter tenetur, nisi actor etiam personaliter compareat & non per procuratorem ex æquitate edicti, Quod quisq; iuris,&c. *c.cum omnes de constit. Mynf.obs.4.cent.3.* Citatus † sub pœna vt cõ-
26 pareat certa die, si non comparuit, præsumitur contumax, sed ilico non potest iudex, eo non comparente, declarare illum contumacem, & pœna contumaciæ afficere, absque alia citatione, sed citari debet ad videndum declarari se incidisse in pœnas, ob non factam paritionem; non tamen requiritur nouus processus, *Bart.in l.vnica nu.13.ff.si quis ius dec.non obtemp.& ibi DD.* quia ille se potest defendendo allegare causam probabilem, quare comparere non potuerit: *Pan.in clem. præsenti n.9.de cens.per c.certum 11.quæst.3.Gail. obs.13.& seq.& obs.15.lib.1.per c.veniens §.fin. ibi citationem & purgationem de accus.Ias. in l.ad diem n.3.ff.de verb.oblig.* etenim præceptum iudicis sub pœna non continet condemnationem, si præcepto non pareatur, sed comminationem condemnationis *gloss.in c.vnico in verb.sub anathemate de sagitt.& Can. d. c. veniens §.fin.* Prædicta procedunt in iudicijs
27 ordinariis, & extraordinariis: in † executiuis, quorum fundamentum est confessio debita, siue contineas certam quantitatem, siue promissum sit interesse, vel aliquid incertum quia in iudicio executionis declarabitur, *Barth.in l.1.n.17.ff. de leg.1. & ibi DD. Mynsing.obs.6.cent.2.* non fit citatio ad comparendum, quia nullæ sunt partes iudicis in confitentem, *l.proinde §.notandum & ibi gl.& DD.cum l.seq.ff ad l.aquil.l.1.Iulianus ff.de confess.* (de Stylo Curiæ contra præsentes citatio necessaria est, *Anton.Mass.ad for.oblig. Cameral.tit.aliqua de processu nu.2.3.& 4.* sed feretur præceptum de soluendo infra legitima tempora, *l.si debitor. ff. hoc titul. l. certum §. fin. & ibi post glossam Bart. & Doctores de conf.ff. Franc. Marc. decisione 371. & seq. part.1. Pan.in cap.querenti numer.5.de off. deleg.* quod non habet vim definitiuæ, aut interlocutoriæ, sed est alia species definitionis causarum; *late Fel.in rub.de sent. & re iud. nu. 5.& seq.* si quis confitetur debitum & negat personam esse legitimam, cui solutio facienda est, quia dicit, quod est minor, & non habet curatorem, & iudex ferat præceptum de soluendo, discussa causa, vel non discussa causa, tenet præceptum, sed ab eo poterit appellari etiam de iure ciuili: *l.ait prætor §. permittitur & ibi Bald.in 2.not.ff.de minor.* In
† causis summarijs in quibus decernitur 28
monitorium sine clausula si quis &c. vt contra intrusum in beneficio quod vacauit in curia &c. in quo sunt comminatæ censuræ, ex nunc prout ex tunc, & sic sunt sententiæ excommunicationis latæ, & non ferendæ, proceditur contra taliter monitum, seruatis quatuor terminis, & postea fertur declaratoria. *Achil.decis.5.de sent.excom.attestans de vsu Curiæ.* In curia vero semper fiunt monitoria sub pœna excommunicationis ferendæ, & ideo tunc necessarium est præmittere citationem aduersarij ad videndum se excommunicari, quia non paruit monitorio, *Achil.dec.6.de sent.excomm.attestans de vsu Curiæ* quod si actor in executiuis cœpit agere iudiciario ordine per viam monitorij contra reum, & hic citatus, eiusue procurator comparuerit cum solita protestatione nihil fieri, nisi ipso citato, aut aliter constet de consensu actoris & rei in ordinarium processum, non potest actor conuolare ad viam executiuam; secus quando reus citatus fuit contumax, aut non fuit actum ordinarie de consensu vtriusque, *Clem. sæpe, §. fin. & ibi gloss.in verbo partibus de verb.signif.auth.qui semel quom.& quand.iud.&c.Cæsar.decis. 2.n.2. & seq.de sent.excom.Bart.in l. vbi cœptum post n. 3.ff.*

3 *ff. hoc tit. l. proinde la. 2. § fin. & ibi gloss. fin. in fine ff. ad l. aquil. Gram. cons. ciuili 95. n. 28.* Casus in quib. Citatio non est necessaria enumerat *Myns. obs. 91. cent. 2.* Citatio quæ non tenet, quoad partem, & quoad iudicem, vt quia facta die feriata in honorem Dei, non perpetuat iurisdictionem, *Bald. in l. si Pater tuus num. 2. C. ne de stat. def.* Citatio illegitima
29 † in qua erratũ sit, in modo citandi, seu forma, à iure traditis, quam ad notitiam citati peruenit, perinde arctat citatum ac legitima citatio. *Clem. causam § fin. de elect. Alex. in l. de pupillo § meminisse sub num. 5. de nou. oper. nunc. Gail. obs. 58. lib. 1. Rom. cons. 410. n. 2. & ibi add. Fel. in c. gratum num. 4. vers. 2. nota de off. deleg. Cas. decis. 15. num. 5. de test. Myns. obs. 18. cent. 2.* siue ipse siue procurator generalis, longe antea constitutus, comparuerit: *Achil. decis. 16 de dol. & cont. Myns. obs. 90. cent. 3.* etiamsi excipiat de illegitima executione citationis, *Myns. obs. 54. cent. 4. l. 1. in princ. & ibi gloss. ff. de ferijs, Fel. in c. illud n. 8. de præscript.* Collegium & vniuersitas citanda est collegialiter, & capitulariter. *gl. in cap. si capitulo in verb. factum de conceß. præb. in 6. & ibi Can. Greg. xv. decis. 584.*
30 *n. 2. & ibi late annot.* Nono propter † nullitates insurgentes ex neglectu substantialium, & solemnitatum iudiciorum, *gl. mag in summa 2. q. 1. l. prolatam & ibi gl. & DD. C. de sent. & interlocut. & c.* iure communi in causis prophanis seruatur tela & ordo, qui habetur, *in l. prolatam iuncta gl. & ibi Bart. & DD. communiter C. de sent. & interloc. omn. iud. gloss. mag. in sum. 2. quæst. 1.* ponens quæ sint de substantia, & quæ non sint. In causis super electionibus postulationibus, prouisionibus, aut super dignitatibus, seu quibusuis ecclesiasticis beneficiis, ac super decimis, matrimonijs, vel vsuris, vel eas quoquo modo tangentibus seruator ordo datus per Clem. dispendiosam de iud. & Clem. sæpe de verb. signif. In causis quæ committuntur simpliciter, de plano, sine strepitu & figura iudicij, seruatur ordo expressus, *in extrauag. ad reprimendum quom. in caus. læs. maiest. proced. & in d. Clem. sæpe. de verb. signif. ac per Rot. dec. 2. de rescript. in nou.* & ibi pulchra additio, quæ declarat, qui termini sint substantiales, & qui nõ sint substantiales, iuxta stylum Rotæ, concordant *Bellam. decis. 27. Cassad. decis. 8. n. 6. de rescript. Caputaq. decis. 260. part. 2.* Variæ aliæ sunt commissionũ, & delegationum formæ, quæ diligenter sunt attendendæ & seruandæ iuxta notata *in c. cum dilecta de rescript l. diligenter ff. mand.* vt fusius sub suis titulis dicetur. In camera Spirensi, nullitas processus non attenditur, si de meritis causæ constet. *Myns. obs. 93. cent. 5. vbi limitat 3. modis Gail. obs. 42. lib. 1. Myns. obs. 27. cent. 1.* In Romana Curia † attenduntur 31
tantum nullitates ex defectu mandati, iurisdictionis, citationis, *l. properandum § & si quidem C. hoc tit. & ibi Ias. n. 6. Alex. in l. finita § Iulianus num. 24 ff. de damno infect. staphyl. de signat. lit. iust. § postremo el. 1. Clem. 1. & ibi gl. fin. & Can. de seqq. posseß. & fruct. Mandos. in comm. 19. nullitatis in gl. in verbo nullitatis & nullitatum,* præterea attenditur notoria iniustitia, quando sententia non iustificatur ex actis, quia non est probata intentio actoris, quæ idem operatur quod nullitas, *c. inter cæteras & ibi Fel. n. 10. & 11. de re iud. l. si pars. & ibi Angel. n. 1. in fine ff. de in off. testam. Rot. diuers. decis. 361. n. 46. & decis. 666. n. 3. part. 1.* sed non est proprie nullitas, *Afflict. decis. 28 num. 8 l. palam § qua in adulterio vers. ego puto ff de rit. nupt. l. præsens & ibi Alex. n. 2. & 3. ff de re iud. Rot. Farin. decis. 178. part. 2.* & nunquam transit in iudicatum, etiam quod in commissione adsit clausula, appellatione remota, *Cas. decis. 2. num. 6. & seqq. de solut. l. 4. § condemnatum & ibi Bart. ff. de re iud.* qui appellantur defectus insanabiles. Insuper summus Pontifex non

supplet

ſupplet defectum inhabilitatis perſonæ, aut alium defectum naturalem, *Pan.inc.1. n.5.de tranſact. Alex.in l.quidam conſulebant nu. 12.ff.de re iud. Rom.ſing. 424. an verba reſcripti & ibi add.plures cumulat.* omiſſio termini ſubſtantialis, *Bell.deciſ.*340 ac reliquæ nullitates proceſſus, ante latam ſententiam ſanantur in beneficialibus, abſque refectione expenſarum, non in prophanis, niſi allegetur paupertas, *Staphyl.de ſign. lit.iuſt. §.poſtremo quoad &c.Mynſ.obſ. 62.cent.4.* Innocentiana ſanat terminos nulliter & male tentos in Rota, quando à die commiſſionis tot dies audientiæ effluxerunt, quot requiruntur pro eorũ ſeruatione, ſed non ſuffragatur, quando termini nullo modo fuerunt ſeruati, *Greg.xv. deciſ.156.in princ.& deciſ.280. nu. 7. Caputaq. deciſ.292.& 3 ſeqq.part.3.* debet autem iudex ex officio prouidere, vt debitæ ſolemnitates in iudicijs obſeruentur, *c.cauſam el.1.hoc tit.*

32 Inſtantia † cauſæ criminalis non tranſit ad hæredem accuſati, quia crimina morte extinguuntur, *l.in S.C.tum §.ſi propter ff ad Turpil.l.crimen & ibi gl.ponit.fall.ff.de pæn.l. defuncto ff.de pub.iud.Gail.obſer.20 ponens fal.de pac. public.lib.1.Mynſ.obſ.98 cent.1.* inſtantia cauſæ appellationis non tranſit præciſe, niſi fiſci vel alterius interſit data etiam de parte bonorum ſententia, aduerſus quam non alter is qui emolumentum ſucceſſionis habet, poteſt obtinere, quam ſi in reddendis cauſis appellationis iniquitatem ſententiæ detexerit, *l.vnica ff.ſi pend.appell.mors interuen. l. 3.& 4.C.ſi reus vel accuſ.mort.fuer.l. ex iudiciorum ff.de accuſ.& ibi not.fall. Salic.in l.qui de crimine num.5.6.& 7.C.de accuſ.* accuſatore mortuo aboletur nomen rei eo poſtulante, ita vt liceat alij ex integro repetere, intra triginta dies, *l.libellorum §.fin. ff. de accuſ. l. diui fratres ff. de accuſ. l. aut priuatim ff.ad Turpil.*

33 ex maleficijs priuatis † pœnales actiones earumue inſtantia in hæredem rei non competunt, ſed hæredibus actorum competunt excepta actione iniuriarum, & ſi qua alia ſimilis inueniatur, *§. non autem in princ. Inſtit.de perp.& temp.act.* Dictæ autem pœnales actiones ſi ab ipſis principalibus perſonis fuerint conteſtatæ earumque inſtantia & hæredibus dantur & contra hæredes tranſeunt. *d. §. non autem l.ex iudiciorum verſ.fin ff.de accuſ.* Inſtantia † ciuilis iudicij 34 per monitorium ſiue citationem coram ſuo iudice, quem declinare non poteſt, inchoata, *§.fin.Inſt.de pæn.tamen litig.l.vbi captum ff. hoc tit.& ibi Bart.n.3.& DD. Auth nunc ſi hæres C.de litig.& ibi Bald.num.3.* vel lite conteſtata tranſit in ſucceſſorem vniuerſalem rei conuenti, *l.ſi cum hominem ff.de fideiuſ.& ibi Alex. & Bart.c.quia G.hoc tit.& ibi poſt gl.fin. Felin. Pan.poſt n.xj.& Can.l.ſi conſtante §. fin. & ibi Bart.ff ſolut.matrim.Bald.in L.̇ .C.ſi pend.appell. mors interu.in fine vbi explicat qui ſunt vniuerſales hæredes.* & domicilia alibi trans mare habeat, *l.ſi is qui Romæ ff.hoc tit.* & in clericum hæredem laici, *c.propoſuiſti de for.compet. Felin. in d.c.quia 3.n.3.& ibi Pan.Gail.obſ.37.nu.8.& ſeqq.lib.1.contrarium tenet Mynſ.obſ.45.cent.3.* ac mortuo filiofamilias, in quem actio ex contractu vel delicto competebat, in patrem duntaxat de peculio, & quod in rem eius verſum eſt, *l.item ex contractibus ff.de iud.* pluresque rei conuenti hæredem vnum coguntur conſtituere defenſorem, ne defenſio per plures perſonas ſciſſa incommodo aliquo afficiat actorem, *l.iam tamen §. ſi tamen plures ff.iud.ſolut.l. licet §.ſi plures in fine ff.de procur.l. ſi familia ff. famil.erciſcunt.vt dictum eſt in tit.de procur.* Item † tranſit in ſucceſſores vniuerſa- 36 lis petitoris, quæ ſuper actione inchoata inter ipſos, ſicut & ipſa actio diuiditur, *l.ſi petitor ff.h.t.l.cum à matre & ibi gl.fin. in fine C.de rei vend.l.pacto ſucceſſorum C. de perſ.* ideo hære-

dum alterum ex colligantibus, non potest venire nisi in statu & terminis, *cap. fin. vt lit. pend. in 6. Couar. pract. cap. 13. in princ. Ludouic. dec. perus. 26. n. 25. & per totam Greg. xv. decis. 259. & ibi late annot.* facit suas, omnes probationes iam factas, & acta facta, quæ ipsum iuuant, afficiunt, ac eidem nocent, perinde ac si essent contra illum nominatim facta, *Innoc. in c. cum super n. 6. Butr. n. 8. Fel. n. 13. vers. ad quæstiones & n. 15. & seqq. Pan. & Can. de re iud. Greg. xv. decis. 259. & ibi annot. n. 6. limitat. 2. mod. Rot. Farin. decis. 98. n. 5. & seqq. part. 1.* sed potest ex persona sua, petere restitutionem
5 in integrum, *Afflict. decis. 15.* quod si † pendente lite inter duos, comparet tertius sub prætextu melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis, sed si probat, tollit intentionem actoris, quia talis actio non est præiudicialis, quoad processum, sed quoad intentionem, & habet vim peremptoriæ exceptionis, *Couar. pract. quæst. cap. 14. n. 4. pulchre Rot. diuers. decis. 275. nu. 3. vbi limitat vno modo part. 2.* facit etiam omnia acta & probationes suas: *Greg. xv. decis. 303. n. 2. & seqq. per not. à Couar. pract. cap. 13. in princ.* sed hic tertius, qui venit ex iure independente à iure colligantium, potest, si vult, principaliter deducere ius suum, expresse committendo causam de nouo, tanquam in prima; quo casu non facit actu priora sua, quæ illum nō
6 afficiunt nec pro neque contra Admissus † ad causam cum clausula constito de interesse, non facit aliquam litem non docto de interesse. *Crescent. decis. 3. de rescript. Caputaq. dec. 228. part 2. per l. à testatore ff. de cond. & demon: c. ex parte el. 1. de rescript. Fel. in c. si confiterium num. 5. de accus. & ibi Can.* Iudiciorum aliud
7 est † sæculare, aliud prophanum, aliud ecclesiasticum, *c. 1. dist. 3. c. decernimus & c. at si clerici hoc tit.* in rom causæ omnes reputantur profanæ, etiam quæ sunt spirituales, & illæ sunt solæ beneficiales, quæ super titulo beneficij, aut iure monachatus, *Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & 4. Zab. n. 13. hoc tit.* aut statu conuersi ad religionem, *Zab. in d. Clem. dispendiosam n. 14.* commissæ sunt, *Caputaq. decis. 99. part. 1. Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & seqq. hoc tit. & ibi DD. Pan. in Clem. vnica post gl. in verbo beneficiali de caus. possess. & propr. & ibi Can.* aliud criminale, *d. c. at si clerici c. cum non ab homine hoc tit.* aliud ciuile, *c. ceterum c. quia hoc tit.* aliud spirituale, *c. exhibita hoc tit.* aliud temporale, *c. venerabilis hoc tit.* aliud † ordinarium, *c. dilectis c. examinata hoc tit. glo. 8 mag. in summa xi. quæst. 1.* aliud extra ordinarium, *c. nouit hoc tit. c. quoniam contra falsam de probat.* Extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium deficientibus aliis, vt querela in officiosi testamenti, *§. tam autem Instit. de inoff. testam* actio de dolo, *l. & eleganter ff. de dolo*, aut quando iudex non in figura iudicij, sed simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur, vt in causis electionum, postulationum, prouisionum, decimarum, siue agatur contra personas, quæ ad earum præstationem tenentur, *Clem. dispendiosam hoc tit.* siue agatur inter personas ecclesiasticas, super iure percipiendi decimas, de iure vel de consuetudine debitas; *Clem. dispendiosam & ibi gl. in verbo decimis & Zab. quæst. 14. hoc tit. Rot. decis. 14. hoc tit. in nou.* secus si agatur inter laicos etiam de decimis ecclesiasticis, *Rot. decis. 14. in fine hoc tit. in nou.* matrimonij, vsurarum, & eas quoquo modo tangentibus; *Clem. dispendiosam hoc tit. Clem. sæpe de verb. signif. in rub. & nig. ff. de var. & extraord. cogn.* si autem in hisce casibus solemnis ordo iudiciarius in toto vel parte, non contradicentibus partibus, obseruetur, non erit propter hoc irritus aut irritandus, quia singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti, *d. clem. sæpe §. fin. & ibi gloss. & Can.*

9 Can. Inuitus † nemo compellitur agere, nisi in septemdecim casibus enumeratis per gl. ad dit. in cap. 1. §. solet in verbo æstimamus, de restit. spoliat. in 6. gloss. in l. vnica C. vt nemo inuitus &c. & vtrobique DD. Mynf. obs. 78. cent. 3.

10 Nullum redditur † iudicium primo ex incompetentia iudicis; Laicus coram iudice ecclesiastico non potest conueniri, c. si clericus laicum & ibi Bellarm. in 3. not. qui excipit 16 casus & Can. communiter idem in c. sane in 7. quaest. in fine de foro compet. quod vsque adeo verum est, vt licet alteruter litigantium, etiamsi sit vidua, ab apostolica sede literas ad ecclesiasticum iudicem impetrauerit, irritæ sint & inanes: c. licet c. ex tenore de foro compet. nisi ecclesiasticus iudex præter iurisdictionem habeat etiam ius dominii, vel alterius conditionis in personis laicorũ, l. 2. ibi in causis ciuilib. & c. aduersus dominos aditum intercludimus & vocem negamus C. in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss. libro xj. cum similib. nec non in defectum iustitiæ sæcularis, si iudex laicus est negligens, aut malitiose differat, d. c. licet in fine princ. d. c. ex tenore in fine c. transmissa de for. compet. c. administratores 23. qu. 5. Gail. obs. 28. lib. 1. Mynf. obs. 24. cent. 2. & obs. 57. & seq. cent. 3. vbi tradit quomodo probetur & obs. 56. & 82. cent. 5. vel consuetudo loci ecclesiasticum iudicem compellandum suadeat, c. si clericus in fine & c. licet de for. compet. c. 2. & ibi gl. mag. in verb. de iure de except. in 6. vel iuxta priuilegium à Carolo magno per imperium concessum, alter litigantium in initio litis, siue decursis temporum periculis, etiam alio refragrante, ad iudicium episcoporum recurrat, cap. quicunque cum duobus & seqq. xj. quaest. 1. c. nouit, §. nec sic de iud. & ibi Innoc. numer. 6. dicit id priuilegium non esse reuocatum & Zab. in gloss. sed cum hac Felin. sub num. 8. & Can. contra gloss. ibi & in d. c. quicunq; & seq. Naucl. gener. 28. fol. 51. in 2. col. in actinoe reali, & personali, Bellam. in d. c. si clericus numero quarto, Anchar. in c. ex transmissa num. 4. de for. compet. attestantes de generali consuetudine Franciæ, aut vidua, vel alia miserabilis persona spoliata possessione, etiam rei feudalis per laicum, coram iudice ecclesiastico agat remedio recuperandæ, c. ex parte de foro compet. vel causa sit pietatis, c. 1. & ibi Pan. nu. 5. & 9. & Can. de empt. & vendit. aut alias huiusmodi quæ ad forum ecclesiasticum pertineat, vt matrimonii, c. causam matrimonii de offic. deleg. c. ex literis de consang. & affin. vsurarum, c. quoniam de vsur. periurii, c. fin. de for. compet. iurispatronatus, c. quanto hoc tit. Anchar. in c. cum sit num. 9. vbi plures causas ponit. de foro compet. immunitatis ecclesiasticæ, c. non minus c. aduersus de immunit. eccles. violatæ libertatis ecclesiæ, eiusque personarum aduersus canonicas & imperiales sanctiones, auth. cassa de sacros. eccles. c. nouerit. c. graue de sentent. excomun. c. quoniam de immunit. eccles. in 6. quia hoc non est contra legem agere, sed legi facere subsidium, c. 2. de priuil. & necess. priuilegiat. laici corporalem iniuriam clerico inferentes, c. peruenit el. 2. de teste cog. & raptores rerum ecclesiarum, & inuasores immobilium, aut iurium ecclesiæ in vtroque foro à rectoribus ecclesiarum possunt conueniri, d. c. cum sit de foro compet. & ibi gloss. fin. l. si quis in hoc genus & l. placet C. de episcop. & Cleric. c. 2. de priuileg. & excess. priuileg. contra peccatorem quẽlibet etiam laicum iudex ecclesiasticus procedit per viam denunciationis euangelicæ, seu iudicialis vt pœniteat & satisfaciat. c. nouit h. t. gl. 1. in c. 1. 6. quaest. 2. & ibi Can. Fel. in c. cum sit n. 16. de foro compet.

11 Clericus coram † suo episcopo conueniri debet in ciuilibus, c. 1. c. 2. c. diligenti §. fin. c. si nificasti de foro compet. c. 2 & c. clerici hoc titul. Gail obs. 37. lib. 1. vbi ponit 9. limit. late Mynsing. obs. 67. cent. 2. Fallit primo in causa feudi, in

qua siue agatur petitorio, siue possessorio, *Franc. Aret. in c. caeterum num. 23. & 24. hoc tit. Mynsing. obs. 22. cent. 1. vers. sic etiam iudex laicus Gail. obs. 37. lib. 1. n. 3.* conuenitur coram domino feudi, vel paribus Curiæ, *c. caeternm hoc tit. c. verum & ex transmissa de for. compet. Bald. in c. 1. nu. 4. de controu. feud. apud pares terminos*, Secundo in causa reali profana, quando laicus res suas proprias affirmat, inter clericum & laicum, quæ tractari debet, coram iudice laico, sub quo res sita est: *l. fin. C. vbi in rem actio Host. in summa §. quib. ex caus. post n. 5. de for. compet. l. qui aliena §. final. ibi sententia pradio datur ff. de negot. gest. Mynsing. obs. 12. cent. 1. obs. 95. cent. 4. in emphyteusi ecclesiastica obs. 93. cent. 5. Gail. obs. 37. num. 4. lib. 1. Boer. decis. 69. n. 22.* Sed hæc fallentia reprobatur per Marian. Socin. *in c. sane n. 10. hoc tit per cap. fin. hoc tit. & Collect. in c. qualiter num. 1. de iud. Bald. in auth. clericus quoque sub num. 2. in fine de episcop. audient.* dicentes ita seruare Curiam, quod etsi clericus conueniatur rei, vendicatione de re mere sæculari, debeat coram persona ecclesiastica conueniri, & prænarrata opinio in Camera Imperiali recepta fuit, quod præterito turbulento seculo laici prorsus non curarent, imo venderent ecclesiasticã iurisdictionem, *Myns. obseru. 93. in fine centu. 5.* Tertio in possessorio vel quasi retinendæ, vel recuperandæ, etiam in causis spiritualibus decimarum, *Clem. dispendiosam de iud. c. litteras de iur. cal. & ibi gloss. mag. Couar. practic. quaest. cap. 35. nume. 5. Gail. obs. 38. lib. 1.* Iurispatronatus, &c. *c. quanto hoc tit.* quando clericus in possessorio ratione decimarum &c. laicum soluere detrectantem, conuenire vult, debet iudicium coram iudice laico inchoare: excepta causa beneficiali, *cap. literas & ibi Pan. sub num. 7. Butr. num. 14. & Can. de iuram. calumn.* nisi in Francia ex priuilegio, *Guid. Papa decis. 1. & decis. 85.* etiam inter duos clericos litigantes; & matrimoniali, quæ spectat ad iudicem ecclesiasticum, non solum cum tractatur de substantia vinculi sed etiam cum agitur possessorio, *cap. ex conquestione & ibi Pan. in 2. not. de rest. spoliat. Put. decis. 351. & decis. 355. lib. 1.* quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale, cum tantum de facto quæratur, an possideat vel detineat, turbauerit, vel deiecerit: *c. final. hoc tit. c. petimus xj. q. 1. Franc. in c. 1. §. fin. num. 3. de rest. spol. in 6. Guid. decis. 1. Gail. obs. 37. num. 5. & obs. 38. lib. 1. Cou. pract. quaest. c. 35.* & si in possessorio obtinuerit, non tenetur coram eodem iudice super proprietate respondere, qui est alterius fori; *c. fin. hoc tit.* quæstio vero possessoria matrimonialis aut beneficialis habet annexam causam proprietatis, ita quod censenda sit spiritualis; *Pan. in c. litteras nu. 7. & 8. de iuram. cal. clem. vnica de caus. poss. & propriet. clem. vnica de seq. possess. & fruct. Garc. de benef. parte 1. cap. 2. n. 49. 50. & pluribus seqq.* nisi & in his contra laicum disputetur de mero facto, nec veniat discutiendum aliquid iuris: *Pan. in d. c. litteras sub nume. 8. vers. mere temporalis & Garc. de benef. part. 1. cap. 2. num. 59. Menoch. in 15. remed. recuper. nu. 22. & seqq. & num. 234.* de possessorio adipiscendæ iudex sæcularis non cognoscit in spiritualibus, quia actor in eo sine titulo canonico non potest obtinere, & plus habet spiritualitatis quam temporalitatis: *cap. beneficium de reg. iur. in 6. & ibi Can. Guid. decis. 1. n. 3. Pan. in c. duas in fine de sponsal. duorum & ibi Can. Put. decis. 351. lib. 1. Menoch. in 15. remed. recuper. n. 223 Couarr pract. quaest cap 35. vers. 1. conclusio*, laicus vero clericum in possessorio cuiuscunque rei coram iudice ecclesiastico conuenire debet, *Gail. obs. 38. n. 5. cap. 2. & c. clerici hoc titul. Couarr. pract. quaest. cap. 35. in fine numer. 1. vers. primum.* Quarto in causa reconuentionis corã iudice laico in causa ciuili, *c. cuius in*

agendo 3. quæst. 7. glossa in summa xj. quæst. 1. late Fel. in c. at si clerici n. 8. & seqq. hoc tit. Quinto quando clericus ratione officii alieno nomine conuenitur, tanquam tutor, curator, vel procurator alicuius laici, quo casu sortitur forum coram iudice sæculari, quia attenditur persona eorum, quorum nomine conuenitur, *Soc in d. rub. de for. compet. nu. 1. & num. 15. & in c. 1. num. 52. & seqq. eod. titul. Gail. obseru. 37. sub n. 7. vers. sexto fallit lib. 1. Ripa in c. 2. nu. 23. de iud.*
12 Clericus de † omni crimine coram iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo, *d. c. clerici hoc titul. late Clar. libr. 5. pract. crimin. §. fin. quæst. 36.* nisi fuerit depositus & post depositionem incorrigibilis remanserit, & fuerit excommunicatus, anathematizatus, & deinde ob contemptum degradatus, ac Curiæ sæculari traditus, *d. c. at si clerici §. fin. & ibi glos. fin. c. cum non ab homine hoc tit. gloss. fin. in cap. nec licuit 17. dist. Clar. lib. 5. pract. crimin. §. fin. qu. 36. n. 32. 33. & seqq.* Iudex laicus non potest habere iurisdictionem vllam in ecclesiasticos, *c. sæculares de for. compet. in 6. cap. 2. de foro compet.* etiam de consensu episcopi, *c. decernimus hoc tit.* nec pro defectu iustitiæ ecclesiasticæ, *c. qualiter in fine hoc tit.* neque contra deprehensos in crimine, *c. cum non ab homine hoc tit.* Quod si aliquam vsurpauerit, est excommunicandus, *d. c. 2. de foro compet.* exceptis certis casibus, in quibus iudices laici coercent clericos etiam non depositos notatos, *per gloss. in c. principes 23. quæst. 5. & in casu c. fin. 1. quæst. 7.* & per Couarr. *pract. quæst. cap. 35. nu. 3. & seq.* Iudex qui episcopum duci ad tribunal suum, vel exhiberi imperauerit, post cinguli priuationem, viginti libras auri ecclesiæ illi, cuius est episcopus, persoluit; *Auth. nullus episcopus C. de episcop. & cleric.* Confessio quoque clerici de crimine facta coram iudice laico non valet, *d. cap. at si clerici in principio.* imo episcopus de negotiis ecclesiasticis iudicio laicorum non potest disponere: *d. c. decernimus & ibi* DD. an Papa tollere possit priuilegium clericorum quoad forum vide *Fel. in c. 2. num. 3. & seqq. de maiorit. & obed. & ibi DD.*
13 Secundo † redditur nullum ex persona actoris excommunicatus in iudicio agere non potest, conueniri potest, & potest per se vel per alium respondere: *c. intelleximus hoc tit. & ibi glos. c. cum inter & ibi gloss. 1. de excep.* filiusfamilias absque consensu patris regulariter agere non potest, *l. si longius §. si filiusfamilias ff. hoc tit.* seruus agere non potest, *l. non idcirco §. fin. ff. h. t.* Si paterfamilias mortuus esset, relicto vno filio, & vxore pregnante, filius à debitoribus non dimidiam, sed quartam partem crediti recte petit, quia incertum est, an tres nascerentur, *l. sed etsi restituatur §. fin. ff. hoc titul.*
14 Tertio † ex persona rei conuenti, summi enim magistratus, quo in administratione erunt, anno, neque agere neque conueniri possunt, nec in eorum quidem causis, quorum sunt tutores aut curatores, *l. 2. ff de in ius voc. l. pars ff. hoc titul.*
15 Quarto ex persona † vtriusque nempe actoris & rei, vt si seruus domino noxiam commiserit, actio nulla nascitur; *§. si seruus Instit. de noxal. action.* Si stipuleris ab eo, qui iuri tuo subiectus est, vel si is à te stipuletur, nulla oritur obligatio ciuilis vel actio; *§. item inutilis est Instit. de inutil. stipul. l. lis nulla l. si à me fuerit ff. hoc titul.* in certis casibus aduersus dominos consistere seruis permissum est, quæ ad statum serui pertinent, vel ad vtilitatem publicam, vt arctioris annonæ, census, falsæ monetæ, *l. vix certis ff. hoc tit.*
16 Quinto ratione rei † quæ non potest tractari sub tali iudice; vt solus Papa cognoscit de dubiis priuilegiorum, & dispensationum sedis apostolicæ, & non inferior *c. cum venissent h. t. Monach. in c. ordina. n. 7. de off. ord. in 6. &*

ibi Prob. in Curia Romana non tractantur causæ mediocres, sed delegantur in prouincia; *l. post sententiam l. in offerendis C. de appel. l.*
17 *si qui separatim* §. 1. *ff. de appell.* Sexto † ratione peruersi ordinis, vt quando iudex super exceptionibus præiudicialibus & negotio principali pariter cognoscit, & procedit; *c. exhibita hoc tit.* aut alias non seruat ordinem iudiciarium, qui etiam in causis fiscalibus est seruandus, cum distinctione, an debitum sit liquidum, vel illiquidum, *Bart. in l. hi qui & ibi DD. C. de conuent. fisc. deb.* 10. *late Franc.*
18 *Marc. quæst.* 200. *part.* 2. Septimo † ratione ineptitudinis libelli, quando actio & intentio sunt ineptæ, vel sola intentio, ita quod ex narratione non possit comprehendi causa apta, *c. examinata hoc tit.* et amsi libello sit apposita clausula, peto mihi de prædictis iustitiam fieri, *Pan. in c. cum dilectus nu.* 52. *in fine de ord. cog.* & reus absoluitur ab instantia iudicij, ita tamen quod si congruentem & aptam intentare voluerit actor actionem, respondere ei reus teneatur, *d. c. examinata in fine l. Bebius ff. de pact. dot.* Sententia vero contra reum lata est ipso iure nulla, *Inst. de oblig. in princ. & ibi gl. in verb. secundum & DD.* & de huiusmodi ineptitudine potest semper opponi, etiam post sententiam; *c. cum dilecti & ibi Pan. n.* 3. *& DD. de empt. & vend.* quod si actio, siue petitio, & causa in ea deducta sint inepta, intentio vero sit apta, & altera causa in ea contenta ex prosecutis probata fuerit, potest iudex ferre sententiam etiã iuxta non petita per actorem, dummodo ex prosecutis ei res petita debeatur; tam in summarijs quam plenarijs iudicijs, *Pan. in d. c. examinata nu.* 19. *&* 20. *Caputaq. decis* 126. *part.* 3. Octa-
19 uo ex defectu † citationis, §. *fin. Inst. de pœn. tem. litig. & ibi Onot. tradit effectus citationis.* ea
20 multiplex est † generalis, realis per capturam, verbalis per ipsummet iudicem, nuncium, epistolam, citatio per edictum, citatio peremptoria, item citatio ad comparendum personaliter, citatio sub pœna. Generalis fit † ad totam causam, vt ad omnes & 21
singulos actus eiusdem causæ, vsq; ad definitiuam inclusiue, cum cõminatione, quod aduersus citatum contumacia non obstante, procedetur ad cognitionem & pronunciationẽ; *l. qui crimẽ ibi vt veniat ad causam peragendam C. qui accus. non poss. Innoc. in c. consuluit sub n.* 4. *de off. deleg. Angel. de Perus. in l. qui ante Cal. n.* 3. *& seqq. & ibi DD. ff. de verb. oblig.* & ita obseruat Stylus Rotæ Romanæ & Cameræ Imperialis, *Rot. decis.* 14. *de dol. & contum. in nou. Mynsing. obs.* 33. *cent.* 4. & talis citatio generalis arctat citatum ad duo, scilicet comparendum in termino, & ad comparẽdum ad causam; vnde licet actor & reus in primo termino non compareant, tamen si deinde actor in alio termino veniat, & reus non veniat procedetur ad petitionem actoris in contumaciam per contradictas, siue ad proclamata, fitq; deinde vlterior processus vsque ad definitiuam, *Rot. decis.* 21. *de appell. in nou. Mynsing. obs.* 33 *cent.* 4. *& obs.* 86. *cent.* 5. Inclusiue sine alia Citatione quando generalis citatio facta fuit in personã ipsius rei, Si vero generalis illa Citatio facta esset per edictum tunc non solet pronunciari definitiue nisi præmissa speciali Citatione ad sententiam, *Myns. obs.* 71. *cent.* 3. *Pan. in c. fin. nu.* 11. *de dilatio. & ibi Can. Idem Myns. obs.* 33. *cent.* 4. & ideo in Rota aut Camera Imperiali non recipitur mandatum procuratorium nisi ad totam causam, *Myns. obs.* 64. *cent.* 1 *& obs.* 84. *cent.* 5. Realis † decernitur à iudicibus 22
ordinarijs. *Auth. de exhib. & introd. reis* §. *si vero & ibi glossa in verb. omnimodo lib. consentaneum & ibi post glossa in verb. ad cogendum eum & Bart. num.* 13. *C. quomodo & quando Iud. & c. auth. & qui iurat C. de bon. auct. iud. possid.*

posſid.& ibi gloſſ.2. niſi prohibeantur ratione perſonæ, mulieris, *l.1.& auth. ibi poſita C. de off. diuerſ.iud.* aut loci, vt ſi eſt in domo ſua, *l.plerique ff.de in ius voc.l.nemo de don. ff.de reg. iur. Mynſ.obſ.69.centu.4.* non poſſunt cogi in ciuilibus à parte ad citandum aliquem realiter, niſi prius reus conſtituatur in contumacia ſolemniter: *d. l. conſentaneum & ibi Bart.in pr.& num.13.poſt gloſſ.& ibi DD.* delegati à Papa vel impetratore non poſſunt citare realiter per capturam, ſiue ante ſiue poſt litem conteſtatam, *Bald.in d.l.conſentaneum num.15.Bart.in l.2.nu.1.ff. de iuriſd.omn. iud.& ibi DD.* non poteſt fieri extra territorium citantis, quia ſumeret initium in loco non permiſſo, *l preſenti C.de his qui ad eccleſia conf.l.quis ſit fugitiuus §.item alius ſcribit ff. de ædil.edict.* In criminalibus ſcribitur iudici, ſub quo criminoſus degit, vt ipſum capiat, & remittat ad locum delicti, qui tenetur capere & remittere, ſi delictum eſt atrox: *§.ſi quis comprahenſorum Auth vt multi iudicum &c. dicetur infra titul.de pœn.* in ciuilibus nunquam fit remiſſio, ſcilicet quod debitor capiatur, & remittatur ad locum contractus, *Fel.in c. fin.nu.22 ponens regul & fall de foro compet* verum poteſt bene fieri remiſſio verbo hoc modo, quod ſenator vrbis requirat poteſtatem Florentiæ, quod mandet Alexandro vt compareat Romæ, coram ipſo vbi habet litem, *c.Romana §.contrahentes & ibi Monach.n. 6.in fine Franc.num.7.de foro compet.in 6.Bald. in l.extra ſub num 13.ff.de iuriſd.omn.iud.* qualis requiſitio appellatur iuris ſubſidium, &

22 vulgariter rogamus. Verbalis † citatio decernitur à quolibet iudice ordinario, & delegato, *c.l.conſentaneum & ibi Bart.n. 9.* ac etiam arbitro, *c.l.ſed & interpellatur §.1.ff.de arbitr.* quæ an poſſit fieri extra territorium citantis à Doctoribus controuertitur, *late Franc.Marc.q.401.p.1. Ang.de Peruſ.in l.ſi.n.6. Iaſ.n.42.ff.de iuriſdict.omn.iud. Feli. in c. licet in princ. h 1.ponens regul & fall. Gail.obſ.56.lib.1.* cômunior opinio eſt, quod à iudice domicilii contra ſubditum, vbicunque exiſtentem, fieri poteſt, quia ſemper eſt ſubditus, *l omnes qui §. executoribus &c. verum ſi appariter & ibi Bald.ſub num.2. verſ. quomodo ergo reſpondetur C.de epiſcop.& cleric l.2.C.de off.praef.vrb.Zab.in Clem paſtoralis §.vt illud in 5. quaeſt. ante finem num.6.verſ circa hoc tamen quoad iudicem domicilii &c. per text. d. clem. de ſenten.& rei iud. Fel.in c.fin.ſub n.24.verſ.& ſuas quod diuus Marianus de foro compet.& ibi Zab.verſ.quaero generaliter Butr.num.16 & ſeq. pulchre Franc. in c. 1.§.contrahentes nume 6.Gemin.ſub num.14.de foro compet.in 6 & Can.* etiam quoad afficiendam perſonam, & faciendum proceſſum in perſona, videlicet citatum bannire, excommunicare, perſonaliter condemnare, *d.clem.paſtoralis §.denique & iuribus in proxima littera allegatis Pan.in c.fin.n.41.& ſeqq.de foro compet.* Iudex delicti, vel contractus, vel ratione rei, non citat extra territorium, niſi quoad afficiendum bona, quæ ſunt in territorio, non vt inuitum trahat, aut non comparentem banniat, excommunicet: *cap.1.§. contrahentes de foro compet.in 6.Bald.in d.l. omnes qui §. verum ſi apparitor num.1.& ſeqq. Innoc.in c.fin.ſub num.1.& ibi Zab.verſ.quaero generaliter in ſolutione quaeſt.de foro compet.Rot.deciſ.15. hoc tit.in nou.* vt Vicarius vrbis poteſt mittere nuntium ſuum Florentiam ad citandum reum, qui ſui copiam facit, & Romæ ſortitur forum ratione contractus initi, vel deſtinatæ ſolutionis, non quoad effectum excommunicandi, vel compellendi perſonam ad comparendum, quia inuitus trahi non poteſt; ſed quoad effectum conſtituendi reum in contumacia, ſi citatus eius auctoritate cõparere contemnat, quantum ad faciendam miſſionem ex primo de-

creto in bonis, quæ sub iurisdictione citantis habet, vel si malitiose seipsum occultet, ne citatio ad eum perueniat, decernendam missionem faciendam in bonorum possessionem, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscitur, sed tunc loci diœcesanus ad denũciationem ipsius faciet huiusmodi missionem, *d.§.contrahentes & ibi gl.& DD. d.l. omnes qui,§.verum si apparitor l. quod promulgatis C.de off.præb. vrb.late Zab.in clem.2.verf. illud num.6.de sent.& re iud.* quia decretum citationis, quod residet in iudice, fit, & finis comparitionis confertur, in loco permisso: actus vero citationis est nudum ministerium, & non est iurisdictionis, *l.fin.ff.hoc tit. Anch. in c. fin.n.6.de for.comp.Bald in d.§.si apparitor sub n. 2.Ioann. Monach.in c.1.§.contrahentes n.8.de foro comp.in 6.& ibi Prob.n.14 & 15 & Can.Fran. Marc.quæst.179.num.3.6.& seqq.part.2.Bald. in l.extra n.13. & 14.ff.de iurisd.omn.iud.* Arbitrator non citat partes, sed debet pars adire iudicem. & petat quod mandetur aduersario, vt compareat coram arbitratore, *Bald.in l.1. n.10.C.de arbitr.* quia cognitio etiam extraiudicialis sine partium præsentia haberi non potest, *l.fin.C.si per vim vel alio modo &c. Crescent.decis.2.de arbit.*

23 Per edictum † (id est affixa cedula in foribus palatij vel ecclesiæ) citare possunt, in casu necessitatis, quando alio modo quis non potest citari, *cap.causam quæ de dol.& cont.l.dies §.prætor ait ff. de damno infect.Gail.obs.57.* delegatus principis, *Auth. qui semel C.quomod. & quando iud.&c.c.cum olim circa finem & ibi gloss.in verb. in hibernia de dol.& contum.* ordinarij omnes, etiam minores, prout consules mercatorum, non tamen alij delegati, & pedanei iudices, aut arbiter, quia edictum est simile banno, *l.sancimus & ibi glo.fin.& Bald.n.7.Ias.in fine C.hoc tit.Franc.in c.1.n.1.eod.in 6.Bald.in d.l.2.n.3.& 4.C.quomodo & quando iudex &c.* nisi delegatus habeat hoc in mandatis, *Bald.in d.l. 2.num.3.C.quomodo & quando iud.&c.* hinc de Stylo subdelegati ab Auditoribus Rotæ iudices compulsoriæ & remissoriæ partes citare possunt etiam per edictum, *Rot.decis. 1. de fid.Instr.in nou.*

Peremptoriam † citationem mittere potest quilibet iudex, *c. cum Bertholdus in princ.de re iud.cap. ex litteris de off. deleg.l.sancimus C.hoc tit. gloss.in c. de illicita in verb.peremptorio 24.quæst.3.& ibi Can.* dicitur peremptoria, *l.in peremptorio ff hoc tit.* quia is qui citat, comminatur, etiam absente diuersa parte, cogniturum se & pronunciaturum: necessaria est in quatuor casibus, *Rom.in l.si finita §.Iulianus nu.14 ff.si cert.pet.* 24

Ad † comparendum personaliter coram se, solus Papa citare potest indistincte in omnibus causis, *c.cum dilecti de dol.& contum c.fin.de maiorit.& obed.* Ordinarij regulariter in iudicialibus non possunt aliquem citare, ad comparendum personaliter, nisi ex iusta causa, prout inferius dicetur, *l.fin. C.de procur. & ibi DD.* Sed & extra iudicium, ex causa, cogunt subditos coram se specialiter venire, si egent eorum consilio vel personali auxilio: *Ioann. And.in c.1.post num.3.verf.in gloss à contrario &c. hoc tit.in 6.* delegati à Papa possunt indistincte aliquem citare ad comparendum personaliter, quando haberent in speciali commissione, *Staphyl.de sig.lit.Inst.§. citatio personalis*, alias regulariter non possunt, nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda in respondendo positionibus vel articulis, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel alia subsisteret iuris necessitas, *c.1.hoc tit. in 6. & ibi Franc. numer. 2. & Can. communiter*, mulieres honestæ non possunt trahi inuitæ in iudicio, vt personaliter compareant, *c.mulieres hoc tit.in 6.* Reus astrictus ex speciali commissione supremi Principis ad instantiam actoris impetrata in causa ciuili 25

com-

comparere personaliter non aliter tenetur, nisi actor etiam personaliter compareat & non per procuratorem ex æquitate edicti, Quod quisq; iuris, &c. *c. cum omnes de constit.*
26 *Mynſ. obſ. 4. cent. 3.* Citatus † sub pœna vt cõpareat certa die, si non comparuit, præsumitur contumax, sed ilico non potest iudex, eo non comparente, declarare illum contumacem, & pœna contumaciæ afficere, absque alia citatione, sed citari debet ad videndum declarari se incidisse in pœnas, ob non factam paritionem; non tamen requiritur nouus processus, *Bart. in l. vnica nu. 13. ff. si quis ius dec. non obtemp. & ibi DD.* quia ille se potest defendendo allegare causam probabilem, quare comparere non potuerit: *Pan. in clem. præsenti n. 9. de cens. per c. certum 11. quæst. 3. Gail. obſ. 13. & seq. & obſ. 15. lib. 1. per c. veniens §. fin. ibi citationem & purgationem de accuſ. Iaſ. in l. ad diem n. 3. ff. de verb. oblig.* etenim præceptum iudicis sub pœna non continet condemnationem, si præcepto non pareatur, sed comminationem condemnationis *gloſſ. in c. vnico in verb. sub anathemate de sagitt. & Can. d. c. veniens §. fin.* Prædicta procedunt in iudicijs
27 ordinariis, & extraordinariis: in † executiuis, quorum fundamentum est confessio debita, siue contineat certam quantitatem, siue promissum sit interesse, vel aliquid incertum quia in iudicio executionis declarabitur, *Barth. in l. 1. n. 17. ff. de leg. 1. & ibi DD. Mynsing. obſ. 6. cent. 2.* non fit citatio ad comparendum, quia nullæ sunt partes iudicis in confitentem, *l. proinde §. notandum & ibi gl. & DD. cum l. seq. ff ad l. aquil. l. 1. Iulianus ff. de confeſſ.* (de Stylo Curiæ contra præsentes citatio necessaria est, *Anton. Maſſ. ad for. oblig. Cameral. tit. aliqua de processu nu. 2. 3. & 4.* sed feretur præceptum de soluendo infra legitima tempora, *l. si debitor. ff. hoc titul. l. certum §. fin. & ibi post glossam Bart. & Doctores de conf. ff. Franc. Marc. decisione 371. & seq. part. 1. Pan. in cap. querenti numer. 5. de off. deleg.* quod non habet vim definitiuæ, aut interlocutoriæ, sed est alia species definitionis causarum; *late Fel. in rub. de sent. & re iud. nu. 5. & seq.* si quis confitetur debitum & negat personam esse legitimam, cui solutio facienda est, quia dicit, quod est minor, & non habet curatorem, & iudex ferat præceptum de soluendo, discussa causa, vel non discussa causa, tenet præceptum, sed ab eo poterit appellari etiam de iure ciuili: *l. ait prætor §. permittitur & ibi Bald. in 2. not. ff. de minor.* In
† causis summarijs in quibus decernitur 28
monitorium sine clausula si quis &c. vt contra intrusum in beneficio quod vacauit in curia &c. in quo sunt comminatæ censuræ, ex nunc prout ex tunc, & sic sunt sententiæ excommunicationis latæ, & non ferendæ, proceditur contra taliter monitum, seruatis quatuor terminis, & postea fertur declaratoria. *Achil. deciſ. 5. de sent. excom. atteſtans de vsu Curiæ.* In curia vero semper fiunt monitoria sub pœna excommunicationis ferendæ, & ideo tunc necessarium est præmittere citationem aduersarij ad videndum se excommunicari, quia non paruit monitorio, *Achil. dec. 6. de sent. excomm. atteſtans de vsu Curiæ* quod si actor in executiuis cœpit agere iudiciario ordine per viam monitorij contra reum, & hic citatus, eiusue procurator comparuerit cum solita protestatione nihil fieri, nisi ipso citato, aut aliter constet de consensu actoris & rei in ordinarium processum, non potest actor conuolare ad viam executiuam; secus quando reus citatus fuit contumax, aut non fuit actum ordinarie de consensu vtriusque, *Clem. sæpe, §. fin. & ibi gloſſ. in verbo partibus de verb. signif. auth. qui semel quom. & quand. iud. & c. Cæsar. deciſ. 2. n. 2. & seq. de sent. excom. Bart. in l. vbi cœptum post n. 3. ff.*

ſupplet defectum inhabilitatis perſonæ, aut alium defectum naturalem, *Pan.in c.1. n.5.de transact. Alex.in l.quidam consulebant nu. 12.ff.de re iud. Rom.sing. 424. an verba rescripti & ibi add.plures cumulat.* omiſſio termini ſubſtantialis, *Bell.decis.*340. ac reliquæ nullitates proceſſus, ante latam ſententiam ſanantur in beneficialibus, abſque refectione expenſarum, non in prophanis, niſi allegetur paupertas, *Staphyl.de sign. lit.iust.* §.*postremo quoad &c.Mynſ.obſ. 62.cent.4.* Innocentiana ſanat terminos nulliter & male tentos in Rota, quando à die commiſſionis tot dies audientiæ effluxerunt, quot requiruntur pro eorũ ſeruatione, ſed non ſuffragatur, quando termini nullo modo fuerunt ſeruati, *Greg.xv. decis.*156.*in princ.& decis.*280. *nu.*7. *Caputaq. decis.*292.& 3 *seqq.part.*3. debet autem iudex ex officio prouidere, vt debitæ ſolemnitates in iudicijs obſeruentur, *c.causam el.1.hoc tit.*

32 Inſtantia † cauſæ criminalis non tranſit ad hæredem accuſati, quia crimina morte extinguuntur, *l.in S.C.tum* §.*si propter ff ad Turpil.l.crimen & ibi gl.ponit.fall.ff.de pæn.l. defuncto ff.de pub.iud.Gail.obser.*20.*ponens fal.de pac. public.lib.*1.*Mynſ.obſ.*98.*cent.*1. inſtantia cauſæ appellationis non tranſit præciſe, niſi fiſci vel alterius interſit data etiam de parte bonorum ſententia, aduerſus quam non alter is qui emolumentum ſucceſſionis habet, poteſt obtinere, quam ſi in reddendis cauſis appellationis iniquitatem ſententiæ detexerit, *l.vnica ff.si pend.appell.mors interuen. l.* 3.& 4.*C.si reus vel accuſ.mort.fuer.l. ex iudiciorum ff.de accuſ.& ibi not.fall. Salic.in l.qui de crimine num.*5.6.& 7.*C.de accuſ.* accuſatore mortuo aboletur nomen rei eo poſtulante, ita vt liceat alij ex integro repetere, intra triginta dies, *l.libellorum* §.*fin. ff. de accuſ. l. diui fratres ff. de accuſ. l. aut priuatim ff.ad Turpil.*

33 ex maleficijs priuatis † pœnales actiones earumue inſtantia in hæredem rei non competunt, ſed hæredibus actorum competunt excepta actione iniuriarum, & ſi qua alia ſimilis inueniatur, §. *non autem in princ.Instit.de perp.& temp.act.* Dictæ autem pœnales actiones ſi ab ipſis principalibus perſonis fuerint conteſtatæ earumque inſtantia & hæredibus dantur & contra hæredes tranſeunt. *d.* §. *non autem l.ex iudiciorum vers.fin ff.de accuſ.* Inſtantia † ciuilis iudicij 34 per monitorium ſiue citationem coram ſuo iudice, quem declinare non poteſt, inchoata, §.*fin.Inst.de pœn.tamen litig.l.vbi captum ff. hoc tit.& ibi Bart.n.*3.*& DD.Anch nunc si heres C.de litig.& ibi Bald.num.*3. vel lite conteſtata tranſit in ſucceſſorem vniuerſalem rei conuenti, *l.si cum hominem ff.de fideiuſſ.& ibi Alex. & Bart.c.quia G.hoc tit.& ibi post gl.fin. Felin. Pan.post n.xj.& Can.l.si constante* §. *fin. & ibi Bart.ff solut.matrim.Bald.in L.*·.*C.si pend.appell. mors interu.in fine vbi explicat qui sunt vniuersales heredes.* & domicilia alibi trans mare habeat, *l.si is qui Romæ ff.hoc tit.* & in clericum hæredem laici, *c.proposuisti de for.compet.Felin. in d.c.quia* 3.*n.*3.*& ibi Pan.Gail.obſ.*37.*nu.*8.*& seqq.lib.*1.*contrarium tenet Mynſ.obſ.*45.*cent.*3. ac mortuo filiofamilias, in quem actio ex contractu vel delicto competebat, in patrem duntaxat de peculio, & quod in rem eius verſum eſt, *l.item ex contractibus ff.de iud.* pluresque rei conuenti hæredem vnum coguntur conſtituere defenſorem, ne defenſio per plures perſonas ſciſſa incommodo aliquo afficiat actorem, *l.iam tamen* §. *si tamen plures ff.iud.ſolut.l. licet* §.*si plures in fine ff.de procur.l. si familia ff. famil.erciſcund. vt dictum est in tit.de procur.* Item † tranſit in ſucceſſores vniuerſa- 35 lis petitoris, quæ ſuper actione inchoata inter ipſos, ſicut & ipſa actio diuiditur. *l si petitor ff.h.t.l.cum à matre & ibi gl.fin.in fine C.de rei vend.l.pacto successorum C. de perſ.* ideo hære-

dibus actoris, non imponitur necessitas, vt per vnum litigent, sicut nec vt litigent, *l. iam tamen §. si tamen in fine ff. iud. sol.* nec vnus hæredum totam actionem in iudicium inuito cohærede perducere potest *l. si petitor in fine ff hoc tit.* nisi lis sit super indiuiduo. *l. via itineris cum ibi not. ff. de seruit.* Cæpta contra defunctum transit in fideicommissarium vniuersalem: cæpta cum hærede non transit ad eum, *l. 1. §. 1. & l. cum hæreditas ff. ad Trebell. Bart. in d. l. si cum hominem n. 3 lucius titius §. pen. ff ad Trebell.* Ad successorem singularem ad quem transit res vel actio, ex necessitate transit instantia, super re vel actione. *l. in iudicio la. 2. ff famil. ercisc. Mohed. decis. 1 de iud.* alias non transit, *l si pignoris ff famil ercisc. Bart. in d l. si cum hominem num. 5 & 6. ff. de fideiuss. Anchar. in c. si duo num. 5. de procur. in 6 Rot. decis. 1, de testam. in antiq.* cedi tamen potest instantia ei, ad quem res vel actio transit, non ex necessitate sed ex voluntate, *l. in causa §. si ex parte ff. de procur.* nisi impediat vitium litigiosi, de quo loquitur titulus *ff. & C. de litig.*

36 Instantia † appellationis in causa ciuili transit in hæredem, *l. 1. C si pend. appell. mors interuen.* etiam re perempta. *l. quamuis C. si pend. appell. mors interu. gloss. in l. vnica ff. eod. in verb. in reddendis.* In causa beneficiali instantia inchoata cum defuncto super viribus dignitatis, & administrationis, transit ex parte actoris in successorem in dignitate & beneficio, *Innoc. in c significauit de rescrip. Pan. Pul. hre in c. quia V. de iud. num xj. vers. tertius casus & ibi Can. Rot. decis. 29. alias 377. vers. distinguebatur de procur. in nou. Anchar in c. 1 num. 2. de sequest. possess. & fruct.* quia succedit in onere & honore, *c. quoniam abbas de off. deleg. cap. si de quorundam de solut.* etiamsi proprium nomen defuncti prælati seu beneficiati in libello fuerit expressum, *Innoc. in cap. gratum de off. deleg. Rot. decis. 39. in fine de procur. in nou.* ac etiam ex parte rei, *cap. dilecti de for. compet. Pan. in d. cap. quia V. sub num. xj de iud.* Secus si † instantia esset inchoata cum defuncto non 37 ratione dignitatis, vel administrationis, sed pro iure suo, quo casu non transit in successorem, & habet locum *c. 2. vt lit. pend. in 6. & clem. fin. eod. tit. Pan. in d. c. quia V. sub num. xj.*

Instantia † inchoata cum defuncto non 38 transit in fiscum succedentem in bonis defuncti, quia fiscus habet separatos iudices. *l. si constante § fin. ff solut. matrim. & ibi Bart. & DD. Pan. in d. c. quia V. sub num. xj.* tum quia fiscus succedit in bonis confiscatis per annihilationem personæ, in qua fundatum est iudicium, per mortem, aut deportationem, *l. 1 ff. de interd d port. & c.* vnde persona annihilata expirat instantia. Instantia † iure ciui- 39 li in criminalibus non vltra biennij, *l. fin. C. vt int. cert. temp. crimin. quæst. term.* in ciuilibus non vltra triennij metas post litem contestatam, nisi citiori tempore tollatur, protrahitur. Et currit Clerico litiganti in foro seculari, *Pan. in c. ecclesia S Mariæ sub numer. 24. de constit. & Can. Capijc. dec. 66. num. 3. plures citans.* nam forum sortiri, & statutis ac legibus subijci, iudicatur à pari. *c. qua contra, & ibi gl. in verbo aut peregrini 8. dist. c. illud. & ibi gl. mag. in verbo contrario modo 12 dist. l. 1 in primo ff. de vsur. l si fundus ff. de euict. Butr in c. quod Clericis sub num. 1. versic. 2. habetur, de foro compet. & Can.* exceptis causis, quæ ad ius fiscale pertinent, vel quæ ad publicas respiciunt functiones, *l. properandum & ibi gl. in verbo triennij C hoc tit. Late Mynf. obs. 44. cum quinque seq. cent. 3.* nec pacto prorogari potest sed abbreuiari, *gl. in d. l. properandum in verb. triennij & ibi Ias. num. 19. & 21. l. 2. & ibi gl. in verb. inhibita & l. si iudex in fine ff hoc tit. Gail. obs. 141. sub numer. 1 & 5. lib 1. Mynf. obs. 47. & 48. cent. 3.* In causis in quibus lis non contestatur, non ha-

habet locum d. lex properandum *Bart. nil litibus num. 6. & 7. C. de agricul. & cens. lib. xj.*

40 Per peremptionem † instantiæ, non perimuntur acta causæ tendentia ad veritatis indagationem, vt sunt attestationes testiũ, confessiones partium; *Bart. pulchre in l. cum lite num. 5. & 6. ff. iud. sol. & ibi DD. Pan. in c. causam el. 1. num. 8. de testib. & ibi Can. Put. decis. 292. lib. 2.* Verum perimuntur acta ordinatoria litis, siue iudicij, quoad effectus de futuro, vt per ea, & super eis non possit ferri sententia definitiua in alia instantia inter easdem personas ex eadem causa, & si lata fuerit, est ipso iure nulla, quia lata sine actis, *l. 2. & ibi Bart. ff. iud. sol. Ias. in d. l. properandum num. 26. vbi limitat quinque modis,* non quoad effectus iam perfectos, & consummatos de præterito ante peremptionem instantiæ, vt per litis contestationem quis efficitur malæ fidei possessor, *l. nemo C. de acquir. possess. l. caterum ff. de rei vend.* perpetuatur actio, *l. fin. C. de prascript. 30 vel 40. annor.* res efficitur litigiosa, *Auth. litigiosa C. de litig.* & sic de cæteris, quales durant in alia instantia noua, cœptæ ex eadem causa, inter easdem personas: quia hi effectus magis respiciunt causam, quam instantiam; *Bart in l. 2. num. 3. & 4. ff. iud. solui idem in l. 2. num. 12. C. de edend. & ibi DD. Pan. in c. causam el 1. num 9. de testib.* Secus quando quis renunciauit instantiæ, quia tunc etiam hi effectus actorum perfecti pereunt, quia videtur diffidere de iure suo, *Pan. in d. c. causam el. 1. post num. 9 Fel. in c. significauerunt num. 5. circa finem de testib.* præfata procedunt in causa ciuili, secus in criminali in qua elapso biennio non auditur vlterius accusator volens reiterare suam accusationem etsi afferat soluere expensas, *l. abolitionem & ibi Bald. C. de adult. Alex. in d. l. properandum § fin. num. 3. & ibi DD. Mynf. obs.*

41 *50. cent. 3.* Iure † cano[nico] instantia non expirat triennio, *gloss. 1. in c. fin. de dol. & contum. & ibi Can. cap. venerabilis c. significauerunt hoc tit. cap cum olim 2. & ibi Pan. in not. 3. de priuileg. Ias. in l. properandum num. 27. C. de iudic.* imo durat 30. annis. *Achill. decis. 7. num. 3. & decis. 10 in fine vt lit. pend. & c. c pen. hoc tit.* Camera quoque Imperialis dispositioni *d. l. properandum*, non insistit, *Mynf. obs. 51. cent. 1. in fine. & obs. 48. cent. 2.* Cautiones † de stando iuri, 42 & iudicatum soluendo, quæ peti debent ante litem contestatam, postea autem peti non possunt, *l. vnica in princ. in fine C. de satisd. & ibi Bart. n. 5. Ias. in l. Iulianus nu. 1. ff. qui satisdare cog. & c.* Præstitæ in prima instantia durant post primam sententiam, siue absolutoriam, siue condemnatoriam, à qua appellatum extitit, etiam in aliis instantiis, nisi in ipsa cautione proprium nomen iudicis fuerit expressum, *Paul. de Castro in l. cum apud Sempronium ff. iud. solui attestans ibi Rotam iudicauisse contra Bart. & alios ibidem tenentes eam mutatione instantia extingui Cas. decis. 1. num. 7.* & fit executio contra fideiussorem de iudicato soluendo absque nouo processu, *gl. in l. fin. C. de vsur. rei Iud. Mynf. obs. 96. cent. 4.* Fallit quando causa in prima instantia fuit cõmissa appellatione remota, & data fuit sententia absolutoria reo, quia cassata fuit obligatio fideiussoris, eique fuit acquisita exceptio rei iudicatæ, *l. fin. & ibi Bart. ff. de pact.* & admissio appellationis ex gratia postea subsecuta, non potest facere reincidere fideiussorem in obligationem, sine suo consensu, *l. item quaritur §. qui impleto ff. locati & ibi Bart. & DD. Cesar. decis. 2. nu. 4 & seqq. de locat. & cond.*

De foro competenti.

Titulus II.

SVMMARIA.

1 *Citatus, ex aliena iurisdictione, ad iudicem, tenetur venire, & ante reliquas exceptiones omnes de incompetentia fori obijcere.*

2 *Actor sequi debet forum rei, qui si pluribus locis sortiatur forum, spectabit ad actorem electio.*

3 *Fallit in diffamata ciuiliter vel criminaliter.*

4 *Secundo fallit in scholare Conuento.*

5 *Recursus in causis ecclesiasticis ad iudices laicos est prohibitus & recurrentium pœna.*

6 *Reus sortitur forum multis modis & pro ratione domicilij.*

Domicilium duplex est, naturale.

7 *Accidentale.*

8 *Laicus pluribus locis potest habere domicilium.*

9 *Clericus secularis habens beneficium requirens residentiam sortitur ibi domicilium.*

10 *Prælati regulares sortiuntur domicilium loci prælaturæ suæ.*

11 *Monachus sortitur domicilium in loco sui monasterij.*

12 *Domicilij forus concurrit cum quolibet foro.*

13 *Reus secundo sortitur forum ratione rei immobilis.*

14 *Quando agitur de titulo beneficiati, aut de iuribus ecclesiæ, actor exclusa optione cogitur agere coram episcopo in cuius diœcesi situm est beneficium.*

15 *Quoties notoriè constat de dominio vero & pleno ecclesiæ in rebus prophanis immobilibus in iudicium deductis, adiri potest à laico contra laicum iudex ecclesiasticus.*

16 *Reus sortitur forum tertio ratione contractus in loco contractus, necnon in loco destinatæ solutionis.*

17 *Hæres ex contractu defuncti conuentus sequitur forum defuncti, nec potest proprium priuilegium allegare, nisi sit clausum in corpore iuris.*

18 *In alijs competit hæredi exceptio vt ibi conueniatur, vbi est maior pars hæreditatis, vel in loco domicilij hæredis.*

19 *Is qui pro hærede vel possessore bona hæreditaria possidet, vbi conueniatur.*

20 *Reus sortitur forum quarto ratione delicti in loco delicti, ac in loco in quo accusatio fuit inchoata.*

21 *In loco vbi plurimum conuersatur.*

22 *Ac etiam in loco domicilij.*

23 *Mandatario in delictis non datur dilatio ad consulendum mandantem.*

Fallit in mandatario cõuento de delicto commisso causa & occasione contractus.

24 *Exempti quantumcunque gaudeant exemptione, nec non priuilegiati, vt nonnisi sub vno certo iudice de se conquerentibus respondere teneantur, si contractus sit initus, maleficiũ sit factum, in loco non exempto, & res non exempta de qua agitur, rite possunt ratione contractus delicti, rei coram locorum ordinarijs, si ibi reperiantur, conueniri.*

25 *Ex decretis Concilij Trid. in causis mercedum, & miserabilium personarum, clerici saculares, aut regulares extra monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi certum iudicem à sede apostolica in partibus deputatum habeant, in alijs vero, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tanquam in hoc ab ipsa sede deligati conueniri, & ad debitum soluendum compelli possunt.*

26 *Reus sortitur forum quinto ratione submissionis, ac ratione renunciationis priuilegij fori.*

27 *Reus sortitur forum sexto ratione communis patriæ, Roma, id est, vbicunque est Papa, quilibet potest conueniri, si ibidem reperiatur, tam laicus in causis spiritualibus, quã clericus.*

28 Idem

28 *Idem dicendum in Imperatore vt vbicunque sit, dummodo locus sit sibi subiectus, censeatur Roma.*

29 *Limita, quia si ex iusta & necessaria aut probabili causa venit Romam, competit ei personale ius reuocandi domum, data nuda cautione pœnali iudicio sisti coram suo ordinario.*

30 *Ista exceptio reuocandi domum debet proponi ante litem contestatam.*

31 *Ius reuocandi domum non competit quando quis Romæ contraxit, vel deliquit, exceptis legatis qui licet Romæ contraxerunt, dummodo ante legationem, non compelluntur se Romæ defendere.*

32 *Ii quibus competit ius reuocandi domum, possunt Romæ reconueniri.*

33 *Legati à cæteris differunt, quia hi in eo solo priuilegio reuocandi domum vtuntur, quod in ciuitate sua vel certe intra prouinciam suam contraxerint, Legati vero in omnibus, dummodo non contraxerint tempore legationis.*

34 *Cessat ius reuocandi domum in causis celeritatem desiderantibus.*

35 *Viduarum causæ non spectant ad iudicem ecclesiasticum, sed ad iudicem sæcularem.*

36 *Clericus & laicus debitores debent conueniri coram episcopo quando obligatio est indiuidua.*

37 *Obligationes quæ nam sint diuiduæ vel indiuiduæ fuse explicatur.*

38 *Clericus & laicus si simul delinquunt, ad quem pertinet cognitio & punitio.*

39 *Laici eum qui iurisdictioni sæculari vel ecclesiasticæ præesse dignoscitur suum possunt iudicem constituere, exceptis feudalibus & spiritualibus causis.*

40 *Clerici in iudicem non suum, nisi forte sit persona ecclesiastica & episcopi voluntas accedat, consentire non possunt.*

41 *Laicum non possunt sibi constituere iudicem ex prorogata iurisdictione, in his quæ sunt iurisdictionis contentiosæ, sed possunt prorogare iurisdictionem eius voluntariam.*

42 *Episcopus causam ciuilem clericorum potest laico delegare.*

43 *Iudices debent habere notarium publicum aut duos idoneos viros qui acta iudicij excipiant.*

44 *Acta omnia intelliguntur esse publica, eo ipso quod sunt facta præsente iudice & tabellione.*

PRÆMITTIT ante omnes alios actus iudiciorum de foro competenti, quia ex aliena iurisdictione ad iudicem † vocatus 1 tenetur venire, *l. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. & t. l. si quis ex aliena ff. de iud. gl. mag. in c. si episcopus 3. quæst. 2. in verb. conuocari & ibi Can.* & in initio litis non modo ante litis contestationem, sed ante reliquas exceptiones omnes de incompetentia fori obijcere, *l. fin. C. de except. & ibi DD gloss in c. exceptionem in verb. in dilatorijs eod. cap. cum inter monasterium & Bart. in l. quidam consulebant de re iud. gloss fin. in cap. exceptionem de probat.* alioquin videtur in iudicem consensisse, *l. sed etsi susceperit ff. de iud.* nisi euidens sit citationem non tenere vt in casibus cumulatis *per gloss. in c. si episcopus in verb. conuocari 3. quæst. 2. Zab. in clem. 2. in 3. q. vt lit. pend. &c.* dicentes tutius esse, quod vadat allegaturus suum priuilegium, vel appellaturus, si eum grauauerit, siue se pronunciet esse incompetentem, quia nulla speratur alia definitiua, *c. significantibus de offic. deleg. & ibi Can.* siue competentem, licet hoc casu sit mere interlocutoria, *Franc. in c. cum cessante n. 28. de appel. gl. fin. in fine in auth. habita C. ne filius pro patre Bald. cons. 44. n. 6. vol. 3. Gail. obs. 130. n. 9. lib. 1.* & est appellandum in scriptis, & inferendæ causæ grauaminum nominatim, *Bald. d. cons. 44. nu. 6. vol. 3. Mynf. obs. 35. cent. 3.* non videtur in iudicem consensisse, qui edi sibi genus actionis apud eundem iudicē desiderat, *l. non videtur ff. de iud.* Forus est exercendarum litium locus, *c. forus de verb. signif.*

l.pen.versic.final.ff.de iust.& iur. forum in neutro genere ponitur pro territorio cuiuscunque Episcopi, vel iudicis, & ita tota diœcesis censetur de foro episcopi, *c.2.§.statuto de Constit.in 6.c.cum episcopus de off.ord.in 6.l.pupillus §.territorium ff.de verb.signif.c.omnes Basilica 16.quæst.7.* extra quod impune episcopo non paretur, *d.ca.2.§.statuto l.fin.ff.de iurisd.omn.iud.* Quilibet conueniri debet coram suo iudice, clericus coram suo episcopo, *cap.1.hoc tit.c.sylvester xj.quæst.1.* laicus coram suo magistratu sæculari, *cap.ex parte de alien.iud.mut.caus.fact.c.experientia & c.seq.xj.quæstio.1.gl.mag.probans vtrumque dictum xj.quæst.7.in summa & ibi Can.Butr.ponens vtramq; regu.cum limit.in c.significasti num.18.hoc tit.& ibi Can.* latius dictum est supra *titul.de iud.* Actor

2 debet sequi † forum rei in causa ciuili, *c.si clericus c.cum sit general.hoc tit.l.iuris ordinem C.de iurisd.omn.iud.l.fin.C.vbi in rem actio &c.* etiamsi vt fideiussor conueniatur, *Bald.in l.cum Archimedoram.C.vt in poss.leg.&c.Myns.obs.5.cent.2.* & criminali, *l.in criminali C.de iurisd.omn.iud.* qui si in pluribus locis sortiatur forum, spectabit ad actorem electio fori, in quo eum conueniat; *l.fin.C.de iurisd.omn.iud.l.fin.C.de præscript.long temp l.2.§.1.vers.omnes autem ff.de iud gloss.fin.in fine in l.final.C.vbi in rem actio &c.& ibi Bald.numer.5.* & locus erit præuentioni, *l.incol.1.& 2.ff.ad municip.Fel.in c.cum M.num.15.de Constit.l.qui postea ff.de iud.*

3 Fallit in † diffamato ciuiliter vel criminaliter quid diffamatorem (qui in causa principali partes actoris inuitus sustinere cogitur) coram iudice suo, nempe diffamati, conuenire potest, & causam traductionis & diffamationis sub pœna impositionis perpetui silentii deducere *l.Titia & ibi Bart.nu.1.2.& 8.ff.de accus.l.si ea C.de iis qui accus.non poss.l.si eo temp.C.de remiss pign.Faber in §.retinendæ numer 35 instit.de interd.DD.in l.diffamari C.de ingen.& manumiss.Gail.obserua 9.& 2.seqq.lib.1.* Secundo fallit † in scholare conuento, cui datur electio fori, an velit coram 4 episcopo vel rectore conueniri. *auth.habita C.ne filius pro patre.* Is qui causam suam criminalem vel ciuilem sine cælesti oraculo, in vetito vocauit examine, siue per modum ordinarii libelli, siue per modum executionis, lite contestata, actor propositi negotii actione mulctatur; reus pro condemnato habetur, non ipso iure, sed per sententiam. *l.in criminali C.de iurisd.omn.iud.& ibi gl in verb.habeatur in fine & ibidem Bald c.inolita & ibi gl.1.cum c.seq.xi.quæst.1.c.si diligenti hoc tit.& ibi gloss.* Recursus † in causis ecclesiasticis ad 5 iudices laicos est prohibitus, *cap.qualiter & quando ibi post gl.fin.DD.de iud.* recurrens singularis persona est ipso iure excommunicatus: *c.nouerit c.grauem de sentent.excommun.in bulla Cœnæ Domini §.16.* capitula vero & conuentus ipso facto suspensionis & interdicti sententiam incurrunt, *Martinus Papa V.in const.sua edita Cal.Februarii Pontif.anno xj.* & committunt sacrilegium, *Caietanus in summa in verb.excommunicatio cap.30.& seqq.* causam ipsam & omne ius quomodolibet competens eo ipso perdunt penitus & amittunt: *L.in criminali C.de iurisd.omn.iud.& c.Martinus V.in Const.sua edita Cal.Februarii Pontif.anno xj.* ac beneficiatus qui contra prælatum suum in foro sæculari de rebus spiritualibus deponit quæstionem, ab ecclesia per sententiam perpetuo est abscindendus: *cap.grauem de excess.prælat.* antiquissima consuetudo nõnullarum prouinciarum de qua testantur *Couarr.pract.quæstio.cap.35.numer.3.Nauarr in manuali c.27.num.70.Menoch.de retinen.poss.ss.remed.3.n 356.& seq Pet.de Auendano in tract.de exequiis mand.regum, libro primo, cap.primo, numero 32.* Est improbata sacrisque canonibus inimica, quia clericos iurisdictioni laicorum supponit, *d.cap.qualiter & quando & ibi*

ibi Abb.num.7.de iud. Mariar. Socin.in cap. si quis clericus num.24.& in cap.sane num. 10. *de foro compet Rot.decis.*10.*de consuet.in antiq. cap. sacerdotibus* xi. *quaest.* 1. & laici sunt inferiores iudicibus ecclesiasticis, *cap. denique* 96. *dist. Clem.Romani de iureiur cap solitae de maiorit.& obed. dixi supra tit.de iud* §. *nullum redditur in fine.* Dicitur autem recursus fieri, quando obtinentur inhibitiones & mandata, aut praecepta contra praelatos, & iudices ecclesiasticos; quae praesumuntur emanata ad instantiam recurrentis, *Bart. in d. l. de pupillo* §. *si quis ipsi praetori ff de nou oper. nunciat.* quando non constat nisi de interesse illius tantum; sed si plures habent interesse, tunc praesumptio est aequiuoca, & contra vnum non potest deueniri ad relaxationem censurarum; *Gregorius xv. decisione* 96. *Rot.Farin. decisione* 195. *numero* 5. *part.* 2.*l. duo sunt titij ff. de testam. tut.Ias. in l.quoties in stipulationibus ff.de verb oblig.* & non dicitur recursus, quando inuocatur iudicum laicorum nudum auxilium ad defendendam propriam possessionem, qua quis de facto spoliatur, & quam quis propria etiã auctoritate defendere potest, *Paris.consult. vol.*4. *Achil.decis.*36 *de appell.* Certi sunt casus in quibus laici iurisdictionem habent intra ecclesiam, notati per glo.in c principes 23. quaest. 5.& ibi Can.Franc.Marc quaest.1087.nu.2. p.1. Ad effectum conseruationis priuilegiorum, non est licitum recurrere ad iudices laicos, sed debet priuilegiatus recurrere ad conseruatores, & ad iudices ecclesiasticos vsque ad Papam, *c.nullus de iurep at. c. qualiter & quando de iud.& ibi Bell. vers.* 1 *quaeritur Put. numero secundo, Imol. numer.* 3.*Ioann. de Aurend.numer.*1.*in fine Alex.cons.*8.*sub nu.* 9. *vers. quinimo vol* 1.

6 Reus sortitur † forum multis modis enumeratis per Bellam. *in cap. sane* 7. *quaest. hoc titul.* 1. ratione domicilij, quod est duplex: Naturale siue originis propriae in qua spectatur dies puerperij non conceptionis, *l. eius* 1.*ff. ad municip.* vel paternae, *l.filios l. origine C. de municip.& orig.lib.* 10. Nam filius familias ciuitatem ex qua pater naturalem originem ducit non domicilium sequitur, *l. assumptio* §. *filius ff. ad municip.* facit ciuem, datur sine habitatione, *l ciues C.de incol. &c. lib.*10 *l.*1.*& l.incola. la.*1.*ff.ad municip.* est immutabile, nisi locus subijciatur aratro, *cap. postulasti & ibi Felin.numer.*2 *hoc titul.Gail. obs.* 36.*lib.*2.*numer.*5. *assumptio ff.ad municip.* perditur per desertionem, & habitationem extra prouinciam, si non participat de muneribus & honoribus, *l. prouinciales ff de verb. signif. l. in adoptione & ibi gloss. in verb. non mutatur C. de adopt. Bald.in auth. sed omnino post num.*35.*&*36.*C. ne vxor pro marito Caesar. decisione* 15.*de probat. quae est Rota diuers. decis.* 327.*part.*1. per matrimonium carnale, quia vxor sequitur forum viri *l.cum quaedam puella ff.de iurisd. omn.iud.l.exigere ff de iud. l. fin. vers.item rescripserunt* 2.*ff.ad municip.* non per dispensationem, *l.ea quae ff ad municip.* neque per matrimonium spirituale quia factus est canonicus saecularis, *cap.postulasti hoc tit. & ibi Felin.sub num.* 2. aut regularis, vel monachus, *c.cum nullus* § *fin.& ibi gl.fin.de temp. ord.& qualit.&c.in* 6.*Felin in c dilectus el.*2.*post nu.*8 *de rescript.* Accidentale † quod constituitur, non nuda contestatione, sed re & facto, id est animo perpetuo habitandi & habitatione, *l.domicilium l. fin.vers.item rescripserũt* 4.*ff.ad municip. &c. Fel.in d.c.dilectus el.*2 *n.* x.*& seq.Gail.obs.*35.*n* 3 *&* 7.*lib.*2.*Greg.xv.decis.* 279 *n.*11 *& seqq.& ibi annot.* sine aliqua inspectione temporis, *l.eius* § *celsus* §.*ad municip. l. pupillus* §.*incola.ff.de verb signif. Pan.in c.fin.n.*8. *d.parochijs &c. Rot.diuers.decis.*105.150.*part.*2. est mutabile, *l.incola.* 2 *l.domicilium l.nihil ff.ad* 7

muni-

muncip.Gail.obſ.35.& 36.n.4.lib.2. ſola domus poſſeſſio, quæ in aliena ciuitate comparatur domicilium non facit, *l.libertus* § 1.*verſ. ſola ratio & §.fin.verſ ſola domus ff.ad municip.* prout neque poſſeſſio ſola maioris partis bonorum in loco, *l.ciues & ibi gloſſ.pen.C.de incol.lib.* 10.*Hoſt.in c.dilectus el.2.n.6.& ibi Butr. num.* 15.*de reſcript.l.2.C.vbi ſenat.vel.Clar.& c.Greg.* xv.*deciſ.*279.*num.* 5. & 6: dominus quoque loci, aut vicarius in temporalibus perpetuus, non eſt loci ipſius ciuis, *Butr.in c.ex parte num.4.de Cleric.ægrot.vel debil.Grammat.deciſ.* 103.*nu.*111.*Greg.xv.deciſ.*279.*num* 8. & *ſeqq.* in ſcholaribus requiritur decurſus decem annorum, quia veniunt cauſa ſtudendi & non conſtituendi domicilium, *l.2.C.de incol. lib.*10. & de alibi geſtis, in loco ſtudij non poſſunt conueniri, *Pan.in c.quod clericus num.*
8 4.& 5.*hoc tit.* laicus pluribus † in locis poteſt habere domicilium, ſi vtrobique ita ſe inſtruxerit, vt non ideo minus apud alteros ſe collocaſſe videatur, *l.Laico & l.ſeqq.* §.*fin. verſic. iuriſprudentibus ff.ad muncip.* ac poteſt quis eſſe ſine domicilio, vt ſi eo relicto iter faciat, quærens quo ſe conferat, *l. eius qui* 2. §.*Celſus.ff.ad municip* Clericus ſæcularis ha-
9 bens beneficium † requirens reſidentiam, ſortitur ibi domicilium, ſecus ſi non requirat reſidentiam, *cap.dilectus filius el.2.& ibi gl. in verbo domicilium de reſcript. & ibi late Felin. num.1.& ſeqq.Felin.in c. poſtulaſti ſub num.1. hoc tit.* ſi plura habeat beneficia requirentia reſidentiam, dicitur habere plura domicilia, ſi omnibus æqualiter deſeruiat, ſecus ſi altero deſeruiat per vicarium, *c primatus* 71.*diſt. & ibi gloſſ.fin.cap. quoniam & ibi gloſſ.*1.21.*quæſt.* 2.*gloſſ.*1.*in cap.quia in tantum de prob.* Prælati
10 † regulares ſortiuntur domicilium loci prælaturæ ſuæ & extra monaſterium non poſſunt dici habere domicilium: cum ex vi profeſſionis teneantur ad ſtabilitatem, *Innoc, in cap.vxore in gloß.ſuper verb.exempta verſ.item in caſibus & ibi Ioan.Andr.verſ.item ratione poſſeſſionis de priuileg.* Monachus † ſortitur do- 11
micilium in loco ſui monaſterij, quod durat donec in eo perſeuerat, & finitur per translationem in aliud monaſterium, *c.cum nullus* §.*fin.de temp.ord.in* 6.*Pan.in cap.fin.ſub num.* 2. *hoc tit.* Forus domicilij ordinarius † eſt con 12
currens cum quolibet foro, *l. hæres abſens* §.*fin.ff.de iud.c.dilecti & Fel.in c.fin.n.*23. *hoc tit.* facit aliquem ſubditum, *Clem.* 1.*& ibi glo. in verbo ſubditos hoc tit.Gail.obſer.*15.*de pignorat.n.* 2.*& ſeq.& num.*7.

Secundo † ratione immobilis rei, nam 13
pro fundo qui eſt in ciuitate Vltraiectina, datur optio actori, an velit conuenire forenſem actione reali, vel mixta, aut ſcripta in rem, non mere perſonali, in loco rei ſitæ, *gloſſ.in l.forma in verb.leuari ff. de cenſib. & ibi Bart.c.ſane & ibi gl.fin.c.ſi clericus hoc tit. Pan.in c.fin.ſub.num.*43.*hoc tit.* vel in loco domicilij ipſius forenſis, *c.dilecti & ibi poſt gloſſ. Pan.nu.* 10.*Pan in cap.ſane num.*4 *hoc tit.& ibi Can.glo. fin.in l.fin.C.vbi in rem actio & ibi DD.* in actione reali pro re mobili non ſortitur quis forum ratione rei *gloſſ.in l.fin.C.vbi in rem actio &c.Franc.Marc.quæſt.*1087.*num.*3.*part.*1. niſi ſit permanſura in loco, *Pan.in c.fin.ſub n.* 43. *hoc tit.* Quando agitur de † beneficio puta 14
de titulo † beneficiati; an ſit intruſus, vel 15
non, vel diſputatur de iuribus ipſius eccleſiæ, actor excluſa optione compellitur agere coram epiſcopo, in cuius diœceſi ſitum eſt beneficium, *Felin.in c.dilectus filius el.2.nu.* 9.& 10.*de reſcript.glo.*1.*in cap.quia in tantum verſ.& coram vno epiſcopo conuenietur tantum de his quæ ad vnam pertinent eccleſiam de prob.* ratio diuerſitatis eſt, quia vbi agitur actione reali de rebus prophanis, quod reus magis conueniatur in loco rei, quam in loco domicilij, concernit ſolum commoditatem, & intereſſe

eſſe

esse patrium, in causa beneficiali agitur de concernentibus officium ipsius episcopi, cuius interest scire de canonica institutione clericorum in subiectis sibi ecclesijs, *c. ordinarii de offic.ord.in* 6. & ad eundem cura de dotibus ecclesiarum conseruandis spectat.
16 *c.1.& ibi not.de relig. domib.* Praeterea † quando notorie constat de dominio vero & pleno ecclesiae in rebus prophanis immobilibus in iudicium deductis, adiri potest etiam à laico contra laicum iudex ecclesiasticus qualicunque agatur actione reali, vel etiam actione personali ex re seu pro re, quia res huiusmodi immobiles eodem gaudent fori priuilegio, quo ipsae personae ecclesiasticae; item quando constat res immobiles esse ipsius clerici, qui potest laicum super eisdem rebus coram iudice ecclesiastico conuenire, *c.si clericus & ibi Marian. Socin. num. 15. asserit dari huiusmodi priuilegium de foro compet. Pan. sub num.12.vers.3.membro principali Butr. num. 2.& sub num.9.vers.sed cessantibus his qualitatibus, Innoc. Collect. Ioan.de Auend, num.2. Io. de Imol. num.2.contra Host.& Ioan. And.aliter sentientes Ludou. Bolog.ad cons.Ioan.de Auend.* 8 *nu.* 7.*in fine & numer.* 8. sed si laicus res suas proprias asseuerat, debet ad laicum iudicem
17 trahi. *d.c.si clericus*, Tertio sortitur † forum ratione contractus, in loco contractus, *l. haeres absens ff.de iud.c.fin.hoc tit.c* 1.§. *contrahentes hoc titul.in* 6.*Bald.in l.si post perfectam num.*3.*C.de euict.* quo nomine venit omnis obligatio, *l.omnem ff.de iud.* ac quasi contractus, *d.l.haeres absens* §.1.& *seqq.* etiamsi initus fuerit pro procuratorem seu institorem, *l. haeres absens* §.*apud Labeon.ff. de iud.Boer.dec.* 114. nisi eum quasi viatore contraxerit, *l.haeres absens* §.*proinde vers.nam vbi sic venit ff.de iud. c.*1.§.*nec etiam & ibi glo. in verb. respondere & Can.de for.compet.in* 6.*Pan in cap.licet num.* 33. *vbi ponit,tres limitationes de for.compet.& Can.*

Summa in Decretales.

nec non in loco destinatae solutionis, *l. contraxisse ff.de act.& oblig.d.leg.haeres absens* §.*fin. Felin.in c.fin.sub num.*17.*&* 19.*hoc tit.* etiamsi sit senator, *l.interdum* § *fin ff de iud.* si ibidem reperiatur; nam inuitus coram iudice loci contractus trahi non debet, licet si citatus eius auctoritate comparere contemnat, decernere possit contra ipsum missionem in bonorum possessionem, ex primo decreto, vt dictum est titulo de iudicijs, *c.*1.§.*contrahentes hoc tit.in* 6. imo si Romae contrahatur & solutio alibi destinetur, non dicitur Romae esse contractum, quoad effectum, vt ibi reus à creditore possit conueniri, vel econtra reus ibi possit soluere inuito stipulatori, nisi ei soluatur omnis vtilitas, quae ratione loci versaretur, *l qui Romae in princ.& ibi Alex. num.3. Angel.Perus.nu.2.& DD. per illum text. ff.de verb.obl.Ias.in l.alio loco num.*5.*ff.de eo quod certo loco & c.& ibi DD.l.is qui certo loco ff. eod.* Fallit in dote quae reperitur in loco domicilij mariti, *l.exigere ff.de iudic.* vel in loco domicilij, quod tempore contractus habuit, licet hoc postea transtulerit, *l.iuris ordinem ff. de iurisd. omn. iud.* Haeres conuentus † ex 17
contractu defuncti sequitur forum defuncti, nec potest proprium priuilegium allegare, nisi sit clausum in Corpore iuris, *d. l. haeres absens & ibi gl.in verb. excusatur* ideo si clericus succedat laico, mutat iudicem, quia potest declinare iudicem laicum, sed non mutat locum, quia potest conueniri coram episcopo loci, non obstante quocunque priuilegio exceptionis; *Alberi.in d. l. haeres absens.* in alijs competit † exceptio haeredi, vt 18
ibi conueniatur, vbi est maior pars haereditatis, *l.si fideicommissum in princ. ff.de iud.* vel in loco domicilij haeredis, *l si fideicommissum* §. *poen.* quae cessat quando constat de voluntate testatoris expressa, *d.l.si fidei commissum in princ.* vel praesumpta ex qualitate rei reli-

 ctae,

expressum, & speciale, quia Dominus locauit fundum cum talibus finibus, qui compræhendebant aliena. Procurator criminaliter conuentus & condemnatus non potest satisfacere de bonis domini, quia illicitum mandatum suscepit, *l. cum fundum §. quæsitum ff. de vi & vi armat. §. illud Instit. de mand.* & soluendo Dominum non liberat, *l. si quis id quod in fine cum l. seq ff. de iurisd omn. iud. l. item mala §. si plures ff. ad l. Aquiliam gl. in c. 2. in verb. coactus & ibi Can. de his quæ vi vetusq; causa fiunt.* Ciuiliter vero conuentus ad interesse & condemnatus, potest satisfacere de bonis Domini, & in illis poterit fieri executio procuratore hoc volente, *l. si procuratorem §. si ignorantes ff. mand. d. auth. quæ in prouincia & ibi Bart. n.* 10. quia hoc casu vtiliter gerit negotium absentis Domini, & solutio procuratoris liberat Dominum, *l. 1. 2. resp. C. de condit. furt. Inst. quib. mod. tollitur oblig. in princip.* Si vero datum fuit mandatum generale, ex delicto procuratoris, nullo modo in Dominum potest fieri executio, quia in generali mandato non venit delictum, *l. si procurator ff. de cond. indeb. l. 3. §. si procurator ff. quod quisque iuris &c. & ibi gl. in verb. me solum*, Ra-
24 tione contractus delicti, & rei, exempti † quantacunque gaudent libertate, siue personali, siue reali, nec non priuilegiati, vt nonnisi sub vno certo iudice de se conquerentibus respondere teneantur, si contractus sit initus maleficium factum in loco nõ exempto, res litigiosa non exempta, de quibus contra illos agitur, rite possunt, coram locorum ordinarijs si ibidem reperiantur, conueniri, & illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem exercere, *c. 1. de priuileg in 6. Rot. decis. 702. part. 1. diuers.* quia ratione contractus, delicti, vel rei, etiam penitus extraneus efficitur de iurisdictione iudicis illius loci, licet non efficiatur illius subditus, vt dictum est, *Clem. 1. & ibi gl. in verb. subditos h. t. & ibi Can. Fel. in c fi. n. 23. de foro compet. & ibi Can.* nec tamen inutilis est, imo in multis prodest exemptio, siue priuilegium. Primo quia corã ordinarijs non possunt conueniri, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, contractus initus, aut res litigiosa, Secundo quia vbi domiciliũ habent, si alibi delinquãt, vel contrahant, aut res ipsa consistat, non possunt aliquatenus conueniri, *d. c. 1. §. nunquam ergo de priuileg in 6.* Tertio quia prætextu domiciliorum, locorum diœcesani non habent aliquam potestatem in delictis remittendi illos, vel ratione contractus, aut rei sitæ ipsis iniungendi, *iuxta c. 1. §. contrahentes. h. t. in 6.* vt in loco contractus, aut rei sitæ compareant, & respondeant, sed est recurrendum ad summum Pontificem, *d. c. 1. §. nunquam ergo innouatum per Concil. Trid. c. 14. sess. 7. in princ Franc. in d. c. 1. n. 2. & 3. & ibi Anch. & Can. communiter.* Quarto si exemptus delinquat in personam non exemptam, vt quia abbas exemptis negligens est, in regimine membrorũ non exemptorum, aut illis iniuriatur, ordinarius non potest eum punire, *c. ex ore & ibi Io. And. n. 7. de priuileg. & Can.* Ex decretis † Concil. Trid. in causis merce- 25
dum, & miserabilium personarum, clerici sæculares aut regulares extra monasterium degentes quomodolibet exempti, etiamsi certum iudicem à sede apostolica deputatũ in partibus habeant, in alijs vero si ipsum iudicem non habuerint, coram locorũ ordinarijs tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis conueniri, & ad soluendum debitum compelli possunt, *c. 14. vers. addendo insuper sess. 7. cap. 5. in fine sess. 14.* priuilegijs, exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, aduersus præmissa, non valituris. Quinto ratione submissionis, quando † maior, vel æqualis se 26
subiicit

§. legati l. si legationis ff. de iudic. aliter potestas dabitur legatis sub hac specie, res alienas domum transferendi: sed si legationis tempore adierunt Romæ hæreditatem, non competit in eos actio, licet,* nisi satisdetur ei in fideiussoribus, creditores & legatarij mittantur in possessionem rerum hæreditariarum, *l. de eo cum l. seq. ff. de iud.* aut si restituatur eis hæreditas ex Trebelliano, siue sponte, siue coactus hæres eam adierit, *l. sed et si ff. de iud.* contra si legatus tempore lega-
32 tionis adierit, & restituerit, datur in fideicommissarium actio, *d. l. sed et si*, Præterea † ij quibus datur vis reuocandi domum, coguntur Romæ se defendere, quando ibi aliquem in iudicio pulsauerint aduersus omnes, *Pan. in d. c. fin num. 48. in fine*, vel potius aduersus illos tantum, contra quos agunt, quia reconueniri possunt, nisi suam iniuriã, aut furtum damnumue prosequãtur, quod nunc passi sunt. *l qui non cogitur d. l. 2. §. sed et si*
33 *agant & ibi gloss in verbo compelluntur ff. de iud.* Differunt † tamen Legati à cæteris, quia hi in eo solo priuilegio reuocandi domum vtuntur, quod in ciuitate sua vel certe intra prouinciam suam contraxerint, legati vero in omnibus dummodo non contraxerint tempore legationis. *d. § legatis vers. fin. & ibi gl. in v rb. si extra gl. 2 in d. l. non alias Pan. in c. fin. sub num. 46. hoc tit Innoc. p st num. 4.* Is qui accessit Romam causam petendi restitutionem in integrum, non gaudet priuilegio reuocandi domum, quia continet petitionem veniæ proprij erroris, & alium impugnat
34 voluntarie; *Pan. in d. c. fin. num. 48. & ii s Ioan. And. & Can.* Cessat † hoc priuilegium in causis celeritatem desiderantibus, vt in electionibus prælatorum. *d. l. sed et si §. ex quibus §. adium Innoc. in d. c. fin. num. 4. & ibi Pan. in fine hoc tit.* si dies actionis exitura erit causa cognita aduersus eos prætor iudicium dat, vt lis contestetur, & ita in prouinciã transferatur, *d. l. sed et si restituatur §. pen. ff. de iud.* quando finito officio Romæ subsistunt voluntarie, *l. 2. § legatis vers. omnes ff. de iud.* Porro legitime citatus ad causam coram competente iudice ad petitionem aduersarij, si postmodum alterius iurisdictionis esse cœperit, primum iudicium cœptum declinare non potest, *l. cum quadam ff. de iurisd. om. iud. & ibi gloss. fin. in verb. quod generaliter l. si quis postea & l. vbi ff. de iud. c. proposuisti hoc tit.* quia per solam citationem inducitur præuentio, & perpetuatur iurisdictio, *cap. capitulum S. Crucis & ibi gloss. in verbo prius de rescript. c. vt debitus & ibi gloss. mag. in verb. assignata de appell. & ibi Can. gl. in d. l. vbi Captum & ibi DD.* Viduarum causæ † non spectant ad iudicium ecclesiasticum, sed ad iudicium sæculare, *cap. regum 23. quæst. 5. l. vnica C. quando Imperator inter pupill. & vid. & c. ex tenore & ibi gl. in verb. iniustitia hoc tit. & ibi Can.* sunt sub protectione ecclesiæ, *cap. si* 35
quis de potentibus 24. quæst. 3. c. ex parte 3. hoc tit. gl. in d. cap. ex tenore in verbo in iustitia hoc tit. & ibi Can. 87. dist in summa & c. 1. & seqq inuitæ ad curiam supremi principis trahi non possunt *per l. vnic. C. quando Imper. inter pupill. &c.* quod si non allegauerint hanc declinatoriam, nec institerint pro remissione causæ, sententiæ, & acta tenent, *Afflict. super Const. regni rub. 37. num 28. Greg. XV. decis. 43. num. 3.* familia episcoporum gaudet priuilegio fori, secus in familia aliorum clericorum, *c. fin. de offic. arc hid. & ibi Can. Pan. in c. 2. num. 6. hoc tit.* Seruitores perpetui ecclesiæ, gaudent priuilegio fori, non temporales, aut mercede conducti. *c. Ecclesiarum seruos 12. quæst. 2. & ibi gloss. plures textus allegat cap. indicatum & ibi gloss. 1. 89. dist. & Can. l. 2. §. verum etiam & §. fin. C. de episcop. & cleric. cap.*

non minus in fine princ. de immunit. eccles. c. fin. de sepult. in 6. Felin. in d. c. 2. hoc tit. & ibidem Can. c. 3 xj. quæst. 1. & ibi gl. & Archid.

36 Clericus & laicus debitores † debent conueniri coram episcopo ratione clerici, quando obligatio est indiuidua, quia magis dignus trahit ad se minus dignum, *l. præcipimus & ibi* Bald. *numer. 4. C. de appell. & Salic. capite quod in dubijs de consec. eccles. vel altar. Socin. in capite 1. numero 15. declarat. hoc titul.* plures quoque rei qui diuersos Iudices immediatos habent propter eandem indiuisibilem causam coram ipsorum omnium mediato superiore conueniuntur, *l. nulli* C. *de iudic. l. 1. & 2. ff. de quib. reb. ad eund. iud. eat. Mynf. obser. 4. cent. 1.* secus si causa est diuidua, *l si communem fundum & ibi Castr. &* DD. *ff. quemadmod. seruit. amit. Staphyl. de signat. liter. rist. § dicendum est modo numer. 1. & seqq. Mand. de inhibit. quæst. 69. per totum Mathes. sing. 143.* 37 Obligationes † iudicantur diuiduæ & indiuiduæ secundum naturam rerum in obligatione deductarum, *l. 4. §. Cato l. 2. § 1. & l. stipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. l. si vt certo § si duobus vehiculum ff. commod. l. græce § illud ff. de fideiussor.* stipulationes seruitutum indiuiduæ sunt, *d. l. stipulationes non diuiduntur l. si sub vna §. fin. & l. pluribus §. etsi placeat. ff. de verb. oblig. l. pro parte ff. de seruitut.* vsus enim earum indiuisus est, *l. via ff. de seru. l. 2. § 1. ff. de verb. obl.* inter omnes seruitutes, nedum reales, sed etiam personales sola seruitus vsusfructus est diuidua, *gloss. in d. l. stipulationes non diuiduntur in verb. seruitutum & ibi Ias. num. 7. & 8. &* DD. *communiter l. vsus pars ff. de vsu & habit.* Obligationes factorum affirmatiuæ, indiuiduæ sunt; *d. l stipulationes non diuiduntur gloss. in d. l. 4. §. Cato in verb. diuisionem.* vt fossam fodi, insulam ædificari, quia factum pro parte impletum non affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam afferret totum respectu totius, *l in executione vers. secunda ff. de verbo oblig.* tum quia ex sui consummatione formam recipiunt, *l. si is qui quadraginta § quædam ff. ad l. falcid. l. cum filia manum in fine* C. *de his quibus vt indignis &c.* in quibus post moram succedit obligatio ad interesse, quæ est diuidua obligatione & solutione, *d. l. stipulationes non diuiduntur vers. celsus autem d. l. 4. §. fin. ff. de verbo. oblig.* Obligationes facti negatiui, vel habentes virtutem negatiuam, vt amplius non peti, vel rem ratam haberi, quæ habet virtutem negatiuam, ne contraueniatur, & ne per me factum improbetur, sunt diuiduæ, *d. § Cato*, quia in facto negatiuo proprie non cadit solutio, vt locum non possit habere inconueniens, quod in diuersis rebus partes soluerentur ex obligatione ad vnam eandemque rem, *d. l in executione § pro parte ff de verbor. oblig.* Pœna certæ pecuniæ promissa, si quid aliter factum sit, mortuo promissore, si ex pluribus hæredibus vnus, contra quod cautum fuerit, fecerit, si id factum, de quo cautum est, indiuiduum sit, ab omnibus hæredibus committitur, quia quod in partes diuidi non potest, ab omnibus quodammodo factum videtur, sed non potest agi ad pænam contra vnum, nisi pro hæreditatis portione, quia pœna quæ consistit in quantitate, diuidua est, *d § cato & ibi Ias. nu. 4. & DD communiter.* at si de eo cautum est, quod diuisionem recipit, is hæres, qui aduersus ea fecerit, pro portione sua solum pœnam committit: quia in his, quæ diuidua sunt, ex persona hæredum mutatur conditio obligationis In hac stipulatione Titium, hæredemque eius ratum habiturum, ex pluribus hæredibus solus tenebitur, qui non habuerit ratum, & solus aget à quo

fuerit

fuerit petitum, quamuis ipse dominus pro parte ratum habere non potest. *d.* §. *Cato in fine gloss. in l. legatarius ff. de leg* 1 *l.* 2 §. *ex his ff. de verb. oblig. l.* 2. § *incertum ff. de prat. stipul.* Obligatio rem tradi, indiuidua est omni respectu tam obligatione, quam solutione, *d. l. stipulationes non diuiduntur in verb. fundum tradi.* nam si diceremus diuiduam, re pro parte tradita, consequeretur tradens liberationem pro illa parte, & pro parte non tradita posset liberari soluendo interesse, ad quod post moram tenetur, quod est inconueniens, quia creditori non potest satisfieri in diuersis rebus pro obligatione vnius & eiusdem rei, vt dictum est. *d. l. in executione* §. *pro parte.* Obligatio rem dari, siue species sit in obligatione, siue certa quantitas est diuidua obligatione & solutione, *l. si stipulatus la.* 1. §. 1. *ff de solut.* secus si genus sit in obligatione, aut alternatiua sit obligatio, decem aut Stichum dari; *d. l. si stipulatus* 1. §. 1. *d. l. in executione* § *pro parte.* in quibus obligatio scinditur, solui autem nisi in solidum nō potest; altoquin in diuersis rebus recte partes soluerentur, quod est absurdum, ne debitor id, quod sibi debetur, non consequatur. Obligatio rem restitui, quando competit ad speciem, est diuidua obligatione, & contra quemlibet ex hæredibus promissoris debet agi pro portione hæreditaria, alias agens incidit in pœnam plus petentis, nisi forte vnus habeat facultatem rei restituendæ, *l.* 3. §. *heres ff. commod. l. si plures ff. de vi vel vi arm. l. in condictione ff. de condict. furt.* quia participat cum obligatione dandi in hoc, quod re extante potest præcise cogi ad rem restituendam, nec soluendo interesse liberatur; *l. in re furt ff. de condict. furt.* sed indiuidua solutione: *l. si duo* § *plane ff. depos.* si competit ad quantitatem restituendam, tunc etiam solutione est diuidua; *l.* 1. §. *si pecunia in sacculo & l. si duo in princ. ff. depos.* nisi restitutioni certæ quantitatis aut dationis speciei, vel quantitatis apposita sit stipulatio pœnalis, cuius respectu est indiuidua, & pro minima parte non soluta committitur pœna in totum; *l. in executione* § *pen ff. de verb. obligat. l. stipulationum alia* § *fin. ff. eod.* quia conditio sub qua debetur pœna, censetur indiuidua, *l. cui fundus ff de cond. & demonst.* cum debeat impleri in forma specifica *l. qui heredi l. Mauius ff. de cond. & demonst.* aut obligatio dandi quantitatem ordinetur ad factum, puta testator legat mille pro construenda Capella, tunc quilibet hæredum insolidum tenetur, & nō pro portione hæreditaria, quia mille danda sunt pro executione facti indiuidui, nempe operis, capellæ, *l. fideicommissa* § *pen. ff. de leg.* 3. & quando ordinatur ad factum, tunc idem iudicamus de datione, quod de facto, *l. naturalis* § *quod si faciam & ibi gloss.* 1. *mag. in princ. ff. de rescript. verb. Bald. & alij in l. cum proponas per illum text. C. de dol.* Ex quibus breuibus regulis constat, quando laicus ratione clerici, cum quo obligatus existit, ad forum ecclesiasticum trahi possit. An † autem cognitio 38 & punitio criminis, simul à clerico & laico commissi, pertineat ad iudicem ecclesiasticum, etiam quoad laicum, *vide late Couar. pract. quæstio. cap.* 34.

Laicorum consensus expressus, vel tacitus, non autem error, eum † qui iurisdi- 39 ctioni sæculari, vel ecclesiasticæ, *l. si qui l. episcopale C. de episcop. aud. & c. l. si conuenerit ff. de iurisd. omn. iud. l.* 2. *ff. de iud. Franc. Marc. decis.* 82. *part.* 1. præesse dignoscitur etiam ignorantē, *l.* 2. *in princ. vers. conuenire autem ff. de iud.* suum potest iudicem constituere, *l.* 1. *l. priuatorum C. de iurisd. omn. iud. l.* 1. *&* 2. *& l. pen. ff. de iud. l. si per errorem ff. de iurisd. omn. iud.* exceptis feudalibus, *cap. ex transmissa & c. seq. de foro compet. c.*

cau-

cæterum de iud. & exceptis spiritualibus, & aliis causis, quæ prorogationem non admittunt, *Host. in c. significasti sub num. 2. vers. nonum de foro compet. & ibi Soc. num. 45. Butr. num. 10. Can. c. omnis 1. de pœnit. & remiss.*
40 Clerici in † iudicem non suum, nisi forte sit persona ecclesiastica, & episcopi diœcesani voluntas accedat consentire non possunt, *cap. significasti hoc tit. & ibi gloss. & Can. cap. non liceat 3. quæst. 6. cap. 1. & 2. 9. quæst. 2. Io. Monach. in cap. Romana num. 3. vbi enumerat nouem requisita de foro compet. in 6. & Host. num. 3. ac Can. Pan. in dicto c. significasti num. 17. & ibi late Marian. Socin. in c. inclita & ibi gl. 2. ponit rationes diuersitatis inter clericum & laicum 11. quæst. 1.* & contraria consuetudo est reprobata, *Bell. in d. c. significasti in 2. quæst.*
41 Laicum † vero non possunt inuiti, vel voluntarij tacite vel expresse sibi constituere iudicem, ex prorogata iurisdictione, etiam in temporalibus causis, in his quæ sunt iurisdictionis contentiosæ, licet proprium iuramentum, & consensus aduersarij accedat, *c. si deligenti hoc tit. & ibi gl. in verbo manifeste patet.*
42 ac etiam consensus † episcopi, *c. decernimus & ibi Dec. num. 28. de iud. Butr. in c. significasti num. 18. ibi ponit has duas regulas cum aliquot fallentijs de foro compet.* quia priuilegium fori est iuris diuini, *cap. si Imperator & ibi gl. in verbo discuti 96. dist. Præpos. nu. 1.* concessum toti ordini, *d. cap. si diligenti in fin. c. cum contingit de sent. excomm.* eius fauore & odio laicorum qui oppido clericis sunt infensi, *cap. laicos 2. quæst. 7. Goffr. in summ. huius tit. sub num. 19. vers. nunc restat videre, & nu. seqq.* Sed possunt prorogare iurisdictionem voluntariam iudicis laici, in qua non requiritur citatio, vel tangitur persona, licet requiratur modica causæ cognitio, vt clericus illegitimus potest per Imperatorem dispensari, & legitimari; *late Achill. decis. 8. qui filij sint legit. Couarr. super 4. decretal. 2. part. c. 8. §. 8. num. 19.* clerico potest à iudice laico deputari curator, non quidem omnium bonorum, sed ad litem super bonis patrimonialibus, *Franc. in c. si annum §. si vero num. 5. de iud. in 6.* Iudex laicus potest interponere decretum super emancipationibus clericorum, insinuationibus donationum; quando laicus donat clerico: *Rip. in c. 2. n. 9. & seqq. de iud. & ibi Can. Rot. decis. 7. eod. in nou.* Episcopus causam ciuilem clericorum laico potest delegare, *c. 2. & ibi post gloss. in verb. præsumant Can. de iud.* ratio diuersitatis est, quia delegatus non iudicat iure proprio, sed iure delegantis, *l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. cap. sane de off. deleg.* Sed quando eius iurisdictio prorogatur, cognoscit auctoritate propria, quia iurisdictio prorogata est eadem cum prima, *P. & G. & ibi gloss. fi. & Can. de offic. deleg. c. significasti & ibi Pan. in fine Zab. in fine de foro compet. & Can. communiter.* Iudices debēt † habere notarium publicum, vel duos idoneos viros, qui acta iudicij excipiant, & scribant in iudicio ordinario, extraordinario, ac summario; præterquam in causis modicis, & breuioribus; quorum originalia remanent apud ipsos scriptores, quæ inspicienda exhibent *l. 2. C. de edendo.* descriptaque exempla litigatoribus edunt, *l. præcipimus §. in his autem C. de appellat. cap. quoniam contra de probat. & ibi Pan. num. 3. Paris. num. 14. & Can. communiter l. ne in arbitris & ibi Bart. num. 3. & 7. C. de recept. arbit. & ibi DD.* alias si quid difficultatis euenerit, non creditur iudici, super processu, nisi in quantum per acta, vel per alia legitima documenta constabit, *d. c. quoniam contra Mynß. obs. 11. cent. 1. & obs. 16. cent. 2.* inter notarios Rotæ & aliorum tribunalium Curiæ practicatur, quod pro testibus, in actis apponuntur præsentes Socij, *Mohed. decis. 6. de fid. Instr.* Omnia † acta intelliguntur esse publica eo ipso, quod facta sunt 43 44

præ-

præsente iudice, & tabellione, secus si iudex abesset, *l. iubemus & ibi gloss. fin. C. de lib. caus. &* DD *l. acta ff. de re iud. l. siue apud acta C. de transact.* aut tabellio, *c. quoniam de prob. Bald. in l. gesta numer. 16. C. de re iud. Zab. in clem. sæpe § & quia numer.* 14. *de verb. signif. l. 2. C. de edendo.*

De Libelli Oblatione.

Titulus III.

SVMMARIA.

1 *Reo citato ad iudicium danda est copia libelli sumptibus auctoris, vt possit deliberare.*

2 *Quæ regula fallit in causis leuibus & alijs pluribus.*

3 *Iuxta Stylum Curiæ, primæ citationis, quæ intimatur vt deuoluat negotium ad Curiam, dari debet copia reo sumptibus citantis, vel debet legi per notarium non data vel petita copia.*

4 *Eadem prima citatio debet continere insertam commissionem.*

5 *Libellus conuentionalis quæ continere debeat.*

6 *Actionis cuiusuis duplex est causa, proxima & remota, & quænam in libello sit exprimenda fuse explicatur.*

7 *Beneficij possessionem potest quis retinere, & adipisci ex pluribus titulis, etiam habitis à diuersis.*

8 *Ius ad beneficium habens, ex pluribus causis agere prohibetur, vnde ex duplici electione non potest peti confirmatio.*

9 *Ius in beneficio, ex vna tantum collatione potest quis habere.*

10 *Res in libello, an & quomodo sit exprimenda.*

11 *Libello sententia debet esse conformis, alias est nulla.*

12 *Fallit dicta regula in quatuor casibus.*

13 *Tractus futuri temporis non pertinet ad iudicem.*

Fallit in annuis & menstruis debitis, & in redditibus, in quibus ad præsentes præteritas, & futuras pensiones agi potest.

Reo citato † ad iudicium, danda est copia libelli siue petitionis actis continuo inserendæ *Clem. sæpe contingit §. verum quia de verb. signif.* Sumptibus actoris vt reus possit deliberare, an velit cedere vel contradicere, *Clem. causam & ibi Can. de elect. l. 2. & ibi gloss. in verbo suo iure & Bald. in fine C. de hered. vel actio vend. l. 1. ff. edendo cap. 1. & Pan. in c. 2 in 3. not. hoc tit.* in omni causa, *d. l. 1. d. c. 1. & vtrobique DD.* Fallit † in causis leuibus & vilium personarum, in quibus non datur libellus, *Auth. nisi leuiores C. de sent. ex breuiloq. recit.* & alijs pluribus casibus cumulatis *per Anchar. in cap. 1. num. 6. hoc tit.* ideo post titulum de foro compet. subiungit de libelli oblatione. Iure communi conformis est Stylus † Curiæ Romanæ, iuxta quem primæ citationis, quæ intimatur, vt deuoluat negocium ad Curiam, cum habeat vim libelli, *c. 2. de dilat. Cas. decis. 1. num. 5. & 6. de iud.* dari debet copia reo, etiamsi non petatur sumptibus citantis, *Achill. decis. 9. de dol. & contum. Caputaq. decis. 332. part. 1. Rot. diuers. decis. 762. part. 3. lib. 3. clem. causam de elect.* vel debet tantum legi per notarium non data vel petita copia, *d. clem. causam Achil. decis. xx. de dol. & contum.* & intimari reo personaliter, non eius vxori, *l. aut qui aliter §. sed & Seruius recte ait & ibi gloss. & DD ff. quod vi aut clam. &c. Myns. obs. 37. cent. 3. l. 2 ff. de iniur.* atque relatio intimationis factæ extra Curiam, debet cōtinere locum loci, *Cæsar decis. 1. de dol. & contum qui alias quotas cumulat. c. si de dol. & contum. Mohed. decis. 8. vers. nec obstant de dol. & contum.* & si fiat per notarium debet habere testes. *Put. decis. 5. lib. 3. Myns. obs. 79. & seqq. cent. 1.* ac in actis causæ debet reproduci,

Mynſ.obſ.77.& ſeq.cent.1. Si perſonaliter non reperitur, citatur ad domum ſolitæ habitationis, ſtaturque relationi nuncij, qui refert ſe domi citaſſe, quia perſonaliter non inuenit, *Bald.in l.properandum §.& ſi quidem n.23. C.de iud.glo.& Can.in c.cum parati. de appell. Gail.obſ.48.& ſeqq.& obſ.54.n.7.& obſ. ſeqq. lib.1.Mynſ.obſ.51.cent.5.* Si citandus impediat, vel procuret quoquo modo, ne ad eum citatio poſſit peruenire, *Clem.1. & ibi Can. de iud.* vel ad domicilium citandi non pateat tutus acceſſus; ſufficit citationem per edictum fuiſſe factam, in loco vicino, licet non viciniori; *Caſſad decis.6. Achill.dec.5.de dol. & contum.l.dies cautioni §.toties ff.de dam.infect & ibi DD.Gail obſ 55.& 57.lib.1.* nam id ſpectatur vt ad citati notitiam facile peruenire poſſit pro conditione cauſæ, vel perſonæ, vel temporum, *l.nonnunquam ff. de iud.* alioquin non arctat citatio, nec cauſam deuoluit.

4 Debet prima † citatio continere inſertam commiſſionem ex communi DD. interpretatione, *d.c.2.& ibi gloſſ fin.de dilat. cap. cum in iure de off.deleg.& ibi Can.Achill. dec. 10. de dol.& contum.Mynſing.obſ.1.cent. 3.* licet id nulla lege, vel canone, expreſſe requiratur, niſi quando executio dirigitur alicui, *d.c.cum in iure l.prohibitum C.de iure fiſci & c.lib.10 la.1. C.de exact.tribut.lib. 10.* vel agitur de graui præiudicio: *l.vnica C de mand. princip. l.3.in princ.C.ſi min.ſe maior.dix.* In citatione prima ad iudicium agitur de paruo præiudicio, quod tollitur per comparitionem, *Put. decis. 240 lib.3 l ſi quis aliena ff.de iud.* & reus comparens coram delegato poteſt petere ſibi exhiberi reſcriptum originale iuriſdictionis, priuſquam reſpondeat: *Archid. in c.ſi epiſcopus num.1. 3.quæſt 2.Mynſing obſ.1 cent. 3.* in alijs vero citationibus poſt primam, debet vel legi vel offerri copia expenſis citati; quia certus eſt de actu, & re, ſuper qua eſt lis, *Achil.d.decis.9.Caputaq.d.dec.332.* citatio præſumitur facta ad inſtantiam partis, quia requirit impenſam, *Barto.in l.cum ſeruus ff. de verb.oblig.Fel.in c.1.n 1.de iud.Put.decis.127.lib. 1.*

In hoc titulo ſermo eſt de libello † conuentionali, qui datur in ciuilibus, & in eo exprimi debent contenta infraſcripto verſu, quis, quid, coram quo, quo iure, id eſt, cauſa petendi petatur, & à quo, recte compoſitus quiſque libellus habet. *c.1. & ibi gloſ. fin.hoc tit.c.dilecti de iud.* Nomen actionis nō eſt exprimendum, *d.c.dilecti Bart.poſt gloſſ.in l.1.n.28 ff.de edendo Iaſ.in §.omnium n.166.plures cumulans Inſtit. de action* in omni libello concluſio eſt neceſſaria, ſine qua non poteſt lis conteſtari, *Bald.in l.edita in repetit. Patauina n.55.& ſeqq.C.de edendo & ibi DD.Pan. in c.nu. 29.& ſeq.de lit.conteſt.& ibi Fel.n.7. ponit hanc regulam & 10.fall.* Notant DD.*poſt gl.in §.omnium.Inſt.de actionib.* cuiuſuis † actionis duplicem eſſe cauſam, proximam, & remotam, quænam in libello exprimenda ſit, patet ex ſubſcriptis regulis. In actione perſonali vtraque cauſa eſt exprimenda, vel ſaltem remota, quando per eius expreſſionem infertur ad proximam, *c.fin hoc tit.l. & an eadem §.actiones ff de except.re iud.* Quia eadē res ſæpe deberi poteſt, & ſingulas obligationes ſingulæ cauſæ ſequuntur, nec vlla earum alterius petitione vitiatur, *l ſi is qui & l.ex promiſſione ff.de act.& oblig.* Si non exprimitur cauſa remota, opus eſt exceptione, & appellatione, ſi non admittitur exceptio, alias procedit iudicium, *c.fin.in fine hoc tit.c.Abbate ſane §.ſecus & ibi glo.in verb.obnoxium de re iud. in 6.l.fin.C.de ann.except.Bart.in l 1.n 15 ff. de edendo.* In actione reali pro dominio directo, vel vtili, ſufficit expreſſio cauſæ proximæ, videlicet peto rem iſtam iure dominij, & non poteſt cogi actor ad exprimendam cauſam remotam, ſed omne cauſæ vna petitione

tione appræhenduntur, *d.l. & an eadem §. actiones & ibi Bart.n.xi l. si mater §. denique t. resp.ff.de except.rei iud.gloss.mag.in c.2.hoc tit & ibi Can.* nam cum ex vna tantum causa, aut ex plurib. in idem tempus concurrentibus, & non ex diuersis causis, in diuersum tempus cõcurrentibus, *l.in numerationibus in princ ff. de solut Bart.in d.§.actiones num.10 idem in l 9 §. ex pluribus n.10.ff.de acquir.possess.post glo.Pan. in c inter dilectos de fid.Instrum.n.15 in fine.* res possit esse ipsius, ex ea videtur dominium in iudicium deduxisse; ne alias videatur ex nulla, *d.§ ex pluribus l.non vt ex pluribus ff. de reg. iur.* Imo sufficit actori suam, ex superuenienti causa, fundare intentionem, quando agit aliqua causa specialiter non expressa; *c.abbate sane §.secus & §§ seqq.de re iud.in 6. Bart. in d.§ actiones nu.28 & 19.ff.de except.rei iud. Ias. in § omnium n.66.& seqq.Instit.de action.* Secus tamen si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, *l.non potest videri l. non quemadmodum ff.de iud.* Est vtile reo, quod nulla causa remota exprimatur, quia si petitio est generalis, licet prosecutio fuerit specialis, absolutoria lata præiudicat actori in omnibus; si vero petat fundum suum esse, causa remota expressa, ex eo quod Titius eum sibi tradiderit, si postea eum alia ex causa petat, causa adiecta, non debet exceptione submoueri, *c.fin. & ibi gl. fin. de caus. possess.& propriet.d l.si mater §.denique d.l. & an eadem §.actiones & ibi DD.* Idẽ iuris est in petitione hæreditatis, quod in reali, *d l si mater l.ex sextante ff de except.rei iud.* cum quis non possit esse hæres, nisi ex vna causa, & vnus in solidum, *l.hereditate §.1.ff.de Castr. pecul.l. quamdiu l.eum qui ff.de acquir.hared.* In publicana, seruiana, quasi seruiana, confessoria, negatoria, personali in rem, scripta, exprimenda est causa remota, quia ex pluribus causis possunt competere, *Bart.in d.§.actiones n.13.14.15.16.& ibi DD. communiter.* Idem obtinet in interdictis, quia ex pluribus causis vtilibus eandem rem possidere possumus, *d.§.ex pluribus d.l.non vt ex pluribus.* Secus ex vtili, vel inutili, aut ex causis contrariis, *Bart.in d.§.ex pluribus n.2.& 4.* Prædicta procedunt in prophanis, & locum habent in beneficialibus, quia in beneficialibus cadit vera possessio respectu tituli, sicut & respectu proprietatis, ideo est quod sunt introducta iudicia possessoria, sicut & in aliis rebus prophanis: *Clem.1.de caus possess. & propriet.c.in litteris de restit.spoliat.Franc.in c. 2. n.1. vt lit.pend.&c.in 6.* possessionem † benefi 7
cij potest quis retinere & adipisci ex pluribus titulis, etiam habitis à diuersis, *Franc.in c.vt quis duas in fine de elect.in 6.& ibi Gemin.& Can.* quia possessionem petens vel illam defendens, petit simpliciter factum tueri, & exequi: *c.post electionem & ibi Pan.n.4.& seqq. c.litteras de concess.preb.gloss.in c. inter dilectos in verb.quod meum in fi. de fid Instrum. & ibi Can. Lap.alleg 132.n.2.Roman.cons 433.n.5.& seqq. Rot.diuers.decis.305.part.1.* in beneficialibus multiplicari potest titulus, & per secundum non renunciatur primo, sed secundus primo accumulatur, *Fel in c.in nostra n.2.de rescript. qui limitat 3.modis & ibi Can.* nisi sint contrarij, & incompatibiles, vt titulus prælaturæ, & titulus commendæ: *Roman.cons.350.n.13. & seqq.* habens ius † ad beneficium, ex plu- 8
ribus titulis agere prohibetur, vt ex duplici electione non potest quis petere confirmationem, etiam cum protestatione, *c. vt quis duas de elect.in 6.* quia confirmatio est decretum, quod super incerto non potest interponi, *Clem. 1. de concess. preb.cap. 1. eodem in 6.* esset autem incertum quænam electio confirmaretur, cum ambæ eodem casu non possint valere: *Can.in d.c.vt quis duas* collatio sola ratificata tribuit ius in beneficio, sine

adeptione possessionis, *c. quoddam in fine de præb. in 6. c. fin. de concess. præb. in 6.* plures collationes, eiusdem datæ, respicientes eundem effectum in persona eiusdem concurrunt; *d. c. post electionem Mohed. decis. 2. circa finem princ. & num. 2. de off. deleg.* secus si sint diuersæ da-
9 tæ, nam ex vna † tantum collatione potest habere ius in beneficio, iuxta vulgatam regulam, quod meum est, ex alia causa meum fieri non potest, nisi desierit meum esse; *c. inter dilectos & ibi gl. in verb. quod meum est de fid. Instr. & Fel. num. 17. qui limitat 3. modis.* imo allegans diuersos titulos non concurrentes, debet succumbere; *gl. in d. verbo quod meum est approbata ibid. per Pan. num. 15. in fine vers. 3. gloss. quærit.* Iure per collationem acquisito, sufficit in libello dicere, sum prouisus per episcopum, ideo sententietis pro me, *cap. cum ecclesia de caus. possess. & propriet. Gemin. in d. cap. vt quis duas in gloss. super verb. ex vna de elect. in 6.*

10 Res an in libello † sit exprimenda, adhibenda est distinctio. In actionibus vniuersalibus non est exprimenda res in libello, neque in sententia, sed in executione, *l. 4 l. si quo ff. de petit. hered. & ibi DD. l. quæsitum in princ ff. de pecul.* vt quando petitur hæreditas; ecclesia cum iuribus & pertinentijs suis, *cap. cum ad sedem de restit. spoliat. & ibi Pan. num. x. & xj. Butr. num. 13. & seq. cap. inter dilectos de donat.* præbenda cum plenitudine iuris & honoris canonici, *c. proponit de concess. præb.* vindicatur ius episcopale, *cap. conquerente de offic. ordin. c. his quæ de maiorit. & obed.* archidiaconale, *c. dilecto de off. archid.* In actionibus generalibus, vt mandati, tutelæ, pro locio, & consimilibus, non sunt res exprimendæ, in libello, sed in iudicio, ac sententia. *l. licet C. de iud. & ibi DD.* In singularibus vero, siue specialibus, siue realis sit actio siue personalis, necesse est, quod exprimatur res, infectæ quidem materiæ pondus, signatæ numerus, factæ species, sed & mensura, cum res mensura continebitur, in homine, nomen & ætas, fundi nomen, eiusque qualitas, & confinia: alias est iusta causa appellandi, *c. 2 & ibi gl. mag. & Pan. num. 1. & 4. hoc tit. & Can. communiter l. si in rem. la 1. ff. de rei vend. & ibi DD post gl. fin.* De emendatione, & mutatione libelli, ac cumulatione actionum, videndi sunt, *§. fin minus, & duo §§. seqq. Inst. de act. & ibi DD.* Libello siue petitioni debet † esse 11 conformis sententia, *l. vt fundus ff. com. diuid l. si ex testamento ff. de except. rei iud.* alias est nulla, *c. qualiter & quando el. 2. §. pen. & ibi gloss. in verbo forma de accusat. c. licet Heli de simon. in fine princ. & ibi gloss. c. cum dilectus in fine de ord. cognit.* ideoque nec tacite nec expresse à partibus remitti potest, *Clem. sæpe contingit §. verum quia de verb signif. Pan. in c. 1. nu. 10. & seqq. hoc tit.* vltra id, quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest, *d l. vt fundus.* & fatuus est iudex, qui pronunciat super non petitis, *l. fin. C. de fideicommiss. libert.* Ex quibus infertur, quod si actor deducat vnam causam in libello & postea probet de alia, succumbit *l. habebat in princ. ff. de instit. act. l. 1 ff si mens. fals. mod. dixerit.* & reus absoluitur, reseruato actori iure agendi sibi competenti ex apta causa, *l. Bebius Marillus ff. de pact. dotal. c. examinata de iud. Cors. sing. 158. plures cumulans gl. in l. 1. in verb. nec tenere ff si mens. fals. mod. dix. Nicol. Euerhard. in loco ab effectu eorum quæ simul. req ad esse in fine Gail obs. 67. lib. 1.* item si in causa beneficiali reus fateatur se ius non habere, & actor nihil probat de suo iure, quod iudex non poterit super illa instantia procedere contra reum ad priuationem, sed inchoando nouam instantiam, per viam inquisitionis, poterit ad priuationem rei procedere, *Pan. in c. 2. sub num. 9 de confess. Pan. in c. ex conquæstione num. 13. & 15. de rest.*

rest. spol. Bart. in l. amilius sub n. 5. ff. de minor. & ibi DD. licet secus sit in Papa, & principe, *Iaf. in §. curare n. 27. & seqq. Inst. de act. vbi ponit. 5. fal. ad d. regulam sententia debet esse conformis li-*
12 *bello*, Fallit dicta † regula, quando actori proditæ sunt duæ actiones, quarum vna tendit ad contractum reformandum, altera ad eundem rescindendum, & intentata fuerit illa quæ tendit ad contractum reformandũ, potest, iudex ex officio, parte non petente, ferre sententiam super alia actione non intentata, & contractum rescindere, *l. bouem § aliquando ff. de ædil. edict. l. 2. C. de rescind. vend.* fallit secundo, quando ab initio se non restrinxit ad certam causam, sed monitorio vel commissioni inserit clausulas generales, tunc enim prosecutio ex vna causa, non impedit quo minus ad aliam possit conuolare, etiam absque refectione expensarum, *Greg. XV. decis. 270. num. 3. Card. Seraph. decis. 630. num. 4. & 5. Achil. decis. 22. de appell. Cas. decis. 1. de iud.* fallit tertio, in causis summariis de sui natura, ac plenariis, quæ ex forma commissionis, cognoscendæ veniunt, de æquitate, vel sola facti veritate inspecta in quibus actor debet obtinere, licet in libello deduxerit vnam causam, & in prosecutis probauerit de alia causa, *Alex. in l. si ita §. chrysogonus nu. 8. ff. de verbo. oblig. & ibi DD. Hippol. de Marsi. sing. 272. Caputaq. decis. 126. part 3. Gail. obs. 66. n. 15. & seqq lib. 1.* fallit quarto in iudiciis criminalibus in quibus conclusio non est de necessitate libelli, & Iudex plus minusque condemnandi libertatem habet, *Bart. in l. quid ergo § pœna grauior ff. de iis qui not. infam. Bald. in l. etsi seuerior C. eod. tit. Mynsing. obs. 81. cent. 4.*
13 Tractus futuri † temporis non pertinent ad iudicem, *l. non quemadmodum ff. de iud. l. 1 § 1. ff. de vsur. gl. in c. auditis in verbo facies de proc. c. Rom. § caueat in verbo futuris de sent. excomm. in 6.* fallit in annuis & menstruis debitis, & in redditibus, in quibus ad præteritas, præsentes, & futuras pensiones agi potest, *l. 1. C. de fideicom. l. libertos quos § 1. ff. de alim. & cib. legib. l. ædiles 1. § item sciendum ff. de ædil. edict. Gail. obs. 74. lib. 2.*

De mutuis petitionibus.

Titulus IV.

SVMMARIA.

1 *Reconuentio siue mutua petitiones fiunt à reo de eadem re, vel diuersis pluribus rebus, & per plures libellos, apud eundem iudicem, apud quem fit Conuentio.*

2 *Reconuentio habet locum coram arbitro iuris, non vnius articuli, sed certa Causa, delegato, ordinario.*

3 *Quando agitur officio iudicis, & in omnibus actionibus.*

4 *Reus lite pendente, prohibetur actorem trahere coram alio iudice quam conuentionis sub pœnis nullitatis actorum, & condemnationis expensarum.*

5 *Reconuentio fit ante litis contestationem, vel in ipsa litis contestatione, vel parum post, ac etiam durante primo iudicio, quousque conclusum est in Causa, si fiat ante, vel in ipsa litis contestatione gaudet priuilegio prorogatiuo iurisdictionis, & parilitate temporis in procedendo, si vero post eam fiat, gaudet tantum priuilegio prorogatiuo iurisdictionis.*

6 *Modus procedendi datur per rescriptum in Causa conuentionis, censetur repositus in Causa reconuentionis.*

7 *Reconuentio in quibus causis cessat.*

ACTOR non dedignetur eum contra se habere iudicem, in eodem, aut diuerso negotio, cuius in agendo obseruat arbitriũ, *c. 1. § cuius in agendo 3. q. 8. l. cum Papinianus*

C.de sent. & interl.omn.iud. imo actor non potest electum à se iudicem recusare priuilegio personæ, quod eum eximeret ab illius iurisdictione, *auth. offeratur C.de litis contest.* sed bene priuilegio causæ, *l.si quis C. depositi l.fin.C.de ord.cognit.Bart.in auth. & consequenter n.9.C.de sent.& interl.omn.iud.* vt si conuentus ex causa nummaria, velit actorem reconuenire actione præiudiciali, *Pan.in c.1.n.29.& 30.hoc tit.cont Bald.in d.auth.& consequenter sub n.1.tenentem contrarium.* præterea non debet in potestate calumniosi rei conuenti, ne coram primo iudice actor agat, & litem prosequatur, *l si idem §. quod si mutua ff.de iurisd.omn.iud.* ideo post titulum de libelli oblatione, subnectit de mutuis
1 petitionibus; quæ fiunt à reo † de eadem re, vel diuersis pluribus rebus, & per plures libellos, *l.omnium ff.de procur.Bald.in d.auth & consequenter n.18.Bart.n.1.& 2.* apud eundem
2 iudicem † apud quem fit conuentio, siue sit arbiter iuris (non vnius articuli, vt causæ suspicionis allegatæ contra delegatum, vel ordinarium, coram quo non fit reconuentio) *c.cum speciali de appell.c. legitima de appell. in 6.c.peruenit xj.quæst.1. Pan.in c.1.in fine hoc tit.* sed certæ causæ videlicet, quam episcopus habet contra clericum, *c.cum clericus §.1.3.quæst.1.Pan.in d.c.1.in fine hoc tit.* siue sit delegatus, & habens limitatum mandatum, *Bald.in c.1.num.9.hoc tit.* siue ordinarius *c. 1. & 2.hoc tit.d.l.cum Papinianus & auth. & consequenter C.de sent.& interloc. om. iud.* etiam quando agitur † officio iudicis, *l.1.in fine ff.*
3 *de var.& extraord.cognit.c.2.de off.iud.Pan.in c.1.n.32.hoc tit* & in actionibus personalibus, *c.dispendia de rescript.in 6.* realibus, ex mixtis; *Franc.in d.c dispendia post gl.in verb.personales n.4.* quia in realibus, sicut in aliis, indistincte, in computatione dietæ consideratur, locus domicilii habitationis rei: *cap. statutum §. cum vero de rescript.in 6.* ideo si clericus conuenit laicum coram iudice laico, ille laicus potest reconuenire clericum de crimine ciuiliter, non tamen criminaliter coram eodem iudice laico: *c.at si clerici & ibi glo.in verb. non tenet de iud.& ibi Can.* Scholaris trahens actorem ad suum iudicem, à se electum; potest eum reconuenire coram eodem, quia licet electionem fori habeat, est tamen reus, *Bald.in d.auth.& consequenter in fin.Pan.in c.1. n.37.& seqq.hoc tit.* Imo lite pendente, prohibetur † reus actorem coram alio iudice, 4
quam conuentionis trahere; ne coram diuersis iudicibus eodem tempore agatur; *c. fin.de rescript.l si idem §.quod si mutua ff. de iurisd. omn.iud.* siquidem actorem traxerit, coram alio iudice delegato in actione personali, processus est ipso iure nullus, in actione reali, vel mixta, annullatur ope exceptionis, *d.c.dispendia & ibi Franc. nu.4.* Si coram ordinario nullatur ope exceptionis, & in omnibus casibus condemnatur in expensis; *d.c.dispendia & ibi gloss in verb. vel conuentionis & Franc.num.5.& 6.limitat.3. modo Barth.in d.auth.& consequenter num.1. & 2. & ibi DD.* Ratio diuersitatis inter actiones personales, ac reales, & inter delegatum, & ordinarium allegatur, quia *c.dispendia de rescrip.in 6.* loquitur de delegato, & personalibus actionibus, & priuat ipso iure omni commodo litterarum, & annullat processus habitos per easdem, & licet ex identitate rationis constitutio pœnalis possit extendi ad actiones reales, & iudicem ordinarium, tamen pœna non habet locum ad casum extensum; *arg.cap. 1.de temp.ord.in 6.in verb. Italica & ibi DD. Franc. in d. cap. dispendia sub n.4.& 6.& ibi Can.Bart.in d auth.& consequenter n.11.& seqq.& ibi DD.* lite contra reum mota, prius ventilata & terminata, tum demum reus admittitur ad agendum coram

alio

alio iudice, *d. auth. & consequenter in fine.*

5 Reconuentio † fit ante litis contestationem, vel in ipsa litis contestatione, vel parũ post, antequam iuretur de calumnia, *l. rem non nouam C. de iud. d. auth. & consequenter auth. de executoribus § illud vers. sancimus coll 7.* ac etiam durante primo iudicio, *d. c. dispendia.* quousq; renunciatum est, & conclusum in causa, quia iudicium dicitur, dum negocium discutitur, *c forus de verb. signif. l. fin. C. de compens. gl. 1. hoc tit.* si fiat ante litis contestationem, vel in ipsa litis contestatione, reconuentio gaudet priuilegio prorogatiuo iurisdictionis, & parilitate temporis in procedendo: si vero fiat post litis contestationem, gaudet tantũ priuilegio prorogatiuo iurisdictionis, non simultanei processus, *Bart. in d auth. & consequenter n. 12. & ibi Bald. num. 6. Franc in d. c. dispendia § reus numero quinto, & Bald. in c. 1. n. 10. hoc tit.* nam causæ conuentionis & reconuentionis vicissim sunt tractandæ, nempe, vt reus prius respondeat libello actoris, *l. qui prior ff. de iud.* & deinde actor libello rei, & sic de cæteris, *cap. cum dilectus de ord. cog. c. 1. hoc tit. Bart. in d. auth. & consequenter num. 4.* & si actor nollet respondere, iudex debet ei denegare iustitiam, nec audire ipsum super causa sua, *c. Imperatorum & c fin. § pœna de iuram. cal gl 1. in c. 1. hoc tit.* & eadem sententia sunt terminanda, cum dicta prærogatiua actoris, *l. 1. C. rerum amotarum l. neque C. de compens. d. c. 1. hoc tit.* si de vtraq; causa pariter liqueat, si autem prius liqueat de vna quam de alia, tunc Iudex potest pronunciare de causa conuentionis de qua liquet, & si contingat ab ea appellari, poterit procedere ad sententiam in causa reconuentionis non obstante appellatione quia sunt duæ diuersæ causæ. *Panor. in c. 1. sub n. 9. h. t spec. tit. de reconuent. § Vidend n 5. & seqq. Mynf. obs 10. cent. 1. Soc. Sen in c. prudentia n. 17. h. t.* Si iste ordo non fuerit obseruatus, sententia non est ipso iure nulla, sed venit annulanda, per ordinis præposterationem; *l. 1. § fin. ff. qua sent. sine appell. rescind Bald. in c. 1. sub num. 9. hoc tit.* est enim peruersio causæ ad causam, quæ non habet ipso facto vitiare: *l. 1. C. de appell. 2 quæst. 1. & ibi gl. mag. in summa,* Item † modus procedendi datus per rescriptum, in causa conuentionis, censetur repetitus, in causa reconuentionis, vt si sublata sit appellatio, *c. 2. hoc tit.* aut causa ordinaria commissa sit summarie, *Clem. sæpe contingit & ibi gloss. in verbo si quid petere voluerit in fine de verbo. signif.* secus, quando appellatio prohibetur iure communi: vnde quando alimenta petuntur, licet non possit appellari in causa alimentorum, appellabitur tamen in causa reconuentionis super alia re, idem in possessoriis *Bald. in d. auth. & consequenter sub n. 10.* Cessat reconuentio † in causa criminali, *c. neganda 1. & 2, 3. quæst. xj. late Pan. in c. 1. n. 22. hoc tit.* quia non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur, *l. is qui ff. de public. iud. & ibi gl plures quotas allegat. l. 2. § 1. ff. de adult.* Secundo corã arbitro, *c. cum dilectus de arbit.* Tertio quando reus est excommunicatus, *c cum inter de except.* quia reconuentio non est defensio, sed impugnatio. Quarto quando petitur executio instrumenti confessionati, quia habet vim sententiæ, *Bald. in d auth. & consequenter n. 17.* Quinto in causa appellationis, quia iudex appellationis nullam habet iurisdictionem, nisi per deuolutionem; *l. 1 ff. eum qui appell. in princ. defen. deb. l. 2. § legatum vers. & quoq; ff de iud.* Sexto quando fuerit reconuentio de tali causa, de qua iudex non potest cognoscere, vt laicus de causa spirituali, *gloss. pen. in fine capite 2. hoc titul. & ibi Pan. numer. 28. & seqq. c. quanto de iud c. tuam de ord. cognit.* aut alia causa, de qua iudex non potest cognoscere

Margin numbers: 6 (beside "Item † modus procedendi"), 7 (beside "Cessat reconuentio † in causa")

cere

cere, etiam vtraq; parte volente, *Bart. in d. auth. & consequenter n.5. & 6. & ibi DD. C. de sent. & interloc. omn. iud.* Septimo, in causa recuperandæ possessionis, *c. super spoliatione de ord. cognit.* propter priuilegium spoliati, vt non cogatur ante restitutionem spoliatoribus respondere, *l. si quis ad se fundum C. ad leg. Iuliam de vi & c. c. cum dilectus de ord. cognit.* Octauo, quando vtraque petitio occasione vnius contractus nascitur, quia habet naturam actionis, & exceptionis, *l. qui pendentem l. Iulianus § ex vendito ff de act. empt.* siue occasione vnius facti, in casu in quo ambæ petitiones non possunt esse simul veræ, *l. qui fidem ff. de transact. l. cum proponas c. cum sua materia C. eod.* nam si vnus vere contrauenit transactioni, alter non dicitur vere contrauenisse, nec vterque potest condemnari ad damna, expensas, & interesse aut quando causa conuentionis, aut reconuentionis se mutuo perimunt, quia reconuentio habet vim exceptionis. *l. viro atq; ff. solut. mat. & ibi Bald. in fine.* Nono coram delegato dato de consensu vtriusque partis, non enim actor, illum magis eligit, quam reus. *Bart. in d. auth. & consequenter in fine Pan. in c. 1. n 33. hoc tit.* In causis summariis locus est reconuentioni si reconueniatur alia summaria, *l. sed & hæ §. non solum ff de procur. c. super spoliat. in princ. de ord. cognit.* idem dico, quando causa reconuentionis est ordinaria, quantum ad ius & prorogationem fori, non quantum ad paritatem processus, *Pan. in c. 3. n. 35. hoc tit.* Decimo cessat in confitente debitum, non in figura iudicij: *arg. l. sed etsi restit. ff. de iud.* si in figura iudicij confiteatur, & in ipsa responsione actorem reconueniat, procedit reconuentio, quoad ius fori, non quoad parilitatem processus; si ex interuallo, quoad neutrum habet locum reconuentio, *l. 4. & ibi Bald. in 1. not. C. qui ad libert. procla. non poss.*

De litis contestatione.

Titulus V.

SVMMARIA.

1 *Litis contestatio fit per congruam rei responsionem ad petitionem actoris in iudicio propositam, animo contestandi litem factam, coram iudice pro tribunali sedente.*

2 *Litis contestatio non fit per exceptionem peremptoriam ex parte rei oppositam.*

3 *Lis non habetur pro contestata ex contumacia.*

4 *Litis contestationis effectus varij.*

5 *Non operatur dictos effectus, quando non tenet, aut est inualida.*

6 *Litis contestatio in quibus causis non requiratur.*

7 *Litis contestationis vim habet, terminus ad proponendum omnes exceptiones dilatorias.*

LIBELLO per actorem oblato, & facta reconuentione, fit † litis contestatio 1
per congruam & directam, *gl. in c. quoniam contra in verb. responsiones de prob. Gail. obs. 73. cum quinque obs. seq. lib. 1.* rei responsionem, siue negando, siue confitendo ad petitionem actoris propositam in iudicio, animo contestandi litem factam, coram iudice pro tribunali sedente, *c. super quæstionem in princ. vers. quod si delegatus de offic. deleg. Maria. Socin. in c. 1. n. 9. in fine hoc tit.* qua omissa processus est ipso iure nullus, *c. 1. hoc tit. l. 2. cum authent. seqq. C. eod. c. dudum el. 2. § licet de elect. & ibi gl. in verbo responsionem & Can Mynf. obs. 74. Cent. 3.* quia est primum fundamentum iudicij, & per eā dicitur lis inchoari, *c. 1. & ibi gloss. 1. de plus petit. l. vnica C. eod. & vtrobique DD. l. amplius ff. rem ratam haberi § sed hæc quidem & ibi gloss. in verbo diximus Instit. de actionibus.* Protestatio impedit litis contestationē, licet

licet verba alias sint apta, ad litem contestandam, quando iudex eam non reprobat, aut pars aduersa ei non contradicit, *Butr. in c.1.num.9 Pan.n.16 & 17.& Can.hoc tit.Bart. in l.1.n.15.& seq.C hoc tit. Mynf. obs.31. & 74. cent.3.* In Romana Curia fit litis contestatio hisce verbis, Nego narrata prout narrantur, & dico petita fieri non debere, *speculator hoc tit.§.nunc dicamus num. 1.2.& seqq.Goffred. in summa huius tituli sub n.3.Pan.in c.cum ad sedem nu.4.& 5 de restit.spoliat.Franc. in c fin.sub n.2.hoc tit.in 6 Rot.decis.2.hoc tit.in nou.* item nihil fieri nisi seruatis seruandis, & verificatis verificandis, *Cesar.sub duuio forte decis.1.n. 10.de fideiussor.* item narratio actoris & responsio rei, sine alia petitione inducunt litis contestationem, *c.abbate de verb.signif.cap. cum venissent de instit.*

2 Per † exceptionem peremptoriam, ex parte rei propositam, non fit litis contestatio, imo ea non obstante fieri oportet eandem nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediũt, *c.fin.hoc tit. in 6. & recensentur in c.1.eodem,* quia excipiens non videtur negare, aut confiteri petitionem actoris, *c.cum venerabilis & ibi Pan.n.26.& Bart.in l.non vtique ff.de excep. l.eleganter §.si quis post ff.de cond.indeb. Bald.in in l.exceptionem n.22.C.de prob.* Lis contestanda est, antequam iuretur de calumnia, *l.2.C. de iuram.calumn.*

3 ex contumacia lis † non habetur pro cõtestata, *Bald in l.scire § sufficit numer.7.de excus.tut. &c.* nisi in casibus in quibus non requiritur vera litis contestatio, *l.2.C.vbi in rem actio exerc.deb.* contumacia inducit præiudicium tacitæ confessionis, in præparatoriis litis, & in probatoriis, sed non super libello: oportet enim litem substantiari per interrogationem, & responsionem expressam: *Bald in cap.vasallus el.2.in fine si de feud. fuerit controuers.inter dom &c. l.contumacia ff.de re iud. O not.Inst.de interd.§.summa n.* 16. quod nota pro stylo obseruato in curia archiepiscopali Coloniensi, iuxta quẽ semper Officialis comminatur in citationibus articulos, aut scripturas habenda pro confessatis.

Litis † contestatio perpetuat actionem 4 vsque ad quadraginta annos, *l.fin. C.de præscript.30. annorum &c.* sed non officium iudicis: *Bald.in d.l. fin.n.1.* excludit omnem exceptionem dilatoriam, *l.exceptionem C. de probat.c.si quis episcoporum §.exceptio 3.quæst. 6.* ac cautionem de legato seu fideicommisso soluendo: *l.1.in princ. vers.fin ff.vt legat.seu fideicom.nom.caueat.* transmittit actionem in hæredem ex delictis defuncti, *l.1. C. ex delictis defunct. in quant.hæred.conuen.§.non autem in fine Inst.de perpet.& temp.action. & ibi DD.* operatur vt fructus, accessiones, expensæ veniant officio iudicis: ea vero, quæ ante contingunt, non valde ad eum pertinent, nisi nominatim ei fuerint iniuncta: *l.ædiles 1.§. item sciendum est hæc omnia ff.de ædil.edict. & ibi gloss.in verb.iniuncta,* facit procuratorem Dominum litis, siue instantiæ, *l.quod quis & l.neque C.de procur.& vtrobique DD.Rot. decis. 20 in fin.de procur.in nou Achil.decis.13. de procur.Greg.xv.decis.548.n.3.4.5.& seqq. & ibi annot.Oldrad consil.317.num. 2.* Sollicitator in nullo iudicio litem facit suam, *Franc. Marc. quæst.199 part.2.l.Plautius ff.de procur.& ibi post gl.2. DD.l.4 in princ ff.de re iud.* excludit ea, quæ meræ sunt facultatis, circa rem aut personam adiectam in solutione, vt quando quis stipulatus fuerit decem in mille, aut stipulatus fuerit sibi aut titio. *l.si quis la 3.ff. de solut.* Exæquat omnes possessores, & per litis contestationẽ fiunt malæ fidei possessores; ideo fructus posteã omnes restituendi sunt cum ipsa re, *c.significauerunt & ibi gl.fin.& Can. de test.l.certum C.de rei vendicat.l.sed & si lege §. etiam si ante litem ff.de petit.hæred.§.1.& 2.Inst.*

de offic.iud.& ibi gl.& DD. In multis iuris articulis inspicitur tempus litis contestatæ, *l.litis in princ.& §.1.ff.de negot.gest.l. quod autẽ ff.de donat.inter vir.& vxor.* & ante litis cõtestationem nõn dicitur quis agere, sed agere velle, *l.amplius ff. rem ratam haberi,* in e i quasi contrahitur, *l.2.§.fin.& ibi gl fin.& DD ff.de prat. stipul. l.3.§. idem scribit ff. de pecul. & ibi not.*

5 Non operatur † dictos effectus, quando tõ tenet, propter non seruatum iuris ordinem, præscriptum in *auht offeratur C.hoc tit.Bald. in l.si pater tuus C.ne de stat.defunct.* vt si porrecto libello non fuerit facta citatio, vt reus veniat ad respondendum libello aut statutus vel annotatus per notarium terminus reo datus ad respondendum, vt communiter fit, *gl.in d auth. offeratur in verb.initio Butr. in c.1.sub n.12.hoc tit.* vel responsio præcedat traditionem libelli, *Bart. in c.1.nu 23 hoc tit.* aut sequatur ex interuallo, vel absente parte ex opinione Bart. *in l.1.n.9.& 10. C. hoc tit.* impugnata per Butr. *in c.1 sub n.12.hoc tit.* aut sit facta coram iudice incompetente, cuius examen sit vetitum, & contra legem, *c.dudum el.2.§.licet autem de elect. & ibi Can. Marian.Socin.in c.1.n.9 hoc t.t.Bald.in l si pater tuus C.ne de stat defunct.c.vt debitus & ibi gl.1.de appell.glo.fin.in auth.offeratur C. hoc tit.* nam negatio facit iurisdictionem dubiam, quando intentio negantis est fundata de iure communi, quia est probabilis imo iam probata, vt si coram eo, qui iure communi non est iudex, lis sit contẽstata, *c.ad audientiam nostram de consuet.l.si militaris & l.fin C. si à non compet iud c.at si clerici de iud.l si pater tuus C.ne de stat. defunct. Rot.decis.6.nu.3 de iureiur. & ita intelligendus est Vant.de nullit.ex defectu iurisdictionis n.23.& 24.& seq.ex doctrina Bald.in l licet n 9.& 10.& Innoc.in c.innotuit allegat ab eo Guid.Pap.dec.;22.* nam in his quæ non dependent à consensu partium approbatio partium non releuat ad fundandum iudicium, *l si expressim ff.de appell.l.2. & ibi not. C. communia rest.iud.* quod si ordinariam habeat iurisdictionem *l.2 ff.de iud.* vel si appareat ante litem contestatam, instrumentũ attributæ iurisdictionis in actis productum, aut iudex fuerit interlocutus se esse competentem iudicem & tunc non fuerit contradictum, per litis contestationem, transfertur onus probandi in opponentem de defectu iurisdictionis; quia videtur positus in quasi possessione iurisdictionis: *Imol.in c. quoniam contra n 37.de prob.& ibi Fel.num.53 & Can. per l. Pomponius ratihabitionis ff de procur. & notata per Bart.in l.licet sub n.6.C.de procur.gl. in c.1.in verb.absentia de elect.in 6.& ibi Can.* Si vero nunquam fuit cogitatum neque disputatum de iurisdictione, tunc quandocunque opponi potest, *Bart.in d.l.licet sub n.6 & ibi DD.* Idem obtinet in omnibus exceptionibus dilatoriis, vt defectus mandati, non legitimæ personæ standi in iudicio &c. per quas contenditur retro nullum fuisse iudicium. *gloss.in d.l licet in verb. inueniatur & ibi DD.* litis contestatio † non requiritur in causis spiritualibus, quando agitur super beneficiis ecclesiasticis, quibuscunque, decimis, matrimoniis, vsuris, vel dictas causas quoquo modo tangentibus, electionibus, & prouisionibus ecclesiarum, *Clem. dispendiosam de iud.iunct.a clem.sæpe contingit de verb. signif.Pan.in c.1 nu.19.in fine & nu.20.* in possessoriis, *c.quia Præsulatus & ibi gloss.1.quæst.4. Pan in d.c.1.n.2. hoc tit. licet idem Pan. aliter sentiat in c.consultationibus sub.n.9.de off.deleg.* In causis instrumentorum confessionatorum: ipsa productio cum petitione executionis habet vim litis contestationis: *Bald.in l.si quis la 3. numer.1. ff de solut.* in cæteris summariis terminus ad libellandum non inducit effectum litis contestationis, sed de- 6

bet

bet esse talis actus, qui in plenariis iudiciis fieri non potest, nisi lis foret contestata, *glo. fin. in capite, ex parte Decani circa med. de rescript. c. quoniam contra de procur. l. nulla C, eod. Cresc. decis. 4 eod. tit.* In causa appellationis ex citatione appellati fit litis contestatio, *c. Raynaldus vers. dilectus & ibi DD. de testa. adde ad decis. 3. in lit. ff. de appella. in nou. circa med.* Quando appellatum fuit à sententia definitiua, sed quando appellatum fuit à sententia interlocitoria, an tunc & an in causa nullitatis litis contestatio fieri debeat, *vide Gail. obs. 76. & 77. lib. 1.*

7 terminus † ad proponendum omnes exceptiones dilatorias habet vim litis contestationis, *Pan. in c. pastoralis n. 30. de except.*

Vt lite non contestata non procedatur ad receptionem testium, vel ad diffinitiuam sententiam.

Titulus VI.

SVMMARIA.

1 *Tituli huius regula procedit quando lite nondum contestata reus est contumax.*

2 *Recipit multas fallentias primo ex parte rei possunt recipi testes, & publicari ante litem contestatam, etiamsi non dubitetur de morte aut absentia testium.*

3 *Idem obtinet in actore, quando ipse non posset agere nec litem contestari, nisi dicta testium essent sibi nota.*

4 *Secundo fallit in actore contumace lite non contestata quia reo instante, præmissis actoris citatione & denunciationibus ad domum eius factis, inductis a reo testes recipiuntur, & fertur definitiua.*

5 *Tertio recipiuntur testes ex parte alterius super [illegible]*

6 *Quarto super emergenti ante litem contestatam.*

7 *Quinto quādo agitur conditione ex l. diffamari.*

8 *Præterea reus molestari timens, potest implorare officium iudicis sui, ac petere declarari sibi exceptionem competere.*

9 *Sexto quando timetur de morte aut diuturna absentia testium, siue reus sit contumax, siue etiam absens absque malitia vt Conueniri non possit, possunt, instante actore lite non Contestata, testes recipi coram iudice rei.*

10 *Septimo quando proceditur per inquisitionem.*

11 *Octauo, quando super fœdere matrimonij spiritualis, vel copula maritali, contractu vel contrahendo quæstio mouetur, contra reum contumacem lite non contestata testes admittuntur.*

12 *Nono quando quis est in possessione alicuius iuris, & subueretur, ne alius ipsi in posterum quæstionem moueat, tunc ipsius testes statim recipiuntur citato aduersario & publicantur.*

13 *Lite non contestata contra reum contumacem, diuersimode proceditur, in actione reali si reus nomine suo possidet, mittitur actor in possessionem rei petitæ.*

14 *Si alieno nomine possidet, statim ante litem contestatam, in iudicio debet nominare dominum.*

15 *In actione personali relinquitur arbitrio iudicis, vt vel actorem mittat in possessionem mobilium vel immobilium ipsius rei Contumacis pro mensura debiti, vel in contumacem sententiam excommunicationis proferat.*

16 *In causis, in quibus non habet locum missio procedendum est ad excommunicationem iure decretalium, ex Constitutione vero Concilij Tridentini [illegible]*

17 *In Causis criminalibus ciuiliter intentatis, habet locum missio.*

18 *Criminaliter intentatis, si crimine est graue annotantur bona, vbi imponitur pœna relegationis vel minor, proceditur ad definitiuam lite non contestata.*

19 *In criminalibus quoque vbi executio realis vel personalis fieri potest, à censuris ecclesiasticis est abstinendum.*

TESTES debent recipi in iudicio, & ante litem contestatam non est iudicium, *Auth. de litig. §. omnem & aliis iuribus supra proximo titulo allegatis.* deo subiicit regulam negatiuam, vt lite non contestata &c. quæ
1 procedit † quando lite nondum contestata, reus est contumax, *c. 1. 2. & 3. hoc titul. gloss. fin. in c. consultationibus de offic. deleg.* Dicitur contumax, qui peremptoria citatione recepta venire contemnit, seu qui malitiose seipsum occultat, aut impedit ne possit citatio ad ipsum peruenire, *c. quoniam § porro & ibi gl. ff. in verb. peremptoria & gl. seq. hoc tit. & ibi Can. l. contumacia cum ibi notatis ff de reg. iur. c. 1. in fine de alienat. iud. mutandi causa facta c. causam quæ de dol. & contumac.* quique post citationis edictum ad loca remota se transferens, procuratorem ligitimum non dimisit, & denunciatione publice facta domi, non apparet, qui defendat eundem, *c. fin. de eo qui mitt. in possess. caus. 201. seru. & ibi gl fin. & Can. c. causam quæ de dol. & contum. Host. in d. c. quoniam n. 15 in verb. conuenire plures alios modos*
2 *contumaciæ assignat.* Recipit rubrica † multas fallentias. 1. ex parte rei possunt recipi testes etiam ante litem inchoatam, & publicari denunciato aduersario, eiusve hæredibus, etiamsi non dubitetur de morte aut diuturna absentia testium, *Bart. in l. in l. aquilia si deletum post nu. 1. vers. secundo casu ff ad leg. aquil. Bartol. in auth. sed etsi quis ab aliquo C. de test. b. Gail. obs 92 n. 3. & 8. lib. 1. Mynsi. obs. 72. cent. 4.* quia non est in rei potestate, quando conueniatur: *c. significauit & ibi gl. 1. d. auth. sed & si quis c. cum dilecta de conf. vtil. vel inut. l. fin. C. de vsur. pupill. &c.* Idem obtinet † in actore, 3
quando ipse non posset agere, nec litem contestari, nisi dicta testium essent sibi nota, quia tunc etiam potest petere, testes examinari & publicari ante litem contestatam; vt dictum est mihi, quod sim hæres institutus à Sempronio, & ego non possum adire hæreditatem, nisi sim certus de iuribus testamenti, de quo non possum esse certus, nisi per depositionem testium, vnde cum antea non possit agi petitione hæreditatis, merito possum petere examinari testes & publicari sicut ex parte rei, *l. publicati C. de testam. l. 2. & ibi not. ff. de bonor possess secund. tab. Bart. in d. l. in l. aquilia si deletum circa finem Mynsing. d. obs. 72. cent. 4.* Secundo actore † contumace, li- 4
te non contestata, cassatur citatio facta de reo, eo ipso quod actor non reperitur in die termini, sed refectis expensis potest citare reum super eodem libello *l. & post edictum §. 1. ff. de iud.* vel legitime tribus edictis, & quarto ex superabundanti, citato actore datur reo absolutoria ab obseruatione iudicij, *l. si præses C. quomodo & quando iudex &c. innoc. in c. consuluit de offic. deleg. Rot. diuers 3. de dol. & contum. in nou.* nisi actor promisisset exercere litẽ, iuxta auth. offeratur. C. de litis contest. quia tunc absque noua actoris citatione sufficit eum expectare per decem dies, quibus elapsis reus absoluitur ab instantia iudicij, *Auth. quod fieri C. de dilat.* sed actor potest inchoare nouam instantiam, ideoque reus quandoq; petit pronunciari definitiue, & reo instante, præmissa legitima actoris citatione, & denunciationibus ad domum eius missis, inducti à reo testes recipiuntur, & fertur definitiua, *cap. causam quæ de dol. &*

con-

contum. & *ibi gloss.pen.auth.qui semel.* C. *quomodo* & *quando iud.* & *ibi Bart.* Iure ciuili actor contumax reo postulante tribus edictis citatur, per interualla triginta dierum quod si vocatus litem detrectet, ei annus indulgetur; quo elapso iudex absque alia actoris citatione auditis allegationibus rei, & perquisita veritate, requirendo amicos, & notos actoris absentis per proclama generale, an quis piam velit eum defendere, *l.hac autem* §.1. *ff.ex quibus cauf.in possess. eatur* pronunciat definitiue, *auth.qui semel* & *ibi Bart. sub num.* 3. Ius canonicum non videtur requirere dictas dilationes, de quibus, *ind. c. causam qua de dolo* & *contumacia*, nulla fit mentio, & quæ de consuetudine non seruantur in foro ecclesiastico, *Pan.ind. c. causam qua post Butr.n.15.in fine*, neque etiam requisitionem amicorum & notorum ipsius actoris, quia actor est in culpa recedendo, & non dimittendo procuratorem, & ideo non debet seruari hæc æquitas contra eum, *Pan.in d.c.causam n.*14. Ratio quare in absentia actoris contumacis recipiuntur testes lite non contestata, & non in absentia rei contumacis est, quia maior est contumacia actoris quam rei, nam fuit in principio in potestate actoris non agere, & non ipsius rei, ideoque magis præsumitur contra actorem contumacem, qui reum prouocauit, & postea non comparet, quam contra reum, qui prouocatus venit, ne sit in potestate actoris, cum voluerit, reum vexare, *l.pure* §.*fin.ff. de dol.mal.* & *met.excep.*

5 Tertio † possunt recipi testes ex parte actoris, & ferri pro eodem condemnatoria super debito in diem, vel sub conditione, cuius deletum sit chyrographum aut amissum, dubitaturque de morte testium vel absentia, qui promissioni interfuerunt ante euentum diei vel conditionis: sed condemnationis exactio tunc competit, cum conditio extiterit, aut dies venerit, eisque deficientibus euanescit condemnatio: *l.in aquilam si deletum ff ad l.aquil.* de debito in diem, vel sub conditione debet probari plene: summatim examinatur an testes debeant recipi lite non contestata: *gloss.in verb.qui in d.l.in l.aquilia si deletum* & *ibi DD.* Quod dubitatur de morte vel absentia diuturna testium, non debet probari, nec exigitur semiplena probatio, sed sufficit suspicio, *Bart.in d.l.in l.aquilia si deletum n.* 1. super quo iudex primo fert interlocutoriam, pronunciando testes valetudinarios vel abfuturos: & ideo ad eorum examen posse procedi, *Barto.post gl.sing.in d.l.in l. aquilia si deletum ante n.*1.*versic.quaro quid faciat iudex.* Quarto super † emergenti ante litem contestatam & super exceptione declinatoria, *l.pen.* & *fin.C.de except.c.exceptionem* & *ibi gl.in verb.dilatorijs eod. c.quoniam contra* & *ibi glos.in verb.recusationes* & *verb.exceptiones de probat.* 6

Quinto † quando agitur condictione ex *l.diffamari C. de ingen. manum.* fertur sententia definitiua lite non contestata, *Pan.in cap.accepimus num.*3.*in fine princ.de fid. instrum.* & *ibi Fel.nu.*6.& *seqq.* & *Can. Mynf. obs.*81.*cent.*5. nam causa cognita in ciuilibus & criminalibus actori & accusatori ad agendum potest limitari tempus, ita quod de cætero non audiantur, *Bart.in l.Titia nu.* 8. *ff.de accus.Innoc.in c.conquerente sub num.*1.& 2. *de offi.ordin.* & reo assignari tempus certum à iudice ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, *c. pastoralis de except.* Quia per ius nonnunquam malitiose causarum terminatio protogatur, ac etiam ad opponendum omnes suas exceptiones peremptorias subsistente iusta causa, *Pan. in d. cap.pastoralis num.*9.*de except.* & *ibi Fel.num.*5. & *Can.Bart.in l.*2.*sub num.*4.& *num.seqq.ff de re iud. vbi plures causas enumerat.* Præterea 7

8 † reus molestari timens, si actor agere differat habet aliud remedium, nempe vt imploret officium Iudicis, coram quo potest conueniri, petatque declarari sibi exceptionem competere & certum præfigi actori terminum ad agendum idque eo non faciente perpetuum silentium imponi, *l. si contendat & ibi Bart. Paul. de Castro & DD. ff. de fideiussorib. Pan. in c. si quis contra clericum sub n. 2. foro compet. Myns. obs. 72. vers. habet cent.* 4. Differt autem à *l. diffamari C. de ingen. & manumiss.* quia in l. si contendat cogitur actor statim agere alias Iudicium super exceptione procedit eique imponitur silentium, in condictione vero ex l. diffamari cogitur actor in constituto tempore agere quo elapso demum imponitur silentium, *Myns. de obs.* 9 *72. in fin. cent.* 4. Quando timetur † de morte, aut diuturna absentia testium, siue reus sit contumax, siue etiam absens absque malitia, vt conueniri non possit, ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur, *c. quoniam in princ. hoc tit. c. cum olim de testib. Gail. obs. 92. 93. & 94. libr.* 1. aut si timetur subordinatio testium, & quod propter moram varient fidem suam, *d. cap. quoniam in princ. & ibi gl. in verb. subtrahatur. & ibi Pan. n. 6. l. 3. § diue ff. de Carb. edict.* aut si periculum obliuionis imminet, *arg. l. hac consultissime §. at cum humana C. qui testam. fac. poss. l. peregre ff. de acquir. possess. Anch. in d. c. quoniam nu. 6.* possunt instante actore testes recipi lite non contestata, in causa ciuili, non criminali; *gl. in d. c. quoniam in verb. ciuiliter approbata per Pan. n. 3. & 5.* Coram iudice rei, non actoris, vt eadem sit ratio de toto iudicio ad partem, *Anch. in d. c. quoniam post n. 7.* sed differtur publicatio post litem contestatam, *Bart. in d. l. aquilia si deletum n. 1. vers. 1. casu,* & tenetur actor intra annum conuenire aduersarium ... [illegible] ... vel illtem receptionem huiusmodi testium ill denunciare, alias attestationes receptæ non valent (non ipso iure sed ope exceptionis) *Pan. in d. c. quoniam sub n. 10. & ibi Can.* illi, qui induxit testes, sed aduersario valebunt, quia in eo qui testes induxit, & non conuenit, vel denunciauit intra annum præsumptione iuris & de iure præsumitur fraus, quod hoc procuret vt processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendos testes, vel aliæ locum non habeant, is vero contra quẽ inducti sunt, non deliquit; *d. c. quoniam & ibi gl. in verb. non valeant & in verb. in fraudem & ibi Can.* nisi depositiones testium contineant vnum articulum inseparabilem facientem pro vtraque parte, quem non potest recipere pro se, quin recipiat contra se, quia cum sit vnicum factum, diuidi non potest, *Pan. in d. c. quoniam n. xj. Anchar. in d. c. quoniam in fine princ.* tenet depositiones testium, post annum, non facta conuentione aut denunciatione, indistincte non valere, quoad ambos, vt seruetur in iudiciis æqualitas: *in fin. de fruct. & lit. expens.* quod si reus reperiatur & conueniri possit, tunc ad huiusmodi receptionem est citandus, sicut in aliis casibus, cum ordinarie proceditur, *c. in nomine de testib. Anch. in d. c. quoniam sub n. 6. Pan. sub nu. 2. & DD. communiter.* nunciatio enim aut conuentio infra annum, quæ ad efficaciam receptionis exiguntur, operantur, quod sine aliqua rei contumacis aut absentis, vt conueniri non possit, citatione possunt testes recipi, vt dictum est, primo quando † pro- 10 ceditur per inquisitionem, *c. veritatis de dol. & contum.* & aliis casibus notatis in gloss. 2. *in d. c. quoniam.* & ibi Pan. *sub n. 3. & per gl. 1. 3. quæst. 9. vers. nam ante litem contestatam & ibi Can.* qui suis locis annotabuntur, Octauo, quando super electione alicuius prælati, siue ... clerici, aut de iudicio † ... 11

monij ſpiritualis, vel copula maritali contractis, vel contrahendis, *Ioan. Andr. in c. quoniam nu. 49. hoc tit. & ibi Hoſt. gloſſ. in d.c. quoniam §. porro in verb. copula.* quæſtio mouetur, ne propter longam moram eccleſia patiatur læſionem, aut viro aut mulieri fornicationis præbeatur occaſio, contra reum contumacem lite non conteſtata teſtes admittuntur, & proceditur ad definitiuam; *d. c. quoniam §. porro & ibi glo. 1. & 2. hoc tit. c. 1. de eo qui mitt. in poſſ. ſ. cauſ. rei ſer. in 6.* Si aliter quam per contumaciam abſens fuerit, in ſpirituali matrimonio contracto ſeruantur canones antiqui, *d. §. porro verſ. ſi vero aliter & ibi gl. in verb. canonibus*, innouati per Concilium Trid. *c. 1. § ſi quis ſeſſ. 6. c. 1. ſeſſ. 23. c. epiſcopus ſeſſ. 6. cap. cum dignitates §. præterea ſeſ. 24.* in contrahendo, is qui prælatum electus eſt, per ſpacium ſex menſium expectatur niſi penſatis negocij circumſtantiis per ſuperioris prouidentiam magis vel minus fuerit expectandus, *d. § porro verſ. quod ſi forſan* vel potius ſeruanda eſt diſpoſitio *c. quam ſit & §. cupientes de elect. in 6.* vbi lapſo termino priuatur ipſo iure: clerico cui abſenti epiſcopus contulit beneficium, notificata ſibi collatione poteſt competentem ad conſentiendum terminum aſſignare, eoque lapſo clericus non eſt ipſo iure priuatus, imo re integra poteſt conſentire, & epiſcopus libere, cui viderit expedire, conferre; *c. ſi tibi abſenti & ibi glo. in verb. terminum & Can. de præb. in 6.* Si de carnali coniugio contracto agatur, tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipſius obitu veriſimiliter præſumatur, *d. §. porro verſ. ſi autem de carnali &c. & ibi gloſſ. & Can.* Quia in coniugio multi occurrunt caſus, in quibus coniuges ſine culpa ſed non ſine cauſa continere coguntur; in contrahendo ſerua diſpoſitionem *c. de illis de ſponſal.* quando non negatur fœdus matrimonii ſpiritualis, aut carnalis, ſed petitur Prælatus deponi propter crimen, aut agitur de adulterio ad ſeparationem thori, quantumcunque Conuentus ſit contumax non debent recipi teſtes ſuper crimine, nec ferri ſententia ante litem conteſtatam, *Ioan. And. in c. quoniam n. 49. hoc tit. poſt Hoſt. & Innoc. c. 1. hoc tit. c. diſcretionem §. fin. de eo qui duxit in mat. quam polluit per adult.*

12 Nono quando † quis eſt in poſſeſſione alicuius iuris quod dicit ſuum & ſubueretur ne mortuis his qui huius iuris veritatem norunt alius ipſi inpoſterum quæſtionem moueat, tunc teſtes ipſius ſtatim recipiuntur citato aduerſario & publicantur perpetuo valituri, *c. ſignificauit de teſtibus Myns. obſ. 71. cent. qui tradit differentias interdictum c. ſignificauit & d. c. quoniam contra §. ſunt & alii.* Ratio eſt quia id quod poſſidet vendicare non poteſt, *c. examinata de iudic.* nec alium ad agendum pro ſuo arbitrio agere poteſt, *tot. tit. C. vt nemo inuitus &c.* In aliis caſibus contra reum contumacem lite † non conteſtata 13 diuerſimode proceditur, In actione reali, ſi reus nomine ſuo poſſidet, mittitur actor in poſſeſſionem rei petita Cauſa cuſtodiæ, vt tædio affectus reus veniat reſponſurus, qui ſi intra annum venerit præſtita cautione, iudicio ſiſti, & refuſis expenſis, recuperat poſſeſſionem cum fructibus, deductis expenſis poſt annum iſtis non ſeruatis actor verus conſtituitur poſſeſſor; ſuper proprietate duntaxat reo actione reſeruata, *d. c. quoniam § in aliis & ibi gloſſ. & Can. gloſſ. fin. in l. cum proponas C. de bon. auct. iud. poſſid. & ibi DD.* ſi rem immobilem poſſidet alieno † nomine, ſtatim ante litem conteſtatam, quia eſt exceptio declinatoria, in iudicio debet dominum nominare, ſiue conueniatur actione reali, mixta, ſiue interdicto, aut perſonali in rem ſcripta, & iudex ſtatuet ipſi terminum

in-

infra quem dominum producat; qui si post tempus indultum non comparuerit, tanquam lite; ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interrumpendam præscriptionem longi temporis contestata, iudex dominum possessionis tribus edictis citat, ipsoq́, in eadem voluntate manente negocium summatim examinans, actorem, præstito ab eo iuramento calumniæ, & facta semiplena probatione de suo iure, in verã possessionem rerum mittit, reseruata absenti omnia allegatione super proprietate, quia maior est contumacia domini, qui per denunciationem, & plures citationes vocatus venire contempsit, *d. §. in aliis vero vers. quod si super & vers. seq. l. 2. C. vbi in rem act. &c. & ibi Bart. late & DD. gloss.* 1 *in c. edoceri de rescript. Mynf. obs.* 18. *cent.* 2. *distinguens tres casus & obs.* 24 *cent.* 3. quia nominatus etiamsi sit persona priuilegiata non potest declinare forum, *l. venditor ff. de iud. l.* 1. *C. vbi in rem actio &c. Mynf. obs.* 14. *cent.* 5 *qui limitat vno modo*, In

15 actione † personali iure decretalium, relinquitur arbitrio iudicis, vt vel actorem mittat in possessionem mobilium ipsius rei contumacis, vel immobilium, si forte mobilia non habeat, pro modo siue mensura debiti declarati in libello, quam reus potest recuperare siue veniat infra annum, siue post annum; data cautione iudicio sisti, & refusis expensis, *d. §. in aliis vero vers. fin. & ibi gloss. & Can. l. cum proponas C. de bon. auct. iud. possid.* siue confiteatur debitum siue neget, *auth. & qui iurat. C. de bon. auct. iud. possid.* vel in contumacem sententiam excommunicationis proferat, ita quod alterutra pœna in principio sit contentus, *d. §. in aliis vero vers. fin.* Item in causis in † quibus non habet locum

16 missio in possessionem, vt in interdicto vti possidetis, *Imol. in c. tua vers. pen. hoc tit.* & in causis beneficialibus iure decretalium, procedendum erat ad excommunicationem, *d. c. tua hoc tit.* suspensionem, *c. meritatu de dol. & contum. c. sane el. 2. de offic. deleg.* vel interdictum, *d. c. sane c. P. & G. de off. deleg. c. ex rescripto de iureiur.* ex constitutione Concilij Tridentini contra contumacem non proceditur per censuras, quam diu extant alia remedia, sed censuræ sunt meræ subsidiariæ, nam cõcilium Tridentinum in causis iudicialibus mandat omnibus iudicibus ecclesiasticis, vt quandocunque executio realis, vel personalis, in qualibet parte iudicij, propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant, tam in procedendo, quam definiendo à cẽsuris ecclesiasticis, & permittit eis, in causis ciuilibus ac forum ecclesiasticũ quomodolibet pertinentibus, contra quoscunq; etiam laicos per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus assignantur, seu per captionem pignorum, personarum, districtionem, per suos proprios vel alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorum, aliaq; iuris remedia procedere; quod si executio realis, vel personalis aduersus reos fieri non poterit, sitq; erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone, præter alias pœnas, ferire concedit, *c. 3. §. in causis sess. 25.* In causis criminalibus † ciuiliter intentatis habet lo- 17
cum missio, *Imol. post. Butr. in c. tua nu. 2. h. t.* quia in talibus procedi potest more aliarũ ciuilium *l. absentem ff. de pœn.* criminaliter † 18
intentatis, non habet locum missio: si crimen est graue bona annotantur, *l. 1 & 2. ff. de requir. reis &c.* vbi imponitur pœna infamiæ, relegationis, vel minor, proceditur ad definitiuam, etiam lite non contestata, *d. l. absentem & ibi gloss. in verbo iudiciorum & Bart. numero secundo*, in quibus etiam † vbi executio realis vel personalis fieri 19
poterit, est à censuris ecclesiasticis abstinendum

dum, sed si d. executioni facile locus esse non poterit, licebit iudici spirituali gladio in delinquentes vti, si delicti qualitas, præcedente saltem bina monitione, etiam per edictum, id postulat. *d. c. 3 §. in causis quoque criminalibus sess. 25.*

De iuramento Calumniæ.

Titulus VII.

SVMMARIA.

1 *Calumnia iuramentum tacite remitti potest, expresse non potest remitti.*

2 *Semel tantum præstatur in qualibet causa, & ante sententiam.*

3 *De Calumnia & veritate dicenda iuratur in Causis spiritualibus, quasi spirituali & à prelato in causa ecclesiæ propria.*

4 *Malitiæ iuramentum iudex exigit, quoties viderit expedire & ante & post litem contestatam.*

5 *Calumniæ iuramentum qui præstare cogantur.*

6 *Calumniæ iuramentum non præstant fiscales, & quando contentio est de feudo nec dominus, nec vasallus.*

7 *Calumniæ iuramentum recusantis pœna est vt actor ab instituta actione cadat, reus habeatur pro confesso super intentatis principaliter, cum qualitatibus, si confessio sibi nocet, alias habetur pro negante.*

8 *De malitia non iurantis pœna.*

LIBELLO dato, facta reconuentione, lite contestata, iuratur de calumnia iure ciuili, *l. 2. C. hoc tit.* iure canonico in qualibet parte iudicij, cum huiusmodi iuramenta præstari ab initio de substantia ordinis iudiciarij non existat, *c. 1. hoc tit. in 6.* ideo post præcedentes rubricas subnectit hanc de iuramento calumniæ: de quo tractatur, *Instit. tit. de pœna temere litigantium lib. 4.* Propter omissum tacite, hoc iuramentum † processus 1 non est nullus, aut annullandus, nisi fuerit exactum, *Clem. sæpe de verbo signif. c. 1. §. 1. & ibi gl. in verbo annulandus hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Can. Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Put. decis. 583. lib. 2. Greg. XV. decis. 209. n. 3. & seq. Gail. obs. 83 cum 2. seqq. lib. 1.* & hæc petitio in quolibet actu est repetenda, *arg. eorum quæ tradit Alex. in l. non solum §. morte n. xi. & 12. ff de nou. oper. nunciat. & ibi DD. Put. decis. 215. lib. 2. Greg. XV. decis. 157. & ibi annot. Rot. decis. 688 n. 3. par. 1. diuers.* expresse remitti non potest, *l. 2. §. sed quia C. de iuram. propter calum. dando gloss. in c. 1. §. 1. in verbo tacite hoc tit. in 6. & ibi Can.* Semel tantum † præstatur, *auth. hoc sacramentum C.* 2 *hoc tit. gloss. fin. in c. 2. de prob. Greg. XV. decis. 157. n. 1. & ibi annot.* in qualibet causa, *c. 1. hoc tit.* etiam summaria, *d. Clem. sæpe c. cæterum hoc tit. cott. in memor. in verbo iuramento calumniæ.* criminali, *Pan. in d. c. 1. num. 12. & seq hoc tit.* ac in causa appellationis: *c. in appellationis hoc tit. in 6.* debet præstari ante sententiam, & non postea, quia respicit præsentia, & futura, non præterita, *Cynn. in l. 2. n. xi. C. de iuram. propt. cal. dand.* In causis † spiritualibus simul iura- 3 tur de calumnia, & veritate dicenda, *c. 1. §. fin hoc tit. in 6.* item in quasi spirituali, vt vsurarum, præstatur iuramentum de veritate dicenda, necnon à prælato in causa ecclesiæ propriæ, quando de facto agitur, *c. ex literis & ibi gl. 1. & fin. de iureiur. & Can.* licet iura decretalium in hisce causis iuramentum calumniæ nulli prorsus indicant, *c. literas hoc tit.* præterea iure canonico post præstitum de calumnia; aut veritate dicenda iuramentum, potest iudex à partibus exigere † iura- 4 mentum malitiæ, quoties viderit expedire, & ante & post litem contestatam, vt cum iudex suspicantur, quod malitiose proponatur exceptio, *c. literas §. nos autem circa finem de restit spoliat.* petatur dilatio, *d. c. in appellationis*

nis §.*fin.c.præsentium & ibi gl.in verb. iuramento de testib.*& sic tria iure canonico præstantur iuramenta,calumniæ,de veritate dicenda,& malitiæ, *ex supradictis.*

5 Præstant † hoc iuramentum principales personæ,*auth.principales persona C.hoc tit.* eorum hæredes & successores,*d.auth. principales l.qui bona* §.*si quis ff de damn. inf.c.2.*§. 1. *& ibi gloss.in verb.iuramentum Franc.& Can.de iuram.cal.in 6.*clerici in eorum causis proprijs, *c.cæterum hoc tit.gloss.fin.in c.pen.22.quæst.* 5.*& ibi Can.*episcopus in causa propria, si per seipsum eligit litigare propositis, non tamen tactis euangelijs; si verò per actorem aut syndicum,per hunc præstandum erit. *c. fin. hoc tit.*Quando propriam ecclesiæ suæ causam peragunt episcopus inconsulto Romano pontifice,quique clericus inconsulto suo prælato,hoc iuramentum præstare non debent; sed possunt procuratoribus committere præstandum.*c.1.hoc tit.* Vniuersitas, nisi releuet se,constituendo syndicum vel procuratorem,*c.imperatorum & c.pen.hoc tit.* qui iurant in animam propriam, si causam omnino non nesciant.*c.in pertract...* *hoc tit.*aliter enim anceps subirent periurium, *l. videamus ff.de in lit.iur.* Tutores quoque & curatores,& alij legitimi administratores iurant in animam propriam. *l.2.*§. *quod obseruari C.hoc tit.*Procurator iurat.si speciale habeat mandatum,in animam domini constituentis,*c.in pertr. ctandis & ibi gloss fin. hoc tit. c.fin eod.in 6 Gail.obs.83.& obs.88 cum 2 seqq. lt.1.Greg.xv.decis.282.in princ.* & in animam propriam,quo casu non requiritur speciale mandatum,etiamsi sit constitutus post præstitū hoc à principali iuramentū,& à domino, quid ponere & respondere debeat, sit instructus:*c.2.*§.1.*& ibi gloss. in verb. ab ipsis hoc tit.in 6.* quare iudex in delatione huius iuramenti debet inspicere causæ priuilegiū, & personarum qualitates,& illud mandare præstari,quandoque per ipsos principales, quandoque per procuratores.*d.c in pertractandis.* Fiscalis † non iurat de Calumnia, 6 *Fr.Luca:de fisco & eius priuileg.79.Myns obs.74. cent.1.*& quando contentio est inter Dominum & Vasallum de feudo , Vasallus non potest à Domino exigere Iuramentum Calumniæ,nec Dominus à Vasallo,§.*penult. de Consuetud.recti feudi & ibi Bald.& DD.* Pœna † recusantis hoc iuramentum cum præstandum fuerit,est,vt actor ab instituta actione cadat,reus autem haberi debeat pro confesso,*d.c.imperatorum c.fin.*§.*fin.hoc tit.* super intentatis principaliter cum eorum qualitatibus;*l.2.in princ.vers.diuus ff.de iur.fisci Bald. in l.2* § *quod si actor in fine C.hoc tit.* si confessio sibi nocet , alias habetur pro negante, *Bald.in.d.*§ *quod si actor num.3.l.non alienum l. de ætate* §.*1.& seqq.ff.de interrog. act.gloss.pen.in c.2.de confess.in 6.& ibi Can.*non ipso iure, sed per sententiam iudicis; quia iudex procedit contra actorem absoluendo reum , & eodem modo condemnat reum actori,etiamsi actor nihil probauerit; *auth.principales personæ in fine C.hoc tit.*& potest contumacia purgari per recusantem, præstando hoc iuramentum vsque ad sententiam iudicis condemnatoriam,seu declaratoriam:*Pan. in d.c. fin.num.19.& seqq.hoc tit.* & non transit ad hæredem , quando recusans moritur ante sententiam declaratoriam.*l eius qui delatorem & ibi Bart.num.1.ff.de iur.fisci Gail.obs.86.lib. 1. num.6.& seqq.*Limita primo, quia in criminalibus ex sola contumacia accusatus non habetur pro confesso.*l.Diuus vers.sic & diuus pius ff de cust.& exhib.reor.l.2 in princ.C.de ijs qui latio.vel alijs crimin.& c.Bart. in l. absentem nu. 3.ff.de pœn.Bald.in l.1.num.10. C. quomod. & quando iud.&c. Bald.in l.2.*§.*quod si actor num. 4.C.hoc tit.l.1.C.de rapt.virg.* Limita secundo

quando

quando nolens iurare iam perfecte probauisset, *Bald. in c. 2. num. 7. in fine de prob. per illum text. Ias. in l. admonendi ff. de iureiur. num.* 84.

8 De pœna † non iurantis ne malitia vide Gail. obs. 87. lib. 1.

De dilationibus.

Titulus VIII.

SVMMARIA.

1 *Dilatio datur vocato ad iudicium extra ordinarium per rescriptum, ad impugnanda precum mendacia, quæ impetranti denegatur.*

2 *Vocatoria seu exspectatoria datur citato ad litis ingressum & iudicij ordinationem.*

3 *Deliberatoria non datur actori, sed vocato ad iudicium in Causa Ciuili.*

4 *In Causa criminali non datur dilatio deliberatoria.*

5 *Restitutoria dilationes habent locum ante vocationem in ius, denturque exspoliatis tam in Causa Ciuili quam in criminali.*

6 *Probatoria dilatio datur actori & reo gratia instrumentorum & personarum ad veritatis indagationem.*

7 *In causis pecuniarijs non datur nisi semel, & ex Causa impedimenti in prima datur secunda.*

8 *In criminalibus duæ actori & tres dilationes dantur reo, & vlteriores ex Causa impedimenti quod fuit in primis.*

9 *Dilatio quædam datur ad executionem rei iudicatæ, condemnato in causa personali datur quadrimestre.*

10 *In actione reali statim fit executio.*

11 *In causa criminali dilatio non datur.*

12 *Dilationes conceduntur citato aduersario, & Causa cognita.*

13 *Circa dilationem primam probatoriam leuis adhibetur causæ cognitio.*

14 *In secunda dilatione danda, adhibenda est cognitio plenaria à confidente iudice.*

15 *Idem iuris est in duabus actori, & tribus reo & vlterioribus dilationibus dandis in causa criminali.*

16 *Exspectatoria dilatio non intelligitur peremptoria nisi dicatur, vel nisi tertia emanauerit dilatio.*

17 *Probatoria dilatio etiam prima est peremptoria. Requisitio extraiudicialis quæ fit à parte parti, sufficit vnica, & intelligitur peremptoria.*

18 *Dilationis effectus est quod siue pars siue integra data fuerit dilatio, eousque iudicis officium conquiescit.*

CITATIONES per edicta emanant, cum interuallo dierum, & libello iudici oblato, ac etiam in progressu iudicij solent litigantes petere dilationes, de quibus est videndum. Decretales huius tituli tantum loquuntur de dilationibus, quæ conceduntur ante litem contestatam, nos de eis paulo fusius tractabimus, quia multiplices sunt. *c. præterea & ibi gl. in verb. plene hoc tit. gl. in summa 3. quæst. 2. & vtrobique Can.* Quædam est dilatio, quæ datur † vocato ad iudicium extraordinarium per rescriptum, ad impugnanda precum mendacia, & proferenda aliqua instrumenta, vel testes: quia instructus esse non potuit, qui præter spem ad alienum iudicium trahitur: & impetranti rescriptum penitus est deneganda. *l. si quando & auth. quod fieri C. hoc tit.* Quædam vocatoria † & expectatoria, quæ datur citato ad litis ingressum, & iudicij ordinationem: *c. 1. hoc tit.* nam reus citandus est ad iudicium tribus edictis, *c. de illicita §. de conuentione 24. quæst. 3. l. ad peremptorium ff de iud.* per interuallum non minus decem dierum, *l. per interuallum ff. de iud.* hodie triginta dierum, §.

omnem §. *& si hoc minime auth. de litig. coll.* 7. si iudex ter citet, & non apponat hoc aduerbium peremptorie, tamen intelligitur citatus peremptorie; *l. tres denunciationes C. quomod. & quand. Iudex* post peremptorium potest iudex adhuc vnum edictum mittere, si velit absenti gratiam facere; *l. & post edictum ff. de iud. c. consuluit de offic. deleg Rot. decis.* 3. *de dol. & contum. in nou. c. cum olim. vers. volentes de dol. & contum. & ibi gloss. in verb. misericorditer in verb. vt conuincatur.* aut reus citandus vno pro omnibus peremptorio, *l. nonnunquam ff. de iud. l. contumacia ff. de re iud.* quod continere debet tantum temporis quantum tria edicta separata, *auth. qui semel. C. quom. & quando iud.* vel verius ex causa, iudex poterit illud moderari, prout sibi videbitur expedire pro conditione temporis, causæ, personæ: *d. l. nonnunquam ff. de iud. c. cum sit Romana de appell. gloß. pen. in cap.* 1. *hoc tit.* A termino nimis breui & peremptorio potest appellari; *c.* 1. *& c. fin & ibi Pan. num.* 7. *hoc tit. l sancimus & auth. post iusiurandum c. de iud.* Absenti citato, si postea comparuerit, omnis clauditur copia iudiciorum nisi prius omnia damna restituat ex huiusmodi vitio aduersarijs suis inflicta, siue circa ingressum litis, siue circa honoraria aduocatorum, vel alias causas, quæ in iudicio versantur, *c. inducia & ei autem* 3. *quæst* 3. *gloss. fin. in c.* 2. *hoc. tit. & ibi Pan. num.* 13 *Caputaq. decis.* 263. *&* 264. *part.* 1. Quædam

3 deliberatoria † dicitur, quæ non datur actori, quia instructus venire debuit; *Caputaq. decis.* 260. *part.* 1. *Cassad. decis.* 1. *num.* 4. *& seqq. hoc tit. arg. l. de ætate* §. *ex caus. ff de interrog. in iure fac. c. cæterum de iuram. cal. l.* 1. *ff. de vent. inspic. c pastoralis & ibi gloss. in verbo de nouo de except.* nisi commiserit causam contra reum super vno iure, & pendente lite, reus aliud ius producat: *Caputaq. decis.* 262. *part.* 1. *Clem. sæpe de verb. signif.* aut tertius admittatur ad causam vigore specialis commissionis; *Caputaq decis.* 252. *part.* 1. *l facta* §. *si hæres el.* 2. *& ibi Bart. & DD. ff. ad Trebell.* Sed datur vocato ad iudiciũ, eiusque procuratori generali, non speciali ad illam causam, *Crescent. decis.* 3 *de dilat.* In causa ciuili post libellum oblatum conceduntur viginti dies ad deliberandum, an cedat, vel contendat, aut iudicialium associari petat, vel recuset eum, *c. dilectus de procur. Rot. Bisig. decis. vnica hoc tit. Cassad. decis.* 1. *in princ. hoc tit.* quæ denegatur reo, si per literas citatorias plene potuit instrui, *auth. offeratur C. de lit. contest. d. c. inducia* 3. *quæst* 3. §. *offeratur.* aut si actor verbum generale vel ambiguum positum in libello declarauerit, si per expressa potuit deliberare super generalitate vel ambiguitate, *c. præterea hoc tit. & ibi gloss. in verbo plene & Can. Mynf. obs.* 85. *cent.* 5. non datur in causis executiuis, & quando partes semel habuerunt eam, *c. littera tua hoc tit. & ibi Can. post gloss.* 1. cessionario denegatur, quando cedens dilationem habuit ante ius cessum, quia cedens non potest præiudicare cessionario post cessionem, sed ante cessionem potest præiudicare.

In causa † criminali non datur dilatio 4
deliberatoria, quia reus certus esse debet, vtrum velit crimen confiteri vel negare, cum sciat se esse reum vel non; *gloss in sum.* 3. *quæst.* 2. *in fine Bald. in d. auth. offeratur num* 13 *asserens ita seruari de facto*, maxime quando copia libelli fuit in citatione inserta, & reus habuit tantum temporis, quod potuit deliberare tam circa factum principale, quam circa formam libelli, personam accusantis, iudicis, *Pan. post gloß. in c.* 2. *num.* 9. *hoc tit. & ibi Can.*

Quædam † sunt restitutoriæ, quæ habent 5
locum ante vocationem in ius, danturque spoliatis, tam in causa ciuili, quam criminali; *c. cum ecclesia & cc seqq* 3. *quæst.* 2. nam in causa criminali exspoliatis post integram restitu-

restitutionem anniuersariæ induciæ, vel sex mensium indulgendæ sunt, *c. eiectis 3. quæst. 2.* vel iudici arbitrariæ, *c. quanto c. prius & c. si episcopus 3. q. 2.* antequam illis aliquid à quopiam debeat, vel possit obijci, aut ipsi cogantur accusantium propositionibus respondere: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis se debent opponere. *d. c. cum ecclesia d. c. si episcopus c. oportet. 3. quæst 2.* In causa ciuili spoliatus, facta restitutione, non potest conueniri petitorio, nisi tanto tempore steterit in pacifica possessione, quanto tempore permansit spoliator, *d. c. quanto & c. tamdiu 3. quæst. 2. Pan. in d c venerabil. in gloss. 1. de offic. deleg. Ripa in l. naturaliter §. nihil commune nu 49.*
6 *ff de acquir. poss ß.* Quædam est † dilatio probatoria, quæ datur actori & reo gratia instrumentorum & personarum ad veritatis indagationem, nec est in potestate iudicis dare vel denegare, quia secundum al quos est de substantia iudicij, *fuse Franc. in d c. dilecto in 55. quæst nu. 253 de appell Gemin in summa 2. quæst. 1. num. 9.* alijs affirmantibus, quod datio dilationis probatoriæ non sit de ordine formali iudicij: *Bald. in l. 1. num. 6. ff. de test. Bald. in l. petendæ in 3. not. C. de temp. in integ. restit. Ias. in d. l. in pecuniarijs num 53. Fel. in c. licet causam n. 13. & 14 de prob.* moderanda est secundum locorum distantiam, & regulariter
7 † in causis pecuniarijs non datur nisi semel, *l. 1. C. hoc tit. d. c induciæ §. spacium & ibi gloss. in verb. amplius & in verb. quam semel,* & si iudex daret alteram absque rationabili causa, esset ipso iure nulla, *l. in pecuniarijs & ibi Bart. num. 7. Ias. num. 23. & seqq. & num. 23. ponit regulam & 10 fall. ff de fer. & dilat.* Ex causa impedimenti in prima, datur secunda dilatio, *l. in oratione ff. de fer. & dilat.* & in successore, censetur iusta causa dandæ nouæ dilationis, *d. l. oratione vers. illud Gail. obs 91 num. 17. in fine & num 18. lib. 1.* Quia verisimiliter hæres succedens in ius alterius ignorat modum probandi, *l. qui in alterius ff. de reg. iur. l. fin. C. si pend. appell. mors interuen.* In † causis criminalibus 8
in quibus accusatus morte, exilioue coercendus est, *l. sed etsi quis ff si quis cautionib. & c.* aut membri abscissione, *l. imperium & ibi not. ff. de iurisd. omn. iud.* aut imponitur pœna pecuniaria applicanda fisco *Ias. in d l. in pecuniarijs num. 50. quod Bart. ibidem non probat.* duæ actori, & tres dilationes dantur reo, & vlteriores ex causa impedimenti, quod fuit in primis; *d. l. in pecuniarijs & ibi Bart. num. XI. & 15.* sunt certi casus in quibus tempus ad probandum concessum ipso iure non currit recensiti à Mynſ. *obſ. 99 cent. 3.* Quædam † di- 9
latio datur ad executionem rei iudicatæ, condemnato in actione personali datur quadrimestre. quod à iudice potest arctari, & prorogari: *c. quod consultationem de sent. & re iud. l. 2. & l. debitoribus ff. de re iud.* in actione reali † statim fit executio, si condemna- 10
tus possit statim rem restituere, alioquin datur tempus ad restitutionem, satisdato fideiussoribus de æstimatione litis si res non restituatur: *§. & si in rem Instit. de offic. iud. gloss. fin. circa finem in l. fin. C. de execut. rei iud. & ibi DD.* non datur † in causa criminali quia ibi 11
pœna non differtur, *c. sicut 2 q. 1. l. cum reis C. de pœn.* nisi certis casibus, *c. cum apud XI q. 3. & ibi gloss.* Dilationes † conceduntur, citato 12
aduersario, qui si negat dare debere, nō possunt à iudice dari, vel denegari, nisi causa cognita, *l. à procedenti C. hoc tit. d. l. in pecuniarijs in fine* etiamsi lis sit cum fisco, *l. pen. C. hoc tit.* & agatur de statu, & patrimonio litigantium, *l. fin. C. hoc tit.* Iudex denegans dilationem potest statim ad vlteriora procedere, nam procedendo tacite pronunciat dilationem non esse dandam. *Bart. in d. l. procedente numer. 4.* Concessæ sine causæ cognitione, etiamsi sint probatoriæ, valent, quia est inter-

interlocutoria, quæ transit in iudicatum quoad partem; *Bald. in d. l. petenda sub nu. 1. C. de temp. in integ. restit.* imo probatio facta nulla data dilatione, *l. si quando & ibi Bald. num. 2. per illum textum l. cum a nobis & ibi etiam Bald. n. 3. per illum textum C. de dilat. Ias. in d. l. in pecuniarijs n. 52.* vel ante terminum assignatæ dilationis, vel etiam post lapsum dilationis concessæ valet, dummodo non fiat post terminos iuris, vt testium productio post publicationem, *Fel. in c. licet causam nu. 13. & seq. de prob. qui ponit regulam & quinque fallen.* Cir-
13 ca 1. probatoriam † dilationem, leuis adhibetur causæ cognitio, qui fieri potest à iudice procedente, *gloss. 1. in d. l. in pecuniarijs & ibi Ias. post Bart num. 33. 34. & 49.* an calumniose petatur, *arg. l. 2. C. de fals.* an articuli sint admittendi, *arg. l. si duo patroni § idem Iulianus ff. de iureiur. l. si quis libertatem in fine ff de petit. hæred.* in moderamine locorum, & temporum; *l. 1. C. hoc tit. l. oratione ff. de ferijs pulchre Barto. in d. l. in pecuniarijs num. 3. 4. & seqq. & ibi Ias.*
14 *num. 33. in fine & nu. 34. & DD.* in secunda † vero dilatione danda adhibenda est cognitio plenaria à considente iudice, *d. l. à procedente.* Circa causam iusti impedimenti, quod fuit in prima dilatione, *d. l. oratione*, quia in eo tantum, in quo fuit impeditus in prima, circa personas, aut tempus, vel alias debet sibi restaurari per dilationem secundam, *arg. l. admonendi in verb. quibus nunc solu ff. de iureiur. & l. Diuus & ibi not. ff. de in integ. restit.* Et circa ius aduersarij, an sit factum deterius, vel omnia sint integra; verbi gratia, danda est secunda dilatio, si actor petat secundam ad probandum aliquid, aduersus quod reus potest ita facere suam defensionem, sicut primo, sed si in prima dilectione reus habuit testes ad probandum contrarium quos modo non habet, vel aliquid simile, tunc non debet dari dilatio, *arg. l. & si post tres ff. si quis cautionib. & c. l. mancipiorum ff. de opt. leg. Bart. in d. l in pecuniarijs, sub num. 5. & ibi DD. communiter.* idem iuris † est in duabus acto- 15
ri, & tribus reo, & vlterioribus dilationibus dandis in causa criminali: quia duæ vel tres dantur cum leui causæ cognitione, vlteriores vero causa cognita, *Bart. in d. l. in pecuniarijs num. XI. & ibi DD.* Dies autem termini non computatur in ipso termino cum intelligatur de diebus proximis, *l. cum qui in princ. ff de verb. obl. Mynf. obs. 5. cent. 5. Franc. in c. 1. n. 5. d. restit. spol in 6.* Multum interest inter dictas dilationes: nam dilatio exspectatoria
† iudicialis debet esse trina, *c. constitutionem* 16
de sent. excom. in 6. & non intelligitur peremptoria, nisi dicatur, *l. ad peremptorium cum ll. seqq. ff de iud.* vel nisi emanauerit tertia dilatio, *l tres denunciationes C. quomod. & quando iud. &c.* dilatio vero probatoria, etiam prima, in plenarijs & summarijs causis, *Dec. in c. licet causam nu. 34. & seq. de probat.* siue datur absenti, siue præsenti, siue ante, siue post litem contestatam, est peremptoria, *Ias. post Bart. in d. l. in pecuniarijs vbi ponit regulam cum octo ampliat. & 7. fall. Pan. in c. 1. in fine hoc tit.* & probatio facta post terminum non valet, adeo quod non faciat iudicium secundum aliquos: *Dec. contra Bart. in c. licet causam nu. 37. & seqq de prob.* Dilationes à iudice præfixæ possunt ex causa prorogari: Dilationum † 17
vero probatoriarum, excepta quarta, non datur prorogatio: *Gail. obs. 91. n. 2. & n. 20. lib. 1.* quando fit requisitio extraiudicialis à parte parti, sufficit vnica, *Clem. 1. de hæret. Bald. in auth. item nulla in 4 not. C. de episcop. & cleric.* & intelligitur peremptoria, etiamsi non adijciatur, *l. Titia scio § 1. ff. de leg. 2. l. si tempore & ibi Bart. post gloss. n. 6. C. de fit. d. instr. & iure hastæ &c. lib. 10.* an autem post lapsum termini siue dilationis quis totaliter sit exclusus, vel re integra audiri debeat, vide *Bald. in l. si quis*

instituatur

instituatur §. sed si bonorum sub num. 3. vers. quaro igitur vtrum lapso & c. ff. de hared. instit. Effe-
18 ctus dilationis † est, quod siue pars siue integra fuerit data dilatio, eo vsque iudicis officium conquiescat, donec petiti temporis defluxerint curricula, *c. significante de appell. c. 2. & ibi gloss. in verbo plene in fine hoc tit. l. siue pars C. eod.* & medio tempore gesta sunt nullius momenti, *§. sancimus in fine auth. de exhib. & introd. reis gl. in l. 1. in verb. nullius esse momenti ff. de ferijs.* Et Feriæ omnes, siue repentinæ, siue solemnes dilationum temporibus connumerentur: *d. l. siue pars l. 1. C. de ferijs.* De Stylo Rotæ omnes dilationes censentur reuocatæ ante prolationem sententiæ ad effectũ validitatis sententiæ, *Greg. xv. dec. 317. in fin.*

De Ferijs.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1 *Feriæ duplices sunt, Repentinæ quos solus Princeps indicit, & solemnes.*

2 *Solemnium quædam sunt ob reuerentiam Dei introductæ.*

3 *Aliæ constitutæ sunt in honorem Ciuitatum, & Principum.*

4 *Quædam ob necessitatem hominum, vt tempus messium & vindemiarum.*

5 *Nonnullæ ad requiem laborum, vt æstiui dies caloribus mitigandis, & dies Calendarum Ianuariorum.*

6 *Ferijs ob necessitatem & requiem hominum introductis tacite & expresse potest renunciari.*

Si aliter parte inuita, vel absente iudicium erit, sententia nullius est momenti, exceptis quibusdam causis.

7 *Ferijs repentinis, aut introductis in honorem Dei non potest renunciari, & sententia quam contingit huiusmodi diebus promulgari, est nulla, exceptis paucis causis.*

8 *Ferijs omnibus commune est, quod actus voluntariæ iurisdictionis, etiam quolibet die feriato exerceri possint.*

POST titulum de dilationibus, subdit de ferijs, quia largo modo dilationes vocari possunt, nam præstant vacationem ab his, quæ fiunt in foro iudiciali, & operibus seruilibus, *c. 1. 2. & 3. de consec. dist. 3.* Duplices † 1 sunt, repentinæ, quas solus princeps rebus feliciter gestis inducit, non inferior: *l. 1. l. à nullo C. hoc tit. l. sed etsi per prætorem §. si feria ff. ex quib. caus. maior. & c.* & solemnes quarum aliquæ † sunt ob reuerentiam Dei intro- 2 ductæ, enumeratæ *15. quæst. 4. in summa, & per totam & in c. conquestus hoc tit. l. omnes dies C. eod de consec. dist. 3. in summa.* Illud notandũ, quod de stylo Germaniæ iure canonico conformi, dies dominica denominatur à principio introitus missæ, *c. cum dilecti de dol. & contum. ibi vsque ad diem dominicam qua cantatur ego sum pastor bonus.* Præterea singuli Episcopi in suis diœcesibus cum clero & populo certas solemnitates in honorem Dei, & sanctorum possunt indicere, *c. fin. §. solemnitates hoc tit* quæ omni veneratione sunt obseruandæ à subditis, & exemptis omnibus, etiam regularibus, *c. 12. § dies sess. 25. & regul. & monial.* & abstinendum est ab omni opere illicito, cunctarum artium officijs, *l. omnes l. actus C. hoc tit.* mercato, placito, iuramento nisi pro pace, aut alia necessitate, *c. 1. hoc tit late Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 30. per totum,* ac omnibus voluptatibus, *l. fin. C. hoc tit.* attamen propter necessitatem alimentorum licet eisdem diebus operi seruili intẽdere, præterquam in maioribus anni festiuitatibus, *c. licet hoc tit.* ruralia opera explicare, frumenta sulcis; vineta scrobibus mandare,

Lamnes

l.omnes iudices C.hoc tit.c.1. hoc tit. c. placita §. *insuper 15.quæst.4.Menoch. de arbit. quæst.* 30. ac paciſci & tranſigere ſuper litibus, etiam in minoribus feſtiuitatibus.*l fin. C.hoc tit.* Aliæ
3 conſtitutæ ſunt in † honorem ciuitatum, ac principum, vt dies natalitij maximarum vrbium Romæ, & Conſtantinopolis, quia ab ipſis iura nata ſunt, dies, qui vel lucis auſpicia, vel ortus imperij ſummo Pontifici, aut Imperatori protulerunt, *d l. omnes dies &c.verſ.his adijcimus & verſ.noſtris etiam gloſſ.* 2.*in c.fin.hoc tit.& ibi Can.* Quædam ob †
4 neceſſitatem hominum vt tempus meſſium, & vindemiarum, propter occupationes circa rem ruſticani,*d.c fin.§.fin.l.1.ff. hoc tit.* quod ſtatuunt præſides prouinciarum pro conſuetudine loci,*l.præſides ff. hoc tit.* Nonnullæ
5 ad † requiem laborum, vt æſtiui dies caloribus mitigandis, & dies calendarum Ianuariarum otio mancipantur. *d. l. omnes dies in princ.l.pridie ff.hoc tit.* & hæ omnes præſtant vacationem à litibus, earumque proceſſibus ſiue actibus iudicialibus non alijs, *l. diuus & ibi Bart.& Iaſ.ff hoc tit l.2.poſt princ. & l. omnes in princ* in dubio autem dies præſumitur iuridicus, non feriatus.*d.l.omnes dies & ibi DD.*
6 Ferijs introductis † ob neceſſitatem, & requiem hominum tacite, & expreſſe renunciari poteſt,*l.1.in princ.l.ſi feriatis ff de ferijs gl. in d l.omnes dies & ibi DD.d.c.fin § fin. eod. & ibi Can.* etiam extraiudicialiter in contractu, *Pan.in d c.fin.num.* 12. tenetque renuntiatio quoad præſentes, & non quoad indicendas ferias,*Bart.in l.1.§.1.num 3 ff hoc tit.* in præiudicium renunciantium non teſtium, qui inuiti compelli non poſſunt ad teſtimoniũ, quia partes illis non potuerunt præiudicare, *gloß.fin.in fine in d.l.omnes dies Pan.in d c.fin. nu.* 12.*in fine.* ſi aliter aduerſus ea, parte inuita, vel abſente, iudicium erit, ſententia nullius eſt momenti, & citra appellationem infirmabitur; quia non tenetur venire ad allegandа ſua priuilegia, ſi certum erat eo tempore, ipſum vocari non debere,*gloß.in l. 1. in verbo nullius eſſe momenti ff. hoc tit.& ibi DD.* tum quod nec prætoris factum iuri derogare oportet,*l.1.in fine princ.l.ſi feriatis ff. hoc tit.* niſi dilatio actionem ſit perempturа, verum ad hoc tantum cogi æquum eſt, vt lis conteſtetur, deinde alterutro recuſante litigare, dilatio concedi,*l.1.§.fin.ff. hoc tit.* aut cauſæ ſint ſummariæ ex diſpoſitione iuris canonici,*Clem.ſæpe de verbo.ſignif.* ſiue publicæ, vel fiſcales, aut piſtoriæ,*l publicas C.hoc tit.* aut agatur poſſeſſorio, *Achil.deciſ.vnica hoc tit. Bellam.deciſ.664.Rot deciſ.2. de cauſ.poſſeſſ.& propter innou. Clem.ſæpe de verbo ſignif.* vel aliæ ſpecies ſint nominatim exceptæ, *l.2. & 3.ff. hoc tit.* item interdicitur proceſſus, & ſententiæ dictio, tamen iudicis executio non eſt interdicta, vnde in dictis ferijs debitores poſſunt capi, inſtrumenta confeſſionata mandari executioni, *c. ſignificauerunt de iud. Bart.in l.omnes C. hoc tit.* Renunciari † non 7
poteſt ferijs repentinis,*Clem. ſæpe & ibi gloſſ. in verbo neceſſitates de verb.ſignif.* aut introductis in honorem Dei,*c.fin.hoc tit.* Et conſentientibus etiam partibus, nec proceſſus habitus tenet, nec ſententia, quam contingit huiuſmodi diebus promulgari, etiam in cauſis ſummarijs ex diſpoſitione iuris canonici:*gloſſ.in d.Clem.ſæpe in verb. ob neceſſitates de verb.ſignif* ac etiam omnis executio iudicis eſt interdicta,*c.1.hoc tit.l.fin.Bart.in d l.omnes C.eod* & compulſio annonariæ ſanctionis, omniumque publicorum, priuatorumque debitorum exactio,*d.l.omnes in fine.* Excipe quando neceſsitas vrget, vel pietas ſuadet, vt in cauſis debilium, & miſerabilium perſonarum,*d.c.fin.& ibi gloß.pen.& fin.* quæſtionibus latronum,*l.prouinciarum C. hoc tit.* ne differatur ſceleratorum proditio conſiliorum,

rum quæ per latronum tormenta quærenda est, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. Commune est † omnibus
8 ferijs, quod actus voluntariæ iurisdictionis etiam quolibet die feriato exerceri possint; *l.2.& l actus & l.fin.C.hoc tit.* potest itaque libellus conuentionalis produci in prima instantia, *l.miles §.sexaginta ff.de adult.* appellatio interponi, *l.1.C.de ferijs & ibi Salyc. num 3. Paul.de Castro n.2.* Apostoli peti & dati, quia sunt actus extraiudiciales, *Rot.decis. 82. de appel.in antiq.attestans de vsu & Stylo.* Porrigi libellus appellatorius, tam coram iudice à quo, quam coram iudice ad quem, *Bart. in l.1 §.libelli ff.de appell.Bald.in l.1 C.de ferijs n.2.* Delegationes & electiones iudicum fieri; *Salyc.in l.1.num.3.C.de ferijs.* nec non, recepto iuramento testium parte præsente & die iuridica, eorum examinatio, quia est potiùs quid facti, quam iuris. *gloss in clem. 1.de off. & potest.iud deleg.Salyc.in d.l.1.sub num.5.C.de ferijs* Guid Pap.decis.:15.plures actus cumulat & Iac.Menoch.de arbit.lib. 1.q.3.num. 14.& seqq. si in Imperatoris ortum aut natalem diem, celebranda solemnitas diuinæ maiestati dedicata inciderit, Schena theatralis, certamen, spectacula, & ludus differuntur, *l.fin.vers.nihil eodem die C.hoc tit.*

De ordine cognitionum.

Titulus X.

SVMMARIA.

1 *Recuperanda possessorium ob spolium non violentum, siue proponatur agendo siue excipiendo, excludit super eadem re, exceptionem & actionem dominij alterius & proprij.*

2 *Recuperanda possessorium ob spolium violentum ex vi expulsiua vel ablatiua reijcit omne aliud iudicium ciuile, siue petitorium, siue possessorium, & Criminale, nisi sit iudicium paru potentis.*

3 *In Ciuilibus non admittitur exceptio spoliationis facta ab alia quam ab actore, quodque spoliatio sit facta ab actore ipsi reo, & non alteri personæ.*

4 *In Criminalibus accusationibus nedum admittitur exceptio, & actio spoliationis facta ab aduersario, sed etiam à tertio. dum modo sit de tota substantia vel maiori parte.*

5 *Spoliationis exceptio probanda est infra quindecim dies.*

6 *Spoliationis exceptio multis casibus excluditur.*

7 *Spolium attentatum suspendit quodcunque aliud iudicium.*

8 *Actore opponente de inhabilitate rei, & reo excipiente de inhabilitate actoris, prius discutiendum est de inhabilitate actoris.*

9 *Super exceptione impediente processum, siue dilatoria, siue peremptoria quæ opponitur vt dilatoria. siue vt alij dicunt super quæstione emergente ac causa principali, si iudex in simul procedat, vel processus erit nullus, vel poterit appellari.*

10 *Exceptio peremptoria aut dilatoria siue quæstio incidens concernens ipsum factum, reseruatur post litem contestatam, & simul examinatur cum negotio principali.*

11 *Excipe qui agenti petitorio de matrimonio obstat exceptio consanguinitatis, de qua antea est cognoscendum.*

12 *Interim dum agitur ciuiliter contra delinquentem, non potest accusari criminaliter, nec è contra, coram eodem aut diuersis iudicibus.*

LIBELLO oblato, lite contestata, præstita iuramento calumniæ, causæ merita examinantur, & quia sæpius ab actore plures mouentur quæstiones, interdum ab vtraque parte, quandoque incidunt, quandoque emergunt, & dubitari possit, quis ordo in

earum cognitione & definitione sit secundus; ideo subnectit de ordine cognitionum. Prætermissis traditis *in §. præiudiciales, & per DD. in §. si min. de action. cumul. Inst. de act.*
1 sciendum est primo, quod possessorium † recuperandæ ob spolium non violentum, siue proponatur agendo, siue excipiendo, nō impedit, nec retardat iudicium super alia re; *Anch. in c. 1. n. 2. de restit. spoliat. in 6. & ibi Can. pulchre Rot. decis. 718. num. 1. plures quotas allegans & remissiue decis. 721. n. 1. part. 1. diuers.* Sed excludit super eadem re exceptionem, & actionem dominij alterius & proprij: *Pan. in c. super spoliatione n. 5. hoc tit. Rip. in c. super n. 50.*
2 *de restit. spoliat.* ob spolium † violentum ex vi expulsiua, vel ablatiua, pro quo competit interdictum vnde vi, aut vi bonorum raptorum actio, habet priuilegium ex sola eius pendentia, vt reijciat omne aliud iudicium, Ciuile, siue petitorium, siue possessorium, *Pan. in c. super spoliatione n. 19. post Innoc. hoc tit. c. 1. & ibi Anch. in 2. not. de restit. spoliat. in 6. & Can. Greg. xv. decis. 281.* & criminale, *c. cum dilectus & ibi Pan. & c. fin. & ibi gloss. fin. & Can. Anch. in c. 1. num. 2. per illum text. de restit. spoliat. in 6. Rot. decis. 7. 8. & decis. 721. part. 1.* nisi sit iudicium paris potentiæ vt de alia spoliatione, *d. c. fin. hoc tit. & ibi gloss. fin.*

Ideo si actore agente possessorio, ob spolium violentum reus proponat petitorium, non auditur siue super eadem re, siue diuersa, *c. super spoliatione hoc tit. dicetur latius infra tit. de restit. spoliat.* & si eodem actore agente petitorio, reus super eadem re, de[illegible] at possessorium siue agendo siue excipiendo, proceditur in solo possessorio suspenso petitorio; imo vtilius est spoliato, vt per actionem petat restitutionem, quia se probat spoliationem directe agendo, duo consequitur, & quod prius audiatur, & quod restituatur, licet aduersarius prius proposuerit actionem suam, *c. antiquitus & ibi gloss. fin. & Archid. 2. quæst 2 c. ex conquestione & ibi Pan. sub num. 6. vers. & ibi consuluit gl & num. 7. de restit. spoliat. & ibi Can.* si super diuersis rebus ab actore prius ageretur petitorio, & postea à reo possessorio, est in electione conuenti, an velit opponere spoliationem per viam exceptionis, an per viam actionis: de spoliatione opposita per exceptionem, prius est cognoscendum, quia est exceptio dilatoria prius terminanda, quam in principali negocio procedatur, *c. 1. in princ. de restit. spoliat. in 6. & ibi Franc. num. 4. & Can. d. c. ex conquestione & ibi gloss. in verbo ante ipsius causa & ibi Can.* & spoliatione probata non cogitur respondere actori, nisi ab ipso restituatur, sed non restituitur à iudice, quia non fuit actum ad restitutionem, sed tantum exceptum ad repulsionem intentionis actoris; si vero reus actorem reconueniat de spoliatione, tunc vtraque quæstio simul ventilatur & probata spoliatione reus restituitur à iudice, quia intelliguntur duæ mutuæ petitiones sese tanquam diuersæ non contingentes, & vicissim tractatæ simul eadem sententia sunt terminandæ: *d. c. cum dilectus c. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit.* ideo si de alio agit, & reus super alio se dicit spoliatum, vtilius est spoliato, vt in modum exceptionis proponat spoliationem, si actor eum in agendo præuenit, vt patet ex supradictis, *gloss. fin. in fine in d. c. antiquitus per d. c. dilectus.* In eo diuersitas est, quia in ciuilibus † non admittitur exceptio spoliatio- 3
nis factæ ab alio, quam ab actore *c. 1. §. statuimus de restit. spoliat. in 6.* etiamsi res spoliatæ peruenit ad ipsum actorem, licet tunc contra eum agi possit alio remedio, *Ioan. Andr. in d. c. 1. in gloss. super verbo destitutum & ibi Can.* aut spoliatio facta sit à procuratore actoris, aut syndico vniuersitatis suo proprio nomine spoliante, *l. si extraneus de except. doli &c.*

Franc.

Franc.in d.c.1.sub nu.4.Greg.xv decis. 525 item requiritur quod spoliatio sit facta ab actore ipsi reo, & non alteri personæ, etiam a qua reus ius haberet. *Franc.in d.c.1.sub nu.4.de restit.spoliat.in* 6. Probata vero huiusmodi spoliatione exceptio semper obstat actori, quousque spoliatus integraliter sit restitutus, *Franc.in d.c.1.§ illum n.3.& ibi Can.* Quando esset facultas rerum restituendarum; alias si res essent in longinquo, & de eo constaret, tunc si actor satisdaret de re, vel æstimatione danda, tunc poterit procedi in causa: *l. si fundus § in venducatione ff. de pign.& hypot. Fran. post Ioann.Andr.in d.§. illam sub num.3.* Aut spoliator bonis cederet, antequam spoliatus integre esset restitutus, quoad fructus & expensas est audiendus, *Rot.decis.*[illegible]*o. de re iud.in antiq.l.1 & ibi gloss.pen.C de cess.bon & ibi DD.* etiam si spoliator condemnatus esset per tres sententias conformes, *Mohed decis.2.in 2. dub.de solut.Ias.in l.1.num.1*[illegible]*.plura ponens exempla C.de iur.& fact.ignor.* Imo quando spolium fuit sine dolo commissum, spoliator etiam post tres sententias conformes admittitur, ad c. Odoardus & c. peruenit de solut. ad effectum agendi petitorio, non parito, quoad fructus & expensas; secus quando spolium fuit dolosum, *Mohed. decis. 1. & 2. de solut.Ias.in d.l.1.C.de iur.& fact. ignor.num.15.*
4 *iuncta l.1.ff.de except.doli.* In † criminalibus accusationibus nedum admittitur exceptio spoliationis factæ ab accusatore sed etiam à tertio dummodo sit de tota substantia, vel maiori parte, *d.c.1. §.illum,* ac ipsa actio de spolio excludit criminalem accusationem, & sic operatur duo, naturam exceptionis, quia excludit accusationem, & naturam actionis, quia spoliatus consequitur restitutionem à iudice, *Pan.in d.c.cum dilectus nu.17. hoc tit.* Nam nec nudi contendere, nec inermes nos inimicis opponere debemus; *c. cum ecclesia c.cum episcopus c oportet 3.q.2.* Siquidem opponatur de expoliatione facta ab accusatore, tunc requiritur quod spoliatus integraliter sit restitutus, sicut quando ageretur ciuiliter, si vero opponatur & expoliatione facta à tertio, spoliato tempus à iudice debet indulgeri, intra quod restitutionem imploret, ne forte sic velit existere, vt omnem accusationem eludat: quod si intra tempus indultum, causam, cum potuerit, non ducat ad finem non obstante spoliationis exceptione, deinceps poterit accusari: *c.1 §.solet de restit.spoliat.in 6.* Ac etiam cessat hæc exceptio, si receperit bona, vel maiorem partem, nec requiritur quod integraliter sit restitutus, *Franc.post Ioan. Andr. in d. c. 1. §.illum nu.3.* Præterea exceptio spoliationis factæ à tertio non admittitur, quando denunciatur crimen ad pœnitentiam, cuius finis salutem denunciati concernit; *c.nouit de iud.* quando de crimine ciuiliter agitur; *c.postulasti de homicid.c.2. eod. in 6.* Aut quis inquisitionem criminis promouet, per quam non imponitur pœna ordinaria, sed alia arbitraria, *c.super his c.cum oporteat c.inquisitionis de accus. Ioan. And.in d.c.1.super verb accus.* sed dictis casibus admittitur, exceptio spoliationis factæ ab ipso denunciante, agente, vel promouente inquisitionem, *Fran.in d.§.illum n.2.* Porro exceptio spoliationis probāda est † infra quindecim dierum spacium, post diem in quo proponitur, alioquin excipiens in expensas condemnatur, & arbitrio iudicis punitur, *d. c.1.§.statuimus,* Multis casibus † excluditur hæc exceptio, primo rerum priuatarum spoliato, agenti super ecclesiasticis, vel è cōtrario, nullatenus opponi potest, *d.c.1.§ fin.* quia non de iure suo, sed de iure ecclesiæ experitur, tum quia res ecclesiæ sunt iuris publici: & dicuntur res ecclesiæ non solum spirituales, quæ non cadunt in laicum, sed etiam 5 6

res temporales, vt fundus, domus castra ecclesiæ, *Franc. in d. c.* 1. § *fin n.* 2. Eadem ratione non admittitur exceptio spoliationis de rebus mobilibus contra agentem de feudo, quia feuda processerunt de publico, *Afflict. decis.* 19. *Anchar. post Archid. in c. frequens in* 10. *not. de restit. spoliat. in* 6. *& ibi Can.* Secundo in causa matrimoniali, siue agatur possessorio siue petitorio, *gloss. addit. in d. c.* 1. § *fin. Pan. in d. c. cum dilectus num.* 23. Tertio quando obligatus conuenitur ex obligatione firmata iuramento, *c. etsi Christus de iureiur. Pan. in d. c. cum dilectus num.* 23. Quarto non datur opponenti se confirmationi electionis, qui nō de necessitate sed sponte se opponit, *Ioan. Andr. in d. c. cum dilectus num.* 14. & pluribus alijs casibus, *Ioan. And. in d. c. cum dilectus n.* 13. *& seqq. & ibi Pan. n.* 22. *& seqq. & Can. communiter Franc. in d. cap.* 1 § *fin. in princ.* Præterea spo-
7 lium † attentatum, sui natura, suspendit quodcunque aliud iudicium, *c. non solum in fine de appell. in* 6. *& ibi gl fin. & Can.*

8 Secundo si actor † opponat de inhabilitate rei, & reus excipiat de inhabilitate actoris, prius discutiendum est de habilitate actoris, quam rei, *c. cupientes* §. *si vero & ibi gl. in verb. compareant de elect. in* 6. *& Franc. num.* 3. *de min. & Archid. & Can.* & prius etiam cognoscetur de inhabilitate procuratoris actoris, quam rei: hinc Curia non compellit procuratorem impetrantem rescriptum iustitiæ probare mandatum ad petitionem procuratoris contradictoris, nisi prius ille suum mandatum ostendat, *Ioan. And. in c. nonnulli n.* 46. *in fine de rescript. & ibi Can.* Tertio si iudex
9 simul procedit super † exceptione impediente processum, siue dilatoria, siue peremptoria, quæ ex speciali priuilegio opponitur, vt dilatoria *c.* 1 *de lit. contest. in* 6. *& ibi gloss. & Can* siue vt alij dicunt super quæstione emergente, *Butr. in c.* 2. *n.* 10. *& ibi Pan. in fine hoc tit. l.* 1. *C. de ord. iud.* & super principali negotio vel processus erit nullus, vel saltem poterit appellari, propter contrarietatem, quæ sequitur exinde, *c. exhibita de iud. Pan. in c.* 1. *n.* 7. *& latius post num.* 11. *vbi tradit duas mag. dist. hoc tit.* Quod si iudex omittat cognitionem super huiusmodi dilatoria, reseruando eam post litem contestatam, tenet reseruatio si non appellatur, sed potest pars ab ea appellare, & habet iustam causam contradicendi; *Pan. in c. cum contingat n.* 13. *ponens duas distinctiones & ibi Fel. n.* 18. *ponens regul. & duas fall. de off. deleg.* quia in exceptione impediente processum, reus prius admittitur ad probanda ea quæ obiecit, quam actor ad fundandam suam intentionem, *l. præses C. ad l. flauiam de plagiar.* & super ea est prius pronunciandum, expresse, vel tacite, quam procedatur super principali; *c. ex parte* 2. *de appel. lat. l. à procedente C. de dilat.* Exempli gratia, illegitimitatis exceptio obstat agenti petitione hæreditatis coram iudice sæculari, quæ est fori ecclesiastici, & tractanda remittitur ad iudicem ecclesiasticum, qui inhibet iudici sæculari, ne procedat in causa petitionis hæreditatis, donec causa natalium ecclesiastico iudicio per sententiam finem acceperit: *c. tuam hoc tit. c. lator. qui filij sint legit. Rot. decis.* 214. *part.* 1. *& decis.* 200. *&* 201. *part.* 2. *diuers. Mynf. obs.* 100. *cent.* 1. vel eo ipso, quod commissa est causa illegitimitatis sit inhibitio ab ipso à canone: *d. c. lator Rot. d. decis.* 200. *n.* 3. 4 *&* 9 *& decis.* 201. *n.* 1 Imo si tertius venit ad causam, inter duos alios agitatam coram iudice sæculari, & actor moueat quæstionem illegitimitatis coram iudice ecclesiastico, isti tertio, ratione illius duplicis iudicij, oritur quædam actio & exceptio præiudicialis, non solum respectu intentionis sed etiam respectu processus inter actorem & reum agitati, & est peremptoria & dilato-

dilatoria ratione perplexitatis, ac suspendit iurisdictionem iudicis secularis, vt non possit procedere inter duos primos collitigantes, quousque sit finitum secundum iudicium præiudiciale: *d.c.tuam Rot.diuers.decis. 275.part. 2.* Eadem ratione exceptio peremptoria exclusiua criminis, impedit processum in accusatione criminali, & super ea præmittitur cognitio, probatio, sententia, vt si agenti ex l. Flauia de plagiar. obijcitur exceptio dominij, *l.præses C.ad l.flau.de plag.* Similiter is qui non possidet, non potest agere diuisorio iudicio familiæ erciscundæ, vel communi diuidundo, aut cum illis cumulare petitionem hæreditatis, vel rei vindicationem, si excipiendo negetur cohæres, vel condominus: nisi prius agat petitione hæreditatis, vel rei vendicatione, *l. 1. & ibi gloss. in verb exceptionem & l si quid ff. famil. erciscundæ l.1. in fine ff. comm. diuidundo.* Sed repellitur exceptione præposterationis, & exceptione ordinis, quia ordo est quod non possessor 1. agat petitione hæreditatis, & rei vendicatione, dando diuisorio iudicio; *l.non possumus ff. si pars hered pet. etc. d. l. si quid & ibi gloss. in verb. non venit. l fundi ff. de except.* quæ debet proponi ante litem contestatam, & omissa non vitiat processum, quia est præposteratio vnius iudicij ad aliud, *l. si mancipium § si commune & ibi gloss ff de euict. l. 2. & ibi gloss. in verb. restitut C. communi diuidundo,* quando in progressu causæ probata fuerit communio hæreditatis aut dominij, qua probata apparet non deficere ius, neque eius exercitium; semper enim causa libelli est probanda, quando est talis sine qua libellus non fuisset receptus: *Innoc. in c. ex parte abbatissæ post princ. de priuil. Bald. in l. 2. n. 3 & 4. C. communi diuid.* quod si possideat eam partem, licet negetur esse cohæres, vel condominus, non obstat talis exceptio, vel vt Doctores dicunt rite agit, sed non recte, quo fit vt eo casu ipse iudex apud quem diuisorium iudicium agitur, cognoscat an cohæres sit, vel condominus, nisi enim aut cohæres sit aut condominus, neque adiudicari ei quicquam oportet, neque aduersarius ei condemnandus est, *d. l. 1. vers. quod si possideat ff. de famil. ercisc.* ratio est, quia cum istæ actiones sint mixtæ, *§. quædam actiones Inst. de act.* ex sola possessione non probatur dominium aut titulus; *Bald. in d. l. 1. n. 1. 2. & 3.* tum quia possessor nō potest promissum ordinem seruare, cum possessori non detur petitio hæreditatis, *l. si quis libertatem § nam cum quidam Licinianus ff. de petit. hared. gl pen in d. l. 1. ff famil. ercisc.* Aut rei vendicatio, *§. æque si quis agat. etc. quod genus Inst. de actionib.* Super exceptione peremptoria † aut dilatoria, vel vt alij dicunt 10
quæstione incidente, *l. 1. C. de ord. iudic. But. in c. 1. n. 10. & ibi Pan. in fine hoc tit.* Concernente ipsum factum, non est opus quod prius pronuncietur, sed potest differri & reseruari post litem contestatam, simul examinari cum negotio principali, & satis est postmodum pronunciari super principali: *l. 1. C. de ord. iud. Pan. in d. c. 1. n. 11. hoc tit & in d. c. cum contingat n. 13.* Exempla habes *in tit. Instit. de except.* Excipe quia † agenti petitorio de 11
matrimonio, obstat exceptio consanguinitatis, de qua antea est cognoscendum; quia probata perimit principalem quæstionem, licet quando probata fuerit, iudex super ea non pronūciabit, sed super matrimonio absoluendo reum, *c. 1. h. t* Dico petitorio, quia exceptio consanguinitatis, nō admittitur in possessorio recuperandæ ad restitutionem mariti vel vxoris, etiamsi probationes offerantur incontinenti paratæ; in cæteris adiudicanda est restitutio, ac sola quoad commixtionem carnalem restitutio est differenda; si in probatione, dilationes expectātur lon-

giores, restitutio plenaria est facienda, *c. litte-*
12 *ras de rest. spoliat.* Quarto interim † dum agitur ciuiliter contra delinquentem non potest accusari criminaliter nec è contra coram eodem aut etiam diuersis iudicibus ne causæ continentia diuidatur, *l. interdum ff. de pub. iud. & ibi post gloss. DD. §. librum & ibi gloss. Inst. de lege aquil. Mynf. obs. 97. cent. 1.*

De plus petitionibus.

Titulus XI.

SVMMARIA.

1 *Plus petitur causa, loco, tempore & re.*

INTER incidentes quæstiones, quandoq; reus excipit contra actorem, quod plus petat, ideo annectit de plus petitionibus, quæ fiunt quatuor † modis, infrascripto versu
1 comprehensis: *Plus petitur causa, tempore, reque, locò,* de quibus fuse dicitur *in institutionibus Imperialibus tit. de act. §. si quis agens & §§. seqq. & titul. de except. §. hodie autem; cum quibus cap. vnicum huius tituli concordat.*

De causa possessionis & proprietatis.

Titulus XII.

SVMMARIA.

1 *In spiritualibus & beneficialibus, ex solo titulo, absque traditione, quis consequitur ius.*
2 *Spiritualia nunquam occupanti conceduntur.*
3 *In Beneficialibus potest haberi vera possessio sine causa & titulo iusto.*
4 *Retinenda possessorium, aliud est summariissimum aliud ordinarium.*
5 *Summariissimum possessorium quibus detur.*
6 *In eo sufficit summaria cognitio.*
7 *Fertur sententia interlocutoria à qua non est licita appellatio.*
8 *Quando manutentio pendet à negotio principali, prius discuti debet negocium principale.*
9 *Plenarium siue ordinarium possessorium adhuc durat terminato possessorio summariissimo.*
10 *In quo requiritur plenaria cognitio, & ex parte actoris plena probatio.*
11 *Sententia super eo lata est definitiua, à qua prohibetur appellatio omni iure.*
12 *Quæ regula fallit in aliquibus casibus.*
13 *In Beneficialibus & spiritualibus ex vnico actu congruo acquiritur possessio, quando concurrit animus acquirentis, & scientia & patientia aduersarij, cuius interest.*
14 *Fallit dicta regula quando possidenti ius resistit & alijs casibus.*
15 *Beneficialium ac spiritualium possessio ex vno vel duobus actibus amittitur.*
16 *Ex conditionali actu transfertur possessio, quando Dominus simpliciter tradit.*
17 *Circa acquisitionem dominij est distinguendũ.*
18 *Possessionis duodecim fructus enumerantur remissiue.*
19 *Possessio quæ continuatur in heredẽ est ciuilissima, & ex ea agi potest interdicto adipiscẽdæ.*
20 *Subrogato gratiose quoad possessionem per principem competit interdictum adipiscenda.*
21 *In spiritualibus quoad validitatem iurium, etiã sacramentalium, sufficit possessio conferentis.*
22 *In Beneficialibus efficacia collationis sequitur possessionem.*
23 *Possessor alio non apparente præsumitur in bona fide & præsumitur Dominus.*
24 *Possessori debetur fructus, tam in temporalibus quam beneficialibus, nisi possessori ius resistat.*
25 *Successor in beneficio non tenetur iustificare titulum sui prædecessoris, sed sufficit ei ostendere supplicationem signatam, vel probare communem reputationem, & pacificam triennalem possessionem.*
26 *Habilitatum prædecessorũ sufficit qualis qualis probatio, nisi detecta esset eius inhabilitas.*
27 *In Beneficialibus agenti possessorio non obstat exceptio criminis, siue intentetur possessorium adipiscenda, post collationem, aut post electionem.*

nem & confirmationem obtentam.

28 *Siue intentetur possessorium recuperandæ.*

29 *Aut etiam possessorium retinendæ.*

30 *Possessorio agenti, an obstat exceptio dominij.*

31 *Absolutoria sententia lata in petitorio, non parit exceptionem rei iudicatæ in possessorio & è contra.*

32 *Limitatur 1. quando possessorium habet annexam causam proprietatis.*

33 *Limita 2. quando absolutoria obtenta fuit propter probationes dominij à reo factas.*

34 *Petitorium quando absorbeat possessorium.*

35 *Petitorium & possessorium quando possint cumulari.*

36 *Petitorium & possessorium quando cumulantur ab eodem, de æquitate canonica iudex procedit simul super vtroque, & eadem sententia terminat.*

37 *Quod si ab vno proponatur petitorium & à reo possessorium retinendæ, debent etiam iure ciuili vna sententia terminari propter naturam conuentionis & reconuentionis.*

38 *Petitorio agens, potest illo suspenso in 1. instantia ante conclusionem in causa agere possessorio adipiscendæ, & recuperandæ, sed non retinendæ.*

39 *In causa beneficiali ad sedem apostolicam desoluta per appellationem, tam appellatus quam appellans possunt suspendere petitorium à se vel ab aduersario, intentatum, in solo & quocunque possessorio procedendo in quacunque instantia.*

40 *In alijs causis poterit suspendere in quacunque instantia petitorium à se intentatum, sed in causa appellationis non poterit suspendere petitorium ab aduersario intentatum.*

41 *In causa principali siue prima instantia reus potest suspendere petitorium ab actore intentatum ante litem contestatam, vel ex Stylo Rotæ vsque ad conclusionem in causa, siue possessorium recuperandæ à reo fuerit deductum, siue adipiscendæ, siue etiam retinendæ de quo controuertitur.*

42 *Petitorij suspensio quando denegatur.*

43 *Petitorij suspensionis effectus.*

44 *à Petitorij suspensione licitum est suspendenti recedere tacite & expresse, quia potest quis plures suspendere petitorium in vna & eadem instantia.*

45 *Possessorio adipiscendæ vel recuperandæ agens, potest illo suspenso agere petitorio in causa principali, ac etiam appellationis, secus si agat possessorio retinendæ.*

46 *In possessorij succumbens non potest in secunda instantia aggredi petitorium per viam suspensionis possessorij, sed potest possessorium accumulare petitorio per viam cognitionis.*

IN beneficialibus † & spiritualibus cadit possessio respectu tituli, sicut in prophanis respectu proprietatis, & in illis datur possessio, vel quasi, proprietas vel quasi: sunt introducta iudicia possessoria & petitoria, *c. examinata & ibi Innoc. cap. fin. de iudic. Anchar. in c. significauerunt num. 2. de testibus & in clem. vnic. num. 4. hoc titul. Pan. in c. cum olim num. 6. eod. cap. 1. & ibi gloss. in verb. crucem deferre vt lit. pend. &c.* Imo rei vendicatio & interdicta sicut in rebus prophanis: *d. c. examinata clem. vnica hoc tit. c. in litteris de restit. spoliat. Franc. in c. præsentium n. 7. de testib. in 6.* & in illis ex detentione præsumitur possessio, nisi contrarium probetur, *Innoc. in c. cum olim secundo num. 4. in fine de priuil. Pan. in c cum ad sedem n. 21. de restit. spoliat. & ibi Butr. n. 29. Rot. decis 3. in fine de re iud. in nou.* Imo ex narrata alicuius intrusione in beneficium, præsumitur possessio eius & quidem antiquioris temporis, *Rot. diuers. decis.* 802. *part. 1. Bart in l. si duo sub n. 4. ff vti possid.* Ideo quia dubitari contiuit, quo ordine causæ possessionis & proprietatis ab eodem, vel à diuersis, in iudicium deduci debeát, tractat

compi-

compilator de causa possessionis & proprietatis In Instit. Imperial. de causa possessionis tractatur *in titulo de interdictis, de causa propriet. tit. de rerum diuis. & l. seqq. & §. omnium actionum, & §. aque si agat, & §. namq; si cui. Instit. de action.* Tot sunt causæ acquirendæ possessionis, quot & Dominij, *l. possideri §. genera ff. de acquir. poss.* In beneficialibus & spiritualibus ex solo titulo, absq; traditione, quis consequitur ius in re: *c. si tibi absenti de preb. in 6. c. proposuit de concess. preb.* In temporalibus non transferuntur dominia nudis pactis, *l. traditionibus C. de pact.* Aut nuda traditione, *l. nunquam ff. de acq. rer. dom.* Sed transferuntur ex traditione, & ex habili causa, vera, vel putatiua, *Bart. post gl. in d. l nunquam.* Item spiritua-
2 lia † nunquã conceduntur occupanti, temporalia quandoq; occupanti conceduntur, *Innoc. in c. cum causam in fine de prob.* Cætera indictis titulis tradita causis spiritualibus & beneficialibus adaptari possunt, In benefi-
3 cialibus, † sicut in temporalibus, potest haberi vera possessio sine causa, *Bart. in d. l 3. n. 2. & in l. quod meo n. 1. ff. de acq. posses. Surd. cons. 93. n. 12. Rot. Farin. decis. 275. sub n. 5. part. 1.* & titulo iusto, *Pan in c. cũ nostris n. 6 de concess. preb.* & nemo compellitur ostendere titulum suæ possessionis, nisi habeat ius commune contra se, *Pan. in c. ex insinuatione post gl. n. 9. de procur.* Non est dare possessorium, vbi non est petitorium, vt si aliquis mihi soluit singulis annis par caponum, aut duos ducatos. *l. si certis annis & ibi Cyn. n. 17. C. de pact. l. fin. & ibi Bart. & DD. ff. quorum bonorum c. peruenit & ibi Pan. de cens. c. querelam & ibi Can. de elect.* Causa possessorij rei spiritualis, puta decimarum, iurispatronatus, non est spiritualis, sed temporalis, *c. litteras & ibi gloss. in verb. spiritualibus circa finem de iuram. cal. cap. petimus xj. q. 1. c. fin. de iud. & ibi Butr. n. 20.* quando non habet annexam causam proprietatis, sed quæstio est de nudo facto, *late Pan. in d. c. litteras n. 6. 7. & 8. & ibi Butr. n. 14. Gail. obs. 8. lib 1. Bald. in d. l. si de proprietate n 15. C. si à non compet. iud. &c.* Duplex est † possessorium 4
retinendæ, summarijssimum, & plenarium, siue ordinarium. In † summarijssimo admit- 5
titur quilibet etiam non habens mandatum, *l. 1. C. si per vim vel alio modo,* & is obtinet regulariter, qui habet assistentiam iuris communis pro se, *c. conquerente & ibi Can. de offic. ord. Menoch. de retinen. remed. 3. n. 124 & seqq. Marsc. var. resol. lib. 1. c. 11.* quæ sufficit in materia iurisdictionali, *c. cum personæ § fin. de priuil. in 6. & ibi Can. Rot. diuers. dec. 145. par. 2. n. 6. Rot. Farin. dec. 491. n. 2. part. 1 & dec. 38 n. 1. dec. 4, 3. n. 2. & dec. 501. p. 2.* nisi assistentia iuris sit turbida, *Greg. xv. dec. 312. & ibi late ann. Rot. Farin. dec 382. n. 5. p. 2. l. nemo ambigit C. de acq & retinen poss.* aut alius sit in possessione; *Pan. in c. 1. n. 8. vt lit. pend. &c. Rot. Far. dec. 605. sub n. . p. 1.* sed extra materiam iurisdictionis Rota nõ dat manutentionem propter solam assistentiam iuris, *Card. Seraph. dec. 1449. n. 3. Maresc. var. resol. lib. 1. c. 11. n. 13.* Sed ei qui habet vltimum statum pro se, & probat vnicum actũ possessorium, *c. cum ecclesia & ibi Rip. nu. 52. & seqq. h. t. cum venissent de inst. l. liberis §. vlt ff. de l b. caus. l. nam postea §. si minor ff. de iureiur. Car. Seraph. dec. 1213. n. 5. & dec. 1437. Greg. xv. dec. 449. Bald. in l. 2. n. 20. C. de seruit. & aqu. Rom. cons. 311. n. 7.* cui datur manutentio ad limites probatæ possessionis, *Greg. xv. dec. 569. & ibi annot l. 1. §. hoc interdictum & l fin. ff. vti possid.* Item datur manutentio misso in possessionem auctoritate iudicis contra intrusum lite pendente, etiamsi de tempore factæ immissionis per iudicem, alius repertus fuerit in possessione, propter auctoritatem iudicis, qui priuat omni possessione, ciuili, & naturali, etiam absque alia expulsione, quã iudice auctore ingressus acquirit: *l. qui vniuersas §.*

item

item cum prætor l.iuste poßidet ff.de acquir.posseß. Iaſ.in l.clam.poßidere §.qui ad nundinas n.20.ff. de acquir.poſſeß.& ibi Ang.num.2.in fine & DD. communiter Greg.xv.deciſ.582.& ibi annot. non admittit obiectus contra testes, *Capyc.deciſ. 55.num.5.Couarr.pract.quaſt.cap.17.ſub num.4. verſ.7.Rol.conſ.8.n.31.& 32.vol.4.Greg.xv.deciſ.449.in fine.* ac semper anterior possessio, etiam carens titulo, præfertur iuniori titulatæ, *Menoch.in remed.1.retinen.num.728. plures cumulans Greg.xv.deciſ.40.Caſ.deciſ.5.nu.2. de cauſ.poſſeſ.& propriet. Felin. in c. licet cauſam ſub num.9.verſ.aduerte de prob.dicens antiquiorem poſſeſſorem debere allegare poſſeſſionem aduerſarij iuniorem eſſe clandeſtinam reſpectu ſua Greg. xv.deciſ.171.& deciſ.549.* etiam in possessorio causæ beneficiorum, *Rot.diu.deciſ.595. part. 1.num.8.Greg.xv.deciſ.40.& ibi annot.& melius deciſ 323.licet Menoch.in remed. 1. retinenda num.730.aliter ſentiat,* nisi is qui antiquiorem possessionem probat, de præsenti non possideat; quia in eo requiritur possessio de tempore litis contestatæ, *§.retinendæ in fine Inſt.de interd.Menoch.remed.1.retinen.num.732.* Possessio, cui ius vehementer resistit, non est manutenibilis, nisi docto de legitimo titulo, aut quod possessio est alicuius temporis considerabilis: *Imol.in c.2.ſub n.21.verſ. item aduerte in quantum dixi de in integr.reſtit. Rip.in c.cum eccleſia ſutrina nu.125.hoc tit. Pan. in c.conſtitutis n.2.& ibi Can.de elect.Cou.pract. cap.17.num.6.Menoch.de retinen. remed.vlt nu. 21.& ſeqq.Caputaq.deciſ.296.part.1.Greg. xv. deciſ.370.nu.6.7.& ibi annot.* præsumptio vero iuris contraria non impedit manutentionem, *Rot.diu.deciſ.534.part.1.num.7. Cou. pract.cap.17.ſub nu.6.verſ.quoties Greg xv.dec. 370.num 2.& ſeqq.& ibi annot.* in concursu probationum possessio titulata est præferenda & manutenenda *c.licet cauſam de prob. & ibi Can.Barto.in d.l ſi duo num.4.verſ. ſed ſi*

Summa in Decretales.

vterque ff.vti poßid.Menoch de retin.remed.3.n. 733.Greg.xv.deciſ.412.& ibi annot. Datur etiam spoliato personali præstatione, aut alio iure incorporali, vel iure alicuius annui redditus, siue census, per denegationem solutionis faciendæ, ab eo qui tenetur soluere, *Innoc.in c.peruenit & ibi Pan.num.3.Boich.num. 4.& 5.& Can.de cenſib.c.ſeruitium & ibi gloſſ. Archid.& Can.18.quæſt.2.* quando ille, cui denegatur illa præstatio, adit iudicem, & ius suum prosequitur coram eodem; quia per talem aditionem retinet ciuilem, & ei competit summarijssimum possessorium manutentionis, *Bald.in c.querelam de elect. Affl.ct.dec. 395. num.7.& per tot.Guid.Pap.quaſt.5..poſt num.3.Put.deciſ.409.lib.2.Seraph.deciſ.299.n. 8.& per totam,* Contra eum qui soluit, eiusque hæredes, & successores vniuersales, & singulares in re, ex qua census debetur, cum in interdicto retinendæ ius metiamur ex persona actoris, quod non mutatur mutata persona ex parte rei, *Guid. Papæ quaſt. 629. Put.deciſ.151.li.3.Greg.xv.dec.313.& ibi late annot.l.2.§.re iud.ff.de verbor.oblig clem.fin.de iur. patron.* Probaturque huiusmodi possessio exigendi ex confessione emanata in libello, in quo petit, restitutionem pecuniarum solutarum, *Greg.xv.deciſ.365.num.1.& ibi annot. & deciſ.438.l.plus eſt l. reſtituere 1.& 2.ff. verbor.ſign.l qui reſtituere.ff.de rei vend.* aut condemnari aduersarium ad dimissionem possessionis, *Greg.xv.dec 402.l. Titio vſus fructus ff.de cond.& demonſt. Greg.xv.deciſ.458.& ibi annot.* per vnicum testem, *Menoch de retinen. reme. vltim.ſub n.34 Gregor.xv.deciſ.438. num. 2.& ibi annot.* ac clausula sublata &c. & decretum initans solita ascribi in libris summorum Pontificum non operantur respectu possessionis, in qua dum tractatur an bullæ seu literæ apostolicæ locum sibi vendicent, possessor est manutenendus, *Seraph.*

decis.1471.n.1.& 5.l.si duæ in fine princ. & §. Item videamus ff.vti possid. ne iudiciorum ordo confundatur contra ciuilem & naturalem rationem §.retinendæ Inst.de interd.l.1. §. huius autem interdicti & l.iusta ff. vti possid. & quia vltimus status in facto consistit, l. Actilius regulus & ibi Paul.de Castro.nu.5.ff.de donat. Couar.pract quæst.cap.17. nam licet pro præstationibus annuis personalibus summo iure non detur possessorium, datur tamen quidam status, ad quem potest peti vt fiat restitutio, Menoch. in remed.3.retinen.n.507.l.naturaliter §.nihil commune ff.de acquir.possess. Tiraquellus in tract. le mort saisset le vif part 6. declar.3.Faber.in l.ordinarij C.de rei vend. Rot. Farin.dec.561.in 1.dub.part.1. & in quo potest peti manutentio, vel competunt vtilia interdicta, licet non directa, c.nullus el.2.& ibi gl.1.2.quæst.2.Butr.in d.c. querelam num. 27. Zab.in 6.not.& in 3.oppos.& quæst.4.& pluribus seqq.& quæst.12. Anch. in 10.not.& 4.oppos.Pan. num.2.& 12.& Can.de elect.& ibi Io. de anania remissiue nu.6. Idem obtinet in re corporali, quando possessor non audet accedere propter potentiam aduersarij, & adit iudicem, à quo petit restitutionem: quod non perdat ciuilem, sed eam retineat, Bald. in l.in emphyteuticariu nu.15.& 16.C. de iure emphyt. Ias.in l.clam possidere §.qui ad nundinas nu.52.& seq.& n.61.& seqq.ff.de acquir.possess. Menoch. remed.3.retinen.quæst.2.Put.decis.192.libr. 1.& videtur egisse pro recuperatione solius naturalis, Bald.in d.l.si quis conductionis num.1. C. loc.Gail.obs.75.lib.2. Procurator non potest facere actum aliquem, ex quo principalis se habeat pro spoliato, nisi habeat speciale mandatum, Greg. xv. decis. 546.numer. 13. l. fin. C. de acquir. & retin. poss.& ibi gloss. in verbo generetur l. cum quis ff. de dolo. Is qui petit manuteneri, & quatenus opus sit, reintegrari, non censetur se habere pro spoliato, Gr xv.decis.555.& ibi annot.arg.l. pecuniam ff.si cert.pet. In eo sufficit † parte legitime citata, Put.decis.217.libro 1. Menoch.in vlt. remed.retin.possess.quæst.5.Greg.xv.decis.457.& ibi annot. summaria cognitio, Couar.pract. quæst.cap.17.tom. 2. non requiritur titulus coloratus, Card.Seraph decis. 717. §. retinendæ vers.hodie tamen Instit.de interd.Ioan.de Imol. in clem.1.n.15.de caus.possess.& propriet. etiam in beneficialibus, Card.Seraph.decis. 299. nu. 4.Dec.in l.diuus nu.5.ff de reg iur.Greg xv.decis. 275.num.10 & 12.& decis. 323. & ibi annot. aut probatio scientiæ & patientiæ aduersarij, l.liberis §.fin.ff.de lib.caus.c.cum venissent vers.cum autem Archid.de iustit. Rot. diuers. decis. 17.nu.7.& 8.part.2. sufficit qualis probatio, etiam minor, semiplena, Couar.pract quæst.c. 17.Card.Seraph.decis.1154. num. 4. & decis. 1411.n.1.l.1.& ibi gloss.in verbo filium C.quorum bonorum Greg.xv.decis.160.& ibi annot. & decis.200.& ibi annot. & decis. 203. fertur sententia † interlocutoria, Couar.pract.quæst. c. 17.Bald.in l.ordinarij C.de rei vend. & ibidem DD.Gail obs.7.num.6.lib.1.à qua non est licita appellatio tam iure ciuili, l.1.C.si de mom. possess.&c. quam iure canonico, c fin.§ de possessione 2.quæst.6.Benint.decis.79. sed licitus est recursus ad superiorem, Menoch. de arbit. quæst.70.num.25.plures citans. Quando † manutentio pendit à negocio principali, prius discuti debet negocium principale, quam concedatur manutentio, Lancell. de attent. part.3.cap.24.quæst.19.num.4. l.si duo, in fin. princ.& §.sed si supra versic.cæterum.ff.vti possid. l.si quis rem.ff.el.2.acquiren.poss. ideo si petatur manutentio ratione assistentiæ iuris communis, eo quia locus controuersus sit intra fines diœcesis, seu parochiæ, interim donec cognoscatur, an locus sit vel non sit infra fines, non potest concedi manutentio, Card.Seraph.decis.1278, & si apponatur

6

7

8

datur possessionem non esse manutenibilem, eo quod sit infecta propter decretum irritãs, prius cognosci debet, an sit locus dispositioni, quæ habet decretum irritans, antequam ex eo possit concedi vel denegari manutentio. *Garc. de benef. part. 5 cap. 1. num. 430. & pluribus seqq. Card. Seraph. decis. 1471. num. 5. Rot. Farin. decis. 516. num 4 part. 1.* Possessorio summarijssimo terminato adhuc † durat plenarium, verum is qui obtinuit in summarijssimo, non potest petere discussionem plenarij. sed datur electio ei qui succubuit, an velit agere possessorio plenario an petitorio, *Rot. decis. 97. num. 3. & 4. part. 2. diuers. l. à diuo pio §. si super rebus & ibi gloss. in verbo fiat Bart. & DD. ff. de re iud. iuncto §. cæterum: vers. prout. Inst quod cum eo qui in alien. &c.* si quidem agat petitorio renunciat suæ possessioni, *l. si duo in princ. ff. vti possid. & ibi gloss. in verbo vincetur & DD. Bart. in l. naturaliter §. nihil commune num. 8. ff. de acquir. possess. & ibi DD. communiter Rot. decis. 97. num. 3. & 4. part. 2. diuers.* si agat possessorio, eo pendente potest adhuc ei succurri, per summarijssimum, *Capic. decis. 96. num. 10. & seqq. l. in prouinciali §. 1. ff. de nou. oper. nunc. l. fin. C. si aduersus rem. iud. & ibi gloss. & DD.* etiam in causa appellationis, *Card. Seraph. decis. 299. & decis. 1295 l. quod vetuit ff. de re iud. & ibi DD.* at in gradu restitutionis in integrum, non obstante re iudicata, *Greg. xv. decis. 4. 8. num. 8. & ibi annot.* limitat vno modo *Cæsar. decis. 4. numer. 4. hoc titul. l. vnica C. de reputat. quæ fiunt in iud. in Integrum rest. & l. 1. C. in Integrum rest. post: iuncta. l. 1. ff. Vti poss.* quia summarijssimum possessorium durat tantum quantum ipsa lis decretumque de manutenendo in eo datum habet executionem paratã, & nunquam transit in iudicatum, ita vt à iudice retractari non possit, si altera pars melius doceat de sua possessione, *l. liberis in fine ff. de lib. caus. cap. fin. §. de possess. 2. quæst. 6. Benint. decis. 74. per totam Card. Seraph. d. decis. 1195. numer. 2. & 5. asserens ita seruari in Rota Rot. diuers. decis. 641. n. 9. part. 1. Greg. xv. decis. 285. n. 13. & seqq & ibi annot.*

In plenario † possessorio requiritur plenaria cognitio, & ex parte agentis plena probatio, *§. retinendæ instit. de interd. l. 1. & ibi gl. in verbo filium esse & DD. C. quorum bonorum Rot. diuers. decis. 543. nu. 3. part. 3. lib. 3.* in his, de quibus principaliter in illa causa possessoria controuertitur non vero in illis quæ incidẽter, & per modum causæ deducuntur. *l. 1. C. quor. bonor. pulchre Rot. decis. 34. n. 14. & seqq. part. 2. diuers.* Dicitur autem causa summaria respectu rei, cuius exceptiones requirentes, altiorem indaginem differuntur, nec impeditur actoris intentio, *l. si is à quo §. 1. ff. vt in possess. legat. l. ille à quo §. si de testamento ff. ad Trebell. d. l. 1. C. quor. bon. Bart. in Constit. ad reprimendum in verbo summarie n. xj. & 12. quom. in crimine læs. maiest. proced. Ias. in l. in pecuniarijs n. 4. ff. de ferijs.* Sententia † super possessorio plenario lata est definitiua, *Rot. decis. 10. n. 4. de re iud. in antiq. Clem. 1. de seq possess. & fruct. Gail. obs. 7. num. 4. lib. 1.* sed ab ea prohibetur apppellatio omni iure, *l. 1. & ibi Bart. C si de mom. possess. &c. Innoc. in c. significantibus in verbo prouocauit. de nou. oper. nunc. Archid. in c. fin §. de possessione 2. quæst. 6. Dec. cons. 28 late Dec. in l. 1. num. 6. C. de bonor. possess. sec. tab.* & iudex potest eam exequi salua proprietatis quæstione, tum quia habet vim interlocutoriæ. & in appellatione ab ea debet exprimi grauamen, & inseri causa, *Bart. in l. 2. num. 9. & 10. ff. de appell. recip. c. ei qui § de possessione 2. quæst. 6. c. Romana § si autem. & ibi gloss. & Can. de appell. in 6.* tum quia damnum illatum in possessorio potest de facili reparari in petitorio, *Notant. DD. in d. l. vnica C. si de mom. possess. &c.* quæ regula indubitata est in terris

ecclesiæ, in quibus non sunt statuta particularia, *Rot. decis. 330. num. 3 part. 2. diuers. virg. de Boccatijs in annot. ad Aegid. in princ.* Ex constitutione Aegidiana confirmata à Paulo III. prohibente appellationem à sententijs latis in iudiciis possessorijs, *Rot. diuers. decis. 120. sub numer. 2. part. 1. Cresc. decis. 1. num. 3. de Const. Mohed. inter omissas decis. 5. eod. Virg. de Boccatijs in annot. ad Aegid. in princ. n. 3. 6. & seq.* etiam ijs, in quibus debet colorari titulus, *Achil. decis. 2. de appell. Bald. in l. 2. quæst. 11. C. de seruit. & aq. Innoc. in c. bona el. 2. sub n. 1. vers. quidam tamen dicant circa finem de postul. præl.* & ab omni eo per quod deuenitur ad dictas sententias, *Rot. diuers. decis. 241. nu. 5. part. 1. Bald. in l. vnica num. 4. & ibi Salic. C. si de mom. poss. fi.*

12 *&c.* Fallit † quia admittitur appellatio à sententia lata in possessorio, quod nititur iure, aut habet mixturam cum petitorio, vel infert irreparabile damnum, *Rip. in c. sæpe nu. 102. de restit. spoliat. Cont. in l. vnica C si de mom. poss. fi.* aut causa possessorij est complicata cum causa falsitatis instrumenti, vel nullitatis prioris sententiæ, *Rot. decis. 323 part. 1. diuers. Bald. in l. 1. C si de mom. possess. num. 7. Menoch. remed. 9. recup. poss. fi. num. 321. & seqq.* aut quis condemnatur ad interesse ob possessionem non restitutam, *Bart. in l. creditor §. iussus num. 4. C. de appell.* & aliis casibus notatis per Decium *in l. 1. num. 6. C. de bon. possess. secund. tab.* Prætermissis eis quæ circa acquisitionem, retentionem, & amissionem possessionis traduntur, *in §. possidere. Inst. de*

13 *interd.* in † beneficialibus & spiritualibus ex vnico actu congruo acquiritur possessio, *c. cum ecclesia & ibi gloss. in verbo trium episcoporum. c. cum olim & ibi Pan sub num. 5. hoc tit. & vtrobique Can. cap. cum de beneficio de præb. in 6. c. 1. de relig domib. Bald. in l. 2. sub num. 2. C. de seruit. & aq. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto numer. 6. ff. de itin. actuque priuat. Put. decis. 269. lib. 1.* quando concurrit animus acquirentis, *cap. cum nostris & ibi gloss. in verbo plures habet facti de concess. præb. & Can. l licet C. de acq. poss. Pan. in c. bon. mem. el. 2. nu. 20. de postul. præl. Caputaq. decis. 152. part. 2. per l cum hæredes ff. de acq. vel amit poss.* & scientia, & patientia aduersarij, cuius interest, & si plurium interest, requiritur scientia & patientia omnium, *Pan. in d. bon. mem. el. 2. l. 2. C. de seruit. & aq. & ibi Bald. n. 17. 22. 23. & seqq.* & si isti plures habent possessionem eiusdem generis, vnius ignorantia omnibus prodest, *l si communem ff. quemad. seruit. amitt. Innoc. in c. bon. mem. el. 2. sub nu. 1. de postul. prælat. Bald. in l. 2. nu. 23. in fine C. de seruit. & aq.* si autem iura sint diuersa, & penitus separata, vt in eadem parochia sunt coniunctæ iurisdictiones episcopi, & plebani; *c. cum ab ecclesiarum de offic. ordin.* & quis intendi quærere plebanalem sine præiudicio Episcopi aut Episcopalem sine præiudicio plebani, tunc scientia nocet scienti, & ignorantia prodest ignoranti, quia isti, contra quos quæritur possessio, non sunt in pari causa, *l aquam ff quemadmod. seruit. amitt. Innoc. in d. c. bon mem el. 2. sub num. 1.* Ad acquirendam possessionem ecclesiæ vacantis, requiritur scientia & patientia eius, qui habet custodiam, quæ in cathedralibus & regularibus ac collegiatis ecclesijs est penes capitula, conuentus, collegia, *c. quia sæpe de elect. in 6.* in alijs ecclesijs seruanda est dispositio *c. præsenti de off. ordin. in 6.* vel eius ad quem spectat confirmatio, vel inuestitura, non autem eorum, ad quos spectat nuda electio, *Innoc. in c. bon. mem. el. 2. in fine n. 1. & ibi Can. de postul. prælat Bald. in l. 2. num. 22. & 23. C. de seruit. & aqua.* quia possessio iurium incorporalium inhæret ossibus istius, qui possidet, ideo non potest acquiri sine scientia & patientia illius quæ habet vim quasi traditionis, *l. 2. & ibi post gloss. in verbo sciente DD. C.*

Abb.

de seruit. & aqua. Eadem ratione vt acquiratur legitima canonicatus ecclesiæ cathedralis, aut collegiatæ possessio, non sufficit, quod sit tradita a canonicis, qui sunt de capitulo, sed requiritur quod capitulariter tradatur, *l. dilectus 1 §. 1. c. dilecto 1. responso de præb. cap. 2. de renunc. Ioan. Andr. in c. in litteris n. 10. & seqq. de restit. spoliat. & ibi Can. Cassad. decis. 7. hoc tit. Greg. xv. decis. 364 & ibi annot amplia & limitat.* cum assignatione stalli in choro, & loci in capitulo copulatiue ab habente potestatem, *c. pro illorum in fine de præb. c. relatum eod tit. Ioann. Baptist. ferr. cons. 14.* aliter habita non est considerabilis, neque restituibilis, nisi successiue ex patientia canonicorum, ad actus canonicales. canonico tantum competentes, iustificata fuerit: *Innoc. in c in litteris num. 8. & in c. ex parte sub nu. 5. vers. sed si cui in actibus & c. de restit. spoliat. & ibi Can. Cassad decis. 7. hoc tit.* quæ iustificatio, si agatur possessorio recuperandæ, debet præcedere spolium, *arg l. bonorum ff. rem ratam haberi l fin. ff quis ordo in bonor. poss. ff seru. cum similibus Rot. decis 9. de restit. spoliat. in nou.* In acquisitione possessionis rerum corporalium scientia domini non requiritur, *l. fin. C. de long. temp. rescript.* Hinc ex vnica præsentatione, & vnica electione acquiritur possessio præsentandi, & eligendi, *c. querelam de elect. cap. consultationibus de iurepat. & vtrobique not. d. c. cum ecclesia hoc tit. & ibi Ripa num. 9. & seqq. & ibi Can.* per vnicam solutionem pensionis acquiritur possessio iuris exigendi. *Rot. decis. 198. num. 2. & 3. part. 1. diuers. gloss. in c. cum ecclesia sutrina in verbo trium episcoporum & ibi Ripa nu. 52. & seq. & Can. hoc tit.* per vnicum actum acquiritur quasi possessio, quoad actus in locum prioris subrogatos, vt si ecclesia percepit decimas ex terra, quæ semper fuerat frumento seminata, nunc autem de nouo fuit seminata milio, *l. cum in tua & ibi Host. per illum text. de decim. Alber. in l. si vsusfructus l. 1. num. 5. ff quemadm. vsusfructus amitt.* apprehensa possessio domus, aut vnius alterius rei præbendæ, habitur ad omnia bona temporalia eiusdem præbendæ *Host. in c. in litteris sub nu. 12. de restit spoliat. & ibi Can. Rot. decis. 14 eod. in nou. Mohed. decis. 22. nu. 1. & seqq. de præb.* ex actu præsentandi rectorem in certa ecclesia longissimo tempore exercito per laicum, probatur possessio omnium iurium competentium patrono, *c. 1. & ibi Pan. num. 3. & 4. de relig. domib. & ibi Can.* consensus à patrono præstitus in permutatione beneficij constituit ipsum in totali possessione præsentandi; *Crescent. decis. 2. Mohed. decis. 10. num. 4. de iurepatron. Rot. decis. 792. num. 4. part. 2. diuers.* & generaliter per apprehensionem vnius rei, quis constituitur in possessione omnium aliarum ad eius rei vsum destinatarum, *l. restituta & ibi gloss. in verbo earum ff. ad Senatusc. Trebel. & DD.* per captam possessionem sepulchri, constituitur in vsu sepulchri, *Rot. decis. 222 part. 1. diuers. num. 7. & 8. l restituta in princ ff ad SC. Trebell. & ibi DD. post gl. l. pro hærede ff de acquir. possess l. possideri in princ. ff. de acquir. possess.* per adeptionem possessionis beneficii, quæritur etiam possessio rerum & bonorum beneficij, *Anchar in c. beneficium in 6. quæst. de reg. iur. in 6. & in cap. sine possessione sub numer. 10. vers. ex quibus & numer. seqq. eod. Rot decis. 19. num. 7. part. 2. diuers. Couar. variar. resolut. lib. 3. cap. 6. num. 13. Greg xv. decis. 364. & ibi late annot. & decis 557. nu. 2. & seqq. & ibi late annot. ampliat & limitat 2 modis.* quia possessio rerum, & bonorum ecclesiæ est penes ipsam ecclesiam vacantem, *cap. cum super hoc titul. & ibi Innoc. Pan. & Can Felin in c. constitutus n. 19. de rescript.* Fallit † regula principalis, quando 14
possidenti ius commune resistit, *Pan. in c. 1. n. 5. de relig. domib*, episcopus per exercitium

vnius iuris episcopalis in aliquo hospitali non religioso, non censetur esse in possessione omnium iurium episcopalium, quia hospitale non religiosum non tenetur episcopo ad iura episcopalia, *c. ad hæc de relig. domib.* fallit secundo quando alius reperitur in possessione, *c. cum olim. & ibi Pan num. 6. & ibi Can. de rescript. c. dilectus & ibi Innoc. num. 3. de cap. Monach. Innoc. in d. c. 1. in fine de relig. domib.* nisi immissio facta fuerit auctore prætore, quæ priuat possessorem omni possessione, licet nulla violentia intercedat, *l. qui vniuersas §. 1. vers. item cum prætor ff. de acquir. vel omitt. possess. & ibi Angel. de Perus. Ioan. Imola & DD.* fallit tertio, quia licet fiat extensio possessionis ad alios actus eiusdem speciei, etiamsi sint diuersarum qualitatum, & circumstantiarum, quando conueniunt in natura primordiali; non tamen fit extensio ad alios actus alterius speciei, *arg. l. si prius ff. de aqua pluu. arc. & ibi gloss. & DD. Salic. in l. 1. nu. 4. C. de emanc. lib. & ibi Cynn. Socin sen. in c. cum contingat num. 34. de foro compet. Alex. cons. 68. num. 18. vol. 2. Rot. diuers. decis. 17. nu. 3. & xj. part. 1. Bald. in l. de pupillo § si in pluribus sub n. 1. ff. de nou. oper. nunc.* fallit quarto, quia ex actu contradicto & apellato possessio non acquiritur, *l. improba & l. nemo C. de acquir. possess.* Fallit quinto, Quia apprehensione vnius rei hæreditariæ seu fundi hæreditarii aliorum fundorum seu rerum hæreditariarum possessio non censetur apprehensa etiam concurrente animo acquirere volentis quia hæreditas iacens non possidet, *Mynsing. obs. 39. cent. 3. l. hæreditas in multis ff. de acqui. rer. dom.* Iure ciuili possessio iurium incorporalium acquiritur, & probatur ex duabus aut tribus solutionibus, *c. 1. §. 1. quid sit inuestitura in vsibus feud.* vel iuxta qualitatem actuum, ex pluribus aut vno actu, *l. 1. §. hoc interd. & ibi Bart. num. 1. in fine & DD. ff. de itin. actuq.* *princ.* arbitrio iudicis, *Fr. Ripa in l. interdicta num. 5. & 6. ff. quor. bonor.* Possessio † quo 15 que beneficialium, ac spiritualium ex vno vel duobus actibus amittitur, *l. queadmodum & ibi Jas. ff. de acqu. possess. Put. decis. 269. num. 2. lib. 1.* Contra summum pontificem circa spiritualem iurisdictionem, quia plenitudinem potestatis in ea habet, nullus potest acquirere possessionem, quæ ei præiudicet, cum illam habeat à Deo tantum, & ideo est immutabilis, *c. in nono & c. seq. 21. dist. c. si imperator 96. dist. Innoc. in c. bon. mem. el. 2 n. 1. in fine & nu. seqq. de post. præl. Gonzal super reg. de mensib. & altern. §. 2. proœm. num. 13. & seqq.* Ex actu † conditionali transfertur possessio, 16 quando dominus simpliciter tradit possessionem, *c. olim. 1. & ibi Innoc. num. 5. de restit. spol. Host. sub numer. xj. in gloss. super verbo prædictam domum & Can. c. cum nostris §. auditor de conceß. preb. l. 1. § si vir vxori ff. de acquir. poss. Franc. Aretin. in l. qui absens §. 1. in 4. not ff. eod.* & conditio existens trahitur retro, quia domini voluntate possedit, & interim lucratus fuit fructus, *Bald in l. sub conditione num. 3. ff. de solut. & liberat.* circa translationem dominij † adhibenda est distinctio tradita per 17 Batt. in d. l. sub conditione num. 1. ff. de solut. & liberat. Quod si causa ipsa, ac etiam possessionis traditio fuerit sub conditione, quæ defecerit, nulla transfertur possessio *d. l. qui absens §. 1. ff de acquir. possess. c. olim. 1. de restit. spoliat. Greg. xv. decis. 283. num. 3 & 4. & ibi annot. & decis. 332. num. 4. & seqq. & ibi annot.* & si conditio extiterit, non trahitur retro, ne eodem tempore inueniantur duo domini, in solidum, *l. si vt certo § si duobus ff. commod.* aut duo eandem rem corporalem possidere, *l. 3. § ex contrario ff. de acquir. poss. & l. duo ff. de procur.* aut idem ius incorporale possidere, *l. licet causam § ex præmissis de prob. & ibi Can. cap. inter dilectos de fid. instrument.*

Quæ

Quæ sunt notanda pro limitatione regulæ in contractibus conditio casualis, & mixta, purificata trahitur retro, secus in potestatiua, quæ procedit, in obligationibus & hypotecis, *l. qui balneum & l. qui potior C. qui pot. in pign. hab. Mohed. decis. 1. de pign. & hypothecis.* secus in dominio, & possessione, Hinc infertur, quod ex traditione possessionis alicui facta à iudice tertius non citatus non priuatur sua possessione, quæ in tali traditione vere inest clausula sine præiudicio: *l. 1. §. si quis ideo ff. ne vis fiat ei &c l. 2. in fine C. si propt. publ pensitat &c. Bald. in l. 2. num. 14. C. vbi in rem. act. Rot. decis. 9. de conceß. prab. in antiq.* &c, quando à parte traditur possessio, aut pars traditioni possessionis factæ per iudicem acquiescit, ista clausula sine præiudicio &c. non potest sub intelligi; ideo expressio illius suspendit acquisitionem possessionis, *d. l. qui absenti §. 1. d. c. olim. el. 1. & ibi gloss. in verbo traditam Put. decis. 34. lib. 2.* & si tertius possideat, purificata censetur conditio, si non possideat, nullum fit ei præiudicium, si possessio non est vacans, quia ius quod habet in petitorio ex hoc non læditur, nisi ratione durioris aduersarii, quando cœpisset agere ante sententiam latam: *l. is à quo cum l. seq & ibi DD ff de rei vend.* si vero possessio est vacans, ius eius lædi censetur propter facilitatem recuperandi, *cap. veniens el. 2. de testib. & ibi Can. c. cum super & ibi Felin. & Can. de re iud. Cæsar. decis. 2 & 3. de verbo signif.*

18 Possessionis † duodecim fructus enumerat, Ripa, *in c. sæpe num. 2. de restit spoliat. & gloss. & DD. in §. retinendæ, instit. de interd.* quibus adde quod possessio quæ continuatur in hæredem contra *l. cum hæredes ff de acquir. poss. Mynf. obs. 38. & 39. cent. 3.* vigore statuti

19 † est ciuilissima, & ante appræhensionem continuatur in hæredem hæredis; quia illud ius est in ipsa hæreditate: *l. cum fundo ff. de seru. rust. præd. c. cum venissent de institut.* ex ea potest agi adipiscendæ, non recuperandæ per hæredem; quia non est plene, ac actualiter possessor, *Cyn. in l. ea lege post princ. vers. & istud est in argumentum C. de cond. ob causam Dec. in l. fin. nu. 26. C. de edict. D. Ad. toll. Put. decis. 10 hoc tit.* dictumque statutum intelligitur quando possessio est vacans, *Dec. in d. l. fin. num. 33. & 34. Curt. iun. n. 82. & DD. Cuman. in l. pomponius §. quæsitum sub num. 3. vers. dixi ego ff de acquir. poss. Greg. xv. decis. 258. num. 7. & ibi annot. limitat. vno modo.* nam cessat continuatio possessionis in hæredem ex statuto, quando ab alio fuit effectualiter appræhensa, *Tiraquellus in tract. le mort. saisit le vif. parte 1. declarat 3. l. qui crim. pro hærede 3. fin. ff. pro Emptor. l. posseßio ff. de Vsucapionib.* Eadem ratione † subrogato gratiose etiam quoad 20
possessionem, per principem, non competit actio spolij, sed tantum interdictum adipiscendæ, quod sapit naturam recuperandæ, *Card. Seraph. decis. 596. Ias. in l. si sorori sub num. 2 vers. limita tamen C. de iure deliber. & ibi Alex. & DD.* nisi actualis possessio fuerit medio tempore ab alio apprehensa, & occupata, quæ excludit effectum continuationis possessionis, *Greg. xv. decis. 258. num. 5. & seqq. & decis. 307. num. 3. & 4. & ibi late annot. l. pomponius §. quæsitum ff de acquiren. poss. & ibi DD. l. fi. C de edict. D. Hadr. toll. & ibi Curt. Iun. nu. 82. l. qui cum pro hæred §. fin. ff. pro empto; glos. in l. cum miles in verbo quasi coniunctim. ff. ex quibus causis maiores.* In spiritualibus † 21
quoad validitatem iurium, etiam sacramentalium, sufficit possessio conferentis, quando alias conferens habet potestatem conferendi; ideo licet certus locus non sit de proprietate episcopi, ex quo tamen episcopus est bonæ fidei possessor, tenent sacramenta ab eo collata, quoad omnem effectum, *Pan. in cap. 1, num. 2. de relig. domib.* In beneficiali-

22 ficialibus efficacia † collationis sequitur possessionem, & ad validitatem eius sufficit ostendere collatorem esse in quieta & immediata possessione conferendi, secundum tempus collationis, cum bona fide, per solam reclamationem, non inducitur mala fides: ad creandam huiusmodi possessionem sufficit vnicus & vltimus actus collationis, quæ sortita fuerit effectum, *c. cum olim. hoc tit. & ibi Pan. num. 4. & 5. Butr. & Can. communiter c. querelam de elect. c. consultationibus de iurepat. c. in literis de restit spoliat. late Garz. de benef. part. 5. cap. 5. per tot. numer. 63. ac nu. 67. ponit. 4 requisita quæ fuse explicat Rip. in c. cum Ecclesia sutrina numer. 92 & 93. de caus. poss. & prop. Gonz. super reg de mens. & alt. gloss. 45. §. 2. nu. 29. & seqq. qui ponit. 7. requisita & 5. limitat Greg. xv. decis. 77 & ibi late additio.* Secundo,
23 alio non apparente is † qui possidet, præsumitur in bona fide, *l. pen. & ibi gloss. in verbo probetur C. de præscript. long. temp l. pen. C. de ciuit.* ac præsumitur dominus, *c. 1. & ibi Pan. num. 2. de relig. domib. c. cum ad sedem & ibi Pan. nu. 20. Butr. nu. 25. & seqq. de rest. spoliat. & Can. Bart. in l. 1. § hoc interdicto num. 2. & ibidem duos alios ponit effectus quasi possessionis ff. de itin. vtrique prin.* etiam in beneficialibus, *Rot. decis. 1. de re iud. in nouis c. examinata de iud. c. cum Ecclesia sutrina circa finem hoc tit.* non quidem ex recenti possessione, *Rot. decis. 1. de restit. spoliat. num. 3. in nou. Innoc. in c. 2. sub nu. 3. vers. mirum videtur quod dicitur in hac gloss. per monachos de in Integrum restit.* sed data triennali pacifica possessione, propter regulam de triennali, quæ tuetur pacificum possessorem etiam contra concilium, vt puta non promotum infra annum, *Mohed decis. 2. in fine de præb. Sarnen. in reg. de trien. quæst. 10 arg. l. in rebus §. fin. cum l. seq. ff. de precario.* & præstat exceptionem non actionem: vnde non tuetur eum, qui post lapsum triennij committit causam super beneficio, & aduersarius docuit de suo titulo, *Achil. decis. 1. super reg. de trien. Cassad. decis. 8. sub num. 3. super reg. Cancell Felin. in c. sicut nu. 3. & seqq. de re iud. Pan. in c. contingit sub nu. xj. & seqq. de dol. & cont.* Tertio, possessori debentur † fructus, ac agenti ad fructus nulla 24 potest opponi exceptio, *late Pan. in c. accedens & Can. de accus.* quando constat de certo & indubitato possessore, & quando non constat de vero dominio, *Felin. in c. significauerunt num. 7. de testib.* illosque facit suos, quando habet colorem possidendi, & abest mala fides, *Rot. decis. 4. in princ. de rest spoliat. c. grauis & ibi post gloss. Bell. num. 5. & Can. de rest. spoliat. l. certum. 2. resp. C. de rei vend. Greg. xv. decis. 74.* tam in temporalibus, *§. si quis à non domino inst. de rer. diuis. & c. l quæsitum ff. de acq. rer. dom. l. Herennius la. 1. & ibi gloss. ff. de vsur c. grauis de restitut. spol. & ibi gloss. in verbo fructus & Can.* quam beneficialibus, nisi possessori ius resistat, *c. dilecto & ibi Pan. numer. 11. & 12. de præb. Rip. in c. cum Ecclesia sutrina nu. 94 hoc tit.* aut constet quod ab initio scienter recepit possessionem beneficij iniuste, *Rot. decis. 4. n. 2. de restit. spoliat. l. domum l. certum 1. resp. C. de rei vend. Bellam. in d. c. grauis nu. 4. & 7. de restit. spol.* Aut obstat intrusio in beneficio reseruato, *Rot. decis. 20. de præb. in antiq. & decis. 4. eod. in antiq. d. c. nostrum de appell.* vel possideat plura beneficia incompatibilia: *gloss. in c. 1. ante finem vers. 1. opinionem de reg. iurament. in 6. c. dudum el. 2. in princ. vers. & retinendo Pan. in 5. not. & Can. de elect.* ex huiusmodi enim pluralitate, transgressionis notam & cupiditatis vitium incurrit, *d. c. dudum el. 2. in princ. vers. vnde eum.* Tum quia Concilium Trid. excludit priuilegium possessionis, quia geminatam inducit priuationem *c. 4. sess. 7. ibi etiam præsentis canonis vigore c. 17. sess. 24. in fine nec tuta conscientia fructus retineant,* aut alia opponatur exceptio concludens defectum

tituli

tituli & possessionis, *Specul.tit.de actore §.1. num.47.in fine & ibi Bald.in addit.circa finem Innoc.in c.in literis num.5.de restit.spoliat. Ancb. in c.1.num.9.de reg iurament.in 6.qui duo dicunt sufficere defectum solius tituli.* vel allegetur dispensatio, quia ius singulare non præsumitur ex possessione nisi probetur, *Butr. in c. dudum el.2.num.33.de elect.per illum text.* aut interdicta sit ei administratio per hominem tacite, vel expresse, aut per legem ; ait scienter soluentes non liberantur, ignoranter vero soluentes liberantur, *l.quod si forte §.1. & ibi gloss.in verbo administratio 1.Bart. & DD. ff.de solut.Clem.1.de sequest.possess. & fruct. Bart. in l.post contractum num.12.& DD.ff. de donat.*

25 Quarto, successor in † beneficio non tenetur iustificare titulum sui prædecessoris, sed sufficit ei ostendere supplicationem signatam, *Put.decis.337.lib.1.attestans de stylo Cassad. decis.8.de restit.spoliat. Sarn. in reg. de non ind. iuxta firm.supp.num.7. Garc.de benef.part.4.c. 2.num.19.& seqq.* vel probare communem reputationem, & pacificam possessoris triennalem possessionem, copulatiue ; & licet regulariter contra præsumptum titulum admittatur probatio de vero titulo , tamen hoc casu si per aduersarium probetur titulus prædecessoris infectus, & possessio capta illius vigore , ac etiam quod sit infecta possessio, in nullo ei suffragatur ; quia propter decessum in triennali possessione, præsumitur vitium purgatum, *d c. dilecto & ibi Pan.num 8.gloss.in c.illud in verbo fama loci de præsump.& ibi Felin sub nu.7.& Can.arg. Clem. 1.de seq.possess.& fruct Franc.in c.susceptum num. xj. de restit. Cassad. decis. 3. & 4. Mohed. decis.15.hoc tit. Achill.decis.19.num.4.& seqq.& decis.20.& Cresc.decis.21.de prob.Mand.ad alleg. Lapi 89.quæst.2.* quia triennium completum dicitur longum tempus , & minus tempus dicitur recens, *d. Clem. 1.de sequest. possess.& fruct.d.c.dilecto de prab.lo.de anania in c licet heli num.25.de simon.* Habilitates † prædecessoris 26 non sunt iustificandæ, vel sufficit qualis qualis probatio clericatus, legitimitatis, *Put. decis.77 lib.3.Bell.decis.593. allegat rationem quia super eo non pronunciatur, Imol.in clem.1. n.3.& 10.vt lit.pend c. querelam de elect.* nisi detecta esset eius inhabilitas, quia tunc iustificanda est prædecessoris dispensatio, *Cesar. decis.16. num.8.& decis.20.num.7.& seqq de prob. Bart. in l.facta §.si heres ff.ad Trebell.* Quinto, † ex- 27 ceptio criminis non obstat, agenti possessorio in beneficialibus, siue intentetur possessorium adipiscendæ, post collationem, aut electionem & confirmationem obtentam, etiamsi crimen inferat nullitatem tituli ipso iure, vt homicidium, periurium, nisi agens possessorio de eis publice fuit infamatus, *c. accedens de accus.c.constitutus el.2.de appell.c.post electionem in fine de conceß.prab.Pan.in c.cum olim n.15.& 16.ponens tres fall.hoc tit.* ratio prioris est, quia ex solo titulo consequitur quis ius in re, absque installatione, vt supradictum est ; ideo non potest à iure quæsito remoueri per exceptionem, sed per directam actionem, *d.c.accedens d.c.constitutiu el.2.* & si opponatur, cui datur actio multo magis exceptio *l.1.§.plane ff.de superf* respondetur, verum esse, quando actio & exceptio tendunt ad rem familiarem, secus si actio competit ad vindictam, quia tunc competit actio & accusatio, & non exceptio, *Felin. in d.c. accedens in princ.& num.10.& ibi Anchar.numer.2.& 3.* ratio secundi est, quia existens in possessione ex sola infamia suspenditur à beneficio iam obtento, *d.c.inter de purg. Can.c.presbyter 2 quæst.5* fortius debet repelli à consequenda possessione, *c. quemadmodum de iureiur. Pan.in d.c.accedens.* siue † intentetur posses- 28 sorium recuperandæ, si spoliator opponat crimen propter odium spolij, & violentiæ,

l.si maritus la.1.C.de donat.inter vir.& vxor.cap. in literis &c.item cum quis de restit.spoliat. secus si tertius non spoliator de crimine opponeret, & ex restitutione sequi posset periculum animarum, *c.ad petitionem & ibi gloss. in verbo restituendus, de accus. & Can. Pan. in rubric. de spons.duorum post Innoc. Mohed.decis.19. de restit. spoliat.* & recipit alias limitationes notatas, *per gloss.in sum.3.quest.1.& ibi Can.* aut etiam

29 † possessorium retinendæ, quia prædo, & spoliator manutenetur, ac quælibet iniusta possessio est manutenibilis, nisi sit iniusta ab aduersario, *l.1.§.fin.cum l.seq.ff. vti possid. l. 1. & ibi gloss.& DD.C.eod.§.sed interdicto in fine &*

30 *ibi gloss.& DD.Instit.de interd.* Exceptio † dominij probandi obstat agenti possessorio adipiscendæ, si quis de dominio paratus est docere incontinenti, alias reseruatur in petitorio, *l.fin.C.quor.bonor.& ibi gloss. fin. & Bald.& DD. Bart.in l.naturaliter §.nihil commune num.1.& 2.ff.de acquir.poss.§.gloss. 1. in l. 2.C.de edict.D.Adr.toll.& ibi Barto.num.1.& 2.* & sufficit de dominio constare per instrumenta, aut alia legitima documenta, *Rot decis.201 part.2.diuers. Alex.in d.§.nihil commune gloss.pen.in l.si de eo §.fin in verbo teneri ff. de acquir.possess.* In possessorio retinendæ exceptio dominij non admittitur, sed potest titulus dominij coniungi cum possessione, vt si probationes de possessione fuerint æquales, iustior probatio sit illius qui est dominus, *l.si de eo §.fin.& ibi Bart post gloss num.2.& seqq ff.de acquir.poss. Bart.in l si de vi in fine ff. de iud.Rot.decis.27.sub nu.3.part.1.diuers. Greg. xv.decis.507.num.3.& ibi annot.* In interdicto recuperandæ non admittitur exceptio dominij, vbi illata est vera violentia, *l.1.C.si per vim vel alio modo & c.l.si quis ad se feudum C. ad l.Iul.de vi l si de vi ff.de iud.& ibi Castr. numer. 15.ponit.10.fall.& ibi DD.* secus est in quasi violentia, *l.cum quærebatur C. vnde vi & ibi gloss.in verbo per ignorantiam, in fine Bart. in d. l. si de vi num.5.late Alex.in l.naturaliter §. nihil commune à num.10. vsque ad 33.ff. de acquiren. possess.* In possessorijs retinendæ, & recuperandæ, admittitur exceptio dominij iam in actis probati & notorij, *Put.decis.29.numer.15.& 16.lib.2.Iason.& Rip. in d. §. nihil commune.*

Quibus modis beneficia & spiritualia iura acquiri possint, suis locis oportune dicetur. Regulariter sententia † absolutoria 31
lata in petitorio, non parit exceptionem rei iudicatæ, in possessorio, *l. naturaliter §. nihil commune ff.de acq poss l.1.§.huius autem interdicti ff vti possid* & è contra absolutoria lata in possessorio, non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio, *l.an & eadem §.fin.ff.de except.rei iud.* quia separata est possessio à proprietate: fieri enim potest vt alter possessor Dominus non sit, alter Dominus quidem sit, possessor vero non sit, *d l.1.§.huius autem interdicti,* Limita regulam 1. † Quando pos- 32
sessorium habet causam proprietatis annexâ, qualia sunt interdicta de itinere, actuque priuato, aqua ex castello ducenda, arboribus cædendis, item quæ proponuntur de locis sacris, religiosis &c. de liberis exhibendis, *l.2.§.quadam ff de interd.* aut vasallo ciue, monacho, pupillo, vel vxore, vel alia persona, in qua ius habeo, exhibendis: *l.1.§.fin.cum l.seq. ff de lib.exhib. Bart.in d l.2.§.quadam,* quia oportet in ijs probare dominium, seruitutem, filiationem, rem sacram &c. sicut si ageretur petitorio, *l sancimus C.de sacros. eccles. 1 §.1. l. quæ religiosis ff.de rei vendic.* & effectus similis est victoriæ causæ proprietatis, nam vt causa proprietatis finita, sic istis interdictis finitis totum finitur, *l.1.§ hac interdicta & ibi gl. in verb.etiam seruitus & § fin. ff.de acq. quotid. & æst.& ibi gloss.in verbo assignationis, gloss in d. l.2.§.quadam ff.de interd.& ibi Bart.& DD.l.1.*

§ pars

§. pars modo ff. de lib. exhib. Secus in alijs interdictis, quia secunda causa proprietatis remanet, *l. incerti C. de interd. l. 1. §. hoc interdictum*
33 *competit. ff. de riu.* Limita † 2. quando absolutoria obtenta fuerit propter probationes dominij, à reo factas, quia petitorium absorbet possessorium etiam retinendæ, & recuperandæ, quando de proprietate constat per confessionem partis, *l cum à matre C. de rei vend.* Aut per probationes de consensu spoliati, vel partium factas super proprietate; *c. 1. hoc tit. Put. decis. 29. per totam lib. 2.* vel per probationes ante suspensionem petitorij receptas, *Bellam. decis. 404. cum duabus decis. seq. Rot. decis. 224. n. 4. part. 1. diuers. Cæsar. decis. xj. num. 7. & 8. de re iud. Innoc. in c. constitutus de fil. presb. & ibi Can. Innoc. in c. significasti & ibi Can. de diuort.* Aut per notorium facti actu permanentis; siue notorium iuris; *Innoc. in c. significasti in pr. de diuort.* vel per sententiam iudicis non tamen extra Rotam latam, nisi visa eius iustitia; *c. cum dilectus & ibi gloss. fin. Pan. n. 7. & Can. hoc tit. Pan. in c. pastoralis sub num. 26. vers. 2. casu eod. Alex. in d. §. nihil commune n. 35 Rot. deci. 3 de restit. spoliat. in nou. Rot. decis. 224. in pr. part. 2. diuers. & decis. 75. part. 1.* Secus si sit obtenta ob non probationes actoris, prout communiter fieri contingit secundum communem cursum causarum, *Pan. in d c. cum dilectus n. 7. Cresc. decis. 21 de re*
34 *iud.* Ex quibus patet † quod vulgatum axioma petitorium absorbet possessorium, procedit; quando liquet de petitorio per confessionem, partis, aut probationes, vel sententiam iudicis, vt dictum est, & quando constat de vtroque simul, sed si diuisim constiterit, & liquet de petitorio pro actore, de possessorio pro reo, iudex pronunciabit pro reo in possessorio, & pro actore in petitorio; quia possessorium præualet petitorio in ordine pronunciandi, etiam quando super vtroque proceditur; sed in executione præualet proprietas: & sic illa possessio erit penes reum modicũ durata, ex quo liquet de proprietate pro actore, quia cogitur ipsi restituere, *d c. cum dilectus l. pen. & fin ff. de publ. in rem. act.* proderit tamen super possessorio lata propter fructus, & expensas, *l. vtique ff. de rei vend.* Si vero liquet de proprietate pro reo, quia assumpsit in se onus probandi dominium, de possessione pro actore, fertur sententia in petitorio pro reo, sed nulla fertur sententia in possessorio pro actore; *Bellam. decis 406. arg. l. sed etsi lege §. etiam si ante litem ff. de petit. hered. & l. vendicante cum ll. seqq. ff. de euict.* quia reus non tenetur actori restituere rem, obstante dicto axiomatæ & regula dolo facis &c. *c. significauerunt & ibi gl. fin. de testib.* aut fructus, quia debentur proprietario, *§. si quis à non domino Instit. de rer. diuis.* nisi dicamus odio violentiæ in possessorio recuperandæ sententiam ferendam pro actore respectu fructuum à die deiectionis, *l 1. ex die ff. de vi & vi arm. c. grauis de restit. spoliat. Pan. in d. c. significauerunt n. 7. vers. nota 4. & ibi Fel. num. 2. de test. Rot. Bisign. decis. xi. de restit spoliat.* ac respectu cæterarum vtilitatum, & fructuum percipiendorum, ac mobilium etiam alienorum, quæ erant in re inuasa, *l. 1. §. quod autem ait ff de vi & vi arm. Pan. in c pastoralis n. 26. hoc tit. l si de possessore C. vnde vi.* Ac etiam propter condemnationem expensarum, *d. l. vtique Anchar. pulchre distinguens in d. c. cum dilectus num. 5. Pan. num. 10. & Can. communiter Ioan. And. in d c. pastoralis num. 27.*

Circa cumulationem † petitorij & pos- 35
sessorij infrascriptæ regulæ sunt seruandæ. Nunquã cõcurrit possessoriũ cum petitorio, quando possessoriũ habet causam proprietatis annexã quia absolutoria lata in vno parit exceptionem rei iudicatæ in alio, *l. 2. §. quadam ff. de interd.* vel quando electione se

 tollunt,

tollunt, *l. fin. C. de codicil. Bar. in d. §. nihil commune n. 15. & ibi DD.* Aut eis obstat ratio ordinis, siue præposterationis iudiciorum; *l. ius eius C. de prob. l. liberis § fin. ff. de lib. caus. l. 1. §. huius autem ff. vti possid.* quia incertum est, quisnam onus probandi subire debeat in petitorio, *§. retinendæ Inst. de interd. Bart. in d. §. nihil commune n. 17.* vel quando petitorium & possessorium sunt contraria, *Bart. in d. §. nihil commune n. 15. & 26.* Ex quibus infertur possessorium adipiscendæ, *d. c. pastoralis*, ac possessorium recuperandæ ab eodem cum petitorio posse cumulari, *d. c. pastoralis c. cum ecclesia c. cum super hoc tit. l. cum fundum in fine ff. de vi & vi arm.* Possessorium retinendæ cum petitorio non posse ab eodem cumulari, ratione contrarietatis & præposterationis ordinis iudiciorum; *l. exitus ff. de acq. poss. ß. l. incerti C. de interd. l. si de vi ff. de iud. & ibi gl. 1. mag. vers. nunquid ergo l. ordinarij C. de rei vend.* Quod si ab vno intentatur petitorium, ab altero possessorium, siquidem retinendæ, vtrumque iudicium procedit; quia possessorium retinendæ non suspendit petitorium, & nulla regula hoc casu impedit concursum, vt si ab vno agatur de nullitate pensionis, & ab altero intentetur remedium retinendæ: *Cæsar. decis. 8. de re iud. cont. Bart. in d. §. nihil commune n. 28.* Si adipiscendæ, impeditur concursus ratione contrarietatis, quia alter alterum possidere contendit; si vero recuperandæ, impeditur ratione contrarietatis & ordinis, quia causa spoliationis ante omnia venit tractanda, *c. in litteris de restit. spoliat. l. antepen. in fine ff. de vi & vi arm. l. si de vi ff. de iud. l. 1. C. de appell.* Petitorium & possessorium diuersis respectibus possunt cumulari, *Bart. in d. §. nihil commune n. xj. 15 19. 23 25.* Exempli gratia, locator agit rei vendicatione, ratione detentationis contra colonum, & interdicto retinendæ ratione ciuilis, & naturalis possessionis turbatæ *Bart. in d. §. nihil commune n. 15. in fine.* Quando † petitorium & possessorium cumulantur ab eodem, de iure ciuili potest iudex super eis separatim pronunciare; *l. non idcirco ff. de iud. l. etiam §. ex causa ff. de minor. l. 1. C. si aduers. rem iud. & ibi not. c. 2. hoc tit. & ibi gl. fin. & Can.* quia sunt duo iudicia, vel vnum iudicium habens plura capita, *d. l. non idcirco*, de æquitate canonica iudex procedit simul super vtroque vsque ad sententiam, & eadem sentẽtia terminat vtrumque, dummodo ordine præcedat possessorium: *c. cum dilectus c. cum ecclesia c. cum super hoc tit.* Sed si iudex velit, potest ex officio suo, vel secundum alios, parte petente, *Cæsar. decis. 9. n. 2. & 9. hoc tit. Bell. decis. 505. Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de damno infect.* dare prærogatiuam possessorio, vt recipiat super vtroque probationes, postea procedat ad examinationem probationum super possessorio, & sententiam super possessorio tantum ferat: *c. 2. hoc tit. & ibi gloss. fin. Pan. & Can.* 36

quod si ab vno † proponitur petitorium, vt si agat de nullitate pensionis, & à reo possessorium retinendæ, productis litteris reseruationis pensionis, docto de quasi possessione, debent vnica sententia terminari etiam de iure ciuili, propter naturam conuentionis, & reconuentionis; *d. l. 1. in fine ff. quæ sent. sine appell. rescind. c. cum dilectus de ord. cognit.* & licet huiusmodi omissio non faciat nullitatem, quia valet sententia super altero lata, *l. 1. C. de appell. l. 1. in fine & ibi gloss. fin. & Bart. ff. quæ sent. sine appell. rescind. gl. in d. c. cum dilectus in verb. eadem sententia & c. gloss. in sum. 2. quæst. 1. Bart. in auth. & consequenter C. de sent. & interloc.* tamen negari non potest quin faciat grauamen, & det iustam causam appellandi, *d. l. 1. C. de appell.* petendique restitutionem, *Cæsar. decis. 10. sub. n. 9. 10. & xj. de re iud. l. 1. §. permittitur & ibi Bart. in fin. ff. de acq. quo-* 37

tid. &

tid. & ast. Pan. in d. c. cum dilectus de ord. cog. num. 14. & Can. gloss. in c. bona 1. in verb. in tanta diuis.
38 *& Can. de post. prælat.* Qui agit † petitorio, potest illo pendente, & suspenso etiam tempore feriarum, & vacationum, *Rot. decis. 2. hoc tit. in nou. Clem. sæpe de verb. sign. f.* ante conclusionem in causa in prima instantia agere possessorio adipiscendæ, vel recuperandæ, quia petitorium competit respectu dominij, possessorium respectu possessionis, quam non habet, nec obstat regulæ accumulationum prohibitiuæ: *c. pastoralis hoc tit. c. significauerunt de testib. C. antepen. in fine ff. de vi & vi arm. Rot. diu. decis. 34. n. 4 part. 2.* Post conclusionem in causa non potest, ne lites litibus inculcentur, & aperiatur via fraudibus, *d. c. pastoralis §. si vero*, nisi ex iusta causa, vt si appareat subtractio probationum malitia, vel casu, vel ex alia iusta causa, *d. c. pastoralis §. puta & ibi Pan. nu. 35. & Can.* Sed ante conclusionem in causa non potest agere possessorio retinendæ, propter contrarietatem inde exsurgentem, nam qui agit petitorio dicit aduersarium possidere, *c. examinata de iud.* agens vti possideris dicit se possidere, & per aduersarium molestari, *l. 1. §. est igitur hoc ff. vti possid.* nisi egerit confessoria ratione iuris incorporalis, vt seruitutis, & ante conclusionem in causa proponat interdictum retinendæ, quod pro seruitute datur; *l. secuti §. aristo. ff si seruit. vend. d. l. 1. in princ. ff. vti possid.* quia confessoria datur ei qui est in quasi possessione seruitutis, *l si forte §. sciendum ff. si seruit. vend. l. vti frui §. fin. ff. si vsusfruct. petat.* vnde cessat ratio contrarietatis: aut egerit petitorio pro re corporali, quam actor ignorabat se per alium possidere, ita quod proponendo petitorium, non possit dici renunciasse possessioni, *l. per egress. ff. de acquir. possess. Barto. in*
40 *d. §. nihil commune n. 19. eod. tit.* In causa † beneficiali mota super titulo beneficij, *gloss. 1. in C. cleric. 1. hoc tit.* legitime ad sedem apostolicam deuoluta per appellationem, tota causa id est petitorium & possessorium pro celeriore expeditione censetur deuoluta propter periculum diutinæ vacationis: *Anchar. in d. clem. 1. num. 2. & 3 hoc tit.* & tam appellatus, quam appellans potest nedum petitorium, sed & possessorium intentare, ac etiam suspendere petitorium à se, vel ab aduersario intentatum, in solo & quocunque, *Vital. in clem. vnic. n. 44 h. tit.* Possessorio procedendo, *Clem. vnica h. tit. Rot. decis. 4 eodem in antiq.* In quacunque instantia, *Caputaq. decis. 323. part. 2.* donec fuerit definitum sententia, quæ transiuerit in iudicatum, & ei plene fuerit paritum: alias modicum proficeret huiusmodi suspensio, nisi fieret etiam sententiæ executio; *Vital. in clem. vnica n. 10 hoc tit.* tum quia si iudicium petitorium & possessorium à diuersis partibus simul moueatur, prius audiri debet intentans possessorium, *l. momentanea & ibi gl. 1. in fine per illum textum mox audiri C. vnde vi l. incerti C. de interd.* Si hoc petat & de eo opponat, alias regula est, quod illa iudicia simul procedunt, quia leges loquentes de cumulatione prohibita requirunt exceptionem partis, *Ias. post Bart. in l. naturaliter §. nihil commune n. 156. & n. 161. vbi ponit regulam quam limitat 3. modis ff. de acq. possess. & ibi DD.* In alijs † causis poterit suspendere nedum in prima, sed etiam in secunda, & tertia instantia, petitorium à se intentatum; *d. c. pastoralis Rot. decis. 5. hoc tit. in nou. Capyc. decis. 28. n. 2.* quia licet sit finita prima instantia, durat adhuc causa, & iudex secundæ instantiæ succedit primo, coram quo id licuisset, sed in causa appellationis non potest suspendere petitorium ab aduersario intentatum, quia in illis appellatio ab vno capitulo ad sedem Apostolicam, non deuoluit causam principalem totam, sed tantum ius appel- 40

lantis,& non appellati ius,nisi appellato postulante,*c.cordi de appell.in 6.& ibi Anch.ar.in 8. not.idem Anchar.in d.clem.1.n.3.hoc est Rot.dec. 5.hoc tit. in nou.* vel alio modo vtriusque ius ac tota causa sit ad curiam deuoluta. Speciale est in causis beneficialibus, quod quis potest suspendere petitorium ab aduersario intentatum in causa appellationis, in alijs causis non licet in causa appellationis, sed
41 tantum in † causa principali, *Anch.in d.clem. vnica n.10.& ibi Can.Rot.decis.5 hoc tit.in nou.* suspendere petitorium ab actore intentatũ; siue possessorium recuperandæ à reo deductum fuerit,*c.ex conquestione de rest.spoliat.*ante litis contestationem,est enim hæc exceptio dilatoria,quod prius cognoscatur de causa spoliationis,*Bar.in l.naturaliter §.nihil commune n.26.in 4.combinatione ff de acq.possess.* vel ex Stylo Rota vsq; ad conclusionem in causa,*Caputaq.decis.313.part.2.Rot.decis.4. de caus. poss.& propriet.in antiq.Pan.in cap.ex conquestione n.8.de rest.spol.Pan.in c.pastoralis n.7.& 8.hoc tit.*siue possessorium adipiscendæ, quia reus proponendo tale possessorium negat se possidere,*Bart.in d.l.naturaliter §. nihil commune sub n.26.in 4.combinatione*, siue etiam possessorium retinendæ de quo Rota, controuertit.*Caputaq.decis.324 part.2.*nam cum ab vno intentatur petitorium ab alio possessorium retinendæ,si intentans petitorium non contendat se possidere,non videtur possessoriũ posse suspendere petitorium,sed vtrumque iudicium simul procedit, cum cesset ratio contrarietatis & ordinis:*Rot.diuers.decis.349. n.2.part.1.Ias.in d.§.nihil commune num. 142.& DD.communiter*,nisi actor,qui proposuit petitorium,contendat se possidere eadem possessione,in qua reus se turbari prætendit,*Rip. in d.§.nihil commune n.164.Menoch.in 3.remed. retin.n.537.Rot.diuers.decis.97.n.2.& 8.part 2.* rei enim vendicatio datur Domino, & possessori contra nudum detentatorem, *Ias. in d.§.nihil commune n 26.& 27.l.officium ff.de rei vend.* Denegatur † petitorij suspensio,quando petitorium intentatum fuerit non principaliter in prophanis,sed excipiẽdo: *Capyc. d.decis 28.in princ.& fin.cap.1. de rest.spol.* ac in causa beneficiali per appellationem deuoluta ad inferiorem à Papa, qui cognoscet id solum super quo fuerit appellatum:*gl.in verb. per appellationem in d.clem.vnic.& ibi Pan.n.2.c. Romana §.3.& seqq.de app.in 6.*nec non quando suspensio petitorij fit calumniose: *d.c.pastoralis §.si vero hoc tit.Mohed.decis.14.de restit. spol.* aut post consensum præstitum, in probatione super petitorio,*late Put.decis 29. lib. 2.Collect.in cap.1.n.5.de restit.spol.facit decis. AEgidij 404* fit hæc suspensio etiam in causa supplicationis,*Rot.decis.64.n.5.part. 2. diuers. Capyc.d.decis.28.clem.vnica hoc tit.*ac in saluiano interdicto,*Rot.decis.44.n. 5.part. 1. diuers. gl.in d.clem.1.in verb.per appellationem hoc tit. l. 2.ff.de salu.interd.* Varij sunt effectus † istius suspensionis;Primo facta à iudice quoad vnum collitigantem,operatur effectum suũ, etiam quoad alium non petentem, *Rot decis. 12.hoc tit.in antiq.attestatur ita Rotam seruare clem.vnic.hoc tit.c. ex conquestione & ibi not. de rest.spoliat.*in eodem iudicio, non alio iudicio,vel inter personas diuersas; vt si tertius nouam commissionem obtinuerit etiam iactationum,*Rot.d.decis.12.in fine Cas.decis. 7.n. 4.de re iud repetit.decis.348.part.1.diuers.l.2.& fin.C.quib.res iud.non nocet*, Secundo suspendit iurisdictionem iudicis, quoad concernentia petitorium, *d. Clem. vnic.in fine notant DD.in d.c.pastoralis Caputaq decis.312. part. 2.* vnde sententia lata super petitorio & possessorio,petitorio per partem suspenso,est nulla: *Alex.in d.§.nihil commune post Bart.n. 91.& seqq.& ibi Ias.n.156.& seqq.& DD. communiter Caputaq.decis.143.part.3.* item dicta testium produ-

42 and 43 (right margin) appear beside "Denegatur †" and "Varij sunt effectus †" respectively.

productorum in iudicio possessorio aliquid dicentium, quod tangit petitorium suspensum, non valent; quia sunt recepti à iudice carente iurisdictione, *Rot. decis. 23. in fine de testib. in nou. per clem. vnic. hoc tit.* Eadem ratione iura producta concernentia petitorium in eo non probant, *Bald. in l. ordinarij sub n. 10. C. de rei vend. Mohed. decis. 8. n. 2. de rest. spol. Rot. decis. 105. n. 5. part. 1. diuers.* vt ex illis non dicitur constare de bono iure spoliantis, aut agentis petitorio, nisi huiusmodi probationes factæ & receptæ fuerint ante suspensionem petitorij; *Cæsar. decis. xi. n. 6. & 8. de re iud. repetita decis. 561. n. 6. part. 1 diuers. l. 3. §. sed si supra versi. cæterum ff. vti possid.* aut gustata sit nullitas contractus, super quo petitorium fundatur; *c. 1. de rest. spol. Rot. dec. 224 n. 4. p. 2* quibus casibus spoliatus nō restituitur, quia petitorium absorbet possessorium, *Cas. d. decis. rei n. 6. & 8. Bellam. dec. 404. & duabus dec. seqq. dixi in §. regulariter supra h. t.* Tertio transiens de petitorio ad possessorium non condemnatur in expensis, *d. clem. 1. h. t. & ibi gl. in verb. suspendere & Zab. n. 20. & 21 Pan. in c. pastoral. n. 31. h. t. in fine & ibi Coll. n. 7.* quia beneficio legis hoc facit, *Vital. in d. clem. 1. n. 59* & expensæ non debētur nisi causa finita super possessorio, vel per tres conformes vel per vnam sententiā quæ trāsiuit in iudicatum, *Caputaq. dec. 321. n. 2. p. 2. Staph. de sign. litt. iust. §. cit. n. 14. vbi limit.* Quarto non impedit deductionē eorū, quæ sunt necessaria ad obtinendū in possessorio, vt puta in causa beneficiali, tituli ad effectum possessorij tantum, *Ro dec. 241. n. 2. & 3. & dec. 450. n. 2. in fine p. . diu. c. ex parte Bar. & ibi Pan. & Can. de foro compet. c. fin de iud. l. domum C. de rei vend. & ibi Bal. & DD.* Licitum

44 † autem est suspendenti à suspēsione petitorij recedere expresse & tacite, per actū contrarium, qui desumitur ex libello, articulis, tentione terminorū, *Rot. dec. 6. h. t. in nou. Ach. dec. 3 de iud. Rot. dec. 348. sub n. 3. p. 1. diu. c. sollicitè de app. l. si quis iniur. C. de reb. cred.* & si actor reuocauerit suspensionē petitorij, debet reo, si petierit, dari absolutoria in possessorio, vt si actor in eadem, aut secunda, vel vlteriori instantia suspendat petitoriū volens in spolio procedere, reperiatur in eius fauorem semel pronunciatū, *Cresc. dec. 5. de re iud. l. si quis iniur. ibi iud. null. mod. eos audi. C. de reb. cr.* quia potest quis pluries suspēdere petitoriū in vna & eadem instantia ante conclusionē, putà aliquis in principio litis suspēdit petitorium, postea in medio litis reuocat huiusmodi suspensionem, & procedit in petitorio, ante vero cōclusionem iterum suspēdit petitorium, *Pan. in d. c. pastor n. 21. Rot. dec. 8. h. t. in nou.* ac etiam in causa appellationis inuito appellāte reassumere petitorium in prima instātia à se suspēsum, *Rot. d. dec. 8. & 10. h. t. in nou. & Rot. dec. 5. in 2. dub. eod. tit. in nou. per Clem. vn. h. t.* Ex eisdem rationibus qui agit possessorio † adipiscendæ, vel recuperandæ, potest illo suspenso & pendente agere petitorio in causa principali, *gl. in d. Clem. vnic. in verbo spoliantis h. t. & ibi Imol. n. 22. & Can. Bart. in d. §. nihil commune n. 21.* ac etiam in causa appellationis, *Rot. dec. 5. n. 2. & dec. 10. h. t. in nou. Zab. in Clem. vnic. n. 7. hoc tit.* secus si agit possessorio retinendæ, *Bart. in d. §. nihil commune n. 21. & ibi DD.* quia petitorium possessorium sicut à principio possunt cumulari, ita & ex post facto, & quando à principio impeditur eorum accumulatio, ita etiam ex post facto, *Pan. in d. c. pastoralis nu. 22.* Is qui, petitorio per eum suspenso, processit in solo possessorio, & in eo succubuit † per sententiam vnam, non potest in secunda instantia aggredi petitorium iterum per viam suspensionis possessorij, sed bene potest possessorio accumulare petitorio per viam cognitionis, *Vit. in Cl. vn. sub. n. 55. & ibi Zab. in 6. oppos. h. t. Caputaq. dec. 221. par. 2.* 45 46

De

De restitutione spoliatorum.

Titulus XIII.

SVMMARIA.

1 Spoliatus duo debet probare, possessionem & deiectionem.
2 Possessio quomodo debeat probari.
3 Licitum est spoliatori apponere ad tollendam probationem possessionis.
4 Possessio instrumentalis nullius est momenti alio reperto in possessione.
5 Possessio instrumentalis posterior est in consideratione, quando est cum decreto iudicis & prior realis patitur defectum.
6 Monachus spoliatus prioratu vel beneficio manuali ab extraneo, potest agere remedio recuperandæ, secus si spolietur suo abbate.
7 Deiectio quomodo probetur.
8 Spoliatus pro possessore habetur contra spoliantem quoad res, damna, fructus, sed non quantum ad vsucapionem & interdicta.
9 Spoliatus à iudice non potest petere restitutionem.
10 Spoliatus de titulo docere non debet.
11 Fallit primo, in Causis beneficialibus.
12 Secundo, in iurisdictionalibus contra ordinarium.
13 Tertio, in his quæ non possunt haberi nisi ex concessione principis.
14 Quarto, quando est verisimilis præsumptio contra agentem possessorio recuperandæ, aut ius Commune ei resistit.
15 Quinto, in Causa matrimoniali.
16 Sexto, in his quæ Communiter haberi non possunt nisi certa specifica causa procedente.
17 Spoliatus ante omnia est restituendus, reiectis exceptionis dominij, abiurationis, non Canonica institutionis.
18 Spoliator super eadem re non potest audiri in petitorio vel possessorio nisi spolio purgato, & quomodo fiat ista spolij purgatio.
19 In spolio violento, valor rerum amissarum taxatione iudicis præcedente probatur iuramento spolio.
20 In eodem veniunt fructus percepti, & consumpti & qui percipi potuissent à die deiectionis, & à die intrusionis in beneficio.
21 In spolio non violento veniunt fructus percepti à die mota litis, & antea percepti extantes.
22 Spoliato obstant nonnullæ exceptiones quæ eius restitutionem impediunt.
Primo, exceptio quæ concludit inhabilitatem personæ spoliati.
23 Secundo, quæ concludit manifestum defectum proprietatis & possessionis.
24 Tertio, exceptio inopiæ, quæ non excusat à restitutione immobilium occupatorum, sed differt restitutionem fructuum.
25 Quarto, tertius veniens ad causam pro suo interesse potest agere petitorio.
26 In Beneficialibus violenti tantum, & non omnes intrusi, qui temeritate propria occupare quæcunque beneficia ecclesiastica non verentur, eo ipso, ius si quod in taliter occupatis, vel ad ea competebat amittunt.
27 Recuperandæ possessorium datur spoliato, eiusque successori, contra eum qui deiecit, ratum habuit & contra vniuersalem eius successorem, de eo quod ad eum peruenit.
28 Contra successorem singularem in re non datur, nisi eum qui scienter rem illam recepit à deiectore.

DICTVM est superiori titulo de acquisitione possessionis, & quo ordine causæ possessionis & proprietatis sint tractandæ, nunc quia sæpius in disputationem reuocatur an spoliatus indistincte sit restituendus, submittitur hæc rubrica de restit. spoliat. Spoliatus † duo probare debet, possessionem, 1

nem, non autem nudam facti detentionem, *c. ex parte Mynf. & ibi gloss. in verb. commodo hoc tit. & ibi Can.* & deiectionem, *c. consultationibus in fine de offic. deleg. c. causam quæ qui fil. sint legit. c. olim causam hoc tit. Franc. in c. decimas num. 2. eod. in 6. Greg. xv. decis. 500.* vel quod per occupationem, possessor sua iura libere possidere non potest, sicut prius, *c. fin. hoc tit.*

Possessio debet probari per indubitatas probationes, *d. l. 1. C. quor. bonor. & ibi gloss. in verb. filium esse & ibi DD. Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. summaria n. 12. quom. in crimine les. maiest. proced. Dec. in c. causam quæ n. 23. & 24. & seqq. de iud. Rot. decis. 389. n. 1. 2. & 3. part. 1 diuers. & decis. 165. num. 1. & decis. 37. part. 2. diuers. Afflict. decis. 364.* de tempore spoliationis *l. 1. §. in erdictum autem ff. de vi & vi arm. gloss. in c. cum ad sedem in verb. diutius possedisset & Can. h. t.* In remedio c. redintegranda 3. quæst. 1, & quando officio iudicis petitur restitutio possessionis, sufficit probare spolium reipsa, videlicet antiquiorem possessionem, & possessionem esse penes conuentum, *Bald. in l. 3. sub num. 15. vers. sic & nota quod ille C. si à non compet. iud. &c. Afflict. decis. 327. Rot. diuers. decis. 73. n. 2. part. 1. Lap. alleg. 61. Greg. xv. decis. 549. Mynf. obs. 85. cent. 3.* etiam in beneficialibus, *Soc. sen. in l. rem quæ nobis n. 17. ff. de acq. possess. Achil. decis. 6. hoc tit.* quia præsumitur continuata vsque ad tempus spoliationis, *Pan. in c. cum ad sedem n. 17. hoc tit. & ibi Can. l. siue possidetis C. de prob. Rot. decis. 4. de prob. in nouis.* Vnde non sufficit probare possessionem authoris, nisi propria concludatur; *Butr. in d. c. cum dilectus num. 16. de ord. cognit.* Aut constitutum; nisi data validitate contractus, *l. 1. §. si vir vxori & ibi Ias. num. 15. 16. & seqq. & DD. ff. de acq. possess. Rot. diuers. decis. 224. part. 2.* & probata possessione constituentis, *l. quamuis §. 1. & ibi Angel. ff. de acq. poss. §. l. 2. & ibi gloss. in verb. tradita & Angel. & Bald. num. 5. C. eod. Bald. in l. 1. C. quand. liceat ab empt. reced. & ibi Salyc.* de tempore constituti, *Bald. in l. siue autem §. 1. ff. de pub. in rem act. Rot. diu. decis. 766. part. 1.* De titulo habili, aut iusta constituti non debet doceri, *Rot. decis. 549. n. 9. part. 1 diuers. attestans de commun. Bart. in l. quod meo n. 1. & ibi DD. ff. de acq. poss.* quia possessio acquiritur sine causa: *l. 1. §. vir l. qui bona l. quæ alienum ff. de acquir. possess.* inter ipsos vero contrahentes constitutum probat possessionem, absque alia probatione, *Angel. Perus. in l. quadam mulier sub num. 2. ff. de rei vend. Greg. xv decis. 362. n. 2.* Item non sufficit probare compensationes factas, vel confessiones de recepto vt probata censeatur quasi possessio exigendi; quia compensatio non est vera solutio, *l. si constat C. de compens. l. Iulianus la. 1. ff. de cond. & demonst.* & confessio de recepto non probat veram solutionem, *l. si ex cautione & ibi Bart. in antiq. lect. & DD. communiter C. de non numer. pecun.* Probatur autem † per instrumentum captæ possessionis, quando instrumentum fit 2
in fundo, vel in conspectu fundi, *l. 2. C. d. acq. possess. Bart. in l. prædia n. 1. ff eod. Greg. xv. decis. 46. n. 2* & possessio prius erat vacua; *Bart. in l. qui vniuersus §. quod per Colonum ff. de acquir. poss. Greg. xv. decis. 549. n. 2.* aut erat plena, & possessio capta fuit auctoritate iudicis, qui priuat possessione ciuili & naturali, etiã absque alia expulsione: *Angel. in l. clam possidere §. qui ad nundinas n. 2. in fine Rom. n. 3. Imol. n. 1. & DD. communiter ff de acquir. possess. Greg. xv. decis. 582. & ibi annot.* factæ fidelitatis: traditionis rei: *Pan. in c. cum nobis n. 5. vers. item per instrumenta de præscript. Cassad. decis. 20 de prob. Rot. decis. 641. part. 1. diuers. Cæsar. decis. 4. hoc tit.* interdum admittitur præsumptiua possessionis, probatio secundum materiam subiectam, *Put. decis. 75. lib. 3. Rot. decis. 394. part. 1.*

Part.1.diuerf Iaf.in l.admonendi n.131.& pluribus feqq.ff.de iureiur.Crau.conf.158.n.6.& feqq.plures cumulans, Sufficit poffeffori beneficij,probare annuam penfionem folutam fuiffe fuis prædecefforibus, licet ipfe nunquam fuerit in poffeffione percipiendi eandem,quando alius non poffidet, *Rot.d.decif.1.hoc tit.in nou. & d.decif.73.num.2.part.1 diuerf.l. bonorum 1. §.in bonis ff.de verb.fign.f.l.item veniunt §. fin. cum ll.feqq.ff.de petit.hared Pan.in c.cum fuper n.15.de cauf.poffeff.& prop.Pan.in c.cum olim n.5.hoc tit.*quia ecclefia poffidet,& eius nomine poffeffor agit,*Fel.in c.conftitutus n.19.de refcript.& ibi Can.c.conquerente,hoc tit.* etiam interdicto retinendæ *Tiraquel.in tr.le mort faifit le vif.part. 1. declarat.5 Garc.de benef.part. 5. cap.5.n.37.38.& feqq.Sard.conf.183.n.37 Greg. xv.decif.246.& ibi annot.Pan.in c. cum fuper n. 18.& 20.de cauf.poff.ff.& prop.* & recuperandæ: *Rot.decif.1.n.4.hoc tit.in nou. Innoc.in c. in litteris nu.14 hoc tit.* dictaque poffeffio cenfetur ciuilis non ciuiliffima,nam mortuo prælato,vacat poffeffio prælaturæ, & non poffeffio bonorum ecclefiæ,*Rot.decif 390.part.1. diuerf.num.2.& 3. Abb.in c.cum fuper num.14.& num.19.& ibi Can.de cauf.poff.ff & propriet.* Li-
3 citum † eft fpoliatori opponere ad tollendam probationem poffeffionis,*c.cum ad fedem & ibi gloff in verb.teftes hoc tit. & Can.* videlicet de defectu conditionis,fub qua fpoliato tradita fuit poffeffio, *c. olim el. 1. & ibi gloff in verb.traditam & Can h c tit.Cæfar.decif. 6.num.6.& 7.eod.* Secundo quod eo tempore quo fpoliatus poffeffionem beneficij intrauit,alius,per cuius obitum dixit fe idem beneficium impetraffe , & poffeffionem habuiffe,tunc adhuc vixit,illudque beneficium tenuit,& poffedit,*c.cum ad fedem in pr. ibi qua vtraque pars duceret proponenda &c. hoc tit c.cum ecclefia c.cum fuper de cauf.poff. & prop. Rot.decif.21.hoc tit.in nou.* quia impoffibile eft duos eandem rem in folidum poffidere: *c licet caufam §.fin.de probat.c.inter dilectos de fid.inftrum.l.duo ff.de precario l 3.§ ex contrario ff. de acq. poffeff.* item quod poffefsionem amifit culpa & negligentia vel facto fuo , aut ex contractu perfecto, *Socin.fen.in l.rem qua nobis n.8 ff.de acquir.poffeff.& ibi D .Pan.in c.cum ad fedem fub num.28.hoc tit. & ibi Can. Caputaq.decif 173 part.3* dummodo non fint perfonæ,quibus fubueniri folet remedio reftitutionis in integrum vt funt minor,abfens, ecclefia,*Socin.fen.in d l.rem qua nobis nu. 9.ff.de acquir.poffeff.& ibi DD. Pan.in c.accedens 1.n.19. & ibi Can.vt lit.non conteft.* ideo ecclefia eft reintegranda,ad poffefsionem etiamfi ab ea ceciderit facto fui rectoris, *Caputaq. decif. 170.& decif.181 part.3.Greg.xv.decif.117.* imo ecclefiæ competit manutentio, non obftante quod Prælatus fe habuerit pro fpoliato, *Card.Seraph.decif 1417.num.3. faciunt notata per Bald.in l.1.§.fi vir vxori ff.de acq.poffeff.* Tertio quod poffefsio fpoliati fit † inftrumen- 4
talis,quæ nullius eft momenti, alio reperto in poffefsione, *Rot.diuerf.decif.324.num.2. & 390.n.2 part.1 l 1.& ibi gl.fi.C.de donat.l quadam ff de rei vend.* quoad effectus manutentionis,& reftitutionis,*l quamuis 1.§.fi conductor ff.de a.q poff ff.Put.decif.362.lib.2.Greg.xv. decif.6.& decif.9.n.7.& decif.69.& decif 268.* etiam docto de poffefsione tertij, *Bart. in l. 1.§ fin.num.19.ff vti poffid Greg xv.decif. 14.nu. 3.& feqq.Socin fen in l.2.num 6.& feqq.ff.de except.rei iud.Mohed.decif.20.hoc tit.* aut de fola tertij detentatione, *Mohed.decif.70. de reftit. fpoliat.Greg.xv.decif.158 num.1. & 5.& decif. 268.& ibi annot.late* quia eft exclufiua intentionis aduerfarij *l fin.C. de rei vend. Bart.in l. 2.n.1 ff. de except rei iud.* tum quia reo & poffeffori, licitum eft fe & fuam poffefsionem tueri,allegando ius tertij *Alex.in l. fin.fub nu. 23.verf.adduci nalis etiam vnum Paul.de Caft. C. de edict.*

de edict. D. Ad toll. Caputaq. decis. 133 part. 3. Menoch. de adipisc. remed 4. num. 595. Greg. xv. decis. 415. & ibi annot. post. 4. limit. ad reg. quod de iure 3. dari non potest, & suffragatur solum stante tunc temporis possessionis vacantia, *Rot. decis. 62. num. 1. part 2. diuers. l. si ex stipulatione cum l. seq. l. quod meo § si venditorem in fine & §. seq l. sandi l. prædia ff de acquir. poss. Greg. xv. decis. 171.* dummodo instrumentura datæ possessionis sint in forma probanti: *Rot. decis. 240. ante num. 6. part. 2. Instit. de empt. & vend. in princ. vers. ijs autem l. contrarium ff. de pign. & hypoth.* & tunc est restituibilis, etiamsi non constet de continuatione per viginti annos & vltra, quia possessio semel probata, præsumitur continuata, vsque ad tempus spoliationis: & aduersarius tenetur probare, quod agens ex iusta causa, negligentia, vel culpa ceciderit possessione, *c. licet causam §. fin de prob. Socin sen. in l rem quæ nobis in 7. quæstion. principali ff de acquir poss. Pan. in d. c. cum ad sedem num. 17. Achil. decis. 6. hoc tit.* Inter-
5 dum † possessio instrumentalis posterior est in consideratione, quando est cum decreto iudicis, & prior realis patitur defectus, quia est conditionalis, aut quia non constat de tutela, vel mandato eius, qui realem cœpit, *Rot. decis 320. & decis. 32 part. 1. diu. l. vxor & l. seq. & l. non ignoratur C. de ijs qui accus. non poss. l 1. § per procuratorem & ibi gl. l. possessio & §. si possessio ff. de acq poss. & ibi DD. Crau. cons. 5. n. 26. Rot. diu. decis. 324. n. 1. & 2. decis. 325. & decis. 802. sub num. 8 part. 1.* aut furioso, qui sanæ mentis existimabatur, tradita sit, *l quod meo § si furioso ff. de acq. poss.* vel est infecta ex decreto irritante; *Clem. 1. de concess. prab. c. si eo tempore de elect. in 6. Rot. decis. 3. hoc tit. in nou. & decis. 2. & xi. eod. in ant. Cresc. decis. 4. numer. 5. & 6. de priuileg.* vnde semper instrumentalis possessio prouisi Apostolici, præfertur reali possessioni intrusi in beneficio vacante in curia: *Cresc. decis. 1. in fine de caus. poss. & prop iuribus proxime allegatis*, quia potest s o non tantum corporis sed etiam iuris est, *l. possessio ff. de acq. poss.* Quarto potest opponere exceptionem, quæ concludat defectum possessionis, videlicet, quod iure familiaritatis ingressus sit possessionem, *l qui iure familiaritatis ff de acq poss. ang Perus. in l. assiduis post princ. vers. in textu ibi mulier possidet C. qui pot. in pig. hab. Greg. xv. decis. 572. num. 4. & seqq. & ibi annot.* vel clandestino ignorante domino, *c olim causam hoc tit.* quod amicus receperit possessionem beneficij sine mandato, *Rot. decis. 9. hoc tit. in nou. c. cum venisset hoc tit.* aut quod timore excommunicationis latæ paruit mandatis, quia dicitur pati, non facere, *c. olim 3. hoc tit.* Quinto potest opponere de omni delicto, quod repellit ipso iure à potestate possidendi, *c. quo iure & ibi Gemin. numer. 133 dist. Cassad. decis. 1. de Simon.* Sexto potest excipere de incapacitate possidentis, *Pan. late inc. ex parte sub num. 19. & c. sic quædam sunt possedibilia & num. seqq. hoc tit.* vt quia possidet spiritualia, *c. causam quæ de rescript.* Monachus † proprio nomine 6
non possidet, sed nomine monasterij, si spolietur prioratu, vel beneficio manuali ab extraneo, potest agere remedio recuperandæ, secus si spolietur à suo abbate: *c. cum ad monasterium §. tales de statu monach. c. nemini §. administratio sess. 25. Pan. in c. ex parte num. 21. hoc tit. Rot. decis. 1. eod. in antiq.* quia reuocatio ad claustrum, fit per solum abbatem, non obstante triennali pacifica possessione, *Rot. decis 7. 9. n. 7. part. 1. diuers. Mohed. decis 10. de caus poss. & propriet. c. cum deputati de iud.* etiamsi Abbas & Conuentus simul contulerint, *c. nullam 18. quæst. 2. cap. cum ad monasterium §. tales & ibi Pan. c. 2. n. 9. de stat. Monach.* & omnes monachi totumque capitulum contradicerent, *Franc. in c. cum singula num. 5.*

in fine de præb. in 6. c. si religiosus in princ. & §. fin. de elect. in 6. & Abbas nunquam visus fuisset potestate amouendi, *Pan. in cap ad nostram num. XI. de confirm. vtil. vel inutil. & ibi Can.* nisi arguatur malitia, aut odium abbatis, *Zab. in clem. 1. §. præmissa num. 4. in fine vers. ego puto de suppl. neglig. præl. & ibi Imol. sub numer. 45. & Can. Franc. post gloss. in c. cum singula num. 5. de præb. in 6.* quæ præsumuntur quando spoliantur prioratibus ab abbate pendente accusatione vel inquisitione, quam promouent contra abbatem, *c. olim & ibi Fel. post pr. de accus. & Can. communi er Rot. decis. 23 hoc tit. in antiq.*

7 Deiectio † & amissio possessionis non probatur ex sola sustentatione litis, *Cæsar. d. decis. 4. hoc tit. l. vim facit & l seqq. in fin ff. de vi & vi arm.* nisi sit adminiculata, *Rot decis. 493. part. 1. diuers. Cæsar. d. decis. 4 l. 1. §. hoc interdictum § deijcitur § si quis tamen in fine & seqq. ff. de vi & vi arm.* sed per testes, confessionem aduersarij, rei euidentiam, ac instrumenta, *c. cum ad sedem § fin hoc tit.* Antea habitæ possessionis amissio est probanda, is enim qui neque animo neque corpore possidebat, ingredi autem & incipere possidere prohibeatur, deiectus non videtur, *l. cum qui ff. de vi & vi arm. l. non videtur rem ff. de reg. iur. l. idem est § vti frui ff. de vi & vi arm.* Si quis vi me deiecerit, meos autem non deiecerit, non possum hoc interdicto experiri, quia per eos retineo possessionem, qui vi deiecti non sunt, nisi eos retinuerit, & vinxerit, aut eis imperauerit, desiui enim possidere, cum serui ab alio possideantur. *l. 1. §. non alij ff. de vi & vi arm. & ibi gloss. in verbo retineo & DD.* Similiter ex sola coloni vel inquilini recognitione alterius in dominum, & possessorem, domino non datur, quia ex sola recognitione, dominus non priuatur sua possessione, sed necessaria est totalis coloni, & inquilini expulsio: nec sufficit in prædio rustico expulsio colonorum de domo, si non expellantur etiam de fundo, quia capta possessione partis intelligitur capta possessio totius prædij, si totum erat vacuum, secus si colonus remansit in area vel in fundo, *l. peregr. § quibus ff. de acq. poss. & ibi gl. in verb. ingressus & DD. Gerunt. decis. 93.* Eadem ratione non datur priori possessori, quamuis alius saltus hybernos, vel æstiuos, proposito possidendi fuerit ingressus, quam diu prior possessionem ab alio occupatam ignorat, quia non debet ignoranti tolli possessio, quæ solo animo retinetur, *l. qui saltus ff. de acq. poss. & ibi gl. fin.* Speciale est, quod † spoliatus pro 8 possessore habeatur contra spoliantem, quoad res, damna, fructus, sed non quantum ad vsucapionem & interdicta, quæ possessoribus tantum competunt, *l si quis vi & ibi gloss. 1. & DD ff. de acq. poss.* Spoliatus à iudice, non † potest petere restitutionem, *l. iuste possidet* 9 *ff. de acq. poss. c. præsentium & ibi gloss. fin. in fine 7. quæst. 1. Bald. in l fin. in 1. notab. C. vnde vi Fel. in c. dilectus el. 1. n. 1. de rescri. ponens tres fall. & Can. c. cum venisset hoc tit.* nisi dolus eius argui possit, *c. hoc etiam 2. quæst. 6. gloss. fin. in fin. in d. c. præsentium 7. quæst. 1.* aut nulliter processerit: *c. ex insinuatione de procur. & ibi Butr. & Can. Fel. in d. c. dilectus 1. sub n. 1. vers. secundo fallit de rescript. Bart. in d. l. iuste poss. dec Caputaq decis. 186. part. 3.* quibus casibus auctoritas iudicis non sufficit pro expulsione, *iuxta not. per Angel. in l. qui vniuersas §. item cum prætor. in fine ff. de acquir. poss.* quia id verum est, quando iudex rite & recte procedit, cum non intendit possessorem extraiudicialiter expellere, *Sarnen in reg. de annali quæst. 45. numer. 3. & 4. misc. Socin. in cap. quoniam numer. 152. circa med. vt lit. non contest. & c. Greg. XV. decis. 69. numer. 2. & decis. 105. & decis. 209. Rot. diuers. decis. 802 numer. 6. 7. & seqq. part. 1. cap. conquerente hoc titul.* imo possessio capta vigore senten-

sententiæ nullæ est expulsiua, & violenta, & pro ea competit interdictum vnde vi, *Rip. in l. naturaliter §. nihil commune numer. 59. ff. de acquir. possess. Azo. in summ. C. vnde vi sub numer. 4. Menoch. de recup. remed. §. numer. 19. & seqq. Greg. xv. decis. 336. numer. 1. 2. & seqq. & ibi annot. & decis. 485. numer. 3. & seqq.* Pro his quæ extra iudicium fiunt non præsumitur pro iudice & ideo si Prælatus præter figuram iudicij spoliet siue priuet, faciēda est
10 restitutio ac si peteretur à priuato, *7. quæst. 1. c. præsentium c. notum 2. quæst. 1.* Spoliatus † de titulo docere non debet, *c. in litteris c. sæpe hoc tit. & ibi Can. & l. 1. §. cum qui vers. qui me vi &*
11 *l. Fulcinius ff. de vi & vi arm.* Excipe 1. quia in † causis beneficialibus, agens, ne detur vitiosus ingressus, *c. 1. de eo qui mitt. in possess. caus. rei seruand. in 6. c. beneficium de reg. iur. in 6.* debet probare se habuisse possessionem, ab illo qui auctoritatem habuit instituendi, & sic debet docere de titulo saltem colorato, *Innoc. in c. in litteris hoc tit. num. 8. in fine Rot. decis. 2. & 5. eod. in antiq. & decis. 21 vers. præterea in beneficialibus in nou. Bellam. decis. 49. in princ. & decis. 50. in fine Greg. xv. decis. 400. numer. 4. & 7. & ibi annot.* & quando agitur remedio, *c. reintegranda 3. quæst. 1. Soc. Sen. in l. rem quæ nobis numer. 17. ff. de acquir. possess.* nisi spolium sit attentatum, *Rot. decis. 2. hoc tit. in nou. Bellam. decis. 49. in fine in rub. & ingr. tit. vt lit. pend. &c.* quia plus offenditur, iudex cuius officium contemnitur, quam pars, & sufficit probare solum statum causæ. *Cassad. dec. 3. hoc tit. c. ex parte ff de testib.* Idem obtinet in qualibet causa spirituali, *Rot. dec. 20. hoc tit. in antiq. Innoc. in c. constitutis de fil. presbyt.* sed gratia non est iustificanda, neque requiruntur bullæ, *Cassad. dec. 5. hoc tit. Rot. dec. 214 sub num. 2. & num 5 part. 1. diuers. Pan. in c. cum nostris nu. 23. & 24. de conceß. præb.* Si bullæ expeditæ exhibeantur, non est necesse probare narratiuam, aut verificare habilitates, *Mohed. decis. 9. num. 2. de caus. possess. & propriet. Bald. in l. 2. & in l. 3. num. 27 & 28. C. de edict. diu. Ad. toll. Put. dec. 268. lib. 2. c. in litteris hoc tit.* Hinc videmus in causis spiritualibus admitti exceptiones de non existentia tituli colorati, quando de eo probatur non per collationem, aut vnionem per superiorem factam; sed enunciationes instrumentorum priuatarum personarum, quæ per alias probationes tolli possunt, *l. si alius in princ. vers. bellissime ff. quod vi aut clam. Rot. diuers. dec. 367. part. 1. &* 12
dec. xi. hoc tit. in nou. Secundo † iurisdictionalibus contra ordinarium non datur restitutio, nisi docto de titulo colorato, *Innoc. in c. bon. mem. el. 1. sub n. 5 de postul. præl. & ibi Can. Achil. dec. 5 hoc tit. Cast. in l. si de vi sub num. 15. vers. decimus ff. de iud. l. illud eius C. de prob.* quia præsumitur precaria inferioris possessio, *Bald. in l. 2. num. 35. vers. nunc quæro C. de seruit. & acq. l. si quis liberum ff. de prob. l. improba l. nec ex vera C. de acquir. possess.* contra alium qui non est ordinarius datur sine tituli coloratione, *Achil. dec. 5. hoc tit. & dec. 20. de appell. in fin. Afflict. dec. 361. sub num. 39. & 40. & seqq.* Tertio 13
in † his quæ non possunt haberi nisi ex concessione principis. *l. 1. § permittitur ff de acq. quotid. & æst. Bellam. dec. 433.* Quarto quando 14
† est verisimilis præsumptio contra agentem possessorio recuperandæ, aut ius commune facit contra ipsum pro reo, *c. ad decimas hoc tit. in 6. & ibi Franc. nu. 3. & 8. limitat. quinque modis Afflict. dec. 361. num. 40. & seqq.* Hinc infertur, quod possidenti duas parochiales ecclesias vltra tempus determinatum *in extrauag. execrabilis de præb.* quod inducit priuationem ipso iure, spoliato non datur restitutio, *Rot. dec. 15. hoc tit. in antiq. Cap. Tholos. quæst. 465. Put. dec. 94. lib. 1.* vel si alias apparet de non iure petentis restitutionem, *Innoc. in c. constitutus de fil. presbyt. & in c. significasti in prin. de*

diuort. Rot. dec. 2. & 24. hoc tit. in antiq. videlicet de reseruatione papali, *c. si eo tempore de elect. in 6. Rot. dec. 2. in fine h. t. in antiq.* etiamsi spolium sit attentatum, ne iudex petentem authorizet in delicto; *Rot. dec 13. hoc t. in antiq. c. constitutis de fil. presbyt.* Si iura dicant obtinentem plura beneficia eis fore priuandum, spoliato dabitur possessorium recuperandæ, inquantum vult consequi possessionem reuocabiliter, non vt perpetuo teneat, sed vt eligat vnum ex illis, *c. referente de preb. Pan in c. ex parte sub n. 21. & c. quandoque ius resistit potestati habendi sed non ipso iure hoc tit.* Quinto in † causa matrimoniali petens restitutionem coniugis, debet probare legitimam dispensationem vere, vel præsumptiue, & carnalē copulam, *c. ex transmissa hoc t. & ibi gl. 1. & 2. & Can. c. dudum de conuers. coniug.* nec sufficit sola traductio ad domum, *c. ex parte M. hoc tit.* quibus probatis ante causæ ingressum, vel post, restitutio est facienda, alias datur iusta causa appellandi; *c. ex conquestione hoc tit.* nisi excipiatur de consanguinitate in gradu prohibito, de qua offeruntur probationes paratæ; quia tunc præstito per excipientem iuramento, de malitia, non fit restitutio, quoad thorum, sed quoad familiam, & reliqua, si probationes non sunt promptæ, fit plena restitutio. *c. litteras hoc tit.* aut nimia sæuitia viri, contra quam cautionibus non potest prouideri; *d. c. litteras §. fi. d. c. ex transmissa hoc tit.* vel adulterio notorio commisso, post spoliationem, adulterium enim ante spoliationem commissum, non impedit restitutionem; *c. significasti de diuort & ibi Boick. nam. 1. 2. & 8. ponit alios 13. casus impedientes restitutionem coniug.* notorium autem dicitur per euidentiam rei aut confessionem factam in iure, *c. intelleximus de adult.* Sexto in † his quæ communiter possideri non possunt, nisi certa specifica causa præcedente, quia tunc oportet quod probetur illius causæ existentia saltem apparenter, *Pan. in d. c. ex parte sub num. 19. vers. quadam sunt communiter &c. hoc tit.*

15 (beside "Quinto in †")

16 (beside "Sexto in †")

Probatis possessione, & deiectione, spoliatus ante † omnia est restituendus, *l. si quis ad se fundum C. ad l. Iuliam de vi pub. cap. 1. hoc tit.* reiectis exceptionibus dominij, siue proprietatis (nisi spoliato consentiente) *d. c. 1. hoc tit.* abiurationis, siue renunciationis factæ post spoliationem, *c. 2. Achil. decis. xj. & 12. hoc tit.* quod ista renunciatio solum concernat petitorium, quia renunciando beneficio, renunciat iuri, quod habet in illo, & sic proprietati, non autem possessioni, quam tunc non habuit; sed perdiderat per spoliationem, *c. 2. & ibi imol. n. 7. de restit. spol. & ibi Can.* violentia enim expulsiua durat donec purgetur per dimissionem possessionis, *Bal. in d. c. 2. n. 2. de rest. spol. & Can. c. super hoc de renunciat.* non canonicæ institutionis, *c. in litteris hoc tit.* criminis, *c. item cum quis hoc tit.* etiamsi spoliatus sit à iudice iuris ordine prætermisso, *c. conquerente hoc tit. c. veniens & ibi Pan. n. 4. de fil. presbyt. Gail obs. 76 libr. 2.* verum præsumitur pro iudice, *c. præsentium & ibi gl fi. in fine 7. quæst. 1. c. notum 2. quæst. 1. c. dilectus el. 1. & ibi Felin. post Panor. in princ. de rescript.* maxime in spiritualibus, in quibus nudus possessor potest per ordinarium molestari, nisi doceat, de proprietate, *c. ordinarij de off. ord. in 6. gl. fin. in c. beneficium de reg. iur. in 6. & ibi Can.* etenim sententia in causa beneficiali non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit inquirere de iuribus partium, *c. cum olim de dol. & contum.* secus est in rebus prophanis, in quibus non tenetur quis tradere possessionem, nisi probanti proprietatem, *l. 2. de probat.* quia temporalia vacantia possunt occupari, *§. fera & §§. seqq. Instit. de rerum diuisione c. ius naturale dist. 1.* spiritualia vero licet vacantia non possunt occupari, sed 17

sed debent haberi à Vicario Christi, seu auctoritate canonis, *Innoc. in c. cum causam in fin.*
18 *de prab. & ibi Can* Imo spoliator † super eadem re non potest audiri in petitorio, *c. conquerente c. ex conquestione hoc tit.* aut possessorio, *Pan. in c. fin. n. 8 de ord. cogn.* nisi spolio purgato, quæ purgatio fit per omnimodam cessionem litis, quoad possessionem, factam in actis, parte citata, à procuratore habente speciale mandatum, cum intimatione eiusdem personali ipsi principali absenti, nec sufficeret intimatio facta procuratori generali, cum oblatione fructuum cæterarumque vtilitatum, damnorum, expensarum, interesse, ac sumptuum litis, quæ si certa sint, realiter solui debent, si vero obscura necesse est ante omnia negocium liquidationis absolui, spoliato petente, *c. grauis & c. pisanu & ibi not. hoc tit. Pan. in c. accedens el. 2. num. 5. vt lit. non contest. & c. & in c. fin num. 4. de ord. cognit. Rip. in l. naturaliter §. nihil commune num. 5. ff de acquir. possess. Rot. decis. 15. hoc titul. in nou. pulchre & plene Cæsar. decis. 3. & 5. hoc tit. qua sunt repetita in 1. part. diuers. decis. 328. & decis. 352. & in 2 p. diuers. decis. 334. Gail. obs. 63. libro 2.* vel potius sufficit depositum in euentum liquidationis, aut oblatio verbalis de eis soluendis: *l. statu liber. rationem ff de statu liber. l. si residuum C. de distr. pign l. fundus ff. de rescript. vend. Bald. in l. vnica num. 4. C. ne liceat in vna eademque causa tertio prouoc. Mohed. decis. 17. hoc tit.* quod si plura hinc inde sint commissa spolia in eadem re, vltimum debet prius purgari, *Pan. in c. fin sub numer. xj. de ordine cognit. & Can. §. recuperanda. instit. de interd. l. sed si vi ff de vi & vi arm. Afflict. decis 403 nu. 18. Greg. xv decis. 485. num. 12. & ibi annot.* nisi primum spolium fuisset violentum, vel attentatum, quod prius purgandum est, *Menoch. de recuper. remed. 1. num 389. plures cumulans* aut secundum spolium fuerit factum incontinenti, *l. qui possessionem ff. de vi & vi arm. Menoch. de recuper. remed. 1. num. 384 fast. causa 1. dubitatio 4.* 19
In † spolio violento super rebus abreptis vel inuasis vel damno dato tempore impetus si non potuerit qui vim sustinuit quæ perdidit singula comprobare, taxatione à Iudice facta pro personarum & negotij qualitate sacramento æstimationem rerum quas perdidit manifestat, nec licet ei vltra taxationem à Iudice factam iurare & quod huiusmodi Iureiurando data fuerit declaratum Iudicem condemnare oportet, *l. si quando C. vnde vi cap. fin. quod metus causa,* quod Iuramentum hæredi spoliati aut contra hæredem spoliantis deferri non potest, *Mynf. obs. 12. cent. 4. Ias. in d. l. si quando nu. 37. & 43 & ibi DD. communiter.* sed probato damno dato prius, *Mynf. obs. 100. cent. 4. l. 1. & 2. C. de sentent. qua sine cert. quant. prof.* per sacros domesticos aut communiter accidentia & coniecturas, probabiliter & semiplene tunc defertur hæredi iurandi conditio non ex d. l. si quando sed vt alias vbi semiplene probatum & deferri iure potest ex l. in bonæ fidei C. de reb. cred. & l. admonendi ff. de iureiur. *Iason. in d. l. si quando numer. 43. Mynf. d. obs. 12. cent. 4. circa finem.* Item in eo veniunt fructus † non solum percepti, & consumpti, qui soluendi sunt in loco rei sitæ, in qua commissum est spolium; quia ex spolio iam obligatus est ad pœnam & soluit vt aliquid sibi acquirat, puta actionem super petitorio, non vt se exoneret, & ideo debet ire ad domum actoris etiamsi sint diuersi fori, *Bart. in l. item nulla num. 10 ff. de Constit. pecun. & ibi DD. Achil. decis. 19. hoc tit.* sed & qui percipi potuissent à die deiectionis, *c. grauis hoc tit. l. 1. §. quod autem ait vers. ex die ff. de vi & vi arm. l. si de possessor. C. vnde vi.* quando facta fuit violentia personæ spoliatæ, vel eius familiæ existenti in præ- 20

in prædio, quia non sufficit quod spolians fregerit ostia, aut similia fecerit, quia poterat esse, quod domus erat vacua, *l.1.§.1.ff. de vi & vi arm. Rot. decis.10. hoc tit. in nou.* & à die intrusionis in beneficio reseruato, *Caputaq. dec.27. part.2. Rot. dec.4. hoc tit. in nou. l. domum l. certum C. de rei vendicat. § si quis à non domino in fine Instit. de rei diuis.* Idem iuris est in spolio attentato, quia est magis priuilegiatum. *Rot. decis.5. hoc tit. in nou. Rot. diuers. decis. 68. numer. 3 part. 2. C. c. cum causa & ibi gloss fin. & Can. de offic. deleg.* In spolio non † violento veniunt
21 percepti à die motæ litis, & antea percepti non veniunt, nisi probentur extare: *Rot. decis. 552 part.1. diuers. Rot. Besign. decis. xj. hoc tit. Caputaq. d. decis.27. & 28. part.1. l. in interdictu ff. de interdict. vbi gloss. ponit. sex regulas affirmatiuas & negatiuas* 4. à percipiendis vero excusant, causa aliqua rationabilis, vel color detinendi, quæ causent bonam fidem, *Rot. decis.4. hoc tit. & d. decis.552. part.1. diuers. §. si quis à non domino & ibi gloss. & DD. Instit. de rer. diuis. l. si fundum & ibi gloss. & DD. C. de rei vend.* alias malæ fidei possessor sine titulo condemnatur ad fructus, qui percipi potuerunt à petitore, si ei possideri licuisset, *gloss. in cap. non liceat Papæ 12. quæst.2. in verbo & cum fructibus l. si nauis §. fin. ff de rei vendic. Pan. in c. grauis numer.7. hoc tit. Rot. decis.10. & 25. eodem in antiq. Put. decis.373. libro 1.* Defectiua litis renunciatio non inducit spolij purgationem, *Bald. in l. lite post numer.1. C. de litig.* Probatio de perceptis fructibus, sufficiens est, si testes dicant de perceptione, & solitum esse percipi in tanta quantitate; *Achil. decisio.22. hoc tit. l. licet certiu el. l. excepto C. locati & ibi gloss. fin. Bald. in l.1. numer.22. C. de fructibus & lit. expens. l. creditor C. de pign. act. c. grauis & ibi post gloss. Can. hoc tit.* prædicta regula multas reci-
22 pit limitationes, nam multæ † possunt spoliato opponi exceptiones primo ea quæ concludat inhabilitatem personæ eius ad agendum, videlicet excommunicationis, *c. ex insinuatione & ibi gloss. in verbo aliud canonicum de procurat. & ibi Pan* præcipue si tempore collationis, & captæ possessionis fuerit excommunicatus, *Put. decis.68. lib.3. cap. postulasti de cleric. excomm. depos. &c. Rot. decis. 5 de sent excomm. in antiq.* Secundo, quæ † con- 23
cludat manifeste, defectum proprietatis, & possessionis, in ipso spoliato, *c. accepta c. olim el.2. & c. sollicite hoc tit.* vt est exceptio, tu ante spoliationem renunciasti beneficio; & excipiens cogitur probare renunciationem, eiusque qualitates, puta publicationem, *Rot. decis.1,0. part.2. diuers.17. quæst. 2 in summa & ibi gloss. in verbo refutauit c. si per hoc tit* quæ non præsumitur ex triennali possessione resignatarij, hoc casu; quia regulariter excipiens tenetur probare suam exceptionem, & qualitates ad eam necessarias, *Franc. in c.1. in 3. not. de rescript. & ibi Can. l. prima l. generaliter de except. & ibi vtrobique DD.* ratio est, quia renunciatio ante spoliationem, de tempore, quo renuncians possidebat concernit petitorium & possessorium, videtur enim renunciasse proprietati, & possessioni, & sic non potuit spoliari, *Imol. in c.2. post gloss. num. 7. de restit. spoliat Bald. sub num.2. & Can. communiter.* Exceptio adulterij notorij commissi post spoliationem, *c. intelleximus de adult. c. significasti de diuor.* licet notorietas non sit super totali defectu ipsius iuris, cum propter adulterium soluatur matrimonium, non in totum, sed tantum quoad cohabitationem, *c.1.32. quæst.7.* probata execrabilitas, *Put. decis.292. num.1. libro 3. & decis. 94. libro 1. 17. quæst. 2. in summa & ibi gloss. in verbo refutauit & Can.* aut illegitimitas confessata, *c. constitutis & ibi DD. de fil. presbyt. Mohed. decisio. 9. sub num.2. de caus. possess. & prop.* Tertio, exceptio † inopiæ, quæ non excusat à resti- 24
tutione

tione immobilium occupatorum, sed differt restitutionem fructuum perceptorum cæterarumque vtilitatum, donec spoliator restituere possit, quod percepit de fructibus alienis, *c. olim el. 2. hoc tit. & ibi Can.* quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, *d. c. olim el. 2. l. nam is ff. de dolo.* imo spoliator, post res conformes in possessorio latas, admittitur ad c. Odoardus de solut. c. peruenit de fideiuss. cessionem bonorum ad effectum, vt agere possit petitorio, non parito quoad fructus, expensas, damna & sumptus litis, *Mohed. decis. 1. & 2. de solut. Put. decis. 54. libro 1. l. 1. & ibi gloss. pen. C. de cess. bon. & ibi DD.* facta expressa confessione debiti, *Put. decis. 312. libro 2. gloss. 2. in d. c. Odoardus l. pen. ff. de cess. bonor.* nisi spolium fuerit commissum cum dolo. *Rot. decis. 22. hoc tit. in antiq. Cap. Tholos. quæst. 467. l. fin. §. fi. ff. quæ in fraud. cred. fact. sunt & c. l. verum in princ. ff. pro socio.* quia in debito, quod procedit ex delicto, seu quasi, non habet locum cessio bonorum, *l. quæcunque C. de seru. fugit. l. 1. C. qui bon. ad possess. §. fin. Instit. de act. c. fin. de dol. & cont.*

25 Quarto, tertius † veniens ad causam, pro suo interesse potest agere petitorio, quia priuilegium possessorij recuperandæ est introductum in odium spoliantis, *c. cum ad sedem hoc tit. c. fin. de ord. cognit. Clem. vnic. de caus. poss. & prop. Rot. decis. 3. eod. in nou. Felin. in c. veniens el. 2. numer. 11. de testib.* & impedit purgationem spolij, *gloss. fin. in c. in literis hoc tit. & ibi Pan. num. 33. & Can. l. bona fides ff. de deposit. Mynsi. obs. 1. Cent. 2.* præterquam in spolio attentato, *c. bon. mem. & ibi Pan. num. 6. & 16. & seq. de appell. Corset. super reg. spoliatus in limit. 38. Rot. diuers. decis. 274. num. 2. part. 1.* Spoliatio quoque facta à tertio non repellit ab agendo, etiam quod sit facta à procuratore, quia non videtur tale mandatum habuisse à Domino, *l. si procurator vers. Celsus ait. ff. de cond. indeb. l. vnica vers. si procurator ff. si quis ius dic. non obtemp. Egid. decis. 550.* nisi Dominus ratum habuerit factū procuratoris, *c. 1. in fin. vt lit. non contest. & ibi gloss. fin. & Can. l. 1. § quoties ff. de vi & vi arm. Egid. diu. decis. 550 Lanell de attent. part. 1. cap. 1. num. 47. & seqq. Gregor. xv. decis. 525.* Ratihabitio enim mandato comparatur, *l. fin. ff. ad macedon. & ibi gl. fin. c. ratihabitionem de reg. iur. in 6.* etiam vbi speciale mandatum requiritur, *l. quod si de speciali ff. de minorib. l. si quis mihi bona § sed vtrum vincto §. seq. ff. de acquir. vel omitt. hæred. l. fin. C. ad macedon. & ibi Bald.* Reliquas ampliationes & limitationes vide apud Ripam in d. §. nihil commune nu. 46. & seqq. & ibi Rom. num. 4. in fine & DD. communiter. Illud notandum est, quod † in beneficialibus, violenti tantum, & non omnes intrusi inueste, qui temeritate propria occupare dignitates, personatus aut alia quæcunque ecclesiastica beneficia non verentur, eo ipso, ius si quod in taliter occupatis, vel ad ea, ipsis competebat, amittunt, *c. eum qui §. fin. de præb. in 6. & ibi gloss. in verbo violenti & Can.* quæ possunt alijs conferri, *Ripa in c. sæpe num. 101. hoc tit. late Tiraquellus in l. si vnquam num. 335 & seq. in verbo reuertatur C. de reuoc. donat.* licet ferenda sit super huiusmodi violentia sententia declaratoria ante realem executionem, & amotionem possessoris à sua possessione; *c. cum secundum §. fin. de hæret. in 6. c. licet episcopus de præb. in 6. Tiraquellus in d. l. si vnquam in verbo reuertatur n. 337.* Aliud obtinet in rebus prophanis violenter occupatis, quia pœna legis, *si quis in tantum, & l. meminerint. C. vnde vi.* incurritur per sententiam, & non ipso iure. *Rip. in c. sæpe nu. 100. hoc tit. Menoch. in remed. 8. recuper. n. 50. & 65. & seq. & remed. 9. recup. num. 35. & seqq.* 26

Datur possessorium † hoc spoliato eiusque successori, *l. 1 §. interdum hoc tit. ff. de vi & vi arm. c. significauerunt §. vnde & ibi gloss. in verbo ea* 27

bo ea ratione de testib. Greg. xv. decis. 542. num. 2. & seqq. & ibi annot. contra illum, qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit, vel dolo malo fecit, quo quis deijceretur, *d. c. cum ad sedem § fin. l. cum à te l. 3. §. cum procurator ff de vi & vi arm. c. notum 2. quæst. 1. Ripa in c. sæpe num 8. hoc tit. Greg. xv. decis. 542. num. 3.* ac contra spolio consentiente, *c. notum 2. quæst. 1. & ibi gloss. fin. dicit aliquem tribus modis consentire spolio.* & contra vniuersalem eius successorem, *l. 1. § fin. l. 3. in princ. & § fin. ff. de vi & vi arm. gloss. in d. c. significauerunt § vnde in verbo ea ratione.* quia de facinoribus defunctorum, de eo, quod ad hæredem peruenit actio datur, *l. 3. in princ. ff de vi & vi arm.* non autem
28 contra † successorem in re, quia non omnis ad quem res peruenit, tenetur interdicto vnde vi, *c. cum ad sedem de restit spoliat. d. l. cum à te ff. de vi & vi arm.* sed is tantum, qui scienter rem illam recepit à deiectore, *c. sæpe hoc tit.* de æquitate canonica datur contra quemlibet possessorem, *3. quæst. 1. c. reintegranda 2. quæst. 2. quasi per totum c. quia G. de iud. late Socin. sen. in l. rem quæ nobis ff. de acquir. poss. Greg. xv. decis 542. num. 3. & seqq. & ibi annot. Ripa in d. c sæpe n. 9.* vt dictum est suprà in principio tituli.

De dolo & contumacia.

Titulus XIV.

SVMMARIA.

1 *Doli mali definitio.*

2 *Dolus fit, aut ex proposito , & tunc aut dat Causam Contractui, aut incidit in contractum, aut fit re ipsa.*

3 *Dolus quando dat Causam contractui bonæ fidei, ipso iure non tenet contractus, si velit deceptus & statum est in finibus contractus, quod si traditio interuenerit, tunc traditionis effectus rescinditur per actionem de dolo.*

4 *Dolus alterius tertij non annullat contractum.*

5 *Dolus quando dat Causam Contractui stricti iuris, tenet Contractus, sed decepto datur exceptio doli, & actio de dolo.*

6 *Excipe ab vtraque regula quando dolus interuenit in spiritualibus; qui non annullat actum neque deceo potest excipi aut agi.*

7 *Dolus incidens in contractu bonæ fidei purgatur actione ex eo contractu. si incidat in Contractu stricti iuris, actio de dolo est necessaria.*

8 *Dolus quando in contractu interuenit re ipsa, & non ex proposito alterius, tenet Contractus sed si contrahens est minor, restituitur. si maior, & decipiatur vltra dimidium iusti pretij, agit deceptus, vt vel rescindatur contractus, vel vt suppleatur iustum pretium in contractibus bonæ fidei actione ex contractu.*

9 *In contractibus iuris actione de dolo.*

10 *De Dolo actio est mere personalis, arbitraria, subsidiaria.*

11 *Non datur quibusdam personis.*

12 *Debet moueri & terminari intra biennium continuum.*

13 *Doli exceptio ex parte opponentis est realis, ex parte altera cui opponitur personalis.*

14 *De Dolo auctoris exceptio doli, an obijciatur singulari successori.*

15 *Successor vniuersalis semper repellitur exceptione doli.*

16 *Contra patronum & parentem, & contra hæredes patroni vel patris, non opponitur exceptio doli à liberis & libertis.*

17 *Aduersus doli mali exceptionem non datur replicatio doli.*

18 *Dolum quando plures committunt, an quilibet de dolo teneatur.*

19 *Contumaciæ definitio.*

20 *Committitur multis modis, & quomodo contrahatur contumacia in non veniendo.*

21 *Non venientis contumaciter pœnæ sunt diuersæ in personis rei.*

22 *Actoris.*

22 *Actoris.*
23 *Neutro comparente citatio circumducitur, & instantia perit.*
24 *An possit appellare.*
25 *In non restituendo contumaciae pœna.*
26 *In non respondendo contumacia quomodo contrahatur, & eius pœna.*
27 *Recedentis sine licentia pœna*
28 *In non exhibendo contumax condemnatur in id quod interest actoris, delato iureiurando in litem.*
29 *Circa praestationem iuramenti calumniae contumacia pœna.*
30 *In non defendendo contumacia pœna.*
31 *Minus instructi comparentis pœna.*
32 *Contra latitantem sufficit citationis edictum in Ecclesia sua publice proponere, vel denunciationes ad domum mittere.*
33 *Appellantis temere ab interlocutoria & grauamine, & à praesentia iudicis recedentis pœna.*
34 c.fin.hoc tit.in *6.explicatur.*
35 *Contumax in vno actu iudicij, quando ad certum actum vel articulum facta est citatio, ad alios actus citari debet.*
Si vero citatio fuit facta generalis ad totam causam agendam, procedi potest absque alia citatione ad definitiuam, si citatus nunquam comparuit, alias si comparuisset, tunc postea ad alios actus requireretur noua citatio.

IN lite saepius incidit quaestio de dolo, & quo ordine plures qui dolum fecerint conueniri debeant, saepius etiam in eadem, actor aut reus contumaciter versantur, ideo post titulos de ordine cognitionum, causa possessionis & proprietatis, restitutione spoliatorum, addit de dolo & contumacia. Do-
1 lus † malus est, calliditas, fallacia & machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alia adhibita: *l.1.§.1 ff. de dolo*, bonum dolum pro solertia veteres accipiebant, *d.l.1.§. non fuit autem l. cum pater §. ito ff. de leg.2.l. at qui natura § si cum me ff. de neg. gest.* Dolus † multipliciter fit, aut ex proposi- 2
to, & tunc vel dat causam contractui, vel incidit in contractum, aut fit reipsa, *§ pen. vers. aliquando & ibi gloss. in verbo actio Instit. de perpet. & temp. actionib & DD. l. si quis eum aliter ff. de verb oblig. l 2. C. de rescind. vend.* Contra dolum plura prodita sunt remedia, videlicet nullitas actus, actio de dolo, exceptio doli, iuxta infrascriptas regulas. Quando † dolus dat 3
causam contractui bonae fidei, hoc est, quia deceptus, non erat alias contracturus, nisi dolo secum contrahentis fuisset inductus ad contrahendum, ipso iure non tenet contractus, si velit deceptus, & statum est in finibus contractus; quod si traditio interuenerit, tunc traditionis effectus rescinditur per actionem de dolo: *l. & eleganter & ibi gloss. in verb. si in hoc ipso ff. de dol. & ibi DD. l. in causa la. 2 & ibi gloss. in verb. ne inter maiores ff. de minor. & c. c. cum dilecti cap. cum causa & vtrobique glos. fin. de empt & vend. & Can.* Dolus alterius † 4
tertij, vt proxenetae, non annullat contractum; *l. si procurator ff. de dol. except. iniquissimum ff de iur. & fact. ignor. l. summa § emptor ff. de peculio l. alterius ff. de reg. iur. c. non debet eod. in 6.* nisi ex aliqua causa ille tertius reputetur idem quod contrahentes, vt in tutore, curatore, negotiorum gestore, cuius factum ratum habemus, & in eo cui haeredes sumus, *l. sed & ex dolo ff. de dol. Bart. in d. l. & eleganter nu. 3.* Quando vero dat causam † contractui 5
stricti iuris, tenet contractus, sed decepto datur exceptio doli, & actio de dolo, *d. l. & eleganter §. si uerus l. dolo C. de inutil. stipul. si quis non aliter ff. de verb oblig.* Excipe ab † vtra- 6
que regula quando dolus interuenit in spiritualibus, qui non annullat actum, neque de eo potest excipi, aut agi, vnde ingressus

in religionem per dolum tenet; *c. dudum de conuerf. coniug.* matrimonium per dolum cõtractum tenet, *gl. pen. in fine in l. à Diuo Pio ff. de rit. nupt. Pan. in c. cum dilecti num. 7. de empt. & vend. & ibi Can.* quia non fit conditio eius, qui dolum passus est, deterior. Dolus in-
7 cidens † in contractu bonæ fidei, purgatur actione ex eo contractu, etiãsi fit læsio in minore summa, quam dimidia iusti precij: *l. Iulianus §. si venditor & §§. seqq. ff de act. empt. l. si quis affirmauerit & ibi gl. 1. ff. de dol. Bald. in l. 2. nu. 4. C. de rescind. vend. d. l. & eleganter §. non solum in fine*, si incidat in contractu stricti iuris, tunc actio de dolo est necessaria, *d. l. & eleganter §. non solum & §. seuerus d. l. si quis non aliter*, ratio diuersitatis est, quia in contractibus bonæ fidei alter alteri obligatur in id, quod alterum alteri ex bono & æquo præstare oportet, etiam in ijs quæ non sunt, dicta: in contractibus stricti iuris necesse est quod omnia deducantur in stipulationem, & alias nihil venit, *d. §. fin. & ibi gl. pen. & fin. & DD. Instit. de oblig. ex consensu l. quidquid astringendæ & ibi gl. 1. & 2. & DD. de verb. oblig.* ex quibus notabilis insurgit effectus, quia quando dolus defuncti purgatur, per actionem ex contractu descendentem, hæredes tenentur insolidum, non attento, quantum ad eos peruenit, *l. si hominem §. 1. & ibi gl. ponit aliquot fall. & DD ff depos. l. ex depositi l. ex contractibus ff. de act. & oblig. l. ad ea §. fin. ff. de reg. iur.* actio vero de dolo datur in hæredem, eatenus, quatenus ad eum peruenit, id est quatenus ex ea re locupletior hæreditas peruenit, doloue eius malefactum est, quo minus perueniat, *l. in heredem & ibi gl. & l. seq. ff. de dolo.* Dicitur autem dolus in contractum incidere, quando deceptus fuisset alias contracturus, sed dolo alterius decipitur, vt minori pretio contrahat *gl. ff in d. l. Iulianus §. si venditor in verb. venderet & ibi DD.* Quando † quis decipitur in contractu reipsa, & 8
non ex proposito alterius, tenet contractus, sed si contrahens est minor, restituitur pro leui etiam damno, non pro minimo: *l. suo ff. de in integ. restit. l. in causa la. 2. §. idem Pomponius & ibi gl ff. de minor.* si maior & decipiatur vltra dimidium iusti pretij, ager deceptus, vt vel rescindatur contractus, vel vt suppleatur pretium, quantum constaret legitimæ venditionis iusto pretio defuisse, data electione emptori, in contractu bonæ fidei actione ex eo contractu, & sic perpetuo, vel secundum alios officio iudicis infra quadriennium, petita in integrum restitutione, *l. 2. & ibi gloss. pen. & DD. C. de rescind. vend. c. cum dilecti & ibi gl fin. & Can. c. cum causa & ibi gloss. fin. de empt. & vend l. in contractibus & ibi glos. pen. C. ex quib. caus. maior.* & vtrumque est in obligatione alternatiue tamen: *Pan. in d. c. dilecti sub n. 9. & 10.* vnde infertur, quod re vendita perempta potest agi, vt suppleatur iustum pretium, quia quando dico alternatiue sunt in obligatione, vno perempto remanet aliud in obligatione, *l. plerumque vers. fin. ff. de iur. dot. l. si Stichum ff. de verb. oblig.* in contractibus vero stricti iuris actione de dolo, *d. l. & eleganter §. non solum in fine*, vel condictione incerti, vel actione in factum subsidiaria. Deceptio quæ non est vltra dimidium iusti pretij toleratur, licet enim contrahentibus naturaliter se inuicem circumscribere, *l. in causa la. 2. §. idem Pomponius ff de minor. l. item si in pretio §. fin. ff locati & ibi gloss & DD.* In vnico contractu innominato, *facio vt des*, quando ex facto nihil adest parti, vel factum non est repetibile, habet locum † actio de dolo, ad 9
interesse ob non seruata promissa, *l. cum proponas, & ibi Bart. & DD. C. de dolo*, quia cessat æquitas quæ habet producere implenti ex parte sua actionem præscriptis verbis, *l. naturales § quod si faciam & ibi gloss. 1. & Bart. & DD.*

DD.ff.de praest.verb c.cum proponas & ibi Bart. & DD.C.de dolo, Vbi autem dolus adhibetur extra contractum siquidem cadat in speciale nomen maleficij vt furti &c. non agetur actione de dolo, aut stellionatus, sed illa speciali, quæ prodita est ex eo crimine, *l. 3.ff. de crimine stellionat. Bart. in d l. & eleganter n.9.l.1.*
10 *in fine princ & l.3.& 4.ff. de dol.* Actio de † dolo est mere personalis, quia in eo oportet exprimere, quis fecerit, & cui factus sit dolus, ac in qua re: *l.sed & ex dolo §.fin.& ibi glo. & l.seq ff de dol.* arbitraria, *§.praeterea Instit. de act. & ibi post gl. DD.l.arbitrio ff de dol.* subsidiaria, quia nunquam competit cum speciali, alia ciuili, vel prætoria, ordinaria, vel extraordinaria, etiamsi sit interdictum, quo quis experiri, vel exceptio qua se tueri possit, *l. de dolo & ibi gl.pen.C.de dol.l.1.§.non fuit & l.fin. ff eod.* vel sit pœnalis, popularisue actio, *d.l.& eleganter in fine princ.& §.si seruum cum duobus §§.seqq.* aut si quis in integrum restitui possit, sed etsi alia actio, quam tempore commissi doli habebat, tempore finita sit, vel in stipulatum deducta, & acceptilatione aut alio modo sublata sit: quoniam habuit aliam actionem, nisi in amittenda actione dolum malum passus est, *l 1.§.idem Pomponius & §§. seqq ff.de dolo,* siue aduersus eum sit, vel fuerit actio, aduersus quem de dolo quæritur, siue aduersus alium sit actio, vel ab alio res seruari possit: *d.l 1 § fin.& ll.seqq. l. ideoque cum l.seq.ff.de dolo,* criminalis accusatio non tollit actionem de dolo: *l si quis affirmauerit §. fin. ff d. dol.* non datur pro modica summa. id est vsque ad duos aureos, *l.si oleum §.fin.& l.seq. ff. de dol.*

11 Non datur † quibusdam personis, vtputa liberis, vel libertis aduersus parentes, patronosue, nec humili aduersus eum, qui dignitate excellit, vtputa, plebeio aduersus consularem receptæ auctoritatis, vel luxurioso atque prodigo, aut alias vili aduersus hominem vitæ emendatioris, sed in eos datur in factum, verbis temperanda actio, vt bonæ fidei mentio fiat, ne ex dolo suo lucrentur, *l.non debet & l.seqq ff.de dol.* hæredibus tamen harum personarum, item aduersus hæredes patris & patroni de dolo actio erit danda, *l. haeredibus ff de dol.* quia in hac actione doli, tantum calculi ratio habetur, sic enim formatur libellus conuenio te actione dolo, de eo, quod ad te, peruenit ex dolo defuncti, *l. Sabinus ff.de dol.gl.in d.l.haeredibus.* Debet moueri † & terminari intra biennium conti- 12
nuum quod currit absenti nisi absit caussa reipublicæ. *l.si non possunt C de dol.* & ignoranti, ex eo die, quo allegatur commissus dolus, numerandum; de eo quod ad dolosum non peruenit, & litis contestatio, eam non perpetuat: *l.fi.C.de dol.& ibi gl 1.Bart.& DD. communiter.* in id in quo locupletior factus est, in ipsum, qui dolum commisit, eiusque hæredem, de eo, quod ad eum peruenit, perpetuo datur in factum actio, *l.itaque §. fin. in fine & l.seq.ff.de dol l.toties ff.de reg.iu.* Exceptio doli † ex parte opponentis est realis ex al- 13
tera parte cui opponitur, personalis: quia in ea sufficit exprimere, quod is, cui opponitur, dolum fecerit, sed non est necesse exprimere, cui dolus factus sit, *l. 2. §. sequitur & l.apud Celsum.ff.fin.de dol. mal. except.* De dolo † auctoris, exceptio doli non obij- 14
citur, *d. §. fin.* singulari successore habenti caussam onerosam, quia oritur ex delicto personæ, nisi auctoris accessione vtatur quia tunc cohæret rei. *l.apud Celsum §.item quaeritur 2 vers.de auctoris dolo & ibi gloss in verbo exceptionem & §.si quis autem vers. auctoris autem dolus & vers.seqq ff.de dol.mal. & met. except. pulchre Franc in c.vnico §.verum num.6.& 7 de iurepat.in 6.* aut res ad eum, qui dolo fecerit, sit reuersura; *d.§.si quis autem vers. item*

tractat. habenti causam lucratiuam, vel quamcunque aliam causam, quæ prope lucratiuam habet acquisitione, obijcitur, etiamsi accessione non vtatur, *d. §. si quis autem & ibi gloss. in verbo repellendos & §. item tractat. vers. cæterum & vers. seqq.* Successor vniuersa-
15 lis † semper repellitur hac exceptione, quia in omnes ius defuncti succedit: *l. cum hæres ff. de diuers. & temp. præscript. l. hæredem l. hæreditas ff. de reg. iur.* id speciale est, quod non
16 solum contra patronum, & † parentem, siue ex suo, siue ex alieno contractu conueniatur, sed neque contra hæredem patroni vel patris opponitur exceptio doli à liberis & libertis, licet eis contra hæredes patris & patroni detur actio doli, *l. hæreditas ff de dol.* quia in exceptione, non quia aliquid apud hæredem fit, sed quia defunctus dolum commisit, & de perfidia excipitur, & ideo non de dolo, sed in factum excipitur, nam conuenit illis viuis, & mortuis honorem exhiberi, *l. apud Celsum. §. aduersus.* Aduersus do-
17 li mali exceptionem, non † datur replicatio doli mali, quia iniquum esset communem malitiam petitori quidem præmio esse, ei vero cum quo ageretur pœnæ esse; cum longe æquius sit, ex eo, quod perfide gestum est, actorē nihil consequi, *l. apud celsum §. item quæritur 1. vers. Marcellus ff. de dol. mal. & met. ex-*
18 *cept.* Quando plures † committunt dolum principaliter, & ad quemlibet eorum principaliter, & pariter, negocium spectat, tunc quilibet de dolo tenetur, & vnius solutione omnes liberantur, quando agitur ad rem, vel ad interesse, *l. si plures ff de dolo.* secus si agatur ad pœnam: *l. pen. §. hoc iudicium ff. ne quis eum, qui in ius vocatus & c. & ibi gloss. in verbo in singulos & DD.* si negocium spectat ad vnum principaliter, ad alium non; siquidem vnus commisit dolum, alius culpam, conuenitur prius ille, qui culpam commisit, sed potest excipere, vt is qui dolum commisit prius conueniatur suis sumptibus, vel contra ipsum actiones sibi præstentur, *l. cum in plures §. vestimenta ff locati.* aut ambo commiserunt dolum, & si dolus dederit causam contractui, prius conuenitur ille ad quem principaliter negocium spectat, in subsidium deuenitur ad eum, ad quem spectat incidenter, *d. l. & eleganter in princ. & §. si quadrupes & §. si dolo.* aut est dolus incidens in contractu, & ille ad quem negocium principaliter non spectat non poterit conueniri, non ex contractu, quia non contraxit, nec de dolo, quia alia actio competit, nisi forte in subsidium, *d. l. ideoque & l. seq ff. de dolo d. §. si quadrupes Bart. post gloss. in d l. & eleganter nu. 2. Bald num. 7. & DD.* Contumacia est quædam voluntaria † inobedientia, qua quis 19
monitionem iudicis adimplere contemnit, *l. contumacia ff de re iud. c. prout & ibi gloss. 1. hoc tit.* probatur per instrumentum, licet sonet in crimen, quia debet scribi in actis, *l. properandum §. 1. post princ. C. de re iud. Bald. in l. 1. sub num. 3. vers. quæro nunquid C. quor. appell. non recip.* Committitur † multis modis, quan- 20
doque in non veniendo, *c. 2. c. cum dilecti ad finem hoc tit.* quod potest contingere tribus modis; vno quia peremptoria, personali, *Caputaq. decis. 107. num. 4. part. 1. c. fin. hoc tit. Gregor. xv. decis. 430. num. 1. & ibi annot.* citatione recepta, venire contempsit, alio, quia malitiose se occultat, tertio, quia impediunt, ne ad eum citatio perueniret, *c. quoniam §. porro vt lit. non contest. & c. c. quidam 5. quæst. 1. c. certum xj. quæst 3. l. si dictum §. si præsente ff. de eiuit.* Est duplex vera, & ficta, quæ appellatur imaginaria, siue coniecturata, aut præsumpta, *c. venerabilibus §. porro vers. idem est de sent excommun.* Vt quis dicatur verus contumax, duo requiruntur, scilicet quod cognouerit se citatum legitime, quocunque

cunque autem modo cognouerit satis est, *l. item veniunt § petitam vers. à quo ff. de petit. hæred.* item quod potuit venire, *l. ex consensu §. eum qui ff. de appell. & relat. & ibi gloss. Bart. & DD.* Præsumptiue contumax est, qui aliquo impedimento detentus in termino comparere nequiuit, *d. c. venerabilibus §. porro vers. idem est de sent. excomm. in 6. l. 2. & 3. ff. si quis cautionibus & c. c. ex literis de rest. in integr. & ibi Can.* aut de citatione emissa non habuit notitiam, *l. Diuus ff. de in integr. restit.* ideo citatus ad domum si ad eius notitiam congruo tempore peruenit citatio, & venire contempsit, dicetur verus contumax & licet iudex à quo eius appellationem receperit, quia eum habuisse notitiam citationis ignorabat, tamen si de eius scientia probatur coram iudice ad quem, super eius appellatione non procedetur. Eodem modo si fuit citatus personaliter, & dum vellet venire, fuit impeditus aliqua iusta causa, licet iudex à quo, eius non receperit appellationem, quia eum verum contumacem reputabat, tamen hoc probato coram iudice appellationis, procedetur in eius causa; *d. l. ex consensu §. eum qui, l. & post edictum § fin ff. de iud. Bart in l. fin numer. 21. & seqq. ff. de in integr. restit. & ibi DD. sequitur Anchar. in clem. 1. num. 1. tt. hoc tit. Bald. in l. ea quæ numer. 1. & 5. C quomod. & quando iud.* nam debet ple[…]e cognosci partibus citatis an eius appellatio sit recipienda vel non, *l. 1. & ibi gloss. in verb. summatim in fine & Bart. in fine C. quor. appell. non recip.* alias ab ista reiectione appellationis posset appellari. Quandoque in non restituendo: *l. qui restituere ff de rei vend.* quandoque in non respondendo, vel obscure respondendo, quod idem est ac si non responderet *l. de ætate §. qui tacuit §. nihil ff de inter. act.* quandoque in recedendo sine licentia: *c. prout in hoc tit. c. certum XI quæst. 3. c. constitutis de procur. c. 1. de iud.* quandoque in non exhibendo, *l. creditor §. iussus ff. de appell.* quandoque in non iurando: *l. manifestæ ff. de iureiur.* quandoque in non defendendo: *l. mutus § pœna ff. de procur.* quandoque in minus instructe comparendo: *c. 1. de elect. in 6.* quandoque latitando: *l. fulcimus §. 1. vers. quod autem si latitare ff quib. ex caus. in poss. eat.* quandoque interponendo appellationem manifeste friuolam ab aliquo grauamine ante sententiam definitiuam, *Clem. 1. hoc tit.*

Pœnæ contumaciter † non venientis 21 sunt diuersæ, in personis rei, & actoris: si mãdatur reo, vt ad certum terminum se iudici repræsentet, duo sub hac forma mandantur; scilicet vt ad iudicem veniat, & ad diem sibi præfixum accedat; vnde si venire non possit ad diem assignatum, tenetur nihilominus se iudici præsentare post terminum quam citius potest: alias si contumaciter nõ venit ante litem contestatam, ad legitimas & moderatas expensas, quas actor fecerit à tempore citationis emissæ, condemnatur: *c. 2. in fine c. cum dilecti hoc tit. & ibi gl. fin. & Can.* & perdit priuilegium declinandi forum, cui expresse potest renunciare: *l. de die §. plane ff. qui satisd. cog. & c. Afflict. decis. 335.* item potest iudex rei petitæ possessionem sequestrare, *c. 2. hoc tit.* in causa in qua non habet locum missio in possessionem: *c. olim de rescript. Ioan. Monach in c. locupletari sub num. 15. vers. sin autem & num. 16. & seq. & ibi Ioan. Andr. sub num. 9. vers. aut est causa & n. 21 seqq. de reg. iur. in 6. Gail. obs. 60. lib. 1.* imo in omni causa iudex, si vult, mitius agendo potest in contumaciam eligere viam sequestri, omissa tenuta siue missione ex primo decreto: *l. postquam in fine princ. vbi in contumaciam non cauentis ponitur alternatiua. ff. vt leg. & fideicomm. ff. nom. caueat. Io Monach. in c. locupletari num. 17. 18. & seqq. & ibi Io. And. n. 10. 11. & seqq. de reg. iur. in 6 Franc. Aretin. in l. interesse sub num. 1. vers. in se-*

queſtro

questro autem necessario ff. de acq. poss. ff. aut actorem mittere in possessionem : *dictum est supra vt lit. non contest. &c. Myns. obs. 66. cent.* 4. vel præcipere quod ostia domus alicuius claudantur: & sigillentur, vt multum practicant officiales curiæ Romanæ : *Ias. in l. si fideiussor §. si satisdatum num. 29 ff. qui satisdat. cog.* post litem vero contestatam, si liquet de causa, fertur contra reum sententia definitiua, *l. properandum §. sin autem C. de iud.* si non liquet actor in veram possessionem inducitur, seruata duntaxat reo quæstione proprietatis : *c. prout hoc tit. & ibi gloss. fin. & Can.* Actor qui ad terminum venire, ad quem citari aduersarium fecerit, non curauit etiam ex iusta causa impedimenti, *Myns. obs. 87 cent.* 5. venienti reo & contumaciam actoris accusanti, *l. properandum § & si quidem ibi actoris absentia accusante C de iud. Auth. qui semel C. quomod. & quand. iud.* condemnatur in expensis, ad citationem aliam minime admittendus, nisi sufficienter cauerit quod in termino fideliter debeat comparere ; *c. 1. hoc tit. in 6. Gail. obs. 59. lib. 1.* Præsumitur autem malitiose abesse, nisi contrarium probetur; *c. cum Bertholdus de re iud. c. querelam de proc.* ac lite non contestata possunt testes recipi, inducti à reo, & sententia definitiua ferri , si liquet de causa, *c. causam quæ & ibi gloss. pen. hoc tit. l. & post edictum & ibi gloss. in verb. de-*
22 *bes ff. de iud.* Actor † contumax siue vincat siue succumbat semper condemnandus est in expensis in quibus reus victus non condemnatur actori contumaci victori quod speciale est in pœnam contumaciæ actoris, *l. properandum §. sin autem ex gestis C. de Iud. c. calumniam de pœnis, Myns. obs. 67. cent. 4. referens duas opiniones.* si non liquet, reus absoluetur ab obseruatione iudicij. *l. si præses C. quom. & quand. Iud. &c. dictum est supra tit. vt lit. non contest. &c. Myns. obs. 65 cent. 4.* Neutro † vero comparente, etiam ex causa le- 23
gitimi impedimenti citatio circumducitur, & instantia perit; ex integro autem litigari potest, *d. l. & post edictum vers. quod si is Rot præfatos casus omnes decidens decis. 7. de verb. signif. in antiq. Myns. obs. 87. cent. 5.* nisi talis sit causa, vt in ea procedi possit, non obstante contumacia partium, vt sunt causæ electionum &c. in quibus punitur reus, tanquam contumax licet actor etiam fuerit cotumax : *c. cupientes § quod si per viginti & ibi gl. in verb. opponentes & Franc. n. 4. & Can. de elect. in 6.* Id in vtroque obtinet, quod ex peremptorio absens, siue contumax in non veniendo, condemnatus si appellet, non est audiendus, nisi venerit iudice sedente pro tribunali, *l. diuus ff. de restit in integr.* si modo per contumaciam veram defuerit, sin minus audietur, *d. l. & post edictum §. fin. ff. de iud c. fin. § sunt etiam 2. quæst. 6. l. 1. C. quor. appell. non recip. ab eo C. quomod & quand. iud. &c.* Expresse contumax, vt quia nuncio citanti ad totam causam, dixit se nolle venire, vlterius non est audiendus, *Mar. Socin de citat. art. 27. num. 29. & seqq. Gab Conclus. vnic. de cit. num. 418. in fine.* tamen auditur appellans si modo venerit iudice sedente pro tribunali , quia postea mutauit propositum, quod ex eo apparet, quia confestim iudicem sedētem pro tribunali adijt, *Bart. in d. l. diuus n. 4 licet Bald. aliter sentiat. in l. ea quæ n. 1. & 5. C. quom. & quand. Iud. &c. & in l 1. in fine C. quor. appell. non recip.* Citatus ad vnum articulum, respectu secundi vel tertij termini peremptorij , & respectu aliorum actuum, est iterato citandus; *Mar. Soc. de citat. art. 27. sub n. 30. Greg. xv. decis. 18 nu. 8. & 9.* & hæc est pœna contumacis in non veniendo. Contumàx in non exhibendo, vel in non restituendo † appellat, *l. creditor § iussu ff. de* 24
appell. contumax in non iurando de calumnia potest appellare, *gloss. in d. §. iussu in verbo appellandi*

appellandi auxilium & ibi DD. *l.* 2. §. *sin autem reus & ibi not. C. de iuram. Calumn.* præterea excommunicato pro vera & manifesta contumacia, absolutio impendenda non est, nisi primo expensarum satisfactione ac de stando iudicio cautione præstita; excommunicato pro præsumpta contumacia, quia citatus præfixo sibi termino non comparuit, si alleget, quod recte contumax reputari nō debet, pro eo, quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus comparere nequiuit, protinus beneficium absolutionis debet impendi, *c. venerabilibus* §. *porro vers. item est de sent. excomm. in* 6. Pœnæ con-
25 tumacis † in non restituendo rem ad iussum iudicis, variæ sunt iuxta qualitatem delicti; siquidem habet rem, manu militari, id est per familiam iudicis, non autem per auxilium Capitanei Guerræ, nisi in subsidium ex magna causa, officio iudicis ab eo possessio transfertur, & fructuum omnisque causæ nomine fit condemnationis executio: *l. qui restituere* 1. *resp. & ibi Bart. num.* 1. *&* 3. *ff. de rei vendic.* si dolo fecit, quo minus possideret, & posit restituere, quantum aduersarius in litem iurauerit, damnatur: nec actor cauere ei debet actiones, quas eius rei nomine habet, se ei præstiturum, *d. l. qui restituere* 2. *resp. cum ll seqq.* neque publicana ei datur, ne in potestate cuiusque sit, per rapinam ab inuito domino rem iusto vel iniustō pretio comparare. *l nec quasi ff. de rei vend. & ibi gloss.* si culpa fecit, quo minus possit restituere, non pluris quam res est, id est quanti aduersarij interfuit, ratione damni emergētis, & lucri cessantis condemnatur, & soluenti æstimationem litis, cedendæ sunt actiones, *l. si culpa in princ. & l. qui petitorio* §. 1. *ff de rei vendic. l. non tantum* §. *veniunt vers. vno ff. de petit. hered. d. l. qui restituere* 3. *resp. l in actionibus ff. de in lit. iur.* si dolo & culpa caret, non tenetur. *l. sin autem* §. 1. *l. si in rem actum sit ff. de rei vendic.* Quæ generaliter locum habent in interdictis, & actionibus siue in rem, siue in personam, ex quibus arbitratu iudicis quid restituitur, *d. l. qui restituere vers. fin. & ibi Bart. circa fin.* Contumacia in non † respon- 26
dendo contrahitur, quando quis præsens interrogatus iussusque à iudice in iure, id est eo loco vbi iuris dicendi vel iudicandi gratia consistat, vel si domi, vel in itinere hoc agat, *l.* 4 § *fin. ff de int rrog in iure fac.* respondere sine rationabili causa recusat: *cap.* 2. *de confess in* 6 *Bart. in l. de ætate* § *qui tacuit in fine ff. de interrog. act.* habetque vim probationis circa interrogationes, quæ fiunt ad præparationem iudiciorum, *l.* 1. *l. qui interrogatur cum ll seqq. & l. non alienum ff de interrog act. in d. l qui petitorio.* contra contumacem; & si nocet confessio habetur pro confesso, si nocet negatio, habetur pro negante: *gloss in c.* 2. §. *fin. in verb. pro confesso de confess. in* 6 *l. non alienum ff. de interrog. act. Bald in d. l. de ætate* §. *qui tacuit.* conuictus de mendacio habetur pro confesso super toto, nisi iusta ratione excusetur, *d. l. de ætate* § *si cum esset.* verum si antequam iussus sit fuerit respondere, contumaciter eum absentari contingat, non habetur pro confesso, aut negante, sed est alias contra eum tāquam contumacem procedendum: *c.* 2. §. *verum de confess in* 6. contumax in non respondendo libello, vel in litis contestatione non habetur pro confesso: *Bald. in l* 2. § *quod si actor sub nu.* 2. *C. de iureiur. propter Cal. & c. Franc. in c.* 2. *sub num.* 5. *de confess. in* 6. de pœna contumaciæ in non respondendo positionibus dicetur, *infra tit. de confess* Pœna † recedentis sine licentia, est ea- 27
dem quæ contumacis, quia paria sunt non venire, & venire, & sine licentia recedere. *c. si postquam & ibi gloss. in verbo mente & Can. c. cupientes* §. *quod super viginti & ibi gloss. in verbo com-*

28 *bo comparere de elect. in 6.* Contumax † in non exhibendo, condemnatur in id, quod interest actoris, delato iureiurando in litem, *d. l. creditor §. iussu ff. de appell §. si ad exhibendum Instit. de offic. iud. & ibi gloss.* Contumax circa præstationem iuramenti calumniæ, si est actor cedit ab actione instituta, si reus est, haberi debet pro confesso. *c. Imperatorum c. fin. §. fin. de iuram. cal dictum est supra tit. de iu-*
29 *ram. Calumn.* De pœna contumacis circa † præstationem & relationem iuramenti iudicialis notant DD. *in §. item si quis postulante.*
30 *Instit. de action.* Contumaci † in non defendendo denegatur actio, quoad aduersarium, *l. seruum §. ait prætor l. mutu § pœna ff. de proc. facit. l. 3. & l actionem C. eod.* sed quoad domū tenetur actione mandati ad interesse, quia & hæc sibi mandatum videtur vt defendat, *l. ad rem l. ad legatum ff. de procurat. facit. l. secunda, ff. de iurisd. omn. iud.*

31 Minus † instructus comparens, pro exhibendis iuribus & instrumentis alibi, quam apud iudicem, nisi ex iusta causa, non potest dilationem aliquam obtinere, *c. cupientes §.*
32 *insuper in fine de elect. in 6.* Contra † latitantem qui personaliter non reperitur, aut impedientem, ne possit citatio ad eum peruenire, sufficit citationis edictum in ecclesia sua publice proponere, *c. fin. hoc tit.* vel denunciationes ad domum mittere, *c. causam quæ & ibi gl. in verb. ad domum & Can. hoc tit. c. quoniam § porro & ibi gl. in verb. impedit. & Can. vt*
33 *lit non contest. &c.* Pœna eius † qui ab interlocutoria, vel à grauamine, quod sibi proponit illatum, temere appellans à præsentia iudicis recedit, est, quod iudex non teneatur eum citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam, processusque validus reputatur in eius absentia factus, *c. fin. hoc tit. in 6.* quia videtur hoc ipso protestari se nolle de cætero coram iudice litigare, cum appellatio subtrahat appellantem in totum à iurisdictione iudicis à quo in illa causa, si iudex velit poterit citationem adhibere, *Zab. in clem. 1. h. t. Crescent. decis. 10. nu. 3. & 4. eod.* Non procedit † dispositio *d. c. fin.* quando iudex à 34
quo detulit appellationi, *c. cum appellationibus vers. 1. de appell. in 6. glo. in clem vnic. in verb. non deferens hoc tit.* vel quando iudici à quo fuit inhibitum, per iudicem ad quem, *c. non solum vers. fin. de appell. in 6.* aut si appareat bene appellatum fuisse ab interlocutoria vel grauamine: est igitur processus in suspenso, & euentus appellationis declarabit an sit validus nec ne, *Anchar. in d. c. fin. in 5. not. hoc tit. in 6.* Item non procedit dispositio *d. c. fin.* quādo appellans sponte appellationi suæ renūciat expresse vel tacite, sponte, litigando coram iudice à quo: *d. c. fin. vers. nisi & ibi gloss. in verb. renunciat.* Secus si induceretur tacita renunciatio per negligentiam ob non petitionem Apostolorum, *c. cum ab eo de appell. in 6.* vel ob non prosecutionem: *c. personas c. cum sit de appell.* quia talis renuncians non est de necessitate citandus ad id, quod restat de processu, quia quodammodo inuitus renunciare dicitur, *Franc. post Io. Andr. in c. fin. sub num. 4. & ibi Can.* A sententia autem definitiua, si qua contra talem appellantem ferri contigerit, poterit ab eo appellari; nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste, quæ totaliter eum excludit à beneficio appellandi à definitiua, *Clem. vnica h. t.* vtputa quia nulla causa fuit in ea expressa, vel non legitima, dato quod esset vera, vel licet legitima expressa fuerit, erat manifeste falsa, vel iam pronunciatum erat illam esse falsā, & non fuerit appellatum: *gl. fin. in princ. in d. clem. vnic. & ibi Zab. & Can. communiter,* sed nō excludit à beneficio nullitatis si forsan definitiua aliqua ratione nulla dici possit, *l. si ex-*

pressum

pressum ff. de appell. Anchar. in d. clem. vnica hoc tit. Contumax in † vno actu iudicij, quando ad certum actum vel articulum facta est citatio, ad alios actus citari debet, *c. cum olim in fine de test. cog. gl. in c. 2. in verb. non teneris hoc tit. in 6.* nisi actus subsequens haberet dependentiam vel connexitatem cum praecedenti; quia tunc non erit necessaria citatio; *c. si capitulo de concess. preb. in 6.* aut citatio facta fuerit generalis ad totam causam agendam, quo casu procedi potest absque alia citatione ad definitiuam, *c. auditis & ibi Innoc. post num. 1. de procur. cap. cum olim el. 2. & ibi anch. in 2. not. de priuil.* si citatus nunquam comparuit, alias si comparuisset per se vel procuratorem, tunc postea ad alios actus causae requireretur noua citatio, *Auth. & qui iurat. C. de bonis auct. iud. poss. id. arg. c. 2. vers. nisi sponte iuncta gl in verb. renunciet h. t. in 6. Cast. in l. si praetor n. 6 ff. de iud.* quando vero citatio esset facta largissime, iuxta Stylum Curiae Romanae vt veniat responsurus super tali negotio, & ad procedendum in tali causa cum comminatione, quod iudex procedet ad cognitionem & pronunciationem vsque ad finem, tunc comparendo ad vnum actũ & recedendo non satisfacit citationi, sed cogitur stare vsque ad finem, alias proceditur contra eum tanquam contumacem, *l. si apparitor C. de cohortalib. libr. 12. l. in peremptorio ff de iud. Franc. in c. 2. sub nu. 5. hoc tit. in 6. Bart. in l. si finita §. Iulianus sub n. 4. ff. de damn. infect. Pan. & Fel. in c. causam quae sub nu. 3. in 1. limit. de rescript. Felin. in c. consuluit sub n. 16. vers. 3. nota, de offic. deleg. qui plures citat Host. in d. cap. consuluit nu. 12. in fine eod. Rot. decis. 10. de re iudic. in nou.*

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandae.

Titulus XV.

SVMMARIA.

1 *Missio in possessionem est remedium ordinarium, decernitur lite non contestata, ac lite contestata quando non liquet de Causa.*

2 *Primum decretum est primus iussus Iudicis quo decernit aliquem ponendum in possessionem corporalem rei petitae aut bonorum pro quantitate debiti, Causa custodiae ob aduersarij contumaciam.*

3 *Si reus docet se contumacem non fuisse, reducitur in possessionem.*

4 *Interponitur negocio summatim discusso vltima die peremptorij.*

5 *In omnibus actionibus personalibus, realibus, & mixtis, & persecutionibus, seu iudicis officio, ac omni causa spirituali.*

6 *Excipe primo, quando natura rei repugnat.*

7 *Secundo, non habet locum contra possessorem contumacem, quando petitur ecclesiam titulum, secus si petitur ecclesia in titulum, secus si petatur ecclesia tanquam proprietas.*

8 *Differentia annotantur an de ecclesia agatur vt de proprietate, an vero de beneficio seu titulo.*

9 *Primi decreti effectus in actione reali.*

10 *In actione personali.*

11 *In actione hypothecaria.*

12 *Secundum decretum est secundus iussus Iudicis, quo mediante actor consequitur ius pleni dominij, vel quasi & reus illud amittit propter perseueratam contumaciam.*

13 *Interponitur causa cognita, & reo iterum citata.*

14 *Debito plene probato.*

15 *In omnibus actionibus personalibus, & in omnibus casibus in quibus per primum decretum non est plene consultum.*

 16 *Secun-*

16 *Secundi decreti effectus Varij sunt & recensentur.*

17 *Reo post litem contestatam contumaciter absente eremodicium contrahitur, & iudex actore petente, Causa requisita si reus ex actis obnoxius fuerit inuentus, contra absentem profert sententiam condemnatoriam.*

PRopter contumaciam sæpe peruenitur ad missionem in possessionem, ideo annectitur titulus de eo qui mittitur &c. est
1 † remedium ordinarium, *l. 2. in fine* C. *vbi in rem actio gloss. in c. 1. in verbo obtinendis & c. item missio hoc tit. in 6. dicit esse extraordinarium & male & ibi Franc. animaduertit in 6. in fine.* ac decernitur lite non contestata si non liquet de causa, *l. properandum* § *sin autem & ibi gloss in verbo absentium & verb. audiatur & DD.* C. *de iud. l. 2. & ibi gloss. marg in verbo seruata* C. *vbi in rem actio.* ex primo decreto & ex secundo decreto, & vbi sunt plures qui conueniri possunt super eadem quæstione, non debet iudex procedere ad missionem in possessionem, etiamsi vnus sit contumax, nisi omnes vocentur, *Pan. in c. cum deputati n.* 10. *de iud. & ibi Felin. num. 6. &* Can. *l. hac autem ff.*
2 *quib ex caus. in possess. eatur.* Primum † decretum est primus iussus iudicis, quo decernit aliquem ponendum in possessionem corporalem rei petitæ in actione reali, vel mixta, siue propter quam petitur cautio in causa damni infecti: aut bonorum, pro quantitate debiti, in personali: *l. 1. & ibi gloss ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. cum proponas & ibi gloss. fin. & auth. & qui iurat. C. de bon auct. iud. possid. & vtrobiq; DD. l. si finita § si plures & ibi gl. mag. in verbo prius ff. de damn infect.* causa custodiæ ob aduersarij contumaciam, *c. 1. hoc tit. & ibi Butr. n. 15. & ibi Can.* quando reus latitat, id est turpiter se occultat, vt euitet occursum creditorum, *l. fulcinius* § *. 1, 2, & 3. ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. cum proponas* C. *de bon. auct. iud. possid.* vel absens sit ex quacunque causa, & non defendatur, *l. 2. & l. hac autem* §. *non defensi ff quib. ex caus. in possess. eat.* aut citatus trina vice, vel vna pro omnibus peremptorie, comparere contemnit, *c. quoniam* § *in alijs vt lit. non contest. & c. gloss. fin. in d. l. cum proponas* vel post citationis edictum venerit ad iudicium, & postea se subtraxerit, atq; ad loca remota se transferens procuratorem legitimum non dimisit, & denunciatione domi publice facta non reperitur, qui defendat eundem, *l. 2. ff quib. ex caus. in possess. eat. c. fin. hoc tit. Bald. in l. cum proponas n. 2. Mohed. decis. 8. de fid. instrum.* si reus docet † se contumacem 3
non fuisse, reducitur in possessionem, præstita sufficienti cautione sistendi iudicio, & ad restituendas expensas nullatenus compellitur, *c. cum venissent b. t. c. cum Bertholdus & ibi glo. in verbo iustam causam de re iud. l. Imperatores ff de priuil. credit. l. si finita* §. *si forte ff. de damn. infect.* Interponitur † negocio sum- 4
marim discusso, *l. 2. in fine & ibi glo. in verbo summatim* C. *vbi in rem actio &c.* vltima die peremptorij, vel de æquitate potest in alium diem expectari, *l. & post edictum ff. de iud. cap. consuluit de off. deleg.* in omnibus † actio- 5
nibus personalibus, *l. 1. ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. 2 in fine C. de prat. pign.* realibus, & mixtis, *d. l fulcinius* §. *item videamus & §§. seqq.* & persecutionibus siue officio iudicis, *toto titulo ff. & C. vt in possess. legat.* ac omni causa spirituali, *Pan. in c. 1. 2. & 3. hoc tit.* vtputa, si agatur contra clericos cōtumaces super obedientia, ab eo quem constat esse Archidiaconum, Decanum, plebanum *c. inter quatuor c. his quae c. dilecti de maior. & obed. Gem. in. in c. 1. num. 10. post Ioan. And. hoc tit. in 6.* aut de iurepatronatus, *Gemin. in d. c. 1. num. xi. hoc tit. in 6.* Excipe primo † quando natura rei re- 6
pugnat, vt minori petenti restitutionem aduersus

uersus aditionem hæreditatis contra creditores solemniter citatos intra tres menses non comparentes, præmissa causæ cognitione, permittitur discessus ab hæreditate sine periculo, & ex officio iudicis, datur curator hæreditati iacenti, *Auth. si omnes C. si min. se ab hæred. se abstin.* Item si ij, à quibus libertatem præstari oportet, euocati à prætore adesse noluissent, & causa cognita, prætor pronunciet libertatem his deberi, eodem iure status seruatur, ac si directo manumissi essent; *l. cum vero §. subuentum l. neque infantes ff. de fideicom. libert.* & potest poni exemplum in actione finium regundorum, in qua peto vt inter me & te ponantur termini, & tu non venis, certe iudex, parte absente, potest facere interponi terminos, *l 3. C. fi. regund. & ibi Bart. &* DD. Excipe secundo, quia non habet
7 † missio locum contra possessorem contumacem, quando petitur ecclesia in titulum, siue vti beneficium, ne detur vitiosus ingressus, *c. 1. hoc tit in 6. Pan. in c. contingit num. 16. de dol. & contum.* siue petatur obtinendum, siue obtentum aut agatur possessorio recuperandæ, *d. c. 1. & ibi gloss. in verb. obtinendis & Can* siue nullus possideat, vtputa, coelect: duo petunt, & alter eorum contumax est, *d. c. 1. & ibi gl in verb. possessore & Can.* imo non potest fieri missio in possessionem fructuum beneficii, *Gemin in d c. 1. numer. 7. & ibi Can.* quia in fructibus percipiendis magis attenditur ius corporis, ex quo percipiuntur, quã ius seminis ex quo oriuntur, *l. qui*
8 *scit §. 1. ff. de vsur.* sed si petatur † ecclesia tanquam proprietas, habet locum missio, vt si petatur tanquam vnita vel incorporata monasterio, *c 2. vt lit. non contest. & c. c. 1. & 2. hoc tit. c. 1. & ibi Can. eod in 6. c. 2 & Pan. in c. contingit n. xi. & seq. de dol. & contum.* nam multum interest, an de ecclesia agatur, vt de proprietate, an vero vt de beneficio siue titulo; nam primo casu non est locus Clem. *dispendiosam de iud.* quia non est causa beneficialis, *gl. in d. clem. dispendiosam in verb. beneficiis & ibi Can. de iudic.* Permissa est permutatio, id est partes possunt pacisci de permutatione ecclesiarũ vnitarum, & requiritur consensus superioris duntaxat in expletione actus, propter alienationem, quæ interuenit in permutatione ecclesiæ; iuxta regulam, quod iura ecclesiæ non alienantur sine auctoritate superioris: *c. ad quæstiones & ibi Pan num. 4. de rer. permut.* beneficiorum in titulum possessorum pactione præcedente commutationes fieri non possunt, sed pendent ex voluntate & arbitrio episcopi: *c. quæsitum c. cum olim de rer. permut.* item ecclesia potest præscribi per ecclesiam iure proprietatis, vt eam habeat tanquam vnitam, vel tanquam subiectam, ad proprios vsus: *c. cura pastoralis & ibi Pan. num. 1. de iurepat. el. 1. & ibi glos in verb. ad mensam de excess prel.* sed non potest quis præscribere ecclesiam in titulum, vt eam habeat tanquam Prælatus vel Rector, quando Episcopus ex suo officio vult videre institutionnem clerici, sed si alius dicat se habere ius in beneficio, id quod asseuerat probat; *d. c. 1. & ibi glo. fin. vers. & nota quod hæc regula de reg. iur. in 6 c. ex frequentibus de Instit. & ibi Can.* Tertio super beneficio quod petitur tanquam proprietas, potest transigi, secus si agatur de beneficio vt de titulo *c. super eo & ibi gl. 1. & Can. de transact.* Effectus † primi 9
decreti sunt diuersi in actione reali, quando conuentus absens vel contumax, rem, quæ vendicatur, possidet, missus in possessionem statim possidet ex communi opinione Legistarum; *l. 3 §. fin. & ibi gl. in verb. non possessionem Bart. & DD. ff. de acq. possess.* Potest expellere reum contumacem de possessione, fructus percipit & conseruat, *c quoniam §. in aliis & ibi gl. in verb. effectus vt lit. non contestata &c.*

&c. sed reuocabiliter, quia missionem passus intra annum auditur, super possessione & fructus recuperat, deductis expensis, data cautione sufficienti standi iudicio, & refectis expensis, & non mulctatur de æquitate canonica, *c.1.de dol.& cont.& ibi* Can. *c quoniam § in aliis & ibi gl in verb effectus vt lit. non contest &c. l. si quis emptionis § pen.& ibi gloss. in verb poss fuit* C. *de præscript.* [illegible] *annor.* Canonistæ communiter tenēt, quod missus in reali intra annum non constituatur possessor, *c. contingit & ibi gl.1.de dol.& cont.c.fin. h.t.c. pastoralis § 1 in princ.& fin.de off.ordin.* in eo omnes consentiunt, quod post lapsum anni veram & incommutabilem illius rei possessionem acquirat absque vllo alio decreto. *d. c. contingit.& ibi gl. fin.d.c. pastoralis §. 1. in fine.* & fructus lucretur, *l. si quis emptionis §. pen* [illegible] *de præscript. 30 ann. Bart. in d.l. si finita § Iulianus n.51 ff. de damn. infect.* reseruata cōtumaci quæstione proprietatis: *c.1.h t.c. quoniam §. quod si vt lit. non contest. &c. c. prout & ibi gl. fin.& Can. de dol.& contum.* etiamsi intra annum propter rei potentiam, aut dolum non fuerit admissus in possessionem sibi decretam, vel admissus ab ea fuerit expulsus, *c. contingit. de dol.& contum.* contra tertium prohibentem, ne missus bona debitoris ingrediatur, datur actio in factum, quanti ea res sit, *l. 1 4 ff quib ex caus. in possess eat.* si tertius soluendo fuerit alias missus intelligitur possidere, ne propter dolum alienum, reus lucrum faciat, & actor damno afficiatur: *l. si in fine princ. ff. de eo per quem factum erit &c. facit l. & eleganter § si dolo ff. de dol* si conuentus dolo fecerit, quo minus possideret, bona eius possidenda, & vendenda sunt: *d.l. Fulcinius §. pen. in fine gl. fin. in fine in l. cum proponas* C. *de bon. auct. iud. possid.* annus non currit missionem passo, quando intra illum cautionem obtulit iudici, quæ per eum non fuerit recepta, *c. 2. hoc tit.* In actione † personali, pro qua hypotheca non est constituta, *l. fin. in pr.* C. *de bon. auct. iud. possid.* Probato summatim debito per iuramentum, quia agitur de modico præiudicio; *l cum proponas & ibi gl in verb. constat & Bart num. 3 & 4. Bald. sub num. 1. & DD. & auth. & qui iurat & ibi DD. C. de bon. auct iud. possid.* Peruenitur ad primum decretum, quo actor mittitur in possessionem rerum absentis, aut contumacis eius loci, cuius cura ad iubentem pertinet, *l. cum vnus §. is qui ff. de bon. auct. iud. possid.* iuxta mensuram debiti declarati, non vt verę possideat, sed detineat, & custodiat, vt reus tædio affectus veniat responsurus, *d. auth. & qui C. de bon. auct. iud. possid l possideri §. fin. l. cum legati ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. si quis §. denique ff. de acq. possess.* nec eijcitur possessor contumax de possessione, *l. si finita §. si quis autem ff de damn infect l. is cui 1. resp ff. vt in possess legat.* & ita vterque erit in possessione diuerso tamen respectu. Missionem passus colet agrum, & fructus colliget, missus vero eos custodiet, & si venire expediat, vendet ne ab isto dissipentur; *d. l. is cui §. qui legatorum & §. quin imo ff. vt in possess. legat. &c.* si missionem passus non colat, missus colit, colligit fructus, vendit & pretium seruat, *d. §. qui legatorum vers. quod si heres & §§ seqq.* fructibus autem non vtitur, *d. l. Fulcinius in princ. & ibi gl. 1. l. prætor in princ. ff. de bon. auct. iud. possid.* nisi propter nimiam contumaciam prætor decernat, vt missus ex primo decreto fructus lucretur, *d. l. Fulcinius §. fin & ibi Bart. & DD.* Filia quoque, neptis, proneptis, aut vxor defuncti, si nuptæ non sint, nec suum quicquam habeant, legatorum seruandorum causa in bonis missæ, in causa vescendi ea diminuent, *l. qua legatorum ff. vt in possess. legat. &c. & ibi gl. fin.* Interpositum ad petitionem plurium, vel vnius veri creditoris, non putatiui, *l. cum vnus in fine*

10

fine princ. vers. plane ff. de bon. auct. iud. possid prodest omnibus aliis creditoribus, non officium iudicis, *l. si finita §. si plures ff. de damn. infect.* sed ius obligationis prætendentibus, *l. cum vnus & ibi post gl. 1. Bart. l. de bon. auct. iud. possid. d. l. u cui in pr. vers. si plures legatarii & ibi Bart.* quia nō hoc per egisse noscuntur, quod in rem permissum videtur, nec libera persona acquirit alteri, quia non sibi quicquam acquirit, cui iudex permittit hoc, sed aliquid ex ordine facit: *l. cum vnus in princ. vers. & commodius ff. de bon. auct. iud. possid.* & si sunt eiusdem tituli, concurrunt, *l. fin C. de bon. auct. iud. possid. & ibi gl. in verb. commoditatis l. u cui §. si plures & §. qui prior ff. vt in possess. legat. &c. l. cum vnus vers. & commodius videtur ff. de bon auct. iud. possid.* si vero sunt diuersorum titulorum, qui prior est tempore, potior est iure, *l. 2. C. qui pot. in pign. hab. & ibi gloss. ord. & add. & Bart. l. si iura ff. qui pot. in pign hab. & ibi gloss.* Eo quod decreto iudicis missi, postquam inducti sunt in possessionem bonorum debitoris, habeant pignus prætorium non conuentionale: *l. 2. C. qui post in pign. hab. & ibi gloss. & DD.* verum alii creditores, quibus debitor obnoxius esse videtur, & iudiciali sententia in possessionem rerum missi non sunt, cum prioribus creditoribus bonorum debitoris detentoribus, tunc communionem habere possunt in rerum possessione, cum præsentes quidem, in vna eademque prouincia degentes, in qua & possessores rerum commorantur, intra duorum annorum spacia, absentes autem intra quadriennium, creditoribus possessionem ante detinentibus, suum debitum certum faciant, citato debitore, vt veniat ad videndum fieri fidem de debito. *Bart in l. cum vnus ff. de bon. auct. iud. possid. numer. 2.* & expensas, secundum quantitatem debitorum, persoluant eis, per sacramentum eorundem manifestandas, qui eas adipiscendæ gratia possessionis rerum sustinuerunt, quia & secundum debita satis eis fieri explorati iuris est, æquum enim est plus expensarum nomine præstari ab eo, cui plus debetur, quam ab aliis post completa memorata tempora, nulla eis licentia est, eos, qui possessionem adepti sunt, molestare, sed actiones, quæ ex legibus sibi competunt, contra ipsos debitores exercere possunt: *l. cum apud veteres C. de bon. auct. iud possid.* quod si creditor, cui permissum est possidere, postea receperit debitum suum, cæteri poterunt peragere bonorum venditionem, *d. l. cum vnus in fine princ. ff. de bon. auct. iud. possid.* Datur in creditorem, qui in possessionem missus est, actio in factum de eo, quod ex bonis debitoris ad eum peruenit, & omne quod in actione negociorum gestorum veniret, si posset agi, restituendum est à creditore: si nondum aliquid consecutus sit, actiones præstabit; *l. creditor §. datur 1. & 2. ff. de bon. auct. iud. possid.* & tenetur facere inuentarium bonorum, & sub notationem instrumentorum: *l. cum plures ff. de bon. auct. iud. possid.* ideo cauti creditores post missionem in possessionem rerum debitoris, ne corumpantur rationes, petunt bonis constitui curatorem, quem maior pars creditorum elegerit, *d. l. creditor l. 2. §. quæritur ff. de curat. bon.* Reus autem reuersus, etiam post lapsum anni recuperat possessionem, sine detentationem, & admittitur ad prosecutionem causæ, resarcito primitus actori omni damno, & dato fide iussore de lite prosequenda, *Auth. & qui iurat C. de bon. auct. iud. possid.*

11 In actione † hypothecaria siue contra principalem debitorem siue extraneū mora missus in possessionem ex primo decreto ob contumaciam conuenti consequitur possessionem sicut in actione reali, quam potest debitor

debitor intra annum recuperare, solutis expensis & præstita cautione de iudicio sisti, & postea creditor necesse habet probare illam rem sibi fuisse hypothecatam; post lapsum anni, si debitor vult recuperare possessionem, habet necesse aut soluere, aut probare rem illam nunquam fuisse hypothecatã pro persoluendo debito, & sic per lapsũ anni onus probandi transfertur in debitorẽ sicut in actione reali, *Bart. in l 3 § fin. numer.* 4. *ff. de acquir. possess. quem ibi fuse explicat Alex. n.* 19. 20 *& seqq. & ibi Ias. n.* 24 *attestatur de com-*
12 *muni &* DD. Secundum decretum † est secundus iussus iudicis, quo mediante actor consequitur ius pleni dominij, vel quasi, & reus illud amitti in augmentum pœnæ, propter perseueratam & auctam contumaciam, *l. pratoris & ibi gloss. l si finita §. Iulianus & ibi gloss. &* DD. *& gloss. mag d. l. si finita §. si plures in verbo prius ff de damn. infect. l. 3 §. fin ff.*
13 *de acquir. possess.* Interponitur † causa cognita, & reo iterum citato *l.* 4. § 1. *vers. si forte & l. si finita § non autem ff. de damn. infect. d. l. 3. § fin. ff de acquir. possess.* personaliter, si conuenitur actione personali residente in sua persona, *d. l fulcinius §. 1. & §. quid sit autem latitare Innoc. in c. si aduersarius numer. 1 hoc titul.* nisi semel fuisset in iudicio vel nisi fuisset semel personaliter citatus, vel aliter ei notificatum, ita quod præsumatur latitare, *Bald. in d. l. cum proponas numer. 2. C. de bon. auct. iud. possid.* vel ad domum, si conuenitur & vitio rei suæ, vt in causa damni infecti, vel noxali, quia tunc non requiritur latitatio, *d. l. si finita § si forte l. 2. § 1. ff. si ex nox. caus. ag. & c. Bart. in d. l si finita §. Iulianus numer. 29. & seqq. & ibi* DD. post interuallum aliquid temporis ab interpositione primi decreti arbitrio iudicis, *d. l. si finita § non autem d l. cum proponas & ibi gl. in verb. hoc tempore &* DD. implorato officio iudicis nobili, *d. l. si finita § si plures & ibi gloss. in verbo prius & ibi Bart. in § Iulianus num.* 40. quia est mixti imperij, *l. iubere cauere ff. de iurisd. omn. iud l. ea quæ §. magistratibus ff. ad municip.* & debito plene † probato per testes 14
vel instrumenta, *l. fin. § fin. ibi & debiti cautionem ostenderit C. de bon. auct. iud. possid. Bart. in d. l cum proponas numer.* 5. *C. eod.* in omnibus † 15
actionibus personalibus, *d. l. cum proponas.* & in omnibus casibus, in quibus per primũ decretum non est plene consultum, Exempli gratia, vigore missionis factæ ex primo decreto, vt caueatur legatorum nomine, non potest perueniri ad secundum decretum, *l. is cui legatorum ff. vt in possess. legat. seu fideicom. &c.* quia per primum decretum iam consecutus est quod petit, ipse enim petit non legatum, sed petit sibi caueri nomine legati, & possessionem illam ex primo decreto habet vice cautionis: *l. postquam in princ. vers. non enim exigitur, ff. vt legat. & fideicom. nom. caueat. d. l. si finita § si quis damni l. de bonis §. qui pupillo ff. de Carb. edict.* si vero legatarius petijt legatum actione ex testamento, & hæres est contumax, & facta fuit missio ex primo decreto; tunc quia per primum non est sibi consultum, peruenitur ad secundum, *l. 1. l. fulcinius ff. quib. ex caus. in possess. eat.* quamuis bona ex primo possessa non sint; quia nihil forte fuerit quod possideatur; aut sine controuersia non possideatur, *l. quamuis ff. de bon. auct. iud. possid.* vt si propter naturam rei, veluti si prædium mandatũ sit, aut propter latronum potentiam non potuit possideri, id est adipisci: *l. cum vnus §. fin. & ibi gloss. antep. & pen. ff. de bon. auct. iud. possid.* etenim quando quis non potest ingredi, ex solo aspectu, quæritur custodia & pignus prætorium, *Bart. in d l. cum vnus §. fin. d. l. si finita §. item videamus vers. illud & §. pen.* creditor qui in possessionem missus est, perinde habetur, ac si bona possessa fuissent, *d. l.*

quamuis

quamuis ff de bon.auct.iud.poßid. ac ex tunc currit biennium & quadriennium aliis creditoribus de quo, *in l.fin.C.de bon.auct.iud. poßid.* Præterea si aliquid debitori obuenerit, ita potest possideri sine noua iudicis voluntate, sicut poterat tunc, cum interpositum fuit decretum: quod procedit etiam hodie quãdo est facta missio pro rata debiti, & non extant tot bona, quot ad debitum sufficiebãt, si postea aliquid inuenerit vel accesserit in bonis debitoris, nam vt dictum est, contractum est pignus prætorium in his bonis, quæ tunc possideri non poterant, & paria sunt, rem non posse reperiri, vel non posse possideri, nec opus est alia missione. *gloss. in d.l. quamuis Bart.in d.l.cum vnus §. fin.* licet regulariter pignus prætorium non constituatur, nisi ventum fuerit in possessionem, *l. non est*

16 *in fine ff.de pign.act.* Effectus † secundi decreti varij sunt. Vbi quis possidere iussus est, dominus deijciendus erit de possessione, *d. l.si finita §.vbi autem* & erit missus dominus, vel præscribet, de cætero fructus faciet suos, *l.pretoris d.l.si finita ff.de damn.infect.l. electio §. fin.in fine l.& generaliter in fine ff.de noxal act.* & nequaquam locus erit cautionis oblationi, cæterum nullus finis rei inuenietur, *d.l.si finita §.postea autem.* Quandoque res creditori datur in solutum, & efficitur dominus, & reus rediens audietur intra biennium, volens soluere debitum *l.fin.C.de iur.dom.impet.* Quandoque iubentur res venundari, *d l.fulcinius §.1.d.l.cum proponas.* & habebit emptor obligatum eum, cuius bona sunt vendita: *l.si ob causam C.de euict.* sed vt possit perueniri ad venditionem quinque requiruntur, *d.l fulcinius §.cum hoc & ibi gl.in verbo oportet Bald.in d.l.cum proponas n.1. ponit 7. requisita.* primo, quod procedat missio ex primo decreto, *d.l. cum vnus in princ.vers.nec videbitur.* secundo, quod latitet fraudationis causa, *d.l.fulcinius §.cum hoc* contra absentem & non latitantem decernitur missio non venditio, *l.2.& ibi gl in verbo potestatem l.in possessionem ff.quib. ex caus in possess.eat.l.item ait prætor in fine ff ex quib.caus.maior.* Tertio, quod post missionem & ante venditionem labatur tempus statuendum arbitrio iudicis *glo.pen.in d.l.cum proponas.* Quarto, quod de debito constet plene *l fin.§.fin.C.de bon.auct.iud.poßid. l. eo tempore ff.de pecul Bart.in d.l.cum proponas num. 5.* Quinto, quod venditio fiat ex sententia iudicis, ex pretio creditori satisfiat, residuum deponatur in ædem sacram, vt de eo cæteris creditoribus postea venientibus, facta fide plena de debito, absque alio processu posit satisfieri, & de his fiat publicum instrumentum per notarium, quod insinuari debet gestis interuenientibus apud defensorem locorum siue tantum ex pretio, quantum debetur, siue plus, siue minus colligetur, *l.fin.§.fin.C.de bon.auct.iud poß.* Quando autem contra minorem procedi valeat ad bonorum venditionem, Vide, *Mynsing. obs. 80.cent.2.* Quandoque statuitur tempus, vt audiatur de proprietate, & lapso tempore non auditur vlterius, *l.à quo ff.de dam. infect.l. diffamari C.de ingen.& manum.l.si ea C. qui accus.non poss.l Titia ff.de accus.* Quandoque denegatur petitio dominij, *l quamuis ff de damn. infect.* interdum vsusfructus & dabitur victori, *l.si cum vsufructuarius ff.si ex nox.caus agat.d l.quamuis & ibi gloß.1.ff de damn.infect.l.si ex duobus §.si plures ff.de nox. act.* & diuersos producit effectus, prout aliis variis modis interponitur, vt late per Bart.in d.l.si finita §.si de vectigalibus ff.de damn.infect. qui videatur. Si † reus post litem contestatam 17
contumaciter (ex sola absentia absque contumacia non potest perueniri ad diffinitiuam sententiam) *l.furioso & ibi Bart.ff.de re iudic.l ea quæ C.quom.& quand.iud.&c.Ias. in l.*

properandum §.sin autem in fine C. de iud.post Bart.ibidem nu.4. abfuerit, eremodicium contrahitur, & iudex, actore petente, cum omni subtilitate causa requisita, si ex actis obnoxius fuerit inuentus, contra absentem promit definitiuam, condemnatoriam, quæ mandatur executioni contra res contumacis, nulla licentia ei, vel alii, personam eius solam prætendenti, concedenda contradicendi vel appellandi, cum in possessionem actor mittitur, nec si reuersus fuerit & voluerit fideiussores dare, & possessionem recuperare, audietur, *d.l.properandum §. sin autem & ibi Bart. Alex. & Ias. & DD. communiter l. etiamsi condemnatus ff vt in possess.legat. seu fideicomm. &c.* quia hæc missio fit, quia non soluit & non ideo, quia non venit, & ideo possessionem non recuperat, nisi soluat, *l.si pecunia in fine ff. vt in possess. legat. seu fideicom. &c.*

Vt lite pendente innouetur.

Titulus XVI.

SVMMARIA.

1 *Possessio, aut eius commodum, nunquam tollitur per litem.*
Nec datur inhibitio in praiudicium possessoris.

2 *Litispendentia variè inducitur, quoad perpetuandam iurisdictionem, quando citatio emanauit.*

3 *Quoad preuentionem inducendam, per citationem contra reum executam.*

4 *Quod inualidandam gratiam & rescripta à communi domino impetrata, eo ipso quod tempore priuilegij vel rescripti causa reperitur commissa.*

5 *Quoad reuocationem attentatorum, sufficit negocium esse captum in praiudicium actoris, sed quoad praiudicium rei, postquam citatio à iudice emanata et legitime fuerit insinuata, & afficit iudicem & partes collitigantes.*

6 *Tertius qui non est in lite non attentat, nec contra eum attentatur.*

7 *Limita quia litis pendentia inter plures coëlectos, præsentatos, & gratiatos impedit eos ad quos pertinet electio collatio, præsentatio, vt nullatenus procedere possint ad electionem, collationem, præsentationem si contingat aliquem ex collitigantibus mori, renunciare, aut à prosecutione litis excludi, donec contra superstitem lis fuerit finita.*

8 *Limita secundo, quando tertius adhæret parti attentanti, vel iudici, vel habet causam à parte vel iudice.*

9 *Lis dicitur pendere quoad vitium litigiosi respectu actoris, per preces summo Pontifici oblatas & iudici insinuatas super beneficio, decretam ad eius instantiam citationem, respectu rei postquam citatio à iudice emanauit, & legitime peruenit ad ipsum, aut stetit per eum, quo minus perueniret.*

10 *In actione reali, in qua contenditur de dominio vel quasi efficitur res & actio litigiosa per solam conuentionem.*
si vero contenditur de alio iure, res nunquam efficitur litigiosa, nisi confessoria proponatur pro vsufructu, sed actio per litis contestationem.

11 *In personali actione, in qua contenditur de aliquo opere facto in re, res nunquam fit litigiosa, sed actio per litis contestationem.*
si vero contendatur de re ipsa, litigiosa fit res & actio per litis contestationem.

12 *In vniuersali mixta, res & actio fit litigiosa per solam citationem.*
In particulari mixta res & actio fit litigiosa per litis contestationem.

13 *Vitij litigiosi sex effectus.*

14 *In Beneficialibus, quando lis pendet principaliter super beneficio, censetur beneficium litigiosum, & non potest conferri per cessum vel decessum.*

15 Si

15 *Si vero lis pendet accessorie super beneficio, tunc beneficium non est litigiosum, & tenet resignatio & collatio alteri facta lite pendente, nisi lata fuerit sententia adiudicatoria super beneficij priuatione.*

16 *Lis contestata super possessorio, non facit beneficium litigiosum.*

17 *In Beneficialibus lis finitur multis modis primo, morte vtriusque collitigantis.*

18 *Secundo, morte actoris, sed non morte rei.*

19 *Tertio, per definitiuam executioni demandatam, per sententiam quæ transiuit in rem iudicatam sed non executam lis finitur quando sententia lata fuit in fauorem possessoris, si vero iudicatum fuerit pro actore, durat lis.*

20 *Quarto, si reus cedat litis & causa quoad ipsum cedentem, sed non extinguitur quoad actorem committentem nisi secuta possessione.*

21 *Quinto per cessionem iuris, litis & causæ in manibus superioris.*

22 *Sexto desertione.*

Septimo cessatione.

23 *In attentatorum reuocatione datur via ordinaria per libellum, & extraordinaria per officium* Iudicis.

24 *Officio iudicis non videtur esse locus quando per viam ordinariam agi potest, in quo non seruatur ordo iuris.*

25 *Petens reuocationem debet probare attentatum, & statum in quo erat, sed non possessionem nisi ille, contra quem petuntur attentata reuocari, de iure cõmuni præsumatur possidere.*

26 *Attentatorum reuocatio peti potest in quacunque parte iudicij vsque ad conclusionem in causa exclusiue.*

27 *Impedit processum ad vlteriora.*

28 *Condemnatus de attentatis debet ea purgare, & qualiter fiat illa purgatio.*

29 *Sententia super reuocatione attentatorum est interlocutoria, transit in iudicatum quoad iudicem.*

30 *Attentatorum remedium quibus casibus cessat.*

31 *Attentata interdum reijciuntur per commissionem arbitrio Rotæ.*

DOLVS, & contumacia actoris, & rei puniuntur; res vero in litigio deducta, in eodem statu posita remanet, in quo erat ante introductam litem, præiudicijs omnibus inde submotis, ideo compilator ponit regulam, vt lite pendente &c. Hinc possessor semper vtitur fructibus lite pendente, *c. volumus 16 quæst. 4. cap. 1. hoc tit. 8. quæst. 4. in summa & c. nonne & vtrobique gloss.* quæ etiam non impedit quin habens possessionem ciuilem, possit recuperare naturalem, quia dicitur continuare in possessione, & remouere turbationes: *l. 1. § interdictum & ibi post glo. Bart. n. 3. & DD ff. vti possid. Ias. in l. clam possidere § qui ad nundinas num. 53. & ibi* DD. *communiter ff de acquir. possess. Menoch. remed. 3. retinen. num. 29. Greg. xv. decis. 203. num. & seqq. & ibi annot. limitat. 2. mod.* possessio † enim, 1 aut eius commodum nunquam tollitur per litem, *c. 2. hoc tit. l. 2. C. de prob. c. cum venissent de restit. spoliat. l. illud ff. de petit. hæred.* vel eius continuatio, *l. non ideo l. lite & ibi gloss fin. C. de lib. caus. gloss fin. in c. non solum & ibi Can. de appell. in 6. Clem. 2. & ibi gloss. in verbo innouari & Can. hoc. tit. Greg. xv. decis. 57. nu. 1. & ibi annot.* nec datur inhibitio in præiudicium possessoris, *Gail. obs. 145. lib. 1. Franc. in c. cum teneamur num. 1. & 7. de appell. & ibi Can. Rot. decis. 44. de appell. in nou. Gail. obs. 147. in princ. lib. 1.* Imo inhibitus continuando possessionem non attentat, *cap. 1. vt lit. pend. Lancell. de attent. p. 2. c. 1. limit. 1. mand. de inhib. quæst. 25.* neque spoliat, *c. olim. 1. de restit. spoliat. Rot. decis. xj. eod. in no. c. cum venissent de restit. spoliat.* etiamsi adeat Iudices laicos, *Paris. cons. fin. n. 8. vol. 4. Rot. diuers. decis. 81. sub num. 1. part. 1.* quia potest propria auctoritate possessionem con-

continuare, *l.1.C.vnde vi l.3.§ eum igitur ff. de vi & vi arm. Achil. decis.36. de appell.* etiam quando possessionem habet ex consuetudine, *Zab.in Clem.2.num.7.vt lit.pend.* & absque citatione præsertim quando inhibitus humaniter promonuit eum qui ad solutionem tenetur, *Pan.in c.venerabili nu 3.de censib.* sed ex causa permittitur descriptio. *Cas decis. 3 de caus.possess.& propriet.l.1.§.pen.ff de vent. in possess.mitt.l.vnica & ibi gloss addit.& DD.C.de probib.sequest.pecun.* & in crimine dilapidationis sequestratur possessio à possessore, antequam sit conuictus, *c.quia ea :.quæst.2.& ibi gloss.mag.* imo priuilegium à principe impetratum, per quod priuatur quis, sine causæ cognitione, lite pendente vsu suæ possessionis, tanquam subreptitium non valet, *c.1.& ibi gloss.1.hoc tit.Pan num.6.l. nec auus C. de emancip.lib.c.causam el.2.de test.b.c quod super his de fid.Instrum.* etiamsi factum esset motu proprio, & lis non dolose fuerit tacita, *c. dilectus hoc tit. & ibi Pan.& Bald.numer. 1.& Can.late Ias.in l. suppli.are num 2 C eod.* Litis-
2 pendentia † varie inducitur, propter multiplices eius effectus: Omissis effectibus litiscontestationis, de quibus dictum est supra de litiscontest &c. quoad perpetuandam iurisdictionem dicitur lis pendere: quando citatio emanauit, etiamsi ad citati notitiam non peruenerit, *c.gratum & ibi gloss. in verbo*
3 *captum & Can.de offic.deleg.* quoad † præuentionem inducendam, per citationem contra reum legitime executam: *c. proposuisti & ibi gloss & Can de foro compet l si quis postea ff de iud. anch in c si duo num. 4 de procur.in 6. Castr.*
4 *in l.pluribus numer.5 ff.de proc.* quoad † inualidandam gratiam, priuilegium vel rescriptum à communi domino impetrata, eo ipso, quod tempore priuilegij vel rescripti reperitur causa commissa, licet non sit processum ad alium actum *c.causam el.2.& ibi gloss.& Can.de testib.l.tutor petitus & ibi not. ff.de excusat.tut.c.dudum de priuil.c.dilectus gl.in cl.2.in verbo citatio hoc tit.c.prudentiam §. sexta & ibi Pan.num.9.& Felin.in c.super quæstionem nu.6.& 9 ff.de off.deleg.* nam lis decidenda est secundum iura, quæ obtinebant tempore cœptæ controuersiæ, & non secundum priuilegium lite pendente concessum; nisi in eo de lite pendente expressa fiat mentio: *c.1.1. resp.de const.vtil.vel inutil.d.c.dilectus & ibi Pan. numer.1.& 8.& seqq.& Can.* & si sint plures lites, vna super beneficio, altera super fructibus, debet de eis fieri expressa & specialis mentio, nec sufficit generica per clausulas, cuius litis statum, &c. nec non super quibusdam aliis rebus &c. pendet lis, *Ias.in l.supplicare sub nu.2 C.hoc tit.Cas.decis.vnic.de cleric.non resid.n.4 & seqq.* secundum quoq; rescriptum debet facere mentionem de primo, aliter non valet, *dictum est titulo de rescript.* Quoad † reuocationem attentato- 5
rum, sufficit negocium esse cœptum, *Clem.2.& ibi gl.1.hoc tit.c ol.m.& ibi Fel n.ant. num.1. vers.quando autem dicatur cœptum & c.& Ioannes de anania num.3. Anch.num.4.Franc. Aretin. nu.8.& Can.de accus* vt quia fuit appellatum, inquisitio impetrata, iter arreptum ad Papam, *c.de priore de appell.* in præiudicium actoris impetrantis & appellantis: *Rot.decis 4. hoc tit.in antiq.Rot.decis.6.hoc tit.nou gloss. in Clem.2.super verbo citatio hoc tit.& ibi Can.* quoad præiudicium rei, postquam citatio emanata à iudice competente, ex qua cognoscere potuerit, qua de re futura sit controuersia, ei legitime fuerit insinuata, *Zab. in Clem.cum lite nu 2.& seqq.hoc tit.Mynsing. obs. 16.cent.4.* absque alia probatione iuris ipsius litigatoris, in cuius præiudicium est aliquid attentatum, *Franc.in c.1 nu.5.hoc tit.in 6.& ibi Gemin.& Can de approbat.à Rota Achil decis.6. de rescript.Bellam.decis.552.* & suspendit causam

ſam petitorij, & poſſeſſorij, *c. ex parte 2. de appell. c. non ſolum. eod. in 6. Caſſad. deciſ. 4. numer. 3. de dilat. Caputaq. deciſ. 52 part. 3. pulchre Io. Monach in c. cupientes num. 146. & 147. de elect. in 6.* & afficit iudicem ac partes litigantes, *l. creditor mandatorem ff. mand & ibi gloſſ. in verbo poſſe & DD. c. Romana §. in alium de appell. in 6. & ibi gloſſ. in verbo alium & Can. Rot. deciſ. 2. hoc tit. in antiq.* ideo ſi reus & poſſeſſor beneficij lite pendente transferat poſſeſſionem in alium, permutando, vel reſignando, aut alio modo, reuocatur per viam attentati etiam reſignante mortuo contra reſignatarium ſuperſtitem, eo tamen vocato, *Rot. deciſ. 3. in nou. hoc tit. c. licet epiſcopus & ibi poſt glo. in verbo te non vocato Can. de preb. in 6.* quia habet cauſam ab attentante: *Rot. diuerſ. deciſ. 422. part. 1. late Bart. in l. creditores ſub num. 23. C. de pign. & hypoth. Butr. in c. quia V. numer. 13. & ibi Can. de iud.* non † afficit tertium qui
6 non eſt in lite, *c. non ſolum & ibi gloſ. in verb. reducendum de appell. in 6. & ibi Io. And. ſub num. 6. verſ quærebat Garz. d. c. Romana §. in alium l. 1. §. 1. ff. de litig. Franc. in c. bona numer. 8. verſ & in electis de appell. Rot. d. deciſ. 3. num. 2. hoc tit. in nou. Caputaq. deciſ. 178 part. 2.* contra quem nec attentatur nec is attentat, *Achil. deciſ. 28. de appell. l. creditor ff. mandati & ibi gloſſ. mag. & DD. c. Romana §. in alium de appell. in 6. & ibi Can. Rot. Faſtoli dub. 19. gloſſ. mag. in c. non ſolum in verbo reducendum & ibi Can. de appell. in 6. arg. l. quoties C. de iud. & ibi not.* & ideo ſi capit poſſeſſionem vacantem, vel de manu tertij, non colligitantis, non attentat, *Mohed. deciſ. 4. 8. & 10. hoc tit. Rot. deciſ. 2. eod. in antiq. Put. deciſ. 28 libro 1. c. Romana §. in alium de appell. in 6. l. creditor mandatorem & ibi gloſſ. 2. & DD ff. mand. Lancell. de attent. part. 2. cap. 4. de attent. lit. pend. numer. 326. & ſeq* Limita primo,
7 quia † propter cauſæ connexitatem litiſpendentia inter plures & ſolos coelectos, præſentatos (quando præſentati agunt pro inſtitutione, dicitur lis ſuper titulo beneficij) *Card. Seraph deciſ. 990. ſub n. 3. c. relatum ibi vendicare c. pen. ibi per intitulationem huiuſmodi de iurepat.* gratiatos, impedit eos, ad quos electio, collato, præſentatio pertinet, vt nullatenus procedere poſſint ad electionem, collationem, præſentationem, quando contingit aliquem ex colligitantibus ſuper electionibus, præſentationibus, collationibus de ſe celebratis, nullo eorum poſſidente, lite pendente mori, renunciare, aut proſecutione litis quoquo modo excludi, donec contra ſuperſtitem lis finita fuerit, ac attentata electio &c. ipſo iure iuribus euacuatur, *c. 1. hoc tit. in 6 & ibi Arch. num. 1. Anch. ante n. 1. & Can.* & quæretur etiam de iure poſt mortē, vt ſciatur de iure ſuperſtitis coelecti: item propter eligentes, vt ſciatur an penes ipſos, aut penes quos, ex ipſis, remaneat electio, an vero ſit ad ſuperiorem deuoluta, *c. cum vintonien. c. quanquam ſit de elect.* Idem iuris eſt ſi vnus ſit petitor, alter poſſeſſor, & vterque contendat beneficium ad ſe ſpectare, & alterum contingat cedere, vel decedere lite pendente, quia non ſolum prohibitum eſt deuenire ad aliam collationem, electionem, præſentationem, ſed etiam non poteſt alius ſurrogari in locum & ius cedentis, vel decedentis, donec ſuperſtes, vel is cuius intereſt, cauſam proſequitur, præterquam à ſummo pontifice, qui prouidendo non attentat, cū ſit ſupra ius, *Rot. deciſ. 25. ſub num 4. de reſcript. in nou. Bellam. 748. circa finem Rot. diuerſ. deciſ. 641. num. 12. part. 1. Greg xv. deciſ. 2. c. propoſuit. de conceſſ. preb.* licet poſſeſſio vigore dictæ prouiſionis capta poſſit eſſe attentata, *Greg. xv. deciſ. 10. l. meminerint. C. vnde ui c. eum qui in preui. de preb. in 6. l. nemo C. de acquir. & ret. poſſeſſ.* ſi ſecus actum fuerit eo ipſo irritum habetur, *Clem. 1. § ſi vero h. t. c. 1. eod. in 6.* præten-

tensaque intrusio contra d.c.2.via attentatorum reuocatur,& vigore sententiæ latæ in possessorio contra defunctum,potest capi possessio beneficij,asserto surrogato ab ordinario non citato, nec audito, *Rot.decis. 17.de restit.spoliat.in antiq.Felin. in c.cum olim. num.xj.de re iud.Pan.in c.ex insinuatione nu. 6. de appell.& ibi Can.* & intruso spoliato, non competit remedium recuperandæ. *Rot.d.decis.17.Cassad.decis.9.n 4.& 5.de caus. poss.& prop.arg.not.in c.vt nostrum de appell.& in c.si eo tempore de elect in 6,Rot.decis.3.de restit. spoliat. in nou.& ibi addit.2.in terminis nostris.* & licet sit reus & possessor non potest dare obiectus contra ius actoris,aut excipere de iure tertij, *Rot.decis.5.hoc tit.in antiq.arg. c.inter cetera & ibi gloss.in verb irritum Anchar.nu.4.& Can.de præb.* quia eius possessio caret iuris adminiculo, propter decretum appositum in d.c.2.hoc tit.in 6. Patronus quoque laicus, lite pendente inter solos præsentatos,impeditur præsentare, *Cresc.decis.10.de iurepat. Franc.in c.1.num.3.& in c.2.in 6.hoc tit.in 6 & vtrobique Can.Garz. de benef.part.5.cap.9. §.1. num.217.* nisi post præsentationem factam de vno ante litem, post litem cumulando præsentaret,intra statuta tempora collitigãtem, alias voces patronorum habentem; quia cessat ratio d.c.2.hoc tit.in 6.& altera ista præsentatio post litem aperit viam,vt lis citius decidatur;quia clarum est, quod habens plures voces debeat præferri, *Roch.in tract.Iurispat.in verbo honorificium 23.q.Lamb.de Iurep.12 art.6 quæst.princ.1.part.lib.2. Garc.de benef.part.5.cap.9.§.1.n.220.& seqq.*

8 Limita secundo † quando tertius adhæret attentanti parti, vel iudici, *Pan. in c.bona sub num.16.de appell.& ibi Prapos.sub n. 19.vers. secundo fallit, qui ponit sex alias fall.Fel.in c. exceptionem numer.25.vers.confirma vtiliter de except.& in c.cum super sub num.xi. vers. pro istis facit de re iud.Rot.Bisig.decis.4.de appell.* vel habet causam à parte, vel à iudice,*l.si late §.fin. l.exceptio ff.de except.rei iud.* etiam in beneficialibus,in quibus prouisus per resignationem, aut permutationem dicitur causam habere à resignante, & compermutante, secus in prouisione per obitum, *cap. non solum & ibi gloss.in verb.reducendum & Can.de appell in 6.c. 2.& ibi gl.in verb.malitiose vt lit.pend.in 6. Rot. diuers.decis.1147.part.3 lib.3.Greg.xv.decis.14. numer.7.Rot.decis 3.vt lit.pend.in nou. Rot. Farin.decis.705.num.1.& 3.part.1.* Quoad vitium litigiosi † lis dicitur pendere respectu a- 9
ctoris per iudiciariam conuentionem, vel preces principi oblatas,& iudici insinuatas super beneficio, *c.1.& ibi gloss in verb.indistincte de sequest.posses.& fruct.& ibi Can. c.pastoralis de caus.possess.& prop.l.ordinarij C.de rei vind.* suo.aut sibi collato, non tanquam sibi debito.aut conferendo per prouisionem in forma dignum,aut commissaria;quia huiusmodi mandata solum dant facultatem implorandi officium iudicis,quod est quædam personalis actio: *Innoc in cap cum M. num. 9. circa finem de constit. Bald.in auth litigiosa num. 1.C.de litig.Greg.xv.decis.305 num.5.& ibi late annot.& decis.335.& ibi annot.* aut molestationibus beneficij, *Cassad.d.decis.6. de rescript.& decis.9 nu.8.& xv. de caus.possess.& propriet.c.2. de renunc.& ibi Pan.cap.1. de confirm. vtil. vel inutil.* vel si causa à principio sit mota tam super spolio, quam iactationibus, & toto negocio principali, *Caputaq.decis.177.part.2. Cassad.decis.6.de rescript.& decis. 9.num.13.de caus.posses.& c.c.cum olim el.1.& ibi Can.de offic. deleg.* etiam litteris non expeditis, *Staphyl. de lit.iust.§.his ita generaliter nu.13.Sarnen.in compend.vtriusque sign.num.41.vers.& licet vt dixi propter d.clausulam Rot.diuers.decis.98. libr.1. part.3.* & decretam ad eius instantiam citationem, etiam antequam eam exequatur, *gl. in c.*

in c. vt debitus de appel. Fel. in c super litteris num. 13. de rescript. Roman cons 330. sub nu. 2. Rot. decis. 17. num. 3. de dol. & contum. in nou. & decis. 6. hoc tit. in nou. & decis. 4. eod. in antiq Respectu rei postquam citatio à iudice competente emanauit & legitime peruenit ad ipsum, vel per eum stetit, quo minus perueniret, cum tali expressione, quod eo ipso potuit instrui, super quo conueniatur. *clem. fin. hoc tit.* In Curia Romana inducitur litispendentia eo ipso quod quis per cursorem citatur ad dicendum contra commissionem, licet non exprimantur ea, de quibus *in d. clem. fin.* quæ non habet locum in citatione, quæ fit in curia, sed solum in ea quæ mittitur ad partes. *Rot. decis. 9 hoc tit. in nou. Rom. cons. 279. milu in repert. vers. litis pendentia inducitur.* Litis motio iniusta non inducit vitium litigiosi, *Rot. Bising. decis. 2. in fine de rer. permut. Cassad. decis. 1. num. 3. hoc tit. Franc. in c. 1. sub n. 1. vers. limita tamen textum hic &c. eodem in 6.* & in eo inspicitur tempus commissionis, *Cresc. decis. 19. de prob. Innoc. in c ex conquestione nu. 2. de restit. spoliat. & ibi Host. & Can.*

10 In actione † reali in qua principaliter contenditur de dominio, vel quasi, efficitur res & actio litigiosa per simplicem conuentionem: *Auth litigiosas C. de litig* si in ea principaliter contenditur de alio iure, vt in confessoria, negatoria, hypothecaria, tunc res non fit litigiosa, sed actio per litis contestationem, *Auth. de litig in princ. vers. ab hoc autem*, nisi confessoria proponatur pro vsufructu, qui fit litigiosus sola conuentione, quia vsusfructus pars dominij est, aliæ autem seruitutes non sunt partes dominij *gl. in d. auth. litigiosas in verb. dominio & ibi Bald. nu. 2. & 3. C. de litig. Mynsi. obs. 53. in princip cent. 1.*

11 In actione † personali, in qua non contenditur de re ipsa, sed de aliquo opere facto in re, ipsa res nunquam fit litigiosa, etiamsi illa actio sit in rem scripta, *l. quamquam §. 1. ff. de acq. plu. arc.* sed ipsa actio per litis contestationem, *l. 2. C. de litig.* in qua contenditur de re ipsa, litigiosa fit res & actio per litiscontestationem, *d. l. 2. C. de litig. Imol. in c. cum M. num. 35. de Constit. & ibi Can. Bart. in l. 1. n. 2. ff. de litig.*

12 In actione † vniuersali mixta, efficitur litigiosa res & actio per solam controuersiam siue citationem; *l. Diuus Pius & l. sed etsi §. si ante ff de petit hæred. l. alienationes ff famil. ercis.* in particulari mixta res & actio fit litigiosa per litiscontestationem, *l. 1. C. commun. diuidundo & ibi gloss. pen. & DD. Pan. in c. Ecclesia el. 1. num. 7. & seq. vbi late distinguit hoc tit.* Lis super possessorio tantum, non facit rem litigiosam, *gloss. 1. in c. 1. de confirm. vtil. vel inutil Bald in d. auth. litigiosas sub n. 2. & ibi Cyn. Cassad. decis 9. num. 10. de caus. poss. & prop. &c.* quoad proprietatem, secus quoad Possessionem, *Pan. in c. 1. num. 5 & ibi Butr. de confirm. vtil. &c. Franc. Marc. decis. 86. num. 3. part. 1.* Denunciatio siue iudicialis siue extra iudicialis non facit rem litigiosam, *l. 1. C. de litig. l. 1. in princ ff. eod.*

13 Vitium litigiosi multos † operatur effectus, primo, afficit personam, *l. 1. C. de praescript. long. temp.* & iure digestorum impedit alienationem, sine contractum de nouo super re litigiosa habendum, *d. l. diuus d. l. alienationes d. l. 2. C. de litigios.* Secundo, alienatione secuta, si ille in quem est facta, cadat à possessione, non potest illam recuperare obstante exceptione litigiosi, quæ est exceptio in rem ex parte opponentis, sicut est exceptio doli, *l. 1. § 1. ff. de litig. & ibi gloss. in verbo pertinere l. 1. § fin. ff. quæ res pign. oblig. non poss.* Tertio, iure codicis additum est, quod contractus super re vel actione litigiosis, de nouo habiti, nullã vim obtineant, *l. fin. C. de litig.* sed non impedit confirmati retrogesta, & alienationem præcedentem, *Bald post glo in l. si post acceptum sub numer. 3. in 3 oppos. ff. de rei vend.* Quarto, acce-

accedentibus ad contractum opponuntur certæ pœnæ, si scienter accesserint, & is in quem res fuit alienata non tantum rem redhibet, sed etiam pretio eius priuatur, non vt lucro cedat alienanti, sed vt alia tanta quantitas ab eo fisci iuribus inferatur, si ignoranter acceperit, irrita rei alienatione facta pretium cum alia tertia parte recipit ab alienante, quæ pœna etiam in donationibus porrigitur, vt vera æstimatione facta, rem ad alium transferens, mulctetur, exceptis ijs qui vel dotis nomine, vel ante nuptias donationis, vel transactionis, aut diuisionis rerum hæreditariarum factæ, tales res vel actiones dederint vel acceperint, *d. l. fin. in fine C. de litig. Mynsing. obs. 55. cent. 1.* Certi iuris est quod titulo hæreditario & confiscationis res litigiosæ recte alienantur, *l. si constante § si bona & ibi Rom. in 1. not. ff. sol. mat.* si relictæ fuerint per legatum aut fideicommissum particulare, debetur euentus litis, quam hæres, eis liti assistentibus, si velint, ne colludatur, sumptib. suis, si tunc erat litigiosa cum legabatur, *l. cum seruus ff. de leg. 1.* aut sumptibus legatarij si postea viuo vel mortuo testatore cœperit esse litigiosa, *l. si seruus legatus ff. de leg. 1. gloss. fin. in auth. nunc si hæres C. de litig.* persequitur, *Auth. nunc si hæres C. de litig. & ibi late Bald.* Quæ pœnæ locum habent, si fiat alienatio lite pendente: perempta instantia contractus habiti valent, & res potest præscribi ab eo, in quem facta est alienatio, *l. 1. C. de præscript. long. temp.* sed non ab alienante, *d. l. 1. in fine C. de præscript. long. temp.* quia durat vitium litigiosi, quoad effectus iam causatos, & consummatos, non quoad effectus futuros, *l. properandum § & si quidem C. de iud. Bart. in l. 2. num. 3. ff. iud. solui.* Quinto, sententia lata contra primum reum, potest mandari executioni contra eum, in quem facta est translatio, *d. l. fin. & ibi Bart. n. 1. l. 2. in fine C. de litig. & ibi Faber.* ex æquitate canonica debet alienans rem æquiualentem substituere, liberatam à creditoribus, in locum rei alienatæ, *c. 3. & 4. hoc tit.* ne delictum personæ in damnum Ecclesiæ, *c. si episcopum 16. quæst. 6.* redundet. Sexto appellans pendente appellatione aliquid innouans aut attentans in præiudicium aduersarii vt quia ipsum spoliat tunc ex hoc ipso censetur appellationem deseruisse, *c. ex parte 5. & ibi Pan num. 7. de rescript. per c. an sit de appell. Bald. in c. ex parte 4. sub num. 15. de testibus Mynsf. obs. 50. cent. 2.* Prædicta locum habent in causis † beneficialibus, nã quando principaliter lis pendet super beneficio, siue alter possideat beneficium, siue non, censetur beneficium litigiosum: & non potest conferri per cessum, vel decessum, vel alius ad id eligi: *c. 1. & 2. hoc tit. in 6. & ibi Can c. fin xj. q. 1. & ibi gl. in verb. in litigio & Can. c. 1. & ibi gl. 1. de confir. vtil. vel inutil & ibi Can.* successor in beneficio ex eisdem actis & causa in eodem statu manente conuenitur, *Rot. decis. 1. & 5. h. t. in antiq. c si ij qui § fin. & ibi gl. in verb. in illo statu. h. t. in 6. & Can. l. si quis à multis § fin. cum l. seq. ff. de noxal. action. c. 1. & ibi post gl. in verb. commutationem fecerint Can. de alien. iud mut. caus. fact.* & executoriales possunt exequi cõtra tertium intrusum lite pendente: *Put. decis. 62. lib. 3. Cresc. decis. 19. & 20. de sent. & re iud. Bald. in l. 1. n. 7. C. comm. diuid. Bald. in auth. litigiosa n. 1. C. de litig. c. 1. & ibi gl. in verb. litigantibus hoc tit. in 6. & Can. Gail. obseru. 118. lib. 1.* aut lis non pendet principaliter, sed † accessorie super beneficio, puta quia vnus est electus ad ecclesiam, & petit confirmationem suæ electionis, aut petit præbendam vti sibi debitam, non vti suam & opponitur ei aliqua inhabilitas, vel lis est inter collatorem, electorem, aut patronum, & possessorem, electum aut præsentatum, *Rot. decis. 4. de elect. in antiq.*

14

15

in antiq. Io. Andr. in c. dudum el. 2. nu. 14. in fine de elect. aut impetratur beneficium propter simoniam, vel aliud delictum, tunc beneficium non est litigiosum: *Bald. in l. 1. num. 7. C. comm. diuid. Innoc. in c. cum M. angl. pen. de Const. 1. & ibi Can. Gemin. in c. fin. sub n. 4. hoc tit. in 6. & ibi Can. Sarn. in reg. de subrog. collitig. quaest. 7. Achil. decis. 5. hoc tit. Bald. in auth. litigiosa nu. 1. C. de litig. Rot. decis. 3. & ibi add. h. tit. in nou. Greg. xv. decis. 305 in fine Io. And. post Host. in cap. dudum el. 2. num. 14. in fine de elect.* imo morte obtinentis beneficium, ob cuius delictum fuit impetratum, lis extinguitur, *Capell. Tholosan. quaest. 437. Rota decis. fin. in 2. dub. vt lit. pend. &c. in nou.* & tenet resignatio: *Rot. Bising decis. 5. de praeb. Felin. in c. per tuas el. 1. num. 5. de simon. plures cumulans late Lancell. de attent. cap. 5. de attent. accus. vel inquis. pend. vbi ampliat & limitat.* & collatio alteri facta lite pendente, *Franc. in d. c. fin. num. 3. hoc tit. in 6. Ioan. And. in c. dudum el. 2. nu. 14. de elect. & ibi Can.* nisi lata fuerit sententia adiudicatoria super priuatione beneficij certo modo impetrati, quae facit beneficium litigiosum; *glo. in s. fin. in verb. finita hoc tit. in 6. in fine Put. decis. 785. lib. 2.* quia per sententiam prouidetur de beneficio. *Clem. auditor. de rescript.* Hinc inoleuit stylus Curiae, quod impetranti certo modo, quando lata est vna sententia priuationis, datur surrogatio, & in supplicatione datur decretum, quod si priuandus metu priuationis, post primam priuationis sententiam beneficium huiusmodi, in alterius quam oratoris fauorem resignauerit, iudices nihilominus ad executionem literarū priuationis procedere possint, perinde ac si resignatio huiusmodi minime facta fuisset. *Sarn. in reg. de subrog. quaest. 7. nume. 10. Staphyl. de sign. lit. iust. §. vltimo quoad num. 16.*

16 Praeterea lis † intentata super possessorio, non facit beneficium litigiosum, *Cassad. decis. 9. num. 9. 10. & xj. de caus. poss. & prop. & plenius decis. 4. hoc tit. Pan. in c. 1. n. 5. de confirm. vtil. vel inutil. & ibi Can. Bald. in auth. litigiosa n. 1. C. de litig. & ibi DD.* nec iudicium captum ad instantiam curialis vigore Eugemanae, quia illa afficit personas, non beneficia, vt constat ex eius lectione. *Paris. de resignat. benef. lib. 2. quaest. 3. num. 9.* Dictum est supra litem pendentem inter coelectos, praesentatos, & gratiatos impedire eos, ad quos pertinet electio &c. ne possint eligere, donec lis finita fuerit item vitium litigiosi impedire beneficij resignationem, & translationem, quaero quomodo finitur lis in † causa beneficiali? Finitur multis modis primo morte vtriusque collitigantis: *Clem. 1. hoc tit.* 17
Secundo morte † actoris, quia cum eo moritur sua petitio cum sit personalis: *Auth. de nupt. §. deinceps Io. And. in c. 2. num. 1. hoc tit. in 6. Aegyd. decis. 156. Cassad. decis. 1. de sent. & re iud.* dummodo per aliquos actus constet reum cessisse illi iudicio, vel reuocasse omnes suos procuratores; alioquin cum sit in potestate rei litem prosequi, vel non prosequi, contra interesse praetendentes, non potest dici lis finita; *Achil. decis. 8. hoc tit. cap. 1. & ibi Franc. in vlt. not. & Can. hoc titul. in 6. Clem. 1. §. si vero alter hoc titul.* quia reus docto de obitu actoris, citatis per audientiam contradictarum interesse praetendentibus, potest obtinere contra eos sententia nedum adiudicatoriam, sed etiam absolutoriam: *Cassad. d. decis. 1. de sent. & re iud. Clem. 1. § si vero hoc tit. facit auth. de nupt. § deinceps coll. 4.* morte rei non finitur lis, quia durat actoris petitio, quae est dirigenda contra eos quorum interest, & licet appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc sequitur superstiti deberi: *cap. olim. in fine de rescript. Cassad. decis. fin. hoc tit. Rot. decis. 8. & 10. eod. in nou.* imo poterit actor iudicium cum reo defuncto cae- 18

ptum prosequi, cum eius procuratore domino litis effecto; quia de iure contra talem procuratorem procedi potest, etiam vt contra ipsum feratur sententia. *l. non solum §. morte ff. de nou. oper. nunc. l. nulla dubitatio & ibi Alex. num. 3. Ias. in fin. C. de procur. Greg. xv. decis. 306. in princ. & ibi annot.* Tertio finitur per
19 † sententiam definitiuam executioni demandatam; *c. quaerenti de off. deleg. Faber in l. 2. C. de litig. Sarn. in reg. de ann. quaest. 44* per sententiam quae transiuit in rem iudicatam, sed non executam, lis extinguitur, quando sententia est lata in fauorem possessoris; *Mohed. decis. 5. ante num. 1. hoc tit. Sarn. in reg. de ann. d. quaest. 44. in fine.* quia nullae sunt partes iudicis circa restitutionem rei, aut fructuum perceptorum, *§. 1. in princ. Inst. de off. iud.* & reo prodest etiamsi non pariat actionem, cum ei sufficiat exceptio, quando absolutus fuerit, quia actor non probauit; *l. exceptio ff. de except. rei iud. l. si mater §. eandem ff. eod. l. Iulianus ff. de cond. indeb.* aut replicatio, si non res iudicata sit, si reus fuerit absolutus, quia probauit se dominum: *l. si quis Rom. ff. de except. rei iud.* si vero iudicatum fuerit pro actore, durat lis, quia actori non prodest sententia, nisi per pristinam actionem: *l. grege §. etiam ff. de pign. Bart. in l. aliam ff. de nouat. io. Monach. in c. cupientes num. 151. de elect. in 6.* aut actionem iudicati, vel in factum, aut officium iudicis; *§. 1. Instit. de off. iud. & ibi DD. l. si causam & ibi Bald. C. de execut. rei iud. l. actori C. de reb. cred. gloss. 1. in d. l. Iulianus ff. de cond. indeb. & ibi Bart. nu. 23. Achil. decis. 1. hoc tit.* tum quia non solum possessio beneficii capta ab actore sine executorialibus dicitur attentata; *Rot. decis. 33 num 12. & 13. lib. 3. part. 3. diu. l. miles §. fin. ff de re iud. l. 2. C. si in caus. iud. pig. cap. 1. sit Faber in l. 2. C. de litig.* sed etiam capta vigore executorialium censetur attentata, quando non fuerunt seruati quatuor termini contra reum ad docendum se paruisse executorialibus; *Fel. in c. ad probandum num. 6. de re iud. Vest. in pract. lib. 8. c. fin. num. 16. & seq. & num. 19. Cassad. decis. 6. num. 10. & seq. de caus. poss. & prop. Mohed. decis. 3. num. 1. hoc tit. Cresc. decis. 1. in princ. de seq. possess. & fruct.* nisi executoriales fuerint intimatae condemnato, & illo tacente & non reclamante fuerit tradita possessio; *Cresc. decis. 2. hoc tit. l. 2. C. de acq. possess. & ibi gloss. fin. allegat concordata l. si eo tempore C. de remiss. pign.* imo lis durat, si actor qui habuit executoriales, & brachium saeculare, moriatur ante effectum earum, & antequam sit facta executio in possessionem beneficij, taliter quod ordinarius non possit conferre. *Mohed. decis. 5. ante numer. 1. hoc tit. Achil. decis. 1. eod. Faber in l. 2. C de litig.* Quae limitanda sunt, quia quoad actorem post rem iudicatam, licet non executam, lis extinguitur, vt teneat alienatio rei, ac etiam forsan beneficij, super quo fuit litigatum resignat. o in manibus ordinarij, & collatio ac possessio vigore prouisionis huiusmodi capta, non dicitur attentata; licet antiquitus aliter fuisse obseruatum attestetur Mohed. d. decis. 5. post nu. 2. vers. & ad rationem DD. vtlit. pend. fauore ecclesiarum, ne dentur collitigantes possessoribus, & lites fiant immortales; quia contumacia rei in non parendo, non debet actori obesse, *Rot. d. decis. 33. n. 12. lib. 3. part. 3. diuers. dicens n. 14. oportunum esse de eo dare dubium speciale l. 1. ff. de re iudic.*

Quarto lis extinguitur, † si reus cedat liti 20
& causae quoad ipsam cedentem, *l. postquam liti C. de pact. c. cum pridem & ibi Butr. eod. Put. decis. 482. lib. 2. Put. decis. 137. libr. 1.* etiamsi huiusmodi cessio facta fuerit coram notario, absente parte, sine admissione iudicis in beneficialibus, *Put. decis. 487. lib. 2. Alex. in l. postquam liti n. 8. & seq. C. de pact.* Sed non extingui-

stinguitur quoad actorem committentem, nisi secuta possessione: *Achil.decis.1.hoc tit. per not.à Ioan.Fabro in l.1.C.de litig.* verum cedens liti,& causæ,non censetur renunciare iuri sibi competenti, *c.sane & ibi gl.in verb. reddens & c.vemens & ibi gl.in verb.commisisse & vtrobique Can.de renunciat.Rot.decis.3.num.1.eod. in nou.* quia renunciatio iuris debet fieri in manibus eius,qui potest inuitum destituere, *c.quod in dubiis de renunc.dictum est in titulo de renunciat.* licet in prophanis renunciatio de iure reali facta absente parte & iudice teneat: *Bart.in l.non solum la.2.§. si liberationis nu.7.& 9.ff.de liberat.leg.* operatur tamen renunciatio iuris facta in manibus inferioris vim taciti pacti,ne vlterius petat, *Pan.in c.cum pridem sub num.3.de renunc.* & de Stylo post cessionem litis, & causæ,non pronunciatur,nisi alter velit habere sententiam suis expensis, *Rot.d decis.3.de renunc.& ibi add.n.12.*

21 Quinto finitur † per cessionem iuris,litis,& causæ in manibus superioris, *c.cum inter el.1. & ibi glo.in verb.ex consensu & Can.de elect. c.in præsentia de renunc.c.quam periculosum 7.quæst.1. l.nihil ff.de in officios.test.l.prætor ff.de vac. & excus.mun.* & citationis antea obtentæ, post huiusmodi cessionem, & ante acceptationem cessionarij, executio contra cessionarium,non facit beneficium litigiosum, *arg.c.si tibi absenti de preb.in 6.Mohed.decis. 14. hoc*

22 *tit.* Sexto finitur † desertione,quæ nocet illi,qui habet bonum ius vel dubitabile,& inducitur iure canonico cursu 30. annorum, vel minori tempore,& tunc requiruntur aliquæ coniecturæ positiuæ, *c.pen de iud. Achil. decis.7.& melius decis.10.hoc tit.* vt si actor extra iudicium confessus fuerit nullum ius habere,sed causam commisisse ad effectum aliquid extorquendi, *Crescent.decis.19.de prob. Cassad.decis.5. hoc tit. gloss.in auth. sed iam in verb.suspicio C.de donat.ante nupt.Pan.in c.is qui fidem sub numer.5.de sponsal. & vtrobique DD.* Septimo finitur cessatione, quæ inducitur sine coniecturis,ac dato quod esset animus persequendi,cursu decennij,& nocet tantum calumnioso litiganti, *l.destitisse ff.de iud. Achil.decis.10.num.2.& Mohed.decis.8.num. 2. hoc tit.* videlicet quando ex actis constat de non iure,aut nihil penitus constat de aliquo iure mouentis litem,vel aliquo modo constat de calumnia ab initio, *Achil. decis.3. & 7. in princ.& 10.hoc tit vbi ita declarat decisione Cassad.5.hoc tit.l.dolum & ibi gloss. add.& DD.C.de dol.Franc.in c.1.num.5.hoc tit.* semper autem probari potest, etiam post collationem ordinarij litem esse extinctam,vel calumniosam,aut generaliter talem, quæ non afficiat beneficium, quo minus ordinarius de eo possit libere disponere, *Achil.decis.9. hoc tit.c.fraternitatis vers.& prædicta ibi quamdiu ille articulus dubitabilis erat de frigid. & malef.& c.l quod debetur ff.de pecul.* In causa reuocationis † attentatorum datur via ordinaria, per libellum,& extraordinaria,per officium iudicis,& vna per aliam non tollitur; 23
late Ioan. Andr.in c.non solum in verb.ante omnia & numer.1.2.& 3 de appell.in 6.Ioan. Monach. in c.cupientes num.153 & 155.de elect.in 6.Gemin. vero in d.c.non solum n.2.aliter sentit. Gail.obs. 146.lib.1.Lancell de attent.p.3.c.21. per totam, suspendit omnia alia iudicia, quantumuis priuilegiata,ac etiam spolij, *Card.Seraph decis.1176.n.4.gloss.in c.non solum in verb. ante omnia de appell.in 6.c.ex parte de appell.* Officio † iudicis, non videtur esse locus quando per 24
viam ordinariam agi potest, *l.in causa la.2.ff. de minor.l.in prouinciali §.sed in loco & ibi Bart. & DD.ff.de nou.oper.nunc.* nec solet Iudex illud impertiri nisi illi qui est omni actione destitutus, *l.& ideo §.fin.& ibi gloss fin. ff.de cond.furt.Bald.in l.fin.§.sed cum nu.1.C.de furt.* & per illud non ita plene prouidetur sicut

Tt 2 per

per ordinarium quia Iudices non attendunt gesta in aliis tribunalibus vt est notorium, c. Romana §. in alium de appell. in 6. Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Greg. xv. decis. 503. sub num. 4. in eo non seruatur ordo iuris, nec est necesse libellum offerre, sed sicut de facto processit innouatio, ita de facto iudex ex mero suo officio facit reuocationem, gloss. 1. in clem. 2. hoc tit. & ibi Can. Pan. in c. bona num. 16. vers. 1. cas. & numer. 20. de appell. fuse Ioan. Monach. in cap. cupientes num. 132. & seqq. de elect. in 6. late Mandos. in commiss. attent. in verb. causam & causas & gloss. seqq. quia attentata sunt ipso iure nulla, c. 1. in fine & c. 2. hoc tit. in 6. c. non solum de appel. in 6 & iniusta, Clem. 2. hoc tit. quod attentans lædat partem, iudicem, & ius, Pan. in d. c. bona sub nu. 21. de appell. Petens reuocatio-
25 nem † probare debet attentatum lite vel appellatione pendente, & statum in quo erat, sed non possessionem d. c. bon. mem. de appell. cap. dilecta in fine de except. Innoc. in c. dilecti num. 3. de maior. & obed. Rot. decis. 10. de appell. in antiq. nisi ille contra quem petuntur attentata reuocari, de iure communi, & ex causa verisimili præsumatur possidere, quia tunc debet probare possessionem tempore motæ litis, vel appellationis, & quod nunc est penes aduersarium, Pan. in d. c. bona n. 19 per illum text. sed non habet necesse colorare possessionem in beneficialibus: Pan. in d. c. bona n. 21. & Achil. decis. 25. de appell Rot decis. 2. de restit. spoliat. in nou. Cassad. decis. 3. eod. Ratio est, quia vbi alius de iure communi præsumitur possidere, non videtur lite pendente attentare, sed vti sua possessione, quam prius habebat, & sic non videtur attentatum. nisi petens reuocationem probet possessionem de tempore motæ litis; arg. c. ad decimas de rest. spoliat. in 6. Io. Monach. in c. cupientes n. 138. de elect. in 6. Rot. d. decis. 10. de appell. in antiq. daturque ei dilatio, ad probandum in curia; sed non fit remissio ad partes; Rot. decis. 7. de prob. in antiq. & d. decis. 10. de appell. in antiq. Io. Monach. in c. cupientes num. 57. & 58. de elect. in 6. Zab. in clem. sæpe §. & quia in 3. not. de verb. signif. in ea non admittitur exceptio alterius spoliationis, quia attentans lædit etiam iudicem, Pan. in d. bona num. 20. & huiusmodi exceptio tantum habet locum contra actorem, vt remoueatur ab agendo, non contra eum qui implorat officium iudicis, c. 2. & ibi Inno. sub nu. 5. vers. item hæc exceptio & num. 6. & seqq. de ord. cog. Certis casibus datur contra tertium, vt quando appellatio extraiudicialis fuit generalis, d. c. bona & ibi Pan. num. 18. & Can. communiter, generalis autem appellatio iudicialis non valet, c. 2. de appell. & aliis casibus supra notatis in limitationibus datis ad regulam, Tertius non attentat. Petitur
reuocatio † attentatorum in quacunque par- 26
te litis, vsque ad conclusionem in causa exclusiue, Rot. decis. 6. hoc tit. in antiq. & decis. 4. eod. in nou. c. non solum & ibi Can. de appell. in 6. Est quæstio emergens, & venit in prima commissione sine noua citatione partis principalis, etiamsi super attentatis fiat commissio, Mohed. decis. 4. de iud. Rot decis. 15 d. rescr. pt. Franc. in cap. ex ratione nu. 6. & seq. de appell. c. 1. de caus. poss. & prop. Rom. cons. 343. sub numer.
13. vers. quoad tertium, impedit † ante & post 27
litem contestatam, parte opponente, Caputaq. decis. 60 part. 1. c. non solum & ibi Io. And. in princ. & n. seqq. & Can. de appel. in 6. Franc. in c. dilecti el. 3 numer. 2. & seq. de appell. processum ad vlteriora: c. non solum & ibi gl. in verb. ante omnia de appel. in 6. ac etiam executionem brachii secularis, Caputaq. decis. 56. part. 1. Rip. in l. naturaliter §. nihil commune num. 62. &
seqq. ff. de acq. poss. 8. nam condemnatus † de 28
attentatis debet ea purgare, & ab eis dependentia ac ea tangentia, Rot. decis. 6. sub nu. 6. vers. & in primu & num. 7. & 8. part. 2. diuers.

Achil.

Achil.decis.32.de appel.Imol.in c.dilectus el. 2.sub numer.12.circa fin.de rescript. pure & simpliciter, non conditionaliter, *Lancell. de attent. part.3.cap.29.n.31.Bald.in l acceptam num.24. C.de vsur.Greg.xv.decis 486.num.15.& seqq.& ibi annot.* vt non solum de iure, sed neque de facto nocere possint, *Lancell. de attent.part. 3.cap.29.num.42.Greg.xv.decis.505.n 5.* in tribunali cuius iurisdictio fuit læsa, *Lancell. de attent.part.3.cap.7. num. 39.& seqq.Greg.xv. dec.456.num.4.* & parere sententiæ, antequam audiri possit, super negocio principali, *arg.l.si rem §.omnis ff.de pign.act. Bald.in l. vnic.num.4.C.ne lic.in vna eademque tert.&c. Cresc.decis 1.de sequest possess.& fruct.* cum reali dimissione possessionis, cuius sufficit cessio facta in iudicio, per procuratorem, habentem speciale mandatum, *Lancell. de attent. cap.29.num.30.part.3.* non autem expectari debet, vt eatur in partibus pro capienda possessione, ne retardetur processus; *Achil. decis.23.de appel.c.finem c. venerabilis de dol. & contum.& vtrobique gloss & DD.c. vt litigantes de offic.ordin.in 6.& ibi Can.* necnon cum totali solutione fructuum, & expensarum, *cap. conquerente & ibi Bald.num.1.per illum text. de restit spol.late Lancell.de attent.cap. 29. numer. 15.& seq.& num.24.& latius cap.31 num.20. & seqq.& num.99.& seqq.part.3 Mynf.obs.26. cent.1.* iudicialium, *Rot.Farin.decis.319. num.1. part.1.tom.1.Bald.in c conquerente in 1. not.de restit.spolia.*, quia expensæ iudiciales, possunt etiam per attentantem probari, & liquidari, quod sint certæ, & soluantur considerata quantitate postulatorum, vel medii itineris interuallo, & sunt in curiis taxatæ, *l.non ignoret C.de fruct.& lit.expens. §.tripli & ibi DD. Instit.de action.* expensæ vero, quæ fiunt extra iudicium, attentanti sunt ignotæ:& vbi non est facta liquidatio, non sufficit oblatio verbalis cum deposito vnius Iulij, in euentum liquidationis, pro non liquidis; sed fieri debet actualis restitutio, *Card.Seraph. decis. 1176.plures cumulans Caputaq.decis. 270.part. 2.Put.decis.1.8.lib.1.Bald. in c.conquerente in 1. not.de restit.spoliat.Lancellot. de attent. part.3. cap 31.num.127.& seqq.* quod tamen Rota quandoque non attendit, *l.statu liber. rationem ff.de stat.liber.Bald.in d.l.vnic. numer. 4. Mohed decis.17.de rest.spoliat. Lancell. de attent. part.3.c.29.nu.21.& 23 Greg.xv.decis.503.num. 1.& ibi late annot.* vel petens procedi ad vlteriora impetrat commissionem, in qua præfigitur terminus aduersario ad liquidandum, *Greg.xv.decis.503.n.1.& ibi annot.* In eo veniunt fructus à die spolij attentati, *Rot.decis.2.num.3.& decis.5. de restit. spoliat. in nou. dictum est supra de restit.spoliat.l.2.C.de petit.hæred.* Possessio attentata non est manutenibilis, sed sequestranda, & videndum citius de bono iure iuxta inueteratam obseruantiam Rotæ, *Rot.decis.616.in fine 1. diuers. Zab. in clem.vnic.sub num.28.in 22.quæst.de sequest possess.& fruct.Greg.xv.dec.91.* quando attentata sunt commissa per procuratorem non habentem mandatum tunc principalis, statim habita de illis notitia debet renunciare ne alias videatur ratificasse, *Gregor.xv.decis.548. n.12.l.quo enim vers.rem habere & §.1.ff.rem ratam habere*, Sententia † super reuocatione 29 attentatorum est interlocutoria, *Rot. dec.10. de re iud.in antiq.gl.in clem.vnic.in verb. definitiua de sequest.possess.& fruct.Archid. in c.1.nu. 1.de appel in 6.Rot decis.1.de offic.iudic.in antiq.* & transit in iudicatum, quoad iudicem, vt non possit per eum reuocari, *Pan.& Franc.in c.cum cessante de appell.Achil.decis.13.eod.* In appellatione ab ea interposita non habet locum Clem. appellanti de appell. sed potest iustificari ex causis in ea non expresis, maxime si per eam fiat restitutio possessionis adeptæ lite pendente, vel appellatione, vel post inhibi-

hibitionem, *Rot. decis. xj. de appel. in nou. Rot. de-*
cis. 1. & ibi add. sub numer 3. hoc tit. in nou. clem.
cum repulsione & ibi gloss. 2. de appell. Bald. in l.
minoribus num. 7. & seqq. C. de his quib. vt indig.
& c. l. ait prætor §. permittitur ff. de minor. & ibi
30 *Bald. nu. 2. & DD.* Cessat remedium † atten-
tatorum, quando nulla est lis, *in rubrica & ni-*
gro huius tituli, vel lis non respicit id, de quo
dantur attentata, *Achil. decis. 6. hoc tit. l. sole-*
mus ff. de iud. & ibi gl. 1. & DD. l. cum quæritur
cum l. seq. & l. & an eadem in princ. & § fin. ff. de
except. rei iud. vt si agatur ad solutionem di-
uersorum terminorum fructuum seu cen-
sum, ab iis, qui in priori iudicio fuerunt de-
ducti: *l. non potest ff. de iud. & ibi Bart. &* DD. *l.*
scire debemus ff. de verb. obl. Greg. xv. decis. 345. i-
tem lite pendente super beneficio, & iure
regrediendi, non dicitur lis, pendere super
iure percipiendi fructus, propria auctorita-
te; quia illud est ius formale distans à posses-
sione, & proprietate: *l. permisceri ff. de acq. pos-*
ses. l. vsusfructus ff. solut. matr. instit. de vsufru. & i-
bi post gl. 2. DD. quando vnus collitigantium
ingreditur possessionem vacantem, alter
passus attentata non potest petere eum à
possesione remoueri, sed iudex ex puro suo
officio potest talem apprehensionem re-
uocare: *Pulchre Lancell. de attent. part. 2. c. 4. de*
attent. lit. pend. n. 329. & 334 & seqq. Greg. xv.
decis. 305. post conclusionem in causa in illa
instantia, secus in alia: *Lancell. de attent. part. 3.*
cap. 23. n. 50. & seqq. Greg. xv. decis. 251. num. 12.
quando procedi potest ad executionem, li-
te & inhibitione non obstante: *Rot. decis. 641.*
sub numer. xj. vers. quod autem & num. seqq.
part. 1. diuers. l. iuste possidet ff. de acq. posses. &
ibi DD. Cyn. in l. meminerint. numer. 3. C. vnde vi
Afflict. decis. 302. numer. 2. & ibi add. Gonz. super
reg. de mens. & altern. gloss. 9. §. 1. tit. annot. cont.
nullit. & attent. numer. 224. quando non
constat de anterioritate, quia eadem dio lis
fuit cœpta, & attentatum, ne præsumatur
delictum: *Fel. in c. super litteris sub num. 12. in*
fine vers. modo d. regula limitatur & num. seqq. de
rescript. Achil. decis. 37. de appell. Cresc. decis. 1.
de caus. poss. & prop. Bell. decis. 698. quando
attentata sunt turbida, *Rot. decis. 120. in princ.*
part. 1. diuers. cap. fraternitatis vers. & si prædi-
cta ibi quamdiu articulus iste dubitabilis erat de
fugit. & malef. aut constat de notorio non
iure petentis reuocationem attentatorum,
c. constitutus & ibi Innoc. de fil. presb. c. significasti
de diuort. Bellam. dec. 552. Rot. dec. 2. hoc tit. in nou.
per confessionem aut rem iudicatam, sed iu-
dex ex officio ea reuocat, *Lancell. de attent.*
part. 3. cap. 24. quæst. 1. numer. 2. & 6. & seqq.
& num. 83. & seqq. Greg. xv. decis. 465. num. 9.
& 10. præterea cessat ex consensu partis ex-
presso, vel tacito in attentatis commissis, &
in esse deductis, vel de cætero committen-
dis, *c. constitutus & ibi DD. de appell. l. 2. & ibi*
not. C. de acq. posses. l. à §. si alter ff. quor. legat. Lan-
cell. cap. 4. de attent. lit. pend. limit. 16. per totam
& cap. 12. de attent. appell. pend. limit. c. 2. per tot.
part. 2. Cresc. decis. 2. vt lit. pend. quæ tamen iu-
dex ex mero officio, pro dignitatis suæ con-
seruatione potest reuocare, *Lancell. cap. 4. de*
attent. lit. pend. limit. 15. numer. 21. & seqq. part.
2. Greg. xv. decis. 243. in fin. & ibi annot. nec non
cessat ex præsumpto consensu partium, &
longa possessione, *Achil. decis. 35. de appel. l. 1. 2.*
& 4. C. de remiss. pig. l. 2. cum ibi not. C. de acquir.
posses. nisi in specie esset commissa causa super
attentatis, *Cæsar. decis. 6. num. 21 de caus. posses.*
& prop. cap. si aduersus de hæret. & ibi gloss. &
Can. l. 2. C. de ser. pig. dat. manum. & ibi
Bald. & DD. ex aliquorum opinione in at-
tentatis antea, quorum reuocatio petitur
post litem contestatam in causa appella-
tionis; quia litem contestando videtur gra-
uamini attentato, eiusque reuocationi re-
nunciare: *Angel. Perus. in l. eius §. si cuius num. 3.*
ff. de

ff de appell.recip.contrarium tenet Ioan.And. in c. non solum in princ.in verb.ante omnia de appel. in 6. in attentatis lite vel appellatione pendente, quorum reuocatio petitur post rem iudicatam, *Cresc.decis.1.de reiud. arg.l. sed etsi suscepit ff.de iud.& ita intelligendus est Bald.in l.si de proprietate sub num.15. vers. quare C. si à non compet.iud.* vel appellatione, deserta, *Rot. decis.1.de appell.in nou.Cæsar.decis.2.de appell.l.furti & ibi glos.& DD.ff.de his qui not.infam.c.licet de sent.excom.in 6.c.uenientes & ibi not.de iureiur.* nisi attentata reuocentur, non per viam attentatorum, sed per viam nullitatis; *c.sæpe & ibi Franc.num.30.prop. fin. prepos. numer. 37.de appell.Rot diuers.decis.406.part.1. & decis.6 num.10.part.2.* in interdictis retinendæ, quia an attentatum sit, nec ne in principali causa discutitur, *Visil.ad Afflict.decis.156. num.1.Capic.decis.72.* & generaliter in materia attentatorum non est procedendum ante omnia ad eorum reuocationem, quando cognitio illorum pendet à negotio principali: *Lancel de attent.part.3.cap.24. quæst. 19. Rot.diuers.decis.74.part.3.lib. 3.* item cessat, quando, causa pendente in curia, iudex ordinarius testes de quorum morte vel aliquo impedimento dubitatur, ad cautelam recipit, qualis receptio valet, si postea non potest haberi copia testium; si vero superuiuunt, fit remissio ad partes & repetuntur: *Rot.de.is.3.de testib.in antiq.arg l.1.§ sed etsi cum mater ff.de appell.recip.l.Diuus ff de tut. & curat. dat.& c.l.in l.aquilia si deletum ff.ad l.aquil.* item quando agitur de exhumatione corporis sepulti: *Rot.decis.fin.hoc tit.in antiq.Franc.in c. dilecti el.2.numero quinto,de appel. Gemin. in cap. non solum in fin eod.tit.in 6.Greg.xv.decis.276. numer.3 & ibi annot.* interdum per commis-
31 sionem † attentata reijciũtur arbitrio Rotæ, prout fusius per sequitur, *Greg.xv.dec.465.& ibi annot.*

De sequestratione possessionis & fructuum.

Titulus XVII.

SVMMARIA.

1 *Sequestratio est depositum rei iudicio deducta. Alia est pratoria, alia voluntaria, alia iudicialis.*

2 *Pratoria fit auctoritate iudicis contra voluntatem partium causa custodia & possessio remanet penes possidentem.*

3 *Voluntaria fit de partium voluntate, ac per eam perditur possessio rei sequestrata.*

4 *Iudicialis est qua fit in causam iudicati per quam aufertur possessio.*

5 *Sequestratio fit rerum mobilium à pluribus & insolidum.*

6 *In res immobiles non cadit sequestrum, nisi in casu* clem.1.hoc tit.

7 *Sequestratio regulariter est prohibita. Fallit 1.in odium contumacis.*

8 *2.in sententia vniuersali per quam aliquis declaratus est hæres.*

9 *3.quando missus in possessionem fructus dissipat.*

10 *4.Appellatione pendente quando probatur dilapidatio.*

11 *5 quando super beneficio pro petitore contra possessorem ipsius in petitorio vel possessorio prima sententia definitiua fertur apud sedem Apostolicam, & fuse explicatur clem.1.hoc tit.*

12 *6.Semper admittitur descriptio & inuentarium bonorum.*

13 *7.Propter aliquam suspicionem.*

14 *8.Sequestratur mulier, qua pendente lite super matrimonio, secundo nubit.*

15 *9.Quando res sequestrata sunt tempore peritura venduntur, & pecunia in sequestro ponitur.*

16 *10.In causa beneficiali, quando lis est mota inter duos, quorum neuter antea pacifice possedit.*

17 *11.Quando beneficiatus monitus à superiore non deseruit.*

deseruit, superior fructus beneficij sequestrat, & assignat ei qui deseruiat.

18 12. *Fructus beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum, siue affectorum ordinaria vel alia auctoritate collatorum sequestrantur.*

19 13. *Appellatione interposita ab executione, res mobiles & fructus rerum immobilium sequestrantur.*

20 14. *Quando statuto vel priuilegio receptum est quod in possessorijs iudicijs, appellatio non impediat executionem, sed victor statim post definitiuam mittatur in possessionem præstita cautione de re restituenda cum fructibus.*

21 *Sequestratio in casibus permissis, fit vocatis quorum interest, & cum causa cognitione.*

22 *Prætoria tollitur sufficienti satisdatione, cursu decennij, lite finita.*

23 *Speciale est in causa clem. 1. hoc tit. quod contrario iussu non possit tolli.*

24 *Iudicialis sequestratio reuocari non potest.*

25 *Sequester qua actione teneatur, & quænam actiones dentur sequestro.*

26 *Tenetur de culpa & negligentia.*

ALIQVANDO ex causa aliquid innouatur lite pendente ex actu sequestrationis, ideo post reg. *vt lit. pend &c.* ponit *de sequestratione &c.* habet hæc rubrica duas partes, ad primam partem facit decretalis prima, ad secundam decretalis secunda & tertia. Se-
1 questratio † est depositum rei, in iudicium deductæ, *l. sequester ff. de verb. signif. l. ei apud quem §. fin. cum l seq & l. licet ff de pos.* Sequestratio alia est prætoria, alia voluntaria, *late Ioan. Monach in c. locupletari à n. 2. vsque ad finem de reg. iur. in 6.* alia iudicialis, *Bald. in l. vnica n.*
2 8. *C. de probib. sequest. pec.* Prætoria † fit auctoritate iudicis, aliquando de re non contentiosa aliquando de re contentiosa ad sui iuris conseruationem, vt cum instrumenta communia deponuntur, *l. fin. ff. de fid. instrum.* vel ad damni euitationem, vt quoties quis deponit, vt securiorem reddat obligationem, *l. acceptam C. de vsur.* quales depositiones & sequestrationes sunt permissæ. *Bald. in l. vnica sub num. 3. C. de probib. sequest. pecun.* & quandoque fit de re contentiosa pro possessione, ante sententiam vel post sententiam appellatione suspensam, vt in Clem. vnic. hoc tit & aliis casibus similibus notatis per *Bald. in l. vnica sub num. 3. C. de probib. sequest. pecun.* contra voluntatem partium causa custodiæ, quod in dubio præsumitur, & possessio remanet penes possidentem, *arg. l. 3. §. fin. ff. de acquir poss. & Bart. in l. interesse puta nu.*
4 *ff. eod. & in d. l. licet.* etiamsi possessor consenserit sequestro, qui consensus præstatur in executionem decreti iudicis, qui non intendit priuare possessione, & consensus præstitus ad vnum effectum non debet operari alium, *l. 2. § fin. C. de iureiur. propt. cal. dan. l iubemus C. ad SC. Vellei. Ias. in l. si duo rei sub num. 6. & in l. si quis promiserit sub num. 1. ff de verb. oblig. Greg. xv. decis. 9. & ibi add. numer. 12.* nisi de voluntate iudicis aliud appareat, & tunc neuter collitigantium possidet, sed sequester, *c. 1. & Clem. 1. hoc tit. pulchre Mynsing. obs. 35. cent. 5.* quia iudex sine aliqua expulsione priuat possessorem sua possessione, quando decretum rite & recte interponit, *Alex. in d. l. iuste possidet num. 8. & seqq. & nu. 18. vbi ponit regulam quam limitat sex modis Greg. xv. decis. 9. n. 45. & 8 gloss & Bart. in d. l. iuste distinguunt an decretum sit iniustum ex parte agentis vel ex parte conuenti & contra eius ius.* Voluntaria † est, quæ fit de partium voluntate, 5
& semper est licita, *l. si soluturus ff. de solut.* ac per eam perditur possessio rei sequestratæ, interrumpitur præscriptio, quoad ipsos deponentes, quia pendente sequestro vnus cōtra alterum iuuari de possessione nequit, sed contra alios victor de possessione iuuari

uari potest, cum quoad alios liberas ædes habeat, *Ioan. Monach. in c. locupletari num. 4. in fine de reg. iur. in 6. vbi ita limitat. d. l. interesse.* idque tacitum intelligitur, *d. l. licet & ibi Bart. post gloss. fin. ff. depos. Bart. in d. l. interesse num. 4. Bald. in l. vnic. n. 3. C. de probib. sequest. pecun.* nisi causa custodiæ sequestretur; *d. l. interesse & ibi DD.* possessor autem etiam post translatam ex voluntario sequestro possessionem sustinet partis rei, *l. si oleum ff. de dol. & ibi Bart. nu. 2.*

4 Iudicialis est, quæ † fit in causam iudicati, per quam aufertur possessio, *Bart. in l. à diuo pio §. si super rebus sub n. 10. ff. de re iud. l. si & iure & ibi pulchre Bart. ff. qui pot. in pign. hab. & ibi DD. l. postquam §. imperator. ff. vt legat. nom. caueat l. cum temp. C. qui pot. in pign. & c. sed contra Bart. tenet. Ias. in d. §. si super rebus num. 14. & 15. Alex. numer. 23.* Fit sequestratio rerum

5 † mobilium, de quibus est controuersia, *si fideiussor. & §. satisdatum ff. qui satisd. cog.* fructuum etiam pendentium, licet dicantur pars soli *l. fin. ante finem ff. de acq. reu. & c. Iason. in d. §. si satisdatum num. 7.* non ab vno sed à pluribus, & insolidum vnusquisque videtur deposuisse, *l. licet ff. depos. gloss. 2. in c. 2. in fine Depos. & ibi Can.* secus quando à pluribus fit rei communis depositum. *l. 1. §. sed etsi duo ff. depos.* præterea rerum mobilium, de quibus non est controuersia, vt dictum est, videlicet rei debitoris, vt creditori cautum sit, & securior reddatur obligatio, *l. acceptam C. de vsur. l. debitor ff. eod. Bald. in l. vnica sub nu. 3. vers. quadam est de re non contentiosa C. de probib. sequest. pecun. Cas. decis. 3. num. 4. de fideiuss.* & ab vno creditore vel à pluribus fieri potest, *l. si*

6 *creditores ff. de priuil. cred.* In res † immobiles non cadit sequestrum, sed interdicitur earum alienatio, *l. de pollicitationibus in fine ff. de pollicit. l. diuus pius ff. de petit. hared. l. si creditores vers. plane ff. de priuil. Cred.* fallit in casu Clem. 1. hoc tit. prohibeturque ingressio vtrique parti contendenti de possessione, ne veniant ad arma & rixas, *l. si vsusfructus §. sed si inter duos ff. de vsufr. Mynsing. obs. 96. cent. 2.* ac fit præceptum ne vnus pertranseat ante domum alterius, *l. 1. § fin. vers. quies ff. de off. praef. vrb. Bart. in l. quod v sit num. 4. post gloss. in verbo retuit ff. de re iud.* quando neuter, aut incertum est quis possideat: sed quando constat iudici, quod alter possidet, tunc eum manutenet, & mandat aduersario, ne accedat illuc; *l. fin. ff. de off proc. Cas. Capic. decis. 96. num xj. Grat. cons. 10. num xj. & 12. lib. 1. Bald. in l. ordinarij sub num. 10. vers. tertio quæro C. de rei vend. Greg. xv. decis. 9. num 3 & decis. 61. nu. 1. decis 437. num. 4. & ibi annot.* Sequestratio regulariter † est prohibita, *In rubr. & nig.* 7 *C. de probib. seq. pec. l. si fideiussor §. si satisdatum & ibi gloss. fin. ponit reg. & aliquot fall. & alias add. ibidem Iason num. 27. ff. qui satisd. cog. vel sua pro & c. cap. 2. & ibi gloss. fin. ponit reg. & fall. & ibidem Host. numer. 2. & Can. hoc tit. Myns. obs. 35. cent. 5.* Fallit primo, quia permissa est sequestratio in odium contumacis, *c. ex literis de dol. & contum.* vbicunque autem procedi potest ad definitiuam contra contumacem lite non contestata, ibi nunquam iudex ex contumacia potest apponere sequestrum; ne reus ex contumacia afficiatur duplici incommodo, *Franc. Aret. in d. l interesse num. 2. ff. de acquir. possess.* Secundo, lata sententia in iudicio † vniuersali, per quam declaratus est 8 aliquis hæres, omnes res de quibus est dubium, an sint hæreditariæ; debent sequestrari, *Bald. in l. 2. sub num. 2. & 6. C. quib. ad libert. proclam. non licet.* Tertio, quando missus in † possessionem causa custodiæ fructus 9 dissipat, fructus distracti in pristinum statum reuocantur, & cum alijs sequestrantur, *c. 2. hoc tit.* Quarto, † appellatione penden- 10 te permittitur sequestratio, quando probatur dilapidatio, aut conuersio fructuum per

possessorem appellantem, in alios vsus, quam proprios, *c. fin. hoc tit. l. ab executione C. quor. appell. non recip. l. imperatores § fin. ff. de appell late Rot. decis. 13. part. 2. diuers. Gail obs. 147. num. 5 libro* 1. ita vt ex ijsdem, si aliqua alia facultas esse non poterit, tantum litis sumptus & alimonia reo subministrentur, *l. fin. C. de ord. cognit. & ibi Salic. & DD.* quia si confirmabitur sententia, debet fructus perceptos post litem contestatam restituere cum ipsa re, *l. certum C. de rei vend.* aut quando adesset difficultas exactionis, contra illum in euentum succumbentiæ, *Rot. d. decis. 13. post num. 2. arg. l. 1. in fine & l 3 ff. de alienat. iud. mut. caus. fact.*

11 Quinto, quando † super beneficio pro petitore contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel possessorio prima sententia, *Put. decis. 73. lib. 1. & decis. 249. lib. 2. per Clem. vnic in verb. vt vna hoc tit.* definitiua fertur, apud sedem apostolicam duntaxat, etiamsi nulla fore dicatur, fit ipsius beneficij, & sic nedum rerum temporalium beneficij, sed spiritualium, & omnium quæ in iure consistunt, *Anchar. in Clem. vnic. numer 5. hoc tit. & ibi Vital. in princip. num. 76.* sequestratio per loci ordinarium, quæ per satisdationem impediri non potest, *Zab. in d. Clem. vnic. num. 29. & ibi Can.* penes personam idoneam ætate & ordine requisitis in beneficio, quæ habet plenam curam de beneficio sequestrato, & est legitimus administrator, sicut is qui administrat sede vacante, *c. quia sæpe & in cui de elect. in 6. Card. in d. Clem. 1. num. 9. hoc tit. Rot. decis. 5. de elect. in antiq. Felin. in c. cum Bertholdus in fine de re iud.* potest conferre, & præsentare, *Imol. in c. examinata num xj de iud. Ioan. Andr. numer. 4. Innoc. & Can. communiter Vital. in Clem. vnic. numer. 69. hoc tit & ibi Can. Garz. de benef. part. 5. cap. 6. in princip. Rot. decis. 5. de elect. in antiq.* ac ex eo recipit victum & salarium, *Vital. in d. Clem. vnic. n. 70. & 72. arg. c. cum secundum de præb. l. à tutoribus § fin. ff. de admin. tut.* quam impediens, vel sequestratos fructus occupans, ipso facto excommunicatus est, & nullatenus absoluitur nisi impedimento amoto, ac fructibus occupatis restitutis: & si est de litigantibus, cadit eo ipso à iure suo, *Clem. vnic. hoc tit. & ibi gloss. & DD.* & à sententia, quæ declaratur cecidisse à iure suo, non potest appellare, cum à pœna legis non appelletur: *Zab. in d. Clem. vnic. in xj quæst. hoc tit. & ibi Can.* potest statim conferri, *c. licet Episcopus de præb. in 6. & ibi Can.* & per quemcunque impetrari, & comprehenditur sub ecclesiasticis generalibus, quouis modo vacet &c. *gloss. in Clem. si propter in verbo vacabant & ibi Can de rescript. in 6. Mand. in reg. de infirm. sua benef. resign. quæst. 17 numer. 2. & 4. & seq. Lap. alleg. 6. n. 6. & 7. & in terminis nostris Mohed. decis. 2. hoc tit.* Quæ locum habent postquam sequestrum est parti intimatum etiamsi sequestrator id non acceptauit, aut adhuc non accepit possessionem beneficij, *Rot. diuers. decis. 274. in fine part. 2. attestans alias ita fuisse decisum.* quod dicitur sequestratum, ex quo auditor dicit sequestramus, *Cresc. decis. 1. hoc tit. l si quis filio exheredato § irritum ff. de iniust. resp. irrit. fact. testam. & ibi DD.* nec recuperat beneficium ob violationem sequestri amissum, & forsan alteri collatum, etiamsi sententia & sequestrum postea annularentur, *Achil. decis. 2. super reg. Can. tit. generali Clem. vnic. in fine & ibi gloss. fin. & Can. hoc tit. Rot. Resign. decis. 1 hoc tit.* quia pœnæ violationis sequestri sunt introductæ non in fauorem litigantis, sed iudicis ponentis sequestrum, vt eius mandatum seruetur, *Zab in d. Clem. vnic. § si quis autem in 9. quæst. hoc tit. & ibi Can.* Reus & possessor violans sequestrum potest petere & obtinere sententiam absolutoriam, ex non iure actoris, etiamsi

prudens

prudens & sciens sequestrum violauerit, siue ante acceptationem sequestrarij, siue post eius acceptationem, *c. olim in fine de rescript. Rot. diuers. in terminis decis. 273. & 274. part. 2.* Ob violationem sequestri positi, vel propter ostensam iudicis, vt quia alter lite pendente accepit possessionem, aut propter aliam causam, & officio iudicis, non cadit quis à iure suo quod habet in beneficio, quia *d. Clem. 1. hoc tit.* loquitur in sequestro apposito propter præsumptionem resultantem ex sententia definitiua lata in petitorio vel possessorio: *d. Clem. vnic. & ibi post gloss. in verbo definitiua Can. Mohed. decis. 1. hoc tit.* ideoque non habet locum in interlocutoria, quia d. Clem. vnica est pœnalis, & non debet extendi de vno casu ad alium, etiam ex identitate rationis, *l. in honorarijs vers. sed cum rescissa ff. de act. & oblig. c. non solum c. constitutionem de reg. iur. in 6. Bellam. dec. 54. Mohed. dec. 1. hoc tit.* Subrogatus in iure petitoris, pro quo lata fuit prima sententia, cedentis, vel decedentis, non potest petere decerni sequestrum, non alias docto de iure suo, cessat enim ratio in surrogato, quia iura ipsius petitoris cedentis erant discussa, sed subrogati non sunt discussa, *Card. in d. Clem. 1. in 4. quæst. vers. & ex his colligitur Cresc. dec. 5. hoc tit.* si ad instantiam petitoris, ante cessionem, decretum sit sequestrum, habens causam à petitore per resignationem, de qua per solam supplicationem constat, potest petere illud relaxari ex officio iudicis, ne ille qui succubuit, incumbat vitiosæ possessioni, & ne litem protoget ex fructibus beneficij, *arg. l. 1. in pr. vers. non solum autem ff. vt leg. seu fideicom. nom. caueat Card. in d. clem. 1. in 23. quæst. Cresc. decis. 5. n. 2. hoc tit.* Quod si prima sententia feratur pro possessore, & secunda contra possessorem, non debet fieri sequestratio, *Zab. in d. clem. vnic. in 4. quæst. Put. decis. 52. lib. 1. Cresc. decis. 4. hoc tit.* Sexto in omnibus casibus in quibus prohibita est sequestratio, semper admittitur † descriptio, & Inuentarium 12
bonorum, *l. fin. ff. de requir. reis & c. l. 1. §. pen. ff. de vent. in possess. mitt. l. imperatores § fin ff. de appell. l. post contractum in fine ff. de don.* & ita iudex tempore, quo fructus recolliguntur, potest eos facere describi, vt sciat quot fructus recipiantur, *l. 1. § pen. ff de vent. in possess. mitt. Bart. in d. l. imperatores §. fin. post num. 2.* Septimo Rota solet sequestrare possessionem beneficij propter aliquam suspicionē, puta † quia 13
possidēs obtinuit cōpulsoriales speciales pro extrahendo instrumento possessionis sui autoris, nec eas prosequi curauit, *Rot. decis. 183. in fine part. 1. diuers. l. si tutor constitutus, ff. de administ. tut. l. 2. & ibi gloss. fin. C. arbitr. tut. l. si quis Titio §. 1. ff. de leg. 2.* Octauo sequestratur mulier † quæ pendente lite super matri- 14
monio, secundo nubit, propter scandalum, ne carnaliter copuletur cum secundo viro, *c. tenor. de sent. & re iud. c. 1. & c. fin. de mat. contrah. cont. interd. eccl. c. non solum & ibi gloss. fin. vers. si irreuocabile de appell. in 6. Cresc. decis. 3. hoc tit.* Non quando res sequestratæ † sunt 15
tempore perituræ, venduntur, & pecunia in sequestro ponitur, *l. litibus C. de agric. & cens. lib. xj. l. in cui §. quæri poterit cum §§. seqq. ff. vt in possess. leg. & c. l. fin. ff. de requir. reis &c. Gail. obs. 148. libr. 1.* Decimo in † causa beneficiali, 16
vbi lis est mota inter duos, quorum neuter antea pacifice possedit, *Zab. in clem. vnic. sub num. 28. in 22. quæst. hoc tit.* Vndecimo quando beneficiatus † monitus à superiore non 17
deseruit beneficio, sed appellat; superior ex officio mercenario deseruiente illi monitioni sequestrat fructus beneficij, & assignat ei, qui deseruiat, *c. peruenit 2. de appell. l. 1. §. super peculio C. de assert. toll. l. 3. C. quib. ad libert. proclam. non licet,* Duodecimo Pius IV. concessit facultatem iudicibus, lite pendente,

18 decernendi sequestra super fructibus † beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum, siue affectorum, & ordinaria vel alia auctoritate nulliter collatorum. *Pius IV. constit. public. die 26. Octobris 1560. late Gonzal. in §. 7. proœm. reg. Cancel. de mens. & alternat.* Decimo
19 tertio † si ab executore, qui modum iudicationis excessisse dicitur, appellatum sit, iuxta l. ab executione C. quor. appell. non recip. pendente appellatione res mobiles vel fructus rerum immobilium sequestrantur, *d. l. ab executione Bart. in l. 2. num. 8. ff. de appel. recep. c. fin. de sequest. poss. & fruct. & ibi glo.*
20 *& Can.* Decimo quarto fallit † si statuto receptum, vel priuilegio concessum sit, quod in possessorijs iudicijs appellatio non impediat executionem, sed victor statim post definitiuam in possessionem rei litigiosæ mittatur, præstita cautione de restituenda re, cum fructibus casu quo sententia per iudicem appellationis foret retractata, *Gail. obs. 147. sub numer. 7. vers. 3 fallit. li. 1. Bart in l. 2. num. 9. ff de appell. recip. & ibi DD. Guid. Papæ*
21 *decis. 37.* Sequestratio † in casibus permissis fieri debet, vocatis quorum interest & cum causæ cognitione, *c. inter de maior. & obed. l. si creditores ff. de priuil. credit. Mynsi obs. 11. cent. 2.* nisi iudex eam faciat ad mandatum superioris, qui prius de causa plene cognouit; quia tunc non habet aliquem vocare, cum sit merus executor, nec de hoc potest aliquis de eo conqueri, nec ab eo appellare, *Card. in d. clem. 1 n. 31. vers. vigesimo quinto qua-*
22 *rto &c.* Prætoria † tollitur sufficienti satisdatione, videlicet dato fideiussore, vel pignoribus aut etiam iuratoria quando persona aduersus quam est factum sequestrum est honesta, *gl. in l. 1 §. 1. in verbo iuratoria C de off. rt. toll. Pan in c. ex parte 1. n 4. de verb sign f Mynsi. obs 11 cent 2.* de iudicio sisti de re non deterioranda, & de illa restituenda absque vlla mora, & procrastinatione in casu victoriæ: *c. 1. & ibi gl. antepen. & fin. hoc tit. Ias. in l. si fideiussor §. si satisdatum num. 17. ff. qui satisd. cog. vel sua pro relinq. &c. vbi limitat. 4. modis,* cuius triennij, *l. litibus C. de agricol. & cens. libr. xj.* quia fructus post triennium præsumuntur consumpti, & non extare: *arg. l. diuortio §. ob donationis ff de diuers. Rot. decis. 53. num. 4. part. 1. diuers. d. l. litibus ibi & talis fideiussor per triennium accipiatur gl. fin. in c. cum vos de off. ord. & ibi Can.* lite finita, *d. l. si fideiussor §. si satisdatum,* quia sequestratio facta in prima instantia durat in causa appellationis: *l. fin. ibi sequestrari in eum diem in quo controuersia sopiatur C. de ord. cognit. & ibi Bald. num. 6 d l. si fideiuss. §. si satisdatum & ibi Ias. nu. 23 & 24. l si oleum ff. de dolo &c. & ibi Bart. num. 1.* aut reuocatione iudicis. *l. quod iussit ff. de re iud. c. cum cessante de appell. Bald. in l. vnica n. 8. C. de prohib. sequest. pecun Curt. sen de sequest. num. 54. vers. 15. quaero,* speciale est † in casu *clem. vnic. hoc tit.* quod 23
contrario iussu tolli non possit, sed finalis in causa victoria est expectanda, *d. clem. vnic. in fine prim. hoc tit. Card Seraph. dec. 1096. num. 4. & dec. 1355. n. 4. & seqq.* Iudicialis † seque- 24
stratio reuocari non potest, quia fit pro executione rei iudicatæ, & res sequestrata detrahi solent, vt in rub. & nig. C. si in caus. iud. pig. cap. sit.

Differt depositum à sequestro, quia in deposito nunquam censetur amissa possessio, *§. possidere vers. per eos quoque Instit. de interd. alias tres differentias ponit, l. licet ff. depos. & ibi Paul. de Cast & DD.* in sequestro est depositum, *l. proprie ff. depos.* tenetur † sequester a- 25
ctione depositi directa sequestraria, *l. ei apud § 1. ff. depos.* dantur sequestro actiones vtiles, si perdit rem apud se sequestratam, vel in ea damnum datum sit, *l. postquam §. imperator vers. sed si nec ipsi ff. vt leg seu fideicomm. nom. cau.* & potest ab extraneo conueniri tanquam

Procu-

Procurator bonis datus; *Bart. in d. §. imperator in fine per l. pen ff. de Carbon. edict. l. 2. in princip. ff. de curat. bon. dat.* sequestro datur contrarium depositi iudicium, in quo de indemnitate eius agitur, *l. ei apud quem in princ. ff. depos.* nec permittitur officium, quod semel suscepit contra officium depositionis refutare, nisi iustissima causa interueniente, & tunc arbitratu iudicis res apud ædem sacram deponitur, *d. l. ei apud quem §. fin.* tenetur se-
26 quester † de culpa & negligentia, quando non vendit res mobiles, vel fructus qui seruando seruari non possunt, & precium collocat, seu conseruat, dictis fructibus & rebus consumptis aut deterioratis, *Franc. Marc. dec. 444 part. 1. l. Diuus ff. de petit. hared. l. imperatores in fine ff de appell.* debetur ei Salarium quando remaneret in damno quia officium non debet esse alicui nociuum, *l. sed si quis ex signatoribus & ibi gloss alligat. concordantias ff. quemadm. testam. aper. l. 1. C. de praeb. Salario libr. 10. Franc. Marc. decis. 445. part. 1. & alijs iuribus supra alleg. tis.*

De Confessis.

Titulus XVIII.

SVMMARIA.

1 *Confessio in probando idem operatur, quod instrumentum publicum.*
2 *Titulus de confessis, quomodo differat à tit. de interrogatorijs act.*
3 *Confessio iudicialis, vt praeiudicet confitenti plura requirantur, quod sit maior viginti quinque annis.*
4 *Sponte confiteatur.*
5 *Ex certa scientia.*
6 *Contra se.*
7 *Quod fiat in iudicio coram competente iudice.*
8 *De re certa litigiosa, aut de qua cum alio actio esse potest.*
9 *Et quod in confessione venit, natura, ius, & fauor causa recipere possit.*
10 *Confessio extraiudicialis praesente parte facta cum causa plene probat in ciuilibus, in criminalibus facit indicium ad torturam. Absente parte facta iure ciuili non probat, de aequitate canonica plene probat.*
11 *Confessio facta in testamento non probat, sed operatur legati seu fideicommissi petitionem.*
12 *Positiones fiunt à partibus per verba assertiua ad interrogandum alteram partem & ponens omnia, quae ponit, intelligitur confiteri.*
13 *Articuli fiunt dispositiue ad probandum, sed articulans non fatetur, nisi articulos dederit medio iuramento.*
14 *Interrogationes fiunt à iudice in quacunque parte iudicij, vel à parte in praeparatorijs iudicijs sed interrogans nihil affirmat.*
15 *Positiones fiunt ante & post litem contestatam, & omni casu quo necessaria esset probationes.*
16 *De facto rei vel actoris.*
17 *Quod non sonet in delictum.*
18 *Offerendae sunt infra terminum concessum ad probandum iudici in scriptis praecedente iuramento calumniae.*
19 *Respondetur eis prauio iuramento calumniae.*
20 *In prophana causa primo datur terminus actori ad ponendum & articulandum.*
21 *In causa beneficiali insimul eodem tempore vtrique parti datur terminus ad ponendum & articulandum.*
22 *Positionibus quilibet potest respondere per procuratorem.*
23 *Contumax in respondendo positionibus indistincte habetur pro confesso, vel negante, prout ipsi erit deterius quatuor concurrentibus.*
24 *1. Quod positiones sibi sint lectae.*
25 *2. Quod iussus sit respondere per iudicem in praesentia.*
26 *3. Quod contumaciam suam non possit excusare.*

27 4. *Quod iudex pronunciet eum contumacem in respondendo.*

28 *Responsio quæ fit positioni refertur ad id, super quo principaliter fit positio, & non ad enunciatiue narrata.*

29 *Positio qualificata, quæ continet aliquid falsum in qualitate, potest in totum negari.*
Si continet aliquid falsum in quãtitate summæ, vel parte rei, tunc debet confiteri veritatem.

30 *Responsio rei ad positiones, an possit pro parte acceptari, & pro parte reprobari.*

31 *In electionis negotio, post iuramentum præstitum, ponenti contraria, vel ad positiones aduersarij contraria respondenti, super ipsa electione, perpetuum silentium imponitur ex eodem processu.*

32 *Idem iuris est quando agitur contra aliquem de beneficio iam obtento, & in positionibus & responsionibus ad eas reperiatur contrarietas.*

33 *In alijs causis ponens vel respondens contraria post Sacramentum calumniæ, ex eodem processu non potest priuari beneficio.*

34 *Confessus pro iudicato est, tamen citandus est ad sententiam, & ad reliqua acta causæ.*

35 *In causa criminali contra confessum debet ferri definitiua sententia.*

36 *In causa ciuili fertur definitiua, quando actor ceperit agere iudiciario ordine.*

37 *Si autem reus de plano confiteatur debitum, tunc debet sequi præceptum de soluendo.*

38 *Confessio non requirit telam iudicij.*

39 *Confessio propria facta in vno iudicio nocet in alio, etiam ad alium effectum inter easdem personas.*

40 *Confessio procuratoris an noceat Domino in eodem vel alio iudicio.*

41 *Confessio procuratoris semper potest reuocari etiam non docto de errore.*

42 *Confessio propria potest reuocari incontinenti etiam non docto de errore.*

43 *Hæres potest reuocare confessionem sui auctoris, secus in singulari successore.*

44 *Error iuris quando prosit vel noceat.*

DICTVM est de præparatorijs, & ordinatorijs iudiciorum, nunc videndum est de modis, quibus causa circa merita instruitur, vt de probationibus in genere, & in specie, & quia per confessionem aduersæ partis, quæ in † probando idem operatur, 1
quod instrumentum publicum, *l. cum te la. 2. C. de transact. & ibi DD. notant & Decius n. 7. alia iura congerit Rot. decis. 98. part. 2. diuers.* Releuatur litigans ab onere probandi, *l. eum qui in princ. ff. de iureiur.* Præmittit de confessis. Differt hic † titulus ab edicto *de interrog.* 2
act. quia titulus de confessis tantum habet locum post litem contestatam, *c. præsentium & ibi gloss. in verb. productos & Can. de test. in 6.* Edictum de interrog. act. ante & post litem contestatam, ac etiam postquam conclusum est in causa; *gloss. 1. in c. fin. hoc tit.* quia iudex quoties, & quandocunque mouet eũ æquitas, debet interrogare partes, *l. Offidius ff. de leg. 3. c. cum Ioannes Eremita §. ad hoc autem de fid. Instrum. & ibi Felin. num. xj. & seqq. Pan. numer. 8. l. vbicunque ff. de interrog. act. c. fin. 30. quæst. 5. Mynf. obs. 94. cent. 1. Bald. in c. vltra tertiam in fin. de testib. & ibi Innoc. & Can. idem Mynf. obser. 17. ante finem cent. 3.* Vt † confessio iudicialis præiudicet confitenti plura re- 3
quiruntur, *gloss. mag. & fin in l. vnica C. hoc tit. & ibi DD. gloss. pen. in c. fin eod. & Can. gloss. mag. in c. 1. 2. quæst. 1. in verb. confessum.* Quod sit maior viginti quinque annis, quia minor potest restitui contra confessionem, *l. non omnia ff. de minor. l. certum §. in pupillo ff. hoc tit.* Sponte & non coactus † confiteatur, *c. 1. 15. quæst.* 4
6. c. Lotharius §. præterea 31. quæst. 2. l. 1. resp. & vers. Diuus Seuerus ff. de quæst. ac ex certa †
scientia; quia si errat & potest probare se errasse,

rasse, non nocet confessio: *c. fin. hoc tit. l. de aetate §. si cum esset in fin. §. ex causa §. qui iusto & §. fin ff. de interrog. act. l. error facti Cod. de iur. & fact. ignor. l. non fatetur ff. hoc tit. & ibi gloss. & Bart.* Contra † se, hinc confessio capituli quando bona sunt distincta nocet ecclesiae, etiam vbi de subiectione agitur, *c praeterea 2. & ibi Pan. num. 2. de transact. c. dilectus de cap. monach. c. suborta de re iud.* ac etiam Praelati, nocet ecclesiae, etiamsi sine consensu capituli agat in causis in quibus est legitimus administrator, *Bellam. decis. 695. Molied. decis. 1. hoc tit. Rot. dec. 3 eod. in nou. c. edoceri de rescript. & ibi gl. Can. c. cum deputati & ibi Can. de iud.* aut si fiat ab eo qui solus est rector ecclesiae, *Pan. in c. fin. sub num. 44 de praescript. & in c. 2. numer. 4. & 18. de cap. monach. Prepos. in c. de Constantinopolitana ad fin. 22. dist.* maxime quando confessio habet pro se assistentiam siue praesumptionem iuris communis: *Pan. in c. si diligenti sub num. 4. & Felin. in c. fin. sub numer. 21. de praescript.* in bonis communibus confessio Praelati non nocet Capitulo nisi Confessio fiat de consensu vel mandato totius Capituli quia tunc iurando in animam suam vt Praelatus & in animam Capituli vt Procurator praeiudicat talis confessio, *Fran. in c. praesentium num. 10. de testib. in 6. & ibi Can. Pan. in c. fin. n. 43. de praescript. & ibi Felin. numer. 10. & 11. & Can.* pro se non prodest, *14. quaest. 2. in sum.* alteri non praeiudicat, *l. certum §. sed & an ipsos ff. hoc tit.* vt coadiutoris non praeiudicat coadiuto, *Achil. dec. 3. hoc tit. c. vnico in fine de cleric. aegrot. & c. in 6 ibi rationem & c. plenariam redditurі,* autoris, singulari successori ex causa onerosa, & res ad auctorem non sit reuersura, secus est in successore ex causa lucratiua, vel quasi; *arg. l. apud Celsum §. si quis autem & § seq. ff de dol. mal. & met. except.* aut praedecessoris, successori in beneficio, nisi indigeat & vtatur iure ipsius *l. apud. Celsum §. apud Iulianum vers. de auctoris & §. si quis vers. auctoris ff. de dol. mal. & met. except. Rot. decis. 90. part. 1. diuers.* aut Confessio emanauerit ante cessionem; *l. facta §. si haeres 1. & ibi Bart. & DD. ff. ad Trebel. l. fin. §. 1. ff. ad SC. Velleia. l. aliud est vendere §. fin. & ibi Dec. ff. de reg. iur. Cas. decis. 20. num. 9. de prob.* imo nec ipsi confitenti praeiudicat, quando sub alia qualitate vel alio nomine conuenitur: *l. fin. ff. de interrog. action. argum. l. fin. ff. de postul. §. si tutor Instit. de inoffic. testam. l. post mortem ff. quand. ex fact. tut. vel curat.* hinc Confessio per aliquem facta tanquam testem in depositione in vno iudicio facit fidem contra eundem testificantem in alia causa; *l. eos qui & ibi Bartol. in 1. not. ff. de fals.* verum non nocet eidem in alio iudicio, in quo conuenitur tanquam pars principalis, *Rot. dec. 4. hoc tit. in antiq. de quo dubitat, Rot. dec. 131. num. 4. & seqq. part. 1. diuer. l. pen. & fin. ff. de postul. l. accipientis ff. de auct. & consens. tut.* facta ab vno tanquam procuratore, non praeiudicat illi tanquam principali, *Achil. dec. 5. hoc tit. Rot. dec. 34. de procur. in nou. de quo dubitat Gratus cons. 141. vol. 2.* Emissa a Rectore vnius Ecclesiae confitente alteram Ecclesiam esse membrum huius Ecclesiae, non praeiudicat eidem effecto Rectori illius alterius Ecclesiae. *Achil. decision. 4. hoc. tit. l. certum §. sed an ipsos ff. hoc titul. l. si forte ff. de Cast. pecul.*

Idem vt confessio praeiudicet, requiritur quod fiat in iudicio † coram competente 7 iudice, *c. at si clerici de iud. l. vnica C. hoc tit.* sedente pro tribunali, quando causa exigit plenam probationem, *c. Deus §. quando autem & ibi gloss. in verbo iudicis 2. quaest. 1. l. pen. ff. de iust. & iur.* si vero exigit semiplenam probationem, sufficit iudicem itinerare per locum iudicij; *l. voluit § 1. & ibi gloss. fin. ff. de interrog. action. Pan. in c. at si clerici n. 6. in fine de iud.* Praesente aduersario, *l. certum § si quis ff. h. t. l. fin.*

ff. de

ff. de interrog. action. Felin *in c. si cautio numer. 22.*
8 *& 23 vbi limitat 4. modu de fid. instr.* De † re certa, *d. l. certum ff hoc tit.* litigiosa, *l. confessioni- bus ff. de interrog. action.* aut de qua cum alio actio esse potest, *l. si is cuius ff de interrog. action.* quia ea quæ cum alio actio esset, in semetipsum sua confessione confert, remanet tamen alius obligatus, nisi confessus soluerit. *l. qui seruum ff de interrog. act. & ibi gloss.* 1 Et id
9 quod in † confessione venit, natura, *l. inde Neratius § fin. & l seq ff. ad l aquil. l. confessioni- bus vers. & si eum ff de interrog act.* ius, *d. l. si is cu- ius ff. de interrog. act. d. l. confessionibus vers. cum qui.* & fauor causæ, *l. interrogatum & ibi gloss.*
10 *fin. C. de lib. caus.* recipere possit; Confessio † extra iudicialis præsente parte facta cum causa, & per testes contestes non singulares, *Cas. decis. 4. num. 4. de re iud. late Caual. in repet. l. admonendi num. 202. & seqq. & 215. & seqq ff. de iureiur.* probata plene, probat in ciuilibus, & ex ea condemnari potest, *l. generaliter & ibi gloss. Bart. & DD. C. de nou. num. pecun. c. per tuas de prob. c. fin. & ibi gloss. pen. vers. quandoque tamen confessio extra ius hoc tit.* in criminalibus facit indicium ad torturam, *l. c. 5. & ibi gloss. fin. & Bart. & DD. de adult. Bart. in l ictus fustium num. 2. ff. de his qui not. infam. & in l. si confessus ff. de Castrad. & exhib. reor. & c. Felin in c. si cautio sub num. 24. vers. 4. declaratio de fid. Instrum. Pan. in d. c. at si clerici num. 16. Roc. decis. 1. hoc tit. in nou.* facta absente parte iure ciuili non probat, *l. cum de indebito & ibi gloss. in verbo exposuit ff. de prob.* etiam fauore fisci, *l. 2. C. de iur. fisci,* de æquitate canonica plene probat, *Felin. in d. c si cautio num. 27. plures cumulans Rot. decis. 4. num. 1. part. 2 diuers. Gregor. xv. decis. 408. num. 2. & ibi annot.* quia in confessione quando agitur ad obligandum, vel liberandum, attenditur an pars sit præsens, vel absens, *d. l. generaliter & ibi Bart. numer. 5. & DD communiter d. l. cum de indebito & ibi gloss. in verbo in scriptis.* & an sit acceptata vel non, *Salic. in l. 1 num. 24. & seqq. C. de confess. Mynsing. obs. 51. cent. 4. post princ.* nam facta à præsente præsenti, expressa causa obligat confitentem, secus si fiat absenti, *c. si cautio & ibi gloss. in verbo si causam de fid. Instrum. Anchar. in c. ex parte eod tit. d. l. generaliter & ibi post gloss. Bart.* facta ad liberandum patri præsenti sine causa valet, *l. tale pactum ff. de pact. l. Arrianus ff. de act. & oblig.* facta absente parte non patit exceptionem, *c. si tibi § si pactus ff de pact. Bart. in l non solum § si liberationis ff de lib. leg. Bar. in d. l. generaliter.* sed quando agitur ad probandum non attenditur, an pars sit præsens vel absens, *Bellam. decis. 691. l. public. Mæuia § pen. ff de pos. late Cyn. in l. generaliter n. 4. & 5. C. de nou. nu. pecun.* nec an sit facta ad vnum vel alterum finem, *Dec. in l. 2. sub n. 62. vers. & prædicta distinctio C. de edendo.* sed attenditur an sit facta incidenter vel accessorie, an vero principaliter per se & deliberate, *c. per inquisitionem & ibi gl. in verbo recognouit de elect. l. publica §. fin. ff. depos. l. fin. ff. de prob. l. cum quis §. codicillis ff. de leg 3. Rot. decis. 121. num. 29 part. 1. diuers.* & an facta sit scienter vel ignoranter *l. cum falsa & ibi Bart. & DD. C. de iur. & fact ignor.* & an sit adminiculata, *Nat. cons. 547. num. 24. Greg. xv. decis. 506.* Confessio facta † in testamen- 11
to, non probat, sed solum operatur legati seu fideicommissi petitionem, *l. lucius titius §. sempronia ff. de leg. 3. l. qui vxori in princ. ff. de aur. & arg leg. Bart. in l. cum quis decedens § codicillis ff. de leg 3. Rot. decis 669. numer. 1. & decis. 685. num. 1. & per tot. part. 1. diuers. Bald. in l. rationes num. 5. & 6. C. de prob.* nisi sit iurata; *d. §. Codicillis & ibi gloss. & DD. & Bart. ex quo notari possunt aliæ limitationes.* vel emanet ad exonerationem conscientiæ, *Bald. in l. rationes sub numer. 6. C. de prob. Franc. Marc. quæst. 460. part. 1.* De confessione extraiudiciali Prælati ad obligandum vel liberandum vide Afflict. decis.

decis.168. Gregorium xv. decis.506. Bart. in l. ciuitas num.13. & 14. & ibi DD. ff si cert. pet. Distinguuntur positiones ad articulis,
12 & ab interrogationibus. Positiones fiunt † à partibus per verba assertiua ab interrogandam alteram partem, *gloss. 1. c. 1. vers ad positiones autem & ibi Can hoc tit. in 6. Greg. xv. decis.385 num. 4. Gail. obs.79. cum 3 seqq. libro* 1. quæ per procuratorem potest respondere, *c. 2. hoc tit. in 6* & ponens dispositiue omnia, quæ ponit, intelligitur confiteri, *c. fin de iureiur. in 6. & ibi Can. not. Greg. xv. decis.* 408. nu.
13 1. Articuli fiunt † etiam dispositiue ad probandum, sed articulans non fatetur, *Ioann. Andr. in c. fin. in princ. de iur. iur. in 6. Card. Seraph. decis.1054. n. 2. Gail. obs.79. num. 6. & 7. libro* 1. nisi articulos dederit medio iuramento: *Greg. xv. decis.215. num.* 2. vnde per se est positio, quæ sic intitulatur, pono sic &c. per se est articulus, qui sic intitulatur, intendo probare sic, &c. quandoque coniunguntur, vt cum dico pono & probare intendo, *Clem. sæpe §. & quia de verb. signif. & ibi Can. Bald. in l. qui interrogatur in addit num. 5. ff. de*
14 *interrog. act.* Interrogationes fiunt, vel † à iudice in quacunque parte iudicij, vt dictum est, vel à parte in præparatorijs iudicij, *l. 1. §. qui interrogatur cum ll. seqq. & l. non alienum ff. de interrog. act. l. qui petitorio ff de rei vend.* & pars interrogans nihil confitetur vel affirmat, *ca. 1. & ibi gloss 1. vers differunt autem positiones & Franc. num. 5. & Can hoc tit. in 6.* ideo si pars vna exhibet interrogatoria circa decisoria, potest altera pars petere quod interrogationes dentur dispositiue per modum positionum, siue capitulorum, & aliter non cogitur respondere tam in ciuili, quam criminali, vt seruetur inter eos æqualitas, *Bald. in l. data opera num.37. C. de ijs qui accus. non poss. Iason. in l. iudices numer. 6. & seqq. C. de iud. Rot. decis. 3. de sequest. possess. & fruct. in nou.* Fiunt

positiones † ante & post litem contestatam, & omni casu quo essent necessariæ probationes *c. 1 & ibi gloss. 1. vers. sed dic quod quandocunque &c. & Franc. num. 1. & Can. hoc tit. in 6.* imo possunt fieri positiones, etiamsi probatio fieri non possit nisi per confessioné partis, vt sunt positiones negatiuæ, quia negatiua dicit non existentiam, & non entis nullæ sunt qualitates: *d. c. 1. & ibi gl. ff 2. & 3. hoc tit. in 6.* post litem contestatam fiunt super contentis in libello, & pertinentibus, ac pertinere valentibus ex parte actoris ad intentionem fundandam, ex parte rei ad extenuandam, *c. 1. 4. quæst. 4. Clem. sæpe §. verum quia de verbo signif. Bald. in l. 2. §. quod obseruari num. 25. C. de iur. propt. cal. dand. Mynf. obs. 88. cent. 5.* de † facto rei, vel actoris, quia ad factum alienum non coguntur respondere, *l. fin. ff pro socio c. ab excommunicato de rescript. Mynf. obs.54. cent. 5.* quod non sonet in † delictum seu crimen, quia positioni criminosæ non est respondendum, *l. qui iurasse § si pater & ibi gloss. in verbo acquisisti ff. de iureiur. c. dudum el. 2. & ibi glos. in verbo de veritate dicenda de elect. & Can.* offerendæ † sunt intra terminum concessum ad probandum, *Bald. in l. in contractibus § illo videlicet num. 2. C. de non numer. pec. Spec. dilat. § fin. num. 9. & ibi Bald. in add. Mynf. obs.24. cent. 1.* iudici in scriptis, vt videat an sint impertinentes, captiosæ, impossibiles, obscuræ generales, *cap. 2. & ibi gloss. mag. in verbo rationabili hoc tit in 6.* & sic eas repellat, *l. ad probationem C. de prob. cap. per tuas vers. quoniam etsi probata de simon.* si eas admittendas viderit, in actis curiæ suæ scribi faciat, *c. quoniam de prob. c. cum in multis de rescript. in 6 l. acta ff. de re iud.* cum clausula, saluo iure impertinentium, & non admittendorum, *c. cum contingat & ibi gloss. in verbo nihilominus de offic. deleg. c. cumana & Clem. constitutionem de elect. & ibi gloss. pen. Franc. Marc. decis.564. par. 1.*

The right-margin section numbers 15, 16, 17 and 18 go with the sentences starting "positiones †", "de † facto", "delictum" and "offerendæ".

Gail.obser.81.lib.1.Mynſ.obſ.56.cent.2. & obſer. 90 cent.2. Donec diſputatur an poſitiones ſint admittendæ vel non,vel donec pendet terminus ad reſpondendum,non currit terminus datus ad probandum, *d. Clem. ſæpe §. & quia & ibi gloſſ in verbo poſt dationem c.cupientes §.quod ſi per viginti & ibi gloſſ.in verbo videbit.& Can.de elect in 6.Bart.in l quamdiu num. 8.ff.de acquir. hæred. Bald. in l. qui interrogatur num.3 ff.de interrog.act.& in l.ſi cum ipſe in 2.notab.ff.de excuſ.tut.& in l.1.numer.4.C.de iuram. propt.cal dand.Mynſing.obſer.99.cent.2.* & ſicut poſitiones debent fieri præcedente iuramento calumniæ,vel veritatis, eodem mo-

19 do reſponſio † debet ſequi præcedente iuramento,*c.2 hoc tit.in 6.Iaſon.in l.iudices numer.6.& ſeqq.C de iud.c.præſentium & ibi Fran. num.5.de teſtib.in 6.Gail.obſer 79 num. 10. libro 1*,imo ſub eodem iuramento calumniæ, ſub quo eſt reſponſum libello, reſpondetur poſitionibus,vnde ille qui non vult iterato iurare,non debet contumax reputari,nec haberi pro confeſſo, *Auth. hoc ſacramentum C. de iureiur.propt.cal.dand.& ibi Bart.num.2.* vbi autem emergeret iuramentum alterius naturæ,quam ſit iuramentum calumniæ, illud debet præſtari,quoties emergeret cauſa iurandi,*c.2 §.in omnibus de iuram.cal. in 6. Auth. de teſtib §.quia vero c.præſentium de teſtib.in 6.*

20 In cauſa † prophana primo, datur terminus actori ad ponendum & articulandum, nec reus compellitur terminum datum actore recipere,ſed poteſt petere alium terminum ad probandas exceptiones & defenſiones ſuas,quia reus non compellitur probare,donec actor probauerit intentionem ſuam,*l.ſi quidem C.de except. iunct. c. de teſtib.*

21 *cum ibi not.de teſtib.* In cauſis beneficialibus † in ſimul eodem tempore vtrique parti datur terminus ad ponendum & articulandum,quia ſunt ſummariæ, *Clem.diſpendioſam de iud.Clem.ſæpe & ibi gloſſ.in verbo partis de verb ſignif.Rot.deciſ.25 de iud in antiq* idem obtinet in cæteris Iudicijs ſummarijs , *Achil. deciſ.5.de dilat.Iaſ.in §. omnium num. 113. poſt Bald.Inſtit.de act.* Quilibet poteſt per † pro- 22 curatorem iurare & reſpondere poſitionibus ad aduerſario ſibi factis,*cap. 2. hoc tit.in 6.cap.2.§.1.de iuram. calumn.in 6.* Vniuerſitas quoque & Collegium iurat & reſpondet per Prælatum ſeu alium, *c.præſentium & ibi Franc.num.8.& 9.de teſt.in 6.* & quando inſpecta qualitate Cauſæ vel perſonarum, *c.in pertractandis de iuram. calumn.* principales perſonæ debent per ſe reſpondere poſitionibus , propter diſtantiam loci fit remiſſio ad partes vbi ſunt principales perſonæ litigantes & non compelluntur perſonaliter comparere ad reſpondendum poſitionibus coram Iudice,*d.c.præſentium & ibi Gemin. numer.11.& Can.* Reſponſio, nego niſi probetur , non eſt admittenda & admiſſa ſi actor deinde probet inducit geminatam probationem ſcilicet per teſtes & confeſſionem, *Iaſon.in l.actione num.3.& 4.C de tranſact.Mynſing.obſ.50.cent. 4.* Contumax in reſpondendo † poſitionibus , ſiue actor ſiue reus, 23 quia reus in ponendo cenſetur actor *l. 1.ff.de except.c.cum inter procurator,c. 2. hoc tit.in 6. & ibi Franc.num.6.& Can.* ſiue ante ſiue poſt litem conteſtatam,ſiue iuratum ſit ſiue non ſit. *Franc in cap. 2 ſub num.5. verſ.aliquando quis eſt contumax in reſpondendo poſitionibus &c. hoc tit.Bald.in l 2.§. quod ſi actor ſub numer. 3. verſ. ſed nunquid ille C.de iureiur.propt. cal.* indiſtincte habetur pro confeſſo, vel pro negante, prout ipſi erit deterius,*gloſſ pen.in c. 2. hoc tit. in 6.& ibi Franc.n.20. Hoſt. & Archid. & Can. l.non alienum l.de ætate §.1. vſque ad §. 6. ff. de interrog.act.Gail obſ.80.& 82. lib. 1.* ſuper illo quod eſt in poſitionibus compræhenſum cum ſua qualitate,*Bald.in l. 2. §. quod ſi actor*

num.

num. C.*de iur.propt.cal.* quibus respondere non vult, *gloss.in d.c.2.in verbo eisdem hoc tit. in* 6.non solum in Causa ciuili, sed etiam spirituali, ac beneficiali. quod contumacis præiudicium, non quoad iudicem, vel partis aduersæ vtilitatem, vt sibi propter hoc adiudicet beneficium, *Archid.in d.c.2.numer.2. hoc tit in 6.* & in eadem causa tantum, non diuersa, *l.2.in princ.vers.diuus Adrianus ff. de iur. fisci Bart.in l.cum filius num.4.ff.de verb.oblig.& in l.eius qui delatorem ff.de iur.fisci.* concurrentibus quatuor, quæ omnino sunt seruanda & per omnia in omnibus, quia *c.2. hoc tit. in* 6.est rigorosum, *Rot.decis.3.hoc tit in antiq.at-*
24 *testans de stylo & vsu.* Primo. † quod positiones sint sibi lectæ, & datæ intelligi. Se-
25 cundo, quod sit † iussus & monitus respondere per iudicem in præsentia, non per nuncium in absentia. Tertio, quod contu-
26 maciam † suam non possit excusare, nam si potest infringere contumaciam, nunquam habetur pro confesso, vtputa quando est talis positio cui non debuit respondere, *Bal. in l.1.num.14.C.si plures vna sent cond.sint. Mynsing.obs 92.cent.1.* vel non debuit responderi tunc, sed demum dato termino ad deliberandum, & iudex noluit dare terminum, *d. c.2.& ibi gloss & DD hoc tit.in 6.* vel post iussum iudicis recessit ex rationabili causa, *c. communis 23.dist.l.contumacia §.pœnam ff.de re*
27 *iud.* Quarto, quod iudex pronunciet † eum haberi pro confesso, vel eum contumacem in respondendo, vel sine rationabili causa recusare, quia oportet iudicem patefacere eius delictum, vt habeatur pro confesso, *d.l. eius qui delatorem in princ.ff.de iur.fisc.gloss.pen.in d.c 2.hoc tit.in 6.& ibi Anchar.n.12. Bart.in l. 2 § quod si actor num.5.& 6.C de iur.propt.cal. dand.* antequam sit lata hæc sententia, potest respondendo pœnam, *d c.2.hoc tit.in 6.* euitare, *Franc.in d.c.2.in fine & ibi Can. communiter.* & si moriatur, ante istam pronunciationem, ad eius hæredes non transit ista pœna, vt habeantur pro confessis, *d. l.eius qui delatorem.* præterea potest à dicta sententia appellare, & suam contumaciam excusare, *l. creditor § iussus & ibi gloss fin.ff.de appell.l.1. & ibi gloss.& Bald.C.quor.appell.non recip.Franc in d.c.2.hoc tit.in 6.* nam etiam vere confessus & condemnatus, appellat, *d.l.2.& ibi not. C. quor.appell.non recip.* Gail.*obser.80.lib.* 1. distinguit in reo an semel comparuerit in iudicio & litem fuerit contestatus an nunquam comparuit, & primo casu positiones pro confessatis acceptari possunt, secundo casu contra non comparentem reum proceditur iuris ordine seruato. Quod si principalis semel respondit, in causa, iterato, si iudici videatur, potest compelli quod respondeat, quia possibile quod hodie credit vnum, cras aliud, *l.vbicunque ff.de interrog. act. arg l.repeti ff.de quæst.Rot.decis.1.hoc tit.in antiq.* Responsio quæ fit positioni refertur ad id, super † quo principaliter fit positio, & non 28
ad enunciatiue narrata, vnde si positio habet, quod mutuaui Titio decem cuius tu & hæres & tu respondes credo videris confiteri mutuum, sed non te hæredem esse Titij, *l. fin.§.Titia ff.de lib.leg.Bart.in l si à filio al.as est §.sub l.si cui serui ff.de leg.1.& ibi Bald.Ias.late & DD.communiter contra Speculat.* Positio qualificata † quæ continet aliquid falsum in 29
qualitate, potest in totum negari, vt si ponis, quod promisi pure, cum promiserim sub conditione, quia est aliud factum, *gloss.in c. 2.in verbo absque rationabili hoc tit. in 6.gloss in c.2.in verb.sigillatim de testib.in 6.Pan. in c vnic. de plus petit.* si continet aliquid falsum in quantitate summæ, vel parte rei, tunc debet confiteri veritatem, & qui talem positionem negat in totum, est periurus, *Bart.in l.1.§.si stipulanti ff.de verb.oblig.& ibi DD. Bart.in l.denun-*

ciasse §.*quid tamen ff.de adult. Mynsing. obs.* 55. *cent.*2.quia in iudicio, interrogatio de toto intelligitur de qualibet eius parte: *l. si quis cum totum ff.de except.rei iud l.pupillus* §.*fin. ff. de verb.signif.l.qui solidum in princ.ff.de leg.* 2. Negans positiones, postea illis vti non potest, vnde actor qui negat pactum factum, vel solutionem non potest dicere, quod ex eo probata sit sua intentio: *Bart.in l.non vtique ff.de except.late Felin.in c.capitulum num.*9. *& seq.& num.* 13. *de rescript.* impugnata vero positione, quis potest vti probationibus per testes vel instrumenta super ea factis, *Bart. in l post legatum num.*14.*ff. de ijs quib. vt indig. &c.per l.si quis infitiatus ff depos.late Franc. Aretin.in l.*1.§.*si quis sim.p'iciter sub num.* 22. *in fine vers.super* 1.*& num* 24 *vers.adde etiam ff.de verbo oblig.* Ex prædictis colligitur, quod con-
30 fessio † siue responsio rei ad positiones, possit pro parte acceptari, & pro parte reprobari, quando continet plura capitula diuersis temporibus facta, *l.si quidem & ibi gl.*1. *C.de except.& Bart.& DD.* vel facta incontinenti, & quodlibet est per se, & separatum, *c.preterea el.*2.*& ibi Pan.n* 1.*de transact l.etiam* §.1.*ff.de minor & c.l.si ire debemus ff.de iud.oblig.* §.*quoties Instit.de inutil.stipul.* vt si reus fatetur quod promisit pure, sed illa postea soluisse, vel pactum de non petendo sibi factum esse, aut si reus fateatur sibi mutuata centum, & addit actorem sibi obligatum in alia centum, ex alia causa, *Pan.in c.bone el.* 2.*sub num.* 29.*de post prelat.& ibi Can.* vel si fateatur se illegitimum, sed ex dispensatione Apostolica clericali charactere insignitum: *arg.d.c. preterea el.*2.*Rot.decis.*272.*part.*2.*diuers.* quando confessio continet vnum Capitulum, seu vnum factum cum suis qualitatibus, seu plura connexa, tunc non potest diuidi, aut pro parte acceptari, vt si reus confiteatur promissionem simul & semel sub conditione factam, aut se promisisse Titio centum pacto incontinenti apposito, vt pro eo vadat Romam; vel si reus confiteatur se recepisse centum ab actore, quæ illi debeat ex causa mutui, *Pan.in d.c.bone el* 2.*sub num.*29 *per illum text Bart.in l. Aurelius* §.*idem quest.num.ff.de lib.leg.Archid.in c.*1.*sub num.* 2.*hoc tit.in* 6. potissimum quando qualitas, reddit actum, cui adijcitur nullum, vel eum transfundit in alium actum, vnde hæc confessio, quod per vim fecit professionem, diuidi non potest, *l.quis donationis ff.de contrah.empt.l.per seruum* §.*fin.cum l.seq ff.de vsu & habit.l. vbi ita donatur ff.de mort.caus donat.Rot.decis.*272.*num.*2. *&* 3. *part.*1.*diuers.* Fallit quia diuidi potest confessio, quando præsumptio iuris est contra qualitatem, quæ facit pro confitente, *Bart.in d.l. aurelius* §.*idem quesiit sub num.* 2. *& ibi DD. c. cum venissent & ibi gloss. in verbo probatum & Can.de instit.Pan.in c.bon.mem.el.*2.*num.*29. *&* 31.*de post prel.Greg.xv.decis.*92.*numer.* 8. *& ibi annot.* vt si fateatur intrusum possidere beneficium, quia possessio præsumitur iusta, *c.cum venissent & ibi Pan.n.*7.*&* 12.*de Instit. Rot. decis.*802.*num.*2.*&* 3.*part.*1.*diuers.* aut confiteatur se occidisse hominem pro sui defensione, potest actor stare confessioni, in quantum dicit se occidisse, sed non cogitur stare, in quantum dicit ad sui defensionem, quia præsumptio iuris est contra eum, ratione operis perpetrati, cum sit factum à iure damnatum, *l.*1.*C.de sicar.l.si non conuitij C.de iniur.* Fallit secundo, quando is qui reprobat particulam, siue qualitatem, assumit onus probandi in se, & adducit probabiles coniecturas, *d.l.aurelius* §. *idem quesiit & ibi Bart.sub numer.*2.*c.*1. *de post. prel. c. preterea* 2 *de transact. Pan.in d.c.bone el.*2.*in fine Bald.in l.*2.*num.* 4.*C. de donat. propter nupt.* Non potest quis se iuuare, contra ponentem, ex positione quam ipse negauit, nec ipse

ipse ponens potest se fundare in illa negatione, quia vterque suam turpitudinem allegaret, & veniret contra suum dictum; *Archid. in c. 1. num. 3. hoc tit. & ibi Franc. numer. 14. vers. sexto quæritur.* sed bene poterit quis se iuuare ex probationibus factis super tali positione negata, *c. mulieris de iureiur. Franc. in d. c. 1. numer. 14. vers. 6. quæritur Ias. in l. possideri num. 25. ff. de acq. poss.* Quando in positionibus † super electionis negocio, post iuramentum præstitum ab electo, aut eius procuratore habente speciale mandatum, vel etiam generale, secuta scientia & ratihabitione expressa, vel tacita ipsius electi, datis, seu in responsionibus quas ad aduersarij positiones alter eorum fecit, reperitur contrarietas manifesta; electo tanquam periuro, nisi iusta & rationabilis causa eum excuset, super ista electione perpetuum silentium imponitur, *c. fin. de iureiur. in 6.* ex eodem processu; quia non solum antiqua crimina repellunt, sed etiam noua, *c. fin. de temp. ord. c. vt circa §. alioquin de elect. in 6. c. insinuante de offic. deleg.* & res ante sui completionem peruenit ad eum casum à quo non potest habere principium, *l. quia in eum ff. ad l. aquil. §. si seruus domino Instit. de noxal. act. l. pro parte ff. de seruit.* nec propterea coelectus confirmabitur, *c. olim in fine & ibi Fel. num. 9. & 10. limitat. 5. modu de rescript. c. 1. & ibi gloss. in verb. electi vt lit. pend. in 6. l. fin. C. rei vend.*

31

32 Idem iuris est, quando † agitur contra aliquem de beneficio iam obtento, & in positionibus & responsionibus ad eas reperiatur contrarietas; quia periurium iudiciale non solum impedit, sed etiam deijcit iam promotum, *c. tua nos c. querelam de iureiur. c. peruenit de fideiuss.* & quis agendo, ius agendi non recte inchoatum, consequitur, *l. si rem §. fin. & ibi gl. ff. de pign. act. Ioan. Mon. in c. fin. n. 5. de iureiur. in 6.* secus est in formante in dictis capitulis contrarios articulos, nisi expresse articuli formentur per iuramentum: *Ioan. And. in d. c. fin. in princ. de iureiur. in 7. & ibi Anch. in 1. quæst.* Ratio diuersitatis est, quia pars id quod ponit asserit, & idem de eo qui ad positionem respondet, articulos vero non asserit, sed dicit quod vult, seu intendit eos probare, & ideo non potest sic, ex illis contrarijs, resultare periurium; verum est, quod formans articulos contrarios sit repellendus: *l. qui falso ff. de testib. l. 4. in princ. vers. interdum ff. quod cum eo qui in alie. &c. c. vt nostrum §. omnibus vt eccl. benef. sine diminut. conf.* in alijs negotijs † ponens vel respondens contraria post Sacramentum calumniæ, ex eodē processu non potest priuari beneficio; quia adhoc non fuit actū, sed alia pœna imponitur, *c. peruenit de fideiuss. c. 1. de except. Fr. in c. fin. num. 4. de iureiur. in 6.* Confessus † pro iudicato est, quia quodammodo sua sententia damnatur, *c. cum super & c. fin & ibi gloss. & & l. 1. C. & ff hoc tit.* tamen tum verè quam ficte confessus est citandus ad sententiam, & ad reliqua acta causæ, *Ioan. And. in c. fin. nu. 1. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. num. 12.* quia etiam verè confessus potest opponere exceptiones peremptorias, *l. si filius § 1. ff. de interrog. act.* & contumax in non respondendo positionibus, non debet quoad alia contumax reputari, *c. cum olim de testib. c. eum qui & ibi gloss. in verb. non teneris de dol. & contum. in 6. Franc. in d. c. si n. 21. hoc tit. in 6.* In causa criminali † contra verè confessum debet ferri sententia definitiua, *l. si Confessus ff. de cust. & exhib. reor. & ibi gloss. & DD. Mynf. obs. 77. cent. 5.* Quia Confessio spontanea delicti non sufficit ad condemnandum aliquem pœna capitali nisi & constet delictum esse commissum, *l. 1. §. si sibi vers. item illud ff. de SC. Sylla. & c. l. necessarios §. non alias ff. eod. Mynsing. obser. 81. cent. 3.* Confessio vero metu tormentorum facta

33

34

35

nullis legitimis præcedentibus indicijs confitenti non præiudicat, nec ex ea potest condemnari, *l. penult. ff. de quæst. Mynſ. obſ. 23. cent.*
36 5. In cauſa † ciuili quando actor cœperit agere iudiciario ordine, dato libello, & lite conteſtata, ex contumacia in non respondendo poſitionibus, aut ex vera confeſſione, non poteſt reus condemnari, ſi qualitas cauſæ non patitur, vt ſi libellus ſit ineptus, vel non concludens, vel manifeſtam rei defenſionem contineat; *Bald. in l. 2. §. quod ſi actor n. 4. C. de iureiur. propter cal. Bart. in l. abſentem ff. de pœn.* quia non poteſt perueniri ad ſententiam niſi probatis probandis, niſi talis eſſet poſitio, cuius Confeſſio totam cauſam decideret: *Franc. in d. c. fin. ſub n. 21.* ſi au-
37 tem reus † de plano confiteatur debitum, nolens ſubire iudicium, tunc debet ſequi præceptum de ſoluendo infra legitima tempora, *l. Iulianus l. certum §. fin. & ibi gl. fin. Bart. & DD. ff. hoc tit.* Certi iuris eſt, quod non re-
38 quirit † telam iudicij, quia Confeſſus condemnatur etiam data nullitate proceſſus, & nullo præmiſſo proceſſu, tam in criminali, *c. ad petitionem de accuſ. c. 1. eodem in 6. & ibi gloſſ. fin. c. per inquiſitionem & ibi gloſſ. in verb. recognouit de elect. Pan. in c. at ſi clerici n. 17. de iud.* quam cauſa ciuili, *c. Piſanus & ibi Abb. antiq. in verb. confeſſione & collect. in prin. de reſtit.*
39 *ſpoliat.* Confeſſio propria † facta in vno iudicio nocet in alio, etiam ad alium effectum inter eaſdem perſonas, *c. per tuas de prob. l. generaliter C. de non num. pecun. c. per inquiſitionem & ibi Pan. num. 12. de elect. Pan. in cap. 2. num. xj. & 12. hoc tit. Dec. in l. 2. ſub num. 62. & ibi DD. C. de edend.* facta in iudicio criminali probat in ciuili, & è contra: *Franc. Aret. in c. at ſi clerici num. 51. de iud. & ibi Can. Innoc. in c. per inquiſitionem num. 2. de elect. Pan. in c. cum dilectus ſub num. 26. de ord. cognit.* facta in ſummario probat in plenario, quia integritas confeſſionis non læditur ex qualitate iudicij: *But. in c. cum dilectus §. verum ſub num. 35. verſ. hac autem dicit vera &c. de ord. cognit. Pan. in c. dilectus numer. 5. 13. & 15 de cap. monach.* etiam in fauorem eius cum quo proceſſus non fuit geſtus, *l. interdum fur. verſ. qui furem ff. de furt. Bald. in l. 2. numer. 28. Cod. de edendo,* præſumptiue non abſolute, nam non præcluditur via contrariæ probationi, *Rot. deciſ. 56. part. 1. diuerſ. Caſtr. conſ. 357. verſ. primo quæritur num. 5. lib. 1.* & ex confeſſione huiuſmodi in iudicio ſummario poteſt ſequi condemnatio, quia in eo venit non petitum, dummodo ex actis quomodocunque reſultet, *c. abbate de re iud. Bald. in l. 2. num. 28. C. de edend.* ſed non poteſt ſequi conditio in iudicio plenario, quando agitur ad aliud, vel ex alia cauſa; vt ſi in iudicio depoſiti reus confiteatur de commodato, non poteſt ſequi condemnatio, quia ad illud non fuit actum, ſed pars habet intentionem fundatam ex illa confeſſione in iudicio commodati poſtea inſtituendo; *But. in c. examinata num. 27. de iud.* aut ſi reus in iudicio ciuili, confiteatur de crimine, non poteſt condemnari; ſed iudex ex iſta confeſſione poteſt formare inquiſitionem, *l. ſi filiam C. de lib. cauſ. l. mercalem & ibi Bald. C. de cond. ob turp. cauſ. Bart. in l. ſi confeſſus ff de cuſt. exhib. reor. Pan in c. per inquiſitionem n. 12. de elect. & in d. c. at ſi clerici n. 30. de iud. & in c. 2. n. 12. hoc tit.* licet ſecus ſit in probatione, quæ fit per teſtes, vel inſtrumenta, *Pan. in d. c per inquiſitionem n. 12. gloſſ. in l. ſi quis ad ſe fundum in verb. deſtinatus C. ad l. Iul. de vi &c. & ibi DD. Bart. late in l. 2. §. 1. n. 5 ff. vi bonor. rapt. Bald. in l. 2. num. 29. C. de edend.* Confeſſio procura-
toris † non nocet domino in alio iudicio, 40
Pan. in d. c. per inquiſitionem num. 22. circa finem Dec. in l. 2. num. 63. C. de edend. In eodem vero
iudicio † Confeſſio procuratoris emana 41
ta per modum contentioſæ iuriſdictionis

puta

puta respondendo libello, interrogationibus, vel positionibus præiudicat Domino, quando, fit ex necessitate à iure imposita secus si alio modo fiat, ex mera sua voluntate, *l. non solum & ibi Paul. de Castr num. 1. & 2. ff de procur Bart num. 6 & DD. in d. l. certum §. sed an ipsos & ib gloss. ff. de Conf. ff* Confessio nuncij præiudicat Domino quia videtur propria facta ab ipso Domino, *l. fin ff de vers. bon. Bald. in l. 1. num. 31. C. de confess. Dec. in l. 2. sub num. 65. C. de edend.* Confessio ficta in alia causa nunquam obest etiam inter easdem personas, *l 3. & ibi gloss. fin. C. de fid. Inst l. 2. in princ. &c. Diuus Adrianus & l. eius qui delatorem & ibi Bart. ff de iure fisci*, & multo minus personam egreditur, *Bart in l. cum filius nu. 4. ff de verb. oblig. d. l. eius qui delatorem*, Confes-

42 sio procuratoris † semper reuocari potest, etiam non docto de errore, siue sit facta in positionibus, vel in responsione ad eas, *Fran. in c. fin. sub n. 7. vers. vltimo de iureiur. in 6. c. olim causam & ibi gloss. in verb. non reuocata & Can. de cens. Fel. in c. 1. num. 16. vt lit. non contest. &c.* siue facta sit in commissione, *Mobed. decis. 15. de restit. spoliat. c. fin. hoc tit. late Castr. in l. cum falsa C. de iur. & fact. ignor.* aut in articulis etiam per iuramentum datis, tam per ipsum procuratorem, quam principalem, *c. fin. hoc tit. c. cum falsa l. error C. de iur. & fact. ignor.* in causis beneficialibus & matrimonialibus ex Stylo Curiæ, *Rot. decis. 19. de proc in nou.* ac etiam in causis prophanis, *Rot. decis. 2. de confess. in nou. & decis. 32. de test. in antiq. & diuers. decis. 613. num. 9. & 10. part. 1. Franc. in c. fin num. 7. vers. 4 limita de iureiur. in 6. late Fel in c. 1. num. 14 vt lit. non contest. &c.* negotio nondum finito, *c. fin. hoc tit.* Propria siue iudicialis, siue

43 extraiudicialis † potest reuocari incontinenti, etiam non docto de errore; *c. fin. & ibi gloss. in verb. iusta causa in fine de iureiur. in 6. & ibi Franc. nu. 6. & Can. c. apud misericordem 32. quæst. 1. Bald. in repet. l. edita num 102. & seqq. C. de edendo Paul de Castr in l. non fatetur, qui distinguit tres casus ff hoc tit.* Multiplicata, geminata, iurata, deliberata, probato errore reuocari potest, *l. de ætate §. ex causa & §. qui iusto ff. de interrog. act. l. 1. C. de error. calc & ibi Bal. & Iason n. 9. Iason. in l. error nu. 28. & seqq. C. de iur & fact ignor.* licet istis casibus non ita facile admitti debeat allegatio erroris propter difficultatem probationis, *c. ex litteris & ibi gloss. in verb. admonita de Dino & ibi Can. Franc. in c. 1. in 3. not. & n. 2. de accus. in 6.* Hæres † 44 potest reuocare confessionem sui auctoris, *l. non idcirco C. de iur. & fact. ignor. Bald. in d. l. error. n. 15* Secus tamen in successore ex titulo singulari, quia sicut ad eum non transit actio personalis competens auctori, nec etiam ius excipiendi, si auctor est mortuus, *Bartol. in l. si tertius §. si quis priusquam n. 6. ff. de acq. plu. arc.* A tertia siue diuersa persona potest reuocari & probari error, & ante sententiam & post sententiã, *l. fin. §. sin autem nescius C. de furt. gloss. fin. in d. l. error & ibi Bart. & Iason. sub nu. 18. & DD. communiter*, quæ regulæ limitandæ sunt, nisi confessio fuerit per partem aduersam acceptata, *l. fin. ff. de pact. Iason. in d. l error numer. 2. & seqq. & ibi DD. communiter*, Potest quis contrauenire propriæ confessioni iudiciali iuratæ quando Iudex per sententiam confessionem reprobauit, *c. mulier & ibi Pan. num. 10. de iureiur. Mynf. obser. 51. cent. 4.* Prædicto omnia procedunt in confessione erronea facti, extra iudicium error † iuris 45 in damnis euitandis prodest cuicunque, *l. error in fin. & l. regulari princ. ff. de iur. & fact. igno.* sed in lucris iuris ignorantia nemini prodest, neque etiam mulieri, *l. iuris C. qui admitti & ibi Ias. in 1. not. & DD. l. 2. & 3. C. de iur. & fact. ign.* in iudicijs iuris ignorantia ante litem contestatam excusat, post litem contestatam non excusat, *Dynus in c. ignorantia num.*

num.10. de reg.iur.in 6. nisi error sit expressus in confessione, *l. confessionibus & l. seqq. in fin ff. de interrog. & Bartol. in l. non fatetur num. 13. ff. hoc tit.* ignorantia iuris non præsumitur regulariter, *l. si hæres ab eo § fin. in fin. & ibi gloss. fin. ff. ad Trebell.* probatur autem ex qualitate facti & personæ, *l. si adulterium cum incestu §. §. 1. ff. de adult.* & postquam fuit à peritis doctus incontinenti, postea præsumitur error iuris, *Bart. in d. l. non fatetur num 12. & ibi DD. communiter Iaſ. in l. iuris num. 9. C. qui admitti.*

De Probationibus,

Titulus XIX.

SVMMARIA.

1 *Probatio est rei dubiæ per testes vel instrumenta & plerumque per indicia & præsumptiones ostensio.*

2 *Probatio debet concludere per necesse vel probabile, nunquam per possibile.*

3 *Excipe 1. quia nunquam sufficit probatio per probabile seu præsumptiua, quando probatio alicuius rei est posita in conditione, & ei qui apponit conditionem probationis, iam constat adesse præsumptionem.*

4 *2. Quando à lege vel ab homine requiritur probatio cum aliquibus verbis qualificatis.*

5 *In deductis incidenter in iudicio sufficit locus & præsumpta probatio.*

6 *Causa principalis quando est summaria respectu probationum, omnes eius articuli sunt summarij nisi emergat dubitatio super legitimatione personæ.*

7 *Actor tenetur probare suam intentionem, & reus suam exceptionem, si excipiendo aliquid affirmet, secus si neget.*

8 *In duplicibus iudicijs vtriusque probatio recipitur.*

9 *In crimine falsi vtriusque testes audiuntur.*

10 *Negatiua probari non potest est quadruplex, facti, iuris, qualitatis, quantitatis.*

11 *Negatiua facti an probari possit, & quomodo probetur.*

12 *Negatiua iuris probari debet per negantem.*

13 *Negatiua qualitatis probanda est per negātem.*

14 *Testes deponentes super negatiua debent remouere actum à sensu, non sensum ab actu.*

15 *Negatiua quantitatis directo per testes potest probari.*

16 *Probatio debet fieri iudici, aduersario præsente, lite contestata, & primo de intentione actoris, deinde de rei exceptione.*

17 *Si probatio actoris perfecta & probatio rei imperfecta sint diuersæ, & se inuicem compatientes, recurrendum est ad iuramentum necessarium.*

18 *Si ambarum partium par sit probatio, reus absoluitur.*

19 *Probationum species sunt nouem.*

20 *Semiplenam probationem quaenam inducant.*

21 *Plenam probationem quaenam faciant.*

22 *Probationes imperfectæ siue sint eiusdem siue diuersi generis, quæ sunt perfectæ in sua specie, ac tendunt ad vnum, sunt commiscibiles & faciunt plenam probationem.*

23 *Si vero tendunt ad diuersa non sunt commiscibiles.*

24 *Plena probatio acquiritur in omni causa ciuili, plenissima in criminali.*

25 *In summarijs quoque in quibus vertitur partis præiudicium quod non potest per aliud iudicium reparari, nisi per appellationem ab vtraque parte plenæ probationes requiruntur.*

26 *In cæteris summarijs quæ possunt per aliud iudicium reparari, requiritur plena probatio ex parte actoris.*

27 *Excipe causas possessorias fauorabiles, & modici & quasi nullius præiudicij.*

28 *In extraordinarijs cognitionibus requiritur plena probatio.*

29 In

29 *In his quæ deplano tractantur plena probatio requiritur.*

30 *Probationes facta in iudicio summario non probant inter easdem personas super eadem re in plenario.*

31 *Quæ regula limitatur tribus modis.*

POSITIONES negatas tenetur actor probare, *l.2.ff.hoc tit.c.accusator 6.quæst.5. & ibi gl.1.mag.* ideo ponit titulum generalem *de Probat.* vt faciliori ordine descendat ad species
1 probationum. Probatio † est rei dubiæ per testes, vel instrumenta, & plerumque per indicia & præsumptiones ostensio; *c.cum ad sedem §.fin.de restit spol.l fin. C. hoc tit. gloss.in c.1.2. quæst.1. in verb. conuictum.* dico plerumque, quia etsi in causis pecuniarijs, & ciuilibus præsumptiones & indicia probent, ita vt per eas, si certæ fuerint, & violentæ, ad sententiam procedatur: *l.indicia C.de ei vend. l.proprietatis C hoc tit l.sicut C.de fid. Instrum.* non tamen in criminalibus ad condemnationem sufficiunt; quia in his requiruntur probationes luce meridiana clariores, *d.l. fin.C.hoc tit.* Omnis probatio debet conclu-
2 dere, † per necesse, vel probabile, *l. non hoc & ibi gloss.pen. & Ias.n.2.qui ampliat.& limitat. C.vnde legit.c.in præsentia & ibi Fel.n.14.15.& seqq hoc tit.l.pen §.docere & ibi Bart. ff.ne quis eum qui in ius vocat.est in exim.c.fin. de success. ab intestato.* nunquam per possibile; vt ad probationem seruitutis Nicolai, matrem eius ac fratres seruilia fecisse ministeria, non sufficit; cum neque ingenuorum conniuentia coniunctis necessitudine præiudicet, neque de seruis ex eadem matre natis libertatem vnus adipisci prohibeatur, *l. ad probationem 2.& ibi Bald.l.matrem tuam & ibi gloss. fin. l.neque natales & ibi gloss.fin.mag.C.hoc tit.* Ex-
3 cipe primo, quia † nunquam sufficit probatio per probabile, siue præsumptiua, quando probatio alicuius rei est posita in conditione, sed requiritur concludens per necesse, *l lucius ff de cond.& demonst. Fel.in rub. huius tituli num 3.& ibi Dec.num.153.& seqq.* quando ei qui apponit conditionem probationis, iam constat adesse præsumptionem, ne appositio conditionis sit inutilis, *l. si quando ff.de leg.1.* & ne fiat contra mentem apponentis conditionem qui non videtur fuisse contentus præsumptione; secus si ei non constabat adesse præsumptionem. *Rot. diuers. dec. 9. n.20.& 21.part.2.arg.l.si iam facta ff.de cond.& demonst.l si ita scriptum §.fin.ff. de leg.2.*

Secundo, quando † an lege vel ab homine requiritur probatio cum aliquis verbis qualificatis, vt apertissimis documentis, probatione legitima, indubitata, *l.quidam vers.igitur si perspicuis ff.de cond.instit. c. pia §.si quis de except.in 6.l fin.in fin. princ. ff. quod met. caus.Fel.in rubr.huius tit.nu.4.& ibi Dec. 165.& seqq.* Econtrario † in deductis in iudicio ordinario, incidenter, secundario, & per modum causæ, quæuis probatio etiam leuis, & præsumpta sufficit: *Bart.in extrauag.ad reprimendum in verb.summarie n.20. quom. in crimin.les.maiest.proced.* vt matrimonij in causa illegitimitatis, *c.causam quæst.1.& 2. qui fil.sint legit.* dominij in confessoria, *l quidam in suo in verbo* [illegible] *potest ff.de cond.* [illegible] uiano intentato per creditorem, *late Rot. dec. 34.numer.14.& 17.part.2.diuers.late Bald.in l. iudices num.7.C.de iud.* quod si causa princi-
palis † est summaria respectu probationū, omnes eius articuli sunt summarij eadē ratione, *l.pen.& ibi gloss. & DD.ff. de his qui sunt sui vel alien.iur.l.si quis à liberis §.si vel parens ff.de lib.agnos.l.si quando & ibi Bald. numer. 3.C.de testib.Bart.in d. extrauag.ad reprimendum in verbo summarie numer.3.qui plures allegat.Bart.in l.solent numer. 16.ff de alim. & cib. leg.* nisi emergat dubitatio super legitimatione

tione personæ, *Iason.in l quamuis num.7. C. de edict. d. Ad.toll.post gloss. Bart. & alios Felin. in c. veniens el.2.in fine ff ad exhib. & in l. nec quicquam §.de plano in fine ff.de off procons.* Vbicunque probatio non concludit, semper est interpretanda contra probantem, *c. in præsentia & ibi gloss.in verbo dubium hoc tit & ibi Can. Bald.in l.quoties § si quis ita numer.2.ff de hered.*
7 *instit.* Regulariter actor tenetur † probare suam intentionem, *l. possessionis l.frustra l. actor C.hoc tit.l.quinquaginta ff.eodem l.fin.C. de rei vendic.§.non solum Instit.de leg.in fine,* & reus suam exceptionem, *l vt creditor C.hoc tit. l.in except.ff.eodem l inciuile C.de rei vendic.* siue aliquid dicat & affirmet. *c.ex literis in fin. hoc tit.* siue etiam neget nam vbicumque negatio est causa alicuius intentionis, siue agentis siue excipientis ei, qui negat incumbit onus probandi, *Bart in l.in illa stipulatione si calendis num.5.vbi ponit modum probandi Iason.num. 14. & seqq.& DD.ff.de verb.oblig. Pan. & Can. in c. bona mem el. 1. post gloss in verb. per rerum naturam de elect. Gail de pace publ.c.18.n.14.libro 1.* fallit cum reus proponit exceptionem &c. non numeratæ pecuniæ, vel similem, Quæ regula recipit aliquas limitationes, nam ratione præsumptionis transfertur probatio ad reum, *c.ex insinuatione & ibi gloss.fin mag de proc.l.siue possessio C.hoc tit.& ibi gloss.fin. c. vt nostrum vt eccles.benef.sine dimin.conf.& ibi glos. mag.in verbo actore non probante qua ponit multas alias limitationes l quintus ff. de donat. inter vir.& vx.* & contra à reo ad actorem, *l. si pactum & ibi gloss fin.l. si.hyrographum ff.hoc tit.*
8 in duplicibus † iudicijs, vtriusque probatio auditur, *d.c. ex literis hoc tit.* in interdicto retinendæ vterque probat, & is obtinet, qui antiquiorem possessionem probat, & titulum dictæ possessionis, vel meliores probationes adducit circa possessionem, puta testes numero plures bonæ famæ & opinionis, qui aptiora negocio & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt, *c licet causam hoc tit.* item in crimine falsi † vtriusque te- 9
stes audiuntur. *l.vbi Cod.de fals.* Negatiua probari non potest, quia † negantis fa- 10
ctum per rerum naturam nulla est probatio. *d.l.actor c.bon.mem.el.1.§ contra de elect. & ibi gloss.in verbo per rer. natur.* quadruplex est facti, iuris, qualitatis & quantitatis. Negatiua facti est duplex, pura, & simplex, quæ non habet determinationem loci vel temporis, vel alterius rei: vt si quis dicat c nunquam fuisse citatum, non contrahe, & hæc
† probari non potest directe vel indire- 11
cte, & ideo onus probandi transfertur in aduersarium, *c.accusator 6.quæst.5 & ibi gloss. mag.& Can.gloss.in d.c.bona el. 1.& ibi gl.mag. & Can.l.asseuratio C. de non num.pecun. Salic. in l.actor in num.15.C.hoc tit.late Socin.in c.super his num.92.& plur.seqq.de accus.* sin autem adijcitur tempus, vel locus, vel aliquid consimile tunc potest probari indirecte: *§.item verborum obligatio Instit.de inutil.stipul.c.series c. ex tenore de test.l.optimam C.de contrah. & commit stipul.* alia est prægnans, quæ habet in se implicitam affirmatiuam, vt ego non sponte renunciaui, quasi dicat, coactus renunciaui, & probari debet ab eo, qui negat, *c. super hoc de renunc.c.nec codicillos & ibi gloss. fin. C.de Codicil.c.cum dilectus de success.ab intest. c. indicas & ibi gloss in verbo ostenderis quæst. 9.* vel nego Titium mortuum, nam ponitur aliquid affirmatiuum puta Titium viuere *l.inde Neratius §.fin ff.ad l aquil.Salyc.in l.actor numer. 15. C. hoc tit.* aut quando negatiua est sensui coniuncta, adeo quod cadit in sensum testis puta si dicat Titius non habet oculos, biretum in capite &c. nam ita directe percipit testes, Titium non habere, sicut percipit habere, *Pan.in c.bona mem. el.1.sub n. 13.de elect.post Ioan.And.Dec.in c.quoniam contra*

n.69.

n.69. de prob. nec tamen isto casu probatur negatiua directe, quia quod non est, non cadit in sensum testis, sed probatur indirecte, quia ex quo non repræsentatur aliquid visui testis, percipit, quod nihil est in loco; *Angel. de Perus. in l. 1. num. 3. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. Butr. in d. c. bon. mem. el. 1. num. 56. &*
12 *seq. de elect.* Negatiua iuris † probari debet per negantem, vt si negat emancipationem recte factam, *l. ab ea parte ff. hoc tit. l. si scriptum*
13 *C. eod.* Negatiua qualitatis † probanda est per negantem, vt tu non es soluendo, tu non es legitimus, tu non es idoneus : *c. dudum de præsumpt. c. vnic. de scrutin. in ord. fac. l. cum quidam & ibi gloss. in verbo qui non offenderint & l. cum Pater §. rogo ff. de leg. 2. gloss. in d. c. bon. mem. el. 1. in verb. per rerum naturam de elect. & ibi Can.*
14 *gloss. 1. in c. fin. 6. quæst. 5. & ibi Can.* testis † qui deponit super negatiua, debet remouere actum à sensu, non sensum ab actu, hoc est debet dicere, talis actus non fuit factus, & hoc ego scio per sensum , & præsentiam meam: quia tali loco, & tempore, vbi, & quando actus dicitur celebratus, ego interfui, & reuera ille actus non fuit celebratus, & non potuisset celebrari , quin ego vidissem, & audiuissem; quia in facto alieno sic coarctato, virtus sensitiua , clare & aperte percipit negatiuam : si autem testis negando remouet eius sensum ab actu , quod est, quando dicit, non recordor, non interfui, tunc nihil probat, quia qui nescit , non potest probare. *Bart. in l. 1. §. si quis neget sub n. 6. vers. dic ergo quod illi & n. 13. ff. quemadm. testam. aper. Bald. in l. 1. num. 7. C. de bonor. possess. sec. tab. Greg. xv. decis. 325. n. 4. & seqq. & ibi annot. & decis. 510. n. 1.* Ex quibus constat, quod vulgare axioma, plus creditur duobus affirmantibus, quam decem negantibus , verum est: quando ex illa negatione non resultat probatio negatiuæ, vel quia impossibile , eo, quia non est coarctata , vel non est reddita causa scientiæ; alias pari passu ambulant affirmatiua, & negatiua. *Bald. in l. cum hi §. nihil autem num. 3. ff. de transact. Salic. in l. 2. num. 27. C. de rescind. vend. Gab. de testib. conclus. 4. Pan. in c. bon. memor. el. 1. num. 13. & seq. de elect.* Item negatiua probatur per instrumentum: *l. fin. & ibi Bald. nu. 6. C. de reb. cred. §. item verb. obligatio Instit. de inutil. stipul. Rip. in c. cum ecclesia num. 79. & 82. & seqq. de caus. possess. & propriet. Iason. in l. Titia textores numer. 16. 17. & seqq. ff. de leg. 1.* per actum inquisitionis & inuestigationis de affirmatiua opposita: nam ea non inuenta concludetur negatiua: *Imol. in c. cum nobis olim num. 6. de elect. Bart. in l. hoc iure & in l. in illa ff. de verb. obligat. Greg. xv. decis. 262. & ibi annot. & decis. 287. & ibi annot.* per confessionem aduersarij : *c. dictum est supra tit. de confess.* Negatiua quantitatis † est, 15
quoties allegatur quod res non est tanti ponderis, siue tanti numeri, siue tantæ mensuræ, quod de directo probari potest, quia cadit in sensum, & in oculorum inspectionem testis, ex eo quod vidit rem ponderari, & aliquid ponderis deesse, *l. 1. & 2. C. de pond. & aur. illat. lib. 10.* & mensurari, & tot mensuras deesse, *l. 2. C. de error. aduocat.* quodque aliquis non est eius ætatis , quia natus fuit tali millenario, & ab illo citra non concurrerunt, nisi tot anni. *Salic. in l. actor. numer. 14. hoc tit. & ibi DD.*

Probatio † debet fieri iudici, non ad- 16
uersario, licet aduersarij præsentia exigatur, *l. procurator C. de edend. d. l. eos & ibi gloss. fin. C. de testib. l. quingenta in fine & ibi gloss. fin. ff. hoc tit. l. 1. C. de cond. ob turp. caus. & ibi gloss. fin* causa pendente & lite contestata, primo de intentione actoris, deinde de rei exceptione; *l. exceptionem C. hoc tit. & ibi gloss. c. exceptionem & ibi gloss. in verb. in dilatorijs de except.* quia probatio non excludit probationem , *c. series*

de testib. Rot. diuers. decis. 701. in fine part. 1. & plena actoris tolli non potest, nisi per aliam rei magis plenam directo ei contrariam: *l. ob carmen §. fin. ff. de testibus c. in nostro & ibi Can. de testib. gloss. in c. suggestum in verb. fulcimur de iurepat.*
17 si probatio actoris † perfecta, & probatio rei imperfecta sint diuersæ, & se inuicem compatientes, vt quia actor per duos testes plene probauit suum creditum, reus autem solutionem per vnum testé, tunc recurrendum est ad iuramentum necessarium, secundum formam, *l. admonendi ff. de iureiur. & in l. bona fidei* C. *de reb cred. Bart. in l. admonendi num.* 51 *& ibi DD. Pan. in c. in nostra sub num.* 3. *de testib. & ibi Can. Ioan. Andr. in c. fin. de iureiur. in fine num.* 6. *& ibi Can* quod
18 si ambarum partium par sit † probatio, is obtinet qui habet aliquam præsumptionem pro se: *l. si duo patroni ff. de iureiur. & ibi Bartol. num.* 3. alias reus absoluitur, cum promptiora sint iura ad absoluendum, quam ad condemnandum, *c. ex literis §. fin. hoc tit. c. inter dilectos in fine de fid. Instrum.* nisi pro actore stet fauor causæ, *c. fin. de re iud. d. c. ex literis §. fin. & ibi gloss. in verb. in liberali causa.* Probationum
19 species sunt † nouem, compræhensæ infrascripto versu.

Aspectus, c. posuisti c. causam hoc tit. Sculptum, gloss in c. cum causam hoc tit. in verb. per libros antiquos in fine, Testis, titulo de test. Notoria (scilicet facti) *c. euidentia de accus. Scriptum, infra tit. de fid. instrum.*

Iurans. infra tit de iureiur. Confessus, supra tit. de confess. Præsumptio, infra de præsumpt. Fama, (nempe consentiens,) *probabunt, c. præterea de testib.*

20 Semiplenam † probationem faciunt scriptura domestica, *l. instrumenta C. hoc tit.* comparatio litterarum, *Auth. de fid. Instrum. §. si vero omnes moriantur §. seqq. col.* 6. fuga rei, *Bart. in l. admonendi n.* 35. *ff. de iureiur.* testis vnus, *c licet vniuersis de test. auth. iurisiurandi c. hoc tit. l.* 3. *§. causa ff. de Carb. edict c. ex insinuatione de proc. gloss. pen. in d. l. admonendi gloss. in d. l. in bona fides,* quando directe deponit super ipso facto, aut maleficio, si vero deponeret super aliquo indicio ad maleficium, non facit semiplenam probationem, sed illud indicium debet legitime probari per duos testes: *l. inter omnes & ibi Bart. num.* 2. *& seqq. C. famil. ercisc und.* De Stylo Rotæ non magis creditur testi vnico contra inducentem, quam pro inducente; quia per inductionem censetur approbata persona testis, non dicitur: *Card. Seraph. decis.* 1249. *num.* 4. *Greg. xv. decis.* 215. *num.* 4. *& ibi annot.* Fama: *Bart. in l. de minore §. plurimum numer.* 30. *ff. de quæst. Franc. in c. dilecti* 1. *num.* 6. *& seqq. late de appell. Mynf. obs* 46. *cent.* 5. Indicium non remotum, sed propinquum, probatum per duos testes, *l. fin. & ibi Bart. num.* 6. *&* 7. *ff. de quæst.* Plena † 21
probatio dicitur per duos testes: *l. vbi ff. de testib.* Instrumentum publicum: *l. secunda l. in re ff. de fid. Instrum.* per priuatum factum ab aliquo cõtra se cum causa, *l. cũ de indebito in fin. de prob.* si modo confiteatur se fecisse, vel si probetur per dilationem iuramenti: *l.* 1. *&* 2. *ff. de iureiur.* nec non quando facta est iudici plena fides, hoc est, quando iudex per ea, quæ sibi sunt ostensa, est adductus ad fidem & credulitatem eius, quod intenditur: *l. procurator C. de edend l. ad fidem cum l. seq. ff. de testib. Bart. in d. l. admonendi num* 15. *& seqq. & ibi DD. l.* 1. *post princip. vers. ad tormenta ff. de quæst. c. cum causam & ibi DD. hoc tit.* etenim iudex non debet ad vnam probationis speciem cognitionem suam allegare, *l.* 3. *§. idcoque ver. hoc ergo solum ff de testib. l. si stipulatus ff. de vsur. l. instrumenta C. hoc tit.* nam probationes † 22
imperfectæ, siue sint eiusdem, siue diuersi generis, quæ sunt perfectæ in sua specie, *Bald. in l. si quis §. quod num.* 23. *&* 4. *ff. de edend. pulchre Mynf.*

*Mynſ.obſ.*100 *cent.*2. ac tendunt ad vnum, ſunt commiſcibiles,& ſi ſunt ſufficientes ad iudicis animum inducendum ad plenam credulitatem,faciunt plenam probationem, *d l.*3.*§.*1.*verſ.eiuſdem quoque ff.de teſtib.l.qui ſententiam C.de pœn.c. cum cauſam hoc tit. & ibi Can.l.*1.*C.eod.c.cauſam quæ de re iud.Bart. in l.*1. *§.ijdem Cornelio ff.de quæſt.*in cauſa ciuili;ſecus in cauſa criminali,etiam ciuiliter intentata; *c.veniens el.*1.*& ibi gl.in verb.illorum de teſt.Imol. nu.*7.*Dec nu.* 24. *& ſeqq. & Can.communiter, Greg.xv.deciſ.*517.*n.*28.*&ſeqq.Marſ.in l.de minori §.plurimum nu.*55 *ff. de quæſt. Mynſ. obſ.*53. *cent.*5.vt vnus teſtis cum fama;*c.*1.*de appell.* vnus teſtis & confeſſio facta abſente parte; *c. fin.de ſucceſſ ab inteſt.* duæ præſumptiones & alia indicia,*l* 1.*in princ.& ibi gl.in verb.legitimis ff.de excuſ.tut.& DD.* vnus teſtis de viſu & quælibet alia ſemiplena probatio; *Bald. in l. Spadonem §.qui iura ff.de excuſ.tut Bart in l.admonendi n.*48.*&* 49.vnus teſtis,qui de veritate & fama & alius qui de fama tantum deponant; *Iaſ.in d.l.admonendi n.*99.*& in repet.eiuſdem leg.num.*257.*verſ.iſtam concluſionem ff.de iureiur. Caputaq. deciſ.*383 *part.* 2.*Greg.xv. deciſ.*223.*in princ.& ibi annot.*teſtes duo de fama,& vnus qui deponit de veritate,*Rot. dec.* 339.*num.*1.*part.*1.*diuerſ.cont. Alex in l.gallus §. fin.num.*13.*poſt Bald.ibi ff.de lib.& poſth.Caſ.deciſ.*1.*num.*2.*de ſponſ.& mot.*teſtis vnus & præſumptio iuris,*c.omnes & ibi Archid.numer.*3.6. *quæſt.*1.ac ſtante veriſimilitudine,& alijs adminiculis datur fides probationi diminutæ: *l.ſi duo in princ.ff.de iureiur.& ibi gloſſ. Iaſ. in l.ſi extraneus num.*6.*& ſeqq.ff.de cond.ob cauſ. Greg.*
23 *xv.deciſ.*273.*num.*4.*& ſeqq.* ſi vero † tendunt ad diuerſa,non ſunt commiſcibiles: vt in pluribus teſtibus ſingularibus; *c.cum dilectus de elect c.licet hoc tit.* ideo teſtis vnus de mutuo,& alius teſtis de confeſſione mutui, non coniunguntur ad faciendam plenam fidem,quia mutuum & confeſſio mutui ſunt diuerſa,neque tendunt ad faciendum vnum totum,cum ſæpe ſit vnum ſine alio; *Pan.in d. c cum cauſam num.*2.*hoc tit.& ibi Can. communiter Bald.in l.ſi ex cautione in* 12.*quæſt.C.de non numer pecun.* ſecus in alijs contractibus , in quibus confeſſio probat veram numerationem,*l.ſi ex pluribus ff.de ſolut. l. publia ff. depoſ. Bald in l.ſi non ſortem §.indebitum poſt numer.* 5. *verſ.quid in exceptione ſolutionis ficta ff.de cond. indeb.Dec.in d.c.cum cauſam num.*35. In omni cauſa ciuili † requiritur probatio plena, 24
l.iudices C.de iud.c.iudicantem 30.*quæſt.*5.in criminali pleniſſima,*l.fin.C.hoc tit.l.vbi C.de falſ.* in cauſis ſummarijs, in † quibus verſatur 25
partis præiudicium,quod non poteſt per aliud iudicium reparari, niſi per appellationem,& alijs legitimis modis,in quibus proceditur ſummarie quoad ordinem iudiciorum,ab vtraque parte plenæ probationes exiguntur, *l.de ſubmerſis C.de naufrag.libr. xj. clem.ſæpe de verb. ſignif. clem. diſpendioſam de iudic.* In cæteris cauſis † ſummarijs,quæ poſ- 26
ſunt per aliud iudicium reparari requiritur plena probatio ex parte agentis,& dicuntur ſummariæ,tum quia in eis non admittitur reprobatio teſtium,*c.veniens el.*2.*& ibi gloſſ. in verb.vellet & Ioan. And.& Can.de teſtib.* tum reſpectu rei, cuius exceptiones requirentes altiorem indaginem,differuntur,nec impeditur actoris intentio:*Bart.in extrauag.ad reprimendum ſub num. xj. Iaſon in l.in pecuniarijs num.*4.*ff.de ferijs.* niſi ſint exceptiones rei finitæ,vel pares illi,*l.*3.*§.ibidem ff.ad exhib.* vel ſint probationes in promptu.*gloſſ.*1.*in l.*2.*C. de edict.D. Andr.toll.gloſſ.*2.*in l.ſi is à quo ff.vt in poſſeſſ.legat.gloſſ.fin.in l.illi à quo §.ſi de teſtamento ff.ad Trebell.& vtrobique DD.Bald.in d.§.ibidem & in l.*1.*num.*4.*& ſeq.C.vt in poſſeſſ. legat. &c.*vt in adipiſcendæ & retinendæ poſſeſſorijs iudicijs: *l.*1.*C.quor. bonor. & ibi gloſſ. &*

DD.Rot.decis.343.num 3.part.3.lib.3.gloss.fin. in fine in l.ille à quo §.si de testamento ff.ad Treb ell. & ibi Ang.in fin.& DD.Pan.in c.constitutis num. 15.de appell.& ibi Can. in remedio, *l.fin.C.de elect. D. Adr. toll.* in quo probari debet testamentum, & possessio siue detentio defuncti tempore mortis: *Bart.& DD.in d.l.fin.§.sin autem aliquis.* possessorio recuperandæ, quod respuit omnem exceptionem, etiam incontinenti probandam: *dictum est supra de rest. spoliat.l.si quis ad se fundum C.ad l.Iul.de vi l.1. in princ.ff.de vi & vi arm.licet gloss.contrarium notet.in l.si de vi ff. de iudic.* in secundo decreto *Bart.in l.1.§.fin.sub num.1.ff.de pret.stip.dictum est supra tit.de eo qui mittitur in possess.caus.rei ser.licet Felin.in c.veniens num.14.de testib.dicat non requiri plenam probationem.* Excipe causas
27 possessorias † fauorabiles, puta ventris, alimentorum, in quibus sufficit semiplena vel aliqualis probatio, *l.1.§.si ea & §§.seqq. de vent.in possess.mitt.l.si quis à liberis §. si qui ex his & ibi Bart.& §.solent ff.de liber.agnosc.l 3.§. causa ff.de Carbon.* manutentionis: *Caputaq. dec.382.part 2.Curt.sen.in l.admonendi nu.323. vers.secundo moueor ff.de iureiur. Menoch.remed. fin.retin.num.34* & causas summarias modici, & quasi nullius præiudicij: *l.1 thesaurus ff. ad exhib.l.in aquilia si deletum ff.ad l.aquil.* & in primis decreto: *Auth.de exhiben.& introd.reis §.suscepti Bart.in d.l.1.§.fin.sub num.1.ff de prat. stipul.* in his tamen omnibus debet persona plene legitimari *Bart.in l.2.in fine & ibi DD. C.de edict.d.Ad.toll.Fel.in c.veniens el.2.in fin. numer.14.de testib. Bart.in extrauag. ad reprimend.in verb.& figura numer.7.Bald.in l.3.§.in hac numer.5.& §.ibidem numer.3 ff.de exhibend. Bald.in l.nec quicquam §.de plano numer.5.ff. de*
28 *offic. proconf. & leg.* In extraordinarijs † cognitionibus requiritur plena probatio, sed libellus non datur, vt in casibus in quibus lex dicit extra ordinem agi, *l. si quis sepulchrum ff de relig.& sumpt.fun.tot.tit.de var.& extraord.cognit.* & vbicunque iudex ex suo mero officio procedit constringendo aliquem ad aliquid faciendum vel dandum, *l. si quis missus ff ne vis fiat ei qui in possess.&c. l.1. ff.si vent.nom.mali in possess.missa &c.* & in omnibus criminibus in quibus sine accusatore proceditur, *l.2.§.1.& ibi gloss.in verb. sine accusatore ff de adult gloss 2.in c.vnic.vt eccles.benef. sine deminut.conf.* In his quæ † de plano tra- 29
ctantur, plena cognitio & probatio requiritur; non tamen libellus, in leuibus criminibus *l.leuia ff.de accusat* aut causis vilibus, *Aut. nisi breuiores C.de sent ex breuil.recit.* in grauibus requiritur libellus *l.vnius facinoris § fin. in fine ff.de quæst.c notat.in fine de iud.* non est necesse iudicem sedere pro tribunali, sed in camera à iudice deambulante possunt expediri, *l 1.in fine princ.ff.de offic.pref. vrb.l.4. §.fin.ff.de interrog.act. Bald.in d.§.de plano in princ.Bartol.in extrauag.ad reprimendum in verb. de plano.*

Probationes † factæ in iudicio summa- 30
rio non probant inter easdem personas super eadem re in plenario & probationes factæ super exceptione non probant vbi per viam actionis proceditur quia finis variatur. *gloss.in c.cum dilectus §.verum in verb. in modum exceptionis vers.sed quid si in modum exceptionis &c.& ibi Butr.num.55.de ord.cogn.* siue attestationes sint testium, *c.veniens el.2.de testib.* siue productio sit instrumentorum, *Butr. in d.§.verum num.35.in fine allegat. Freder. cons. 160.Felin.in c.causam quæ el.1.num.5 de test.& ibi DD.* Limita primo, quando probationes
† in summario iudicio sunt factæ plenarie, & quoad substantiam probationis, & 31
quoad modum procedendi super eo quod pertinet ad causam, secus si super impertinenti, quod nullo modo ad causam pertinet, *Felin.in d.c.causam quæ num.6.Alex.in l.sæpe n.81.*

pe n.8 . de re iud. & ibi DD. Alber. in l. ab hostibus §. sed quod simpliciter num. 18. vers. primum credo verius ff. ex quib. caus. maior. Rot decis. 35 n. 3. 4. & 5 part. 2 diuers. Bald. in l. si iudex n. 5. & seq. ff. de his qui sunt sui vel alien. Greg. xv. dec. 535. n. 13. & seq. Limita secundo, quia testes recepti ab executore literarum apostolicarum, qui nō recipit vt iudex, sed vt simplex examinator, *Clem. 1. de off. deleg.* faciunt fidem coram quocunque iudice, *Bald in d. l. fin. n. 6. & ibi Salic. n. 7. in fine C. de testib. Rot. d. decis. 35. n. 1. & 2. par. 2. diuers.* Limita tertio, in probationibus receptis super replicatione, *Greg. xv. decis. 535 n. 16. & seqq* quæ est eiusdem naturæ cuius est actio, *l. quæsitum § fin. ff. de pecul. l. si pactum & ibi post gl. 1. DD. C. de except.* & finis agendi qui consideratur ex parte actoris, *l. si quis intentione ambigua ff. de iud. l. 1. §. fin. ff. de tritic.* non diuersificatur ex persona rei conuenti, *l. 1. §. 1. ff si pars her. pet. Contau. in l. vn. limit. 2. § . 4. n. 2. plures citans C. si de momen. possess. prior. appell.*

De testibus & attestationibus.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 *In Testem quilibet admittitur nisi prohibeatur.*
2 *Testimonium non potest quis dicere in propria Causa.*
qua regula limitatur tribus modis.
3 *Testis idoneus non est, de se confessus super crimine aliorum.*
4 *Familiares & domestici non sunt idonei testes, & qui sint domestici & familiares.*
5 *Laicus contra clericum non potest dicere testimonium quando de crimine agitur criminaliter.*
6 *Clerus non dicit testimonium contra laicos quando de crimine agitur criminaliter in foro sæculari.*
7 *Coram iudice ecclesiastico potest testificari in causa criminali.*
In causa ciuili in vtroque foro, obtenta licentia sui prælati.
8 *Testis non tenetur respondere ad aliquod per quod sua turpitudo detegatur, ad alia ipsum inhabilitantia ad testimonium tenetur respondere.*
9 *Producens testes non potest amplius productos reprobare ex defectu tunc existente.*
10 *Dicta vero testium potest impugnare.*
11 *Is contra quem testes producuntur, poterit eos, & eorum dicta reprobare.*
12 *Exceptio contra testes obijcienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, sed est arbitrarium iudici recipere probationem exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis.*
13 *Sufficit testi obijcere crimina in genere, nisi lex vel canon mandaret obiectus exprimi cum adiectione Verborum multiplicantium.*
14 *Post publicatas attestationes non est licitum apponere in personas testium, exceptis certis casibus.*
15 *Testibus non creditur in fauorem eius qui contra eorum personas protestatus est.*
16 *Testificatio vt sit legitima multa requiruntur, primo, non debent recipi ante litem contestatam.*
17 *Secundo, vt se non ingerant aut sponte testificentur.*
18 *Tertio, iurent.*
19 *Quarto, vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente.*
20 *Quinto, quod sigillatim secrete & Viua voce deponant.*
21 *Sexto, testificentur de visu & auditu proprio.*
22 *Non interrogatus causam sui dicti reddere non tenetur, nisi certis casibus.*
23 *Septimo, quod contraria non deponant aut vacillent.*

24 Octa-

24 *Octauo, nihil taceant de contingentibus.*

25 *Nono, quod exprimant personas, locum, tempus, & modum rei.*

26 *Super quibus possunt dari interrogatoria.*

27 *Decimo, quod testificentur super iuratis & non super aliis.*

28 *Vndecimo, quod fiat attestationum publicatio.*

29 *Testes debent concordare in Re, persona, gradu, loco & tempore, alias sunt singulares.*

30 *Singularitas est triplex, obstatiua quando ponitur de vno casu tantum, & testes variant circa locum.*

31 *Diuersificatiua quæ consideratur in actu reiterabili.*

32 *Cumulatiua siue adminiculatiua quando ex testibus singularibus nulla resultat diuersitas factorum sed omnes tendunt ad eundem finẽ.*

33 *Testes duo sufficiunt vbi numerus testium definitus non est.*
quæ regula limitatur tribus modis.

34 *Productiones testium examinatione secuta, nedum intra vnam dilationem, sed in tota causa non possunt fieri vltra tres, propter timorem subornationis.*

35 *Quarta productio per iudicem admittenda non est nisi ex causa & præstito per producentem sacramento Veritatis, quod non sit percunctatus dicta testium per se vel alium.*

36 *Testes eidem an sæpius examinari possint in eadẽ vel diuersa causa super antiquis Capitulis.*

37 *Reprobare licet testes super principali negocio productos, & reprobatorios iterum reprobare, vlteriori reprobationi non est locus.*

38 *Testes producendi sunt coram iudice, & ab eo recipiendi, & compelli possunt vt accedant iudices ad deponendum exceptis quatuor qualitatibus personarum, quæ sunt in loco iudicis.*

39 *Clericus coram iudice sæculari inductus in testem iurat & deponit coram episcopo.*

40 *Remissio fit siue decernantur literæ remissoriales quando testes sunt absentes in locis remotis in Causis ciuilibus, non etiam in causis criminalibus.*

41 *Iudex cui committitur remissoria debet esse qualificatus iuxta C. statutum de rescript. in 6.*

42 *Non potest subdelegare notario receptionem iuramenti testium.*

43 *Plures iudices remissoriales intelliguntur dati insolidum.*

44 *In decernanda remissoria requiritur Causæ cognitio.*

45 *Remissoria quibus casibus denegatur.*

46 *Casus in quibus conceditur remissoria sine retardatione processus.*

47 *Datur cum retardatione processus in Causis nullitatis professionis, matrimonialibus, spiritualibus, prophanis in qualibet instantia.*

48 *In beneficialibus causis in tertia instãtia datur. Ad probandum delictum remissoria denegatur.*

49 *Subornatio testium si timeatur, cum qua cautela decernatur remissoria.*

50 *De stylo semel datur, vnde si in prima instantia data fuerit, in secunda denegatur.*

51 *Limita in minore & ecclesia qui restituuntur aduersus probationem omissam.*

52 *Post decretam remissoriam dantur quindecim dies ad illam expediendam.*

53 *Depositiones testium productorum in vim remissoriæ ante triginta vel quadraginta annos probant, quando producuntur ad effectũ iuriũ absq; exhibitione processus remissorialis.*

54 *Contrarietates in depositionibus plurium testium siue inducti ab vna parte, siue hinc inde ab actore & reo producti sibi contradicere videantur, quomodo concilientur.*

55 *Non fit talis concordantia quando contrarietas est inter dictum partis producentis & testes productos.*

56 *Subordinationis testium timor ex eo quod deponunt per eundem præmeditatum sermonem*

cadit

cadit in duobus testibus, non tribus aut pluribus, & excluditur, ex qualitate rei super qua deponunt.

57 *Publicatio attestationum excludit probationem per testes.*

58 *Limita primo, de stylo Rotæ datur summarium testium, licet testes non sint publicati quo non obstante testes possunt produci.*

59 *Quãdo publicatio facta est in summario iudicio.*

60 *Aut in certis articulis & aliis pluribus casibus hic annotatis.*

61 *Renunciatio facta testibus, conclusio in causa, quarta productio, excludunt probationem per testes.*

62 *Testes examinati & publicati faciunt fidem in alio iudicio inter easdem partes ac etiam contra singularem successorem.*

SPecies probationum præcipuæ sunt testes, instrumenta, præsumptiones, & iusiurandum, de quibus tractat in sequentibus titulis. Probatio quæ fit per testes est efficacior aliis, cum fiat viua voce, *c. cum Ioannes de fid. instr. cum ibi not.* testiumque officium est quasi publicum, & ad id inuiti compelluntur, *c. 1. & 2. de test. cog. l. 1. ff. hoc tit.* ideo præmittit de testibus, & postea subnectit de a-
1 liis speciebus. Quilibet in † testem admittitur, nisi prohibeatur, est enim hoc edictum prohibitorium certarum personarum, *l. 1. in fine princ. l. 3. §. 1. l. idonei l. nullus l. ex eo ff. hoc tit.* aut excusatorium certarum personarum, à dicendo testimonio: *l. 5. l. inutil. ff. hoc tit. d. l. 1. in fine princ. ff. eod. dicetur tit. seq. de test. cog.* Considerantur testes certis qualitatibus infrascriptis versibus compræhensis. Conditio *c. forus §. testes de verb. signif. c. quoniã liberi & auth. ibi posita C. hoc tit. l. quoniam C. de haret. c. si hareticus 2. quæst. 7.* (in monachis & aliis sub obedientia constitutis productis in testes, tutius est adhibere licentiam eius, cui subsunt) *Rot. decis. 177. num. 12 part. 2. diuers. Bald. in l. quoniam §. liberi nu. 4. C. hoc tit. Franc. Aret. in c. cum nuncius num. xj. & ibi Fel. num. 3. de test.* Sextus, *d. §. testes & ibi gloss. in verb. non fœmina &* Can. *l. ex eo & ibi DD. ff. hoc tit.* Ætas, *l. inuiti 1. & 2. in fine & l. seq. ff. hoc tit. c. testes 4. quæst. 3.* (pupillus factus maior, testari potest de eo, quod vidit in pupillari ætate, *c. relatum & ibi gloss. fin. 37. dist. l. 3. §. 1. vers. lege Iulia. & ibi gloss. in verb. impubes ff. hoc tit. Fel. in cap. cum nobis, numer. 9. & seqq. de præscript.*) Discretio, *§. furiosus Instit. de inutil. stipul.* Fama, *c. in litteris hoc tit. l. quæsitum cum ll seqq. ff. eod. d. §. testes in fine c. præterea §. huiusmodi de test. cog. c. infames §. porro infamia 3. quæst. 7.*

Et fortuna, *l. 3. in prin. ff. hoc tit. & ibi gloss. in verb. egens c. si testes §. item testium fides 4. quæst. 3.* Fides, *l. quoniam C. de haret. c. iudæi hoc tit.* In testibus ista requires.

His adde quasdam regulas generales, 2
quarum prima est, quod in propria † causa quis non potest dicere testimoniũ, siue causa propria sit principaliter, siue secundario, *l. nullus ff. hoc tit. l. omnibus C. eod. & ibi gl. fin.* siue sit communis, *c. si testes §. item nullus & ibi glo. in verb. in re sua 4. quæstion. 3.* siue agatur de eius laude, aut vituperio, *c. statutum 2. quæst. 6. Pan. in c. 1. num. 6. vt eccles. benef. sine &c.* Exceptio primo, quia testis deponens de facto proprio facit plus quam semiplenam probationem. *l. quæro vers. fin. ff. de adil. edict. l. cum probatio ff. de prob. l. serui 1. resp. ff. hoc tit. Rot. diuers. decis. 521. in fine part. 1.* Secundo excipe causas collegiorum, & vniuersitatum, *c. 3. loco de prob. & ibi Can. c. super & ibi glo 1. 14. quæst. 2. Afflict. decis. 400. per totam.* & ecclesiarum. *c. cum nuncius c. in super hoc tit.* in quibus testimonium dicunt singulares de collegio, vniuersitate, ecclesia, qui causam vniuersitatis vel ecclesiæ non procurant, *d. c. insuper hoc tit. l. fin. & ibi Alberi. ff. de testib.* quia

nemo debet habere duplex officium in causa, *c.1.& 2.4.quæst.4.d.c.statutum 2 quæst. 6. & ibi gloss in verb.vel cognitor gloss 2 in c. ex litteris de transact.& ibi Can.* Excipe tertio quia legatarij & fideicommissarii admittuntur in testes, non quando agitur de legato, vel fideicommisso, sed cum quæritur cuius debeat esse hæreditas. §. *legatarius Instit. de testam.ordin.* Secunda est, de se confessus † non
3 est idoneus testis, super crimine aliorum nisi in atrocioribus, *c.1 de conf ss & ibi gloss.pen. ponit casus exceptos l.fin.§.fin.& ibi gloss fin. ponit casus exceptos C. de accus.& inscript. c. neganda 1.3.quæst.xj c.veniens hoc tit.c.1.& ibi glo.1. & fin.eod.in 6.& Can.* Tertia domestici † &
4 familiares, non sunt idonei testes, & interrogari non debent: *c.in litteris hoc tit.l. pen. ff.de testib.14.quæst.2.in summa & ibi glo mag. qua ponit regul.& fall. & Can.* dominus pro familiari & domestico potest testificari: *Fel. in d.c.in literis num.12.* domestici sunt quibus imperari potest ratione patriæ, vel dominicæ potestatis. & indistinctè repelluntur. *l.2. C.h.t.l. testis ff.eod.§.pater Instit.de testam.& ibi gl. DD.* familiares sunt consanguinei coloni asscriptitij, mercenarii, liberti, & omnes habitantes in domo: *l. ædiles §.familia ff de ædil. edict.3.quæst 1.in summa d.cap. in litteris & ibi gloss.* ex quibus illi quibus imperari potest, omnino non admittuntur ad testimonium, alii vero admittuntur, sed iudex secundum qualitatem familiaritatis arbitrabitur quanta fides illis adhibenda sit, *3.q.5.in summa & cap.1 & vtrobique gloss & DD.Pan. in d.cap litteris num.5.Rot.decis.337.n.1. part.1. diuers Cas decis.4.num.1.& decis. 13.num. 1.& 2.hoc tit.* Quarta, laicus † contra clericum
5 non potest dicere testimonium, quando de crimine agitur criminaliter; *c.de cætero hoc tit. & ibi Can.* quia præsumitur ex odio testificari contra clericos, *c.laicos c.laici 2.quæst.7.* tum quia debet clericos revereri tanquam partes: *c.omnes c.sacerdotes el.1.2.quæst.7.* secus si agatur de crimine ciuiliter, vel ad priuationem beneficii, vel iuris ad id, vel in eo quæsiti: *c.tam ex litteris & ibi Can. hoc tit. post gl. in verb. fæminas.* Econtra † clericus non 6
dicit testimonium contra laicos, quando de crimine agitur criminaliter in foro sæculari, *c testimonium xj.quæst.1.* vt hinc inde in iudiciis seruetur æqualitas, † coram ecclesiasti- 7
co iudice potest testificari in causa criminali *c.1.6.quæst.2.* in causa ciuili tam coram iudice ecclesiastico, quam sæculari: *c.super in fine & c.quanquam 14 quæst.2.* obtenta licentia sui prælati, etiam inferioris ab episcopo, *Franc. Marc.decis.568.circa finem part.2. Pan. in c.1.in fin.de iuram.cal.* quod si de facto sine licentia deponat, valet testimonium licet male fecerit, siue sit clericus, *gl. fin.in c.1 in fine de iuram.cal.& Can.* siue monachus, *auth.de monachis §.cogitandum & ibi post glo. in verbo testes DD.collat.1.Franc.Marc.d.decis.568.sub num.2. part.2.Guid.Pap.decis.65.* Testis non tenetur † respondere ad aliquid, per quod sua tur- 8
pitudo detegatur, vt est crimen, infamia, excommunicatio, vel similia, etiamsi interrogetur de crimine, quod dicatur esse publicũ, vel manifestum, *c.cum causam el.1.& ibi gl.in verbo de causis Imol.n 6.Felin.n.10 Pan.n.13.qui recenset sex opiniones & Can hoc tit.c.quærendum & ibi gloss.& Can.2 quæst.7.Bart.in l.si duo patroni § item Iulianus in fine ff.de iureiur.* ad alia ipsum inhabilitantia à testimonio respondere tenetur, vt est paupertas, consanguinitas, seruilis conditio, inimicitia, *Bald.in auth. si testis producti n 6. hoc tit. & ibi DD. Felin. in d.c.cum causam 1.num.10.* Illud notandum est, quod ex sola testificatione in contractu, qui fit super re testis, siue scienter siue ignoranter non fit testi præiudicium, *l.si pater C. de fideiuss l.Caius ff.de pign.act.& ibi Bart. num. 1,Butr.*

1 Butr. in c. ex literis num. 17. in fine de transact. quia iniquum est, damnosum cuiquam esse officium suum, l. sed si quis ff. quemadm. testam. aper. facit c. sane dilecto & ibi gloss. pen. de renunciat. sed testificatio vna cum præstatione auctoritatis, vt substantiam capiat contractus, testi præiudicat, & censetur iuri suo renunciare, l. si fideiussor §. pater seq. ff. de pignor. cap. ex literis de transact. & ibi gloss. in verbo testis inscriptus & Can. alii distinguunt, aut quis est præsens illi actui quem contradicendo potest impedire, & patientia habetur pro consensu, aut non posset impedire, & tunc est secus, gloss. in d. §. pater Seij in verbo manifestum est gloss. fin. in d. l. Caius Seijus &c. tu autem dices &c. approbata ibidem per Bart & DD. l. sæpe §. 1. ff. de re iud.

9 Producens † testes non potest amplius reprobare productos ex causa vel defectu tunc existente, l. si quis C. hoc tit. & ibi gloss. & DD. c. testes §. pen. 4. quæst. 3. Mynsing. obs. 3. cent. 4. etiamsi eis vsus non fuerit, Felin. in c. præsentium numer. 7. hoc tit. tam in eadem, quam alia causa, d. l. si quis testibus Rot. decis. 140. part. 1. diuers. nisi velit reprobare ex delicto, tunc sibi verisimiliter incognitio, arg. c. nullus de elect. in 6. aut ex causa procedente à producente illos in alia causa, vt induxi patrem tuum in testem, quæ erat inter me & Sempronium, nunc in causa quæ est inter me & te, si vis producere eum pro te, potero eum tanquam suspectum repellere, Pan. in c. præsentium nu. 7. hoc tit. & ibi Can. vel ex causis postea emergentibus: d. l. si quis testibus d. cap.

10 nullus c. præterea de testib. cogn. dicta testium † potest producens impugnare, quia respectu dictorum non potuit diuinare sicut quis appellat à sententia illius, quem in iudicem impetrauit, c. causam de re iud. l. ex consensu ff. de

11 appell. Is contra quem testes † producuntur, poterit eos & eorum dicta reprobare nisi aliquo modo eos approbauerit, vt si petijt eos inductos, super peremptoria exceptione, cogi ad iurandum & deponendum super tota causa, c. de testibus & ibi Pan. num. 4. hoc tit. Mynsing. obs. 3. cent. 4. Exceptio contra personas testium † nec est dilatoria neque 12 peremptoria, cap. præsentium & ibi Pan. num. 1. & Can. hoc tit. objicienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, antequam dictum siue depositionem testis recipiat, alias est iusta causa appellandi, c. ex parte hoc tit. sed est arbitrarium iudici recipere probationé exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis: d. c. ex parte & ibi Anchar. num. 6. & 12. Pan. nu. 8. Fel. nu 12. qui ponunt aliquot fallent. gloss 1. in c. cum causam ponens duas fall. hoc tit. hinc inoleuit mos in Rota quando fit instantia vt admittantur in testes, qui patiuntur exceptiones, quod admittantur & ponantur ad partem, quia possunt postea pro nihilo haberi, & nullum fit ei contra quem producūtur præiudicium, Mohed. decis. 2. in fine hoc tit. Sufficit obijcere testi † crimina in genere, c. præsen- 13 tium & ibi gloss 1. hoc tit. Anch. in cap. præsentium eod. in 6. nisi lex aut canon mandaret obiectus exprimi, cum adiectione verborum multiplicantium, omnia & singula, ob quæ requiritur specificatio indiuidua cum omnibus suis qualitatibus & circumstantijs: gl. not. in c. vt circa super verbo omnia & singula de elect. in 6. & ibi Franc. & DD. alias specificatio fit post exceptiones propositas ante receptionem testium, in articulis super eis formandis tempore probationis, Franc. in d. cap. præsentium §. testes hoc tit. in 6. n. 7. & seq. Anch. num. 3. Ioan. Andr. num. 17. & Can. communiter facit decis. Rota 1 de sent excom. in nou. Post † 14 publicatas attestatiònes non est licitū alicui opponere in personas testium; nisi iuramento affirmauerit, quod hoc ex malitia non

tione personæ, *Iason. in l. quamuis num. 7. C. de edict. d. Ad. toll. post gloss. Bart. & alios Felin. in c. veniens el. 2. in fine ff ad exhib. & in l. nec quicquam §. de plano in fine ff. de off proconf.* Vbicunque probatio non concludit, semper est interpretanda contra probantem, *c. in præsentia & ibi gloss. in verbo dubium hoc tit & ibi Can. Bald. in l. quoties § si quis ita numer. 2. ff de hæred. instit.*

7 Regulariter actor tenetur † probare suam intentionem, *l. possessionis l. frustra l. actor C. hoc tit. l. quinquaginta ff. eodem l. fin. C. de rei vendic. § non solum Instit. de leg. in fine,* & reus suam exceptionem, *l. vt creditor C. hoc tit. l. in except. ff. eodem l. inciuile C. de rei vendic.* siue aliquid dicat & affirmet. *c. ex literis in fin. hoc tit.* siue etiam neget nam vbicumque negatio est causa alicuius intentionis, siue agentis siue excipientis ei, qui negat incumbit onus probandi, *Bart in l. in illa stipulatione si calendis num. 5. vbi ponit modum probandi Iason. num. 14. & seqq. & DD. ff. de verb. oblig. Pan. & Can. in c. bonæ mem el. 1. post gloss in verb. per rerum naturam de elect. Gail de pace publ. c. 18. n. 14. libro 1.* fallit cum reus proponit exceptionem &c. non numeratæ pecuniæ, vel similem, Quæ regula recipit aliquas limitationes, nam ratione præsumptionis transfertur probatio ad reum, *c. ex insinuatione & ibi gloss. fin mag de proc. l. siue possessio C. hoc tit. & ibi gloss. fin. c. vt nostrum vt eccles. benef. sine dimin. c. uf. & ibi glos. mag. in verbo actore non probante qua ponit multas alias limitationes l quintus ff. de donat. inter vir. & vx.* & contra à re ad actorem, *l. si pactum & ibi gloss fin. l. si. hyrographum ff. hoc tit.*

8 in duplicibus † iudicijs, vtriusque probatio auditur, *d. c. ex literis hoc tit.* in interdicto retinendæ vterque probat, & is obtinet, qui antiquiorem possessionem probat, & titulum dictæ possessionis, vel meliores probationes adducit circa possessionem, puta testes numero plures bonæ famæ & opinionis, qui aptiora negocio & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt, *c. licet causam hoc tit.* item in crimine falsi † vtriusque testes audiuntur. *l. vbi Cod. de falsi.* 9

Negatiua probari non potest, quia † negantis factum per rerum naturam nulla est probatio. *d. l. actor c. bon. mem. el. 1. § contra de elect. & ibi gloss. in verbo per rer. natur.* quadruplex est facti, iuris, qualitatis & quantitatis. Negatiua facti est duplex, pura, & simplex, quæ non habet determinationem loci vel temporis, vel alterius rei: vt si quis dicat se nunquam fuisse citatum, non contra[illegible], & hæc † probari non potest dire[illegible] vel indirecte, & ideo onus pro[illegible]andi transfertur in aduersarium, *c. accu[illegible]or 6. quæst. 5 & ibi gloss. mag. & Can. gloss. in d. c. bona el. 1. & ibi gl. mag. & Can. l. assi[illegible]ratio C. de non num. pecun. Salic. in l. actor [illegible] num. 15. C. hoc tit. late Socin. in c. super his [illegible]m. 92. & plur. seqq. de accus.* sin autem adiungitur tempus, vel locus, vel aliquid consimile tunc potest probari indirecte: *§ item verborum obligatio Instit. de inutil. stipul. c. ferses c. ex tenore de test. l. optimam C. de contrah. & commit stipul.* alia est prægnans, quæ habet in se implicitam affirmatiuam, vt ego non sponte renunciaui, quasi dicat, coactus renunciaui, & probari debet ab eo, qui negat, *c. super hoc de renun. c. nec codicillos & ibi gloss fin. C. de Codicil. c. cum dilectus de success. ab intest. c. indicas & ibi gloss in verbo ostenderis quæst. 9.* vel nego Titium mortuum, nam ponitur aliquid affirmatiuum puta Titium viuere *l. vnde Neratius § fin ff ad l. aquil. Salyc. in l. actor numer. 15. C. hoc tit.* aut quando negatiua est sensui coniuncta, adeo quod cadit in sensum testis puta si dicat Titius non habet oculos, biretum in capite &c. nam ita directe percipit testes, Titium non habere, sicut percipit habere, *Pan. in c. bonæ mem. el. 1. sub n. 13. de elect. post Ioan. And. Dec. in c. quoniam contra n. 69.* 10 11

n.69. de prob. nec tamen isto casu probatur negatiua directe, quia quod non est, non cadit in sensum testis, sed probatur indirecte, quia ex quo non repræsentatur aliquid visui testis, percipit, quod nihil est in loco; Angel. de Perus. in l. 1. num. 3. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. Butr. in d. c. bon. mem. el. 1. num. 56. &
12 seq. de elect. Negatiua iuris † probari debet per negantem, vt si negat emancipationem recte factam, l. ab ea parte ff. hoc tit. l. si scriptum
13 C. eod. Negatiua qualitatis † probanda est per negantem, vt tu non es soluendo, tu non es legitimus, tu non es idoneus: c. dudum de præsumpt. c. vnic. de scrutin. in ord. fac. l. cum quidam & ibi gloss. in verbo qui non offenderint & l. cum Pater §. rogo ff. de leg. 2. gloss. in d. c. bon. mem. el. 1. in verb. per rerum naturam de elect. & ibi Can.
14 gloss. 1. in c. fin. 6. quæst. 5. & ibi Can. testis † qui deponit super negatiua, debet remouere actum à sensu, non sensum ab actu, hoc est debet dicere, talis actus non fuit factus, & hoc ego scio per sensum, & præsentiam meam: quia tali loco, & tempore, vbi, & quando actus dicitur celebratus, ego interfui, & reuera ille actus non fuit celebratus, & non potuisset celebrari, quin ego vidissem, & audiuissem; quia in facto alieno sic coarctato, virtus sensitiua, clare & aperte percipit negatiuam: si autem testis negando remouet eius sensum ab actu, quod est, quando dicit, non recordor, non interfui, tunc nihil probat, quia qui nescit, non potest probare. Bart. in l. 1. §. si quis neget sub n. 6. vers. dic ergo quod illi & n. 13. ff. quemadm. test. am. aper. Bald. in l. 1. num. 7. C. de bonor. possess. sec. tab. Greg. xv. decis. 325. n. 4. & seqq. & ibi annot. & decis. 510. n. 1. Ex quibus constat, quod vulgare axioma, plus creditur duobus affirmantibus, quam decem negantibus, verum est: quando ex illa negatione non resultat probatio negatiuæ, vel quia impossibile, eo, quia non est coarctata, vel non est reddita causa scientiæ; alias pari passu ambulant affirmatiua, & negatiua. Bald. in l. cum hi §. nihil autem num. 3. ff. de transact. Salic. in l. 2. num. 27. C. de rescind. vend. Gab. de testib. conclus. 4. Pan. in c. bon. memor. el. 1. num. 13. & seq. de elect. Item negatiua probatur per instrumentum: l. fin. & ibi Bald. nu. 6. C. de reb. cred. §. item verb. obligatis Instit. de inutil. stipul. Rip. in c. cum ecclesia num. 79. & 81. & seqq. de caus. possess. & propriet. Iason. in l. Titia textores numer. 16. 17. & seqq. ff. de leg. 1. per actum inquisitionis & inuestigationis de affirmatiua opposita: nam ea non inuenta concludetur negatiua: Imol. in c. cum nobis olim num. 6. de elect. Bart. in l. hoc iure & in l. in illa ff. de verb. obligat. Greg. xv. decis. 262. & ibi annot. & decis. 287. & ibi annot. per confessionem aduersarij: c. dictum est supra tit. de confess. Negatiua quantitatis † est, 15
quoties allegatur quod res non est tanti ponderis, siue tanti numeri, siue tantæ mensuræ, quod de directo probari potest, quia cadit in sensum, & in oculorum inspectionem testis, ex eo quod vidit rem ponderari, & aliquid ponderis deesse, l. 1. & 2. C. de pond. & aur. illat. lib. 10. & mensurari, & tot mensuras deesse, l. 2. C. de error. aduocat. quodque aliquis non est eius ætatis, quia natus fuit tali millenario, & ab illo citra non concurrerunt, nisi tot anni. Salic. in l. actor. numer. 14. hoc tit. & ibi DD.

Probatio † debet fieri iudici, non ad- 16
uersario, licet aduersarij præsentia exigatur, l. procurator C. de edend. d. l. eos & ibi gloss. fin. C. de testib. l. quingenta in fine & ibi gloss. fin. ff. hoc tit. l. 1. C. de cond. ob turp. caus. & ibi gloss. fin. causa pendente & lite contestata, primo de intentione actoris, deinde de rei exceptione; l. exceptionem C. hoc tit. & ibi gloss. c. exceptionem & ibi gloss. in verb. in dilatorijs de except. quia probatio non excludit probationem, c. series

de testib. Rot. diuers. decis. 701. in fine part. 1. & plena actoris tolli non potest, nisi per aliam rei magis plenam directo ei contrarium: *l. ob carmen §. fin. ff. de testibus c. in nostro & ibi Can. de testib. gloss. in c. suggestum in verb. fulcimur de iurepat.* si probatio actoris † perfecta, & probatio rei imperfecta sint diuersæ,
17
& se inuicem compatientes, vt quia actor per duos testes plene probauit suum creditum, reus autem solutionem per vnum testẽ, tunc recurrendum est ad iuramentum necessarium, secundum formam, *l. admonendi ff. de iureiur. & in l. bona fidei* C. *de reb. cred. Bart. in l. admonendi num. 51 & ibi DD. Pan. in c. in nostra sub num. 3. de testib. & ibi Can. Ioan. Andr. in c. fin. de iureiur. in fine num. 6. & ibi Can* quod
18 si ambarum partium par sit † probatio, is obtinet qui habet aliquam præsumptionem pro se: *l. si duo patroni ff. de iureiur. & ibi Bartol. num. 3.* alias reus absoluitur, cum promptiora sint iura ad absoluendum, quam ad condemnandum, *c. ex literis §. fin. hoc tit. c. inter dilectos in fine de fid. Instrum.* nisi pro actore stet fauor causæ, *c. fin. de re iud. d. c. ex literis §. fin. & ibi gloss. in verb. in liberali causa.* Probationum
19 species sunt † nouem, compræhensæ infrascripto versu.

Aspectus, c. posuisti c. causam hoc tit. Sculptum, gloss in c. cum causam hoc tit. in verb. per libros antiquos in fine, Testis, titulo de test. Notoria (scilicet facti) *c. euidentia de accus. Scriptum, infra tit. de fid. instrum.*

Iurans. infra tit de iureiur. Confessus, supra tit. de confess. Presumptio, infra de præsumpt. Fama, (nempe consentiens,) *probabunt, c. præterea de testib.*

20 Semiplenam † probationem faciunt scriptura domestica, *l. instrumenta C. hoc tit.* comparatio litterarum, *Auth. de fid. Instrum. §. si vero omnes moriantur §. seqq. col. 6.* fuga rei, *Bart. in l. admonendi n. 35. ff. de iureiur.* testis vnus, *c licet vniuersis de test. auth. iurisiurandi c. hoc tit. l. 3. §. causa ff. de Carb. edict c. ex insinuatione de proc. gloss. pen. in d. l. admonendi gloss. in d. l. in bona fidei,* quando directe deponit super ipso facto, aut maleficio, si vero deponeret super aliquo indicio ad maleficium, non facit semiplenam probationem, sed illud indicium debet legitime probari per duos testes: *l. inter omnes & ibi Bart. num. 2. & seqq. C. famil. erciscund.* De Stylo Rotæ non magis creditur testi vnico contra inducentem, quam pro inducente; quia per inductionem censetur approbata persona testis, non dicitur: *Card. Seraph. decis. 1249. num. 4. Greg. xv. decis. 215. num. 4. & ibi annot.* Fama: *Bart. in l. de minore §. plurimum numer. 30. ff. de quæst. Franc. in c. dilecti 1. num. 6. & seqq. late de appell. Mynf. obs 46. cent. 5.* Indicium non remotum, sed propinquum, probatum per duos testes, *l. fin. & ibi Bart. num. 6. & 7. ff. de quæst.* Plena † 21
probatio dicitur per duos testes: *l. vbi ff. de testib.* Instrumentum publicum: *l. secunda l. in re ff. de fid. Instrum.* per priuatum factum ab aliquo cõtra se cum causa, *l. cũ de indebito in fin. de prob.* si modo confiteatur se fecisse, vel si probetur per dilationem iuramenti: *l. 1. & 2. ff. de iureiur.* nec non quando facta est iudici plena fides, hoc est, quando iudex per ea, quæ sibi sunt ostensa, est adductus ad fidem & credulitatem eius, quod intenditur: *l. procurator C. de edend. l. ad fidem cum l. seq. ff. de testib. Bart. in d. l. admonendi num. 15. & seqq. & ibi DD. l. 1. post princip. vers. ad tormenta ff. de quæst. c. cum causam & ibi DD. hoc tit.* etenim iudex non debet ad vnam probationis speciem cognitionem suam allegare, *l. 3. §. idcoque ver. hoc ergo solum ff de testib. l. si stipulatus ff. de vsur. l. instrumenta C. hoc tit.* nam probationes † 22
imperfectæ, siue sint eiusdem, siue diuersi generis, quæ sunt perfectæ in sua specie, *Bald. in l. si quis §. quod num. 23. & 4. ff. de edend. pulchre Mynf.*

*Myns.obs.*100 *cent.*2. ac tendunt ad vnum, sunt commiscibiles,& si sunt sufficientes ad iudicis animum inducendum ad plenam credulitatem,faciunt plenam probationem, *d l.*3.*§.*1.*vers.eiusdem quoque ff.de testib.l.qui sententiam C.de pœn.c. cum causam hoc tit. & ibi Can.l.*1.*C.eod.c.causam quæ de re iud.Bart. in l.*1. *§.ijdem Cornelio ff.de quæst.*in causa ciuili;secus in causa criminali,etiam ciuiliter intentata; *c.veniens el.*1.*& ibi gl.in verb.illorum de test.Imol. nu.*7.*Dec nu.* 24.*& seqq. & Can.communiter, Greg.xv.decis.*517.*n.*28.*& seqq.Mars.in l.de minori §.plurimum nu.*55 *ff. de quæst. Myns. obs.*53. *cent.*5.vt vnus testis cum fama;*c.*1.*de appell.* vnus testis & confessio facta absente parte; *c. fin.de success ab intest.* duæ præsumptiones & alia indicia,*l* 1.*in princ.& ibi gl.in verb.legitimus ff.de excus.tut.& DD.* vnus testis de visu & quælibet alia semiplena probatio; *Bald. in l. Spadonem §.qui iura ff.de excus.tut Bart in l.admonendi n.*48.*&* 49.vnus testis,qui de veritate & fama & alius qui de fama tantum deponant; *Ias.in d.l.admonendi n.*99.*& in repet.eiusdem leg.num.*257.*vers.istam conclusionem ff.de iureiur. Caputaq. decis.*383 *part.* 2.*Greg.xv. decis.*223.*in princ.& ibi annot.*testes duo de fama,& vnus qui deponit de veritate,*Rot. dec.* 359.*num.*1.*part.*1.*diuers.cont. Alex in l.gallus §. fin.num.*13.*post Bald.ibi ff.de lib.& posth.Cas.decis.*1.*num.*2.*de spons.& mat.*testis vnus & præsumptio iuris,*c.omnes & ibi Arcbid.numer.*3.6. *quæst.*1.ac stante verisimilitudine,& alijs adminiculis datur fides probationi diminutæ: *l.si duo in princ.ff.de iureiur.& ibi gloss. Ias. in l.si extraneus num.*6.*& seqq.ff.de cond.ob caus. Greg.*
23 *xv.decis.*273.*num.*4.*& seqq.* si vero † tendunt ad diuersa,non sunt commiscibiles: vt in pluribus testibus singularibus; *c.cum dilectus de elect c.licet hoc tit.* ideo testis vnus de mutuo,& alius testis de confessione mutui, non coniunguntur ad faciendam plenam fidem,quia mutuum & confessio mutui sunt diuersa,neque tendunt ad faciendum vnum totum,cum sæpe sit vnum sine alio; *Pan.in d. c.cum causam num.*2.*hoc tit.& ibi Can. communiter Bald.in l.si ex cautione in* 12.*quæst.C.de non numer pecun.* secus in alijs contractibus , in quibus confessio probat veram numerationem,*l.si ex pluribus ff.de solut. l. publia ff. depos. Bald in l.si non sortem §.indebitum post numer.* 5. *vers.quid in exceptione solutionis ficta ff.de cond. indeb Dec.in d.c.cum causam num.*35. In omni causa ciuili † requiritur probatio plena, 24
l.iudices C.de iud.c.iudicantem 30.*quæst.*5.in criminali plenissima,*l.fin.C.hoc tit.l.vbi C.de fals.* in causis summarijs, in † quibus versatur 25
partis præiudicium,quod non potest per aliud iudicium reparari, nisi per appellationem,& alijs legitimis modis,in quibus proceditur summarie quoad ordinem iudiciorum,ab vtraque parte plenæ probationes exiguntur, *l.de submersis C.de naufrag. libr. xj. clem.sæpe de verb. signif clem. dispendiosam de iudic.* In cæteris causis † summarijs,quæ pos- 26
sunt per aliud iudicium reparari requiritur plena probatio ex parte agentis,& dicuntur summariæ, tum quia in eis non admittitur reprobatio testium,*c.veniens el.*2.*& ibi gloss. in verb.vellet & Ioan. And.& Can.de testib.* tum respectu rei, cuius exceptiones requirentes altiorem indaginem,differuntur,nec impeditur actoris intentio:*Bart.in extrauag.ad reprimendum sub num. xj. Iason in l.in pecuniariis num.*4.*ff.de ferijs.* nisi sint exceptiones rei finitæ,vel pares illi,*l.*3.*§.ibidem ff.ad exhib.* vel sint probationes in promptu.*gloss.*1.*in l.*2.*C. de edict.D. Andr.toll gloss.*2.*in l.si is à quo ff.vt in possess.legat.gloss.fin.in l.illia quo §.si de testamento ff.ad Trebell.& vtrobique DD.Bald.in d.§.ibidem & in l.*1.*num.*4.*& seq.C. vt in possess. legat. &c.*vt in adipiscendæ & retinendæ possessorijs iudicijs: *l.*1.*C.quor. bonor. & ibi gloss. &*

DD.Rot.decis.343.num 3.part.3.lib.3.gloss.fin. in fine in l.ille à quo §.si de testamento ff.ad Trebell. & ibi Ang.in fin.& DD.Pan.in c.constitutis num. 15.de appell.& ibi Can. in remedio, l.fin.C.de edict. D.Adr.toll. in quo probari debet testamentum, & possessio siue detentio defuncti tempore mortis: Bart.& DD.in d.l.fin.§.fin autem aliquis.possessorio recuperandæ, quod respuit omnem exceptionem, etiam incontinenti probandam: dictum est supra de rest. spoliat.l.si quis ad se fundum C.ad l.Iul.de vil.1. in princ.ff.de vi & vi arm.licet gloss. contrarium notet.in l.si de vi ff.de iudic. in secundo decreto Bart.in l.1.§.fin.sub num.1.ff.de prat.stip.dictum est supra tit.de eo qui mittitur in possess.caus.rei ser.licet Felin.in c.veniens num.14.de testib.dicat non requiri plenam probationem. Excipe causas

27 possessorias † fauorabiles, puta ventris, alimentorum, in quibus sufficit semiplena vel aliqualis probatio, l.1.§.si ea & §§.seqq. de vent.in poss.ff.mitt.l.si quis à liberis §. si qui ex his & ibi Bart.& §.solent ff.de liber.agnosc.l 3.§. causa ff.de Carbon. manutentionis: Caputaq. dec.382.part 2.Curt.sen.in l.admonendi nu.323. vers.secundo moueor ff.de iureiur. Menoch. remed. fin.retin.num.34 & causas summarias modici, & quasi nullius præiudicij: l.1 thesaurus ff. ad exhib.l.in aquilia si deletum ff.ad l.aquil. & in primis decreto: Auth de exhiben.& introd.reis §.suscepti Bart.in d.l.1.§.fin.sub num.1.ff de prat. stipul. in his tamen omnibus debet persona plene legitimari Bart.in l.2.in fine & ibi DD. C.de edict.d.Ad.toll.Fel.in c.veniens el.2.in fin. numer.14.de testib. Bart.in extrauag. ad repriment.in verb.& figura numer.7.Bald.in l.3.§.in hac numer.5.& §.ibidem numer.3 ff.de exhibend. Bald.in l.nec quicquam §.de plano numer.5.ff. de

28 offic. proconf. & leg. In extraordinarijs † cognitionibus requiritur plena probatio, sed libellus non datur, vt in casibus in quibus lex dicit extra ordinem agi, l. si quis sepulchrum ff de relig.& sumpt fun. tot. tit.de var.& extraord.cognit. & vbicunque iudex ex suo mero officio procedit constringendo aliquem ad aliquid faciendum vel dandum, l. si quis missus ff ne vis fiat ei qui in possess.&c. l.1. ff.si vent.nom.mali in possess.missa &c. & in omnibus criminibus in quibus sine accusatore proceditur, l.2.§.1.& ibi gloss.in verb.sine accusatore ff de adult gloss 2.in c.vnic.vt eccles. benef. sine deminut.conf. In his quæ † de plano tra- 29
ctantur, plena cognitio & probatio requiritur; non tamen libellus, in leuibus criminibus.l.leuia ff.de accusat aut causis vilibus, Aut. nisi breuiores C.de sent ex breuil.recit. in grauibus requiritur libellus l.vnius facinoris §.fin. in fine ff.de quæst.c notat.in fine de iud. non est necesse iudicem sedere pro tribunali, sed in camera à iudice deambulante possunt expediri, l 1.in fine princ.ff.de offic.præf. vrb.l.4. §.fin.ff.de interrog.act. Bald.in d.§.de plano in princ.Bartol.in extrauag.ad reprimendum in verb. de plano.

Probationes † factæ in iudicio summa- 30
rio non probant inter easdem personas super eadem re in plenario & probationes factæ super exceptione non probant vbi per viam actionis proceditur quia finis variatur.gloss.in c.cum dilectus §.verum in verb.in modum exceptionis vers.sed quid si in modum exceptionis &c.& ibi Butr num 55.de ord.cogn. siue attestationes sint testium, c veniens el.2.de testib. siue productio sit instrumentorum, Butr. in d.§.verum num.35.in fine allegat. Freder. cons. 160.Felin.in c.causam quæ el.1.num.5 de test.& ibi DD.Limita primo, quando probationes
† in summario iudicio sunt factæ plenarie, & quoad substantiam probationis, & 31
quoad modum procedendi super eo quod pertinet ad causam, secus si super impertinenti, quod nullo modo ad causam pertinet, Felin.in d.c.causam quæ num.6.Alex.in l.sæpe n.81.

pe n.8. de re iud. & ibi DD. Alber. in l. ab hostibus §. sed quod simpliciter num.18. vers. primum credo verius ff. ex quib. caus. maior. Rot decis.35 n.3.4. & 5 part.2 diuers Bald. in l. si iudex n.5. & seq. ff. de his qui sunt sui vel alien. Greg. xv. dec.535. n.13. & seq. Limita secundo, quia testes recepti ab executore literarum apostolicarum, qui nō recipit vt iudex, sed vt simplex examinator, *Clem. 1. de off. deleg* faciunt fidem coram quocunque iudice, *Bald in d. l. fin. n.6. & ibi Salic. n.7. in fine C. de testib. Rot. d. decis.35. n.1. & 2. par. 2. diuers* Limita tertio, in probationibus receptis super replicatione, *Greg. xv. decis.535 n. 16. & seqq* quæ est eiusdem naturæ cuius est actio, *l. quæsitum §. fin. ff. de pecul. l. si pactum & ibi post gl.1. DD. C. de except.* & finis agendi qui consideratur ex parte actoris, *l. si quis intentione ambigua ff. de iud. l.1. §. fin. ff. de tritic.* non diuersi ficatur ex persona rei conuenti, *l.1. §. 1. ff si pars her. pet. Contau. in l. vn. limit.2. §.4. n. 2. plures citans C. si de momen. poss. prior. appell.*

De testibus & attestationibus.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 *In Testem quilibet admittitur nisi prohibeatur.*

2 *Testimonium non potest quis dicere in propria Causa.*
qua regula limitatur tribus modis.

3 *Testis idoneus non est, de se confessus super crimine aliorum.*

4 *Familiares & domestici non sunt idonei testes, & qui sint domestici & familiares.*

5 *Laicus contra clericum non potest dicere testimonium quando de crimine agitur criminaliter.*

6 *Clerius non dicit testimonium contra laicos quando de crimine agitur criminaliter in foro sæculari.*

7 *Coram iudice ecclesiastico potest testificari in causa criminali.*
In causa ciuili in vtroque foro, obtenta licentia sui prælati.

8 *Testis non tenetur respondere ad aliquod per quod sua turpitudo detegatur, ad alia ipsum inhabilitantia ad testimonium tenetur respondere.*

9 *Producens testes non potest amplius productos reprobare ex defectu tunc existente.*

10 *Dicta vero testium potest impugnare.*

11 *Is contra quem testes producuntur, poterit eos, & eorum dicta reprobare.*

12 *Exceptio contra testes obijcienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, sed est arbitrarium iudici recipere probationem exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis.*

13 *Sufficit testi obijcere crimina in genere, nisi lex vel canon mandaret obiectus exprimi cum adiectione Verborum multiplicantium.*

14 *Post publicatas attestationes non est licitum apponere in personas testium, exceptis certis casibus.*

15 *Testibus non creditur in fauorem eius qui contra eorum personas protestatus est.*

16 *Testificatio vt sit legitima multa requiruntur, primo, non debent recipi ante litem contestatam.*

17 *Secundo, vt se non ingerant aut sponte testificentur.*

18 *Tertio, iurent.*

19 *Quarto, vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente.*

20 *Quinto, quod sigillatim secrete & Viua voce deponant.*

21 *Sexto, testificentur de visu & auditu proprio.*

22 *Non interrogatus causam sui dicti reddere non tenetur, nisi certis casibus.*

23 *Septimo, quod contraria non deponant aut vacillent.*

24 Octa-

24 *Octauo, nihil taceant de contingentibus.*

25 *Nono, quod exprimant personas, locum, tempus, & modum rei.*

26 *Super quibus possunt dari interrogatoria.*

27 *Decimo, quod testificentur super iuratis & non super aliis.*

28 *Vndecimo, quod fiat attestationum publicatio.*

29 *Testes debent concordare in Re, persona, gradu, loco & tempore, alias sunt singulares.*

30 *Singularitas est triplex, obstatiua quando ponitur de vno casu tantum, & testes variant circa locum.*

31 *Diuersificatiua qua consideratur in actu reiterabili.*

32 *Cumulatiua siue adminiculatiua quando ex testibus singularibus nulla resultat diuersitas factorum sed omnes tendunt ad eundem finē.*

33 *Testes duo sufficiunt vbi numerus testium definitus non est.*
qua regula limitatur tribus modis.

34 *Productiones testium examinatione secuta, nedum intra vnam dilationem, sed in tota causa non possunt fieri vltra tres, propter timorem subornationis.*

35 *Quarta productio per iudicem admittenda non est nisi ex causa & prestito per producentem sacramento Veritatis, quod non sit percunctatus dicta testium per se vel alium.*

36 *Testes eidem an sapius examinari possint in eadē vel diuersa causa super antiquis Capitulis.*

37 *Reprobare licet testes super principali negocio productos, & reprobatorios iterum reprobare, vlteriori reprobationi non est locus.*

38 *Testes producendi sunt coram iudice, & ab eo recipiendi, & compelli possunt vt accedant iudices ad deponendum exceptis quatuor qualitatibus personarum, qua sunt in loco iudicis.*

39 *Clericus coram iudice saculari inductus in testem iurat & deponit coram episcopo.*

40 *Remissio fit siue decernantur litera remissoriales quando testes sunt absentes in locis remotis in Causis ciuilibus, non etiam in causis criminalibus.*

41 *Iudex cui committitur remissoria debet esse qualificatus iuxta C. statutum de rescript. in 6.*

42 *Non potest subdelegare notario receptionem iuramenti testium.*

43 *Plures iudices remissoriales intelliguntur dati insolidum.*

44 *In decernanda remissoria requiritur Causa cognitio.*

45 *Remissoria quibus casibus denegatur.*

46 *Casus in quibus conceditur remissoria sine retardatione processus.*

47 *Datur cum retardatione processus in Causis nullitatis professionis, matrimonialibus, spiritualibus, prophanis in qualibet instantia.*

48 *In beneficialibus causis in tertia instātia datur. Ad probandum delictum remissoria denegatur.*

49 *Subornatio testium si timeatur, cum qua cautela decernatur remissoria.*

50 *De stylo semel datur, vnde si in prima instantia data fuerit, in secunda denegatur.*

51 *Limita in minore & ecclesia qui restituuntur aduersus probationem omissam.*

52 *Post decretam remissoriam dantur quindecim dies ad illam expediendam.*

53 *Depositiones testium productorum in vim remissoria ante triginta vel quadraginta annos probant, quando producuntur ad effectū iuriū absq; exhibitione processus remissorialis*

54 *Contrarietates in depositionibus plurium testium siue inducti ab vna parte, siue hinc inde ab actore & reo producti sibi contradicere videantur, quomodo concilientur.*

55 *Non fit talis concordantia quando contrarietas est inter dictum partis producentis & testes productos.*

56 *Subordinationis testium timor ex eo quod deponunt per eundem pramedıtatum sermonem*

cadit

cadit in duobus testibus, non tribus aut pluribus, & excluditur, ex qualitate rei super qua deponunt.

57 *Publicatio attestationum excludit probationem per testes.*

58 *Limita primo, de stylo Rotæ datur summarium testium, licet testes non sint publicati quo non obstante testes possunt produci.*

59 *Quãdo publicatio facta est in summario iudicio.*

60 *Aut in certis articulis & aliis pluribus casibus hic annotatis.*

61 *Renunciatio facta testibus, conclusio in causa, quarta productio, excludunt probationem per testes.*

62 *Testes examinati & publicati faciunt fidem in alio iudicio inter easdem partes ac etiam contra singularem successorem.*

SPECIES probationum præcipuæ sunt testes, instrumenta, præsumptiones, & iusiurandum, de quibus tractat in sequentibus titulis. Probatio quæ fit per testes est efficacior aliis, cum fiat viua voce, *c. cum Ioannes de fid. instr. cum ibi not.* testiumque officium est quasi publicum, & ad id inuiti compelluntur, *c. 1. & 2. de test. cog. l. 1. ff. hoc tit.* ideo præmittit de testibus, & postea subnectit de a-
1 liis speciebus. Quilibet in † testem admittitur, nisi prohibeatur, est enim hoc edictum prohibitorium certarum personarum, *l. 1. in fine princ. l. 3. §. 1. l. idonei l. nullus l. ex eo ff. hoc tit.* aut excusatorium certarum personarum, à dicendo testimonio: *l. 5. l. inutil. ff. hoc tit. d. l. 1. in fine princ. ff. eod. dicetur tit. seq. de test. cog.* Considerantur testes certis qualitatibus infrascriptis versibus compræhensis. Conditio *c. forus §. testes de verb signif. c. quoniã liberi & auth. ibi posita C. hoc tit. l. quoniam C. de haret. c si hareticus 2, quast. 7.* (in monachis & aliis sub obedientia constitutis productis in testes, tutius est adhibere licentiam eius, cui subsunt) *Rot. decis. 177. num. 12 part. 2. diuers. Bald. in l. quoniam § liberi nu. 4. C. hoc tit. Franc. Aret. in c. cum nuncius num. xj. & ibi Fel. num. 3. de test.* Sextus, *d. §. testes & ibi gloss. in verb. non fœmina &* Can. *l. ex eo & ibi DD. ff. hoc tit.* Ætas, *l. inuiti 1. & 2. in fine & l. seq. ff. hoc tit. c. testes 4. quast. 3.* (pupillus factus maior, testari potest de eo, quod vidit in pupillari ætate, *c. relatum & ibi gloss. fin. 37. dist. l. 3. §. 1. vers. lege Iulia. & ibi gloss. in verb. impubes ff. hoc tit. Fel. in cap. cum nobis, numer. 9. & seqq. de praescript.*) Discretio, *§. furiosus Instit. de inutil. stipul.* Fama, *c. in litteris hoc tit. l. quaesitum cum ll seqq. ff. eod. d. §. testes in fine c. praeterea §. huiusmodi de test. cog. c. infames §. porro infamia 3. quast. 7.*

Et fortuna, *l. 3. in prin. ff. hoc tit. & ibi gloss. in verb. egens c. si testes §. item testium fides 4. quast. 3.* Fides, *l. quoniam C. de haret. c. iudai hoc tit.* In testibus ista requires.

His adde quasdam regulas generales, 2 quarum prima est, quod in propria † causa quis non potest dicere testimoniũ, siue causa propria sit principaliter, siue secundario, *l. nullus ff. hoc tit. l. omnibus C. eod. & ibi gl. fin.* siue sit communis, *c. si testes §. item nullus & ibi glo. in verb. in re sua 4. quastion. 3.* siue agatur de eius laude, aut vituperio, *c. statutum 2. quast. 6. Pan. in c. 1. num. 6. vt eccles. benef. sine &c.* Exceptio primo, quia testis deponens de facto proprio facit plus quam semiplenam probationem. *l. quaero vers. fin. ff. de adil. edict. l. cum probatio ff. de prob. l. serui 1. resp. ff. hoc tit. Rot. diuers decis. 521. in fine part. 1.* Secundo excipe causas collegiorum, & vniuersitatum, *c. 3. loco de prob. & ibi Can. c. super & ibi glo 1. 14. quast. 2. Afflict. decis. 400. per totam.* & ecclesiarum, *c. cum nuncius c. insuper hoc tit.* in quibus testimonium dicunt singulares de collegio, vniuersitate, ecclesia, qui causam vniuersitatis vel ecclesiæ non procurant, *d. c. insuper hoc tit. l. fin. & ibi Alberi. ff. de testib.* quia

1 *Butr. in c. ex literis num. 17. in fine de transact.* quia iniquum est, damnosum cuiquam esse officium suum, *l. sed si quis ff. quemadm. testam. aper. facit c. sane dilecto & ibi gloss. pen. de renunciat.* sed testificatio vna cum præstatione auctoritatis, vt substantiam capiat contractus, testi præiudicat, & censetur iuri suo renunciate, *l. si fideiussor §. pater seq. ff. de pignor. cap. ex literis de transact. & ibi gloss. in verbo testis inscriptus & Can.* alii distinguunt, aut quis est præsens illi actui quem contradicendo potest impedire, & patientia habetur pro consensu, aut non posset impedire, & tunc est secus, *gloss. in d. §. pater Seij in verbo manifestum est gloss. fin. in d. l. Caius Seijus &c. tu autem dices &c. approbata ibidem per Bart & DD. l. sæpe §. 1. ff. de re iud.*

9 Producens † testes non potest amplius reprobare productos ex causa vel defectu tunc existente, *l. si quis C. hoc tit. & ibi gloss. & DD. c. testes §. pen. 4. quæst 3. Mynsing. obs. 3. cent. 4.* etiamsi eis vsus non fuerit, *Felin. in c. præsentium numer. 7 hoc tit.* tam in eadem, quam alia causa, *d. l. si quis testibus Rot. decis. 140. part. 1. diuers.* nisi velit reprobare ex delicto, tunc sibi verisimiliter incognitio, *arg. c. nulli de elect. in 6.* aut ex causa procedente à producente illos in alia causa, vt induxi patrem tuum in testem, quæ erat inter me & Sempronium, nunc in causa quæ est inter me & te, si vis producere eum pro te, potero eum tanquam suspectum repellere, *Pan. in c. præsentium nu. 7. hoc tit. & ibi Can.* vel ex causis postea emergentibus: *d. l. si quis testibus d. cap.*

10 *nulli c. præterea de testib. cogn.* dicta testium † potest producens impugnare, quia respectu dictorum non potuit diuinare sicut quis appellat à sententia illius, quem in iudicem impetrauit, *c. causam de re iud. l. ex consensu ff. de*

11 *appell.* Is contra quem testes † producuntur, poterit eos & eorum dicta reprobare nisi aliquo modo eos approbauerit, vt si periit eos inductos, super peremptoria exceptione, cogi ad iurandum & deponendum super tota causa, *c. de testibus & ibi Pan. num. 4. hoc tit. Mynsing. obs. 3. cent. 4.* Exceptio contra personas testium † nec est dilatoria neque 12 peremptoria, *cap. præsentium & ibi Pan. num. 1. & Can. hoc tit.* obijcienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, antequam dictum siue depositionem testis recipiat, alias est iusta causa appellandi, *c. ex parte hoc tit.* sed est arbitratium iudici recipere probationé exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis: *d. c. ex parte & ibi Anchar. num. 6. & 12. Pan. nu. 8. Fel. nu 12. qui ponunt aliquot fallent. gloss 1. in c. cum causam ponens duas fall. hoc tit.* hinc inoleuit mos in Rota quando fit instantia vt admittantur in testes, qui patiuntur exceptiones, quod admittantur & ponantur ad partem, quia possunt postea pro nihilo haberi, & nullum fit ei contra quem producũtur præiudicium, *Mohed. decis. 2. in fine hoc tit.* Sufficit obijcere testi † crimina in genere, *c. præsen-* 13 *tium & ibi gloss 1. hoc tit. Anch. in cap. præsentium eod. in 6.* nisi lex aut canon mandaret obiectus exprimi, cum adiectione verborum multiplicantium, omnia & singula, ob quæ requiritur specificatio indiuidua cum omnibus suis qualitatibus & circumstantijs: *gl. not. in c. vt circa super verbo omnia & singula de elect. in 6. & ibi Franc. & DD.* alias specificatio fit post exceptiones propositas ante receptionem testium, in articulis super eis formandis tempore probationis, *Franc. in d. cap. præsentium §. testes hoc tit. in 6. n. 7. & seq. Anch. num. 3. Ioan. Andr. num. 17. & Can. communiter facit decis. Rota 1 de sent excom. in nou.* Post † 14 publicatas attestationes non est licitũ alicui opponere in personas testium; nisi iuramento affirmauerit, quod hoc ex malitia non

procedit; aut forsan ante publicationem id fuerit protestatus, vel ostendere poterit, quod post publicationē didicerit, quod objicit in personas, *d.c.præsentium & ibi Fel.n.1. ponit aliquot fall.* Nullo modo creditur testi-
15 bus in fauorem † eius, qui contra eorum personas protestatus est, quia à protestante videntur asseri dicta testium ratione inhabilitatis personæ non vera, tum ne testes ipsi forte timore impugnationis mentiantur, *d.c.præsentium in fine & ibi gloss fin. Felin.num.14. qui ponit tres fall. Pan.num.12. & Can. communiter.* licet secus sit, quando contra testes non opponit crimen, sed tantum quod erant per partem informati, *Bald.in l.fin.sub nu.14. ff.de ferijs Mynsing.obs.75.cent.3.* & per huiusmodi impugnationem testes à iudice non fuerunt reiecti, ita quod impugnatio non habuerit effectum, *Achil.decis.2.de testib. Fel. in c.capitulum sub nu.10.vers.6.limita & seq. & n.13.de rescript.* potest autem iudex ex officio se fundare in depositionibus testium impugnatorum tam super connexis, quam diuisis capitulis, *pulchre Franc. Aretin.in d c.præsentium nu.24.vers.propterea Innoc.Rot.decis.79. num.3. part.1.diuers.* sicut iudex ex officio se fundat in instrumento per partem impugnato. *l.post legatum & ibi Bart.numer.8.ff.de his quib.vt in-*
16 *dignis, &c.* Multa requiruntur † vt legitima sit testificatio primo, testes non debent recipi ante litis contestationem nisi in casibus exceptis, *sup.tit.vt lit.non contest. &c.* Secun-
17 do, vt † se non ingerant & sponte testimonium dicant, *l qua omnia §.1.& ibi glo.in verb. suspectus Bart.num.2.& DD.communiter de procurat.l.post legatum § his vero & ibi Bart. distinguit ff de his quib.vt indign.&c. Mynf obs.3. cent. 4.* citatio necessaria non est, quando fuerit producti ex oblatione aduersarii de stando suis dictis, sed tenentur iurare, *Cas.decis 13. numer.5 hoc titul. Ias.in l.apertissimi nu.24. C.de iud.* aut quando testes non citati iurarunt in præsentia ambarum partium, *Rot.decis.22. hoc tit.in nou. arg.not.per Archid.in c.proposuisti numer.482.dist.* Tertio, vt † iurent, *c.nuper c.* 18
tuis hoc tit.Gail.obs.101.libro 1.Mynf.obs.3.cent. 2.& obs.80.cent.3.& obs.77.cent.4. etiam illi qui iterato examinantur, *gloss. in l.fin. in verbo iterum & ibi Bald.n.10.& 11.limitat. & Doct. communiter C.de testib.* tactis sacrosanctis euangeliis, *aut iurisiurandi C.hoc tit.c.hortamur 3.q.9.* Episcopi & sacerdotes iurant propositis, non tamen tactis euangelijs, *cap. fin.de iurament.calumn.auth.sed iudex C.de Episcop. & Cleric.* cæteri clerici, ac etiam religiosi tactis scripturis, *c.nuper hoc tit. Pan.in c.1.n.21.de iuram.Cal.Francisc.Marc.decis.568 numer. 3. part.2.* quod iuramentum testes præstare possunt per procuratorem: *Roman. sing.8. attestans sic decisum à Rota & respondet c.licet §. testes in verbo proprio iuramento hoc tit.* forma iuramenti traditur in gloss. fin. in c.fraternitatis hoc tit. iuramentum testis non probatur per verba enunciatiua notarij (testis iuratus) quia, vti dictum est, testis debet iurare tactis sacrosanctis euangelijs, *c. vt circa §.1.coram personis & ibi glo.in verbo corporali & in verbo præstito Archid. & Can. de elect. in 6. Lanf.de Orians in repet. c. quoniam contra num. 254.& seqq.de prob.Bald.in repet.l.2.nu. 74.de iuriiur.c.hortamur 3.quæst.9. Caputaq.decis.123. part.2.Gregor.xv.decis.39.n.3.& ibi annot.ponit. 5.limit.* Quarto, quod † vtraq; pars sit præ- 19
sens, vel altera specialiter, & in indiuiduo citata ad videndum iurare testes, contumaciter absens in productione & iuramento testium, *c.2.hoc tit.l siquando C.eod. Rot.decis. 15.hoc tit.in nou.Caputaq.decis. 274. num. 3. part.3.Greg.xv. decis.268.num.2.& seqq. & decis.98.in princ.* etiam quando, sciente parte, est datus terminus alteri parti ad producendum testes, *Felin.in c.2.nu.28.& seqq. hoc tit.*

Pro-

Producti & iurati, parte non citata, non probant contra, aut pro non citato, quia eorum receptio est ipso iure nulla: *d.c.in nomine & ibi late Felin. Vital. in Clem. 3.n.41. & seqq. & Achil. decis. 1. hoc tit. Gail. obs. 102 lib. 1. in princ. & ibi limitat 2. mod.* citatio ad videndum iurare testes deseruit pro toto termino, etiam prorogato; sed secus est, quando terminus expirauit, & postea nouus conceditur, *Gregor. xv. decis. 429 sub num. 5. & decis. 4 3. num.*
20 *2. & 3.* Quinto, quod † sigillatim secrete, *c. venerabili glo. in c. 2 in verbo audire hoc tit. l. nullum C. eod. c. inquisitionis §. 1. de accus. gl. in c. inprimis in verbo sieo presente 2. quaest. 1.* & viua voce deponant, non in scripto, *c. testes & ibi gloss. in verb. qua nouerint 3. quaest. 9. c. à nobis qui mat. accus. & c. l. 3. §. idemq; & § idem diuus ff. hoc tit. c. tua nos vers. si vero publicum de cohab. Cleric.*
21 *& mulier.* Sexto, quod testificentur † de auditu & visu proprio, non alieno: *l. testium C. hoc tit. & ibi glo. in verbo presso & DD. communiter d. c. testes §. de his & ibi gloss 3. quaest. 9. cap. 2. de consuetud.* officium testis est proprie dicere veritatem, de his quae percipit quinq; sensibus corporis, ita vt necessario concludat, *d. c. testes 3 quaest. 9. & ibi gloss. in verbo qua nouerunt &c & ibi Can. Ias. in l. non hoc nu. 14. & 15. C. vnde legit qui ponit 10 fall. Innoc. in cap. cum causam numer. 3. hoc tit.* & deponere de his quae sunt facti, non iuris. *l. qui testamento 2. §. fin ff. de test. am l. 1. in princ. ff. de his qua in testa. del.* alias enim esset magis iudicare quam te-
22 stificari: Non interrogatus † causam sui dicti reddere non tenetur, *l. solam & ibi gloss. C. hoc tit. d. c. cum causam & ibi glo. in verbo de causis & Felin. nu. 2. qui ponit limit.* quia non debet esse verbosus, nisi deponeret super his, quae cadunt sub iudicio, intellectus: exemplum, testis dicit, quod Titius est dominus talis fundi, nisi reddat rationem, nihil probat, debet ergo dicere quia vidi quod ipse emit, vel vidi eum possidere à tempore dictae emptionis per decem annos, &c. *Innoc. in d. c. cum causam sub n. 3. Fel. sub. n. 3. vers. fallit secundo & ibi Can. Bart. in d. l. solam & ibi DD. Bald. in l. cum hi §. nihil autem sub n. 1. & 2. ff. de transact. Put. dec. 275 lib. 1. Bald. cons. 286. num. 3. lib. 2.* Aut testificetur negatiuam, quia oportet quod assignet causam non interrogatus, exemplum, testis deponit quod Titius non vulnerauit Seium, non sufficit hoc simpliciter dicere, sed debet reddere rationem hoc modo, quia interfui, eo loco & tépore, quod dicitur percussisse, & non vidi eum percutere, nec potuisset percutere quin vidissem, *gl. in l. 1. in verb. an non in fin. ff. de itin. actuq; priuat. Bald. in d. l. cum hi §. nihil autem sub nu. 2.* Interrogatus de causa nullam rationem assignans sui dicti, aut inutilem, nedum simplicem probationem facit, sed etiam nullam praesumptionem inducit: *c. cum causam & ibi gl. in verb. de causis & Pan. num. 6. & Can. hoc tit.* Quando testis deponit de sua praesentia, videtur deponere de scientia & sensu, qui in tali actu requiritur, licet non specificet de ipsis; *l. testium C. de testib. l. idem proferre §. coram ff. de arbit.* secus si deponat de praesentia tertij, *l. 1. §. tutor. si mutus & ibi Bart. in princ. ff. de auct. tut. l. coram ff de verb. signif. d. l. diem proferre §. coram Salic. in l. testium sub n. 6. & 7. C. hoc tit. & ibi DD.* Septimo quod contraria † non proferant, *c. licet causam de probat. l. qui falso ff hoc tit. Mynsi obs. 86. cent. 2.* Dictum enim testis non reducitur ad concordiam de seipso ad seipsum, *c. in nostra & ibi gl. 1. in princ. hoc tit. c. cum tu eod. & ibi Can.* nec cum dicto partis producentis, *Bart. in d. l. 2. §. creditum num. 8. ff si cert pet. Felin. in c. cum tu num. 1. 2. & 3. & 9. hoc tit. Bart. in l. eos numer. 7 ff de fals. Anch. in c. cum expediat in princ. de elect.* & si ex interuallo in diuersis Iudiciis deponat contrarium, statur primo dicto, non 23

vltimo, *c. preterea in fine de test. cog. Rot. decis.* 19. *hoc tit, in nou. Clar. pract. crimin. quæst.* 53 *Mynf. d. obs.* 86. *cent.* 2 *plures cumulans*, aut vacillent, quia dictum testis dubium, contra eum qui produxit, est interpretandum, *c. in præsentia & ibi gl. mag. & Can. hoc tit.* nisi recipiat declarationem ab articulis, *§. præterea inutilis in fi. Inst. de inutil. stipul. Rot. decis.* 311. *num.* 6. *part.* 2. *diuers.* Ex instrumentis productis *Cres. decis.* 2. *de iud. c. cum Ioan. §. adhec autem & ibi Pan. numer* 6. *& Can. de fid. Instrum.* dictis suis præmissis, *Fel. in c. cum tu num.* 3. *vbi adducit plura exempla hoc tit. Bart. in l. labeo num.* 8. *ff. de suppl. leg. Rot. diuers. decis.* 241. *num.* 9. *&* 10. *part.* 2. Confessione partis aduersæ, *Pan. in c. cum Ioannes nu. septimo, de fid. Instrum.*

24 Octauo quod nihil † taceant de contingentibus super quibus interrogantur, vt exprimant quod facit pro aliquo, & quæ contra eum essent, taceant, *c. cum dilecti de accus. Bal. in l.* 2 *num.* 4. *& ibi Dec. numer.* 4?. *& DD. communiter C. de edendo*, Nono quod expri-
25 mant † personas à quibus & contra quos inducuntur quæ debent esse notæ testibus, *c. cum causam & ibi gl. in ver. de causis vers. præterea testes Butr. nu.* 21. *Pan. num.* 16. *latius distinguit & Can communiter hoc tit. l.* 3. *§* 1. *& ibi glo. in verb quanta fides Bart. num.* 3. *Bald. & DD. ff. de testib.* locum, tempus, & modum rei. Vnde versus, Auditus, visus, persona, scientia, causa, Fama, locus, tempus, ac certum, credulitasque, Dum testes recipit, iudex hæc cuncta notabit: *c. cum causam & ibi gl. in verb. tempore Pan. n.* 10. *& Can. hoc tit.* Super quibus
26 † in causa ciuili ac criminali possunt dari interrogatoria testibus, ab eo, contra quem producuntur, quæ iudex non debet ostendere parti aduersæ, *c. in primis §. quia igitur & ibi gloss. in verb. si eo præsente* 2. *quæst.* 1. *Rom. sing.* 266. *& ibi addit. Gail. obseru.* 95. *lib.* 1. Quædam interrogationes sunt substantiales, de eo quod est substantialiter probandum, siue per modum dicti, siue causæ scientiæ, Quædam cohærentiales, quæ consistunt in tribus, in loco, & tempore, & contestib. Quædam ad cautelam, quæ tantum fiunt suspectis testibus, puta de vestibus, aëre, & quod testis erat ibi, & similibus insidiationibus: *l. testium & ibi gl. in verb. presto Bald. num.* 16. *& seqq. hoc tit. d. c. cum causam & ibi gl. in verb. tempore c. iudicantem* 30. *qu.* 5. *c. graue* 35. *quæst.* 9. *c. occidit & ibi glos. fin.* 23 *q.* 8. si pars produxit interrogatoria, & iudex omittit interrogare testes super illa, per hoc non inualidatur examen, sed remanet facultas parti, vt postulet repeti testes ad interrogatoria etiam post publicationem examinis, *Innoc. in c. per tuas & c. cum causam & ibi Fel. de testib. Mynsing. obs.* 32. *cent.* 1. *Greg. xv. decis.* 331. *num.* 17. *& ibi annot.* & secundo loco repetiti, poterunt se referre ad primum examen, vel petere sibi exhiberi testificationes priores, *Bart. in l. eos num.* 6. *&* 7. *ff. ad l. Corn. de fals. & ibi* DD. *Alex. in l. legata inutiliter num.* 7. *& ibi DD ff. de leg.* 1. *Greg. xv. decis.* 331. *num.* 15. *& ibi annot. Bal. in l. fin. num.* 12. *C hoc tit. Mynf. obs.* 64. *cent.* 3. Stylus adhibendi interpretem solum viget in Curia Romana, & sine eo examen factum est validum, *Scacc. de iud. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 925. *Greg. xv. decis.* 331. *& ibi annot. num.* 23, ac in Camera Imperiali quando Commissarius datus ad examinandum testes alicuius testis idioma nesciat, *Mynf. obs.* 45. *cent* 5. Nullitates examinis testium sanantur per commissionem arbitrio Rotæ, quando testes fuerunt examinati iuxta data interrogatoria, *Put. dec.* 300. *lib.* 3. *Caputaq. decis.* 149 *part.* 1. *Cresc. decis. vnic. de ferijs & decis.* 4. *de test. Greg. xv. decis.* 331. *nu.* 15. *& ibi annot. ampliat* 2. *mod.* item quando testes non fuerunt examinati iuxta interrogatoria & principale fundamentum causæ, non est in depositionibus horum testiū, sed

ſed in ſcripturis, aut teſtium depoſitiones recipiunt aliunde robur, *Gabr. conſ.118. n. 77.& ſeqq.vol 2.Greg.xv. deciſ. 366. num. 3.*
27 *& ſeq.* Decimo quod † ſolum teſtificentur ſuper iuratis,& non ſuper aliis: *l. ſi quis libertatem §.fin.ff.de petit.hæred.l.ſi duo §.item in fine ff.de iureiur.l fin.& ibi glo.fin.C.qui legit.perſ. ſtandi,&c.* Inducti ſuper dilatoria non poſſunt principali teſtimonium perhibere,nec ad id cogi poſſunt, quando exceptio dilatoria propoſita eſt ante litem conteſtatam, inducti ſuper exceptione peremptoria, aduerſa parte petente ſuper toto negocio iurare, & veritatem perhibere compelluntur, *cap.de teſtib.iuncta gloſſ ho. tit.* Vndecimo
28 vt fiat † atteſtationum publicatio per pronunciationem iudicis, *l geſta & ibi Bart.num. 3.C.de re iud Gail.obſ.105 lib 1.* Sed ſententia definitiua ob intermiſſam publicationem atteſtationum non eſt ipſo iure nulla cum ea ſit de Iuſtitia & non de ſubſtantia ordinis iudiciarij *c.cum I.& A. de re iud & ibi Can. Pan.in l.prolatam num.5.C.de ſentent.& interlocut.&c.Mynſ obſ.52.cent.4.* Teſtes debent
29 concordare † in his, quæ ſequenti verſiculo continentur: *Res perſona gradus, locus hæc ſunt conſona, tempus*: alias non ſunt conteſtes,ſed ſingulares, *c.bona el.1.c. cum dilectus de elect.c. cum dilectus in fine de accuſ.& ſicut cauſam de prob.* & ibi non eſt numerus teſtium,ſed ſuper eo quod deponunt, quilibet eſt vnus ſolus, & tantum probant mille,quantum vnus, *c.tam litteris & ibi gloſſ in verb.ſoli,hoc tit c. nihilominus 3.quæſt.9.& ibi glo fin c de parentela 2. 35. quæſt. 6.Bald.in l iuriſiurandi num.9.C. hoc tit.*
30 Singularitas † eſt triplex, obſtatiua, quando ponitur de vno actu tantum, in quo teſtes variant circa locum, vt in teſtibus Suſannæ, aut tempus, vel alias qualitates, quæ inducunt alterationem ſubiecti,& nihil probāt, *l.ob carmen §.fin.& ibi gl.& DD.ff. hoc tit.Bald. in d.l.quibus num.119 & ſeqq. ponit exempla in ſingulis prædicamentis Ariſtotelis ff. de legib:&c.* Diuerſificatiua,† quæ conſideratur in actu reiterabili,& in ea neceſſario inducitur diuerſitas factorum, vt actor proponit mutuum decem ſcutorum, vnus teſtis deponit, quod vidit numerari decem in platea Barionis, alter in vico Mineruæ vel vnus dicit quod vidit numerari decem de menſe Maij, alter de menſe Auguſti: iſti teſtes ſunt ſingulares in loco & tempore, non tamen contrarii: quia agitur de mutuo reiterabili & minus probant mille quam vnus,& ſe elidunt: quia quod mutuum ex illis, de quibus teſtes deponunt,ſit in iudicium deductum, iudex ignorat, *c.teſtes verſ.fin. c.nihilominus & ibi gloſſ.fin.3 q.9.Salic in l.teſtium in 8.quæſt. C.hoc titul.& aliis ſupra allegatis Fel. in c.cum tu ſub nu.xj de teſt.& Cau.Greg.xv.deciſ 390. num.3. & 4.Specul.de teſte §.6. iam de interrogatorijs num.16.* Cumulatiua † ſiue adminiculatiua eſt, quando ex ſingularibus teſtibus nulla reſultat diuerſitas factorum, ſed omnes tendunt ad eundem rei finem, licet per diuerſa media, vt quando agitur ad probandam poſſeſſionem,& vnus teſtis dicit,quod vidit arari, alter quod vidit ſeminari, alius quod vidit meſſes colligi, alius arbores putari; iſti teſtes licet ſint ſingulares in actibus poſſeſſionum, tamen poſſeſſionem probāt: *Bald.in rub.de controu.inueſt.num.2 & in d. l.de quibus numer.123 ff.de legib.Salic.in l teſtium in 9.quæſt. C.hoc tit. Crauet.pulchre conſ.267.num. 3.Mynſ. obſ. 20.cent.2.* vel quando agitur de probando aliquid in genere: *Bald in l. actor C.de probat.nu.17.& in l.vnic. C.qui num. tut. Dec.conſ 650.num xj Corn conſ.91 num 13. vol.1.Mynſ.obſ.76 cent.3* in dubio teſtes præſumuntur conteſtes, & ſingularitas non præſumitur niſi probetur, *Rot.deciſ.196.n 1. & deciſ.191.num.4 part.1. diuerſ. Iaſ.in l. 2.*

ſub

DD.Rot.decis.343.num 3.part.3.lib.3.gloss fin. in fine in l.illeà quo §.si de testamento ff.ad Trebell. & ibi Ang.in fin.& DD.Pau.in c.constitutis num. 15.de appell.& ibi Can. in remedio, *l. fin.C.de edict. D. Adr.toll.* in quo probari debet testamentum,& possessio siue detentio defuncti tempore mortis: *Bart.& DD.in d.l.fin.§.sin autem aliquis*.possessorio recuperandæ,quod respuit omnem exceptionem,etiam incontinenti probandam: *dictum est supra de rest. spoliat.l.si quis ad se fundum C.ad l.Iul.de vi.l.1. in princ.ff.de vi & vi arm.licet gloss.contrarium notet.in l.si de vi ff. de iudic.* in secundo decreto *Bart.in l.1.§.fin.sub num.1.ff.de prat.stip.dictum est supra tit.de eo qui mittitur in possess.caus.rei ser.licet Felin.in c.veniens num.14. de testib. dicat non requiri plenam probationem.* Excipe causas

27 possessorias † fauorabiles,puta ventris, alimentorum,in quibus sufficit semiplena vel aliqualis probatio,*l.1.§.si ea & §§. seqq. de vent.in possess.mitt.l.si quis à liberis §. si qui ex his & ibi Bart.& §.solent ff.de liber.agnosc.l 3.§. causæ ff.de Carbon.* manutentionis: *Caputaq. dec.382.part 2.Curt.sen.in l.admonendi nu.323. vers.secundo mouetur ff.de iureiur. Menoch.remed. fin.retin.num.34* & causas summarias modici,& quasi nullius præiudicij: *l.Thesaurus ff. ad exhib.l.in aquilia si deletum ff.ad l.aquil.* & in primis decreto: *Auth de exhiben.& introd.reis §.suscepti Bart.in d.l.1.§.fin.sub num.1.ff de prat. stipul.* in his tamen omnibus debet persona plene legitimari *Bart.in l.2.in fine & ibi DD. C.de edict.d.Ad.toll.Fel.in c.veniens el.2.in fin. numer.14.de testib. Bart.in extrauag. ad reprimend.in verb.& figura numer.7.Bald.in l.3.§. in hac numer.5.& §.ibidem numer.3 ff.de exhibend. Bald.in l.nec quicquam §.de plano numer.5.ff. de*

28 *offic. proconf. & leg.* In extraordinarijs † cognitionibus requiritur plena probatio, sed libellus non datur,vt in casibus in quibus lex dicit extra ordinem agi,*l. si quis sepulchrum ff de relig.& sumpt.fun.tot.tit.de var.& extraord.cognit.* & vbicunque iudex ex suo mero officio procedit constringendo aliquem ad aliquid faciendum vel dandum, *l. si quis missus ff ne vis fiat ei qui in possess.&c. l.1. ff.si vent.nom.mali in possess.missa &c.* & in omnibus criminibus in quibus sine accusatore proceditur,*l.2.§.1.& ibi gloss.in verb. sine accusatore ff de adult gloss 2.in c.vnic.vt eccles. benef. fine deminut.conf.* In his quæ † de plano tra- 29 ctantur,plena cognitio & probatio requiritur; non tamen libellus,in leuibus criminibus *l.leuia ff.de accusat* aut causis vilibus, *Aut. nisi breuiores C.de sent ex breuil.recit.* in grauibus requiritur libellus *l.vnius facinoris §.fin. in fine ff.de quæst.c notat.in fine de iud.* non est necesse iudicem sedere pro tribunali, sed in camera à iudice deambulante possunt expediri,*l 1.in fine princ.ff.de offic.pref. vrb.l.4. §.fin.ff.de interrog.act. Bald.in d.§. de plano in princ.Bartol.in extrauag.ad reprimendum in verb. de plano.*

Probationes † factæ in iudicio summa- 30 rio non probant inter easdem personas super eadem re in plenario & probationes factæ super exceptione non probant vbi per viam actionis proceditur quia finis variatur.*gloss.in c.cum dilectus §.verum in verb.in modum exceptionis vers.sed quid si in modum exceptionis &c.& ibi Butr.num.55.de ord.cogn.* siue attestationes sint testium,*c veniens el.2.de testib.* siue productio sit instrumentorum, *Butr. in d.§.verum num.35. in fine allegat. Freder. conf. 160.Felin.in c.causam quæ el.1.num.5 de test.& ibi DD.*Limita primo,quando probationes † in summario iudicio sunt factæ plen- 31 rie,& quoad substantiam probationis, & quoad modum procedendi super eo quod pertinet ad causam,secus si super impertinenti, quod nullo modo ad causam pertinet,*Felin.in d.c.causam quæ num.6.Alex.in l.sape n.81.*

pe n.8. de re iud. & ibi DD. Alber. in l. ab hostibus § sed quod simpliciter num.18. vers. primum credo verius ff. ex quib. caus. maior. Rot decis.35. n.3.4. & 5 part.2 diuers Bald. in l. si iudex n.5. & seq. ff. de his qui sunt sui vel alien. Greg. xv. dec.535. n.13. & seq. Limita secundo, quia testes recepti ab executore literarum apostolicarum, qui nō recipit vt iudex, sed vt simplex examinator, *Clem.1. de off. deleg.* faciunt fidem coram quocunque iudice, *Bald in d. l. fin. n.6. & ibi Salic. n.7. in fine C. de testib. Rot. d. decis.35. n.1. & 2. par. 2. diuers* Limita tertio, in probationibus receptis super replicatione, *Greg. xv. decis.535 n.16. & seqq* quæ est eiusdem naturæ cuius est actio, *l. quæsitum § fin. ff. de pecul. l. si pactum & ibi post gl.1. DD. C. de except.* & finis agendi qui consideratur ex parte actoris, *l. si quis intentione ambigua ff. de iud. l.1. § fin. ff. de tritic.* non diuersificatur ex persona rei conuenti, *l.1 §. 1. ff si pars her. pet. Contau. in l. vn. limit.2. §.4. n. 2. plures citans C. si de momen. poss. prior. appell.*

De testibus & attestationibus.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 *In Testem quilibet admittitur nisi prohibeatur.*

2 *Testimonium non potest quis dicere in propria Causa.*
qua regula limitatur tribus modis.

3 *Testis idoneus non est, de se confessus super crimine aliorum.*

4 *Familiares & domestici non sunt idonei testes, & qui sint domestici & familiares.*

5 *Laicus contra clericum non potest dicere testimonium quando de crimine agitur criminaliter.*

6 *Clerus non dicit testimonium contra laicos quando de crimine agitur criminaliter in foro sæculari.*

7 *Coram iudice ecclesiastico potest testificari in causa criminali.*
In causa ciuili in vtroque foro, obtenta licentia sui prælati.

8 *Testis non tenetur respondere ad aliquod per quod sua turpitudo detegatur, ad alia ipsum inhabilitantia ad testimonium tenetur respondere.*

9 *Producens testes non potest amplius productus reprobare ex defectu tunc existente.*

10 *Dicta vero testium potest impugnare.*

11 *Is contra quem testes producuntur, poterit eos, & eorum dicta reprobare.*

12 *Exceptio contra testes obÿcienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, sed est arbitrarium iudici recipere probationem exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis.*

13 *Sufficit testi obÿcere crimina in genere, nisi lex vel canon mandaret obiectus exprimi cum adiectione Verborum multiplicantium.*

14 *Post publicatas attestationes non est licitum apponere in personas testium, exceptis certis casibus.*

15 *Testibus non creditur in fauorem eius qui contra eorum personas protestatus est.*

16 *Testificatio vt sit legitima multa requiruntur, primo, non debent recipi ante litem contestatam.*

17 *Secundo, vt se non ingerant aut sponte testificentur.*

18 *Tertio, iurent.*

19 *Quarto, vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente.*

20 *Quinto, quod sigillatim secrete & Viua voce deponant.*

21 *Sexto, testificentur de visu & auditu proprio.*

22 *Non interrogatus causam sui dicti reddere non tenetur, nisi certis casibus.*

23 *Septimo, quod contraria non deponant aut vacillent.*

24 *Octa-*

24 *Octauo, nihil taceant de contingentibus.*

25 *Nono, quod exprimant personas, locum, tempus, & modum rei.*

26 *Super quibus possunt dari interrogatoria.*

27 *Decimo, quod testificentur super iuratis & non super alijs.*

28 *Vndecimo, quod fiat attestationum publicatio.*

29 *Testes debent concordare in Re, persona, gradu, loco & tempore, alias sunt singulares.*

30 *Singularitas est triplex, obstatiua quando ponitur de vno casu tantum, & testes variant circa locum.*

31 *Diuersificatiua quæ consideratur in actu reiterabili.*

32 *Cumulatiua siue adminiculatiua quando ex testibus singularibus nulla resultat diuersitas factorum sed omnes tendunt ad eundem finē.*

33 *Testes duo sufficiunt vbi numerus testium definitus non est.*

quæ regula limitatur tribus modis.

34 *Productiones testium examinatione secuta, nedum intra vnam dilationem, sed in tota causa non possunt fieri vltra tres, propter timorem subornationis.*

35 *Quarta productio per iudicem admittenda non est nisi ex causa & præstito per producentem sacramento Veritatis, quod non sit percunctatus dicta testium per se vel alium.*

36 *Testes eidem an sæpius examinari possint in eadē vel diuersa causa super antiquis Capitulis.*

37 *Reprobare licet testes super principali negocio productos, & reprobatorios iterum reprobare, vlteriori reprobationi non est locus.*

38 *Testes producendi sunt coram iudice, & ab eo recipiendi, & compelli possunt vt accedant iudices ad deponendum exceptis quatuor qualitatibus personarum, quæ sunt in loco iudicis.*

39 *Clericus coram iudice seculari inductus in testem iurat & deponit coram episcopo.*

40 *Remissio fit siue decernantur literæ remissoriales quando testes sunt absentes in locis remotis in Causis ciuilibus, non etiam in causis criminalibus.*

41 *Iudex cui committitur remissoria debet esse qualificatus iuxta C. statutum de rescript. in 6.*

42 *Non potest subdelegare notario receptionem iuramenti testium.*

43 *Plures iudices remissoriales intelliguntur dati insolidum.*

44 *In decernanda remissoria requiritur Causa cognitio.*

45 *Remissoria quibus casibus denegatur.*

46 *Casus in quibus conceditur remissoria sine retardatione processus.*

47 *Datur cum retardatione processus in Causis nullitatis professionis, matrimonialibus, spiritualibus, prophanis in qualibet instantia.*

48 *In beneficialibus causis in tertia instātia datur.*

Ad probandum delictum remissoria denegatur.

49 *Subornatio testium si timeatur, cum qua cautela decernatur remissoria.*

50 *De stylo semel datur, vnde si in prima instantia data fuerit, in secunda denegatur.*

51 *Limita in minore & ecclesia qui restituuntur aduersus probationem omissam.*

52 *Post decretam remissoriam dantur quindecim dies ad illam expediendam.*

53 *Depositiones testium productorum in vim remissoriæ ante triginta vel quadraginta annos probant, quando producuntur ad effectū iuriū absq; exhibitione processus remissorialis.*

54 *Contrarietates in depositionibus plurium testium siue inducti ab vna parte, siue hinc inde ab actore & reo producti sibi contradicere videantur, quomodo concilientur.*

55 *Non fit talis concordantia quando contrarietas est inter dictum partis producentis & testes productos.*

56 *Subordinationis testium timor ex eo quod deponunt per eundem præmeditatum sermonem*

cadit

cadit in duobus testibus, non tribus aut pluribus, & excluditur, ex qualitate rei super qua deponunt.

57 *Publicatio attestationum excludit probationem per testes.*

58 *Limita primo, de stylo Rotæ datur summarium testium, licet testes non sint publicati quo non obstante testes possunt produci.*

59 *Quãdo publicatio facta est in summario iudicio.*

60 *Aut in certis articulis & aliis pluribus casibus hic annotatis.*

61 *Renunciatio facta testibus, conclusio in causa, quarta productio, excludunt probationem per testes.*

62 *Testes examinati & publicati faciunt fidem in alio iudicio inter easdem partes ac etiam contra singularem successorem.*

SPecies probationum præcipuæ sunt testes, instrumenta, præsumptiones, & iusiurandum, de quibus tractat in sequentibus titulis. Probatio quæ fit per testes est efficacior aliis, cum fiat viua voce, *c. cum Ioannes de fid. instr. cum ibi not.* testiumque officium est quasi publicum, & ad id inuiti compelluntur, *c. 1. & 2. de test. cog. l. 1. ff. hoc tit.* ideo præmittit de testibus, & postea subnectit de aliis speciebus. Quilibet in † testem admittitur, nisi prohibeatur, est enim hoc edictum prohibitorium certarum personarum, *l. 1. in fine princ. l. 3. §. 1. l. idonei l. nullus l. ex eo ff. hoc tit.* aut excusatorium certarum personarum, à dicendo testimonio: *l. 3. l. inutil. ff. hoc tit. d. l. 1. in fine princ. ff. eod. dicetur tit. seq. de test. cog.* Considerantur testes certis qualitatibus infrascriptis versibus comprehensis. Conditio *c. forus §. testes de verb. signif. c. quoniã liberi & auth. ibi posita C. hoc tit. l. quoniam C. de haeret. c. si hareticus 2. quaest. 7.* (in monachis & aliis sub obedientia constitutis productis in testes, tutius est adhibere licentiam eius, cui subsunt) *Rot. decis. 177. num. 12. part. 2. diuers. Bald. in l. quoniam § liberi nu. 4. C. hoc tit. Franc. Arec. in c. cum nuncius num. xj & ibi Fel. num. 3. de test.* Sextus, *d. §. testes & ibi gloss. in verb. non fœmina & Can. l. ex eo & ibi DD. ff. hoc tit.* Ætas, *l. inuiti 1. & 2. in fine & l. seq. ff. hoc tit. c. testes 4. quaest. 3.* (pupillus factus maior, testari potest de eo, quod vidit in pupillari ætate, *c. relatum & ibi gloss. fin. 37. dist. l. 3. §. 1. vers. lege Iulia. & ibi gloss. in verb. impubes ff. hoc tit. Fel. in cap. cum nobis, numer. 9. & seqq. de praescript.*) Discretio, *§. furiosus Instit. de inutil. stipul.* Fama, *c. in litteris hoc tit. l. quaesitum cum ll seqq. ff. eod. d. §. testes in fine c. praeterea §. huiusmodi de test. cog. c. infames §. porro infamia 3. quaest. 7.*

Et fortuna, *l. 3. in prin. ff. hoc tit. & ibi gloss. in verb. egens c. si testes §. item testium fides 4. quaest. 3.* Fides, *l. quoniam C. de haeret. c. iudaei hoc tit.* In testibus ista requires.

His adde quasdam regulas generales, 2 quarum prima est, quod in propria † causa quis non potest dicere testimoniũ, siue causa propria sit principaliter, siue secundario, *l. nullus ff. hoc tit. l. omnibus C. eod. & ibi gl. fin.* siue sit communis, *c. si testes §. item nullus & ibi glo. in verb. in re sua 4. quaestion. 3.* siue agatur de eius laude, aut vituperio, *c. statutum 2. quaest. 6. Pan. in c. 1. num. 6. vt eccles. benef. sine &c.* Exceptio primo, quia testis deponens de facto proprio facit plus quam semiplenam probationem. *l. quaero vers. fin. ff. de adil. edict. l. cum probatio ff. de prob. l. serui 1. resp. ff. hoc tit. Rot. diuers decis. 521. in fine part. 1.* Secundo excipe causas collegiorum, & vniuersitatum, *c. 3. loco de prob. & ibi Can. c. super & ibi glo 1. 14. quaest. 2. Afflict. decis. 400. per totam.* & ecclesiarum, *c. cum nuncius c. insuper hoc tit.* in quibus testimonium dicunt singulares de collegio, vniuersitate, ecclesia, qui causam vniuersitatis vel ecclesiæ non procurant, *d. c. insuper hoc tit. l. fin. & ibi Alberi. ff. de testib.* quia

1 Butr. in c. ex literis num. 17. in fine de transact. quia iniquum est, damnosum cuiquam esse officium suum, l. sed si quis ff. quemadm. testam. aper. facit c. sane dilecto & ibi gloss. pen. de renunciat. sed testificatio vna cum præstatione auctoritatis, vt substantiam capiat contractus, testi præiudicat, & censetur iuri suo renunciare, l. si fideiussor §. pater seq. ff. de pignor. cap. ex literis de transact. & ibi gloss. in verbo testis inscriptus & Can. alii distinguunt, aut quis est præsens illi actui quem contradicendo potest impedire, & patientia habetur pro consensu, aut non posset impedire, & tunc est secus. gloss. in d. §. pater Seij in verbo manifestum est gloss. fin. in d. l. Caius Seijus &c. tu autem dices &c. approbata ibidem per Bart & DD. l. sæpe §. 1. ff. de re iud.

9 Producens † testes non potest amplius reprobare productos ex causa vel defectu tunc existente, l. si quis C. hoc tit. & ibi gloss. & DD. c. testes §. pen. 4. quæst 3. Mynsing. obs. 3. cent. 4. etiamsi eis vsus non fuerit, Felin. in c. præsentium numer. 7. hoc tit. tam in eadem, quam alia causa, d. l. si quis testibus Rot. decis. 140. part. 1. diuers. nisi velit reprobare ex delicto, tunc sibi verisimiliter incognitio, arg. c. nulli de elect. in 6. aut ex causa procedente à producente illos in alia causa, vt induxi patrem tuum in testem, quæ erat inter me & Sempronium, nunc in causa quæ est inter me & te, si vis producere eum pro te, potero eum tanquam suspectum repellere, Pan. in c. præsentium nu. 7. hoc tit. & ibi Can. vel ex causis postea emergentibus: d. l. si quis testibus d. cap.

10 nulli c. præterea de testib. cogn. dicta testium † potest producens impugnare, quia respectu dictorum non potuit diuinare sicut quis appellat à sententia illius, quem in iudicem impetrauit, c. causam de re iud. l. ex consensu ff. de

11 appell. Is contra quem testes † producuntur, poterit eos & eorum dicta reprobare nisi aliquo modo eos approbauerit, vt si petijt eos inductos, super peremptoria exceptione, cogi ad iurandum & deponendum super tota causa, c. de testibus & ibi Pan. num. 4. hoc tit. Mynsing. obs. 3. cent. 4. Exceptio contra personas testium † nec est dilatoria neque 12 peremptoria, cap. præsentium & ibi Pan. num. 1. & Can. hoc tit. obijcienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, antequam dictum siue depositionem testis recipiat, alias est iusta causa appellandi, c. ex parte hoc tit. sed est arbitrarium iudici recipere probationé exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis: d. c. ex parte & ibi Anchar. num. 6. & 12. Pan. nu. 8. Fel. nu 12. qui ponunt aliquot fallent. gloss 1. in c. cum causam ponens duas fall. hoc tit. hinc inoleuit mos in Rota quando fit instantia vt admittantur in testes, qui patiuntur exceptiones, quod admittantur & ponantur ad partem, quia possunt postea pro nihilo haberi, & nullum fit ei contra quem producũtur præiudicium, Mohed. decis. 2. in fine hoc tit. Sufficit obijcere testi † crimina in genere, c. præsen- 13 tium & ibi gloss 1. hoc tit. Anch. in cap. præsentium eod. in 6. nisi lex aut canon mandaret obiectus exprimi, cum adiectione verborum multiplicantium, omnia & singula, ob quæ requiritur specificatio indiuidua cum omnibus suis qualitatibus & circumstantijs: gl. not. in c. vt circa super verbo omnia & singula de elect. in 6. & ibi Franc. & DD. alias specificatio fit post exceptiones propositas ante receptionem testium, in articulis super eis formandis tempore probationis, Franc. in d. cap. præsentium §. testes hoc tit. in 6. n. 7. & seq. Anch. num. 3. Ioan. Andr. num. 17. & Can. communiter facit decis. Rota 1 de sent excom. in nou. Post † 14 publicatas attestatiónes non est licitũ alicui opponere in personas testium; nisi iuramento affirmauerit, quod hoc ex malitia non

procedit; aut forsan ante publicationem id fuerit protestatus, vel ostendere poterit, quod post publicationé didicerit, quod obijcit in personas, *d.c.præsentium & ibi Fel.n.1. ponit aliquot fall.* Nullo modo creditur testi-
15 bus in fauorem † eius, qui contra eorum personas protestatus est, quia à protestante videntur asseri dicta testium ratione inhabilitatis personæ non vera, tum ne testes ipsi forte timore impugnationis mentiantur, *d.c.præsentium in fine & ibi gloss fin. Felin.num.14. qui ponit tres fall. Pan.num.12. & Can. communiter.* licet secus sit, quando contra testes non opponit crimen, sed tantum quod erant per partem informati, *Bald.in l.fin.sub nu.14. ff.de ferijs Mynsing.obs.75.cent.3.* & per huiusmodi impugnationem testes à iudice non fuerunt reiecti, ita quod impugnatio non habuerit effectum, *Achil.decis.2.de testib. Fel. in c.capitulum sub nu.10.vers.6.limita & seq. & n.13.de rescript.* potest autem iudex ex officio se fundare in depositionibus testium impugnatorum tam super connexis, quam diuisis capitulis, *pulchre Franc. Aretin.in d.c.præsentium nu.24.vers.propterea Innoc.Rot.decis.79. num.3. part.1.diuers.* sicut iudex ex officio se fundat in instrumento per partem impugnato, *l.post legatum & ibi Bart.numer.8.ff.de his quib.vt in-*
16 *dignis, &c.* Multa requiruntur † vt legitima sit testificatio primo, testes non debent recipi ante litis contestationem nisi in casibus exceptis, *sup.tit.vt lit.non contest. &c.* Secun-
17 do, vt † se non ingerant & sponte testimonium dicant, *l.qua omnia §.1.& ibi glo.in verb. suspectus Bart.num.2. & DD.communiter de procurat.l.post legatum § his vero & ibi Bart. distinguit ff de his quib.vt indign.&c. Mynf obs.3. cent. 4.* citatio necessaria non est, quando fuerint producti ex oblatione aduersarii de stando suis dictis, sed tenentur iurare, *Cas.decis 13. numer.5 hoc titul. Ias.in l.apertissimi nu.24. C.de iud.* aut quando testes non citati iurarunt in præsentia ambarum partium, *Rot.decis.22. hoc tit.in nou.arg.not.per Archid.in c.proposuisti numer.48.dist.* Tertio, vt † iurent, *c.nuper c.* 18
tuis hoc tit.Gail.obs.101.libro 1.Mynf.obs.3.cent. 2. & obs.80.cent.3.& obs.77.cent.4. etiam illi qui iterato examinantur, *gloss. in l.fin. in verbo iterum & ibi Bald.n.10.& 11.limitat. & Doct. communiter C.de testib.* tactis sacrosanctis euangeliis, *aut iurisiurandi C.hoc tit.c.hortamur 3.q.9.* Episcopi & sacerdotes iurant propositis, non tamen tactis euangelijs, *cap. fin.de iurament.calumn.auth.sed iudex C.de Episcop. & Cleric.* cæteri clerici, ac etiam religiosi tactis scripturis, *c.nuper hoc tit.Pan.in c.1.n.21.de iuram.Cal.Francisc.Marc.decis.*568 *numer. 3. part.2.* quod iuramentum testes præstare possunt per procuratorem: *Roman. sing.8. attestans sic decisum à Rota & respondet c.licet §. testes in verbo proprio iuramento hoc tit.* forma iuramenti traditur in gloss. fin.in c.fraternitatis hoc tit. iuramentum testis non probatur per verba enunciatiua notarij (testis iuratus) quia, vti dictum est, testis debet iurare tactis sacrosanctis euangelijs, *c.vt circa §.1.coram personis & ibi glo.in verbo corporali & in verbo præstito Archid. & Can. de elect. in 6. Lanf.de Orians in repet. c. quoniam contra num. 254.& seqq.de prob.Bald.in repet.l.2.nu. 74.de iureiur.c.hortamur 3.quæst.9. Caputaq.decis.123. part.2.Gregor.xv.decis.39.n.3.& ibi annot.ponit. 5.limit.* Quarto, quod † vtraq; pars sit præ- 19
sens, vel altera specialiter, & in indiuiduo citata ad videndum iurare testes, contumaciter absens, in productione & iuramento testium, *c.2.hoc tit.l.si quando C.eod. Rot.decis. 15.hoc tit.in nou.Caputaq.decis. 274. num.3. part.3.Greg.xv. decis.268.num.2.& seqq. & decis.58.in princ.* etiam quando, sciente parte, est datus terminus alteri parti ad producendum testes, *Felin.in c.2.nu.28.& seqq. hoc tit.*

Pro-

Producti & iurati, parte non citata, non probant contra, aut pro non citato, quia eorum receptio est ipso iure nulla: *d.c. in nomine & ibi late Felin. Vital. in Clem 3.n.41. & seqq. & Achil. decis 1. hoc tit. Gail. obs. 102 lib. 1. in princ. & ibi limitat 2. mod.* citatio ad videndum iurare testes deseruit pro toto termino, etiam prorogato; sed secus est, quando terminus expirauit, & postea nouus conceditur, *Gregor. xv. decis. 429 sub num. 5. & decis. 43. num.*

20 *2. & 3.* Quinto, quod † sigillatim secrete, *c. venerabili glo. in c. 2 in verbo audire hoc tit. l. nullum C. eod. c. inquisitionis §. 1. de accus. gl. in c. inprimis in verbo sieo præsente 2. quæst. 1.* & viua voce deponant, non in scripto, *c. testes & ibi gloss. in verb. qua nouerint 3. quæst. 9. c. à nobis qui mat. accus. & c. l. 3. §. idemq; & § idem diuus ff. hoc tit. c. tua nos vers. si vero publicum de cohab. Cleric.*

21 *& mulier.* Sexto, quod testificentur † de auditu & visu proprio, non alieno: *l. testium C. hoc tit. & ibi glo. in verbo presso & DD. communiter d. c. testis §. de his & ibi gloss 3. quæst. 9. cap. 2. de consuetud.* officium testis est proprie dicere veritatem, de his quæ percipit quinq; sensibus corporis, ita vt necessario concludat, *d. c. testes 3 quæst. 9. & ibi gloss. in verbo qua nouerunt & c & ibi Can. Ias. in l. non hoc nu. 14. & 15. C. vnde legit qui ponit 10 fall. Innoc. in cap. cum causam numer. 3. hoc tit.* & deponere de his quæ sunt facti, non iuris, *l. qui testamento 2. §. fin ff. de test. in l. 1. in princ. ff. de his quæ in testa. del.* alias enim esset magis iudicare quam te-

22 stificari: Non interrogatus † causam sui dicti reddere non tenetur, *l. solam & ibi gloss. C. hoc tit d. c. cum causam & ibi glo. in verbo de causis & Felin. nu. 2. qui ponit limit.* quia non debet esse verbosus, nisi deponeret super his, quæ cadunt sub iudicio, intellectus: exemplum testis dicit, quod Titius est dominus talis fundi, nisi reddat rationem, nihil probat, debet ergo dicere quia vidi quod ipse emit, vel vidi eum possidere à tempore dictæ emptionis per decem annos, &c. *Innoc. in d. c. cum causam sub n. 3. Fel. sub. n. 3. vers. fallit secundo & ibi Can. Bart. in d. l. solam & ibi DD. Bald. in l. cum hi §. nihil autem sub n. 1. & 2. ff. de transact. Put. dec. 275 lib. 1. Bald. cons. 286 num. 3. lib. 2.* Aut testificetur negatiuam, quia oportet quod assignet causam non interrogatus, exemplum, testis deponit quod Titius non vulnerauit Seium, non sufficit hoc simpliciter dicere, sed debet reddere rationem hoc modo, quia interfui, eo loco & tépore, quod dicitur percussisse, & non vidi eum percutere, nec potuisset percutere quin vidissem, *gl. in l. 1. in verb. an non in fin. ff. de itin. actuq; priuat. Bald. in d. l. cum hi §. nihil autem sub nu. 2.* Interrogatus de causa nullam rationem assignans sui dicti, aut inutilem, nedum simplicem probationem facit, sed etiam nullam præsumptionem inducit: *c. cum causam & ibi gl. in verb. de causis & Pan. num. 6. & Can. hoc tit.* Quando testis deponit de sua præsentia, videtur deponere de scientia & sensu, qui in tali actu requiritur, licet non specificet de ipsis; *l. testium C. de testib. l. idem proferre §. coram ff. de arbit.* secus si deponat de præsentia tertij, *l. 1. §. tutor. si mutus & ibi Bart. in princ. ff. de auct. tut. l. coram ff de verb. signif. d. l. diem proferre §. coram Salic. in l. testium sub n. 6. & 7. C. hoc tit. & ibi DD.* Septimo quod contraria † non proferant, *c. licet causam de pro-* 23
bat. l. qui falso ff hoc tit. Mynsi obs. 86. cent. 2. Dictum enim testis non reducitur ad concordiam de seipso ad seipsum, *c. in nostra & ibi gl. 1. in princ. hoc tit. c. cum tu eod. & ibi Can.* nec cum dicto partis producentis, *Bart. in d. l. 2. §. creditum num. 8. ff si cert pet. Felin. in c. cum tu num. 1. 2. & 5. & 9. hoc tit. Bart. in l. eos numer. 7 ff de fals. Anch. in c. cum expediat in princ. de elect.* & si ex interuallo in diuersis Iudiciis deponat contrarium, statur primo dicto, non

ſed in ſcripturis, aut teſtium depoſitiones recipiunt aliunde robur, *Gabr. conſ.118. n. 77.& ſeqq. vol. 2. Greg. xv. deciſ. 366. num. 3.*
27 *& ſeq.* Decimo quod † ſolum teſtificentur ſuper iuratis,& non ſuper aliis: *l. ſi quis libertatem §. fin. ff. de petit. hered. l. ſi duo §. item in fine ff. de iureiur. l. fin. & ibi glo. fin. C. qui legit. perſ. ſtandi, &c.* Inducti ſuper dilatoria non poſſunt principali teſtimonium perhibere,nec ad id cogi poſſunt, quando exceptio dilatoria propoſita eſt ante litem conteſtatam, inducti ſuper exceptione peremptoria, aduerſa parte petente ſuper toto negocio iurare, & veritatem perhibere compelluntur, *cap. de teſtib. iuncta gloſſ. hoc tit.* Vndecimo
28 vt fiat † atteſtationum publicatio per pronunciationem iudicis, *l. geſta & ibi Bart. num. 3. C. de re iud. Gail. obſ. 105 lib. 1.* Sed ſententia definitiua ob intermiſſam publicationem atteſtationum non eſt ipſo iure nulla cum ea ſit de Iuſtitia & non de ſubſtantia ordinis iudiciarij, *c. cum I. & A. de re iud. & ibi Can. Pan. in l. prolatam num. 5. C. de ſent. & interlocut. &c. Mynſ. obſ. 52. cent. 4.* Teſtes debent
29 concordare † in his,quæ ſequenti verſiculo continentur: *Res perſona gradus, locus hac ſunt conſona, tempus:* alias non ſunt conteſtes,ſed ſingulares, *c. bona el. 1. c. cum dilectus de elect. c. cum dilectus in fine de accuſ. c. ſuper cauſam de prob.* & ibi non eſt numerus teſtium,ſed ſuper eo quod deponunt, quilibet eſt vnus ſolus, & tantum probant mille, quantum vnus. *c. tam litteris & ibi gloſſ. in verb. ſoli, hoc tit. c. nihilominus 3. quæſt. 9. & ibi glo. fin. c. de parentela 2. 35. quæſt. 6. Bald. in l. iuriſiurandi num. 9. C. hoc tit.*
30 Singularitas † eſt triplex, obſtatiua, quando ponitur de vno actu tantum, in quo teſtes variant circa locum, vt in teſtibus Suſannæ, aut tempus, vel alias qualitates, quæ inducunt alterationem ſubiecti,& nihil probāt, *l. ob carmen §. fin. & ibi gl. & DD. ff. hoc tit. Bald. in d. l. quibus num. 119 & ſeqq. ponit exempla in ſingulis prædicamentis Ariſtotelis ff. de legib. &c.*
Diuerſificatiua, † quæ conſideratur in actu reiterabili,& in ea neceſſario inducitur diuerſitas factorum, vt actor proponit mutuum decem ſcutorum, vnus teſtis deponit, quod vidit numerari decem in platea Barionis, alter in vico Mineruæ vel vnus dicit quod vidit numerari decem de menſe Maij, alter de menſe Auguſti: iſti teſtes ſunt ſingulares in loco & tempore, non tamen contrarii: quia agitur de mutuo reiterabili & minus probant mille quam vnus,& ſe elidunt: quia quod mutuum ex illis, de quibus teſtes deponunt, ſit in iudicium deductum, iudex ignorat, *c. teſtes verſ. fin. c. nihilominus & ibi gloſſ. fin. 3. q. 9. Salic. in l. teſtium in 8. quæſt. C. hoc titul. & alii ſupra allegati Fel. in c. cum tu ſub nu. xj de teſt. & Can. Greg. xv. deciſ. 390. num. 3. & 4. Specul. de teſte §. 6. iam de interrogatorijs num. 16.* Cumulatiua † ſiue adminiculatiua eſt, quando ex ſingularibus teſtibus nulla reſultat diuerſitas factorum, ſed omnes tendunt ad eundem rei finem, licet per diuerſa media, vt quando agitur ad probandam poſſeſſionem,& vnus teſtis dicit, quod vidit arari, alter quod vidit ſeminari, alius quod vidit meſſes colligi, alius arbores putari; iſti teſtes licet ſint ſingulares in actibus poſſeſſionum, tamen poſſeſſionem probāt: *Bald. in rub. de controu. inveſt. num. 2 & in d. l. de quibus numer. 123 ff. de legib. Salic. in l. teſtium in 9. quæſt. C. hoc tit. Crauet. pulchre conſ. 267. num. 3. Mynſ. obſ. 20. cent. 2.* vel quando agitur de probando aliquid in genere: *Bald. in l. actor C. de probat. nu. 17. & in l. vnic. C. qui num. tut. Dec. conſ. 650. num xj Corn. conſ. 91. num 13. vol. 1. Mynſ. obſ. 76. cent. 3* in dubio teſtes præſumuntur conteſtes, & ſingularitas non præſumitur niſi probetur, *Rot. deciſ. 196. n. 1. & deciſ. 191. num. 4 part. 1. diuerſ. Iaſ. in l. 2. ſub*

sub numer.14.vers.ex hac decis & num.205.seqq. C.de bonor.possess.secund.tab.plures citans pul.hre Grauett.cons.78.num.9.Greg. xv. decis. 390.
33 *numer.9.& seq.* Testes duo † sufficiunt, vbi numerus testium definitus non est, *l. vbi numerus ff.hoc tit.* Limita 1. quia statur vnico testi in quacunque materia, quando cum dicto vnius testis concurrunt coniecturæ, & præsumptiones, ex circumstantiis facti, *Io. Andr.in c.fin.numer.4 de success.ab intest.dictum est supra tit. de probat.* secundo quando ex negotij seu criminis natura non potest haberi legitima probatio, admittitur probatio minus legitima, & alias insufficiens, *c.praeterea hoc tit.c.cum dilectus & ibi gloss.in verb.& si tres de elect.& Can.c.fin.& ibi Pan.in 2.not. de testib.cog.Myns.obs.16.cent.3.* Fallit tertio quādo vtraque pars in vnum testem consentit, *Pan.in c.licet in fin.hoc tit.Myns.obs.26. cent.5.* Diximus supra titulo de dilationibus, tam in causis ciuilibus, quam ecclesiasticis vnam dare dilationem probatoriam, & secundam ex causa impedimenti in prima; *l. oratione l. fin.ff.de ferijs cap.2.de dilat.& ibi gl.fin.& Can. pulchre Gail.obs.91.num.4.& num.5. & seqq. libr.1.Myns.obs.71.cent.1.* nunquam conceditur primæ dilationis prorogatio, quia superest secunda, tertia, imo quarta, quando de iusto impedimento constat; quia dilationes sunt amputandæ, *l.2.in princ.C.de temp.appell. gloss.1.in l.fin.ff.de feriis Gail.obs.91. num. 2.&*
34 *num.16.limitat lib.1.* Productiones † testium cum effectu, & secuto examine, nedum intra vnam dilationem, sed etiam in tota causa, non possunt fieri vltra tres; quia ex iterata toties productione, & subsecuta testium examinatione, est præsumptio, quod producens fuerit percunctatus dicta testiū, & quia forte illi non probabant, est inductus ad aliorum productionem, illos prius
35 subornando: ideo quarta † productio per iudicem admittenda non est, nisi ex causa, quia primitus illos testes producere non potuit, *c.vltra in fine & Innoc.in c.in causis hoc tit. Bart.in auth.at qui semel num.10 C. de probat.* & nisi Sacramento non calumniæ sed veritatis, *d.c.vltra & ibi gloss.2.hoc tit.* prius à producente præstito, dictæ præsumptionis purgatiuo, quod neq; subtraxerit, neque percunctatus est ipse testificationes, vel aliquis aduocatorum eius, nec alius pro eo agens, nec per dolum, nec per machinationem, vel artem, quartam productionem testium petat fieri: *d.c.vltra & ibi gl.& DD.d.c. in causis & ibi Pan.nu.1 Fel.num.2.hoc tit.d.auth. at qui semel & ibi Bart.num.8.C.de prob.Gail.obs. 91. nu.2.in fine & num.3.& seqq.vbi limitat. 4.modis & per tot.lib.1.* & si istis concurrentibus denegetur quarta testium productio, cessante effrænata multitudine, appellatio propter hoc emissa tenet; *c.significauerunt hoc tit.* Prorogatio quartæ dilationis cum eadem solemnitate iuris conceditur, *Castr. in l.oratione n.3.ff.de fer.Alex.in l.fin.num. 23.ff.de ferijs Gail.obs.91.num.16.& seqq.libr.1.Myns.obs. 72. & seq.ponit vnam limit.* ac requiritur speciale mandatum non solum ad petendam quartam dilationem, seu eius prorogationem, sed etiam ad iurandum: *Gail.d.obs.91. Myns. obs.70.cent.1.* si testes sunt producti, & non examinati, cessat ratio dictorum iurium: etenim non est timor, ne quis didicerit testificata, quando depositiones non sunt receptæ: si intra vnam dilationem, producit quis primo aliquos testes, qui sunt examinati, 2.& 3, alios secuta examinatione, non admittitur quarta productio, propter timorē subornationis: idem obtinet si hoc fecerit inter plures dilationes, quia secunda dilatio fuit data ex causa, 3. Similiter ex causa, non enim attenditur pluralitas dilationum, vt vult gloss.in c. in causis hoc tit, Sed pluralitas

tas productionum examinatione secuta; tunc enim subest timor subornationis, *Pulchre Pan. in d.c. in causis num.* 1. Attestationes receptæ in 4. productione data sine dicta solemnitate, si non fuit contradictum, & appellatum valent; videtur enim ab illo termino exclusiue recessum, sicut etiam valet testium receptio post conclusionem in causa, si non fuerit contradictum, *Pan. in d.c. in causis n.3. in fin. Felin. nu.* 4. *&* 5. *& Can. communiter Rot. decis.* 1. *&* 2. *hoc titul. in nou.* Iidem
36 vero testes sæpius † induci possunt in eadem causa ante aperturam attestationum [illegible]am super antiquis capitulis, quando prima receptio & examinatio ex aliquo defectu est nulla & pars aduersa eorum depositiones ratas habere noluerit, *c. constitutis* 2. *c. cum causam & ibi glo. fin. & Can. hoc tit.* sed quando testes coram Iudice ordinario examinati fuerunt solemniter, iterato produci non possunt in eadem causa super eisdem antiquis capitulis inter easdem personas etiam ante aperturam, *l. produci & ibi post glo. Bart. ff. hoc tit l. fin. ibi & non opponi eis quod iam testimonium suum dederint gl. &* DD. C. *hoc tit. c. constitutus el.* 2. *& ibi post gl. fin.* Panor. *num.* 2. *& Can. hoc tit. Gregor. xv. decis.* 497. *num.* 5. quia fidem faciunt in alio iudicio inter easdem personas absque eo quod reexaminentur, *Ias. in l. properandum* §. *fin. n.* 9. C. *de iud. & ibi Alex. &* DD. *communiter reprobata glo. ibidem in verbo rigorem affirmante quod in testibus examinatis ab ordinario iudice distinctio l fin.* C. *hoc tit. & c. præsentata hoc tit locum obtineat.* & si non fuerint publicati potest peti à Iudice alterius instantiæ circa eandem causam vt illa dicta publicet, *Bart. in l.* 2. *num.* 5. *ff. iudicatum solui & ibi* DD. In alia vero instantia diuersa vel ratione causæ, rei aut personæ aut quæ tendat ad diuersum finem ita quod nõ obstet exceptio rei iudicatæ super eisdem antiquis Capitulis possunt examinari etiam post aperturam, *Bart. in auth. at qui semel num.* 130. *& seqq.* C. *de probat. per l. quæritur & ll. seqq. ff. de except. rei iud. Bart. in l.* 2. §. 1. *n.* 6 *ff. vi bo. rapt. c. veniens & ibi gl. in verb. vtraque pars hoc tit. c. cum in tua eod. tit. & ibi gloss. in verb. ob aliud & Can.* In causa appellationis seruandum est, *c. fraternitatis hoc tit. de quo infra dicam in fine* §. Eadem ratione testes super principali † negotio productos reprobare licet, & 7
reprobatorios iterum reprobare, vlteriori reprobationi non est locus; *c. licet dilectus hoc tit. c præsentium eod. in* 6. *c. licet causam de prob.* id est quælibet partium habet vnam probatoriam in principali, & duas reprobatorias: vt si vtraque pars produxit testes, super principali, poterit vtraque pars si vult, reprobare testes contra se inductos, & hæc est secunda productio testiũ, item potest vtraque pars reprobare testes, illos secundo loco inductos, quæ erat tertia productio ad reprobationẽ testium secundo loco inductorum: ad 4 reprobationem aspirare non licet propter infinitatem euitandam, & quia odia sunt restringenda; *gl. in d. c. licet dilectus & ibi Pan & Can.* vterque enim tam actor, quam reus duas tantum debent habere reprobationes, quando vterque produxit testes super principali negotio, tam circa personas testium, quam dicta eorum, *Pan. in d. c. licet dilectus n.* 7. *& Can. communiter Franc. in d. c. præsentium* § *fin. in fine & ibi Gemin. nu.* 6. Ad reprobandas personas testium iudex potest præfigere terminum ante aperturam testium, & post aperturam siue publicationem testium; *c. præsentium hoc tit. d. c. præsentium* §. *fin. & ibi Gemin. numer.* 5 *Franc. num.* 4. *hoc tit. in* 6. ad reprobandum dicta testium non potest statuere terminum post publicationem attestationum, *Clem.* 2. *& c. fraternitatis hoc tit.* nisi quando pars aduersa non potuit

ante publicationem attestationum instrui super directa vel indirecta probatione contraria, quia articuli aduersarii erant imperfecte specificati: *c. feries & ibi Pan. in 9. lect. c. ex tenore & ibi Fel. num. 4. c. cum in tua & ibi gl. fin. hoc tit.* Quod si pars quæ non potuit instrui obtinuit facultatem producendi testes, potest alia pars producere reprobatorios istorum reprobatoriorum, *d. c. ex tenore & ibi gl. mar. ad gl. fin. & Fel. sub n. 4. vers. nota glossam sing. approbatam Bald. in c. licet 2. in fin. hoc tit.* Si solus actor produxit testes in principali, etiam seruatur æqualitas respectu facultatis reprobandi, quia quælibet pars habet vnam tantum reprobatoriam: idem obtinet in reo, quando ipse solus produxit testes super sua exceptione, actor enim habebit solum vnam productionem reprobatoriorum, & reus habebit duas productiones nempe probatoriorum, & reprobatoriorum, *gl. fin. in d. c. licet dilectus & ibi Pan. num. 1. Fel. ponens duas fallentias & Can. communiter d. cap. præsentium hoc tit. in 6. & ibi Can.* Testes producen-
38 di † sunt coram iudice, & ab eo recipiendi, & compelli possunt, vt accedant iudicem ad deponendum *c. hortamur 3. quæst. 9. l. 5. §. n. ff. hoc tit. c. si qui testium & ibi Pan. num. 1. eod. d. c. præsentium §. si vero & ibi Franc. Gemin. & Can. eod. in 6.* etiam in causa ciuili, *l. curent & ibi gl. ff. hoc tit. Fel. in c. cum causam num. 26. vbi ponit 3. fall. hoc tit.* expensis producentis, *Ioan. And. in c. 2. sub nu. 2. in verb. præsentetis de test. cog. cap. si testes circa finem §. item liberi testes vers. venturis 49. quæst. 3. c. statutum § proferendo §. insuper & vtrobique gloss. Archid. & Can. de rescript. in 6. l. quoniam liberi C. de test. l. eos 1. § si quid autem in fine C. de appel. late Gail. obs. 99. lib. 1.* Ab hac communi regula excipiuntur quatuor qualitates personarum, quæ sunt in loco iudicis, & excusantur, ne veniant ad præsentiam iudicis, videlicet valetudinarii, senes, debiles, pauperes non simpliciter, sed si tales sint, quod ad præsentiam iudicis commode accedere non possint, *d. c. si qui testium & ibi Pan. n. 1. & Can. comm.* & personæ egregiæ, *l. ad personas ff. de iureiur. & ibi gl. & DD.* ad quorum receptionem in causa ciuili, non criminali, *gloss. fin. in c. 1 de test. cog. & ibi Can.* Iudex prius examinatis capitulis, & interrogatoriis, mittit personam idoneam & discretam, quæ nullam habet iurisdictionem, sed nudum ministerium, *c. 2. de iud. in 6. clem. vnic. & ibi gloss. 1. de offic. deleg. c. 1. de test. cog. Rot. diuers. decis. 630. num. 1. & 2. part. 1. Mohed. decis. 4. num. 12. & 4. hoc tit.* Sumptibus producentis, aduersario citato, vt vadat ad domum illorum, ad videndum illos iurare: *c. 2. de iud. in 6. d. c. si qui testium & ibi Pan. num. 2. Bart. in d. l. ad personas num. 2.* Præterea excipiuntur mulieres, quas vagari non conuenit, nec virorum cætibus se immisce-
re, *c. mulieres de iud. in 6.* Clericus coram † iu- 39
dice sæculari in testem productus non iurat coram eo sed coram Episcopo, & coram Episcopo, vel alio, cui Episcopus commisit, debet deponere, *cap. quanquam 14. quæst. 2. Franc. Marc. decis. 568. part. 2.* Differentia est inter receptionem, & examinationem testium, & terminus super vno non includit reliquum; *d. c. præsentium §. si vero & ibi Franc. n. 2. Gem. & Can. hoc tit. in 6.* ideo termino assignato ad probandum sufficit quod testes recipiantur ad iuramentum, & post terminum poterunt examinari etiam die feriata ob necessitatem hominum, *Bart. in l. 1. §. nunciatio, n. 20. ff. de nou. oper. nunciat.* Secus si terminus esset assignatus ad probandum, & probatum habendum, quia tūc examinatio post terminum fieri non potest, licet in termino testes essent recepti, *c. pia §. si quis el. 2. & ibi Gemin. n. 2. Franc. nu. 7. & Can. communiter de except. Fel. in c. licet causam numer. 19. & seqq.*

seqq & ibi Dec.nu.139 & seq. de prob.c.scriptum & ibi Pan.in fine num.1.de elect. Quando te-
40 stes sunt † absentes in locis remotis fit remissio, siue decernuntur litteræ remissoriales, in quibus iudex coram quo lis pendet, committit examinationem absentium testium iudici illius territorii, vbi testes degunt, vt attestationes clausas remittat, & mandat litigatoribus, vt ibi compareant, *c.constitutus de fideiuss.§.& quoniam scimus vers.multa auth. de test.l.iudices & auth ibi posita C. de fid. Instrum.l.3.§.1.vers.idem Diuus Adrianus ff.hoc tit. Gail.obs.96 lib.1.* in causis ciuilibus, spiritualibus, & matrimonialibus. *Clem. vnic.de offic. deleg.& ibi gloss.in verb.ciuili & Can.c.1. & ibi gloss fin.& Pan num.1 de test.cog.* in quibus nullo modo euocantur testes, nisi hoc habet consuetudo, *l.3.§ fin ff. hoc tit.* quibus tunc impendia per producentem sunt facienda, *l.eos § 1.in fine C.de appell.cap.quoniam hoc tit.Gail.obs.99.lib.1.* non etiam in causis criminalibus, in quibus testes omnino sunt euocandi, & apud iudicem repræsentandi, *Auth.apud eloquentissimum C.de fid.instrumen.l. 3.§.1.vers.idem Diuus Adrianus Fel.in c.cum causam num.21.vbi ponit quinque fall hoc tit. Mynſ. obs.40.cent. 3. dicens quod in causa fracta pacis detur commissio,* vt non solum ex dictis, sed etiam ex gestis iudex informet motum animi sui, *d.l.3.§.1.vers.idem Diuus Adrianus.* Quando deputatur Commissarius ab inferiore iudice ad examinandum testes, si in numero testium aliquis sit imediate subiectus summo Pontifici, aut imperatori, qui citatus comparere nolit; Commissarius non potest testem ad perhibendum testimonium compellere propter defectum iurisdictionis, *l fin. C.de iurisd. omn. iud.* Quare tali casu Commissarius, vel ipsa pars producens testes, summum Pontificem vel Imperatorem adire debet, & per viam supplicationis mādatum pœnale contra talem testem ad testificandum petere & obtinere, *Gail.obs.98.lib. 1.* Iudex cui † committitur remissoria, debet 41
esse qualificatus iuxta c.statutum de rescript. in 6. alias examen testium est nullum: *d.c.statutum §.in nullo & ibi gl.in verb. designatu Mobed.decis.6. sub num.1 hoc tit.* Sententia lata per probationes receptas à non qualificato est iniusta, nisi in sententia fuerit facta relatio ad probationes receptas per modū causæ, *Fel.in c.inter cæteras nu.2.& 4. de re iud. & ibi Can.Mobed. d decis. 6.* Potest recusari in partibus, licet Procurator consenserit in curia in iudicem, quia causas suspicionum concurrentes in iudicem idem Procurator ignorauit: *c.vt circa vers. alioquin de elect. in 6.cap.insinuante & Mobed.decis.1.de off.deleg.* ad recusandum Notarium sufficit allegatio suspicionis, quæ probatur iuramento: *§. & quod & ibi gloss.in verb.artificis auth.de triente & semisse Bald.in c.super quæstionum sub num. 2. de offic. deleg. Franc. in c.cum speciali num. 41. & seqq.de appell. Caputaq.dec. 64.part.3.* iurisdictionem habet tam respectu testium, tunc nominatorum, quam nominandorum, *Mobed.decis.6.n 1.hoc tit.l.si quando & auth.ibi posita C.hoc tit.l.iudices C. de fid. Instrum.cap.cum causam hoc tit.* citat testes, citat eum contra quem producuntur, ad videndum eos iurare, iuxta formam præscriptam in remissoria, *Greg.xv.decis.518.in princ.* audit exceptiones, recipit iuramenta testium in loco assignato in remissoria, examen autem, cum sit meri facti, in alio loco & extra iudicium expediri potest, *c.statutum § in nullo quoque de rescript. in 6. Rot.decis.15.de off.deleg.in nou.Greg. xv.decis.518.num.10.& ibi annot.* refrænat multitudinem testium, examinat interrogatoria, datus à principe subdelegat, *Clem.vna de offic.deleg.& ibi gloss.1.Pan.in c.1.n.1.de test.cog.& ibi Can.late Gail. obs.97.lib.1.* recipit confessio-

fessiones partium super positionibus hinc-inde exhibitis, *Franc.in c. præsentium* §. *testes nu.5.hoc tit.in 6.& ibi Can.Rot. Bisig. decis.hoc tit.* Punit testem, qui aures eius offendit, *l. nullum C.hoc tit.* Datus ab auditore Rotæ e-
42 tiam de consensu † partium, non potest subdelegare: *Rot.decis.8.de offi.deleg.in nou Paul.de Castr.in l.iudices n.5.de fid.instr.Gail.obs.97.lib.* 1. aut committere Notario receptionem iuramenti testium, quia est actus iurisdictionis & de consensu partium, *c.cum Bertholdus & ibi Pan.n.27.Fel.sub num. 17.vers.multa & optima & nu.18.de re iud.Bellam.decis.81. Greg. xv.decis.368.num.3.& seq.& ibi annot. Rot. decis. 27. de probat.in antiq.* Quod si facta fuerit ab eo receptionis iuramenti testium subdelegatio Notario de consensu partium, tunc solet à practicis obtineri à Papa commissio, sanans istum defectum arbitrio Rotæ: quia Papa, stante consensu, totum iuramentum testium potest remittere; *Cresc. decis.4.hoc tit.c.tuis hoc tit.Ias.in l 1.num.xj.& seqq.ff.de feriis Fel.in c.cum causam num. 19.& 20.hoc tit.Ias.in repet l.admonendi num.219.&*
43 *seqq.de iureiur.* Plures iudices † remissoriales intelliguntur dati in solidum, & vno impedito, mortuo, aut nolente, alter potest exequi, *Rot.decis.573.numer.1.part.1. diuers. Caputaq.decis.69 part.3.Bald.in l.1.num 13 ff.de offic.cons.Bart.in l.si vnus ex pluribus nume.5 ff.de re iud. & vtrobique DD.* & auditores Rotæ possunt eis dare formam quam volunt, *l iudicium soluitur ff de iud.Bald.in l 1.sub num.15. vers.15.quartus ff de off.cons.c. super quæstionum de off.deleg.*

44 In decernenda remissoria † requiritur causæ cognitio à iudice ordinario, & delegato à Papa, *Pan.in c.constitutus n.5.& 6. de fideiuss.& ibi Zab.& Can.* sedente pro tribunali, *l.à præcedente C.de dilat.* die iuridico, *Cresc. decis.1.de feriis l.1.2.& l.omnes dies §.& dies solis C.de feriis.* visa releuantia, ac facto sufficienti fumo, *Cassad.d.decis.3.n.3.de dilat.Greg.xv.decis.163.n.1.& n.9.& ibi annot.l.2.& ibi Bart.ff. de re iud.c præterea & ibi gloss fin.de dilat. & ibi Pan.n.14.& Can.* & dato dubio, *Caputaq.dec. 56.& 57 & 66.part.3.c.constitutus vers.fin.de fideiuss.* quia est remedium extraordinarium commissum arbitrio iudicis, *l. iudices cum auth.ibi posita C.de fid.Instrum.Gemin in c. præsentium,n.26.post Archid.de testib.in 6.* tum quia dilationes omnes probatoriæ sunt arbitrariæ, etiam respectu termini, & loci infra quem, & in quo fieri debent; *c.præterea de dilat.& ibi gl.fin.vers item datur dilationes & ibi Can.Bart.in l.2.nu.10.de re iud. Cassad.decis.5. in fine de dilat.* Quandoque omnino denegatur, quandoque datur sine retardatione processus regulariter conceditur cum retardatione processus præstito per petentem remissionem iuramento calumniæ, *l.de die §. iubetur & ibi Castr.in §.tutor vel curator num.6. ff.qui satisd.cog.* & siue pars siue integra dilatio fuerit data, eousque iudicis officium conquiescit, donec petiti temporis defluxerunt curricula, *l siue pars C.de dilat. gloss. 2.in c.2.eod.* de quibus ordine videamus. Denegatur pro exceptionibus † dilatoriis pro- 45
bandis, aut aliis præambulis, vel incidentibus, vel emergentibus in causa: *Ioan. Andr.in c.1.num.2.& 3.de appell.Rot.dec.6.de prob.in nou.* super articulis super quibus in partibus fuerunt testes examinati, *Gregor.xv.decis.414.vbi plures cumulat.* ac super negocio principali, ei, qui potuit testes examinare lite pendente, vel in partibus coram iudice primæ instantiæ, vel in loco vbi nunc pendet iudicium, & non examinauit per negligentiam, *d.l.de die § fin.ff.qui satisd.cog. & c.& ibi Castr.in §.tutor nu.7. Afflict.decis.137.numer.4. Caputaq.decis.63.part.3.* & petens remissoriam indigebat probatione articulorum cum

causa pendebat in partibus, super quibus nunc petit remissoriam; nam si tunc non indigebat, & non indiget, decernenda est remissoria, *Greg.xv.decis.174.nu.5. & 6.Iudices circa finem C.de fid.instr.l.pen.§.his præsentibus C.de reb.cred.* aut obtinuerit sententiam fauorabilem in prima instantia, quia tunc cessat non solum negligentia, & culpa, sed etiam omnis præsumptio calumniæ: *Greg.xv. decis.276.nu.3.& ibi annot.d.l.Iudices d.l.pen.§. his de præsentibus.* quando vna pars onus probationis subiuit apud sedem apostolicam, alteri concedi solent induciæ, vt apud eandem sedem probet quæ velit, *c.cum olim el.1. §.te igitur de priuil & ex.c.sib priuil. Franc.in c. præsentium §.testes num.1 post gloss. sentit. quod possit fieri remissio.* item denegatur spoliatori, quando ex aduerso facta est aliqua probatio de spolio, licet non plena, *l. auxilium §. fin.in fine ff.de min.Cassad.decis.2.de dilat.Caputaq.decis.63.part 3.* in iudicio attentatorum ad probandum attentata, quorum admittitur probatio in curia, *Cassad.decis.4.de dil. c.significante de appell.& ibi Can.c.non solum & ibi Can.eod.tit in 6.Rot.decis.2.& 35.de prob. in antiq.& decis.4.vt lit.pend.in nou in addit.* ad excusandum spolium datur remissoria. *Cassad. d.decis 4.l 3 §.si quis cum minore vers.idem tamen consitetur ff.de minor.l 1.§ pregnantem vers. sed etsi incertum ff de vent.in poss.§.mitt.* ad excusandum attentata non datur remissoria, quando agitur vt super eis pronuncietur definitiue, nisi stante maximo fumo, secus si agatur super eis via executiua, vt declaretur deliquisse, & ad incursum censurarum, & pœnarum, quia datur remissoria ad excusandum attentata etiamsi non extaret aliquis fumus, quia materia est prophana, & quia per huiusmodi declarationem, quæ habet vim trium sententiarum, deuenitur ad executionem, *Put.decis.112.libro 1.[illegible].C. de re iud.l.1.C.de execut.rei iud.* quando articuli sunt irreleuantes, *l.ad probationem 1.in fine C. de prob.& ibi gloss fin & DD.Caputaq. decis. 66. part.3.Gregor.xv.decis.81.in princ.* quando adest vehemens suspicio calumniæ, *Card. Seraph.decis.1364.l.ad probationem in fin.C.de prob. c.indicantem 30.quest.fin. Pan.in c. constitutus num.8.& 9.vbi tradit 3 remedia de fideiuss.c.cum olim de priuil.Zab.in cap.constitutus in 4. oppos. de fideiuss.Gregor.xv decis.81.post num.3. & nu. 4.& decis. 414. numer. 8.& ibi annot.* vt si constet per scripturas de contrario eius, quod probari prætenditur, *Card. Seraph. decis.1460.Clem.vt calumniis de re iud.l.1.de offic.Vicar.& ibi Innoc.& Can.* aut si probatio habetur, vel faciliter haberi potest per scripturas: *Bellam.decis.9 l.satis aperte C.de fals.c.post electionem & ibi Innocent.sub numer.3 in glo.super verbo institutio de conc.præb. Greg. xv.decis. 255 & ibi annot.Felin.in d.c.de cætero num 12.de re iud.* quando constat de non iure petentis, *l.si pupilli §.videamus & ibi Bart.numer.1.& 8. ff.de neg.gest.post gloss* ad reprobationem testium propter timorem subornationis, *Salic.in l.si quis testibus num.9.C de test.c.cum olim essemus de priuil.Caputaq.decis.54.part.3.Gregor. xv.decis.414.num.10* ad probandum nullitatem pensionis, quando adest commissio sine retardatione solutionis pensionis, *Caputaq.decis.55.part.3.Put.decis.32.libro 1.Rot.diuers.decis 182.part.8.lib.2.Sarnen.in compend. vtriusque sign.n.57.* quia dicta clausula suspendit & limitat iurisdictionem, *l.cum te ibi sine vlla ludificatione C.de pact.inter. empt. & vend. & c.l.qui contra in fine C.de incest.& inutil. nupt. Put.decis.32.lib.1.Cas.decis 8.de re iud.* & dictio, sine, est priuatiua, negatiua, & exclusiua, *l.1. & ibi gloss fin.ff.de pign act.* in iudicio spolij, in quo suspensum est petitorium: *Card. Seraph. decis.117.l si quis conductionis C.de loc.& conduct.* ad impediendam immissionem, *ex l.fin. C.*

de edict.d. Adr.toll.Card. Seraph. decis.1364. in princ.l.fin.ibi testatoris mortis tempore fuerunt C. *de edict.d. Adr.toll.Gregor.xv.de.is.* 367. *& ibi annot.* vel ad impediendam immissionem illius, qui agit remedio adipiscendæ possessionis: *l. quamuis* C.*de edict.d. Adr. toll & ibi notat per gl.1.& DD. Put.decis.7.de caus. possess. & prop.Rot.Farin.decis.212.p.1.* quando tendit ad impugnandam rem iudicatam: *Ias. in l. patre furioso num.21.& 22. ff. de his qui sui vel alien.iur.&c.Caputaq.decis.81. part. Greg.xv. decis.184.& decis.211* in vltimis audientiis; quia videtur peti ad differendam expeditionem causæ, *Card.Seraph.decis.1450.in princ. l. iudices ibi & hoc si iuste peti iudex inuenerit* C. *de*

46 *fid.instrum.* sine retardatione processus † conceditur, quando pro parte illam petentis nulla adest suspicio calumniæ, *Caputaq. decis.58.in princ.part.3.Put.decis.297 lib. 2. d.l. iudices in princ.l.pen. §. his de præsentibus circa fin.C.de reb.cred.* ne auferatur facultas probādi, si in partibus tantum probari possent, quæ non est coarctanda sed amplianda, *l. generaliter in princ.C.de reb.cred c.fin.de test. cog.* ob senium & inualetudinem testium, specificatis testium nominibus in actis, ne sit in eius potestate alios examinare, *Put.d.decis. 297.in princ.libr.2.attestans de Stylo* Curiæ *cap. quoniam frequenter in princip.vt lit. non contest. &c.l.curent & ibi gl.& DD.ff de test.§.fin. auth. de test.* quia volens testes producere. eorum nomina edere tenetur ante productionem: *glo.Mag.in fin.in l.1.§.editiones ff.de edend. Bald. in l.fin.num 16,*C.*eod.Dec.in c.1.num. 156. de prob.* in omnibus causis possessoriis, etiamsi adsit fumus, quia in istis non admittuntur exceptiones percutientes petitorium, requirentes altiorem indaginem, *Card.Seraph. decis.294.Bartol.in l.si quis liberis §. si quis ex his ff.de lib.agnosc.Bart.in extrauag.ad reprimendum in verb.summarie num.4.per l.ille à quo §.si de testamento ff.ad Trebell.l.3.§ ibidem ff ad exhib.* In quibus datur interdum cum retardatione processus, quando exceptio respicit possessorium, non petitorium, *Rot.decis. fin.de restit.spoliat.in nou. Put.decis.* 405.*lib.2.* Card.*Seraph. in vtramque partem decis.* 298.

Datur cum † retardatione processus in causis, vnionis beneficii in proprietatem, *Grego.* 47 *xv decis.562.& ibi annot.c.ad quæstion.& ibi post glo fin.DD.de rerum perm.* nullitatis professionis, matrimonialibus, decimarum, *Put.decis. 324.in fin.lib.1.Greg.xv.decis.* 174. *& ibi late annot.& decis.403.& 415.* & aliis spiritualibus, & prophanis tanquam in causis grauibus in prima, *Mohed.decis.5.de prob.l.iudices & auth.ibi posita* C.*de fid Instrum.c. constitutus in fin.de fideiuss.* ac etiam in qualibet instantia, etiamsi non adsit fumus, *Caputaq. decis.* 68. *part.3.Rot.decis.102.n.1.part.1.diuers.l 1. ibi scribi res postulat ff.de testib.Gregor.xv.decis.62.& ibi annot.* non obstante præsumpta calumnia, *Gregor.xv.dec.523.Put.decis.6.de dilat.* etiam ad probandam consuetudinem Ecclesiæ damnosam; videlicet, quod res ecclesiæ datæ in emphyteusim debeant iterum locari proximioribus emphyteutæ finita locatione, *Caputaq.decis.61 part.3.auth. sed etsi quis in princ.* C.*de test. l. in exceptionibus in fine ibi siue in alea gestum esse ff.de prob.* Ac signa & sigilla notariorum: *Rot.dec.6.de prob.in nou.l. iubemus ibi nisi ipsi astrinxerint* C.*de prob.l.sed si quis. ex signatoribus & ibi gl.fin.ff.quando testam.aperiat.* Ac ad probandum exceptionem peremptoriam: & in omni casu in quo agitur de graui præiudicio: *Milis in repertorio vers.remissio ad partes non est danda &c. Caputaq: decis. 59.parte tertia c.constitutus de fideius. c. ex parte A & C de testibus,* Sufficitque quod vnus ex articulis pluribus sit pertinens & releuans: *Greg.xv.dec.124. numer.3.* ad probandam enormissimam læsionem factæ transactionis

nis non datur, nisi restitutis acceptis, ex ipsa transactione, *l. si diuersa* C. *de transact. & ibi DD l. si non fuerit & ibi gl. 1. in fine ff. de iureiur. l. Iulianus §. offerri ff. de act. empt. Bald. in l. si traditio in 3. quaest. C. eod. Rot. diuers. decis. 440. in fine n. 1. part. 1.*

48 In causis beneficialibus † remissoria conceditur in tertia instantia, *Card. Seraph. decis. 500. num. 2. Card. Zabarel. in clem. sape §. & quia numer. 7. de verb. signif.* quia sunt summariae, in quibus dilationum materia amputatur, *Clem. sape de verb. signif. Pan. in c. 1. sub nu. 7. de dilat. Bart. in l. 2. num. 10. ff. de re iud.* in prima & secunda instantia non datur. *Put. decis. 40 lib. 1. & decis. 297. n. 4. lib. 2. attestans de stylo Curiae Clem. saepe ibi amputet dilationum materiam de verb. signif.* nisi causa in prima aut secunda instantia sit commissa appellatione remota. *Gregor. xv. decis. 562. num. 5. & ibi annot. l. 1. §. 1. ff. à quib. app. non licet c. pastoralis de appell.* quia alias ex denegatione remissoriae sequeretur damnum irreparabile, aut si sit simpliciter commissa, nisi probato fumo & facta obligatione de stando primae sententiae contra vnicae obtinentem remissoriam ferendae, quia ex ea non probauit in terrtionem suam, secus si dicta prima sententia profertur pro obtinere remissoriam; *Put. decis. 52 lib. 1. Achil. decis. 4. de dilat. Caputaq. decis. 56. 57. & 630. num. 6. part. 3. c. super quibusdam §. praeterea de verb. signif.* si vero is qui possidet beneficium petat remissoriam, praeter obligationem de stando vnicae, debet consentire sequestro: *Greg. xv. decis. 144. & ibi annot.* ac conceditur etiamsi petatur ad probandum obiectus, puta malam expressionem fructuum in gratia, *Caputaq. decis. 60. part. 5. l. iudices ibi si hoc perspexerint cum auth. seq. C. de fid. instrum.* vel consuetudinem immemorabilem, vt permutationes quadrangulares fieri possunt, & factae sortirentur effectum. *Caputaq. decis. 56. part. 3. l. circa eum vers. si quis autem & l. seq. ff. de prob.* Idem obtinet in causa canonizationis, regressus, propter non solutam pensionem, *Achil. decis. 6. de dilat. Clem. saepe de verb. signif. & ibi Can.* quia est beneficialis, *Rot. decis. 766. part. 3. lib. 3. Achil. decis. 5. in princ. & num. 6. de pens. arg. c. ex gestu c. relatum c. ex tua & c. fin. de cleric. non resid.* ac in lite inter praesentatum à patrono & prouisum apostolicum, in qua in tertia instantia datur remissoria ad probandum iuspatronatus, in quarta & secunda non datur ex eadem ratione: & quia de iurepatronatus agitur incidenter, nisi dato fumo, facta dicta obligatione, & apposito sequestro: *Card. Seraph. decis. 555 num. 3. & 4. Achil. decis. 4. de dilat. Rot. diu. decis. 269. num. 3. part. 2. & decis. 873. part. 3. lib. 3. c. dilectus & ibi glo. & Can. de off. leg. c. cum dilectus & ibi gl. in verb. praesentare & Can. de Iurep.* imo is qui obtinuit remissoriam non potest remissoria relata vti, nisi prius plene satisfacto praedictis obligationibus. *Cas. decis. 3 de dilat. Bald. in l. vniuersa sub num. 2. vers. conclude C. de precib. imper. offer. & ibi DD.* Instructus petens remissoriam debet consentire sequestro; non possidens petens remissoriam debet sequestro renunciare, si habuerit sententiam pro se. *Rot. diuers. decis. 919. part. 3. lib. 3. arg. not. per Pan. in c. 1. sub nu. 7. de dilat. & Bart. in l. 2. num. 10. ff. de re iud. l. testium §. 1. vers. quae argumenta ff. de testib.* Ad probandum delictum remissoria aliquando concessa fuit, *Cresc. decis. 8. de prob. Caputaq. decis. 67. part. 3. Bald. in auth. apud eloquentissimum numer. 2. & seq. de fid. Instrum.* quia iure canonico causae meri imperii possunt delegari: *c. quod sedem de offic. ordin.* quando constat de magno fumo; *Caputaq. decis. 62. part. 3. Cassad. decis. 4. nu. 2. de dilat. auth. apud eloquentissimum in fin. C. de fid. instr. l. testium §. 1. vers. nosti ff. de test. clem. iudices*

& ibi gl. in verb. ciuili de offic. deleg. regulariter denegatur, *auth. apud eloquentissimum C. de fid. instrum. Cresc. decis. 19. numer. 5. de prob. Caputaq. decis. 63. num. 3. part. 3 Fel. in cap. cum causam numer. 21. & num. seqq. vbi ponit. 3. fall. de testib.* ac semper denegatur probata bona fama inquisiti, ac causa non amoris, vel quia resuscitatur processus, à quo inquisitus fuit purgatus, *Rot. decis. 773. nu. 5. part. 1. diuers. l. si cui crimen §. 1. ff. de accus. & inscript. c. de his de accus. & c. l. licet §. fin. in fine ff. nauta caup. stab. &c.* Quod si † timeatur subornatio testium, conceditur remissoria cum hoc remedio, quod eam obtinens hic Romæ debeat nominare tres testes bonæ famæ, & conditionis, in quibus non cadit subornationis suspicio, quos examinare faciat, ex quorum dictis Rota iudicabit dicta aliorum & poterit videre si alij fuerint subornati: *Caputaq. decis. 70. part. 3. arg. l. alij ff. de accus. & l. 1. in fin. ff. de iure pat. c. 2. in fin. de testib. num. 6. & ibi* Can. *post gloss. pen.* & vbi est timor potentiæ alicuius domini temporalis, extra illius loca datur remissoria. *Caputaq decis 53. parte 3. arg. c. significante in fine qui mat. accus. vel cont. illud testar. & c. l. in fundo vers. neque malitiis ff de rei vend. & ibi gl. in verb. indulgendum alleg. concor.* Hæc remissio in curia fit solum post litem contestatam, ante litem contestatam super dilatorijs, vel etiam peremptoriis, quæ tunc prosequi possunt, non fit, licet ex causa fieri posset, *Card. Zab. in Clem. sæpe §. & quia in 13. not. de verb. signif.* & de stylo

49

50 † datur semel tantum; vnde si in prima instantia data fuerit remissio ad partes pro testibus producendis, in secunda instantia, licet noui articuli dentur, & admissibiles, qui sunt de iure dantis, non est iterato extra curiam concedenda, *Rot. decis. 16. hoc tit. in nou. Clem. testibus c. fraternitatis hoc tit. c. finem litibus de dol. & cont. Greg. xv. decis. 367. & ibi annot. limitat. 2. mod.* Limita in minore & Ecclesia, quibus † datur secunda remissoria, quia de iure restituuntur aduersus probationem omissam, *l. minor. 25. annis omissam ff. de minor. & c. c. auditis & ibi Pan. n. 16. post Innoc. & c. suscitata & ibi Can de in integr. restit. Bart. & DD. in l. nam & postea § si minor ff. de iureiur. Afflict. decis. 216.* indifferenter, quando probare volunt id super quo nullas induxerunt probationes, aut quando induxerunt probationem, sed non timetur aliqua subornatio in testibus: *c. cum venissent c. coram de in integ restit.* si petunt restitutionem, vt possint probare super articulis antiquis, in quibus facta est publicatio, denegatur eis restitutio, & secunda remissio ob timorem subornationis testium: *c. constitutus c. fraternitatis & Clem. 2. hoc tit. Caputaq. decis. 50. part. 3.* nisi diligenti inquisitione per iudicem præmissa, appareat, quod omiserint probationem ex sui facilitate, ita quod excludatur præsumptio doli, & subornationis, *c. auditis & ibi Innoc. nu. 2. & 3. Pan. num. 16. & Can. communiter de in integr. restit. Bart. & DD. in l. 1. § nunciatio nu. 33. ff. de nou. oper. nunc. & ibi DD. Bellam. decis. 38.* Post decretam † remissionem dantur ei, qui illam obtinuit, decem vel quindecim dies ad eam expediendam, *Achil. decis. 5. de dilat. l. 1. & 2. C. si tut. vel cur. non gess. l. ab hostibus §. fin. cum l. seqq. ff. ex quib. caus maior.* Et si pluries interpellatus eam expedire distulerit, non est ei vlterius concedenda, vel est concedenda sine retardatione processus, etiamsi sit reus, & actoris intentio non sit probata, *l. non ignoret C. de fruct. & lit. expens. & ibi not. Caputaq. dec. 38. numer. 3 & seqq. part. 3.* In causa prophana datur primo actori terminus ad ponendum, & articulandum, nec reus compellitur terminum actori datum recipere, sed potest petere alium terminum ad probandum exceptiones, & defensiones suas,

51

52

ſuas, ratio eſt quia actore probante intentionem ſuam, reo incumbit probatio exceptionis ſuæ, & non antea: *l. ſiquidem C. de except. iuncto cap. de teſtibus hoc tit.* in cauſis beneficialibus alijſque ſummarijs iudex vtrique inſimul poteſt præfigere terminum ad parendum & articulandum, *gloſſ. in Clem. ſæpe in verb. partes & verb. poſt dationem de verb. ſignif. Rot. deciſ. 25. de iud. in antiq. dictum eſt ſupra tit. de confeſſ.* ac etiam in cauſis prophanis, quando reus ſponte petijſſet remiſſoriam antequam actor probaſſet, *gloſſ. in l. fin. in verb. ſcripturam C. de falſ. gl. in cap. ex inſinuatione in verb. probare de procurat.* Aut rei contumacia, cui iudex præfixit terminum ad probandum ex cauſa, *l. à quo ff. de damno infect. Alex. in l. ſi finita §. Iulianus n. 114. & DD. ff. eod.* & qualitas negotij id expoſcit, *l. ſed etſi per prætorem §. ait prætor in fine ſi. ex quib. cauſ. maior. &c. Caputaq. d. deciſ. 58. part. 3.*
53 Dicta & depoſitiones † teſtium productorum in vim remiſſoriæ Rotalis ante triginta vel quadraginta annos probans quando producuntur ad effectum iurium abſque exhibitione proceſſus remiſſorialis propter antiquitatem temporis, & ſi aduerſarius volet impugnare examen ſub prætextu nullitatis ex defectu citationis, iuramenti, vel alterius ſolemnitatis, ipſe habebit exhibere proceſſum remiſſorialem, *Bart. in l. admonendi nu. 42. & ſeqq. Iaſ. numer. 119. & ſeqq ff de iureiur. Caſſad. deciſ. 3. de procur. Greg. xv. deciſ. 535. n. 6. & ſeqq.* Contrarietates in depoſitionibus plurium teſtium, ſiue inducti ab vna parte, ſiue hinc inde ab actore & reo producti ſibi contradicere videantur, quam maxime fieri poteſt ſunt conciliandæ, & ad concordantias reuocandæ, non ſolum vt euitent periurium, ſed etiam vt probent, *l. 2. & 3. ff. hoc tit. c. in noſtra & ibi Felin. hoc tit. Mynſ. obſ. 38. cent. 4.* quando ſuper quolibet actu remanet integra probatio: *gl. in c. cum in noſtra & ibi Can. c. cum tu & ibi Pan. n. 2. & 5. hoc tit.* per actus ſucceſſiuitatem, & permanentiam, vt depoſitiones teſtium de actu, quem aliqui dicunt geſtum ante nuptias, alij poſt nuptias, intelliguntur poſt nuptias contractas, & ante nuptias finitas: *l. apud antiquos C. de furt. Bart. in l. 2. §. creditum num 6 & ibi DD. ff ſi cert. pet.* Per præſumptionem multiplicati actus; vt depoſitiones teſtium de excommunicatione lata ante appellationem, & aliorum de excommunicatione lata poſt appellationem, intelliguntur de lata poſt primam, & ante ſecundam appellationem: *c. cum tu hoc tit.* tacitam repetitionem; vt locus & tempus expreſſa in dicto, cenſentur repetita in ratione per teſtes reddita: *Bartol. in l. labeo num. 8. ff. de ſuppl. leg.* benignam interpretationem, vt vnius verba proprie accipiantur, alterius improprie, vt ſi vnus dicat poſſidere alius tenere: *l. ſtipulatio rata habere &c. §. hac quoque ff. de verb. oblig. l. ſed etſi poſſeſſori §. item ſi iurauero ff. de iureiur.* aut vnius depoſitio intelligatur ſecundum opinionem, alterius ſecundum veritatem: *l ſeruo manumiſſ. & ibi Iaſon. poſt num. 2. & DD. ff. de cond. indeb.* & generaliter quocunque modo leges diſcordantes ad concordiam reuocantur, ſic & teſtes, *Butr. in d. c. cum tu ſub. n. 4. verſ. reducuntur ergo ad concordiam & ibi Fel. ſub n. xj. verſ. modo iſtis diſcuſſis & Can. communiter DD. in d. l. 7. creditum ff. ſi cert. pet.* diuerſo modo narrantes factum dummodo eadem dicant, probant, *c. nihil & ibi gloſſ. fin. de verb. ſignif. Caputaq. deciſ. 270. n. 3. part. 3.*

Contrarietas † enim in teſtibus conſideratur in facto principali, non in acceſſorijs, 54
Bart. in l. eos num. 5. ff. de falſ. Dec. in l. 2. §. creditum n. 7. ff. ſi cert. pet. Iaſon. in l. 1. num. 45. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. Innoc. in c. fraternitatis in princ. de hæret. Caſ. deciſ. 6. numer. 8. hoc tit. Si manifeſta ſit contrarietas, valet teſtimonium

nium plurium, nisi ex altera, parte tanta sit dignitas, vt merito debeat numero præiudicare, *c. in nostra hoc tit. & ibi pulchre Felin. l. ob carmen §. fin ff. eod.* vel nisi verisimiliora loquantur, *c. licet vers. fin. de prob. pulchre Mynf. obs. 93. cent. 1.* Si testes pro vtraque parte sint pares, pro reo fertur sententia, *c. ex literis de prob. c. inter dilectos in fine de fid. instrum.* nisi in quatuor casibus, matrimoniali, liberali, dote, & testamento, *l. inter partes ff. de re iud. l. fin. eod. d. c. ex literis.* si vnus contradicit pluribus, non obstat contrarietas, quia dictum vnius testis non probat: *c. ad honere 33. quæst. 2. c. veniens c. licet hoc tit.* in dubio contrarietas non præsumitur, *Bald. in c. cum tu num. 2. hoc tit.* & interpretatio sumenda est secundum verisimilem mentem, & intentionem testium, *l. quod si nepotes ff. de testam. tut. & ibi gloss. 1. l. quoties C. de famil. ercisc. & ibi gloss. in verbo diuidit & vtrobique D. Rot. diuers. decis. 8. num. 2. part. 2. Prob. ad Monach. num. 30. & seqq. in c. præsentium hoc tit. in 6.*

5 Non fit † talis concordantia, quando contrarietas est inter dictum partis producentis & testes productos, *Bart. in l. 2. §. creditum num. 8. ff si cert. pet. Anch. in c. cum expediat in princ. de elect. in 6. Felin. in c. cum contingat num. 6. vbi declarat 2. mod. de offic deleg.* quia dictum partis nihil probat pro eo *l. exemplo C. de prob. Pan. in c. cum tu sub nu. 4. in fin. de testib.* sed depositio testium bene clarificatur ex confessione alterius partis, quæ valet contra eam: *Pan. in c. cum Ioannes n. 7. de fid. instrum. & ibi Can.* ac ipsamet dicta partium apparenter repugnantia concordari possunt, *Felin. in c. cum contingat sub n. 6. vers. secundo declara de off. deleg. Salic. in l. cum precum in fine C. de lib. caus.*

5 Timor † subornationis testium ex eo, quod deponant per eadem verba, vel per eundem præmeditatum sermonem, cadit in duobus testibus, non autem in tribus, quatuor, aut pluribus, quia quod deficit in fide, supplet numerus, *l. 3. §. 1. & ibi gloss. in verbo numerus & Iac. Butrig. de test. Alex. cons. 149. sub num. 6. vol. 5. Rol. cons. 72. num 6. lib. 2. Gegor. xv. decis. 252. num. 1.* & excluditur ex qualitate rei super qua deponunt v. cum deponunt de verbis, in quibus consistunt ius matrimonij, *Cas. de grass. decis. 13. num. 14. de testib. c. tuæ fraternitati de sponsal. & ibi Can.* aut de præscriptione in cuius probatione, cum omnia requisita debeant formaliter, & punctualiter probari, est quasi necesse, quod omnes in eadem verba incidant, *Greg. xv. decis. 252 num. 3. Franc. in c. 1. n. 1. de præscript. in 6. & ibi Can. c. veniens c. auditis de præscript.* vel de probanda consuetudine, *c. cum dilectus de consuetud.* & relinquitur arbitrio iudicis, an testes deponentes per eundem præmeditatum sermonem, probent vel non, *l. 3. §. ideoque in verbo tu magis scire debes ff. de testib. Bald. in l. testium n. 6. C. de test. Greg. xv. decis. 252. n. 2. & ibi annot.* Excludit † probationem per testes publicatio attestationum solemnis, deliberata, de mandato iudicis facta, partibus præsentibus, vel altera contumaciter absente, *c. fraternitatis & ibi Butr. nu. 7. vers. secundus terminus & ibi Can. hoc tit. c. intimauit & ibi gl. c. cum venissent eod. Bald. in l. per hanc num. 16. C. de temp. appell. Gail. obs. 50. libro 1. vbi limitat 13. mod.* ac tertius oppositor ad coadiuuandum non potest post publicationem, testes producere; quia debet assumere litem in eo statu quo erat, *Bart. in l. si prolusorio ff. de appell. Pan in c. veniens el. 2. num. 7. Felin. n. 18. de testib. Couar. pract. quæst. c. 18. nu. 1. & 2.* Limita primo, quia † de stylo Rotæ datur summarium testium, licet testes non sint publicati, *Cas. decis. 1. hoc tit. attestans de stylo Curiæ Pan. in c. 1. sub n. 7. vers. prima si consuetudo fori hoc debeat declar.* quale decretum non solet annotari, & annotatum non habet vim publicationis

57 / 58 (right margin)

tionis testium,& eo non obstante possunt litigatores libere iterum, & toties quoties sibi de iure licuerit, testes de nouo examinare, *Cas.decis xi hoc tit. attestans de stylo Curiæ Pan. in cap. 1. sub n. 7. vers. prima si consuetudo fori hoc habeat de dilat. Greg. xv. decis. 583. num.* 1, quia non dicitur quis percunctatus dicta testium, nisi percunctatus sit originale, *l. si duobus & ibi Angel. Perus. in princ. ff. quomod. testam. aper. Felin. in c. constitutis el. 2. nu. 2. hoc tit.* Secundo,
59 publicatio † testium in summario iudicio, non impedit productionem eorundem, vel aliorum testium in plenario super eisdem, vel directo contrarijs articulis, *c. veniens el. 2. & ibi Felin. in princ. & num. 19. & c. cum in tua hoc tit. Bart. in l. Iulianus num. 3. ff. de cond. indeb. Rot. decis. 23. hoc tit. in nou. Gail. obs. 103. numer. 3. libro* 1. quia plenarium non tendit ad eundem sed ad diuersum finem à summario; Tertio, publicatio vel renunciatio facta in
60 certis articulis † non præiudicat volenti testes producere in alijs, *c. causam quæ c. cum venisset hoc tit. Greg. xv. decis. 191. num. 3.* Quarto, quando dolo vel negligentia examinatoris testes super omnibus articulis non fuerunt examinati, *c. per tuas hoc tit. Mynsing. obs. 32. in fin. cent.* 1. Quinto, testes possunt repeti in eadem instantia, absque nouo iuramento, *Bald. in l fin. nu. 10. & 11 C. de testib. & DD. post gloss addit. in verbo iterum.* quando in priore examine obscure deposuerunt, *c. cum clamor hoc tit.* quia in ambigua oratione spectatur sententia eius, qui eam protulit, *l. in ambiguis ff. de reg. iur.* Sexto, quando materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod subijcitur necessitati probandi, vt cum esset res vendita pro decem, agiturque ad rescindendam venditionem ob læsionem vltra dimidium iusti pretij, ac testes examinati deponunt quod res valebat multo plus de viginti, sed non taxant quanto plus de viginti, publicatis attestationibus actor potest illud plus probare: *c. cum causa hoc tit.* quia aliud est probare deceptionis excessum, & aliud probare quantitatem valoris. Septimo in causa appellationis de iure canonico super nouis capitulis, orientibus ex primis, testes noui, & veteres producuntur, non autem super eisdem vel directo contrarijs articulis; *Clem. testibus c. fraternitatis hoc tit. Fel. in c. cum Ioannes num 17. de fid. instrum. Afflict. decis. 216. qui multis modis limitat & ibi add. Myns. obs. cent.* 1. quia non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio est timenda; sed de iure ciuili recipi possunt, super eisdem articulis, & directo contrarijs: *l. eos §. 1. C. de appell l. per hanc C. de appell* quas leges canonistæ dicunt, procedere in veteribus capitulis, nullo modo probatis aliter quam per testes, super quibus in appellationis causa bene licet producere testes, *gloss. fin. in d. Clem. testibus & ibi Can.* Octauo quando sententia lata est ipso iure nulla, *Rot. decis. 1. hoc tit in antiq. Clem. de testibus & ibi gloss. in verb. rite & Can. hoc tit. l. non putauit vers. non quauis ff. de bonor. possess cont. tab. l. 2. & ibi gloss. in verb. recte & DD. ff. de inoff. testam.* Aut ad instantiam partium, attestationes non rite receptæ, sunt publicatæ, *Rot. decis. xi. de prob. in nou. c. cum causam & ibi gloss. fin. in fine & Can. hoc titul.* Aut publicatio est nulliter facta, possunt produci testes super eisdem, & directo contrarijs articulis, *Rot. decis. 13. hoc titul. in nou. clem. testibus & ibi post gloss in verb. rite & Can. hoc tit.* quia quod nullum est, non præstat impedimentum, *c. non præstat de reg. iur in 6.* Nono potest iudex testes recipere ex officio parte absente, licet non compellatur, quia in eo non timetur subornatio, *Ias. in l. vbi pactum n. 14. C. de transact. Dec. in rub. de prob. numer. 47. Mars. in l. 1. §. si quis vltro 2. 3. & 8. ff. de quæst.*

Iura super inhabilitate impetrantis, *Rot. decis. 2. in princ. hoc tit. in nou. clem. iudices & ibi glos. in verb. repererint & Can. de offic. deleg. clem. vnic. & ibi post gloss. Can. de concess. preb arg. c. pastoralis § nisi & § fin. de caus. possess. & prop. Pan. in c. cum dilectus num. 3. de fid. instrum.* Decimo si quis dedit interrogatoria pro examinatione testium partis aduersæ, habita publicatione, non impeditur dare articulos continentes id, quod interrogatoria, & super illis testes inducere, *Put. decis. 251. lib. 2. Fel. in c. cum Ioannes sub num. 34 vers. etsi diceretur de fid. instrum.* quia d. c. fraternitatis tantum habet locum in capitulis. Vndecimo in criminalibus non obstat publicatio productioni testium ad defensam rei super ijsdem, & contrarijs articulis: *l. vnius § cognit. verum ff. de quæst. Mynf. obser. 13 cent. 5.* Secus si producuntur contra ipsum reum & ad offensam, *Salic. in l. fin. nu. 10. C. de quæst. Mars. in l. 1. § si quis vltro num. 4. 5. & 6 ff. eod.* Duodecimo in omni causa in qua vertitur periculum animæ, *c. series & ibi gloss fin. in fine hoc tit & ibi Can. c. iurauit & ibi Pan. num. 6. & Can. de prob. Fel. in c. lator num. 3. de re iud.* quia periculum animarum præponderat suspicioni subornationis testium. Decimo tertio possunt produci testes, ad coadiuuationem instrumenti post publicationem testium producti, *Franc. Aret. in l. certi conditio § quoniam num. 18 ff. si cert. pet.* ad recognitionem sigillorum, & notariorũ, instrumentorum post publicationem productorum, *Rot. decis 3. de prob. in antiquior. Rot. decis. 2. in fine hoc tit. in nou. c. 2. & ibi gl. in verb. quinque & Can. c. tua de cleric. peregr. l. Lucius & ibi Bart. de fide instru. Bart. in l. ad testium ff. de testam. Can. in c. post cessionem de probat.* Et nota quod sententia lata, omissa publicatione, non est ipso iure nulla, nisi ex Stylo Rotæ, quando publicatio fuit petita, *Fel. in c. 1. & A. n. 1. & seqq. de re iudicat.* Item excludunt productionem † testium renunciatio facta testibus, *c. intimauit & c. cum venisset hoc tit.* etiamsi renuncians nondum didicit testificata, *Panor. in c. constitutis el. 1. numer. 4. hoc tit.* conclusio in causa, *c. cum dilectus & ibi late Fel. de eius effectibus de fid. Instrum. & Pan. numer. 4. Capell. Tholos. quæst. 14.* quarta productio, *Auth. qui semel C. de probat. & ibi Bart.* numerus excedenatus, *c. significauerunt c. cum causam hoc tit. l. 1. § fin in fin ff. eod.* lapsus termini ad probandum, *c. licet causam de prob. Rot. decis. 9. hoc tit. in nou.* percunctatio & cognitio testificatorum, *Bald. in auth. at qui semel n. 2. vbi distinguit & ponit plures fall. C. de prob quibus quatuor alias addit Rom. in rub. de arbit nu. 36. Greg. xv. decis. 497. & ibi annot. & decis. 583. nu. 1.* etiamsi non fuerit facta solemnis publicatio, *Bart. in d auth. at qui semel n. 18. & seqq. Greg xv. decis. 583. nu. 2. & seqq.* Testes autem † examinati & publicati faciunt fidem in alio iudicio inter easdem personas, *c. causam el. 1. de testib. l iubemus C. de liber. caus. Bart. in l. 2. sub n. 5. & 6 ff. iud solui Ias. in l. 2. num. 22. C. de edend. ponens quinque limitat.* imo ex Stylo Rotæ Romanæ & supremorum Tribunalium etiam non publicati, *Greg xv. decis. 535. num. 11. Guid. Pap quæst. 586. circa fin.* ac contra singularem successorem si fuerint prius recepti quam fieret in eo transactio iuris, *l. si mater §. fi. vers. Item si rem ff. de excep. rei iud & ibi Bart. & DD. Franc. Aret. cons. 36. sub num. 3. l. si superatus ff de pign. & hypoth. Greg. xv. decis. 535. num. 1. & seqq.* 61 62

De testibus cogendis.

Titulus XXI.

SVMMARIA.

1 *Testes nominati ab alterutra parte & requisiti si nolunt testari compelluntur in causa ciuili & spirituali.*

2 Quod

2 *Quod si de facto impedimentum non potest cessare habetur testis pro producto in causa ciuili quando impedimentum est successiuum.*

3 *Excipe à dicta regula clericos qui in causis laicorum non possunt cogi nisi cum alia probationes haberi non possunt.*

4 *Priuilegiatos ne cogantur ferre testimonium, vel vt inuiti non dicant testimonium.*

5 *In criminalibus iure ciuili omnes coguntur ad testificandum, sed iure Canonico nemo cogitur testificari in criminalibus, nisi aliunde veritas haberi non possit.*

6 *Et quando constiterit iudici nominatos in testes timore aduersa partis à ferendo testimonio se subtrahere.*

7 *Fallit dicta regula iuris canonici septem casibus hic annotatis.*

DICTVM est superiori titulo officium testium esse quasi publicum, & edictum de testibus esse prohibitorium, & excusatorium certarum personarum, *l.1.in fin. princ. ff. de testib.* Ideo addit de testibus cogendis.
1 Regulariter † si nominati ab alterutra parte, & requisiti nolunt testificari, compelluntur in causa ciuili, *c. dilectorum & ibi gl.1.mag. & DD. hoc tit. Gail. obs.100. lib.1.* causa iniuriarum ciuiliter intentata, *c. peruenit el. 2. & ibi gloss fin. hoc tit.* spirituali, *c cæterum hoc tit.* & matrimoniali, *c.1. hoc tit.* seruato moderamine, *l. si quando C. de testib.* omnes tam laici, quam clerici, *c.1. c. cæterum hoc tit.* etiamsi per alios fides fieri possit, *Pan. post Host. in d.c.1.n.4. hoc tit. & ibi Ioan. Andr. n.5. & Can.* à iudice sæculari, qui sunt de iurisdictione sæculari, non autem illi qui sunt de iurisdictione ecclesiæ; quia non superior non subditum coercere non potest, *c. at si clerici de iud. c. vt animarum de Constit. in 6.* clerici à iudice ecclesiastico, *c. quanquam in fine 14. quæst. 2.* per suspensionem ab officio vel beneficio, *c.2. hoc tit.* ac etiam laici in causis spectantibus ad iurisdictionem ecclesiasticam, *c. peruenit el. 2. hoc tit. & ibi Pan. notat. sub secundo notab. d. c. cæterum.* mulcta indicta, captis pignoribus, *l. currentes ff. de testib.* districtione ecclesiastica, *c. 1. in fine hoc tit.* deficientibus iuris remedijs, per censuras ecclesiasticas, quæ ex constitutione Concilij Trid. sunt mere subsidiariæ, *c. quamuis excommunicationu sess. 25. dixi supra tit. vt lit. non contest.* & ita intelligenda sunt capitula huius tituli loquentia de compulsione per censuras, quia eo ipso quod moniti nolunt in causa ciuili testificari, præsumitur contra ipsos, quod non bono animo hoc faciant: *gloss pen in c super eo c.1. & ibi gloss. in verbo timore & ibi Imol. in gloss. 2. Pan. num. 5. & 6. Felin. numer. 9. hoc tit.* quod si de facto impedimentum † non potest cessare, habetur 2
testes pro producto in ciuili, non criminali, ne in crimine procedatur ex præsumptione quia præsumitur quod pars faciat vel consentiat, quando impedimentum est successiuum, & habet causam permanentem, *pulchre Pan. in c. cum causam n.18. de testib.* Excipe
† ab hac regula clericos, qui in causis lai- 3
corum non possunt cogi, nisi cum aliæ probationes haberi non possunt, *c. quanquam 14. quæst. 2.* mediatores, qui non compelluntur nisi de consensu vtriusque partis, *auth. de testibus §. quoniam c. dilectorum & ibi post gloss. Pan. Felin. & Can. hoc tit.* priuilegiatos ne cogantur, ferre testimonium; vt parentes, & liberi inuicem, & aduersus se nec volentes ad testimonium admittuntur, *l. parentes C. de testib.* liberti aduersus patronos, non modo sponte sed nec vocati testificari coguntur, *l libertorum C. de testib.* Inuiti † testi- 4
monium non dicunt senes, maiores 70. annis, valetudinarij, milites, illi qui cum magistratu publice absunt, vel quibus venire non licet, vt ignominiose malitia missi, publi-

cani, *is* qui non detractandi testimonij causa aberit, *is* qui exercitui præbendum conduxit, nisi veritas aliter haberi non possit, volentes autem admittuntur, *l. inuita la. 2. & ibi gloss. fin. &* DD. *& l. inuita la. 2 ff. de testib. Feli. in c. 1. num.* 8. *hoc tit.* & producens eos, debet probare, quod veritas aliter haberi non possit, *Imol in c super eo hoc tit. & ibi Feli. n. 9. &* Can. *Alex. cons* 64. *n.* 4. *&* 6. *libr.* 1. Item inuitus non dicit quis testimonium, aduersus socerum, generum, vitricum, priuignum, sobrinum, sobrinamue, sobri noue natum, eosue qui priori gradu nati sunt, nec patroni patronæue aduersus libertos, tam in ciuili quam criminali causa; sed nec pro eis possunt ferre testimonium, quia si valeret, pro vtroque parte, valeret, *l. lege Iulia & ibi gl. 1. &* DD. *& l. seq. ff. de testib. c. si testes* §. *item l. Iulia. &* §§. *seqq.* 4. *quæst.* 3. inter se testificantur consanguinei, si voluerint & inuicem consenserint, *c. 1. & ibi mag. 1. quæst.* 5. In crimina-
5 libus † iure ciuili omnes cogi possunt ad testificandum, *l. 1. ff. de testib. Pan in c. super eo num. 3. hoc tit* quia publice interest delicta puniri; *l. si ita vulneratus vers. quod si quis absit r de & ibi gloss in verb. impunita ff ad l. aquil. l. licitatio* § *quod illicite ff. de publican.* exceptis clericis, ac laicis cupientibus clericari, quia in causa sanguinis non possunt ferre testimonium, propter timorem irregularitatis, *c. sententiam sanguinis ne clerici vel monach.* & alijs personis legitima ratione excusatis: *d. l. 1. in fine d. l. Iulia. & d. l. inuiti* 1 *&* 2. *ff. de testib.* iure canonico in criminalibus nemo inuitus cogitur testificari, etiamsi de crimine agitur per viam exceptionis, & ita seruat Curia Romana ind ... tener, vnde nec in rescripto tunc ponit clausulam de testibus compellendis, *Imol post Host. & alios in c. dilectorum in fine hoc tit.* Franc. *Marc. quæst.* 567. *part. 1. nu. 2. &* 4. quia ex testimonio in causa capitali contrahitur inimicitia capitalis, *c. cum P. de accus.* quam inimicitiam vnusquisque sapiens euitat, nec debet se exponere periculo pro causa aliena: *l. si quando* C. *de testib. l. sed si quis ex signatoribus ff. quemadm. testam. aper.* verum ne crimina multa remaneant, cogitur quis testificari inuitus, si aliunde veritas haberi non possit; *c. 1. c. fin. & c. dilectorum & ibi gloss. mag. & Pan. post recensitas Hostien. Cald. & aliorum opiniones circa finem vers. vnde puto de iure canonico sic dicendum & c hoc tit.* sed non præsumitur malitia in nominato in testem, & requisito si testificari recusat, *Pan. in c. 1. num. 5. & 6.* nisi aliter probetur per producentem, *Pan. in c. super eo num* 4. *hoc tit.* quod aduersa pars malitiose subtraxerit testes, *c. peruenit el. 1. hoc tit.* vel ipsi testes non amore sed timore aduersæ † partis se subtrahant, *d. c.* 6
super eo hoc tit. quo casu fit compulsio, licet veritas haberi aliter possit, *d. c. super eo & ibi Pan. n. 2. Pan. in d. c. dilectorum in fine.* Fallit dicta regula † iuris canonici in crimine fal- 7
si. *c. cum contra hoc tit.* Secundo in promotione ad prælaturas, ne indignus præficiatur. *c. super his hoc tit.* Tertio quando proceditur in modum inquisitionis, *c. licet Heli de simon.* Quarto quando delictum fuit commissum lite pendente, ne iudicium iurisdictio elidatur. *Pan. in d. c. super his vers. tertius.* Quinto quando testimonium requiritur ad liberandum hominem ab iniusta morte, vel pœna quacunque, vel à falsa infamia, vel etiam ab aliquo damno, tenetur quis ad testificandum, etiamsi testimonium eius non requiratur, tenetur facere quod in se est, vt veritatem denunciet alicui, qui ad hoc possit prodesse iuxta psalmum, erige pauperem & egenum de manu peccatorum. *numeri cap.* 24. *eripe eos qui ducuntur ad mortem c. sicut dignum* §. *illi etiam de homicid. & ibi gloss. in verb. potuit.* Sexto ad detegendam coniurationem, *c. fin. hoc*

hoc tit. Septimo quando testis pretio inductus retrahit se à testificando, potest iudex contra eum procedere tanquam falsarium, & cogere ad testificandum. *l. 1. in princ. ff. de fals. & ibi Bartol. Felin. in d. c. dilectorum num. 4. hoc tit. Bart. in d. l. diuus Adrianus sub num. 7. ff. de re iudic.*

De fide instrumentorum.

Titulus XXII.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum est scriptura facta ad alicuius probationem in posterum faciendam, & aliud est publicum aliud priuatum.*

2 *Publicum est quod confectum est per manum tabellionis creati ab habente potestatem cum solemnitatibus requisitis.*

3 *Solemnitates publici instrumenti sunt duodecim, quæ hic ordinate explicantur.*

4 *Notarius creatus à Papa seu Imperatore vbique locorum instrumenta conficere potest, ab inferiore creatus in loco subiecto ipsi creanti.*

5 *Notarius rogari potest de his quæ ipse facit aut percipit aliquo sensu, vel facit pars quæ rogat, aut faciunt ambæ partes, & non de his quæ facit tertius.*

6 *Notarius si de eadem re plures habet matrices, cuinam standum sit.*

7 *Priuatum instrumentum, aliud est authenticum, aliud non authenticum, & recensentur authentica instrumenta.*

8 *Non authentica instrumenta recensentur.*

9 *Solemnitates requisitæ in instrumento publico non sunt necessaria in priuata scriptura quæ regula limitatur quatuor modis.*

10 *Instrumenta produci possunt ab vtraque parte in iudicio post publicatas attestationes vsque ad conclusionem in causa, & post eam produci non possunt in causa prophana, secus in causa beneficiali.*

11 *Aduersario citato ad dicendum contra ea, vel præsente ac data ei copia cum termino ad opponendum.*

12 *Rescripta & literæ summi Pontificis edendæ sunt integraliter cum die & anno, reliqua instrumenta debent edi sine die & anno, quo conscripta sunt.*

13 *Fallit vltima pars regulæ quinque casibus.*

14 *Instrumenta producens non potest reuocari productionem ipsorum quando pars est citata ad dicendum contra.*

15 *Citato ad videndum produci iura sufficit opponere generalia contra productionem, & admissionem iurium.*

16 *Instrumentorum receptio potest ex causa committi iudici alterius territorij, & de stylo curiæ decernuntur compulsoriales generales, item speciales.*

17 *Generales decernuntur citata vel non citata parte aduersa, diriguntur simplicibus clericis.*

18 *Speciales decernuntur parte citata, causa cognita.*

19 *Et in eis iudex compulsorialis debet esse qualificatus* iuxta c. statutum de rescript. in 6.

20 *Regularis Canonicus non potest esse iudex compulsorialis sine consensu sui superioris.*

21 *Notarius, locus & iudex compulsorialis possunt recusari.*

22 *In extractione instrumentorum & iurium in vim compulsorialium requiritur citatio.*

23 *Quando extrahuntur instrumenta per alium notarium, qui de illis non fuit rogatus, secus si per illum eundem notarium qui scripsit originale extrahantur.*

24 *Producens instrumentum parte citata ad dicendum contra id, vel si instrumentum perseuerauerit in iudicio aduersario sciente, videtur fateri contenta in instrumento contra se.*

25 Nisi

25 *Nisi illud producat impugnatiue, aut cum protestatione in quantum facit pro se.*

26 *Item non approbat, enunciata in eo.*
Fallit tribus casibus hic notatis.

27 *Instrumentum si producatur in actis quod incipit sic & finis sic, tunc tenor instrumenti non est de actu, sed ipsa productio & appellatur verbalis.*

28 *Differentia inter realem instrumentorum productionem, & verbalem.*

29 *Instrumento quæ opponi possunt.*

30 *Duo testes reprobant instrumentum, quando ad probandum intentionem vna exhibentur instrumentum & testes, qui examinati repugnant instrumento.*

31 *Si de falsitate instrumenti principaliter tractetur, hoc casu paribus testibus præfertur scriptura.*

32 *Confessio resultans ex productione vel impugnatione instrumenti praiudicat in eodem iudicio & instantia, & cum eodem aduersario.*

33 *Productio instrumenti quoad vnum finem facta, non obstat producenti quoad alium.*

34 *Comparatio literarum est subsidiaria probatio ex scripturarum collatione procedens.*

35 *Fit per iudicem adhibitis peritis.*

36 *Ex scripturis hic designatis.*

37 *Ad scripturas eiusdem vel alterius generis.*

38 *Facit semiplenam probationem.*

39 *De stylo Curiæ recognitio publici instrumenti fit per duos testes.*

40 *In antiquissimis quæ excedunt centum annos, sufficit instrumenta publica esse in forma probanti.*

41 *In recognitione instrumenti vel registri antiqui, sufficit quod testes habeant notam manum notarij.*

42 *In recognitione scripturarum priuatarum, quæ solent fieri absente parte, sufficit, quod testes deponant, habere notam manum quia viderunt sæpius scribere.*

43 *In recognitione apochæ priuatæ quæ fit à præsente præsenti, testes debent deponere fuisse præsentes.*

44 *Scriptura priuata trino teste notata non indiget recognitione.*

45 *Scripturarum quædam facit mentionem de alia, & vocatur memoria siue mentio.*

46 *Scripturarum quædam sumitur de alia, & illa habet quatuor nomina, sumptum, exemplum siue exemplatum, Copia, & index, illa vero scriptura vnde sumitur habet tria nomina, originale, exemplar, & Authenticum, practici vocant protocollum.*

47 *Notarius non potest alterius notarij notas, imbreuiaturas, seu prothocollum in publicam formam redigere, nisi septem concurrentibus hic annotatis.*

48 *Limita vt non procedat in successore vno, vel pluribus in officio.*

49 *Publicatio ab exemplatione quomodo differat, & quænam scripturæ publicari possunt.*

50 *Exemplantur instrumenta publica, in qua exēplatione quinque requiruntur hic notata.*

SECVNDA & præcipua species probationis est, quæ fit per instrumenta, *c. testes §. si debitum 3. quæst 9.* Instrumentum † est 1
scriptura facta ad alicuius probationem, in posterum faciendam; *l. contrahitur ff. de pignor. & hypoth. l. si quis legatum ff. de fals.* Aliud est publicum, aliud priuatum, Publicum † est, 2
quod confectum est per manum tabellionis creati ab habente potestatem; *c. 2. hoc tit. l. 2. ff. rem pupill saluam fore §. cum autem Instit. de adopt.* cum solemnitatibus requisitis, quæ plurimæ † sunt. Prima inuocatio nomi- 3
nis domini, Secunda annus domini, Tertia nomen Papæ, Imperatoris, vel Regis loci; & annus papatus, imperij, seu regni, Quarta nomen consulis illius anni, quod de consuetudine non seruatur; Quinta indictio, Sexta mensis 4

mensis & dies instrumenti. *auth. vt proponatur nomen imperatoris in princ. & §. 1. & ibi glo. in verb. auctore, c. inter dilectos & ibi gloss. in verb. indictionis qua etiam explicat quid sit indictio & ibi Can. hoc tit. l. generalem & ibi gl. 1.* C. *de tab. lib. 10. Pan. in c. 1. num. 3. & ibi But. & Fel. hoc tit. Bald. in §. actor & §. die luna de pace constan.* Septima locus generalis, & specialis, puta locus loci. *l. optimam & ibi gloss. in verb. in eo & Bald. num. 10. & DD. C. de contrah. & commit. stipul. Angel. in d auth. vt proponatur nomen imperatoris in princ. & in auth. quib. mod. nat. effi. legit. sub num. xj. in fin. Rot. decis. 5. hoc tit. in antiq. Cas. dec. 1. n. 7. & seqq. de dol. & contum. reprobata opinione Baldi ibidem allegata Caputaq dec. 98 part. 2.* Octaua series facti, *d. l. generali & ibi gl. 1. & alijs supra allegatis iuribus l. iurisgentium §. quod fere ff. de pact.* & aliæ sunt negotii, aliæ instrumenti qualitates, *l. 1 §. editiones & ibi gl. mag in fi ff. de edend. & ibi DD.* Nona testes, *Bald. in l. præposteri in fi. C. de testa. & in l. hac consultissimam n. 3. C. qui testa. fac. poss. idem de pace Constantia in glo. super verb. die luna* Dies, consules, qui esse desierunt, locus, & testes instrumentarii, qui censentur à partibus approbati, etiamsi alias essent inhabiles, *auth. de testib. §. licet circa finem iuncta gloss. in verbo & supplicijs io. de Imol. in l. ad testium §. ad conditionem sub num. 4. ff. de testam. ord. Ias. in l. 1. num. 13 ff. de ferijs.* appositi in primo instrumento, in subsequenti, quod illis caret, intelliguntur repetiti: *Ias. in l. si quis argentarius §. si initium num. 6. ff. de edendo.* sufficitque in notario & testibus, cognitio illa quæ resultat per aspectum testatoris, vel contrahentium in ipso actu testandi vel contrahendi, *l. si non speciali C. de testam. Bart in l. 2. §. item labeo num. 4. ff. de acq. poss. arc. Rot. diuers. decis. 434 part. 1.* Si notarius dicat interfuisse, & non addit cum testibus, tamen hoc debet intelligi fauore validitatis actus, *Cas. dec. 1. n. 20. & 21. de reb. eccl. non alien. Felin. in c post cessionem nu. 15. vers fallit. 7. de prob. per c. inter dilectos hoc tit.* Decima rogatus notarij, *l. diuus Traianus & ibi per illum text. notat Bart. in fine ff. de milit. testam. & DD. authent. de Trebel. post princ. vers. nos autem credimus & ibi gloss in verb. iniungatur & DD. c. inter dilectos & ibi gloss. in verb. profiteretur hoc tit. c cum olim. de priuileg.* factus à partibus, vel à testatore, *l. 1. & ibi Bart. ff. de hæred. instit. Alex. in l. stipulatio ista §. si quis ita sub num. 3. ff. de verb. obl. Bart. in l. sciendum num. 15. & seqq de verb oblig.* qui præsumitur ex verbis expressis, videlicet, publicaui rogatus, scripsi testibus adhibitis, &c. *Bart. in l. sciendum num. xj. ff. de verb. oblig.* & ex consensu partium vndecunque collecto: *fuse Rot. diuers. decis. 248. 252. 253. part. 1. per l. hac consultissima §. sed licet C. de testam. & c. l. qui patitur ff. mand. & ibi gloss. & DD.* Vndecima subscriptio notarii, si vero totum sit scriptum manu alterius, recipit auctoritatem à subscriptione notarii, *Bald. in l. distantibus num. 6. C. de testam. Greg xv. decis. 454. & ibi annot. Natt. cons. 287. num. 4.* Descriptio notarii in matricula non respicit solemnitatem actus, neque etiam solemnitatem publici instrumenti, sed facit præsumptionem tabellionatus, & est necessaria ad hoc, vt notarius dicatur esse de collegio, *l. scriniarios C. de testam. milit. & ibi Bald. & DD. Dec. in cap. 1. nu. 18. de fide Instrum. Ias. in l. barbarius nu. 56. ff. de off. prat. Rot. diuers. decis. 103. sub numer. 32. part. 2.* Duodecima quod instrumentum legatur partibus, *Inst. de empt. & vend. in princ. & ibi gloss in verb. absoluta l. fideicommissa in princ. vers quoties ff. de leg. 3. l. si quis l. ex ea scriptura ff. de testam.* quia notarius non adhibetur ad solemnizandum actum ab alio dispositum, vt voluit Bartol. in l. cunctos populos num. 41. in fine C, de summa Trinit. sed ad solemnizandum publicum instrumentum, conti-

nens actum ab alio dispositum, *Can. in cap. 1. hoc tit. Rot. diuers. dec. 103. à n. 29. vsque ad nu. 33. part. 2.*

4 Creatus † à Papa, siue Imperatore vel ab aliis Apostolicam siue Imperialem auctoritatem habentibus, vbique locorum instrumenta conficere potest, ab inferiore creatus non potest conficere instrumenta nisi in loco subiecto ipsi creanti, & instrumenta in illo loco facta vbique valent, *Imol. in c. cum P. tabellio n. 4. & 5. & ibi Felin. num. 17. & 18. & Can. & Rot. decis. 5. hoc tit. in nou. & diuers. decis. 103. n. 1. part. 2. Bart. in l. 1. num. 2. ff de offic. procons. & leg. Butr. in c. per venerabilem n. 22. & seq. qui fil. sint legit. Franc. Aretin. in cap. cum causam num. 13. & seq. de prob.* Potest † rogari de his

5 quæ ipse facit, aut percipit aliquo sensu, *Bal. in rub. C. huius tit num. 3. & seqq. Bald. in auth. sed nouo nu. 12. C. si cert. pet.* vel facit pars, quæ rogat, vel faciunt ambæ partes; & verba notarij prolata in personas contrahentium videntur ab ipsis contrahentibus prolata, *l. cum ostendimus § fin. ff. de fideiuss. & c. tut. vel curat. & ibi post gloss. DD. Bald. in l. mater tua num. 5. C. de rei vend. l. optimam C. de contr. vel commnit. stipul. Bald. in l. 2. num. 8. in fin. C. de execut. rei iud. Bart. in l. si dari ff. de verb. obl. & ibi DD. Greg. xv. decis. 1. num. 3. & 4.* & non de his quæ facit tertius: *Bart. in auth. si quis in aliquo numer. 8. & 9. C. de edend. & ibi DD. Achil. decis. 4. & Bald. in rub. C. hoc tit. num. 12. & seq. & n. 33. Bald. in l. fin. num. 13. C. de prob.* nam instrumentum non probat delictum, *l. 3. §. 1. vers.*

6 *idem Diuus Adrianus ff. de testib.* Si de eadem † re plures habet originales scripturas, siue matrices, si est in eis repugnantia, neutra valet: si in vna est plus, quam in altera, siquidem illud plus potest reduci ad minus, vt in summis, valet de minori summa: *arg. l. si diem § si plures ff de arbitr.* Si non potest reduci, vt quia vna scriptura est plenior quam altera, quia continet plura capitula pleniori statur: *arg. l. si ita scriptum fuerit Titius ff. de hared. instit. Bald. in l. imperator 1. n. 26. & 27. ff. de stat. homin. Rot. diuers. decis. 671. num. 3. & seqq. part. 1* Ego Notarius scripsi cum expressione nominis, cognominis, & cuius auctoritate sit Notarius, *l. 2. C. de conu. fisc. debit. lib. 10. Instit. de empt. & vendit. in princ. in verb. nisi & completiones & c. l. ad testium §. si quis ff. de testam. auth. de tabell. in princ. Specul. tit. de inst. edit. §. 2. breuiter num. xj. & 15.* cum impressione soliti signi, *Specul. §. breuiter n. 15. d. l. testium §. signum ff. de testam. Bald. in 1 constit. cons. n 20. Bal. in l. comparationes num. 31. C. hoc tit. Franc. in cap. significauit per illum text. de appell. l. fin. C. de assess.* quod ex opinione Rotæ non est de substantia, *Greg. xv. dec. 454. nu. 3. & ibi annot.* etiamsi totum instrumentum sit scriptum manu Notarii, *Castr. in l. cum antiquitas num. 7 ff de testam. Bald. in l. 2. n. xj. in fine C. quand. fisc. vel priu.* Est autem publicum instrumentum probatio probata, & facit rem certam, & manifestam, *l. interest & ibi Bal. & l. pecunia & ibi Bald. numer. 5. C. de solut. l. ad probationem C. de prob. §. item verborum obligatio Instit. de inutil. stipul. l. optimam C. de contrah. & commun. stipul. Greg. xv. dec. 409.* Priuatum † 7 aliud est authenticum, aliud non authenticum, *Pan. in c. 1. n. 2 hoc tit.* Authentica sunt instrumentum actorum confectum à duobus idoneis viris, loco tabellionis, in iudicio assumptis, etiam sine præsentia testium, & forensis dici potest, *c. quoniam contra de probat.* Scriptura quæ habet authenticum sigillum Episcopi, inferioris Prælati, *c. 2. & ibi gl. in verb. sigilla allegat. concordant. & Can. de solut. Franc. Marc. dec. 1078. num. 2. & seq. part. 1.* Capituli, vel alicuius Principis sæcularis, *c. 2. & ibi glo. fin. c. cum dilectus hoc tit. c. post cessionem de probat. c. cura xj. quæst. 3. & ibi gloss. 1.* Conuentus, *cap. tertio loco de probat.* cuiuslibet

cor-

corporis, & Collegii, *c. dilecta & ibi gloss. fin. & Can. de excess. prelat. Bald. in l. si qua per calumniam num.* 8. C. *de episc. & cleric.* ac alterius cuiusq. de his quæ facere potest, vel debet ratione officij sui, *Specul. de prob. § 3. videndum num. 15. Pan in d. c. post cessionem num. 1. de prob. Franc. Marc. quæst. 1078. sub nu. 4. part. 1.* Cautio priuata iam trino teste, masculo, *l. scripturas in fine* C. *qui pot. in pign. hab. Fel. in c. 2. num. 4. hoc tit.* Probatæ atque integræ opinionis, quæ qualitates testium articulandæ, & probandæ sunt, *Angel. Perusin. in l 2 § dum sub n. 4. vers. & notandum est diligenter ff. quemadm. testam. aper.* notata, hoc ius est nacta, quod cautio publice facta: ita quod plene probet, tam contra scribentem, quam quẽlibet alium, *l. scripturas C qui pot. in pign. hab.* tam in personali, quam reali actione, *c. 2. & ibi gloss. in verb. authentic. hoc tit.* Sumptũ manu publici notarij, qui de instrumento non fuit rogatus, *l. vnum testamentum ff. de testam. auth. si quis in aliquo & ibi Bart. num. 3. & 15. C. de edend. & ibidem* DD. cum decreto iudicis & causa cognita, vocatis his quorum interest: *c. fin. hoc tit. c. cum dilecta de confirm. vtil. vel inutil. c. ex parte abbatissæ de priuil. c. Albericus & ibi Pan. num. 5. & seqq. de test. &c. auth. si quis in aliquo & ibi Bart. numer. 4. & 17. C. de edend. de quo inferius dicetur.* Exemplum vero ab huiusmodi sumpto extractum cum eadem solemnitate, fidem non meretur: *l. 3. C. de diuers. rescript. Caputaq. decis 234. part. 3. Greg xv. decis. 432. & ibi annot. & dec. 469. & dec. 550.* & licet exemplum in actis registratum probet in alio iudicio, quando ipsum exemplũ registratum producetur apud acta alterius iudicis, secus tamen est in exemplo ab eo exemplato, *Greg. xv. dec. 550. num. 3. & 4. Paul. de Cast. in l. 3. n. 3. & 4. Bald. n. 2. C. de diuers. rescript. &c. Caputaq. dec. 234. part. 3. Couarr. pract. q. c. 21. Dec. in Auth. si quis in aliquo n. 30. C. de edendo,* Charta quæ profertur ex archiuio publico, *Auth. ad hæc C. hoc tit. c. peruenit 30. q. 1. cap. ad audientiam de rescript. late Franc. Aretin. in c. cum causam numer. 4. & plurib. seqq. & ibi Can. de prob. l. exemplo & ibi late Bald. & DD. C. de prob* quod habet custodem deputatum de publico, & charta sit posita inter scripturas publicas, *Felin. in c cum causam num. 7. de prob. & ibi Pan. sub num. 1 & Can. Fel. in c. ad audientiam nu. 11. & numer. seqq. vbi ponit. 10. concl. de præscript. & ibi Can. Franc. Marc. dec. 298. part. 1.* & fidem facit inter subditos etiam extra territorium: *Fel in d. c. ad audientiam sub n. 12. circa finem* contra non subditos non probat extra territorium, *Fel. in d. cap. ad audientiam n. 12. Franc. Marc. q. 438. nu. 4. part. 1. & quæst. 334 n. 2. part. 2.* Non authenticum † est charta priuata, scriptura quælibet carens subscriptione testium, quæ generaliter fidem non facit, nisi contra scribentem, eiusque hæredem, *l. instrumenta l. rationes l. exemplo C. de prob. Greg. xv. decis. 159. numer. 2. & 3. Ias. in l. admonendi numer. 77. & seqq. ff de iureiur.* contra tertium alicuius roboris firmitatem non habet nisi vetus sit & mentionem faciat de facto antiquo, *c. 2. & ibi Pan. n. 11. Felin in princ. & Can. hoc tit. Mynsi. obs. 79. cent. 5. dicens tempus dici vetus arbitrio iudicis Ias. in l. admonendi num. 9. ff. de iureiurando,* 8
Triplex est, quædam Apodissa, siue Apocha, quæ datur à parte parti, & proprie est scriptura creditoris profitentis sibi solutum à debitore, *l. Lucius Titius l. 2. § tutelæ ff. de administ. tut. l. si acceptilatum vers. fin. ff. de acceptil. l. qui tabulas, vers. apocha ff. de furt.* Antapocha est scriptura, quam facit debitor creditori, in qua debitor fatetur se soluisse pensionẽ, census vel vsuras, *l. plures C. hoc tit.* ne occultando aut intricando Apocham possit ius creditoris facere vacillare, *glo. in d. l. plures in verb. apochis & DD l. fin. §. Titius & ibi gl. in verb.*

apocha ff. de cond. indeb. Franc. Marc. dec. 370. *part.* 1. Quædam est ratio, quam sibi quis conficit, vt sunt computus tutorum, mercatorum, campsorum nostri temporis, *l. instrumenta l. rationes l. exemplo* C. *de probat. Greg. xv. dec.* 79. *Gail. obs.* 20. *lib.* 2. quæ inter socios plene probant, *Menoch. de arbitr. iud. cent.* 1. *lib.* 2. *casu* 42. *Rot. Ianuens. dec.* 173. *numer.* 5. *Rip. in l. admonendi num.* 129 *& ibi DD. ff. de iureiur. Rot. Farin. dec.* 641. *num.* 5. *part.* 1. ac generalium administratorum & officialium publicorum, qui tenentur libros rationum conficere, alij autem administratores particulares non tenentur, *Greg. xv. dec* 274. *& ibi annot.* Quædam est epistola, quam quis mittit alteri, *Bart. in l. nuda ratio à num.* 5. *vsque ad fin. ff. de donat. idem in auth. etsi contractus num.* 6. *& seqq.* C. *hoc tit. c.* 2. *& ibi Pan. numer.* 1. *in fin. & num. seqq. & ibi Fel. numer.* 2. *& seqq. & Can. eod. Bald. in rub. C. huius tit. num.* 56. *& seqq.* So-
9 lemnitates † requisitæ in instrumento publico non sunt necessariæ in scriptura priuata, *l. cum tabernam* §. *idem quæsijt ff de pignor. Bald. in* 1. *constit. Cod.* §. *quibus num.* 21. *l. in commodato* §. *sicut vers. ergo si pupillares ff. commod.* Limita 1. in scriptura priuata testamenti etiam inter liberos, in quo debet bene apparere de die, & anno, *Auth. quod sine C. de testa.* quia pluries & fieri, & mutari potest, & id est ratum quod vltimum comprobatur, *l. omnium C. de testam. l.* 2. §. *diem ff. quemad. testam. aper.* Secundo quando scriptura priuata directo conficitur super tempore, *l. si alterius C. si minor se maior. d. exer. l.* 2. C. *de ijs qui veniam ætat. impet.* Tertio quando substantia actus potest infringi ex tempore, vt in mandato procuratoris dato per priuatam scripturam, quia si non apparet de tempore tunc iudicium quasi sine mandato factum potest infringi. *Bald. in* 1. *constit. C. n* 23. Quarto quoad probandam prioritatem & posterioritatem, *l. scripturas & auth. ibi posita* C. *qui pot. in pign. hab. Angel. de Perus. in* §. *si quis auth. de instrum. caut. & fide n* 4. nam cum prioritas consistit in tempore, non potest probari, si tempus non adest, *l. prior* C. *qui pot. in pign. hab.*

Instrumenta produci † possunt ab vtraq; 10
parte in iudicio: (producta cum libello non probant nisi post litem contestatam reproducantur, *gl. in c. cum dilectus in verbo in modum exceptionis, & ibi* Can. *de Ord. cogn. Mathes. sing.* 40. *& ibi late add. Mynsing. Obs.* 53. *Cent.* 2. coram iudice præsente, *Felin. cont. Pan. in c. quoniam contra num* 38. *&* 39. *& ibi Host. Butr. Immol. de probat. Bald. in l.* 2. *sub numer.* 2. C. *de Edend. allegans plures textus.* vel coram Notario à Iudice specialiter deputato, ad recipiendam productionem scripturarum, *Felin. in d. c. quoniam contra sub n.* 40. *versic. secundo limita & nu.* 41. *de probat. vt ibidem Host. & Butr.*) post publicatas attestationes vsque ad conclusionem, id est renunciationem allegationum, & omnium aliarum probationum, *c. cum dilectus & ibi Felin. ponit* 4. *ampl. &* 12. *limit. &* Can. *hoc tit. c. pastoralis* §. *si vero renunciatum de caus. possess. & prop. cap. auditis de procur.* & post eam produci non possunt in causa prophana, *Rot. decis.* 1. *de prob. in antiq. c. cum dilectus de fid. instrum. Innoc. in cap. pastoralis nu.* 1. *de caus. poss. & prop. Rot. decis.* 1. *de test. in nou. & ibi add. Myns. obseru.* 53. *cent.* 2. nisi producens iuret per se aut procuratorem habentem ad id speciale mandatum nouissime illa fuisse reperta, *Ias. post Bart. in repet. l. admonendi nu.* 58. *ff de iureiur. & ibi Rip. n.* 48. *& DD. Fel. in c. pastoralis n.* 9 *de except. Myns. obs.* 53. *cent.* 2. secus in causa beneficiali, nisi expresse esset dictum, quod post terminum, nec per instrumenta, nec alias probari possit, *Rot. d. decis.* 1. *& dec.* 2. *de prob. in antiq. Clem. sæpe & ibi gloss. in verb. non obstante de verb. signif. & ibi Can.* aduersario citato † ad dicendum 11
contra

contra ea, alias non dicuntur de actis, *Felin. in c. quoniam contra nu. 4. de prob. Caputaq. decis. 99. part. 2. Greg. xv. decis. 110. num. 5. Sarnen. in reg. de annali quaest. 4. num. 8. & 41.* vel praesente, *c. charta 3. quaest. 1. l. iudices & ibi Bald. in 4. not. C. hoc tit.* ac data ei copia, cum termino ad opponendum, *l. cum quidam in princ. C. hoc tit. Bart. in extrauag. ad reprimendum in verbo de plano n. 3. in fine quom. in crimin. les. maiest. proced. Angel. Aretin. in § appellatur in fine de inst. except.* ita quod si super vno tantum capitulo instrumenti, vel priuilegii quaestio fuerit, totum instrumentum seu priuilegium, praesente iudice, aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipso, audiente parte contraria recitetur, vel potius tradatur ad legendum aduersario integraliter, *c. cum persona in princ. de prud. in 6. Felin. in c. contingit. n. 1. hoc tit. & ibi DD.* & capitulum controuersum solummodo describatur, & aduersae parti copia eius fiat, *c. contingit hoc tit. l. argentarius §. ei si ff. de edend.* Instrumentum rogatum in officio notarii causae, ad effectum, vt sit de actis, requiritur quod sit repetitum cum partis citatione, ad dicendum contra id, & oblata copia, *Sarn. in reg. de ann. quaest. 4 n. 11. Greg. xv. decis. 508. nu. 8. & ibi an-*
12 *not.* Rescripta & literae summi † pontificis edenda sunt integraliter cum die & anno, *c. eam te & ibi gloss. in verbo datam literarum & Can de rescript.* reliqua instrumenta debent edi sine die & anno, quo conscripta sunt, ne quid excogitetur, aut prolato die fiat. *l. 1. §. editiones ff. de edend.* sed cum nominibus testium Tabellioni & loci. *gloss. ind § editiones*
13 *in verbo die & consule in fin.* Fallit in † rationibus quae debent edi cum die & anno, *l. 1. §. rationes ff de edend.* quoniam accepta & data non alias possunt apparere, Secundo quando dies solutionis vel summae non potest esse clara sine die instrumenti, vt quia instrumentum dicit, promisit hinc ad mensem, *Bald. in l. 1. §. editiones in fine ff. de edend.* Tertio, ad instruendam falsi accusationem contra producentem de vsu vel de fabrica, si petens edi diem, offerat se paratum inscribere ad poenam talionis, *l. fin. C. hoc tit. Bald. in c. 1. n. 8. de prob.* debet edi integri originale coram iudice in loco congruo, & securo, & paucorum comitantium numero, *c. accepimus hoc tit.* praestito per petentem illud exhiberi, si semel instrumento fides fuerit imposita, iuramento se credere posse probare illud esse falsum, *l. fin. C. hoc tit.* interim vero statur instrumento, & sententia illius vigore lata est inuiolabiliter obseruanda, *d. c. accepimus.* Quarto, in instrumentis communibus factis pro cautione plurium, *l. fin. ff. hoc tit. l. si qua sint cautiones ff famul. ercisc und.* ac in actis, iudicialibus, siue forensibus, etiam de ijs, quae sunt voluntariae iurisdictiodis, *l. 2. C. de edend. Bald. in l. 1. § editiones n. 20. in fine ff. eod. Innoc. in c. 1. n. 1. 2. & 3. de prob. Lanf. dec. 247. cent. 3.* Quinto, in instrumento, quo quis vtitur extra iudicium, vt in protestationibus, *l. si quis inficiatus ff. depos. Bald. in c. causam te nu. 9. de rescript.* Producens † iura non potest re- 14
uocare productionem ipsorum, quando pars est citata ad dicendum contra, ex quo per citationem sunt effecta communia, *Put. decis. 262. lib. 2. contra Paulum de Castro in auth. iubemus numer. 5. C. de iud.* sufficit citato † ad 15
videndum produci iura, opponere generalia, *Fel. in c. fi. sub n. 7. vers. 2. fallit hoc 1. Put. dec. 155. sub nu. 1. libro 1. Rot. elec. 2. hoc tit. in not:* contra productionem & admissionem iurium ex aduerso productorum, ac stante tali oppositione potest opponere contra admissionem iurium ex diuersis causis; vel quia obstat producenti res iudicata, vel quia iura non sunt releuantia, vel non sunt in forma probanti, vel quia respiciunt petitorium,

 sed

sed si contra instrumenta producta diceret generalia, oppositio huiusmodi respicit tantum instrumenta producta, & non respicit eorum admissionem, ideo si ex illorum productione & admissione deprehenderetur iniquitas rei iudicatæ, nec appellaret ab admissione dictorum instrumentorum, videtur renunciasse rei iudicatæ, *Caputaq. decis. 323. part. 1. Paul. de Castro in l. titia textores ff. de leg. 1. & ibi DD. Caputaq. decis. 278. & dec. 279. part. 2. l. si aduersarius C. de fid. instrum.* quod si pars citata ad videndum produci &c. non opposuit contra ea in termino, an ante sententiam possit opponere & excipere contra ea? Rota seruat distinctionem Decij, *in auth. si quis in aliquo num 27. C. de edend.* quod possit opponere, quando iudex ea ex officio reiecit, secus vero, quando iudex non reiecit, nec pars opposuit, videtur enim illis acquiescere ex tacito consensu, *arg. l. optimam C. de contrah. & committ. Socin sen. in d. auth. si quis in aliquo num. 17. & 18. Put. decis. 116. lib. 2. Ias. in l. Titia textores num 15 ff. de leg. 1.* defensiones enim reorum incipiunt ab excipiendo, *Bal. in l. per hanc sub numer xi. C. de temp. app ll. per l.*

16 *si vnus § pactus ff. de pact.* Instrumentorum † receptio potest ex causa committi iudici alterius territorii, citata & monita parte aduersa, vt isti compareat, & postquam in locis oportunis fides instrumento data vel minus data fuerit, referatur negotium ad priorem iudicem; *l. iudices & ibi DD. C. hoc tit. cap. peruenit in princip. & c. constitutus in fine de fideius. c. cum olim § interim de priuil. Gail. obs. 134. lib. 1. l. sed si quis ex signator. & ibi gl. fin. ff. quemadmodum testam. aper. inspiciantur & describ.* quia originalia sine periculo transferri non possunt ad alia loca. De Stylo Curiæ decernuntur compulsoriales generales, item speciales pro extrahendo aliquo instrumen-

17 to. Generales decernuntur † citata vel non citata parte a[...]ersa, *Rot. decis. 42. & 43. de prob. [...] antiq. Rot. decis. 4. hoc tit. in antiq. c. penul. in hoc tit.* diriguntur simplicibus clericis, & compulsor assumptus illarum vigore non debet esse qualificatus *iuxta c. statutum de rescript. in 6. Achil. dec. 3. de offic. deleg. add. ad decis. 30. de rescript. in nou. c. statutum & ibi glo. in verb. causa Franc. & Can. de rescript. in 6.* decernuntur tempore feriarum generalium in diebus iuridicis, *Rot. diuers. decis. 758. in fine & decis. 759. part. 3. lib. 3. l. oratione iuncta l. solet ibi & si qua similes sunt ff. de fer. & dilat.* non impediunt processus vlteriorem, *l. pen. § his de præsentibus circa fin. C. de reb. cred. l. 2. §. fin. vers. sin autem C. de iureiur. propter calum. dan.* Possunt exequi per diuersos iudices, & processus inchoatus per vnum iudicem potest finiri per alium, ob clausulam in compulsorialibus generalibus positam, vnus vestrum alium non expectet, nec vnus pro alio se excuset, ob quam cessat *c. si plures de offic. deleg. in 6. Put. dec. 381. lib. 2. faciant not. per Bart. in l. si quis 2. C. de aquaduct. lib. xi. Vest. in praxi libr. 6. cap. 1. num. 12. & seqq. xv. decis. 218.* Spe-

ciales † dantur parte citata, causa cognita, 18
dato dubio, ac decreta compulsione, si feriæ superueniunt, poterit iudex partes citare, & cogere in ipsis feriis ad concordandum de loco & iudice compulsore; quia hæc pertinent ad absolutionem negotij prius in iudicio explicati, *c. fin. de iud. Bell. dec. 657. auditor & decis. 658.* retardant processum causæ sicut remissoriæ, & dantur prorogationes ad illas expediendas, sicut dantur pro expeditione & executione remissoriæ; *Caputaq. decis. 171. part. 1. attestans de Stylo Rot. l. siue pars C. de dilect. gloss. 2. in fine in c. 2. & ibi Can. de dilat. Vest. in praxi lib. 6. cap. 1. num. 1[...]. in fin.* debet-

que † iudex compulsorialis esse qualifi 19
catus ex generali regula *cap. statutum §. in nullo. de rescript. in 6.* & compulsio extra locū depu-

deputatum facta est nulla, *cap. statutum §. in nullo & ibi Franc. nu. 4. & Can. de rescript. in 6. Card. Seraph. decis. 90. & 94.* non potest subdelegare, etiamsi datus est de consensu partium, *Pulchre Rot. decis. 8. de offic. deleg. in nou. c. cum causam in fine de appell. & ibi post gloss. Can. la iudice C. de iud. c. pastoralis §. si vero de offic. deleg. & vtrobique DD.* ideo ipse debet recipere iuramenta testium, & deinde potest subdelegare examen, quia receptio iuramenti est actus iurisdictionis; *c. cum causam & ibi Franc. in 4. & 7. quaest. & ibidem Prapos. & Can. de appell. Caputaq. decis. 167. & 173 part. 1. Rot. decis. 3. ad test. in nou.* circa ferias debet seruare formam traditam, ab eo qui litigatores remisit, si nulla sit forma tradita, seruabit legem illius loci, in quo compulsionem exequitur, *arg. l. sed et si per pratorem § pen ff ex quib. caus. maior. l. miles §. quidam versic. sexaginta ff. de adult. fere. senecol. de remiss. litig cap. 33.*

20 Regularis canonicus non † potest esse iudex compulsorialis, sine consensu superioris, & si compulset, acta sunt nulla, etiamsi pars aduersa fuisset praesens, & nihil opposuisset, *Caputaq. decis. 174. part. 1. Rom. sing. 245. religiosus Clem. religiosus & ibi annot. de procurat.* quia religiosus non potest se intermittere in iudicialibus sine consensu superioris. *Clem. religiosus de procur. l. pedius §. in seruum ff de arbitr.* aut etiam extraiudicialibus, cum non habeat velle aut nolle, *c. religiosus de testam in 6. c. non dicatis 12. q. 1. Clem. vnic. de*

21 *testam.* Notarius locus, & iudex † compulsoriales possunt recusari, notarius & locus solo iuramento absque expressione causae, *Bald. in c. super quaestionum sub num. 2. de offic. deleg. Franc. in c cum speciali n. 41. & seqq. de appel. Caputaq. dec. 64. part. 3. Rot. diuers. dec. 93. nu. 3. part. 1.* iudex de stylo in curia non potest recusari suspectus a procuratore, nisi habeat speciale mandatum, *Caputaq. dec. 168. part. 1. l. si procurator §. celsus & ibi glo in verbo quoniam nihil ff. de cond. indeb. arg. eorum quae notat Angel. in l si quis intentione nu. 4 & DD. ff. de iud. & in terminis nostris Alex. cons. 78. nu. 14. & 15. vol. 5. & Paris. cons. 31. n. 72. & 112. vol. 1.* quia causa suspicionis residet in animo, & animo retenta non possunt per haeredem & minus procuratorem explicari nisi habeat speciale mandatum, *l. idem pomponius scribit § frumentum §. fin. & ibi gl. in verbo appareat. & DD. ff. de rei vendic. l. si quis intentione & ibi Bald. nu. 2. Angel. Perus. num. 4. & DD. ff de iud. gl. in l. inter stipulantem §. 1. in verbo actori & ibi DD ff. de verb. signif.* nec sufficit mandatum generale cum libera, *Bart. in l. inter stipulantem §. 1. n 9. & ibidem DD ff. de verb obligat.* extra curiam iudex compulsor recusari potest, censeturque legitima recusatio, quando causae legitimae recusationis fuerunt propositae in scriptis, praestitum fuit iuramentum, petiti fuerunt arbitri, & fuerit appellatum a processu vlteriori & quidquid postea fuerit actum, est nullum etiam deserta appellatione, *c. cum speciali & ibi Pan. Franc. in princ. & c. 2. requirus §. 3. & vtrobique Can. de appell. Pan. in c. quoniam contra num. 13 de prob. post gloss. in verbo recusationes Alex. in l. quia poterat nu. 4. ff ad Trebell. Caputaq. decis. 172 part. 1. Rot. decis. 93 part. 1. diuers.* In extractione † instrumentorum 22
& iurium in vim compulsorialium requiritur citatio, quia in curia in obtinendis compulsorialibus citatur aduersarius ad constituendum, vel substituendum procuratorem repetibilem & acceptantem intra certum tempus praefixum in loco, in quo compulsoriae sunt exequendae, & in euentum non constitutionis huiusmodi procuratoris decernitur processus per affictionem ad valuas ecclesiae maioris ibidem, qua forma seruata iura censentur bene compulsata, *Caputaq. decis. 175. part. 1. Card. Seraph. decis. 450. n. 2.*

Paul.

Paul. de Castro in l. iudices num 6. C. de fid. Instrum. late Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. Quod si compulsoriales generales, vt plerumque fit in Curia fuerunt decretæ, aduersario non citato, requiritur specialis & personalis citatio, quando persona est certa quæ lædi potest, & citatio per edictum, quando persona est incerta, *l. 2. & ibi Bald. n. 6. C. de testam. Pan. in c. significauit num. 8. de testib. Felin. in c. fin. nu. 6. qui ponit aliquot fall. hoc tit. Rot. decis. 1. in nou. & decis. 4. in antiq. Mobed. decis. 8 hoc tit.* quan-
23 do † extrahuntur instrumenta per alium notarium, qui de eis non fuit rogatus, secus si per illum eundem notarium, qui scripsit originale, extrahantur, tunc enim faciunt fidem parte adhoc non vocata, quia sunt instrumenta publica, & eadem est persona & eadem auctoritas, quæ illis fidem imponit: *l. si quis ex argentariis §. probibet ff. de edend. Bart. in auth. si quis in aliquo num. 3. C. eod. §. sed & vnum & ibi gl. in verbo immineat in fin. Instr. de testam. Felin. in c. fin. num. 7. hoc tit. Rot. decis. 4. eod. in antiq. Caputaq. decis. 170. part. 1.* imo obtenta & executa ex aduerso compulsoria, instrumenta habita à notario compulsore faciunt fidem, licet non sit reproducta compulsoria, *Card. Seraph. decis. 1387. numer. 8. auth. adhac C. hoc tit. Ias. in l. 1. num. 8. & seqq. ff. quod quisque iuris &c. Ias. in l. 1. § editiones nu. xj. & seqq ff. de edend.* quia cum fuerint producta coram notario compulsoriæ, fuerunt de ipsius actis effecta, & propterea; vti propria, possunt ab isto sine aliqua solemnitate extrahi: *Marant. de ord. iud. partib. §. decimus actus sub num. 3. vers. quandoq; producens instrumentum Gregor. xv. decis. 38. num. 2. & decis. 454.* eadem ratione non requiritur citatio, quando capitur sumptum ex registro principis, qui priuilegium concessit, *Archid. in c. contra morem post num. 1. 100 dist. Pan. in c. albericus sub num. 5. de testib. & ibi Can.* aut quando pars non citata compulsoriales reproducit, *cap. si Romanorum 19. dist. Rot. decis. 2. hoc tit. in nou.* aut præsens fuit exemplationi licet non citata, *Imol post Innoc. num. 4. in c. fin. num. 13. hoc tit. per l. in causæ 1. §. causa ff. de minor. Ioan. Andr. in c. fin. num. 4. de elect. in 6.* Illud notandum est quod collatio scripturarum facta cum originalibus vim habeat transsumptionis, *Rot. diuers. decis. 311. num. 2. part. 1. l. chirographis ff. de administ. tut.* Quando fit diligentia de repetiendo breue, aut supplicationem, seu bullam in registris citanda est pars ad videndum fieri diligentiam, quæ fieri debet per duos electos à iudice officiales officij vbi fit, & post factam diligentiam iterum citanda est pars ad videndum fieri relationem, & officiales debent referre medio iuramento, & ita erit diligentia rite facta, alias non tenet, *Caputaq. decis. 265. part. 1. l. 1. & ibi Bart. ff. de vent. inspic. auth. de non alien. aut permut. reb. eccles. immob. §. quod autem dictum est & ibi Ang. de Perus. & DD. c. significasti el. 2. & ibi Pan. num. 3. & Can. de homicid.* Producens instrumentum specialiter, siue etiam generaliter, vt acta coram N. Iudice (generalis enim productio toleratur, licet quoad protestationem in parte & partibus habeat difficultatem, *Butr. in cap. imputari sub numer. 2. & Im. in c. 5. perpetuus nu. 5. hoc tit.*) parte † citata 24
ad dicendum contra id, vel si instrumentum perseuerauit in iudicio, aduersario sciente, *Bald. in l. si quando n. 3. C. de testib. Ias. in l. properandum §. sin autem reus n. 5. C. de iud. vbi limitat. 4. mod. Cas. decis. 16. num. 2. & 5. de prob.* videtur fateri contenta in instrumento contra se, & ex ipsis condemnari potest, *c. cum venerabilis de except. c. cum olim. de cens. l. cum precum. C. de lib. caus. Bart. in l. post legatum ff de his quib. vt indig. &c. Mobed. dec. 1. de regul.* etiamsi scriptura fuerit producta à procuratore, *Crau. cons. 80. num. 4. & 5. Greg. xv. decis. 331. nu. 12. & ibi annot.*

annot. quæ regula locum habet etiam in fisco, ac in iudice inquirente, *Bald. in l. parentes sub num. 5. & ibi Salyc. sub num. 2. & DD. C. de testam. Greg. xv. decis. 238. n. 6. & ibi annot. limitat. duob. mod.* & hæc productio realis vocatur, quæ præsumitur, quando adsint verba tenoris &c. facto produxit &c. animo re habendi vel similia; *Marches. de commiss. part. 3. fol. 157 gl. in extrauag. ad reprimendum in verbo de plano vers. & si aliquis haberet terminum ad producendum quom. in crim. las. maiest proced. & ibi Bart. sub nu. 3. Rom. cons. 519. Imol. in c. cum in iure sub num. 10. de offic. deleg. Greg. xv decis. 59. & ibi annot. nu. 10. & seqq. Bart. in l. 2. num. 5. ff. de exception.* quia non tenetur originale dimittere apud acta, *l. fin. & ibi Bart. C. de fid. instrum. c. cum personæ in princ. de priuil. in 6. Bald. in l. 1. §. editiones num. 20 ff. de edend. Felin. in c. contingit per illum textum num. 1. hoc tit.* sed registratio eius facta in actis parte citata probat contenta & deposita in instrumento, *d. l. fin. C. hoc tit. Bart. in l chyrographis num. 2. per illum text. ff de administ. tut. Felin. in c. quoniam contra num. 10. de prob. qui ponit duas limit.* nisi
25 illud † producat impugnatiuè, puta causas grauaminis, *Crauet. cons. 175. num. 7. Rot. diuers. decis. 104. n. xj. part. 2. Cas. decis. 6 sub nu. 1. de re iud.* aut cum protestatione in quantum facit pro se, & contra partem aduersam & non aliter, *c. cum M. de Constit. & ibi Can. c. cumana de elect. Rot. decis. 3. hoc tit. in nou. Felin. in d. c. cum venerabilis n. 13. vers limita secundo vbi in vers. horum autem opinio sublimitat. quinque mod.*
26 *de except.* Præterea † non approbat enunciata & narrata in eo, *l. fin. ff. de prob. l. aurelius §. fin. ff. de lib leg. Bart. in d. c. cum venerabilis nu. 17. & ibi Felin. num. 13.* Limita primo quando verba enunciatiua respiciunt substantiam actus, de quo agitur, & relationem habent necessariam certo modo ad eiusdem actum, *l. optimam C. de contrah. stipul.* Secundo quando sunt emissa super eo, in quo partes sibi possunt præiudicare, *l. quidam ff. de prob.* vt prolata super aliquo iure, in quo sit dare quasi possessionem, constituunt illum, ad quem verba diriguntur, possessorem illius iuris, & transferunt onus probandi, *l. non nudu l. non Epistolis C. de prob. l. pen. ff. eod. & ibi gloss. 1. l. ex hac scriptura & ibi Bart. numer. 16. in fine ff. de donat.* Tertio, in producente proprium instrumentum, siue propriam appellationem; in quo statur narratis, & enunciatis contra producentem, *Rot. decis 3. in fine hoc tit. in nou ff. Felin in d. c. venerabilis sub num. 23. vers. horum autem opinio.* Quando quis comparet simpliciter in actis, & produxit † 27
instrumentum, quod incipit sic & finit sic, tunc tenor instrumenti, non est de actis, sed sola productio, & appellatur productio verbalis, *Alex. in auth. si quis in aliquo sub num. 9. vers. tamen dictam conclusionem restringe C. de edendo & ibi DD. Sarnen. in reg. de annali quest. 4. sub num. 10. vers. quinimo Natt. cons. 194. num. 15 Rot. Farin. decis. 561. numer. 10. & seqq. part. 1. c. charta 3. quest. 9. Gregor. xv. decis. 59. numer. 10 & seqq. Imol in cap cum in iure numer. 10. in fine de offic. deleg.* Quod si pars citata ad dicendum contra iura realiter producta nihil
† opponat infra terminum ad opponen- 28
dum, tunc non potest amplius contra ea opponere, *Rot. decis. 2. de fid. Instrum. in nou. Greg. xv decis. 292. nu. 2. & ibi late annot. Gonz. super reg. de mens. & alternat. gloss. 64. num. 22. & seqq.* quando per iudicem vel partem iura sunt exceptata, nisi iudex ea reijceret ex officio tacite vel expresse parte nihil dicente, *Butr. decis. 116. lib. 2. Dec. in auth. si quis in aliquo C. de edend. num. 27. & ibi DD.* contra iura verbaliter producta post terminum admittuntur exceptiones, *Gregor. xv. decis. 393. l. quicunque ff. de fid. Instrum. & ibi gloss. mag.* quia originalia semper sunt ostendenda,

quando non sunt solemniter publicata, *Auth.in s.cum in iure versic. vlterius de Offic. Delegat.Pan.numer.6.Butr.sub numer. 19. versic. quadam sunt,quæ non sunt de actu, vt Canon. communiter.*

29 Opponi † potest contra instrumenta de suspicione falsitatis quæ sufficit vt in ciuilibus fidem non mereantur,*c.in memoriam & ibi Archid.num.12.19.dist.Dec.in c. porrecta nu. 1.de confir.vtil.vel inutil.Greg.xv. decis.546.nu. 11.& ibi annot.*de rasura in loco suspecta, *c. cum venerabiles in fine princ. de relig.domib. & ibi gloss.fin.& Can c.2.hoc tit.& ibi gloss. in verbo abrasa & Can.* quod indeterminate loquantur,& causam non contineant, *d. c. si cautio hoc tit.*quod scripturæ ab eodem productæ sint contrariæ,*c.imputari hoc tit. & ibi gloss fin.*quod si hinc inde ab actore , & reo producantur scripturæ contrariæ,statu digniori,*l.optimam C.de contrah.& committ.stipul. l.scripturas C.qui pot.in pign.hab.* si per omnia sint æquales , iudicabitur contra eum qui probare debebat,quasi nihil probauerit,nisi causa sit fauorabilis:*c ex literis de prob.Pan. in c.imputari sub num.2.vers. sed tu colligendo dicta& ibi Imola & Can. hoc tit.* item opponi potest quod habeant sigillum cuius literæ non sunt legibiles,deletæ,vel enormem patitur fracturam,*c.inter dilectas hoc tit.* & plura alia quæ colligi possunt ex dictis in hoc titul. Vitium grammatices non vitiat instrumentum,quia error scripturæ,non impedit causam iuris,*l.errore l.ambiguitates C.de testam.l.1. ff.de hæred.instit.*sed bene vitiat rescripta Papæ,quæ transeunt per multas manus,*c.ad audientiam de rescript.*litteræ vel syllabæ omissio non inducit vitium,*l.qui habebat ff. de manumiss testam.l. quoniam indignum C. de test. c. ex parte hoc tit.*Quando ad probandum inten-
30 tionem vna exhibentur † Instrumentum & testes qui examinati repugnant Instrumento,tunc duo testes non descripti in instrumento illud reprobant,*l. optimam vers.& si inter præsentes C.de contrah.& committ.stipul. l.in exercendis & ibi Bart.num.14.& DD.C. hoc tit.late Pan.in c.cum Ioannes num.13 & ibi Felin. num 25.ponens sex declarationes & Can. communiter hoc tit.Mynsing obs.39.cent.4.in fine.* quia instrumentum non habet fidem, nisi ab officio & auctoritate notarij,cui iustum est dictum duorum præferri,& multo fortius reprobatur per duos testes descriptos in instrumento,quia tunc aut remanet sine solemnitate testium, aut in parte est falsum, *Bart.in d.l.in exercendis num 8.Felin.in d. c.cum Ioannes numer.46.& seqq. vbi ampliat & limitat.late Monach. de arbit.casu 105. Mynsing. d. obs 39.in princ.*Si vero † de falsitate instru- 31
menti principaliter tractetur accusando vel excipiendo hoc casu paribus testibus præfertur scriptura vnde si tres dicant instrumentū falsum non audiuntur quia & in tabulis instrumentorum duo testes cum Notario adhiberi solent,nisi igitur quatuor aut quinque boni viri attestentur falsitatem instrumento stabitur, *l. Domitius Labeo ff.de testam.l.cum precibus C.de probat.c.cum Ioannes de fide instrum.& ibi Can.Mynsing.obs.39 vers. secundo cent.4.* Confessio resultans † ex pro- 32
ductione vel impugnatione instrumenti præiudicat in eodem iudicio,& instantia,& cum eodem aduersario , & non in alia instantia,contra extraneum: quia est tacita,& quoad extraneos iudex non sedet, nec eorū personas repræsentat,*Butr.in c.cum olim sub num.16.vers.quandoque reprobans instrumentum succumbit de censib Felin.in c.capitulum sub num. 9.vers. hanc secundam limitationem de rescript. Achil.decis.2.de confess.* imo reprobato instrumento tanquam falso corruit confessio orta tacite ex eius productione vt si instrumentum productum ab ignorante detegatur

tur falsum, corruit tacita confessio tanquam accessoria, *Pan. in d. c. cum venerabilis numer. 32. & Felin. num. 24. qui limitat tribus modis & Can. communiter de rescript. Rot. diuers. decis. 159. part. 2.* Eadem ratione producens falsam scripturam scienter, vltra pœnam falsi habetur pro confesso, in eodem iudicio, non in alio iudicio, quia esset nimia extensio pœnarum, *Achil. d. decis. 2. numer. 5. & seqq. de confess. c. odia de reg. iur. in 6.* Productio † quoque
33 ad vnum finem facta, non obstat producenti quoad alium, *arg. l. fin. §. fin. vers. sin autem vna C. de iureiur. propt. cal. dand. l. legata inutiliter ff. de adimend. leg. Greg. xv. decis. 467. numer. 8. plures quotas alleg. Freder. de Senu cons. 160. in fine num. 1.* ac facta per compulsum non nocet producenti in iuribus alienis, sed in suis nocet, *Caputaq. decis. 193. num. 5. part. 1. Rot. decis. 3. de fid. Instrum. in nou. Greg. xv. decis. 467. n. 9.* ac facta à procuratore non nocet domino, quia huiusmodi productio fit ex mera voluntate, *arg. l. non solum & ibi Paul. de Cast. n. 1. & DD. ff. de procur. l. certum § sed an ipsos ff. de confess. Bell. decis. 109. Greg. xv. deci. 467 n. 10. & 11.* Instrumentum publicum, quando non adest recognitio manus notarij remanet tanquam priuata scriptura, *Oldra cons. 1. num. 3. Rot. decis. 486. num. 2. part. 1. diuers.* & quandoque scriptura redditur dubia, quia negatur, & manus dicitur adulterata, *auth. contra qui proprium C. de non numerat. pec. & ibi gl. 2.*
34 tunc plerumque solet approbari per † comparationem literarum, *Bart. in l. in exercendis num. 1. in ant. lect. C. hoc tit.* quæ est subsidiaria, siue adminicularia probatio, ex scripturarum collatione procedens, ad quam non recurritur donec sint aliæ probationes, *Auth. de inst. caut. & fid. §. in his vero vers. si vero nullus.*
35 Fieri autem † potest per iudicem, qui adhibitis peritis, præstito per eos iuramento, corpora litterarum inspiciat, & earum tractus, *l. comparationes vers. omnes autem C. hoc tit.* signa notarij, stylum, & modum dictaminis, *Bald. in d. l. comparationes num. 31.* ex priuata † scriptura trino teste notata, forensi 36
publica, & scriptura producta per aduersarium, scriptura archiui publici, non alicuius monasterij, *Put. decis. 25. hoc tit. Franc. Aretin. late in c. cum causam num. 13. & seq. de prob.* habente testimonium officialis præsidentis archiuio, *d. l. comparationes cum auth. ibi posita C. hoc tit.* ex scriptura facta manu aduersarij apud acta, *auth. de inst. caut. & fid. in princ. vers. si quis igitur.* scriptura confessata, & ex omni scriptura cui ex forma consuetudinis vel statuta datur plena fides, vt scriptura presbyteri in ciuitate Venetiarum & vltra montes scriptura sigillata, sigillis episcoporum, *c. cum dilectus 1. hoc tit. Bald. in d. l. comparationes num 16. & 17.* ad † scripturas eiusdem 37
siue alterius generis: nam non solum fit comparatio de priuata ad priuatam, forensi ad forensem, &c. sed etiam fit comparatio mixta de publica ad priuatam, de forensi ad publicam: non enim in identitate generum stat ratio comparatiua, sed in symbola similitudine characterum, siue literarum, & generaliter ex omni scriptura legitima, ad omnem scripturam legitimam seu legitimabilem fit comparatio; secus si non contineat actum legitimum sed aliquam cantinelam. *Bald. in d. l. comparationes nu. 8. & seqq. & ibi DD.* Facit semiplenam † probationem, quia 38
nec testibus solis testificantibus talem esse scripturam talis, creditur absque comparatione, nec soli comparationi absque testibus, ex vtraque autem colligitur plena probatio, *Auth at si contractus & ibi Bart. n. 6. C. h. tit. & DD.* vel pendet ex arbitrio iudicis, *late Menoch. casu 114. de arb. iud.* De Stylo Curiæ 39
conformi iuri recognitio instrumenti publici, super quo consistit principale fundamentum

tum

tum totius causæ, debet fieri in forma, id est, quod testes medio iuramento recognoscunt personam, scripturam & signum notarij, aut vnus recognoscat in forma, & alij duo per similitudinem, *Bald. in l. comparationes num. 22. & seqq. C. hoc tit. Imol. in l. nuda ratio numer. 3. ff. de donat. Capell. Tholos. decis. 331. & ibi add. notat modos probandi aliquem esse notarium Afflict. decis. 251. Greg. xv. decis. 38. num. 5. & decis. 389. & ibi annot. limitat vno modo.* In

40 antiquissimis † quæ excedunt centum annos sufficit instrumenta publica esse in forma probanti, & quod non adsit suspicio fraudis, vel doli, *Rot. diuers. decis. 52. & 54. part. 1. Put. decis. 9. & 12. hoc tit. Bald. in auth. quas actiones num. 17. & 19. C. de sacros. eccles. Gund. Pap. decis. 357. num. 2. Couarr. pract. quæst. cap. 21. sub num. ver. 7. vers. secundus casus Innoc. in*

41 *c. veniens de verb. signif.* In † recognitione instrumenti vel registri antiqui (antiquum vt dicatur instrumentum ex opinione Rotæ, requiritur spacium centum annorum, dempto tempore inchoatæ litis, *Rot. diuers. decis. 185 in princ. part. 1. & decis. 288. part. 2. in princ.* in materia testium tempus sexaginta annorum, *Rot. decis. 155. num 13. part. 2. & decis. 490. num. 4. part. 1. diuers.* sufficit, quod testes habeant medio iuramento notam manum notarij, vel illam recognoscant per comparationem, *Achil. decis. 2. hoc tit. Rot. decis. 227. lib. 2 part. 3. diuers. Salic. in l. comparationes sub n. 18. C. hoc tit. Soc. sen. in l. si ita scripsero num. 3. ff. de cond. & demonst. & ibi DD. Bart. & DD. in l. nuda ratio ff. de donat.* aut alia concurrant adminicula, etiam nulla facta recognitione, *Card. Seraph. decis. 1481. Fel. in c. 1. num. 18. hoc tit. Greg. xv. decis. 3. & ibi late additio.* vt lapsus 80 annorum, & auctoritas iudicis, *Rot. decis. 5. num. 3. part. 1. diuers. l. si filius & ibi gloss. in verb. detinuit & DD. C. de petit. hæred. l. qui in aliena & ibi DD. ff. de petit hæred. c. peruenit & ibi gl. ff. 1. & Can. de empt. & vend. l. hoc iure §. ductus aquæ ff. de aq. quotid. & æst. Franc. Aret. cons. 361.* Sola data non probat instrumentum esse antiquum, nisi concurrant adminicula, *Put. decis. 439. lib 1. & dec. 186. libr. 3. Greg. xv. decis. 393. num. 2. & ibi annot.* & antiquitas non supplet vitia visibilia, aut defendit defectus substantiales, *Cast. cons. 81. post n. 3. vers. etsi dicatur propter antiquitatem vol. 2. Gregor. xv. decis. 393. n. 2. & 3.* In recognitione † scripturarum 42
priuatarum, quæ solent fieri absente parte, vt epistolarum, *Rot. decis. 343 numer. 4. part. 1. diuers.* librorum mercaturæ, *Rot. decis. 306. num. 1. part. 2. Put. decis. 1. hoc tit. Salic. in l. comparationes n. 24. C. hoc tit. & ibi DD.* testamenti ad pias causas, *Rot. diuers. dec. 553. part. 1 Rot. diuers. dec. 124 part. 2. attestantes de Stylo Curiæ*, & aliarum huiusmodi scripturarum, *Bart. in l. nuda ratio num. 9. & 10 ff de donat. & ibidem DD.* sufficit quod testes deponant habere notam manum, quia viderunt eum sæpius scribere, *Put. decis. 18. de fid. instrum. Rot. diuers. dec. 570. numer. 2. part. 1. Afflict dec. 182. & ibi late Vrsillus Bart. in d. l. nuda ratio num. 9. & 10. vbi ponit exempla præscripta ff de donat. & ibi DD. Salic. in l comparationes n. 20. & seqq & ibi DD. C. hoc tit.* & concurrant alia adminicula, *Rot. dec. 24. n. 2. 3 & 4. part. 2. diuers. & diuers. dec. 187. num. 7 part. 1.* In recognitione Apo- 43
chæ priuatæ, quæ fit à præsente præsenti, testes debent deponere se fuisse præsentes, & vidisse scribere, quia potest quis de facili litteras vnius Apochæ contra facere, *Bart. in l. nuda ratio num. 9. & 10. ff. de donat. Barth. in auth. at si contractus numer. 8. C. hoc tit. Rot. diuers. decis. 124. numer 1. plures quotas cumulans part. 2. Afflict. d. decis. 181. Bald. in l. comparationes num. 21. C. hoc tit.* nisi Apocha recognoscatur à filio scribentis, & adsit eius obseruantia, *Card. Seraph. dec. 522. Bart. in l. testium in antiq lect. num. 14. C. de test. post gloss. in verb.*

præsto

praesto & DD. Bald. in l. solum sub num. 7. vers. 5. quaero C. de testib. Rot. diuers. dec. 124. nu. 4. part.
44 2. Scriptura priuata † habens subscriptionem trium testium, probat ipsis testibus mortuis, sine aliqua recognitione, *Crauett. cons. 158. num. 7.* Potest haec recognitio fieri, quandocunque etiam post sententiam, *Card. Seraph dec. 1407. num 3 faciunt notata per Bart. in l. fin circa finem vers. nam vos scitis C. si ex fals. testimonijs &c.* Pro maiori † declaratione sciendum est, quod quaedam est scriptura
45 quae non sumitur ex alia, sed † facit mentionem de alia, & illa talis scriptura habet duo nomina, scilicet meritoria, vel mentio, *Auth. si quis in aliquo C. de edend. iuncta gl. in verb. memoria*, & constituenda est regula, quod instrumentum faciens mentionem de alio nō probat, nisi illud de quo facta fuit mentio producatur, *Dec. in auth. si quis in aliquo in 2. notab. & num. 31. & seq. vbi ponit regul. & fall. & Rom. in 1. not. & DD. C. de edend. Bald. in l. in ciuile num 7. ff. de leg.* Quaedam scriptura sumi-
46 tur † de alia, & illa talis scriptura sic scripta habet, quatuor nomina, scilicet sumptum de quo dictum est supra, § priuatum, exemplum siue exemplatum, de quo inferius dicetur, copia, quae etiam exemplum appellatur, & index, quae duo non probant, *l. 2. ff. de fid. Instr. l. 1. in fine princ. ff. de bonor. possess. secund. tab.* Illa vero scriptura vnde sumitur, habet tria nomina, scilicet originale, exemplar, quod interdum pro exemplo siue copia ponitur, *c. 1. hoc tit.* & authenticum, *l. 2. iuncta gl. in verb. indice ff. de fid. instrum. Roman. in auth si quis in aliquo in princ. C. de edendo.* practici autem vocant notas, imbreuiaturam, prothocollum, & ponenda est regula, quod
47 notarius † non potest alterius notarij notas, imbreuiaturam, siue prothocollum publicare, siue in publicam formam redigere, *l. contractus ibi ab ipso completa C. hoc tit. auth. de tabellio in princ. Bald. in rub. Cod n. 45. & seqq. Ioan. de Anan. in c. cum P. tabellio n. 5. hoc tit. Bald. in l. 1. n. 10. ff. de off. cons.* nisi septem concurrentibus 1. quod notarius qui notas confecit, si mortuus, vel impeditus. 2. quod reduxerit factum in notam, siue imbreuiaturam, 3. quod publicatio fiat ad petitionem illorū quorum interest. 4. quod interueniat auctoritas iudicis ordinarij vel delegati apostolici, 5. quod in formam publicam redigat, 6. quod fideliter redigat, 7. quod interueniat citatio illorum quorum interest; *d. c. cum P. tabellio & ibi Ioan. And. de Anania & Can. communiter*, quae procedunt, etiamsi notarius mortuus legauerit suas rogationes alteri, *L. quaedam § nihil interest ff. de edend. Ioan. de Anan. in d. cap. cum P tabellio sub numer. tertio.*

Limita in † successore vno vel pluribus 48
in officio, qui possunt praedecessoris sui scripturas publicare sine dictis solemnitatibus, *Bart. in l. si quis ex argentarijs § cogentur nu. 4. & ibi DD. ff. de edend. per illum text. Dec. in authent. si quis in aliquo num. 20. C. de edendo & ibi Iason. sub num. 5. vers. 10. fallit & DD. plures ponunt limit. Caputaq. decis. 244. & 351. part. 2. Greg. xv. decis. 3.* Differt † publicatio ab ex- 49
emplatione, quia inbreuiatura dicitur publicari quando per manum tabellionis contenta in illa rediguntur in publicam instrumenti formam, *l. gesta & ibi Bart. in princ. C. de re iud. Ias. in l. publicari C. de testam. nu. 3. & seqq.* Mos & stylus notariorum est, vt quando rogantur de aliquo instrumento, primo conficiant scripturam in aliquo bastardello, siue scheda, deinde scribunt illum extense in illorum libro qui vocatur extensorum, ex quo describunt publicum instrumentum, quod solent dare partibus, illam scripturam quam ponunt in libro extensorum appellant originale, siue prothocollum, licet & prima sit originalis, & prothocollum, sed illa est pu-

blica & probat, prima non est publica nec probat, vtraque tamen publicari potest, siue ex vtraque desumi potest instrumentum: *Bald in rub. num. 39. & seqq. & in l. contractus num. xj. 12. & seqq. C. hoc tit. Paris. cons. 28. n. 21. & seqq. vol. 2. Rot. diuers. decis. 610. nu. 6. part. 1. gloss. in §. fin. in verb. prothocollum in auth. de tabell. §. sed & vnum & ibi gl in verbo imminent. & DD. Inst. de testam. ordin. l. 1. in princ. vers. si quis in duobus ff. de bonor. possess. sec. tab.* item omnia instrumenta priuata continentia testamento, contractus, vel quasi, vel aliud quomodocunque, ex quo intersit memoria, vel probatio conseruari, possunt publicari. *l. publicati C. de testam. Innoc. in c. fin. num. 1. 2. & seqq. & ibi Butr. num. 3. hoc tit.* sed etsi non fuit facta scriptura, vel si fuit facta, fuerit exusta, deleta, subtracta, si potest probari, potest etiam publicari, *l. si in duobus § fin ff. quemadm. testam. per Butr & Can. in d. c. fin. Ias. in l. certi conditio §. quoniam num. 14. per illum text ff si cert. pet.*

50 Exemplari propriè † dicuntur instrumenta publica, quia cum de per se fidem perpetuam habeant, non expedit in hoc publicatio, *Ias. in l publicati num. 4. C. de testam.* sed sufficit innouatio in qua exemplatione plura requiruntur. primo quod exigant exemplationem propter vetustatem, aut aliam iustam causam, *c. cum dilecta § vos igitur de confirm. vtil. & c.* secundo quod fiat auctoritate iudicis ordinarij, vel ab eo specialiter delegati. Tertio, quod instrumenta diligenter inspiciantur, & examinentur. Quarto, quod exemplatio fiat per publicam personam, *c. fin. hoc tit. & ibi post gloss. Can.* Quinto, quod fiat citatio specialis quando persona cuius interest est certa alias sufficit generalis per edictum, *c. cum dilecta de confirm. vtil. vel inutil. late Franc. Marc quest. 456. parte 1. vbi ponit aliquot fallentias. Felin. in c. fin. num. 6. ponens regulam & 6. fallent. de fid. Instrum. Gail. obser. 94. num. 2. & 4.* Mere temporalia debent explicari, coram sæculari, alia autem pia coram ecclesiastico etiamsi esset testamentum non in piam causam, quia interest ecclesiastici quod testamenta adimpleantur, *Felin in c. fin. num. 3. de fid. Instrum. & ibi Panor. & Can. Put. Dec. 155. sub num. 1. libro 1.* Præterea differunt effectu, publicatio fit ad effectum probandi, quia prior scriptura plene non probabat, & publicata maiorem habet vim, *d. l. publicati & ibi gloss. 1. & DD. & l. testamenta & ibi not. C. de test.* exemplatum vero eandem non maiorem auctoritatem habet cum originali, *d. c. fin. hoc tit. & ibi Felin. ponit reg. & fallentias.* Creditori, quoque si amiserit casu instrumentum vel Obligationem debitoris, potest implorato Iudicis officio compellere debitorem, ad nouationem, siue nouam obligationem scribendam, staturque Creditoris iuramento super eius amissione, *l. chyrographis, & ibi Bart. & DD. ff de administrat. tutor. vel curator. l. fin. § fin. autem C. de fid. Instr. Gail obseru. 37. lib. 2.*

De Præsumptionibus.

Titulus XXIII.

SVMMARIA.

1. *Præsumptio est duplex hominis & iuris.*
2. *Præsumptio hominis est duplex, temeraria, non temeraria.*
3. *Præsumptio hominis quando sit alleganda per partem.*
4. *An secundum eam iudex possit ferre condemnatoriam in causa ciuili seu criminali.*
5. *In dubio capienda est præsumptio quæ excludit dolum, delictum, culpam.*
6. *Præsumptio iuris est duplex, alia est iuris tantum, alia est iuris & de iure.*
7. *Præsumptio iuris est illa super qua legalater animum*

nimum applicat ex verisimili transferendo onus probandi in aduersarium.

8 *Sufficiens est ad ferendam pro reo sententiam absolutoriam, sed non ad condemnatoriam etiam in causa ciuili.*

9 *Rota non admittit probationes præsumptiuas ad probandum intentionem actoris.*

10 *Præsumptio iuris est illa quæ inducitur à iure & super illa statuitur, vt ei stetur.*

11 *Non admittit directam probationem in contrarium.*

12 *Ex tali præsumptione is contra quem est præsumptio condemnatur, & condemnatus non appellat.*

13 *Præsumptio quomodo differat à fictione.*

14 *Fictio est triplex inductiua.*

15 *Priuatiua.*

16 *Translatiua.*

17 *Vnitiua.*

18 *Fictio inductiua & priuatiua non requirunt duo extrema, sed translatiua requirit duo extrema.*

PRÆSVMPTIO quandoque plenam, quandoque semiplenam inducit probationem, quandoque coadiuuat alias probationes, ideo post titulos, de probationibus, testibus, & fide instrumentorum annectit
1 hunc titulum: ea † duplex est hominis, & iuris, Præsumptio hominis est cuius effectus non est in iure expressus, sed in iudicis, aut boni viri arbitrio dimissus, *l. vtrum ff. de lib. donat. inter vir. & vxor. l. minor vigintiquinque*
2 *annis adito ff. de minor.* & hæc est duplex alia † temeraria quæ ratione caret, & à iure repellitur, *c. licet heli de simon.* alia non temeraria quæ est applicatio animi cuiuslibet viri boni ad id, quod ex facto probato est valde verisimile, vt furiosus præsumitur ex gestis, & sermonibus eius, *l. nec codicillos & ibi gl. fin. C. de*
3 *Codicill. c. adferte hoc tit.* debet † allegari per partem, quando præsumptio oritur ex facto partis ipsius agentis vel excipientis, *l. si adulterium cum incestu §. 1. v. 15. fin. ff. de adult. Bart. in l. cum quid num. 15 ff si cert. petat. Felin. in d. c. adferte num. 15. & seqq. Rot. diuers. decis 80. nu. xj. & 12. part. 2.* quia cum præsumptio oriatur ex facto partis, si non allegatur per partem, præsumitur non vera, & factum vnde oritur debet probari legitime per duos testes: *gloss. in l. inter omnes in verb. nul. iudicij: & ibi Bart. & DD. C. famil. ercisc.* quando oritur aliunde quam ex facto ipsius, de cuius fauore agitur, aut ex facto partis emanante in iudicio, tunc potest iudex se in ea fundare, etiamsi per partem non fuerit allegata, aut probata in actis, quia est iudici nota vt notario, *Pan. in d. c. adferte numer. 3. & 4. & Felin. num. 4. & 5.* siquidem vehemens est, potest secundum eam ferre sententiam condemnatoriam, in causa ciuili, *d. c. adferte hoc tit.* & multo magis si plura indicia concurrant, *l. indicia C. de rei vend. c. cum causam, & ibi gloss. in verbo adminicula & Can. de prob. c. inter quatuor & ibi gloss. in verbo per argumenta de cleric. pereg.*
In † criminali causa ex præsumptione non 4
potest ferri condemnatoria *l. absentem & ibi gloss. in verb. damnari ff de pæn. l. fin. & ibi gloss pen. C. de prob.* Si plures concurrant vrgentissimæ præsumptiones & apertissima indicia, potest ferri condemnatoria, & imponi pœna ordinaria: *d. l fin. C. de prob. cap. sciant 2. quæst. fin. c. epiphanium 2. quæst. 6. Pan. in d. c. aduerte num. 6. & ibi Fel. num. 6. qui ponit. 4. limit.* In
dubio † ea capienda est præsumptio, quæ 5
excludit dolum, periurium, Simoniam, & delictum, *l. merito ff. pro socio l. quoties vers. qui dolo ff. de prob. l. 3. §. fin. in fi. ff. de tribut. act. Achil. dec. 1. de pact. Rot. dec. fin. à num. 10. vsque ad num. 13. part. 1. diuers.* Ac etiam culpam, *Bart. post gloss. fin. in l. exceptione num. 7. ff. de fideiuss. & ibi DD.* Præterquam in foro conscientiæ, in quo

in quo delictum præsumitur, vt tutior via eligatur pro salute animæ, *gloss. in c. iuuenis de sponsal. c. 2. de obs. iureiur. & ibi Pan. numer. 2. Alex. ad Bart. in l. merito ff pro socio.* Præsumptio
6 ptio † iuris duplex est, alia est iuris tantum, alia est iuris, & de iure. Præsumptio iuris
7 tantum † est illa, super qua legislator animum applicat ex verisimili, transferendo onus probandi in aduersarium: *l. si tutor petitus & ibi gl. fi. & DD. C. de peric. tut. c. vt nostrum & ibi But. in 2. not. de off. Ar bid Mynf. obs. 68. cent.* 5. vt in dubio credendum est eum, qui partis Dominus est iure suo potius vti, quam furti consilium inire: *l. merito ff. pro socio*, quilibet præsumitur stipulari pro se, & suis hæredibus, etiamsi non exprimat: *l. si pactum ff. de prob* ex cancellatione chirographi præsumitur debiti solutio: *l. si chirographum ff de pro.* qui ostendit se successiue tribus proximis annis soluisse, retro soluisse, præsumitur, nisi contrarium probetur: *l. quicunque C. de apoch. publ. lib. 10. Mynf. obs* 39. *cent.* 5. & prostituitur, quæ in caupona tenetur: *l. eam quæ C. si manc. ita ven. ne prost.* quando quis potest aliquem actum gerere nomine proprio, & alieno, in dubio potius præsumitur gerere nomine proprio. *l. pro hærede in princ ff. de acquir. hæred. Bart. in l merito in fine ff pro socio per l. si filius 2. ff. ad SC. Maced.* is cui Papa confert beneficium, vel mandat conferri cum clausula si est idoneus, præsumitur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur: *c. fin. hoc tit. & ibi late Fel. & Can.* præsumitur possessio medio tempore continuata, *l. siue possidetis C. de prob.* Quæ procedit, quando præsumptio allegatur ab eo, pro quo præsumitur, secus si ab eo negetur, *Bart. in d. l. siue possidetis num. 6. & 7. & ibi DD. Rot. diuers. dec. 765. part. 1. per plura exempla*, & plures aliæ passim sunt obuiæ in legibus & canonibus. Reddit verisimilia dicta testium: *l. ob carmen § fin. ff. de testib. eodem in nostra l. cum de ætate ff. de prob. Crau. cons. 35. n.* 6. Sufficiens † est ad liberationem, siue ferendam sententiam pro reo absolutoriam, 8
sed non ad condemnationem etiam in causa ciuili, neque enim sufficit actori probare intentionem suam ex iuris præsumptione; *l. qui iurasse § si pater & ibi Bart. n. 4. ff. de iureiur. & c. Bart. in l. merito in princ. ff pro socio & ibi DD.* nisi præsumptio esset violenta, *Fel. in c. afferte n. 6. & ibi Can. hoc tit.* & Rota non † admittit probationes præsumptiuas ad probandũ 9
id quod est fundamentum intentionis actoris, *Achil. dec. 1. de prob. Greg. xv. dec. 278. n. 6. & ibi late annot. & decis. 279 n. 3.* nec econtra pro reo, quando actor plene probauit suam intentionem, *Bell. decis 517. num. 2. in fine Greg. xv. d. dec. 278. n. 6. & ibi annot.*

Præsumptio iuris † & de iure est illa, 10
quæ inducitur à iure, & super ea statuitur, vt ei stetur, exempli gratia, statur confessioni tutoris, vel curatoris de ampliori quantitate substantiæ pupilli vel adulti, inscripta in inuentario, publice per eos confecto: *l. fin. in princ. C. arbit. tutel.* Statur confessioni mulieris asserentis in instrumento intercessionis publice confecto & à tribus subsignato, se aliquid accepisse, & sic ad intercessionem venisse: *l. antiqua in princ. C. ad SC. Velleian.* mulier immobilis substantiæ domina, constante matrimonio, res mobiles dans in augmẽtum dotis præsumitur illas dedisse in fraudem creditorum, & nullo in eo gaudet priuilegio: *auth. sed iam necesse C. de donat propt. nupt.* qui cognoscit sponsam de futuro carnaliter, præsumitur in eam tanquam in vxorem consensisse: *c. is qui fidem de sponsal.* qui cognoscit suam sponsam conditionalem, præsumitur pure in eam tanquam in vxorem consensisse: *c. de illis c. per tuas de cond. app.* alia exempla passim sunt obuia. Non admittit † 11
directam: *c. aliud quoque & ibi gl. in verb. priuilegium*

legium auth. de aequal. dotis &c. probationem in contrarium, nisi per confessionem aduersarii, *l. in contractibus & ibi gl. in verb. nullo modo C. de non num. pecun. & ibi DD. gl in §. aliud quoque super verb. scribat auth. de aequal. dot. Pan. in c. quia plerique de immun. eccles. nu. 23. Rot. diuers. dec.* 101. *n.* 6 *part.* 2. aut indirectam probationē, puta quod per prius renunciauerunt, *c. is qui fidem, & ibi Pan. sub n.* 5. *de sponsal. & matrim. & ibi Can.* & in alijs certis casibus de quibus per Menoch. *lib.* 1. *de praesumpt. quaest.* 60. *& seqq.*
12 *quaest.* Ex tali praesumptione † is, contra quē est praesumptio condemnatur, & condemnatus non appellat, qui habetur pro confesso & conuicto. *l. si qui adulterij & ibi Bald. C. de adult. c. praeterea el.* 2. *& ibi gl. pen. de transact. iuncta l.* 2. *C. quom. appell. non rec. ip. Mars. sing.* 116. Differt praesumptio † à fictio-
13 ne in multis fictio iuris est super certo, praesumptio super incerto; *l. vnica §. accedit & ibi gl. in verb. praesumatur C. de rei vxor. act.* Secundo fictio est propriè contra veritatem, & praesupponit contrariam veritatem, vt paret in postliminio & lege cornelia: *§. fin. Instit. quib. non est permiss. fac. testam §. si ab hostibus Inst. quib. mod. ius pat. potest soluit.* est enim fictio in re certa, contra veritatem rei, quae fuit vel est possibilis, à iure ex aequo & bono pro veritate assumptio. *Bald. in l. siue possidetis num.* 12. *C. de prob.* Praesumptio est super dubio & verisimili, *ex antedictis.* Tertio contra praesumptionem iuris admittitur probatio in contrarium; contra fictionem iuris non admittitur probatio in contrarium. *d. l. siue possidetis & ibi gloss. fin. & DD.* Quarto fictio inducitur à iure gentium, *l. postliminium ff. de capt. & postlimin. reuers. & ibi gloss.* 2. iure ciuili, *l.* 1. *C. de rei vxor act, l. lege Cornelia ff. de testam. §. fin. Inst. quib. non est permiss. fac. testam.* statutis & consuetudinibus, quia sunt pars iuris ciuilis; *§. constat Inst. de iur. nat. gent. & ciuili.* ab homine induci non potest, *l. si forte ff. de Cast. pecul. l.* 4. *in fin. princ. ff. de leg.* 1. nisi quatenus homini hoc permissum reperitur à iure, & tunc ius fingit non homo; *l. lege obuenire ff. de verb. signif.* praesumptio autem ab homine induci potest, *ex antedictis.* Fictio † 14
triplex est, Card. Zab. *post Bart. ab eo allegatum in clem. quod circa num.* 12. *de elect.* Inductiua, quae fingit esse id, quod non est, vt natum quod non est: *l. qui in vtero & l. fin ff. de stat. homin.* & viuere eum qui mortuus est: *§. sed in bello Inst. de excus. tut. l. fin. ff. de vacat. mun.* conditiones non impletas, esse impletas: *l. iure ciuili ff. de condit. & demonst. l.* 1. *diuo Pio §. si pignora ff. de rei iud.* stipulationem intercessisse, quae non intercessit: *l. vnica in princ. C. de rei vxor act.* venditionem factam quae facta non fuit, & quasi venditione facta dat actionem ad pretium. *l. alieno seruo §. fin. ff. de fideicom. libert.* Priuatiua † est, quae fingit id quod est, 15
non esse, vt eum mortuum, qui est in monasterio, licet vere viuat: *l. Deo nobis C. de episcop. & cleric.* damnatum in metallum, & deportatum mortuos; *l.* 1. *§. pen. ff. de bonor. possess. cont. tab. l. actione §. publicatione ff. pro socio.* cum qui est natus, non natum: *l. titius §. lucius ff. de lib. & posth.* non natum qui nascitur mortuus. *l. qui mortui ff. de verb. signif.* Translatiua † siue extensiua fictio est, quae id quod 16
est vno modo, fingit esse alio modo, vt retro aliquem mortuum in fictione legis Cornelia, retro fuisse in ciuitate iure post liminij: *§. fin. Inst. quib. non est permiss. fac. testam.* retro pecuniam esse solutam, *l. sub conditione ff. de solut.* retro occisum qui hodie moritur. *l. huic scripturae §. pen. & l. ait lex ff. ad l. aquil.* cum qui studiorum causa abest, non abesse, *l. quaesitum in princ. ff. de leg.* 3. His addit Bal. *in l. qui in prouincia §.* 1. *in antiq. lect. num.* 7. *in fin. de rit. nupt.* fictionem † vnitiuam quia duos dies 17
fingit vnum, *l. cum bissextus ff. de verb. signif.* pa-

trem & filium vnum corpus, *l. fin. C. de impub. & aliis subst. §. ei vero instit. de mut. stipul.* Virum & vxorem vnam carnem, *c. lex 27. quæst. 2. c. pen. de diuort.* fictio declaratiua non reperitur quia declaratio non est nisi verorum, *Bald. in d. l. qui in prouincia §. fin. n. 7.* Fictio inducti-
18 ua & † fictio priuatiua non requirunt duo extrema, sed fictio translatiua requirit duo extrema: extremum à quo debet esse verum in essentia, extremum ad quod sufficit esse verum quoad possibilitatem, *Bart. in l. si quis pro emptore num. 8. & 52. ff. de vsucap. & vsurpat. Bald. in l. Gallus § si eius qui nu. 4. in fine ff. de lib. & posthib.* quia super eo quod est impossibile, non potest fingi, *l. 3. & ibi glo. 1. ff. pro socio l. qui ad certum ff. locati l. certe ff. de procur.* siue naturaliter sit de genere impossibilium, siue ciuiliter, *Bald in d. l. Gallus §. si eius qui nu. 4.* Ex quibus apparet quod fictio versatur super facto, non ad effectum facti non enim possunt facta non fuisse, sed ad effectum iuris, *Card. in Clem. quod circa num. 13. de elect. gl. fin. in l. denique ff. ex quib. maior. &c.* quia fictio non potest habere locum, si non reperit rem esse, super qua figat pedem, *Bart. in l. necessario §. 1. num. 3. ff. de peric. & commod. rei vend. & ibi Bald. numer. 2.* ideo quando requiritur veritas facti, vt in his quæ sunt facti, non habet locum fictio, sicut est in possessione, nam captus reuersus ab hostibus non fingitur retro possedisse, *l. denique ff ex quib. caus. maior. &c. l. in bello §. facta ff. de capt. & post. reuersi.*

De iureiurando.

Titulus XXIV.

SVMMARIA.

1 *Iuramentum est affirmatio vel negatio sacrae rei attestatione firmata.*

2 *Iurare per creaturas non licet nisi per illas de quibus in iure exprimitur.*

3 *Iurari sufficit sine tactura nisi ius disponat quod tactu sacrosanctis scripturis iuretur.*

4 *Iuramentum tres debet habere Comites, veritatem iudicium & iustitiam.*

5 *Iuramenti duæ sunt species assertorium quod fit de præterito vel præsenti, & diuiditur in voluntarium necessarium iudiciale.*

6 *Promissorium quod concipitur super futuro in quo promittitur dandum vel faciendum & est duplex contractus confirmatiuum siue confirmatorium &*

7 *Iuramentum promissorium de per se præstitum ex quo oritur officium iudicis.*

8 *In contractibus clerici iurant sine licentia prælatorum suorum.*

9 *Differentia inter iuramentum assertorium & promissorium.*

10 *Iuramentum confirmatiuum sortitur naturam contractus cui accedit primordialem & originalem.*

11 *Non sortitur naturam contractus accidentalem.*

12 *Supplet defectum Causa & facit præsumi causam expressam esse veram.*

13 *Non supplet defectum consensus.*

14 *Non extendit se ad incogitata vel incognita.*

15 *Dato consensu operatur vim specialis expressionis.*

16 *Operatur vt melior via censeatur electa.*

17 *Limita vt procedat quando adijcitur actui ius quo est defectus solemnitatis.*

18 *Accumulat forum foro.*

19 *Facit de minore maiorem.*

20 *Iuramentum firmat contractum* / *Iuramentum est seruandum* } *quomodo differant.*

21 *Iuramentum quando firmat contractum obligatur Contrahens eiusq; heres ex contractu.*

22 Ca-

22 *Casus in quibus iuramentum firmat contractum.*

23 *Iuramentum quando statuit Canon esse seruandum, iurans obligatur ex iuramento & non ex contractu.*

24 *Casus in quibus iuramentum est seruandum.*

25 *Iuramentum dolo vt compulsiua aut metu praestitum in causa à lege non prohibito est obligatorium ita vt opus sit absolutione, in causa à lege prohibito non obligat ipso iure.*

26 *Iuramento promissorio multa tacita conditiones insunt.*

27 *Iuramentum quam recipiat interpretationem.*

28 *Iurato à se contractus sponte contraueniens, si sit maior viginti quinque annis ipso iure notatur infamia, actione pacti cui contrauenit priuatur, soluit pœnam, accepta restituit & caret omni emolumento quod ex illa pactione fuerat consecutus, qua omnia deputantur ei qui pactum seruauit.*

29 *Excipiuntur ab ista regula tres casus.*

30 *Dictis pœnis addit ius canonicum incapacitatem ad alta beneficia obtinenda.*

31 *Limita primo, quia contrauenient iuramento assertorio non fit infamis.*

32 *Limita secundo, quia contraueniens iuramento promissorio incurrit dictas pœnas quando venit contra pactum & iuramentum.*

33 *Periurus repellitur à testimonio & iuramento honoris.*

34 *Pactum quo quis promittit resarcire omne damnum & interesse quod altera pars iurauerit, se passam esse valet.*

35 *Absolutio à iuramento à quo concedatur.*

36 *Absolutio à iuramento in quibus casibus non est necessaria.*

IN defectum probationum recurritur ad iuramentum, *c. fin. boc tit. c. 2 de prob. c. ex insinuatione de procurat.* ideo post tractatum de probationibus in genere & specie, subditur hæc rubrica, Est enim maximum remedium, expedienda tum litium. *c. etsi Christus & l. 1 ff hoc tit.* Iuramentum † est affirmatio vel 1
negatio sacræ rei attestatione firmata: *Pan. in rub. huius tit. & ibi Can.* non est licitum iurare † per creaturas, nisi per illas de qui- 2
bus in iure exprimitur, per crucem, euangelium, ordinem, altare, *c. si aliqua & ibi gloss. mag. & c. habemus 22. quæst. 1. c qui peierat 22. quæst. 5.* salutem principis: *c. quoties 1. quæst. 7.* non est licitum iurare per membra Dei, *auth. vt non luxur. hom. cont. nat.* aut per numina improbata, vel propriã superstitionem, sed si iuratum est, seruandum erit: *l. non erit in princ. vers. diuus ff hoc tit. cap. mouet 22. quæst. 1. Alex. in l. ait prætor § iurari in fine ff. hoc tit.* iuramentum improbatæ publicæ religionis pro eo habetur, ac si iuratum non esset. *d. l. non erit in fin. princ. hoc tit.* Quando ius disponit simpliciter, quod iuretur, sufficit iurari † 3
sine tactura vel potest iurari in qualibet charta; si vero disponat vt tactis sacrosanctis scripturis iuretur, tunc debent tangi scripturæ. *l. generaliter § fin. C. de reb. cred. & iuretur. clem. 1. § porro & ibi gl. in verb. tacta & Can. de hæret. c. vt circa vers. coram & ibi gloss. in verb. corporali & verbo præstito & Can. de elect. in 6.* Iuramentum † tres debet habere comites, 4
veritatem id est conscientiam veritatis, *c. ne quis 22. quæst. 2.* quia veritas non sufficit, nisi adsit conscientia, *c. homines 22. quæst 2.* iudicium, id est discretionem, ac iustitiam, vt iustum sit & licitum, quod iuratur. *c. animaduertendum 22. quæst. 2.* iuxta infrascriptos versiculos, sit iusiurandum licitum, discerne notando, quis, *cap. paruuli cap. duobus cc. seqq. 22. quæst. 5* cui, *c. nimis c. nullus hoc tit.* quid, *c. si vero aliquis cap. quintaualli c. sicut 1. & 2. cap. veniens c. venientes hoc tit.* per quid, *cap. considera 22. quæst. 5.* ad quid, *cap. per inquisitionem de elect.* cur, *c. vnusquisque 22. quæst. 4.* quomodo, *d. c.* animad-

DD.communiter in l.2.C.de reb.cred.& ibi Bald. recenset octo pœnas periurij Fr.Marc.quæst. 705. *numer.2.& quæst.seq. part.* 1. in iuramentis promissoriis certæ sunt conditiones, *gloss.in cap.quemadmodum in verb.conditio per l. Hostien. recenset sedecim & Can.communiter hoc tit.c.fin.* 22.*quæst.*5.*& ibi gl.&* Can. nullæ insunt in iuramentis assertoriis: *glo.in d.c. quemadmodum in verb.conditio per l.si mulier à viro C. de iure dot. Host.in d.c.quemadmodum in fine num.*1.*cap. homines & c. seq.* 22. *quæst.* 2. promissio sub fide principis, aut nobilis, tam de iure quam moribus Germaniæ iuramento comparatur, *c.ad aures de his quæ vi met. caus. fiunt c.peruenit & ibi gloss.fin. & Can.de fideiuss. c.2. & ibi glo.in verb.interpositione &* Can.de sponsal. *Gail.obs* 59.*lib.*2.*Mynsi.obs.*17.*cent.* 1. Instru-
10 mentum confirmatiuum † sortitur naturam actus, siue contractus, cui accedit primordialem & originalem, *l.fin.* C. *de non numer. pecun. c.quemadmodum hoc tit.* in cautionibus iuratis habet locum exceptio non numeratæ pecuniæ, *d.l.fin.* C.*de non numer.pecun.* & recipit conditiones omnes actus, super quo interponitur, *d.c.quemadmodum Oldrad. cons.*238.*num.*2.*Dec.cons.*408.*num.* 9. *Paris. cons.*110.*nu.*33.*& seqq vol.*1. vt donatio causa mortis iurata reuocari potest, *Ceph. cons.* 44.*nu.*31.*vol* 1. non impedit reuocationem actus sui natura reuocabilis, quando est reuocabilis ex alio, quam ex debilitate sua: *l. qui Romæ* §. *Flauius & ibi Ias.num.* 20. *& seqq. ff.de verb oblig.Rot.decis.*489 *sub num.* 5. *&c. non obstat part.*1.*diuers.* hinc titulatus in beneficio procurator constitutus ab habente regressum ad beneficium, cum iuraméto de non reuocando ad cessandum regressum, potest reuocari, etiamsi ex cassatione regressus titulatus habiturus fuisset facultatem renunciandi, quia admissio renunciationis pendet ex voluntate superioris, & non est interesse considerabile in pecunia, vel diminutione patrimonij, quod tantum consideratur in reuocatione procuratoris, *Achil.decis.* 10.*de procur.l.si venditor* §.*si quid emptor ff. de seru.export.* Non sortitur † naturam actus siue contractus, *gl.in l.certi conditio in verb. ex omni causa in princ.& ibi* DD.*ff.si cert.pet.* denũciatio litis, quæ fieri debet venditori scienti, sublata censetur, si in instrumento venditor iurauerit defensionem emptoris in se suscipere: *Rot. diuers.decis.*69.*part.*2. *Alex. in l.*2.§.*voluntatem num.*16 *& ibi Ias. num.*27. *&* DD.*ff.solut mat.Couarr.variar.resp. lib.*3.*c.* 17. *num.*5.*plures citans But.in c breui hoc tit.* Iuramentum non trahitur ad nullitatem ex post superuenientem, ob gabellam non solutam, insinuationem non factam, *Rot. diuers.dec.*125.*num.* 14. *quæ nullum textum allegat part.*1.*Bald in l.illud n.*14.*& ibi add plures cumulat C.de sacros.eccles. &c. Freder. de senis cons.*281.*Rom.in l.nodissimus num.* 18.*de donat. Gail.late obs*39.*lib.*2. alias limitationes videre poteris apud Marc.Ant. Baueriam in tract.de virtute iuramenti nu.134.& plurib. seq. Crauett.cons.102.nu.7. Supplet defectum † causæ, & facit præsumi causam expressam esse veram, vt si alienatio rerum minoris, medio eius iuramento, sine causa facta fuerit, aut facta fuerit ex causa æris alieni iuxta l.magis puto §.fin.vers.si tamen titulo tenus ff.de reb.eor.qui sub tut.&c. vtroque casu valet venditio, & si causa sit expressa, statur eis assertioni, *Put.decis.*244.*libr.* 3.*per auth.Sacramenta puberum C.si aduers.vendit.* nisi constaret de falsitate causæ, *Dec.cons.* 403.*sub n.*22.*vers.*3. *quia vendita approbatus à Rota Put.decis.*204.*in fin lib.*2. Non supplet defectum † consensus, quia natura iuraméti est vt eius obligatio à consensu procedat: & se non extendit vltra id super quo est præstitus consensus † ad incogitata, vel incogni- 14

 ta, l.

ta, *l.fin.ff.qui satisd. cog.l si libertus ff. de oper. libert.Bart.in l.si quis pro eo num.15.ff.de fideiuss. Rom.cons.517. num.24.& seqq.* vel ad ea de quibus merito secundum communem reputationem hominum non debuit cogitari, *c.veniens c.petitio hoc tit. Pulchre Pan.in d. c.veniens sub n.4.post gloss.& ibi Can.* vel per errorem promissa, *Crauett.cons.144.n.15.& ibi Put.decis.204.in fine libr. 3 l. cum putarem ff. famil. ercisc.l.maioribus C.comm. vtriusque iud. &c.l.si post diuisionem C.de iur.& fact igno.* vt pactum iuratum de soluendo canones de semestri in semestre, *Bald. in c.querelam nu.5. hoc tit.l.2.in princ C.de iure emphyt* stante conuentione paciscentium, deuolutionem emphyteusis fieri ob non solutionem canonis per biennium vel triennium continuum, non potest operari effectum caducitatis, vel deuolutionis ante biennium, vel triennium, quia sic operaretur contra intentionem iurantis: *Rot.diuers.decis.3.num.3.& seqq. part. 2.c.quipeierare 22.quæst 5.Couarr.in c.quamuis prima partis relect.cap.5.num.1. & 2.* dato autem

15 consensu † operatur vim specialis expressionis, & sufficit quod adsit consensus, saltem in genere, *cap. ex rescripto & ibi gloss.in verb.& vxorem & Can.hoc tit.* vt mulier fideiubendo obligatur efficaciter, quamuis de beneficio Velleiani non fuerit certiorata, *Pan.in d.c.ex rescripto nu. 9.* etiamsi intercedat pro marito suo, licet hoc casu sit magis priuilegiata *per auth. si qua mulier C. de Velleian. Fab Bald. Alberic.& Paul.de Castro in d.authen.si qua mulier.* Eadem ratione valet renunciatio casuum fortuitorum, generaliter facta, apposito iuramento; perinde ac si casus fortuiti essent specialiter enumerati, *Bald.in l.2.nu. 12.C.commod.per l cum pater §.filius matrem ff.*

16 *de leg.2.* Præterea operatur vt † melior via censeatur electa, & eandem habet vim, quam clausula & omni meliori modo; *d.l. cum pater §.filius matrem ff.de leg.2.cap.4.& ibi Pan.notat numer.2.hoc tit. Roman.in l.1 §.si quis ita num.21.& seqq ff de verb. oblig.* fideiussor, si iurauit, potest obligari in plus, vel in aliud, quam principalis. *Angel in §.fideiussores in fine Instit. de fideiuss.* item promittens factum alienum ad nihilum obligatur, nisi specifice promiserit se curaturum, *§ si quis alium Instit.de inut.stipul.* tamen si simpliciter promisit factum alienum, cum iuramento, obligatur ad operam præstandam, sicut si se specifice obligasset, *Pan.in d.c. ex rescripto in fine hoc tit. Angel.in l.inter stipulantem sub num.3. & ibi Alexan.ff.de verb.oblig. Greg. xv. decis.241.& ibi annot.* Limita † vt procedat 17 cum iuramentum adijcitur actui, in quo est defectus solemnitatis, non autem quando adijcitur actui, qui non potest valere ex defectu substantiæ vel deficientis consensus, quoniam tunc non facit valere actum, vt valere potest, sed statur regulæ l.si ego ff.si cert. pet.volentis vnam conuentionis speciem non posse transire in aliam ex seipsa, *Roman. cons.517.n.24.in fine & nu.seqq.l. an inutilis & ibi glo.1.Barto.& DD.ff.de acceptil. l.si vnus §. fin.& ibi gl.1.& DD.ff.de pact.*

Accumulat † forum foro, quando de ipso 18 iuramento principaliter agitur, quod seruetur, & contra laicum vterque iudex tam sæcularis quam ecclesiasticus, est competens ad obseruantiam iuramenti, & ad pœnam periurij: imo secundum aliquos mutat forum: secus si in dubium probabile reuocaretur, an iuramentum esset licitum vel non, quæ causa ad ecclesiasticum est remittenda & ad eum tantum spectat: *cap. fin. & ibi pulchre Franc.num.9.& 10.de foro compet. in 6. post Ioann. Andr.& alios Andr.Gail obseru. 25.n. 4.libro 1.Pan.in c. cum sit generale numer. 21.de foro compet.* in foro pœnitentiali laicus de iuramento cognoscere non potest, cum laicus nullo

nullo casu habeat potestatem clauium in absoluendo & ligando, *c. pastoralis §. 1. & ibi gloss. in verbo præterquam in mortis articulo de offic. ordin.* Hæres iurantis virtute contractus iurati, non potest conueniri coram ecclesiastico, prout etiam hæres ex non obseruatione contractus iurati non incurrit periurium, *Pan in cap. veritatis num. 3. & Cassad. decis. 2. num. 9. & 10. hoc tit. Angel. in auth. de iur. à mor. quest. num. 2. Capell. Tholos. quest. 416.* quia iuramentum ex parte iurantis est personale, ex parte recipientis potest esse reale, & etiam personale, *c. veritatis & ibi Pan. num. 3. & Can. hoc tit. pulchre Andr. Gail. obs. 27. libro 1. Zab. in Clem. 1. §. fin. in 6. 7. 8. quest. de iureiur.* poterit tamen contra hæredem iurantis implorari officium iudicis ecclesiastici, vt compellat eum satisfacere, ad exonerationem animæ defuncti *cap. à nobis in fine de sent. excomm.* Facit † de minore maiorem, & eum 19 obligat ad obseruantiam contractus, quasi contractus, iudicij, etiam sine solemnitatibus factorum, redditque ea irretractabilia, ac tollit beneficia non quidem iuris communis, quæ dantur læsis reipsa ob deceptionem vltra dimidium iusti pretij, *gloss. fin in fine in c. cum causa de empt. & vend. & ibi Can. Mys. obs. 73. cent. 4.* verum beneficia restitutionis in integrum & nullitatis, actus, *auth. sacramenta puberum & ibi gloss. in verb. contractibus & DD. C. si aduers. vend. gloss. in §. item sacramenta in verbo super contractibus & ibi feud. de pace tenendi inter subd. &c. in vsib. feud. Capel. Tholos. quest. 45. 49. & 106. Greg. xv. dec. 406.* idem obtinet in distractu, *Salic. in d. auth sacramenta num. 17. pulchre Andr. Gail. obs. 41. lib. 2.* quando minor ipse iurat: si alteri iuramentum deferat, aduersus tale iuramentum restitui potest, *l. nam postea §. si minor & ibi Ias. num. 1. ff. hoc tit. & Bald. in princ. & num. 7. Gail. d. obs. 41. n. xij.* secus est in iuramento assertorio, super contractu per minorem, præstito, quo se maiorem affirmauit, cuius prætextu excluditur à beneficio restitutionis in integrum, *l. si alterius & ibi Bart. C. si minor se maior. dix.* non autem excluditur à beneficio nullitatis allegandæ, *Roman. cons. 12. numer. 5. Mars. sing. 299. Cremens. sing. 163.*

Notandum est quod magna sit differentia † inter hæc duo, *iuramentum firmat contractum inualidum, & iuramentum est seruandum.* 20 Primo casu obligatur ex contractu, contrahens, † eiusque hæres, *d. c. veritatis & ibi Can.* 21 *Pan. in cap. cum contingat num. 8. hoc tit. Salicet. in d. auth. Sacramenta numer. 25. & ibi Ias. num. 38. & seqq.* & licet iurans absoluatur à iuramento, non propterea potest venire contra contractum, sed absolutio hoc operatur vt agens ad rescissionem contractus, non incidat in periurium; *Pan. in c. 1. num. 12. & in d. c. cum contingat num 9. & Felin. in c. 1. num. 29. qu. 8 hoc tit.* nisi absolutio obtenta sit cum narratiua enormis læsionis: & facultate dicendi de simulatione contractus; *Mohed. decis. 4. de empt. & vend. Ioann. de Imol. in l. nemo potest num. 7. de leg. 1.* quia iuramentum interpositum super contractu simulato, non firmat contractum, *gloss. in l. emptione C. plus val. quod agit &c. & ibi Ang. Pan. in c. ad nostram num. 5. de empt. & vend. & ibi Can. Ias. in l. nemo potest num. 41. 44. & seqq. & ibi Alex. ff. de leg. 1.* hæres vero non tenetur petere absolutionem à iuramento per defunctum præstito, & nihilominus potest allegare exceptiones omnes, quas ipse defunctus, petita absolutione, opponere potuisset, & potest agere ad rescissionem contractus nulla petita absolutione à iuramento, *Auth. de iureiur. à mor. præst. & ibi Ang. n. 2. per illum text. Bald. in auth. ad hæc n. 12. C. de vsur. And. Gail. obs. 27. nu. 5. lib. 1.* Iuramentum † firmat contractum, Primo quoties actus principaliter prohibetur, 22

fauore

fauore personæ, licet secundario fauore reipublicæ, vt fundi dotalis alienatio: *cap. cum contingat hoc tit. c. 2. eod. in 6.* Alienatio rerum immobilium minoris sine requisitis solemnitatibus: *l. 1. & ibi glo. in verb. periurij causa sua auth. Sacrament. C. si aduers. vend.* fideiussio mulieris, *cap. ex rescripto & ibi gl. pen. hoc tit. Castr. in auth. si qua mulier num. 2. C ad Velleian.* Secundo quando iuramentum est licitum ex omni parte iurantis, recipientis, & rei, super qua interponitur; licet alia ratione actus sit à iure improbatus, dummodo obseruantia iuramenti non sit nutritiua peccati, nec tendit in præiudicium tertij: *c. quanto §. si vero hoc tit. c. quamuis in verb. firmatu &c. omnino seruare debebit de pact. in 6. Nicol. Euerhard. in loco aui iuramenti n. 5.* Ideo firmatur iuramento pactum, quo filia, recepta dote renunciat hæreditati paternæ; *d. c. quamuis de pact. in 6. Gail. obs. 147. lib. 2.* renunciationes quas faciunt minores tutoribus, & curatoribus de administratione: *Bald in d. authent. Sacramenta puberum n. 14.* stipulatio alteri facta ita quod alteri acquiratur actio: *c. quoties cordis 1. q. 7. & ibi gl. in verb. & per te Fel. in sal. Greg. num. 27. & seqq. & ibi Can.* donatio inter patrem & filium: *Bald. in l. fin. C. de vsucap. pro donat. nu. 6. & 7. Guid. Pap. quæst. 146. Gail obs. 38. l. b 2.* donatio inter virum & vxorem: *Bart. in l si quis pro eo in fine ff de fideiuss. & in l. Seius & Augerius num. 7. ff. ad l falcid. Capell. Tholos. quæst. 262. Gail. obs 40. lib. 2.* donatio per militem, vel doctorem facta suæ focariæ: *Roman. cons. 43 ad 1. num. 5.* transactio facta sine prætore super alimentis in vltima voluntate relictis: *Bart. in l. si quis pro eo in fine Imol. in d. c. cum contingat n. 95. & seqq.* transactio super dependentibus ex testamento, non visis, cognitisque verbis testamenti: *Ias. in d. l. de his n. xj. ff. de transact. Imol. in d. c. cũ contingat n. 96.* contractus prodigi: *Imol. in d. c. cum contingat, n. 68. & seqq. Franc. Aretin. cont. Bart. in l. u cui bonis nu. 5. ff. de verb. obligat. Capell. Tholos. quæst. 499.* Promissio de non accusando vxorem de adulterio, *c. quemadmodum §. fi. in fine hoc tit.* Tertio iuramentum firmat contractum, quando interponitur super actu, cui lex non assistit, nec resistit, vt super pacto nudo: *arg. l. nuda C. de contrah. & committ. stipul. Bart. in d. si quis pro eo n. 12. ff. de fideiuss. Imol. in d. c. cum contingat, sub nu. 80. vers. octauum membrum est & num. seqq.* iuramentum autem non habet vim pacti, non enim iurando promitto parti, sed magis Deo, & ideo non est pactum, quod est duorum consensus in idem, *Bart. in d. l. si quis pro eo nu. 5.* Altero casu † quando canon statuit seruandum esse iuramentum, iurans obligatur ex iuramento, & non ex contractu, hæres iurantis non obligatur, iurans postquam soluit, potest repetere, & antequam soluat petere absolutionem à iuramento, quæ ei est concedenda, *cap. 1. & ibi Pan. num. 12. & Can. hoc t. Pan. in d. c. cum contingat n. 8. & Bald. num. 15.* & absolutus immediate potest contrauenire, *Pan. in d. c. cum contingat nu. 9. & ibi Can.* Seruandum † est autem iuramentum, 24 Primo quando contractus est reprobatus odio creditoris, quia non licet debitori contemnere iuramentum ob peccatum creditoris: vt promissio solutionis vsurarum: *c. 1. & ibi Pan. & c. debitores de iureiur.* oppignoratio cum pacto legis commissoriæ, *c. significante & ibi Pan. de pign.* siue ea sit specialis, siue generalis, *Franc. Marc. q. 8. part. 1.* mutuum contractum à filiofamilias contra Senatusconsultum Macedonianum, *Bart. in d. l. si quis pro eo n. 10 Imol. in d. c. cum contingat n. 66* venditio facta officiali durante officio, *l. non licet ff de contrah. empt. l. cum ipse C. eod. & ibi gl. fin.* Secundo quando reprobatur contractus ob defectum solemnitatis formalis:

Bart.

Bart. in d. l. si quis pro eo n. 14. vt iurata fideiussio in duriorem causam, vel in aliud, vel quando principalis, non tenetur, non valet vt fideiussio. quia iuramentum non supplet formam, sed valet eo modo quo valere potest. nempe vt principalis expromissio: *l. & eleganter § seuerius pactionis ff. de dol. l. qui libertatis in fin ff. de oper. libert. Rom. in l. 1. §. si quis ita num. 24 ff. de verb. oblig.* Testamentum iuratum, vbi non est solemnis numerus testiũ, valet vt codicillus, *l. cum pater §. filius matrem ff. de legat. 2 Imol. in d. c. cum contingat num. 74. & seq. Bart. in d. l. si quis pro eo sub n. 13. Roman. in d. § si quis ita num. 22.* Tertio quando actus improbatur, à iure propter defectum solemnitatis probatoriæ introductæ ob publicam vtilitatem, *Imol. cont. Bart. in d. c. cum contingat n. 73. & ibi Pan. num. 26.* quia quoad ipsum iuramentum sufficit probatio iuris diuini per duos vel tres testes, & deficientibus omnibus probationibus tenetur in foro animæ, in quo non licet contra proprium iuramentum venire, *c. si vero hoc tit. c. si peccatum 22. q. 1.* quia iuramentum est de iure diuino & obligat Deo. Quarto generaliter seruandum est iuramentum in omnibus casibus quando nõ vergit in dispendium æternæ salutis iurantis, nec redundat principaliter in alterius detrimentum, *cap. 2. in fine de pact. in 6. & ibi gl. pen. & fin. & Can.* Vt alienatio aduentitiorum in quibus pater habet vsumfructum facta per filiumfamilias sine voluntate patris & iuramento firmata quoad præiudicium patris, quamdiu superstes est non valet, cæterum patre mortuo & postquam filius effectus est sui iuris vires habet, in ipsius filij præiudiciũ, *Myn. obs. 10. cent. 3. Imol. in c. cum contingat n. 43. de iureiurando.* Quando autem iuramentum non potest seruari sine dispendio æternæ salutis iurantis, vt quia est contra bonos mores, *c. non est obligatorium de reg. iur. in 6. c. sicut ex litteris c. intellecto hoc tit. c. 1. eod. in 6.* vel contra publicam vtilitatem principaliter, *c. si diligenti de for. compet. l. quemadmodum C. de agric. & cens. lib. xj. late & pulchre Bald. in d. c. cum contingat n. xi. & seqq.* aut quando tendit principaliter in præiudicium tertij, *l. hoc edictali C. de secund. nupt. c. venientes & c. sicut nostris hoc tit.* tunc iurans non indiget absolutione, nisi ad cautelam, *c. cum quidam §. fin. & ibi gl. pen. h. t.* quia iurando peccatur non contrauenien-do, *22. qu. 4. in summa & ibi gl. mag. cap. 1. c. magne c. diffinitio 22. qu. 4 c. quemadm. hoc tit.* prout latius hæc prosequitur Bart. in d. l. si quis pro eo ff. de fideiuss. Imol. in d. cap. cum 25
contingat Ias. & DD. in d. auth. Sacramenta puberum.

Iuramentum † dolo, vi compulsiua, aut metu præstitum in casu à lege non prohibito est obligatorium, ita vt opus sit absolutione: *l. ex falsis & ibi gl. in verbo præcipimus C. de transact. c. si vero c. verum hoc tit.* in casu à lege prohibito non obligat ipso iure: *d. c. cum contingat c. licet hoc tit. in 6. c. quamuis de pact. in 6. auth. sacramenta puberum in fine C. si aduers. vendit. Gail obs. 42. lib. 2.* ratio diuersitatis est quia si principale pactum, super quo interponitur iuramentum coactum, nullo iure sit prohibitum, tunc vnius tantum est defectus, nimirum ius vel metus, cæterum si principale pactum per se sit prohibitũ, vt in muliere consentiente in alienatione fundi dotalis, filia renunciante accepta dote hæreditati paternæ, tunc duplex est vitium, nempe, ius, metus, & legis resistentia, & vnicum iuramentum non potest supplere duos defectus, *Pan. in d. c. cum contingat num. 3. Felin in d. c. si vero num. 8. vers. hanc conclusionem hoc tit. Andr. Gail. obser. 42. lib. 2. Surd. decis. 154. numer. 12.* quando est restrictum, sed si amplum sit & prægnans aptum compræhendere plures defe-

defectus, vt iurando omnia & singula in instrumento contenta obseruare, tunc supplet plures defectus, *Seraph. de priuileg. iuram. priuil. 73. idem Seraph. decis. 1184 num. 15. plures cumulans gloss. fin. in fine in c. cum causa & ibi Can. de empt & v. nd. Crau. cons. 7. numer. 4 & cons. 114. sub num. 9. Gregor. xv. decis. 391. sub num. 6. & ibi annot.*
26 Multæ † tacitæ conditiones insunt iuramento promissorio, prima est si mihi fidem seruaueris, *l. fin. C. de non numer. pecun. c. sicut el. 3 § fin. hoc tit.* Secunda, si iudex non præcipiat contra, *l. non videntur §. qui iussu ff. de reg. iur. l. fin. ff. de leg. commiss.* Tertia, nisi fuero absolutus, *c. 1. c. sicut el. 3. hoc tit.* Quarta, si iuro stare mandatis iudicis, arbitri, vel arbitratoris, intelligitur de æquis, *c. veniens c. quintaualli hoc tit.* consultius tamen est vt petatur absolu io ad cautelam à iuramento, quam Episcopus debet dare præmissa summaria cognitione super æquitate vel iniquitate præcepti, *d. iuribus.* Quinta, inest conditio ex natura rei, vt iuramentum de dote danda, intelligitur si nuptiæ sequantur, *l. stipulationem l. tali ff. de iur. dot.* ac etiam contractus, *l. quæro §. inter locatorem ff. de locat. & ibi gloss. in verbo paruerit & DD* Sexta, ex qualitate personæ, vt si iuro soluere tutori ad certam diem, si interim sit remotus ab administratione, non teneor illi soluere, *l. quod si forte §. 1. ff. de solut. l. post mortem §. tutor ff. quand. ex fact. tut. vel curat. & c. Pan. in c. 2. nu. 6. de nou. oper. nunciat.* Septima, si res in eodem statu permanet, *c. quemadmodum & ibi gloss. in verbo oculos & c. ad nostram hoc tit.* Octaua, in omni iuramento tacite intelligitur verisimilis & communis intellectus hominum, *c. veniens & ibi gloss. 2. in fin. & Pan. num. 5. hoc tit. l. adigere in fine ff. de iurepat.* vnde si clericus qui iurauit stare mandato Episcopi, qui ei præcepit vt beneficio renunciaret, & quod non appellaret, non habet necesse petere relaxationem iuramenti, *Pan. in d. c. veniens num. 5* & excipitur iusta causa impedimenti *l. 3. §. inde quæritur ff. de stat. liber. l. fin. ff qui satisd. cogn. c. ex parte 2. de cleric. non resid.* hinc compensatio probata obstat agenti ad debitum pecuniarium sibi promissum cum iuramento, *Bart. in l amplius num. 8 ff. rem rat. hab. & ibi add. plures cumulat. pulchre Affl. ct. decis. 163. & ibi Visill.* Nona, in quolibet iuramento est excepta auctoritas superioris, *d. c. veniens & ibi gloss. & Can. l. fin. in princ. ff. ad municip. text. in c. venientes § quia vero hoc tit. & ibi gloss. allegat. concord.* appellatione superioris venit etiam pater, *l. 2. ff. de iust. & iur. Alex. in l. fin. num. 3. & seqq. ff. qui satisd. cogn.* quando præstatur super re subiecta superiori, vel super iuribus ad eum pertinentibus, *Pan. in c. constitutus num. 8. de rescript.* ideo is qui iurauit, tempore receptionis suæ in canonicum, seruare statuta & consuetudines ecclesiæ, si postea impetret à Papa aliquas præbendas contra consuetudinem illius Ecclesiæ, non est periurus, & valet impetratio, præsertim si in gratia ponantur clausulæ derogatoriæ hodie poni consuetæ, videlicet non obstantibus statutis & consuetudinibus ecclesiæ contrarijs etiam iuramento & confirmatione apostolica roboratis, *Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. c. cum aliquibus de rescript. in 6. & ibi Can. c. & cui & ibi post gloss. 1. Can. de præb. in 6. Ferret. cons. 75. per tot.* Prædictæ conditiones non reddunt iuramentum conditionale, quia nec conditiones quæ tacitæ insunt, reddunt legatum conditionale, *l. conditiones ff. de cond. & demonst. Host. in c. quemadmodum num. 2. hoc tit. & ibi Can. communiter.* Iuramentum recipit † interpretationem in foro pœnitentiali secundum intentionem iurantis, 27
c. humanæ aures 22. quæst. 5. c. tua nos & ibi gloss. pen. & fin. de sponsal. c. significasti & ibi gloss pen. de homicid. in foro contentioso est interpretandum,

dum, ampliandum, & restringendum secundum ius, quando est generaliter præstitum, *c. venientes c. ad nostram el. 3. hoc tit. c. hoc videtur vers. fin. & ibi gloss. mag. 22. quæst. 5. c. ex literis & ibi gloss. pen. & fin. de sponsal. Pan. in c. veniens sub num. 4. in fine hoc tit.* quando vero est præstitum super re vel causa certa intelligitur prout iacet, *c. debitores de iureiur. c. ad aures c. ad audientiam de ijs quæ metu q; caus. fiunt & c. l. si actor ff. hoc tit.* Maior vigintiquinque
28 annis, sponte, & ex libero arbitrio † contraueniens pacto, contractui, aut transactioni à se iuratis per Deum, aut salutem principis, ipso iure notatur infamia, actione causæ, siue pacti, cui contrauenit, priuatur; etiam vbi de sola manutentione possessionis agitur *Natt. cons. 373. numer. 37. & seqq. Greg. xv. decis. 64.* Parte opponente, alias processus tenet, *Crau. cons. 199. sub num. 15. vers. 3. respondeo Greg. xv dec. 64. n. xj.* & non alia, orta ex alia contractu, super quo non deliquit: *Roman. sing. 499. l. si quis maior ibi ex pactione vel transactione illa C. de transact.* soluit pœnam, quæ pactis probatur inserta, accepta restituit, rerum proprietate caret, & fructibus perceptis, ac omni emolumento, quæ pactione illa vel transactione fuerit consecutus; quæ omnia mox deputantur, ei, qui intemerata pacti iura seruauerit, *per l. si quis maior C. de transact.* quæ loquitur in transactione, & habet locum in omni pacto & contractu iurato, *c. paruuli & ibi gloss. in verb. causa 22. quæst. 5. Iason. in d. l. si quis maior num. xj. & seqq. & num 24. & ibidem DD. Rom. sing. 499. Tusch. Rot. diuers. decis. 97. num. 8. & seqq. part. 2. Rot. Far dec. 710. part. 1.* Idem iuris est in reo in his pœnis quæ ei possũt aptari. *gl. in d. l. si quis maior in verb. consecutus & ibi Bart. nu. 12.* Fundatur super iuramento, *d. l. si quis maior ibi eas autem inuocato Dei omnipotentis nomine eo auctore solidauerint Rot. diuers. dec. 583. num. 1. part.* 1. Præsupponit dolum, quo cessante cessat eius dispositio, *Alex. in l. fin. n. 6. ff. qui satisd. cog. & c. Rot. diuers. decis. 583. num. 3 & seqq. plures cumulans Rot. diuers. 277. numer. 6. & decis. 279. num. 9 part. 2.* Probatur dolus, si probatur contrauentio contra pacta expressa, *l. non potest dolo carere ff. de reg. iur. l. ait prætor ff. quæ in fraudem credit.* Excipe 1. † quia is qui 29
non soluit in termino, non præsumitur periurus, nisi 1. inquiratur an voluntarie non soluerit, an necessitate coactus, quia necessitas excusat à periurio, *c. querelam & ibi Bald. num. 1. & 2. hoc tit.* tamen non vitiat stipulationem, quin condemnatur ad soluendum: *l. continuus §. illud ff de verb. oblig.* Secundo paupertas excusat à periurio, *l. si procuratorem §. si ignorantes ff. mand.* 3. Potest pars pœnam sibi debitam ex periurio remittere, quia concernit eius fauorem, *arg. c. 1. hoc tit. Socin. sen. in l. 1. num. 11. ff. de solut. matr. Rot. diuers. dec. 19. in fine part. 1.* continet pœnam legalem ex ea parte, quod contraueniens cadit à commodo contractus, quam ecclesia licite potest exigere, pœna vero conuentionalis, quæ pactis probatur inserta, ratione approbationis, dicitur legalis, & difficultas est an ecclesia hanc possit exigere, quia legalis est ex lato vocabulo; *late Rot. diuers. dec. 279. part. 2. d. l. si quis maior ibi restituta pœna quæ pactis probatur inserta l. ade C. locat. c. dilecti filij & ibi gloss. in verb. per pœnam & Can. de arbit. c. suam & ibi gloss. & Can. de pæn. Capr. concl. 70.* non admittit purgationem moræ de iure ciuili, aut de æquitate canonica, etiamsi is, qui incidit in pœnas d. l. si quis maior, offerat se paratum realiter satisfacere de omni, & toto eo in quo tenetur vigore contractus iurati, *Iason. cons. 9. numer. xj. & seqq. vol. 1.* Hisce pœnis addit † ius canonicum in- 30
habilitatem ad alia beneficia obtinenda, *argum. c. testimonium de testib. Mohed. decis. 2.*

circa finem de simon.Freder.conf. 48. quia collatio facta criminoso, ad eius instantiam est subreptitia, & subreptio in gratiosis vitiat ipso iure, *Put.dec.*406.*lib.2.Fel.in c.2.n.5.vers. limita etiam omnia prædicta de rescript. Fel. in c. inquisitionis n.8.de accus. & vtrobique Can.* Secus si Papa confert motu proprio, *Caputaq. dec.*135.*part.1.Clem si Romanus & ibi Can. de preb. Rot.dec.6.& 7.de preb.in nou.* Remotionem à beneficio obtento, & depositionem ab ordine, non ipso iure sed per sententiam, *c.tua nos & Pan.in c. querelam in 2. not. hoc tit. c. cum non ab homine de iud. Dec.in c.2.num. 5. & seqq de rescript. Staphyl de litt.grat. tit. de var. mod.vac.§. considerandi modo essent num.6. & seqq Garc.de benef.part.xj cap.10. §. 2. nu. 266. & seqq.* quia infamia & periurium non priuat aliquem, ipso facto, beneficijs, dignitatibus, & honoribus obtentis, de quo dubitat Pan.in d.c.querelam num.3.& seqq. pro quo videtur *text.in l quoties C.de dign.lib.12. & ibi gloss.in verb.priuatos Bartol & DD. Achil. decis.1.hoc tit. Fel.in c.querelam n.1.hoc tit. Dec.in*
31 *2.de rescript.n.10.& seqq.* Signatura tamen non dat pro periurio priuationem beneficiorum, nisi periurium sit iudiciale, *Staphyl. de litt.grat.tit.de var. vacat. mod. §. considerandi nu.8. in fine*, hinc constituens procuratorem ad cassandum regressum, & postea eum reuocans efficitur periurus, sed non priuatur suo regressu. *Achill.decis.7. de renunciat. iuribus supra allegatis Fel in c.ex parte 1.post num.4.vers. idem Nic. miles in repert.de rescript. facit. l.si ita stipulatus fuero hanc summam 120.de verb. oblig Cassad.decis.4. de priuil.*

32 Limita primo † quia contraueniens iuramento assertorio non incurrit prædictas pœnas; *l.1.& l.2.iuncta l.fin. ff. de crimine stell. gloss.pen.mag.in l.lucius de his qui not.infam. Archid.in c.authoritatem num.15.quæst.6. Pan.in d. c.querelam sub num.3.* ideo bis resignans idem beneficium, & iurans, quod in resignatione non interuenit fraus, non est periurus & infamis. *Put.decis.162.lib.1.l.pen. vers. aditus quoque itaque & ibi post gl.pen. DD. C si min. se maior dix.* Limita secundo, quia contraueniens iuramento promissorio de futuro, non incurrit dictas pœnas, nisi & contra pactionem & contra sacramentum veniat: alioqui si iurat quod hodie comedet carnes, & contrauenit, non ita. *gl pen mag.in d.l.lucius.* Omnis autem periurus † indistincte repellitur 33 à testimonio ; *c.testimonium de test.gloss.pen. in d.l.lucius in fine*, etiam post peractam pœnitentiam, *c.testimonium de testib. Franc. Marc. quæst.706.num.4 part.1.c.quicunque 16 quæst. 1.& ibi gl.in verb.testimonium & Can* Et à iuramento honoris: quia amittit beneficia omnium legum, canonum, & statutorum, quibus cauetur quod credi debeat iuramento alicuius & non à iuramento oneris, vt est iuramentum fidelitatis, calumniæ & c *Bald. in d.l.lucius numer.7.c.paruuli & ibi gl. ff fin.22. quæst.5. lat. Ias.in l.si duo §.si quis iurauerit num. 1.& 2.ff. de iureiur.& ibi DD.* Quæritur an valeat † pactum, quo quis promittit re- 34 sarcire omne damnum, & interesse, quod altera pars iurauerit se passam esse? *Bart. in l fin.num.3 ff.de prætor. stipul. Specul.in §. videndum n.7.de prob. & ibi add.* certum est quod si bene arbitrabitur, stabitur suo dicto iurato; alias reducetur ad arbitrium boni viri: *l. hac venditio ff.de contrah. empt. & vend. Bart. in l.fin.num.3.ff de prætor.stipul. Rom.in l.1.nu. 3.& Bald in l.iusiurandum la.2.ff.hoc tit. l. si libertus ff.de oper libert l.si in leg.ff.locat.l.in personam §. 1.ff de reg.iur.* item de iure communi est intelligendum subsistente damno & interesse, & quatenus de iure veniat aliquod interesse ratione moræ, aut culpæ, euictionis, aut alias, *Bald.in l.si traditio num. 9. C.de act. empt.* quia sine causa non videtur velle se obligare, *l.2.*

re; l. 2. §. circa ff. de except. dol. l. quaro §. inter locatorem ff. locat. & stante statuto quod detur verto damnum passi, damnum debet legitime probari, & quoad declarandam quantitatem statur iuramento damnum passi: Dec. cons. 83. in cauf. tamen ex vsu communi valet talis conuentio, ac est irreuocabilis, & non necessitatur damnum passus aliquid probare, quia transiuit in formam contractus; sed tantum dicere quantitatem damni & interesse: late Afflict. decis. 91. num. 10. & seqq. qui Bart. reprobat. Rot. diuers. decis. 467. num. 2. part. 1. Alex. de Imol. in l. 17. iusiurandum sub num. 1. in fine hoc tit. & ibidem Bald. & DD. nisi reus probet contrarium eius, quod is prætendit, in cuius fauorem facta est huiusmodi conuentio: Paul. de Castro in l. fin. ff. de prator. stipul. afflict. decis. 91. numer. 2. part. 1. quia hoc est de natura probationis, quod vna probatio recipit aliam probationem meliorem. l. cum de indebito ff. de prob. l. 1. C. de re iud. & ibi DD. Quinimo quando summa pro qua iuratur est considerabilis, non debet iudex confirmare vel deferre tale iuramentum, nisi concurrant coniecturæ, ex quibus moueri possit adita credendum, quia totum hoc reducitur ad arbitrium iudicis, Rot. d. decis. 467. part. 1. diuers. afflict. decis. 91. numer. 10. & seqq. Crau. de antiq. temp. part. 1. §. quarto limitatur num. 27. & num. 25. & seqq. Tutor, aut pupillus tutore auctore huiusmodi conuentionem facere non potest, l. iurisiurandi gratiam & ibi Bart. ff. hoc tit. quia est species donationis, l. non omnis C. de administ. tut. & non transit in hæredem damnum passi, Roman. in l. 1. in fine ff. ne quis eum qui in ius voc. est vi ex. & in l. qui bona § qui damni num. 6. ff. de damn. infect. aut contra hæredem damnum dantis aut spoliatoris. Mynsing. obser. 12. cent. 4. l. fin. C. de in litem iurando: Absolutio †
35 à iuramento conceditur à Papa, c. veniens hoc tit. & ab Imperatore, l. fin. in princ. ff. ad municip. & c. quando scilicet iuramentum præstitum est super re subiecta Papæ, vel Imperatori: si per rebus non spectantibus ad eos non possunt absoluere sine causa rationabili quin contrauenienspeccet, quia iuramentum obligat Deo. c. quanto & ibi gloss. in verb. ab[illegible] & Pan. num. 8 hoc tit. Zab. in Clem. Romana § porro num. 18 eod Innoc. in c. cum inter P. in fine de renunciat. Pan. in c. constitutus num. 8. in fin. de rescrip. Multiplex est absolutio, à pœna periurij, & infamia, ita quod ob periurium non repellatur à testimonio, vel ab alio actu publico, & Papa & Imperator hanc possunt concedere sine causa. Zab. in d. §. porro num. 18. Imperator quoque siue eius consistorium quando aliquis Princeps seu status Imperij subijcitur banno Imperiali subditis relaxat iuramentum fidelitatis quo illi Principi seu statui antea fuerant obstricti Myns. d. obs. 99. cent. 3. Absolutio ad effectum agendi & detegendi fraudem contractus iurati, conceditur à summo pontifice, eius signatura gratiæ, & iustitiæ, ab episcopis, eorumque vicarijs iuxta casuum diuersitatem, Pan. in d. c. quanto num. 8. ab Imperatore, & eius camera imperiali, And. Gaill. obs. 22 & seqq & 25. lib. 1. Guid. Pap. quæst. 194. Myns. obs. 99. cent. 3. præmissa summaria causæ cognitione, ac parte vocata. And. Gail. obs. 22. 23 & seq libr. 1. Myns. obs. 99. cent. 3. Absolutio à iuramento ad effectum contraueniendi contractui, & vt tota obligatio tollatur non conceditur nisi parte vocata, & cum plena causæ cognitione, Felin. in c. 1. nu. 24. hoc tit. Pan. num. 10. & Can. Old. d. cons. 120. in princ. Berous. d. cons. 50. num. 76. ex causa rationabili doli, fraudis, Salic. in d. auth. sacramenta puberum num. 25. euidentis iniquitatis, enormis læsionis, d. c. veniens & ibi gl. fin. Ias. in d. authent. sacramenta puberum num. 42. & seqq. late

late Pan. in c.cum contingat sub num. 21. *vers. ego autem ad totalem materiam euacuandam &c. vbi ponit xi.casus hoc tit.* Postquam quis incidit in periurium, quia non satisfecit in termino, prout iurauit, non auditur petens absolutionem ad effectum agendi, vel contrauenïendi contractui, sed compellitur satisfacere, quia frustra legis auxilium inuocat, &c.*c.quia frustra de vsur. Pan.in c.*1.*sub numer.* 10.*vers.& subycit ibi notabile dictum hoc tit.* Quando iuramentum concernit Deum, tunc Papa illud interpretari, & distinguere potest, & ex causa potest absoluere, *c. quanto & Zab.in d.Clem.Romani §.porro num.*18.*in fine*
36 *hoc tit.* Certis † casibus non est necessaria absolutio, in quibus non oportet iuramentum obseruare, aut potest sperni: Primo, ratione impossibilitatis, vel turpitudinis, quia vergit in dispendium æternæ salutis iurantis, *c.*1.*hoc tit.in* 6.*cap.non est obligatorium de reg. iur.in* 6. Secundo, ex defectu causæ vel conditionis tacitæ, *Iurib.supra alleg l. quaro §. inter locatorem ff.loc.* Tertio, propter nouum casum, contingentem culpa aduersarij, *c. quemadmodum hoc tit.* Quarto, ratione erroris vel ignorantiæ iuris sui *l.cum aquiliana ff. de transact.* Quinto, quando lex aut canon expresse prohibet iuramentum, *l.si quis inquilinos §.fin.ff.de leg.*1. Sexto, ratione iuris superioris, *d.c. venientes hoc tit.* Septimo, ratione contractus simulati, tutius tamen est, quod petatur absolutio à superiore, *l. emptione & ibi gloss.& DD.C.plus valere quod agitur &c.* Octauo, quando contrauenit auctoritate statuti, legis, vel superioris, *l. qui iurato ff.qui satisd.cog.l adigere in fine ff.de iurepat.* & clarum est, esse locum legi & statuto, secus si oporteret illud probare, quo casu necessaria est absolutio, *c.venerabilem & ibi gloss.in verbo venire Innoc.& Can. de elect. Gab.cons.* 9. *vol.* 2. *Greg.xv.decis.*64.*& seqq.& num.*14. Nono, quando ab eodem duo præstantur iuramenta contraria, prius est seruandum, *c.*2. *& ibi gloss.in verbo posse constringi c.veniens & ibi late Pan.numer.*6.*& seqq. hoc tit.* Sed iuramentum præcedens non inualidat actum sequentem, qualicunque sit, tam in temporalibus, quam spiritualibus, licet inter ea distinguet Rot.*decis.*8.*de procur.in antiq & add. ad Capell.Tholos. quæst* 261. *Pan. in c.dilecto num.*17.*& seqq de preb.& c.& ibi Can.communiter gloss.in c.fin.in verb. reuocatus de procur.in* 6.*Cresc.decis* 3.*hoc tit.* Decimo, ratione enormissimæ læsionis quia tunc iuramentum non habet comites requisitos, veritatem, iudicium, & iustitiam, *late Mynsi.obs.* 59. *&* 60.*cent.*5.*plures cumulans.*

De exceptionibus.
Titulus XXV.

SVMMARIA.

1 *Exceptionem & qualitatem & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem reus probare tenetur.*

2 *Excep[illegible] alia sunt dilatoriæ, alia peremptoriæ, alia quasi perēptoriæ, aliæ præiudiciales.*

3 *Replicationes quoque quædam sunt præiudiciales.*

4 *Dilatoriarum aliæ sunt declinatoriæ, aliæ actionem & causam respiciunt.*

5 *Declinatoria tangentes personam iudicis ante omnem dilatoriam exceptionem sunt proponenda.*

6 *Dilatoriæ aliæ ante litis ingressum proponi & probari debent.*

7 *Dilatoria solutionis ante litem contestatam proponi debet, sed probanda est postquam actor probauerit intentionem suam.*

8 *Reo potest iudex statuere terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, sed non ad proponendum omnes suas exceptiones peremptorias.*

9 Per-

9 *Peremptoriarum quaedam sunt litis finitae quaedam simpliciter peremptoriae.*

10 *Peremptoriae litis finitae quaenam sint & quando impediant litis contestationem.*

11 *Peremptoriae simpliciter quae sint & quando proponi & probari debeant.*

12 *Exceptionibus pluribus etiam contrarijs nullus vti prohibetur.*

13 *Exceptio non requirit causam.*

14 *Exceptione non verisimili proposita quale sit officium iudicis.*

15 *Excipiens fatetur factum contentum in exceptione, sed non fatetur intentionem actoris.*

16 *Imo ex rei exceptione non declaratur dubia probatio actoris ad ipsius commodum.*

17 *Limita primo, quia super facto puro exceptionis actor se potest fundare.*

18 *Limita secundo, quando reus pure fatetur intentionem actoris & postea excipit.*

19 *Dilatorijs super exceptionibus pronunciatur tacite vel expresse.*

20 *Peremptorijs super exceptionibus pronunciatur quando per eas impeditur negocium principale vt sunt praiudiciales.*

21 *Excommunicationis maioris exceptio ad effectum repellendi est anomala & potest proponi dilatorie in quacunque parte iudicij contra actorem eiusque procuratorem.*

22 *Ac in causa appellationis si actor pro se reportauit sententiam.*

23 *A sciente omissa potest opponi post sententiam.*

24 *In ea debet exprimi species excommunicationis, nomen excommunicatoris, aut Canon nomine proprio & probari intra octo dierum spatium.*

25 *Ea probata actor in sequentibus repellitur, ijs quae praecesserunt in suo robore duraturis.*

26 *Excommunicationis maioris exceptio in vim peremptoriae proposita anomala non est.*

27 *Exceptio non potest opponi ab eo qui potest eadem exceptione repelli.*

FVNDATA intentione actoris reus probat exceptionem dilatoriam oppositam ante litis contestationem, aut opponit & probat exceptionem peremptoriam, quia in exceptionibus † reus censetur actor, *l.1.ff. hoc tit.l.in exceptionibus ff. de prob.* & tenetur probare suam exceptionem, & qualitatem, & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem, *Franc.in c.1.in 1.not.de praescript. in 6.& ibi Can.per illum textum l quinquaginta ff. de prob. Rot.diuers.dec.190.nu.2.part.2.& 628. n.2.part.1.Greg.xv.dec.278.& dec.279.num. 2. & vtrobique annot.* ideo subijcitur titulus de exceptionibus, quarum aliae sunt † dilatoriae, aliae peremptoriae, *§.appellantur Instit. hoc tit.& ibi gloss.mag.vbi vide*, aliae quasi peremptoriae, vt sunt exceptiones quae contra personas testium opponuntur, *c.1.hoc tit.c.ex parte ff.de testib. Pan in c.finem litibus n.xi. de dol. & cont. dictum est supra de test.& attest.* aliae praeiudiciales, quae actioni intentatae praeiudicium adferunt, & in quibus reus prius admittitur ad probanda ea, quae obiecit, quam actor ad fundandam suam intentionem: *l. praeses C.ad l flau.de plag. Bald.in l. peremptorias n.31.C.sententiam rescindi non posse Ias.in §.praeiudiciales num.17 Instit de action.dictum est supra de ord.cognit.* replicationes † quoque quaedam praeiudiciales sunt, in quibus replicans prius auditur & admittitur ad probandum, quam reus excipiens: *l quoniam alexandrum C.de adult. Ias.in §.praeiudiciales n.17. Inst.de action.* regulariter vbi replicatio elidit exceptionem debet, r.probari, quia ea probata manet exceptio inefficax, *Pan.in c.dilecti filij n.5.hoc tit.* Rursus dilatoriarum aliae † sunt declinatoriae, quarum aliquae personam iudices respiciũt, & illius incompetentiam arguunt, *dictum est supra de for.compet.& ibi Fel.in rubr.* vel quae de ipso suspicionẽ ingerũt, quo casu sunt eligendi arbitri ad causam recusationis

In the right margin: 1 (at "exceptionibus † reus"), 2 (at "aliae sunt † dilatoriae"), 3 (at "replicationes † quoque"), 4 (at "aliae † sunt").

tionis cognoscendam: *c. suspicionis de off. deleg. c. cum speciali de appellat.* Aliæ spectant personam actoris, quæ demonstrant illum non habere legitimam personam standi in iudicio, §. *preterea Instit. & c. exceptionem hoc tit. c. 1. eod. in 6. Greg. xv. dec. 264. & ibi annot.* Aliæ deducuntur ex persona rei conuenti, vt si actorem ex legitima causa domum reuocet, *l. 2. ff. de iud. c. fin. de foro compet. dictum est supra tit. de for. compet.* Aut protestando excipiat de loco non tuto, aut contagione infecto, *Rip. de peste tit. de priuil. iud. auth. pest. in princ. Fel. in c. accedens el. 2 num. 11. & seqq. & ibi Can. vt lit. non contest.* qualis exceptio semper potest opponi quia habet grauamen successiuum, *Archid. in c. hortamur 3 q. 9. Fel. in de accedens el. 2. numer. 5. & ibi Can. Myns. sing. obs. 74. cent. 2.* Aliæ actionem & causam respiciunt, vt cum excipitur de ineptitudine libelli, aut litispendentia, aut quod diuidatur continentia causæ, *Iaf. in l. nulli n. 1. & seqq C. de iud.* vel cum nondum diem solutionis venisse prætenditur, § *perpetuæ vers. temporales & §. preterea Instit. & ibi gloss. d. c. exceptionem & ibi gl. in verb. in dilatorijs hoc tit. & ibi Can. l. exceptione & ibi gloss. fin. C. de prob.* & exceptio tua non interest, quæ repellit ab agendo & excipiendo, *l. 1 ff. de appell. recip. vel non l. ille à quo §. 1. ff. ad Treb. l. ex conuentione & ibi Dec. in princ. C. de pact. Greg. xv. dec. 396. numer. 3.* Declinatorias tangentes † personam iudicis, non modo
5 ante litem contestatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem reum oportet opponere & probare; alioquin si aliam 1. proposuerit, in iurisdictionem iudicis consensisse videtur, *c. quoniam contra & ibi gloss. in verb. recusationes & verb. exceptiones de prob. c. exceptionem & ibi gloss in verb. in dilatorijs hoc tit. c. inter monasterium de re iud. & ibi gl. in verb. subeundo iudicium l fin. C. de except. & prescript. & ibi gloss. Myns. obs. 27. cent. 4. vbi ponit vnam limit.* quando scit iudicem esse incompetentem, alias si ignorat, quandocunque potest opponere: *gloss. 1. in d. l fin. C. de except. toto tit. C. si à non compet. aud. iud. esse dicatur,* non censetur quis consensisse in iudicem, per petitionem copiæ libelli, aut productorum *l. non videtur la. 2. & ibi Bald. ff. de iud.* satisdationem iudicio sisti, *auth. offeratur C. de litis contest.* exactionem cautionis de refundendis expensis, *Capel. Tholos. dec. 181. & ibi addit. plures cumulat.* Aut quamlibet exceptionem, per quam ipso iure negatur iurisdictio, *Bald. in l. non videtur l. 2. in 2 lect. ff de iud. Fel. in c. inter monasterium num. 6. de re iud. Archi. in c. si clericus sub num. 3. de for. compet. & ibidem But. num. 5.* Aliæ dilatoriæ † ante ingressum li- 6
tis proponi & probari debent, *l. ita demum C. de procurat. gl. in c. in nostra super verb. exceptio eod. c. cum causam de appell. Fel. in d. c. exceptionem n. 7 & seqq.* & post litem contestatam proponi non possunt, *Fel. in d. c. exceptionem n. xi. & num seqq. vbi ponit 13. fall.* Dilatoria solutionis † ante litem contestatam proponi 7
debet, sed probāda est postquam actor probauerit intentionem suam, *l. exceptionem C. de prob. l si quidem C. de except. c. si quis episcoporum § exceptionem 3 q. 6.* In iudicijs in quibus proceditur sine litis contestatione, vnus ex terminis substantialibus bene seruatus excludit dilatorias exceptiones, *Fel. in d. c. exceptionem n. 10 plures cumulans hoc tit. Cas. decis. 7. n. 8. & xi. de fideius.* Potest iudex † reo statue- 8
re terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, & post terminum reum nullatenus audiet, nisi in tribus casibus: Si fuerit protestatus, *c. ad dissoluendum de desponſ. impub. Pan. in c. ex conquestione n. 6. de rest. spol.* Aut aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit, vel si iuret postmodum ad suam notitiā peruenisse, *c. pastoral. h. t. c. si quis episcoporum §. exceptio & ibi gloss. mag. 3. q. 6.* quia in du-

in dubio terminus præfixus ad proponendum dilatorias, intelligitur peremptorius licet non exprimatur, *gl. in clem. 1. in verb. peremptorio & ibi Pan. in fine hoc tit.* Ad proponendum omnes exceptiones peremptorias non potest terminus præfigi sine iusta causa, & causæ cognitione, *Pan. in d. c. pastoralis n. 9. & ibi Fel. n. 5. & seqq. & Can.* quia maius præiudicium vertitur in omissione peremptoriarum quam dilatoriarũ. Illud notandum quod pœna apposita agenti, vel accusanti non venit imponenda ei, qui excipiendo contradicit, *l. qui cum natu §. is demum iuncta l. in seruitutem ff. de oper. libert.* Peremptoria-
9 rum † quædam sunt litis finitæ quædam simpliciter peremptoriæ. Peremptoriæ litis
10 finitæ sunt, quæ possunt † opponi, & in vim declinatoriæ siue dilatoriæ ad impediendũ litis ingressum, dicendo, tu non potest agere, quia non habes actionem: ac etiam possunt opponi in vim peremptoriæ ad iustitiã causæ, dicendo, tu non foues iustam causam, qualis est exceptio de re iudicata: transacta: finita: *c. 1. de litis contest. in 6. & ibi gloss. mag in verb. finita & Franc. nu. 5. & Can.* iurisiurandi; non solum quando iuramentum est iudiciale, sed etiam quando est extraiudiciale seu præstitum coram superiore, non in forma iudicij, *c. super hoc & ibi gl. fin. in fine & But. nu. 34. de renunciat. Alex. in l. 1 ff. de iureiur.* præscriptionis: *Franc. in d. c. 1. num. 7. de lit. cont. in 6. cont. gl.* Idem iuris est in omnibus aliis peremptorijs exceptionibus, per quas concluditur actori actionem non competere, vt non implementi contractus, *l. Iulianus §. offerri ff. de act. empt. Rot. diuers. dec. 236. part. 2. Crau. cons. 151. n. 10. & seq. Gail. obs. 17. in princ. lib. 2. Greg. xv. dec. 361. & ibi annot. limitat 2. mod. & dec. 541. & ibi annot.* quæ impedit exercitium actionis, non tollit actionem, & sufficit quod implementum superueniat pendente iudicio: *Rot. diuers. dec. 277. part. 2. Put. decis. 136. libr. 2 l si rem alienam §. fin. ff. de pignor. act. & ibi gloss. fin. Bald & DD. in d. l. non potest ff. de iud.* restitutionis acceptorum oppositæ agenti ad rescissionem contractus, *l si diuersa C. de transact. Rot. diuers. dec. 1x1. part. 1.* solutionis: acceptilationis: *l. cum quærebatur & ibi Bart. nu. 3. ff. iud. sol. l. si pupilli §. videamus ff. de negot. gest. l. si postea in princ. & Ias. in l. ait prætor 2. nu. 15. & num. seqq. ff. de iureiur. & ibi DD. Bald. in l. eleganter §. si quis post princ. & nu. 15. & seqq. ff de cond. indeb. idem in l. postquam num. 7. C. de pact. pulchre Franc. in cap. 1. de litis contest. in 6. numer. 18. qui ponit regulam, quod peremptoria non debet opponi ante litis contest. & si opponatur eam non retardat quam limitat 43. modis Fel. in c. exceptionem num. 34. & seqq. & num. 37. & seqq. ponit aliquas exceptiones de quibus dubitatur an retardant litis ingressum hoc tit.* exceptio rei non libere traditæ: *l. ex iis prædijs C de euict. Alex. cons. 65. nu. 4. & 5. vol. 5. Greg. xv. decis. 295. & ibi late annot.* quæ cessat vbi nullum versatur damnum, aut interesse emptoris, *Bald post gloss. in l. si pater in verb. liberentur C. de collat. Sal. in l. 2. num. 3. C. de sent. quæ sine art. quant. prof. Rot. Farin. decis. 350. nu. 3. part. 2. Card. Seraph. decis. 1243. numer. 5.* vel si venditor diues in se litem suscipiat, *Afflict. decis. 171.* aut satisdet, *Bald. in l. ex iis prædiis C. de euict. Alex. d. c. cons. 65. numer. 4. & seq. vol. 5.* aut reus pretium retineat, *Bald. in l. ex iis prædiis Card. Seraph. d. decis. 1243. sub num. 2.* Impediunt autem litis contestationem, quando possunt probari incontinenti, alias si requirunt maiorem indaginem reseruantur post litem contestatam, *Bartol. in l cum quærebatur numer. 3. & in l. ille à quo §. 1. ff. ad Trebell. Ias. in d. l. ait prætor 2. num. 23. & seqq.* quia quando opponuntur in vim dilatoriæ, non fit remissio ad partes pro testibus vel aliis probationibus, sicut non fit super alijs dila-

torijs, fecus tamen eft fi opponuntur in vim peremptoriæ, & ita eft de Stylo Curiæ, *Ioan. And. in c. exceptionis in gloff. super verb. veniens de litis conteft. quod ipse legit. sub tit. de iud. in 6.* Imo fi oppofitæ fuerint ante litem conteftatam, licet fuper eis examinati fuerint teftes, nec plene fuerint probatæ, nihilominus poft litem conteftatam iterum poterunt opponi in vim peremptoriæ, teftesque rurfus examinari, & publicari, *Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. fummarie n. 24. 25 Mynsing. obf. 14. cent. 4.* Simpliciter peremptoriæ

11 † funt cæteræ, quæ litis conteftationem minime impediunt, *c. 1. & ibi Franc. n. 18. ponit regulam cum limit. de litis conteft. in 6. & Can.* & regulariter reo fi intentionem actoris probatione deficere confidit, nulla defenfio neceffaria eft, *l. fi quidem C. hoc tit.* quia etiam in fpiritualibus, & beneficialibus reus & poffeffor, licet de eius iure non conftet, poteft actorem per obiectus excludere: *c. cum ad noftras de conceff. preb. c. olim. in fine de refcript. Rot. dec. 4. de re iud. in nou. & decif 6. eod. in antiq. Io. And. in cap. mandatum numer. 41. & feq. de refcript.* fi de intentione actoris confitetur, & exceptione fe munitum affeuerat, de hac tantum agi conuenit, *d. l. fi quidem 2. refp. cap. præterea de tranfact. l. 1. l. exceptionem C. de prob. Pan. in c. cum venerabilis fub nu. 26. verf. 4. opinionem pofuit & c. hoc tit.* eft enim feparata confeffio ab exceptione, fi vero de intentione actoris dubitat, tunc peremptoriæ, fi quas habeat, ab eo conditionaliter, *c. ex tenore de teftib. Bart. in l. non vtique ff. hoc tit. Pan. in d. c. cum venerabilis fub n. 26. poft gl in verb. confeffus,* funt proponendæ quandocunque antequam feratur fententia, fiue fit conclufum in caufa, probari autem debent poftquam actor monftrauit intentionem fuam *c. finem litibus de dol. & contum. d. l. fiquidem in 3. refp l. peremptorias C. fententiam refcind. non poffe c. exceptionem & ibi poft gl. in verb. in dilat. Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi poft glo. in verb. in dilatoriis Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi gl. C. de prob.* plene, non præfumptiue, aut femiplene, *Rot. diuerf. dec. 628. nu. 3 & feqq. part. 1. Bart. in l. admonendi num. 15. & feq. & num. 50. & feq. de iureiur. & c. l. ob carmen & ibi gloff. in verb. impari numero ff. de teft & DD c. in noftra & ibi gloff. & Pan. num. 3. & feqq. de teft.* ante publicationem atteftationum, nifi poftea poffet probari per inftrumenta, vel confeffionem aduerfarij. *d. l. peremptorias & ibi gloff. in verb. feratur gl. in d. l. exceptionem ante fin gl. pen. & fin. in d. l. fiquidem & ibi DD.* Excipe ab ifta regula certos cafus, in quibus peremptoriæ opponi poffunt etiam poft fententiam 1. fi opponantur à minore beneficio reftitutionis in integrum *d l. peremptorias,* fecundo à milite, *l. 1. C. de iur. & fact. ignor.* tertio in exceptionibus *SC. Macedoniani & SC. Velleiani, l. tamen. fi ff. ad Maced.* vt latius dicetur, *in titul. de fent. & re iud.*

Nullus pluribus † vti exceptionibus pro- 12
hibetur etiam contrariis fiue vno & eodem inftanti fiue diuerfis temporibus proponat, *c. nullus & ibi gloff. 1. Dyn. num. 8. qui pulchre diftinguit & Can. de reg. iur. in 6 Gabriel. tit. de act. concl. 1. num. 9. & plur. feqq plures citans.* fallit in exceptione cuius contrarium reus obtinuit canonizari, quia tunc non poteft contrarium in iudicium deducere etiam contra aliam perfonam, *Roman. cent. 347. n. 9. ver c. cum olim. de cenfib. l. Papinianus §. meminiffe ff. de inoff. teftam. Gregor. xv. decif. 556. num. 7. & 8 & ibi annot.* Actor debet concludere caufam fuæ actionis, *l. 1. ff. de edend l. edita C. eod. Butr. in c dilecti de iud. num. 10. dictum eft fupra tit. de libell. oblat.* exceptio regulariter † non 13
exigit caufam, quia fola nuda voluntas fufficit ad dandam exceptionem fauore liberationum, *l. tale pactum ff. de pact. l. cum de in-*

de indebito & ibi post gloss. pen. DD ff. de prob. Bald. in l. 1. num. 13. ff. de interrog. action. & ibi DD. Can. in c. si cautio de fid. instrum. quod si
14 exceptio non verisimilis † proponatur, licet reus ad petitionem actoris non cogatur exprimere causam nec iudex possit huiusmodi exceptionem repellere, quia veritas postea reseruatur in probationibus faciendis circa merita, potest tamen iudex ex officio (si voluerit, quia ad id nō necessitatur) compellere reum ad causæ expressionem, per quam exceptio iustificetur: *Imol. post gl. in verbo resignationis in c. super hoc nu. 14 Butr nu. xj & Can. communiter de renunciat.* vel hoc casu, aut si post probatam actoris intentionem, reus ad impediendum vel differendum processum per excogitatā malitiam, aliquam opponat peremptoriam, potest iudex arctare reum ad promittendum certam pœnam in euentum in quo exceptio non apparet vera: *cap. cum dilectus de elect.* vel statuere terminum, infra quem ipsam probabit, *c. pastoralis hoc tit.* aut aggrauare excipientem duriore probatione *c. quia verisimile de præsumpt. l. non est verisimile ff. quod met. caus. &c.* aut ad soluendas alteri parti moderatas expensas, ex tunc, cum inducias receperit ad probandam exceptionem, in iudicio faciendas, si forsan in probatione defuerit, non expectata sententia definitiua, condemnare, & si soluendo non fuerit, iuxta arbitrium suum etiam corporaliter punire, *d. c. finem litibus & ibi Pan. & Can. de dol. & cont.* vt hoc timore perterritus non facile quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat, tum etiam quia commutatio pœnæ pecuniariæ ad corporalem fit non solum quādo pœna est applicanda fisco, *Innoc. in cap. Odoardus de solut.* verum etiam quando pecunia soluenda est pœna ex parte vtriusque, aut cum ex parte rei est pœna, & ex parte actoris, cui pecunia soluenda venit est interesse, *d. c. finem litibus in fine & ibi Pan. n. 5. per illum text. de dol. & cont.* vel quando originem habet ex maleficio. *Ioan. de anan. in d. c. finem n. 4. & ibi Can.* præterea iudex debet repellere exceptionem iustam oppositam ex malitia. *Felin. in c. ex parte el. 2. n. 1. de off. delig.* Excipiens † fatetur factum contentum in ex- 15
ceptione, sed non fatetur intentionem actoris, quia non confitetur id, quod iure est tacite comprænsum, in ipsa exceptione: vnde excipiens de permutatione, fatetur permutationem interuenisse, sed non fatetur, quod res spectabat ad compermutantem, quia potest esse quod de facto fuit permutatio, & non de iure: similiter in exceptione pacti de non petendo debitum, quia per hoc non confitetur debitum, quia potest esse quod non de iure debuit, *d. c. cum venerabilis & ibi gl. in verbo confessus hoc tit. & ibi fuse Pan. n. 26.* nam cum proponat factum repellendo actorem ab intentione sua, non potest dici, quod fateatur intentionem actoris, ne vna & eadem confessio contrarios operatur effectus, *c. exceptionem & ibi glo. & Can. de reg. iur. in 6. l. non vtique ff hoc tit. Bald. in l. exceptionem numer. 22. contra Bart. C. de prob. & ibi DD.* quin imo ex rei exceptione non
† declaratur dubia probatio ipsius actoris 16
ad ipsius commodum, *Pan. in d. cap. cum venerabilis in fine.* vnde nisi actor plene probet intentionem suam, reus venit absoluendus. Limita primo, quia † super facto puro 17
exceptionis actor potest se fundare, vt si reus excipiendo dicat se procuratorem reuocasse, actor super illa reuocatione se potest fundare: *c. ex parte Decani de rescript.* Item rem actionem pati non compellitur, qui excipiendo negat se possidere, ita tamen vt si conuincatur mendacij, actor fundādo se in exceptione rei, ab eo ad se transfert possessionem per

 iudi-

iudicem, licet rem suam esse non probauerit: *l.fin.ff.de rei vend.fuit l.cum de indebito ff.de prob.cum similibus.* quando actor; contra quē excipitur, factum in exceptione compræhensum fatetur, nam in exceptione negata se non potest aliquo modo fundare, etiam super eo quod explicite continetur in ipsa exceptione· *Pan.ind.c.cum venerabilis n.27.in fine hoc tit.qui ita explicat Bart.in d.l. non vtiq, ff.eod.* Limita secundo, quando reus pure fa-
18 tetur obligationem † & intentionem actoris, & deinde excipit, *l.siquidem in 2. resp. C. hoc tit.c.præterea de transact.* est enim separata confessio ab exceptione, & nisi exceptionem reus probauerit, venit condemnandus, *l.1.C.de prob.l.in exceptionibus ff.eod.* Alias sex limitationes ponit Fel.in d.c.cum venerabilis nu.12.& 13.hoc tit.quem vide: eadem obtinent in actore replicante, vt non videatur fateri intentionem aduersarii, *Felin. in d. c.cum venerabilis nu.12.* Super exceptionibus
19 † dilatoriis pronunciatur tacite, nam eo ipso quod lis contestatur, tacite intelliguntur omnes dilatoriæ reiectæ, *c. cum inter monasterium de re iud.* vel expresse, alias non posset procedi ad expeditionem principalis negocij, *Anch.in Clem.fin.sub 2.not. & ibi Can.*
20 *de appell.* Super † peremptorijs exceptionibus est pronunciandum, quando per eas impeditur principale negocium; sicut super præiudicialibus, *c.tuam de ord.cognit. Zab.in Clem fin.in 2.oppos.de appell.& ibi Can. c. cum dilectus de elect.* quando autem principale negocium potest expedire sine exceptionibus peremptoriis, non expedit super eis pronunciare, sed si pronunciatur, tenet sententia, *cap.1.de ord.cognit Zab.in d.Clem.fin. in 2. oppos.& ibi Can.Greg xv.decis.280.num.8.* sententia autem super peremptoria lata est interlocutoria non definitiua, *gl.in d.Clem.fin. in verbo repulsione & Can.communiter.* Excommunicationis † maioris, siue latæ ab homi- 21
ne, siue à iure, *Zab.in Clem.1.in 2.quæst.hoc tit.* exceptio ad effectum repellendi, anomala est: nam potest proponi dilatoriè in quacunque parte iudicij etiam post terminum datum ad proponendum omnes dilatorias, & declinatorias, & sic in modo opponendi, sapit naturam peremptoriarum, *Clem.1. & ibi Zab.in 3.quæst.in fin.hoc tit.* contra ipsum actorem, eiusque procuratorem, *gloss. in d. Clem.1.in verbo dilatoria & ibi Bonifac. n.8.23. & seqq.* etiamsi nominatim de exceptione excommunicationis terminus dictus esset, quia non potest iudex beneficium iuris auferre reo, *gloss.pen in d.Clem.1.& ibi Can.* & admissa differt processum negocij principalis, antequam de ea constet, quamdiu de ea cognoscitur, *Franc.in c.1.sub num.3 hoc tit. in 6.* quia de dilatoria & principali simul cognosci non debet: *c.exhibita de iud.c.prudentiam §.sexta & ibi gloss.in verbo donec de off. deleg.* ac etiam in secunda instantia & qualibet eius parte contra actorem, eiusque procuratorem, potest opponi, si actor † pro se re- 22
portauit sententiam in prima instantia, quam defendit in secunda, quia sicut fuit actor originarius in prima, ita est in secunda instantia: *l.appellatione l. hi qui ad ciuilia & ibi not.C.de appell.* si vero reportauit sententiam contra se, à qua appellauit, non potest ei opponi excommunicationis exceptio; quia appellatio defensio est, quæ excommunicato permittitur, *c.cum inter c.cum ecclesiastica c. significauit c.dilecta & c.fin.hoc tit. late Franc.in c.pia in princ.eod.in 6.& ibi Can.* Præterea à sciente omissa † potest opponi post senten- 23
tiam, à qua non fuit appellatum, & ea probata iudicium siue processus iure decretalium est nullus, *c.exceptionem hoc tit. & ibi gl.& DD.* sed actio salua remanet: *c.ad probandum de re iud.* iure nouo si quis excommunicationem

24 nem opponit, speciem † illius, & nomen excommunicatoris, (quando opponitur de excommunicatione hominis) & in excommunicatione canonis, ipsum canonem, nomine proprio, vel competentibus indicijs æquipollentibus nomini proprio, aut sufficientem causam, ita quod tollatur incertitudo, *Franc. in c.1. §. si quis igitur sub nu.4. & ibi Can. hoc tit. in 6.* exprimitur quam à die oppositionis & per iudicem admissionis, *Put. decis.150. nu.1. lib.1. Franc. in c. 1. §. si quis igitur numer.6. post Host. Ioannes Andreas & alios hoc tit. in 6.* die in quo proponitur minime computato, intra octo dierum spacium probare valet apertissimis documentis; alioquin iudex in causa procedit, & reum in expensas condemnat, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit: si postmodum, instantia durante, de eadem excommunicatione, vel alia iterum excipiatur, & probe-
25 tur; actor in sequentibus † repellitur, ijs, quæ præcesserunt, in suo robore duraturis: vltra duas vices non opponitur, præterquã si noua excommunicatio emerserit; vel euidens, & prompta probatio superuenerit de antiqua: post rem iudicatam opposita executionem impedit sed sententia robur obtinet: *d. c. pia.* Non admittitur probatio super ea extra Curiam, nec decernitur remissio, *Bonif. in d. Clem. 1. nu. 7. in fine hoc tit.* & potest ab actore peti absolutio ad cautelam, *c. apostolicæ hoc tit. c. venerabilis §. pen & fin. de sent. excomm in 6.* Non habet locum *d c. pia.* eiusque dilatio, vbi negatur iurisdictio, vt si dicatur rescriptum impetratum per excommunicatum, *cap 1. de rescript. in 6.* aut excommunicatio opponitur iudici: *c. ad probandum de re ind.* quia istis casibus non principaliter de actoris persona quæritur, sed de iudicis iurisdictione: *gl. in d. c. pia in verbo opposuit & ibi Franc. nu.3.* nec etiam habet locum quando excipitur de excommunicatione testis: *c. decernimus de sent. excom. in 6. c. veniens el.2. in fine de testib.* sed istis casibus assignabitur dilatio congrua ponderatis circumstantijs, *gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & ibi Can. licet Bonif. in d. Clem. 1. num. 8. & 21. & seqq. hoc tit. videatur sentire contrarium.* Quando excommunicationis † exceptio in vim peremptoriæ 26
proponitur anomala non est, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. in fine hoc tit.* neque tunc obseruanda est forma d. c. pia, *gl. in d. c. pia in verbo differat & ibi Franc. n.3. & Can.* vt si opponatur ad perimendam electionem propter excommunicationem eligentium, vel electi, & dabitur competens dilatio ad probandũ, *gloss. in d. Clem. 1. in verbo dilatoriè gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & vtrobique Can.* quia hic perit ius opponentis, exceptione non probata, & econtra: ac exceptio operatur suum effectum, etiam obtenta absolutione ad cautelam, ratione principij vitiati, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. & ibi Can.* Non potest † 27
exceptio opponi ab eo, qui potest eadem exceptione repelli, vt si plura possidens beneficia, de eadem pluralitate aduersus alium excipiat, *c. cum ecclesiastica hoc tit.* vel si periurium, aut excommunicationem is obijciat, qui peierauit vel ecclesiastica sententia innodatus est, *c. dilecti filij hoc tit.* nisi pro defensione ecclesiæ suæ tales exceptiones opposuerit, *d. c. dilecti filij Felin. in d. c. cum ecclesiastica.* quia criminosus excipiens pro ecclesia, etiã nõ prouocatus, dicitur reus necessarius,

De præscriptionibus.

Titulus XXVI.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio canonica requirit cursum quadraginta annorum, possessionem continuam, bonã fidẽ & iustum titulum duobus casibus.*

*C.de sacrosf.eccles.Pan.in c.1.de restit.in integ.nu. xi.& 13.vbi dicit hanc opinionem communiorem & veriorem Imol.num.*14.dummodo non sint res mobiles directe ad diuinum cultum Deo dicatæ, quæ non sunt in dominio ecclesiæ, §*.nullus instit.de rer.diuis.§.sed aliquanto & ibi Faber numer.2.& Can. Instit.hoc tit.*Fallit
9 2.in omnibus † præscriptionibus annalibus,semestribus, vel temporalibus, quibus circumscribuntur actiones prætoriæ pœnales, *l.in honorarijs ff.de act.& oblig.*actio de dolo,*l.fin.*C.*de dolo*, actio quanto minoris, *l si pradium & ibi gloss.1.C.de adil.edict. &c*,& redhibitoria,*l.cum sex ff.de edil.edict.* & similes, in quibus omnibus ita præscribitur contra ecclesiam, sicut contra priuatum, *Pan.in c. cum causa numer.*10.*de empt.& vend. Ias. in d. auth. quas actiones numer.*4. *& ibi glo.in verb. durantibus & ibidem Faber Fel. in d.c.de quarta*
10 *in fine*,Tertia regula est, ecclesia † in præscribendo res laicorum vtitur eodem iure, quo laici inter se, dummodo cum bona fide, *c.facultates 13.quæst.2.& ibi gloss.in verb.triginta Pan.in c.sanctorum nu.5.Bouk in cap. illud num.2.& seqq.hoc tit.& Ioan.Andr. num.4.&*
11 *Can.* Quarta est,clericus † in patrimonialibus censetur vt laicus, *c. cum dilectus & ibi Pan.n.5.de Iurepat.gl.1.in c.possessiones 16.quæst.*
12 4.Quinta est, cursus † 40. annorum omnem prorsus actionem excludit, *c.ad aures in fine hoc tit.& ibi Can.* ac etiam remedium *c. reintegranda 3.qu.1. Card.Seraph.decis.1360.l. sicut & l.omnes §.quidquid autem C.de prascript. 30.vel 40.annor.c.ad aures hoc tit.*hinc infertur si tutus præscriptione soluit ignoranter,potest solutum repetere; quia soluit indebitũ, cum cursus 40. annorum tollat directam, & vtilem actionem, *Rot. diuers. decis.*242. *num.6.in fine part.1.Pan.in c. ad aures num.4. hoc tit. per illum text.c.inter memoratos ibi sit æternum dominium 16.quæst.3.gl.in fine Archid. in c.1.in fine hoc tit.in 6.mag.in summa 16.quæst.3.* vel saltem erat tutus exceptione perpetua, *gloss.fin.in l.fin.§ fin.ff.rem rat. hab. & ibi Bart. & DD.communiter Fel.late in d.c.ad aures*, fauorabili, quia præscriptio acquisita dicitur secundum ius, *Felin.in rub.huius tituli num.2. Pan.in cap.fin.num.37. & ibi Can. hoc tit Cresc. decis.1.num.8.& 9.eod. Rot.diuers. decis.* 364. *num.3.part.1.* De possessione eiusque continuatione tradunt *DD. Instit. Imper. hoc tit.* quorum dicta non transcribo: requiritur quando præscriptio † inducitur ad quæ- 13
rendam rem,siue ius in re,si præscriptio inducitur ad extinguendum ius alterius, vel quærendam defensionem contra ius alteri competens,non est necesse quod præscribẽs possideat vel quasi, vt debitor præscribit 40.annis action: directæ hypothecariæ, etiamsi non possideat ius ipsius creditoris, *l.sequitur §.si viam ff de vsucap. &c. Salic. in l. cum notissimi §.1.n.3.& 4.C.de prascript.30.vel 40.annor.& ibi DD, Angel.in l.sicut in rem num. 9.C.eod.& ibi Bart.n.6.Oldrad.cons.254. nu.2. Franc.cons.111.num 20.Rot.diuers.decis.242. n. 4.& dec.264.n.4.& seqq.& dec.286.sub num. 3. part. 1.* Omnis præscriptio † certum 14
debet habere initium, & illud debet considerari,*l.sicut C.de prascript,30. vel 40. annor. vers.quæ ergo antea Rot.diuers.314.num.5.part.1.* præscriptio bonorum,pignoris & hypothecæ,incipit à die adeptæ possessionis:*l.sine possessione de reg.iur.in 6.l.sicut in rem vers. eod. & iure & l.cum notissimi §.sed cum illud C.de prascript.30.vel 40.annor.* actionum personalium, si puræ sint,ab ea die,qua sunt productæ:si sub aliqua conditione,aut die certa vel incerta ponantur, post conditionis exitum, aut præstitutæ diei certæ vel incertæ lapsum: *d.l.cum notissimi §.illud autem plus Rot. diuers. decis.286.part.1.* nisi talis conditio esset, cuius implementum in potestaté creditoris foret,

foret, vtpote quia potestatiua, tunc enim si implementum per creditorem negligentem differatur, præscriptio sumit initium etiam conditione pendente, *l.1 §. prætermittere vers. fin. ff. si quis omiss. caus. test. & c. & ibi DD. Bald. in l. eum qui C. eod.* Colonus non incipit præscribere contra dominum à tempore finitæ locationis, sed denegatæ restitutionis: *l. male agitur & ibi post gloss. Angel. num. 5. & 6. C. de præscript. 30. vel 40. annor. Rot. diuers. decis. 314. & 315. part. 1.* Præscriptio iuris agnoscendi fideicommissum, & illud acceptandi currit à die purificati fideicommissi: *Rot diuers. dec. 286. num. 3. & decis. 308. part. 1. l. fin. §. sin autem auaritiæ C. comm. de legat l. cum notissimi §. illud autem plus & ibi gloss. in verb. contractibus C. de præscript 30. vel 40. anno.* Actiones orientes ex duobus pactis, quæ non competunt successiue, præscribuntur vnico spacio: vt actio personalis & hypothecaria, *d. l. cum notissimi §. 1. Salic. in l. vsucapio num. 3. C. de pign. Rot. d. uers. decis. 242. nu. 1. part. 1.* etiamsi competant duabus personis ex duobus pactis; *c. fin. de consuet. in 6. & ibi Can. Tiraquel. de retract. conuent. §. 2. gloss. 1. num. 65. & seqq. Rot. diuers. dec. 264. numer. 2. part. 1.* secus si competant successiue, vt querela falsi, & quærela inofficiosi: *l. contra maiores C. de inoffic. testam.* obligationes annuæ & menstruæ, quæ oriuntur ex contractu puro, tolluntur vnica præscriptione, quæ incipit à tempore quo est cessatum, nec quælibet annua præstatio requirit suam præscriptionem: secus est in obligationibus annuis & menstruis ortis ex contractu conditionali, ac etiam in legatis annuis, in quibus requiruntur plures præscriptiones; *d. l. cum notissimi §. in his & ibi Bart. & DD. l. vbi autem §. qui sortem & ibi post gloss. DD. de verb. oblig Ias. in l. de pupillo §. si in pluribus num. 3. & 4. ff. de nou. oper. nunc. & ibi Alex. Mohed. decis. 4. hoc tit. Myns. obser. 13. cent. 3.* quia cum ante euentum conditionis, & existentiam diei, non sit nata obligatio, & actio, non potest tolli; *l. si in singulos ff. de ann. leg. Put. decis. 253. num. 5. & 6. lib. 1.* ideoque si legato, post præcedentem dispositionem puram, certum tempus ætatis adijciatur, quo solutio fieri debeat, quia non suspenditur natiuitas actionis, sed executio differtur, idem iuris est in legatis, quod in stipulationibus: *l. ex his C. quand. dies leg. ced. l. si cum præfinitione ff. eod. Bartol. in d. l. cum notissimi § in his etiam in fine*, quando donatio morte confirmatur, præscriptio incipit à die confirmationis non retro à die traditionis: *Bald. in l. fin. num. 3. C. de vsucap. pro donat* Si Titius iurauit dare centum Antonio, Titius non præscribit contra Antonium ratione iuramenti, *c. si d ligenti in fin. hoc tit. & ibi Ioan. And. num. 5.* sed bene eius hæres & præscriptio incipit à die obitus Titij: *Capel Tholos. quæst. 221. Card. Seraph. decis. 718. Bart. & Arg. in l. nam & postea § si is qui pro temporali ff de iureiur.* Præscriptio 30 annorum per Dominum qui rem feudalem pro libera possederit contra vasallum incipit à die adeptæ possessionis per Dominum, quia præscribit ex sola proprietate amotionem vtilis dominij & consolidationem proprietatis, *Bald. in c. 1. § si quis per triginta num. 11. si de feud. fuer. cont. inter D. & agn Myns. obs. 38. cent. 4.* Præscriptio quoque vasalli qui per triginta annos rem Domini liberam pro feudo tenuit incipit currere à die semel præstiti seruitij, si postea triginta anni sequantur in feudis secularibus secus in re Ecclesiastica & Rerumpublicarum bonis quia tunc 40 anni requiruntur, *Isern. in d. §. si quis per triginta & ibi Aluar. Myns. obs. 39. cent. 4.* Præscriptio † aliquando dormit, aliquando interrumpitur: dormit tempore hostilitatis humanæ, & diuinæ, quæ tanta est, quod non redditur ius in loco: *c. ex transmissa & ibi Pan. num.* 15

late Pan. in c.cum contingat sub num. 21. vers. ego autem ad totalem materiam euacuandam &c. vbi ponit xi.casus hoc tit. Postquam quis incidit in periurium, quia non satisfecit in termino, prout iurauit, non auditur petens absolutionem ad effectum agendi, vel contrauenien di contractui, sed compellitur satisfacere, quia frustra legis auxilium inuocat, &c. *c. quia frustra de vsur. Pan. in c. 1. sub numer. 10. vers. & subijcit ibi notabile dictum hoc tit.* Quando iuramentum concernit Deum, tunc Papa illud interpretari, & distinguere potest, & ex causa potest absoluere, *c. quanto & Zab. in d. Clem. Romani §. porro num. 18. in fine*
36 *hoc tit.* Certis † casibus non est necessaria absolutio, in quibus non oportet iuramentum obseruare, aut potest sperni: Primo, ratione impossibilitatis, vel turpitudinis, quia vergit in dispendium æternæ salutis iurantis, *c. 1. hoc tit. in 6. cap. non est obligatorium de reg. iur. in 6.* Secundo, ex defectu causæ vel conditionis tacitæ, *Iurib. supra alleg l. quaro §. inter locatorem ff. loc.* Tertio, propter nouum casum, contingentem culpa aduersarij, *c. quemadmodum hoc tit.* Quarto, ratione erroris vel ignorantiæ iuris sui *l. cum aquiliana ff. de transact.* Quinto, quando lex aut canon expresse prohibet iuramentum, *l. si quis inquilinos §. fin. ff. de leg. 1.* Sexto, ratione iuris superioris, *d. c. venientes hoc tit.* Septimo, ratione contractus simulati, tutius tamen est, quod petatur absolutio à superiore, *l. emptione & ibi gloss. & DD. C. plus valere quod agitur &c.* Octauo, quando contrauenit auctoritate statuti, legis, vel superioris, *l. qui iurato ff. qui satisd. cog. l. adigere in fine ff. de iurepat.* & clarum est, esse locum legi & statuto, secus si oporteret illud probare, quo casu necessaria est absolutio, *c. venerabilem & ibi gloss. in verbo venire Innoc. & Can. de elect. Gab. cons. 9. vol. 2. Greg. xv. decis. 64. & seqq. & num. 14.* Nono, quando ab eodem duo præstantur iuramenta contraria, prius est seruandum, *c. 2. & ibi gloss. in verbo posse constringi c. veniens & ibi late Pan. numer. 6. & seqq. hoc tit.* Sed iuramentum præcedens non inualidat actum sequentem, qualicunque sit, tam in temporalibus, quam spiritualibus, licet inter ea distinguet Rot. *decis. 8. de procur. in antiq & add. ad Capell Tholos. quæst 261. Pan. in c. dilecto num. 17. & seqq de preb. & c. & ibi Can. communiter gloss. in c. fin. in verb. reuocatus de procur. in 6. Cresc. decis 3. hoc tit.* Decimo, ratione enormissimæ læsionis quia tunc iuramentum non habet comites requisitos, veritatem, iudicium, & iustitiam, *late Mynſ. obſ. 59. & 60. cent. 5. plures cumulans.*

De exceptionibus.
Titulus XXV.

SVMMARIA.

1 *Exceptionem & qualitatem & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem reus probare tenetur.*

2 *Exceptionum alia sunt dilatoria, alia peremptoria, alia quasi perēptoria, aliæ praiudiciales.*

3 *Replicationes quoque quadam sunt praiudiciales.*

4 *Dilatoriarum alia sunt declinatoria, alia actionem & causam respiciunt.*

5 *Declinatoria tangentes personam iudicis ante omnem dilatoriam exceptionem sunt proponenda.*

6 *Dilatoria alia ante litis ingressum proponi & probari debent.*

7 *Dilatoria solutionis ante litem contestatam proponi debet, sed probanda est postquam actor probauerit intentionem suam.*

8 *Reo potest iudex statuere terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, sed non ad proponendum omnes suas exceptiones peremptorias,*

9 Per-

9 *Peremptoriarum quadam sunt litis finita quadam simpliciter peremptoria.*
10 *Peremptoria litis finita quanam sint & quando impediant litis contestationem.*
11 *Peremptoria simpliciter qua sint & quando proponi & probari debeant.*
12 *Exceptionibus pluribus etiam contrarijs nullus vti prohibetur.*
13 *Exceptio non requirit causam.*
14 *Exceptione non verisimili proposita quale sit officium iudicis.*
15 *Excipiens fatetur factum contentum in exceptione, sed non fatetur intentionem actoris.*
16 *Imo ex rei exceptione non declaratur dubia probatio actoris ad ipsius commodum.*
17 *Limita primo, quia super facto puro exceptionis actor se potest fundare.*
18 *Limita secundo, quando reus pure fatetur intentionem actoris & postea excipit.*
19 *Dilatorijs super exceptionibus pronunciatur tacite vel expresse.*
20 *Peremptorijs super exceptionibus pronunciatur quando per eas impeditur negocium principale vt sunt praiudiciales.*
21 *Excommunicationis maioris exceptio ad effectum repellendi est anomala & potest proponi dilatorie in quacunque parte iudicij contra actorem eiusque procuratorem.*
22 *Ac in causa appellationis si actor pro se reportauit sententiam.*
23 *A sciente omissa potest opponi post sententiam.*
24 *In ea debet exprimi species excommunicationis, nomen excommunicatoris, aut Canon nomine proprio & probari intra octo dierum spatium.*
25 *Ea probata actor in sequentibus repellitur, ijs qua praecesserunt in suo robore duraturis.*
26 *Excommunicationis maioris exceptio in vim peremptoria proposita anomala non est.*
27 *Exceptio non potest opponi ab eo qui potest eadem exceptione repelli.*

FVNDATA intentione actoris reus probat exceptionem dilatoriam oppositam ante litis contestationem, aut opponit & probat exceptionem peremptoriam, quia in exceptionibus † reus censetur actor, *l. 1. ff. hoc tit. l. in exceptionibus ff. de prob.* & tenetur probare suam exceptionem, & qualitatem, & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem, *Franc. in c. 1. in 1. not. de praescript. in 6. & ibi Can. per illum textum l. quinquaginta ff. de prob. Rot. diuers. dec. 190. nu. 2. part. 2. & 628. n. 2. part. 1. Greg. xv. dec. 278. & dec. 279. num. 2. & vtrobique annot.* ideo subijcitur titulus de exceptionibus, quarum aliae sunt † dilatoriae, aliae peremptoriae, *§. appellantur Instit. hoc tit. & ibi gloss. mag. vbi vide,* aliae quasi peremptoriae, vt sunt exceptiones quae contra personas testium opponuntur, *c. 1. hoc tit. c. ex parte ff. de testib. Pan in c. finem litibus n. xi. de dol. & cont. dictum est supra de test. & attest.* aliae praeiudiciales, quae actioni intentatae praeiudicium adferunt, & in quibus reus prius admittitur ad probanda ea, quae obiecit, quam actor ad fundandam suam intentionem: *l. praeses C. ad l. flau. de plag. Bald. in l. peremptorias n. 31. C. sententiam rescindi non posse Ias. in §. praeiudiciales num. 17 Instit de action. dictum est supra de ord. cognit.* replicationes † quoque quaedam praeiudiciales sunt, in quibus replicans prius auditur & admittitur ad probandum, quam reus excipiens: *l. quoniam Alexandrum C. de adult. Ias. in §. praeiudiciales n. 17. Inst. de action.* regulariter vbi replicatio elidit exceptionem debet, 1. probari, quia ea probata manet exceptio inefficax, *Pan. in c. dilecti filij n. 5. hoc tit.* Rursus dilatoriarum aliae † sunt declinatoriae, quarum aliquae personam iudices respiciũt, & illius incompetentiam arguunt, *dictum est supra de for. compet. & ibi Fel. in rubr.* vel quae de ipso suspicionẽ ingerũt, quo casu sunt eligendi arbitri ad causam recusationis

tionis cognoscendam: *c.suspicionis de off.deleg. c.cum speciali de appellat.* Aliæ spectant personam actoris, quæ demonstrant illum non habere legitimam personam standi in iudicio, §.*praeterea Instit. & c.exceptionem hoc tit.c.1. eod.in 6.Greg.xv.dec.264.& ibi annot.* Aliæ deducuntur ex persona rei conuenti, vt si actorem ex legitima causa domum reuocet, *l.2.ff.de iud c.fin.de foro compet. dictum est supra tit de for.compet.* Aut protestando excipiat de loco non tuto, aut contagione infecto, *Rip. de peste tit.de priuil.iud.auth.post.in princ. Fel. in c.accedens el.2 num.11.& seqq.& ibi Can vt lit. non contest.* qualis exceptio semper potest opponi quia habet grauamen successiuum, *Archid in c.hortamur 3 q.9. Fel inde accedens el. 2.numer.5.& ibi Can.Mynsing.obs.74.cent 2.* Aliæ actionem & causam respiciunt, vt cum excipitur de ineptitudine libelli, aut litispendentia, aut quod diuidatur continentia causæ, *Ias.in l.nulli n 1.& seqq C.de iud.* vel cum nondum diem solutionis venisse prætenditur, §.*perpetuæ vers.temporales & §.praeterea Instit.& ibi gloss.d.c.exceptionem & ibi gls in verb. in dilatorijs hoc tit.& ibi Can l. exceptione & ibi gloss fin.C.de prob.* & exceptio tua non interest, quæ repellit ab agendo & excipiendo, *l. 1 ff.de appell.recip. vel non l.ille à quo §.1. ff.ad Treb l.ex conuentione & ibi Dec.in princ. C. de pact.Greg.xv.dec.396.numer.3.* Declinatorias tangentes † personam iudicis, non modo
5 ante litem contestatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem reum oportet opponere & probare; alioquin si aliam 1.proposuerit, in iurisdictionem iudicis consensisse videtur, *c.quoniam contra & ibi gloss.in verb. recusationes & verb. exceptiones de prob.c.exceptionem & ibi gloss in verb.in dilatorijs hoc tit.c.inter monasterium de re iud. & ibi gl. in verb.subeundo iudicium l fin. C.de except.& praescript.& ibi gloss. Mynsf.obs.27.cent.4.vbi ponit vnam limit.* quando scit iudicem esse incompetentem, alias si ignorat, quandocunque potest opponere: *gloss.1.in d.l fin.C.de except. toto tit.C si à non compet.aud.iud.esse dicatur,* non censetur quis consensisse in iudicem, per petitionem copiæ libelli, aut productorum *l non videtur la.2.& ibi Bald ff.de iud.* satisdationem iudicio sisti, *auth.offeratur C. de litis contest.* exactionem cautionis de refundendis expensis, *Capel.Tholos.dec. 181.& ibi addit.plures cumulat.* Aut quamlibet exceptionem, per quam ipso iure negatur iurisdictio, *Bald.in l.non videtur l.2.in 2 lect.ff de iud. Fel.in c.inter monasterium num.6.de re iud. Archid.in c. si clericus sub num.3.de for.compet.& ibidem But. num.5.* Aliæ dilatoriæ † ante ingressum li- 6
tis proponi & probari debent, *l. ita demum C.de procurat.gl.in c.in nostra super verb. exceptio eod.c.cum causam de appell.Fel.in d.c.exceptionem n.7 & seqq.* & post litem contestatam proponi non possunt. *Fel.in d.c.exceptionem n.xi. & num seqq.vbi ponit 13.fall.* Dilatoria solutionis † ante litem contestatam proponi 7
debet, sed probāda est postquam actor probauerit intentionem suam, *l.exceptionem C.de prob.l si quidem C.de except.c.si quis episcoporum § exceptionem 3 q.6.* In iudicijs in quibus proceditur sine litis contestatione, vnus exterminis substantialibus bene seruatus excludit dilatorias exceptiones, *Fel.in d.c.exceptionem n.10 plures cumulans hoc tit.Cas.decis.7.n. 8.& xi.de fideius.* Potest iudex † reo statue- 8
re terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, & post terminum reum nullatenus audiet, nisi in tribus casibus: Si fuerit protestatus, *c.ad dissoluendum de despons.impub.Pan.in c.ex conquestione n.6.de rest. spol.* Aut aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit, vel si iuret postmodum ad suam notitiā peruenisse, *c.pastoral.h.t.c.si quis episcoporum §.exceptio & ibi gloss. mag.3.q.6.* quia in du-

in dubio terminus præfixus ad proponendum dilatorias, intelligitur peremptorius licet non exprimatur, *gl. in clem. 1. in verb. peremptorio & ibi Pan. in fine hoc tit.* Ad proponendum omnes exceptiones peremptorias non potest terminus præfigi sine iusta causa, & causæ cognitione, *Pan. in d. c. pastoralis n. 9. & ibi Fel. n. 5. & seqq. & Can.* quia maius præiudicium vertitur in omissione peremptoriarum quam dilatoriarū. Illud notandum quod pœna apposita agenti, vel accusanti non venit imponenda ei, qui excipiendo contradicit, *l. qui cum natu §. is demum iuncta l. in seruitutem ff. de oper. libert.* Peremptoria-
9 rum † quædam sunt litis finitæ quædam simpliciter peremptoriæ. Peremptoriæ litis
10 finitæ sunt, quæ possunt † opponi, & in vim declinatoriæ siue dilatoriæ ad impediendū litis ingressum, dicendo, tu non potest agere, quia non habes actionem: ac etiam possunt opponi in vim peremptoriæ ad iustitiā causæ, dicendo, tu non foues iustam causam, qualis est exceptio de re iudicata: transacta: finita: *c. 1. de litis contest. in 6. & ibi gloss. mag in verb. finita & Franc. nu. 5. & Can.* iurisiurandi; non solum quando iuramentum est iudiciale, sed etiam quando est extraiudiciale seu præstitum coram superiore, non in forma iudicij, *c. super hoc & ibi gl. fin. in fine & But. nu. 34. de renunciat. Alex. in l. 1 ff. de iureiur.* præscriptionis: *Franc. in d. c. 1. num. 7. de lit. cont. in 6. cont. gl.* Idem iuris est in omnibus aliis peremptorijs exceptionibus, per quas concluditur actori actionem non competere, vt non implementi contractus, *l. Iulianus §. offerri ff. de act. empt. Rot. diuers. dec. 236. part. 2. Crau. cons. 151. n. 10. & seq. Gail. obs. 17. in princ. lib. 2. Greg. xv. dec. 361. & ibi annot. limitat 2. mod. & dec. 541. & ibi annot.* quæ impedit exercitium actionis, non tollit actionem, & sufficit quod implementum superueniat pendente iudicio: *Rot. diuers. dec. 277. part. 2. Put. decis. 136. libr. 2 l si rem alienam §. fin. ff. de pignor. act. & ibi gloss. fin. Bald & DD. in d. l. non potest ff de iud.* restitutionis acceptorum opposita agenti ad rescissionem contractus, *l si diuersa C. de transact. Rot. diuers dec. 121. part. 1.* solutionis: acceptilationis: *l. cum quærebatur & ibi Bart. nu. 3. ff. iud. sol. l. si pupilli §. videamus ff. de negot. gest. l. si postea in princ. & Ias. in l. ait prætor 2. nu. 15. & num. seqq. ff. de iureiur. & ibi DD. Bald. in l. eleganter §. si quis post princ. & nu. 15. & seqq. ff de cond. indeb. idem in l. postquam num. 7. C. de pact. pulchre Franc. in cap. 1. de litis contest. in 6. numer. 18. qui ponit regulam, quod peremptoria non debet opponi ante litis contest. & si opponatur eam non retardat quam limitat 43. modis Fel. in c. exceptionem num. 34. & seqq. & num. 37. & seqq. ponit aliquas exceptiones de quibus dubitatur an retardant litis ingressum hoc tit.* exceptio rei non libere traditæ: *l. ex iis prædijs C de euict. Alex. cons. 65. nu. 4. & 5. vol. 5. Greg. xv. decis. 295. & ibi late annot.* quæ cessat vbi nullum versatur damnum, aut interesse emptoris, *Bald post gloss. in l. si pater in verb. liberentur C. de collat. Sal. in l. 2. num. 3. C. de sent. quæ sine art. quant. prof. Rot. Farin. decis. 350. nu. 3. part. 2. Card. Seraph. decis 1243. numer. 5.* vel si venditor diues in se litem suscipiat, *Afflict. decis. 171.* aut satisdet, *Bald. in l. ex iis prædiis C. de euict. Alex. d c. cons. 65. numer. 4. & seq. vol. 5.* aut reus pretium retineat, *Bald. in l. ex iis prædiis Card. Seraph. d. decis. 1243. sub num. 2.* Impediunt autem litis contestationem, quando possunt probari incontinenti, alias si requirunt maiorem indaginem reseruantur post litem contestatam, *Bartol. in l cum quærebatur numer. 3. & in l. ille à quo §. 1. ff. ad Trebell. Ias. in d. l. ait prætor 2. num. 23. & seqq.* quia quando opponuntur in vim dilatoriæ, non fit remissio ad partes pro testibus vel aliis probationibus, sicut non fit super alijs dila-

torijs, secus tamen est si opponuntur in vim peremptoriæ, & ita est de Stylo Curiæ, *Ioan. And. in c. exceptionis in gloss. super verb. veniens de litis contest. quod ipse legit. sub tit. de iud. in 6.* Imo si oppositæ fuerint ante litem contestatam, licet super eis examinati fuerint testes, nec plene fuerint probatæ, nihilominus post litem contestatam iterum poterunt opponi in vim peremptoriæ, testesque rursus examinari, & publicari, *Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. summarie n. 24. 25. Myns. sing. obs. 14. cent. 4.* Simpliciter peremptoriæ

11 † sunt cæteræ, quæ litis contestationem minime impediunt, *c. 1. & ibi Franc. n. 18. ponit regulam cum limit. de litis contest. in 6. & Can.* & regulariter reo si intentionem actoris probatione deficere confidit, nulla defensio necessaria est, *l. si quidem C. hoc tit.* quia etiam in spiritualibus, & beneficialibus reus & possessor, licet de eius iure non constet, potest actorem per obiectus excludere: *c. cum ad nostras de concess. preb. c. olim. in fine de rescript. Rot. dec. 4. de re iud. in nou. & decis 6. eod. in antiq. Io. And. in cap. mandatum numer. 41. & seq. de rescript.* si de intentione actoris confitetur, & exceptione se munitum asseuerat, de hac tantum agi conuenit, *d. l. si quidem 2. resp. cap. preterea de transact. l. 1. l. exceptionem C. de prob. Pan. in c. cum venerabilis sub nu. 26. vers. 4. opinionem posuit & c. hoc tit.* est enim separata confessio ab exceptione, si vero de intentione actoris dubitat, tunc peremptoriæ, si quas habeat, ab eo conditionaliter, *c. ex tenore de testib. Bart. in l. non vtique ff. hoc tit. Pan. in d. c. cum venerabilis sub n. 26. post gl. in verb. confessus,* sunt proponendæ quandocunque antequam feratur sententia, siue sit conclusum in causa, probari autem debent postquam actor monstrauit intentionem suam *c. finem litibus de dol. & contum. d. l. si quidem in 3. resp. l. peremptorias C. sententiam rescind. non posse c. exceptionem & ibi post gl. in verb. in dilat. Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi post glo. in verb. in dilatoriis Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi gl. C. de prob.* plene, non præsumptiue, aut semiplene, *Rot. diuers. dec. 628. nu. 3 & seqq. part. 1. Bart. in l. admonendi num. 15. & seq. & num. 50. & seq. de iureiur. & c. l. ob carmen & ibi gloss. in verb. impari numero ff. de test. & DD c. in nostra & ibi gloss. & Pan. num. 3. & seqq. de test.* ante publicationem attestationum, nisi postea posset probari per instrumenta, vel confessionem aduersarij. *d. l. peremptorias & ibi gloss. in verb. feratur gl. in d. l. exceptionem ante fin gl. pen. & fin. in d. l. siquidem & ibi DD.* Excipe ab ista regula certos casus, in quibus peremptoriæ opponi possunt etiam post sententiam 1. si opponantur à minore beneficio restitutionis in integrum *d. l. peremptorias,* secundo à milite, *l. 1. C. de iur. & fact. ignor.* tertio in exceptionibus *SC. Macedoniani & SC. Velleiani, l. tamen. si ff. ad Maced.* vt latius dicetur, *in titul. de sent. & re iud.*

Nullus pluribus † vti exceptionibus prohibetur etiam contrariis siue vno & eodem instanti siue diuersis temporibus proponat, *c. nullus & ibi gloss. 1. Dyn. num. 8. qui pulchre distinguit & Can. de reg. iur. in 6 Gabriel. tit. de act. concl. 1. num. 9. & plur. seqq plures citans.* fallit in exceptione cuius contrarium reus obtinuit canonizari, quia tunc non potest contrarium in iudicium deducere etiam contra aliam personam, *Roman. cent. 347. n. 9. ver c. cum olim. de censib. l. Papinianus §. meminisse ff. de inoff. testam. Gregor. xv. decis. 556. num. 7. & 8 & ibi annot.* Actor debet concludere causam suæ actionis, *l. 1. ff. de edend l. edita C. eod. Butr. in c. dilecti de iud. num. 10. dictum est supra tit. de libell. oblat.* exceptio regulariter † non exigit causam, quia sola nuda voluntas sufficit ad dandam exceptionem fauore liberationum; *l. tale pactum ff. de pact. l. cum de in-* 12 13

de indebito & ibi post gloss. pen. DD ff. de prob. Bald. in l.1. num.13. ff. de interrog. action. & ibi DD. Can. in c. si cautio de fid. instrum. quod si
14 exceptio non verisimilis † proponatur, licet reus ad petitionem actoris non cogatur exprimere causam nec iudex possit huiusmodi exceptionem repellere, quia veritas postea reseruatur in probationibus faciendis circa merita, potest tamen iudex ex officio (si voluerit, quia ad id nō necessitatur) compellere reum ad causæ expressionem, per quam exceptio iustificetur: *Imol. post gl. in verbo resignationis in c. super hoc nu.14 Butr nu. xj & Can. communiter de renunciat.* vel hoc casu, aut si post probatam actoris intentionem, reus ad impediendum vel differendum processum per excogitatā malitiam, aliquam opponat peremptoriam, potest iudex arctare reum ad promittendum certam pœnam in euentum in quo exceptio non apparet vera: *cap. cum dilectus de elect.* vel statuere terminum, infra quem ipsam probabit, *c. pastoralis hoc tit.* aut aggrauare excipientem duriore probatione. *c. quia verisimile de præsumpt. l. non est verisimile ff. quod met. caus. &c.* aut ad soluendas alteri parti moderatas expensas, ex tunc, cum inducias receperit ad probandam exceptionem, in iudicio faciendas, si forsan in probatione defuerit, non expectata sententia definitiua, condemnare, & si soluendo non fuerit, iuxta arbitrium suum etiam corporaliter punire, *d. c. finem litibus & ibi Pan. & Can. de dol. & cont.* vt hoc timore perterritus non facile quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat, tum etiam quia commutatio pœnæ pecuniariæ ad corporalem fit non solum quādo pœna est applicanda fisco, *Innoc. in cap. Odoardus de solut.* verum etiam quando pecunia soluenda est pœna ex parte vtriusque, aut cum ex parte rei est pœna, & ex parte actoris, cui pecunia soluenda venit est interesse, *d. c. finem litibus in fine & ibi Pan. n.5. per illum text. de dol. & cont.* vel quando originem habet ex maleficio. *Ioan. de anan. in d. c. finem n.4. & ibi Can.* præterea iudex debet repellere exceptionem iustam oppositam ex malitia, *Felin. in c. ex parte el.2. n.1. de off. deleg.* Excipiens † fatetur factum contentum in ex- 15
ceptione, sed non fatetur intentionem actoris, quia non confitetur id, quod iure est tacite comprehensum, in ipsa exceptione: vnde excipiens de permutatione, fatetur permutationem interuenisse, sed non fatetur, quod res spectabat ad compermutantem, quia potest esse quod de facto fuit permutatio, & non de iure: similiter in exceptione pacti de non petendo debitum, quia per hoc non confitetur debitum, quia potest esse quod non de iure debuit, *d. c. cum venerabilis & ibi gl. in verbo confessus hoc tit. & ibi fuse Pan. n.26.* nam cum proponat factum repellendo actorem ab intentione sua, non potest dici, quod fateatur intentionem actoris, ne vna & eadem confessio contrarios operatur effectus, *c. exceptionem & ibi glo. & Can. de reg. iur. in 6. l. non vtique ff hoc tit. Bald. in l. exceptionem numer.22. contra Bart. C. de prob. & ibi DD.* quin imo ex rei exceptione non
† declaratur dubia probatio ipsius actoris 16
ad ipsius commodum, *Pan. in d. cap. cum venerabilis in fine.* vnde nisi actor plene probet intentionem suam, reus venit absoluendus. Limita primo, quia † super facto puro 17
exceptionis actor potest se fundare, vt si reus excipiendo dicat se procuratorem reuocasse, actor super illa reuocatione se potest fundare: *c. ex parte Decani de rescript.* In rem actionem pati non compellitur, qui excipiendo negat se possidere, ita tamen vt si conuincatur mendacij, actor fundādo se in exceptione rei, ab eo ad se transfert possessionem per

iudicem, licet rem suam esse non probauerit: *l.fin.ff.de rei vend.fuit l.cum de indebito ff.de prob.cum similibus.* quando actor; contra quē excipitur, factum in exceptione compræhensum fatetur, nam in exceptione negata se non potest aliquo modo fundare, etiam super eo quod explicite continetur in ipsa exceptione· *Pan.ind.c.cum venerabilis n.27.in fine hoc tit.qui ita explicat Bart.in d.l. non vtiq, ff.eod.* Limita secundo, quando reus pure fa-
18 tetur obligationem † & intentionem actoris, & deinde excipit, *l.siquidem in 2. resp. C. hoc tit.c.præterea de transact.* est enim separata confessio ab exceptione, & nisi exceptionem reus probauerit, venit condemnandus, *l.1.C.de prob.l.in exceptionibus ff.eod.* Alias sex limitationes ponit Fel.in d.c.cum venerabilis nu.12.& 13.hoc tit.quem vide: eadem obtinent in actore replicante, vt non videatur fateri intentionem aduersarii, *Felin. in d. c.cum ventrabilis nu.12.* Super exceptionibus
19 † dilatoriis pronunciatur tacite, nam eo ipso quod lis contestatur, tacite intelliguntur omnes dilatoriæ reiectæ, *c. cum inter monasterium de re iud.* vel expresse, alias non posset procedi ad expeditionem principalis negocij, *Anch.in Clem.fin.sub 2.not. & ibi Can.*
20 *de appell.* Super † peremptorijs exceptionibus est pronunciandum, quando per eas impeditur principale negocium; sicut super præiudicialibus, *c.tuam de ord.cognit. Zab.in Clem fin.in 2.oppos.de appell.& ibi Can. c. cum dilectus de elect.* quando autem principale negocium potest expedire sine exceptionibus peremptoriis, non expedit super eis pronunciare, sed si pronunciatur, tenet sententia, *cap.1.de ord.cognit Zab.in d. Clem.fin. in 2. oppos.& ibi Can.Greg xv.decis.*280.*num.*8.sententia autem super peremptoria lata est interlocutoria non definitiua, *gl.in d.Clem.fin. in verbo repulsione & Can.communiter.* Excom-
municationis † maioris, siue latæ ab homi- 21
ne, siue à iure, *Zab.in Clem.1.in 2.quæst.hoc tit.* exceptio ad effectum repellendi, anomala est: nam potest proponi dilatoriè in quacunque parte iudicij etiam post terminum datum ad proponendum omnes dilatorias, & declinatorias, & sic in modo opponendi, sapit naturam peremptoriarum, *Clem.1. & ibi Zab.in 3.quæst.in fin.hoc tit.* contra ipsum actorem, eiusque procuratorem, *gloss. in d. Clem.1.in verbo dilatoria & ibi Bonifac. n.8.23. & seqq.* etiamsi nominatim de exceptione excommunicationis terminus dictus esset, quia non potest iudex beneficium iuris auferre reo, *gloss.pen in d. Clem.1.& ibi Can.* & admissa differt processum negocij principalis, antequam de ea constet, quamdiu de ea cognoscitur, *Franc.in c.1.sub num.3 hoc tit. in 6.* quia de dilatoria & principali simul cognosci non debet: *c.exhibita de iud. c. prudentiam §.sexta & ibi gloss.in verbo donec de off. deleg.* ac etiam in secunda instantia & qualibet eius parte contra actorem, eiusque procuratorem, potest opponi, si actor † pro se re- 22
portauit sententiam in prima instantia, quam defendit in secunda, quia sicut fuit actor originatius in prima, ita est in secunda instantia: *l.appellatione l. hi qui ad ciuilia & ibi not.C.de appell.* si vero reportauit sententiam contra se, à qua appellauit, non potest ei opponi excommunicationis exceptio; quia appellatio defensio est, quæ excommunicato permittitur, *c.cum inter c.cum ecclesiastica c. significauit c.dilecto & c.fin.hoc tit. late Franc.in c.pia in princ.eod.in 6.& ibi Can.* Præterea à sciente omissa † potest opponi post senten- 23
tiam, à qua non fuit appellatum, & ea probata iudicium siue processus iure decretalium est nullus, *c.exceptionem hoc tit. & ibi gl.& DD.* sed actio salua remanet: *c.ad probandum de re iud.* iure nouo si quis excommunicationem

24 nem opponit, speciem † illius, & nomen excommunicatoris, (quando opponitur de excommunicatione hominis) & in excommunicatione canonis, ipsum canonem, nomine proprio, vel competentibus indicijs æquipollentibus nomini proprio, aut sufficientem causam, ita quod tollatur incertitudo, *Franc. in c. 1. §. si quis igitur sub nu. 4. & ibi Can. hoc tit. in 6.* exprimitur quam à die oppositionis & per iudicem admissionis, *Put. decis. 150. nu. 1. lib. 1. Franc. in c. 1. §. si quis igitur numer. 6. post Host. Ioannes Andreas & alios hoc tit. in 6.* die in quo proponitur minime computato, intra octo dierum spacium probare valet apertissimis documentis; alioquin iudex in causa procedit, & reum in expensas condemnat, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit: si postmodum, instantia durante, de eadem excommunicatione, vel alia iterum excipiatur, & probe-
25 tur; actor in sequentibus † repellitur, ijs, quæ præcesserunt, in suo robore duraturis: vltra duas vices non opponitur, præterquã si noua excommunicatio emerserit; vel euidens, & prompta probatio superuenerit de antiqua: post rem iudicatam opposita executionem impedit sed sententia robur obtinet: *d. c. pia.* Non admittitur probatio super ea extra Curiam, nec decernitur remissio, *Bonif. in d. Clem. 1. nu. 7. in fine hoc tit.* & potest ab actore peti absolutio ad cautelam, *c. apostolicæ hoc tit. c. venerabilis §. pen & fin. de sent. excomm in 6.* Non habet locum *d c. pia.* eiusque dilatio, vbi negatur iurisdictio, vt si dicatur rescriptum impetratum per excommunicatum. *cap 1. de rescript. in 6.* aut excommunicatio opponitur iudici: *c. ad probandum de re iud.* quia istis casibus non principaliter de actoris persona quæritur, sed de iudicis iurisdictione: *gl. in d. c pia in verbo opposuit & ibi Franc. nu. 3.* nec etiam habet locum quando excipitur de excommunicatione testis: *c. decernimus de sent. excom. in 6. c. veniens el. 2. in fine de testib.* sed istis casibus assignabitur dilatio congrua ponderatis circumstantijs, *gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & ibi Can. licet Bonif. in d. Clem. 1. num. 8. & 21. & seqq. hoc tit. videatur sentire contrarium.* Quando excommunicationis † exceptio in vim peremptoriæ 26
proponitur anomala non est, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. in fine hoc tit.* neque tunc obseruanda est forma d. c. pia, *gl. in d. c. pia in verbo differat & ibi Franc. n. 3. & Can.* vt si opponatur ad perimendam electionem propter excommunicationem eligentium, vel electi, & dabitur competens dilatio ad probandũ, *gloss. in d. Clem. 1. in verbo dilatoriè gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & vtrobique Can.* quia hic perit ius opponentis, exceptione non probata, & econtra: ac exceptio operatur suum effectum, etiam obtenta absolutione ad cautelam, ratione principij vitiati, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. & ibi Can.* Non potest † 27
exceptio opponi ab eo, qui potest eadem exceptione repelli, vt si plura possidens beneficia, de eadem pluralitate aduersus alium excipiat, *c. cum ecclesiastica hoc tit.* vel si periurium, aut excommunicationem is objiciat, qui peierauit vel ecclesiastica sententia innodatus est, *c. dilecti filij hoc tit.* nisi pro defensione ecclesiæ suæ tales exceptiones opposuerit. *d. c. dilecti filij Felin. in d. c. cum ecclesiasticæ.* quia criminosus excipiens pro ecclesia, etiã nõ prouocatus, dicitur reus necessarius.

De præscriptionibus.

Titulus XXVI.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio canonica requirit cursum quadraginta annorum, possessionem continuam, bonã fidẽ & iustum titulum duobus casibus.*

2 *Præscriptio quadraginta annorum currit contra omnes ecclesias.*

3 *Siue ecclesia præscribat contra ecclesiam siue priuatus præscribat contra ecclesiam.*

4 *In casibus in quibus ius ciuile statuit minus tempus ad præscribendum.*

5 *In casibus in quibus contra priuatum requiritur maius tempus quadraginta annorum puta in acquirenda seruitute discontinua in qua requiritur tempus cuius initij non extat memoria, non præscribitur contra ecclesiam minori tempore.*

6 *Quando contra priuatum requiritur tempus duplicatum vt in seruitute habente causam discontinuam amittenda qua duplicato tempore amittitur non debet contra ecclesiam tempus quadraginta annorum duplicari.*

7 *Contra ecclesiam non præscribitur minori tempore quadraginta annorum.*

8 *Fallit in vsucapione nobilium ecclesiæ.*

9 *Fallit 2. in omnibus præscriptionibus annalibus, semestribus vel temporalibus quibus circumscribuntur actiones prætoriæ, pœnales, de dolo, quanto minoris redhibitoria & similes.*

10 *Ecclesia in præscribendo res laicorum vtitur eodem iure quo laici inter se.*

11 *Clericus in patrimonialibus censetur vt laicus.*

12 *Cursus quadraginta annorum omnem prorsus actionem excludit.*

13 *Possessio continua requiritur quando præscriptio inducitur ad quærendam rem seu ius in re.*

14 *Præscriptio omnis certum debet habere initium, quod multis declaratur exemplis.*

15 *Præscriptio dormit in certis casibus.*

16 *Possessio defuncti non transit in hæredem, tamen quoad effectum vsucapionis complenda transit effectus possessionis in hæredem, etiamsi non apprehendatur de nouo.*

17 *Præscriptionis interruptio, alia est ciuilis, alia naturalis.*

18 *Ciuilis interruptio quibus modis fiat.*

Exceptio spoliationis / 19 *Causa alienationis interueniens* } *præscriptionem cœptam non interrumpunt.*

20 *Naturalis interruptio quibus modis fiat.*

21 *Interruptio ciuilis & naturalis diuerso iure censentur.*

22 *Bona fides requiritur omni tempore in omni præscriptione.*

23 *Actus quilibet quia aptus est inducere malam fidem interrumpit præscriptionem quando agitur de re adepta præscribenda.*

24 *In præscriptione iuris quærendi non consideratur mala fides.*

25 *Iustus titulus requiritur quando præscribenti contrarium est ius commune, vel contra eum præsumptio habetur.*

26 *Præscriptio vetita est iure communi ratione personæ aut rei.*

27 *In Præscriptione centenaria quæ currit contra Ecclesiam Romanam requiruntur omnia requisita in canonica præscriptione.*

28 *Probatur per testes & instrumenta.*

29 *In Præscriptione tanti temporis cuius initij non extat memoria non requiritur quod possessio iustificetur ex titulo.*

30 *Probatur per testes qui debent esse sexaginta annorum aut quinquaginta quatuor, vel saltem tantæ ætatis vltra quadraginta annos quod fuerunt doli capaces tunc cum cœperunt videre possidere.*

31 *Non probatur per scripturas.*

32 *Republicatio est temporalis sicut & actio & eodem cursu temporis tollitur.*

Exceptio perpetua est quæ non potest deduci in iudicio agendo.

Ecclesia restituitur aduersus quadragenariam præscriptionem.

Præscriptio non opponente parte, an in ferenda sententia sit attendenda.

Fre-

FREQVENTER ex præscriptione objicitur exceptio, ideo merito post præcedétem sequitur hic titulus. Omissis traditis *in*
1 *Inst. Imper. lib. 2. hoc tit.* in præscriptione † canonica, quando priuatus præscribit rem ecclesiæ, vel vna ecclesia contra aliam, requiruntur quatuor: cursus 40. annorum, *c. de quarta c. ad aures hoc tit.* possessio continua non interrupta, *c. illud c. quia iudicante hoc tit.* bona fides, *c. vigilanti c. si diligenti cap. fin. hoc tit.* & iustus titulus duobus casibus, quando ius commune est contrarium præscribenti, vel præsumptio est contra ipsum, alias regulariter sufficit sola bona fides absque titulo, *cap. 1. hoc tit in 6.* de quibus ordine videamus, & circa cursum 40 annorum seruandæ sunt infrascriptæ regulæ. Præscriptio
2 † 40. annorum currit contra omnes ecclesias, *c. ad aures hoc tit.* & alia loca pia, *l. omnia priuilegia C. de episcop. & clericis & ibi Bart. c. volumus 16. quæst. 4. Io. And. in c. 2. n. 1 de in integr. restit. in 6. Pan in d. c. de quarta n. 7. hoc tit.* legata pia, *c. fin. 16. quæst. 4.* Episcopi bona, *cap. possessiones 16. q 4. c. de quarta & ibi Pan. n. 5. hoc tit.* bona capituli debita canonicis, *Pan. in d. c. de quarta num. 5 in fine,* sola Romana ecclesia excepta. *c pen. in fine c fin. 16. quæst. 3 c. cum nobis hoc tit.* in iuribus habentibus causam continuam, & rebus immobilibus, tam incorporatis, quam delatis nondum incorporatis, *Pan. in cap. cum nobis num. 9. & 11. hoc tit. licet Franc. in c 2. num. 5. & Gemin. ibidem §. fin. numer. 5. in vlt. quæst. hoc tit. in 6. restringant d. c. 2. ad bona quæ ab ecclesia tenentur delata & apprehenden. & in alijs bonis seruanda dicunt iura ciuilia notata in §. res fisci Instit. de v-*
3 *sucap. & præscript.* siue † ecclesia præscribat contra ecclesiam, *c. placuit §. hac de præscript. 16. quæst. 3. c. possessiones 16. quæst. 4.* siue priuatus contra ecclesiam, *c. fin. 16. q. 4. d. c. de quarta & ibi Pan. num. 56. & Can. c. 2. hoc tit. in 6.* etiam in fundo dotali ipsius ecclesiæ, *Fel. in c. ad aures in princ. hoc tit.* non quidem in vita ipsius Prælati, qui male alienauit rem ecclesiæ, sed incipit currere tempore sui successoris, *c. post quingentos & ibi Archid. numer. 2. & c. si sacerdotes 16. quæst. 3. l. qui fundum §. si tutor & ibi Bart. ff. pro empt. glo. fin. in d. c. 1. de rest. in integr. in 6. & ibi Franc Bald. in l. 1. num. 1. in fin. C. de bonis matern.* In casibus in † quibus ius ciuile statuit minus tempus ad præscribendũ, 4
vt in præscriptione longi, & longissimi temporis, *Auth. quas actiones & ibi Iaf. in 1. notab. & num. 2. limitat. 1. mod. & DD. communiter C. de sacrosf. eccles. d. c. de quarta c. illud hoc tit.* In casibus † in quibus contra priuatum requiritur maius tempus quadraginta annorum, 5
puta in acquirenda per præscriptionem seruitute discontinua, in qua requiritur tempus, cuius initij non extat memoria, *l. seruitutes la 3. ff. de seruitut.* non præscribitur contra ecclesiam minori tempore, ne sit deterioris conditionis, quam priuatus, quia non debet priuilegium præscriptionis quadragenariæ introductum in fauorem ecclesię in eius odium retorqueri: *c. quod ob fauorem de reg. iur. in 6. l. quod fauore C. de legib.* vbi vero † 6
requiritur tempus duplicatũ vt quando agitur de seruitute habente causam discontinuam amittenda, quæ duplicato tempore, nempe viginti annis inter absentes, & præsentes amittitur, *l. si sic ff. quemadm. seruit amit. l. fin. C. de seruit. & aqua,* non debet contra ecclesiam tempus 40. annorum duplicari, priuilegium enim non debet excedere proprios terminos, *Pan in d. c. de quarta n. 18. & ibidem Felin. nu 37.* Altera regula negatiua est, contra † ecclesiam non præscribitur minori 7
tempore quadraginta annorum *d. cap. de quarta c. illud hoc tit.* quæ fallit 1. in † vsucapione mobilium ecclesiæ, quæ vsucapiuntur 8
triennio, sicut res priuati, *Auth. quas actiones*
C. de

C.de sacrosf.eccles.Pan.in c.1.de restit.in integ. nu. xi.& 13.vbi dicit hanc opinionem communiorem & veriorem Imol.num.14.dummodo non sint res mobiles directe ad diuinum cultum Deo dicatæ, quæ non sunt in dominio ecclesiæ, §.nullus instit.de rer.diuis.§.sed aliquanto & ibi Faber numer.2.& Can. Instit.hoc tit.Fallit
9 2.in omnibus † præscriptionibus annalibus,semestribus, vel temporalibus, quibus circumscribuntur actiones prætoriæ pœnales, l.in honorarijs ff.de act.& oblig.actio de dolo,l.fin.C.de dolo, actio quanto minoris, l si prædium & ibi gloss.1.C.de ædil.edict. &c.& redhibitoria,l.cum sex ff.de ædil.edict. & similes, in quibus omnibus ita præscribitur contra ecclesiam, sicut contra priuatum, Pan.in c. cum causa numer.10.de empt.& vend. Ias. in d. auth. quas actiones numer.4. & ibi glo. in verb. durantibus & ibidem Faber Fel. in d.c.de quarta
10 in fine,Tertia regula est, ecclesia † in præscribendo res laicorum vtitur eodem iure, quo laici inter se, dummodo cum bona fide,c.facultates 13.quæst.2.& ibi gloss.in verb.triginta Pan.in c.sanctorum nu.5.Boick in cap. illud num.2.& seqq.hoc tit.& Ioan.Andr. num.4.&
11 Can. Quarta est,clericus † in patrimonialibus censetur vt laicus, c. cum dilectus & ibi Pan.n.5.de iurepat.gl.1.in c.possessiones 16.quæst.
12 4.Quinta est, cursus † 40.annorum omnem prorsus actionem excludit, c.ad aures in fine hoc tit.& ibi Can. ac etiam remedium c. reintegrandæ 3.qu.1. Card.Seraph.decis.1360.l. sicut & l.omnes §.quidquid autem C.de præscript. 30.vel 40.annor.c.ad aures hoc tit.hinc infertur si tutus præscriptione soluit ignoranter,potest solutum repetere; quia soluit indebitũ, cum cursus 40. annorum tollat directam, & vtilem actionem, Rot. diuers. decis. 242. num.6.in fine part.1.Pan.in c. ad aures num.4. hoc tit. per illum text.c.inter memoratos ibi sit æternum dominium 16.quæst.3.gl.in fine Archid. in c.1.in fine hoc tit.in 6.mag.in summa 16. quæst.3. vel saltem erat tutus exceptione perpetua, gloss.fin.in l.fin.§ fin.ff.rem rat. hab. & ibi Bart. & DD.communiter Fel.late in d.c.ad aures, fauorabili, quia præscriptio acquisita dicitur secundum ius, Felin.in rub.huius tituli num.2. Pan.in cap.fin.num.37. & ibi Can. hoc tit Cresc. decis.1.num.8.& 9.eod. Rot.diuers. decis 364. num.3.part.1. De possessione eiusque continuatione tradunt DD. Instit. Imper. hoc tit. quorum dicta non transcribo: requiritur quando præscriptio † inducitur ad quærendam rem,siue ius in re,si præscriptio inducitur ad extinguendum ius alterius, vel quærendam defensionem contra ius alteri competens,non est necesse quod præscribẽs possideat vel quasi, vt debitor præscribit 40.annis action: directæ hypothecariæ, etiamsi non possideat ius ipsius creditoris, l.sequitur §.si viam ff.de vsucap. &c. Salic. in l. cum notissimi §.1.n.3.& 4.C.de præscript.30.vel 40.annor.& ibi DD, Angel.in l.sicut in rem num. 9.C.eod.& ibi Bart.n.6.Oldrad.cons. 254. nu.2. Franc.cons.111.num 20.Rot.diuers.decis. 242. n. 4.& dec.264.n.4.& seqq.& dec.286.sub num. 3. part. 1. Omnis præscriptio † certum 14
13
debet habere initium, & illud debet considerari,l.sicut C.de præscript,30. vel 40. annor. vers.quæ ergo antea Rot.diuers.314.num.5.part.1. præscriptio bonorum,pignoris & hypothecæ,incipit à die adeptæ possessionis:l.sine possessione de reg.iur.in 6.l.sicut in rem vers. eod. & iure & l.cum notissimi §.sed cum illud C.de præscript.30.vel 40.annor. actionum personalium, si puræ sint,ab ea die,qua sunt productæ:si sub aliqua conditione,aut die certa vel incerta ponantur, post conditionis exitum, aut præstitutæ diei certæ vel incertæ lapsum: d.l.cum notissimi §.illud autem plus Rot. diuers. decis.286.part.1. nisi talis conditio esset, cuius implementum in potestate creditoris foret,

foret, vtpote quia potestatiua, tunc enim si implementum per creditorem negligentem differatur, præscriptio sumit initium etiam conditione pendente, *l. 1. §. prætermittere vers. fin. ff. si quis omiss. caus. test. &c. & ibi DD. Bald. in l. eam qui C. eod.* Colonus non incipit præscribere contra dominum à tempore finitæ locationis, sed denegatæ restitutionis: *l. male agitur & ibi post gloss. Angel. num. 5. & 6. C. de præscript. 30. vel 40. annor. Rot. diuers. decis. 314. & 315. part. 1.* Præscriptio iuris agnoscendi fideicommissum, & illud acceptandi currit à die purificati fideicommissi: *Rot. diuers. dec. 286. num. 3. & decis. 308. part. 1. l. fin. §. sin autem auaritiæ C. comm. de legat. l. cum notissimi §. illud autem plus & ibi gloss. in verb. contractibus C. de præscript. 30. vel 40. anno.* Actiones orientes ex duobus pactis, quæ non competunt successiue, præscribuntur vnico spacio: vt actio personalis & hypothecaria, *d. l. cum notissimi §. 1. Salic. in l. vsucapio num. 3. C. de pign. Rot. d. uers. decis. 242. nu. 1. part. 1.* etiamsi competant duabus personis ex duobus pactis; *c. fin. de consuet. in 6. & ibi Can. Tiraquel. de retract. conuent. §. 2. gloss. 1. num. 65. & seqq. Rot. diuers. dec. 264. numer. 2. part. 1.* secus si competant successiue, vt querela falsi, & quærela inofficiosi: *l. contra maiores C. de inoffic. testam.* obligationes annuæ & menstruæ, quæ oriuntur ex contractu puro, tolluntur vnica præscriptione, quæ incipit à tempore quo est cessatum, nec quælibet annua præstatio requirit suam præscriptionem: secus est in obligationibus annuis & menstruis ortis ex contractu conditionali, ac etiam in legatis annuis, in quibus requiruntur plures præscriptiones; *d. l. cum notissimi §. in his & ibi Bart. & DD. l. vbi autem §. qui sortem & ibi. post gloss. DD. de verb. oblig. Ias. in l. de pupillo §. si in pluribus num. 3. & 4. ff. de nou. oper. nunc. & ibi Alex. Mohed. decis. 4. hoc tit. Mynsi. obser. 13. cent. 3.* quia cum ante euentum conditionis, & existentiam diei, non sit nata obligatio, & actio, non potest tolli; *l. si in singulos ff. de ann. leg. Put. decis. 253. num. 5. & 6. lib. 1.* ideoque si legato, post præcedentem dispositionem puram, certum tempus ætatis adijciatur, quo solutio fieri debeat, quia non suspenditur natiuitas actionis, sed executio differtur, idem iuris est in legatis, quod in stipulationibus: *l. ex his C. quand. dies leg. eod. l. si cum præfinitione ff. eod. Bartol. in d. l. cum notissimi § in his etiam in fine*, quando donatio morte confirmatur, præscriptio incipit à die confirmationis non retro à die traditionis: *Bald. in l. fin. num. 3. C. de vsucap. pro donat.* Si Titius iurauit dare centum Antonio, Titius non præscribit contra Antonium ratione iuramenti, *c. si diligenti in fin. hoc tit. & ibi Ioan. And. num. 5.* sed bene eius hæres & præscriptio incipit à die obitus Titij: *Capel Tholos. quæst. 221. Card. Seraph. decis. 718. Bart. & Ang. in l. nam & postea § si is qui pro temporali ff. de iureiur.* Præscriptio 30 annorum per Dominum qui rem feudalem pro libera possederit contra vasallum incipit à die adeptæ possessionis per Dominum, quia præscribit ex sola proprietate amotionem vtilis dominij & consolidationem proprietatis, *Bald. in c. 1. § si quis per triginta num. 11. si de feud. fuer. cont. inter D. & agn. Myns. obs. 38. cent. 4.* Præscriptio quoque vasalli qui per triginta annos rem Domini liberam pro feudo tenuit incipit currere à die semel præstiti seruitij, si postea triginta anni sequantur in feudis secularibus secus in re Ecclesiastica & Rerumpublicarum bonis quia tunc 40. anni requiruntur, *Isern. in d. §. si quis per triginta & ibi Aluar. Myns. obs. 39. cent. 4.* Præscriptio † aliquando dormit, aliquando 15
interrumpitur; dormit tempore hostilitatis humanæ, & diuinæ, quæ tanta est, quod non redditur ius in loco: *c. ex transmissa & ibi Pan.*

num.4.hoc tit.vbi alios octo casus cumulat.Schismatis: *c.cum nobis hoc tit*.vacationis ecclesiæ: *c.auditis c.de quarta hoc tit.Fel.in c.cum deputati num.7.de iud*.quando Prælatus est hæreticus, *c.1.& ibi gloss.fin.hoc tit*. vel alias inutilis, vel inhabilis ad agendum, *cap. quia diuersitatem de concess.preb.Pan.in d.c.ex transmissa num*.8.& in pupillari ætate præscriptio triginta annorum dormit:*cap.sicut & ibi gloss.in verb.seruanda sunt C.de prascript*.30. *vel* 40. *annor*. Dicitur autem dormire, quia tempora pupillaris ætatis hostilitatis, & schismatis, &c. subducuntur,& postea præscriptio se excitat,& coniungitur tempus sequens præcedenti,& sic perficitur præscriptio,*gloss. in l. sicut in verb.seruanda sunt Pan.in d.c.ex trans-*
16 *missa numer*.4.*& ibi Can*. Possessio † defuncti non transit in hæredem, *l.1.§.scauola ff. si quis test.liber.esse iussus fuerit & c.l.cum hæredes in princ.l.qui vniuersas §.colonum ff.de acq.possess.* tamen quoad effectum vsucapionis complendæ transit effectus possessionis, etiamsi non apprehendatur possessio de nouo, *l. ceptum l.nunquam la 2.§.vacuum ff.de vsucap.* quia vacuum tempus quod ante aditam hæreditatem vel post aditam hæreditatem ante appræhen[sione]m per hæredem possessionem intercessit,prodest hæredi ad vsucapionem complendam,non inchoandam, *d.l. nunquã §.vacuum & ibi post gl.DD.l. cum hæredes & ibi gl.in verb non pertinet & DD ff.de acq possess.* In-
17 terruptio † præscriptionis alia est ciuilis,alia naturalis *d.l cum notissimi §.imo & illud in verb.inuocati c.illud & ibi glo.in verb interruptio*
18 *hoc tit.& ibi Can*. Ciuilis † fit per litis contestationem, & ita non interrumpitur vsucapio,quia mere fauorabilis est,stricto iure, nisi in effectu;*l.si post acceptum de rei vend. & ibi post glos.DD*:sed præscriptio decem vel viginti annorum,quia mixta est, & currit fauore possidentis,& odio negligentis, *l. mota litu C.de rei vend.& ibi gl.& DD*. modo agens in causa non succubuerit, eo omni succumbente non interrumpitur præscriptio per litis contestationem,*Fel.in c.illud n*.17. *vers*.14. *conclusio & ibi Can.de prescript.Couar.in reg.possessor.2.part.§.12.n.4.vers. hanc item secundam conclusionem & ibi limitat alijs 2.mod. Greg. xv. decis*.467.*in princ.& ibi annot*. Secundo per citationem,seu missionem solam executoris,& ita interrumpitur odiosa,& quæ currit solum ex negligentia non petentis, præscriptio 30.& 40.annorum:*l.sicut & ibi glos. add.& Bart.& DD.d.l. cum notissimi in princ. C.de prascript*.30. *vel* 40.*ann*. quæ distinctio procedit iure ciuili: de iure canonico, quilibet actus,qui inducit malam fidem,interrumpit præscriptionem,*c.veniens hoc tit.dicetur inferius in 3.requisito*. Tertio per denunciationem factam Domino per eius colonum,seu inquilinum de lite mota. *l.2.C. vbi in rem actio & c.c. quoniam frequenter §. in alijs vt lit.non contest.& c.gl.1.in c.edocere de rescript*. Quarto per pignorum dationem: Quinto per vsurarum solutionem, vel aliam debiti agnitionem, *d.l.cum notissimi §. imo & illud*. Sexto per libelli oblationem factam principi: *l.1.& 2.C.quand.lib.princ.datus &c*. Septimo per synodalem proclamationem: *c.sanctorum hoc tit*. Octauo quando præscribens non potest conueniri propter absentiam, vel potentiam,aut infantiam, furoremue, ac tutore caret,interrumpi potest præscriptio & vsucapio per denunciationem factam præsidi,episcopo,vel defensori loci, vel per solemnem protestationem factam publice, vbi domicilium habet possessor,cum tabulariorum, aut cum trium testium subscriptione,*l vt perfectius C.de ann.except*. Illud notandum est, quod † exceptio spoliationis, 19
quia qui excipit nihil petit, *c.cum dilectus,& ibi gl.in verbo in modum exceptionis vers.illud potest de*

rest de ord. cogn. & ibi Can. aut causa alienationis interueniens, præscriptionem iam cœptã non interrumpit; *l. si fundum ff. de fundo dotali*, vt si fundum, quem ego bona fide possidebam, & longi temporis possessione poteram quærere, mulier, vt suum; dedit in dotem, eumque vir repetere neglexit, nam licet lex Iulia etiam pertineat ad huiusmodi acquisitionem, non tamen interpellat eam possessionem, quæ per longum tempus fit, si antequam constitueretur dotalis fundus, iam esse cœperit, *d. l. si fundum*, Naturalis interru-
20 ptio † fit per inundationem, *l. 3. §. labeo ff. de acquir. possess. §. alia sane & ibi gloss. fin. & DD. Insti. de rer. diuis.* Per possessoris expulsionem, rei mobilis ereptionem, & qualitercunque possessor desierit possidere, *l. naturaliter & ibi gloss. 2. ff. de vsucap. d. l. cum notissimi §. imo in princ.* Item interrumpitur, & amittitur possessio ciuilis, quando monachi timore militum, qui alio tendebant, derelinquunt ecclesiam vacantem, quæ à filijs patrimonialibus fuit occupata, *l. non solum § si Dominus ff. de vsucap. l. 1. §. eum qui vers. vt possidere & vers. seq. & l. 3. §. si quis autem ff. de vi & vi arm.* quia vulgaris regula quod possessio solo animo retinetur, nec solo cursu temporis tollitur, intelligitur alio non ingrediente, vel occupante, *Achil. decis. 4. hoc tit. l. si id quod §. fin. ff. de acq. poss. Salic. in l. licet n. 15. 16. & seqq. vbi pulchre distinguit C. de acquir. & retin. poss. ff.* Eisdem modis interrumpitur præscriptio seruitutum & iurium incorporalium, *Bart. in l. 2. C. de seruitut. & aqua in fine.*

21 Diuerso iure † censentur istæ interruptiones; quia naturalis prodest omnibus contra quos currebat præscriptio, *d. l. naturaliter ff. de vsucap.* ciuilis prodest ei tantum, qui actum interruptionis exercuit: *l. 1. C. de præscript. long. temp.* præterea molestia facti & interpellatio extra iudicialis interrumpit præscriptionem, sed non impedit eam de nouo inchoari, ex quo molestia extraiudicialis durat durãte facto, & cessat eo cessante vt denuo præscriptio initium capiat, cuius contrarium est in iudiciali, quæ durat donec lis finiatur, *Cassad. dec. 6. n. 7. & 8 super reg. Cancell. Card. Seraph. dec. 718. n. 5. & 6. arg. l. si is qui pro emptore § si quis bona fide ff. hoc tit.*

Bona fides † requiritur omni tempore 22 in omni præscriptione canonica, ciuili, consuetudinaria, *c. si diligenti & ibi gloss. in verbo bona fides & c. fin. hoc tit. c. possessor. de regul. iur. in 6. & correcta est l si aliena ff. hoc tit. & §. diutina Inst. hoc tit. & similes.* statutaria, *Card. Seraph. decis. 614. & 740. c. fin. hoc ti. & ibi Can. Couar. in c. possessor 2. part. relat. § xj. num. 3.* ac immemorabili, *Card. Seraph. decis. 707. c. fin. ponderando verbo nulla & ibi Pan. num. 15. & seq. hoc tit. & Can. Mynsing. obs. 6. cent. 4.* siue res spiritualis præscribatur siue temporalis, *c. vigilanti & d. c. fin. hoc tit.* tam in præscriptione actionis realis, *Caputaq. decis. 360. & 362. part. 2. c. possessor malæ fidei de reg. iur. in 6. Instit. hoc tit. in princ. l. longi temporis l. emptor C. de præscrip. long. temp. 10. vel 20. annor.* quam actionis personalis, *Pan. in d. c. fin. num. 15. & seqq. hoc tit. post relatas num. 8. & seqq. aliorum opiniones Lanfr. decis. 148. cent. 2. Card. Seraph d. deci. 614.* siue verba statuti directa sint in ipsum debitorem, siue creditorem, & statutum sit à Papa confirmatum, *Card. Seraph. decis. 632. attestans de communiori Butr. in c. fin. numer. 8. hoc tit. & ibi Imol. numer. 24. & Can.* Præsumitur in præscribente, *gloss pen. in c. sanctorum & in d. c. si diligenti in verb. bona fides gloss. 2. in c. fin. & vtrobique DD. hoc tit. l. pen. C. de euict. l. super long. & ibi gloss. in verbo probetur C. de præscript. longi temp. &c.* etiamsi non alleget titulum, *Franc. in c. 1. numer. 2. hoc tit. in 6. Rip. in c. cum Ecclesia sutrina numer. 95. & seqq. & num. 100. de caus. poss. & propriet.* Scientia rei

alienæ, etiam absque mala fide, *Bald. in l. nec creditores C. de pign. action. num.* 4. *Fel. in c. illud sub num.* 1 *vers. adde etiam Bald. hoc tit. Caputaq. decis.* 360. *part.* 2. ac mala fides impedit, aut interrumpit præscriptionem, *c. possessor de reg. iur. in* 6. siue superueniat mala fides in toto quia incipit habere conscientiam rei alienæ, siue cum aliqua dubitatione, *cap.* 1. 16. *quæst.* 3. *licet Pan. in c. fin. num.* 39. *&* 40. *hoc tit. aliter sentiat.* aut etiam superueniat mala fides quoad vnum, & non quoad alium, *Pan. in c. illud num.* 8. *& seqq. hoc tit. & ibi Felin. num.* 1. imo
23 quilibet † actus, qui aptus est inducere malam fidem interrumpit præscriptionem, *c. veniens hoc tit. in fine Bart. in d. l. naturaliter num.* 8. *Put. decis.* 385. *lib.* 2. quando agitur de re ad-
24 epta præscribenda, in præscriptione iuris † quærendi, non consideratur mala fides, etiam de iure canonico, *Anch. in c. sine possessione numer.* 7. *in fine de reg. iur. in* 6. *Mohed. decis.* 2. *hoc tit. Rot. diuers. decis* 180. *num.* 6. *&* 8. *part.* 2. *Put. decis.* 124. *lib.* 2. *Mynsing. obs.* 6. *Cent.* 4. *vbi ponit alias limit.* Male fides prædecessoris prælati non nocet successori, *c. iura & ibi gloss. & Pan. num.* 5. *de iurepat. gloss. in d. c. de quarta in verbo se posse tueri hoc tit. & in c. in primis* 2. *quæst.* 1. *& in c si sacerdotes* 26. *quæst.* 1. quia successor in dignitate non est eadem persona cum defuncto, & habet omne ius à superiore, qui eum promouet, *Dyn. in d. c. possessor.*
25 Iustus † titulus, aut putatiuus, vel inualidus iusto errore causatus, *Rot decis.* 3 *de praescript. in nou. c. de quarta & ibi gloss. pen. & Can. hoc tit. Caputaq. decis.* 361. *part.* 2. *Greg. XV. decis.* 289. *& ibi annot. Felin. in d. c. de quarta à numer.* 24 *vsque ad num.* 36. requiritur, quando præscribenti contrarium est ius commune, vel contra eum præsumptio habetur, *c.* 1. *hoc tit. in* 6 propter præsumptionem malæ fidei, *l. bona fides la.* 2. *ff. de reg. iur. c. qui contra eod. in* 6. vt exemplis clarius demonstrabitur, priuatus præscribit rem ecclesiæ, intentio ecclesiæ non est fundata iure communi, ideoque præscribenti sufficit bona fides absque titulo, quia licet illa præscriptio sit contra ius Ecclesiæ, non tamen est contra ius commune. notabiliter autem textus, *d. c.* 1. *hoc tit. in* 6. dicit ius commune. Eadem ratione si Ecclesia præscribit contra locum pium priuilegiatum non habet necesse probare titulum, quia illæ non iure communi sed speciali fundat intentionem suam. Quod si vnus Episcopus in diœcesi alterius possidet aliquas ecclesias, vel percipit quartam decimarum, non potest se tueri præscriptione nisi probet titulum, qui præbuit iustam causam possidendi, quia Episcopus contra quem præscribitur super subiectione ecclesiarum suæ diœcesis, & super perceptione quartæ decimarum fundat intentionem suam de iure communi. *c. omnes basilicæ* 16. *quæst.* 7. *c. de quarta hoc tit. c. dudum de decim.* Similiter si episcopus allegat se præscripsisse ius exigendi angarias & indictiones à clericis, debet probare titulum, cum præsumptio iuris sit pro clericis, quia episcopus nihil potest petere à clericis nisi ostendat sibi debitum per canones, *c. cognouimus* 10. *quæst.* 3 *& ibi gloss. fin.* prout latius *post gloss. in verbo titulum.* prosequitur Franc. *in d. c.* 1. *n.* 8. *& seqq. hoc tit. in* 6. per tres casus principales cum aliquot limitat. & ibi Anch. num. 3. & 4 & Can. Ignorans se habere titulum, licet habeat, non præscribit, quando titulus est necessarius. *Felin. in c. illud sub num.* 1. *vers. dixit etiam Bald. hoc tit. post Bald. & Salicet. ibid. allegatos l.* 1. *C. de acquir. possess. l. possessio quoque* §. *fin. ff de acquir. possess.* Vltimo † requiritur, quod iure communi non sit 26
vetita præscriptio ratione personæ, aut rei. Probibetur ratione personæ, quia coloni precario possidentes, vsufructuarius, creditor, & omnes, qui alieno nomine possident, nullo

nullo tempore præscribunt, si ergo vsque ad centum annos posses probare initium possessionis, quod nomine tuo possessum est, non obstat tibi aliqua præscriptio, *l. male agitur C. de præscript. 30. vel 40. annor. c. clerici 16. quæst. 3. & ibi gloss. 1. c. si diligenti hoc tit.* laici spiritualia possidere, aut præscribere non possunt, *c. causam quæ hoc tit. c. placuit in fine 16. qu. 3.* præscriptio quælibet contra ordinarium tacitam habet conditionem, dummodo inferior, qui præscripsit, sit diligens, secus si sit negligens, nam iurisdictio non potest præscribi priuatiue contra episcopum, vt non remaneat penes ipsum habitu *Pan. in c. irrefragabili nu. 1. & 2. de off. ord. Rot decis. 259. part. 2. diuers. dictum est supra tit. de off. ord.* Res imprescriptibiles censentur functiones publicæ: *l. comperit C. de præscript. 30. vel 40. annor.* visitatio, & procuratio debita à subdito contra superiorem: *c. cum ex officij §. nos igitur hoc tit. Clem. 1. de censib. pulchre Cap. Tholos. qu. 335. & ibi addit. quæ distinguit,* quamuis alius Prælatus vtramque possit præscribere: *c. cum ex officij hoc tit. §. nos igitur,* obedientia contra Prælatum; *c. cum non liceat hoc tit. & ibi gloss. fin. mag. plures casus cumulat in quibus prohibetur præscriptio,* Procurationes debitæ legatis, & nuncijs sedis Apostolicæ: *c. accedentes hoc tit.* contra matrimonium; *c. quod Deo 33 quæst. 5. l. iusto ff. de vsucap.* legitimitas à spurio, *Bald. in rub. huius tit. in fine,* limites & fines parochiarum, & prouinciarum, *c. quicunque 16. quæst. 3. & ibi gloss.* ius offerendi, *l. nec creditores & ibi Cyn. num. 2. C. de pign. act. l. Paulus §. fin. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. l. pure § fin. ff. de dol. mal. & met. except. Gail. obs. 18. lib. 2.* Prædi-

27 cta omnia requiruntur in præscriptione † centenaria, quæ currit contra ecclesiam Romanam, *c. ad audientiam & ibi Fel. num. 22. & seqq. ampliat & limitat hoc tit. auth. quas actiones C. de sacros. eccles. & ibi DD.* quo nomine censetur ecclesia Lateranensis, & Dominus Apostolicus, nō autē ecclesia S. Petri, *l. nemo & ibi Archid. 16. q. 4. d. c. ad audientiam h. t. Gemin. in c. 2. n. 7. eod. in 6. Bald. in d. auth. quas actiones num. 16.* tam in rebus mobilibus, *Gemin. in d. c. 2. §. fin. num. 5. hoc tit. in 6. & ibi Franc. in princ.* immobilibus, corporalibus, incorporalibus, *Pan. in c. cum dilecta num. 12. de conf. vtil. vel inutil.* incorporatis, quam delatis nondum incorporatis, *d. c. 2. & ibi Ioan. And. & Can. Pan. in c. cum nobis n. 9. & 10. hoc tit.* Principaliter ad eam pertinentibus, non secundario: *d. c. ad audientiam & ibi Pan. numer. 12. & seqq.* hinc contra ecclesiam & monasteria exempta currit præscriptio communi tempore, quatenus præiudicatur illi ecclesiæ, & monasterio, sed non quatenus præiudicatur Papæ, & eius iurisdictioni, *c. volumus 16. quæst. 4. & ibi gloss. in verb. ecclesia c. dilectus, & ibi gloss. in verb. generetur de Capell. Monach. c. cum dil. cta vers. quia vero de confirm. vtil. vel inutil.* Excipe vnum casum, quando bona sunt delata ad Romanam ecclesiam propter hæresim, quæ post mortem hæreticorum, qui dum viuerent, catholici putabantur, à catholicis eorum filijs, nepotibus, aut extraneis quibuscunque spacio quadraginta annorum bona fide possessa præscribuntur, ita vt vlterius in illis non sint molestandi, quanquam illi quorum bona fuerunt, tunc & post completos quadraginta annos deteguntur hæretici fuisse: *c. 2. § si post mortem hoc tit. in 6.* Probatur † hæc centenaria præ- 28 scriptio per testes & per instrumenta, *Pan. in d. c. cum nobis num. 5. & 6. hoc tit. Bald. in d. auth. quas actiones num. 17.*

In præscriptione † tanti temporis, cu- 29 ius contrarij non extat memoria, non requiritur quod possessio iustificetur ex titulo, si ius commune, vel præsumptio sit contra præscribentem; quia præsumitur titulus ex

except.&c.Mynſ.obſ.28.cent.3. prӕterquam in criminalibus quia tempus non tollit crimen, *Bart.in l.eum qui §.qui ita ſtipulatus ff. de verb.oblig.Mynſ.obſ.35.cent.4.*

De ſententia & re iudicata.

Titulus XXVII.

SVMMARIA.

1 *Sententia eſt diffinitio iudicialis controuerſiæ finem imponens.*

2 *Sententiæ tres ſunt ſpecies, Interlocutoria, definitiua, perceptum.*

3 *Interlocutoria eſt quæ ſuper quæſtionibus incidentibus & emergentibus fertur cauſa principali durante.*

4 *Poteſt reuocari quando per eius prolationem iudicis officium non finitur.*

5 *Ab eo non appellatur niſi quando per appellationem à definitiua non poteſt eſſe conſultum contra grauamen illatum.*

6 *In huiuſmodi interlocutoria poteſt Iudex ſibi reſeruare condemnationem vel abſolutionem expenſarum.*

7 *Interlocutoria per quam iudicis officium finitur habet vim definitiuæ.*

8 *Interlocutoriæ poſtquam non ſperatur ſententia definitiua reuocari non poteſt quando iudex aditur actione propoſita.*

9 *Interlocutoria quæ fertur officio iudicis nobili principaliter intentato poteſt cauſa cognita reuocari.*

10 *Differentia inter interlocutorias continentes irreparabile grauamen per appellationem à definitiua & interlocutorias habentes vim definitiuæ.*

11 *Præcepti ſententia eſt cum iudex ſine cauſa cognitione præcipit alicui vt ſoluat alij decem quæ petit.*

12 *Sententia definitiua debet eſſe abſolutoria vel condemnatoria.*

13 *Abſolutoria in dubio præſumitur data definitiue & non ab inſtantia.*

14 *Condemnatoria debet eſſe certa.*

15 *Pura.*

16 *Sub conditione intrinſeca cohærente negocio vel cauſa ferri poteſt.*

17 *Sub conditionibus de præſenti vel præterito lata tenet.*

18 *Item debet eſſe ſolemnis & iuſta.*

19 *Pro ſolemnitate & rectitudine proceſſus etiam narrati in ſententia non præſumitur niſi certis caſibus.*

20 *Pro iuſtitia ſeu rectitudine ſententiæ præſumitur, dummodo interuenerit cauſæ cognitio, alias non, quam præſumptiuam iuſtificationem Rota admittit in ſententijs antiquis & in quibus clara eſt obſeruantia.*

21 *Pro decreto interpoſito per viam voluntariæ iuriſdictionis, præſumitur quoad ſolemnitates requiſitas quando in inſtrumento fit mentio ſolemnitatum particulariter ac etiam quoad iuſtitiam & cauſæ cognitionem quæ enunciantur interueniſſe.*

Limita 1. vt procedat in decretis maiorum iudicum.

Limita 2. quando vrgentior probatio eſt in contrarium deducta.

Differentia inter decretum & ſententiam.

22 *Sententia definitiua cum quibus ſolemnitatibus ſit proferenda.*

23 *Interlocutoria ſententia quomodo ſit proferēda.*

24 *Definitiua ſententia nihil poteſt addi nec detrahi nec eadem poteſt reuocari à iudice.*

25 *Limita dictam regulam duobus modis.*

26 *Iudicibus duobus diuerſas ſententias proferentibus quænam præualere debeat.*

27 *Sententia intra decem dies datos ad appellandum habet effectum in his in quibus fit executio à iure in his quæ requirunt factum hominis.*

obtentum contra prædecessorem possunt mandari executioni contra successorem in beneficio qui causam habuit à collitigante.

59 *Executoriales decreta & intimata per prædecessorem suffragantur surrogato ad causam.*

60 *Tertius aliunde causam habens quam ab ipso condemnato comparens quando impediat executionem sententiæ.*

61 *Executioni quanam exceptiones opponi possunt.*

62 *A mandato de exequendo rem iudicatam dato inter personas inter quas fuit lata sententia vel ab ipsa executione non datur appellatio nisi modus excedatur.*

ORDINATO processu, & causa instructa, ac facta conclusione, quæ tamen non est de substantia processus, vt absque vitio nullitatis omitti possit, *gloss. in clem. sæpe §. sententiam in verb. conclusione de verb. signif. & ibi Can. Gail. obser. 107. lib. 1. Mynf. obs. 17. cent. 3.* datur sententia, *l. 2. C. de sent. ex breuil. recit. l. prolatam C. de sent. & interloc. omn. iud.* quæ si non appelletur, transit in rem iudicatam, ideo &c. Sententia † est diffinitio iudicialis controuersiæ finem imponens, *l. 1. ff. de re iud. c. ei qui appellat. §. diffinitiua 2. qu. 6 late Rom. in rub. ff. de re iud. nu. 1. & per tot.* Tres eius sunt † species, interlocutoria, diffinitiua, *Clem vnic. in verb. definitiua de sequest. possess. &c. Franc. in c. cum cessante nu. 36. & seqq. vbi ponit quasdam sententias de quibus dubitatur an sint interlocutoriæ vel diffinitiuæ hoc tit. late Fel. in rub. huius tit. qui etiam ponit plures sententiarum formas,* & Præceptum, *gloss. in summ. 2. quæst. 1. gloss. in summa 11. quæst. 3.* Interlocutoria est quæ † super quæstionibus emergentibus, & incidentibus fertur, causa principali durante, sic dicta, quia inter principium & finem principalis causæ fertur, *Clem. 1. & ibi gloss in verb. definitiua & Can. de sequest. possess. & fruct. l. quod iussit ff. h. t. & ibi post gl. DD. Summa in Decretales.*

1
2
3

Potest reuocari † quando per eius probationem iudicis officium non finitur, *c. qualiter & quando el. 1. & ibi gl. in verb. corrigere de accus. Bart. in d. l. quod iussit num. 9. & ibi Ias. in princ. vbi ponit 9. ampl. & 10 fall. Bald. in l. eleganter § si quis post num. 51. & seqq ff de cond. indeb. Franc. in c. cum cessante nu. 8 & seqq. vbi ponit. 12 fall. de appell. late Rom. permulta exempla in rub. ff. de re iud.* A quolibet iudice ordinario, *d. l. quod iussit,* delegato, *cap. cum cessante de appel.* ac etiam arbitro, *l. dicere ff. de arbitr.* Post decem dies datos ad appellandum, quia transiuit in iudicatum quoad litigantes, vt eius reuocationem non possint petere, non quoad iudicem, *gloss in d c. cum cessante & ibi Can.* Ac post appellationem intra decem dies ab ea interpositam si appellans non fecit sumptus, ad prosequendam appellationem, vel dictis sumptibus refectis, *d. c. cum cessante & ibi gl. in princ.* re integra, nam post eius executionem non potest reuocari nisi causa cognita, vel de partium voluntate; *l. 1. §. fin. & ibi gl. fin. & Bart. ff. de prætor. stipul.* & ab huiusmodi interlocutoria non † potest appellari, nisi quando per appellationem à definitiua non potest esse consultum contra grauamen illatum *l. 1. in princ. vers. quæsitum de appel Bart. in l. 2. n. 2. & in l. eius qui n. 2. & seqq. ff. de appel. recip.* In huiusmodi interlocutoria potest † Iudex sibi reseruare condemnationem vel absolutionem expensarum, secus est in definitiua vel interlocutoria quæ dirimeret totam litem in quibus non potest iudicationem de expensis sibi reseruare, sed tãtum taxationem, quia primo casu non expirat officium iudicis in illa causa, secundo casu expirat, *Fel. in c. significauerunt n. 6. & ibi Can. de except. l. terminato & ibi Can. num. 3. & DD. C. de fruct. & lit. expens Mynf. obs. 45. cent. 1.* Interlocutoria per quam † iudicis officium finitur habet vim diffinitiuæ, & non potest reuoca- ri, vt

4
5
6
7

ri, vt si pronunciet non esse procedendum, se non esse iudicem competentem, *c.significantibus de off. deleg. l. dicere in fine ff. de arbitr. Ias. in d. l. quod iussit num. 23. & seqq. Gail. obs. 34. & 132. lib. 1.* quia finitum est iudicis officium in illa causa: *l. post sententiam & ibi gl. fin. & add. & DD. C. de sent. & interlocut. omn. iud. l. iudex ff. de re iud.* Eadē ratione interlocutoria † postquam non speratur sententia definitiua, reuocari non potest, quando iudex aditur actione proposita, & pronunciat iubeo quod soluas, non est procedendum super libello, &c. quia talis pronunciatio fit iudicis officio mercenario quod per talem pronunciationem finitur, nec amplius se potest intromittere: *d. l. iudex cap. iudex in fine de offic. deleg. in 6. Bart. in d. l. quod iussit n. 20. Gail. d. obs. 132. lib. 1.*

9 sed quando interlocutoria † fertur officio iudicis nobili principaliter intentato, vt quando dat tutorem, vel interponit decretum in alienatione rei minoris, quia per eam non finitur officium iudicis nobile, poterit causa cognita illud reuocare, *l. quamuis ff. de reb. eor. qui sub tut. & ibi gloss. fin. l. quod semel ff. de decret. ab ord. fac. & ibi gloss. fin. l. si quis cum procuratorio §. fin. & ibi gl. fin ff. de procurat.* nisi transierit in formam contractus, *Bart. in d. l. quod iussit nu. 6. & ibi DD* ex quo infertur, quod interlocutoria secundi decreti, possit per iudicem, qui eam tulit reuocari, causa cognita, *Ias. post Ioan. de Imol. & Alex. in d. l. quod iussit sub num. 29.* cum dicta missio fiat officio iudicis nobili, & sit mixti imperij: *l. iubere cauere & ibi Bart. & DD ff. de iurisd. omn. iud.* quodque iudex possit suam sententiam mandare executioni, & aduersus eam restituere in integrum, quia & ipsa expediuntur officio iudicis nobili, *Bart. in l. iudex posteaquam in princ. ff. de re iud.* Magna distinctio est

10 † inter interlocutorias continentes irreparabile grauamen per appellationem à definitiua, & interlocutorias habentes vim diffinitiuæ: *pulchre Franc. Aret. cons. 20. adducens plura exempla Bart. in l. eius qui ff. de appel. recip. Bald. in t. addit. ad Specul. de appel. vers. casus in quibus appellatur ab interlocutoria*, nam licita est appellatio ab interlocutoria, quæ infert grauamen quod per appellationem à diffinitiua sententia non potest retractari, seu restaurari, & in euentum victoriæ, tota causa deuoluitur ad superiorem, *Bartol. in l. 2. sub n. 21. ff. de appel. recip. & num. seqq qui persequitur exempla per omnes partes iudicij*, sed in huiusmodi appellationibus debet inseri causa: *Bart. in d. l. eius qui num. 2.* Vim vero diffinitiuæ habet omnis interlocutoria, quæ non sperat aliam diffinitiuam post se, vel per quā finitur officium iudicis, aut quæ definit vnum articulum substantialem causæ principalis, *Franc. in c. cum cessante n. 9. de appell. Fel. in rub. de re iud. nu. 3. & seqq. Marant. in Specul. iud. in 3. part. 6. part. princip. & demum fertur sententia num. 42. & seqq. ponens exempla Mynsing. obs. 88. cent. 3. Gail. obs. 136. lib. 1. ponentes exempla Alu. Valasc. iusit. consult. 47. ponens exempla clem. fin. & ibi pulchre Anch. sub num. 5. Zab. num. 11. & Can. de appell.* quæ non solum quoad effectum interponendæ appellationis, verum etiam quoad alios iuris effectus, præterquam quod solemnitatem tituli C. de sent. ex breuil. recit. *Anch. in clem. fin. nu. 1. vers. sed hic quaero & nu. 5. de appel.* & quoad effectum reuocationis, *Rom. in l. stipulationum nu. 36. ff. de verb. oblig. qui decis. Rota & alios citat.* veræ diffinitiuæ per omnia æquiparantur, *Gail. d. obs. 130. n. 5. Rom. in rub ff. de re iud. n. 2. Myns. obs. 88. cent. 3.* maxime quando similibus pronunciationibus adijcitur decisio negocij principalis, quia tunc simpliciter est diffinitiua, *Zab. in clem. fin. n. 1. in fine de appel. & ibi Anch. sub num. 5. & Can.* Decretum executorialium est interlocutoria habens vim definitiuæ, & appell-

appellatio ab eo operatur etiam effectum suspensiuum: *late Mandos. in for. comm. execut. in 3. & 4. q. dicens sic fuisse in Rota iudicatum de vtroque Bald. in 1. addit. ad Specul. de appel. vers. à pronunciatione ad exequendum gl. 1 in l. ab executione ff. de appel. contrarium decidit Caputaq. decis. 40 part. 1. late Franc. Marc. quest. 592. nu 5. & 6. part. 1.* Certi iuris est, quod sententia lata primam fore executioni demandandam, vel non, est interlocutoria habens vim definitiuæ: *Bart. in l. ab executione sub num. 1. C. quor appel. non recip. & ibi DD. Roman. in rub. ff. de re iud. n. 10. Roman. cons. 41 in 1. dubio.* moderatio siue reuocatio inhibitionis est interlocutoria habens vim definitiuæ, quæ per appellationem, aut extinguitur, aut suspenditur, *Pan. in c. tuam sub num. 13. de ord. cognit. Angel. de Perus. in l. si præses numer. 3. C. quom. & quand. iud. Fel. in c. causam quæ nu. 2. de rescript. Innoc in c. auditur sub num. 2. de procur. Felin. in c. quoad consultationem n. 13. & seqq. de re iud. Roman. cons. 41. in 1. dubio.* moderatio & reuocatio vsurpantur pro eodem, *Quint. Mandos. de inhib. q. 41. n. 5. & 6.*

21 Sententia † præcepti est, cum iudex sine causæ cognitione, præcipit alicui vt soluat alij decem, quæ petit, *l. fin. §. fin. ff. quod met. caus. c. ex parte el. 1. & ibi gl. fin. de verb. signif. gloss. in c. dudum 2. in verb. responsionem de elect. gloss. fin. in fine in l. 1. C. de litis contest. late Rom. in rub. ff. de re iud. n. xi.*

22 Sententia diffinitiua debet esse † absolutoria vel condemnatoria, *§. 1. Inst. de off. iud. l. 1. ff. de re iud l. præses & l. cum iudex C. de sent. & interloc. omn. iud.* Absolutoria in dubio præsumitur

23 † data diffinitiue, & non ab instantia; *Pan. in c. examinata n. 10. & 12. de iud.* in absolutoria ab instantia iudex vtiliter inserit causam absolutionis, ne videatur definitiue absoluisse, si tamen non exprimit, tenet absolutoria, & actori agenti ex alia causa non obstat exceptio rei iudicatæ; *l. properandum §. illo C. de iud. & ibi post gl. in verb. sententia DD. l. 1. & ibi gl. in verb. nec tenere & DD. ff. mens fals. mod. dix. Pan. in cap. examinata numer. 8. & 9 de iud.* quia iudex non tenetur in sententia causam exprimere siue absolutoria sit, siue condemnatoria, *c. sicut 1. & ibi post gl in verb. exprimantur Can. hoc tit.* aut interlocutoria siue definitiua, *Pan. in d. c. sicut n. 9 & 10. vbi ponit hanc regulam quam limitat 6. mod. hoc tit. & ibi Can.*

Condemnatoria † debet esse certa, *cap. 2. de lib. oblat. §. curare Instit. de action. l. hac sententia 1. & 3. C. de sent. quæ sine cert. quant. &c.* in accessoriis tolleratur sententia incerta, sed debet iudex sibi vel suo successori reseruare liquidationem, *l. 2. & ibi glo fin. & DD. C. de sent. quæ sine cert. quant. &c.* Pura *l. . §. biduum ff. quand. appel. sit*, nam † lata sub conditione 14

resolutiua est ipso iure nulla, *d. l. iudex posteaquam 55. & ibi Bart. n. 5. & DD. ff. de re iud. Pan. in c. in litteris n. 4. de off. deleg.* quia iudex suam sententiam non potest retractare, sub conditione de futuro casuali extrinseca, vt si nauis ex Asia venerit, non debet ferri, nec lata tenet, absurdum enim esset sententiam stare in suspenso: *Card. Seraph. dec. 701. n. 4. & 5. & in d. l. 1. §. biduum post gl. Bart. & DD.* Alij tenent eam valere quia lex procedit vltra sustinendo sententiam sub conditione latam, 15

sub conditione † intrinseca cohærente negocio vel causæ ferri potest, *l. cum iudex & ibi post gl. fin. Bart. & DD. C. de sent. & interloc. omn. iud. l. biduum 2. q. 6. Pan. in c. quod ad consultationem n. 2. Fel. in princ. & Can. hoc tit. Gail. de pace publ. c. 4. n. 5. libr. 2. plures quotas citant.* vt si est probatum, capiantur immobilia, si non reperiantur mobilia, *l. à Diuo Pio §. 2. & ibi post in verb. capiantur DD. ff. de re iud.* condemno reum, si actor iurauerit, quod iuramentū præstandum est sub ipso iudice statim non obstante appellatione, *l. generaliter C. de reb. cred. & ibi DD.* ab eo, cui fuit delatum, 16

 eoque

eoque defuncto, ab eius hærede non potest præstari, *Bal. in d. l. generaliter n. 2.* alijs etiam
27 sub † conditionibus de præsenti vel præterito lata tenet, *Pan. in d. c. in litteris nu. 4.* quia per rerum naturam certa sunt, *§. conditiones Instit. de verb. oblig.* omnibus autem casibus quibus sententia tenet, statim à dicta sententia tempora ad appellandum computari debent propter auctoritatem rei iudicatæ, *l. 1. §. biduum l. duo iudices ff de re iud. c. præterea de appell. & ibi Ioan. And. & Franc. c. quoad consultationem de appel. DD. in l. generaliter §. omnis igitur*
28 *C. de reb. cred. Mynf. obs. 95. cent. 5.* Item † debet esse solemnis, *c. quoniam contra de prob. l. prolatam C. de sent. & interloc. omn. iud.* & causa, *Instit. de off. iud in princ. l. nemo C. de sent. &*
29 *interloc. omn. iud.* Pro solemnitate † & rititudine processus etiam narrati in sententia non præsumitur, & qui dicit se non fuisse citatum, talem non fuisse eius procuratorem, impedit sententiæ executionem, *c. tenor. hoc tit. glo. fin. in c. quoniam contra & ibi Fel n. 34. & Can. de prob. Pan. in c. ad reprimendum sub nu. 15. de off. ord. Bart. in l. 4. §. condemnatum in princ. ff. de re iud.* siue fuit appellatum à sententia, aut pendeat tempus interponendæ appellationis, *cap. non solum de appell. in 6. l. post rem ff. de transact.* siue sententia lata sit contra absentes, non per contumaciam, *l. ea quæ C. quom. & quand. iud. &c.* siue sit lata de recenti partibus præsentibus, & non appellantibus, *Rot. decis. 196. n. 5. part. 2. Card. Seraph. dec. 615. n. 5. & 6. Host. in c. cum inter de re iud. n. xi. & 12. d. c. quoniam contra in fine*, & licet Pan. in hoc casu *in d. c. quoniam contra sub n. 23. vers. secundo vero membro*, recenseat quinque opiniones, quas distinctione conatur concordare, ac Rom. *in l. sciendum sub n. 6.* ponat sex opiniones, & dicat præsumi pro sententia, quãdo non est appellatum per cap. cum inter vos hoc tit. vbi præsumitur rite per omnia celebrata, tamen à me posita opinio verior videtur, & vsu curiæ approbata, quia præsumptio, quæ facit pro sententia, potissimũ oritur ex acquiescentia partis, quæ tollitur ex reclamatione & oppositione, *Car. Seraph. dec. 381 n. 8. per c. quoniam contra & ibi not. de prob.* de tempore recenti infra biennium à tempore sententiæ numerandum, *Host. in c. præsentia n. 3. & seq. de renunc. & ibi Can.* tum quia ius ad probationem actorum exigit scripturam, ideo solemnitas probanda est per eum, qui stat pro solemnitate & non per excipientem: *c. legum 2. q. 1. Innoc. in c. innotuit n. 4. & 5. de eo qui fuit ord. suscep.* Et in *d. c. inter vos hoc tit.* non fuit oppositum de aliqua nullitate, sed de iniustitia sententiæ, vt patet ex eius inspectione. Præterea Rota non attendit sententias & adiudicationes sine processibus, neque eas exequitur directe vel indirecte, *Mohed. dec. xi. hoc tit. Rot. diuers. dec. 84. part. 1. & dec. 196. n. 5. part. 2. l. præscriptione & l. etsi non cognitio C. si cont. ius vel vtil. publ.* nisi deducantur per viam exceptionis, *Rot. diuers. dec. 143. n. 6. & 7. part. 2. attestans de vsu sacri palatij arg. l. iurigentium §. sed cum nulla ff. de pact. & not. per Felin. in c. lator sub n. 1. vers. & dicit Bald. plures citantem*, vel ad effectum reprobandi testes contrarios sententijs, *Cæsar. dec. 1. n. 6. & 9. de locat. & cond. l. 2. §. 1. in fine ff. de pœn. l. 1. in fine ff. ad Tertul. l. si pater & ibi gl. fin. DD. C. ne de stat. defunct.* qui Stylus iuri communi conformis est, *Rot. diuers. decis. 85 nu. 1. part. 1. per l. 4. §. condemnatum ff. de re iud. & ibi gl. allegat concord.* Quod si sententia lata fuerit partibus præsentibus, (in dubio præsumitur lata contra absentem, nisi notarius in eius prolatione attestetur de partium præsentia) *Pan. in c. tenor n. 1. & ibi Can. de re iud.* fueritque appellatum, ac appellatio sit deserta, transfertur onus probandi in excipientem, propter auctam negligentiam, quia pendente

causæ

causa nullitatis, præsumitur pro actis donec probetur contrarium, *Imol.in d.cap. quoniam contra n.24.circa finem & ita intelligendus videtur Innoc.in cap.cum in iurepertus de off deleg.n.4.& videtur innuere Rot.dec.9. de prob.in nou. Rot.diuers.dec.438.n.1.part.1.* Præterea solemnitas & rititudo præsumitur, quando concurrit antiquitas temporis, & enunciatio ipsarum solemnitatum in sententia, saltem in genere per clausulam, seruatis seruandis, *Rot.diuers.dec.143.nu. 8.part. 2. Cast.in auth.si quis in al.quo nu.7.C.de edend.vbi diuersas DD.opiniones conciliat. Put.dec.328 lib.2.Cassad.dec.3. de procurat.* vel si probetur perditio actorum, *gloss.fin.in d.c quoniam contra & ibi Pan. nu.19.post princ.Fel n.32.vers.idem dic eo & Can. communiter.* vel lata sit super crimine hæresis, quia inquisitores non consueuerunt alicui dare processum, *Cassad.dec.1.de præsumpt.c.per hoc §.l.ibi tenentur sibi inuicem communicare processus de hæret in 6.* ac assertioni notarij creditur de actu, qui potuit interuenire tempore sententiæ, *Ias.in l.sciendum sub n.12.& ibi DD.ff.de verb oblig Rot.dec.516.n.2.part. 1.diuers.* Idem obtinet vt præsumatur pro sententiæ rititudine, si sententia lata sit contra absentem per veram contumaciam, *Imol. in d.c.quoniam contra n.24.circa finem & ibi DD. Rot.dec 9.de prob.in nou.* cum eius absentia tunc Dei præsentia repleatur, *l. properandum § sin autem C de iud.* Aut etiam contra absentem per fictam contumaciam, vt quia citatus fuit ad domum & apparet illum habuisse notitiam sententiæ & non appellauisse infra decem dies à tempore scientiæ, *Imol.in d.c.quoniam contra n.24 circa fin. & ibi DD.Card. Seraph.dec.290.num.5.Rot.d.dec.9.de prob.* Pro

20 iustitia † seu rititudine sententiæ præsumitur, *c.sicut hoc tit.auth.generaliter & ibi gloss.in verb.iniuste C.de episcop.& cleric. Bald.in l.rem non nouam numer.5.C. de iud.* dummodo interuenerit causæ cognitio, alias non *Fel.in c. ecclesia S.Mariæ num.12.& 17.de constit.Bald. in l.prolatum nu 7.C.de sent. & interloc. omn. iud.& secundum Bart.num.8.& 10.* quam præsumptiuam iustificationem Stylus Rotæ non admittit, nisi in sententiis valde antiquis, puta, centum annorum, & in quibus clara est obseruantia. *Rot.diuers.dec.438.n.3.& seq.part.1.c.cupientes §.denique ibi nihil de veteris iuris obseruantia immutamus de elect. in 6. cap.ex ore §.1.in fine de priuil.* & quando de contrario non apparet ex inspectione actorum, quia præsumptioni non potest esse locus, cum constet de veritate, *l fin ff.de prob.*

Pro decreto † interpositio per viam voluntariæ iurisdictionis præsumitur non solum quoad solemnitates requisitas, quando in instrumento fit mentio solemnitatum particulariter & præcise, & non in genere: 21 *l.ab ea parte in fine ff.de prob.§. fin. Inst. de fideiuss.& ibi Fab.numer 4 & 5.Bald.in l. ex his verbis sub numer.3.vers.item oppono quod verb. C.de test. milit. Felin. in capite quoniam contra sub numer.37. vers. 7. conclusio de prob. & ibi Can.* sed etiam quoad iustitiam, & causæ cognitionem, quæ enunciatur interuenisse. *l.actor & ibi gloss. in verbo omnimodo ff.rem.rat.hab l.1.& ibi gloss. in verbo omni & DD.C. de fid.Instrum.hast.fisc. lib. 10. Alex.in l.sciendum nu.26.& 27.ff.de verb.oblig. Greg.xv.decis.406.& ibi late annot.* hinc creditur iudici super requisitis ad exemplandum instrumentum, nec reperitur quod iudex in exemplando habeat facere processus in scriptis, sed quod ipse debet, dato termino contradictori, si comparuerit ad iustificandam contractionem, *Bald.in add.ad Specul.de appell.col.10.vers. lata est sententia de consilio per l.2.in fine iuncta l.fin. C.de relat.* de requisitis se informare, & decretum inter-

ponere, *Rot.diuerſ.deciſ.193.nu.6.part.2. Pan. in c.fin.num.2.& ſeq de fid.inſtrum. & ibi Can. Salic.in auth.ſi quis in aliquo n.4.C. de edend.* licet non idem ſit in contentioſis vt dictum eſt, ratio diuerſitatis eſt, quia decreta interponuntur extraiudicialiter, & omnes ſolemnitates enunciatæ tunc poſſunt interuenire, ſolemnia vero iudiciorum tempore ferendæ ſententiæ non poſſunt interuenire, quia requirunt dilationem & competentem ordinem, *à c.quoniam contra de prob.* Limita primo, vt procedant in decretis maiorum iudicum, ſecus eſt in decretis minorum iudicium, *Bald.in l.tutores in princ.ff. de confirm.tut. Iaſ.in l. pacta nouiſſima C.de pact.n. 6. & 9.in fine Iaſ.in rub.C.qui adm.ad bonor.poſſeſ. n.7.Rot deciſ.193.num.1.& seqq.part.2. diuerſ.* Secundo, niſi vrgentior probatio ſit in contrarium deducta ex defectiua narratione facti, & ex falſa ſuggeſtione, *Bald.in c. ſicut in fine de re iud. Ioan.de Imol.in l. ſi quis cum aliter num.7.ff.de verb.oblig. Rot.diuerſ.deciſ.529.num. 1.& 2.part 1.* In multis aliis diſcrepat decretum à ſententia: decretum interpoſitum ex falſa cauſa regulariter non valet, *l.1.§.hæc verba ff.ne vis fiat ei qui in poſſeſ.l. cum vero §. ſubuentum ff.de fideicom.libert.l.iuſte & ibi Bart. & Alex.numer.11.& 13.& ſeq.vbi ponit 6.fall. ff.de acquir.poſſeſ.* interpoſitum partim ex vera cauſa partim ex cauſa falſa eſt ipſo iure nullum in toto, *Bart.in l.ſi non ſortem §.ſi centum num.6.ff.de cond. indeb. Bald. in l. certi condictio §.quoniam ſub num.8.verſ. ſecundus ff. ſi cert.pet. Alex.in l.iuſte num.20.& plurib.ſeqq. Afflict.deciſ.218.* quia decretum eſt indiuiduum, ſicut quælibet ſententia, *l. in hoc iudicio ff.famil. erciſc.* ideo ſi creditor accipit tenutam ex primo decreto pro maiori quantitate, quam vere ſit debitum, tota tenuta eſt nulla ipſo iure, *Pulchre Aretin. in d. §.quoniam numer.21.& ſeqq. qui diſtinguit & ibi DD.* niſi plura contineat capitula ſeparata, tunc enim pro capitulis in quibus debitum verum eſſet, decretum & datio in ſolutum ſuſtinentur, etiamſi tenuta ſit accepta pro tota ſumma, quæ reſultat ex pluribus capitulis: *l.ædiles §.fin. cum gloſſ. ibi poſita ff.de ædil.edict. l.vbi fideiuſſor. ff. de ſolut. Bart.in l.Lucius §. qua habebat ff.ad Trebell. pulchre Rot.diuerſ.deciſ.33.numer.6.7. & ſeqq.part.1.* idem obtinet ſi decretum ſit interpoſitum per obreptionem, *l.cum vero §. ſubuentum ff.de fideicom. libert. l.etſi præſes C.de præd.& aliis reb.min.Bart.in l.ius pluribus ſub num.2.ff.de iuſt.& iur.* aut contra ius partis, *l cum ij.§.ſi prætor aditus & ibi Caſtr.nu. 6 ff.de tranſact.l.magis puto §.fin.ff.de reb. eor. qui ſub tut.&c.l.fulcinius §.cum hoc ff. quib. ex cauſ.in poſſ.eat.Iaſ.in d.l.ius pluribus nu.8.* aut in decreto ſubſit error iuris aut facti, *Rot.diuerſ. deciſ.458.num.3.& 529.part.1.l.etſi præſes C.de præd.& aliis reb.min.l.1.§.hæc verba ff.ne vis fiat ei qui &c.Caſtr.in l.cum ij §.ſi prætor nu.6 ff.de tranſact.* Sententia vero definitiua lata ex falſa cauſa rugaliter non redditur nulla, *l.ſi per imprudentiam ff.de euict.l.cùm putarem ff.famil.erciſc. Alex.poſt Bart.in l.iuſte poſſidet nu. 8.& xj.& ibi DD.ff.de acquir.poſſeſſ. Felin.in cap. inter cæteras num.1.hoc tit.* & lata contra ius partis valet, *l.1.verſ.quod ſi de iure ff.quæ ſent.ſine appell.reſcind.Bart.in d.l.ius pluribus nu.2 vbi pulchre diſtinguit & ibi DD.* & poſtquam tranſiuit in iudicatum de eius iniuſtitia, non poteſt amplius allegari etiam in alio iudicio, *l.qui Romæ §.duo fratres & ibi Bart.in 2. not.Iaſ.num.5.& 6.de renunc.& DD.communiter ff.de verb.oblig.* item lata ex duabus cauſis in ea expreſſis quarum vna eſt vera, altera falſa, ſuſtinetur ex cauſa vera, *Alex.in d.l.iuſte num.24.ff.de acquir.poſſeſſ.poſt Innoc.in c.præſentia de renunc.* lata vero ex vnica falſa cauſa in ea expreſſa, eſt ipſo iure nulla, *c.inter cæteras & ibi*

& ibi Felin sub nu 1. & n.5. & Can. hoc tit. Rot. decis.27 hoc tit. in antiq. Clem. pastoralis §. rursus & ibi gloss. in verb. non habebat Zab. in 5. not. & Can. hoc tit. Greg. xv. decis. 2 in princ. Sen-
22 tentia definitiua † ferri debet præcedente citatione specifica ad audiendum ferri sententiam, *Greg xv. decis. 109. num. 4. Rot. decis. 17. de re iud. in nou. Felin. in c. consuluit num. 16. de offic. deleg. & ibi Can. Rom. sing. 572. & ibi add. Gail. obs. 109. libro 1.* vel sine dicta citatione, vtraque parte præsente, *Ang. in l. de vnoquoque sub numer. 5. Imol. circa finem Alex. & DD. ff. de re iud. Greg. xv. decis. 576. & ibi annot.* & peremptoria, *l. 1. vers. item cum ex edicto ff. quæ sent. sine appell. rescind. Rom. in l. si finita §. Iulianus nu. 14. & 15. vbi ponit 12 fall. ff. de damn. infect. c. 1. de caus. possess. Clem. pastoralis de re iudic. Pan. in c. venerabilem num 5. de elect.* à iudice pro tribunali in loco maiorum, *l. ius pluribus in fine & ibi Ias. in 2. not. ff de iust. & iur. l. si vt proponis la. 2. C. quom. & quand. iud. &c.* sedente, non stante, *d. l. §. dies bonorum & §. seq. ff. quis ord. in bonor. poss. s. seruand.* quæ duo non sunt necessaria in definitiua ferenda in causis summarijs vigore rescripti apostolici, aut per clem. dispendiosam de iud. *Clem. sæpe §. sententiam de verb. signif.* de die, & non de nocte; *c. consuluit de offic. deleg. & ibi Felin. num. 18. ponit 4. fall Bart. in l. non minorem C. de transact. gloss. in §. omnis stipulatio in verbo tribus debet Inst. de verb. oblig.* de antiquo stylo Curiæ Romanæ sententiæ feruntur de nocte, *Host. in summa de iud. num. xj. Felin in c. consuluit sub num. 18. de off. deleg. Ias. in l. non minorem sub numer. 3. C. de transact. Greg. xv. decis. 131. n. 3. & seqq.* super toto eo quod petitur, alias non valet, *l. in hoc iudicio ff. famil ercisc. Felin in cap. cum inter nu 5. 6. & seqq ponens 14. fall. hoc tit. Rom. in l. si constante §. si bona nu. 2. ff solut. matr. ponens vnam fall.* partibus præsentibus, vel altera per contumaciam absente, *l. ea quæ C. quom. & quand. iud. & c. l. properandum in princ. & ibi gloss. in verbo triennij vers. item nota ad euidentiam C. de iud.* lata vtraque absente est nulla, *d. l. properandum §. etsi quidem & ibi gl. in verbo licentia.* in dubio præsumitur lata contra absentem, *Felin. in c. tenor. n. 1. & 2. hoc tit. & in c. cum Bertoldus num. 10. eod. & ibi num. 21. & seqq. limitat. 5. mod.* Item est ipso iure nulla, si non apparet quod sit lata parte instante, *d. l. properandum §. etsi quidem & ibi Ias. n. 5. & 6. qui limitat. 4. mod. & DD. communiter de iud.* nisi lata sit ambabus partibus præsentibus in fauorem actoris, licet aliter non appareat ex processu, quod actor petierit à iudice sententiam ferri, quia sufficit petitio generalis facta in libello per actorem, vbi petijt sententiam pro se ferri, quæ petitio semper durat, *Bald in l vnica C. vt quæ desunt ad part. &c. sub n. 9. vers. vidi dubitari Cas. decis. 9. num. 4. & 10. de caus. possess. & propriet.* In dubio sententia præsumitur lata ad instantiam partis, quando pars aduersa fuit citata, *Rot. diuers. dec. 516. n. 2. part. 1. c. 1. & ibi gl. mag. & Can. per illum text. de iud.* Et debet iudex eam recitare ex scriptis, etiam in causis summarijs, ex rescripto apostolico, aut per Clem. dispendiosam de iud. *Clem. sæpe §. sententiam de verb. signif.* alioquin recitata sine scriptis, vel scripta, & edita partibus, & non recitata, non valet, *c. fin. de re iud. in 6. l. 1. C. de sent. ex breuil. recit.* & non confirmatur per desertionem appellationis, *Franc in d. c. fin. n. 7. de appell. & ibi Can. communiter l. si expressum ff. de appell.* nisi breues sint lites, & maxime vilium personarum vel causarum, & nisi episcopus cognoscat inter suos subditos, *l. 1. & 2. & auth. ibi posit. C. de sent. ex breuil. recit.* aut præses conueniatur finito officio suo, vt reddat rationem administrationis. *Auth. vt iudices sine quoquo suffragio §. necessitatem collat. 2.* Sententia † interlocutoria 23

potest

potest ferri in scriptis, & sine scriptis à iudice sedente pro tribunali quando requirit causæ cognitionem alias non, *Bart. in l. 2. nu. 5. C. de sent. ex breui. recit. & ibi DD.* & potest ferri sub conditione, *gloss. in l. à diuo Pio §. in venditione in verbo capiantur Bart. & DD. ff. de re*
24 *iudic.* Sententiæ definitiuæ † nihil potest addi, nec detrahi, nec eadem potest reuocari à iudice, postquam eam tulit, *l. dicere cum l. seq. & ibi gl. fin. & DD. ff. de arbit. l. 1. C de sent. rescind. non posse Franc. in capit. cum cessante post num. 7. de appell.* siue ordinario, *l. iudex ff. de re iud.* siue delegato, *c. in literis de off. deleg.* etiam infra decem dies, est de consensu partium: *l. si diuersa & ibi gl. fin. C. de transact. & ibi DD. Bald. in l. 1. n. 6. C. sent. rescind. non posse.* semel enim siue male, siue bene officio functus est, *l. iudex ff. de re iud. c. literis c. venerabili de off. deleg. c. si compromissarius §. si vero de elect. in*
25 *6.* nisi sententia † sit ipso iure nulla, quæ tunc ordinarius iterum poterit pronunciare, *l. si præsens C. quom. & quand. iud. & c. l. 1. & ibi glo. 1. & fin. C. de sent. ex breui. recit.* in delegato vero impetrabitur à superiore, vt ipse vel alius ex integro iudicare possit: *l. si vt proponis la. 1. C. quom. & quand. iud. & c. cap. qualiter & quando el. 1. & ibi Pan. pulchre distinguit num. 4. & seqq. de accus.* item ordinarius potest adiri per beneficium restitutionis in integrum, *cap. cum Bertholdus & ibi gloss. in verbo decernerent hoc tit. & ibi Can.* Secundo, fallit in fructibus, & expensis, & alijs accessionibus consimilibus, in quibus eadem die potest sententiam definitiuam supplere non tamen minuere tam ordinarius, *l. Paulus la. 1. ff. de re iud. & ibi DD,* quam delegatus, *c. in literis de off. deleg. & ibi Can. c. cum appellationibus de appell. in 6. & ibi gl. in verbo eadem die & Can. gl. fin. in l. quia arbiter ff. de arbit.* etiamsi actor fructus, interesse, vsuras aut alias accessiones vel expensas non petierit, *l. fin. & ibi gl. in verbo confiteatur C. quando prouocare non est nec. Mynsing. obs. 55. cent. 4.* In interlocutorijs vero poterit postea & semper vsque ad sententiam definitiuam supplere, quia per definitiuam expirat officium iudicis, non sic in interlocutorijs. *Franc. in c. sæpe n. 5 4 hoc tit. Bart. in l. terminato n. 5. C. de fruct. & lit. expens.* Tertio, fallit ex pluribus alijs casibus notatis per gloss. 1. *in l. 1. C. sent. rescindi non posse & c. gloss. fin. in l. iudex ff. de re iudic.*

Duobus iudicibus † diuersas sententias proferentibus, si ex iurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo non pro actore sententia, nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso fuerit promulgata: si vero ex delegata potestate, vtraque pendet sententia ex arbitrio delegantis: quod si ex compromisso, neutra habet vigorem: *c. duobus hoc tit. & ibi gl. & Can. l. duo 1. ff. de re iud. gl. in l. diem proferre § si plures in verb. diuersas ff. de arbit.* ratio diuersitatis est, quia plures iudices ordinarij habent iurisdictionem eiusque exercitium in solidum: *Bart. in l. si vni ex pluribus alias pomponius ff. de re iud. n. 1.* plures delegati habent quidem iurisdictionem in solidum, *Bart. in d. l. si vni ex pluribus num. 7.* sed eius exercitium tantum pro parte: *c. causam matrimonij cap. vno delegatorum & c. prudentiam & ibi gloss. in verb. tenentur de off. deleg.* arbitri vero nullam habent iurisdictionem, sed cognitionem, eorumque potestas pendet ex compromisso. *dictum est supra tit. de arbit.* Sententia intra † decem dies, qui dantur ad appellandum, habet effectum incontinenti in his, in quibus fit executio à iure sine facto hominis, vt condemnatus furti, fit infamis &c. *l. furti in princ. & ibi Bald. in §. 1. per tot. ff. de his qui not. infam. l. quod ad statum l. qui vltimo ff. de pœn. l. si quis filio exhæredato §. irritum ff. de iniust. rupt. & irrit. fact. testam.* in his quæ requi-

requirunt executionem & factum hominis, intra decem dies non dicitur res iudicata, quia interim executioni mandari non potest, *l.1.ff.nil nou.appell.pend.& ibi not.Bart.in L litigatoribus num.5.& 6.C.de appell.* sed lapsu dictorum decem dierum transit in auctoritatem rei iudicatæ, *c.quoad consultationem hoc tit.* omnesque clausulæ in fine & in eodem instanti concluduntur, & non transit in iudicatum, prius vna clausula, quam altera, sed omnes eodem tempore. *Bald.in l.qui l ergo §.pœna grauior in 2.lect.sub num.20.vers. item non est verum ff.de his qui not.infam. Rot. diuers. decis.756.num 6.& seqq part.1.* Multiplices sunt effectus sententiæ, primus est, sententia
28 pro veritate † accipitur, quantum ad illos inter quos lata est, postquam transiuit in iudicatum, *d.l.res iudicata ff de reg.iur.* alijs vero non præiudicat, *c.quamuis hoc tit.& ibi gloss. mag.& Can.* aut prodest; *L. res inter C.quib.*
29 *res iud.non nocet.* fallit in causis † inofficiosi testamenti, *l. Papinianus §.fin.& l eum qui §.fin.ff de inoffic.testam.* filiationis, *l.1.in fine & l.2.ff de lib.agnosc.* nullitatis processus, & instrumentorum, *Innoc.in c.in nostra numer.8.& seqq.de procurat.Iaf.in l.sed etsi possessori § si eum de hæreditate num.3.ff.de iureiur.* ingenuitatis, *l.ingenuum ff.de stat.homin.Felin.in c.super eo el.1.num.2.de testib.* puritatis sanguinis. *Greg xv.decis.498.num.5 & 9.vbi plures quota allegantur.* status & qualitatis Castrorum ex primogenituræ. *Gregor.xv.decis.535.numer.3. arg.d.l.ingenuum.* in quibus sententia facit ius, quoad omnes, quando causæ actæ fuerunt citato legitimo contradictore, cuius principaliter interest, & sententia lata eo præsente, *l si prolusorio §.fin ff de appell. & ibi Bart.notat.& Angel.de Perus.num. 2. Bart. in d.l.ingenuum & ibi Bald.in 2.lut.recenset octo & plures causas in quib.sententia facit ius quoad omnes Bald.in l.2.num.4.vbi plures similes causas enumerat C.quib.res iud.non nocet Mohed. decis. 8.hoc tit.* sed sententia lata super declaratione seruitutis, non facit ius quoad omnes, *gl.in d.l.ingenuum Mohe.dec.8.in fine h.t.* aut si declaret eum nō esse actoris libertū, non esse actoris seruū, *l.diui fratres & l.si seruum ff.de liber.cauf.* ratio diuersitatis desumi potest ex definitione ingenui Inst.de ingen.in pr.& definitione seruitutis, *§.1.Instit.de ijs qui sui vel alien. iur.sunt.* fallit secundo in eo qui † passus 30
est litigare illum, cui secundo loco actio & defensio competebat, veluti si debitor experiri passus est creditorem de proprietate pignoris, aut passus est eum experiri, à quo causam habuit, vt si possessor patiatur venditorem experiri de proprietate rei emptæ, *c.quamuis hoc tit.l sæpe ff de re iud.& c.late Couarr.pract.quæst.cap.13.numer.4.& seqq.* aut is ad quem spectat præsentatio, electio, collatio, patiatur experiri præsentatum, electum, vel institutum, de cuius veritate vide Couarr. *pract.quæst.cap.14. per totum & Can.in c.cum olim.de cauf.poss.ff.& propriet.* fallit tertio, in sententia † lata super iure reali non personali, quod scilicet beneficium 31
sit grauatum, aut super seruitute reali, quæ nocet ac prodest alijs, ac vniuersali, & singulari successori, *Alex.in l.sæpe num.48. ff.de re iud.Caf.decis.2.numer.4.& 5.de iudic.* fallit quarto, in † casibus notatis per gl mag. 32
in c.quamuis hoc tit.& ibi Can.& in l.2.C.quib. res iudic.non nocet in verbo irrogare.& in l.1.C. res inter alios actas vel iudic. Quibus autem casibus sententia alijs nocet, & prodest, nocent & prosunt etiam acta, *Alex.in d.l.sæpe num.125.plures cumulans Caf.d.decis.2.numer.3.* Rota prout alia suprema tribunalia, non attendit res iudicatas, quandocunque apparet de errore, ac iniustitia sententiarum, etiam non notoria. *Guid.Pap.quæst.215.sub num. 9.& quæst.368.Caf.de grasses decis.10.num.12. & seqq.*

& seqq. de re iud. Greg. xv. decis. 317. num. 1. De stylo signaturæ non datur clausula parito iudicato, nisi vbi adsunt tres conformes, non autem solet dari vbi adest vnica tantum sententia, aut etiam duæ, quæ ex statuto loci faciunt rem iudicatam, nisi cum clausula arbitrio Rotæ, *Greg. xv. decis. 361. n. 1. vbi alias decisiones allegat & ibi annot. Gab. de execut. rei iud. concl. 1. n. 37.* operatur autem dicta clausula, vt quis non sit audiendus, nisi prius doceat se integre paruisse iudicato, *Greg. xv. decis. 566. n. 2. & ibi annot. limitat. vno modo.* Secun-

33 dus, datur † etiam actio ex re iudicata ei, pro quo lata est sententia, aduersus eum contra quem lata est, eiusque hæredem, licet vetus actio fuerit temporalis & non transitoria: *l. miles §. fin. & ibi gl. fin. ff. de re iud. l. licet §. idem scribit ff. de priuil.* nam executioni sententiæ præscribitur spacio 30. annorum, *Bal. in rub. de praescript. n. 22. in fine Fel. in c. inter monasterium n. 30. hoc tit. Pan. c. fin. n. 30. & seqq. de praescript.* nisi esset cæpta executio, & non finita, quia tunc illa actio in factum quæ datur pro executione, est effecta litigiosa, & pendente lite non currit præscriptio; quia lis in Curia Romana & instantia est perpetua, *Achil. decis. 5. de praescript. dictum est in tit. de iud. c. pen. & ibi Can. de iud.* Reo absolutio da-

34 tur † exceptio contra eum qui succubuit, & omnes alias personas, quæ rem in iudiciũ deducere possent, siue vniuersalis, siue singularis sit successor, *l. rei iudicatæ l. cum hoc cum l. seq. ff. de except. rei iud.* quia non tollitur actori actio ipso iure, vt latiùs dictum est *in §. item si in iudicio Instit. de except.* Tertius, sententia

35 est † stricti iuris, *c. dilectus de off. ordin.* & tantum importat quantum verba sonant, *Rot. diuers. decis. 217. n. 4. part. 2. l. res iudicata ff. de reg. iur. gloss. 1. in l. 1. vers. item fallit hac regula C. plus valere quod agitur & ibi DD. Cepoll. in rub. de verb. signif. n. 19. & seq.* neque limitatur secundum naturam obligationis, aut libelli præcedentis, *l. Paulus respondit la. 2. & ibi Bart. nu. 1. ff. de re iud. Bart. in l. miles §. decem num. 3. ff. de re iud.* ideo si plures in solidum obligati & conuenti vna & certa quantitate post litem contestatam simpliciter condemnati sint, nec additum vt quod ab altero seruari non possit, id alter suppleret, effectus sententiæ pro virilibus portionibus est discretus: *d. l. Paulus respondit l. 1. & 2. C. si plures vna sent. condem. l. si qui separatim §. fin. 1. respon. ff. de appell.* secus in præcepto facto ante litem contestatam, pluribus obligatis in solidum quod soluant, quod in solidum factum censetur sicut contractus loquitur cum fiat in eius executionem, *Bald. in l. 1. numer. 2. & 3. C. si plures vna sent. condem. &c.* ratio diuersitatis est, quia per interlocutoriam non fit nouatio, sed per litis contestationem, *l. aliam & ibi Bart. sub numer. 1. ff. de nouat.* ac per sententiam definitiuam, *l. fin. C. de vsur. rei iud.* In dubio sententia est interpretanda in fauorem condemnati, vt minus censeatur condemnatus, quam sit possibile: *l. hæ enim causæ ff. de suspect. tut. & curat. Cravett. cons. 74. numer. 10.* & licet in ea verba aliquando improprientur ad euitandum absurdum, non tamen improprianturi vt verba latius intelligantur, *l. & puto & ibi gl. in verb. communicare & DD. ff. famil. ercisc und. Felin. post Pan. in c. auditis n. 3. de praescript.* & nunquam accipiuntur improprijssime, quia est magis abusio, *Cresc. decis. 6. hoc tit. l. item praetor ff. de suis & legit. hær.*

Limita primo, † quia ex vi attractiua trahitur ad aliud, sine quo illud, super quo lata est, non potest sortiri effectum, *l. fin. C. de vsur. rei iud. l. aduersus l. si duo ff. de arbit.* vt sententia declarans fideicommissarium esse immittendum in bonorum possessionem in necessariam antecedentiam, declarat hæreditatem debere restitui, *Rot. diuers. deci. 450. par. 1. arg. l.* 36

arg.l.fin.C.de vsur.rei iud.l.aduersus l si duo ff. de
arbit.l.si stipulatus fuero ff.de verb.oblig. Quar-
37 tus est, Sententia simpliciter prolata † de-
claratur ex actis, l.si quis ad exhibendum & ibi
Bart.ff.de except.rei iud. & est interpretanda
secundum ius commune.l. miles §. decem ff.
de re iud.Bart.in l.si fundus §. in vendicatione
sub numer.4.& 5.ff de pign.& hypoth. Quin-
38 tus , non † rescinditur prætextu instru-
mentorum de nouo repertorum , c. inter
monasteria hoc tit.nisi sit lata aduersus fiscum,
quæ infra triennium retractatur.l.vnic.C.de
39 sent.aduers.fisc.retract.libr.10.Sextus, † Sen-
tentia absolutoria & condemnatoria sunt
eiusdem naturæ ideo sicut appellatio se-
quens non suspendit excommunicationem
ita nec absolutionem.Imol. in Clem. fin. num.
40 10.de appell. Septimus, plures † senten-
tiæ, quarum vna plus quam alia continet in
parte, in qua sunt conformes, executioni
demandantur, quoties sunt tot, quæ execu-
tionem merentur. Clem.1.hoc tit. & ibi Can.
Rot.diuers.decis.241.numer.4.part.1.Octauus,
41 sententia † sui natura est indiuisibilis ,
gloss fin.in l.fin ff.de iurisd.omn.iud.& ibi Bart.
& DD.l.in hoc iudicio ff.famil. ercisc. ideo in ea
sub maiori summa non includitur minor,
Iason.in l.1.§.si stipulanti numer.8.sub num.9.
vers.5.limita ff.de verb oblig.& ibi DD.Put. de-
cis.315.lib.1. secus esset quando petitio, &
sententia haberet plura capitula separata:
gloss.in l.etiam §.1.in verbo audiendus & ibi DD.
ff.de minor.l.quadam mulier ff.famil. erciscund.
Greg.xv,decis.552.numer.1.cap.2.& ibi gloss.in
verbo eadem sententia & Can.de ord.cognit. im-
mo plures summæ ex pluribus causis debitæ
vna actione compræhensæ cumulantur, &
pro vna reputantur, & non pro pluribus, l. si
qui separatim §.1.de appell. vt appellatio ad
principem interposita valeat. Nonus, per
42 sententiam † transfertur dominium secu-
ta traditione propter rei iudicatæ auctori-
tatem licet aliqui distinguant inter actio-
nem personalem & realem, Ias.in l ex hoc iure
num.44.ff de iust. & iur.& ibi DD. Bart. in l.
Pomponius §. si iussu ff.de acquir.poss. & ibi DD.
Cyn.in l.1.num.4.C.com.vtr.iud.Felin.in c.cum
venerabilis num.28.& seqq.de except. Executio
sententiæ † in prophanis fit iuxta tradita 43
per gloss.& DD in §1.Instit.de offic.iud. quæ
non transcribo & per Gail.obs.113.& pluribus
seqq.& obs.181.& seqq.lib.1. & quando causa
per Procuratores sine mandato tractata
fuit tenenda est obs. Mynsing. 79.cent.1.&
obs.49.cent.5. Notandum est, quod ordo
datus in executione sententiæ condemnato-
riæ latæ in actione personali super debito, vt
primo fiat in mobilibus, deinde in immobi-
libus, non est substantialis, sed pro vtilitate
partis, vnde si contra fiat debet appellari,
quia peruersio ordinis adhibiti siue à iudice,
siue à nuncio, vel executore, non inducit
nullitatem, sed iniustitiam. Bart.in l.à diuo
pio §.in venditione num.8.& 9 ff.de re iud Bald.
in auth.sed hodie sub num.3.vers. quæro nunquid
C.de act.& oblig.Pan. in c.quoad consultationem
num.27.hoc tit.Mohed.decis.7.eod. Idem iuris
est si executio non sit facta iuxta motum
proprium summi pontificis, Mohed.decis. 7.
Iason.in d.§.in venditione numer.19. In causa † 44
beneficiali aut sententia est lata pro reo, &
reus non potest prætendere executionem in
possessione, sed tantum absolutionem cum
expensis & sumptibus: §.1.Instit.de off.iud.&
ibi Fab.num.1.in fine Innoc.in c.cum nostris in gl.
in verbo irritum vers. & idem dicimus in omni
sent.de concess.preb.& ibi Anchar.sub num. 16.&
Can. communiter. aut pro actore † contra 45
reum, & tres proponuntur viæ exequendi,
ex officio iudicis qui sententiam tulit nobili,
quod coram alio Iudice fieri aut proponi
non potest nisi mediantibus literis Iu-

dicis qui sententiam tulit, quia in ciuilibus sententia potest ferri in vno loco & in alio executioni demandari, *l. properandum §. si autem reus C. de iud. c. Romana §. contrahentes de foro compet. in 6. Bart. in l. à diuo Pio §. sententiam num. 1. & ibi Ias. nu. 2. & seqq. ff. de re iudic. Mynsing. obs. 68. & 69. cent. 3.*

46 Vna per † deputationem executoris, *c. de caetero hoc tit. Rot. diuers. decis. 33. part. 2. Pan. in c. pastoralis §. quia vero num. 3. & seqq. de off. iud. deleg.* executor mixtus datus, non cognito nec discusso negotio executionis, habet cognitionem exceptionum non decisionem quam refert iudici à quo datus est executor: *d. c. de caetero & ibi Pan. & Can. & Felin. limitat 3. mod. c. dicenti §. item Imperator Constantinus & ibi gloss. in verbo cognoscatur 25. quaest. 2 c. ei qui appellat. §. ab executore & ibi gloss in verb. non potest & Can. 2. quaest. 6. Gemin. in c. sicut num. 7. 2. quaest. 1.* executor merus datus post liquidatam materiam executionis, vt nuncius datus ad tradendam possessionem, nullam exceptionem audit, *gl. in d. c. de caetero l. si vt proponis & l. executorem C. de execut. rei iud.* nisi in quinque casibus notatis per Felin. *in d. c. de caetero post nu. 4.*

47 Altera est, quam † stylus Rotae hactenus in omnibus causis obseruauit, vt condemnatus citetur post rem iudicatam, domi dimissa copia, aut per affictionem absque alia diligentia, ad videndum decerni litteras executoriales, *Rot. diuers. decis. 688. sub num. 3. & 4. part. 1. l. minor vigintiquinque annis cui fideicommissum ff de minor. Rot. decis. 25. de re iud. in nou l. 4. §. si ex conuentione ff. de re iud.* quae obtentae debent intimari condemnato personaliter & litterae originales ei porrigi, vel legi, & si petat dari copia suis expensis, *Caputaq. decis. 332. & seq. part. 1. Cresc. decis. 7. de dol. & cont. quae ita explicant. Clem. causam de elect.* si personaliter intimari non possent, constito de non tuto accessu, intimentur per edictum, *Caputaq. decis. 334. part. 1. d. Clem. causam §. verum & ibi Can.* quia requiritur certa, & indubita, nec sufficit praesumpta scientia, decreti executorialium; vt procedi possit ad declaratoriam incursus censurarum in executorialibus comminatarum, *Cassad. decis. 6. de caus. possess. & prop. in fine Innoc. in c. fin. sub numer. 3. de eo qui mittitur in possess. Rot. decis. xj. de dol. & cont. in nou. Mohed. decis. 7. numer. 1. vt lit. pend.* nisi is cui fieri debet executorialium intimatio malitiose latitet, quia tunc sufficit intimari ad domum, & alia loca, cum malitiose latitans, nec citetur, habeatur pro personaliter citato, *c. quoniam § porro vt lit. non contest. &c. Cresc. decis. 18. hoc titul.* & dicta intimatio reproduci debet iudici in actis, ac seruari debent quatuor termini ad docendum se paruisse, *Felin. in c ad probandum hoc tit. Mandos. in 29. comm: ss. execut. in 1. & 2. quaest. Gregor. xv. decis. 43. numer. 13. & seq.* declaraturque, si non paruerit, aut se legitime excusauerit, incurrisse excommunicationis &c. ac alias poenas in executorialibus contentas, ac successiue proceditur ad aggrauationem, reaggrauationem, interdictum, & vsque ad brachium saeculare, *Franc. Marc. quaest. 771. part. 1. Gail. obseru. 115. libr. 1.* inclusiue: & ita habetur canonice possessio & non alias, *Cassad. decis. 6. numer. 10. de caus. possess. & prop. Felin. in c. ad probandum numer. 6. de re iud.* quae non seruatis istis quatuor, post intimationem executorialium seruari solitis, terminis esset attentata, *Crescent decis 1. vt lit. pend. &c. & decis. 1. de sequest. possess. & fruct. Mandos. in 29. commiss execut. quaest 24. Gregor. xv. decis. 43.* In his executorialibus ad dimittendam possessionem

sessionem beneficij, assignatur à die intimationis executorialium terminus sex dierum, & alij triginta dies ad soluendum expensas, & fructus, potest tamen seruatis quatuor terminis, de quibus supra, infra illos sex dies, quia non dimittit possessionem, & infra illos 30. dies, respectu etiam expensarum procedi ad declarationem incursus pœnarum, licet partes non consueuerint petere ante 30. dies: *Mohed.decis.1.de sent.excom.* ratio est quia in reali res statim restituenda est cum fructibus. §.1 *Instit. de offic. iud.* Tertia via est, quod loco † executorialium parte citata
48 decernatur mandatum executiuum, aut in ipsa sententia simul vnico contextu relaxetur absque alia partis citatione: *Cas. decis. 7.numer.10.& xj.Cassad.decis.6. numer. xj. de caus.possess.& prop. Pan.post Innoc.in c.ex ratione numer.14 & ibi Can.de appell.Bart.in l. à diuo pio §.in venditione numer.2.& seqq.& ibi DD. ff.de re iud.* quando materia non est appellabilis, secus si est appellabilis. *Gregor. xv. decis.545.& ibi annot.l.1.& l.final C. de execut. rei iud.* quæ magis videtur conformis Concilio Trid. mandanti, vt à censuris abstineatur, quando potest fieri executio personalis aut realis, *c.quamuis §.1 in causis sess 25.* In electionibus † iurisdictionibus, & alijs
49 iuribus incorporalibus, in quibus nihil corporale attingitur, statim lata sententia reus possessionem amittit, & actor potest illam ingredi absque alia executione, & eligere, ac iurisdictionem exercere, *Zab. post Innocent.in cap.cum nostris quæst. 22.de concess.preb.Anchar.numer.16. Boick. numer.6.7. & 8.& Can.communiter.* quando autem incorporalia corporalibus sunt connexa, vt in præbendis, quibus inhæret ius eligendi, interessendi tractibus, & similibus, vel in seruitutibus realibus, quæ adhærent solo, tunc debet similiter interuenire executio, antequam possessor condemnatus prohibeatur vti sua possessione, vt prius, *Anch. in d.c.cum nostris sub numer.16. & Can. communiter Rot.diuers.decis.70.numer.2.& 8. part. 2. Angel.de Perus.in l.qui restituere sub numer. 2. ff.de rei vend.* & loco possessionis est patientia aduersarij, & cautio quod non impediet victorem vti seruitute & iuribus præbendæ, *l. harum l.egi ff.de seruit. vend.* Præfata procedunt in iudice † ordinario, ac delegato à Papa, extra curiam, qui potest 50
sententiam suam exequi, infra annum absque alia commissione, *c. significasti c. querenti de offic. deleg.* In † curia de stylo veteri non solent auditores Rotæ sine specia- 51
li commissione suas sententias exequi propter præsentiam Papæ, *Cassad. decis.13. in fine de rescript.& decis.3. in fine de dol.& contum. vestr.in praxi lib.8.cap.fin.numer.9.10.& seqq. Mandos.in for.commiss. execut. in gloss. causarum auditore Rot.decis 39.de appell in antiq.* sed solebant litigatores qui prætendunt rem iudicatam, adire signaturam iustitiæ, & petere, vt executio rei iudicatæ iudicibus, qui merita causa nouerunt, delegaretur cum clausula seruatis quatuor terminis solitis, vel præfixo illorum loco aliquo breui peremptorio termino quam vocabant commissionem executorialem, *Mandos. in for. commiss. execut.* aut huius loco commissionem mandati executiui. *Mandos.in for.commiss.mand.execut.vestr.in praxi lib.8. cap. fin. numer.9.vers.sed hodie.* Hodie iuxta reformat. Fel.record. Pauli V.in Rota sufficit vnica commissio, quoad cognitionem & decisionem causæ, & istius vigore auditor potest ad finalem sententiæ executionem procedere inclusiue, prout de iure ordinarij facere possunt, *Pius IV.in bulla super refor. off. Rota in princ.vers.& idcirco sub dat. Cal. Ian.* 1562.

1562.confirmata per Paulum V.in reformat.edita
de anno 1612.sub rub.de auditorio Rotæ Rot. Fa-
rin.decis.641. sub numer. 5. Ordinarius exe-
52 quitur † sententias suorum delegatorum,
quas ipsi non possunt executioni deman-
dare: *l.à Diuo Pio in princ.ff de re iud.c. si quis*
contra clericum de for.compet.l.præcipimus §. hæc
si appellatio C.de appell. delegatus à principe
53 † exequitur sententias eorum; qui iure e-
ius cognouerunt: *l.fin. & ibi Bart.numer.1.*
Ias.num.5.attestans de communi C.de iud. Præ-
terea actor, pro quo iudicatum fuit, potest
intentare actionem iudicati ex sententia
definitiua contra reum lata, quæ in causa
beneficiali post decennium transit in iudi-
catum, *c.cum dilectus in fine & ibi Pan.num.5.&*
Can.de elect.gloss.fin.in fine in c.1.de concess.præb.
gloss.in l.fin.in verb.repulsione vers.præterea natu-
ra de appell.Fel.in c.lator num.xj.de re iud. quæ
54 potest † intentari vbicunque reus sortitur
forum sine litteris iudicis qui sententiam tu-
lit, *l.fin.in fin.C.de præscript.longi temp. Bart.in l.*
à Diuo Pio §.sententiam sub n.1.& ibi Ias.nu.3.
de re iudic. in qua requiritur citatio quoties
mutatur persona Iudicis *Gabriel.decitat.concl.*
1.nu.123.plures cumulans Greg.xv. decis.546.n.
3.& 6.& ibi annot. Ang.de Perus.in repet.l.1.C.de
iudic.num.31.& ibidem num.26.& seq.ponit 9.
conclus. & in qua necessarius est libellus, li-
tis contestatio, & proceditur ordinarie, sed
breuiores dantur dilationes, quod causa sit
executiua, *Angel.Perus.in repet.l.1.num.6. C. de*
iud.Bart.in l.intra dies ff.de re iud.Gail. obs.113.
num.9.& 13.& per tot.lib.1.Greg.xv.dec.545.
num.2.& ibi annot. ac producta sententia per
actorem, reus ad nullam defensionem ad-
mittetur, nisi si qua ei post sententiam su-
peruenisset, forma autem sententiæ erit,
quia iudex præcipiet reo, quod obediat sen-
tentiæ contra eum latæ. *Bald.in l.2.num.2.C.*
55 *execut.rei iud.* Super liquidatione † fru-
ctuum, & expensarum non requiritur, pro-
nunciatio in materia executiua, sed suffi-
ciunt probationes, *Ias.in l.stipulatio §. habet*
num.6 & seqq.ff.de nou.oper.nunc. Gales. ad for.
oblig.Cam.tit.de liquidatione num.13.Rot.diuers.
dec.10ↄ.sub num.28.& seqq.part.1. Fructus
percepti probari debent concludenter per
testes deponentes de vera & actuali, & non
de verisimili, aut præsumpta perceptione:
percipiendi probantur per coniecturas,
Bald.in l.1.num.:2.& seqq.C.de fruct. & lit.ex-
pens.& ibi DD.Caputaq.decis.30.& 31.part.2.
In condemnatione fructuum veniunt † 56
distributiones quotidianæ *Mohed.dec.6. de*
*præb.Put.dec.233.lib.1.*perceptæ, ac etiam illæ,
quæ non fuerunt perceptæ, quando inter-
posita fuit protestatio à procuratore haben-
te speciale mandatum, ac eadem fuerit insi-
nuata ex aduerso principali, non eius procu-
ratori. *Put.dec.373.lib.1.Rot.diuer.dec.618.par.*
1. Quando petitur † interesse, quod stat in 57
æstimatione iudicis, *l.1.C.de sent.quæ pro eo*
quod interest prof admittitur libellus incertus,
sed fertur sententia certa: *gl.in l.certi conditio*
in princ.ff si cert.pet.Bart.in l.1.C de eo sent.quod
interest prof. quandoque non potest interesse
declarari, nec in petitione, nec in sententia,
& tunc procedit libellus incertus & senten-
tia incerta; vt quando aliquis, cui promissa
est indemnitas, iam incurrit aliquod dam-
num, & maius damnum poterit incurrere
de futuro, vnde cum non possit certificari
id, quod dependet ex futuro, iudex pronun-
ciat de indemnitate super futuro, & pro
præterito condemnat, *l.1.C.de sent.quæ sine*
act quant prof dictaque sententia habet exe-
cutionem paratam facta liquidatione, quæ
fit hoc modo: actor petet sententiam exe-
cutioni mandari, in qua talis est condemna-
tus ad indemnitatem præstãdam, & ad pro-
bandum quod sit damnificatus facit arti-
culos

cusos absque libello, & litis contestatione, & proceditur summarie iuxta formam *l. à Diuo Pio §. si super rebus ff. de re iud. Bart. in l. 2. n. 4. & 5. C. de sent. qua sine art. quant. prof. & ibi DD. communiter*, exequutio enim sententiæ non liquidæ peti potest, vbicunque liquidatio fieri intenditur in exequutione; *d. l. 2. C. de sent. qua sine art. quant. prof. Bart. in l. 1. n. 8. & ibi DD. ff. de eden. Anchar. decis. 129. nu. 14. & seqq. plures cumulans Greg. xv. decis. 220.* exequutio autem facta, nulla præcedente liquidatione, aut de qua ex actis non apparet, subsecutaque subhastatio, sunt nulla, *l. proinde §. notandum ff. ad l. aquil. & ibi Bart. & DD. Bald. cons. 164. lib. 4. & cons. 9. lib. 5. Natt. cons. 27. n 4. Rom. cons. 211. n. 5. Greg. xv. dec. 224. l. si eum nulla ff. de re iudicat.* quod si reus debitis satisfecerit simplici iussione & non cognitione habita, quamuis non extra ordinem fieri exactionem sed ciuiliter oportuit, quæ tamen solutioni debitarum ab eo quantitatum profecerunt, reuocare inciuile est, *l. fin. §. fin. in fin. ff. quod metus causa Lanfr. dec. 249. cent. 2.*

38 Executoriales decretæ † vel brachium sæculare obtentum contra prædecessorem, possunt mandari executioni contra successoré in beneficio, vel alia re, mediatũ, & immediatum, præmissa eius citatione quæ semper necessaria est quando non est idé Iudex vel alia persona, vel fit executio nõ in re super qua fuit iudicatũ, sed in alia re, *Bar. in l. à Diuo Pio §. in venditione sub n. 2. & ibi DD. communiter ff. de re iud. Gabriel. tit. de citat. conl. 1. n. 123. plures cumulans Felin. in c. ex ratione nu. 9. & 10. de appell. & ibi Can. communiter*, absque nouo iudicio, quando per litem beneficium siue res fuerunt effecta litigiosa, iuxta distinctionem traditam *in tit. vt lit. pend.* &c. & successor causam habuerit à prædecessore collitigante, *Pan. in c. fin. num. 8. de alien. iud. inut. caus. fact. & in c. ecclesia S. Maria 1. sub numer. 10. vers. & hac sententia lata vt lit. pend. nisi id innou. Bart. in l. creditores numer. 23. vbi pulchrè distinguit C. de pign. & hypoth. Bald. in l. executorem num. 27. C. de execut. rei iud. Mohed. dec. 1. hoc tit.* Onus probandi intrusionem, lite pendente, incumbit ei qui obtinuit executoriales, *Rot. dec. 14. de prob. in nou. Cresc. dec. 16. hoc tit. in princ. c. quamuis hoc tit. l. sæpe cum ibi not. ff. de re iud. Bell. dec. 708.* Limit. 1. quia tertius qui reperitur in possessione post executoriales decretas, tenetur probare se fuisse in possessione ante litem motam, quando is contra quem obtentæ fuerunt executoriales est probatus possessor tempore iudicij, per duos testes, aut per alias veras probationes, & non per eius confessionem vel indicia, *Achil. decis. 21. de prob. Bellam. dec. 709. Fel. in c. cum super sub num. 18. vers. & subdit. decis. seqq. hoc tit.* Limita 2. quando probatur tempore sententiarum illum, contra quem latæ sunt, fuisse intrusum, nam necessario sequitur istũ tertium nunc possessorem post illum se intrusisse: *Cresc. dec. 16. hoc tit. qui illud non omnino firmat Bald. in l. si duo Patroni n. 8. & antiq. lect. ff. de iureiur. & c. l. exceptio ff. de except. rei iud.* isteque intrusus lite pendente non appellat suspensiue, nec alias potest impedire executionem, *Rot. diuers. dec. 100 num. 23. & 25. part. 1. Ias. in l. à Diuo Pio §. si super rebus num. 10. & ibi Castr. n. 8. & DD. communiter ff. de re iud. Bald. in l. executorem n. 26. & 27. C. de execut. rei iud. Rot. dec. 14. de prob. in nou. Bald. in l. ob maritorum C. ne vxor pro marito*, Quod si res non sit litigiosa, siquidem debitor eam alienauit, seu dolo desijt possidere post litem motam in fraudem executionis sententiæ, recta via potest fieri executio contra illum possessorem fraudis participem, *l. qui autem §. hoc edictum ff. quæ in fraud. cred. fact. sunt vt restit.* ac facta probatione fraudis in hoc iudicio executionis, fit executio in illam rem, non

non facta aliter rescissione contractus: *Paul. de Castro in l. à Diuo Pio §. si super rebus nu. 8. & ibi Iaf. n. 10. plures cumulans ff. de re iud. Bald. in l. ob maritorum n. 8. C. ne vxor pro marito, &c.* Si vero alienauit ante litem motam, in fraudem creditorum, diminuendo bona, agendum est ordinarie per actionem Paulianam ad rescissionem contractus, §. *item si quis in fraudem Instit. de action. Paul. de Castro in d. §. si super rebus n. 8. & ibi Iaf. n. 10.* Fallit fauore vltimæ voluntatis, vbi etiam contra emptorem fit missio, & executio non rescisso contractu, *l. si legatorum ff. vt in possess. legat. l. ter-*
59 *tia forma C. eod. &c.* Præterea executoriales † decretæ, & intimatæ per prædecessorem, suffragantur surrogato, ad causam & prosecutionem executorialium tam immediato, quam mediato, vt ad eius instantiam decerni possit declaratoria censurarum, contra reum possessorem. *Mohed. dec. 2. hoc tit. & dec. 7. vt lit. pend. contra Staphyl. designat. lit. iust. §. ad prædicta facit verf. nam si quis subrogetur l. comperimus C. de prox. sacror. scrinior. lib. 12. l. minor §. fin. ff. de procur. l. si iudex ff. de iud. l. 1. §. ij quibus in fine ff de leg 3. & ibi Bart & DD.* Ter-
60 tius quilibet † habens causam aliunde, quam ab ipso condemnato, comparens pro suo interesse docto de eo summarie, *Fel. in cap. veniens 2. n. 13. de test. & attest.* & incontinenti, *d. c. veniens & ibi gloss in verb. incontinenti,* siue actum sit petitorio, siue possessorio, *Fel. in d. cap. veniens 2. n. xj.* si executio fiat in beneficio, *Pan. in d. cap. veniens 2. n. 7.* seu alia re petita à condemnato, quæ à nemine erat possessa, impedit executionem, *Innoc. in d. c. veniens el 2. & ibi Can. Fel. in c. cum super de re iud. Bart. in d. l. à Diuo Pio §. si super rebus n. 3. & ibi Iaf. n. 16. & DD. ff. eod. Caf. dec. 3. nu. 4. de verb. signif. Cou. pract. quæst. c. 16.* etiam post tres sententias conformes, quia Clem. 1. hoc tit. procedit inter ipsos litigantes, *Zab. in d. clem. 1. n. 5. Iaf. in d. l. à Diuo Pio §. si super rebus nu. 16. Fel. in d. c. veniens 2. nu. 13. Rot. diuerf. dec. 320. par. 1.* Et potest iste tertius producere testes super eisdem articulis, etiam publicatis attestationibus, *Fel in d. c. veniens 2. num. 18. Bart. in l. si prolusorio §. 1. n. 3. ff. de appell. Put. dec. 71. lib. 3.* tum quod sibi ignoranti non præiudicant acta, aut publicatio, tum etiam quia sua interest, ne possessio ab alio occupetur, cum facilius possit consequi suam possessionem vacantem, quam quando est capta, *arg. l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. &c.* Quando tertius sciuit causam pendere, & non se opposuit, nec appellauit, fit sibi præiudicium in executione sententiæ, quoad possessionem, saltem præstita cautione indemnitatis per actorem, qui obtinuit sententiam: *Franc. Marc. q. 272. n. 2. part. 1. gl. in c. cum super in verb. non noceat & ibi Innoc. & Can. de re iud l. pen. ff. de petit. hered. l. is à quo ff. de rei vend.* Si à condemnato erat possessa tunc tertius non impedit executionem, sed cauebitur de indemnitate possessori: *d. l. is à quo ff. de rei vend.* quia quando possessio est plena non agitur de præiudicio tertij cum ita possit ab alio auocare, sicut à possidente nisi forte ratione durioris aduersarij, *Pan. in c. veniens el 2. n. 6. in fine Casar, 1. dec. 3. n. 4. de verb. signif. Couarr d. c. 6. pract. q. nu. 3.* Si vero fit missio in alia re, quam petita, tunc quilibet tertius impedit executionem, quia de iure illius rei nunquam fuit cognitum, *d. l. à Diuo Pio §. si super rebus & ibi Bart. nu. 3. & DD. communiter ff. de re iud.* ideoq; contra eum non habet locum via executiua, *Alex. in d. §. si super rebus n 25. & 28. l. 1. & 2. quib. res iud. non nocet l. 1. C. res inter alios act. &c. Mynf. obf. 73. cent. 3.* & si protestatus fuerit, ne fieret executio in bonis per ipsum possessis, executio post protestationem facta redditur ipso iure nulla, *Angel. Peruf. in l. à Diuo Pio § si super rebus n. 1. Castr. n. 2. ff. de re iud. Alex. sub num. 9. Iaf. n.*

Iaſ.n.9.Bald in l.ob maiorum n.4.& 5.C.ne vx. pro marito &c. Greg.xv.deciſ.22. Contra executionem † opponi poteſt, 1 quælibet exce- 61
ptio, etiam poſt quadrimeſtre tempus, quod datur condemnatis ad ſoluendum, *gloſſ.in l.ab executione in verb excedat & ibi DD. C quor.appell.non recip.Iaſ.in l.1.n.20. C.de iur. & fact ignor.* Per quam dicitur iudicium fuiſſe nullum, ratione iudicis, partis, rei, vel proceſſus inordinati, *Iaſ n.x1.& ſeq.poſt gl.fin.in l.1.C.de iur. & fact. ignor gloſſ.in l.tamen ſi ff.ad Macedon. & vtrobique Can.poſt gl. fin. in clem. 1 de ſeq.poſſ.& fruct.c.in noſtra de procur.* vel ſi iudicatum ſit ex falſis inſtrumentis, *c.cum 1. & 2 hoc tit. tot.tit.C ſi ex falſ. inſtrum. vel teſtib.&c* ex falſis teſtibus, *l.Diuus ff.de re iud. c.lit & cauſa & ibi gloſſ.in verb. ſe aſtringit de prob.* ex falſis allegationibus contra abſentem *l ſi prætor §.Marcellus ff.de iud.* vel ſententia dicatur venalis, *l venales C.quando prouoc. non eſt neceſſe,* aut ſi excipiatur de hoc, quod fuit compulſus eo tempore quo compelli non debuit, *l.1 ff.de ferijs,* vel ſententia ſit lata contra eum, qui venire non debebat, *l.ſi prætor §.fin ff de iud.* aut conſtet de iniuſtitia ex eiſdem actis, *cap.1.de re iud.& ibi Innoc. & Can.Franc.in c.dilecti qu.12.& 54.de appell.Rot. diuerſ.dec.85.&16 .part.1.* Secundo exceptiones quæ opponuntur ad moderandum, & limitandum executionem ſententiæ, & non impugnant ſententiam: *Iaſ.in d.l.1.nu. 15.& ſeqq.& ibi DD.C.de iur.& fact.ignor.plura proponens exempla,* videlicet ne exigatur ab aliquo niſi in quantum facere poteſt, *l.Neſennius ff de re iud.l ſi fideiuſſores §.idem reſpondi ff. de fideiuſſ l.ex diuerſo ff.ſolut.mat,* retentionis, *Bald.in l.peremptorias C ſentent. reſcindi non poſſe Rot.diuerſ.deciſ.281.numer.12.part. 2,* confecti inuentarij, ab hærede, *d.l.Neſennius §.fin. & ibi Bart.* compenſationis, *l. 2 in fine C.de compenſ.Fel.in c.ſuborta n.2.de re iud. Afflict. dec, 121,Greg.xv.dec.342.& ibi annot.* Tertio omnis exceptio peremptoria inducta principaliter odio creditoris agentis poteſt quandocunque opponi, etiam poſt ſententiam, quia ei non poteſt renunciari expreſſe, aut tacite, *Iaſ.poſt Bart.in d l.1.num.22.C.de iur.& fact.ignor.* Quarto exceptiones quæ opponuntur contra primam actionem, ſi illæ oriantur poſt ſententiam, *l poſt rem ff de tranſact. l.4.§.ſi ex conuentione ff de re iud.* vel in ipſa ſententia oriantur, vel renouentur, *l.tamen ſi ff. ad SC.Macedon.Bart.in l.Paulus reſpondit 2.nu. 2 & 3.ff.de re iud.* vt exceptio pretij non ſoluti, *Gail.obſ.17.lib.2.n.8.& ſeqq. plures cumulans,* Limita prætacta omnia vt ſi iudex ſtatuiſſet reo terminum ad opponendum omnes exceptiones peremptorias, dilatorias, & anomalas, tunc poſt ſententiam iſtæ exceptiones opponi non poſſent, *Bald. in l.ab executione ſub n.15.C.ſententiam reſcindi non poſſe Iaſ.in l.1.n.19.C.de iur.& fact.ignor.* Secundo quando iſtæ exceptiones fuiſſent ante ſententiam oppoſitæ & per iudicem reprobatæ, *gl.fin.in d.l.Neſennius §.fin. ff de re iud.& ibi Bart.& DD.* Tertio quãdo eſſet datus terminus poſt ſententiam ad opponendum, & quidquid, &c. vt executio fieri non deberet allegandum, maxime in vim commiſſionis, *Achil.deciſ.4. de except.Bald.in d.l. ab executione ſub nu.15.C.quor. appell. non recip c. paſtoralis & ibi gl.in verb nullatenus & Can.notant de except. Iaſ.in l.1.ſub n.19.C.de iur. & fact.ignor.* Cæteræ exceptiones quæ habent originem ante ſententiam non poſſunt opponi poſt ſententiam, *l.peremptorias C. ſententiam reſcindi non poſſe,* Fallit in minore petita reſtitutione in integrum, *l.minor 25.annis omiſſam ff.de minor. &c.* Secundo in milite, qui eſt ipſo iure reſtitutus, *l.1.C.de iur.& fact.ignor.* Tertio quando ſententia ſubiacet vitio nullitatis, vt de concordia, & tranſactione facta lite pen-

dente opponi potest post sententiam, quia per huiusmodi transactionem actio & instantia fuerunt extincta, *Mohed.dec.3.de transact.c.1.de transact. c.1.de lit contest.in 6. l. fratris tui & ibi DD.C.de transact.* Quarto in alijs qui restituuntur ex clausula generali, *l fin ff. de in integr.restit.Bart.& DD.in l.1.C.de iur. & fact.ignor.* Quinto in casibus, in quibus post sententiam, instrumenta, aut testes perduci possunt notatis, *per Mynsing obs. 60 .cent.4.*

62 A pronunciatione siue mandato † de exequendo rem iudicatam dato inter easdem personas, inter quas lata fuit sententia, aut ab ipsa executione, non datur appellatio, *d. l.ab executione C.quorum appell. non recip. l.executorem C.de execut.re iud.l ab executore ff.de appell.c.nouit.eod.Fel.in c.quoad consultationem,nu. 13.& 14 hoc tit.Caputaq.dec.40 part.1.* neque etiam à declaratione qualitatis pertinentiarum, non augentium, vel minuentium condemnationem, sed tantum inducentium interpretationem declaratiuam sententiæ; quia non est noua sententia interlocutoria, sed quædam declaratio, quæ fingitur vna cum sententia declarata eodem tempore emanasse, *Bald.in l.terminato n.6.C.de fruct.& lit expens.Bart in d.l.ab executore n.7.ff.de appel. Rom.cons.45.Rot.diuers dec.100.n.14. & seqq. part.1.* nisi excedatur modus, & in ipsa appellatione facta in scriptis exprimatur excessus, *Clem.appellanti de appel. Myns.obs.32.cent.3.* excedit autem executor modum non seruando iuris ordinem, *gloss in d.l.ab executione in verb.excedunt C.quor.appell.non recip.* inique interpretando sententiam, *Bart.in l.ab executione num.15.ff de appell.* & quot modis dicitur plus vel minus, *Bartol.in d.l.ab executione n.3.C.quorum appell.non recip.*

De appellationibus, recusationibus & relationibus

Titulus XXVIII.

SVMMARIA.

1 *Sententia impugnatur quinque modis.*
Per appellationem.
2 *Per supplicationem quando lata est à principe vel ab alio à quo appellare non licet.*
3 *Per querelam in casibus in quibus sententia non transit in iudicatum.*
4 *Per restitutionem in integrum.*
5 *Per viam nullitatis.*
6 *Appellatio alia est extraiudicialis, alia iudicialis. Extraiudicialis appellatio est ab illato seu futuro grauamine siue ab electionibus, & alijs extraiudicialibus actibus ad superiorem qui potest adiri per querelam prouocatio.*
7 *Regulariter non est licita appellatio ab actibus extraiudicialibus.*
8 *Non habet regulariter vim citationis interposita à futuro grauamine.*
9 *In ea non requiritur expreßio causæ vel personæ.*
10 *Sufficit quod fiat ex verisimili causa & postea subsequatur grauamen.*
11 *Non operatur retractationem attentatorum nisi specialis causa grauaminis fuerit expressa & probata.*
12 *Habet vim citationis quando fit à grauamine illato extra iudicium in beneficialibus & alijs actibus in quibus appellatio à iure permittitur.*
13 *Interponenda est infra decem dies in scriptis causa expressa, petitis apostolis in præsentia iudicis vel prælati grauamen inferentis, vel eius procuratoris in causa specialiter constituti, vel eorum alteri legitime intimari.*
14 *Quod si appellatus absit & procurator specialis non reperiatur, quomodo fieri debeat intimatio.*

15 *Quan-*

15 Quando interponitur per procuratorem requiritur similis procuratorij intimatio.
16 Appellans debet eam finire & prosequi intra annum.
17 Multos operatur effectus deuoluit causam.
18 Limita quando interponitur contra pacificum possessorem aut eum qui habuit gratiam siue collationem & ab ea suisque processibus appellatur.
19 Potestatem eius à quo appellatur suspendit sed non suspendit factum de praeterito, nec etiam id quod est omnino consecutiuum ad ius explicitum de praeterito.
20 Reuocationem attentatorum operatur quae fiunt post & contra appellationem probata veritate causa in fauorem appellati, contra appellantem vero indistincte reuocantur.
21 Non inducit litis pendentiam.
22 Prosequenti appellationem extraiudicialem non obstat exceptio excommunicationis.
Impedit quod alius iudex non cognoscat de illo super quo fuit appellatum.
23 Iudicialis appellatio est à minore iudice ad maiorem prouocatio.
24 Suspendit omnia quae ipsam appellationem tangunt.
25 Rescindit sententiam & reducit ad statum in quo erat post litis contestationem.
26 Eximit appellantem à iurisdictione iudicis à quo in illa causa.
27 Tollit praesumptionem iustitiae quae est pro sententia.
28 Deuoluit cognitionem & executionem ad iudicem ad quem.
29 In sententiis censurarum operatur effectum deuolutiuum non suspensiuum.
30 A quibus appellare non licet.
31 Appellari debet infra decem dies à die sententiae.
32 Ab Interlocutoria iure ciuili non appellatur, sed à definitiua cuiuscunque iudicis.
33 à Delatione iuramenti litis decisorij ab eo contra quem iuratum est.
34 Iure Canonico à definitiua interlocutoria & omni grauamine permissa est appellatio nisi reperiatur prohibita.
35 Quae regula limitatur octo modis.
36 Appellatio semper est admittenda quando complicantur duae causae, quarum vna admittit appellationem, altera non.
37 Appellatio est de appendicis illius instantiae cuius est sententia à qua interponitur.
38 Appellare qui possint.
39 Appellatio est communis vtrique parti, etiamsi vna pars tantum appellauerit.
40 Limitatur dicta regula tribus modis.
41 Appellans an possit renunciare appellationi interpositae à definitiua vel ab interlocutoria sententia inuito appellato.
42 Appellandum est vtroque iure ad superiorem iudicem gradatim.
43 Ad summum Pontificem valet appellatio omissis mediis.
44 Ad quatuor patriarchas principales in omnibus prouinciis eorundem iurisdictioni subiectis omissis mediis prouocatur.
45 Ad legatum à latere in prouincia sibi decreta.
46 A Delegato appellantur ad delegantem.
47 A Subdelegato à delegato principis, ad quem sit appellandum.
48 Appellatio interponi debet coram iudicibus vel maiore parte ipsorum si plures sint separatim vel coram iudice qui sententiam tulit.
49 A Definitiua incontinenti sufficit viua voce appellare, alias in scriptis appellandum est.
50 Ab Interlocutoriis habentibus vim definitiuae potest etiam incontinenti appellari.
51 A mere interlocutoriis vel grauamine extra iudicium à iudice illato vel comminato, cum qua solemnitate sit appellandum.
52 Iudicis à quo appellatur officium.
53 Apostoli sunt pars & de substantia appellationis.
54 Appellans continuans iudicium coram iudice, à quo

86 *Aut recusetur subdelegatus à delegato Papa.*
87 *Delegatus ab Episcopo vel officiali episcopi. Vicarius Episcopi.*
88 *Locus iudicij & notarius possunt suspecti recusari absque expressione causæ.*
89 *Recusatio an & quando pariat nullitatem actorum.*
90 *Delatio est quando iudex de iure dubitans refert causam ad principem ad Præsidem de iure consulens.*
91 *Fieri debet postquam est conclusum in causa.*
92 *In Relatione facienda quænam requirantur.*
93 *A Relatione siue litteris quæ mittuntur principi potest appellari.*
94 *Relatione facta à sententia lata secundum consilium principis potest appellari.*

APPELLATIO effectus sententiæ & iurisdictionem iudicis in illa causa suspendit, cognitionemque causæ deuoluit. Similiter recusatio & relatio iurisdictionem iudicis suspendunt, eamque deferunt ad superiorem, ideo post titulum de sent. & re iud. subijcitur hic titulus, ad euitandam rubricarum multiplicitatem. Impugnatur † sententia quinque modis, Primo per appellationem, & tertio appellare non licet, *Tit. C. ne liceat in vna eademque causa 3. prouocare Franc. in c. directæ n. 3 & seqq. hoc tit.* Est de ordinatoriis iudicij, & propterea in ea seruandum est forum in quo litigatur, *Mar. in cap. quod clericus n. 4. de for. compet. Dec. in c. ecclesia S. Mariæ n. 42. de constit. Iaf in l. cunctos populos n. 56. & seqq. C. de sum. Trinit. & fid. cath. Achil. dec. 12. de appel* Secundo † per supplicationem videlicet, quando lata est à principe vel ab alio à quo non licet appellare, *l. à proconsulibus § à præfectis C. de appellat. l. 1. ff à quib. appell. non licet*, & à supplicare non licet: *l. si quis & auth. ibi posita C. de precib. imper. offer. & c.* potestatis principi deuoluit: *Auth. quæ supplicatio C. de precib. imper. offer. & c. 10. And. in c. ex litteris n. 9. 14. & 15. de in integ. restit. Achil. decis. 5. hoc tit.* tollitur potestas supplicandi, non decendio, sed biennio: *l. 1. C. de sent. præf. prat.* de lapsu decem dierum distinguitur, quoad exactionem cautionis; quia si infra decem dies supplicatum est, non mandatur sententia executioni, nisi victrix pars dignam fideiussionem præbuerit tantum restitui cum legitimis augmentis, quantum fuerit in condemnatione, si legitima retractatione sententia resoluatur: si vero post decem dies supplicetur, sine fideiussione mandatur sententia executioni, eiusdem retractationis iure reseruato, *d. auth quæ supplicatio auth. Vt sponsalitia largitas § aliud quoque coll 9. l. vnica C. de sent. prof prat. Ioan. Andr. in d. c ex litteris nu. 15.* Tertio per † querelam in casibus in quibus sententia non transit in iudicatũ, præmissa summaria, per iudicem, qui aditur causæ cognitione de iniustitia & errore commisso in sententia, *Pan in c. consanguinei num. 7. in fin. de re iud.* vt sententia excommunicationis, & cuiuslibet censuræ ecclesiasticæ quoad effectum irretractabilem, potest enim retractari etiam post mille annos, *c. fin. de pæn. c. ad reprimendam & ibi glo. in verb. suspendatur & Pan. n. 6. & Can. de offic. ord. Fel. in d c. consanguinei n. 2. vbi ponit. 4 fall* A lata in quacunque materia, in qua transitus in rem iudicatam induceret peccatum, *c. lator c. consanguinei de re iud. glo si in cap. inter monasterium post princ. & Fel. in c. lator. nu. 15. eod.* seu prætextu iuramenti necessarij, *l. admonendi ff de iureiur.* aut lata sit super ætate ex aspectu, *l. minor 25. annis adeo ff. de minor. & c.* siue in causæ matrimoniali, *c. non debet in fine de consang. & affin. Prapos. in c. lator. nu. 3. qui fil. sint legit. vbi distinguit inter causam mat & legitimit. & Can.* aut beneficiali, *cap. constitutus de appel & ibi Franc.* siue alijs casibus cumulatis per Rom. *in re-*

Prouocatio, *cap. cum sit Romana §. si vero & ibi gl. in verb. nec solent & d. c. concertationi hoc tit. in 6.* admittitur generalis & incerta, tam respectu personarum contra quas appellatur, quam grauaminis, *d. c. 60. me: & ibi Pan. nu. 9. vers. sexta differentia Rot. decis. 32. hoc tit. in antiq.* licet à futuro grauamine iudiciali non possit quis appellare nisi exprimat grauamen de præsenti, *Pan. in c. 1. nu. 3. 46. de dilat.* large dicitur appellatio, nam potius est quædam prouocatio ad causam, *d. cap. cum sit Romana §. si vero & d. c. bona & vtrobique Can. h. t.* ideo Camera Imperialis non recipit appellationes extraiudiciales contra eos aduersus quos non habet iurisdictionē immediatam quia sicut nō possunt citari, ita quoque per appellationem extraiudicialem prouocari non tenentur venire, *Mynsing obs. 43. vers. quid autem cent. 4. Gail. obs. 120. lib. 1. vbi distinguit,* Præpositus in c. bonæ memoriæ enumerat duodecim requisita in hac appellatione, à n. 20. vsque ad n. 32 pro clariori intelligentia distinctio est adhibenda, ab acti-
7 bus extraiudicialibus † qui pertinent ad singulos & qui litem non finiunt cæptis & perfectis seu cæptis tantum nisi timeantur perfici non est licita appellatio sed prodita sunt alia remedia vt quod indebite factum est tollatur, *c. concertationi hoc tit. in 6. & ibi Can. Bart. in l. fin. num. 7 ff. de appel. recip. Innoc. in c 1. sub nu. 3 vers. tamen vt quidam dicunt de his quæ fiunt à maiori par. c.* speciale est in nunciatione noui operis quod facta nunciatione extra iudicium si quid attentetur contra destruatur solum ex hoc quia attentatum est contrā nunciationem absque alia appellatione seu prouocatione, *c. 1. §. 1. & 2 ff. de nou. oper. nunc & ibi DD. Bar. in l. fin. sub nu. 4. vers. hoc præmisso & sub nu 7. vers. secundo casu ff. de appel. recip.* In appellatione à futuro comminato grauamine extra iudicium à parte ad superiorem cuius officium potest implorari interposita quæ regulariter † non habet vim 8
citationis & non inducit necessitatem comparendi, seu prosequendi absque noua citatione, *c. cum sit & ibi gl. in verb. nec solent. & Can hoc tit. Innoc. in c dilecti post nu. 2. de maior. & obed. Franc. in c. bona sub nu. 1. vers sed conclude hoc tit. pulchre Bart. in l. fin. sub num. 7. vers. tertio casu ff. de appel. recip.* non requiritur † expres- 9
sio causæ aut personæ valetque appellatio generaliter interposita nequis eum super possessione præsumeret molestare appello ad superiorem vt faciat mihi iustitiam ac sufficit quod huiusmodi appellatio fiat ex probabili † & verisimili causa, & quod po- 10
stea subsequatur grauamen quo subsequuto præsumitur appellantem habuisse iustam causam appellandi, *c bona hoc tit. & ibi Prapos. num. 5. & 6. & sub n. 10. Franc. nu. 4. & sub num. 27. & Can. Rot. decis. 32 hoc tit. in antiq.* respectu validitatis appellationis non requiritur expressio causæ cum sit parui effectus sed quoad † effectum obtinendi retractatio- 11
nem attentatorū debet specialis causa grauaminis exprimi & probari, *Pan. in c. cum sit nu. 20. in fin. & ibi Can. de appel. Prapos. in d. cap. bona sub numer. 20. vers. fallit & Can. Dec. in l. fin. sub nu. 1. ff de app. recip.* Appellatio vero extraiudicialis à grauamine extra iudicium illato siue à parte siue à iudice, *d. cap concertationi & ibi gl. in verb extraiudicialibus Gail. obs. 120. lib. 1.* quæ † habet vim citationis in be- 12
neficialibus, *Franc. in c. 60. me: sub num. 17. hoc tit. & in d c. concertationi sub num. 6.* & aliis actibus extraiudicialibus qui fiunt per modum cuiusdam iurisdictionis vt electiones ad officia etiam sæcularia & illis quæ fiunt inter plures ad quos spectat aliquid facere vt vniuersos necnon ab actibus qui pertinent ad singulos & qui imponunt finem liti *Bart. in l fin. n. 4. ff. de appel. recip. vbi ostendit ius ciuile*

cum

cum Can.concordare per l.à sententia §. *idemque rescripsit ff.de appel.text.in c.concertationi hoc tit. in 6.* à quibus non possunt appellare partes quarum consensu à lite receditur, sed alij qui læduntur, à parte, interponenda est
13 † infra decem dies à die grauaminis vel à die scientiæ illati grauaminis, *d.c.concertationi*, in scriptis causa appellationis assignata & petitis Apostolis, *c.constitutis el.1. hoc tit. cap. cordi eodem in 6. Rot.dec.54.hoc t.in nou.c.quamuis de elect.in 6.* in præsentia iudicis vel Prælati inferentis grauamen quando eius præsentia haberi potest, *c.appellatio & ibi gloss. in verb.iudici hoc tit.in 6.Franc.in d.c.bona in 7. & 8.q.hoc tit.* aut in præsentia appellati vel eius Procuratoris in ipsa causa specialiter constituti vel coram Capitulo in quo est aduersarius, *Achil dec.16.hoc tit.Clem.causam circa fin, vers.nec causa de elect.& ibi Can.* aut eorum alteri in beneficialibus intra mensem ab interpositione eius vel post lapsum ipsius mensis debet, quam cito commode fieri poterit legitime intimari porrecto sibi sub scriptura authentica, licet tenor non legatur, vel perlecto & ostenso illius tenore & data appellato nuda & simplici copia nisi petat eam sub manu publica sibi tradi quia tunc requiritur quod sic sibi tradatur, in aliis actibus extraiudicialibus in quib. à iure permittitur appellatio, sed non statuitur certus terminus ad comparendum coram iudice ad quẽ fuit appellatum cautela est, quod fiat similis intimatio appellationis tali tempore quod possit appellationum statuta tempora obseruare alias non arctat appellatum ad aliquid ad quod arctaretur si esset ei intimatio facta, *Lap.alleg.38.n.x.Imol.in clem.1.n.10. & 11.hoc tit.* vel quod appellatione admissa Iudex ad quem citet appellatum, *Imol.in clem. causam n.38.de elect.* quod si appellatus † absit
14 & Procurator specialis non reperiatur debet intimari in domo solitæ habitationis appellati vel si domus eadem in remotis existat in ecclesia cathedrali in cuius Ciuitate vel diœcesi consistit beneficium & vtroque casu in ecclesia seu beneficio, de quo agitur publicari tradique appellationis copia authentica si petita fuit ipsi appellato & ex interpretatione Rotæ si agatur de parochiali, aut beneficio requirente residentiam sufficit appellationem publicari in parochiali, & cathedrali Ecclesia, nec alia diligentia fiat de appellato perquirendo, quia tale beneficium, pro domicilio reputatur, *Rot.dec.x.hoc tit.in nou.c.ex tuæ & ibi Can. notant. de cleric. non resid.* Si propter appellati aut suorum metum intimatio fieri nequeat vt præfertur, appellatio ipsa in aliquo loco publico viciniori solemniter debet publicari, quod ad appellati vel eius Procuratoris notitiam verisimiliter possit peruenire, intimatio aliter facta omni caret iuris effectu nisi ad appellatum eius plena & certa notitia intra tẽpus præfatum aliter peruenerit, *l.causam de elect.& ibi gl.& Can.Rot.dec.26. hoc tit.in nou. & diuers.dec. 486.n.4.& 5.part.1.& diuers.dec. 2.& 3.lib.1.part.3.* Præterea requiritur † simi- 15
lis procuratorii sub forma authentica intimatio, quando appellatio extraiudicialis interponitur per Procuratorem, *Rot.diuers. dec.2.part.3.lib.1.Crescent.decis 34.hoc tit. Bellam.dec.58.sus tol dub.35.d.clem. causam* §. *verum &* §. *seq.* & si mandatum non est validũ non valet appellatio etiamsi postea ostenderet validum mandatum, *Achil.dec.10. hoc tit.Felin.in c.cum de offi.ij n.35.de prescript.* Intimatio appellationis interpositæ & mandati Procuratoris potest fieri per quemcunque dummodo appellatio sit legitima, etiam per non habentem speciale mandatum, quia per intimationem, quod acquisitum est ad effectum perducitur, *arg. l.mora post princ.*

princ ff.de vsur.l.item veniunt §. petitam ff.de petit.heredit.Rot.dec.18.in nou.& Achil.dec.9. hoc tit,licet Rot.dec.3.eodem in antiq.videatur tenere
16 *contrarium*, Debet appellans † eam prosequi & finire intra annum à die interpositionis ipsius vel à die illati grauaminis vbi à futuro grauamine appellatum fuit alioquin impedimento cessante appellatio censetur deserta, *c.constitutus hoc tit.cl.licet de appel.* Plu-
17 res producit † effectus enumeratos à Præposit.*inc. bon.mem. nu.32.hoc tit.* deuoluit causam ad Romanam Curiam vel alium superiorem proximum ad quem fuit appellatum, nam quoad effectum deuolutionis & quoad cæteros alios effectus, quos operatur appellatio de quibus per DD.*in c.bona hoc tit.* actus extraiudiciales transeunt in iudicatum post decem dies, sed lapsus decem dierum non nocet quando per alia remedia poterit quis retractare grauamen extraiudiciale coram superiore, *cap.concertationi & ibi Franc.sub numer.6.vers.super quo aduerte hoc tit. in 6.& Can.l.sicut hoc tit.* Innoc.*in c.1.de his qua fiunt à maior.part.Cap.& Can.Bart.in l.fin.nu. 6.ff.de appel.recip.* item habet vim peremptoriæ citationis, ita quod non veniens in termino iuris habeatur contumax & possit procedi per contradictas, *d.l.causam § pen.& ibi glo.in verb deuoluta & Pan.in c.cum nobis sub num.8.vers.sed dicas tu de elect. c.1.eodem in 6 c. sæpe de appel.* in causis beneficialibus & prophanis in quibus d.l.causam locum non habet, *Pan.in cap.cum sit num.* 23. *hoc tit. & ibi Can.Achil.decis.17.de dol.& contum.* Sed obseruantur tempora appellationis, iuxta Clem.*sicut appellationem h.t.Bart.in d.l.fin.nu. 6.ff.de appel.recip.* infra annum quandocunque tam contra appellatum non venientem quia quoad eum appellatio habet vim citationis & arctat eum ad eundum & mittendum Procuratorem ad Curiam, *d.cl.causam § pen.& ibi gloss.in verb.deuoluta & Can. Rot. dec.21.hoc tit. in nou.* quam contra appellantem non venientem quem c.1.de elect.in 6. citat & arctat ad eundum & mittendum, imo appellatus appellationem sibi non intimatam inuito appellante prosequi potest dummodo de appellatione constare faciat, & procedere in absentia appellantis per audientiam contradictarum, quia intimatio introducta est in fauorem appellati & non appellantis qui propriam appellationem ignorare non potest, *Rot.dec.1 de elect.in nou.& dec 6 hoc tit.in nou.quæ approbat opinionem Ioan. Andr.in d.cl.causam in verb. deuoluta fæstol.dub 12.* Appellans condemnatus non potest ab huiusmodi sententia appellare, *Rot. dec.53.hoc tit.in nou.c. cum in fin. princ. iuncto cap fin.§.sunt etiam 2.q.6.*& condemnatur in expensis, *c.reprehensibilis & ibi post gloss. Franc. num.* 10.*& Can.hoc tit.* Appellatus in contumaciam condemnatus non prohibetur appellare, *Rot.dec.22.hoc tit.in nou.gloss pen.in cl. causam de elect.& ibi Zab.in §.intimatio num.8. & Can.gloss.fin.in cl.si ante de dol.& contum.& ibi Can* quia maior est contumacia appellantis quam appellati, *c.causam c.prout.de dol. & contum.capit. 1.eod.in 6.* Idem obtinere videtur in appellatione extraiudiciali ab actibus extraiudicialibus prophanis in quib. ea permittitur in præsentia appellati interposita vel eo absente, sed sibi legitime intimata tali tempore quod possit appellationum statuta fatalia obseruare, *Lap.alleg.38.num. 10.in fin Bartol.in d.l.fin.n.4.& seq ff.de appel. recip.Gail.obs.120.lib.1.* Limita quia appellatio extraiudicialis etiam intimata,&c.

Limita quia appellatio extraiudicialis e- 18
tiam intimata non deuoluit, nec habet vim citationis, quando is contra † quem interponitur erat pacificus possessor, aut habuit gratiam, siue collationem, & ab ea & suis

processibus appellatur, quod post collationem, aut pacificam possessionem forma vel persona non potest per modum exceptionis impugnari, sed tantum persona potest accusari. *Ach. decis. 5. hoc tit. Oldrad. cons. 175. c. constitutis §. fin. hoc tit. c. accedens de accus. Rot. decis. 44. hoc tit. in nou.* Secundo, appellatio
19 extraiudicialis suspendit potestatem † eius, à quo appellatur, *Prapos. in c. bona mem. n. 35. h. t. & ibi Can.* sed non suspendit factum de præterito, nec etiam id est quod omnino consecutiuum, ad ius explicitum de præterito, *c. constitutis el. 2. hoc tit. & ibi* DD. *Paris. cons. 172. n. 12. vol. 4.* & ideo in appellatione extraiudiciali inhibitio non est decernenda quia respicit tantum futura ne indebite molestetur, *Gail. obser. 120. sub numer. 5. in fine lib. 1.* vt si ordinarius extraiudicialiter, & summarie instituit, vel confirmat electionem ex officio, nullo contradictore apparente, quia talis sententia censetur interlocutoria, appellatio ab ea interposita non facit possessionem postea captam esse attentatam, secus quando ante institutionem lis pendebat super institutione, & confirmationi faciendæ se opposuit coelectus vel contradictor, quia tunc censetur definitiua & possessio capta tanquam attentata reuocatur. *Gemin. in c. auaritiæ sub nu. 7. vers. secundus casus & vers. seq. de elect. in 6. & Ioan. And. in gl. super verb. pœnam & Can. Franc. in c. constitutis el. 2. num. 9. hoc tit. Cancell. de attent. cap. 12. limit. 49. allegans decis. Rote part. 1.* Ter-
20 tio, omnia attentata † post appellationem extraiudicialem, quæ fiunt post & contra appellationem, *Pan. in c. cum nobis n. 7. & seqq. de elect. per illum text. & Can.* reuocantur non indistincte, sed iustificata appellatione, & probata veritate causæ, *c. non solum §. illa hoc tit. in 6. c. considerauimus & ibi not. cap. cum inter el. 3. de elect. & ibi Can. Innocent. in c. dilecti sub num. 3. de maior. & obed. Dec. in cap. bona num. 17. & 18 hoc tit. & ibi Franc. numer. 29. & seqq. Achil. decis. 32. & 34 & Rot. decis. 38. in fine eod. in nou. Couar. pract. quæst. cap. 24. numer. 5.* aut eiusdem verisimilitudine & probabilitate, *Pan. in c. cum nobis sub num. 8 vers. item est alius effectus de elect. Pan. in c. bona memoria num. 7. hoc tit.* in fauorem appellati, contra appellantem etiam ante iustificationem causæ appellationis, quia non potest dare de iniustitia appellationis propriæ: *Achil. decis. 34. numer. 5. hoc tit. Innoc. in c. 2. de rescript. numer. 3. in fine.* gesta autem post appellationem iudicialem indistincte reuocantur: ratio diuersitatis est quia in factis post, sed non contra appellationem extraiudicialem, appellans non opprimitur in iure suo imo opprimitur appellatus, si non posset vti iure suo, *Pan. in d. c. cum nobis num. 7. & 8. de elect. & ibi Can.* Speciale est in electionibus cathedralium, & regularium ecclesiarum, vt quidquid factum fuerit post, & contra appellationem, etiam extraiudicialem ex causa probabili emissam, sit ipso iure nullum, *c. si postquam de elect. in 6* secus est in electionibus inferiorum ecclesiarum, *Ioan. Monach. in d. c. postquam nu. 1. & ibi Ioan. Andr. & Can.* Quarto, non inducit † dummodo causa non sit 21
commissa, eaue commissa & postea deserta. *Mohed. decis. 7. & 8. de caus. possess. & prop. Clem. causam & ibi gl. in verb. deuoluta in fine ibi vel si Papa ad Curiam citare vellet. appellata de elect.* litispendentiam, quoad Clem. 2. vt lit. pend. regulam de surrogandis; impediendam collationem ordinarij; *Ioan. Andr. in c. 2. in gl. super verbo. ad sedem in fine de preb. in 6. Franc. in c. bon. mem. nu. 27. hoc tit. Rot. decis. 69. eod. in antiq. & decis. 25. num. 2. & 5. de rescript. in nou. Cassad. decis. 1. n. 6. hoc tit. Bellam. decis. 748.* aut regulam de triennali, si post desertionē possessor maneat in possessione per triennium.

rium, *Mobed d.decis.8.in fine de caus. possess.& propriet. Clem.sicut appellationem in fin.de appell. l.fin.§.illud C.de temp.& separat. appell. l.quo-
22 niam 1.C.hoc tit.* Quinto, prosequenti † appellationem extraiudicialem non obstat exceptio excommunicationis, *c.cum inter de except.* si autem non appellasset sed tantum per simplicem quærimoniam iret ad superiorem, obstaret sibi exceptio excommunicationis, *pulchre Innoc in c.dilecti sub n.3.de maior.& obed.* Sexto, impedit quod inferior iudex non cognoscat de illo super quo fuit appellatum & quod non valeant litteræ ab aliqua partium super eodem negocio impetratæ nisi fecerit mentionem de appellatione, *Innoc.in c.1.post num.1.de his quæ fiunt à ma-*
23 *ior par.cap.* Iudicialis † appellatio est à minore iudice ad maiorem, *c.omnis oppressus c.placuit 2.quæst.6.* prouocatio operatur duos effectus suspensiuum, *c. venientes de iureiur. cap. pastoralis §.præterea & c.fin.de offic.deleg.c.pastoralis §.fin.hoc tit.& ibi glo. in verbo dormitasse.* & deuolutiuum, *cap.non solum cap si à iudice de appell.in 6. Prepos in rub.de appell.à num.69. vsque ad 82.enumerat 12.effectus appellationis* fa-
24 sius me explico. Suspendit † omnia quæ ipsam appellationem tangunt, & inde dependet, *c super eo 1.hoc tit d.c.venientes.* nedum ea quæ sunt iurisdictionis contentiosæ, sed etiam voluntariæ, vnde bonorum possessio pendente appellatione à sententia lata in causa falsi testamenti non potest agnosci: *l.1.& ibi Bald.num 1.& seqq.C de bonor.possess. secund. tab.l. generaliter §.1. vers. sin autem & vers.seqq.C.de reb. Cred.* secus si essent omnia separata, *l.creditor mandatorum ff.mandati l. chyrographis §.fin.ff.de administ.tut.* Secundo,
25 rescindit † sententiam & reducit ad statum, in quo erat, post litis contestationem, effectum autem litiscontestationis non rescindit, vnde in causa appellationis exceptiones dilatoriæ non possunt opponi, peremptoriæ omnes possunt opponi, *l.ita demum & ibi Bart.n.3.C.de proc.1.ad audientiam el.2.& ibi Pan.n.9.de rescr.& vtrobique Can.* & pôt sententia impugnari, & iustificari ex nouiter deductis, *c.per tuas Clem.appellanti hoc tit.& ibi DD.notant.l.eos 1.§.1.C.eod.l.per hanc C. de temp appell.* Tertio, † eximit appellantem à 26
iurisdictione iudicis à quo, in ea causa tantū, in qua fuit appellatum, *c.adhæc 1.h.t.tot.titulo ff.eum qui appell.in prou.def.deb.* Quarto, tollit præsumptionē † iustitiæ, quæ est pro senten- 27
tia, *l.erennius in fine ff.de euict.gl.in l.1. in verbo locupletiorem in fine C.si aduers. creditorem & ibi DD.Imol.in c.fin.sub n.8.vers.septimus de empt.& vend.* Quinto, non solū deuoluit † cognitio- 28
nem, sed etiam executionem ad iudicem ad quem, *c.vt debitus h.t.c.cum appellationibus eod. in 6.* etiamsi appelletur à sententia nulla, *c.exhibita de iud.c.dilecto hoc tit.* cum omnibus dependentiis & accessoriis, *c.dilectis filiis Decano in fin.hoc tit.* Limita quia effectus suspensiuus non habet locum † in sententiis censu- 29
rarum, *c.pastoralis 1.h.t.* licet in dictis sententijs appellatio operetur effectum deuolutiuum ad superiorem *c. cum contingat de offic. deleg gl.mag in c.ad reprimendam de off ord* Appellare † fas non est à principe, *l 1. ff à quib.* 30
appell.non licet, aut à senatu toto, *l.1.vers sitendum ff à quib.appell.non licet.* ab aliquo senatore, vel aliquibus senatoribus iudicibus deputatis, licet appellare, *gloss.& DD in l.non ambigitur ff.de leg. Prepos.in rub de appell.nu.39. & seq* item non appellatur à præfectis prætorio, *l.vnica ff.de off.præf.prat.l.1.C. de sentent. præf.prætor.l.à proconsulibus §.à præfectis C.de appell.* In quorum locum successerunt reges Romano imperio subditi, *Bald.in l.vnica §.1. nu.7.ff de off.præf.præt.Prapos. in rub. de appell. num.43.* ac in Germania Camera Imperialis vicem præfecti prætorio obtinet, *Mynf.*

obs.42.cent.1.in fine. In qua nulla criminalis accusatio admittitur excepta condictione ex constitutione pacis publicæ, *Mynsing. obs.98.ante finem cent.2.& obs.52. 58.& 78. cent.5.* In Ecclesia Dei est senatus, cœtus Cardinalium, *c.constantinus 96.dist.* sed nemo similis est præfecto prætorio, *Bald.in d.l.vnica num.6.in fin.ff de Off.Praef.Prator.Prapos in rubr.de Appellat.n.29.& seqq.* quia ab omnibus appellatur, qui sub Papa sunt; etiamsi sententiam dixerint, vt vicemgerentes Papæ *l.eos 2.C.hoc tit.Franc.in c dilecti el.3.num.41.& 42.hoc tit.* sub communi forma, dicendo sententiam iniustam & iniquam, *l.si quis pronocatione C.de appell.* nisi speciale rescriptum Papæ aliud ordinaret: *Bald. in d.l.vnica §.1. sub num.6.ff.de off.praef.pretor.* quod notandum est pro congregationibus Dominorum Cardinalium institutis Romæ, à quibus appellari potest, nisi clausula appellatione remota in institutione congregationis apposita sit à Papa, *Bald. in l.1.§.1 sub n. 6.ff.de off.praefect.prat.Fran.Marc.quaest.545.lib. 1.* à toto collegio vetita est appellatio, *Herm. Manfred.de sacros.colleg.decis.5. Mart.Laud.de Card.quaest.4.Alban.de Cardinal.quaest 42. vers. 3 si antistites.* ab omnibus alijs iudicibus tam ordinariis quam delegatis regulariter potest appellari, *c.licet c.omnes c.ad Romanam el.2.& c.seq.2.quaest. 6. d.l.à proconsulibus & l. seqq. C.de appell.Bald.in l.vnica §.1.in princ.ff. de off. praefect.prat.* absque yllo metu carceris, custodiæ aut retentionis, vel excommunicationis, exspoliationis, aut damnationis, *c.ad Romanam el.1.2.quaest.6.l imperator ff.hoc tit.* & in maioribus & minoribus causis, quia non facit iudici iniuriam, quia ab eius sententia appellat, *l. & in maioribus C.de appell.gloss fin. in l.qui restituere ff.de rei vend.& ibi DD. Ias.in l. 1.num.17.ff si quis caut.* Appellari debet † in-
31 fra decem dies, à die latæ sententiæ, *Auth. hodie C.hoc tit.Gail.obs.139. lib.1. Mynss. obser. xj.cent.3.* ita vt dies illa, qua lata est sententia pariter computetur, *glo.in c.1.in verbo proponitur de restitut.spoliat.in 6.& ibi Can.cap.biduum 2.quaest.6.Mynss.obs.2.cent. 2.* vel à tempore scientiæ infra decem dies, quando contra absentem non defensum per procuratorem, iudicatum est *l.1.§ fin ff.quan l.appell. sit & inter qua temp ral.ab eo C. quom.& quan. iud. &c. pulchre Gail.obs. 139. in princ. & num.7.lib.1.* quando grauamen est momentaneum secus si causam continuam & successiuam habeat, quia tunc tanquam à præsenti, & continuo grauamine semper potest appellari, *c.ex parte el.1.& ibi Franc.num.8. & seqq.hoc tit.pulchre Gail.obs.139 n.13.& 14 vbi ponit duas limit.libro 1.* Decendium quod datur ad appellandum non potest prorogari per partes etiamsi hoc fieret per modum compromissi, *Mynsing.obs.68.cent.2.* Per appellationem non datur iurisdictio, quia potest appellari ab eo, qui non habet iursdictionem si actus eius tenet, & habet effectum iuris: *l.à sententia §.idem rescripsit ff. de appell.Ias.in l.nemo potest num. 62.& seqq.ff de leg.1.* omissio appellationis non purgat vitium sententiæ, quo minus pars possit habere regressum contra iudicem, *Pan.post gl.in d. c.pastoralis §.quia vero n.5.de off.deleg.* Si pluries appellatum fuerit stat in arbitrio appellantis quam velit prosequi vna tamen electa reliquæ concident, *Pract. Pap.in foro app. à sent. diff.in verbo in his scr ptis & ibi add.Mynsing.obs. 7.cent.1.* Sed Rota decis. 23. hoc tit. in antiquioribus videtur tenere quod prima deserta non iuuetur ex secunda, *Fel.in c.personas n. 1.vers.sic.amplia hoc tit.* Iure ciuili ab interlocutoria † non appellatur, *l ante sententia C.quor.* 32
appell.non recip.& ibi gloss mag. & DD. l. fin. C.de sent.& interlocut.omn.iud. Gail.obser.129. libro 1.& obseru.130.eod. lib. etiam in causis capita-

capitalibus, *l. eos 1. §. super eis C. hoc tit.* à definitiua cuiuscunque iudicis, *c. placuit 2. quæst. 6. l. à proconsulibus C. hoc tit.* tam in maioribus quam minoribus causis appellatur, *l. & in maioribus l. si quis prouocatione C. hoc tit. glo. fin. in fine in l. qui restituere ff. de rei vend.* ac etiam à delatione iuramenti litis decisorij, per iudicem, vel partem alterutri litigantium, ab eo contra quem iurandum est, qui si à dela-
33 tione intra † decem dies non appellauerit, & elapso decendio altera pars parata sit iurare, poterit ab ista præstatione iuramenti appellare, ac etiam à sententia definitiua, quæ post præstitum iuramentum fuit à iudice lata: *l. generaliter §. 1. C. de reb. cred. & iureiur. Mynsing obs. 39. cent. 1 & obs. 14. cent. 2.* litigatori vero qui sacramentum intulit, nullum in hoc seruatur appellationis remedium, *d. l. ge-*
34 *neraliter §. 1. in fine.* Iure † canonico non solũ à definitiua sed regulariter ab omni sentẽtia interlocutoria, & ab omni grauamine etiam minimo iudiciali *c. de appellationibus c. cum cessante hoc titul.* vel extraiudiciali, *c. 1. c. bona hoc tit.* illato, vel cominato, *c. concertationi & ibi gloss. hoc titul. in 6.* censetur permissa appellatio, nisi reperiatur prohibita, & dicens non posse appellari ab aliqua sententia, vel aliquo casu, tenetur hoc probare, *Franc. in rub. huius tit. num. 18. & 19.* Limita 1. quia
35 ex † decretis Concilij Trid. ab interlocutoria vel alio quocunque grauamine episcopi vel illius in spiritualibus Vicarij generalis, ante sententiam definitiuam, non licet appellare, tam in causis ciuilibus, *c. causa omnes in princ. sess. 24.* quam criminalibus, *cap. 1. § in causis sess. 13.* nisi habeat vim definitiuæ, aut eius grauamen per appellationem à definitiua reparari, *c. fin. §. vbi vero & ibi Franc. hoc tit. in 6.* vel ab ipsa definitiua appellari non possit, *d. c. causa omnes d. c. 1. §. in causis Myns. obs. 43. cent. 4.* quos casus prosequitur Bald. *in addit.* *primis ad Specul. tit. de appel. vers. casus. & Bart. in l. 2. ff. de appell. recip. Felin. in rub. de sent. & re iud. n. 3 & ibi Pan. & Can.* Limita 2. in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, *c. episcopi sess. 24.* nisi excessus dubius existat, quo casu causa probabilis in appellatione est exprimenda, quæ debeat legitima reputari, *cap. cum speciali § porro hoc tit.* Limita 3. in causa habilitatis sicut inhabilitatis, *d. c. 1. §. in causis sess. 13.* Si in dictis, aliisque similibus casibus iudex à quo appellationi non detulerit, & appellator nihilominus eam prosequatur, superior de ea cognoscens causam ad priorem iudicem sine difficultate debet remittere, eadem die condemnationem faciens expensarum: *cap. cum appellationibus hoc tit. in 6.* imo potest iudex à quo ea appellatione & quacunque inhibitione non obstãte, ad vlteriora procedere, ac sententiam exequi non solum ante appellationem intra decem dies, sed etiam post appellationem nec reuocabitur tunc executio per viam attentati, *c. non solum & ibi Franc. n. 4 hoc tit. in 6. d. c. causa omnes in princ. & fine sess. 24. d. c. 1. § in causis sess. 13.* Si vero detulerit appellationi poterit nihilominus appellanti præcipere, ne attentet id, propter quod appellauit, *Pan. in c. 2. n. 4. de matrim. cont. interd. eccl. post Ioann. And. in d. cum appellationibus hoc tit. in 6.* quia appellatio non tuetur appellantem, vt possit facere id, propter quod appellauit, & deuoluitur ad superiorem iurisdictio, & eius exercitium etiam quando appellatum est ab interlocutoria friuole, *d. c. cum appellationibus §. si vero hoc tit. in 6.* licet tam appellatio, quam iudicis à quo delatio, ab eo valeant refutari non solum super eo super quo fuit appellatum, sed etiam quoad totam causæ cognitionem, *Franc. in d. c. cum appellationibus §. si vero num. 2 per illum text. & ibi Can. Myns. obs. 4. cent. 2.* quando pars non opponit, alias

secus: *Rot. diuers. dec.* 774. *part.* 1. *Decius in l.* 1. *sub num.* 6. *vers.* 1. *si non opponatur C. de bonor. possess. secund. tab.* ratio est, quia in appellatione ab interlocutoria cadit illa delatio, quæ facit deuolui negotium, secus in appellatione à definitiua, in qua non delatio, sed appellatio deuoluit, *Bald. in l. appellatione num.* 6. *C. hoc tit. Acbil. dec.* 2. *eod.* Limita 4. quia à pœna legis vel canonis non potest appellari, *c. quia nos hoc tit. l. si qua pœna ff. de verb. signif.* Potest tamen appellari à sententia declaratoria iudicis aliquem incidisse in pœnam legis vel canonis, *gl. in c. cupientes* §. *quod si per viginti in verb. priuatos de elect. in* 6. *c. super his & ibi Pan. num.* 17. *de accus. c. peruenit* 1. *& ibi Pan. hoc tit. Zab. post gloss. in clem.* 1. § *si quis autem in xj. quæst. de sequest. possess. & fruct. Franc. in c. is qui* § *fin. in* 3 *limit. de sent. excommun. in* 6. Limita 5. in sponte confesso & testibus conuicto, *l.* 2. *C. quor. appel. non recip.* in causis criminalibus & ciuilibus, *gloss. Bart. & Bald. in d. l.* 2. *C. quor. appel. non recip. Gemin in c. Romana* §. *sin autem num.* 6. *hoc tit. in* 6. ex consuetudine Germaniæ in criminalibus illicita est appellatio ac etiam dictio de nullitate, *Myns. obs.* 41. *& seq. cent.* 4. Limita 6. in notorijs, *c. cum speciali* §. *porro hoc tit.* nisi allegetur causa quæ reddat appellationem probabilem, *Dec. in d.* §. *porro n.* 13. Sed vbi permissa est appellatio, notorium resultans ex probationibus non tollit beneficium appellationis, *Dec. in d.* §. *porro num.* 13. quia in causa appellationis attenditur possibilitas, quod non deductum & probatum possibile sit, quod deducatur & probetur, *l. per hanc C. de temp. appel. c. per tuas hoc tit.* Limita 7. in non deferente appellationi sui aduersarii, prius interpositæ, qui non potest allegare suam appellationem in eadem causa postea interpositam, sed prior appellans bene potest se fundare super appellatione prius à se interposita, licet ipse non detulerit appellationi postea interpositæ ab aduersario, quia Aduersarius non detulerat suæ appellationi: *c. bon. mem. mag. de elect. & ibi Can. cap. constitutis c. an sit hoc tit.* in alia vero causa non debet à beneficio appellationis à quopiam repelli is, qui non detulit appellationi in vna causa, quia sufficit quod semel punitus est, *glo. fin. in d. c. an sit hoc tit. & ibi Can.* Octauo à consilio sapientis non appellatur, sed ei contradicitur debetque contradicenti dari terminus ad iustificandam suam contradictionem, *Bald. in addit. ad Speculat. de appell. col.* 10. *vers. lata est sententia de consilio per l.* 2. *C. de relat. in fine*, Alias limitationes vide apud glo. in c. Romana §. sin autem in verb. consimilibus & ibi Ioan. And. num. 16. in fine & nu. 17 hoc tit. in 6. & ibidem Can. Illud notandum est, vbi duæ † causæ complicatæ sunt, 36
& vna admittit appellationem, altera non, in vtraque admittendam esse appellationem, vt si agenti possessorio opposita fuerit exceptio proprietatis, *Bald. post gl.* 2. *in l. vnica num.* 7. *C. si de moment. possess. Auffr. in addit. decis. Cap. Tholos. post princ. Bald. in cap. ex conquestione num.* 5. *de restit. spoliat. Mohed. remed.* 9. *recup. poss. num.* 321. *plures cumulans Ripa in c. sæpe in col. fin. vers.* 2. *fuit opinio de restit. spoliat. l. momentanea & ibi gloss.* 1. *C. vnde vi & ibi DD.* Post cum prehenso spolio complicetur causa falsitatis instrumenti venditionis, *Rot. diuers. dec.* 323. *part.* 1. *Bald. in l. vnic. num.* 6. *vers. & nota in materia Salic. in* 4. *q. C. si de moment. possess. fuerit appellat.* & causam semel effectam appellabilem, semper debere manere appellabilem, *Rot. diuers. decis.* 132. *num.* 1. *part.* 2. *c. non licet actor de reg. iur. in* 6.

Appellatio est † de appenditijs illius in- 37
stantiæ cuius est sententia à qua interponitur, sed non prosecutio appellationis, *c. non iniuste & ibi post gl. Can. & l. inuitus C. de procur. & ibi*

& ibi Ias sub n. 3. & 4. vbi 1. partem regulæ limitat vno modo & secundam partem 4. modis ac Innoc. in d. c. non iniuste ante num. 1. multis modis, quia appellatio interponitur coram eodem iudice, sed prosecutio fit coram diuerso, *l. cum apud Sempronium ff. iudic. solui,* subiacetque statutis illius fori, in quo lata est sententia, quia est de ordinatoriis seu præparatoriis iudiciorum, *Pan. in c. ecclesia S. Mariæ num. 24. & 25. & ibidem Felin. n. 55. Dec. num. 42. de Constit. Ias in l. cunctos populos numer. 57. C. de summa Trinit. & fid. Cathol. Achil. decis. 12. hoc t. Rot. diuers. decis. 30 part. 2.* Appellare tantum potest † ille, cuius interest, *c. cum super de sent. & re iud.* vel cui mandatum est, vel qui alienum negocium gerit, quod mox ratum reus habeat, *l. 1. ff. de appel. recip.* tertius qui non inter fuit iudicio, pro interesse suo expressa causa grauaminis; *c. cum super & ibi Pan. n. 5. de re iud. l. à sententia ff. de appel. Gail. obs. 122. sub numer. 5. libr. 1.* Ac quilibet pro eo, qui ducitur ad supplicium: *l. non tantum ff. de appel. Fel. in d. c. cum super nu. 2. & seqq. vbi ampliat 6. modis & limitat 2. de re iud. l. addictos C. hoc tit.* Victoria appellantis, prodest litis consorti, etiamsi non appellauerit, *l. 1. & 2. C. si vnus ex plurib. appel. c. pen. hoc tit.* quando vna eademque causa fuerit defensionis secus si diuersa, *l. si qui separatim §. fin. vers. quod est ff. de appel.* Ac vna sententia condemnati sint, nam si plures separati fuerint condemnati, quamuis ex eadem causa, pluribus opus est appellationibus, nisi vna probatio esset contra eos, *d. l. si qui separatim iuncto §. 1. vers. sed cum aduersus ff. de appel.* Ac tertij appellantis, pro suo interesse, prodest victo, *Fel. in c. cum super numer. 6. & seqq. vbi ponit 8. fall. de re iud.* Sed tertius appellans à secunda sententia, & ab intimatione executorialium, facit illam secundam sententiam suã, vt sequens ferenda sententia contra ipsum sit tertia: *c. fin. in fine vt lit. pend. & c. in 6. c. vbi periculum §. 1. in fine de elect. in 6. Achil. decis. 13. hoc tit. per notata à Felin. in d. c. cum super in fine Put. dec. 71. lib. 3.* idem obtinet si tertius pro suo interesse dicat de nullitate sententiæ, *Rot. Farin. dec. 98. num. 5. & 6. pars. 1.*

Appellatio † est communis vtrique parti, etiamsi vna tantum pars appellauerit, *l. ampliorem C. hoc tit. Mynf. obs. 21. cent. 2.* siue sit extra iudicialis, vt si fiat ne traderetur possessio aduersario, non potest tradi appellanti, *Ach. l. decis. 18 & 34 hoc tit. vbi respondet doctoribus aliter sentientibus Prepos. in c. bona n. 33. & 34. hoc tit.* siue iudicialis, vnde si à definitiua continente plura capitula vna pars in totum appellauerit, poterit iudex appellationis ad instantiam partis appellatæ pronũciare super omissis in sententia & eam supplere, *Rot. dec. 25. de re iud. in nou. l. per hanc C. de temp. & repar. app. c. cum Ioannes de fid. Instrum.* quia sicut petitur per appellantem totaliter infirmari, ita pars appellata petere potest eam confirmari, & suppleri omissa, quæ forte in prima instantia non fuerunt plene probata, sicut in secunda, *l. per hanc. C. de tẽp. appell. c. cum ioannes de fid. Instrum. Gail. obser. 122. nu. 3. libro 1.* nisi appellans restrinxisset se in appellatione ad capitula facientia contra eum duntaxat, *Pan. in d. c. cum Ioannes sub nu. 17. vers. ego limitarem de fid. instrum.* quia regulariter appellatio interposita super vno capitulo non se extendit ad aliud, quam connexum; *l. etiam 1. §. 1. ff. de minor. & c. l. quid tamen ff. de arbit. gloss. in l. ampliorem in verbo iudicatis C. hoc tit. Franc. in c. si duobus num. 4. & 5. eod. Greg. xv. decis. 223. n. 5. & seqq. & ibi annot. & decis. 552. & ibi annot.* ideo si aliqui canonici appellent, ne electio fiat per compromissum, poterunt eligentes procedere per scrutinium. *Pan. in c. cum nobis post n. 7. de elect. Achil. decis. 18. in fine hoc tit.* Limita primo, quia

quia appellatus non poteſt adhærere appellationi, quatenus contra, etiam commiſſa cauſa, ſi pro appellante in omnibus eſt pronunciatum, *Fel. in c. ſignificauerunt n. 5. de except. & ibi Can. Franc. in d. c. ſi duobus n. 8. verſ. ſecundo quæritur & Achil. deciſ. 1. hoc tit.* Secundo, limita in omni appellatione conditionali, vt ſi quis appellauerit quatenus ſibi auferretur poſſeſſio, quia nihil ponit in eſſe niſi ablata poſſeſſione, *Achil. deciſ. 14. nu. 3. hoc tit. Clem. ſicut hoc tit. & ibi gl. in verbo à futuro & Can. Pan. in c. bona mem. n. 7. hoc tit.* Tertio, in omni appellatione extraiudiciali à futuro grauamine, etiam cum clauſula ex nunc prout ex tunc, & ante illatum grauamen appellatus præcurrat appellantem, quia appellatio extra iudicialis à futuro grauamine non habet effectum, niſi à tempore illati grauaminis, & tunc incipit currere tempus, *d. Clem. ſicut hoc tit. Rot. deciſ. 32. hoc tit. in antiq. Achil. deciſ. 14. n. 4. & ſeqq. eod.* Ex his infertur quod
40 appellans non † poſſit renunciare appellationi inuito appellato, *l. ampliorem verſ. ſancimus C. hoc tit. Bald. in l. per hanc n. 2. C. de temp. appell.* quod indubitatum eſt in appellatione à definitiua, re non integra, quando per aliquem actum geſtum in cauſa appellationis illa eſt effecta communis, *d. verſ. ſancimus C. hoc tit. Pan. in cap. interpoſita §. ille denique ſub nu. 4. verſ. ſecundo membro hoc tit. & ibi Can.* re vero integra poteſt renunciare, *l. ſi quis libellos C. hoc tit. c. ab eo c. vt ſuper eod. in 6.*
41 Limita † quando per appellationem appellatus fuerit excluſus à facultate appellandi, vt ſi victus appellauerit ſuper ſorte, victor non appellat ab abſolutoria, vel omiſſa aut inſufficienti condemnatione expenſarum, ſiue victus proſequatur appellationem ſiue non, quia iudex ad quem, ſumptuum condemnationem ſupplet ex officio, victo vero non appellante, permiſſa eſt victori huiuſmodi appellatio, *l. fin. C. quand. prou. non eſt neceſſ. Rot. deciſ. 47. hoc tit. in nou. Mynſing. obſ. 22. cent. 2. Specul. de appell. § in quibus n. 24. & ſeqq.* quando expenſæ fuerunt petitæ. *Mynſ. obſ. 22. in fin. cent. 2. Pan. in c. ſignificauerunt n. 8. & 9. & ibi Felin. & Can. de except.* Limita ſecundo, in beneficialibus & maioribus cauſis, *d. l. ampliorem in princ. Bart. in d. l. ſi quis libellos,* quia per appellationem incontinenti dicuntur deuolutæ ad Papam, *Franc. in d. § ille denique nu. 18.* Si vero appellatum fuerit ab interlocutoria, & iudex detulit appellationi, *cap. vt debitus in fine hoc tit. & ibi Can.* quia tota iuriſdictio per delationem translata eſt in ſuperiorem, *c. dilectis § præterea hoc tit. c. cum appellationibus eod. in 6.* non poſſunt de communi conſenſu ad priorem iudicem redire, *gl. in d. c. cum appellationibus in verbo remittenda & Can. Rot. dec. 49. hoc tit. in nou.* ſi iudex non detulit, poteſt re integra, & re non integra appellans appellationi renunciare, quia nihil intereſt appellati, cum cauſa remittatur ad priorem iudicem, *Pan. in c. interpoſita §. ille denique num. 4. hoc tit. & ibi Can.* Appellatio valet ſi appellans ſimpliciter dicat appello, vel appello ad ſuperiorem † iudicem com 42
petentem, *Bart. in l. 1. § ſi quis nu. 8. per d. §. & l. 2. ff. hoc tit.* quia vtroque iure eſt appellandum ad ſuperiorem iudicem gradatim, *l. Imperatores ff. hoc tit. c. Romana § 1. hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Gemin. ponunt. 12. fall. & Can. c. placuit c. anteriorum § illud etiam 2. quæſt. 6. Boick. in c. vt debitus n. 6. vbi ponit ſex fall. hoc tit. c. dilecti filij el. 2. prior hoc tit. Mynſing. obſer. 67. cent. 1.* ſi quis parem vel maiorem iudicem appellauerit, alium tamen pro alio, in ea cauſa eſt, vt error ei non noceat ſed ſi minorem, nocet, *l. 1. § ſi quis ff hoc tit. Franc. in d. c. dilecti 3. numer. 13. in fine & Can.* exceptione oppoſita, alias tenet appellatio & iudicium, *c. dilecti el. 3. hoc tit. & ibi gloſſ. mag. & Can.* Iure canonico

43 nonico † appellatio ad summum pontificem omissis medijs valet, *l. si quis vestrum c. si quis putauerit c. ideo 2. quaest. 6. c. antiqua in fine de priuil. Mynsing. obseru. 22. circa medium cent. 3.* iure ciuili si appellatio fiat ad principem omissis medijs, princeps remittit ad eum ad quem debuit appellari, *d. l. Imperatores ff. hoc*
44 *tit.* praeterea iure canonico ad quatuor † patriarchas principales, in omnibus prouincijs eorundem iurisdictioni subiectis, omissis medijs prouocatur, *c. antiqua §. in omnibus de*
45 *priuil. & ibi Can.* nec non ad † legatum à latere in prouincia sibi decreta, *Pan. in c. 1. n. 8. de off. leg. cont. gl. 1. in c. quod translationem vers. item ad ipsum solum de off. leg. Pan. sequitur Bald. in d. c. quod translationem num. 10.* de stylo Rotae appellatio alternatiua valet, *Rot. decis. 33. hoc tit. in nou. Capell. Tholos. quaest. 475.* A dele-
46 gato † appellatur ad delegantem, *l. percipimus vers. hoc si C. hoc tit. l. Imperatores vers. ijdem rescripserunt ff. eod. Bart. in l. 1. §. ab eo ff. quis & à*
47 *quo appell.* à subdelegato † à delegato principis, si delegatus commisit ei in totum vices suas, appellatur ad ipsum principem si reseruauit sibi aliquid delegatus, appellatur ad eum, *d. c. super quaestionum §. porro de offic. deleg.* quod si duo ex tribus à sede apostolica delegatis duobus alijs non in totum subdelegauerunt vices suas, ipsique subdelegati cum delegato Tertio in causa processerint delegata, si appellatur ab ipsis, ad primum delegantem appellari debebit, & non ad condelegatos, *c. si duo de off. & potest deleg. in 6.* quia vbi duo permiscentur, quorum vnũ est potentius altero, potentius attrahit ad se naturam minus potentis, etiamsi minus potens numero excedat potentius: *cap. aqua de consec. eccles. vel. altar.* si appellatur ad sedem apostolicam, Legatus adire non potest, *glo. in c. si postquam in verbo ad sedem apostolicam de elect. in 6. c. constitutus de appell. cap. studuisti Summa in Decretales.*

& c. licet de off. leg. Gamb. in tract. de leg. lib. 8. numer. 105. late Aluar. Velasc. consult. tab. 62. Appellatio † regulariter interponi debet 48
coram Iudicibus vel maiori parte ipsorum, si plures sint separatim, *Clem. 1. hoc tit.* vel iudice, qui sententiã tulit, *c. vt debitus c. suggestum & ibi gloss. 1 in fine & late Pan. numer. 4. & seqq. & Can. hoc titul.* cuius copia in publico si haberi non possit, decem dies dati ad appellandum non currunt, *l. 1. §. dies ff. quando appell. sit l. biduum §. dies & §§. seqq. 2. quaest. 6.* vel appellari tunc poterit coram notario causae ad domum solitae habitationis ipsius iudicis, *Rot. decis. 50. hoc tit. in nou. c. biduum §. dies & §. ad eundi 2. quaest. 6. & ibi glo. in verbo an imputetur c. suggestum hoc tit. & ibi post glo. 1. Can. c. appellatio & ibi gl. in verbo iudici & Can. hoc titul. in 6.* in absentia iudicis, & sine rationabili causa interposita valet, sed non habet ante intimationem inualidare processum iudicis, *Pan. in d. c. suggestum nu. 6. & seq. hoc tit. Mynsing. obser. 85. cent. 2. & obser 44. cent. 4.* Appellato quoque ignotanti, appellationis nec non delationis & termini praefixionis si subsecutae fuerint intimatio legitime est facienda, *Clem. 1. § fin. hoc tit. & ibi gloss fin. & Can. Myns. d. obs. 12. cent. 2.* A definitiua † in- 49
continenti sufficit viua voce appellare sine scriptis, *l. litigatoribus C. hoc tit. l. 2. & l. à sententia in fine ff. eod.* vnde dici potest tota ea die, qua sententia lata est, dummodo sit iudex ibidem in eadem figura iudicij, posse viua voce appellare, *gl. in d. l. 2. ff. hoc tit. Bart. in l. 1. § fin. nu. 3. dicens ita seruari ff. eod. Mynsing. obs. 12 in princ. cent. 2.* Caeterum sequenti die in scriptis appellandum est, & porrigendus libellus appellatorius infra decem dies à sententiae recitatione, *Auth. hodie C. hoc titul. Mynsing. obseru. 45. cent. 4.* etiam die feriata quia appellatio non est actus Iudicialis, *Zab. in d. 2. §. similiter num. 3 hoc tit. Bart. in l. 1.*

 §. Die

§. *Dies ff. quando app sit Mynsing. d. obs. 12. cent. 2.* & non est necesse quod coram eo legatur, *c. appellatio hoc tit. in 6.* qui continere debet nomina appellātis, aduersarij, iudicis à quo, & ad quem, & à qua sententia appellatur, *l. 1. §. fin. ff. hoc tit. & ibi Bart. num. 4. & DD.* alias non valet etiamsi illi per iudicem fuerit delatum, *Achil. decis. 2. hoc tit. l. eos §. sin autem & ibi gloss. in verbo libellos & auth. ibi posita l. litigatoribus & ibi gl. C. hoc tit* causa non est exprimenda, sed si exprimatur causa friuola, appellatio est ipso iure nulla, *Ioan. Andr. in c. 1. ff. col. fin. vers. in gl scilicet quod ibi exprimere hoc tit. in 6.*

50 Ab interlocutorijs † habentibus vim definitiuæ, potest etiam incontinenti appellari viua voce non obstante c. cordi hoc tit. in 6. quia loquitur in mere interlocutoria, & ad habentes mixtam naturam cum definitiua non debet extendi *Bald. in l minoribus numer. 7. in fine C. de his quib. vt indig. Pan. in c. ad dissoluendum numer. 2. in fin. de spons. impub. Crescent. decis. 6. numer. 5. hoc tit. Gail. obs. 130. num. 5. & ibidem num. 6 & 8 enumerat interlocutorias habentes vim definitiua Mynsing. obseru. 66. cent. 1.* sed neque Clem. appellanti hoc tit. habet locum in appellationibus ab huiusmodi interlocutorijs, *Rot. decis. xj. hoc tit. in nou. Clem fin. et ibi gl. in verb. repulsione in fine hoc tit. & Can.*

51 In appellatione † à mere interlocutoria plura requiruntur, *Imol. in c. vt debitus num. 16. hoc tit. & ibi Can.* causa appellationis admittendæ, *c. 1 & ibi gl. in verb. appellationis & Can. hoc tit. in 6.* aut iniusti grauaminis extra iudicium à iudice illati, vel comminati; *cap. cum cessante hoc tit. pulchre Bart. in l ait prætor numer. 3. & seqq. per illum text. ff. de minor. & c. c. cordi & ibi gloss in ver. vel extra Franc. in princ. & Can hoc tit. in 6.* legitima, *c. vt debitus cap. vt specialis hoc tit.* vera, *d. c. vt debitus c. interposita hoc tit.* quæ non potest iustificari nisi ex allegatis coram iudice à quo. *Clem. appellanti hoc tit. quam limitat 4. mod. Roman. sing. 282.* expressa clare & signanter, & non per relationem ad acta, *Bald. in d. l. minoribus num. 5. & seqq. Gail. obs. 130. numer. 2. vbi ponit vnam fall. & n. seqq.* in appellatione, *l cum causam h[illegible]*, interposita in scriptis, *c cordi hoc tit. in 6.* intra decendium, *cap. quoad consultationem de re iud.* ob non admissam petitionem, vel exceptionem; nam ante repulsam exceptionis non est licitum appellare: *c. dilecto hoc tit. c. ex parte & ibi not. de testib.* Et si Iudex non admittat appellationem tanquam ex friuolis causis interpositam vt ab ista non admissione seu denegatione appellationis interpositæ appelletur, *Zab in cl. vnica sub nu. 9. in 4. q. vers. & ex hac gl. de dol & cont. Myns obs 49. cent. 2. Inno. in c pastoralis in fine, de off deleg.* ac quando ad sedem apostolicam appellatur, vel quemlibet alium iudicem ordinarium qui per simplicem querelam cognoscere possit, *c. 1. & ibi glo. in verb ad nos hoc tit. in 6. & Can.* si appellatione approbata, appellatus hoc petierit, vel iudex, appellatione recepta, præfixerit terminum competentem; quod partes veniant instructæ cum rationibus & munimentis ad articulum appellationis, ac etiam principalem causam pertinentibus ad sedem apostolicam, ad quam appellatum fuit, in termino præfixo, qui vices peremptorij obtinet: *c. 1. hoc tit. in 6. c. sæpe hoc tit. & ibi Can.* alioquin contra appellatum & appellantem non venientes proceditur tanquam contumaces; *gloss. in d. c. super in verb. absentem hoc tit. & ibi Can.* appellator præmissa non obseruans reputatur non appellans, ad prioris iudicis redibit examen, & condemnatur in expensas; *d. cap. 1. vers. fin. & pen. hoc tit. in 6.* si autem appellatus venire contempserit, in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quam in causa proceditur coram iudice

iudice appellationis: c.1.vers.fin.hoc tit.in 6. & ibi gloss.in verb.procedatur & Can. quod si altera partium tacito de approbatione, vel delatione,& termini præfixione, impetret iudicem ad partes; impetratio & processus habitus per iudicem appellationis est ipso iure nullus; quia causa deuoluta ad curiam, non potest extrahi nisi de scientia Papæ: Rot.decis.48.de rescript.in antiq.contra Innoc. ibidem allegat.proinde de elect in 6.& ibi post gl. Can c.sæpe in fine hoc Rot.decis.13.de rescript. in antiquior. quod si forsan interposita appellatio, malitiose à iudice recepta, vel ab appellato approbata non fuerit, cum constiterit legitime prouocatum fuisse. eadem vigorem obtinet quoad retractationem attentatorum, suspensionem iurisdictionis in iudicis à quo, & alios similes effectus; sed non habet vim peremptorij; vnde non tenetur appellatus comparere nisi citetur.cap. sæpe §.quod forsitan & ibi Pan.n.20.hoc tit,Præ-
52 pos.num.19.& Can.communiter. Iudex à quo † appellatur, si appellatio sibi appareat euidenter legitima, debet ei deferre, dicendo appellationi defero, & apostolos reuerentiales concedo; c.post appellationem §.forma 2. quæst.6.c dilectus filius §.præterea & ibi Can. hoc tit.l.vnica ff.ad libell dimiss specul. in 4.parte de appell.§.tertius sequitur Rot. decis. 61.hoc tit.in antiq.Cassad.dec.7.n 6.hoc tit. vbi explicat hæc verba dominus dedit reuerentiales in forma. alias secundum leges punitur pecunialiter 30. pondo auri, l.quoniam la.2.C. hoc tit. secundum canones deponitur ab officio: c.de priore & ibi glo fin.C.hoc tit. si sibi euidenter frustratoria videtur, & appellatum fuit ab interlocutoria, non debet ei deferre, sed ea non obstante procedere ad vlteriora, dicendo, appellationi non defero, & apostolos refutatorios concedo; c.cum appellationibus hoc tit.in 6.Bald.in l.à procedente in 3.not.C. de delat. si appellatum sit à definitiua, licet appellatio non sit recepta, nec ei sit delatum per iudicem à quo, tamen cessat executione appellationi fiat præiudicium. l. si quis à filio §. fin. & ibi DD. per illum text. ff.de iniust.rupt.irrit fact.testam.l.1. ff. nihil nou.appell. pend. quod si dubitet an sit legitima, vel frustratoria, tunc debet ei deferre & dare apostolos dimissorios, c.cum speciali §. fin.hoc tit. c.sacro ad finem de sent excomm. vel admittere conditionaliter, dicendo admitto, si & in quantum de iure teneor, vel vti verbis negatiuis non admitto nisi si & in quantum de iure teneor: Franc.in c.sæpe n.5.h t. Benintend. concl.1.quæ verba non habent vim delationis.Zab.in Clem.quamuis § q. si iudex in 3.q.hoc tit.Benintend.d.concl.2.n.2.& 3. Apostoli † 53
sunt pars & de substantia appellationis, Rot. decis.41.& 50.n.3.hoc tit.in nou.Vest.in pract. li. 7.c.3.n.37.c.cordi c.vt super c.ab eo hoc tit.in 6. siue in iudicio siue extra appelletur, dantur in scriptis, in rub.& nig.ff.de lib.dimiss. Specul. tit.de appell.§.3 sequitur nu.15.in fine de appell. part.4. & intra terminum triginta dierum à die latæ sententiæ sunt instanter ab appellante petendi, l.vnica ff de libell.dimiss. Mynsi. obs.36.cent.4. quos iudex à quo intra dictos triginta dies arctatur concedere vna cum actis, l eos § fin.& l.iudicibus C. hoc tit. c.vt super eod.in 6.c.causæ omnes § præterea si quis sess.24. ideo iudex à quo appellanti solet dare terminum iuris, infra quem tenetur redire pro apostolis, alias appellatio censetur deserta, Clem. quamuis hoc tit. Greg.xv.decis. 573.num. 1.& ibi late annot. nisi appellatum fuerit à definitiua, & appellans interim fecit causam committi in curia, quæ commissio valet & virtute eiusdē auditor potest procedere antequā lapsus fuerit terminus ad dandū apostolos, quia in tali appellatione dantur apostoli reuerentiales secundum stylum

palatij, *Rot.decis.61.de appell.in antiq.Crescent. decis.2.hoc tit. attestans ita seruare Rotam Rot. decis.51.de rescript.in antiq.& decis.54.hoc tit.in antiq.c.oblata hoc tit.* quando autem appellatum esset à grauamine, non valet commissio si impetretur pendente termino ad dandum apostolos, quia iudex à quo potest reuocare grauamen, *Rot.d.decis.54 de appell. in antiq.d.c.oblata hoc tit.& ibi Can* potest etiam iudex dictum terminum legalem abbreuiare, quia est præfixus in fauorem iudicis, vt deliberet quos apostolos dare debeat, *Anch.in d.Clem.quamuis in 5.not. Dec. in cap. cum sit in 4.not.num* 10.*& seqq.hoc tit.* Variæ aliæ responsiones à iudicibus dantur appellantibus petentibus apostolos, quæ varios producunt effectus, vt legitur & notatur in d. Clem.quamuis hoc t. quæ negligẽtiam iudicis notat in tribus, & negligentiam partis in quatuor casibus, & notatur per Franc.in c.personas nu. 3.& 4 hoc tit. Alberic.in rub.C.de temp.& repar.appellat.

54 Appellans † continuans iudicium coram iudice à quo, videtur appellationi interpositæ renunciare, *c.cum venissent de test.c.sollicitudinem hoc tit. & ibi Franc.nu.*10.*& seqq.limitat.5.mod.c.gratum de off deleg.& ibi Dec. num.* 17.*& seq ponit 5.fall.* vt si petat à iudice quod pronunciaret siue interloqueretur super executione non facienda, citaret partem aduersam ad dicendum contra, acceptaret dilationem in monitionibus &c. quia non sunt actus negatiui aut sonantes in pari, sed affirmatiui, *Pan in c. veniens sub num.7. post princ de fil.presbyt.* sunt actus, qui non possunt fieri sine iurisdictione quæ per appellationem est suspensa, ideo ratione contrarietatis videtur appellationi renunciare, *d.c. sollicitudinem & Achil. decis.*19 *hoc tit. Rot.decis. 63.eod.in nou.* dummodo illi actus gesti sint validi, *Ias.in l.3.§.condemnatum ff.de re iud.nu.* 33.neque à iudice à quo passus fuerit repulsam: *Bald.in l.nihil interest in addit.ff.de inoff.testam.* secus si compareat coram iudice à quo, & producat sua iura per simplicem informationem, ipsisque ostendat suam sententiam fuisse iniustam, ad finem vt à sententiæ latæ executione recedat, quia iste actus potest fieri coram non iudice, & extra iudicium, & ad eundem finem tendit ad quem appellatio ad declinandam iurisdictionem iudicis à quo, *d.c cum teneamur hoc tit. & ibi Franc.nu.4.& 5.c.si à iudice & ibi gl.in verbo teneris eod.in 6.& ibi Can.Rot.d.decis.63.* aut si appellans turbatus in sua possessione, super qua fuit appellatum, petat à iudice à quo illam sibi reformari, *d.c.cum teneamur.* quia iudex à quo potest prohibere attentata contra appellationem, & attentata reuocare, *gl. in c.2.in verbo districtus interdixit de mat. contract.cont.edict.ecclesi.& ibi Can.Frant.in d c.cum teneamur numer. 2.& 3. & ibi Can.* vel si post appellationem interpositam citatus ad videndum grauari se, & reaggrauari, metu censurarum compareat, & petat terminum prorogari, *Innocent.in c.olim.el.3.in fine de restit spoliat. Achil. decis.21.hoc titul. Dec.in c.gratum num.27.& seqq.de off & potest. iud.deleg.* Appellationi vero interponendæ, grauatus per sententiam, non censetur renunciare, si pendente tempore decem dierum ad appellandum compareat coram iudice qui sententiam tulit, quia potest interim deliberare, *Felin.in cap.gratum sub numer.7.vers. abbas hic 1.limitat & ibidem Can.de offic.deleg.Innocent.in cap sollicitudin.in num. 5.hoc tit.Ioannes Andreas in c fin.num.2.eod.in 6.* nisi actus quẽ sponte gerit, veniret executiue ad implementum præcepti iudicis, *l.ad solutionem C. de re iud.Dom in cap fin.§.1.sub nu 2.vers.in fine gloss.hoc tit.in 6.*

Iure communi datur † annus ad inchoan- 55
dam

dam, ac etiam exercendam appellationem, *c. oblata in princ. hoc tit. late Pan. in c. personas nu. 7 hoc tit. Clem. sicut & ibi gloss. & Can. hoc tit. gloss. in c. cum sit in verb. recisius ante finem hoc tit. Bartol. in l. vnica sub num. 6. ff. de libell. dimissor. Gail. obs. 141. lib. 1.* Sed iudex à quo, quando admisit appellationem (secus si reiecit, *Dec in d. c. cum sit numer.* 18. *& plurib. seqq. hoc tit. & ibi Can. Rot. dec. 16 de appel. in antiq.*) etiam delegatus, *c. ad aures hoc tit.* Potest appellanti ab interlocutoria, grauamine, vel definitiua (Præterquam in causa beneficiali, in qua canon statuit terminum vnius mensis, *cap. statuimus de elect. in 6. Clem. causam eod. tit.* quem Iudex, in partibus, à quo appellatur, non potest immutare, nisi vtraque parte consentiente. & per lapsum breuioris termini à iudice assignati appellatio non censetur deserta, *Praepos. in c. cum sit numer. 22. & ibi Franc. in fine & Can. communiter hoc tit. Grauat. ad prax. Vest. in c. fin. lib 7. num. 24. in fine*) Præfigere terminum pro suo arbitrio cum congruo spatio; alioquin ipso iure appellans seruatur illæsus, *Bald. in l. præses num. 2. C. hoc tit. Franc. in cap. personas sub num. 3. vers. 5. potest hoc tit. Vest. in praxi cap. fin. lib 7. numer. 6. vers. quod tamen limita.* imo appellans potest sibi ipsi præfigere terminum congruum & conuenientem infra quem iter arripiat, & se præsentet coram iudice ad quem, & appellationem prosequatur, si appellans in termino se non præsentat, appellatio censetur deserta, *d. c. ad aures c. reprehensibilis c. cum sit c. sæpe c. personas & ibi glo. & Pan. num. 4. & Can. hoc tit. l. præses & ibi glo. in verb. præscriptam C. eod Cassad. decis. 4. hoc titul. Rot. decis. 25 & 66. hoc tit in nou. & decis. 48. hoc titul. in antiq. Caputaq dec. 31. & 32 part. 1.* nisi iusta causa excusetur, *d. l. præses C. hoc tit. cap. ex ratione & ibi Franc. & Can. communiter hoc tit.* Aut à iudice à quo obtinuerit termini prorogationem: *Rot. dec. 36. hoc tit. in antiq. Natt. in repet. Clem. sæpe num. 130. & seqq. iuncto num. 204. & 211. & 223. de verb. signif. Dec. in c. cum sit num. 45. in fin. hoc tit. c. oblata & ibi gloss. in verb. prorogari quæ alias quotas allegat hoc tit. Franc. in cap. sæpe num. 27. & seqq. hoc. tit. Gail. obs. 140. lib. 1. num. 3.* Neutra pars potest dictum terminum præuenire, *cap. ex insinuatione c. sæpe c. oblata hoc tit. Rot. dec. 43. de rescript. in antiq.* si vult impetrare iudicem extra curiam, sed appellans bene potest præuenire dictum terminum impetrando iudicem in Curia Romana, *Rot. decis. 64. de appel. in antiq. per c. prouida de elect. in 6.* intra vero terminum iuris appellatus potest præuenire, & litteras commissionis impetrare, dummodo, nimium non præcurrat, vt appellantis diligentiam captiose præueniat, *c. oblata §. si vero & ibi post gl. Can. hoc tit.* quo casu processus est nullus parte opponēte; quia tales litteræ sunt subreptitiæ, quæ tribuunt iurisdictionem, si pars non opponit, secus quando opponit, *Put. decis. 235. lib. 2. Fel. in c. ad audientiam el 2. num. 17. de rescript.* Sed & in curia datis Apostolis appellatus potest impetrare commissionem super appellatione, & appellantem præuenire, *Rot. decis. 16. de appel. in nou.* Appellatus non potest præfigere terminum præsentandi se coram iudice ad quem, sicut appelllans, *Pan. in d. c. personas num. 6. Rot. dec. 2. hoc tit. in nou.* sed bene potest petere, quando appellatum fuit ab interlocutoria ad Cur. Romanam, quod principales personæ per se aut Procuratores cum rationibus, & munimentis ad articulum appellationis, & causam principalem spectantibus accedant ad sedem Apostolicam, *c. 1. §. post hoc tit. in 6.* vel appellationem à definitiua vel interlocutoria approbare: *c. oblata c. Nicolao hoc tit.* ratio diuersitatis est, quia appellans præfigit sibi legem terminum iuris restringendo, & si statuit

terminum nimis prolixum, potest iudex eum restringere, *d.c.personas hoc tit.* Appellatus autem appellanti beneficium legis non potest auferre, ius enim indulget annum ad prosequendam appellationem, & finiendam à tempore appellationis interpositæ, *l.fin.§.illud & ibi gl. in verb.inchoatam C.de temp.& repar.appel.Clem.sicut hoc tit.& ibi gloss.in verb.à die Bart.in auth.de appel. num.2. per illum text.coll.8.Gail.obs.140.in princ. lib.1.* & dati iudicis, *Put.decis.156.libr. 2.l.si in diem & ibi Bart.ff.de condit.& demonstrat.l.3.§.si quis haredi ff.de statutib.* & ex causa biennium, *d. Clem.sicut c.ei qui appellat.2.q.6.auth.ei qui & ibi Bart.C.de temp.& repar.appell.* siue ante siue post sententiam fuerit appellatum, *capit.cum sit Romana & ibi gloss.mag. Ioann.de Anan.sub nume.2.& Can.hoc tit.* De Stylo Curiæ datur biennium, quando in primo anno causa est commissa, & deuentum ad citationem cum inhibitione, *Achil.dec.xj.hoc tit.licet Pan.in c.ex ratione num.4.eod.plures casus distinguat & ibi Can.c.significante hoc tit. ibi intra annum ad huiusmodi appellationem miserat prosequendam*, Vltra dicta tempora hæredi appellantis ad prosequendam appellationem dantur quatuor menses, qui incipiunt currere post tempus ad deliberandum concessum, *l.fin.C.si pend.appel.mors interu.* Hinc
56 inoleuit mos † palatij Apostolici, quod appellanti à sententia definitiua dentur Apostoli reuerentiales non simpliciter in forma, cuius extensionem tradit Vest. *in praxi libr. 7.cap.fin.in princ.* Cassad. *dec. 7. num.5.hoc tit.* quia tunc iudex retulit legem, siue formam à lege traditam, de qua *in l.vnica ff. de lib.dimiss.c post appellationem § forma 2.quæst.6.* & non statuit terminum de nouo, *Fel. in terminis in c.causam quæ n.6 de rescript.Prapos.in c. cum sit sub nu.22.vers.quid si ab homine hoc tit.* Sed cum termino decem dierum in forma solita, ita quod si infra decendium causa appellationis non reperiatur commissa, deserta est appellatio, sed præsentata commissione causæ appellationis iudici ad quem vndecima die, appellatio non est deserta, dummodo decima die probetur data cursori, vt eam præsentaret, *Cas.dec.3.de reb.eccl. alien.vel non in princ.Cassad.dec.4.& Crescent.decis.1.& 8.hoc tit.attestantes de vsu Curiæ c.cum sit hoc tit.c.personas & ibi late Pan.hoc tit.Caputaq. decis.31.& seq. part.1.* quia dicti decem dies dantur ad prosequendum, id est, ad prosecutionem inchoandam, *cap.personas c. cum sit Romana hoc tit.Rot.dec fin eod.in nou.* imo sufficit docere de interpellatione Vicecancellarij, aut locum tenentis, vel eius qui pro tempore ad signaturam commissionum est præfectus, *Bart.in l.mora num.15.ff.de vsur.Ioan de Imol in l.Titia Seio sub num 6.ff.de leg.2. Cassad. dec.4.sub nu.2.hoc tit.Vest.in praxi lib. 7.c.fin. num.5.Put decis.221.libr. 1. Bellam. decis.592. Prapos.in c.ex ratione num.-.circa finem hoc tit.* vt apponunt diem præsentationis commissionis, *Put.decis.379 lib.2.quam nota quia ex ea constat ob præsentationem non dari alium mensem.Lancell.de attent.part.2.c.12. de attent. & innouat.appel.pend.nu.65.& seqq.* nam auth. si appellatione C.de temp.& repar.appel. permittit appellanti alternatiue, vt possit præsentiam suam manifestare iudici futuro, vel eius consiliarijs, aut ijs qui lites intromittunt, ideoque hi omnes & singuli propter alternatiuas possunt dare præsentata, *c.cum plures 1.resp.& ibi gloss.1.& Cap.de off. deleg.in 6.c.in alternatiuis de reg.iur.in 6. §. pen. Instit. de hæred.instit.* vel quod congruo loco fuit quæsitus, qui signat commissiones, & non potuerit loco congruo reperiri, *Cassad.d.dec. 4.in fine hoc tit.l.3.§.neruæ ff.de acquir.possess.Rot. dec.20.hoc tit.in antiquior.& decis.48. eod.tit. in antiq.& decis.25.& 26.eod.tit.in nou.Bell.dec.*

592.di-

592. *dicens quod vnum modicum impedimentum restituit terminum decem dierum datum per iudicem à quo ipso iure Innoc. in cap. ex ratione hoc tit. sub nu. 2.* quia impedimentum præstitum ab habente signaturam commissionum non debet appellanti præiudicare, *Auth. si appellatione C. de temp. & reparat. appel. & ibidem Bald. & DD. Pan. in c. ex insinuatione in 2. not. hoc tit. & Can. Rol. cons. 15. num. 8. & 9. & per tot. vol. 2. Put. decis. 221. libr. 1.* etenim omnes dies quibus commissio appellationis per officiales signaturæ iustitiæ retenta fuit, vel ipso iure subducuntur ex termino reuerentialium, *c. ex insinuatione de appel. Pan. in c. exaratione dicens appellanti non currere tempus etiamsi per mille annos retineretur & ibi Præpos. num. 22. Franc. num. 44. & Can. hoc tit. Præpos. in c. personas sub nu. 11. vers. aliud est tempus scilicet donec causa pendet in Consistorio Principis hoc titul. Ant. Bard. de temp. vtili cap. 4. num 3 Gram. decis. 13. num. 2. 3. & 4.* vel ob dictam retentionem debetur restitutio in integrum, *Auth. si appellatione C. de temp. & reparat. appel. & ibi post gl. fin. DD. gl. in l. si finita §. eleganter ff. de damn. infect. Myns. obs. 98. cent. 5.* quia fatalia appellationis, vel sunt vtilia, vel continua cum reintegratione respectu impedimenti, *Bald. in d. auth. si appellatione in princ. Bell. in c. antertorum num. 142 quæst. 6. Ant. Bard. de temp. vtil. cap. 4.* & currunt tantum negligentibus: *c. reprehensibile c. peruenit el. 2. c. sæpe de appel.* Sed & feriæ paschales aut natalitia, quas subinde contingit in terminum reuerentialium incidere, ex dicto termino, quem excedunt, vel subducuntur, *l. quibus diebus ff. de cond. & demonstr. l. infr. de Oriano in reper. c. quoniam contra in verb. dilationes numer. 95. & seqq & Can. de prob. Host. in c. licet causam num. 5. An. h. num. 10. But. num. 10. de prob. Lanf. de Auedno in tract. de dilat. num. 13. & seqq. Gail. obs. 140. num. 4. lib. 1.* vel præstant restitutione iuitam caussam, quia appellans ex præcepto iudicis à quo, de se præsentando coram iudice ad quem quod prævidere non potuit, in ferias incidit, *arg. l. sed et si per prætorem §. si feriæ ff. ex quib. caus. maior. & c. Bartol. in auth. si appellationem num. 2. C. de temp. & reparat. appel. l. præses C. de appel.* & quia in dubio pro non desertione est iudicandum, *Paul. de Castro in l. 1. num. 3. in fine ff. si quis cautionibus, &c.* & si appellans super impedimento nō habet testes, stabitur eius iuramento inspecta caussæ & personæ qualitate, *Specul. de appel. §. 7. nunc breuiter num. 6 part. 2. l. siue oportet §. consequens vers. suffi. it & vers. seq ff. de excus. tut. Guid. Pap. quæst. 205. Franc. Marcus quæst. 283. num. 3. part. 1. Salicet. in l. præses sub num. 2. C hoc tit. Myns. obs. 92. cent. 3.* & eius Procuratoris, *Fel. in c. personas sub nu. 1 ci ca finem vers. & pro hoc vltimo de appel.* ex dicto cursu † fatalium, siue ab 57 homine siue à iure præfixo deducenda sunt tempora compromissi, vel quando alias de partium expresso consensu prosecutio differtur, *Clem. quamdiu hoc tit. auth. si tamen C. de temp. & reparat. appel Gail. d. obseru. 140. numer. 8. & seq. libr. 1. Myns. obs. 68. cent. 2. & obs. 14. cent 3.* remissoriarum, *Rot. decis. 2. de dilat. in nou. Cassad. decis. 9. hoc tit Rot. decis. 15. hoc tit. in nou. l. 1, §. fin. C. de annal. except. Clem. sicut in fin. hoc tit.* Compulsorialium, ēt generalium, quando appellans sine culpa sua nequit habere instrumenta, quia forsan sunt penes appellatum, *Specul. de appel. §. 7. nunc breuiter sub nu. 8.* & sedis vacantis. *Card. Seraph. decis. 362. n. 2. c. de quarta c. cum nobis de præscript.* Itē suspendit eorum cursus per mortem vnius ex colligantibus, ac hæreditate iacente donec detur curator bonis, *Bal. in l. si vnus C. si pend. appell. mors interu.* Præterquam in beneficialibus, in quibus post mortem colligantis durat lis, & superstes debet prorogare fatalia citatis interesse habentibus, etiamsi

etiamsi ipse superstes gratiose sit surrogatus in ius defuncti, *Mohed.dec.8 hoc tit.c.fin.vt lit. pend.&c.in 6.& ibi Can. notant Bald.in l si pater C.si pend.appel.mors interuen.Rot.decis. 8.vt lit.pend.&c.in nou.* & aliis casibus notatis in l.2.& auth.15. ibi positis. C. de temp.&
58 reparat. appel. Iudex † à quo licet possit appellanti præfigere terminum breuiorem termino iuris ad prosequendam, vt dictum est, non potest tamen statuere terminum breuiorem ad finiendam appellationem, quia superiori legem dicere non potest, *cap. ex insinuatione gloss.in d.capit. cum sit Romana in verb.recisius tempus & ibi Pan. numer.3.12. & 17.& Can.hoc tit.gloss.in cap.1. eod. in 6.*
59 *in not.* Currunt † fatalia appellanti, qui formauit libellum ineptum, aut constituit Procuratorem non idoneum, super quibus fuit disputatum diu, & tandem pronunciatum super ineptitudine libelli, *l.accusaturus ff.de adult.arg.l.quod si nolit §.si mancipium ff.de adil. edict.l.si pater de stat. defunct. Bald.in terminis in auth.ei qui appellat nu.2.C.de temp.& repar.appel.* vel mandatum non esse idoneum propter appellantes culpam, *cap. Nicolao de appel.l.si procuratorem §.si tutores ff. mand.l.2.§.si mater ff ad SC.Tertull.Bald.in terminis in d.auth.qui appellat sub n.2.vers.quæro si appellans misit facit l.Seruius ff.quod vi aut clam, &c.* Sed non currunt appellanti, si est pronunciatum libellum esse aptum, aut sufficiens esse mandatum, quia tunc nulla culpa aut negligentia appellanti potest imputari, qui mora contradictionis impeditus fuit, *l. si cum ipse ff.de excus.tut.l.intra vtile ff. de minor. &c.l.petendæ C.de temp.in integ.restit.arg.not.per Cagn.in l.cōtra maiores n.4.Bald.in fine & DD. C.de inoffic. testam.* An pauperi currant fatalia tam introducendæ, quam finiendæ appellationis, vide Gail.*obs.124.lib.1.*& Mynsing.*obs.97.cent.4.* Iudex ad quem † non debet audire appellantem, nec ad citationem, vel inhibitionem procedere, nisi facta fide de appellatione, *c.cum in ecclesia hoc tit.& ibi Can. notant c.Rom.§.si vero eod.in 6. c.exhibita vers.fin.ibi appellatum constiterit de iud.Bart. in l.hi qui ad ciuilia num.3. C. hoc tit.Cas.dec.2. de rescript.*& si appellatum fuerit ante sententiam definitiuam, nisi causa probabilis seu legitima in appellatione sit expressa: *d. c.Romana §.cum autem & ibi post gl.in verb.expressa Can.*Sed debet citatis partibus assignare terminum ad opponendū contra appellationem, antequam procedat vlterius, *Franc.in d.c.Romana §.si vero in princ.Rot.decis.6.hoc tit. in antiq.Gail.obs.119.lib.1.Mynsobs.15. cent.3.* Iudex autem qui sententiam tulit à qua est appellatum non est citandus, *c.venerabilibus in princ.vers.sed si excommunicatus de sent. excomm.in 6.Fel in c.dilectus el.1.num.3.de rescript. Fel.in c.sacro num.9.de sent.excomm.& Pan.nu. 6.Myns.obs.82.cent.3.& obs.87.d.cent. 3.* quoniam tueri hanc causam non ad ipsum iudicem, sed ad eum pro quo lata est sententia, spectat, *d.c.venerabilibus in princ.vers.sed si excommunicatus,* In appellatione iudiciali distinguendi sunt quatuor casus, siue iudex qui de appellatione cognoscit, sit metropolitanus, vel Episcopus, legatus, nuncius, aut delegatus à sede Apostolica, *Archid.in d.cap. Romana sub num.5.in glos.super verb. prohibere Gemin.ibidem in § quod si sub num.2.vers.oppono quod iudex c.legati sess.22.* Primus est communis appellationi interpositæ ab interlocutoria, & definitiua, vt quando opponitur nullatenus, vel non intra decem dies, fuisse appellatum, vel non appellatum in scriptis, eo casu quo debuit in scriptis appellari, vel appellationē esse desertam, *l.2.§.fin. cum ibi not.C.de temp.& repar.appel.Rot.dec.24. hoc t.in nou.* vel aliud quid simile, qualia possunt opponi in vim declinatoriæ exceptionis, &

nis, & iudex appellationis non potest inhibere iudici à quo, aut de principali causa cognoscere, nisi prius ipse appellans probauerit legitimam appellationem, & causam ipsam ad eum totaliter esse deuolutam, *d. c. Romana § si vero & ibi Franc. numer. 2. & Can. Ioan. And. in c. 1. num. 2 hoc tit.* quia legitimatio personæ iudicis, & cognitio an sit iudex debet præcedere exercitium iurisdictionis: *c. super litteris de rescript. Rot. dec. 24. hoc ti. in nou.* quod si pronunciet appellationem desertam, & appelletur doceaturque de diligentia appellantis, potest reponere, quia quoad hoc censetur interlocutoria, *c. si à iudice de appell. in 6. Rot. dec. 9 hoc tit. in nou. Rot. dec. 42. & 43. hoc tit. in antiq.* Præterea possunt opponi in vim peremptoriæ exceptionis, & super illius probatione fit remissio, & dabitur dilatio extra Curiam, quia peremptoriæ exceptionis, probationes non cogitur appellans secum ad Curiam ferre, nisi citatio ipsum arctet *Ioan. And. in c. 1. n. 2. & 3. hoc tit.* Secundus casus est, quando constat appellationem esse interpositam à sententia definitiua in casibus regulariter permissis, vel ab interlocutoria vim definitiuæ habente, *gloss. in fin. in verb. inanes & ibi Can. de elect. in 6. Gail. obs. 130. nu. 5. & obs. 144. in princ. lib. 1.* quæ suspendit & deuoluit, *dictum est supra Gail. obs. 144. in princ. lib. 1.* Articulus appellationis non est discretus à causa principali, potest iudex ad quem statim inhibere, & cognoscere de causa principali, *c. cum causam & ibi gloss. fin vers. si vero aliquis appellat. & l. 2 in fine ff hoc tit. & ibi Bart. & DD. c. 1. vers. ijs qua in appellationibus eod. in 6. & vtrobique Can l Titianus in fine ff. quod cum eo qui in alien. potest, &c.* Tertius casus est, quando appellatio à definitiua in casibus à iure notatis *in l. fin. ff. de appell. recip. Franc. in rub. de appell. n. 17. & 18.* vel ab homine, *Mynsi. obs. 3. cent. 1.* Prohibitis, vel à tertio pro interesse suo, *Pan. in c. cum super num. 5. de re iud. & ibi Can. l. à sententia ff. hoc tit.* Apparet interposita causa expressa; *Franc in d. c. Romana § fin autem num. 6.* & iudex non debet inhibere nisi postquam cœperit cognoscere, an appellatio sit recipienda vel non; *d. c. Romana § sin autem,* quia licet in appellationib. à definitiua in casibus permissis, iudex debeat cognoscere de meritis causæ, & videre an bene vel male sit iudicatum, *c. fin. in fine 2. quæst. 6. l. eos 1. C. hoc tit.* tamen hoc casu cognitio de legitimitate appellationis separata est ab articulo, & meritis causæ principalis; *Gemin. in d. [illegible] autem num. 3.* quo discusso, & appellatione admissa, sicut in appellationibus à definitiua in casibus permissis, potest etiam altera parte contumaciter absente, iudex ad quem principale negotium, si liquet, definire, *c. per tuas hoc tit.* Quartus casus est, quando appellatum est ab interlocutoria, & obijcitur quod non sit emissa ex causa iusta, & legitima, tunc si apparet patenter legitima, quia in iure est expressa, potest inhibere antequam cognoscat, an sit vera, si vero dubitat an sit probabilis, non debet inhibere, nisi postquam cœperit cognoscere de veritate causæ *d. c. Romana § quod si,* ratio diuersitatis est, quia exceptio (causam expressam in appellatione ab interlocutoria non esse legitimam) est declinatoria, sed si excipiatur quod causa non sit vera, tunc est exceptio peremptoria. *Franc in d. c Romana §. quod si num. 1 & 2. & ibidem Can. Gail. obs. 144. n. 4. lib. 1.* & altera parte per contumaciam absente, etiam lite non contestata in appellatione, vel causa principali, iudex ad quem definit actum appellationis, *c. interposita § fin. hoc tit.* quia in hoc casu prioris iudicis iniquitas principaliter arguitur, atque aliter decretæ inhabitiones, processus, & inde secuta quæcunque sunt ipso iure nulla, ex dispositione

Concilij Trid. *c. legati sess. 22.* De principali negotio Archiepiscopus, ad quem appellatum extitit ante definitiuam, etiam in causa ecclesiastica inter laicos acta, *Franc. in c. 1. sub num. 2. vers. in gloss. in verb. clericorum de for. compet in 6. & ibi Bellam. in repet. d. c. num. 3. & 4. & Can.* quando suffraganeus non detulit appellationi, *c. 1. & ibi Anch n. 1. post gloss. in verb. prætermisso & Can. communiter de for. compet. in 6. c. cum appellationibus § si vero de appell. in 6. Collect. in c. 1. num. 3 de for. compet.* cognoscere non potest, etiam de consensu partium, *c. Romana in princ. de for. compet. in 6. c. Romana §. 3. & 4 hoc tit. in 6. Franc. Marc. decis. 177. part. 1. c. 1. § post hoc & ib. gloss. in verb. omisso hoc tit. in 6.* nisi finito articulo appellatum, quo casu non habet locum remissio, sed ipsemet iudex appellationis de causa principali cognoscere potest, *c. 1: debitus in fine & ibi gloss. in verb. alioquin Franc. nu. 46. & Can hoc tit. Gail. obs. 131. lib. 1. Bart. l. eos 1. num. 4. C. hoc tit. Mynf. obs 79. cent. 3 & obs. 48. cent. 4.* Secus est in episcopo, ad quem appellatum extitit ab Archidiacono, vel alio inferiore prælato, quia episcopus à subditis adiri potest per simplicem querelam: *gl. in d. c. 1. in verb prætermissio in fine & ibi Bellam. in repet. d. c. sub n. 1. 2. & seq. Anch in fine 1. not. & Can. communiter de for. compet.* Item in Papa; ac delegato ab eo ad causam appellationis, & principalem; & Rotæ auditoribus, & quolibet iudice ordinario qui per simplicem querelam cognoscere potest, *gloss in cap. 1. in verb ad nos hoc tit. in 6.* qui, omisso articulo appellationis, de partium voluntate procedunt in negocio principali, n si appellatus contradicat, & velit quod prius procedatur in negocio appellationis: *Rot. decis. 67. hoc titul. in antiq. cap. 1. § post hoc & ibi post gloss. Franc. numer. 6. & Can. hoc tit. in 6. Franc. in cap. 1. numer. 2. de for. compet. in 6. & ibi Can.* De consensu vero appellati, inuito & contradicente appellante, omisso appellationis articulo in causa principali procedunt, & definitiue pronunciant *c. cordi de appell. in 6. & ib. Ioan. Andr. num. 6. & Can. communiter Gail. obs. 130. lib. 1. Mynf. obs. 79. cent. 3.* quia in eo quod primo cognoscatur super articulo appellationis, versatur fauor solius appellati, cui fauori si renunciet, non potest appellans conqueri; quia appellationem suam asserit legitimam, & per consequens totam causam ad iudicem appellationis deuolutam, qui causam non remittit, sed incipit ipse de ea cognoscere, *c. vt debitus & ibi Can. de appell. Gail. d obs. 1, 6. pulchre Dec. in d. c. vt debitus num. 74. & seqq. ponens dictas tres conclusiones,* & ita passim seruatur in Rota, vt commissa causa appellationis ab interlocutoria lata in partibus, vna cum negocio principali, non constito de appellatione, procedatur in principali. *gloss in c. 1. in casus pos. in vlt. not. hoc tit. in 6. Achil. decis. 17. num. 3. & 4. de rescript.* imo delegatus, cui à sede Apostolica simpliciter commissa est causa appellationis huiusmodi, pronunciatio quod bene fuit appellatum, potest absque noua commissione cognoscere de causa principali, *gloss. in c. ex tenore in verb. terminetis de for. compet. d. c. vt debitus & ibi Franc. num. 49. dicens ita practicari,* causa principalis (iustificata causa appellationis ab interlocutoria) non potest remitti ad iudicem à quo inuito appellante, cum sit suspectus, ex quo semel grauauit, *c. adhæc si vna hoc titul. & ibi gloss. c. c. vt debitus & ibi Franc. numer. 46. & DD. communiter de appell. Bald. & DD. in l. eos 1. C. eod. Gail. obs. 131. lib. 1.* Causa appellationis pronunciata legitima, appellans condemnandus est in expensas, *c. cum appellationibus hoc tit. in 6.* & iudex à quo immediate, postquam pronunciatum est male appellatum, recuperat facultatem

cogno-

cognoscendi de causa principali; nec requiritur aliqua verbalis remissio iudicis ad quem; *Franc. post Ioan. And. in d. c. vt debitus numer.* 47. nisi iudex à quo detulisset appellationi, tunc enim tota causa est deuoluta ad iudicem ad quem, etiamsi pronunciaret male appellatum, ideo iudex à quo non potest cognoscere nisi causa sibi remittatur per iudicem ad quem, *d. cap. cum appellationibus §. si vero*, quæ remissio est noua commissio, *Rot. decis. 49. num. 4. hoc tit. in nou. d. cap. cum appellationibus §. si vero iudex hoc tit. in 6. Gail. obs. 131. lib. 1. per tot.*

61 In appellatione extraiudiciali, † propter hoc, quod superior iudex appellationis incipit cognoscere, de appellatione siue in principali, siue alio modo; non debet impediri officium, vel ius primi, vel alterius hominis, quin illud exequatur sicut primo; quia rescripta vel appellatio non debent quemq; priuare sua possessione, quamuis & hoc ipsum sit in iudicio: *Archid. in d. c. Romana sub n. 5. in gl. super verb. prohibere circa finem*

62 *gl.* Secundo † ad officium iudicis ad quem pertinet, quando appellatum fuit à sententia definitiua, reuocare attentata quæcunque facta infra decem dies ad appellandum datos, ac etiam post appellationem interpositam. *l. per hanc. & ibi Angel. num. 3. limitat 6. in d. C. de temp. appell. c. non solum hoc tit. in 6. Fel. in c. cum I. & A. num. 5. de re iud. c. sollicitudinem & c. dilectis hoc tit. Gail. obs. 146. lib. 1.* Perpetrata infra decem dies, quamuis etiam appellatum non esset, ac appellatione deserta, non per viam attentatorum, sed nullitatis, *Cas. decis. 2. hoc tit. attestans hanc distinctionem seruare Rotam Franc. in c. sæpe sub num. 30. in gloss. in verb. rata hoc tit.* ideo priuationis impetratio obtenta, & collatio intra decendium datum ad appellandum est nulla, cum omnibus decretis & derogationibus in ea appositis, nec reconualescit, licet postea non fuerit appellatum. *Mohed. decis. xj. de preb. & decis. 17. sub num. 1. vers. insuper in hac causa de caus. poss. & prop. Put decis. 27. lib. 1. fusè Franc. Aretin. in l. qui à latronibus §. si quis in capitali col. 2. vers. extra gloss. quæsiuit hic ff. de testam. & DD. Greg xv. decis. 339 num. 4. & seq. & ibi annot. & decis. 513.* Perpetrata post appellationem emissam, & post decem dies, per viam ordinariam aut extraordinariam vt dictum est in titulo vt lit. pend. &c. quæ appellatione deserta non reuocantur, *Cas. d. decis. 2. hoc tit. Franc. in d. c. sæpe sub num. 30. in gloss. in verb. rata hoc tit. in nou.* Excipe, si sint perpetrata à procuratore generali, (quia in generali mandato non venit delictum,) *Bart. in l. si procurator num. 6. & 7. ff. de cond. indeb.* Si non probatur scientia principalis, sine qua non inducitur ratificatio, quæ à principio non sunt purganda, etiamsi principalis inhibitus non certificauerit procuratorem, quod se amplius non intromitteret. *Cesar. decis. 3. hoc tit. Bellam. decis. 550. Bart in l. si procuratorem numer. 6. & 7. ff. de cond. indeb.* Quando appellatum est ab interlocutoria ante definitiuam attentata reuocari non debent, donec appellationis causam veram esse constiterit, *c. non solum § illa hoc tit. in 6. Rot. decis. 44 hoc tit. in nou. Achil. decis. 30. hoc tit.* fauore appellati, sed contra appellantem reuocantur ante iustificationem causæ appellationis, quia non potest dare de iniustitia propriæ appellationis, *Achil. decis. 34. num. 5. hoc tit. Innocent. in c. 2. num. 3. in fine de rescript. per c. ex parte el. 2. de rescript. iuncto c. oblata de appell.* nisi iudex appellationis inhibeat canonice iudici à quo extitit appellatum, aut parti, licet inhibitio iudici non fuerit præsentata, *Lancell. de attent. part. 2. cap. 20. ampliat 19. Greg. xv. decis. 360. n. 2.* ne procedat, tunc enim quidquid post inhibitionē huiusmodi

fuerit innouatum,est, licet causa eadem non sit vera per eundem appellationis iudicem ante omnia in pristinum statum reducendum, *d.c.non solum §.illa Achil.decis.* 29. *hoc tit. Rot.decis.*20.*hoc tit.in nou.& ibi addit.Rot. decis.* 1.*de offic.deleg.& ibi add.Greg. xv. decis.* 435. *& ibi annot.* ne aperiatur via inferioribus iudicandi super inhibitionibus superiorum : de attentatis post appellationem extraiudicialem eorumque reuocatione dictum est supra hoc tit. Pendente causa attentatorum, & executione sententiarum super eis latarum, non currunt fatalia appellationum, *Rot.decis.*15 *hoc tit.in nou.Crescent. decis.* 10. *nu.* 2.*de caus.possess.& prop.c.non solum ibi ante omnia hoc tit.in* 6.secus si super attentatis succubuisset, quia tunc ipsemet sibi impedimentum præstitit. *Rot.d.decis.*15.*hoc tit.in nou. Bald in l.contra maiores num.* 4.*C de inoff.testam.* Notandum est, quod non censetur attentasse, qui post inhibitionem totalem iuit ad concilium regium pro manutentione suæ possessionis, quam poterat propria auctoritate defendere, *Achil decis.*36.*hoc tit. Paris.cons. fin.vol.*4.§ *fera bestia vers. nec interest Instit. de rer.diuis.l.iniuriarum* § *fin.ff de iniur.* quodque in dubio præsumitur inhibitionem subsecutam esse, & non præcessisse eadem die attentatum, ad euitandum delictum, *Achil. decis.*37.*hoc tit.l.Titia* §.*idem respondit ff.de verb. oblig.Crauett.cons.*25.*num.* 7.*l. quoties ff de reb.*
63 *dub.* Disponitur † exordium causæ appellationis vna tantum parte præsente, dummodo interueniat citatio alterius, licet in alijs requiratur litis contestatio, *l.fin.§.illud & ibi gloss in verbo exordium & DD.C.de temp.& reparat.appell.c per tuas hoc tit. Mynsing. obs.*1. *&* 38.*cent.*1. Citatio absentis necessaria non est, quando appellatio interposita fuit ab interlocutoria ad curiam Romanam, & recepta à iudice, vel per partem appellatam approbata, & fuit statutus terminus, siue à iudice vel ab appellante ad prosequendam appellationem, quia talis terminus habet vim peremptorij ad causam totam, adeo quod absque alia citatione poterit procedi contra absentem ad instantiam alterius partis, *c.sæpe & ibi Pan.n* 6.*&* 9. *Franc.nu.*3.*&* 13. *& Can.hoc tit.* Idem obtinet in appellatione à definitiua sententia ex stylo, *Rot. decis.* 48. *hoc tit.in nou.c.Nicolao c.oblata hoc tit. Rot.decis.* 26.*de rescript.in antiq.* alij vero tenent quod appellatio à definitiua cum præfixione termini, quam pars appellata approbauit, deuoluit causam ad curiam, & habet vim peremptoriæ citationis, & hoc casu nulla est differentia in appellatione à definitiua vel interlocutoria, sed quod in appellatione à definitiua sola delatio iudicis cum assignatione termini sine approbatione partis non deuoluit, nec habet vim peremptoriæ citationis ex eo quod in appellatione à definitiua, delatio iudicis nihil operatur; quia non potest iudex non deferre, *c.non solum hoc tit. in* 6.& hoc casu ponunt differentiam inter appellationem ab interlocutoria, & appellationem à definitiua, *Franc.in c. sæpe nu.*30. *hoc tit.& ibi Pan. post Specul. num.*2.*& Can.* Appellationem extraiudicialem habere vim peremptoriæ citationis dictum est supra §.appellatio alia est extraiudicialis. Appellans seu † alias ob lapsum biennij ad 64
alium iudicem recurrens, tenetur omnia acta coram episcopo gesta ad iudicem appellationis, expensis suis, episcopo prius admonito transferre, & reproducere parte aduersa citata, etiam quando causa est commissa prout in prima instantia, quia hoc non tollit, *Greg. xv decis.* 320 *& ibi annot.* quod acta, quæcunque illa sint, etiam criminalia, quæ in eam influunt, nō sint transportanda, alias secunda sententia, actis primæ instantiæ

stantiæ non reproductis coram iudice appellationis, est nulla, etiamsi prima sententia sit iusta. *l.2.& ibi Bart.num.2. Ias.num 15. Dec.num.33.& 34.C.de edend.Fel.in c. Ecclesia S. Mariæ n.16.circa fin.de Constit.* sed si appellatus compareat, tunc is quoque cogitur actorum, quæ translata sunt, expensas pro portione sua si illis vti voluerit, subire, porro ipsam actorum copiam tenetur notarius congrua mercede accepta appellanti quantocitius, & ad minus intra mensem exhibere, qui si in differenda exhibitione fraudem fecerit, ab officij administratione suspenditur, & ad dupli pœnam, quanti ea lis fuisset inter appellantem, & pauperes loci distribuendam, compellitur: Iudex vero si & ipse impedimenti huius conscius, particepsue fuerit, aliterue obstiterit, ne appellanti integra acta, intra tempus, traderentur; ad eandem dupli pœnam tenetur. *c. causæ omnes §. praeterea si quis sess.24.* In criminalibus reus ab episcopo, seu eius vicario appellans, coram iudice ad quem appellauit acta primæ instantiæ omnino tenetur producere, is autem à quo appellatum fuerit intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibere, alioquin absque illis causa appellationis huiusmodi terminatur. *c.reus sess.13.* Processus transportatus præsumitur integer, quamdiu contrarium non docetur, *Crauett.de antiq.temp.part.2.n.85 arg.l.cum de lege ff.de prob. Bald.in l.25.si is qui ff. de testam. Ias.in rub. ff. de nou.oper.nunc circa fi.vers.vlt in quantum Greg. xv.decis.59.nu.1.& decis.72.* & in forma probanti, quando fuit extractus à notario actuario, etiam sine citatione partis; & compulsoria, *Rot decis 1.de fid.Instrum.in nou. Rot. decis. 4.de fid.Instrum.in antiq. Felin.in c.fin.num.7.de fid.Instrum.Caputaq decis.170.part.1. Greg.xv. decis.59.n.4.& decis. 58.nu. 11. dicens cons. Trid. habere locum in causa Ecclesiastica & non probana & ibi annot.* Appellator † appellationem 65
iudicialem & extraiudicialem neque ad finem peragere, & finire debet infra annale tempus, & ex causa impedimenti in primo fatali infra secundum fatale, seu biennium, *c.ex ratione hoc tit.* vt supra dictum est, non à tempore sententiæ, sed à die interposita appellationis, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro grauamine appellatur, numerandũ, *Clem.sicut hoc tit. Pan.in c.ex ratione in 2.not.hoc tit.* Appellatore cessante, cum vnus mensis superest ex biennio, licet victori ingredi, vt quæratur, quo siue inuento, siue non, suas adferre potest † allegationes, vt vel confir- 66
metur, vel rescindatur sententia: in omni casu absente in expensis condemnando, secundum tempora fatalium dierum; *Auth. ei qui appellat §. appellatore C. de temp. appell. c. reprehensibilis & c.sæpe in princ.hoc tit.* ante vltimum mensem biennij pars appellata prosequi potest, sed non petere definire, *Franc. Marc.quæst.147.vbi disputat.in vtramque partem part.2.* Appellator absens, vltima die citandus est ad audiendam sententiam, *Bald.in d. auth ei qui appellat sub num.4.per illum text.* nisi à iudice à quo, vel ipso appellatore, terminus appellationi fuerit præfixus, iuxta dicta in principio huius §. qui vim edicti peremptorij obtinet, ita vt ex tunc in absentem perinde procedatur, ac si peremptorie ad iudicium vocatus extitisset, *c. Nicolao c.sæpe §.quia tamen hoc tit. Bald.in d.auth.ei qui appellat sub num.4.* Neutro † occurrente, post 67
secundum fatale, permanet sententia: *d.auth. ei qui appellat. in fine.* appellans cadit de appellatorio iuuamine, *l.fin.§.illud in fine C. de temp.& repar. appell.* & si appellatum fuerit à sententia definitiua, potest talis exceptio opponi in vim declinatoriæ, quia concludit defectum iurisdictionis iudicis ad quem, *Butr.in c.reprehensibilis sub num.17. hoc tit.* & amplius

amplius adiri non potest etiam vtraque parte consentiente. *Clem. si appellationem hoc tit. & ibi gloss. in verb. appellatus & Can. Bald. in l. eos 1. num. 5. C. eod. tit. Pan. in c. sæpe numer. 10. hoc tit. Mynsing. obs. 59. cent. 2.* Stylus curiæ habet, quod pars appellans tantum citatur ad docendum de diligentia ad prosequendum, de quo si non doceatur, expeditum eo, quia solum lapsus temporis excludit, *Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Clem. sicut appellationem hoc tit. l. quoniam 1. C. hoc tit. Clem. si appellationem & ibi gloss. in verbo deserta hoc tit.* ideo non prorogatis fatalibus, remissoria est nulla, propter defectum iurisdictionis, *Felin. in cap. inter monasterium sub num. 23. in fin. vers. tempora tertio de re iud. Rot. diuers. decis. 199 part. 1.* appellans cadit ab instantia, & causa. nec amplius super eodem negocio audietur, *Auth. item si appellatione & ibi Bart. in fine nu. 2. C. de temp. & reparat. appell. Bart. in l. petendæ C. de temp. in integr. restit.* & firma remanet sententia iudicis à quo, etiam lata contra ius litigatoris, *Clem. si appellationem & ibi gloss. fin. & Can. c. in præsentia & ibi Zab. & Can. de renunciat.* qui potest suam sententiam executioni mandare, non assignato quadrimestri, post fatalia decursa, *gloss. in l. 2. in verbo executioni & ibi DD. C. de temp. & reparat. appell. Franc. in c. ex ratione num. 86. hoc tit. Mynsing. obs. 70. cent. 2.* appellante citato, *Felin. in d. c. ex ratione numer. 9. & ibi Can. communiter hoc tit.* absque eo quod iudex ad quem pronunciet super desertione, vel confirmet primam sententiam, *l. fin. § illud C. de temp. & reparat. appell. l. eos lo. 1. & ibi gloss. in verbo vel iniustum C. hoc tit. Bart. in l. tale pactum § qui prouocauit n. 3. & ibi DD. ff. de pact.* siue sit ordinarius siue delegatus: *Mobed. decis. 3. de re iud. dicens ita obtentum fuisse in Rota Clem. si appellationem hoc tit. & ibi Can. l. quoniam 1. C. hoc tit.* quia iudex à quo pronunciat appellationem desertam, *Clem. si appellationem c. personas c. cum sit Romana & But. in c. reprehensibilis n. 17. & Bald. in l. eos 1. num. 5. C. hoc tit.* nisi appellatio fuerit coram iudice ad quem introducta, & coram eo facta aliqua prosecutio, quia tunc iudex ad quem, etiam delegatus datus in causa appellationis absque alia noua commissione, *Rot. decis. 24. hoc tit. in nou. per c. super litteris de rescript. & cap. significantibus de off. deleg.* pronunciat appellationem desertam, & absoluit ab obseruatione iudicij, *l. si præses & ibi Bald. C. quom. & quand. iud. & c. Cart. in d. l. eos 1. num 8 C. hoc tit.* & condemnationem expensarum postea quandocunque suppler, quia expensæ ratione desertæ appellationis debentur condictione *c. reprehensibilis § si autem hoc tit. Franc. in c. sæpe num. 46. & seqq. hoc tit.* appellante citato, etiamsi causa desertionis fuerit specialiter commissa, alias sententia super desertione lata, est ipso iure nulla, *Rot. decis. 22. de re iud. in nou. Rot. decis. 59. hoc tit. in nou. c. nos in quemquam 2. quæst. 1. c. Ecclesia S. Mariæ & ibi gloss. in verbo non conuenti allegat concord. de Const.* vel si voluerit confirmat primam sententiam: *Rot. decis. 14. hoc tit. in nou. Cas. decis. 1. num. 4. & Mobed. decis. 9. eod. Put. decis. 115. lib. 1. Innocent. in c. 1. in fin. de confirm. vtil. vel inutil. & c. auth ei qui C. de temp. & repar. appell. Rot. decis. 41. hoc tit. in antiq.* nam ex quo tempora appellationis sunt elapsa, & sic sententia per ius est confirmata, *c. cum sit hoc tit.* iudex non male facit confirmando sententiam per legem iam confirmatam, *Rot. d. decis. 14. gloss. in l. eos 1. in verbo iniustam C. hoc tit. Mynsing. obs. 60. cent. 2. vbi addit alium casum* sed non potest eam infirmare, quia caret iurisdictione, *Put. d. decis. 115. lib. 1. Clem. si appellationem hoc tit. Capell. Tholos. quæst. 244. Mynsi. obs. 59. cent. 2.* quando ab vtraque parte appellatio est deserta, licet vtraque pars appellationem postea sit prosecuta quia hoc casu partes

etiam

etiam expresse non possunt prorogare Iurisdictionem. Si ante sententiam appellatum fuerit, ab aliqua interlocutoria. & appellatio fuerit deserta, cogitur appellans stare iudicio iudicis à quo, sed poterit iterum appellare, si iterum grauetur, quia per hoc non censetur verus contumax, *d. c. cum sit Romana in fine princ. & c. dilecta & vtrobique Can. hoc titul.* Si vero à grauamine extraiudiciali appellatum fuerit ea deserta, iterum auditur appellans per viam querelæ, tum quia facta extraiudicialia non transeunt in iudicatum, *c. concertationi hoc tit. in 6.* & quia non solet dici appellatio, sed quædam prouocatio ad causam, *d. c. cum sit Romana in princ. vers. si vero & ibi gloss in verbo nec solent & Pan. n.* 18. *& seqq. c. bona hoc tit.* per viam autem appellationis non est vlterius audiendus, *d. c. concertationi Pan. in d. c. cum sit Romana n.* 19. Sen-

68 tentia † super desertione dicitur interlocutoria, *c. sua ibi interlocutus hoc tit. Rot. decis. xj. eod. in nouis Fel. in rub. de re iud. numer. xj. Ioan. Monach. in c. cupientes num. 69. & seq. de elect. in 6.* nec transit in rem iudicatam quoad iudicem, *c. si adhuc hoc tit. in 6. c. cum cessante eod. late Rot. decis. 42. hoc tit. in antiq.* tamen habet vim definitiuæ & in appellatione ab ea non habet locum Clem. appellanti hoc tit. *Rot. decis. 42. & 43 hoc tit. in antiq.* vel est interlocutoria, quando pronunciatur deserta appellatio ab interlocutoria, & definitiua, quando pronunciatur deserta appellatio à definitiua, *Fel. in rub. de re iud. n. xj. Rot. dec. 21. de re iud. in nou. Rot. diuers. decis. 300. num. 7. & 8. part. 2. Gail obs. 138. lib. 1. Mynsi. obs. 36. cent. 3.* in dubio pronunciandum est pro non desertione; si res non est omnino clara, *Rot. diuers. decis. 32. num. 2. part. 2. Ias. in auth. adhuc C. de iud. num. 3. & ibi DD. Paul. de Castro in l. 1. ff. si quis cautionibus num. 4. & ibi DD. l. si contra & illic gul. lite Bald. & DD. C. hoc tit. Mynsi. obs. 22. cent. 3.* Appellans iuste impeditus infra secundum fatale, restituitur absque libelli oblatione, *Bald. in auth. ei qui appellat num. 4. C. de temp. & reparat. appell. per l. defendente ff. de auct. & consens. tut. vel curat.* incidenter, aduersus eius lapsum, *Rot. decis. 2. & 3. de restit. in integ. in antiq. & decis. 1. eod. in antiquiori Innocent. in c. suscitata sub n. 1. de in integ. restit. cap. 2. de off. iud.* à iudice ad quem, *l. præses C. de appell. & ibi Bar. & DD. Franc. in c. ex ratione numer. 75. eod. tit. Gail. obs. 143. lib. 1.* ad illud tempus tantum, in quo iuste fuerit impeditus, *c. ex ratione hoc tit. & ibi Innocent. circa fin. num. 2. & DD. Rot. decis. 60. eod. in antiq. Mynsi. obs. 42. cent. 1. & obs. 98. cent. 5.* & debet tria probare impedimentum, tempus per quod durauit, & diligentiam vt remoueret impedimentum, *Dec. in d. c. ex ratione num. 48. & 53. 61. & seqq. & ibi Can. Oldr. de rest. in integ. part. 2. quæst. 71. art. 3.* aut si peruenit à iudice se fuisse protestatum, *Bald. in d. c. ex ratione num. 10. & xj.*

De prorogatione † fatalium exercendæ & finiendæ appellationis, non reperitur iure st. in statutum, vnde standum est l. nemo C. de temp. & repar. appell. ibi. neque sub prætextu quodam altero &c per quæ videtur, prohiberi prorogatio. *Bald. in l. fin. num. 12. C. sententiam resc. non posse. Mynsi. obs. 49. cent. 3. tenet iure ciuili posse prorogari.* Iure canonico videntur posse arctari & prorogari ex causa; *c. oblata § superior hoc tit. ex ratione & ibi Can. hoc tit. Addit. ad specul. hoc tit. § 7. nunc breuiter part. 3. num. 10. in verb. ex ratione late disputat. in vtramque partem an hæc fatalia possint per partes consentiente iudice prorogari Gail. obs. 140. n. 7. & obs. 141. n. 6. & seqq eod.* quorum prorogatio potest fieri à Rota, quoties sibi videtur, etiam sine partis citatione, vigore Innocentianæ; *Crescent. decis. 3. de off. deleg. gloss in l sed & interpellatur & in l. sic in prosit re ff. de arbit. Iason. in l. nec quicquam numer. 2. ff. de off.* 69

de off.proconſ.& leg.atteſtans de communi & ibi DD.gl in l.recuſarem in princ.ff.de iud.c.conſuluit de offic. deleg. ſimpliciter conceſſa prodeſt tam in cauſa appellationis, quam reſtitutionis in integrum; ſecus ſi reſtringatur ad cauſam appellationis: *Rot.diuerſ.deciſ.82.part.2. facit l.2.verſ quod ſi ita contigerit C.de temp. & repar.appell.* facta in cauſa acceſſoria porrigitur ad cauſam principalem. *Rot. diuerſ. deciſ.66.part.2.arg.l fin.§.fin.C. de vſur.rei iud.* Protogationes obtentæ ab aſſertis procuratoribus dicuntur ratificatæ per vlteriores protogationes obtentas à legitimis procuratoribus; *Card.Seraph.deciſ.362.num. 3. & ſeqq.l.quo enim & ibi gloſſ.in verb.comprobare & eſt textus in l. paulus reſpondit ff.rem rat hab.* prorogatio fatalium facta in primo anno incipit à fine bienni, non autem à fine anni, *Put.deciſ.385.lib.1.* quia inducta ad vnum finem, ſcilicet vt quis ſit diligentior, ne propter lapſum bienni fatale expiret, non debet operari contrarium effectum. *l. legatum inutiliter ff.de adim.leg.l.2.ante finem C.de iureiur.propter cal.dand cum ll.vulgar.* Iudex ap-

70 pellationis † debet pronunciare primam ſententiam iuſtam, vel iniuſtam: *d. l. eos 1.C. hoc tit.gl.fin.in l.1.ff.de re iud.l.ſi prætor in princ. ff de iud.l in ratione §.imperator verſ. cum quidam ff ad leg.falcid.* & ſi pronunciat confirmando primam ſententiam, non eſt neceſſe quod addat verbum, abſoluo, vel condemno; ſi pronunciat contra ſententiam: ſiquidem prima fuit abſolutoria: conſultius eſt, licet de iure non ſit neceſſarium, vt addat, & ideo reũ condemno ſi vero fuit condẽnatoria, & ideo reum abſoluo: *d.c. Romana & ibi Anch.num.8.& Can.hoc tit.in 6.Bart.in d. l. eos 1.num.7.per l.cum apud ſempronium ff. iud.ſolui gloſſ.in l. Officium & ibi DD ff.de leg.3. Prapoſ. in rub. de appell. num.83. & ſeq.* Etſi ſententia ſeparabilia, & diuerſa continet capitula, poteſt eam partim confirmare, & partim reformare, etiamſi hoc à parte nec allegatum, nec petitum ſit. *l. quadam mulier ff.famil. erciſ. l etiamſi à patre §.1.ff.de minor. 25 ann. & ibi gloſſ.in verb.audiendus l. fin.ff.de iurepat. Gail. obſ.120.lib.1 c vt debitus & ibi gloſſ.in verb.alioquin in fin.& Can.de appell.* Appellans ſuccumbens ſemper condemnatur in expenſas, *c. omnino 2.quæſt.6.c.1.& ibi Io.Mon.ſub numer. 17 hoc tit.in 6.Bal.in l.fin.in fin.C. quando prouoc.non eſt nec.* Appellatus qui obtinuit in cauſa principali & ſuccumbit in Cauſa Appellationis tunc condemnatur in expenſas quando ex primis actis ſuccumbit, *Iaſon. in l properand §.ſiue autem num.23 & 24.C.de iud. Mynſ obſ.89.cent.2.Pan.in c finem litibus numer. 25.de dol. & cont.* Iudex appellationis ſiue ordinarius ſit, delegatus ſue principis, *c. ſignificaſti c.in litteris c.querenti de offic.deleg.* aut vnus ex Rotæ Romanæ auditoribus, (qui hodie etiam quoad finalem ſuarum ſententiarum executionem ordinarijs æquiparantur,) *Paul.V.in Conſtit.edit.ſuper reformat. trib. vrb.tit.de audit.Rota in princ.* exequitur ſententiam, forte abſolutoriam, & ipſe condemnauit, *c.paſtoralis §.præterea de off.deleg. & ibi gloſſ.in verb.diſcuſſa & Can.late Angel. Peruſ. in repet.§ qui prouocauit l. tale pactum ff. de pact. numer.17.& ſeqq.* Sed etiam quando factis per appellantem diligentijs, primam etiam nullam, ex defectu iuriſdictionis, *Iaſ in l.3.§.condemnatum num.16.& 17.ff de re iud. Achill.deciſ.4.eod.* vel alias, cognito, quod male fuit appellatum, confirmauit, *l.præcipimus §.officijs C.hoc tit.l fin. in fine C.de iud. auth.ſi quis litigantium C. de epiſcop. audient. Mynſ.obſ.94 cent.4.& obſ.94.cent.5.* Poſt tempus quod datur iudicatis *l.2. C. de vſur. rei iud.Franc.in c.ex ratione numer.86. hoc titul.* nec non quando de conſenſu partium ab appellatione receditur, & appellans ſe obligauit

gauit iudicatis satisfacturum: *§. l. tale pactum §. qui prouocauit ff de pact. & ibi DD. Ias. in l. à Diuo Pio sub num. 26. vers. fallit ff. de re iudic.* quando vero appellatione deserta, vel non pronunciat super desertione, vel moderatur suam inhibitionem, aut pronunciat appellationem desertam, vel non potuisset tertio prouocari, alio non pronunciato, tunc primus siue iudex a quo exequitur sententiam, *l. si contra maiorem l. quoniam nonnulli C. hoc tit. l. fin § illud C. de temp. & reparat appell. Auth. in d. c. Romana in 9. quæst. Bartol. in l. præcipimus § officijs num. 1. Bald. in l. tale pactum §. qui procurauit ff. de pact. Gail. obs. 137. & obs. 138 lib. 1. Bald. in c. pastoralis § præterea num. xj. & ibi Fel. sub numer. 14. vers. secunda conclusio de offi. deleg. late Franc. in d c. ex ratione numer. 95. & seqq hoc tit. Mynsing d. obs. 94. cent 5* & non iudex ad quem, siue appellationis: *l. 2. in fine & auth. ei qui appellat. & ibi gloss. in verb. manet sententia & l. fin. § illud vers. sed si per eum steterit C. de temp & reparat appell. l. quoniam nonnulli C. hoc tit. Ias in l. à Diuo Pio numer. 26. ff. de re iud Ias. in l. fin. num. 9. C. de iud. Ias. in l. fin. num. 9. C de iud. Fel. in c. ex parte 2. numer. 8. & 9. de rescript. Prapos. in c. ex ratione num. 64. & seqq. & ibi Franc. num. 95. & 96. hoc tit.* quia deserta appellatione iudex appellationis caret exercitio suæ iurisdictionis, *Clem. si appellationem hoc tit.* & ex lapsu fatalium iurisdictio, & executio reuertuntur ad iudicem à quo fuit appellatum: *l. eos l. si contra maiorem C. hoc tit. Gail. obs. 137. in princ. & 318. numer. 8. lib. 1. Mynsing d. obs. 94. cent. 4.* Excipe

71 quia iudex appellationis, quando simul † pronunciat appellationem desertam, & confirmat priorem sententiam, prout ex stylo Rotæ potest confirmare, *Rot. decis. 14. hoc tit. in nou. & decis. 2. hoc tit. in antiq. Fel in c. ex parte 2. num. 10. de rescript.* hanc suam sententiam exequitur, *l. præcipimus §. in his autem omnibus C. hoc tit. Auth si quis litigantium C. de episcop. aud Bart. in l. tale pactum §. qui prouocauit num. 3. ff de pact. Prepos in c. ex ratione numer. 65. & seqq hoc tit Ias in l. à Diuo Pio numer 26. ff. de re iud. Bald. in l eos num. 5. C. hoc tit. contrarium tenet Franc. in d. c. ap. ex ratione num. 97 & seqq.* Ex his infertur, cum de Stylo Rotæ sententia super desertione prætermitti soleat, & de ea per saltum saltem cognosci, quod auditor Rotæ qui moderatus fuit suam inhibitionem, non possit sententiam iudicis à quo appellatum extitit, demandare executioni aut taxare expensas coram iudice à quo etiam in curia factas: *Rot. decis. 44 hoc tit. in antiq. Mynsing. obs. 94. cent. 5.* quia ordinarij iudicis appellationum in tali casu sententiam iudicis à quo non possunt exequi, vt patet ex præmissis; sed secundum Stylum antiquum impetrandæ sunt, à signatura iustitiæ, commissio executorialis, aut commissio mandati executiui: *Paul. V. in Constit. super reform. trib. vrb. tit. de audit. Rot. §. item Decanus dixi in tit. prox. de sent. & re iud. §. executio sententia vers. præfata procedunt,* Quales commissiones ex Stylo signaturæ iustitiæ diriguntur iudici, qui vltimo iudicauit, indistincte, siue confirmauit priorem sententiam, tanquam bene latam, vel ex alia causa, siue ex lapsu fatalium pronunciauerit tacite vel expresse appellationem desertam, *Cassad. decis. 13. in fine de rescript. Vest. in praxi libr. 8. c. fin. sub n. 9. vers. sed hodie mand. in form. commiss. execut. & in form. commiss. mand. execut.* Illud regulare est, quod deserta appellatione appellans ad soluendum non habet tempus, quod datur iudicatis, sed incontinenti cogitur ad soluendum, & sic inter desertionem, & executionem, nullum est medium tempus necessarium, *gloss. in l. 2. in verb. executioni C. de temp. & reparat appell. & ibi DD. l. quoniam nonnulli in fine illi mox q; debitum exigatur*

C.hoc tit.Franc.in c.ex ratione n. 86.& Can. hoc tit. Quando appellatio ab interlocutoria pronunciatur deserta, ius exequitur, & disponit quid sit agendum; quia statim est recurrendum ad iudicem à quo; qui procedit in causa ad vlteriora,nec de alia executione huius interlocutoriæ est tractandum, quod causa non sit finita,*c.cum sit in fine princ.c.consuluit 1.& c.sæpe hoc tit.* De nullitate † co-
72 gnoscitur excipiendo,& agendo, excipiendo,quando executio sententiæ postulatur, & per partem, contra quam lata est, fore nullam allegatur.*l.si cum nulla & ibi gloss.1.ff. de re iud.l.si prætor §.Marcellus ff.de re iudic.l.1.& ibi Bart.num.12.& seqq.& DD. C. quand.prouoc.non est necesse.* Agendo, aut incidentér, quia nullitas venit incidenter ad appellationem.*l.1.& ibi gloss.fin.circa finem C.quando prouoc.non est necesse l si expressum ff.hoc tit: Mynsf obs. 61.cent 4.* & deserta appellatione censetur deserta instantia nullitatis; *Bald.in l.qui testamento in fine ff.de excus.tut.* Sed non ipsa lis & causa nullitatis, adeo vt denuo nulla dici possit: *Bald.in d l.tale pactum §. qui prouocauit n.26.& seqq Franc.in c.fin.quæst 57.hoc tit.in 6. Bart.in l si vt proponis 1.numer.xj. C.quomod.& quand.iud.*quia ea quæ veniunt in vno iudicio incidenter, si plene non examinantur, non nocent in alio *.l.à Diuo Pio §.si super rebus ff de re iud.l.sed si ante ff.de except.l. pen. ff. de his quæ sui vel alien.iur sunt Mynsf.obs.77.cent. 2.& obs 63.cent.1.*Aut principaliter, & de per se petendo sententiam pronunciari nullam, *l.1.ff.quæ sent.sine appell.rescind.Mynsf.obs.91.cent. 5.*officio iudicis nobili,*c.fin. de off. iud. & ibi gloss.1.de ferijs in fine princ.& ibi gloss in verb. infirmabitur Bart.in l.1.num.14. C. quand. prouoc. non est necesse.*vel actione in factum, vsque ad 30.annos.*35.quæst.9.in summa & ibi glo.in fine Put.decis.188.num.4 lib.2.* incipitque pendere à tempore commissionis, non citationis, *Achil dec.2.de in integ.restit.l vbi ceptum ff. de iud.l.pen.in princ.vers.sed etsi post susceptum ff. de iurisd.om. iud.* eaque pendente non currunt agenti de nullitate, tempora appellationis interponendæ,aut prosequendæ, si probabili ratione mouetur,secus si improbabili & temeraria: *Franc.in c.dilecto num.13. hoc tit.& ibi Præpos.num.22.Ias. in l. contra maiores num. 8.& ibi Castr.num 3.C.de inoffic testam.Rot.diuers.decis.81.num.3.part.2.* Si prima sententia, quæ nulla † dicitur,lata est à delegato, de 73
nullitate non ipse,sed superior cognoscit:*l.si vt proponis 2.C.quom.& quand.iud.& ibi post gl. fin.DD.Pan.in c.qualiter & quando el.1.de accus. vbi pulchre distinguit gloss.in l.cum querebatur ff. de re iud.* Si ab ordinario iudice lata sit, & principaliter petatur, quod iterum sententietur, sicque nullitas veniat incidenter, idem ipse iudex debet adiri,*l.si preces C.quom. & quand.iud.& c.l si accusatoribus C.de accus. l. 1.C de sent.& interloc.om.iud.* nec est necesse, hoc casu super nullitate pronunciare: *Bart. in d.l.si vt proponis 1.in fine & in d.l.cum querebatur num.4.* quod si simpliciter & principaliter sententia dicatur nulla, liberum est agere,vel coram primo iudice,vel coram superiore,*l.absentem C.de accus.l 1.§ 1 & 2. ff. quæ sent.sine appell.rescind.Fel. in c.in litteris num.4. & 5.vbi ponit 4.declarat.& duas limit.de off. deleg.Bart.in l.si expressum numer.12. & 14.ff. hoc tit.Gail.obs.135. libr.1.Mynsf.obs.92.cent. 5.* Iudex aditus præmittit cognitionem super nullitate, antequam possit cognoscere de negotio principali,quia causa nullitatis est præiudicialis : nam si sententia non foret nulla,transiret in rem iudicatam, ex quo non deducitur per viam appellationis,vnde non posset inuito,& excipiente eo,pro quo lata est,amplius de eius iustitia cognoscere: & processus super negotio principali, non definito articulo nullitatis, esset nullus;

quod

quod iudex antequam de nullitate cognoscatur, non posset esse certus, an sit iudex: *Bartol. in d. l. cum quærebatur numer. 2. 3. & 4. ff. de re iud. & in d. l. si vt proponis la 1. numero sexto, Franc. in cap. dilecto numer. 25. hoc tit.* Qua cognitione præmissa, non solum poterit super nullitate pronunciare, sed etiam super causa principali; *l. absentem C. de accus. l. 1. §. 1. & 2 ff. quæ sent. sine appell. rescind.* quia sicut causa appellationis, docto de ea, deuoluit totam causam ad superiorem, vt possit sententiam reformare etiam ex noua causa, *l. 1. in princ. ff. hoc tit. l. eos 1. C. eod. l. per hanc C. de temp. & reparat. appell.* ita causa nullitatis deuoluit totam causam ad superiorem, vt possit primam sententiam reformare, *Bart. in l. si expressim numer. 14. & 15. ff. hoc tit. Franc. in c. dilato numer. 24. eod. Bart. in d. l. si vt proponis 1. numer. 4. C. quom. & quand. iudex &c. Gail. obser. 127. lib. 1.* & confirmare, *Caputaq. decis. 114. part. 3. Dec. in rub. huius tit. numer. 34. & seqq. Myns. obs. 72 cent. 3. & obs. 63 cent. 4.* ex eisdem actis, quando nullitas respicit solum sententiam, *gloss. in d. l. si vt proponis 1. in verb. denuo gloss. fin. in d. l. si expressim & ibi Ioannes Imola numer. 9.* vt quia forte die feriata fuit lata sententia, vel non fuit condemnatus Procurator *d. 1. C. de sent. & interlocut. &c. Myns. obs. 39. cent. 2* vel non fuit expressa quantitas: *l. fin. C. de sent. quæ sine cert. quant. &c.* si nullitas respicit vniformiter acta, & sententiam, vtpote litigatum est cum minore non habente curatorem, omnia acta sunt reintegranda: *d. l cum quærebatur & ibi gl. ff. de re iud.* quandoque nullitas respicit partem actorum, & sententiam, verbi gratia, decessit reus post litem contestatam, & processum est contra mortuum ad sententiam, & acta, à die quo est mortuus sunt nulla, *l. pen. & fin. ff. quæ sent. sine appell. rescind.* & ideo acta quæ nulla sunt, debent de nouo seruari, *gl. in d. l. si vt proponis 1. & ibi Bart. & DD.* Et non est necesse seruare terminos nouos de per se, aut sententiare in causa nullitatis, vt sentit Bart *in d. l. si vt proponis 1. C. quomod. & quand. iudex &c. in principio & in d. l. cum quærebatur num. 4. ff. de re iud.* sed sufficit terminos seruari in negocio principali, *Bald. in l. eos § ne temere autem sub num. 1. C. de appell. &c. Mar. Socin. in c. quoniam contra num. 75. versic. octuagesimo fallit vt lite non contestata &c. Mynsing. obs. 63. cent. 4.* Ac vna & eadem sententia potest iudex pronunciare super nullitatibus, & negocio princidali, etiam quod diceretur in commissione primitus, & ante omnia de nullitate cognoscas: *Achill. post Franc. in c. dilecto hoc tit. decis. 16. de restr. Myns. obs. 63. cent. 4 vbi distinguit,* nisi pars petat omnino prius super oppositis nullitatibus pronunciari; *Bartol. in d. l. si vt proponis 1. in fine Cas. decis. 9. post num. 12. de caus. possess. & propriet. decis xj. num. 3. & 4. de re iud. Ioan. de Imola in d. l. si expressim numer. 14. circa finem,* Quia tunc iudex non potest primam sententiam confirmare, & confirmando faceret iniustitiam, & notoria iniustitia ex actis facit nullitatem: *Cas. d. decis. xj. num. 3. & 4. Franc. in c. dilecto num. 25. hoc tit. Bald in l. tale pactum §. qui preuocauit sub nu. 24 vers. 12. quæro in fine ff. de pact. Bart. in l. cum quærebatur n 2 ff. de re iud.* nullitatis causa similis est actioni reali, ideo si sententia fuit dicta nulla simpliciter, non expressa causa aliqua, licet tantum in vna causa fuerit prosecutus, præiudicat sibi in omnibus, secus si vnam tantum causam expresserit in libello, *Bart. in d. l. si expressim numer. 16 ff. hoc tit. Bart. in l. 1. numer. 10. C. quand. prouoc. non est necesse,* Quandoque nullitas † æque principaliter proponitur cum 74
ipsa appellatione, vtpote appellans in libello appellationis dixit, dico sententiam nullam, & si est aliqua, appello, *late Franc. in c. fin. numer. 56. & numer. 60. & seqq. hoc tit.* &

deserta appellatione non censetur deserta nullitas, *Franc. in d. c fin. num.* 171. *& seqq. Bar-*
5 *tol. in d. l. si expressim n.* 16. Limita 1. † quando notorium est non adesse nullitates, *Achil. decis.* 15. *de rescript. ex d per Franc. in c. ex ratione in* 6. *quæst. hoc tit.* Secundo limita quia Rota in commissione continente causam nullitatis, & appellationis æque principaliter tenet contra communem, de qua per Franc. *in c. dilecto* 58. *quæst. & Can. hoc tit.* quod deserta vna, deserta sit alia: *Achil. decis.* 17. *de rescript. Paul. de Castro l.* 1. *nu.* 5. *C. quand. prouoc. non est necesse*, secus si commissa erat causa appellationis à sententia in possessorio lata ; vna cum negocio principali, nam deserta appellatione, non censetur desertum negocium principale: ratio diuersitatis est, quia nullitas & appellatio proueniunt ex eodem fonte, & agitur de facto eiusdem iudicis, quæ rationes non militant in negocio principali, *Achil. decis.* 17. *l naturaliter §.* 1. *& ibi post glos. DD. ff de acq. possess l. & an eadem § fin. & ibi DD. ff de except. rei iud.* Tertio limita quando per statutum est præfixum tempus ad appellandum, & dicendum de nullitate, *Put. dec.* 188. *& decis.* 293 *lib.* 2. *Achil. decis.* 5 6. 7. 8. 9. 10. 11. *&* 16. *de Constit. Franc. in cap. dilecto* 58. *quæst. in fine hoc tit. Ioan. de Imol. in l. si expressim sub num.* 16. *circa finem vers. sed certe quod obseruatur & ibi DD. ff. de appell.* Aduertendum est quia pendente appellatione, officium primi iudicis quiescit *l.* 1. *ff nihil nou. appell pend.* Sed
76 appellatione † deserta, licet causa nullitatis remaneat, iudicis primi officium non impeditur in executione sententiæ, *Bart in d. l. si expressim, num.* 10. *& xj. & in l.* 4. *§. condemnatam ff. de re iud. Innoc. in c cum in iure nu.* 2. *&* 3. *de off. deleg Gail. obs* 35 *sub num.* 7 *lib* 1. *Mynsi. obs.* 64. *cent.* 4. nisi ex parte eius, qui proponit nullitatem, nihil sit probandum : aut quia dicit non fui citatus, non fuit meus Procurator, *d. l.* 4. *§. condemnatum l si cum nulla ff. de re iud l.* 1. *C. de execut. rei iud. l. licet. C. de procur.* Aut si quid probandum sit, possit probari incontinenti, *l. iudicati C. si ex fals. instrum. l. prætor §. Marcellus ff. de re iud.* Aut nullitas resultet ex ijsdem actis, *Alex. in l.* 4. *§. condemnatum num.* 7. *& seqq. l. si cum nulla ff de re iud. l.* 1. *C. de execut. rei iud. Caputaq. decis.* 264. *part.* 2. *Rot. diuers. decis.* 666. *num.* 3 *part.* 1. In Romana Curia † attenduntur nullitates quatuor, ci- 77
tationis omissæ, (quod intellige de deuolutiua tantum) *Achil. decis.* 4. *de dolo & contum. c. si. de dolo & contum. c.* 1. *eod. tit. in* 6. *& vtrobique Can.* mandati, iurisdictionis, & notoriæ iniustitiæ, quæ probatur ex eo; quod sententia non iustificatur ex actis: *c. inter cæteras & ibi Fel. num.* 10. *de re iud. l. si pars & ibi Angel. in fine num.* 1. *ff. de inoff. testam. Greg. xv. decis.* 350. *num.* 3. *&* 4. quæ dicuntur nullitates insanabiles: reliquæ nullitates processus, ante latam sententiam sanantur, vt dictum est *in tit. de iudic.* Nullitas citationis ad producendum omnia dicendum contra producta, *Put. dec.* 114. *lib.* 1. *c. dilecti & ibi post gl.* 1. *Can. de iud Mynsing. obs.* 27 *cent.* 1. *& obs* 93. *cent.* 1. item ad sententiam, per commissionem sanantur, *Cas. decis.* 4. *de rescr. add. marg. ad d. deci. Put.* 114. *lib.* 1. *Staphyl de signat. litt iust. §. postremo quoad.* nisi citatio ad sententiam fuerit circumducta; quia non fuit seruatus terminus, nec per actorem accusata contumacia partis aduersæ non comparentis, *Cas decis. xj. num.* 2. *&* 9. *de re iud Las. in l. properandum § et si quidem n.* 7. *C de iud. per illum textum Alex. in l. si finita §. Iulianus n.* 24 *post Bart. ff. de damn. infect.* In Camera quoque Imperiali nullitate processus non attenta si de meritis causæ principalis constet de meritis solet diffiniri, *Mynsing. obs.* 93. *cent* 5. Qui in beneficiali vel alia quauis causa, contra se in petitorio vel possessorio tres sententias reportauit, ad agendum

dum

78 dum de nullitate † ipsarum, vel alicuius ex eis, nullatenus admittitur, donec huiusmodi sententiæ plenariæ fuerint executioni mandatæ, *Clem. vt calumnijs de re iud. & ibi glo. & DD.* sed neque tertius earum executionem potest impedire, nisi ante sententias se opposuisset, & suum interesse declarasset, *Rot. decis. 9. de re iud. in antiq. Innocent. in c. quod super n. 3. & seqq. & ibi Host. & Can. de re iud. Clem. 1. & ibi Zab. n. 5. & Can de re iud.* excipe si daretur de nullitate ex defectu iurisdictionis iudicis, *Zab. in d clem. vt calumnijs num. 6. vers sexto quaero & ibi Can. Alex. in l. 4. §. condemnatum n. 6. ff. de re iud. Cresc. decis. 22. eod. vbi ponit vnam limit.* aut ex eo quod essent latæ in causa restitutionis post lapsum quadriennij; vel quia latæ post inhibitionem, dummodo constet ex eisdem actis, *Alex. in d §. condemnatum num. 6. Achil. decis. 2. de re iud.* aut lata sit contra defunctum, & tunc in rerum natura amplius non existentem, *l in summa §. fin. ff. de re iud. l. pen. ff. quae sent. sin. app. rescind. C si decesserit ff qui satisd. cog. Mynsi obs. 85. cent. 1.* Aut etiam pro tunc defuncto, *Ias. in l. eius qui in prouincia §. quod si stipulatus num. 1. ff. si cert. pet. vbi limitat 2. modu l. Neratius & ibi Dec. & DD. ff de reg. iur. Mynsi. d. obs. 85 dicens in Camera Imp. pro firma haberi,* nisi fauore libertatis aut ecclesiæ, *l. cum quasi in princ. ff. de fideic. liber. Bald. in l. vnica § in primo num. 17. C. de cad. toll.* aut à iudice sciente contra absentem ex iusto impedimento, *l. quaesitum ff. de re iud. Mynsing. obs. 57. cent. 4*

79 Recusari non potest † iudex ordinarius de iure ciuili, sed si apparet suspectus, ipsi est episcopus sociandus, *Auth. si vero contigerit C. de iud. Mynsing obs. 52. cent. 2.* Aut iuxta communem totius orbis Christiani interpretationem, alius quispiam bonus vir, *Couar. pract. cap. 26. num. 1.* Iure canonico tam ordinarius quam delegatus, possunt tanquam suspecti recusari, *cap. suspicionis de offic. deleg. c. cum speciali c. secundo requiris hoc tit. c. 4. de for. compet. Gail. obs. 33. lib. 1. Mynsi. obs. 63. cent. 3.* etiam Cardinalis legatus à latere, *c. ad petitionem de accus.* à procuratore habente speciale mandatum, quia causa suspicionis residet in animo, *Caputaq decis. 165. part 1. Paris. cons. 31. num. 112. vol. 1. plures cumulans Greg xv. dec. 368. num. 1. & ibi annot.*

Iustæ causæ † recusationis expressæ in iure sunt, lis cum iudice, *c. cum super & ibi post gloss. Pan. num 3. Fel. num. 3. de offic. deleg. arg l. propter litem ff de excus. tut. Franc. in c. postremo sub numer. 20. in 38. causa & ibi Prepos. num. xi. in 37. causa hoc tit.* si iudex habet similem causam, *c. causam 2. de iud.* familiaritas aduersarij cum iudice, *c. insinuante ff. de off. deleg.* interesse secundarium, licet regulariter non sit in consideratione, tamen facit, quod iudex tanquam suspectus ex tali interesse possit recusari; *c. cum R. Canonicus & bi Pan. num. 2. & 5. & ibi Can. de offic. deleg. Rot. dec. 93. part. 1. diuer.* si delegatus necessarius sit in testem, *c. dilecto de testib.* & aliæ enumeratæ per Ioan. Andr. *in c. legitima hoc tit. in 6. Pan. in c. insinuante de off. deleg. Franc. in c postremo num. 20.* vbi recenset quadraginta causas & ibi Præpos. *num. xi. hoc tit.* Cæteræ causæ recusationum in casibus à iure non expressis, relinquuntur arbitrio iudicis, & admittuntur etiam causæ leues, *Pan. in c. cum speciali num. 7. & ibi Felin. & Can. hoc tit. Rot. diuers. dec. 2. numer. 10. & 13. part. 2. Franc. Marc. dec. 324. p. 2.* 80

81 Recusatio † opponi debet in principio, *dictum est supra tit. de except. Gail. obs. 33. n. 11. libro 1. Couar. pract. c. 26. num. 2. & seqq. Mynsing. obs. 59. cent. 4.* quia post litis contestationem, *l. apertissimi C. de iud.* aut primum actum, qui habet effectum litiscontestationis in summarijs, *Bart. in l. nulla C de procur. & ibi DD.* non nisi ex noua causa iudex potest recusari, *Ias. in l. apertissimi sub num. xi. & 12. C. de iud. gl. in c.*

in c. insinuante in verbo consenserit de offic. deleg.
82 *Achil. decis. 1 de except.* Iudex † ordinarius suspectus potest recusari, licet causam delegauerit in totum, antequam fuerit recusatus, ex quo apud eum remanet iurisdictio, cum possit eam reuocare, quando vult, *l. iurium solutur ff. de iud. Franc. in cap. iudex sub num. 7. vers. ex quo tene de offic. deleg. in 6.* Iudex
83 a sede † apostolica datus suspectus, potest licite vices suas committere, antequam recusatio contra ipsum proponatur, & si in totum commiserit, recusari vlterius, aut facta per ipsum commissio impugnari nequibit, quod posset, si sibi de iurisdictione aliquid reseruasset, aut si delegationem facere non vellet, *d. c. iudex de off. deleg. in 6.* De iure ciuili
84 sufficit delegatum iurare † suspectum. *Ias. in l. apertissimi num. 20. & seqq. C. de iud.* de iure canonico ordinarium, aut delegatum à Papa vt suspectos recusans, debet causam suspicionis coram iudice allegare, ac præstito iuramento quod recusatio calumniose non proponatur, cum aduersario, vel si aduersarium non habet, cum iudice communiter arbitros iuris eligere, vel si conuenire non possint, ipse vnum, & alius alium eligit, quibus iudex potest terminum certum præfigere, infra quem de causa suspicionis cognoscant, & si nequiuerint in vnam conuenire sententiam, tertium aduocent vt quod duo ex ipsis decreuerint, robur obtineat, causa non probata, aut elapso termino arbitris dato, iudex in causa principali procedit: *c. cum speciali c. secundo requiris hoc tit. c. legitima eodem in 6. Couarr. pract. quæst. cap. 26.* ea probata, si iudex ordinarius fuerit recusatus, etiamsi desuper fuit pronunciatum, *Franc. in cap. iudex post nu. 3. & in c. si is cui in fine de offic. deleg. in 6. Pan. in c. si quis contra clericum num. 1. & num. 14. & seq. de for. compet. Pan. in d. c. cum speciali num. xj.* potest dare delegatum partibus non suspectum, aut si actor hoc refugerit, deputare aliquem qui partes sibi mutuo consensu iudicem compellat eligere, cuius sententiam poterit ordinarius per se mandare executioni, *c. si quis contra de foro compet.* Delegatus à sede apostolica post recusationem propositam committere non potest alteri, nisi de recusatoris assensu procedat, sed eo volente hoc potest, etiamsi recusatio eadem iam sit probata, *d. c. cum speciali in fine princ. d. c. iudex vers. 1. & ibi gloss. in verbo recusatoris.* vel de consensu vtriusque partis, *gloss. in d. c. cum speciali in verbo de recusatoris & ibi Can.* dummodo pronunciatum non fuerit super ea, ex tunc enim, cum omnino iudex esse desierit, nulla etiam cum recusatoris, aut partium assensu potest fieri per eundem commissio, *d. c. iudex vers. fin. & ibi Can.* sed remittit causam ad superiorem inuitis partibus, *d. c. cum speciali in fine princ. & ibi Ioan. Andr.* Sententia, qua iudex declaratur suspectus, est interlocutoria, per quam extinguitur in totum iurisdictio delegati, ita vt eam etiam de consensu partium exercere non possit, & priuatur ordinarius exercitio iurisdictionis, & cognitionis causæ principalis, *Gemin. in d. c. iudex num. 8. in fine & ibi Franc. numer. 3. Anch. num. 4. in fine & num. 5. in 7. notab.* Quando
† plures sunt delegati à sede apostolica, si 85
cum clausula, quod si ambo interesse non possint, alter eorum in causa procedat, vel simili; causa recusationis proponenda est coram ambobus, & probanda est coram collega non recusato, & non coram arbitris viris; quia ex vi dictæ clausulæ, cognitio ipsius causæ ad eum pertinet: vbi vero non est dicta clausula, vel similis in rescripto, debet super hoc ad arbitros haberi recursus, *c. si contra de offic. deleg. in 6.* Quando recusatur † subdelegatus à delegato Papæ, qui 86
sibi aliquid reseruauit de iurisdictione, causa recusa-

recusationis coram subdelegante est probanda. *c. super quæstionum §. fin. de off. deleg.*
87 Quando delegatus † ab episcopo, vel officialis episcopi recusantur, causa recusationis coram ipso episcopo est probanda. *d. c. si contra in fine.* idem iuris si vicarius episcopi recusatur, *Pan. in repet. d. c. si quis contra nu. 20. & 21. & ibi Can.* Locus iudicij, *d. c. cum R. Canonicus de offi. deleg. & ibi late Fel. ampliat & li-*
88 *mitat.* & † Notarius possunt tanquam suspecti recusari absque expressione causæ, & sufficit solum iuramentum, *Rot. diuers. dec. 93. num 3. & dec. 604. part. 1. per rationem l. apertissimi C. de iud. Auth. cons. 263. Alex. cons. 104. nu-*
89 *mer. 2. & 3. & seq. vol. 5.* Recusatio parit † nullitatem actorum ipso iure ex communi opinione Doctorum, *Franc. in d. c. iudex post n. 4. & seqq. & ibi Can. Gail. obs. 3. n 12 & seqq. lib. 1. Mynf. obs. 9 post prin. cent 4.* Sed Rota solita est seruare opinionem Innocentij *in c. cum speciali nu. 6. hoc tit.* tenentis processum nō esse ipso iure nullum post recusationem, nisi appelletur ab vlteriori processu in terminis: *Rot. diuers. dec. 563 num 1 & 2 part 1. & fusius dec. num. 6. & seqq part. 2. Achil. dec. 1. de except. Franc. in c. cum speciali num 6. num 47. & Can. de appell. c. legitima & ibi Franc. sub nu. 2. & Can. de appell. in* ... imo quando sunt dati iudices duo in solidum, & eorum alter est recusatus, proceditque simul cum non recusato, processus tenet, *Achil. decis. 2. de except. Dec. post Pan. in c cum speciali numer. 29. & seqq. hoc tit. & ibi Franc. num. 47. & Can. communiter,* Appellatione interposita per recusatorem, processus coram iudice non recusato insimul cum recusato non tenet, *cum super & ibi Abb. Felin. & DD. communiter de offic. deleg.* etiam recusans non fuerit prosequutus appellationem, *Achil. dec. 3 de except. Franc. in d. c. cum speciali num. 47. in fine & in c. interposita num. 2. hoc tit. Lap. alleg. 9. num. 9.* aut expresse appellationi renunciauerit, *Bellam. decis. 622. & 623. c. licet de sent. excomm. in 6. & ibi post gloss. 2. Can.* Limita 1. quando iudex recusatus procederet in causa de consensu recusantis, expresso vel tacito, *Franc. in d. c. iudex numer. 7. vers. quam tamen limita per illum text. Cas. decis. 9. numer. 7. de re iud. Greg. xv. dec. 291. numer. 1. & ibi late annot. & dec. 368. numer. 2. & ibi annot.* Limita 2. quando exceptio recusationis est notorie iniusta, *Franc. in d. c. iudex num. 7. vers. secundo limita Cas d. dec. 9. num. 8.* Limita 3. quando electi fuerunt arbitri, & in termino eis à iudice præfixo nihil fuit circa recusationum causas probatum, ita vt prætendi possit valide processum fuisse ad vlteriora, *d. c. cum speciali & alijs supra alleg.* Relatio est † 90
quando iudex de iure dubitans, refert causam ad principem vel præsidem de iure consulens: de facto consulentibus superior cōsilium non impartitur, *l. cum quem §. iudicibus ff. de iud. l. 1. C de relat. l. 1. in princ. vers. quæsitum ff. hoc tit.* quia ea res nonnunquam infamans, & materiam gratiæ vel ambitionis tribuit, *d. §. iudicibus & ibi gloss. fin.* Fieri debet † postquam est conclusum in causa lapsu omnium terminorum, vel cōsensu partium, & tunc ex actis eligitur punctus dubius, *l. super C. de relat.* Relationis † series debet 91
comprehendere omnes omnino causas, vt recitata consultatione propemodum actorum recensione opus non sit, *l. fin. C. de relat.* acta necessario sunt socianda, *d. l. fin. in fine,* & litigatoribus prius exemplum relationis est exhibendum, vt vel allegationibus repellatur, vel probetur assensu, quia non statur verbis consultationis ipsius iudicis, *d. l. 1. & ibi Bald. enumerat octo requisita & d. l. super C. de relat. c. intimasti hoc tit & ibi Pan. tradit modum consultationis partibus præsentibus consentientibus aut altera absente.* Quæ requisita † non 92
sunt seruanda, quando iudex refert neg-

num:

tium superiori ex natura ipsius causæ reseruatæ superiori, *c. maiores de bapt. c. vt debitum hoc tit.* quia causa relinquitur auditorio principis, aut quando fit relatio virtute delegationis factæ à principe, qui delegauit causam cognoscendam, & instruendam, & instructam remittendam ad eum, vel simpliciter commisit, vt intra certum tempus causa remitteretur, instructa, vel non instructa, vel ita commisit vt delegatus, si de partium voluntate fuerit, pronunciet, vel ad superiorem causam remittat, *c. ex parte el. 3. de rescr.* quia totus processus remittitur ad superiorem, *Can. ind. c. intimasti n. 2 hoc tit. & ibi Can.* Pendente relatione iudicis officium conquiescit. A pronunciatione de principe consulendo non appellatur, quia per eam nemo grauatur: *l. 1. § quæsitum ff hoc tit. & ibi*
93 *Bart. n. 5.* ab ipsa relatione † siue litteris, quæ mittuntur principi pro consilio, potest appellari, (si iudex in eis mendacium inseruerit, vel veritatem tacuerit) cum expressione causæ grauaminis sicut in appellatione ab interlocutoria, *d. l. 1. §. quæsitum & ibi gloss in verb. non esse appellandum in fine & Bart. sub n. 5.*
94 *ff hoc tit.* A sententia † lata secundum consilium seu rescriptum principis potest appellari, siue pars appellans non consensit relationi siue consensit. & fuit decepta in tenore relationis, siue etiam consenserit non decepta. vt causa reparetur ex nouis probationibus seu allegationibus, *Bart. in d. § quæsitum n. 5. & 6. & ibi DD. communiter l. eos §. 1. C. h. tit.*

De clericis peregrinantibus.
Titulus XXIX.

SVMMARIA.

1 *Itineris arreptio ad summum Pontificem habet se inst..r appellationis.*
2 *Suspendit iurisdictionem iudicum ordinariorũ.*
3 *Iudicis delegati à sede apostolica si reus ante notitiam delegationis, vel citationis à delegato decreta iter arripuit.*
4 *Prælati quicunq; ad Romanam Curiam veniunt, papale palatium primitus visitant, & nullatenus recedunt, nisi obtenta licentia.*
5 *Pœna laicorum dominium temporale obtinentium capientium aut detenentium clericos, ne citati ad sedem apostolicam, ad ipsam venire valeant.*

ARREPTIO itineris † ad summum pontificem, habet se instar appellationis, & constituit peregrinantem sub eius protectione, & operatur eundem effectum, quem appellatio; *c. cum olim in fine de dol & contum.* quia contra proficiscentem ad sedem apostolicam nihil est innouandum: *c. dilecti filij 2. de appell. & ibi post gloss Can.* Et quidquid post iter arreptum sublatum, vel subtractum est, debet ei restitui: *c. vnico h. t. & ibi Can. c. si quis Romipetas cum cc. seqq. 24. quæst. 3 concordat. l. 1. C si per vim vel alio modo abs sit perturb. possess.* quando verbo appellatum est, iter arreptum ad vrbem, non habetur pro petitione apostolorum, *c. ab eo & ibi gl. in verb. vadat de appell. in 6.* Suspendit † iurisdictionem iudicum ordinariorum, *d. c. dilecti el. 2.* Quibus districtius inhibetur, ne cõtra officiales curiæ Romanæ, quocunque nomine nuncupentur, & in obsequijs summi pontificis, & sedis apostolicæ existentes, nec non quoscunque alios pro suis, & eorum causis, vel negotijs prosequendis ad sedem prætactam venientes ac in ea, durante negociorum & causarum huiusmodi prosecutione, moram trahentes, & recedentes ab ea, procedere, aut in eos excommunicationis &c. aut priuationes officiorum, vel beneficiorum, seu quamuis aliã sententiam promulgare præsumant: si contra fecerint singuli processus, & sententiæ, & quæcunque inde secuta, irrita, nulliusque roboris

boris existunt: & si beneficia præfatorum alijs sint collata, tam conferentes, quam recipientes ipso facto sunt excommunicati, & absolutio reseruatur summo pontifici, ex constitutione Eugeniana à practicis nuncupata. *extrauag. diuina de priuil. inter communes.*

3 Præterea suspendit † iurisdictionem iudicis delegati à sede apostolica, si reus ante notitiam, litterarum delegationis, vel citationis à delegato decretæ, iuit ad curiam; secus si postea, *c. memin. c. suggestum c. ad hæc sunt asseris de appell.* quia priuilegia peregrinantibus concessa sunt, non ad reprimendam cuiusque iustitiam, sed ad grauamen remouendum. *d. c. suggestum in fine c. quod nonnullis in fine de priuileg. c. nonnulli de rescript.* Prælati † qui-

4 cunque ad Romanam curiam non debent venire mutato habitu, aut latenter more nocturnæ, sed papale palatium primitus visitant, ad Papam si hoc patiatur temporis oportunitas, intraturi, & reuerentiam debitam exhibituri eidem; nullatenus recessuri à Curia nisi ab ipso super hoc petita licentia, & obtenta; alias ipsi accedentes & recedentes & eos receptantes notam infidelitatis incurrunt, ac excommunicationis sententiæ subiacent. *Extrauag. 2. & 3 de maior. & obed. inter communes l. si quis decurio C. de decur. lib. 10.* Lai-

5 ci † dominium temporale obtinentes capientes, aut detinentes viros ecclesiasticos, ne citati ad sedem apostolicam ab homine, vel à iure, venire ad ipsam valeant procurantesque huiusmodi captiones, & detentationes, incurrunt sententiam canonis, si quis suadente 17. quæst. 4. quia manus est læua & iniuriosa sedi apostolicæ, & ordini clericali: *c. contingit de sent. excommun.* procurantes ipsi, personæ ecclesiasticæ existentes à perceptione fructuum ecclesiarum suarum, si fuerint prælati, triennio sunt suspensi; si inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati; sed ad obtinenda non inhabilitantur. Eandem pœnam incurrunt, qui ne citati ad sedem apostolicam veniant, vt se sub obtentis huiusmodi à veniendo excusent, à potestate sæculari se capi procurant; *Clem. multorum de pœnis & ibi glos. & Can.* ac locorum ordinarijs iniungitur, vt postquam eis constiterit, aliquos sibi subiectos pœnam & sententias incurrisse præmissas, ipsas publicent, ac executioni demandent *d. Clem. multorum in fine.* quia sententia non requiritur, quando pœnam incurritur ipso facto *gl. fin. in d. Clem. multorum & ibi Can.*

De confirmatione vtili vel inutili.

Titulus XXX.

SVMMARIA.

1 *Confirmatio est prioris iuris habiti corroboratio & est actus superioris.*

2 *Confirmatio duplex est vna quæ dicitur fieri in forma communi super qua est duplex via expediendi, vel per expeditionem in forma gratiosa.*

3 *Vel expeditionem in forma Communi & Commissoria.*

4 *Confirmationis in forma Communi effectus tres.*

5 *Altera dicitur fieri ex certa scientia.*

6 *Effectus in operationes eius octo.*

8 *In dubio præsumitur confirmatio in forma Communi.*

8 *Neutra extendit actum confirmatum aut lædit ius tertij vtraque valet ex nunc.*

9 *Confirmatio & mandatum de confirmando differunt.*

10 *Confirmati quæ non possint.*

11 *Priuilegia papalia aut sedis apostolicæ propriè non confirmantur, sed innouantur.*

12 *A Concordia facta in beneficialibus sub beneplacito sedis apostolicæ possunt partes ante confirmationem resilire & procuratores datos reuocare.*

13 *A Statuto vel actu facto postea à sede apostolica confirmato possunt statuentes vel actum facientes sine alio consensu recedere.*
14 *Quæ regula limitatur tribus modis.*

VIctus appellat, vt dictum est, victor potest petere sententiam confirmari, tam iure canonico, quam iure ciuili: siue victus appellauit: & non fuit prosecutus appellationem, *l. fin. in fine C. quand. prouoc. non est necesse, Auth. de ijs qui ingredi ad appell. &c. in princ. vers. volumus*, siue victus non appellauit, vt ei imponatur perpetuum silentium: *l. fin. C. vt lit. pend. & c. vel post prouoc. ante de fin. sent. &c.* Probatur ratione necessaria; pone quod victus in executione opposuit de nullitate sententiæ, & habita summaria causæ cognitione fuit contra victorem pronunciatum, certe quando ipsi victori remanet ius integrum & ordinarium, *l. à Diuo Pio § si super rebus ff. de re iud.* nisi principaliter posset per sententiam confirmari, non reperietur iudicium ordinarium, quo huic victori succurratur, iudex qui aditur super confirmatione, poterit sententiare sententiam nullam, sicut dictum est in iudice appellationis, *Bart. in l. si expressim num. 17. & 18. ff. de appel.* ideo post titulos de appell. & de cleric. peregrin. adiecit titul. de confirmat, &c. Confirmatio † 1
est prioris iuris habiti corroboratio, *c. inter dilectos § cæterum de fid instrum. l. Aurelius §. testamento ff. de lib. leg. c. ex parte & ibi post gloss. DD. de constit.* & est actus superioris, *Bald. in l. fin. num. 4. C. de leg* qui nec ab inferiore, nec à pari fieri potest: quando enim fit à pari, est quædam approbatio, *Pan. in c. 1. numer. 3. in 2. not. de loc. & conduct. & in c. 1. num. 5. post gloss. de treug. & pace*, Confirmatio, quam princeps facit, de dispositione ab alio celebrata, denominatur ab ipso confirmante, & non ab eo qui actum gessit, *Amb. in c. Apostolica in 4. not. de preb. in 6.* Duplex est, † vna, quæ di- 2
citur fieri in forma communi, *c. quia diuersitatem § mandamus de concess. preb. c. illa ne sed. vacant.* Super qua est duplex via expediendi, vel per expeditionem in forma gratiosa, quando inseritur totus tenor concordiæ examinatus per officiales Cancellariæ, vel per expeditionem † in forma communi, & 3
commissaria, quæ fiat causa cognita, & si hæc adhibita fuerit, confirmatio dicitur ex vera certa scientia: aut suspenditur & differtur cognitio vigore expeditionis in forma commissaria, & inspicitur tempus adhibitæ causæ cognitionis, sicut in formula rescriptorum; si in euidentem: aut omittitur causæ cognitio, quando videlicet facta fuit conditionaliter, non cognito de causa, vt si dicatur, confirmamus possessiones, quatenus iuste possidetis, *c. cum accessissent & ibi gloss. in verb confirmatum in fine de Constit. Rot. diuers. decis. 31. num. 6. part. 2. Pan. in c. cum inter vos numer. 19 & seqq. de re iud.* statuta quatenus sunt iusta & rationabilia, *late Rot. diuers. decis. 780. part. 1. Dec. in rub. huius tit. num. 2. & pluribus seqq & Can. communiter cap. inter dilectos § cæterum de fid. Instr. & ibi Can. Bald. in l. aduersus C. si ad vers. rem iud.* quæ clausulæ licet sonent in conditionem de præsenti † & a- 4
lias non suspendunt expresse, vel tacite subintellectæ rescripta, *clem 1. & ibi Zab. n. 17 post gl. & Can. de off. de leg. Lap. alleg. 60. n. 2. & seqq.* qn. gratiæ, in expeditione, nullam requirunt causæ cognitionem, sed eas Domini expeditores sine alio examine expediunt in forma gratiosa, si supplicatio sub illa forma concepta fuit: in præsenti casu tam ratione futuræ expeditionis, & cognitionis, quam post se exspectant, resoluuntur in suspensiuas, *late Seraph. decis. 775. sub nu. 5. & 6. vbi explicat notabile Cancellariæ gl. fin. in c. examinatæ & gl. pen. in c. venerabilis hoc tit. & vtrobique Can.* & con-

& confirmatio, si causæ cognitio adhibita non sit ius nouum non tribuit, *c. 1. c. cum dilecta hoc tit. cap. quia intentionis de priuileg.* quia qui confirmat non dat, *d. c. inter dilectos l. & quia ff. de iurisd. omn iud. Anch in c. si apostolicæ nu. 2. & 4. hoc tit in 6.* nisi eadem confirmet, & donet sub conditione, *Pan. post Ioann. Andr. in d. c. inter dilectos num. 8. vers. dic etiam quod in priori casu & ibidem Bouh. n. 6* sed vetus ius conseruat, facitq; maioris auctoritatis, *c. quis nesciat & ibi gloss. in verbo auctoritate xj. dist. gloss. in d. c. quia diuersitatem in verbo forma communi & ibi Can.* Secundo iustam causam siue titulum præscribendi præbet, *c. dudum §. cæterum de decimis.* Tertio de iuribus confirmationis, an valeat & rite facta sit, cognoscit solus summus pontifex, vel qui ab eo mandatum habet speciale, *c. cum venissent de iud. gl. in c. frater in verbo auctoritate 17. quæst. 4.* nisi sit per sub & obreptionem aut per falsi suggestionem elicita, *cap. 1. & 2. hoc tit.* De re vero confirmata non impeditur cognitio iudicis ordinarij, aut actio alterius, *Pan. in c. bonæ sub num. 4. hoc tit.* quia per talem confirmationem Papa non intelligit iuri alicuius derogare, *gloss. in c. ex parte in verbo confirmatione & ibi Can. de Constit.* In dubio refertur ad actum validum, & ex ea actus nullus non confirmatur, *d. c. dudum & ibi Can. d. c. ex parte Dec.*
5 *in rub. huius tit. n. 12. & 14.* Altera dicitur † fieri ex scientia, quando in confirmatione apponitur dicta clausula ex certa scientia, *Pan. in c. 1. sub n. 6. & in c. examinata in fin. hoc tit. Put. decis. 334. num. 3. libro 1.* quæ etiam per testes probari potest, *Bald. in c. 1. in princ. per quos fiat inuest. Rot decis. 27. de rescript. in nou. Afflict. decis. 252. num. 8.* aut quando in literis seu bullis apostolicis, *c. pen. hoc tit. & ibi Butr. num. 6. Imol. num. 2. Zab. in fine hoc tit. Pan. in cap. pastoralis §. præterea num. 5. de offic. deleg. Cass. decis. 1. num. 7. de prob. Archid. in c. præsentium in princ. 7. quæst. 1. Innocent. in c. 1. in fine de transact. late Fel. in c. cum inter priorem in princ. per duas columnas de except. late Dec. in c. porrecta hoc tit. vbi refert quinque modos probandi certam scientiam,* tenor rei confirmatæ exprimitur ad supplicationem omnium quos tangit secus si ad instantiam vnius ex eis, *Vital. in cl. dudum n. 28. & seq. de sepult.* per extensum, *c. pen. hoc tit. c. veniens & ibi post gloss. Can. de transact. c. pastoralis §. præterea & ibi post gloss. Can. de off. deleg.* & non per relationem, *Ioan. Bald. Ferret. cons. 38. num. 6. & 8. libro 1.* nam vt dicatur confirmatio expedita ex certa scientia Papæ, *Rot. dec. 20. de rescript. in nou. l. omnes in prin. & ibi Bald. num. 2. Angel. num. 2. & DD. communiter C. de præscript. 30. vel 40. annor. &c.* in supplicatione sufficit, narrata substantia, etiam quoad ea quæ sunt contra ius, cum clausula quorum tenores, *Caputaq. decis. 72. part. 1. attestans abbreuiatores consultos ita respondisse & not per Felin. in c. cum inter in princ. de except. Bald. in l. fin. in princ. C. de prec. Imp. offer.* vel parte capitulorum illicitorum cum dicta clausula relatiua, quorum tenores, *Caputaq. decis. 204. part. 1. per not. à Ias. in l. ait prætor §. si iudex n. 2. & seqq. ff. de re iud. Caputaq. decis. 121 part. 1. Afflict. decis. 220. num. 17. & ibi Vigill. n. 17. & seqq. plures cumulans,* Petere quod totus instrumenti tenor in litteris seriatim inseri possit: *c. pen. hoc tit. ibi ad maiorem rei euidentiam litteris confirmationis tenor insertus c. statutum in princ. & ibi gloss. in verb. litterarum Gemin. & Can. de rescript. in 6. Gabr. cons. 200. nu. 7. vol. 1. Roman. cons. 327. sub n. 7.* Item confirmatio fit ex certa scientia, quando apponitur clausula non obstante: *Bald. in l. fin. nu. 5. C. sent. rescindi non posse,* vel secunda iussio emanauit: *gloss. in c. 1. in verb. noscatur & ibi Can. de constit. in 6. gl. 1. in c. rescripta 25. quæst. 2. c. si quando & ibi Fel. nu. 24. & Can. de rescript.* aut apponitur clausula causa cognita, & parte

citata, & audita: *late Alex. conf. 123. num. 22. & pluribus seqq. vol. 4. Afflict. in const. Neapol. lib. 3. rub. 4. de iure suo Curia obs. sub num. 4. & num. 5.* ac præsumitur discussio facta in Cancellaria, quia pro illa præsumitur, *c. porrecta h. t. c. ex parte el. 1. de rescrip. & vtrobique DD.* Hæc operatur † primo quod de iuribus confirmationis, aut de re seu beneficio confirmato, non potest cognoscere, aut etiam declarare inferior, nisi solus Papa, vel cui specialiter hoc commisit; *Pan in c. 1. sub num. 6. vers. quadam confirmatio & Dec. in d. c. de confirmationibus num. 26. & seqq. & ibi Can. hoc tit.* & sic aufert inferiori cognitionem, & parti aduersæ petitionem: quæ non auditur nisi per modum supplicationis: nam vbi Princeps confirmat, idem est ac si ferat sententiam, *l. 1. §. sed neque vers. omnia nostra facimus C de tut. iur. enucl. gloss. in d. c. dilecto in verb. clausula de prab.* respectu prætentorum, sed eorum respectu, quæ de nouo orta sunt. vt puta, si accusatur de crimine, propter quod priuari meretur iure confirmato, non est inferioribus iudicibus sublata potestas, *Pan. in c. 1. n. 10. & Dec. in d. c de confirmationibus num. 57. & seq. & Can hoc tit.* Secundo probat priuilegium confirmatum absque ipsius priuilegij exhibitione, *c. si Romanorum & ibi post gl. Prapos. num. 17. & Can. 19. dist. Ias. in auth. si quis in aliquo num. 8. C. de edend. & ibi DD. Rot. diuers. dec. 63. part. 2.* Tertio facit præsumi principem vti potestate absoluta, *gloss in c. adhac in verb elegerint in fine de rescript. Bald. in l. eos num. 1. C. de appell.* Quarto supplet omnem defectum iuris & facti, ac solemnitatis, *cap. 1. in fine de transact. & ibi gloss fin. & DD.* Puta partis vocationem, & alia solemnia, sed non substantialia, videlicet defectum inhabilitatis personæ, vel alium defectum naturalium, *Pan. in cap. 1. num. 5. de transact. & ibi Can.* aut potestatem legati dismembrantis, & falsitatem causarum expressarum; nisi facta sit cum causæ cognitione, & parte vocata; *Rot. decis. 2. hoc tit. in nou. Felin. in cap. 2. num. 42. & seqq. de rescript.* aut Princeps defectum intellexerit; *Rot. diuers. decis. 455. num. 4. part. 1. c. Auxomanensem & ibi Archid. in princ. & Can. 56. dist. Fel. in c. 2. de rescript. sub num. 42. arg. c. constitutus & ibi gl. pen. & Can de concess. prab.* Quinto facit transactionem personalem realem, *c. veniens de transact. c. nisi essent de prab.* Sexto Concil. Trid. præseruat concordias à sede Apostolica confirmatas ex certa scientia, non autem confirmatas in forma communi, *c. quia diuersitatem § mandamus & §. seq. & ibi gloss. & Can. de concess. prab. c. constitutus & ibi Can. de rescript. Card. Seraph. decis. 775. in princ. & per totam decisionem Clem. dudum §. antepen. & ibi post gloss. in verb. pacta Can. de sepult. c. veniens & ibi post gloss. in verb. confirmatam in verb. de transact. Garz. de benef. part. 3. c. 2. §. 1. nu. 221. & seqq.* Nomen concordiæ generale est, *Ias. in l. de fideicommisso num. 3. C. de transact. Fel. in c. causam qua el 2. in princ. de test. Franc. Aretin. in l. cum filium in fine C. de inoff. testam.* ac comprehendit pactum gratuitum, quod etiam per Concil. Trid. censetur præseruatum, *c. constitutus de relig domib. & ibi Pan. & DD.* Septimo quando totus tenor instrumenti inseritur confirmationi, non est necessarium, quod de cætero ostendatur, vt dictum est, ex quo est publicatum, quando confirmatio expedita est in præsentia partium, vel ipsis instantibus, aliter non obest confirmatio non vocatis, *Host. in c. pen. num. 3 hoc tit. & ibi Can. Alex. d. cons. 173 lib. 4. num. 22. & seqq. c. 1. in fine vbi in curia vel imperitia de transact. & ibi Can. nu. 5. & Can.* Octauo, quod si transactio vel pactum ab initio inualidum sit, per confirmationem Papæ sumit vigorem; *c. 1. de transact. & ibi post gl. fin. Can.* secus quando confirmatio est facta in forma communi, in qua habet lo-

bet locum regula, si non valet actus. confirmationes, vel priuilegia, quæ ipsum confirmant, non valent: quia ab ipso causam & originem sumunt, & sublato principali tollitur accessorium, *c. cum inter vos & ibi per illum textum gloss. Pan. nu. 19. & seq. & Can. de re iud.* De reliquis confirmationum actuum iudicialium, extraiudicialium, & contractuum effectibus, vide Butr. *in c. de confirmationibus n. 4. & ibi Innol. n. 3 hoc tit. Gail. obs. 1. lib. 2.* In du-
7 bio præsumitur † confirmatio in forma communi, *Pan. in c. ex parte in 2. oppos. per illum tex. de constit. Dec. in rubrica huius tit. nu. 5. Rot. diuers. dec. 780. num. 5. part. 1.* Neutra exten-
8 dit † actum confirmatum, *Pan. in c. 1. num. xj hoc tit.* lædit, minuit, aut tollit ius tertij, *c. fin hoc tit.* dummodo tale præiudicium non sit narratum, *Dec. in c. sua nobis num. 26. hoc tit. & ibi Can.* Vtraque valet ex nunc, non ex tunc, *l. obseruare in fine ff. de off. procons. & leg. Pan in c. 3. num. 5. in fine de his qua fiunt à prał. sine &c. Dec. in l. quod initio num. 12 ff. de reg. iur.* Dif-
9 fert confirmatio † à mandato de confirmando, quia hoc & clausulæ in eo appositæ nihil operantur nisi secuta sit confirmatio, sed requirit factum executoris, & causæ cognitionem, sicut dictum est in mandato de conferendo, & in mandato de dispensando: *Supra tit. de rescript. Rot. diuers. dec. 202. num. 9. vers. non obstante part. 1.* & licet stante mandato de confirmando partes non possint pœnitere, ex sola voluntate, possunt tamen intentare remedia de iure competentia contra talia mandata, nam si de iure non subsistunt, non præstant impedimentum, *Rot. d. decis. 202. num. 9. & 10. part. 1. diuers. c. non præ-*
10 *stat. de reg. iur. in 6.* Non confirmantur † litigiosa, *c. 1. hoc tit.* & confirmatio obtenta nullo modo præiudicat liti motæ, quo minus inferior procedere possit, *Dec. in d. c. de confirmationibus num. 7. vbi ampliat & limitat 3. mod. num. 15. & seqq.* Sententia à qua fuit appellatum: *cap. bona hoc tit.* Sententia & laudum contra formam iuris aut compromissi lata, *c. examinata hoc tit.* Pensiones ab ordinario impositæ: sed Papa denuo eas concedit, quia ordinarius non potest beneficium diuidere, sicut Papa: *cap. prohibemus de censib. c. pastoralis de his quæ fiunt à pral. sine cons. cap. 1. extirpandæ in fine de præb.* Prioratus & administrationes regularibus, *cap. ad nostram c. porrecta hoc tit.* quia fieret præiudicium superioribus, quibus competit ius libere religiosos suos ad claustra reuocandi, sed post confirmationem Papæ ex certa scientia ipsius intendentis perpetuare prioratum, nam motus proprius non sufficit, *Fel. in c. per tuas n. 4. de maiorit. & obed. plures citans,* non possent amoueri sine causa: & si de facto forent expulsi, nec constaret de causa possent petere se restitui ad statum, *Pan. decis. 2. de regul. Fel. in c. constitutus num. 10. de rescript. Card. in clem. 1. § præmissa num. 4. late & ibi Can. de suppl. negl. præb.*

Priuilegia † papalia, aut sedis apostolicæ proprie non confirmantur, eandem enim est auctoritas prædecessoris, & successoris summorum pontificum, & eadem est auctoritas sedis apostolicæ, quæ concessit, & confirmauit priuilegium, vnde nullum nouum vinculum potest dici adiectum, sed est potius quædam innouatio priuilegiorum, quæ parum aut nihil operatur datur sine citatione, *Franc. Marc. quæst. 456. num. 4. part. 1. Panorm. in cap. ex parte l. 1. numer. 3. de priuileg. Felin. in c. fin. numer. 8. de fid. Instrument.* & nullum ius de nouo tribuit, *c. cum dilecta hoc tit. c. innotuit. de elect. c. fin. de rescript. in 6. Rot. decis. 702. sub num. 5. & 6. & seqq. part. 1. diuers. c. ex parte abbatissa in fine de priuileg. & c. c. quia intentionis de priuilegijs.* fierique potest ad depositiones testium de tenore pri- 11

re priuilegij deperditi, & quod erat sine vitio, *c. cum olim. el. 1. & cap seq. de priuileg. & c. Bald. in l. fin. num. 21. C. de edend.* Priuilegium innouatum probat sicut antiquum, *Host. in c. pen. num. 3. & nu. 4. hoc tit. vbi reddit rationem diuersitatis inter priuilegia & alia instrumenta.* Contractus nullus super rebus Ecclesiæ, ex post facto validari non potest, nisi per Papam confirmetur, *Collect. in c. veniens de transact. Cap. Tholos. quæst. 98. in fine.* A concordia
12 † facta in beneficialibus, sub beneplacito sedis apostolicæ, possunt partes ante confirmationem resilire, & procuratores datos reuocare; quia concordia in beneficialibus reprobata ante confirmationem, *c. super eo de transact. cap. fin. de rer. permut. dictum est supra tit. de transact. Put. decis. 343. lib. 1. Gonz. super reg. de mens. & alt gloss. 12. numer. 81. & seqq.* tum quia ex facto à iure reprobato non potest nasci obligatio aliqua, *l. cum lex. ff. de fideiuss. pulchre Pan. in c. super eo numer. 8. & ibi Can. de cond. appos. Achil. decis. 2. de pact. Cas. decis. 3. num. 7. & 8. de sent. excomm.* & concesso confirmationem valere, ante reuocationem procuratorum, tamen ex illa agi tantum potest ordinarie non executiue, quia in concordia non inest obligatio cameralis, sed tantum in ipso consensu præstito per procuratores, *Cæsar. d. decis. 3. in princ. & num. 6. de sent. excom. l. in concedendo l. in diem vers. ideo autem & l. seq. ff. de acquir. pluu. arc. Cassad. decis.*
13 *4. num. 6. de pens.* A statuto † vel actu facto, postea à sede apostolica confirmato, possunt statuentes vel actum facientes sine alio consensu superioris recedere: quia confirmatio facta permissiue non denominat confirmatum à confirmante, sed à specifico efficiente, cuius fauore fit confirmatio, *c. accessissent de Constit. & ibi Fel. numer. 3. & seqq. Bald. in l. ex placito sub num. 12. in fine & nu. seqq. C. de rer. permut. Paul. de Castr. in l omnium num. 6. C. de testam. Pan. in c. dilecto sub n. 10. de præb. & Can. Bart. in l. omnes populi n. 3[illegible]. ff de iust. &*
iure. Limita primo, quando † confirmatio 14
superioris fuit necessaria, non possunt inferiores recedere ab actu confirmato sine eius beneplacito, *Auth. econtra si filij familias C. de repud. Felin in c. cum accessissent num. 4.* secundo quando actus tendit ad cultum diuinum augendum, *c ex parte de Constit. Cresc. decis. 1. de pact.* Tertio, quando verba confirmantis sonant in præceptum, vt si Papa ad obseruantiam vtramque partem cogi, & compelli decernat; *Cresc decis. 1. in fine de pact. c. conquestus de foro compet. cap. 1. §. 1. & §. fin. de foro compet.* aut in confirmatione appositum sit decretum irritans, si secus factum fuerit, *c. dilecto vers. procurator in fine & ibi post gloss. in verbo clausula Pan. & Can. de præb. Fel. in d. c. cum accessissent num. 7.* vel statuentes fecerint statutum, non propria auctoritate, sed vice, & auctoritate superioris, *Bart. in l. 2. § data nu. 8. ff. de opt. leg. & in l. ambitiosa n. 29. C. de decret. ab ord. fac C. si qui vers. fin. de præb. in 6. Fel. n. in d. c. cum accessissent num. 9. & vtrobique Can.*

LIBRI SECVNDI FINIS.

IOAN. HONORII AB AXEL SVMMÆ DECRETALIVM.

LIBER TERTIVS.

De vita, & honestate clericorum.

Titulus I.

SVMMARIA.

1 *Clericorum appellatione qui veniant.*
2 *Clericatus probatur vere & præsumptiue.*
3 *Clericorum continenter viuere debent, & incontinentis pœna.*
4 *A Crapula, & ebrietate abstinere, & ebrij pœna.*
5 *A Negotijs, personis, locis, ludis & vestibus inhonestis.*
6 *Clericus aleator excluditur à beneficio obtinẽdo.*
7 *Clerici debent abstinere à negotijs secularibus, & negociatoru pœna.*
8 *Non debent frequentare monasteria monialium.*
9 *Clericorum habitus consistit in tonsura & clerica & secularium in vestibus clericalibus extrinsecis & intrinsecis, monachorũ in cucullis.*
10 *Tonsura quid est.*
11 *Clerica quid sit.*
12 *Clericus quilibet secularis an teneatur deferre tonsuram.*
13 *Clericalis vestis secularis est talaris.*
14 *Clerici seculares an omnes teneantur deferre vestem clericalem, & pœna eam non deferentium.*
15 *An perdant priuilegium fori.*
16 *Clericorum ioculatorum & histrionum pœna.*
17 *Clericorum qui macellariorum & tabernariorum officium publice exercent pœna.*

POST explicata officia Prælatorum, circa collationem Ordinum, negotia, & iudicia *in lib.1. & 2.* præmittit *in lib.3.* ante tractatus de rebus ad clericos, & ecclesias spectantibus titulum generalem, *De vita & honestate clericorum*, quia nemo recte monitoris suscipit personam, nisi qui actibus suis errata condemnat, *c. nemo* 81 *distinct.* & ille iudicat de alterius errore, qui non habet in seipso quod condemnet, *c. qui sine c. iudicet c postulatus* 3. *quæst.* 7. tum quia clerici in grauibus peccatis positi, dum suis premuntur, aliena non diluunt vitæ merito, sed ex officio; *c. sciscitantibus* 15. *quæst.* 8. *c. ipsi Sacerdotes, & c. neque* 1. *quæst.* 1. Cunctis enim liquet, quia cum is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus procul dubio ad deteriora prouocatur, *c. in grauibus* 3. *quæst.* 8. Appellatione † clericorum largo sumpto vocabulo veniunt omnes, qui habent ordines in quacunq; dignitate sint aut ordine, etiam in prima tonsura, *c. clericũ vers. fin.* 72. *dist. c. cleros* 21. *dist.*

21.dist.c.clericus,& c duo sunt genera 12.quæst.1. cap.per exemptionem de priuileg.in 6.c.clerici hoc tit.c.cum contingat,de ætat.qualit.& ord. præf.c. cum tibi,de verb.signif.& ibi Panorm. in c. bonæ el.1.num.2.de post prælat. ideo priuilegium tributum clericis simpliciter conceditur omnibus etiam in dignitate ecclesiastica constitutis, & religiosis, qui nomine clericorum in fauorabilibus comprehenduntur, *Panor.in c.cum tibi de verb.signif.& in c.2.nu 6. de cohabit.cleric & mulier.& in c.1.numer.7.ne clerici vel monachi &c.Felin.in c.non dubium n. 1.de sent.excomm.& in c. licet in corrigendis numer.8.& 9.de off.ordin.* Sed in materia odiosa,& stricta significatione appellatione clericorum non comprehenduntur Episcopi, nec alij existentes in dignitate,nec etiam canonici Cathedralium Ecclesiarum,nec monachi,seu religiosi,*c.quia periculosum de sent. excomm.in 6.c.sedes & ibi not.de rescript. Panor. in d.c.bonæ el 1.num.2.de postul.prel. & in d.c. 1. num.7.ne clerici,vel monachi,&c.* quia vbicunque species ponit aliquid vltra genus suum, appellatione generis non venit illa species, *c.statutum de elect.in 6.Felin.in d.c.non dubium sub num.1.Innoc.in d.c.sedes sub num. 2.* Cleri-

2 catus † probatur verè & præsumptiue;verè probari debet,quando agitur de beneficij adiudicatione alicui facienda tanquam clerico , quia iura mandant super ordinis collatione litteras fieri: *c.fin.71.dist.& dist. 73.per totam c.legum 2.quæst.1.Panorm.in c.quoniam contra num.20.de probat.& ibi Can.* Probatur autem solo sigillo Episcopi,*c.extraneo 71.dist.l.si qua per calumniam in fin.C.de episc.& cler.c.inter quatuor,de cler.peregr.c.post cessionem de probat.* Per testes,*c.tua de cleric.peregr.* imo per vnicum testem, *Mohed.decis.32. de renunciat.Bald.in c.licet 1 sub num.4.de test.& ibi Felin.in fin.& Can.Ias.in l.admonendi num.98.in fin.ff.de iureiur.* Per sufficientia indicia,& idonea argumenta,*c.inter quatuor,& ibi gloss.in verb.per argumenta Pan.num.3.& Can.de cler. peregr* communem reputationem,*Innoc.in c. innotuit num.1.de eo,qui furt.ord.suscep.* in possessorio,& petitorio,*Parif.de resig.benef.lib. 4. quæst.2.num.7.qui allegat decisiones Rotæ,* ac in iudicio possessorio ex confessione partis: *Crauett.cons.93.num.4.late Garz.de benef.part. 7.c.1.§.1.num.138.vsque ad finem,* Fallit in clericatu illegitimi,qui probari debet per litteras cum dispensatione, & non sufficit communis reputatio,aut possessio habitus clericalis: *Mandos.de signat.grat tit prouisiones, vers. clericatus illegitimi,attestans ita decisum in Rota Mascard.de probat conclus.302.c. clericatus an probetur & c.n.18.& seq.vbi limitat.* Præsumptiue probatur,quando clericus fuit in possessione beneficij per aliquot tempora, & vixit vt clericus,quia præsumptio est pro possessore nisi contrarium probetur. *Rota decis. 8.de caus.poss.& propr.in antiq.gloss.in c ex insinuatione in verb.clerici,de procurat.& ibi Can.* Item possessor beneficij non plene probato titulo beneficij potest agere nomine sui beneficij pro pensione soluta prædecessoribus,& postmodum ei detracta , licet ipse non fuerit in possessione percipiendi eamdem,*Rot.decis.9 de caus.poss.& propr. in antiq. Innoc.in cap. in litteris de restit. spol.* Quando stat de ordinatione facta etiam ab alieno Episcopo,ea præsumitur bene,& rite facta ex cumstantijs, *Archid.in c. Lugdunens.numer.3.9. quæst.2.Lap.alleg.138 num.18.& 19.*

Continenter † & caste debent viuere 3
clerici,quatenus in conspectu Omnipotentis Dei puro corde, ac mundo corpore valeant ministrare: cōprehensi in continentiæ vitio laborare suspenduntur ab officio, & beneficio,*c.vt clericor.h.t.* vt quos ad vitæ decora domesticæ laudis exempla non reuocant , correctionis medicina compellat,

l.vnica

l.vnica C.de emend. propinq.c.cum in cunctis in fin.de elect.c.apst.docendus 62.distinct. si quis ex causa libidinis suspensus præsumpserit celebrare diuina, ecclesiasticis beneficiis spoliatur, & pro duplici culpa perpetuo deponitur, *d.c.vt clericorum, vers.si quis igitur c.clerici c.latores de cler.excom.depos.* Secundo debent
4 à crapula, & † ebrietate diligenter abstinere, *dist.35 per tot.* quia ebrietas & mentis inducit exilium, & libidinis prouocat incentiuum. In his culpabilis & monitus non desistens suspenditur ab officio, & beneficio, *c. à crapula hoc tit.c.vnum horarium, vers.& quamuis Apostolus, & ibi gl.in verb.ebrietas 25. dist.& Can.cap fin.dist.35.* Tertio debent abstinere
5 à negotiis, † personis, locis, ludis, vestibus inhonestis: *d.cap.clerici hoc tit.c.1.eodem in 6.c.his igitur, & c.seq.23.distinct. c.cum dignitates §. vestitu sess.24.* non possunt deferre anulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis, *d.*
6 *c.clerici, vers.fibulas.* Clericus † aleator excluditur ab obtinendo beneficio, sed non ab obtento nisi sit incorrigibilis, *c.inter dilectos, & ibi Panor.num.6.de exceß.prælat.d.c. clerici, & ibi gloss.in verb.ad aleas, & Can.* Quarto de-
7 bent abstinere à negotiis † sæcularibus, & qui tertio monitus negotiationibus institerit, interim quoad facultates & bona perdit priuilegium clericale, & ita suspenditur priuilegium quoad tempus propter delictum, quia facto abijcit priuilegiũ clericale, dum illis se implicat, *c.fin.hoc tit.& ibi glo.fin. & Can.c.fornicari 88.dist.c.clerici 14.quæst.4.* Negociator est, qui rem comparat vt integram, & immutatam vendendo lucretur, qui vero rem comparat, vt materia sibi sit inde aliquid operandi, non est negociator, *c.eijciens vers.quicunque 88. distinct.* Quinto
8 non debent frequentare monasteria † monialium sine rationabili, & manifesta causa iure decretalium: *d.c.monasteria hoc tit. & ibi Summa in Decretales.*

gl.& Can. Ex sanctione Concilij Tridentini sine causa necessaria, *c 5.§.ingredi sess.18.* & clericus monitus non desistens deponitur, *d.c.Monasteria.* Concilium Tridentinum statuit, vt quæ alias à summis Pontificibus, & à sacris Conciliis de clericorum vita & honestate, cultu, doctrina retinenda salubriter fuerunt sancita, eadem in posterum sub eisdem pœnis, vel maioribus arbitrio Ordinarij imponendis obseruentur, nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet suspendat, *c.1.sess.22.*

Habitus † clericorum consistit in tonsu- 9
ra & clerica, *c.clerici vers.coronam & tonsuram, c.si quis, & tribus cc.seqq hoc tit.c.1.de cler.coniug. in 6.* & sæcularium in vestibus clericalibus extrinsecis, & intrinsecis, quando intrinseca appareret, *Franc.in cap.1.sub numer.1.& ibi Anchar.in 5.notab.ponderat Verbum,publice, & Can.de cler.Coniug.in 6.Clem.2 hoc tit.c.si iudex Laicus §.idem esset Censendus, de sent. excomm.in 6.* & sic in clausis indumentis de super deferendis nimia breuitate, vel longitudine non notandis: *d.c.clerici hoc tit.vers.clausula.d.c si iudex Laicus §.idem esset Censendus, de sent.exc.in 6.Bald.in l.si qua per calumniam nu.3. C.de Episc.& cler.c.1.de cler.coniug.in 6* Monachorum vero in cuculla, *c.intelleximus de æt.& qualit.& c.Clem.1.§.1.de stat.Monach.* nulla coloris habita ratione: *c.fin.20.qu.1. Archid.in c.2.sub num.1.ne Clerici, vel Monach.in 6.* Tonsura proprie † est illa abscissio capillorum, 10
quæ est in parte inferiori, vt aures pateant, *c.pen.23.distinct.* sed clerica † est abscissio capil- 11
lorum in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum, vocatur corona, *gloss.in c.1.in vlt.nota.de cler.coniug. c. vnico eod. in 6.c.vnico de bigam.in 6.& ibi Can.* Quilibet clericus sæcularis † beneficiatus, vel in sa- 12
cris existens tenetur de præcepto deferre tonsuram: *c.Ioannes, & ibi post 2, Can. de cler.*

coniug. d.c. vnico eodem in 6 d.c. vnico de Brigam. in 6. & ibi Can. in minoribus ordinibus constitutus non habens beneficium non tenetur deferre tonsuram, *c. fin. & ibi glo. 1. 50 dist. d.c. vnico de bigam. in 6.* Ex decretis Concilij Tridentini, non gaudet priuilegio fori, nisi clericalem habitum & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, seu vniuersitate de licentia episcopi versetur: *c. nullus sess.* 23. Vestis cle-

13 ricalis sæcularis † est talaris, *c. pen. 23. dist.* ordini, & dignitati clericali congruens, quæ dependet ex ordinatione, & mandato ipsius episcopi, *cap. nullus sess.* 14. quia certa forma in iure non exprimitur clericis sæcularibus, sed quidam habitus, & quidam colores sunt interdicti. *Pan. in c. 1. in 2 notab de apost. Clem. 1. & ibi gloss. pen. in fin de elect. Pan. in cap. transmissam, sub num. 2 in verb. habitu de elect. & ibi Can.* recensiti in cap. pen. hoc tit. & in Clem. 2. eod. De cuculla Monachorum sub

14 proprio titulo dicemus. Tenentur omnes † Clerici sæculares etiam exempti deferre vestem clericalem, si in sacris fuerint constituti, aut beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, & ex constitutione Sixti V. *in ordine 30 part. 2.* in illis vel ad ea ius habuerint sub pœna priuationis ipso facto, & si postquam ab episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint, habitum clericalem non detulerint per suspensionem ab ordinibus, ab officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ipsorum beneficiorum, necnon, si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per priuationem beneficiorum, & officiorum huiusmodi coercere possunt, & debent, *c. quia vero sess. 14. quod innouat, & ampliat Clem. quoniam hoc tit.* Præterea clericus dimittens habitum, & tonsuram in criminibus, siue enormitatibus deprehensus per censurã ecclesiasticam non liberatur, *c. 1. de Apost.* id est, laici eum deprehendentes, & percutientes non incidunt in canonem. siue excommunicationem, sed non perdit † priuilegium fori. 15

Panorm. in d. c. 1. in 2. lect. & num. 6. de Apost. si vero incedit, & viuit vt laicus, & tertio ab ordinario monitus non resipiscat, perdit priuilegia clericalia, & auctoritate iuris habetur pro degradato, *c. in audientia c. contingit 2. de sent. excomm.* quia cum monitus seipsum contempserit emendare, illius immunitatis efficitur exsortis, quæ pro clericorũ tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta, *d. c. contingit 2. & ibi post glo. fin. & Can.* si captus detineatur à iudice sæculari, cognitio an vestis sit clericalis spectat ad iudicem laicum, *Guid Pap. qu. 138. n. 2. & seqq. per c. si iudex laicus de sent excomm. in 6.* cognitio vero an sit clericus, ad iudicem Ecclesiasticum, *c. si iudex laicus de sent. excom. in 6. Bald. in l. si qua per calumniam numer. 4. C de Episc. & Cler.* quia probatio tituli clericalis est quid spirituale, *d. cap si iudex laicus in fin. princip. & ibi Can. notant.* sed probatio habitus est quid temporale, & prophanum, *arg. c. ad nuptiarum, & ibi gl. & Can de Consecr. dist. 1 Bald. in l. si qua per calumniam num. 3. & 4. C. de Episc. & Cler.* Eadem ratione clerici, qui † se ioculatores, seu goliardos faciunt, aut 16

bufones, seu histriones, si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure; si autem tempore breuiori, & tertio moniti non resipuerint, carent omni priuilegio clericali: *c. vnico hoc tit. in 6.* illi vero qui macellariorum, aut † tabernariorum officium 17

publice & personaliter exercent, si nominatim & tertio moniti ab his non destiterint, aut ipsa exercenda reassumpserint, coniugati omnino, non coniugati in rebus, & si omnino incedant vt laici in personis,

priui-

priuilegium clericale, quamdiu præmissis institerint, eo ipso amittunt, *Clem. 1. hoc tit. Capr. concl. 49. recensens plures casus, in quibus Clerici perdunt priuilegia clericalia.*

De cohabitatione Clericorum, & mulierum.

Titulus II.

SVMMARIA.

1 *Clericus peccat mortaliter cohabitãdo cum quacumque muliere de qua potest esse rationabilis suspicio.*
2 *Clericus potest cohabitare ascendentibus, descendentibus, & ex linea transuersali mulieribus consanguineis vsque ad secundum gradum, vxoribus fratrum, vxoribus seruorum.*
3 *Mulier delinquens cum clerico efficitur de foro ecclesiastico.*
4 *Clericorum concubinas tenentium pœna.*
5 *Cuius sit cognitio.*
6 *Quid si beneficia aut pensiones non habeant.*
7 *Episcoporum concubinas tenentium pœna.*
8 *A Clericis & presbyteris fornicarijs an licite diuina ministeria audiantur & recipiantur sacramenta.*

COHABITATIO mulierum cum clericis reddit vitam clericorum aut inhonestam, aut suspectam, ideo post præcedentem titulum subijcitur hic titulus: nam clericus
1 † peccat mortaliter cohabitando cum quacumque muliere, de qua potest esse rationabilis suspicio, *c. 1. hoc tit. c. interdixit 32. dist.* aut accedendo, vel frequentando domos quarumcumque mulierum suspectarum, *cap. clericus solus cap. clerus cap. legitur, & c. in omnibus 81. dist. c. si quisquam hoc tit.* sunt quæ-
2 dam de quibus rationabilis suspicio † non habetur, vt ascendentes, descendentes, & in linea transuersali consanguineæ ad secundum gradum, & ex affinitate vxores fratrum; *c. fœminas c. cum omnibus 81. dist. gl. in c. 1. in verb. canones, & ibi Can. hoc titulo.* & in eis non requiritur senectus, *Panorm. in c. à nobis in fin. h. t.* quia fœdus naturale non permittit aliquid sæui criminis cum istis suspicari, *c. à nobis hoc tit. l. cum qui C. de episc. & Cler.* præterea vxores seruorum, *d. c. cum omnibus 81. dist.* quæ tamen omnes, si suspectæ fuerint, non debent cum clericis remanere, *cap. quorumdam 34. dist. gloss. in c. 1. in verbo canones hoc titulo.* Mulier delinquens cum † clerico subij- 3
citur foro Ecclesiastico, vnde potest per iudicem ecclesiasticum puniri, quia committit quasi sacrilegium, *c. eos, & ibi glo. 1. 32. dist. c. virginibus 27. q. 1. Panorm. in c. 2 num 5. hoc tit. per illum textum.* tum quia concubinatus est crimen Ecclesiasticum, & secundum leges non est crimen, *l. in concubinatu ff de concub. l. vnica C. eod. Panorm. in c. cum sit generale n. 25. de for. compet.*

Clerici † concubinas, aut alias maiores, 4
de quibus potest haberi suspicio in domo, vel extra detinentes, aut cum ijs vllam consuetudinem habentes pœnis à sacris canonibus, vel statutis ecclesiarum impositis puniuntur: *c. quam turpe sess. 25.* datur † ele- 5
ctio episcopo quam pœnam velit imponere, *Panor in c. 2. n. 7. hoc tit.* quod si ab episcopo, ad quem infrascriptorum cognitio pertinet sine strepitu &c. & sola facti veritate inspecta, & non ad archidiaconos, aut alios inferiores, *d. c quam turpe § nec quauis sess. 25.* Semel non secũdo, aut tertio moniti, vt Decretales requirũt, *c. 2. c. si autem h. t.* ab ijs se nõ abstinuerint, tertia parte prouentuum beneficiorum suorum quorumcumque, & pẽsionum ipso facto sunt priuati, quæ fabricæ, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Si in delicto eodem cum eadem, vel alia fœmina perseuerantes secundo moniti

adhuc non paruerint, omnes fructus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso absque alia sententia, quam Decretales requirunt, *c. sicut c. si autem hoc tit.* amittunt, & à beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius arbitrabitur, suspenduntur: & si ita suspensi nihilominus eas non expellant, aut cum ijs etiam versentur, tunc beneficiis omnibus ecclesiasticis, & pensionibus priuantur perpetuo, ac inhabiles, atque indigni quibuscumque honoribus, & beneficiis in posterum redduntur, donec ab eorum superioribus cum eis fuerit ex causa emendatæ vitæ dispensatum: Sed si postquã eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter præfatas pœnas, excommunicationis gladio plectũtur: *c. 2. & 3. hoc t. d. c. quam turpe sess. 25. Garz. de benef. part. 11. cap. 10. §. 2 à num. 181. vsque ad nu. 191.* nec quæuis appellatio aut exemptio prædictam executionem impedit, aut su-
6 spendit. Clerici beneficia, aut † pensiones non habentes puniuntur arbitrio Episcopi carcere, suspensione ab ordine, inhabilitate
7 ad beneficia. Reuerendissimi † Episcopi si ab huiusmodi crimine se non abstinuerint, & à Synodo Prouinciali admoniti se non emendauerint, ipso facto sunt suspensi, *d. cap. quam turpe sess 25.* & si in eo perseuerent, ab eadem Synodo deferuntur ad summum Pontificem, qui pro qualitate culpæ etiam per priuationem in eos aduertat. *Auth. episcopo C. de episc. & Cler.* Si Concubinæ publicæ clericorum fuerint notatæ censura ecclesiastica, eosdem concubinarios non est dubiũ sententia maioris excommunicationis inuolui, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis, secus si communicant locutione, vel alias quam in crimine, quia tunc incidunt in minorem excommunicationem, *c. si Concubinæ, & ibi gl. & DD. de sent. excomm. not. in c. nuper eod.* Quãdo Clerici separantur à Concubinis, non compelluntur ad eas abiurandas, ne in eandem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeuntes periurij reatum incurrant, *c. clericos de cohabit. cler. & mul. & ibi gl. in verb. redeuntes. & Canon.*

A Clericis, & Presbyteris fornicarijs † licite diuina ministeria audiuntur, & alia recipiuntur Sacramenta, quamdiu ab Ecclesia tolerantur, *c. vestras c. fin. hoc tit. c. sciscitantibus 15 quæst. 8. & ibi gl. 1. & Can.* quia sunt suspensi quoad seipsos, non quantum ad alios in casu proposito, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, confessionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit, *cap. tua nos in princ & c. fin. hoc tit. Panor. in d. c. nostra numer. 3. & ibi Doct. c. cum olim de verb signif.* & hoc vltimo casu sunt ipso iure suspensi ab officio, & beneficio, & si celebrent, incurrunt irregularitatem, *Panorm. in c. vestra num. 7. & 8. & ibi Can. hoc tit. c. fin hoc tit. Garz. de benef. part 7. cap. 14. à num. 7. vsque ad finem late disputat in vtramque partem*, etiam quod nulla monitio interuenerit, *Panormit. in d. cap. fin. num. 4. & in d. c. tua nos num. 3.* & potest Iudex procedere ad pœnam imponendam sine accusatione, & sine teste: *d. c. tua nos, & ibi Can. c. euidentia de accusat.* quando ergo cõstat de notorietate Concubinatus clerici per sententiam, aut confessionem sponte factam, non est licitum ab eo audire diuina, aut recipere Sacramenta: non quod Sacramenta non sint vera in se, sed quia Ecclesia prohibet, quod nullus eorum præsumat audire officium: *c. nullus, & c. seq. 32. dist. c. si qui 81. dist. c. fin. & c. vestra, & ibi Panor. n. 5. & Can. hoc tit.* Vnde dicit Canon, quod benedictiones talium clericorum conuertuntur in maledi-

ledictionem, *d.c.si qui 81.distinct.* Idem obtinet, quando constat de fornicatione ex euidentia facti, ita quod nullam habeat dubitationem, sicut videmus in pluribus clericis, qui tenent ita publice Concubinas sicut vxores, & publice nutriunt filios, *d.c.vestra in fin.gloss.in d.c.tua nos, in verb. ex euidentia hoc tit.c.manifesta 2.quaest.1.gloss.in c.Michael de filijs presb.in verb constiterit, & Can.* Ratio praemissorum est, vt peccandi licentia caeteris clericis auferatur, & huiusmodi ad poenitentiae fructum trahantur; neque enim potest aliquis, quantumcumque pollutus fuerit, diuina polluere Sacramenta, quae purgatoria cunctarum contagionum existunt, *d.c.vestra in princ. in vers. item aliud, cap. praetor ad hoc 32 dist.cap.Christus, & cap seq.1.quaest.1.Pan in cap.1.sub numer. 4 circa princip. de schismat.* Si vero fornicatio non habet operis euidentiam; sed potest probabiliter tergiuersari, quia Concubina habitat cum matre clerici, & dicit ipsam pedisequam matris, vel quid simile, tunc requiritur monitio clerici, & eius contemptus, vt quis possit habere indubitatam scientiam de concubinatu, & eum euitare in diuinis, cum clericus possit habere excusationem, *d cap.si qui in verb.si qui vero in peccato suo perseuerare maluerint &c.81.dist.c.nullus, & cap seq.in verb. indubitanter 32.dist.Panor.in d c.vestra n.5.& 6. & ibi Zab.in 6.oppos.& ibi Can.*

De clericis coniugatis.

Titulus III.

SVMMARIA.

1 *Clerici in subdiaconatu & alijs superioribus ordinibus constituti si vxores accepisse noscantur coguntur eas dimittere & ipso facto perdunt beneficia.*

2 *Clerici infra subdiaconatus ordinem constituti coguntur ad retinendas vxores, sed beneficia pensiones, & administrationes ecclesiastica ipso iure vacant.*

3 *Nec deinceps matrimonio durante ad beneficia vel sacros ordines admittuntur.*

4 *Inuiti non coguntur portare tonsuram aut habitum clericalem.*

5 *Coniugatus qui contraxit cum virgine & vnica & volens defert tonsuram & vestes clericales & alicuius ecclesiae seruitio est deputatus gaudet priuilegio canonis* si quis suadente 17. quaest.4. *& quod pro aliquo crimine non possit trahi ad iudicium saeculare.*

6 *In eccl sia orientali clerici in minoribus ordinibus con[illegible] contrahunt matrimonia & in superioribus ordinibus vtuntur matrimonio iam contracto.*

Post susceptum sacrum ordinem non possunt contrahere matrimonium.

7 *Clericus miles & sena exercens perdit priuilegia clericorum.*

SVPERIORI titulo dictum est, de cohabitatione clericorum, & mulierum illicita, nunc subijcit de licita clericorum & mulierum cohabitatione: nam † clerici in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus constituti, si vxores accepisse noscuntur, coguntur eas dimittere, & poenitentiam agere de commisso, *cap.1.hoc tit.cap.presbyterum 28.distinct.* & ipso facto perdunt beneficia obtenta: *Late Panorm.in d.c.1.* Infra † subdiaconatus ordinem constituti coguntur ad retinendas vxores, sed beneficia eorum antea obtenta per contractum matrimonij per verba de praesenti ipso iure vacant, *d. c. 1.& ibi gl.1.& Can c.quod te c.diuersis c.cum decorem hoc tit.* ac etiam pensiones, quae eis fuerunt assignatae vt clericis, *Cas.decis.2.nu.4.de except.Put.decis.449.lib.2.contra Sarnens.in reg.de annot, quaest.21.* & qualibet admini-

stritiones ecclesiasticæ, *Panorm. in c. sane nu. 2. hoc tit. Cas decis. 3. num. 4. & 5. de preb.* nec ea recuperant, etiamsi sponsi eo per verba de præsenti ante carnalem copulam ingrediantur monasterium, *Panorm. in d. c. 1. num. 6.* sane si ecclesiis, quibus intitulati fuerunt, de possessionibus, aut aliis bonis aliqua contulerunt, cum ab earum ecclesiarum ministerio fuerint, & beneficio amoti, ad ipsos recta via debent absque contradictione redire, *c. quod à te & ibi gloss. fin. & Can. hoc*
3 *titulo.* nec deinceps matrimonio † durante ad ecclesiastica beneficia, vel sacros ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittuntur, *c. 2. c. decorem hoc tit.* quia cythara cum psalterio male concordant, cum vir cogitet, quomodo placere possit vxori, & ideo minus quæ Dei sunt valeat cogitare, cum quasi diuisus in duo plenam sui non habeat potestatem, *c. diuersis hoc titul.* Imo collatis postea beneficiis per episcopos, appellatione remota, sunt priuandi, quia per tales rerum ecclesiasticarum substantia solet perire, *c. de siracusana 28. distinct.* nisi forsan talibus episcopus scienter contulerit beneficia, quibus eos non per episcopum conferentem, sed per superiorem conuenit spoliari, *d. c. diuersis in fin. & ibi gl. pen. & fin.* Inuiti
4 non † coguntur portare tonsuram, aut habitum clericalem, nec gaudere possunt priuilegio clericali in persona, vel rebus, aut delegari iudices in causis spiritualibus, *c. io. c. ex par. tua c. fin. hoc tit. cap. vnico eod. in 6. in fine.* quia cum eos oporteat sæcularibus negotiis immisceri, tonsura ipsorum in ministerii clericalis vituperium redundaret, *d. c. Ioannes in*
5 *fin.* sed si clericus infra subdiaconatus † ordinem constitutus, & coniugatus contraxit cum virgine, & vnica, & volens defert tonsuram, & vestes clericales, ac iuxta Concilium Tridentinum alicuius ecclesiæ seruitio, vel ministerio ab episcopo deputatus eidem ecclesiæ seruiat, & ministret, solum gaudet duobus ex tot priuilegiis clericali ordini concessis, non obstantibus specialibus priuilegijs, & consuetudine immemorabili contrariis, quæ per Concilium Tridentinũ tolluntur, scilicet priuilegio, *si quis suadente 17. quæst 4.* & quod pro aliquo crimine non possunt trahi criminaliter, aut ciuiliter ad iudicium sæculare, nec Iudex sæcularis prætextu cuiusque excessus potest eum punire pecunialiter, aut personaliter: *d. c. vnico hoc tit. in 6. c. nullus primo §. in clericis sess. 23. Io. Andr. in d. c. vnico in glo. super verbo in cæteris, & Anch. in 6. notab.* In orientali † ecclesia, cle- 6
rici in minoribus ordinibus constituti contrahunt matrimonia, & in superioribus ordinibus vtuntur matrimonio iam contracto, ac filij ex eo nati licitè inter latinos promouentur ad sacros ordines, & dignitates ecclesiasticas, *c. cum olim. hoc tit. gl. 1. in c. Dis. omni 28. dist. c. noua c. fin. 31. dist.* sed Græco in sacris ordinibus constituto, & vxorato, si matrimonio contracto vti voluerit, non est conferenda ecclesia, aut beneficium ecclesiasticum inter latinos, ne variis tribus coinquinetur honestas ecclesiæ, *c. cum secundum de temp. ord. & qual ord. Panorm. in d. c. cum olim. num. 2.* post susceptum sacrum ordinem clerici etiam in orientali ecclesia non possunt contrahere matrimonium, *c. cum in præterito 84. dist & ibi post gl. Can. c. de siracusana, & ibi gl. in verbo susceperat, & Can. 28. dist. Couarr. in epit. 4. lib. decret. 2. par. c. 6. §. 3. sub nu. 1.* Clericus in minoribus factus † miles, & ex- 7
ercens sæua, ipso facto perdit omnia priuilegia Clericorum, *c. fin. hoc tit. & ibi Panorm. num. 1. c. si quis post, & ibi gl. 52. dist. c. præsens & ibi gl. 1. 2. quæst. 3.*

De cle-

De clericis non residentibus in Ecclesia, vel Præbenda.

Titulus IIII.

S V M M A R I A.

1 *Residentia est personalis solutio proprij officij in proprio beneficio.*

Præsentia
2 *Residentia* } *quomodo differunt.*
Interessentia

3 *Cle. non tenetur residere in ecclesia sua vel beneficio in quo est intitulatus.*

4 *Ecclesia contra clericum petentem fructus beneficij potest excipere tu non fecisti residentiam.*

5 *Tertius autem opponere non potest nisi quando cum non residentia concurrit priuatio tituli ipso iure.*

6 *Episcopi & his superiores ex quibus causis possint abesse à suis eccl siis.*

Episcoporum non residentium pœna.

7 *Curatorum non residentium pœna, & qualiter liceat eis abesse ad bimestre.*

8 *Beneficiatorum in cathedrali vel collegiatis ecclesiis non residentium pœna & quanto tempore liceat eis quolibet anno abesse.*

9 *Beneficia simplicia quæ dantur in titulum iure communi requirunt residentiam & ea obtinentes non possunt abesse sine prælati sui licentia.*

10 *De consuetudine generali non requirunt residentiam.*

11 *Laici quibus diebus non possunt abesse à parochia.*

12 *Dispensatus ad plura beneficia incompatibilia non censetur dispensatus super residentia vtriusque beneficij sed in vno tenetur personaliter residere & in altero per substitutum deseruire.*

13 *Dispensatus super pluralitate plurium incompatibilium an percipiat fructus in absentia.*

14 *Dispensatus de non residendo an & quando recipiat fructus beneficij.*

15 *Quinam concedant indulta de non residendo.*

16 *Indultum de fructibus in absentia percipiendis debet facere mentionem de indulto præcedente pendente seu finito.*

17 *Non capit distributiones quotidianas neque tertiam partem præbendæ, quæ ex decreto Concilij Tridentini conuersa sunt in distributiones quotidianas.*

18 *Distributiones quotidianæ dandæ sunt illis qui statutis horis diuinis in ecclesia interfuerunt.*

19 *Qui aliter eas receperint tenentur ad earum restitutionem.*

29 *Distributiones quæ absentibus subtractæ eis non fuerunt solutæ quibus accrescant.*

21 *Censentur distributiones si in solutione earum habetur ratio ad singulas horas.*

22 *Tertia pars fructuum & quarumcunque obuentionum in cathedralibus & collegiatis ecclesiis in distributiones quotidianas debent conuerti, vbi vel nulla vel sunt tenues.*

23 *Duplices distributiones non debentur vni habenti plura beneficia in eadem ecclesia.*

24 *Indultum de percipiendis fructibus in absentia quomodo tollatur.*

25 *Absens certis casibus habetur pro præsente & residente, qui hic enumerantur quinque.*

26 *Habens indultum vt possit percipere fructus in absentia non habetur pro præsente quoad alios effectus.*

27 *Absens certis casibus habetur nedum pro præsente & residente, sed etiam interessente qui hic enumerantur septem.*

28 *Capitulum non potest statuto aut alias habilitare absentem vt lucretur distributiones.*

26 *Absens à beneficio requirente residentiam & non habente curam animarum quomodo compellatur ad residendum.*

30 *Quid iuris si beneficium habeat curam animarum.*

31 *A quo*

Butr. in c fin. num. 6. & ibi Zab. & Can. de verb. signif. c. cum clerici de verb. signif. c. relati el. 2. §. nomine de testam. nam licet ad priuationem beneficij non possit deueniri sine admonitione propter non residentiam, tamen per viam exceptionis videtur quod possit excludi sine aliqua admonitione à iuribus Ecclesiæ: *Io. de Anan. in c. conquerentem num. 4. hoc tit.*
5 Tertius autem † opponere non potest, *Panorm. in d. c. conquerente num. 4.* nisi quando cum non residentia concurrit defectus, siue priuatio tituli ipso jure, secus si titulus elideretur ope exceptionis, *Anchar. in c. conquerentem 4. not. in fin. Panor. sub num. 4. & Can. hoc tit.* opponenti non incumbit onus probandi dictam negatiuam, sed clerico, qualiter fecit residentiam: *Zab. in c. extirpanda §. qui vero in 3. q. æst. sub vlt. oppos. & ibi Rebuff. in repet. vers. vndecimo est animaduertendum de preb. l. quæcumque §. fin. ff. de pub. in rem act.* quare ordinate dicendum est de residentia Episcoporum, Curatorum, Canonicorum, beneficiorum.
6 Episcopi † & his superiores ad personalem in sua Ecclesia, vel Diœcesi residentiam obligantur, *c. 1. §. si quis sess. 6. c. 1. sess. 23. quod d. c. 1. sess. 6. innouat. & ampliat.* neque abesse possunt, nisi cum Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ vtilitas postulat, causaque absentiæ, si non acciderit propter aliquod munus, & Reipublicæ officium episcopatibus adiunctum, à summo Pontifice, aut Metropolitano, aut eo absente, à suffraganeo Episcopo antiquiore residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis approbata: *facit l. vnica C. de ijs quæ à princ. vacat. accept. lib. 10.* Interea meminerint discessuri ita ouibus suis prouidendum, vt quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum canonum sententia non videntur abesse, *Zab in Clem. 1. sub num. 21. de form. Comp.* quia statim reuersuri sunt, statuit Concilium Tridentinum, quod illud absentiæ spatium singulis annis siue continuum, siue interruptum extra præfatas causas nullo modo duos, aut ad summum tres menses excedat, & illos hortatur, ne per illius temporis spatium Dominici Aduentus, Quadragesimæ, Natiuitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, item & corporis Christi diebus, ab Ecclesia sua Cathedrali vllo pacto absint, nisi episcopalia munia in sua diœcesi eos alio vocent: quod si contra dispositionem decreti Concilij Tridentini absuerint, præter alias pœnas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrunt, pro rata temporis absentiæ fructus non faciunt suos, nec tuta conscientia, etiam alia declaratione non sequuta, illos sibi detinere possunt, sed tenentur, aut eis cessantibus compelluntur à superiore fabricæ ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacumque conuentione, vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur, *d. c. 1. sess. 23. concordat, cap. si quis in clero 7. quæst. 1.* Curatis † & alijs quibuscumque, qui 7
beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habent, obtinent, quia tenentur in loco residere, ac per seipsos curam ipsam exercere, *d. c. inferiora sess. 23.* non licet abesse à suis Ecclesijs, *Late Gonz. super reg. Cancell. de mensib. & altern. gloss. 6. num. 249. & plurib. seqq.* Citra peccati mortalis reatum, præterquam ex causa prius per Episcopum cognita, probata, ac obtenta in scriptis licentia, quæ gratis concedi debet, & vltra bimestre tempus, *gloss. in c. præsentium in verb. post duorum 7. quæst. 1.* (Imo, secundum aliquos, iure Decretorum vltra tres hebdomadas, *d. c. si quis in clero 7. quæst. 1.*) nisi ex causa, extendi non debet,

debet, atque relicto Vicario idoneo ab ipso Ordinario approbando cum debita mercedis, aut congruæ portionis fructuum, *c. episcopus in fin. sess. 6.* assignatione, alioquin easdem subeunt pœnas, quas episcopi sine causa absentes: *d. c. 1. §. eadem omnino sess. 23. cap. 1. in fin. sess. 6. Garz. de benef par. 3. cap. 2. numer. 19. vbi ponit 12. quæst.* Præcipitque Concilium Tridentinum dicta decreta publicari in Concilijs prouincialibus, & episcopalibus, vt in posterum nulla temporum iniuria, aut hominum obliuione, aut desuetudine aboleantur, *d. cap 1. in fine sess. 23.* Obtinentes in Cathedralibus † maiorem post Pontificalem, aut Collegiatis principalem, aut alias
8 dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, Capellanias, aut beneficia, etiam quæ nullos fructus habent in absentia, præter distributiones quotidianas, quæ inter præsentes tantum distribuuntur. *Gonz. super reg. de mens. & alter gloss. 5. numero 108. Garz. de benef par. 3 cap. 2. §. 1. numero 187. & seqq.* non possunt vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis etiam immemorabilis, *Garz. de benef. par. 3. cap. 2. §. 1. numero 189. & num. 193. & seqq. Couarr. var. resol. lib. 3 cap. 13. numero 5. & 9.* vltra tres menses quolibet anno abesse, saluis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt, alioquin primo anno priuatur vnusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, ac residentiæ fecit suos, quod si iterum eadem vlus fuerit negligentia, priuatur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit, crescente vero contumacia, contra eos iuxta sacrorum Canonum, de quibus infra dicetur, constitutiones proceditur: *c. cum dignitates §. præterea sess. 24. c. ad audientiam hoc titul. Garz. de benef. par. 3. cap. 2. §. 1. & §. 2. per 26. quæst.* Absentes per tempus à Concilio permissum non percipiunt distributiones quotidianas, etiamsi consuetudo esset in contrarium, *Paris. de resig. benef. lib. 1. quæst. 10. numer. 65.* nec tenentur dimittere Vicarium, quia in Collegiatis attenditur præiudicium Ecclesiæ ex defectu ministrorum absentium, non legitimitas causæ, *c. cum ad hoc & Panor. in c. fin. numer. 2. in fin. hoc tit.* & multo minus dimittit Vicarium, si absit causa studiorum, *Panor. in c. licet num. 9. de præb.* Omnes tamen, tempore Concilij Tridentini ipsis permisso, simul abesse non possunt, ne Ecclesia suo seruitio debito destituatur, quæ autem pars simul abesse possit relinquitur arbitrio episcopi & capituli, *l. in ambiguis §. quoties ff. de reg. iur. l. neque & ibi gloss fin. & DD. ff de legib. &c.* Beneficia simplicia, † quæ dantur in titulum iure 9
communi requirunt residentiam, & clerici ea obtinentes non possunt abesse, nisi cum episcopi, vel Prælati sui, *c. relatum, & ibi Panorm. numer. 4. hoc titulo, gloss. in c. cum ex eo, in verb. Episcopi de elect. numer 6* vel per recursum in casu iniustæ denegationis superioris sui Prælati, *Panor. in d. c. relatum numer. 2. in c. not. c pen. hoc titul. c. super specula de magistr.* Licentia, quæ ex vi lermonis præcedere debet absentiam, *l. 1. C. de sacros. eccles. c. cum ol. in c. cum venerabilis de consuetud. Bald. in l. 1. numer. 61. in fin. C. qui admitti & c. Imol. in c. cum consuetudinis in fin. de consuet. Ias. in l. si quis mihi bona § iussum numer. 57. & seq. ff de acq. & am. hæred. Pan. in c. licet numer. 11. de regul & transf. ad relig.* alias dicitur temeritate propria recessus, *c. qualiter hoc titul.* obtenta & concessa ex causa iusta, & rationabili, quia debet esse expressa, & non sufficit tacitus consensus: *gloss. in Clem. 1. in verb. obtenta, & ibi Can. de testam. Ioan. Andr. in c. si abbatem in princ. de elect. in 6. Rom. in l. 2. §. 1. numer. 1. ff. sol. matr. Gonz. super reg. de mens. &c. gloss. 47. numer. 50. & 51.* aut ratihabitio, *Bald. in l. fin. numer. 3. C. ad Maced. Bartol. in l si autem*

autem ff. de acqu. pluu. arcen. & quod deseruiat per Vicarium ab ipsis, & non ab Episcopo eligendum, *c. inter quatuor c. relatum, & ibi Panor. Idem in c. cum ad hoc numer. 4 & 5 & in c. cap. clericos numer. 1. 2. & 3. hoc tit. c. episcopis sess.*

10 6. Secus si dentur in stipendium, aut de † consuetudine, quæ generalis est antiquissima, *Pan. de res. ben. lib. 1. quæst. 10. nu. 67. Garz. de benef par. 3. c. 2. numer. 3. & seqq. plures cumulans. Alph. Hoied. d. benef. incomp. par. 1. cap. 17. numer. 26. & seqq. gloss. fin. in c. cum omnes, & ibi Can. de Const.* vel alias non requirunt residentiam, quia talia obtinentes, ex quo non tenentur residere, possunt se absentare sine licentia, *Pan. in d. c. clericos numer. 3. & ibi Anchar. numer. 3. & Collect. in princ. & Can.* & non tenentur relinquere Vicarium, quia de eo iura nullam faciunt mentionem, *Panor. in c. tua in fin. hoc tit.* Sed non possunt vagari, imo solum vagationis delictum est sufficiens ad istorum priuationem, *c. non oportet, c. peruenit 7. quæst. 1 Panor. in c. ex tua num. 14. hoc tit.* nisi Ecclesia velit eos repetere, *gloss in d. c. non o-*

11 *portet*, Nulli laicorum, † Paschæ, Natalis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis Domini, Pentecostes, Natalis Sancti Ioannis Baptistæ, & Quadragesimæ solemnitatem in villa, aut Oratorio licet celebrare, sed in parochia, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse, *c. nullo de consecr. dist. 3. c. si quis etiam de consecr. dist. 1.*

12 Papa dispensans † ad plura incompatibilia non censetur etiam dispensare super residentia beneficij vtriusque, *c. non potest, & ibi gloss. in verb. retinere eod. in 6. Franc. ibid. in §. illud num. 5. Card in clem. 1. in princ. in 9. quæst. de preb. Franc. in c. ordinarij num. 3. de off. ord in 6. licet aliter sentiat in c. si quis in clero, gloss. in verb. solemnibus 7. quæst. 2. c. quia in tantum, & ibi glo. in verb. plures, de preben.* sed tenetur dispensatus in vno beneficiorum personaliter residere, & in altero per substitutum deseruire, *Alph. Hoied. de benef. incomp. par. 1. cap 17. sub nu. 29. & par. 2. cap. 12. num. 7. & seqq. Ias. in l fin. num. 45. ff de constit. princip.* imo dispensatus super residentia tenetur per substitutum, seu Vicarium deseruire, *Lapu alleg 35. num. 4. & ibi add. mand. in reg. Canc. 20. de idiomate quæst. 7. num. 4. & seqq* teneturque dispensatus in parochiali Ecclesia, si quam habet, ex Constitutione Pij V. data Idibus Iulij 1568. Pontificatus anno tertio, alias in digniori residere, in altero deseruire per Vicarium, *c. extirpandæ §. qui vero, & ibi Can. de preb.* Præpositurę collegiatarum ecclesiarum digniores censentur canonicatu Cathedralis Ecclesiæ, *d. c. statutum §. sancimus, & ibi gloss. & DD. de rescript. in 6. c. fin. de off. deleg. in 6. & ibi gl. in verb. obtinentes*, aut si beneficia sint æqualia, & loca sunt ita vicina, quod possit vtrique commode deseruire potest vicissim residere in ambobus beneficijs, sed vbi loca essent remota, ita quod vtrique non posset commode deseruire, tunc poterit in quo vult residere, & in altero deseruire per Vicarium, *glo. in c. non potest in verb. retinere, & ibi Franc. numer. 5. Gemin. numer. 11. Ioan. Andr. in c. fin. super verb. dispensatione de rescrip. in 6.* In curatis episcopi deputant idoneos Vicarios, eisque congruam portionem fructuum assignant, appellationibus priuilegijs, exemptionibus quibuscumque, etiam cum iudicum specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus, *c. 2. in fin. sess. 6. cap. 5. & 7. sess. 7. c. cum ex eo, de elect. in 6.*

Item dispensatus super † pluralitate plurium incompatibilium non debet percipere fructus in absentia, etiamsi in altero ipsorum resideat, nisi id ex priuilegio sit sibi concessum, vel ibidem deseruiat per alium, aut in dispensatione fuerit expressum, *Fr. in c. fin. in 3 not. & numer. 8. de rescript. in 6. & ibi Can. c. 2. sess. 6. vbi pro diuersis ponuntur indultum* 13

non residendi, & indultum percipiendi fructus, Rebuff. in prax. par. 2. tit. dispensat. de non resid. num. 60. & seqq. Præterea si Papa dispensat, quod quis possit tertium beneficium obtinere, cum duobus quæ possidet, non videtur dispensare super illis duobus, si ea tenet sine iusto titulo, *Bald. in c. dudum el. 2. num. 1. de elect. & ibi Collect. numer. 14. & Can.* Priuilegiatus,
14 siue dispensatus † de non residendo, nequaquam recipiet fructus beneficij, nisi concedatur expresse hoc in priuilegio, seu dispensatione, vel nisi fauore studij Theologiæ, *c. fin. de magist. & ibi Can.* aut minoris ætatis sic esset dispensatus, quia dispensatio absentiæ non respicit directe perceptionem fructuum, nisi in dictis duobus casibus, *Ioan. Andr. in c. cum ex eo verb. iusta de causa de elect. in 6. post Arch. & ibi Can. Rebuf. in pract. part. 2. t. dispensatio de non resid. n. 60 & seq.* Sola licentia episcopi existendi in studio, non sufficit, nisi esset studium priuilegiatum, aut statutum, vel consuetudo Ecclesiæ existeret, aut in dispensatione exprimeretur, quod existens in studio posset percipere præbendam, *c. tua, & ibi per illum tex. Ioan. Andr. sub numer. 1 hoc tit. c. cum de diuersis, & ibi gloss. fin. de priuil. in 6. & Can. Franc. in c. fin. in 2. notab. de rescript. in 6.* & si opponatur quid operabitur talis dispensatio de non residendo, respondeo quod operatur, quia non poterit priuari beneficio propter non residentiam, quod alias fieri potuisset, *Gemin. in c. de quibusdam sub n. 2. vers. Ioan. Andr. 37. dist. Felin. in c. fin. sub n. 3. vers. 6. Limita de magist. &c.* Concedunt † huiusmo-
15 di indultum Papa, *c. tua, & ibi gloss. 1. hoc titul. Rebuff. in pract. par. 2. tit. dispensatio de non residendo n. 53. & 75. & seq.* Episcopus, *c. relatum hoc tit. gloss. 1 in c. 1. gloss. 1. in c. tua hoc tit.* quilibet Prælatus, *Pan. in d. c. relatum n. 4. hoc tit. & ibi Can.* Capitulum, *c. cum dilectus, c. ad audientiam hoc tit. extrauag. cum nonnulla §. preterea de preb. inter communes, Garz. de benef. par. 3. cap. 2. §. 2. num. 402. & num. 417.* ex causis in canonibus expressis, vel his similibus, quia non possunt gratiam facere contra Canonem Concilij Lateranensis, qualis est Canon de residendo, *c. 3. & 4. hoc tit. c. 12. sess. 24. in Trident.* Priuilegia, siue indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis non dantur á summo Pontifice, & data non suffragantur, *cap. 2. §. nullique sess. 6.* Perpetua censentur, quorum terminus est incertus, *Franc. in c. fin. num. 5. & ibi Can. de rescript. in 6. post gloss. in verb. perpetuas,* & sublata videtur distinctio, quam facit *c. fin. de rescript. in 6. & c. cum non doceat. & ibi post gloss. in verb. residentes Monach. de elect. in 6.* an huiusmodi indulta sint concessa personis, an verò ecclesijs, & dignitatibus: indulgentiæ verò, & dispensationis temporales huiusmodi ex veris, & legitimis causis concessæ, coram ordinario legitime sunt probandæ, *d. c. 2. §. nullique sess. 6.* & ex Constitutione Pij V. publicata 24. Nouembris 1564 indulta & dispensationes sedis Apostolicæ de non residendo, & percipiendo fructus in absentia etiam ratione studij, & desuper confectæ, & conficiendæ litteræ, processusque habiti, & habendi per easdem dictis absentibus nullatenus suffragantur, nisi singulorum ordinariorum locorum, in quibus singula huiusmodi beneficia consistunt, consensus gratis præstandus ad id accedat, quæ constitutio iuri communi est conformis, *c. tua, & ibi Zab. in 2. quæst. Imol. num. 3 hoc tit. c. inter quatuor, & c. pen. hoc tit.* & ibi sublata videtur differentia inter indulgentiam super non residentia, quam iure Decretalium summi Pontifices concedebant sine causa, & licentiam se absentandi, quæ ab inferioribus ex causa concedebatur, *Pan. in c. cum ad hoc num. 4. per illum tex. hoc titul.* In eis subintelligitur clausula,

quod

quod interim beneficium debitis non defraudetur obsequijs, *cap. cum ex eo de elect. in 6. c. pen. & Panor. in c. tua nu. 6. hoc tit.* & propter seruitij negligentiam in loco beneficij, potest beneficio iuste priuari præmissa monitione: *c. relatum & ibi not. hoc tit. post gloss. in*
16 *verb. amoueri*, Indultum de fructibus † in absentia percipiendis debet facere mentionem de indulto præcedenti pendente, seu finito, *Ioann. And. in addit. ad specul. super rubr. de cler. non resid. vers. item quæro de 2. quinquennio impetrato &c. & vers. quia supra dixi hæc verba procedere &c. Felin. in c. veniens sub numero 2. de præscript. & ibi Canon.* ac de limitatione, & moderatione primi indulti, *arg. c. 2. § statuimus, de decim. in 6. & not. per gloss. in c. non potest in verb. modicum, & ibi Franc. & Gemin. de præb. in 6.* ac de statutis & consuetudinibus ecclesiæ: *Franc. in c. cum ex eo sub num. 4. vers. in gloss. ibi caueant de elect. in 6. & ibi Can. per c. 1. de constit. in 6. gloss. fin. in c. cum non deceat, de elect. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 8 de rescript. in antiq.* nam huiusmodi indulta sunt magis ambitiosa, quam rescripta gratiæ, quia per ea minuitur cultus diuinus, & omittitur officium, propter quod datur beneficium, *c. fin. de rescript. in 6.* afficit Capitulum in fructibus distributis à die intimationis indulti, *Put. decis. 169. lib. 1. l. 2. in verb. eoque ad notionem eius perducendum C. vbi in rem act. &c. & ibi Bald. l. labeo, & ibi Bart. ff. de iuriur. & c. l. generaliter § his de præsentibus C. de reb. cred.* in fructibus non distributis à die datæ indulti, *Put. des. 407. libr. 1. § sed ex constitutione. Inst. quib. mod. ius patr. pot. solu. l. fin. in princ. & § fin. C. de sent. pass. &c. Ias. in l. fin. numer. 46. & 51. vbi circa finem cogitandum relinquit. ff. de constit. princip.* quia bonæ fidei possessor tenetur de fructibus penes eum extantibus, & non consumptis, *l. certum C. de rei vendic. § si quis à non Domino, & ibi post gloss. DD. Instit. de rerum diuis.* Absentes vigore huiusmodi indulti percipiunt fructus mensæ,
non autem distributiones † quotidianas, 17
neque tertiam partem præbendæ, quæ ex decreto Concilij Tridentini conuersa fuit in distributiones quotidianas, *cap. cum beneficia sess. 22. Garz. de benef. part. 3. cap. 2. § 1. num. 185. vers. secundo,* etiamsi deseruiant per Vicarium, *Calderin. cons. vnico hoc titul. cap. de cætero, cap. ad audientiam hoc tit. cap. vnico hoc titul. in 6.*

Idem iuris est in priuilegiatis de iure communi, aut statuto circa absentias, *c. licet de præb. c. fin. de mag. gl. fin. in c. 2. de priuil. in 6.* quia requiritur personalis interessentia in diuinis ad hoc vt quis percipiat distributiones quotidianas, vnde faciendo id per alium non satisfacit iuri communi: *c. 3. & ibi gl. pen. hoc tit. c. extirpanda § fin. de præben. facit lex vnica § ne autem C. de cad. toll.* Etenim distributio-
nes quotidianæ dandæ † sunt illis, qui statu- 18
tis horis diuinis in ecclesia interfuerunt, *c. dilectus, & ibi gloss. fin. de præb. late Couar. var. resol. lib. 3. cap. 13.* reliqui, quauis consuetudine, *Couar. Var. resol. lib. 3 cap. 13. num. 2. 4. & 5.* collusione, aut remissione exclusa, his careant, &
qui aliter † eas receperunt, non faciunt eas 19
suas, imo tenentur ad earum restitutionem, *c. vnico, hoc tit. in 6. cap. cum dignitates § distributiones sess. 24.* quia institutione facta, fabricæ ecclesiæ, quatenus indiget, aut alteri pio loco, arbitrio episcopi, applicantur, *c. Episcopi in fin. princ. sess. 22.* Illæ vero distributiones quæ
† absentibus subtractæ eis non fuerunt per- 20
solutæ, accrescunt interessentibus diuinis, *gloss. in Clem. 2. in verbo dimidia pars, de æt. & qual.* quando simpliciter pro indiuiso assignantur interessentibus, secus quando assignatur certa quantitas per capita interessentium, quia hoc casu nulla est inter eos communio, sed portiones absentium ponentur ad vtilitatem ecclesiæ pro recompensatione

subtracti officij, *Zab.in d.Clem.2.§.illi vero num.21.& Im.super gloss.in verbo dimidia. Pan. num.19. Prob.ad Monach.in cap. vnico num.61. de Cler.non resid. Couar.Var.res lib.3.cap.13. numer.7.gloss in Clem.2.in verbo suspensus, & ibi Zab.& Can.de vit.& honest. Cleric.* exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens Ecclesiæ vtilitas excusat, vt infra dicetur. Idem obseruatur de distributionibus pro defunctorum anniuersarijs largiendis, *d.c.vnico in fine hoc titul.in 6.c.nullus presbyterorum dist 44. repetitus de Consecr.distinct.5.& ibi Can.*& ijs quæ dantur interessentibus officio funeris, *Lap. alleg.42.Milis in repet. Vers. distributionum quo-*

21 *tidianarum appellatione.* Censentur † distributiones quotidianæ, si in solutione habetur respectus ad singulas horas, siue aliquid dietim soluatur, siue post longum tempus, *Achil.decis.12.de prab.Cas.dec. vnica num.8. hoc tit.cap vnico §. statuimus hoc tit. in 6.ponderans verb.tribuantur, late Paris.Cons.33.vol.4* quando distributiones assignantur particulariter propter interesse illi actui, vt quia interessenti Vesperis tantum, quando vero distributiones assignantur simul pro toto die, non sufficit interesse parti horarum sed oportet quod omnibus intersit, *Clem.1.in fin.& ibi gloss.pen.de reliq. & vener.sanct. Lapus d. alleg 42.* æquati debent distributiones in his tribus, Matutino, Missa, & Vesperis, etsi in illis dantur decem, in alijs debent dari quatuor, *d.Clem.1.in fin.& ibi gloss in verbo totidem, & Can.de reliq.& Vener.sanct.gloss in Clem.vt ij qui, in verb.certu horu: de at.qual. & ord.pref.* Ad essentiam distributionum non requiritur quotidiana tributio, sed quod dentur interessentibus diuinis, dato quod illis intersunt, & quod alias priuarentur eis in totum, *Clem.1.vers.ipsisq; distributio nam.iuncta gloss.in verbo intersunt, de at.qual.&c. Lap.alleg.42. Extrau.postulasti, §.licet autem quotidiana de prab. inter communes c.licet de prabend.* & quotidianæ dicuntur aptitudine, etiamsi cum intermissione temporis, mensium, vel dierum distribuantur, *arg.l.1.§.quotidiana.& ibi gloss.in verbo tempore ff.de aq.quod & ast.* sic actio legis Aquiliæ aptitudine dicitur pœnalis, licet non semper sit ibi pœna, *§.his autem verb.Inst. de leg. Aquil.* tum quia frequentius quotidie diuiduntur, *arg.c significatum de prab. Fel.in proœm.decret.Rex pacificus num.3.& ibi Panorm. n.1.& 3.& Canonist* Ideo non censentur distributiones illa, quæ soluuntur præsentibus in ciuitate, vel castro, vbi sita est Ecclesia, *Extrauag.postulasti, §.licet de prab inter communes.* quantitas bladi, aut pecuniæ summa, quæ singulis mensibus, aut hebdomadis, ministratur, *Extrauag.nonnulla §.preterea, de prab. in communibus.* aut fructus quos canonici residendo, aut interessendo pro parte anni lucrantur in toto, *c.proposuisti, & ibi gloss.in verbo quod in templo 82.dist.& ibi Can.Cas.decis.5.nu. 7.& 8.& seqq.de prab.Prapos.in c.tenere num.7. & ibi Gemin.numer.5.& Can.31.dist.Late Paris. Cons.32.vol.4.* emolumenta quæ quilibet lucratur interessendo diuinis vna hora diei per ipsum eligenda ad libitum suum per nouem menses, & postea dantur tres menses recreationis, quibus habentur pro interessentibus: *Puteus in vtramque partem decis.365. n.2.Extrauag.cum nonnullæ 1.§.preterea de prab. in Communib.gloss.pen.in c.vnico vers.sed quid dices de ecclesijs, qua non habent, &c. de cler.non resid.in 6 & ibi Can.Caputaq.decis.29 part.2.* In Ecclesijs cathedralibus, aut collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt verisimiliter negligantur, vt cultui diuino debitum omnibus in rebus obsequium præstetur, tertia pars † 22
fructuum, & quarumcumque obuentionum, tam dignitatum, quam canonicatuũ, portio-

portionum, & officiorum separari debet; & in distributiones quotidianas conuerti, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros diuinis interessentes proportionabiliter diuidatur. Illuis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non seruientes nihil aut minus tertia parte percipiunt: *c. cum beneficia sess. 21. cap. Episcopi sess. 22.* non debentur † duplices distributiones vni duo beneficia habenti in eadem
23 Ecclesia, licet si in illa beneficiati essent duo, deberentur cuilibet eorum simplices distributiones: *c. felicis §. adijcientes de censib. in 6. Butr. in c. cum olim de re iud. n. 10. cir. fi.* tollitur
24 † indultum de fructibus in absentia percipiendis per negligentiam, si habens indultum eo non vtatur, *Oldrad. Cons. 56. Put. decis. 196. lib. 1.* vel saltem non esset agendum Contra Capitulum, sed contra particulares, in quos fructus sunt distributi; *Put. d. decis. 196. lib. 1. l. fin. in fin. cum legib. seqq. ff. de condict. indeb. l. scimus §. etsi præfatam C. de iur. delib.*

25 Absens † certis casibus habetur pro præsente, & residente. Primo, quando est in seruitio Papæ, quia familiares Papæ se exhibent obsequiales vniuersis, *c. cum dilectus hoc tit. l. iuris peritos ff. de excus. tut.* secus si in Romana Curia sit scriptor Bullarum, aut procurator, quia tales lucri sui causa absunt. *l. fermiarios, & ibi Ias. C. de test. mil. l. inter eos cum l. seq. l. res publica, & l. non vere ff. ex quib. caus. maior. & c. Rebuff. in pract. par. 2. tit. dispensatio de non residendo numer. 53. gloss. pen. in c. 2. de priuil. in 6. & ibi Monach. & Can.* Secundo, si duo canonici cathedralis ecclesiæ sint in seruitio sui episcopi, *c. ad audientiam, c. de cætero hoc titul.* etiamsi obtineant canonicatum doctoralem, & magistralem: *Put. decis. 293. lib. 3. c. ad audientiam in fin. de cler. non resi.* idem obtinet in omnibus prælatis respectu subditorum, *Panormit. in d. c. de cætero numer. 3. Nauar. Cons. … hoc titul.* quia præsentes censentur, qui cum episcopo pro suo, & ipsius ecclesiæ seruitio commorantur: *d. c. ad audientiam in fin.* aliud est in inferioribus clericis absentibus pro seruitio episcopi, nisi communis necessitas, vel vtilitas vrgeret, *Panorm. in d. c. de cætero, & d. c. ad audientiam numer. 8. hoc titul. Put. decis. 293. lib. 3. Rota diuersarum decis. 222. part. 1.* ac canonicis Cathedralium Ecclesiarum, & alijs clericis existentibus in seruitio legati in Prouincia, aut Archiepiscopi, *Panormit. in d. c. ad audientiam, & in d. c. cum dilectus numer. 6. & 3. Put. d. decis. 293. lib. 3. Rebuff. in pract. par. 2. tit. dispensatio de non resid. num. 4.* Tertio, quando est absens causa studiorum Theologiæ, & iuris canonici, *cap. super specula, & ibi Panormit. sub num. 6. de Magist. Panorm. in c. tua sub numer. 5. hoc titul. Panorm. in c. licet num. 5. de præb. & dig. cap. fin. de magistr.* in vniuersitate publica, *c. tua c. relatum hoc tit. c. licet de præb. gloss. fin. in c. 2. de priuileg. in 6.* ad quinquennium, *c. super spec. de magistr.* quod per episcopum non potest prorogari, *Lap. ad pract. crim. Can. Dias c. 52. vers. primus, Steph. Quaranta in summa Bullarij in add. Vers. & quoniam hæc concessio.* aliorum studiorum causa absens non percipit fructus beneficij, nisi concurrente vno ex tribus, vel quod ad huiusmodi absentiam sit dispensatus, vel quod consuetudo id velit, vel quod statuto ecclesiæ id cautum sit. *Mandos. de sign. grat. tit. indultum percip. fruct. in abs. col. 2. vers. contrarium concluserunt per gloss. fin. in c. 2. de priuileg.* Quarto, ij qui *iuxta c. cupientes de elect. in 6.* ad sedem apostolicam venerint, eam circa imminentium electionum ad ecclesias Cathedrales vel regulares virorum negotia instructuri, ad sedem propterea veniendo eamdem, ibidem hac de causa morando, & ad ipsas ecclesias redeundo censentur in eisdem ecclesijs residere, *c. cum non doceat*

tini, si alicui ex dignitatib in ecclesijs Cathedralibus, vel collegiatis iurisdictio, administratio, vel officium non competat, sed extra ciuitatem in diœcesi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in Ecclesia curata resederit, ac ministrauerit tanquam præsens sit, & diuinis intersit, habetur in ecclesijs cathedralibus, & collegiatis, *c. episcopi § quod si sess. 22.* Quarto Pœnitentiarius cathedralis ecclesiæ, dum confessiones in ecclesia audit, interim præsens in choro censetur, *c. Apostolus in fin sess.* 24. ac etiam in processionibus, & exequijs defunctorum, *Garz. de benef part. 5. c. 4. §. 1. nu.* 125. Quinto Archidiaconus visitando Archidiaconatum, percipit distributiones, cum visitando seruiat ecclesiæ, *Ioan. Andr. in c. vnico num. 1. hoc tit. in* 6. Sexto Vicarius deputatus, sede episcopali vacante, à Capitulo, *Pauin. de off. & pot. cap. sed vac. x. quæst. 2. part. princ. sub num. 5. Rebuff. in prax. tit. de Vic. episc. nu. 4. & 5.* Licet secus in Vicario deputato ab episcopo, *Rot. diuers. decis. 222. part. 2. Panor. in c. ad audientiam num. 3. hoc tit. Ioann. Andr. in c. vnico sub n. 3. in gloss. in verb. euidens, vers. item intelligendum est hoc tit. in 6.* Ratio est, quia Vicarius deputatus à Capitulo sede vacante est in seruitio Ecclesiæ, cum magni sit commodum Ecclesiæ, vt deputetur vnus, & non exerceatur iurisdictio per totum Capitulum, propter difficultatem congregandi Capitulum & discordias, quæ possunt oriri inter singulos Canonicos, quæ ratio non militat in Vicario deputato ab Episcopo, quia eius officium est merè voluntarium, *Rot. diuers. d. decis. 222. n. 5. & 6. dictum est supra libr. 1. tit. de off. Vic. §. Vicarius generalis episcop.* Septimo quando absentia contingit generalis Concilij gratia, nam qui Concilio interfuerint, omnes fructus, & quotidianas distributiones lucrantur, etiamsi Ecclesiarum statuta sint in contrarium; *Concil. Constant. sess. 19. Dias in pract. crim. can. cap. 52. & ibi add. sub littera C. ver. quartus casus, Rebuff. in pract. par. 2. tit. dispensatio de non resid. num. 34.* idemque defendi potest, si interfuerint Concilio Prouinciali, vel Synodo, eadem enim publica vtilitas versatur, nec non necessitas parendi Sacrorum Canonum decretis, maxime nouissimi Concilij Tridentini sess. 24. c. 2. de reform. nam proprium munus non debet esse damnosum eis, qui interesse tenentur, *L. videlicet ff ex quib. caus. maior. l. si seruus communis §. idem euidemius ff de tut.*

Capitulum † non potest statuto, aut alias habilitare absentem, vt lucretur distributiones, *Arcid. in c. vnico in gl. super verb. faciendum hoc tit. in 6. Greg. 15. decis. 154. & decis. 183. num. 2. & vtrobique annot. Rot. Farin. decis. 61. num. 2. par. 1. Nauar. de orat. & hor. Can. cap. 22. miscell. 14. n. 48. & seqq.* sed vt absens lucretur distributiones requiruntur duo coniunctim, iusta causa probata, & præcedens licentia ordinarij obtenta cum causæ cognitione. *c. relatum & ibi gloss in ver. prælatorum. Panor. num. 1. & 5. & Pan. in c. inter quatuor nu. 4. hoc tit. Felin. in c. fin. circa fin. vers. 6. Limita de magistr. Archid. in c. vnico in gloss. super verb. faciendum hoc tit. in 6. Rot Farin. decis. 6c8. par. 1. Greg. xv. decis. 154. & ibi annot.* 28

Clericus absens † à beneficio requirente residentiam, potest compelli ad residentiam in eo, iuris remedijs; si beneficium non habeat curam animarum, & sciatur vbinam sit beneficiatus, & commode citari possit, tunc debet personaliter moneri & reuocari, quia citatio solemnis non est necessaria, *c. ex parte vestra hoc tit. & ibi Panormit. per illum tex. & Can. Franc. Marc. quæst. 679. part. 2.* ab episcopo, vel superiore, & non à capitulo, *Panormit. in d. c. ex parte vestra num. 5. & 6.* Et ipsi 29

præfigi terminus congruus ad redeundum determinandus secundum viarum distantiam, & qualitatem personæ ac temporis, & toto præfixo tempore debet expectari: *d. c. ex parte vestra, cum duobus cc. seqq.* Quando absens commode citari non potest, aut ignoratur vbi sit, tunc debet citari ad valuas Ecclesiæ suæ, quia præsumitur fraudulenter abesse, per edictum trinæ citationis, nec sufficeret vnum peremptorium; *c. ex tua, & ibi Panor. n. 4. & 11 hoc tit.* Et absens expectatur per sex menses post citationes; præsumptio enim iuris est, vt intra hoc tempus citationes perducuntur ad notitiam suam, *c. ex tua hoc tit. & ibi Panor. num. 5. & 13. Anch. in 2.*
30 *not. & Can. communiter.* Si beneficium † curam habeat animarum, & id obtinens absens sit, non requiritur personalis citatio, sed sufficiunt citationes per edictum cum præfixione termini ad redeundum ex decretis Concilij Tridentini, *c. 1. §. eadem omnino, vers. quod si per edict. sess. 23.* quod in eo corrigit iura Decretalium. In omnibus prædictis casibus, si absentes contumaces fuerint, libe-
31 rum est † ordinarijs (nam licet quilibet prælatus possit concedere licentiam absentandi ex iusta causa, tamen non potest quilibet Prælatus apponere pœnam non residentiæ, sed oportet quod ille sit superior, in cuius manibus potest fieri renunciatio, vel qui possit alias inuitum destituere, *Panor. in c. relatum num. 4. hoc tit. Panor. in c. ex parte el. 1. nu. 5. & in c. qualiter in principio hoc tit.*) per censuras ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vsque ad priuationem; quia non requiritur solemnis citatio priuatiua, eos compellere ad redeundum, & residendum, *d. c. 1. §. eadem vers. quod si sess. 23. Panorm. in d. c. ex tua num. 6. in 6. & 7. notab. & ibi Anchar. in 4. & 5. notab. & Can.* vel petere restitutionem ipsius clerici ab ipso episcopo, cuius diœcesim intrauit, & eum habitum aliter de absentia punire, quam priuatiue, *c. placuit 21. quæst. 2.* nec executio hæc, si beneficium habet curam animarum, quolibet priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscumque beneficij, pactione, statuto, etiam iuramento, vel quacumque auctoritate firmato, consuetudine etiam immemorabili, siue appellatione, aut inhibitione etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis decreta suspenditur. *c. 1. §. fin. sess. 23.* In cæteris beneficijs requirentibus residentiam, appellationis † 32
diffugium, si fuerit interiectum, non suffragatur contra huiusmodi canonum decreta; *c. relatum hoc tit. c. peruenit el. 2. de appellat. & ibi Canonist.* Si vero super † absentia fuerint 33
priuilegiati, & ecclesiæ patiantur ministrorum defectum, possunt ordinarij, non obstantibus apostolicis indulgentijs & prædecessorum suorum, aliorumue prælatorum licentia absentes reuocare ad residendum in ecclesijs supradictis, & si non venerint, de ipsorum beneficijs, dum absentes fuerint, ipsis ecclesijs facere congrue deseruiri in vtilitatem earundem, quod ex præfatis beneficijs superfuerit conuertendo: *c. cum ad hoc tit. & ibi Anchar. num. 3. Ioan. Andr. n. 4. & Can.* consultius tamen est & cautius recurrere ad summum Pontificem. *Panormit. in d. c. cum ad hoc num. 7. in fine.* Clericus absens non tenetur venire ad residentiam tempore pestis, quando Ecclesia non patitur defectum in ministris: *Ioan. de Imol. in c. fin. num. 7. hoc tit.* Fructus amissi † ob non residentiam, 34
quando ex patrimonio, & bonis ecclesiæ dantur præbendæ, & redditus ministris, pertinent ad ecclesiam; si mensa, siue massa capitularis canonicorum, seu beneficiatorum, quæ inter residentes pro suis præbendis diuiditur,

uiditur, est distincta à patrimonio ecclesiæ, siue fabricæ, tunc portio non residentium amissa remanet in massa capitulari cum reliquis eiusdem fructibus inter residentes diuidenda: *Couar. var. resol. lib. 3. cap. 13. sub num. 7. vers. quod vero diximus. Garz. de benef. part. 3. cap. 2. §. 2. num. 449. & seqq. obiter Bouk in c. cum ad hoc num. 4. de cler. non residend.* quando vero præbendæ realiter sunt distinctæ, ita quod quælibet præbenda est domina suæ dotis, tunc fructus amissi applicantur fabricæ, quatenus indigeat, alias alteri pio loco arbitrio ordinarij. *cap. 3. sess. 22. cap. cum ad hoc de cl. non resid. Garz. de benef. par. tert. cap. secundo, §. 2. numer. 450.*

De præbendis, & Dignitatibus.

Titulus V.

SVMMARIA.

1 *Præbenda quomodo accipiatur.*
2 *Beneficij ecclesiastici definitio.*
3 *Beneficium ecclesiasticū sumitur large & stricte.*
4 *Beneficium & ecclesia differunt.*
5 *Beneficium ecclesiasticum cognoscitur ex quatuor signis.*
6 *In Beneficio sibi collato clericus dicitur intitulari.*
7 *Titulus in beneficio est multiplicabilis, non ad effectum consequendi ius ex varijs causis, sed ad effectum se defendendi.*
8 *Beneficium sicut res prophana potest ex pluribus causis possideri.*
9 *Clericus agens petitorio ad beneficium debet docere de titulo.*
Idem iuris est si agat possessorio adipiscendæ vel recuperandæ.
10 *Quando clericus est in possessione beneficij, extraneus molestans eum super beneficio non potest vllo modo eum astringere vt ostendat titulum suum.*
11 *Prælatus potest eum cogere ad ostendendum titulum ex officio.*
12 *Quando agit pro viribus sui beneficij satis est quod doceat de possessione & communi reputatione.*
13 *Beneficiorum quædam sunt simplicia quædam curata.*
14 *Beneficia simplicia sunt quæ non habent populum vel clerum.*
15 *Simpliciorum quædam sunt mere simplicia.*
16 *Seruitoria.*
17 *Sacerdotalia vel alium ordinem annexum habentia.*
18 *Stipendia.*
19 *Ætas quænam requiratur in simplicibus beneficijs.*
20 *Simplicia plura beneficia in titulum an clericus possit obtinere.*
21 *Cura consideratur dupliciter large & stricte.*
Large cura dicitur potestas fori contentiosi.
22 *Stricte cura dicitur potestas ligandi & soluendi in foro pœnitentiali.*
23 *Beneficiorum quædam sunt sæcularia, quædam regularia.*
Beneficium omne præsumitur sæculare.
24 *Status præcedens alterius qualitatis beneficij quando non probatur sufficit impetranti probare statum præsentem per decem annos, sed quando constat de statu præcedenti regulari tunc necesse est quod status regularis sit legitime præscriptus.*
25 *Et in dicta præscriptione non requiritur titulus.*
26 *Eadem ratione in præscriptione supra statu regularis beneficij sufficit administratio regularis per quadraginta annos sine titulo ad repellendum impetrantem.*
27 *Beneficij substantia controuertitur quando quæritur an sit beneficium ecclesiasticum.*
28 *Beneficij status controuertitur quando quæritur quale sit sæculare vel regulare.*
29 *Beneficij vsus siue status ipsius vsus controuertitur*

tur quando quæstio est de modo conferendi beneficia & attenditur status siue possessio quæ pro tunc est.

30 *Aliquando controuertitur quasi possessio conferendi seu prouidendi, & sufficit quasi possessio tunc temporis.*

31 *Clerico sæculari prioratum simpliciter impetranti, non prouidetur de consueto regi per sæculares.*

32 *Monacho vel religioso non potest conferri, neque etiam idem præsentare ad beneficium sæculare etiam spectans ad ius patronatus monasterij.*

33 *Regulare beneficium eiusdem ordinis siue religionis & monasterij religioso expresse professo conferri potest.*

34 *Religiosus abbatem vel prælatum alterius religionis vel habitus eligi non potest.*

35 *Monachi eiusdem religionis licet diuersorum monasteriorum inuicem in Abbates eligi possunt.*

36 *Præceptoria sunt beneficia regularia quæ militibus ordinis sancti Ioannis aut beatæ Mariæ teutonicorum professis commendantur.*

37 *Beneficiorum quædam vocantur dignitates.*

38 *Personatus.*

39 *Officia.*

40 *Canonicatus.*

41 *Præbenda.*

42 *Episcopus & capitulum vtrum possint numerum præbendarum minuere augere vel dignitatem erigere.*

43 { *Vicaria.* *Capellania.* *Altare.* *Oratorium.* }

44 *Hospitale, quod duplex laicale vel religiosum.*

45 { *Operaria.* *Fabrica.* *Eleemosynaria.* }

46 *Beneficiorũ quædã sunt perpetua vt sæcularia.*

47 *Manualia vt regularia.*

48 *Pleno iure subiecta quoad temporalia & spiritualia vt fructus omnes in proprios vsus conuertantur siue de mensa.*

49 *Spectantia ad mensam quoad temporalia tantum.*

50 *Pleno iure subiectionis spectantia ad aliquem.*

51 *Temporalia.*

52 *Beneficiorum sæcularium quædam sunt libera.*

53 *Patrimonialia.*

54 *Affecta vel ratione eius qui habet conferre vt summi Pontificis.*

55 *Vel respectu eius cui sunt conferenda.*

56 *Aut respectu eorum quibus conferri nõ possunt.*

57 *Beneficiorum alia sunt consistorialia.*

58 *Alia non consistorialia.*

59 *Beneficiorum quædam sunt principalia.*
Subiecta, dependentia.
Annexa.

60 *Quoddam est monoculare.*

CLERICI, vt honeste viuant, debent habere præbendas, stipendia, siue titulos in aliqua Ecclesia, *c. non liceat, c. cum episcopus, c. cum secundum hoc tit. c. ex his 12. quæst. 1.* ne in opprobrium clericatus aut mendicent, *c. Diaconi el. grande 93. dist. arg. l. ioannes in fin. de cler. coniug.* aut negotiari cogantur, *c. cum clerici de vit. & honest. cler. c. clericus el 2. in fin. 91. dist.* Ideo subijcitur *Rubrica de Præbendis, &c.* Præbenda † generaliter accipitur pro omni beneficio ecclesiastico, *c. si quis dator, c. si quis episcopus 1. quæst. 3. c. pen. de verb. signif. Felin. in c. postulasti sub num. 4. vers. tertia conclusio de rescript.* Beneficium † est ius percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis personæ Ecclesiasticæ propter diuinum officium, vel obsequium competens, *gloss. 1. in summa, 1. quæst. 3 & ibi Can. c. dilecto hoc tit. Felin. in c. consulere nu. 1. & ibi Can. de Simon.* Nomen beneficij † large, & stricte sumitur, secundum subiectam

1
2
3

subiectam materiam: prolatum à Canone, siue in constitutione generali comprehendit maiora, & minora beneficia, curata, & dignitates etiam in materia stricta, *gloss. 1. in c. beneficium de reg. iur. in 6. cap. si gratiose & ibi gloss. in verb. beneficia de rescript. in 6. cap. 1. & ibi gloss. in verb. beneficia de rer. permut. in 6. Clem. auditor & ibi gloss. in verb. beneficio de rescript. gloss. 1. in Clem. vnica de caus. poss. & propr. Vitall. in Clem. 1. nu. 58. & seqq. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in c. postulasti numer. xj. ad fin. de rescript.* Item in litteris gratiosis non ambitiosis, ac materia fauorabili comprehendit curata, ac etiam canonicatus, & beneficia cathedralis Ecclesiæ, non autem in litteris ambitiosis, *c. dudum, & ibi gl. in verb. beneficia, & Gemin. in gloss. 3. Franc. sub num. 3. in fin. hoc tit. in 6. c. fin. hoc tit. c. quamuis hoc tit. in 6.* Differunt ecclesia

4 † & beneficium, *Clem. causam, §. quod si forte, vbi ponitur alternatiua inter ecclesiam & beneficium de elect.* appellatione ecclesiæ veniunt obuentiones ipsius ecclesiæ prouenientes occasiones ecclesiæ, *c. fin. ne Prælati vices suas vel eccles. & ibi gloss. fin. gloss. in c. cum clerici de verb. signif.* tamen ecclesia proprie dicitur prælatura ipsius ecclesiæ, *c. quoniam 2. ne prel. vices suas, &c.* Cognoscitur beneficium † ec-

5 clesiasticum ex quatuor signis, *c. 1. & ibi Anchar. numer. 3. de reg. iur. in 6. Felin. in c. in nostra, num. 9. de rescr. Rot. diuers. decis. 508. & 509. par. 1. Cas. decis. 13. & 16. hoc titul. Barbat. in d. Clem. causam §. quod si forsan numer. 27. & seqq. Zab. in c. in nostra in 2. quæst. de rescript.* Primo ex persona conferentis, quia illud conferens est persona ecclesiastica, *c. dilectus hoc tit. c. bene quidem dist. 96. c. Sacramenta c. Messana, & ibi Can. de elect.* ad laicum non potest illud ius pertinere, nisi ex priuilegio Papæ, quale habet Rex Apuliæ, *gloss. 1 in fin in summa 16. q. 7.* Hispaniarum, *Gonz. super reg. de mens. & alter. glo. 23. numer. 18.* Reges Vngariæ, & Angliæ, *Bald in l. rescript. sub numer. 8. vers. item committit spiritualia C. de precib. Imp. off. late Rest. Castall. de Imperatore quæst. 100.* & si donauerint ius conferendi ecclesiæ, siue clerico contemplatione ecclesiæ, statim consequitur naturam collationis ecclesiasticæ, *c. dilectus el. 3. de praben.* Secundo ex qualitate eius cui confertur, quod de eo non potest prouideri, nisi clerico: *c. cum adeo de rescript. c. 2. de instit. c. ex litteris de transact. Clem. quia contingit, §. vt autem de relig. dom. Rot. diuers. dec. 509. nu. 2 p. 1.* Laicus etiamsi sit regularis, conuersus, & religiosus, est incapax beneficij, *Butr. in c. 2. numer. 6. de institut. c. laicis 16. quæst. 7.* An conuersi possint præscribere iura spiritualia, *vide Felin. in c. causam num. 9. de præscript.* Tertio ex qualitate beneficij, quod habeat aliquid spiritualitatis annexum, quia datur propter diuinum officium, *c. fin. & ibi gloss. in verb. datur, & Can. de rescript. in 6. c. si quis sacerdotum 81. dist. c. cum secundum Apostolum hoc tit. c. ex his 12. q. 1.* Quarto ex forma, siue modo in collatione seruandis, quia debet prouideri pure, sine pacto, sine conditione, sine retentione, *c. consulere de Simon. c. ordinationes, & cc. seqq. 1. quæst. 1. c. saluator c. pen. & c. fin. 1. q. 3.* Si igitur prædictæ conditiones concurrant, beneficium est ecclesiasticum, nec est curandum, quo nomine voceetur, *d. c. Saluator, vers. in nomine vero procuratoris cap. fin. in prin. de conceß. preb. in 6.* quia multiplex est beneficiorum distinctio, vt patebit ex infra deducendis. Dicitur clericus † in beneficio sibi 6

collato intitulari: *c. dudum el. 2. & ibi gloss. in verb. intitulatam, de elect. & ibi Panor. num. 32. in fin. c. episcopus c. cum secundum vers. licet hoc tit. c. accepimus de ætat. qualit. &c.* varia est significatio dicti verbi, tituli, *gloss. in d. c. dudum 2. in verb. intitulatam glo. in c. fin. in verb. titulos de off. archipresb.* hic accipitur pro omni causa acquirendi iuris in ipso beneficio: *c. si diligenti,*

& ibi gl. in verb. iustus titulus de praescript. 2. quaest. 4. in summa, & ibi gloss. fin. & Can. c. ex insinuatione, & ibi post gloss. fin. Can. de procurat. Tribuitque intitulato administrationem ipsius beneficij etiam simplicis, ac canonicatus, cui est assignata certa dos, *Gemin. in c. fin. num. 12. in fin. de off. ord. in 6. & ibi Franc. num. 6. Inn. in c. ex litteris num. 2. de probat. & in c. transmissam sub num. 1. vers. quidam tamen de elect.* operaturque acquisitionem dominij fructuum, & reddituum ipsius beneficij quos beneficiatus facit suos *c. vnico in fin. de cler. non resid. in 6. c. 1. §. si quis autem ibi pro rata temporis absentiae fructus suos non facere sess. 23. in refor. c. cum dignitates § praeterea, ibi quos ratione etiam praebendae, & residentiae fecit suos sess. 24.* In eodem beneficio

7 titulus † est multiplicabilis, non ad effectum consequendi ius ex varijs causis, quia agendo, & petendo institutionem ex præsentatione de se facta, aut confirmationem electionis, non potest quis se fundare super duabus præsentationibus, *Lap. alleg. 8. Franc. in c. 2. sub num. 6. in fin. de elect. in 6. & ibi Can. Panor. in c. cum olim 2 sub num. 17. de priuil.* aut electionibus: requiritur enim decretum institutionis, *c. suggestum c. cum autem de iure patr. Lap. alleg. 8. numer. 4. in fin. & numer. 5.* aut confirmationis, quod debet fieri super certo, *c. vt quis duas, & ibi Prob. ad monach. numer. 1. & 2. de elect. in 6. l. quod in herede § eligere ff. de tribut. act.* & beneficium quod actoris est, magis eius fieri non potest, *§. sic itaque discretis Inst. de act. & ibi post gloss. Doct. l. 3. § ex pluribus ff. de acq. poss. l. non vt ex pluribus ff. de regul. iur.* Sed ad effectum se defendendi, & non dicitur mutare sibi causam possessionis, sed causam, & titulos cumulare: *c. post electionem de conces. prab. & ibi Pan in 3. notab. Felin. in cap. in nostra num. 2. de rescr. qui lim. trib. mod. Cassad. decis. 21. numer. 5 & seqq super reg. Canc. Rot. diuers. decis. 205. per tot. par. 1.* uno in incorporalibus possessio quæritur, etiam absque scientia mutationis tituli & patientia, quando quis in veritate habet bonum titulum, *Put. decis. 8. de caus. poss & propr. Rot. decis. 224. par. 1. diuers. § interdum, & ibi gloss. instit. de rer. diuis. Bart. in l. certi condictio § deposui ff. si cert. pet.* & quoties superuenit titulus validus, vbi quis prius possidebat ex titulo inualido, absque alia declaratione voluntatis censetur mutata causa possessionis, *Put. decis. 441. libr. 1. Cont. Alex. in l. qui bona ff. de acq poss. num. 13. Socin. sen. in l. possideri § ex pluribus numer. 6. & 12. ff. de acq. poss. & ibi DD. l. non solum §. quod vulgo ff. de vsucap.* quando expeditus fuit in forma gratiosa: nam si in forma commissaria, ante executionem non dat titulum, aut ius in beneficio, etiam tunc vacante, *Bell. decis. 163. Gomez. in reg. de iur. quae non toll. quaest. 1. nu. 34. Mandos. de sign. grat. titul. mand. de prouidendo in fine.* Etenim beneficium, † sicut res prophana, potest ex pluribus causis possideri, *d. l. 3. § ex pluribus, & ibi post gl. DD.* ac causa possidendi ex superuenienti titulo etiam absque 8
alia animi declaratione mutari, *l. quod vulgo ff. pro empt. Achill. decis. 4. de caus. poss. & propr. Cresc. decis. 5. numer. 2. & 3. de rest. spol. Greg. xv. decis. 546. numer. 1. & ibi annot. § interdum etiam Inst. de rer. diuis.* nisi superueniens noua causa sit contraria primæ, quia tunc necesse est, vt dimissa possessione prima eiusdem rei, denuo ex hac noua causa possessionem nanciscatur: *l. qui bona fide § fin ff. de acq. poss. Cresc. decis. 5. numer. 3. & 4. de rest. spol.* & ad adipiscendam possessionem beneficij potest quis vti diuersis gratijs, *Rot. decis. 59. & 63. de rescript. in antiq. Mohed. decis. 18. hoc tit. l. Aurelius § fin. ff. de lib. leg. l. habebat ff. de instit. l. eum qui ff. de inoff. testam.* Siue eodem contextu, & sub eadem data sint impetratæ ab eodem, *Rot. decis. 59. in fin. & d. decis. 63. d. l. Aurelius § fin. cap. in nostra, & ibi Ioan. Andr. in princ. de rescript.* siue

siue habitæ à diuersis, *Prob. ad mon. in d. c. vt quis duas num. 3. & seq. Pan. in c. cum olim 2. sub num. 17. de priuil. c. post electionem §. cum igitur in fin. de conceß. præb. Anch. in c. si Apostolica in 3. not. hoc tit. in 6.*
9 Clericus † agens petitorio ad beneficium, debet docere de titulo, sicut ille qui ageret rei vendicatione ad aliquam rem prophanam, *l. in rem actio ff. de rei vend. Anch. in c. 1. num. 9. & seqq. de reg. iur. in 6. & ibi Can. Io. de Anan in c. licet. Heli num. 32. & seqq. de Simon.* Idem iuris est, si agat possessorio adipiscendæ, vel recuperandæ, *Innoc. in c. transmissam sub num. 1. in fin. vers. & idem de elect. Rot. decis. 1. de rest spol. in nou.* vt debeat probare titulum, *Rot. d. decis. 1. num. 2. & 7. c. beneficium de reg. iur. in 6. notant DD. in l. cogi C. de petit. hered.* quia est actor, & non habet pro se præsumptionem iuris, quæ eum releuet ab onere probandi: *c. vt nostrum, vt eccl. benef. sin. dimin. conf. Rot. decis. 5. & 20. de rest. spol. in antiq. Innoc. in c. nihil est sub num. 4. de elect.* nec sufficit probatio, quod Aduersarius fuerit beneficio priuatus propter suum delictum: *c. olim de rescr. c. fin. & ibi Pan. numer. 5. de crim. fal.* probatur autem titulus habitus à summo Pontifice per litteras, *c. institutionis 25. quæst. 2. c. ex diligenti in fin. de Simon. Ioan. Andr. in proem. lib. 6. in princ. numer. 7. & ibi Can. qui plures quotas allegat. Felin in rub. de const. numer. 5. vbi lim. trib. mod. Cas. decis. 1. de prob. Mohed. dec. 3. de rescript. Rot. decis 27. eod in nou. Franc. in c. duobus num. 8. eod. in 6.* Inferiorum gratiæ possunt probari etiam per testes: *Bal. in l. si qua per calumniam numer. 7. C. de epis. & cler. Bal. in l. humanum in fin. C. de leg. Rot. decis. 17. de rescript. in nou. & ibi Add. Franc. in proem. 6. §. fin. sub numer. 2. & ibi Can.* Ratio diuersitatis est, quia collatio summi Pontificis donatio est, *c. gratia, & ibi Franc in princ. de rescript. in 6.* Collatio vero inferiorum non est proprie donatio, sed est debiti officij executio, *Bald. in d. l. si qua per calumniam sub numer. 7. c. fin. & ibi glo. in verb. libera, de off. Vic. in 6. c. quamuis, & ibi glo. in verb. pensione hoc tit. in 6.* non probatur per confessionem partis, quamuis ex ea possit coadiuuari, & iustificari: *c. duobus & ibi glo. in verb. non appareat num. 7. & ibi Franc. numer. 9. & Can. de rescr. in 6.* Præsumptiue probatur ex antiqua, pacifica, & præsenti possessione, *c. illud, & ibi Ioann. And. num. 7. in fin. & numer. 8. & Can. de præsumpt. Felin. in d. c. licet Heli num. 10. & 11. de Simon.* Dicitur autem antiqua possessio, quando possedit per triennium completum, *Ioan. de Anan. in d. cap. licet Heli numer. 35. per Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in d. cap. illud numer. 6.* quæ præsumptio cessat, vbi non datur visitatio superioris, *Felin. in d. c. illud numer. 8.* & interrumpitur per litem motam, nisi finita sit per transactionem, *Felin. in d. cap. illud sub numer. 10. vers. & scias vnum casum Rot. decis. 534. numer. 6. par. 1. diuers.* aut terminata fuerit ad fauorem possidentis, *Felin. in d. c. illud sub numer. 17. vers. 14. conclus. Rot. diuers. decis. 534. sub numer. 6. par. 1.* admittitque probationem in contrarium, *c. dilecto, & ibi Panor. per illum text. num. 8 hoc tit. & ibi Can. Felin. in c. illud numer. 7. de præsumpt.*
Quando clericus † est in possessione, extra- 10
neus eum molestans super beneficio, non potest vllo modo eum adstringere, vt ostendat titulum suum, *cap. olim in fin. de rescript. glo. fin. in c. vnic. de eo qui mitt. in poss. &c. in 6. l. loci corpus §. competit. ff si seru. vend. l fin. de rei vend. Felin. in d. c. licet Heli numer. 16.* Prælatus † ve- 11
ro potest eum cogere ad ostendendum titulum ex officio per subtractionem fructuum, aut alias, *c. ordinarij, & ibi Franc. numer. 5. de off. ord. in 6. & ibi Can. Anchar. in c. 1 sub numer. 10. de reg. iur. in 6. Felin. in d. c. licet Heli, qui limitat, & declarat à numer. 7. vsque ad numer. 17. & ibi Can. Nauarr. cons. 4 de off. ordin.* nisi tacite, vel expresse visus sit in eum consensisse, *c. ex credebitis*

de his quæ fi. à maior. part. capit. & talis sit institutio, quæ possit expresso consensu ordinarij ratificari: *c. dilecto, & ibi Panor. nu. 13. & Can.*
12 *hoc tit.* Si vero ipse agat † contra extraneum pro iuribus sui beneficij, sat est, quod doceat de possessione antiqua & communi reputatione, nec oportet de titulo disputare, quia non suo, sed nomine ecclesiæ, quæ possidet, agere videtur, *cap. cum super & ibi Innoc. numer. 3. & 4. de caus. poss. & propr. Rot. decis. 9. eod. Rot. decis. 1. de iure pat. in nou. & decis. 1. de rest. spol. in nou. que distinguit latius, & decis. 423. num. 1. & 2. par. 1. diuers. Tiraq. in tract. la mort saisit le vif. in præf. declar. 5. late Franc. in c. ordinarij sub num. 5. de off. ord. in 6. & ibi Can.* nisi possessioni ius commune resistat, *c. constitutus de elect. gl. fin. in c. beneficium de reg. iur. in 6. cap. ordinarij, & ibi Gemin. in 2. not. & §. quod si forte sub numer. 7. vers. gloss. super verb. exhiberi & Can. de off. ord. in 6.*

Multiplex ex beneficiorum diuisio. Prima est, quod beneficiorum quædam sunt †
13 simplicia, & quædam curata, simplicia sunt, quæ non habent populum, vel Clerum, ideo asserenti beneficio curam non imminere a-nimarum, non incumbit probatio talis negatiuæ, quia ius commune præsumit nullum
14 beneficium habere curam, nisi habeat † populum, vel clerum, *c. fin. hoc tit. c. cum illis eod. in 6. Bellam. decis. 675. Rot. diuers. decis. 17. numer. 1. par. 1. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 6. n. 91. Greg. 15. decis. 108. numer. 2. & seq.* Simpli-
15 cium quædam sunt mere † simplicia, qualia obtinentes tenentur ad horas canonicas, sed de consuetudine non requirunt residentiam, quicquid sit de iure. *c. conquerente & ibi glo. in verb. deseruiat de cler. non resid. & Can. Pan. in c. quia nonnulli post gloss. pen. sub numer. 7. eod. Cas. decis. 4. hoc tit. Greg. xv. decis. 175.* Alia sim-
16 plicia seruitoria, † quæ habent aliquod onus annexum, puta, dicere Missam, quam non astringitur celebrare per seipsum, sed potest cuiquam alteri delegare, *arg. c. significatum hoc tit. Rot. per Farin. decis. 366. sub num. 2. tom. 1. Garz. de benef. par. 7. cap. 1. §. 1. in princ. & num. 85. & seqq. Gonzal. super reg. de mens. &c. glo. 5. num. 74. & seq. Lap. alleg. 35. Rot. Farin. decis. 635. num. 2. & seq. par. 2.* iuuare curatum in canendo. *c. significatum hoc tit.* Quædam sunt sacerdotalia, † vel alium ordinem habent 17
annexum, altero ex tribus modis: Primo, quando per statutum, priuilegium, vel primæuam institutionem, vel consuetudinem conferri non possunt nisi sacerdoti. Secundo quando promotus ad illa tenetur fieri sacerdos, aliter eis priuatur. *Pan. in c. cum in cunctis §. inferiora num. 10. de elect. Clem. vt ij qui. & ibi gloss. in verb. præbendas, de æt. qual. &c. & ibi Can. Paris. Cons. 50. numero 16. & seq. vol. 4.* Tertio quando tenetur fieri sacerdos, & si non fit sacerdos, non percipit fructus: *c. ei cui, & ibi gl. in verb. sacerdotalis Franc. num. 6. Io. And. & Can. communiter hoc tit. in 6.* Et hoc casu sacer ordo neque actu, neque aptitudine dicitur annexus: *Io. Andr. in c. ei cui sub num. 6. & Can. communiter Rot. Farin. decis. 421. num. 1. in fin. & num. 2. par. 1.* Si beneficium alias simplex sit collatum vni, vel pluribus sacerdotibus, & per eos successiue rectum sit per quadraginta annos continuos, tamen postea poterit conferri non sacerdoti, cum status secularis clerici sit compatibilis cum statu sacerdotis. *Franc. in c. cum de beneficio in fin. hoc tit. in 6. facit Cons. Cald. 19. hoc tit.* Quædam sunt † stipendia & in mera temporalitate 18
consistunt, vt sunt præstimonia in Hispanijs, & oblagia, & obedientiæ in Germania, quæ non dantur in titulum, neque de illis est necesse facere mentionem in rescripto beneficiali; *Io. Andr. in c. vnico num. 3. de rer. permut. in 6. Gemin. Cons. 89. in fin.* Quia non censentur beneficia Ecclesiastica, nisi solita sint dari

dari Clerico in titulum. *Io. Andr. in c. postulasti nu. 7. de rescr. Gemin. in d. cons. 89. in fine, qui ita distinguit. Cresc. decis. 8. de concess. preb.* aut habeant annexum aliquod onus, vel seruitium spirituale, *cap. fin. de concess. preb. in 6. Achill. decis. 7. de concess. preb. Cassad. decis. 3. hoc tit. in fin. Staphyl. de lit. grat. tit. de qualit. & stat. benef. num. 4. & 5.* Iure Decretalium maior

19 septem † annis, & minor quatuordecim annis idoneus reputatur ad simplex beneficium, etiam ad canonicatum cathedralis ecclesiæ, *c. ex eo de elect. in 6. c. si eo tempore, & ibi gl. in verb. ætatem &* Can. *de resc. in 6. c. super inordinata, & ibi Panor. nu. 8. & seqq. de magistr. distinguit hoc tit. Rot. decis. 1. & 2. de ætat. qualit. & c. in antiq.* Ex decretis Concilii Tridentini nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus ante decimumquartum annum beneficium potest obtinere, *c. nullus 1. sess. 23.* aut ante ætatem viginti duorum annorum Canonicatum, vel portionem in Cathedrali Ecclesia obtinere, quia in omnibus ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, & portiones habent annexum ordinem presbyterij, diaconatus, vel subdiaconatus, *c. cum dignitates § in omnibus sess. 24.* Et nullus ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum annum potest promoueri. *c. nullus el. 2. sess. 23.* Iuxta sanctiones Decretalium potest Cleri-

20 cus plura † habere beneficia simplicia in titulum, quæ de consuetudine, vel statuto residentiam non requirunt, & singula per se non sufficiunt ad sustentationem honestam Clerici: *c. gratia, & ibi gl. in verb. de iure teneri, & ibi Dominic. sub n. 8. circa finem, vers. sed Dominus meus Ant. de rescriptis in 6.* Nullus vero clericorum potest habere duo beneficia quamuis simplicia, quorum alterum sufficit per se ad vitam beneficiati; *c. ad hæc hoc tit. cap. is cui eod. in 6. c. dudum 2. & ibi gl. pen. de elect. c. cum adeo c. postulasti c. proponente de rescript. 21. quæst. 1. & ibi gl in verb. summa, & c. 1. & 2. & c. quia in tantum hoc tit. Hoied. de benef. in comp. par. 1. c. 19.* immo potest altero priuari; *c. conquerente, & ibi Panorm numer. 2. de cler. non resid.* nisi super retentione vtriusque obtinuerit dispensationem, quæ in hoc casu necessaria est, etiamsi alterum non requirat personalem residentiam: *d. c. is cui c. cum teneamur, & c. super inordinata, & ibi gl. fin. hoc tit. gl. pen. in d. c. dudum el. 2.* ac etiam necessaria est, quando alterum per se non sufficit, & vtrumque requirit personalem residentiam; *Pan. in c. quia nonnulli num. 5. de cler. non resid. Staphyl. de litt. grat. tit. de stat. & qual. benef. n. 6. & seqq. Hoied. de benef. in compat. par. 1. cap. 17.* Quæ iura Concilium Tridentinum approbauit, & innouauit, quia ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium officia occupat clericorum, *c. quia in tantum c. referente, & ibi gloss. fin. hoc tit. c. cum singula eod. in 6.* Et statuit vt vnum tantum beneficium ecclesiasticum singulis conferatur, quod si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferre, & mandat dictum decretum, quoad effectum retentionis plurium beneficiorum in quibuscumque personis, quocumque titulo etiam cardinalatus honore fulgeant, obseruari, & non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia tam sæcularia, quam regularia, quæcumque etiam commendata pertinere, cuiuscumque tituli, ac qualitatis existant. *c. cum ecclesiasticus sess. 24. quod late explicat Gars. de benef. part. xj. cap. 5. § 3. à num. 279. vsque ad finem.* In ista sufficientia considerantur plura, nobilitas, scientia, quia tales personæ maioribus redditibus sunt honorandæ, *c. de multa in fin. hoc*

tit. Panor. in c. cum adeo num. 5. de rescript. dignitas, *l. sed & si quid §. 1. ff. de vsufr.* Et quod possit sufficere sibi & suis, hospitalitatem seruare, & iura episcopalia soluere, *c. de monachu. gl. in c. extirpandæ in verb. sufficiens h. t. & ibi Pan. n. 4. & Can. c. studeat in fin. & ibi glo. fin. & Can. 50. dist. c. sicut de suppl. neglig. prælat.* oneribus fabricæ, receptionis legatorum, & nunciorum sedis Apostolicæ, & reliquis similibus satisfacere. *c. 1. & ibi gl. in verb. necessitatem 21. quæst. 1. c. præsenti, & ibi glos. in verb. oneribus, & Can. de off. ord. in 6. c. 1. hoc tit. in 6. & ibi late Ioan. Andr. nu. 3. Hoied. de benef. incomp. part. 1. cap. 19. n. 23. & seqq.* Beneficium valoris viginti quatuor ducatorum computatis distributionibus quotidianis non dicitur sufficientes reditus habere. *Caput decis. 65. par. 1. cap. 1. & ibi glo. in verb. necessitatem 21. quæst. 1. & ibi Can. c. de monachu. & ibi Doct. notant. hoc tit.*

21 Cura † consideratur dupliciter, large & stricte, *Innocent. in cap. cum satis sit num. 2. de offic. Archid. Ioan. Andr. num. 8. Pan. sub n. 2. & Can. Rot. diuers. decis. 52. num. 5. & seqq. part. 2. Extrauag. execrabilis § fin. hoc tit. inter Communes.* Large cura dicitur potestas fori contentiosi; prout est, suspendere, excommunicare, absoluere, visitare, & alia huiusmodi, quæ tendunt ad correctionem morum, etiam per subtractionem fructuum, & præbendæ tantum, & non alias, *Rot. decis. 18. hoc tit. in antiquior. Felin. in cap. in nostra in 10. Corol. de rescr.* quam habere possunt Archidiaconi, qui non coguntur esse sacerdotes, & alii inferiores Prælati, *cap. dudum il. 2. vers. sed cum in iure confessus, & ibi gloss. in verbo suspendit. de elect. c. 1. de off. archid. c. cum contingat in fin. de foro compet.*

22 Stricte † cura dicitur potestas ligandi, atque soluendi in foro pœnitentiali, & hæc in nullo potest esse nisi sit sacerdos, *c. in nono 21. dist. c. omnis de pœnit. & remiss.* & exercetur in subditum populum, vel clerum, *c. 1. 9. q. 2. c. nullus de paroch. c. quod autem de pœnit. & remiss. c. cum ab Ecclesiarum de off. ord. gl. in Clem. dudum in verbo impendenda de sepult. & ibi Can.* qualem Episcopi habent, & regulares Prælati *c. ne pro defectu de elect.* Prælati qui habent iurisdictionem generalem in collegiatis ecclesiis, *c. quia propter, & ibi gl. 1. de elect. c. sicut in vnaquaque 21. q. 2.* ac parochi, *c. licet canon. de elect. in 6. & ibi Can. c. cum ab Ecclesiarum de off. ord.* De ætate, & aliis requisitis necessariis ad curata beneficia dictum est supra, *lib. 1. Tit. de ætat. qualit. & ordin. præfic.*

Altera beneficiorum diuisio est. Quædam sunt † sæcularia, quædam regularia, *c. cum de beneficio, & c. cum singula hoc tit. in 6.* Omne beneficium præsumitur sæculare ex primæua institutione, quia D. Petrus fuit sæcularis: *Prob. ad Mona. in d. c. cum de beneficio n. 5. hoc tit. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 2. post princ. eod in nouis Fran. Marcus dec. 481. num. 11. part. 1. Bellam. in cap. dilectissimis num. 11 & 12. Causa 12. quæst. 1. & ibi Præpos. num. 15.* Is qui dicitur statu, debet probare statum, si probabiliter ex aduerso negatur, *c. fin. de verb. sing. l. si ex possessione C. vbi causa status & l. liberis §. fin. ff. de liber. caus. l. circa ff. de probat. Rot. diuers. decis. 214. num. 11. part. 2.* Quando † non probatur status præcedens alterius qualitatis beneficij, sufficit impetranti probare statum præsentem per decem annos: quando constat de statu præcedente regulari, tunc necesse est, quod status sæcularis sit legitime præscriptus, quodque beneficium spatio quadraginta annorum ab vno, vel pluribus clericis sæcularibus constitutis in eo Rectoribus, non comendatariis, *Prob. ad Monach. in d. c. cum de beneficio n. 13.* ex collatione Episcopi, non abbatis, vel alterius inferioris: (nam status ecclesiarum, quoad ipsarum mutationem, pendet à potestate Episcopi, *Clem. ne in agro §. adhæc de Stat. Monach. Franc. in*

23
24

cap.

cap. cum de beneficio, *& ibi Archid. num. 2. & Can communiter de preb. in 6.*) extitit continue. & pacifice gubernatum, etiamsi ante vel post religiosi quandoque ministrauerint in eodem, *d. c. cum de beneficio, & ibi Franc. nu. 5. & Can. Z ib. in Clem. 1. num. 18. & seqq. de suppl neglig. prel. Rot. dec. 2. hoc tit. in nou. & diuers. decis. 208. in princ. part. 1. Dec. Cons. 126.* quia vltimus status attenditur, in iudicanda beneficii qualitate, legitime præscriptus, qui non tollitur per vnicum actum præscriptioni contrarium, ante vel post completam præscriptionem interuenientem, quando est modici temporis, *Franc. in d. c. cum de b neficio num. 3. Dec. d cons. 126. Bald. in l. si Mater tua n. 2. C. ne de stat. defunct. Card. Seraph. decis. 1120.* Non † requiritur titulus, quia talis præscriptio non est contrarius commune, sed contra ius priuatum, in præscriptione causanda super statu sæcularis beneficii, vt sic dicatur consuetum regi per sæculares, imo habet pro se præsumptionem iuris, cum in prima institutione omne beneficium sit sæculare, vt dictum est, *Franc in d. c. cum de beneficio n 9. & ibi Can. hoc tit. in 6.* Eadem ratione in præscriptione causanda † super statu regularis beneficij, ad repellendum impetrantem sufficit administratio regularis per quadraginta annos continuos sine titulo, *Franc. in d. c. cum de beneficio sub n. 9 Gonzal. super reg. de mens. & altern. gl. 8. à nu. 30. vsq. ad fin. Garz. de benef. part. 7. c. 10. num 34. & seqq.* sed quoad præiudicandum diœcesano loci requiritur titulus, vel præscriptio, in cuius contrarium non sit memoria, *c. 1. de præscript. in 6.* ex quo ius commune resistit saltem quoad ea, quæ sunt legis diœcesanæ, à quibus loca regularia sunt exempta, *c. 1. de Stat. Monach. c. cum pro vtilitate 16. quæst. 1. capit. fin. de cens.* Pro maiori intelligentia sciendum est, quod sunt diuersa: an controuertatur substantia beneficij, an status beneficij, an vero vsus, siue status ipsius vsus: *Bald. in l. bonorum numer. 1. 2. & 3. vers. triplex C. de bon. poss. secun tab. & in l. omnium num. 1 C de testam.* Controuertitur substantia, † quando quæritur an sit beneficium ecclesiasticum, vnde si probatum sit, quod ecclesia sit erecta auctoritate Episcopi, & consequenter quod est beneficium ecclesiasticum, qui vult dicere illud fuisse suppressum per vnionem, debet id probare per litteras, vel per immemorabilem, *Rot. diuers. decis. 509. in fin. par. 1. quæ est Cæsar. decis. 6. num. 16. & seqq. de preben. Put. decis. 232. lib. 1. num. 2 & 3. Pau. in c. auctoritate n. 4. de censib. Clem. si vna, de reb. eccles. non alien. Rot. decis. 9. & 10. de reb. Eccles. non alien. in antiq.* Is qui possidet beneficium non tenetur probare eius erectionem, sed sufficit ei probare statum beneficij. & de eo tanquam de beneficio fuisse factas collationes per ordinarium, & effectum fuisse sortitas, licet in contrarium producatur mala erectio contra formam mandati Pontificij, *Cresc. decis. 12. de probat. Bald. in l. non nudis nu. 5. & 6. C. eodem.* Controuertitur status † beneficij, quádo quæritur, quale sit, sæculare, vel regulare: *l. si seruum § fin. ff. de act. empt. Ias. in rubr. inst. de act. n. 1. Rot. d dec. 509. in fin. par. 1. diuers.* Sentētia super statu facit ius quoad omnes, quando fuit citatus is, cuius principaliter interest, puta, Dominus Episcopus, *l. ingenuum, & ibi DD. ff. de stat. hom. Mohed. decis. 8. de re iud.* Controuertitur † vsus, siue status ipsius vsus, quando quæstio est de modo conferendi beneficium, vt puta, an parochialis de mensa conferenda sit per concursum, *Rot. Farinac. dec. 646. n. 6. part. 1. Rot. decis. 2. n. 2. hoc tit. in nou. arg. c. si iudex de sent. exc. in 6. & ibi not.* & solum debet attendi status, vel possessio, quæ pro tunc est: *cap. querelam de elect. cap. consultationibus, de Iurepatr. cap. si iudex de sent.*

Margin numbers: 25, 26, 27, 28, 29

30 *excom.in 6.& ibi not.* Aliquando † controuertitur quasi possessio conferendi, præsentandi, eligendi, & sufficit quasi possessio tūc temporis ad sustinendam prouisionem, vel electionem iam factam, nec attenditur præcedens status contrarius, ideo si vltimus status beneficij sit de libero, sustinetur collatio facta ab Episcopo, non obstante exceptione iurispatronatus, sicut è contrario collatio vti de iurepatronatus facta ad præsentationem patronorum sustinetur ex solo vltimo statu, *c. consultationibus, de iurepat. 6. querelam de elect. cap. cum olim. de caus. poss. & prop. Greg. 15. decis. 77. in fin. & ibi annot. & decis. 1:2. num. 2. & ibi annot. Gonzal. super reg. de mens. & alter. gloss. 45. §. 2. à n. 3. vsque 14. Gars. de benef. part. 5. cap. 5. num. 2. & plurib. seqq.* quia isti actus vt fructus pertinent ad bonæ fidei possessorem, prouisio quoque apostolica de beneficio vti de principali dignitate, & eius vigore capta possessio declarat statum beneficii, vbi de alio anteriori non constat, *c. cum de beneficio de preb in 6. Greg. 15. decis. 482. & ibi annot.* Nunc redeundo ad materiam, ponendæ sunt duæ regulæ. Prima, est quod

31 clerico † sæculari prioratum simpliciter impetranti, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari, *c. possessione de reb. Eccles. alien. & c. c. cum causam de elect. c. cum de beneficio § fin. hoc tit. in 6. cap. regularia in fin. sess 14. cap. perniciosam §. fin. 18. q. 2.* quia gratia simplex est interpretanda secundum qualitatem personæ impetrantis, *d. c. cum d. beneficio §. fin. & ibi gl. in verb. prioratu; & Panorm. in d. c. possessiones num. 4* Imo collatio, aut commenda cuiuslibet ecclesiæ, vel beneficii regularis facta clerico sæculari est ipso iure nulla, *cap. possessiones de reb. Eccles. alien. & c. Clem. 1. de suppl. neglig. Prælat. Franc. Marc. decis. 1274 part. 1.* sed conferens non priuatur ea vice potestate ordinandi, aut fit deuolutio ad Diœcesanum, neque recipiens redditur inhabilis, *Gemin. in cap. cum singula, §. prohibemus sub num. 5. vers. quæro, an quod hic dicitur, & ibi Franc. n. 2. hoc tit. in 6. Franc. Marc. decis. 1272. in fin. part. 1.* Secunda est, Monacho, vel Religioso † non 32
potest conferri, neque etiam idem præsentari ad beneficium sæculare, etiam spectans ad iuspatronatus Monasterii, *Pan. in cap. sicut num. 4. & Zab. in Clem. 1. num. 19 de suppl. negl. prælat.* & collatio facta etiam Canonico regulari de beneficio consueto solum clericis sæcularibus assignari, est nulla, nec excusat negligentiam conferre, vel præsentare habentis, quominus habeat locum deuolutio ad superiorem, *Bellam. decis. 172. d. c. sicut in fine.* Quod Ioannes Andreas credit verum esse in non cu. atis, *in d. c. sicut num. 4.* quia Monachis non est permissum extra Monasterium intitulari, nisi propter animarum curam, *Gloss in Clem. quia contingit §. vt autem in verbo sæcularibus de relig. domib.* de quo dicemus, *sub titulo de Stat. Monach. & cler. reg.* Regulare † beneficium eiusdem ordinis, siue 33
religionis, & monasterii religioso expresse professo, *Clem. 1. §. sane 2. de rel. domib. Bellam. dec. 76.* conferri potest in titulum, *Clem. 1. de suppl. neglig. præl. Rot. diuers. decis. 772. p. 1.* Beneficium alterius religionis, vel habitus non potest, nisi canonice ad eam fuerit translatus, cum distinctione, an sit paris, largioris, vel strictioris religionis, *glo. in Clem. 1. in verbo prælatum de elect. c. cum singula §. fin. & ibi gloss. & Can. eod. in 6.* quia non licet illis aliorum monasteriorum prioratus, administrationes, vel officia gubernare, *d. c. cum singula in fine.* Ratione minoris instructionis alterius religionis, eadem ratione prohibetur Religiosus aliquis † in Abbatem, vel Prælatum 34
alterius religionis, vel habitus eligi sub pœna nullitatis electionis, nisi in Episcopum sæcularis, vel cuiuslibet regularis Ecclesiæ,

clesiæ, *Clem.1.de elect.* tum etiam quia rationi non congruit, vt homines dispatis professionis, vel habitus, simul in eisdem monasteriis socientur, *d. clement. 1.* An autem eligi possit in Prælatum inferioris sæcularis Ecclesiæ Vide *gl. in Clem. 1. in verbo sæcularis de elect. & ibi Can. Lambert. de iurepatr. art. 19. 7. q. princ. 1. par. lib. 2. n. 6. & seqq. Pan. in c. quod Dei timorem nu. 5. de stat. Monach. & Canonic. reg. & ibi Can* Prioratus quoque Ecclesiæ, administrationes, seu officia, & beneficia vnius monasterii, etiam eiusdem ordinis, siue religionis absque sedis apostolicæ auctoritate religiosis alterius monasterii conferri non possunt, quia non licet illis habere locum in diuersis monasteriis, quorum vnum ab alio non dependet, nec inuicem sunt connexa, *c. fin. in fin. de relig. domib. c. constitutis, & ibi gloss. fin. & Can. de elect. c. vnum 21. quæst. 1.* Qui alienis monachis siue eiusdem, siue alterius religionis præfata commiserint, ea vice ordinandi de ipsis sunt potestate priuati, quæ deuoluitur ad diœcesanum in non exemptis in exemptis ad summum Pontificem: ij autem qui ea suscipere, vel suscepta præsumpserint retinere, redduntur ineligibiles ipso iure, *capit. cum singula. §. fin. hoc titul. in 6.*

35 Monachi eiusdem † religionis licet diuersorum monasteriorum inuicem in abbates eligi nō prohibentur, & *in eo c. nullus de elect. in 6.* non corrigitur per *Clement. 1 de elect.* Color diuersitatem non inducit, nisi sit de substantia, quia regulares Canonici Sancti Augustini variant in colore, & inuicem eligi possunt in Prælatos Monasteriorum, & in quibusdam religionibus est duplex color, vnde videmus, quod Cisterciensis, & Grisco. & albo colore, prout placet, vtuntur, *gl. in d. Clem. 1. in verb. religionis & ibi in verb. vel habitus, & ibi Can.* Concordat Concilium Tridentinum, quod statuit, vt regularia beneficia in titulum regularibus professis prouideri consueta, cum vacare contigerint, religiosis illius ordinis tantum, vel iis, qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur, & non aliis, conferantur, *c. regularia sess. 14. Garc. de benef. par. 7. cap. 10. n. 8. & vsque ad nu. 16.* Idem sanxit, vt monasteria commendata, quæ suos Conuentus habent, vacantia non nisi regularibus eiusdem ordinis expresse professis conferantur, & ne fraus aliqua fieri possit, mandat vt in prouisionibus dictorum beneficiorum qualitas singulorum nominatim exprimatur, aliterque facta prouisio subreptitia esse censeatur, nullaque subsequenti possessione etiam triennali adiuuetur, *c. cum pluraque sess. 25.* Concordat quoque Stylus Curiæ, iuxta quem beneficia regularia cathedralium ecclesiarū non conceduntur clericis sæcularibus, nisi ad sex menses à die adeptæ possessionis computandos, & deinde in titulum cum oportuna habitus susceptione, & professionis regularis emissione, *Mandos. de sig. grat. tit. prouisiones vers. beneficia regularia,* quæ probatur ex mandato ad resignandum Canonicatum, quem resignans dicebat se obtinere, *Achil. decis. xj. de probat. Bellam. decis. 76. c. cum singula §. prohibemus de prab. in 6. & ibi Can.*

Præceptoria † quoque sunt beneficia regularia, quæ militibus ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, aut B. Mariæ Theutonicorum professis commendantur ad nutum magni Magistri, & Conuentus manualia, quia isti verè sunt religiosi, se itaque dedicant Deo, tenentur stare obedientiæ, & dispositioni superioris, & non possunt tenere proprium: *c. cum deuotasi, & ibi Can. de eod. Mohed. decis. 18. de caus. poss. & prop. per c. cum ad monasterium §. tales, & ibi Can. de stat. Monach. Bald. cons. 170. numer. 2. libr. 2.* idem obtinet in Præceptoriis, siue Commendis ordinum diui 36

Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, & similium, in quibus milites profitentur castitatem coniugalem, *Nauarr. de reddit. & eccles. quæst. 1. monit. 55. per tot. & monit. 56. Garz. de benef. par. 1. c. 4. num. 6. & seqq.*

Tertia diuisio est, Beneficiorum quædam
37 † dignitates personatus, officia sunt, quædam canonicatus, præbenda, *c. de multa hoc tit. c. 1. de consuet. in 6 & ibi late Gemin. nu. 6. & seqq.* Vicaria, Capellània, altare, oratorium, *c. fin. in princ. de concess. præb in 6. & ibi Canon.* vocantur Dignitas est quædam præeminentia cum administratione, & iurisdictione, & eam obtinens propriè, & strictè appellatur Prælatus, *c. cum ab ecclesiarum de off. ord. c. nisi essent hoc tit. l. honor. ff. de mun. & hon.* vt est prior Collegiatæ, vel Conuentualis Ecclesiæ, Abbas, Præpositus, Decanus, Archidiaconus, Archipresbyter, *c. 1. de æt. qual. & c. c. quamuis de verb. sig. clem. 1. & ibi gl. in verb. Prælatum de elect. Clem. ne in agro §. 1. vers. rursus de stat. mon. Pan. in d. c. de multa num. 21. & seqq. & Rot. decis. 9. hoc tit in nou. Archid in c. 1 numer. 1. & 2. de consuet. in 6. Franc. Aret. cons. 23. in princ. vbi ponit tria signa dignitatis*, Personatus
38 minus † dicit quam dignitas, quia est quidam honor sine administratione, vt quia habet stallum in choro honorificum præ alijs: *l. ad Rempublicam, vers. annus ff de muner. & hon. c. audita de rest. spol. in princ. & ibi Can. cap. fin. ne clerici, vel Monach. &c. Archid. in d. c. 1. n.*
39 *1. & 2. de consuet. in 6.* Officium est † administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisdictione, & absque prærogatiua siue præeminentia, quale habent Sacrista, Thesaurarius, &c. *c. 1. de consuet. in 6. & ibi Archid. num. 6. & Can. Panor. in d. c. de multa numer. 21. & seqq. & ibi Can. Rot. decis. 9. hoc tit. in nou. Staphyl. de litt. grat. de mod. & form. impetr. tit. dignit. person. & off. dist. Panor. in Clem. dispendiosam num. 3. de iudic.* In his attendenda est consuetudo ecclesiarum, & communis reputatio, vt tradunt Doct. *in locis citatis.* Verbum beneficium comprehendit dignitates in dispositione iuris, *Clem. auditor & ibi gloss. in verb. beneficio, & Zab num. xj. de rescript.* & Priuilegijs, *c. tua nobis de verb. signif. c. si tibi concesso hoc tit. in 6.* secus in impetrationibus, *c. fin. hoc tit. c. quamuis eodem in 6.* Canonia † est ius, quod oritur ex receptione in fratrem tribuens ius ad ea, quæ ad canonicatum pertinent, cum stallo in choro, & loco in Capitulo, & perceptione distributionum, & victualium, quæ præsentibus dantur, etiam antequam consequantur præbendam, *c. dilectus 1. c. pro illorum in fin. & ibi gl. & vtrobique Can. hoc tit. c. fin. §. in illis, de concess. præb. in 6. Felin in c. cum N. num. 23 de constit. late Staphyl. de lit. grat. tit. de for. expectat. in princ. numer. 2. & seqq. Zab. in clem. fin. in 15. quæst. hoc tit. Achill. in c. si quis numer. 3. 1. quæst. 3.* nomen confratrum est proprium Canonicorum, *c. relatum hoc tit. notant Can. post gloss. in verb. receperunt in d. c. cum N. de constit. Rot. diuers. decis. 684 numer. 2. & 3. part. 1.* soli habentes ius canoniæ faciunt capitulum, & vnum corpus cum episcopo, *c. nouit. cap. quanto de his quæ fiunt à Prælat.* obtinentes dignitatem vel personatum in ecclesia absque canonicatu, non habent vocem in capitulo, *Panor. in c. scriptum num. 4. per illum text. de elect. Felin. in c. cum olim. & ibi Panor. & Can. de re iud.* Præbenda † est quid temporale 41 debitum canonico ratione officij, & canoniæ, *c. relatum c. dilectus 1. & 2. hoc tit. c. si clericus c. si postquam eodem in 6. c. cum super quæstione de concess. præben. Alph. Hoieda de benef. in comp. part. 1. cap. 12.* si habet annexum canonicatum ratione canoniç dicitur ius spirituale, *c. dilecto hoc tit. & ibi Pan. num. 6.* singulariter considerata consistit in mera temporalitate, & laicus eam habere potest, *d. c. cum M. & ibi gl. in verb. receperunt & Can. Caputaq. decis. 356. part. 2.*

part.2. licet laicus non sit capax canoniæ, *c. cum in e clesia de instit. Felin.in d.c cum M num. 13.14.15.& 16.* ius autem monachatus cadit in laicum: *innoc.in c.1.de instit. & ibi Pan. nu.6.& seqq Vtall in Clem. vt hi qui nu.13 de at qual.& c* omnis Canonicus debet habere præbendam, sed non conuertitur, quia potest quis esse præbendarius, & non Canonicus, *c.super specula de magistr. & c.* Sola enim perceptio Salarij non facit decurionem, *l. sola Salarij ff.de decurion.alias incipit l.Herennius,* Præbendarum aliæ sunt distinctæ a canonicatibus, *c.fin.de consuetud in 6.* aliæ sunt annexæ canonicatibus, *c.si clericus hoc tit.in 6.cap.quia sæpe in fin.& ibi post gl.Can.eod.tit.& lib.* Primo casu si Canonicus præbendatus impetrat gratiam de aliquo beneficio facta mentione de præbenda, & non de Canonicatu, gratia valida est, nec censetur subreptitia, sed subreptitia est, si fecerit mentionem de Canonicatu, & non de præbenda, habet plus commodi, & temporalitatis, quam Canonicatus, *Felin.in c.cum adeo num. 1.de rescript. Rot.dec.33.de rescript.in nou.& dec.72. eod.in antiq.Rot.Bisign.decis.2. hoc titul.* Secundo casu quando quis consequitur præbendam, eo ipso, quod habet Canonicatum, non est opus facere mentionem de præbenda, quia sunt annexæ Canonicatibus, & sunt de iure, & pertinentiis ipsorum, *Felin.in d cap.cum adeo sub nu.1.& in d.c.cum M.nu 16. Rot 4.dec. 33.de rescript.in nou.* In eadem ecclesia quis duas præbendas non potest obtinere, *c.litteras vestras de concess prab.Clem.si iuxta de prab.* & per assecutionem secundæ vacat prima, *c.fin. de consuet.in 6.* In quibusdam Ecclesiis non est certus portionum numerus, vel præbendarum distinctio, sed procedunt in redditibus communibus, quæ solent diuidi inter canonicos, & beneficiatos, *cap statuimus & ibi gl.& DD.de maior.& obed.cap.ex parte,& ibi gl in verb distincta de concess.prab.cap. dilectus 1.& ibi Panor. num 8. hoc tit.* siue in domibus suis, siue in congregatione viuentes: *c. Sacerdos 1.quæst. 2.* & harum quædam sunt numeratæ, quia habent certum Canonicorum numerum, *c.fin.§ præsenti,de concess.prab. in 6.* firmatum auctoritate superioris, iuramento, seu consuetudine, *Ioan, And.& Host. in c.ex parte de concess.prab.Rot decis.9.de probat. in antiq.* aliæ non sunt numeratæ, *cap. dilecto, vers.præterea hoc tit & ibi Pan.num.9. & Can. pulchre & late Rot decis.6.in princ.per duas col. de consuet.in nou.* Præbendæ veniunt appellatione beneficiorum, *c.fin §.fin & ibi Franc. n.1.de concess prab.in 6.* tam collegiatæ, quam cathedralis ecclesiæ, *Felin in c postulasti num. 4.& in fin.3 f.ll.de rescript, Rot.decis.8.de concess.prab.in nou. dicens in fine capit.quamuis hoc titul.in 6.seruandum esse in suis terminis,* Limita quia gratia facta alicui de beneficio in aliqua ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis ad cathedralem ecclesiam propter ipsius honorem se non extendit, gratia vero facta alicui in aliqua ecclesiarum prouinciæ, & metropolitanam & cæteras cathedrales ecclesias includit, quia vberior hoc casu quã alior est gratia, *c.quamuis § pen.& fin. hoc tit. in 6.* nam diœcesis & ciuitas sunt correlatiua, sed prouincia non est correlatiua ciuitatum, sed illarum collectiua, siue conclusiua, ita quod propriam ciuitatem etiam includat, *Anchar.in d c.quamuis in 6.not.* Item in materia stricta appellatione beneficii non venit præbẽda, *c.1.de fil.prasb.in 6.& ibi monach. & Can.Rot.dec.1 eod in nou.Felin.in c.postulasti sub nu.4.vers secunda conclusio,de rescript.vbi ponit quinque fall.* Episcopus & Capitulum † numerum Canonicorum, vel præbendarum minuere, aut dignitatem supprimere non possunt sine causa, *c ex parte de constitut.* cum causa possunt: & ex decretis Concilij 42

Triden-

Tridentini, in ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, vbi frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, vt sustinendo decenti Canonicorum gradui non sufficiant, aliquas præbendes possunt supprimere, ita tamen vt tot supersint, quæ diuino cultui celebrando, ac dignitati ecclesiasticæ valeant respondere cum patronorum consensu, si de iurepatronatus laicorum sint, quarum prouentus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, non obstantibus quibuscumque etiam priuilegiis, reseruatione etiam speciali & affectione, neque dictæ suppressiones tolli, aut impediri possunt ex quibuscumque prouisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusuis derogationibus, aut suspensionibus, *cap. in ecclesiis sess.* 24. Item possunt numerum præbendarum minuere ob diminutionem redditᵫum, *c. quoniam vt ait, de vit. & honest. cler. gloss. in d. c. ex parte in verb. diminuti Felin in c. cum accessissent n.* 17. *Bald. num.* 20. *& Can. communiter de constit. Greg. xv. dec.* 483. *& ibi annot.* etiamsi à Papa fuisset præfixus numerus, vel dignitas creata, sicut è conuerso non obstante confirmatione Apostolica possunt numerum augere, quoddam ius spirituale de nouo creando, *c. dilecto §. præterea, vers. quemquam interdum hi de preb. cap. ex parte de concess. preb.* sine præiudicio præbendarum diuisarum, *c. cum M. de constit. & ibi post glo. in verb. nihil perciperent Can. Garz. de benef. part.* 12. *c.* 1. *per totum,* auctis facultatibus, *d. cap. cum M. & Panor. in c. cum accessissent num.* 4. *& ibi Fel. nu.* 7. *de constit. Pan. in d. cap. dilecto sub num.* 10. *hoc tit.* etiam Canonicatibus, & dignitatibus plenis, *d. c. cum M.* quia dominium fructuum spectat ad eos, & ideo vt domini possunt de ipsis disponere, *l. in re mandata C. mandati Felin. in c. cum omnes sub num.* 9. *de constit. post gl. in verb. industriam Greg. xv. dec.* 29. *c. fin. de verb. signif.* quod collatio non tollit, *Corn. cons.* 225. *num.* 2. *lib.* 1. *c. cum olim & ibi gl. in verb. præiudicium & Can. de consuet. c.* 1. *& ibi post gl. Can. de instit.* nisi per superiorem in confirmatione apposita fuerit clausula decreti decernentis irritum &c. aut numerus sit iuramento firmatus: *c.* 1. *§. ex parte, & ibi gloss. in verb. & irritum de conceß. preb. in* 6. *Zab. in Clem.* 1. *num.* 5. *&* 6. *de conceß. preb. Pan. in d. c. dilecto nu.* 14. *hoc tit. per illum text.* nam licet in Cathedrali, seu collegiata ecclesia fuissent solum decem canonici per magnum tempus, non propterea probatur certus canonicorum numerus, nisi alias probaretur auctoritate superioris, vel iuramento, seu statuto firmatus: *Ioan. Andr. in c. ex parte numer.* 6 *de concess. preb. & ibi Can. Rot. decis.* 9. *de probat. in antiq.* præterea episcopus, & capitulum possunt dignitatem semel extinctam reintegrare, & restituere cum assignatione dotis, *d. c. cum accessissent, & ibi gloss. fin. Felin. num.* 14. *&* 15. *& Can.* creare vero dignitatem omnino nouã non possunt, quia erectio dignitatis nouæ pertinet ad Papam, *c.* 1. *& ibi glos.* 1. *dist.* 22. inferiorum beneficiorum erectio spectat ad episcopum, *cap. nemo ecclesiam de consecrat. dist.* 1. *glo.* 1. *in fin. & Clem.* 2. *de decim.* omnes autem erectiones in dataria Apostolica dãtur cum clausula *sine alicuius præiudicio, c. ecclesiæ antiquitus & c. seq.* 16. *q.* 1. *c.* 1. *ante fin. de nou. op. nunc. c. cum olim in fin de elect. c. ad audientiam* 1. *de eccles. ædif. extrauag ad Apostolatus de concess. preb. inter Ioannis* 22. quæ intelligenda est de alio præiudicio, quam in gratia expresso; *Bart. in l. fin. §. idem quæsitum est num.* 3. *&* 4. *ff. de cond. ind. & ibi DD.* quando Decanus, & Capitulum supplicant, additur, & de consensu ordinarii. *Mand. de sig. grat. tit. erectiones, vers. quand. Decanus,* Vicaria † Capellania, Altare, Oratorium, sunt beneficia ec- 43

clesiastica, quando dantur clerico in titulum perpetuum, *Clem.2.& ibi gloss.1.in fin.de decim. Gemin.in cap.1.num.14.de consuet.in 6. Cas.decis.13.num.10.hoc tit. Sarnen.in reg.de infir.&c. quest.23.c ex parte el.2.& ibi Felin. in princ. Dec. numer.2.& seqq. & Can.de rescript.* etiam vbi singulis annis Capellanus præsentari Episcopo, & ab eo idem vel alius Capellanus ad dictam præsentationem recipi debeat, *Rot. Fastol.dub.56.Fel.in c.ex parte el.num.3.in fin.de rescript c presbyteri de Capel.monach.* Hospitale

44 † aliud est priuatum, siue prophanum, seu laicale, aliud est publicum, siue religiosum: Laicale censetur, quando institutio, & destitutio Rectoris pertinet ad laicos, *c.inter dilectos de donat & ibi Pan.num.12 Imol.num.8. Bald.in Auth.hoc ius porrectum nu.xj.C.de sacros. eccles.Felin.in c.de quarta nu.5.de praescript. Rom. cons.477.nu.8.& seqq.Rot.diuers.decis.725.nu.1.par.1.* Collegium in eo tenentium hospitalitatem est licitum, *Panor.in c.dilectos nu.10.* Religiosum est, quando ædificatum, vel deputatum est ad hospitalitatem auctoritate episcopi, aut rectoris institutio, & destitutio pertinet ad episcopum, *c.de xenodochijs c. ad hæc de relig.domib.* aut impetratur à summo Pontifice, vel in eo missa publica celebratur: *Clem.per litteras, & ibi gloss.in verb. ecclesias, & Can.hoc tit. Felin.in d c.de quarta num.12.de praescript.Rot.diuers.decis.725.nu.2.3.& 4.par.1. plures cumulans.* indistincte siue laicale, siue religiosum potest committi tam clericis sæcularibus quam laicis viris prouidis idoneis, & boni testimonij in regimen, *Clem.quia contingit §.1.& ibi gl in verb.saecularib.de relig. dom. & ibi Zabar.nu 5.& seqq.Imol.sub nu.12.Pan. in d c.de xenodochijs num.4. Rot.diuers.decis.725. nu.6.& seqq.plures cumulans.* quia dicta Clem. *quia contingit*, intelligitur in hospitalibus in genere, *Zab.in d.Clem.quia contingit in 2.not. Rot.diuers.dec.302.in princ.par.2.* non tamen vltra triennium vni & eidem personæ, nisi aliter in fundatione cautum reperiatur, non obstante quacumque vnione, exemptione, & consuetudine in contrarium etiam immemorabili, seu priuilegijs, & indultis quibuscumque: *c.admonet § fin.sess.25.* omissio iuramenti, Inuentarij, annuæ redditionis rationis, cæterarumque solemnitatum dicta Clem. non immutans naturam hospitalis, sed operatur, vt ad illas obseruandum administratores possint cogi per ordinariũ, vel possint repelli à iudicio, *Zab.in d.Clem.quia contingit § illi numer.2.vers.6.quaero & ibi Can. Rot diuers.decis.302.num 3.par 2. Greg.15. decis 31.num.4.& seqq* & annullari gesta in præiudicium hospitalis ac processus cum administratore aut constituto ab eo, actore habitus in præiudicium hospitalis, *l.legitimos & ibi Bart.in princ. & in fin.ff.de legit.tutor.l tutor. qui repertorium & ibi Bart. & DD.ff de admin. & peric.tut.Caputaq.decis.324. Greg.xv.decis. 530 & decis.574.Mynf.obs.17.cent.2.vbi limitat vno modo,* & ideo licet sint descripta inter beneficia ecclesiastica diœcesis, aut in libro collectorum decimarum papalium, *Rot.d. decis.725.nu.10.& 11.Clem.quia contingit §. vt autem,& ibidem Anch & DD.de relig.dom.* appellatione beneficiorum non veniunt, & in titulum conferri non possunt, etiamsi de consuetudine hoc fuerit obseruatum, quæ est reprobata, nisi in illorum fundationibus secus institutum fuerit, seu per electionem per superiorem confirmandam sit de rectore prouidendum, quibus duobus casibus non includuntur sub litteris generalibus à sede Apostolica, vel legatis ipsius etiam motu proprio super prouisione quorumcumque clericorum directis, aut super reseruatione fructuum beneficiorum, nisi specialiter exprimantur, *Clem per litteras, & ibi gloss. super verb.super prouisione & glo seq.& gl in verb.*

prouideri hoc tit. & ibi Can. communiter. sed possunt dari in titulum, & veniunt appellatione beneficiorum, ac alias collatio, prouisio, ordinatio omni caret roboris firmitate, *d. Clem. quia contingit* §. 1. *& ibi Anch. numer.* 10. *Pan. num.* 15. *& Can. communiter.* Ratio diuersitatis est, quia redditus hospitalium, quando dantur in regimen, siue administrationem principaliter deputantur ad vsum pauperum, secundario ad cultum diuinum, & illi, quibus hospitalia commissa sunt, tenentur ordinarijs, & alijs, quibus subsunt hospitalia, vel deputandis ab eis singulis annis de administratione sua reddere rationem, *d. Clem. quia contingit. Anchar. in Clem. per litteras numer. 7. hoc titul. c. administratores sess. 22. c. fin. sess. 7.* Et ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperint, quæ nulla eis remissione, aut compositione indulgetur: *d. c. admonet* §. *fin. sess.* 28. Sed quando dantur hospitalia in titulum, redditus deputantur accessorie ad vsum pauperum, principaliter autem ad cultum diuinum, & ad officium, quod est annexum beneficio, & Rectores faciunt fructus suos, nec tenentur ad annuam rationem, *Zab. in d. c. Clem. per litteras numer. 12. vers. decimoquinto quaro. Vital. in d. clem. quia contingit numer. 92. & seqq. Rot. diuers. decis.* 714. *num.* 10. *& seqq. part.* 1. In dubio quando non constat, an sit hospitale, vel beneficium, magis præsumitur hospitale; & dicens hospitale esse beneficium, tenetur illud probare; *Mohed. decis. 18. de caus. poss. & propr. Rot. diuers. decis. 106. numer. 6. par. 2. glos. in Clem. per litteras in verb. Ecclesias, & ibi DD. communiter.* Quando autem est certa existentia hospitalis, sed dubitatur de eius qualitate, an sit laicale, an religiosum, siue ecclesiasticum, tunc inspici debet status possessionis subsecutæ, *arg. c. cum venissent, & ibi glos. in verb. probatum, & Can. de instit. Zab. in d. Clem. per litteras in 2. opp. Cald. cons. 4. circa medium de relig. dom. Roman. Cons. 477. Rot. diuers. decis. 106. num. 1. & seqq. par. 2.* forma concessionis, *Gemin. in c. fin nu. 20. de elect. in 6. Rot. diuers. decis. 714. num. 1. & seqq. par. 1. & decis. 154. num. 1. & seqq. par. 2.* Verba & clausulæ prouisionis. *Zab. in d. clem. per litteras sub num. 2. vers. quaro de ratione huius decisionis hoc tit. Rot. diuers. decis. 114. & 122. num. 4. & seqq. & 302. num. 2. part. 2.* Publica hospitalia comparantur Ecclesijs in nouemdecim casibus enumeratis per Felin. *in c. de quarta numer. 3. & seqq. de præscript.* Hospitalia priuata non gaudent priuilegio Ecclesiarum *Felin. in d. c. de quarta numer. 9. & seq.* Hospitalia religiosa etiam habentia Ecclesias vel capellas, decimas, aut alia iura spiritualia, (quæ hospitali priuato non possunt accedere) *Felin in d. c. de quarta num. 9. & seq.* ita quod veniant iure accessorij, & ipsa hospitalia sint principalia, non possunt conferri in titulum, sed tantum debent committi in administrationem, quia ecclesiæ & capellæ sequuntur naturam hospitalium, *Anch. in d. Clem. per litteras numer. 4 per l. et si non sunt* §. *fin. in fin. ff. de aur. & arg. mund. in l. in mod. ff. de contrah. empt. & vend.* Si vero Ecclesiæ, & capellæ sint principales habentes annexum hospitale, tunc in totum conferri possunt, sicut & aliæ Ecclesiæ, & hospitalia veniunt iure accessorij, *c. super eo hoc tit. in 6. c. super gratia de off. deleg. c. accessorium de reg. iur. in 6. & ibi not. glo. in d. Clem. per litteras, in verbo Ecclesias, & ibi Can. communiter.* In dubio quando extat hospitale, & Ecclesia, & nescitur quid sit principale, & quid accessorium, si apparet possessio, vel denominatio, per quam possumus alterum præeligere, illud sequemur, *l. si ut habiliter, l. si quando ff. de aur. & arg. mund. & c. cap. cum de beneficio, hoc tit. in 6. c. per tuas de prob. Pan. in d. Clem. per litteras numer. 5. Anchar.*

*chan.numer.*10.*& Can.communiter hoc tit. Rot. diuers.decis.*106.*numer.*2. *& seqq.& decis.*114. *numer.*4.*& plurib.seqq par.*2. si de illis non appareat, hospitale in titulum non potest conferri, constat enim de hospitali, nec constat illud esse accessorium ecclesiæ; nam etsi hospitale & ecclesia essent annexa, ita quod neutrum esset principale in titulum conferri non potest, *c.*1.*& ibi glo.*2.*& Can. ne sed. vac.aliq.in non.& c.c.si capitul.& ibi gloss.in verb. factam in fin de concess præb.in 6. Zab.in d.Clem. per literas in 17.quæst.Rot.diuers.decis.*114.*num.* 7.*& seqq. par.* 2. quia quando concurrunt duo, quorum vnum se habet prohibendo, aliud permittendo, vel vnum negatiue, aliud affirmatiue, plus operatur negatio, *gl. in d.c.cum dilectus, in verbo à suspensis vers. alij dicunt.& melius de consuet & Can.* & impetranti hospitale, tanquam beneficium in titulum, siue sit actor, siue sit reus, incumbit onus probandi hospitale esse annexum ecclesiæ iure accessionis, vel ex annexione, vel ex subsecuta possessione, quia ius commune militat contra ipsum *Vital in d.Clem.per litteras numer.*23.*&* 24.*& ibi Anchar. numer.*10. *in fin.& Can.Rot.d.decis.*114.*numer.*9. *& seqq.*
45 *part.*2. Idem iuris est † in operaria fabrica, & eleemosinarijs ecclesiarum, *d. Clem.per litteras,& ibi Vital num* 30 *&* 31.*Zab.numer.*11. *&* 12 *& Can.communiter Mohed.dec.*1. *de off.vic.c. admonet §.illis sess.*25.

46 Quarta beneficiorum diuisio est. Alia †
47 sunt perpetua alia manualia † quædam de mensa, quædam pleno iure subiecta alteri, licet Episcopus aliqua temporalia ibi recipiat, *c.cum venerabilis de Cens.glo.in c.quoniam in verbo vtroque iure in fin.de priuileg.* aliqua temporalia: sæcularia perpetua sunt, & perpetuo & non ad tempus collata censentur, *c. præcepta* 55.*dist.c.veniens,& ibi post glo.pen & fin. Can.de fil.presbyt.ord.& c.c.pen.& ibi glo.fin. & Can.de cler.ægrot.Cassad.decis.*4 *num.*2.*hoc tit* Episcopus beneficium simplex sæculare perpetuum ex iusta causa de consensu patroni laici potest facere manuale, & amouibile ad nutum patroni, *arg.c. laici & c.inuentum* 16. *quæst.*7.*Nauarr.Cons.*9.*de off.ord.* sed extinguitur beneficium, quod debet esse perpetuum, & ordinarius desinit habere ius instituendi, quod non quæritur patrono, qui etiam perdit ius præsentandi ad beneficium, quia non est tale, sed libertatem quærit ponendi, & tollendi, quem & quoties voluerit, & est seruitium manuale temporarium, *Nauarr. d. Cons.*9.*de off.ord.* Regularia naturaliter manualia sunt, *cum ad monasterium §.tales de stat. monach. Mand reg.*3.*reseru.quæst.*10.*num.*5.*& quæst.*11.*num.*2.*&* 3.*Gonzal.super reg. Cancell. de mens.& alter.glo.*5.*§.*6.*numer.*5.*& plur.seqq.* ac etiam perceptoriæ, & commendæ militiarum, S.Ioannis Hierosolymitani Melitensis, ac B.Mariæ Theutonicorum, *Greg.*15. *decis.*109.*nu.*2.*&* 3.*Gonzal.super reg.de mens.& alter.gl.*8.*nu.*7.*Put.dec.*382.*lib.*1.*c.cum deputati & ibi Panor.in* 1.*not.& latius numer.*7.*& Can. communiter de iud.* exceptis electiuis vel curatis, quæ sunt perpetua, & collatiua, licet sint alteri subiecta, *cap.*2.*§.priores, & ibi gl.in verbo non mutentur de stat.monach. & ibi Pan.sub nu.* 5.*glo in c.cum singula, in verb.ineligibilis hoc tit. in* 6.*Bellam.decis.*203. *Cassad.decis.*4.*numer.*3. *& decis.*12.*num.* 9. *hoc tit. Imol.in Clem.* 1.*sub num.*4 *D.de suppl.neglig.Prælat.* Vnde in parochiali Ecclesia ex regularitate non recte infertur ad manualitatem, *cap.constitutis, & ibi Panormit.in* 2. *not. de elect. Felin. in cap.per tuas sub num.*4.*vers. si tamen esset prioratus perpetuus de maior.& obed.Rot.Farin.decis.*646.*part.*1. vt latius suo loco dicetur. Possunt permutari, *Pan.in c.cum olim.nu.*2.*in fin.de rer.permut.* Vacant per obitum, resignationem, & amotionē, sicut sæcularia beneficia, *gl.in Clem.vnica, in ver-*

in verbo reuocari, verf. & fciat &c. de suppl. neglig. prel. & ibi Card. in §. promiffa num. 8. Vital. nu. 48 *9. Pan nu. 17.* Beneficia quæ sunt pleno † iure quoad temporalia, & spiritualia, vt fructus omnes in proprios vsus conuertantur de mensa monasterij, prælaturæ, dignitatis, non dicuntur vacare per mortem illius, qui conduxit ecclesiam, vel beneficium mensale ad firmam, quia Abbates fructus talium possunt vendere, & locare, *glo in d. Clem. vnica in verb. de mensa, & ibi Can.* Imo non vacant ex persona Vicarij deseruientis curæ, *Clem. 1. § quidam etiam Ecclesias curam, de exceß. prel. Clem. 1. & ibi glo in verbo de mensa: Vital. in §. promiffa nu. 4. & Can. de suppl. neglig. prel. Franc. Aret. Conf. 63. num. 3. Clem. 1. & ibi glo. in verbo haberent de rescript. Petr. de Peruf. de vnion. Eccles. c. 9. num. 2. & seqq.* neque per obitum prælati conferentis Vicariam, *Vital. in Clem. 1. §. premiffa, num. 4 de suppl. neglig. prel. Æneas de Falcon. de reseruat. benef. quæst. 3. princ. numer. 1. & 2.* quando Prælatus simpliciter contulit, quia præsumitur durare in eadem voluntate, in qua decedit, secus si prælatus concessit ad beneplacitum suum, nam tunc per mortem reuocatur ipso facto, quia beneplacitum morte extinguitur. *cap. si gratiose de rescript. in 6 pulchre Panorm. in c. fin. numer. 6. de rescript. Panorm. in cap. fin. numer. 6. de precar.* ideoque non veniunt sub generali reseruatione, vel affectione etiam, *c. 2. de prab. in 6.* tum etiam propter manualitatem, *Æneas de falcon. de reseru. benef. 3. quæst. princip. num. 25. Felin. in c. per tuas sub nu. 4. de maior. & obed.* & titulus curæ animarum, & omnium residet in persona Prælati, cuius dicta Ecclesia est mensalis, quam consequitur eo ipso quod assumit curam prælaturæ, *Anch. in Clem. 1. num. 16. de exceß. prel. & Vital. numer. 81. & Canon. Extrauag. execrabilis §. fin. de prab. inter Communes.* & deseruit per Vicarium temporalem etiam in curatis, penes quem non est cura aliquo modo, *Rot decis. 21. de prab. in antiq. glo. in c. cum & plantare §. in Ecclesijs de priuil. C. in Lateranensi de prab. & ibi Innocent. numer. 3* sed nudum curæ exercitium, *gloss. communiter approbata in Clem. 1. in verbo mensam, & ibi Panormit. numer. 17. & Canon. de exceß. prel. Rot. decis. 2. numer. 2. de exceß. prel. in nou.* & rector vocari potest, quia Ecclesia in titulum, seu beneficium non confertur illi, sed nuda administratio, *Clem. quia contingit, in princ. & §. vt premiffa de relig. domib.* & licet manualis, & mensalis sit, tamen conferri dicitur, *Clem. 1. de suppl. neglig. prel. Staph. de lit. grat. tit. de mod. prouis. num. 16. ver. predicta.* Si vero † spectant ad mensam 49
quoad temporalia, & recipiunt superioris institutionem, quoad regimen Ecclesiæ, vel saltem populi, tunc in eis ponitur Vicarius perpetuus assignata congrua. *gloss. communiter approbata in Clem. 1. in verbo ad mensam, in fin. de exceß. prel. & ibi Pan. numer. 17. Anchar. numer. 16.* Quando Ecclesia † pleno iure 50
subiectionis spectat ad aliquos, propterea non dicitur de mensa, licet enim Rector talis ecclesiæ institutionem & destitutionem ab illis recipiat, & ab illis visitetur, etiam quoad temporalia, non tamen possunt fructus in suos vsus conuertere, nisi illam habeant in mensam, vel in suos vsus conuertendam, *cap. cum & plantare § in Ecclesiis, & ibi glo. in verbo pleno iure c. quoniam & ibi gloss. 1. de priuil. Clem. 1. §. quidam & ibi gloss. in verbo ad mensam, verf. nec putes quod ecclesia de priuil. & vtrobique Can.* Temporalia sunt, quæ † ex con- 51
stitutione ecclesiæ post annum, aut aliud certum tempus vacare censentur, etiamsi conferantur à Papa, *Lap alleg. 9. vbi primo recenset rationes cuiusdam Doct. deinde eas reprobat.*

Quinta beneficiorum diuisio est. Sæcularium beneficiorum † quædam sunt libera, 52
alia patrimonialia, alia affecta. Libera sunt, quæ

quæ spectant ad liberam dispositionem ipsius Prælati, qualia omnia præsumuntur. *c. omnes basilica, & c. seqq. 16. quæst. 7. Innocent. in c. cum venerabilis n. 4. de except. Cassad. decis. 4. nu. 7. de probat. Garz. de benef. part. 5. cap. 4. nu. 95.*
53 Patrimonialia † dupliciter considerantur, quia aliqua pertinent ad præsentationem electionem, seu nominationem patronorum, & sola institutio pertinet ad episcopum. *Put decis. 158. lib. 2.* alia sunt quæ pertinent ad liberam collationem ordinarij, sed ex concessione apostolica, vel statutis, aut synodalibus constitutionibus natis, seu degentibus in tali patria, parochia, villa, vel castro &c. conferri necessaria debent, sic dicta, quia instituta fuerunt à parentibus, seu maioribus eorum, quibus postea tanquam filijs patrimonialibus conferenda sunt; *Cassad. decis 18 hoc tit. tex. in l. in Ecclesijs C. de episc. & cler. c. bonæ memoriæ 2. § intelleximus de postul. prælat. gl. fin. in c. si proponente de rescript. & ibi Canon. Put. decis 158. lib. 2. Garz. de benef. part. 7. cap. 9. per totum &c.* qualia sunt in hispanijs, ad quæ, occurrente illorum vacatione, pluribus concurrentibus, filij patrimoniales siue naturales oriundi ex dictis locis se inuicem opponunt, & oppositio talis habetur loco acceptationis, ac ordinarius causa cognita, & discusso quis sit habilior, declarat talem magis habilem, & illi beneficium deberi, mandatque illud in possessionem mitti, *Mohed. decis 12. n. 2 hoc tit. Mand. in reg. 19. reseruat. n. 17. & seqq. & n. 21. facit c. nec immeritis c. nullus inuitis, & ibi gl. in verbo ciuitatis 61. dist. & ibi Can. late Garc. de benef. part. 4. cap. 3. à nu. 61. vsque ad fin.* inter illos quadragenarij, si sint idonei, id est, bene legant, aliquantulum cantent, & parum construant, præferuntur alijs magis idoneis, *Crescent. decis. 12. de concess. preb. gl. in Clem. 1. de concess. preb. & ibi Can communiter.* Agens vt filius patrimonialis debet probare se talem, nec per assertionem episcopi probat se esse patrimonialem filium, *Caputaq. decis. 308. part. 2. l. non ignorat, & ibi post gl. fin. DD. C. qui accus. non poss.* Impetrans huiusmodi patrimoniale à Papa non tenetur facere mentionem de oppositione per filios patrimoniales coram ordinario facta, quia per eam non acquiritur ius in re vel ad rem, cum ex facto proprio ius alicui in beneficio, vel ad beneficium non possit acquiri, *c. fin. de Instit. c. per nostras de Iurepatr. cap. cum in iure, & ibi gl. fin. in fin. de elect.* De sententia canonizatoria appositionis alterius, in qua alter per ordinarium instituitur, tenetur facere mentionem, quod per eam ius in re est quæsitum, non obstante quod à tali sententia prouidetur de beneficio, *Clem. auditor, & ibi not. de rescript. Cassad. decis. 8. hoc tit. post numer. 6.* Item tenetur facere mentionem de lite, si qua est tempore impetrationis apostolicæ inter opponentes bene introductæ, *Felin. in cap. cum nostra de rescript. 15. Corol.* quando impetratio cederet in præiudicium iuris litigatorum, *Cassad. d. decis. 18. num. 6 hoc tit l 2. §. 1 & §. si quis à principe ff. ne quid in loc. publ. Oldrad. Cons. 299.* De his beneficijs patrimonialibus iudicatur, vt de alijs, quia & indulta Cardinalium, *Caputaq. decis. 66. part. 1. cap. hortamur 71. dist. cap. fin. de cleric. peregr.* & regula de reseruationibus mensium eadem comprehendunt, *Paris. de resign. lib. 2. quæst. 12. mand. in reg. 19. reseruat. quæst. 15.* Sententia declarans beneficium esse patrimoniale, vel non, facit ius quoad omnes, quia lata in causa status, *l. ingenium ff. de stat. homin. & ibi DD. Achil. decis. 5 de sent. & re iud.* Affecta † sunt 54
aliquando respectu eius, qui habet conferre, puta summi Pontificis, qualis differt à reseruatione, quia in beneficio reseruato expressa dispositio Papæ reseruat, quod non est in affecto, *Mohed. decis. 9. sub num. 1. hoc tit.*

AEneas de falcon.de rescr.Pap.& leg.in 3. praiud. Affectionem inducunt commenda siue sit temporalis, siue perpetua, ita quod inferior non possit se intromittere, *c.vt nostrum de appell.c.cum nobis olim.in fin.de elect.cap.is cui & ibi gl.in verbo Confirmatus eod.in 6. Cassad.decis. 2.de vnion.num.12.& seqq.Mohed.decis. 9.nu.3. & 4.hoc tit.* Siue fuit de beneficio vacante, siue Papa det alicui facultatem retinendi in commendam beneficium, quod in titulum obtinebat, *Cresc.decis.4.hoc tit.Felin.in c.in nostra sub n.2.vers.secundo intellige de rescript.& ibi Can.Roman.Cons.350.num.13.& 14.* dato in procurationem, *d.c.cum nobis olim.de elect.in fin.cap.is cui.& ibi gloss.in verbo Confirmatus eod. in 6.* Clausulæ in gratia positæ, quæ ordinarij dispositionem impediunt, aut annullant, *iuxta cap.si soli de concess.preb.in 6. iuncta Clem. 1.de concession.preb.Put.decis.149.num.3.lib.1. Card.in Clem.si beneficio in 1.oppos.hoc tit.* Mandatum factum electoribus, ne ad electionem procedant, *c.si eo tempore de elect. in 6.* Priuatio facta auctoritate, vel iussu Papæ, *AEn.de Falcon.de rescr.Pap.& leg.in 3.quæst.principali sub num.12.* Quædam officia sedis Apostolicæ, vt collectorum, subcollectorum &c. duratque affectio, licet quis remoueatur, siue priuetur officio quacumque causa, propter quod eius beneficia fuerunt effecta, *Rot.decis.13.15.31.hoc tit.in antiquior.* Manus appositio Papæ, eo ipso quod signet supplicationem, siue prouideat, siue mandet prouideri, vel alias disponat de vacanti, vel vacaturo, certo vel incerto, afficit beneficium, & ligat manus inferioris, *d.c.vt nostrum Panormit.in cap.inter dilectos num.10.qui Paulo aliter distinguit, de excess.prel.Rot.decis.10. hoc tit.in nou.& ibi add.Rot.Besign.decis.6. de Conc.preb.Rot.decis.25.eod.in antiquior. attestans de stylo Cancellaria, Crauet.Cons.296. in princ. Rom cons.335.n.5.& seqq.& num.11.& seqq.c. limitat.late Gonzal.super reg.de mens.& altern. gloss.52.per totam.* etiamsi prouisio facta à Papa non esset sortita effectum, aut alias esset nulla, *Innocent.in d.c.inter dilectos n.4.& seqq.de excess.prel.Rom.d.Cons.335.n.6.Dec.in c. vt nostrum num.3.de appell.Dec.Cons.393.sub nu. 9.circa fin.& Cons.699.sub num.13.* Quando vtilis, & valida est manus appositio, *Prob.ad Monach.in c.cum persona num.17.de priuil.in 6.* & facta in resignatione, licet operetur, quod nullus inferior possit ex eadem vacatione conferre, tamen non inficit prouisionem per obitum, *Achil.decis.14.de resi spol. AEn.de Falcon.de reseru.benef.affect.16.num.2. Rot.decis.4.de rer.perm.in antiq.* Per dationem Coadiutoriæ non inducitur manus appositio, aut affectio, *Put.decis.225.num.18.& seqq.lib.3 c.vnico in princ.de cler.egrot.vel debil. in 6.* Quia in commenda beneficium vacat, quando datur coadiutor, beneficium non vacat; neque etiam per malam expressionem valoris, *Rot.diuers.decis.419.part.1 Pan. in c.inter dilectos numer.10.& ibi Can de excess. prel.* Quia regularia de valore inducit tantum nullitatem gratiæ, in qua verus valor non exprimitur, non autem vacationem beneficij, neque per resignationem ex causa permutationis, quando permutatio non sequitur, *Gemin cons.136.* quia est vacatio voluntaria, & Papa non intelligitur apposuisse manum, nisi solum in finem, si permutatio fiat, *Clem.1.de rer.permut.c.1.eod.in 6.* & generaliter non inducitur, nisi in casibus à iure expressis, quia odiosa, *Cassad.decis.2.nu. 9.de vnion.cap.presenti §.cæterum de offic.leg.in 6.* & præiudicat ordinariæ potestati, extinguitur autem huiusmodi affectio per specialem prouisionem papalem subsecutam, *Franc.in cap.statutum n.7.hoc tit.in 6.Rot.decis. 11.eod.*

11. *eod. in antiq. in fin. Rot. diuerſ. deciſ. 275. in fin. num. 1 part. 1.* etiamſi prouiſus moriatur, antequam habeat corporalem poſſeſſionem, *Rot. deciſ. 24 hoc tit. in antiq. Caſſad. deciſ. 4. nu. 2. & 4. de cauſ. poſſeſſ. & propr. Innocent. in c. inter cætera ſub num. 3. & ibi Can.* Quia in incorporalibus ius quæritur non apprehenſa poſſeſſione, *c. fin. in fin. de conceſſ. præb. & ibi not. in 6.*

55 Aliquando ſunt affecta reſpectu eius † cui ſunt conferenda, diciturque auctoritas epiſcopi grauari, quando collatio beneficiorum debet fieri certis perſonis, *Rot. diuerſ. deciſ. 309. n. 4 part. 1. gloſſ. fin. in c. relatum & ibi Can. hoc tit. Panor. in c. auctoritate num. 7. in fin. de inſtit. c. peruenit in fin. xj. quæſt. 1.* Vt quando beneficia ex fundatione, inſtitutione, conſuetudine, vel priuilegio ſunt debita conſanguineis fundatoris, ſeu certis alijs perſonis, vel certo generi perſonarum, *Garc. de beneſ. part. 7. cap. 15. per tot. Gonzal. ſuper reg. de menſ. & alternat. gloſſ. 5. num. 109. & ſeqq.* Vel ex ſtatuto præſcripto per quadraginta annos conferri debent portionarijs, ſeu clericis eiuſdē eccleſiæ: *c. cum in eccleſia hoc tit. in 6.* Et aliter facta præſentatio, ſeu prouiſio de non habente qualitatem requiſitam nullius eſt momenti, contradicente aliquo qualificato, & ſibi prouiſionem fieri petente; alias prouiſio altero non qualificato facta ſuſtineretur, quando qualitas eſt requiſita ob reſpectum, & fauorem perſonarum, ſecus ſi dicta qualitas requiratur ob fauorem eccleſiæ, aut beneficij, vt magis idoneis perſonis prouideatur, *c. ſignificatum & ibi Dec. num. 16. & ſeqq. hoc tit. Butr. num. 8. & 9. & ibi Can. late Garc. de beneſ. part. 7. cap. 15. num. 1. 6. 10. & ſeqq. Rota deciſiones cumulans, & per tot.* Et huiuſmodi fundatio, priuilegium, & ſtatutum obſtat prouiſionibus papalibus, in gratia de vacaturo, non autem in gratia de vacanti, quia beneficium vacans Papa, qui omnia poteſt, libere confert, & propter clauſulas ſpecies non obſtantiarum videtur derogare ſtatuto, *Rot. deciſ. 17. hoc tit. in nou. Franc. in c. ſi poſtquam numer. 7. hoc tit. in 6.* Sed non poteſt dici, quod gratia præuentiua de futuro ad tale beneficium ſe extendat, quia ſic iuri alterius derogaretur, *Put. deciſ. 229. lib. 2. c. cum in eccleſia hoc tit. in 6. & ibi gloſſ. fin. & Doct.* Vel ſunt effecta magiſtro capellæ. Theologo, *Put. deciſ. 34. hoc tit. d. c. cum in eccleſia, & ibi gloſſ. fin. & Doct.* Sacerdoti. *c. ſignificatum hoc tit. Put. deciſ. 324. lib. 1.* Ex decretis Concilij Tridentini in Cathedralibus eccleſijs, non collegiatis, Pœnitentiario *c. 8. ſeſſ. 24 late Garc. de beneſ part. 5. cap. 4. §. 1. num. 109. & plurib. ſeqq. vbi tractat, ad quem ſpectat nominatio, collatio, ac eius abſentia.* Lecturæ ſacræ ſcripturæ, *c. 1. ſeſſ. 5. Garc. de beneſ. part. 5. cap. 4. §. 1. num. 553. & ſeqq. vbi tractat de competentia nominationis, collationis. & abſentia lectoris.* Vel iuxta tenorem indulti collatio debet fieri ciuilibus originarijs, vel oriundis, & perſonis gratis, *Creſc. deciſ. 4. & 14. de priuileg d. c. cum in Eccleſia & ibi gloſſ. fin. & Canon.* quæ quidem ſtatuta, priuilegia, indulta, vel conſuetudines eccleſiarum non tolluntur per non obſtantias generales literarum apoſtolicarum, niſi expreſſa fiat mentio in literis de prædictis: *Rot. deciſ. fin. de conſtit. in antiq. & diuerſ. d. deciſ. 275. ſub num. 1. part. 1. Put. deciſ. 34. hoc tit. c. 1. de conſtit. in 6. Anchar. in c. ſi is cui in 4. notab. & ibi Archid. hoc tit. in 6. l. honores § is qui ff. de decurion.* beneficium quoque affectum eſt, cuius collatio nondum eſt acceptata ab eo cui fuit collatum, donec præfixo termino ad epiſcopo, ſi ſubdito, vel alio ſuperiore, ſi non ſubdito contulerit, acceptauerit, vel refutauerit. *Mohed. deciſ. 18. hoc tit. in fin. Anchar. in 4. not. in c. ſi tibi abſenti eod. in 6. Collect. in c. Eccleſia veſtra num. 6. de fortil.*

Beneficia † valoris annui infra ducentos 56

ducatos

ducatos non conceduntur Cardinalibus in titulum, aut Commendam, obstante Concilio Lateranensi, *Cassad. decis. 2. hoc tit. Conc. Later. nouiss. sess. 9.* Neque veniunt in retentione obtentorum ante promotionem ad Cardinalatum, si Papa decernat ea non vacare, nisi præfato Concilio sit specialiter derogatum, quia dicta retentio habet vim prouisionis. *Put. decis. 420. lib. 2. late Rota decis. 2. hoc tit. in nou. Bellam. decis. 751.*

57 Sexta beneficiorum diuisio. Alia sunt † Consistorialia, de quibus Papa disponit in Consistorio secreto præsentibus Cardinalibus, & sunt descripta & taxata in libris Camerae apostolicæ, & in his requiritur, vt formetur processus super qualitatibus promouendi, & statu Ecclesiæ, vt sunt episcopatus, abbatiæ, & monasteria, de quibus præuia præconizatione in vno Consistorio sit postea relatio in alio consistorio per Cardinalem Protectorem. *Lap. alleg. 84. sub nu. 11. Sarnen. de infir. resig. quæst. 14. numer. 3. vers. breuiter puto, Rebuff super concord. tit. de Reg. ad prael nomin. in verb. Consistorialiter. Paris. de resignat. benef. lib. 2. quæst. 2. & lib. 8. quæst. 6.* qui signat scedulam, & Vicecancellarius Officialis à Papa deputatus signat contra scedulam, cui statur, & super ea literæ apostolicæ expediuntur, quia vt officialis attestatur de ijs quæ Papa concessit, *Put. decis. 320. lib. 1. Lap. alleg. 84. num 11. & seqq.* non possunt resignari nisi consistorialiter, & tunc regulantur legibus loquentibus de renunciatione beneficiorum, *Rot. diuers. decis 189. numer. 2. part. 2 Sarnen. in reg. de infir. resig. quæst. 14. & in reg. de annali question 24. mand. in reg de annali, quæstion. 16.*

58 Alia sunt non † consistorialia, de quibus iuxta tempus & modum occurrentium vacationum, & qualitates ea obtinentium, ex quorum personis vacare contingit, vel in dataria apostolica, vel per ordinarios Collatores disponitur, vt ex infra dicendis patebit.

Septima beneficiorum diuisio. Quædam sunt principalia, † quædam subiecta; alia 59 dependentia, *c. 1. § fin. de priuil. in 6.* quod distinguit principale à subiecto, & subiectum a dependenti. nonnulla annexa. *c. cum singula § præsenti, & § prohibemus, & ibi gl. in verb. nec dependet, de præb. in 6.* quod distinguit inter dependens & annexum. aliud monoculare. *Io. Monac. in c. in generali sub num. 16. vers ex quibus concludo de reg. iur. in 6. Archid. in c. si pro clericis in gloss. super verb. prouideas hoc ti. in 6. gloss. in clem. 1. in ver. incerta hoc tit. Rot. decis. 13. hoc tit. in nou. Rot. fistoli causa 29. dub. 55.* beneficium subiectum non censetur vnitum; *c. abbate de verb signif. gloss in clem. 1. in verb ad mensam, de excess. prael. & ibi Can.* beneficium dependens est beneficium accessorie vnitum. *Francis aret. cons. 63. num. 3.* Annexa sunt quando ambo simul vniuntur ita quod vtrumque remaneat principale. *Franc. in c. cum singula sub num. 3. hoc tit. in 6. & ibi Can.* Monoculare † beneficium non 60 censetur quando collator habet vnum beneficium conferre de per se & cum Capitulo vel alia persona habet plura conferre. *Rot. dec. 40. de resc. in antiq. Fel in c. in nostra in 24. corol. de rescript. Gonz. super reg. Cancel. de mense & altern. gloss. 9. §. 4. num. 2., & 26.* At in vno alio beneficio præsentationem. *Rot. fast. caus. 29. dub. 56. Felin in d. c. in nostra in 24. corol. Gonzal. d. gloss 9 §. 4 num. 25.*

Secunda pars huius tituli.

SVMMARIA.

1 *Beneficia vacant de iure & de facto.*

2 *De iure & non de facto.*

3 *An vacantia de iure possint conferri possessore non vocato.*

4 *Beneficia quædam vacant apud sedem Apostolicam*

li. am

licam quæ dicuntur reseruata reseruatione clausa in corpore iuris.

5 *Quædam vacant in curia sed non apud sedem apostolicam.*

6 *Possidens beneficium vacans apud sedem apostolicam ex collatione ordinarij non facit fructus suos quod non procedit in possidente beneficium vacans in curia.*

7 *Vacatio non inducitur per obitum eius qui habet ius ad beneficium per obitum prouisi in forma dignum sed vacat v pri..*

8 *Vacationum modi sunt plures, primo beneficia vacant per obitum eius cui facta est collatio in forma gratiosa supplicatione signata & relaxata.*

9 *Item per obitum possessorum seu obtinentium quæcunque & qualiacunque sint beneficia exceptis tribus casibus.*

10 *Obitus quomodo probatur.*

11 *Secundo vacant per resignationem seu renuntiationem.*

12 *Tertio per permutationem.*

13 *Quarto per promotionem ad cathedralem ecclesiam vacant pensiones de stylo & beneficia.*

14 *Promoto datur retentio pensionum per viam amotionis styli.*

15 *Et beneficiorum retentio per viam dispensationis.*

16 *Beneficia episcopi titularis non vacant.*

17 *Promoti ad summi apostolatus apicem vacant quando Papa decernit ea vacare.*

18 *Per promotionem ad Cardinalatum vacant curata & dignitates, reliqua non vacant nisi sint valoris annui infra ducentos d..atos.*

19 *Quinto per assecutionem secundi beneficij incompatibilis postquam habuit vacuam & liberam possessionem secundi cum fructuum perceptione ipso iure vacat aliud simile primo obtentum.*

20 *Incompatibilia beneficia quænam censeantur.*

21 *c. de multa, extrauag. execrabilis & c. quicunque Conc. Trid. sess. 7. quomodo differant.*

22 *Quid iuris si duo beneficia incompatibilia concurrant à principio in persona vnius.*

23 *Habenti plura incompatibilia beneficia an & qualiter possit aliud incompatibile per ordinarios conferri.*

24 *Idem iuris est in beneficijs regularibus incompatibilibus.*

25 *Plures Ecclesias incompatibiles iure canonico potest quis habere ex certis causis absque dispensatione.*

26 *Super pluralitate beneficiorum curatorum Prælaturarum, dignitatum, Personatuum, & officiorum dispensat solus papa.*

27 *Super pluralitate beneficiorum an possit dispensare episcopus & quibus casibus.*

28 *In impetratione dispensationis super pluralitate beneficiorum debet impetrans facere mentionem de obtentis.*

29 *Dispensatio super pluralitate est odiosa & restringenda.*

30 *Ordinarij tenentur sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ compellere quoscunque plura incompatibilia beneficia obtinentes dispensationes suas exhibere.*

31 *Sexto ob non promotionem ad presbyteratum intra annum ipso iure vacat parochialis ecclesia.*

32 *Non alia beneficia sacerdotalia aut collegiata parochialis.*

33 *Annus currit à die commissi regiminis & habitæ pacificæ possessionis ecclesiæ etiam cum minore parte fructuum.*

34 *Quænam excusent ab hac priuatione.*

35 *Anni prorogationes solent cōcedi à summo pontifice cum certis clausulis.*

36 *Septimo vacant beneficia per contractum matrimonij per verba de præsenti.*

37 *Octauo vacant beneficia per ingressum religionis in*

nis in qua emittuntur tria vota substantialia post professionem expressam vel tacitam.

38 *An vacent post biennium nouitiatus & emissa tria vota substantialia simplicia in societate Iesu.*

39 *Beneficium illius qui ingreditur religionem non est alicui intra annum vel biennium nouitiatus conferendum.*

40 *Fructus non percipit, sed dempta congrua vicarij conseruantur, & si reuertatur eos recuperat.*

41 *In beneficijs non habentibus fructus in absentia vt in canonicatibus fructus non lucratur.*

42 *Nouitio an possit conferri beneficium regulare vel sæculare.*

43 *Nono per adeptionem secundi canonicatus aut præbendæ canonicalis vel quasi capellaniæ altaris beneficij, etiam simplicis sub eodem tecto ipso iure vacat primum simile.*

44 *Taciturnitas quod beneficium primo obtentum sit sub eodem tecto, non inducit subreptionem.*

45 *Beneficium situm in capella, claustro, cemiterio, aditu, an censeatur esse in eadem ecclesia.*

46 *Decimo plures modi vacationum enumerantur remissiue.*

1 VACAT beneficium aliquando † de iure, & de facto, vt quando mortuus est Rector, vel resignauit, & nemo in possessione reperitur, quo casu vacat de iure quoad titulum, & de facto quoad possessionem: *c. vacante hoc tit. c. susceptum de rescript. in 6.* ali-
2 quando vacat † de iure, sed non de facto, *c. litteras, et c. cum nostris de concess. præb. gl. in cap. cum in cunctis §. cum vero in verb. ad quam spectant in fin. de elect.* vt quando vacat per assecutionem alterius beneficij incompatibilis cum primo, *c. de multa hoc tit. c. licet episcopus*
3 *eod. in 6.* quod conferri † potest, possessore non citato ab ordinario, & executore Apostolico, quando color retinendi cassatur à iure, *d. c. licet episcopus et ibi gloss. in verb. conferre, et Franc. num. 2. Lap. alleg. 103. vbi multa iura cumulat.* ad immissionem in corporalem possessionem procedi non potest, nisi possessore vocato, *d. c. licet in fine,* quia non remouetur possessor à sua possessione sine causæ cognitione super canonica collatione petentis, & iniusta detentione possessoris, *Ioann. And. in c. cum nostris n. 17. de concess. præb. c. olim in fin. de rescript. & ib. Can p. tibi hic Franc. in c. licet episcopus num. 7. et 8. & ibi Gemin. num. 11. et 12. hoc tit. in 6.* Secus si color non est cassatus à iure, vel ab homine, quia ante cassationem collatio fieri non potest, *c. litteras c. cum nostris, et ibi Pan. num. 19. et 23. de concess. præb. vbi ponit duas regulas Garc. de benef. part. 10. c. 1. num. 41. et seqq.* Sed si collatio facta fuit causa cognita, & possessore vocato, non est necesse eum postea vocare in possessione tradenda, quia datio possessionis tunc esset executio collationis factæ causa cognita, *Gemin. in d. c. licet episcopus numer. 9. plures citans, & ibi Fran. num 6. in fin. et Can.*

Beneficia quædam vacant † apud sedem 4
Apostolicam, quæ dicuntur reseruata reseruatione clausa in corpore iuris, & à solo summo Pontifice conferuntur, *c. 2. hoc tit. in 6.* vt beneficia morientium in Curia Romana. *cap. 2. c. præsenti in fin. princ. hoc tit. in 6.* exceptis ijs, quæ pertinent ad præsentationem laicorum quæ summus Pontifex vacantia apud sedem non solet conferre, *gl. in c. 2. in verb. collatio hoc titul. in 6. attestans de vsu Curiæ, et ibi Monach. Archid. dicens quod Papa potest illud reseruare si vult, Franc n. 8. & Can.* Beneficia, quæ legati, aut nuncij sedis Apostolicæ, vel quiuis alij ad Romanam Curiam venientes, vel ab ea recedentes obtinent, si eos in loco vicino Curiæ per duas dietas legales mori contingat: beneficia cuiuslibet Curialis, qui etiam ecclesia Romana vacante,

cante, peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu quauis alia causa ad locum Curiæ vicinum recedens, in huiusmodi loco vicino, dummodo ibi, etiamsi erat ad ipsam Curiam reuersurus, eius domicilium non existat, moritur: beneficia Curialium, cum Curia de loco ad locum transfertur, in itinere, dum Curiam sequuntur, vel in loco, vnde ipsa recessit Curia, in quo remanserant infirmi, quantumcumque locus à Curia sit remotus, decedentium, *d.c. præsenti hoc tit. in 6.* Beneficia per Procuratorem resignata in Curia, vacant in Curia, *Archid. in d.c. 2. sub n. 1. in verb. apud sedem Franc. n. 7. et Can. Put. dec. 38. in fin. lib. 2.* & ex aliquotum opinione sunt reseruata reseruatione clausa in corpore iuris: *Ferret. consf. 93. n. 3. vol. 1. Parif. consf. 47. num. 29. & seqq. vol. 4. dixi supra tit. de renunc.* Sed verior est opinio, quod non sint reseruata reseruatione clausa in corpore iuris. *Put. decis. 38. lib. 2. Sarn. in reg. de trienn. quæst. 31. num. 1. Parif. de resign. benef. lib. 9. quæst. 14. num. 6. Couar. pract. quæst. cap. 36. sub num. 4. vers. cæterum ad hanc Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 13. num. 29. 42. 48.* Duobus in Curia Romana super beneficio sibi collato litigantibus, si ambos, vel alterum eorum in eadem Curia, vel extra eam mori contingat, vbi beneficium vacet, & ad quem spectat collatio, *vide clem primam, vt lit. pend. &c.* quam explicat Io. And. *in c. dudum el. 2. num. 14. de elect.* Alias septem reseruationes clausas in corpore iuris recenset, *Sarn. in reg. de triennali quæst. 31. num. 13. vers prima est.* Beneficia omnia vacantia apud sedem dicuntur vacare in Curia; *c. 2. hoc tit. in 6. vbi in princ. dicit apud sedem & postea in fine dicit in Romana Curia c. statutum, & c. præsenti hoc t. in 6. Lap. alleg. 96. Couar. pract. quæst. cap. 36. num. 4. vers. cæterum ad hanc &c.* Quæ-
5 dam vacant † in Curia, sed non dicuntur vacare apud sedem apostolicam, vt puta, reseruata *per extrauag ex debito, de elect. & Extrauag. ad regimen hoc titul. inter communes,* quæ licet vacent extra curiam dicuntur tamen vacare in curia, quia eorum dispositio pertinet ad Curiam: *Put. decis. 38. lib. 2. Pulchre Sarnen. in reg. de trienn. quæstion 31. in princ. Couar. d. c. 36. pract. quæst. sub num. 4. vers. cæterum ad hanc &c. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 13. num. 48. & seqq.* Effectus est notabilis, quia † possidens benefi- 6
cium vacans apud sedem apostolicam ex collatione ordinarij, non facit fructus suos, sed tenetur ad restitutionem à tempore eorum occupationis, quia non debuit ignorare decretum iuris; *c. dilecto, & ibi Panor. nu. 11. & Can. hoc tit. Felin. in c. de quarta numer. 29. & 31 de præscr. Rot. decis 4. de rest. spol. in nou. Sarn. in reg. de trien. quæst. 31. in princ. c. qui contra iura de reg. iur. in 6. §. si quis à non Domino, & ibi not. Institut. de rer. diuis.* Quod non procedit in possidente beneficium vacans in curia, quia præsumitur ignorantia decreti Extrauagantium, *Felin in c. pastoralis num. 4. & ibi Can. de fid. instr. Achill. de rest. spol. decis. 13. Rot. decis. num. 4. de rest. spol in nou.* Et non considerantur à iudicibus, nisi fuerint productæ: *Cassad. decis. 8. num. 8. de conceß. preb. l. cum prolatis, & ibi Bart. & DD. ff. de re iud. c. pastoralis, & ibi Zab. in princ. & Can. de fid. instrum.* Idem obtinet in regulis Cancellariæ Apostolicæ habentibus decretum, sed quandocumque in iudicio producta fuerint in secunda, aut tertia instantia, annullant omnia acta, ac sententiam antea latam. *Cassad. decis. 12. per tot. super reg. Canc. idem decis. 1. num. 5. de rest. spol. in antiquior. & per tot. c. si soli, & ibi gloss. in verb. contra ipsam & Can. gloss. in c. 1. in verb. & irritum de conceß. preb. in 6* Regulare est in omnibus, quod Papa conferendo beneficia vacantia apud sedem, vel in Curia, non arctatur consuetudine, vel statuto inferioris in ipso

pto actu collationis, quia exequitur ius suũ, *Anch. in c. fin. in 1. not. de consuet. in 6. Rot. decis. 18. de rescript. in antiq. &c.* quodque indulta non comprehendat vacantia in curia, & apud sedem, nisi de ista vacatione expressa mentio in indulto habeatur. *Rot. decis. 4. hoc tit. in nou. & decis. 17. eod. in antiq. Simonet. de reseru. quæst. 73. num. 1. & quæst. 83. num. 4.* Per obitum eius, qui ius habet ad beneficium, non
7 † inducitur vacatio beneficij, vt per obitum prouisi in forma dignum, *c. si capitulo, & ibi glo. in verb. assecutum, & Can de conc. prab. in 6. Gonz. super reg. de mens. & alt. glo. 15. §. 2. per tot. Paris. de resig. lib. 2. quæst. 23.* sed vacat vt prius.

8 Modi vacationum † plures sunt. Primo vacant per obitum eius, cui facta est collatio in forma gratiosa, supplicatione signata, sibique in Cancellaria Apostolica relaxata, qui literas non expediuit, quia sola supplicatio signata perficit gratiam, & in beneficialibus ius transit per solam collationem non apprehensa possessionis, *c. fin. [illegible] de concess. præb in 6. Rot. decis 87. num 4 de reser in antiq. Cassad. decis 4. num. 2. & 4 de caus poss & propr. Sarn. in 1 quæst. reg. de non iud. iuxt. for supp. num. 12. & 13. asserens decisionem Bellam. 644. hodie in practica non seruari.* supplicatio signata non tribuit ius antequam relaxetur in Cancellaria, *Sarn. in reg. de iur. quæst. non toll. quæst. 2. in fin.* ante huiusmodi relaxationem beneficium vacat, si contingat illum mori, vt prius, daturque gratia adhuc per obitum, si vacauerit per obitum. Item obtinet, quando supplicatio expedita fuit in forma dignum, ac prouiso in Cancellaria relaxata, aut etiam desuper fuerunt litteræ Apostolicæ expeditæ, & contingat, verbi gratia, aut ipsum resignantem, aut prouisum mori ante habitam collationem, quia vacat, vt prius: nam per obitum resignantis non vacat, quia per resignationem, amisit titulum, & possessionem, & ex persona prouisi vacare non potest, cum ei non fuerit ante collationem, plenum ius quæsitum in beneficio, *Gonzal. super reg. de mens. & alter. glo. 2. §. 2. in princ. & num. 56. Garc. de benef. part. 2. cap. 1. numer. 130. & seqq. & part. 4. cap. 3. numer. 56 & 60. Card. Seraph. decis. 1446. numer. 3.* sed vacat per resignationem in manibus Papæ factam; *Gonz. super reg de mens. & alt. glo 15. §. 2. numer. 56.* Item vacant per obitum possessoris, siue
† obtinentis, *c. susceptum de rescr. in 6. cap præsenti hoc tit. in 6.* Quæcumque & qualiacumque sint beneficia, *c. dudum & ibi gl. 1. & Can. de preb. in 6. cap. fin. in princ. ibi, & alijs quibuscumque beneficijs, & § fin de concess. prab in 6.* nec non canonicatus in Ecclesia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus, vel præbendarum distinctio habetur, quantoque inter pauciores diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipientium portiones, quales portiones habent se instar præbendarum, *d. c. fin. §. præsenti. & ibi Anch. in 8. not & ibi Franc. in § in illis in fin. qui eas distinguit in Consecutiuas, & priuilegiatas, & Can. communiter de concess. præb. in 6. Pan. in cap. de cætero sub numer. 3. in gl. de communitatis sibi beneficio, de cler. non resid. cap. statuimus & ibi post glo. pen. mag. Can. de maior. & obed* exceptis certis casibus, in quibus beneficium non vacat per obitum clerici, scilicet quando annihilatur, *cap. cũ accessissent de constit.* Quando Ecclesia non est numerata, & in ea non est certus canonicorum numerus, nec sunt distinctæ præbendæ, quia nulla etiam vacante, in canonicum quis potest assumi, cum intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, & cum electo in canonicum nascitur, & deficit cum defuncto, *c. dilecto §. præterea hoc titul. c. ex parte de concess. præbend §. tandem.*

tandem. Aut quando quis beneficiatur, de mensa capituli, vel prælati, quia post mortem talis clerici reuertitur ad mensam capituli, vel prælati talis portio, sicut & vsusfructus consolidatur proprietati post mortem vsufructuarij, *cap. cum consit. de pignor. §. fin. in fin. Inst. de vsufr. Abb. antiq. in d. c. cum accessissent, in verbo cum vacauerit de Constit.* Probatur o-
10 bitus † per publicam vocem & famam, per vnicum testem, quia agitur de modico præiudicio, *gloss. 1. in l. si quidem C. sol matr. & ibi D. Bart. in l. 2 §. si dubitatur num. 1. & 3. ff. quem test ap. Put. decis. 265. in fin. lib. 3. Mohed. decis. 1 de prob.* Limita primo, quia tempus obitus de mense apostolico non probatur per publicam vocem, vel famam, etiamsi concurrat præsumptio exclusiua delicti, ac alia validitatis actus, sed debet concludenter probari, quia agitur de præiudicio ordinarij, *Put. decis. 265 per tot. vol. 3. Rot. diuers. decis. 46. num. 3. part. 2. l. matrem C. de probat. l. cum actum, & ibi gloss fin ff. de neglig. gest.* Nisi obitus contigerit in mari, quia in his quæ sunt difficilis probationis, fama sola facit plenam fidem, *c. quoniam frequenter §. porro vers. si autem de Carnali, & ibi gloss. in verbo præsumatur, vt lit. non contest &c. & ibi Can. l. qui ex liberis, & ibi gloss. 1. & Doct. ff. de bon. possess. secund. tab. Ias. in l. cum ea quæ n. 5 & 6. C. de transact. Rot. diuers. decis. 53. per tot. part. 2.* Sed & sufficiens est probatio, si duo testes probent annum obitus, non autem diem, nec mensem, & duo alij probent mensem, sed non annum, *Cresc. decis. 3. de prob. c. cum tu de test. & ibi Can. l. vbi numerus ff. de test. b.* quæ dicta testium sunt coniungenda. Limita secundo, quando obitus est positus sub conditione. *l. Lucius ff. de cond. & demonst. & ibi DD. Fel. in rubr. de prob. n. 3. & ibi Doct. dictum est, supra tit. de pro. in pr. Rot. dec. 9. num. 20. part. 2. diuers.*
11 Secundo, per resignationem, seu † renunciationem, de quo suo dictum est loco.

Tertio, per permutationem, de † qua 12
suo loco dicetur.

Quarto, per promotionem † ad ca- 13
thedralem Ecclesiam, pensiones extinguuntur de stylo Curiæ, *Rot. decis. 233. n. 1. part. 1. diuers. Gig. de pension. quæst. 56. sub n. 4.* Reseruatæ promoto ad eam, ac beneficia eius, alia sententia non requisita, vacant, postquam consecratus extiterit, & pacificam administrationem habuerit, vel per eum steterit, quo minus eam assequeretur, aut d. certo tempore de consecrandis episcopis à canonibus definito, *cap. cum in cunctis §. cum vero de elect. et ibi Pan. n. 3 Garc de benef. part. 11. cap. 6. in princ. & num. 5. plures cumulans, & num. 11. & seqq.* Quod si promotus ad episcopatum faciat se statim consecrari, non expectatur tempus trium mensium, vt vacent priora beneficia, sed statim conferri possunt, quia plene translatus dicitur, *gl. in d. c. cum in cunctis, §. cum vero in verbo ad quem spectant, & ibi Panormit. num. 6. & Can. dictum est in tit. de elect.* Interim conferri non possunt, *c. post electionem, & ibi gloss. 1. de concess. prabend. & Ca.* Quia ante consecrationem non dicitur pleno iure habere ecclesiam, cum adhuc tempore consecrationis possit excipi contra ipsum, *c. super his de accu.* Post consecrationem non potest repelli, nisi per accusationem directam, *d. c. super his c. qualiter & quando de accus. gl. in d. c. cum in cunctis §. cum vero in verbo ad quem spectant, & ibi Can.* Quinimo post consecrationem, & adeptam possessionem, si fructus episcopatus non percipiat promotus, quia ex causa certo tempore alteri debeantur, priora eius beneficia alteri conferri non poterunt. *gloss. in c. si tibi concesso, in verbo vacare hoc tit. in 6. & ibi Can.* In Curia Romana contrarium practicatur, quia beneficia promoti ad Cathedralem, & ibidem conse-

consecrati, statim conferuntur ante adeptam possessionem episcopatus, *Panor. in d.c. cum in cunctis §. cum vero nu. 3. in fin. Rom. Cons. 345 sub num. 17.* Immo in Curia videtur introductum, vt vacent per promotionem, quia hodie propter reseruationes summorum Pontificum cessant electiones, prætërquam in Germania, & Papa prouidet ex officio suo, vnde illa prouisio cum pronunciat aliquem Episcopum, habet vim electionis, & confirmationis, sicut collatio beneficiorum, *cap. cum olim. de caus. possess. & prop.* Vel quia eo ipso, quod Papa aliquem promouet ad episcopatum, decernit beneficia vacare, *Rot. diu. decis. 233. num. 1. part. 1. cap. cum in cunctis §. cum vero & ibi Pan num. 3. de elect. Imol. in c. ex ore nu. 21. de his, quæ fi. à ma. part. cap. Garc. de benef. part. 11. cap. 6 numer. 6. & 9. & seqq.* & vacant data scientia, & expresso consensu promoti, nec sufficit consensus tacitus, *Put. decis. 15 hoc tit. c. si tibi absenti in princ. & ibi glo. in verbo habueritis hoc tit. in 6. & Can. l. qui absenti ff. de acquir. possess & ibi Doct.* Promoto
14 aliquando datur retentio † pensionum per viam remotionis styli, & obstaculorum, quæ possent impedire, quominus pensiones possit retinere, *Rot. diuers. decis. 233. num. 21. & seqq. & num. 27. & seqq. Lamb. de iurepatr. 3 par. 2. lib. quæst. 9. art. 19. prope fin. Felin. in tract. quan. lit. ap. noc. patr. eccl. in 5. limit. Staph. de lit. grat. tit. de mod. & for. impetr. §. quarto principaliter num. 8.* Quia iure communi pensiones sunt compatibiles cum episcopatu, *Card. in Clem. 1. §. eadem num. 5. de suppl. neglig præl.* In qua debet fieri mentio omnium qualitatum, ac facultatis transferendi, qualis requiritur in impetratione, *Caputaq. decis. 303. part. 2. c. non potest, & ibi gl. in verbo modicum hoc tit. in 6. & ibi Gemin. & Can. c. 2. de fil. presb. &c. in 6. & ibi Can.* Datur præterea retentio beneficiorum
15 † per viam dispensationis, in qua etiam debet fieri mentio omnium qualitatum, iuris patronatus, ac iuris præsentandi spectantis ad laicum, *late Rot. decis. 21 hoc tit. in nou. c. vnico, & ibi glo. in verbo collationem Can. de rer. permut. in 6. Clem. vnica & ibi gloss. in verbo conferantur de rer. permut. c. ad hæc in fin. de off. archid. & ibi glo. alleg. concord. Cou. pract. quæst. cap. 36. num. 12.* Non suffragantur literis non expeditis propter regulam Cancellariæ; nulli suffragatur dispensatio nisi literis expeditis, *Put. decis. 18. de pens. reg. Cancell. 52. Bald. in l. humanum in fine C. de legib. Felin. in c. eam te sub nu. 3. de rescript.* Neque permutanti Cathedralem ecclesiam, sed requiritur noua dispensatio, *Put. decis. 1. de dispens. quæ reuocat. decis. eiusd 3'9. lib. 1 contrariam. c. non potest 2. resp. hoc tit. in 6. & ibi gl. & Can.* Nisi dictum fuerit, quod ea, quoad vixerit, vna cum ecclesia, cui potest, vel alia quacumque metropolitana, seu cathedrali, ad quam ipsum transferri contigerit &c. possit retinere, *Mandos. de sig. grat. tit. dispensatio super retent. propter promotiotionem vers. Contrarium.* Beneficia episcopi † 16
titularis cuius ecclesia populo christiano, ac clerico caret, *Clem. in plerisque de elect.* non vacant per promotionem, *Gars. de benef. part. 11. cap. 6. num. 24. Mand. de sign. grat. tit. dispens. super retent. propt. promot. vers. an beneficia Episcopi sæcularis &c. Idem in reg. 26. de benef. vacant. per promot. quæst. 4. per totam.* & retentio beneficiorum concessa suffragatur illi literis non expeditis, quamuis de stylo teneatur soluere annatam pro huiusmodi retentione, *Achil. decis. 2. de elect. Put. decis. 18. de pens. Panormit. in cap. cum in cunctis, § cum vero sub n. 6. de elect. & ibi Can. Rom. Cons. 335. in princ. & n. seqq.* Officio Prothonotariatus, Clericatus Cameræ, &c. non vacant per promotionem, *Achil. decis. 1. de elect. c. cum in cunctis §. cum vero, ibi beneficia quæ habebat, de elect.* Beneficia assumpti ad summi † apostolatus apicem non 17
vacant

vacant ipso iure per huiusmodi assumptionem sed quando postea Papa decreuit illa vacare, *Mandos. de sign. grat. tit. dispensatio super retent. propt. promot. vers. archiepiscopatus.* Bene-
18 ficia curata, & dignitates † vacant per promotionem ad Cardinalatum, *Put. decis. 1. de dispens. Panorm. in c. Ecclesia vestra 2. numer. 3. & ibi Canon. de elect.* Reliqua non vacant, *Panormit. in d. c. Ecclesia vestra numer. 3. Put. decis. 18. hoc tit. & decis. 428. lib. 2.* Nisi sint valoris annui infra ducentos ducatos, vt supra dictum fuit.

19 Quinto per † assecutionem, siue adeptionem secundi beneficij, incompatibilis, vacat ipso iure primum simile, *c. de multa, & Extrauag. Io 22. hoc tit. c. dudum el. 2. in princip. de elect. late Bouic. in d. c. de multa.* Postquam habuit vacuam, & liberam possessionem pacificam de facto, licet non de iure, *Archid. in c. licet in verbo pacificam hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Can. Pan in c. cum nostris, nu. 6. de concess. preb.* Sed absque lite, *Cassad. decis. 9. num. 1. de caus. poss & propr. & decis. 6. num. 15. super reg. Cancell. ducens decisionum 3. de caus. possess. & propr. in antiq. non seruari in pract. ad l. ad decis. Rot. 3 hoc tit. in nou. omnino viden. d. c. commisso, & ibi gl. in verbo pacificam de elect. in 6. & ibi Ioannes Andreas Archid. & Can.* Tituli beneficij, *Vital. in Clem. si plures num. 63 & seq. hoc tit. glo. in c. commissa, in verbo pacificam & ibi Can. de elect. in 6. glo. in Clem. gratiæ in verbo pacifice, & ibi glo. addit. de rescript.* Secundi, vel per eum stetit, quominus haberet eamdem, *Clem. gratia, & ibi gloss. in verbo pacifice & Doct. de rescript. Clem. si plures hoc tit. c. licet Episcopus eod. in 6. c. commissa, & ibi gl. & DD. de elect. in 6. d. c. de multa, & ibi Panormit. numer. 16. & Can.* Cum fructuum quasi omnium perceptione, *Panormit. in c. cum in cunctis, §. cum vero sub num. 4. de elect. & Can. Vital. in d. Clem si plures numer. 64. & Can. de preb. Garz. de benef. part. xj. cap. 5. numer. 42. & seqq. & §. 1. nu. 100. & seqq. vsque ad fin.* & amittit ipso iure titulum & possessionem primi, *Extrauag. Ioan. 22. Execrabilis §. quia vero deinceps, & ibi glo. in verbo ipso iure, & verbo dimittere de preb. cap. ordinarij, & ibi glo. in verbo libere, Archid. n. 3. & Can. de off. ord. in 6. c. quarto sess. 7. c. de multa de prebend.* Immo in primo censetur intrusus, *c. dudum el. 2. vers. in sua quoque, & ibi nullatenus pertinebat. Pan. in 6. not. &c Can. de elect.* Ac fructuum eius furtum committit, vel rapinam, *d. c. dudum el. 2 vers. & retinendo Pan. in 5. not. &* Can. *Rot. diu dec. 24 par. 2.* Qui non possunt, aut debent ei solui *gloss. fin. in c. ex insinuatione de proc. & ibi Can. Rot. decis. 1. num. 6. & 7. de rest. spol. in nou.* Sed tantum ei cui fructus vacante beneficio debentur, *Hoied. de benef. incompat. part. 1. cap. 13. nu. 59. & nu. 66. Tiraq. l. si nunquam in verbo reuertatur num. 365. & seqq.* Etiam ante sententiam declaratoriam, *Anchar. in c. ad apostolica in 20. notab. de sent. & re iud.* Sed si non potest habere fructus secundi beneficij, quia ex priuilegio debentur alij ad tempus, *c. si tibi concesso hoc tit. in 6. c. licet Episcopus, & ibi glo. fin. hoc tit. in 6. c. commissa, & ibi glo. in verbo pacificam de elect. in 6. Gapra reg. 90. num. 64. Rot. decis. 2. de priuil. in antiq. Vital. in d. Clem. si plures num. 60.* Non vacat primum vel sibi mouetur lis super fructibus secundi, *Vital. in d. Clem. si plures num. 63. & seqq. hoc tit.* Ac decurso tempore, & finita lite non tenetur restituere fructus perceptos ex priori, quia interim prioris subit onera, *Vital. in d. Clem. si plures sub n. 66.* Sed & hoc casu habens primum, & secundum non potest durante tempore priuilegij, vel litis post adeptam possessionem secundi, dimittere secundum solo primo retento, quia primum retinet ad tempus ex dispensatione, *c. si tibi concesso hoc tit. in 6.* & sic in eo non habet verum titulum, sed in secundo, quod perpetuum habet, *Ioan. Andr. in d. c. si*

d.c.si tibi concesso in gloss.super verbo vacare, & ibi Franc.num.2. et Can.communiter deprehend. in 6. Ideo si beneficium secundum sit litigiosum, aut eius fructus ad tempus non percipit, non vacat primum, donec pacificus secundi possessor sit, & ex eo fructus percipiat: si autem secundum pacifice possederit, vacat prius etiamsi sit litigiosum, *Innocent.in c.in nostra sub num 3.et ibi Can.de rescr. Nauar. Cons 14.num.1.de prab. Clem gratia de rescript.et ibi glo.et Can.Garz. de benef.par.xj.c.5.§.1.num.107.* Immo si obtento titulo vnius talis beneficij absque possessione, accipiat secundum simile litigiosum, & antequam incipiat esse pacificus possessor secundi, accipiat possessionem pacificam primi, non ideo amittit secundum litigiosum, *Nauar.cons.14. hoc tit. Zab.in Clem.gratia num.17.quast. de rescript. et ibi Vual.num.40.et 43 et seqq. Garc. de benef. part.11.cap.5.§.1.num.107.et seq.* Idem vacat primum simile, quando quis vi, aut scienter iniuste se intrusit in secundum beneficium incomparabile, *c.eum qui hoc tit.in 6 Rot.decis. 366 in antiq.qua est decis. 5.de probat. in antiq. Rot.decis.3.hoc titul.in nou.* Gratia quoque ad beneficium incompatibile obtinendum vacat per acquisitionem secundi similis, *Panor. in c fin.numer.6 de cleric. non residen. per Clem. gratia de rescript.* Pacifica possessio est, quæ non turbatur, *Achil.in c commissa in gloss.super verbo pacificam Gemin.in §.annus numer.2. Ioannes Andreas & Canonic. de elect. in 6.* In limitibus legitimæ possessionis, id est, si infra duos menses lis non superueniat, *Cassad. decis.9. numer.1.et 2.de caus.possess.et propr. Alph.Hoted.de benef.incomp.par.1 cap.18.numer.80.Garc.de benef.part.xj cap.5.§ 1 numer.110. et plurib.seqq. Ioannes Andreas in c si tibi Concesso hoc tit. in 6.in glo.fin & numer.5.& 6.Lite Sar.in reg. de trien. quast.51.in princip.* Incompatibilia censentur

20 † plures metropolitanæ, seu cathedrales ecclesiæ, *c.nemo sess.7.* Monasteria etiam monialium, *cap.abbatissa §.duobus sess. 25. de regul.* Beneficia curata actu, & exercitio, sed si vnum beneficium est curatum in habitu, & potentia, & aliud est curatum in actu, tunc ex quo ambo non sunt in actu curata, potest quis retinere illa duo beneficia, donec alterum reducatur ad actum, *cap.pastoralis 7. quast.1.c.licet canon, & ibi gloss in verbo parochialis Ecclesia, de elect.in 6. Duenn.in reg.7. in 4. fall.plures cumulans Panormit. in cap de multa numer.24.hoc tit.Gregor.15 decis. 79. numer. 2. et seqq.* dignitas, personatus, *d.c.de multa d.c. dudum el.2.vers.sed cum in iure confessas.& ibi gl. in verbo idem, & vtrobique Can.c.inferior.2 sess.7.* Officia perpetua etiam non curata, *c.1.de consuet.in 6.et ibi Can.* Vicaria perpetua Ecclesiæ, parochialis, *Clemen.vnica de off.vicar.* Prioratus conuentuales, vel curati, nec non beneficia manualia, seu ad nutum amouibilia, quæ dantur in titulum cum aptitudine sint perpetua, *c.cum singula et ibi gloss.in verbo ineligibilis hoc tit.in 6.Franc.numer.2.in fin. Gemin.numer.8.& 9 & Can.* Officia vero & dignitates, quæ conferuntur, aut dantur in administrationem ad certum tempus, non inducunt incompatibilitatem, *Imol in Clem. & si principalis numer.21.de rescript.Garc. de benef.part.xj.cap.5.§.1. numer.181.* Cardinalatus absque dispensatione retentionis cum prioratu, aut alio inferiore beneficio curato, aut habente dignitatem, *Put.decis. 428. lib.2.Pan in cap.ecclesia vestra el.2.numer. 15. & seq.de elect. Collect.in cap.fin.numer.2.de consess. preb.licet dicat contrarium seruari*, & ex constitutione Concilij Tridentini canonicatus, & portiones in cathedralibus & collegiatis ecclesijs, *cap.12.§.praterea obtinentibus sess. 24.* necnon quæcumque simplicia beneficia requirentia personalem residentiam, *c.quicumque sess.7.fuse Garc.de benef.par.11 c.1.n.76. & 79.*

& 79. vsque ad fin. præcisam, simplicem, & continuam sub priuatione tituli ex fundatione, statuto, vel consuetudine, secus si requirant residentiam temporalem, & certis diebus dumtaxat, *c. fin. de cler. non resid. & ibi Innoc. in c. fin. Imol sub num. 13. & Can. Gonz. super reg. Cancel. de mens. & alter glo. 15. nu. 17. & seqq. Greg. 15 dec. 129. num. 5. Butr. in c. de multa num. 36. hoc tit.* quorum receptio, & retentio iure decretalium non inducit vacationem, aut priuationem ipso iure, *Pan. in cap. cum in cunctis §. cum vero nu. 9. in fin. de elect. & in c. fin. nu. 4. 5. 6. de cler. non resid. c. eam te, & ibi Panor. num. 8. Butr. num. 7. de æt. qual. & ord. præfic. c. referente, & ibi Pan. num 3. Butr. numer. 11. Imol. in gloss. fin. hoc tit. Capra reg. 90. num. 112. & 113.* vnde si habens personatum recipit dignitatem, vel officium perpetuum, aut etiam beneficium curatum, ipso iure vacat primum, & è conuerso, *d. c. de multa*, per assecutionem parochialis vacat canonicatus primo obtentus in collegiata ecclesia, *Card. Seraph. decis. 1256. licet Rot. diuers. dec. 483. & 484. part. 1. numer. 4. dicat cap. 4. sess. 7. nihil de nouo addere, à quibus fuit recessum*, per adeptionem secundi canonicatus vacat canonicatus primo obtentus, per adeptionem secundi beneficii simplicis personalem residentiam requirentis, vacat primum consimile, *c. quicumq; sess. 7. Alph. Hoieda de benef. incomp. par. 1. c. 17.* per adeptionem beneficii simplicis etiam personalem residentiam non requirentis, sufficientis ad congruam beneficiati sustentationem, vacat primum simplex simile sufficiens: *Hoied. de benef. in comp. part. 1. cap. 19 gloss. pen. in c. dudum el. 2. de elect. late Garz. de benef. part. 11. cap. 5. §. 3. per totum*, (sed per adeptionem dignitatum, vel aliorum beneficiorum non vacat episcopatus, *c. cum nostris de conces. præb. Rebuff. in tract. concord. vt de mãd. Apost. § statuimus, vers. nota tamen, Garz. de benef. part. xj. cap. 6. num. 43.* quia episcopus sine Papæ consensu episcopatum non potest dimittere. *cap. inter cap. fin. de translat. episcop.*) quando secundi possessio capta fuit à procuratore habente speciale mandatum, quia generale mandatum, etiamsi vim specialis possit obtinere, intelligitur datum ad capiendã possessionem in casu licito, non autem in casu illicito, *l. si procurator vers. celsus ff. de cond. indeb. l. 3. §. si procurator ff. quod quisq; iur. lt. Lucius § Imperator ff. ad Trebell. Rot. diuers. dec. 718. part. 1.* Quando beneficia simplicia requirunt residentiam non continuam, sed ad tempus, puta, trium mensium, aut requirunt continuam residentiam non simpliciter, sed causatiue, vt quia inducunt priuationem fructuum, nisi resideatur, tunc per assecutionem secundi, non inducitur vacatio primi, quia neutro casu titulo priuari potest, *Ioan. Andr. in c. fin. num. 6. de cler. non resid. & ibi Can. Capra conclus. 90. num. 100. & seq. Gonzal. super reg de mens & altern. gloss. 15. numer. 19. 20. & seqq. Archid. in c. clericus num. 4. 21. quæst. 1. Put. decis. 431. libr. 1.* Item duo beneficia simplicia personalem residentiam non requirentia, quorum vtrumque simul sufficiens est ad vitam beneficiati honeste sustentandam, non sunt incompatibilia, *c. cum ecclesiasticus sess. 24.* Differunt † tamen *cap. de multa, extrauag. execrabilis, & c. quicumque* Concilij Tridentini *sess. 7.* quia per *c. de multa* vacat primum ipso iure, sed retinet secundum, nisi vtrumque retinere contenderit in iure contentioso vsque ad litem contestatam, quia tunc etiam secundo spoliandus est: *d. c. de multa, & ibi gloss. in verb. contenderit, & Can.* per extrauag. *execrabilis.* disponitur plus in hoc, quia consecutus secundi pacificam possessionem, tenetur renunciare primo, quo ipso iure priuatus noscitur, & illud dimittere absque moræ dispendio verbo & 21

facto in manibus ordinarij, sub testimonio publico, alias secundo priuatur ipso iure propter incompatibilitatem, & vtriusque prouisio remanet sedi Apostolicæ reseruata, *Extrauag. Io. 22. execrabilis* §. *qui vero deinceps* §. *quæ omnia de præb. Gonzal super regul. de mens. & alter. gloss. 51. nu. 38. Paris. de resig. lib. 2. quæst. 16. nu. 22.* vel posteriora tantum, quæ propter indebitam retentionem prioris vacant, per dictam extrauag. sunt reseruata. & non prius obtentum, *gl. in d. gloss. in d. extrauag. execrabilis*, §. *quæ omnia in verb. vt præmittitur per d. c. de multa* §. 10. *quoque Garc. de benef. part. xj. c. 5. nu. 45. & seqq.* & est inhabilis ad ordines ecclesiasticos sacros, & quæcumque ecclesiastica beneficia obtinenda, non obtenta: *Cassad. decis. 1. num. 2. de constit. gl. in clem. 1.* §. *ipsius in verb. obtinendis de pœn. & ibi Can. Pan. in Clem. 2. num. 3. de pœn.* Sed glos. in extrauag. Ioan. 22. §. *porro in verb. quæcunque*, dicit illum inhabilitari ad quæcunque nedum similia non dimissis imo etiam dissimilia, & inferiora etiam simplicia beneficia, ac illa quæ alias præcedente dispensatione legitime poterant retineri, ad quæ dimittenda nullatenus arctabatur. propter vniuersale verbũ *quæcunque*, idem reperit *in seq.* §. *qui vero in verb. quæcunque*; remissiue & habet tantum locum in recipiente dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens, qui antea simile beneficium obtinebat. *d. Extrau. Execrabilis* §. *qui vero deinceps, d. cap. de multa Gars. de benef. part. 11. cap. 5. num. 3e. & seqq. Cap quicumque sess.* 7. generalius est, & per receptionem secundi quouis modo incompatibilis inducit vacationem primi, & per simultaneam retentionem ipsorum beneficiorum priuationem ipso iure, nullam vero inhabilitatem, sed excludit præsumptam dispensationẽ, quæ ex possessione triennali insurgit per regulam Cancellariæ de triennali possessore iuxta doctrinam Sarnen. *in dicta regula, quæst. 10. c. quocumque ibi, ipso iure etiam præsentis canonis vigore sess. 7. qui geminatam inducit priuationem, & ampliat effectum c. eam te, & ibi Bald n. 3 de rescript. l. Balista, & ibi post gl. DD. ff. ad Trebell l. si stipulatus ff de vsur. tum quia c cum ecclesiasticus ibi vnum tantum beneficium, item nec tuta conscientia &c. fructus retineant sess. 24. tollit dictas possessiones, quia sunt nutritiua peccati, c. nouit. de iudic. c. literas* §. *nos autem de restit. spol. c. fin. de præscript Garz. de benefic. parte 11. c. 5.* §. 4. *num. 379.*

Quando duo beneficia incompatibilia † concurrunt à principio in persona vnius, 22 forte vnum impetratum à sede Apostolica, alterum absenti, & ignoranti collatum à suo episcopo, tunc electione vnius aliud tollitur, *c. gratia de rescript. in 6.* Præfata locum habent, quando habenti vnum beneficium confertur aliud incompatibile cum primo, *gl. fin. in c. ordinarij de off. ord. in 6.* habenti plura † beneficia incompatibilia non potest a- 23 liud incompatibile per ordinarios etiam legatum à latere, *Franc. in d. c. ordinarij* §. *in conferendis in pr. & ibi Can.* conferri, quam eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur, & appareat per eãdem, quod is cui collatio est facienda, huiusmodi beneficium retinere libere valeat cum obtentis, vel si ea omnia, quæ sic obtinet, libere & sponte resignet. alias si prius obtenta non dimisit, vltimi facta collatio nullius penitus est momenti: *cap. ordinarij vers. in conferendis de off. ord. in 6.* nam in habente triplex beneficium, non est titulus coloratus, *c. is cui in fin. hoc tit. in 6. Achill. decis. 1. de rest. spol.* Verum per acceptationem vltimi non perdit prima obtenta, imo illa retinet, si sano vsus consilio, videns collationem vltimi non valere, ipsius ex possessionem non apprehendat, vt

sic

sic humanitas iustæ plenitudinis non auferatur, *gloss. in clem. si plures in verb. vacare circa fin. hoc tit. & ibi Zab. num. 4. & canonistæ communiter.* Si vero possessionem huius vltimi apprehendit, licet talis possessio sit vitiosa, tamen post adeptam pacificam possessionem huiusmodi vltimo collati beneficij, vacant prima omnia, *Clem. si plures hoc tit. Franc. in d. §. in conferendis nu. 2.* & est ineligibilis, & inhabilis non solum ad maiores dignitates, puta episcopatum, sed etiam ad minores puta Archidiaconatum, Canoniam, & minora beneficia, *c. dudum el. 2. & ibi Butr. num. 17. Pan. numer. 22. & 23. de elect.* & alius citra Papam non potest cum eo dispensare, quia canones reddunt eum inhabilem, & nullam faciunt de dispensatione mentionem, *Pan. in c. dudum el. 2. num. 23. de elect. per cap. dilectus de temp. ordin.* Dispensatus ad tria, quæ fuit assecutus, postea obtinuit dispensationem ad quæcumque & qualiacumque beneficia ad annum, & fuit assecutus quartum, quod retinuit vltra annum, propter huiusmodi retentionem quarti vltra tempus dispensationis, vacat tantum quartum, & non priora, quia *d. c. ordinarij, d. c. de multa, & d. clem. si plures,* procedunt in eo, qui à principio assequitur sine dispensatione incompatibile, & habet malum initium, sed hic dispensatus habet bonũ initium, & licet quartum post lapsum temporis in dispensatione præscripti retinuerit, non est casus à iure cõsideratus, ita quod incidat in priuationem obtentorum, quæ non venit imponenda, nisi in iure reperiatur expresse imposita, *cap. fin. & ibi Panormit. numer. 8. de iurepat. & Can. Alex. in l. etiam §. licet numer. 7. ff. sol. matr. Garz. de benef. part. 11. cap. 5. §. 1. numer. 180.* Idem iuris est in beneficijs † regularibus, incompatibilibus nam religiosus habens prioratum sine cura, vel ecclesiam curatam, etiamsi eadem cura non per ipsum, sed presbyterum ad eius præsentationem per episcopum institutum habeat exerceri, si secundum curatum, vel prioratum recipiat, ipso iure vacat primus, quem statim omnino dimittere tenetur, quod nisi fecerit ex tunc eo ipso efficitur ineligibilis, & ab vtroque penitus repellitur, *c. cum singula, & ibi gloss. in verb. prioratibus hoc titul. in 6. & ibi Can. late Hoied. de benef. incomp. part. 1. c. 22.* siue huiusmodi prioratus, aut ecclesia curata perpetua sint, siue manualia beneficia, *Clem. vn. §. fin. & ibi gloss. in verb. statutum de suppl. neglig. prælat. & ibi Can.* translatus quoque ad Abbatiam alterius Monasterij eiusdem ordinis, *cap. cum ad monasterium de elect.* perdit vocem & locum in priori monasterio, etiamsi talia iura ab Abbate, & monachis prioris monasterij sibi fuerint reseruata: *c. constitutus de elect. c. monachum 20 q. 4. Lap. alleg. 116.* Idem obtinet in canonice translato ad Prioratus, ecclesias, administrationes, officia, vel locum monachicũ alterius monasterij quia non licet monachis habere locum in diuersis monasterijs quorum vnum non dependet ab alio, nec inuicem sunt connexa: *c. cum singula §. prohibemus de præb. in 6. c. fin. in fin. de relig. dom. c. 1. § fin. vers. nisi forsan de priuil. in 6.* Ex perceptione fructuum duorum beneficiorum incompatibilium nulla inducitur inhabilitas ad obtinendum beneficium iuxta opinionem quam seruat Rota, licet contrarium seruet Cancellaria, *Greg. 15. decis. 13. num. 7. Rot. decis. 3. de except. in antiq.* Ex certis causis potest quis † habere plures ec- 25
clesias, incompatibiles iure communi, quãdo vna dependet ab alia; *c. dudum 2. vers. suggessit enim de elect. cap. eam te de at. qual. & ord. præf. cap. extirpandæ §. 1. hoc tit. cap. cum singula vers. præsenti eod. in 6. gloss. fin. in clem. fin. hoc tit.* quando ecclesiæ inuicem sunt connexæ, *d. c.*

cum singula vers. 1. vel si habet vnam intitulatam, & alteram vnitam ad vitam, *Put. dec. 240. l. 1. attestans de Stylo Curiæ*, vel commendatam, *d. c. dudum 2. vers. suggessit, c. qui plures 21. q. 1. glos. in summa 21. quæst.* 1. quia qui commendauit, potest reuocare quando vult, nam commendare nihil aliud est, quam deponere, *l. commendare ff. de verb. signif. l. Lucius ff. depos. gl. in d. c. qui plures*, & commenda parochialis ecclesiæ non durat vltra semestre tempus, *c. nemo deinceps de elect. in 6.* quando talis extat consuetudo, *c. si is cui vers. non sic hoc tit. in 6. cap. 1. & ibi gloss. in verb. nisi vnicum & Can. de consuet in 6. Achill. decis. 6. hoc tit. late Hoied. de benef. incomp. par. 2. per plura capita*, in quibus casibus nullius dispensatio necessaria est, *d. c. cum singula, & ibi glos. in verb. annexi, c. super eo, hoc tit. in 6. notatur in d. c. dudum 2. de elect. post gl. in verb. intitulatam 21. qu. 1. in summa*, ideo licet dispensatus ad plura beneficia incompatibilia si dispensationem similem impetret ad alia incompatibilia obtinenda, debeat primæ dispensationis mentionem facere, alias secunda dispensatio esset subreptitia, *fin. de fil. presb in 6. Felin. in c. veniens n. 2. & ibi Pan. nu. 14. de præscript.* non tamen tenetur facere mentionem commendæ ad vitam, *Mohed decis. 2. hoc tit. attestans de Stylo Curiæ c. dudum & ibi gl. in verb. intitulata & Can. de elect.* secundum iura decretalium, quæ sublata videntur circa commendam per decretum Concilij Tridentini, quo quis prohibetur plura curata, aut alias incompatibilia beneficia, siue per viam vnionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine, & titulo recipere, & retinere sub pœna vacationis, & priuationis ipso iure, vt dictum est, *cap. quicumque sess. 7. cap. 17. §. hac quoque ibi etiam commendata sess. 24.* quia commendæ nostri temporis sunt irreuocabiles, ex quo fiunt ad vtilitatem personæ, non ecclesiæ: *Rot. diuers. dec. 79 & n. xj. par. 1. Sarn. in reg. de public. q. 4 in princ.* Super pluralitate beneficiorum † curatorum, 26
prælaturarum, dignitatum, personatuum, & officiorum dispensat solus Papa, *d. c. de multa & ibi gloss. fin. & Can. d. c. cum singula vers. 1. d. c. dudum 2 & ibi glo. in verb. intitulatam & Can.* non legatus à latere, *Rot. decis. 4. de off. leg. in nou. cap. de multa in fin. hoc tit. & ibi gloss. fin. Pan. & Can. communiter.* neque episcopus quando dispensaret super pluralitate curatorum, aut dignitatum, propter prærogatiuam personæ, sed propter necessitatem, & vtilitatem ecclesiarum potest dispensare, *Io. And. in d. c. dudum el 2. nu. 13. Rot. decis. 3. hoc tit. in antiq.* ac propter tenuitatem ecclesiarum, *cap. eam te in fin. de ætat. & qualit. & c. cap. vnic. vers. fin. 10 quæst. 3.* vel propter penuriam clericorum: *cap. 1. in fin. 21 quæst. 1. late Hoied. de benef. in comp. part. 2. cap. 12. c. sanctorum & ibi glos. magist. 70. dist.* super pluralitate aliorum beneficiorum, *d. c. dudum, & ibi glo. in verb. intitulatam in fin. & Can.* curati & præbendæ, cui annexa est parochialis Ecclesia, *c. extirpanda §. qui vero & ibi gloss in verb. præbendam hoc tit.* curati &c. & simplicium, *Pan. in d. c. de multa num. 19.* plurium canonicatuum, *Archid. in c. clericus nu. 4. 21. quæst. 1.* Episcopus † potest dispensare in diuersis ecclesiis suæ 27
diœcesis, in diuersis episcopatibus necessaria est vtriusque episcopi dispensatio. *gloss. in d. c. dudum, in verb. intitulatam in fin. Archid. in d. c. clericus nu. 4.* Præterea episcopus dispensat in eadem ecclesia super pluralitate beneficiorum difformium, vt dignitatis sine præbenda, & canonicatus, *gl. fin. in c. super eo hoc tit. in 6. Achill. dec. 6. hoc tit. Franc. in cap. 1. numer. 7. de consuet in 6.* quia Rota tenet dignitatem, personatum, ac officium etiam sine præbenda, & canonicatum in eadem ecclesia esse incompatibiles, quodque dispensatione Pa-

Papæ, episcopi, vel consuetudine retineri possunt, & non alias; *glos. in c. 1. in verb. nisi vnicum de consuet. in 6. Achill d decis. 6. hoc tit. Put. decis. 189. lib. 3 Hoied. de benef. incomp. par. 1. cap. 11.* ita tamen vt dispensatus non sit triplex, etiam ratione annexionis in eadem ecclesia, super quo inferior à Papa non potest dispensare. *cap. 1. de consuet. in 6. Clem. fin. & ibi gloss. fin hoc tit.* Ex decretis Concilij Tridentini episcopus habenti vnum simplex beneficium personalem residentiam non requirens, quod sufficit ad eius sustentationem, non potest aliud simplex simile conferre, *c. cum Ecclesiasticus sess. 24.* quia beneficiatus non est idoneus ad alia beneficia consequenda, *c. super inordinata hoc tit.* quod si primum ad vitam beneficiati honeste sustendandam non sufficit, licet episcopo aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferre, sed si duo non sufficerent, non potest conferre tertium simile absque dispensatione apostolica. *d. c. cum ecclesiasticus sess. 24. c. ii cu hoc tit. in 6. Hoied. de benef. incomp. part. 1. cap. 21. Garz. de benef. par. 11 c. 5 §. 5. num. 305. & 310. vsque ad fin. c. quia in tantum hoc tit. c. dudum el. 2. in fin. de elect.* Dictumque *c. cum ecclesiasticus*, abstulit episcopis facultatem dispensandi per sacros canones permissam in præallegatis casibus; quia solus Papa potest dispensare super pluralitate beneficiorum requirentium residentiam, aut vt quis habeat duo beneficia simplicia sufficientia, & non episcopus aut legatus à latere, *Garc. de benef. part. 11. c. 5. § 4. nu. 370. & seqq. per cap. 17. sess. 24. c. quia in tantum hoc tit.* licet alij contradicant, vt canonum correctio euitetur, *l. præcipimus in fin. C. de appellat. c. de multa, & ibi gloss. in verb. per sedem apostolicam & Can. hoc tit. gloss. 1. in l. sciendum, vers. secundo an hodie sit correcta ff. qui satisd. cog. ias. in auth. ex causa sub nu. 7. in fin. C. de lib. præter. vel exher.* Cætera difformia in eadem ecclesia sunt compatibilia absque dispensatione, vt dignitas & portio, *Put. d. cis. 227. lib. 3 Zab. cons. 3. cap. fin. §. in illis vero de concess. præb. vel eccl. non vac. in 6.* Canonicatus & portio, *Put. decis. 24. hoc tit. cap. 1. de consuet. in 6. in fin. & ibi Can. Pan. in c. literas in 3. not. de concess. præb. & eccl. non vac.* Rectoria, & Capellania, *Lap. alleg. 116. nu. 5. Garz. de benef. part. 11. cap. 5. § 2. nu. 230. & seqq. & num. 235. & seqq. cap. ex parte el. 2. & ibi Felin. num. 3. Dec. nu. 4. de rescript.* vel ex dispensatione legati, Nuncij, aut Episcopi possunt retineri, dummodo quodlibet per se non sit sufficiens ad sustentationem prouisi; *Garc. de benef. part. xj. cap. 5. §. 4. nu. 374. & seqq. gl. in c. 1. in verb. nisi vnicum, de consuet. in 6. & ibi Can.* super pluralitate beneficiorum vniformium in eadem ecclesia episcopus non potest dispensare, *gl. fin. in clem. fin. in fin. & ibi Can. hoc tit. Franc in c. 1. nu. 7. & ibi Can. de consuet. in 6.* Cum regularibus non potest episcopus super pluralitate beneficiorum dispensare. *Bouk in c. de multa n. 21. & seq. hoc tit.* Dispensatio super pluralitate beneficiorum non præsumitur iusta, nisi iusta ostendatur, *cap. ordinarij § in conferendis & ibi Franc. numer. 1. Gemin. num. 2. & Can. de off. ord. Oldr. cons. 326. n. 326. cum 5. cons. seqq.* & in ea videtur necessaria specialis mentio, & derogatio. *cap. 17. cum ecclesiasticus, sess. 24.* quod non simpliciter innouat sacros canones, quibus sancte cautum fuit neminem debere in duabus ecclesijs conscribi, quia ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium clericorum officia occupat, *c. cum iam dudum ibi, & Lateranensis concilij statuta c. de multa, c. ad hæc hoc tit. c. quia nonnulli de cler. non resid. c. sanctorum 70. dist. Hoied. de benef. incomp. par. 2. cap. 12. nu. 84.* affirmat ita tenere *Vicentium Carocium allegatum in terminis Conc. Trid.* sed illis addendo

do videtur præcludere facilitatem dispensandi cum sublimibus, & literatis personis permissam *per c. de multa. §. fin. hoc tit.* dum mandat obseruari in quibuscumque personis, quocumque titulo, etiamsi Cardinalatus honore fulgeant, *d. c. cum ecclesiasticus, vers. sancta synodus.* ac eosdem extendit ad omnia alia beneficia tam sæcularia, quã regularia, quæcumque etiam commendata cuiuscunque tituli, ac qualitatis existant: *d. c. cum ecclesiasticus §. hæcque.* Attamen Rota tenet, quod stante clausula derogatoria non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis &c. videtur satis Concilio Tridentino derogatum propter decretum eiusdem Concilii *sess. 25. c. 21.* quod in omnibus in Concilio contentis voluit saluam semper esse auctoritatem sedis Apostolicæ: *Rot. Farin. decis. 179. nu. 6. & 687. nu. 24. par. 2. iuxta not. per Felin. in c. at si clerici §. de adulteriis sub nu. 2. de iud. Iacob. de Conc. lib. 5. art. 19. nu. 21. Garc. de benef. part. 4. c. 5. nu. 25. & 30. & seqq. vbi refert motum proprium Pij V.* Præsumitur dispensatio ex communi reputatione, & cursu decennij in quacumque materia. *l. qui in aliena ff de acq. har. l. si filiusfamilias C. de petit. har. Tyraq. de prascr illat. 2. c. illud & ibi Fel. not. de præsumpt. Achill. dec. 1. eod.*

28 In impetratione dispensationis † super pluralitate beneficiorum, debet impetrans facere mentionem de obtentis, *c. non potest hoc tit in 6. & ibi gl. 1. & Can. late Butr. in cap. de multa nu. 35. hoc tit.* & de qualitatibus obtentorum, alias dispensatio non valet, *Clem. 1. in princ. hoc tit. & ibi Can. post gl in verbo vel alteri Pan. in c. ad aures nu 6. & ibi Can. de rescript. Ioan. Andr. & Host. in cap. postulasti eod.* Quando in eisdem literis fiunt gratia prouisiua, & dispensatiua, surreptio circa vnam non inficit aliam, quia regulariter si in eisdem literis plures continentur gratiæ, nulla inducitur mixtura, *cap. si eo tempore de rescript. in 6. Rot. decis. 265 part. 3. lib. 2. Cas. dec. 3. in princ. hoc tit.* (quamuis aliqui teneant, quod surreptio, dolosa, quæ non fuit causa obtinendi omnia vitiet omnia contenta in rescripto, in pœnã mendacij, *Pan. in c. super literis n. 2. de rescr.* Nisi subreptio fiat nedum respectu dispensationis, sed etiam prouisionis, quia tunc vtraque gratia annullatur, vt si dignitatem habenti Papa de alia prouideat, & dispenset cum eo, vt simul vtramque valeat retinere: de animarum cura, quæ illis, vel alteri earũ, nempe primo obtentæ imminet, non habita mentione, gratia nullius penitus est momenti, *Clem. 1. hoc tit. & ibi glo. in verbo alteri Rot. diuers. dec. 630. nu. 1. & 6. part. 1. qua approbat secundum intellectum gl. in d. verbo vel alteri d. Clem. 1. hoc tit.* Quia illa qualitas curæ est talis, quæ potuisset Papam retrahere à concessione secundi, & dispensatione, *c. cum in illis hoc tit. in 6. Dec. in c. ad aures nu. 11. & 12. de rescript. latius distinguit Bened. Capr. Concl. 50. qua videatur.* Dispensatio super pluralitate † 29
est odiosa, & restringenda, *cap. quamuis el. 1. in princ. hoc tit. in 6. Hoied de benef. incomp. part. 2. cap. 12. numer. 67. & 68. & seqq. cap. requiritis §. nisi rigor 1. quæst. 7. & ibi post gloss. Can. Paris. Cons. 88. nume. 10. vol. 4. Panormit. in cap. de multa numer. 4 & Can. hoc tit. Oldrad Cons. 325. nu. 4. & seqq.* Quia ambitiosa, concessa ad duo, vel tria intelligitur de duobus. vel tribus primis, *cap. non potest §. 1. & ibi Franc. in vlt. notab. hoc titul. in 6.* Non consistentibus sub eodem tecto, *c. 1. & ibi Franc. n. 7. de Consuet. in 6.* Atque illis, vel alteri eorum non immineat cura animarum, *Clem. 1. hoc tit.* Nisi de cura expressa fieret mentio, *cap. cum in illis hoc tit. in 6.* Eadem ratione, cum alicui, non obstante quod aliud beneficium obtinere noscatur, de alioquo beneficio prouidetur,

detur, per hoc secum vt primum beneficium cum secundo retinere valeat, non intelligitur dispensatum, sed præfata expressio operatur, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia iudicari, *c. non potest vers. pen. & fin. hoc tit. in 6. & ibi Franc num. 2. & Can.* Si Papa dispensat, quod quis possit tertium beneficium obtinere cum duobus quæ possidet, non videtur dispensare super illis duobus, si ea tenet sine iusto titulo, quia suppressit vitium, *Dec. in cap. dudum el. 2. num. 1. de elect. & Collect. n. 14. qui ibidem à n. 8. vsque ad num. 17. plura similia affert exempla.* Ordinarij tenen-
30 tur, sub † pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ ipso facto incurrendæ, *Extrau. 2. de off. ord* compellere quoscumque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia obtinentes, dispensationes suas exhibere, intra tempus, pro facti qualitate, ipsorum ordinariorum arbitrio moderandum. Quod si nullam dispensationem intra idem tempus cõtigerit exhiberi, ecclesiæ, & beneficia, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso illicite detineri constat, per eos ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferuntur, amoto eo sine alia causæ cognitione, qui de facto possessioni incumbit, *Archid. in c. ordinarij numer. 3. de off. ord. in 6. licet Franc. ibi aliter sententiat sub nu. 5. vers. in gloss. in verbo libere.* Si dispensatio exhibita sufficiens euidenter appareat, exhibens nequaquam in huiusmodi beneficiis, quæ canonice obtinet, molestatur, prouideant tamen ipsi ordinarij omnino, etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum assignationem, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequiis minime defraudentur, sub quibus duabus modificationibus quælibet dispensatio super pluralitate intelligitur concessa, *Franc. in c. ordinarij in fin. & ibi Can. de off. ord. in 6.* Si de dispensationis exhibitæ sufficiens dubitetur, super hoc recurrendum est ad sedem Apostolicam. *c. ordinarij de off. ordin. in 6. Extrauag. 2. de offic. ordin. c. ordinarij sess. 7.* Item is qui possidet plura beneficia incompatibilia, electoribus, confirmatori, præsentatori, patrono, & parochianis cogitur ostendere titulum, & dispensationem, *Franc. in c. ordinarij sub num. 5. vbi late tractat, quando beneficiatus cogatur ostendere titulum suæ possessionis de offic. ordin. in 6. & ibi Gemin. in §. quod si forte nu. 7. vers. gloss. super verb. exhiberi, & Can. communiter c. beneficium, & ibi glo. in casus positione vers. quæritur insuper, at etiam gl. fin. de reg. iur. in 6. & Can.* Ratio est, quia possessioni eius resistit ius commune, *c. constitutis de elect. gl. fin. in c. 1. de reg. iur. in 6. & ibi Can.*

Sexto ob non promotionem † ad pres- 31
byteratum intra annum, nulla etiam præmissa monitione ipso iure vacat ecclesia parochialis, *c. licet Can. de elect. in 6.* quæ nullatenus ea vice poterit iterato eidem conferri, ne Canon debito frustretur effectu, *cap. commissa vers. porro de elect. in 6.* Sed non alia
beneficia † sacerdotalia, aut Decanatus Ca- 32
thedralis, vel Collegiatæ ecclesiæ, *gloss. in d. c. licet Canon. in verb. parochialis communiter approbata à Can.* vel ecclesia parochialis Collegiata, *cap. statutum de elect. in 6.* in quibus seruari debet *c. cum in cunctis, §. inferiora de electiõn.* Currit autem annus à † die commissi 33
regiminis, & habitæ pacificæ possessionis ecclesiæ siue exercitij curæ, etiam cum minore parte bonorum, vel per eum steterit, quo minus habeat, *d. c. commissa, vers. annus & ibi gl. in verb. pacificam & Can. gl. fin. in c. si tibi concesso, & ibi Can. h. t. in 6. Cassad. decis. 9. nu. 2. de caus. poss. & propr. Sarnen. in regula de triennali q. 53. post princip. vers. & ideo pro vera,* & illa pacifica possessio non requirit, quod sit continua, sed

sed sufficit quod statim per vnum, aut duos menses non fuerit de iure, aut de facto turbata, aut ei mota lis super titulo beneficij: *late Sarnen. in reg. de trienn. quæst. 53. Bellam. dec.* 83. excusant ab hac priuatione † iustum
34 impedimentum, *gl. in d. c. commissa in verb. iusto impedimento, & ibi Can. Garz. de benef. par. 3. c. 4. num. 6. & seqq.* item cum ex toto annus non fuerit elapsus, quamquam tantum de anno transiuerit, quod intra ipsum nequeat ad sacerdotium promoueri, *d. cap. commissa in princ. & ibi Can. Rot. decis. 38. hoc tit. in antiq.* quia cum habeat ius ante decursum anni in beneficio, potest illud permutare, *Oldrad. cons. 203. factum tale est, collata fuit &c.* sed non vltima die anni; *Rota decis. 6. de rer. permut. in antiq. c. vnico ibi sine fraude de rer. permut. in 6. arg. c. fin. de renunc. in 6.* vel obtinere à summo Pontifice dispensationum, siue facultatem de non promouendo, quæ ad annum tantum suffragatur, præterquam in casibus à iure expressis; *c. facultates 2. sess. 7. Mandos. design. grat. titul. dispens. de non promoueri in princ. & vers. nouissime*, aut iure Decretalium dispensationem episcopalem, quod vsque ad septennium litterarum studio insistens, promoueri minime teneatur, nisi ad ordinem subdiaconatus dumtaxat, ad quem intra prætactum annum recipiendum constringitur sub pœna priuationis antedictæ, & interim deputatur Vicarius ad curam exercendam, cum assignatione congruæ portionis, *c. cum ex eo, & ibi gl. in verb. obtinent de elect. in 6. Rot. dec. 38. hoc t. in antiq.* ex decretis Concilij Tridentini episcopi talem licentiam non concedunt; *Gonzal. in Comment. ad regul. Cancell. de mens. & alter. gloss. 6. num. 151. Steph. Quaranta in summ. Bullarij in addit. vers. item limita in parochis Garc. de benef. part. 3. cap. 2. num.* 107. nam cum hodie parochiales ecclesiæ prouideantur per concursum, præsupponitur quod ille qui tanquam idoneior cæteris Prælatus est, iam prius ita studuerit, quod studiorum causa ab esse non sit necesse, vel potius obtinere poterit à summo † Pontifice prorogationem anni, *Mandos. designat. grat. tit. prorogationes vers. parochialem,* 35
quales prorogationes in similibus casibus, vel breuiores, vel saltem æquales, non autem longiores primo termino, *l. sancimus C. de fideiuss. Auth. qui semel C. quom. & quand. iud. & c. c. præsenti 5. quæst. 2.* de Stylo Curiæ concedi consueuerunt ex causa, cum infrascriptis clausulis, scilicet nondum elapsi, si enim lapsus esset terminus non prorogatione, sed renouatione, aut noua opus esset concessione, *l. sed etsi manente ff de precar. & ibi gloss alleg. concord. Staphyl. de lit. apost. in forma breuis in princ. num.* 8. Item à fine termini à iure præfixi, seu per regulam concessi, quia tempus prorogatum idem cum primo censetur, qualitatesque & conditiones omnes primi termini assumit, *l. 2. in fin. in princ. ff. de iudic. l. 4. ff. de dam. infect. l. cum dies in princ. ff. de arbitr. Gail. obseru. 91. nu. 20. 21. & seqq. lib. 1.* quando terminus est pluries prorogatus, quod debet exprimi ad vitandam subreptionem *c. 2. de fil. presbit. in 6.* Solet apponi clausula, sine spe vlterioris prorogationis, *c. præsenti 5. quæst. 2. in fin. Mandos. designat. grat. titul. prorogationes vers.* quoties super &c. plura similia cumulās.

Septimo per contractum matrimonij † 36
per verba de præsenti, etiamsi non sit secuta copula carnalis, vacant obtenta beneficia, *c. 1. c. diuersis, de cler. coniug. Rot. dec. 1. eod. in nou.* dictum est supra *de cler. coniug.* & dicetur infra *lib. 4. tit. qui clerici vel voueant.*

Octauo vacant beneficia beneficia per ingressum † religionis, in qua emittuntur 37
tria vota substantialia, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, *c. ad apostolicā de regul. & trāseunt ad relig. c. cum ad monast. de stat. Monach.*

post

post professionem expressam, vel tacitam, *c. beneficium de regul. & transf. ad religionem in 6. Garc. de benef. part. 11. c. 9. n. 1. & 2.* secus est in ingressu earum, quæ non sunt veræ religiones, ut sunt militia Sancti Stephani in Turcia, & aliæ militiæ in Hispaniis, per quarum professionem, aut clericalem militiam non vacant prius obtenta beneficia vel pensiones, *Card. Seraph. decis. 121. Pan. in rubr. de regul. Pan. in c. quamvis num. 3. de decim. & in c. 2. num. 10. & 11. de for comp.* quia post professionem clericalis militiæ sunt capaces beneficiorum sæcularium, ut latius dicetur in tit. *de regul. & transf. ad religionẽ, &c.*

38 An vacent post biennium † novitiatus peractum & emissa tria vota substantialia simplicia in Societate Jesu difficilis est quæstio, videntur vacare quia tunc Novitii esse desinunt, & in Societatis Corpus cooptantur, *Gregorius xiij. in constit. Ascendente Domino § quibus constitutionibus & §. seqq.* Dicta tria vota simplicia sunt vere substantialia religionis vota, *d. constit. ascendente Domino §. ad hæc* & qui illa emiserunt sunt vere & proprie religiosi, *d. constit. ascendente Domino §. & quamvis vers. motu proprio & vers. neminem & §. non modo* ac ab ea discedente etiam prætextu melioris frugis, Apostaliæ & excommunicationis pœnas incurrunt: *d. constit. ascendente §. porro & §. quamvis in princ.* habere autem sæculare beneficium & esse religiosum se non compatiuntur: *Ioan. Monach. in c. beneficium num. 6. de regular. in 6. c. presbyteros 16. q. 1 gloss. in clem. 1. in verb. socientur & ibi Can. de elect.* nec licet amplius quam unum Collegium licitum habere, *l. 1. in fin. ff. de colleg. l. iis quidem in princ. C. qui milit. poss. & c. lib. 12. cap. fin. in fin. de relig. domib.* est enim professio eorum pura sed resolubilis in unum casum, nempe dimissionis extra societatem per Generalem, ac interim ligantur canonibus disponentibus circa religiosos: *arg. l. 2. & ibi not. per gl. & DD. l. 3. & 4. ff. de in diem addict. l. 6. § fin. cum l. seq. ff. eodem l. 3. de contrah. empt. l. 2. §. si in diem ff. pro emptor. l. 1. ff. de evict. & ibi gl. & DD.* Nec obstat quod bonorum suorum jus & dominium retineant donec ad gradum professorum seu coadjutorum formatorum perveniant, *d. constit. ascendente Domino §. & licet*, quia bona sua dicuntur in quibus competit dominium & rei vendicatio, *§. cum in suo Instit. de rer. divis. & ibi gl. punitus l. 2. §. cui legatum ff. de aur. & arg. leg. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10.* In beneficiis præter titulum qui personalis est, *c. susceptum & ibi not. de rescript. in 6. Roman. cons. 374. num.* requiritur residentia & personale servitium ad lucrandos fructus, *c. quia nonnulli de cler. non resid. c. fin. 92. dist. c. 2 sess. 6. in Trident. c. cum dignitates §. præterea sess 24.* quorum proprietatem beneficiati acquirunt post perceptionem aut distributionem & non antea, *Ioan. And. in c. præsenti numer. 6. & 7. de offic. ord. in 6 Arch in statutum sub n. 13. de rescript in 6. & utrobique Can. Calder. cons. 21. de præbend.* Pro Societate Iesu, quod non vacent, post allegati, generalitas rationis ut majorem habeat libertatem illos si opus fuerit, cum minori offensione dimittendi, *d. constit. ascendente §. & licet*, quæ ad retentionem beneficiorum extenditur: *l. regula §. fin. ff. de jur. & fact. ignor. l. 2. § si mater ff. ad S. C Tertyl. Pan in c. sicut n. 8. de testib.* quia sub appellatione bonorum naturali & Civili comprehenduntur beneficia, *l. bonorum 1. & 2. ff. de verb. signif.* cum beneciati in beneficiis & collatione seu institutione jus habeant, *c. authoritate & ibi gl pen. & Can. de instit. c. beneficium & ibi gl. 1. & Can. de reg. jur. in 6. c si tibi absenti & ibi Can. de præben. in 6.* Item quod cooptati ut scholares pro-

probatii in corpus Societatis post biennium novitiatus completum, sunt in perpetua probatione usque ad gradum coadjutorium spiritualium formatorum, aut professionem quatuor votorum, *d. constit. ascendente §. scholares & §§. seqq.* unde diverso ab illis jure censentur, *l. si idem C. d codic. l. hos accusare §. omnibus ff. de accusat. cum similibus*; non determino quia Gregorius xiij. interpretationem dictæ constit. Ascendente Domino summ. Pont. sedi Apostolicæ ac Generali Societatis reservavit, *d. constit. Ascendente §.*
39 *præcipimus & §. seq.* Beneficium illius † qui ingreditur religionem, non est alicui intra annum aut biennium novitiatus, ubi religio est dura, *c. monasteriis 19 q. 3. arg. c. quia in Insulis de regular. & transf. ad relig.* vel statuta id requirunt conferendum, quia biennium surrogatur loco anni, & sapit ejus naturam, *arg. eorũ quæ tradit Bald. in l. supervacuam in 2. not. in fin. C. de temp. in integ. restit. Bald. in l. in contractibus in prin. C. de non recip. pecun. Ioan. And. in add ad specul. tit. de appell. §. nunc breviter in verb. ex ratione Everb. in loco à vi surrogationis vers. decimo quinto facit Ias. in §. pœnales num. 115. & seqq. Instit. de action.* ingrediens non perdit jus, quod habet in beneficio, vel ad beneficium, *c. beneficium, & ibi post gloss. in verb. conferendum Can. de reg. & trans. ad relig.* sed durante anno probationis, nullos potest habere beneficii fructus, *gloss. fin. in c. beneficium, & ibi Io. Andr. & Can. de regul. &c. in 6.* quia existens in anno probationis debet esse in summa paupertate, alias non posset experiri asperitates religionis, sed fructus
40 † conservantur, dempta congrua Vicarii, qui pro illo deservit, & si revertatur ingressus ad sæculum, sive profiteatur, illos recuperabit *d. c. beneficium, & ibi post gl. in ult. not. ac gl. fin. Can. de regul. & trans ad relig. Garc. de benef. par. xj. c. 9. n. 28. & seqq.* In beneficiis autem non habentibus † fructus absentia, ut 41
in canonicatibus & præbendis, quorum fructus residendo lucri fiunt, novitius non lucrabitur interim fructus, quia licet ex justa causa absit non tamen habetur pro præsente per canones, *Garc. de benef. par. 11. c. 9. n. 31.* Præterea non est vocandus ad electionem, quamvis sit in loco, unde alias vocandus foret, ne detur ei materia vagationis, aut distractionis, *Petrus de Baitto in direct. elect. c. 26. 1. part.* Item constituto in anno probationis beneficium † regulare non potest 42
conferri, quia ad id requiritur expressa professio, *Clē. ne in agro §. sane de stat. regul. Clem. quia regulares suppl. neglig. præb.* Beneficium vero sæculare conferri non debet, *c. beneficium, & ibi gl. in verb. conferendum vers. sed nunquid & ibi Can. de regul in 6. c. super eo de regul & transf. ad relig. & ibi not.* quia dubius ejus status, & jam fingitur religiosus, quoad privilegium immunitatis, *c. religiosus de sent. excomm. in 6. cust. Instit major. lib. 3. tit. de regular. num. 90. & plu. seqq.* tum ne inducatur ad religionẽ deserendam, *c. quorundam de elect. in 6.* & licet id fieri non debeat, si tamen ei sæculare beneficium conferatur, vel ad id eligatur, tenet collatio, & electio, sed acceptando, & consentiendo religioni renunciat, quia non est compatibile cum novitiatu, *Franc. in d. c. beneficium sub n. 1. circa fin. vers. in ea gl. possideri non posset de regul. in 6. & ibi Can. clem. 1 de elect.*

Nono per adeptionẽ secundi † Canonicatus, aut præbendæ canonicalis, vel quasi, *Vital in Clē. si juxta n. 42. & seqq. h. t. Rot. divers. dec. 684. part. 1.* Capellaniȩ sive altaris, *c. 1. & ibi Franc. n. 8. Gemin. n. 14 de cõsuet. in 6. Garc. de benef part. 11. c. 5 n. 221. & seqq. & 225. & seqq. &c.* Beneficii etiam simplicis sub eodem tecto ipso jure vacat primum simile, *c. litteras vestras de concess. præb. Clem. si juxta h. t.* 43

Hojed.

Hojed. de benef. incomp. c. 20. n. 26. part. 1. 1. Paris. de resign. lib. 3 q. 1. n. 106. late Garz. de benef. part. 11. c. 5 §. 2. per tot. Etiamsi alterum ex eis fuerit dependens, vel annexum, *gl. fin. in. d.*
44 *Clem. si juxta h. t. & ibi Canonic.* Taciturnitas † quod beneficium prius à me obtentum esset sub eodem tecto, non inducit subreptionem, aut invaliditatem si eundæ gratiæ, *Mohed. decis. 14. h. t. Rot. divers. decis. 650 n 4. part. 1. c. literas de Concess. præb. ibi gloss. fin & ibi Can.* Quia quod in una & eadem Ecclesia unum, vel aliud simile obtineat, nihil interest, neque enim potest dari major aptitudo respectu unius, quam alterius. Beneficium
45 situm † in capella, claustro, cœmiterio, seu ambitu contiguis Ecclesiæ censentur esse in eadem Ecclesia, *Rot. decis. 6. de concess. præb. in nov. Gonz. super reg. de mens. & altern. gl. 10. n. 24. & seqq Hoied. de benef incomp. c. 20. n. 27.* Secus si non sint contigui, *cap. si Civitas in fin. de sent. exc. in 6 Gars. de benef par. 11. c. 5. §. 2. n. 258. & seq.*
46 Decimo: sunt alii modi vacationum † recensiti, *per Rebuff in tract. concord. tit. de reg. ad prælat. nomin. §. Monasteriis in verbo vacantibus. & per Gonz. super reg Cancell. de mens. & altern. gl. 15. à princip usque ad n. 134. Staph. in tr. de sign. grat. tit. de var mod. vac Fel. remissive in c. n. 3. de præscr.* à me suis locis annotati.

Tertia pars hujus tituli.

SVMMARIA.

1 *Privationis pœna per judicem imponi non potest nisi exprimatur jure.*
2 *Crimen nullum inducit privationem de jure nisi dicatur & judex ordinarius delicti pronunciat super delicto & privat delinquentem beneficio quod alibi habet.*
3 *Privationis pœna expresse à lege imposita non intelligitur ipso jure sed per sententiam.*
4 *Privatio ipso jure, & privatio per sententiam in quibus differant.*
5 *Privati ipso jure beneficiis, recensentur.*
6 *Privandi per sententiam beneficio enumerantur.*
7 *Prælato suspecto postulato non est interdicta administratio sed sibi adjungitur alius cum quo administrat.*
8 *Vt privetur clericus beneficio quatuor requiruntur causa rationabiles, manifesta gravis quodque privetur in judicio danturque impetranti gratiæ sive rescripta certo modo nuncupata.*
9 *Privationes propter crimen nō signantur nisi in forma juris.*
10 *Impetrans qui narrat multa delicta per privandum perpetrata, arctari debet ad probandum ea de quibus illum diffamat.*
11 *Nunquam committuntur in Curia nisi in tribus casibus.*
12 *In eis non datur summarius processus.*
13 *Impetrans tenetur servare solemnitates libelli accusatorii.*
14 *Beneficium non censetur litigiosum, sed persona.*
15 *Est accusatio civilis in qua potest intervenire procurator.*
16 *Impetrans tenetur se inscribere in forma juris, sed de stylo satis est quod se obliget ad pœnam extraordinariam arbitrio Rotæ antequam reus citetur.*
17 *Sententia condemnatoria aliquem incidisse in pœnas contentas in monitorio in quo erat comminata pœna privationis, non privat beneficiis irrevocabiliter.*
18 *Sententia privationis in absentem vel contumacem lata super ipso crimine per veras & legitimas probationes est definitiva & privat irrevocabiliter.*
19 *Per privationem beneficium vacat in loco in quo fit privatio.*

SVnt certi casus, in quibus clerici privantur beneficiis obtentis, vel ipso jure, vel per sententiam, Pœna privationis per
1 judicem † imponi non potest, nisi exprimatur à jure: *c. cum vos & ibi gloss. in verbo minus idonea de off. jud. ord. pen. in cap. fin. & ibi Panorm. de jurepat. Garc. de benef. par. 11. c. 10. in princ.* Negligens in faciendo, puta in procuranda possessione, non incurrit pœnam privationis, nisi præfigatur terminus à jure, vel ab homine ad illud faciendum, *c. ex parte de conc. preb. & eccles. &c. c. extirpandæ §. quia vero, & Mob. decis. 32. hoc tit. Felin. in c. si autem num. 4. de rescript. Franc. in c. ad Apostolica §. fin. in fin. de re jud.* aut sibi fiat denunciatio, quia sola scientia non sufficit, *Bart. in l. denunciasse num. 2. ff. de adul. Mobed. decis. 3. num. 3. de sent. excomm.* Nul-
2 lum quoque commissum, & nullum † crimen inducit privationem de jure; nisi dicatur: *gl. in summa 15. quæst. 8. in fin. c. Apostolus & ibi gloss. in verbo damnatione 81. dist. c. cum non ab homine, & ibi Doct. de jud. Felin. in c. querelam num. 2. de jureiur. ubi limitat uno modo.* & judex ordinarius delicti non solum pronunciat super delicto, sed potest privare delinquentem beneficio, quod alibi habet, *Zab. in Clem. pastoralis §. denique in 2. quæst. in fin. de re jud. Dias in pract. crimen. Can. c. 134. num. 4.* Quando pœna privationis
3 expresse † est imposita à lege, vel constitutione, non intelligitur ipso jure in dubio, sed per sententiam, *gloss. fin. in c. 1. de sagitt. c. sicut tuis, & ibi gl. in verbo anathematis, & Can. de simon. Achil. decis. unica de pœn. Put. decis. 129. lib. 3. contra Felin. in d. c. sicut tuis aliter dicentem.* inter quæ est magna differentia,
4 quia † privatus ipso jure, à die incursæ privationis, perdit dominium, & jus ipso facto, nec potest alienare, *l. donationes §. perfectæ, & ibi DD. ff. de donat. l. ex judiciorum ff. de accus. & inscript. c. cum secundum de hæret. in 6. Anch. in c. 2. in 6 not. de præscript. in 6.* testari nec facit fructus medii temporis suos, *Bald. in auth. incestas C. de incest. nupt.* Imo si fructus recipit, facit eorum furtum, *Bald. in c. 1. §. iniuria punitur sub num. 10. vers. quæro an committat furtum de pac. jur. fir. in usib. Feud. c. dudum el. 2. in fin. princ. vers. & retinendo beneficia de elect.* & contra eum non est necessaria aliqua sententia condemnatoria, sed tantum declaratoria, *d. c. cum secundum in fin. l. eius qui delatorem vers. nec enim ff. de jur fisc.* Post præmissam legitimam eius, qui ipso jure privatus dicitur, citationem: *gloss. in c. præsenti in verbo constiterit de cens. & ibi Can. Clem. 2. & ibi gl. in verbo Cõstiterit de pœn. c. parochianus. & ibi Panormit. n. 2. de sent. excomm.* In foro conscientiæ tenetur dimittere beneficium, quo ipso jure privatus est, etiam ante sententiam declaratoriam, *Garc. de benef part. 11. c. 10. num. 7. & seqq & num. 18. & seqq.* Privandus retinet jus & dominium, potest alienare, nisi secuta sit condemnatio, & privatio, *Felin. in c. inquisitionis n. 6. de accus. l. post contractum ff. de donat.* Quia per sententiam latam super crimine non est privatus beneficio, nisi hoc sententia exprimat, *Rot. decis. 5. in fin. de re jud. in antiquior. Innoc. in c. qualiter & quando el. 2. sub nu. 10. versic. credimus tamen quod ex quo de accus. Dias in pract. crim can. c. 134. nu. 3.* & solvere, & ei solvi potest, *l. reo, & l. seq. ff. de solut.* ac facit fructus suos, ad quorum restitutionem non tenetur. *Fel. in c. de quarta num. 32. de prescr. Zab. in clem. constitutionem §. cæterum num. 10. de elect. Dias in pract. crim. can. c. 134. num. 5.* Ipso jure sunt privati, † offen- 5
dens Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, *c. felicis, & ibi gloss. in verb. disponant, de pœn. in 6.* hæreticus, *c. cum secundum de hæret. in 6.* falsificans literas apostolicas, *c. ad falsariorum*

rum de crim. falſ. ſchiſmaticus, c. *nos conſuetudinem 12. diſt. & ibi not. c. 1. de ſchiſm.* percutiens temere & injurioſe epiſcopum, ſeu banniens, aut capiens, vel hæc mandans, aut ab aliis facta ratum habens &c. eis beneficiis tantum, quæ ab eccleſia, cui ſic offenſus præeſt epiſcopus, obtinet, *clem. 1. de pœn.* & alii plures ſub ſuis titulis annotati relati *per Rebuff. in prax. part. 3 tit. 1. de mod. amitt. benef. à num. 1. uſque ad* 50. Non poſſunt reſignare, aut permutare, *Pariſ. de reſig. benef. l. 3. qu. 1. num. 21. & ſeqq.* quia quæ ipſo jure amiſſa ſunt, non poſſunt alienari, etiamſi non præceſſerit ſententia declaratoria, *Auth. inceſtas nuptias & ibi Bald. numer. 7. C. de inceſt. nupt. d. c. cum ſecundum & ibi gloſ. in verb. ipſo jure & Can.* is cui eadem conferuntur habet proprietatem & jus in beneficio, & agendo petit privatum à poſſeſſione amoveri, *gloſſ. in c. 2. in verb. finita, ut lit. pend. & c. in 6. Prob. ad Monach. in c. præſenti num. 16. de off. deleg. in 6. Anfred. ad Capell. Tholoſ. quæſt.* 347. quia in perditis ipſo jure amittitur proprietas, non poſſeſſio: *d. c. cum ſecundum & ibi Franc. n. 2. in ult. not. & Can. Gonzal. ſuper reg. canc. de menſ. & alter. gloſſ. 15. n. 140. & pluribus ſequentibus.* Si inter duos litigatur de beneficio, & unus propter ſuum delictum fuerit eo privatus, ſiquidem alter poſſidet, datur ſibi abſolutoria, ſi non poſſidet, non propterea illi aſſignandum eſt beneficium, niſi primo probet ſe habere jus in eo: *c. olim. ex literis in fin. de reſcript. & ibi Can. c. fin. & ibi gloſſ. fin. Io. Andr. & Pan. de crim. falſi.* diciturque cauſa beneficialis, & beneficium ſtatim effectum eſt litigioſum. *Gars. de benef. par. 11. c. 3. num. 75. & ſeq. & num. 80. & ſeq. Prob. Monach. in c. præſenti n. 16. de off. leg. Capell Tholoſ. q.* 437.

6 Per ſententiam privandi † ſunt, Simoniacus notorius in beneficio, nec non publice infamatus de Simonia, qui ſe purgare non poteſt, c. *inſinuatum de Simon. dicetur in tit. de Simon.* concubinarius, *dictum eſt ſupra tit. de cohabitat. cleric. & mul.* periurus, qui non neceſſitate, ſed voluntate venit contra licitum juramentum, ſecus in eo, qui venit contra fidem promiſſam; *c. querelam de jureiur. & ibi Can.* Signatura tamen non dat pro periurio privationem, niſi ſit judiciale perjurium, *dictum eſt ſupra tit. de jurejur.* homicida; *dicetur tit. de homic. Garc. de benef. par. 11. cap. 10. ubi ampl. limitat quatuor modis.* præterquam quod ex conſtitutione Alexandri Sexti 11. litigantes, qui adverſarios, eorumque procuratores, judices, teſtes, notarios &c. minis afficiunt, verberant, mutilant, vel occidunt, ſeu per alios talia procurare, & exequi quomodolibet præſumunt, quamquam mors, vel mutilatio ex hoc forſan non ſequatur, aut tales receptant &c. vel favorem publice, vel occulte præſtant &c. cauſam ipſam & omne jus tam in petitorio, quam poſſeſſorio, in re vel ad rem, cauſa vel occaſione huiuſmodi quomodolibet competens, eo ipſo perdunt penitus, & amittunt: *Rot. diverſ. deciſ. 639. & deciſ. 717. num. 16. par. 1. Put. deciſ. 97. & duab. ſeqq. lib. 1. eam explanant facit c. dilectus & c. in quibuſdam de pœn. & ibi not.* & multis aliis de cauſis privandi ſunt beneficiis locis opportunis annotati enumerati *per Rebuff. in prax. par. 3. tit. 1. de mod. amit. benef. à num. 50. uſque ad finem:* Prælato ſuſpecto † poſtulato non 7
eſt interdicta adminiſtratio, ſed ſibi adjungitur alius cum quo adminiſtret: *c. venerabili de offic. deleg.* immo Prælatus propter ſuſpicionem etiam probatam non removetur, ſed alius ei adiungitur: *c. licet Heli de Simon. & ibi gl. in verb. dilapidatione Pan. num. 8. 18. & 20. & Can. Bart. in l. quod ſi forte §. ſunt quidam ſub num. 4. ff. de ſolut. & ibi DD.* Tu-

tor vero suspecto postulato statim interdicta est administratio, §. *si quis autem Inst. de suspect. tutor. l. eum quem C. de susp. tut.* nulla enim est comparatio inter tutores, & prælatos, c. *fin. & ibi gl. pen. in fin. 5. quæst. 3. Dec. in l. pactum curatoris, sub num. 1. C. de pact.*

8 Regulariter quatuor requiruntur † ad hoc, ut clericus licite possit privari suo beneficio, causa rationabilis, manifesta, & notoria, *c. nos in quemquam & cc. seqq. 2. q. 1.* quia non creditur judici etiam episcopo, si dicat clericum criminosum, sed oportet quod legitime constet; *c. si tantum, c. placuit. 6. q. 2.* gravis, quia pro levi non debet quis privari suo beneficio, *c. inventum 16. qu. fin. & ibi gl. in verb. nisi gravi.* quodq; privetur in judicio, sive juris ordine servato: *c. conquerente, & ibi Pan. n. 2. de rest. spol. c. primates, c. inprimis 2. qu. 1.* In istis casibus impetranti dantur gratiæ, sive rescripta certo modo nuncupata in Romana Curia, modusq; vacationis expressus aliquando datur dispositione, & tunc nullam aliam vacationem impetrans capere potest ex clausulis generalibus, sive præmisso, sive alio quovis modo &c. vacet; ex quibus venit alias omnis vacationis modus etiã in impetratione certo modo, *c. susceptum de rescript. in 6. Cassad. decis. 5. Mohed decis. 17. & Cas. decis. 14. n. 6. & 8. hoc tit. Put. decis. 312. lib. 1. Rot. decis. 560. n. 1. & 2. par. 2. in collect. per Farinac.* aliquando dicitur præterquam per obitum obtinentis, *Mandos. de sign. grat. tit. certo modo, vers. fin.* dant titulum coloratum in spolio non aliter verificato modo vacandi; *Put. decis. 268. lib. 2. c. in literis & duob. cc. seqq. de rest. spol.* Privationes propter crimen

9 † non signantur nisi in forma juris, id est, nisi ille de jure sit privandus, non tamen apponitur clausula conditionalis, si privandus est, propter honorem Signaturæ; si enim conditionaliter rescriberet, videtur argui posse de ignorantia juris, nisi esset articulus valde dubius in jure, An quis propter talem causam debeat privari, quia tunc datur; prout de jure in forma juris, *Staphyl. de sign. lit. just. §. verum quia nu 7. Sarn. in reg. de subrog. collit. q. 7. vers. postremo.* Quando impetrans

† narrat multa delicta per privandũ perpetrata petitq; committi probis viris, ut si eis 10
de præmissis, vel altero præmissorũ constiterit &c. semper solent deleri ista verba, vel altero præmissorum, quia impetrans diffamans aliquẽ de pluribus criminibus debet arctari ad probandũ ea, de quibus illum diffamat, & si non probet omnia, tenetur ad pœnam talionis, vel saltem ad pœnam diffamationis: *Sarnen. in d. reg de subrog. collit. q. 7. vers. item sciendum est: Staph. de sign. lit. just. §. verum n. 2.* nunquam committuntur in curia

† nisi in tribus casibus, quando delictum 11
est ibi commissum, vel censuræ ob quarum incursum datur privatio, fuerunt in illa fulminatæ aut privand⁹ sit præsens, & residens in curia; *c. postulasti, c. fin. de for. comp. & ibi Can. l. 1. C. ubi de crim. &c. Sarnen. in reg. de subrog. collitig. qu. 7. vers. inprimis Staphyl. de sign. lit. just. §. verum n. 1.* in eis non datur † sum- 12
marius processus, *Sarnen. in d. reg. de surrog. collit. q. 7. vers. item sciendũ est, Staphyl. de sign. lit. just. §. verum n. 2.* nisi in atrocioribus: *Bald. in l. observare §. proficisci nu. 15. de off. proconf. & leg. Innoc. in c. 1. de constit. Rot. divers. decis. 12. par. 1.* Circa solemnitatem libelli accusatorii tenetur impetrans servare † tradita 13
per Præpos. *in c. libellorum 2. quæst. 8.* & Legistas *in l. libellorum ff. de accus.* quia talis causa non est beneficialis, nec beneficium censetur † litigiosum, sed persona, *gl. in c. 2. in verb finita ut lit. pend. & c. in 6. Rot. decis fin. n. 4. eod. in nov.* quæ antequam privetur potest beneficio renunciare, *Felin. in c. per tuas el. 1. n. 5. de Simon. plures cumulans. Cresc. decis. 6. n.*

3. de

3.de renunc.l.post contractum ff. de don.dictum est supra tit.ut lit.pend. &c. Garc.de benef.par. xj.c.3.§.1.ubi ampliat octo modis, & limitat duobus modis. & statim eo cedente lis est finita, sicut finitur eo decedente, nec expectatur finis litis cum superstite, sed statim illi, ad quos pertinet electio, præsentatio, collatio, vel provisio, possunt eligere, præsentare, & providere, *gl.in verb.finita in c.2.ut lit. pend. & c.in 6.& ibi Can.communiter.*& post obitũ eius non potest pronunciari, quod mortuus homicidium, vel simile delictum commiserit, & per consequens privari debuisset beneficio, *Rot.decis.fin.n.3. lit pend. & c. in nov. Cap.Thol.q.437.gl in summa & c.10.24.q.2. c.quorundam 23.dist.* quia honores, & delicta cum capite ambulant, *l.si pater tuus C.si pend. appell.mors interven. l.2.ff. si ex noxal. caus.agat.&c.c. quorumdam 23.dist. & ibi gl. alleg.concord.l.1.in fin ff. de requir.re.&c.*

15 Est enim accusatio non criminalis, sed † civilis quæ ad privatam utilitatem principaliter movetur, ut sibi accusatori conferatur beneficium, *arg.c.tua in fin. de procur. l.posthumus §.fin.ff.de inoff.testam. Pau.in c.cum in tua ante n.1.de test.Rot.divers.decis.138.nu.4. par.2.tex.in c.per tuas 1.§.tales de Simon.* & in ea potest intervenire Procurator, *c.super his in fin.de accu.Rot.dec.35.de procur.in nov.* Quibus concordant clausulæ per officiales Datariȩ in rescriptis certo modo apponi solitȩ, videlicet, postquã adversarium suum accu-

16 saverit, seseque in forma juris † inscripserit, quæ est conditionalis: nam dictio, postquã, importat conditionem, *l.inter illã ff. de verb. sign l.si ita scriptum §.fin. & ibi gl.in verb. ubi deleg.2.Bart.in l quibus §.Termilius nu.7.ff. de condit.& demõstr.* De Stylo satis est, ut impetrans se obliget ad pœnam extraordinariam arbitrio Rotæ, *c.super iis de accus. Rot. divers. decis.138.par.2.Cresc.decis.2. de Simon.* antequam reus citetur, *l.2.C.de exhib.& introd. reis Pau. in c. licet num. 2. de accusat. Prap.in cap.1.2.q.8 num.13.& 14.* imo tenetur impetrans se inscribere ad huiusmodi pœnam, etiamsi in litteris non expresserit crimen, quod postea deducit ex clausulis generalibus ad effectum, ut reus privetur beneficio, quia Papa non consuevit dare nisi præcedente inscriptione, & in forma juris: *Cresc. dec.2.de Simon. c. super his vers.post confirmationem de accus.Fel. in c.inquisitionis sub num. 8.vers. in gloss 2. de accusat.* item solet apponi clausula, constito de crimine privet, & in eventum privationis conferat, *Rot.decis.fin. in 1. dub. & lit. pend. & c.in nov. Sarn. in reg. de ann. poss. q. 42. num. 8.vers.& tamen circa hoc advertendum & numeris seqq.* Sententia condemnatoria † aliquem incidisse in pœ- 17
nas contentas in monitorio, in quo erat comminata pœna privationis beneficiorũ, nõ privat beneficiis irrevocabiliter, est enim sententia interlocutoria, & revocabilis, & quandocumque contumax comparet, etiam post collationem alteri factam, recuperat beneficia, *Achill.decis.2. de dol. & cont. Rot.divers.decis.68.& 369.nu.6.& seqq.par. 1.Soc.Sen.in l.1.§.hoc judicium num.11.& seq.ff.si quis jus dic.non obtemp.& ibi DD.Felin. in c.ex litteris num.17.& plurib.seqq.& num. 27 de constit. & ibi Canon.* quia judex non potest mulctare contumacem in amissione causæ, aut suorum beneficiorum, *gl.in l.unica vers.fin.in verb.hoc judicium c.medium vers. 2 exponitur,& ibi Soc.n.11.Alex.n.8.& DD. communiter ff. si quis jus dic. non obtemp.* tum quia cõtumax nulla temporis præscriptione à causæ defensione summoveri potest: *l annus in fin.ff de requir.reis &c.l.3.C.eod.* Ideo si de Stylo, vel consuetudine, aut vigore statutorum contrariũ servatur, talis probatio ex cõtumacia resultans est privilegiata, & sententia

tentia eius vigore lata nunquam transit in rem judicatam, c. *tua nos, & ibi Innoc. nu. 5. de cohab. cler. & mul. & ibi Can. l. absentem in princ. ff. de pan. Pan. in c. 2. sub num. 4. vers secundus intellectus de purg. vulg. Rot. divers. decis.*
18 *136. num. 3. & 4. par. 1.* si vero sententia † privationis in absentiam, vel contumaciam feratur super ipso crimine per veras, & legitimas probationes, sive ante, sive post litem contestatam, tunc est definitiva, & privat irrevocabiliter, quia sententia privationis beneficiorum absenti irrogari potest, *l. absentem & ibi post gloss. Bart. num. 2. & 3. ff. de pan. Rot. divers. decis. 68. num. 3. & 4. par. 1.* va-
19 cat autem † beneficium in loco, in quo fit privatio, & non in alio, in quo situm est beneficium, *Rot. decis. 35. hoc tit. in antiq. Caputaq. decis. 64. par. 1. glos. in cap. cupientes in verb. privatos & ibi gloss marg. dicit ita servare Curiam de elect. in 6. Franc. in c. possunt §. sane nu. 4. hoc tit. in 6.*

Quarta pars huius tituli.

SVMMARIA.

1 *Provisivi modi aliqui tribuunt jus ad beneficium, quidam jus in beneficio.*

2 *Provisivi modi per quos acquiritur jus ad beneficium enumerantur.*

3 *Provisivi modi quibus acquiritur jus in beneficio.*

4 *Translatio qua est extraiudicialis & interdum judicialis.*

5 *Concessio beneficii tribuens jus in re.*

6 *Collationes regulariter non sunt de processu nec pertinent ad processum.*

7 *Iudicialis collatio est quando executor super verificatione gratia datus est cum clausula vocatis vocandis aut aliquis expellendus est à possessione & aliis casibus.*

Collationes parochialium Ecclesiarum & beneficiorum qua in curia providentur per concursus sunt extrajudiciales.

8 *Collatio alia est necessaria alia voluntaria.*

9 *Collatio valida est facta per collatorem ignorantem impetranti etiam ignoranti vacationem dum tamen beneficium in veritate vacet.*

10 *Non potest esse incerta, alternativa, clandestina, conditionalis.*

11 *Provisio, dispositio, ordinatio verba generaliora sunt collatione.*

12 *Confert beneficia summus Pontifex jure proprio, jure praventionis, & jure concursus.*

13 *Provisionum papalium alia fiunt in forma gratiosa, alia in forma dignum, quadam motu proprio.*

14 *Litera gratiosa diriguntur illi cui facta est gratia, & litera executoria subdicta gratia confecta executoribus.*

15 *In forma dignum quando dicuntur fieri.*

16 *Motu proprio gratia quando censetur signata.*

17 *Conferunt beneficia legati à latere.*

18 *Confert beneficia episcopus, maiora cum Consilio capituli minora sine consilio.*

19 *Limitatur dicta potestas Episcopi in dignitatibus canonicatibus & prabendis cathedralis ecclesia ac beneficiis quorum collatio spectat ad Episcopum de consensu capituli, vel est communis Episcopo & capitulo salva consuetudine.*

20 *Limitatur secundo, in Canonicatibus & prabendis collegiatarum Ecclesiarum quorum collatio spectat ad ipsa collegia.*

21 *Limitatur tertio, in beneficiis regularibus exemptis quorum collatio si sint conventualia pertinet ad pralatum & conventum si vero conventualia non sint ad ipsos Pralatos regulares.*

22 Omnes

22 *Omnes prædicti sunt odinarij collatores ac etiam capitula cathedralis ac collegiatarum Ecclesiarum.*

23 *Episcopus quando beneficium vacat, de jure & de facto præsumitur habere notitiam vacationis, sed non qualitatis vacationis.*

24 *Consuetudines circa collationes canonicatuũ & præbendarum cathedralis Ecclesiæ variæ sunt.*

25 *Collatio beneficiorum facta per episcopum seu Prælatum putativum an & quando sit valida.*

26 *Collationis pertinentia ad alium episcopo inferiorem ad quem de jure communi non spectat quomodo probetur.*

27 *Vicarius episcopi generalis non potest conferre beneficia nisi ipsi beneficiorum collatio specialiter committatur.*

28 *Gratiæ Apostolicæ essentia in sola supplicatione consistit & est matrix & scriptura originalis.*

29 *Ad effectum sub & obreptionis attendenda est supplicatio.*

30 *Ad effectũ justificationis attenduntur literæ.*

31 *Brevis matrix est minuta habens signaturam Cardinalis vel expeditoris.*

32 *Gratia Apostolica per solam supplicationem aut minutam non potest probari, sed per literas sive bullas.*

33 *Pœna capientium aut dantium possessionem beneficiorum sine literis.*

34 *Quando timor est de aliqua intrusione in beneficio reservato Papa per breve supplicatione introclusa mandat quod provisus apostolice ponatur in possessionem ante expeditionem bullarum & explicantur clausulæ solitæ poni in hujusmodi brevi.*

35 *Gratiæ qualitates possunt probari per testes.*

36 *Bullæ sive literæ dicuntur expeditæ quando sunt sunt in plumbo & præsumuntur debito tempore expeditæ.*

Summæ in Decretal.

37 *Habent executionem paratam prout testamenta. Quæ regula fallit quinque modis.*

38 *Collatio facta per episcopum probatur per literas episcopi sigillo sigillatas sive tabellione & testibus.*

39 *Sed ex stylo Rotæ fidem contra apostolicas impetrantes non faciunt absque notarij & testium subscriptione.*

40 *Collator beneficio evicto an & quomodo teneatur.*

41 *Conferens indigno, an & quando possit procedere ad secundam collationem.*

42 *In gratiis sive literis ad beneficia an debeat fieri metio valoris annui fructuum beneficij obtenti aut impetrandi.*

43 *Valor consistit in fructibus qui in portatis & libere & in absentia percipiuntur.*

44 *Valoris probatio incumbit impetranti, etiamsi non negetur, & quomodo probetur.*

35 *Valoris probatio absque oneribus est insufficiens.*

46 *Valoris semiplena probatio sufficit ad effectum justificationis gratiæ, & talis qualis.*

47 { *Probatio valoris obtentorum.* / *Valor quando vere & concludente probari debeat.* / *A mala fructuum expressione quænam excusent.* }

48 *Possessionis illicitæ præcedentis sive intrusionis ac fructuum male perceptorum.*

49 *Qualitatum beneficiorum quæ impetrantur.*

50 *Affectionis & reservationis beneficij.*

51 *Vacationis modi.*

52 *Pensionis ac fructuum reservatorum ac quorumcunque redditũum Ecclesiasticorum.*

53 *Obtentorum beneficiorum & eorum qualitatum.*

54 *Litis, rei judicatæ.*

55 *Mensis.*

56 *Coloratæ possessionis alterius.*

57 *Collationis & provisionis nullitati quando*

Bbbb impe-

impetrant dat causam tunc non potest eam allegare Quæ regula limitatur septem modis.

58 *Vnio est tertius modus provisionis dans jus in beneficio.*

59 *Fit quatuor modis.*

60 *An in Ecclesia unita sit deserviendum per Vicarium temporalem vel perpetuum.*

61 *Vnire potest summus Pontifex & quæ beneficia.*

62 *Legatus à latere beneficia quorum collatio & dispositio potest ad eum pertinere.*

63 *Episcopus cum quibus solemnitatibus & quænam beneficia.*

64 *Vnio quomodo probetur.*

65 *Quanto tempore præscribatur.*

66 *Vnionis dissolutio non potest fieri ecclesia vacante & in ea requiruntur omnnes solemnitates de quibus in c. sine exceptione 12. qu. 2.*

67 *Vnione perpetua dissoluta datur novum beneficium.*

68 *Dismembratio est quando aliqua bona fructus seu redditus beneficij ab eo separantur & alteri applicantur.*

69 *Lectio sive divisio beneficij est quando unum beneficium dividitur in duo vel plura beneficia*

70 *Submissio seu subjectio ecclesiæ bonorum immobilium vel jurium ejus alicui alienatio est.*

71 *Commenda est quartus modus provisivus & quid juris tribuat.*

72. *Sola habet vim dispensationis ut alia opus non sit.*

73 *Cathedrales ecclesiæ non dantur in commendam, cæteraomnia beneficia dantur in commendam.*

74 *Commenda conceditur à Summo Pontifice.*

75 *Legato à latere.*

76 *Episcopo & non ab inferiore Prælato.*

77 *Commenda alia est temporalis, quæ fit de Ecclesia parochiali, & alia est perpetua.*

78 *Ecclesia commendata an vacet.*

79 *OEconomatus est quintus modus provisivus, datur à summo Pontifice ecclesiæ cathedrali vacanti.*

80 *Ab Episcopo vacantibus Ecclesiis certis casibus.*

81 *Durat usque quo ecclesia fuerit ordinata.*

82 *Datio coadjutoris est sextus modus provisivus.*

83 *Devolutio est septimus modus provisivus.*

84 *Administratio sive procuratio est octavus modus provisivus quæ est quædam palliata dispensatio.*

85 *Cathedralis Ecclesia committitur à summo Pontifice & administratoris potestas pendet ex tenore Bullarum.*

86 *Cæterarum ecclesiarum & beneficiorum administratio potest committi, per episcopum.*

87 *Capitulum quoque sede vacante in beneficiis spectantibus ad collationem episcopi constituit administratorem.*

88 *Vicariatus sive visitatio est nonus modus provisivus.*

89 *Datur cathedrali ecclesiæ vacanti à solo Romano Pontifice.*

90 *Non tollit vacationem neque impedit electionem.*

91 *Datur ab Archiepiscopo ob negligentiam vel malitiam Capituli circa administrationem in temporalibus & spiritualibus.*

92 *Datur quoque à legato à latere.*

93 *Vicarij sive visitatoris potestas.*

94 *Inferioribus ecclesiis à cathedrali vacantibus non collegiatis visitator datur ab episcopo ac etiam à capitulo sede episcopali vacante, collegiatis vero quando capitulum negligenter aut perperam administrat.*

95 *Optio est undecimus modus provisivus duplex est, una per quam non quæritur aliquid spiri-*

ſpirituale & ejus conſuetudine inductum tribuens jus ad beneficium quo antiquiores canonici gradatim meliores, cum vacant, optant præbendas.

96 *In qua Eccleſia locum habeat.*

97 *Inducitur ſpatio decem annorum.*

98 *In optione novus titulus non quæritur ſed antiquus quo præbendam nunc dimiſſam tenebat ad optatam extenditur.*

99 *In quibus beneficiis & eccleſiis optio non habet locum.*

100 *Qui optare poſſint, & qui non.*

101 *Debet fieri intra viginti dies optio.*

102 *Optio quomodo tollatur vel differatur.*

103 ***Altera optio eſt quando tituli una cum præbendis mutantur.***

104 ***In qua præſcribenda requiritur tempus quadraginta annorum.***

105 ***Optio oblagiorum, obedientiarum, domorum, poſſeſſionum, vel aliarum rerum ſingularum quomodo fiat.***

106 ***Creatio in canonicum ſuper numerarium eſt undecimus modus proviſivus quando ſummus Pontifex obtinentes dignitates creat canonicos ultra numerum capituli accedente conſenſu.***

107 ***Quomodo conſenſus à capitulo ſit præſtanſtandus in creatione canonici.***

108 ***Obtinens dignitatem ex creatione in Canonicum quid juris conſequatur.***

1 MULTI ſunt modi proviſui per quos eccleſiis, beneficiis, ac clericis providetur, ex quibus aliqui tribuunt jus ad beneficium, quidam jus in benefi-
2 cio. Acquirimus jus ad beneficium † non per poſtulationem, ſed per electionem, *dictum eſt ſupra tit. de poſtul. & elect.* ***Felin. in c. cum Berthold. num. 3. & ſeq. de re jud.*** Per præſentationem, *dicetur infra tit. de jurepatr.* per acceptationem vigore expectativæ, *c. fin. de conceſſ. præb. in 6. clem. 1. eod. tit. & utrobique DD.* per mandatum de providendo de prima præbenda vacatura factum recepto, ſive creato in canonicum auctoritate Apoſtolica, *c. ſi poſtquam de præb. in 6. & ſeqq.* per reſervationem factam de certo beneficio, *dicetur infra tit. de conceſſ. eccl. & præb. non vac.* quæ tria ultima Concilium Tridentinum excluſit: *c. decernit ſeſſ. 24. dicetur infra tit. de conceſſ. eccl. & præb. non vac.* per collationem nondum acceptatam, *c. ſi tibi abſenti de præb. in 6.* per optionem, *dicetur infra h. tit. §. 13 eſt optio.* ob non ſolutam penſionem, propter clauſulas appoſitas in litteris de conſenſu ejus, qui ſolvit penſionem & Papæ, *dicetur infra tit. ut eccleſ. benef. ſine diminut. confer.* per privationem juris, *dixi ſupra h. tit. §. decimo ſunt alij modi,* per acceſſum, ingreſſum, & regreſſum, *dicetur infra tit. de conceſſ. eccl. & præb. non vac. &c.* per mandatum de providendo de certo beneficio vacante in forma dignum, ſive commiſſaria: nam per ejus obitum beneficium ante collationem non vacat, ſed vacat ut prius, *Vital. in clem. 1. num. 49. ut lit. pend. &c. Gonzal. ſuper reg. de menſ. & altern gloſſ. 15. §. 2. num. 59. Card. Seraph. deciſ. 1446. num. 3.* per oppoſitionem ſtante conſtitutione, ſeu conſuetudine, privilegio, ſeu fundatione dante jus opponendi, *Caſſad. deciſ. 18. n. 5. de præb. Put. deciſ. 229. lib. 2. dixi ſupra h. tit. in 5. beneficiorum diviſione,* quos latius perſequuntur Sarn. *in regul. Cancell. de jur. quaſ. non toll. quæſt. 1. n. 29. verſ primus igitur modus, & plurib. numeris ſequen. Garc. de benef. part. 4. c. 3* Modos, quibus acquiritur jus † in beneficio, ordinate 3
explicabo.

Primus eſt † traslatio, *dixi ſupra de transl. epiſ. vel elect.* 4

Secundus eſt collatio, quæ eſt extrajudicialis, & interdum judicialis conceſſio † bene- 5

ficii tribuens jus in re, & faciens beneficium esse illius, cui confertur, post acceptationem à præsente, c. *gratia & ibi gloss. in verb. ignoranti de rescript. in 6. Lap. alleg. 89. num. 6. & ibi add. gl. 1. in fin. in c. si tibi absenti hoc tit. in 6. & ibi Archid. sub num. 1. in verb. ut tuum*, vel si absenti fiat post ratificationem, c. *si tibi absenti hoc tit. in 6. & ibi gloss. in verb. habueris & Can.* habet vim electionis, & confirmationis: c. 1. *& ibi gloss. in verb. provisionem de elect. in 6. c. cum olim, & ibi not. de caus. poss. & propr.* hinc superior, ad quem, negligentibus electoribus, fit devolutio, potest unico actu collationis se expedire, c. *si postquam in fin. & ibi gl. pen. de elect. in 6. c. causam quæ de elect. & ibi Pan. in 6 c. cum inter el. 3. & ibi gl. in verb. confirmavit, & Can. eod.* dico *extraiudicialis*, quia collationes, & provisiones beneficiorum sunt actus extrajudiciales: c. *concertationi de app. in 6. & ibi Franc. num. 3. & Can. Pan. in c. fin. num. 3. & ibi Can. de præsumpt.* imo sanctissimi Domini nostri Datarius non est judex impetrantium beneficia, sed extrajudicialiter se informat de qualitatib. providendorum, & de fumo juris impetrationum: *Navarr. cons. 3. num. 2.*
6 *hoc tit.* regulariter collationes non † sunt de processu, nec pertinent ad processum, unde si aliquis petat ab ordinario collationem alicuius beneficii, vel confirmationem electionis de se factæ ad aliquam Collegiatam ecclesiam, & ante collationem, vel confirmationem fuerit interposita appellatio, eaque pendente ordinarius alteri conferat, vel electionem confirmet, utrumque valet, ea etenim quæ pertinent ad judicem, sive processum, appellatione pendente, facta cassari debent, tanquam attentata, secus in his, quæ non pertinent ad processum, *Rot. decis. 3. & ibi add. ut lit. pend. & c. in nov. Lanceb. de attent. par. 2. c. 12. limit. 2. Butr. in c. cum M. sub num. 88. vers. ad quod declarandum de const. Bald. in auth. litigiosa C. de litig.* Eadem ratione executor litterarum Apostolicarum super verificatione gratiæ procedit extrajudicialiter, sive est datus sine clausula, sive cum clausula sapiente monitionem, vel instructionem, videlicet si est idoneus &c. sive cum clausula sapiente conditionem, & certam formam, nec tenetur assumere, nisi velit, partes judicis, *Pan. in c. fin. num. 23. & Fel. num. 22. de præsumpt. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter gloss. 9. §. 1. tit. annotationes cont. nullit. & attent. à num. 14. usque ad num. 47. Ias. in l. certum num. 11. & seqq. C. unde legit. gloss. in Clem. 1. in verb. repererint, & ibi Zab. q. 13. de off. deleg.* Iudicialis est † 7
collatio, quando executor super verificatione gratiæ datus est cum clausula vocatis vocandis, c. *exhibita de jud. & ibi Can. Fel. in c. de cætero num. 10. de re jud. Rot. decis. 12. & & ibi add. num. 12. de off. deleg. in nov.* aut aliquis expellendus est à possessione, quam occupavit, c. *licet episcopus hoc tit. in 6. c. conquerente de rest. spol.* quando sponte suscepit partes judicis, *gloss. in Clem. 1. in verb. repererint vers. dicit tamen Innoc. de off. deleg. & ibi Can.* & aliis casibus notatis *supra titul. de off. & pot. jud. deleg. §. omnes executores*, Collationes Parochialium † ecclesiarum sæcularium, canonicatuum Doctoralium, & Magistralium, necnon omnium beneficiorum, quæ in Curia providentur per concursum, sunt extraiudiciales, quia tantum affiguntur edicta cum certo termino, scribuntur, & admittuntur oppositores, examinantur, & de eorum habilitatibus, & qualitatibus inquiritur absque alia citatione, quibus peractis providetur magis idoneus, potest tamen de eis fieri collatio judicialis, secundum casus occurrentes, & prout natura negotii postulat: *arg. gloss. in §. fin. in verb. inanes, &*

nes,& ibi DD. de elect. in 6. Pan. in c. constitutis 46. num. 14. & ibi Franc. num. 9. de appell. Ioan. And. in c. avaritiæ sub num. 3. vers. à contrario de elect. in 6. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 9. §. 1. tit. annot. cont. null. & attent. in caus. benef. num. 40. & seqq.

8 Collatio alia est † necessaria, alia voluntaria, necessaria est quæ est debita certæ personæ, seu certo generi personarum, *Reb. in prax. lib. 1. tit. de collat. in princ. gloss. fin. in c. cum in Ecclesia & ibi Can. hoc tit. in 6. Put. decis. 229. lib. 2. & decis. 99. num. 3. lib. 3.* antiquiori optanti, *cap. fin. de consuet. in 6.* compermutanti, *Clem. unic. de rer. permut.* consanguineis fundatoris, *Garz. de benef. par. 5. cap. 7. numer. 76.* vel illa, quæ fieri debet cum alterius consilio, *c. cum in veteri de elect. cap. cum olim de arbit. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 46.* consensu, *cap. 1. §. cum vero ne sed. vac. & cap. in 6. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 47.* præsentia, vel interventu, *l. sed etsi pupillus §. conditio ff. de inst. act. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 48.* aut alterius ministerio, *Tiraq. de leg. connub. gloss. 7. num. 35. Gonz. super reg. de mens. & alt. glo. 49. ubi multos ministeriorum modos persequitur, Caputaq. dec. 297. num. 5. & 6. par. 1. l. in minoribus C. si tut. vel cur. &c.* electione, præsentatione: *c. nobis 2. & 3. resp. de Iurepat. & ibi post gl. DD. c. decernimus 16. q. 7.* voluntaria est, quæ ex voluntate, & libere fit de beneficiis, *Rebuff. in prax. lib. 1. tit. de collat. nu. 3. Pan. in c. de multa num. 3. hoc tit Cassad. decis 3. sub num. 3. & 4. de privil. Gars. de benef par. 5. c. 7. num. 51. & plurib. seqq.* etiamsi in genere sint affecta qualificatis personis, ut puta magistris: *c. cum in cunctis §. inferiora de elect. c. venerabilis hoc tit. & ibi Pan. num. 8. & Can. Garc. de benef. par. 5. c. 7. num. 76. in fin.* Collatio vali-
9 da † est facta per collatorem ignorantem impetranti etiam ignoranti vacationem, dum tamen beneficium in veritate vacet, *Lap. alleg. 6. n. 2. in fin. Rot. decis. 36. hoc tit. in antiq.* aut si fiat ipso die obitus possessoris beneficii, *Cresc. dec. 13. de rescr. c. un. & ibi glo. in verb. occulta & Can. ut eccl. benef. sin. dimin. conf. Pan. in c. 1. num. 2. de cland. despons.* Ac corpore defuncti beneficiati nondum sepulto, *Pan. in c. bona el. 2 sub num. xj. post gl. & ibi Can. de elect.* aut ei cui ipso die provisionis prima tonsura fuit collata, quia præsumitur, quod collatio mortem & clericatum fuerit sequuta, *Cresc. dec. 4. de præsumpt. Felin. in c. pastoralis num. 2. de rescript. l. cum in testamento §. hæc verba ff. de hæred. instit.* propter utriusque actus validitatem, *d. l. cum in testamento §. hæc verba ff. de hæred. inst. Ias. in l. fin. num. 30. & 35. C. de edict. div. Adr. toll. Ias. in l. qui fideicommissarium num. 2. C. de fideiuss. Felin. in c. pastoralis num. 5. & seq. de rescript. plura cumulans,* vel absenti nullo mediante *c. si tibi absenti in princ. hoc tit. in 6.* neque de iure est constitutus terminus ad consentiendum collationi, nam *c. quam sit de elect. in 6.* non habet locum in collationibus beneficiorum, *Gemin. in d. c. si tibi sub num. 4. Anchar. in 2. not. & Can. communiter,* ac mediante laico procuratore, *Clem. 1. in verb. procuratorem, & ibi Can. de renunc. Collect. in c. decernimus num. 3. de jud. & ibi Can. Rot. decis. 8. de procurat. in antiq. Cresc. dec. 3. de concess. præb.* de nocte, *c. unico, ut eccl. benef. sin. dimin. conf. Pan. in c. 1 num. 2. de cland. desp. Dec. in c. consuluit num. 32. de off. deleg. Cresc. dec. 3. de rescript. num. 2. Garc. de benef. par. 8. c. 4. num. 5. & seqq.* non potest esse † incerta alternativa, 10
clandestina, contra quam præsumitur, & eius maior requiritur probatio, *Franc. c. si tibi absenti sub num. 1. & Archid. num. 1. hoc tit. in 6. Garc. de benef. par. 8. c. 4. num. 1. & seqq.* aut conditionalis, nisi talis sit conditio, quæ

insit tacite, ut si vacat, si es capax, c. 2. *& ibi gloss. in verb. in certa de elect. in 6. & ibi Franc. n. 4. & Can. Garc. de benef. par. 8. c. 2. per totũ, Bal. in l. 3. nu. 13. C. de sent. quæ sine cert. quant. profer.* quia collatio beneficiorum non potest stare in pendenti, *Cresc. decis. 15. de caus. poss. & propr. late Felin. in c. cum ex officii sub num. 36. vers. in contrarium de præscript.* c. 2. *& ibi gloss. in verb. incerta & Can. de elect. in 6. l. actus legitimi ff. de reg. jur.* à summo Pontifice in genere, *c. si plurib. & ibi Franc. num. 2. hoc tit. in 6.* & ad tempus, vel sub conditione fieri potest, *c. si pastoralis 7. q. 1. c. si pro te*
11 *de rescript. in 6. c. veniens de fil. presb.* Verba † *provisio, dispositio, ordinatio* generaliora sunt, apta comprehendere omnem modum, per quem de jure ecclesiæ potest provideri: *gl. in clem. fin. in verb. provisioni de elect. gloss. in clem. 1. in verb. dispositionem de suppl. neglig. prœl. gloss. in c. post electionem in verb. ordinationem de concess. præb. Gail. de mont. Laud. in repet. extrav. sedes Apostolica n. 5. de off. deleg.* hinc si Papa reservat beneficium suæ collationi per Commendam (quæ jus non tribuit in beneficio) reservatio non expirabit, quæ expirat, si reservaverit suæ provisioni, dispositioni, aut ordinationi, *Rom. consf. 350. num. 9. & xj. Staph. de litt. grat. tit de mod. provis. num. 14. Franc. in c. nemo deinceps sub nu. 5. vers. ex his infertur de elect. in 6.* Verba, collectio, electio, præsentatio quandoq; confunduntur, & collatio sumitur pro præsentatione, & præsentatio pro collatione, *Rot. decis. 27. de præb. in nov Imol. in c. fin. n. 1. & 2. de concess. præb. Greg. 15. decis. 66.* Conferunt
12 beneficia † vacantia summus Pontifex, qui in omnibus, & singulis diœcesibus totius orbis potest cōferre beneficia jure proprio, c. 2. *in princ. hoc titul. in 6. late Garc. de benef. par. 5.* c. 1. jure præventionis, c. *dudum §. nos igitur attendentes c. quamvis & ibi Can. h. tit. in 6. Silv. de benef. par. 3. q. 65. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & altern § 3 proœmial.* ac jure concursus, *c. si à sede hoc tit. in 6. & ibi Can. c. duobus & ibi Can. not. de rescript. in 6.* Quando narratur dispositive aliquis modus reservationis, *cap. 2 in fin. hoc tit. in 6. Simonet. de reserv. quæst. 48.* vel devolutionis, *c. 2. de concess. præb. cap. litteras cap. dilecto de suppl. neglig. prælat.* tunc Papa non præsumitur velle prævenire ordinarium, *Gonzal. super reg. Canc. de mens. & alter. §. 4. proœm. num. 75. & 76. & seqq.* aut velle cum eodem concurrere, *Rom. consf. 335. num. 14. per c. ex parte de concess. præb.* sed præsumitur motus dicta narrativa, nam excluditur ordinarius à potestate conferendi, verificata narrativa reservationis, *c. 2. in fin. hoc tit. in 6. Lap. alleg. 19. sub num. 2.* vel etiam devolutionis: *c. 2. de concess. præb. c. litteras, cap. dilecto de suppl. negl. præl.* potest autem Papa concurrere, & prævenire quemlibet collatorem etiam ordinarium, ac quando capitulum cum eo concurrit in collatione, *Greg. 15. decis. 221. num. 7. & seqq. ex not. per Pan. in cap. cum ecclesia num. 8. vers. 3. opinio de elect.* vel delegatum, *c. dudum c. quamvis el. 2. hoc tit. in 6. Rot. decis. 1. sub num. 2 vers. ipse enim conferendo, & decis. 17. vers. præterea Papa hoc tit. in nov.* ac eum qui ex indulto confert beneficia reservata, *d. c. dudum §. nos igitur hoc tit. in 6. Gonz. super reg. de mens. & alt. glos. 2. proœm. num. 17. & seqq. Greg. 15. decis. 291. & addit. num xj. plures decisiones cumulans, tex. in cap. quamvis el. 2. in fin. & Can. h. tit. in 6. Garc. de benef. par. 5. c. 1. in princ.* præventio, & concursus probantur ex conjecturis relatis *per Gonzal. super regul. de mensib. & alternat. §. proœm. 4. n. 67. & seqq. & n. 89 & seqq.* ubi loquitur de concursu, *Greg. 15. decis. 314. & ibi Add. late, &c.*

Provisionum Papalium † aliæ fiunt in 13 forma

forma gratiosa, aliæ in forma, dignum arbitramur, sive commissaria, *dictum est supra tit. de rescript. Paris. de resig. lib xj. q. 3. num. 67. & seqq.* quædam motu proprio, litteræ gratiosæ diriguntur ipsi, cui facta est gratia, & transeunt sub serico rubeo, & croceo, litte-
14 ræ executoriæ † sub dicta gratia confectæ diriguntur executoribus, *Vital. in Clem. fin. nu. 10. & 11, de rescript.* sub cordis canabis, & sub eadem data, *Mandos. ad Lap. alleg. 127. in lit. D.* qui non tenentur aliquid verificare pro executione facienda: nam ad capiendam possessionem nequaquam requiritur probatio, *Paris. de resign. libr. 10. quæst. 3. nu. 53. attestans de communi Garc. de benef. par. 6. c. 2. §. 2. n. 156. 181. & plur. seqq.* ac sufficit eius personam hic Romæ fuisse approbatam, & idoneam judicatam, *Paris. de resignat. lib. 10. quæst. 3. num. 67. & seqq.* nisi alius sit in possessione, ut jam dictum est, *c. licet episcopus hoc tit. & ibi post gloss. pen. DD. c. cum nostris, & ibi gl. antep. de conc. præb. & Can. l. uti frui & ibi DD ff. si ususfructus pet Garc. de benef par. 6. c. 2. §. 2. nu. 159. & seqq.* aut adsit legitimus contradictor habens titulum coloratum, de quo docuit, *l. fin. ibi non autem legitimo modo ab alio detinentur, & ibi glos. Bald. & DD. C. de edict. D. Adr. toll. cap. ex conquestione, & ibi gloss. pen. de rest. spol. Bald. in l. consentaneum num. 20. C. quom. & quan. Iud. Aufr. ad Capel. Tholos. decis. 100 1 in princ.* effectus maximus est, cum primo casu sint meri executores, à quibus non datur appellatio suspensiva, secundo casu sint mixti, à quibus datur appellatio, quoad utrumque effectum, *c. pastoralis §. quia vero, & ibi post gloss. in verb. etsi sciat Can. de off. & potest jud. deleg. Pan. in c. fin. nu. xj, & ibi pulchre Butr. num. 9. & Can. communiter de præsumpt. late Garc. de benef. par. 6. c. 2. §. 1. num. 106. usque ad finem plures decisiones*
15 *referens*, Dicuntur fieri in forma † dignum, quando Papa committit Ordinario diœcesano, aut eius Vicario, seu officiali executoribus à se deputatis, ut si per eum impetrans inventus fuerit in scientia idoneus, & etiam in moribus repertus fuerit vitę laudabilis conferant ei beneficium, *facit Clem. 1. de conceß. præb. Clem. 1. de off. deleg. c. si pauper hoc tit in 6. Rot. decis. 53. de conceß. præb. in antiq.* & litteræ transeunt sub corda canabis, *Vital. in clem. fin. num. 9. de rescript.* dant jus ad rem, *Cassad decis. 1. numer. 6. ut lit. pend. & c. arg. eorum quæ tradit Ias. in l. in bonæ fidei nu. 3. & seq. ff. de eo quod certo loco &c. & ibi DD.* litteræ executoriæ sub filo canabis, *Garc. de benef. par. 6. c. 2. in princ. & num. 4. Paris. de resignat. lib. 8. q. 7. sub num. 187. ubi ponit Pii Quinti constitutionẽ*, ac eadem data diriguntur uni ex vicinioribus episcopis, seu eius Vicario, aut officiali, quibus mandatur, ut si Ordinarius intra triginta dies beneficiũ non contulerit, illis elapsis, si impetrantem idoneum repererit, beneficium eidem conferatur, *Mandos. ad Lap alleg. 127. in lit. D. Garc. de benef par. 6. c. 2. in princ. ubi refert plures decis. Rot.* daturque illis jurisdictio sub conditione, si Ordinarius diœcesanus, eiusve Vicarius, seu Officialis, quibus provisio primum committitur, fuerint in mora, seu negligentia, quæ probatur ex præsentatione litterarũ requisitione impetrantis, & lapsu triginta dierũ, *c. fin. de suppl. negl. præl. c. statutum, & ibi Franc. n. 3. & Can. de præb. in 6.* & ex tunc in ipsum executorem potestas huiusmodi provisionis transfertur, *cap. si capitulo & ibi Franc. sub n. 3. post gl. in verbo exequatur & Canon de conceß. præb. in 6. c. cum plures §. porro de off. deleg. in 6.* constito sibi de mora, vel negligẽtia Diœcesani, quia agitur de jurisdictione, vel potestate danda, *c. si sciscitatus, & ibi Felin. sub n. 12. vers. limita de resc. add. fin. ad decis. 4. de off. deleg. in nov.* Sed si Diœcesanus ordina-

ordinarius denegaret executionem sub prætextu subreptionis literarum, vel inidoneitatis, impetrans gravatus debet appellare ad summum Pontificem, non autem recurrere ad executorem, *l. etsi non cognitio & ibi post gl. DD. C. si con. ius vel util. publ.* c. *pastoralis* §. *quia vero, & ibi post gloss. in verbo etsi sciat C. de off. deleg. Garc. de benef. part. 6. c. 2. n. 56. usque ad finem plures decis. Rot. cumulans,* dictique executores possunt subdelegare, *Rot. decis. 28. de concess. preb. in nov. per c. is cui 1. resp. de off. deleg. in 6. Garc. de benef. part. 6. c. 2. §. 1. num. 97. & seq. & num. 106. & seq.* & tenentur ex officio inquirere & perscrutari habilitates ad beneficium requisitas, & verificationem narratorum in literis uti jam dictum est, c. *cum in cunctis in princ. & ibi post gl. Can. c. innotuit de elect.* c. *eam te de at. qual. ord. praf. Clem. 1. eod. tit. & ibi Vital. & Can. dixi supra de off. & potest jud. deleg. Garc. de benef. part. 6. c. 2. §. 2. num. 231. & plur. seqq. Gonzal. super reg. Canc. de mens. & altern. gloss. 4. num. 108. & seqq.* non tamen gratia in forma dignum est conditionalis quoad substantiam, c. *fin. de prasumpt. & ibi late Felin. num. 1. 16. 29. & Can. c. accepimus, de at. qual. & ord. praf. Clem. 1. & ibi gloss. in verbo repererint Zab. quast. 13. & Can. de offic. deleg. Bald. in l. neque natales numer. 15. & 16. C. de probat. Ias. in l. certum num. 9. C. und. legit. Bart. in l. muto §. sub conditione num. 3. de tut. Rebuff. in prax. libro 1. tit. for. nov. provis. in 4. parte Bulla num. 6. & seqq.* sed respectu provisionis, quæ est dilata in tempus, postquam repertus est idoneus, & possessio ante approbationem capta est invalida, *l. qui absenti* §. 1. *ff. de acquir. possess. & ibi post gloss. DD. Greg. XV. decis. 441. num. 3. & 4. Garc. de benef. part. 2. c. 1. num. 130. & seqq.* præfata procedunt, quando Bullæ expediuntur per Cancellariam, quod si expeditio fiat per cameram, tunc gratiosa, & executoria simul in eadem bulla poni possunt, *Mandos. ad alleg. Lap. 127. in lit. D. Garc. de benef. part. 6. c. 2. in princ. cap. non est vobis in sua superscriptione de sponsal.* Episcopus literas in forma dignum directas officiali, seu Vicario suo exequi non potest, *Zab. in Clem. etsi principalis quast. 9. Vital. num. 52. & seqq & Can. de rescr. Dec. in c. quoniam Abb. num. 62. de offi. deleg.* nec Vicarius, aut officialis se intromittunt, quando eidem episcopo fuerunt directæ, *Dec. in d. c. quoniam Abb. num. 78. & seqq. de off. deleg. Garc. de benef. part. 6. c. 2. num. 20. usque ad numer. 28.* quas sede episcopali vacante vicarius, seu officialis capituli expedire, & exequi non potest, quia illud non succedit in jurisdictione delegata defuncto episcopo ab homine, vel à canone, c. *ad abolendam* §. *fin. & ibi Ioan. Andr. contra Host. num. 14. in fin. & n. 15. & seq. Pan. num. 6. Zab. & Can. de haret. Zab. in Clem. 2. in 4. quast. de stat. Monach. Garc. de benef. part. 6. c. 2. num. 4. usque ad 59. referens plures decisiones Rota Rot. decis. 56. de concess. preb. in antiq.* Sed successor in episcopatu post electionem, & confirmationem, & ante consecrationem executioni demandare potest, *Rot. dec. fin. de off. deleg. in nov. per cap. si gratiose de rescript. in 6. Rot. decis. 30. de rescript. in antiq. per cap. eam te eod. tit. & ibi not. per Felin. & Can.* Quod si contingat deferri litem ad Romanam Curiam auditor causæ succedit loco executorum, examinat, & confert, *Clement. auditor de rescript. Cas. decis. 14. num. 9. hoc tit. Card. Seraph. dec. 833.* ac condemnat ex officio in fructibus à tempore motæ litis per possessorem perceptis, etiam in libello non petitis, *Rot. decis. 6. de re jud. in nov. c. cum dilectus circa finem de jurepat. c. cum causa de off. deleg.* Quia fructus sunt accessorii ad beneficium, & veniunt à tempore motæ litis, *l. videa-*

videamus, & l. mora §. in bonæ fidei ff. de usur.
16 Motu proprio † gratia non censetur signata, quando est signata per *fiat ut petitur*, etiam quod dicatur in corpore *motu proprio*, si motus proprius non est expressus, in signatur, prout omnino requiritur, *Sarnen. in reg. de annal. quæst. 10. vers. sed animadvertendum quod ista distinctio c. si motu proprio h. tit. in 6. Caput. decis. 237. part. 2.* Secundò confe-
17 runt beneficia legati † à latere, non autem legati missi, aut nati, nisi eis specialiter indulgeatur. c. 1. *de off. leg. in 6. dictum est su-*
18 *pra tit. de off. leg.* Tertio, † episcopus confert etiam existens extra suam diœcesim, c. *statutum, & ibi gloss. in verbo in remotis h. tit. in 6. c. post electionem de concess. præb. c. qua fronte de appell.* (est enim voluntariæ jurisdictionis, *c. novit. & ibi gloss. in fin. de off. leg. Ioan. de Selua de benef. part. 3. q. 40.*) rectorias, sive parochiales ecclesias, *Pan. in c. cum Ecclesia sub num. 8. vers. tertio, & ulimo casu de elect. & ibi Canonic.* ac beneficia omnia majora cum consilio sui capituli, minora sine consilio, c. *novit. c. quanto de his quæ fiunt à Præl. Pan. in d. c. cum ecclesia sub num. 8. vers. tertio & ultimo,* etiam regularia non exempta, *Vital. in Clem. unica in prin. num. 16. de suppl. negl. præl, c. abbate & ibi Can. de verb. sign. Gonzal. super reg. de mens. & alter gloss. 23. num. 22. & seqq.* existentia in sua diœcesi, c. *ex frequentibus de instit. & ibi gloss. & Can. c. omnes basilicæ 16. q. 7. Panor. in c. cum ecclesia Volterrana num. 8. vers. 3. & ultimo de elect. Caput. decis. 283. par. 2. Greg. 18. decis. 291. & ibi late annot.* & ecclesias etiam, quæ subsunt plebibus, vel aliis ecclesiis inferioribus, *Felin. in c. cum venerabilis num. 32. & seqq. ubi ampliat & limitat 5. modis de excep. c. omnes 16. q. 7. & ibi gloss. alleg. concord.* vacantia ex quorumcumq; personis, quia non impeditur conferre beneficia Cardinalium, nisi per regulas Cancellariæ, & Extravag. *ad regimen*, quæ erat temporalis ad vitam Benedicti Papæ 12. *Cresc. decis. 3. num. 4. de privil. Cassad. decis. 6. num. 9. h. tit. Bellam. decis. 116. num. 2. Extravag. ad regimen §. nec non quæ ad assecutionem ibi donec &c. nos universalis & ecclesiæ regimini præsidere concessu de præb. in communibus,* & in quovis tempore ac loco contingit ea vacare, c. *omnes basilicæ 16. qu. 17. c. 2. §. pen. & fin. de concess. præb. Greg. 15. decis. 99. num. 2. & 3.* præterquam apud sedem Apostolicam, quæ soli Papæ sunt reservata, c. 2. *h. tit. in 6.* quæ Ordinarius, vel ejus Vicarius generalis in diœcesi existens conferre non potest, etiam summus Pontifex ea non contulerit intra mensem à die vacationis, quia c. *statutum, h. tit. in 6.* correctum est per Extravag. *primam piæ sollicitudinis, h. tit. in communibus, Gemin. in d. c. statutum n. 8. h. tit. in 6.* sed possunt sede Apostolica vacante conferre parochiales ecclesias vacantes apud sedem eamdem, ac illas, quæ ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabant, si de ipsis per eum, ante ejus obitum non fuerit ordinatum, c. *si Apostolica h. tit. in 6. Gemin. in d. c. statutum num.* ne ipsarum vacatio diutina periculum animabus valeat afferre, c. 1. *h. titul. in 6. c. cum sit. de ætat. & qual.* quando autem beneficia vacant apud sedem apostolicam traditur in c. *præsenti h. tit in 6.* Iuxta tenorem Concordatorum Germaniæ, quoties aliquo beneficio vacante in mensibus sedi apostolicæ reservatis, non apparuerit infra tres menses, à die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo apostolica auctoritate provisum fuerit, ex nunc & non antea: ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinebit, de illo libere disponere potest, §. *quoties vero aliquo in concord. German. Greg. 13. Const. 42. Quæ in ecclesiarum.* & Rota verba Con-

cordatorum, si non apparuerit, interpretata fuit, si Papa non providerit, coram R. P. Ac coram bono tunc Rotæ Decano 13. Ianuarii 1559. in causa Coloniensi canonicatus Sancti Cuniberti quam felicis recordationis Gregorius xiij. approbavit per suam constitutionem datam Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1576. Calen. Novembris Pontificatus anno quinto receptam per totam Germaniam. Dispositio. c. *fin. de elect. in 6.* non est servanda de necessitate in collationibus, & provisionibus, quia in talibus non est medium inter electionem, & confirmationem, nec inferioris actus venit per superiorem confirmandus; *gl. fin. in d.* c *fin. & ibi Can.* immo in eis non requiritur citatio, etiamsi lædatur jus tertii, & alter reperiatur in possessione beneficii, c *licet episcopus hoc tit. in 6. & ibi glos. in verb. conferre, & Can. Franc. in c. constitutis 2. num. 12. de appell. gl. in c. monasterium 16. qu. 7. gl. in c. 3. in verb. majoribus, & ibi Can.* aut ex statuto beneficia tantum conferri possint certis personis, & id habeat clausulam si invenerit &c. *Rot. decis.* 309. *num. 2. & 5. par. 1. divers. d. c. licet episcopus hoc tit. in 6. & ibi post gloss. in verb. conferre Can. Zab. in clem. unica num. 17. in fin. vers. & prædicta procedunt, de off. de leg.* Limita dictam potestatem

19 † episcopi in dignitatibus, c. *cum olim de re jud. Pan. in c. cum Ecclesia sub num. 8. de elect.* & in Canonicatibus, & præbendis Cathedralis Ecclesiæ, aut beneficiis, *Franc. in c. à collatione num. 10. de appell. in 6. & ibi Can.* c. *postulastis de confess. praben.* quorum collatio spectat ad episcopum de consensu capituli, vel est communis episcopi, & capituli, salva consuetudine, & patronatibus exceptis, c. *à collatione de appell. in 6. & ibi Franc. num. 1. & Can. Pan. in d. c. cum ecclesia Volterana sub num. 8. de elect. Caput. dec.* 283. *par. 2. Cassad. decis.* 22. *hoc tit. Bald. decis.* 69. *late Garc. de benef. par.* 5. c. 4. *num.* 11. *& seqq.* ad quam faciendam absentes Canonici, si commode fieri potest, sunt citandi, c. *cum in ecclesiis hoc tit. in 6.* quia præbendæ præsumuntur institutæ ex bonis communibus ecclesiæ; c. *nulli. 12. quæst. 1. & ibi gloss. fin. & Can.* quod si episcopus conferat uni, & capitulum alteri, neutra collatio valet, nam ad invicem sibi obstant, *Prob. ad Monach. in rubr. de jurepatr. num.* 8. si separatim uni conferunt, tenet collatio, *Achill. decis.* 4. *num.* 9. *&* 10. *hoc tit. Bart. in l. stipulationes non dividuntur num.* 21. *ff. de verb. oblig. & ibi DD. facit l. per fundum ff. de servit. rust. præd.* quia ubi actus committitur uni nomine collectivo, & alteri personæ; illud collectivum est pro altra dimidia, *l. interdum in princ & ibi Bald. & l. Titius 1. & l. liber homo §. Titius 1. ff. de hæred. inst. l. si quis actio. ff. de usufr. accresc. l. fin. & ibi Bald. C. de impub. & aliis substitut. in prin. Felin. in c pastoralis sub. num. 9. vers. præs. de rescript.* si solus episcopus uni conferat, & capitulum non approbet, nec contradicit, vel è converso, valida est collatio, quia actus est dividuus, quo ab uno fieri potest, *Zab. in clem. 1. in prin. sub num. 11. vers. sed post longam cogitationem de suppl. negl. præl. Achil. decis.* 4. *num. 11. & seqq. hoc tit.* & decurso tempore à canonibus statuto capitulum videtur consentire, c. 2. *& ibi Anch. nu.* 5. *Pan. nu.* 9. *& Can. de his quæ fiunt à præl. fin. &c.* ac impetratio per alium facta à summo pontifice de eisdem præbenda, & canonicata nulla facto mentione de hujusmodi collatione, est subreptitia, *Put. decis.* 21. *hoc tit. l. servum filij in princ. ff. de leg. 1. l. proponebatur in fin. ff. de castr. pecul.* quia de jure quæsito confirmabili, licet in unum casum sit resolubile, debet fieri mentio, c. *commissa de elect. in 6*, c. *si tibi absenti, de præb. in 6. Cassad. dec.*

24. *num.*

24. *num.* 3. *super reg. canc.* capituloque suo jure non utente retro id habuisse credituris, cui collatio facta fuit ab episcopo, *d. l. servum filij in princ. l. 2. & l. proponebatur ff. de castr. pec. Oldr. conf.* 285. *num.* 7. & 8. Si vero capitulum illi, cui episcopus solus contulit, tradat possessionem canonicatus, & præbendæ, dicta traditio videtur habere vim collationis, nisi actus traditionis dirigatur ad obedientiam, & nihil apparet, quod vellent conferre, *Achill. decis.* 4. *hoc tit in* 1. *dub. Io. Andr. in c. transmissam num.* 12. 13 *& seq. de elect. & ibi Can. late Rot. decis.* 16. *de conceff. præb. in nov.* quia regulariter inductio in possessionem beneficii facta ab eo, qui habet potestatem conferendi, & inducendi in possessionem jure proprio habet vim collationis: *Clem.* 1. *vers. quin etiam de conceff. præb.* c. *cum aliquibus de rescript. in* 6. c. *cum in ecclesia hoc tit. in* 6. *Io And. in c. transmissam. num.* 7. *& num.* 13. *& seq. de elect.* nam in collatione non requiritur certa forma verborum, sed eam demonstrat omnis verbalis, vel realis actus, per quem possit constare de mente conferentis, c. *cum olim de re jud.* c. *ex ore, & ibi Pan. nu.* 4. *de his, quæ fi. à majori. &c. Rot. dec.* 14. *de conceff. præb. in nov.* Similiter collatio facta per capitulum & canonicos, interveniente Vicario Episcopi uti canonico, non tanquam vicario valida est; *Put. dec.* 16. *hoc tit. Achill. decis.* 2. *de conceff. præb. arg. l. si consul. & l. seq. ff. de adopt. &c. & ibi gl. alleg. concord. & DD l.* 2. *ff. de off. præf. l. fistulas §. fundum, & ibi gl. & DD. ff. de contrah. empt.* quia in his, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis quis potest sustinere personam plurium circa eundem actum, ut quia ambo habent conferre, c. *si quis justo §. porro de elect. in* 6. *Felin. post Pan. in d. c. ex literis num.* 10. *vers. secunda conclusio & ibi Can. de probat.* sed non circa diversos actus, c. *cum inter universas de elect. in fin. & ibi Pan. num.* 6. *& Can.* Limita secundo dictam potestatem episcopi, † in 20
canonicatibus, & præbendis collegiatarum ecclesiarum, quorum collatio spectat ad ipsa collegia, sola institutio ad episcopum, *Pan. in d. c. cum ecclesia Vulterana sub num.* 8. *vers. quoad secundum casum. Rot. decis.* 4. *de conceff. præb. in novis. Put. decis.* 130. *lib.* 1. *Mohed. decis.* 27. *in fin. hoc tit. Ferret. conf.* 230. *numer.* 1. *Rot. dec.* 8. *hoc tit. in antiq. late Garc. de benef. par.* 5. *c.* 4. *nu.* 58. *& seqq.* Limita tertio † in beneficiis regularibus 21
exemptis, quorum collatio, si sint conventualia, pertinet ad prælatum, & conventum simul: c. *fin. de reg. & trans. ad relig. in* 6. *Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 23. *num.* 20. si vero conventualia non sunt ad abbates, priores, magistros, & alios prælatos regulares. *Clem. unic. de suppl. negl. præl. Gonz. super reg. de mens. & alter. gl.* 23. *nu.* 20. Quomodo autem probetur ecclesiam esse collegiatam, *vide Zabar. in clem.* 2. *num.* 10. *de æt. & qual. &c. Panor. in c. nobis num.* 8. *de jurepatr. Felin. in c. accedentes, in princ de præscript. & Can Greg xv. decis.* 482. *nu.* 4. *& seqq. & ibi late annot.*

Prædicti omnes sunt ordinarii † collatores, quia habent jus conferendi à canone, 22
c. *ordinarij de off. ord in* 6 c. *is cui de elect in* 6. *Rebuff super concor. tit. de collat.* §. 1 *in princ.* ac etiam capitula cathedralis, aut collegiatarum ecclesiarum, quia in materia collationis appellatione ordinarii venit episcopus, non alius, *Felin. in c. cum olim sub nu.* 1. *vers. & adde de præscr. Sarnen. in reg. de trien. quæst.* 37. *Fred. Conf.* 291. *num.* 2. In materia odiosa, & ubi potest dari concursus ordinarii, & extraordinarii collatoris prout in collatione legati de latere, vel facta ex indultis supra inductis, *Clem.* 2. *& ibi post gl. in verbo nolumus de off. ord. Zab. n.* 12. *&* 13.

ibi DD. §. *si quis à non domino Instit. de rer. divis. Franc. Marc. qu.* 140. *n.* 3. *par.* 2. quasi possessio conferendi probatur, quando docetur de collatione, & possessione eius vigore subsecuta, *d. c. consultationibus l. si publicanus* §. *in omnibus, & ibi Bart. ff. de publ. & vectig. & DD. Pan. in c. bona* 2. *n.* 7. *de post pral.* aut resignatione eius, cui collatum fuit beneficium, & possessione resignatarii per longissimum tempus, *Bald. in l.* 2 *sub num.* 3. *vers. sed quid si non apparet C. de com. rer. alien. Rot. decis.* 147. *num.* 1. *par.* 1. *divers.* & ex successiva provisione unius per mortem, aut per resignationem alterius: *Oldrad. cons.* 229. *Greg.* 15. *decis.* 215. *in princ. & ibi late annot.* sed & actus possessionis conferendi per resignationem extenditur ad collationē per vacationem ex obitu, quādo nullus alius est in quasi possessione providendi per obitum: *c.* 1. *& ibi Pan. num.* 3. *in fin. de relig. dom. Felin. in c. auditis num.* 19. *de rescript. Mohed. decis.* 22. *hoc tit.* quando agitur contra ordinarium, vel provisum ab eo, præter famam requiruntur adminicula, *Caput. d. dec.* 137. *par.* 1. *Cassad. decis.* 1. *de probat. Rot. divers. decis.* 268. *sub nu.* 2. *par.* 1. *arg. c. primi in princ. de prascr. in* 6. *& c. ad decimas, & ibi not. de rest. spol. in* 6. aut præscriptio formata, & sic titulus, bona fides, cursus quadraginta annorum, ordinarii scientia & patientia, vel præscriptio immemorabilis, quia jus commune est pro ordinario, *dictum est supra tit. de prascript. Rot. divers. decis.* 803 *par.* 1. *Bellam. cons.* 10. *n.* 5. *& seqq. Cravett. cons.* 134. *nu.* 14. *& seqq. c. cum ex iniuncto* §. *fin. in fin de haret. & ibi Can.* Vica-

27 rius † episcopi generalis non potest conferre beneficia, quia in conferendis beneficiis est liberalitas in cui dando, sed non in dando, *c. relatum c. inter cateras hoc tit. & utrobique not. c. quamvis & ibi gloss. in verb. pensione conced. in* 6. *gl. in c. fin. in verb. libera de off. Vic. in* 6. nisi ipsi beneficiorum collatio specialiter committatur, quæ per episcopum ei generaliter, non singulariter potest concedi, etiam antequam dicta beneficia vacent, *c. fin. de off. Vic. in* 6. *& ibi gloss. fin. Franc. in fin. & Can. c. statutum in fin. hoc tit. in* 6. *& ibi gloss. fin. c. constitutus & ibi gl. pen. in verb. concessionis, vers. sed nunquid episcopus de concess. prab. Franc. Marc. decis.* 993. *par.* 1. *late Garc. de benef. par.* 5. *c.* 8. *n.* 112. *& seqq.* poteritque conferre etiam dignitates, dato quod de eis non sit specialiter concessa potestas, ac etiam beneficia regularia, *c. Franc. Marc. decis.* 994 *par.* 1. quia nomen beneficii large sumi debet, cum non sit materia ambitiosa, *c. tua de verb. signif. c. dudum hoc tit. in* 6. *& ibi gloss. in verb. beneficia, & Can. Rot. decis.* 7. *de off. Vic. in antiq. Franc. in c. fin. num.* 3. *eodem in* 6. *& ibi Can.* etiam existens extra ipsam diœcesim, quia est ordinarius, & collatio, ac etiam institutio est jurisdictionis voluntariæ, *c. novit. & ibi gloss. fin. in fin. de off. leg. Rot. dec.* 5. *de off. Vic. in antiq. licet aliter sentiat Fran. Marc. qu.* 117. *n.* 17. *& q.* 361. *n.* 3. *par.* 2. *& c. statutum hoc tit. in* 6. speciale est in beneficiis vacantibus apud sedem Apostolicam, dataque Vicario potestas non revocatur per litteras privatas, quia revocatio Vicariatus publicanda est, *l. sed et si pupillus* §. 1. *de inst. act. l. sed Iulianus* §. *quamquam vers. interdum ff ad Senatusc. Maced. & ibi gloss. alleg. Concordantias Felin. in c. ex parte Decani num.* 7. *& seqq. de rescript. & ibi Can. Achil. dec.* 1. *de off. Vic.* non potest episcopus, vel is qui jus conferendi habet concedere alicui potestatem conferendi primum beneficium, cum vacabit, quia talis concessio fieri potest in fraudem canonicæ sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, sive promitti antequam vacent, *c. constitutus de concess. prab. & ibi Can.* Vicarius simoniace conferens

ferens non facit privari episcopum sua collatione, *Achil.decis.2.de off.Vic.c.in generali de reg.jur. in 6 c.si episcopus §. in generali de pœnit.& remiss in 6.* quod in generali mandato non includatur mandatum ad delinquendum, *l.si procurator vers.celsus ff.de cond.ind.l.3.§.si procurator ff.quod quisque iur.& c.l. Lucius §. imperator ff.ad Trebell.*

28 Gratiæ Apostolicæ essentia † in sola supplicatione consistit, *Ioan.Andr. in c.exceptionis n.4.& 5.de litis cont.Ioan. Andr. in proœm. lib.6.n.5. Cassad.decis.fin.num.8.de caus.poss.& propr.Caput.decis.173.n.2.par.2.plures citans, Garc. de benef.part.4.c.2.n.10.& seqq.plures citans,* quæ non tribuit jus parti, antequam relaxetur, *Gom.in reg. de non toll. jur.quas q.20. in fin. arg. l. contractus C. de fid. instrum. Gonz.super reg.de mens.& alter.gl.15.§.2.nu.33.& seqq.* & est matrix & scriptura originalis cui statur, *l.Sempron.& ibi Bart.& DD.ff.de legat.2.l.si quis ex argentariis §.pen in fin.ff.de eden.Felin in c. quoniam contra num.10.de probat.c.ut veterum,& ibi gl.mag Can.9.dist.* tribuitque jus in beneficio, quando supplicatio est signata in forma gratiosa: si in forma dignum, aut alias in forma commissaria tribuit jus ad beneficium, *dictum est supra tit. de rescript vers.secundo rescripta gratia, &c.* ideo quando bulla discordat à supplicatione, corrigenda est juxta supplicationem: *Bartol.cons.77.num.12.& seqq. vol.4. Caput decis.75.part.1.* Cancellatura alicuius clausulæ in supplicatione contentæ operatur concessionem aliorum, quæ non censentur concessa de Stylo Cancellariæ, à quo nuda voluntate Papa potest recedere, *Rot. decis.50 de rescript.l.2.& 3.ff.de iis, quæ in test. del. induct. inscr.* ac signa crucis notata in supplicatione sumpta ex registro denotant deleta fuisse aliqua verba, *Cas.decis.10.sub nu.7.& decis.xj.sub n.1.de preb.* Quando in corpore supplicationis est clausula cassata, quæ non reperitur cassata in clausulis, præsumitur quod per errorem, & inadvertentiam in corpore fuerit inducta, & licet Cancellaria non expediret litteras cum illa clausula, tamen Camera expediret, *Put.decis.228.li.1.* Ad effectum † subreptionis, & obreptionis attendenda est supplicatio, non autem litteræ expeditæ, *Greg.15.decis.108.n.10.& 11.& ibi annot.§.fin.& ibi gloss.in verb. protbocollum,& DD. Auth.de tabell l prætor ait ff.de eden.l. contractus C.de fid.instr.Inst.de empt.& vend.in princ. Rebuff. in praxi part. 1. de reform.& correct.Bulla num.2.* necnon ad effectum simplicis absolutoriæ, *Paris.de resign. lib.6.qu.5 n.66.in fin.nu.67.* & quoties non agitur de canonizanda gratia illa, quæ supplicatione continetur: *Gabr.cons.290.num.13.vol.1.Cassad.decis.8.num.14.de restit spol. Sarnen.in regul.de infir.resig.quæst.18.num.6. Greg.15.decis.540.nu.6.& ibi annot.* ad effectum † autem justificationis attenduntur 29 30 litteræ, non supplicatio, ut si contingat narrativam supplicationis tanquam superfluã ab expeditoribus omitti in litteris, quia non supplicatio, sed litteræ sunt canonizandæ: *Card.Seraph.decis.1446.num.3.& 4.* etenim litteræ sunt loco tituli: *Ioan.Andr.in proœm. lib.6. num 7.& 8.& ibi Can.communiter Felin.in rubr. de Const.n.5.& ibi Can. Bald.in l. humanum num 6.in fin. C.de legib.& ibi DD. Rota decis.27.de rescript.in nov.* supplicatio vero instar imbreviaturæ, est scriptura incompleta, *Bald.in rub.C.de fid.instr.num.40.l.cum pater §.cum imperfecta ff.de leg.2.* narrativa vero addita in litteris per Officiales Cancellariæ, quæ non legitur in supplicatione, forsan ad evitandam solutionem annatæ, donec impetrans possessionem consequatur, non est justificanda, *Greg.xv. decis.577.sub num.5.& num.6.& ibi annot.* quia Officia-

ficii tribuens jus in re, & faciens beneficium esse illius, cui confertur, post acceptationem à præsente, c. *gratia & ibi gloss. in verb. ignoranti de rescript. in 6. Lap. alleg. 89. num. 6. & ibi add. gl. 1. in fin. in c. si tibi absenti hoc tit. in 6. & ibi Archid. sub num. 1. in verb. ut tuum*, vel si absenti fiat post ratificationem, c. *si tibi absenti hoc tit. in 6. & ibi gloss. in verb. habueris & Can.* habet vim electionis, & confirmationis: c. 1. *& ibi gloss. in verb. provisionem de elect. in 6. c. cum olim, & ibi not. de caus. poss. & propr.* hinc superior, ad quem, negligentibus electoribus, fit devolutio, potest unico actu collationis se expedire, c. *si postquam in fin. & ibi gl. pen. de elect. in 6. c. causam qua de elect. & ibi Pan. in 6 c. cum inter el. 3. & ibi gl. in verb. confirmavit, & Can. eod.* dico *extraiudicialis*, quia collationes, & provisiones beneficiorum sunt actus extrajudiciales: c. *concertationi de app. in 6. & ibi Franc. num. 3. & Can. Pan. in c. fin. num. 3. & ibi Can. de præsumpt.* imo sanctissimi Domini nostri Datarius non est judex impetrantium beneficia, sed extrajudicialiter se informat de qualitatib. providendorum, & de fumo juris impetrationum: *Navarr. cons. 3. num. 2.*
6 *hoc tit.* regulariter collationes non † sunt de processu, nec pertinent ad processum, unde si aliquis petat ab ordinario collationem alicuius beneficii, vel confirmationem electionis de se factæ ad aliquam Collegiatam ecclesiam, & ante collationem, vel confirmationem fuerit interposita appellatio, eaque pendente ordinarius alteri conferat, vel electionem confirmet, utrumque valet, ea etenim quæ pertinent ad judicem, sive processum, appellatione pendente, facta cassari debent, tanquam attentata, secus in his, quæ non pertinent ad processum, *Rot. decis. 3. & ibi add. ut lit. pend. &c. in nov. Lanceb. de attent. par. 2. c. 12. limit. 2. Butr. in c. cum M. sub num. 88. vers. ad quod declar an dum de const. Bald. in auth. litigiosa C. de litig.* Eadem ratione executor litterarum Apostolicarum super verificatione gratiæ procedit extrajudicialiter, sive est datus sine clausula, sive cum clausula sapiente monitionem, vel instructionem, videlicet si est idoneus &c. sive cum clausula sapiente conditionem, & certam formam, nec tenetur assumere, nisi velit, partes judicis, *Pan. in c. fin. num. 23. & Fel. num. 22. de præsumpt. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter gloss. 9. §. 1. tit. annotationes cont. nullit. & attent. à num. 14. usque ad num. 47. Ias. in l. certum num. 11. & seqq. C. unde legit. gloss. in Clem. 1. in verb. repererint, & ibi Zab. q. 13. de off. deleg.* Iudicialis est † 7
collatio, quando executor super verificatione gratiæ datus est cum clausula vocatis vocandis, c. *exhibita de jud. & ibi Can. Fel. in c. de cætero num. 10. de re jud. Rot. decis. 12. & & ibi add. num. 12. de off. deleg. in nov.* aut aliquis expellendus est à possessione, quam occupavit, c. *licet episcopus hoc tit. in 6. c. conquerente de rest. spol.* quando sponte suscepit partes judicis, *gloss. in Clem. 1. in verb. repererint vers. dicit tamen Innoc. de off. deleg. & ibi Can.* & aliis casibus notatis *supra titul. de off. & pot. jud. deleg. §. omnes executores*, Collationes Parochialium † ecclesiarum sæcularium, canonicatuum Doctoralium, & Magistralium, necnon omnium beneficiorum, quæ in Curia providentur per concursum, sunt extraiudiciales, quia tantum affiguntur edicta cum certo termino, scribuntur, & admittuntur oppositores, examinantur, & de eorum habilitatibus, & qualitatibus inquiritur absque alia citatione, quibus peractis providetur magis idoneus, potest tamen de eis fieri collatio judicialis, secundum casus occurrentes, & prout natura negotii postulat: *arg. gloss. in §. fin. in verb. inanes, &*

nes,& ibi DD. de elect. in 6. Pan. in c. constitutis 46. num. 14. & ibi Franc. num. 9. de appell. Ioan. And. in c. avaritiæ sub num. 3. vers. à contrario de elect. in 6. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 9. §. 1. tit. annot. cont. null. & attent. in caus. benef. num. 40. & seqq.

8 Collatio alia est † necessaria, alia voluntaria, necessaria est quæ est debita certæ personæ, seu certo generi personarum, *Reb. in prax. lib. 1. tit. de collat. in princ. gloss. fin. in c. cum in Ecclesia & ibi Can. hoc tit. in 6. Put. decis. 229. lib. 2. & decis. 99. num. 3. lib. 3.* antiquiori optanti, *cap. fin. de consuet. in 6.* compermutanti, *Clem. unic. de rer. permut.* consanguineis fundatoris, *Garz. de benef. par. 5. cap. 7. numer. 76.* vel illa, quæ fieri debet cum alterius consilio, *c. cum in veteri de elect. cap. cum olim de arbit. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 46.* consensu, *cap. 1. §. cum vero ne sed. vac. & cap. in 6. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 47.* præsentia, vel interventu, *l. sed etsi pupillus §. conditio ff. de inst. act. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 48.* aut alterius ministerio, *Tiraq. de leg. connub. gloss. 7. num. 35. Gonz. super reg. de mens. & alt. glo. 49. ubi multos ministeriorum modos persequitur, Caputaq. dec. 297. num. 5. & 6. par. 1. l. in minoribus C. si tut. vel cur. &c.* electione, præsentatione: *c. nobis 2. & 3. resp. de Iurepat. & ibi post gl. DD. c. decernimus 16. q. 7.* voluntaria est, quæ ex voluntate, & libere fit de beneficiis, *Rebuff. in prax. lib. 1. tit. de collat. nu. 3. Pan. in c. de multa num. 3. hoc tit Cassad. decis. 3. sub num. 3. & 4. de privil. Gars. de benef. par. 5. c. 7. num. 51. & plurib. seqq.* etiamsi in genere sint affecta qualificatis personis, ut puta magistris: *c. cum in cunctis §. inferiora de elect. c. venerabilis hoc tit. & ibi Pan. num. 8. & Can. Garc. de benef. par. 5. c. 7. num. 76. in fin.* Collatio vali-

9 da † est facta per collatorem ignorantem impetranti etiam ignoranti vacationem, dum tamen beneficium in veritate vacet, *Lap. alleg. 6. n. 2. in fin. Rot. decis. 36. hoc tit. in antiq.* aut si fiat ipso die obitus possessoris beneficii, *Cresc. dec. 13. de rescr. c. un. & ibi glo. in verb. occulta & Can. ut eccl. benef. sin. dimin. conf. Pan. in c. 1. num. 2. de cland. despons.* Ac corpore defuncti beneficiati nondum sepulto, *Pan. in c. bona el. 2 sub num. xj. post gl. & ibi Can. de elect.* aut ei cui ipso die provisionis prima tonsura fuit collata, quia præsumitur, quod collatio mortem & clericatum fuerit sequuta, *Cresc. dec. 4. de præsumpt. Felin. in c. pastoralis num. 2. de rescript. l. cum in testamento §. hæc verba ff. de hæred. instit.* propter utriusque actus validitatem, *d. l. cum in testamento §. hæc verba ff. de hæred. inst. Ias. in l. fin. num. 30. & 35. C. de edict. div. Adr. toll. Ias. in l. qui fideicommissarium num. 2. C. de fideiuss. Felin. in c. pastoralis num. 5. & seq. de rescript. plura cumulans,* vel absenti nullo mediante *c. si tibi absenti in princ. hoc tit. in 6.* neque de jure est constitutus terminus ad consentiendum collationi, nam *c. quam sit de elect. in 6.* non habet locum in collationibus beneficiorum, *Gemin. in d. c. si tibi sub num. 4. Anchar. in 2. not. & Can. communiter,* ac mediante laico procuratore, *Clem. 1. in verb. procuratorem, & ibi Can. de renunc. Collect. in c. decernimus num. 3. de jud. & ibi Can. Rot. decis. 8. de procurat. in antiq. Cresc. dec. 3. de conceff. præb.* de nocte, *c. unico, ut eccl. benef. sin. dimin. conf. Pan. in c. 1. num. 2. de cland. desp. Dec. in c. consuluit num. 32. de off. deleg. Cresc. dec. 3. de rescript. num. 2. Garc. de benef. par. 8. c. 4. num. 5. & seqq.* non potest esse † incerta alternativa, 10
clandestina, contra quam præsumitur, & eius maior requiritur probatio, *Franc. c. si tibi absenti sub num 1. & Archid. num. 1. hoc tit. in 6. Garc. de benef. par. 8. c. 4. num. 1. & seqq.* aut conditionalis, nisi talis sit conditio, quæ

insit tacite, ut si vacat, fies capax, c. 2. *& ibi gloss. in verb. in certa de elect. in 6. & ibi Franc. n. 4. & Can. Garc. de benef. par. 8. c. 2. per totũ, Bal. in l. 3. nu. 13. C. de sent. quæ sine cert. quant. profer.* quia collatio beneficiorum non potest stare in pendenti, *Cresc. decis. 15. de caus. poss. & propr. late Felin. in c. cum ex officii sub num. 36. vers. in contrarium de præscript. c. 2. & ibi gloss. in verb. incerta & Can. de elect. in 6. l. actus legitimi ff. de reg. jur.* à summo Pontifice in genere, *c. si plurib. & ibi Franc. num. 2. hoc tit. in 6.* & ad tempus, vel sub conditione fieri potest, *c. si pastoralis 7. q. 1. c. si pro te*
11 *de rescript. in 6. c. veniens de fil. presb.* Verba † *provisio, dispositio, ordinatio* generaliora sunt, apta comprehendere omnem modum, per quem de jure ecclesiæ potest provideri: *gl. in clem. fin. in verb. provisioni de elect. gloss. in clem. 1. in verb. dispositionem de suppl. neglig. præl. gloss. in c. post electionem in verb. ordinationem de concess. præb. Gail. de mont. Laud. in repet. extrav. sedes Apostolica n. 5. de off. deleg.* hinc si Papa reservat beneficium suæ collationi per Commendam (quæ jus non tribuit in beneficio) reservatio non expirabit, quæ expirat, si reservaverit suæ provisioni, dispositioni, aut ordinationi, *Rom. cons. 350. num. 9. & xj. Staph. de litt. grat. tit de mod. provis num. 14. Franc. in c. nemo deinceps sub nu. 5. vers. ex his infertur de elect. in 6.* Verba, collectio, electio, præsentatio quandoq; confunduntur, & collatio sumitur pro præsentatione, & præsentatio pro collatione, *Rot. decis. 27. de præb. in nov. Imol. in c. fin. n. 1. & 2. de concess. præb. Greg. 15. decis. 66.* Conferunt
12 beneficia † vacantia summus Pontifex, qui in omnibus, & singulis diœcesibus totius orbis potest cõferre beneficia jure proprio, *c. 2. in princ. hoc titul. in 6. late Garc. de benef. par. 5. c. 1.* jure præventionis, *c. dudum §. nos igitur attendentes c. quamvis & ibi Can. h. tit. in 6. Silv. de benef. par. 3. q. 65. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & altern § 3 proœmial.* ac jure concursus, *c. si à sede hoc tit. in 6. & ibi Can. c. duobus & ibi Can. not. de rescript. in 6.* Quando narratur dispositive aliquis modus reservationis, *cap. 2 in fin. hoc tit. in 6. Simonet. de reserv. quæst. 48.* vel devolutionis, *c. 2. de concess. præb. cap. litteras cap. dilecto de suppl. neglig. prælat.* tunc Papa non præsumitur velle prævenire ordinarium, *Gonzal. super reg. Canc. de mens. & alter. §. 4. proœm. num. 75. & 76. & seqq.* aut velle cum eodem concurrere, *Rom. cons. 335. num. 14. per c. ex parte de concess. præb.* sed præsumitur motus dicta narrativa, nam excluditur ordinarius à potestate conferendi, verificata narrativa reservationis, *c. 2. in fin. hoc tit. in 6. Lap. alleg. 19. sub num. 2.* vel etiam devolutionis: *c. 2. de concess. præb. c. litteras, cap. dilecto de suppl. negl. præl.* potest autem Papa concurrere, & prævenire quemlibet collatorem etiam ordinarium, ac quando capitulum cum eo concurrit in collatione, *Greg. 15. decis. 221. num. 7. & seqq. ex not. per Pan. in cap. cum ecclesia num. 8. vers. 3. opinio de elect.* vel delegatum, *c. dudum c. quamvis el. 2. hoc tit. in 6. Rot. decis. 1. sub num. 2 vers. ipse enim conferendo, & decis. 17. vers. præterea Papa hoc tit. in nov.* ac eum qui ex indulto confert beneficia reservata, *d. c. dudum §. nos igitur hoc tit. in 6. Gonz. super reg. de mens. & alt. glos. 2. proœm. num. 17. & seqq. Greg. 15. decis. 291. & addit. num xj. plures decisiones cumulans, tex. in cap. quamvis el. 2. in fin. & Can. h. tit. in 6. Garc. de benef. par. 5. c. 1. in princ.* præventio, & concursus probantur ex conjecturis relatis *per Gonzal. super regul. de mensib. & alternat. §. proœm. 4. n. 67. & seqq. & n. 89 & seqq.* ubi loquitur de concursu, *Greg. 15. decis. 314. & ibi Add. late, &c.*

Provisionum Papalium † aliæ fiunt in 13
forma

forma gratiosa, aliæ in forma, dignum arbitramur, sive commissaria, *dictum est supra tit. de rescript. Parif. de resig. lib xj. q. 3. num. 67. & seqq.* quædam motu proprio, litteræ gratiosæ diriguntur ipsi, cui facta est gratia, & transeunt sub serico rubeo, & croceo, litte-
14 ræ executoriæ † sub dicta gratia confectæ diriguntur executoribus, *Vital. in Clem. fin. nu. 10. & 11. de rescript.* sub cordis canabis, & sub eadem data, *Mandos. ad Lap. alleg. 127. in lit. D.* qui non tenentur aliquid verificare pro executione facienda: nam ad capiendam possessionem nequaquam requiritur probatio, *Parif. de resign. libr. 10. quæst. 3. nu. 53. attestans de communi Garc. de benef. par. 6. c. 2. §. 2. n. 156. 181. & plur. seqq.* ac sufficit eius personam hic Romæ fuisse approbatam, & idoneam judicatam, *Parif. de resignat. lib. 10. quæst. 3. num. 67. & seqq.* nisi alius sit in possessione, ut jam dictum est, c. *licet episcopus hoc tit. & ibi post gloss. pen. DD. c. cum nostris, & ibi gl. antep. de conc. præb. & Can. l. uti frui & ibi DD ff. si usumfructus pet Garc. de benef par. 6. c. 2. §. 2. nu. 159. & seqq.* aut adsit legitimus contradictor habens titulum coloratum, de quo docuit, *l. fin. ibi non autem legitimo modo ab alio detinentur, & ibi glos. Bald. & DD. C. de edict. D. Adr. toll. cap. ex conquestione, & ibi gloss. pen. de rest. spol. Bald. in l. consentaneum num. 20. C. quom. & quan. Iud. Aufr. ad Capel. Tholos. decis. 1001 in princ.* effectus maximus est, cum primo casu sint meri executores, à quibus non datur appellatio suspensiva, secundo casu sint mixti, à quibus datur appellatio, quoad utrumque effectum, c. *pastoralis §. quia vero, & ibi post gloss. in verb. etsi sciat Can. de off. & potest jud. deleg. Pan. in c. fin. nu. xj, & ibi pulchre Butr. num. 9. & Can. communiter de præsumpt. late Garc. de benef. par. 6. c. 2. §. 1. num. 106. usque ad finem plures decisiones*
15 *referens*, Dicuntur fieri in forma † dignum, quando Papa committit Ordinario diœcesano, aut eius Vicario, seu officiali executoribus à se deputatis, ut si per eum impetrans inventus fuerit in scientia idoneus, & etiam in moribus repertus fuerit vitę laudabilis conferant ei beneficium, *facit Clem. 1. de conceß. præb. Clem. 1. de off. deleg. c. si pauper hoc tit in 6. Rot. decis. 53. de conceß. præb. in antiq.* & litteræ transeunt sub corda canabis, *Vital. in clem. fin. num. 9. de rescript.* dant jus ad rem, *Cassad decis. 1. numer. 6. ut lit. pend. & c. arg. eorum quæ tradit Iaf. in l. in bonæ fidei nu. 3. & seq. ff. de eo quod certo loco &c. & ibi DD.* litteræ executoriæ sub filo canabis, *Garc. de benef. par. 6. c. 2. in princ. & num. 4. Parif. de resignat. lib. 8. q. 7. sub num. 187. ubi ponit Pii Quinti constitutionē*, ac eadem data diriguntur uni ex vicinioribus episcopis, seu eius Vicario, aut officiali, quibus mandatur, ut si Ordinarius intra triginta dies beneficiū non contulerit, illis elapsis, si impetrantem idoneum repererit, beneficium eidem conferatur, *Mandos. ad Lap alleg. 127. in lit. D. Garc. de benef par. 6. c. 2. in princ. ubi refert plures decis. Rot.* daturque illis jurisdictio sub conditione, si Ordinarius diœcesanus, eiusve Vicarius, seu Officialis, quibus provisio primum committitur, fuerint in mora, seu negligentia, quæ probatur ex præsentatione litterarū requisitione impetrantis, & lapsu triginta dierū, c. *fin. de suppl. negl. præl. c. statutum, & ibi Franc. n. 3. & Can. de præb. in 6.* & ex tunc in ipsum executorem potestas huiusmodi provisionis transfertur, *cap. si capitulo & ibi Franc. sub n. 3. post gl. in verbo exequatur & Canon de conceß. præb. in 6. c. cum plures §. porro de off. deleg. in 6.* constito sibi de mora, vel negligētia Diœcesani, quia agitur de jurisdictione, vel potestate danda, c. *si sciscitatus, & ibi Felin. sub n. 12. vers. limita de resc. add. fin. ad decis. 4. de off. deleg. in nov.* Sed si Diœcesanus ordina-

ordinarius denegaret executionem sub prætextu subreptionis literarum, vel inidoneitatis, impetrans gravatus debet appellare ad summum Pontificem, non autem recurrere ad executorem, *l. etsi non cognitio & ibi post gl. DD. C. si con. ius vel util. publ. c. pastoralis §. quia vero, & ibi post gloss. in verbo etsi sciat C. de off. deleg. Garc. de benef. part. 6. c. 2. n. 56. usque ad finem plures decis. Rot. cumulans,* dictique executores possunt subdelegare, *Rot. decis. 28. de concess. preb. in nov. per c. is cui 1. resp. de off. deleg. in 6. Garc. de benef. part. 6. c. 2. §. 1. num. 97. & seq. & num. 106. & seq.* & tenentur ex officio inquirere & perscrutari habilitates ad beneficium requisitas, & verificationem narratorum in literis uti jam dictum est, *c. cum in cunctis in princ. & ibi post gl. Can. c. innotuit de elect. c. eam te de at. qual. ord. pref. Clem. 1. eod. tit. & ibi Vital. & Can. dixi supra de off. & potest jud. deleg. Garc. de benef part. 6. c. 2. §. 2. num. 231. & plur. seqq. Gonzal. super reg. Canc. de mens. & altern. gloss. 4. num. 108. & seqq.* non tamen gratia in forma dignum est conditionalis quoad substantiam, *c. fin. de presumpt. & ibi late Felin. num. 1. 16. 29. & Can. c. accepimus, de at. qual. & ord. pref. Clem. 1. & ibi gloss. in verbo repererint Zab. quest. 13. & Can. de offic. deleg Bald. in l. neque natales numer. 15. & 16. C. de probat. Ias. in l. certum num. 9. C. und. legit. Bart. in l. muto §. sub conditione num. 3. de tut. Rebuff. in prax. libro 1. tit. for. nov. provis. in 4. parte Bulla num. 6. & seqq.* sed respectu provisionis, quæ est dilata in tempus, postquam repertus est idoneus, & possessio ante approbationem capta est invalida, *l. qui absenti §. 1. ff. de acquir. possess. & ibi post gloss. DD. Greg. xv. decis. 441. num. 3. & 4. Garc. de benef. part. 2. c. 1. num. 130. & seqq.* præfata procedunt, quando Bullæ expediuntur per Cancellariam, quod si expeditio fiat per cameram, tunc gratiosa, & executoria simul in eadem bulla poni possunt, *Mandos. ad alleg. Lap. 127. in lit. D. Garc. de benef. part. 6. c. 2. in princ. cap. non est vobis in sua superscriptione de sponsal.* Episcopus literas in forma dignum directas officiali, seu Vicario suo exequi non potest, *Zab. in Clem. etsi principalis quest. 9. Vital. num. 52. & seqq & Can. de rescr. Dec. in c. quoniam Abb. num. 62. de offi. deleg.* nec Vicarius, aut officialis se intromittunt, quando eidem episcopo fuerunt directæ, *Dec. in d. c. quoniam Abb. num. 78. & seqq. de off. deleg. Garc. de benef. part. 6. c. 2. num. 20. usque ad numer. 28.* quas sede episcopali vacante vicarius, seu officialis capituli expedire, & exequi non potest, quia illud non succedit in jurisdictione delegata defuncto episcopo ab homine, vel à canone, *c. ad abolendam §. fin. & ibi Ioan. Andr. contra Host. num. 14. in fin. & n. 15. & seq. Pan. num. 6. Zab. & Can. de haret. Zab. in Clem. 2. in 4. quest. de stat. Monach. Garc. de benef. part. 6. c. 2. num. 4. usque ad 59. referens plures decisiones Rota Rot. decis. 56. de concess. preb. in antiq.* Sed successor in episcopatu post electionem, & confirmationem, & ante consecrationem executioni demandare potest, *Rot. dec. fin. de off. deleg. in nov. per cap. si gratiosa de rescript. in 6. Rot. decis. 30. de rescript. in antiq. per cap. eam te eod. tit. & ibi not. per Felin. & Can.* Quod si contingat deferri litem ad Romanam Curiam auditor causæ succedit loco executorum, examinat, & confert, *Clement. auditor de rescript. Cas. decis. 14. num. 9. hoc tit. Card. Seraph. dec. 833.* ac condemnat ex officio in fructibus à tempore motæ litis per possessorem perceptis, etiam in libello non petitis, *Rot. decis. 6. de re jud. in nov. c. cum dilectus circa finem de jurepat. c. cum causa de off. deleg.* Quia fructus sunt accessorii ad beneficium, & veniunt à tempore motæ litis, *l. videa-*

videamus, & l. mora §. *in bonæ fidei ff. de usur.*
16 Motu proprio † gratia non censetur signata, quando est signata per *fiat ut petitur*, etiam quod dicatur in corpore *motu proprio*, si motus proprius non est expressus, in signatur, prout omnino requiritur, *Sarnen. in reg. de annal. quæst. 10. vers. sed animadvertendum quod ista distinctio c. si motu proprio h. tit. in 6. Caput. decis. 237. part. 2.* Secundò confe-
17 runt beneficia legati † à latere, non autem legati missi, aut nati, nisi eis specialiter indulgeatur. c. 1. *de off. leg. in 6. dictum est su-*
18 *pra tit. de off. leg.* Tertio, † episcopus confert etiam existens extra suam diœcesim, c. *statutum, & ibi gloss. in verbo in remotis h. tit. in 6. c. post electionem de conceß. præb. c. qua fronte de appell.* (est enim voluntariæ jurisdictionis, c. *novit. & ibi gloss. in fin. de off. leg. Ioan. de Selua de benef. part. 3. q. 40.*) rectorias, sive parochiales ecclesias, *Pan. in c. cum Ecclesia sub num. 8. vers. tertio, & ulimo casu de elect. & ibi Canonic.* ac beneficia omnia majora cum consilio sui capituli, minora sine consilio, c. *novit. c. quanto de his quæ fiunt à Præl. Pan. in d. c. cum ecclesia sub num. 8. vers. tertio & ultimo*, etiam regularia non exempta, *Vital. in Clem. unica in prin. num. 16. de suppl. negl. præl. c. abbate & ibi Can. de verb. sign. Gonzal. super reg. de mens. & alter gloss. 23. num. 22. & seqq.* existentia in sua diœcesi, c. *ex frequentibus de instit. & ibi gloss. & Can. c. omnes basilicæ 16. q. 7. Panor. in c. cum ecclesia Vulterrana num. 8. vers. 3. & ultimo de elect. Caput. decis. 283. par. 2. Greg. 18. decis. 291. & ibi late annot.* & ecclesias etiam, quæ subsunt plebibus, vel aliis ecclesiis inferioribus, *Felin. in c. cum venerabilis num. 32. & seqq. ubi ampliat & limitat 5. modis de excep. c. omnes 16. q. 7. & ibi gloss. alleg. concord.* vacantia ex quorumcumq; personis, quia non impeditur conferre beneficia Cardinalium, nisi per regulas Cancellariæ, & Extravag. *ad regimen*, quæ erat temporalis ad vitam Benedicti Papæ 12. *Cresc. decis. 3. num. 4. de privil. Cassad. decis. 6. num. 9. h. tit. Bellam. decis. 116. num. 2. Extravag. ad regimen* §. *nec non quæ ad assecutionem ibi donec &c. nos universalis & ecclesiæ regiminî præsidere conceßis de præb. in communibus*, & in quovis tempore ac loco contingit ea vacare, c. *omnes basilicæ 16. qu. 17. c. 2. §. pen. & fin. de conceß. præb. Greg. 15. decis. 99. num. 2. & 3.* præterquam apud sedem Apostolicam, quæ soli Papæ sunt reservata, c. 2. *h. tit. in 6.* quæ Ordinarius, vel ejus Vicarius generalis in diœcesi existens conferre non potest, etiam summus Pontifex ea non contulerit intra mensem à die vacationis, quia c. *statutum, h. tit. in 6.* correctum est per Extravag. *primam piæ sollicitudinis, h. tit. in communibus, Gemin. in d. c. statutum n. 8. h. tit. in 6.* sed possunt sede Apostolica vacante conferre parochiales ecclesias vacantes apud sedem eamdem, ac illas, quæ ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabant, si de ipsis per eum, ante ejus obitum non fuerit ordinatum, c. *si Apostolica h. tit. in 6. Gemin. in d. c. statutum num.* ne ipsarum vacatio diutina periculum animabus valeat afferre, c. 1. *h. titul. in 6. c. cum sit. de ætat. & qual.* quando autem beneficia vacant apud sedem apostolicam traditur in c. *præsenti h. tit in 6.* Iuxta tenorem Concordatorum Germaniæ, quoties aliquo beneficio vacante in mensibus sedi apostolicæ reservatis, non apparuerit infra tres menses, à die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo apostolica auctoritate provisum fuerit, ex nunc & non antea: ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinebit, de illo libere disponere potest, §. *quoties vero aliquo in concord. German. Greg. 13. Const. 42. Quæ in ecclesiarum.* & Rota verba Con-

cordatorum, si non apparuerit, interpretata fuit, si Papa non providerit, coram R. P. Ac coram bono tunc Rotæ Decano 13. Ianuarii 1559. in causa Coloniensi canonicatus Sancti Cuniberti quam felicis recordationis Gregorius xiij. approbavit per suam constitutionem datam Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1576. Calen. Novembris Pontificatus anno quinto receptam per totam Germaniam. Dispositio. c. *fin. de elect. in 6.* non est servanda de necessitate in collationibus, & provisionibus, quia in talibus non est medium inter electionem, & confirmationem, nec inferioris actus venit per superiorem confirmandus; *gl. fin. in d. c fin. & ibi Can.* immo in eis non requiritur citatio, etiamsi lædatur jus tertii, & alter reperiatur in possessione beneficii, c *licet episcopus hoc tit. in 6. & ibi glos. in verb. conferre, & Can. Franc. in c. constitutis 2. num. 12. de appell. gl. in c. monasterium 16. qu. 7. gl. in c. 3. in verb. majoribus, & ibi Can.* aut ex statuto beneficia tantum conferri possint certis personis, & id habeat clausulam si invenerit &c. *Rot. decis. 309. num. 2. & 5. par. 1. divers. d. c. licet episcopus hoc tit. in 6. & ibi post gloss. in verb. conferre Can. Zab. in clem. unica num. 17. in fin. vers. & prædicta procedunt, de off. de leg.* Limita dictam potestatem † episcopi in dignitatibus, c. *cum olim de re jud. Pan. in c. cum Ecclesia sub num. 8. de elect.* & in Canonicatibus, & præbendis Cathedralis Ecclesiæ, aut beneficiis, *Franc. in c. à collatione num. 10. de appell. in 6. & ibi Can. c. postulastis de confess. præben.* quorum collatio spectat ad episcopum de consensu capituli, vel est communis episcopi, & capituli, salva consuetudine, & patronatibus exceptis, c. *à collatione de appell. in 6. & ibi Franc. num. 1. & Can. Pan. in d. c. cum ecclesia Volterana sub num. 8. de elect. Caput. dec. 283. par. 2. Cassad. decis. 22. hoc tit. Bald. decis. 69. late Garc. de benef. par. 5. c. 4. num. 11. & seqq.* ad quam faciendam absentes Canonici, si commode fieri potest, sunt citandi, c. *cum in ecclesiis hoc tit. in 6.* quia præbendæ præsumuntur institutæ ex bonis communibus ecclesiæ; *c. nulli. 12. quæst. 1. & ibi gloss. fin. & Can.* quod si episcopus conferat uni, & capitulum alteri, neutra collatio valet, nam ad invicem sibi obstant, *Prob. ad Monach. in rubr. de jurepatr. num. 8.* si separatim uni conferunt, tenet collatio, *Achill. decis. 4. num. 9. & 10. hoc tit. Bart. in l. stipulationes non dividuntur num. 21. ff. de verb. oblig. & ibi DD. facit l. per fundum ff. de servit. rust. præd.* quia ubi actus committitur uni nomine collectivo, & alteri personæ; illud collectivum est pro altera dimidia, *l. interdum in princ & ibi Bald. & l. Titius 1. & l. liber homo §. Titius 1. ff. de hæred. inst. l. si quis attio. ff. de usufr. accresc. l. fin. & ibi Bald. C. de impub. & aliis substitut. in prin. Felin. in c pastoralis sub. num. 9. vers. præs. de rescript.* si solus episcopus uni conferat, & capitulum non approbet, nec contradicit, vel è converso, valida est collatio, quia actus est dividuus, quo ab uno fieri potest, *Zab. in clem. 1. in princ. sub num. 11. vers. sed post longam cogitationem de suppl. negl. præl. Achil. decis. 4. num. 11. & seqq. hoc tit.* & decurso tempore à canonibus statuto capitulum videtur consentire, c. 2. *& ibi Anch. nu. 5. Pan. nu. 9. & Can. de his quæ fiunt à præl. sin. &c.* ac impetratio per alium facta à summo pontifice de eisdem præbenda, & canonicata nulla facto mentione de hujusmodi collatione, est subreptitia, *Put. decis. 21. hoc tit. l. servum filij in princ. ff. de leg. 1. l. proponebatur in fin. ff. de castr. pecul.* quia de jure quæsito confirmabili, licet in unum casum sit resolubile, debet fieri mentio, c. *commissa de elect. in 6. c. si tibi absenti, de præb. in 6. Cassad. dec. 24. num.*

19

24. *num.* 3. *super reg. canc.* capituloque suo jure non utente retro id habuisse credituris, cui collatio facta fuit ab episcopo, *d. l. servum filij in princ. l.* 2. *& l. proponebatur ff. de castr. pec. Oldr. cons.* 285. *num.* 7. *&* 8. Si vero capitulum illi, cui episcopus solus contulit, tradat possessionem canonicatus, & præbendæ, dicta traditio videtur habere vim collationis, nisi actus traditionis dirigatur ad obedientiam, & nihil apparet, quod vellent conferre, *Achill. decis.* 4. *hoc tit in* 1. *dub. Io. Andr. in c. transmissam num.* 12. 13 *& seq. de elect. & ibi Can. late Rot. decis.* 16. *de concess. præb. in nov.* quia regulariter inductio in possessionem beneficii facta ab eo, qui habet potestatem conferendi, & inducendi in possessionem jure proprio habet vim collationis: *Clem.* 1. *vers. quin etiam de concess. præb.* c. *cum aliquibus de rescript. in* 6. c. *cum in ecclesia hoc tit. in* 6. *Io And. in c. transmissam. num.* 7. *& num.* 13. *& seq. de elect.* nam in collatione non requiritur certa forma verborum, sed eam demonstrat omnis verbalis, vel realis actus, per quem possit constare de mente conferentis, c. *cum olim de re jud.* c. *ex ore, & ibi Pan. nu.* 4. *de his, quæ fi. à majori. & c. Rot. dec.* 14 *de concess. præb. in nov.* Similiter collatio facta per capitulum & canonicos, interveniente Vicario Episcopi uti canonico, non tanquam vicario valida est, *Put. dec.* 16. *hoc tit. Achill. decis.* 2. *de concess. præb. arg. l. si consul. & l. seq. ff. de adopt. & c. & ibi gl. alleg. concord. & DD l.* 2. *ff. de off. præf. l. fistulas §. fundum, & ibi gl. & DD. ff. de contrah. empt.* quia in his, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis quis potest sustinere personam plurium circa eundem actum, ut quia ambo habent conferre, c. *si quis justo §. porro de elect. in* 6. *Felin. post Pan. in d. c. ex literis num.* 10. *vers. secunda conclusio & ibi Can. deprobat.* sed non circa diversos actus, c. *cum inter universas de elect. in fin. & ibi Pan. num.* 6. *& Can.* Limita secundo dictam potestatem episcopi, † in 20 canonicatibus, & præbendis collegiatarum ecclesiarum, quorum collatio spectat ad ipsa collegia, sola institutio ad episcopum, *Pan. in d. c. cum ecclesia Vulterana sub num.* 8. *vers. quoad secundum casum. Rot. decis.* 4. *de concess. præb. in novis. Put. decis.* 130. *lib.* 1. *Mohed. decis.* 27. *in fin. hoc tit. Ferret. cons.* 230. *numer.* 1. *Rot. dec.* 8. *hoc tit. in antiq. late Garc. de benef. par.* 5. c. 4. *nu.* 58. *& seqq.* Limita tertio † in beneficiis regularibus 21 exemptis, quorum collatio, si sint conventualia, pertinet ad prælatum, & conventum simul: c. *fin. de reg. & trans. ad relig. in* 6. *Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 23. *num.* 20. si vero conventualia non sunt ad abbates, priores, magistros, & alios prælatos regulares. *Clem. unic. de suppl. negl. præl. Gonz. super reg. de mens. & alter. gl.* 23. *nu.* 20. Quomodo autem probetur ecclesiam esse collegiatam, *vide Zabar. in clem.* 2. *num.* 10. *de æt. & qual. & c. Panor. in c. nobis num.* 8. *de jure-patr. Felin. in c. accedentes, in princ de præscript. & Can Greg xv. decis.* 482. *nu.* 4. *& seqq. & ibi late annot.*

Prædicti omnes sunt ordinarii † collatores, quia habent jus conferendi à canone, 22 c. *ordinarij de off. ord in* 6 c. *is cui de elect in* 6. *Rebuff super concor. tit. de collat. §.* 1 *in princ.* ac etiam capitula cathedralis, aut collegiatarum ecclesiarum, quia in materia collationis appellatione ordinarii venit episcopus, non alius, *Felin. in c. cum olim sub nu.* 1. *vers. & adde de præscr. Sarnen. in reg. de trien. quæst.* 37. *Fred. Cons.* 291. *num.* 2. In materia odiosa, & ubi potest dari concursus ordinarii, & extraordinarii collatoris prout in collatione legati de latere, vel facta ex indultis supra inductis, *Clem.* 2. *& ibi post gl. in verbo nolumus de off. ord. Zab. n.* 12. *&* 13.

Imol. num. 10. & licet potestas conferendi sit penes legatum demandata à jure, c. 1. *de off. deleg. in 6.* tamen non habet titulum in Ecclesia, sed extra, est ad nutum revocabilis, potest constitui ad tempus, ideoque participat plus cum delegato, quam ordinario, *Vital. in d. Clem. 2. nu. 7. & seqq. Card. Seraph. decis. 980. num. 3. & 5.* sed in materia adaptabili inferioribus collatoribus, ipsi veniunt appellatione ordinariorum, *Gemin. in c. ordinarii num. 5. de off. ord. in 6. Franc. sub num. 3. vers. & nota ex gl. Monach. num. 1. & 2. Pan. in c. post cessionem numer. 1. & ibidem Dec. & & Can. communiter deprobat. Host. in sum. de offic. ordin. num. 2.* Hinc capitulum cathedralis ecclesiæ in beneficiis spectantibus ad suum turnum, dicitur ordinarius collator, nam competit ei collatio jure proprio absque particulari privilegio, *Card. Seraph. decis. 1402. c. fin. de præb. in 6. c. si soli & ibi glos. 1. de concess. præb. in 6. Clem. 1. & ibi gl. in verbo ordinarius, ut lit. pend. & c. Garc. de benef. part. 5. c. 4. in princ.* illi qui habent ex indulto, & privilegio apostolico potestatem conferendi universitatem beneficiorum, improprie sunt ordinarii, & quasi extraordinarii, quia per indultum sunt superinducti: *Acchill. decis. 1. de off. ord. Fel. in c. post cessionem sub nu. 1. & ibi Dec. sub n. 7. & Can. de prob. l. si in aliquā in fin. ff. de off. procons.* illi vero, quibus est cōcessum indultum conferendi beneficia certi numeri, & valoris, sunt extraordinarii, ut inferius dicetur, Episcopus, quando benefi-
23 cium vacat † de jure, & de facto, præsumitur habere notitiam vacationis, *Clem. un. in fi. de concess. præb. Rot. dec. 6. de jurepatr. in nov.* Sed non qualitatis vacationis propter vacationum varietatem, puta quod vacaverit in Curia, *Put. decis. 33. lib. 2. c. quamvis 2. & ibi gl. in verbo cedentium, vel decedentium, à Canon. h. tit. in 6. Rot. decis. 1. num. 1. de rescript. in nov.* quia ordinarius tenetur scire ex visitatione, quam singulis annis facere tenetur, vacationem, sed nō tenetur scire vacandi modum, *dictum est supra de suppl. neglig. Prælat.* Con-
suetudines † variæ sunt aliquando collatio 24
canonicatuum, & præbendarum cathedralis ecclesiæ inter episcopum, & capitulum alternatim dividitur per turnum, turnus aliquando per vices, sive vacationes, *gl. in Clem. 2. in verbo alterius, & ibi Anchar. & Canon. de jurepatr.* quo casu turnus non dicitur consumptus, quando collatio non fuit sortita effectum per impedimentum præstitum per apostolicum impetrantem, *Rot. decis. 21. hoc tit. in antiq. Achil. decis. 1. de concess. præb. arg. Clem. si de beneficio in princ. hoc titul.* quia collator impeditus impedimento facti remanet illæsus, *c. quia diversitatē de conc. præb. c. imputari de reg. jur. in 6.* Interdum turnus dividitur per menses, hebdomadas, per choros, sive latera, alternatas collationes. *gl. in c. fin. in verbo statuto, & ibi Archid. & Can. h. tit. in 6. Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss. 45. §. 1. & ead. gl. §. 3.* qualis autem esse debeat huiusmodi consuetudo, vel præscriptio, an quadragenaria cum titulo, vel sine titulo, aut immemorialis, *vide Garc. de benef. part. 5. c. 4. à n. 72. usque ad finem.* In Tuscia generalis consuetudo servatur, ut in cathedralibus solum capitulum irrequisito episcopo eligendi canonicos habeat facultatē, *d. c. cum ecclesia Vulterana in fin.* ac censentur dicti canonicatus collativi non electivi, ex quo immediate post electionem, sive nominationem sine confirmatione, aut alia solemnitate jus in eis quæritur, *Rot. decis. 1. de el. in antiq. Can. in c. cum in Ecclesiis h. tit. in 6.* eadem consuetudo viget in Germania. In quibusdam ecclesiis ipsum capitulum confert in communi, in quibusdam canonici ipsius Ecclesiæ singulares vice, & auctoritate capituli

capituli, c. *fin. hoc tit. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 4. de conceß. prab. in antiq.* c. *dilectus 2. de prab.* vocanturque Turnarii: interdum collatio spectat ad ipsos canonicos singulariter ratione suarum præbendarum, vel ratione dignitatum, personatuum, & officiorum, quæ nonnulli ex canonicis obtinent in ipsis ecclesiis, *d. c. fin. vers. ad beneficia h. t. in 6.* c. *ad hac*, c. *ad aures*, c. *inter dilectos de exceß. Pralat.* ideo inolevit stylus scribendi, provideas de beneficio ad collationem Capituli communiter vel divisim spectante, c. *fin. vers. ad beneficia, & vers. sequen. hoc tit. in 6. & ibi Can.* Interdum ascribitur clausula; quorum Decani, capitula & canonici ordinarii collatores existunt quæ comprehendit beneficia quorum collatio ad Decanum jure Decanatus, c. *dilectus 3. & ibi Zab. in 1. oppos. h. t.* ad capitulum jure capitulari, c. *significatum de prabend.* c. *proposuit juncta in titulatione de conceß. praben.* c. *eam te* c. *capitulum de resc.* & ad canonicos singulariter pertinere noscitur, *arg. c. fin. §. idem h. t. in 6. Clem. 2. & ibi gloss. in verbo in capitulo Zab. in 9. quaest. Anchar. n. 3. & 5. & Can. de atat. qualit. & ord. prafic.* quia dicta clausula intelligenda est divisim, *Zabar. in d. c. dilectus in 1. opposit.* nam copula, &, posita inter personas principaliter copulatas stat distributive & resolvitur in suas singularitates, *l. 2. § fin. ff. de cond. instit. Bald. in c. 1 sub nu. 3. in verbo tenorem investitura de duob. fratr. à capit. invest. l sape ff de verb. signif. c. clerici 1. & ibi Panor. num. 1. Zabar. in 2. quaest. de vit. & honest. cleric. l. falsa demonstratio § fin ff. de cond. & demonstr.* Collatio beneficiorum

25 facta per † episcopum, seu Prælatum putativum; qui se gerit pro Prælato & habuit confirmationem, seu provisionem à superiore legitimo, valida est, licet ex aliquo defectu non sit verus Prælatus, *Panorm. in c. nihil. n. xj. & 12. de elect. & ibi Can. Rot. decis. 7. de jurepatr. in nov. & decis. 14. eod. tit. in antiq. Lap. alleg. 89. sub n. 9. vers. venio ad secundum, & nu 10. & 12. & ibi Man. late Garz. de benef. part. 5. c. 4. §. 3. n. 276. & plurib. seqq. ubi limitat quatuor modis.* nisi intrusus sit in dignitate, seu beneficio reservato, ratione cuius competit jus conferendi, propter decretum irritans in reservatione appositum, quod inficit titulum & possessionem, & quod sequitur ex eo, c. *ut nostrum de appell. Rot. decis. 20. hoc tit. in antiq. & decis. 4. eod. tit. in antiquior.* aut collatio facta fuerit scienti defectum, *Panormit. in c. dilectus el. 2 sub n. xj. hoc tit. Corset. in sign. in verbo error communis Gabr. de prob. conc. 8. n. 30. pl. cumul.* Eadem ratione valet collatio facta ab Episcopo, seu Prælato, qui post confirmationem, aut provisionem superioris commisit aliquod crimen, ob quod & ipso facto, & ipso jure privatus est Prælatura, quamdiu enim privatio est occulta tenet collatio, & omnia ab eo gesta, c. *nomine 8. q. 4. & ibi Canon. Panormit. in c. nihil sub num. 12. vers. quartus casus de elect. & ibi Put. num. 32. & Can. Garz. de benef. part. 5. c. 4. §. 3. num. 328. usq. ad finem.* Pertinentia collationis † ad alium episcopo &c. inferiorem, ad quem de jure communi nō spectat, probatur per famam, & communē reputationem, *Achil. dec. 16. de prob. Rot. dec. 3. eod. nov. c. cum Ecclesia Vulterana de elect. & ibi Can. Eg. dec. 50.* & per quasi possessionem cōferendi, quando Ordinarius non est in causa, vel ab eo provisus, sed alius habens à Papa, vel aliunde, c. *querelam de elect. c. cum olim de caus. poss. & propr.* c. *in litteris de rest. spol.* c. *cum venissent de restit. in int.* c. *inter dilectos & ibi Anchar. num. 1. de exceß. pral. l. 1. §. denique ff. de acqu. pluv. arc. Cassad. decis. 1. de probat. Caput. decis. 137. par. 1.* Ratio est, quia collatio est fructus & possessor bonæ fidei facit fructus suos: c. *consultationibus de jurepatr. & ibi* 26

ibi DD. §. si quis à non domino Instit. de rer. divis. Franc. Marc. qu. 140. *n.* 3. *par.* 2. quasi possessio conferendi probatur, quando docetur de collatione, & possessione eius vigore subsecuta, *d. c. consultationibus l. si publicanus §. in omnibus, & ibi Bart. ff. de publ. & vectig. & DD. Pan. in c. bona* 2. *n.* 7. *de post prael.* aut resignatione eius, cui collatum fuit beneficium, & possessione resignatarii per longissimum tempus, *Bald. in l.* 2 *sub num.* 3. *vers. sed quid si non apparet C. de com. rer. alien. Rot. decis.* 147. *num.* 1. *par.* 1. *divers.* & ex successiva provisione unius per mortem, aut per resignationem alterius: *Oldrad. cons.* 229. *Greg.* 15. *decis.* 215. *in princ. & ibi late annot.* sed & actus possessionis conferendi per resignationem extenditur ad collationē per vacationem ex obitu, quādo nullus alius est in quasi possessione providendi per obitum: *c.* 1. *& ibi Pan. num.* 3. *in fin. de relig. dom. Felin. in c. auditis num.* 19. *de rescript. Mohed. decis.* 22. *hoc tit.* quando agitur contra ordinarium, vel provisum ab eo, præter famam requiruntur adminicula, *Caput. d. dec.* 137. *par.* 1. *Cassad. decis.* 1. *de probat. Rot. divers. decis.* 268. *sub nu.* 2. *par.* 1. *arg. c. primi in princ. de praescr. in* 6. *& c. ad decimas, & ibi not. de rest. spol. in* 6. aut præscriptio formata, & sic titulus, bona fides, cursus quadraginta annorum, ordinarii scientia & patientia, vel præscriptio immemorabilis, quia jus commune est pro ordinario, *dictum est supra tit. de praescript. Rot. divers. decis.* 803 *par.* 1. *Bellam. cons.* 10. *n.* 5. *& seqq. Cravett. cons.* 134. *nu.* 14. *& seqq. c. cum ex iniuncto §. fin. in fin. de haeret. & ibi Can.* Vica-
27 rius † episcopi generalis non potest conferre beneficia, quia in conferendis beneficiis est liberalitas in cui dando, sed non in dando, *c. relatum c. inter caeteras hoc tit. & utrobique not. c. quamvis & ibi gloss. in verb. pensione eod. in* 6. *gl. in c. fin. in verb. libera de off. Vic. in* 6. nisi ipsi beneficiorum collatio specialiter committatur, quæ per episcopum ei generaliter, non singulariter potest concedi, etiam antequam dicta beneficia vacent, *c. fin. de off. Vic. in* 6. *& ibi gloss. fin. Franc. in fin. & Can. c. statutum in fin. hoc tit. in* 6. *& ibi gloss. fin. c. constitutus & ibi gl. pen. in verb. concessionis, vers. sed nunquid episcopus de concess. praeb. Franc. Marc. decis.* 993. *par.* 1. *late Garc. de benef. par.* 5. *c.* 8. *n.* 112. *& seqq.* poteritque conferre etiam dignitates, dato quod de eis non sit specialiter concessa potestas, ac etiam beneficia regularia, *c. Franc. Marc. decis.* 994 *par.* 1. quia nomen beneficii large sumi debet, cum non sit materia ambitiosa, *c. tua de verb. signif. c. dudum hoc tit. in* 6. *& ibi gloss. in verb. beneficia, & Can. Rot. decis.* 7. *de off. Vic. in antiq. Franc. in c. fin. num.* 3. *eodem in* 6. *& ibi Can.* etiam existens extra ipsam diœcesim, quia est ordinarius, & collatio, ac etiam institutio est jurisdictionis voluntariæ, *c. novit. & ibi gloss. fin. in fin. de off. leg. Rot. dec.* 5. *de off. Vic. in antiq. licet aliter sentiat Fran. Marc. qu.* 117. *n.* 17. *& q.* 361. *n.* 3. *par.* 2. *& c. statutum hoc tit. in* 6. speciale est in beneficiis vacantibus apud sedem Apostolicam, dataque Vicario potestas non revocatur per litteras privatas, quia revocatio Vicariatus publicanda est, *l. sed etsi pupillus §.* 1. *de inst. act. l. sed Iulianus §. quamquam vers. interdum ff. ad Senatusc. Maced. & ibi gloss. alleg. Concordantias Felin. in c. ex parte Decani num.* 7. *& seqq. de rescript. & ibi Can. Achil. dec.* 1. *de off. Vic.* non potest episcopus, vel is qui jus conferendi habet concedere alicui potestatem conferendi primum beneficium, cum vacabit, quia talis concessio fieri potest in fraudem canonicæ sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, sive promitti antequam vacent, *c. constitutus de concess. praeb. & ibi Can.* Vicarius simoniace conferens

ferens non facit privari episcopum sua collatione, *Achil.decis.2.de off.Vic.c.in generali de reg.jur. in 6 c. si episcopus §. in generali de pœnit.& remiss in 6.* quod in generali mandato non includatur mandatum ad delinquendum, *l.si procurator vers.celsus ff. de cond.in d.l. 3.§.si procurator ff.quod quisque iur.& c. l. Lucius §. imperator ff.ad Trebell.*

28 Gratiæ Apostolicæ essentia † in sola supplicatione consistit, *Ioan.Andr. in c.exceptionis n. 4. & 5.de litis cont.Ioan. Andr.in proœm. lib.6.n.5. Cassad.decis.fin.num.8.de caus.poss.& propr.Caput.decis.173 n.2.par.2.plures citans, Garc. de benef.part.4.c.2.n.10.& seqq.plures citans,* quæ non tribuit jus parti, antequam relaxetur, *Gom.in reg. de non toll. jur.quas q. 20. in fin. arg. l. contractus C. de fid. instrum. Gonz.super reg.de mens.& alter.gl. 15.§.2.nu. 33.& seqq.* & est matrix & scriptura originalis cui statur, *l.Sempron.& ibi Bart.& DD.ff. de legat.2.l.si quis ex argentariis §.pen in fin.ff. de eden.Felin in c. quoniam contra num. 10. de probat.c.ut veterum,& ibi gl.mag Can 9.dist.* tribuitque jus in beneficio, quando supplicatio est signata in forma gratiosa: si in forma dignum, aut alias in forma commissaria tribuit jus ad beneficium, *dictum est supra tit. de rescript vers.secundo rescripta gratia,& c.* ideo quando bulla discordat à supplicatione, corrigenda est juxta supplicationem: *Bartol.cons.77.num.12.& seqq. vol.4. Caput decis.75.part. 1.* Cancellatura alicuius clausulæ in supplicatione contentæ operatur concessionem aliorum, quæ non censentur concessa de Stylo Cancellariæ, à quo nuda voluntate Papa potest recedere, *Rot. decis. 50 de rescript.l.2.& 3.ff.de iis, quæ in test. del. induct. inscr.* ac signa crucis notata in supplicatione sumpta ex registro denotant deleta fuisse aliqua verba, *Cas.decis.10.sub nu. 7.& decis.xj.sub n.1.de præb.* Quando in corpore supplicationis est clausula cassata, quæ non reperitur cassata in clausulis, præsumitur quod per errorem, & inadvertentiam in corpore fuerit inducta, & licet Cancellaria non expediret litteras cum illa clausula, tamen Camera expediret, *Put.decis. 228. li. 1.* Ad effectum † subreptionis, & obreptionis attendenda est supplicatio, non autem litteræ expeditæ, *Greg.15.decis.108.n.10.& 11.& ibi annot.§.fin. & ibi gloss.in verb. prothocollum,& DD. Auth.de tabell l pretor ait ff. de eden.l. contractus C.de fid. instr.Inst.de empt. & vend.in princ. Rebuff. in praxi part. 1. de reform.& correct.Bullæ num.2.* necnon ad effectum simplicis absolutoriæ, *Paris.de resign. lib.6.qu.5 n.66.in fin.nu.67.* & quoties non agitur de canonizanda gratia illa, quæ supplicatione continetur: *Gabr.cons.290.num. 13.vol.1.Cassad. decis. 8. num.14.de restit spol. Sarnen.in regul.de infir.resig.quæst.18.num.6. Greg.15.decis.540.nu.6.& ibi annot.* ad effectum † autem justificationis attenduntur 29 litteræ, non supplicatio, ut si contingat narrativam supplicationis tanquam superfluã ab expeditoribus omitti in litteris, quia non supplicatio, sed litteræ sunt canonizandæ: *Card.Seraph.decis.1446.num.3.& 4.* etenim litteræ sunt loco tituli: *Ioan.Andr.in proœm. lib.6. num 7.& 8.& ibi Can.communiter Felin.in rubr. de Const.n.5.& ibi Can. Bald. in l. humanum num 6.in fin. C.de legib. & ibi DD. Rota decis. 27. de rescript. in nov.* supplicatio vero instar imbreviaturæ, est scriptura incompleta, *Bald.in rub. C.de fid.instr. num.40. l.cum pater §.cum imperfecta ff.de leg.2.* narrativa vero addita in litteris per Officiales Cancellariæ, quæ non legitur in supplicatione, forsan ad evitandam solutionem annatæ, donec impetrans possessionem consequatur, non est justificanda, *Greg.xv. decis. 577.sub num.5.& num.6.& ibi annot.* quia Officia-

Officiales Cancellariæ non possunt aliquid addendo in litteris præjudicare impetrantibus, aut alterare substantiam gratiæ, vel eam restringere: *Rota Farinac. decis.* 128. *nu.* 5. *in fin. par.* 2, *& decis.* 465. *num.* 4. *ead. par.* 2. *Butr. cons.* 49. *sub num.* 4. *vers. his non obstantibus, & num.* 5. *Paris. cons.* 112. *num.* 8. 9. *& seqq. vol.* 4. *Bald. in rubr. C. de fid. instr. num.* 41. Non potest dici gratia surreptitia, quando in supplicatione continentur clausulæ generales, quarum vigore id exprimitur, quod omissum vitiaret, *Greg. xv. decis.* 150. *num.* 7 *Felinus in c. postulasti sub num.* 2. *vers. declara prædicta* 1. *de rescriptis l. qui rur. militar. ff de testam. militis l.* 1. §. *generaliter ff.*
31 *de legatis præstandis*, Brevis † matrix originalis, est minuta, habens signaturam Cardinalis, vel expeditoris, quod si minuta non habet aliquam signaturam, tunc ipsum breve sigillatum dicitur originale, quia tunc gratia est perfecta, quando per Papam sigillatur, antea vero conficitur minuta, cui additur, & detrahitur, *Instit. de empt. & vend. in pr. vers. in iis autem, quæ scriptura & c. l. contractus C. de fid. instr. Put. decis.* 279. *lib* 2. Brevia æquiparantur bullis per Cameram expeditis utrumque oraculum appellatur, *l. jubemus* 1. *& ibi gloss. in verb. annotatio C. de sacros. eccles.* in legibus breve annotatio bullæ pragmatica sanctio, *Mandos. in reg.* 27. *de non jud. jux. form supp. quæst.* 11. *num.* 9 gratia
32 † per solam supplicationem, aut minutam non potest probari, *Felin. in c. in nostra num.* 8. *de rescript. c. legum* 2. *q.* 1. *c. Romana* §. *postquam & ibi gloss. cumulat casus requirentes scripturam, & Can. de censib. in* 6. *c. ex diligenti in fin. de Simon. & ibi Felin. num.* 3. *Felin. in proœm. decretalium num.* 5. *ubi limitat in tribus casibus, Ioann. And. in proœm. lib.* 6. *num.* 5. *& seqq. & utrobique Can. Pan. in c. qualiter in prin. de elect. Rot. decis.* 27. *de rescript. in nov.* sed per litteras, sive bullas, sine quibus gratia non potest canonizari, *Put. decis.* 337. *in fin. lib.* 1. *Felin. in rubr. de constit. numer.* 5. *plures citans Pan. in c. auditis num.* 3. *de in integr. rest. pulchre Rot. decis.* 20. *numer.* 5. *de concess. preb. in nov.* nisi in casu amissionis gratiæ, *c. cum olim el.* 1. *de privil. Pan. in c. ex diligenti nu.* 3. *de Simon. Felin. in rubr. de constit. sub num.* 6. *vers. tertius casus, Greg.* 15. *decis.* 471. *num.* 2. *& ibi late annot. dicens contrarium servari à tota Curia propter registra supplicationum & Bullarum,* & prohibitum est episcopis, & aliis superioribus Prælatis, nec non Abbatibus, Prioribus, & cæteris Monasteriorum regimina exercentibus, qui apud sedem Apostolicam promoventur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ne ad commissas eis ecclesias, & monasteria accedant, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem absque dictæ sedis litteris accipiant † sub pœna nullitatis interim actorum, & privationis proventuum, Capitulis quoque & Conventibus, cæterisque subditis, ne eos recipiant, aut eis pareant sub suspensione à perceptione suorum beneficiorum, donec sedis Apostolicæ gratiam meruerint obtinere: *Extravag. iniunctæ de elect. inter communes*, verum dictæ Extravag. iniunctæ dispositione Cardinales non ligantur, & possunt beneficia conferre ante adeptam episcopatus possessionem: *Card. Seraph. decis.* 1148. *num.* 1. omnibus vero clericis apud eamdem sedem provisis prohibetur ne audeant absque litteris Apostolicis possessionem capere 33, *constit. Iul.* 3. *incip. sanctissimus Felin. in c. veniens sub num.* 3. *de accus. & ibi Can. Cald. cons.* 13. *de verb. signif. c. ad aures de excess. prel. c. cum qui de preben. in* 6. *Garc. de benef. par.* 4. *c.* 2. *à num.* 46. *usque ad finem*, sub pœna inhabilitatis ad illa de cætero obtinenda, & restitu-

restitutionis fructuum: Paulus tertius constitutione quinta prohibuit provisis per sedem Apostolicam, ne audeant capere possessionem vigore monitorii Auditoris Cameræ, vel aliorum quorumcumque judicũ cum inserta in monitorio, supplicatione vel ejus transumpto, sub eadem pœna inhabilitatis ad beneficia in eisdem transumptis, & mandatis expressa, & restitutionis fructuum perceptorum: *Achill. decis. 3. de constit. qui explicat d. constitutionem Iulij 3.* *Felin in c. veniens sub num. 3. de accus. & ibi Can. Bald. in l. humanum in fin. C. de legib. Felin. in c. eam te sub num. 3. de rescr.* alias regulariter possessio capta vigore solius supplicationis, *Put. decis. 223. li. 2. c. cum in nostris & ibi Pan. num. 6. per illum tex. de concess. preb. Sarn. in reg. de non jud. jux. for. suppl. quæst. 5. Ferret. cons. 18. nu. 3. Caputaq. decis. 346. num. 5. par. 2. Mohed. decis. 9. ut lit. pend. &c.* ac capta cum monitorio, & supplicatione monitorio non inserta, si quis ea spolietur, est restituibilis, *Achill. decis. 3. de constit. l. possideri §. ex cõtrario, vers. idem Trebatius ff. de acq. poss.* quia ad esse possessionis nõ requiritur expeditio literarum, quod potest esse vera possessio sine titulo, licet non sit justa. *Pan. in c. cum nostris num. 8. de concess. preb. l. naturaliter §. nihil commune & l. permisceri ff. de acq. vel amit. poss. l. & an eadem §. fin. ff. de except. rei judicat.*

34 Quando timor est † de aliqua intrusione in beneficio reservato, consuevit Papa per breve supplicatione inclusa mandare, quod provisus appstolice de beneficio ponatur in possessionem per executorem ante expeditionem bullarum, *Staphyl. de litt. Apost. in form. brevis §. datur num. 3. & 4 late Lancell. de attent. par. 2. c. 4. de attent. lit. pend. à num. 394. usque ad numer. 448. Gonzal. super reg. de mens. & alter glos. 9. §. 1. annot. contr. nullit. & attent. in caus. benef. à num. 246. usque ad fin.* quale breve de capienda possessione duplici modo datur, vel nomine Cameræ Apostolicæ, vel ad favorem litterarum sub plumbo per provisum Apostolicum expeditarum, *Gonzal. super reg. de mens. & alter. §. 7. proœm. num. 208. & seqq. Garc. de benef. par. 6. c. 3. in princ.* per id causa, sive instantia non introducitur, sed morte executivo procedi mandatur, & in executivis licet detur lis, non tamen instantia: *Bald. in l. 2. numer. 5. C. de execut. rei jud. & ibi DD. Garc. de benef. par. 6. c. 3. in princ.* numquam conceditur proviso Apostolico in forma dignum, quia habet tantum jus ad beneficium, & non potest capere possessionem ante examinationem, approbationem, & collationem ordinarii, *Paris. de resig. lib. 3. q. 1. num. 149. l. minus ff. de regul. jur. Dec. in l. qui actionem num. 6. & DD. ff. de reg. jur.* sed proviso Apostolico in forma gratiosa, quia ejus persona in Curia fuit approbata, ac habet jus in re stante reservatione & cum ejus præsupposito, & reservatio plene probanda est ac aliter, quam per assertionem Papæ, licet in constito dicti brevis verificando expresse, & necessario inclusa non fuisset, *Gonz. super reg. de mensib. & altern. gl. 9. §. 1. annot. contr. nullit. & attent. in caus. benef. num. 261. Lancell. de attent. par. 2. c. 4. de attent. lit. pend. &c. num. 442. Caput. decis. 77. & 79. par. 3. Greg. XV. decis. 53. Garc. de benef. par. 6. cap. 3. & §. 1. ejusd. cap. 3. per totum; ubi fuse breve, ejusque clausulas explicat.* datur aliquando cum clausula, amoto quolibet detentore, & intimato brevi, & si possessor appellaverit, tenetur executor assumere partes judicis, *Achill decis. 6. super reg. de trien. num. 2. & 3. c. licet Episcopus hoc tit. in 6. Felin. in c. fin. num. 24. de præsumpt. gl. in l. à Divo Pio §. si super rebus in verb. fiat de re jud.* quia dicta clausula, amoto &c. si non sumus in casu, in quo fuit lata sententia, aut in notoriis,

riis, requirit ordinem judiciarium, c. *licet episcopus hoc tit. in 6. Panorm. in c. de catero num. 8. & ibi Felin. num. 9. de re jud. & Can. Bald. in rubr. de off. deleg. nu* 53. interdum cum clausula, citra vitium spolii, & attentatorum, *Caputaq. decis.* 71. *par.* 1. *& decis.* 180. *par.* 3. *Panorm. in c. inter quatuor num.* 1. *& ibi Canon. de major. & obed. Panorm. in c. cum olim num.* 17. *de re jud. Hipp. in l. de unoquoque num.* 113 *ff. de re jud.* & tunc executor deputatus nullam exercet jurisdictionem, neque aliqua citatio est necessaria, quia nudum ministerium est sibi commissum, c. *fi.* §. *fi. de off. deleg.* etiamsi in brevi sit clausula, constito: nam sufficit post captã possessionem verificata esse in eo narrata; *Rot. diversf. decis* 696. *par.* 3. *lib.* 3. *Bald. in l. non dubium, num.* 13. *ubi Magist. distinguit, vers. aut loquimur in literis gratia C. de legib. c. venerabilem* §. *objectioni vers. exercuit de elect. Innoc. in c. dudum. n.* 3. *& ibi Can. de præsumpt. Dec. in l. certum num.* 13. *C. unde legit.* & subjiciuntur variæ exceptiones, non tamen à sede apostolica proviso, & breve non habet executionem paratam contra possessorem provisum à Cardinale legato, vel Nuncio potestatem legati habente, quia tales dicuntur provisi à sede apostolica: c. *si abbatem*, *& ibi Gemin. num.* 5. *Franc. num.* 4. *de elect. in* 6. *Imol. in clem. quia contingit sub nu.* 9. *vers. juxta prædicta quærit de relig. domib. & ibi Zab. in* 8. *qu. l. ita tamen* §. *gessisse ff. de admin. tut. c. mulieres de sent excom. c. si ea* 28. *quæst.* 2. *Rot. diverf decis.* 206 *num.* 5. *par.* 1. item non tamen, à nobis proviso, quæ excludit provisiones Cardinalium legatorum, & nunciorum cum potestate Legati, non tamen prædecessorum Papæ: *c.* 2. *& ibi not. de feud. c. si gratiose. & ibi gl. in verb. sua Io. Andr. & Can. de rescr. in* 6. *Gemin. & Franc. ind. c. si abbatem de elect. in* 6. Insuper, non tamen à nobismetipsis proviso, quæ excludit provisiones prædecessorum Papæ: *l.* 1. §. *adipiscimur*, *& ibi Aret. & DD. ff. de acq. poss. Natt. cons.* 163. *num.* 8. *Bald. cons.* 304. *vol.* 5. *Ias. in l. filiusfamilias.* §. *Divi num.* 151. *in* 2. *repet ff. de leg.* 1. *Rot. Farin. decis.* 201. *n.* 6. *&* 7. *par.* 2. Expulsus vigore hujusmodi brevis omnem amittit possessionem, *Mohed. decis* 4. *num.* 4 *&* 5. *de rest. spol. l. qui universas* §. *item cum prætor. ff. de acq. poss. Ias. in l. clam possidere* §. *qui ad nundinas num.* 20. *ff. de acq. poss.* quam vigore dicti brevis acquirit provisus apostolicus; idem obtinet, si non sit capta possessio vigore brevis, si breve superveniat, quia mutat sibi causam possessionis, si hodie brevi utatur: *l si à Titio ff. de rei vendic. & ibi Bart & DD. Put. decis.* 19. *ut lit. pend. &c.* Aliquando dicitur etiam lite pendente citra vitium spolii &c. *Lancell. de attent. c.* 4. *de attent. lit. pend &c. num.* 394. *& plurib. seqq. qui ampliat & limitat.* quia si breve non habet clausulam, etiam lite pendente &c. possessio capta vigore talis brevis lite pendente, debet ex officio sequestrari, *Caputaq. decis.* 70. *par.* 1. *l.* 2. *C. ut lit. pend. auth. in medio litis non fieri sacras formas &c. per totam.* etsi contingat appellari, causa committitur parito brevi; quæ clausula tribuit jurisdictionem conditionaliter, ita ut nec judex procedere, nec pars audiri possit, nisi prius facta paritione, & obstat cuicumque tertio venienti ad causam, etiamsi ad ipsum non spectet paritio. *l. à testatore ff. de cond & demonstr. Gonzal super reg. de mens. & altern. gl.* 9. §. 1. *tit. annot. cont. nullit. & attent. nu.* 247. *& seqq. Greg. xv. decis.* 36. *Rot. Farin. decis.* 68. *par.* 1. Interdum subjicitur arbitrio Rotæ, quod datur ad suspendendam, non retractandam executionem jam factam, *Greg* 15. *decis.* 70. *in princ. Gonz. super reg. de mensib & alter. gl.* 9. §. 1. *tit. annot. contra nullit. & attent. n.* 295. *& seqq.* & remittit aliquid de rigore juris, prout subjecta materia patitur, *Greg. xv. dec.* 361.

nu. 2.

nu. 2. & ibi annot. estque ei parendum quoad dimissionem possessionis, & restitutionem fructuum, sed non quoad refusionem expensarum, *Rot. Farin. decis.* 319. *part.* 2. *Garc. de benef. par.* 6. *c.* 3. §. 1. *num.* 112. *& plurib. seqq. Greg. xv. decis.* 36. *num.* 4. *& decis.* 50. & practica Rotæ est, quod petens procedi ad ulteriora liquidet ipse fructus, vel impetretur commissio, ubi constaret de calumnia liquidare negligentis, quæ præfigitur ordinario terminus ad liquidandum, quo elapso procedatur in negotio principali, *Card. Seraph. decis.* 655. *Paris. cons.* 45. *num.* 5. *& 6 lib.* 4. *Put. decis.* 419. *lib.* 1. *Rot Farin. decis.* 142. *part.*
35 2. Qualitates gratiæ † possunt probari per testes, puta quod Papa fuit informatus, fecit gratiam ex certa scientia, scivit eum, cui fecit gratiam esse minorem, petitio sua primo eadem die fuit lecta, & admissa per Papam, *c. duobus & ibi gl. in verbo si non appareat de rescript. in 6 & ibi Can. Add ad Rot. decis.* 27. *num.* 8. *de rescript. in nov. Felin. in c. ex diligenti nu.* 4. *de Simon.*

36 Bullæ, sive litteræ † dicuntur expeditæ, quando sunt in plumbo, c. *licet de crim. fals Sarn. in reg de jur. quæst. non toll. quæst.* 1. *num.* 9 *vers. & tamen ulterius Rot. decis.* 674. *num.* 1. *par.* 1. *div. Greg. xv. decis.* 440. *num.* 5. præsumuntur debito tempore expeditæ, *Sarnen. in reg. de non jud. juxta form. suppl. quæst. fin. Cassad. decis.* 3. *super regul. Cancell.* concurrentibus duabus bullis ab eo, qui gratiam retentionis habebat usque ad summam 600. ducat: vel quod valorem possit habere pro expresso, expeditis sub eadem data, in quarum una valor habetur pro expresso, in altera facta sit expressio 600. ducat: præsumitur prius expedita, in qua habetur valor pro expresso, *Cresc. decis.* 2 *de præsumpt l. quoties in stipul. ff. de verb. oblig. l. semper in dubiis ff. de reg. jur. l. quoties in actionibus l. cum in test. ff. de reb. dub.* ac fundans se in tempore anteriori, vel posteriori, tenetur illud probare, *l. qui jurasse*, §. *si Pater, & ibi gloss. in verbo acquisisti & DD. ff. de jurejur. l. eum actum, & ibi gloss. fin. & DD. ff. de neg. gest. l. non solum* §. *sed ut probari, & ibi Bart. num.* 2. *ff. de nou. op. nunc. c. venerabilis* §. *fin. & ibi gloss. pen. & Can. de sent. excomm. in* 6. *Rot. divers. decis.* 674. *num.* 2. *& seqq. parte* 1. *Panormit. in cap. constitutus num.* 2. *&* 3. *de rescriptis.* Habent litteræ apostolicæ † paratam executionem prout te- 37
stamenta, ubi nō adest legitimus contradictor, *Greg.* 15. *decis.* 221. *dicens capitulum non esse legitimum contradictorem, & ibi annot.* etiamsi ex adverso objiciatur, quod non concordent cum supplicatione, *Caput. decis.* 80. *parte* 1. *& decis.* 174. *part.* 2. *Bart. in l.* 1. §. *& parvi refert. num.* 4. *ff. quod vi, aut clam.* & in remedio adipiscendæ possessionis intentato proceditur executive, *ad inst. l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. c. accedens, & ibi gloss in verbo publice & Can. de accus. Pan. in c. pastoralis num.* 14 *in fin. de caus. possess. & propr. Ioannes Fab. in* §. *sequens num.* 12. *inst. de interd. Bald. in l.* 2. *num.* 65. *C. de servit. & aq. Pan. in c. constitutu el.* 2. *num.* 15. *& ibi Franc. & Can. de appell. Greg.* 18. *decis.* 335. *num.* 15. *& seqq* verificatis narratis per impetrantem, c. *quia circa, & ibi Pan. num.* 3. *&* 4. *de consang. & affin. c.* 2. *& ibi Ripa num.* 29 *de rescript. c. super literis eod. Cas decis.* 12. *num.* 4. *de probat.* quia omnis subreptio in gratiosis vitiat ipso jure, *Clem.* 1. *hoc tit. & ibi Can. in verb. velut subreptitia nullius est penitus momenti c. si motu eod. in* 6. *Felin. in c. ad audientiam num.* 22 *plures cumulans de rescript. ubi ampliat, & limitat. Caput. dec.* 49. *part.* 2. Quæ regula † fallit primo, quando defectus apparet ex lectura bullarum, *arg. l. fin. ibi sine omni vituperatione C. de edict. D. adr. toll. Achill. decis.* 18. *de probat. Franc. Marc. q.* 164. *par.* 2. Secundo quando

datur concursus similium gratiarum habentium eamdem datam, *gloss. in d. l. fin. in verb. missus est, & ibi DD. C. de ed. div. Adr. toll. l. 1. & ibi gloss. in verb. veteres, & Doct. ff. de bon. poss. sec. tab. & ibi Bart. §. 1. dat tres limitationes, Mohed. decis. 13. ut lit pend. &c. Caput. decis. 329. num. 2. par. 1.* Tertio quando ex verbis bullæ apparet de conditione, verbi gratia, sub beneplacito sedis Apostolicæ, quæ prius est verificanda, *c. super eo de cond. appos. & c. Mohed. dec. 35. de renunc. vers. fuit resolutum.* Quarto quando Rota succedit in locum executoris, quæ non solet immittere nisi omnibus verificatis, *Card. Seraph. decis. 85. num. 2. Clem. auditor, & ibi Zab. num. 6. dicens, Stylum Curiæ esse attendendum, & ibi Can. de rescript.* Fallit quinto quando opponitur falsitas vel mendacium in substantialibus, & per partem narratis, aut alia allegatur legitima causa, *c. si quando, & ibi Felin. num. 1. 2. & seq. Anchar. num. 1. & Can. de rescript.* sed rejiciuntur exceptiones, quæ contra personam executoris, aut illius, cui est providendum, opponuntur, & aliæ similes, quæ extrinsecus objiciuntur, *Innoc. in c. de catero sub num. 2. vers. item est & alia executio de re jud. & ibi Can.* ac causa appellationis ab executoribus interposita, quæ non operatur effectum suspensivum, committitur, cum clausula sine retardatione executionis litterarum Apostolicarum, per quam censetur reservata executio judici à quo, & executori, quatenus de jure sit locus executioni, & executio rite, & recte fiat, alias judex appellationis potest per viam attentati, & per viam manutentionis revocare executionem factam à judice à quo, & executore, *l. 4. §. condemnatum ff. de re jud. l. non putavit §. non quavis ff. de bon. poss. cont. tab. l. filium §. si quis ff. de leg. præst. Ias. in l. causas num. 7. & 8. C. de transact. & ibi DD. Cresc. decis. 1. de rescript. Garc. de benef. par. 1. cap. 5. § 4. num. 573. & seqq. Gonz. super reg. de mens. & alt. gloss. 9. §. 1. tit. annot. cont. null. & attent. numer. 220. & seq. Greg. 15. decis. 91. numer. 10. & 11. & ibi late annot.* Capitulum quod nititur provisum à possessione vigore statuti repellere, debet probare in repulso deesse qualitates requisitas à statuto, quia provisus habet fundatam intentionem in bullis, *Rot. divers. dec. 176. num. 1. & 5. par. 1. Greg. xv. dec. 455.* & an expensæ litis desumi debeant ex massa capitulari, *vide gloss. primam, & Pan. in c. cum inter el. 3. sub num. 6. vers. & nota bene, gloss. & Can. de elect. c. ut præterita, de elect. Greg. xv. decis. 263. & ibi annot. c. cum pro causa, & ibi Can. de elect.* Quod si injuste canonico fuit negata possessio, debet haberi pro admisso ad effectum gaudendi prærogativis, & emolumentis aliorum canonicorum, *l. si cum ipsa ff. de excus. tut. l. intra utile & ibi Bald. in 2. not. & DD. ff. de minor. 25. an. Gonz. super reg. de mens. & alter. §. 3. proœm. num. 23. & 38. & seqq. Greg. 15. decis. 341. & ibi annot.*

Collatio facta † per episcopum probatur 38
per litteras episcopi sigillo sigillatas sine tabellione, & testibus, est enim authenticum sigillum, *c. 2. & ibi glos. fin. c. cum dilectus de fid. instr. c. post cessionem de probat. dictum est supra titul. de fid. instr. Rot. decis. 16. de prob. in antiq. & decis. 1. eod. in nov. in princ. c. si canonici de off. ord. in 6 & ibi gl. & DD.* inferiorum quoque collatorum provisiones probantur per litteras eorum sigillo munitas: *c. post cessionem, & ibi gloss. 1. in fin. de probat. Archid. in c. si à subdelegati de off deleg. in 6. in princ.* sed ex
Stylo † Rotæ fidem contra Apostolicos im- 39
petrantes non faciunt, absque Notarii, & testium subscriptione, *Rot. decis. 17. de probat. in antiq. & d. dec. 1. num. 2. eod. in nov. c. placuit 6. quæst. 2. in rubr. & nigr. C. ne quis in sua caus.*

cauſ. jud. vel jus ſibi dicat. c. ſi teſtes §. *nullus* 4. *q.* 2. *&* 3. *Franc. Aret. in c. poſt ceſſionem nu.* 46. *& ſeq. de probat.* idem obtinet in quocumq; alio collatore etiam Cardinalatus honore fulgente, *Achil. dec.* 8. *de probat. atteſtans de extenſione Rotæ c. quod ſuper his de fid. inſtr.* ac nuncio Apoſtolico, *Rot. dec.* 10. *de probat. in nov. atteſtans de Stylo Curiæ: in rub. & nig. C. ne quis in ſua cauſ. jud.* ac etiam legato à latere, *Achil. deciſ.* 7. *de prob. atteſtans de extenſione Rotæ, c. ſi teſtes* §. *item nullus* 4. *q.* 3. *& ibi poſt gl. Can. late Garc. de benef. par.* 8. *c.* 4. *num, xj. & ſeqq. & num.* 28. *& ſeqq. Gonz. ſuper reg. de menſ. & altern.* §. 3. *proœm. num.* 147. *ubi ampliat ſex modis, & limitat quinque modis, & nu.* 52. *& ſeqq.* Ratio Styli eſt præſumpta fraus, & calumnia non ſolum in antidatione, ſed etiam in clauſulis per quas auferri poſſet beneficium proviſo Apoſtolico, *Achill. d. deciſ.* 7. *Rot d. deciſ.* 1. *&* 10. *de probat. in nov. Rip. in l. admonendi num.* 141. *de jurejur. Cravet. conſ.* 171. *num.* 7. *Franc. Aret. in d. c. poſt ceſſionem num.* 9. *in fin. & ibi Can. poſt gloſſ. de prob.* Excluditur dicta præſumptio calumniæ per aliam proviſionem eiuſdem diei ſubſcriptam à Notario, & teſtibus, *Mohed. deciſ.* 2. *de off. deleg. l. ſi quis ex argentariis* §. *ſi initium, & ibi Bald. notat, & DD. ff. de eden l. cum pater* §. *cum imperfecta ff. deleg.* 2. quia plures collationes ſub eadem data ab eodem collatore uni fieri poſſunt de eodem beneficio, & una corroboratur, & declaratur per aliam, ac clauſulas in ea poſitas, *Rot. dec.* 59. *in fin. & dec.* 63. *de reſcript. in antiq. dictum eſt ſupra hoc tit. in princ. l. habebat ff. de inſtit. act. l. Aurelius* §. *fin. ff de lib. legat* Præterea ceſſat timor antidationis, ſi poſt primas litteras proviſionis, ille cui erat proviſum, reſignaſſet, & de conſenſu reſignantis conſtet per duos teſtes, *Achill. d. deciſ* 8. *in fin. l. cum poſt ff. de jur. dot. Bald. in l. multum intereſt num.* 5. *in fin. & num.* 6. *C ſi quis alteri &c.* ac quando proviſus ab Ordinario fatetur proviſionem Apoſtolicam eſſe anteriorem, ſed dicit invalidam ex eo, quod cum Papa Ordinario indultum conceſſiſſet, ſibimet manus ligavit, tunc enim cum conferre beneficia ſpectet ad ordinarium, creditur eius litteris cum ſolo eius ſigillo, *Navar. conſ.* 1. *de fid. inſtr. Milis in repert. verſ. litteris epiſcopi Garc. de benef. par.* 8. *c.* 4. *num.* 24. *& ſeqq.* Collator † qui 40
ſcienter alicui ignoranti confert beneficiũ, quod de jure non potuit aſſignare, tenetur beneficio evicto, ei aliud conſimile conferre, *c. inter cætera hoc tit. & ibi gl. fin. Panor. n.* 9. *& DD. c. præſentium* 7. *q.* 1. *& ibi gloſſ. fin. & Can.* ne beneficium illi fraudulenter viſus ſit aſſignaſſe: *l. Ariſt.* §. *fin. ff. de donat.* ſi uterque aut is, cui beneficium collatum eſt, ſcivit beneficium eſſe alienum, nulla competit ei actio, quia contrahens mala fide non habet regreſſum ad evictionem, §. *ſoca Inſtit. de empt. & vend. c. de jure & ibi gloſ. fin. de Iurepatr.* Indigno † conferens ignoranter 41
quando indignitas non privat ipſo jure, non poteſt procedere ad ſecundam collationem, niſi prius reprobetur prima, ſub pœna privationis facultatis conferendi prima vice: *c. inter dilectos de exceſſ. præl. & ibi Pan. & Can.* ſi prima eſt nulla ipſo jure, is qui eam fecit, ſecure poteſt procedere ad ſecundam, niſi prima confirmata fuerit, aut aliud intervenerit, quod vicem obtineat confirmationis, ut inveſtitura beneficii, inductio in poſſeſſionem, *Hoſt. in d. c. inter dilectos ſub n.* 13. *in verb. præceſſerit, & num.* 14. *Anchar. nu.* 13. *& Can.* quia juſte poſſidet, qui auctoritate ſuperioris poſſidet: *l. juſte ff. de acquir. poſ. cum vulgar.* ſcienter indigno conferens ipſo jure privatur poteſtate conferendi illa vice, & ideo ſecundo conferre non poteſt, *c. cum in cunctis* §. *fin. c. cum Vintonienſis cap.*

scriptum in fin. de elect. c. *licet* c. *fin. de suppl. negl. pral.*

Ea, de quibus fieri debet mentio in litteris ad beneficia, *post Rip. in* c. *ad aures à num.* 12. *usque ad n.* 34. *de rescript.* omissis generalibus, traditis *in tit. de rescript.* paucis & sigillatim attingam.

42 Valor fructuum † annuus beneficii obtenti, aut impetrandi, de jure communi nō est exprimendus, *gloss. in clem.* 1. *in verb. vel alteri hoc titul. & ibi Can.* c. *ad aures, & ibi Panor. sub num.* 4. *vers. de quantitate, & Felin. sub num.* 4. *vers.* 1. *conclusio de rescript.* quia beneficium debet principaliter conferri propter spiritualia, ideo expressio falsi valoris non vitiat impetrationem factam ab ordinario, *arg. clem.* 2. *de off. ord. Felin. in d* c. *ad aures n.* 15. quia non solent, quæ abundant, vitiare; *l. non solent ff. de regul. jur. l. usuras l. placuit ff. de usur.* tum quia Ordinarii naturales, & Originarii, ut Episcopus, & Archiepiscopus &c. *Put. dec.* 293. *lib.* 1. *sub num.* 2. *Zab. in clem.* 2. *de off. ord. sub numer.* 13. *vers. & per hoc habes singulariter notare*, semper videntur providere motu proprio, & ipsi provident ecclesiis, *gl. in c. fin. in verb. mentio de off. leg. in* 6. *Zab. in d. clem.* 2. *num.* 13. *de off. ord. c. si postquam h. tit. in* 6. *& ibi Canon. Rebuff. super concord. in for. mand. apost. in* 29. *effectu*, *vers. imo ista clausula magis convenit ordinariis*, Per regulam 54. Cancellariæ valor est exprimendus in impetrationibus, quæ fiunt tam à summo Pontifice, ac etiam in gratiis, quę ab eo motu proprio emanare contigerit, quā à legato sedis apostolicæ, *late Rot. divers. decis.* 206. *par.* 1. *Cresc. decis.* 10. *de rescr. Franc. in c. fin. in ult. not, de off. leg. in* 6. *Vital. in clem.* 2. *nu.* 20. *&* 21. *de off. ordin. post gl. in verb. facta*, quorumcunque beneficiorum tam obtentorum, quam eorum, de quibus impetrantibus provisum fuerit, vel concessum, aut mandatum provideri, alioquin gratiæ sunt nullæ, etiamsi beneficium sit minoris valoris, quam sit dictum: *Felin. in* c. *ad aures nu.* 13. *vers. decima conclusio de rescript. & ibi DD. Anchar. in clem. unic. vers. quinto oppono de concess. preb. & ibi Canon.* Ratio est, quia Papa eiusque legatus provident personis, & expressio veri valoris posset eos reddere difficiliores ad concedendum, cum administratio temporalium juxta qualitatem personarum sit concedenda: *Pan. in d. c. ad aures sub num.* 4. *& ibi Can. Cap. Tholos. qu.* 436. altera ratio est, ut excludatur fraus, quæ fieri posset circa solutionem annatæ, *Sarnen. in præf. reg. de exprim. val. ben. nu.* 3. *Cresc. decis.* 10. *de rescript.* Limita primo, quia non habet locum in obtentis beneficiis, quæ impetrantes juxta ipsorum oblationes, aut alias dimittere tenentur, *Rot. dec.* 20. *hoc tit. in nov. Felin. in* c. *ad aures num.* 10. *& ibi Can. de rescript.* Secundo in impetrationibus administrationum Capellaniarum, id est, certorum fructuum relictorum, pro dicendis missis, etiamsi id quod superest convertatur in utilitatem dictorum administratorum; aut hospitalium (nisi solvant annatā) *Rot. divers. dec.* 182. *par.* 1. *& dec.* 264. *par.* 2. *Felin. in c. ad aures in fin. & in* c. *in nostra n.* 10. *in* 1. *coroll. de rescr. Sarn. in reg de val. expr. q* 4. *Extravag. postulasti vers. porro hoc tit. in commun.* monasteriorum monialium, *Sarn. in præf. reg. de exprim. Val. benef. num.* 5. canonicatuum, quorum annuus valor exprimitur ad viginti quatuor ducatos, quia eorum redditus cōsistunt in distributionibus quotidianis, quæ solvuntur ratione certi ministerii personalis, c. *licet h. t. c. unico de cler. non resid. in* 6. *& ibi Can. c. fin.* §. *in illis vero de concess. præb. in* 6. & de eis non solvitur annata, sed applicantur ecclesiæ, aut dantur deservientibus pro absentibus, *Cassad. decis.* 6. *n.* 6.

hoc

hoc tit. dictum est supra in tit. de cler. non resid. in eccl. & c. Felin in c. ad aures in 13. conclus. & ibi Can. de rescript. Dicta regula de valore inficit gratiam, non à die factæ impetrationis, sed à die quo litteræ fuerunt male expeditæ, & non antea, stante clausula solita augendi, & minuendi, quæ est facultativa, & reddit gratiam conditionalem, *Mandos. de sign. grat. tit. provisiones vers. Melchior & vers. seqq. Rot. divers. decis. 417. & 418 par. 1. Put. decis. 94. lib. 3.* sed dicta regula non inducit vacationem beneficii, aut eius reservationem, aut aliquam manuum appositionem, *Rot. divers. decis. 419. par. 1. Panor. in c. inter dilectos num. 10. de excess. prælat.* nec inhabilitat personam ad beneficium, cuius falsum valorem expressit, per gratiam novæ provisionis, aut aliam similem, in qua narratur vitium primæ gratiæ, sed non poterit illud obtinere, vigore clausularum positarũ in prima gratia continente falsam expressionem valoris, super quibus secundas litteras expedivit, quia secundæ literæ dependent à primis, & hæc gratia, quæ sumpta est ex ventre primæ, est vitiosa sicut prima, *Rot. divers. decis. 541. part. 3 lib. 3. Gonzal. in reg. de mens. & altern. gloss. 15. §. 2. n. 77. & seq.* Valor

43 beneficiorum consistit † in fructibus, *l. sed & si quid ff de evict. l. pretia rerum in princ. & §. nonnullam ff. ad l falcid. & ibi DD. c. si pluribus & ibi post glo. in verb. maioris & Franc. & Can. hoc tit. in 6.* deductis expensis pro eorum recollectione factis, *l. fructus ff. sol. matr. & ibi Bart. & DD. Felin. in cap. ad nostram il. 1. post gloss. 1 num. 3. & 4. de jurejur. plures cumulans, & Can.* qui in portatis & libere, & in absentia à loco de tempore provisionis, *Felin. in c. ad aures num. 17. & ibi Rip. numer. 27. & seqq. & Can. de rescript. Idem in c. eam te num. 22. de rescript. Oldr. cons. 58. Caput. decis. 330. part. 3. l. precia rerum §. fin ff. ad leg. falcid. c. cum causa de testib.* percipiuntur, *Put. decis. 455. lib. 2. num. 2. & 3. Staphyl. de litt. grat. tit. de form. expec. §. nova forma num. 44. & seqq. Oldr. cons. 118. ex virtute gratiæ c. licet hoc tit. c. fin. §. in illis de concess. præb. in 6.* non secundum monetam consuetam, & currentem in loco beneficii, sed in Curia, id est, quoad valorem monetæ attenditur quanti ducatus de Camera valet in curia, non quanti valerent illi redditus translati ad curiam, quia non deducuntur cambia, *ut voluit gloss. in clem. 2. in verb. consuetam, de decim. & c. Put. decis. 210. lib. 3. Achill. dec. 1. super reg. de valor. expr. Cæsar dec. 7. num. 5. & seqq. hoc tit. Oldr. cons. 168. Felin. in cap. ad aures sub xj. conclus. circa fin. de rescript. & ibi Can. c. licet hoc tit. ibi, proventus suos.* Infertur, quod non computantur in valore distributiones quotidianæ, *Anch. in clem. 1. num. 39. & seqq. de concess præb. Cassad. decis. 6. num. 5. hoc tit. Rot. decis. 8. eod. in nov. & decis. 39. eod. in antiq. Greg. xv. decis 540.* fructus quos lucrantur residentes in civitate, tertia pars fructuum, quæ per statutum, vel consuetudinem tollitur absentibus, quia non debetur absentibus in portatis, & libere, *Put. d. decis. 455. in fin. juribus proxime allegatis*, licet computetur in valore, quoad facultates conferendi concessas nunciis, & nominationes universitatum, *Rebuff. in prax. libr. 1. in 3. part sig. verb. necnon verus valor num. 7. in fin. & latius in tract. nominat. q. 9. n. 32 & 33. Greg. 15. decis 540. num. 4.* ac uniones, *c. exposuisti hoc tit. Felin. in c. ad aures num. 16. de rescript.* & dispensationes, *Rebuff. in prax. lib. 1. in 3. part. sig. in verb. necnon verus valor numer. 7. plures citans, cap. postulasti de rescr. & ibi post gl. DD.* quia est de corpore beneficii, licet per accidens absentibus tollatur, *Cas. decis. 7. & decis. 9. hoc titul. repetit. in 1. part. divers. decis. 335. & 402. Extravag. postulasti vers.*

verſ. cæterum hoc tit. in communib. anniverſaria ſive ſint voluntaria, ſive ab invito exigi poſſint, *Anch. in clem. 1. num. 41 in fin. de conceſſ. præb.* & incerta, c. *quoniam de vit. & honeſt. cler. Anch. in d. clem. 1. num. 42. de conceſſ. præb. Fel. in c. ad aures numer. 14. tertia decima concluſio &c. verſ. procedit iſta concluſ. etiam in mortuariis &c. de reſcript.* Hinc ex generali conſuetudine, & Stylo Curiæ fructus canonicatuum annui exprimuntur ad viginti quatuor ducatos, *Gomeſ. in reg de val. exprim. quæſt. 8. verſ. nec obſtat, quod fructus canonicatus ſint expreſſi Put. deciſ. 455. lib. 2.* Præterea deducuntur ex valore expenſæ pro uno clerico in parochiali eccleſia, c. *ut quiſque, de vit. & honeſt. cleric.* ſalaria cæterorum miniſtrorum, ubi eſſent neceſſarii duo clerici, vel tres, vel ulteriores presbyteri ultra rectorem, *Caſſad. deciſ. 19. hoc tit. l. ſubſignatum §. bona ff. de verb. ſign. l. mulier ff. de jur. dot. gl. fin. & ibi DD. in l. non amplius ff. de leg. 1.* omnes expenſæ, quæ fiunt in colligendis fructibus, *Bald. in l. 1. ſub num. 8. verſ. pone C. de fruct. & lit. expen. Paul. de Caſtr. in l. non amplius per illum tex & ibi add. ff. de leg. 1. Mandoſ. in reg. 22. de union. & union. confir. q. 5.* omnia onera perpetua, & penſiones perpetuæ, *l. fructus eos ff. ſe l. matr. l. fundi Trebatiani ff. de uſ. & uſufr. leg. Felin. in d. c. ad aures verſ. duodecima concluſio Caput deciſ. 311. num. 3. par. 2. & deciſ. 328. part. 3.* ſed non penſiones temporales, *Put. deciſ. 201. lib. 3. Belenc. poſt Ioan. Andr. de carit. ſubſid. q. 37. in fin. reprobata opinione ſig. de penſion. q. 89.* neque Salarium Vicarii, per quem rector deſeruit, c. *extirpandæ §. qui vero hoc titul.*

44 Probatio valoris † incumbit impetranti, etiamſi non negetur, *Rot. deciſ. 20. in princ. hoc tit. in novis.* quia eſt pars gratiæ, *Felin. in d. c. ad aures verſ. 3. concluſio, Rot. deciſ. 6. hoc tit. in antiq. Caſſad. deciſ. 20. num. 4. ſuper reg. Cancell.* de eodem anno factæ impetrationis, *Caſ. deciſ. 4. num. 3. de re jud. Caput. deciſ. 330. part. 3. l. cum actum, & ibi gl. fin ff. de neg geſt. l. matrem C. de probat. Clement. fin. & ibi gloſſ in verbo creatum de reſcript. Felin. d. c. ad aures num. 17. Oldrad. conſ. 58. & Conſ. 168.* quod ea quæ ſunt mutabilia curſu temporis, non præſumuntur eſſe in eodem ſtatu, *l. pretia §. fin ff ad leg. Falcid.* Secundum ſtylum Rotæ adhibetur diſtinctio juri communi conformis, an fuerit expreſſus per modum affirmativum, ſive aſcenſum, *l. 1. C. arb. tut. Auth. de juram. à mor. præſt. coll. 5. l. cum furti ff. de in litem jur. l. aſſeveratio C. de non numer. pecun.* an per modum negativum, vel non exceſſum, *d. l. aſſeveratio, & ibi gl. pen. & DD. l. actor C. de probat. l. cum in lege ff. de probat. Pan. in cap. ad aures ſub num. 4. verſ. hodie ita communiter de reſcript.* nam valor gratia narratus per non exceſſum non juſtificatur per teſtes deponentes per aſcenſum, quia ſtat ſimul, quod valor aſcendat ad ſummam expreſſam, & nihilominus non ſit verum, quod non excedat, *Iaſ. in l. ſi conſtante num. 121. & numer. 128. in fin. & 133. & ſeq. ff. ſolut. matr. Greg. 15. deciſ. 147. Rot. Farin. deciſ. 186. part. 1. & deciſ. 443. numer. 1. part. 2. Greg. 15. deciſ. 13. numer. 5. & deciſ. 147.* & probatur per quinque annos ante, per quinque annos poſt impetrationem computato anno fertili cum ſterili, *Sarnen. in reg. de val. expr. quæſt. fin. d. l. pretia §. fin, & ibi Bar. & DD. l. in l. falcidia 4. §. fin. ff. ad leg. Falcid.* Quem limita primo, quando poſt vacationem non datur quinquennium, quia tunc ſufficit probare de decem annis ante, computato anno fertili cum ſterili, & oneribus deductis communi æſtimatione valuiſſet tantum in portatis, *Achill. deciſ. 24. de probat. Rota diverſ. deciſ. 189. num. 4. part. 1. l. pretia rerum ff. ad l. Falcid.* & oportet quod teſtis reddat rationem

tionem sui testimonii, etiamsi non interrogetur, alias non valebit dictum suum, quia valor non percipitur sensu corporeo, *Panor. in c. cum causa sub. nu. 3. de testib. Cassad. decis. 19. n. 3. super reg. Cancell.* Secundo limita, quando adest aliquod augmentum extrinsecum, quia tunc sufficit, quod tempore vacationis probetur, *l. sed etsi quid ff de evict. Achill. d. decis. 24. in fin. de prob. Felin. in c. eam te num. 22. de rescript.* Limita tertio, quia Rotæ stylus antiquus est, ut expressio valoris minor sexta parte quam debuerat, facta, valida habeatur, nec regulæ de valore sit locus, quando Camera læditur solum in sexta parte, quia sexta pars dicitur parva quantitas, *Mandos. de sign. grat. tit. provisiones vers. Rota stylus, & vers seq. Bart. in l. si societatem §. arbitrorum num. 25 ff. pro soc.*
45 Valoris probatio † absque oneribus est insufficiens, *c. præsenti de off. ord. in 6. Rot. decis. 60. de concess. præb. in antiq. & divers. decis. 381. in fin. part. 1. rejecta opinione Ripæ in l. 1. §. si hæres num. 29. ff. ad Trebell. Caput. decis. 328. num. 1. part. 3.* nisi quod dictum testis deponentis de certo valore annuo ecclesiæ parochialis intelligitur deductis oneribus, quæ de jure comuni competunt parocho, ut lampadis, & aliorum, & si dicat se nescire onera, intelligitur præter ista, *Rot. divers. decis. 293. sub num. 2. & 3. par. 1. c. ut quisque de vit. & honest. cleric. c. cum sicut, & ibi gl. 1. & Can. de consecrat. eccl. vel altar. c. 2. de suppl. neglig. præl. c. de Monachis hoc tit. Felin. in c. ad nostram num. 3. & 4. de jurejur. Felin. in c. ad aures num. 12. concl. & c causam quæ de rescript. num. 7.* per attendamenta, sive locationis valor non probatur, quia potuerunt fieri ex affectu, *Ruin. cons. 35. num. 36. vol. 1. per not. à Bart. & DD. in l 2. C. de rescind. vend. Rot. Farin. decis. 186. nu. 4. & decis. 742. num. 4 parte 2. Ferret. cons. 354. n. 16.*
46 Quoad effectum justificationis gratiæ, † sufficit semiplena probatio valoris, *Rot. divers. decis. 436. num. 1. parte 1. & decis. 46. num. 5. part. 2. Mohed. decis. 3. de test. Cas. decis. 3. num. 7. de probat. Rip. in d l. si constanter num. 17.* per unicum testem, *Cæs. decis. 2. num. 1. de except. Ioannes Andreas in c. exceptionis de litiscont. & ibi Can. & in c. infamibus de reg. jur. in 6.* per publicam vocem & famam, *Rot. div. decis. 293. part. 3. Bart. in l. minore §. plurium num. 30. ff. de quæst. Franc. in c. dilecti 1. num. 6. & seqq. de appell. Caputaq. decis. 277. num. 7. par. 1. Put. decis. 26. lib. 1.* Sicut etiam summaria sufficit probatio, per famam, aut reputationem, magisterii, presbyteratus, & aliarum qualitatum expressarum, *Menoch. remed. ult. adipisc. num. 44. Bellam. decis. 113. & seq. Ferret. cons. 15. num. 3. & seqq. Caput. decis. 277. part. 1. Rota decis. 14. de probat. in antiquior. Greg. 15. decis. 35.* & ita intelligenda sunt notata, per *Franc. post Ioan. Andr. in c. 1. n. 17. & Can. de litiscont. in 6. Panorm. in c. dudum num. 6. 7. & 8. & Can. de præsumpt.* Ratio styli est, quod bullæ apostolicæ habent executionem paratam instar instrumentorum, *& l. fin. C. de edict. Div. Adr. toll.* implorato officio judicis, *Bald. in l. 2 nu. 65. C. de servit. & aq. Fab. in §. sequens num. 1. instit. de interd. c. accedens §. 1. de accus. Panorm. in cap. pastoralis num. 14. vers. & scias de caus. possess. & prop. cap. constitutis el. 2. §. pen. & fin. de appell. & ibi Pan. sub num. 14. & 15. Franc. & Can. communiter Late Menoch. remedio ult. adipisc. à num. 34. usque ad fin.* circa valorem obtentorum sufficit talis qualis probatio, *Card. Seraph. decis. 962. & decis. 1192. num. 2. Greg. 15. decis. 13. 78. 89. & decis. 490.* valor † vere & concludenter probari 47
debet, quando est expressus per modum conditionis, videlicet quatenus talis valoris existat, *l. Lucius ff. de cond. & demonst. & ibi Bart. Dec. in rub. decretal. de probat. numer. 153. & seqq. Rot. divers. decis. 381. numer. 1. part. 1.* vel

vel affirmative fuerit expressus, *l. asseveratio, & ibi DD. C. de non num. pecun. Rot. Farin. decis. 444. parte 1.* aut habeat directo probationem contrariam, videlicet attestationem ordinarii in collatione alteri facta, *Rot. decis. 381. num. 7. part. 1. divers. c. ea nascitur & ibi gl. in verbo debet, de his quæ fiunt à præl. Felin. in c. post cessionem num. 15. de probat. & ibi Can.* aut possessor est amovendus à sua possessione, *Rota decis. 381. circa fin. Put. decis. 21. in fin. l. 1. c. licet Episcopus, & ibi post gl. in verbo te non vocato Can. hoc tit. in 6. Ioannes Andreas in c. cum nostris sub num. 16. de concess. præb. c. olim, & ibi Can. de rescript.* Sive exadverso impugnatur valor per impetrantem expressus de excessu, *Clem. constitutionem, & ibi gl. in verbo opponentis, & Zab. in 8. quæst. & Can. de elect. Caput decis. 280. parte 2. per l. final. C. de probat.* Excusant à mala fructuum expressione, hæc tria, arrendamenta præcedentia, impetrationes prædecessorum, & publica fama, quod beneficium tantum valeat, *Puteus decis. 134. libro 1. Cassad. super reg. Cancell. decis. 19. & 20. n. 5. Sarnen. in reg. de val. exprim. quæst. xj.* item valor expressus juxta taxam Cameræ, *Sarn. in reg. de val. expr. quæst. 10. Cass. super reg. Cancell. dec. 19.* ac expressio valoris ad taxationem decimæ, etiamsi ad duplum valoris expressi ascenderet beneficium, *Achill. decis. 2. super reg. Cancell. de val. Staphyl. de lit. grat. in 9. for. expect. in fin. l. fin. C. de alluvion. & c. c. cum. M. de const.* Præterea potest justificari ex deductis, vel deducendis in secunda instantia, quando in prima instantia non fuit sufficienter probatus, *Caput. decis. 332. par. 3. l. eos qui 1. §. si quid autem, & l. in afferendis C. de appell.* præterquam in justificatione censurarum. *Cas. decis. 8. h. tit. in fin. Panorm. in c. prudentiam n. 6. de off. de leg.*

48 Possessionis † illicitę præcedentis, sive intrusionis debet fieri mentio, *Felin. in c. postulasti n. 14. & seq. & in c. in nostra in 2. coroll. de rescr. l. auctoritatem C. unde vi. l. 2. & ibi gloss. in verbo professio & DD. C. de fund. salt. rei dom. l. 11.* ac fructuum male perceptorum, *c. dudū el. 2. in prin. vers. unde cum in eodem de elect. & ibi Panorm. n. 19 & Can. Host. in c. postulasti sub n. 12. vers. sed et si quis semel de resc. late Garc. de benef. par. 11. c. 10. §. 3. à n. 224. usque ad fin.* etiam modicorum, *arg. c. si proponente de resc. c. si motu proprio h. t. in 6 & ibi not per DD. Bart. in l. si proprietarius n. 2. ff. de damn. infect.* dicetur infra h. t. vers. nova provisio. intrusus in beneficio dicitur ille, qui obtinet illud sine auctoritate ejus, ad quem de jure spectat collatio, *Pan. in c. quia diversitatem in 2. not. de concess. præb. cap. ex frequentibus de instit. in Gemin. in c. propter num. 4. ponens sex modos intrusionis 19. dist. Felin. in c. veniens, ponēs octo modos in 2. not. de accus. & c. Rebuff. in add. in reg. Cancell. de subrog. collitig. in verbo dummodo præfatus collitigans* inhabilitatus dumtaxat ad illud beneficium, cui se intrusit, & non ad alia beneficia, *Rebuff. in add. in reg. Cancell. de subrog. collit. in verbo dummodo præfatus collitigans in fin. plures citans.* intrusio vero laicalis inhabilitat consentientem electioni de se factæ per abusum sæcularis potestatis non solum ad illam, dignitatem, sed etiam ad aliquam dignitatem, *c. quisquis de elect. c. si quis deinceps 16. quæst. 7. Felin. in c. postulasti sub nu. 16. de rescript.* sed non inhabilitat ad canonicatum, ecclesiam curatam, aut alia minora beneficia, *Pan. in c. quisquis numer. 2. & 3. de elect. & ibi Canon.* Item intrusus est, qui primum incompatibile retinet post adeptam pacificam possessionem secundi incompatibilis, *c. dudum el. 2. in princ. vers. in suo quoque ibi nullatenus pertinebat. Panorm. in 6. not. Butr. num. 13. & Can. de elect.* quia dictio nullatenus importat nullitatem actus ipso jure, *gloss. in auth. si qua mulier, & ibi DD.*

C. ad

C. ad Vellejanum habet vim decreti irritantis, *Clem. 1. & ibi gloss. & Can. de seq. poss. & fruct. l. scriniarios, & ibi post gloss. Ias. num. 9. C. de milit. test.* & operatur etiam respectu fructuum, *Auth. de incest. nupt. in princ. & ibi gloss. in verbo imminere, & DD. Tiraq. in l. si unquam in verbo revertatur num. 268. & plurib. seqq. C. de reu. donat. d. c. dudum el. 2. in princ. vers. & retinendo Pan. ibi in 5 not. Rot. decis 24. par. 2. divers.*

49 Qualitatum beneficiorum,† quæ impetrantur, mentio non est necessaria in impetratione, quæ fit ab episcopo, quia ipse præsumitur scire, *Felin. in c. in nostra in 29. coroll. de rescript.* in collatione, quæ fit à Capitulo, debet fieri mentio de cura, alias collatio est nulla, *Puteus decis. 44. hoc tit. arg. c. annis singulis 18. dist. c. Episcopum 10. quæst. 1. c. Patriarchæ sess. 24.* ac de cæteris qualitatibus, quia in illo cessat præsumptio scientiæ, cum ad illud non spectet visitatio: idem obtinere puto in cæteris inferioribus collatoribus: In impetrationibus quæ fiunt à Papa, vel ejus legatis, *Rot. diver. decis. 206. part. 1. Clem. 2. de off. ord. & ibi Zab. num. 10. & 13. & Can. communiter.* debet impetrans facere mentionem de omni qualitate notabili obtinendorum, nisi tale sit beneficium, quod de jure communi haberet illas qualitates, ut Archidiaconatus, *c. ad hæc de off. Archid. Rot. decis. 13. hoc tit. in antiquioribus Rot. decis. 37. de rescript. in antiquiorib.* cura, *Felin. in c. in nostra coroll. 10. de rescript. Clem. 1. de præb. Dec. in c. ad aures num. 4. Rip. num. 19. de rescr. Rot. decis. 1. num. 3. de off. archid. in antiq. Gonzal. super reg. de mens. & altern gl. 6. num. 3* etiam habitu tantum ob recessum parochianorum, *Ioan. Andr. in c. quia nonnulli nu. 5. de cler. non resid. Staphyl. de lit. gr. tit. de stat. & qual. benef. §. circa secundam num. 2. & 3. c. cum in illis hoc tit. in 6. Puteus decis. 293. libro 1. Zab. in Clem. unica, quæst. 21. de off. vicar. Gregor. xv. decis. 450. & ibi annot. num. xj.* Vel quia ex ordinatione summi Pontificis, vel episcopi in ecclesia duæ sunt personæ, unus Vicarius, & alter Prior, ita quod ipse Vicarius curam haberet: *Rot. fastol. dub. 25. Vital. in Clem. 1. sub n. 7. de off. vic. Zab. num. 10. in 9. quæst. Felin. in c. postulasti sub num. 1. vers. & vid. Card. in Cons. 33.* nam prior habet curam saltem habitu, si non actu, & censetur prælatus, *c. exposuisti, & ibi gl. in verbo necessitas, & Can. h. t. c. extirpandæ in princ. eod. tit. & jurib. proxime alleg.* residentia, dignitate, *Panorm. in c. ad aures num. 3. de rescript. & ibid. Dec. num. 10 & seqq.* ordine sacerdotio, *Gemin. in c. ei cui nu 5. & 6. hoc tit. in 6. Io. And. num. 1. Anchar. in 2. & 3. not. & Can. Rip. in c. ad jures n. 22. de rescript. Rot. decis. 41. de rescr. in ant. licet contrariũ teneant DD. in d. c. ad aures num. 25. Garc. de benef. part. 7. c. 1. num. 45.* electione, conventu, & aliis qualitatibus, quæ insunt ipsi beneficio, *c. cum olim de re jud. c. cum in illis hoc tit. in 6. Felin. in c. in nostra num. 9. vers. Theorica mentionum &c. de rescript. Rot. decis. 41. eod. in antiquior. Menoch. de arbitrar. Cas. 201 centur. 3.* & nisi de illis fiat mentio, gratia est subreptitia, non attento, an Papa facilius, vel difficilius concessisset; *Garc. de benef. p. 8. c. 3. num. 20. plures cumulans. Rot. decis. 32. num. 5. de rescr. in nov. Caput. 310. num 3. part. 1. Felin. in c. postulasti sub num. 1. vers. declara etiam notabiliter de rescr. Felin. in c. in nostra in 3. coroll. de rescr. gl. in Clem. 1. de præb. & ibi Can.* quo vero ad alias qualitates in jure non expressas pendet ex probabilibus conjecturis, an Papa facilius, vel difficilius concessisset, quæ sunt probandæ, & attenditur communis stylus datariæ, & Cancellariæ, *Felin. in c. super literis num. 8. de rescript. Cassad. decis. 12. num. 14. hoc tit. Greg. 15. decis. 150. num. 4. & ibi annot. Menoch. de arbit. Cas. 201. numer. 24. & seqq.*

Lap. alleg. 89. *sub num.* 6. *& ibi add.* Falsæ vero expressiones, quæ potuerunt movere Papam ad facilius concedendum, vitiant gratias, quia litteræ habent tacitam conditionem, si preces veritate nitantur, *Rot. decis.* 12. *de rescript. in nov. dixi supra tit. de rescript. Garc. de benef. part.* 6. *c.* 6. §. 2. *n.* 161. *&* 197. & expressio, vel omissio tacendæ, vel exprimendæ qualitatis in dubio præsumitur dolosa, *Rot. decis.* 4. *num.* 5. *de rescript. in antiq. Innocent. in* c. *dilectus* 1. *in gloss. super verb. viribus de rescript.* ratio est quia qualitatibus, vel ordinibus requisitis, vel oneribus injunctis in erectione, seu fundatione; aut ex aliis constitutionibus, in beneficiorum collatione, seu alia quacumque dispositione non potest derogari, aliterque facta provisio subreptitia censetur, *cap. ratio sess.* 25. & nulla, *Mohed. decis.* 7. *numer.* 4. *de concess prab. Dictum est supra tit. de rescript. in prin. c. ad aures c. constitutus c. ad audientiam el.* 2. *de rescr. & ibi Canon.* Per regulam Cancellariæ, 57. debet fieri mentio, an sint dignitates, personatus, vel officia, eisque imminet cura animarum, & ad illa consueverit quis per electionem assumi, alias gratiæ desuper factæ sunt nullæ, etiamsi sint concessæ motu proprio; c. *cum in illis*, c. *si cui hoc tit. in* 6. *Panormit. in d. c. ad aures num.* 5. de jure communi non tenetur quis exprimere qualitates beneficiorum obtentorum, *Clem.* 1. *& ibi gl. in verbo vel alteri hoc tit. c. cum in illis hoc tit. in* 6. *Rot. decis.* 7. *hoc tit. in nov.*

50 Affectionis, & † reservationis beneficii debet fieri mentio, *Felin. in* c. *in nostra sub nu.* 15. *Quintum corollarium vers. incidenter de rescript. Cassad. decis.* 9. *& Mohed. decis.* 9. *num.* 3. *hoc tit. Rot. decis.* 30. *eod. in ant.* de affectione dictum est supra hoc titulo in quinta divisione beneficiorum: de reservatione dicetur infra, *titul. de concess. prabend. & eccles. non vacant.*

Vacationis modus † non est exprimendus, & nullo expresso, omnis vacationis modus comprehenditur: c. 2. *de renunc. in* 6. *gl. in clem.* 1. *in verb. quamvis hoc tit. Rot. decis.* 11. *eod. in nov. Fel. in* c. *in nostra* 37. *Coroll. de rescript. Io. Andr. Gemin. & Can. in* c. *susceptum eod. in* 6. *Lap. alleg.* 6. *Garc. de benef. par.* 11. *cap.* 1. *numer.* 3. *& seqq. & per totum* hinc inolevit stylus, ut in resignationibus beneficiorum apponatur clausula præterquam per obitum; *Mand. de sign grat. tit. resignationes, vers. in supplicationib. &c.* quando unus modus vacandi exprimitur, alter non continetur; c. *susceptum de rescript. in* 6. *Pan. in d.* c. *super literis num.* 7. *& ibi Felin. numer.* 3. *de rescript.* nisi adjiciatur clausula; sive præmisso, sive alio quovis modo &c. per quam venit omnis modus vacandi ex persona expressa tantum, *Rot. decis.* 14. *de rescript. in antiq. & decis.* 1. *num.* 2. *eod. in nov. gloss in* c. *cupientes in princ. in verb. vacationibus de elect. in* 6. *gloss. in* c. *si propter in verb. vacabunt de rescript. gl. in clem.* 1. *in verb. quemquam hoc tit. Lap. alleg.* 6. *num.* 5. *Franc. in* c. *susceptum in* 2. *not. de rescript. & ibi Can. Felin. in* c. *in nostra Coroll.* 37. *de rescript.* etsi adjecta sit dictio, alias, vel alias quovis modo, tunc ea comprehendit vacationem ex alterius persona, *l. denique* § *utrum ff. de pecul. leg. l.* 1. *illud tamen ff. de aq. quot. & ast. Bart. in l.* 1. *numer.* 12. *ff. de cond. & demonstr. Rot. decis.* 52. *de concess. prab. in antiq. & divers. decis.* 791. *nu.* 6. *par.* 1. vel si adjecta sit clausula, ex alterius cuiuscumque persona, *Franc. in* c. *susceptum numer.* 8 9. *& & 1*0. *de rescript. in* 6. *Mohed. decis.* 5. *hoc titul. Mandos. in reg.* 19 *reseruat. quæst.* 17. etiam eam quæ contingit per privationem, *Mohed. decis.* 2. *de sequest. poss. & fruct. Garc. de benef. par.* 11. *cap.* 1. 51

cap.1.num.32.& seqq.& §.1.numer.128. & seq. de præsenti, ac tempore datæ, non eam quæ postea in futurum occurrat, *Sarn.in reg. de publ.resig.quæst.16.Paris.de resig.lib.8.quæst. 7.num.133.& seqq.* iustificata primo narrata, vacatione de facto, ut puta, quia ille, ex cuius persona vacatio narrata fuit, habebat possessionem, vel aliquod ius in beneficio; *Put.decis.390.lib.1.& decis.267.num. 5.lib. 3.Par.de resig.lib.10.quæst.3.num.11.& 12.Add. ad decis. Rot. 1. de rescr. in nov. Garc. de benef. part.11.cap.1.num.36.& seqq.* quia non probata narrata vacatione omnes generales clausulæ accessoriæ, tanquam nullæ, nihil operantur, *gl.in l si patronus §.patroni in verb. faviana ff. si quid in fraud. patr. &c. c. significantibus circa medium de off.deleg.Tiraq.de jur. constit.par.3.limit.7.numer.32.& seqq.* 1. sed dictæ clausulæ se non extendunt ad reservata beneficia, *Paris.Cons.138.num.11. & seqq. vol.4. Mandos.in reg.19.reservat. quæst.17.n.8.* nisi fiat mentio reservationis per hanc vel similem clausulam, etiamsi quovis modo generaliter, vel specialiter sit reservata, & tunc venit omnis reservatio, *Rot. decis. 17. de præb.in antiq.Garc.de benef.par.xj.c.1.nu. 26. & pluribus seqq.* præter reservationem, quæ insurgit per obitum apud sedem, quæ requirit specialem mentionem, *Franc. in c. 2. in fin.de præb.in 6. & ibi Can. Staphyl. in tra. de litt.grat.tit. de form. mand. de provid. in 1. form.num.11.in Aen.de falcon de reserv. benef. off.36.* neque includunt beneficium, quod vacavit in mense reservato, nulla facta expressione mensis, obstante reg. 9. reservat. mens. *Paris.de resig.lib.8.quæst.7.num. 144. & seqq.Put.dec.1.& 4.super reg.de mens.Garc. de benef.par.5.c.1.num.654.& 661.& seqq. Gonzal.super reg.de mens.& altern.gloss.32.n. 3.& num.26.& 32.per totum,Put.decis.165. lib. 2.* probatio vacationis in certo mense ad effectum reservationis, quia agitur de præjudicio ordinarii collatoris, & provisi ab illo, debet esse plena, & concludens, *Put.decis.265.lib.3.Ferret.cons.2.numer.13.vol. 1. Gonz. super reg. de mens. & alter.gl.11. n.98. & seqq ubi limitat quatuor modis*, quando vero intrusus non docet de titulo ordinarii, sufficit probatio de publica voce, & fama, *Greg.15.decis.394.n.6.& ibi annot.Gonz.in d. reg.de mens. & alter.gl.11.n.107.& seqq plures decisiones cumulans.*

Pensionis, aut † fructuum reservatorum, 52 ac quorumcumque reddituum ecclesiasticorum debet fieri mentio, *Host.in c. dudum el. 2 sub num. 56. sub verb. benef. de elect. asserens sic judicatum, Host.in c.postulasti sub num. 9. de rescript.* quando dantur in titulum, ita ut sint beneficium ecclesiasticum, *c.conquerente & ibi Pan.in 1 not.per illum tex, de cler. non resid.Rot.decis.39.de rescript.in antiq. Gig. de pens. q.70. vers.4. limita Gonz. super reg.de mens.& alter gl.5.§.5.num.42.* aliorum vero quæ moriente pensionario, aut reservatario expirabunt, *Rot. decis.xj. hoc tit. in antiquior.Gemin.in c.non potest sub num.5.hoc tit. Gonzal.super reg.de mens.& alter gloss. 5.§.5. num.15.& plurib.seqq.* aut eorum, quæ dantur pro aliquo servitio, vel mercede laborum, etiam spiritualium, non debet fieri mentio, quia non dantur in titulum, sed stipendium; *Zab.in clem.2.numer.7. de off.ord. Felin. in cap. in nostra in 1. coroll. de rescript. Cald.cons.6.eod.Greg. de pens. quæst. 67.* ideo magister scholarum non tenetur facere mentionem de redditibus ecclesiasticis, quos habet in stipendium, *c. quia nonnullis de magist. &c. & ibi Can. Gons. super reg. de mens.& alt.gloss.5.§.5.num.15.& seqq.* nam huiusmodi pensiones non inducunt incompatibilitatem aliquam cum beneficiis, *Imol. in clem.grat. sub num. 20. & ibi Can. de*

rescr. Alph. Hoted. de benef. incomp. part. 2. c. 7. per tot Duen. reg. 71. in 5. limit. Cap. reg. 90. nu. 90 etiamsi cōsistant sub eodem tecto, *Greg. de pension. quæst. 32.* & in earum reservatione quis non examinatur, nec in ea datur forma dignum, quia examen & forma dignum locum habent, quando beneficium confertur in titulum, *Hier. Paul. in prax. Cancell. tit. notabilia pensionum in princ.*

53 Obtentorum beneficiorum † mentio non est necessaria in impetratione beneficiorum à quocumque ordinario collatore vel eius delegato, sive jure proprio, sive devoluto conferat; *Clem. 2. de off. ord. & ibi gl. in verb. quibuslibet, & in verb. habentibus & Can.* sed habetur distinctio, an is cui collatio facta fuit de jure communi, utrumq; retinere possit, vel dispensatio sit necessaria, *c. quia in tantum c. præterea, c. cum ignores hoc tit.* Fallit in habente pluralitatem dignitatum, aut beneficiorum curatorum, etiam cum dispensatione sufficienti, cui non potest aliud tale conferri, nisi dispensatio extendatur ad illud, vel prius habita resignet, aliter facta collatio est nulla, non ex vi suspensionis, sed cuiusdā inhabilitatis, quam causat pluralitas plurium dignitatum & curatorum, *c. ordinaris §. in conferendis de off. ord. in 6. clem. si plures, & ibi gloss. in verb. vacare & Can. h. t.* In impetrationibus beneficiorum, quæ fiunt à sede Apostolica, *cap. si motu proprio, vers. secus h. t. in 6. late Host. in c. postulasti n. 9. & seq. de rescr.* vel eius legato, *c. fin. de off. leg. in 6. in clem. 2. in prin. de off. ordin.* vel quocumque alio habente indultum conferendi super inductum, *Rot. divers. decis. 530. part. 1. Zab. in clem. 2. n. 13. de off. ord. & ibi Can.* debent exprimi obtentæ, ac obtentorum qualitates, scilicet, dignitas, cura, residentia, electio, &c. quæ retrahere possent summum Pontificem, eiusq; legatum specialiter, *Anch. in clem. fin. n. 2. de off. ord.* etiamsi sint beneficia incompatibilia, in quibus per adeptionem secundi vacat primum: *Pan. in d. c. ad aures n. 9. & ibi late Felin. n. 2. & 3. Ioan. Andr. in c. in nostra n. 10. in gl. super verb. expressam de rescript. Rot. divers. decis. 650. n. 2. par. 1.* aliæ qualitates non sunt exprimendæ, ut est injusta possessio obtentorum, nisi esset intrusus per potentiam laicalem, *Anch. in clem. si Romanus in fin. hoc tit. Cap. Tholos. dec. 484, & ibi Aufr. num. 3,* qualitas similis beneficii sub eodem tecto, *Mohed. decis. 14. hoc tit. c. litteras in fin. & ibi not. de concess. præb.* item debet fieri mētio de litteris obtentis ad beneficia, *c. ad audientiam 2. & c. seq. de rescript.* & de pensione annua ex illarum renunciatione obtenta, *d. c. ad audientiam el. 2.* Ratio diversitatis fundatur in ignorantia, quam de beneficiis obtentis Papa & Legatus ipsius præsumuntur habere, *arg. c. 1. de constit. in 6.* In aliis autem inferioribus ordinariis præsumitur scientia propter præsentiam, conversationem, & visitationem, merito ergo in illorum collatione ex taciturnitate obtentorū, non cadit surreptio: *c. quosdam c. quanto de præsumpt. arg. l. idem Vlpianus ff. de excus. tut.* præterea licet legati potestas respectu jurisdictionis sit ordinaria, *c. 2. de off. leg. in 6.* tamen respectu collationis beneficiorum est extraordinaria, quia ex proprio officio legationis non venit potestas conferendi: hinc est, quod legati non Cardinales hanc potestatem non habent, sed Cardinales legati habent ex speciali privilegio, *c. 1. de off. leg. in 6.* ideo ipsorum collatio tanquam extraordinaria est superinducta, & ordinariis collatoribus præiudicans, est restringenda: ordinariorum vero collatio ut naturalis, & favorabilis est amplianda, *gloss. pen. in d. clem. 2. de off. ord. & ibi Can. communiter*, Limita 1. quia taciturnitas, & suppressio obtentorum non

non vitiat gratiam factam motu proprio à summo Pontifice, c. *si motu proprio hoc tit. in 6. in princ. Felin. in c. ad aures sub n. 7. vers. secundus casus de rescript.* sive eius legato, *Anch. in clem. 2. sub n. 3. vers quaerit gl. & ibi Zab. nu. 3. Vital. num. 21. & Can. communiter.* quia motus proprius excusat ab omni taciturnitate, quae impetranti subreptionem, & obreptionem induceret, *Staph. in tract. de lit. grat. tit. de vi & off. clauf. §. subsequenter n. 19. Zab. in clem. si Romanus in 3. not. hoc t. Dec. in d. c. ad aures n. 29. & seqq.*

54 Litis debet † fieri mentio, c. 1. *& cap. fin. & ibi gl. fin. Panormit. n. 7. & Can. ut lit. pend. & c. c. fin. xj. q. 1. c. causam el 2. de test. cap. dudum de privil. Bald. in l. si quis sub numer. 2. ff. si quis cautionibus &c.* cuius sufficiens fit mentio per clausulam, cuius litis statum &c. *Gemin. conf. 120. nu. 6. Achil. decis. 9. de rescr. Greg. 15. decis. 2. nu. 6.* Item debet fieri mentio rei iudicatae specifica, & individua, *l. 1. & l. fin. C. ut lit. pend. & c. c. fin & ibi glos. fin. ut lit. pend. l. fin C. sent. resc. non poss.* nisi res iudicata fuerit deducta in controversiam, quo casu sufficit mentio per dictam clausulam, cuius litis statum &c. *l. post rem ff. de transact. l. 1. C. de re jud. tot. tit. si ad rem jud. Add. ad dec. 2. Greg. 15. n. 18.*

55 Mensis † expressio non est necessaria in impetratione beneficiorum, quae fit ab ordinariis collatoribus, quia ut supra dictum est, modus vacationis non est exprimendus: In impetratione, quae fit à summo pontifice de beneficiis sedi apostolicae reservatis non est necessaria mensis mentio, *Puteus decis. 4. super reg. de mense in fin. Mandos de sign. grat. tit. provisiones vers. an autem in impetratione &c. Puteus decis. 25. lib. 3.* & solet in bullis apponi clausula, dummodo collatio ad nos hac vice pertineat, *Simonet. de reservat. quaest. 61. n. 3.* nisi reservatio insurgat per obitum contingentem in mense reservato, quo casu mensis exprimi debet dispositive, stante regula de reservatione mensium apostolicorum, *Mand. in tract de sign. grat. tit. provisiones, vers. de praesenti mense &c. & vers si quae vacent ad praesens &c. Gonzal. super reg de mense & altern. gloss 32. per totam, ubi ampliat, & limitat. Garc. de benef. part. 5. c. 1 num. 654. & 661.* & in Germania stantibus concordatis, & solet apponi clausula, dudum &c. & regula, aut concordata praefata praeinseri in principio bullae provisionis, & apponi supradicta clausula, dummodo illius dispositio ad nos hac vice pertineat, *Simon. de reservat. quae. 61. numer. 3. Greg. 15. decis. 314. & ibi late annot.* quae collationem restringit ad reservationem resurgentem in mense apostolico, caeteraeq; clausulae generales, eo non probato, nihil operantur, cum limitata sit provisio, *l. ut in agris ff. de acquir. rer. domin. c. 1. de sepult. facio Cassad. decis. 5. hoc tit. Gonz. super reg. de mens. & altern. gl. 4. proaem. n. 80.* nec eadem collatio sustineri potest jure praeventionis, aut concursus, propter verba, hac vice, quasi dicat, hoc casu, & ex praenarratis, *l. fideicommissum §. tractatum ibi hic ff. de jud. l. qui servum in princ. vers nisi quasi defensor, ibi hoc genere, & §. idem etsi ff. de interrog. act.* cum itaq; ad narrata inferatur, secundum illa debet intelligi cum omnibus suis qualitatibus, *l. asse toto ff. de hered. instit. l. si ita scriptam ff. de cond. & demonstr Bart. in l. si quis servum. vers. sed quaero testator ff. de legat. 2.* Quando beneficium vacat per obitum in mense ordinariis collatoribus concesso, & Papa illud confert, nulla facienda est mensis mentio, & solet apponi clausula, dummodo tempore datae praesentium non sit alteri jus quaesitum, *Sarnen. super reg. de jur. quaes. non toll. quaest. 1. in princ. Capuc. decis. 61. lib. 2. Bald. in l. fin. in 1. lect. n. xj. ff. de constit. Princip.*

c. ex

c. ex tenore de foro compet. in 6. §. quod autem de donat. int. vir. & ux. Felin. in c. causam quæ num. 5. de rescript. & ibi Can. Mandos. in reg. 17. quæst. 2. c. pastoralis de privil. &c. quia Papa etiam cessante negligentia concurrit cum ordinario, & quando concurrit cum ordinario, scit quod ei præiudicat, *c. per principalem c. juncta per mundum 9. quæst. 3. cap. dudum, c. quamvis cl. 2. hoc tit. in 6.* qualiter autem probetur obitus in mense reservato, *vid. Greg. xv. decis. 37. & decis. 103. num. 5. & 6.* aut vacatio per contractum matrimonii in mense reservato, *Greg. xv. decis. 359.*

56 Coloratæ † possessionis alterius debet fieri mentio, *c. cum nostris de concess. præb. Felin. in c. in nostra in 36. coroll. de rescript. ubi dicit, quæ sit colorata detentio Franc. in c. licet Episcopus num. 6. & seqq. hoc tit. in 6. Lap. alle. 16. Pan. in c. literas nu. 5. de concess. præbend.* de stylo Curiæ sufficit clausula, amoto exinde quolibet illicito detentore, *Rot. decis. 38. & decis. 69. de rescript. in antiquior. Zab. in Clem. 1. §. 1. in 4 not. hoc tit.* posita in litteris provisionum non executoriis, *Pan. in d. cum nostris num. 21. & Can. Lap. alleg. 15. Felin. in c. in corrigendis sub num. 7. de off. & pot. jud. ordin.* aut clausula, vocatis vocandis, *Felin. in c. exhibita num. 4. in fin. de jud. & fusius in c. in nostra 36. coroll. in 1. not. de rescript. Garc. de benef. part. 10. c. 1. num. 48. & seqq. ubi similes clausulas cumulat.* aut clausula non obstante collatione alteri facta, *Fel in c. causam quæ n. 19 in prin. & n. seqq. de rescript. post Imol. & alios ibi allegatos.*

Titulus, & habilitates prædecessoris, quomodo sint probandæ, dictum est supra, *tit. de caus. possess. & propr. vers. possessionis duodecim fructus &c. in quarto effectu.*

Impetrans dans causam nullitati, collationis, & provisionis,
57 tionis, & provisionis, † illam non potest allegare, *l. post mortem ff. de adopt. & ibi Bart. & Bald. l. per fundum in fin ff. de servit. rust. præd. & ibi gl. & DD. l. cum profitearis C. de revoc. donat. l. si creditoribus C. de ser. pig. dat. manum. Rot. decis. 8. de testam. in antiquioribus.* quia non est quis admittendus veniens contra ea, quæ fieri procuravit, *l. generaliter §. 1. C. de de reb. cred. l. si mulieri ff. quod met. caus. Alber. in d. l. post mortem num. 5. ff. de adopt. &c. Rot. decis. 17. de iure patr. in antiq.* Limita primo, ut regula procedat in obrepente, & falsum exprimente, sed non in surrepente, & verum tacente, quia potest allegare surreptionem sine turpitudine ex inadvertentia, vel ignorantia, *Rot. Bisign. decis. xj. de rescript. c. ex tenore, & ibi gloss. in verbo negotio in fin. & Can. de rescript. c. cum nostris, & ibi post gloss. in verbo de facto Can. de concess. præb. late Garc. de benef. part. 12. c. 2. à num. 12. usque ad num. 37.* Secundo, ut procedat in faciente actum nullum, secus in consentiente actui nullo, *l. si debitor §. 1. in fin. ff. quemad. pign. vel hypoth. solvitur.* puta pensioni nulliter reservatæ, *Cassad. decis. 4. & Achill. decis. 9. de pens. arg. d. l. debitor §. 1. in fin. & ibi not. per Bart. & DD.* Tertio, ut non procedat, quando ab alio detecta est nullitas, *l. antepen. ff. de susp. tut. l. relegatorum in fin. ff. de interd. & releg. Bart. in l. jusjurandum. quod ex conventione §. Procurator num. 3. & 5. ff de jurejur. Felin. in c. lator sub num. 1. vers. est & alius casus de re jud. ubi plures ponit, & limitat.* Quarto, in excipiente de nullitate ad evitandum damnum contra participem turpitudinis certantem de lucro captando, *l. viro, atque uxori ff. sol. matr. l. apud Celsum §. Marcellus ff. de dol. except. Bart. in d. l. iusiurandum quod ex conventione §. Procurator sub num. 5. l. de tutela C. de in integr. restit.* Quinto, quando non potest argui dolus aptus alicui nocere, *l. damus, & ibi post gl. in verbo privatas DD. C. ad leg. Cornel. de falsis.* Sexto, quando gratiæ renunciavit, *l. alia C. de his*

de his quib. ut indign. Felin. in c. capitulum sub num. 9. vers. limita 4. de rescript. Septimo, in gratia facta motu proprio etiam stante acceptatione, & approbatione gratiæ, *Rot. divers. decis. 175. part. 1. Felin. in c. causam quæ el. 2. sub num. 9. vers. decimo tertio de testibus Bald. in l. quod favore sub nu. 4. vers. ad istud Contrarium C. de legibus Panormit. in c. accedentes nu. 10. de præscript.* Quia motus proprius tollit omnes defectus impetrationis, ut dictum est in vers. obtentorum in fin.

58 Tertius modus provisivus est, unio, † annexio, & incorporatio ecclesiarum, & beneficiorum, c. *sicut venire de excess. præl. late Garc. de benef. par. 12. c. 2. per tot.* quia videtur donatio, & est stricti juris, *Rot. decis. 2. num. 2. & 3. de reb. eccl. non. alien. in antiq. arg. l. cum qui ff. de donat.* & contra jus, quia quælibet ecclesia debet habere suum rectorem, c. *cum non ignoras hoc tit. c. quia nonnulli de cler. non resid. Cravet. cons. 258. num. 10.* Fit variis 59 modis † de ecclesia non vacante sine præjudicio Rectoris & non vocato, *Clem. 2. de reb. eccl. alien. vel non c. consultationibus de donat. c. 1. 2. & 3. & fin. de concess. præb.* ac de ecclesia vacante absque deputatione defensoris, *d. clem. 2.* quia non agitur de alicujus præjudicio, & per unionem unius ecclesiæ ad aliam non alteratur status ecclesiæ unitæ, nam debet in ea more solito deserviri. *Pan. in c. exposuisti num. 7. hoc tit.* Quandoq; una ecclesia unitur alteri principaliter, ita ut neutra subjiciatur alteri, & utriusque unus sit rector; quo casu utraq in suo statu, & honore remanet, retinet sua bona, jura; redditus, fructus, & emolumenta, nec bona unius ecclesiæ transeunt in dominium alterius, c. *& temporis qualitas 16. quæst. 1. & ibi gloss. in verb. unire prope fin. vers. 3. modo, & Archid. & Can. c. quia monasterium de relig. domib. c. 1. & ibi gloss. in verb. uniendo in fin. vers. tertio modo, & Can. ne sed. vac. &c. Rot. divers. decis. 73. & 114. num. 5. & 6 part. 2.* & in provisione de utraque debet fieri mentio, *Caccialup. de union. art. 8. num. 7. & 8. Petr. de Perus. de union. eccles. c. 9. Franc. in c. super eo num. 3. in fin. Gemin. sub num. 4. hoc tit. in 6. Prob. ad Monach. num. 6. & 7. Anchar. in c. accessorium num. 2. in princ. de reg. jur. in 6.* quia ecclesia, quæ unitur, non transit in proprietatem ecclesiæ, cui fit unio: *Petr de Perus. de union. c. 2. num. 11. faciunt notata per Bart. & DD. in l. si convenerit l. 2. §. si nuda ff. de pign. act. late Garc. de benef. part. 12. c. 2. à num. 37. usque ad § primum.* Canonicum præsumitur unitus dignitati ejusdem ecclesiæ æque principaliter. c. *eam te in fin. ibi Archid & Canon. de rescr. c. cum inter el. 2. ibi Decanus, & alij Canonici de elect. c. cum Martha, & ibi Pan. num. 3. de celeb. miss. c. quia sæpe hoc tit. in 6. Io. fab. in §. si quis ancillas num. 4. instit. de legat. Garc. de benef. par. 12. c. 2. num. 57.* Quandoque una ecclesia unitur alteri accessorie, & de accessoria uti pedissequa non curatur, nec de ipsa expedit facere mentionem, quia perdidit solitum nomen, ut beneficium nominari non debeat; *Rot. decis. 11. de reb. eccl. alien. in antiq. Oldr. cons. 257. num. 15. Cassad. decis. 13. n. 1. super reg. Cancell. Caccialup. de union. art. 8. num. 8. Rot. decis. 199. num. 5. part. 2. in recent.* privilegia, & statuta, quæ censentur abolita, & regitur statutis beneficii, cui facta est unio, c. *recolentes, & ibi gl. fin. de stat. monach. Ferret. cons. 242. n. 5. & plurib. seqq. Petr. de perus. de union. eccles. c. 1. n. 1. & 2. & c. 2. num. 18. & 19 per plura exempla late Gonzal. super reg. Canc. de mens. & altern. gl. 5. §. 7. in princ. per multa exempla Anchar. in c. accessorium num. 1. & 2. de reg. jur. in 6.* & omnem honorem, c. 1. *& ibi gl. in verb. uniendo in princ. ne sede vacante &c. & Pan. & Can. gloss. in d. c. & temporis qualitas in verb. unire in princ. & ibi*

Can. 16. quæst. 1. c. unico vers. fin. 10. quæst. 3. Rot. decis. 11. de reb. eccl. non alien. in antiq. & transit in proprietatem ecclesiæ, cui fit unio, Petr. de Perus. de union. c. 2. num. 11. c. gratia, & ibi gloss. in verb. de jure teneri, & Can. de rescr. in 6. glos. in clem. per literas, in verb. ecclesias, & Can. hoc tit. Rot. decis 2. de reb. eccl. non alien. in antiq. num. 5. Greg. 15. decis. 304. & ibi annot. nec amplius vacare, aut impetrari potest: Felin. in c. in nostra sub num. 23. in 27. coroll. de rescript. Gonzal. super reg. de mens. & alter. gloss. 5. §. 7. num. 22. & seqq. Put. decis. 443. lib. 2. Greg. 15. decis. 112. & ibi annot, Garc. de benef. par. 12. c. 2. num. 12. & seqq. ideoque constitutio de public. resign. non procedit in beneficiis unitis ex causa resignationis in proprietatem: Garc. de benef. par. 12. c. 2. num. 12 in fin. & num. 13. & seqq. aliquando ut ex duabus una fiat; & animadvertendum est, utrum altera alteri, an ambæ simul uniantur: primo casu ecclesia, quæ unitur, perdit sua jura, & assumit naturam, consuetudinem, & privilegium ecclesiæ, cui unitur. c. recolentes de stat. Monach. Secundo casu quando in simul uniuntur, tunc communicant sibi potiora & humaniora privilegia: arg. c. non est culpandus 32. quæst. 1. l. 2. C. commun. de leg. & fideicom. l. unica in princ. C. de rei uxor. act. gloss. in d. c. 1. in verb. uniendo vers. vel sic possunt uniri, & ibi Pan. & Can. ne sede vacante & c. gl. in d. c. & temporis qualitas in verb. unire, vers vel hoc modo possunt unire, & ibi Can. 16. quæst. 1. utroque casu standum est judicio majoris partis personarum hujusmodi universitatis, & non habetur ratio separatorum corporum, etiam quod personæ unius ecclesiarum unitarum sint pauciores, quam personæ alterius, secus quando conveniunt duo collegia separata, ut separata, quia requiritur major pars cujuslibet collegii. pastoralis, & ibi Pan. n. 7. per illum text. de rescript. & Felin. n. 9. Felin. in c. cum omnes sub n. 18. vers. 8. fallit, de constit. Rot. decis. 341. n. 1. par. 1. divers.

Quæritur † an in ecclesia u- 60
nita deserviendum sit per Vicarium temporalem, aut perpetuum; in quo distinguendum est; nam quandoque ecclesia unitur capitulo, aut congregationi, c. consultationibus vers. si religiosis de donat. vel eorum mensis pleno jure quoad temporalia, & spiritualia, & si sit parochialis, tunc cura spectat ad collegium simul collectum, non singulos, Clem. 2. & ibi gloss. in verb. capitulo de reb. eccl. non alien. gloss. in clem. unica in verb. ad mensam de excess. prælat. Io. Andr. in c. exposuisti num. 8. & Hostien. in fin. hoc tit. exercitium curæ principaliter residet in prælato capituli, & congregationis, quam assumit simul cum prælatura majori, & deseruit per Vicarium temporalem, gloss. in d. clem. unica in verb. ad mensam & ibi Zabar. in verb. præsentatos quæst. 4. Imol. in fin num. 16. vital. num. 83. Idem juris est in vicaria perpetua, aut parochiali ecclesia simili modo unitis mensæ Capituli, vel Abbatiali, vel abbatissatus, quia per hanc unionem perpetuitas transit in temporalitatem, & cura residet in Abbate, vel Episcopo, cujus mensæ est unita, & potest in ea ponere Vicarium temporalem ad nutum amovibilem: Rot. decis. 2. de excess. prælat. in noviss. clem. frequens, & ibi gloss. in verb. ad mensam de excess. prælat. clem. 1. §. præmissa, & ibi post gl. in verb. de mens. de suppl. negl. prælat. Rot. decis. 1. de offic. ord. in antiq. Abbatissa vero per Archidiaconum instituet vicarium temporalem capacem illius potestatis, Rot. decis. 21. hoc tit. in antiquioribus arg. c. dilecta. & ibi. Host. de major. & obed. c. cum & plantare §. in ecclesiis, & ibi gloss. in verb. pleno jure, & Can. de privil. Quando ecclesia unitur quoad temporalia tantum mensis collegii, & recipit institutionem superioris, quoad regimen ecclesiæ, vel

saltem

saltem quoad curam populi, tunc vicarius perpetuus in ea instituitur ad præsentationem capituli, quia non est pleno jure subjecta, *Imol. in clem. 1. sub num. 16. de excess. prel. & ibi Pan. num. 16. & 17. & DD. communiter.* prævio examine, sed non per concursum: *Garc. de benef. par. 9 c. 2. §. 1 num. 192. & seqq. dictum est fusius supra tit. de officio vicarij.* verum collegium bonorum ecclesiæ unitæ habet dispositionem, & assignat vicario perpetuo congruam coram Diœcesano de proventibus ecclesiæ portionem intra certum terminum per diœcesanum præfigendum, quo elapso potestas assignationis hujusmodi devolvitur ad Diœcesanum, *Clem. 1. de jurepatr.* ac ipse Vicarius de temporalibus collegio debet respondere, *c. cum & plantare §. in ecclesiis de privil. c. in Lateranensi hoc tit* quod fundat intentionem suam super primitiis, decimis, & aliis juribus ecclesiasticis de jure communi, non autem ipse Vicarius, cum certa portione debeat esse contentus: *c. 1. hoc tit. in 6. d. clemen. 1 de jurepatron. perpetuus & ibi gloss. 1. de fid. instr. Cresc. decis. 2. de decim.* cura autem animarum habitu est penes collegium, actu vero penes ipsum vicarium, *c. avaritiæ c. de monachis c. in Lateranensi hoc tit. Anchar. in clem. 1. num. 2. de jurepatr.* Eadem ratione, quando ecclesia unitur dignitati, aut præbendæ cathedralis ecclesiæ quoad temporalia, *c. exposuisti hoc tit. c. super eod. in 6.* tenetur obtinens dignitatem, vel præbendam hujusmodi deservire in parochiali ecclesia unita per Vicarium perpetuum canonice instituendum, qui congruentem habeat de ipsius ecclesiæ proventibus portionẽ, alioquin ea ipso jure est privatus alteri libere conferenda, *c. extirpandæ §. qui vero hoc tit.* & Canonicus est Prælatus, & cura est penes utrumque: *d. c. super & hoc tit. in 6. Host. in d. c. exposuisti in fin. & ibi Ioan. Andr. num. 8. c. 1. & 2. de off. Vic. c. episcopi §. quod si sess. 22.* Si vero unio facta fuerit quoad temporalia, & spiritualia dignitati vel canonicatui, tunc obtinens dignitatem vel canonicatum deserviet per Vicarium temporalem, etiam in parochiali ecclesia, quia habet eam pleno jure subjectam, & annexam suæ mensæ, *Imol. in d. l. clem. 1. num. 16. in fin. Pan. num. 27. Anch. num. 16. & Can.* & per mortem Vicarii in isto casu non vacat ecclesia, *Clem. unica §. quidam etiam in princ. & ibi post gl. mag. Can. de excess. prel. c. cum accessissent de constitut.* Ex prædictis constat, quod vulgatæ regulæ, videlicet status collativus excludit unionem: ac modica solutio, sive recognitio, quæ præstatur à Vicario excludit unionem, *Greg. 15. decis. 77. clem. 1. §. quidã etiam ecclesiasticus de excess. prel. clem. 1. & ibi gl. in verb. de mens. & Vital. in §. præmissa num. 4. & Can. de suppl. negl. prælat.* intelligendæ sunt non de unione ecclesiarum parochialium, quoad temporalia tantum, quia illa admittit statum collativum Vicarii perpetui, *c. extirpandæ §. fin. hoc tit.* & recognitionem præstandam à Vicario, *c. avaritiæ hoc tit. & ibi post gloss. fin. Doct.* qui debet habere congruentem portionem de ipsius ecclesiæ proventibus in certa parte possessionum, *gloss. in clem. 1. in verb. & in pœnam vers. sed in quo est hæc pœna, & ibi Anchar. sub num. de jurepatr. c. de monachis, & ibi gloss. fin. in fin. vers. potest dici quod ubi hoc tit. gloss. in clem. 1. in verb. jus præsentandi approbata per Panorm. in 6. Vic. num. 16. de jurepatr.* sed de unione ecclesiarum, quæ fit ad mensam pleno jure quoad temporalia, & spiritualia, quia ecclesiæ sic unitæ non vacant, ac omnes earum fructus pertinent ad obtinentes dignitates, vel canonicatus, quibus ecclesiæ pleno jure sunt unitæ, de quorum manibus Vicarius in eis positus recipit

sustentationem sufficientem, & congruam, *gl. in d. clem. unica §. quidam etiam in verb. ad mensam de excess. prab. gloss. fin. in fin. in d. c. de monachis vers. in aliis vero casibus, & ibi Ioann. Andr. nu 9. hoc tit. & Can. Franc. Aret. cons.* 63. Quando beneficia simplicia, ac alia, quam parochiales ecclesiæ uniuntur quoad temporalia tantum, tunc omnia bona temporalia in ecclesiam, capitulum, monasterium, prælatorum, canonicatum, cui fit unio, transferuntur, super quibus præfata obtinentes habent liberam administrationem, *Inn. in c. pastoralis num. 1. de privil. & ibi Pan. num. 7. Socin. num. 4. Ferret. cons. 241. num. 5. & seqq. Petr. de Vbald. de union. c. 2. num. 1. & plenius num. 22. Rot. divers. decis. 799. num. 1. par. 1.* ac solent in eis deputari Vicarii ad nutum amovibiles, & non perpetui, cum in parochialibus tantum deputentur perpetui, *Clem. unica & ibi post gloss. in verb. parochialium Can. de off. Vic.* In ecclesiis collegiatis unitis debent deputari clerici perpetui, *Innoc. in c. Lateranense sub num. 1. vers. si autem episcopus non dat jus patronatus hoc tit. Card. in c. de monachis q. 9. hoc titul. Rot. decis. 757 par. 1. divers.*

61 Vnit perpetuo summus † Pontifex episcopatus c. *sicut unire de excess. prel.* ratione tenuitatis fructuum, habita relatione Concilii provincialis, *c. 13. sess. 24.* cæteraque beneficia ex legitimis, aut alias rationabilibus causis coram loci ordinario vocatis, quorũ interest, verificandis, *cap. uniones sess. 7. reg. Cancell. Apost. 22.* non tamen beneficia unius Diœcesis, etiamsi curata, aut simplicia beneficia, seu præstimonia, aut portiones præstimoniales fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum, aut numerum beneficiatorum, aut alia quacumque de causa perpetuo alterius diœcesis beneficio, aut monasterio, seu collegio, vel loco etiam pio, ne una, ac eadem ecclesia duarum quodammodo diœcesum fiat, non sine gravi eorum incommodo, qui illi subditi fuerint: *c. & quia jure sess. 14.* nec unit beneficia libera ad ecclesias jurispatronatus etiam laicorum subjectas, tam ad parochiales, quam ad alia quæcumque beneficia etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita ut præfata beneficia libera eiusdem naturæ cum iis, quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub jurepatronatus constituantur: *c. sicuti el 1. § insuper sess. 25.* Pro unione, & suppressione cujuslibet beneficii solvitur Domino Datario compositio, & quia amplius vacare non potest beneficium unitum, reservatur etiam quidennium, *Mandos. de sign. grat. tit. uniones vers. uniones perpetua, & vers. idem fit,* & semper dicitur gratia, quia in materia beneficiali non cadit contractus inter summum Pontificem, & subditum, *l. Titius puerum ff. de obseq. à fil. & libr patr. & matr. pract. Bal. in l. si qui se patris num. 34. & ibi Add. in litt. M. C. unde liber. Put. decis. 50. in fin. lib. 1. Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 28. num. 27. & seqq.* Legatus à latere † unit beneficia, 62
quorum collatio, & dispositio potest ad eum pertinere, quando alteri non fit præjudiciũ, quam beneficio uniendo, non requisito consensu capituli cathedralis ecclesiæ, *Bellam. decis. 512. c. fin. de confir. ut il. vel inut. & ibi Can. Rot. decis. 1. per tot. num. 4. in addit. de off. leg. in nov.* Præterea episcopus unit sine interpositione alicuius decreti, *Rot. dec. 2. sub num. 17. de reb. eccl. non alien. in antiquior,* in sua diœcesi, eiusque Vicarius, quia unire est contentiosæ jurisdictionis, *Mohed. decis. 3. de off. Vic c. 1. de off. Vic. in 6. & ibi Franc. nu. 5. qui ponit regulam, eamque limitat sex modis & Can. licet Garc. de benef. par. 12. cap. 2. §. 1. num. 69 aliter sentiat,* de consensu capituli, *Clem. 2. & ibi gloss. in verb. consentiente &*

Can.

Can. de reb. eccl. alien. & c. *Rot. fastold. caus.* 2. *dub.* 5. *Garc. de benef. par.* 12. c. 2. §. 2. *à numer.* 145. *usque ad num.* 190. qui potest post unionem intervenire, eiusque defectus ab alio, quam à capitulo non potest allegari, in cuius favorem fuit introducta solemnitas consensus, *Rot. divers. decis.* 133. *num.* 9. 10. & *seq. par.* 2. *arg. eorum, qua notat Inn. in* c. 1. *in princ.* & *Host.* & *Ioan. And. in princ. de iis, qua fi. à pral.* & *Can. Imol. in* c. 1. *num.* 13. *ne sed. vac. Instit. de auct. tut. in fin. princ.* & *DD.* nullo præcedente tractatu, *Rot. decis.* 1. *de reb. eccl. non alien. in antiq. Clem.* 2. *de reb. eccl. non alien. in qua cavetur de consensu capituli,* & *non fit mentio de tractatu,* nisi unio fiat extra diœcesim, *Rot. decis.* 1. *de reb. eccl. non alien. in antiquiorib. attestans olim ita servasse Rotam Clem. si una de reb. eccl. non alien. in qua non cavetur de tractatu,* quæ ex decretis Concilii Tridentini prohibita est, ut dictum fuit, *d.* c. & *quia sess.* 14. aut fiat lectio, c. *maioribus hoc tit.* vocatis his quorum interest, *Rot. divers. decis.* 133. *num.* 14. *par.* 2. *Anch. in d. clem.* 2. *numer.* 12. & *ibi Can. de reb. eccl. non alien. Garc. de benef. par.* 12. c. 2. *numer.* 202. & *seqq. usque ad num.* 223. prælato immediato ipsius beneficii, *Clem.* 1 §. *adhac de stat. Monach. Vital. in d. clem.* 2. *num.* 21. & *seqq.* & *Zab. in* 3. *oppos.* capitulo, si uniatur ecclesia collegiata, *Vital. in d. clem.* 2. *num.* 25. *post gl. in verb. vocatus,* & *Zab. in* 5. *notab.* necnon patrono, *Zab. in d. clem.* 2 *num.* 17. & *ibidem Imol. Rot. fastol. caus.* 2. *dub.* 6. *Covarr. pract. quæst.* c. 36. *nu. xj. Caputaq. decis.* 346. *par.* 3. ex causa utilitatis, vel necessitatis, non damnorum ab eo datorum: *Rot. decis.* 14. *de reb. eccl. non alien. in antiq. arg.* c. *cum olim. el* 2. §. *tandem de privil.* c. *si episcopum* 16. q. 6. *l. ob dolum, vel culpam ff. quand. ex fact. tut. vel curat.* ex dispositione Concilii Tridentini etiam tanquam sedis Apostolicæ delegatus, quascumque ecclesias parochiales, & baptismales, & alia beneficia curata, vel non curata propter earum paupertatem, & in cæteris casibus à jure permissis, cum curatis, etiamsi dictæ ecclesiæ, vel beneficia forent generaliter, vel specialiter reservata, vel affecta, c. 5. *sess.* 21. *Garc. de benef. par.* 12. c. 2. §. 1. *num.* 91 & 101. & *seqq.* non de tempore unionis, sed quæ post unionem factam inciderunt in reservationem forsan ex vacatione in mense reservato, quia episcopus beneficia reservata de tempore faciendæ unionis non potest unire, ad evitandam fraudem, quæ fieri posset sedi Apostolicæ, & multo minus quando reservatio beneficii, esse perpetua, ut dignitatis maioris post Pontificalem ex concordatis Germaniæ, & regulis Cancellariæ, *Garc. de benef. par.* 12. c. 2. *num.* 91. & *seqq.* & *num.* 102. & 105. *in terminis Conc. Trid. cap.* 5. *sess.* 21. & c. 18. *sess.* 23. & c. 15. *sess.* 24. *Greg.* 15. *decis.* 419. & *ibi add. sub numer.* 7. *plures Rot. decis. cumulat.* Item Episcopus † unit be- 63
neficia simplicia, non tamen regularia, non mensæ, *Clem. fin.* & *ibi gloss. in verb. mensa* & *Can. de reb. eccl. non alien. Rot. dec.* 3. *de reb. eccl. non alien. in antiq. Rot. in collect.* 1. *Farin. dec.* 565. *par.* 2. *Gabr. cons.* 188. *vol.* 2. sed distributive præbendis cathedralium, vel insignium collegiatarum, *cap. in ecclesiis sess.* 24. adeo tenuibus simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti canonicorum gradui pro loci, & personarum qualitate non sufficiant, *d.* c. *in ecclesiis sess.* 24. c. *exposuisti,* & *ibi post gloss. Pan.* & *Can. hoc tit. Gonzal. super reg. Canc. de mens.* & *alter gloss.* 5. §. 7. *num.* 27. ac parochialibus ecclesiis, *cap. quoniam pleraque* §. *in parochialibus sess* 24. c. *ut etiam sess.* 21. necnon aliquot beneficia simplicia cuiuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, seminario episcopali, *cap. cum adolescentium, vers. nec non beneficia sess.* 23.

Garc. de benef. part. 12. *c.* 2. §. 2. *num.* 190. *& seqq.* de consilio quatuor deputatorum, duorum de capitulo, & duorum de clero; ac jure decretalium quascumque *c. sicut unire de exc. pral. clem.* 2. *in princ. de reb. eccl. alien. &c.* ecclesias etiam sæculares loco religioso, *Anch. in d. clem.* 2. *num.* 4. *& in c. de monachis sub num.* 15. *hoc tit. Zab. in d. c. sicut q. fin. Rot. dec.* 2 *de off. ord. in antiq. Felin. in c. in nostra num.* 42. *de rescript.* excepto, *Zab. in clem. si una n.* 11. *de reb. eccl. alien. vel non Caccial de union. art.* 4 *sub n.* 6. *vers quarto quaero.* ac sibi subdito: *Clem.* 1. §. *adhac de stat. monach. Caccial. de union. art.* 4. *n.* 8. *vers. quinto quaero, Garc. de benef. part.* 12. *c.* 2. §. 1. *nu.* 77. *& seqq.* quam generalem facultatẽ restrinxit Concilium Tridentinum & prohibuit ecclesias parochiales, aut aliquam partem fructuum earum, *Garc. de benef. part.* 12. *c.* 2. §. 1. *n.* 87. *&* 88. monasteriis quibuscumque, aut abbatiis, seu dignitatibus, sive præbendis ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve uniri, & antea unitas jussit revideri ab ordinariis, *d. c. quoniam pleraque* § *in unionibus sess.* 24. Capitulum sede vacante in potestate uniendi succedit, *Caccial. de union. art.* 3. *q.* 6. *n.* 19. *Petr. de Perus. de union. eccl. c.* 4. *n.* 29. Inferior episcopo, etiamsi habeat facultatem conferendi, non potest uniones facere, nisi hoc ei competat ex privilegio, vel præscriptione immemoriali, aut quadragenaria cum titulo, vel habeat jurisdictionem quasi episcopalem, *Clem.* 1. §. *adhac, & ibi gl. in verb. ordinarios & Can. de stat. monach. Pan. in c. sicut unire num.* 3. *& ibi Can. de excess. pral. Caccial. de union. art.* 3. *num.* 20. *vers. septimo quaero Petr. de Perus. de union. eccl. c.* 4. *nu.* 30. aut habeat ex consuetudine juxta canones præscripta, *Bellam. de permut. benef. par.* 1. *q.* 2. *n.* 9. *Garc, de benef. part.* 12. *c.* 2. § 1. *num.* 71. *& plurib. seqq.* Vnio Apostolica facta ex ex falsa causa est ipso jure nulla, etiamsi facta sit motu proprio: *Cas. dec.* 1. *de union. & decis.* 8. *num.* 6. *de concess. prab. attestans ita per c.* 6. *in fin. sess.* 7. *servare Rotam. Felin. in c. postulasti num.* 3. *de rescript. Garc. de benef. par.* 12. *c.* 2. §. 1. *num.* 115. *& seqq. Felin in c. ad aures sub num.* 9. *vers. bene facit de rescr. Greg.* 15. *decis.* 450. facta ab ordinario ex falsa causa non est ipso iure nulla, sed annullanda, *late Rot. decis.* 2. *&* 12. *de reb. eccl. non alien in antiq. & decis.* 2. *in antiquior. Rot. decis.* 1. *de exc. pral in nov. arg. not. per gl. in summa* 12. *q.* 2. *in fi. & in c sine exceptione in verb profuturum in fi.* 12. *q.* 2. *licet Garc. de benef. par.* 12. *c.* 2. §. 1. *nu.* 118. *& seqq. aliter sentiat.* Præterea unio facta per episcopum de consensu sui capituli mensæ suæ episcopali, vel ipsi capitulo invalida est, etiamsi hoc habeat consuetudo, de cuius initio non extat memoria, *Clem.* 2. *vers. fin. de reb. eccl. alien. &c. & ibi gloss. fin.* quia non possunt auctoritatem præstare in facto proprio: *c. fin. de instit. l.* 1. *& l. pupillus ff. de auct. tut.* facta vero singulari præbendæ majoris ecclesiæ, valet: nam hoc casu capitulum non auctorizat in facto proprio, quia id quod est singulorum, non est collegii, *gl. in d. clem.* 2. *in verb. capitulo, & ibi Zab. in* §. *quod si episcopus in* 3. *oppos. & Can. communiter*, Eadem ratione valet unio facta per episcopum, de consensu capituli, præposituræ, cui incumbit onus providere Capitulo de victualibus, *Rot. decis.* 3. *de reb. eccl. non alien. &c. in antiq. clem.* 2. §. *fin. ibi, vel ipsi capitulo de reb. eccles. non alien. licet aliter sentire videatur Oldr. cons.* 260. *&* 262. ac fabricæ, licet per eam capitulum eximatur ab oneribus Fabricæ, quia capitulum non potest in re propria principaliter auctorizare, sed bene per consequentiã, *l.* 1. *ff. de auct. tut. Rot. divers. decis.* 133. *part.* 2. *Rot, decis.* 1. *de Eccles. adif. in antiq.*

in antiq. An credatur executori delegato, aut ordinario in ipsa unione enuncianti adhibuisse causæ cognitionem, & solemnitates requisitas, & reperisse causas esse veras, *vide Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 1. *à num.* 121. *usque ad num.* 144. Vnio dat titulum coloratum, etiam quod opponatur beneficiũ esse regulare, *Felin. in c. in nostra n.* 44. *de rescript.* & allegetur revocatio unionis per regulas Cancellariæ, nam Rota nunquam voluit resolvere, quod decretum in regulis Cancellariæ inficiat possessionem, *Franc. in c. nemo deinceps de elect. in* 6. *& ibi Ioan. Andr. & Can. contrarium tenet Garc. de benef. part.* 4. *c.* 4. *n* 13. *Sarnen. in reg. de trien. quæ.* 5. *n.* 11. *in fin.* quia est appositum super incerto corpore, *Achill. decis.* 8. *&* 13 *de restit spoliat. attestans de usu Rotæ c. si is cui, & c. seq. hoc tit. in* 6. *juncto c. fin de conc. præb. in* 6. *& ibi Can.* unio
64 probatur † per instrumenta, *Cravett. cons.* 258. *num.* 10. *&* 11. *Cas. decis.* 16. *de præb.* testes, & alias species probationis, *Caccial. de union. art.* 7. ex verbis enunciativis plurimorum instrumentorum antiquorum, *Put. dec.* 204. *lib.* 2. *Caputaq. decis.* 344. *& decis.* 347. *part.* 3. *Garc. de benef. part.* 12. *c.* 2. §. 3 *à n.* 248 *usque ad num* 273. per confessionem partis concurrentibus adminiculis, *Oldrad. cons.* 296. *n.* 4. *Caputaq. d. decis.* 344. *num.* 3. *& seqq. part.* 3. *Garc. de benef. part.* 12. *c.* 2. §. 3. *à num.* 273. *usque ad num.* 281. vel quadragenariam præscriptionem cum titulo putativo, *Zab. in Clem.* 1. *quæst.* 20. *de suppl. neglig. Prælat. & ibi Can. Petr. de Perus. de union. Eccles. c.* 4. *sub nn.* 31. *vers. juxta prædicta quæro. Felin. cons.* 2. Quando non allegatur verus, vel putativus
65 titulus, necessaria est præscriptio † immemorabilis in probanda unione, *cap. dudum vers. & quod decretum hoc tit. in* 6. *& ibi gl. & Can. Cassad. decis.* 2. *de restit. spoliat. Puteus decis.* 26. *nu.* 2. *lib.* 3. *Late Garc. de benef. part.* 12. *c.* 2. §. 3. *à n.* 229. *ubi plures decisiones allegat. Greg.* 15. *decis.* 51. *& decis.* 196. *num.* 2. *& ibi late annot.* ubi venit in controversiam ipsa unio, id est, an sit unita, vel non unita ecclesia: secus si controvertatur modus unionis, & ipsa unio pro constanti, & indubitata præsupponitur, & dubitatur solum, cui facta sit ipsa unio; videlicet an ecclesia sit unita hospitali, an hospitale ecclesiæ, quo casu cum constet de titulo, sufficit quadragenaria præscriptio, *Rot. decis.* 509. *n* 3. *part.* 1. *quæ est Cas. decis.* 16. *hoc tit. arg. not. per Bald. in l. bonorum n.* 1. *&* 2. *C. de bon. possess. sec. tab. & in l. omnium num.* 1. *C. de test.* Vnio dicitur sortita effectum, quando eius vigore capta est possessio, *Mandos. in reg.* 12. *reservat quæst.* 5. *n.* 4. *attestans ita servare Rot. Garc. de ben. p.* 12. *c.* 2 §. 3 *à n.* 281. *usque ad* 297. *ubi refert plures decisiones Rotæ.*

Vnionis factæ dissolutio † non potest fieri ecclesia vacante, *c.* 1. *ne sed vac. gloss. in Clem.* 2. *in verbo defensor & ibi Can. de reb. Eccles. non alien.* quia dissolutio unionis est alienatio, & per eã diminuitur jus ecclesiæ, ideoq; in ea requiritur Rectoris vocatio, causæ expressio, causæ veritas, tractatus, & aliæ solemnitates, de quibus in c. sine exceptione 12. q. 2. & c. dudum de reb. eccles. non alien. in 6. *Rot. decis.* 1. *de reb. Eccles. non alien. in nov. Zab. in d. Clem.* 2. *in* 5. *oppos. Garc. de benef. part.* 12. *c.* 2. §. 3. *n.* 297 *&* 307. *& seqq. Caccial. de union. art.* 9. *Petr. de Perus. de revoc. unio. per* 7. *cap.* quibus non adhibitis competit ecclesiæ, cui unita fuerat, possessorium recuperandæ ad ecclesiam separatam, *Rot. Farin. decis.* 119. *num.* 11. *&* 12 *part.* 1. *Felin. in c. dilectus el* 1. *sub n.* 1. *vers.* 2. *fallit de rescript. Pan in c. conquerente numer.* 8. *de restit spoliat. & ibi Can. Cas. decis.* 1. *num.* 4. *de constit.* dissoluta unione † perpetua datur beneficium novum, 67
& novus titulus, quia unio perpetua est extinctiva 66

tinctiva tituli tollens omnia vincula, sicut mors omnia solvens: *late Cass. decis. 2. de union. Clem. fin. & ibi post gloss. in verbo creatum Pan. & Can. de rescript.* unio vero ad vitam est palliata dispensatio, & ea dissoluta beneficium vacat, ut prius: *Cass. ad. d. decis. 2. Zab. in d. Clem fin. num. 6. Caput. decis. 345. part. 2.* quod si aliqua unio declaratur nulla, non datur nova vacatio, sed remanet prima, *Gonz. in reg. Canc. de mens. & alter. gloss. 15. §. 2 numer. 79. Cardin. Seraph. decis. 1039. numer. 2.*

68 Dismembratio est, † quando aliqua bona, fructus, seu redditus beneficii ab eo separantur, & alteri applicantur, ideo quando fructus alicuius beneficii alteri uniuntur, remanente beneficio penes Rectorem, potius dismembratio est, quam unio: *Rot. decis. unic. de his quæ fiunt à præl. & c. in nov. Rot. decis. unic. de reb. eccl. alien. vel non, in nov. Mandos. in reg. 22. reservat. q. 13. num. 8. & 9. c. ad audientiam 1. de eccl. ædif. Lap. alleg. 66.* & licet unio totius ecclesiæ cum omnibus fructibus possit fieri Rectore non vocato, tamen dismembratio partis ipsius non potest fieri, nisi ipso vocato, aut si vacat, dato defensore, *gloss. in clem. si una super verb. defensor de reb. eccl. non alien. & ibi Zabar. Anch. Pan. & Can. communiter.* Ratio est, quia ecclesiastica beneficia debent in sua integritate remanere, & in ea requiruntur expressio causæ, eius veritas, tractatus, & omnes aliæ solemnitates juris requisitæ in alienatione rerum ecclesiæ, quia dismembratio alienatio est, *Rot. decis. unic de reb. eccl. non alien. in nov. Garc. de benef. part. 12. cap. 3. qui plures decisiones Rotæ refert Guiliel. Redoan. de reb. eccl. alien. rubr. 1. c. 43. Greg. 15. decis. 504. num. 4. & ibi annot.*

69 Sectio, sive divisio † beneficii est, quando unum beneficium dividitur in duo, vel plura beneficia, ut sint plures tituli, quæ jure canonico prohibita est, de qua dicetur infra tit. ut eccl. benef. sin. dimin. confer. in princ.

Submissio, sive subjectio † ecclesiæ, bonorum immobilium, vel jurium eius, alicui, 70
alienatio est, quæ dissimillima est ab unione, *c. Abbate de verb. signif. gloss. in Clem. 1. in verbo ad mensam de excess. præl. & ibi Can. c. 2. de reb. eccl. non alien. in 6. & ibi Anchar. in 2. not. c. præterea de pact. Redoan. de reb. eccl. non alien. rub. 1. c. 41.* quia subjiciens quasi ad alium confitetur dominium pertinere directum, *l. 1 ff si ager. vectig. vel emphyt. petit. Redoan. de reb. eccles. non alien. rubr. 1. cap. 41.* vel profitetur eum superiorem, *d. cap. 2. de reb. eccl. non alien. in 6. d. c. præterea de pact. dictum est supra tit. de præb. §. quarta beneficiorum divisio.*

Quartus modus est commenda † sive 71
gubernatio, quæ est commissio ecclesiæ alicui facta tribuens legitimam administrationem, *c. quia plures c. relatio 21. quæst. 1. c. cum nobis olim vers. fin. de elect.* & liberiorem, quam habet procurator, *c. obitum in fin. 61. dist. Innocent. in c. si constiterit num. 4. de acc.* quia Commendatarius potest conferre, & præsentare clericum ordinandum ad titulum ecclesiæ subjectæ, *Gemin. in c. nemo deinceps num. 10. de elect. & ibi Can. in 6.* sola habet vim dispensationis, † ut alia opus nõ 72
sit, *c. dudum el 2. § suggessit de elect. c. qui plures 21. quæst. 1. Prob. ad Monach. in ca. super eo num. 15. & 16 hoc tit. in 6. Garc. de benef. part. 4. c. 4. num. 20. & plurib. seqq.* ideo habens in commendam beneficium regulare, non potest cogi profiteri religionem: *Cass. ad. decis 32. num. 8. super reg. Canc. Sarn. in reg. de infir. resig. quæst. 13. num. 7. vers. præterea.* & obtinens in commendam beneficium seculare aut ecclesiam parochialem, non cogitur

gitur in eo residere, sed potest deservire per substitutum. *Crescent. decis. 13. hoc tit.* Cathe-
73 drales ecclesiæ non dantur † in commendam, sed administrationem: *Rot. divers. decis. 233. num. 10. & 217. num. 3. & 4. par. 1. dicens pendere ex stylo, c. is cui de elect. in 6 & ibi Can.* cætera omnia beneficia dantur in com-
74 mendam. Conceditur † à summo Pontifice in favorem personarum, & natura ejus pendet ex clausulis, & tenore bullarum, æquiparatur titulo, est perpetua, & irrevocabilis, *Præpos. in c. cum autem num. 6. dist. 44. & in c. si quis sub num. 1. vers. unde aliqui voluerunt dicere dist. 58. Pan. in c. querelam num. 1 de elect. Sarn. in reg. de trienn. quæst. 5. num 20. & seqq. Prob. ad Monach. in c. nemo. num. 13. & 20. & seqq. de elect. in 6. qui explicat literas apostolicas commendæ. Garc. de benef. par. 4. cap. 4. num. 48. & seqq. & part. 11. cap. 4. num. 12. & seqq.*
75 Legato à latere, † qui potest beneficia suæ provinciæ dare in commendam, quæ potest conferre, ut dictum est *supra tit. de off. leg. Franc. in d. c. nemo deinceps num 11. de elect. in 6. & ibi Io. Andr. & Can. contrarium tenet Garc. de benef. part. 4. c. 4. num. 13. Sarn. in reg. de trien. quæst. 5. num. xj. in fin.* Idem in favo-
76 rem ecclesiarum ab episcopo † non inferiore Prælato, quia cum de jure quælibet ecclesia debeat habere suum Prælatum, *c. cum non ignores hoc tit. late Franc. Marc. decis. 968. part. 1.* non potest fieri commenda ecclesiæ sine dispensatione, per quam ex causa jus relaxatur, & causæ cognitione, *c. dispensationes 1. quæst. 7.* vocatis patrono, & collatore, aut aliis quorum interest, *Innocent. in c. si constiterit num. 2. de accusat.* Inferior Prælatus ab episcopo dispensare non potest, nisi in casibus à jure expressis, ut dictum est supra tit. de off. ordin. *Franc. post Archid. in c. nemo deinceps num. 8. de elect. in 6. & ibi Gemin. num.*
77 14. Est duplex † temporalis & perpetua. *Summæ in Decretal.*

Temporalis fit de una parochial ecclesia, quia duas commendatas habere non licet, alicui constituto in ætate legitima, & sacerdotio ex evidenti necessitate, vel utilitate ipsius ecclesiæ, quæ ultra semestris temporis, à die concessionis in commendam, numerandi spatium, non durat aliter facta est ipso jure nulla, *c. nemo deinceps de elect. in 6. & ibi glo. in verbo commendare & Canon.* etsi commenda fuerit facta contra formam præscriptam, patronus, vel elector possunt interim eligere, & præsentare, *c. nemo in fin. & ibi Gemin. sub numer. 4. & 5. Anchar. in ult. not. & Can.* alia beneficia, ac etiam parochialis collegiata, possunt perpetuo, ad tempus, vel ad beneplacitum commendari, nec exigitur ordo sacerdotalis, *c. qui plures 21. quæst. 1. Franc. in d. c. nemo deinceps num. 3. post Gemin.* & post clericus alterius diœcesis, commendam sine proprii prælati licentia recipere, *Host. in c. dudum el 2 sub num. 55. vers. sed nunquid clericus de elect.* Illud interest, quod commenda concessa ad tempus, & ex causa, non potest revocari, facta simpliciter revocatur, & deponitur ad libitum, *Pan. in c. si constiterit de accus. num. 12. post gloss. ibi Hostien. in c. dudum el. 2. sub num. 55. vers. sed nunquid clericus de elect.* Ecclesia commendata † non 78
vacat, quia commenda est titulus canonicus, *c. dudum el. 2. de elect. d. c. quo plures 21. quæst. 1. Cassad. decis. 2. num. 3. de union.* de quo in provisione debet fieri mentio, quando est perpetua, vel facta simpliciter, sive ad tempus incertū, videlicet, donec assecutus fuerit possessionem episcopatus, *Rot. decis. 1. hoc tit. in antiquioribus*, quia titulus commendæ est causatus ad acquisitionem fructuum, *Anchar. in d. c. nemo deinceps numer. 3. vers. item quæro*, nec sufficit clausula, amoto quolibet detentore, *Gemin. in d. c. nemo num 10. in fin. & ibi Canon.* Put, decis. 14. hoc tit. distin-

81 *decernimus*, c. *filius* 16. *qu.* 7. durat † œconomatus usque quo ecclesia fuerit ordinata, etiamsi sex menses excedat, *Franc. in d. c. nemo deinceps sub num.* 2. non habet locum quando quæstio est inter ipsos patronos laicos de jure patronatus, ita quod non apparet quis eorum sit patronus: nam episcopus propter contentionem ipsorum non dimittet ecclesiam vacare, sed expectabit per quatuor menses, quibus elapsis ordinabit ecclesiam salvo jure vincentis: c. *quoniam in quibusdam* c. *cum propter discordiam de jure patr.* Secundo non habet locum in vacantibus ecclesiis, in quibus ecclesiastica persona præsentationem habet, aut jus conferendi, quia ad eam spectat custodia ecclesiæ vacantis, *d. c. cum vos de off. ordin. & ibi gloss. pen. in fin. & Pan. num.* 8. *& Can. c. fin. eod. in* 6. *Pan. in c. bonæ num.* 11. *&* 12. *de appell. Pan. in c. ad aures num.* 3. *de excess. præl.* cum Rector institutus teneatur ei reddere rationem administrationis temporalium, *cap. cum & plantare* §. *in ecclesiis de privil.*

82 VI. Ratio Coadjutoris, † de qua dicetur *in tit. de cler. ægrot. vel debilit.*

83 VII. Devolutio, † de qua dictum est *in titul. de suppl. negl. præl.*

84 VIII. Administratio, sive procuratio † quæ est quædam palliata dispensatio, vel ut evitetur incompatibilitas ratione tituli, *l. querelam in pr. & ibi Pan. num.* 1. *de elect. Rot. divers. decis.* 217. *num.* 1. *part.* 1. vel cum exigit utilitas, vel necessitas ecclesiæ habere certam personam in prælatum, quæ tunc non est legitimæ ætatis, c. *cum nobis in fin. de elect. & ibi*

85 *Can.* Cathedralis ecclesia † committitur à solo summo Pontifice, c. *is cui de elect. in* 6. præterquam in casu *cap. ecclesiæ Cathedrali de suppl. negl. præl. in* 6. *juncta ibi gloss. in verb. visitator*, ejusque potestas pendet ex clausulis, & tenore bullarum, is cui plena, & libera administratio ejus est commissa in temporalibus, & spiritualibus alienatione bonorum immobilium dumtaxat excepta, potest libere omnia exercere, quæ jurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus illa, quæ ministerium consecrationis exposcunt, nisi fuerit episcopus, per alios facit episcopos expediri: *d. c. is cui & ibi gloss. & Can. c. fin.* §. *fin. de suppl. negl. præl. in* 6. *Franc. in c. cum ex eo sub num.* 3. *de elect. in* 6. Abbas datus administrator ecclesiæ Cathedrali vacanti, potest conferre subditis illius ecclesiæ illos ordines; quos Abbates conferre possunt subditis suis, de quibus *in c. cum contingat, de ætat. & qualit. & c. & in c. quoniam* 69. *distinct.* quia cũ datio administrationis tribuit sibi jurisdictionem concurrit utraque potestas requisita ad collationem ordinum: *Felin. in cap. cum in te num.* 8. *de rescript. Gemin. in c. is cui de elect. in* 6. *num* 7. datus à Romano Pontifice beneficia ad episcopi collationem pertinentia conferre potest, quæ deputatus ab alio eo conferre non potest, c. *fin.* §. *fin. de suppl. neglig. præl. in* 6. morte Papæ non expirat offic. ejus, quia habet ordinariã jurisdictionem: *c.* 2. *de off. leg. in* 6. *l. & quia ff. de jurisd. om. jud. gl. in d. c. is cui in verb. confirmatus.* Administratio data ad tempus certum, non dat ordinariã, sed delegatã jurisdictionẽ, quando conceditur non habenti jurisdictionem, quia sicut ordinarius non potest deputari ad certas causas, ita nec ad certum tempus, *Bald. in l.* 1. *qu.* 9 *ff. de off. consul.* secus quando conceditur alteri episcopo, qui ut in sua diœcesi ordinariam habet jurisdictionem, ita & in ea diœcesi, & ecclesia, in qua deputatus est administrator ordinariam exercet jurisdictionem, *Put. decis.* 218. *lib.* 2. *gl. in c. is cui in verb. confirmatus & ibi Can. de elect. in* 6. *Zas. in repet. l. mora num.* 7. *&* 20. *& ibi*

notab Gemin. num. 10. *& Can.* & aliquando exprimitur ad cautelam, *Ioan. Andr. in* c. *fin. in verbo legitimam.* ac potest omnia, quæ potest electus, & confirmatus, *gl. fin. in d.* c. *fin.* § *fin. arg. c. is cui de elect. in 6.* privat clericos suis beneficiis, si crimina hoc exposcant, *Panor. in c. dilectos el.* 1. *num.* 5. *de rescript. Felin. num.* 2. *& Can.* monasteria quoque sunt sub eius cura, & dispositione, c. *obitum in fin.* 61. *dist.* c. *quoniam* 12. *quæst.* 1. habet expensas de bonis ecclesiæ, *gloss. in d. cap. obitum in verbo & tu periculum* 61. *dist.* deputatus à Papa ampliorem habet administrationem, quam deputatus ab alio inferiore, *late Panor. in* c. *sua nobis num.* 5. *de offic. Vicar.* confert enim beneficia ad episcopi solius collationem spectantia, *d.* c *fin.* §. *fin. in fin.* quæ datus ab inferiore à Papa non confert, sed potest cum capitulo conferre beneficia spectantia ad collationem episcopi, & capituli simul, *Franc. in d. c. fin. num* 2. *in fin.* præterea dat licentiam clerico transeundi ad aliam ecclesiam alterius diœcesis, *Franc. in d. c. fin. in fin. & ibi Gem. num. xj.* removetur, nisi intra annum procuret, quod ibi sit episcopus, c. *constitutum* 7. *quæst.* 1. *gloss. in* c. *obitum in verbo & tu periculum* 61. *dist. & Canon.* nisi aliud ex constitutione Vicariatus appareat.

94 Inferioribus à cathedrali † ecclesiis vacantibus non collegiatis potest dari visitator ab alio, quam à Papa, *arg. à contrario sensu d.* c. *fin. in princ.* ac etiam à capitulo sede episcopali vacante, cum habeat à jure communi ordinariam jurisdictionem, *Gemin. in d.* c. *fin. in fin.* secus in collegiatis, ex quo administratio competit capitulo in temporalibus, & spiritualibus nisi capitulum negligenter, aut perperam administret in temporalibus, & spiritualibus, cum tunc episcopus vocato capitulo, & cognito de hoc, vicarium dare poterit, *arg. d. c. fin. in* 2. *resp. & ibi Gemin.* *n.* 4. *Franc. sub n.* 2. *& Can. communiter de suppl. neg. præl. in* 6.

Decimus est optio; † quæ duplex est, una 95 per quam non quæritur quid spirituale, & est jus consuetudine inductum tribuens jus ad beneficium, c. *fin. & ibi gloss. in verbo de jure debita, & Can. de consuet. in* 6 *Sarnen. in reg. de jur. quæs. non toll. quæst.* 1. *numer.* 39. *vers.* 7. *modus, Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 34. *numer.* 126. quo antiquiores canonici, non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militaverunt, gradatim meliores, si voluerint, possunt, cum vacant, per se, vel alios optare præbendas, c. *fin. & ibi gloss.* 2. *&* 3. *de consuet. in* 6. *Franc. Marc. decis.* 1256. *& seq. part.* 1. *Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss.* 34. *vers.* 8. *quæro, qui in d. gloss. totam materiam optionis pertractat.* competit canonicis non collegialiter, sed singulariter, nec impeditur propter defectum ordinis, *Vital. in Clem. ut hi, qui num.* 16. *de æt. qual. & ord. præf. ubi nu.* 17 *alia enumerat canonico competentia non ratione capituli, sed præbendæ post gloss. in verbo in capitulo Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss.* 34. *num.* 35. habet locum † non 96 solum in ecclesia in qua distinctæ sunt præbendæ, *Fran. Marc. quæst.* 1268. *nu.* 1. *part.* 1. sed etiam in ea, in qua est certus numerus Canonicorum, & præbendarum, & una est melior altera, quia sola distinctio non probat annexionem, *Put. decis.* 196. *lib.* 2. *Pan. in* c. *in maioribus num.* 4. *hoc tit.* nec non in ecclesiis, in quibus est certus numerus canonicatuum, & præbendarum, quando capitulum, ad quod spectat dominium bonorum, dividit bona capituli in tot præbendas, quot sunt canonici, ad tempus capitulo bene visum, & cuilibet assignat præbendam suam ad dictum tempus, & tempore elapso omnes præbendæ reducuntur in communi, & fit nova præbendarum divisio, quia non

non est possibile, quod ita sint divisæ æqualiter, quin inter eas possit reperiri electio, quæ datur antiquioribus, *Ioan. Andr. in c. fin. in gl. super verbo vacantes de consuet. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 6. sub n. 1. col. 2. vers. in aliquibus vero ecclesiis de consuet. in nov.* Idem obtinet si esset consuetudo de antiquioribus ætate, maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens, *gl. in d. c. fin. in verbo antiquiores,*
97 *& Can.* Inducitur spatio † decem annorum, *Rot. decis. 6. de consuet. in nov. sub numer. 1. col. 2. vers. in aliquibus vero, c. cum in ecclesia hoc tit. in 6. Franc. in d. c. fin numer. 5. & seq. & ibi Can. communiter,* etiam quando optio fit per sortes: *Franc. Marc. decis. 1268. par. 1.* habet locum in præbenda collata per Papam, nisi optioni fuerit derogatum. *Franc. Marc. dec. 1259. num 5. part. 1. Gemin. in c. fin. §. in præbendis de consuet. in 6. Franc. Marc. dec. 1267. part. 1.* Spiritualia aut beneficia ecclesiastica optari non possunt, quia sine canonica collatione, vel institutione acquiri non possunt, *c. 1. de reg. jur. in 6. c. 3. de inst.* In optione
98 novus † titulus non quæritur, sed antiquus, quo quis antiquam præbendã nunc dimissam tenebat, ad optatam extenditur, *c. fin. & ibi Butr. num. 5. & 6. de consuet. in 6. Cassad. decis. 7. hoc tit. Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter glos. 34. vers. 9. quæro Rot. decis. 15. de consuet. in antiq.* sed & in portionibus vacantibus optans sibi ipsi jus non tribuit, sed vigore primi tituli canonicalis eas retinet: *Anch. in d. c. fin. in opp. & ibi Can. communiter. Rot. dec. 15. de consuet. in antiq. & melius Caputaq. decis. 281. par. 2. late Cassad. decis. 17. hoc tit.* Sufficit optare volenti pacifica possessio minoris præbendæ, in qua reperitur absque alia verificatione, & justificatione provisionis, sibi de ea factæ, *Put. decis. 194. lib. 2. arg. not per glos. in l. sicuti §. si quæratur in verb. possessoris in fin. ff. si serv. vend. & Bart. in l. quidam in suo post gloss. in verb. amoveri ff. de cond. inst.* Non habet locum † in prælaturis 99
eiusdem ecclesiæ, *Cald. cons. 5. de consuet. Prob admon. in c. fin. num. 31. de consuet. in 6.* neque in præbendis apud sedem apostolicam vacantibus, *d. c. fin. §. in præb. & ibi Franc. num. 3. & 6. & Can. Caput. decis. 282. par. 2. Rot. decis. 4. hoc tit. in nov. Franc. Marc. decis. 1266. par. 1.* earumve fructibus grossis; *Franc. in d. c. fin. num. 3. de consuet. in 6. Rot. decis. 4. de consuet. in nov.* domo, camera, aut prædiis, *Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss. 34. vers. 2. quæro 2. 29. & seqq. plures citans.* aut generaliter, vel specialiter reservatis, *Rot. decis. 1. num. 6. de rer. perm. in nov. Put. dec. 4. lib. 2. Cassad. decis. 4. de concess. præb. Staphyl. de litt. grat. tit. de vi, & effectu claus. §. insuper à numer. 3. usque ad fin. Franc. Marc. dec. 1269. par. 1. Franc. in cap. fin. §. in præbend. num. 6. & ibi Gemin. numer. 3. de consuet. in 6. Greg. 15. decis. 478. & ibi late annot.* per Papam. *Franc. in d. c. fin. §. in præb. n. 6. de consuet. in 6. & Can.* vel devolutis, *Archid. in d. c. fin. sub n. 4. Rot. decis. 1. nu. 8. de rer. perm. in nov.* aut permutatis, *Petr. de Perus. de rer. permut. quæst fin. Rot. decis. 1. numer. 7. de rer. permut. in nov. licet aliter sentiant Franc. Marc. quæst. 1257. par. 1. Ioan. Andr. in addit. ad spec. in rub de rer. perm. vers. fuerunt etiam hic. Garc. de benef. part. 11. c. 4. num. 4.* affectis pœnitentiario, aut lectori sacræ scripturæ, *Gonz. super reg. de mens. & altern. gloss 34. in 11. & 12. quæst.* aut præbendis, quæ sunt de jurepatronatus. *Fred. de sen. cons. 62. vers. add. 1.* Præterea non habet locum in ecclesiis, in quibus non est numerus canonicatuum, nec distinctio præbendarum, quia non est reperire, quod in talibus ecclesiis præbendæ aliquæ vacent, *cap. dilecto §. procurator vers. præterea hoc tit.* Pari ratione non habet locũ, in quibus est certus numerus canonicorum, sed

sed nullus numerus, nec distinctio præbendarum, quando per administrationem capituli fructus dividuntur inter canonicos, & illi quanto sunt pauciores, tanto recipiunt majores portiones, & quanto plures sunt, tanto recipiunt minores portiones, c. *fin. §. præterea vers. si autem de concess. præb. in 6. &c.* Similiter non habet locum in ecclesiis, in quibus est certus numerus canonicorum, ac certus numerus, sed non distinctio præbendarum, & capitulum per officiales suos omnia bona administrat, & de fructibus recollectis tot facit portiones æquales, quot sunt canonici, & cuilibet tradit partẽ suam, quia in illa non est reperire unam esse meliorem alia, *arg.* c. *quoniam de vit. & honest. cler. & ibi gloss. 1. & 2. Innoc. in c. dilectus sub num. 2. in verb. præbendam, & num. 5. & 6. hoc tit. Rot. decis. 6. de consuet. in nov. num. 1. col. 2.*
100 *vers. in aliquibus vero.* Excommunicatus potest optare; *Rot. decis. 5. de concess. præb. in nov. & dec. 8. n. 5. de sent. excom. in antiq.* c. *solet §. fin. & ibi gl. in verb. extra judicium & Can. & in c. decernimus, & ibi post gl. fin. Can. de sent. excom. in 6. Garc. de benef. par. 7. c. 13 numer. 48. & seqq.* non potest optare secundam maiorem, qui non habet canonicum titulum in prima minori, de quo constat, quia declaratum est, quod ascensus fit absque novo titulo, nova ve collatione in virtute tituli, sive provisionis habitæ in prima: *Archid. & Io. Monach. in d. c. fin. Rot. dec. 10. hoc tit. in antiq.* habens quoque maiorem non potest secundum eamdem consuetudinem optare minorem, quia ascensus permittitur, non descensus; *arg. c. licet c. quanto de translat. Rot. decis. 3 de consuet. in nov. Franc. Marc. dec. 1264.*
101 *par. 1.* debet fieri intra viginti † dies, c. *fin. de consuet. in 6. in fin.* etiam ubi non adest expectans apostolicus, vel executor, *Franc. d. c. fin. §. in præbendis in fin. & Can.* computandos à die scientiæ: *gloss. pen. in clem. unica de concess. præb. & ibi Can.* Tollitur, seu verius differtur † per clausulam in literis apostoli- 102
cis positam, *non obstantibus statutis, vel consuetudinibus ecclesiæ in contrarium facientibus quibuscumque*, & præsertim illis quibus cavetur, quod nullus possit habere maiorem, nisi primo habeat minorem, & per minorem gradatim ascendat ad maiorem, *late Rot. decis. 8. de consuet. in novis, Franc. in d. c. fin. n. 9. de consuet. in 6. Staphyl. de litt. grat. tit. de vi, & eff. claus. §. insuper n. 1. & 2. Cassad. remiss. ve decis. 4. num. 9. de conc. præb. Gonz. super reg. Canc. de mensib. & altern. gloss. 34. in princ.* Altera est, quando tituli † una cum præbendis 103
mutantur, vel quia canonicatus, & præbenda sunt invicem annexa, *Rot. d. dec. 6. sub n. 1. col. 2. in fin. vers. in aliquib. autem Roch. de Curt. in c. cum tanto sect. 3. de consuet.* vel præbendæ sunt tituli spirituales, qui non possidentur nomine ecclesiæ, sed beneficiati, c. *dilectus 1. §. cum ergo ibi præbenda beneficio c. dilectio filio §. procurator ibi de communi consensu augmentare valeant numerum præbendarum quoddam jus spirituale de novo creando c. dilectus el 2. in fin. hoc tit. Pan. in c. maioribus num. 3. hoc tit. Bell. decis. 63. nu. 4.* in qua præscribenda † re 104
quiritur tempus quadraginta annorum, *Bellum. decis. 1. & d. decis. 63. Put. decis. 196. lib. 2. Franc. Marc. decis. 1268. num. 4. par. 1. Prob. ad Monach. in c. fin. sub num. 28. de consuet. in 6.* & tunc excommunicatus optare non potest, *Garc. de benef. part. 7. cap. 13. num. 51. & seqq.* Optio oblagiorum obedientiam, † domo- 105
rum, possessionum, vel aliarum rerum singularium, diverso jure censentur ab optione præbendarum; tum quod præbenda ex ordine ad canonicatum, c. *relatum in fin. & c. dilectus 1. circa fin. ibi videtur indignũ, ut receptus in canonicũ beneficio præbenda defraudetur h. t.* sit quid juris, c. *cum M. in fin. de constit. & ibi*

& ibi Can. c. *maioribus* c. *tua hoc tit.* & procedit ex institutione, officio, & servitio, & debetur canonico, *Can. post gloss. in d. c. cum M. in verb. receperunt de constit.* c. *relatum el.* 1. *in fin. hoc tit. late Card. Zab. in clem. fin. num.* 10. *& seqq & num.* 14. *hoc tit.* & plures præbendæ per eumdem in eadem ecclesia non possunt obtineri: c. *litteras de concess. præb. Franc. in c.* 1. *num.* 7. *de consuet. in* 6. *Can. in c. dudum el* 2. *de elect.* Oblagia vero, obedientiæ, & possessiones consistunt in mera temporalitate, nec in eis quis intitulatur, neque habent annexum spirituale servitium, c. *possessiones* 16. *q.* 1. *& q* 6. c. *illud* c. *quamvis el.* 1. *& ibi gloss. in verb. pensione hoc tit. in* 6. *& Can.* & plures in eadem ecclesia possunt obtineri, & cadunt in laicos, *Ioan. Andr. in c. unico de rer. perm. in* 6. & de eis non est necesse facere mentionem in rescripto beneficiali, *Ioan. And. in c. postulasti num.* 4. *de rescript. Gemin. cons.* 89. *in fin.* tum quod in his, quæ sunt stricti juris, uno expresso non includatur aliud, c. *susceptum de rescript. in* 6. c. *quamvis hoc tit. in* 6. sed optio in supradictis rebus singularibus videtur regulanda juxta statuta ecclesiæ, c. *constitutionem* §. *cæterum & ibi gloss. in verb. statutum de verb. signif.* aut titulos *ff. de opt. & elect. leg.* & in ea præscribenda sufficiunt decem anni, *Prob. ad Monach in c. fin. sub num.* 28. *de consuet. in* 6.

106 Vndecimus est creatio † in Canonicum supernumerarium: nam obtinentes dignitates in Cathedrali, vel Collegiata ecclesia non sunt de Capitulo: c *fin. & ibi not. hoc tit. in* 6. c. *eam te in fin. de rescr. Felin. in c. cum olim de re jud.* ideo ad supplicationem summus Pontifex creat eos Canonicos ultra numerum, ut ecclesia eisdem ad redditus non teneatur, Capituli accedente consensu. Quæritur de duobus quomodo consensus

107 † à Capitulo sit præstandus, Secundo quid juris obtinens dignitatem ex hac creatione in Canonicum assequatur: primæ quæstioni respondeo, quod consensus huiusmodi spectat ad Canonicos tanquam ad corpus collegii, quodque auctoritate Canonici receptione antiquioris debeant Canonici residentes, & vocantes vocari ad locum solitum Capitularem, & ibi in communi à singulis est requirendus consensus, & sufficit obtinere consensum maioris partis, quæ sanior præsumitur, c. 1. *de iis, quæ &c. à maior. part.* c. *& ibi Anch. num.* 1. *& num.* 6. *circa fin.* absentes non sunt vocandi, quia hæc receptio fit ad præceptum summi Pontificis, *Franc. in c. cum in ecclesiis sub num.* 3. *hoc tit. in* 6. *& ibi late Anchar. post princ. & Can.* tum quia in hac receptione subest ecclesiæ utilitas, & nullum ecclesiæ gravamen, ex quo creato in Canonicum ad redditus non tenetur, & utilitas ecclesiæ sit habere plures Consiliarios, *Imol. post Inn. in c. fin. num.* 16. *de cler. non resid.* Alteri quæstioni respondeo, quod Canonicus † creatus per Papam 108 dicitur verus Canonicus, quia habet illud, quod est dignius videlicet canonicam, *c. cum M. & ibi gloss. in verb receperunt de constit. Pan. & Can.* & est honorandus ut Canonicus supra alios simplices clericos, *Innoc. in c. fraternitatem de sepult.* & creatus Canonicus in Cathedrali ecclesia potest dari delegatus à sede Apostolica, c. *statutum* §. 1. *de rescript. in* 6. Competit ei stallum in choro, & vox in Capitulo, c *dilectus* c. 1. *illorum in fin.* c. *dilecto in princ. hoc tit. Archid. in cap. si qui in princ. hoc tit. in* 6. participat de distributionibus, communibus redditibus, & de superexcrescentibus fructibus in ecclesiis, in quibus præbendæ sunt distinctæ, c. *dilectus el* 2. *hoc tit. Archid. in d. c. hi qui in princ. & ibi Can. c. fin.* §. *in illis vero de concess. præb. in* 6. & debet interesse electionibus, alienationibus, & aliis

aliis tractatibus cum aliis Canonicis actu præbendatis, *Archid. in d. c. hi qui in princ. late Staphyl. in tr. de litt. grat. in 1. for. expect. late Rot. decis. 26. hoc. tit. innov. ubi declarat ta tem canonicam esse beneficium ecclesiasticum nomine, titulo, prærogativa, & reali commodo num. 5. & seqq. Petr. de Bart. in direct. elect. cap. 27. num. 3. & seqq. par. 1.* potest habere dignitatem consuetam conferri Canonico tantum, *c. si is qui §. fin. hoc titul. in 6. & ibi Domin. Franc. & Canon.* & licet ista sint verissima de jure, nihilominus de consuetudine ferè ubique servatur contrarium, juxta quam creati in Canonicos ultra numerum non participant de quotidianis distributionibus, nec de aliis obventionibus canonicalibus: imo vocantur Canonici in herbis, ut attestatur Staphyl. in tract. de litt. grat. in 1. forma expectat. sub num. xi. & 12. Rot. decis. 26. numer. 7. hoc tit. in nou. sed super numerum statutum, posito quod non suppetant facultates potest quis eligi in Canonicum præbendatum de Canonicorum ipsorum consensu, *gloss. fin. in c. auctoritate de inst. Rot. decis. 2. de elect. in antiq. Franc. Marc. qu. 1371. par. 1. & dec. 16. ead. part. 1.*

Quinta pars huius tituli.

SVMMARIA.

1 *Provisionum & gratiarum rescripta, varia sunt in curia Romana, quoddam rationi congruit sic à præfatione appellatum.*

2 *Sub qua forma expediuntur non solum gratiæ factæ sed omnia per prædecessorem concessa quomodocunque.*

3 *Non retrotrahitur in præjudicium tertij nec operatur effectum confirmationis ex certa scientia.*

Summa in Decretal.

4 *Quædam sunt conditionalia quæ lite pendēte quæ sequitur de tempore datæ conceduntur.*

5 *Non præsupponunt titulum præcedentem.*

6 *Desumpta ex corpore prioris gratiæ principalis atque ex ejus clausulis videntur concessa sub eadem narrativa.*

7 *Quorum unum, si* neutri, *appellatur.*

8 *Alterum si nulli.*

9 *Tertium si alteri.*

10 *Quando non dentur.*

11 *Mentio in eis fieri debet de qualitate beneficij, vacatione, modo vacandi reservatione, obtentis & fructibus male perceptis.*

12 *Non arctatur impetrans ad exprimendum verum valorem.*

13 *Quam vacationem capiant ex persona adversarij & ex persona impetrantis.*

14 *Producta in judicio an debeant alteri parti intimari.*

15 *In eis attenditur tempus quo beneficium conferri potest & non tempus datæ.*

16 *Quomodo differant à nova provisione & aliis similibus gratiis.*

17 Etiam & perinde *valere quando summus Pontifex aliquem actum à se irritatum denuo ex causa resuscitat.*

18 *Non retrotrahitur.*

19 *Perinde valere, quando summus pontifex aliquem actum nulliter & inutiliter gestum valere decernit.*

20 *An trahatur retro & quando.*

21 *Datur tantum super gratiis à Papa factis de quibus bullæ fuerunt expeditæ.*

22 *In ea debet exprimi defectus subticitus vel vitium falsitatis contentum in prima gratia.*

23 Gratificatio, *quæ locum habet quando de anterioritate datæ literarum non constat.*

24 *In literis ad vacantia beneficia quando facta est provisio pluribus eadem die ab eodem collatore, quis sit præferendus.*

25 *Si à diversis collatoribus, puta Sede apostolica*

vel Legato ejus, uni, & ab ordinario alteri eadem die idem beneficium conferatur, quisnam potior sit.

26 *In litteris ad vacatura beneficia quando plures sunt pares data quisnam sit praeferẽdus.*

27 Nova provisio *est rescriptum gratiae revalidatorium, quod plerumque datur super gratiis ab aliis nulliter factis.*

28 *à Quibus concedatur.*

29 *Indistincte datur de beneficiis reservatis.*

30 *Operatur deinde in futurum & super gratia prima fundatur.*

31 *Comprehendit quamcunque nullitatem.*

32 *In ea debet fieri mentio de beneficiis obtentis & de omnibus prout in prima gratia.*

33 *De infecta possessione oblationibus & fructibus indebite perceptis.*

34 *Debet exprimi mensis reservatus.*

35 *Dat titulum coloratum.*

36 Reformatio *est nova gratia in qua debet inseri tenor praeinsertae.*

37 *Passim petentibus datur plerumq; cum clausula quod res est integra.*

38 *In ea sufficit talis expressio quod Papa intelligat quomodo se habeat series facti.*

39 *Clausulae in reformatione simpliciter posita intelliguntur juxta tenorem praeinsertae.*

40 *Si petatur accessus vel regressus ob non solutam pensionem additur de consensu pensionem hujusmodi solvere habentis.*

41 *Conceditur ut à data primae gratiae valeat vel sub data currenti.*

42 *Quando reformatio tendit ad diminutionem primae gratiae concessae, sola voluntas beneficiati est sufficiens ad movendam Papam.*

43 Surrogatio *est suffectio in locum defuncti cum aliquo super titulo beneficij litigantis.*

44 *Concessa in favorem tertij est provisio mere gratiosa cum facultate prosequendi litem quam solus summus Pontifex concedit quando possessor moritur.*

45 *In ea sufficit quod summus Pontifex statum causae intellexerit ex narratis in provisione.*

46 *Non debet fieri mentio de jurepatronatus laicorum.*

47 *Competit proviso contra actorem collitigantem accipientem possessionem post mortem rei defuncti officium judicis ut à possessione amoveatur.*

48 *Cum procuratore superstitis litem continuat sine nova ejus citatione vel intimatione hujusmodi surrogationis.*

49 *Collitiganti super beneficij titulo, datur surrogatio intra mensem computandum à die gratiae alteri concessae.*

50 *Duplex est rigorosa & gratiosa, Rigorosa dicitur mandatum de subrogando in forma dignum directum judici.*

51 *Surrogatio gratiosa est quando Papa ipse surrogat & dirigitur surrogato.*

52 *In ea probari debet clericatus subrogati, possessio illius, uti fuit subrogatus, & lis.*

53 *Subrogatus in omni jure & ad omne jus quod alicui in & ad ecclesiam competebat non censetur subrogatus ad possessionem.*

54 *Vel ad litem.*

55 *Vel ad spolium.*

56 *Multo minus censetur surrogatus quoad fructus neque ad exceptiones de regula triennali.*

57 *In judicio deductorum.*

58 *In gratiosa surrogatione quorum admittantur exceptiones & quae non.*

59 *Surrogatio quibus non detur.*

60 *An excludantur à surrogatione impetrantes beneficia vacantia per assecutionem pacificam plurium incompatibilium.*

61 *Impetratur surrogatio à solo Papa.*

62 *Quando constat de reservatione beneficij ita quod manus ordinarij fuerint ligatae, solet concedi surrogatio in jus ac possessionem defuncti.*

63 Prima-

63 Primariæ preces *conceduntur à S. Pontifice imperatori post præstitum juramentum quæ dant imperatori potestatem faciendi recipi unum in qualibet ecclesia Alemanniæ.*

64 *An habeant locum in mensib. per concordata Germaniæ ordinariis collatoribus concessis.*

65 *Summus Pontifex in dictis precibus derogat concordatis Germaniæ in sui præjudicium.*

66 *Imperator habet jus precum ad beneficia etiam reservata, non tamen ad majores dignitates post pontificales aut principales in collgiatis vel ad devoluta vel litigiosa.*

67 *Dispensatio sive habilitas nominati vel Precistæ non requiritur tempore datæ gratiæ precũ sed sufficit adesse tempore vacationis.*

68 Indulgentia *sive* tollerantia *sedis Apostolicæ habent jus conferendi prabendas & alia beneficia ecclesiastica exceptis parochialibus ecclesiis in pluribus archiepiscopalibus & episcopalibus ecclesiis quando vacant & temporalia sunt sub eorum manu Rex* Franciæ, *Reges Hungariæ & Angliæ ac Apuliæ & delphines.*

69 Alternativa *à summo Pontifice conceditur episcopis & bis superioribus quamdiu apud ecclesias & Diœceses suas vere & personaliter resederint* per reg. Cancell. 8. § insuper.

70 *An comprehendatur sub generali revocatione gratiarum.*

71 *Episcopus habens alternativam si postea obtinet a summo Pontifice indultum conferendis in duobus mensibus non videtur alternative renunciare.*

72 *Privantur episcopi alternativa tribus casibus.*

73 Ius nominandi *sive* nominatio *competit collegio & fit sine solemnitate de uno, duobus aut pluribus.*

74 *Concessum fuit ad vacantes Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias vel Prioratas Conventuales Regibus Hispaniæ Franciæ, Poloniæ & aliis principibus*

75 *Ex privilegio Apostolico nominationes conceduntur ab universitatibus graduatis & debito modo qualificatis.*

76 *Item fiunt in vim statuti vel consuetudinis.*

77 Indultum *de conferendo solet summus Pontifex concedere* Cardinalibus *& aliis benemeritis obtinentibus cathedrales ecclesias & abbatias ut de omnibus beneficiis ad eorum collationem institutiones sive quamvis aliam dispositionem pertinentibus libere disponant.*

78 *In dubio contra concedentem est latissime interpretandum sed non extendendum ad specialiter reservata Papæ.*

79 *Tollit obstacula & gratias præventivas & coadjutorias cum futura successione sed non regressum.*

80 *Præterea conceditur hujusmodi indultum* Nuncio *vel aliis ex gratia.*

81 *Est stricte interpretandum.*

82 *Limita ut procedat quando indultum dirigitur* Nuncio *in favorem* Nuncij, *secus si dirigatur* Nuncio *in favorem* Nuncij *& eorum quibus collatio est facienda vel ecclesiæ vel alterius ipsorum & ecclesiæ, quod est favorabile.*

83 *Potestas data* Nuncio *super provisione certæ personæ expirat morte concedentis re integra & est stricte interpretanda, quia non est gratia sive indultum.*

84 *In omnibus indultis addetur clausula, quod provisi illorum vigore sub pœna vacationis eo ipso teneantur bullas novæ provisionis expedire & annatam aliaque jura solvere.*

85 *Occursa vacatione ob non expeditionem novæ provisionis, Papa habet conferre.*

86 *Impetratio facta ob non expeditionem novæ provisionis dicitur impetratio certo*

modo in qua impetrans non adimplementum decreti debet concludenter probare.

1 PRæterea in Curia Romana varia sunt † rescripta gratiarum, & provisionum. Quoddam rationi congruit, sic à præfatione appellatum. Rationi congruit, & convenit honestati, ut ea, quæ à Romani Pontificis gratia, seu benignitate in prosequendo justa desideria processerunt, licet ejus superveniente obitu super illis litteræ confectæ non fuerint, suum plenum conse-
2 quantur effectum, per quod Papa nihil † de novo concedit, neque confirmat gratiam prædecessoris, si est invalida, sed solum attestatur, & fidem facit de gratia à prædecessore facta, & jubet eam executioni demandari, *c. litteris vers. fin. & ibi gl. fin. de rescript. & Pan. & Can. Bald. in l. humanum in fin. de legib. Boer. decis.* 348. *num.* 7. quia non datur fides supplicationi sine confectione litterarum & gratia Apostolica non potest probari, nisi per litteras plumbatas, ut supra dictum est in hoc tit. sub ista forma expediuntur non solum gratiæ factæ à prædecessore, sed omnia per prædecessorem concessa, quia Regula Cancellariæ rationi congruit, utitur verbo *concessa*, quomodocumque igitur concessa sint sub conditione, vel alias expediri poterunt; *l.* 3. *ff. de off. præf. l. imperator ff. de postulat. cap. quia circa de privil. &c.* sed expeditæ post obitum summi Pontificis concedentis, etiam cum totali instrumenti insertione
3 non possunt † retrotrahi, ad inducendam scientiam contentorum in tertii præjudicium aut ut operentur effectum confirmationis ex certa scientia; *Card. dial. Seraph. dec.* 981. *num.* 1. *l. in summ §. fin. ff. de re jud. l. Neratius ff de reg. jur. §. deinceps. auth. de nupt. & ibi post gloss. DD. c. si gratiose & ibi gloss. & Can. de rescript. in 6. l. 4. ff. locat. cum similib.*

Quædam sunt conditionalia † quæ tan- 4
tum lite pendente conceduntur. *Caput. decis.* 34. *par.* 2 *Rot. dec.* 8. *de probat. in nov. Rot. decis.* 24. *de rescript. in nov. Put. decis.* 23. *de jud. Sarn. super reg. de annal. quæst.* 28. *num.* 4. *& in reg. de impetr. benef. per obit. fam Card, quæst.* 8. *vers. accedat, & vers. ex quibus Gemin. cons.* 79. *vers. ad dubium gratiarum*, quæ requiritur de tempore datæ impetrationis, *Garc. de benef. par.* 6. *cap.* 2. §. 2. *num.* 212. *& seqq. Greg.* 18. *dec.* 94. *& ibi annot.* & mandatur Auditori sub conditione, quod si per eventum litis sibi constiterit neutrum &c. collitigantium jus habere in beneficio, ac illud vacare, *Gemin. cons.* 79. *sub num.* 7. *vers. ad dubium gratiarum, & num. seqq Seraph. dec.* 46. *num.* 2. *Garc. de benef. part.* 6. *cap.* 2. §. 2. *num.* 110. *& seqq.* post sententiam declaratoriam desuper ferendam provideat, *Achil. decis.* 15. *&* 16. *hoc titul. Put. decis.* 46. *& decis.* 423. *in princ. lib.* 1 *l. cedere diem ff. de verb. signif. §. longe magis, & ibi gloss. fin. & DD. Instit. de leg. l. cum ad præsens cum l. seq. ff. si cert. pet.* nam licet conditiones de præterito, vel præsenti non sint propriè conditiones, *l. institutio talis in fi. ff. de cond inst. l. eas in princ. ff. de cond. & demonstr. l. si ita stipulatus fuero hanc summam ff. de verb. oblig. l. itaque ff. si cert. pet. &c. Put. decis.* 46. *numer.* 2. *libr.* 1. tamen quia dictio, *si*, adjecta verbo præteriti, vel præsentis temporis ponit aliquid dubitative, & sub dubio, vel incertitudine, *l. cum ad præsens tempus ff. si cert. pet. Inst. de leg. §. longe l. demonstratio §.* 1. *ff. de cond. & demonstr. & ibi DD.* sicut jus collitigantium ponitur dubitative, ita gratia super eo facta est dubia, & si jus non competit, tenit, alias non tenet: *§. conditiones instit. de verb. oblig. l. itaque l. cum ad præsens ff. si cert. pet. l. conditio ff. de verb. oblig.* non præsupponunt † titulum 5
præcedentem *Put. decis* 263. *lib.* 2. *arg. not. in c. hi qui, in verb. specialiter hoc tit. in* 6. *Rot. divers. decis.*

decis 556. num. 9. lib. 3. part. 3. Bald. in l. 4. in princ. ff. de dam. inf. Caput. decis. 60. part. 2. capiuntque beneficium vacans non vacaturum, *Mohed. decis 33. num. 1. hoc tit. Felin. in c. in nostra num. 15. & 37. coroll. vers. limitat 1. de rescript.* conceduntur ex stylo Datariæ proviso apostolico etiam adversus alium provisum apostolicum, *Greg. 15. decis.* 150.
6 desumpta † ex corpore prioris gratiæ principalis, atq; ex eius clausulis censentur concessa sub eadem narrativa, quæ omnia venit justificanda, quia in effectu sunt unæ litteræ, cum habeant eamdem datam, licet diversis temporibus sint expeditæ, *Card. Seraph. decis. 1470. num. 3. Pan. in c. in nostra sub num. 5. vers. fin. autem ad unum beneficium de rescript. Pan. in c. super literis in 1. not. eod. arg. l. unum testamentum ff. de testam. §. sed & unum & ibi not. Instit. de testam.* quorum u-
7 num † *si neutri* appellatur, quando quidem tertius, vel alter collitigantium beneficium sibi conferri petit, si per eventum litis constiterit, quod neuter ex litigantibus jus in beneficio habeat, *Greg. 15. decis 89. & decis.*
8 94. *num. 7. &* 8. alterum, † *si nulli*, quando tribus, vel pluribus super eodem beneficio contendentibus, quidam tertius, vel unus collitigantium dictum beneficium impetrat, & sibi conferri petit, si ex eventu litis constiterit nulli litigantium jus in benefi-
9 cio competere: Tertium *si alteri*, † quando alter collitigantium beneficium, de quo litigatur, impetrat, si ex eventu litis constiterit, quod alter litigantium jus non foveat,
10 Non dantur super † lite movenda, *Caput. decis. 34. num. 4. part. 2. attestans de stylo signaturæ arg. l. item si res §. fin. vers. non tamen ff. de alien. jud. mut. caus. fact. gloss. 1. prope fin. in c. cum inter de elect.* nec quando caula fuit commissa literis non expeditis, nisi cum clausula, & quod litteras primæ provisionis expediat, *Mandos. in reg. 31. quod commiss. caus. quæst. 15. Staphyl. de sign. litt. just. §. quando aliquis petit gratiam in princ.* neque quando de crimine agitur ad privationem, *Mandos. de sign. grat. tit. si neutri, vers si neutri, si nulli.* legitur tamen data fuisse gratia, si neutri, moniali, & in eventum privationis Abbatissæ; quam accusabat partus, & perditæ virginitatis, provisio; vel mandatum de providendo cum claus. la quod se inscriberet ad pœnam talionis, *Cresc. decis 9. de probat. Mandos. in reg. 15. reserv. quæst. 6. post num.* 4. Mentio † fieri debet in eis de qualitate beneficii, 11
vacatione, modo vacandi, reservatione, *Rot. decis. 24. de rescript. in nov. late Roman. cons. 362. à num. 4. usque ad fin. Felin. in c. in nostra 15. & 37. coroll. vers. limita primo de resc. Put. decis. 84. lib. 3.* obtentis, nisi impetrans aliqua probabili ignorantia excusetur, *Roman. cons. 481. c. gratia de rescript. in 6. & ibi post gloss. in verb. ignoranti Can. communiter. Felin. in c. in nostra sub num. 1. circa fin. vers. & tenendo hanc opinionem, & sub 31. coroll. vers. limita 2. & vers. seq. de rescript.* fructibus male perceptis, *Put. decis. 126. lib. 1. Card. Seraph. dec. 457. num. 3. Mandos. de sign grat. tit. si neutri &c. an autem gratia &c. Felin. in cap. postulasti in fin. & c. in nostra in 2. coroll. de rescript.* quia sunt novæ gratiæ, & ex eis acquiritur novus titulus, ideo omnia quæ possunt movere Papam ad concedendum, sunt exprimenda, alias censetur circumventus, & gratia est subreptitia, *c. cum dilecta, c. cum adeo de rescript. Clem. 1. hoc tit. c. cum in illis, c. non potest eod. in 6.* sed non arctatur impetrans † ad exprimendum verum valorem, 12
imo datur clausula augendi, & minuendi, quantum opus sit, *Rot. divers. decis. 804. & melius decis. 2064. part. 3. libro 3. late Felin. in c. in nostra sub 16. coroll. de rescript.* quia sunt secundæ gratiæ, in quibus largius procedi

consuevit, quam in prima: capiunt omnem
13 † vacationem ex persona adversarii etiam per privationem, *Mohed. dec. 2. n 3. de sequest. possess. & fruct. Lap. alleg 6. sub n. 5. & 6 & alleg. 78. num. 14. Rot. decis. 1. de rescr. in nov.* non per resignationem in manibus Papæ, nam si resignatarius beneficium acquirere non potest, jus remanet penes resignantem deficiente eius cōsensu, *Mandos. de sign. grat. tit. si neutri, vers. quod non capiat l. demonstratio § fin. cum ibi not ff. de cond. & demonstr. dictum est supra tit. de renunc.* præterea gratiæ, si neutri, & si nulli capiunt vocationē ex persona impetrantis, *Caput. decis. 43 n. 4. & 5. par. 2. l. qui haredi §. fin. ff. de cond. & demonstr. Salic. in l. inquisitio ff. de solut. & lib. c. petitio, & ibi Can. de jurejur.* etiam insurgentem ex eo, quod impetrans in prima gratia narraverat se familiarem, & expediverat gratis, *Achill. decis. 14. hoc t. in Felin in c. postulasti in fin. vers. multi tenerent, de rescript. c. non potest §. fin. & ibi not. hoc tit. in 6. c. si gratiose in fin. de rescript. in 6. & ibi gloss. fin. & DD. c. dudum el 2. in fin. vers suppressit, de elect.* quia licet per gratiam, *si neutri*, obtineat beneficium, tamen hæc non cooperit istam falsam expressionem familiaritatis, sed tenetur solvere officialibus: *Felin. in d. c. postulasti col. fin. de rescript. l legata inutiliter 2. resp ff. de legat. 1. arg. l. si cum dotem ff. sol. matr. l. commodissime ff. de lib & posth. hered.* non capiunt vacationem inductam ex persona impetrantis propter delictum, per quod redditur quis inhabilis, nisi de inhabilitate facta fuerit mentio, *Caput. dec. 43. in fin. part. 2. anch. in Clem. si Romanus in fin. h. t. in fi. & ibi Card. & Can.* productæ in judicio
14 † debent alteri parti intimari, quia ut dictū est, continent jus novum; *Franc. in c. si hi contra quos num. 4. ut lit. pend. in 6. Rot. decis. fin. de rescript. in nov.* vel sufficit ipsum principalem, seu eius procuratorem fuisse citatum ad dicendum contra huiusmodi gratiam, *Mando. in practica tit. gratia si neutri, vers. pen. Greg. 15. decis. 137. num. 8. & 9.* aut quod post earum productionem procurator alterius partis pluries in actis comparuit active, & passive, ita quod huiusmodi gratiæ notitiam habuit, absque alia intimatione facienda principali, *Cresc. decis. 13. de dilat. l. nonnunquam & ibi gloss. in verbo temporu, & DD. ff. de judic. c. cum sit Romana de appell. c. dilectus, & ibi gloss. fin. & Can. de procur.* quia propter eas nova dilatio non conceditur, quod dentur sub conditione non juris collitigantium de præsenti, vel præterito ex eisdem actis, *Cresc. decis. 8. de dilat. l. edita, & ibi gloss. in verbo emendari in fin. & DD. C. de eden. c. 2. & ibi gloss. fin. & c. 3. & ibi gloss. 1. & utrobique Can. de dilat.* quamvis alias regulariter, quando eadem persona jus novum impetrat, vel quando mutatur persona, semper facienda sit intimatio, & danda dilatio, cum requiratur nova instructio, & non venerit quis instructus nisi respectu juris, quod adversarius intentavit, & contemplata persona adversarii, & non alia, *Cassad. decis 1. n. 4. de dilat. c. induciæ § offeratur 3. quæst. 3. l. edita & ibi gl. in verbo emendari in fin. & DD. C. de eden. Franc. in cap. si hi contra quos n. 4 ut lit. pend. & c in 6. Zab. in Clem. 1. in 4. quæst. de sequestr. poss. & fruct.* In eis † atten- 15
ditur tempus, quo beneficium conferri potest, & non tempus datæ, ideoque non dant titulum coloratū in remedio recuperandæ possessionis, quia gratiæ suspensæ conditione nihil ponunt in esse, *Caput. decis. 36. part. 2. & decis. 302. part. 3. Sarnen. in reg. de publ. resign. quæst. 16. in fin. & in reg. de impetr. benef. per obit. fam. Card. quæst. 8. in fin. vers ex quibus Clem. si de beneficio & ibi gl. in verbo existit hoc tit. & c. ei cui, & ibi gl. in verbo nondum. & Can. h. t. in 6. Gemin. cons. 79. in fin.* & si plures

gratiæ

gratiæ, *si neutri*, vel *si nulli*, à diversis impetratæ concurrant, una non tollit aliam usq; ad sententiam, & quæ primo loco coram judice, cui dirigitur, erit verificata, obtinebit, *Caput. dec. 56. part. 2. l. respiciendum ff. si cert. pet. & ibi gl. & Doct. Put. decis. 423. in prin. libr. 1.*

16 Differunt † à nova provisione, & aliis similibus gratiis, quia in gratia, *si neutri* &c. nō debet doceri de aliquo titulo præcedenti; *Put. decis. 263. lib. 2. Rot. divers. decis. 855. n. 9. li. 3. par. 3. arg. c. hi qui in verb. specialiter, h. t. in 6. Bald. in l. 4. in princ. ff. de damn. infect.* itē in eis materia quamvis objectiva dicitur de jure eas impetrantis, quia cum nullum jus tribuat impetranti, nisi sub illis conditionibus, *si neutri, si nulli jus competat, si alteri jus nō competat*, quicquid objicit talis impetrans; ex quo tendit ad purificandam eius gratiam conditionalem, censetur de jure impetrantis, & non objectus, *Felin. in c. olim nu. 10. de rescr. Rot. decis. 1. de seq poss. & fruct. Cassad. decis. 2. de except.* licet alias regulariter ad hoc, ut quis consequatur beneficium, non sufficit probare de nō jure adversarii, nisi etiam agens probet de jure suo, *c. olim in fin. de rescript. & ibi Felin. n. 9. & seqq. dat quinque limitationes gl. fi. in unico de eo, qui mitt. in poss. caus. rei serv. in 6. gl. in c. 1. in verb. electi, ut lit. pend.*
17 *in 6. & ibi Can.* Aliud nuncupatū, † *etiam & perinde*, valere, cum summus Pontifex actū collationis, sive alium à se revocatum, irritatumque denuo ex causa suscitat, & valere
18 decernit, quæ non retrotrahitur † ad tempus primæ concessionis, & ubi aliud nō exprimitur, intelligitur sine præiudicio iuris alieni, *c. quamvis & ibi gl. & Can. de rescript. in*
19 *6.* Perinde † valere est quædam ratificatio, & confirmatio primæ concessionis, quando summus Pontifex aliquem actum inutiliter, & nulliter gestum valere decernit, *late Prob. ad Monach. c. fin. num. 4. & 9. & seqq. de consuet. in 6. Gemin. cons. 128. num. 3. & 4.* ex nunc, sive ex data perinde valere, *l. observare in fin ff. de off. pro cons. & leg. c. cum quis. & ibi gl. in verb. incurris, de sent. exc. in 6. Pan. in c. 3. num. 5. in fin. per illum tex. de his, quæ fiunt à pral. &c.* quia trahitur † retro quoad actum, 20
non quoad tempus, sive datam, ne tertio fiat præjudicium, *Prob. ad Monach. in d. c. fin. sub n. 13. de consuet. in 6.* quando autem tertio non fit præjudicium, aut adest initium obligationis, trahitur & conceditur retro quoad actum, & quoad datam: *l. donationes, & ibi gl. in verb. referatur C. de donat. int. vir. & ux. Franc. in d. c. cum quis num. 5. de sent. excom. in 6. & ibi Anchar. num. 3. & Can.* similiter conceditur retro sub data prioris gratiæ, quando perinde valere petitur non super principali, sed super accessorio ultra naturā tituli, sine quo posset subsistere prima gratia, *Prob. in d. c. fin. sub nu. 13. vers. & redeundo &c.* aut quando prima gratia non est ipso jure nulla, sed elidibilis, quia ante elisionem non potuit alteri jus quæri, *Bart. in l. observare ff. de off. procons. & leg. n. 6. Dec. in l. quod initio in fin. ff. de reg. jur.* datur tantum † super 21
gratiis à Papa factis, *Probus ad Monach. in d. c. fin. num. 7.* de quibus bullæ fuerunt expeditæ: super supplicatione signata non datur, neque super literis per pœnitentiariam exstеditis, ac super brevibus. *Mand. de sig. grat tit perinde valere vers. super literis, & vers. perinde valere.* In ea debet exprimi defectus
† subreptitus, vel vitium falsitatis contentum in prima gratia, ad quam validandam conceditur, & ultra illud, quod est expressum, nihil supplet, *l. 1. in fin. princ. ff. ad Turpill. c. ex tuarum de auct. & usu pall Paris. cons. 44. n 6. 7. & seqq. vol 4.* ac debet fieri mentio litis, *c. fin. ut lite pendente &c. Card. Seraph. decis. 1110.* præbet titulum coloratum. *Put. decis.* 22

decis.8.hoc tit.quae est decis. 63. lib. 3. Prob. ad Monach.in c.fin.de consuet.in 6.num.10. & 12. Quod si in gratia perinde valere dicatur, quod fuerit provisum de beneficio per resignationem, & gratia resignationis beneficii sit longe posterior post datam ipsius perinde valere, præsumitur pro bona expeditione litterarum perinde valere, quia poterat præcedere alia supplicatio istius resignationis, quam sufficit in originali ostendere Dominis Auditoribus, *Rot. divers. decis.436. in fin.part.1. l.quoties ff.de reb. dub. c. cum super & ibi Dec.à nu.5.usque ad fin.de off. deleg. Dec. in l.postquam liti n.23. C.de pact. l.Titia §. idem respondit ff.de verb.oblig.*

23 Gratificatio, † quæ extenditur in supplicatione hoc modo: Et cum clausula gratificationis opportuna in litteris latissime extendens. Regulariter data literarum facit præferri in literis ad vacantia beneficia, &

24 in literis † ad vacatura. *Felin.in c. capitulum num. 5. de rescript. dictum est supra tit. de rescript.vers.3.de rescript.* Gratificatio locum habet, quando de anterioritate non con-

25 stat, & in literis ad vacantia † beneficia, quando facta est provisio pluribus eadem die, sive ab eodem, sive diversis collatoribus: si ab eodem collatore, possessione beneficii vacua, is præfertur, qui habet clausulam gratificationis, *Cassad.decis.2.num.1.de renunc.Rot.divers.decis.38 lib.2.part.3. Prob. ad Monach.in c. duobus num.5.& 6.de rescript. late Mandos.in reg.33.de sign per fiat à nu. 21. usque ad finem plures cumulans.* si omnes habeant clausulam gratificationis, præfertur is, cuius clausula gratificationis est pinguior, *Put.decis.242.num.6. & 7. & decis. 247. lib.1. Rot.divers.decis.422.num.4.& 5. lib.3. part. 3.arg. l.pupillus, vers. quid ergo ff. quæ in fraud. cred.fact. & c. l. si quis servum §. inter duos, cum ibi not.per glos. in verb. debet ff. de leg.2. l.fin.& ibi gloss. in verb. gratificationi ff. de relig. & sumpt. fun.* data pari gratificatione se mutuo impediunt; quia collationes referuntur ad idem corpus beneficii, & recurrendum est ad conferentem, *Pan in d. c. capitulum de rescript.num 4.& in c. 2. n. 1. de off.deleg.Ioan.Andr.in c. si à sede, & ibi Franc. num.5 hoc tit.in 6.Franc. Aretin.in l.ex duobus nu. 5 ff. de vulg.& pupil.* altero possidente ex clausula gratificationis, non inducitur præsumptio præventionis, sed possessori datur absolutio, quia c.si à sede hoc *tit.in 6.* nô habet locum in provisis ab eodem: *Put. decis. 291.lib.2. Franc. in d. c.si à sede post numer. 5. vers.& prædicta, & iste textus & Gemin. Prob. ad Monach. num. 8. & Canonic.* si à diversis, puta à sede apostolica, vel legato ipsius uni, & ab ordinario alteri eodem die idem beneficium conferatur, potior est conditio possidentis, id est, eius qui primo juste adeptus est possessionem, si non appareat, quæ collatio fuerit prima, *d.c.si à sede hoc tit.in 6. in princip.& ibi Franc. in 2.notab.* prout apparere potest, si probetur per testes de hora, vel in ipsis literis dicatur de hora & uterque probare poterit, & obtinebit, qui melius probaverit, *Ioan.Andr.in d. c.si à sede in gloss pen. & ibi Can.Felin in c. pastoralis num.5.de rescript.Iasin l. 1. num.6. & ibi Socin sen.num.12.ff.sol matr.Tiraq.de jur.primog. quæst.17. opin xj. Mars. sing.319 Hora Gamb. de auct.leg.à lat.lib.3 num 678. Dec.cons.167. num 6.* quia qui habet possessionem præsumitur anterior in provisione, *Put. decis. 49. hoc tit. Franc.in d. cap. si à sede in 2. not & ibi Can. communiter Prob.ad Monach. num. 6. & seqq.* & clausula gratificationis tantum operatur in casu paritatis, secus si de anterioritate constet vere vel præsumptive, *Cresc. decis.hoc tit.late Felin. in c. pastoralis sub num. 5. vers. ad identitatem data de rescr.* quod si ex

parte

parte provisi ab ordinario tantum probetur hora, & non possessio, & ex parte provisi apostolici probetur identitas diei, provisus apostolicus est præferendus ratione prærogativæ Papæ, *Gambar de auct. leg. à latere lib. 3. sub num. 668. vers. sed quid si tantum, & num. seqq. late Menoch. de arb. lib. 2. cent. 1. casu* 48. *num.* 18. *& seqq.* Operatur professio privilegium Prælationis, quando adjicitur titulo perfecto, *c. si à sede hoc tit. in 6. in verbo conferatur.* secus est in præsentatione; nam provisus à Papa præfertur eidem die præsentato à Patrono possessione subsecuta, *Gambar. de auct. leg. à latere lib. 3 num.* 645. *& plurib. seqq.* quia præsentatio tribuit jus ad beneficium, *c. 3. de jurepatr.* & evenire potest, quod præsentatus non instituatur, cum adhuc subiturus sit examen instituentis, & patronus laicus variare possit accumulando, unde erit locus gratificationi, *cap. cum autem c. pastoralis de jurepatr.* excipe quando ultra possessionem præsentati constaret de hora præsentationis, quibus concurrentibus præsentatus præfertur proviso apostolico eadem die, *Gamb. de auct. leg. à latere lib. 3. num.* 667. *& seqq.* quia tunc præsentato acquisitum est jus considerabile, quod Papa non intendit tollere, *c. cum Bertoldus §. fin. de re jud. & ibi Can. Lap. alleg. 78. in 6. Rot. decis. 17. hoc tit. in nov.* Si neuter possideat ex clausula gratificationis, præsumitur anterioritas & datur canonizatoria tituli tanquam prioris: *Put. decis. 291. in fin. lib. 2. Mandos. de sign. grat. tit. provisiones vers. gratificatio.* data paritate gratiæ, is cui sedes Apostolica contulit, vel legatus, propter conferentis ampliorem prærogativam, erit alteri, cui ordinarius contulit, præferendus, *d. c. si à sede vers. final. Clem. 1. vers. neutro, ut lite pendente & c. c. bi qui auctoritate, & ibi gloss. 1. & c. dudum. §. nos igitur hoc tit. in 6.* Idem obtinet si Papa contulit uni, & Legatus alter, aut si Papa uni, legatus alteri, Ordinarius tertio contulerit, In archiepiscopo autem, & episcopo, & suis subditis dubitatio non procedit, quia ad alterum solum pertinet collatio, & illa sola valet. *gloss. in d. c. si à sede in verbo legato.* præterquam in episcopo, & ejus vicario, aut episcopo, & inferiore, qui præscripsit collationem beneficii contra episcopū, non tamen taliter, quod episcopus non possit conferre, sed locus est præventioni inter eos, conferentibus eadem die idem beneficium duobus, quia cæteris paribus præfertur habens collationem ab episcopo tanquam majore, *Franc. in d. c. si à sede num. 4. & 5. post Ioan. Andr. & alios Felin. in d. c. capitulum num.* 16. In litteris sive gratiis ad vacatura quas solus summus Pontifex concedit, *c. 2. & ibi gl. in verbo vacaturis, & Can. h. t. in 6. c. dilectus filius hoc tit.* quando sunt plures pares in data, is eorum, cui Papa canonicatum contulit, est in præbenda præferendus alteri, qui canonicatum non est assequutus, licet prius, quæ alius eis ad quos spectat canonicorum receptio, & collatio præbendarum, suas præsentaverit litteras, & ab eis in canonicum sit receptus. Si Papa neutri eorum, vel utrique canonicatum contulit; tunc ex quo in gratia sunt pares, is qui primo præsentaverit, erit potior in præbenda, si ambo simul in præsentando concurrant, ii ad quos spectat canonicorum receptio, & præbendarum collatio, vel eorum major pars, ex eis alterum, cui gratificari voluerint, eligere tenentur, quo electo alius omnino caret impetratis. *c. duobus de rescrip. in 6. & ibi Can. latissime de præfatis omnibus Rebuff. de pacif. poss. nu. 295. vers. sciendum est, & num. seqq & num. 297. & seqq. plurib. Menoch. de arb lib. 2. cent. 1. cas.* 48.

Nova provisio est † rescriptum gratiæ re- 27

Summa in Decretal. Iiii vali-

validatorium, *Sarnen. quæst. 7. in reg. de non judic. jux. formam supplicat.* quod plerumque datur super gratiis ab aliis nulliter factis, *Prob. ad Monach. in c. statutum num. 4. hoc tit. in 6. idem in c. fin. num. 7. de consuet. in 6. & in c. cum persona num. 6. de privil. in 6. c. post electionem c. ex parte Asten. de concess. preb. c. suggestum, & ibi post gl. DD. de jurepatr.* concedi-
28 tur à summo † Pontifice, *Prob. ad Monach. in d. c. cum persona num. 16. de privil. in 6. Rot. divers. decis. 48 sub num. 3. part. 1. l. cum hæres ff. de acquir. vel omitt. hæred.* ejusq; legato, & nuncio, *Mohed. decis. 31. hoc tit. c. legatos de off. leg. in 6.* episcopo, *c. postulastis in princ. & ibi gl. ordinaria & marg. in verbo dispensatum de cler. excomm. minist. &c.* non ab inferiore super gratia à superiore facta, quia ipsa obtentio secundæ gratiæ, videtur quædam ingratitudo & delusio ergo Papam, propter quod inducitur legitima causa privandi eum, *Pan. in c. cum olim num. 18. de re jud.* passim & indistin-
29 cte † datur de beneficiis reservatis, & nulli denegatur, *Mohed. decis. 4. sub num. 1. de concess. preb. l. rescripta, ibi, nisi sit aliquid quod non lædat alium, & prosit petenti C. de precib. Imp. offer. & ibi gl. alleg. concord.* Operatur ex nunc
30 † in futurum, & nihil disponit in præteritũ, neque vitia præterita purgat, *Cassad. decis. 6. n. 8. h. t. Caput. decis. 83. nu. 5 par. 3. Prob. ad Monach. in c. statutum n. 4. & 5. h. t. in 6.* & super prima gratia sive valida, sive invalida fundatur, *Put. decis. 263. lib. 2. Caputaq. decis. 83. nu. 5. part. 3. Prob. ad Monach. in d. c. statutum num. 4. & seqq. Felin. in c. in nostra num. 6. de rescrip.* de qua constare debet, *Cresc. decis. 7. nu. 5. de rescript. Pan. in c. ex tenore num. 6. & seq & in c. in nostra num. 9 de rescript. & in c. cum nostris n. xj. & 12. de concess. preb.* & sufficit eam justificari de facto, *Achill. decis. 7. hoc tit. Beltám. decis. 116. in fin. Mandos. de sign. grat. tit. nova provisiones, vers. nova item Sarnen. in reg. de subrog. collitig. qu. 19. circa finem. Caputaq. decis. 222. parte 2.* præsertim attentis clausulis, quæ in nova provisione solitæ sunt poni, quod causæ annullativæ, & infectivæ, exprimi possint, quæ comprehendunt † quam- 31
cunque nullitatem, etiam in qua requiretur dispensatio, vel in qua esset defectus substantiæ, *Cassad. decis. 6. num. 8. hoc tit. Achill. d. dec. 7. hoc tit. Felin. in c. postulasti sub nu. 15. vers. limita prædicta, & num. 16. de rescript.* ideo nova provisio, in qua dictum fuit, sibi de facto provisum à Vicario Episcopi, valet, si producatur vicarii collatio, licet non probetur de ejus Vicariatu, *Cresc. decis. 9. hoc tit. c. commissa, & ibi gl. in verbo promovendum, de elect. in 6.* & est subreptitia, si in ea narratum fuit canonice prius provisum fuisse, si prima provisio non sit canonica, *Rot. decis. 24. de concess. preb. in antiq. Innocent. in c. dudum el. 2. num. 15. & 16. & ibi Hostien. num. 42. & seq. de elect.* In ea debet fieri mentio † de prioribus 32
beneficiis obtentis, *Anch. in c. si apostolica nu. 3. hoc tit. in 6.* & de omnibus prout in prima gratia, quia per eam novum jus acquiritur, vel acquisitum confirmatur, aut augmentatur; *Franc. in c. si apostolica num. 6. hoc tit. in 6. Rot. decis. 24. & ibi add. num. 2. de rescript. in nov. Felin. in c. in nostra 16. coroll. de rescript.* ideo non suffragatur facta in beneficio simplici, si erat curatum, est enim nova provisio, quædam confirmatio quæ non extendit confirmatum, *Put. decis. 300. libr. 1. Panorm in cap. dudum num. xj. & sequent. de decim. cap inter dilectus vers. cæterum de fid. instrum.* Debet fieri mentio in ea tam de infecta † possessio- 33
ne, *l. auctoritatem C. unde ui Felin. in c. postulasti num 14. & seqq. de rescript.* quam de oblationibus alteri debitis in sacrificio missæ, *Put. decis. 173. lib. 1. cap. 2. & ibi Pan. num. 1. & Can. de paroch. & alien. paroch.* ac etiam fructibus indebite perceptis, *c. dudum el. 2. vers. & re-*

& retinendo & verſ.antepen.item ſuggerens, &
ibi Hoſt.num.16.& ſeqq.& Can.de elect.Put.de-
ciſ. 23. libr. 1. Felin.in c.tu noſtra in 2.Coroll.de
reſcript. quando debiti eſſent eccleſiæ uni-
verſali, ſeu particulari, de quibus ſolvenda
eſt compoſitio in Dataria Apoſtolica, ſecus
ſi tertio, cui reſtitutio eſt facienda, ne coga-
tur bis ſolvere, *Caſſad. deciſ. 7. de præb. arg. l.*
quibus bis idem, & ibi not. ff. de verb. oblig. quia
cum ex perceptione fructuum indebite
perceptorum inſurgat inhabilitas, *d. c. du-*
dum el. 2. & ibi gl. in verb. furtum & Can. c. de
multa hoc tit. & ibi gl. in verb. proventibus & DD.
l. qui ea mente ff. de furt. l. non prodeſt ff. de vi bon.
rapt. taciturnitas modicorum fructuum
temporalium, puta, unius ſcuti, vel dimidii
reddit eam ſubreptitiam, *Put. deciſ. 126. libr.*
1. c. ſi proponente de reſcript. cap. ſi motu proprio
hoc tit. in 6. Bart. in l. ſi proprietarius ff de damn.
infecto num. 2. nam in beneficialibus ſubre-
ptio quamvis minima vitiat gratiam, *d. c. ſi*
motu proprio hoc tit. in 6. c. ſi proponente de re-
ſcript. & utrobique Can. Felin. in d. c. in noſtra in
2. Coroll. eod ſecus in diſtributionibus quoti-
dianis indebite, & ſine titulo perceptis, quia
non debentur Papæ, ſed applicantur Capi-
tulo, ſeu dantur deſervientibus pro abſen-
tibus juxta eccleſiarum conſuetudines, *Caſ-*
ſad. deciſ. 6. num. 5. & per tot. hoc tit. Fel. in cap.
ad aures num 14. de reſcript. c. fin. §. in illis de
conceſſ præb. in 6. c. fin. in princ. de reſcript. in 6.
ac fructibus ſpiritualibus perceptis, quo-
rum taciturnitas non obſtat, quia de illis nō
ſolvitur compoſitio Cameræ Apoſtolicæ,
Rot. diverſ. deciſ. 83. num. 4. & 5. part. 3. lib. 3.
Felin. in c. ad aures in fin. de reſcript. aut quan-
do ex fructuum perceptione non inſurgit
aliqua inhabilitas, quia tunc ſufficit ſola
poſſeſſionis expreſſio, ut ſi eos in eccleſiæ u-
tilitatem convertiſſet, aut voluntate Præla-
ti, ad quem pertinent, eos percepiſſet,
Mandoſ. de ſignat. grat. titul. abſ. à mala fruct.
percept. verſ. poſſunt etiam Mohed. deciſ. unic. de
confir. ut vel inut. Capell. Thol. q. 484. & ibi Aufr.
n. 3. qui pulchre diſtinguit. Præterea in nova
proviſione debet exprimi menſis † reſerva- 34
tus, *Mohed. deciſ. 4. de conceſſ. præb. Put. deciſ.*
433. lib. 1. & deciſ. 165 lib. 2. c. ſi Apoſtolica, &
ibi gl in verb. præferri & Archid. in c. ſi motu h.
tit. in 6. Rom. conſ. 362, num. 5. & conſ 383. in
princ. niſi in prima proviſione facta fuerit
menſis mentio, & in nova proviſione fiat
plena mentio de prima, *Mohed. deciſ. 4 in fin.*
Rot. deciſ. 18. hoc tit. in nov. Bell deciſ. 634. gloſſ.
pen. in c. ſi Apoſtolica h. t. in 6 & ibi Can. aut no-
va proviſio veniat acceſſorie ad aliam gra-
tiam, puta reſignationem antea factam cum
clauſula quovis alio modo vacet, *Rot. diverſ.*
deciſ. 475. num. 4. par. 3. libr. 3. quæ dicit nihil
fuiſſe deciſum, faciunt not. per Sarn. in reg. de
jur. not. quæſt. 2. Dat titulum † coloratum in 35
poſſeſſorio, etiamſi in ea non fuerit facta
mentio de intruſione, & mala fructuum
perceptione, licet quoad proprietatem
multa ſint difficultates *Achill. deciſ. 2. hoc tit.*
Felin. in c. poſtulaſti num. 15. & 16. de reſcript.
Caſſad. deciſ. 7. hoc tit. aut ſi ſuperveniat poſt
ſpolium tempore reſtitutionis poſſeſſionis,
quia tunc non datur vitioſus ingreſſus, *Achill.*
dec. 2. de reſt. ſpol. l. cum nemo C. de acqu. poſſ. &
ibi gl. in verb. extrinſecus & DD. Caſſad. deciſ. 4.
n. 11. de reſtit. ſpoliat.

Reformatio eſt † nova gratia, *Creſc. deciſ.* 36
7. ſub num. 1. de reſcript. l. jus civile ff. de juſt. &
jur. & ibi gl. & DD. c. ſtatutum in princ. & ibi
gl. in verb. reformandum de reſcript. in 6. in qua
debet inſeri tenor primæ gratiæ, quam vo-
cant præinſertam, *Mohed. deciſ. 13. ante finem*
verſ. & non poterat eſſe ſecunda & c. de renunc.
Idem deciſ. 6. num. 2. de probat. atteſtans de u-
ſu Curiæ l. in civile ff. de legib. l. ſi quis ex ar-
gentariis §. ſi initium & ibi Bald. & DD. ff. de

Iiii 2 *eden.*

eden. Fel. in c. veniens num. 2. de præscript. quæ tendit, ut omissum suppleat, & male expressum corrigat, passim petentibus † concedi-
37 tur, *Cresc. d. decis. 7. sub num. 3. attestans de usu Curiæ l. rescripta ibi, nisi sit aliquid, quod non lædat alium & prosit petenti C. de prec. imp. off. & ibi gloss. alleg. concord.* ac ei insertur plerumque clausula, quod res est integra, *l. si quam rem ff. de resc. vend. §. fin. inst. quib. mod.*
38 *toll. oblig.* in ea sufficit † talis expressio, quod Papa intelligat, quomodo se habeat facti series, *c. super eo, & ibi gloss. fin. & Can. de cohab. cler. & mul. c. dilectus el. 1. de rescr.* non sufficit expressio per involucrum, *Bald. in l. nec damnosa in fin. num. 1. vers. secundum C. de precib. Imp. off. & in l. præscript. num. 12. & seqq. C. si contra jus, vel util. publ.* ideo reformatio facta ad gratiam revocatam, non facta mentione de revocatione est nulla, *Put. decis. 26. hoc tit. late Ias. in l. mora numer. 36. & seqq. de jurisd. om. jud. ubi ampliat & limitat,* non est necesse exprimere obtenta beneficia, quæ in prima gratia sunt expressa, *Felin. in c. in nostra in 16. Coroll. de rescript. Rot. decis. 18. hoc tit. in nov. Bellam. decis. 634. supposita,* Clausulæ in reformatione simpliciter posi-
39 tæ † intelliguntur juxta tenorem præinsertæ, *Mohed. decis. 5. de rescript. Prob. ad Monach. in c. fin. num. 14. & 16. de consuet. in 6.* est enim præinserta principium, & reservatio finis, & producens reformationem tenetur producere præinsertam, *Mohed. decis. 6. num. 2. de probat. l. incivile ff. de legib. l. si quis ex argentariis § si initium, & ibi Bald. & DD. ff. de*
40 *edend.* si petatur † accessus, vel regressus ob non solutam pensionem, vel potestas transferendi pensionem, additur clausula de cōsensu pensionem huiusmodi solvere habentis; *Mandos. de sign. grat. tit. reformationes vers. si illud quod, attestans de usu Cur.* nam licet consensus, qui semel adfuit à principio, præsumatur semper durare, nisi detur pœnitentia, *c. maiores de baptis. Rot. decis. 636. nu. 7. part. 1. divers.* tamen quoties immutatur per gratiam prior rei status, & conditio, cōsensus eorum, qui interesse habent, requiritur, *l. in concedendo ff. de acq. pluv. arc. Anch. in c. suggestum numer. 7. de jurepatr. pulchre Dec. cons. 541. visa donatione num. 17. & 18. Rot. divers. decis. 614. num. 24 par. 1.* Conceditur † ut à data primæ gratiæ valeat, & vocant 41
practici, cui prius, quando nulli fit præjudicium, vel sub data currenti, id est, sub data ipsius reformationis, quo casu qui medio tempore impetraverunt, sunt præferendi, *gloss. fin. in c. si Apostolica hoc tit. in 6.* quia talis reformatio intelligitur, sine præjudicio tertii, *c. quamvis, c. si propter tua de rescript. in 6.* Præfata procedunt in reformatione augmentante primam gratiam, sed quando reformatio tendit ad † diminutionem parti- 42
cularem gratiæ primæ concessæ, non requiritur expressio supradicta, quoniam sola voluntas beneficiati est sufficiens ad movendum Papam ad diminutionem juris sibi concessi, *Rom. cons. 362. num. 5. vers. respondeo Felin. in c. in nostra in 16. Coroll. vers. 3. casus de rescript.*

Surrogatio † est suffectio in locum de- 43
functi cum aliquo super beneficio litigantis, id est super titulo beneficii in petitorio; *c. fin. ut lit. pend. & c. in 6. Clem. 1. eod. tit. late Greg. 15. decis. 335.* concessa in † favorem 44
tertii, qui nunquam fuit in lite, non est proprie surrogatio, sed quædam provisio merè gratiosa cum facultate prosequendi litem, quam solus summus Pontifex concedit, quando possessor moritur; secus si petitor, *gloss. in c. 2. in casu posit. circa fin. vers. sed hodie impetratur à Papa, ut lit. pend. in 6. d. Clem. 1. eod. in fin,* & utitur verbis vacationis, & collationis, per quæ indicat defunctum jus habuisse,

buisse, quod est in præjudicium litis pendentiæ, *Vital. in d. Clem. 1. numer. 41. & seqq.* nec in ea ponitur clausula, quatenus vera sit lis, solita poni in subrogationibus ad excludendā litem calumniosam, vel notorie injustam, vel finitam per rem judicatā, aut alias: *Mandos. de sign. grat. tit. surrogationes vers. in surrogationibus, & ver. seq. l. in summa ff de cōd. indeb. in princ. & ibi gl. & DD. l. post rem judicatā ff. de transact.* quia in ea nō est verificanda lis nisi in cōclusione supplicationis extaret, clausula exprimens litem, quæ intelligitur declarare omnia præcedentia, ut dicantur concessa, si tunc adsit lis, *Rot. divers. decis. 387. part. 3. lib 3. quæ est parum mendita c. proposuit de concess. præb. Clem. 1 in fin. ut lit. pend in nov. c. 2. in princ. hoc tit. in 6. faciunt not per Ias. & DD. in l. si sorori C. de jur. delib.* sed probandum, quod † summus Pontifex statum causæ intellexerit ex narratis in provisione; *late Mohed. decis 3. circa fin. num. 1. vers. quo vero ad surrogationem, & num. 2. ut lite pend. & i. Lancell. de attent. part. 2. c. de attent. lit. pend. &c. num 174. ubi distinguit inter subrogationem & gratiosam provisionem tertii. Rot. Farin. decis. 187. num 4. part. 2. tom. 1.* si sit parochialis litigiosa, ad quam summus Pontifex noluerit surrogare collitigantem, verum jus demortui in alium transferre, habet locum examen per concursum: *Garc. de benef. par. 9. c. 2. §. 1. num. 169. & seqq.* in ea non est necesse facere mentionem † de jurepatronatus laicorum, & clausula derogatoria eius attenta lite ponitur ad cautelam: *Cassad. dec. 3. ut lite pend. & c. num. 8. l. testamentum C. de testam.* competit provisio † postquam admissus est ad causæ prosecutionem, *Rot. decis. 24. de rescript. in antiq.* contra actorem collitigantem accipientem possessionem post mortem rei defuncti officium judicis, ut à possessione amoveatur, sed non contra ter-

(margin numbers: 45 at "dum, quod †"; 46 at "cesse facere"; 47 at "testam. competit")

tium intrusum lite pendente, quia inter hos duos nunquam fuit lis, nisi modo, *Rot. decis. 10. ut lite pend. & c. num. 4. & in fin. vers si vero non actor in nov. c. Romana §. in alium de appell. in 6. l. creditor mandatorem & ibi gloss. 2. & DD. ff. mandati*, & judex tantum inhibet illis, qui veniunt ad causam, *Rot. decis. 2. ut lit. pend. & c. in antiq. Bald in l. si per imprudentiam §. fin ff de evict. d l. creditor mandatorem, & ibi gloss. 2 ff. mand.* potest quoque † cum 48 procuratore superstitis litem continuare, & in ea causa ad ulteriora procedere sine nova citatione superstitis, vel intimatione huiusmodi surrogationis sibi facienda; *Rot. decis. xj. ut lit. pend. & c. in nov arg. c. 2. ut lit. pend. & c. in 6. & Clem. 1. eod tit.* sed procuratori superstitis petenti datur dilatio ad consulendum principalem, *Rot. d. decis xj. in fin. c. dilectus de procurat. & ibi post Gloss. DD.* Collitiganti † super titulo beneficii sive in pe- 49 titorio (quia requiritur lis, quæ faciat beneficium litigiosum,) *Franc. in c. 2. num. 2. ut lit. pend. & ibi Can. Vitall. in Clem. 2. sub num. 70. & seq. ut lit. pend. Greg. 15. decis. 335. & ibi annot.* Datur surrogatio secundum regulam Cancellariæ de surrogandis intra mensem computandum, non à die obitus collitigantis, sed à die gratiæ etiam motu proprio alteri concessæ, quia mentio mensis fit ad invalidandam gratiam intra mensem obtentam in præjudicium subrogandi collitigantis, sed non arctat eum ad petendum subrogationem intra mensem, quam post mensem potest petere, dummodo non fuerit post mensem à cōcessa alteri gratia, *gl. in reg. Canc. de subrog. in princ. Greg. 15. decis. 125. Card. Seraph. dec. 1165. n. 1. & 2. Rot. Farin. dec. 342. part. 1.* Duplex est † aut est rigorosa, aut 50 gratiosa, surrogatio rigorosa, dicitur mandatum de subrogando in forma dignum, directum judici, aut alicui constituto in di-

gnitate ecclesiastica, qui censetur mixtus executor, & non potest dare possessionem subrogato, nisi prius discusso jure auctoris, cui venit subrogandus, *Rot. dec. 10. ut lit. pend. & c. in nov. Mohed. decis. 11. in pr. eod, Put. decis. 208. lib. 1. Ias. post alios in l. in bona fidei ff. de eo quod certo loco & c.* & requiritur admissio judicis adhuc ut habens huiusmodi mandatū dicatur esse in causa, & ex eius persona lis vivat, *Cassad. d. decis. 1. n 5. & Mohed. decis. 2. sub n. 2. ut lit. pend. & c. c. ab excommunicato de rescript. c. cum contineat de off. & potest. jud. deleg. arg. l. magis puto §. si pupillus vers. nō passim. ff. de reb. eorum, quæ sub tut. aut curat.* surrogatio

51 gratiosa est † quando Papa ipse surrogat, nō requirit ministerium executoris, dirigitur surrogato, qui eius vigore potest intrare possessionē propria auctoritate, & lite pendente sine vitio attentatorum, *Mohed. decis. 9. & decis. 11. n. 1. ut lit. pend. & c. Ias. in l. sorori sub n. 2. C. de jur. delib. & ibi DD. Bald. in rubrica de causs. poss. & propr. n. 13. & seq.* & in surrogato gratiose sustinetur, & vivit lis, sicut duraret vivente eo, in cuius locum est surrogatus, *Cassad. d. dec. 1. & Mohed. d. decis. 2. sub n. 2. ut lit. pend. & c. arg. l. raptores § si autem Diaconissæ, ibi omnem proprietatem & plenam possessionem C. de episc. & cler. l. cum miles ff. ex quib. caus. maior. not. Alex. & Ias. in d. l. si sorori*

52 *& c. de jur. delib.* In ea probari † debet clericatus subrogati, possessio illius, cui fuit subrogatus, de tempore obitus, & lis in causa principali, appellationis aut ea deserta, nullitatis æque principaliter ut simul commissæ, *Bart. in l. si expressim n. 10. ff. de appell. Bald. in l. tale pactum §. qui provocavit n. 12. ff. de pact. Greg. 15. decis. 306. & seq.* vel eo modo quo fuit narrata, nam intrat surrogatio data lite in possessorio tantum, *Card. Seraph. decis. 990. & 1426. in princ. Sarn. in reg. de trien. q. xj. n. 14. vers. circa vero secundum, & num. 15. Gonz. super reg. de mens. & alter. §. 7. proœm. n. 211. & plurib. seqq usque ad fin. Garc. de benef. par. 6. c. 4. nu. 4. & seqq. ubi ponit aliquot limitationes & per tot. Greg 15. decis 426. & decis. 307. & decis. 394.* stantibus clausulis, quæ solent poni in surrogatione gratiosa de & super beneficio, *Cassad. decis. 6 de rescript. Rot. divers. decis. 8. num. 2 part. 2. c. constitutis, & ibi post gl. 1. Panor. col. fin. & Can. de elect. l. ex diverso §. 1. & ibi Bart. num. 2. ff. de rei vend. c. cum ecclesia sutrina de caus. poss & propr. & ibi post Innoc. Can.* rebusque aliis, *l. 1. in fin. ff. si cert. pet l. fin. §. sin autem dubias ibi super iis rebus §. in comparatione C de jur. delib.* & alias quam ut præmittitur, lis, cuius litis statum &c. *Put. decis 2. Achil dec. 9 de rescr. Rot. divers dec. 254. num. 1 & 2. 1. part. l. fin. C. si per vim, vel alio modo & c. l. causas C. de transact. Felin. in c. super litteris de rescript. nu. 12. Greg. xv. decis. 125. num. 15. & ibi annot.* pendeat; eiusque pendentia probatur excitatione ad dicendum contra commissionem executa contra partem citatam, *Clem. 2. ut lit. pend. & c. Felin. in c. super litteris n. 13. de rescript. Cassad. decis. 1. ut lit pend. & c.* etiam quod non fuerit reproducta citatio, citato vivente, quando ipse in termino citationis comparuit, dicendo generalia contra commissionem, *Bald. in l. 1. in 3. not ff. de feriis Felin. in c. illud n. 8. de præscr. Caputaq. decis. 112. par. 1. Bellam. decis. 364 Greg 15. decis. 27. n. 3. & ibi annot.* vel constituat procuratorem ad causam, *l. fin. C. de procur. & ibi DD not. Felin. in c. cum contingat n. 8. de rescript. Clem. causam §. intimatio, & ibi gl. in verb. plena Zab. n. 5. & 6. de elect. & c. Rot. dec. 11. de dol. & cont. in nov. Greg. 15. dec. 27. num. 4. & ibi annot.* Jus antecessoris probatur ex sola supplicatione, etiam si surrogatus in eius locum sit actor: *Put. decis. 337. lib. 1. attestans de practica Cur. & contrarias decisiones non servari l. sancimus in prin.*

in princ. verſ. exceptis C. de donat. Clem. dudum circa fi. verſ. nos etenim, & ibi gl in verb. verbo, & Can. de ſepult. Franc. in proœm. lib. 6. §. fin. Caſſad. dec. 8. num. 6. 7. & num. ſeqq. de reſt. ſpol. idem juris eſt in ſurrogatione gratioſa deſumpta ex clauſulis generalibus principalis gratiæ proviſionis, quando ſuper ea litteræ ſunt expeditæ ad partem, *Card. Seraph. deciſ. 1426. Rot. dec. 387. par. 3. lib. 3. l. quamvis C de uſur. l. commiſſoria C. de pact. int. empt. & vend. l. 2. C. de jur dom. impet. & ibi gl. alleg. concord. l. 5. fundus § eleganter ff de leg. commiſſ. late Pan. in c. in noſtra numer. 5. & ibi Can de reſcr. Greg. 15. dec. 103. & ibi late annot.* litteris ad partem non expeditis debent gratiæ principalis narrata verificari, & ea vitiata corruunt clauſulæ generales acceſſoriæ, *c. ſedes Apoſtolica, & ibi Pan. ſub numer. 3. verſ. & ex hoc colligo &c. & ibi Felin. num. 2. in 1. limit. de reſcript. Put. dec. 390. lib. 1.* quia proviſus vigore clauſularum generalium poteſt eligere viam gratioſæ ſurrogationis, vel viam mandati de ſurrogando, ſed non ſucceſſor, cui primus renunciavit litteris non expeditis, quia ſucceſſor non poteſt declarare voluntatem prædeceſſoris, *Moh. d dec. 6. ut lit. pend. &c. l. ſi quis intentione ff. de jud. l. inter ſtipulantem § 1. ff. de verb. oblig. & utrobique DD l. idem Pomponius ſcribit §. fin. & ibi Bart. num. 1. de rei vend. l. ſi ſtipulatus fuerim*
53 *ff. de verb. oblig.* ſubrogatus in omni † jure, & ad omne jus, quod alicui in , & ad eccleſiam competit, non cenſetur ſubrogatus ad poſſeſſionem, *l. Pomponius §. quæſitum & l. cum hæredes 1. reſp. ff. de acq. poſſ.* niſi quando in aliqua parte gratiæ fit mentio poſſeſſionis, licet ſpecifice id in genere non exprimatur, quia poſſeſſio quæſita eſt jus proximum ipſi beneficio, *c. cum in noſtris de conceſſ. præb. Put. dec. 220. lib. 2. Rot. dec. 5. ut lit pend. &c. in nov. Rot. dec. 81. de reſcript in antiq. Sarn. in reg. de ſubrog. q. 9.* aut verba ſurrogationis ſiut valde generalia: *Mohed. dec. 5. num. 5. de reſtit ſpol. Rot. dec. 5. in fin. ut lit. pend in nov. &c. & dec. 81. de reſcript. in antiq. arg. Clem. unica, & ibi not. per Zab. in 6. & 7. not. & 1. oppoſ poſt gl. de immun. eccl. & Can.* nec ad litem † ex- 54
cepto quando in narrativa fit mentio litis, & in diſpoſitiva legitur clauſula, ipſumque in omni jure, & ad omne jus, quod illi quomodolibet competebat &c. *Rot. diverſ. dec. 591. lib. 3. par. 3. atteſtans de uſu palatii, & abbreviatorum Sarn. in reg. de trienn. q. 14. num. 3. & plurib. ſeqq. arg. l. hæres meus §. 1. & 2. ff. de leg. 3.* neque etiam ad ſpolium † niſi 55
quando in narrativa fuit nominatum, licet non in diſpoſitiva, *Achill. dec. 25. de reſt ſpol. Rot diverſ d. deciſ. 592. ſub num. 3. Caput. deciſ. 227. part. 3. Put. dec. 375. lib. 1. Sarn. in reg. de trienn. qu. xj. num. 14. verſ. circa vero 2. artic. & num. ſeqq.* quia ſurrogato gratioſe quoad poſſeſſionem non competit actio ſpolii, quia nunquam poſſedit, & ex ſurrogatione non competit ei niſi interdictum adipiſcendæ: *Mohed. deciſ. 21. de reſtit. ſpol. Iaſ. in l. ſi ſorori ſub num. 2. verſ. 2. limita, & ibi Alex. & DD. communiter C. de jur. delib.* quod ſi omnes iſtæ clauſulæ in eadem ſupplicatione fuerunt obtentæ, poterit impetrans expedire ſingulas litteras ſeparatas ex ſingulis huiuſmodi clauſulis, *Mandoſ. de ſign. grat. litt. ſurrogationes verſ. clauſula Rot. deciſ. 387. part. 3. lib 3.* quia non ſunt ita coniunctæ, quominus ſimul per ſe poſſint cōſiſtere, immo ſurrogatus ex dictis huiuſmodi litteris ad partes expeditis, admittitur ad actionem ſpolii , ac poſſeſſionem abſque verificatione litis , etiam quando mentio litis facta eſt in corpore ſeparatim à diſpoſitiva clauſularum; quia clauſulæ, quatenus litigioſum &c. addunt & ampliant gratiam, & non reſtringunt , ſecus quando in diſpoſitiva extaret clau-

clausula exprimens litem, quæ intelligitur declarare, & limitare omnia præcedentia, ut dicantur tum concessa, si tunc adsit lis: *Rot. d. decis. 387 par. 3 lib. 3. attestans de usu abbreviatorum Rot. divers. dec. 456. sub num. 3. part 3. lib. 3. Pan. in c. in nostra numer. 5. & ibi Can. de rescript. Gonz. super reg. Canc. de mens. & alt. gl. 5. §. 9. num. 58. & seqq.* multo † minus censetur subrogatus ad fructus, etiamsi in gratia fiat mentio litis, & sequestri fructuum, *Put. decis. 220. lib. 2. l. fructus & l. ex diverso in princ. & §. 1. ff. de rei vendic.* quia fructus non sunt jus in ecclesia, vel ad ecclesiam, sed penitus quid diversum, veniuntque in condemnationem accessorie, & lite pendente possunt alienari propter commodum possessionis, *§ retinendæ Instit. de interd.* nisi mota sit etiam lis super fructibus, & data sit subrogatio in lite, *Bellam. decis. 366. l. fin. & l. emptori C. de hared. vel act. vend. l. qui filii familias ff. eod tit. & melior est tex. in l. 2. §. non solum, vers. sed etsi novaverit ff. eod. tit.* aut lis expresse pendeat super spolio, & subrogatio facta sit quoad possessionem & spolium: *Rot. divers. decis 807. numer. 2. part. 1. Put. decis. 159. lib. 3. l. adiles 1. §. item sciendum est, ff. de adilit. edict. &c.* item non censetur

57 subrogatus ad exceptionem † de regula triennali in judicio deductam, quia in subrogato deficit qualitas, quæ erat in eo cui fuit subrogatus: *l. parabolam & ibi Bald. C. de episc. & cler. Bart. in l. 1. numer. 4. C. de prapos. agen. in reb. lib. 12. Mohed. dec. 2. de caus. poss. & propr.* eadem ratione subrogatus in jus petitoris prædefuncti, pro quo lata fuit sententia in Curia contra possessorem, sed non decretum fuit sequestrum, non potest petere sequestrum decerni, *Cas decis. 5. de sequest. poss. & fruct. Zab. cons. 145. num. 3. & 4.* ob defectum qualitatis, quia jura subrogati non sunt discussa sicut prædefuncti: *Zab. in Clem. 1. de sequest. poss. & fruct. sub nu. 13. vers. & ex hic colligitur,* In gratiosa subrogatione † non admittitur exceptio defectus 58
dominii, *Card. Zeraph. decis. 596. in fin. Bald. in rub. de caus. poss. & propr sub num. 13. in fin. vers. & nota quod edictum & num. 14. Tiraq. in tract. le mort. saisit le vif. part. 6. declar. 5. n. 5. & seq.* nisi incontinenti de eo doceatur: *Bart. in l. fin. § sin autem aliquis num. 21. C. de edict. D. Adr. toll. Put. decis. 7. de caus. poss. & propr.* de non verificatis narratis, aut aliæ similes, quæ respiciunt petitorium, *Put. decis. 484. lib. 2. l. 1. §. huius autem interdicti ff. uti possid. l. is qui destinavit ff. de rei vendic.* sed admittitur exceptio similis surrogationis in jus eiusdem prædefuncti, & tunc proceditur ordinarie per tres conformes, *Bart. in d. l. fin. §. sin autem aliquis sub num. 21. C. de edict. D. Adr. toll. Mohed. decis. 5. ut litt. pend. &c.* etiamsi alter præter bullas surrogationis haberet breve de immittendo in possessionem cum clausula, amoto &c. *Put. dec. 1. de caus. poss. propr. Put. decis. 294. lib. 1. Bart. in l. fin. §. sin autem num. 20. & 21. C. de edict. Diu. Adrian. toll. & ibi DD. per illum tex.* Quando quis surrogatus est ad prosecutionem executorialium jam intimatarum, proceditur ad declaratoriam absque nova personali earumdem intimatione, quia facta prima intimatione ad instantiam defuncti, lapso termino dato ad parendum, adversarius incidit in censuras; unde non tractatur de incursu censurarum, sed tantum de declaratoria earum, quæ ferri potest absque citatione, sed requiritur intimatio surrogationis, quam sufficit procuratori, si adversarius eum habet in Curia, intimare: *Put. dec. 324. lib. 1.* Surrogatio non datur † intruso, *Regal.* 59
Canc. 28. de surrog. collit. nisi possessionem dimittat, antequam petat se in jus alterius surrogari, *Reb. in prax. in 2. qart. in reg. Canc. de sub-*

de subrog. collit. in verb. dummodo præfatus collitigans num. 25. Intrusus est, qui absque titulo ejus, qui dare potest, tenet beneficium, & est in mala fide; *Rot decis* 13. *de caus poss & propr. in antiq. Felin. in c. veniens in 2 not. ubi ponit* 8. *modos intrusionis de accus. & ibi DD.* tamen sufficit petenti surrogationem in jus prædefuncti probare se collationem obtinuisse à superiore, licet de facto, & non de jure: *Bellam. decis.* 116. *arg. l. ubi autem non apparet* §. *fin. & ibi gloss fin. ff. de verb. oblig.* §. *sic itaque discretis, & ibi gloss. ord. & sylvest. in verb. mag. de action.* Neque ei qui super beneficio contra adversarium suum, postquam illud per triennium pacifice possedit, litem movit, *d. regul. Cancell.* 28. improbo ve litigatori: *l.* 1. §. 1. *ff. de litig. Cassad. dec.* 7. *de dol. & contum. & decis.* 5. *num.* 3. *ut litt. pend. &c. Franc. in c.* 1. *in princ. eod. in* 6. sed improbus dici nequit, quamdiu jus suum justificare potest, *l. qui non probasse C. de calumniat. Greg.* 15. *decis.* 125. *num.* 3. *& seqq. l. athletas* §. *calumniator & ibi gloss. in verb. ex utraque parte, & Bart. num.* 3. *&* 4. *ff. de his, qui not. infam. Felin. in c.* 2. *num.* 4. *& seqq. & num.* 10. *in fin. de calumn. Greg.* 15. *dec* 426. *num.* 8. *& ibi annot.* ideoque in surrogatione additur clausula, Quatenus vera sit lis, *l. in summa vers. sin autem evidens calumnia ff. de condit. indeb.* sufficitque causam litigandi esse probabilem, aut coloratum: *Greg.* 15. *decis.* 27. *num.* 7. *& seqq. l. qui in jus* §. *nemo l. non potest videri improbus ff. de reg. jur. l. cum quem & ibi gloss.* 1. *& DD. ff. de jud.* nec agenti ad privationem de crimine, *Sarn. in reg. de subrog. collitig. quæst.* 7. sive privandus sit per sententiam, sive ipso jure sit privatus, *Sarn. in reg. de subrog. collit. quæst.* 7. *post princ. contra glossatorem in d. reg pag.* 3. *vers. aliqui curiosi,* quia non est causa beneficialis, c. *fin. & ibi gloss. in verb. finita & Can. ut lit. pend. &c. in* 6. nisi post primam privationis sententiam, *Sarn. in reg. de subrog. collitig. quæst.* 7. *num.* 6. *vers. hinc est quod &c. Staphyl. de sign. litt. just.* §. *ultimo quoad num.* 1 *Greg.* 18. *decis.* 426. *num.* 9. *&* 10. quia surrogatio non datur ad beneficium vacaturum, sed postquam vacat: *cap.* 2. *de concess. præb.* Eadem ratione in jure ad rem non datur surrogatio, quia beneficium non vacat per obitum habentis jus ad beneficiũ, *Vital. in clem.* 1. *n.* 47. *& seqq ut lit. pend. &c. post gl. in verb. collato Rot. decis. fin. de elect. in nov. Card. Seraph. decis.* 596. *num.* 4. *dicens illud esse controversum.*

Dubitari contingit, an excludantur † à surrogatione impetrantes beneficia vacantia per assecutionem pacificam, sive ob non dimissionem plurium incompatibilium beneficiorum, Mand. *in reg. de subrog. collitig. quæst.* 6. proponit hanc quæstionem in terminis generalibus, An regula excludat à subrogatione impetrantes beneficia quorumcumque viventium, quam disputat in utramque partem, & non decidit, Equidem in casu proposito, puto impetrantibus beneficia vacantia per assecutionem alterius incompatibilis, dandam esse subrogationem: primo quia causa est beneficialis, nam impetrans habet jus non solum ad beneficium, sed in beneficio, & adversarium petit à beneficii incompatibilis detentione removere, & illud sibi assignari, quod dicit ad se spectare, *c. fin. & ibi gl. fin. in verbo finita in fin. & Can. ut lit. pend. &c. in* 6. *c. olim de præscr. & ibi Can. Paris. de resign. lib.* 3. *quæst.* 1. *num.* 5. *& seqq. Alf. Hoieda de benef. incompat. part.* 1. *c.* 13. *num.* 59. *& seqq. dicens non requiri declaratoriam.* Secundo, quia Concilium Tridentinum tollit præsumptam dispensationem insurgentem ex possessione triennali, tum ex inducta geminata privatione ipso jure: *c.* 4. *ibi, juxta ipsius constitutionis dispositionem* 60

ipso jure etiam præsentis canonis vigore privatus existat, sess. 7. tum ex decreto, quod fructus tuta conscientia non retineat, c. *cum ecclesiasticus* §. *illi vero in fin. sess.* 24. c. *dudum el. in princ. de elect. ibi Pan. in* 5. *not. & Can. Rot. divers. decis.* 24. *parte* 2. Tertio, quia fructus non possunt, aut debent obtinenti plura incompatibilia solvi, *gl. fin. in c. ex insinuatione de procur. & ibi Can. Rot. decis.* 1. *num.* 5. *de restit. spoliat. in nov. Hoied. de benef. incomp. part.* 1. *c.* 13. *num.* 6. *Tiraq. in l. si unquam, in verb. revertatur num.* 365. *& seqq.* etiam ante sententiam declaratoriam, *Anch. in c. ad apostolicæ in* 20. *not. de sent. & rejud.* Quarto, quia per assecutionem pacificam secundi incompatibilis quis ipso jure amittit titulum, & possessionem primi similis, *Extravag. Io.* 22. *Execrabilis* §. *qui vero deinceps & ibi gl. in verbo ipso jure, & verbo dimittere hoc tit. c. ordinarij, & ibi gl. in verbo libere, Archid. num.* 3. *& Can. de off. ord. in* 6. *c. de multa hoc tit. c. eum qui eod. tit. in* 6. *c. dudum el.* 2. *in princ. vers. in sua quoque ibi nullat. pertineret de elect. & ibi Pan. in* 6. *not.* & ideo non potest illud resignare, *Paris. de resign. libr.* 3. *q.* 1. *n.* 50. *& seqq.* Quinto quia de stylo impetrantibus certo modo per privationem, denegantur gratiæ, si neutri, & surrogationis, quia persona solum propter crimen est litigiosa, *gl. in verbo finita, vers. pone enim quod clericus, & Can. ut lit. pend. &c. in* 6. *Quint. Mandos. in tract. de sign. grat. tit. privationes col.* 8. *vers. in privationibus.* ac beneficium, anteqnam adversarius eo privetur, non vacat, ac impetranti nullum ad beneficium jus quæsitum est, nisi conditionaliter, sive in certum eventum, si de crimine constiterit. *Quint. Mandos. in tract. de sign. grat. tit privationes in princ. Gemin. cons.* 105. *dicens quod lite pendente non possit per episcopum rem accusato dispensari.* & accusatus pendente accusatione potest illud renunciare, *c. dudum el.* 2. *de elect. in fin. c. per tuas el.* 1. *in fin. de simon. Paris. de rescript. libr.* 3. *qu.* 16. *per totam.* in impetratione propter assecutionem alterius secundi incompatibilis, persona non fit litigiosa, sed ipsum beneficium ex deductis supra: verum Dataria apostolica impetrantibus per assecutionem, & incompatibilitatem denegat subrogationem, quia reputat hos & similes titulos piscatorios. Imperatur surrogatio † à solo Papa ordinarius non potest 61 aliquem surrogare in locum cedentis, vel decedentis lite pendente, c. 2. *& ibi Franc. in* 2. *not. & DD. communiter ut lit. pend. &c. in* 6. & provisus ab ordinario contra formam, & decretum irritans d. c. 2. *ut lit. pend. in* 6. est removendus de facto à possessione, *Rot. decis.* 3. *de restit spoliat. in nov. Cassad. decis.* 9. *nu.* 4. *de caus. poss. & propr. Rot. decis.* 5. *ut lit. pend. &c. in antiq. c. ut nostrum de appell. c. si eo tempore de elect. in* 6. *Inn. in c. ex parte de restit. spoliat. Gemin. in c. statutum in fin. hoc tit. in* 6. An in surrogatione debeat exprimi mensis juxta regul. Cancell. *de mensib. & altern. vide Gonzal. in dicta Regul. gloss.* 32. *num.* 40. *in fin.* Præterea quando constat † de reservatione 62 beneficii, ita quod manus ordinarii fuerint ligatæ, ut providere non potuerit, obstante reservatione solet concedi gratiosa surrogatio in jus, ac possessionem defuncti, ac verificata reservatione, possessione defuncti, & clericatu subrogati absque alia verificatione, statim conceditur mandatum de immittendo in possessionem dicti beneficii proviso, sive subrogato, quia nulli fit injuria ex quo nullus præter Papam poterit tale beneficium conferre, *Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & altern.* §. 7. *proœm. num.* 211. *& seqq. Puteus decis.* 484. *lib.* 2. *Mohed. dec. xj. ut lit. pend. &c.*

Primariæ preces † conceduntur à sum- 63 Pontifice Imperatori post præstitum juramen-

mentum, *c. tibi 63. distinct.* quæ non dant Imperatori collationem, sed potestatem faciendi recipi unum in qualibet ecclesia Allemanniæ, & deputandi executores ad providendum & compellendum, *Put. decis. 413. lib. 2* unde solent dici tales recepti ad primarias preces Imperatoris, *spec. hoc tit. §. restat. n 7. Ioan. Andr. in c. u cui hoc tit. in 6. num. 1. Franc. Marc quæst. 1022. parte 1.* non solum in mensibus sedis Apostolicæ, sed in quibusvis etiam ordinariis collatoribus per constitutiones alternativas, privilegia, indulta, quacunque concessis & aliis quibusvis mensibus quæ generalitas determinat species emanatas videlicet constitutiones alternativas privilegia, illaque ampliat, *l. quoties C. famil. hercisc. l. legatores §. fin. ff. de leg. 2.* Sed
64 non extendit se † ad concordata Germaniæ, id est, ad menses per eadem concordata ordinariis collatoribus concessos, quæ sunt diversi generis, *Clem. 1. h. t. & ibi Panor. num. 8. Zab. in §. adhac num. 1. & Can.* ac inita fuerunt inter Romanam Ecclesiam, & nationem Germanicam pro pace, & tranquillitate confirmandis, *Bald. in l. fin. in fin. De transact. Bald. in l. digna vox in fin. C. de legib. & ibi Add. Ioan. de Anan. in c. fin. num. 14. ne prel. vic. suis, &c. Auth. de defens. Civit. §. jusjurandum & ibi gloss. in verbo jurisdictione in fin. & DD.* etiamsi dicta generalitas sit geminata, *l. Cajus ff. de leg. 2. l. si mihi Mavia ff. de leg. 3. & ibi gloss. alleg. concord. l. cui dulcia §. fin ff. de vin. trit. & ol leg. Put. in simili decis. 20 lib 3.* quia concessio primariarum precum est gratia ad vacatura, & restringibilis, *d. Clem. 1. & ibi gloss in verbo quamvis, Anch. num 12. Socin. sen. in l. quidam relegatus num. 10. ff. de reb. dub. juncto c. quamvis el. 1. in princ. hoc tit. in 6. & c. susceptum, & ibi not. de rescrip. in 6.* & conceditur ad supplicationem Imperatoris, *l. 1. C. de petit. bon. sub lib. 10. Gemin. decis. 65. num. 31.* *c. si motu, & ibi Can. hoc tit. in 6.* tum quia clausula generalis nunquam includit majora expressis, *Clem. non potest de procur. c. sedes de rescript. Gemin. in c. cum in illis §. cum autem, & ibi Franc. n. 2. & Can. hoc tit. in 6.* & talem esse summorum Pontificum voluntatem declarat clausula immediate subsequens, & quæ personæ, pro quibus preces, & nominationes hujusmodi factæ fuerint, quatenus hujusmodi preces ad illa se extendant, duxerint acceptanda, dictio enim, *quatenus*, est limitativa. *c. placet. de convers. conjug. l. stichum qui meus erit ff. de leg. 1. l. si quis crediderit ff. de pact. Dec. cons. 382. num. 2.* & stat conditionaliter, *Bart. in l. 1. num. 20. ff. de condit. & demonstr.* Hæc facit quod in non obstantiis indulti precum legatur expressa derogatio concordatorum, quia hæ clausulæ, non tollunt jus alteri quæsitum *Clem. 1. in fin. hoc tit. Rot. dec. 33. num xj. in antiq. plures cumulans.* neque ampliant indultum, *Bald. in l. eam quam num. 36. in fin. C. de fideic. d. Clem. 1. in fin. & ibi Can. Pan. in c. cum nostris numer. 2. de concess. prab. Caput. decis. 83. num. 3. part. 1.* & ex verbis subsequentibus, ad quorum solemnitatem, formam, &c. seu observantiam habentes preces minime teneantur, intelligitur quod summus Pontifex derogaverit concordatis in sui præjudicium, quia præcistæ non expediunt Bullas, nec solvunt annatas juxta tenorum concordatorum, *l. fin. & ibi not. ff. de const. Princip. c. olim de verbo signif. & ibi post gl. Can. c. cum dilectus in fin. de donat. & ibi Can.* & clausula revocatoria revocat eatenus, quatenus repugnantia repetitur, *l. fin. & ibi Bald. num. 3. C. de lat. liber. toll &c.* & quod summi Pontifices † non cogitaverint con- 65
cordatis derogare in præjudicium ordinariorum collatorum, probatur ex eo, quia dictæ derogationi nunquam supposuerunt

clausulam inhibitoriam, ne ipsi ad provisiones faciendas accedant, *cap. si eo tempore de elect. in 6. & ibi post gloss. in verbo provisionem Can. facit c. dudum in fin. de decim.* aut decretum irritans ordinariorum collationes, *c. si soli de concess. preb. in 6. cap. tibi §. quinimo de rescr. in 6.* quodque verba privilegii non sunt interpretanda in alterius præjudicium, *c. cum olim in fin. de consuet. & ibi gl. & Can. l. 2. §. si quis à principe ff. ne quid in loc. publ. l. si cui ff. de servit.* & ex clausula concordatorum & durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum, *Rom. cons. 436. num. 16. & seqq.* Ex eisdem rationibus censeo non esse derogatum concordatis Leodiensibus, quæ sunt concordatis Germaniæ favorabiliora, *Cassad. decis. 7. sub num. 4. super regul. Cancell.* nam concessa fuerunt per viam contractus, *cap. ex multiplici de decim. c. veniens & ibi de transact.* & ex causa bene meritorum, *l. arist. l. hoc jure §. 1. & fin. ff. de donat.* & ideo videntur irrevocabilia, *l. si Pater §. fin. ff. de donat. Rom. cons. 298. num. 4. Rom. sing. 520. donatio, & fusius in l. si vero §. de viro num. 46. de solut.*

66 *matr.* Imperator habet † jus primariarum precum auctoritate apostolica, *Rot. decis. 15. hoc tit. in antiquiore spec. tit. de preb. §. restat. n. 7. Gail. observ. 155. num. 6. & seq. lib. 2. late Restaur. Castald. de imp. quæst. 100. numer. 14.* ad beneficia etiam reservata, non tamen ad maiores dignitates post pontificalem, aut principales in Collegiatis, vel ad devoluta, seu litigiosa, *constat ex tenore indulti precum per Paulum 5. concessi Ferdinan. 2. Imperatori,* quæ præcistæ, sive nominati intra mensem, *Clem. 1. §. secus, & ibi gl. in verbo intra mensem, & Can. hoc tit. Felin. in c. cum ex officii num. 36. vers. & tu pondera de præscr. Cassad. decis. 1. nu. 2. de decret. in reserv.* duxerint acceptanda, *Anch. in Clem. unica numer. 6. de concess. preb. Cassad. decis. 2. de decret. in rescr. Put. decis. 230. lib. 1. & 408. l. 2. Mohed. decis. 10. de concess. preb. Caputaq. decis. 35. part. 2.* cum decreto irritanti, ita quod insinuatio precum, facta collatoribus, *c. si capitulo & ibi gloss. in verbo capitulo Franc. num. 6. de concess preb. in 6.* & beneficii vacantis acceptatio, in præsentia idoneorum testium etiam sine præsentia, & collatione executorum impediant collationem alteri faciendam, *c. 1. circa finem, & ibi gloss. in verbo acceptaret, de concess. preb. in 6. & Franc. & Anchar. Clem. 1. §. secus, & ibi glos. in verbo executorem, de concess. preb. c. fin. & ibi gloss. in verbo provideret de prebend.* & si primus, & secundus præcista in data acceptaverint infra mensem, collatio facta secundo est irrita propter acceptationem primi, *Rot. decis. 21. & 24. de concess. preb in antiq. & decis. 14. hoc tit. in antiquior. c quodam hoc tit. in 6.* Dispensatio, & habilitas † nominari, seu 67
præcistæ non requiritur tempore datæ gratiæ precum, sed sufficit habilitatem, & dispensationem præcistæ adesse tempore vacationis, quia non agitur de surreptione gratiæ, *Cresc. decis. xj. de concess. preb. per text. in c. ei cui hoc tit. in 6. cum gloss. in verbo nondum Gemin. & Can. Pan. in c. dilectus el 1. num. 9. & 11. hoc tit.* Non habent locum in Italia, aut in Ducatu Mediolanensi, *Cresc. decis. 3. hoc tit. attestans de usu & stylo.* & summus Pontifex non solet illis derogare, *Mohed decis. 23. num. 4. hoc tit. c. 2. & ibi Gemin. sub num. 12. & Can. communiter hoc tit. in 6.* sæcularis receptus ad primarias preces in beneficio regulari habet titulum coloratum, *Achill decis. 9. de restit. spoliat. Felin. in c. in nostra sub 40. corollario vers. sexto nota, quod si regularis de rescript. arg. c. cum nostris de concess preb.* In reliquis inspiciendus est tenor indulti precum, quia summi Pontifices sub diversis formis huiusmodi primarias preces Imperatoribus

ratoribus concesserunt, earumque tenor pendet ex mera, & gratiosa voluntate summorum Pontificum, ut earum impetratio, & concessio quasi impossibilis reputetur, *l. idem Iulianus §. fin. ff. de leg. 1. & ibi DD. l. continuus §. cum quis, & ibi gl. in verbo relicta sunt, & DD. ff. de verb. oblig. faciunt not. per Innoc. in c. filius in verbo teneantur de testam. facit l. Lucius Titius ff. de eviction. Panorm. in cap. quod Dei timorem num. 8. de stat. Monach.* Valida quoque est consuetudo, quod episcopus in eius jucundo adventu possit creare canonicem in qualibet ecclesia suæ Civitatis, & Diœcesis, *Rot. dec. 11. de consuetud. in antiq. Franc. Marc. 1023. n. 9. part. 1.*

68 Indulgentia, † sive tollerantia sedis apostolicæ habent jus conferendi præbendas, & alia beneficia ecclesiastica, exceptis parochialibus ecclesiis, in pluribus Archiepiscopalibus, & Episcopalibus Ecclesiis, quando vacant, & temporalia sub eorum manu, Rex Franciæ, *Franc. Marc. decis. 90. numer. 6. & 7. part. 1. & decis. 44. num. 12. part. 2. & decis. 1022. n. 10. & seq. part. 1.* Reges Vngariæ, & Angliæ, *Bald. in l. rescripta sub num. 8. vers. item committit spiritualia mero laico C. de prec. Imp. off. Oldrad. cons. 1. sub num. 5. late Rest. Cast. de Imper. quæst. 100. Achill. c. 2. Paulo ante finem hoc tit. in 6.* ac Apuliæ, *gloss. 1. in fin. in summa 16. quæst. 7.* præterea Delphinus, *Franc. Marc. d. decis. 90. in princ. part. 1. & decis. 44. in princ. part. 2.* etiamsi contingat dicta beneficia vacare in Curia Romana, *Anchar. in c. 2. in 5. quæst. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. & Can.* non tamen conferendo tribuunt aliquod jus spirituale, sed investitus consequitur jus spirituale à confirmatore, vel alio ministro Ecclesiastico, *Clem. 1. §. secus, & ibi Vital. n. 67. & seqq. de concess. prabend.*

69 Alternativa † à summo Pontifice conceditur Episcopis, & superioribus Prælatis, quamdiu apud ecclesias, & diœceses suas verè & personaliter resederint dumtaxat, quæ residentia probanda est *Gonzal. super regul. de mens. & altern. gloss. 43. num. 161. & plurib. seqq. Garc. de benef. par. 5. c. 1. num. 502. & seqq. Greg. xv. decis. 70. & decis. 94. & ibi annot. num. xj. & decis. 163.* de tempore vacationis beneficii, *Greg 15 decis 239. in prin. & in fin.* de omnibus, & quibuscumque beneficiis ad liberam ipsorum dumtaxat dispositionem pertinentibus, *Greg. 15. decis. 103. num. 4. & seqq. & dec. 314. num. 3. & ibi annot. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 45. num. 1. & seqq. Garc. de benef. part. 5. c. 1. num. 574. & seqq.* quæ mensibus Februarii &c. extra Curiam ipsam vacare contigerit, dummodo alias reservata, vel affecta non fuerint, postquam acceptaverint gratiam alternativæ per literas parentes manu propria subscriptas suoque sigillo munitas, & in sua civitate, vel diœcesi datas, quas ad Datarium suæ sanctitatis transmittere tenentur, quibus ab eo receptis, & recognitis tunc demum, & non antea utuntur gratia supradicta, ut latius statuitur *in reg. 8. Cancell. §. insuper cum decreto irritanti*: quæ non requirit litterarum expeditionem, prout Stylus antiquus requirebat, quando alternativa impetrabatur per supplicationem, *Put. decis 387. lib. 3. Mohed. decis. 3. de rescr. & decis. 18. num. 1. hoc tit. Cassad. decis. 2. num 3. & seqq. de rest. spol. arg. c. super eo 2. in fin. de appell. gloss. in Clem. 1. in verb. receptis de procur. juncto c. licet, & ibi not per Pan. num. 3. & Felin. & Can. de off. ordin.* nec est sublatio simplex obstaculorum; *Fel. in c. cum ex officii nu. 6. & ibi Pan. de præscr.* sed dantur episcopis duo menses ex mensibus Papæ, ac etiam conceditur aliquid, quod jure communi eis non competit, quia Papa est ordinarius totius mundi, habens potestatem confe-

rendi omnia beneficia, *dictum est supra in 4. modo provisivo*, & per alternativam coarctatur, ita quod gratiæ cōcessæ à Papa sint nullæ, stante decreto irritante super concessa, & acceptata alternativa, c. *quodā, & ibi Franc. in 2. not. & Gem. & Can. hoc tit. in 6. Rot. divers. dec. 106. num. 2. & 3. par. 1. Mohed. dec. 21. hoc tit. in princ. & num. 1. & in terminis alternat. decis. 1. in fin. de concess. præb. Put. decis. 387. sub num. 1. lib. 3.* quod operatur respectu proprietatis, non inficit possessionem, quia alternativa non est provisio de aliquo beneficio, sed facultas providendi cum remotione obstaculorum, *Cassad. decis. 2. num. 3. & 4. de restit. spol. Felin. in c. cum ex officii, ante num. 37. vers. quid autem si episcopus de præscript.*

70 Non comprehenditur sub † generali revocatione, quando agitur de totali eius revocatione, quia alternativa est favorabilis, nisi fiat de alternativa mentio specialis, *Mohed. decis. 1. de concess. præb. l. item apud §. hoc edictum ff. de injur. c. quamvis §. quamquam hoc tit. in 6.* An autem comprehendatur sub generali revocatione, quando effectus alternativæ suspenditur pro ea vice, variè observatum fuit in Rota. Mohed. *d. decis. 1. de concess. præb.* decidit comprehendi, & derogatum censeri alternativæ, quia est gratia, quæ tollitur, & suspenditur per clausulas generales derogantes indultis, nō obstantibus quibuscumque privilegiis, indultis, prærogativis, & literis Apostolicis &c. Contrarium decisum fuisse attestatur Put. *decis. 212. & 215. lib. 1.* quia licet alternativa possit dici privilegium, seu indultum, tamen nunquam sub verbis generalibus de privilegiis, & indultis censetur derogatum privilegiis de conferendo, aut alternativis, tum etiā quia alternativa hodie datur per regulam Cancellariæ, & derogatio regularum Cancellariæ non venit sub verbis generalibus, non obstantibus, *Cassad. decis. 38. num. xj. super reg. Cancell. Mandos. in reg. 19. reserv. quæst. 19. sub num. 1.* attentis decreto irritanti apposito in dicta regula 8. Cancellariæ, *Rom. cons. 488. in fin. Rot. divers. decis. 2057. n. 1. part. 3. lib. 3.* Styloque palatii, & Cancellariæ, quo receptum est, nunquam censeatur derogatum regulis Cancellariæ, nisi tenor regulæ de verbo ad verbum in principio litterarum prænarretur: & postea in nō obstantiis ponatur, non obstante voluntate nostra priori, & ordinationibus præmissis, *arg. Clem. 1. h. t. Mandos. de signat. grat. titul. de rogatione regularem, vers. penult. & fin. Sarn. in proœm. regul. Cancell. q. 6. n. 13. & ibi fusius sub num. 16.*

Episcopus habens alternativam † si postea obtinet à summo Pontifice indultum conferendi in omnibus mensibus, & conferat aliquod beneficium vigore indulti, non videtur renunciare alternativæ, quia privilegium secundum nunquam tollit primum, nisi privilegia sint inter se contraria, *Butr. in c. accedentibus sub num. 8. vers. per prædicta conclude de privil. & ibi Can. Caput. decis. 309. part. 1.* 71

Privantur Episcopi † alternativa ipso facto in tribus casibus expressis in regula Cancell. 8. reservatio mensium Apostolicorum, §. ac etiam voluit. De reliquis dubiis circa alternativā vide Garc. de benef. part. 5. cap. 1. §. 12. Gonzal. super regulas Cancellariæ de mensib. & altern. à gloss. 41. & omnibus aliis gloss. seqq. usque ad finem. 72

Ius nominandi † sive nominatio competit Collegio, & fit sine solemnitate, aliquando de uno, plerumque de duobus, aut pluribus etiam alternative, *Ioan. Andr. in c. 2. in princ. de elect. in 6. Innoc. in c. 60. mem. el. 1. num. 1. de postul. Prælat.* & Papa, vel superior postea eligit, *c. Archidiaconum 85. dist. gl. fin. in c. bonæ mem. el. 1. & ibi Butr. in fin. de postul.* 73

postul. præl. pulchre Panorm. in c. quod sunt §. super eo num. 1. de elect. à qua non licet resilire, postquam superiori est præsentata, & per eam nominato acquiritur, *l. contra Sanctorum 16. quæst. fin. c. placuit 72. dist. c. dilectissimo 8 quæst. 2. c. ei cui §. item si prope infirmitatem 2. quæst. 6.* nominationes vero libellis vel edoctis factæ contra Consilium publicum non valent, à quibus nec appellare necesse est, *c. ei qui appellat §. nominationes 2. q. 6. & ibi gloss. & Can.* Præterea concessa
74 fuit † nominatio ad vacantes Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, vel Prioratus Conventuales (in quibus antea servanda erat forma c. quia propter de elect.) Regibus Hispaniæ, Franciæ, Poloniæ, & aliis Principibus, in qua servandus est tenor privilegii, & concessionis, *c. porro de privil. c. ad audientiam de decim.* In Germania libera est Prælatorum electio. Sunt & aliæ nominatio-
75 nes † quæ ex privilegio Apostolico conceduntur ab universitatibus graduatis, & debito modo qualificatis, ut eisdem provideatur, de quibus late Rebuff. *in tract. nominationum*, in quibus est servanda forma in privilegio præscripta: *d. c. porro d. c. ad audientiam* idem observandum est in nomina-
76 tionibus, quæ fiunt † in vim statuti, vel consuetudinis. In dubio quando nominatio fieri potest ex pluribus facultatibus, nominans non censetur se restrinxisse ad unam, sed censetur nominatio facta, prout melius expedit nominanti: *Cæsar. decis. 1. de elect. Pan. in c. cum super num. 12. & ibi Felin. sub nu. 15. vers. modo, & num. 6. & plurib. & seqq. & Can communiter de off. deleg.* nominatus ab eligente videtur nominatus à committente, seu conferente electionem *l. item eorum §. si decuriones ff. quod cuiusque univers. & c. l. 1. §. magistrum el 2. ff. de exer. l. unum ex familia §. si de falcid. ff. deleg. 2.*

Indultum de conferendo, † solet summus Pontifex concedere Cardinalibus, ac 77
aliis benemeritis obtinentibus Cathedrales ecclesias, & Abbatias, ut de omnibus beneficiis ad eorum collationem, institutionem, sive quamvis aliam dispositionem pertinentibus libere disponant, perinde ac si reservationes, expectativæ &c. non emanassent, cuius tenor est inspiciendus; *c. porro de privil. c. ad audientiam de decim.* in eo tantum solent excipi beneficia vacantia per resignationem. *Mohed. decis. 10. circa fin. de privil. arg. c. susceptum in 2. resp. de rescr. in 6. & ibi gl. in verb. cum morte Io. Andr. n. 2. 3. & 4. & Can. gl. in c. quamvis 2. in verb. cedentium & c. hoc tit. in 6. faciunt not. in c. sunt de verb. signif. in 6.* In dubio contra concedentem est latissime † interpretandum, *c. cum dilectus de consuet. clem. si de beneficio h. t. & ibi gl. & Can Felin. in c. causam qua n. 12. & seq. plures cumulans de rescript.* sed nō extendendum ad 78
specialiter reservata Papæ, ut possint admittere resignationem in favorem, *Put. decis. 12. de privil. c. cum pridem de pact. c. ex parte, & ibi Pan num. 4. & Can. de off. deleg. c. apostolici & ibi gloss. 1. in fin. 8. quæst. 1. dictum est supra tit. de renunc.* aut taliter resignata conferre, etiamsi habeant clausulam per quamcumque dimissionem in manibus Papæ, quia intelligitur de simplici cessione; *Put. decis. 511. lib. 2. c. inter cætera, & ibi post gl. in verb. assignari. Can. hoc tit. c. ordinationes, & ibi post gloss. in verb. pretio Can. 1. quæst. 1. Paris de resign. benef. lib. 1. quæst. 4. nu. 22. & pluribus sequen.* comprehendit beneficia vacantia per obitum aliorum Cardinalium, *Cresc. decis. 2. de privil. arg. not. per Felin. in c. causam quæ sub n. 11. vers. prima declaratio, & num. 12. de rescript gl. in c. statutum in verbo numerandum & ibi Can. hoc tit. in 6.* tollit obstacula, † & gratias præventivas, & coadjutorias cū futura successione, 79
quia

quia hæ etiam præveniunt vacationem, quod consentiens futuræ successioni post mortem ipsius consentiat, non autem ipso vivente, *late Mohed. decis.* 10. *de privil. Put decis.* 468. *lib.* 2. *c. nulla c. relatum de concess. preb. c. detestanda § fin. de conc. preb. in* 6. sed non regressum, quia habet causam, & pendet à jure de præterito, *Cassad. decis.* 4. *de privil. Cassad. decis. unic. num.* 3. *de pact. Mohed. decis.* 11. *num.* 4. *de renunc. l. quæritur §. si venditor ff. de Edilit. edict. & c. c. pastoralis* 7. *quæst.* 1. *c.* 2. *in fin. de pact.* præservatque jus quod Cardinales ordinarii habent semotis reservationibus, ut illud quod est ordinariæ potestatis, libere agant absque impedimento, *Cassad. decis.* 3. *num.* 4. *& in fin. attestans ita Rotam interpretatam fuisse indulta Cardinaliũ: Mohed. decis.* 1. *num.* 2. *de privil. Put. decis.* 158. *l.* 2. *c. si pro debilitate de off. deleg. & ibi post gloss. in verbo liberum Pan. & Can. c.* 1. *de off. ordin. & ibi Pan. num.* 4 *& Can. Greg.* 15. *decis.* 99. *& ibi annot. & decis.* 491. *num.* 2. *& ibi late annot.* etiam quoad beneficia patrimonialia, licet Cardinales teneantur conferre illis, quibus debentur, *Put. decis.* 4. *de privil. Caput. decis.* 66. *p.* 1. *Put. decis.* 163. *lib.* 3. *c. cum de beneficio hoc tit. in* 6. *c. possessiones de reb. Eccles. non alien. Put. decis.* 158. *lib.* 2. nihil autem de novo dat, neque ampliat eorum jurisdictionem in alterius cuiuscumq; injuriam, *l. nec avus C. de emancip. cum simil. Cassad. decis.* 3. *n.* 2. *de privil. l. si quando, & ibi Ias. num.* 3. *& DD. communiter. C. de inoff. test. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alt. gloss.* 24. *num.* 66. *& seqq. dicens, quod collatio vigore indulti dicitur fieri ex potestate ordinaria conferentis. Greg.* 15. *decis.* 99. *& ibi Add.* tantumque comprehendit beneficia, in quorum quasi possessione providendi sunt illi, quibus illud conceditur: *Rot. decis.* 49. *de rescript. in antiq. Put. decis.* 1. *& Mohed. decis.* 8. *de privil. Cald. cons.* 23. *hoc tit. c. querelam de elect. c. tum olim de caus. poss. & propr. & aliis vulg.* Hinc indultum providendi beneficia spectantia ad suam, suique capituli collationem communiter, vel divisim, non procedit in beneficio, cuius collatio spectat ad Episcopum tanquã ad Canonicum, & Capitulum: quia indultum datur Cardinali, ut Episcopo, & non uti Canonico, nisi Episcopus haberet dimidiam vocem cum Capitulo, quia tunc indultum præservaret dimidiam competentem Episcopo, *Mohed. decis.* 1. *de privil. c. postulastis §. nisi forte de concess. preb.* Præterea conceditur huiusmodi indultum Nuncio, vel † aliis ex gratia, 80
quod morte Papæ re integra non expirat; *c. si cui nulla in princ. hoc tit. in* 6. stricte est † 81
interpretandum, quia derogat ordinariæ potestati, *Pan. in c. si quis contra num.* 4. *in* 2. *not. de for. comp. Ioan. Andr. in c. fin. num.* 5. *de verb. sig. in* 6. etenim comprehendit vacantia in mensibus ordinarii, in quibus Nuncius concurrit cum ordinariis, sicut Papa: *Cresc. decis.* 8. *de privil. c. hi qui, & c. si Apostolica hoc tit. in* 6. *l. solet prætor. ff. de jurisd. om. jud. c.* 1. *§. proinde in fin. ibi, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendam, de off. leg. in* 6. ideo si detur facultas conferendi beneficia cedentium, & decedentium, non potest conferre, si contigerit vacare per uxorationem, assecutionem, aut alias &c. *gloss. in c. quamvis tibi in verb. cedentium hoc tit. in* 6. *& ibi Franc. & Can. c. fin. & ibi gl. & Can. de verb. sign. in* 6. Secundo facultas conferendi cum clausula, non tamen de generaliter reservatis, non se extendit ad beneficia vacantia in octo mensibus reservatis per regulam Cancellariæ, etiamsi in derogationibus posita sit clausula, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, &c. ac specialibus, & generalibus reservationibus hactenus factis, & faciendis: *Franc. in d. c. si cui nulla sub num.* 4.

Mohed.

Mobed. inter omissas dec. 1. & 2. de privil. Tertio provisio à Nuncio facta de vacante in mense Pontificio, non capit beneficium vacans in mense ordinarii, etiamsi in provisione adsit clausula, quovis modo vacet, quia mensis censetur adjectus causa taxationis, *Achill. decis. 1. hoc tit. Domin. in c. susceptum sub num. 6. vers. quid si de rescript. in 6. & Franc. num. 7. & Can. communiter.* Quarto Nuncio de Stylo non datur facultas conferendi Canonicatus in Cathedralibus, & Collegiatis ecclesiis, *Rot. divers. decis. 343. in princ. par. 1. quæ est Cas. decis. 2. hoc tit. attestans esse de Stylo, arg. c. quamvis §. quamquam & ibi post gloss. in verb. non extendit, Can. in 6. hoc tit.* qui sè moto Stylo ex dispositione juris veniunt sub indulto: *c. dudum & ibi gloss. 2. & Can. hoc tit. in 6.* ac etiam curata, *Franc. in d. c. si cui nulla in 2. notab.* & per litteras scriptas Nuncio à Cardinale nepote summi Pontificis, quod beneficia omnia, quorum collatio spectaret ad sedem Apostolicam, quocumque modo conferre possit, ampliatur facultas Nuncii in qualitate beneficiorum: *Cas. decis. 1. & 2. hoc tit. arg. c. sedes de rescript. Clem. 1. §. ad hoc hoc tit. & ibi Zab. num. 1. & 2. Pan. num. 8. l. fin. §. cui dulcia 2. resp. ff. de vin. trit. & ol. leg. & ibi post gloss. fin. alleg. concord. Doct.* Quinto indultum Nuncii solet restringi ad beneficia certi valoris, sive taxæ, ac etiam certi numeri, scilicet ut possit providere de beneficiis, quorum collatores, & collatrices saltem sex beneficia ecclesiastica conferre habeant, teneturque ab eo provisus probare beneficium, de quo provisus fuit esse infra taxam, & infra numerum in litteris comprehensum, quia est pars suæ gratiæ, *Achill. decis. 2. & Cresc. decis. 4. de probat. Rot. decis. 10. eod. in nov. c. cui de non hoc tit. in 6. Clem. 1. de concess. præb. & utrobique not. Can.* Limita ut stylus Curiæ procedat, quando indultum dirigitur Nuncio † in favorem Nuncii, secus si dirigitur in favorem Nuncii, & eorum, quibus facienda est collatio, vel ecclesiæ, vel alterutrius ipsorum, & ecclesiæ, quod etiam morte Papæ re integra non expirat, *d. c. si cui nulla hoc tit. in 6. & Franc. ibidem num. 3.* ac est favorabile, & habet locum dispositio juris communis, & non stylus Curiæ, comprehenditque majora beneficia, & curata, *Franc. in d. c. si cui nulla num. 1. in 2. not. & num. 3. Io. Andr. in c. fin. in verb. beneficia de verb. signif. in 6. Cresc. decis. 1. de privil. in fin.* 82

Data vero Nuncio, vel alii super † provisione certæ personæ facienda potestas, non ob suam, sed ejus, cui provideri mandatur, gratiam, sive favorem, expirat omnino, si concedens re integra moriatur, *Franc. in d. c. si cui nulla vers. fin. & ibi gloss. fin. & Can.* & est stricte interpretanda, *c. cum in illis per tot. hoc tit. in 6. Franc. in d. c. si cui nulla nu. 1. in 2. notab.* quia non est gratia, sive indultum, sed rescriptum ad beneficium ambitiosum, *c. quamvis hoc tit. in 6. c. is cui eod. tit. & lib.* 83

Generaliter in omnibus † indultis additur clausula, quod provisi illorum vigore sub pœna vacationis eo ipso teneantur bullas novæ provisionis expedire, & annatam, aliaque juxta Officialibus Romanæ Curiæ debita solvere infra quatuor, aut sex menses à die possessionis pacificæ, alioquin gratia sit ipso jure nulla, *Put. decis. 2. & Cresc. decis. 18. hoc tit. Mobed. decis. 8. de concess. præb. Felin. in c. cæterum num. 10. & ibi Can. de rescript. Bart. in l. 1. num. xj. de cond. & demonstr. & ibi DD.* qui non currunt ignoranti, *Put. decis. 20. de privil. l. genero ff. de iis, qui not. inf. l. annus ff. de calumn. l. si bonorum l. quamdiu C. qui admitt. &c.* aut data intrusione adversarii, *Achill. decis. 12. de privil. l. quicumque C. qui admitti &c. c. commissa & ibi gloss. in verbo pacificam, & Can. de elect. in 6.* 84

85 Occursa vacatione † ob non expeditionem novæ provisionis, collatio non revertitur ad habentem indultum, vel ordinarium, sed Papa habet conferre, ne ex actu, ex quo pœna imponitur, aliquod commodum reportent, *Put. decis. 1. hoc tit. Put. decis. 346. & dec. 351. lib. 2. c. si clericus §. cum facta hoc tit. in 6. & ibi Can. c. tibi qui de rescr. in 6. in fin. l. 3. §. si ad diem, & §. seq. ff. de re milit. Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss. 15. à num. 109. usque ad num.* 127. tum quia prima vacatio per collationem factam sit extincta, & non servata forma decreti de novo vacat benefi-
86 cium ipso jure, & impetratio † facta de illo, dicitur impetratio certo modo: in qua impetrans, non ad implementum decreti, debet plene, & concludenter probare, *Gonzal. super red. Cancell. de mens. & altern gloss. 15, n. 120 & seqq.*

De clericò ægrotante, vel debilitato.

Titulus VI.

SVMMARIA.

1. *Morbus aut. ægritudo non deijcit promotum.*
2. *Si temporalis fuerit potest ægrotus sibi assumere mercenarios.*
3. *Si perpetua fuerit, si quidem ægrotus est prælatus, datur ei invito Coadjutor, Successor aut Substitutus volenti tantum.*
4. *Si est simplex clericus & unus in ecclesia, datur ei vicarius.*
5. *Si est Canonicus aut assisus vel portionarius cathedralis vel collegiatæ ecclesiæ.*
6. *Et antea fuerit solitus deservire debentur ei integri fructus sui beneficij & non tenetur deservire per Vicarium nisi ecclesia patiatur defectum ministrorum.*
7. *Coadjutor ex quibus causis datur.*
8. *Coadjutorum datio episcopis & superioribus prælatis est de causis majoribus, & referenda ad sedem apostolicam.*
9. *Excipiuntur ab hac regula duo casus.*
10. *Coadjutorem Prælatis, Episcopo inferioribus, datis, ad quem spectat destitutio & cessionis admissio.*
11. *Coadjutores dari possunt omnes qui possunt coadjuti defectum supplere.*
12. *Ejus debent esse ætatis quæ requiritur in officio cui datur.*
13. *Potestas ejus & officium ex forma dationis colligitur, si simpliciter datus sit quale sit ejus officium explicatur.*
14. *Tenetur durante administratione reddere rationem ipsis prælatis si sane mentis fuerint, ac capitulis eorundem, & ipsorum prælatorum successoribus.*
15. *Coadjutoris officium expirat morte Civili & naturali coadjuti.*
16. *Coadjutoria cum futura successione nemini conceduntur nisi ecclesiæ cathedralis aut monasterij urgent necessitas aut evidens utilitas postulet prælato dari coadjutorem & causa à Romano Pontifice diligenter cognita.*
17. *Cæteræ coadjutoriæ quæ in aliis beneficiis conceduntur sunt resignationes conditionales sive in favorem.*

DICTUM est supra, quod clerici non debeant fructus suorum beneficiorum percipere, nisi personaliter deserviant, quæ regula fallit in clerico ægrotante, vel debilitato, qui deservire non potest propter adversam valetudinem, vel debilitatem temporalem, aut perpetuam, quia morbus † aut ægritudo non dejicit promotum, *gloss. magna in summa, & ibi Gemin. num. 2. & Can. & c. 1. cum tribus cc. seqq. 7. quæst. 1.* excepta lepra, 1

pra, quæ ex opinione Hostien. non dejicit Episcopum qui est vere sponsus ecclesiæ, sed inferiores Prælatos, propter scandalum, *Host. in c. tua hoc tit. Archid. in summa 7. quæst. 1. Præp. num. 3. & 4. Bull. num. 2.*
2 Si temporalis fuerit † potest ægrotus, vel debilitatus mercenarios sibi assumere auctoritate episcopi, *c. pervenit el. 2. de appell. Clem. 1. & ibi gl. in verbo perpetuus de off. vic.* vel pro ejus libitu, *c. constitutus de fil. presb. Arch. in dicta Clem. 1. sub nu. 3. vers. sed hæc quæritur, dixi supra de off. Vic. in princ. facit l. podagra C. qui morb. lib. 10.* Si perpetua fuerit, *c. unico hoc tit. in 6. in verb. perpetuo.*
3 Si † quidem ægrotus, aut debilitatus est Prælatus, Archidiaconus, aut Rector Ecclesiæ parochialis, aut Abbas, *Præpos. in summa 7. quæst. 1. num. 5.* ab eo, ad quem pertinet, datur Coadjutor, *c. de Rectoribus, & cc. seqq. hoc tit. c. quamvis, c. petisti. c. quia frater 7. quæst. 1. Gemin. in c. fin. num. 5. de suppl. negl. præl. in 6. & ibi Franc. sub num. 2. & Can. Communiter,* de consensu capituli ecclesiæ, vel eorum quorum interest, *Bell. in c. scripsit sub num. 37. quæst. 1. & ibi Archid. sub num. 1. in verbo acquiritur,* ac patroni, *Lamb. de jurepatr. art. 20. 6. quæst. princip. 1. part. 2. lib.* ei invito, *gl. fin. in fin. in c. pen. hoc tit. gloss. in d. c. unic. in verbo noluerit eod. in 6. & ibi Can. c. venerabili de off. deleg. c. grandi circa medium, de suppl. negl. præl in 6.* unus, vel duo non plures, *d. c. unico §. si vero, & ibi gl. in verb aut duos, & ibi Can.* ad evitandum gravamen expensarum, ad quas tenetur ecclesia successor, aut substitutus volenti, & consentienti tantum, *c. venerabili de off. deleg. pulchre Pan. in c. tua nos in fin. hoc tit.* non ex pactione inter substitutum, aut ægrotantem, vel senem inita, sed ex dispositione superioris, *Pan. in d. c. tua nos in fin. & ibid. Zab. in fin. dicit ita practicatum fuisse Bononiæ in Capellano S. Iustæ, & fuisse per Papam approbatum Boich. in c. consultationibus num. 4. 5. & 6. hoc tit. Zab. in c. cum pridem in 2. quæst. de pact. & ibi Can. Ioan. de Anan. in c. accepimus n. 2. de pact. & ibi Can. Zab. in c. nisi in 1. quæst. in fin de præb.* absque ulla prævia generali vel speciali promissione, *Franc. in c. detestanda in fin. de concess. præb. in 6. post gl. fin. in fin. Archid. num. 5. & Can. communiter Archid. in c. quamvis num. 6. 7. quæst. 1. Gemin. num. 4. in fin. Bellam. sub n. 3. vers. in gloss. ista æquitate & Can. Burghas de irregul. & dispens. aliter sentit. part. 5. tit. de cler. ægrot. vel debil. num. 4. & Lambert. de jurep. art. 20. 6. quæst. princip. 1. part. 2. lib.* nam propter ecclesiæ utilitatem ex causa ægritudinis, & senii duo possunt esse in eadem ecclesia intitulati, sed non duo consecrati, *c. non autem & ibi gloss. 1. & Can. c. quamvis, & ibi Archid. num. 3. & 4. Bell. num. 3. & Can. 7. quæst. 1.* Si est simplex † 4
clericus & unus in ecclesia datur ei vicarius, non enim debet beneficium interim carere ministri suffragio, *Pan. in c. clericos num. 2. & 3. de cler. non resid. Caputaq. concl. 92. num. 20.* si est canonicus, † assisius, vel portiona- 5
rius cathedralis, aut collegiatæ ecclesiæ, & antea fuerit solitus † deservire, & inter- 6
esse, debentur ei integre fructus sui beneficii, *Dictum est supra, tit. de cler. non resid. c. concesso 12. quæst. 2.* Secundum ejus ordinem, & omnia quæcumque ei, si sanus esset, poterant ministrari, *c. 1. hoc tit.* etiam victualia, & distributiones quotidianæ, *c. unic. § pen. de cler. non resid. in 6. Zab. in c. 1. in 6. nont. hoc tit. c. ad audientiam, & ibi Pan. num. 5. & DD. de cleric. non resid.* sed adoptiones, & lucra competentia constitutis in majoribus ordinibus non admittitur, quia infirmus propter infirmitatem non debet pati damnum, sed propter infirmitatem contingentem in persona sua amittit lucrum, *Bart. in l. opere testamento in fin. ff. de usufr. leg. per l. si uno §. item cum quidam*

& ibi DD. ff. locat. tex. in d. c. 1. hoc tit. in verb. secundum ejus ordinem nec tenetur deservire per Vicarium, nisi ecclesia patiatur defectum ministrorum, *arg. c. super specula de magist. arg. c. cum adhoc. de cler. non resid. Pan. in c. relatum num. 2. in 5. not. eod.* quia clericus ægrotans etiam ex infirmitate incurabili non removetur, *c. quamvis 7. quæst. 1. c. unico, & ibi gloss. in verb. perpetuo, & c. tua nos, & ibi gloss. in verb. administrationis, & utrobique Can. hoc tit. in 6. l. 4. §. 1. vers. stychus el. 2. ff. de stat. lib.* & debilitas superveniens non facit, ac si ab initio actus non valuerit, sed solum impedit exercitium, quatenus viget impedimentum, *c. presbyterum hoc tit. l. patre furioso ff. de his, qui sui, vel alien. jur. sunt c. quemmadmodum in fin. de jurejur.* Præterea
7 datur † Coadjutor propter negligentiam, & remissionem, *§. interdictum autem, & §. seq. Inst. de curat. & ibi gl. & DD c. quia frater in princ. 7. quæst. 1. c. grandi de suppl. negl. præl. & ibi gl. & DD. Io. Andr. in c. ex parte num. 2. in verb. salubriter hoc tit.* propter ingravescentem ætatem, quæ verificatur in ætate sexaginta annorum, *gl. in verb. perfectus in princ. in proæm lib. 6. Archid. in c. unico h. tit. in 6. n. 2. & seqq. Caput. decis. 129. part. 1.* propter senium, quod est in septuagesimo anno, *Ioan. Andr. in c. quoniam num. 6. ut lit. non contest. & c. §. item maior, & ibi gl. alleg. concord. Inst. de excus. tut. decis. 131. part. 1.* ac propter morbum, & ingravescentem ætatem, quæ in quinquagesimo quinto anno cum infirmitatibus verificatur, *Caput. decis. 130. part. 1. Ioan. Andr. in c. 1. num. 2. hoc tit. in 6.* propter suspicionem dilapidationis, *c. venerabili de off. deleg. gl. in c. unico in verb. noluerit, & ibi Can. hoc tit. c. scripsit, c. qualiter, c. quamvis §. ecce 7. quæst. 1.* propter imperitiam, & illiteraturam Episcopi etiam auctoritate apostolica, rectoribus parochialium ecclesiarum, si honestæ vitæ sint, coadjutores, aut vicarios deputant, quacumque appellatione, & exceptione remota, *c. quia illiterati, sess. 21.* Prælato exuli, vel captivo non datur coadjutor, sed ipse per Vicarium officium suum exercet, qui si non admittatur, Clem. quamvis de for. comp. servatur; si vero Episcopus est captivus hostium fidei, servatur, *cap. si episcopus de suppl. negl. præl. in 6.*

Datio Coadjutorum Episcoporum, & superiorum Prælatorum est † de causis maioribus, & referenda ad sedem apostolicã, & ab ea tantummodo postulanda quacumque consuetudine non obstante, *c. unic. hoc tit. in 6. c. 1. de translat. c. quod translationem de offic. deleg. c. sicut unire de excess. præl. & utrobique gl. & Can.* Excipe † quia Episcopus senio, aut valetudine corporali gravatus, vel alias adeo impeditus perpetuo, ut officium suum nequeat exercere, præcipue quando Ecclesiæ existunt in remotis, potest de consilio, & consensu sui Capituli, vel maioris partis ipsius, unum vel duos auctoritate Apostolica, & sic delegata, Coadjutores assumere, si velit; quia invito à capitulo dari non potest, quia in hoc casu non habet mandatum à Papa, ad quem pertinet datio, nisi episcopus demens fuerit, quia tunc Capitulum, vel duæ ipsius partes eadem auctoritate unum, aut duos Coadjutores assumunt idoneos, qui eius officium exequantur, & hoc casu, ac etiam proximo, quando episcopus perpetua infirmitate, vel impedimento detentus à capitulo requisitus recusat Coadjutorem assumere, idem capitulum episcopi, & ecclesiæ suæ conditionem, & statum, ac facti circumstantias universas, quam cito poterit, fideliter & explicite tenetur referre ad notitiam sedis apostolicæ, ut ipsa ordinet, *d. c. unico & ibi gl.*

Franc.

Note: margin numbers 8 and 9 stand in the right margin beside "superiorum Prælatorum est † de causis ma-" and "trobique gl. & Can. Excipe † quia Episco-".

10 *Franc. & Can.* In inferioribus † prælatis dat coadjutorem, is, ad quem spectat destitutio, vel cessionis admissio, *c. 3. & c. fin. hoc tit. & ibi Ioan. Andr. num. 2. & Pan. num. 5. Gemin. in c. scripsit sub num. 4. 7. quæst. 1. Prap. num. 2. Archid sub num. 1. in verb. acquiratur*, *c. episcoporum, & ibi gloss. fin. 74. dist.* Dari
11 possunt † coadiutores omnes, qui possunt coadjuti defectum supplere, *Gemin. in cap. scripsit num. 3. 7. quæst. 1. c. fin. §. quod si Abbas non exemptus de stat. Monach. c. episcoporum §. fin. 74. dist.* exceptis expresse prohibitis per canones, quos recenset Io. Andr. *in c. fin. in 2. 3. 4. & 5. quæst. hoc tit. in 6.*

12 Coadiutor eius debet † esse ætatis, quæ requiritur in officio, cui datur; ideo Coadjutor Episcopi debet explevisse trigesimum annum; in inferioribus dignitatibus sufficit, quot attigerit vigesimum quintum annum, *Ioan. Andr. in cap. consultationibus sub num. 5. vers. sed [illegible] hoc, & ibi Can. Pan. in c. fin. eod sub num. 1. vers. 3. quæro, qui paulo aliter distinguit: Gonz. super reg. de mens. & alter. gl. 5. § 9. num. 94. & seqq. ad finem.*

13 Coadiutoris officium †: & potestas ex forma dationis colligitur, *c. porro de privil. c. ad audientiam de decim. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 5. §. 9. num. 90.* si simpliciter datur, eius officium est, quale erat eius, cui datur; *de rectoribus c. fin. hoc tit.* habet liberam, & legitimam administrationem, *c. is cui de elect. in 6. c. scripsit, & ibi gloss. fin. 7. q. 1. Gem. num. 3. & 5. Præpos. num. 5. Ioan. And in c. fin. sub num. 9. hoc tit.* potest exercere omnia, quæ poterat is, cui datur; sive talia sint legis diœcesanæ, sive jurisdictionis, *de quibus in c. dilectus, & in c. conquerente de off. ordin.* sive etiam sint ordinis, & pontificalis dignitatis, de quibus in c. accedentibus de privil. si sit episcopus Coadjutor; alias per Episcopos facit expediri, quæ ministerium consecrationis exposcunt, *juxta d. c. is cui, de elect. in 6.* interdicta qualibet alienatione immobiliū: *d. c. unic. in fin. hoc tit. in 6. & ibi Franc. in §. si vero post numer. 3. vers. & quod dicit gloss. & Can.* ideo Coadjutor non potest dismembrare ecclesiam unitam, quia dismembratio alienatio est; *Achill. decis. unic. de reb. eccl. non alien. glo. in Clem. 2. in verb. defensor. de reb. eccl. alien. vel non, & ibi Can.* præterea potest conferre beneficia, *Ioan. And. in c. fin. nu. 9. hoc tit. Franc. in c. unic. § fin. eod. in 6. Garc. de benef. par. 5. cap. 4. §. 3. num. 265. & seqq. tenet episcopum, cui datus est coadjutor, conferre, nisi demens sit. Gemin. in c. scripsit num. 6. 7. q. 1. & Can.* ac etiam exercere competentia prælato ex jure delegato, expresso nomine dignitatis, secus si expresso proprio nomine: *Franc. in d. c. unico §. si vero in fin. per cap. quoniam Abb. de off. deleg.* Tenetur durante † ad- 14
ministratione, quia officium eius non est limitatum ad certum tempus, sicuti tutoris, aut curatoris, prælatis ipsis, si sanæ mentis extiterint, ac capitulis eorumdem, seu etiam ipsorum prælatorum successoribus, si hoc antea non fecerit, plenariam reddere rationem: *d. c. unico in fin. & ibi Anchar. in xj. notab. Menoch. de arbitr. casu* 209. de proventibus prælatorum sumptus recipit moderatos, *d. c. unico §. præsenti cap. grandi circa fin. de suppl. negl. præl. in 6. cap. directoribus, & ibi gloss. fin. hoc tit. & Can.* si redditus coadiuto, & coadjutori non sufficiunt, debiliori in dubio consulendum est, *Pan. in d. c. de rectoribus n. 6. & Can. communiter.*

Expirat coadjutoris † officium, non 15
morte dantis coadjutorem, *Bell. in c. scripsit n. 5. 7. q. 1. Gemin. sub numer. 7. Archid. num. 2.* sed morte civili, & naturali coadiuti; *Ioan. Andr. in cap. consultationibus numer. 10. hoc tit. & ibi Can. d. cap. grandi in fin. Anch. in d. c. unico post 12. notab.* exercebit ergo Capitulū

 juris-

jurisdictionem, vel is, ad quem spectat sede episcopali vel dignitate vacante, *cap. 3. & 4. de suppl. negl. præl. in 6. c. unic. de maior. & obed. c. 1. de instit. in 6 Bart. in l. solet num. 4. ff. de tutel. Bald. in l. ex facto num. 6. ff. de vulg. & pupill.* quia ubi supervenit administrator legitimus, cessat dativus; *l. si tutor §. 1. ff. de tut. & rat. distrah.* sed Capitulum est administrator legitimus defuncto episcopo, ergo cessat administratio dativa concessa coadjutori; quod procedit in simplici
16 coadiutoria, secus in coadjutoriis † cum futura successione, quæ ex pacto, vel alio quæsito colore, *cap. plerique c. Apostolica 8. quæst. 1. c. consuluit de jurepatr. c. detestanda, & ibi Franc. in 4. not. Gemin. num. 5. & Can. de concess. præb. in 6.* nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittuntur, etiam Cardinalatus honore fulgenti, quia hæreditariæ successionis imaginem referunt, c. *cum in beneficiis sess. 25.* nisi ecclesiæ cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas postulet Prælato dari coadjutorem, qui non alias cum futura successione datur, quam hæc causa prius diligenter à Romano Pontifice solo, & non à legato, seu nuncio, *Gonzal. super reg. de mens. & altern gloss. 5. §. 9. num. 91. plures citans. Garc. de benef. part. 4. cap. 5. num. 16. & seqq. Paris. de resign. lib. 6. quæst. 5. numer. 15.* sit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quæ à jure, & decretis Concilii Tridentini in episcopis, & prælatis requiruntur, alias concessiones super his subreptitiæ censentur; *d. cap. cum in beneficiis §. quod si quando, c. scripsit, c. quamvis, c. petisti, c. quia frater 7. qu. 1. c. non autem, & ibi gloss. mag. & Can. 7. qu. 1.* & tunc si coadjutoria non sit sortita effectum, ex eo quod coadjutus obiit, antequam coadjutor de coadjutoria fuerit certificatus, non corruit successio, & pars provisiva, quia sunt duæ gratiæ æque principales, una in favorem coadjuti, quæ per obitum eius expirat, altera in favorem coadiutoris, *Put decis. 98. lib. 2. c. si eo tempore de rescript. in 6. l. 1. §. sed si mihi ff. de verb. oblig. Put. decis. 230. lib. 2.* Cæteræ coadjutoriæ † quæ de Stylo Curiæ in aliis benefi- 17
ciis aliquando conceduntur, juxta pactiones inter coadjutum, & coadjutorem initas, à solo summo Pontifice concedi possunt, & non ab aliis inferioribus, quia sunt resignationes conditionales, & in favorem, c. *cum pridem de pact. Boich in c. veniens num. 7. & 8. de fil. presbyt. Zabar. in c. cum pridem in 2. quæst. de pact. dictum est supra tit. de renunciat.* ac juris conformitatem habent, *Mandos. in reg. 32. de impet. benef. vac. per obit. fam. Card. qu. 30. in fin. c. petisti, & c. seq. 7. qu. 1. Mandos. in reg. 11. reservat. q. 5. per tot.* nam eo ipso, quod coadjutus consenrit beneficium suum coadjutori conferri, videtur cedere, & resignare, c. *beneficium, & ibi gloss. in verb. assensus de regul. & transf. ad relig. in 6.* & Papa secundum plenitudinem potestatis potest de jure super jus dispensare: c. *proposuit circa finem de concess. præb.* tamen in utraque parte sunt odiosæ, tanquam exorbitantes, cum secundum jus ei debeat dari, qui verè indiget coadjutore, & assignata sibi congrua sustentatione, ut supra dictum est, quorum nihil fit in hodiernis ecclesiasticis coadjutoriis; & in secunda parte provisiva exorbitant, quia dant jus ad certum vacaturum beneficium, c. 1. *de concess. præb. c. detestanda, & c. ne captanda eod. in 6. Mohed. decis. 10. in fin. de privil.* De reliquis dubiis circa coadjutorias cum futura successione, *vide Garc. de benef. part. 4. c. 5. num. 53. usque ad finem per 24. quæstiones, & in appendice ad d. c. quintum a num. 59. usque ad finem. Mandos. in reg. xj. reservat. quæst. 5. & 6. Gonzal.*

super

super regul. Cancell. de mens. & altern. gloss. 5. §. 9. per tot.

De institutionibus.

Titulus VII.

SVMMARIA.

1 *Institutio varie sumitur.*

2 *Clericus quilibet cui facta est collatio debet habere approbationem sui episcopi præmisso examine super eius idoneitate.*

3 *Et hæc appellatur institutio.*

4 *Fit ab episcopo, eius vicario, & sede vacante à capitulo.*

5 *Clerici Iuramentum obedientiæ & fidelitatis episcopo & capitulo præstare nõ compelluntur exceptis quatuor casibus.*

6 *Fidei professionem faciunt provisi de beneficiis quibuscunque curam animarum habentibus &*

7 *Provisi de canonicatibus & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus.*

8 *Institutio quædam sumitur præ investitura quæ ordinatur ad translationem possessionis quæ de jure competit archidiacono quando beneficia dantur in titulum.*

9 *Dare possessionem ecclesiæ concessæ in proprietatem spectat ad episcopum.*

10 *Executor datus à Papa potest tradere possessionem.*

11 *Beneficiis possessionem ingredienti, præter authoritatem superioris & administrantis, pœna.*

12 *Institutionem prælaturæ recipientis à laico pœna.*

13 *Idem juris est in recipiente investituram ecclesiarum & aliorum beneficiorum.*

14 *Sæcularium qui investiturã alicuius ecclesiæ vel dignitatis dare præsumpserint pœna.*

15 *Regulares prohibentur ecclesias seu decimas sive episcoporum consensu de manu laici suscipere.*

16 *Instituere seipsum nõ potest per se vel alium is ad quem spectat collatio.*

18 *Violenti qui temeritate propria occupant quæcunque beneficia ab alio possessa eo ipso jus quod in beneficiis vel ad ea ipsis competebat amittunt.*

18 *Beneficiorum & jurium incorporalium possessio acquiritur corpore & animo.*

19 *Canonicatus possessio debet tradi capitulariter.*

20 *Possessio dignitatis & beneficii acquiritur per assignationem deputati stalli in choro & loci capitulo.*

21 *Per tactum annuli ecclesiæ clausæ.*

22 *Per ecclesiæ sive beneficii possessionis adoptionum, ipso jure acquiritur etiam possessio rerum & bonorum eiusdem ecclesiæ.*

23 *Præbendæ quandi sunt distinctæ in ecclesiis non sufficit probare stallum in Choro & locum in Capitulo sibi fuisse aßignatam nisi probet redditüarios sibi soluisse, vel in posseßionem fundi spectantis ad præbendas inductum fuisse.*

24 *Beneficiatus quando est in possessione beneficii & dicitur non legitime Institutus actori incumbit onus probandi.*

COLLATIONEM beneficiorum sequitur institutio, ideo subnectit hunc titulum. In beneficialibus ex solo titulo, & sine traditione acquiritur jus, c. *proposuit de conceß. præb. & ibi gloss. fin. & Can. c. pen. & ibi gloss fin de præb. in 6. Franc. in c. eum qui §. insuper eod. tit. distinguit.* & ex sola confirmatione electionis literis expeditis, & receptis quæritur exercitium jurisdictionis, quæ statim interdicta est Capitulo: c. *transmissam de elect. Fel. in c. cum te num. 5. plures cumulans de re-*

de rescript. Rot. divers. decis. 184. *part.* 2. item ad perdendum beneficium non requiritur dejectio, sed sufficit, quod beneficiatus sit privatus titulo, ut dicatur beneficium vacare, c. *cum nostris de concess. præb. & ibi Inn. Ias. in l. traditionibus num.* 20. *in* 12. *limit. C. de pact.*
1 Institutio † varie sumitur, *Host. in cap.* 1. *num.* 17. *& num.* 22. *de privil. in* 6. Quædam surrogatur loco confirmationis, ut in beneficiis, quibus per viam electionis providetur & electus à superiore institui petitur: *ex ore sedentis, de his quæ fi. à major. part. cap.* In beneficiis quibus per viam collationis providetur, institutio si fiat ab episcopo, habetur pro collatione, quæ jus tribuit, c. *auctoritate hoc tit. & ibi gloss. pœn. & Can.* si fiat ab inferiore collatio, institutio habetur pro qua-
2 dam approbatione, nam quilibet, cui facta † est collatio, debet habere approbationem sui episcopi, *Anch. in cap. ad abolendam num. xj. de hæred.* præmisso examine super ejus idoneitate: c. 1. *hoc tit. & ibi Franc. num.* 2. *per illum tex. post gloss. in verb. idonei & Can. in* 6. alias receptio, & inductio in possessionem est nulla ob non servatam formam Concilii Tridentini, *Garc. de benef. par.* 9. *cap.* 3. *num.* 5. *&* 10. quod nemo præsentatus à patrono laico; c. *monasterium c. laicis* 16. *quæst.* 7. *cap.* 1. *& ibi post gloss. in verb. idonei. Franc. hoc tit. in* 6. *& Can.* aut præsentatus, seu electus, vel nominatus à quibusvis ecclesiasticis personis, etiam sedis Apostolicæ nuntiis, ad quævis ecclesiastica beneficia, potest subterfugere, prætextu cuiusvis privilegii, seu consuetudinis etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, aut etiam appellationis remedio, præsentatis electis, seu nominatis ab universitatibus, seu collegiis generalium studiorum exceptis, c. *præsentati sess.* 7. *Garc. de benef. part.* 9. *c.* 3. *num.* 5. *& per tot* nec non eo qui ab eodem episcopo, dum promovere-tur ad sacros ordines, fuerat examinatus, & repertus idoneus, c. *accepimus de æt. qual. & ord. præf. Caputaq. dec.* 367. *part.* 2. sed nulli prædictorum excusantur à prævio examine requisito in collatione parochialium ecclesiarum, c. *expedit paulo ante fin. sess.* 24. *Paris. de resign. lib.* 10. *q.* 7. *numer.* 27. *Garc. de benef. part.* 9. *c.* 2. *num.* 99. *&* 103. *& seqq. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gl.* 4. *nu.* 90.
usque ad 104. & hæc appellatur † institutio, 3
c. 1. c. *cum venissent hoc titul.* quæ fit quandoque per annuli traditionem, & quandoque per traditionem bireti, c. *ex ore, de tui, quæ fi.*
à maior. par. capit. ab episcopo † vel eius Vi- 4
cario, c. *ex frequentibus hoc tit.* & sede vacante à Capitulo: c. 1. *hoc tit. in* 6. *& ibi Franc. num.* 1. potest hæc institutio auctorizabilis per inferiorem Prælatum præscribi, cum non sit ordinis episcopalis; *Pan. in c. auditis sub num.* 6. *de præscript.* etsi fiat in contradictorio judicio, ac à relatione examinatorum de idoneitate, aut reprobatione ad beneficium non parochiale, prout licitum est, *Rot. dec.* 10. *part.* 2. *divers. Greg.* 15. *decis.* 15. *& decis.* 527. *& decis.* 538. *& ubique annot. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & altern. gloss.* 9. §. 1. *tit. annot. contr. nullit. & attent. num.* 184. *& seqq.* contingat appellari, possessio capta appellatione pendente, est attentata, & ipso jure nulla, cum omnibus inde secutis, *Gemin. in c. avaritiæ sub num.* 7. *vers in fin. gloss. & fuit disputatum de elect. in* 6. *& Can. late Rot. divers. decis.* 6. *per totam part.* 2. *Greg.* 15. *decis.* 251. *per totam Lancell. de attent. part.* 2. *c.* 4. *in præfat. num.* 613. *Garc. de benef. part.* 9. *c.* 4. *n.* 16. *& seqq. usque ad fin. Greg.* 15. *decis.* 515. *n.* 3. *& ibi annot.* etiamsi possessio tempore apprehensionis fuisset vacans, quia licet hoc casu passus attentata non possit petere eum à possessione removeri, judex tamen ex puro suo officio potest talem apprehensionẽ

revoca-

revocare; *Lancell. de attent. part.2.c.4.de attent.lit.pend.num.329.&seqq.& 334.&seqq. Greg.xv.decis.305.num.3.& 4.* etsi Rota admiserit adversarium ad novum examen, utique non potest alteri denegari hæc admissio propter æqualitatem servandam, *c. novit de jud.c.in judiciis de reg.jur.in 6.Greg.xv. de-*
5 *cis.581.& ibi lat.annot.* Nullus vero † clericus juramentū obedientiæ, & fidelitatis episcopo, & Capitulo præstare compellitur, *c. nullus de jurejur. & ibi gloss.fin.c.fin. 22. quæst. 5.c. legebatur de major. & obed.* nisi hoc habeat consuetudo, *c cum clerici de verb. signif.* exceptis clericis, quibus committitur cura animarum, *c. quamquam 23. dist. Pan. in d. c. cum clerici num. 1. de verb. signif.* aut rerum ecclesiasticarum dispensatio, *d.c.nullus de jurejur.* & suspectis de inobedientia, qui data suspicione jurare compelluntur. *c.cum in ecclesiis de major.& obed.Pan.in d. c. nullus in fin.* Provisi etiam de beneficiis quibuscumque
6 † curam animarum habentibus, tenentur, à die adeptæ possessionis, ad minus intra duos menses in manibus episcopi, vel eo impedito, coram generali ejus Vicaro, seu officiali, orhodoxæ suæ fidei publicam facere professionem, & in Romanæ ecclesiæ obedientia se permansuros spondere ac
7 jurare. Provisi de † canonicatibus, & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo, seu ejus officiali, sed etiam in Capitulo idem facere tenentur, alioquin præfati omnes provisi non faciunt fructus suos, nec illis possessio suffragatur, *c cum dignitates §. provisi 1. & 2.sess. 24. Garc. de benef. part. 3. c. 3. per. 12.*
8 *quæst.* Quædam institutio sumitur † pro investitura, quæ ordinatur ad translationem possessionem, *gloss. pen. in fin. in c. auctoritate hoc tit.gloss.in verb.investivit, in c. cum olim de re jud. & utrobique Can.* quæ de jure competit Archidiacono, *c.adhæc. c.ut nostrum de off.archid. c.cum venissent hoc tit. & ibi gloss. in verb. communi,* & non episcopo, & potest eam facere sine consensu capituli, *Franc.in c.licet episcopus num. 5.de præb.in 6.& ibi Archid.n.2.* quando beneficia dantu in titulum; sed dare possessionem † ecclesiæ 9
concessæ in proprietatem spectat ad episcopum, *c.pastoralis,& ibi Pan.num.5.& Can.per illum tex.de privil.* Episcopus pronunciat aliquem inducendum in possessionem, licet ipse inducere non possit: *Franc.in c. licet episcopus sub num. 5 per tex.istum de præb.in 6.* executor † datus à Papa potest tradere posses- 10
sionem corporalem, *Gemin.in d.c.licet episcopus num.10.de præb.in 6.& ibi Can.* Is cui facta est collatio beneficii non potest ingredi possessionem præter † auctoritatem superioris, *Sarnen.in reg.de trienn.quæst.28.Dyn.in c.beneficium num.25.& 26.de reg.jur.in 6.Archid.in c.eum qui num.2.de præb.in 6. Garc.de benef.part 4.c.2.num.6.& seqq.* neque antequam adipiscatur possessionem auctoritate superioris, administrare in temporalibus, & spiritualibus in illo beneficio, *Innoc.in c. proposuit num.1.de concess.præb.Vital. in clem. si plures in fin. de præb. Franc. in c. 1. num. de reg. jur. in 6. & ibi Can.* & administrans incidit in pœnam *c. avaritiæ de elect.in 6.* & ipso facto est privatus jure, si quod ei per collationem aut alias quæsitum est, & redditur inhabilis ad consequendum amplius ex post jus ad beneficium vel in beneficio, *Franc. in c.avaritiæ num. 2 de elect.in 6.Lap. alleg.8.sub num.4. Roch.de Curt.de jurepat. in verb. honorificum quæst. 39.late Cresc. decis. 6. de jurepatr. late Pan.in c. transmissam sub num. 3. de elect. & ibi Can. communiter. Licet Zab. in d. Clem.si plures in fin.de præb. teneat contrarium. Garc. de benef. part.11.c.10.§.3.à num.215. usque ad num.224.* Verum si capta fuerit

vacua beneficii possessio absque auctoritate superioris, eadem veræ, & justæ possessionis effectus habet, quoad interdicta retinendæ, & recuperandæ possessionis, quia licet possessor male fecerit non requirens superioris licentiam, Canonico tamen titulo, & justo possidet: *Put. decis.* 392. *lib.* 1. *Covar. var. resol. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 7. *&* 8. *plures citans c. Tholos. decis.* 444. *& ibi add.* Recipiens institutionem prælaturæ, vel
12 investituram † à laico, nullatenus inter Prælatos habetur, nec ulla ei uti tali audientia conceditur, gratia Sancti Petri, ac introitus ecclesiæ ei est interdictus, & est ipso jure suspensus, quousque locum resipiscendo non deseruerit, & per investituram receptam à laico, nulla in eam translata est possessio, c. *sane in fin. c. si quis deinceps.* 16. *quæst.* 7. *& ibi gloss. pen. & fin. & Can.* quia investitura illa, auctoritate Apostolica, irrita est, & recipiens usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subjacet, c. *quoniam.* 16. *quæst.* 7. deponitur, & segregatur, omnesque qui illi communicant: c. *si quis episcopus* 16. *quæst.* 7. Is qui manum ei imposuerit, gradus sui periculo subjacet, & communione privatur: c. *constitut.*
13 16. *quæst.* 7. idem juris est † in recipiente investituram ecclesiarum & aliorum beneficiorum à laicis; c. *si quis clericus c. constitutiones, c. per laicos c. non placuit. c. laicus. & c. si quis principium* 16. *quæst.* 7. de consentiente electioni de se factæ per abusum sæcularis potestatis, ejusque inhabilitate ad dignitates, dictum est supra tit. de elect. Quilibet
14 sæcularium † potestatum aut personarum, qui investituram alicujus ecclesiæ, vel dignitatis dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculis se obstrictum esse sciat, *d. c. si quis deinceps vers fin. c. nullus* 16. *quæst.* 1. & ut sacrilegus judicatur, *d. c. si quis principium,* 16. *qu.* 7. quia laicis, quamvis religiosis, obsequendi manet necessitas, non imperandi auctoritas, aut ulla facultas de dignitatibus ecclesiasticis aliquid disponendi, *d. c. non placuit d. c. laicus.* 16. *quæst.* 7. In Lateranensi Concilio prohibitum est, ne quilibet † Regula- 15
ris, ecclesias, seu decimas sine episcoporum consensu de manu laici præsumat accipere, c. *in lateranensi de prabend. c. cum apostolica de his quæ fiunt a Prælat.* in dominium, & usum, c. *quoniam quicquid* 16. *quæst.* 1. Is ad
quem spectat † collatio, se ipsum instituere 16
non potest per se vel alium, quia inter dantem, & recipientem debet esse personalis distinctio, *c. fin. hoc tit & ibi gloss. alleg. concord. & Can.* Violenti † qui temeritate propria 17
occupant dignitates, personatus, aut alia quæcumque ecclesiastica beneficia ab alio possessa, eo ipso jus, quod in dignitatibus, personatibus, & beneficiis occupatis taliter, vel ad ea, ipsis competebat, amittunt, c. *cum qui vers. fin de præb. in* 6. c *pla. utt.* 16. *quæst.* 6. *facit lex si quis in tantum C. unde vi. Garc. de benef part.* 11. c. 10 §. 3. *num.* 208 *usque ad* 214. quæ pœna cessat, quando possessio traditur per executorem, aut judicem etiam injuste per violentiam, *Franc. in d. c. eum qui* §. *insuper Cass. ad. decis.* 6. *num.* 7. *& seqq. de caus. & propr.*

Possessio beneficiorum, † & jurium in- 18
corporalium ferre eodem modo acquiritur, sicuti corporalium, animo & corpore, §. *adipisci Inst. de interd. l. possideri ff. de acquir. possess.* Hinc per amicum, sive negotiorum gestorum capientem possessionem beneficii, & fructus percipientem, non acqiritur beneficiato possessio, & si expellatur de possessione, beneficiato non competit interdictum recuperandæ contra spoliantem, nisi doceat, quod de mandato suo recepit possessionem, aut quod hujusmodi captionem

posses-

possessionis nomine suo factam, gratam, & ratam habuerit; c. *cum venissent, & Achill. decis. 16. de restit. spoliat. Rot. decis. 9. eodem in novis*: c. *si diligenti de praescript.* possessio ca-
19 nonicatus † cathedralis, aut collegiatae ecclesiae proviso de eo debet tradi à canonicis capitulariter, c. *dilectus 1. §. 1. c. dilecto de praeb.* c. 2. *de renunc. dictum est supra tit. de caus. poss. & propr. §. praetermissis Greg. xv. decis. 364. num. 1. & ibi annot. ampliat, & limitat.*
20 Possessio cujusque † dignitatis & Canonicatus, & beneficii acquiritur per assignationem factam deputati stalli in choro, & loci in capitulo, c. *relatum*, c *dilectus el. 1. de praeben. Franc. in c. licet episcopus sub num. 1. eod. in 6.* per
21 tactum annuli † ecclesiae clausae, quando annulus traditur per illum, qui habet jus conferendi, *Rot. dec. 5. de caus. poss & propr. in antiq. §. item si quis merces Instit. de rer. divis. Inn. in c. in literis num. 6. circa fin. de restit. spoliat. l. possideri in princ. ff. de acq. poss. ff.* etiam custodia ecclesiae sit penes alium, quia non propter hoc erat possessio penes eum, *Rot. decis. 8. de restit. spoliat. in antiquiorib. Innoc. in c. ex parte sub num. 3. vers sed opponetur de arbitr.* secus, qui dicebat ad se collationem beneficii pertinere, claves portae habebat, *Rot. decis. 1. de caus. poss & propr. in antiq. arg. c. tibi qui de rescript. in 6* & per alios modos traditos, *in c. dilecto §. quorum receptionem. de praeb. & per Innoc. in c. in litteris num. 6 & 7. de rest. spol. quem fuse explicat Anch. in c. sine possessione num. 10 vers in ista acquisitione de reg. jur. in 6. Pan. in c. 2. num. 9. & seqq. de consuet.* Praeterea in spiritualibus, & beneficialibus ex unico actu acquiritur possessio, ut latius dictum est, *in tit. de caus. poss. & propr.* ubi vide.

22 Per adeptionem † possessionis ecclesiae, sive beneficii ipso jure, & sine ulla alia apprehensione acquiritur etiam possessio rerum, & bonorum ejusdem ecclesiae, & beneficii, *Anch. in c. sine possessione nu. xj de reg. jur. in 6. Franc. Aret in l. possideri num. 8. de acq. poss. Rot. divers. decis. 19. num. 7. & seqq & num. 10. part. 2 Greg. xv. decis. 54. & ibi annot limit. 2. modus & decis. 364. num. 1. & ibi annot.* ac aliorum beneficiorum unitorum, & annexorum ecclesiae, ac beneficio, absque eo, quod apprehendatur possessio de singulis annexis, *Anch. in c. beneficium ante num. 12. & c. sine possessione nu. 10. in fin. de reg. jur. in 6. Covar. Var. libr. 3 c. 16. num. 13. plures cumulans. Rot. Farin. decis. 199 num. 6. & seqq. par 2. Greg. xv. decis. 557. num. 2. & seqq & ibi late annotat.* quia ecclesia retinet possessionem mortuo Praelato, *l. si adoptavero, & ibi gl. & DD de precario Inn. in c. cum super n. 3. de caus. poss & propr. Rot. decis. 1. n. 5. de rest. spol. in nov.* ac etiam mortuis omnibus de collegio ecclesiastico, *l. jubemus in fin. C. de sacros. eccles. l. raptores §. sin autem diaconissam, ibi plenam possessionem C. de episc. & cleric.* (sed mortuis omnibus de collegio saeculari possessio vacat *l. sicut §. fin. ff. quod cujusque univers. & c. Bart. in l. 1. §. fin. n. 4. ff. de acq possess.*) quae est civilis, non civilissima, & considerabilis ad effectum interdicti recuperandae possessionis, *Rot. d. decis. de rest. spol. in nov. & divers. decis. 390. num 3. part. 1. Innoc. in c. in litteris circa fin. de rest. spol* adversus quoscumque spoliatores, sed non contra spoliatorem collitigantem secum super beneficio, *Rot. decis. 18. de rest spol. in antiq. l. fundi ff. de except. l. per minorē ff. de jud. l. invitus §. cui damus ff. de reg. jur. l. si servum §. sequitur ff. de verb. oblig. l. fin. § sin autem aliquis C. de edict. D. Adr. toll.* ex quo infertur beneficiatum post adeptam possessionem beneficii, si reperiat aliquem occupantem bona spectantia ad beneficium, posse eum expellere, *Anch. in c. sine possessione sub num. 12. vers. ex his infero, de reg. jur. in 6. per. l. Clem.*

poßidere §. *qui ad nundinas ff. de acquir. poſſeſſ.* ſed non collitigantem ſecum ſuper præbenda, *Rot. d. deciſ. 18. de reſt. ſpol. in antiq. & juribus ſupra allegatis*. Præfata procedunt in ecclesiis, in quibus præbendæ non ſunt diſtinctæ, quod ſi præbendæ forent diſtinctæ,
23 ad † obtinendam reſtitutionem in ſpolio, non ſufficit probare ſtallum in choro, & locum in capitulo ſibi aſſignatum fuiſſe, aut quod mandatum eſſet per capitulum diſtributori, vel colonis, quod prædicto præbendato de redditibus illius præbendæ reſponderent, niſi probet reddituarios ſibi de redditibus aliquid ſolviſſe, vel in poſſeſſionem fundi ſpectantem ad præbendam inductum fuiſſe, quia adipiſcimur poſſeſſionẽ corpore, & animo, neque per ſe animo, neque per ſe corpore, *Rot. deciſ. 12. de reſt. ſpol. in nov. l. 3. & l. quemadmodum in princip. ff. de acquir. vel amitt. poſſ. l. nemo C. eod* §. *poßidere verſ. fin. Inſtit. de interd.* niſi eſſet conſuetudo eccleſiæ, quod præfato modo acquireretur poſſeſſio, aut aliquis certus locus foret aſſignatus præbendario talis præbendæ, per cuius inſtallationem bene acquiritur poſſeſſio, *Innoc. in c. in litteris num. 6. & 7. & ibi Can. de reſt. ſpol. Rot d. deciſ 12. in fin. eod. in nov.*

24 Quando beneficiatus † eſt in poſſeſſione, beneficii, & dicitur non legitime inſtitutus, actori incumbit eius probatio, *Rot. deciſ. 3. & 4. de probat. in antiq. Iun. in c. innotuit, de eo qui furt. ord. ſuſcep. Inn. in c. ex inſinuatione n. 3. & 4. poſt gloſſ. in verb. clerici & Can. de procur.* alias in ſpiritualibus inſtitutio non præſumitur canonica, quando fuit facta ab alio, quam epiſcopo, eiuſve Vicario, aut Archidiacono: c. *ex frequentibus hoc tit. c. 1. de reg. jur. in 6. Zab. in Clem. 1. in 13. quaeſt. in fin. de decim.* quia de jure pertinet ad epiſcopos inſtitutio approbatoria, ut dictum eſt, *c. cum ex iniuncto in fin. de haret.* & conſuetudo contraria eſt reprobata tanquam detrahens obedientiæ: *d. c. ex frequentibus, & ibi Anchar. num. 3. & 4.* inductio vero in corporalem poſſeſſionem ſpectat ad Archidiaconum, ut ſupra dictum eſt.

De conceßione præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

Titulus VIII.

SVMMARIA.

1 *Papa in ſuis proviſionibus utitur quatuor terminis videlicet.*
2 *Providemus.*
3 *Mandamus provideri.*
4 *Proviſum fuit.*
5 *Conceßimus provideri.*
6 *Mandata de providendo & gratias quæ expectativa dicuntur reſervationes mentales & alias quaſcunque gratias ad vacatura aut indulta ad alienas eccleſias Concilium Tridentinum nemini amplius concedenda decrevit.*
7 *Conferendi jus habens non poteſt alteri dare poteſtatem conferendi primum beneficium vacaturum.*
8 *Regreſſus & aggreſſus etiam de conſenſu ad beneficium cuiuſcunque qualitatis nemini concedi ſtatuit Conc. Trid.*
9 *Idem mandat obſervari in coadiutoriis cum futura ſucceßione.*
10 *Regreſſus qui conceduntur ob non ſolutionem penſionis per Conc. Trid. non ſunt ſublati.*
11 *Vnio quæ fit de beneficio viventis Collegio vel Capitulo, aut beneficio alicuius perſonæ in particulari, non eſt ſublata per Conc. Trid.*
12 *Reſcriptum in forma communi ſive juſtitiæ quod*

quod à Sede Apostolica conceditur clerico ad sacros promoto sine titulo non est per Conc. Trid. sublatum.

13 *Mandatum à Papa factum capitulo ut eligant vel prabendam alicui conferant requirit actum capitularem & collegialem.*

14 *Secus si facta collatione per Papam mandet capitulo ut illum recipiant in canonicum vel dent ipsi possessionem quale mandatum quilibet Canonicus potest & tenetur adimplere.*

15 *Regressus conceditur à Papa prasupponit jus pristinum & dependens à praterito.*

16 *Non comprehenditur sub concordatu indultis Cardinalium alternativis Episcopum, locatione ad longum tempus.*

17 *Dat jus ad rem, quod tantum afficit & est reservatum.*

18 *Ad eius validitatem non requiritur consensus.*

19 *Conceditur ad jus quo quis egressus est, & non ad possessionem.*

20 *In eo non exprimitur valor.*

21 *Quando reservatur ex causa cessionis non est necesse docere de aliquo titulo cedentis.*

22 *Reservatus in casibus cessus vel decessus seu dimissio jus cuiuslibet verificatur in primo eventu.*

23 *Si impositus sit per cessum, non habet effectum in resignatione coram Papa in favorem.*

24 *Facto loco regressui eo ipso quod regressum habens declarat locum esse regressui non solvens pensionem, privatus est omni jure etiamsi à sententia declaratoria appellaverit.*

25 *Censetur jus novum & nova gratia.*

26 *Cassatur solo consensu etiam tacito.*

27 *Clausula posita in parte provisiva censetur repetita in regressu.*

28 *Ad regressus canonizationem procedi non potest nisi pracedente personali citatione possessoris beneficii.*

29 *Limita uno modo.*

30 *Secundus regressus quando concedatur.*

31 *Accessus & ingressus nullum prasupponunt pracedentem titulum.*

32 *Reservationum quadam sunt generales inducta per canones, qua per Conc. Trid. non sublata, & hic recensentur.*

33 *Vacatio apud sedem, Vacatio in curia, Reservatio* } *quomodo differant.*

34 *Reservationes quadam sunt speciales quoad certum corpus beneficii non tamen pro certa persona & hic enumerantur.*

35 *Reservationes quadam sunt speciales super certo corpore beneficii & specialiter pro certa persona qua per Conc. Trid. sunt sublata.*

36 *Reservatio quomodo expirat.*

37 *De reservatione beneficii sive generali sive speciali debet fieri mentio in impetratione, & si plures concurrant reservationes generales circa idem de omnibus debet fieri mentio specialis.*

38 *Collatio apostolica fundata super falsa causa reservationis est nulla.*

39 *Dicitur Papa voluisse providere tanquam de reservato, quando apponit clausulam, dummodo illius dispositio ad nos hac vice pertineat.*

40 *Resignatio beneficii reservati facta in manibus ordinarii tenet sed non collatio ab inferiore de eo facta.*

41 *Decretum irritans in reservationibus quando inficiat titulum & possessionem.*

42 *Indultum habens conferendi qualitercunq;*

vacantia, an possit conferre beneficia, reservata.

SÆPE præbendæ, & dignitates mandantur conferri, c. *proposuit hoc tit. c. ne captanda in 6.* & promittuntur antequam vacent, c. *relatum c. ex tenore, c. accedens hoc tit.* quandoque vacantes ex negligentia non conferuntur, c. 2 §. *cum vero c. quia diversitatem, & c. fin. hoc tit.* ideo addit titulum *de concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.* in quo tractat tam circa provisiones non vacantium, quam circa negligentiam in non conferendo vacantes. Pro maiore intelligentia, præmittendum est, quod quatuor
1 sunt termini, quibus utitur Papa † in suis provisionibus, videlicet, *providemus, mandamus provideri, provisum fuit, & concessimus provideri*, quæ juxta canones, & stylum Can-
2 cellariæ differunt. Provisio † dicitur, quando Papa fecit pure gratiam, de qua literæ sunt expeditæ, c. *Abbatem & ibi gloss. pen.*
3 *de rescript. c. fin. de præb.* Mandamus † provideri; dicitur, quando litteræ sunt expeditæ & alteri mandatur ut provideat, c. *cum no-*
4 *stris hoc tit.* Provisum fuit, dicitur, † quando auctoritate Papæ, vel alterius fuit facta provisio, litteris expeditis, & executis. Con-
5 cessimus † provideri dicitur, quando est signata supplicatio, & in Cancellaria relaxata, sed litteræ non sunt expeditæ, *Sarn. in reg. de Idiomate quæst. 4 num. 4.* Prætermissa pœna negligentium conferre beneficia vacantia, de qua diximus supra, *libr. 1. de suppl. negl. prel.* Circa provisiones non vacantium beneficiorum non est immorandum, quia
6 Concil. Tridentinum decrevit † mandata de providendo, & gratias, quæ expectativæ dicuntur, etiam sub nomine indulti, vel quovis alio colore, aut reservationes mentales, vel alias quascumque gratias ad vacatura, aut indulta ad alienas ecclesias, vel monasteria, nemini amplius esse concedenda, c. *decernit sess. 24. c. cum beneficiis sess. 25.* quia per ea alienæ mortis votum ingeritur, & ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur, c. 2. *hoc tit. c. detestanda, & c. ne captanda eod. in 6.* Eadem ratione is, qui jus † conferendi habet, non 7
potest alteri dare potestatem conferendi beneficium primo vacaturũ, quod per hujusmodi concessionem fraudem adhibere volentibus licentia concederetur contraveniendi canonicæ sanctioni, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, sive promitti, antequam vacent, c. *constitutus h. t. . . c. ex tenore eod. tit.* Item Concil. Trident. statuit, ut nemini † in posterum acces 8
sus, aut regressus etiam de consensu ad beneficium ecclesiasticum cuiuscumque qualitatis concedatur. Idem mandat observari
† in Coadjutoriis cum futura successione; 9
ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittantur, nisi ecclesiæ cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut utilitas postulet prælato dari coadjutorem, ut dictum est in præcedenti titulo, c. *cum in beneficiis sess. 25.* quia referunt imaginem hæreditariæ successionis, quæ sacris constitutionibus reprobatur, c. *apostolica 8. qu. 1. c. ex transmissa, c. ad extirpandas de fil. presbyt.* Regressus † qui conceduntur ob non solutio 10
nem pensionis per Conc. Tridentinum non sunt sublati, quia obligare se potest clericus sub pœna beneficii, anathematis, ac etiam ordinis, c. *si quis presbyter, & ibi gl. in verbo cõsecrationem 2. quæst. 4. c. quoties, & ibi gl. 2. & 3. 1 quæst. 1. c. cum dilectus in fin. & ibi gl in verbo obligavit, & Can. de elect. c. fin. de crim. falf.*
aut unio † quæ fit de beneficio viventis, nõ 11
solum collegio, vel capitulo, sed etiam dignitati, aut beneficio alicuius personæ in parti-

particulari, c. *cum venisset de rest. spol. Clem. si una de reb. eccl. non alien.* quia canones antiqui, ac decreta Concilii Tridentini loquuntur de collatione beneficii vacaturi respectu tituli, non de concessione in proprietatem, c. 1. 2. *& 3. h. t. c. decernit. seq. 24. Gar. de benef. part. 10. c. 1. nu. 24. & 25.* neque etiam
12 censetur sublatum rescriptum † in forma communi, sive justitiæ, quod à sede apostolica conceditur clerico ad sacros ordines, nullo præsentante, promoto sine titulo, quo mandat ordinatori, sive successori eius, ut si per examinationem, quæ aliis committitur, ordinatore citato (qui de indignitate post ordinationem contracta, & quantitate, ac qualitate beneficii potest excipere) constiterit, quod idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei competens beneficium tribuat, datis executoribus, qui ordinatorem, eiusque successorem compellere possint ad provisionem illius in maiori ecclesia, vel aliis ecclesiis civitatis, vel diœcesis, c. *accepimus de at. & qual. & c. c. cum secundum apostolum de præb.* quia qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede, c. *charitatem, c. quicumque c. ecclesiasticis 12. quæst. 2. c. secundùm naturam de reg. jur.* & dignum est, ut ecclesiæ stipendiis sustentetur, in qua, & per quam divinis obsequiis adscribitur, *d. c. ecclesiasticis. 12. quæst. 2. d. c. cum secundum apostolum de præb.* Aliquando hujusmodi rescriptum dirigitur capitulo cadralis ecclesiæ, quia ipsa ecclesia cathedralis obligatur ordinario sine titulo, *dictum est supra tit. de temp. ord. & qualit. ordin.* Man-
13 datum † à Papa factum capitulo, ut eligant, vel præbendam alicui conferant, non afficit singulos de capitulo, unde singuli singulariter non possunt illud exequi, verum electio, & collatio requirunt actum capitularem, & collegialem, quia mandatum fuit id, quod in jure consistit, & agitur de jure efficaciter creãdo, secus si facta collatione † per 14
Papam, mandet capitulo, ut illum recipiant in canonicum, vel dent illi possessionem, quia illa receptio, & traditio consistit in facto, ideo si collegium non vult simul facere, tunc quilibet potest, & tenetur mandatum adimplere, ea enim, quæ requirunt implementum facti, censentur iniuncta universitati, non ut corpori, sed ut singularibus de universitate, *c. eam te, & ibi Pan. n. 12. Felin. n. 13. 14. & seq. & Can. de rescript. Felin. in c. cum omnes n. 27. de const. Achill. decis. 4. ut lit. pend. & c. Franc. in c. Romana § in universitatem n. 5. in fin. de sent. excom.*

Regressus conceditur † tantum à Papa, 15
& est introductus ex eius plenaria potestate, quam habet in beneficialibus, *Paris. de resign. lib. 6. quæst. 5. n. 14. plures citans, ubi plene de regressu tractat.* præsupponit jus pristinum, & dependens à præterito, *Rot. divers. decis. 457. n. 10. & decis. 597. nume. 2. par. 1. Cassad. decis. unic. num 3. de pact. l. quæritur §. si venditor vers. remittentib. ff. de edil. edict. Franc. Marc. quæst.* 288. in quo exprimi debent omnes qualitates, quæ redderent Papam difficiliorem ad concedendum, *Caput. decis. 7. part. 1. Felin. in c. in nostra sub numer. 9. vers. Theorica mentionem de rescript. Felin. in c. ad audientiam el. 2. num. 22. vers. littera ad beneficia, ubi ampliat, & limitat de rescript.* non comprehenditur † sub concordatis Germaniæ, indultis Cardinalium, & alternativis Episcoporum, quæ tollunt gratias præventivas, *Cassad. decis. unic. sub num. 1. de pact. Cassad. decis. 4. de privil. attestans de usu Curiæ c. ab exordio 35. dist. & ibi gloss. fin. & Can. l. si unus ff. de pact. cap. statutum & ibi gloss. in verb. moderandum de præb. in 6.* neque etiam sublocatione ad longum tempus à sede Apostolica confirmata, cum clausula, etiam quoad

quoad successores, quia successor incertus est, *Mandos. de sign. grat. tit. si in evidentem*
17 *vers. quæro an habenti regressum &c.* dat jus † ad rem, *Mand. de sign. grat. titul. regressus, & accessus, vers. regressus dicitur esse jus ad rem Sarnen. in reg. de jur. quæs. non toll. quæst. 1. sub nu. 28. vers. sed quia sæpe dictum est, ubi enumerat omnes casus, in quibus in beneficialibus quæritur jus ad rem, in 10. casu.* quod tantum afficit, & est reservatum, & ideo jus in re non est reservatum, nec affectum, *Card. Seraph. decis. 315. arg. l. 1. ff. de leg. commiss. & l. 2. §. Sabinus ff. pro emptore*, etiamsi in eo sit clausula, quod vim habeat validæ, & efficacis collationis: *Mohed. decis. 7. num. 1. in fin. de renunciat.* ad eius validitatem de jure, *arg. not. per gloss. in c. 1. §. postquam in verb. in script. & ibi Can. de cens. in 6. Guid. 1. decis. 582. numer. 3.* aut per regulas Cancellariæ, vel de Stylo
18 Curiæ non requiritur † consensus alterius, licet per regulas revocatorias, aut gratias non revocetur regressus de consensu, vel ex causa onerosa; *Crescent. decis. 2. sub num. 5. in fin. & Mohed. decis. 13. numer. 1. de renunc. arg. c. 1. cum ibi not. de probat.* quando est intentio Papæ requirere consensum, Datarius apponere solet clausulam, quoad regressum de consensu, *Cresc. d. decis. 2. in fin. c. nullus de jurepatr.* acquiritur absenti, *c. accedens de præb. c. si tibi absenti eod. in 6.* secuta ratihabitione, *Dec. in l. semper qui non prohi-*
19 *bet ff. de regul. jur.* conceditur ad jus † quo quis egressus est, & non quoad possessioné, quæ consistit in facto, nisi adsint clausulæ reservantes omnia tam jus, quam possessionem; *Mohed. decis. xj. num. 4. de renunc. Bart. in l. fin. num. 4. & 5. & seq. & numer. 8. C. de sent. poss. & restit. & ibi Doct.* in eo non expri-
20 mitur † valor, sufficit enim illum in bullis provisionis exprimere, & opponenti illum non fuisse expressum in provisione, incumbit onus probandi, *Mandos. de sign. grat. tit. regressus, & accessus, vers. an autem regressus &c. Fel. in c. super his numer. 16. vers. 3. conclusio de accusat. & ibi Can. communiter.* Quando reservatur † ex causa cessionis, vel resignatio- 21
nis, non est necesse docere de aliquo titulo cedentis, aut quod lis erat valida cum eo, sed sufficit quod cessionarius cessionem acceptaverit, aut ex causa cessionis notabili pensioni consenserit, quia Papa adhæret voluntati partium in cessionibus ad certum effectum: *Mandos. de sig. grat. d. tit. regressus &c. vers. proponebatur, & vers. regressus concessus fuerat. Mohed. decis. 14. & 15. de renuntiat. arg. l. in omnibus rebus ff. de act. & oblig. & l. omnem ff. de jud. C. str. in l. 1. §. & post operis n. 5. plures citans ff. de nov. oper nunciat.* Reservatus in † casibus cessus, vel decessus, seu di- 22
missionis cuiuslibet, verificatur in primo eventu, nec datur habenti regressum electio, nam postquam beneficiatus semel amisit beneficium, id amplius ex persona sua non potest vacare; *Mohed. decis. 20. de renunciat. arg. cap. mandato & ibi Franc. & Can. de præb. in 6. & not. per Bald. in l. invitus num. 8. C. de procurat. Felin. in c. 2. num. 3. ubi ampliat, & limitat, de treug. & pac. l. divortio §. quod in anno, & ibi late Ias. à num. 12. usque ad fin. ff. solut. matr.* si impositus † sit per cessum, 23
non habet effectum in resignatione facta coram Papa in favorem certæ personæ, quia resignans in favorem certæ personæ, hoc agit, quod quæratur beneficium resignatio, & aliter non intendit jus à se abdicare, *Mohed. decis. 36. de renunc. c. Apostolica, & ibi gloss. 1. in fin. & Can. 8. q. 1. Collect. in c. ex parte 1. in fin. & ibi Add. de off. deleg.* Non amittitur per solam negligentiam; *Mohed. decis. 18. de renunc. arg. c. si tibi absenti de præb. in 6. Innoc. in c. extirpanda in fin. de præb. Mohed. decis. 32. nu. 1. de præben.* Ex subsecuta pacifica trien-

nali

nali possessione prædecessoris, postquam locus factus fuit regressui, præsumitur cessio regressus, *Mohed. decis. 19 de renunc. Achill. decis. 19. de prob. arg. alleg. Lap.* 89. & c. *si clericus*
24 1. *resp. de præb. in 6.* facto loco † regressui, eo ipso quod regressum habens declarat locum esse regressui, non solvens pensionem privatus est omni jure, etiamsi à sententia declaratoria appellaverit; quod censetur acquisitum habenti regressum, *Put. decis.* 81.
25 *lib. 2.* & istud censetur † jus novum, & nova gratia, quia facto loco regressui requiritur nova acceptatio beneficii, & clausulæ solitæ in regressibus, & quodammodo accessoriæ, quod tam vigore præsentium, quam antiqui tituli, ac in omnibus, & per omnia, ac si non resignasset &c. intelligendæ sunt ex tunc, quando fit locus regressui, *Rot. divers. decis.* 427 *num.* 7. & 8. *part.* 1. *Put. decis.* 142. *lib.* 2. c. *ut nostrum de appell.* c. *pastoralis de off. ord.* nec beneficium reincidit in veterem affectionem, vel reservationem, *Put. d. decis.* 142. *lib.* 2. *Rot. decis.* 24. *de præb. in antiq. c. fin. cum ibi not. de concess. præb. in 6 c. inter cætera, & ibi Inn. de præb. Rot. decis. fin. de rescript. in an-*
26 *tiq.* Cassatur solo † consensu etiam tacito, *Achill. decis. 6. de renunciat. Caput. decis.* 12. *par.* 3. *Put. decis.* 139. *lib.* 1. c. *Agathosa, & ibi gloss.* 63. *dist. c. ex ore, & ibi gloss. in verb. renunciasse, de iis, quæ fi. à major. part. capit.* in manibus cujuscumque, *Cres. decis. 1. de renunc. Achill. decis. 7. de decimis &c. c. in præsentia de renunc. c. si electio, & ibi gloss in verb. renunciat. de elect. in 6. & Carn. Sarn. in reg. de inf. resig. quæst.* 18. *num.* 5. nisi fiat cassatio correspective ad effectum alterius reservationis, quo casu fieri debet in manibus summi Pontificis, & consensus debet præstari formaliter in Camera, vel Cancellaria: *Rot. divers. decis.* 471. *num.* 10. *par.* 1. *Caput. decis.* 12. *par.* 3. *c. super eo,*
27 *de cond. app.* Clausulæ generales † positæ in

parte provisiva, censentur repetitæ in regressu in eadem supplicatione contento, *Put. decis.* 71. *lib.* 2. *cap. accessorium de reg. jur. in* 6. *l. si enim* §. *qui injuriam ff. si quis caut. &c.*
Canonizatio regressus † habet in se priva- 28
tionem, ad quam procedi non potest nisi præcedente personali citatione possessoris beneficii, alias processus est nullus, *Rot. divers. dec.* 227. *part.* 3. *lib.* 3. *Fel. in c. cum contingat sub num.* 8. *vers. & pro istis benefacit de resc. Rot. dec.* 21. *de dol. & contum. in antiq. Caput. decis.* 375. *part.* 2. *Felin. in c. quoniam sub num.* 22. *ut lit.*
non contest. Limita † quia valet processus su- 29
per canonizatione regressus cum procuratore constituto à reo possessore personaliter citato in causa non solutæ pensionis per actorem in principio intentatæ, & ad omnes alias lites etiam beneficiales, etiamsi reus non fuerit personaliter citatus ad videndum canonizari regressum, quia canonizatio regressus est causa beneficialis, & declaratoria pœnæ incursæ ob non solutionem pensionis, *Achill. decis. 4. & 5. de pensionib. arg. c. ex gestis c. relatum c. ex tua & c. fin. de cler. non re-*
sid. Secundus regressus † nunquam concedi- 30
tur, nisi habens primum regressum illum suspendat, vel ejus cassationi consentiat, ne idem beneficium duobus regressibus sit involutum, *Cassad. decis.* 1. *de pens. Mohed. decis.* 4. 5. 7. 10. 13. *de renunc. Rot. divers. decis.* 799. *par.* 3. *lib.* 3 *attestans de usu, & stylo, arg. c. super eo de cohab. cler. & mul. & ibi gl. fin. & Can. arg. c. dilectus filius, & ibi not. per DD. de rescript.* Accessus nullam habet causam præambulam juris præteriti, *Cassad. decis.* 1. *de pact. nu.* 6. *Put. decis.* 191. *num.* 3. 10. & 18. *libr.* 1. *l. accessionibus ff. de diut. & temp. præscr.* sed præsupponit jus de futuro: *Rot. divers. decis.* 457. *nu.* 10. *part.* 1. *c. unico, ibi ad ea ingressus patere valeat de eo, qui mit. in pos. in 6.* Ingressus ab ac-
cessu non differt, nec præsupponit † ali- 31

quem titulum præcedentem, c. *accusatores, el.2.3.quæst.5.c.eum qui ibi juste ingreditur de præb.in 6.Cassad.d.decis.1.de pact.*

32 Reservationem quædam sunt † genrales, inductę per canones, quæ per Con. Tridentinum non sunt sublatæ, ut reservata sunt beneficia vacantia apud sedē apostolicam, c.*statutum,c.præsenti de præb.in 6.Extravag.ex debito de elect.inter communes Extravag.ad regimen.de præb.inter commues.*etiam monasteria monialium,*Mand.de sign.grat.tit.resignationes vers.monasteria monialium.*vacare dicitur beneficium proprie apud sedem quan-
33 do † beneficiatus in Curia Romana moritur,*Rot.decis. 4. de præb.in nov. Clem.1. ut lit. pend..&c.in princ.* c.*præsenti de præb.in 6.quod declarat c.2.eod.tit.in 6.& sæpius repetit non sine mysterio, mori contingat, decedat, gl.in Clem.1.in verbo diœcesanis, & ibi Can.de jurepatr. cum vulgaribus,*vel in locis ipsi Curiæ Romanæ vicinis, non remotis ultra duas dietas legales,*d.c.præsenti in princ.&* §.*loca.*improprie vero vacatio apud sedem ponitur pro quacumque vacatione in curiæ, & tunc vacatio apud sedem, & vacatio in curia pro eodem capiuntur, c. 2.*de præb. in 6.quod in principio dicit apud sedem in fin in Rom.Cur.c.statutum, & ibi gloss.* 2. *de præb. in 6. Lap.alleg.*84.adeo quod proprie loquendo, omnis vacatio apud sedem possit dici vacatio in Curia, sed non è contra, *Rot. decis.* 17.*de præb.in antiq. Sarn.in reg.de trien.quæst.*31.*post princ.Put.decis.* 38.*lib.*2.*Gonz.super reg.de mens.& altern. gloss.*13.*num.*48.*&seqq.*ab utraque dicta vacatione reservatio beneficii differt, si specialiter sumatur, quia potest esse beneficium reservatum, quod proprie non est vacans apud sedem apostolicam, vel in Curia, *Archidiac.in c.cum in tua num.* 3.*de consu. in 6. Rot. decis.*1.*de off.leg.in antiq.*Item reservantur, & in Curia Romana vacare dicuntur, *Sarn. Trid.reg.de triènn.qu.* 31.§.*& ideo pro clariori vers.hoc probatur Put.decis.* 38.*lib.* 2. beneficia S.R.E.Cardinalium, Officialium Papę, Capellanorum, Commensalium (qui autem censeantur Commensales traditur in c.fin. de verb. si[illegible]f.in 6) & quorumlibet aliorum ratione officii, vel ex causa legitima in Romana Curiæ morantium, quando à Papa pro suis, & sedis Apostolicæ negotiis persequendis de ipsa Curia quocumque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi, aut legati, vel nuncii fuerint, & eos ubilibet ante ipsorum ad prætactam curiam reditum durante legatione, seu prosecutione ipsorum negotiorum rebus contigerit eximi ab humanis, d.*extravag. ex debito* §.*episcopales, insuper, &* §. *rursus de elect. in communes. d.extravag. ad regimen* §.*ac etiam per obitum, &* §§.*seqq.*Beneficia promotorum per Papam ad episcopales ecclesias, & monasteriorum regimina, quæ tempore hujusmodi promotionis, obtinebant, *d.Extravag.ad regimen* §.*rursus monasteria. Garc. de benef. part.xj.* c.6.*num.*30.*& sequentib.* Beneficia vacantia per assecutionem pacificam quorumcumque prioratuum, dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum, & præbendarum, & aliorum beneficiorum auctoritate Apostolica collatorum: *d. Extravag. ad regimen* §.*necnon etiam Garc.de benef.part.xj.c.5. num.* 51.*& plurib.seqq.dicens, quod Dataria apponat decretum dimittendi primum in manib.sanctissimi*, secus quando secundum beneficium, per quod vacat primum, esset ab ordinario collatum, *Extravag.ad regimen prope fin. vers. necnon etiam per assecutionem de præb. Extravag. ex debito* §.*hujusmodi de elect. inter communes Rot.decis.*65.*de rescript.in antiq. Gonz. super reg.de mens.& altern.gloss.*51.*num.*36.*& 37.* Beneficia exemptorum, & immediate sedi Apostolicæ subjectorum; c.*fin. de renunc.*

nunc. Beneficia devoluta ad sedem Apostolicam: *c. licet de suppl. neglig. pral.* Beneficia vacantia per constitutionem execrabilis de præb. inter communes, *Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 51. *ubi casus* 35. *enumerat, in quibus reservatio sibi vendicat locum Paris. de resig. libr.* 2. *quæst.* 16. *à num.* 16. *usque ad fin.* Per concordata Germaniæ reservantur majores dignitates post pontificales in cathedralibus, & principales in collegiatis ecclesiis, §. *de cateris in concord. Germ.* & si agatur ad hunc effectum requiruntur probationes plenæ, & concludentes, & debet esse dignitas major, vel prima proprie, plene, & cum effectu in actu, & non in habitu, nec sufficiunt vestigia dignitatis, propter præjudicium ordinarii collatoris, *Rot. divers. decis.* 70. *num. xj. part.* 1. *c. de liberatione, & ibi glos. in verbo ecclesias, & in verb. electiones circa fin. vers. sed cum majoritas, & ibi Gemin. num.* 6. *& seq. & Can. de off leg. in* 6 Præterea inductæ sunt plures reservationes per particulares constitutiones summorum Pontificum, quæ etiam dicuntur generales reservationes, quia factæ per viam legis, ut reservata sunt beneficia vacantia per privationem, *constit. Paul.* 5. *incip. sanctissimus, quæ est in ordine* 67. recepta in confidentiam, *Constitut.* 109. *Pij* 4 *Rom. Pont. & constit. Pij V.* 87. *Intolerabilis.* vacantia per crimen hæresis, *Constit. Pij V.* 29. *cum ex Apostolatus.* Parochiales ecclesiæ collatæ non servata forma c. 18. *sess.* 24. *Const. Pij V.* 32. *in conferendis. late de præfatis omnib. Gonzal. super reg. de mensib. & alter gloss.* 51. Quædam reservationes sunt
34 speciales † quoad certum corpus beneficii, non tamen pro certa persona: *c. si eo tempore de elect. in* 6. *c. cum olim de re jud.* nonnullæ aliæ sunt introductæ per primam novam, & undecimam regulas Cancellariæ Apostolicæ, quas fuse explicat Mondos. *in Comment. ad dictas regulas. Garc. de benef. part.* 5. *c.* 1. *num.* 56. *& sequent. &* 13. §. *seqq.* Beneficia familiarium Cardinalium sunt reservata *per reg. Cancell.* 4. §. *ac quæcumque,* quam fuse explicat, *Mandos. in reg.* 3. *reservat. quæst.* 17. *&* 4. *quæst. seqq. Greg. xv. decis.* 166. *& ibi late annot.* Quædam sunt speciales † 35
super certo corpore beneficii, & specialiter pro certa persona, *c. dudum de præb. in* 6. *c. executor de concess. præb. in* 6. *Rot. dec.* 28. *de præb. in antiq.* quæ per Concil. Tridentinum sunt sublatæ, quia sunt gratiæ præventivæ, *c. decernit sess.* 24. Reservatio expirat † per pro- 36
visionem Papæ, etiamsi provisus moriatur, antequam cœperit corporalem beneficii possessionem, *Rot. decis.* 24. *de præb. & dignit. in antiq. c. fin.* §. *præsenti* §. *fin. de concess. præb. in* 6. ac litteris non expeditis, *Rot. decis.* 87. *num.* 5. *de rescript. in antiq. Ioan. Andr. in proœm. lib.* 6. *num.* 5. *&* 6. *Archid. & Canonistæ,* quando est facta in forma gratiosa, secus in forma dignum, & Commissaria; *Rot. dec.* 3. *de for. in antiq. Clem.* 1. *& ibi gloss.* 3. *de concess. præb.* Reservatio non expirat per commendam, *Gemin. in c. nemo num.* 6. *de elect. in* 6. *Rot. decis.* 1. *de præb. in antiquior.* nisi commenda fiat ad incertum tempus, puta donec assecutus fuerit possessionem Episcopatus propter dubium eventum conditionis, *Rot. decis.* 1. *in* 2. *resp. de præb. in antiquioribus l. sufficit ff. de cond. indeb. Gemin. in d. c. nemo num.* 6. *de elect. in* 6. Reservatio facta collationi Papæ per mortem Papæ expirat, sed reservatio facta collationi sedis Apostolicæ, morte summi Pontificis non expirat, *Clem.* 1. *de probat. & ibi Zabar. in princ. Imol. in princ. & Can. Mand. in reg.* 1. *reservat. quæst.* 12. *n.* 5. *& seqq.*

De reservatione † beneficii, sive genera- 37
li, sive speciali debet fieri mẽtio in impetratione, alias collatio non valet, *Felin. in c. in*

nostra sub 5. *coroll. de rescript. Rot. decis.* 30. *de prab. in antiq.* & si plures concurrant reservationes generales circa idem beneficium, de omnibus debet fieri mentio specialis in impetratione, *Cassad. decis.* 9. *de prab. numer.* 5. *Bellam. decis.* 425. *si Papa. Felin. in c. in nostra in* 6. *coroll. de rescript.* quia collatio est gratia ex parte concedentis, ex parte impetrantis ambitio, *gloss.* 1. *in c. si tibi qui de rescript.*
38 *in* 6. collatio † apostolica fundata super falsa causa reservationis est subreptitia, & nulla, *Rom. cons.* 335. *num.* 11. *&* 14. *simonet de reserv. quæst.* 61. *num.* 1. quia decretum latum ex falsa causa non afficit beneficium, *l.* 3. *§. puberi ff. de carbon. l. cum vero §. subventum ff. de fideicom. libert. l.* 1. *§. hac verba ff. ne jus fiat ei, qui in poss. l. tutor si petitus l. scia egressa ff. de tut. & curat dat. ab iis &c. l. magis puto. §. fin. ff. de reb. eor. qui sub tut.* & dicitur † Papa vo-
39 luisse providere tanquam de reservato, quando apponit clausulam, dummodo illius dispositio ad nos hac vice pertineat, quæ totam gratiam, & omnia in ea contenta qualificat, & restringit, *simon de reserv. quæst.* 61. *num.* 3. *Gonzal. super reg. Canc. de mens. & alter. §.* 4. *procem. numer.* 75. *& seqq.*
40 Resignatio † beneficii reservati facta in manibus ordinarii tenet, & inducit veram vacationem, *Rot. decis.* 4. *de renunc. & decis.* 1. *de rer. perm. in nov. Caput. decis.* 45. *part.* 1. *c. dudum de prab. in* 6. *gl. in c. quod in dubiis, in verbo in manum laicam, & ibi Innoc. & Can. de renunc.* verum collatio inferioris de beneficiis reservatis est ipso jure nulla, *Extravag. ad Romani. de prab. inter communes c. si eo tempore de elect. in* 6. *& ibi Can. c. quodam, ibi vaca-*
41 *tura prabenda de prab. in* 6. quia † decretum irritans in reservationibus generalibus clausis in corpore juris, aut notoriis, *Mobed. decis.* 13. *num.* 2. *de restit. spol Rot. decis.* 75. *nu.* 3. *&* 5. *part.* 3. *lib.* 1. *divers. cap.* 1. *&* 2. *ut lit. pend. & c. in* 6. *Inn. in c. constitutus, de fil. presbyt. & in cap. significasti de divort. & utrobique Can. c. ad decimas de rest. spol. in* 6. *Rot. decis.* 3. *de rest. spol. in nov.* In specialibus certi corporis beneficii, *Cassad. decis.* 1. *de caus. poss. & propr. Rot. d. decis.* 3. *de rest. spol. in nov.* ac in literis accessus, regressus, & coadjutoriæ cum futura successione, *Cassad. decis.* 2. *de rest. spol. c. quadam, & ibi gl. in verbo ignoranti de prab. in* 6. *c.* 1. *§ quia eum illi de concess. prab. in* 6. irritat contra factum, *Clem.* 1. *de concess. prab. c. quodam de prab. in* 6. & non solum inficit titulum, sed etiam possessionem, *c. ut nostrum de appell. & ibi Can. Cassad. decis.* 1. *& Rot. dec.* 3. *de restit. spol. in nov.* ac omnia quæ sequuntur ex eo, *Rot. decis.* 20. *de prab. in antiq. c. si eo tempore de elect. in* 6. *cap. quodam de prab. in* 6. *Collect. in c. ecclesia vestra sub nu.* 25. *de fortil. gloss in Clem.* 1. *in verbo attestari & ibi Zab. num.* 6. *& Can. de concess. prab.* & excludit possessorium recuperandæ, quando reservatio est probata, vel quando quis incontinenti paratus est eam probare, *Rot. decis. xj. de restit. spol. in antiq. c. in literis de rest. spol. & ita intelligenda est decis.* 3. *de rest. spol. in nov.* sed non officium judicis, si spoliatus fuerit lite pendente, quia in eo non requiritur possessio, sed sufficit quod expulsus tempore expulsionis detineat, *Rot. decis. xj. de caus. poss. & propr. in antiq. dictum est supra in tit. ut lit pend. &c. Pan. in c. bona num.* 21. *de appell.* Decretum appositum in provisione certi beneficii vacaturi inficit titulum, & possessionem secuta provisione executorũ, *Clem.* 1. *de concess. prab. & ibi Can. Mobed. xj. eod. tit. c. pen. & ibi Gemin. in fin. de prab. in* 6. *c. Præterea de app. Cassad. decis.* 1. *&* 2. *de decr. reserv.* secus in decreto, quod apponitur in provisione beneficii certi vacantis, quod non inficit possessionem, *Cassad. decis.* 2. *sub num.* 4. *vers. & intellige, & num.* 5. *de rest. spol.*

c. si à

c. si à sede de præb. in 6. Decretum super beneficio incerto non inficit titulum, & possessionem, *Franc. in c. 1. §. ex part. num. 7. & 8. hoc tit. in 6. qui declarat quando decretum sit appositum super certo, vel incerto beneficio c. si pauper & ibi Franc. & Can. & præb. in 6.* ex quo infertur, quod decretum appositum in indulto conferendi concesso Cardinalibus, vel aliis non inficit neque titulum, neque possessionem provisi ab ordinario; *Clem. 1. hoc tit & ibi gloss. & Can. Cassad. decis. 1. & 2. de restit. spol. Rot. divers. decis. 72 lib. 1. par. 3. d. c. 1. § subjunctum in fin hoc tit. in 6. & ibi gloss. in verb. referri*, quodque in decreta in revocatoriis expectativarum, facultatum resignanti, ac similium gratiarum non officiunt agenti spolio, quominus dicatur habere titulum coloratum, *Mohed. decis. 13. de rest. spol. Rot. divers. decis. 71. num. 5. part. 3. lib. 1. per d. c. 1. § subiunctum hoc tit. in 6.* ac quod decretum regularum Cancellariæ non inficit possessionem, *Achill. decis. 8. de rest. spol. d. c. 1. §. subjunctum*, neque discolorat titulum, *Achill. decis. 13. de rest. spol d. c. 1. § subiunctum*, præterquam in regula Cancellariæ reservatoria mensium, *Cassad dec. 1. de rest. spol. Gonz. in d. reg. Cancell. reserv. mens. gl. 67. num. 29. & seqq. & num. 41. & seqq. Greg. 15. decis. 183. numer. 5.* de regula de annali, *Cassad. decis. 12. super reg. Cancell. Achar. decis. 2. super reg. Cancell. in genere.* De reliquis effectibus decreti *vide Felin. in c. cæterum. num. 19. & seqq. de rescript. Cassad. decis. 3. de decretis in reservat. Anchar. in c. 1. hoc tit. in 6. num. 7. & 8. & ibi Canon. Gonzal. super regul. Cancell. reservat. mens. & c. gloss. 67. numer. 50. & seqq.*

42 Habens indultum † conferendi beneficia qualitercumque vacantia, non potest conferre beneficia reservata, *Rot. dec. 3. de off. leg. in nov. Rot. decis. 29. de præb. in nov. c. dudum c. quamvis el. 2. de præb. in 6.* quod si indulto detur potestas conferendi beneficia reservata, tunc potest conferre beneficia generaliter, & specialiter reservata, *Rot. decis. 4. de præb. in nov. c. olim de verb. sig. c. cum dilectus de donat.* etiam ex duplici reservatione, *Bellam. decis. 425. Pan. in c. at si clerici §. de adulteriis num. 11. de judic. & ibi Can. Ias in l. beneficium num. 31. & seqq. plures cumulans ff. de constit. Princip.* quia indultum contra concedentem latissime est interpretandum, *c. olim de verb. sign. c. cum dilectus de donat.* præterquam vacantia in Curia, sive per obitum, sive aliter vacent, *Rot. d. decis. 4. de præb. in nov. Mand. de sign. grat. tit. indultum conferendi beneficia reservata vers. nonnunquam, & vers. seq. Æn. de falcon. de reserv. in 6. ff. in 4. qu princ. n. 12. Rot. decis. 17. de præb. in antiq.*

Ne sede vacante aliquid innovetur.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1 *Sedis appellatione venit Episcopalis, Abbatialis, Regularis prælatura cuiuslibet collegiatæ ecclesiæ inferioris, ac etiam titulus Cardinalitius.*

2 *Papa mortuo collegium cardinalium non debet se intromittere nisi de provisione.*

3 *Sedes quando dicatur vacare.*

4 *Capitulum sede vacante etiamsi bona prælati & capituli sint distincta succedit in administratione spiritualium & temporalium & in jurisdictione quam potest exercere per se vel alium ac etiam succedit in iis quæ sunt ordinis episcopalis & consecrationis quæ debet exercere per alium episcopum.*

5 *Quænam transeant in capitulum singulariter enumerantur.*

6 *Non succedit in jurisdictione competenti episcopo*

episcopo de jure speciali vel ex delegatione etiam facta authoritate canonis.

7 *Neque in jurisdictione competenti jure directi Dominii aut ex privilegio.*

8 *Capitulum sede vacante inventarium rerum quæ repertæ fuerint, describit.*

9 *Decernit unum vel plures œconomos.*

10 *Officialem sive vicarium idoneum infra octo dies post mortem episcopi constituit.*

11 *Dat confessorem sive pœnitentiarium qui in casibus episcopo reservatis absolvit.*

12 *Dictique œconomus, vicarius, & quicunque officialis sede vacante, constituti, tenentur episcopo ad eundem ecclesiam promoto reddere rationem.*

13 *Capitulum sede vacante infra annum à die vacationis non potest dare liberas dimissorias nisi arctatis.*

14 *Non succedit in rebus aut juribus episcopalibus in iudicium etiam defendendo deducendis.*

15 *Neque in rebus aut juribus ecclesiæ in contractum vel stipulationem deducendis.*

16 *Non succedit in collatione libera & voluntaria pertinente ad episcopum duntaxat vel spectante ad Episcopum de consilio vel assensu capituli.*

17 *Excipe, quia collationes beneficiorum necessarias capitulum facere potest, & ratos alios casus hic enumeratos.*

18 *Non succedit in præsentatione seu electione spectante ad episcopum.*

19 *Sede vacante status ecclesiæ mutari non potest.*

20 *Visitator à Romano pontifice ecclesiæ cathedrali vacanti deputatus administrationem legitimam habet temporalium & spiritualium, confert beneficia ad episcopi collationem spectantia.*

SEDE vacante Capitulum non succedit in collationibus beneficiorum, ideo subjicitur generalis rubrica. Ne sede vacante &c. quæ est concepta negative, & ponit orationem perfectam, ut ex ea argui possit, quod nihil potest innovari sede vacante, in præjudicium ipsius sedis, nisi expresso jure caveatur, *Felin. in rub. ut lit. non contest. & c. Boich. in præm. decret. in verb. Rex pacificus n. 5. 6 & 7.* Appellatione sedis † venit episcopa- 1
lis, *c. illa hoc tit.* abbatialis, *c. cum dilectus de consuet. c. 2. de in integ. rest.* regularis, *c. quia sæpe de elect. in 6. Pan. in c fin. n. 9. de stat. Mon.* nisi Abbas deponatur propter dilapidationem, aut aliam culpā suam, à diœcesano ad denunciationem visitatorum, quo casu interea monasterio datur idoneus administrator, donec ipsi fuerit de Abbate provisum, *c. fin. §. si autem dilapidator. & ibi Pan. n. 8. & 9. & Can. de stat. Monach.* Prælatura cuiuslibet collegiatæ ecclesiæ inferioris, ac etiam titulus Cardinalatus, quia potestas competens episcopo, abbati, prælato, ac etiam Cardinali, sede vacante, transit in Capitulum, exceptis iis, quæ non possunt explicari sede vacante: *c. de his, quæ, & ibi post gl. fin. Pan. n. 2. c. cum de maior. & obed. c. ad abolendam 1. resp. de hæret. Imol. in c. 1. num. 14. hoc tit.* Mortuo Papa † collegium Cardinalium non succe- 2
dit in jurisdictione, & non debet se intromittere, nisi de provisione, & in quantum à jure permittitur, *gloss. in c. 1. in verbo sede vacante, de schism. in 6 & ibi Can. Franc. Marc. dec. 1299. part. 1. Clem. 2. in fin. prin. de elect.* Dicitur sedes † vacare per mortem naturalem, vel 3
civilem episcopi, & per eius captivitatem à paganis, schismaticis, hæreticis, *c. si Episcopus de suppl. neglig. præl. in 6. & ibi gl. in verbo à paganis, & in verbo mortem.* ab hostibus fidelibus, & piratis; *Franc. in d. c. si Episcopus n. 2.* & regula est, quod capitulum † etiamsi bona 4
prælati, & capituli sint divisa, *Franc. in c. unio in fin. de maior. & obed. in 6.* succedit in administra-

nistratione spiritualium, & temporalium, ac jurisdictione, c. *si Episcopus, & c. Ecclesia, de suppl. neglig. prael. in 6. c. 1. de constit. in 6. c. cum olim de maior. & obed. c. unico eod. in 6.*
5 etiam in † re feudali, *Gail. observ. 30. n 10. & seqq. lib. 1. Galli dicunt succedere dominum feudi. Franc. Marc. decis. 46. part. 2. & decis. 367. ead. part. 2. & decis. 95. & seq. part. 1.* quam potest exercere per se, vel alium non Episcopũ, & indistincte in Germania in civilibus, sede vacante sortitur forum in Camera Imperiali, quia vices episcopi, & principis gerit, & processus cum novo electo Episcopo continuatur, *Gall. d. observ. 30. num. 10. & seqq. lib. 1. idem de pignor. c. 7. num. 5.* ac etiam succedit in iis, quae sunt ordinis episcopalis, & consecrationis, quae debet exercere per alium episcopum, quem ad hoc invitabit cum cautelae studio, id est, protestatione, quod per hoc nihil juris ipsi episcopo acquiratur, c. *Pontifices 7. quaest 1. gloss. in cap. si Episcopus in verbo spiritualibus de suppl. neglig. prael. in 6. c. fin. 65. dist. & ibi gl. in verbo convocet. Pan. in c. his quae num. 3 de maior & obed.* Transit in capitulum jurisdictio etiam competens episcopo de consuetudine, & ex prorogatione, seu extensione jurisdictionis ordinariae factae per legem, sive canonem, c. *ad abolendam in princ. ibi, vel clerici ipsi sed vac. juncto §. fin. de haeret. & ibi Host. in fin. & Can. licet Ioan. Andr. aliter ibidem sentiat. Io. Monach. in c. 1. sub num. 3. de maior. & obed. in 6. c. irrefragabili §. caeterum, & ibi gl. in verbo super hoc delegatus de off. ord.* etiam cum verbis, auctoritate apostolica concedimus facultatem, quae nõ faciunt jurisdictionem delegatam, c. *cum aliquibus, & ibi gl in verbo concedimus facultatem de rescript. in 6. & Can.* necnon ex remotione obstaculi exemptionis, *Clem. 1. de testam. Clem. 1. de sepult. Vital. in d. Clem. 1. de testam. num. 45. & seqq. Imol n. 12. & 13. & Zab. in princ. plures similes casus cumulat.* quia eadem ratio debet esse in additamento, quae in principali, *Pan. in c. cum olim, in decima quaest. de maior. & obed.* confirmat electiones, & cognoscit tanquam Episcopus de objectis contra electum, & formam electionis, *d. c. cum olim, & ibi gloss. fin. & Can. de maior. & obed.* etiamsi dictae electiones fuerint factae ab ipsomet capitulo ad praepositutam, & decanatum, vacantes in ipsa cathedrali Ecclesia. Etenim Canonici, in eo quod Canonici, sunt inferiores, in eo quod capitulum repraesentat Episcopum, sunt superiores, *d. c. si Episcopus, & ibi glo. in verbo debebit facit c. penult. de appell. in 6. & ibi not.* instituit praesentatos à patronis, c. 1. *de instit. in 6.* quia confirmatio, & institutio non est donatio, imo est necessaria, & debita, si electus & praesentatus est idoneus, c. *postquam de elect. c. decernimus 16. quaest. 1.* & sunt jurisdictionis necessariae, *Pan. in c. illa n. 6. hoc tit. & in d. c. cum olim post n. 2. gl. fin. in c his quae, de maior. & obed.* absolvit excommunicatos sive à jure, sive ab homine, *d. c. unico, de maior. & obed.* judicat corrigit, excommunicat, c. *ad abolendam 1. resp. de haeret. gloss. fin in d. c. his quae de maior. & obed.* dispensat in casibus Episcopo permissis, *Anch. in c. 1. n. 7. hoc tit. Franc. in c. cum ex eo sub nu. 3. de elect. in 6.* facit perpetua statuta circa correctionem criminũ, & morum reformationem distringentia totam dioecesim, *Pan. in d. c. cum olim in 7. quaest. Anch. in c. 1. n. 6. hoc tit.* quia statuere dependet à jurisdictione, c. *fin. de const. in 6.* privat beneficiis propter crimen, vel aliã justã causam, *Rota decis. 6. de rer. perm. in nov. vers. cum igitur capitulum &c. cap. his quae in fin. & ibi gloss. fin. & Can. de maior. & obed.* interponit auctoritatem permutationi beneficiorum, *gloss. in Clem. unica de rer. permut.* i-

ex

vacantia, an possit conferre beneficia, re servata.

SÆPE præbendæ, & dignitates mandantur conferri, c.*proposuit hoc tit.* c.*ne captanda in 6.* & promittuntur antequam vacent, c.*relatum* c.*ex tenore*, c.*accedens hoc tit.* quandoque vacantes ex negligentia non conferuntur, c.2. §.*cum vero* c.*quia diversitatem, & c.fin. hoc tit.* ideo addit titulum *de concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.* in quo tractat tam circa provisiones non vacantium, quam circa negligentiam in non conferendo vacantes. Pro maiore intelligentia, præmittendum est, quod quatuor
1 sunt termini, quibus utitur Papa † in suis provisionibus, videlicet, *providemus, mandamus provideri, provisum fuit, & concessimus provideri*, quæ juxta canones, & stylum Can-
2 cellariæ differunt. Provisio † dicitur, quando Papa fecit pure gratiam, de qua litteræ sunt expeditæ, c. *Abbatem & ibi gloss. pen.*
3 *de rescript. c.fin. de præb.* Mandamus † provideri; dicitur, quando litteræ sunt expeditæ & alteri mandatur ut provideat, c. *cum no-*
4 *stris hoc tit.* Provisum fuit, dicitur, † quando auctoritate Papæ, vel alterius fuit facta provisio, litteris expeditis, & executis. Con-
5 cessimus † provideri dicitur, quando est signata supplicatio, & in Cancellaria relaxata, sed litteræ non sunt expeditæ, *Sarn. in reg. de idiomate quæst.* 4 *num.* 4. Prætermissa pœna negligentium conferre beneficia vacantia, de qua diximus supra, *libr.* 1. *de suppl. negl. pral.* Circa provisiones non vacantium beneficiorum non est immorandum, quia
6 Concil. Tridentinum decrevit † mandata de providendo, & gratias, quæ expectativæ dicuntur, etiam sub nomine indulti, vel quovis alio colore, aut reservationes mentales, vel alias quascumque gratias ad vacatura, aut indulta ad alienas ecclesias, vel monasteria, nemini amplius esse concedenda, c.*decernit sess.* 24. c.*cum beneficiis sess.* 25. quia per ea alienæ mortis votum ingeritur, & ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur, c.2. *hoc tit.* c. *detestanda, & c. ne captanda eod. in 6.* Eadem ratione is, qui jus † conferendi habet, non 7
potest alteri dare potestatem conferendi beneficium primo vacaturũ, quod per hujusmodi concessionem fraudem adhibere volentibus licentia concederetur contraveniendi canonicæ sanctioni, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, sive promitti, antequam vacent, c. *constitutus h.t.* [illegible] c.*ex tenore eod. tit.* Item Concil. Trident. statuit, ut nemini † in posterum acces 8
sus, aut regressus etiam de consensu ad beneficium ecclesiasticum cuiuscumque qualitatis concedatur. Idem mandat observari
† in Coadjutoriis cum futura successione; 9
ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittantur, nisi ecclesiæ cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut utilitas postulet prælato dari coadjutorem, ut dictum est in præcedenti titulo, c.*cum in beneficiis sess.* 25. quia referunt imaginem hæreditariæ successionis, quæ sacris constitutionibus reprobatur, c.*apostolica* 8.*qu.* 1. c.*ex transmissa*, c.*ad extirpandas de fil. presbyt.* Re-
gressus † qui conceduntur ob non solutio 10
nem pensionis per Conc. Tridentinum non sunt sublati, quia obligare se potest clericus sub pœna beneficii, anathematis, ac etiam ordinis, c.*si quis presbyter, & ibi gl. in verbo cõsecrationem 2. quæst.* 4. c.*quoties, & ibi gl.* 2. *&* 3. 1 *quæst.* 1. c.*cum dilectus in fin. & ibi gl in verbo obligavit, & Can. de elect. c.fin. de crim. fals.*
aut unio † quæ fit de beneficio viventis, nõ 11
solum collegio, vel capitulo, sed etiam dignitati, aut beneficio alicuius personæ in parti-

particulari, c. *cum venisset de rest spol. Clem. si una de reb. eccl. non alien.* quia canones antiqui, ac decreta Concilii Tridentini loquuntur de collatione beneficii vacaturi respectu tituli, non de concessione in proprietatem, c. 1. 2. *& 3. h. t. c. decernit. seq. 24. Garc. de benef. part.* 10. c. 1. *nu.* 24. *& 25.* neque etiam
12 censetur sublatum rescriptum † in forma communi, sive justitiæ, quod à sede apostolica conceditur clerico ad sacros ordines, nullo præsentante, promoto sine titulo, quo mandat ordinatori, sive successori eius, ut si per examinationem, quæ aliis committitur, ordinatore citato (qui de indignitate post ordinationem contracta, & quantitate, ac qualitate beneficii potest excipere) constiterit, quod idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei competens beneficium tribuat, datis executoribus, qui ordinatorem, eiusque successorem compellere possint ad provisionem illius in maiori ecclesia, vel aliis ecclesiis civitatis, vel diœcesis, c. *accepimus de at & qual. & c. c. cum secundum apostolum de præb.* quia qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede, c. *charitatem, c. quicumque c. ecclesiasticis* 12. *quæst.* 2. c. *secundum naturam de reg. jur.* & dignum est, ut ecclesiæ stipendiis sustentetur, in qua, & per quam divinis obsequiis adscribitur, *d. c. ecclesiasticis.* 12. *quæst.* 2. *d. c. cum secundum apostolum de præb.* Aliquando hujusmodi rescriptum dirigitur capitulo cathedralis ecclesiæ, quia ipsa ecclesia cathedralis obligatur ordinario sine titulo, *dictum est supra tit. de temp ord. & qualit. ordin.* Man-
13 datum † à Papa factum capitulo, ut eligant, vel præbendam alicui conferant, non afficit singulos de capitulo, unde singuli singulariter non possunt illud exequi, verum electio, & collatio requirunt actum capitularem, & collegialem, quia mandatum fuit id, quod in jure consistit, & agitur de jure efficaciter creãdo, secus si facta collatione † per 14
Papam, mandet capitulo, ut illum recipiant in canonicum, vel dent illi possessionem, quia illa receptio, & traditio consistit in facto, ideo si collegium non vult simul facere, tunc quilibet potest, & tenetur mandatum adimplere, ea enim, quæ requirunt implementum facti, censentur iniuncta universitati, non ut corpori, sed ut singularibus de universitate, *c. eam te, & ibi Pan. n.* 12. *Felin. n.* 13. 14. *& seq. & Can. de rescript. Felin. in c. cum omnes n.* 27. *de const. Achill. decis.* 4. *ut lit. pend. & c. Franc. in c. Romana* § *in universitatem n.* 5. *in fin. de sent. excom.*

Regressus conceditur † tantum à Papa, 15
& est introductus ex eius plenaria potestate, quam habet in beneficialibus, *Paris. de resign. lib.* 6. *quæst.* 5. *n.* 14. *plures citans, ubi plene de regressu tractat.* præsupponit jus pristinum, & dependens à præterito, *Rot. divers. decis.* 457. *n.* 10. *& decis.* 597. *nume.* 2. *par.* 1. *Cassad. decis. unic. num* 3. *de pact. l. quæritur* §. *si venditor vers. remittentib ff de edil. edict. Franc. Marc. quæst.* 288. in quo exprimi debent omnes qualitates, quæ redderent Papam difficiliorem ad concedendum, *Caput. decis.* 7. *part.* 1. *Felin. in c. in nostra sub numer.* 9. *vers. Theorica mentionem de rescript. Felin. in c. ad audientiam el.* 2. *num.* 22. *vers. littera ad beneficia, ubi ampliat, & limitat de rescript.* non comprehenditur † sub concordatis Germaniæ, indultis Cardinalium, & alternativis Episcoporum, quæ tollunt gratias præventivas, *Cassad. decis. unic. sub num.* 1. *de pact. Cassad. decis.* 4. *de privil. attestans de usu Curiæ c. ab exordio* 35. *dist. & ibi gloss. fin. & Can. l. si unus ff de pact. cap. statutum & ibi gloss. in verb. moderandum de præb. in* 6. neque etiam sublocatione ad longum tempus à sede Apostolica confirmata, cum clausula, etiam quoad

quoad successores, quia successor incertus est, *Mandos. de sign. grat. tit. si in evidentem*
17 *vers quaero an habenti regressum &c.* dat jus † ad rem, *Mand. de sign. grat. titul. regressus, & accessus, vers. regressus dicitur esse jus ad rem Sarnen. in reg. de jur. quas. non toll. quaest. 1. sub nu. 28. vers. sed quia saepe dictum est, ubi enumerat omnes casus, in quibus in beneficialibus quaeritur jus ad rem, in 10. casu.* quod tantum afficit, & est reservatum, & ideo jus in re non est reservatum, nec affectum, *Card. Seraph. decis. 315. arg. l. 1. ff. de leg. commiss. & l. 2. §. Sabinus ff. pro emptore*, etiamsi in eo sit clausula, quod vim habeat validae, & efficacis collationis: *Mohed. decis. 7. num. 1. in fin. de renunciat.* ad eius validitatem de jure, *arg. not. per gloss. in c. 1. §. postquam in verb. inscript. & ibi Can. de cens. in 6. Guid. 1. decis. 582. numer. 3.* aut per regulas Cancellariae, vel de Stylo
18 Curiae non requiritur † consensus alterius, licet per regulas revocatorias, aut gratias non revocetur regressus de consensu, vel ex causa onerosa; *Crescent. decis. 2. sub num. 5. in fin. & Mohed. decis. 13. numer. 1. de renunc. arg. c. 1. cum ibi not. de probat.* quando est intentio Papae requirere consensum, Datarius apponere solet clausulam, quoad regressum de consensu, *Cresc. d. decis. 2. in fin. c. nullus de jurepatr.* acquiritur absenti, *c. accedens de praeb. c. si tibi absenti eod. in 6.* secuta ratihabitione, *Dec. in l. semper qui non prohi-*
19 *bet ff. de regul. jur.* conceditur ad jus † quo quis egressus est, & non quoad possessioné, quae consistit in facto, nisi adsint clausulae reservantes omnia tam jus, quam possessionem; *Mohed. decis. xj. num. 4. de renunc. Bart. in l. fin. num. 4. & 5. & seq. & numer. 8. C. de sent. poss. & restit. & ibi Doct.* in eo non expri-
20 mitur † valor, sufficit enim illum in bullis provisionis exprimere, & opponenti illum non fuisse expressum in provisione, incumbit onus probandi, *Mandos. de sign. grat. tit. regressus, & accessus, vers. an autem regressus &c. Fel. in c. super his numer. 16. vers. 3. conclusio de accusat. & ibi Can. communiter.* Quando reservatur † ex causa cessionis, vel resignatio- 21
nis, non est necesse docere de aliquo titulo cedentis, aut quod lis erat valida cum eo, sed sufficit quod cessionarius cessionem acceptaverit, aut ex causa cessionis notabili pensioni consenserit, quia Papa adhaeret voluntati partium in cessionibus ad certum effectum: *Mandos. de sig grat. d. tit. regressus &c. vers. proponebatur, & vers. regressus concessus fuerat. Mohed. decis. 14. & 15. de renuntiat. arg. l. in omnibus rebus ff. de act. & oblig. & l. omnem ff. de jud. C. str. in l. 1. §. & post operis n. 5. plures citans ff. de nov. oper nunciat.* Reservatus in † casibus cessus, vel decessus, seu di- 22
missionis cuiuslibet, verificatur in primo eventu, nec datur habenti regressum electio, nam postquam beneficiatus semel amisit beneficium, id amplius ex persona sua non potest vacare; *Mohed. decis. 20 de renunciat. arg. cap. mandato & ibi Franc. & Can. de praeb. in 6. & not. per Bald. in l. invitus num. 8. C de procurat. Felin. in c. 2. num. 3. ubi ampliat, & limitat, de treug. & pac. l. divortio §. quod in anno, & ibi late Ias. à num. 12. usque ad fin. ff. solut. matr.* si impositus † sit per cessum, 23
non habet effectum in resignatione facta coram Papa in favorem certae personae, quia resignans in favorem certae personae, hoc agit, quod quaeratur beneficium resignatio, & aliter non intendit jus à se abdicare, *Mohed. decis. 36. de renunc. c. Apostolica, & ibi glos. 1. in fin. & Can. 8. q. 1. Collect. in c. ex parte 1. in fin. & ibi Add. de off. deleg.* Non amittitur per solam negligentiam; *Mohed. decis. 18. de renunc. arg. c. si tibi absenti de praeb. in 6. Innoc. in c. extirpanda in fin. de praeb. Mohed. decis. 32. nu. 1. de praeben.* Ex subsecuta pacifica trien-

nali

nali possessione prædecessoris, postquam locus factus fuit regressui, præsumitur cessio regressus, *Mohed. decis. 19 de renunc. Achill. decis. 19. de prob. arg. alleg. Lap.* 89. *& c. si clericus*
24 *1. resp. de præb. in 6.* facto loco † regressui, eo ipso quod regressum habens declarat locum esse regressui, non solvens pensionem privatus est omni jure, etiamsi à sententia declaratoria appellaverit; quod censetur acquisitum habenti regressum, *Put. decis.* 81.
25 *lib. 2.* & istud censetur † jus novum, & nova gratia, quia facto loco regressui requiritur nova acceptatio beneficii, & clausulæ solitæ in regressibus, & quodammodo accessoriæ, quod tam vigore præsentium, quam antiqui tituli, ac in omnibus, & per omnia, ac si non resignasset &c. intelligendæ sunt ex tunc, quando fit locus regressui, *Rot. diversf. decis.* 427 *num.* 7. *&* 8. *part.* 1. *Put. decis.* 142. *lib. 2. c. ut nostrum de appell. c. pastoralis de off. ord.* nec beneficium reincidit in veterem affectionem, vel reservationem, *Put. d. decis.* 142. *lib.* 2. *Rot. decis.* 24. *de præb. in antiq. c. fin. cum ibi not. de concess. præb. in 6 c. inter cætera, & ibi Inn. de præb. Rot. decis. fin. de rescript. in an-*
26 *tiq.* Cassatur solo † consensu etiam tacito, *Achill. decis. 6. de renunciat. Caput. decis.* 12. *par.* 3. *Put. decis.* 139. *lib.* 1. *c. Agathosa, & ibi gloss.* 63. *dist. c. ex ore, & ibi gloss. in verb. renunciasse, de iis, quæ fi. à major. part. capit.* in manibus cujuscumque, *Cres. decis. 1. de renunc. Achill. decis. 7. de decimis &c. c. in præsentia de renunc. c. si electio, & ibi gloss in verb. renunciat. de elect. in 6. & Carn. Sarn. in reg. de inf. resig. quæst.* 18. *num.* 5. nisi fiat cassatio correspective ad effectum alterius reservationis, quo casu fieri debet in manibus summi Pontificis, & consensus debet præstari formaliter in Camera, vel Cancellaria: *Rot. diversf. decis.* 471. *num.* 10. *par.* 1. *Caput. decis.* 12. *par.* 3. *c. super eo,*
27 *de cond. app.* Clausulæ generales † positæ in parte provisiva, censentur repetitæ in regressu in eadem supplicatione contento, *Put. decis.* 71. *lib. 2. cap. accessorium de reg. jur. in* 6. *l. si enim §. qui injuriam ff. si quis caut. &c.* Canonizatio regressus † habet in se priva- 28
tionem, ad quam procedi non potest nisi præcedente personali citatione possessoris beneficii, alias processus est nullus, *Rot. diversf. dec.* 227. *part.* 3. *lib.* 3. *Fel. in c. cum contingat sub num.* 8. *vers. & pro istis benefacit de resc. Rot. dec.* 21. *de dol. & contum. in antiq. Caput. decis.* 375. *part.* 2. *Felin. in c. quoniam sub num.* 22. *ut lit. non contest.* Limita † quia valet processus su- 29
per canonizatione regressus cum procuratore constituto à reo possessore personaliter citato in causa non solutæ pensionis per actorem in principio intentatæ, & ad omnes alias lites etiam beneficiales, etiamsi reus non fuerit personaliter citatus ad videndum canonizari regressum, quia canonizatio regressus est causa beneficialis, & declaratoria pœnæ incursæ ob non solutionem pensionis, *Achill. decis. 4. & 5. de pensionib. arg. c. ex gestis c. relatum c. ex tua & c. fin. de cler. non resid.* Secundus regressus † nunquam concedi- 30
tur, nisi habens primum regressum illum suspendat, vel ejus cassationi consentiat, ne idem beneficium duobus regressibus sit involutum, *Cassad. decis.* 1. *de pens. Mohed. decis.* 4. 5. 7. 10. 13. *de renunc. Rot. diversf. decis.* 799. *par.* 3. *lib.* 3 *attestans de usu, & stylo, arg. c. super eo de cohab. cler. & mul. & ibi gl. fin. & Can. arg. c. dilectus filius, & ibi not. per DD. de rescript.* Accessus nullam habet causam præambulam juris præteriti, *Cassad. decis.* 1. *de pact. nu.* 6. *Put. decis.* 191. *num.* 3. 10. *&* 18. *libr.* 1. *l. accessionibus ff. de diut. & temp. præscr.* sed præsupponit jus de futuro: *Rot. diversf. decis.* 457. *nu.* 10. *part.* 1. *c. unico, ibi ad ea ingressus patere valeat de eo, qui mit. in pos. in 6.* Ingressus ab accessu non differt, nec præsupponit † ali- 31

quem titulum præcedentem, c. *accusatores, el.2.3.quæst.5.c. eum qui ibi juste ingreditur de præb.in 6.Cassad.d.decis.1.de pact.*

32 Reservationem quædam sunt † genrales, inductę per canones, quæ per Con. Tridentinum non sunt sublatæ, ut reservata sunt beneficia vacantia apud sedē apostolicam, *c.statutum,c.præsenti de præb.in 6.Extravag. ex debito de elect.inter communes Extravag. ad regimen.de præb.inter commues.*etiam monasteria monialium, *Mand.de sign. grat.tit. resignationes vers.monasteria monialium.* vacare dicitur beneficium proprie apud sedem quan-

33 do † beneficiatus in Curia Romana moritur, *Rot. decis. 4. de præb.in nov. Clem. 1. ut lit. pend.,&c. in princ. c.præsenti de præb.in 6.quod declarat c.2.eod.tit.in 6.& sæpius repetit non sine mysterio,mori contingat,decedat,gl. in Clem. 1.in verbo diœcesanus, & ibi Can.de jurepatr. cum vulgaribus,* vel in locis ipsi Curiæ Romanæ vicinis, non remotis ultra duas dietas legales, *d.c.præsenti in princ.& §.loca.* improprie vero vacatio apud sedem ponitur pro quacumque vacatione in curiæ, & tunc vacatio apud sedem, & vacatio in curia pro eodem capiuntur, *c. 2. de præb. in 6.quod in principio dicit apud sedem in fin in Rom.Cur.c.statutum, & ibi gloss. 2. de præb. in 6. Lap. alleg.84.* adeo quod proprie loquendo, omnis vacatio apud sedem possit dici vacatio in Curia, sed non è contra, *Rot. decis. 17. de præb.in antiq. Sarn.in reg.de trien.quæst.31.post princ.Put.decis.38.lib. 2.Gonz. super reg.de mens.& altern. gloss.13.num.48.& seqq.* ab utraque dicta vacatione reservatio beneficii differt, si specialiter sumatur, quia potest esse beneficium reservatum, quod proprie non est vacans apud sedem apostolicam, vel in Curia, *Archidiac.in c.cum in tua num. 3. de consu. in 6. Rot. decis.1.de off.leg.in antiq.* Item reservantur, & in Curia Romana vacare dicuntur, *Sarn. Trid.reg.de trienn.qu. 31.§.& ideo pro clariori vers.hoc probatur Put.decis. 38.lib. 2.* beneficia S.R.E. Cardinalium, Officialium Papę, Capellanorum, Commensalium (qui autem censeantur Commensales traditur in c. fin. de verb. signif. in 6) & quorumlibet aliorum ratione officii, vel ex causa legitima in Romana Curia morantium, quando à Papa pro suis, & sedis Apostolicæ negotiis persequendis de ipsa Curia quocumque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi, aut legati, vel nuncii fuerint, & eos ubilibet ante ipsorum ad prætactam curiam reditum durante legatione, seu prosecutione ipsorum negotiorum rebus contigerit eximi ab humanis, *d.extravag. ex debito §. episcopales, insuper, & §. rursus de elect. in communes. d.extravag. ad regimen §. ac etiam per obitum, & §§. seqq.* Beneficia promotorum per Papam ad episcopales ecclesias, & monasteriorum regimina, quæ tempore hujusmodi promotionis, obtinebant, *d. Extravag. ad regimen §. rursus monasteria. Garc. de benef. part. xj. c. 6. num. 30.& sequentib.* Beneficia vacantia per assecutionem pacificam quorumcumque prioratuum, dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum, & præbendarum, & aliorum beneficiorum auctoritate Apostolica collatorum: *d. Extravag. ad regimen §.necnon etiam Garc.de benef.part.xj.c.5. num. 51.& plurib.seqq.dicens, quod Dataria apponat decretum dimittendi primum in manib. sanctissimi*, secus quando secundum beneficium, per quod vacat primum, esset ab ordinario collatum, *Extravag. ad regimen prope fin. vers. necnon etiam per assecutionem de præb. Extravag. ex debito §. hujusmodi de elect. inter communes Rot, decis.65. de rescript. in antiq. Gonz. super reg.de mens.& altern.gloss.51.num.36.& 37.* Beneficia exemptorum, & immediate sedi Apostolicæ subjectorum; *c. fin. de renunc.*

nunc. Beneficia devoluta ad sedem Apostolicam: c. *licet de suppl. neglig. præl.* Beneficia vacantia per constitutionem execrabilis de præb. inter communes, *Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 51. ubi casus 35. enumerat, in quibus reservatio sibi vendicat locum Paris. de resig. libr. 2. quæst. 16. à num. 16. usque ad fin.* Per concordata Germaniæ reservantur majores dignitates post pontificales in cathedralibus, & principales in collegiatis ecclesiis, §. *de cæteris in concord. Germ.* & si agatur ad hunc effectum requiruntur probationes plenæ, & concludentes, & debet esse dignitas major, vel prima proprie, plene, & cum effectu in actu, & non in habitu, nec sufficiunt vestigia dignitatis, propter præjudicium ordinarii collatoris, *Rot. divers. decis. 70. num. xj. part. 1. c. de liberatione, & ibi glos. in verbo ecclesias, & in verb. electiones circa fin. vers. sed cum majoritas, & ibi Gemin. num. 6. & seq. & Can. de off. leg. in 6.* Præterea inductæ sunt plures reservationes per particulares constitutiones summorum Pontificum, quæ etiam dicuntur generales reservationes, quia factæ per viam legis, ut reservata sunt beneficia vacantia per privationem, *constit. Paul. 3. incip. sanctissimus, quæ est in ordine 67.* recepta in confidentiam, *Constitut. 109. Pij 4 Rom. Pont. & constit. Pij V. 87. Intolerabilis.* vacantia per crimen hæresis, *Constit. Pij V. 29. cum ex Apostolatus.* Parochiales ecclesiæ collatæ non servata forma c. 18. *sess. 24. Const. Pij V. 32. in conferendis. late de præfatis omnib. Gonzal. super reg. de mensib. & alter gloss. 51.* Quædam reservationes sunt
34 speciales † quoad certum corpus beneficii, non tamen pro certa persona: c. *si eo tempore de elect. in 6.* c. *cum olim de re jud.* nonnullæ aliæ sunt introductæ per primam novam, & undecimam regulas Cancellariæ Apostolicæ, quas fuse explicat Mondos. *in Comment. ad dictas regulas. Garc. de benef. part. 5. c. 1. num. 56. & sequent. & 13. §. seqq.* Beneficia familiarium Cardinalium sunt reservata *per reg. Cancell. 4. §. ac quæcumque,* quam fuse explicat, *Mandos. in reg. 3. reservat. quæst. 17. & 4. quæst. seqq. Greg. xv. decis. 166. & ibi late annot.* Quædam sunt speciales † 35
super certo corpore beneficii, & specialiter pro certa persona, c. *dudum de præb. in 6. c. executor de concess. præb. in 6. Rot. dec. 28. de præb. in antiq.* quæ per Concil. Tridentinum sunt sublatæ, quia sunt gratiæ præventivæ, c. *decernit sess. 24.* Reservatio expirat † per pro- 36
visionem Papæ, etiamsi provisus moriatur, antequam cœperit corporalem beneficii possessionem, *Rot. decis. 24. de præb. & dignit. in antiq. c. fin. §. præsenti §. fin. de concess. præb. in 6.* ac litteris non expeditis, *Rot. decis. 87. num. 5. de rescript. in antiq. Ioan. Andr. in proœm. lib. 6. num. 5. & 6. Archid. & Canonistæ,* quando est facta in forma gratiosa, secus in forma dignum, & Commissaria; *Rot. dec. 3. de for. in antiq. Clem. 1. & ibi gloss. 3. de concess. præb.* Reservatio non expirat per commendam, *Gemin. in c. nemo num. 6. de elect. in 6. Rot. decis. 1. de præb. in antiquior.* nisi commenda fiat ad incertum tempus, puta donec assecutus fuerit possessionem Episcopatus propter dubium eventum conditionis, *Rot. decis. 1. in 2. resp. de præb. in antiquioribus l. sufficit ff. de cond. indeb. Gemin. in d. c. nemo num. 6. de elect. in 6.* Reservatio facta collationi Papæ per mortem Papæ expirat, sed reservatio facta collationi sedis Apostolicæ, morte summi Pontificis non expirat, *Clem. 1. de probat. & ibi Zabar. in princ. Imol. in princ. & Can. Mand. in reg. 1. reservat. quæst. 12. n. 5. & seqq.*

De reservatione † beneficii, sive genera- 37
li, sive speciali debet fieri mētio in impetratione, alias collatio non valet, *Felin. in c. in*

nostra sub 5. coroll. de rescript. Rot. decis. 30. *de præb. in antiq.* & si plures concurrant reservationes generales circa idem beneficium, de omnibus debet fieri mentio specialis in impetratione, *Cassad. decis. 9. de præb. numer. 5. Bellam. decis.* 425. *si Papa. Felin. in c. in nostra in 6. coroll. de rescript.* quia collatio est gratia ex parte concedentis, ex parte impetrantis ambitio, *gloss. 1. in c. si tibi qui de rescript.*

38 *in 6.* collatio † apostolica fundata super falsa causa reservationis est subreptitia, & nulla, *Rom. cons.* 335. *num.* 11. & 14. *simon et de reserv. quæst.* 61. *num.* 1. quia decretum latum ex falsa causa non afficit beneficium, *l.* 3. §. *puberi ff. de carbon. l. cum vero* §. *subventum ff. de fideicom. libert. l.* 1. §. *hac verba ff. ne jus fiat ei, qui in poss. l. tutor si petitus l. sola egressa ff. de tut. & curat dat. ab iis &c. l. magis puto.* §. *fin. ff. de reb. eor. qui sub tut.* & dicitur † Papa vo-

39 luisse providere tanquam de reservato, quando apponit clausulam, dummodo illius dispositio ad nos hac vice pertineat, quæ totam gratiam, & omnia in ea contenta qualificat, & restringit, *simon de reserv. quæst.* 61. *num.* 3. *Gonzal. super reg. Canc. de mens. & alter.* §. 4. *proœm. numer.* 75. & *seqq.*

40 Resignatio † beneficii reservati facta in manibus ordinarii tenet, & inducit veram vacationem, *Rot. decis. 4. de renunc. & decis. 1. de rer. perm. in nov. Caput. decis.* 45. *part.* 1. *c. dudum de præb. in 6. gl. in c. quod in dubiis*, *in verbo in manum laicam, & ibi Innoc. & Can. de renunc.* verum collatio inferioris de beneficiis reservatis est ipso jure nulla, *Extravag. ad Romani. de præb. inter communes c. si eo tempore de elect. in 6. & ibi Can. c. quodam, ibi vaca-*

41 *tura præbenda de præb. in 6.* quia † decretum irritans in reservationibus generalibus clausis in corpore juris, aut notoriis, *Mohed. decis.* 13. *num.* 2. *de restit. spol Rot. decis.* 75. *nu.* 3. & 5. *part.* 3. *lib.* 1. *divers. cap.* 1. & 2. *ut lit. pend.* & *c. in 6. Inn. in c. constitutus, de fil. presbyt. & in cap. significasti de divort.* & *utrobiq. Can. c. ad decimas de rest. spol. in 6. Rot. decis.* 3. *de rest. spol. in nov.* In specialibus certi corporis beneficii, *Cassad. decis. 1. de caus. poss. & propr. Rot. d. decis.* 3. *de rest. spol. in nov.* ac in literis accessus, regressus, & coadjutoriæ cum futura successione, *Cassad. decis. 2. de rest. spol. c. quadam, & ibi gl. in verbo ignoranti de præb. in 6. c.* 1. § *quia eum illi de concess. præb. in 6.* irritat contra factum, *Clem. 1. de concess. præb. c. quodam de præb. in 6.* & non solum inficit titulum, sed etiam possessionem, *c. ut nostrum de appell. & ibi Can. Cassad. decis.* 1. & *Rot. dec. 3. de restit. spol. in nov.* ac omnia quæ sequuntur ex eo, *Rot. decis.* 20. *de præb. in antiq. c. si eo tempore de elect. in 6. cap. quodam de præb. in 6. Collect. in c. ecclesia vestra sub nu.* 25. *de sortil. gloss in Clem. 1. in verbo attestari & ibi Zab. num. 6. & Can. de concess. præb.* & excludit possessorium recuperandæ, quando reservatio est probata, vel quando quis incontinenti paratus est eam probare, *Rot. decis. xj. de restit. spol. in antiq. c. in literis de rest. spol. & ita intelligenda est decis. 3. de rest. spol. in nov.* sed non officium judicis, si spoliatus fuerit lite pendente, quia in eo non requiritur possessio, sed sufficit quod expulsus tempore expulsionis detineat, *Rot. decis. xj. de caus. poss. & propr. in antiq. dictum est supra in tit. ut lit pend. &c. Pan. in c. bona num.* 21. *de appell.* Decretum appositum in provisione certi beneficii vacaturi inficit titulum, & possessionem secuta provisione executorũ, *Clem. 1. de concess. præb. & ibi Can. Mohed. xj. eod. tit. c. pen. & ibi Gemin. in fin. de præb. in 6. c. Præterea de app. Cassad. decis. 1. & 2. de decr. reserv.* secus in decreto, quod apponitur in provisione beneficii certi vacantis, quod non inficit possessionem, *Cassad. decis. 2. sub num. 4. vers. & intellige, & num. 5. de rest. spol.*

c. *si à*

c.si à sede de præb.in 6. Decretum super beneficio incerto non inficit titulum, & possessionem, *Franc.in c.1.§.ex part.num.7. & 8. hoc tit. in 6. qui declarat quando decretum sit appositum super certo, vel incerto beneficio c.si pauper & ibi Franc. & Can. & præb.in 6.* ex quo infertur, quod decretum appositum in indulto conferendi concesso Cardinalibus, vel aliis non inficit neque titulum, neque possessionem provisi ab ordinario; *Clem.1. hoc tit & ibi gloss.& Can.Cassad. decis. 1.& 2. de restit.spol.Rot.divers.decis.72 lib.1.par.3. d.c.1.§ subjunctum in fin hoc tit.in 6.& ibi gloss. in verb. referri*, quodque in decreta irrevocatoriis expectativarum, facultatum resignanti, ac similium gratiarum non officiunt agenti spolio, quominus dicatur habere titulum coloratum, *Mohed.decis.13.de rest.spol. Rot.divers.decis.71. num.5.part.3.lib.1.per d. c.1.§ subiunctum hoc tit.in 6.* ac quod decretum regularum Cancellariæ non inficit possessionem, *Achill.decis.8.de rest.spol. d.c.1. §.subjunctum*, neque discolorat titulum, *Achill.decis.13.de rest.spol d.c.1.§ subiunctum*, præterquam in regula Cancellariæ reservatoria mensium, *Cassad dec.1.de rest.spol.Gonz. in d reg.Cancell.reserv.mens.gl.67.num.29.& seqq.& num.41.& seqq. Greg.15 decis. 183. numer. 5.* de regula de annali, *Cassad.decis. 12. super reg. Cancell. Achar. decis. 2. super reg. Cancell.in genere.* De reliquis effectibus decreti *vide Felin.in c. cæterum.num. 19. & seqq. de rescript.Cassad.decis.3.de decretis in reservat. Anchar.in c.1.hoc tit.in 6. num.7.& 8. & ibi Canon. Gonzal.super regul. Cancell. reservat.mens.&c.gloss.67.numer.50.& seqq.*

42 Habens indultum † conferendi beneficia qualitercumque vacantia, non potest conferre beneficia reservata, *Rot.dec.3. de off. leg. in nov.Rot.decis.29.de præb. in nov. c.dudum c. quamvis el.2, de præb.in 6.* quod si indulto detur potestas conferendi beneficia reservata, tunc potest conferre beneficia generaliter, & specialiter reservata, *Rot. decis. 4. de præb. in nov. c.olim de verb.sig. c.cum dilectus de donat.* etiam ex duplici reservatione, *Bellam. decis. 425. Pan. in c. at si clerici §.de adulteriis num.11.de judic.& ibi Can.Ias in l.beneficium num.31.& seqq.plures cumulans ff. de constit. Princip.* quia indultum contra concedentem latissime est interpretandum, *c. olim de verb.sign.c.cum dilectus de donat.* præterquam vacantia in Curia, sive per obitum, sive aliter vacent, *Rot.d.decis.4.de præb.in nov.Mand. de sign.grat. tit. indultum conferendi beneficia reservata vers. nonnunquam, & vers. seq. Æn. de falcon.de reserv.in 6.ff.in 4. qu princ.n.12. Rot.decis.17.de præb.in antiq.*

Ne sede vacante aliquid innovetur.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1 *Sedis appellatione venit Episcopalis, Abbatialis, Regularis prælatura cuiuslibet collegiatæ ecclesiæ inferioris, ac etiam titulus Cardinalitius.*

2 *Papa mortuo collegium cardinalium non debet se intromittere nisi de provisione.*

3 *Sedes quando dicatur vacare.*

4 *Capitulum sede vacante etiamsi bona prælati & capituli sint distincta succedit in administratione spiritualium & temporalium & in jurisdictione quam potest exercere per se vel alium ac etiam succedit in iis quæ sunt ordinis episcopalis & consecrationis quæ debet exercere per alium episcopum.*

5 *Quænam transeant in capitulum singulariter enumerantur.*

6 *Non succedit in jurisdictione competenti episcopo*

episcopo de jure speciali vel ex delegatione etiam facta authoritate canonis.

7 *Neque in jurisdictione competenti jure directi Dominii aut ex privilegio.*

8 *Capitulum sede vacante inventarium rerum quæ reperta fuerint, describit.*

9 *Decernit unum vel plures œconomos.*

10 *Officialem sive vicarium idoneum infra octo dies post mortem episcopi constituit.*

11 *Dat confessorem sive pœnitentiarium qui in casibus episcopo reservatis absolvit.*

12 *Dictique œconomus, vicarius, & quicunque officialis sede vacante, constituti, tenentur episcopo ad eundem ecclesiam promoto reddere rationem.*

13 *Capitulum sede vacante infra annum à die vacationis non potest dare liberas dimissorias nisi arctatis.*

14 *Non succedit in rebus aut juribus episcopalibus in iudicium etiam defendendo deducendis.*

15 *Neque in rebus aut juribus ecclesiæ in contractum vel stipulationem deducendis.*

16 *Non succedit in collatione libera & voluntaria pertinente ad episcopum duntaxat vel spectante ad Episcopum de consilio vel assensu capituli.*

17 *Excipe, quia collationes beneficiorum necessarias capitulum facere potest, & ratos alios casus hic enumeratos.*

18 *Non succedit in præsentatione seu electione spectante ad episcopum.*

19 *Sede vacante status ecclesiæ mutari non potest.*

20 *Visitator à Romano pontifice ecclesiæ cathedrali vacanti deputatus administrationem legitimam habet temporalium & spiritualium, confert beneficia ad episcopi collationem spectantia.*

SEDE vacante Capitulum non succedit in collationibus beneficiorum, ideo subjicitur generalis rubrica. Ne sede vacante &c. quæ est concepta negative, & ponit orationem perfectam, ut ex ea argui possit, quod nihil potest innovari sede vacante, in præjudicium ipsius sedis, nisi expresso jure caveatur, *Felin. in rub. ut lit. non contest. &c. Boich. in præm. decret. in verb. Rex pacificus n. 5. 6 & 7.* Appellatione sedis † venit episcopalis, c. *illa hoc tit.* abbatialis, c. *cum dilectus de consuet. c. 2. de in integ. rest.* regularis, c. *quia sæpe de elect. in 6. Pan. in c fin. n. 9. de stat. Mon.* nisi Abbas deponatur propter dilapidationem, aut aliam culpã suam, à diœcesano ad denunciationem visitatorum, quo casu interea monasterio datur idoneus administrator, donec ipsi fuerit de Abbate provisum, c. *fin. §. si autem dilapidator. & ibi Pan. n. 8. & 9. & Can. de stat. Monach.* Prælatura cuiuslibet collegiatæ ecclesiæ inferioris, ac etiam titulus Cardinalatus, quia potestas competens episcopo, abbati, prælato, ac etiam Cardinali, sede vacante, transit in Capitulum, exceptis iis, quæ non possunt explicari sede vacante: *c. de his, quæ, & ibi post gl. fin. Pan. n. 2. c. cum de maior. & obed. c. ad abolendam 1. resp. de hæret. Imol. in c. 1. num. 14. hoc tit.* Mortuo Papa † collegium Cardinalium non succedit in jurisdictione, & non debet se intromittere, nisi de provisione, & in quantum à jure permittitur, *gloss. in c. 1. in verbo sede vacante, de schism. in 6 & ibi Can. Franc. Marc. dec. 1299. part. 1. Clem. 2. in fin. prin. de elect.* Dicitur sedes † vacare per morem naturalem, vel civilem episcopi, & per eius captivitatem à paganis, schismaticis, hæreticis, c. *si Episcopus de suppl. neglig. prel. in 6. & ibi gl. in verbo à paganis, & in verbo mortem.* ab hostibus fidelibus, & piratis: *Franc. in d. c. si Episcopus n. 2.* & regula est, quod capitulum † etiamsi bona prælati, & capituli sint divisa, *Franc. in c. unio in fin. de maior. & obed. in 6.* succedit in administra-

(right margin numbers: 1, 2, 3, 4)

nistratione spiritualium, & temporalium, ac jurisdictione, c. *si Episcopus, & c. Ecclesia, de suppl. neglig. prӕl. in 6.* c. 1. *de constit. in 6.* c. *cum olim de maior. & obed.* c. *unico eod. in 6.*
5 etiam in † re feudali, *Gail. observ. 30. n 10. & seqq. lib. 1. Galli dicunt succedere dominum feudi. Franc. Marc. decis. 46. part. 2. & decis. 367. ead. part. 2. & decis. 95. & seq. part. 1.* quam potest exercere per se, vel alium non Episcopũ, & indistincte in Germania in civilibus, sede vacante sortitur forum in Camera Imperiali, quia vices episcopi, & principis gerit, & processus cum novo electo Episcopo continuatur, *Gaill. d. observ. 30. num. 10. & seqq. lib. 1. idem de pignor. c. 7. num. 5.* ac etiam succedit in iis, quӕ sunt ordinis episcopalis, & consecrationis, quӕ debet exercere per alium episcopum, quem ad hoc invitabit cum cautelӕ studio, id est, protestatione, quod per hoc nihil juris ipsi episcopo acquiratur, c. *Pontifices 7. quӕst 1. gloss. in cap. si Episcopus in verbo spiritualibus de suppl. neglig. prӕl. in 6.* c. *fin. 65. dist. & ibi gl. in verbo convocet. Pan. in c. his quӕ num. 3 de maior & obed.* Transit in capitulum jurisdictio etiam competens episcopo de consuetudine, & ex prorogatione, seu extensione jurisdictionis ordinariӕ factӕ per legem, sive canonem, c. *ad abolendam in princ. ibi, vel clerici ipsi sed vac. juncto §. fin. de hӕret. & ibi Host. in fin. & Can. licet Ioan. Andr. aliter ibidem sentiat. Io. Monach. in c. 1. sub num. 3. de maior. & obed. in 6.* c. *irrefragabili §. cӕterum, & ibi gl. in verbo super hoc delegatus de off. ord.* etiam cum verbis, auctoritate apostolica concedimus facultatem, quӕ nõ faciunt jurisdictionem delegatam, c. *cum aliquibus, & ibi gl in verbo concedimus facultatem de rescript. in 6. & Can.* necnon ex remotione obstaculi exemptionis, *Clem. 1. de testam. Clem. 1. de sepult. Vital. in* ¶. *Clem. 1. de testam. num. 45. & seqq. Imol n. 12. & 13. & Zab. in princ. plures similes casus cumulat.* quia eadem ratio debet esse in additamento, quӕ in principali, *Pan. in* c. *cum olim, in decima quӕst. de maior. & obed.* confirmat electiones, & cognoscit tanquam Episcopus de objectis contra electum, & formam electionis, *d. c. cum olim, & ibi gloss. fin. & Can. de maior. & obed.* etiamsi dictӕ electiones fuerint factӕ ab ipsomet capitulo ad prӕposituram, & decanatum, vacantes in ipsa cathedrali Ecclesia. Etenim Canonici, in eo quod Canonici, sunt inferiores, in eo quod capitulum reprӕsentat Episcopum, sunt superiores, *d. c. si Episcopus, & ibi glo. in verbo debebit facit* c. *penult. de appell. in 6. & ibi not.* instituit prӕsentatos à patronis, c. 1. *de instit. in 6.* quia confirmatio, & institutio non est donatio, imo est necessaria, & debita, si electus & prӕsentatus est idoneus, c. *postquam de elect.* c. *decernimus 16 quӕst. 1.* & sunt jurisdictionis necessariӕ, *Pan. in c. illa n. 6. hoc tit. & in d. c. cum olim post n. 2. gl. fin. in c his quӕ, de maior. & obed.* absolvit excommunicatos sive à jure, sive ab homine, *d. c. unico, de maior. & obed.* judicat corrigit, excommunicat, c. *ad abolendam 1. resp. de hӕret. gloss. fin in d. c. his quӕ de maior. & obed.* dispensat in casibus Episcopo permissis, *Anch. in c. 1. n. 7. hoc tit. Franc. in c. cum ex eo sub nu. 3. de elect. in 6.* facit perpetua statuta circa correctionem criminũ, & morum reformationem distringentia totam diœcesim, *Pan. in d. c. cum olim in 7. quӕst. Anch. in c. 1. n. 6. hoc tit.* quia statuere dependet à jurisdictione, c. *fin. de const. in 6.* privat beneficiis propter crimen, vel aliã justã causam, *Rota decis. 6. de rer. perm. in nov. vers. cum igitur capitulum &c. cap. his quӕ in fin. & ibi gloss. fin. & Can. de maior. & obed.* interponit auctoritatem permutationi beneficiorum, *gloss. in Clem. unica de rer. permut.*

verbo conferantur, & ibi Canon. admittit resignationem beneficiorum spectantium ad institutionem episcopi, *Rot. decis. 6. de rer. permut. in nov. c. 1. de instit. in 6.* sed non potest interponere auctoritatem permutationi, aut admittere resignationem beneficiorum spectantium ad electionem, præsentationem, vel collationem solius episcopi, *Put. decis. 320. lib. 2. Put. decis. 35. de preb. Clem. un. & ibi gl. pen de rer. permut. & Can.* quia in illis capitulum non succedit directe, c. *unico hoc tit. in 6.* ergo nec indirecte per viam permutationis se impedire debet, c. *cum quid ff. de reg. jur. in 6.* si vero Episcopus una cum capitulo haberet facere præfata, cum capitulum tunc possit eligere, præsentare, conferre, c. *unico hoc titul. in sexto, dicetur infra hoc titul.* poterit ut capitulum consentire, & ut episcopus auctorizare; *glo. pen. in d. clem. unic. de rer. permut. approbata ibidem per Zab. num. 17. & Can. communiter Imol. numer. xj.* constituit œconomum in beneficiis vacantibus spectantibus ad collationem solius episcopi, tam respectu onerum, quam rerum gubernandarum, donec eis fuerit provisum de Rectore, *Pan. in c. illa, sub num. 4. hoc tit. & in c. fin. de stat. Monach. numer. 8. & 9. idem in c. bona num. 13. & seq. de appell. & ibi Franc. in princ.* necnon in parochialibus ecclesiis vacantibus, quas in commendam conferre non potest, quod olim capitulo erat permissum, *Pan. in c. bona num. 13. de appell. Pan. in c. illa numer. 4. ne sed. vac.* quia c. *expedit 18. sess. 24. in Tridentino,* sæpius exprimit, ac seriose, pluriesque repetit verbum *Episcopus*, *gl. sing. in clem. 1. super verb. diœcesanis de jure-patr. & ibi Can. Gemin. in c. duobus super gl. in verb. 1. præsentaverit de rescript. in 6. & ibi Franc. Cassad. decis. 16. numer. 7. & seqq. super reg. Cancell. Garc. in terminis nostris de benef. par. 5. c. 7. n. 81. circa fin. vers. movebat etiam maxime.* sed sede episcopali vacante potest capitulum, seu eius Vicarius, facere concursus ut ad Parochiales Ecclesias vacantes, & ad ipsum spectat abire munia illa omnia, quæ Concilium Tridentinum statuit obeunda ab Episcopo seu eius Vicario cum parochialis ecclesiæ vacatio contigerit, *ex supra allegatis, Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 6. & seqq.* licet, ut infra dicetur, parochialem ecclesiam in concursu conferre non possit: dat licentiam Clerico electo transeundi ad ecclesiam alterius diœcesis, *Rot. decis. 6. num. 3. de rer. perm. in nov. Pan. in c. cum olim, vers. sed dubitatur 2. de maior. & obed.* visitat totam diœcesim, c. *fin. de suppl. negl. præl. in 6. Pan. in d. c. cum olim in 4. dubit. gl. mag. in clem. 1. in verb. capituli deberet. & ibi Can.* quia visitatio fit ex necessitate juris, c. *sopita de censib. c. inter cætera de off. ord. c. relata xj. quæst. 1. Mar. Socin. late in c. qualiter & quando el 2. num. 181. & plurib. seqq. de accus. licet contrarium Monach. in c. fin. num. 3. & seq. de suppl. negl. præl. in 6. & Prob. ibi numer. 1. distinguit, an visitatio competat episcopo jure communi, vel speciali,* & generaliter prætermissis aliis pluribus casibus specialiter enumeratis *per Io. Andr. & Franc. & Can. in cap. 1. de major. & obed. in 6. Pan. in d. c. cum olim, de maior. & obed.* succedit in jurisdictione competenti episcopo de jure communi & ordinario, sive ea sit voluntaria, sive contentiosa, *Franc. in cap. 1. num. 4. in fin. de maior. & obed. in 6. Pan. in d. c. cum olim num. 2. late Garc. de benef. part. 5. c. 7. in princ. & num. 4. & per tot.* sed non in jurisdictione † competenti episcopo de jure 6
speciali, *Franc. in c. 1. §. ubi vero num. 1. hoc tit. in 6.* vel ex delegatione, c. *pastoralis §. præterea de off. ord. Rot. decis. 6. de off. deleg. in antiq.* etiam facta auctoritate canonis: c. *ad abolendam §. fin. & ibi Ioan. Andr. contra Host. nu. 14. in fin. & num. 15, & 16. Pan. in 16. Zabar. &*

Can.

Can.communiter de hæred.Zab.in Clem.2.in 4. quæst.de stat.Monach. aliud enim est dari à jure jurisdictionem delegatam episcopo, ita ut procedat auctoritate Apostolica,& tanquam specialiter delegatus; & aliud est dari episcopo jurisdictionem in aliquibus casibus,quam alias non habebat extendenda ejus potestatem ordinariam,*c.cum olim & ibi Collect.num.4.& xj de major. & obed.Garc. de benef.part.5.c.7.num.68.& seqq Ioan. Franc. de Pavin. de off. & potest.c. sed vac.quæst.10.1. part.princ.à num.1.usque ad num.6.*in qua capitulum succedit sede vacante, ut supra di-
7 ctum est; aut jure directi † dominii, unde de feudo non cognoscit,*c.verum de for.compet.Franc.Marc.quæst.46 num.10.part.2.* aut ex privilegio: c.*sane de privil.Pan.in d.c.cum olim in fin. Franc. in c.1.nu.4.de major. & obed. in 6.* Ratio diversitatis est,quia Capitulum succedit episcopo propter communionem, quæ est inter eos; sunt enim unum corpus; c.*novit.* c. *quando de his quæ fi. à præl.* & dignitas, ac jura ecclesiæ pariter possidentur per Episcopum,& Capitulum,c.*dilecti,& ibi Innoc. de major. & obed.* quæ rationes cessant in his, quæ competunt episcopo jure speciali,delegato, vel ex privilegio; nec Capitulum potest prætendere præscriptionem,in quibus non succedit jure communi, sede vacante,ut ea tunc exerceat, quia sede vacante non potest inchoari, currere, aut finiri præscriptio: c.1.*& c.de 4.de præsc.Rot. dec.7.de rer. per mut. in nov.* hinc est quod Capitulum,quando bona Prælati, & Capituli sunt distincta,*Franc.in c.quia sæpe in gloss. in verb. reservari de elect. in 6.* sede vacante in
8 sui præsentia † Inventarium rerum, quæ rerum, quæ repertæ fuerint, subtiliter describit, nulla specie, seu alio quolibet quasi pro faciendi Inventarii labore sublato,c.*clarita-*
9 *tem c.non licet 12.quæst.2.*decernit † unum, vel plures œconomos, qui rerum ecclesiasticarum & proventuum vacationis tempore obvenientium, etiam ex jurisdictione, & sigillo Curiæ ecclesiasticæ, vel sæcularis, aut alias undecunque,*Clem. si statutum de elect.Franc.Marc.quæst.46.num.4.& 5.part.2.* curam gerant; quia omnia tam dimissa per episcopum,quam postea obvenientia vel in utilitatem ecclesiæ expendi, vel futuro debent successori reservari, c.*hæc hujus placiti, & ibi gloss.in verb.conservare.c.de laicis, & ibi Archid.num.4. & Can. & illud, & 16. DD. 12. quæst.2.*qui vero ea occupare, inter se dividere,aut consumere præsumpserint,eo ipso sunt,& tamdiu manent ab officio,& quibuscumque beneficiis, etiam in aliis ecclesiis obtentis, suspensi, donec plene restituerint, quicquid de supradictis bonis perceperint, c. *quia sæpe, & ibi gloss. in verb. beneficiis quibuscumque de elect. in 6. Clem. statutum de elect.*exceptis singularibus personis, ad quas ratione dignitatum,quas obtinent, jurisdictio cum ejus emolumento devolvitur, *d. Clem statutum § cæterum de elect.* Eadem observare tenetur,quando bona sunt communia, tunc enim administratio eorum spectat ad Capitulum,vel Conventum, c. 2. *de in integr.rest.*c.1.*hoc tit.& ibi Inn. clem.statutum,& ibi gloss. in verb. dimimissis de elect.* sed si tempore vacationis male administrant, non incurrunt pœnam supradictam, licet mortaliter peccent; *Franc.in d.c.quia sæpe in gloss. super verb.reservari,& ibi Can. de elect. in 6.* Item Capitulum † officialem seu Vica- 10
rium idoneum infra octo dies post mortem episcopi constituere, vel existentem confirmare tenetur; si secus factum fuerit, ad metropolitanum deputatio hujusmodi devolvitur, etsi ecclesia ipsa metropolitana, vel exempta fuerit,capitulumque,ut præfertur, negligens fuerit, tunc antiquior episcopus

ex suffraganeis in metropolitana, & propinquior episcopus in exempta œconomum, & Vicarios idoneos constiuit, c. *Capitulum*
11 *sess.* 24. dat confessorem † sive pœnitentiarum, qui in casibus episcopo reservatis absolvit, *Pan. in c. his quæ in fi. & c. cum olim in fin. vers. quartodecimo de major. & obed.* dictiq;
12 œconomus † & Vicarius, & alii quicumque officiales, qui sede vacante fuerunt constituti, tenentur episcopo ad eamdem ecclesiam promoto, de iis, quæ ad eum spectant, reddere rationem officiorũ, jurisdictionis administrationis, & cujuscumque eorum muneris, etsi deliquerint in eorum officio possunt ab eo puniri, etiamsi à Capitulo absolutionem & liberationem meruerint: Capitulum vero de scripturis ad ecclesiam pertinentib. reddit rationem, *d.c. Capitulum §. episcopus vers. sess.* 24. Ista regula, Capitulum sede vacante succedit in jurisdictione competenti episcopo jure proprio, & ordinario, recipit aliquot fallentias: Et primo non licet Capitulo, aut aliis quibuslibet in jurisdictione episcopi loco capituli sede vacante
13 succedentibus infra annũ † à die vacationis dare ordinandi licentiam, aut litteras dimissoriales, sive reverentiales, nisii arctatis occasione beneficii recepti, sive recipiendi, c. 10. *sess.* 7. *c. abbatibus sess.* 23. *per quæ limitatur c. cum nullus in fin. princip. de temp. ordin. in* 6. *Garc. de benef. part.* 5. *c.* 7. *num.* 91. *usque ad fin.*
14 Secundo Capitulum † non succedit in rebus, aut juribus episcopalibus in judicium etiam defendendo deducendis, *c. fin. &* c. 1. *hoc tit & ibi Pan. num.* 4. *& Canon.* ideo judicium habitũ cum ecclesia sede vacante non tenet, *c. edoceri, & ibi gl. in verb. debeãt de rescr.* nam qui non potest alienare, non potest rem in judicium deducere, *l. ait Prætor ff. de jur. delib.* Signatura quoque sanctissimi Domini nostri solita est differre confirmationes privilegiorum, & alia tangentia jurisdictionem episcopalem, seu cathedralem ecclesiam, seu illius mensam, quæ ab ipsa petuntur, quando sedes episcopalis vacat, quousque sedes sit plena, *Mandos. de sign. grat. tit. confirmationes vers. in materiis tangentibus &c.* c. 1. §. *attendentes h. t. c. dudũ* §. *quia vero, de reb. eccl. alien. in* 6. *Lap. alleg.* 20. *Pan. in c. verum de for. comp. n.* 3. Tertio non succedit † in rebus, aut juribus ecclesiæ in contractũ, vel stipulationem deducendis; ipseque contractus est ipso jure nullus ex defectu potestatis capituli: *c.* 1. *& ibi gl. in verb. sede vacante, vers. item si Canonici h. t. & ibi Pan. n.* 8. *& Can.* in favorem ecclesiæ indultum est, ut episcopus noviter creatus possit illum contractum habere ratum, etiamsi sit alienationis, *c. si qua de rebus* 12. *q.* 2. Quarto non succedit † in collatione libera, & voluntaria beneficiorum pertinente ad episcopum dumtaxat, *c. illa h. t. Pan. in c. cum olim nu.* 2. *& ibi Can post gl. de major. & obed. late Franc. Marc. q.* 93. *part.* 1. vel spectante ad episcopum de Consilio, vel assensu capituli, quæ, licet alias inter prædicta magna sit differentia, *c. cum olim. de arbitr. c. cum in veteri de elect. Gonz. super reg. de mens. & alter. gl.* 46. *& gl.* 47. sede vacante, vel episcopo suspenso, nisi sit in mora petendæ relaxationis, capitulum non confert, c. 1. §. 1. *h. t. in* 6. quia collatio est quædam donatio, *c. fin. de off. Vic. in* 6. utitur enim prælatus quadam liberalitate, in quem vult conferendo, *relatum de præb.* tum quia collatio computatur inter fructus, *gl. fin. d. c. cum olim de major. & obed. & ibi Can.* & liberalitas dispensandi fructus provenientes sede vacante non transit in capitulum, sed debent in utilitatem ecclesiarum expendi, vel futuris successoribus fideliter reservari: *c. quia sæpe contingit. de elect. in* 6. *c. hæc hujus placiti. c. non liceat* 1. 12. *q.* 2. *c. cum vos. de off. ord.* sede itaque episco-

15 16

episcopali vacante collatio beneficiorum spectat ad summum Pontificem, *Pan. in c. illa num. 3. hoc tit. reg. Canc. 2. §. ac etiam reservavit explicata per decis. 614. in recollect. per Farinac. par. 2.* & ad visitatorem à Romano Pontifice ecclesiæ vacanti deputatum, *c. fin.*
17 *§. fin. de suppl. neglig. prælat.* Excipe † ab hac fallentia, quia collationes beneficiorum necessarias capitulum sede vacante facere potest, utputa, mandatario, nominato per universitatem, aut debita certæ personæ, vel certo generi personarum, scilicet consanguineis fundatoris, licet secus sit cum in genere qualificatis personis, magis idoneo ex filiis patrimonialibus, aut in concursu ad paparochiales ecclesias collatio est facienda, *Prob ad Monach. in c. fin. sub num. 5. de off. Vic. in 6. Rebuff. in prax. part. 1. hoc tit. de devolut. n. 85. & 86 Put. decis. 99. num. 3. libr. 3. late Garc. de benef. part. 5. c. 7. num. 55 & seqq & num. 66. & seqq. & num. 76. & seqq. qui refert Rotales decisiones.* Insuper quando ad episcopum, etiam ut prælatum, & capitulum pertinet communiter collatio beneficiorum, quia tunc mortuo episcopo, vel à collatione beneficiorum suspenso, poterit capitulum vacantia conferre: idem poterit episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo excommunicari, *c. 1. in princ. hoc tit. in 6.* Item capitulum confert beneficia sede vacante, quando collatio spectat ad capitulum cum consilio episcopi, quia sublato de medio episcopo, consilium ab eo peti nequit, vel si egerit in remotis, ita quod non possit ejus præsentia in brevi haberi: *d. c. 1. §. fin. hoc tit. in 6.* idé obtinet, si collatio spectet ad quemvis alium de Consilio Episcopi, ut mortuo Episcopo possit libere conferre, etiam non requisito capituli Consilio, *Franc. in d. c. 1. §. fin. num. 6. hoc ti. in 6.* secus si conferre habeat de consensu Episcopi, etiam si sit periculum in mora & dato quod consensus obtineri non possit. *gl. in d. c. 1. §. fin. in verb. cum consilio episcopi, & ibi Franc. n. 6. in fi. & Can. hoc t. in 6. gl. in c. si per te in verb. assensus de rescript. in 6. & ibi Can.* quo casu quia conferre non possunt, non currit illis semestre tempus, *c. quia diversitatem de concess. præb. c. fin. de elect.* Præterea Capitulum sede vacante confert beneficia devoluta ad episcopum propter negligentiam, vel delictum inferiorum, *Pan. in c. illa sub num. 3. hoc tit. & ibi Can. Franc. in c. quamquam num. 4. de elect. in 6. & ibi Ioan. And. num. 1. Anchar. & Can.* tum quia devolutio pertinet ad jurisdictionem episcopalem, in qua Capitulum succedit; tum quia devolutio fit ad episcopum non favore sui, sed beneficii, ut ejus evitetur diuturnior vacatio. Quinto Capitulum † eadem ratione non 18
succedit in præsentatione, seu electione spectante ad episcopum, *Specul. in tit. ne sede vacante in 3. forma libelli Paul. de Citad. de jure patr. art. 3. 6. part. num. 58. vers. trigesimo tertio quaro. Ioan. Franc. Pavin. de off. & potest. c. sed. vac. 5. q. 2. part. princ. sub n. 3. vers. sed an capitulum, & n. 4.*

Sede vacante † status ecclesiæ mutari 19
non potest, c. 1 *hoc tit.* quia non est, qui jus ecclesiæ tueatur; potest ei donari, legari, & alia fieri non possunt ad ejus utilitatem, & si aliter diceretur, cedet in damnum, quod favore ecclesiæ est inductum, *l. quod favore C. de leg. & constit.* Visitator ab † alio, quam à 20
summo Pontifice ecclesiæ Cathedrali vacanti deputari non potest, qui administrationem legitimam temporalium, & spiritualium censetur habere, & ut dictum est confert beneficia ad collationem episcopi spectantia, *c. fin. in princ. & c. fin. de suppl. negl. prælat.*

De iis, quæ fiunt à Prælato sine consensu capituli.

Titulus X.

SVMMARIA.

1 *Episcopus & capitulum sunt unum corpus, episcopus caput, canonici membra.*

2 *Episcopi de negotiis ecclesiasticis, maxime de illis quæ spiritualia sunt, laicorum judicio non disponunt.*

3 *Ad Episcopum & capitulum communiter & copulative pertinet administratio bonorum ecclesiæ.*

4 *Irrita est quævis alienatio rei ecclesiasticæ facta per episcopum absque collaudatione & subscriptione capituli.*

5 *Quæ regula limitatur in quibusdam casibus hic annotatis.*

6 *In inferioribus ecclesiis administratio bonorum & rerum pertinet ad præsidentem collegio & ad ipsum collegium.*

7 *Administratione bonorum divisa inter episcopum & capitulum, dignitas ecclesiæ & administratio jurium episcopalium remanet inter eos communis, & ponuntur plura exempla.*

8 *Consuetudine induci potest, quod administratio spiritualium sit divisa, pacto induci non potest.*

9 *In cæteris casibus non requiritur consilium aut consensus capituli, sed sufficit consensus solius episcopi.*

10 *Iurisdictio spectat ad episcopum quam exercet quandoque habito consilio, quandoque consensu in præsentia capituli.*

11 *Episcopus in arduis an debeat procedere cum consilio capituli vel cum consensu doctores obscure tractant, consuetudo declarant certum modum procedendi est interpretativa.*

12 *Vbi consilium alicuius requiritur in actu debet prius ille actus tractari in præsentia illius & super eo consilium eius peti & expectari.*

13 *Vbi ad aliquem actum requiritur consensus alicuius, puta capituli, debet episcopus consentire cum capitulo & capitulum cum episcopo.*

14 *Regulariter in negotiis ecclesiæ tenetur episcopus requirere consilium capituli.*

15 *In certis casibus requiritur consensus capituli, qui hic enumerantur.*

SEDE vacante nihil debet attentari à capitulo in præjudicium sedis; sede repleta Prælatus non potest disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo, quia unum corpus † 1
censentur, Episcopus caput, canonici membra: *c. novit, & cc. seqq. hoc tit. c. cum non liceat de præscript.* ideo subnectit titulum de iis, quæ fiunt à Prælato &c. Certæ sunt juris regulæ, quod Episcopi, † abbates archiepi- 2
scopi, & alii ecclesiarum prælati de negotiis ecclesiasticis, maxime de illis, quæ spiritualia esse dicuntur, laicorum judicio non disponunt, *c. 2. de jud. c. fin. de reb. eccl. alien. vel non c. contingit. de arbitr. & ibi gl. & Can.* nisi clericis laici associentur auctoritate superioris, *gloss. in d. c. contingit, vers. sed si compromittatur, c. per tuas, & ibi gloss. in verbo auctoritate, & Can. de arbitr.* Administratio † bonorum 3
Ecclesiæ de jure communi spectat ad Episcopum & capitulum communiter, & cumulative, *c. edoceri de rescript. & ibi post gloss. Felin. num. 3. & seqq. plura allegans, & DD. Rot. diversf. decis. 391. part. 1.* ideo irrita † est 4
Episcoporum donatio venditio, commutatio, vel quævis alia alienatio rei ecclesiasticæ, absq; collaudatione, & subscriptione capituli.

capituli, *d. 1. hoc tit. c. sine exceptione 12. qu. 2.*
5 Limita quia † valida est facta ab episcopo sine capitulo modica donatio, alienatio terrularum, vel vineolarum parvarum, aut mancipii fugitivi, *c. terrulas, & ibi gl. c. fugitivi 12. quaest. 2. c. caeterum de donat.* alienatio temporalis facta capitulo sciente, & non contradicente, *c. 2. & 3. hoc tit. c. possessiones 16. quaest. 1.* temporalis non est, quae fit ad vitam illius, cui fit concessio, *Clem. 1. de reb. eccl. non alien.* temporalis est, quae fit ad vitam praelati concedentis, *c. de caetero, & c. veniens de transact. Pan. in c. continebatur nu. 7. hoc tit.* Item valida est alienatio, & donatio, quam facit episcopus de bonis mensae suae episcopalis sine solemnitatibus Capitulo suae ecclesiae, *Zab. in c. novit quaest. 7. hoc t. & ibi Canon. Communiter. Rot. divers. dec. 756. num. 3. part. 1.* quia remanet in dominio ecclesiae, *l. unum ex famil. l. imperator § fin. cum l. seq ff. de leg. 2.* datio quinquagesimae partis census cathedralis ecclesiae, vel etiam inferioris ecclesiae, *c. pastoralis, & ibi gloss pen. & fin. Panor. & Can hoc tit. Franc. Marc. quaest. 1014 part. 1.* sive de possessionibus, sive de proventibus, *c. penult. §. hoc semper de donat. & ibi post glo. Canon.* facta sine capitulo monasterio de novo à se constructo, & centesimae partis census, ecclesiae à se constructae, quae monasticis non informabitur regulis, vel quam pro suis magnificare voluerit sepulturis in sua dioecesi, & non alibi etiam exemptis, *c. apostolica, ibi, in sua parochia: Pan. & Can de donat. num. 3.* dummodo grave damnum ecclesiae suae non infligat, eaque cautela servata, ut unam tantummodo, quae placuerit, ex his remunerationem assumat, *c. bona rei, & ibi gl. 1. 12. quaest. 2. c. pen. & ibi gl. in verbo elargiri, & Can. de donat. c. pastoralis hoc tit. & ibi post gl. pen & fin. Can.* donatio temporalis fructuum, *Pan. in c. caeterum nu. 4. de donat. Pan. in d. c. tua nuper sub numer. 5. hoc tit.* In inferioribus † ecclesiis admini- 6
stratio bonorum, & rerum pertinet ad praesidentem collegio, & ad ipsum collegium, seu maiorem, & saniorem partem Collegii, *c. 1. & ibi post gl. in verbo tractatus Can. de reb. Eccles. non alien. l. quod maior. ff. ad municip. c. ea noscitur hoc tit. c. 2. §. caeterum, & ibi gloss. in verbo statutum de verbo signif. in 6. c. cum omnes, & ibi gloss. in verbo constitutum, vers. sed nunquid est verum de constit. & ibi Felin. num. xj. & 17. & Can. communiter c. relatum el. 2. §. nomine, & ibi post gl. in verbo unus Canon. de testam.*

Administratione † bonorum divisa inter 7
Episcopum, & capitulum, dignitas ecclesiae, & administratio jurium episcopalium remanet inter eos communis, *c. dilecti, & ibi Innoc. de maior. & obed. in princ. c. cum clerici, & ibi Inn. de verbo sign. Archid. in c. quamquam 23. dist. num. 7. & ibi Gemin. num. 10.* Hinc infertur, quod Episcopus sine consilio capituli non potest synodum congregare, statuta facere, errata corrigere, *c. quanto hoc tit. Caputaq. decis. 305. part. 1.* beneficia, & dignitates sitas extra ecclesiam cathedralem conferre, *Pan. in d. c. quanto num. 2.* instituere, aut destituere, abbates, abbatissas, vel alias personas ecclesiasticas, *Pan. in c. quod in dubiis num. 5. de renunc.* confirmare electos, aut caetera ecclesiae negotia peragere, *c. novit, & d. c. quanto hoc tit.* alias gesta sunt ipso jure nulla, quia poena nullitatis in d. c. novit apponitur per verbum praesentis temporis, *gl. in d. c. novit, & ibi Pan. num. 8.* Consuetudine † induci potest, quod administratio 8
spiritualium sit divisa, *c. 3. de consuet. in 6.* etiam in Praelatis inferioribus, *c. fin. de reg. in 6.* pacto huiusmodi divisio induci non potest *Gemin. in d. c. quamquam sub num. 10. 23. dist.* In caeteris casibus † de jure canonico 9
non

non requiritur consilium, aut consensus capituli, sed sufficit consensus solius episcopi, ut in donatione, quam facit laicus monasterio, vel ecclesiæ de decimis, quas ab alia ecclesia habet in feudum perpetuum ab antiquo ante Concilium Lateranense, c. *cum apostolica hoc tit.* solus Prælatus, requirit beneficiatum absentem ad faciendã residentiam, & spoliat eum, si non veniat monitus, quia non requiritur judicium, nec fertur sententia privativa, sed potius est spoliatio, & quædam juris executio, *Pan. in c. novit n. 7. in fin. Anch n. 11. & Can. hoc tit. c fin. de cler. non resid. c fin. 91. dist. c. contumaces 50. dist.* minora negotia extrajudicialia, *Pan. in d. c. novit. Put. decis. 203. in fin. lib 1.* solus episcopus explicat, & in minoribus beneficiis solus instituit, *Pan in d. c. novit n. 6. & in d. cap. tua nuper n. 5. hoc tit.*

10 Iurisdictio spectat † non ad capitulum, *c. ex parte Decani, & ibi Panor. n. 2. de rescript.* sed ad Episcopum, quam explicat, & exercet quandoque habito consilio, quandoque consensu, *Pan. in c. novit. sub n. 4. hoc tit. Navar. cons. 3. de off. ordin.* in præsentia capituli in civilibus, *c. Episcopus nullius 15. quæst. 7. c. si qui ex fratribus, & c. de persona xj. quæst. 1. c. ex literis de divort. Put. decis. 203. in fin. lib. 1.* ac causis criminalibus, *c. si quid vero 86. dist. & ibi gl. fin. c. irrefragabili, & ibi gl. in verbo per capitulum in princ. & fin. de off. ordin. c. qualiter, & quando el. 2. de accusat. Collect. in c. irrefragabili, n. 3. & 4. de off. ordin. Put. decis. 203. lib. 1. & decis. 92. lib. 3.* etiam minoribus & levibus, *c. si quid, c. si autem is c. Episcopus nullius. 15. quæst. 7. c. si quid 86. dist. Put. decis. 203. n. 5. & seq. lib. 1. ubi in princip. ponit quæ sint crimina gravia.*

11 Episcopus in arduis † an debeat procedere cum consilio capituli, vel cum consensu capituli, Doctores confuse, & obscure tractant, *Achill. decis. 2. de off. ordin. plures cumulans Rot. divers. decis. 615. part. 1. attestans quod quater ista materia fuit discussa per dubia particularia, & nihil fuisse firmatum c. irrefragabili. & ibi Can. de off. ordin. Can. in c. quanto, & c. novit hoc tit.* Consuetudo declarans certum modum procedenti est interpretativa, & non requirit aliquam temporis præscriptionem, *Rot. divers. decis. 615. part. 1. Pan. in c. cum dilectus n. 7. de consuet. Butr. in c. fin. sub n. 47. vers. ex his dicit. de consuetud. l. minime l. si de interpretatione ff. de legib. & ibi DD. Cravet. cons. 101. n. 3. & seq.* Vbi Consilium alicuius † requiritur ad faciendum aliquem 12 actum, debet prius ille actus tractari in præsentia illius, & super eo Consilium eius peti, & debito tempore expectari responsum, *c. cum in veteri de elect. c. cum olim de arbitr. & ibi gloss. fin. Pan. & Can. communiter.* quia Capitulum posset allegare causas, ex quibus Episcopus moveri posset, & meliores rationes sumere pro expeditione actus gerendi; *l. si in tres, & l. seq. ff. de arbitr. c. prudentiam, & ibi gloss in verb. teneatur, de off. deleg. & Can. arg. c. Nicena. 31. dist.* ubi ad aliquem † actum faciendum requiritur con- 13 sensus alicuius, puta Capituli, debet Episcopus consentire cum Capitulo, & Capitulum cum Episcopo, alias non est consensus, sed dissensus, & non valet actus, si non habet Episcopus consensum Capituli, *c. unic. §. 1. & ibi gl. in verb. assensu, & Can. ne sed. vac. &c. in 6. cap. tua de sponsal. & ibi Can. Pan. in c. cum nos num. 5. hoc tit. late Pan. in c. cum in veteri num. 12. de elect.* Regulariter in negotiis † ecclesiæ tenetur Episcopus requirere 14 Consilium Capituli, *c. novit, & ibi Pan. sub n. 7. c. quanto hoc tit. d c. ex litteris de divort. c. episcopus nullius 15. q. 7.* In certis casibus † re- 15 quiritur consensus. In alienatione rerum Cathedralis ecclesiæ, *c. 1. c. 3. hoc tit. c. fraternitatem.*

nitatem.c.pastoralis de donat.c.fine exemptione. *12.q.2.* etiamsi præbendæ sint distinctæ, & res singularis præbendæ alienetur, c. *ad audientiam, & ibi Pan. & DD. & Cresc. decis.* 2. *de reb.eccl.non alien.* quia præbendæ sunt ecclesiæ, & ex causa bona ecclesiæ fuerunt divisa in præbendas, c *pen. & fin.* 12. *q.* 1. & Canonicus proprie non possidet præbendam, sed possessio est penes ecclesiam, *Felin. in c. ex literis num.* 2. *de prob.* secus in alienatione rerum inferiorum ecclesiarum, in qua sufficit Consilium Capituli, *Pan.in c.*1.*num.* 5. *hoc tit. ubi distinguit text in cap.*1.*de reb.eccles. non alien. in* 6. *videtur requirere consensum Capituli.* Præterea consensus Capituli necessarius est in concessione perpetua ecclesiarum vacantium, vel portionis obventionum earumdem, quæ excedat quinquagesimam, aut centesimam partem, *Iurib. in princ.huius tit.alleg.* in proprietatem aliis ecclesiis, vel cœnobiis, *Clem.* 2. *& ibi gloss. in verb. consentiente de reb.eccl.non alien. c. consultationib. cap.pastoralis de donat. c. pastoralis hoc tit. Franc.Marc.q.*1014. *part.* 1. sive cœnobia, quibus conceduntur, in eis habeant juspatronatus, c. *tua nuper hoc tit.* sive quilibet alius, & accedat patroni consensus, c. *pastoralis hoc tit.* quia unio est species alienationis, *d.c.tua nuper in fin. & ibi gloss. fin. cap. cum venissent, de instit. l. annua §. Attia ff de ann.leg.* & sectio omni jure prohibetur: *tit. ut eccl.benef.sine dimin.confer.* in dispensationibus, c. *præsentium.* 1.*quæst.*5. *& ibi gloss fin. Collect.in c. de Simoniaca num.*2.*de Simon.* c. *de pœnitentibus & ibi Prep.num.*5.*Archid.num.*5. *Gemin.num.*4.50.*dist.* in prolationibus sententiæ excommunicationis, suspensionis, & interdicti, c.1.*& ibi gloss.in verb. Capituli, & Pan.num.*2.*de excess. prælat.* in correctionibus, *Cas.decis.*2.*numer.*5.*de jurejur. Im. in* 6.*novit num.*11.*per illum tex. hoc titul.* quæ ex decretis Conc. Trid. solis episcopis, & ecclesiarum prælatis tanquam à sede Apostolica delegatis contra exemptos, & privilegiatos delinquentes conceduntur, c.*ecclesiarum sess.* 6. c.*omnes sess.* 14. *cap. episcopi sess.* 24. c. *transmissam de elect.* In omnibus aliis casibus concernentibus præjudicium, aut interesse ecclesiæ Cathedralis, aut spectantibus ad Episcopum, & Capitulum communiter, *Pan.in d.c.novit sub num.*7.*hoc tit.* In præsentationibus idonearum personarum ad ecclesias, in quibus Capitulo competit jus patronatus, aut jus præsentandi, c. *ea noscitur hoc tit.* In cognitione criminali, & condemnatione unius Canonici Cathedralis Ecclesiæ requiritur consensus Capituli ex aliquorum opinione, sed verius est requiri eius Consilium, omisso Consilio delinquentis, eiusque consanguineorum, *gl.in c.irrefragabili, in verb.per Capitulum in fin. de off.ord.& ibi Can.Mohed. decis.*2.*de for. comp.* quia non reperitur textus requirens consensum Capituli, sed omnia jura loquuntur de Consilio, *Achill. decis.* 2.*de off.numer.*3.*& seqq.c.novit c.quanto hoc tit.* c. *ex litteris §.fane de divort.* aut præsentia, c.*qualiter, & quando el.*2.*post princ.ibi, coram ecclesia senioribus, de accusat.c.episcopus* 1.15.*quæst.*7 *gloss.in c.ex pœnitentibus in verb. non perdidit.*50.*distinct.* c.1.*de hæret.in* 6.

De iis quæ fiunt à maiore parte capituli.

Titulus XI.

SVMMARIA.

1 *Capitulum dicitur quando canonici capitulariter in loco capitulari sunt congregati.*

2 Capi-

2 *Capituli appellatione comprehenduntur soli canonici in sacris ordinibus constituti.*

3 *Non portionarii.*

4 *Nec Episcopus.*

5 *Neque alii habentes dignitates.*

6 *Quid si Prælatus sit canonicus præbendatus in eadem ecclesia & habeat diversas voces jure proprio, an possit diversimode vota sua dare.*

7 *Ecclesiæ apppellatione in his quæ pertinent ad cathedralem Ecclesiam venit capitulum.*

8 *Cura animarum eorum qui sunt de capitulo, est penes capitulum, exercitium curæ penes Prælatum.*

9 *Ad capitulum & Episcopum pertinet administratio bonorum necnon reddituum & fructuum ex communi mensa perceptorum ante distributionem.*

10 *Et ad capitulum pertinet privative quoad cæteros clericos & beneficiatos etiam anniversariorum canonicis & beneficiatis communium.*

11 *In iis præmissa convocatione omnium residentium & votantium sufficit consensus præstitus in loco solito & communi, maioris partis præsentiam & suum debeat consequi effectum.*

12 *Intelligitur autem maior pars, numero & sanioritate.*

13 *Limita quando à paucioribus fuerit contradictum & objectum ad impediendam vel annullandam ordinationem maioris partis fuerit cum superiore probatum.*

14 *Capituli congregatio spectat ad canonicum antiquiorem tempore, respectu vocis dandæ.*

15 *Episcopus si capitulo interveniat ut Prælatus, ipse solus non censetur tantam vocem habere per se quantam omnes alii canonici.*

16 *Quandoque ex consuetudine vel statuto canonicatus annectitur dignitati Episcopali quo casu licet intervenire possit capitulo ut canonicus, in dubio tamen præsumitur intervenire ut Prælatus.*

17 *Episcopi ex decretis Concil. Tridentini si aliquid canonicis ad deliberandum proponant nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur, ipsi capitulum convocant, vota exqnirunt, & juxta illa concludunt.*

18 *Capitulum cathedralis ecclesiæ sine episcopo potest statuta facere circa sua singularia negotia.*

19 *Capitula inferiorum Ecclesiarum in omnibus actibus gravibus debent habere consilium & consensum episcopi.*

20 *In his in quibus administrationem habent eodem modo possunt statuere quo statuit capitulum cathedralis ecclesiæ.*

21 *Absentes canonici ad actus capitulares non sunt vocandi præterquam in electionibus receptionibus in canonicum & cessatione à divinis & aliis hisce similibus.*

22 *Quid si aliqua pars canonicorum sit præsens & aliqua pars absens & immineat aliquod negocium ecclesiæ quomodo congregabitur capitulum.*

23 *In his quæ aguntur per universitatem singulorum nomina non debent inscribi in instrumento, sive magna sive parva sit universitas.*

24 *Quæ regula recipit duas fallentias.*

CANONICI in his, quæ pertinent ad Capitulum pertractandis, sæpe discordant, & dubitari potest, quid sit juris, ideo subjicitur rubrica: *De iis quæ fiunt à maiore &c.* Capitulum † dicitur quando 1
canonici capitulariter in loco capitulari sunt congregati, c. *relatum c. dilecto de præb.*

c. *quia*

c. quia diversitatem vers. nisi fore, de concess. præb. c. 1. c fin. hoc tit. c. cum inter canonicos c. cum in causis de elect. Locus, in quo capitulum celebratur, non dicitur capitulum, sed locus capitularis, *Method. decis. 1. sub n. 5. & 6. de for. comp. c. delicto de præb. c. 1. & c. fin. hoc tit.* Ap-
2 pellatione capituli † comprehenduntur soli canonici, *c. scriptam, & ibi Pan. n. 4. de elect. c. novit, c. quanto, de his quæ fi. à præl. & c. c. 2. de restit. Anchar. in clem. 1. sub n. 10. in gloss. super verb. Capitulum, de regul, &c.* in sacro subdiaconatus ordine aut majoribus constituti, *Clem. 2. & ibi gloss. in verb. capitulo Zab. numer.*
3 *14. & Can. de æt. & qualit.* portionarii † & cæteri beneficiati non sunt de capitulo, *Zab. in c. 1. in 5. & 6. quæst. de elect. & ibi Pan.*
4 *num. xj.* nec episcopus † quia licet sit caput collegii, & præsit collegio, non tamen est de ipso Collegio, *Dec. cons. 642. num. 9. Collect. in c fin. num. 6. & 7. de verb. sign.* neque alii habentes † dignitates, *c. fin. de præb. in*
5 *6. & ibi not. DD. c. eam te in fin. de rescript. Felin. in c. cum olim de re jud. Pan. in c. in causis num. 3. in fin. & num. 4. de elect.* nam adesse capituli, vel Collegiatæ Ecclesiæ non requiritur particulare caput, *Felin. in c. ex litteris sub n. 5. vers. quapropter Dominicus de constit. plures citans Inn. in c. cum non in princ. de præb. gloss. in Clem. 2. in verb. in iisdem de æt. qual. & ord. &c.*
6 quod si prælatus † sit etiam Canonicus præbendatus in eadem ecclesia & habeat diversas voces jure proprio *c. cum olim & ibi post gloss. 1. Can. de re judic. l si consul. & ibi glo. & DD. ff. de adopt.* vel si aliquis de Capitulo fungatur vice duarum personarum quarum est procurator, *l. accipientis & ibi gloss. 1. & DD ff. de autor. tut. c. pen. §. porro de elect. in 6.* non potest diversimode vota sua dare, quia illa in Capitulo dantur secundum conscientiam, & non habet nisi unum dictamen rationis, *Franc. ind. c. pen. §. porro in pr. & Summa in Decretal.*

Can. Pan. in d. c. cum olim num. 9. & 10. & ibi Io. Andr. & Can. communiter. ideo Stylus Curiæ exprimit Decanus, & Capitulum, *c. ex parte Decani. c. eam te in fin. ibi Archid. & Can. de rescript. c. cum inter el 2. in princ. de elect. cum simil.* quia in his, quæ pertinent ad cathedralem ecclesiam, † appellatione ec- 7
clesiæ venit Capitulum, *c. cum cleric c fin. & ibi Butr. num. 6 & Can. de verb. signif. c. relatum §. nomine de testam.* ac appellatione clericorum non continentur alii, quam Canonici, qui sunt de Capitulo, *c. 1. & ibi Pan num. 5. c. cum Apostolica, & ibi gloss. in verb. cleri de his, quæ fi. à præl.* & cura † animarum eorum 8
qui sunt de Capitulo est penes Capitulum, exercitium penes Prælatum aut cui Capitulum, commiserit, *Gonzal. ad reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 6. num. 71. Put. decis. 282. libr. 1. Lap. alleg. 5. num. 7. Oldr. cons. 67. sub. num. 1. Cassad. decis. 11. in fine de præben.* ad quos & episcopum pertinet, non dominium, *c. cum ex eo de elect. in 6. glos. in c. constitutus in verb. juramento circa medium. Pan. n. 9. Felin. num. 19. & Can. de rescript. gl. in c. causa in verb. solis ecclesiarum de verb. signif. Innoc. in c. cum super de caus. poss. & propr.* sed † admini- 9
stratio bonorum, nec non redditum, & fructuum ex mensa capitulari perceptorum ante distributionem, etiam in negotiis arduis, ut dictum est in proximo titulo, post distributionem, & applicationem singuli canonici fructuum perceptorum acquirunt dominium, *c. relatum el 2. §. nomine ibi Canonicam distributionem, & curam: & ibi Ioan. de Anan. num. 8. & Can. de testam. c. statutum, & ibi Archid. sub num. 13. & Can. de rescr. in 6. Calder. cons. 21. de præb. Ioan. Andr. in c. præsenti, num. 6. & 7. de offic. ordinat. in 6.* & ad Capitulum pertinet † privative, quoad cæteros 10
clericos, & beneficiatos, *gl. in cap. penultim. in verb. Assisia de cler. non resid. & ibi Pan. num. 9.*

2 *Capituli appellatione comprehenduntur soli canonici in sacris ordinibus constituti.*

3 *Non portionarii.*

4 *Nec Episcopus.*

5 *Neque alii habentes dignitates.*

6 *Quid si Prælatus sit canonicus præbendatus in eadem ecclesia & habeat diversas voces jure proprio, an possit diversimode vota sua dare.*

7 *Ecclesiæ apppellatione in his quæ pertinent ad cathedralem Ecclesiam venit capitulum.*

8 *Cura animarum eorum qui sunt de capitulo, est penes capitulum, exercitium curæ penes Prælatum.*

9 *Ad capitulum & Episcopum pertinet administratio bonorum necnon reddituum & fructuum ex communi mensa perceptorum ante distributionem.*

10 *Et ad capitulum pertinet privative quoad cæteros clericos & beneficiatos etiam anniversariorum canonicis & beneficiatis communium.*

11 *In iis præmissa convocatione omnium residentium & votantium sufficit consensus præstitus in loco solito & communi, maioris partis præsentiam & suum debeat consequi effectum.*

12 *Intelligitur autem maior pars, numero & sanioritate.*

13 *Limita quando à paucioribus fuerit contradictum & objectum ad impediendam vel annullandam ordinationem maioris partis fuerit cum superiore probatum.*

14 *Capituli congregatio spectat ad canonicum antiquiorem tempore, respectu vocis dandæ.*

15 *Episcopus si capitulo interveniat ut Prælatus, ipse solus non censetur tantam vocem habere per se quantam omnes alii canonici.*

16 *Quandoque ex consuetudine vel statuto canonicatus annectitur dignitati Episcopali quo casu licet intervenire possit capitulo ut canonicus, in dubio tamen præsumitur intervenire ut Prælatus.*

17 *Episcopi ex decretis Concil. Tridentini si aliquid canonicis ad deliberandum proponant nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur, ipsi capitulum convocant, vota exquirunt, & juxta illa concludunt.*

18 *Capitulum cathedralis ecclesiæ sine episcopo potest statuta facere circa sua singularia negotia.*

19 *Capitula inferiorum Ecclesiarum in omnibus actibus gravibus debent habere consilium & consensum episcopi.*

20 *In his in quibus administrationem habent eodem modo possunt statuere quo statuit capitulum cathedralis ecclesiæ.*

21 *Absentes canonici ad actus capitulares non sunt vocandi præterquam in electionibus receptionibus in canonicum & cessatione à divinis & aliis hisce similibus.*

22 *Quid si aliqua pars canonicorum sit præsens & aliqua pars absens & immineat aliquod negocium ecclesiæ quomodo congregabitur capitulum.*

23 *In his quæ aguntur per universitatem singulorum nomina non debent inscribi in instrumento, sive magna sive parva sit universitas.*

24 *Quæ regula recipit duas fallentias.*

CANONICI in his, quæ pertinent ad Capitulum pertractandis, sæpe discordant, & dubitari potest, quid sit juris, ideo subjicitur rubrica: *De iis quæ fiunt à maiore &c.* Capitulum † dicitur quando 1
canonici capitulariter in loco capitulari sunt congregati, c. *relatum* c. *dilecto de prab.* c. *quia*

c. quia diversitatem vers. nisi fore, de concess. preb.
c. 1. c fin. hoc tit. c. cum inter canonicos c. cum in
causis de elect. Locus, in quo capitulum cele-
bratur, non dicitur capitulum, sed locus ca-
pitularis, Method. decis. 1. sub n. 5. & 6. de for.
comp. c. delicto de preb. c. 1. & c. fin. hoc tit. Ap-
2 pellatione capituli † comprehenduntur soli
canonici, c. scriptam, & ibi Pan. n. 4. de elect. c.
novit, c. quanto, de his quæ fi. à præl. & c. c. 2. de
restit. Anchar. in clem. 1. sub n. 10. in gloss. super
verb. Capitulum, de regul, &c. in sacro subdia-
conatus ordine aut majoribus constituti,
Clem. 2. & ibi gloss. in verb. capitulo Zab. numer.
3 14. & Can. de æt. & qualit. portionarii † &
cæteri beneficiati non sunt de capitulo,
Zab. in c. 1. in 5. & 6. quæst. de elect. & ibi Pan.
4 num. xj. nec episcopus † quia licet sit caput
collegii, & præsit collegio, non tamen est
de ipso Collegio, Dec. cons. 642. num. 9. Col
lect. in c fin. num. 6. & 7. de verb. sign. neque
alii habentes † dignitates, c. fin. de preb. in
5 6. & ibi not. DD. c. eam te in fin. de rescript. Felin.
in c. cum olim de re jud. Pan. in c. in causis num.
3. in fin. & num. 4. de elect. nam adesse capi-
tuli, vel Collegiatæ Ecclesiæ non requiritur
particulare caput, Felin. in c. ex litteris sub n.
5. vers. quapropter Dominicus de consult. plures
citans Inn. in c. cum non in princ. de preb. gloss. in
Clem. 2. in verb. in iisdem de æt, qual. & ord. &c.
6 quod si prælatus † sit etiam Canonicus
præbendatus in eadem ecclesia & habeat
diversas voces jure proprio c. cum olim & ibi
post gloss. 1. Can. de re judic. l. si consul. & ibi glo.
& DD. ff. de adopt. vel si aliquis de Capitulo
fungatur vice duarum personarum quarum
est procurator, l. accipientis & ibi gloss. 1. & DD
ff. de autor. tut. c. pen. §. porro de elect. in 6. non
potest diversimode vota sua dare, quia illa
in Capitulo dantur secundum conscien-
tiam, & non habet nisi unum dictamen
rationis, Franc. ind. c. pen. §. porro in pr. &

Can. Pan. in d. c. cum olim num. 9. & 10. & ibi
Io. Andr. & Can. communiter. ideo Stylus Cu-
riæ exprimit Decanus, & Capitulum, c. ex
parte Decani. c. eam te in fin. ibi Archid. & Can.
de rescript. c. cum inter el 2. in princ. de elect.
cum similib. quia in his, quæ pertinent ad ca-
thedralem ecclesiam, † appellatione ec- 7
clesiæ venit Capitulum, c. cum cleric c fin. &
ibi Butr. num. 6 & Can. de verb. signif. c. rela-
tum §. nomine de testam. ac appellatione cleri-
corum non continentur alii, quam Canoni-
ci, qui sunt de Capitulo, c. 1. & ibi Pan num.
5. c. cum Apostolica, & ibi gloss. in verb. cleri de
his, quæ fi. à præl. & cura † animarum eorum 8
qui sunt de Capitulo est penes Capitulum,
exercitium penes Prælatum aut cui Capitu-
lum, commiserit, Gonzal. ad reg. Cancell. de
mens. & alter. gloss. 6. num. 71. Put. decis. 282.
libr. 1. Lap. alleg. 5. num. 7. Oldr. cons. 67. sub.
num. 1. Cassad. decis. 11. in fine de praben. ad
quos & episcopum pertinet, non domini-
um, c. cum ex eo de elect. in 6. glos. in c. constitu-
tus in verb. juramento circa medium. Pan. n. 9.
Felin. num. 19. & Can. de rescript. gl. in c. causa in
verb. soli ecclesiarum de verb. signif. Innoc. in c.
cum super de caus. poss. & propr. sed † admini- 9
stratio bonorum, nec non redditium, & fru
ctuum ex mensa capitulari perceptorum
ante distributionem, etiam in negotiis ar-
duis, ut dictum est in proximo titulo, post
distributionem, & applicationem singuli
canonici fructuum perceptorum acquirunt
dominium, c. relatum el 2. §. nomine ibi Ca-
nonicam distributionem, & curam: & ibi Ioan. de
Anan. num. 8. & Can. de testam. c. statutum, &
ibi Archid. sub num. 13. & Can. de rescr. in 6.
Calder. cons. 21. de preb. Ioan. Andr. in. c. præsenti,
num. 6. & 7. de offic. ordinat. in 6. & ad Capi-
tulum pertinet † privative, quoad cæteros 10
clericos, & beneficiatos, gl. in cap. penultim. in
verb. Assisia de cler. non resid. & ibi Pan. num. 9.

in fin. c. cum dilecta de excess. præl. & ibi gl. 1. & Can. & c. dilecti, & ibi Pan. in 1. not. & Can. de major. & obed. c. relatum 2. vers. nomine de test. & ibi Pan. num. 5. & Can. Panor. in c. 1. n. 11. de elect. etiam anniversariorum Canonicis, & beneficiatis communium, *Crescent. decis. 4. hoc t. gl. in c. pen. in verb. assisios. & ibi Can. de cler. non resid. c. dilecta, & ibi gl. 1. & Can. de excess. præl.* quia ista bursa communis præsumitur facta ex redditibus Capituli, *c. nulli Episcoporum in fi. 12. quæst. 1. Pan. in d. c. relatum sub n. 10. de test.* & competit pluribus jure ecclesiæ, sive collegialiter ut universis, *c. 1. h. t. Pan. in c. cum omnes sub nu. 5. vers. item procedit dictum & c. de constit. l. omnibus, & l. seq & ibi gl. & DD. ff. ad Trebell* etsi lis oriatur inter canonicos, & beneficiatos, expensæ litis non sunt extrahendæ ex massa communi, sed ex bursa particulari canonicorum, quia nullum versatur interesse Ecclesiæ, sed privatum interesse personarum, *l. imperatores ff. de tut. & ration. distrah. Greg. 15. decis. 263. Dec. in c. ex litteris num. 34. & seq. de prob.* Verum expensæ litis cũ extraneis deducuntur ex massa communi, quia hæc lis respicit utilitatẽ, & commodum ecclesiæ, *Dec. in d. c. ex literis num. 35. & seqq. & num. 41. de prob. Lap. alleg. 50. num. 13. 14. & per tot. Rot. Farin. decis. 138. part. 1. Card. Seraph. decis. 1090. Greg. 15. decis. 263. & ibi annot. Covar. pract. c. 6. num. 5. & 6.* nisi beneficiati probarent bursam illam communem esse factam ex redditibus ipsorum beneficiatorum, quo probato bursa censetur communis, pluribus jure proprio, & particulari ut singulis, *gloss. 1. in c. cum omnes vers. dicas & ibi Pan. num. 5. Felin. & Can. de const. l. per fundum ff. de serv. rust. præd. Pan. in c. dilecta in fin. de excess. præl. Vital in Clem. ut hi qui num. 13. & seqq. de æt. & qual. ubi tradit, quæ compet. Canonicis collegialiter, quæ singulariter,* ac omnium requiritur consensus, alias defectus consensus unius vitiat actum, *c. quod omnes c. in re communi de reg. jur. in 6. l. in concedendo ff. de aq. pluv. arc. l. receptum ff. com. præd. tam urb. quam rust. Bart. in l. quod major ff. ad munic. ubi limitat quatuor modis.* quia tantum consideratur numerus, *l. duo l. inter pares ff. de re jud. Bar. in l. si uni num. 6. ff. eod. Pan. in c. ecclesia vestra num. 7. de elect.* In iis quæ competunt pluribus collegialiter † 11 præmissa, auctoritate superioris, convocatione omnium, *Bald. in l. nulli ff. quod cujusque univ. nom. Cap. decis. 190. part. 2.* residentium *c. 2. & ibi gloss. in verbo ipsorum de test. in 6. & Can. c. cum inter de elect.* & votantium, *c. ex eo in princ. & §. in ecclesiis de elect. in 6.* sufficit cõsensus, præstitus in loco solito; *l. observare C. de decur. lib. 10* & in communi, *Pan. post gl. in c. cum omnes num. 7. vers. ad ultimum, & ibi Fel. num. 34. & seqq. de const* majoris partis præsentium, cum adessent duæ partes totius collegii; aut amplius quam duæ, *l. nulli, & ibi glo. fin. & l. seq. ff. quod cujusque univ. nom. & c. l. quod major & ibi gl. ff. ad municip. l. nominationum forma C. de decur. lib. 10. Pan. in c. prudentiam numer. 8. de off. deleg. & in c. 1. num. 16. hoc tit. post gl.* aut quando adsunt duæ partes eorum, qui volunt, & debent, & possunt commode interesse, *Pan. in c. quia propter sub num. 5 & in c. cum nobis num. 3. & 4. & in causis n. 6. de elect. Franc. de Pav. de off. & potest. c. sed vac. præl. 5. num. 7. & 8.* vel quando adest major pars collegii habilium, *l. quod major. ff. ad municip. c. 1. hoc tit. Pan. in c. gratum in 4. not. Dicens obtinere in omnibus actibus capitularibus de postul. præl. gl. pen. in Clem. quod circa in fin. vers. & in his, etiam de elect. & ibi Imol. num. 13. Vital. num. 27 & seqq. Pan. & Can.* & suum debent consequi effectum, appellatione, & contradictione paucorum non obstante, *c. 1. & c. fin. hoc tit. c. ex parte de concess. præb. l. quod major ff. ad municip. vers. aliud §. refertur ff. de.*

ff. de reg. jur. Felin. in c. cum omnes n. 17. ubi ponit 14. fall. de const. Pan. c. cum olim de re jud. in fin. dummodo minor pars nõ contemnatur, plus enim operatur cõtemptus unius, quam multorum contradictio in præsenti, c. *quod sicut c. venerabilem. c bonæ memoriæ S. Cremonense de elect. Pan. c. 1. n. 16. fin. h. t.* Intelligitur
12 autem major † pars numero, & sanioritate, c. *quia propter de elect. Pan. in d. c. prudentiam nu. 10.* In omnibus enim dispositionibus faciendis per collegium ecclesiasticum, vel sæculare, nõ sufficit majoritas numeri sine sanioritate, sed requiruntur duo copulative, majoritas numeri, & sanioritas, quæ consistit in auctoritate, zelo & merito, c. 1 *h. t. c. Ecclesia vestra el. 2. & ibi Pan. in 1. not. & n. 7. 11. & 13. de elect. l. ubi absunt, & ibi gl. in verb. major pars ff. de tut. & cur. datis ab his &c. Bart. in l. si uni n. 6. ff. de re jud.* ideo in disponendis per collegium non debent dari voces per lupinos, quia tunc nõ potest apparere, quæ pars sit sanior, sed solum quæ major respectu numeri, *Pan. in d. c. Ecclesia vestra el. 2. n. 7.* Limi-
13 ta dictam † regulam, quando à paucioribus, & inferioribus fuerit contradictum, nam cum universitas procedat extrajudicialiter, appellatio non est necessaria, nec transeunt hujusmodi gesta in rem judicatam, sed ex sola contradictione possunt prosequi id quod rationabiliter objectum fuerit, & probare coram superiore ad impediendam, & annullandam ordinationem majoris parti, c. 1 *hoc tit. & ibi Pan n. 1. & 5. & 13. & Can. c. Nicena, & ibi gl. fin. 31. dist. c. si quis presbyterorum in fin. de reb. Eccl. non alien. &c.* quando dubium oritur inter majorem partem capituli, & aliquos singulares de capitulo, quo casu capitulum non potest cognoscere, *Pan. in c. in genesi num. 2. de elect.* vel potest allegari suspectum, *host. in c. 1. num. 10. in fin. hoc tit. & Can.* sed si oriantur dubia circa optionem, aut simila jura tangentias singulares canonicos, in quibus capitulum nullum potest prætendere interesse, tunc potest capitulum illis mandare, ut rationes suas coram eo extrajudicialiter allegent, & ostendant ad informandum animum capituli, ut canonica sequatur optio, non ut sententiam dicat: c. 1. *ibi objectum fuerit, & ostensam hoc tit. Pan. in d. c. in genesi sub num. 2. vers. & hæc not. de elect.* canonico non licet ignorare ea, quæ fiunt in capitulo, c. *eam te §. quod nullatenus de rescr. c. dilectus el. 2. & ibi gl. in verb. officialib. & Can. de simon. Io. And. in c. 1. sub 17. de concess. preb. in 6. Cap. alleg. 14. n. 2. & ibi Add.*

Congregatio capituli † spectat ad cano- 14
nicum antiquiorem receptione, respectu vocis dandæ, qui nullam exercere potest jurisdictionem in vocatos non venientes, licet reddat eos contumaces, *Pan. in c. quæsivit sub n. 3. hoc tit. Innoc. in c. 1. post n. 2. de major. & obed.* sed tunc effectum habet potestas hujusmodi, quia requisitione, seu monitione unica præmissa, *Pan. in c. cum nobis n. 10. in fi. de elect. Petr. de Baisio in direct. elect. c. 22. par. 3. num. 4.* non obstante absentia vocatorum, valebit quod præsentes facient, c. *cum nobis c. quod sicut c. Ecclesia vestra, de elect. gl. fin. in l. nulli, & ibi DD. ff. quod cujusque univers. nom. staphyl. de litt. grat. tit. de stat. & qual. benef. §. hujusmodi n. xj.* adeo ut totius collegii jus apud præsentes resideat. c. *cum nobis, & ibi Pan. & Can. not. de elect. c. cum omnes, & ibi post gl. primam circa finem Pan. num. 5. Felin. n. 17. & 21. de constit. Felin. in c. 1. & ibi Pan. & Can. de major. & obed. Petr. de Bais. in direct. elect. c. 4. part. 3.*

Dictum est in proximo titulo, quod Episcopus, & capitulum sunt unum corpus, ita quod Episcopus caput, & canonici capitulares membra esse probentur, c. *novit*

de iis,quasi. à pral. &c. Dec.consf. 642. *num.* 9.
15 verum si capitulo † interveniat ut Prælatus, ipse solus non censetur tantam vocem habere per se, quantam omnes alii Canonici, aut si habeat secum unum canonicum concordem non prævalet votum suum voto aliorum canonicorum, *Rot.divers. decis.* 408. *nu.* 2. *part.* 1. *contra Host. in c. postulasti num.* 4. *de concess.preb. Pan. in d. c. postulasti num.* 14. *& Can. communiter*, quia ad hoc ut cognoscatur vox capituli requiritur major, & senior pars: *Feln. in c. pastoralis num.* 9. *in fin. de rescript. Ioan. Andr. in c. à collatione de appell. in* 6. *gl. in c. unico in verbo assensu, & ibi Can. ne sed. vac. &c. in* 6. quandoque ex † consuetudine, vel statuto canonicatus annectitur dignitati episcopali, *c. postulasti, & ibi gl. in verbo sed ut canonicus de concess.preb. c. cum in Ecclesia tua de preben. in* 6. *Felin. in c. ex litteris in princ. de probat.* quo casu licet intervenire possit capitulo ut canonicus, in dubio tamen præsumitur intervenire, ut prælatus, & appellandum est ad Archiepiscopum, nisi ex sessione, vel subscriptione aliter colligatur alias si ut canonicus inter fuisset licite appellatur ad eumdem tanquam Episcopum, *c. à collatione, & ibi gloss. fin. de appell. in* 6. *Franc. archid. & Can. gloss. & Doct. in c. postulasti de concess. preb. & ibi Pan. num.* 8. *& seqq & Can.* Ex decretis Concilii Tridentini Episcopis
17 in † choro, capitulo, processionibus, & aliis actibus publicis, est prima sedes, & locus, quem ipsi elegerint, & præcipua rerum agendarum auctoritas, qui si aliquid canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, episcopi ipsi capitulum convocant, vota exquirunt, & juxta illa concludunt, absente vero Episcopo omnino hoc ab iis de capitulo, ad quos hoc de jure, vel consuetudine pertinet, perficitur, nec ad id Vicarius Episcopi admittitur: cæteris in rebus capituli jurisdictio, & potestas, & bonorum administratio salva & intacta omnino relinquitur, *c. statuit sancta* §. *Episcopus praterea sess* 25. *Concordat. c. Episcopus in Ecclesia* 95. *dist. c. novit, & c. seq. de his, quæ si. à pral. &c.*

Capitulum cathedralis † ecclesiæ sine episcopo potest statuta facere circa sua singularia negotia, puta quod certis modis quotidianas obventiones distribuat, vel quod certo modo ad capitulum vocentur, & quod certis diebus etiam non vocati veniant ad capitulum, *gl. in c. constitutionem* §. *caterum in verbo statutum de verb. sign. in* 6. *& ibi Can. c. ex literis de constit. l.* 1. §. 2. *ff. quod cujusque univ. nom. & c. late Cap. concl.* 9. sed non circa ea, quæ tangunt generalem statum ecclesiæ, episcopum, vel ejus jura, *c. cum consuetudines de consuet.* aut jura singularium personarum. *l. venditor* §. *si constat. ff. comm. prad. & c. Felin. in c. cum omnes sub nu.* 18. *vers.* 10. *fallit de constit. & ibi Pan. num.* 7. *vers. venio ad secundum, & Can. Cas. decis.* 9. *num.* 3. *de probat.* Collegia † inferiorum ecclesiarum in omnibus actibus gravibus debent habere Consilium, & consensum episcopi, *Inn. in c. requisisti in fin. de test. Felin. in c. cum omnes nu. xj. & ibi Pan. post num.* 4. *de constit. Pan. in c. causam qua de elect.* quia licet Episcopus non sit de collegia earum, est tamen caput earum, non immediatum, sed mediatum, *Cap. regenda, & c. c. seq.* 10. *q.* 5. *c. cum ab Ecclesiar. de off. ord. gl.* 1. *in d. c. causam qua, de electione*, in his in quibus habent † administrationem, eodem modo possunt statuere, quo statuit capitulum cathedralis ecclesiæ, *late Felin. in d. c. cum omnes n. xj. de const. qui plures cumulat.* 18 19 20

Absentes Canonici † ad actus capitulares non sunt vocandi, *c.* 2. *& ibi gl. in verbo ipsorum de test. in* 6. *Franc. num.* 11. *Archid. & Can. commu-* 21

communiter c. cum inter 2. de elect. & ibi Can. præterquam in electionibus, c. *quia propter de elect.* receptionibus in Canonicum, c. *cum in ecclesiis de præb. in 6.* cessatione à divinis, c. *quamvis de off. ord. in 6.* & in omnibus causis magnis, & arduis, quæ sunt similes, aut maiores supradictis. *Franc. in d. c. 2. sub num. xj. de testib. in 6. Pan. in c. cum omnes sub num. 7. vers. venio ad testium, & ibi Can. de const. Ias. in repet. l. placet num. 13. C. de sacros eccles. in 2. lect. par. 1.* Præfata procedunt, quando sunt absentes canonici, unus & al-
22 ter: quando aliqua pars canonicorum † est præsens, aliqua pars absens, & imminet electio facienda, vel aliquod negocium ecclesiæ, quomodo congregabitur capitulum, & qualiter expedietur negotium, *vide Pan. post Innoc. in c. 2. num. 10. de nov. op. nunciat. & ibi Can.*

23 In his, quæ aguntur † per universitatem, singulorum nomina debent inscribi in instrumento, sive magna, sive parva fuerit universitas, *Dec. in d. c. cum omnes in 1 lect. num. 53. & 54. de constit. Pan. in c. quanto num. 7. de his, quæ fi. à prælat. & ibi Can. idem in c. unico num. 7. & 8. de synd. Mohed. decis. 1. de reb. eccl. non alien.* sed sufficit dicere, capitulum talis collegii hoc fecit, canonici talis ecclesiæ capitulariter congregati hoc fecerunt, *Pan. in d. c. unico sub num. 8. de synd. Put. decis. 295. lib. 3. pulchre Oldr. cons. 100.* capitulum enumeratis pluribus canonicis congregatum in tali capella fecit, licet non dicatur capitulariter cógregatum, aut nomine capituli, *Achill. decis. 2. hoc tit. Oldrad. cons. 100. arg. l. certum ff. si cert. pet. l. nominatim ff. de lib. & posth.* aut alia verba exprimantur, quæ significent, actum expeditum per consensum præstitum in communi, *c. fin. & ibi Pan. in 2. not. de fortil. Felin. c. in eam te num. 13. & 14. & seq. de rescript.* etiamsi non apponatur capituli sigillum, *Rot. decis. 32. & 36. de procur. in antiq. l. si procuratorem ff. de procur. l. si quaper calumniam C. de episc. & cler.* imo sufficit, quod appositum fuerit sigillum capituli, quando in actu gesto dicitur, *canonici hoc fecerunt*, non specificatis singulorum nominibus, neque expresso nomine conventus, vel capituli, *Rot. decis. 9. & 36. de procur. in antiq. c. fin. de procur. & ibi not.* subscriptio Notarii, & testium necessaria non est, dummodo sigillum sit recognitum, *Rota decis. 12. de procur. in nov. Clem. 1. & ibi glo. 1. de procur. & Can. Host. in c. 1. num. 6. de procur. & ibi Can.* Regula supradicta fallit † primo in alienatione bonorum, & in rebus arduis, in quibus singulorum nomina sunt exprimenda, 24
l. fin. C. de vend. reb. civit. lib. 11. Bart. in l. 1. ff. de alb. scrib. c. 1. de his, quæ fi. à præl. Dec. in cap. cum omnes in 1. lect. num. 53. plures cumulans Mohed. d. decis. 1. de reb. eccl. non alien. fallit secundo, quia singulæ personæ de capitulo sunt exprimendę in mandato, quando in eo dicitur, quod canonici constituunt talem procuratorem, sine appensione sigilli capitularis, quia differentia est, an dicatur canonici, an capitulum, vel conventus, eodem modo in monialibus obtinet, & ita declaranda est Rota *decis. 9. de procurat. in antiq. Achill. decis. 2. in fin. hoc tit. c. quanto, & ibi late Anch. num. 3. & 4. de his quæ fi. à præl. & c. & ibi Imol. Myns. obs. 76. cent. 1. & obs. 18. cent. 3.*

* * *

Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

Titulus XII.

SVMMARIA.

1 Beneficia sine diminutione sunt conferenda obtrectationes.

2 Sectio sive divisio beneficii prabenda in duo, unius parochia in duas à quo fiat & cum qua solemnitate.

3 Pensio est ius spirituali annexum percipiendi certam quantitatem ex aliqua mensa vel beneficio ex causa ad tempus separatam, quod dependet ex proprietate beneficii.

4 Pensionem imponunt Papa & Episcopus & quomodo differat episcopi authoritas ab authoritate Papa.

5 Abbas potest pensionem imponere super beneficio regulari cuius collatio ad eum spectat solvendam alteri religioso eiusdem monasterii.

6 Pensio imponi potest ex octo causis hoc recensitis & his similibus.

7 Tempore collationis consentiente eo cui confertur, vel post collationem de consensu rectoris beneficii.

8 Abbas solus potest consentire pensioni quando capit fructus omnes & cuilibet monacho dat certam quantitatem Panis & vini.

9 Pensiones reprobantur qua constituantur in fraudem canonum.

10 Pensionibus gravari non possunt cathedrales Ecclesia, quarum redditus summam mille ducatorum non excedunt.

11 Parochiales Ecclesia qua summam ducatorum centum non excedunt.

12 Distributiones quotidiana.

13 Incerti fructus etiam beneficiorum simplicium.

14 Dignitas aut beneficium valoris 24. ducatorum.

15 Caeterorum beneficiorum mensa & redditus gravantur pensionibus dummodo aut tertium aut medietatem fructuum non excedant.

16 Laico an & quomodo possit reservari pensio.

17 Clerico pensio reservatur interdum in titulum.

18 Mentio fieri debet in literis reservationis pensionis de pensionibus prateritis valide impositis.

19 Perpetuis & temporalibus.

20 Reservatis sub die incerto aut sub conditione qua tempore secunda pensionis esset purificata.

21 Per clausulam, prasens & alia pensiones medietatem fructuum non excedunt, limitatur dicta regula uno modo.

22 Pensio exigi debet vigore literarum apostolicarum desuper expediendarum.

23 Pensionis impositioni qui consentit solet ad eius solutionem se obligare sub pœna privationis beneficii accessus regressus.

24 Ac anathematis seu censurarum.

25 Vt pradictis pœnis locus sit, requiritur factum & voluntas pensionarii.

26 Intimatio literarum reservationis pensionis necessaria non est quando agitur ad solutionem pensionis.

27 Si agatur ad incursum censurarum & pœnarum non est necessaria ei qui per se consensit sed ei qui consensit per alium fieri debet ac successori in beneficio.

28 Litera Apostolica expedita super reservatione pensionis earumque narrativa & modus seu conditio sub qua pensio fuit reservata sunt verificanda etiam quando proceditur executive.

29 Nec

29 *Nec solita est signatura apponere clausulam sine retardatione solutionis pensionis quia ex ventre literarum reservationis oritur exceptio.*

30 *Excipe quando ex ventre literarum non daretur nullitas, sed reductio pensionis.*

31 *Excipe 2. quando nullitas in ventre literarũ oritur ex probationibus aliunde factis.*

32 *Censurarum nullitas & in justitia an debeat justificari ex eisdem actis, an ex noviter deductis in alia instantia.*

33 *Pensionis praestatio quando pensionarius modum adimplevit conditionemque, purificavit aut quando de consensu partium Papa simpliciter & pure pensionem reservavit non impeditur propter supervenientem litem super nullitate extinctione vel reductione.*

34 *Et solet causa in prima & ulteriori instantia committi per signaturam cum clausula, constito de literis reservationis, procedat absque retardatione solutionis pensionis.*

35 *Quae clausula intelligitur de sola existentia literarum.*

36 *Pensionarius quando agit contra eum qui non consensit pensioni nec reperitur in quasi possessione exigendi tenetur omnino verificare gratiam antequam agere possit ad exactionem pensionis.*

37 *Si vero est in quasi possessione exigendi pensionem in ea est manutenendus contra quemcunque successorem in beneficio.*

38 *Idem juris est in translatario pensionis existente in possessione percipiendi pensionem.*

39 *Resignatarius spoliat, si beneficium gravatum alteri resignet.*

40 *Successor in beneficio spoliat, si pensionem ab antecessore solutam solvere recusat, daturque pensionario remedium reintegranda.*

41 *Pensionarius in petitorio semper tenetur justificare literas.*

42 *Possessio percipiendi pensionem quomodo probetur.*

43 *Resignans post resignationem non tenetur ad solutionem pensionis.*

44 *Successor in beneficio tenetur ad pensiones praeteritas à praedecessore nõ solutas quando constat de diligentiis factis à pensionario contra antecessorem.*

45 *Ad pensiones futuras & post fructus perceptos decursas tenetur successor illius qui consentit pensioni in jure illius habendo.*

46 *Necnon successor possessionis.*

47 *Capitulum, Camera apostolica, oeconomus regius.*

48 *Pensio quibus casibus est ipso jure nulla, quorum plures recensentur.*

49 *Reservatio omnium fructuum resignanti valida est non facta mentione pensionis antiquae.*

50 *Et si adjiciatur clausula quod propria authoritate resignans fructus percipiat, non amittit possessionem.*

51 *Proprietas autem & titulus beneficii transit in resignatarium.*

52 *Idem juris est quando resignanti reservantur titulus, denominatio, administratio, possessio una cum fructibus, quia jus proprietatis transit in resignatarium.*

53 *Quod si facta fuerit reservatio pensionis vel fructuum alicui quoad vixerit, prout maluerit datur ei electio pro prima vice.*

54 *Medietate fructuum reservata loco pensionis fit solutio habito respectu ad massam grossam.*

55 *Pensio est odiosa.*

56 *Pensionem exigendi quasi possessio est contra jus.*

57 *Pensio quando reservatur omnes fructus aut certa quota propria authoritate percipienda.*

pienda, metienda est regulis quibus regulatur usufructus.

58 *Propter consensum æquiparatur contractui.*

59 *Successor quoque acceptans beneficium videtur quasi contrahere.*

60 *Motu proprio concessa æquiparantur ultimis voluntatibus.*

61 *Pensionis cassatio est favorabilis, & potest fieri in manibus cuiuscunque.*

62 *Primo, De stylo curiæ fit anticipatis solutionibus auctoritate Summi Pontificis.*

63 *Extinguitur multis modis hic enumeratis.*

64 *Pensionem transferendi facultas est odiosissima.*

65 *Fit juxta formam facultatis datam à summo pontifice coram aliquo in dignitate Ecclesiastica constituto per viam actus inter vivos vel ultimæ voluntatis.*

66 *Secundo, Fit coram Summo pontifice per viam supplicationis.*

67 *Clausula transferendi posita in prima reservatione pensionis per quascunque clausulas generales in secunda reservatione non censetur repetita.*

68 *Pensionis cassationes ut quid aliud reservetur regulantur eisdem regulis quibus regulantur resignationes beneficiorum cum reservatione.*

DICTVM est in superioribus titulis, ad quos pertinet collatio sede repleta, aut vacante, verum quia collatio non solum debet fieri pure, palam, libere, sed etiam si-
1 ne † diminutione, ideo supponit titulum, *ut Ecclesiastica beneficia &c.* pure, quia pactum, c. *pactiones de pactis.* conditio, c. *quam pio 1. quæst. 2.* modus inducunt simoniam, c. *unico, & ibi gloss. in verbo sub modo hoc tit.* palam, quia collationes occultæ sunt suspectæ, *c. unico §. porro, & ibi gloss. in verbo occulta hoc tit. cap. consuluit de off. deleg. l. ita fidei ff. de jur. fisc. Pan. in c. 1. sub num. 2. de cland despon.* quibus non datur fides contra apostolicos impetrantes: *dictum est supra tit. de præb.* libere, id est, gratis, c. *si quis Episcopus præbendas 1. quæst. 3. c. plura 3. quæst. 9.* sine diminutione ob plures rationes, quarum prima est, quia non potest collator, etiamsi sit episcopus, ex pacto partem proventuum suis usib. retinere, c. *prohibemus de Censib. c. quia cognovimus 10. quæst. 3.* sed Episcopus ante collationem constituere potest cum suo capitulo, ut ipsi proventus beneficii vacantis retineantur ad tempus pro justa causa, & necessaria, *cap. unico vers. unde credimus hoc tit.* puta pro exoneratione suorum debitorum contractorum nomine Ecclesiæ, aut pro fabrica Ecclesiæ cathedralis, quando canonici cum Episcopo non sunt potentes ad restaurationem: *Pan. d. c. unico hoc tit. nu. 20.* altera ratio est, quod beneficia non recipiunt divisionem, sectionem, aut dismembrationem, c. *maioribus c. cum causam de præb.* Cassanda est receptio duorum ad unum beneficium, sive præbendam, ut unus unam medietatem habeat, & alter alteram, vel ut unus expectet, quousque alia vacabit, quod huiusmodi jus spirituale dividi, sive communicari nequeat inter eos, c. *tuæ fraternitati c. dilecto de præb. & utrobique Can.* Ex justa, & rationabili causa potest beneficium,
& præbenda † dividi in duo, ut duo cense- 2
antur jura, & duo tituli, c. *vacante gl. in d. c. tuæ fraternitati in verbo sectionem gl. pen. in d. c. maioribus de præb. Garc. de benef. part. 12. c. 4. per tot.* ac una parochia in duas, c. *præcipimus 16. quæst. 1. c. ad audientiam 1. de Eccl. ædif.* ab Episcopo, c. *sicut unire de excess. præl. c. vacante & ibi Anch. num. 1. & 2. de præb.* quando non vacat, cum assistentia, & consensu rectoris, *Franc. in c. 1. de reb. Eccl. non alien. num. 24.*

num.24.in 6.Rot.diverſ.deciſ.524.part.1. quando vacat, dato defenſore, *Clem.fin.& ibi gloſſ.in verbo defenſor de reb. eccl. non alien.* c. 1. eod.in 6. de conſenſu capituli habito tractatu c. *vacante de præb.Rot.deciſ.1.de reb. eccl.non alien.in antiquior.* quia alteratur ſtatus eccleſiæ, *Clem.1.de reb.eccl.non alien* quodque facultates, redditusque beneficii, ſive præbendæ competenter ſufficiant duobus, *Pan. in d c extirpandæ §.qui vero n.7.in lect.de præb. & in d.c vacante n.2. ubi ponit iſta requiſita, & Can. communit.* & epiſcopus interponat decretum, *l de qua re ff.de jud.* quib.ſolemnitatibus adhibitis reſultat præſumptio utilitatis, ne neceſſitas, ne eluſorium ſit hujuſmodi decretum, c. *in præſentia de renunc.l.ſi prætor ff.de jud.dictum eſt ſupra in tit. de ſent. & rejud. Gemin.conſ.48.ſub num. 6. verſ.ſed præmiſſa.* poteſt tamen probari contrarium, quod præbenda diviſa duobus aſſumptis canonicis non ſufficiat, eoque probato non reſcinditur diviſio, & receptio male attentata, ſed qui male diviſit, & recepit, tenetur ſupplere quod utrique deficit, quia ſpiritualia poſtquam creata fuerint, non de facili diſſolvuntur, *d.c.vacante, & ibi Anch.n.5.& ſeq.& Can.* unio fit de beneficio pleno rectore non vocato, ac de vacante abſque deputatione defenſoris, ut dictum eſt ſupra tit. de præb. Ratio diverſitatis eſt, quia diſmembratio eſt vera alienatio, *Rot. deciſ. 1.de reb. eccl.non alien. in nov. Clem.2.& ibi gl.in verbo defenſor de reb.eccl.alien.&c.& Can.* tum quod in totum per unionem beneficium concedi permittitur, cauſa augmenti cultus divini, c. *ex parte de conſtit.* pauperumque ſuſtentationis, *c.ex poſuiſti de præb.* ac etiam tolli tanquam ſuperfluum, & oneroſum, *arg.c.cor Epiſcopi 68.diſt.* diminutio, & detractio denegantur, ut Eccleſiaſtica beneficia in ſua integritate permaneant, niſi ex magna cauſa, c. *dudum c. majoribus c.vacante de præb.* & id quod minus videtur, eſt majus eo reſpectu, quo jus ei plus reſiſtit ex cauſa, *d.Clem.fi.& ibi gl.in verbo defenſor de reb.eccl.non alien.& ibi Can.communiter.* Tertia ratio eſt, ob quam beneficium ſine diminutione eſt conferendum, quia non poteſt Epiſcopus abſque juſta cauſa, & conſenſu capituli imponere penſionem ſuper fructibus Eccleſiæ exuberantis, c. *paſtoralis, & ibi not.de his, quæ fiunt à præl.& c.Creſc.deciſ.3.n.2.de locat.* & licet beneficium individuum ſit, fructus tamen reddituum ex juſta cauſa inter duos dividi poſſunt, c. *propoſuit, & ibi Pan.n.2.& 6. & Can.de fil. presby. Greg. 15.deciſ.479.* ideo hic paucis attingam materiam penſionum, quæ frequens eſt in Curia, Hiſpaniis, & Italia, ſed infrequens in Germania, Penſio eſt jus † ſpirituali anne- 3
xum, *Pan.in c.conſulere ſub num.3.de ſimon. Navar.conſ.63 num.5.de ſimon.Garc. de beneſ. part.1 c.5 num.10.& ſeqq & §.1.per tot. & per tres §§.ſeqq.per plures quæſtiones.* percipiendi certam quantitatem ex aliqua menſa, vel beneficio ex cauſa ad tempus, non in perpetuum ſeparatam, c. *poſſeſſiones 16.quæſt.1.c. quicumque 12.quæſt.1.Zab.in Clem.1 §.1.in 3. quæſt.de ſuppl.neglig.præl.& ibi Can.Gig.de penſ. quæſt 1.num.1.* quæ dependet ex proprietate beneficii, ex quo extrahitur, *Imol.in Clem. 1.num.26 de ſuppl.negl.præl.Gig.de penſ. dicta quæſt.1.* & hæc definitio concernit penſionem, quatenus eſt commodum temporale, ſed quatenus eſt titulus beneficialis, definitur ſicut beneficium, *Zab.in d Clem.1.in 3. quæſt.c.quamvis el.1.& ibi gl.in verb.in penſione, & Can.de præb.*

Penſionem imponunt † Papa, & Epiſco- 4
pus, c. *conſtitutus de relig.domib. & ibi Can. Gig.de penſ.quæſt.6.Cam. Cantius de penſ. Epiſc.* differt epiſcopi auctoritas ab auctoritate Papæ, Papa enim penſionem in perpetuum impo-

imponit, Episcopus vero ad vitam possessorum, seu brevius tempus, *Barbos de officio Episcopi p.3. alleg.* 85. Papa absque causæ cognitione imponit pensionem, *Gig. d. quæst. 6. nu.* 6. & sine consensu beneficiati, *caput. decis. 316. part. 2. Gig. de pens. d. quæst. 6. plures cumulans.* ac patroni laici, *Gig. de pens. quæst.* 23, *Covar. pract. quæst.* c. 36. *n.* 10. Quia plena & libera dispositio beneficiorum Ecclesiasticorum ad Papam ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere, *Clem.* 1. *in fin. ut lit. pend. &c.* c. 2. *de præb. in 6. c. proposuit. de concess. præb. Pan. in c. constitutus num. 9. de rescript.* Episcopus non potest eam imponere, nisi ex causa justa apparente, & concernente utilitatem ecclesiæ, *pulchre Oldr. cons.* 26. *Rom. cons. 369. sub n. 2. Barbos. d. alleg.* 85. *n.* 2. Papa constituit pensionem in quantitate, & in quota parte fructuum, *Gig. de pension. q.* 8. Episcopus constituit pensionem per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi, & non per modũ quotæ, sive collectæ, ut detur tertia, vel quarta pars, *Anan. in c. audivimus sub nu. 3. vers. in gl. 2. de collus. deteg. Felin. in c. ad audientiam el. 2. sub n. 2. vers. & dicit. Anan. de rescript.* quia esset scindere beneficium, quod jure est prohibitũ, c. *majoribus de præb. c. de cætero, & ibi not. de transact.* Episcopus non potest dare potestatem transferendi pensionem in unam, vel plures personas, sicut potest Papa, *Gig. de pensionib. quæst. 6. num.* 5. Episcopus pensionem non constituit, ubi intervenit aliquod pactum inter partes, neque resignationes beneficiorum in alterius favorem factas admittit, c. 2. *& 4. de pact. c. ex parte el.* 1. *de off. deleg. & ibi post gl. DD Rebuff. in prax. lib. 3. de resign. cond. num.* 1. Præterea Abbas †

5 potest imponere pensionem super beneficio regulari, cujus collatio ad eum spectat, solvendam alteri religioso ejusdem monasterii, *Zab. in Clem.* 1. §. *quia vero num. 2. de stat. monach.* quia non repugna paupertati habere pensionem ex permissu superioris, & ad nutum ejus amovibilem, pro necessariis indumentis, & expensis, quibus alias monasterium esset gravandum. *Zab. in d. Clem. 1. sub num. 4. vers. quinto oppono, de suppl. negl. præl. Pan. in c. nisi essent num. 12. de præb. Rot. Farin. decis. 302. part. 2.*

Interdictum est penitus jure canonico, ne quis de proventibus Ecclesiæ, quæ curam habere debet proprii sacerdotis, pensionem alii, quasi pro beneficio conferre præsumat, c. *extirpanda* §. *qui vero de præb. c. pervenit de arbitr.* Quia Ecclesia censeretur quasi censualis, & portio præsbyteri diminueretur, c. *avaritia de præb.* Licite autem reservatur pensio ex pluribus † causis, quarum prima est, ut 6
pensionarius melius sustentari valeat, & censetur facta ex causa alimentorum, *Romanus cons. 388. n. 3. & 5. Greg. de pens. quæst. 51. & q. 96. n. 4. & 5.* Secunda, resignatio, ne resignans nimium dispendium patiatur, *gl. 1. in c. ordinationes 1. quæst. 1. & ibi Can. gl. in c. cum pridem in verb. illicita pactionis, in fin. de pact. & ibi Can. Fel. in c. ad audientiam el. 2. n. 3. de rescript. Gig. de pens. q. 4. n.* 2. ac valida est pensio, etiam non verificato jure cesso, & sufficit illud fuisse acceptatũ ab eo, qui pensioni consensit, *Mobed. decis.* 35. *de præb. inter omissas arg l. in omnibus rebus ff. de act. & oblig.* quia in resignationibus ad certum effectum mens Papæ eadem est cum mente partium, & Papa voluntati partium adhæret, *Rot. divers. decis. 677. n. 16. part. 1. Mobed. decis. 27. in fin. de renunc. & decis. 8. ante n. 1. de jure patr. l. omnem ff. de jud. Castr. in l. 1. §. & post operis n. 5. plures citans ff. de nov. oper. nunciat.* quando resignanti jus aliquod competit, de quo ipse docere debet, nam si nullum jus penes eum remansit, ut quia beneficium per ejus promotionem, aut alias vacavit, pensio debet evane-

vanescere tanquam cessante causa, c. *cum cessante de appell. Parisi. de resign lib. 6. qu. 2 n. 105.* quia tunc cessat in Papa ratio adhærendi intentioni resignantis, *Rot divers. decis. 767. part. 1. l. traditio ff. de acq. rer. dom. c. nuper §. nos autem de donat. int. vir. & ux.* c. *Dagbertum* 1. *qu. 7* nisi reservationi pensionis apposita sit clausula, quod pensio debeatur, etiamsi nullum ipsi cedenti jus competeret, *Paris. de resign lib. 6. qu 2, post n. 103. vers. 3. & num. seqq. Put. decis. 228. lib. 1.* Tertia concordia, ob quam etiam per Episcopum potest imponi pensio. c. *nisi essent, de præb. & ibi Can. Pan. in c. cum pridem num. 8. de pact. Io. de Anan. in c. audivimus sub n. 3. vers. in gl. 2. de collus. deteg. Rot. divers. decis. 519 n. 1. & 3 part. 1.* Quarta evidens utilitas Ecclesiæ, ob quam Episcopus potest in collatione Ecclesiæ apponere onus alimentandi senem, qui illi renunciat, *Felin. in d. c. ad audientiam el. 2 sub n. 2. vers. exemplifica Dec. in c. ex parte num. 6. de off. deleg.* Quinta benemerita, quando de ipsis constat, & pensio assignetur in quantitate moderata benemerito, quoad vixerit de redditibus Ecclesiæ, *Felin. in d. c. ad audientiam el. 2 sub num. 2. vers. & adde. Oldr. de rescr. arg. c. per tuas, & arg. c. fraternitatem, & ibi not. per gl. & DD. de donat.* Sexta servitia præstita, ob quæ non solet imponi pensio transitoria ad successores in beneficio, *Rot. divers. decis. 607. n. 3 par. 3. lib. 3. attestans de usu Curiæ l. affectionis ff. de donat. juncta l. epistola §. fin. ff. de pact.* Septima, inæqualitas fructuum in permutatione, c. *ad quæstiones de rer. permut.* Octava publica utilitas, unde pensio reservata Cardinali censetur favorabilis, c. *bonæ memoriæ el. 1. & ibi gl. in verbo generalis, & Can. de postul. præl. Rot. divers. decis. 240. n. 4. & 12. part. 1.* Ex his, & similibus causis pensio danda ex redditibus Ecclesiæ, vel beneficii, c. *ad audientiam el. 2. de rescr. c. quamvis & ibi gl. in verb. in pensione de præb. in 6. & utrobique Can.* potest imponi tempore
† collationis, consentiente eo, cui confertur, 7
c. *conquerente, & ibi gl. in verb. percipere & Pan. n. 5. & 6. de cler. non resid.* vel potest collationem de consensu Rectoris beneficii, *Gig. de pens. q. 10.* Consensus habentis regressum super beneficio, cui imponitur pensio, non requiritur, sed evanescit pensio, quando fit locus regressui, *Paris. de resign. benef. lib. 6. quæst. 2. sub num. 85. & seqq. num. 88. & seq. Gig. de pens. qu. 79. Put. decis. 97. lib. 2.* Abbas solus,
sine † consensu conventus, potest consentire 8
in pensione, quando Abbas capit fructus omnes, & cuilibet Monacho de fructibus monasterii dat certam quantitatem panis, & vini, & de reliquis ad libitum disponit, *Cresc. decis. 3. de locat. Felin. in c. ad audientiam el. 2. sub n. 2. vers. 2. conclusio de rescr.* licet de jure communi fructus Monasterii inter abbatem, & conventum sit communes. c. *edoceri, & ibi gl. & Can. de rescript.* Reprobantur
† pensiones, quæ constituuntur in fraudem 9
canonum, c. *extirpandæ §. qui vero in fin. de præb. c. audivimus de collus. deteg.* ut pensio per Episcopum nepoti inhabili ad parochialem Ecclesiam propter defectum ætatis, quasi pro beneficio conferri non debet, ex proventibus Ecclesiæ parochialis, *Pan. in d. §. qui vero sub nu. 7. & ibi Can. Pan. in c. conquerente sub n. 5. vers. & ad contraria de cler. non resid.* Clerici qui per collusionem patiuntur, ab aliis super beneficiis à se pacifice possessis, litem sibi inferri, prohibentur, sub pœna privationis, cum illis transigere cum solutione annuæ pensionis, & successione in beneficia post eorum obitum, *d. c. audivimus de collus. deteg & ibi Can.*

Nullis gravantur † pensionibus, aut reser- 10
vationibus fructuum, Cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam ducatorum
mille, & parochiales, † quæ summam 11

Qqqq 2 duca-

ducatorum centum secundum verum an-
nuum valorem non excedunt, cap. quoniam
pleraque §. adhac sess. 24. hospitalia, & ere-
mitoria, Mand. de sign. grat. tit. pensiones, vers.
super fructibus. distributiones quotidianæ
quia dantur tantum interessentibus divi-
nis, & in corpore beneficii non comprehen-
duntur, c. unico de cler. non resid. in 6. c. licet,
& ibi post gl. fin. Can. de preb. Rot. decis. 39. eod.
22 in antiq. & quando super distributionibus †
ex gratia reservatur pensio, solvitur Datario
compositio unius anni, Mand. de sign grat. tit.
23 pensiones. vers. pensiones. in certi † fructus, etiã
beneficiorum simplicium, qui si graventur
pensione, solvitur Datario compositio u-
nius anni, arg. l. possideri §. in certam, & l. locus
ff. de acq. poss. l. subsignatum §. fin. ff. de verb. sig. l.
si fur. §. incertam ff. de usucap. dignitas, aut be-
24 neficium † valoris. 24. ducat. aut si aliquan-
tulum dictum annuum redditum excedat,
quia propter tenuitatem, pensionem non
ferunt, l. ob as, & ibi gl. 1. in fin. C. de præd. & a-
liis reb. minor. l. si inutiles, & ibi gloss. 1. ff ut in
poss leg. seu fideic. ser. caus. esse liceat, Cætero-
25 rum † beneficiorum mensa, redditus, &
proventus, non autem jus spirituale, gra-
vantur pensionibus, c. constitutus de relig. do-
mib. & ibi Zab. in 2. oppos. Butr. num. 15. & 16.
& Can. communiter Fel. in c. ad audientiam el.
2. in 3. & 4. conclus. de rescript. ac etiam fru-
ctus in continua residentia lucrari soliti,
Cas. decis. 5. de preb. gloss. in c. unico, In verbo
receperit, vers. sed quid dices de eccles. & ibi Can.
de cler. non resid. in 6. dummodo aut tertiam,
aut medietatem fructuum non excedant,
Extravag. suscepti: vers. in illis vero ecclesiis de
elect. inter Ioannis. 22. Gig. de pens. quæst. 9. Re-
buff. de pacif. num: 116. Mandos. de sign. grat.
tit fructuum reservationes vers. frequentius. &
si pensio est nulla in uno obulo, tota corruit,
Rot. divis. 626. num. 5. part. 1. divers. affirmans.

ita decisum in Rot. arg. l. in vendit. ff de contrah. empt. & vend. beneficia enim non debent ita grauari, vt beneficiati non possint ex eorum redditibus viuere, & iura Episcopalia soluere, c. de monachis c. vacante in fin. de præb. c. 1. de censib. & ibi DD. c. quoniam, & ibi gl. 1. de vit. & honest. cleric. Dicta clausula, dummodo pensio medietatem fructuum non excedat, posita in litteris apostolicis, non stat conditionaliter, sed exponenda est, quatenus non excedit, & pensio venit reducenda ad medietatem fructuum: Cresc. decis. 17. de rescript Rot. diuers. decis 1160. part. 3. lib. 3. arg. l. Stychum, qui meus erit, ff. de legat. 2. requirit plenam, & concludentem probationem, Paris. de resig. lib. 6. quæst. 2. n. 25. Card. Seraph. decis. 1122. n. 2. quod remanent centum, vel mille libera, deductis oneribus ordinarijs, & necessarijs perpetuis, Gig. de pens. quæst 96. n. 2. & seqq. gloss in c. si propter tua in verbo speciali gratia de rescript. in 6. Greg. xv. decis. 245. & ibi late annot. & decis. 268. & ibi annot. de tempore gratiæ, & reseruationis, Garc. de benef part. 1 c 5. nu. 398. & seqq caput. decis. 309. part. 2. n. 2. ac necesse est, vt continuo duret eius iustificatio, ad hoc vt pensio sustineatur, Card. Seraph. decis. 951. n. 4. Garc. de benef. part. 1. cap. 5. n. 440. & seqq. Greg. xv. decis. 245. & ibi late annot. plures cumulans. iustificatio eius præsumitur ex continuata solutionis obseruantia per lapsum. 30. annorum. Garc. de benef. part. 1. c. 5. n. 478. & seqq Greg. 15. decis. 431. n. 10. & ibi late annot. Probatio non excessus incumbit ei, cui pensio fuit reseruata, quia respicit validitatem, pensionis, Rot. diuers. decis. 310. n. 3. & decis. 412. sub n. 2. part. 1. Cas. decis 2. n. 6. de probat. arg. §. non solum, §. quod autem diximus, & §. seq. Instit. de legat. l. verius ff. de prob. nisi beneficiatus infringere velit pensionem ex eo, quia excedit medietatẽ fructuum, cui tunc incum-

incumbit onus probandi, *Rot. diverſ. deciſ. 310. num. 3. part. 1. Caput. deciſ. 299 part. 2. l. ab ea parte ff. de probat. l. Titia ff ſol. matr. cap. bona memoriæ el. 1. & ibi gl. in verbo per rerum naturam, verſ. item negativa juris de elect. & ibi Can.* quod in reſervatione penſionis expreſſio valoris non ſit neceſſaria ex diſpoſitione juris, aut regularum Cancellariæ, *Caput. d. deciſ. 299. gloſſ. in Clem. 1. in verbo vel alteri de*
16 *præb. & ibi Can.* Laico poteſt † reſervari penſio, quia conſiſtit in mera temporalitate, c. *poſſeſſiones. 16. quæſt. 1. Franc. in c. quamvis in 2. notab. & ibi Archid. & Can. de præb. in 6. Gig. de penſion quæſt 21. Rip. in c. 2. num. 68. de jud.* De ſtylo curiæ nemo inferior à Papa poteſt eam concedere laico: *Navar. conſ. 34. de præb. ubi tradit cautelam. Pariſ de reſign. lib. 4. quæſt. 2. num. 7. Garc. de benef. part 1. c 15. n. 15.* immo ſummi Pontifices nunquam ſolent concedere mere laicis penſionis ex poteſtate ordinaria, ſed ex plena, & abſoluta poteſtate, ex juſta cauſa, & cum diſpenſatione, *Navar. conſ 63. num. 5. de Simon. Garc. de benef. part. 1 c. 5. n 16. & ſeqq.* etiam profeſſis, & habentibus habitum militarem alicuius religionis, quando illis reſervantur penſiones ſuper fructibus beneficiorum ſæcularium, ſeu ſuper beneficiis non ſui ordinis, quorum ſunt incapaces, *Mandoſ. de ſign gratiæ tit. penſiones, verſ militibus Hieroſolymitanis Garc. de benef. part. 1. c. 5. num. 139. & ſeqq.* mere vero laicis cum clauſula, quod habitum militarem teneantur ſuſcipere, & in eo profeſſionem emittere, *Rot. diverſ. deciſ. 298. ſub numer. 5. verſ. quod ſatis declarant part. 2. Mand. in reg. 19. reſervat. quæſt. 11. n. 1. & 2. c. quamvis §. ideo ſi alicui de præb. in 6.* clerico
17 penſio † reſervatur, c. *quamvis de præb. in 6. c. illud 56. q. 16.* interdum in titulum, quando ſuper redditibus unius eccleſiæ auctoritate ſuperioris conſtituitur certum beneficium, aſſignando certam penſionem ex redditibus eccleſiæ pro temporalitate beneficii noviter erecti, c. *conquerente, & ibi Pan. in 1. not, & n. 5. de cler. non reſid. c. ad audientiam el. 2. de reſcr. & ibi Can.*

In litteris reſervationis † penſionis mentio fieri debet de penſionibus præteritis 18
valide, *Caput deciſ. 301. part. 2. l. non putavit §. non quævis ff. de bon poſſ. cont. tab.* impoſitis ſub pœna nullitatis, quia Papa non intendit eccleſiam duplici gravare onere, c. *mandatum c. literis de reſcr. c. duobus eod. in 6. facit lex titia cum teſtamento §. qui invita ff. de leg. 2. l. uxorem § in teſtamento ff. de leg. 3. l. navis omiſſa §. cum autem ff ad leg. Rod. de jact. & in terminis noſtris Caſſad. deciſ. 1. 2. & 3. de penſ. Gig. de penſ. quæſt. 29.* perpetuis, & † temporalibus, 19
Caput. deciſ. 311. n. 4. & ſeq. & deciſ. 312. part. 2. Gig. de penſ. quæſt. 29. Caſſad. deciſ. 3. & deciſ. 4. de penſ. (illud intereſt, quod perpetuæ ſubducuntur, ſive non comprehenduntur in valore beneficii in ſupplicatione expreſſo, *Caput. d. dec. 311. part. 2. Felin. in c. ad aures ſub num. 18. verſ. 12. concl. de reſcr. & ibi Can.* temporales vero non deducuntur) *Put. deciſ. 201. lib. 3. Belenc. de charit. ſubſid. quæſt. 37.* ac etiam reſervatis † ſub die incerto, puta poſt 20
mortem beneficiati ſolvendis, aut ſub conditione, quæ tempore ſecundæ penſionis evenilſet, aut eſſet purificata, *Mohed. deciſ xj. de loc. arg. l fin. §. fin. autem ſub condit. & ibi gl. & DD. C. comm. de leg. & fideic. l. cum teſtamento ff. de teſtam. manum. & ibi gloſſ. fin. & DD.* non quidem in ſpecie, aut de qualitate penſionum impoſitarum, ſed in genere per clauſulam, *Præſens † & aliæ penſiones medietatem* 21
fructuum non excedunt: Caput. deciſ. 296. par. 2. Felin. in c. poſtulaſti num. 2. verſ. declara de reſcript. Idem in c. cum venerabilis ſub num. 47. verſ. non obſtant. de except. l. qui jure militari ff. de mil. teſt. nam dictio aliæ poteſt verificari

Qqqq 3 inſimi-

ā similitudine in specie, & in genēre, *l. non solum § quæritur, & ibi gl. in verbo creditores, & Doct ff. de procur. Felin. in c. sedes n.6. de rescript.* Limita præfata, ut non procedant, quādo in prima reservatione pensionis fuit facta mentio de præterito onere imposito, & demum per pensionarium eadem prima est reservatio cassatur, & in eadem supplicatione, in qua illa extinguitur, eadem similis pensio alteri assignatur absq; pensionis antiquæ mentione, *Cresc. decis. 1. de reb. eccl. non alien. Felin in c. pastoralis sub n.7. vers. scias etiam quod si unus de rescript. l. lecta, & ibi DD. ff. si cert pet.* secus est, si Ecclesia semel à dicta pensione fuisset liberata, & alia similis iterū alteri, assignetur, ex quo est novum gravamen, requiritur mentio pensionis antiquæ, *arg. l. 2. & ibi not. per Bald. num. 10. C. de edil. edict. Cresc. d. decis. 1. ubi plura similia cumulat, de reb. Eccl. non alien.* Præterea in eisdem literis reservationis apponitur decretum,
22 quod pensio † exigi debeat vigore litterarum apostolicarum desuper conficiendarum, nec antea, alias pensio nulla sit. *Garc. de benef. part. 4. c. 2. n. 39. & plurib. seqq. Greg. 15. decis. 440. & ibi annot.*

23 Qui consensit † impositioni pensionis, solet ad eius solutionem se obligare sub pœna privationis beneficii, accessus, regressus, qui reservantur, dato quod non constet de aliquo consensu, quia apponuntur in pœnam, & accessorie, *Put. decis. 258. lib. 1. Paris. de resign. benef. lib. 9. quæst. 17. num. 130.* ac
24 anathematis, † seu censurarum, quales obligationes jure canonico sunt permissæ, *c. si quis presbyter, & ibi gl. in verbo consecrationem 2. q. 4. c. quoties 1. & ibi gl. 2. & 3. 1, qu. 7. c. cum dilectus in fin. & ibi gl. in verbo obligavit, & Can. de elect. c. fin. de crim. falsi c. significavit de cens. c. quamquam, & ibi gl. fin. 23. dist.* excepta pœna interdicti ponendi in provincia, civitate, castro, villa, loco, territorio, vel districtu, quia per id detrahitur honori Dei, & publicæ utilitati animarum, *Extrav. provide, de sent. & excom. inter communes, facit c. quæsivit, de his quæ fiunt à maio. part. cap.* Ad hoc † ut prædictis pœnis locus sit, requiritur factum, & voluntas pensionarii, *Cassad. decis. 4. de loc. & cond. l. 2. ibi si Dominus voluerit C. de jur. emphyt. & ibi DD.* ac de stylo curiæ huiusmodi privatio non committitur, nisi ad instantiam illius, cui debetur pensio, quia illius tantum, interest. *Sarnen. in reg. de subrog quæst. 7. vers 2. casus staphyl. de sign. litt. just. §. verum n. 6. c. non solent. 2. quæst. 6. cum inter el. 2. de elect.* Intimatio litterarum † reservationis pensionis non requiritur, quando agitur ad solutionem pensionis, *Cassad. decis. 2. n. 14. de pens. & decis. 12. de rescr. Cass. decis. 2. num. 21. de sent. excom. in rub. & nig. C. ut act. ab hær. & cont. hær. incip.* etiamsi agatur contra successorem in beneficio ad solutionem pensionis per prædecessorem impositæ: *Sarn. in utriusq; signat. compen. in fin.* si agatur † ad incursum censurarum, & pœnarum, non est necessaria intimatio literarū ei, qui per se consensit, cum sit certus, *c. cum qui certus de regul. jur. in 6.* ei qui consentit per alium fieri debet intimatio, ex quo cadit probabilis ignorantia de forma supplicationis, & contentorum in ea: *l. quod vulgo ff. pro emptore l. fin. ff. pro s. c. excommunic. & ibi gloss. mag. in verbo de facto suo, & Can. de rescr. Sarn. in utriusq; sign. compend. circa finem Cassad decis. 2. asserens num. 13. ita servare palatium de pens.* idem juris est, si agatur contra successorē in beneficio ad censuras, vel pœnas, *Sarn. in utriusq; sign. comp in fin.* nisi aliunde probaretur scientia principalis, *c. turbatur §. notandū, & ibi gl. magna in verb. ignorantia, & Can. 1. quæ 4.* Intimatio facta principali sine litteris, facit ut postea sufficiat intimare

Margin (right column): 25 (at "Ad hoc † ut"), 26 (at "Intimatio litterarum †"), 27 (at "si agatur † ad incursum").

timare litteras procuratori, *Achill.decis.5.nu. 10.de Sarn.in compend.utriusq,signatura, vers. non obstant. modo decisiones in fin.*

28 Litteræ apostolicæ † expeditæ super reservatione pensionis, earumque narrativa, ac modus, seu conditio, sub qua pensio fuit reservata, sunt verificandæ, etiam quando proceditur executive: c.2. *de rescr. late Cassad.decis.10. eod.Mohed decis.35.de renunc.Rot. divers.decis.221.nu.4.& 5 part. 2.Rot.Farin. decis.547.part.1.& decis.519.n 1.& seqq.part.* 2. non verificata prius narrativa, conditione, aut modo, sub quo à principio fuit facta reservatio, non potest reus ad solutionem

29 compelli, nec solita † est signatura apponere clausulam, sine retardatione solutionis pensionis eaque apposita judex ad ulteriora potest procedere in causa, etiam non facta solutione, quia ex ventre litterarum reservationis oritur exceptio: *Bart. in l.1.§.& parvi ff.quod vi aut clam, & ibi DD.Gig de pens. quæst.85.n.10. ubi cumulat casus, in quibus denegatur clausula absque retardatione Cassad. d.decis.10.de rescr.Mohed d.dec 35.de renunc. Cas.decis.35.n.13. de re jud. Rot.divers.decis. 310.part.* 1. quinimmo hoc casu signatura dat commissionem, constito de bono jure, *Sarnen.in compend.utriusque sign. nu 55. vers. confirmatur ista opinio.* quia debitum sub cōditione non dicitur debitum, §.*sub conditione Inst.de verb.oblig.l.legata sub conditione ff.de cond. & demonstr.* & modus æquiparatur conditioni, quando, si modus non servatur, subjicitur clausula annullans actum, *c.verum, & ibi Can post gl.fin. de cond. appos.* aut si debitor condemnatus fuerit ad solvendum pensionem, apponit clausulam, quod cōstito ex eisdem actis de bono jure eius, qui recusat solvere pensionem, & non jure adversarii, ipse auditor procedat sine illa clausula, sine retardatione, *Sarnen. in comp. utriusque sign.n.56.vers. confirmatur ista opinio. in fine.* vel si gravior inter partes sit contentio, modificat commissionem per clausulam, data cautione de pensione solvenda in forma depositi, in eventum succumbentiæ, *Sar. in comp.utriusq,sign.n.56.vers. & per prædictam doctrinam Bart. &c.* Excipe ab hac † regula 30
Primo, quando ex ventre litterarum non daretur nullitas, sed reductio pensionis, *Put. decis.32.sub n.1.lib.1.l.sua rei, & l.sequenti ff.de contr.empt.l.si uno, §. ubicumque ff. locat.* Secundo quando † nullitas in ventre litte- 31
rarum oritur ex probationibus aliunde factis, nam pensionarius poterit probare contrarium, & interim non est impediendus in exactione pensionis, cū probatio non excludat probationem, *Ioan. Andr. in c.1. de litis contest. in 6. Put.decis.32.nu.2. & 3. Mohed.d.decis.35.Paulo ante finem, & sic fuit decisum.Rot.divers.dec.301.n.3.part.1.* Rota variavit, an nullitas, & injustitia † censurarum 32
debeat justificari ex eisdem actis, an ex noviter deductis in alia instantia, *Cas.decis.2.n 2. & 8.de jud.c.licet & ibi Can.de sent.excom.in 6.* certum est, quod non possunt sustineri ex noviter deductis, quando is qui prætenditur teneri ad pensionem, protestatus fuit, quod non procedatur ad declaratoriam nisi verificatis verificandis &c. *Rota diversorum d.decis.221.in fin.part.2.l.1.l. actor C. de probat.l.exceptio prima, & 2.ff. de excep.* sed tunc poterunt primæ probationes convalidari, *c.1.& ibi Bald.in princ.de fid.instr.auth.si quis in aliquo, & ibi Dec per illum tex.nu.1.& seqq. & DD.C.de edendo Cas.decis.20.n.21.de probat.* Quia quod ad alterius confirmationem accedit, eodem tempore factum videtur, *l. si donata § si sponsus ff. donat.int. vir. & uxorem, & ibi gloss fin.l filiæ suæ §.fin. & ibi gl. fin. alleg. concord.ff.de cond. & demonstr.* Quando pensionarius modum adimplevit, † con- 33
ditionem-

ditionemque purificavit, *l. conditionibus l. si fundus alicui ff. de cond. & demonstr. l. cum testamento in fin C. de testam. manum.* aut de consensu partium Papa simpliciter, & pure reservavit pensionem, tunc non impeditur pensionis præstatio propter supervenientem litem super nullitate, extinctione, vel reductione, aut si in ipsis appellatum sit, ex eo quod litteræ sint liquidæ, & ex consensu partium firmatæ, quousque contra eas sit res judicata propter litterarum auctoritatem, & non requiritur quasi possessio exi-
34 gendi, & solet causa † in prima, & ulteriori instantia committi per signaturam justitiæ cum clausula, constito de litteris, reservationis, procedat absque retardatione solutionis pensionis; *Rot. diversf. d. decis. 301. num. 2. part. 1. staph. de sign. litt just. §. ad prædicta nu. 13. Sarn. in compend. utriusque signat. num. 55. vers. confirmatur Gig quæst. 85. de præb. late Greg. 15. decis. 57. & ibi annot. distinguit tres casus.* quæ impedit agere tam titularem, quam quemlibet tertium, quandiu non est soluta pensio per titularem, *Greg. 15. decis. 36. num. 3. Ias. in rubr. ff. sol. matr. & ibi DD.* & solet aliquando addi clausula, prout de jure, vel arbitrio Rotæ, *Cas. decis. 7. num. 7. & decis. 8. num. 8. de re jud. l. 1. & ibi gloss. in verbo neque mora ff. de leg. 1.* per quam signatura videtur dedisse facultatem examinandi validitatem reservationis pensionis, *Rot. Farin. decis. 577. part. 2.* clausula in commissione apposita, constito de litteris reservationis procedat sine retardatione solutionis
35 pensionis, intelligitur de † sola existentia litterarum, non autem quod teneatur justificare litteras esse valide expeditas, *Put. decis. 225. l. 1. c. querelam de elect. c. consultationibus de jurepatr.* excepto quando versamur in primo semestri, quia tunc videtur astringendus ad verificationem fructuum expressorum, *Paris de resig. lib. 6. quæst. 2. nu. 65. attestans de usu Rotæ.* Quando pensionarius † agit contra eum, qui non consentit pen- 36
sioni, & non reperitur in quasi possessione exigendi, tenetur omnino justificare gratiam, antequam agere possit ad exactionem pensionis, tam in petitorio, quam possessorio, *Garc. de benef. part. 1. c. 5. §. 4. num. 442. & seqq. plures decisiones Rotæ referens Paris. de resign. lib. 2. quæst. 2. num. 65.* aut est in † qua- 37
si possessione exigendi pensionem, & in ea est (etiamsi ex adverso allegetur extincta per eius professionem,) *Caput decis. 317. par. 2. Gig. de pension. quæst. 57. num. 7. in fin.* causæ cognitione pendente manutenendus, *Pan. in c. inter quatuor num. 4. de maior. & obed. & in c. accepta nu. 6. de restit. spol.* contra quemcumque successorem etiam qui nunquam solvit, quia ex mutatione, & Variatione personarum, contra quas possidetur, non variatur possessio, nec jus actoris, *l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig & ibi post glo. DD. Gig. de pens. quæst. 47. num. 10. Guid. Pap. quæst. 629. Put. decis. 151. lib. 3. Greg. 15. decis. 275. in princ. & ibi annot.* Eadem ratione † translatarius pen- 38
sionis, existens in possessione percipiendi pensionem, agens possessorio non habet necesse probare habilitates, & narrativam Bullæ reservationis pensionis in favorem eius, qui consensit translationi, sed sufficit ei probare translationem, quasi possessionem, & ostendere litteras reservationis pensionis expeditas, *Mohed. decis. 9. de causs. poss. & propr Put. decis. 239. lib. 1. ang. in l. si proponas, §. si hæreditatem ff. de inoff. testam.* quia ante omnia constare debet de existentia actus, *Bart. in l. 1. §. & parvi num. 3. ff. quod vi, aut clam*, & clausula, *sine retardatione &c.* nullum producit effectum, nisi constet reservationem pensionis præcessisse, *Achill. decis 4 de rescript. Bart. in l. 1. §. & parvi nu. 3. ff. quod*

39 *quod vi, aut clam.* Sed & resignatarius † spo-
liat, si post consensum præstitum reservatio-
ni pensionis liberæ, & exemptæ, pendente
lite, & obtenta forsan ex defectu manda
ti, correctione bullę reservationis pensionis,
beneficium gravatum resignet alteri, quia
resignanti tenebatur restituere, & tenetur
ad pensionem, cum ipse fecerit, quo minus
possideret, *Mobed. decis. 25. de renunciat. l. si
navis §. fin. cum l. seq. l. qui restituere 2. resp.
cum l. seq. ff. de rei vindic. c. pro possessore de reg.
jur. in 6.*

40 Item successor † in beneficio spoliat, si
pensionem integre ab antecessore solutam
solvere recusat, daturque pensionario reme-
dium reintegrandæ: *Guid. Pap. decis. 629. sup.
quæst.* In pensione distinctio est inter petito-
rium, & possessorium, & spoliatus perce-
ptione pensionis eam recuperat, nihil pro-
bato de proprietate, *c. querelam, vers. fin. de e-
lect. & ibi Can. per illum tex. Felin. in §. retinen-
dæ num. 14. & 15. de interd. Mobed. decis. 22. de
rest. spol. inter omissa Capell. Tholos. qu. 59. Gig. de
pens. quæst.* 47 quia non requiritur titulus, e-
jusque probatio in possessorio, *c. in litteris de
restit. spol.* quod pensio in mera temporalita-
te consistat, *l. 1. §. eum qui à me vi, & l. Fulci-
nius ff. de vi, & vi arm. c. sæpe de rest. spol. Pan. in*
41 *d. c. in litteris num. 10. & ibi Can.* in petitorio †
tenetur justificare gratiam, etiamsi sit in
quasi possessione exigendi; *Marches. de com-
miss. part. 1. fol. 614. Greg. 15. decis. 57. & ibi an-
not. sub. num. 16. plures Rota decis. referens.* Pen-
42 sionarius autem probat † istam possessionem
per antecedentes solutiones, *Pan. in c. cum
venisset sub num. xj. de rest. spol. Fel. in c. cum Ber-
told. num. 25. de re jud. Dec. in c. bona memoria
O. num. 48. & seqq. de appell. Rip. in l. fin. num.
5. & seqq. ff. quorum bon. qui relinq. arb. jud.* quæ
si factæ sint per alium, & sint plurium anno-
rum, præsumitur mandatum; *Rot. decis. 2. de*

*caus. poss. & propr. in antiq. Cas. decis. 6. num. 6.
de probat. Gig. de pens. quæst.* 48. imo per uni-
cam solutionem, eo, quia solvitur tale quid,
quod non solet dari, seu gratiose concedi, *c.
cum ecclesia Sutrina, & ibi gloss. trium episcopo-
rum Rip. num. 52. & seq. & Can. de caus. poss. &
propr. c. bona memoria el. 2. & ibi gloss. in verb.
de gratia de post. præl. arg. c. cum accessissent de
constit. & c. pro illorum de præb. Bart. in l. 1. §.
hoc interdicto ff. de itin. actuque privat. Bald. in l.
2. C. de serv. & aq. num. 14. &* 20. etiam factam
metu censurarum, quando non apparet de
protestatione in actu solutionis, *l. qui in alie-
na §. fin. & ibi DD. ff. de acq. hær. l. de pupillo §.
si quis ipsi prætori ff. de nov. oper. nunc. c. cum di-
lectus, & ibi gloss. in verb. mortis, de iis, quæ vi, me-
tusque causa fin. & in terminis nostris Rot. divers.*
196. *part. 1. Greg. 15. decis. 365. num. 2. & ibi
late annot.* secus si solutio esset facta virtute
clausulæ, sine retardatione solutionis pen-
sionis, nam ille qui paret mandato superio-
ris, non constituit adversarium in possessio-
ne juris incorporalis, *gloss. fin. in c. olim el. 3. &
ibi Inn. Pan. & Can. de rest. spol. Put. decis. 273.
lib. 2.* aut cum protestatione, quod fieret me-
tu censurarum, etiamsi de censuris non ap-
pareret, quia præsumendum est, quod solu-
tio fuerit facta metu censurarum in litteris
contentarum, cumque ista causa semper du-
ret, semper protestatio præsumitur repetita
in solutionibus postea sequentibus, *c. olim 3.
& ibi gloss. in verb. timore & Can. de restit. spol.
juncto c. quod ex timore, & ibi gloss. fin. de reg.
jur. Panorm. in c. cum dilectus num. 6. de his,
quæ vi, metusque caus. fi. & ibi Can. Rom. cons.
369. num. 10. & seqq.* sine distinctione, an es-
sent justæ furæ censuræ, *Pan. in d. c. cum dile-
ctus num. in fin. approbatus à Rota Achil. decis. xj.
in fin. de pens.*

Resignans post resignationem † non te- 43
netur ad solutionem pensionis, quando

constat, quod resignatarius possidet, & fructus percipit, quia qui fructus percipit, tenetur ad pensionem, *l. hactenus ff. de usufr. l. quaero ff. & ibi Bart ff. de usufr. l. 1. C. de an. & trib. lib.* 10. etiamsi resignatio sit invalida, & alteram pensionem resignans sibi reservaverit: *Mohed. decis. 30. de renunc. l. quaero ff. de usufr. & c. leg. l. 1. C. de ann. & trib. lib.* 10. *& utrobique* DD. quando non constat de acceptatione, & ratificatione resignatarii, resignans pensionem solvere tenetur, quia ante ejus ratificationem, non abdicatur à resignante jus, aut possessio, *l. cum pridem, & ibi Pan. sub num. xj. vers. 3. solutio de pact. Can. in c. cum inter el. 1. post gl. in verb. ex consensu de elect. Mohed. decis. 2. de renunc. & decis. 14 de locat.*

44 Successor † in beneficio tenetur ad pensiones præteritas à prædecessore non solutas, *Gigas in tr. de pens. quaest. 29. & 43.* Felin. *in c. ad audientiam 2. num. 6. & 7. de rescript.* quod Rota alias in dubium revocavit, & noluit unquam resolvere, ne in dies peterentur à successoribus, *Cresc. decis. 3. in fin. de solut. Achill. decis. 3. de pension. Cassad. decis. 4. de loc.* quia nihil successori imputari potest, cum emolumenta, & honores prædecessor habuerit; ad eas tenetur successor, quando constat de diligentiis factis à pensionario contra antecessorem pro terminis decursis, & non solutis, dummodo ei congrua remaneat, nempe episcopo ducati mille monetæ illarum partium, & parocho centum ducati similes *juxta c. 13. sess. 24. Greg. 15. decis. 507. ubi plures decis. cumulat. Card. Seraph. decis. 1351. Garc. de benef. part. 1. c. 5. num. 191. & 199. & seqq.* ac pensionarius præfertur ecclesiæ cathedrali in pontificali, & ornamentis, sive consecrata, & benedicta sunt, sive non, pro pensionibus decursis, quia episcopo vivente non censentur donatæ ecclesiæ, & cadunt sub hypotheca pro debitis ab eo contractis, *Garc de benef. part. 1. c. 5. num. 204. ubi allegat decision. Rot. arg. l. si fundum C. qui pot. est in pign. habend. l. quia debitore ff. eod.* Ad pensiones † futuras, & 45
post fructus perceptos decursas, tenetur successor illius, qui consensit pensioni in jure illius habendo, cui reservata fuit pensio, *Achill. decis. 9. de pens. Mohed. decis. 35. de preb. inter omiss l. Pomponius §. 1. ff. de acq. poss. l. dolia §. fin. ff. de cond empt.* nec non successor † 46
possessionis, scilicet is qui nunc reperitur in possessione beneficii, cujus possessio de tempore reservationis possessionis, *Achill. decis. 1. de pension. l. traditio §. quoties. ff. de acq. rer. dom. l. nemo plus ff. de regul. jur.* vel bonum jus penes consentientem fuisse probatur à pensionario, *Achilles decis. 9. de pens. Felin. in c. ad audientiam el. 2 num. 6. de rescript.* quia acceptando beneficium pensione gravatum, censetur quasi contraxisse cum eo, cui pensio fuit reservata, & se obligasse ad pensionis solutionem, ad quam compellitur actione personali orta ex illo quasi contractu, *Gig. de pens. quaest. 51. num. 5. Guid. Pap. quaest. 576. Caputaq. decis. 13. part. 1. & decis. 302. part. 2.* ac quia pensio est onus reale, *l. hactenus ff. de usufr. l. quaero ff. de usufr. leg. l. 1. C. de ann. & trib. lib. 10. l. codicillis §. institutio ff. de legat. 2. Rom. cons. 388. Gig. de pens. quaest. 39. num. xj. & quaest. 43. num. 5.* tenetur capitulum, † quod jure accrescendi recipit fructus, 47
Gonzal super reg. Cancell. de mensib. & alternativis gloss. 5. §. 5. num. 44. facit Caput. decis. 13. part. 1. Camera Apostolica, *Gonzal. super reg. Canc. de mensib. & alternat. gloss 5. §. 5. num 52. & seqq. Gig. de pens. quaest. 65. per tot. Paris. de resig. lib. 1. quaest. 8. num. 23. & seqq.* Oeconomus regius præterquam in Francia tempore apertæ regaliæ, *Paris. de resign. lib. 1. quaest. 8. num. 24. Arnulph. Bus. de jur. regal. privil. 53.* & est in electione pensionarii, an velit.

velit agere personali contra titularem beneficii, an reali contra eum, qui fructus beneficii percipit, & potest convenire quem maluerit, *Zab. in Clem. 1. sub xj. quaest. de cens. & ibi Can. Gig. de pens. quaest. 39. num. xj. & 43. num. 5. Freder. de sen. cons. 81. Rot. Farin. decis. 176. part. 2.* nisi ipse successor, aut is, qui fructus percipit, vellet notorie docere de non jure constituentis pensionem. Nam multis
48 casibus pensio † est ipso jure nulla, ut reservata ex causa resignationis promoto ad episcopatum super beneficio vacante per hujusmodi promotionem, *Rot. divers. decis. 767. in fin. part. 1. c. cum in cunctis §. cum vero de elect. & ibi post gloss. Pan. num. 3. & Can.* vel aliter ipso jure privato beneficio, *Garc. de benef. part. xj. c. 3 §. 1. num. 130. usque ad fin. Paris. de resig. benef. lib. 3. quaest. 2. num 24. & seqq.* aut quando resignatio est nulla propter Simoniam, *Capell. Thol. quaest. 39. & in terminis nostris Rot. divers. decis. 191. part. 1.* aut propter aliam causam; *Paris. de resig. benef. lib. 6. quaest. 2. num. 76. & seqq.* ut quando secunda pensio imposita eo, etiam motu proprio Papae, non facta mentione de prima, *Cassad. decis. 3. de pens. Caput. decis. 312. par. 2. c. mandatum de rescr. c. duobus in fin. eod. tit. in 6.* reservata clerico infanti absque dispensatione, *Caput. decis. 318. part. 2. in c. quod super his num. 3. de fid. instr. §. pupillus vers. nam infans Inst. de inut. stipul.* tanquam clerico, qui probatur laicus, *Gig. de pens. qu. 22.* vel inhabili absque dispensatione; *Paris. de resig. benef. lib. 6. q. 2. num. 82. & seqq.* imposita super provisione facta Titio, si Titius nunquam possedit beneficium, sed quidam alius; *Achill. decis. 1. de pens. arg. c. cum in illis §. fin. & c. fin. de praeb. in 6.* reservata super beneficio vacante per obitum Titii, si id per obitum Titii non vacavit; *Cas. decis. 12. de praeb. c. sub coeptum de rescr. in 6.* vel si sit reservata ex falsa causa; *Caput. decis. 298. part. 2. Felin. remissive in c. quod super his num. 4. & seqq. de fid. instr. Bart. in l. demonstratio §. 1. num. 19. ff. de cond. & demonstr. c. super litteris, vers. si vero per hujusmodi de rescr. Bald. in l. 1. num. 2. C. de collus. deteg.* quando non est servata forma mandati; *Paris. de resig. benef. lib. 1. quaest. 3. numer. 78. & seqq. Mandos. de sign. grat. tit. pensiones, vers. in mandato,* attamen valida est pensio, quando mandatum datum est ad resignandum in eventum, quod resignatarius consentiat pensioni solvendae litteris non expeditis, accedente Papae beneplacito, & Papa deleverit illa verba supplicationis, litteris non expeditis, quia renuncians voluit, quod ita demum apponatur hoc decretum, si voluerit Papa; *Cas. decis. 10. & 11. de praeb. arg. l. pecuniam, & ibi not. per Ias. Paul. de Castr. ff. si cert. pet.* & aliis similibus casibus, in quibus pensio ab initio est nulla, quos longum esset enarrare.

Reservatio † omnium fructuum resignanti valida est, non facta mentione pensionis antiquae antea impositae, qua solutae reliqui fructus, qui supersunt, reservatario, debentur, *Mandos. de sign. grat. tit. fructuum reservationes vers. clausula exprimens pensionem, & vers. seq.* & si adjiciatur clausula, quod
† propria auctoritate resignans fructus percipiat, perinde ac si non resignasset, nō amittit possessionem, imo illam continuat, *Put. decis. 9. de causs. poss. & propr. Mand. de grat. tit. fructuum reservationes vers. resignanti, seu cedenti,* quia perceptio fructuum in possessione consistit: *l. qui scit §. in alieno ff. de usur. l. 1. §. ex contrario ff. de acq. poss. & ibi not. Paris. cons. 39. vol. 4.* proprietas † autem, & titulus, 51
si verius praebendae, sive beneficii transit in resignatarium, quia in beneficiis ecclesiae duo sunt, scilicet ipsum jus praebendarum, seu beneficiorum, & fructus ipsorum: c.

imponit, Episcopus vero ad vitam possessorum,seu brevius tempus,*Barbos de officio Episcopi p.3.alleg.*85.Papa absque causæ cognitione imponit pensionem,*Gig.d.quæst.6.nu.6.*& sine consensu beneficiati, *caput. decis.316.part.2.Gig. de pens.d.quæst.6.plures cumulans.*ac patroni laici,*Gig.de pens.quæst.23.Covar.pract.quæst.c.36.n.10.* Quia plena & libera dispositio beneficiorum Ecclesiasticorum ad Papam ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere, *Clem.1.in fin.ut lit. pend.&c. c.2.de præb. in 6.c. proposuit. de concess. præb.Pan.in c.constitutus num.9.de rescript.* Episcopus non potest eam imponere, nisi ex causa justa apparente,& concernente utilitatem ecclesiæ,*pulchre Oldr.cons.36. Rom. cons.369.sub n.2.Barbos.d.alleg.85.n.2.* Papa constituit pensionem in quantitate , & in quota parte fructuum, *Gig. de pension.q.* 8.Episcopus constituit pensionem per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi, & non per modũ quotæ, sive collectæ,ut detur tertia, vel quarta pars,*Anan.in c.audivimus sub nu.3. vers.in gl.2.de collus.deteg.Felin.in c. ad audientiam el.2.sub n.2.vers.& dicit,Anan. de rescript.* quia esset scindere beneficium,quod jure est prohibitũ, c.*majoribus de præb.c. de cætero,& ibi not.de transact.*Episcopus non potest dare potestatem transferendi pensionem in unam,vel plures personas, sicut potest Papa, *Gig.de pensionib.quæst.6.num.5.* Episcopus pensionem non constituit, ubi intervenit aliquod pactum inter partes,neque resignationes beneficiorum in alterius favorem factas admittit,c.2.*& 4.de pact.c.ex parte el.1. de off.deleg.& ibi post gl.DD Rebuff.in prax. lib. 3.de resign. cond. num.* 1. Præterea Abbas †
5 potest imponere pensionem super beneficio regulari, cujus collatio ad eum spectat, solvendam alteri religioso ejusdem monasterii,*Zab.in Clem.1.§.quia vero num.2. de stat. monach.* quia non repugna paupertati habere pensionem ex permissu superioris,& ad nutum ejus amovibilem,pro necessariis indumentis,& expensis,quibus alias monasterium esset gravandum. *Zab.in d. Clem.1.sub num.4.vers quinto oppono , de suppl.negl præl. Pan.in c.nisi essent num.12.de præb. Rot. Farin. decis.302.part.2.*

Interdictum est penitus jure canonico, ne quis de proventibus Ecclesiæ,quæ curam habere debet proprii sacerdotis,pensionem alii,quasi pro beneficio conferre præsumat, c. *extirpandæ* §.*qui vero de præb.* c. *pervenit de arbitr.* Quia Ecclesia censeretur quasi censualis,& portio præsbyteri diminueretur,c. *avaritiæ de præb.*Licite autem reservatur pensio ex pluribus † causis,quarum prima est,ut 6
pensionarius melius sustentari valeat,& censetur facta ex causa alimentorum, *Romanus cons.388.n.3.& 5.Greg.de pens.quæst.51.& q.96.n.4.& 5.* Secunda,resignatio,ne resignans nimium dispendium patiatur,*gl.1.in c.ordinationes 1.quæst.1.& ibi Can.gl.in c. cum pridem in verb.illicita pactionis,in fin.de pact.& ibi Can.Fel.in c.ad audientiam el.2.n.3.de rescript.Gig.de pens.q.4.n.2.* ac valida est pensio,etiam non verificato jure cesso,& sufficit illud fuisse acceptatũ ab eo, qui pensioni consensit,*Mohed.decis.35.de præb. inter omissas arg l. in omnibus rebus ff. de act. & oblig.* quia in resignationibus ad certum effectum mens Papæ eadem est cum mente partium, & Papa voluntati partium adhæret, *Rot.divers.decis.677.n.16.part.1.Mohed. decis.27.in fin.de renunc.& decis.8.ante n.1.de jurepatr.l. omnem ff.de jud.Castr.in l.1.§.& post operis n.5. plures citans ff.de nov.oper.nunciat.*quando resignanti jus aliquod competit, de quo ipse docere debet,nam si nullum jus penes eum remansit,ut quia beneficium per ejus promotionem,aut alias vacavit,pensio debet evane-

vane-

vanescere tanquam cessante causa, c. *cum cessante de appell. Parisf. de resign. lib. 6. qu. 2. n. 105.* quia tunc cessat in Papa ratio adhærendi intentioni resignantis, *Rot. divers. decis. 767. part. 1. l. traditio ff. de acq. rer. dom. c. nuper §. nos autem de donat. int. vir. & ux.* c. *Dagbertum 1. qu. 7* nisi reservationi pensionis apposita sit clausula, quod pensio debeatur, etiamsi nullum ipsi cedenti jus competeret, *Parisf. de resign. lib. 6. qu. 2. post n. 103. vers. 3. & num. seqq. Put. decis. 228. lib. 1.* Tertia concordia, ob quam etiam per Episcopum potest imponi pensio. c. *nisi essent, de præb. & ibi Can. Pan. in c. cum pridem num. 8. de pact. Io. de Anan. in c. audivimus sub n. 3. vers. in gl. 2. de collus. deteg. Rot. divers. decis. 519 n. 1. & 3 part. 1.* Quarta evidens utilitas Ecclesiæ, ob quam Episcopus potest in collatione Ecclesiæ apponere onus alimentandi senem, qui illi renunciat, *Felin. in d. c. ad audientiam el. 2 sub n. 2. vers. exemplifica Dec. in c. ex parte num. 6. de off. deleg.* Quinta benemerita, quando de ipsis constat, & pensio assignetur in quantitate moderata benemerito, quoad vixerit de redditibus Ecclesiæ, *Felin. in d. c. ad audientiam el. 2 sub num. 2. vers. & adde. Oldr. de rescr. arg. c. per tuas, & arg. c. fraternitatem, & ibi not. per gl. & DD. de donat.* Sexta servitia præstita, ob quæ non solet imponi pensio transitoria ad successores in beneficio, *Rot. divers. decis. 607. n. 3. par. 3. lib. 3. attestans de usu Curiæ l. affectionis ff. de donat. juncta l. epistola §. fin. ff. de pact.* Septima, inæqualitas fructuum in permutatione, c. *ad quæstiones de rer. permut.* Octava publica utilitas, unde pensio reservata Cardinali censetur favorabilis, c. *bonæ memoriæ el. 1. & ibi gl. in verbo generalis, & Can. de postul. præl. Rot. divers. decis. 240. n. 4. & 12. part. 1.* Ex his, & similibus causis pensio danda ex redditibus Ecclesiæ, vel beneficii, c. *ad audientiam el. 2. de rescr. c. quamvis & ibi gl. in verb. in pensione de præb. in 6. & utrobique Can.* potest imponi tempore † collationis, consentiente eo, cui confertur, 7
c. *conquerente, & ibi gl. in verb. percipere & Pan. n. 5. & 6. de cler. non resid.* vel potest collationem de consensu Rectoris beneficii, *Gig. de pens. q. 10.* Consensus habentis regressum super beneficio, cui imponitur pensio, non requiritur, sed evanescit pensio, quando fit locus regressui, *Parisf. de resign. benef. lib. 6. quæst. 2. sub num. 85. & seqq. num. 88. & seq. Gig. de pens. qu. 79. Put. decis. 97. lib. 2.* Abbas solus, sine † consensu conventus, potest consentire 8
in pensione, quando Abbas capit fructus omnes, & cuilibet Monacho de fructibus monasterii dat certam quantitatem panis, & vini, & de reliquis ad libitum disponit, *Cresc. decis. 3. de locat. Felin. in c. ad audientiam el. 2. sub n. 2. vers. 2. conclusio de rescr.* licet de jure communi fructus Monasterii inter abbatem, & conventum sint communes. c. *edoceri, & ibi gl. & Can. de rescript.* Reprobantur † pensiones, quæ constituuntur in fraudem 9
canonum, c. *extirpandæ §. qui vero in fin. de præb. c. audivimus de collus. deteg.* ut pensio per Episcopum nepoti inhabili ad parochialem Ecclesiam propter defectum ætatis, quasi pro beneficio conferri non debet, ex proventibus Ecclesiæ parochialis, *Pan. in d. §. qui vero sub nu. 7. & ibi Can. Pan. in c. conquerente sub n. 5. vers. & ad contraria de cler. non resid.* Clerici qui per collusionem patiuntur, ab aliis super beneficiis à se pacifice possessis, litem sibi inferri, prohibentur, sub pœna privationis, cum illis transigere cum solutione annuæ pensionis, & successione in beneficia post eorum obitum, *d. c. audivimus de collus. deteg. & ibi Can.*

Nullis gravantur † pensionibus, aut reservationibus fructuum, Cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam ducatorum 10
mille, & parochiales, † quæ summam 11

ducatorum centum secundum verum annuum valorem non excedunt, *cap. quoniam pleraque* §. *adhæc sess.* 24. hospitalia, & eremitoria, *Mand. de sign. grat. tit. pensiones, vers. super fructibus.* distributiones quotidianæ quia dantur tantum interessentibus divinis, & in corpore beneficii non comprehenduntur, *c. unico de cler. non resid. in 6. c. licet, & ibi post gl. fin. Can. de præb. Rot. decis. 39. eod.*
22 *in antiq.* & quando super distributionibus † ex gratia reservatur pensio, solvitur Datario compositio unius anni, *Mand. de sign grat. tit.*
23 *pensiones. vers. pensiones.* in certi † fructus, etiã beneficiorum simplicium, qui si graventur pensione, solvitur Datario compositio unius anni, *arg. l. possideri* §. *in certam, & l. locus ff. de acq. poss. l. subsignatum* §. *fin. ff. de verb. sig. l. si fur.* §. *incertam ff. de usucap.* dignitas, aut be-
24 neficium † valoris 24. ducat. aut si aliquantulum dictum annuum redditum excedat, quia propter tenuitatem, pensionem non ferunt, *l. ob as, & ibi gl. 1. in fin. C. de præd. & aliis reb. minor. l. si inutiles, & ibi gloss. 1. ff ut in poss leg. seu fideic. ser. caus. esse liceat*, Cætero-
25 rum † beneficiorum mensa, redditus, & proventus, non autem jus spirituale, gravantur pensionibus, *c. constitutus de relig. domib. & ibi Zab. in 2. oppos. Butr. num. 15. & 16. & Can. communiter Fel. in c. ad audientiam el. 2. in 3. & 4. conclus. de rescript.* ac etiam fructus in continua residentia lucrari soliti, *Cas. decis. 5. de præb. gloss. in c. unico, In verbo receperit, vers. sed quid dices de eccles. & ibi Can. de cler. non resid. in 6.* dummodo aut tertiam, aut medietatem fructuum non excedant, *Extravag. suscepti: vers. in illis vero ecclesiis de elect. inter Ioannis 22. Gig. de pens. quæst. 9. Rebuff. de pacif. num. 116. Mandos. de sign. grat. tit. fructuum reservationes vers. frequentius.* & si pensio est nulla in uno obulo, tota corruit, *Rot. decis. 626. num. 5. part. 1. divers. affirmans. ita decisum in Rot. arg. l. in vendit. ff de contrah. empt. & vend.* beneficia enim non debent ita grauari, vt beneficiati non possint ex eorum redditibus viuere, & iura Episcopalia soluere, *c. de monachis c. vacante in fin. de præb. c. 1. de censib. & ibi DD. c. quoniam, & ibi gl. 1. de vit. & honest. cleric.* Dicta clausula, dummodo pensio medietatem fructuum non excedat, posita in litteris apostolicis, non stat conditionaliter, sed exponenda est, quatenus non excedit, & pensio venit reducenda ad medietatem fructuum: *Cresc. decis. 17. de rescript Rot. diuers. decis 1160. part. 3. lib. 3. arg. l. Stichum, qui meus erit, ff. de legat. 2.* requirit plenam, & concludentem probationem, *Paris. de resig. lib. 6. quæst. 2. n. 25. Card. Seraph. decis. 1122. n. 2.* quod remaneant centum, vel mille libera, deductis oneribus ordinarijs, & necessarijs perpetuis, *Gig. de pens. quæst 96. n. 2. & seqq. gloss in c. si propter tua in verbo speciali gratia de rescript. in 6. Greg. xv. decis. 245. & ibi late annot. & decis. 268. & ibi annot.* de tempore gratiæ, & reseruationis, *Garc. de benef part. 1 c 5. nu. 398. & seqq caput. decis. 309. part. 2. n. 2.* ac necesse est, vt continuo duret eius iustificatio, ad hoc vt pensio sustineatur, *Card. Seraph. decis. 951. n. 4. Garc. de benef. part. 1. cap 5. n. 440. & seqq. Greg. xv. decis. 245. & ibi late annot. plures cumulans.* iustificatio eius præsumitur ex continuata solutionis obseruantia per lapsum. 30. annorum. *Garc. de benef. part. 1. c. 5. n. 478. & seqq Greg. 15. decis. 431. n. 10. & ibi late annot.* Probatio non excessus incumbit ei, cui pensio fuit reseruata, quia respicit validitatem, pensionis, *Rot. diuers. decis. 310. n. 3. & decis. 412. sub n. 2. part. 1. Cas. decis 2. n. 6. de probat. arg.* §. *non solum*, §. *quod autem diximus, &* §. *seq. Instit. de legat. l. verius ff. de prob.* nisi beneficiatus infringere velit pensionem ex eo, quia excedit medietatẽ fructuum, cui tunc incum-

incumbit onus probandi, *Rot. diverſ. deciſ. 310. num. 3. part. 1. Caput. deciſ. 299 part. 2. l. ab ea parte ff. de probat. l Titia ff ſol. matr. cap. bona memoria el. 1. & ibi gl. in verbo per rerum naturam, verſ. item negativa juris de elect. & ibi Can.* quod in reſervatione penſionis expreſſio valoris non ſit neceſſaria ex diſpoſitione juris, aut regularum Cancellariæ, *Caput. d. deciſ. 299. gloſſ. in Clem. 1. in verbo vel alteri de*
16 *præb. & ibi Can.* Laico poteſt † reſervari penſio, quia conſiſtit in mera temporalitate, *c. poſſeßiones. 16. quæſt. 1. Franc. in c. quamvis in 2. notab. & ibi Archid. & Can. de præb. in 6. Gig. de penſion quæſt. 21. Rip. in c. 2. num. 68. de jud.* De ſtylo curiæ nemo inferior à Papa poteſt eam concedere laico: *Navar. conſ. 34. de præb. ubi tradit cautelam. Pariſ de reſign. lib. 4. quæſt. 2. num. 7. Garc. de benef. part 1. c. 15. n. 15.* immo ſummi Pontifices nunquam ſolent concedere mere laicis penſiones ex poteſtate ordinaria, ſed ex plena, & abſoluta poteſtate, ex juſta cauſa, & cum diſpenſatione, *Navar. conſ 63. num. 5. de Simon. Garc. de benef. part. 1 c. 5. n 16. & ſeqq.* etiam profeſſis, & habentibus habitum militarem alicuius religionis, quando illis reſervantur penſiones ſuper fructibus beneficiorum ſæcularium, ſeu ſuper beneficiis non ſui ordinis, quorum ſunt in capaces, *Mandoſ. de ſign gratiæ tit. penſiones, verſ militibus Hieroſolymitanis Garc. de benef. part. 1. c. 5. num. 139. & ſeqq.* mere vero laicis cum clauſula, quod habitum militarem teneantur ſuſcipere, & in eo profeſſionem emittere, *Rot. diverſ. deciſ. 298. ſub numer. 5. verſ. quod ſatis declarant part. 2. Mand. in reg. 19. reſervat. quæſt. 11. n. 1. & 2. c. quamvis §. ideo ſi alicui de præb. in 6.* clerico
17 penſio † reſervatur, *c. quamvis de præb. in 6. c. illud 56. q. 16.* interdum in titulum, quando ſuper redditibus unius eccleſiæ auctoritate ſuperioris conſtituitur certum beneficium, aſſignando certam penſionem ex redditibus eccleſiæ pro temporalitate beneficii noviter erecti, *c. conquerente, & ibi Pan. in 1. not, & n. 5. de cler. non reſid. c. ad audientiam el. 2. de reſcr. & ibi Can.*

In litteris reſervationis † penſionis mentio fieri debet de penſionibus præteritis 18
valide, *Caput deciſ. 301. part. 2. l. non putavit §. non quævis ff. de bon poſſ. cont. tab.* impoſitis ſub pœna nullitatis. quia Papa non intendit eccleſiam duplici gravare onere, *c. mandatum c. literis de reſcr. c. duobus eod. in 6. facit lex titia cum teſtamento §. qui invita ff. de leg. 2. l. uxorem § in teſtamento ff. de leg. 3. l. navis omiſſa §. cum autem ff ad leg. Rod. de jact. & in terminis noſtris Caſſad. deciſ. 1. 2. & 3. de penſ. Gig. de penſ. quæſt. 29.* perpetuis, & † temporalibus, 19
Caput. deciſ. 311. n. 4. & ſeq. & deciſ. 312. part. 2. Gig. de penſ. quæſt. 29. Caſſad. deciſ. 3. & deciſ. 4. de penſ. (illud intereſt, quod perpetuæ ſubducuntur, ſive non comprehenduntur in valore beneficii in ſupplicatione expreſſo, *Caput. d. dec. 311. part. 2. Felin. in c. ad aures ſub num. 18. verſ. 12. concl. de reſcr. & ibi Can.* temporales vero non deducuntur) *Put. deciſ. 201. lib. 3. Belenc. de charit. ſubſid. quæſt. 37.* ac etiam reſervatis † ſub die incerto, puta poſt 20
mortem beneficiati ſolvendis, aut ſub conditione, quæ tempore ſecundæ penſionis evenifſet, aut eſſet purificata, *Mohed. deciſ xj. de loc. arg. l. fin. §. fin. autem ſub condit. & ibi gl. & DD. C. comm. de leg. & fideic. l. cum teſtamento ff. de teſtam. manum. & ibi gloſſ. fin. & DD.* non quidem in ſpecie, aut de qualitate penſionum impoſitarum, ſed in genere per clauſulam, *Præſens † & aliæ penſiones medietatem* 21
fructuum non excedunt: Caput. deciſ. 296. par. 2. Felin. in c. poſtulaſti num. 2. verſ. declara de reſcript. Idem in c. cum venerabilis ſub num. 47. verſ. non obſtant. de except. l. qui jure militari ff de mil. teſt. nam dictio aliæ poteſt verificari

in similitudine in specie, & in genere, *l. non solum § quaeritur. & ibi gl. in verbo creditores, & Doct ff. de procur. Felin. in c. sedes n. 6. de rescript.* Limita præfata, ut non procedant, quãdo in prima reservatione pensionis fuit facta mentio de præterito onere imposito, & demum per pensionarium eadem prima est reservatio cassatur, & in eadem supplicatione, in qua illa extinguitur, eadem similis pensio alteri assignatur absq; pensionis antiquæ mentione, *Cresc. decis. 1. de reb. eccl. non alien. Felin in c. pastoralis sub n. 7. vers. scias etiam quod si unus de rescript. l. lecta, & ibi DD. ff. si cert pet.* secus est, si Ecclesia semel à dicta pensione fuisset liberata, & alia similis iterũ alteri, assignetur, ex quo est novum gravamen, requiritur mentio pensionis antiquæ, *arg. l. 2. & ibi not. per Bald. num. 10. C. de edil. edict. Cresc. d. decis. 1. ubi plura similia cumulat, de reb. Eccl. non alien.* Præterea in eisdem literis reservationis apponitur decretum,
22 quod pensio † exigi debeat vigore litterarum apostolicarum desuper conficiendarum, nec antea, alias pensio nulla sit. *Garc. de benef. part. 4. c. 2. n. 39. & plurib. seqq. Greg. 15. decis. 440. & ibi annot.*

23 Qui consensit † impositioni pensionis, solet ad eius solutionem se obligare sub pœna privationis beneficii, accessus, regressus, qui reservantur, dato quod non constet de aliquo consensu, quia apponuntur in pœnam, & accessorie, *Put. decis. 258. lib. 1. Paris. de resign. benef. lib. 9. quaest. 17. num. 130.* ac
24 anathematis, † seu censurarum, quales obligationes jure canonico sunt permissæ, *c. si quis presbyter, & ibi gl. in verbo consecrationem 2. q. 4. c. quoties 1. & ibi gl. 2. & 3. 1. qu. 7. c. cum dilectus in fin. & ibi gl. in verbo obligavit, & Can. de elect. c. fin. de crim. falsi c. significavit de cens. c. quamquam, & ibi gl fin. 23. dist.* excepta pœna interdicti ponendi in provincia, civitate, castro, villa, loco, territorio, vel districtu, quia per id detrahitur honori Dei, & publicæ utilitati animarum, *Extrav. provida, de sent. & excom. inter communes, facit c. quaesivit, de his quae fiunt à maio. part. cap.* Ad hoc † ut prædictis pœnis locus sit, requiritur factum, & voluntas pensionarii, *Cassad. decis. 4. de loc. & cond. l. 2. ibi si Dominus voluerit C. de jur. emphyt. & ibi DD.* ac de stylo curiæ huiusmodi privatio non committitur, nisi ad instantiam illius, cui debetur pensio, quia illius tantum, interest. *Sarnen. in reg. de subrog quaest. 7. vers 2. casus staphyl. de sign. litt. just. §. verum n. 6. c. non solent. 2. quaest. 6. cum inter el. 2. de elect.* Intimatio litterarum † reservationis pensionis non requiritur, quando agitur ad solutionem pensionis, *Cassad. decis. 2. n. 14. de pens. & decis. 12. de rescr. Cas. decis. 2. num. 21. de sent. excom. in rub. & nig. C. ut act. ab har. & cont. har. incip.* etiamsi agatur contra successorem in beneficio ad solutionem pensionis per prædecessorem impositæ: *Sarn. in utriusq; signat. compen. in fin.* si agatur † ad incursum censurarum, & pœnarum, non est necessaria intimatio literarũ ei, qui per se consensit, cum sit certus, *c. cum qui certus de regul. jur. in 6.* ei qui consentit per alium fieri debet intimatio, ex quo cadit probabilis ignorantia de forma supplicationis, & contentorum in ea: *l. quod vulgo ff. pro emptore l. fin. ff. prof. c. excommunic. & ibi gloss. mag. in verbo de facto suo, & Can. de rescr. Sarn. in utriusq; sign. compend. circa finem Cassad decis. 2. asserens num. 13. ita servare palatium de pens.* idem juris est, si agatur contra successorẽ in beneficio ad censuras, vel pœnas, *Sarn. in utriusq; sign. comp in fin.* nisi aliunde probaretur scientia principalis, *c. turbatur §. notandũ, & ibi gl. magna in verb. ignorantia, & Can. 1. quae 4.* Intimatio facta principali sine litteris, facit ut postea sufficiat intimare

25

26

27

timare litteras procuratori, *Achill. decis. 5. nu. 10. de Sarn. in compend. utriusq; signatura, vers. non obstant. modo decisiones in fin.*

28 Litteræ apostolicæ † expeditæ super reservatione pensionis, earumque narrativa, ac modus, seu conditio, sub qua pensio fuit reservata, sunt verificandæ, etiam quando proceditur executive: *c. 2. de rescr. late Cassad. decis. 10 eod. Mohed decis. 35. de renunc. Rot. divers. decis. 221. nu. 4. & 5. part. 2. Rot. Farin. decis. 547. part. 1. & decis. 519. n. 1. & seqq. part. 2.* non verificata prius narrativa, conditione, aut modo, sub quo à principio fuit facta reservatio, non potest reus ad solutionem compelli, nec solita † est signatura apponere
29 clausulam, sine retardatione solutionis pensionis, eaque apposita judex ad ulteriora potest procedere in causa, etiam non facta solutione, quia ex ventre litterarum reservationis oritur exceptio: *Bart. in l. 1. §. & parvi ff. quod vi aut clam, & ibi DD. Gig. de pens. quæst. 85. n. 10. ubi cumulat casus, in quibus denegatur clausula absque retardatione Cass. d. d. decis. 10. de rescr. Mohed d. dec. 35. de renunc. Cas. decis. 37. n. 13. de re jud. Rot. divers. decis. 310. part. 1.* quinimmo hoc casu signatura dat commissionem, constito de bono jure, *Sarnen. in compend. utriusque sign. nu. 55. vers. confirmatur ista opinio.* quia debitum sub cōditione non dicitur debitum, *§. sub conditione Inst. de verb. oblig. l. legata sub conditione ff. de cond. & demonstr.* & modus æquiparatur conditioni, quando, si modus non servatur, subjicitur clausula annullans actum, *c. verum, & ibi Can post gl. fin. de cond. appos.* aut si debitor condemnatus fuerit ad solvendum pensionem, apponit clausulam, quod cōstito ex eisdem actis de bono jure eius, qui recusat solvere pensionem, & non jure adversarii, ipse auditor procedat sine illa clausula, sine retardatione, *Sarnen. in comp. utriusque sign. n. 56. vers. confirmatur ista opinio. in fine.* vel si gravior inter partes sit contentio, modificat commissionem per clausulam, data cautione de pensione solvenda in forma depositi, in eventum succumbentiæ, *Sar. in comp. utriusq; sign. n. 56. vers. & per prædictam doctrinam Bart. &c.* Excipe ab hac † regula 30
Primo, quando ex ventre litterarum non daretur nullitas, sed reductio pensionis, *Put. decis. 32. sub n. 1. lib. 1. l. sua rei, & l. sequenti ff. de contr. empt. l. si uno, §. ubicumque ff. locat.* Secundo quando † nullitas in ventre litte- 31
rarum oritur ex probationibus aliunde factis, nam pensionarius poterit probare contrarium, & interim non est impediendus in exactione pensionis, cū probatio non excludat probationem, *Ioan. Andr. in c. 1. de litis contest. in 6. Put. decis. 32. nu. 2. & 3. Mohed. d. decis. 35. Paulo ante finem, & sic fuit decisum. Rot. divers. dec. 301. n. 3. part. 1.* Rota variavit, an nullitas, & injustitia † censurarum 32
debeat justificari ex eisdem actis, an ex noviter deductis in alia instantia, *Cas. decis. 2. n. 2. & 8. de jud. c. licet & ibi Can. de sent. excom. in 6.* certum est, quod non possunt sustineri ex noviter deductis, quando is qui prætenditur teneri ad pensionem, protestatus fuit, quod non procedatur ad declaratoriam nisi verificatis verificandis &c. *Rota diversorum d. decis. 221. in fin. part. 2. l. 1. l. actor C. de probat. l. exceptio prima, & 2. ff. de excep.* sed tunc poterunt primæ probationes convalidari, *c. 1. & ibi Bald. in princ. de fid. instr. auth. si quis in aliquo, & ibi Dec per illum tex. nu. 1. & seqq. & DD. C. de edendo Cas. decis. 20. n. 21. de probat.* Quia quod ad alterius confirmationem accedit, eodem tempore factum videtur, *l. si donata § si sponsus ff. donat. int. vir. & uxorem, & ibi gloss fin. l. filiæ suæ §. fin. & ibi gl. fin. alleg. concord. ff. de cond. & demonstr.* Quando pensionarius modum adimplevit, † con- 33
ditionem-

ditionemque purificavit, *l. conditionibus l. si fundus alicui ff. de cond. & demonstr. l. cum testamento in fin. C. de testam. manum.* aut de consensu partium Papa simpliciter, & pure reservavit pensionem, tunc non impeditur pensionis præstatio propter supervenientem litem super nullitate, extinctione, vel reductione, aut si in ipsis appellatum sit, ex eo quod litteræ sint liquidæ, & ex consensu partium firmatæ, quousque contra eas sit res judicata propter litterarum auctoritatem, & non requiritur quasi possessio exi-
34 gendi, & solet causa † in prima, & ulteriori instantia committi per signaturam justitiæ cum clausula, constito de litteris, reservationis, procedat absque retardatione solutionis pensionis; *Rot. divers. d. decis. 301. num. 2. part. 1. steph. de sign. litt. just. §. ad prædicta nu. 13. Sarn. in compend. utriusque signat. num. 55. vers. confirmatur Gig quæst. 85. de præb. late Greg. 15. decis. 57. & ibi annot. distinguit tres casus.* quæ impedit agere tam titularem, quam quemlibet tertium, quandiu non est soluta pensio per titularem, *Greg. 15. decis. 36. num. 3. Ias. in rubr. ff. sol. matr. & ibi DD.* & solet aliquando addi clausula, prout de jure, vel arbitrio Rotæ, *Cas. decis. 7. num. 7. & decis. 8. num. 8. de re jud. l. 1. & ibi gloss. in verbo neque mora ff. de leg. 1.* per quam signatura videtur dedisse facultatem examinandi validitatem reservationis pensionis, *Rot. Farin. decis. 577. part. 2.* clausula in commissione apposita, constito de litteris reservationis procedat sine retardatione solutionis
35 pensionis, intelligitur de † sola existentia litterarum, non autem quod teneatur justificare litteras esse valide expeditas, *Put. decis. 225. l. 1. c. querelam de elect. c. consultationibus de jurepatr.* excepto quando versamur in primo semestri, quia tunc videtur astringendus ad verificationem fructuum ex-
pressorum, *Paris. de resig. lib. 6. quæst. 2. nu. 65. attestans de usu Rotæ.* Quando pensionarius
† agit contra eum, qui non consentit pen- 36
sioni, & non reperitur in quasi possessione exigendi, tenetur omnino justificare gratiam, antequam agere possit ad exactionem pensionis, tam in petitorio, quam possessorio, *Garc. de benef. part. 1. c. 5. §. 4. num. 442. & seqq. plures decisiones Rotæ referens Paris. de resign. lib. 2. quæst. 2. num. 65.* aut est in † qua- 37
si possessione exigendi pensionem, & in ea est (etiamsi ex adverso allegetur extincta per eius professionem,) *Caput decis. 317. par. 2. Gig. de pension. quæst. 57. num. 7. in fin.* causæ cognitione pendente manutenendus, *Pan. in c. inter quatuor num. 4. de maior. & obed. & in c. accepta nu. 6. de restit. spol.* contra quemcumque successorem etiam qui nunquam solvit, quia ex mutatione, & Variatione personarum, contra quas possidetur, non variatur possessio, nec jus actoris, *l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig. & ibi post glo. DD. Gig. de pens. quæst. 47. num. 10. Guid. Pap. quæst. 629. Put. decis. 151. lib. 3. Greg. 15. decis. 275. in princ. & ibi annot.* Eadem ratione † translatarius pen- 38
sionis, existens in possessione percipiendi pensionem, agens possessorio non habet necesse probare habilitates, & narrativam Bullæ reservationis pensionis in favorem eius, qui consensit translationi, sed sufficit ei probare translationem, quasi possessionem, & ostendere litteras reservationis pensionis expeditas, *Mohed. decis. 9. de caus. poss. & propr. Put. decis. 239. lib. 1. ang. in l. si proponas, §. si hæreditatem ff. de inoff. testam.* quia ante omnia constare debet de existentia actus, *Bart. in l. 1. §. & parvi num. 3. ff. quod vi, aut clam,* & clausula, *sine retardatione &c.* nullum producit effectum, nisi constet reservationem pensionis præcessisse, *Achill. decis. 4 de rescript. Bart. in l. 1. §. & parvi nu. 3. ff. quod*

39 *quod vi, aut clam.* Sed & resignatarius † spoliat, si post consensum præstitum reservationi pensionis liberæ, & exemptæ, pendente lite, & obtenta forsan ex defectu mandati, correctione bullę reservationis pensionis, beneficium gravatum resignet alteri, quia resignanti tenebatur restituere, & tenetur ad pensionem, cum ipse fecerit, quo minus possideret, *Mobed. decis. 25. de renunciat. l. si navis §. fin. cum l. seq. l. qui restituere 2. resp. cum l. seq. ff. de rei vindic. c. pro possessore de reg. jur. in 6.*

40 Item successor † in beneficio spoliat, si pensionem integre ab antecessore solutam solvere recusat, daturque pensionatio remedium reintegrandæ: *Guid. Pap. decis. 629. sup. quæst.* In pensione distinctio est inter petitorium, & possessorium, & spoliatus perceptione pensionis eam recuperat, nihil probato de proprietate, *c. querelam, vers. fin. de elect. & ibi Can. per illum tex. Felin. in §. retinendæ num. 14. & 15. de interd. Mobed. decis. 22. de rest. spol. inter omissa Capell. Tholos. qu. 59 Gig. de pens. quæst. 47* quia non requiritur titulus, ejusque probatio in possessorio, *c. in litteris de restit. spol.* quod pensio in mera temporalitate consistat, *l. 1. §. eum qui à me vi, & l. Fulcinius ff. de vi, & vi arm. c. sæpe de rest. spol. Pan. in*
41 *d. c. in litteris num. 10. & ibi Can.* in petitorio † tenetur justificare gratiam, etiamsi sit in quasi possessione exigendi: *Marches. de commiss. part. 1. fol. 614. Greg. 15. decis. 57. & ibi annot. sub. num. 16. plures Rota decis. referens.* Pen-
42 sionarius autem probat † istam possessionem per antecedentes solutiones, *Pan. in c. cum venisset sub num. xj. de rest. spol. Fel. in c. cum Bertold. num. 25. de re jud. Dec. in c. bona memoriæ O. num. 48. & seqq. de appell. Rip. in l. fin. num. 5. & seqq ff. quorum bon. qui relinq. arb. jud.* quæ si factæ sint per aliquot, & sint plurium annorum, præsumitur mandatum; *Rot. decis. 2. de caus. poss. & propr. in antiq. Cas. decis. 6. num. 6. de probat. Gig. de pens. quæst. 48.* imo per unicam solutionem, eo, quia solvitur tale quid, quod non solet dari, seu gratiose concedi, *c. cum ecclesia Sutrina, & ibi gloss. trium episcoporum Rip. num. 52. & seq. & Can. de caus. poss. & propr. c. bona memoriæ el. 2. & ibi gloss. in verb. de gratia de post. præl. arg. c. cum accessissent de constit. & c. pro illorum de præb. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto ff. de itin. actuque privat. Bald. in l. 2. C. de serv. & aq. num. 14. & 20.* etiam factam metu censurarum, quando non apparet de protestatione in actu solutionis, *l. qui in aliena §. fin. & ibi DD. ff. de acq. her. l. de pupillo §. si quis ipsi prætori ff. de nov. oper. nunc. c. cum dilectus, & ibi gloss. in verb. mortis, de iis, quæ vi, metusque causa fin. & in terminis nostris Rot. divers. 196. part. 1. Greg. 15. decis. 365. num. 2. & ibi late annot.* secus si solutio esset facta virtute clausulæ, sine retardatione solutionis pensionis, nam ille qui paret mandato superioris, non constituit adversarium in possessione juris incorporalis, *gloss. fin in c. olim el. 3. & ibi Inn. Pan. & Can. de rest. spol. Put. decis. 273. lib. 2.* aut cum protestatione, quod fieret metu censurarum, etiamsi de censuris non appareret, quia præsumendum est, quod solutio fuerit facta metu censurarum in litteris contentarum, cumque ista causa semper duret, semper protestatio præsumitur repetita in solutionibus postea sequentibus, *c. olim 3. & ibi gloss. in verb. timore & Can de restit spol. juncto c. quod ex timore, & ibi gloss. fin. de reg. jur. Panorm. in c. cum dilectus num. 6. de his, quæ vi, metusque caus fi. & ibi Can. Rom. cons. 369. num. 10. & seqq.* sine distinctione, an essent justæ furæ censuræ, *Pan. in d. c. cum dilectus num. in fin. approbatus à Rota Achil. decis xj. in fin. de pens.*

Resignans post resignationem † non tenetur ad solutionem pensionis, quando 43

velit agere personali contra titularem beneficii, an reali contra eum, qui fructus beneficii percipit, & potest convenire quem maluerit, *Zab. in Clem. 1. sub xj. quæst. de cens. & ibi Can. Gig. de pens. quæst. 39. num. xj. & 43. num. 5. Freder. de feu. cons. 81. Rot. Farin. decis. 176. part. 2.* nisi ipse successor, aut is, qui fructus percipit, vellet notorie docere de non jure constituentis pensionem. Nam multis
48 casibus pensio † est ipso jure nulla, ut reservata ex causa resignationis promoto ad episcopatum super beneficio vacante per hujusmodi promotionem, *Rot. divers. decis. 767. in fin. part. 1. c. cum in cunctis §. cum vero de elect. & ibi post gloss. Pan. num. 3. & Can.* vel aliter ipso jure privato beneficio, *Garc. de benef. part. xj. c. 3 §. 1. num. 130. usque ad fin. Paris. de resig. benef. lib. 3. quæst. 2. num 24. & seqq.* aut quando resignatio est nulla propter Simoniam, *Capell. Thol. quæst. 39. & in terminis nostris Rot. divers. decis. 191. part. 1.* aut propter aliam causam; *Paris. de resig. benef. lib. 6. quæst. 2. num. 76. & seqq.* ut quando secunda pensio imposita eo, etiam motu proprio Papæ, non facta mentione de prima, *Cassad. decis. 3. de pens. Caput. decis. 312 par. 2. c. mandatum de rescr. c. duobus in fin. eod. tit. in 6.* reservata clerico infanti absque dispensatione, *Caput. decis. 1318. part. 2. in c. quod super his num. 3. de fid. instr. §. pupillus vers. nam infans Inst. de inut. stipul.* tanquam clerico, qui probatur laicus, *Gig. de pens. qu. 22.* vel inhabili absque dispensatione; *Paris. de resig. benef. lib. 6. q. 2. num. 82. & seqq.* imposita super provisione facta Titio, si Titius nunquam possedit beneficium, sed quidam alius; *Achill. decis. 1. de pens. arg. c. cum in illis §. fin. & c. fin. de præb. in 6.* reservata super beneficio vacante per obitum Titii, si id per obitum Titii non vacavit; *Cas. decis. 12. de præb. c. sub cœptum de rescr. in 6.* vel si sit reservata ex falsa causa; *Caput. decis. 298. part. 2. Felin. remissive in c. quod super his num. 4. & seqq. de fid. instr. Bart. in l. demonstratio §. 1. num. 19. ff. de cond. & demonstr. c. super litteris, vers. si vero per hujusmodi de rescr. Bald. in l. 1. num. 2. C. de colluss. deteg.* quando non est servata forma mandati; *Paris. de resig. benef. lib. 1. quæst. 3. numer. 78. & seqq. Mandos. de sign. grat. tit. pensiones, vers. in mandato,* attamen valida est pensio, quando mandatum datum est ad resignandum in eventum, quod resignatarius consentiat pensioni solvendæ litteris non expeditis, accedente Papæ beneplacito, & Papa deleverit illa verba supplicationis, litteris non expeditis, quia renuncians voluit, quod ita demum apponatur hoc decretum, si voluerit Papa; *Cas. decis. 10. & 11. de præb. arg. l. pecuniam, & ibi not. per Ias. Paul. de Castr. ff. si cert. pet.* & aliis similibus casibus, in quibus pensio ab initio est nulla, quos longum esset enarrare.

Reservatio † omnium fructuum resi- 49
gnanti valida est, non facta mentione pensionis antiquæ antea impositæ, qua solutæ reliqui fructus, qui supersunt, reservatario, debentur, *Mandos. de sign. grat. tit. fructuum reservationes vers. clausula exprimens pensionem, & vers. seq.* & si adjiciatur clausula, quod
† propria auctoritate resignans fructus per- 50
cipiat, perinde ac si non resignasset, nō amittit possessionem, imo illam continuat, *Put. decis. 9. de causs. poss. & propr. Mand. de grat. tit. fructuum reservationes vers. resignanti, seu cedenti,* quia perceptio fructuum in possessione consistit: *l. qui scit §. in alieno ff. de usur. l. 1. §. ex contrario ff. de acq. poss. & ibi not. Paris. cons. 39. vol. 4.* proprietas † autem, & titulus, 51
si verius præbendæ, sive beneficii transit in resignatarium, quia in beneficiis ecclesiæ duo sunt, scilicet ipsum jus præbendarum, seu beneficiorum, & fructus ipsorum: c.

si gratiose juncta gloss. in verb. beneficia c. si propter juncta gloss. in verb. si fructus de rescr. in 6. c. si tibi concesso cum gloss. 1. de preb. in 6. Archid. in c. si quis objecerit num. 3. 1. q. 3. Zab. in clem.
52 *fin. in 15. quæst. de preb.* idem juris est, quando resignanti reservantur titulus, denominatio, administratio, possessio una cum fructibus, quia ista reservatio ea respicit, quæ concernunt temporalitatem beneficii, non autem jus proprietatis, quod transit in resignatarium, & per obitum eius vacat, & uterque possidet diversis respectibus; *Rot. divers. decis. 597. part. 1. Cas. decis. 5. de caus. poss. & propr. Bero. cons. 8. num. 4. vol. 1. c. licet causam, & ibi post gl. in verb. uti possidetis, Can. de prob. Bart. in l. si duo num. 4. ff. uti possid.* quod si ita-
53 cta fuerit reservatio † pensionis, vel fructuum alicui quoad vixerit, prout maluerit, datur ei electio, *l. qui duos ff. de leg. 1. & ibi Bald. num. 1. Alex. num. 4. Felin. in c. inter cæteras sub num. 4. vers. fallit 4. de rescript. Greg. xv. dec. 431.* pro prima vice; & si per aliquod tempus percipit pensionem, non licebit ei variare postea, & petere fructus; quia regulariter electio est debitoris; *c. in alternativis de reg. jur. in 6. l. in eo §. ubi ff. de reg. jur. l. plerumque in fin ff. de jur. dot. c. unico de plus petitionib.* ideoque electio creditori concessa tanquam odiosa restringenda est ad primam vicem; *l. boves §. hoc sermone, & ibi not. ff. de verb. sign. Achil. in terminis decis. 13. & 14.*
54 *de preben.* medietate fructuum † reservata loco pensionis fit solutio habito respectu, non ad valorem expressum, sed ad massam grossam, *Rot. divers. decis. 764. part. 3. lib. 3. arg. l. qui scit de usur.*

55 Pensio est † odiosa, quia est servitus, & onus reale, *Gig. de pens. qu. 96. Rot. divers. decis. 240. & 454. par. 1.* quasi possessio exigendi pensionem super fructibus beneficii non est præter jus, ut sentit Guid. Pap. *decis. 629. in fi.* sed est contra jus, † & non relevat ab onere probandi, *Cas. decis. 10. num. 2.* 56
de re jud. attestans ita decisum à Rot. ut in rubr. & nigr. huius sit, c. maioribus c. cum causam de preb. Caccial. in tract. de pens. q. 8. & Gig. q. 8 & 96. Rota materiam pensionis, quando † reservantur omnes fructus, aut certa quota propria auctoritate percipienda, solet passim eisdem metiri regulis, quibus regulatur ususfructus, *Rod. divers. decis. 401. num. 4. par. 1. Achill. decis. 3. in fin. de renunc. per l. si quis ita, & ibi gloss. Bald. & DD. ff. de usufr. Covar. var. resol. lib. 1. c. 15. numer. 13. late Garc. de benef. par. 2. c. 1. num. 105. & plur. seqq.* Pensio reservatas in certa summa non æquiparatur usufructui, *Achill. d. decis. 3. de renunc. gloss. in in l. si quis ita ff. de usufr.* neque etiam constituta in fructibus, aut certa quota fructuum recipienda de manu beneficiati, *l. defuncto §. Sempronio ff de usufr. l. Caius, secus ff. de ann. leg. & ibi post gloss. Doct.* quod beneficiatus sit Dominus fructuum, usufructuarius vero non de manu alterius singulis annis, sed ipsemet percipit fructus, ac suos facit, *§. is vero Instit. de rer. divis. l. patrimonii, & l. fundi Trebatiani ff de usufruct. & c. leg. & ibi gl. fin. alleg. concord. l. 7. ff. de usufr. l. si quis ita, & ibi gl. & DD. ff. eod. Paris. cons. 55. numer. 345. 46. & seqq. vol. 3.* propter consensum æquiparantur † contractui; *Gig. de pens. q. 99. num. 10.* 58
Achil. decis. 13. num. 8. de pens. successor quoque † acceptans beneficium, videtur quasi 59
contrahere, & obligare se ad onera posita in beneficio, *l. ex maleficiis §. 1. vers. sed utilitatis causa ff. de act. & oblig.* daturque ei cui pensio debetur, actio personalis, & hypothecaria; *Caput. decis. 302. par. 2. Gig. de pension. q. 51. Felin. in c. ad audientiam el 2. num. 6. de rescript. Rom. cons. 388.* motu † proprio con- 60
cessa pensio æquiparatur ultimis voluntatibus: *Rom. d. cons. 388.* De pensione reservata

vata extero super beneficiis consistentibus in Regnis Hispaniarum propter pragmaticas in persona Hispani, vide Rotam distinguentem tres casus, *dec.399.cum 2.seqq.parte 1.diversor.*

61 Cessatio, † & extinctio pensionis est favorabilis, quia restituit beneficium ad pristinam libertatem, *Gig.de pens. q.99. num.4.* Potest fieri sine superioris auctoritate in manibus cuiuscumque: c.*Agatho,& ibi Prapos.num.3.& Can.63.dist.Achill.decis.7. de decim.Gig.de pension q.45.Rot.divers. decis.454.*

62 *num.7.par.1.* De Stylo Curiæ † fit auctoritate summi Pontificis anticipatis solutionibus pensionum quinque, sex, aut septem annorum, aut plurium, vel pauciorum, attenta pensionarii ætate, & valetudine, *l.cum is § vult igitur vers. modus ff.de transact.Gig.de pension.q.87.post nu.* 6. super tota pensione, vel etiam parte eius, *l.quæ de tota ff.de rei ven-*

63 *dic.l.qui scit 1.resp. ff. de usur.* Si resignatio † facta fuerit, reservata sibi valida pensione, quæ fuerit nulliter reservata, & à resignante extincta, non convalidatur resignatio, quia jus remansit in resignante, quod ab ipso abdicari non potuit sine facto Papæ, c. *cum olim,& ibi Pan.numer. 19. & Can.de re jud.* c. *admonet c.in dubiis de renunc.Achill,decis.12.de pension.* Tertio extinguitur per contractum matrimonii, etiamsi non sit in titulum data, quia datur ratione clericatus, *Put.decis.449. lib.2.Gig.de pens.54.Caccial. de pens. qua.30. Greg. 15.decis.18 nu 1.& ibi late add.* Quarto quando pensionario providetur de beneficio, super quo sibi fuit reservata pensio, *Gig.de pens.q.49. qui videatur Put. decis. 432. lib.2.Sarn. de infir.resig.q. 16. Caccial. de pens. qu.2. Gig. de pension.q.1.num.5.* Quinto per promotionem ad cathedralem ecclesiam, *dictum est supra tit.de preb.* Sexto per ingressum, & professionem religionis, quando super eius extinctione fuit judicatum, quia monachus potest retinere pensionem ex dispensatione Papæ, *Gig. de pension.quæst.57. Caput. decis.233. & decis. 317. part. 2.* Septimo per non incessum in habitu clericali ex constitutione Xysti quinti, de habitu, & tonsura &c. qui concludenter probari debet, quia est materia objectiva inferens ad privationem pensionis, c.*super his*, c. *accedens de accus.Rot. decis. 8. & 9. de except. in nov.Greg.15.decis.20. nu.* 3. Facultas trans-

ferendi † pensionem est odiosissima, quia 64
operatur, perpetuitatem pensionis, & prorogat servitutem beneficii: *Caput.decis.303. num.10.& seqq.part.2. Put.decis 512 num.1. lib. 2. Rot.divers. decis.400. num. 12. & decis. 454, num.7.par.1.Sarn.in reg.de inf.resig.q.16.*
fit translatio juxta formam facultatis † da- 65
tam à summo Pontifice, coram aliquo in dignitate ecclesiastica constituto per viam actus inter vivos, vel ultimæ voluntatis, *Paris. cons.46.vol.4.* litteris expeditis, & executori præsentatis; c.*cum in jure de off.deleg.* c.*quuquis 4.qu.5.Rom. cons. 353. numer. 8. & 10. Cresc.decis. 13. de conceß.preb. Rot.decis.19. eod.in nov.* aut vigore processus fulminati, in quo insertæ erant litteræ potestatis, dummodo postea constet de originalibus litteris: *Achill. decis.2. de off. deleg. & decis. 7. de pens.glo. in c. si Romanorum in verb. desunt 19. dist. Ias.in auth si quis in aliquo sub num. 9. in 2. addit. C. de eden.* clausula etiam in mortis articulo omissa in facultate transferendi, habetur pro apposita, *Put.decis. 133.lib. 1. attestatur de Stylo Sarn. in d.reg. de infir. resig. q. 16. in fin.* Secundo fit coram † summo 66
Pontifice per viam supplicationis, in qua petitur, quod pensionem cum hac facultate transferendi, vel sine ea, concessam, casset, ad effectum, ut similis pensio in favorem alterius reservetur cum clausulis, & decretis

 in pri-

in prima pensione contentis, *Ferrett. cons. 53. num. 10. Gig. de pens. q. 88. num. 8.* Clausu-
67 la transferendi † posita in prima reservatione pensionis per quascumque clausulas generales in secunda reservatione non censetur repetita, nisi de ea fiat expressa mentio, *Put. decis. 332. & decis. 412. sub num. 1. lib. 2. Caput. decis. 303. & 304. & 319. par. 2. Franc. post gloss. in c. qui ad agendum §. sed si aliquis de procurat. num. 2. & ibi Can. l. idem Iulianus §. constat ff. de leg. 1.* Porro cassationes pensio-
68 nis, † ut quid aliud reservetur, regulantur eisdem regulis, quibus regulantur resignationes beneficiorum cum reservatione, & non abdicatur jus à transferente, nisi irrevocabiliter acquiratur translatario, *Rot. divers. decis. 471. n. 5. & 6. part. 1. Mobedan. decis. 2. de locat. & conduct. Panorm. in c. cum pridem, n. 11. de pactis. Felin. in c. ad audient. el. 2. n. 3. de rescriptis.*

De rebus Ecclesiæ alienandis vel non.

Titulus XIII.

SVMMARIA.

1 *Alienatio bonorum temporalium Ecclesiæ permissa est duobus copulative concurrentibus, justa causa alienandi ac solemnitate sive forma requisita.*

2 *Facta sine causa & solemnitatibus est ipso jure nulla, si Ecclesia velit, &c.*

3 *Res alienatas repetunt Prælatus male alienans absque metu perjurii.*

4 *Successor & quæcunque persona Ecclesiastica.*

5 *Alienationis nomine quænam comprehendantur.*

6 *Alienatio rerum Ecclesiæ fit ex causa necessitatis vel utilitatis, quando alienatio fit ex causa necessitatis tunc illi statur qualemcunque exitum habuerit.*

7 *Quando alienatio fit ex causa utilitatis tunc non sufficit eam utiliter captam sed requiritur quod utilitas sit evidens.*

8 *Et necessaria est inquisitio quam rem magis expediat alienare.*

9 *Contractum non cedere in evidentem utilitatem Ecclesiæ quomodo probetur.*

10 *In dubio contractus initus à Prælato super rebus Ecclesiæ non valet.*

11 *Princeps ex causa rationabili potest rem Ecclesiæ immobilem permutatione acquirere*

12 *Rector Ecclesiæ potest permutare cum Ecclesia de consensu capituli data æqualitate ipsius rei.*

13 *Alienatio facta ex causa nō præmissa etiamsi interveniret solemnitas requisita est ipso jure nulla si velit Ecclesia.*

14 *Solemnitas sine forma consistit in infra scriptis, primo requiritur tractatus.*

15 *Secundo in alienatione rerum Ecclesiæ cathedralis consensus capituli collegiatæ consensus capituli & Prælati, monasterii consensus abbatis & conventus, parochialis vel alterius ecclesiæ consensus rectoris.*

16 *Tertio auctoritas sive consensus superioris & per extravag. ambitiosæ auctoritas Summi Pontificis qui diversimode interponitur de stylo curiæ.*

17 *Quarto, subscriptio canonicorum.*
Quinto, quod Prælatus non habeat fidem de pretio.

18 *Emptor non tenetur jurare quod pretium convertatur in utilitatem ecclesiæ, nisi in tribus casibus.*

19 *Alienatio facta ex causa necessitatis vel evidentis utilitatis solemnitatibus nō servatis est ipso jure nulla.*

20 *Quæ regula limitatur duobus modis.*

21 In

21 *In Alienatione immobilium & mobiliũ pretiosorũ regulariter requiritur altera præfatarum causa ac solemnitas præscripta.*
22 *Excipe ab hac regula mobilia quæ servando servari non possunt quæ solus Prælatus alienat.*
23 *Secundo, solus Prælatus, absque consensu capituli, ac abbates conventuales ac priores conventuales ad nutum superioris amovibiles cum consensu conventus renovant in feudum vel emphiteusim res solitas concedi in feudum vel emphiteusim simpliciter.*
24 *Quod res sit solita infeudari quomodo probetur.*
25 *Renovatio debet fieri non pro eodem canone, sed in evidentem tunc Ecclesiæ utilitatem.*
26 *Tertio, fallit quando immobile relinquitur mendicantibus ut illud vendat.*
27 *Quarto, ponuntur aliæ sex fallentiæ subsequenter ad dictam regulam.*
28 *Alienationis contractus si est celebratus ex causa permissa & cum debita solemnitate sed ecclesia læsa est in pretii quantitate mero jure tenet contractus datur ecclesiæ restitutio in integrum.*
29 *In alienatione rerum Ecclesiæ absentes canonici non sunt citandi.*
30 *Clerici alienantis rem Ecclesiæ absque causa permissa vel absque solemnitate requisita pœna sunt tres hic recensitæ.*
31 *Clericus fabricator aut consentiens usurpationi jurisdictionis bonorũ ac quarumcunq; obventionum ecclesiæ vel beneficii aliorumve piorum laicorum quæ pœna puniatur ex decretis Concilii Tridentini.*
32 *Ementis rem Ecclesiæ sine debitis solemnitatibus pœna.*
33 *Vsurpantis alicuius Ecclesiæ vel cuiusvis beneficii aliorumve piorum locorum jurisdictiones, bona, obventiones, pœna, ex decretis Concilii Tridentini.*
34 *Ecclesia alienationem nulliter factam potest per adhibitionem requisitarum solemnitatum ratificare.*

CLERICIS alienatio bonorum temporalium, quæ profana censentur, *Fab. in §. nullius n. 4. & §. seq. in princ. inst. de rer. divis. c. adhuc, & ibi Host. in fin. de relig. domibus.* suorum beneficiorum regulariter est interdicta, permissa † autem est etiam bonorum 1
ex quibus aliquis fructus percipitur, *c. ad aures hoc tit. Rot. divers. decis. 664. in princ. part. 1.* duobus copulative concurrentibus, justa causa alienandi ac solemnitate sive forma requisita, *c. sine except. 12. quæst. 2. & ibi Can. c. 2. in princ. ibi. alienando in forma, & casibus à jure permissis hoc tit. in 6. & ibi Can. Clem. 1. ibi, nisi necessitas &c. hoc tit. gloss. in summa 12. quæst. 2.* tam in extraneos quam consanguineos, quando Ecclesia per hos non læditur, *Archid. in c. Episcopus n. 4. 10. qu. 2 Card in Clem. 1. §. Abbates ante nu. 2. de excess. prel. & Can. late Rot. divers. decis. 18. nu. 6. part. 2. quæ plures cumulat.* Facta sine † causa & sine solemnitatibus, est ipso jure nulla, 2
si placet Ecclesiæ, & defectus eorum non potest ab alio allegari, quam ab Ecclesia cuius favore alienatio est nulla, *Instit. de auct. tut. in fin. princ. & ibi gloss. & DD. Imol. in c. si quis presbyterorum n. 21. hoc tit. Pan. in c. diversis nu. 6. de cler. coniug. & ibi Can. Cresc. decis. 1. de loc. & cond Rot. divers. decis. 135. num. 12. part. 25.* aliud obtinet in rebus soli pupillaribus, ac minorum, quæ à Tutoribus & curatoribus ita demum ex decreto Prætoris, quod potest præcedere ac etiam subsequi alienationem, *l. si pupillorum §. si prætor ff. de reb. cor. qui sub tut. &c. Cors sing. 88. in verb. decretum Franc. in c. 1. sub num. xj. in fin. hoc tit. in*

tit.in 6. & *ibi Can.* distrahi possunt, si æs alienum immineat, proinde si Prætor permiserit, ære alieno non allegato nulla est venditio & nullum decretum, *l. magis puto §. ne tamen vers. si as alienum ff. de reb. eor. qui sub tutela l. etsi præses C. de prad. & aliis reb. min. &c.* si vero alienatæ fuerint à pupillo sine Tutoris auctoritate, claudicat contractus, *Instit. de auct. Tut. in fin. princ. l. Iulianus §. si quis à pupillo ff. de action. empt. l. si id quod pure. ff. de rescind. vend.*
3 Rem alienatam † repetunt Prælatus male alienās, *c. si quis presbyterorum hoc tit.* & *ibi gloss. fin.* & *Pan.* absque metu periurii, & non impetrata prius absolutione a juramento, quod forsan præstitit contractus confirmativum, *late Berous cons. 92. vol. 1.*
4 eiusque † successor, *c. 2. de precar.* & *ibi gl. in verb. pœna,* & *Can. c. quod quis 35. quæst. 9.* & quæcumque Ecclesiastica persona, *d. c. si quis presbyterorum in fin.* per in rem actionem à possessore, *c. apostolicos 12. quæst. 2. l. 3.* & *l fin. C. si tut. vel curat. interven. gl. fin. in d. c. si quis presbyterorum,* & *ibi Can.*
5 Alienationis † nomine venit omnis contractus, per quem dominium transfertur, *l 1. C. de fund. dot.* etiam utile, *c. nulli,* & *ibi Pan. n. 4. hoc tit. auth. de non alien. aut permut. §. nos igitur vers. alienationis autem. Rot. divers. decis. 146 sub num. 2.* & *3. part. 1. reprobata gloss. in verb. ecclesiam in Clem. fin. §. fin. hoc tit.* ususfructus datio servitutum impositio, pignoris nexus, *l. fin. C. de reb. eccl. non alien.* hic largius accipitur, ut comprehendat hypothecam specialem, *d c. nulli ibi neque specialis hypotheca,* non generalem, quia pro observantia contractus, Prælatus potest obligare res Ecclesiæ sine ullis solemnitatibus, *Pan. in d. c. nulli num. 3* & *ibi Anchar. num. 2.* & *Canon.* submissionem ecclesiarum, bonorum immobilium seu Iurium ipsarum laicis, ipsos superiores, patronos vel Advocatos recognoscendo perpetuo, aut ad tempus non modicum; quæ præter capituli & prælati consensum specialem, requirit sedis Apostolicæ licentiam, *c. fin. hoc tit. in 6.* contra regulam, quod inferiores possunt se defensionis causa potentioribus submittere & per illam salvam existere jurisdictionem ordinarii; *c. recepimus c. ex parte el. 2. de privil. late Gail. obser. 54. lib. 2.* item locationem ad vitam religiosi monasterio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuivis regulari præsidentis; seu aliud certum tempus; *Clem. 1. hoc tit.* atque ex dispositione *Extravag. Ambitiosæ de reb. eccles. alien. vel non,* inter communes (quam non sufficit allegare, sed necessarium est probare, quod sit in communi observantia, & recepta moribus utentium, *Bald. in l. rem non novam numer. 7. C. de judic. Mohed. decis. 1. de constit.* & *decis. 8. de loc.* & *cond. Cresc. decis. 3. de jurejur. Rodoa de reb. eccl. non alien. rubr. 28. cas. 7. nu. 2.* & *cas. 8. n. 21.*) omne pactum per quod dominium transfertur, & locationem, ac conductionem ultra triennium factam à quacumque persona ecclesiastica, continet; necnon ex decretis Concilii Tridentini quamlibet fabricantibus, seu consentientibus rectoribus, seu beneficiatis usurpationem jurisdictionis, bonorum, fructuum, & quarumcumque obventionum cuiusvis sæcularis, vel regularis beneficii, aliorumque piorum locorum complectitur, *c. fin. §. fin. sess. 22.*

Alienatio rerum † ecclesiæ fit ex causa 6
necessitatis vel utilitatis, *Clem. 1 ibi, nisi necessitas, aut utilitas &c. hoc tit. c. 1. in fin. eod. in 6. c. sicut ecclesia vers. fin. 12. q. 2. gl. in summa 12. q. 2. Butr. in c. 1. sub numer. 19. vers. opiniones sunt de in integr rest.* quando alienatio fit ex causa necessitatis, *c. hoc ius 10. qu. 2.* tunc illi statur qualemcumque exitum habuerit, dummodo sit utiliter cœpta, *Arch. in c.*

in c. *fine except. num. 5. & ibi Gemin. verf. gl. pen.* 12. *quæst. 2. per l. sed an ultro §. 1. ff. de neg. gest. l. in pupillo ff. de solut. Boich. in c. tua num. 6. & 7. de his, quæ fi. à præl. sine cons. c. & ibi Inn. & Can. Gul. Rodoard. de reb. eccl. non alien. rubr. 18. de caus. prop. quas fiunt rerum eccl. alienatione, & de causis necessitatis.* Quando alienatio fit ex causa utilitatis, tunc non sufficit eam utiliter cœptam, sed requiritur quod utilitas sit evidens, & ecclesiam effici locupletiorem, *l. si pupilli, & ibi gloss. in verb. locupletior, & DD. ff. de neg. gest. Can. post gloss. in c. nisi cum pridem in verb. effectus de renunc. Rot. divers. decis. 605. & dec. 178 part. 2* & considerandum est præsens, & præjudicium quod evenire potest; nam an evidens sit ecclesiæ utilitas inspicitur tempus litis contestatæ; *l. litis de neg. gest. & ibi gloss. & DD. l. in pupillo ff. de solut.* præterea quando † fit alienatio ex causa utilita-
7
8 tis necessaria est † inquisitio, quam rem magis expediat alienare, quia hoc est inquirere de ipsa causa principali alienationis, *c. ut super §. possessiones hoc tit.* daturque facultas confirmandi alienationem conditionaliter, si in evidentem &c. *l. si Titio ff. quando dies legat. l. 1. & ibi gloss. 1. & Bart. & DD. ff. de cond. & demonstr. Rot. divers. decis. 108. num. 2. part. 1.* non sic videtur, quando alienatio fit ex causa necessitatis, quia sufficit necessitatem subesse, *Rot. divers. decis. 178. num. 9. part. 1. Fred. de Sen. cons. 249. num. 2.* Contra-
9 ctum † non cedere in evidentem utilitatem ecclesiæ, deducitur ex pretio, valore bonorum fructibus, *c. hoc jus in fin. princ. vers. sit tamen ea res. 10. quæst. 2. Rot. divers. decis. 651. par. 1. & decis. 650. part. 2,* ac verisimilitudinibus ac conjecturis, ac ex unica conjectura urgenti, *Rot. divers. decis. 720. par. 1. & decis. 244. num. 3. & 4. part. 2. l. quia autem §. non simpliciter vers. certe si ff. si quis om. caus. test. & c. auth. quibuscumque modis C. de sacros. eccl. & ibi Bart. Summa in Decretal.* & DD. *Alc. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 29.* In dubio † contractus initur à Prælato super 10
rebus ecclesiæ non valet, *Rot. divers. decis. 65. nu. 19. part. 2. per l. cum ij §. si prætor ff. de transact.* præcipue quando alienatio facta est in consanguineos, *auth. quibuscumq. C. de sacros. eccl. & ibi Doct.* quia ex officio quod administrat, non licet ei emere per se vel per alium, *l. non licet, l. qui officij ff. de contrah. empt.* & ob carnis vinculum contra eam præsumitur, Dictisque causis gloss. *in summa 12. quæst. 2.* addit duas alias, causam pietatis pro redemptione captivorum, & alimonia pauperum, *c. aurum 12. quæst. 2. § sacræ institutiones de rer. divis.* & causam incommoditatis vel minoris utilitatis, *c. si quis c. terrulas, c. si quis 12. quæst. 2. & utrobique notata c. ut super §. fin. hoc tit.* quæ ad duas priores reduci possunt, limita dictam regulam in Principe, † qui ex causa 11
rationabili potest rem ecclesiæ immobilem permutatione acquirere, data re meliori vel æquali, cessante necessitate vel utilitate ecclesiæ, satis enim est, quod non deterioretur, *c. 1. de rer. permut. & ibi Panor. & Can.* quod si Prælatus non vult consentire huic permutationi, potest compelli per superiorem, *arg. c. nullus de jure patr.* Limita secundo, in quolibet Rectore cujuslibet † ecclesiæ, ut possit permutare cum ecclesia, de 12
consensu capituli data æqualitate ipsius rei, *c. injustum §. fin. cum duob. cc. seqq. 12. quæst. 2. Pan. in d. c. 1. num. 3. de rer. permut.* Alienatio facta † ex causa non permissa quia non subest necessitas vel utilitas ecclesiæ, etiamsi interveniret solemnitas requisita, est ipso jure nulla, *c. 1. Archid. c. 2. hoc tit. in 6. Butr. in c. 1. sub n. 19. Pan. in c. 17. Imol. n. 1. & 16. de in integ. restit.* si velit ecclesia, *ex supra alleg. in prin.* 13

Solemnitas sive forma consistit in infrascriptis, Primo requiritur tractatus, an expediat, vel non, & sufficit unus diligens, *c. si-* 14

 ne exce-

ne exceptione 12.q.2.c.1.verſ. quia etiam tractatus h.t. in 6. de quo debet fieri ſcriptura ſeparata, quia non probatur ex aſſertione prælati, *l. minorum. & ibi Bart. & DD. & l. fin. C. de præd. min l. ſi forte, & ibi Bart. in fin. per illũ tex. ff. de Caſtr. pecul. Rot. diverſ. deciſ. 716. 2. & 3. plures cumulans part* 1. Secundo in alienatione † rerum eccleſiæ cathedralis, conſenſus
15 capituli, *c. ut ſuper §. fin. h. tit. c. 1. 2. & 3. de his, quæ fi. à præl.* collegiatæ eccleſiæ conſenſus capituli, & prælati; *Franc. in c. 1. nu. 22. & 23. h. t. in 6.* monaſterii, conſenſus Abbatis, & Conventus, *c. abbatibus 12. q. 2 c. in venditionibus 17. q. 4.* capitulariter, non ſingulariter præſtandus, *Imol. in c. cum conſuetudinis ſub n. 5. de conſuet. contra glo. in c. 1. h. tit. in 6. in verb. tractatus Rodoan. de reb. eccl. non alien. rub. 28. eccl. vac. quom. proced. ſit caſus* 5. parochialium eccleſiarum, vel alterius eccleſiæ, conſenſus rectoris, *c. placuit 12. quæſt. 2. c. ſi quis epiſcopus 10. q. 2. gl. in ſumm. circa fin. 12. q. 2. Clem. 2. & ibi gl. in verb. rector hoc tit. ſpecul. de empt. §. nunc dicendum num. 9.* Tertio auctoritas † ſi-
16 ve conſenſus, & non decretum, *Rodoan. de reb. eccl. non alien. rub. 30. de auct. præl. in alien. interpr. caſ. 5. num. 39. Gemin. in c. 1. num. 13. & 14. hoc tit. in 6. & Io. Andr. num. 6. & ſeq.* ſuperioris, *c. abbatibus c. placuit 12. quæſt. 2. c. nullus c. in venditionibus 17. quæſt. 4. Ioan. Petr. de ferrar. in pract. in form. lib. act. real. ſuper verb. veris, ac legitimis titulis nu. 48 & 56. Gal. Rodoan. de reb. eccl. alien. rub. 30. de auct. præl. in ali. interp. caſ. 1. & ſeq.* nempe in non exemptis, ſive alienatio fiat à regulari prælato, *c. abbatibus 12. quæſt. 2. c. in venditionibus 17. quæſt. 4. Rodoan. de reb. eccl. non alien. rub. 30. num. 10.* ſive à ſæculari prælato, *c. quicquid c. alienationes §. illud & c. abbatibus 12. q. 2.* epiſcopi: *c. in venditionibus 17. q. 4. c. abbatibus 12. q. 2.* in exemptis ſedi Apoſtolicæ immediate ſubjectis, Papæ, *c. ut ſuper & ibi gl. in verb. Sacramento, & Can. h. t.* in aliis exemptis, prælati, ſive abbatis, cui pleno jure ſubſunt, ex quo habet quaſi epiſcopalem juriſdictionem, *gloſſ. in clem. 1. in verb. propriæ hoc tit. Gal. Rodoa. de reb. eccleſ. non alien. rubr. 26. de abbatibus, & Abbatiſſis, & aliis monaſteriorum præfectis. Franc. Marc. q. 1081. part. 1. Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 30. de auct. præl. in al. interp. nu. 60. 61. & ſeq.* quæ in ipſa alienatione debet interponi, *Bald. in l. fin. §. neceſſitate num. 26. C. de bon. quæ lib. &c. Bartol. in l. quis mihi bona §. juſſum num. 5. & ibi Alex. num. 10. & ſeq. ff. de acq. hær. Cap. Tholoſ. quæſt. 98. & ibi Add.* vel ex aliorum opinione ſufficit, quod expoſt facto interponatur, *c. cura de jurepatr. c. ſi qua de rebus 12. quæſt. 2. c. fin. §. quod autem 16. quæſt. 1. Franc. in c. 1. ſub num. 12 Hoſt. num. 16. Anchar. ſub nu. 5. hoc tit. in 6. c. 2 & ibi Pan. num. 1. de pact. Iaſ. in l. ſi quis mihi bona §. juſſum num. 15. & 32. ff. de acq. hær.* cum cauſæ cognitione, *late Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 30. n. 30. & plur. ſeqq. & per extravag. ambitioſæ hoc titul. inter communes*, requiritur auctoritas ſummi Pontificis, quæ de Stylo Curiæ diverſimode interponitur; quando prædii alienandi valor non excedit centum ducatos, aut annuus ejus valor non excedit ſummam quinque Ducatorum auri de Camera, interponitur per breve cum introcluſa ſupplicatione, vel per reſcriptum Apoſtolicum, in forma dilectus: quod ſi valor, aut annuus redditus, præfatas ſummas tempore contractus, *Guid. Pap. q. 157. gl. in c. ad aures in verb. tunc hoc tit. & ibi Can. glo. in c. cum dilecti in verb. tunc de empt. & vend. & Can.* excedant, extra Romanam Curiam, debent expediri litteræ, ſive bullæ, in urbe ſufficit ſola ſignatura: *Staphyl. de reſcript. apoſtol. in forma brevi §. datur per Breve numer. 1. & 2. Mandoſ. de ſign. grat. tit. ſi in evidentem in princ. & verſ. ſi valor rei excedit, & verſ. ſeqq.* In reſcriptis, ſi in eviden-

videntem, non attenditur falsa expressio, quando non versatur circa ipsam causam alienationis, quia Papa tantum habet præ oculis evidentem utilitatem, *Ruin cons. 157. num. 28. vers. non obstat, & numer. 26. vol. 1. Rot. divers. decis. 651. sub numer. 1. part. 1. decis. 18. sub num. 2. vers. 3. in fin. & decis. 78. nu. 8. part. 2.* etsi committat simpliciter commissario à se deputato, ut se informet, solet derogare dictæ extravaganti *Ambitiosæ*, staturque circa evidentem utilitatem ejus assertioni; si vero committit, ut se informet per receptionem testium, & probationum juxta formam Paulinæ, tunc evidens utilitas aliunde probari debet, quam ex assertione executoris, sive commissarii deputati, *Iaf. in l. nec quicquam §. ubi decretum numer. 79. & seqq. ff. de off. procons. Rot. divers. decis. 716. num. 4. part. 1.* In testium, & probationum receptione non requiritur processus judiciarius, articuli, partis citatio, sed sufficit extrajudicialis informatio, quia proceditur inter volentes: *Rot. divers. decis. 479. num. 2. decis. 36. & decis. 636. num. 1. & 4. & decis. 716. in princ. part. 1. gl. in c. 1. in verb. tractatus in fin. de reb. eccl. al. vel. non in 6. & ibi Franc. num. 11. & seqq. Panor. cons. 41. sub numm. 1. circa fin. vol. 1.* clausula solita apponi, vocatis qui erant vocandi, intelligitur de aliis, qui forsan potuissent prætendere jus, vel ratione possessionis, vel proprietatis, non autem de ipso rectore, aut beneficiato, qui supplicavit, *Rot. divers. decis. 636 sub num. 4. & 5. part. 1. l. proinde l. 2. §. notandum ff. ad l. Aquiliam.* Verum hujusmodi receptis probationum nullam fidem facit, ubi utilitas Ecclesiæ deducitur in controversiam, quia facta in summario judicio, *Rot. divers. decis. 463. part. 1. l. à divo Pio §. si super rebus, & ibi not. ff. de re jud. l. pen. & ibi gloss. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni juris.* Decretum super confirmatione alienationis factæ in evidentem utilitatem interponendum est in scriptis, quia assimilatur sententiæ diffinitivæ, & in ea virtute magna causæ cognitio, *l. minorum C. de præd. min. in fin. ibi decretum solemniter interponatur, Iaf. in d. l. nec quicquam §. ubi decretum num. 69. & seqq. Rot. decis. 5. de sent. & re jud. in antiq. Guid. Pap. decis. 582. Achill. decis. 3. de probat.* facit præsumi alienationem esse utilem, prout exprimitur, quando adhibita fuit causæ cognitio, nedum quoad justitiam, sed etiam quoad solemnitates requisitas, *l. 1. C. de fid. instr. & ibi gl. in verb. omni libr. 10 l. actor, & ibi gloss. in verb. omnimodo. vers. etsi constaret ff. rem rat. hab. l. Herennius §. Caja ff. de evict. Rot. divers. decis. 479 num. 1. & 2. part. 1. Bald. in c. 1. num. 7. de iis, qui feud. dar. poss. Bald. in c. sunt nobis de re jud. Iaf. in l. pacta novissima num. 8. C. de pact. Dec. in c. quoniam contra num. 41. de prob. l. 1. C. de præd. decur. sin. decr. non alien. lib. 10.* quæ præsumptio cessat, quando confirmatio Apostolica supplet formam, & solemnitates, *Rot. divers. decis. 181. num. 3. & 4. part. 1. Felin. in c. 2. numer. 42. de rescript. Pan. in c. inter dilectos num. 8. de fid. instr. Dec. cons. 541. visa donatione numer. 24. & in fin. & cons. 407. visis in fin.* Actio etiam personalis ex decreto orta transfertur in ecclesiam, super cujus rebus contractus fuit celebratus, *l. tutor ff. quand. ex fact. tut. vel curat. minor. agit vel conven. & c. l. 2. & l. penult. & l. fi. C. eod. Rot. divers. decis. 761. num. 2. & 3. part. 1.* Beneplacitum sedis Apostolicæ præsumitur ex lapsus triginta annorum cum possessione rei alienatæ, *Rot. divers. decis 179 num. 1. part. 2. Bald. in l. 2. num. 3. C. de legit. hær. Rom. in l. sciendum sub num. 33. vers. mihi nulla haram. ff. de verb. oblig. & ibi Iaf. num. 16. & seqq. & Doct. communiter Gulie. Redoa. de reb. eccles. non alien. rubr. 30. cas. 8. Card. Seraph. decis. 792. plures cumulans, & decis. 1042. specul.*

de empt. & vend. §. *nunc dicendum nu.* 5. *Greg.* 15. *decis.* 52. *n.* 2. *& decis.* 354. *num.* 25. *& seq.*
17 *& ibi late annot.* Quarto requiritur † subscriptio canonicorum, c. *tua c. cum Apostolica, & ibi Pan. n.* 5. *de his, quæ fi. à prel. sin. cons. cap.* Quinto quod prælatus non habeat fidem de pretio *gl. fin. in l. si procurator Cæsaris ff. de iur. fisc. & ibi Bartol. & DD. Pan. in c.* 2. *num.* 6. *de precar. Greg.* 15. *decis.* 23. *n.* 2. Confessionem de pretio recepo facere potest, *l.* 2. §. *fin. C. de quadr. præscript. & ibi DD. in d. c.*
18 2. *in fin. de precar. Panorm. & ibi Can.* Non † spectat ad emptorem curare quod pretium convertatur in utilitatem ecclesiæ, sed sufficit quod in dictam causam solvat, *Auth. hoc jus porrectum & ibi Bartol. num.* 13. *Faber num.* 40. *& DD. C. de sacros. eccl. Surd. decis.* 156. *num.* 7. *Greg. xv. decis.* 511. *n.* 11. *& seqq. l.* 1. §. *non autem & l fin. & ibi DD. ff. de exercit. act. Bart. in l. alio hærede nu.* 24. *ff. de alim. & c. leg.* præterquam in tribus casibus mutuo, *l. civitas ff. si cert. pet. & ibi Ias. numer.* 15. *& DD.* deposito, c. 1. *de depos.* & quando res ecclesiæ venditur pro debito, *Auth. hoc jus porrectum & ibi Bald. num.* 22. *& seqq. C. de sacros. eccl.* regulariter quis debet esse curiosus de conversione pecuniæ in causam expressam quãdo ex solutione uni facta vult alium sibi obligari, vel alteri præjudicare, *Bart. in l. doli mali n.* 7. *&* 8. *ff. de novat. l.* 3. §. 1. *in fine vers. sed si accepit ff. de in rem verso Gregorius xv. de-*
19 *cis.* 511. *n.* 12. *& seqq.* Alienatio facta † ex causa necessitatis vel evidentis utilitatis, forma & solemnitatibus non seruatis, est ipso jure nulla, c. 1. *& ibi Butr. sub num.* 19. *& Im. num.* 17. *& Can. de in integr. rest.* in foro animæ tutus est is, in quem facta est alienatio, quãdo intervenit consensus eorum, qui habent
20 consentire, quia sufficit quoad forum † cõscientiæ, quod contractus teneat secundum limites juris naturalis, seu gentium, *Pan. in c.* 1. *num.* 19. *de in int. rest. post Antonium de Butrio, & ibi Can.* Secundo limita, quando ecclesia dedit res pignori permissu superioris, & servatis solemnitatibus, quas creditor potest vendere sine solemnitatibus, quia jus suum exequitur, *l. si pupillorum in princ. vers. si pupillus ff. de reb. eorum qui sub tut. vel curat. sunt &c. Bart. in l. creditores num.* 7. *in fin. C. de pign. &c.*

In alienatione † immobilium, & mobilium pretiosorum regulariter requiritur altera præfatarum causa, ac forma, sive solemnitas præscripta; c. *nulli hoc tit. & ibi Pan. & Can. c. placuit c. fine except.* 12. *q.* 2. redditus annui sive annonæ civiles *l. jubemus la* 2. *& ibi Bal. in* 1. *not. C. de Sacro S. eccles.* inter immobilia computantur, *Clem. exivi* §. *cumque annui redditus de verb. sign.* actiones, jura, ac nomina debitorum judicantur secundũ naturam rei, super qua sunt fundata, *Franc. in c.* 2. *sub n.* 4. *vers. sed adverte hoc tit. in* 6. Excipe ab † hac regula Primo, quia solus Prælatus absque solemnitate alienat mobilia, quæ servando servari non possunt, ad instar tutoris. *l. lex quæ in fin. C. de admin. tut. l fin C. quand. decr. opus non est gl.* 2. *in c. nulli hoc tit. & ibi Can.* Secundo solus † Prælatus, *c.* 1. *& ibi Bald. n.* 3. *de his, qui feud. dare poss.* absque consensu capituli, *Gail. observ.* 161. *lib.* 2. *per c. ex parte de feud. c.* 1. *de iis, qui feud. dar. poss. & ibi Affl. nu.* 18. *& DD.* ac etiam abbates conventuales, ac priores conventuales ad nutũ superiores amovibiles cum consensu conventus, *Rot. divers. decis.* 554. *part.* 1. *c.* 1. *episcopum, vel Abb. feuda dare non posse Bald. in c.* 1. *num.* 5. *& ibi Prap. num.* 35. *de his qui feud. dar. poss.* absq; alia solemnitate renovant in feudum vel emphyteusim res solitas concedi in feudum, vel emphyteusim simpliciter non ad certum tempus, *Collect. in c.* 2. *num.* 24. *in fin. de feud.* vel ob certam causam, *Pan. in c. ut super*

Marginal numbers (right column): 21 (beside "In alienatione"), 22 (beside "cipe ab"), 23 (beside "& ibi Can. Secundo solus").

ut super num. 10. *& 11. hoc tit. & ibi Can.* vel ad certas personas, *Mynf.obf.* 88. *cent.* 4. *argo §. similiter de lege Corradi.* reversas ad ecclesiam, *Extravag. ambitiosæ hoc tit. in communib. Mobed. decif.* 8. *& decifionib. feqq. de loc. & cond.* infra annum à die reversionis computandum, *Zab. in c. 2. quæft. 12. & ibi Imol. n. 40. de feud. Archid. in c. 1. 35. quæft. 8.* consanguineis & extraneis, *Pan. in c. ut fuper n. 18. & feqq. hoc tit. & ibi Can. anchar. in c. 1. n. 20. de exceff. præl. Mynfing. obfer. 47. cent. 5.* nam utilitas caducitatis cedit commodo prelati, & computatur inter fructus, *Collect. in c. 2. n 24. de feud.* & abbates conventuales, necnon priores conventuales habent administrationem rerum ipsius monasterii, *c. nullum 18. quæft. 2. c. cum ad monafterium §. tales de ftat. monach.* nisi Ecclesia esset depauperata, quia tunc Prælatus debet retinere pro ecclesia, *Alvar. et. in c. 1 fub nu. 16. de his, qui feud. dar. poff. Prapof. n. 32 in fin per c. 2 de feud. in verb. fi videris expedire.* aut ecclesia habuisset feudi recaduti possessionem, vel abbas verbo, vel facto declaravisset illud incorporavisse, *Ioan. de anan. in c. 2. fub n. 19. de feud. Bart. in l. fin. num 8 C. de bon. vacan. lib.* 10. Quod res sit solita infeudari,

24 † debet legitime probari, nec statur assertioni prælati, *Bart. in auth. fi quis in aliena n. 12. & ibi DD. de edend. Zab. in c. 2. quæft. 11. de feud. Bald in c. 1. n. 7. de his, qui feud. dar. poff.* Probatur per duos concessiones cum cursu quadraginta annorum, aut unam concessionem solemniter factam sine aliquo cursu temporis, *Iul. clar. in §. feudum quæft. 13. n. 4. Rot. diverf. decif. 160. n. 4. & 5. part. 2.*

25 Renovatio debet † fieri non pro eodem canone, sed in evidentem tunc ecclesiæ utilitatem, nulla alteratione in præjudicium ecclesiæ facta, in quo inspicitur tempus renovationis, & non tempus primæ concessionis, *d. Extravag. ambitiofæ in verb. & tunc in Ecclefiarum evidentem utilitatem c. 2. in verb. fi videris expedire de feud. c. ad aures verf. nifi forte tunc. & ibi Pan. hoc tit. late Caf. decif. 4. & 5. eod.* ac eius probatio incumbit ei, cui facta est renovatio, quia facultas renovandi res solitas alienari est hoc pacto à jure qualificata: *§. non folum verf. quod autem Inft. de legat. Rot. diverf. decif. 607. in princ. & numer. 1. part. 1.* quanta debeat esse utilitas tempore renovationis, arbitrio judicis relinquitur, cum jure cautum non reperiatur: cognati vassalli, vel emphyteutæ, data paritate, cæteris videntur præferendi, *l. fi in emptionem ff. de minor. l. fin. ff. fin autem in tempore C. de iur. dom. impetr. late Rip. in l. 1. n. 6 & feqq. ufque ad num. 17. ubi dat quinque Notabiles declarationes ff. de privil. cred.* An autem præferendi sint pro antiqua pensione extraneis maiorem offerentibus, quando probant terras steriles reductas ad culturam à prædefuncto, controvertitur inter Doctores, *Rip. in d. l. 1. n. 14. & feqq. de privil. cred. Caf. decif. 4. nu. 10. & 11. hoc tit.* Fallit tertio, dicta regula, quando immobile † relinquitur mendicantibus, & illud vendant, & in suos usus pretium convertant, 26
Bald. in auth. fi qua mulier n. 15. C. de facrof. eccl. per l. 2. C. de præd. & aliis reb. minor. &c. Bald. in c. cum caufa nu 4. de re jud. Fallit † quarto quando ecclesia est coacta alienare, ut pote si esset gravata alienare 27
fundum per fideicommissum, *l. 1. & l. magis §. fi fundus & l. fin. ff. de reb. eor. qui fubtut. &c. l. 1. & l. 3. C. quand. decr. opus non eft & in terminis Lap. alleg. 25. difputat. hic 1. n. 4. Rebuff. de reb. eccl. alien. n. 29. & feqq.* Fallit quinto, quando intervenit auctoritas Papæ legitime, & valide interposita, *l. 2. C. quand. decr. opus non eft Rot. diverf. decif. 65. n. 1. & 2. part. 2. plures cumulans,* quæ supplet omnes solemnitates, *d. l. 2. C. quand. decr. &c.* non defectum causæ; quia ea cessante nō verificatur

conditio, sub qua rescripsit Papa, si in evidentem necessitatem, vel utilitatem, §. *non solum, verf. quod autem Inst. de leg. Ruin. Conf. 68. num. 5. verf. est ergo videndum vol. 1. Rot. divers. decis. 178. n. 2. & seqq. part. 2.* Sexto, fallit in provisione officiorum ad vitam cum augmento salarii excessivo, quia ista quotidie vacare contingit, & Extravag. ambitiosæ loquitur de alienatione rerum, quæ nunquam vacant, *Rot. divers. decis. 622. part. 3. lib. 3. c. 1. de feud guard. & castr. arg. c. relatum cum gl. de præb.* Septimo, in alienatione terrularum, & vineolarum exiguarum, c. *terrulas 12. quæst. 2. & ibi gloss. ord. & marg. explicat quæ dicantur terrulæ.* Octavo, Prælatus nocet ecclesiæ, ubi res cedit ad jus commune, c. *veniens, & ibi Felin. nu. 5. de præscript. & Can. c. 1. de pact. in 6.* Nono, prælatus solus in acquirendis præiudicat ecclesiæ, cui tenetur de suo, si habet, damnum resarcire, *Pan. in c. tua nuper n. 9. hoc tit. idem in c. 2. n. 9. de in integ. rest. c. quicumque & ibi gl. 1. 12. qu. 4 gloss. in c. fin. 16. qu. 6. Pan. in c. 1. de dol. & cont. n. 20. & 21. & seqq.*

28 Quando contractus † est celebratus ex causa permissa, & cum debita solemnitate, sed ecclesia læsa est in pretii quantitate, mero iure tenet contractus, daturque ecclesiæ restitutio in integrum, quia sub est primaria causa utilitatis, aut necessitatis, propter quã contrahentes fuerunt moti ad faciendam alienationem, licet non fuit utiliter contractum de pretio, c. 1. *de in integr. restit. & ibi gl. Pan. n. 17. & DD omnes Rot. divers. decis. 180. n. 2. & decis. 181. per tot. part. 1. Covar. var. resol. lib. 2. c. 17. n. 2.*

29 In alienatione † rerum Ecclesiæ absentes canonici non sunt citandi, c. *hoc jus porrectum in verb. ibidem servientium 10. quæst. 2. Pan. in c. cum omnes sub nu. 7. verf. venio ad testium in fin quæst. de constit. gloss. in c. cum in ecclesiis in verb. si commode in fin. de præb. in 6. & ibi Can. Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 28. eccl. vacan. quomod. proced. sit cas. 6. Guid. Pap. quæst. 160.*

Pœnæ clerici † alienantis rem ecclesiæ absque causa permissa, vel absque solemnitate requisita sunt tres: alienatio non tenet, de rebus propriis, si quas habet, ecclesiam indemnem servare tenetur, daturque ecclesiæ contra eum actio personalis, c. *apostolicos 12 quæst. 2. l. 3. & l. fin. C. si tut. vel curat. interv.* nec ei solventi cogitur cedere actiones suas contra possessorem, quia convenitur ex suo maleficio, c. *si plures tutelam ff. de admin tut.* & est communione privandus, c. *monemus, & ibi gl. c. statuimus 12. quæst. 2. & cc. seqq.* ad deponendus, nisi cæteri restitutione sibi prospexerit; c. *apostolicos 12. quæst. 2. juncto c. si quis hoc tit.* per Extravag. ambitiosæ, alienans, & res alienatas recipiens, sententiam excommunicationis incurrunt. *d. Extravag ambitiosæ hoc tit. ubi aliæ pœnæ imponuntur prælatis alienantibus.* Ex decretis Conc. Tridentini clericus † fabricator, aut 31
consentiens usurpationi jurisdictionis, bonorum etiam feudalium, ac quarumcumq; obventionem alicuius ecclesiæ, seu cuiusvis sæcularis, vel regularis, beneficii, aliorumq; piorum locorum vi, vel timore incurso, seu quacumque arte, aut quocumque colore factæ, anathemati tandiu subjacet, quandiu integra fuerit facta per usurpatores restitutio, & deinde à Romano pontifice absolutionem meruerit, necnon quibuscumque beneficiis privatus est, & ad quæcumque alia inhabilis efficitur, ac post integram satisfactionem, & absolutionem à suorum ordinum executione arbitrio ordinarii suspenditur, c. *fin. sess. 22.* Emens rem † ecclesiasticam sine requisitis solemnitatibus, etiam 32
interveniente traditione nullam acquirit possel-

possessionem, quia ex inutili contractu non transfertur possessio, quando persona est talis, quæ non potest perdere possessionem, ut pupillus, & ecclesia, *Bart. in l. 1. § si vir nu. 3. ff. de acq poss. l. pupillus ff. de acq. rer. domin.* tenetur ad restitutionem una cum fructibus, *c. non liceat 1. & ibi gloss fin. 12. quæst. 2. c si quis presbyterorum, & ibi Pan. n. 1. & 6. hoc tit.* ipsa ecclesia volente, fructus vero perceptos, antequam ecclesia daret de nullitate, non cogitur emptor restituere, nam quamdiu ecclesia tacuit, emptor juste fructus, & redditus percepit, *c. si qua de rebus 12. quæst. 2. Imol in c. si quis presbyterorum n. 9. hoc tit. Butr. in c. 1. num. 5. de his quæ fi. à præl. &c. & ibi Can. Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter. gloss 56. n. 94. & plurib. seqq Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 28. c. 6. nu. 7. & seqq.* perdit omnes meliorationes, *Pan. in d. c. si quis presbyterorum n. 6.* est excommunicandus, nisi celeri restitutione sibi prospexerit, *c. apostolicos 12. quæst. 2. juncto d. c. si quis hoc tit.* daturque ecclesiæ electio, an velit agere personali contra alienantem, an reali actione contra possessorem, *l fin. C. si tut. vel curat. interv l. 1. §. si apud ff. depositi,* & sola solutio imponit ei silentium, *l. 1. §. si plures ff. de eo per quem fact. & &c. d. c. si quis presbyterorum & ibi gl. fin. hoc tit.* respectu interesse, non autem respectu pœnæ, ne delicta remaneant impunita, & celeri satisfactione evitant pœnam excommunicationis, non aliam, *gl. fin. in fin. in c. quod sicut, & ibi Can. de elect. Pan. in d. c. si quis presbyterorum n. 10. & ibi Can.* Præterea emptor, si fuit in mala fide, perdit pretium, quod applicatur ecclesiæ, *l. jubemus la 2. §. 1. & auth. qui res C. de sacros. eccles.* nisi prospexerit sibi in contractu de evictione contra male alienantem, *l. si fundum C. de evict. gloss. fin. in c. ad audientiam hoc tit. & ibi Can.* si fuit in bona fide repetit pretium à male alienante, & in defectum eius ab ecclesia, quatenus facta est lucupletior ex pretio, *arg. l. primi de deposit. c. Vulteranæ & ibi gl. in verb. emptoribus 12. quæst. 2. Ioan. Andr. in c. ad audientiam hoc tit. sub n. 3. Pan. in c. si quis presbyterorum n. 13. hoc tit.* Ex decretis

33 Conc. Tridentini usurpans † alicuius ecclesiæ, seu cuiusvis sæcularis, vel regularis beneficii, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona etiam feudalia, fructus, seu quascumque obventiones per se, vel alios, vi, vel timore incusso, seu quacumque arte, aut quocumque colore, aut impediens, ne ab iis, ad quos jure pertinent percipiantur, anathemati tamdiu subjacet, quandiu jurisdictiones, fructus, bona, quæ occupaverit, vel ad eum quomodocumque pervenerint, ecclesiæ, eiusque administratori, sive beneficiato integre restituerit, & deinde à Romano Pontifice absolutionem meruerit, patronus eiusdem ecclesiæ ultra præfatas pœnas etiam jure patronatus eo ipso privatus existit, *d. c. fin. sess. 22.* Ecclesia alienatio-

34 nem † nulliter factam potest per adhibitionem requisitarum solemnitatum ratificare, non is, in quem alienatio facta est, *Ias. in l. cum hi §. eam transactionem sub n. 2. ff. de transact. Mathes. sing. 155. add fin. ad Cap. Thol. decis. 98. Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 30. cas. 6. n. 9. & seq.* quia contractus claudicat, *Innoc. in c. 1. in princ. de his, quæ fi. à præl. Inst. de auct. tut. in fin. princ. & ibi post gloss. fin. DD.* sed ne cogatur stare in suspenso, potest agere, ut ecclesia compellatur ad declarandum solemniter, an velit stare contractui, vel ab eo discedat, *tex. in l. Iulian. §. si quis colludente ff. de act. empt. & ibi Bart. & DD. Redoa. de reb. eccl. non alien. rubr. 28. c. 6. num. 6.*

De

De Precariis.

Titulus XIV.

SVMMARIA.

1 *Contractus precaria dicitur quando fit concessio rei immobilis pro annua pensione de quinquennio in quinquennium, vel de novennio in novennium renovanda.*
2 *Precaria quid sit.*
3 *Precarium quid sit & in quibus rebus consistit.*
4 *Accipiens precarium de qua culpa teneatur.*
5 *Quomodo finiatur precarium.*
6 *Superficies & variis modis conceditur frequentius in utile dominium interdum & ad quasiusumfructum seu ad usum quemdam.*
7 *Superficies conceditur sub recognitione annua & solutione laudemii in casu alienationis & interdum ut nihil solvatur.*
8 *Superficiei concessio ad usum tantum est frequens in germania.*

PRECARIÆ sunt quædam species alienationis; ideo præcedenti annectitur
1 hic titulus. Contractus precariæ † dicitur, quando fit concessio rei immobilis pro annua pensione de quinquennio in quinquennium, vel de novennio in novennium renovanda, c. 1 & 2. hoc tit. c. precaria 2. & c. seq. 10. quæst. 2. non petita renovatione, lapso quinquennio, is, cui concessio fuit facta, cadit à jure suo, c. longinquitate 12. quæst. 2. Pan. post gl. in d. c. 1. in fin. Gregor. xv. decis. 567. in princ. quia aliud est pactum de renovando, aliud renovatio; hæc tribuit jus in re, illud nõ tribuit jus in re sed actionem personalem ad factum, ut fiat renovatio. *l. ne cui C. de loc. Ang. Aret. cons. 184. sub n. 3. vers. & illa verba ad renovandum Greg. 15. decis. 348. & in annot. Greg. xv. decis. 567. n. 2.* Est eiusdẽ fere naturæ cuius est contractus emphiteuticus, transit in hæredem, & pro voluntate concedentis non revocatur, *c. fin. in fin. hoc tit. in fin.* quod per precarias possidetur non præscribitur, *c. clerici, & c. sequenti 16. quæst. 3.* Ab his differt Precaria, quæ † est tempora- 2
lis concessio ususfructus prædiorum ad jus Ecclesiasticum pertinentium, sive in finem vitæ accipientis sive eius temporis, quod inter eum & ecclesiam convenerit; *c. hoc jus in fin. 10. quæst. 2.* concessa in compensationem proprietatis datæ ecclesiæ, *c. precariæ 1. 10. quæst. 2.* sive ob benemerita, *c. clerici, & c. seq. 16. quæst. 3.* aut monasteriis intuitu Religionis, vel ob necessitatem peregrinis, *c. possessionis 16. quæst. 1. c. sæpe fit in fin. 12. q. 2.* non transit in hæredem; *auth. de alien. & emphyt. in princ. vers. si vero aliquis c. sæpe fit 12. qu. 2.* & non multum ab usufructu differt, *gloss in d. c. sæpe fit in verb. sub precaria.* Ab his differt precarium, † quod precibus petenti 3
utendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit, patitur, *l. 1. ff. hoc tit. & c. fin. eod.* & est simile commodato, consistit in Iuribus seu servitutibus & re mobili & immobili, *l. 2. § fin. cum duab. ll. seqq. ff. hoc tit.* Daturque ut plurimum ad usum incertum & tempus incertum, vel ad certum usum, non tamen ad tempus determinatum expresse vel tacite: *l. lucius ff. de donat. Bart. in l. aquilius regulus in princ ff. de donat. Nicol. Ever. in loca à comm. ad precar. num. 10.* transfert in accipientem naturalem possessionem, civili remanente penes concedentem precario, *l. & habet § fin. ff. hoc tit.* Tenetur † accipi- 4
ens de dolo & lata culpa nisi lite cum eo cõtestata differat restituere, *l. quæsitum §. cum quoque, & § seq. ff. hoc tit.* postquam tenetur de culpa & omni causa finitur † voluntate 5
eius

ejus qui concessit, etiamsi sit pactum, quod precarium non possit revocari, aut ad certum tempus sit concessum, qualia pacta vitiantur, & non vitiant, quia sunt appositæ contra substantiam contractus, qui non potest transire in alium contractum, quia verborum significatio hoc non patitur, ut transeat in formam alterius contractus, *l. cum precario ff. hoc tit. Bart. in l. ubi ita donatur ff. de mort. caus. donat. & c. & ibi DD.* Secundo finitur morte ejus qui precario rogavit, *d. l. cum precario ff. hoc tit.* ad hæredem ejus, qui precario concessit transit, *l. quæsitum §. si à Titio ff. hoc tit.* Tertio alienatione ipsius rei facta alicui revocare volenti, quia per conventionem hujusmodi non licet alienam rem invito Domino possidere, *c. fin. & ibi Pan. & hoc tit.*
9 Superficies variis † modis conceditur, frequentius in utile dominium, *l. in provinciali §. si ego superficiarius ff. de nov. oper. nunc l. 1. §. 1. & l. fin. ff. de superfic. l. superficiaria ff. de rei vend. l. obligationum 2. §. sic & in traden. ff. de act. & oblig. l. in conventionibus ff. de verb. sign. c. olim 1. de restit. spol. Bald. in auth. hoc jus porrectum à num. 4 usque ad num. 9. C. de sacros. eccles. Ias. in l. si domus §. fin. in not. ff. de leg. 1.* interdum ad usumfructum, aliquando ad usum, *l. 1. §. si soli vers. quod autem & ibi gloss. ff. de superfic. l. qui tabernas ff. de contrah. empt. & c. Bald. in auth. hoc jus porrectum à num. 4. usque ad num. 9. C. de sacros. eccles. itus Anton in summ par. 3. c. 3. §. 1. vers. secundo propter proprietatis exclusionem & §. 4. in princ. & vers. secunda dominij divisio l. si tibi homo §. valet legatum & ibi Ias. sub num. 2. ff. de leg.* Item su-
7 perficies † conceditur sub recognitione annua & solutione laudemii in casu alienationis, & interdum ut nihil solvatur, *Prepos. in prelud. feud. num. 92. Bald. in rubr. Cod. de jur. emphyt. num. 2.* Præterea conceditur superficies liberis hominibus & interdum hominibus propriis & servis. *Sylvest. in verb. dominium quæst. 9.* In Germania frequens † est 8
concessio superficiei ad usum tantum subditis qui si servi sunt, aut homines proprii & superficiei habent pro peculio, Dominus potest ad libitum revocare, si autem subditi sint personæ liberæ & res proprias habeant, tunc Dominus non potest eis auferre superficiem ad usum concessam, *Sylvest. in verb. dominum quæst. 9. Tab. in verb. dominus quæst. 9.*

De commodato.

Titulus XV.

SVMMARIA.

1 *Commodans rem suam sic commodat ut non faciat eam accipientis.*

2 *Videatur* §. Item is cui Instit. quib. mod. re contr. obligat.

PRECARIUM commodata simile est, ideo annectit hunc titulum, nam qui † 1
commodat suam rem sic commodat, ut non faciat rem accipientis, sed ut ei uti re commodato permittat, *l. 1. ff. de precar. l. rei, & l. seq. ff. hoc tit.* De commodato vide † Instit. 2
Imper. Tit. quib. mod. re contrah. oblig. §. item is qui & ibi DD.

De deposito.

Titulus XVI.

SVMMARIA.

1 *Depositum fit gratia deponendis.*

2 *Videatur* § præterea. instit. quib. mod. re contr. oblig.

VIsum fuit de precariis & commodato, quæ fiunt gratia recipientis, non subji-
1 citur *de deposito*, quod fit gratia † concedentis, de quo vide §. *præterea. Instit. quib. mod. re contrah. oblig. & ibi Doctores.*

De Emptione & venditione.

Titulus XVII.

SVMMARIA.

1 *Videantur instit. imperiales hoc titulo.*
2 *Res præsumitur justo pretio vendita.*

INter contractus qui fugiunt gratia u-
1 triusque magis frequens est emptio † & venditio, de quo ponit & lector videat *Instit.*
2 *Imper. hoc tit.* Res præsumitur † justo pretio vendita, *l. si fundus §. quanquam & ibi Bal. ff. de reb. eorum &c.* ac valor & læsio sunt consideranda secundum tempus contractus, *l. 2. & ibi gl. & Bart. l. si voluntate C. de rescind. vendit. c. ad aures & ibi gl. fin. & Can. de reb. eccl. non alien. Greg. 15. decis. 553.*

De locato & conducto.

Titulus XVIII.

SVMMARIA.

1 *Videantur* instit. imp. hoc titulo.
2 *Locationes bonorum Ecclesiarum repræsentata pecunia nullatenus validæ sunt in præjudicium successorem.*
3 *Quæ regula indubitata est in præbendario sive simplici beneficiato.*
4 *In prælato adhibenda est distinctio an locaverit nomine ecclesiæ pro ejus utilitate observatis solemnitatibus, & successor tenetur stare locationi.*
5 *An vero nomine suo non intendens obligare Ecclesiam aut nomine Ecclesiæ inutiliter aut neglecta solemnitate & successor non tenetur stare locationi.*
6 Lex Conductores C. hoc tit. *non habet locum in successore in beneficio.*
7 *Locatio an probet dominium vel possessionem.*
8 *Conductor male versatus potest expelli, sed non perdit melioramenta.*

LOcatio tantam † similitudinem ha- 1
bet cũ venditione, quod in quibusdam casibus dubitari contingat, an sit locatio vel venditio, *l. 1. ff. h. t. Bart. in l. cum in plures ff. eod. & in l. item §. qui maximos ff. de public. §. item quæritur Instit. hoc tit.* merito post præcedentem rubricam subjicitur ista de qua vide *Instit. Imper. hoc tit.* Locationes bonorum Ecclesias repræsentata pecunia, sive anticipatis solutionibus, factæ, nullatenus validæ
sunt † in præjudicium successorum, quo- 2
cumque indulto aut privilegio non obstante, nec hujusmodi locationes in Romana Curia vel extra eam confirmatur, *c. magnam sess. 25. &* graves pœnæ in eis appositæ non ligant successores, *c. 2. de precar. c. de precariis.*
10. quæst. 2. quæ regula † indubitata videtur 3
in præbendario sive simplici beneficiato, qui non potest ultra tempus vitæ suæ locare, *c. 2. in fin. de præb. c. de pec. cler. Rot. decis. 1. sub num. 1. vers. & præmissa hoc tit. in nov. Pan. in c. fin. ne præl. vic. suas & c. num. 4. 5. & seqq. ubi late distinguit.* Imo per *Extravag. ambitiosæ, de eccl. non alien. inter communes.* prohibetur locare fructus & redditus ultra triennium, *pulchre Covar. var. resol. lib. 2. c. 16. num. 3. & per totum Boer. decis. 224 num. 2. Rebuff. in repet. §. qui vero c. extirpanda in 7. & ult. notab. vers. circa primam, quando in arrendamentum.*
In prælato adhibenda † est distinctio, an 4
locaverit nomine Ecclesiæ, pro ejus utilitate, ob-

te, observatis solemnitatibus, pecuniaque inde recepta in utilitatem ecclesiæ conversa fuerit, & successor tenetur stare locationi, *c. 1. de solut. c. hac hujus placiti c. quicunque suffragio 12. quæst. 2. c. 1. de deposit. c. hoc jus in fin. princ. vers. is creditore 10. quæst. 2. Rot. decis. 1. in princ. hoc tit. in nov. Franc. Marc. quæst. 196. par.*
5 *2. Covar. var. resolut. lib. 2. c. 15. num. 5.* an vero † nomine suo, non intendens obligare Ecclesiam, aut nomine Ecclesiæ inutiliter, aut neglecta solemnitate, & successor non tenetur stare locationi: *d. c. magnam sess. 25. c. 2. de precar. c. fin. & ibi Can. post gloss. ne præl. vic. suas & c. Rot. decis. 1 & decis. 2. hoc tit. in nov.* quia cum beneficia Ecclesiastica personalia sint, contractus locationis circa illa habitus, personas obtinentis non excedit, *c. nisi de præl. c. adhoc de auct. & usu pall.* per obitum ipso jure expirat, *Rot. d. decis. 1. num. 2. hoc tit. in nov. c. fin. & ibi gloss. in verbo terminum & Can. ne præl. vic. suas, & c. c. possessiones 16. quæst. 1. & ibi gl.* si conductor aliquid ultra solvit, sibi imputet, quia providere debuit, *l. si quis domum §. 1. ff. de loc.* sed & si successor receperit pensionem certis temporibus, censetur ratificasse locationem tacite pro tempore quo recepit pensionem, & nulla censetur pro futuro tempore locatio nova introducta. *Put. decis. 175. & 178 lib. 1. Rot. d. decis. 1. num. 2. & decis. 2. vers. sed pone hoc tit. in nov. l. item quæritur §. qui impleto ff. de loc.* Prælatus enim in vita æquiparatur usufructuario, & ususfructuarius morte finitur, *c. præsenti de off. ord. in 6. & ibi Can.* tum quod successor in beneficio, venit ex novo titulo, non jure hæreditario, *c. 2. de concess. præb. c. ad decorem de*
6 *instit. c. ad extirpandas de fil. presb.* Pœna † legis *conductores C. hoc tit.* non habet locum in successore in beneficio, ut conductor in judicio contradicens teneatur ad æstimationem bonorum locatorum, *Rot. decis. 2. in princ. hoc tit. in nov. l. emptorem & ibi gl. in verb. colono, & DD. C. de loc.*

Locatio non probat † dominium, *c. inter* 7
dilectos de fid. instr. l. ad probationem C. hoc tit. nisi concurrentibus adminiculis, *Bart. in l. ad probationem Felin. in c. inter dilectos numer. 8. & ibi Can.* aut possessionem, *l. nemo C. hoc tit.* contra extraneos, sed bene inter ipsos contrahentes, *l. prædia ff. de acq. poss. Rot. decis. 1. de fid. instr. in antiq. Monach. remed. 3. retinenda num. 571. & seqq. Greg. xv. decis. 6. & ibi late add.* aut valorem annui redditus, *Rot. divers. decis. 116. num. 2. & 3. par. 2. Sarn. in reg. de valore, quæst. 11. in princ.* conductor † male versatus potest expelli, *l. eda* 8
C. locat. Sed non perdit meliorationes, *l. colonus ff. hoc tit.*

De rerum permutatione.

Titulus XIX.

SUMMARIA.

1 *Permutatio est contractus innominatus quo certa species pro certa specie vicaria præstatione mutatur.*

2 *Contrahitur nudo pacto & re tradita etiam ex altera parte tantum & accipientis facta.*

3 *Datur ei qui ex parte sua permutationem implevit actio præscriptis verbis bonæ fidei contra compermutantem ut fides placiti sibi servetur &c.*

4 *Condictio ob causam quæ non oritur ex permutatione, ut datum recipiat.*

5 *In permutatione quæ fit de ecclesia ut de proprietate, pactum intervenire potest.*

6 *In qua requiritur authoritas superioris & consensus capituli expressus in expletione actus propter alienationem juris ecclesiæ.*

7 *In permutatione ecclesiarum seu beneficiorum in titulum requiritur primo quod nō interveniat pactio licet possit interuenire tractatus.*

8 *Secundo, iusta causa.*

9 *Tertio, quod spirituale permutetur cum spirituali & temporale cum temporali.*

10 *Quarto, authoritas episcopi cum consensu sui capituli expresso vel tacito in quocunque mente fiat permutatio quando ad eum pertinet collatio institutio electionis cōfirmatio & beneficia sint eiusdem diœcesis.*

11 *Vel inferioris prælati habentis ius quasi Episcopale.*

12 *Aut capituli, sede vacante, cum aliqua distinctione.*

13 *Cum consensu illorum ad quos pertinet collatio vel electio aut iuspatronatus Ecclesiasticum vel laicale.*

14 *Quinto, requiritur quod vterque ius habeat in beneficio permutato.*

15 *Sexto, quod exprimantur obtenta beneficia si fiat permutatio in manibus alicuius non ordinarii.*

16 *Septimo, vt beneficia ex causa permutationis resignata & vacantia ipsis permutantibus conferantur.*

17 *Beneficiorum vacantium per resignationem ex causa permutationis, collationi non est præfixum certum tempus.*

18 *Beneficia & dignitates quæ nam possunt ad inuicem permutari.*

19 *In permutationibus postquam superior illas admisit est vera beneficiorum vacatio, quia in eis interuenit voluntaria resignatio.*

20 *Et debet sequi vera collatio & institutio.*

21 *Reseruata beneficia in manibus episcopi ex causa permutationis renunciata vere vacant, licet Episcopus ea compermutantibus conferre non possit sed recurrendum est ad summum pontificem pro perficienda permutatione.*

22 *Si superior permutationem non admittat, vel ex causa admissa non perficiatur, vnicuiq; permutantium licitum est, ad suum beneficium redire absque noua collatione.*

23 *Permutatio contrahitur inter duos, inter tres non est vera permutatio.*

24 *Beneficia resignata in curia ex causa permutationis non vacant in curia.*

25 *Non admissa permutatione sine culpa vtriusque vacant extra curiam si permutare volentes moriantur extra curiam.*

26 *Si vnus permutantium moriatur extra curiam non facta permutatione superuiuenti confertur beneficium mortui ac beneficium superuiuentis vacat per resignationem.*

27 *Permutatione completa ex vna parte si per alterum stet quominus impleatur, is qui impleuit restituitur ad suum beneficium authoritate superioris.*

28 *Idem obtinet si beneficium permutatum euincatur, vel alterum ex duobus beneficijs cum vno permutatis si aliud dimittat.*

SVBIICIT titulum *de permutatione* quæ etiam proxima est emptioni & venditione, § *item pretium Inst. de empt. & vend. l. 2. C. hoc tit. l. fin. ff. eod.* Est contractus † innominatus, quo certa species pro certa specie vicaria præstatione mutatur, *l. cum precibus l. quoniam, & ibi gl. fin. in l. 1. C. hoc tit. & ibi post n. 3. Bald. &* DD. quando datur genus pro genere vel specie, vel species pro genere, est alius contractus innominatus, *do vt des, l. naturalis §. 1. & 2. ff. de præscript. verb. gl. fin. in d. l. 1. C. hoc tit. & ibi DD.* Contractus enim omnes tam innominati, quam nominati cognoscuntur per modum ineundi, *Bart. in l. ex pla-* B

ex placito n. 10. *& seq. C. hoc tit.* Contrahitur
2 † nudo pacto, & re tradita etiam ex altera parte tantum, *l. ex placito C. hoc tit. & ibi gl. & DD. l.* 1. §. *permutatio ff. eod. & ibi gl. in verb. tradita, & Doct.* Et accipientis facta, habita compermutanti fide de re danda, *gl. in l. proponas, & ibi Bart. n.* 9. *C de dol. & plenius Bart. post gl in l si seruus communis* §. *locaui n.* 1. *ff. de furt. vbi tenet quod* §. *vendita Inst. de rer. diuis. habet locum in omnibus contractibus nominatis, & innominatis per tex. in l* 3. *ff. de pignor. act.* quia solo consensu non perficitur, quod in his tantum receptum est, qui nomen suum habent, *l. iurisgentium in princ. &* §. 1. *ff. de pact d. l.* 1. §. *permutatio ff. hoc tit. Bart. in d. l. ex placito numer.* 1. alienam rem dans nullam contrahit permutationem, *l.* 1.
3 §. *ideo pedius ff. hoc tit.* datur ei † qui ex sua parte permutationem impleuit, actio præscriptis verbis bonæ fidei, §. *actionum autem quædam Inst. de act.* 2. *C. hoc tit.* orta ex pacto præambulo re secuta, *Bart in d. l. ex placito n.* 2. *&* 3. *C. hoc tit.* quia cum interueniat res ad implementum pacti præambuli, non agitur ex implente, sed ex impleto, *l. si ita futuro stipulatus* §. 1. *& l. seq. ff. de nouat. & deleg.* contra compermutantem, vt fides placidi sibi seruetur, & promissa præstentur, *l. cum precibus l. rebus, & l. fin. C. hoc tit.*. vel interesse, *d. l cum precib. & ibi gl. in verb. seruetur gl.* 1. *in d. l. fin C. hoc tit. l naturalis* §. 1. *l. ob eum*
4 *ff. de præscr. verb.* & condictio ob causam, † quæ non oritur ex permutatione, vt datum recipiat, quasi ob rem datum quæ non est secuta, *d. l. naturalis* §. 1. *d. l. quoniam l.* 1. *in fin. ff. hoc tit. l.* 1. *& seq. ff. de cond. caus. dat. & c.* alteri qui non adimpleuit, nulla datur actio, *d. l. ex placito, & ibi DD. & gl. & Bart. n.* 5.

His generalibus præmissis, dicendum est de permutatione ecclesiarum, & beneficiorum, quæ fit de ecclesia, aliquãdo vt de proprietate, aliquando fit in titulum. In permutatione quæ fit de ecclesia † vt de pro- 5
prietate, ex causa expedientiæ personarum, commoditatis, siue vicinitatis, *Pan. in c. penult. n.* 7. *tit.* pactio interuenire potest, vt quando duæ parochiales ecclesiæ, vna conuentuali, altera regulari, ecclesiæ incorporatæ per se, ipsorumque possessiones, si altera ratione possessionum alteri præpenderet, refusa certa pecunia, per se, ita quod illi contractus nequaquam quoad animum, aut verba sibi inuicem misceantur, ne ecclesia pro temporalibus concedi, aut reditus spirituales pecunia interueniente compensari videantur, *c. fin. hoc tit.* ad inuicem permutantur auctoritate superioris: *c. ad quæstiones h. t. & ibi Pan. n.* 3. *&* 5. *Anch. post numer.* 4. *vers. oppono, & Can. communiter facit. l. si sponsus* §. 1. *& ibi glo. ff. de donat. inter vir. & vxorem*, requiritur † auctoritas superioris 6
& consensus capituli sui expressus, *Franc. in c. vnico nu.* 7. *in fin. hoc tit. in* 6. in expletione actus, propter alienationem iuris ecclesiæ, quæ intervenit in permutatione, nam regulariter iura ecclesiarum non alienantur sine auctoritate superioris: *c. nulla de reb. eccl. non alien. c. sine exceptione* 12. *q.* 2. In permutatione ecclesiarum & beneficiorum † in titu- 7
lum plura requiruntur, Primo quod non interueniat pactio, licet possit interuenire tractatus subijciendo se dispositioni superioris, *c. vnico hoc tit. in* 6. *& ibi Franç. num.* 2. *Anch. in clem. vnica sub num.* 6. *hoc tit.* quia pactio circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem semper continet Simoniæ, *cap. quæsitum hoc tit & ibi Pan. num.* 10. *& Can.* Secundo iusta † causa, *d c. quæsitum in fin. c. mu- 8
tationes c. scias c. omnis qui* 7. *qu.* 1. *c. valet* 81. *dist. Garc. de benef. part. xj. cap.* 4. *à n.* 45. *vsque ad num.* 56. In maioribus beneficijs non admittitur permutatio, nisi necessitas, vel vtili-

tas ecclesiæ exposcat; in minoribus sufficit expedientia personarum, *Pan. in d. c. quæsitū num. 6 & seq. & ibi But. nu. 9. Anch. in d. clem.*
9 *unica n.* 7. Tertio quod † spirituale permutetur cum spirituali, & temporale cum temporali, & si ex altera parte minus valeat, suppleatur: *d. c. quæstiones c. fin. & ibi glo. in verb. temporalia hoc tit. d. c. statuimus, & ibi gloss.* 1. *de transact.* Sola minoritas fructuum alterius beneficii non inducit fraudem, *l. dolus C. de rescind. vend. Ioan. And. in c. unico num. 6. hoc tit. in 6. Rot. decis. 2. eod. in antiq. Dec. cons.*
10 209. *num.* 5. *& seq.* Quarto † auctoritas episcopi cum consensu sui capituli expresso, vel tacito; *Franc. in c. unico sub num. 7. vers. sed an in permut. hoc tit. in 6.* in quocumque mense fiat permutatio, *Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 14. num.* 32. *&* 33. quando ad eum pertinet collatio, institutio, electionis confirmatio, quando beneficia permutanda sunt eiusdem diœcesis; *d. c. quæsitum & ibi Pan. num. 4. dicens esse casum reservatum dignitati episcopali gloss. pen. in d. clem. unica hoc tit. & ibi Can. c. unic. eod. in 6. & ibi gloss. in verb. collationem,* quando sunt diversarum diœcesum, quilibet renunciabit in manibus sui episcopi, vel alter alteri committet; *c. unico, & ibi post gloss. in verb. collationem Can.*
11 *hoc tit. in* 6. vel inferioris † prælati habentis jus quasi episcopale; *c. abbates, & ibi post gl. Can. de privil. in* 6. aut capituli, sede vacante; quia admissio permutationis spectat ad jurisdictionem episcopalem, in qua succedit, nisi beneficia illa, vel alterum eorum spectarent ad collationem, electionem, præsentationem solius episcopi, sine capitulo; quia cum in talium beneficiorum collationem non succedat, ergo nec in consensu, quem præstare habet collator permutationi; *c. 2. ne sed. vac. & ibi DD.* si una cum capitulo habet facere præfata, cum sede vacante † capitulum tunc possit conferre, eligere, vel præsentare, 12
c. unico ne sed. vac. & c. in 6. poterit ut capitulum consentire, & ut episcopus auctoritatem interponere: *Imol. post gl. pen. in d. clem. unica hoc tit. n. xj. & Zab. num.* 17. quod si collatio permutandorum beneficiorum spectet communiter ad episcopum, & ad alium, vel ad alium tantum spectet collatio, electio, aut præsentatio, tunc episcopus permutationi auctoritatem adhibebit cum † consensu illorum, ad quos 13
spectat collatio, vel electio, *d. c. quæsitum, & ibi Pan. num. 9. Butr. num. 8. in fin. c. unico, & ibi gloss. in verb. collationem hoc tit. in 6. & ibi Franc. post Ioan. And. sub num. 6. vers. conclude, quod si permutatio,* aut jus patronatus, *gloss. in c. nemo deinceps, in verb. commendare, vers. nunquid ad talem commendam de elect. in 6. Franc. in d. c. unico num. 7. hoc tit. in 6.* ecclesiasticum, vel laicale, *Franc. in d. c. nemo sub num.* 7. eorumque consensus potest præcedere, & subsequi permutationem, quia facta sine prædictorum consensu non est ipso jure nulla, sed annullanda, si agant de contemptu, *Collect. in c. cum olim num. 3. & seq. & numer. 11. hoc tit. Rot. decis. 5. eod. in nov. Franc. in d. c. unico num. 7. licet Bellam. decis. 177. numer. 2. aliter videatur sentire. Covarr. pract. quæst. c. 36. num. 9. Garc. de benef. part. xj c. 3. num. 19. & seqq. & num, 21 & seq.*

Quando permutatio fuit facta bona fide, & nulla culpa permutantibus potest imputari, quilibet ipsorum permutantium etiam invitis patronis, mediante nova collatione, ad suum beneficium potest reverti; secus si fuerint in culpa, quia sciebant ecclesias habere patronum: nam tunc poterunt patroni etiam tali permutatione non cassata alium præsentare, *Franc. in d. c. nemo sub num. 7. Anchar. in fin. late Franc. in c. 1. num. 7. & 8. hoc tit. Rot. decis. 5. hoc titul. in nov. in fin.*

Garc.

Garc. de benef part. xj. c. 3. sub nu. 19. ubi refert decis. Rot. & n. 29. & seqq. Permutatio facta coram ordinario, patronis, collatoribus, & electoribus invitis, & contradicentibus est nulla; ita quod absque alia cessatione poterit præsentatio, collatio, & electio fieri, nisi talis permutatio fiat propter necessitatem, vel utilitatem ipsarum ecclesiarum, *Garc. de benef. part. xj. c. 3. num. 23. & seqq. Franc. in c. unico sub num. 7. & ibi Can. communiter hoc tit. in 6.* Collatio ordinarii ex causa permutationis absque mentione jurispatronatus non tollit ultimum statum quasi possessionis præsentandi patronis, *Calder. cons. 15. de jurepatr. Caput. decis.* 134. *part.* 1. quod per non usum non amittat quis possessionem, nisi appareat eum spoliatum, & ordinarius per admissionem permutationis non intendit spoliare; ratio præmissorum est, quia in permutatione interuenit renunciatio, & beneficium non potest renunciari, nisi in manibus eius, qui potest inuitum destituere, *dictum est supra tit. de renunciat.* ac sine titulo, & auctoritate episcopi non potest obtineri, c. 1. *de reg. jur. in 6.* item auctoritas episcopi purgat vitium Simoniæ, quod præsumi posset, *d. c. quæsitum c. nisi de præb. Archid. in c. quam pio num. 3. 1. quæst.* 2. permutantes sine auctoritate superioris privandi sunt beneficiis permutatis, *c. cum olim hoc tit.*

14 Quinto requiritur, quod † uterque jus habeat in beneficio permutato; *l. 1. ff. hoc tit. c. unico, ibi sua beneficia eod. in 6. c. cum venerabilis & ibi Pan. numer. 22. §. ad hæc de except. Collect in c. 1. num. 3. & seqq. hoc tit.* petenti beneficium ex causa permutationis, sufficit probare communem reputationem, & pacificam compermutantis possessionem, nō obstante clausula quod Papa non intendit plus juris conferre proviso, quam renunciauti competeret, *Ioan. Andr. in c. unico sub num. 2. hoc tit. in 6.* in fine litterarum permutationis apponi consueta; *Rot. decis. 10. hoc tit. in antiq. arg. notab. per Inn. & Host. in c. illud de præsumpt. & per Innoc. in c. innotuit de eo, qui fuit. ord. susc.* & impugnanti titulum permutantis incumbit onus probandi, c. *cum venerabilis §. ad hæc, & ibi not. Doct. de except. Pan. num. 24. Rot. decis 4 hoc tit. in nov.* Sexto quod exprimantur † obtenta beneficia, si 15
fiat permutatio in manibus alicuius non ordinarii, *Rot. decis. 13. hoc tit. in antiq. attestans ita servare Rotam*, Septimo ut beneficia ex 16
† causa permutationis resignata, & vacantia ipsis permutantibus conferantur, & collatio aliis facta nullius est momenti: cui conformis est Stylus Cancellariæ Apostolicæ, juxta quam si alicui permutant sua beneficia, unus sine alio non potest habere litteras, sive bullas; licet alius cum alio libere possit, *Rot. decis. 17. de consuetud. in antiq. clem. unica hoc tit. c. inter cætera de præbend.*
Collationi autem beneficiorum † vacan- 17
tium per resignationem ex causa permutationis tempus nō est præstitutum nec habet locum *c. 2 §. pen. & fin. de conceff. præb.* quod in collatione necessaria non habet locum, sed tantum in voluntaria & habente liberam potestatem conferendi, *Franc. in c. unico num. 10. hoc tit. in 6. & ibi Gamm. in §. 1. num.* 137. Beneficia & dignitates diversæ speciei, & qualitatis possunt ad invicem permutari, *c. cum olim. & ibi Pan. n. 1. & seqq. h. t. & ibi Can.* & potest una ecclesia cum pluribus, sive Iure proprietatis sive tituli, permutari, *c. cum venerabilis §. 1. & ibi Ioan. Andr. super verb. ecclesiis, Felin. in c. 1. qui limitat duobus modis Pan. n. 4. de except. Rot. decis. 3. hoc tit. in nov. & decis. 9. eod. in antiq.* beneficium † cum præstimonio non potest permutari, quia hoc cadit in laicum, nisi detur in titulū; *Gemin. in c. 1. nu. 9. hoc tit. in 6. & ibi Anchar. col. 3.*

col.3.vers.sed juxta hoc quaero, eadem ratione beneficium nō potest permutari cum pensione etiam assignata pro titulo recipiendorum ordinum, quia per hoc non censetur beneficialis titulus, *Zab.in clem.1.§.1.in 8.& 9.quaest.de suppl.negl.prael.* Iura quae quis habet ad beneficia etiam vacantia, ac debita ante collationem & acceptationem nō potest permutare, cum alio simile jus habente, aut cum obtinente beneficium, quia sunt jura personalia, quae non possunt de uno ad alium transire, nisi mediante Papa, *Anch.in c.1.col.3.vers.3.collige hoc titul.in 6.& ibi late Franc.à n 14.usque ad fin.tract.qua benef.poss.permut.* Ius quod quis habet in beneficio potest ante adeptam possessionem permutari, *Franc.in c.1.n.16.vers.6.hoc tit.in 6.& ibi Gamm.n.86.Prob.ad Monach.in c.licet episcopus n.6.de praeb.in 6.* An autem in parochialibus vacantibus ex causa permutationis sit faciendum examen per concursum, *vide Garc.de benef.par.9.c.2.§.1.num.161.& plurib.seqq.* Permutatio beneficii ad cuius titulum quis fuit ordinatus est nulla non facta permutatione mentione de hac qualitate, quae tamen sustinetur si permutans assecutus fuerit pacificam possessionem alterius beneficii ad sui congruam sustentationem sufficientis, *Greg.15.decis.441.c.2.sess.21.* In
19 permutationibus † postquam superior illas admisit, *Rot.decis.fin.sub num.7.in fin.hoc tit.in antiq.c.2.de renunc.in 6.juncto c.unico hoc tit.in 6.* est vera beneficiorum vacatio quia in eis intervenit voluntaria resignatio, *Clem.1.& c.cum olim,c.cum universorum hoc tit.c.1.eod.in 6.& ibi Franc.n 4.gloss.in c.si propter in verb.vacabunt.de rescript.in 6.& ibi Can. Garc.de benef.part.xj.c.3.nu.3.& seqq.* per quam permutantes amittunt proprietatem & possessionem, *c.admonet c.quod in dubiis c.super hoc,& ibi Inn.de renunc.* ideo permutanti denegatur interdictum unde vi, & remedium *c.reintegranda,3.quaest.2.Rot.decis.2.hoc tit.in nov.& decis.8.eod.in antiq.c.super hoc de renunc.c.excepta,de rest.spol.* & post resignationem sequi † debet vera collatio, & institutio, *d.clem.unica d.c.unico hoc tit in 6.Rot.decis.7.eod.in antiq.& decis.10 de renunc.in antiq.* quae fieri non possunt de beneficiis non vacantibus, *C.1.& 2.de concess.praeb.* & interveniente collatione, & non antea, acquiritur compermutantibus jus in beneficiis compermutatis, *Zab in clem.unica quaest.15.hoc tit.asserens de facto ita servari,& ibi Canonista,* Qualitas quoque requisita in beneficiis vacantibus requiritur etiam in beneficiis vacantibus ex causa permutationis, *Paris.de resign.lib.4.q 9.n.25.Put.decis.323.lib.1.Mohed.decis.7.de concess.praeb.* ac statuta & privilegia disponentia de beneficiis vacantibus, obtinent etiam in vacantibus ex causa permutationis, *c.si propter,& ibi post gloss in verb.vacabunt,Can.de rescr.in 6.Garc.de benef.part.xj.c.3.nu.7.& 8.* sed & beneficia † re- 21
servata in manibus episcopi ex causa permutationis renunciata, vere vacant, & permutantes amittunt tam proprietatem, quam possessionem, *Rot.decis.1.in 1.dub.hoc tit.in nov.& d.decis.10.de renunc.in antiq.in princ.c.unico hoc tit.in 6.& ibi Can.licet Ioan.Monach.ibidem videatur dixisse contrarium clem.unic.hoc tit.* licet episcopus ea permutantibus conferre non possit; quia reservatio afficit beneficium super quo fit, & aufert inferioribus omnem potestatem conferendi, & de eo disponendi, *c.ut nostrum de appell.c.si & tempore de elect.in 6.c.2.& c.dudum de praeb.in 6.* neque unusquisque permutantium propria auctoritate recursum habere ad proprium beneficium potest, nam cum vere vacaverit per resignationes, *c.quam periculosum 7.q.1.& ibi glos.& DD.* non possunt

re ha-

re haberi sine nova collatione & canonica institutione, c. *ex frequentibus de instit.* c. 1. *de reg. jur. in* 6. sed recurrendum est ad summum Pontificem pro perficienda permutatione: *Rot. decis. 1 in 2. & 3. dub. hoc tit. in nov. & decis. 10. de renunc. in antiq. Freder. de sen. de*
21 *permut. quæst.* 30. si vero superior † permutationem non admittat, vel ex causa admissa non perficiatur, unicuique permutantium licitum est ad suum beneficium redire absq; datione alterius executoris, vel alia nova collatione, *Rot. decis. fin. num. 6. in fin. & num. 7. hoc tit. in antiq. Rot. decis. 1. num. 6. in fin. attestans ita servari hoc tit. in nov. licet Garc. de benef. par. xj. c. 4. num. 7. & seq. dicat id esse speciale in permutatione facta in manibus Papæ*, quia tunc beneficia permutata vacant de Iure, de facto; & in permutatione, licita est pœnitentia, re integra; *Vital. in clem. un. num. 83. & 87. & seqq. hoc tit. & ibi Anchar. num. 5. Rot. d. decis. 1 num. 6. in fin. hoc tit. in nov.* Permutatio
23 † contrahitur inter duos, inter tres non est vera permutatio, *Imol. in clem. unica num. 40. & ibi Can. Collect. in c. 1. nu. 9. & Achill. decis. 2. hoc tit.* unde si Antonius renunciaret beneficium suum in favorem Alexandri, & Alexander beneficium suum in favorem alterius intuitu Antonii, nõ est permutatio, quia non permutant ad invicem beneficia suæ, c. *cum universorum hoc tit. Franc. post Io. And. in c. 1. sub n. 3. circa finem eod. in 6. & ibid. Anchar.* & istæ quadrangulares & triangulares permutationes censentur Simoniacæ, quia in eis resignationes non fiunt liberæ, *Pan. in d. c. cum universorum n. 4. & 5. Ioan. Andr. in c. unico sub n. 2. h. t. in 6. c. ex parte 1. & ibi gl. 2. de off. deleg. Caputaq. decis. 325. par. 2.* & beneficia possunt impetrari tanquam vacantia cum collatio non teneat, c. *ordinationes, & c. seq. 1. q. 1. Collect. in c. 1. n. 9. & 10. hoc tit. Pan. in d. c. cum universorum n. 5. in fin.*

Beneficia resignata † in Curia causa per- 24
mutationis, non vacant in Curia, quia sunt resignata sub modo, qui nisi sequatur non intelligitur facta renunciatio, *l. si me l. qui absenti §. si quis ff. de acq. poss. Innoc. in c. inter cætera in princ. de præb. Rot. decis. 4. hoc tit. in antiq.* vel sub conditione tacita à Iure approbata, si superiori placuerit, transferre permutantes, c. *quæsitum hoc tit.* & non † admissa sive 25
secuta permutatione sine culpa utriusque vacat extra curiam, si permutare volentes moriantur extra curiam, *l. cum te feud. C. de pact. inter empt. & vend. Ioan. Andr. in c. unico sub n. 5. hoc tit. in 6. Rot. decis. 4. n. 2. eod. in antiq.* si autem unus † permutare volentium 26
moriatur extra curiam, non facta permutatione, superviventi confertur beneficium mortui, & in ejus persona perficitur permutatio, & Bulla per Cancellariam expeditur, *Rot. d. decis. 4. nu. 3. hoc tit. in antiq. arg. l. jure civili cum ibi not. ff. de cond. & demonstr.* ac beneficium superviventis vacat per resignationem, *Rot. decis. 1 c. de renunt. in antiq. Clem. unica hoc tit. & ibi post gl. in verb. ex causa Can. Garc. de benef. part. xj. c. 4. n. 10.*

Permutatione beneficiorum † completa 27
ex una parte, si per alteram stet quominus impleatur? is qui implevit restituitur ad suum beneficium auctoritate superioris, *d. c. cum universorum, & ibi Pan. n. 4. & Can. communiter Felin. in c. cum venerabilis n. xj. de except. Rot. decis. fin. n. 6. hoc t. in antiq.* idem obtinet † si beneficium permutatum evinca- 28
tur, vel alterum ex duobus beneficiis cum uno commutatis evincatur, & aliud dimittat vel dimittere paratus est, *Felin. in d. c. cum venerabilis n. xj. in fin. Pan. n. 23. Rot. decis. 3. h. t. in nov.* propria enim auctoritate ad beneficium permutatum redire non potest, quia cum permutatio sit actus liber & voluntarius, *Paris. in d. c. cum venerabilis n. 45.* bene-

ficiumque vere vacaverit, non potest rehaberi sine nova collatione & institutione, *Rot. decis. 1. in 3. dub. & decis. 3. h. t. in nov. & decis. 7. eod. in antiq. & decis. 10. de renunc. in antiq. c. ex frequentibus de instit. cum ibi not.* nisi in bullis permutationis sit clausula, ut alteri ex permutantibus, si compermutans facit ne permutatio sortiatur effectum, liceat etiam propria auctoritate ad beneficium redire, *arg c. si beneficia de præb. in 6. Mandos. de sign. grat. tit. permutationes vers. clausula, ut alteri &c.* quo casu possessione vacua, propria auctoritate redire potest, quod non est permissum si alius occupavit beneficium, *l. fin. C. de edict. div. Adr. toll. l. cum hæredes, & ibi not. ff. de acquir. possess. Inn. in c. transmissam sub n. 1. vers. & possunt hæc habere locum de elect. Rot. decis. 7. de rest. spol. in antiq.* Interdum Papa concedit compermutantibus, ut in dictis quondam antiquis & prioribus beneficiis possint remanere, *Lap. alleg. 89. sub nu. 2. vers. primum c.* An æquitas *l. 2. C. de rescind. vend.* habeat locum in permut. beneficiorum, *vide vide Bell. de permut. benef. par. 2. q. 2. n. 7. & pluribus seqq. usque ad finem, & Bald. obiter aliter sentientem in d. l. 2. n. 22.*

De Feudis.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 *Feudi definitio.*
2 *Feudatarii circa obsequia & servitia libertis æquiparantur.*
3 *Feudum est contractus nominatus.*
4 *Quænam actio ex eo detur.*
5 *Vasalli omnes fidelitatem habere debent.*
6 *Investitura per quos testes probetur.*
7 *Fœmina in feudo non succedunt.*
8 *Feudum in dubio præsumitur ex pacto & providentia.*
9 *Prælati ecclesiæ non possunt res Ecclesiæ infeudare.*
10 *Limita dictam regulam in quinque casibus.*
11 *Vasallus privatur feudo ex eisdem causis ob quas filius potest exhæredari, conjugi olim poterat dare libellus repudii, donatio inter vivos perfecta revocari & libertus ut ingratus in servitutem redigi.*
12 *Vasallus sine permissione Domini feudum distrahens vel pro anima judicans, vel alteri oppignorans vel aliquod commercium super feudo excogitans actu & facto pratio & feudo ipso jure privatur.*
13 *Excepta sub infeudatione facta sine fraude & oppignoratione feudi à vasallo ipsi domino.*
14 *Dominus an possit alienare feudum vasallo invito.*
15 *Vasallus si per annum & diem investituram non petierit, feudum amittit.*
16 *Vasallus si filius ejus dominũ offenderit, ipsum à se separat, alioquin feudum amittit.*
17 *Vasallus feudum inficiens fraudulenter feudum amittit.*
18 *Dominus proprietate privatur ex omni Felonia, qua vasallus feudo privatur.*
19 *Caducitas incursa prædecessorẽ non potest declarari contra successorem vel hæredem.*
20 *Ius revocandi feudum propter ingratitudinem non transit ad hæredem ipsius domini.*
21 *Domini an sit cognitio de controversis feudi.*

SUBNECTIT hunc titulum, quia feudum est species alienationis, *c. 1. §. fin. de invest. de re alien. fact.* nam est benevola † & perpetua concessio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione utilis dominii proprietate retenta, sub homagio sive fidelitate & exhibitione servitiorum, *c. 1. §. fin. in quib. caus. feud. amit. Bald. in prælud. feud. nu. 7. & 8.* 1

Zabarin.

Zabarin.c.2.in quæst.14.& qu.15.h.t.& ibi I-
2 *mol.& Can.*feudatarii † circa obsequia & servitia libertis æquiparantur. *Bald. in l. libertis n.41.C.de oper.libert.gl.in c.1.in verb salva reverentia, de mil.vass.qui cont.est gl.in l.solo, C. de lib.caus.gl.in l 2.in verbo nati C.de lib.& eorum lib.Ias.in l.si non sortem §. libertus in princip.ff.*
3 *de condict.indeb.*feudum est † contractus nominatus proprio nomine & singularibus consuetudinibus & naturis discretus, *Bart. in l. jurisgentium §. quinimmo n.19 ff. de pact. Bal.in c.qua in Ecclesiarum n.84.& seq.& ibid. Imol.de constit.*habet enim formam juramenti fidelitatis & investituræ, *c.de forma 22.qu.5.c 1.de forma fidelitatis: c.unico de nov. form. fidel.*quæ in dubio facta præsumitur præsenti, *Felin.in c.tenor n.3.de re jud.ubi late tractat, quando præsumitur, præsentia, & Can.* quod si concedens feudum induxit vasallum in pos-
4 sessionem naturalem feudi, datur † vasallo utilis rei vendicatio contra extraneum & contra dominum, quia utilis tunc præfertur directæ, *c. 1. vers. rei autem de investit. de reb. al.fact.c.1.de controv.int.vasall & alium de benef.& utrobique gl.* si investivit vasallum verbo aut alio actu corporeo puta hasta aut ense, nō competit vasallo rei vendicatio quod talis investitura non transferat possessionem aut dominium, *c.1 & ibi Bald.num.2.& DD quid sit investitura, c.ex ore de his quæ fi a major. par.cap.c. auctoritate de instit.* nisi fiat in præsentia rei, *l.quod meo § si venditorem 2.resp. ff. de acq. poss. Pan. in c. per tuas in fin.de donat.* sed compellitur dominus possessionem feudi, de quo investituram fecit præcise tradere, prætermissa condemnatione ad interesse, *§.si facta c 1.si de feud. def. cont. sit int. dom. & agnat.vass* si est facta sola promissio de investiēdo, datur vasallo cōtra dominū actio ex contractu feudi, *Bart.in l.unica n. 10. ff. de cond.ex lege*, quæ variatur in directam, quæ datur domino, & contrariam quæ datur vasallo, *Bart.in l. commodato §.1.ff. commod.* vel condictio quæ nascitur ex moribus seu usib. feudorum, *Bald.in rubr.C.n.14. de cond. ex lege Ias in præl.feud. nu. 35.& 36.* aut si vallata sit stipulatione, actio ex stipulatu, quia in ea deducitur factū incertū, nempe promissio de investiēdo, *Inst. de verb.obl.in prin.l.ubi aut §.qui id quod ff. de verb.oblig.l si quis certum ff. si cert.pet.* Econtra dominus aget ad servitium actione ex stipulato si fuit stipulatione promissum, vel actione ex contractu feudi, ut dictum est, vel condictione ex moribus, *gl. fin.in c.1.§ fin.de c.qui jur.vend.Paulo ante fin.*
Omnes vasalli † fidelitatem facere debent, 5
nisi nominatim & expresse sit dictum, quod sit francum, id est sine fidelitate concessum, quia excedit naturam recti feudi etiam nobilis, *Bald.in c inter dilectos num.8.& 10.de fid. instr.*

Probatur investitura † si feudum est anti- 6
quum, per quoscumque Testes, præter fœminas, si feudum est novum per pares Curiæ tantum, id est alios Convasallos, *c. unico, qui test.sint, nec ad prob.nov.invest.& ibi Bald.n. 1. latius distinguit.*

Fœminæ † in feudo non succedunt, nisi 7
de eis nominatim sit dictum, *c.unico in fin.in quib.caus.feud.amitt.*& filiis masculis non extantibus. *c. 1. §.filia de success. feud.* masculis extantibus, fœminæ ulterius non admittuntur, *c.1 §. fin. Episc.vel Abb. feud.non poss. c.unic.de eo, qui sibi, vel hæredibus suis masc.vel fœm.invest.*

Feudi divisio multiplex est, ut patet ex arbore feudorum impressa post libros feudorum, ad quam me refero, Feudum in dubio
† præsumitur ex pacto & providentia & non 8
hæreditarium, *Mynf.obser.2.cent.4.*

Prælati Ecclesiæ † non possunt res Eccle- 9
siæ infeudare, *Vt in rubr.& nigr.Episcopi vel*

Abb. feud dar. non poss. fallit in feudo deuo-
10 luta † ad Ecclesiam; secundo, in feudo per vassallum alienato sine licentia Ecclesiæ & per vassallum amisso, de quo Prælatus potest inuestire filium vel consanguineum alienantis, quia aliud est alienare de nouo, aliud antiquum concedere Tertio in feudo alienato, quod per Ecclesiam facile non potest recuperari, quod potest Prælatus alicui laico in feudum concedere qui illud recuperet, & in feudum ab ecclesia recognoscat, *c. fin. hoc tit. & ibi gl. & Can.* Quarto, ratione. seruitij ipsi Prælato præstiti, *c. per tuas de donat. & ibi Pan. n. 2. & Can.* Quinto, possunt prælati reintegrare feudum concessum ad mensuram promissam, *d. c. per tuas, & ibi Pan. n. 1. & 3. & Can.*

11 Vassallus priuatur feudo † ex eisdem causis ob quas filius potest exheredari, coniugi olim poterat dari libellus repudij, donatio inter viuos perfecta potest reuocari, & libertus vt ingradus in seruitutem redigi, *c. 1. §. item qui Dominum, vers. prædictis, quæ fuit 1 caus. benef. amitt.* Tamen possessionem feudi non amittit, nisi per sententiam priuationis siue declaratoriam, *c. 1. in princ. de feud. sine culp. non amitt. & ibi Affl. n. 13. & DD. Gail. obs. 51. lib. 2.* Sunt multæ causæ speciales ob quas vassallus feudo priuatur, enumeratæ in titulis, *quibus mod. feud. amitt. & quæ fuit 1. caus. benef. amitten. lib. 2.* Ingratitudo probari debet per quinque Testes summæ atquæ integræ opinionis, *c. vnico, quot testes sint necess. ad prob. feudat. ingrat.* Ego
12 paucas enumerabo. Vassallus † sine permissione domini expressa vel tacita, *gl. in c. 1. in verb. ipsorum permissu feud alien per Lotar. c. 1. §. præterea, & ibi gl. regressum quib. mod. feud amitt. Clar. in §. feudum quæst. 31 n. 13.* feudum in totum vel partem aliquam distrahens, vel pro anima iudicans, vel alteri oppignorans, vel aliquod commercium super feudo excogitans, actu vel facto, (requiritur enim actualis traditio, & non sufficit clausula constituti,) *Bald. in cap. 1. §. aut si libellario numer. 4. quib. mod. feud. amitt. lib. 1. & ibi DD. clar. in §. emphyteusis quæst. 13. num. 3. & 4. Greg. 15. decis. 388. num. 2. & ibi annot. & decis. 520. & ibi annot.* pretio feudo, ipso iure priuatur quod ad dominũ libere reuertitur nulla præscriptione obstãte. Notarius qui super tali contractu instrumentum conscripserit, post amissionem officij, infamiæ periculum sustinet, & amittit manum, *c. 1. de prohib. feud. alien. per Lothar. c. 1. de prohib. feud. alien. per freder.* Excepta † sub infeudatione facta sine fraude, *c. 1.* 13
§. insuper, & ibi gl. in verbo alium vassallum, & DD. de prohibit. feud. alien. per freder. Mynsing. obs. 62 cent. 1. & oppignoratione feudi à vassallo facta ipsi domino, qui si abstinuerit à seruitio vassalli, non tenetur fructus in sortem computare, *c. 1. hoc tit. Franc. Marc. decisi 610. part. 1.* Dominus non potest † alie- 14
nare feudum vassallo inuito per viam delegationibus, sed per modum cessionis potest vassallo inuito, si alienat cum Curia, ac etiam sine curia; Dummodo totam proprietatem alienet, *c. 1. §. ex eadem lege, & ibi Bald. n. 1. & DD. de leg. Corrad. Put. decis. 37. lib. 1. plures citans late Felin. in c. dilecti sub n. 1. in gl. super verbo, hominibus inuitis, de maior. & obed.* Quia licet domino de proprietate sua disponere, cum proprietas non sit affecta, sicut licet alienare cum prædio ascriptitios, & censitos etiam inuitos, quamuis ipsi ingenui sint, *l. quemadmodum, & l. ne diutius, & ibi gl. in verb. intelligatur. C. de agric. & censit. lib. xj.* Secundo, si quis infeudatus maior quatuordecim annis, sua in curia, vel negligentia per annum † & diem steterit, quod 15
feudi inuestituram non petierit, transacto

hoc

hoc tempore feudum amittit, & ad dominum redit, c. *1. in fin. princ. de probib. feud. alien. per freder. Mynſ. obſ. 9. cent.* 5. ſi juſta cauſa impeditus non petierit, non amittit feudum, c. *quoniam de probib. feud. alien. per Lothar.*
16 Tertio, ſi filius † aut aliquis ex domeſticis vaſſalli dominum oſtenderit, Pater à domino requiſitus deducit filium ad ſatisfaciendum domino, vel à ſe filium ſeparat, alioquin feudo privatur, ſi pater vult eum deducere, ut ſatisfaciat, & filius contemnit, Patre mortuo in feudo non ſuccedit, c. 1. §. *inſuper de probib. feud. alien. per freder.*
17 Quarto vaſſallus feudum † inficians fraudulenter, ſi dominus contra eum probaverit, feudum amittit, §. *fin. c. 1. de lege Corradi.* alias cauſas in locis præcitatis lector videre poterit.

18 Ex omni felonia † qua vaſallus feudo privatur, dominus proprietate privatur, c. *unico. Qual. Domin. propr. privetur.* Caduci-
19 tas † incurſa per prædeceſſorem non poteſt declarari adverſus ſucceſſorem vel hære-
20 dem, Ius quoque revocandi feudum † propter ingratitudinem vel feloniam non tranſit ad hæredem ipſius Domini, *l. 1. in fin. & l. fin. C. de revoc. donat. & ibi Bald. Salic. & DD. c. fin. & ibi gloſſ fin. & Can. de donat. Caſſad. deciſ. 2. de locato Mynſ. obſ. 97. cent. 3.* præterquam in caducitate quæ incurritur vigore pacti quia illa revocatio fit de jure communi & ideo hæredi & in hæredem competit. *Bald. in d l. fin. num. 2. Salic. numer. 4. & DD. communiter Gregorius xv. deciſ. 529. num. 16. & 20. Ant. Gabriel. de criminalib. concluſ. 35. ubi ponit plures ampliat. & limit.* Domini
21 eſt † cognitio, ſi inter duos vaſallos de feudo ſit controverſia, & per eum controverſia terminatur; tum in petitorio quam etiam in poſſeſſorio quando poſſeſſorium reſpicit adminiculum petitorii. *Bal. in c. 1. num. 2. de lege Corradi Prepoſ. in c. 1. ſub numer. 6. verſ. quid autem ſi inter vaſallos vertatur quaeſtio in poſſeſſorio ſolo apud quem vel quos quaeſt. feud. deb. term. & ibi Alvarot. ſub num. 3. late diſtinguit §. fin. de probib. feud. alien. per Freder. & ibi DD.* ſi inter dominum, & vaſſallum lis oriatur, per pares curiæ à domino ſub fidelitatis debito conjuratos terminatur c. 1. §. *fin. verſ præterea, de probib feud. alien. per Freder. Mynſ. obſ. 99. cent. 1. & obſ. 89. cent. 4. & obſ. 75. cent. 5.* coram quibus non habet locum reconventio ſuper negotio non feudali. *Mynſ. obſ. 90. cent. 4. Bald. in c. præterea num. 12. & ſeqq. de probibita feud. alienat. per Frid.* & ad quem in utroque cauſa ſit appellandum *tradit Mynſ. obſ. 5. cent.* 5. ſi dominus non habet Pares Curiæ, tunc judicis illius, qui convenitur, vel eius, in cuius foro res eſt ſita, erit cognitio, *l. 2. C. de jurisd. omn. jud. l. fin. C. ubi in rem actio. &c.* Idem obtinet ſi inter dominum, & alium, qui non ſit vaſallus, de feudo quæſtio eſt, vel inter vaſſallum, & alium, ut ſub alio judice, ſub cuius juriſdictione erunt, vel res eſt ſita, terminari debeat. §. *ſi judex verſ. ſi duo, & verſ. ſeq. de pac. tenenda. c. 1. verſ ſi autem de l. Corral.*

De pignoribus, & aliis cautionibus.

Titulus XXI.

SVMMARIA.

1 *Beneficiorum fructus non veniunt in ſimplici obligatione facta per clericum.*

2 *Pignus non recipit diviſionem inter hæredes licet actio perſonalis inter eos ipſi jure ſit diviſa proportionibus hæreditariis.*

SVBDIT hunc titulum, quia oppigneratio rei ſpecies eſt alienationis, c. 2. & 3. hoc

hoc tit. c.nulli de reb.eccl.non alien. De serviana, & quasi serviana, quæ dantur creditori tractatur *in Instit.Imper.tit.*de action.§.item serviana, & pignoratitia actione quæ datur debitori soluto debito pro repetitione rei oppignoratæ in Instrum. Imper. tit. *quib. mod.re contrah. oblig.§.fin.* In simplici obligatione facta per clericos non veniunt fru-
1 ctus † beneficiorum suorum; ita quod fructus debeant creditoribus applicari, nisi in utilitatem ecclesiæ debitum esset contractum; sed ad solutionem debitorum per eos contractorum possunt capi in causam judicati: c. *pervenit, & ibi Innoc.in verb. redditibus Host.n.7 & Can.de fideiuss.Rot. decis. u-*
2 *nica de solut. in antiq.* Pignus † non recipit divisionem inter hæredes, licet inter eos actio personalis quæsita ex lege duodecim tabularum pro portionibus scindatur, *l. 1. & 2.C. si unus ex plur. hær. cred. vel deb. port. suam deb. sol. vel acc.* & unus non potest in solidum pro toto credito conveniri, etiamsi alter cohæres non esset solvendo, *Greg. 15. decis.442. & ibi add.allegat. Gomes.de individ. tom.2.c 10.sub num.3.vers.& procedit etiamsi l.pacto, & ibi gloss.1.C.de pact.l.3.ff.famil.hercisc.ibi, ut quis totum solui debeat l.ea quæ C. famil.hercisc.& ibi gloss.mag.l.1.& l.pro hæreditariis C.de hæred.act. & ibi gl. mag. ponit aliquos fallent.& DD. l. 1. C.si cert.pet.l. 1. C. de ann. & trib. lib. 10.* Vnde si creditor decedat relictis pluribus hæredibus, & uni hæredum solvatur pro parte sua, pignus non liberatur, sed in solidum cuique tenetur, & possunt reliqui hæredes totum fundum vendere oblato debitori eo, quod cohæredi eorum solvit, *l.solutum §. si creditori ff. de pignor. act.* etsi unus ex pluribus hæredibus debitoris portionem suam solverit, tamen tota res pignori data venire poterit, *l. si necessarias § si unus ff.de pign.act l.quandiu l.unus C.de distract. pign.* & unus hæredum debitoris pignora possidens in solidum convenitur, & non pro portione hæreditaria, *l.fin.C. si unus ex pluribus hered.* quia actio hypothecaria est realis.

De Fideiussoribus.

Titulus XXII.

SVMMARIA.

1 *Videantur instit. imperiales* hoc tit.

2 *Prohibetur clericis & religiosis ne ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis gravent.*

Dictum est de pignoribus, quæ dantur, aut constituuntur ut creditori salvum sit suum creditum, nunc dicendum est de † fideiussoribus, qui pro alienis debitis 1
intercedunt de quibus vide Instit. Imper. hoc eod.tit.Prohibetur clericis † & religio- 2
sis, ne ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis gravent, si secus fecerint ecclesia ad solutionem talium debitorum non tenetur, & clericus ipso Iure est suspensus ab administrationes spiritualium & temporalium, ac ecclesiam indemnem reddere tenetur, *c.si quorumdam de solut.* Religiosus vero graviori disciplinæ subjicitur, *c.penult.h.t.*

De Solutionibus.

Titulus XXIII.

SVMMARIA.

1 *Soluisse dicitur non tantum is qui pecuniam numeravit verum omnis qui obligatione qua tenebatur liberatus est.*

2 Cre-

2 *Creditor non cogitur recipere principale debitum nisi accessorio oblato.*

OBLIGATIONES de quibus dictum est solutionibus tolluntur, *Instit. quib. mod toll. oblig. in princ.* Ideo subnectit hanc rubricam; Dicitur † solvisse is, non tantum,
1 qui pecuniam numeravit, verum omnis omnino, qui obligatione, qua tenebatur, liberatus est, *l. 4. §. condemnatum, vers. solvisse ff. de re jud.* per alios modos, quibus tollitur obligatio notatos in Inst Imper. *tit. quib. mod toll. obligat.* ad quem me remitto, quando unum debitum est principale & aliud accessium quamvis accessorium est illiquidũ non cogitur † creditor recipere principale,
2 nisi accessorio oblato, *Ias. in l. quidam existimaverunt sub num. 6. in 3. limit. vers. 2. intellige. Alex. num. 8. ff. si cert. pet. & ibidem DD per l. tutor §. Lucius ff. de usur. approb à Rot. Cas. decis. 8. n. 8 & 9. de restit. spol.*

De Donationibus.

Titulus XXIV.

SVMMARIA.

1 *Clerici res ecclesiæ donare non possunt.*

2 *Vt donatio teneat duo copulative requiruntur, ut fiat in casu licito, & si excedat summam præfinitam quod servetur solemnitas requisita.*

3 *Præfata non requiruntur in casibus in quibus tutor dare potest, aut quando donat aliquid de redditibus ecclesiæ.*

4 *Clericis interdicitur ne studeant consanguineos familiaresve suos ex redditibus ecclesiæ augere.*

5 *Donatio inter vivos in dubio præsumitur.*

6 *Donatio ob bene merita censetur facta ex causa onerosa.*

7 *Interpretatio in contractibus plena in testamentis plenior, in beneficiis & donationibus plenissima est adhibenda.*

8 *Clausula*, concedimus vobis illam ecclesiam, *explicatur.*

9 *Donata res ecclesiæ sub modo irrevocabiliter fit ecclesiæ, nisi in contractu sit expressum quod modo cessante debeat revocari.*

10 *Donatio facta alicui pro se & descendentibus ex suo corpore natis, moriente ultimo ex descendentibus non revertitur ad donantem sed transit ad hæredes extraneos donatarii.*

11 *Donator de evictione non tenetur.*

CLERICI super rebus Ecclesiæ sibi commissæ contractus inire possunt, ut dictum est, eas vero † donare non possunt 1
regulariter, quia rerum ecclesiasticarum sunt procuratores & non domini, conditionem ecclesiæ meliorare possunt, deterioré facere non debent, c. 2. *hoc tit.* Vt donatio † 2
teneat duo copulative requiruntur ut fiat in casu licito, puta ecclesiæ vel loco religioso, *Clem. 2. de reb. eccl. non alien. c. pastoralis, & c. seq. hoc tit. c. si episcopus unam, 12. quæst. 2.* vel pro redemptione captivorum, vel alimonia pauperum, c. *aurum 12. quæst. 2. cap. 3. & ibi gloss. fin. hoc tit.* & si excedat summam à canonibus præfinitam; c. *apostolica in fin. hoc tit. c. si quis 3. c. si quis 12. quæst. 2.* vel potius considerata qualitate & quantitate rei donatæ & loci consuetudine, c. *cæterum, & ibi Anch. in 4. not. Pan. sub numer. 1. & 3. & Can. hoc tit.* quod servetur solemnitas debita: *c. fine exceptione c. si episcopus unam 12. quæst. 2. dictum est supra de reb. eccl. non alien.* altero deficiente donatio est ipso jure nulla: *c. 2. & ibi Pan. num. 5. & Anch. in c. apostolica num. 7. hoc tit.* utroque interveniente valet donatio, & si est gravosa multũ ecclesiæ, revocabitur

bitur per in integrum restitutionem. *Anch. in d.c.2.in fin.& Pan.num.2.hoc tit.Archid.in c.placuit sub num.1.vers.sed pro prima sententia*
3 *15.quaest.* 2. Praefata † non requiruntur in casibus, in quibus tutor dare potest, *l. cum plures §.fin.& l.cum tutor §.fin.ff.de administ. tut.* aut quando donat aliquid de redditibus Ecclesiae, quos facit suos, *c.praesenti de off.ord. in 6.Pan.in d.c.caeterum num.*4. aut de mobilibus emptis ex fructibus ecclesiae: *c. adhaec de testam.* Ex decretis Concilii Tridentini
4 interdicitur † episcopis & quibuscumque ecclesiastica beneficia tam saecularia, quam regularia obtinentibus, ac etiam S. R. E. Cardinalibus, ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos familiaresve suos studeant augere, qui si pauperes sint, iis, ut pauperibus distribuere permittit. c. 1. *sess.* 25.

Donationum duo sunt genera, mortis causa, & non mortis causa quae inter vivos appellatur, ut latius traditur *in instit. Imper.*
5 *hoc tit.* In dubio praesumitur † donatio inter vivos, etiamsi fiat ab infirmo. *l.Seia §.fin. ff.de mort.caus.donat. & ibi Bart. & DD.gl.* 1. *in l fin.C.eod. & ibi DD.Ias. in l.quae dotis num.* 26.*& seqq.ff sol.matr.* donatio ob benemeri-
6 ta † censetur facta ex causa onerosa, *l. arist. l. hoc jure §. 1. & fin.ff. hoc tit.* & est irrevocabilis etiam ob vitium subsequens ingratitudinis. *l si pater §.fin ff.hoc tit.& ibi glo.pen. Rom.sing.520.donatio. Rom.cons.298.numer. quarto & ibi Add.& fusius in l. si vero §. de viro n.46.ff.sol.matr.*
7 In contractibus plena † in testamentis plenior, in beneficiis & donationibus plenissima interpretatio est adhibenda, *c.cum dilecti hoc tit. § peculium Instit. de legat.l.1,C. de pec.eius, qui lib.mer.* Ideo si episcopus, cōsentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo utatur hac simplici-
8 tate verborum, † *concedimus vobis illam ecclesiam*, patronus Iuspatronatus, episcopus portionem fructuum, quam percipiebat in eadem ecclesia, vel si ex ipsius proventibus nullam debeat portionem habere, omnes proventus, praeter cathedraticum, in eorum usus convertendos donasse videtur, *c. pastoralis hoc tit.* & si pleno jure concesserit ecclesiam monasterio exempto, etiam cathedraticum cum correctione, visitatione, procuratione, reverentia, & charitativo subsidio censetur concessisse, *Calder.cons.* 5. *de reb. eccl.non alien. de cuius veritate dubitari potest propter c.visis & ibi gl.in verb.tradita 16. quaest.2.& not.per Collect. in c. cum venerabilis num.5.de censib. &c. Pan. in c. cum olim el.2. n.4.de privil.* Res donata † ecclesiae sub mo- 9
do statim & irrevocabiliter fit ecclesiae, nisi in contractu sit expressum, quod modo cessante debeat revocari, *c. verum de condit. appos.l.2.§.fin. & l. seq. & ibi DD. ff. de donat. Pan.late in c. verum numer.26.& seqq. & ibi Can. de for. comp.* Donatio † facta alicui pro 10
se & descendentibus ex suo corpore natis, moriente ultimo ex descendentibus non revertitur ad donantem, sed transit ad haeredes extraneos donatarii, quia ista est natura donationis ut sit perpetua, *l. 1. ff. de donat.l.Senatus ff. de mortis caus.donat.§. alia, & §. sciendum Instit. de donat.* remanetque penes ultimum morientem sine descendentibus sine ullo onere & gravamine, sicut fideicommissum simili modo relictum, *l.cum pater § libertis in fin.ff. de legat.2.Achill.decis.1. hoc tit.Greg.15.decis.542.n.8.* Donator † de 11
evictione non tenetur, sed de dolo si intercesserit, *l.Arist.§.fin.ff.de donat.l.2.C.de evict.Greg.15.decis.340.n.4.& ibi annot.*

De

De Peculio clericorum.

Titulus XXV.

SVMMARIA.

1 Clerici duplex habent peculium profectitium quod provenit ex rebus ecclesiæ ut sunt bona mobilia, & prædia acquisita intuitu ecclesiæ ex oblationibus & ejus fructibus quæ acquirunt ipsi ecclesiæ etiamsi proprio nomine emerint.

2 Laicale quod ante promotionem vel post promotionem, artificio paterna successione, aut dono consanguineorum vel amicorum intuitu personæ clericis obvenit & adventitium vel quasi castrense dici potest de quo libere disponunt.

3 Clerico qui industriam impendit in rebus ecclesiæ plantando usus meliorationum conceditur ad vitam etiam post dimissionem ecclesiæ aut privationem ob crimen.

4 Clericis de peculio profectitio an liceat facere testamentum vel legatum.

5 Profectitium peculium in dubio præsumitur.

6 Clericus habens utrumque patrimonium potest bona ecclesiæ pro victu consumere & patrimonialia aliaque lucra conservare.

7 Profectitium peculium reservatur successori vacante cathedrali regulari vel collegiata ecclesia.

8 Obvenientia quoq; tempore ecclesiæ vacantis ac emolumentum ex jurisdictione vel alias undecunque proveniens futuro successori sunt reservanda.

9 Nisi tunc certe dignitati competat jurisdictio cum ejus emolumentis.

10 Pœna clericorum occupantium & surripientium aut inter se dividentium bona dimissa aut obvenientia tempore vacationis. Summa in Decretal.

11 Pœna laicorum usurpantium bona ecclesiarum vacantium sub nomine jurium.

12 Canonicatu aut portione vacante in ecclesia collegiata, bona per prædefunctum intuitu ecclesiæ acquisita & fructus durante vacatione cedunt capitulo.

13 Dignitate aut personatu vacante si communia sint bona dignitatis & canonicatuum, tunc relicta & redditus durante vacatione devolvuntur ad capitulum si bona distincta sint tunc reservantur successori.

14 In cæteris quibuscunque ecclesiis & prioratibus non collegiatis quando eas vacare contigerit bona in ipsis inventa sive vacationis tempore obvenientia debent futuris successoribus reservari.

15 Pœna præsumentium ea occupare.

16 In Gallia rex jure regaliæ mortuo episcopo habet omnia pretiosa mobilia ac tempore aperta regalia fructus episcopalis dignitatis facit suos, habet custodiam confert beneficia ac percipit omne id sede episcopali vacante quod episcopus perciperet sede repleta.

17 Regalia, custodiam, advocationis titulum in ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet piis locis de novo usurpare conantium pœna.

18 Camera Apostolica de stylo Curiæ succedit in bonis & fructibus per clericos dimissis & fructus quorumcunque beneficiorum vacantium percipit & spolia vacantur.

19 Summus Pontifex dat facultatem seu licentiam testandi de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis ad certam summam & religiosis parcius cum per clausula de licentia eorum superioris.

De bonis paternis religiosis & monachis plerumque dat facultatem testandi.

20 Summus Pontifex nonnunquam bona intuitu ecclesiæ acquisita concedit aliis petentib. ex causa & appellatur spoliorum concessio.

1 CLERICI diverso jure censentur ex diversitate peculii, quod duplex † habent, profectitium, quod provenit ex rebus ecclesiæ, ut sunt bona mobilia & prædia acquisita intuitu ecclesiæ ex oblationibus vel ejus fructibus qua acquirunt ipsi ecclesiæ, c. 1. c. 2. 3. *& 4. hoc tit.* etiamsi proprio nomine emerint, c. *inquirendum hoc tit. l. si ut proponis, & ibi gloss. & DD. C. de rei vend.* quia clerici fructuum perceptorum sunt domini, & habent eorum proprietatem, quantum ad fidelem & debitam dispensationem faciendam sibi & suis, c. *omnino 31. dist.* c. *studeat in fin. 50 dist.* c. *non satis 86. dist. late Archid. in c. statutum sub num. 13. in verb. de suo proprio de rescript. in 6* & si illicite distribuunt non tenentur ad restitutionem, sed peccant mortaliter, *late Covar. in c. cum officiis num. 2. & 3. de testam. plures citans*, exceptis distributionibus quotidianis, in quibus plus juris & dominium consequuntur, & de illis possunt testari; *Gemin. in c. unico §. qui vero nu. 3. de cler. non resid in 6. Gemin. in c. præsenti num. 15. & 18. de off. ord. in 6. Dec cons. 279. Bolognet. ad cons. Ioan. de Anan. 87. num. 5. Covar. in c. cum*
2 *in officiis num. 4. de testam.* & laicale quod † ante promotionem, c. 1 *de testam. c. 1. & c. fixum 12. q. 2.* vel post pronunciationem artificio, paterna successione, aut dono consanguineorum vel amicorum intuitu personæ, clericis obvenit, & adventitium vel quasi castrense dici potest, de quo libere possunt disponere; c. *quia nos*, c. *relatum el. 2. vers. cæterum de testam. c. fixum 12. q 5. gl in summa d. q. 5. caus. 12. c. quicumque & c. seq. 12. quæst. 3.* & si decedant ab intestato, succedunt in eis consanguinei, & eis deficientibus ecclesia cui seruiebat tempore mortis, *c. 1. & ibi gloss. fin. & Can. de success. ab intest. c. si episcopus 2. resp. & c. fin. 12. qu. 5.* An huiusmodi bona habeant eadem priuilegia, quæ bonis ecclesiarum concessa sunt, aut ipsum patrimonium ad cuius titulum sunt promoti ad sacros ordines, *vide Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, num. 7. & 10. de constit. gloss. fin. in c. tuis de præben. & ibi Pan. num. 6. & 8. & Can. Couar. var. resol. lib. 1. cap. 4. num. 3. & 4.* Limita quando clericus † industriam impendit 3
in rebus ecclesiæ, plantando in solo ecclesiæ vineam, vel agella faciendo, cedit enim ecclesiæ augmentum & vtilitas rebus suis annexa, concesso vsu meliorationum clerico ad vitam, etiam post dimissionem ecclesiæ, aut priuationem ob crimen; *c. fin. hoc. tit. & ibi Ioann. Andr. Anchar. & Can.* De profectitio † etiamsi consistat in mobilibus; 4
c. ad hæc de testam. & ibi glo. & Can. qualescumque sint clerici, & qualecumque beneficium obtineant, *c. relatum el. 2. & Pan. in c. cum esses de testam num. 21. & seqq idem in d. c. 1. in 2. notab. de success. ab intest. Garc. de benef. part. 2. cap. 1. num. 9. & seqq. tex. in c. episcopus 14 qu. 1. Couarr. in c. cum in officijs num. 6. de testam.* licet alij distinguant inter clericos habentes administrationem, & non habentes administrationem, *Gemin. post gl. in c. præsenti num. 13. 14. & 15. Franc. numer. 4. & seq de off. ord. in 6. Rot. decis. 41. ante fin. de prob. in antiq.* nullum possunt facere testamẽtum, *c. quia nos in fin. c. cum in officiis c. relatum el 2. de testam. 12. q. 5 in summa, & c. nulli, & quia Ioannes Franc. Marc. decis. 445. part. 1. & decis. 197. part. 2. Guid. Pap. decis. 110.* aut legatum, nisi tantumdem de proprij iuris facultate suppleuerint, *d. c. fixum vers fin. c. si episcopus 12. q 5 c. si quis qualibet 12. q. 2.* antequam testentur, post vero tantumdem cõferre non possunt, *Pan. in c. cum esses num. 31. de testam.* aut extat consuetudo, vt de mobilibus, pauperibus, locis religiosis, & illis qui seruierunt viuentibus siue consanguinej, siue alij, aliqua, iuxta seruitij meritum aut eleemor-

eleemosynæ intuitu in vltima voluntate conferre possint, *d.c.ad hac, & c. relatum el 2. vers. licet de testam.* An valeat consuetudo quod clerici (nam in episcopis & prælatis talis consuetudo non obtinet, *Franc. Marc. qu. 445. part. 1. plures citans, & q. 197. part. 2. Couarr. in c. cum in officiis numer. 9. de testam. dicens moribus receptum esse. vt episcopus testandi licentia sit necessaria,*) de bonis acquisitis intuitu ecclesiæ, aut de fructibus beneficiorum suorum percipiendis post mortem vsque ad annum, ves biennium, libere possint testari, *vide Franc. in c. præsenti numer. 2. 8. & 9. de off. ordin. in 6. & ibi Can. Io Royas in epit. success. c. fin. num. 39. Nicol. de Vbaldis, de success. ab intest. cler cap. fin. circa finem, Franc. Marc quæst 445. num. 6. & 7. par. 1. Couar. in c. cum in officiis, nu. 7. & 9. de testam.* & quomodo fructus eius anni in quo mortuus est beneficiatus sint diuidendi, *vide Couar. var. resol. lib. 1. cap. 15. num. 12.* Viuentes & sui cõpotes moderate aliqua donare valẽt, *d.c. ad hac. dictum est supra tit. de donat.* Sed non immoderate, c. *cum olim de priuil.* neque plures minimas facere donationes, quæ constiuãt vnam grauem, *Anchar, in cap. Apostolicæ in 10 not. & in 3 quæst. de donat. & ibi Can.* In du-
5 bio † præsumitur peculium profectitium, non laicale, c. 1. *vbi nullatenus detineri patiaris de testam. gloss. 1. in c. 2. de success. ab intest. Pan. in c. vt vnus num. 3. hoc tit. qui refert DD. opiniones & ibi Ioan. Andr.* Clericus habens
6 † vtrumque patrimonium, potest bona ecclesiæ pro victu consumere, & patrimonialia aliaque lucra conseruare, *late Menoch. de arbitr. cas. 195. libr. 2. centur. 2. vbi distinguit quatuor casus.*

Profectitium peculium qui libet clericus secularis, *d.c. relatum 2. c. 1. hoc tit.* & regularis de consensu superioris, c, *monachi §. qui vero de stat. monac. Card. in Clem. 2. §. sed & talis in prin. de vit. & honest. clerici.* habere potest, Aduentitium potest habere clericus, quicunque proprijs non renunciauit, is qui renunciauit, non potest, *cap. 1. & ibi gloss. pen. de test. c. cum ad monast. in fin. de stat. monach.*

Peculium profectitium † iure canonico 7
reseruatur successori, c. *illud 12. quæst. 2. & ibi gl. 1. & Can. Fran. Marc. quæst. 197. part. 2.* quia successor tenetur soluere debita sui prædecessoris, pro necessitate Ecclesiæ contracta. c. 1. *de solut. & Can. c. præsenti §. porro de off. ord. in 6. Rot. dec. 41. de prob. in antiq.* vel deuoluitur ad capitulũ, c. *relatum el 2. §. nomine de test.* iuxta infrascriptas regulas. vacante cathedrali, regulari, vel collegiata Ecclesia fructus & bona per prælatum dimissa, siue bona prælati sint distincta, siue communia prælato & capitulo, *Taber. Clem. statutum n. 8. Vital. n. 38. & seqq. de elect. contra gl. ibidem in verb. dimissa & Imol. sub n. 15. & 16.* quæ subtiliter in inuentario sunt describenda, c. *charitate 12. quæst. 2.* debere remanere in iure ac dominio Ecclesiæ, sanxerunt canones ab apostolis editi, c. *sint manifesta 12. quæst.* Consilium Agathense habitum anno domini 439. c. *Episcopi 12. quæst. 1.* ac Martinus sanct. mẽ. Papa primus, in Concil, à se habito circa annum domini 647 c. *manifesta 12. quæst. 1.* Confirmauit Gregorius nonus assumptus ad Pontificatum anno dom. 1227. *c. 1. de testam concordant c. 1. 2 & 3. de pecul. cleric. c. sacerdotes 12. quæst 4. & ibi Bellam. & Can. l. si vt proponis & ibi post gl. 2. Bald. n. 4. & DD. C. de rei vendic.* qui Canones de priuilegijs, statutis, & consuetudinibus contrarijs nullam faciunt mentionem, ex sententia Archidiaconi *in c. de laicis n. 4. 12. qu. 5.* Episcopus & ecclesia vocantur in semissem, ex opinione vero glos. *in c. relatũ el 2. in verb. vnus, de testam,* quam communiter Docto-

res sequuntur, non deuoluuntur ad capitulum, sed reseruantur Episcopo & prælato, qui substituetur, *d.c.relatū el. 2.c. hac huius placiti & ibi gl.in verb.reseruare c.de laicis c.illud c.nō liceat 12.quæst.2.& vbiq; Gemin. Præpos.Bellam.& Can.* dimissa autem intelliguntur deducto ære alieno, *l.mulier.ff.de iur.dot. l.2. in princ.vers.illud ff.de collat.bon. Butr. in c.præsenti n.5.de offic.ordin.in 6.* Obuenien-
8 tia † tempore Ecclesiæ vacantis, ac emolumentum ex Iurisdictione, sigillo Curiæ ecclesiasticæ, vel sæcularis, vel alias vndecumque proueniens, quod ad prælatos, ecclesijs non vacantibus, pertinet per capitula & conuentus, qui in iurisdictione & administratione succeduut, *dictum est supra tit.ne sede vacante &c.* deductis expensis prius, & solutis debitis & oneribus, vel in vtilitatem ecclesiæ conuertenda, *c.præsenti de off. ordin. in 6. Franc. Marc. quæst.96.part.1.vbi n.3. explicat. d.c.de præsenti.* aut futuris successoribus fideliter sunt reseruanda, ex Constitutione Bonifacij Papæ octaui creati anno domini 1294.*c.quoniam quidam 75.distinc.c.nō liceat.1.& 2.c.illud 12.quæst. 2 late Franc. Marc. quæst.94.& duabus seqq. part.1.* non obstantibus priuilegijs, statutis, & consuetudinibus, de eis inter canonicos diuidendis, quales consuetudines viguisse in partibus Gallicanis attestatur gloss.*in.d.c. quod sæpe.in verb.consuetudinibus. de elect in 6.Clem.*
9 *statutum de elect.* nisi tunc certæ † dignitati, siue in ecclesia vacante, siue in alia sit ipsa dignitas, competat Iurisdictio cum suis emolumentis, *d.Clem.statutum §.fin.* Ratio diuersitatis est quia capitulum habet custodiam, & administrat non suo sed alieno nomine, *gl.in d.c.statutum in verb.declaramus.* & qui debet custodire, non debet dissipare, *l.is cui ff.vt in poss. leg: seu fideic. causa ser. &c.* poterit tamen vendere res perituras & pretia cu-
stodire, *d.l.is cui.* Clerici occupantes † & sur- 10
ripientes aut inter se diuidētes bona dimissa; aut obuenientia huiusmodi, siue sint sæculares siue regulares, eo ipso sunt & tamdiu manent ab officio & beneficijs quibuscumque & iam eis, quæ habent extra ecclesiam iudicatū, suspensi, donec plene restituerint, quicquid de bonis perceperint supradixit, *d.c.quia sæpe vers.nos ipsorum & ibi gl. & Can. de elect.in 6.* à gradu suo periclitantur, *c.non liceat 2.12 quæst.2.* vt rei sacrilegij prolixiore, anathemate sunt cōdemnādi, *c.hac huius placiti 12.quæ.2.* Cadit suspēsio in regulares quia non habēt vocē in capitulo, nec recipient præbendā à monasterio, sed in ergastulis, eis prouidebitur, & pœna restitutionis, si non poterit fieri, quia res ablata non extat, commutabitur in corporalem, monachus enim nō habet proprium vt quid restituat, *Archid.in d.c.quia sæpe in fin. & ibi Fran. in fin. & Can.communiter Felin. in c. dilectus n.3. in princ. & ibi Can.de sim.* Laici vsurpan-
tes † bona ecclesiarum, sub nomine Iurium 11
de quibus fit mentio in c. generali de elect, in 6. exceptis ijs, quibus ab ipsarum Ecclesiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ab antiqua consuetudine dicta iura competere noscuntur, sunt ipso iure excommunicati, alias si sunt tantè vsurpatores, ex quorumdam opinione, sunt excommunicandi, ex aliorum opinione sunt ipso iure excommunicati, *c. de laicis c. illud 12. quæst. 2.& ibi Bellam. Archid. Gemin. Præpos.& Can.* vacante canonicatu † aut portione in 12
ecclesia, vbi est collegium clericorum, bona per prædefunctum canonicum seu beneficiatum intuitu Ecclesiæ siue præbendæ acquisita, etiamsi in Ecclesia sint præbendæ distinctæ, cedunt capitulo ipsius ecclesiæ, quod rerum illarum debet canonicam distributionem & curam habere, *c.relatum el 2.*

vers.

verſ. nomine de teſtam. & canonicus noviter creatus, non poteſt petere dicta bona, aut redditus, quos canonicus defunctus dimiſit, nec fructus durante vacatione à capitulo perceptos, *Anſar. in d. c. relatum el 2. ſub num. 6. verſ. oppono & numer. 7. & Pan. num. 5. & Can. Pan. in c. unum genus num. 6. de decim.* quia canonicus non habet ſucceſſorem in onere & honore, *gl. in c. quod ſicut in verb. conſentire in fine de elect. & ibi Can.*
13 *poſt Innoc.* Si vacare contigerit † dignitatem aut perſonatum, puta Archidiaconatum, &c. in eccleſia ubi eſt collegium clericorum, ſi communia ſint omnia bona dignitatis & canonicatuum, etiamſi plus cæteris capiat, bona & fructus per defunctum obtinentem dignitatem relicta, & redditus durante vacatione devolvuntur ad capitulum, *gl in d. c. relatum 2. in verb. unus & ibi Pan. num. 5. & Can. communiter Franc. in c. præſenti n. 4. de off. ord. in 6.* incongruum namque eſt unam eandemq; eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo jure cenſeri, *c. cognovimus 12 quæſt. 2. & ibi gl fin. c. quæ contra mores in princ. 8. diſtinct. c. cum in tua de decim.* ſi bona dignitatis aut perſonatus &c. diſtincta & diviſa ſint à rebus canonicorum, tunc ſervari debent futuro ſucceſſori, *d. c. relatum el 2. verſ. ubi autem & ibidem gl. & Can. communiter c. præſenti de off. ord. in 6.*
14 In cæteris † quibuſcumq; Eccleſiis & prioratibus non collegiatis, tam ſæcularibus, quam regularibus, etiam manualibus, quando eas vacare contingit, morientibus eorum rectoribus, vel miniſtris eorumdem, bona in ipſis inventa, ſive vacationis tempore obvenientia, deductis neceſſariis & utilibus expenſis, futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſervari, *c. cum vos in fin. & ibi Pan. n. 3. de off. ord. c. præſenti in princ. eod.*
15 *in 6.* præſumentes ea occupare, † aut in ſuos uſus convertere, etiam ratione ſubjectionis, ordinationis, vel cuſtodiæ, Epiſcopi & eorum ſuperiores ab ingreſſu Eccleſiæ, cæteri regulares aut ſæculares prælati, aut quæcumque eccleſiaſticæ perſonæ, ab officio & beneficiis quibuſcumque, *gloſſ. in d. c. præſenti in verb. ab off. & benef. & ibi Franc. n. 4. & Can.* eo ipſo ſunt ſuſpenſi tamdiu, quouſq; reſtitutionem fecerint de præfatis: niſi de ſpeciali privilegio, vel conſuetudine legitime præſcripta, ſeu alia cauſa rationabili, puta onere impoſito in fundatione, aut ſtatuto hoc eiſdem competeret, *d. c. præſenti & ibi gl. & DD.* & tunc de illis bonis ſolum debet intelligi, quæ ſolutis debitis contractis in utilitatem eccleſiæ, *Rot. deciſ. 41. de probat. in antiq. l. Civitas ff. ſi cert. pet. & ibi not.* & iis quæ fuerint neceſſaria pro ſervitoribus & miniſtris, ac incumbentibus oneribus, uſq; ad novos redditus ſupportandis congrue reſervatis, ex ipſis, reperta fuerint ſupereſſe, *d. c. præſenti §. porro.* Dicti ſacri canones in Germania ad amuſſim obſervantur, *Gail. obſerv. 30. n. 10. & ſeqq. lib. 1.* In Gallia Rex † jure regaliæ, quod ab ipſarum Eccleſiarum, 16
cæterorumque piorum locorum fundatione, vel antiqua conſuetudine ſibi vendicat, *c. generali §. fin. de elect. in 6.* mortuo epiſcopo habet omnia pretioſa mobilia, videlicet buffettum epiſcopi decedentis cum incluſis gemmis & pecuniis, tapeta & omnia mobilia pretioſa, adeo quod nihil in Epiſcopali palatio pro futuro ſucceſſore debeat remanere, niſi ſaltem groſſum mobile, & communis ſupellex, *Philip. Prob. de jur. regal. q. 2. n. 4.* & inſtrumenta domus & agrorum, *c. hæc huius placiti 12. q. 2. Arnulph. Ruz. de jur. regal. priv. 54.* ac tempore apertæ regaliæ fructus dignitatis epiſcopalis facit ſuos, *Philip. Prob. de jur. reg. in 30. priv.* habet cuſtodiam, confert beneficia, ac percipit omne id ſede epi-

ſcopali vacante, quod epiſcopus perciperet ſede repleta, *Arnulph. Ruz. & Philip. Prob. in 4. tract. de Iur. regal. per multa capita Franc. Marc.quaſt.90.& 93.par.1.& qu.44.par.2.* Qualia omnia jura regalia remiſerunt & ceſſerunt, eccleſiæ Atrebatenſi Philippus Rex Galliæ anno domini 1203. regni ſui vigeſimo quinto, ac iterum rex Carolus 30. decembris anno domini 1392. regni 12. reſervata ſingulis annis procuratione regibus, quando Atrebati exiſtunt, *Philip. Prob. de Iur.regal.quaſt.60.n.10. Ægid. magiſter de regal.c.3.verſ. eccleſia Atrebatenſis.* Gregorius Papa decimus creatus anno domini 1271. in Conſilio Lugdunenſi ſanxit univerſos &
17 ſingulos, qui regalia † cuſtodiam, ſive guardiam, advocationis ſive defenſionis titulum, in eccleſiis, monaſteriis, ſive quibuslibet piis locis, de novo uſurpare conantes, bona eorumdem, quando vacant occupare præſumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant, clericos etiam eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorumdem, qui hoc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere, illos vero, qui ſe, ut deberent, talia facientibus, non opponunt, de proventibus eccleſiarum ſeu locorum ipſorum, pro tempore quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere, diſtrictius inhibuit; *c. generali de elect. in 6. ſed compilatio libri ſexti in Francia non recipitur vt atteſtatur ibidem gloſ. in caſus poſitione.* ac monet eos qui ab ipſarum eccleſiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ab antiqua cōſuetudine iura ſibi huiuſmodi vendicant, vt ab illorum abuſu prudenter abſtineant, & quod ea quæ non pertinent ad fructus ſeu redditus prouenięte tempore vacationis non vſurpent. *d.c.generali §. fin.* De ſtylo Curiæ & ex Conſtit. ſumm.Pont.Camera Apoſtolica † ſuccedit 18
in bonis & fructibus per Clericos dimiſſis, & fructus quorumcumque beneficiorum vacantium percipit, *Bellam. deciſ. 754. num. 4 Rot.deciſ.41.de prob. in antiq. Guiliel. Redoan.in tract.de bon. per perſ. eccleſ. intuit. eccleſ. acquiſit.poſt mort.relict. vulgo ſpolia nuncupat.* etiam regularium, manualium, prioratuum, qui non ſunt de menſa & ſpolia vocantur, *Clem. unica & ibi gloſ. in verb. revocari verſ. & ſcias de ſupp. neglig. prælat. & ibi DD. Quarant.in ſum. bullar. in verb. ſpolia clericorum.* Interdum ſummus † Pontifex dat per 19
breve facultatem ſive licentiam teſtandi de bonis intuitu eccleſiæ acquiſitis ad certam ſummam arbitrio Papæ, religioſis parcius, & cum clauſula de licentia eorum ſuperioris, *arg. c.cum ad monaſterium de ſtat. Mon. & Can. reg. arg. Clem. Religioſus de procur. Iaſ. in authen. ingreſſi n.11.& ſeqq. C.de ſacroſ.eccleſ. Covar.in c.cum in officiis n.7.& ſeqq.de teſtam.* pro parva ſumma datur in forma, nec conſuevit in tali caſu componi cum Datario, alias ſolvitur compoſitio. *Staph. de lit. apoſt. in forma brevis in princ. à num.14. uſque ad fin. Prob.Monach.n.6. & ſeqq. de ſepult. plures citans Iaſ. remiſſive in l.ſi quando n. 2. C. de inoff. teſt.* De bonis paternis † religioſis, & Mo- 20
nachis plerumque dat facultatem teſtandi, quæ intelligenda venit, quod poſſint teſtari ſecundum jus canonicum, & non ſecundum jus civile, *Iaſ. in d.l.ſi quand. fin. num. 1.* Nonnunquam bona huiuſmodi intuitu eccleſiæ acquiſita concedit, aliis petentibus ex cauſa, eoſque ſurrogat in locum Cameræ Apoſtolicæ, & appellatur ſpoliorum conceſſio, *Mand. de ſign. gratia, licentia teſtandi, & ſpoliorum conceſſio.*

***

De

De Testamento, & ultimis voluntatibus.

Titulus XXVI.

SVMMARIA.

1 *In testamento jure canonico sufficiunt presbyter parochialis & duo vel tres testes idonei & requisiti.*
2 *In testamento ad pias causas sufficiunt duo testes sine presbytero parochiali.*
3 *Manu propria testatoris conscriptum valet, quando pia causa respicit honorem Dei & salutem animæ.*
4 *Item valet si quis committat extremam suā voluntatem dispositioni alterius.*
5 *Imperfectum ratione voluntatis valet.*
6 *Filius familias pro anima sua citra patris assensum aliquid judicare non potest.*
7 *Quando dicitur testamentum factum ad pias causas.*
8 *Testamenti existentia probatur per tot testes quot in actu testandi requiruntur.*
9 *Quando dispositio testatoris est certa, sed vult quis probare erratum aliqua qualitate vel quantitate, sufficit probatio per minorem numerum testium.*
10 *Canonica portio debetur episcopo & certis casibus parocho de relictis factis ecclesiæ & piis locis & distinguitur in parochialem & episcopalem.*
11 *Parochialis canonica portio de quibus rebus debeatur.*
12 *Episcopalis canonica portio debetur episcopo de relictis factis ecclesiæ cathedrali.*
13 *Item de omnibus relictis factis cæteris ecclesiis, monasteriis capillis & aliis piis locis, nisi ecclesiæ sint exemptæ.*
14 *De relictis factis fraternitatib. non debetur.*
15 *Præterea de relicto facto episcopo contemplatione ecclesiæ debetur canonica portio cathedrali ecclesiæ non inferioribus ecclesiis.*
16 *De relicto facto intuitu personæ nihil potest ecclesia petere in vita episcopi.*
17 *De donationibus inter vivos factis ecclesiis non debetur episcopo.*
18 *Canonica portio de quibus rebus non deducatur.*
19 *In canonicæ portionis quantitate attenditur consuetudo regionis.*
20 *Piarum ultimarum voluntatem executio & defensio est mixti fori.*
21 *Hæres in expletione judicii defuncti lege repræsentanti negligens quoties moveri debeat.*
22 *Quod si personaliter monitus intra annum post diem monitionis computandum non implet judicium defuncti decurso anno variis pœnis subjicitur hic enumeratis.*
23 *Si testator dederit specialem executorem ad ea quæ in testamento reliqui tunc hæres negligens non incidit in dictas pœnas sed datus executor quando officium suscepit cogitur explere ultimam voluntatem.*
24 *Si testamentarius executor officium executionis sibi delatum non susceptit, quid juris sit.*
25 *Testator hæreditatem & legatum aliquando relinquit alicui ut nudo executori & ministro, interdum ut hæredi vel legatario, & quomodo illa differant.*
26 *Commutationes & conversiones ultimæ voluntatis in aliam rem quam testator voluit fiunt authoritate Papæ & imperatoris.*
27 *Voluntas testatoris per episcopum alterari non potest ubicumque est certa dispositio respectu causæ vel personæ vel loci.*

28 Quæ

28 *Quæ regula limitatur quinque modis.*
29 *Episcopus voluntatem testatoris semel executam non potest commutare aut alterare.*
30 *Per statuta civitatum voluntas testatorum commutari non potest.*
31 *Male ablata eis quorum fuerunt sunt restituenda.*
32 *Qui si inveniri non possunt, sunt ecclesiæ vel pauperibus tribuenda, secundum providentiam episcopi.*
33 *Restitutio male ablatorum est casus reservatus episcopo quando in foro contentioso de eis constat.*
34 *Summus Pontifex solet indulgere episcopo ut male ablata convertat in utilitatem certæ ecclesiæ &c*
35 *Nonnunquam committit compositionem cum eis penes quos reperiuntur legata incerta & usura incerta cum potestate absolvendi.*

NVNC dicendum est, qua solemnitate clerici de peculio adventitio, & profectitio in casibus permissis possint disponere. De solemnitatibus requisitis à jure civili in testamentis traditur *in Instit. Imper. hoc tit.* Iure canonico in testamento requi-
1 runtur, & sufficiunt † presbyter parochialis, & duo, vel tres testes idonei & requisiti, *c. relatum el 1. hoc tit.* reprobata præscripta præscripta consuetudine contraria, *c. cum esses hoc tit. & ibi Pan. num. 6. & xj & seq. & Can. Put. decis. 421. lib. 1.* etiam si fiat ad non pias causas; & valet ubique; *Pan. in d. c. cum esses num. 8. & plur. seqq. hoc tit. facit Gail. ob-*
2 *ser. 123. lib. 2.* In testamento † ad pias causas sufficiunt duo testes sine presbytero parochiali, *c. relatum 1. hoc tit. Pan. in d. c. cum esses num. xj. & 17.* qui sunt de solemnitate non substantiali, sed probatoria testamenti, *gloss. in Auth. quod sine C. hoc tit. Bald. l. hac consultissima ex imperfecto num. 2. C. eod. & in l. 1. num. 136. C. de sacros. eccl. Alex. in l. si certis sub num. 5. vers. ex his etiam infero C. de pact. Tiraq. de privil. pia caus. privil. 2. plures cumulans,* nec requiritur quod sint masculi, rogati, inscripti in testamento, aut aliæ solemnitates juris civilis; *Pan. in d. c. relatum el. 1. num. 3. hoc tit. Tiraq. de privil. caus. pia privil. 2. 3. & 5. plures cumulans,* quia ista sunt de mera subtilitate, & solemnitate juris civilis, quæ in testamentis ad pias causas est remissa; *l. 1. & ibi Ias post Bart. num. 1920. & seq. C. de sacros. eccles. d. c. relatum el 2.* sed & nullis intervenientibus testibus valet testamentum ad pias causas manu † propria te- 3
statoris conscriptum, quando pia causa respicit honorem Dei, & salutem animæ: secus si concernat pietatem humanam, qualis est libertas, *pulchre Rota dec. 74. part. 2. divers. Im. in l. si is qui n. 6. ff. de testa. &c. & ibi Franc. Aret. in 2. col. vers. & licet pro concord. &c. & DD. communiter Tiraq. de privil. pia causa priv. 4. & seq. Alvar. Valasc. consult. 67.* sufficitque recognitio testamenti facta eo modo, quo aliæ scripturæ recognoscuntur, *Rot. divers. decis. 553. part. 1. & decis. 124. part. 2. Put. decis. 18. de fid. instr. attestantes de stylo, & usu Curiæ l. fin. & ibi gloss. in verb judiciis, & auth. seq. & DD. C. famil hercisc. Instit. de test. mil. in princ. & ibi gl. fin. & add. & DD. l. milites & ibi DD. C. de test. mil* Item valet testamentum ad pias causas, si quis † committat extremam suam 4
voluntatem dispositioni alterius, *c. cum tibi hoc tit.* quamvis regulariter, neque ex testamento, neque ab intestato potest esse voluntas captatoria; *§ ad ii, qui emancipati, & ibi gl. fin. & add. Instit. de hared. quæ ab intest. defer. Ang & DD. in l. illa constitutio ff. de hared. instit. & ibi gloss. & DD.* Item testamentum † 5
imperfectum etiam ratione voluntatis valet ad

let ad pias causas, *Pan. in c. 1. numer. 2. de succeß ab intest. Contrarium tenet Mynſ. obſ. 28. cert.*
6 5 filius familias † pro anima sua citra patris assensum, nisi peculium castrense, aut quasi castrense habeat, aliquid iudicare, id est, in vltima voluntate relinquere non potest; *c. licet in fin. de sepult. in 6.* Dicitur testamentum
7 † factum ad pias causas, non solum quando pia causa hæres est instituta, *c. 1. hoc tit. in 6. & ibi gl. in verb. pauperes*, sed etiam quando legata in testamento relicta absorbent maiorem partem facultatum, alio instituto hærede, *l. Auia §. Titio, & ibi Bald. per illum tex. ff. de cond. & demonst. l. cum dotem maritus ff. ad l. Falcid Rom. in repetit. Authent. similiter in 40. speciali pia causæ int. vlt. volunt. C. eod. Ias. in l. Marcellus num. 34 plures cumulans, & ibi Ioan. Andr. & Doct. ff ad S.C. Tribel. pulchre Cas. decis. 5. hoc titul.* quia idem fauor debetur mediæ personæ, qui debetur illi personæ, ad quam finaliter deuenit commodum, *Bald. in d. l. auia §. Titio.* Omne relictum pro anima dicitur relictum pium, etiamsi sit relictum consanguineo pauperi, *c. requisiti hoc tit. glo. 1. in l. si quis Titio, & ibi Bart. numer. 4. ff. de leg. 2. Pan. in rubr. huius titoli num. 9.* relictum ecclesiæ, *d. cap. relatum 1. & ibi Pan num. 7. & Can. gl. 1. in auth. similiter C. ad leg. Falcid. l. 1. C. de sacro sanct. eccles.* pijs locis, *Anchar. in d. c. requisiti n. 1. hoc tit. & Can.* pauperibus, *Mynſ. obſ. 67. cent. 5.* relictum Deo, vel amore Dei, *l. 1. §. ad municip. & ibi post gloss. in verb. Deo DD. ff. ad l. Falcid.* pro male ablatis, *Felin. in c. cum sit in fin. post Bartol. & Bald. ibi allegatos de Iud. & c. & ibi Ioan. de Anan. num. 16.* ac pro legato consequendo, etiamsi non sit relictum ad pias causas, nedum competunt tres actiones, de quibus in §. nostra autem constitutis Instit. de legat. sed etiam via executiua agi potest, *§. illud Auth. de hæred. & Falcid. & ibi Ang. Perus. num. 57. Mynſ. obser. 61. centur. 5. plures citans, Summa in Decretal.*

Existentia testamenti, & † dispositio testato- 8
ris directo, siue per coniecturas probatur per tot testes, quod in actu testandi requiruntur, *gl. pen. & fin. in l. cum proponebatur & ibi Bart. num. 3. Bald. num. 5. & 6. ff. de leg. 2. l. fin. vers. fin. C. de Codic. Greg. 15. decis. 81. in princip. Mynſ. obſ. 98. cent. 4.* nam si testator antequam veniret ad testamentum dixit se velle substituere, & postea non substituit, non præsumitur, quod per errorem omiserit, nisi ipse postea dixerit se omisisse, vel in testamento, vel in alia voluntate dixerit se hoc fecisse, *d. l. cum proponebatur, & ibi Bart. & Doct.* quando autem dispositio † testatoris 9
est certa, sed vult quis probare erratum in aliqua qualitate, vel quantitate, sufficit probatio per minorem numerum testium, *l. hæredes §. sed et si notam ff. de hæred. instit. & ibi notat. Mynſ. d. obſ. 98. cent. 4.* & sufficit probare testatorem dixisse, antequam veniret ad testamentum, *l. quoties §. 1. ff. de hæred. instit. l. si quis in fundi vocabulo ff. de legat. 1. Bart. in d. l. cum proponebatur.*

De relictis factis Ecclesiæ & pijs locis debetur canonica † portio episcopo, & certis 10
casib⁹ parocho, & distinguitur in parochialem & episcopalem, Parochialis † debetur 11
Presbytero parochiali, quando Parochianus eligit sepulturam in alia ecclesia de funeralibus, *c. decernit. seß. 25.* & de relictis factis ecclesiæ in qua eligit sepulturam, *c. 1. & c. in nostra §. talem c. de his, & ibi Pan. num. 9. de sepult.* & de bonis constituti in ægritudine ad religionem transeuntis cum bonis suis dummodo de ægritudine illa decedat, nisi eligens sepulturam alibi aut ægrotus cum bonis suis ad loca religiosa se transferens aliquid presbytero parochiali reliquerint, *arg. sumpto à contrario sentio d. c. de ijs. Pan. in c. officij num. 5. hoc tit.* quia canonica portio debetur parochiali ecclesiæ ex dispositione

Iuris, in recompensationem onerum quæ subiit administrando sacramenta, c. 1. *d. c. de iis de sepult.* aut satisfactionem injuriæ, quia alibi elegit sepulturam, *d. c. in nostra de sepult.* respicitque personam defunctam, nec ad territorium coarctatur, & à quacumque ecclesia exempta & non exempta exigitur, *Clem. dudum de sepult.* debitor autem necessarius legando aliquid suo creditori simpliciter, videtur legasse animo recompensandi *l. si cum dotem §. si Pater ff. solut. matr.* Is qui ad loca religiosa se cum bonis suis in sanitate transfert, de iis quæ locis ipsis contulerit, non cogitur aliquid ecclesiæ parochiali impartiri; quia tunc, cuicumque velit potest sua elargiri, *d. c. de iis vers. fin.* & potest libere mutare domicilium re & facto, *l. domicilium ff. ad municip. c. ubicumque 13. quæst. 2. c. significavit de paroch. & alien. paroch. & ibi gloss. 1. & Pan. num. 2.* & per translationem domicilii eximit se à Iuribus spiritualibus, in quibus priori ecclesiæ erat obligatus, *Pan. in c. ad apostolicæ num. 2. de decim. & ibi Can.* si ab eo qui habet duo domicilia, æqualiter se collocans in utroque, in tertio eligatur, sepultura, ecclesiæ domiciliorum inter se dividunt canonicum portionem, c. 2. *in fin. princ. de se-*
12 *pult. in 6.* Episcopalis † canonica portio debetur Episcopo de relictis factis ecclesia cathedrali, c. *requisisti hoc tit.* etiamsi Testator legando Ecclesiæ expresserit, quod illud velit esse tantum Ecclesiæ expresserit, quod illud velit esse tantum Ecclesiæ, & prohibuerit detractionem portionis canonicæ debitæ Episcopo, quia privata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare, & nomine Ecclesiæ intelligitur Episcopus tanquam caput. *d. c. requisisti § si ab extraneo, & ibi Anchar. nu. 14. &*
13 *Can. communiter.* Item debetur de † omnibus relictis factis cæteris ecclesiis, monasteriis, capellis, & aliis piis locis, etiamsi episcopo fuerit aliquid legatum, c. *offic. d. c. requisisti vers. secus autem est hoc tot.* nisi ecclesiæ sint exemptæ, aut extra diœcesim sitæ: *Abb. antiq. d. c. requisisti in verb. obtinebat. Anch in d. c. officij num. 9. & ibi Can.* Episcopalis enim portio concernit diœcesim & territorium, parochialis personam defunctam, *Ioan. Andr. in c. fin. sub num. 6. Anch. in d. c. officij num 9. hoc tit.* aut Episcopo aliquid fuerit relictum hoc expresso, ut maneat data parte contentus, & non capiat portionem de relictis piis locis & legatum agnoverit, *d. c. offi. ij. facit l. §. parentibus C. de inoff testam.* Ratio est quia testator non est debitor Episcopo necessarius vel voluntarius, quod portio canonica debetur episcopo ab ecclesiis, quibus factum est relictum, uti dictum est, ideo si testator aliquid relinquit simpliciter episcopo, non potest dici quod reliquerit animo compensandi, cum ipse non sit debitor episcopi, oportet ergo quod modum ponat legato, si vult compensationem fieri, *Pan. in d. c. officij* 14
num. 4. De relicto † facto fraternitati disciplinatorum sancti Dominici vel sancti Francisci non debetur Episcopo quarta canonica, quia illæ fraternitates sunt meræ laicales & non religiosæ, *Bald. in l. si quis ad declinandum § in omnibus n. 19. C. de episc. & cler. Anchar. in c. officij n. 12. & ibi Can. de testam.* Præterea de relicto † facto Episcopo contemplatione Ecclesiæ, debetur canonica portio cathedrali ecclesiæ, non cæteris inferioribus ecclesiis, & piis locis, *d. c. requisisti. vers. sed considerandum, est & vers. secus autem facit l. si vero in prin. vers. item quicquid ff sol. matr.* quoniam non est tanta communio inter episcopum & inferiores Ecclesias, ac alia pia loca, quanta est inter episcopum & ecclesiam cathedralem, cui est spirituali conjugio copulatus,

latus, unde quæ acquirit Episcopus, non illis sed isti tantum acquirit, nisi testator exprimat, quod velit illud tantũ esse episcopi, non ecclesiæ, quo casu servanda est dispositio testatoris, *d.c. requisisti vers. si ab extraneo*, cum nomine Episcopi non intelligatur ecclesia, c. *inter incorporalia de translat. episc* c. 1. *de ord. ab eo qui renunc. Episc.*
16 De relicto facta intuitu † personę nihil potest ecclesia petere in vita episcopi, *d.c. requisisti vers. si vero relinquatur, facit l. si vero in prin. vers. item quicquid ff. sol. matr.* quia personæ episcopi accedit, *l. itē veniunt, §. item non solum ff. de petit. hered.* Generaliter in dubio relictũ episcopo ab extraneo præsumitur contemplatione ecclesiæ, à consanguineo vel amico intuitu personæ, nec distinguitur an sit expressum nomē dignitatis vel proprium, *d.c. requisisti, & ibi Pan. n.* 7. & 8. & *Can. c. quia nos hoc tit. & ibi Can. c. placuit c. pontifices* 12. *q.* 2. Relictum factum ei qui non potest proprium possidere, ut religioso, acquiritur ecclesiæ, non personæ, *c. statutum* 18. *q.* 1. *l. de nobis §. hoc etiam §. seq. C. de episc. & cler. d.c. requisisti vers. fin. ibi qui potest propriũ possidere.* Relictum ei, qui potest proprium possidere, nec habet prælationem sive administrationē ecclesiæ, licet alias sit beneficiat', à propinquo vel extraneo præsumitur factum intuitu personæ, & non contemplatione ecclesiæ, *d. c. requisisti vers. fin.* Prælationem autem habetis, qui habet ecclesiam curatam, *c. cum ab ecclesiarum de off. ord.* vel aliquam perpetuam administrationem, *Abb. antiq. in d.c. requisisti in verb. prælationem.* Administrationem habet, qui obtinet aliquam dignitatem, ministerium, seu beneficium in ecclesia separatum à congregatione, & is qui obtinet temporalē administrationem, qualem habent regulares Oeconomi, commendatarii, *Abb. antiq. in d.c. requisisti in fin. & ibi Pan. num.* 14.
17 De donationibus † inter vivos factis ecclesiis non debetur episcopo canonica portio. c. 1. 10. q. 3. c. 1. *de stat. Monach. junct. gl fin. d.c. de iis de sepult. Pan. in d.c. requisisti n.* 17. *& ibi Can.*

Canonica portio † non deducitur de iis quæ in ornamentis, vel pro cereis, aut fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo die, seu aliis ad perpetuum cultum divinum legantur ecclesiis vel reliquis piis locis, *c. fin. h. t.* nec de equis & armis pro subsidio terræ sanctæ relictis c. *in nostra de sepult.* Hodie de omnib. his & aliis, de quibus quarta non solvitur, si relinquantur fratribus prædicatoribus vel minoribus debetur quarta, & non ultra, ecclesiis parochialibus, *Clem. dudum de sepult. §. hujusmodi & §§. seqq.* Præterea de relictis pauperibus generaliter, vel sine loci determinatione non detrahitur quarta, secus si relinquantur pauperibus certi loci, *Tiraq. privil.* 28. *causa pia* 18

In quantitate canonicæ portionis † debitæ episcopo, aut parochiali ecclesię, rationabilis consuetudo religionis circa medietatem, tertiam, vel quartam partem, pro locorum diversitatibus attenditur, *d.c. requisisti in princ. & ibi gl.* 1. & 2. *c. certificari gloss. fin. in c. cum super de sepult.* 19

Defensio & executio † piarum ultimarum voluntatũ est mixti fori, *l. hereditas vers. fin. de petit. hered.* & pertinet vel ad iudicem sæcularem, *Pan. in c. si hæredes num.* 2. & *in c. relatum el.* 1. *num.* 2. & 8 *hoc tit.* qui eam terminare debet secundum canones in terris ecclesiæ & imperii, sive hæres sit clericus, sive laicus; quia agitur de re ecclesiastica, *Pan. in d.c. relatum* 1. *num.* 2. & 7. & *seqq. Ioan. Andr. in c. n.* 6. *de constit.* vel ad episcopum, c. 8. *sess.* 22. *c. si hæredes c. Ioannes hoc tit.* licet etiam à testatoribus id contingeret interdici, *c. tua nobis hoc tit. auth. licet testator C.* 20

de episc. & Cler. daturque optio actori quem iudicem velit adire, *Pan. ind. c. relatum* 1. *in*
21 *fin.* Si hæres † in solutione aut impletione iudicij defuncti, lege repræsentati, fuerit negligens per annum, sufficit vnica monitio, si in minori tempore, quam sit annus, requiritur trina monitio, *Bart. in auth. hoc amplius post gl. in verb. monitus C. de fideicom, & ibi DD.* quæ à iudice debent fieri hæredi personaliter, *Iaf. in d. auth hoc amplius num.* 3.
22 quod si personaliter monitus † intra annum post diem monitionis computandum non implet iudicium defuncti, decurso anno varijs pœnis subijcitur; nam potest ab episcopo loci, hæredi omnis res, quæ ei relicta est, interdici cum fructibus & emolumentis, *c. si hæredes hoc tit.* deuoluitur executio ad episcopum, *c. nos quidem hoc tit.* hæres tenetur pœna dupli si dare distulerit usque adeo vt etiam in iudicium vocaretur, *§. item mixta Instit. de action.* priuatur hæreditate lapso anno; *Auth. hoc amplius C. de fideicom, & ibi*
23 *Bart. & fusius Iaf.* nisi testator dederit † specialem executorem ad ea quæ in testamento reliquit, quia tunc hæres negligens non incidit in prædictas pœnas, *l. mulcta in princ. ff. de cond. & demonst, Bart. in d. auth. hoc amplius num.* 6. testator enim dando specialem executorem, videtur voluisse quod de hoc hæres se non intromittat, *auth. de eccles. tit §. si quis autem.* sed datus executor quando officium suscepit, quia non compellitur acceptare officium executoris in testamento delatum, etiam in relictis ad pias causas, *d. c. Ioannes vers. post mandatum susceptum hoc tit. & ibi Pan. num.* 3. cogitur explere ultimam volutatem per diœcesanum, quo nomine venit inferior prælatus habens in loco iurisdictionem, Quia Canones videntur potius ponderare iurisdictionem, quam officium episcopale, *Io Andr. in* 6. *Ioan. n.* 9. *Pan. n.* 9. *& Can. hoc tit.* & sede vacãte per capitulum, *d. c. Ioannes, & ibi Pan. num.* 2. *& Canonica* vel trina monitione præmissa, per censuras ecclesiasticas, *c. tua nobis, & ibi Anch. num.* 7. *hoc tit.* à iudice sæculari pignoribus captis, & mulcta indicta: *Bald. in l.* 3. *nu.* 8. *C. de procurat. Card. in clem.* 1. *in* 4. *quest. in fin. hoc tit,* lapso anno poterit exequi legitimus executor, puta episcopus, *c. si hæres c. nos quidem hoc tit. l. nulli, & Bald. in l quod pauperibus num. xj. C. de episc. & Cler.* ac testamentarius perdit omne lucrum sibi delatum ex testamento: *gl. fin. in d. c. tua nobis hoc tit.* si vero testamentarius † executor officium executionis sibi delatum non suscepit, & nihil ei fuerit à testatore relictum, aut sibi relictum non agnouit, perdit quod testemento meruit, *l. post legatum §. amittere ff. de his quib. ut indig. l. tutor petitus §.* 1. *ff. de excus. tut. l. etiamsi se pactis ff. de leg.* 1. *l.* 1. *§.* 1. *ff. ubi pupil. educ. deb.* & potest ei arbitrio episcopi præfigi terminus infra quem acceptare debeat, quo lapso episcopus potest exequi non expectato anno, *Bald. in l.* 3. *num.* 5 *C. de procurat.* vel si legatum à testatore datum acceptauerit compellere eum ad acceptandum officium: *l. deberi l. si te donatum C de fideic. libert. l. si ea, cuius filiam C. ad l. g. falcid. §. libertas circa fin. Instit. de sing. reb. per fideic. relict.* quia postquam consecutus est legatum, non admittitur ad excusationem, *l. post legatum §. amittere ff. de ijs, quib. ut vndique l. fin. C. de confir. tut. l. tutor ff. de liber. legat.* nisi paratus sit reddere, *d. l. fin. ff. de conf. tut.* 24

Religiosus datus executor post petitam & obtentam licentiam, aut præceptum sui superioris, præcise cogi potest, *Zab. in clem.* 1. *in* 4 *quest. hoc tit & anchar. num.* 1. *&* 2. officium executoris æquiparatur tutelæ. *glos. in l. vxoris §.* 1. *ff. de fals. in verb. adscripserit Bart. in l. tutela la* 2. *ff, de tut.*

Execu-

Executores de suscepta executione coram ordinario rationem reddere tenentur, exemptione & prælatione non obstante. *Clem. 1. hoc tit. & ibi Anch. in 5. notab.*

25 Sæpius dubitatur an testator † hæreditatem vel legatum alicui reliquerit ut nudo executori & ministro, an vero ut hæredi vel legatario, nam fructus super extantes acquirit si sit hæres, *§ fin. Instit. de hæred. qual. & diff.* aut legatarius *l. si legatarius & ibi glos. 1. ff. de leg. 3. l. à Titio ff. de furt.* si sit minister & executor quod superest non expositum penes eum non remanet. *l. si quis Titio & l. lucius Titius 2. §. à tepeto ff. de leg. 2. c. tua c. Ioannes hoc tit glos. & Can. in c. religiosus hoc tit. in 6.* Item alio hærede instituto nulla datur illis quibus præstatio fieri debet contra eum aut eidem ad relicta contra hæredem actio. sed officium Iudicis, *l. filio §. matri ff. de adim. leg. l. lucius §. 1. ff. ad Trebell. Bart. in d. l. si quis Titio post glos. num. 1. & 6. Bart. in l. alio hærede sub num. 3. ff. de alim. & cib. leg.* nisi relictum sit pro anima aut ad pias causas *l. nulli C. de episc. & cleric.* vel in alimenta *d. l. alio hærede*, quibus casib. habet exercitium actionum puræ legatarijs competunt, *l. fideicommissa §. Item si quis vers. interdum ff. de leg. 3. Bart. in d. l. si quis Titio n. 3. & ibi Bald. nu. 3. dicit quod nudus dici potest abstractus à commodo & titulo vel abstractus à commodo tantum.* qualis repræsentat non se sed alium, *l. peto §. mater ff. de leg. 2.* ac signa & argumenta ex quibus probatur nudum ministerium ponit *Paul. de castro in d. §. à te peto in princ. Imol. nu. 2. Bart. in l. pecuniæ ff. de alim. & cib. leg. n. 1. & ibi DD. Capra in tract execut. vlt. volunt. in princ. & in 6. membro Gregor. xv. decis. 544. per totam & ibi annot.*

26 Commutationes, † & conversiones ultimæ voluntatis in aliam rem, quam defunctus voluit, fiunt auctoritate Papæ, & Imperatoris, *l. legatum ff. de admin. rer. ad Ciuit pert.* Solus Papa, & non legatus à latere potest commutare usum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta in pios usus certos, *Clem. quia contingit iuxta gl. in verb. sedis apostolicæ de relig. dom. & ibi Zab. in 10. not. & in 2. oppos. & nu. 12. Bart. in l. legatum nu. 4 ff. de usur. & c. legat. Capel. Tholos. quæst. 26.* sive voluntas testatoris executioni sit mandanda, sive semel fuerit executioni demandata, *Ioan de Imol. in l. 1. sub. n. 1. vers. etsi vis tenere opinionem ff. de condit. inst.* ex iusta & necessaria causa, & prius quam dictæ commutationes executioni demandantur, episcopi tanquam delegati sedis apostolicæ summarie, & extra iudicialiter cognoscunt nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, *c. in commutationibus sess. 22.* Voluntas † testatoris per episco- 27
pum alterari non potest, ubicumque est certa dispositio testatoris, respectu causæ, vel personæ, aut loci, *l. si quis ad declinandum § fin. autem C. de episc. & cler. l. decuriones vers. fin. ff. de admin. rer ad civit. pertin. Guid. decis. 556. Zab, in Clem. quia contingit in 9. notab. & quæst. xj. de relig. domib.* Limita quia † certis 28
casibus voluntas testatoris nondum executioni demandata potest converti in alium usum auctoritate episcopi, vel proximi superioris causa cognita, vocatis his quorum interest. Primo, quando testator mandavit fieri aliquod opus, quod fieri non licet; *l. legatum ff. de vsufr. legat.* Secundo, quando testator mandavit ædificium pium ædificari in loco, ubi de facili fieri non potest, tunc Episcopus potest mutare in alium locum, *c. nos quidem hoc tit. c. in canonicis, & ibi Gemin. n. 2. 19. dist. l. testamento quidam ff. de cond. & demonst.* Tertio, quando pecunia ad certum usum relicta non sufficit, tunc Episcopus convertit in alium usum, *l. legatum*

tum in fin. ff. de admin str. rer. ad civit. pertin. & ibi Bart. l. fin. ff. de oper. publ. Ioan. de Imol. in l. 1. sub n. 1. vers. potes concludere ff. de cond. inst. Quarto, quando in totum non infringitur voluntas, testatoris, sed ex parte alteratur, *Mohed. decis. 1. de Iurepatr. Bald. in l. si testamentum n 3. C. h. t. Ioan. de Imol. in l. 1. sub nu. 1. vers. subdit etiã Ang. ff. de cond instit.* aut semel executioni data pro tempore non servatur exigente necessitate ecclesiæ, *arg l. 1. C. de expens. Lud. lib. 1. Ioan de Imol in d. Clem. 1. vers. potes concludere in 1 fall.* ut si pecunia relicta pro anniversario ad tempus convertatur in reparationem Ecclesiæ auctoritate episcopi *Ioan. Andr. in c. fin. n. 4. h. t.* Quinto, quando testator reliquit certam pecuniam pro novo opere, aut capella extruendis in Ecclesia, ubi sunt multa talia opera egentia reparatione, neque posset aliunde facile inveniri pecunia, tunc auctoritate episcopi potest pecunia legata, converti in eorum reparationem *l. fin. ff. de oper. publ. Ioan. de Imol. in d. l. 1. vers. potes concludere in 2. fall.* Regulariter
29 Episcopus † voluntatem testatoris semel executam commutare, aut alterare nõ potest, *Clem. 2. in prin. de relig domib. Ioan. de Imol. in d. l. 1. sub n. 1. vers. & si vis tenere opinionem ff. de cond. instit. Felin. in c. super his sub n. 1. vers.*
30 *item tenet Innoc. de accusat.* Per statuta † civitatum voluntas testatorum commutari non potest, etiam de loco ad locum, quia laici non debent spiritualia, vel illis annexa usurpare, *Bald. in l. si testamentum n. 3. C. de testam.*
31 Male ablata eis, † quorum fuerunt, sunt restituenda, *c. sicut dignum §. eos de homic. c. cum tu de usur. c. eam te de jur. jur. c. tua 2. de decim. c. quoniam 18. dist.* nec remittitur debitum, sed augetur, si pauperibus distribuatur, quod alii ex debito est restituendum: *c. non est putanda 1. q. 1. c. oblationes 90. dist. c. 1. 2. & 3. c. eleemosyna c. neque 14 q. 5. invito C. de solut.* si illi quorum fuerant, inveniri † nõ 32
possunt, qui aliena occuparunt, imposita pœnitentia propter peccatum, quod contraxerunt, contrectantes res alienas invitis dominis, tenentur eadem ecclesiæ, vel pauperibus tribuere, *c. nemo 14. qu. 5.* secundum consilium, & providentiam episcopi, restitutio enim male ablatorum, (nisi specialis executor à testatore datus sit carens omni suspicione ad restituendũ male ablata, qui Episcopo præfertur) *l. nulli C. de episc. & cler. & ibi Bald Felin. in c. cum sit n. 7. de Iudæis, & ibi Ioan. de Anan. n. 12. in fin. & n. 13.* est casus † episcopo reservatus, c. *cum sit minus & ibi Pan. n. 4. & seq. & Can. de Iudæis &c. Clem. 1. §. quibus & ibi gl. in verb. aliorum, & Can. de privileg. Zab. in Clem 2. § 1. n. 20. & seqq. de pœnit. & remis.* quando in foro contentioso de male ablatis constat: *Felin. in c. cum sit n. 3. & n. 6. de Iudæis &c.* de quibus scit solus Sacerdos in confessione, statur dicto eius, qui in foro conscientiæ restituerit, *c. significasti el 1. de homicid. Pan. & Socin. in d. c. cum sit, & ibi late Io. de Anan. n. 10. & 13.* Interest obligati, ut fiat restitutio realiter, & interest episcopi, quia est pater pauperum, nam obligatus restituere non dat propria, & sic non potest disponere ad libitum suum, sed reddit, quod reddere tenetur; debet ergo habere providentiam illius, qui est pater pauperum, & hoc casu solet † summus Pontifex indulgere episcopo, ut huiusmodi male ablata convertat in utilitatem alicuius certæ ecclesiæ, vel monasterii. Interdum etiam indulget, ut legata incerta, & indistincte relicta, quando incertitudo est circa personas eorum, quibus facta sunt, relicta ad pias causas in certum pium usum convertat: *Oldrad. cons. 61.* nonnunquam † committit compositionem cum eis, penes quos reperiuntur legata incerta, & usuræ incertæ cum potestate absol-

absolvendi, *Lap. alleg.* 106. cum super his cum episcopo non possit transigi, *Bald. in l. post decisiones C. de furt. remissive Io. de Anan. in c. cum sit n.* 15. *de Iudaeis &c. & ibi Can.*

De successionibus ab intestato.

Titulus XXVII.

SUMMARIA.

1 *Clericorum ab intestato decedentium bona adventitia liberis coniunctis & uxori deferuntur secundum jura civilia & gradum praerogativum.*
2 *Bona peculii profectitii reservantur successori.*
3 *Monacho monasterium succedit.*
4 *Monasterio facta oblatio quomodo probetur.*
5 *Haeres dicitur duobus modis, haeres sanguinis, & haeres haereditatis, jura sanguinis attribuuntur cuilibet successori pro virili jura haereditaria pro portione haereditaria.*
6 *Statutum de haereditate ab intestato aliter disponens quam jus commune ad bona extra territorium sita non extenditur.*
7 *Haeres quando timet haereditatem damnosam esse potest curare fieri citationem per proclama contra omnes creditores ut veniant ad edendum instrumenta debiti ipsi haeredi ad hoc ut possit deliberare.*

1 CLERICORUM ab intestato decedentium bona † adventitia liberis, coniunctis, & uxori deferuntur, secundum jura, & gradus praerogativam, juxta tradita *in lib.* 3. *Instit. Imper. tit.* 1. *& seqq. tit.* ad quos me remitto, & istis deficientibus ecclesiae salvo jure Curiae, si defunctus clericus erat curialis; patronatus, si erat libertus; & domini si erat ascriptitius, c. 1. *& ibi gl. fin. h. t. l. si quis presbyter C. de episc. & cler.* vel homo proprius *Mynf. obs.* 23. *cent.* 2. *l. fin. C. in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss.* Bona peculii profectitii † re- 2 servantur successori, ut dictum est supra *tit. de pecul. cler.* Monacho † monasterium suc- 3 cedit salva legitima liberis, salvo jure uxoris, & salvo jure aliorum creditorum: *Auth. nunc autem de episc. & cleric. c. cum simus de regul. &c.* probatur oblatio facta † monasterio, 4 etiam quoad effectum consequendi bona oblati, per unum testem de veritate, & per confessionem etiam incidenter factam, c. *fin. h. t.* Haeres dicitur † duobus modis, hae- 5 res sanguinis, & haeres haereditatis. Iura sanguinis attribuuntur cuilibet successori pro virili, jura haereditaria pro haereditaria portione, *l. ut jurisjurandi* §. *si liberi ff. de oper. libert.* §. *multis Inst. de success. libert. Bald. in cap.* 1. *nu.* 7. *de eo qui sib. vel hered. suis masc. & faem.* ideo liberi patroni ex inaequali parte habent operarum actionem, *d. l. ut jurisjurandi* §. *si liberi*, & filii inaequaliter instituti in feudo succedunt aequaliter; c. 1. *de [illegible] success. feud.* Statutum † de haereditate ab intestato aliter 6 disponens, quam jus commune, sive sit conceptum in rem, sive in personam ad bona extra territorium statuentium sita non extenditur, *Mynsing. obser.* 19. *cent.* 5. *fuse Rot. divers. decis.* 295 *per tot. & decis.* 304. *part.* 1. Illud notandum, quando haeres † timet hae- 7 reditatem damnosam esse potest curare fieri citationem per proclama contra omnes creditores ut veniant ad edendum instrumenta debiti haereditarii ipsi haeredi ad hoc ut possit deliberare quod si creditores sic totes sic vocati ad praestitutum diem de suis creditis non doceant sibi praejudicant nec haeres amplius ipsis respondere obnoxius est, *Bart. in l. Arist. n.* 2. *ff. de jure delib. per l. jam* §. *cum dicitur ff. si cui plus quam per l. falcid. Mynf. obs* 47. *cent.* 2.

De

De Sepulturis.

Titulus XXVIII.

SVMMARIA.

1 *Sepultura accipitur tripliciter.*
2 *Sepulchrum proprium non potest quis habere quoad proprietatem sed tantum quoad vsum.*
3 *Sepultura electio est libera.*
4 *In qua pactio, promissio, obligatio, iuramentum votum, facta ad suggestionem & inductionem religiosorum & clericorum sæcularium ut apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam ulterius non immutent, nullius est firmitatis, & pœna quæ contravenientibus imponuntur.*
5. *Semel electa potest mutari etiam in loco minus religioso.*
6 *Sepultura non electa debet iure communi quis sepeliri in sepulchris maiorum suorum, & si non adsunt, in parochia.*
7 *Quæ regula fallit quatuor modis.*
8 *Qui ex privilegio apostolico habent liberam sepulturam sive liberum ius funerandi possunt intrare processionaliter alienam parochiam & accipere funus.*
9 *Secus quando simpliciter est concessa sepultura sive ius funerandi.*
10 *Sepultura quomodo acquiratur.*
11 *Sepulchri possessio quomodo acquiratur.*
12 *Cadaver traditum perpetuæ sepulturæ non licet transferre de una ecclesia ad aliam, sine licentia summi pontificis.*
13 *Quando autem est depositum in ecclesia, tunc licitum est illud transferre.*
14 *Pœna eorum qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cæmiteriis tempore interdicti excommunicatos publice, nominatim interdictos, manifestos usurarios, hæreticos vel eorum fautores.*

IS qui intestatus, quantum ad sepulturam pertinet, decessit, sepelitur in sepulchris suorum majorum, c. *pen.* & 3. *hoc tit.* vel in cœmiterio parochialis ecclesiæ: c. 2. & *pen. hoc tit. in 6.* nã prohibitũ est de jure sepeliri chadavera mortuorum in ecclesia, c. *præcipiendum § prohibendum*, c. *nullus mortus* 13. *quæst.* 2. præsertim in majori capella: *Greg.* 15. *decis.* 145. *num.* 3. & *ibi annot.* ideo annectit præcedentibus rubricis titulum *de sepulturis.* Sepultura † sumitur tripliciter; 1 primo pro jure sepeliendi, & tunc est jus competens ecclesiæ, quæ habet populum, aut privilegium ad sepeliendum in cœmiterio suo proveniens ex Pontificis assignatione, *Innoc. in* c. 1, *ante fin. hoc tit.* Secundo pro ipso officio, quod impenditur corporibus funerandis, pro quo nihil exigi potest ab illis ecclesiasticis, qui ad illud tenentur ratione beneficij: c. *in ecclesiastico* c. *præcipiendũ* 13. *q.* 2. c. *non satũ*, c. *cum in ecclesia de Simon.* Clerici nõ obligati possunt aliquid accipere, nõ ut pretiũ, sed ut subsidium, c. *charitatẽ § fin.* 12. *q.* 2. & *ibi glos.* c. *cũ ex officij de præscript.* tenentur laici seruare laudabilem consuetudinem, c. *ad Apostolicum de Simon.* & *ibi gloss. fin.* & *Can. gloss. fin. in* c. *abolendæ hoc tit.* & *ibi Can.* nihil exigi potest per clericos, antequam cadaver sit traditum sepulturæ, sed postea eo condito, *d.* c. *abolendæ Rot, divers. dec.* 223. *part.* 1. *in princip.* Tertio accipitur pro loco, in quo est aliquis sepultus, qui sacer non est secundum canones, vel sepeliendus, & vendi potest, antequam sit consecratus per episcopos, sicut venduntur possessiones ad ecclesias ædificandas: c. *aurum* 12. *q.* 2. *iuncta gl. in verb. in his tribus,*

vas

vas quoque lapideum, siue ligneum pro aliquo sepeliendo factum vendi potest, *l. vel quæ pater familias in fin. ff. de relig. & sumpt. funer.* quia pura sunt, non religiosa, sed post quam auctoritate pontificali fuerunt consecrata, & sepulturæ deputata, vendi non possunt, etiamsi nullus ibi esset sepultus, quia sunt sacra, & religiosa, quæ sunt nullius, & extra commercium, *c. abolenda, & ibi*
2 *gl. 1. Inn & Can. hoc tit. §. nullius, & §. religiosum & ibi gl. & DD. Inst. de rer. diuis. c. questa, & 2. cc. seqq. 13. q. 2.* vnde non potest quis † habere proprium sepulchrum quoad proprietatem, sed tantum quoad vsum, vt ipse & sui ibi sepeliantur, adeo quod ipsis inuitis alius ibi sepeliri non possit; *Host in d. c. abolenda num. 18. Ioan. Andr num. 2. Butr. num. 3. Zab. num. 2. Pan. num. 5. Greg. xv. decis. 145. & ibi annot.* nam ius sepulturæ toleratur ex gratia, sicut ius patronatus, *Host. in d. c. abolenda in fin.* ac vt sedilia, scamna, arma, & cognomina permittuntur laicis in ecclesijs. *Pan. in c. abolenda num. 5. hoc titul. & ibi Can.* Franc. Marc. *decis. 275. part. 1. Cepoll. in tract. de seru. vrb. prad. tit de pict. num 6. & 10. l. qui liberalitate, & l. opus ff. de oper. publ.*

3 Electio sepulturæ † est libera, *c. 1. c. cum liberum, & seq. hoc tit. c. 1. & ibi not. per Ioan. An. num. 4. eod. in 6. Rot. diuers. decis. 333. numer. 1. part. 1.* etiam mulieri nuptæ, *c. de vxore hoc tit.* filio familias puberi absque patris assensu, *c. licet hoc tit. in 6.* valida est, facta sine pactione, & promissione, suggestione, vel inductione religiosorum, vel clericorum sæcularium, *Franc. in c. 1. in 3. not ab. hoc tit. in 6. Rot. diuers. decis. 333. n. 6. & 7. part. 1. qua est Cas. decis. 2. hoc tit.* quia competit per modum facultatis, *c. 1. hoc titul.* Et potest vallari spontaneis eligentium, vel affirmantium non mutare electam sepulturam, promissione, voto, iuramento, obligatione, institutionibus, & fideicommissis, *Rot. diuers. decis. 333. part. 1. c. 1. ibi promittendum iudicant, hoc tit. in 6. Crauet. cons.* 10. sed † promissio, 4
obligatio, iuramentum, votum facta ad suggestionem religiosorum, & clericorum sæcularium, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent, nullius est penitus firmitatis, *c. 1. hoc tit. in 6. Clem cupientes §. fin. de pœnis.* quia cum sepultura sit ius spirituale, non potest interuenire pactio cum eligentibus sepulturam, *c. quam pio §. cauete 1. quæst. 2. c. pactiones de pact.* Contrauenientibus pœnæ graues imponuntur, nam qui sic eligunt, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi possunt eligere sepulturam, sed omnino, contradictione quacumque non obstante, sepeliuntur apud illas ecclesias, apud quas de iure sepeliendi fuissent; si alias sepultura non electa decessisset. Religiosi, & clerici sunt excommunicati ipso iure, *Clem fin. §. fin. de pæn.* & præfatos in suis ecclesijs, vel cœmiterijs sepeliendo, obligati sunt ad restitutionem sepultorum corporum si petuntur, & omnium, quæ occasione sepulturæ eorum peruenerint quomodolibet ad eosdem, inter decendium integraliter faciendam, quam nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerunt, & cœmiteria earumdē ex tunc eo ipso sunt & tamdiu manēt ecclesiastico suppositā interdicto, donec ab eis fuerit facta restitutio plenaria; *c. 1. hoc tit. in 6.* quæ pœna non habet locum in laicis inducentibus ad vouendum, iurandum &c. *Rot. d. decis. 333. sub nu. 6. part. 1. d. c. 1. in princ. ibi vniuersis religiosis, & sæcularibus clericis hoc tit. in 6 & ibi Can.* Semel electa † potest mutari etiam in loco mi- 5
nus religioso, *c. cum quis §. fin. hoc tit. in 6. quod corrigit c. fraternitatem hoc tit.* locus magis religiosus est, in quo frequentius celebran-

celebrantur, divina officia; c. *cum gravia, & ibi glo. & Can.* 13. *qu.* 2. *Pan. in c. fraternitatem num.* 4. *hoc tit.* quia electio sepulturæ est pars ultimæ voluntatis, cujus libertas tolli non potest pactionibus, juramento, vel alias, *l.* 1. *C. de sacros. eccl. l. si tibi, & mihi* §. *in legatis ff. de leg.* 1 *l si quis in prin. testamenti f. de leg.* 3. *Franc. in c.* 1. *in* 6. *notab. hoc tit. in* 6. *& ibi Can.*

6 Quod si nulla † facta fuit electio de sepultura, debet jure communi inspecto, quis sepeliri in sepulchris majorum suorum c. 1. *hoc tit. c.* 2. *& c. is qui habet eod. in* 6. & si non adsunt, in sua parochia, in qua habet domicilium, & officia consuevit audire divina, & ecclesiastica percipere sacramenta, c. 2. *& pen. hoc tit. in* 6. licet ad villam ruralem se transtulerit causa recreationis, vel ut ruralia in ea exerceret, & non electa sepultura decesserit ibidem, dummodo ad ipsam parochialem ecclesiam absque periculo valeat deportari: *d. c. is qui habet*, sed & peregrini & viatores, si decedant itinerando intra parochiam alicujus, licet in loco sit ecclesia cathedralis, sepeliendi sunt in ecclesia parochiali, & ibi solvenda sunt jura funeralia & non in ecclesia cathedrali; *Pan. post recensitas aliorum opiniones in* c. 1. *num.* 4. *hoc tit. per* c. 1. *de celebrat. miss. & c. pastoralis in princ. de his, quæ fi. à prel. Card. Seraph. decis.* 1135. unde dici potest jus eligendi sepulturam esse jus speciale, inductum contra jus commune præfatum, *Franc. in* c. 1. §. *si vero num.* 4. *hoc tit. in* 6. *Prob. ad Monach. num.* 3. *Ioan. And. num.* 5. *& Can.* Jus enim funerandi est de parochiali quemadmodum est sacramentorum administratio, si ecclesiæ parochiali sit deputatum cœmiterium, *Clem. dudum* §. *verum hoc tit. Pan. in c. certificari sub num.* 7. *vers. quaro in eo quod hic fit mentio eod.* c. 1. 13. *quæst.* 1. Sepeliens alienum parochianum debet corpus, vel ossa restituere, & ea quæ occasione sepultura recepisse noscitur cum integritate, c. *ex parte & seq.* c. *in nostra hoc tit.* Ideo in indulto quod à Romana Curia concedi consuevit, *Mandos. de signat. gratiæ tit. confessionale vers. quando petunt ex* Franc. *in* c. 1. §. *si vero nu.* 4. *hoc tit. in* 6. *& ibi Ioan. Monach. num.* 3. *&* 4. vel ab Episcopo, *Pan. in c. certificari num.* 8. *&* 9. *hoc tit.* quod extra parochiam sepeliri possint, adduntur hæc verba, salva justitia, vel sine præjudicio ecclesiæ parochialis, *d. c. certificari hoc tit.* etenim ecclesiæ, in qua sunt majorum sepulcra, dimissæ non debetur canonica portio, sed tantum parochiali ecclesiæ, c. *cum quis hoc tit. in* 6. Prædicta regula quod non electa sepultura quis sepeliri debeat in sepulcri majorum, vel in parochiali ecclesia, fallit † in muliere nupta, 7
quæ, non electa sepultura, cum viro suo est sepelienda, & si plures habuit cum ultimo, cujus retinuit domicilium & honorem, c. *is qui habet* §. *fin. h. tit. in* 6. Secundo in religiosis, qui sunt in monasteriis suis sepeliendi, nisi moriantur in loco à monasteriis suis remoto, ut commode cadaver ad monasteriũ non possit deferri, quo casu possunt sibi eligere sepulturam, & ea non electa tumulantur in parochiali ecclesia, c. *fin. hoc tit. in* 6. *& ibi Can.* Tertio in filiis impuberibus mortuis, quos pater, stante consuetudine terræ, & non alias, potest sepelire quo voluerit; c. *de uxore* §. *fin. hoc tit. c. pen. eod. in* 6. Quarto, jure civili corpora eorum, in quibus animadvertitur, etiam eorum qui exurendi damnantur, non aliter sepeliuntur, quam si fuerit petitum & permissum; *l.* 1. *& fin. ff. de cad. punit.* Canones vero communionem & sepulturam eis non interdicunt, qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt, c. *quæsitum est* 13. *quæst.* 2. *late Navarr. conf.* 60. *de pœnit. & remiss. Franc. Marc. qu.* 10. *part.* 2.

Qui

8 Qui ex priuilegio † Apostolico habent liberam sepulturam, siue liberum ius funerandi, ut prædicatores & minores possunt intrare processionaliter alienam parochiam, & accipere funus cum solemnitate, prohibente, & inuicto rectore parochiali, *Clem. dudum, & ibi gloss. in verb. libere Anchar. num. 28. Pan. num. 32. de sepult. late Franc. Marc. q. 1048. part 1.* quia verbum, *liberam*, denotat quandam prærogatiuam absolutam & dominium super actu cui adijcitur, *l. procurator cui libera ff. de procurat. c. cum nobis olim in fin. de elect. c. de multa de preb. Gemin. in c. vt animarum sub nu. 2. de constit. Oldrad. cons. 225. num. 10. & seq.* Tutius tamen est vt non leuetur funus, nisi iubente & interessente Sacerdote parochiali, qui incipit cantare vers. *subuenite*; ne detur materia rixæ, aut sibi ius dicant: *Zab. in clem dudum §. huiusmodi in fin. & ibi Vitall num. 13. & seq.*
9 *Imol. numer. 66. hoc tit.* sed si simpliciter † concessa sit eis sepultura, siue ius funerandi, eligentes apud ecclesiam suam, non possunt processionaliter intrare parochiam alterius, *Gemin in d. c. vt animarum sub num 2. de constit.* & ex quadam honesta consuetudine defertur funus, primum ad parochialem ecclesiam, & ibi celebratur missa, & accepit vltimum vale, deinde à parocho consignatur eis, apud quos elegit sepulturam, *gloss in d Clem. dudum §. verum in verb. integre hoc tit* Legatum factum pro sepultura, debetur, si l gans decedat excommunicatus, ita quod sepeliri nō possit, quia conditio habetur pro impleta ex quo stat per testatorem, *Bald in l. 1. n. 27. C. de instit. & substit.* Se-
10 pultura † acquiritur concessione, *c. 1. vers. nulli hoc tit.* constructione, *c. vna quaque §. item in nouo, & §. seq. 13. q. 2. Rot. diuers. decis. 222. in princ. par. 1. Greg. 15 decis. 283. & decis. 332.* dotatione Capellæ, *c. monasterium, & c. sequenti 16 qu. 7. c. nobis de iurepatr. & ibi not. DD. Rot. diuers. decis. 173. sub. num. 3. part. 2.* nec requiritur expressus consensus Episcopi, sed sufficit eum non reclamare, *Host. in c. fin. in fin. Io. Andr. in princ. Anchar. num. 5. & ibidem Panor. & Can. Rot. diuers. 222, nu. 1. & 2. part. 1.* successione, *l. ius 1. & 2. C. de relig. & sumpt. funer. &c.* Sepulcra enim quædam sunt familiaria, quæ quis sibi familiæque suæ constituit, quædam hæreditaria, quæ quis sibi, hæredibusque suis constituit *l. familiaria, & l. seq. ff. de relig. & sumptib. fun. &c.* Transeunt cum vniuersitate quando talis res venditur, quæ sine expressione signi vniuersalis continet vniuersalitatem, vt villa, castrum, *Innoc. in c. ex litteris n. 1. & 2. de iurepatr.* Possessio † sepulcri acquiritur per 11 ædificationem, nam cum sit in possessione ædificij est etiam in possessione illius vsus ad quem ædificium est destinatum, *§. religiosum vers. in commune Instit. de rer. diuis. l. si quis sepulchrum ff. de relig. & sumpt. fun.* Secundo ex illatione, quæ tunc est probanda, & ex hac illatione quæritur etiam ius prohibendi, ne alij in id inferantur; *l scriptus vers. fin. l. si venditu ff. de relig. & sumpt. fun. &c. Pan. in c. abolendan. 5. hoc tit. & ibi Can.* corpus ab alio illatum non licet effodere sine decreto pontificum, *l. oss. ff. de relig. & sumpt. fun.*

Cadauer traditum † perpetuæ sepulturæ 12 non licet transferre de vna ecclesia ad aliam sine licentia summi Pontificis, quæ datur per breue ex rationabili causa, *l. pen. C. de relig. & sumpt. fun. l. Diui fratres ff. eod.* cum clausula sine præiudicio, *Mandos de sign. grat. tit. Confessionale, vers. quando petunt &c.* quando autem † est depositum solummodo 13 in ecclesia, tunc licitum est illud transferre ad aliam ecclesiam sine licentia & auctoritate alicuius, *l. si necdum C. de relig. & sumpt. l. si uis eo animo ff. eod. gloss in c. corpora de consecr.*

dist. 1. dummodo transferatur ad locum, vbi alias viuus stare poterat, *l. si quis insulam ff de cadau. punit. & ibi Bart. stapb. de rescrip. apostol. in form. Breu.* §. *datur per Breue num.* 16 & 17.

14 Qui sepeliunt † defunctorum corpora in cemiterijs interdicti tempore, in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos participatione sacramentorum, vel manifestos vsurarios scienter, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacent, à qua nulla tenus absoluuntur, nisi prius ad arbitrium Diœcesani episcopi eis, quibus per præmissa iniuria fuerit illata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa præmissa exemptionis, vel quouis, alio priuilegio sub quacumque verborum forma concesso aliqualiter suffragante. *Clem.* 1. *hoc tit. & ibi Anchar. & Can.* quam pœnam omnes cooperantes, associantes, fodientes sepulcrum, portantes candelas, clerici dicentes officium, & auctorizantes ad sepulturam, incurrunt, *Anchar. num.* 10 *Cald. Imol. & alij in d. Clem* 1. *hoc tit. Capel. Thol. quæst.* 328. prædictorumque corpora si ab alijs corporibus dignosci possunt debent exhumari, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari, *cap. sacris hoc tit.* quicumque hæreticos vel fautores eorum scienter ecclesiasticæ tradunt sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ subiacent, nec absolutionis beneficium merentur, nisi proprijs manibus publice extumulent, & proijciant huiusmodi cadauera damnatorum, & locus ille perpetua sepultura caret, c. 2. *in princ. de haret. in* 6. Is cui est ecclesiæ interdictus ingressus, si hoc interdicto durante, decedat, non debet in ecclesia vel cæmiterio ecclesiastico, nisi penituerit, sepeliri, *c. is cui. de sent. excom. in* 6. Alios casus in quibus denegatur ecclesiastica sepultura *vide per gloss. in c. ex parte el.* 2. *hoc tit. & ibi Doct.*

De parochijs & alienis parochianis.

Titulus XXIX.

SVMMARIA.

1 *Parochialitas non præsumitur.*

2 *Ad parochialem ecclesiam constituendam primo requiritur potestas fori pœnitentialis quæ in nullo esse potest nisi sit sacerdos.*

3 *Secundo, Parochia siue locus certus limitibus determinatus.*

4 *Tertio, Quod obtinens ecclesiam exerceat curam nomine suo.*

5 *Quarto, Quod rector suo nomine singulariter ad regimen ecclesiæ assumatur.*

6 *Quinto, auctoritas episcopo constituentis eam parochialem.*

7 *Sexto, publica orthodoxæ fidei professio.*

8 *In hispaniarum regnis ac etiam alibi sicut quædam diœcesis in quibus cura omnis residet penes Episcopos, & ipsa ecclesia siue cathedralis siue metropolitana est parochia totius diœcesis.*

9 *Synodus tridentina in ijs ciuitatibus & locis vbi parochiales ecclesiæ certos non habent fines mandat Episcopis vt distincto populo in certas parochias vnicuique suum proprium pastorem assignent.*

10 *Beneficia sæcularia quæ curam animarum retinent non possunt deinceps, aut aliqua pars fructuum ipsorum in simplex beneficium conuerti.*

11 *Episcopi possunt facere vniones perpetuas quarumcunque parochialium & baptismalium & aliorum beneficiorum curatorum vel non curatorum non tamen regularium cum curatis.*

12 *Parochialia jura sunt multa, parochus necessitate astringitur ecclesiastica ministrare Sacramenta, clerici & laici infra parochiam habitantes coguntur ad eam accedere.*

13 1. *Diebus Dominicis festivis clerus & populus in ecclesia parochiali ad missam publicam celebrationem debent convenire.*

14 *Quicunque parochiales vel alias curam animarum habentes, Ecclesias obtinent, plebes sibi commissas docere debent ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, lingua vernacula.*

15 3. *Populus debet ecclesiæ parochiali solvere decimas personales primitias & oblationes.*

16 4. *Vt parochiani confiteantur & pœnitentiam recipiant à suo presbytero parochiali.*

17 5. *In solemnizatione matrimoniorum sepulturis fonte baptismali, in docendo pueros rudimenta fidei.*

18 *Parochus potest dare licentiam generalem de exercendo ea quæ pertinent ad officium curati alteri sacerdoti sæculari.*

19 *Ac regulari, sed tunc in generali licentia nō venit ministratio sacramenti extremæ unctionis vel eucharistiæ clerico vel laico matrimoniorumve solemnitatio nisi super habeatur specialis licentia.*

20 *A qua regula excipiuntur duo casus.*

21 *Parochi tenentur alere clericum intitulatum quando redditus ecclesiæ sufficiunt.*

22 *Parochialium Ecclesiarum sæcularium quarumcunque etiam jurispatronatus Ecclesiastici vel mixti etiamsi devolutæ reservatæ vel affectæ fuerint collatio fit per concursum.*

23 *Quomodo iste concursus fiat.*

24 *Ex approbatis Episcopus solus eum eligit quem cæteris magis idoneum judicaverit infra sex menses quando collatio ad Episcopum spectat, & quando ad Papam vel alios spectat infra quatuor menses & à se electum illis notificat.*

25 *Si jurispatronatus ecclesiastici vel mixti parochialis erit ac institutio ad Episcopum pertineat, is quem patronus digniorem inter probatos judicabit episcopo præsentare tenetur, cum institutio ab alio est facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligit digniorem quem patronus ei præsentat ad quem pertinet institutio.*

26 *In parochialibus jurispatronatus laicalis nō est necessarius concursus, nisi quando plures sunt præsentati & singuli præsentati æquales habent voces, alias si unus habet plures voces , ille solus est examinandus absque concursu aliorum.*

27 *Appellatio à judicio Episcopi non admittitur.*

28 *In collatione parochialium Ecclesiarum monasteriis unitarum quoad temporalia & spiritualia non fit concursus sed ad nutum amovibiles ponuntur servata dispositione* c. in monasteriis sess. 25. de regularib.

29 *Quando ecclesiæ parochiales sunt unitæ quoad temporalia tunc vicarii perpetui ad nominationem eorum in quorum ecclesiis unitis ponuntur, cum ipsorum ordinariorum præmio examine approbatione deputantur sine ullo concursu.*

30 *In prioratibus & aliis beneficiis regularibus curatis etiam solitis commendari sæcularibus non fit concursus.*

31 *De parochia quis efficitur acquisitione & translatione domicilii.*

32 *Sola habitatione, quoad necessaria sacramenta confessionis & Eucharistiæ, quæ non sufficit quoad voluntaria sacramenta.*

PRÆTER jus sepulturæ plura alia jura competunt ecclesiæ parochiali, de quibus tractat sub hac rubr. de parochiis &c.
1 Parochialitas † in dubio non præsumitur. *Bell.decis.*675. Ad constituendam ecclesiam
2 parochialem plura † requiruntur. Primo potestas fori pœnitentialis, quæ in nullo potest esse nisi sit sacerdos: c. *in novo* 21. *dist.c.omnis de pœnit.& remiss.* Sacerdotio aut sacris ordinibus non initiatus, cui collata est parochialis ecclesia, potest per se facere omnia spectantia ad parochum, exceptis actib' pertinentibus ad ordines, c. *licet canon.c.cum ex eo* c. *commissa de elect. in 6. junctis suffraganeis, &* c. *transmissam de elect. Navar. cons.* 9. *num.*4. *& seqq. de clandest.despons.* & excepta præsentia præstanda contrahendo matrimonio; c.1. *ibi parocho, vel alio sacerdote sess.* 24. *de reform.matr. Navar.cons.* 10. *de clandest. despons.* sed potest dare alteri sacerdoti seculari generalem licentiam administrandi omnia sacramenta in sua parochia, vel omni religioso cum speciali expressione & licentia, quod possit laicis & clericis sacramentum extremæ unctionis, & eucharistiæ ministrare, matrimoniaq; solemnizare, *Clem 1. & ibi gl. in verb. presbyteri de privil. & ibi Can. communiter.* vel licentiare alium quemlibet parochum ad sacramenta administranda suis parochianis. *Vitall.in d.Clem.* 1. *num.* 30. *de privil. & Zab. in princ. in* 18 *quæst. anch.*
3 *num.*4. Secundo parochia, † id est locus certis limitibus determinatus, in quo populus alicui ecclesiæ deputatus habitat. c. *regenda.* 10. *quæst.*1. c. *ecclesias* 13 *quæst.*1. c. *plures* 16. *quæst.*1. c. *& quia sess.* 14. c. *quando* 38. *dist.* c. 1. *de c. Monach.gl.in c. licet Canon. in verb. parochialibus, & ibi Can. de elect. in* 6. Tertio
4 quod † obtinens ecclesiam exerceat curam nomine suo, non alieno, c. *extirpanda* §. *qui vero, & ibi Can. de præb. Clem.unica, & ibi gl. in verb.perpetuis, & Can. de off. vic.* Quarto quod rector † suo nomine, singulariter, & 5
non cum aliis ad regimen parochialis ecclesiæ assumatur; c. *cum non ignores de præb.* c. *sicut una* c. *præcipimus* 2. *quæst.*2. *Rot. divers. decis.* 52. *per totam par.* 2. *divers.* & hoc casu quando adest verus rector possunt deputari unus vel plures coadjutores ad exercendam curam animarum pro intitulato; c. *proposuit de fil.presb.ordin & c.d.c. præcipimus, & ibi gl. & Can.Lap.alleg.*5. quia cura non potest esse penes plures sed exercitium curæ non solum inter plures dividi potest, sed etiam pluribus in solidum competere, *Gonz. super reg de mens. & alter. gloss. 6. num.* 42. *& seqq. & num.*65. *& seqq. Greg.xv. dec.* 370. *in fin. & ibi annot. Oldrad.cons.*67. Quinto, au-
ctoritas † Episcopi constituentis eam paro 6
chialem, c. *nullas omnino*, 16. *qu.*7. c. *cum satis de off.archid. Ioan. Andr. in c. quia nonnulli n.* 3. *& ibi Can. de cler. non resid.* Sexto publica † 7
orthodoxæ fidei professio, ac jurata sponsio, quod in obedientia Romanæ Ecclesiæ sit permansurus, quæ fieri debet ad minus intra duos menses à die provisionis, in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito corā generali eius Vicario, seu officiali, c. *cum dignitates* §. *provisi a etiam sess.* 24. alioquin fructus non facit suos, nec illi possessio suffragatur, *d.c. cum dignitates* §. *provisi autem sess.* 24. Quæ omnia requiruntur ubi cura animarum totius Diœcesis in plures parochias est distincta, *Staphyl. de litt.grat.tit. de qualit. & stat.bon.*§. *circa secundū qualitatem Sarnen. in reg. de idiomate qu.*11. *n.*8. *& seqq. approb. à Rota divers.decis.* 52. *per tot.part.* 2. *Gonz. super reg.Canc.de mens. & altern.gl.*6. *n.*34. *& plurib. seqq.* In Hispaniarum † regnis, ac etiam ali- 8
bi adsunt nonnullæ Diœceses, in quibus cura omnis residet penes ipsos Episcopos, & ipsa ecclesia sive cathedralis, sive metropolitana

tana est parochia totius Diœcesis, c. *expedit sess. 24. in prin. Rot. divers. decis. 48 part. 1. & decis. 309. in fin. part. 2.* quo casu potest Episcopus plures ad nutum amovibiles instituere in parochialibus, qui exerceant juram animarum, vel pluribus alternis hebdomadis exercendam committere, quia titulus Curæ est penes Episcopum, *juribus allegatis. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 6. num. 65. & seqq. & num. 75. & seqq.* Synodus Tridentina in iis civitatibus † ac locis,
9 ubi parochiales ecclesiæ certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, quem regant; sed promiscue petentibus sacramenta ministrant, ac in iis civitatibus ac locis, ubi nullæ sunt parochiales ecclesiæ, mandat episcopis, ut distinctio populo in certas propriasque parochias, unicuique suum perpetuum, peculiaremque parochum assignent, aut alio utiliore modo, prout loci utilitas exegerit, provideant; ut parochus populum sibi creditum, & populus parochum, à quo solo licite sacramenta suscipiat, cognoscere valeat, c. *quoniam pleraque §. in iis quoq; sess. 24.* Laicus de consensu Episcopi, non potest sibi in ipsa fundatione reservare jus nominandi plures clericos ad suum nutum amovibiles, penes quos sit exercitium curæ, quia hoc casu in ecclesia nullus adesset rector cum titulo, c. *sicut una d.* c.
10 *præcipimus 21. quæst. 2.* Beneficia † sæcularia quæ curam animarum ex primæva eorum institutione, aut aliter quomodocumque retinent, non possunt deinceps, aut aliqua pars fructuum ipsorum, *Garc. de benef. part. 12. c. 2. §. 1. sub num. 87.* In simplex beneficium converti, etiam assignata vicario perpetuo congrua portione, c. *16. sess. 25.* Vt
11 Ecclesiarū † status ex dignitate conservetur, possunt episcopi etiam tanquam sedis apostolicæ delegati, juxta formam Iuris, sine præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcumque parochialium & baptismalium & aliorum beneficiorum curatorum vel non curatorum, non tamen regularium, c. *quoniam pleraque § in parochialibus.* cum curatis propter earum paupertatem, & in certis casibus à jure permissis; quæ non possunt quoquo modo infringi vigore cuiuscumq; provisionis, etiam ex causa resignationis aut derogationis, aut suspensionis, c. *cum etiam sess. 21. c. unico § fin. 10. quæst. 1.* Si per beneficiorum unionem, id fieri non possit, curabit Episcopus ut decimarum vel primitiarum assignatione, aut per parochianorum symbolo, aut collectas, aut qua commodiore ei videbitur ratione tantum redigatur, quod pro rectoris aut parochiæ necessitate decenter sufficiat, *d. c. quoniam plerāq; §. in parochialibus.*

Iura parochialia † sunt multa, parochus 12
necessitate astringitur ecclesiastica ministrare sacramenta, clerici & laici infra parochiam habitantes, coguntur ad eum accedere, c. *alia 16 qu. 1. c. & hoc attenden. de consecrat. dist. 1. gl. in Clem. dudum in verb. impedenda de sepult. Pan. in c. cum ab Ecclesiarum n. 2. de off. ord. Greg. 15. decis. 387. n. 7. & seqq & ibi annot. & decis. 405. Pan. in c. dilectus n. 16. & 17. de capell. monac.* & parocho, pro certo, convenit cum parochianis in periculis pro viribus persistere, c. *suscitaris 7. qu. 1.* Secundo, diebus † dominicis & festivis clericis, & 13
populus in ecclesia parochiali ad missarum publicam celebrationem debent convenire, *d. c. & hoc attendendum de consecrat. dist. 1. c. 2. h. tit. Lap. alleg. 87 per tot.* Ideo Concilium Tridentinū decrevit, quod episcopus moneat populū diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi id commode fieri potest, ad audiendum verbum Dei, c. *4. §. moneatq; sess. 24. c. quanto §. moneant*

moneant sess. 22. nam Archipresbyteri, plebani, & quicumque parochiales, vel alias curam animarum habentes ecclesias, obtinent
14 per se, † vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, ab episcopis deputandos eorum impensis, c. *prædicationes sess.* 24. diebus saltem dominicis, & festis solemnibus, ac tempore jejuniorum quadragesimæ, & Adventus Domini, quotidie, vel tribus in hebdomada diebus, plebes sibi commissas docere debent ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, lingua vernacula, postpositis inutilibus quæstionibus, c. *ut fidelis sess.* 24. Si quis eorum id præstare negligat, etiamsi ab episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet, etiamsi ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio etiam extra diœcesim existenti forsan annexæ, vel unitæ, modo re ipsa in diœcesi sint, & ab episcopo monitus trium mensium spatio suo muneri defuerit, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad arbitrium Episcopi cogitur; ita ut etiam ecclesiarum fructibus alteri, qui id præstet, honestam aliquam mercedem persolvendam, constituere possit, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat, c. 2. §. *archipresbyteri sess.* 5. Si vero parochiales ecclesiæ subjectæ sint monasteriis in nulla diœcesi existentibus, & regulares prælati in prædictis negligentes fuerint, à metropolitanis, in quorum provinciis diœceses sitæ sunt, tanquam quoad hoc sedis apostolicæ delegatis compelluntur; neque hujus decreti executionem consuetudo, vel exemptio, aut appellatio, seu recursus impedire valet, c. 2. §. *si qua vero sess.* 5. *d.* c. *prædicationes sess.* 24. Præterea episcopi etiam tanquam sedis apostolicæ delegati, in ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis, & culturi divino peragendo cogunt rectores, vel alios ad quos pertinet, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, c. *Episcopi sess.* 21. eisdem illiteratis, & impeditis, si alias honestæ vitæ sint, coadjutores, aut vicarios pro tempore deputant, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignant, vel aliter provident, quacumque appellatione, & exemptione remota, c. *quia illiterati sess.* 21. Eos vero qui turpiter, aut scandalose vivunt, postquam præmoniti fuerint, castigant, etsi adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis juxta sacros canones, exemptione, & appellatione quacumque remota privandi facultatem habent. c. *quia illiterati* §. *eos vero sess.* 21. Tertio, † populus debet ecclesiæ pa- 15
rochiali solvere decimas, primitias, & oblationes, *in seq. tit. dicetur.* Quarto, ut parochiani confiteantur, † & pœnitentiam reci- 16
piant à suo presbytero parochiali, nisi ab eo licentiam habeant, ut ab alio recipere possint, c. *placuit de pœnit. dist.* 6. c. *omnis utriusq; sexus de pœnit. & remiss.* nulli enim sacerdotum licet alterius parochianum ligare vel solvere, c. *adjicimus* §. *ecce.* 16. *quæst.* 1. *d.* c. *placuit.* Quinto, in solemnizatione † matri- 17
moniorum, c. *cum inhibitio in princ. &* §. *fin. de clandest. despons.* c. 1. *sess.* 24. *de reform. matr.* sepulturis, *dictum est in præced. tit.* fonte baptismali, qui consuevit esse in plebibus, & parochiis, *Clem.* 1. *& ibi Anch. sub num.* 3. *de baptis.* c. 1. §. *item leo* 4. 13. *quæst.* 1. in delatione eucharistiæ ad infirmos, *Rot. Farin. dec.* 340. *part.* 2. in docendo pueros fidei rudimenta singulis saltem diebus dominicis, & festiuis: c. *vt quisq; de vit. & honest. cler.* statur assertioni parochi, cum deponit de pertinenti-

nentibus ad eius officium, c. *post cessionem, & ibi not. DD. de probat. Innoc. in c. 1. n. 10. de fid. instr. & ibi Can. Rot. divers. decis. 750. n. 10. par. 1. & decis. 220. n. 1. part. 2.*

18 Parochus potest † dare licentiam generalem de exercendo ea, quæ pertinent ad officium curati, alteri Sacerdoti sæculari, quia habet ordinariam jurisdictionem, *gl. in clem. 1. in verb. presbyteri de privil. & Can.* in qua includitur facultas solemnizandi matrimonia, licet in specie nõ exprimatur, *Rot. decis. 750. part. 1. divers. late Navarr. cons. 13.*

19 *de cland. despons.* ac regulari, † & tunc in generali licentia non venit ministratio Sacramenti extremæ unctionis, vel eucharistiæ clericis, vel laicis, matrimoniorumve solemnizatio, nisi super his specialis habeatur licentia, sine qua religiosus præsumens dicta tria Sacramenta ministrare, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, per sedem Apostolicam dumtaxat absolvendus, *Clem. 1. de privil. & ibi gl. in verb. speciali,*

20 *& Anchar. nu. 5. & Can.* exceptis † religiosis, qui habent curam parochiæ populi, vel de jure communi, ut est Canonicus regularis, vel ex dispensatione, ut monachus, c. *quod Dei timorem, de stat. Monach.* qui absque metu incursus dictæ excommunicationis præfata tria Sacramenta clericis, & laicis suæ parochiæ, ac alienis parochianis possunt ministrare de licentia propriorum parochorum, *Vitall. in clem. 1. n. 3. & seqq. & n. 17. 18. & 22. de privil. & Zab. in princ. in 2. & 23. quæst.* quia in his, quæ curam parochiæ concernunt, habentur pro presbytero sæculari: *l. si pater §. si duos ff. de adopt. & ibi post gloss. 1. Bart. & DD.* ac excepto Religioso, qui ipsi parocho Sacramenta Eucharistiæ, & extremæ unctionis ministravit, quia non potest dici, quod ministravit sine licentia, *Zab. d. clem.*

21 *1. in princ. q. 17.* Tenetur † alere clericum intitulatum, & non excusatur tenendo servitorem, quando redditus sufficiunt ecclesiæ, quod in dubio præsumitur: *d. c. ut quisque & ibi Pan. n. 1. & Can. Pan. in c. fin. numer. 10. in fin. & ibi Felin. num. 10. vers. ex quibus colligit de præscript. Cassad. decis. 19. in princ. de prebend.* beneficiati in eis non sunt necessarii, sed tantum ad bene esse, *Rot. divers. decis. 56. num. 9. & 10. par. 2. c. ut quisque de vita & honest. cleric. Cassad. decis. 19. in princ. de præbend.* ac parochialis erigitur in collegiatam auctoritate episcopi, c. *quoniam de vit. & honest. cler. & ibi Pan. num. 2. c. nobis & ibi post gloss. in verb. in c. Can. de jurep. Zabar. in Clem. statutum in 4. qu dicens ita judicatum de elect. Bertac. de consum. episc. 2. par. 4. lib. tit. de potest. episc. circa spiritualia num. 79. Garc. de benef. par. 12. c. 5. num. 4. requirit auctoritatem Papæ,* de consensu sui capituli, *Pan. in d. c. quoniam num. 2. & ibi Can. Franc. Marc. decis. 678. num. 6. par. 2.* ac patroni, *Ancar. in c. suggestum n. 6. de jurepat. Cassad. decis. 6. n. 4. de jurepatr.*

Collatio parochialium † ecclesiarum sæ- 22
cularium, *Gonz. super reg. Cancell. de men. & alter gloss. 6. num. 262. vers. 12.* etiamsi cura ecclesiæ, quam deputati Capellani exercent, *Oldrad. cons. 67. Gonz. super reg. Cancel. d. mens. & alter. gloss. 6. num. 71.* (Secus si ipsimet Canonici, aut alii clerici absque deputatione, quia hoc ultimo casu nunquam inducitur vacatio, *arg. c. statutum de elect. in 6. Put. decis. 282. lib. 1. Garc. de benef. par. 9. c. 2. §. 1. num. 180. & 186. Navar. cons. 8. num. 9. de privil. Paris. de resig lib. 8. q. 9. num. 93.*) vel episcopo incumbere dicatur, ac ecclesias patrimonialium, seu receptivarum nuncupatarum, in quibus consuevit Episcopus uni vel pluribus curam animarum demandare, *Garc. de benef. par. 9. c. 2. §. 1. num. 175. & seqq. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss 6.*

numer. 114. aut iurispatronatus ecclesiastici, Gonz. super reg. Cancell. de men. & alter gloss. 6. subnu. 112. & nu. 135. Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 18. in fin. & §. 2. num. 261. & seqq. d. par. 9. cap. 2. vel mixti, Garz. de benef par. 9. cap. 2. §. 2. numer. 276. & seqq. annot. ad Greg. xv. decis. 494. num. 5. & 6. nec non vicariarum erectarum in ecclesijs alicui beneficio vnitis, separando curam animarum ab ipsis ecclesijs & transferendo eam in Vicarios, Garz. de benef. par. 9. cap. 2. §. 2. numer. 298. & 301. & seqq. Rot. decis. 579. par. 2. in recollectis per Farin. cum per obitum vel resignationem etiam in Curia non tamen in fauorem certæ personæ coram sanctissimo Domino nostro, Paris. de resign. lib. 10. qu. 7. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 16. num. 121. & seqq. siue in forma gratiosa, propter approbationem præuio examine factam Romæ, Harz. de benef. par. 9. cap. 2. §. 1. num. 156. & seqq. Paris. de resig. lib. 1. qu. 7. numer. 7. & 8. siue in forma dignum expeditam, quia tunc sufficit resignatarium absque concursu ab examinatoribus in synodo deputatis simul cum episcopo approbari, Paris. de resign. lib. 10. qu. numer. 13. & seqq. vbi refert declarationes congregationis interpretum Concilij Tridentini Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 6. numer. 121. & seqq. & gloss. 14. num. 14.) illarum vacatio contigerit, etiamsi ipsæ parochiales ecclesiæ deuolutæ, reseruatæ, etiam per vacationem in mensibus Papæ, Paris. de resign. benef. lib. 8. q. 9. nu. 101. vel affectæ fuerint generaliter, vel specialiter, Garz. de benef. par. 9. cap. 2. §. 1. numer. 153. cap. 18. in princ. sess. 24. etiam vigore indulti in fauorem S. R. E. Cardinalium, fieri debet per concursum : Gonz. super reg. de mens. & alter gloss. 6. numero 112. & seqq. vbi ponit vnam ampliat. & 12. casus in quibus cessat concursus Quarant. in sum. bullarum in verb. beneficij paroch. collat. Paris. de resignat. lib. 8. qu. 9. numer. 77. vbi ampliat & limitat.

Constituto † per episcopum, & non per 23
inferiorem prælatum, Garz. de benef. par. 9. cap. 2. §. 1. numer. 127. cap. 18. in princ. ibi debeat episcopus statim sess. 24. habita notitia vacationis, si opus fuerit, idoneo in eis Vicario cungrua fructuum portionis assignatione, Nauarr. cons. 5. de off. ord. cap. 18. in fin. princ. sess. 24. qui onera ipsarum ecclesiarum sustineat, donec eis de rectore prouideatur, cap. 18. in princ sess. 24. quod in eo corrigit cap. cum vos de off. ord. Deinde episcopus siue eius Vicarius ex generali commissione, Felin. in rub. de off. deleg. sub. nu. 4 Garc. de benef. part. 9. cap. 5. §. 1. num. 117 c. 2. & ibi post gl. 1. Can. de off. Vic. in 6. c. Romana, & ibi post gl. 1. Can. de appell. in 6. (quia concursum facere est iurisdictionis, Rot. decis. 632. num. 4 part. 2. in recollect. per Farinac. c. dilectus, & ibi post gloss. in verb. de le iurisd. Can. de off. ord. & non inferior prælatus, etiam ecclesiæ vel Abbatiæ exemptæ existentis intra fines diœcesis, nisi inferior episcopo sit nullius diœcesis, & proprium habeat territorium, Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 1 num. 121. & seqq. & 129. & seqq. vsque ad n. 153. Card. Seraph. decis. 1386. Quarant. in sum. gladij in verb. benef. paroch. coll. vers. 2. quaritur,) decem dies vel aliud tempus præscribit omnibus, ad nominationem clericorum idoneorum, Nauar. cons. 4. de præb. d. cap. 18. §. porro vers. liberum, & vers. seq. quorum annotantur nomina, ac transacto constituto tempore & non antea, Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 2. num. 326. & 328. Card. Seraph. decis. 1148. nu 4. & seqq. c. 18. § transacto sess. 24. arg. cap. fin. ibi assignato peremptorio termino de elect. in 6. descripti & alij non descripti, qui re integra superueniunt, Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 1. num. 200. & 206. & seqq. arg. l. et si post tres ff. si quis cau-

cautiun. & ibi DD. l. quod si minor §. non semper vers. si euolasse. de min. & ibi DD. examinantur ab episcopo, seu eo impedito, eius Vicario, absque eorum voto decisiuo, atque ab alijs examinatoribus in synodo diœcesana deputatis, non paucioribus quam tribus, Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 2. numer. 321. & 324. d. cap. 18. §. examinatores, (quorum votis si pares aut singulares fuerint accedere potest episcopus vel Vicarius, quibus magis videbitur, Garc. de benef. part. 9. cap. 2. nu. 56. in fin. & numer. 60. & seqq. d. c. 18. §. transacto,) medio eorum iuramento, Garc. de ben. part. 9. cap. 2. §. 2. num. 354. & seqq. d. cap. 18. §. sint vero. vers. iurentque, & omni munere ante & post examen interdicto, Garc. de benef. part. 9. c. 2. § 20. num 368. & seqq. vsque ad fin. d. c. 18. §. caueantque, alioquin Simoniæ vitium, tam ipsi quam alij dantes incurrunt, à qua solui nequeunt, nisi dimissis beneficijs, quæ quomodocumq; etiam antea obtinebant, & ad alia imposterum inhabiles redduntur: peracto examine renuncientur, quicumque ab his idonei iudicati fuerunt, à qua relatione examinatorum non datur appellatio etiam quoad effectum deuolutiuum, Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 1. num. 239. & seqq. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. glo. 9. §. 1. tit. annotat. cont. nullit. & att. numer. 209. & seqq. Rot. decis. 10. pan. 2. diuers. c. 18. §. in omnibusque sess. 24. & exap-
24 probatis † episcopus solus, Garc. de benef. part. 9. cap. 2. num. 108. & seqq. Greg. 15. decis. 11. n. 3. d. c. 18. § peracto vers. ex his quæ episcop. eum eligit, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, Garc. de benef. part. 9. cap 2. §. 2. num. 148. d. cap. 18. §. peracto, infra sex menses, quando collatio ad episcopum spectat, & quando ad Papam (cum idem concursus præmitti debet in prouisione Apostolica de ecclesijs parochialibus, Rot. diuers. decis. 48. per tot. part. 1. c. pen. & ibi Gemin. & Can. de præb. in 6. clem. 1. de concess. præb. & ibi not.) vel alios spectat, infra quatuor menses, & à se electum illis notificat, Garc. de benef. part. 10. c. 2. numer. 7. iux. const. Pij V. ab eo relatam par. 9. c. 2. num. 3. d. c. 18. § peracto, ibi, atque illi non alteri collatio ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectat eam conferre Par. de resig. lib. 10. quæst. 7. nu. 12. Gonz. super reg. de mens. & alt. gl. 6. num. 112. & seqq. atque illi & non alteri collatio Ecclesiæ ab eo fit, ad quem spectat eam conferre, notorietas idoneitatis de vita, moribus, & scientia alicuius personæ qualificatæ non operatur; vt non subijciatur examini, quod requiritur pro forma sub pœna nullitatis collationis, Paris. de resign. lib. 8. quæst. 9. num. 85. & plurib. seqq. Lamb. de iurepatr. lib. 2. part. 1. quæst. xj. art. 3. Quarant. in sum. Bullarij benef. paroch. collatio in 1 quæst. si iurispatronatus † Ecclesiasti- 25
ci erit, vel mixti, gloss. fin. in §. fin. c. vnici de iurepatr. in 6. & ibi Can. ac institutio ad episcopum pertineat, is quem patronus digniorem inter probatos iudicabit, episcopo præsentare tenetur, vt ab eo instituatur, ita quod si reperti fuerint duo, aut plures æque idonei, possit patronus ecclesiasticus vni gratificare; Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 2. num. 165. & seqq. Rot. decis. 572. num. 8. part. 1. in recollect. per farin. Nauarr. cons. 5. de iurepatr. cum institutio ab alio est facienda, tunc Episcopus solus ex dignis elegit digniorem, quem patronus ei præsentat, ad quem spectat institutio. Appellatio à iudicio ordinarij in materia electionis ad parochiales, quoad effectum deuolutiuum, ita demum admittitur, si sit irrationabile, aut dolosum, Greg. 15. decis. 11. & decis. 538. & ibi ann. Rot. decis. 537 in princ. sub numer. 14. part. 1. in recoll. per farin. Gonz. super reg de mens. & alt. gl. 4. n. 139. & 143. Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1. n. 246. et seqq

quia præsumptio est pro electione ordina-
rij, c. in præsentia de renunc. Zab. in clem. 1. n.
20. vers. fit autem hoc casu, & ibi Anch. num. 7.
de seq. poss. et fruct. sed non admittitur, quoad
suspensiuum effectũ, ne parochiales diu in
suspenso maneant, cum maximo animarum
periculo: arg. c. si Apostolica de præb. in 6. c.
quam sit & c. nemo de elect. in 6. quod si iuris-
patronatus laicorum fuerit, debet præsen-
tatus à patrono ab eisdem deputatis exami-
nari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, ad-
mitti, c. 18. sess. 24. quod late Garc. de benef.
part. 9. c. 2. et duob. §. seqq. per 25. quæst. expli-
26 cat, quia in perochialibus † iurispatronatus
laicalis non est necessarius concursus, nisi
quando plures sunt præsentati, & singuli
præsentati æquales habent voces, alias si v-
nus habeat plures voces, ille solus est exa-
minandus, absque concursu aliorum, c. quo-
niam de iurepatr. Greg. 15. decis. 494. & ibi ad-
dit. Paris. de resign. benef. lib. 8. q. 9. num. 111.
Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 2. num. 255. et
seqq. Greg. 15. decis. 494. num. 2. & licet insti-
tutio annulletur ob non seruatam formam
Concilij, tamen præsentatio remanet vali-
da, Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 95. vbi refert
decis. Rot. In electione vltra scientiam epis-
copus præ oculis habere debet ætatis matu-
ritatem, grauitatem morum, prudentiam
tam de iure communi, cap. cum in cunctis in
princ. et §. inferiora, de elect. not. Can. in cap. de
multa in fin. de præb. quàm ex dispositione
Concil. Tridentini, d. c. 18. sess. 24. & sufficit
quod eligat dignum, & idoneum, omisso et-
iam magis idoneo, & digno, c. cum nobis §.
his igitur vers. illius de elect. c. nisi pridem §. pro
defectu de renunc. Couar. in reg. peccatum in 2.
part §. 2. per tot. de reg. iur. in 6. Rot. farin. de-
cis. 40. part. 1. & an ab huiusmodi electione,
aut à sententia electionis ab episcopo factæ
27 cassatoria detur † appellatio, tam ad effe-
ctum deuolutiuum, quam suspensiuum, vi-
de constitutionem Pij V. super collatione paro-
chialium editam, explicatam per Rot. farinac.
decis. 537. part. 1. Gonz. super regul. Cancell. de
mens. & altern. gloss. 6. num. 163. & plurib. seqq.
vsque ad num. 242. Aliter factæ collationes
sunt nullæ, non obstandibus huic decreto
exemtionibus, indultis, priuilegijs, præuen-
tionibus, affectionibus, nouis prouisioni-
bus, indultis, concessis quibuscumque vni-
uersitatibus etiam ad certam summam, &
alijs impedimentis quibuscumque, d. c. 18. §.
in omnibus vers. alias prouisiones sess. 24. late
Paris. de resig. lib. 8. q. 9. à n. 77. vsque ad fin. &
nota quod Conc. Tridentinum non tollit
fundationem: ipsæque parochiales, si de eis,
seruata forma Conc. Tridentini ordinarij
non prouiderint, sunt reseruatæ sedi Apo-
stolicæ, constit. Pij V. 32. in Bullario. Si adeo
exigui redditus parochiales fuerint, vt to-
tius huius examinationis operam non ferãt,
aut nemo sit, qui se examini quærat subijce-
re, aut ob apertas factiones, seu dissidia, quæ
in aliquibus locis reperiuntur, grauiores
rixæ possint excitari, potest ordinarius, quo
nomine venit quilibet prælatus episcopo
inferior, maxime si habet omnimodam iu-
risdictionem quasi episcopalem, cap. 2. & ibi
gloss. in verb. loci ordinario de vsur. in 6. & ibi
Gemin. n. 14. & Can. gl. 1. in c. ordinarij de off.
ordin. in 6. gl. in clem. 1. in verb. diœcesanus de
iurepatr. si pro sua conscientia, cap. statum §.
assessorem, & ibi glo. & Can. de rescript. in 6. l.
Theopompus, & ibi DD. ff. de dot. præleg. cum
Consilio deputatorum, ita expedire arbi-
trabitur, hac forma omissa priuatum aliud
examen, cæteris tamen seruatis, adhibere,
d. c. 18. §. si tamen adeo, sess. 24. In collatione
parochialium † ecclesiarum, quæ inhærent 28
monasterijs regularium, vt quia sunt for-
san mensis eorum incorporatæ, pleno iu-
re quoad

re quoad temporalia, & spiritualia, vel habent eas convertendas in suam utilitatem juxta clem. 1. §. quidam etiam ecclesias curam, & ibi gl. in verb. ad mensam, de exceß. pral. & clement. 1. §. pramissa, & ibi gl. in verb. de mensa. de suppl. neglig. pralat. c. de monachis, & ibi post gl. fin. Panor. num. 9. de prab. non fit concursus, sed ad nutum amovibiles ponuntur in eis, quibus tenentur ad sustentationem, clem. 1. § sane de jurepatr. Rot. decis. 553. part. 2. in recollect. per farinac. servata dispositione, c. in monasteriis seß. 25. de regular. Rot. decis. 153. part 2. in recollect. per farin. c. 1. de Capell. Monach. Rot. cler. 21. de prabend. in antiquior. &c. Quando vero ecclesiæ parochiales non sunt

29 de mensa, sed unitæ † quoad temporalia, tunc Vicarii perpetui ad nominationem eorum, in quorum ecclesiis unitis ponuntur, cum ipsorum ordinariorum, seu eorum Vicariorum, prævio examine, approbatione deputantur sine ullo concursu, Pius V. constit. 46. in Bullari antiquo c. de monach. de preb. Garc. de benef part. 9. c. 2. §. 2. num. 285. & 289. & seqq. etiam quando contingit hujusmodi Vicarias vacare in mensibus reservatis, Garc. de benef. part. 9. c 2. §. 2. num. 304. & 308. Pius V. const. 46. in Bull. antiqu. §. ita tamen quod, seu aliter sint reservatæ: Garc. de benef par. 9. c. 2. §. 2. numer. 316. & seqq. Gonz. super reg. de mens. & altern. gloss. 5. §. 3. n. 59. 60. & seqq. & habent locum c. 1. de prab. in 6. & clem. 1. in princ. de jurepat. Loquentia de congrua portionis assignatione. In

30 prioratibus † & aliis beneficiis regularibus curatis etiam solitis commendari sæcularibus non fit examen per concursum, Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1 num. 197. & seqq. ubi refert decis. Rot. & num. 199. Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 6 n. 162.

31 Efficitur quis de parochia † acquisitione, & translatione domicilii, c. fin. h. tit. & ibi gl. in verb. habitatores. Pan. & Can. c. proposuisti de for. compet. nulla habita licentia curati prioris domicilii, c. fin. & ibi Pan. num. 1. & 2. per illum tex. hoc tit. l. domicilium & l. incola 2. & ibi gl. fin. & Doct. ff. ad municipales l. si in patria C. de Incol. &c. lib. 10. potest negligente parocho defensionem Ecclesiæ suscipere, & indebite alienata cum fructibus reposcere, ad quæ personæ alterius ecclesiæ, nõ admittuntur, quia judicium est privatum; gl. in c. si quis presbyteros in verb personis de reb. eccl. non alien. Greg. 15. decis. 381. num. 1. & ibi annot. & quoad necessaria † Sacramenta confessio- 32
nis & eucharistiæ sola habitatione in parochia ad tempus, dummodo non stet in parochia ad momentum temporis vel paucis diebus, arg. c. pen. & ibi gloss. in verb. commorantis de ver. signif. in 6. & Can. Fr. Aret. c. repellatur num. 13. & 14. de accus. Fel. in c. quoniam de off. ord. licet ibidem non transtulerit domicilium, l. municeps 2. §. utiles ff. ad municipales & c. gloss. in clem. 1. in verb. parochialis, & ibi Pan. num. 6. & Can. de privil. Pan. in c. omnis utriusque num. 23. de pœnit. & remiß. quæ non sufficit quoad voluntaria Sacramenta, Navar. cons. 1 hoc ti. gl. in clem. 1. in verb. parochialis, & ibi Can. de privil.

De decimis primitiis & oblationibus.

Titulus XXX.

SVMMARIA.

1 *Decima est omnium mobilium sive fructuum juste quasitorum pars Deo debita.*

2 *Laici jus decima non prascribunt, circa quantitatem ejus prascribunt quando consueverunt solvere uni servatur ad eandem rationem secus si differuntur.*

3 *Decima diminuta decima est.*

4 *Parochialis ecclesiæ rector non habens aliunde congruam sustentationem, potest illam petere ab illis qui decimas præscripserunt.*

5 *Privilegiatis super decimis non solvendis aut recipiendis.*

6 *A Quocunque decimas percipiente.*

7 *Decimarum alia est personalis quæ solvitur de his quæ proveniunt ex negociatione & aliis industriis personarum.*

8 *Alia est prædialis quæ solvitur de frugibus & fructibus, de pensionibus domorum vel redditibus molendinorum.*

9 *Alia sunt mixtæ quæ solvuntur de animalibus & eorum fœtibus lacte pilo lana.*

10 *Prædiales debent dari statim ut fructus percipiuntur excepto saccaro.*

11 *Personales non statim necessario solvendæ sunt sed in fine anni propter minutias.*

12 *In agnis & aliis similibus solvuntur mediocres cum aliquantulum fuerunt impinguati.*

13 *Decimarum aliæ sunt majores, quæ ex laboribus terræ cum integritate percipiuntur.*

14 *Aliæ minutæ ut partus animalium & quæ percipiuntur de pullis ovis & hortis.*

15 *Decimæ à laicis debentur clericis.*

16 *Decimas prædiales clerici indistincte tenentur solvere sacerdoti ecclesiæ parochialis sive prædia sita sint in aliena parochia sive propria.*

17 *Decimas personales clerici tenentur solvere quando sibi acquirunt licite.*

18 *Si acquirunt ecclesiæ de eis non solvunt decimas personales, nisi ab alia Ecclesia percipiant sacramenta.*

19 *Religiosi omnes super solutione decimarum privilegiati ad quarum decimarum solutionem teneantur.*

20 *Decimæ solvendæ sunt curatis parochialium Ecclesiarum.*

21 *Aut eis quibus Ecclesia parochialis est incorporata.*

22 *Episcopo debetur canonica portio.*

23 *Personales solvendæ sunt ecclesiæ in qua laici audiunt divina & recipiunt sacramenta.*

24 *Prædiales, Ecclesiæ loci ubi sita sunt prædia.*

25 *Mixtæ solvendæ sunt ecclesiæ loci ubi animalia pascuntur.*

26 *Decimæ personales solvantur de lucro deductis pretio & expensis factis necessarie utiliter aut voluptuose.*

27 *Damni vero accepti nulla habetur ratio.*

28 *De fructibus prædiorum, redditibus molendinorum piscationum &c. & fructibus animalium solvuntur decimæ non deductis expensis quæ fiunt pro fructibus percipiendis.*

29 *Sunt onus reale.*

30 *Contra non solventes decimas ad petitionem rectoris etiam extra judicium potest fieri monitio generalis fulminans excommunicationem ac postea non solventes denunciari.*

31 *Decimas subtrahentes Ecclesiis aut impedientes earum solutionem excommunicantur.*

32 *Pœna religiosorum exceptorum à solutione decimarum qui novalium aut alias decimas ecclesiis debitas, ad eos non spectantes appropriare sibi præsumpserunt aut exquisitis coloribus usurpare.*

33 *Pœna religiosorum mendicantium, & aliorum qui decimas non percipiunt qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua quæ possunt subtrahere auditores à solutione decimarum quarum solutionem certis diebus & in confessionibus tenentur suadere sub gravibus pœnis.*

34 *Laici jus decimandi acquirere non possunt præscriptione etiam tanti temporis cujus initij non extat memoria.*

35 *Laici an possint acquirere libertatem à solutione personalium seu prædialium decimarum consuetudine vel præscriptione.*
36 *Decimarum quæ jure divino debentur causa est summaria.*
37 *Novato est ager de novo ad cultum redactus.*
38 *Ecclesia habens generaliter decimationem alicuius loci dicitur etiam habere decimationem novalium.*
39 *Quæ regula fallit duobus modis.*
40 *Primitiæ sunt primæ fruges prædiorum Deo reddendæ & debentur Ecclesiæ parochiali in cuius limitibus reperiuntur prædia.*
41 *Oblatio est donatio alicuius rei licite acquisita facta à Christiano gratis Deo vel Ecclesiæ.*
42 *Cadit jure tituli presbytero Ecclesiæ parochialis.*

PRÆTEREA sunt de jure parochiali, decimæ, primitiæ, c.*cunctis* §.*de his vero &* cc.*seqq*.16.*q*.1.c 1.*&* c.*quicumque &* cc.*seqq*.16.*q* 7.c.*causa de verb.sig*.c.*præter hoc* §.*percipientes vers deinde* 32.*dist*. & oblationes, c.*quia sacerdotes,&* cc.*seqq*.10.*q*.1. Decima est
1 omnium † mobilium sive fructuum juste quæsitorum pars Deo debita, c.1.*in princ*.c.*cum homines*.c.*tua nobis*, c. *ex transmissa h.tit*. c.*non sunt ferendi sess*.25.sic dicta, quia de decem partibus datur una, *d.c.cum homines*, ex benigna interpretatione, satis est pro deci-
2 ma aliquid solvi : laici jus decimæ † nō præscribunt, circa quantitatem eius prescribunt, c.*statuimus, & ibi Pan. post Host.nu*.7.*de transact. late gl*.1.*in c.hoc tit.in* 6.*contra gl*.1.*in c. quicumque* 1.16.*q*.7.*Franc.Marc.dec*.205.*par*.1.*& q*.198.*n*.9.*par*.2.*Bald.in l.competit in fin*. *C. de prescr*.30.*vel* 40.*an*. quando consueverunt solvere uniformiter, ad eandem rationē, secus si difformiter, quia uno anno consueverunt solvere plus, altero minus: *Franc. Marc.d.dec*.205.*par*.1.*& decis*.198 *par*.2. decima † diminuta decima est, nisi verbum ad- 3
junctum, integra, cum omni integritate, faciat, ut intelligatur de decem partibus una, c.*in quibusdam* §.*fin. & ibi glos fin.& Can. hoc tit. Rot. divers. decis*.165.*par*.2. Deus enim qui dignatus est totum dare, decimam dignatur recipere, non sibi sed clericis profuturam, c.*parochianos hoc tit*.c.*decima* 16.*q*.1. pro necessariis alimentis, adeo quod eccle-
siæ parochialis † rector, non habens aliun- 4
de congruam sustentationem, potest, præscriptione non obstante, petere sustentationem ab illis qui decimas, alias ad ipsam parochialem ecclesiam spectantes præscripserunt, c.*de Monachis*, c. *extirpandæ de præb. Achil.dec*.5.*hoc tit.Greg*.15. *decis*.397.*num*.2. *& ibi annot*. & à privilegiatis † super decimis 5
non solvendis, *arg.c.dilecti filii hoc tit*. aut recipiendis privilegio nō obstante, c.*statuto* §. *ubi autem hoc tit.in* 6. & à quocumque † de- 6
cimas percipiente nulla consuetudinne obstante, c.*extirpandæ de præb. Zab. in c.commissum in fin*. ad cuius solutionem diœcesanus compellit, etiam religiosos exemptos, si non agitur de rebus exemptis, *d.c.statuto* §. *diœcesani*, ac religiosos alterius diœcesis, quando parochialis ecclesia & decimæ illi debitæ sitæ sunt intra fines suæ diœcesis, c. *sane de for.compet*. appellatione remota, c. *tua el* 2. *in fin.hoc tit. & ibi Can*. & potest judiciū incipere, præmissa monitione à præcepto & correctione, *Clem. dispendiosam de judic*. In hoc titulo tractatur de decimis quæ descendunt à jure spirituali, & non de illis quæ descendunt à jure temporali, quarum exactio auctoritate regis vel Principis initiata est, & proprie non appellantur decimæ, ac cadunt in laicos, *Bald.cons*.419. *vol*.1.

*vol.1.c.generali, & ibi gloss.in verb.regalia de elect.in 6. Bald.in titul.episcopum, vel Abbatem &c.feud.dar.non poss.*c. 1.*num.* 8. *Rot.farin. decis.*684.*par.*1.*Greg.xv. decis.*404. *& ibi annot.* & consistunt in certa quantitate, & non in quota ut decimæ spirituales, c. *in tua hoc tit. Rot farin.d.dec.*684.*n.*2.*c.commissum hoc tit.*

7 Decimarum alia est † personalis, quæ solvitur de his quæ proveniunt ex negotiatione, etiam immobilium, c.*pastoralis, & ibi Pan.in 3.not.hoc tit.* artificio, militia, venatione, *Zab.in c.commissum in 2. quæst.hoc tit.* piscatione, c.*pervenit hoc tit.* quando piscatio & venatio liberæ sunt, quod si inde pretium, vel pars aliqua solvatur, censentur prædiales, *Innoc.in* c.*non est in princ.hoc tit. & ibi Pan.numer.* 5. *& Can.* & aliis industriis personarum, c.*decimæ* 16.*quæst.*1. c.*non est* c.

8 *ex transmissa* c. *pastoralis hoc tit.* Alia est † prædialis, quæ solvitur de frugibus, & fructibus; c. *cum homines* c. *de terris* c. *ex parte hoc tit.* c.*fin.de paroch.&c.* de pensionibus domorum, c.*commissum & ibi Pan.numer.*5. *hoc tit.* vel redditibus molendinorum, sive molunt super aqua, c.*pervenit hoc tit.* sive ad ventum, c. *ex transmissa hoc tit. Fr. Marc. de-*

9 *cis.*530 *part.*1.*c.pastoralis hoc tit.* Aliæ sunt † mixtæ, quæ solvuntur de animalibus, & eorum fœtibus, lacte, pilo, lana, *d* c.*pervenit, & ibi gloss.in verbo lana hoc tit.* quæ partim sunt prædiales à prædiis, unde vivunt, partim personales propter eorum curam & custodiam, *d.c.commissum.c.ad apostolica, & ibi post gl.Zab in* 2 *qu.hoc tit.*

10 Prædiales debent dari † statim ut fructus percipiuntur, c.*cum homines in fin.& ibi Collect. host in c.pastoralis num.*8.*Pan.in c.pervenit sub num.*3.*hoc tit.Archid.in c.revertimini n.*5.16.*quæst.*1 *specula it.de decim sub num.*12. *vers.item facit, & ibi Bal.in addit.* percepti dicuntur quando terra continere se fructus desierint, *l si eius ff.de rei vendic.l.in bonæ fidei ff.de acq.rer.dom.* Hinc est quod decima debet solvi prout fructus colligitur, ut in grano in spica, in vino in vivis, in oleo in oliva, excepto saccharo, cuius decima non potest solvi in cannis, cum talis solutio foret inutilis, cum de facili corrumpantur, nec etiam in liquore, sed tantum in saccharo, omnesque illæ expensæ quæ fiunt ad saccharum, dicuntur expensæ factæ in colligendo fructus sacchari, & de jure non debent deduci, ut inferius dicetur, *Card.Seraph.decis.*95.*l.fin. ibi colligunt manibus in fructuosa C. de sacros. Trinit. Put. decis.*95.*lib.*1. Personales † non 11
statim necessario solvendæ sunt, quando merces venditæ sunt, licet statim solvere sit securius, sed in fine anni propter minutias, *Host.in d.c. pastoralis sub num.*8. *Anchar.in* 5. *not.* quia exactio & solutio particularis non minima habet incommoda, *l.plane, & ibi gl.*1.*alleg.concord. ff. fam. hercis.* c. *ex litteris ibi propter possessionem minutias de pign.* In agnis † & aliis similibus, nec meliores exigendi 12
sunt, nec deteriores solvendi, solvuntur ergo mediocres, non statim ut nati sunt, sed cum aliquantulum fuerint fortificati & impinguati, c. *quicumque* 1. c. *omnes decimæ* 16. *quæst.*7 *Host.in d.c.pastoralis nu.*8. *anch.in* 5. *notab.* Quia indignum est offerre Deo, quod designatur homo, c.*sacerdotes in fin.* 49.*dist.* omnis decima tam personalis quam prædialis est de jure divino, *Panorm. in c.in aliquibus num.*9.*hoc tit.* Item decimarum aliæ † sunt maiores, quæ ex laboribus terræ cum 13
integritate percipiuntur, c. *ex parte* 2. *&* 3. *hoc tit.* aliæ sunt minutæ, ut partus † animalium, & quæ percipiuntur de pullis, ovis, & hortis, c.*ex multiplici* c. *ex parte el* 1. *in fin. hoc tit.gloss.*1.*in c.cum in tua hoc titul. & ibi Can.*

Decimæ

15 Decimæ à laicis debentur † clericis, c. *decimas à populo* c. *quæst. in fin. 16. quæst* 1. c. *pervenit* c. *nuncios, & seqq hoc tit.* à clericis non debentur clericis paribus, c. *novum genus hoc tit. d. c. quæsti in princ. & seq.* sed illis clericis, à quibus spiritualium ministeriorum labores suscipiunt, c. 1. *& d. c. novum genus in fin. hoc*
16 *tit.* Clerici indistinctè † tenentur solvere sacerdoti Ecclesiæ parochialis loci decimas prædiales, quia cum prædia habuerunt hoc onus annexum, transierunt in clericos cum suo onere, c. *cum contingat* c. *nuper hoc tit.* c. *si quis laicus 16. quæst. 1. Capr. concl. 99.* Sive prædia sint sita in aliena parochia, quia quilibet possessor tenetur eas solvere, c. 1. 2. c. *dilecti* c. *licet* c. *in aliquibus, &* c. *seq. hoc tit.* sive in parochia propria, quia cum debeantur à prædiis, non potest dici confusa actio, *l. stychum 6. addit. ff. de solut.* nam clericus percipit de prædio suo fructus, ut dominus, & sibi ipsi solvit decimas ut Rectori, administratores enim sicut ab aliis, ita à se ipsis exigere debent, *d. c. novum genus, & ibi Anchar ante num. 1. Zab. in 2. & 3. opposit. hoc tit.* Eadem ratio-
17 ne tenentur † solvere decimas personales, quando clerici sibi acquirunt, puta advocatione, vel aliis licitis modis; quia lucrantur ut laici & quilibet Christianus tenetur ipsas dare de omnibus licite quæsitis; c.
18 *non est* c. *ex transmissa hoc tit.* si acquirunt † Ecclesiæ, de eis non solvunt decimas personales, nisi ab alia ecclesia percipiant sacramenta, *d. c. novum genus. & ibi Anch. in princ. Zab. in princ. & in 4. oppos. vers. 6. intellectus, & Can. latius Capr. conclus. 99. numer. 10. & seqq.*
19 Religiosi omnes † super solutione decimarum privilegiati, de terris alienis, & acquisitis post Concilium Lateranense celebratum anno 1215. Pontificatus Innocentii tertii anno decimo quinto, de quibus decimæ debentur ecclesiis, etiamsi eas propriis manibus aut sumptibus excolant, decimas persolvere tenentur ecclesiis quibus antea persolvebantur, nisi cum ipsis aliter composuerint, c. *nuper hoc tit. quod limitat* c. *ex part. 1. hoc tit. Const. Alex. 3. qui fuit creatus anno 1159.* Soli Cistercienses & hospitalarii Hierosolymitani non tenentur solvere decimas de prædiis ante dictum Concilium Lateranense acquisitis, quæ propriis mamanibus aut sumptibus excolunt, c. *ex parte 1. hoc tit.* Cæteri religiosi de novalibus suis, quæ propriis manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persolvunt, de aliis rebus decimas ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, *d. c. ex parte 1. Clem. 1. §. seu qui de terris hoc tit.* c. *licet eodem*, ad personales decimas non tenentur, quia ecclesiæ & monasterio acquirunt, *d. c. novum genus hoc tit.*

Solvendæ sunt decimæ † sacerdotibus si- 20
ve Civitatis parochialium ecclesiarum, qui jure communi habent fundatam intentionem super jure decimarum, c. *cum contingat* c. *cum in tua hoc tit. Greg. xv. dec. 449.* & ex magis communi opinione rectoribus Capellarum parochialium non autem rectori matricis ecclesiæ, *Pan. in c. cum contingat nu. 8. hoc tit. & ibi Can. Lap. alleg. 66. nu. 5. Calder. cons. 2. hoc tit. qui distinguit an Rectori Capellæ sit assignata parochia, vel certi homines, Rot. farin. decis. 1078. num. 5. part. 1. contra Io Andr. & specul. tit. de decim. in verb. unica,* aut eis † 21
quibus rectoria & parochialis ecclesia est incorporata per unionem, & non Vicario perpetuo in ea instituto, qui debet esse contentus sua congrua portione, c. *extirpandæ, §. qui vero* c. *exposuisti de præb. Mohed. decis. 5. hoc tit. Greg. 15. decis. 1074. num. 3. & ibi annot.* Episcopus debetur † canonica portio, quæ 22
jure novissimo est quarta, c. *quoniam, & ibi*

gloss.in verb. tua parte hoc tit. c. conquerente de off. ordin. cap. de quarta de præscrip. Rot. diuers. dec. 31. in prin. & numer. 4. par. 1. & 2. sed hæc dispositio iuris communis non habet locum in regnis Hispaniarum, in quibus ecclesiæ cathedrales, dignitates, & multa beneficia sunt fundata super decimis, vel saltem de eis percipiunt, *Greg. 15. decis. 429.*
23 *numer. 6.* Personales † decimæ sunt soluendæ ecclesiæ parochiali in qua laici audiunt diuina, & recipiunt Sacramenta: *cap. ad apostolica hoc tit. cap. fin. de paroch.* prædia-
24 les, † ecclesiæ loci vbi sita sunt prædia, *cap. commissum cap. cum homines c. quoniam hoc tit.* de omnibus prædiorum fructibus, siue simul, siue diuersis temporibus anni, in eodem horto vel agro diuersa semina sparsa fuerint, *d. c. ex parte 2. hoc tit.* & possessio decimandi in vna fructuum specie puta frumenti, prodest quoad alias quascumque etiam nouas fructuum species loco frumenti seminatas, *cap. cum in tua, & ibi Pan. numer. 5. & 6. hoc tit.* Per consuetudinem induci potest vt debeantur ecclesiæ loci, vbi administrantur Sacramenta, ad quam inducendam sufficiunt decem anni, quia est præter ius, *d. cap ad Apostolica in fin. Pan. in cap. cum sint numer. 6. in fin. hoc tit. Rot. diuers. decis. 163 numer. 4 par. 2.* Ab episcopo vel alio clerico sæculari, vel religioso, cum non habeant parochiam, & allegant præscripsisse decimas prædiales, probari debet titulus, & tempus 40 annorum, aut possessio immemorialis, quia ius commune illis resistit, *cap. 1. de præscr. in 6. Pan. in cap. nuper numer 5. hoc tit.* Hinc decimarum prædialium solutio, ab eo qui in vna parochia degit, & in alia prædia colit, siue sit dominus, siue sit colonus, fieri debet in loco, in quo sita sunt prædia, ex communiore Doctorum opinione, *cap. cum sint cap. ad Apostolica hoc tit. & ibi glos. in verb. consuetudo de cogn. spirit. & ibi DD. cap. super eo,* quia illud non est per legem scriptam decisum, & ideo recurrendum est ad consuetudinem, quia principalius est ius consuetudinarium, *d. c. cum sint & ibi gl. in verb. ad consuetudinem & Can. gl fin. in d. c. Apostolica, c. in quibusdam §. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit. Achil. decis. 3. & 6. eodem,* propter mixturam operum colentis, & prædij, à quo fructus percipiuntur; quia in materia consuetudinaria attendenda est consuetudo, *Ias. in l. de quibus num. 22. & ibi DD. communiter ff. de legib. Nicol. Euerard. in loco à rat. leg. larga num. 77. & seqq.* Mixtæ † 25
soluendæ sunt ecclesiæ loci, vbi animalia pascuntur, *d. c. commissum d. c. ad Apostolica & ibi gl. in verb. personalis Zab. in 2. qu. l. 2. C. de verb. & rer. signif. l. pecoris pascendi ff. de seruit. rust præd.* de herba, feno, fœtu, lacte, pilo lana, *Zab. in Clem. 1. in 15. & 16. qu. hoc tit.* pastor vero de mercede sua debet decimam personalem, *Zab. in d. c. cum sint in 2. qu. & in Clem. 1. in 15. quæst. in fin. hoc tit.* Personales
† decimæ soluuntur de lucro deductis pre- 26
tio & expensis in mediatoribus, euectionibus, gabellis, & in eundo, redeundo, negotiando, faciendo rem meliorem factis, non solum necessario & vtiliter sed etiam voluptuose, etiam quando negotiatio consistit circa immobilia, *c. pastoralis in princ. hoc titul. & ibi gl. Hostiens. nu. 7. Anchar. n. 2. 4. & 6. Io. And num. 11 & 15. & Can.* quia in negotiatione præcipue operatur manus hominis, *Hostiens. in d. c. pastoralis sub nu. 5. vers. sed quæ est ratio & nu. seqq. & ibi Pan. num. 7. & num. 9. da talias rationes,* ideoque facta laboris, pretij, & expensarum pro conseruandis & tuendis mercibus compensatione, solum quod superest intelligitur lucro esse: *glo singularis in l. per diuersas in verb. quam alijs causis vers. vel die C. mand. l. illud & ibi gl. in verb. lucrum*

lucrum C.*de collat.Ancar.in d. c.pastoralis n.* 2. *& seq & num*.4.*&* 6.*Io.And num.* 11 *& seq.*
27 *& num*.15.damni † vero accepti, ac expensarum factarum pro restauratione mercium, nulla habetur ratio; vt si mercator emit centum libratas mercium, & casu fortuito medietatem amisit, nihilominus de lucro alterius medietatis decimam soluet, absque vlla deductione pretij medietatis amissarum mercium, aut etiam pretij aliarum libratarum, quas pro restauratione aut loco amissarum cœmit, sed casum fortuitum suis peccatis imputabit, *cap. pastoralis in fin. ibi portio mercis depereat hoc tit, & ibi Host.sub nu.* 11.*in verb.decimandis & Can. Ancar. vero ibidem n* 9.*& Io.And. nu.*7. *distinguunt an damnum contingat in eisdem mercibus an in diuersis*, licet alias regulariter fiat lucri & damni compensatio, §. *de illa in fin. Instit.de societ. l.si negotio ff.de negot.gest.& ibi gl.Bart.& DD. l.mutius ff.pro socio*, De fructibus prædio-
28 rum † redditibus molendinorum, piscariarum &c. & fructibus animalium, soluuntur decimæ non deductis de prouentibus decimandis expensis, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, aut pro restaurando detrimento quarumcumque rerum, ex quibus decimæ soluuntur; quoniam, salua decima, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt dictas expensas, & penes dominum remanent res restauratæ, *de.cap.pastoralis & §.expensas & §.fin.& ibi Pan.num.* 9 *cap. cum homines c.ex parte canonicorum c. non est*
29 *&* c.*seq. & c tua nos hoc tit.* Sunt onus † reale, *d.c.pastoralis & c. cum non sint ab homine hoc tit.* exiguntur decimæ præsentis temporis à colonis, qui rei insistunt, *d.c.in quibusdam hoc tit.* præteriti vero temporis nouo possessore vel antiquo ad optionem ecclesiæ, *c.cum homines & ibi Pan.nu.* 6.*hoc tit.& Can, Franc.Marc decis.*549.*par.*1.*Pan.in c.pastoralis num.* 5.*hoc tit.* antequam tradantur sunt in domino ecclesiæ, adeo quod poterit ipsas vendicare; *c.tua nobis & ibi Pan. num.* 5.7.12.*&* 13.*hoc tit.d.c.pastoralis ibi quoniam salua decima fructus efficiuntur eorum &c.* c. *decima ibi res alienas inuadunt* 16. *q.* 1. prius soluendæ sunt, quam census & tributa, vel saltem hi ad quos census & tributa indecimata peruenerint, ea decimare coguntur ecclesijs, quibus de iure debentur: *c.cum nõ sit ab homine*, fructus ipsi alienari non possunt sine onere decimarum, *de cap.pastoralis & ibi Pan.num.*5. *d. c. cum non sit ab homine in fine.* adeo quod is penes quem reperiuntur fructus, teneatur ad decimas, siue sit Dominus siue colonus, siue quilibet alius, cui etiam gratis detur portio fructuum, *c.à nobis hoc.tit.late Pan.in c.tua nobis num.* 14.*& seq.eod.* imo potest rector ecclesiæ, cui debentur decimæ, prohibere colono ne fructus colligat, nisi ipso præsente aut eius nuncio, *d.c.ex parte el* 2.*hoc tit.& ibi Pan.n.*5. *specul.tit.de decimis n.*12.*& ibi Bald.in addit.*

Contra non soluentes † decimas prædiales aut personales, tam pro decimis in futurum soluendis quam præteritis non solutis ad petitionem rectoris, vel à iudice ex officio, ac etiam extra iudicium, potest fieri monitio generalis fulminans excommunicationis sententiam, ac postea non soluentes denunciari, & contra contumaces implorari auxilium brachij sæcularis, quæ est bona practica ad euitandum litigia. *Clem. dispendiosam & ibi gloss. in verb.præmoniti & verb.coerceri de iud.Zab.n.*26.27.*&* 28. *Vital. n.*43 *& seq.pulchre Ancar. nu.* 4. *& Can.c.tua nobis in fine ibi ratione personarum aut etiam prædiorum gl.fin.& Can.hoc tit.* 30

Subtrahentes decimas † ecclesijs aut impedientes earum solutionem excommunicantur, nec ab hoc crimine, nisi plena resti- 31

cutione secuta, absolvuntur, *c. omnes decimæ 16. qu. 7. c. pervenit cum duob. cc. seqq. hoc tit. c. 12. sess. 25.*

32 Religiosi quicumque, † exempti à solutione decimarum, qui novalium, aut alias decimas ecclesiis debitas, ad eos non spectantes appropriare sibi præsumpserint, aut exquisitis coloribus usurpare, per immixtionem animalium familiarium, vicinorum, aut aliorum cum suis, simulatas animalium emptiones, vel traditiones terrarum suarũ aliis ad excolendum liberarum à decimis, ut maiores consequantur redditus; nisi post requisitionem unicam per eos, quorum intererit, super hoc eis factam, à præmissis destiterint intra mensem, aut si de eis quæ contra præmissa usurpare vel retinere præsumpserint, intra duos menses, qui currunt à die factæ requisitionis, daminificatis ecclesiis emendam non fecerint competentem, sunt & tandiu manent ab officiis divinis & aliis puta sacristia, œconomatu, administrationibus & beneficiis suis suspensi, donec destiterint & satisfecerint, sufficitque judicis declaratio super desistentia & satisfactione, sine alia absolutione. Religiosi vero huiusmodi administrationes, vel beneficia non habentes, sententiam excommunicationis incurrunt ante satisfactionem condignam, nullatenus absolvendi, *Clem. 1. hoc tit. & ibi glos. & DD.* nec hoc casu textus in d Clem curavit repetere officia, quasi sola suspensio ab eis esset nimis parva pœna, *gloss. marg. in d. Clem. 1.* Religiosi mendicantes, † vel alii qui decimas non percipiunt in sermonibus vel alibi, proferentes aliqua verba, quæ possunt subtrahere auditores à solutione decimarũ, sunt ipso facto excommunicati, & tenentur requisiti à rectoribus ecclesiarum, Vicariis, vel loca tenentibus, quoties populo prædicabunt in prima dominica, quarta, & ultima quadragesimæ, & in festis Ascensionis dominicæ, Pentecostes, Nativitatis, Beatissimæ Virginis Mariæ matris Dei, audientes expresse informare, necnon his, quorum confessiones audient conscientiam facere, quod decimas solvere non omittant: quod si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores suos graviter puniuntur, qui vero scienter post posuerint confitentibus conscientiam facere de solvendis decimis, ab officio prædicationis tamdiu ipso facto manent suspensi, donec confitentibus ipsis, si hoc ipsum sibi dicendi commode facultatem habuerint, conscientiam fecerint, & exinde excommunicationis incurrunt sententiam, si prædicare præsumpserint dicta negligentia non purgata, *Clem. cupientes de Perus. c. 1. hoc tit. in 6. & ibi Can. notant.*

33 (margin number beside "tes, † vel alii")

Laici decimas sive jus † decimandi acquirere non possunt præscriptione, *c. causam de præscript.* etiam tanti temporis, cuius initii non extat memoria, *Felin. in d. c. causam n. 2. plures cumulans & ibi Pan. & Can. communiter c. 1. 16. qu. 7.* cum allegatione privilegii vel tituli feudalis, nisi vel fama privilegii, vel recognitio, vel aliud æquipollens probetur, *Collectarius in c. ad hac n. 5. & 6. asserens ita servare Cancellariam apostolicam hoc tit. approbatus à Rota divers. decis. 215. per totam part. 2. plures cumulans.* Ratio est, quia laici eas decimare non possunt, & habent malam fidem non probato titulo, vel concessione sibi facta, *c. fin. 16. quæst. 1. c. decimas & ibi gloss. 1. 16. quæst. 7. c. quam vis c. prohibemus hoc tit. glo. fin. in d. c. causam.* & in eo qui non potest possidere possessio immemorabilis nõ facit præsumi privilegium, *Felin. in d. c. causam nu. 2. & ibi Can. Crescent, decis. 1. hoc tit.* Iusto titulo eas possident, si probent infeudationem 34

ab an-

ab antiquo factam de decimis, *d.c. à nobis & ibi gl. fin. & Can. hoc tit*, quas in alium laicum vel clericum ullo modo transferre non possunt, nisi de consensu Episcopi, *d. c. prohibemus & ibi gloss.* nec oppignorare alicui Ecclesiæ vel personæ, nisi illi ad quam de jure spectant, c. *fin. hoc tit.* hodierno jure decimæ alicui laico in sæculo remanenti in feudum aut alias perpetuo, vel ad longum tempus non possunt concedi à Prælatis Ecclesiæ, quia est jus mere spirituale, & Prælatus qui contravenit à statu suo succidatur, & donec emendet, dolore suæ jaceat ruinæ prostratus, c. *quamvis hoc tit. & ibi Can.* fructus decimarum possunt concedi laico ex causa ad tempus vitæ suæ, *gloss. in d.c. quamvis in verb. concesserit & ibi Can. communiter Mohed. decis. 7. de locat. & cond. & decis. 17. eodem inter omissas Franc. Marc. qu.* 198. *n.* 11. *par.* 2. Præ-
35 terea laici non possunt † acquirire libertatẽ à solutione personalium sive prædialium decimarum consuetudine, vel præscriptione, repugnat enim juri divino morali cuius transgressio inducit peccatum; c. *fin. de consuet. Pan. post Innoc. c. in aliquibus nu. 9 hoc tit. Felin. multos citans in c. causam num. 1. de præscript.* & ad earum solutionem clericis faciendam, laici, si forsan moniti reddere noluerint, aut solvere neglexerint, Ecclesiastica districtione, c. *nuncios c. non est vers. 1. c. tua nobis §. verum hoc tit.* & censura Ecclesiastica, c. *ex parte 2. c. in quibusdam hoc tit.* coguntur, atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem compelluntur exhibere, c. *cum homines hoc tit.* censura Ecclesiastica non fertur pro levibus & paruis culpis, sed pro mortali imponitur crimine, c. *nemo el 2. & c. nullus 11 qu 1.* Vnde laici allegantes solam consuetudinem vel præscriptionem, appellatione remota, ad solutionem decimarum compelluntur, c, *tua nobis in fine hoc tit. & ibi Pan. n. 8. & 9.* & admittitur eorum appellatio, quando allegant exemptionem Papæ, *d. c. à nobis.* quæ si sit realis, eximit terras ab onere decimarum, & coloni privilegio participant, si vero personalis, eximit terrarum dominos, ne de sua parte solvant decimas, quas coloni de sua parte solvunt, *Clem. 1. & ibi gl. in verb. excolendas in fine Tab. n. 21. Ancar. n. 6. & Can. Pan. in c. ex parte el 1. n. 4. & 5. hoc tit. Rot. decis. 4. de privil. in antiq. & divers. decis. 23. num. 5. & 6. parte 2.* aut compositionem legitimam, c. *ex multiplici hoc tit. c statuimus de transact. & ibi post gl. 1. DD.* aut laudabilem clericorum desuetudinem; de non vendicandis aut petendis decimis, qua stante, qui non solvunt, non sunt in statu damnationis, *Franc. post divum Thomam in c. 1. hoc tit. in 6. Pan. in c. in aliquibus in fine hoc tit.* quia jura canonica requirunt negligentiam, c. *non est vers. 1. ibi eas solvere neglexerit hoc tit.* aut voluntatem, c. *tua nobis vers. 1. ibi moniti reddere noluerint hoc tit.* ut laici ob non solutas decimas incurrant mortale peccatum.

Summaria est † causa decimarum, quæ 36
jure divino debentur, sive quæstio sit cum debitore decimæ, sive inter duas Ecclesias super jure percipiendi, *Clem. dispendiosam & ibi gloss. in verb. decimas de judiciis Panorm. num. 7. Vital. num. 37. & 38. & Can.* non etiam earum quæ ex pacto, pollicitatione, ex voto, aut ex impositione summi Pontificis debentur, *Clem ent. fin. h. tit. gl. in d. Clem. dispendiosam, in verbo decimis, & Zab. nu. 20. & seq. & Can.*

Novale, est † ager de novo ad cultum re- 37
dactus, de quo non extat memoria quod aliquando cultus fuerit, & qui prius modicum aut nullum fructum adferebat, *cap. quid per novale de verb. signif. c. commissum & ibi gl. fin. & DD. hoc tit.* semel novale semper cense-

censetur jure novalium quoad immunitatem de non solvendis decimis, *c. fin. de privil.*
38 Ecclesiæ † habens generaliter decimationem alicuius loci dicitur etiam habere decimationem novalium, quia præteritæ, præsentes, & futuræ decimationes eodem jure illi competunt, *Archidiac. in cap. cognovimus num. 3. 12. quæst. 2. & ibi Prepos. & Can. Bald. in authentica excipitur numer. 5. C. de bon. quæ*
39 *lib. &c.* Fallit † in eo qui præscripserit decimas in aliena parochia, & de novo fiant novalia in eadem, quia cum perceptio decimarum ad parochiales ecclesias de jure communi pertineat, decimæ novalium quæ fiunt in parochiis earumdem, ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur, *c. cum contingat & seqq. hoc tit.* Fallit secundum in antiqua decimarum infeudatione facta laico, cuius occasione novalia non potest usurpare, *c. tua el 1. §. fin. & Achill. decis. 4. hoc tit.* Privilegium quoque concessum clerico ratione Ecclesiæ super decimis non solvendis, comprehendit novalia, *c. ex parte 3. hoc tit.* similis concessio facta laico, quia est multum odiosa, est restringenda, ut novalia nō comprehendat, *gl. pen. in fine in d. c. ex parte 3. & ibi Pan. n 4. & Can.*

40 Primitiæ sunt † primæ fruges prædiorum Deo reddendæ, quæ non sunt speciali nomine vel quantitate definitæ, sed arbitrio offerentium derelictæ, *c. 1. vers at vero primitiæ hoc tit.* debentur Ecclesiæ parochiali in cuius limitibus reperiuntur prædia, quia ex eis debentur & censentur onera realia, *Achil. decis. 1. hoc tit. arg. c. fin. de paroch. & alien. paroch. & ibi gl. fin. c. cum sint homines & ibi gl. 2. & Can. hoc tit.* & sunt de necessitate solvendæ, *c. revertimini 56. qu. 1. c. præter hoc §. præcipientes 32. distinct. c. 1 in fin. ibi exigant & ibi gl. fin. hoc tit. Pan. n. 8. Abb. antiq. in fin. & Can. Achill. reprobata opinione D. Thomæ decis. 2. eodem.* Quando clerici parochialium Ecclesiarum eas petunt, quia laudabilis desuetudo clericorum non petentium primitias excusat non solventes à peccato, ut dictum est supra in decimis. De peculibus debentur primitiæ, puta de ducentis agnus unus, *gl. fin. in d. c. 1. hoc tit. & ibi Can.* Cancellaria apostolica non dat litteras super solutione primitiarum vel decimarum, quæ non proveniunt ex possessionibus, sicut sunt decimæ caseorum, ovorum vel animalium, *Collect. in d. c. 1. hoc tit. vers. & sciendum est.*

Oblatio est † donatio alicuius rei licite 41
acquisitæ, *14. qu. 5. in summa & c. 1. 2. & 3. & per tot. quæst.* facta à Christiano, *c. quanto de usuris.* gratis Deo vel Ecclesiæ, *cap. scritum est 14. quæst. 5. Pan. in c. causa n. 1. & 2. de verb. signif.* ab infidelibus ecclesia non recipit oblationem sed æstimationem oblationum pro interesse, *d. c. quanto,* neque ab eisdem recipit personales decimas sed prædiales, *c. de terris hoc tit. & ibi gl.* sunt necessitatis & de jure debentur diebus dominicis & festivis quando rector est pauper, vel in loco est consuetudo dandi, *Pan. in d. c. causa n. 2 & in rubr. de paroch. &c. num. 3. Put. decis. 173. lib. 1.* extra dictos casus sunt voluntatis, *Put. d. decis. 173. Pan. post Hostien. in d. c causa n. 2. & latius in d. rub. de paroch. & alien. &c. n. 3. post D. Thomam.* (quænam oblationis nomine intelligantur, traditur *in c. cum inter vos De verb. significat.*) cedunt † jure tituli 42
presbytero Ecclesiæ parochialis etiamsi fiant capellæ sitæ infra parochiam, vel imagini depictæ in muro alicuius parochiæ, aut alteri celebranti intra parochiam, quia Ecclesia parochialis fundat intentionem suam de jure communi super omnibus obventionibus spiritualibus contingentibus intra parochiam suam, *c. pastoralis & ibi Pan. nu. 2. & Can. de his quæ fiunt à prælat. &c. Felin. in c.*

dilectus num.1.2 & seq.de ordin.Pan. in rubr. de paroc.& c.n.3. & 4.arg.à speciali in c. ad audientiam 1.de eccles.ædif.c.Tholos.qu.483. Quilibet potest oblationem facere nisi specialiter prohibeatur, *c.oblationes 90 distinct.& ibi gloss. enumerat specialiter prohibitos quam vide & ibi Can.*

De regularibus & transeuntibus ad religionem.

Titulus XXXI.

SVMMARIA.

1 *Abbates omnibus in dignitate constitutis Episcopo inferioribus & canonicis cathedralium Ecclesiarum proferuntur.*

2 *Hic titulus differt à titulo de statu monachorum & canonicorum regularium sicut genus à specie.*

3 *Regularia loca non possunt erigi sine licentia Episcopi prius obtenta.*

4 *Regulares sunt qui profitentur tria vota substantialia, videlicet paupertatem, castitatem & obedientiam, in una ex religionibus per sedem apostolicam approbatis.*

5 *Religiones approbatæ sunt quatuor sancti Basilij sancti Benedicti, sancti Augustini & sancti Fracisci.*

6 *Regulæ mendicantium sunt quatuor.*

7 *Concilium Tridentinum concessit omnibus monasteriis & domibus tam virorum quam mulierum etiam mendicantium exceptis fratrum sancti Francisci capucinorum & eorum qui minorum de observantia vocantur, ut deinceps bona immobilia possidere liceat.*

8 *Canones districtius inhibent, ut aliquis novum ordinem vel religionem adinveniat vel habitum novæ religionis assumat.*

9 *Equites & Hospitalarij Sancti Ioannis Hierosolimitani emittunt tua vota & sunt religiosi.*

10 *Milites militiarum regularium & Hospitalarij qui matrimonio utuntur sunt religiosi secundum quid*

11 *Eremitiæ subsunt Episcopo, gaudent privilegiis clericorum, quando habitum assumunt ab Episcopo.*

12 *Professio est duplex, expressa & tacita, ad expressam plura requiruntur primo in profitente in quacunque religione decimus sextus annus expletus.*

13 *Secundo, quod non minore tempore quam per annum continuum post susceptum habitum in probatione steterit.*

14 *Limita in ingrediente militarem religionem.*

15 *Item excipe religionem clericorum societatis Iesu.*

16 *Tertio, requiritur ex parte recipientis quod fiat in manibus superioris masculi.*

17 *Quarto, quod superior requirat consensum sui conventus vel consilium.*

18 *Quinto, Quod professio fiat uni ex religionibus approbatis in monasterio sive claustro monasterij.*

19 *Sexto, quod fiat simpliciter de tribus votis, obedientia castitate & paupertate per quacunque verba.*

20 *Septimo, In virginibus deo dicandis ut ante professionem Episcopus vel Vicarius, vel aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus exponit virginis voluntatem diligenter in monasteriis ordinario jure Episcopo Subjectis ac in iis quæ Romanam immediate spectant Ecclesiam, in aliis exploratio virginis spectat ad abbates vel alios prælatos.*

21 *Professionem tacitam inducunt, primo annalis delatio habitus monachalis, indistincti aut indistinctissimi, aut patenter non*

non distincti ab habitu professorum, aut latenter ab eo distincti.

22 Secundo, Ordinatio monialis non professæ in abbatissam.

23 Tertio, Promissio obedientiæ in manibus superioris cum susceptione habitus monachalis respectu certæ & determinatæ regulæ approbatæ.

24 Quarto, Annalis in monasterio post maiorem ætatem mora & habitatio, professi ante legitimam ætatem vel per vim.

25 Quinto, quando nouitij sponte se ingerunt actibus professorum.

26 Sexto, Receptio habitus professorum post annum probationis in monasterio vbi habitus professorum ab habitu nouitiorum patenter aut latenter sunt distincti.

27 Professio præsumitur ex delatione habitus.

28 Professionis effectus est quia per eum acquiritur ingressis ius in ipso monasterio vt ibi deseruiat & alimentetur.

29 Vicissim Abbati & monasterio acquiritur ius in personam professi.

30 Professione emissa regula est in percepto quoad tria vota substantialia.

31 Ad profitendam religionem omnes Christiani sunt apti.

32 Prohibitus clericati propter suum aut eius ex quo descendit delictum non prohibetur intrare religionem.

33 Nullum crimen impedit religionem.

34 At ingratitudo erga parentes.

35 Vel irregularitas.

36 Seu excommunicatio etiam maior.

37 Episcopus non potest intrare religionem nisi petita & obtenta licentia à summo pontifice.

38 Quid iuris sit in Prælatis inferioribus Episcopo immediate summo pontifici subiectis.

39 Cæteri clerici sæculares possunt intrare religionem non petita licentia ab Episcopo.

40 Nouitij intra annum probationis, ac finito eo ante professionem emissam absque apostasiæ nota vel noxa ad sæculum redire & ad sæcularia beneficia promoueri possunt.

41 Non debet nec cogitur restituere alimenta monasterio.

42 An idem iuris sit in cooptatis post biennalem probationem in corpus societatis Iesu & ante publicam professionem dimissis, ac in eis qui post adeptum gradum coadiutorum à societate ex causis dimittuntur.

43 Regularium nemini licet immobilia vel mobilia cuiuscunque qualitatis fuerint tanquam propria aut etiam nomine conuentus possidere.

44 Nec licet superioribus bona stabilia alicui regulari concedere ad vsum fructum vel vsum aut commendam vel administrationem.

45 Prælati & religiosi habentes administrationem liberam habent fructuum dispositionem in vita, & ex permissu superiorum cæteri regulares possunt disponere de fructibus beneficiorum suorum regularium.

46 Religiosi pœna qui sine permissu superioris quicquid tenere deprehensus aut conuictus fuerit.

47 Regularibus non licet à suis conuentibus recedere etiam prætextu ad suos superiores accendendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint.

48 Tenentur diligenter obseruare quæ ad communem vitam victum & vestitum pertinent.

49 Curia Romana tollerat quod regularibus taxetur aliquid pro vestimentis vel dentur ad id certa possessiones.

50 In monasterijs tam virorum quam mulierum, is tantum numerus conseruandus est qui ex redditibus proprijs monasteriorum vel ex consuetis eleemosynis commode potest sustentari.

51 Re-

51 *Regularibus canones prohibent ne sine sui superioris licentia se subijciant obsequio alicujus Prælati, principis aut alterius cujuscunque personæ.*

52 *Ne excommunicatos à canone aut à sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis seu à pœna & culpa quenquam absolvere præsumant.*

53 *Ne prædicent etiam in ecclesiis suorum ordinum nisi de superiorum suorum licentia cum qua personaliter se coram Episcopis præsentare & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant, in Ecclesiis vero quæ suorum ordinum non sunt, præter licentiam suorum superiorum etiam Episcopi licentiam habere teneantur.*

54 *Monasterio in quo certa regula ab initio fuit constituta reducto ad pristinum rigorem, si in eo regula, contrario abusu, fuit labefactam regulares inibi existentes compelluntur observare illam reformationem.*

55 *Si regula in eo fuit collapsa, tunc inibi existentes possunt cogi causative ad religionem profitendam, vel ut exeant è monasterio.*

56 *Religiosus locus deformatus reformari debet de regularibus ejusdem monasterij, in defectum eorum de regularibus aliorum monasteriorum ejusdem ordinis, inde eis ejectis in perpetuum vel ad tempus deveniendum est ad regulares alterius ordinis postremo in defectum omnium regularium poterunt institui clerici seculares authoritate Episcopi servatis dictis gradibus.*

57 *De seculari vero Ecclesia potest fieri monasterium ab Episcopo de consensu capituli cathedralis Ecclesiæ etiam invitis clericis secularis Ecclesiæ.*

Summa in Decretal.

58 *Regularibus per Canones percepta enumerantur.*

59 *Regularis post professionem emissam licite transit ad monasterium alterius religionis quatuor concurrentibus primo quod secunda religio sit strictior, Secundo quod transeat Zelo sanctioris vitæ.*

60 *Tertio, ut petat licentiam transeunti à suo Prælato.*

61 *Quarto, quod primo religionem strictiorem inveniat.*

62 *Quod si impetrata licentia transiverit ad arctiorem religionem, cujus non potuit ferre austeritatem, & ante professionem velit reverti, debet recipi in priori monasterio quia licentia & renunciatio facta fuit ex causa non subsecuta.*

63 *Regularis non potest vigore cujuscunque facultatis transferri ad laxiorem religionem.*

64 *Ad parem potest transire obtenta licentia sui superioris & justa causa.*

65 *Regularis omnis perpetuo ad aliud monasterium translatus sive ut prosit sive ut subsit debet iterum profiteri præcedente anno probationis.*

66 *Monachus non licet à congregatione ad solitariam cellulam discedere.*

67 *Mendicantes de licentia prælatorum suorum possunt vitam eremiticam eligere, ac cellas habitationes & mansiones acquirere ac mutare in eremo.*

68 *Non possunt recipi in monachum aut fratrum alicujus ex ordinibus monasticis, ordine cartusiensium excepto.*

69 *Quid juris est si transeant auctoritate apostolica ad non intendicantium ordines.*

70 *Translatum de uno ordine ad alium vigore cujusvis facultatis, nemo prælatus vel superior ad habitum vel professionem potest admittere nisi ut in ordine ipso ad quem*

transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneat.

71 *Bona ingredientis monasterium bonorum capax in communi post professionem factam sunt ipsius monasterij si non fecit testamentum.*

72 *Post professionem canonice translatus ad aliud monasterium an & quæ bona recuperet.*

73 *Fugitivus bona non recuperat.*

74 *Ejectus bona patrimonialia recuperat ex benignitate.*

75 *Vagabundus bona non recuperat.*

76 *Bona eorum qui profitentur certam regulam vel ordinem ut Camaldulensium & non profitentur expresse certum claustrum acquiruntur toti ordini.*

77 *Monachus propter grave delictum depositus non recipit præbendam ut cæteri sed in carceribus recluditur.*

ECCLESIASTICORUM duo sunt genera, quoddam clericorum sæcularium, de quibus dictum est; quoddam religiosorum, sive regularium, c. *unico 19. quæst. 1.* c. *duæ sunt* §. *lex vero privata versic. si quis locum 19. quæst. 2.* quia omnes clerici seculares etiam constituti in minoribus ordinibus sunt in dignitate, c. *denique & ibi gloss. 1. & Can. 4. distinct.* & præferuntur jure Decretorum Abbatibus & monachis, sive in publico, sive in gremio ecclesiæ, c. *à subdiacono 93. dist.*
1 sed hodie Abbates omnibus † in dignitate constitutis, Episcopo inferioribus, & Canonicis Cathedralium ecclesiarum præferuntur, c. *fin. de off. deleg. in 6. & ibi Gemin. num. 3.* c. *ne pro defectu & ibi gloss. in verb. regularis de election. & Canon.* Differt hic titu-
2 lus † à titulo de statu monach, &c. sicut genus à specie, omnes enim monachi & regulares Canonici, *Ias. in auth. ingressi num. 24. & ibi DD. C. de sacros. ecclesiis in Franc. in c. cum singula num. 2. de præb. in 6.* sunt regulares, sed non omnes regulares sunt monachi aut Canonici, nam Prædicatores, Minores, Eremitæ sancti Augustini & quorumlibet mendicantium ordines, regulares ac religiosi sunt, ac reguntur à magistris aut ministris vel prioribus generalibus, eorumque loca conventualia, administrationes vocantur, *Clem dudum* §. *statuimus de sepult. Ioan. Andr. in c. quorundam sub num. 4. & ibi Can. de elect. in 6.* Monachi vero reguntur ab Abbatibus & Prælatis, eorumque loca conventualia *monasteria* vocantur, c. *quorumdam de elect. in 6. Clem. 1. de reb. eccles. alien. vel non Pan. in c. causam quæ el. 1. num. 2. de judic.* appellatione monasteriorum, non veniunt Prioratus, aut administrationes; *d. Clem. 1. de reb. eccl. alien. vel non ibi monasteriorum & aliarum administrationum quia copula cadit inter diversa l. si is qui ducenta in princ. & ibi Bartol. ff. de reb. dieb. gloss. in rubr. ff. de juris & fiat ignor. & ita in terminis nostris per illum textum consuluit Frederic. de semin. cons. 145. num. 8. Caput decis. 84. & 225. part. 2. Clem. dudum* §. *statimus de sepult.* sed hæc distinctio perpetua non est, quia sub latiore significatione monasterii venit omnis locus regularis & dicitur à Μόνος, quod est singularis sive solus, quia monasterium est solitariorum habitatio, c. *& seq. c. si cupis & cc. seqq. 16. q. 1. Archid. in c. 1. in princ. h. t. in 6.* & appellatio *cœnobium* à κοινὸν Græce, quod est latine *commune*, quia ibi religiosi communiter vivunt, unde secundum ætymologiam vocabuli potest dici, *cœnobium* omnis locus in quo communiter plures vivunt, sic etiam appellatur conventus quia ibi omnes conveniunt, *Pan. in c. tua nuper sub numer. 3. in verb. cœnobiis de his quæ fiunt à prælat. &c. c. 1. in fin. 15. distinct.* Regularia † 3 loca

loca non possunt, erigi sine licentia episcopi, c. *qui religiosis cum trib. cc, seqq.* 18. *quaest.* 3. *cap.* 3. *in fin. sess.* 25 *de regular. quod corrigit cap.* 1. *de excess. prælat. in* 6. & *Clem. cupientes de pœnis*, prius obtenta, c. 3. *in fine sess.* 25. *de*
4 *regul.* & *monial.* Regulares sunt † qui profitentur tria vota substantia, videlicet paupertatem, castitatem, & obedientiam, *Clem. exiui* §. *cum igitur.* & § *seqq. de verb. signif. Pan. in rub. huius tituli numer.* 1. & *in cap. non magnopere numer.* 2. *ne cler. vel mon. cap.* 1. *sess.* 25. *de regul.* & *mon.* in vna ex religionibus per sedem Apostolicam approbatis; *cap. vnico de vot. in* 6. *cap. fin. de relig. dom.* in his votis datur excessus, veluti paupertatis, *D. Tho.* 2. 2. *qu.* 188 *art.* 7. castitatis, cuius commutatio in castitatem coniugalem non mutat substantiam regulæ; *Sot. de iust.* & *iur. lib.* 6. *q.* 5. *art.* 30. *col. pen. Rot. diuers. decis.* 266. *num.* 6 *part.* 2. obedientiæ, quæ aliquando si de suo aliquid habuerit, nulla est; aliquando si de suo aliquid non habuerit, minima est, c. *sciendum* 8. *q.* 1. *gloss. fin. in Clem.* 1. *de relig. dom. quæ ponit gradus humilitatis*, & *ibi Can.* stantibus his, quæ sunt de substantia regulæ, solemnitates voti ex constitutione ecclesiæ processerunt, c. 1. *de vot. in* 6. super quibus Papa liberam habet dispositione, *arg. c. non debet de consang.* & *affin gl. in cap. Deus qui.* & *ibi Pan. numer.* 2. & *Can. de vit.* & *honest. cleric.* & potest relaxare, & stringere non solum in his, quæ sunt de bonis fortunæ, sed etiam circa dicta tria substantialia quia sunt etiam inducta iure positiuo, *Inn. in cap. cum ad monasterium numer.* 1. & *seqq. de stat. monach. Zab. in cap. Deus qui in* 1. *oppos. de vit.* & *honest. cler.* & *ibi Can.* ex quo quis per votum se submisit iugo illius, qui vicem Christi gerit in terris: c. *quorundam* c. *si religiosus de elect. in* 6. *Anch. in clem. attendentes n.* 3. *de stat. monach. glo. in c. vnico in verb. præsentes de stat. regul. in* 6. & *ibi Can.* Religiones approbatæ sunt † quatuor S. Basilij, 5
Sancti Bendicti, Sancti Augustini, c. *perniciosam* 18. *qu.* 2. & Sancti Francisci, *Clem. exiui de verb. signif. Bart. in tract. minoritarum in princip. Franc. Marc. b.* 1015. *part.* 1. qui tres ordines instituit, *gl. in Clem. cum ex eo, in verb. tertio* & *verb. continentia de sent. excom. Franc. Marc. decis.* 963. *part.* 1. priorum duorum instituta paupertatem, nō tamen mendicitatem præcipiunt, posteriorum hic mendicitatem præcipit, alter non præcipit, sed constitutiones posteriores hoc sixerunt. Sub istis militant omnes proprie religiosi, exceptis Carthusiensibus, qui habent sua statuta pro regula, *B. Ant. in summ. part.* 3. *tit.* 16. *c.* 1. §. 5. & *seq. late Boer. de stat.* & *vit. Eremit. nu.* 1. & *seqq.* Regulæ mendicantium † 6
sunt quatuor, Prædicatorum, siue Dominicanorum, Minorum Sancti Francisci, Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum: c. *vnico* §. *sane de relig. dom. in* 6. *cap. quorundam de elect. in* 6. & *ibi Ioannes Andr.* & *Can. Caputaq dec.* 224. *part.* 2. quibus adduntur ordines seruorum Beatæ Mariæ, *Pius V. constit. edita* 1. *Octobris* 1567. *Pontif. an.* 2. *in Bull.* 45. & *fol.* 997. Minimorum Sancti Francisci de Paula, *Pius V. constit. edita* 9. *Octobris* 1567. *Pontif anno* 2. *in Bull. numer.* 48. & *fol.* 1001. Congregatio fratrum Sancti Hieronymo Iesuatorum, *Pius V. constit. edita* 19. *Nouembris* 1567. *in Bull. num.* 49 & *fol.* 1002. & Religio Societatis Iesu, *Greg.* 13. *in const. edita* 8. *Cal. Iul.* 1584. *Pontif anno* 13. *in Bull.* 102 *fol.* 1350. *in princip. qui refert constit. Pij V.* Concilium Tridentinum † conces- 7
sit omnibus monasterijs, & dominibus tam virorum, quam mulierum etiam medicantium, exceptis fratrum Sancti Francisci Capuccenorum, & eorum qui Minorum de obseruantia vocantur, vt deinceps eis

bona immobilia possidere liceat; c. *concedit sess.25.de regul. & monial.* alii qui obedientiam promittunt, & non ista tria vota profitentur, non dicuntur proprie habere regulam, sed potius quemdam modum vivendi, licet ille modus sit approbatus, per sedem Apostolicam, *Clem.1.in prin.& ibi glo. in verb.obedientiam de relig.domib.& Pan. nu. 4.& 5.& Can.Clem.cum ex eo, & ibi gloss.in verb. tertio de sent.excom.& ibi Can. Fel. in c. ecclesia B.Mariæ num.1.& seqq. de constit.* & si vivant in unum Conventuales appellari possunt, *c.1. & ibi post gloss.1.Archid. & Can. 10.q.1.* ac gaudent privilegio clericali, *Butr. in c.2.sub n.6.vers.& generaliter de for.compet.*

8 Canones † districtius inhibent, ne aliquis novum ordinem, vel religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis assumat, *c.fin. de relig.dom.c.1.in princ. eod.in 6.* diversum ab aliis, & commmunem inter se pluribus simul in eodem collegio habitantibus, & eamdem religionem profitentibus, alias singularis persona sectas non adinveniens, & seorsum habitans in domo sua, vel in eremo, *c.qui verè 16.q.1. Pan. in c. ex parte 2.num.10. de convers.conjug.* novum habitum inducere sibi potest, *d. c. 1. & ibi gloss. in verb.habitum & Gemin.ac Can. de relig.dom.in 6. c parsimoniam 41.dist.* Equites

9 † & Hospitalarii Sancti Ioannis Hierosolymitani emittunt tria vota, & sunt religiosi, licet non suscipiant ordines, *Put.decis.382. libr.1.Cas. decis. 1. de prob.Mohed. decis.10.de caus.poss.& propr. Rot.diversi.decis.436.part. 3.lib.3.Rot.Farin.decis. 87. num.1. & decis. 454.num.3.part.1.2. Pan. in rub.huius tit. sub num.4.& ibi Can.Greg.15.decis.87.& decis.509.Pan.in c.2.n.3.in fin.de stat.monach.* Idem obtinet in Equitibus B.Mariæ Theutonicorum, cæteri milites militiarum regularium, & Hospitalarii, qui matrimonio utuntur, † neque large, neque stricte sunt 10
religiosi, sed sunt religiosi secundum quid, *Pan.in rub.huius tit.num.4.& in c.2.num.11. de for.comp.Rot.diversi.decis.591.num.4.& 7. & seq.part.1.late Zab. in clem.per litteras nu. 9.de præb.* clerici, & sacerdotes huiusmodi militiarum regularium post professionem sunt capaces beneficiorum sæcularium, tum quia non emittunt tria vota substantialia, *c.ut lex 27.q.1. & ibi gloss. in verb. professi, & Can.* tum quia non promittunt obedientiam monachalem, *c. non dicatis 12.q. 1.c. consuluit, qui cler. vel vovent. &c. & ibi Can.Card.in clem.1.in 2.q.de relig.dom. Cald. cons.fin. hoc tit.* nec sufficit, ut dicantur regulares, quod simpliciter promittant obedientiam, aut restrictam ad statuta, *Zab. in clem. 1. num. 5. de relig.dom.* cum canonici sæculares eam promittant, *c. 3 & c. his quæ de maior. & obed.* Eremitæ † sunt sicut Locustæ, quæ regem non habent, subsunt episcopis, gaudent privilegio clericorum, *c. qui vere & ibi gloss.in verb.vero 16.q.1.gl.fin. in c.nulla ratione 93. dist.Innoc.in c.cum monasterium in fin. de elect.* quando habitum assumunt ab episcopo, alias secus, *Franc. Marc.q 630.part.2.* Episcopus vero dictum habitum & ritum vivendi in communi eis non potest concedere obstante c. ne nimia de relig. domib. edito in Conc.generali, *Extravag. Ioan.22.unica §.quidam autem eorum de religios.domib.* possunt vocari ad prælaturam, *c. cum monasterium de elect. gloss. in d. c. qui vere in verb. vero c si clericatus 16.q.1. & ibi gloss.pen.* possunt de Eremitica vita licite transire ad monachatum, quia vita monachalis est magis stricta, quoad hoc, quod monachus renunciat propriis, & ponit hominem supra se, *d.c.qui vere, & ibi gl. in verb. vero c.si clericatus, & ibi gloss. in verb. contubernium 16.q.1.* Eremita vero non renunciat pro-

propriis, c. *per latum* §. *è contra* 19. *q.* 3. fratres tertii ordinis de pœnitentia non gaudent privilegio clericali, *Bart. in l.* 1. *in fin. ff. de pœn. Bart. in l. semper* §. *quibusdam ff. de jur. immunit. & ibi late addit. pulchre Butr. in* c. 2. *num.* 6. *de for. comp. & ibi Felin. ubi recensent plures, de quibus dubitatur, an gaudeant privilegio clericali Franc. Marc. etiam plures enumerans q.* 630 *part.* 2.

12 Professio est duplex, † expressa & tacita, ad expressam plura requiruntur. Primo in profitente jure veteri pubertas. c. *significatum hoc tit.* c. *illud* 20. *quæst.* 1. & si religio est dura plena pubertas: c. *quia hoc tit.* ex decretis Concilii Tridentini in quacumque religione tam virorum quam mulierum decimus sextus annus expletus, *in quacumque sess.* 25 *de regul. & mon.* Secundo quod non

13 minori † tempore quam per annum, *d.* c. *in quacumque* c. *ad apostolicam hoc tit.* 17. *quæst.* 2. *in summa &* c. 1. *in fin.* vel si dura sit congregatio aut statuta ordinis ut præmonstraten requirant per biennium c. *monasteriis* 19. *quæst.* 3. *arg.* c. *quia in insulis hoc tit.* continuum non interruptum, *Franc in* c. 1. *sub num.* 3 *vers. quid autem si non fuit continuatus, & ibi Can. hoc tit. in* 6. *late lap. alleg.* 46. *& ibi addit. Pan. in* c. *ad apostolicam num.* 9. *& seqq. hoc tit. & ibi Can.* post susceptum habitum in probatione steterit, nam finito tempore novitiatus superiores novitios, quos habiles invenerint ad profitendum admittere debent, aut è monasterio eos ejicere, *d.* c. *in quacumque junct.* c. *nulla* §. *finito sess.* 28. professio antea facta jure canonico valida est, c. *porrectum* c. *ad apostolicam hoc tit.* nisi facta fuerit alicui religioni mendicantium, c. 2. *&* 3. *hoc tit. in* 6. ex decretis Concilii Tridentini est nulla nullamque inducit obligationem ad alicuius regulæ vel religionis vel ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectui, *d.* c. *in quacumque*. & sublata videtur distinctio inter mendicantes ac alias religiones, ac inter expressam & tacitam intra annum factam professionem traditam in c. *constitutionem* §. in aliis hoc tit. in 6. ac inter susceptionem habitus professorum ac susceptionem, habitus novitiorum intra annum, c. *super eo hoc tit.* nulla quoque renunciatio aut obligatio de bonis aut patrimonio antea facta etiam cum juramento vel in fauorem cuiuscumque piæ causæ, valet, nisi cum licentia episcopi sive eius vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, & nō alias intelligitur effectum suum sortiri, nisi secuta professione, aliter vero facta etiam cum expressa decreti Concilii Tridentini renunciatione etiam jurata est irrita, & nullus effectus, c. *nulla quoque sess.* 25. *de regul.* quod decretum locum non habet in testamentis & ultima voluntate, *Garc. de benef. part. xj.* c. 9. *n.* 10. *& plurib. seqq.* Limita in † 14

ingrediente militarem religionem, qui non tenetur post susceptum habitum stare per annum ad professionem emittendam *juxta d.* c. *in quacumque sess.* 25. *Card. Seraph. decis.* 121. *arg. eorum quæ tradit specul. de stat monach. & c. quæst.* 36. *Pan. in rubr. huius tit. nu.* 4. Præterea Concilium Tridentinum in d. c. nulla sess. 25. excipit à generali percepto dicti §. *finito*. religionem clericorum † societatis Iesu, quæ habet novitiatum biennii, quo 15

completo & tribus votis substantialibus simplicibus, obedientiæ castitatis & paupertatis privatim emissis, qui literis operam dederunt, vel daturi sunt ut scholares approbati, alii vero ut coadjutores temporales non formati, in societatis corpus cooptantur, deinde studiis absolutis, antequam professi vel audiutores spirituales formati fiant, tertium adhuc ulterioris probationis

annum in devotionis exercitiis impendunt, ad quem temporales, coadjutores ut ad gradum formatorum recipiantur non obligantur, *Gregor.* 13. *in Bullar. sive const. ascendente domino.* Tertio, ex parte recipientis
16 † quod fiat in manibus superioris masculi, *c. fin. & ibi gloss.* 1. 20. *qu.* 1. *& c. statuimus* 20. *quæst.* 2. vel de eius licentia, *c. porrectum, & ibi Pan. in* 5. *notab. & in c. ad apostolicam num.* 4. *hoc tit.* vel sequatur eius rati habitio, *Inn. in d. c. porrectum num.* 4. *&* 5. *& ibi Can.* vel fiat in manibus Episcopi recipientis per se vel missos suos professionem certæ regulæ approbatæ in monasterio sibi subiecto, *Sylvester in verbo religio* 3. *quæst.* 14. *Cunct. Inst. maior. lib.* 3. *tit. de regular. nu.* 62. *c. porrectum & ibi Innoc. sub num.* 5. *de Regular. & Canon. qui inter se disputant insinuante qui clerici vel voventes & ibi glos. in verbo quod in manibus c. dudum ibi in personam Ecclesiæ huiusmodi resignationem recipere procuravit, de convers. con-*
17 *iugator.* Quarto, quod superior † requirat consensum sui conventus, *gloss.* 1. *& Prob. ad Monach. in c. fin. num.* 2. *&* 3. *hoc tit. in* 6. *& ibi Can. c. veniens de simon. Lap. alleg.* 31. vel Consilium, *gloss. addit. in d. c. fin. hoc tit. in* 6. *Pan. in d. c. ad apostolicam num.* 12. Quinto, quod
18 professio † fiat uni ex religionibus, *c. unico, vers. aut per professionem de vot. in* 6. *Butr. in c. rursus sub num.* 8. *vers. quandoque solemnitatur professione, qui cler. vel vov. Clem. fin. & ibi gl. in verb. religione hoc tit. Navar. cons.* 35. *numer.* 1. *hoc tit.* per sedem apostolicam approbaris, *d. c. unico vers. aut per professionem de vot. in* 6. *c. fin. de relig. domib. c. unico eod. in* 6. in monasterio sive claustro monasterii, sed potest concedi ex causa ut professio fiat extra monasterium, *c. ex publico. & ibi Pan. nu.* 10. *de convers. conjug. c. ut lex. & ibi glo. fin. & Can.* 27. *quæst.* 1. *Bart. in auth. ingressi nu.* 12.
19 *de sacros. eccles.* Sexto, quod fiat † simpliciter de tribus votis obedientia castitate & paupertate, *c. non dicatis* 12. *quæst.* 1. *cap.* 1. *sess.* 25. *de regul.* per quæcumque verba videlicet trado me tibi in monachum & fratrem, *d. c. porrectum, & ibi Can.* volo religionis propositum inviolate observare, *cap. fin.* 20. *quæst.* 1. scriptura non est necessaria sed adhibetur ut ei obviet, qui contravenit, *gloss.* 2 *in d. c. fin.* 20. *quæst.* 1. *& ibi Can. c. omnes* 27. *qu.* 1. *c. nuper de testib.* neglectus formæ traditæ à regula circa actum professionis, non inducit nullitatem. *Pan. in d. c. porrectum nu.* 13. aut si habitum non susceperit, *c. consuluit qui cler. vel vov. & c. c. ut clerici d. c. porrectum, & ibi gloss. in verb. Monachum c. ex parte hoc tit.* vel habitaverit extra monasterium, *c. sicut* 2. *hoc tit.* Septimo, in virginibus † Deo dicandis, ut ante professionem 20
Episcopus vel eius Vicarius aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, exploret virginis voluntatem diligenter, an coacta an seducta fuit, an sciat quid agat, & si voluntas eius pia & libera cognita fuerit, libere ei profiteri licet non in manibus Abbatissæ vel alicuius sanctimonialis quibus velamen nulli alteri sanctimoniali imponere licet, *c. puella vers. fin. & c. vidua* 20. *qu.* 2. sed Episcopi vel sacerdotis aut ministri, *c. vidua* 20. *qu.* 1. *& ibi gl.* 1. *& Can. Franc. Marc. q.* 957. *l.* 1. & tenetur præfecta monasterio Episcopum ante mensem certiorem facere, quod si non fecerit quamdiu episcopo videbitur ab officio suspenditur, *c. libertati sess.* 25. *de regul.* quæ locum habent in monasteriis ordinario jure Episcopis subjectis, ac in iis quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam, in aliis exploratio voluntatis virginis spectat ad Abbates & alios tam exemptus quam non exemptos prælatos quibus monasteria huiusmodi sunt subjecta, *c. periculoso* §. *fin. de stat. regul. in* 6. *Clem. attendentes in fin.*

in fin princ. de stat. monach. & ibi Can. Ab his excipiuntur mulieres quæ pertinentes aut convertitæ appellantur, in quibus constitutiones earum servantur, *c. anathemati sess. 25. de regular.*

21 Tacitam professionem † inducunt, Primo, annalis per constitutum in legitima ætate delatio, in religione vel monasterio, *c. ut clerici, & ibi gloss. fin. & Can. c. ex parte, & ibi gloss. fin. Clem. fin. & ibi gloss. in verb. aliqua hoc tit. Put. decis.* 131. *libr.* 1. post annum continuum probationis peractum, *c. in quacumque juncto c. nullo §. finito sess 25. de regul. Garc. de benef part. xj. cap 9. numer. 5. & seqq.* habitus monachalis indistincti aut indistinctissimi, aut patenter non distincti ab habitu professorum, aut latenter ab eo distincti, *c. ex parte tua hoc tit. & ibi Pan. post gl. fin. numer. 3. & Can. Clem. fin eod.* sed si habitus novitiorum ab habitu professorum sit distinctus patenter, colore, scissura, forma, *d. Clem. fin. vers. fin. hoc tit.* eius delatio per quantumcumque tempus non inducit professionem, *gloss. in Clem fin. in verb. deinceps in fin. & ibi Can.* latens distinctio inducitur ex benedictione vestium tempore professionis, *c. statuimus hoc tit.* earumque datione à certis personis, vel in certis diebus, certo loco, aut certis formis & solemnitatibus, *c. 1. §. fin. hoc tit. in 6.* indistinctus habitus est ut quia professi & novitii eodem habitu utuntur, indistinctissimus quando non solum novitii & professi sed etiam communem ducentes vitam cum eis deferunt eundem habitum, *Pan. in d. c. ex parte n. 3. gloss. in d. Clem. fin. in verb. deinceps, & ibi Can. hoc tit.* Secundo, inducit tacitam professionem ordinatio † monialis non professæ in Abba-
22
tissam, licet electio non valeat, *c. 2. & ibi Io. Andr. n. 3. & Can. de testam.* novitiis vero ordinari se permittens ad minores intra annum probationis, per hoc nõ intendit profiteri, *Gemin. in c. abbates nu. 9. post Ioan Andr. de privil. & c. in 6.* Tertio, promissio † obe- 23
dientiæ in manibus superioris cum susceptione habitus monachalis respectu certæ & determinatæ regulæ approbatæ, operatur professionem expressam quoad votum obedientiæ & tacitam quoad alia vota, *Butr. in d. c. porrectum n. 9. vers. 3. modo hoc tit. & in c. rursus sub num. 8. vers. quandoque solemnizatur qui cler. vel nov. & c. Præpos. in c. consuluit sub n. 1. vers & ita D. Anton. & alii & c. eod. tit. approbati à Rot. divers. decis. 216. sub num. 10. part. 2.* Quarto, annalis † in monasterio post 24
maiorem ætatem mora & habitatio professi ante legitimam ætatem vel per vim, *c. significatum c. cum virum cap. 2. hoc tit. cap. 1. eod. in 6.* ex decretis Concilii Tridentini quicumque regularis prætendit se per vim, aut metum, aut ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile non auditur nisi intra quinquennium à die professionis coram suo ordinario & superiore, & si antea habitum sponte dimiserit nullatenus ad allegandam quamcumque causam admittitur, sed ad monasterium redire cogitur & tanquam apostata punitur, interim vero nullo privilegio suæ religionis juvatur, *cap. quicumque sess. 25. de regul.* Quinto, quando † novitii sponte se ingerunt actibus pro- 25
fessorum, *c. vidua hoc tit. & ibi Can.* Sexto, receptio † habitus professorum post annum 26
probationis in monasterio ubi habitus professorum ab habitu novitiorum patenter aut latenter sunt distincti, *c. super eo vers fin. cap. statuimus & cap. consulti hoc titul.* jura enim decretalium limitanda & restringenda sunt juxta Concilium Tridentinum quod requirit in profitente decimum sextum annum expletum; & præcedentem annum continuum probationis peractũ, *d. c. in quacumque*

cumque seß 25. *gl. fin. circa fin. in d. c. ex parte & ibi Can. Pan. in d Clem. fin. num.* 9. & 10. *hoc tit. vbi ponderat dictionem, per, & ibi Can.* & concurrentibus alijs requisitis tacitam professionem non excludit. *Garc. de benef. pars xj. cap* 9. *nu.* 5 & 8. *Greg.* 15. *decis.* 385. *in fin. & ibi late annotata.* Ex delatione habitus
27 † præsumitur professio & fundatur intentio monasterij & qui dicit se non professum debet hoc probare, c. *quod interrogasti* : 27. *dist. & ibi Archid. & Can. Io. And. in c.* 2. *sub. n.* 2. *vers. item hoc quod dictum est hoc tit. diuers. decis.* 216. *num.* 18. *part.* 2. Effectus profes-
28 sionis † est, quia per eam acquiritur ingressis ius in ipso monasterio, vt ibi deseruiant & alimententur, c. *porrectum de regul. gl. fin. c. cum dilecta, & ibi Can. de rescript. Pan. sub. num.* 13 & licet pro alimentis sibi subtractis non possint agere, pro sibi ministrandis in futurum bene possunt agere. *Rot. decis.* 10. *de iudic. in nou. Felin. in c. cum dilecta num.* 16. & *seqq. de rescript. Cald. cons. xj. hoc tit.* Per prioratum vel Abbatiam retinetur monachatus, & licet prior vel Abbas renunciet vel deponatur remanet monachus monasterij, *c. sicut ex litteris, & ibi Pan. in* 1. *not. Felin. nu.* 1. & *Can. de iureiur. c. fin. de Simon.* monachus vero translatus ad prioratum vel Abbatiam alterius monasterij etiam eiusdem ordinis, perdit locum & vocem actiuam in priori monasterio, etiamsi talia iura ab Abbate & monasterij sibi fuerint reseruata, c. *constitutis de elect. c. cum singula §. prohibemus, & ibi gl. in verb. canonica. & Can. de preb. in* 6.
29 Vicissim Abbati † & monasterio acquiritur ius in personam professi, vt eum forsan fugitiuum, aut eiectum possit & cogatur vindicare, *d. c. porrectum, & c. fin. de regul.* ac in bonis per eum habitis acquisitis ac acquirendis, *Auth. ingressi C. de sacros. eccl. & ibi DD. c. in præsentia, & ibi Can. de probat. c. abbates* 18. *q.* 2. & *ibi gl. pen.* Professione † emissa 30
regula est in præcepto quoad tria vota substantialia, c. *ex parte hoc tit. c. cum ad monasterium de stat. monach.* omnia alia contenta in regula non sunt in præcepto, *Host. in c. relatum sub num.* 2. *ne clerici vel mon. &c. & ibi Pan. sub num.* 6. *latius distinguit, & Can. communiter Fel. in c. nam concupiscentiam num.* 1. & *num.* 9. & *seqq. & ibi Can de constit. Pan. in c. Deus qui num.* 3. *de vit. & honest. cler. Both. in d. c. cum ad monasterium num.* 18. & *seqq. de stat. monach. & c. Mathes. sing.* 77. & *ibi add.*

Iure canonico omnes Christiani † sunt 31
apti ad profitendum religionem, & statuta inferiorum à Papa aliquem inhabilitantia non valent, *Nauarr. cons.* 26. *hoc tit, nu.* 4. & *seqq.* prohibitus † clericari propter suum, 32
aut eius ex quo descendit, delictum, non prohibetur intrare religionem, sed prohibetur ne in domibus regularibus alicuius prælationis assequatur honorem, c. *in quibusdam in fin. & ibi Can. de pœn.* Imo nullum crimen † impedit ingressum religionis, & 33
factam in ea professionem, c. *post translationem de renunc.* nec homicidium voluntarium, c. *admonere te §. idcirco* 33. *quæst.* 2. etiam presbyteri, c. *in quibusdam in fin. de pœn.* aut ingratitudo † erga parentes vel liberos, imo 34
hæc per ingressum monasterij aboletur, c. *fin.* 19. *q.* 3. vel irregularitas, c. 1. 56. *dist. Nauar. cons.* 1. *de stat. monach.* quæ † si prouenit 35
ex delicto, non tollitur per ingressum religionis, c. *veniens de eo qui furt. ord suscept. & ibi Pan. num.* 3. *Anch. num.* 6. & *Can. Pan. in c. tuæ num.* 4 *de Simon. late Fel. in c. cum deputati num.* 2. & *seqq. de iudic.* aliunde proueniens tollitur in casibus in iure expressis tantum & non in aliis, c. 1 *de fil. presb. Pan. post glos. in c.* 2. *num.* 5. *de apost. & ibi Can.* præbet ingressus religionis materiam dispensandi post laudabilem conuersationem in monasterio etiam

etiam nulla pœna imposita, quia pœnitentia relaxatur ingredienti religionem, c. *scriptura de vot. & ibi gloss. &* DD. c. *quis aliquando*
36 §. 1. *de pœnit. dist.* 1. excommunicatus † majore excommunicatione potest recipi ad religionem, quia licet cum excommunicato orare pro utilitate & salute animæ illius, c. 1. *de eo qui furt. ord. susc. licet aliter sentiant Archiu. in c. monasterijs* 19. *quæst.* 3. *Franc. Marc. quæst.* 682, *num.* 2. sunt tamen quædam qualitates quæ impediunt ingressum & aliquando eum annullant, ex quibus octo recenset summa Angel. *in verb. religiosus à num.* 4. *usque ad num.* 15. gloss. fin. *in c. duæ sunt* 19. *quæst.* 2. ponit tres, *& ibi Can.* quibus adde militiam quæ requirit prævium consensum summi Pontificis, c *monasterijs* §. *miles* 19. *quæst.* 3. E-
37 piscopus sive † sit consecratus sive non, c. *inter corporalia de translat. episcoporum*, non potest intrare religionem, nisi petita & obtenta licentia à Rom. Pont. c. *licet quibusdam h. tit.* ex justa causa, c. *nisi cum pridem. de renunc.*
38 an idem juris sit, in prælatis † secularibus Episcopo inferioribus imediate Summ. Pont. subjectis, *vide Pan. in c. licet num.* 13. *hoc tit. la. Ioan. Andr. in c. cum non stat. de reg. jur. in* 6. qui disputat in utramque partem in Mercurial.
39 cæteri clerici seculares † possunt intrarare religionem non petita licentia ab Episcopo, *Pan. in d. c. licet num.* 14. *de regular. & trans. ad vel sylvest. in verb. religio* 2. §. 8. *queritur c. alienum, & c. duæ* §. *tex. vere* 19. *qu.* 3.
40 Novitii intra † annum probationis, c. *consulti c. postulasti c. statuimus hoc tit.* ac finito eo ante professionem emissam, c. *nulla* §. *finito sess.* 25. *de regul.* absque apostasiæ nota vel noxa ad sæculum redire & ad sæcularia beneficia promoveri & in eis libere possunt ministrare, *d. c. postulasti* Prohibet Conciliũ Tridentinum ne ante professionem, excepto victu & vestitu novitii, illius temporis quo in probatione est quocumque prætextu monasterio ex ejusdem bonis aliquid tribuatur, ne hac occasione discessus impediatur, ac præcipit sub anathematis pœna dantibus & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat, & ut abeuntibus restituantur quæ sua erant; *l. nulla vers. sed neque ante professionem sess.* 25. *de regul.* nam regulariter novitius egrediens monasterio intra annum probationis vel eo finito, non debet † nec cogitur 41
restituere alimenta monasterio, quia fructus sunt ad hoc deputati ut sustentetur: *Gemin. in c.* 1. §. *sane nu.* 2. *de stat. regul. in* 6. *tex. in c. non solum, ibi aliquatenus impedire hoc tit. in* 6. *& ibi Gemin. num.* 5. *not. & Can. sylvest. in verb. religio* 5. *in* 8. *quæst. circa princ. c. statuimus ibi libere, hoc tit. & Can.* quod decretum procedit & jam in donationibus factis ab ingressuris monasterium, *Navarr. cons.* 81. 82. *&* 83. *de regul.* ac in renunciatione beneficiis quæ facienda est de consensu superiorum ante duos menses professionis, ne temere quis renunciet dum est novitius, & postea contingat carere beneficio & monachatu, si forte non admittatur ad professionem, vel ipse postea nollit professionem emittere, *Paris. de resign. lib.* 3. *q.* 13. *à num.* 4. *usque ad fin. Garc. de benef. part. xj. c.* 9. *num. xj. & plur. seqq. in utramque partem.* Eadem fere obtinere videntur non solum in cooptatis † post bien- 42
nalem probationem in corpus Societatis IESU per privatam emissionem trium votorum substantialium & ante publicam professionem à præposito generali dimissis, sed etiam in eis qui post adeptum gradum coadjutorum formatorum spiritualium seu temporalium à Societate ex causa dimittuntur: *arg. l.* 5. *ff. de re milit. l. ictus ff. de his qui not. infam, & ibi gloss. & DD. l. nullam l. interlocutio C. de his qui not. infam.* Concil. Tridentinum excipit religionem clericorum

socie-

societatis Iesu à regula § *finito c. nulla sess. 25. de regular. & monial.* quod ipsa non solis novitiis & professis ut reliqui regulares ordines constet sed habeat plures gradus, ut communibus aliorum regularium ordinum rationibus & sanctionibus ejus institutum metiri non possit. Ingressuris in separata habitatione traduntur constitutiones & privilegia societatis maturius consideráda, deinde ut novitii biennio probantur, quo expleto tria vota substantialia simplicia emittunt privatim, & promittunt se eamdem societatem ingressuros, id est ulteriorem aliquem illius gradum arbitrio generalis; votis emissis novitii esse desinunt, & in societatis corpus qui literis operam dederunt vel daturi sunt ut scolares approbati, alii vero ut coadjutores temporales nondum formati cooptantur ex parte ipsorum perpetuo, ex parte societatis quamdiu præpositus eos in societate retinendos censuerit; ut liberi potius quam votis obligati dimittantur contra vulgatam regulam *l. 1. vers. nam quod Aristo ff. de rescind vendit. & ibi post gl. DD.* studiis absolutis antequam professi vel coadjutores spirituales formati fiant, non solum tertium probationis annum adhuc impendunt, sed etiam in pœnitentiæ & sacramentorum ministeriis, aliisque officiis & exercitiis societatis tam diu probantur, quamdiu generali videbitur & interim bonorum suorum jus atque dominium ad tempus generalis præpositi judicio præscribendum retinent, ut majorem societas habeat libertatem illos, si opus fuerit, cum minori offensione dimittendis, usum vero eorum arbitrio superioris, *Greg. 13. in Constit. sive Bull. ascendente Domino §. & licet.* possunt itaque de eis libere præhabita licentia in pios usus testari, *l. in re C. Mand. l. qua ratione § 1. vers. nihil enim ff. de acquir. rer. domin.* vita & doctrina eorum probata potest generalis sacerdotes quos idoneos censuerit admittere ad professionem quatuor votorum, nempe trium substantialium ac specialis obedientiæ summo Pontifici, qui à societate non dimittuntur, nisi in certis quibusdam casibus, & nonnullos ad spiritualium coadjutorum gradum per tria illa vota publica, sed simplicia in manibus superioris emissa, quæ cessant, id est, non valent, ac nulla sunt, *l. si procuratorem §. mandati actio, & ibi gl. in verb. cessat ff. Mand. l. ergo §. si bona fisco, & ibi gl. in verb. cessat ff. fideicom libert.* per dimissionem legitimam à societate ipso jure, *gloss. in rubr. C. in quib. caus. cess. long. temp. præscript. l. 3. ff. ne quis eum qui jus in vocat. est in exim.* & non antea extinguuntur, *l. inter stipulantem §. sacram. & ibi gl. in verb. cessaturā ff. de verb. oblig. l. qui res §. aream de solut.* coadjutores temporales non formati post aliquot annos, quibus generali & societati satisfecerint, sine alia ulteriore probatione tertii anni per tria vota publica in manib. superioris emissa nō tamen solemnia in adjutorum temporalium formatorum gradum admittuntur, & tam spirituales quam temporales coadjutores formati, certum in societate gradum habent suntq; omnis hæreditariæ successionis incapaces, & nihil proprii habent, nec propter emissa, hujusmodi vota publica aut per mortem ab intestato in illorum sicut nec in professorum bonis, domus ulla aut ecclesia vel collegium dictæ Societatis succedere potest, *d. constit. ascendente Domino §. quibus emissu*, censenturque mendicantes quorum gaudent privilegiis, & habent diversa à collegiis loca, *Felic. episc. Scalen. in Enchir. de cens. irregul. & privil. c. 10. circa finem, & c. privil. Societatis Iesu.* Hæc omnibus communia sunt, quod novitiatu completo & emissis votis simplicibus una est omnibus omnino vivendi & obe-

& obediendi ratio, in domibus quidẽ probationum & collegii ex redditibus, in domibus vero professorũ, quæ nullos omnino reddit' habere possunt ex eleemosynis tantum, quodq; non modo ii qui ad professionem vel in coadjutorum formatorum gradus admittuntur, sed & scholares ipsi ac supradicti alii omnes, & quicumq;, qui in ipsã Societatem admissi, biennio probationis à quolibet ipsorum exacto tria vota substantialia tametsi simplicia emiserint, vere ac proprie sunt religiosi, & ab omnibus censeri & nominari debent, *d. const. Greg. 13. ascendente Domino, § biennio, & §. etiam non modo*, & habent in eis locum canones de religiosis & eorũ votis loquentes. Dimissi à Societate nullam apostasiæ notam incurrunt, ac possunt, eis qui professionẽ quatuor votorum emiserunt, exceptis, ad beneficia ecclesiastica & dignitates promoveri, laici aut constituti in minorib. ordinibus uxorem ducere, quia juxta Constitutionẽ Gregor. XIII. per dimissionem vota cessant, & in eadem nulla fit mentio de incursu alicuius inhabilitatis, & ab ea parte, quæ dicit adversarium suum ab aliquo jur prohibitum esse specialiter lege vel constitutione, id probari oportet, *l. ab ea parte ff. de probat. l. si quæramus, & ibi gl. 1. & DD. ff. de test. ord. &c.* tum quia clericos posse promoveri ad beneficia est de genere permissorum, *c. inter corporalia, & ibi gl. in verb. non invenitur Pan. n. 37. & Can. de transl episc.* sicut etiam est de genere permissorum, laicos, *c. duo sunt §. aliud vero 12 q 1.* ac clericos constitutos in minoribus ordinibus posse uxores ducere, *c. 1. de cler. coniug. & ibi post gl. Can.* & quod in dubio præsumatur dimissio causaria, honesta, & non ignominiosa, *l. ha enim causa, & ibi gl. in verb. verum & DD. ff. de suspec. tut. l. 2. §. ignominia ff. de his qua not. inf. & ibi post gl. in verb. cur miles DD.*

Nemini regularium † licet immobilia, 43
vel mobilia cuiuscumque qualitatis fuerint tanquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, quæ statim tradi debent superiori conventuique incorporari, *c. 2. c. cum ad monasterium de stat. monach. &c. c. non dicatis 12. q. 1. c. 1. 18. q. 1. c. nemini sess. 25. de regul.* Imo regularis non habet dominum pannorum, quos in dorso defert instar servi; *l. id vestimentum ff. de pecul.* non licet superioribus † bona stabilia alicui regulari con- 44
cedere etiam ad usum fructum vel usum aut commendam vel administrationem, *d. cap. nemini §. nec deinceps sess. 25. &c.* & correcta sunt jura de ore talium quibus permissum erat regulari peculium habere, pro iniuncta sibi ab Abbate administratione; *c. quanto de off. ord. c. 2. ff. qui vero peculium de stat. monach.* mobilium vero usum ita possunt permittere, ut eorũ supellex statui paupertatis conveniat, *d. c. nemini §. mobilium.*
Prælati & † religiosi habentes administra- 45
tionem liberam habent fructuum dispositionẽ in vita, *Greg 15. decis. 401. Bal. in c. clerici el. 2. nu. 7. de vit. & honest. cler. Zab. in c. si quis col. pen. vers. in religioni de pecul. cler. Zab. Clem. 2. §. sed & talis in princ. de vit. & honest. cler. & aliis infra alleg.* & ex permissu superiorum cæteri regulares possunt disponere de fructibus beneficiorum suorum regularium, *Clem. 2. §. sed & tales, & ibi Zab. in 1. not. & Can. de vit. & honest. Rot. divers decis 772. num. 4. part. 1. Zab. in Clem. gratia col. pen. in fin. de rescript. Navar. de reddit eccl q. 1. monit. 8.* præsertim de parte fructuum ad suum victum & usum destinata, *Navar. de reddit. eccl. q. 1. monit. 33. n. 2. & seqq. Greg. 15. decis. 401. num. 6.* quia non repugnat statui paupertatis habere peculium ex permissu superioris, pro utilitate monasterii aut suis alimentis; *c. insinuante, qui cler. vel vov. &c. Pan. in c. 2.*

num. 4. de stat. monach. & c. Rot. divers. decis. 216. num. 12. 13. *&* 14. *part.* 2. quod si quis aliter quicquam tenere deprehensus aut
46 convictus fuerit, is † biennio activa & passiva voce privatus est, *d. c. nemini in fin.* regulari monitione præmissa de monasterio expellitur, nec recipitur ulterius, nisi peniteat secundum monasticam disciplinam, c. *cum ad monasterium de stat. monach.* à communione altaris removetur, *cap. 2. de stat. monach.* quod si proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra monasterium subterratur, & ad terrorem aliorum ecclesia pro eo non orat, c. 2. §. *qui vero peculium c. super eo c. cum ad monasterium, vers. quod si proprietas, & ibi gl. in verb. in sterquilinio de stat. monach.*

47 Regularibus † non licet à suis conventibus recedere, c. *quanto de off. ord.* c. *non magnopere, ne cler. vel monach. & c. Clem. ne in agro* §. *quia vero de stat. monach.* etiam prætextu ad suos superiores accedendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint, qui sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit ab ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti punitur, c. *prohibet* §. *nec liceat sess.* 25. *de regul.* & ad monasterium regredi compellitur, c. *non est hoc tit.* in quo tam in ecclesia quam in refectorio atq; dormitorio communiter esse debent, nec propria sibi ædificare receptacula aut privata domicilia, *c. perniciosam* 18. *q.* 2. nec non di-
48 ligenter † observare, quæ ad commmunem vitam victum & vestitum conservanda pertinent, c. *1. sess. 25. de regul.* Curia Ramana
49 scit & tolerat † quod regularibus taxetur aliquid pro vestimentis, vel dentur ad id certæ possessionis unde & regulares Capellani Papæ de servitiis ita recipiunt portionem, sicut alii, testari tamen de his non possunt sicut proprietarii. Idem de monialibus, quæ à monasteriis habent solum victum, & à parentibus vel de suo lucro habent indumenta, *Ioan. And. in d. c. cum ad monasterium num. 23. de stat. monach. & Can. regul. Franc. Marc. decis. 963. par. 1. Felin. in c. cum tu num. 26. de const. Cresc. decis. 3. numer. 3. de loc. & cond.* & regulariter religiosi possunt habere peculium pro utilitate monasterii vel alendo seipsos, *Pan. in c. 2. num. 4. de stat monach. c. insinuante, & ibi gloss. in verb. ut in domo propria, qui cler. vel vov. & ibi Can. gloss. in cap. unico in princ. in verb præsentes, & ibi Can. de stat. regul. in 6.* verum si superiori revocanti peculium, pro utilitate monasterii, vel alendo se ipsos, resistant, quia volunt abundare & de suis suo modo facere, sunt in malo statu, cum sæculariter vivant & velint perseverare; c. *relatum ne cler. vel monach. Sylvest. in verb. religio 6. num. 7. in fin.* In prædictis autem † monasteriis & domibus tam 50
virorum quam mulierum bona immobilia possidentibus vel non possidentibus, is tantum numerus conservandus est, qui ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode potest sustentari, c. 3. §. *in prædictis sess.* 25. *de regul.* & sublata videntur sive correcta jura decretalium requirentia ut absque penuria sustentari possit, c. 1. *& 2. de instit. c. periculoso* §. *sane in fin. & ibi gloss. in verb. absque penuria de stat. regul. in 6.* & differentia tradita *in d.* §. *sane juncta gloss. in verb. irritum*, inter receptionem monialium in monasteriis ordinũ non mendicantium, quæ est nulla ipso jure, & receptionem monachorum ultra quam per facultates sustentari possint, quæ est valida, quia cœtibus hominum se immiscere & sibi vitæ necessaria acquirere possunt, c. *nunquam dist. 5. de consecr.* Prohibent † quo- 51
que Canones regularibus, ne sine sui superioris licentia sub prætextu prædicationis aut

aut lectionis vel cuiusvis pii operis se subjiciant obsequio alicuius Prælati Principis vel universitatis communitatis aut alterius cuiuscumque personæ vel loci, neque eis aliquod privilegium aut facultas ab aliis super iis obtenta suffragatur, contrafaciens tanquã inobediens arbitrio superioris punitur, c. *prohibet sess. 25. de regul.* & ne excom-
52 municatos † à Canone, præterquam in casibus in jure expressis, vel per privilegia sed is Apostolicæ concessis eisdem, aut à sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis, seu à pœna & culpa quemquã absolvere præsumant, alioquin excommunicationis incurrunt sententiam ipso facto per sedem Apostolicam dumtaxat absol-
53 vendi, *Clem. 1. de privil.* Præterea † nisi à superioribus suis de vita, moribus, & scientia examinari & approbati fuerint, ac de eorũ licentia etiam in ecclesiis suorum ordinum prædicare non possunt, antequam cum hac licentia personaliter se corã episcopis præsentent, & ab eis benedictionem petant, c. 2. §. *regulares sess.* 5. & in eis, contradicente episcopo, prædicare non præsumant, c. *prædicationes* §. *nullus sess.* 24. In ecclesiis vero quæ suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum etiam licentiam episcopi gratis concedendam habere tenentur sine qua in ipsis ecclesiis nõ suorum ordinum prædicare non possunt, *d. c. 2. §. regulares sess.* 5. & cavere debent episcopi, ne aliquem eorum qui cum sint nomine regulares, extra claustra tamen & obedientiam religionum suarum vivunt, etiam quorumlibet privilegiorum prætextu in sua civitate vel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis episcopis sancta sedes Apostolica consultatur, à qua privilegia huiusmodi non nisi tacita veritate & expresso mendacio ab indignis extorqueri verisimile non est, c. 2. §. *caveant sess.* 5. Reliqua prohibita regularibus annotata sunt sub titulo de stat monach. &c.

Quando † monasterium, in quo regula 54
certa & approbata, ab initio fuit constituta, reducitur ad pristinum rigorem, si in eo regula eiusque austeritas deinde contrario abusu fuit labefactata, regulares inibi existentes præcise compelluntur observare illam reformationem, quia in professione fuerunt professi regulam non consuetudinem, c. 2. *& ibi Host. à n. 4. in fin. & n. 5. Ioan. Andr. n. 2. & Can. de test. c. ante triennium, & ibi Prep. n. 31 dist. Rot. divers. dec. 216. per tot. par. 2. c. ea quæ in prin. de stat. Monach. &c. Gemin. in c. 1. §. qui vero n. 6 h. t. in 6. Late Pan. in c. super eo n. 4. & seqq. h. t. & ibi Can.* si vero regula † in eo fuit collapsa ita quod in eo nec 55
regulæ, nec religio aliqua observabatur, tunc inibi existentes possunt cogi causative ad religionem profitendam, ad quam istud monasterium fuit institutum vel ut exeant monasterio, & ibi remaneant monachi qui juxta constitutionem regulæ profiteantur, *Prepos. in d. c. ante triennium sub n. 3. vers. aut non tractamus solum 31. dist. Ioan. And. in d. c. 2. vers. si quis in trat. de testam. & utrobiq; Can.* quia locus religiosus † deformatus refor- 56
mari debet de regularibus eiusdem monasterii, in defectum eorum de regularibus aliorum monasteriorum eiusdem ordinis, inde eis eiectis in perpetuum vel ad tempus, donec corrigantur & revertãtur postea, *gl. pen. in d. c. relatum & ibi Can.* deveniendũ est ad regulares alterius ordinis, postremo in defectum omnium regularium poterunt institui clerici sæculares, c. *inter quatuor & ibi Pan. & Can. de relig. dom. late Boich. in* c. *ad nostram n. 3. & seqq. hoc tit. c. relatum ne cler. vel monach. &c.* auctoritate Episcopi servatis dictis gradibus, *Ioan. And. in d. c. inter quatuor*

sub.num.3.per gloss.in c.si Episcopus 12.quest.2. c.relatum,n. cler. vel.monach. &c. quia canones prohibent monasteria fieri clericorum habitacula, c.*peruenit 2.18.qu.2.cap. statuimus in fin.vers. quaritur, & cap.seq.19.quast.3.* quæ est notabilis limitatio ad regulam, quod nullus citra Papã potest alterare statũ Ecclesiæ religiosæ, vt si cõsueuit regi per regulares, regatur nunc per sæculares, *cap qua semel 19.quast.3. cap. possessiones de reb. eccl. non alien.*& à practicis appellatur reductio ad sæcularitatem, *Mand. de sign.grat.tit.reductio ad sacularitatem.* An ecclesia regularis reducta ad sæcularitatem perdat sua priuilegia late disputat Prob. *ad monac. in cap. cum de benef.sub num.22. vers. nunc intro dubium.& num.seqq.& num.42.& seqq. de praben. in 6.* quod non perdat exemptionem vel subjectionem tenet Pan. in c. dilectus num.9.de capel.Monach. ex quibus infertur quod ordo sancti Benedicti cujus monasteria per Abbates gubernantur sub Iurisdictione diœcesanorum indistincte possit vindicare monasteria aggregata & non aggregata hæreticis aut hostibus erepta, *l cum loca ff.de relig. & sumpt fun. iuncta gl. in cap. pastoralis in verb.reuertaris, vers. sed contra 7. quast.1.Vital.in Clem.in plerisque numer. 19. & 20.de elect.faciunt not.per Felin.in c. dilecti num.2.de maior.& obed.*quando paratus est ea ordinare ex monachis aliorum monasteriorum ordinis, *cap. inter quatuor de relig. domib. cap. relatum ne cler. vel monach. &c.* quia canones prohibent ea tunc sæcularia fieri habitacula, c.*statuimus §. quaritur &c.seq.19.quast.3.*siue clericorum siue laicorum,c *peruenit el 2.18.quast 2.c.possessionis de reb.eccl.non alien.&c.* vel ad ordinem in quo fuerunt fundata redeunt iure Postliminis, *d.l.cum loca l.si captiuus vers. expulsis ff. de capt.& postlim.reuers.l. ab hostibus la 3. C. eod.gl.pen.in l.transfugam ff.de acquir. rer. domin.* quæ iura in ecclesijs & monasterijs locum habent, c. 1. *actione 16. quast.3.cap.pastoralis 7.quast.1.Innoc.in c. 2.num. 2. & ibi Pan.n.5.& Can.communiter de nou.oper.nunc. c.super eo,& ibi Host. in princ.de censib.* vel non desierunt esse loca sacra & monasteria per captiuitatem aut occupationem ab hæreticis, c.*pastoralis & ibi gl. in ver. reuertaris vers.sed contra 7.quast.1. Clem. in plerisque & ibi gl.in verb.Christiano de elect.* De sæculari
vero Eccesia † potest ab Episcopo fieri 57
monasterium de consensu capituli cathedralis Ecclesiæ etiam inuitis clericis sæcularis Ecclesiæ; & sine eorum præiudicio c.*si Episcopus 12.quast. 2. & ibi gl. Anchar. in c.de monachis num.6.de prab.*

Canones † præcipiunt regularibus Primo, 58
vt omnes tam viri quam mulieres ad regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant nec non pertinentia ad communem vitam, victum, & vestitum fideliter obseruent, c.1.*sess.25.de regul. Clem. ne in agro de stat.monach.* Secundo, quod omni mense confiteantur & communicent, *d.Clem.ne in agro §.sane cap. attendant sess.25. de regul.*Tertio, vt is qui capitulo præest, exponat per se vel aliam regulam in capitulo vulgariter.*d.Clem. ne in agro §. sane vers. regula.* Quarto, quod seruent silentium continuum in dormitorio, refectorio, & oratorio, in claustris certis horis & locis, c. *cum ad monasterium §. in oratorio de stat. monach.* Quinto, vt nihil habeant possideant, dent vel accipiant, scribant vel mittant epitolas sine superioris licentia, *cap. non dicatis 12.quast.1.* Sexto, quod bona monasteriorum seu conuentuum per solos officiales eorumdem ad nutum superiorum amouibiles administrentur, *cap. nemini §. administratio sess.25.de regul.*Septimo, per

59 permittunt Regulari † post professionem emissam etiam moniali, *Pan. in c. fin. n. 5. & 7. de stat. monach. & Can. regul. & ibi Can. Franc. Marc. decis. 963. in fin. part. 1. c. virgines 20. quaest. 4.* vt licite transeat ad monasterium alterius religionis, etiamsi prima religio sit priuilegiata, quod de illa ad arctiorem aliam transiri non possit, *cap. non est c. licet. hoc tit. c. mandamus, c. statuimus 19. quaest. 13.* quatuor concurrentibus primo quod secunda religio sit strictior, *d. c. licet.* dicitur autem arctior & laxior non habito respectu ad regulam sed ad obseruantiam, ac etiam ad constitutiones factas vltra regulam, oportet enim quod monasterium secundum existat de praesenti in maiori obseruantia, *c. sane hoc tit. & ibi Pan. n. 3. Io. And. & Can.* strictior clausura non inducit strictiorem religionem, *c. periculoso, & ibi Franc. n. 5. de sent. excom. in 6.* Secundo, vt non transeat ex leuitate, temeritate, aut odio sui
60 praelati, sed zelo sanctioris vitae. Tertio, vt † petat licentiam transeundi à suo praelato licet eam non obtineat, *d. c. licet, & ibi gloss. in verb. licentiam & Can iura decretorum requirunt consensum conuentus. c. statuimus 19 quaest. 3. c. 2. & ibi gloss. mag. 58. dist. Inn. in c. fin. nu.*
61 *1. de renunc.* Quarto, quod primo † religionem strictiorem inueniat quae parata sit eum recipere: si aliter recedit, fugitiuus est & apostata cum non sit in alicuius obedientia, *Innoc. in c. fin. num. 2. de renunciat.* Quod si dubitari contingat, an secunda religio sit strictior, vel an ex temeritate fiat transitus, non statur verbo volentis transire, nec praelati denegantis, sed iudicium erit superioris, ad quem appellaretur, si ille religiosus grauaretur, quia non debet proprius praelatus esse iudex in causa sua, *Innoc. in d. c. licet n. 2. & ibi Can.* Quod si regularis im-
62 petrauit † licentiam transeundi ad arctiorem regulam cuius postea non potuit ferre austeritatem & ante professionem vult reuerti debet recipi in priori monasterio quia licentia & renunciatio facta fuit ex causa non subsecuta, *Syluest. in verbo religio 4. num. 5. Euch. Inst. maior. lib. 3. tit. de Regul. num. 140.* An Abbas vel alius praelatus regularis possit transire ad strictiorem religionem praelaturis dimissis, petita licentia & non obtenta. *Vide Pan. in c. licet num. 13. hoc tit. Ioannem Andr. in cap. cum non stat. de regul. iur. in 6. in mercurial.* nemo regularis † vigore cuiuscumque facultatis potest transferri ad laxiorem religionem, c. *quicumque in fin. sess. 25. de regul.* qualis translatio, stante dicta prohibitione Conc. Tridentini à solo Papa peti & concedi posse videtur, siue laxior sit religio ratione regulae, siue obseruantiae: *Lap. alleg. 130, nu. 2. licet Pan. in c. non est n. 6. aliter distinguat.* transiens auctoritate propria ad laxiorem religionem, & ibidem habitum illius assumens, & deferens non dicitur apostata, ita quod sit excommunicatus, quia hoc non est expressum in iure, *Lap. alleg. 33. & ibidem Add. gl. 1. in c. non est hoc tit. & ibi Can. Zab. in Clem. fin. nu. 12. de elect.* ad parem † siue aequalem religionem transire 64 potest petita & obtenta licentia sui superioris ex iusta causa, *c. non est hoc tit. & ibi gl. 1. in fin. Pan. numer. 6. dicens cautius esse obtinere dispensationem Episcopi* sine causa non potest absque dispensatione summi pontificis, *Pan. in d. c. non est sub. nu. 6.* Omnis regularis etiam † Abbas perpetuo ad aliud mona- 65 sterium translatus, siue vt praesit, siue vt subsit, debet iterum profiteri, praecedente anno probationis, saltem obseruantiam illam, quae vltra tria vota in secundo monasterio est seruanda, c. *Deus, qui Ecclesiam, de vit. & honest. cler. Nauar. cons. 60. & 61. hoc tit. approbatus à Rot. Farin. 109. numer. 4. part.*

63 (margin, beside "nemo regularis")

part.2 Dec in c.praeterea num.6.de praeben. Mo-
66 nachis non licet à congregatione † ad solitariam cellulam discedere, nisi forte probatis post emeritos labores, aut propter infirmitatis necessitatem asperior regula Abbatis licentia remittatur, & inter eadem monasterij septa sub Abbatis potestate separatas habere cellulas permittatur, *cap. Monachum 20 quaest. 4. c. priuilegium & ibi gl. in verb. secreta de verb sign. in 6.* eadem prohibitio locum habet in monialibus, *c. perniciosam 18. quaest. 2.* Praedicta locum habent in regularibus monasticis, siue non mendi-
67 cantibus: medicantes de licentia † praelatatorum suorum possunt vitam eremitarum eligere, ac cellas, habitationes, ac mansiones acquirere, & mutare in eremo, siue in locis, vbi non sit hominum habitatio de propinquo: *c. vnico §. fin. de excess. pral. in 6.*
68 non † possunt admitti, aut recipi quocunque quaesito colore in monachũ, aut in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis, ordine Chartusiensium excepto, sub poena excommunicationis, quam tam recipientes, quam recepti ipso facto incurrunt, à qua à nemine, nisi à Romano Pontifice, praeter quam in mortis articulo, possunt absolutionis beneficium quomodo libet obtinere, & nihilominus receptio est nullius momenti, *Extrauag. 1. hoc tit. inter communes,* Imo qui-
69 libet mendicantes, † qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate Apostolica transeunt, vocem aut locum in Capitulo generali, prouinciali, aut speciali ipsius monasterij, in quo degunt, non habent, etiamsi hoc sibi ab alijs libere concedatur, *Clem. 1. §. & ibi post gl. Anch. & Can. hoc tit,* in electionibus, tractatibus, & alijs, quae sunt honoris, secus in his, quae sunt oneris, vt disciplinis, & correctionibus, quia poena non praestat immunitatem contra iura, *c. ad nostram c. reprehensibilis in fin. de appell. l. relegatorum §. fin. de interd. releg. & c. c. legi, & ibi gl. 1. 16. q. 1.* nec possunt assumi ad prioratus, administrationes, aut quaecumque officia dicti ordinis, ad quem sunt translati, *Anchar. in d. clem. 1. num. xj. hoc tit. Franc. Marc. decis. 1284. par. 1.* etiam tanquam Vicarij, seu ministri, vel locum tenentes, neque animarum curam, aut regimen pro se, aut alijs exercere, quicquid in contrarium actum fuerit, est ipso iure irritum, quouis priuilegio non obstante, in his quae sunt retractabilia, vt est suffragium vocis, promotio ad prioratus, ad curam animarum, &c. Sunt enim quaedam de officio curae, quae non possunt cadere in hoc decretum, quia non sunt retractabilia, vt baptizare, Eucharistiam dare, & his similia: item ea, quae consistunt in facto, & nequeunt non fuisse, sicut praedicare, & similia, *Clem. 1. hoc tit. & ibi Can. communiter in §. ad prioratus.* Ex decretis Concilij Trident. nemo cuiuscumque ordinis † praelatus, vel superior vigore cu- 70
iusuis facultatis aliquem de vno ordine ad alium translatum ad habitum & professionem admittere potest, nisi vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneat, ac taliter translatus, etiamsi canonicorum regularium fuerit, ad beneficia saecularia etiam curata omnino incapax existit, *c. quia vero el 2. sess. 14. & sublata videtur quaestio mota per Anchar. in clem. 1. n. 11. hoc tit. & Can.*

Bona ingredientis † monasterium bono- 71
rum capax in communi post professionem factam ipso iure quoad dominium & possessionem, sine noua apprehensione. *arg. l. si adoptauero, & ibi Bart. & DD. ff. de precar. c. pen. & ibi gl. in verbo non exstantibus, versic. sed nunquid monasterium 19. qu. 3. Bald. in auth ingressi n. 19. & seqq. C. de sacros. eccles.*

sunt

sunt ipsius monasterii; *Auth. ingressi C. de sa-*
crosf. eccles. & ibi DD. c. in præsentia de probat. &
ibi Can. c. quia ingredientibus. c. si qua mulier
19. quæst. 3. Si non fecerit testamentum,
quia jura permittunt ei testari ante profes-
sionem, quomodo vult, §. *illud authent. de mo-*
nach. c. pen §. fin. 19. quæst. 3. c. religiosa. §. fin.
de sent. exc. in 6. & si nihil reliquit monasterio
jure institutionis non rumpitur testamen-
tum quod jure cautum non reperitur, mo-
nasterium quoad hoc haberi loco filii, *Felin.*
in c. in præsentia sub num. 54. de prob. & ibi Im-
mol. num. 22. gloss. in c. si qua mulier in verbo
non exstantibus 19. quæst. 3. & ibi Arch. in §.
nunc autem, si vero ingreditur monasterium
religionis incapacis bonorum, quia mors il-
la civilis habet eundem effectum quem na-
turalis quoad id de quo quæritur, c. *placuit*
communi 16. quæst. 1. & ibi post gloss. fin. Canon.
Succedunt statim venientes ab intestato &
si fecerit testamentum ante ingressum, ve-
nit institutus & testamentum habet suum
effectum, *Imol. in d. c. in præsentia num. 21. late*
Bald. in auth. si qua mulier, num. 9. & plur. seqq.
& num. 24. C. de sacrosf. eccl. quod professio-
72 nem † canonice transferatur ad aliud mo-
nasterium; si quidem propter peccatum ad
peragendam pœnitentiam, proprietas bo-
norum manebit apud primum monaste-
rium: ususfructus, vita monachi durante,
spectabit ad monasterium, ad quod fuit
translatus, *cap. de lapsis 16. quæst. 6.* vel pri-
mum monasterium præstabit alimenta, c.
quod ad te, & ibi Pan. num. 6. Imol. num. 10. &
Can. de cler. conjug. Rot. Farin. decis. 109. part.
2. gloss. fin. in c. fin. hoc tit. & ibi Pan. late, &
Can. si recedit in casu licito cum licentia su-
perioris, recuperat bona matrimonialia,
quæ adfert secundo monasterio, ad quod
transit; acquisita industria monachi rema-
nent penes primum monasterium, c. *ex*

transmissa de renunciat. Pan. in d. c. quod à te
num. 8. per illum tex. de cler. conjug. imo inte-
rim dum quærit aliud monasterium, acqui-
rit primo, *Ioan. Andr. in c. 1. nu. 7. de infant. &*
lang. expos. Fugitivus † qui moratur extra 73
monasterium, & celat se suo abbati, *l. si quis*
sit fugitivus, ff. de ædil. edict. bona non recupe-
rat, quem potest abbas quocumque acces-
serit cum omnibus bonis per eum acquisi-
tis vindicare, c. *quanto de off. ordin. & ibi Pan.*
num. 2. c. abbates 18. quæst. 2. & ibi gloss. pen. &
utrobique Can. ejectus † qui religione, habi- 74
tu, & alimentis, culpa sua exigente, spolia-
tur, sed votis non solvitur, c. *ea quæ post prim.*
de stat. monach. l. quod ait prætor §. ignominiæ,
vers. sed etsi ita ff. de his, qui not. infam. Feder.
cons. 38. Pan. cons. 96. Put. decis. 502. lib. 1. re-
cuperat bona patrimonialia ex benignita-
te, quia omnis donatio facta monasterio
tempore ingressus tacitam habet conditio-
nem, ut duret eo ibidem perseverante ad in-
star dotis, *gloss. in d. c. quod à te, & ibi gl. in verb.*
redire communiter approbata, post ejectionem
non acquirit monasterio, sed episcopo, c.
cum olim el. 2. & ibi Ioan. Andr. sub nu. 5. Boich.
sub num. 4. Host. sub num. 12. & Can. communi-
ter de privil. vel ejus stipulatio non valet, *l.*
quod servus 35. & ibi Bart. num. 1. ff. de stipulat.
serv. Vagabundus † bona non recuperat, & 75
acquirit monasterio, ac ubi inventus fue-
rit, cum auxilio episcopi tanquam fugax sub
custodia revocatur, c. *Abbates §. monach. 18.*
quæst. 2. & ibi post gloss. pen. Can. c. quidam 16.
quæst. 1. Prædicta procedunt quando pro-
fessio fit ad certam regulam, & in † certo 76
monasterio, eorum bona qui profitentur
certam regulam, vel ordinem, ut Camaldu-
lensium, Vallis umbrosæ, &c. & non profi-
tentur expresse certum claustrum, aut stabi-
litatem in monasterio, & habent superio-
rem unum, in cujus manibus fit professio,

vel cuius nomine professio recipitur, toti ordini acquiruntur, *cap de viduis el 1. & ibi gloss. in verb. proprijs 27. quæst. 1. & ibi Can. Bart. in cap. præsentia numer. 64. vers. professos autem in genere sub alterno de probat.* quia cum causa, ex qua fit incorporatio, non determinetur ad locum, sed ad religionem in vniverso, ita bona acquiruntur non loco, sed religioni in genere, vt sic effectus sequatur naturam suæ causæ, *Ias. in d. l. de quibus num. 32.*
77 *ff. de legib.* Monachus † propter graue delictum depositus non recipit præbendam, vt cæteri, sed à consortio aliorum fratrum exclusus in carceribus recluditur, *Anch. in Clem. 1. §. quibus n. 18. & 19. de priuil. c. cum in ecclesijs in fin. de maior. & obed. iuncto c. sicustos §. præsentia 27. q. 1.*

De conuersione coniugatorum.

Titulus XXXII.

SVMMARIA.

1 *Coniugum vnus post consensum de præsenti ante consummatum matrimonium potest altero inconsulto & repugnante monasterium eligere.*

2 *Alteri in sæculo remanenti licitum est ad secunda vota redire.*

3 *Si post consensum de præsenti ante consummatum matrimonium alter velit in habitu religionis in domo propria remanere quasi propositum castitatis in sæculo seruaturus, consummandum est matrimonium iam contractum.*

4 *Nisi se voto adstrinxerit ad obseruantiā regularem quo casu compelli potest vt religionis proposit um exequatur.*

5 *Si sponsus rapuit spōsam de præsenti & ipsam inuitam cognouit cum haberet propositum ingrediendi religionem non dicitur consummatum matrimonium.*

6 *Coniugum alter si post consummatum matrimonium ingrediatur religionem plures casus sunt distinguendi aut vnus coniugum altero inuito vel ignorante ingressus est religionem & potest alter qui remanet ingressum reuocare.*

7 *Aut ingreditur monasterium altero sciente & dissimulante & præmortuo coniuge ad sæculum redire non potest.*

8 *Aut coniuges se ad inuicem à mutua seruitute propter Deum absoluerunt & alter alterum non potest repetere.*

9 *Aut vnus de consensu alterius ingreditur religionem & non est recipiendus ad obseruantiam regularem nisi reliquus perpetuam continentiam promittat.*

10 *Votum solemnitatum per susceptionem sacri ordinis impedit matrimonium contrahendum ac dirimit si post contractum fuerit non dissoluit prius contractum per verba de præsenti etiam per carnis copulam non fuerit consummatum.*

11 *Pœna eius qui durante matrimonio nondum consummato aliquem de sacris ordinibus præsumit suscipere.*

12 *Coniugatus, vxore consentiente & continentiam profitente etiam post consummatum matrimonium potest ad sacros ordines promoueri.*

13 *Nec vxor consentiens debet intrare religionem.*

14 *Vxor Episcopi etiam vetula cogitur intrare religionem.*

CONIVGATI aliquando intrant religionem, ideo compilator post titulum generalem de Regularibus ad clariorem doctrinam ponit de eo specialem rubricam. Post consensum † de præsenti ante consum- 1
matum

matum matrimonium vnus coniugum potest altero inconsulto, & repugnante monasterium eligere, c. *ex parte 2. hoc tit.* c. 2. *eod.* data sufficienti cautione, quod infra spatium duorum mensium, qui currunt non à tempore contracti matrimonij, sed à tempore quo iudex statuit terminum, alterum faciat, vel ad coniugem redeat, vel monasterium ingrediatur, & profiteatur, c. *ex publico, & ibi glos. in verb. intra duorum hoc tit.* quia huic non datur annus probationis, nisi coniunx consentiat, *d. c. ex publico in verb. intra duorum, & Pan. sub num xj. vers. nota bene gl. Zab. in 5. quaest. Garz. de benef. part. xj. cap. 9. sub num. 7. dicit annum non posse abbreuiari*, quae est notabilis limitatio *ad cap. in quacumque sess. 25 de regul.* propter imminens periculum fornicationis, c. *statuimus, & ibi glo. 1. circa fin. vers. idem credo seruandum de regul. &c. Pan. sub numer. 3. Zab. in 6. q. & Can.*
2 alteri in † saeculo remanenti, si commonitus continentiam seruare noluerit, licitum est ad secunda vota transire, quia nondum sunt vna caro simul effecti; *d. cap. 2. hoc tit.* vnde primi matrimonij vinculum soluitur per ingressum religionis, etiamsi remanens in saeculo non contrahat cum alia: *d. cap. ex parte 2. gl. fin. & marg. in d. c. 2. hoc tit.*
3 *& ibi Pan. & Can.* si vero post † consensum de praesenti ante consummationem matrimonij, alter velit in habitu religionis in domo propria remanere, quasi propositum castitatis in saeculo seruaturus, nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum, *d. c. ex parte § porro*, quia ad bonum & malum se posset habere, & ideo quod certius est, tenendum est, *cap. iuuenis de sponsal. Zab. in d. c. ex publico in 3. q. & ibi Can. hoc tit.* & cessante monachata sponsa est restituenda sponso, licet adhuc non fuerit cognita, *Felin. in c. causam num. 3. de testib. & ibi Can. communiter*, nisi se voto † adstrinxerit ad obseruantiam regularem, in quo casu compelli potest, vt relicto saeculo religionis propositum exequatur, *d. c. ex parte 2. in* 4
fin. si sponsus violenter † rapuit sponsam de praesenti, & ipsam inuitam cognouit carnaliter, cum haberet propositum ingrediendi religionem, non dicitur consummatum matrimonium, vt impediatur ingressus religionis, quoad professionem faciendam; sed oppressa non poterit inter virgines consecrari, cum à canonibus potius attendatur opus, quam voluntas, *late Franc. Marc. quaest. 521. part. 1. plures citans gl. in c. si Euangelica 55. distinct. Felin. plures cumulans in c. causam monasterij sub n. 4. circa fin. vers. item dicit Bald. hic de probat.* Post consummatum † matrimonium, si alter coniugum ingrediatur religionem, plures casus sunt distinguendi, aut vnus coniugum altero inuito ignorante religionem ingressus fuit, & potest alter, qui remansit, ingressum reuocare, *cap. quidam c. placet. & c. seq. hoc tit.* ne illius conuersio relicto in saeculo possit fieri perditionis occasio, c. *Agathosa 27. quaestion. 2.* nisi commiserit adulterium carnale, c. *constitutus, & c. seq. hoc tit.* quia propter fornicationem licitum est dimittere coniugem, *d. c. Agathosa.* aut spirituale, secuta sententia diuortij inter eos, c. *fin. hoc tit.* reuocatus mortuo reuocante non cogitur redire ad monasterium, quia ingressus non tenuit; *d. c. quidam, d. c. placet in fin.* vlterius tamen matrimonium non potest contrahere, quia licet votum eius vsquequaque non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare, promisit enim intrando monasterium se non exacturum carnis debitum, quod erat in potestate ipsius, redire vero ad saeculum in eius potestate non erat, sed in potestate alterius coniugis, ideo quantum ad ipsum tenuit

Eeeee 2 votum,

votum, quod post obitum coniugis tenere non desiit, cum ad eum casum, à quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur: *d. cap. quidam d. c. placet.* aut in-
7 greditur † monasterium altero sciente, & dissimulante, & præmortua coniuge ad sæculum non potest redire, c. *consuluit hoc tit. & ibi Pan. in 3. lect.* quia in continenti, quando sublatum fuit obstaculum post mortem coniugis, remanet professio sua valida, quæ quoad ipsum semper tenuit. Aut
8 coniuges † se ad invicem à mutua servitute omnino propter Deum absolverunt, continentiam promittentes in manibus sacerdotis in personam ecclesiæ resignationem huiusmodi recipientis, etiam absque licentia episcopi, *Pan. in c. dudum n 3. hoc tit. & ibi suse Anchar. n. 12. & Can.* ac alter sine uterq; religionem ingreditur, & alter alterum non potest repetere, c. *dudum hoc tit. & ibi Can.* c. *unico 32. quæst. 8.* c. *manifestum paulo ante fin.*
9 *33. quæst. 5.* aut unus † de consensu, & licentia alterius ingreditur monasterium, & non est recipiendus ad observantiam regularē, nisi reliquus perpetuam continentiam promittat, c. *coniugatus*, c. *ad apostolicam hoc tit.* quia cum per copulam carnalem effecti sint una caro, non potest una pars converti ad dominum, altera in sæculo remanente: ideo si consentiens est suspectus de incontinentia, cogitur intrare religionem, si nō est suspectus, cogitur publice in conspectu ecclesiæ continentiam profiteri, & poterit in domo propria cum familia remanere, c. *cum sis*, c. *uxoratus*, c. *ad apostolicam hoc tit.* aliter professus potest & debet à monasterio revocari, & coniugi restitui; c. 1. c. *charissimus hoc tit.* ipse professus, etiamsi monasterium nunquam intraverit, non potest post mortem coniugis consentientis ad secunda vota transire. c. *ex parte 1. hoc tit. & ibi Zab.* *vers. sed pro intellectu opinionum*, *ubi latius distinguit.*

Votum solemnizatum † per susceptionē sacri ordinis impedit matrimonium contrahendum, ac dirimit, si post contractum fuerit, *c. aliter 31. dist. c. cum in præterito 84. dist. c. cum olim de cler. coniug.* c. 1. *de vot. in 6.* non dissolvit prius contractum per verba de præsenti, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum; ignorante, aut invita uxore, cum nec jure divino, nec per sacros canones reperiatur hoc statutum, *Extravag. Ioan. 22. de vot. & vot. redempt.* quia nullum votum potest emittere maritus in præiudicium juris maritalis uxore non consentiente; c. *una sola* c. *manifestum 33. qu. 5.* si quispiam † durante matrimonio, nondum etiam consummato aliquem de sacris ordinibus præsumat suscipere, nec soluto matrimonio in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines provehi, neque ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiasticum valet promoveri, nisi aliquam de religionibus approbatis, quarum professio ad castitatis custodiam, & abdicationem temporalium in speciali, & communi, & sui superioris obedientiā suos professores astringit, ingrediatur; quo casu diœcesanus cum eo super præmissis, & singulis præmissorum potest dispensare; ad ingressum huiusmodi sic ordinatus, si matrimonium consummatum non fuerit, per diœcesanum instanter est inducendus; quod si renuerit adimplere, & sponsa institerit, per censuram ecclesiasticam compellendus est contractum matrimonium consummare, *Extravag. Ioan. 22. unica de voto & voti redempt.* §. *quod si secus & ibi gl. & Can.* uxore vero consentiente, † & continentiam profitente, etiam post consummatum matrimonium, potest conjugatus ad sacros ordines promoveri; c. *conjugatus.*

(Right margin numbers: 10 beside "Votum solemnizatum", 11 beside "piam † durante", 12 beside "ibi gl. & Can.")

tu hoc tit. c. seriatim 32. *dist. & ibi gloss. fin.* nec
13 enim ista † debet intrare religionem, quia nec vir eius intrat; sed sequestrato à viro mansionis cubiculo, habitare, c. *episcopus benedictionem, vers. sane* 77. *dist. & ibi gl. in verb. sequestrato gl. fin. in fin. in d. c. conjugatus*, *licet Pan. ibidem num. 4. aliter distinguat*. secus est in uxore monachi, & episcopi, c. *sane hoc tit. & ex antedictis*. Ratio diversitatis est, quia vir promotus ad sacros ordines tenetur uxori in necessariis providere, c. *omnino* 31. *dist.* & sic sibi materia incontinentiæ prætextu defectus necessariorum incurrendæ aufertur; *arg. l. palam* §. 1. *vers. non est ignoscendum ff. de rit. nupt.* & in se peccantem in vinculis detinere, & ad jejunia cogere, c. *placuit* 33. *quæst.* 2. c. *hæc imago* 33. *quæst.* 5. *glo. fin. in c. quemadmodum de jurejur. & ibi Pan. num.* 15. *Host. in fin. & Can. communiter*. Sed non debet eam verberibus afficere, quæ ingenuis aliena sunt: *l. consensu in fin. C. de repud.* quæ omnia cessant facienda per virum ingressum religionem carentem proprio, &
14 libero arbitrio: Episcopi † autem uxor etiam vetula cogitur ingredi religionem propter excellentiam dignitatis episcopalis, *Zab. in d. c. sane in* 1. *quæst. hoc tit. & Can.* & quia inter episcopum, & ecclesiam contrahitur matrimonium spirituale. *dictum est supra in tit. de elect.*

De conversione infidelium.

Titulus XXXIII.

SVMMARIA.

1 *Conjugum altero de Iudaicæ cæcitatis aut infidelitatis errore ad Christum adducto altero in infidelitatis errore remanente & nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis vel ut pertrahat eum ad mortale peccatum ei cohabitare nolente qui relinquitur potest ad secunda vota transire.*

2 *De infideli relinquente Ecclesia nihil statuit.*

3 *Quomodo constare potest quod infidelis nolit cohabitare fideli.*

4 *Si conversus plures in infidelitate habuit uxores præfigendus est terminus primæ ut cohabitet fideli.*

5 *Suscepta in infidelitate communis proles, in pueritia constituti assignantur converso.*

6 *Alii doli capaces suo arbitrio relinquuntur.*

7 *Saracenus ad fidem conversus potest Christianam mulierem quondam uxorem eius quem in belli certamine occidit sibi matrimonialiter copulare.*

8 *Si vero occiderit machinatione Christianæ mulieris, cum ea matrimonium contrahere non potest & si contraxerit separatur.*

9 *Ratihabitio in delictis trahitur retro quatuor concurrentibus.*

10 *In foro poli ratificans delictum tenetur ad peccatum.*

POST conversionem conjugatorum ad religionem transeuntium sequitur videre de conjugatis transeuntibus ad fidelitatem, ideo &c. Quando alter † conjugum de Iudaicæ cæcitatis, aut gentilitatis errore ad Christum adducitur, altero in infidelitatis errore remanente, & nullo modo vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota transit; quia contumelia creatoris solvit in dictis tribus casibus jus matrimonii circa eum, qui relinquitur, c. *quanto de divort.* c. *si quis infideles* 28. *quæst. gl. in c. non solum in verb. recede* 28. *qu.* 1. c. *gaudemus* § *qui autem secundum, de divort.* Verum enim matrimonium inter infideles

 existit,

existit, non tamen est ratum, *c. si quis iudaica* § *item illud* 28. *quæst.* 1. de infideli † relin-
2 quente Ecclesia nihil statuit, quid enim ad ecclesiam de his, qui foris sunt, *cap. multi* 2. *quæst.* 1. *c. gaudemus de diuort.* Constare po-
3 test, † quod infidelis non vult cohabitare fideli per testes: item iudex potest præfigere terminum remanenti in infidelitate, vt cohabitet fideli, quod si noluerit, dissoluitur matrimonium: *Pan. in d. c. gaudemus n.* 15. si
4 conuersus † plures in infidelitate habuerit vxores, quia repudiata prima duxit secundam, præfigendus est terminus primæ, vt cohabitet fideli, & maritus conuersus illi volenti redire cogitur adhærere, quia repudium factum in infidelitate, non valet post conuersionem, nec etiam in infidelitate valuit, cum non sit licitum cuicumque quantocumque infideli eodem tempore plures habere vxores: *Pan. in d. c. gaudemus num.* 7. *& 9. per illum tex.* quod si recuset, maritus conuersus potest aliam ducere, *d. c.*
5 *quanto d. c. gaudemus.* Suscepta † ex remanente in infidelitate communis proles, in pueritia, seu infantia constituti assignantur conuerso, fauore Christianæ religionis, *c.* 2. *hoc tit. c. iudai, & c. seq.* 28. *quæst.* 1. quia in tali ætate quis non debet apud eas remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti, vel vitæ insidientur illius, *l.* 1. *& l pen.*
6 *ff. vbi pupill. educ. & c. l.* 1. *C. eod. tit.* alij doli † capaces suo arbitrio relinquũtur: *c. ad fidem* 23 *quæst.* 5. *c. de iudeis* 45. *dist.* Etenim non vi, sed libera arbitrij sui voluntate & facultate, vt conuertantur, suadendi sunt, & non impellendi: *d. c. de iudæis* 45. *distinct.* cogi tamen possunt, vt admittant prædicatores euangelij. *Innoc. in c. quod super n.* 8. *de vot.*

7 Saracenus † ad fidem conuersus potest Christianam mulierem quondam vxorem eius, quem in belli certamine occidit, sibi matrimonialiter copulare, *c.* 1. *vers. ad hæc hoc tit.* Si vero † occiderit machinatione 8
Christianæ mulieris, cum ea matrimonium contrahere non potest, & si contraxerit separatur, licet per eam si conuersus ad fidem, cum tale damnum tali lucro ecclesia compensare non velit, *d. c.* 1. *in princ. hoc tit. c. si quis viuente* 31. *quæst.* 1. & nota, quod canones dicunt occidisse, vnde nisi machinatio fuerit cum effectu, non impeditur matrimonium, puta, si voluerit dare venenum, & non dederit, *cap.* 3. *& ibi gl. in verb. machinata de eo qui dux. in matr. quam poll. per adult. & c.* sed nec impeditur, si mortem viri vxor ratam habet, dummodo non præcepit, *gloss. fin. in fin. in d. c.* 1 *hoc tit. & ibi Can.* vbi requiritur actus personalis alicuius, nunquam potest fieri per alterum, nec locum habet ratihabitio, *Io. de Anan. in d. c.* 1. *in fin. hoc tit. Bart. in l si quis mihi bona* §. *sed quid si mandauit ff. de acquir. hær.* licet † alias in delictis re- 9
trotrahatur ratihabitio quatuor concurrentibus. Primo, quod delictum sit gestum nomine meo, id est, contemplatione mei, *c. cum quis, & ibi glo. in verb. tuo nomine de sent. excom. in* 6. Secundo, quod habeant ratum gestum & factum nomine meo, nam si dicerem, doleo quod fecerit nomine meo; sed gaudeo, quod sit factum, non dicor ratum habere. Tertio, quod sit tale delictũ, quod possit committi per alium, vt adulterium non potest committi per alium, *gl. in l.* 1. §. *si quis ff. de vi & vi arm. Bal in l. fi. n.* 10. *& seqq. C. ad S. C. Maced.* Quarto, quod ratihabitio fiat eodem tempore, quo actus ille fieri potest, *l.* 1. *c. quoties & ibi post gl. Bart. ff. de vi, & vi arm. Ias. in l. prætor ait* §. *hoc interdictum n.* 3. *ff. de nou. op. nunc. Salic. in l. non ideo minus n.* 30. *& seqq. C. de accus. Bald. in d. l. fin. n.* 2. *vbi ponit* 8. *fallẽt. ad regu. ratihabitio retrotrahitur C. ad S. C. Maced. Ioan. de Anan. in d. c.* 1. *nu.* 9.

& hoc

hoc tit. Prædicta procedunt quoad forum
10 iudiciale: in foro pœnitentiali, siue poli † ratificans delictum tenetur ad peccatum quamvis illud non sit factum nomine suo, sed non incurrit pœnam excommunicationis, vel aliam. *d.* c. *cum quis* §. *si vero.*

De voto & voti redemptione.

Titulus XXXIIII.

SVMMARIA.

1. *Votum ab initio est voluntatis.*
2. *Ad illud tria requiruntur, deliberatio, propositum voluntatis, & promißio oris.*
3. *Distinguitur in solemne & simplex, solemnitatur per susceptionem sacrorum ordinum, vel profeßionem factam alicui ex approbatis religionibus.*
4. *Simplex est omne aliud votum à solemni quantumcunque cum multis cæremonijs sit factum.*
5. *Solemne impedit contrahendum & dirimit contractum, simplex aliquando impedit contrahendum sed nunquam dirimit contractum matrimonium.*
6. *Emittitur super rebus tendentibus ad Dei honorem & vtilibus ad salutem vouentis, vt ieiunijs, orationibus, eleemosynis, peregrinationibus, religionibus, abstinentijs, & continentijs propter bonum finem.*
7. *Non est servandum, quo vel spiritualis, vel temporalis salus adimitur.*
8. *Sepulcrum Dominicum & alia vltra marina loca non licet visitare nisi de licentia sedis apostolicæ.*
9. *Vouere quilibet potest.*
10. *Excipiuntur Episcopi & alij superiores prælati.*
11. *Clerici beneficiati in beneficijs in quibus requiritur residentia.*
12. *Religiosi.*
13. *Abbates & prælati religiosorum.*
14. *Serui.*
15. *Vir et vxor.*
16. *Impubes.*
17. *Filius familias.*
18. *Vouens non tenetur adimplere per alium votum emissum pro deuotione superueniente impedimento omnino impeditiuo quādo prius nō fuit in mora in executione.*
19. *Potest si vult per alium supplere.*
20. *Hæres non cogitur ad complementum pœnitentiæ defuncti quæ consistit in ieiunijs vigilijs & orationibus.*
21. *Limita vbi quis voto se obligat ad certum quid quod potest cum suis expensis facile per alium expedire.*
22. *Impedimentum difficultatis reddit facilitatem dispensandi.*
23. *A Voto liberant ingressus religionis.*
24. *Impedimentum perpetuum & defectus conditionis generalis quæ est multiplex.*
25. *Defectus conditionis specialis.*
26. *Irritatio.*
27. *Dispensatio.*

   Qui super voto possunt dispensare.
28. *Commutatio.*
29. *Redemptio.*
30. *Matrimonium carnale etiam non consummatum subsequens tollit votū simplex præcedens, sed non matrimonium spirituale.*
31. *Dilatio.*

DICTVM est de voto, quod emittitur per ingressum religionis, vel per susceptionē fidei, nunc subijcit de voto in genere, & de eius redempione. Votum à principio † est voluntatis; postquā emissum est 1
necessitatis: c. *licet in princ. hoc tit.* ad illud tria † requiruntur, deliberatio, *cap. litteraturam hoc tit.* Secundo propositum voluntatis,

tatis, c. *qui bona* 17. *qu.* 1. Tertio promissio
facta Deo, vel Sanctis, *cap. licet c. per tuas hoc*
tit. His adduntur alia duo ad quandam voti
confirmationem, pronunciatio oris, & te-
stimonium aliorum, quæ non sunt de sub-
stantia voti; *gloss. fin. in c. fin. & Pan. in d. cap.*
litteraturam sub num. 2. hoc tit. Collect. in fin.
3 *Abb. antiq. & Can. ibid.* distinguitur † in so-
lemne, & simplex, solemne est illud solum-
modo, quod solemnizatur per susceptio-
nem sacrorum ordinum, aut per professio-
nem tacitam, vel expressam factam alicui de
approbatis religionibus, c. *vnico hoc tit in 6.*
gloss. 2. in c. rursus qui cler. vel vouent. &c. c.
4 *presbyteris in fin. 27. dist.* simplex est † omne
aliud votum à solemni quantumcumque
cum multis cæremonijs, missa, Litanijs fa-
ctum sit, *d. c. vnico hoc tit. in 6. & ibi Franc. n.*
2. *& Can.* solemnia impedit contrahendum,
5 & dirimit contractum, simplex † aliquando
impedit contrahendum, *d. c. rursus qui cler,*
vel vouent. &c. sed nunquam dirimit contra-
ctum matrimonium, *d. cap. vnico hoc tit. in 6.*
6 *gloss. in summa 27. q. 1.* Emittitur votum †
super rebus tendentibus ad Dei honorem,
ac vtilibus ad salutem vouentis, vt ieiunijs,
orationibus, eleemosynis, peregrinationi-
bus, religionibus, abstinentijs & continen-
tijs, & his similibus propter bonum finem,
c. 1. *c. scripturæ c. licet c. per tuos hoc tit. c. no-*
luit 33. q. 5. Circa quas notanda est regula:
7 votum non est † seruandum, quo vel tem-
poralis, vel spiritualis salus adimitur, vel si-
ne qua vtraque salus reparari, vel confir-
mari non potest, *c. innocens §. quisquis 22. q.*
8 4. Item non licet † sepulchrum dominicum,
& alia loca vltramarina visitare, nisi de licẽ-
tia sedis Apostolicæ, quæ datur sub sola si-
gnatura etiam pro absentibus, & pro religi-
osis de licentia ipsorum superioris, nec sub
specie peregrinationis vagentur, *Staphyl. de*
rescript. Apost. in form. breuis §. datur per breue
n. 18. Mand. de sign. grat. tit. licentia vers. licen-
tia visitandi sepulchrum, & vers. seqq.

Quilibet potest † vouere nisi prohibea- 9
tur, *c. duæ. 19. q. 2.* Excipiuntur primo Epis-
copi, & † alij superiores prælati, qui non 10
possunt facere votum, quo vinculum inter
ipsos, & ecclesias dissoluatur, sine licentia
Papæ, *c. nisi cum pridem §. verum si propter de*
renunciat. vel quo diu ab ecclesia sua habe-
ant absentari, *c. episcopus de consecr. dist. 3. &*
ibi gl. Pan. in c. magna n. 9. & 10. hoc tit. per il-
lum text. Secundo Clerici † beneficiati in 11
beneficijs, in quibus requiritur residentia,
qui non possunt facere votum longæ pere-
grinationis sine licentia Episcopi, *d. c. ma-*
gna §. ipsum hoc tit. c. non oportet dist 5. de con-
secrat. in alijs libere possunt vouere. Tertio
Religiosi † qui nullum votum facere pos- 12
sunt sine consu Abbatis; *c. monacho 20 q. 4.*
c. noluit 33. q. 5. imo Abbas potest reuocare
votum, quod religiosus fecit ante ingres-
sum, *gl. in d. c. monacho 20. qu. 4.* quando reli-
gioni non est consonum, *Pan. in c. scriptura*
sub num. 6. hoc tit. Quarto Abbates † & 13
prælati religiosorum non possunt facere
votum, per quod habeant diu se absentare
ab eorum ecclesijs conuentibus, prætér-
quam vltra marinum pro subsidio Terræ
Sanctæ, quando fit passagium generale ex
dispositione Papæ, *c. fin. & ibi gloss in verb.*
enormiter hoc tit. Pan. sub numer. 2. & Can.
Quinto † serui, qui non possunt facere vo- 14
tum in præiudicium operum corporalium
debitorum dominis: secus in spiritualibus,
vt dicere tot orationes, *c. si quis incognitus 17.*
q. 2. arg. c. relatum de sent. excom. Sexto vir † 15
& vxor, qui non possunt facere votum, per
quod præiudicium alteri generetur, quia ad
imparia non iudicantur, *c. gaudemus, & ibi*
gloss. in verb. non ad imparia, & Can. de diuort.

c. si quis

c. si quis vxorem 1. 32. q. 1. *c. praecepit c. Christiana* 32. q. 5. *Pan. in c. scriptura numer.* 8. *hoc tit.* præter votum peregrinationis, in subsidio terræ Sanctæ, quod vir sine licentia vxoris facere, & libere ad implere potest: c. *ex multa* §. *in tanta hoc tit.* maritus potest reuocare votum vxoris ante nuptias factum, nec mulier rea indicabitur ob votum non seruatum,
16 c. *noluit* 33. q. 5. Septimo impubus, qui † non potest se obligare voto expresse, aut tacite suscipiendo ordinem sacrum, c. *illud* 25. q. 1. c. *significatum c. sicut de regul. Caf. decis.* 2. *num.* 9 *plures cumulans, & num.* 27. *de ijs, quæ vi, metusve cauf. fi.* De Stylo Cancellariæ, & Pœnitentiariæ declaratur talem non teneri ad seruandam continentiam, sed posse libere, & licite matrimonium contrahere, *Caf. d. decis.* 2. *num.* 27. *Pract. Canc. Apost. tit. summ. doctr. collecta ex form. antiq. Cancell. & c vers. & pro accipientes, & vers. seq.* nisi sit doli capax, aut forsan in maiori ætate ratum habuerit, quo casu tenetur votum adimplere, nisi absolutionem impetret propter facilitatem teneræ ætatis, c. 2. *& ibi gl.* 1. *Pan. num.* 2. *& Can. hoc*
17 *tit.* Octauo filius familias † ex voto, quod facit cum præiudicio patriæ potestatis, nisi pater consenserit, non obligatur, *Pan. in c. scriptura num.* 7. *hoc tit. per l.* 2. *ff. de pollicit.* & dissoluta patria potestate non tenetur votum adimplere, *arg. c. quidam cap. placet de conuers. coniug. Pan. in d. c. scriptura n.* 7.

18 Vouens non tenetur † adimplere per alium votum emissum pro deuotione superueniente impedimento omnino impeditiuo, *Pan. in c.* 1. *num.* 4. *& Inn. in c. licet & ibi Pan. num.* 12. *hoc tit.* quando prius non fuit in mora in executione, *Pan. in d. c. licet numer.* 14. *& in c. per tuas in* 2. *not. hoc tit.* quia in omni voto de iure tacitæ sub intelliguntur conditiones, si potero, si Deo placuerit, si vixero, quarum defectus facit deficere votum; *Io. de Anan. in d. c. scriptura num.* 3. Potest, si vult † 19
per alium supplere, quia amicorum orationibus, & eleemosynarum studijs pondus pœnitentiæ, & pœna subleuatur, *c. si quis fuerit, & ibi gloss. in verb. oblationem* 26. q. 6. *& c.* 1. *ead. cauf. q.* 7. *c. pro obeuntibus c. pro anima* 13. q. 2. nec interest quis soluat, vtrum ipse qui debet, an alius pro eo, liberatur enim & alio soluente, & satisfaciente, *Instit. quib. mod. toll. oblig.* sed hæres † non cogitur in bonis tem- 20
poralibus ad complementum pœnitentiæ defuncti, quæ consistit in ieiunijs, vigilijs, & orationibus, & his similibus: idem obtinet, quando pœnitentia iniuncta licet salutifera non posset expleri alium: c. *accusatus* §. *si vero, & ibi gl. in verb. in temporalibus de hæret. in* 6. *& ibi Can.* sed vbi quis voto † se obligat ad cer- 21
tum quid, quod potest cum suis expensis, quas posset facere, aut facturus esset rerum facultate pensata, personæ præterea labore compensato, facile per alium expedire, tunc si non potest per se, tenetur per alium votum adimplere, c. *quod super his Pan. in c. licet num.* 13. *& Inn. in d. c. scriptura hoc tit.* & ad complementum ipsius à iudice ecclesiastico ordinario cogi debent hæredes laici, vel alij ad quos bona defuncti deuenerunt, siue ex testamento, siue ab intestato per excommunicationem, & bonorum subtractionem, siue defuncto se obligauerint, ad voti executionem siue se non obligauerint, *d. c. licet hoc tit. & ibi Pan. & Can. communiter arg. c. accusatus* §. *si vero de hæret. in* 6. Impedimentum † diffi- 22
cultatis, voti non aufert obligationem, sed reddit facilitatem dispensandi, vt infirmitas. c. 1. *& Pan. in c. non est n.* 6. *hoc tit.*

Liberant à voto † ingressus religionis, *d. c.* 23
scriptura c. admonere, & ibi glos. in verb. monasterium 33. *quæst.* 2. quia temporalo obsequium in perpetuam pœnitentiæ, & obedientiæ obseruantiam commutat, c. *quis ali-*

quando §.his auctoritatibus de pœnit. dist. 1. *& ibi gl. in verb.totum vitæ tempus, c. admonere, & ibi gl.in verb. monasterium,& Can.33. q.2.*
24 Impedimentum † perpetuum, ut supra dictum est; defectus conditionis generalis, quæ multiplex est, si deo placuerit, si potero, si vixero, ac subintelliguntur, etiamsi nō exprimantur, c.*beatus,& ibi gl.1.22.quæst.2. & Can. l. fin. & ibi gloss.& DD.ff. qui satisd. cog. &c.* ita ut superveniente totali impedimento, non sit necessaria voti commutatio, aut redemptio, sed tollitur ipsius obligatio: *Pan.in c.1.num.4.& in c.scriptura num.3.hoc*
25 *tit. Inn.in d.c.licet in princip.* defectus † conditionis specialis, quæ sunt multæ, si filius meus convaluerit, si ego liberatus fuerim &c. quæ si defecerit, non obligatur quis ad voti executionem c.1.22.*quæst.4.c.unico 32. quæst.8.& ibi gl.pen.& fin. Pan.in d.c.scriptu-*
26 *ptura num.4.5.& seq. & ibi Can.* Irritatio, † quæ est annullatio obligationis voti ex beneplacito voluntatis eius, cui vovens subest ratione potestatis, aut colligatus est vinculo matrimoniali; ita pater irritat votum filii impuberis etiam religionis intra annum, & diem, c. 2. *de regul. &c.c. puella 20. quæst. 2.* tutor pupilli, *d.c puella 20.quæst.2.* coniunx uxoris; c.*manifestum c.hæc imago 33.quæst.5.* dominus servi, c *si quis incognitus 17.quæst.2.* prælatus subjecti, c.*magna §. ipsum etiam votum hoc tit.c.non oportet de consecr. dist. 5.* Di-
27 spensatio, † quæ est annullatio voti, sive absolutio ab eo ex causa rationabili necessitatis, vel utilitatis facta à superiore, c. *quod super his de fid. instr.Pan.in c.non est num. 5. hoc tit.* Episcopus regulariter in omni voto potest dispensare. c.*ex multa.& ibi gloss. in verb. incumbit.Pan.num 10 & Can.& Pan.in c.1 n. 7.hoc tit.* Prælati inferiores non possunt dispensare nisi in casibus à jure expressis. *Pan. in d.c.1.num.7.hoc tit.dictum est supra in tit. de off.ord.* Summo Pontifici reservatur non omne votum ultramarinum, sed emissum pro subsidio terræ sanctæ, c. *ex multa hoc tit.* ac vota continentiæ castitatis, c.*veniens, qui cler. vel vovent. &c. & ibi Pan.num.* 6. & religionis: *Pan.in c.cum ad monasterium num.21. & seq. hoc tit.* votum de non nubendo, non est votum castitatis, & ita seruat sacra pœnitentiaria. *Navar. in man. cap. 22.sub numer,*85. Commutatio, † quæ est annullatio 28
obligationis ex causa cum ligamine ad aliquid aliud faciendum, ut si ei qui vovit peregrinationem, imponatur jejunium. c. *magna §.fin. hoc titul.* Redemptio, † quæ est 29
annullatio voti ex causa cum ligamine ad aliquid dandum, ut si impedito ad peregrinationem promissam præcipiatur tantum dare, quantum erat expansurus in eundo, morando, & redeundo, *d.c.magna §.cum igitur hoc tit.c.presbyter & ibi gl.in verb.denar. 82.distinct.* Debent commutatio, & redemptio esse justi pretii, & æquales, in quibus non potest dari certa regula, sed totum dependet ex arbitrio superioris, qui ex diversis informabit motum animi sui. c. 1. *& ibi Pan.in 1. & 2. notab. hoc tit.* Matrimonium 30
† carnale etiam non consummatum subsequens tollit votum simplex præcedens, c. *unico hoc tit. in 6.* sed non matrimonium spirituale, ut is qui voluit ingredi religionem intra certos dies, si interim eligatur in episcopum debet electioni renunciare, & votum religionis adimplere, & nō inhabilitatur, quin post ingressum religionis ad eamdem ecclesiam iterum eligi possit. c.*per tuas hoc tit.* Dilatio, † quæ est quando voventi, 31
qui temporalem impedimenti causam habet, à superiore indulgetur prolongatio executionis voti, quousq; causa impedimenti cessaverit. c.*non est cap. quod super his §. unde credimus hoc tit.*

De

De statu Monachorum, & Canonicorum regularium.

Titulus XXXV.

SVMMARIA.

1 Monasteria ordinata sunt ad religionem eleemosynas & hospitalitatem servanda.

2 Monachus à solitudine nomen accepit habitum mutat, professionem emittit & promovetur ad ordines.

3 Conversus est qui dedicat se & sua habitu mutato, est secularis & non promovetur ad ordines.

4 Oblatus est qui dedicat se & sua habitu non mutato.

5 Conversi emittunt professionem oblati non profitentur uterque est persona ecclesiastica.

6 Oblati cuicunque monasterio exempto aut privilegiato vel quomodocunque addicti sunt ordinarij jurisdictioni subjecti exceptis iis qui intra eorum septa & domos resident.

7 Monachis canones præcipiunt primo quod faciant de triennio in triennium commune capitulum.

8 Secundo Quod stent in claustro.

9 Tertio, Quando studiorum causa ad universitatem accedunt debent à suo prælato cum Consilio sui conventus eu ndi ad studium licentiam prius obtinere.

10 Monachis canones prohibent primo ne in eodem monasterio utantur diverso habitu aut colore aut ad præbendas recipiant clericos seculares.

Secundo, Ne unus monachus habeat locum in pluribus monasteriis.

Tertio, ne prioratus, Ecclesia, administrationes aut officia, unius monasterij committantur monachis alterius monasterij.

11 Quarto, ne utantur camiseis lineis.

12 Quinto, ne concedant carnes in refectorio aut cameris.

13 Sexto, ne accupentur aut venentur.

14 Septimo, ne monachus post professionem emissam transeat in eadem religione de uno monasterio ad alium.

15 Octavo, ne ad curias principum absque speciali licentia prælatorum suorum se conferant nisi administrationem aliquam habeant.

16 Nono, ne prioratus aliquis sive administratio committatur alicui sive conferatur nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem.

17 Prioratus manuales æquiparantur perpetuis beneficiis.

18 Adminstrationes in monasterio sive obedientiæ quinam censeantur.

19 Abbas potest priores manuales & monachos habitantes in prioratibus libere ad monasterium revocare.

20 Decimo, ne singuli monachi in singulis sibi missis administrationibus vel prioratibus aut Ecclesiis parochialibus monasterio subjectis habitare præsumant.

21 Monachus an Ecclesia parochiali seculari possit profici.

22 Vndecimo, ne forensis negotij susceptores, executores sive procuratores existant.

23 Monachus nomine suo agere non potest aut procuratorem constituere sine licentia immediate sui superioris.

24 Quæ regula limitatur quatuor modis.

25 Duodecimo, ne mulieres qualibet occasione in monasterio accedant.

26 Decimo tertio ne monachi & moniales in uno monasterio habitent.

27 Regulares Canonici à sanctorum monacho-

rum consortio non sunt separati sed regulæ inserviunt Caxiori.

28 *Possunt præsentari, institui & provideri de Ecclesiis parochialibus sæcularibus de licentia sui superioris absque dispensatione Episcopi etiam juxta Concilium Tridentinum.*

29 *Beneficiorum sæcularium simplicium sunt in capaces absque dispensatione sedis apostolicæ.*

30 *Abbas vel quocunque alio nomine præfectus in correctionibus secundum regularem disciplinam præfertur episcopo.*

31 *Quæ versantur in figura judicii spectant ad Episcopum.*

32 *Monacho de sævitia vel intollerabili injuria per Abbatem personæ suæ illata competit officium judicis.*

33 *Si in juste abjiciatur ex monasterio petit se restitui per viam juris.*

34 *Spoliato prioratu, administratione aut obedientia nulla datur actio.*

35 *Nisi abbas illum spoliasset malitiose.*

36 *Durante lite super injuria personali aut injusta abjectione ex monasterio debet habere sumptus litis cum alimentis.*

37 *Monachus æquiparatur servo, & in ultimis voluntatibus & successionibus filio in potestate constituto.*

38 *Abbates de jure communi habent Dominium possessionem rerum quibus præsunt ac etiam actiones.*

39 *Non competit eis ratione dignitatis usus mitræ & pontificalium, sed potest competere ex privilegio apostolico.*

40 *Qualibus mitris uti possint.*

41 *Dum celebrant utuntur postergali tapete & non baldachino aut sublimiore sede.*

42 *Non possunt benedicere populo nisi ex speciali privilegio apostolico.*

43 *Abbates utentes insigniis pontificalibus vel ex dispositione juris communis aut ex privilegio vel consuetudine præscripta benedicunt pateras, vestes sacerdotales & alia similia ad opus suarum Ecclesiarum.*

44 *Propter infirmitatem religiosis asperiorem regulæ disciplinam remittunt.*

45 *Dispensant in casibus à jure expressis.*

46 *Absolvunt monachum suum injicientem manus in monachum suum vel alterius sed non possunt absolvere si percusserit clericum sæcularem.*

47 *In monachis & abbatibus dispositum extenditur ad abbatissas & moniales quoad eis proportionabilia.*

48 *Virgines quibus diebus sunt velandæ & consecrandæ.*

49 *Velum multiplex est conversionis.*

50 *Professionis.*

51 *Consecrationis.*

52 *Ordinationis.*

53 *Prælationis.*

54 *Moniales debent esse sub clausura.*

55 *Monialium nemini licet post professionem exire monasterio etiam ad breve tempus.*

56 *Excipiuntur tres casus.*

57 *Monialium monasterii septa ingredi nemini licet aliquatenus in honeste persona vel honeste sint episcopi vel superioris licentia.*

58 *Quæ danda est non ex rationabili & manifesta causa sed in casibus necessariis.*

59 *Datur licentia à sede apostolica mulieribus honestis nobilibus valde dignis ingrediendi monasteria monialium quater in anno.*

60 *Monialium monasteria per quos visitentur & gubernentur.*

61 *Fornicantis cum moniali & monialium fornicantium pœna.*

Qui

QUI convertuntur ad religionem, ut plurimum sunt Monachi, religiosi, & regulares Canonici, ideo dicendum restat
1 de eorum vita, & statu. Monasteria † ordinata sunt ad religionem, eleemosynas, & hospitalitatem servanda, c. 1. *in princ. ne*
2 *sed. vac. &c.* Monachus † à solutione nomen accepit, quia μοναχὸς, Latine *singularis* dicitur, id est, separatus à conversatione sæcularium, c. 1. c. *placuit* 16. *quæst.* 1. plangentis habet officium, qui se, & mundum lugeat c. *Monachus* 1. 16. *quæst.* 1. hodie proprie dicitur, qui habitum mutat, professionem emittit, & promovetur ad ordines: c. *moderamine, & co. seqq. c. adjicimus §. ecce in hoc capitulo* 16. *q.* 1. differt à converso, & oblato, c. *per exceptionem de privil. in* 6. *clem.* 1. §. *ad ampliationem de stat. monach. c. nullus el. §. fin. sess.*
3 23. *in Trident.* Conversus † est, qui dedicat se & sua habitu mutato, c. *ut lex continentia & ibi gloss. in verb professi* 27. *quæst.* 1. *Boer. decis.* 20. *num.* 5. *&* 6. & est sæcularis, nec promovetur ad ordines, c. 2. *de instit. & ibi gloss. fin. c. non dubium de sent. excom.* neque habet locum, aut vocem capitulo, *Collect. in c. cum M. sub num.* 1. *vers. sed nunquid laicus de constit.*
4 Oblatus est, † qui dedicat se, & monasterio habitu non mutato: uterque adstringitur magis monasterio, quam monachus; quia etiam causa arctioris vitæ petita licentia non possunt transire ad monasterium strictioris religionis, & efficiuntur quasi servi monasterii, c. *ut lex continentia, & ibi gl. in verb. professi* 27 *quæst.* 1. *Pan. in c. num.* 2. *&* 3. *de regul. &c.* Oblati non tenentur ad substantialia regulæ, sed habent quemdam, mo-
5 dum vivendi. Conversi † tenentur ad substantialia regulæ, *Zab. in Clem.* 1. §. *nonnulli in* 2. *notab. de excess. prel. Anch. in Clem.* 1. *num.* 16. *de decim. & ibi Vital. numer.* 105. *& seqq.* quia cõversi emittunt professionem, oblati vero non profitentur, *Franc. Marc. qu.* 624. *num.* 14. *part.* 2. *Felin. post Pan. in c. in præsentia num.* 4. *de probat. & ibi DD.* uterque est persona ecclesiastica, c. *ex eo §. fin. & ibi gloss. fin. de elect. in* 7. *clem.* 1. *in fin. & ibi post gloss. DD. de decim. Franc. Marc. qu.* 624. *& seq. num.* 2. *&* 3. *part.* 2. Cuicumque monasterio † ex- 6
empto, aut privilegiato oblati, vel quomodocumque addicti etiam sub nomine servientium militiis, seu monasteriis, hospitalibus, collegiis, sunt ordinarii jurisdictioni subjecti, exceptis iis, qui præfatis locis actu serviunt, seu intra eorum septa, & domos resident, subque eorum obedientia vivunt; sive iis qui legitime, & secundum regulam earumdem militiarum professionem fecerint, de qua ordinario constare debeat, non obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam religionis Sancti Ioannis, & aliarum militiarum; c. *quoniam* 1. *sess.* 24. idem juris est in receptis in confraternitatem eorum, & non plene translatis, c. *pen. de privil. & ibi gloss. pen. c. cum ut plantare §. fin. c. ut privilegia de privileg.*

Canones præcipiunt † monachis. Pri- 7
mo quod faciant de triennio in triennium commune capitulum Abbatum, & Priorum abbates proprios non habentium, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & observantia regulari, ac deputentur religiosæ circumspectæ personæ, quæ singulas abbatias eiusdem provinciæ non solum monachorum, sed etiam monialium vice summi Pontificis studeant visitare, c. *monasteria sess.* 25. *de regular. &c. cap. in singulis hoc titul.* Secundo quod stent † in claustro, *cap. sicut ex litteris* 8
de jurejur. c. si cupis cap. placuit, cap. juxta 16. *quæst.* 1. quod stare non possunt, nisi quando intervenit superioris auctoritas, c. *cum pastoris* 2. *quæst.* 7. *Pan. in d. c. sicut ex litteris*

num.3.in fin. in scriptis obtenta, *c.prohibet sess.25 de regular &c.*ex causa speciali, & ad breue tempus: *arg.c.vnici §.verum hoc tit. in 6.*nam superior non potest absoluere à residentia, seu mora claustrali, quia per huiusmodi absolutionem fides professionis frangeretur, & stabilitatis propositum euacuaretur, *arg.d.§.verum*, & *c.sicut ex literis*
9 *de iureiur.* Tertio quando studiorum † causa ad vniuersitatem accedunt, debent à suo prælato cum consilio sui conuentus, vel majoris partis eiusdem, eundi ad studium licentiam primitus obtinere, alias excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto, *c.2.ne Clerici, vel Monach.sec.neg.se immisceant in 6.Franc. in cap. cum ex eo num 3. de elect.in 6.*& tantum in conuentibus habitare, alioquin per ordinarios contra eos procedi potest.*d.c.prohibet in fin.sess.25.*

10 Prohibent canones † monachis Primo ne in eodem monasterio vtantur diuerso habitu, aut colore, *c.ex parte 1.& ibi Pan. nu. 1.de decim.Clem.1.de elect.c.in nona 16. quæst. 7.& ibi gl.in verb. nec habitu.* aut ad præbendas recipiant clericos sæculares; *cap. ea qua §.præcipimus hoc tit. & ibi Anch. numer.15.& seq.Pan.num. 10.& seqq. & Can.*per quem textum reprobatur asserta consuetudo, iuxta quam aliqui Reges, & Duces mandant assignari militi impotenti, aut alteri pauperi præbendam monachalem in monasterio iure regali, aut ducali, de quo constare debet, fundato, & dotato; *de qua per Rebuff. in prax part. 3.tit.de oblat.quand.reg.nom.in Monast.sunt recip.*quia principes rerum ecclesiasticarum dispositionem sibi vindicare prohibentur; *c.non placuit, cum duob.cc.seqq.16. q.7.*Patronus quoque ab ecclesia, seu monasterio à se fundato non potest aliquod temporale, vel aliquod seruitium exigere, nec aliquod grauamen inferre, nisi reperiatur illud iure cautum, vel fuerit reseruatum per Episcopum tempore fundationis monasterij; *c præterea el 1.& melius in c.præterea el 2. & ibi Pan.n.3.& Can.communiter de iurepatr.* & homines disparis professionis in monasterijs non sunt sociandi, *Clem. 1.& ibi glos. in terminis nostris in verb.socientur de elect.* in Germania Abbates monasteriorum imperiali, aut regali munificentia fundatorum, & dotatorum sunt aut Principes, aut status. S. R.Imperij, taxanturq; certo numero equitum, & peditum, vt alio grauamine alimentorum impotentis militis, vel pauperis non debeant onerari; *l. qui dotem & ibi gloss fin. alleg.concord ff.de dot.præleg.l. Titia cum testamento §.qui inuita ff de leg. 2.l.nauis la 1, §.cum autem ff.ad leg.Rhod.de iact.&c.c.mandatū, c. abbatem de rescript.* Prętere alimenta patrono debita sunt merè personalia, *c.quicumque 16.q.7.ibi, ipsi, aut filij ipsorum &c.* nam dictio ipse est personalissima demonstratiua ad oculum, *l. ipse dispice C. de eden. l. restitutu §.pupillus autem ipse ff.ad Trebell.Ias in l. filius familias §.Diui num.151.in 2 repet ff.de leg. 1. Bald.cons.304.vol.5.* Secundo ne vnus monachus locum habeat in pluribus monasterijs, nisi vnum dependeat ab alio, aut sint connexa, *c fin.in fin.de relig. dom. c. cum singula §.prohibemus de præb.in 6.c. 1. § in eos in depriuil.in 6 & ibi gloss. in verb. dependere & Can.* Tertio ne prioratus, ecclesiæ, vel administrationes, aut officia vnius monasterij committantur monachis alterius monasterij, *d c.cum singula § prohibemus, dictum est supra in titul.de præb §.altera beneficiorum diuisio.* Quarto ne † vtantur camiseis lineis, *c.cū* 11
ad monasterium in princ.hoc tit. Quinto ne
comedant carnes † in refectorio, aut ca- 12
meris, *cap. carnem de consecr. dist. 5.* nec in certis solemnitatibus conuentus exeat cum abbate, paucis in monasterio relictis, ut

extra

extra refectorium comedant carnes, sed
tantum debiles, & infirmi ex causa infirmi-
tatis in infirmitorio, *d. c. cum ad monasterium*
13 *§. in refectorio vero hoc tit.* Sexto ne † aucu-
pentur, aut venentur, nisi saltus, viuaria, aut
garenas proprias habeant, aut ius venandi
habeant in alienis, quo casu intra monaste-
ria seu domos, quas habitant, aut eorũ clau-
suras canes venaticos tenere, aut venationi
non debent personalem adhibere praesen-
tiam, *Clem. ne in agro §. quia vero de iur. venan.
vide Gail obs 66. cum 2. obser. seqq. lib. 2.* Sep-
14 timo ne † monachus post professionem
emissam transeat in eadem religione de
vno monasterio ad aliud, nisi monasteria ad
inuicem sint annexa, aut vnum ab alio de-
pendeat; cum tunc non sit inconueniens
aliquem vtrobique locum habere mona-
chicum, *cap. 1. §. fin. in fin. de priuil. in 6. late
Boich. in c. fin. de relig. domib.* aut de vno ad
aliud auctoritate Apostolica canonice
transferatur, c. *cum singula §. prohibemus de
preb. in 6. cap. fin. in fin. de relig. dom* inuitus
transferri non potest, quia promisit stabili-
tatem in loco, c. *qui vere 16. q. 1. c. quanto de
off. ord. c. sicut ex litteris de iureiur. Nauar. cons.
4. numer. 1. hoc tit.* etiam sit fugitiuus, aut ob
crimen eiectus, quoties paratus est subire
ordinis disciplinam, quae consistit in septem
gradibus, *c. fin de regul. & ibi Anchar. Zab. in
7. & 8. q & Can.* & reincidens in idẽ crimen
& postea poenitens vsque ad tertiam vicem
tantum reconciliandus est, & non vltra;
quia tunc praesumitur incorrigibilis, etsi
deinde poenitentiam promitteret, esset in-
cludendus auctoritate apostolica iuxta mo-
nasterium in loco arcto competenti, siue er-
gastulo, quando absque gravi scandalo fieri
potest, alioquin ad aliam religiosam domũ
eiusdem ordinis transfertur ad peragen-
dam poenitentiam: *d. c. fin. de regul. &c. &*
ibi Host. num. 6. & Can. & notandum quod
in d. c. fin. tertio loco monacho poena trans-
lationis imponitur non simpliciter, sed
conditionaliter per dictionem, alioquin,
quae inducit conditonem contrariam prae-
cedenti dispositioni, *Ias. in §. in personam nu.
8. Instit. de act. Bart. in l. 1. n. xj. ff. de cond. &
dem. Franc. in c. vt circa §. alioquin n. 5. de elect.*
Octauo, ne † ad Curias Principum absque 15
speciali licentia praelatorum suorum se con-
ferant, *d. Clem. ne in agro §. quia vero.* nisi ad-
ministrationem aliquam habeãt, illos enim
quandoque pro ipsarum administratio-
num causis illuc ire oportet, *d. §. quia vero c.
cum deputati de iudic.* ij vero qui ad dictas cu-
rias se transferũt, vt suis praelatis, aut mona-
sterijs damnum aliquod inferant, excom-
municationis sententiam ipso facto incur-
runt. *d. §. quia vero, vers. quod si, & ibi gloss. in
verb. ipso facto, & Can.* eamdem excommu-
nicationis sententiam incurrunt, qui intra
septa monasteriorum, sine licentia abba-
tum suorum, arma tenent, *d. §. quia vero.*
Nono, ne prioratus † aliquis siue admini- 16
stratio cõmittatur alicui, siue conferatur, nisi
expresse professus fuerit ordinem mona-
chalem: neque prioratus, aut administrati-
ones extra monasterium obtinentes per-
mittantur in monasterijs, sed teneantur in
ipsis prioratibus, seu administrationibus
(quacumque non obstante consuetudine)
residere; nisi ex studiorum, vel alia causa ra-
tionabili ad tempus forte ab huiusmodi re-
sidentia excusentur, *Clem. ne in agro §. caete-
rum vers. sane hoc tit.* & tam monasterij, quam
ipsorũ prioratuũ monachi reputantur, *c. 1.
§. fin. de priuil. in 6.* si prioratus siue admini-
stratio habeat ius spirituale annexũ, vel bo-
na sibi appropriata & distincta à bonis mo-
nasterij, & abbatis, non habet abbas illorũ
administrationẽ, sed prior, alioquin si essent
de men-

de mensa abbatis vel monasterij, possent abbas, & monachi statuere, quod monachus, cui talis prioratus, siue administratio committitur, certum quid soluat annuatim de redditibus eorum, sed non aliunde, & talis monachus dicetur potius minister, & custos quam prior, quod sonat in dignitatem, *c. 1. & ibi Host. nu. 2. Butr. num. xj. & Can. per illum tex. hoc tit. Felin. in c. per tuas sub. n. 4. de*
17 *maior. & obed.* dictique prioratus † manuales æqui parantur perpetuis beneficijs, in tempore Lateranensis Concilij *c. 2. de concess. preb.* in censibus nouis non imponendis, neque antiquis augendis, in fructibus eorum, cum vacant, non occupandis, in ipsorum pluralitate nō habenda, in ætate, in ordine, in professione, & in residentia, *Clem. ne in agro §. caterū vers. sane. & ibi gl in verb. residere h. t. per d. Clem. & Clem. vnic. de suppl. negl.*
18 *prel.* Administrationes † in monasterio, siue obedientias, *Hostin. in c. 2. n. 4. hoc tit.* habere censentur, vestiarius, eleemosynarius, collerarius, vel alius quicumque habens certum officium, ratione cuius habet expendere, & recipere in vsus monasterij, seu monachorum temporalia, siue sint pecuniæ, vel quæcumque alia, quales ratione administrationis habent proprium, *arg. c. 3. de prab. Host. in c. 2. sub. n. 3. in verb. administrationes & n. 4. hoc tit. & ibi Butr. n. 10.* Aliud censeretur, si esset officium, ratione cuius circa spiritualia tantum haberet intendere, sicut est prior claustralis, vel qui vis alius audiens tantum confessiones, vel obseruationi regulæ tantum vacans, quales non censentur habere administrationem, nec proprium habere possunt, plusquam simplex claustralis, nec habent se aliquibus sæcularibus negotijs implicare, *c. 1. in fin. ne cler. vel monac. sec. neg. se immisc. c. 4. in fin. & c. 6. eod. tit. Host. in c. 2 sub n. 3. in verb. administratione hoc t.* Abbas potest † priores manuales, & mona- 19
chos habitantes in prioratibus libere ad monasterium reuocare, *c. cum nullus §. religiosi, & ibi not. de temp. ord. in 6. c. 1. §. fin in fin. de priuil. in 6.* & commissas administrationes; & obedientias libere adimere, *c. cum ad monasterium §. tales hoc tit. c. porrecta de confir. vt &c.* sed non potest reuocare priores in conuentualibus ecclesijs per electionē capitulorum suorum canonice institutos, quia non possunt mutari, nisi ex manifesta, & rationabili causa, aut pro necessitate maioris officij de Consilio fratrum transferri. *c. 2. in fin. hoc tit. & ibi Butr. n. 20.* Decimo, ne † sin- 20
guli monachi in singulis sibi cōmissis administrationibus, vel prioratibus, aut ecclesijs parochialibus † monasterio subiectis nam 21
in huiusmodi parochialibus quæ ad monachos pleno iure pertinent potest monachus solius Abbatis authoritate, aut Abbatis & conuentus præfici, *c. visis. 16. quest. 2. Syluest. in verb. religio 7. quest. 3. in fin.* habitare præsumant, *c. 2. hoc. t.* etiamsi habeant rescriptū apostolicum, vt in singulis eorū proratibus singuli monachi commorentur, si pluribus non suppetent facultates, nisi in illo fiat mētio de Lateranensi Concilio, *c. ex parte de capell. monach. &c.* Ordinarius, monitione præmissa, per censuras cōpellit ipsorum abbates, seu priores, data abbatibus optione, *Pan. in c. fin. sub. n. 1. de capell. mon. & ibi Can.* vt vel ipsos ad claustrum reuocent facientes in ipsis Ecclesijs de seruiri per clericos sæculares, vel alios monachos eisdem associent: *c. fin. de c. mon.* quia monachus deputatus ad prioratus, vel ecclesias monasterio subiectas, non eximitur à potestate sui abbatis, *Pan. in c. fin. n. 2. de capell. mon. & bi Can.* quod si prouentus prioratuum, administrationum, seu ecclesiarum huiusmodi duobus forte nō suppetant, debent ijdem, nisi per abbates ad susten-

sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis alijs vicinioribus ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officinis, aut inter se inuicem, monachis primitus ad claustrum reuocatis, & clericis sæcularibus ibidem deseruituris assignata congrua cum Consilio, & consensu abbatum per locorum ordinarios vniri, *d. Clem. ne in agro §. ad hec.* Ecclesiæ parochialis sæcularis collatio facta monacho, etiam de consensu abbatis, aut præsentatio illius ad eamdē est ipso iure nulla *Rot. dec.* 28. *de præb. in nou. & decis.* 5. *de iure pat. in nou. Bell. dec.* 750. *c. in parochia c. monachi & c. seq. 16. q.* 1. *Garc. de benef. p. 7. c. 10. n. 17. & 20. & seqq.* nisi cum eo dispensetur de consensu abbatis solius, sine consensu sui conuentus, *Arch. in c. 1. 16 quæst. 1. & ibi Can.* per episcopum ex magna causa necessitatis, vel vtilitatis, aut per summum pontificem, *c. 2. & ibi gl. in verb parochiales hoc tit. c. in parochia c. doctis, & cc seqq. 16. quæst. 1. Rot. decis. 5. de iuri patr. in nou. Bellam. d. decis. 750. n. 4. & 5. Staphyl. de litt. grat. de qual. & stat. benef. §. 1. quid sit. n. 6. Lamberti. de iure pat. 19. art. 7. qu. princi 1. par. lib. 2 Roch. de Curte iurepatr. in verb. Honorificum in 4. quæst. n.* 13. & tunc habita corporali parochialis ecclesiæ possessione, *gl. fin. in c. ne pro cuiuslibet 16. quæst. 1.* definit esse monachus monasterij, *d. c. ne pro cuiuslibet late Franc. Marc. decis. 481. part. 1.* & absoluitur ab obedientia, ieiunio, silentio, ac vigilijs, *c. nemo potest & ibi gl. fin. 16. quæst.* 1. & in toto eximitur à iurisdictione abbatis, *gl. mag. i. in d. c. de monach. 16. quæst. 1. d. c. in parochia eod. Pan. in c. ad audientiam n. 2. de Capell. monach. & c. tex. in c. ne pro cuiuslibet 16. quæst. 1.* nec tenetur abbas ei dare socium. *glos. not. in d. clem. ne in agro §. ad hec in verb. ad claustrum, & Can. Pan. in c. monach n. 3. & in c. quod Deo n. 9. hoc tit.* non absoluitur ab habitu, *c. clerici in fin. de vit. & hon. cler.* etiam si fieret Episcopus, vel Cardinalis, *Pan. in d. c. clerici nu. 5. in fin.* nec à continentia, neque à voto paupertatis, vnde nihil acquirere potest sibi ipsi, sicut nec poterat existens monachus, *gl. mag. in d. c. de monach. 16. quæst. 1. Pan. in d. c. clerici in fin. de vit. & honest. cleric.* sed promotus in episcopum acquirit episcopatui, ac factus parochus ecclesiæ cui præest, *cap. cum olim el. 2 & ibi gl. in verb. restitutionem, & ibi Io. And. n. 5. & Can. de priuil. Bart. in l. si seruus communis ita 37. sub nu. 6. ff. de stipul. seru.* nisi constet quod noluerit acquirere ecclesiæ, sed alteri personæ, *Greg. 16. decis. 401. & 476.* quia de iure canonico indistinctè alteri vlteri vtiliter stipulamur, *c. quoties, & ibi gloss in verb. & per te 1. q. 7. & ibi Can. Bell. in c. 1. n. 4. de pact. & ibi Can. facit lex seruus meus ff. de stipul. seru.* II. ne forensis † negotij susceptores, vel executores, siuo procuratores existant, etiamsi id monasterij exposcat vtilitas, sine licentia superioris, *c. monachi à monasterio 16. q. 1.* nisi pro consorte eiusdem litis, *Clem. religiosus in princ. de procurator.* 22 sufficitque auctoritas Vicarij generalis, vel immediati superioris, vt procurator esse possit, *Achill. decis. 5. de procur. Zab. in Clem. religiosus in 3. not. de procurat.* tenet iudicium cum eo gestum, donec opponatur, quia per exceptionem repellitur *c. ex parte de postul Collect. in c. dilecti sub. num. 2. de arbitr. Pan. in c. sacerdotibus n. 3. ne cler. vel monach. Fel. in c. 2. num. 3. de iudic.* neque etiam potest procuratorem substituere, etiamsi per constituentem hoc expresse sibi fuerit iniunctum, nisi cum simili licentia: *Clem. religiosus vers. fin de procurat.* Monachus † quoque nomine suo agere non potest, *Fel. in c. cum dilecta numer. 15. vbi ponit 8. fall. de rescript. & ibi Can.* aut procuratorem constituere sine licentia sui immediati superioris, ipsaque consti-

constitutio nulla est, etiam si facta sit in capitulo congregato, si in dicto capitulo non fuerit prior, *Achill.decis.vn.de regul. & c. Vital. in d.clem.religiosus nu.22.& 23.de procur.* Limita primo † quando monachus ab actore
24 citatus constituit procuratorem, quia citando videtur approbasse inhabilem, c. *intelleximus,& ibi not.de iud. Innoc. in c.cum inter sub nu.1.de except.Ias.in l fin.num.24. plures cumulans de edict. D. Adr. toll. & ibi DD. Achil.dec.vnica de regu.* Limita secundo in quocumque religio, ac moniali habentibus aliqua officia distincta, siue administrationes extra monasterium, quia nomine suo agere possunt pro iuribus suarum administrationum, c.*edocui de rescript.Clem.* 1. *eod. Rot.decis.8 de iud.in nou. dictum est in tit. de procur.§.1.in fin.* Limita tertio vbi monach⁹, vel monacha contra aliquem deliquit, ipse conueniendus est non monasterium, c.*quia sæpe contingit de elect. in 6. Auth.caus.quæ fit cum Monacho C.de episc.& cler. Archid.in c. 2. in fin.& Rot.decis.8.in fin.de iudic.in nou.* Limita quarto vt præfata procedant in monacho claustrali, secus in prælato, *gloss. 1.in d.Clem.religiosus c.sæpius de censib. c. 2. & ibi not.de test in 6.c.de præsentia 16.q.1.*eadem ratione monachus claustralis sine licentia sui superioris non potest esse officialis, siue Vicarius Episcopi, prout potest esse monachus habens administrationem, *Guid. Pap. decis.* 563. Alias limitationes vide apud Felin.*in c. cum dilecta n.15.& seqq.de rescript.* Duodecimo ne mulieres † qualibet occasione in
25 monasterio accedant, & ne monachi commatres sibi faciant, non baptizando, sed leuando, quia in hoc contrahitur maior familiaritas, *c peruenit 1.& ibi gl.18. q. 2. & Can.* Decimotertio ne monachi, & moniales in
26 vno monasterio † habitent, c. *in nullo 18.q. 2.* & ne canonici, aut monachi in ecclesia coueniant in vno choro ad psallendum cum sanctimonialibus, c.*perniciosam.§. simili 18.q.2.* Cætera monachis interdicta sub suis titulis sunt annotata.

Regulares † canonici à sanctorum mo- 27
nachorum consortio non sunt sciuncti, c. *præsens paulo ante fin.2.q.3,c.quod Dei.hoc tit. c.ex parte de postul.* sed regulæ inseruiunt laxiori, c.*quod Dei hoc tit.c.ex parte de postul.* & possunt intra septa monasteriorum arma tenere sine licentia suorum Abbatum, quæ à monachis teneri non possunt, sub sententia excommunicationis ipso facto incurrenda, *Clem ille in agro §.quia vero versic. fin. & ibi glos.in verb. monachos hoc tit.* possunt singuli in singulis sibi commissis administrationibus, prioratibus, aut ecclesijs parochialibus obedientialibus, si commode ex eorum prouentibus duo non possunt sustentari, *gl.in summa 16. qu. 1. d. c. quod Dei Franc.Marc.decis.481 n.6.& decis.1281.par.* 1.ac præsentari † institui, & prouideri de ec- 28
clesijs parochialibus secularibus, & collatio de eisdem ipsis facta valida est, *Rot.decis 5.de iurepatr.n.2.in nou. Mandos. de sign. grat.tit. prouisiones vers regularem fol.47. attestans ita decisum in Rota Nauarr.cons.11.n.2.& 5.& cons.12.hoc tit.*de licentia sui superioris absque dispensatione episcopi; *Card.Seraph.decis.1269.qui reprehendit Caput.decis 85.part. 1.Pan.in c.quod Dei timorem n. 7.de stat. monach.& in sum. Zab. & Can. gl.in summa in verb.quod monachi 16.q. 1. Franc.Marc. decis.* 481 *n.6.par.1.*etiam iuxta Concilium Trident, c.*qui vero regulares in fin.sess.14 Nauar cons.12.h.tit.plures citans.* dum statuit *in d.c. quia vero,* tranlatis ad ordinem canicorũ regulariũ ad beneficia sæcularia etiam curata omnino incapaces existere, ergo canonici regulares in eodẽ ordine professi, & non ad eum translati capaces sunt sæcularium benefi-

neficiorum curatorum, *Card. Seraph. decis.* 1269. *alleg dec. Guid.* 96. quando primo abdicantur à claustro, & præsentantur, & instituuntur, vt clerici; alias regularis remanens claustralis non potest assumi ad ecclesiam sæcularem parochialem consuetam regi per seculares etiam cum dispensatione Episcopi, *late Fastol decis fin. per c. doctos & cc.*
29 *seqq.* 16. *q.* 1. beneficiorum sæcularium † simplicium sunt incapaces, *Garc. de benef. part.* 7. *c.* 10. *n.* 26. *& seqq. Bellam. decis.* 172. *Nau. cons.* 11. *n.* 1. *h. tit.* absque dispensatione Papæ, *Lambert. de iure patr. art.* 19. 7. *quæst. princ.* 1. *par.* 2. *li n.* 24. *facit c. quia vero regulares in fin. ibi ad regularia etiam curata omnino in c pax existat sess.* 14. *Garc. de benef. par.* 7. *c.* 18. *n.* 26. *& pluribus seqq. vbi refert decisionem Rotæ. & congregationis interpretum Conc. Tridentin.* In sacro & venerabili ordine Præmonstratensi, qui in Ducatu Brabantiæ, & finitimis locis maxime floret, & est canonicorum regularium sub regula S. Augustini, specialiter cautum est, quod parochiales ecclesias, & animarum sæcularium curas in proprijs personis suscipiant, nec abdicantur à claustro ad quod per Abbates possunt reuocari, *Iac. Card. Vitriacus in hist. occid. c.* 12. *Hubertus Miræus in proœm. Chron ordinis præ-*
30 *monstraten. in princip* Abbas vel † quocumque alio nomine præfectus in correctionibus secundum regularem disciplinam præfertur episcopo, *c. qui resistit* 11. *q* 3. *& ibi gl.* 1. *Archid. sub. num.* 4. *& Can. cap.* 1. *&* 2. 58. *dist.* potest monachum corrigere, punire, & de monasterio expellere secundum regularia instituta, *Pan. in c. quanto num.* 4. *de off. ord.*
31 Quæ versantur † in figura judicij spectant ad episcopum, tam in criminalibus; in quibus monachus delinquens, non autem monasterium conuenitur, *Archid. in cap.* 2. *in fin. de iud. & alijs supra alleg.* quam etiam in ciuilibus, in casibus in quibus monachus alteri potest ciuiliter obligari, *Archid. in d. c. qui resistit sub. num.* 4. *Pan. in d. c. quanto nu.* 4. 5. *& seqq. & ibi Can. Zab. in d. clem. ne in agro §. quia vero in* 8. *q. Rot. diuers. decis.* 78. *part.* 1. *dictum est supra in tit. de off. ord. §. duæ sunt leges in fin.*

Monacho de sæuitia † vel intolerabili in 32
iuria per Abbatem personæ suæ illata competit officium iudicis ad instar serui, *§. fin. Inst. de his qui sunt sui, vel alien. iur. l.* 1. *C. de precib. Imper. offer.* si iniuste abijciatur † ex 33
monasterio, recte petit se restitui ad monasterium per viam iuris, *Pan. in c. olim nu. xj. de accusat.* quia per ingressum monasterij, & professionem ius fuit ei quæsitum in monasterio, vt ibi deseruiat, & alimentetur, *c. porrectum de regul. gl. fin. in c. cum dilecta, &* 34
ibi Can. de rescript. si spoliatur † prioratu, administratione, aut obedientia per Abbatem, nulla datur ei actio, *c. cum ad monasterium §. tales hoc tit. Gemin. & Franc. in c. cum singula n.* 5. *de præb. in* 6. quia prioratus, & administrationes sicut peculium, licet non intelligantur reuocati morte abbatis, *Pan. in c. fin. n.* 6. *de precar. Felin. in c. per tuas n.* 4. *de maior. & obed.* tamen etiamsi promissio facta esset monacho per abbatem de non auferendo sibi prioratum, *Ioan. Andr. in c. præsenti n.* 1 *& seq. de off. ord. in* 6. *& ibi Can.* nuda abbatis voluntate adimuntur; *l. non statim in* 2. *resp. ff. de pecul. iuncto c.* 2. *& ibi not. hoc tit. c. non dicatis* 12. *q.* 2. *c. quorumdam c. si religiosus, & ibi annot. de elect. in* 6. *c. nemini §. administratio sess.* 25. *Felin in c. per tuas sub. num.* 4 *de maior. & obed.* nisi † Abbas illum spoliasset malitio se ad impediendã prosecutionẽ accusationis, siue denunciationis contra eum coram superiore institutæ, *c. olim de accusat.* aut spoliatio facta esset de rebus necessarijs, puta vestibus, libris & c. *Pan. in d. c. olim in fin.*

in fin. Præterea durante † lite super injuria personali, aut injusta abjectione ex monasterio, monachus debet habere ab Abbate sumptus litis cum alimentis, tam in causa principali, quam in causa appellationis, c. *ex parte de accus. & ibi Pan. num. 9. & Can. l. si instituta §. de inofficioso ff. de inoff. testam. l. fin. C. de ord. cognit. Pan. in repet. c. si quis contra sub num. 47. & seq. & in c. cum contingat sub num. 26. & seq. de for. compet. Affl. decis. 10. num. 2.* quando est in possessione monachatus, *Bart. in l. si neget ff. delib. agnat. & al. &c. num. 2. Put. decis. 202. lib. 1.* etiamsi religio habeat consuetudinem, quod non det alimenta tractantibus causam propriam, *Rot. divers. decis. 1. part. 3. libr. 1. Afflict. decis. 10. num. 2. Rot. decis. 2. de jud. in antiquior. gl. in fin. qua allegat. concord. in l. fin. C. de ordin. cogn.* ac etiam pẽdente accusatione, & denũciatione, contra Abbatem coram superiore facta, c. *olim §. fin. de accus. c. cum posterius, & ibi gloss. 1. 2. quæst. 7. & Can.* quod si non possit habere expensas ab ipso abbate, licitum est ei propria auctoritate capere de bonis ipsius monasterii, cum ipsius utilitatem procuret, nec potest contra eum agentem excipi de spoliatione, *Pan in d. c. olim. num. 8.* In cæteris constituta in servis, vendicant † sibi locum in monachis nostri
37 temporis, *l. Padius §. 1. & ibi gloss. in verb. nullum ff. de arbit. gl. in l. ex pluribus ff de reg jur. gl. in c. non dicatis in verb. possidere 12. q. 1. l. cum heredes §. fin. & ibi gloss. pen. & Bart. ff. de acq. poss. Pan. in c. penult. num. 10. de fidejuss. c. statutum 18. quæst. 1. Innoc. in c. cum olim 2. num. 3. & 4. de privil. Bald. in l. fin. in fin. C. quod cum eo, qui in alien. est 1. &c.* præterquam in iis, quæ jure sanguinis competunt, ut nobilitate, & aliis, quia sunt incõmutabilia, *Rom. sing. 37. attestans ita decisum in Rota contra gl. fin. in c. 1. de purgat. Can. gl. in c. ea qua in princ. in verb. de electu personarum de stat. monach.* in ultimis voluntatibus, & successionibus quoad fnitatem, *Alex. in l. sub conditione ff. delib. & posth. & ibi DD.* legitimam, *l. Deo nobis §. hoc etiam C. de episc. & cler.* & aditionem hæreditatis, in qua monachus magis æquiparatur filio in potestate, vel filio, aut servo, prout monasterio est favorabilius, *Bald. in d. l. Deo nobis nu. 6. & 7. & in l. 1. num. 50. & 51. C. qui adm. ad bon. poss. & in l. cum proponas num. 12. C. de hæred. instit. Pan. in c. in præsentia num. 76. de probat.* ac electione sepulturæ, quam monachus non eligit, c. *fin. de sepult.* servus potest eligere, *c. de uxores & ibi Can. de sepulturis.*

De jure communi † abbates habent dominium, & possessionem rerum, quibus præsunt, ac etiam actiones, c. *edoceri de rescr. & ibi post gloss. DD. Pan. in c. cum deputati num. 8. & 9. & Can. de jud. Navarr. de regular. in comm. 1. num. 31. & comm. 2. in princ. dicit, quod habent jus administrandi,* quia habent ecclesiã, & monasterium in titulũ, & per inferiorem prælatũ, vel custodẽ possident, & retinent possessionem, c. *cum venissent de restit. spol. c. sicut de suppl. negl. prael.* nec satisdant de rato, *l. vulgo ff. de admin. tut.* aut judicato solvendo, *l. 1. §. 1. ff. de administ. tut.* ac sententia contra eos lata mandatur executioni contra ecclesiam: *Pan. in c. cum deputati num. xj. de judic.* non competit ratione † dignitatis abbatibus, & aliis inferioribus prælatis ab episcopis usus mitræ, & pontificaliũ sed potest competere ex privilegio Apostolico tantum, non autem ex concessione legati à latere, *Gemin. in c. ut Apostolica num. 6. de privil. in 6.* aut Episcopi, *Pan. in c. accedentibus sub num. 2. de excess. prælat.* quo casu in provincialibus, & episcopalibus, conciliis exempti uti possunt † mitris aurifrisiatis, nõn habentibus laminas, aut gemmas, non exempti albis, & planis, ut ex majore decore ornatuum episcoporum, majoritas appareat di-

(margin: 36, 38, 39, 40)

at dignitatum, in aliis vero locis possunt uti mitris, prout indulta eis concessa permittunt, *d.c. ut Apostolica de privil. in 6.* Eadem
41 ratione dum celebrant † in Pontificalibus, utuntur posttergali tapete tempori conveniente, & non baldachino, neque sublimiore sede, ad quam ascendi oporteat per plures gradus, *arg. d. c. ut Apostolica in princ. de privil. in 6.* tum quia privilegium in eo, quod tangit jus tertii, est stricte interpretandum, *c. pastoralis de privil. & ibi gloss. fin. & Can.* In Germania abbates Sacri Rom. Imperii Principes eadem cum Reverendissimis Episcopis maiestate, & solemnitate ce-
42 lebrant; non possunt solemniter † benedicere populo, nisi ex speciali privilegio Apostolico, quod per jus commune restringitur ad ecclesias eis pleno jure subiectas, quando in eis divina celebrant officia post missarum solemnia, matutinas, & vespertinas laudes, alibi non possunt, nisi hoc eis privilegio expresso sit concessum, *c. abbates de privileg. in 6. late Franc. Marc. quaest. 1078. cum duabus quaest. sequen. part. 1.* An autem
43 habentes usum † pontificalium invitati ad celebrandum in alio monasterio, aut ecclesia, uti possint pontificalibus, *vide Gemin. in d. c. ut Apostolica num. 7. Ioan. Andr. num. 2. Lap. alleg. 19.* Praefati abbates utentes insigniis pontificalibus, possunt secundum aliquos ex dispositione juris communis, *gloss. addit. ad gloss. pen. in c. abbates de privileg. in 6. & ibi Franc. arg. c. praecipimus 12. q. 1. Arcad. c. presbyt. el 1. 26. q. 6.* aut ex privilegio, quod est latissime interpretandum, *Archid. in c. quoniam sub num. 1. in verb proprio monasterio 69. dist.* vel consuetudine praescripta, *Summ. Ang. in verbo calix, num. 1. Sylvest. in verb. benedict. q. 4. & ibi omnes Summistae,* benedicere patenas, cruces, vestes, sacerdotales, & alia similia, *de quibus in c. unico. §. fin. de sacr. unct. & c. vestimenta de consecr. dist. 1.* in quibus fit solum verbalis benedictio ad opus suarum ecclesiarum, à consecratione calicis, in quo fit unctio abstinere debent, quia talia sunt potius dignitatis episcopalis, quam ordinis episcopalis, *Franc. in d. c. abbates ante fin. & ibi Io. And. in fin. & Can. c. accedentibus in fin. & ibi Pan. de excess. prael. c. auditis de praescript. & utrobique Can Zab. in Clem. 2. §. statuimus. q. 9. hoc tit. per c. comperimus 14. q. 6.* Olim huiusmodi indulta in Curia Romana Abbatibus concedebantur à sede Apostolica, hodie non conceduntur nisi de consensu Episcopi dioecesani, de cuius praejudicio agitur, Abbates propter † infirmitatis necessi- 44
tatem religiosis asperiorem regulae disciplinam possunt remittere: *c. monachum §. servandum 20. q. 4.* non dispensant nisi in casibus † in jure expressis recensitis per specul. 45
tit. de dispens. §. 8. sunt quoque nonnulli, puta super esu carnium ex causa studii, infirmitatis, vel alterius necessitatis extra refectorium, *Pan. in c. cum ad monasterium num. 16. & 17. de stat. monach.* absolvunt † mo- 46
nachum suũ injicientem manus in monachum suum, vel alterius, *c. cum illorum de sent. excomm. in 6.* sed non possunt absolvere, si percusserit clericum saecularem, sed absolvendus est vel à dioecesano episcopo in casibus, in quibus potest clericum saecularem absolvere; si percussisset alium clericum saecularem; vel est remittendus ad summum pontificem, *c. religioso de sent. excom. in 6. & ibi post gl. 1. & 2. Can. de sent. ex com. in 6.* Dispositũ in monachis, & abbatibus † extenditur ad abbatissas, & moniales, 47
quoad eis proportionabilia, *c. fin. §. fin. de stat. monach & c. & ibi Pan. n. 5. & Can. clem. 2. & ibi Pan. in princ. de elect.* sed non è contra, *Clem. attendentes §. ipsos autem, & ibi gloss. in verb. duabus, & Can. de stat. monach. & c.*

Specialia quædam constituta sunt circa mulieres Deo dicatas, & earum monasteria:
48 Virgines sunt † velandæ; & consecrandæ in die Epiphaniarum, albis paschalibus, aut in apostolorum natalibus c. *devotis* 20. *q.* 1. ac quolibet die dominico, c. 1. *de temp. ordin.* nisi gravi languore correptæ implorent velum consecrationis, quod eis negari non debet, ne sine hoc munere de sæculo exeant, *d. c. devotis* 20. *q.* 1. Multiplex est, velum conversio-
49 nis, † quod vidua accipit de altari, c. *vidua el* 1. *&* c *vidua* 27. *q.* 1. c. *vidua de regul.* velum
50 professionis, † quod imponitur tā virgini, quam viduæ, c. *vidua* 20. *q.* 1. c. *viduas autem ibi, velamen quamvis non consecratum &* c. *vidua si priusquam* 27. *q.* 1. velū consecrationis,
51 † quod tantum virginibus imponitur in vigesimo quinto anno, c. *placuit, &* c. *seq.* 20. *q.* 1. c. *placuit* 77. *dist.* & ad consecrationem Episcopo suo offertur in vestibus quib' semper usura est, etiā in lecto, & in infirmitate, professioni & sanctimoniæ aptis, c. *Sanctimonialis, & ibi gl. dist.* 23. corrupta etiā invita non potest consecrari, quia canon opus inspicit, non voluntatem, ideo virgo oppressa in persecutione repellitur, c. *si Paulus* §. *cave* c. *illa autem* 32. *q.* 5. *Dec. in c. causam monasterii n.* 16. *& seqq. deprobat.* Fœmina cathecumena vitiata non potest post baptisma inter Dei virgines consecrari, quia deficit consecrationis signaculum, c. *acitius* 26. *distinct.* è contra si virgines dicentes se meretrices, ingrediuntur monasterium institutum ad recipiendas meretrices pœnitentes, & non alias, non tenet receptio nec possunt ibi salvari, fraude durāte, qua revelata inde debēt expelli, *Io. An. in c. periculoso n.* 6. *h. t. in* 6. *facit Clem. quia contingit in fin. princ. de relig. domib. c. cum dilectus vers. nos vero de elect.* Cum corrupta ad Abbatissatum dispensat summus Pontifex, & alius ab eo dispensare non potest, *Zab. in Clem. fin.* §. *statuimus in xj. qu. hoc tit. Felin. in c. meminimus num.* 4. *de accusat. Dec. in c. causam monasterii nu.* 16. *&* 17. *deprobat.* velum ordinationis, † quod olim 52
imponebatur diaconissis in quadragesimo anno, c. *sanctimoniales* 20. *quæst.* 1. Velum
† Prælationis, quod datur Abbatissæ, *cap.* 53
iuvenculas 20. *quæst.* 1. *gl mag. in d. c. devotis* 20. *q* 1. *& ibi Can.* Concilium Tridentinum anathemati subjicit omnes, & singulas personas, etiā qualibet dignitate fungentes, quæ quomodocumq; coēgerint aliquam virginem, viduam, aut aliam quamcumq; mulierem invitam, præterquam in casibus à jure expressis, ad ingrediendū monasterium, ad suscipiendum habitum, vel emittendam professionem, quique consilium, auxilium, vel favorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi, vel profiteri, quoquo modo eidem actui, vel præsentiam, vel Consilium, vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subjicit eos, qui sanctam virginum, & aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi sine justa causa quoquo modo impedierint, c. *anathemati sess.* 25. Moniales debēt
esse † sub clausura, cuius restitutio, ubi vio- 54
lata fuerit, & ubi inviolata est, conservatio Episcopis in omnibus monasteriis sibi subiectis, ordinaria; in aliis sedis apostolicæ auctoritate est commissa, c. 5. *sess.* 28. *de regul. quod innovat. c. periculoso h. t. in* 6. Nemini sanctimonialium † licet post professionem exi- 55
re monasterio etiam ad breve tempus, quacumque ratione, vel causa; ac d. c. *periculoso.* excipit tantum duos † casus, quan- 56
do forte tanto, aut tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi scandalo, seu periculo commorari, *d. c. periculoso in princip.*

princip. ac concedit Abbatissæ, vel Priorissæ pro feudo, quod monasterium tenet ab aliquo Principe ad juramentum fidelitatis astrictæ, nisi quod per procuratorem illud præstet, efficere possit apud eum, ut cum honesta, & decenti societate possit exire monasterio. præstito fidelitatis juramento ad illud è vestigio reversura, *d.c. periculoso* §. *verum hoc tit. in* 6. Concilium Tridentinum c. 5. *sess.* 25. *de regul.* addit tertium casum, quando monialis exit ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata. Ingredi au-
57 tem † intra septa monasterii nemini licet, aliquatenus in honestę personę, vel etiam honestæ, *d.c. periculoso in fin. princip.* cujuscunq; generis aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint, sine episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtenta sub excõmunicationis pœna ipso facto incurrẽda. Ii censetur superior, qui ab Episcopo comprobatus, c. *qui religiosis.* 18. *quæst.* 2. præest illi monasterio, c. *in decima* 18 *q.* 2. vel qui habet clausuram, *Franc. post alios in d.c. quia periculoso n.* 5. *per tex. ibi in* §. *fin. vers. abbates vero.* non abbatissa, cum & ipsa arctetur hac clausura, *d. c. quia periculoso* §. *verum.* neque alius ullo modo etiam vigore cujucumque facultatis, vel indulti concessi vel in posterum concedendi, *d. c.* 5. §. *dare autem sess.* 25. *de regul.* Danda est licentia
58 † non ex rationabili, & manifesta causa, *d. c. periculoso in fin. prin. d. c. cum. monasteria de vit. & honest. cleric.* sed in casibus necessariis, *d.* c. 5. §. *dare autem sess.* 25. *qui corrigit praallega-*
59 *ta jura decretalium.* Datur licentia à sede † apostolica mulieribus honestis nobilibus, vel valde dignis, quod quater in anno cum tribus, aut quatuor mulieribus honestis intrare possint quæcunque monasteria monialium quorumcumque ordinum etiam sanctæ Claræ de licentia eorum, qui monasteriis præfuerint, cum clausula, dummodo ibi non pernoctent; interdum cum clausula, quod aliquando pernoctare possint in quadragesima de licentia abbatissæ, *Mandos. de sign. grat. tit. licentia, vers. datur licentia &c. & vers. seq.* Singula monialium † monasteria per 60
ordinarios, exempta, quæ ita sedi apostolicæ, quod nulli alii subjecta noscuntur, apostolica, non exempta ordinaria auctoritate, ac exempta alia per alios quibus subsunt, annis singulis debent visitari, *Clem. attendentes hoc tit.* Præterea exempta sedi apostolicæ immediate subjecta ab Episcopis tanquam sedis apostolicæ delegatis gubernantur; & limitata sunt jura decretalium, quæ præter clausuram & visitationem nullam aliam jurisdictionem, aut potestatem in eis Episcopis attribuebant, c. *cognovimus* 18. *quæst.* 2. c. *monasterio el.* 2. *sess.* 25. *de regul. quod ita limitat.* § *fin. in fin. c. periculoso de stat. regul. in* 6. & *d. Clem. attendentes* §. *ad quæ omnia.* quæ à deputatis in capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus prælatis tam exemptis, quam non exemptis reguntur sub eorum cura, & custodia sunt relicta, *d. c. monasteria el.* 2. *sess.* 25. *de regul. d. c. periculoso* §. *fin. vers. abbates vero.* Monasteria monialium extra mœnia urbis, vel oppidi constituta, intra urbes, & oppida frequẽtia sunt reducenda, ne malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus sint exposita, c. *bonifacij* §. *fin. sess.* 25. *de regul. &c.* Moniales vinum fugiant ut venenum, c. *violentum in fin. dist.* 35.

Is qui cum sanctimonialibus † in aliqua 61
fornicatione repertus fuerit; si laicus est, omni communione privatur; si vero clericus à suo remotus officio in monasterium detruditur, *cap. si quis Episcopus c. si qua monacharum in fin.* 27. *q.* 1. ipsa monialis ad lapsum adulteri, aut in stupri voraginem deducta post severitatem competentis vindictæ in aliud districtius monasterium virginum redi-

gitur

gitur in pœnitentia, ut istic, metuendum cæteris arctioris disciplinæ præstet exemplum, *d. cap. si qua monacharum 27. quæst. 1.* quod si ex illicitis complexibus sive nuptiis liberos procreaverit, à monasteriorum cætu, Ecclesiarumque conventibus eliminantur, in ergastulis retruduntur, in articulo mortis solius misericordiæ intuitu eis per communionis gratiam subvenitur ad conservandam Ecclesiæ disciplinam, & cæterorum terrorem, c. *impudica 27. quæst. 1. & ibi gloss. & Can.* In Abbatissa corruptio subsequens castigatur pœna privationis, *Crescent. decis. 9 deprobat per* c. *impudicas.* c. *pervenit* c. *omnes Fœmina 27. q. 1.*

De Religiosis domibus, ut Episcopo sint subjectæ.

Titulus XXXVI.

SVMMARIA.

1 *Religiosæ domus sunt templa, monasteria, Xenodochia, oratorium, authoritate episcopi ædificatum, collegia quæcunque.*

2 *Hospitale deputatum ad hospitalitatem authoritate Episcopi secus si sit ædificatum sine authoritate Episcopi de quo patronus ad libitum disponit dum vivit.*

3 *Collegia quæcunq; ac confraternitates laicorum, eleemosynæ, montis pietatis, pia loca omnia quomodocunque nuncupenter.*

4 *Subsunt episcopo in cuius diœcesi sita sunt quoad ius Episcopale.*

5 *Non subsunt Episcopo in temporalibus, videlicet ut de rebus temporalibus seu proventibus earum possit disponere ad libitum, sed ut ordines ad usum destinatum.*

6 *Hospitalium administrationes non tamen regularibus subiectos ubi viget regularis observantia, Episcopus monitione præmissa ad hospitalitatis munus reipsa obeundum per censuras & alia juris remedia compellit.*

7 *Ac etiam ipsorum hospitalium administratione perpetuo privat.*

8 *Cogit administratores cæterorum piorum locorum ut ea quæ largitione fidelium ad certum usum sunt destinata ad illum usum convertant.*

9 *Si ad certarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec ibi similes aut perpauca personæ reperiantur fructus illorum in alium pium usum convertit adhibitis duobus de capitulo per ipsum deligendis.*

10 *Visitat omnia loca pia quomodocunq; nuncupata.*

11 *Administratores piorum locorum ac Fabricæ cuiusvis Ecclesiæ singulis annis rationem ordinario reddere tenentur.*

VIsVM est de statu religiosorum; nunc dicendum est de religiosis domibus, & capellis, Religiosæ † domus sunt, templa, 1
monasteria, c. *quæ semel 19. qu. 3.* Xenodochia, c. *de xenodochiis hoc tit.* oratorium auctoritate Episcopi ædificatum, c. *unicuique cum c. seq. de consecr. dist. 1.* Hospitale ædificatum, vel deputatum † ad hospitalitatem 2
auctoritate Episcopi, c. *adhæc hoc tit. Greg. 15. decis. 4. n. xj. & 15. & 16. Felin. in c. de quarta à num. 3. usque ad num. 18, de præscript.* quæ ex aliquibus signis præsumitur traditis per Pan. in c. inter dilectos numer. 8. & seq. de donat. & ibi Can. ac ad mundanos usus reduci non potest, *d. c. adhæc*, idque regulare est in omnibus consecratis, & Deo dicatis, c. *ligna* c. *vasa de consecr. dist. 1.* secus si est ædificatum sine auctoritate Episcopi, de quo patronus hospitalis ad libitum disponit, c. inter

inter dilectos de donat. & ibi Collect. n. 8. Pan. n. 12. & dum viuit, sublatis lectis potest reducere ad temporalitatem, *d. cap. ad hac & ibi Pan. nu. 4. & in d. c de xenodochijs num. 3.* eo mortuo pertinet ad curam episcopi, vt pia defuncti voluntas mandetur executioni, §. *si quis ad ædificationem, & §. si quis autem pro redemptione captiuorum. Auth. de eccl. tit. Pan. in d. c. de xenodochijs num. 3.* tum quia ex dispositione iuris canonici, & ex decretis Conc. Tridentini, Episcopus etiam tanquam sedis Apostolicæ delegatus est in casibus à iure concessis executor omnium piarum dispositionum tam in vltima voluntate, quam inter viuos, *c. tua nobis de testam. c. episcopi sess. 22.* etiamsi in fundatione priuati hospitalis cautum sit, quod Episcopus non se intromittat, *d. c. tua nobis & ibi Can. licet aliter sentiat Anchar. in d. c. adhac num. 5.* verum id non tenetur episcopo in episcopalibus respondere, nec gaudet priuilegijs piæ domus, neque episcopo competit in eo institutio, aut destitutio, *Bald. in auth. hoc ius porrectum num. xj. C. de sacros. eccles. Pan. in d. c. de xenodochijs sub. num. 3. in fin. Anch. in d. c. ad hec num. 3.* quamuis tenentium in eo hospitalitatem collegium sit licitum *Pan. in d. c. inter dilectos num. 10.* Præterea censentur
3 religiosæ domus † Collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum, eleemosynæ montis pietatis, siue charitatis, pia omnia loca quomodocumque nuncupentur, etiamsi cura præfatorum locorum ad laicos pertineat, quæ ad Dei cultum, & animarum salutem, seu pauperes sustentandos, captiuos redimendos, instituta sunt, *c. Ioannes de testam. l. pen. & fin. C. de sacros. eccles.* ac rectores hospitalium, similiumque locorum piorum, quando fundata sunt auctoritate Episcopi, non possunt conueniri in causis tangentibus eadem loca, nisi in foro ecclesiastico etiamsi habeant vxorem, quia quæ religiosis adhærent sunt religiosa, *Rom. sing. 351. l. qua religiosis ff. de rei vendic.* in persona, & alijs rebus proprijs non gaudent priuilegio clericali, *pulchre Ant. de Butr. in c. 2. n. 6. vers. de hospitalarijs de for. comp.*

Subsunt religiosæ † domus illi Episcopo, 4
in cuius diœcesi sita sunt, *c. cum dilectus §. pen. hoc tit. c. cum Episcopus de off. ord. in 6.* etiamsi authoritate Papæ sint vnitæ Ecclesiæ alterius diœcesis, *c. quia monasterium hoc tit.* quoad ius episcopale, *c. cum venerabilis h. tit. c. cum venerabilis de except.* nisi sint priuilegio exemptionis munitæ, *d. c. cum dilectus.* aut præscriptione, *d. c. cum dilectus c. auditis de præscript.* vel Episcopis ius episcopale remiserit pure, aut sub annua certa responsione, vel censu; *c. constitutis hoc tit.* quia episcopus potest concedere priuilegia exemptionis, & legem iurisdictionis remittere de consensu sui capituli, *c. visis 16. quæst. 2. & ibi Archid. n. 4. & Can. d. c. cum venerabilis iuncto c. pastoralis de donat.* quantumcumque generaliter eximat ecclesiam, semper retinet visitationem, procurationem, correctionem & cathedraticum, *gl. in d. c. visis in verb. tradita Rot. decis. 2. de censib. in antiq. & diuers. decis. 186. numer. 2 part. 1.* in ecclesia iam constructa, & ædificata, quia tunc agitur de amittendo iure quæsito; sed episcopus in limine fundationis potest ecclesiam, aut alium pium locum liberare à visitatione, ac supradictis iuribus in sui, ac successorum præiudicium, quia remittit ius quærendum, & forsan alias non fundasset, *c. cum dilectus §. dictus & ibi gloss. in verb. constitutum, & Can. de consuet. Felin. in c. cum venerabilis sub n. 33. de except. Innoc. in c. in Lateranensi sub n. 5. de præb. Pan. in c. nobis sub n. 5. de iurepatr. Roch. de Curt. de iurepatr. in gloss. super verb. pro eo nu. 26. & seqq. Bald. in l. fin. §. vbi autem n. 6. in fin. C. de caduc.*

caduc.toll.licet Freder. de sen. cons. 247. aliter sentiat Ang. de Perus. in l. testamenta C. de testam. fuse distinguit. Concessa ab Episcopo inferiori facultas corrigendi, carcerandi, & mulctandi, non intelligitur de correctione quæ fit in visitatione; sed de ea, quæ fit in ordinaria cognitione causarum criminaliũ, *Rot. diuers. d. decis. 186. n. 3. part. 1. gl. pen. in c. pastoralis, & ibi Can. de donat. cap. cum venerabilis de censib. Rot. decis. 2. de censib. in antiq.* quia materia est odiosa, & stricte intelligenda, in præiudicium Archidiaconi non potest iura aliqua ecclesiæ remittere, *cap. 2. de excess. prælat.* Non subsunt præfatæ
5 † domus Episcopo in temporalibus, videlicet, vt de rebus temporalibus, seu prouentibus earum possit disponere ad libitum, seu in vsus suos conuertere, nisi alias probetur hoc ius competere Episcopo de iure speciali, *d. cap. cum venerabilis hoc tit. & ibi Pan. in princip. d. c. cum venerabilis de except. & ibi Panor. in 6. not.* sed vt ordinet ad vsum destinatum, *Panor. in d. c. de xenodochijs n. 3.* etenim omnes, & singulis cuiuscumque ordinis & religionis, & dignitatis, etiamsi laici
6 fuerint qui administrationem † hospitalium habent, non tamen regularibus subiectis, vbi viget regularis obseruantia, si ab eo moniti, hospitalitatis munus, adhibitis omnibus ad quæ tenentur, necessarijs reipsa obire cessauerint, non solum per censuras ecclesiasticas, & alia iuris remedia ad id
7 compellit, sed etiam † hospitalis ipsius administratione perpetuo priuare potest, alijsque tunc eorum loco ab ijs, ad quos pertinet, substituuntur, *c. admonet § itaque si prædicti sess. 25. c. curent sess. 7.* & nihilominus priuat ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperunt, quę nulla eis remissione, aut compositione indulgetur, in foro conscientiæ tenentur, *d. c. admonet §. & prædicti sess. 25.* Eadem ratione cogit † administratores cæ- 8
terorum piorum locorum, vt ea, quæ largitione fidelium ad certum vsum sunt destinata, ad illum, & non ad alium vsum conuertant; *Clem. quia contingit de relig. domib. gloss. 1. in c. 3. de appell. & ibi Can. l. 1. ff. de admin rer. ad ciuit. pertin. & ibi DD.* aut si loca † 9
pia, vel hospitalia ad certarũ personarũ genus suscipiendum fuerint instituta, nec ibi similes personæ, aut perpaucæ reperiantur, fructus illorum in alium pium vsum, qui illorum institutioni proximior sit, aut pro loco, aut tempore vtilior, conuertit adhibitis duobus de capitulo, qui rerum vsu peritiores sint, per ipsum diligendis, nisi aliter forte etiam in hunc casum in eorũ fundatione, & institutione fuerit expressum, *d. c. admonet §. quod si hospitalia sess. 25.* Præterea ex decretis Conc. Tridentini Episcopus tanquã sedis Apostolicæ delegatus in casibus à iure expressis omnium piarum dispositionum, tam in vltima voluntate, quam inter viuos est executor, vt supra dictum est, habet ius
† visitandi hospitalia, collegia quæcumque, 10
ac confraternitates laicorum, non tamen quæ sub Regũ immediata protectione sunt, sine eorum licentia, eleemosynas montis pietatis, & pia loca omnia quomodocumq; nuncupata, etiamsi dictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem sint exemptionis priuilegio munita, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili, priuilegio, aut statuto. *c. episcopi sess. 22.* ac tenentur administratos tam laici, quã
† ecclesiastici dictorum locorum piorum, 11
ac fabricæ cuiusuis ecclesię, etiam cathedralis annis, etiam non requisiti offerre, *Clem. quia contingit §. illi etiam, ibi gl. in verb. singulis annis & Zab. n. 3. hoc tit.* & reddere rationem administrationis ordinario, consuetudinibus

dinibus, & privilegijs quibuscumque in contrarium sublatis, nisi secus forte in ordinatione, & institutione loci pij cautum sit; quod si ex privilegio, aut consuetudine, aut ex constitutione aliqua loci, alijs ad deputatis ratio redenda sit, tunc cum ijs adhibendus est ordinarius, & aliter factæ liberationes administratoribus minime suffragantur, *c. administratores sess. 22. admonet sess. 25. c. fin. sess. 7. quod innovat Clem. quia contingit hoc tit.* non offerentes singulis annis rationes peccant, tamen non ex hoc sunt puniendi, sed puniri possunt, si requisiti non reddant, *Zab. in d. Clem. cum contingat §. illi num. 3. & ibi Can. Collect. in c. potuit num. 52. & 53. d. locat.*

De Capellis monachorum, & aliorum religiosorum.

Titulus XXXVII.

SVMMARIA.

1 *Capellæ ad religiosos Episcopis subditos pertinere possunt primo ex fundatione ipsorum religiosorum & habent in eis omnia temporalia Episcopus vero omnia spiritualia.*

2 *Secundo, ex donatione laici etiam facta sine consensu Episcopi & religiosi tantummodo obtinent iuspatronatus.*

3 *Tertio, ex donatione Episcopi facta de consensu capituli cathedralis Ecclesiæ, quæ si facta est sub certa forma non habent plus iuris in Capellis quam in donatione expressum est.*

4 *Si donavit vtroque iure vel pleno iure tunc habebunt temporalia & spiritualia.*

5 *Sed non possunt religiosi converte fructus in vsus proprios sicut Episcopus qui habet Ecclesiam pleno iure subiectam non capit fructus pro vtilitate proprios.*

6 *Si donavit capellas religiosis pleno iure in vsus suos convertendas potest abbas, sustentatione clericis ibidem deservientibus ad vita necessaria reservata reliquos fructus sibi & religiosis retinere.*

7 *Si Episcopus simpliciter donavit tunc illam portionem contulisse videtur quam in eadem temporaliter percipere consueuit & si nihil tale percipiebat tunc videtur donasse id quod iure spirituali percipiebat in ipsa præter curam populi cathedraticum, visitationem, procurationem, & correctionem.*

8 *Quarto, possunt Capellæ ad religiosos pertinere præscriptionem intercedente.*

9 *Quinto, ex privilegio vel concessione apostolica cuius tenor inspiciendus & servandus est & si ex privilegio ad religiosos pertineat pleno iure quoad spiritualia & temporalia Episcopus in eis nihil potest attendare.*

10 *Limita vno modo.*

11 *Capellæ pertinent ad religiosos per vnionem.*

12 *In exemptis monasterijs & eorum Capellis quod principi placet legis habet vigorem.*

13 *Si episcopus monasterio exempto cum Capellis habitis & habendis concedit Ecclesiam, ea plenissimo iure pertinet ad monasterium etiam quoad correctionem excessuum excepta cura populi.*

NVNC in specie tractat de Capellis, † 1 quæ pluribus modis possunt ad religiosos Episcopis subditos pertinere. Primo, ex fundatione ipsorum religiosorum, & habent in eis omnia temporalia, etiamsi alius Ecclesiam dotasset, quia quicquid illi Ecclesiæ confertur, datur etiã monasteria: Episcopus vero omnia habet spiritualia,

& si sit parochialis Ecclesia, curam committit de consensu abbatis, c. *sane & ibi gloss.* 1. *& marg. & c. fin.* 16. *quæst.* 2. *Anch. in d. c. de*
2 *monachis num.* 8. *& 9. de præb.* Secundo, ex † donatione laici, *Pan. in c. illud sub n.* 2 *& 3 de jurepatr. quæ pulchre distinguit.* etiam facta sine consensu Episcopi, & religiosi tantummodo obtinent juspatronatus, c. *cum saeculum de jurepatr. c.* 1. *eodem in* 6. quod assumit naturam jurispatronatus ecclesiastici, qui possunt exigere rationem de temporalibus, & habent custodiam Ecclesiæ vacantis, *Pan. in c. de monachis num.* 6. *de præb.* & lex menses ad præsentandum, c. *unico* §. *fin. de jurepatr. in* 6. Ex arbitrio vero solius Episcopi in utroque præmisso casu tam ordinatio presbyteri, quam eius depositio; & totius vitæ pendet conversatio, *cap.* 1. *hoc tit. in* 6. & est perpetuus quocumque statuto, & consuetudine non obstante, nec potest ab eadem ecclesia nisi per Episcopum, & ex causa rationabili amoveri, *cap.* 1. *hoc titul. in* 6. *& ibi gloss fin. & Ioan. Andr. & Can.* Tertio, ex
3 donatione † episcopi de consensu capituli cathedralis Ecclesiæ, *Clem. si una de reb. eccl. alien. c. pastoralis de donat.* quæ si facta sit sub certa forma, non habent plus juris in Capellis, quam in donatione expressum est, c.
4 *constitutus de relig. domib.* si donavit † utroque jure, sive pleno jure, c. *cum & plantare* §. *in Ecclesiis, & ibi gl. in verb. plantare & Pan. in c. quoniam num.* 3. *de privil.* tunc habebunt spiritualia, & temporalia, c. *visis*, §. *consilio itaque & ibi gl. in verb. tradita* 16. *quæst.* 2. in spiritualibus habebit abbas potestatem instituendi vicarium, eumque destituendi ob malam administrationem; vel similem causam cum causæ cognitione, & alia jurisdictionalia exercendi, *Pan. in c. quoniam n.* 3. *de privil.* non audiet causam criminalem sacerdotis, nec propter crimen eum amovebit, sed inquiret, ut Episcopo referat, *Archid. in d. c. visis in gloss super verb. præsumpserint.* quia abbas, & minores judices causas criminales clericorum non possunt diffinire, *dictum est supra de off. ord.* de temporalibus poterit exigere rationem, sicut patronus Ecclesiasticus, *Pan. in d. c. pastoralis n.* 9. *de privil. Inn. in c. cum sedem sub nu.* 5 *de rest. spol. Anch. in d. c. de monachis num.* 7. *de præb.* non possunt religiosi † convertere fructus in usus proprios, 5
sicut Episcopus, qui habet Ecclesiam pleno jure subiectam, non capit fructus, pro utilitate propria, c. *ad aures de excess. prælat. Clem.* 1. *& ibi gl. in verb. ad mensam eod. tit. & ibi Pan. num.* 17. *in fin. Clem. quia regulares, de suppl. negl. præl. Late Felin. in c. auditis nu.* 4. *& seqq. de præscript. Pan. in d. c. pastoralis num.* 9. *& in c. quoniam num.* 3. *de privileg.* vel pleno jure dicuntur concessæ Capellæ, quando conceduntur quoad legem jurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, *de quibus notatur in c. dilectus de off. ordin. & c.* 1. *de stat. monach.* vel ut habeant in eis jura Episcopalia, quæ sunt tantum jurisdictionis, præter curam populi, visitationem, correctionem, procurationem, & cathedraticum, quæ in generali concessione non veniunt, *Vital. in Clem.* 1. *num.* 85. *& 86. & seqq. de excess. præl. c. cum venerabilis de censib. d. c visis, & ibi gl. in verb. tradita vers. seu nunquid, dictum est supra tit. proximo.* non ea quæ sunt ordinis, quorum abbas non est capax, *Pan. in d. c. quoniam n.* 3. *de privil. Anchar. in d. c. de monachis numer.* 7. *de præben. gloss. marg.* 16. *quæst.* 2. *in summ.* Si donaverit † Capellas religiosis pleno jure in suos 6
usus convertendas, potest Abbas sustentatione clericis ibidem deservientibus ad vitæ necessaria reservata, reliquos fructus sibi & religiosis retinere, c. *pastoralis de his, quæ fi. à præl. & c. Anch. in c.* 1. *circa fin. de præb. in* 6. nec habent locum jura prohibentia veterũ

censum.

censum augeri, aut novum imponi, *c. significavit de censib.* cum omnia spectent ad Prælatum, & possit fructus vendere, & locare, *Zab. in Clem. unica §. præsentatos num. 5. de excess. prælat.* & monasterium intelligitur prælatus Ecclesiæ, teneturque illam Ecclesiam conservare in statu pristino: unde si Ecclesia erat collegiata, debet ibi servari collegium, si solet institui unus rector, ponit Vicarium ibi, & si Ecclesia sit parochialis, cui cura populi imminet, non potest deputare aliquem ad dictam curam, nisi de consensu, & prævio Episcopi examine, quia nunquam venit cura, nisi exprimatur, *Vital. in Clem. 1. n. 85. in fin. de excess. prel. Pan. in c. pastoralis n. 6. & 7. de privil. Anch. in d. c. de monachis num. 5. & 6. de præb. & concordat. Concil. Triden. c. in monasteriis sess. 25.* & ipsum propter malam administrationem poterit removere, *c. dilecta, & ibi Pan. n. 2. de maior. & obed. c. cum & plantare §. in ecclesiis, & ibi gl. in verb. pleno iure, vers. sed cum pleno de priv. & ibi Can.* si vero criminaliter accusatur, per Episcopum audietur: *c. visis 16. q. 2. Anch. in c. de monachis sub num. 7. de præb. & ibi Can.* Ecclesia vero donata in proprios usus retinet actiones, & iura sua, quæ non transeunt in monasterium, cui est facta donatio, ita quod possint pro debitis monasterii inquietari, immo creditores ecclesiæ sic donatæ poterunt petere separationem bonorum monasterii, *Anch. in d. c. 1. in fin. de præb. in 6.*

7 Quod si Episcopus † simpliciter donavit, tunc illam portionem contulisse videtur, quam in eadem temporaliter percipere consuevit, forte aliquid tempore dedicationis impositum, etsi nihil tale percipiebat, tunc videtur donasse omne id, quod spirituali iure percipiebat in ipsa præter curam populi, *Vital. in d. Clem. 1. n. 85. & seqq. de excess. præl.* Cathedraticum, visitationem, procurationem, & correctionem, *c. pastoralis de donat. & ibi Can. c. visis & ibi gloss. in verb. traditæ vers. sed nunquid 16. quæst. 2.* Quarto possunt † ecclesiæ sive Capellæ pertinere ad 8 religiosos præscriptione, intercedente titulo, vel tanti temporis intervallo, quod eius initii non sit memoria, cum talis præscriptio sit contra ius, *Pan. in d. Clem. unica post gloss. in verb. ad mensam sub numer. 17. de excess. prælat. & Can. Anchar. numer. 16. Zab. ibidem in §. præsentatis num. 3.* Quinto ex † privi- 9 legio, vel concessione Apostolica, *c. pastoralis de privileg.* cuius tenor inspiciendus, & servandus est, *c. porro de privileg. c. ad audientiam de decim.* quod si ex privilegio ad religiosos pertineant pleno iure quoad temporalia, & spiritualia, Episcopus in eis nihil potest attentare, sed institutio, & destitutio ad ipsos pertinet, habent iurisdictionem quasi episcopalem, *c. cum & plantare §. in ecclesiis, & ibi gloss. in verb. pleno iure, & in c. quoniam de privil. Pan. in c. sicut unire in fin. n. 3. de excess. prel.* possunt absolvere excommunicatos in casibus in quibus potest episcopus, etiamsi monasterium, & religiosi non sint exempti, *Pan. in c. statuimus num. 4. in fin. de transact. contra Hostien. ibidem alleg.* Limita primo † quia in monasteriis virorum, seu 10 mulierum, quibus imminet cura personarum sæcularium, præter eas, quæ sunt de monasterio, vel illorum familia, personæ tã regulares, quam sæculares huiusmodi curã exercentes subsunt immediate in iis, quæ ad curam pertinent iurisdictioni episcopali, in cuius diœcesi sita sunt, nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputari possunt, nisi de consensu, & prævio per episcopum examine; exceptis monasteriis in quibus abbates generales, aut ordinum capita sedem ordinariam principalẽ habent, atq; aliis, in quibus abbates, aut alii regularium

 supe-

superiores jurisdictionem episcopalem, & temporalem in parochos aut parochianos exercent, salvo episcoporum jure, qui maiorem in præfata loca, vel personas jurisdictionem exercent, c. *in monasteriis sess. 25.* quod decretum etiam monasteria exempta, & privilegiata comprehendit, sed non videtur comprehendere monasteria, & loca nullius diœcesis, quia illa non sunt sita in diœcesi, nec sunt de diœcesi, sed separatum territorium, *Felin. in c. grave nu. 2. de off. ord. Rot. divers. decis. 207. n. 2. & seqq & in fin part.*

11 2. Sexto Capellæ † ad religiosos pertinent per unionem illis, aut eorum mentis auctoritate Apostolica, vel episcopali factam, *Clem. si una de reb. eccl. alien. &c. dictum est supra tit. de preb. &c. §. quintus modus provisionis.*

12 In exemptis † monasteriis, & eorum Capellis, quod principi placet, legis habet vigorem: *gl. in summa 16. q. 2. dicetur inferius*

13 *in titul. de privileg.* si Episcopus † monasterio exempto cum Capellis habitis, & habendis concedit ecclesiam, ea plenissimo jure pervenit ad monasterium, etiam quoad correctionem excessuum, excepta cura populi ex antedictis, & seclusa visitatione; maxime si abbas sit negligens: tamen abbas nõ deponet aliquem, nec suspendet in perpetuum, nisi hoc haberet ex aliquo privilegio, *c. visis & ibi gl. in verb. tradita 16. qu. 2. & Archid. n. 3. in verb. pleno jure.*

De Iurepatronatus.

Titulus XXXVIII.

SVMMARIA.

1 *Iuspatronatus est ius spirituali annexum, honorificum, onerosum & utile competens alicui in Ecclesia.*

2 *Acquiritur multis modis primo ex voluntaria non coacta fundatione.*

3 *Constructione.*

4 *Reædificationem pœnitus dirutæ Ecclesiæ ita ut nova indigeat consecratione.*

5 *Congrua dotatione Ecclesiæ constructa consecratá indotatæ.*

6 *Ad Capellam in Ecclesia patronata præsentatio spectat ad ipsius Ecclesiæ patronum nisi alius Capellam dotaverit, qui efficitur compatronus.*

7 *Privilegio apostolico.*

8 *Præscriptione quadragenaria non quidem contra Ecclesiam liberam sed si Ecclesia habet patronum tunc potest alius contra patronum præscribere iuspatronatus.*

9 *Consuetudine.*

10 *Non acquiritur ex simplici donatione largitione vel legato bonorum.*

11 *Ex augmento dotis.*

12 *Ex redotatione de novo facto.*

13 *Ex privilegio & gratiosa concessione Episcopi.*

14 *Iuspatronatus est triplex, Ecclesiasticum.*

15 *Laicale.*

16 *Mixtum.*

17 *Patronis non competit collatio aut dispositio Ecclesiæ seu beneficii in quo habent iuspatronatus sed jus præsentandi actu clericum præsentem Episcopo ad ecclesiam seu beneficium vacans per ipsum in eo restituendum.*

18 *Præsentatum à patrono an episcopus possit instituere extra diœcesim.*

19 *Præsentatio debet fieri realiter & cum effectu superiori.*

20 *Potest fieri per literas seu Instrumentum publicum.*

21 *Infra quatuor menses si patronus est laicus licet superior eam non admittat.*

22 *Per negligentiam patroni devolvitur potestas*

stas ad inferiorem prælatum Episcopo ad quem pertinet jus instituendi jure speciali vel ad Episcopum qui habet sex menses à die devolutionis ad conferendum.

23 *Patronus laicus potest plures simul præsentare ac etiam ex intervallo accumulative potest variare semel tantum.*

24 *Ex pluribus præsentatis potest episcopus uni gratificari omnibus existentibus paribus, alias potior est præferendus.*

25 *Præsentato post acceptatione quæritur jus ad beneficium quando unus est præsentatus.*

26 *Quid juris est si Deo pluresve sint præsentati.*

27 *In conventuali ecclesia electioni prælati facta, patroni laici postulatur assensus.*

28 *Patronus laicus potest inquirere de statu Ecclesiæ & vita clericorum extrajudicialiter &c.*

29 *Se opponere, ne nova alienationes fiant.*

30 *Debetur ei honor processionis & si ad inopiam vergat ab Ecclesia ei modeste succurritur.*

31 *Habet jus defendendi Ecclesiam nō vacantē.*

32 *Episcopus non potest dispensare contra fundationem aut eam immutare sine consensu patroni.*

33 *Summus pontifex juri patronatus laicorum potest derogare, sed non solet in totam derogare.*

34 *Pro medietate solet ei derogare.*

35 *Certis casibus, hic annotatis Papa derogat in totum.*

36 *Certis casibus, mentio jurispatronatus non est necessaria in provisione Papæ.*

37 *Legatus à latere non potest conferre beneficia spectantia ad præsentationem laici.*

38 *Beneficia jurispatronatus laicorū non cōprahenduntur sub regulis reservatoriis aut sub generali reservatione beneficiorum.*

39 *Excipe si juspatronatus competit laicis ex privilegio apostolico aut præscriptione vel consuetudine.*

40 *Patronus ecclesiasticus præsentat unum infra sex menses nec potest plures præsentare simul aut ex intervallo.*

41 *Custodia Ecclesiarum vacantium pertinet ad eum Excepta custodia parochialis Ecclesiæ vacantis.*

42 *Præsentatus debet ei rationem reddere administrationis temporalium.*

43 *Si imponitur collecta Episcopo de per se & patronis clericis de per se, clerici ecclesiæ patronatæ, contribuent cum patronis.*

44 *Præsentans non idoneum privatur ea vice.*

45 *Summus Pontifex & legatus à latere suo jure conferunt beneficia jurispatronatus ecclesiastici.*

46 *Comprehenduntur sub generali reservatione & sub regulis reservatoriis.*

47 *Iurispatronatus mixto derogatur in totum, de eo debet fieri mentio, beneficia hujusmodi non comprahenduntur sub regulis reservatoriis aut generali reservatione, & legatus à latere non confert.*

48 *Præsentatione à laico infra quadrimestre, aut à clerico infra sex menses facta si Episcopus vel alius habens instituere infra sex menses non instituat quid juris sit.*

49 *Patroni sive laici sive clerici non possunt seipsos præsentare ad vacantem Ecclesiam nec immediate per se nec mediante procuratore constituto postquam beneficium vacavit.*

50 *Limitatur dicta regula tribus modis.*

51 *Collatio ordinarij infra tempus ad præsentandū à jure concessum valida est si patroni infra dictum tempus non contradicant. Si contradixerint est nulla ipso jure.*

52 *Collatio Papæ cum narrativa quod beneficium sit jurispatronatus laici si non sit obtenta derogatio vel obtenta sit, sed invalida non valet nec reconvalescit si patronus intra tempus non præsentat.*

53 Patroni

53 *Patroni plures quando ipsi habent præsentatum collegium debent omnes convenire & ad actum præsentationis.*

54 *Quando præsentant ut singuli potest quisque per se præsentare, vel aliqui eorum aliis non vocatis.*

55 *Si unus ex pluribus patronis præsentaverit, valet præsentatio quando veniunt ex eodem jure; secus si veniunt ex diverso jure.*

56 *Ex pluribus hæredibus unius patroni qui habent unam vocem quilibet istius vocis habet unam partem & suum votum divisum potest exprimere.*

57 *Patronis discordantibus ille præficitur si sit idoneus qui plurium patronorum voces habuerit aut si hoc sine scandalo esse non potest Episcopus ordinat Ecclesiam.*

58 *Patronatæ Ecclesiæ ordinatio & institutio si propter litem & controversiam differatur servandæ est distinctio hic annotata.*

59 *Præsentandi quasi possessio acquiritur ex unico actu præsentationis & institutionis cum bona fide quæ sortita fuerint suum effectum.*

60 *Iuspatronatus antiquum difficillimum est probatu.*

61 *Concilium Tridentinum derogat titulo privilegii præscriptionis consuetudinis & alterius cujuscunque jurispatronatus aliter acquisiti quam ex fundatione, constructione, dotatione ideo & ut quasi possessio possit suffragari & docendum de legitimo titulo tam in petitorio quam in possessorio etiam manutensionis & spolii nisi ordinarius causa cognita semel approbaverit jurispatronatus & instituit præsentatum.*

62 *Iurispatronatus antiquum quomodo probetur.*

63 *Dato statu jurispatronatus beneficii præsumitur ex fundatione seu dotatione etiam in parochianis & aliis in agnatibus potentibus per tempus immemorabile.*

64 *Concilium Tridentinum in personis familiæ potentibus ac universitatibus etiam parvis ultra probationem immemorabilis requirit aliam probationis speciem per scripturas authenticas de continuatis præsentationibus per spatium quinquaginta annorum quæ omnes sortitæ fuerunt effectum.*

65 *Obtentorum expressio non est necessaria in præsentatione & institutione.*

66 *Præsentati à patronis institutio non debet fieri juxta dispositionem c. fin. de elect. in 6.*

67 *A patronis nominatus si ante præsentationem aut etiam præsentatus si ante Institutionē tanquam beneficiatus accipit possessionem vel administrat in divinis incidit in pœnam c. avaritiæ de elect. in 6.*

68 *Iurispatronatus causa est profana ad effectum concedendi remissoriam in prima instantia, extra hunc casum est connexa spiritualibus causis.*

69 *Iuspatronatus transfertur successione.*

70 *Si plures sint hæredes, est apud quemlibet in solidum licet sint hæredes pro inæqualibus quotis, quoad quemlibet ejus effectum præter sacerdotis præsentationem quæ est apud omnes pro parte.*

71 *Non potest dividi inter hæredes neque uni hæredem adjudicari.*

72 *Possunt libere sine Episcopi authoritate convenire ut alterius vicibus præsentent.*

73 *Si adhæret castro, villo, aut comitatui, transit in hæredem absque alia corporali apprehensione.*

74 *Secundo, transfertur donatione.*

95 *Tertio, permutatione.*

76 *Quarto, transfertur cum universitate sine authoritate Episcopi cujus vel plenum vel utile*

utile transit dominium quando talis est res quæ sine expressione signi universalis universitatem in se continet.

77 *Decima & alia jura spiritualia non transeunt cum universitate nisi talis sit qua in se habet & temporalia & spiritualia jura.*

78 *Patronus quibus modis privetur jurepatronatus.*

IN præbendis, dignitatibus, & Capellis sæpius fit institutio ad præsentationem patroni; ideo tractandum est de jure patro-
1 natus, quod est † jus spirituali annexum, *Pan. in c. quantum num. 3. in fin. & num. 4. de judic. c. de jure hoc tit.* honorificum, onerosum, & utile competens alicui in ecclesia, *Pan. in rub. hujus tit. & Can. communiter*, ut patebit
2 ex infra dicendis, acquiritur † multis modis; ex voluntariis, non coactis, *Lambert. de jurepatr. 6. & 7. art. 4. part. princip. 1. part. lib. 1. arg. l. nam quod §. qui compulsus ff. ad Trebell.* fundatione ecclesiæ, quia fundum ad eam ædificandum dedit; *c. nobis §. fin. hoc tit. c. abbatem el. 2. 18. q. 2. piæ mentis, & c. seq. 16. qu.*
3 *7.* & constructione † ecclesiæ absque dotatione; *c. monasterium 16. qu. 7. c. nobis in prin. h. tit. Rot. divers. decis. 331. in fin. part. 2.* & reæ-
4 dificatione † penitus dirutæ ecclesiæ; ita ut nova indigeat consecratione: *gloss. 1. in c. 3. hoc tit. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. construxit num. 12. Rot. divers. decis. 178. part. 1. & decis. 269. num. 2. part. 2.* nam jus quæsitum ex sola constructione ecclesiæ perditur, si ecclesia ruat, & primus constructor desinit esse patronus: *l. quid tamen ff. quib. mod. usufr. amitt. Pan. in c. quoniam num. xj. post gloss. hoc*
5 *tit. & ibi Can.* & congruat † dotatione ecclesiæ constructæ, & consecratæ, & indotatæ, *Pan. in c. quoniam num. xj. hoc tit. & ibi Can. Roch. de Curt. de jurepat. in verb. & dotavit in*

2. quæst. Rot. divers. decis. 528. num. 2. part. 1. quando non potest haberi recursus contra eum monitum, & requisitum, qui ecclesiam construxit, vel consecrari fecit: *Pan. in c. ad audientiam el. 1. num. 5. de eccles. ædif. vel repar. c. cum sicut de consecr. eccl. vel alt. & jurib. proxime alleg. late Garc. de benef. part. 5. c. 9. à nu. 36. usque ad num. 71.* requiritur consensus Episcopi pro ecclesia fundanda, construenda, reædificanda, dotanda, & sine eo non quæritur juspatronatus, *Pan. in c. cum olim 2. sub num. 9. de privil. c. nobis in princ. hoc tit. Garc. de benef. part. 5. c. 9. num. 71. & seqq.* sed alius Episcopi consensus non requiritur super jurepatronatus, *c. nemo 1. de consecr. dist. 1. c. nobis, & ibi Can. hoc tit. c. frigentius c. filius 16. quæst. 7. Rot. decis. 5. hoc tit. in antiq. & divers. decis. 222. nu. 3. part. 1. & decis. 85. per totam part. 2.* Præsentatio † ad Capellam in ec- 6
clesia patronata spectat ad patronum ipsius ecclesiæ, *Felin. in c. cum venerabilis n. 38. de except. Rot. dec. 15. & dec. 16. h. t. in antiq.* nisi alius Capellam, vel altare existens in ecclesia dotaverit, qui efficitur compatronus, *late Paris. consil. 35. vol. 4. Pan. in c. ad audientiam el. 1. num. xj. de eccles. ædif. Pan. in c. cum ecclesia vulterana num. 8. in fin. de elect. Fel. in c. cum venerabilis sub num. 8. vers. adde de except.* ex eadem, vel diversa causa plures possunt eodem tempore esse patroni ejusdem ecclesiæ, vel beneficii: *Pan. in c. quoniam sub num. xj. hoc tit.* Præterea acquiritur juspatronatus ex † 7
privilegio Apostolico, quod nemo, nisi ecclesiam, beneficium, aut Capellam de novo fundaverit, & construxerit, seu jam erectam, quæ sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis, & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, impetrare aut obtinere potest aut debet, & reservanda est in casu fundationis, aut dotationis institutio Episcopo, & non alteri inferiori; *c. nemo sess.*

14. *cap. pia mentis, & cap. seq.* 16. *qu.* 7. ex assignatione ratæ decimarum pro congrua non acquiritur iuspatronatus, quia necessitas restitutionis ecclesiæ parochiali, quæ ad ipsam spectabant, excludit omnem liberalitatem, *l. rem legatam in fin. ff. de adim. leg. si seruo ff. de hered. instit. Greg.* 15. *decis.* 397. Patronatus ex privilegio tantam sunt sublati, necnon facultates, & privilegia nominandi, eligendi, præsentandi ad beneficia cum vacant, exceptis patronatibus super cathedralibus ecclesijs competentibus, & exceptis alijs, quæ ad Imperatores, & Reges, aliosque sublimes, ac supremos principes pertinent, & quæ in favorem studiorum generalium sunt concessa: *c. sicuti §. reliqui sess.* 25. *Garc. de benef. cap.* 9. *part.* 6. *numer.* 115. *& seqq. vsque ad num.* 122. *Greg.* 15. *decis.* 397. *numer.* 3. *& ibi late annot. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 18. *num.* 19. *& plur. seqq.* Item acquiritur præscripti-

8 one † quadragenaria, non quidem contra ecclesiam liberam, sed si ecclesia habet patronum, laicum, *Pan. post Ioan. Andr. in c. querelam num. 9. de elect. attestans ita seruari in practica, licet ipse aliter sentiat. Rot. diuers. decis.* 229. *&* 407. *num.* 1. *part.* 1 *Lambert de iurepatr. art.* 5. *xj q. princ.* 2 *part. lib.* 1. siue ecclesiasticum, aut ecclesiam, & laicum in communi; *Lambert. de iurepatr. art.* 6. *xj. qu. princ.* 2 *part. lib.* 1. tunc potest laicus contra

9 patronum præscribere iuspatronatus; ac † consuetudine, *c. dilectus & ibi Pan. num.* 3. *& Can. de off. ord.* quale etiam iuspatronatus per Conc. Tridentinum est sublatum: *c.* 9. *§. reliqui sess.* 25 *Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter gl.* 18 *n.* 18. *vsque ad n.* 32. ex simplici

10 † donatione, 10, largitione, vel legato bonorum non acquiritur iuspatronatus, nisi donatio, legatum, vel largitio bonorum expresse fiat pro dote, *Pan. in c. quoniam nu.* 10. *hoc tit.* & hæres legantis acquirit iuspatronatus, si legatum sponte soluit, si cogatur à iudice non habet iuspatronatus: *Rot. diuers. dec.* 167. *part.* 2. *plures cumulans Lambert. de iurepatr. part.* 1. *q.* 4 *art.* 7. *lib.* 1. *Paul. de Cittad. in. de iurepatr. caus.* 1. *q.* 22. *n.* 55. ex augmento † dotis non acquiritur iuspatronatus, 11
Lambert. de iurepatr. 2. *art.* 6. *q. princ.* 1. *part. libr.* 1. *Roch. de Curt. in verb. & dotauit q.* 3. *de iurepatr. Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. *nu.* 122. *vsque ad nu.* 128. ideo iuspatronatus ex augmento dicitur iuspatronatus ex priuilegio, ex causa onerosa concesso, *Card. Seraph. decis.* 518. *Rot. Farin. decis.* 58. *part.* 1. *num.* 5. *&* 6. quod non cadit sub revocatione Conc. Tridentini, *Card. Seraph. decis.* 499. *in fin. Gabr. cons.* 195 *vol.* 1. quia Concilium subijcit examini, & revisioni ordinarij iuspatronatus concessum ex augmento à 40. annis citra: *c. sicuti §. similiter sess.* 25. *Greg.* 15. *decis.* 397. *in fin. & ibi late annot. Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. *num.* 120. *& seqq.* ex redotatione † de no- 12
vo facta non acquiritur iuspatronatus, nisi doceat redotans primam dotam fuisse reductam de esse ad non esse. *Zab. in c. quoniam contra in* 1. *quæst. hoc tit. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss* 18. *sub num.* 53. ac Staphyl. *in tract. de litt. grat. tit. de mod. & form. impetr. §. de iurispatronatus prærogatiua sub num.* 3. dicit, quod Episcopus seu alius inferior prælatus citra Papam non potest concedere laico iuspatronatus in ecclesia consecrata, neque Capella, quia esset imponere servitutem rei sacræ, quod est prohibitum: *l. seruitutes §. fin. ff. de seruit.* ex priuilegio † ve- 13
ro, & gratiosa concessione Episcopi nullo modo acquiritur iuspatronatus, *c.* 2. *de reb. eccl. alien. vel non in* 6. *Roch. de Curte de iurepatr. in verb pro eo quod de diœcesani consensu numer.* 34. *Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. *num.* 128. *& seqq.*

Ius

14 Iuspatronatus est † triplex, Ecclesiasticum, quando clericus habet illud nomine ecclesiæ suæ, *Pan. in c. eam te in fin. hoc tit. c. fin.* §. 1. *& 2. de preb. in 6. Gonz. super reg. de mens. & alter gloss.* 18. *nu.* 2. *usque ad num.* 18. seu quando ipsa ecclesia, vel Collegium religiosum, *d. c. de preben. in 6. c. cum autem hoc tit.* etiam benignarum habet jus patronatus, *c. unico* §. *fin. hoc tit. in 6. Rot. decis.* 8. *hoc tit. in antiq.* vel quando præsentat clericus, *d. c. fin. de preb. in 6. & ibi not.* vel quando ecclesia fundata, dotata, aut constructa est ex redditibus, aut bonis ecclesiasticis, c. 3. *de eccl. ædif.* c. *Apostolicos, & ibi gloss. pen. & Can.* 12. *quæst.* 2. *Felin. in c. cum venerabilis sub num.* 37.
15 *vers.* 5. *casus de except.* Laicale, † quando laicus, vel clericus nomine sui patrimonii ecclesiam fundavit, construxit, dotavit, c. *cum dilectus* §. *nos igitur attendentes hoc tit. & ibi Can. Clem. plures & ibi gloss. in verb. præsentare, & Pan. in c. eam te in fin. eod. Collect. in c. ex insinuatione num.* 1. *&* 2. *eod.* vel quando præsentat laicus, etiamsi teneatur præsentare cum Consilio personæ ecclesiasticæ, quia licet teneatur requirere Consilium, tamen non tenetur sequi: *Put. decis.* 494. *libr.* 2. *Rot. decis.* 79. *de rescript. in antiq.* c. 1. §. *cum vero & ibi gloss. in verb. assensu, &* §. *fin. & ibi gloss. in verb. cum Consilio, ne sed. vac. & c. in 6. c. cum olim de arbitr. & ibi not. c. cum in veteri de elect. & utrobique Canonist. l. quidam* §. 1. *& l. Titium ff. de admin. tut.* Iuspatronatus tale præsumitur, qualis est persona quæ possidet, & cum quasi possideatur à laicis, præsumitur laicale, etiamsi sit ex fundatione, vel dotatione presbyteri, c. *sint manifesta, & ibi gloss. in verb. probantur in fin* 12. *quæst.* 1. *gloss. fin. in c.* 1. 12. *quæst.* 5. *Mobed. decis.* 9. *Cresc. decis.* 9. *& Achill. decis.* 1 *hoc tit. Gonz. super regul. de mens. & alter gl.* 18 *num.* 107. *& seqq.* quando clericus est in possessione, tunc occurrit quæstio, an censeatur acquisitum ex bonis ecclesiæ, vel patrimonii, *Mobed. d. decis.* 9. *hoc tit. Lambert. de jurepatr. in* 8. *art.* 1. *quæst. princ.* 1. *part. libr.* 1. *num.* 17. *per c. consultationibus hoc tit.* Mixtum est † quod est simul clerico- 16
rum, & laicorum, & assumit naturam ecclesiastici, *gloss. fin. in c unico* §. *fin. hoc tit. in 6. & ibi Can. Panor. in c. cum propter in fin. hoc tit.* quando sunt contemplatæ personæ tam laicorum, quam clericorum, alias patronatus confraternitatibus laicalibus competens dicitur laicale, etiamsi in tali confraternitate sint aliquæ personæ ecclesiasticæ, dummodo non sint contemplatæ earum personæ, *Bald. in l. si quis ad declinandum* §. *in omnibus num.* 19. *C. de episc. & cler. Felin. in tract. quan. litt. Apost. noc. patr. eccles. sub* 4 *limit. Rot. divers. decis.* 574. *numer.* 6. *& seqq. part.* 1. *Covarr. pract. quæst. cap.* 36. *numer.* 8.

Patronis non † competit collatio, provi- 17
sio, aut dispositio ecclesiæ, seu beneficii, in quo habent juspatronatus, sive sint laici, c. *illud c. consuluit. c. cum laici hoc tit.* sive sint clerici, c. *fin. hoc tit.* nec possunt pro arbitrii sui temeritate, aut cupiditate presbyteris dare, aut auferre ecclesias, seu beneficia, c. *laici*, c. *inventum.* 16. *quæst.* 7. *facit Navar. cons.* 9. *de off. ord.* sed competit jus præsentandi non laicum, c. 2. *de instit. Alph. Hojed. de benef. comp. part.* 1. c. *fin. num.* 72. *Garc. de benef. part.* 7. c. 1. *num.* 28. *& seqq.* sed actu clericum præsentem corporaliter, seu personaliter, *Pan. in c. ea noscitur sub num.* 3. *de his, quæ fi. à prel. & c. Pan. in c. cum parati num.* 5. *de appell. gloss. in clem. dudum in verb. præsentari de sepult. Garc. de benef. part.* 4. c. 1. *num.* 15. *& seqq. Greg* 15. *decis* 34. episcopo, ad ecclesiam seu beneficium vacans de jure, & de facto, *d. c. illud hoc tit.* vel vacans de jure tantum, *Rot. decis.* 9. *hoc tit. in antiq. arg. c.*

licet episcopus de preb. in 6. per ipsum in eo instituendum, *d. c. illud, & ibi Pan. in 2. not.* nec licet ex decreto Conc. Tridentini patrono cuiusvis privilegii prætextu aliquem ad beneficia sui jurispatronatus, nisi episcopo loci ordinario, ad quem provisio, seu institutio ipsius beneficii cessante privilegio jure pertineret, quoquo modo præsentare, alias præsentatio, & institutio forsan secutæ nullæ sunt, *c. non licent sess. 14. Pan. post Innoc. in d. c. ad audientiam num. 13. de eccl. adif. Pan. in c. nobis num. 5. hoc tit. Lamb. de jurepatr. 4. art. 4. qu. princip. 2. part. 2. lib.* Episcopus præsen-
18 tatum † à patrono extra diœcesim non potest instituere, contradictore apparente, quia tunc institutio requirit causæ cognitionem: *Pan. in c. novit n. 5. de off. leg. Ancb. in c. fin. in fin. de off. vic. in 6.* contradictore non apparente est jurisdictionis voluntariæ. *Lamb. de jurepatr. lib. 2. part. 3, art. xj. n. 7. Gonzal. super reg. Cancell. de mensib. & alter gl. 62. n. 8. Garc. de benef part. 5, c. 8. num. 141. & seq.* Inferiori prælato institutio potest competere ex statuto, vel de consensu episcopi in ipsa fundatione, *Pan. in c. nobis sub num. 5. de jurepatr. & in c. cum dilectus num. 4. & 5. & ibi Can. communiter. de consuet.* aut jure particulari privilegii, vel præscriptionis, accumulative, aut insolidum, vel simul cum episcopo vel privative quoad Episcopum, *ut latius persequitur Lambert. de jurepatr. 7. artic. 4. quæst. princ. 2 par. 2. lib. Lap. alleg. 78.* Patroni conferentes beneficia sunt excommunicandi, *c. preterea hoc tit.* ipsa collatio est nulla, & ea non obstante possunt præsentare, *c. illud c. cum laici c. fin. hoc tit.* Clerici qui occasione laice concessionis non requisita Episcopi audientia beneficia sibi vẽdicant sunt excommunicandi, & si commoniti ea non resignaverint ab officio & beneficio deponuntur, *c. preterea 1. c. relatum hoc tit.* & licet glos. *in d. c. relatum* dicat pœnas *c. si quis deinceps & c. si episcopus 16. qu. 7.* hodie non imponi, tamen in Germania ex concordato inito inter Calyxtum Papam 2. & Henricum Imperatorem quartum ultimo dicta Iura eorumque pœnæ observantur. Præsenta-
tio † debet fieri realiter, & cum effectu superiori, ad quem spectat collatio vel institutio, & non sufficit nominatio vel electio præsentandi, *Io. Andr. in c. fin. nu. 3. & ibi Pan. n. 4. & 5. tradit formam præsentationis hoc tit. & in c. unico in verb. ad præsentandum eod. in 6. Achil. decis. 2. hoc tit.* aut præsentatio nominati facta episcopo ad examinandum, quando collatio aut institutio pertinet ad inferiorem, *Garc. de benef. par. 10. c. 3. nu. 6. & seqq.* potest fieri † per literas, *c. ea noscitur de his quæ fiunt à prælat. & ibi gl. in verb. literas Can. faciunt c. 1. 2. & 3. 64. distincte.* sive potius per instrumentum publicum, quod continere debet testes & locum loci, *Garc. de benef. par. 8. c. 4. numer. 51. & seqq. l. instrumenta C. de probat. l. contractus C. de fid. instrum. & ibi DD.* quod sufficit ei ad quem pertinet institutio præsentari, realiter & vim effectu; *Rot. decis. 3. hoc tit. in nov. Io. Andr. in c. fin. n. 3. hoc tit. c. 1. & ibi Archidiac. in verb. præsentatio de preb. in 6. Io. And. in c. unico sub nu. 5. in verb. ad præsentandum hoc tit. in 6. Clem. 1. §. præsentatos & ibi gloss. Zab. & Can. de excess. prælat.* si patronus sit laicus infra † quatuor menses, *c. unico §. fin. hoc tit. in 6.* licet superior eam non admittat, quia tempus præfixum est præsentationi, *Rot. decis. 4. hoc tit. in nov. Pan. in c. pastoralis hoc tit. num. 6. & ibi Can.* qui currunt patrono non à tempore, quo est vacatio beneficii sed à tempore scientiæ patroni, *Clem. cum ei quem in fine de concess. preb. & Rot. decis. 1. hoc tit. in antiq. aliter sentient reprobatur per Caputaq. dec. 248. par. 3. Roch. de curt. in trat. de jurepat. in verb.*

honori-

19 20 21

Digitized by Google

honorificum qu. 27. *Lap. alleg.* 78. *nu.* 12. *& ibi addit.* vel à tempore quo scire potuit & debuit, *c. licet de supp. neg. prælat. l. fin. ff. quis ordo in bon. poss. ser. & c. circa princip. Rot. decis.* 7. *de præbend. in antiquior. Garc. de benef. par.* 10. *c.* 2. *à num.* 34. *usque ad finem plures cumulans*, potest episcopus tempus præsentandi prorogare patronis laicis, & ecclesiasticis, ut melius deliberent sine aliqua causa, *Crescent. decis.* 11. *&* 12. *de dilat. Pan. in c. cum sit Romana num.* 11. *vers. adverte & seqq. de appell. l. qui pro tribunali ff. de re jud. & ibi Bart. num.* 11. *& DD.* quando in beneficio posuit œconomum temporalem, *c. cum vos de off. ord. & ibi Can. Crescent. d. decis.* 12. *de dilat.* probatur præsentatio per assertionem episcopi factam in literis institutionis, *Rot. decis.* 11. *de jurepat. in nov. c. ura & ibi post gloss. Can. n.* 11. *quæst.* 3. *c. post cessionem & ibi gloss. & Can. de prob. Garc. de benef. par.* 8. *c.* 4. *num.* 39. *& seqq. & numer.* 48. *&* 49. *limitat.* 2. *mod.*
22 quod si per negligentiam † patroni devolvitur potestas ad inferiorem prælatum episcopo ad quem pertinet jus instituendi iure speciali, *Clem. unica & ibi gloss. in verb. dispositionem de supp. negl. prælat. & ibi Can. Pan. in c. nulla num.* 14. *& ibi Can. de concess. præb.* vel ad piscopum, habet sex menses à die devolutionis ad conferendum hoc beneficium, potestque unico actu provisionis se expedire, *Pan. in c. causam quæ sub numer.* 6. *de elect.*
23 laicus † patronus potest plures simul ad vacantem ecclesiam per vota alternativa aut alias eo modo præsentare personas, quod una ex eis eligi per episcopum valeat & admitti, *Clem.* 2. *in fine & ibi gloss in verb. præsentare hoc tit. & ibi Can. Io. And. in c.* 2. *de elect. in* 6. ac etiam ex intervallo accumulative ita quod non in toto recedat à prima præsentatione, potest variare semel tantum & pro prima vice & non pluries, *Fel. in c. omnes leges n.* 12. *distinct.* 1. *Cald. cons.* 16. *hoc tit. Tiraq. in l. boves §. hoc sermone n.* 25. *ff. de verb. signif. Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. §. 1. *n.* 111. *& seqq. usq; ad num.* 122. & ex pluribus † præsenta- 24
tis potest Episcopus uni gratificari, *c. quod autem c. cum autem hoc tit. Menoch. de arbitr. jud. cas.* 255. *lib.* 2. *cent.* 3. omnibus existentibus paribus, alias potior est præferendus; *Pan. in d. c. cum autem numer.* 4. 5. *& seq. Cas. decis.* 1. *n.* 9. *hoc tit.* Pauperior idoneus præferendus est diviti magis idoneo, *Late Lambert. de Iurepat. in* 3. *art.* 5. *qu. princ.* 3. *part.* 2. *lib. Cas. dec.* 1. *nu.* 10. *hoc tit.* Præsentato † post 25
acceptationem quæritur jus ad beneficium, quando unus solus est præsentatus, *c. cum Bertholdus & ibi gloss. in verb. adversus de re jud. c. pastoralis hoc tit. Rot. decis.* 17. *de præb. in nov.* Quando duo † plures ve sunt præsen- 26
tati tunc neutri jus ad rem est quæsitum, licet omnes in communi habeant jus & actionem, ut unum ex eis Episcopus instituat, *c. cum autem hoc tit. Pan. in d. c. cum Bertholdus num.* 9. 10. *& seqq.* Item neutri jus quæritur ad beneficium quando unus est præsentatus à quibusdam patronis, alius ab aliis, in æquali & pari numero, nam ut unus dicatur habere jus ab beneficium requiritur maior pars patronorum & vocum, *Ioan. de Anan. in d. c. cum autem n.* 2. *& Can. Garc. de benef. part.* 4. *c.* 3. *n.* 11. 14. *& seqq.* In conventuali † Ec- 27
clesia non electioni prælati faciendæ, sed jam factæ honestius patroni postulatur assensus, & potest excipere contra ipsum si non sit idoneus, *c. nobis hoc tit. & ibi post gl. in verb. honestius Can. c. cum terra c. sacrosancta de elect. & utrobique Can.* Nisi habeat privilegium Apostolicum, quod partes suas interponere debeat electioni tractandę, *c. hinc est etiam* 16. *qu.* 1. *d. c. nobis & ibi gloss. in verb. de sua & Pan. n.* 9. *&* 10. vel præsentare, *Mohed. decis.* 10. *n.* 2. *h. t. c. nobis h. t. & ibi gl. in verb. de*

sua & Can. c. *Eleutherius & ibi gl.1.& Can.18. q.2.c.hinc est* 16.*q.*1. Secundo, Patronus lai-
28 cus potest inquirere de statu Ecclesiæ † & vita clericorum extrajudicialiter, & si reperit aliquid corrigendum denunciare episcopo, *c.filiis & c.seq.* 16.*q.*7. Tertio, potest
29 se opponere † ne novæ alienationes fiant, *d.*
30 *c.filiis*. Quarto, debetur ei honos † præcessionis, & si ad inopiam vergat ab ecclesia illi modeste succurritur, habito respectu ad facultates Ecclesiæ & ad qualitatem personæ patroni, *d.c.nobis § fin.& ibi gl. pen. hoc tit. & Can.c.quicumque* 16.*q.*7. Quinto, habet jus
31 † tuendi & defendendi Ecclesiam non vacantem expensis ipsius ecclesiæ, *Pan. in c.in quibusdam sub n.*1.*vers.in gl.*1.*de pœnis*.& ideo advocatus dici potest, *c.cum autem hoc tit.d. c.quicumque* 16. *qu.* 7. vacantis non habet custodiam sed episcopus ponit œconomũ, vel custodia erit penes illum ad quem pertinet institutio, *c.cum vos & ibi Pan.de off ordin.* Hinc versus.

Patrono debetur honos, onus, emolumentum,
Præsentet, præsit, defendat, alatur Egenus.

32 Episcopus non potest dispensare † contra fundationem vel ipsam immutare, vel contra eam venire sine consensu patroni vel eius hæredis; de consensu vero eorum potest pro una vice instituere in beneficio non habentem qualitates in fundatione requisitas. *Felin.in c.cum accessissent sub numer.* 17. *vers. & per hoc dicitur & num.seqq.de constit. Garc.de benef.par* 7.*c.*1.*num.* 102.*& plurib. seqq.referens contrarias opiniones.* Sexto sum-
33 mus Pontifex juripatronatus † laicorum potest derogare hoc expresso, sed non solet in totum derogare, *Clem.* 2. *& ibi gloss. in verb. Apostolicis & Can. de preb. c. dilectus de off. leg.& ibi Pan. num.* 4. *& Can. c. cum dilectus & ibi gloss.in verb. præsentare & Pan.num.* 11. *hoc tit. Covar.pract.qu.c.* 36. *ubi latissime tractat. de jurepat. laic.* ex sola narratione quod beneficium sit jurispatronatus laicorum non censetur patronis præjudicatum, *Cas.decis.*3.*num.*6. *&* 7. *de rescript. post Felin. asserente ita semper tenuisse Rotam suo tempore & alios ibi allegatos*, ratio est ne laici retrahantur à fundatione, dotatione, & constructione ecclesiarum, *c.cum dilectus & ibi gl. in verb.præsentare in fine hoc tit. & Can.* Pro medietate † solet ei derogare, quando ad plu- 34
res ut singulos spectat præsentatio seu juspatronatus, *Rot. divers. decis.* 468. *in fine lib.* 1.*part.*1.*Pan.in c. quoniam sub num.*2.*hoc tit. Ancar.num.*3.*& clarius Zab.in* 3.*not.* ac provisio Apostolica cum clausula dummodo consensus medietatis patronorum accedat, est modalis, quia quælibet dispositio potius censetur modalis quam conditionalis, *Alex. & Ias.in l. cum mota C. de transact.* tum quia illa clausula ponitur in parte derogativa ad validitatem provisionis completæ & pure factæ, *c. significasti de elect. c. significatum de prabend. cap.* 2. *de elect. in* 6 *& ibi post gloss. Franc. sub num.*5 *vers. non obstat Put.dec.*420. *libr.*1. talis autem derogatio non potest applicari juripatronatus universitatis, quæ unum tantum corpus constituit, *Garc. de benef.par.*10.*c.*3.*sub n.*13. *vers. nec & jam juvari potest Pan. in c. ecclesia vestra el* 1. *numer.*6.*de elect.ubi tradit duas regulas & Can.* Certis ca-
sibus † Papæ derogat in totum, quando be- 35
neficia vacant per obitum apud sedem nisi regibus competat, *Staphyl.de lit.grad de mod. & form.impetrand.§ sequitur videre num.*9 *&* 10.*Covar.pract.quæst.c.*36.*numer.*4. de quo individua mentio est facienda, & non sufficit derogatio in genere, *Felin. in tract. quando litt.Apost.noc.pat.eccl.num.* 8. *vers. amplia octavo*, quando vacant per assecutionem, constitutionem execrabilis, sive c. de multa, aut alio quovis modo, ubi beneficia habent posses-

possessores, quos oportet per lites expellere *Mandos. de sign. grat. titul. derogationes iurispatr. vers. similiter & seqq.* aut pro uno patronorum, aut filio, aut nepote unius ex patronis, quia tunc non potest prætendi spretus patronorum, *Mandos. de sig. grat. tit. derogat jurisp. vers. aliquando derogatur*, nisi ex conventione alterius vicibus præsentent, *Clem. plures hoc titul.* & pro illa jure præsentatio spectet ad alium, quia in illa vacatione non est totaliter compatronus, quod non concurrat in præsentando, *Put. decis.* 106. *lib.* 3. *Achil. decis.* 2 *hoc tit. Clem. plures §. ut & facilius hoc tit.* sed & conventionibus in reservatione jurispatronatus circa temporalia licite factis, summus Pontifex non derogat. *Innoc. in c. significatum de præb. & ibi Dec. n.* 16. *& seqq Butr. num.* 9. *& seqq.* secus est in conventionibus circa spiritualia, quibus summus Pontifex pro suo arbitrio derogat; *Clem. dudum §. antep. nos etenim de sepult. Pan. in c. ex multiplici n.* 6. *de decimis Dec. in d. c. significatum sub n.* 16. *Butr. sub n.* 9. *& Can.* an vero in talibus conventionibus consensus Episcopi à principio requiratur, an vero etiam ex intervallo accedente Episcopi consensu fieri possint, *vide Dec in d. c. significatum n.* 17. *& seqq. de præb. & ibi Can.* Certis casibus
36 mentio † jurispatronatus non est necessaria, ut quando beneficium est litigiosum quia tunc omnino patroni sunt impediti, *Caput. decis.* 127. *part.* 2. *Cresc. decis.* 8. *hoc tit. c. fin. ut lit. pend & c. in* 6. *Covarr. pract. quæst. cap.* 36. *num.* 7. & quando collatio est devoluta ad sedem Apostolicam, *Cassad. decis.* 3. *num.* 7. *ut lit. pend. &c. Rebuff. in prax. in* 3. *part sign. in verb. necnon iurispatronatus num.* 6. *Staph. de lit. grat. tit. de mod. & for. impetr. §. quinto*
37 *pro complemento num.* 5. Septimo legatus † à latere non potest conferre beneficia spectantia ad præsentationem laici, *Clem.* 1. *& ibi gloss. in verb. Apostolicis de præb. c. dilectus, & ibi Pan. num.* 4 *de off. leg. c. cum dilectus, & ibi gloss in verb. præsentare, & Can. hoc tit.*
Octavo beneficia † jurispatronatus laicorum non comprehenduntur sub regulis reservatoriis, aut sub generali reservatione beneficiorum *gl. in c.* 2. *in verb. collatio de præb. in* 6. *& ibi Franc. n* 8. *Gemin. nu.* 11. *Lap. alleg.* 84. *num.* 6. *& alleg.* 96. Excipe si jus † patronatus competat laicis ex privilegio Apostolico, *Gemin. in c.* 2. *numer.* 12. *& ibi Franc. sub num.* 9. *& Can. de præb. in* 6. etiam ex causa augmenti doris, *Rot. Farin. decis.* 58. *num.* 5. *&* 6. *& decis.* 88. *par.* 1. *late annot. ad decis. Greg.* 15. 397. aut præscriptione, vel consuetudine, *Pan. in c. dilectus num.* 6. *de off. leg. & ibi Butr. num.* 11. *&* 12. *Zab. in Clem.* 1. *in* 7. *quæst. ut lit. pend. &c.* cuius non requiritur mentio, & ea facta in totum derogatur, *Fel. in tract. quando lit. Apost. noc. pat. eccl. in* 11. *& ult. limit. Cassad. dec.* 7. *num.* 4. *&* 5. *hoc tit. Covarr. pract. qu. c* 37. *n* 5. Legatus ea conferre potest, *Pan. in c. dilectis numer.* 6. *de off. leg. & ibi Can.* quid cessat ratio retrahendi laicos à fundatione, dotatione, & constructione ecclesiarum, & ad effectum derogationis præsumitur ex usurpatione potius, quam dotatione, *Mohed. decis.* 10. *nu.* 1. *&* 2. *hoc. tit. Butr. in d. c. dilectus sub num.* 12. *de off. leg.* Amplius habet † patronus ecclesiasticus, qui unum præsentat infra sex menses, *c. eam te c. cum autem in princ. hoc tit. c. unico §. fin. eod. in* 6. nec potest plures simul præsentare per vota alternativa, *gl. in verb præsentare in fin. in Clem.* 2. *hoc tit. & ibi Can.* aut ex intervallo variare, sed prior præsentat⁹ jure potior est; *c. cum autem in fin. hoc tit.* quia eius præsentatio habet vim electionis, *Pan post Inn. in d. c. cum autem num.* 3. Secundo custodia † ecclesiarum vacantium pertinet ad patronum ecclesiasticum, & non ad laicum, *c. cum nos de off.* 38 39 40 41

de off. ord. & ibi Pan. Excipitur custodia parochialis ecclesiæ vacantis, cui Episcopus idoneum constituit Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione, qui onera eius sustineat, donec ei de rectore prouideatur: *c. expedit in princ. sess.*
42 24. Tertio præsentatus † debet rationem reddere administrationis temporalium patrono ecclesiastico non laico, non tamen stricte, dicendo, quid expendat quotidie de victualibus, sed in genere, *c. ex litteris in fin. hoc tit. & ibi Pan sub num.* 3. *c. in Lateranensi de præb. & ibi Pan. num.* 3. *& seqq. & Can.* Patroni in ijs, quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere, neque visitationi oramentorum ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum prouentibus se immisceát, nisi quatenus id eis ex institutione, & fundatione competat, sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in vsus ecclesiæ expendi curent, *c. Patriarcha §. fin. sess.* 24. quia patroni etiamsi sint clerici ex iurepatronatus non consequuntur ius administrandi bona ecclesiastica, *c. præterea hoc tit. & ibi Panor. c.* 1. 16. *q.* 5. Quarto si imponi-
43 tur † collecta Episcopo de per se, & patronis clericis de per se, ecclesiæ patronatæ contribuent cum patronis, & non cum Episcopo, *c. cum & plantare, & ibi Anch. in fin. Ioan. Andr. num.* 7. *de priuil.* Quinto patronus ecclesiasticus præsentans † non idoneum
44 priuatur ea vice, *cap. sicut in fin. de suppl. negl. præl. c.* 3. *in fin. de eccl. ædif.* Laicus quoque præsentans indignum priuatur ea vice, & fit deuolutio ad habentem institutionem, *Pan. in c. cum vos num.* 5. *& 6. de off. ord. Rot. decis.* 5. *in fin. de iurepatr. in nou. Roch. in tract. de iurepatr. in verb. honorificum sub nu.* 16. *Prob. ad monachi in c. si tibi absenti num.* 43. *de præb. Gar. c. de benef. part.* 10. *c.* 3. *num.* 4. *&* 5. Potest variare, vt dictum est, superiori datur semestre à die notitiæ ad conferendum, licet deuolutio fiat à patrono laico, qui tantum habet quadrimestre, *Pan. in c. quia diuersitatem num.* 8. *de conceß. præb. & ibi Can. Pan. in c. fin. num.* 7. *de iurepatr & vtrobique Can. Innoc. in c. licet de suppl. negl. præl. Rot. decis.* 6. *hoc titul. in nou. Lamb.* 3. *part.* 2. *lib. quæst.* 2. *art.* 8.
Sexto † summus Pontifex, & legatus à latere 45
suo iure conferunt beneficia iurispatronatus ecclesiastici, etiam sine patronorum consensu, & nulla facta mentione, nec derogatione huiusmodi iurispatronatus, *Fel. in tract. quand. lit. Apost. noc. patr. eccl. in* 3. *limit. c. cum dilectus hoc tit. Cassad. decis.* 4. *num.* 11. *de probat.* Septimo beneficia iurispatro-
natus † ecclesiastici comprehenduntur sub 46
generali reservatione, & sub regulis reseruatoriis, *gloss. in verb. collatio in c. de præb. in* 6. *& ibi Franc. num.* 3. *Gemin. num.* 11. *& Can. communiter, Mand. in reg.* 1. *reseruat. q.* 10. *num.* 5. Hinc versus, Clericus, & Laicus distant per plura patroni, pœnitet, & tempus, subiectis, pœnaque forsan: in eo conueniunt, quod patronus clericus, & laicus scienter præsentans criminosam, vel alias notorie indignum, priuatur ea vice potestate iterum præsentandi: *c. inter dilectos & ibi gl. in verb. post modum de excess. præl. Cresc. decis.* 11. *hoc tit. contra gl. & Ioann. Andr. in c. cum vos de off. ord.* Iuripatronatus † mixto clericorum, & 47
laicorum derogatur in totum, *Rot. decis.* 46. *de conceß. præb. in antiq. arg. c. contingit & ibi glos. mag. & Can. & c. per tuas de arb. Couarr. pract. quæst. c.* 36. *sub num.* 4. *vers. tertio opportune*, de eo debet fieri mentio, *Cassad. decis.* 7. *in fin. Achill. decis.* 3. *num.* 2. 7. *&* 8. *hoc tit. Put. decis.* 157. *lib.* 3. *num.* 4. *&* 5. *attestatur de vsu Curiæ. Anch. in c. cum propter sub num.* 4. *circa fin. hoc tit.* beneficia iurispatronatus mixti non comprehenduntur sub regulis reser-

reservatorijs, & generali reservatione, *Achill. decis. 3. hoc tit. Fel in tract. quand. littera Apost. noc patr. eccles. in 6 ampliat. Mandos. in reg. 1. reservat. q. 10 n. 8.* Legatus à latere ea conferre non potest. *Pan. in c. dilectus n. 5. de of. leg. & ibi Can. & in c. fin. in fin. hoc tit. Gemin. in c. vnico §. fin. in fin. eod. in 6. & ibi Anch. n. 6.*

48 Præsentatione à † laico infra quadrimestre, aut à clerico infra sex menses facta, si episcopus, vel alius habens instituere, infra sex menses non instituat, non deuoluitur potestas instituendi ad superiorem, sicut seruatur in eo, qui habet conferre quia nullibi statuitur tempus ad institutionem faciendam, vnde tempus est arbitrarium, *Pan. in c. 2. n. 12. de concess. præb. qui allegat dec. Rot. Rom. Anch. in Clem. 2. in fin. hoc tit. Garc. de benef. part. 10. c. 4 n. 1. & per totum.* oportet itaque quod præsentatus recurrat ad superiorem habentis instituere, qui illi præfiget terminum, & si non instituti infra terminum, ipse supplebit, *Pan. in d. c. 2. num. 12. & 13. de concess. præb. Pan. in c pastoralis. nu. 5. & 6. hoc tit. Garc de benef. part. 10. c. 4. num. 5. & seqq.* vel quod appellet ab iniusta denegatione institutionis, *Pan. in d. c. pastoralis n. 5. & seqq. Garc. de benef. part. 10. c. 4. n. 9. plures citans.* Episcopus qui præsentatum idoneum malitiose recusavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellitur: *d cap. pastoralis hoc tit.* Per mortem præsentati, qui non fuit institutus non inducitur nova vacatio, sed vacet per mortem primo, *c. si electio de elect. in 6. Put. decis. 194. libr. 1. Rot. decis. 8. hoc tit. in nou. Card. Seraph. decis. 1446. numer. 1. & seqq. Clem. 1. & ibi gl. in verb. collato & Vital. num. 47. vt lit. pend. &c.* & ab eius obitu currit de novo tempus à iure præfixum patronis ad præsentandum, *arg. c. si electio de elect. in 6. Rot. decis. 8. de iurepat. in nou.*

Patroni sive † laici sive clerici non possunt seipsos præsentare ad vacantem Ecclesiam, vt evitetur vitium ambitionis, & sit differentia inter præsentantem & præsentatum, nec immediate per se, *c. per nostras hoc tit. c. fin. de institution.* nec mediante procuratore à se constituto postquam beneficium vacavit, *Lambert. de iurepatr. art. 9. 8. quæst. princ. 1. part. lib. 2.* antequam beneficium vacet, procuratorem constituere non possunt ad præsentandum, nisi generalem ad omnia bona, ac etiam ad præsentandum, nam speciale requiritur mandatum, *Pan. in c. cum dilecta n. 6. de concess. præb. & ibi Can. Lambert. de iurepatr. 17. art. 4. quæst. princ. 1. part. 2 lib.* ex iusta causa absentiæ vel alia, ne detur occasio mortis captandæ beneficiati, sicut non possunt promittere se præsentaturos ad beneficium vacaturum, *c. fin. de concess. præb. & ibi Pan. n. 6. & Can. communiter Garc. de benef. part. 10. c. 1. n. 14. & 16. & seqq. Limitat. 4. modos Greg. 15. decis. 420. n. 3. & seqq. & ibi annot.* Limita primo, quia † patronus compatronum & pater filium præsentare potest, 50
c. consuluit, & ibi gloss. pen. & fin hoc tit. Rot. diuers. decis. 185. part. 2. Secundo, limita quando episcopus sponte & motu proprio beneficium patronatus ipsi patro non confert, *Pan. in d. c. per nostras n. 3. & 4.* Tertio, limita, quia donatarius Iurispatronatus, cui ex toto concessum fuit Iuspatronatus, potest donatorem præsentare, quia præsentat nomine proprio & Dominus esse patronus desinit, secus si non est vere donatarius, sed patronus concessit pro ista iure iuspræsentandi, quia is facit cuius nomine fit, *c. ex insinuatione, & ibi Io. And. n. 3. Pan. n. 7. & Can. communiter hoc tit.*

Collatio ordinarij † infra tempus ad præ- 51
sentandum à iure concessum valida est, si patroni infra dictum tempus non contradicant,

cant, *Felin. in c. cum Berthold. sub numer. 10. vers. 3. adverte de re iud. Cassad. decis. 2. numer. 4. de loc. Rot. divers. decis. 77. numer. 4. part. 1.* etiamsi collatio facta sit de beneficio absque mentione iurispatronatus, *Rot. decis. 10. hoc tit. in antiq. Caputaq. decis. 189. part. 3. arg. l. ingenui, & l. fin. C. de ingen. manum.* & per eam status vltimus quasi possessionis præsentandi patronorum non turbatur, *Caputaq. decis. 189. part. 3. Bell. decis. 107. l. 3. § in amittenda, & ibi gl. in verb. animo, solo l. quemadmodum ff. de acq. possess. & vtrobique DD.* si contradixerint, est nulla ipso iure, *d. c. ex insinuatione, & ibi Pan. n. 3. per illum tex. c. decernimus 16. quæst. 7. Bell. decis. 163. Caput. decis. 133. part. 1. Felin in d. c. cum Berthold. sub. n. 7. vers. institutio, vbi limitat sex modis de re iud. Garc. de benef. part. 5. c. 9. §. 1. n. 231. vsque ad ad fin.* ideo quando provisus auctoritate ordinaria de beneficio iurispatronatus laicorum, possessione subsecuta petit novã provisionem cum de rogatione iurispatronatus attenta possessione, in fine huiusmodi derogationis additur clausula, & patronis non reclamantibus, vel pro medietate, *Mandos. de sign. grat. tit. nova provisiones, vers. quan-*

52 *do provisus.* Collatio Papæ † cum narrativa, quod beneficium sit iurispatronatus laici, si non sit obtenta derogatio, vel obtenta sed invalida, non valet, *Fel. in c. cum inter priorem n. 4. in fin. de except. Mohed. decis. 6. in fin. hoc tit.* nec reconvalescit, si patronus intra tempus non præsentat, *Put. decis. 6. hoc tit. Mand. de sign. grat. tit. derogationes iurispatronatus vers. quæro quid si non sit obtenta, & vers. sequent.* status beneficij non constituitur ex provisione Pontificis, nec immutatur iuspatronatus laicale, nec possessio illius impeditur etiam derogando, quia Papa in dubio non intendit præiudicare patronis laicis, *Dec. cons. 126. Achill. decis. 13. hoc t. Felin. in tract. quand. lit. apost. noc patr. in princip.*

Plures † patroni quando ipsi habent præsentare, vt collegium, debent omnes convenire, & vocari ad actum præsentationis, alias nõ vocati possunt agere de cõtemptu, *c. ea noscitur de ijs, quæ fiunt à prælat. &c. & ibi Rot. decis. 19. de præb. in antiq.* quando præsentant vt singuli, † potest quisque per se præsentare, vel aliqui eorum alijs non vocatis, *Io. And. in c. quoniam n. 4. h. t. approbatus à Rot. Cas. decis. 1. & 2. hoc t. licet Pan. in d. c. quoniam nu. 14. aliter sentiat per l. & suum hæredem in fin. & ibi Bart. ff. de pact. Garc. de benef. part. 5. c. 9. §. 1. n. 222. vsq. ad n. 231.* quod si vnus † ex pluribus patroni solus præsentaverit, valet præsentatio, quia est actus dividuus, qui ab vno fieri potest, & lapso tempore alij videntur consentire, quia lapso tempore non possunt dici contẽpti, sed ipsi ius suũ contempsisse, *Zab. in Clem. 1. sub. n. xj. vers. sed post longã cogitationem de suppl. neg. prælat. Achill. decis. 4. n. 13. & 14. de præb.* quando veniunt ex eodẽ iure, secus si veniant ex diverso iure, *Rot. divers. decis. 229. par. 1. l. servitus & l. seq. l. si communem ff. quem serv. amitt. l. arboribus §. fin. circa finem ff. de vsufr. &c.* vbi sunt plures hæredes † vnius patroni, qui habent vnicã vocem, quia in iurepatronatus succeditur in stirpes, & non in capita, quantũ ad ius præsentandi, quilibet illius vocis habet suã partem, sicut si vnus esset patronus, & suum votum divisim exprimere poterit, licet honestius fieret coniunctim, *Clem. plures hoc tit. & ibi gl. 1. mag. & Can. Ioan. Andr. in d. c. quoniam in fin. nu. 4. hoc tit.* & patronis † discordantibus ille præficitur si sit idoneus, qui pluriũ patronorum voces habuerit, aut si hoc sine scandalo esse non potest, Episcopus ordinabit Ecclesiam, *c. quoniam hoc tit.* in alijs vero iuribus patronatus, vt in iure præstationis alimentorum, defensionis, & similibus,

53 (margin at "Plures"), 54, 55, 56, 57

libus, *de quibus in c. nobis hoc tit.* succedunt in capita, & æqualiter, licect inæqualiter sint hæredes, *Anchar. in Clem. plures num. 2. seqq. hoc tit.*

58 Contingit sæpius, † quod propter controversiam sive litem ordinatio, & institutio Ecclesiæ differatur, & si quidem lis est inter episcopum, & præsentantes, forte episcopo ignorante eos fore patronos super jure patronatus, aut constat præsentantes esse patronos, & quæstio est super idoneitate præsentati utroque casu Episcopus, donec quæstio finiatur, ponet in Ecclesia Oeconomum, si jus patronatus sit laicale, c. *cum vos de off. ordin.* nam si juspatronatus est ecclesiasticum, ipse patronus habet custodiam Ecclesiæ vacantis, *Pan. in d. c. cum vos num. 4.* neutro casu lapso tempore ad præsentandum episcopus potest ordinare Ecclesiam, *d. c. cum vos Pan. in c. quoniam num. 7. hoc tit.* Aut contentio est inter ipsos patronos de quasi possessione jurispatronatus, vel etiam de proprietate jurispatronatus, nullo eorũ possidente, & expectat episcopus, postquam ecclesia vacaverit, ad sex menses, si sint clerici, *c. eam te hoc tit.* aut ad quatuor menses, si sint laici, & providet ecclesiæ de persona, salvo in posterũ jure ejus qui evicerit, c. *quoniam c. si vero c. cum propter hoc tit.* qui potest ab episcopo provisũ repræsentare; ut per hoc sit in quasi possessione sui juris, nec postea vexetur de facto, *c. si vero in fin. & ibi gl. fin. hoc ti.* currit enim patronis se mutuo impedientibus tempus ad præsentandum, quia patroni consequuntur jurispatronatus ex gratia, justa ratione fundata, & in corpore juris clausa, & permissione quædam, & tolerantia Ecclesiæ, c. *quoniam & ibi Panor. in 1. not. & num. 5. & 6. hoc tit. Rot. divers. decis. 385. num. 2. part. 1.* quod si de proprietate jurispatronatus sit quæstio, & constet quod alter possidet, sola enim credulitas, quod sit, & habeatur patronus absque possessione non suffragatur, possessor cui de possessione quæstio non refertur, vel de cujus ultima, & immediata possessione constat, quæ in his solum attenditur, c. *cum Ecclesia sutrina de caus. poss. & propr. l. si is qui §. si quis bona fide ff. de usucap. l. qui fundum §. qui bona fide ff. pro empt. Oldr. cons. 312. num. 2. circa fin.* præsentabit pendente lite proprietatis, *c. ex litteris, & ibi gl fin. mag. & Can. c. consultationibus & Io. And. in c. quoniam sub n. 7. hoc tit.* & præsentatus ab eo præfertur præsentato à vero patrono, & non removetur, licet juspatronatus à vero patrono postea evincatur, propter hoc tamen nullum fit præjudicium vero patrono in posterum *d. c. consultationibus, & ibi glos. & DD. hoc tit. Pan. n. 9.* ratio est, quia præsentare est fructus industrialis, cum præsentatio fieri debeat de idoneo intra legitimum tempus, *Pan. in c. consultationibus sub n. 3. vers. sed ratio decidendi h. t.* quos bonæ fidei possessor facit mero jure suos, sed ex æquitate tantum tenetur illos restituere, *§. si quis à non domino & ibi DD. instit. de rer. divis. l. & ex diverso, & ibi gloss. mag. in verb. non habendam, & Bart. num. 5. & 6. & ibi DD. ff. de rei vendic.* quæ æquitas cessat in præsenti casu, cum nulli alii fructus producantur, quos possit bonæ fidei possessor lucrari, *Rip. in c. cum ecclesia num. 93. in fin. de caus. poss. & propr.* Aut certum est omnes esse patronos, & tunc si discordant in præsentando episcopus præferet præsentatũ à majore parte patronum, si est idoneus, & sine scandalo fieri potest, alioquin episcopus ordinabit ecclesiam ex ratione præallegata, quia juspatronatus innititur gratiæ, *c. quoniam h. t.* si præsentati pares sint in votis patronorum, & meritis, gratiam potest facere episcopus uni ex eis cui vult, ut supra dictum est, *c. si forte 63. dist. c.*

cum autem hoc tit. aut nolunt aliquem præsentare, & episcopus reliquias existentes in capsis extra altaria de ecclesia auferet, & eiusdem ecclesiæ ostia claudet, ut nullus in ea celebret, antequam unũ eligant presbyterum. c. 1. & 2. *hoc tit. & ibi DD. c. si plures & ibi gl. mag. ponit hanc distinctionem & Can. 16. quæst. 7. late Garc. de benef. part. 5. c. 6. n. 20. & seqq.*

59 Acquiritur quasi † possessio præsentandi ex unico actu præsentationis, & institutionis cum bona fide, quæ sortitæ fuerint effectum, per adeptionem possessionis beneficii à præsentato, & instituto, *d. c. consultationibus, & ibi DD. Mobed. decis. 10. in princ. hoc tit. c. querelam de elect. Rip. in d. c. cum ecclesia nu. 90. & seqq. ubi ponit sex requisita ad acquir. hanc quasi poss. de caus. poss. & propr. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. competens alicui qu. 14.* & non requiritur titulus, sive agatur inter patronos, sive contra ordinarium, *c. cum ecclesia Sutrina & ibi gloss. in verb. ult. & verb. brevitatem temporis in princip. & Can. de caus. poss. & propr. c. si de beneficio ibi uno, vel plurib. de preb. in 6. Freder. de Sen. consf. 234. n. 4. Cald. cons. 12. hoc tit. Achill. decis. 5. hoc tit.* sed & consensus à patrono præstitus in permutatione beneficii constituit ipsum in quasi possessione omnium, ac juris præsentandi, *Rot. divers. decis. 792. n. 8. part. 1. Freder. de Sen. d. cons. 234 sub num. 4. vers. unde cum appareat Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. competens qu. 15. Pan. in c. 1. num. 3. & 4. de relig. domib.* & quasi possessio præsentandi ad beneficium vacans per resignationem, extenditur ad beneficium vacans per obitum, *Mobed. dec. 40. n. 4. hoc tit. Pan. in d. c. 1. de relig. domib. Io. Andr. in c. quod alicui gratiose de regul. jur. in 6. in Mercur. numer. 10.* & generaliter quando plures actus ab aliquo jure dependent, per exercitium unius actus acquiritur possessio totius juris universalis, *Ioan. Andr. in c. quod alicui gratiose num. 10 de regul. jur. in 6. Pan. in c. 1. numer. 3. & 5. de relig. domib. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. competens alicui quæst. 15.* nisi alius sit in exercitio, & possessione aliorum actuum jurispatronatus: *Pan. in c. dilectus in fin. de c. monach. Cresc. decis. 2. hoc tit. Roch. de Curt. de jurepatr. in d. verb. competens alicui quæst. 15.* patronus præsentans præservat possessionem aliorum compatronorum, quos constat per prius fuisse in quasi possessione præsentandi, *Calder. Cons. 18. de jurepatr. Put. decis. 290. libr. 2. Roch. de Cur. in tract. de jurepatr. in verb. competens qu. 17. Greg. 15. decis. 417 num. 9. & seqq. & ibi annot. & decis. 452. num. 9. & seqq.* bonæ fidei possessor censetur, qui non habet notitiam rei alienæ, *Pan. in c. auditis n. 13. & seqq. de præscr.* vel qui credit titulum specialem intervenisse probabili credulitate ductus, ut quia audivit à fide dignis, vel est fama viciniæ, *Pan. in c. cura pastoralis num. 6. Mobed. decis. 10. in princ. hoc tit.* sicut ille dicitur male fidei, qui habet notitiam rei alienæ, *c. si virgo 34. qu. 1. & 2.* cui per unicam præsentationem factam, & admissam non acquiritur quasi possessio jurispatronatus, & sequens præsentatio non est admittenda, imo facta & admissa quandocumque constito de mala fide, debet cassari, *d. c. consultationibus in fin. & ibi Pan. n. 4. & seqq.* præsertim si fuerit facta à laico, *Cresc. dec. 5. in princ. hoc tit. c. sacrosancta & ibi gloss. pen. c. massana, & ibi gloss. 1. & Can. de elect. Pan. in c. consultationibus num. 5. & 8. hoc tit. Alex. cons. 71. vol. 4.* quia malæ fidei possessor tenetur indistincte ad restitutionem fructuum, *§. si quis à non domino in fin. Instit. de rer. divis. l. si fundum C. de rei vend. gloss. mag. in c. gravis in verb. fructus de restit. spol. Rot. decis. 7. hoc titul. in nov.* cum itaque restitutio fructuum juris præsentandi fiat per

per remotionem instituti, bene sequitur, quod cassanda venit institutio: *Pan. in c. cum ecclesia sutrina num. 26. de caus. poss. & propr. & in d. c. consultationibus nu. 4. & seqq. hoc tit. & ibi DD.* ex unica autem præsentatione præsumitur mala fides, ex quo ista possessio est jure resistente, cum omnia beneficia præsumantur libera, & non serva, *Inn. in c. 2. num. 6. de in integr. restit. Pan. in d. c. consultationibus num. 8. Rip. in d. c. cum ecclesia sutrina num. 92. ubi ampliat duob. mod. de caus. poss. & propriet.* nisi ex conjecturis probabilibus tollatur præsumptio malæ fidei enumeratis à Rip. in d. c. cum ecclesia sutrina, *Pan. in c. si diligenti n. 16. de præscript. & ibi Fel. num. 4. & seqq. & Can.* aut si colliticantes faterentur beneficium esse jurispatronatus, *Cresc. decis. 5. hoc tit. Innoc. in c. 2. num. 4. & 6. de in integ. rest. & ibi Can. Bart. in l. celsus num. 17. & seq. ff. de usucap. & ibi DD. Rip. in c. cum ecclesia n. 96. de caus. poss. & propr.* vel præsentatus fuisset in possessione beneficii per 25 aut 30. annos, *Put. decis. 186. lib. 1 & decis. 237. lib. 2 Pan. in c. consultationibus num. 8. in fin. hoc tit. Rip. in c. cum ecclesia sutrina n. 99. & seqq. de caus. poss. & propr.*

60 Iuspatronatus † antiquum difficillimum est probatu, cum non sufficiat probatio continuæ possessionis 40. annorum & ultra, ex quo certis modis acquiritur, de quibus dictum est supra in princ. tit. *Archid. in c. 1. sub nu. 1. vers. item nota quod esse patronum hoc tit. in 6. & Can.* Diversa sunt esse patronum, quod respicit petitorium, & esse in possessione, quod respicit possessorium, nec sequitur, possideo, ergo habeo jus in re, nihil enim commune habet proprietas cum possessione, *l. naturaliter l. commisceri ff. de acq. possess.* quantum ad præsentatum prodest possessio, cum præsentatio debeat ab eo fieri, qui est in possessione, uti dictũ est, *c. consultationibus hoc tit. c. querelã de elect.* Prodest etiam possessio ad præsumendum eum esse patronum, qui probat multitudinem præsentationem per successiva tempora, & legitimam consequentiam: *l. si filius, & ibi gl. in verb. detinuit C. de petit. hæred. Bald. in l. cum super C. de rei vend. Franc. in c. 1. nu. 5. hoc tit. in 6.* verum quia per Concilium Tridentinum † derogatur non solum titulo privilegii, præscriptionis, consuetudinis, & alterius cuiuscumque concessionis, sed etiam possessioni cuiuscumque jurispatronatus aliter acquisiti, quam ex fundatione constructione, vel dotatione; ut quasi possessio possit suffragari, est docendum de legitimo titulo tam in petitorio, quam possessorio, etiam manutentionis, ac spolii: *Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gl. 18. num. 23. & seqq. qui refert declarationes interpretum Conc. Trident. Mobed. decis. 2. hoc tit. Caput. decis. 132. part. 2. Greg. 15. decis. 222. & ibi annot. Garc. de benef. par. 5. c. 9. num. 99. & seqq.* sed si ordinarius causa cognita juxta formam Concilii Tridentini semel approbavit juspatronatus, & instituit præsentatum, tunc quantumvis postea multoties idem beneficium vacare contingat, licet de eodem jurepatronatus convertatur sufficit patrono sua quasi possessio, *Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 18. num. 26. & seqq. qui refert declarationes interpretum Conc. Trid.* Præterea juspatronatus † probatur per famam in antiquis, quãdo adest longissima possessio, & adsunt judicia, *Achill. dec. 6. hoc tit. Rot. divers. decis. 792. part. 1. Bald. in l. cum super C. de rei vendic. Cassad. decis. 2. num. 4. de probat. plures citans. Dec. cons. 173. num. 4. & seqq. Garc. de benef. part. 5. cap. 9. num. 81. & seqq.* per tria instrumenta antiquissima, in quibus enunciatur spectare juspatronatus de jure, vel consuetudine, dummodo dicta instru-

61 (margin, beside "num † derogatur")

62 (margin, beside "terea juspatronatus †")

menta sint rogata à diversis notariis, secus si rogata fuerint ab uno, eodem notario, *Achil. decis.7.& 8.hoc tit.Franc. Aret. in c. cum causam num. 17. de probat.* confessionem partis factam in nova provisione, *Put.decis.36. lib. 3. l. cum precum C. delib. caus. Greg. 15. decis. 452. num. 1. & ibi annot.* necnon etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat; *c.sicuti sess.25.*quia habet vim privilegii: *l.hoc jure §.1. vers. ductus aquæ ff.de acq.quot. & ast.c.super quibusdam §. præterea de verb.signif.c.1.in fi.de præscript.in 6.*
63 dato statu † jurispatronatus beneficii, præsumitur ex fundatione vel dotatione, *Cassad. decis.4.in princ.de probat.& dec.7.de jurepatr. in princ Put. decis.394. lib. 2. & 36. lib. 3.c. pia mentis 16. qu. 7. & ibi gloss.mag.*ac etiam in parochianis, & aliis magnatibus potentibus per tempus immemorabile, *Pan. in cap. querelam nu.9.in fin.de elect. Achill.decis.4. hoc titul. plures cumulans, pulchre Put.decis.206.*
64 *lib. 1.* Concilium Trident. † in personis, familia potentibus, & universitatibus etiam parvis, *Rot.Farin.decis.481.in princ. part. 1.Butr.in c.dilectus num.12.de off.leg.d.c.sicuti §.in iis vero personis, seu universitatibus sess. 25.ponderando dictionem, seu, Bart. in l. si quis ita ff.de aur. & arg. leg. & ibi DD.* sola probatione immemorabilis non contentatur, sed ultra probationem præfatam, requirit aliam probationis speciem per scripturas authenticas de continuatis præsentationibus per spacium quinquaginta annorum, quæ omnes sortitæ fuerunt effectum, *c. sicuti §. in iis vero personis sess.25.Rot.divers.decis. 409.part. 1.& decis.199 par.2.Garc.de benef.part. 5. c. 9.num.98.& seqq. usque ad num.115. Gonz. super reg.de mens. & alt.gl.18.num.63. usque ad nu. 107.* & inducit formam propter verba, non aliter, *Rot.divers.d.decis.199. num.4. Ias. in l.1.num.7.& seq. ff. delib.& posth. & ibi DD.Fel.in c. cum dilecta sub num. 6.vers. quintum signum, & ibi Can.de rescript.*quibus probatis quilibet titulus etiam ex fundatione, & dotatione à potente allegari potest, *l.3. §.si aquam vers. ductus ff.de acq. quot & c.c. super quibusdam & ibi gloss.in verb.non extat memoria alleg.concord. de verb.signif.* nisi constaret de initio contrario, & aliis prioribus præsentationibus per alios factis: *Put.decis. 426.libr.2.cap.2. & ibi post gloss. Can. de purg. vulg. c. consuetudo dist. 8. c. cum Bertholdus §. licet autem de re jud. & ibi Can.* in aliis vero reliquit in dispositione juris communis, *Rot. divers.decis.331. num.1. part. 2. & decis.798. sub num.4.vers.non obstat part. 1. l. præcipimus in fin C. de appell. & ibi gloss. fin. l. sancimus in princip. & ibi gloss. & DD. C. de testam. Gonz. super reg.Cancell.de mens. & alter.gl.18.nu.31. usque ad n.63.*

In præsentatione, † & institutione non 65
est necessaria expressio obtentorum, quia præsentatus nihil petit, sed patronus, qui præsentat, ipse supplicat, & institutio pendet ex officio Episcopi, vel alterius habentis instituere, *gl. in Clem. fin. in verb. collationem de off.ordin.& ibi Zab.in 15.qu.Imol.sub num. 14.Anch.n.3.Rot divers.decis.530. part. 1.* Institutio præsentati † non debet fieri juxta 66
dispositionem c.fin.de elect.in 6.nisi quando talis consuetudo proponendi edicta esset in loco, *Bellam.decis.619. Crescent. decis. 12. hoc titul.arg.cap. cum in illis, §. illis vero, & ibi Host. & §.cum autem de præb. in 6. licet aliter sentiat Garc.de benef. part. 9.cap. 4.num.1. & seqq. usq. ad num. 16.* Præterea *per d. c. fin.* tantum institutio annullatur, & firma remanet præsentatio in tempore facta, quæ potest admitti, & institutio de novo peti ab Auditore dato à summo pontifice, in Romana Curia, *Clem. auditor de rescript. Cresc. decis.*

67 *decis.12.in fin.hoc tit.* Nominatus † à patronis, si ante præsentationem, aut etiam præsentatus, si ante institutionem, tanquam beneficiatus accipit possessionem, vel administrat in divinis, incidit in pœnam c. avaritiæ de elect. in 6. & ipso facto est privatus jure, si quod ei per præsentationem quæsitum fuerat, & redditur inhabilis ad consequendum amplius ex post, jus ad beneficium, vel in beneficio, ita quod amplius præsentari, & institui nequeat, quia *d. c. avaritia* habet locum in electione, postulatione, præsentatione, & aliis similibus, necnon in quibuslibet beneficiis, & sive quis simpliciter, & nullo quæsito colore, sive sub Oeconomatus, aut procurationis nomine, aut alio quæsito prætextu in temporalibus, aut spiritualibus per se, vel alium pro parte vel in totum administrat, *Franc. in c. avaritia n. 2. de elect. in 6 Lap. alleg. 8. sub n. 4. & ibidem in princ. plures cumulat differentias inter electionem, & præsentationem Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. honorificum qu. 39. Late Cresc. decis. 6. hoc tit. Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 11.*
68 *& plurib. seqq.* Causa jurispatronatus † est prophana ad effectum concedendi remissoriam in prima instantia, *Achill. decis. 11. hoc tit. faciunt not. per Pan. in Clem. dispendiosam num. 3. in fin. & num. seqq. de judic. & Zab. & Can. Selu. de benef. part. 1. qu. 7. num. 78. & 83.* etiam communitati, ac stante decreto c. 9. *sess. 25.* extra hunc casum est connexa spiritualibus causis, *Late Cas. decis. 1. de dilat. Put. decis. 56. & 199. lib. 1. Felin. in c. causam quæ n. 7. de præscript.*

Iuspatronatus vendi non potest, quia est spirituali annexum, *c. de jure c. præterea hoc*
69 *tit.* transfertur successione, † in qua non requiritur probatio descendentiæ à primo fundatore, sed sufficit probare descendentiam ab eo, qui fuit in quasi possessione præsentandi, *Molin. de primog. hisp. lib. 3. c. 7. n. 8. Greg. 15. decis. 349. attestans ita decisum in Rot. & ibi annot.* immo is qui est in possessione præsentandi, præsumitur descendere à veris patronis, & non tenetur suam probare descendentiam, *Rot. Farin. decis. 224. n. 9. in fin. part. 1. Card. Seraph. decis. 1334. nu. 8.* ac transit in filios etiam naturales, *Bal. in l. tam quam in fin. de fideic. Roch. de jurepat. in verb. competens n. 9 Lamb. de jurep. 1. part. lib. 1. quæst. 7. art. 13. n. 4. & seqq. Gig. de pension. qu. 16. num. 2.* nisi sit gentilitium, *§. vulgo quæsitus instit. de success. cogn. & ibi not.* aut requirat clericatum, ad quem non possunt promoveri absque dispensatione, *dictum est supra tit. de fil. presbyt. &c. Rot. Farin. decis. 112. part. 1.* ac propinquos hæredes patroni, *c. filiis 16. quæst. 7. c. constitutum 16. quæst. 1.* ac etiam hæredes extraneos, *c. considerandum c. si plures 16 quæst. 7. gl. 1. & mag. in c. filiis 16. quæst. 7. Innoc. in rubr. huius tit. Rot. decis. 385. n. 3. par. 1. divers.* masculos, & fœminas, *c. quoniam in vestitura, & ibi gloss. 16. quæst. 7. & Can. c. fin. de concess. prab. & ibi Can. Pan. in c. cum dilecta nu. 2. & 7. de concess. prab. & ibi Can.* nam si transit cum universitate in extraneum, *d. c. ex litteris & c. cum sæculum hoc tit.* fortius transit cum hæreditate in hæredes institutos à patrono, *Rot divers. decis. 385. nu. 3. part. 1. Anchar. Cons. 81. Cald. cons. 4. hoc tit. Lamb. de jurepatr. art. 5. 2. quæst. princ. part. 2. lib. 1. Covar. Var. resolut. lib. 2. c. 18. num. 7.* & in dubio magis hæreditarium, quam familiare, & gentilium est judicandum *Clem. plures, & ibi Card. in 6. quæst. hoc tit. Lambert. de jurepatr. 2. part. lib. 1. q. 2. per tot. Covar. var. resol. lib. 2. cap. 18. numer. 6. late Rot. Farinac. decis. 482. & decis. 675. part. 1. in quib. tradit quomodo iuspatronatus gentilitium probetur.* Ex hoc infertur, quod si pater instituit filium, vel filiam in re certa, & extraneum hære-

hæredem universalem, juspatronatus non
transit in filium, vel filiam, sed in hæredem
universalem, *Pan. in c. 1. num. 2. & 3. hoc tit.*
70 & si plures sint † hæredes, omnes simul effi-
ciuntur patroni, & juspatronatus est apud
quemlibet hæredem in solidum, licet sint
hæredes pro inæqualibus quotis, quoad
quemlibet ejus effectus: *c. 1. & ibi gloss. 1. hoc
tit. c. piæ mentis & ibi gloss. 1. in fin. 16. quæst.
7.* sicut & alia jura, quæ incorporalia sunt,
insolidum descendunt ad quemlibet hære-
dem, *l. via ff. de servit. & ibi gloss. fin. l. si sepul-
chrum C. de relig. &c.* præter sacerdotis præ-
sentationem, quod est apud omnes pro par-
te, ita quod apud nullum eorum sola sit, c. 1.
*& ibi gl. 1. hoc tit. & Can. Cas. decis. 2. num. 3.
eod.* & si forte in plures clericos, vel presby-
teros vota patronorum se diviserint, ille
præficitur ecclesiæ, qui majoribus juvatur
meritis, & plurimorum eligitur assensu, uti
dictum est: c. *quoniam hoc titul.* Si enim sin-
gulis in solidum competeret præsentatio,
occupantis esset melior conditio, c. *si à sede
de præb. in 6. c. si duo de procur. in 6.* quod est
falsum: si plures succedant uni ex duobus
patronis, omnes habentur loco unius, *Clem.*
71 *fin. hoc tit.* Iuspatronatus nō † potest dividi
inter hæredes, neque uni hæredum adjudi-
cari, *l. si sepulchrum C. de relig. Pan. in c. 1. nu-*
72 *mer. 2. & 3. hoc tit.* Sed possunt † libere sine
episcopi auctoritate convenire, ut alternis
vicibus præsentent, *Clem. fin. 2. resp. hoc tit.*
73 si adhæret † castro, villæ, sive comitatui
transit in hæredem absque alia corporali
apprehensione, quia dignitas sive castrum
videtur hoc jus præsentandi semper posse-
disse, licet successores mutentur: *Rot. decis.
1. hoc tit. in nov. Tiraq in tract. le mort. saisit le
vif. declar. 5. part. 1. Gail. observ. 62. num. 7. lib.
1.* statutum quod possessio transeat in suc-
cessores, & hæredes absque nova apprehen-
sione, habet locum in quasi possessione ju-
rispatronatus, quia quando statutum gene-
raliter loquitur, & potest recipere favorem
ecclesiarum, & clericorum, habet etiam lo-
cum in ecclesiasticis, *Caput decis. 211. part. 3.
Late Dec. in c. Ecclesia Sancta Mariæ num. 29.
& seqq. de constit. & ibi Can.* quando favor
Ecclesiarum versatur, sed non habet locum
contra ecclesiam, quia eo stante statuto non
transit ex opinione Rotæ quasi possessio
præsentandi in hæredem sine apprehensio-
ne, *Achill. decis. 5. de caus. poss. & propr. ubi re-
probat. dictum Lambert. in tract. de jurepatr. in
1. part. 2. lib. art. 22. l. cum hæredes ff. de acq.
poss. Greg. 15. decis. 222. num. 8. & ibi annot. Rot.
Farin. decis. 260. num. 4. part. 2. dicens Rot. non
sequi alleg. decis. Caputaq. 211. part. 3. Rot. Farin.
decis. 337. num. 3. parte 2. Gregor. 15. decis. 417.
num. 7. & seqq. & ibi annot.* Secundo, trans-
fertur † juspatronatus donatione, c. *ex insi-* 74
nuatione hoc tit. Quando laicus juspatro-
natus in Ecclesia sibi competens eidem, vel
alteri Ecclesiæ, aut religioso loco, aut clerico
pro ecclesia donat, vel confert, valet hujus-
modi concessio singulariter de per se facta
sine aliqua universitate, puta castro, villa,
gleba, *c. illud in fin. hoc tit. c. unico in princ. eod.
in 6. Rot. decis. 9. eod. in nov.* secus si fiat laico,
vel clerico nomine proprio, quia tunc de
per se non potest donari sine consensu epi-
scopi, *d. c. ex insinuatione & ibi gloss. pen. &
Can. pulchre Pan. in c. illud num. 3. & seqq. ubi
pulchre distinguit hoc tit. Franc. post Archid in c.
1. num. 2. eod. in 6. & ibi Can. Greg. 15. decis.
420. num. 1. & seqq. & ibi late annot.* nisi con-
cessio fiat compatrono, in qua episcopi con-
sensus non est necessarius, quia non est
proprio donatio, sed potius proprii juris re-
laxatio, cum quilibet patronus habeat jus
in solidum, *d. c. ex insinuatione, & ibi Pan. nu.
4. & Can. Achill. decis. 10. hoc tit.* si quidem do-
natio

natio fiat eidem ecclesiæ, cujus quis est patronus, extinguitur juspatronatus, & ecclesia efficitur libera *arg. c. significavit de censib.* quia juspatronatus est quædam servitus, *innoc. in rub. hujus tit.* quæ extinguitur, cum perveniat ad ecclesiam, cum res sua nemini serviat, *l. si quis ades ff de servit. urb. prad. l. quicquid ff. contrahor. &c.* Præfata locũ habent, quando juspatronatus in totum renunciatur ecclesiæ, cujus quis est patronus, alias si tantum renunciatur juri defendendi Ecclesiam retento jure patronatus, cum sit in damnum ecclesiæ, non valet renunciatio, & patronus se ab illo onere non potest eximere propter reciprocam obligationem, quæ est inter patronum & ecclesiam, c. *considerandum 16. qu. 7. & ibi gloss. & Can. Ioan. And. in c. 1. in verb. si competens & ibi Anch num. 3. hoc tit. in 6.* si fiat concessio alteri ecclesiæ, & loco religioso, amodo censetur juspatronatus ecclesiasticum, & non laicum, quantum ad præsentationem pertinet, c. 1. § *fin. hoc tit. in 6. c. dilectus el. 3. de prab.* & exactionem rationis administrationis temporalium, *Pan. in c. de monach. num. 14. de prab.* quia juspatronatus est personal non reale, & mutatur mutata persona, *Franc. in c. 1. § fin. num. 3 hoc tit. in 6. & ibi Can.* utroque casu episcopo, qui non adhibuit consensum, nullum fit præjudicium; c. 1. *in fin. princ. hoc tit. in 6.* Quod si fiat concessio jurispatronatus mixtim laico, & clerico, exempli gratia, quatuor ex senioribus Antianorũ, & præposito talis ecclesiæ, aut illi quatuor habent separatim unusquisque vocem unam, & præpositus unam aliam, & ratione majoris partis vocum dicitur juspatronatus laicorum, *Felin. in c. ex litteris num. 3. de constit. Roch. de Curt. de jure. patr. in verb. jus num. 16. plures allegans,* aut quatuor Antiani sunt vocati sub nomine collectivo, quo casu venirent pro una voce, & pro dimidia esset laicale, pro dimidia ecclesiasticum, *Cresc. decis. 4. hoc tit. l. fin. C. de impub. & aliis substit. & ibi Ias. num. 4. & seq. l. interdum, & ibi gloss. 1. & DD. ff. de hared. instit.* & quantum ad præsentationem, & exactionem rationis administrationis temporalium censetur ecclesiasticum, c. *unico* §. *fin. hoc tit. in 6. Pan. in c. de monach. num. 14. de prab.* quantum ad derogationem, & facultatem conferendi à legato à latere censetur laicale, quia dignitas, seu qualitas clericatus est attendenda, quando ex hoc resultat commodum, seu decus ecclesiæ; verum quando ex prædominatione qualitatis clericalis resultat incommodum, seu inferioritas ecclesiæ, tunc inspicitur potius laicalis qualitas, quod ex illa melioretur conditio ecclesiæ, *Fel. in tract. quand. lit. ap. noc. patr. eccl. in 6. ampliat. approbatus à Rot. Cresc. decis. 3. Achill. decis. 3. hoc tit. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. jus num. 15. plures citans,* Concessio jurispatronatus facta per ecclesiam laico sine consensu Episcopi non valet, c. 1. *hoc tit. in 6. Pan. in d. c. de monachis num. 13. de prab.* Tertio transfertur † permutatione jurispatronatus, c. *nemini 16. quæst. 7.* 75 Quarto transfertur cum universitate † sine auctoritate Episcopi, cujus vel 76 plenum, vel utile transit dominium, c. *ex litteris c. cum saculum hoc tit. Pan. in c. illud num. 3. & seqq. eod. Felin. in c. causam numer. 8. de præscript.* non autem jus pignoris, vel hypothecæ, c. *cum Berthold. de re jud.* quando est talis res, quæ sine expressione signi universalis universitatem in se continet, sicut est hæreditas, *Achill. decis. 9. hoc tit. Pan. in c. ex litteris nu. 13. & ibi Can. hoc tit. Fel. in c. causam qua nu. 8. de præsc. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. ipse velis, à quo causam habuit quæst. 8. & 9. & seqq. l. hæreditatis 1. & 2 ff. de verb. signif.* bonorum, *l. bonorum la. 2. ff. de verb. signif.* dos cui juspa-

jus patronatus est annexum, *Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. ipse velis, à quo causam habuit num.62.quæst.28. Zab. in Clem. plures in 6.q.b. tit. Tiraq. de leg. connub. gloss. fin. num.5. & seqq. Garc. de benef. part.5.c.9.§.1.num.147. usque ad num.186. Pan. in c. cum dilecta nu.8. de concess. preb.* villa, castrum, quæ in se continent jurisdictionem & honorem, *Innoc. in d. c. ex litteris num.1.2.& 3. Pan num. 10.& seqq. late Garc. de benef. part.5.c.9. à nu. xj. usque ad 36.* non autem fideicommissum universale, *l. quia perinde §. restituta, & ibi post gloss. Bart. & DD. ff. ad Trebell. l. si operarum ff. de oper. libert. Covar. var. resolut. lib.2.c.18. sub num.* 8. aut palatium, *Pan. in c. ex litteris, num. 14. hoc tit. & ibi Zabar. in 13. qu. Host. nu.*7. vel fundus, *Host. in d c. ex litteris num.7. & Can. Roch. de Curte de jur patr. in verb. ipse vel is à quo causam habuit*
77 *quæst.23. & num.* 43. sed decimæ & † alia spiritualia jura non transeunt cum universitate; ratio diversitatis est, quia cum jus patronatus non sit mere spirituale, sed spirituali annexum, non est mirum si annectatur universitati temporalium, sed mere spiritualia, cum in nullo communicent temporalibus, eis nec cum universitate, nec sine ea annecti possunt, nisi esset talis res, ut est præbenda quæ pariter in se habet & temporalia, & spiritualia jura, *Innoc. in d. c. ex litteris num.1. & ibi Can. Zab. ibi qu.* 10. *Host. circa fin. n.4. c. causam quæ de præscript.*

78 Privatur † patronus jurepatronatus ipso jure propter usurpationem bonorum etiam feudalium, jurisdictioum, fructuum, ad quarumcumque obventionum ecclesiæ; vel beneficii, ac impedimentum præstitum, ne ab eo, ad quem pertinent percipiantur, *c. fin. sess.22.* Secundo propter occisionem vel mutilationem rectoris, vel clerici, ac ejus posteritates usque ad quartam generationem nullatenus ad collegium clericorum admittuntur, neque in domibus regularibus alicujus prælationis assequuntur honorem, *c. in quibusdam de pœnit.* Tertio confiscatione omnium bonorum, *Pan. in c. nobis num.3. & in c. cum laici 10. num.3. hoc tit. & ibi Can.* Quarto tollitur jus patronatus præscriptione libertatis, *Rot. ponens omnia requisita decis.109 part.2. divers. Lamb. de jurepatr. lib.3. art.8. quæst.7. princip. Greg.15. decis.452. num.13. & ibi annot,* & aliis modis suis locis annotatis.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

Titulus XXXIX.

SVMMARIA.

1 *Censum imponere possunt quilibet in contractu censuali.*

2 *Summus pontifex ad judicium percepta libertatis seu protectionis.*

3 *Episcopus quando remittit jura episcopalia, concedit ecclesias piis locis, dedicat vel consecrat Ecclesias nec non tempore fundationis aut dotationis sibi vel alteri aut patrono solvendum.*

4 *Quilibet prælatus qui habet Ecclesiam pleno jure subjectam & jurisdictionem quasi episcopalem in loco.*

5 *Cæteri sacerdotes & clerici non possunt Ecclesias quibus præsunt facere censuales.*

6 *Census novos imponere aut veteres augere non possunt episcopi abbates aut alij prælati nisi subsistente causa.*

7 *Census ignorantiæ, id est, cujus causa ignoratur, reprobatur.*

8 *Census quoque per episcopum impositus Ecclesiæ per eum de manu laici exceptæ.*

9 Census

9 *Census solutio est præscriptibilis excepta illa quæ fit in signum subjectionis, ubi subjectio non præscribitur.*

10 *Census solvendus est ad antiquam monetam in qua fuit institutus vel ad ejus æstimationem si non sit in usu.*

11 *Exactiones & talias Episcopi & prælati imponere non possunt sed Episcopus debet esse contentus canonicis & consuetis.*

12 *Procuratio regulariter prælatis non præstatur pro officio sua impendendo.*

13 *Debetur primo ratione visitationis quando personaliter officium visitationis impendunt.*

14 *Visitare tenentur Episcopi & his majores propriam diœcesim per seipsos vel generalem Vicarium aut visitatorem, quotannis totam aut saltem majorem ejus partem ita ut tota visitatio biennio compleatur.*

15 *Metropolitani post plene visitatam propriam diœcesim non possunt visitare cathedrales ecclesias neque diœceses suorum comprovincialium nisi causa cognita & probata in Concilio provinciali.*

16 *Metropolitani officium in visitatione provincia.*

17 *Archidiaconi decani & alii inferiores in iis Ecclesiis ubi hactenus visitationem exercere consueverunt, debent assumpto notario de consensu Episcopi per seipsos tantum visitare.*

18 *Visitatores à capitulo deputandi prius ab episcopo debent approbari.*

19 *Abbates & prælati religiosorum visitant monasteria & monachos.*

20 *Legati ac Nuncij apostolici provincias sibi commissas.*

21 *Visitari quænam persona & quæ loca possunt per Episcopos & alios superiores prælatos.*

22 *Quot & quales personas episcopus potest sibi assumere in visitatione monialium in ipso actu visitationis & inquisitione facienda in capitulo.*

23 *In visitatione monasteriorum religiosorum.*

24 *In visitatione quam facit de proprio suo capitulo regulari aut sæculari.*

25 *Episcopi in omnibus iis quæ ad visitationem ac morum correctionem pertinent jus & potestatem habent etiam tanquam sedis apostolicæ delegati ea ordinãdi moderandi puniendi & exequendi juxta canonum sanctiones quæ illis pro subditorum emendatione ac diœcesis suæ utilitate necessaria videbuntur nec illis exemptio aut ulla inhibitio appellatio quærela etiam ad sedem apostolicam interposita executionem eorum quoquo modo impedit aut suspendit.*

26 *Abbates ordinum exemptorum capita & cæteri præfatorum ordinum superiores monasteria sibi subdita & pioratus suo quisque loco & ordine visitant etiamsi sint commendata & in eis non urgeat regularis observantia.*

27 *Ipsa quoque monasteria ordinum capita visitantur.*

28 *Monasteria quæ sub immediata sedis Apostolicæ protectione & directione regi consueverunt tenentur quolibet triennio se in congregatione redigere.*

29 *Iure decretalium tam exemptorum monasteriorum quã episcopo subditorum & canonicorum regularium Abbates atque priores proprios abbates non habentes de trienno in triennium salvo jure diœcesanorum episcoporum tenentur in singulis regnis sive provinciis commune capitulum celebrare ad quod universi conveniant apud unum monasterium ad hoc aptum.*

30 *Præsides à capitulo electi ordinariam habent jurisdictionem.*

31 *Visitatores deputati delegatam authoritate apostolica jurisdictionem.*

32 *Visitatorum officium.*

33 *Illi quoque qui habent Abbatias seu monasteria vnita suis mensis quo ad temporalia & spiritualia, cum speciali concessione iurisdictionis abbati prius competentis ius habent visitandi.*

34 *Vniversitates studiorum generalium per quos visitentur.*

35 *Visitatio ab Episcopo inchoanda est à capitulo cathedralis suæ ecclesiæ & ipsa civitate deinde perficienda per diœcesim.*

36 *Debet fieri in proprio loco quem vult visitare.*

37 *Si quidem visitat loca, quod sit eius officium.*

38 *Si visitat personas citra exercitium iurisdictionis aut cum exercitio iurisdictionis quod sit eius officium.*

39 *Visitator à locis visitatis pro diebus quibus visitationis officium personaliter exercebit, procurationem recipit, iuxta facultates Ecclesiarum sive in victualibus sibi ac suis frugaliter ministrandis siue in pecunia ex arbitrio eorum qui fuerint visitati.*

40 *Pœna visitatoris, sive ipse sive aliquis de eius familiaribus aliquid vltra procurationem accipiat, ac episcopi & aliorum qui officio visitationis non impenso procurationis nomine aliquid recipere præsumunt.*

41 *Procuratio quoque debetur episcopo quando consecrat ecclesias, altaria, reconciliat ecclesiam.*

42 *Procurationes præstantur legatis & nuncijs apostolicæ sedis quando transeunt vel cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam aut sicut in loco ad quem sunt destinati.*

43 *Vltra victualia recipiunt pecuniam pro vecturis & aquis mortuis, & alias expensas in veniendo & redeundo & alia servitia & subventiones in suis necessitatibus.*

44 *Ecclesia omnes tenentur legatum & nuncium apostolicum procurare.*

45 *Modus servandus in exactione harum procurationem.*

46 *Prælatus plus debito extorquens à subditis prætextu procurationis vel alterius servitij legato vel nuncio impensi extortum restituit & tantundem pauperibus erogat.*

47 *Procurationes quædam debentur ex consuetudine vel præscriptione vel pacto in fundatione vel consecratione apposito vel ex mera charitate.*

48 *Visitare limina apostolorum tenentur episcopi qui sedis apostolicæ subiacent ordinationi, vel à Papa confirmationem, consecrationem, aut pallium recipiunt.*

49 *Ex constitutione Sixti quinti omnes episcopi & his superiores prælati tenentur statutis temporibus visitare limina.*

EX proventibus ecclesiæ aliquando census, & nonnullæ exactiones soluuntur, & certis casibus dantur procurationes, de quibus nunc est dicendum. Census dici potest quicquid annuatim solvitur, c. *quæsitum in fin. 1. qu. 3. l. fin. C. fine censu vel reliq. fund. comp. non poss.* Deberi † potest privato ex contractu censuali, & non potest augeri, 1 quia in eo transit dominium omne in accipientem, & omnis possessio, c. *constitutus, & ibi glo. ord. in verb. iuxta ratam & marg. ibidem approbata per DD. de relig. domib. Bart. in l. 1. §. 1. num. 3. ff. de publ.* secus est in pensione quæ augeri potest, quia illam quis soluit ratione fructuum quos percipit de alieno, *Pan in c. prohibemus num. 3. hoc tit.* In dubio censualis res potius præsumitur, quam emphyteutica, *Cresc. decis. vnic. hoc tit. Ias. in l. 2. num. 41. & 42. post Albert. C. de iur. emphyt. Imol. in c. ad audientiam numer. 4. & seq. de reb. eccl. non alien. Mars. sing. 95. num. 2. c. constitutus de relig.*

de relig. domib. & ibi Pan. numer. 22. *& Can.* Præterea deberi potest summo Pontifici, Episcopo, prælato ecclesiæ &c. de quo videamus. Censum imponunt sibi solvendum
2 summus Pontifex † ad indicium perceptæ libertatis, aut perceptæ protectionis, *c. recepimus de privil. c. constitutus circa fin. de relig.*
3 *domib.* Episcopus, quando † remittit iura episcopalia, *d. c. constitutus*, concedit aliquas ecclesias, pijs locis de consensu suorum capitulorum, *c. pastoralis de his quæ fi a prœl.* dedicat, vel consecrat ecclesias, *c. Eleutherius* 18. *q.* 2. nec non tempore fundationis, vel dotationis sibi, *c. probibemus, & ibi glos. in verb. census hoc tit.* vel alteri, *c. quanto hoc tit.* aut patrono solvendum, *cap. præterea*
4 *de iurepatr.* Item censum imponit quilibet † prælatus, qui habet ecclesiam pleno iure subjectam, & episcopalem iurisdictioné in loco, non quidem ad vtilitatem suam, nisi aliquæ iura remittat, sed alterius ecclesiæ, vel pij loci ex rationabili causa, *c. præterea, & ibi Pan. n.* 3. *hoc tit. Pan in d. c. probibemus hoc titul. sub num.* 2. Census, qui solvitur Episcopo, aut inferiori prælato arguit subiectionem, *c. omnis anima hoc tit.* quia præsumitur quod solutio illis fiat ratione iuris episcopalis, vel quasi remissi, nisi ex adverso probetur, quod census solvatur ex aliqua alia causa, *d. c. omnis anima, & ibi Can. Panor. in c. quoniam num.* 4. *de privil.* si vero vna ecclesia soluit alteri censum, non arguit necessario subiectionem, *c. quanto, & ibi Pan. n.* 2. *hoc*
5 *tit.* Cæteri sacerdotes, & † clerici non possunt ecclesias, quibus præsunt, auctoritate sua, præsertim post decessum suum efficere censuales; personaliter vero ad solutionem census se possunt obligare, *d. c. præterea, & ibi Pan. nu.* 4. *hoc tit. c. de cætero de transact.* qui per collusionem iudicialem, vel extraiudicialem constituit ecclesiam censualem, illa privatur *c. cum clerici hoc tit.* Episcopi, abbates, vel alij prælati † novos cen- 6
sus imponere ecclesijs, aut veteres, etiam auctis ecclesiarum facultatibus, augere, vel partem redditum suis vsibus appropriare non possunt, *c. probibemus hoc tit. Clem. quia regulares* §. 1. *de suppl. negl. præl.* etiamsi in ecclesijs habeant iuspatronatus, *c. gravis hoc tit.* nisi subsistente causa rationabili, puta si accedat novum prædium, nova parochia, vel quid simile, *d. c. probibemus & ibi gloss. in verb. veteres & Can.* secus in procuratione quæ potest imponi, & augeri auctoritate Episcopi, *gl. in d c probibemus in verb. veteres per c. quanto hoc tit.* aut ecclesia sit de mensa ipsorum, quo casu possunt partem redditum sibi retinere, *Pan. in d. c. probibemus ante n.* 3. *per Clem.* 1. *de suppl. negl. præl.* novus census est, qui ab initio non fuit impositus, *c. scientes, & ibi gloss fin. hoc tit.* vel qui ab alijs ecclesijs non solvitur, aut imponitur ex causa canonibus non cognita, *c. ecclesiis hoc tit.* ratio prioris est, quia rei sacræ onus aliquod imponi non potest, cum sit extra commercium, ratio secundi est, quia census solvitur superiori in signum subiectionis, ideo non refert, an multum, vel parum solvatur, *c. constitutus de relig. dom. d. c. omnes anima, & Pan. d. c. probibemus n.* 3. *hoc tit.*

Reprobantur † census ignorantiæ, id est, 7
cuius causa ignoratur, etiamsi longo, aut longissimo tempore fuerit solutus, *c perveni hoc tit.* quia ex tempore non quæruntur iura, *l. si certis annis C. de pact. c. nullus episcopus* 1. *q.* 1. *& ibi gl & Can.* nisi quis alleget titulum legitimum, quem intendit probare ex præstatione diuturna, *l. cum de in rem verso & ibi gl. mag. Cart. & DD. ff. de vsur. Cyn. & Ias. numer.* 7. *in d. l. si certis annis. Pan. in d. c. pervenit num.* 3. *& seqq. & ibi Can.* ac lite pendente si præstatio sit merè personalis in quã sit

 reperire

reperire aliquem statum, in eo potest quis facere se manuteneri, & ad eum restitui, si vero præstatio est realis, potest agere possessorio, *Pan. in d. c. pervenit sub nu. 3. Anchar. num. 9. & Can. Pan. in c. querelam n. 12. in fin. de elect. Rot. divers. decis. 196. num. 6. par. 1.* Se-
8 cundo census † per episcopum impositus ecclesiæ per eum de manu laici ereptæ, *c. ecclesiis hoc tit.*

9 Omnis solutio † census est præscriptibilis, excepta illa, quæ fit in signum subiectionis, *c. ad audientiam, & ibi Pan. num. 18. & latius Felin. n. 2. de præscript.* ubi subjectio non præscribitur, *cap. cum non liceat de præscript.* ubi vero subiectio est præscriptibilis, ita & census in signum subjectionis debitus, quia subjectio, & census ob eam debitus parificantur, *Felin. in d. c. ad audientiam sub numer. 20. l. comperit C. de præscript. 30. vel 40. ann. & ibi not.* potest ab Episcopo de consensu capituli ex justa causa, & rationabili remitti, ac etiam minui, *cap. cum venerabilis hoc tit.*
10 solvendus est † ad antiquam monetam, in qua fuit institutus, vel ad eius æstimationem, si non sit in usu, nisi fuerit præscriptum in alterius monetæ solutione, *c. olim causam c. cum canonicis hoc tit. gloss. in c. conquerente in verb. duos solidos & ibi Can. de off. ord. Anch. in clem. fin. de decim. & ibi Can. Gail. obs. 73. lib. 2. tenet quod non possit præscribi. Mynsing. obs. 1 cent. 4.* quia creditor non est cogendus in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquod passurus sit, *l. Paulus respondit la 1. ff. de solut.* species enim monetæ in contractu contentu est in solutione, ac in obligatione, *Bart. in l. si quis stipulatus fuerit decem in melle sub num. 3. ff de solut l. 1. § fin. ff. de aur. & arg. leg.* & si sit mutata bonitas intrinseca, est attendendum tempus obligationis, quando vero est mutata bonitas extrinseca attenditur tempus solutionis, *gl. in c. quis ignorat in verb. tempore nostro 32. qu. 4. & ibi Can. Bart. in l. cum quid n. 17. & ibi DD. ff. si cert. pet. Bart. in l Paulus respondit la 1. num. 6. & seqq. ff. de solut. Greg. 15. decis. 42. Rot. Farin. dec. 597. part. 1. & decis. 149. part. 2.* augmentum enim & diminutio valoris extrinseci damno & lucro cedit creditoris, *Franc. Aret. cons. xj. num. 3. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 18. n. 26. l. res in dotem ff. de jur. dot. Rot. Far. d. decis. 149. n. 7. & seqq. Covar. de coll. vet. num. c. 7. § unico n. 3.*

Exactiones, & talias † episcopi, & prælati ecclesiastici imponere non possunt, *c. cum apostolus §. prohibemus hoc tit. c. nullus 16. qu. 1.* 11
etiamsi sint S. Romani Imperii Principes, quia Institutio vectigalium est de summo imperio & reservatis Romanorum Imperatori, *tot. tit. C. vectigal. nova instit. non posse Mynsing. obs. 29 cum seqq. cent. 5.* Sed episcopus contentus esse debet canonicis, & consuetis, cathedratico, synodatico, quarta decimationum, & mortuariorum, *c. conquerente, & ibi gl. in verb. duos solidos in verb. decimationum, in verb. mortuariorum & Can. de off. ord.* censu in consecratione imposito, *c. eleutherius. 18. quæst. 2.* charitativo subsidio, quod petere potest à subditis, si manifesta & rationabilis causa extiterit, *d. cap. conquerente in fin. de off. ord. c. cum apostolus §. prohibemus hoc tit.* & est impræscriptibile, *Pan. in d. c. cum apostolus num. 5. in fin. Rot. decis. 3. hoc tit. in antiq.* & si necessitate ostensa precibus, & monitis suis nolunt obsequi, potest recusantes ad eius præstationem compellere de consensu sui capituli, *Anchar. in d. c. cum apostolus numer. 10. & 11.* procuratione in certis casibus, de qua loquitur tertia pars tituli, Archidiaconi, & alii prælati inferiores nullas exactiones, sive talias in presbyteros sive clericos exercere possunt, nisi in hoc sint privilegiati, vel habeatur consuetudo,

d. c. cum

d.c.cum apostolus §.prohibemus in fin.& ibi Pan. n.6.post gl.

12 Procuratio regulariter † prælatis non præstatur pro officio suo impendendo, nisi in casibus à jure expressis, aut similibus, *Pan. in c.cum sit num.1.de sim. & ibi* Can. non pro labore sacramenti, quia daretur pro ipso sacramento cum sit annexus, *c.si quis objecerit 1.quæst.3.* sed in signum cuiusdam superioritatis, *c.Romana §.procurationes hoc tit. in 6.*

13 Primo, debetur † ratione visitationis, *c.cum apostolus c sopitæ c.procurationes h. tit.* Quando personaliter officium visitationis impendunt, *d.c.procurationes.* & ab eius solutione episcopi ecclesiam non possunt eximere, *Pan.in c.cum venerabilis n.2.hoc.tit.* & ex toto à subditis præscribi non potest, sed quota, vel pars procurationis præscribi potest, *Butr. in c.cum ex officii num.16. & ibi Io.Andr.Io.de Imol & Can.de præscript.Franc.Marc. qu.198. n.11.part.2.* Visitare dicuntur, qui circumeunt provinciam, diœcesim, ecclesias, pro salute animarum, vel pro cultu divino ampliando, pro statu ecclesiæ in melius reformando, moribus corrigendis, *c.placuit.10.q.1.c.procurationes § porro h.t.Ioan.Andr.in c.1. in verb.visitatis eod.in 6.c.3.§.visitationum sess.24.c.mandatum, & ibi gloss. 1. & Can. de off. archid.c.dudum el 2.vers.sed cum in jure de elect. & ibi Can.* & contra denegantes procurationem sibi solvere possunt ferre sententiam censuræ, *c.cum nuper hoc tit.* Visitatio-

14 nem † facere possunt episcopi, & his superiores, aliiq; prælati inferiores ordinariam jurisdictionem habentes, *c.Romana §.fin. h.tit. in 6. c.cum apostolus c.procurationes h. t. Mar. Socin. in tract. de visit. num. 4.* In quibus Conc. Tridentinum quædam immutavit, cuius decreta breviter recensebo. Episcopi, & his maiores propriam diœcesim per se ipsos, aut si legitime impediti fuerint, per suum generalem Vicarium, aut visitatorem quotannis totam visitare tenentur, aut si propter eius latitudinem non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen ut tota visitatio biennio per se, aut visitatores suos compleatur, *c.patriarcha sess.24. cap.episcopum.10.quæst.1.* nec in hac generali visitatione facienda tenentur requirere Consilium, aut consensum suorum capitulorum, *juxta tradita per Panorm.in c.qualiter, & quando el 2. num. 6. de accusat. & c. ex literis de divort. vel coniudicum juxta c. 6.sess. 25.* quia visitatio generalis spectat ad episcopum ex propria jurisdictione, *c.1.§. banc autem hoc tit. in 6.d.c.patriarcha sess.24.d.c.6.sess.25.* Metropolitani † etiam post plene visitatã propriam diœcesim, non possunt visitare cathedrales ecclesias, neq; diœceses suorum comprovincialium, nisi causa cognita, & probata in Concilio provinciali, *d.c.patriarchæ §. in metropolitanis sess.24. qui corrigit c. 1. §. 1. & c.fin. hoc tit. in 6.* & tunc in † visitatione provinciæ possunt facere inquisitionem præparatoriam in genere sine ulla coactione, & qualibet exactione juramenti de veritate dicenda, quia nullam habent jurisdictionem in subditos mediatos, ideo non possunt compellere subditos suffraganeorum ad præstandum juramentum de veritate dicenda, sed compellunt eos venire, respondere, sibi obedire in his, quæ respiciunt officium visitationis, præstare juramentum, per quod occultum prodere constringantur, etsi sine juramento aliqua referuntur corrigenda, super his præstare juramentum de veritate dicenda, *c. 1. §.sane, & ibi gl in verb.coactione Gemin.sub n. 6. vers. oppono, & Can.hoc tit.in 6.* ac orta contra aliquos infamia eorum ordinariis denunciare, ut super his contra eos solemniter inquirant, notoria crimina, quæ examinatione non 15 16

non egent possunt libere corrigeri, & puni-
re, c. 1. §. *sane vers. fin. hoc tit. in 6.* Archidia-
17 coni, decani, † & alii inferiores, in iis eccle-
siis ubi hactenus visitationem exercere le-
gitime consueverunt, debent assumpto no-
tario de consensu episcopi, per seipsos tantũ
ibidem visitare, *d. c. patriarchæ §. archidiaconi*
18 *sess. 24.* visitatores à capitulo † deputandi,
ubi capitulum jus visitandi habet, prius ab
episcopo debent approbari, cui, ipsi archi-
diaconi, & alii inferiores visitationis factæ
infra mensem rationem reddere, ac deposi-
tiones testium, & integra acta exhibere te-
nentur, non obstante quacunque consue-
tudine, etiam immemorabili, ac exemptio-
nibus, & privilegiis quibuscumque, sed non
ideo episcopus, vel eo impedito, eius Vica-
rius easdem ecclesias seorsim ab his Visitare
prohibetur, *d. c. patriarchæ §. visitationes.*
Quia inferiores non præscribunt jurisdi-
ctionem privative contra episcopum, sed
cumulative, *Pan. in c. pastoralis num. 7. in fin.*
de off ord. & c. cum apostolus c. procurationes
hoc tit. cæterique canones, qui Archidiaco-
nis, aliisque inferioribus jus visitandi con-
cedunt juxta præfata sunt restringendi;
19 præterea † abbates, ac prælati religiosorum
visitant monasteria, & monachos, *c. pen. &*
20 *fin. de stat. monach.* ac Legati † & Nuncii apo-
stolici provincias sibi commissis, *c. cum nu-*
per. & c. procurationes & ibi Pan. in 2. not. hoc
tit. c. 2. de off. leg. in 6. numerum evectionum
definit *c. cum apostolus hoc tit.*

21 Visitari possunt † per episcopos, & alios
superiores prælatos capitula cathedralium,
& maiorum ecclesiarum etiam exempta, &
sedi apostolicæ immediate subiecta: *c. capi-*
tulo sess. 6. Rot. divers. decis. 743 part. 1. omnes
ecclesiæ sæculares suæ diœcesis, subditæ or-
dinario; exemptæ sedi apostolicæ imme-
diate subiectæ, delegata sedis apostolicæ auctoritate, *c. locorum sess. 7. c. omnes sess. 14. c. statuit sess. 25.* non obstante transactione, vel sententia arbitramentali inter eos lata, quia sicut contra Papam sententia, nec aliquid aliud obstat, ita nec contra eius delegatum. *c. inferior 21. dist. c. cum inferior de maior. & obed. l. minor autem ff. de minor. Put. decis. 212. lib. 3. quæ est notabilis Limitatio ad regulam quod generalis dispositio non trahitur ad casus decisos sententia, vel transactione l. causas & ibi Ias post Bart. nu. 3. & seqq. C. de transact. gloss. in l sciendum in princ. ff. qui satisd. cog. & ibi Ias. & DD.* In exemptis à jurisdictione episcopi, & metropolitano, vel alteri immediate subiectis, *Pan. in c. super eo nu. 6. de paroch. & alien. paroch.* dicti canones Conc. Trident. locum non habent, *Vital. in Clem. attendentes §. hoc igitur n. 9. & seqq. per illum tex. de stat. monach.* populus suæ diœcesis, *c. episcopi sess. 25.* capellæ regiæ, earumque canonici, & Capellani, qui subsunt ordinariis, non magistris capellarum, cum & ipsi reges in spiritualibus subsint episcopis locorum, *c. omnes principes de maior. & obed. Pan. in c. cum capella in 2 not. de privil. Rot. divers. decis. 736. part. 1.* & Conc. Trident. *in c. quoniam el 1. sess. 24.* præservat, *c. cum capella de privil.* quoad excommunicationem, suspensionem, & interdictum, de quibus d. c. *cum capella* loquitur, non autem quoad visitationem; *Rot. divers. decis. 744 part. 1. gloss. mag in d. c. cum Capella in fin. & ibi Can. communiter*, Ecclesiæ quæcumque quomodolibet exemptæ auctoritate Apostolica, in quibus opportunis juris remediis provident, ut, quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur, appellationibus, privilegiis, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis &c. penitus exclusis; *c. locorum ordinarii sess. 7.*

sess. 7. ecclesiæ de novo conversæ, quæ in procurationibus, & aliis servant consuetudinem vicinarum, *c. super eo hoc tit.* hospitalia, collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum, *late Paris. cons. 34. vol. 4.* etiam quas scholas, seu quocumq; alio nomine revocant, non tamen quæ sub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia, eleemosynæq; montis pietatis, sive charitatis, & pia loca omnia quomodocumque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, aut in fundatione alicui specialiter commissa sit visitatio, quia intelligitur commissa cumulative, non autem privative quoad episcopum, *Garc. de benef. part. 1. c. 2. num. 99. & seqq. Greg. 15. decis. 8. Pan. in c. pastoralis num. 7. & ibi Can. de off. ordin.* atque eadem exemptionis privilegio sint munita, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili privilegio, ac statuto, ac omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt: *c. episcopi el. 2. sess. 22.* ideo Rota ad probandum immemorabilem solet denegare remissoriam ex capite irrelevantiæ, quia per Conc. Tridentin. quoad visitationem derogatur immemorabili, *Rot. divers. decis. 744 in princ. part. 1. c. 8. sess. 7. c. 8. sess. 21. c. 3. & c. 9. sess. 24.* Et notandum est, quod in d. *episcopi el. 2.* clausulis derogatoriis non fit mentio fundationis, per quam Episcopus facta de ipso expressione specifica, vel si dicatur, quod visitatio fieri debet per inferiorem prælatum, & non per aliam personam, potest ab eadem prohiberi & excludi, *Garc. de benef. part. 1. c. 2. num 98. & seqq. per text. in d. c. episcopi el. 2. & seqq. sess. 22. Greg. 15. decis. 8. num. 1. in fin. & seqq.* excepto casu negligentiæ, aut non implementi per inferiorem monitione præmissa, *c. tua, & ibi gloss. magn. & Can. de testam. c. Ioannes cap. si hæredes eod. tit. l. nulli & auth. ibi posita C. de episc. & cler.* Item visitantur per episcopos quælibet monasteria monialium, & canonicarum sæcularium, exempta videlicet, quæ ita sedi Apostolicæ, quod nulli alii subjecta noscuntur Apostolicæ (exempta alia per alios quibus subsunt, visitantur) non exempta, ordinaria auctoritate, *Clem. attendentes de stat. monachor.* ac virorum suæ jurisdictionis subjecta, *c. sopitæ c. cum olim hoc tit.* ac etiam exempta & commendata in quibus non viget regularis observantia, *c. quæcunque sess. 21.* dummodo non sint exempti ordinis, *c. abbates in princ. sess. 25.* si in eis viget regularis observantia, debēt Episcopi paterne monere regularium superiores, ut regularia instituta observent, & à sibi subditis observari faciant, qui si admoniti infra sex menses, eos non visitaverint, vel correxerint, tunc iidem episcopi, etiam ut delegati sedis Apostolicæ eos visitare possunt & corrigere, prout ipsi superiores possent juxta eorum statuta, quibuscumque appellationibus, privilegiis, & exemptionibus non obstantibus. *d. c. quæcumque vers. si in eis vigeret.* Præcipitur † Episcopis, & 22
aliis visitatoribus, ut in visitatione monialium in ipso actu visitationis, & inquisitione in capitulo facienda, notariis duobus, clericis, non pluribus, *Clem. attendentes §. ipsos & ibi gloss. in verb. duobus Vital. num. 4. & Can. de stat. monach.* exclusis advocatis, *c. ut juxta de off. ord. ibi Pan. num. 2. Butr. num. 3. & 5. Zab. circa fin. & Can. communiter,* & personis duabus suæ ecclesiæ cathedralis non inferioris, *Vital. cont. gl. in d. clem. attendentes §. ipsis num. 3.* quatuorque juris aliis clericis, *Vital. in d. Clem. attendentes §. ipsis num. 4.* honestis, & maturis sint contenti, *Clem. attendentes §. ipsis de monach. & ibi gloss.* in † monasterio- 23
rum religiosorum visitatione prohibetur

Episcopis, ne in monasteriis laicos, aut cle-
ricos sæculares in capitulo, & actu visitatio-
nis, nisi duos aut tres de canonicis ecclesiæ
suæ indecenti habitu, & aliis quos expedi-
re viderint, religiosis adjunctis, introdu-
cant, c. *ut juxta de offic. ordin. & ibi gloss. &*
Doct. qui sunt in hujusmodi visitationis offi-
ciis exercitati, c. *in singulis §. advocent de stat.*
monach. neutro casu numerus procurando-
rum diminuitur, *Anch. in d. clem. attendentes*
24 *in 7. not. & Can.* in visitatione, quam facit †
episcopus de proprio capitulo suo regula-
ri in visitationis actu duas vel tres honestas
personas clericali charactere insignitas,
quarum una ad minus sit religiosa, ordinis
ejusdem, & unum notarium clericum se-
cum habere potest, & non plures; *Extra-*
vag. 1. de off. ordin. inter communes. si seculare
sit proprium capitulum, potest episcopus
per se ipsum solum, vel illis quibus sibi vide-
bitur, adjunctis, toties quoties opus fuerit
visitare, corrigere, & emendare, c. *capitul.*
sess. 6. præterea visitantur ab episcopis bene-
ficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus,
collegiatis, seu aliis ecclesiis, vel monaste-
riis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis
quibuscumque perpetuo unita, & annexa
reperiuntur, sollicite provident, ut per ido-
neos vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis
ordinariis pro bono ecclesiarum regimine
aliter expedire videbitur, ab eis cum con-
grua fructuum portione, non majore cen-
tum, neque minore quinquaginta scuto-
rum annuorum summa, etiam super certa
re assignatione, ibidem deputandos, ad
nominationem eorum, in quorum eccle-
siis unitis ponuntur, cum ipsorum ordina-
riorum, seu eorum vicariorum prævio exa-
mine, approbatione, absque concursu, cura
animarum exerceatur; privilegiis, exem-
ptionibus, etiam cum judicum deputatio-
ne, & illorum inhibitionibus quibuscum-
que in præmissis minime suffragantibus, c.
beneficia sess. 7. *Pius V. constit.* 46. *in Bullario*
antiquo, quæ emanavit ad d. c. 7. *declaratio-*
nem. ac etiam visitatur beneficia tam cura-
ta, quam non curata, sæcularia, regularia,
qualitercumque commendata, etiam exem-
pta, *d* c. *quæcumque vers. nec non beneficia.* Ec-
clesiæ sæculares, quæ in nullius diœcesi esse
dicuntur, ab episcopo, cujus ecclesia cathe-
dralis proximior est, si id possit, alioquin ab
eo, qui semel in Concilio provinciali à præ-
lato loci illius electus fuerit, tanquam sedis
apostolicæ de legato, non obstantibus privi-
legiis, & consuetudinibus, etiam immemo-
rabilibus, c. *qua alias sess.* 24. Episcopi † in o- 25
mnibus iis, quæ ad visitationem, ac morum
correctionem spectant, jus & potestatem
habent, etiam tanquam sedis apostolicæ
delegati, ea ordinandi, moderandi, punien-
di, & exequendi juxta canonum sanctiones,
quæ illis ex prudentia sua pro subditorum
emendatione, & diœcesis suæ utilitate, ne-
cessaria videbuntur, nec in his exemptio, aut
ulla inhibitio, appellatio seu querela, etiam
ad sedem apostolicam interposita, execu-
tionem eorum, quæ ab his mandata, decre-
ta, aut judicata fuerit, quoquo modo im-
pedit, aut suspendit, *c. Episcopi, ut aptius*
sess. 24.

Abbates ordinum † exemptorum capita, 26
& cæteri præfatorum ordinum superiores
monasteria sibi subdita & prioratus suo
quisque loco & ordine visitant, etiamsi sint
commendata, & in eis non vigeat regularis
observantia, & tenentur quicumque præ-
fatorum ordinum monasteriis præsunt, vi-
sitatores recipere, & illorum ordinationes
exequi; ipsa quoque monasteria † ordi- 27
num capita visitantur, & quamdiu durant
commendæ, priores claustrales aut in prio-
ratibus

ratibus conventum habentibus, sub prio-
res, qui correctionem & spirituale regimen
exercent à capitulis generalibus vel ipso-
rum ordinum visitatoribus instituuntur, c.
abbates sess. 25. Monasteria quæ genera-
28 libus † capitulis aut episcopis non subsunt,
sed sub immediata sedis apostolicæ pro-
tectione & directione regi consueverunt,
tenentur quolibet triennio se in congrega-
tiones redigere juxta c. *in singulis de stat. mo-
nach.* & si infra limites unius provinciæ non
sit sufficiens talium monasteriorum nume-
rus, possunt duarum vel trium provinciа-
rum monasteria unam facere congregatio-
nem, & si in his negligentes fuerint, licet
metropolitano, in cujus provincia præfata
monasteria sunt, tanquam sedis apostolicæ
delegato, eos pro prædictis causis convoca-
re, & si eo instante prædicta exequi non cu
raverint, episcopis in quorum diœcesibus
sita sunt, tanquam sedis apostolicæ delega
tis, c. *monasteria sess.* 25. *de regul. & mon.* I-
psis congregationibus constitutis illarum
generalia capitula, & ab illis electi præsi-
des, vel visitatores eamdem habent auctori-
tatem in suæ congregationis monasteria
& regulares, quam alii præsides & visitato
res in cæteris habent ordinibus, tenentur-
que suæ congregationis monasteria fre-
quenter visitare, *d. c. monasteria sess.* 25 quia
quando prælati unius vel plurium provin-
ciarum simul conveniunt, unam faciunt u-
niversitatem, licet quilibet in ecclesia sua
faciat collegium sive conventum cum suo
capitulo, ideoque statur majori parti, non
obstante contradictione minoris partis,
c. 1. *&* 2. 65. *dist. Pan. in c. in singulis num.* 1.
de stat. monach. Electi à capitulo annali præ-
sidentes ordinariam habent jurisdictio-
nem, & possunt ad nutum capituli mutari,
Zab in c. in singulis §. *advocent &* §. *hujusmodi*
in princ. de stat. monach. & post depositum
officium inquiri & puniri de male gestis, c.
ea quæ §. *sequentes autem de stat. monach. arg.
l. magistratus ff. de admin. rer. ad civit. pertin.*
deputati visitatores delegatam auctoritate
apostolica, *Pan. in d. c. in singulis num.* 3. *&* 7.
per tex. in §. *ordinentur ibi vice nostra.* Quod
si cognoverint Abbatem à regimine amo-
vendum, tenentur in capitulo præsidentes
per nuncios, quibus de communi contri-
butione expensæ ministrantur, ejus excessus
intimare, ac depositionem sedi apostolicæ
reservare; & eo interim ab omni admini-
stratione per visitatores vel in capitulo præ-
sidentes suspenso, monasterio deputatur ad-
ministrator: c. *ea quæ* §. *hæc eadem circa ex-
emptos, & ibi Anch. in xj. notab. & Can. de stat.
monach.* Iure decretalium † tam exempto- 29
rum monasteriorum, quam episcopo sub-
ditorum, & Canonicorum regularium Ab-
bates, atque priores proprios Abbates non
habentes, de triennio in triennium, salvo
Iure diœcesanorum episcoporum, tenentur
in singulis regnis sive provinciis commu-
ne capitulum celebrare, ad quod, universi
conveniant, apud unum de monasteriis ad
hoc aptum, c. *in singulis de stat. monach. c. fin.
eod. tit.* hoc adhibito moderamine ut nullus
eorum plusquam sex evectiones & octo per-
sonas adducat, d. c. *in singulis* §. *hoc adhibito.*
ac electi à capitulo præsides † ordinariam 30
habent Iurisdictionem, *d. c. in singulis* §. *&
quod statutum fuerit, & ibi glo. in verb. illi qua-
tuor.* & tenentur sollicite annuatim require-
re fugitivos suos & electos de ordine suo
juxta c. fin. de regul. etiam sæpius & pluries
fugientes, c. *pervenit* 27. *quæst.* 1. *& ibi gloss.
alleg concord.* deputati † visitatores delegata 31
auctoritate apostolica, *d. c. in singulis* §. *ordi-
nentur, & ibi gloss in verb. vice nostra, & DD. c.
ea quæ in princ. &* §. *ipsi etiam visitatores de stat.*

monach. possunt visitare, etiamsi episcopi non fuerint negligentes, *d.c. in singulis §. porro diœcesani, & ibi gl. in verb. visitatores accesserint, & Can.* in concursu episcopis præferuntur, *Anch. in d.c. in singulis in fin. & Can. c. sane el 2. de off. deleg.* ac etiam nunciis & legatis Apostolicis, quia religiosis à Capitulo annali deputatis specialiter committitur vice summi Pontificis visitatio, correctio, & reformatio auctoritate d.c. in singulis §. ordinentur, c. fin. post prin. de stat monach. innovata per Concil. Triden. c. 8. *sess. 25. de regul.* ideo alius qui sit generalis in provincia Legatus eos non potest impedire, quia speciale mandatum derogat generali, *c. 2. de off. legat. l. in tot. iure ff. de regul. iur. c. generi de reg. iur. in 6.* & quantum ad visitationem maiorem illis habent potestatem, & sicut locum tenentes summi Pontificis debent honorari, *arg. c. præcipimus 39. dist. c. pastoralis §. præterea de off. ord. & ibi Can.* sed absoluta per eos visitatione Episcopus, legatus aut nuncius possunt visitare, *Anch. in c. tibi sub n. 2. vers. quid ergo si Papa de rescript. in 6. Ias. in l. quod in rerum §. si quis post numer. 5. & seqq. & ibi DD. ff. de leg. 1. & ibi DD.* quia specialis jurisdictio dicitur attribui cumulative non privative, *c. per hoc de hæred. in 6. cap. in galliarum, & ibi gloss. in verb. prætermitti 25. quæst. 2. Rom. cons. 393. præsens consultatio ubi decem textus allegat. Ias. in d. l. quod in rerum §. si quis post num. 8. & seqq. & ibidem DD. Fel. in d. c. pastoralis num. 2. de off. ord.*

32 Ad officium † visitatorum spectat inquirere de statu monasterii, observantiis regularibus, & de spiritualibus & temporalibus; *c. ea qua in princip. de stat. monach.* non puniunt præteritos monachorum excessus, quorum correctio pertinet ad abbates, *d.c. ea qua & ibi gloss. 1. & Can. c. quanto & ibi gloss. pen. de off. ordin. c. reprehensibilis fin. de appell.* etiam privative quoad alios visitatores, *d. c. ea qua in princ.* sed si ab abbatum correctione se contumaciter subtrahunt, quia ista nova culpa rebellionis, visitationis officio est annexa, aut sunt contumaces in visitationis officio, quia interrogati nolunt respondere de statu monasterii, vel ingerunt impedimenta in visitationis officio, tunc per visitatores auctoritate Apostolica juxta modum culpæ puniuntur, *d. c. ea qua §. ipsi etiam visitatores, & ibi Anch. numer. 2. & Canonist.* Abbates in corrigendo juxta visitatorum mandatum, & regularia statuta in se ipsis, & monachis negligentes, in Capitulo generali proclamantur, id est accusantur, & publice puniuntur, *d. c. ea qua §. si vero abbates.* Si abbas non exemptus, fuerit à visitatoribus nimis negligens, aut remissus inventus, id loci diœcesano denunciant sine mora, & per illum datur ei coadiutor usque ad generale Capitulum, *arg. §. interdum & §. seq. & ibi post gl. DD. Instit. de Curat.* si autem dilapidator inventus fuerit, vel alias merito amovendus, per diœcesanum, cui processus est exhibendus, ad denunciationem visitatorum, vocato inquisito, *Pan. in d. cap. ea sub num. 12. per l. Divus Adrianus ff. de cust. & exhib. reorum Butr. in d. c. ea qua sub num. 23. & Can. communiter,* amovetur absque judiciorum strepitu à regimine, constituto interim idoneo administratore, qui temporalium curam gerat; Capitulum vero succedi in spirituali jurisdictione, donec monasterio fuerit de abbate provisum, *d. c. ea qua §. si vero abbates & seq. & ibi Pan. num. 8. & 9. & Can.* Hæc eadem circa abbates exemptos fieri præcipitur per visitatores, vel præsidentes Capitulo generali depositione ipsorum sedi Apostolicæ reservata, *c. fin. §. hæc eadem circa exemptos de stat. monach.* prout latius de præsidentibus Capitulo, tractatibus haben-

habendis in Capitulo, communi vita dicenda, visitatoribus eligendis, & eorum officio, visitatione, & officio diœcesanorum, correctione monachorum & abbatum latius disponunt d. cap. *in singulis* & d. c. *ea quæ de*
33 *stat. monach.* Illi quoque qui habent † abbatias, aut monasteria unita suis mensis, quoad temporalia, & spiritualia cum speciali concessione jurisdictionis abbati prius competetis, habent jus visitandi ecclesiam, ac monachos respectu eorum, quæ concernunt servitium ecclesiæ, cum actus visitandi ad jurisdictionem pertineat, *Pavin. de visit. par.* 1. *qu.* 1. *n.* 8. *Mar. Socin. de visitatione lib.* 2. *q.* 10. *Greg.* 15. *decis.* 304. *& ibi annot.*

34 Universitates † studiorum generalium immediate summi Pontificis protectioni, & visitationi subiectas sua sanctitas per suos delegatos visitat, & reformat; ceteræ visitantur ab iis, ad quos earum cura, visitatio, & reformatio pertinet, & in his docentes initio cuiuslibet anni solemni juramento se debent obstringere, quod ad institutum, & normam Concil. Tridentin. docebunt, & interpretabuntur, quæ sunt Catholicæ fidei, c. 2. §. *adhuc sess* 25.

35 Visitatio ab Episcopo † inchoanda est, nisi subsit difficultas, vel incommoditas, à Capitulo cathedralis sive ecclesiæ & ipsa civitate, deinde perficienda per diœcesim, *Gemin. in c.* 1. §. 1. *num.* 6 *& ibi Franc. n.* 1. *&*
36 *Can. hoc tit. in* 6. ac debet fieri in † proprio loco, quem vult visitare, c. *conquerente ibi ad eos visitandos accesserit de off. ord. c.* 1. *& ibi gl. in verb. plene hoc tit. in* 6. nec potest suum vel alterius Capitulum ad aulam, vel cameram suam convocare, ut illud ibi visitet, *Franc. in d. c. in fin. princ. hoc tit. in* 6. *Gemin. sub num.* 8. *in fin. & Can.* etsi commode, vel absque difficultate, accedere ad unumquemque non poterit, de pluribus locis ad unum congruum clericos, & laicos studeat convocare, ne in illis visitatio postponatur, c. 1. *in fin. princ. hoc tit. in* 6. si quidem visitat loca, puta
† ecclesiam, debet inspicere loca sanctissimi Sacramenti Eucharistiæ, baptismi, reliquiarum, Altaria, Capellas, vasa, & vestimenta ecclesiastica, & alia ad cultum divinum spectantia, item domos ecclesiæ, & possessiones, quia subjicienda est res oculis, & personæ præsentia multum operatur; *l. si irruptione* §. *fin. ff. fin. regund. cap. fin.* §. *is cui de off. deleg.* idem obtinet quando visitat alia pia loca, si visitat personas † quædam adhibenda est distinctio, aut citra exercitium jurisdictionis, & tunc paterne admonet, prima die discutit quomodo clerici peragant divina officia, & ignaros docet, altera die convocata plebe illius ecclesiæ, docet illos, ut errores fugiant, & diversa crimina, expectent, & timeant diem judicii; c. *placuit* 10. *q.* 1 c. 1. §. 1. *& ibi Gemin. num.* 5. *& Can. hoc tit. in* 6. aut cum exercitio jurisdictionis, & inspiciendus est finis, ad quem instituitur visitatio; aliquando visitat causa imponendi pœnitentiam per viam fori pœnitentialis, c. *fin. in fin. hoc tit. in* 6. & potest de omni crimine inquirere absque ulla distinctione, *Gemin. in c.* 1. *in princ. num.* 7. *&* 8. *hoc tit. in* 6. *c. novit de jud.* ac debet separatim clerum, & populum visitare, c. 1. §. *deinde, & ibi gloss. in verb. populos hoc tit. in* 6. *& Can.* quia talium vita est separata; *c. duo* 12. *qu.* 1. quandoq; visitando reformat in capite & membris faciendo inquisitionem non solemnē, sed præparatoriam, quam alii ordinariam vocant, absque exactione juramenti de veritate dicenda, sed exigit juramentum, per quod examinandus occultum prodere cōstringatur, & præposito verbo Dei, & salubribus monitis quærit de vita, & honestate ministrantium in ecclesiis, & locis aliis di-

vino cultui deputatis, & cæteris quæ ad ipsum officium spectant, notoria ipsorum crimina, quæ examinatione non egeant, libere corrigit, debitam de jure pro illis pœnam infligendo: c. 1. §. *sane, & ibi gloss. in verb. coactione Gemin. sub num. 6. vers. oppono, & §. hanc autem hoc tit. in 6.* altera die plebi, & populo vocato prædicat, inquirit de vita, conversatione, & moribus laicorum, an debitis diebus & horis veniant ad ecclesiam, semel confiteantur in anno, ac aliis delictis fori ecclesiastici, ac etiam mixti fori, in quibus locus est præventioni, notoria debite punit, de delictis fori dumtaxat sæcularis non potest Episcopus se impedire, quia de talibus, nec mediatam nec immediatam habet jurisdictionem, *Gemin. in c. 1. num. 7. hoc tit. in 6. & ibi Franc. in 4. not & Can. Socin. in c. qualiter & quando el 2. num. 84. & seqq. de accusat.* Aliquando Episcopus in visitatione facit inquisitionem solemnem, exigit juramentum, & alia facit, quæ in solemni inquisitione fieri solent, etiamsi non deveniat ad correctionem & punitionem, & habet locum c. *qualiter, & quando el 2. de accusat.* de qua suo loco dicemus.

39 Visitator à locis † visitatis, & non ab aliis, pro diebus quibus visitationis officium personaliter exercebit, procurationem recipit, ac Episcopus ab ecclesiis, & monasteriis in sua civitate sitis: c. *venerabilis hoc tit.* non obstante canone antiquo, qui contrarium insinuere videtur, c. *charitatem vers fin. 12. q. 2.* & Metropolitanus, nec non legatus per provinciam est procurandus, c. *cum nuper hoc tit.* juxta facultates ecclesiarum, c. *cum Apostolus c. sopite & ibi gloss. fin. & gloss. in c. cum instantia in verb. prægravari hoc tit. Ioan. Andr. in c. 1. num. 12. eod. in 6.* sive in victualibus sibi ac suis frugaliter, moderateque pro temporis necessitate, & non ultra ministrandis, sive in pecunia ex arbitrio eorum, qui fuerunt visitati, c. *felicis hoc tit. in 6.* c. 3. §. *interimque & § sit tamen sess. 24.* una die unam tantum procurationem, sive unum locum visitaverit, sive plura, etiamsi locus quilibet visitatus ab illo, sufficeret ad procurationem integram persolvendam; *d. c felicis §. adjicientes*, ab una ecclesia procurationem unius diei tantum, c. *inter cætera vers. cum vero episcopus 10. q. 3.* quia visitans trahit moram in uno loco per unam diem, & sequenti die prædicat ad populum, & recedit, c. *placuit. 10. quæst. 1.* incipitque procuratio à cœna, & finitur in prandio diei sequentis, & sic sunt duo dies, & procuratio unius diei, *Ioan. And. in d. c. cum Apostolus num. 5. & ibi Host. Butr & Can. communiter*, si infra dictum tempus visitatio expediri non potest, pluribus diebus, ut oportuerit, procurandus est; c. *visitandi, c. non semel 18. qu. 2. Ioann. Andr. in c. 1. in verb. visitatis circa fin. hoc tit. in 6 & ibi Can.* quando aliqua ecclesia non sufficit per seipsam ad procurationem exhibendam, duæ, pluresve conjunguntur in unam, c. *procurationes in si princ. hoc tit.* notorie impotentem prælatus visitat suis impensis, *d. c. cum Apostolus, & ibi gloss. in verb. sumptuosas d. c. cum instantia. & ibi gl. in verb prægravari, & Can.* in dubio poterit exigere juramentum de impotentia, *arg. c. fin. de jurejur.* vel excommunicare sub conditione, puta excommunico te, nisi me procuraveris secundum facultatem tuam; *Pan. in d. c. procurationes numer. 7. & 8.* pro oratoriis privatis procurationes, quæ ratione visitationis debentur, non præstantur; *cap. fi. hoc titul.* si per alium visitat, visitati procurationem ministrare tenentur visitanti, sed Episcopus, aut alius superior, qui visitationem delegavit, nihil potest accipere, c. *relata 10. q. 1. c. relatum 10. qu. 3.* imo tenetur visita-

visitatori à se deputato providere de equis, vestibus, familia, & aliis opportunis, sicut pararet, si ipsemet visitaret: c. *si episcopus de off. ord. in 6.* Visitatione facta ultra procurationem alio modo quid sive ipse visitans, vel aliquis de eius familiaribus, etiam occasione alicuius officii, vel consuetudinis, etiam testamentorũ ad pios usus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, c. 3. §. *interimque sess.* 24. vel etiam munus sponte oblatum, aut esculentum portandum, sive visitationis offi io non impenso, Episcopi, aut alii procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione exigere, aut à volente recipere præsumentes, tenentur ultra maledictionem, quam incurrunt, intra mensem duplum restituere ecclesiæ, à qua illud est receptum, alioquin ex tunc patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, duplum ipsum ultra præfatum tempus restituere
40 differentes, ingressu † eccl. siæ sunt interdicti, etsi durante interdicto moriantur, non sepeliuntur in cœmiterio, nisi pœnituerint, c. *is cui* §. *talis de sent. exc. in 6.* si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, *Franc. in d. c. is cui sub num. 3 de sent. exc. in 6. ubi pulchre illa verba explicat, late Dias in prax. crimin c.* 132. irregulares efficiuntur: Inferiores vero ab officio, & beneficio sunt suspensi, etsi interim celebrent, fiunt irregulares, nec poterunt ab alio, quam à Papa absolui, quousque de duplo huiusmodi gravatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate, sive gratia valituris, c. *procurationes in fin. hoc tit. c.* 1. §. *procurationes c. exigit, & ibi gloss. in verb. interdictum, & verb suspensos eod. in 6. & Can. innovata per c.* 3. §. *interimque & §§. seqq sess* 24. *l. invitus* §. *quod cuiq; & ibi Dec. plura similia cumulat de regul. jur.* teneturque familia de eo, quod percepit, & ipse Episcopus tenetur de facto ipsorum, c. *generali* §. *fin & ibi gl. in verb. ministros de elect. in 6.* contra regulam quod ex facto sui servitoris liberi dominus non teneatur, c. *cum ad sedem de rest. spol. l. apud antiquos & ibi Bald. n.* 7. *C. de furt. late Franc. Marc. qu.* 471 *part.* 1. facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia à suspensione, c. *si qui el* 2. 81. *dist.* c. *non est, & ibi gloss. in verb. donec ibi fuerint, & Can. de sponsal. &c.* cautius est, ut fiat declaratio propter dubium satisfactionis, *Clem.* 1. *de decimis in gl. in verb. donec*, sed non ab irregularitate, si quam incurrerint, c. 1. §. *fin. de re jud. in 6. c.* 1. §. *fin. de sent. excomm.* 196.

Secundo, debetur procuratio † episcopo, qui consecrat ecclesias, altaria, c. *cum sit Romana de simon.* vel reconciliat ecclesiam, *Pan. in c. proposuisti nu. xj. de consecrat. eccl. vel alt. ubi distinguit.* 41

Quædam aliæ sunt procurationes, quæ præstantur † legatis, & nunciis sedis apostolicæ, quando transeunt, vel cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, aut sunt in loco, ad quem sunt destinati, ob honorem, & privilegium summi pontificis eos mittentis, c. *cum instantia & ibi Pan. num.* 2. *c. procurationes hoc t. c. ego N. episcop.* §. *legatum de jureiur* & in earum exactione non tenentur ostendere originalem potestatem, *Rot. decis.* 2. *de off. leg. in antiq. Host. in c.* 1. *in princ. de off leg. & ibi Io. And.* Iura loquentia de procuratione visitantium, non vendicant sibi locum in legato, & nuncio apostolico, quia recipiunt procurationem à locis non visitatis, *d. c. procurationes, ibi procurationes recipiunt moderatas ab aliis ecclesiis, & personis, &c.* Item ultra victualia recipiunt † pecuniam provecturis, & equis mortuis, & alias expensas inveniendo, & redeundo, *Anch. in d. c. procurationes n.* 10. *in fin, & n.* 11. *Pan. n.* 4. *& Can. communiter.* 42 43

niter. & alia seruitia, & subventiones in suis necessitatibus, *c quia plerique & ibi Pan. in 2.*
44 *not ab. de immun. eccl.* Omnes † enim ecclesiæ legatum, & nuncium apostolicum procurare tenentur, nisi forsan aliqua per speciale privilegium sedis apostolicæ sit exempta, etiamsi longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint, cum in talibus præscriptio sibi locum nequiverit vendicare, *c. accedentes de præscr. d. c. cum instantia in princ. Clem. 1. hoc tit.* In quarum exacti-
45 one † is modus, & orde servari debet, vt nulla ecclesia, vel prælatus se indebite prægravari rationabiliter conqueratur, *d. c. cum instantia §. 1. in princ. d. c. procurationes in princip. vers. hoc adhibito.* Si episcopus, *d. c. quia plerique, & ibi Pan. in 2. not. & Can.* & clerus alterius civitatis, vel diœcesis, *d. c. accedentes de præscript. d. Clem. 1. hoc tit.* ex communi collecta, legatorum, & nunciorum apostolicorum expensas duxerit faciendas, ex hoc sedi apostolicæ, eiusque legatis, & nuncijs nullum generatur præiudicium, nec per communes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere compelluntur, sed possunt à quocumque maluerint, procurationes debitas postulare, & quicumq; requisitus in necessarijs expensis exhibendis parere debet, & districtione ecclesiastica compellitur; etenim quilibet, qui id idoneus est, ad procurationem obligatur in solidum, *Anch in d. c. quia plerique numer. 1.* ita quod si exactus vltra suam gravatus fuerit facultatem, sibi ab alijs restauretur pro rata, *d. c. cum instantia §. 1. vers. si vero, & d. c. procurationes in princ. vers. hoc adhibito c. quia plerique, & ibi Pan. num. 1. 2. & seq. de immun.*
46 *eccles.* Prælatus plus † debito extorquens à subditis, prætextu procurationis, vel alterius servitij legato, vel nuncio impensi, non tenetur ad duplum ecclesiis, à quibus extorsit, neque incurrit pœnas *c. procurationes in fin. hoc tit. & c. exigit. eod. in 6.* sed extortum restituit, & tantumdem pauperibus erogat, *d. c. quia plerique.* Ratio diversitatis est, quia in *d. c. procurationes, & d. c. exigit.* prælatus de directo plus extorsit à qualibet ecclesia, quam deberet habere, & ideo stricto iure potuisset condemnari in quadruplum, cum talis sit pœna concussionis; in d. c. quia plerique à nemini extorsit vltra quam solvit, sed facta coacervatione plus reperitur percepisse, quā impendisse, & ideo satis est, quod cuilibet reddatur suum, & superior cogatur dare pauperibus tantum plus, quantum habito respectu ad totam summam extorsit, *Pan. in d. c. quia plerique n. 6. post gl.*

Quædam aliæ procurationes † debentur 47
ex consuetudine, vel præscriptione vel ex pacto in fundatione, vel consecratione apposito, vel ex mera charitate, *cap. ea quæ cap. quanto hoc tit. Clem. 2. §. nos igitur de cens. Eleutherius 18. quæst. 2. Host. in d. c. procurationes in princ. hoc tit. post gloss. ibidem in verb. visitationis c. ad audientiam in verb. comestione de præscript.* in quibus, ac alijs, quæ debentur legatis, ac nuncijs apostolicæ sedis, *procurationes §. fin. hoc tit. d. c. 1. procurationes, & c. exigit eodem in 6. eorumque* pœnæ locum non habent *gl. in d. c. exigit in verb. visitationis & ibi Can. communiter.*

Visitare limina † apostolorum tenen- 48
tur episcopi, qui sedis apostolicæ ordinationi subiacent, & propinqui sunt, vel à Papa confirmationem, consecrationem, aut pallium recipiunt, singulis annis, *d. c. ego N. episcopus & ibi gl. fin. & marg. de iureiur.* qui vero de longinquo sunt iuxta chyrographum suum, *c. iuxta 93. distinct.* & iuramentum, *c. significasti de elect.* Sixtus † Papa Quintus an- 49
no Domini 1585. 13. calend. Ianuarij Pontificatus anno constit. in bullario. 17. statuit, quod

quod omnes patriarchæ, primates, archiepiscopi, & episcopi Italiæ, & adjacentium provinciarum Italiæ tertio anno, Germani, Galli, Hispani, & cæteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum, & Balticum, & omnium insularum maris mediterranei, quarto anno. His provinciis remotiores, Africani littoribus Romanis adversi, ac insularum Oceani septentrionalis, & occidentalis Europæ, & Africæ, quinto anno. Asiatici vero, & qui extra Asiam, & in aliis novis terris orientalibus, meridionalibus, occidentalibus, & septentrionalibus, & quibuslibet mundi partibus degunt, anno decimo iter suscipiant, & perficiant ad debitum visitationis officium explendum: idemque institutum tertio quoque, quarto, quinto, & decimo anno repetant, & observent, qui incipiunt currere à die suscepta consecrationis, pallii traditionis, aut translationis; quodque omnes prælati ad ecclesiam aliquam ordinandi, vel transferendi jurent de visitandis liminibus Apostolorum dictis statutis temporibus, ut latius in d. constitutione legitur, quæ inobedientes circa hujus visitationis officium, ab ingressu ecclesiæ, ac etiam administratione tam temporalium, quam spiritualium, necnon à perceptione fructuum suarum ecclesiarum, à capitulis eorum omni exceptione & mora cessante interim libere exigendorum ipso facto tamdiu suspensos esse vult, donec relaxationem hujusmodi suspensionis à sede apostolica meruerint obtinere.

***

De consecratione Ecclesiæ, vel Altaris.

Titulus XL.

SVMMARIA.

1 *Ecclesia ante consecrationem basilica dicitur.*
2 *Consecrari potest solemnibus & privatis diebus per episcopum celebratione missæ.*
3 *Ecclesia quandoque execratur & indiget reconsecratione primo quando dubitatur an Ecclesia fuerit consecrata.*
4 *Secundo, quando parietes ecclesiæ sunt combusti.*
5 *Tertio, quando parietes corruerint ita quod oportet eos de novo reficere.*
6 *Ecclesia destructa idem censetur beneficium.*
7 *Execrata ecclesia, altaria non indigent reconsecratione.*
8 *Ecclesia consecrata & non consecrata polluitur & indiget reconciliatione quoad opinionem hominum qui eam polluunt, primo per homicidium voluntarium & injuriosum commissum in ecclesia etiam sine sanguinis effusione.*
9 *Secundo, per vulnera illata in ecclesia etiam si sanguis non effundatur, & sanguinis humani effusionem ex percussione facta ex contentione & injuria in ipsa ecclesia.*
10 *Tertio, quando excommunicatus vel paganus sepelitur in ecclesia.*
11 *Quarto, quando fuit consecrata per notorium excommunicatum.*
12 *Quinto, per effusionem seminis humani publicam non occultam etiamsi debitum reddatur uxori.*
13 *Per pollutionem ecclesiæ organa clericorum in ea suspenduntur.*

14 *Celebrantes in ecclesia polluta incurrunt irregularitatem.*

15 *Ecclesia consecrata reconciliatur per episcopum, non consecrata lavatur aqua exorcisata per sacerdotem.*

16 *Altare duplex est aliud stabile, aliud viaticum & portatile, quia in via portatur vtrumque debet consecrari ab episcopo.*

17 *Vt cum altari portatili missarum solemnia celebrentur in domibus privatis certis personis concedit episcopus.*

18 *Vt vbicunque cum altari portatili celebrari possit concedunt canones ex causa combustionis & defectus ecclesiarum.*

19 *Episcopis & superioribus prælatis.*

20 *Prædicatoribus & Minoribus.*

21 *Solus Papa personis dignis cum quibusdam clausulis.*

22 *Altare stabile quod firmum est in loco quibus modis exercetur.*

Altare portatile quibus modis exercetur.

23 *Cœmiterium consecratur iuxta ritum in pastorali præscriptum.*

24 *Polluitur eodem modo & reconciliatur quo ecclesia.*

25 *Polluta ecclesia pollutum est cœmiterium illi contiguum.*

26 *Ex pollutione cœmiterij ecclesiæ contigui ecclesia non est polluta.*

27 *Violata altero ex cœmiterijs quæ sibi cohærentia medio pariete iunguntur alterum non reputatur violatum.*

DICTVM est censum reseruari posse episcopo, vel patrono, nec non episcopo deberi procurationem in consecratione ecclesiæ, de qua nunc dicendum est.

1 Ecclesia ante † consecrationem *Basilica* dicitur. id est, domus Regis, *cap. basilicas de consecrat. dist. 1 gl. 1. in cap. 1. de relig. domib.*

2 consecrari † potest solemnibus & privatis diebus, *c. tua hoc tit.* per Episcopum cum celebratione missæ, *c. 2. de consecrat. dist. 1.* per simplices sacerdotes, nec consecrationes, nec ecclesiarum reconciliationes, fieri fieri possunt, etiam ex commissione episcopi, etiam aqua per episcopum benedicta, quia licet episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt, quæ ordinis tamen episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis, sed bene alteri episcopo demandare. *c. aqua hoc tit. & ibi gloss. mag. in verb. iurisdictionis*, Solemnitates, & cæremoniæ consecrationum habentur in pastorali, à quibus non est recedendum. Ecclesia † quandoque execratur, & indiget reconsecratione, nec sufficit reconciliatio; quandoque polluitur, & non indiget reconsecratione, sed reconciliatione. Tres sunt casus in quibus ecclesia reconsecratur, *c. ecclesiis semel de consecrat. dist. 1.* Primus est, quando dubitatur, an ecclesia fuerit consecrata, *c. ecclesiæ vel altaria de consecr. dist. 1. c. placuit de infantibus in fin. de consecr. dist. 4. c. presbyteri §. quid ergo 68. dist.* quoniam non monstratur iteratum, quod nescitur factum, *c. solemnitates 1. in fin. de consecrat. dist. 1. c. parvulos, & cc. seqq. de consecr. dist. 4.* Toties autem dubitatur, quoties nec certa scriptura in libris ecclesiæ, vel lapide, nec testes, vel testis vnus de visu, vel auditu existunt, à quibus sciatur consecratio; *d. c. solemnitates 1. & ibi gloss. in verb. scriptura. & verb. nec testes & Can. de consecrat. dist. 1.* scriptura in loco marmoreo facta, vel vnicus testis facit fidem, vbi non agitur de alterius præiudicio, *glos. mag. in cap. placuit de infant. & ibi Can. de consecr. dist. 4. Panor. in c. proposuisti num. 6. h. t. & ibi Can.* Secundus casus est, † quando parietes ecclesiæ sunt combusti, *d. c. ecclesiis semel & ibi glo. in verb. exusta*, quia fit vnctio cum crucibus in ipsis parietibus eccle-

(margin: 3 beside "† quandoque execratur"; 4 beside "† quando parietes")

siæ ab interiore parte in superficie muri, vnde violatur consecratio ex combustione parietum, licet muri non corruant, *glo. in c. ligneis in verb. parietibus hoc tit. Pan. in d. c. proposuisti n. 7. eod.* si vero tectum corruerit, & parietes illæsi remaneant, vel etiam modicum de ipsis parietibus destructum fuerit, non debet propter hoc reconsecrari, *d. c. li-*
5 *gneis hoc tit.* Tertius est quando † parietes corruerunt, ita quod oportet ipsos de novo reficere, sive simul, & semel parietes corruerunt, & reficiuntur, sive hodie corruerit vna pars, & reficiatur, ac cras alia pars, ac etiam successive reficiatur etiam ex ijsdem lapidibus: *Pan. in c. proposuisti num. 8. hoc tit. licet gloss. in d. c. de fabrica in verb. innovata de consecr. dist. aliter sentiat.* nam consecratio Ecclesiæ consistit in vnctione exteriori superficiei, ac etiam in coniunctione, & dispositione lapidum, *c. ecclesiis & ibi gl in verb. exusta de consecr. dist.* 1. ideoque consecratio, quæ fuit in prima est exusta, quia non est liquor, qui commisceat, *c. 1. & 2. & c. sicut non aliq. ibi, delibutis de consecr. dist.* 1. & in spiritualibus consideramus veritatem, *c. vnico, & ibi gl. in verb. approbatis de vot. in 6.* sed ecclesia
6 destructa † idem censetur beneficium, & illud etiam durat ecclesia deposita *Bart. in l. inter stipulantem §. sacram rem n. 11. de verb.*
7 *oblig. & ibi DD.* Execrata † ecclesia, altaria non indigent reconsecratione, possibile enim est, quod ecclesia indigeat reconsecratione, & non altare, & idem è contra: *c. 1. hoc tit. & ibi post gloss. in verb. consecrari Can.* consecratio ecclesiæ, quæ consistit in parietibus, est separata à consecratione altarium, vt patebit ex infra dicendis, vnde potest violari consecratio ecclesiæ, puta quia parietes sunt combusti, vel corruerunt consecratione altarium remanente illæsa, & è contra altaria possunt destrui parietibus ecclesiæ remanentibus intactis, *Pan. in d. c. proposuisti num.* 10. Polluitur ecclesia † consecrata, 8
& non consecrata, *c. fin. hoc tit. & ibi Can.* & indiget reconciliatione, quoad opinionem hominum, qui eam polluunt, quantum in eis est, quæ enim sunt sancta, coinquinari non possunt, *c. quod quidam in fin. 1. q. 1. c. vestra de cohabit. cler. & mul. c. fin. 15. q. 8. glo. 1. in c. 1. hoc tit. in 6.* Primo per homicidium violentum, & iniuriosum commissum in ecclesia, etiam sine sanguinis effusione, *d. c. proposuisti, & ibi Pan. in 1. not. & Can. gl. in c. vnico in verb. sanguinis in princ. & ibi Can. hoc tit. in 6. l. qua actione vers. occisum ff. ad legem Aquiliam.* etiamsi ibi interficiatur aliquis Sanctus homo, quia ex sanguinis effusi passione ecclesia quidem sanctificatur, sed ex ipsius effusi actione polluitur; *gl in c. vnico in verb. saguinis vers. sed quid si sanctus vir hoc tit. in 6.* secus in homicidio casuali & facto ad sui defensionem, *Pan. in d. c. proposuisti post 1. not. Franc. in d. c. vnico sub num. 5. hoc tit. in 6.* Secundo per † vulnera illata in ecclesia, etiamsi sanguinis non effundatur, vel 9
cum sanguinis colligitur in scutella, *c. proposuisti, & ibi Pan. in 2. not. gl. in c. vnico in verb. sangvinis hoc tit. & vtrobique Can.* & sanguinis humani effusionem (modica extractio sangvinis non polluit ecclesiam, *c. cum illorum §. qui si claustrales, & ibi gloss. in verb. effusionem & Can. de sent. excomm.*) ex percussione facta ex contentione, & iniuria in ipsa ecclesia, *d. c. proposuisti c. hoc tit.* secus si vulneratus lethaliter extra ecclesiam confugit ad ecclesiam, & ibi moriatur, vel sanguinis effundatur, aut super tectum, vel sub ecclesia, vel in cella, camera, vel spelunca ibi sita quis interficiatur, aut vulneretur, *Franc. in c. vnico sub nu. 6. & 7. post gloss. hoc tit. in 6. & ibi Can.* quia locus illati vulneris debet attendi, & non locus mortis, aut effusio-

nis sangvinis, *Franc. in d. c. vnico num. 6. hoc tit. in 6.* item secus est in alia iniuria corporali citra sangvinis effusionem illata in ecclesia, ex qua ecclesia non polluitur, vt necessario indigeat reconciliatione, licet in aliquibus locis sit consuetudo non improbanda, vt fiat reconciliatio saltem ad terrorem aliorum, *Pan. in c. proposuisti sub num. 3. vers. secundo infero hoc tit.*

10 Tertio quando † excommunicatus, vel paganus sepelitur in ecclesia, quorum corpora si decerni possint, sunt proijcienda, c. *consuluisti*, *& ibi gl. hoc tit. c. sacris de sepult. & ibi Can. c. ecclesiam 1. & 2. de consecrat. dist. 1.*

11 Quarto quando † fuit consecrata per notorium excommunicatum, c. *ecclesias Arianorum cum duobus cc. seqq. de consecr. dist. 1.* nam ea quæ consistunt in exterioribus benedictionibus, & consecrationibus, gesta per notorium excommunicatum non debent per fideles exercitari ante reconciliationem, *d. c. 2. & ibi Io. Andr. n. 5. & Can. de sacr. non reiter. c. 1. & 2. de schismat. Pan. in c. consulvisti num. 5. & seq. hoc tit.* secus in corpore Christi, & alijs Sacramentis, quæ sunt verissima in se, nec indigent reconciliatione, licet excommunicatus confecerit, c. *multi 1. quæst. 1. Pan. in d. c. consulvisti num. 6.*

12 Quinto per effusionem † seminis humani publicam, non occultam, *Pan. in c. fin. num. 5. hoc tit.* etiamsi debitum reddatur vxori, licet aliqui restringant ad criminosam, c. *vnico*, *& ibi gloss. in verb. seminis hoc tit. in 6. & Can. c. is cui, & ibi gl. 1. de sent. excom. in 6. & ibi Can.* sit publica non solum à principio, sed etiam cum ex post facto venit in notitiam, vel ex confessione eorum, qui fecerunt, vel rei evidentia; c. *significasti de adult. & ibi DD.* quod si semen effundatur super tectum ecclesiæ, aut in caverna, spelunca, vel cella, quæ est subtus ecclesiam, non est facienda reconciliatio ecclesiæ, quia extra ecclesiam videtur factum, *gl. in d. c. 1. in verb. sangvinis hoc tit. in 6. & ibi DD. communiter.* sed effundens tanquam sacrilegus est iudicandus, quia licet dicta loca non sint consecrata, sunt tamen contigua loco consecrato, & gaudent eodem privilegio, c. *conquestus de for. compet.*

Per pollutionem † ecclesiæ organa clericorum in ea suspenduntur, & ne dum missa in aliquo ex altaribus, sed nullum officium debet in ea celebrari ante reconciliationem, *cap. fin. hoc tit. & ibi Pan. num. 4. & Can.* quia pollutio respicit totum corpus ecclesiæ, & altaria, & chorus sunt in corpore ecclesiæ, *Pan. in d. c. proposuisti num. 10.* celebrantes † in ea de facto sive scienter, sive ignoranter, nullam incurrunt irregularitatem, c. *is qui de sent. excom. in 6.* 13 14

Ecclesia consecrata † reconciliatur per episcopum aqua benedicta cum vino & cinere, *d. c. proposuisti in fin.* expensis eorum, ex quorum insolentijs polluta fuit, in eundo, stando, & redeundo, *Anchar. in clem. 1. num. 10. de celeb. miss. sed Zab. ibid. in primo. num. 15. tenet quod debetur episcopo vna tantum procuratio.* non consecrata lavatur aqua exorcizata per simplicem sacerdotem, c. *fin hoc tit.* 15

Altare duplex est † aliud stabile, aliud viticum dicitur, & portatile, sive portabile, quia in via portatur, vtrumque debet consecrari ab episcopo, c. *quod in dubijs hoc tit. c. nullus presbyter & c. seq. de consec. dist. 1.* plura altaria simul consecrari possunt c. *cum sit hoc tit.* Modus & forma consecrationis habetur in pastorali Episcopus potest concedere certis personis, vt † in domibus privatis cum altari portatile missarum solemnia celebrentur, c. *sicut, & c. seq. c. vnicuique & c. seq. de consecr. dist. 1. Late Franc. Marc. quæst. 10. 11. part. 1.* etiam sine consensu rectoris parochialis ecclesiæ, *Lap. alleg. 41. sub. num. 3.* Vt vbicumque † cum altari portatili celebrari possit 16 17 18

possit concedunt canones ex causa combustionis, vel defectus ecclesiarum, c. *concedimus de consecr. dist.* 1. nec non episcopis † &
19 superioribus prælatis, c. *fin. de priuil. in* 6. etiam electis, & confirmatis licet non consecratis, *Gemin. in d. c. fin. num. 6. de privil. in* 6. vt etiam tempore interdicti celebrare, & coram se quocumque iuerint divina celebrari facere possint, submissa voce, & ostio clauso interdictis exclusis, *gloss. fin. in d. c. fin.*
20 Prædicatoribus, † atque Minoribus absque parochialis præiudicio, c. *in his de privileg.* Præterea solus Papa concedit altare portatile cum simili privilegio, *d. c. in his Gemin. in d. c fin. num.* 5. *de privileg. in* 6. De stylo datur
21 † per Breve nobilibus & graduatis, vel alias personis dignis præter quam in locis apostolica, seu ordinaria auctoritate interdictis, nisi in petentis, & familiarium suorum domesticorum præsentia, & si esset vir dignus, & qualificatus, tunc potest dari in præsentia aliquarum aliarum personarum, & in forma, *Staphyl. de rescript. apost. in for. brev. §. datur num.* 8. *Mandos. in tract. de sign. grat. tit. altare portatile, vers. altare portatile olim, & vers. seq.* & si petatur clausula, ante diem, debet addi, circa tamen diurnam lucem, *Mandos. in tract. de sign. gratiæ, tit. altare portatile, vers. quando obtinetur clausula &c.* c. *nocte & ibi gloss. & Can. de consecr. dist.* 1. In altari, in quo Episcopus missam cantavit presbyter eodem die aliam celebrare non præsumat, nisi de licentia episcopi, vel vrgente necessitate. *c. fin. dist.* 2. *de consecr.*

22 Altare stabile, † quod firmum est in loco, execratur. Primo, vbicumque violatur locus consecrationis, id est, sigillum continens consecrationem. Secundo, si tota mensa est mota, licet locus consecrationis non fuerit violatus. Tertio, si patitur enormem læsionem, Ratio vtriusque dicti est, quia quando altare est firmum, non consecratur solum tabula, sed totum altare, & consecratio intelligitur principaliter in coniunctione lapidis superioris, & structura inferioris. *c. si motum, & ibi gl.* 1. *& Archid. de consecr. dist.* Vnde si removeatur mensa à structura, patitur enormem læsionem, amittit formam suam, & debet reconsecrari, c. 1. *& ibi Pan. in fin. & d c. proposuisti & ibi Pan. num.* 9. *hoc tit.* Altare portatile factum ex integro lapide, vel ex integro ligno execratur, quando movetur sigillum continens consecrationem, *d. c.* 1. *& ibi Pan. nu.* 3. *hoc tit. d. c. si motum, & ibi gl. & Archid. & Can.* factum vero ex lapide & ligno, si lapis in quo est consecratio, est ita parvus, quod per se non sufficiat ad formam altaris viatici, execratur per sublationem ligni, quia patitur enormem læsionem, *Pan. in c. ligneis n.* 2. *hoc tit.* Cœmiterium † consecratur iuxta ritum 23
in pastorali præscriptum, & eodem modo polluitur, & † reconciliatur, quo ecclesia, 24
Pan. in c. consuluisti in 1. *not. hoc tit.* polluta ecclesia pollutum est † cœmiterium illi con- 25
tiguum, vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri, secus si remotum fuerit ab eadem, *c. vnico hoc tit. in* 6 *c. si civitas de sent. excom. in* 6. ex pollutione † cœmiterij quamvis ecclesiæ contigui 26
ecclesia non debet reputari polluta, ne minus dignum maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur, *d. c. vnico §. non sic quoque hoc tit. in* 6. violato † altero ex cœ- 27
miterijs, quæ sibi cohærentia pariete medio iunguntur alterum non reputatur violatum, licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus, quia plura cœmiteria esse noscuntur. *d. c. vnico § fin.*

De celebratione missarum, & sacramento Eucharistiæ, & aliis diuinis officiis.

Titulus XXXXI.

SVMMARIA.

1 *Missa celebranda est cum vino aqua, & igne in pane azymo, sub utraque specie, & in calice aureo, argenteo vel propter paupertatem stanneo.*

2 *In quo plus ponendum est de vino quam de aqua, aliter celebrans privandus est officio & beneficio.*

3 *Consecratio calicis & patenæ fit in superficie cum unctione, unde si calix deauretur, indiget reconsecratione, secus si teritur.*

4 *Execratur quoque si amittit suam formam.*

5 *Corporale consecratur ab episcopo sine unctione.*

6 *Benedicuntur omnia sine unctione quibus in mysterio missæ utitur sacerdos nempe vestes sacerdotales, amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, casula, palla altaris & missale.*

7 *Vestimenta refici possunt.*

8 *Non sunt abluenda per laicos, mulieres, aut moniales, sed per diaconos cum humilibus ministris intra sanctuarium.*

9 *Non possunt converti ad usus humanos.*

10 *Missæ per canones statuta sunt de qualibet die pro salute vivorum ac etiam defunctorum à jejunis sacerdotibus celebranda.*

11 *Sacerdoti sufficit semel in die unam missam celebrare excepto die nativitatis dominicæ vel nisi causa necessitatis suadeat.*

12 *In collegiatis ecclesiis debent duæ missæ conventualiter celebrari una pro anniversariis defunctorum altera pro festa vel feria.*

13 *Circa magnum missarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum Episcopus in synodo diœcesana, & abbates & generales ordinum in suis capitulis generalibus possunt statuere pro sua conscientia.*

14 *Sacerdos pro mortuis catholicis memoriam facit & intercedit non tamen pro impiis quamvis Christiani fuerint.*

15 *Cum pro cunctis animabus psalmus vel missa dicitur nihilminus quam si pro uno quolibet eorum diceretur accipitur respectu operis operati id est passionis Domini nostri Iesu Christi.*

16 *Iejunia & eleemosyna & preces sive orationes quæ alios non tangunt, prosunt iis pro quibus fiunt specialiter.*

17 *In collegiatis ecclesiis sacerdotes tenentur celebrare secundum intentionem præsidentis sive prælati.*

18 *Horæ canonicæ sunt septem.*

19 *Missa est de officio divino sed non de horis canonicis.*

20 *Clerici omnes beneficiati etiam in minoribus ordinibus constituti, obligati sunt ad horas canonicas recitandas post adeptam pacificam possessionem cum fructuum perceptione.*

21 *Beneficiatus in pluribus Ecclesiis debet dicere officium illius Ecclesiæ ubi habet majorem gradum.*

22 *In minoribus ordinibus constituti non beneficiati non tenentur dicere horas ex generali consuetudine.*

23 *Constituti in sacris licet non beneficiati, sunt obligati ad dicendũ officiũ ratione ordinis.*

24 *Papa dispensat super horis canonicis in tanto, sed non in toto.*

25 *Ecclesiæ omnes tenentur celebrare missarum solemnia & psallere horas canonicas juxta missale & breviarium Romana.*

Missa-

MISSARUM solemnia, ac cætera divina officia non ubique, sed in Ecclesia per Episcopum consecrata, vel ubi ipse permiserit, celebranda sunt, *c. 1. & seq. c. quanto sess. 22. c. 1. & per tot. sess. 13. c. sicut non alij, & c. seqq. de consecr. dist.* 1. ideo post titulum *de consecratione ecclesiæ*, annectit titulum *de celebratione missarum, &c.* qui optima ratione est tripartitus, quia duo prima, celebratione missarum, & Sacramentum Eucharistiæ pertinent ad presbyteros, tertium nempe divina officia ad presbyteros, & alios clericos: inter officia etiam constat, quod laicorum devotio principaliter consistit in auditione missæ, & visione Eucharistiæ, *Ioan. Andr. in c. et cui sub num. 1. in fin. de*
1 *prab. in 6.* Missa celebranda est cum vino, †
& aqua, *de consecrat. dist 2. in summa & c. 1. c. monet sess. 22.* igne, in pane azymo non fermentato, *c. pen. & c. fin. & ibi Pan. in 1. not. hoc tit. & Can.* sub utraque specie, *c. relatum, & c. sequenti de consecr. dist.* 2. & in calice aureo, argenteo, vel propter paupertatem stamneo, non ligneo, quia lignum porosum, non vitreo, quia fragile est vitrum, & imminet periculum effusionis, non æreo, aut ex aurichalco, quia ob vini virtutem æruginem facit, pariterque vomitum provocat, *c. vasa c. ut calix de consecr dist. 1. gl. in c. fin. in verb.*
2 *ligneo, & ibi Pan. nu. 6. h. t.* & in eo plus † po-
nendum est de vino, quam de aqua *c. perniciosam h. t.* aliter celebrans privandus est officio, & beneficio, *c. fin. in fin. h. t. vide c. 1. & seq. & per tot. sess. 13. c. 1. & seq. sess. 12. c. 1. &*
3 *seq. sess. 22.* In pontificali † ponitur for-
ma consecrationis calicis & patenæ, quæ fit in superficie cum unctione, unde si calix argenteas deauretur indiget reconsecratione, secus si asseritur propter usum, quia consecratio non ita esse videtur in superficie quin remaneat in argento, & ita servat consuetudo, *Ioan. And. in c. 1. sub num. 4. Anchar. ex Can. de pignor. Sylvest. in verb. calix num. 2. & ibi summ.* Execratur
† quoque si amittit suam formam, secus 4
si aliqualiter fuerit læsus, *arg. cap. 1. de consecrat. eccl. vel alt. Sylvest. in d. verb. calix*, Cor-
porale † vero consecratur ab Episcopo sine 5
unctione, *c consulto de consecrat dist.* 2 Item
benedicuntur † omnia sine unctione qui- 6
bus in mysterio missæ utitur sacerdos, nempe vestes sacerdotales, amictus, alba, cingulum, manipulus stola, casula, palla altaris, & missale, non autem pallium altaris, urceoli, aut alii libri, *Sylv. in verb. benedictio quæst. 5. 6. & ubi tradit quando sint re benedicen. & summ. Ioan. And. in d. c. 1. & ibi Can. de pignor. clem. 2. de decim. & ibi post gloss. Can.* vestimen-
ta † refici possunt & filium non sacrum & 7
pannus non sacer apponi potest, nec est opus nova benedictione, *c. quod in dubiis vers. fin. & ibi gloss. & DD. de consecr. eccles. l. qua religiosis ff. de rei vend.* non sunt † ablu- 8
enda per laicos nec per mulieres nec per moniales, quia nec pallia, nec vasa sacra, nec corporalia debent contingere, *c. sanctimoniales §. fin. & c. sacratos 23. dist. Sylvest. in d. verb. benedictio num. 8.* sed per Diaconos cum humilibus ministris intra sanctuarium, *c. nemo §. pallas de consecr. dist.* 1. non possunt
† converti ad usus humanos, *c. ligna & c. seq.* 9
c. vestimenta & c. seq. de consecr. dist. 1. Sylv. in d. verb. benedictio quæst. 7. & ibi summ. Per
Canones statutæ † sunt missæ de qualibet 10
die pro salute vivorum, ac etiam defunctorum, *c. 2. in fin. hoc tit.* à jejunis sacerdotibus celebrandæ, *c. nihil §. nullus 7. q. 1.* etsi per ægritudinis cujuslibet eventum Sacerdos nequeat cœptum consecrationis explere officium, liberum est alteri presbytero consecrationem exequi, *d. c. nihil in 6. 7. q. 1. c. quorumdam & ibi gloss. 1. in fin. 23. dist.* si sine præ-

venta

ventu patentis molestiæ missam cœptam relinquit, est ipso jure excommunicatus, *d. c. nihil §. nullus 7. quæst. 1. c. nullus episcopus de consecrat. dist. 1. Rot. decis. 426. part. 1. diversi. num. 6.* In missis votivis, sive commemorationis, quæ in diebus pro festis ad honorem sancti Spiritus, Beatæ Virginis, aut sanctæ Crucis, vel alicuius sancti celebrari contingit, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantetur, licet in eis propria præfatio decantetur, ut inter commemorationem, & solemnitatem differentia ostendatur: *c. Consilium hoc tit.* propter tales missas peculiares non debent dimitti canonice statutæ missæ de die, *cap. 2. & ibi gloss. &*
11 *Can. hoc tit.* sufficit † sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare, *c. sufficit de consecr. dist. 1. c. consuluisti hoc tit.* excepto die nativitatis dominicæ, quo die tres missæ celebrantur, *c. ap. nocte sancta de consecr. dist. 1. d. c. consuluisti, & ibi gloss. in verb. nativitatis.* vel nisi causa necessitatis aut utilitatis suadeat, ut si dicta missa de die superveniat aliqua magna persona, quæ velit missam audire, aut si parochianus infirmaretur, qui vellet communicare; nam si Eucharistia non esset consecrata in prima missa, licite Sacerdos dicit alteram, *gloss. fin. & Pan. in d. c. consuluisti num. 3. hoc tit.* non tamen tertiam *c. sufficit & ibi gloss. in ver. & alteram de consecr. dist. 1.* dummodo vinum perfusionis non receperit, quod impediret aliam celebrationem, etiam in festo nativitatis Domini, *c. ex parte vestra hoc tit. Pan. in c. consuluisti in fin. hoc tit. c. nihil §. nullus 7. quæst. 1. & ibi gloss. & Can.* & si celebrare præsumpserit excommunicationes sententiam sustinebit, *c. nihil §. nullus 7. q. 1.* & est beneficio privandus, *c. si constiterit de accusat.* In Collegiatis
12 † ecclesiis debent duæ missæ conventualiter celebrari, una pro anniversariis defunctorum, altera pro festo, vel feria secundum temporum congruentiam, *c. cum creatura hoc tit, D. Antonin. in sum. part. 3. tit. 13. c. 4. §. 3.* si tam † magnus missarum celebrandarum 13
numerus ex variis defunctorum relictis sit impositus, ut illis pro singulis diebus à testatoribus præscriptis nequeat satisfieri, vel eleemosyna huiusmodi pro illis celebrandis adeo tenuis sit, ut non facile inveniatur, qui velit huic se muneri subjicere, Episcopus in synodo diœcesana, item Abbates, & Generales ordinum in suis Capitulis generalibus re diligenter perspecta possunt pro sua conscientia statuere circa præfata quicquid magis ad Dei honorem, & utilitatem ecclesiarum viderint expedire, ita ut semper defunctorum fiat commemoratio, qui legata ea ad pios usus reliquerunt, *c. contingit sess. 25.* nam sic tenet sancta ecclesia, ut
sacerdos † pro mortuis Catholicis memo- 14
riam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis, quamvis Christiani fuerint, tale quid agere licebit, unde pro eo, qui evidenter decessit in peccato mortali, aut se occidit, præcipitat, aut alio modo interficit, vel pro occiso in ebrietate non est orandum: *c. pro obeuntibus & ibi gl. & Can. 13. q. 2.* cum
pro † cunctis animabus Psalmus, vel missa 15
dicitur, nihil minus quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur respectu operis operati, id est, passionis Domini nostri Iesu Christi, quæ generaliter valet omnibus vivis, & defunctis existentibus in charitate, *cap. non mediocriter vers. cum igitur de consecr. dist. 5. c. fraternitatem & ibi post gloss. in verb. frequentias Can. de sepult.* quia charitas non minuitur, si effectus distribuitur in multis, imo potius augetur: *c. 1. vers. credendum de pœnit. dist. 6. c. quæris vers. celebrantur enim dist. 4. de consecr.* in quantum vero est satisfactoria pro defuncto, maior est satisfactio

factio pro vno facta, quam si fiat pro multis; ex divina enim iustitia dividitur in multis, pro quibus fit, & sic divisa minus remanet, *cap. anima*, & cc. *seqq.* 13. *qu. Pan. Ioan. And. Anch. in d. cap. fraternitatem de sepult. Archid. in d. c. non mediocriter de consecr. dist.* 5. nam cum sacrificia altaris pro defunctis offeruntur, pro valde bonis gratiarum actione sunt, pro non valde malis propitiationes sunt, pro valde malis, etsi nulla adiumenta mortuorum sunt, tamen vivorum consolationes sunt iuxta psalmistam, Oratio mea in sinu meo convertetur, quibus autem prosunt, aut in hoc prosunt, vt sit plena remissio, aut vt tolerabilior sit ipsa damnatio, c. *non aestimemus* c. *tempus*, & §. *post pauca* 13. *q.* 2. & *ibi gl. fin. c. sicut el* 1. & *ibi glo. in fin.* 23. *q* 4. *Pan. in d. c. fraternitatem post num.* 4. *de sepult.* Praedicta procedunt in psalmis,
16 & missis, sed non habent locum † in ieiunijs, & eleemosynis, & precibus, sive orationibus, quae alios non tangunt, talia enim non prosunt mortuis alijs, nisi ijs pro quibus fiunt specialiter: *Archid. in d. c. non mediocriter circa fin de consecr. dist.* 5. *d. cap. anima*, & *ibi gl. fin. c. tempus* §. & *post pauca et ibi gl fin.* 13. *q.* 2. *c. presbyter et ibi gloss. in verb. denarium*
17 82. *dist.* In Collegiatis † ecclesijs sacerdotes tenentur celebrare secundum intentionem praesidentis, sive praelati, aut Archipresbyteri, ex iure naturali in missis, quae imponuntur in recompensationem beneficiorum, quae redundant in Collegium, quia qui sentit onus sentire debet & commodum, & è contrario, c. *qui sentit de regul. iur. in 6* & praelatus sicut commodorum, ita & onerum est dispensator, c. 2. & 3. *de off. archipresb.* & praestare tenetur, vt missarum sacrificia, orationes, eleemosynae, aliaque pietatis opera devote, diligenter, & accurate persolvantur, c. 1. *sess.* 25. *tit. decretum de purgatorio*, sacrosancta synodus Tridentina, vt haeresibus omnibus nostri temporis remedium afferret, docuit, sanxit, & decrevit *sess.* 22. *de sacrif. missae*, & de observandos & evitandos in eius celebratione, vbi etiam haereticorum errores damnat, *ac sess.* 13. de reali praesentia Domini nostri Iesu Christi in sanctissimo Eucharistiae Sacramento, eiusque institutione, excellentia, transubstantione, & veneratione, custodia, praeparatione adhibenda, vt digne sumatur, & vsu, vbi etiam errores haereticorum nostri temporis damnat: concordat c. *species*, & cc. *seqq. c. hoc est, c. panis c. iteratur*, & cc. *seqq. de consecr. dist.* 2. *et clem. vnic. de reliq. & vener. sanct.* Eadem Synodus Tridentina *sess.* 21. c. 1. & *duobus seqq.* docuit, & sanxit laicos, & clericos non conficientes non astringi iure divino ad communionem sub vtraque specie, ac c. 4. parvulos non obligari ad communionem sacramentalem, concordat c. *in ecclesia. de consecratione dist.* 4.

Horae canonicae † sunt septem, comprehense his versibus. 18

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.

Prima replet sputis. causam dat tertia mortis.

Sexta cruci nectit, latus eius nona bipertit.

Vespera deponit, tumulo completa reponit, c. 1. & *Clem.* 1. *hoc tit Archid. in d. cap. presbyter* 91. *dist.* In ecclesijs Cathedralibus, & collegiatis psalli & pulsari debent debitis horis, in alijs ecclesijs sufficit, quod debite dicantur, licet non cantentur, *Clem.* 1. §. *ne igitur hoc tit.* & *ibi Pan. notat. n.* xj. & *Can. communiter c.* 1. *ibi horis compet. hoc tit. c. presbyter* 91. *dist.* ac matutinum media nocte iuxta psalmum, media nocte & c. vt cum maxime corporis vitijs opportunitas datur, tunc propriè eadem vitia legitur recordatione frangantur,

gantur, Gemin. c. presbyter 91. dist. quot autem psalmi recitandi sint singulis diebus traditur, in c. in die resurrectionis de consecr.
19 dist. 5. Missa est de † officio divino, sed non de horis canonicis, gloss. in d. Clem. 1. in verb. canonicas hoc tit. Vital. in Cl. fin. num. 11. de privil. Omnes obtinentes in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, divina per se, & non per substitutum compelluntur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia pontificalia exercenti adsistere, & inservire, atque in choro ad psallendum instituto hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distincte, ac devote laudare, c. cum dignitates §. omnes vero sess. 24. Assumpti ad presbyteratus ordinem saltem diebus dominicis, & festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt muneri suo satisfaciant, celebrent, c. quia pie §. cures sess. 23. ac omnes religiosi post professionem, quia ecclesia approbat religiones ad vitam contemplatiuam, vt non solum pro semetipsis orent, sed etiam pro vniuersali ecclesia, D. Anton. in summ. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 1. Paris. de resign. libr. 1. quæst. 9. n. 10. Nauar. de orat. & hor. canon. c. 7. n. 20. & 21. professi ad servitium, quos conuersos appellamus, & non ad chorum, non tenentur ad horas canonicas, Nauar. de orat. & hor. can. c. 7. n. 21. monachus præfectus ecclesiæ sæculari, dicit officium ecclesiæ, cui præficitur D. Anton. in sum. part. 3. tit. 13. c. 4. §. 1. vers. prabendatus.
20 Omnes clerici † beneficiati etiã in minoribus ordinibus constituti obligati sunt ad recitandas horas canonicas, c. fin. 92. dist. c. fin. de rescript in 6. c. cum secundum de prab. licet sint absentes, & per alium deserviant, Pan. in d. c. 1. n. 5. hoc tit. post adeptam pacificam possessionem beneficiorum cum fructuum perceptione Navar. de hor. can. & orat. c. 7. n. 28. Paris. de resign. benef. libr. 1. quæst. 9. n. 3. & 15. Gars. de benef. part. 3. c. 1. n. 78. & seq. nec excusare se possunt ratione exiguitatis beneficij D. Anton. in sum. part. 3. tit. 13. c. 4. in princ. §. 1. c. clericus victus, & c. seq. 91. dist. Vel propter studij occupationes, aut labores peregrinationis, nec archiepiscopus, aut episcopus potest cum ipsis dispensare, aut illud commutare, neque abbas cum monacho, Archid. in c. 1. 91. dist. & non recitantes horas tenentur ad fructuum restitutionem, Gemin. in c. fin. n. 4. de rescrip. in 6. & ibi Can. Ripa in l. generaliter n. 22. C. de reuoc. donat. peccant mortaliter & puniuntur arbitrio episcopi, Late menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 5. cas. 429. plures citans Late Garc. de benef. part. 3. c. 1. vbi ponit 13. quæst. Archid. in d. c. presbyter n. 29. 91. dist. D. Anton. in summ. part. 3. tit. 13. c. 4 §. 4. vers. 5. quæritur. Beneficia-
tus † in pluribus ecclesijs debet dicere offi- 21
cium illius ecclesiæ vbi habet maiorem gradum, D. Anton. in summ. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 2. vers. prabendatus Garc. de benef. part. 3. c. 1. n.
110. & seqq. In minoribus † constituti non 22
beneficiati non tenentur dicere horas ex generali consuetudine quæ nõ dicentes ex-
cusat, Pan. in d. c. 1. n. 6. Constituti † in sacris 23
licet non beneficiati, sunt obligati ad dicendum officium ratione ordinis, Episcopus c. tuis de praben. Pan. in d. c. 1. n. 4. & ibi Can com-
muniter. Papa potest † dispensare super ho- 24
ris diuinis in tanto, sed non in toto, id est potest dispensare circa mutationem officijs sed non potest dispensare, vt clericus non teneatur dicere aliquod officium, Clem. 2. & ibi Card in 6. not. hoc tit Pan. in d. c. 1. n. 3. Felin. in c. fin. n. 8. de maior. & obed. quia quod dicantur horæ est de iure diuino, sed non quid debet dici pro horis, c. in die resurrectionis ante fin. de consecr. dist. 5. non requiritur dispensatio vt omnes horæ simul dici possint

sint, *gloss. in c. 1. in verb. persoluat hoc tit.* diebus dominicis & in festis pentecostes genua ad orationem non flectuntur, sed stantes ad orationem vota reddimus, *cap. quoniam de consecr. dist. 3.*

25 Omnes Ecclesiæ † tenentur celebrare missarum solemnia, & psallere horas iuxta missale & breuiarium Romana, illis exceptis, quæ ab ipsa prima institutione approbata, vel consuetudine quæ ducentos annos excedat, alijs certis breuiarijs missali vsas fuisse constiterit, quibus Pius Papa V. ius inveteratum celebrandi & psallendi non adimit, sed eisdem si Romana magis placuerit, dummodo episcopus & vniversum capitulum in eo consentiant, vt in choro psallere & celebrare iuxta breviarium & missale Romana possint permittit, *Pius V. in lit. apost præfixis breuiario, & missali Rom.* quibus etiam receptis prohabita approbatione & licentia sedis apostolicæ iuxta decretum sacro congregationis rituum factum die octava Aprilis 1628. licebit in civitate & diœcesi retinere & servare festa particularia, jam olim ab episcopis cum Consilio clerici & consensu populi instituta, *c. conquestus de ferijs,* etiam in lætanijs eorum nomina ascribere, & in commemorationibus, confessione, communi mentionem facere, sed proprium huiusmodi festorum est accommodandum ad normam breviarij Romani, & correcta videntur iura statuentia quod ad celebranda divina officia, ordinem quem Metropolitani tenent, comprouinciales eorum observare debeant, *cap. altara 1. de consecr. dist. 1. cap. de ijs & cap. seq 12. dist. cap. institutio missarum de consecr. distinct. 2.*

De baptismo & eius effectu.

Titulus XXXXII.

SVMMARIA.

1 *Baptismus est fundamentum omnium sacramentorũ sine quo nemo saluari potest.*
2 *De non baptisatis quantum ad spiritualem pœnam ecclesia non iudicat.*
3 *Quantum ad corporales pœnas ecclesia iudicat de eis qui foris sunt.*
4 *Est triplex fluminis, in quo necessaria sunt verbum* Ego te baptiso *in nomine Patris Filij & Spiritus sancti, & elementum à qua.*
5 *Paruulis in eo dimittitur originale peccatum.*
6 *Adultis baptismo consentientibus originale & actuale.*
7 *Sed non liberat à pœna delicti in præiudicium reipublicæ vel privati, nemo potest seipsum baptisare.*
8 *Si probabiliter dubitetur an quis sit baptisatus quid iuris est.*
9 *Flaminis baptismus est spiritus sancti qui inuisibiliter baptizat cor interius, prodest adultis tantum.*
10 *Sanguinis baptismus est quando quis occiditur pro fide christiana & prodest tam adultis quam parvulis.*

SVBIICITVR hic titulus, quia baptismus est fundamentum † omnium sacramentorum, 1 *c. 1. & fin. de presb. non baptiz. vide sess. 7. de baptis.* & est sacramentum necessarium, sine quo nemo saluari potest, *c. firmissime de consecr. dist. 4. c. maiores hoc tit.* de non baptizatis † quantum ad spiritualem pœ- 2 nã ecclesia non iudicat, quia non potest eos

excommunicare, nam qui in ecclesia non sunt ab ecclesia separari non possunt, *c. omnis*
3 *christianus xj. quæst.* 3. quantum ad † corporales pœnas ecclesia judicat de iis qui foris sunt, cum enim peccant, possunt verberari, vel alio modo corporaliter mulitati de præcepto Episcopi, *c. sæpe* 28. *quæst.* 1. *c. in archiepiscopatu de raptor. c. constituit* 17. *qu.* 4. & alia etiam pœna puniri, *c. post miserabilem de usur.* Triplex est; fluminis † de quo
4 loquitur hic titulus in quo necessaria sunt verbum, *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, c.* 1. *hoc tit.* & elementum aquæ, *c. non ut apponeres hoc tit.* si utrumque præmissorum aut eorum alterum omittitur, non est verus baptismus, *gloss. & DD. in d. c. non ut apponeres.* prodest parvulis & a-
5 dultis, parvulis † in eo dimittitur originale
6 peccatum, adultis baptismo † consentientibus originale & actuale, quia Deus qui totum hominem salvum fecit, opus imperfectionis non agnoscit, & ob hæc peccata nō ex parte sed ex toto dimittit, *c. maiores §. verum & § seq. hoc tit.* quoad ipsum Deum,
7 sed Baptismus † non liberat quoad pœnam delicti in præjudicium Reipublicæ vel privati, *gl. fin. in cap. gaudemus & ibi Can. de divort. Dec. in c. quia diligentia num.* 14. *&* 15. *& Can. de elect. Zab. in Clem.* 1. *§. sane in* 14. *quæst. de usur.* nemo potest seipsum baptizare etiam instante necessitatis periculo quia Christus non à seipso sed à Ioanne fuit baptizatus, *c. debitum hoc titul.* in dubio natus Christianis parentibus, & inter christianos fideliter conversatus præsumitur baptizatus, *c. fin. in fin. de presb. non baptiz.* &
8 si probabiliter dubitatur † an quis sit baptizatus, baptizatur his verbis præmissis *si baptizatus es non te baptizo, sed si nondum baptizatus es, Ego te baptizo in nomine patris &c. c.* 2. *hoc tit.* quia non debet reiterari si quolibet modo formam baptismatis acceperit, *c. hi de quibus de consecr. dist.* 1. *c. à quodam & c. si qui & cc. seqq. de consecr. dist.* 4. si forma ecclesiæ non fuerit servata, non est baptismus, ideoque reiterari potest, *c. si quis confugerit* 1. *q* 1. Baptismus † flaminis est spiritus 9
sancti, qui invisibiliter baptizat cor interius, *c.* 2. *de presb. non baptiz. c. debitum hoc t.* prodest adultis sive doli capacibus tantum, qui in charitate & fide Christiana decesserunt, non prodest parvulis, quia cum ipsi non sentiant, non habent Christianam fidem, nec charitatem, latro in Cruce baptizatus fuit isto baptismo flaminis propter fidem quam habuit in Christo, *c. baptismi vicem de consec. dist.* 4. *c. fin. de pœnit. dist.* 7. *in princ.* Baptismus † sanguinis est quando quis 10
occiditur pro fide Christiana, & iste prodest tam adultis, quam parvulis, ex quo nō contempserunt baptismum flaminis exemplū ponitur in sanctis Innocentibus & aliis quibusdam martyribus, *c. baptismi vicem de consecr. dist.* 4. *& ibi gloss. in verb. baptismo c. Cathecumenorum de consecr. dist.* 4. *gl.* 1. *in c. non ut apponeres, & ibi Can h. t. Pan. in c.* 2. *post gl. in verb. ab originali de presb. non baptiz.* quia Baptismus invisibiliter ministratur, quem non contemptus sed terminus necessitatis, aut probabilis ignorantia excludit, *c.* 2. *de presb. non baptiz. c. firmissime* 15. *q.* 1.

De presbytero non baptizato.

Titulus XXXXIII.

SVMMARIA.

1 *Non baptizatus promotus ad ordines non recipit ordinis characterem.*

2 *Presbyter non baptizatus celebrans non conficit sacramentum durante errore confert*

fert effectum sacramenti quoad se & alios vita functos, quoad vivos, solemnitates & illa qua sunt reiterabilia debent reiterari.

3 *Error communis facit valere gesta in dependentibus à Iurisdictione non autem gesta in dependentibus ab ordine sive sacramentis.*

4 *Et nihil operatur quando est defectus in causa efficienta.*

1 NON baptizatus † promotus ad ordines non recipit ordinis caracterem, *c. si quis per ignorantiam* 1.*q*.1.*c*.1.*& fin.hoc tit.* quia baptismus est fundamentum omnium sacramentorum, c.*prater* §. *hac de malis vers. sciendum* 32.*dist*.*c.si quis confugerit* 1.*q*.1.*c.fin. hoc tit.* etiam si communiter reputaretur ba-
2 ptizatus, c.2. *hoc tit.* presbyter † non baptizatus celebrans, non conficit Sacramentum, durante errore confert effectum Sacramenti, quoad se & alios jam vita defunctos propter Sacramenti fidem; quoad vivos, solemnitates, & illa quæ sunt reiterabilia, debent reiterari, c. *dudum* 2 *& ibi gloss. in verb. decepta de elect. & ibi Can Butr. in c.*2. *num* 7.*hoc tit.& Anchar.in fin.* sed non baptismus & Eucharistia expensa id est jam data, & matrimonium est apud omnes, *Ioan.And. in* c.2.*in fin.hoc tit.* Ideo si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizatur, & iterum per singulos ordines usque ad sacerdotium promovetur, c.1.*&* c.*fin*.§.*quia vero h.t.c.si quis*
3 *per ignorantiam* 1.*q*.1. quia communis † error sive opinio facit valere gesta in dependentibus à jurisdictione, non autem gesta in dependentibus ab ordine sive Sacramentis, in quibus attenditur sola veritas; c.*in ecclesia Dei* 1.*qu*. 1. c. *quanto de consuet. Panor. in* c. 2. *num*. 1. *&* 2. *hoc tit.* ideo ordinatus ab eo qui putabatur Episcopus, cum non esset, nullum recipit ordinem, quia communis error † nihil operatur, quando est 4
defectus in causa efficiente, *Ias.in l.Barbarius sub num* 22.*in* 4.*limit.ff.de off.prat.Pan.in d.c.*2.*in fin.hoc tit.*

De Custodia Eucharistiæ Chrismatis & aliorum Sacramentorum.

Titulus XXXXIV.

SVMMARIA.

1 *Sacramenta debent conservari sub clavibus.*

2 *Custos qui ea incaute relinquit tribus mensibus ab officio suspenditur.*

3 *Si per eius in curiam aliquid nefandi inde contigerit, tenetur ad omnia illa qua ex culpa illa sequuntur.*

4 *Oratoria, vasa ministerii, corporalia, palla altaris, caeteraq; ornamenta & vestimenta ministrorum munda & nitida sunt conservanda.*

5 *In monasteriis monialium sanctissimum Christi corpus in publica ecclesia conservari debet.*

DICTVM est, ubi & per quos Eucharistia consecratur, nunc subjicit de custodia eius pro infirmis, *cap. presbyter & cc. seqq. de consecr. dist*.2.*c*.6.*sess*. 13. & aliorum Sacramentorum quæ † conservari debent 1
sub clavibus, ne possit ad illa temeraria manus existendi ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda; si is ad quem † spectat custodia 2
ea incaute reliquerit tribus mensibus ab officio suspenditur, & si per eius † incurram 3
aliquid nefandum inde contigerit, tenetur ad omnia illa quæ ex culpa illa sequuntur, c. 1.*& ibi gl.fin.& DD.hoc tit.c.de neptis* 31.*q*.2. *in fin.*

4 *in fin. c. placuit* 2. 1. *qu.* 1. præterea † oratoria, vasa ministerii corporalia, pallæ altaris, cæteraque ornamenta & vestimenta ministrorum munda & nitida sunt conservanda, nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ de decerent & in prophanis, c. 2. *in fin. hoc tit. c. nemo, & cc. seqq.*
5 *de consecr. dist.* 1. In monasteriis † Monialium sanctissimum Christi corpus in publica ecclesia conservari debet, & non intra chorum vel septa monasterii: c. *attendant in fin. sess.* 25. *de regular.* De sanctificatione aquæ sale conspersæ ad benedictionem populi vide *c. aquam sale de consecr. dist.* 3.

De Reliquiis & Veneratione sanctorum.

Titulus XLV.

SVMMARIA.

1 *Missa celebrari debet ubi Martyrum reliquæ sunt depositæ.*
2 *Pro sancto aliquem venerari non licet absq; authoritate summi pontificis & sedis Apostolicæ.*
3 *Reliquiarum de novo inventarum recognitio & approbatio ex decreto Concilii Tridentini pertinet ad episcopum loci.*
4 *Reliquæ non possunt transferri nisi authoritate Papæ, episcopi aut sanctæ synodus.*
5 *De stylo Cancellariæ licentia recipiendi reliquias vel corpora sanctorum & transportandi ad partes conceditur sub sola signatura, vel per breve de licentia superioris Ecclesiæ.*
6 *In festis indictis ab universali ecclesia comprovinciales episcopi tenentur servare morem metropolitanæ ecclesiæ, festa specialia metropolitanæ ecclesiæ non tenentur servare sed in singulis diœcesibus servanda sunt quæ episcopi cum clero & populo duxerint servanda ab omnibus etiam exemptis & regularibus.*

MISSÆ celebrari † debet ubi martyrum reliquiæ sunt depositæ, c. *non oportet de consecr.* Ideo subjungit de reliquiis &c. non licet † pro sancto aliquem venerari absque auctoritate Romanæ ecclesiæ sive summi Pontificis & sedis Apostolicæ, etiamsi per eum miracula fierent, quoniam miracula fiunt quandoque per malos, c. 1. *& ibi gl. fin. Pan. num.* 4. *& Can. hoc tit.* An in canonizatione decepi vel errare possit, *vide gl. in c. unico in verb. sedis Apostolicæ hoc tit. in* 6. *Innoc. in c.* 1. *numer.* 3. *&* 4. *hoc tit. Trogl. Maluet. de canonizat. sanctor.* §. *aggredior tertium dubium num.* 47. & ad solum summum Pontificem spectat ordinare quæ festa sub duplici officio sint celebranda: c. *unico circa finem hoc tit. in* 6. Reliquias de novo inventus nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, receptis testibus super vita & miraculis illius cuius dicuntur reliquiæ, c. 2. §. *inventat hoc tit.* sed ex decretis Concilii Tridentini eorum † recognitio & approbatio pertinet ad episcopum loci, *sess.* 25. *de invoc. vener. & reliq. sanct.* §. *hac ut fidelium.* nõ possunt esse venales, nec extra capsam ostendi, aut ex eis turpis quæstus quæri vel venari, c. 2 *hoc tit. c. unico* §. *omnis porro substitutio sess.* 25. *de invocat. vener. &c.* quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda, multorum devotio pepescit, & datur detractoribus causa obloquendi, *Pan. in c.* 2. *in* 2. *not. hoc tit.* non possunt † transferri nisi auctoritate Papæ Episcopi, aut sanctæ Synodus, c. *corpora de consecr. dist.* 1. De Stylo Curiæ † licentia recipiendi reliquias vel corpora sancto-

1 (margin beside line 1 of right column)

sanctorum in aliqua ecclesia, & transportandi ad partes, conceditur sub sola signatura vel per breve ex magna causa cum clausula de licentia superioris dictæ ecclesiæ, *Staphyl. de rescript. apost. in form. breu.* §. *datur per breve numer.* 16. *& seqq. Mandos. de sig. grat. tit. licentia vers. licentia recipiendi reliquias &c.*
6 In festis † indictis ab universali ecclesia comprovinciales Episcopi tenentur servare morem regionis sive Metropolitanæ Ecclesiæ, c. *Consilium* §. *in festivitate ibi consuetudinem tuæ regionis de observ. jejun.* Festa specialia Metropolitanæ Ecclesiæ non tenentur servare, sed in singulis diœcesibus servanda sunt, quæ singuli Episcopi cum clero & populo in suis diœcesibus duxerint veneranda, c. *conquestus*, *ibi*, *cæterisque solemnitatibus, quas singuli episcopi &c. de feriis*, dummodo sint festivitates Sanctorum Canonizatorum vigilias non habentium, *Specul. tit. de feriis* §. 1. *sub num.* 1. *in fin. vers. quod autem dixi, concordat decretum sacræ congregationis rituum factum* 8. *Aprilis* 1628. Dies festi quos in diœcesi sua servandos Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus serventur, c. *censura* §. *dies sess.* 25. In ecclesiis non sunt depingendæ imagines sibillarum, quia earum dicta approbantur ab ecclesia, non personæ, c. *si quid veri* 37. *dist. & ibi post gloss. Can. Marq. de susan. in tract. de Iud. & aliis in fidel. part.* 3 *n.* 59.

De Observatione Ieiuniorum.

Titulus XLVI.

SVMMARIA.

1 *Ieiunium est subtractio prandii & post cœnam cuiuslibet cibi privatio usque ad diem sequentem & abstinentia à carnibus & trahentibus sementinam originem à carnibus & à cibis delicatis, & pretiosis, & voluptatibus.*

2 *Potus frangit ieiunium quando quis de mane bibit non ad extinguendam sitim sed famem.*

3 *Quibus diebus ieiunandum sit.*

4 *Suffraganei servare tenentur in ieiuniis consuetudinem metropolitanæ ecclesiæ.*

5 *Vigiliæ festivitatum cadentium in secunda feria præcedenti sunt sabbatho ieiunandæ.*

6 *Omnes post vigesimum primum annum obligantur ad ieiunium.*

7 *Senes post quinquaginta quinque annos excusantur à ieiunio.*

8 *Carnium esu abstinendum est feria sexta & sabbato.*

Si festum nativitatis dominicæ in sexta feria venire contigerit illi qui nec voto nec regulari observantia astricti sunt, carnibus vesci possunt.

9 *In ieiuniis solemnibus an quis possit vesci carnibus sine licentia episcopi.*

10 *Datur licentia à sede apostolica vescendi lacticiniis, ovis, & carnibus per breve de licentia utriusque medici.*

PROPTER Sanctorum Venerationem, & festivitatum devotionem, indicta sunt jejunia; ideo sequitur titulus de observatione jejuniorum. Ieiunium † est subtractio 1 prandii, & post cœnam cuiuslibet cibi privatio usq; ad diem sequentem, c. *sint tibi jeiunia dist.* 5. *& c. solent dist.* 1. *de consecr. c. insuper sess.* 25. *de elect. cib.* & abstinentia à carnibus, & trahentibus sementinam originem à carnibus, ut ab ovis, lacte, caseo, & abstinentia à cibis delicatis, & pretiosis, & voluptatibus, c. *statuimus*, *& c. deniq.* 4. *dist. c. quid prodest*, *& c. seq.* 86. *dist. c. nihil enim prodest. de consecr.*

2 *consecr. dist.* 5. Potus † frangit jejunium quando quis de mane bibit non ad extinguendum sitim, & sed famem, *Angel. in ver. jejunium num.* 4. Iejunandum † est, exceptis die-
3 bus dominicis, c. *placuit*. c. *ne quis de consecr. dist.* 3. laicis, & sacerdotibus, c. *sacerdotibus de consecr. dist.* 3. quadragesima tota, c. *quadragesima de consecr. dist.* 5. & non licet quinta feria ultimæ hebdomadæ jejunium solvere, c. *non liceat, & c. seq. de consecr. dist.* 3. quatuor temporibus, c. *constituimus & cc. seqq. 76. dist.* vigilia nativitatis dominicæ, & vigilia assumptionis Divæ Virginis, & matris, c. 1. *hoc tit.* & vigilia Pentecostes, c. *nosse 76. dist.* vigiliæ omnium Apostolorum in observatione jejunii sunt observandę, etiam S. Matthiæ, c. 1. *h. tit.* præter vigilias Apostolorum Philippi & Iacobi, & Beati Ioannis Evangelistæ, quoniam ipsorum solemnitas intra solemnitatem paschalem, istius autem intra natalem Domini celebratur; c. *Consilium in princ. hoc tit.* præterea jejunandum est in vigiliis omnium sanctorum, S. Ioannis Bapt. & S. Laurentii, *Innoc. in c. 1. hoc tit. sub num.* 2. In rogationibus, sive Letaniis ante ascensionem Domini, c. *rogationes de consecr. dist.* 3. vel in iis servanda est consuetudo regionis, *gl. in in d. c. rogationes in verb. jejunium*, quia suffra-
4 ganei † servare tenentur in jejuniis consuetudinem regionis, sive Metropolitanæ ecclesiæ, c. *utinam 76. dist.* c. *Consilium* §. *item de illis, ibi consuetudinem tua regionis hoc tit. & utrobique gl. & DD.* resectis, inventa opportunitate, quæ pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum varia consuetudine introducta sunt; c. *illa in fin.* 12. *dist.* c. *jejunia de*
5 *consec. dist.* 5. Vigiliæ festivitatũ † cadentium in secunda feria in præcedenti sunt sabbatho jejunandæ; c. 1. *& c.* 2. §. *Sanctorum h. t.*
6 Omnes † post vigesimum primum annum obligantur ad jejunium, ante vero obligantur, quia ætas illa non patitur, quoniam indiget puer, seu adolescens cibo frequentato propter debilitatẽ naturæ, item cibus convertitur in augmentum, seu dilationẽ membrorum, & sic non sunt ita potentes ad jejunandum, sicut sunt majores: *Pan. post B. Tho. in rub. hujus tit. num.* 7. *ubi etiam recenset diversas aliorum opiniones.* Senes post quinquaginta quinque annos excusantur à jejunio, quia majores annis † quinquaginta 7
quinque excusantur ab omni munere personali, *l. 2.* §. *fin. ff. de decurion. & c. l. 3. C. qui at. vel profess. se excus. lib.* 10. præterquam à tutela, & cura, §. *item major instit. de excus. tut. l. unica C qui at se excus.* Abstinendum est ab esu † carnium feria sexta, c. *fin. hoc tot. c. de esu de* 8
consecr. dist. 3. & ibi gl. 1. *Arbid. & Can.* & Sabbatho, c. *quia dies de consecr. dist.* 5. c. *sabbatho de consecr. dist.* 3. quod si festum nativitatis Dominicæ in sexta feria venire contigerit, illi qui nec voto, nec regulari observantia sunt astricti, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum generalem ecclesiæ consuetudinem, c. *fin. hoc tit. c. quia dies de consec. dist.* 5. quia de festo non solum spiritualiter homines gaudere debent, sed etiam in cibis cum honestate possunt delectationem accipere, & citra jactantiam uti vestibus magis pretiosis, *Pan. in d. c fin. nu.* 2. *hoc tit. & ibi Can.* In jejuniis † solemnibus et- 9
iam subsistente causa non potest quis vesci carnibus sine licentia Episcopi, quæ requiritur, ut Episcopus possit distinguere inter infirmitates; sed ubi necessitas est urgens, non delinquit, qui comedit carnes sine licentia; c. *Consilium* §. *cum autem hoc tit. & ibi Pan. sub num.* 4. datur licentia † à sede Apostolica ve- 10
scendi lacticiniis, ovis, & carnibus per breve, de licentia utriusque medici, *Mandos. de sign. grat. tit. licentia vers. licentia vescendi lacticiniis & vers. seqq. Guid. Pap. decis.* 111. etiam in quadra-

quadragesima in qua solent excipi quarta & sexta feria ac sabbatum, *cap. sabbato cap. jeiunia sane de consecr. dist.* 3. ac tota hebdomas sancta, c. 1. c. *non liceat c. non oportet de consecr. dist.* 3.

De purificatione post partum.

Titulus XLVII.

SVMMARIA.

1 *Purificatio post partum ob reverentiam templi per legem mosaicam fuit introducta.*

2 *Postquam umbra legis evanuit si mulieres post prolem emissam actura gratias ecclesia intrare voluerint nulla inde peccati mole gravantur, si ex veneratione voluerint abstinere aliquantis per, earum devotio non reprobatur.*

IEIVNIA indicta sunt ob reverentiam festivitatum; purificatio post † partum ob
1 reverentiam templi per legem Mosaicam; quia tamen gratia, & veritas per IESVM
2 Christum facta est, postquam † umbra legis evanuit, & illuxit Evangelii veritas, si mulieres post prolem emissam acturæ gratias ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec ecclesiarum est eis additur denegandus, ne pœna illis videatur converti in culpam, si ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, devotio earum non improbatur, *c. unico hoc tit.*

***

De ecclesiis ædificandis, vel reparandis.

Titulus XLVIII.

SVMMARIA.

1 *Ecclesia una in præiudicium alterius Ecclesia sive infra ipsius limites construi non debet.*

2 *Fallit primo quando non possunt parochiani ob locorum distantiam sive difficultatem sine magno incommodo Ecclesiam matricem adire, unde non valent congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse.*

3 *Secundo, propter temporis qualitatem.*

4 *Tertio, propter incrementum populi.*

5 *Quarto, in leprosis quibus permittitur absque præiudicio antiquarum parochialium habere ecclesiam propriam & presbyterum.*

6 *Ecclesia construenda est authoritate episcopi.*

7 *Præfinita per eum qui ædificare vult dote quæ sufficiat, si ecclesia est secundum numerum collegiatorum & qualitatem collegii ad luminaria & stipendia.*

8 *Si parochialis est ad sustentationem duorum ad minus vel trium.*

9 *Dotis constitutione omissa in fundatione, nō debet consecrari Ecclesia nisi dos ei prius fuerit assignata.*

10 *Quod si utroque tempore dotis constitutio omissa fuerit adhuc tenentur fundatores eorumq; hæredes ad dotandum & eis non existentibus solvendo datur actio contra episcopum.*

11 *Ecclesia construenda non potest conferri privilegium ut valeat ex tunc.*

12 *Neque etiam eidem potest donari.*

13 *Sed legari eidem ut hæres institui potest.*

14 *Pactum quod datum pro dote reuocetur corruente Ecclesia est à iure reprobatum.*
15 *Id quod ecclesia habet præsumitur sibi datum pro dote.*
16 *Periculum dotis amissa pertinet ad Ecclesiam.*
17 *Circa reparationem Ecclesia servanda est consuetudo.*
18 *Quacessante prælatus quartam partem fructuum tenetur dare fabrica.*
19 *Si quarta pars non sufficiat tenentur omnes patroni, rectores ecclesiarum ac beneficiati quatenus eis superest detractis necessarijs.*
20 *Vltimo loco parochiani.*
21 *Ac inferiores capella.*
22 *Quod si omnes nimia egestate laborent potest Episcopus etiam tanquam sedis apostolica de legatus, vocatis ijs quorum interest tam Parochiales quam alias ecclesias & beneficia simplicia etiam iurispatronatus ad matrices seu viciniores Ecclesias transferre.*
23 *Lapides & ligna ecclesia dedicata & destructa in quos vsus sint convertendi.*
24 *Altaris palla, cathedra, candelabrum & velum vetustate consumpta igni dantur.*
25 *Ecclesia diruta authoritate superioris amittit omnia priuilegia.*
26 *Casu fortuito vel ab hostibus diruta retinet sua privilegia.*
27 *Ecclesia transferuntur seu transmutantur authoritate summi pontificis aut episcopi in Consilio Capituli ex quinque causis.*
28 *Clausula de stylo in huiusmodi translationibus vsitate.*
29 *Exemptio an perdatur si de mandato Papa ecclesia plenè cum personis exempta transferatur ad locum non exemptum.*
30 *Ecclesia quandoque eriguntur in alium statum superiorem, nempe collegiatu in cathedralem episcopalis in metropolitanā authoritate Papa ecclesia simplex in parochialem ex iusta causa autoritate episcopi.*
31 *Ecclesia exempta per erectionem in cathedralem an amittit exemptionem.*
32 *Ecclesia & capella renovatio & ampliatio fit sine praiudicio familia in. Ecclesia & capella veteribus habebat insignia.*

ECCLESIA quandoque de novo ædificari debet intra limites veteris ecclesiæ consecratæ quandoque ecclesiæ consecratæ indigent reparatione, ideo supponitur de ecclesijs ædificandis vel reparandis, regulariter vna ecclesia † in præiudicium alterius ecclesiæ sive intra ipsius limites construi non debet, *c. quicumque 16. quæst. 1. c. 2. §. caueant & Anchar. in c. fin. in 1. not. hoc tit.* quia veteres ecclesiæ per novam lædi non debent, & in eadem terminatione plures parochiales ecclesiæ esse non possunt, *c. præcipimus & c. seq. 16. q. 1.* ex quo enim parochialis est, determinatos habet limites. Hinc inolevit Stylus quod confirmatio erectionis novæ Capellæ per laicos constructæ conceditur cum clausula, absque rectoris parochialis, in qua sita est huiusmodi Capellæ, præiudicio, *c. ecclesia antiquitus & c. seq. 16. q 1. c. 1. circa finem de nou. oper. nunciat.* Fallit primo † quando non possunt parochiani ob locorum distantiam sive difficultatem, sine magno incommodo ecclesiam matricem adire, vnde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse, *c. ad audientiam el 1. hoc tit. c. episcopi §. in ijs sess. 21. late Lapus allegat. 66. vbi discutit per multas quæstiones*, quo casu possunt Episcopi etiam invitis rectoribus novas parochias constituere, & sacerdotibus ecclesijs noviter erectis præficiendis competentem assignare portionem ex fructibus ad Ecclesiam matricem

tricem

tricem quomodocumque pertinentibus, & si necesse fuerit compellere populum ad subministranda ea quæ sufficiant ad vitam sacerdotum sustentandam, quacumque reservatione generali vel speciali vel affectione super dictis Ecclesijs, non obstantibus; neque huiusmodi ordinationes & erectiones possunt tolli, nec impediri, ex quibuscumque provisionibus etiam vigore resignationis aut quibusuis alijs derogationib. vel suspensionibus, *c. episcopi § in ijs vero sess. 21. Lap. alleg. 66.* Si ob devotionem alicuius sancti Capella in alterius parochiæ construatur, non habet locum dictum c. ad audientiam el 1. sed obuentiones erunt ipsius matricis ecclesiæ, sicut & ipsa Capella, *c. eam te & ibi gloss. in verb. pendeant de ætat. qualit. & ord. præficiend. Collect. in d. c. ad audientiam. n. 1.*
3 Secundo fallit † propter temporis qualitatem, *c. & temporis qualitas 16. quæst. 1.* Ter-
4 tio propter † incrementum populi, *c. præcipimus 16. quæst. 1. c. fin. hoc tit.* Quarto in le-
5 prosis † quibus permittitur absque præiudicio antiquarum parochialium habere ecclesiam propriam & presbyterum & non tenentur solvere decimas de hortis & nutrimentis animalium, *c. cum dicat. h. tit.* Ec-
6 clesia † construenda est auctoritate Episcopi, & sine ea constructa non venit destruenda, sed cedit commodo episcopali, *Pan. in c. cum olim 2. nu. 9. & n. 15. in fin. & nu. 16. de priuil.* qui ibidem crucem figit, publice atri-
7 um designat, & ante præfinit, qui † ædificare vult, dotem, quæ sufficiat, si ecclesia est collegiata secundum quantitatem & numerum Collegiatorum, & qualitatem Collegij. (exceptis ecclesiis Capucinorum & Minorum de observantia, quibus non licet possidere immobilia) ad luminaria, ad custodiam, ad stipendia clericorum, *c. nemo de consecr. distinct. 1. Authent. vt determ. sit cleric. num. § in vestigantes coll. 1. Authent. null. fab. orat. domos gloss. 1. & ibi Can. in c. cum sicut de consecr. eccl. vel alt.* si parochialis † est ad susten- 8
tationem duorum ad minus, *c. vt quisque & ibi Pan. num. 2. & Can. de vit. & honest. cler. Pan. in c. fin. num. 10 in fine & ibi Felin num. 10. vers. ex quibus colligit de præsumpt. Cassad. decis. 19. in princ. de præbend. c. illud 7. quæst. 1.* vel trium, *c. hoc quoque de consecrat. dist. 1.* ad hospitalitatem exercendam, & ad respondendum Episcopo de Episcopalibus, *c. de monachis de præbendis c. sicut de supp. negl. prælat. vel secundum Pan. in d. c. cum sicut n. 4. de consecr. eccl. &c.* sufficit quod assignetur vnus mansus, quia cum ista obligatio provenerit ex liberalitate, non debet multum stricte agi contra ipsum fundatorem, nec est opus quod dos detur à principio pro hospitalitate tenenda, vel pro iuribus episcopalibus solvendis, nam ecclesia impotens non tenetur ad ista, nec tenetur procurare Episcopum visitantem; *cap. cauendum 10. quæst. 3.* qua donatione solemni chartula confirmata & ostensa Episcopus ponit primarium lapidem, *c. nemo 1. de consecrat. distinct. 1. c. placuit & ibi glo. in verb dotem 1. q. 2. c. pia mensis 16 q. 7. & ibi glos. in verb. collata Authen. vt nullus fabricet oratorij domus*, si dotis constitutio † omissa fuerit in fundatio- 9
ne, non debet consecrari ecclesia, nisi dos ei prius fuerit assignata, *c. placuit 1. quæst. 2. d. c. pia mensis 16 q. 7.* si vtroque tempore fundationis & consecrationis, dotis † consti- 10
tutio omissa fuerit, adhuc tenentur fundatores eorumque hæredes ad dotandum, *c. cum sicut & ibi Pan. in 1. not. & Can. communiter de consecr. eccl. c. nemo el 1. & ibi glos. in verb. domum de consecrat distinct. 1. Rot. diuers. decis. 230. num. 1. par. 1.* & eis non existentibus solvendo danda est actio contra Episcopum, *gloss. in d. verb. domum in c. nemo el. 1. de con-*

de consecrat.distinct.1.c.cum sicut & ibi Pan. n. 3.Anchar. num.3; de consecrat. eccl. vel altar.
11 Ecclesiæ † construendæ non potest conferri privilegium vt valeat ex tunc, c. *ad audientiam 2.hoc tit.* sed bene vt valeat postquam fuerit constructa, *Pan. in d. c. audien-*
12 *tiam el 2.num.*4. neque etiam † donari, *cap. Abbate sane de re iud. in 6.* quia donatio est contractus requirens personam cui obligatio acquiratur, sed eidem legari, ac † hæres
13 institui potest, quia legatum & hæredis institutio non requirunt præsentiam personæ *l.cum pater §.furdo ff.de leg.2.Bart. in l. servos nu.4.ff.de alim,& cibar.legat. Pan. in d.c.ad audientiam el.2.n.5.* pactum, † quod datum
14 pro dote ecclesiæ, revocetur corruente ecclesia, est à iure reprobatum, *Felin. in c.cum venerabilis sub n.39.vers.nota certio de except. Rot.divers.decis.695.par.1.* sed quod ecclesia
15 habet † & possidet præsumitur sibi datum in dotem, cum ista sit causa necessaria; *Bart. in l.cum servus nu.4.& ibi DD.ff.de verb.oblig. Rot.divers.decis.230. numer. 1.par.1.per leg. secundam C.de alim.pup.præst. Rot. divers. decis.56. in fine parte 2.* & deperdita aut diminuta dote fundans ad nullum augmentum tenetur, non enim debet quod rite & secundam leges ab initio actum est, ex alio eventu resuscitari, *l.sancimus 1.vers. non enim C.de administr.tut.c.deinde circa fin vers. si ita*
16 *creditur 26.dist.* periculumque † dotis amissæ pertinet ad ipsum beneficium sive ecclesiam dotatam, *Lambert.de iurep.8.art.5.quæst. princ.1.partis 1. lib. numer. 17.* Imputatur ei qui tenuem acceptat ecclesiam. *glos.in c.1. in verb. necessitatem 21. quæst.1.cap. clericus & ibi gl.in verb.vigilijs 91.distinct.* Dicitur autem pauper iuxta qualitatem personæ, situm loci, & consuetudinem provinciæ, c. *cum adeo & ibi glos.in verb.sufficientem & Can. de rescript. cap. erit distinct. 4. cap. sciendum 29.distinct.glos.in d.c.1.in verb.necessitatem in fine 21.quæst.1. Authen. præterea & ibi glos.in verb.locupl.C.vnde vir & vxor.* onusque probandi incumbit beneficiato quantitatem fructuum adeo exiguam esse, vt dos in eis constituta habeatur pro nō dote, *arg.eorum quæ tradit Bald.n.8.in Authen.præterea C.vnde iur.& vxor & ibi DD. communiter & in l.licet in fine quæst.C.de iur.dot interminis Rot. divers.decis.60.par.2.* Ecclesia cathedralis & alia inferior suæ diœcesis, potest dici episcopi. *Clem.attendentes §.ipsos autem & ibi glos.in verb sua eccles.de stat.Monach.Pan.& Can.*

Circa reparationem † ecclesiæ primo recurrendum est ad consuetudinem, si enim 17
consuetudo transfert onus fabricæ in populum aut aliter specialiter provideat, illa servanda est, videmus enim hodie quod communiter ecclesiæ habent redditus distinctos pro fabrica, *arg. c. ad apostolicam de simon.Pan in c.1.num.3. & seqq. hoc tit. Innoc. in c.fin.in princ.de his quæ fiunt à maior.part.c.* cessante † consuetudine tenetur prælatus 18
quartam partem fructuum non solum futurorum, sed etiam præteritorum, quos ad huc effectum tenetur conservare. c. *de revimus 10.quæst.1.cap. vnico & ibi glos.quæst.3. Bero.cons 3.num.6.& seqq.vol.1.* fabricæ dare; *c.nobis cum septem cc.seqq. 12. quæst.2. c. vnico 10.quæst.3.* si quarta † & pars non suffi- 19
cit, nec consuetudo disponit, tenentur omnes patroni, c. *cum illud §. parochiales sess. 25.* rectores ecclesiarum, & beneficiati, quatenus eis super est detractis necessarijs, *c.1.c.de his hoc tit. c. fin. de his quæ fiunt à maiori parte cap.& ibi post gloss. Canon.* si redditus eis non super sunt, compelluntur vltimo loco † parochiani, nam ex quo percipi- 20
unt ibi divina tenentur ad refectionem ecclesiæ, *d.c.cum illud §.parochiales sess.21.* nec possunt, volendo evitare onus, cedere vsui eccle-

ecclesiæ, *Panor. in c. 1. num. 4. hoc tit. Rom. sing.*
21 68. præterea inferiores capellæ † pro instauratione ecclesiæ principalis seu matricis contribuere tenentur, & ecclesia Matrix, seu ipsa plebs, pro reparatione capellarum, reddendo vicem pro vice. *Fred. de sen. cons. 224. Franc. Marcus quæst. 459. num. 2. & seqq.*
22 *parte 1.* quod si omnes † nimia egestate laborent, potest episcopus etiam tanquam sedis apostolicæ delegatus, vocatis ijs quorum interest, tam parochiales, quam alias ecclesias, & beneficia simplicia etiam iurispatronatus, arbitrio suo ad matrices, seu viciniores ecclesias transferre, & parochialis translata desinit esse parochialis, *Mandos de sign. grat. tit. de transla. præl. vers. quando parochialis Greg. 15. decis. 387. n. 2. & 3. & decis. 405. & ibi annot. licet aliter sentiat gl. in c. privilegium de reg. iur. in 6. Alex. in l. inter stipulantem §. sacram. nu. 13. in fin. ff. de verb. oblig.* ac in eisdem ecclesijs capellas, & altaria erigere sub eisdem invocationibus, aut in erecta altaria, vel capellas transferre & ecclesias dirutas in profanos vsus non sordidos; erecta tamen ibi cruce convertere. *d. c. cum*
23 *illud in princ. & fin. sess. 21.* Lapides, † & ligna ecclesiæ dedicata non debent ad aliud opus iungi, nisi in aliam ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectam in monasterio fratribus, non tamen indifferenter, sed vel in capitulo, vel in dormitorio, vel in alijs religiosis locis, non in coquina, vel in colendis vineis; in laicorum opera admitti non debent. *c. ligna de consecr. dist.*
24 *1.* Altaris † quoque palla, cathedra, candelabrum, & velum si fuerint vetustate consumpta, igni dantur, quorum cineres in baptisterio inferuntur, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactantur, ne introeuntium pedibus coinquinentur. *c. altaris*
25 *palla cum cc. seqq. de consecr. dist. 1.* Ecclesia † destructa auctoritate superioris, amittit omnia priuilegia; *l. si vsus fructus ciuitati ff. quib. mod. vsus fructus amittatur, c. & hoc diximus, & ibi gl. in verb. destructa 16. quæst. 7. gl. in cap. priuileg. de reg. iur. in 6. & ibi Can. Greg. 15. decis. 387. in princ. & decis. 405. & ibi annot.* destructa casu fortuito, † aut ab hostibus, 26
retinet omnia privilegia; *c. pastoralis 7. quæst. 1. c. qua semel 19. quæst. 2.* ideo si alia ecclesia in eodem loco ædificetur, retinet omnia iura ecclesiæ destructæ, vti subrogata in locum primæ, *l. ad e sacra ff. de contrah. empt. vel vend. l. in tantum §. sacra, ff. de rer. diuis. gl. in cap. priuil. & ibi Can. de reg. iur. in 6. Inn. in cap. 2. numer. 2. de nou. op nunc. & ibi Can. Innoc. in c. abbate in fin. de verb. sign. Alex. in l. inter stipulantem §. sacrum numer. 13. de verb. oblig.*

Transferuntur † seu transmutantur Ecclesiæ authoritate summi Pontificis, aut episcopi cum Consilio capituli, *c. si quis vult monasterium 16. quæst. 7. Lap. alleg. 68.* ex- 27
quinque causis, Prima, cum necessitas persecutorum loca earum grauauerit, secunda cum difficultas locum fuerit propter aëris intemperiem. Tertia cum malorum societate grauanter, siue propter, malitiam populi, *c. tribus & ibi gloss. & Can de consecr. dist. 1 c. Ecclesias, & ibi gl. 16. quæst. 7. Lap. alleg. 68.* Quarta, causa meliorationis, *c. si quis vult monasterium 16. quæst. 7.* De stylo in huiusmodi translationibus visitatæ sunt in frascriptæ † clausulæ, dimisso ibidem aliquo sa- 28
cello, seu oratorio in signum translatæ Ecclesiæ svel dimisso presbytero in priori loco ad ministeria ecclesiæ, *d. c. si quis vult monasterium 16. quæst. 1.* item proviso quod ad profanos vsus non redigatur, *c. semel. de reg. iur. in 6. §. sacræ instit. de rer. diuis.* quando transfertur parochialis ecclesia, additur cum superficie terræ, & ossibus ibi existentibus

bus. *Mandos. in tract. de signat. grat. tit. translationes, vers. quando parochialis, & vers. seqq.* Quinta, est causa ruinæ, & inopiæ restaurationis, uti supra dictum est, *c. cum illud sess. 21.*
29 An perdatur † exemptio si de mandato Papæ ecclesia plene cum personnis exempta transferatur ad locum non exemptum vide Franc. in c. cum personæ §. fin. nu. 4. de privileg. in 6. Late distinguentem. Ecclesiæ
30 quandoque † eriguntur in alium statum superiorem, nempe collegiata in cathedralem, & Episcopalis in metropolitanam auctoritate Papæ, *c. 1. ne sede vacante & c. c. quoad translationem & ibi gl. in verb. reservata & Can. de off. leg. Extravag. salvator de præb. inter communes Rebuff. in prax. part. 1. tit. de erect. in cathedral.* Ecclesia simplex in parochialem ex justa causa auctoritate episcopi, *c. ad audientiam el. 1. hoc tit. Rebuff. in prax. tit. de erect. eccl. in curat. & paroch. Garc. de benef. part. 12. c. 5. nu. 3. requirit. auctoritatem Papæ.* Difficilis
31 est quæstio, an ecclesia † exempta per erectionem in cathedralem amittat exemptionem, In dubio censeo quod exemptionem perdat, quia si præservatam dicimus exemptionem, eadem suffragaretur episcopo, quod esset absurdum, eo quod exemptio data sit contra episcopum, *Ioan. And. in c. cum personæ sub num. 9. circa finem ante vers. prima gl. de privil. in 6. & ibi Can.* & absurdius esset dicere solum capitulum, & canonicos esse exemptos, quia episcopus & canonici sunt unum corpus, episcopus caput, canonici membra, *c. novit de his quæ fiunt à prælat. & ibi gl. pen. alleg. concord & Can. c. cum non liceat & ibi gl. 1. & DD. de præscript.* & inconveniens est in primordio erectionis, membra per exemptionem à capite separari, quia Episcopus est sponsus ecclesiæ & solus utitur annulo, *c. licet de transl. episc. & c. & ibi Pan. n. 5. & Can.*

Ecclesiæ, & † capellæ renovatio, & ampliatio fieri debet sine præjudicio familiæ, 32
quæ in ecclesia, & capella veteribus habebat insignia, ideo arma seu scuta armorum familiæ, quæ apposita & affixa reperiuntur, in fornice, & columnis sive pilastris ecclesiæ veteris, transferenda & assignanda sunt cornici, & columnis ecclesiæ novæ quia renovatio, & ampliatio ecclesiæ intelligitur facta firmis remanentibus qualitatibus ecclesiæ, & prorogativis familiæ, & sine cujusdam præjudicio, *c. ad audientiam el. 2. hoc tit. Ioan. de Anan cons. 86. post nu. 2. & ibi Bolag. in add. Greg. 15. dec. 463.*

De immunitate Ecclesiarum, cæmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

Titulus XLIX.

SVMMARIA.

1 *In Ecclesiis & cæmiteriis non debent tractari placita sæcularia quæcunque sit causa laicorum.*

2 *Placita Ecclesiastica in eis possunt tractari.*

3 *In domibus Ecclesiarum neque missus neque comes vel judex publicus vel minister vel miles quasi pro consuetudine aut jure publico potest judicare aut hospitium quærere sed processus in domo factus valet.*

4 *Causæ sanguinis & in quibus de corporali pœna agitur non debent in ecclesiis tractari sub pœna anathematis.*

5 *Ecclesia etiam interdicta, major per circuitum quadraginta passuum, capella vel minores ecclesia triginta, domus episcopi, sive intra sive extra dictos quadraginta passus constructa sit immunitatem habet ut persona hominis liberi subditi aut Iudæi vel*

pagani

pagani aut cujuscunque alterius gentis, vel bona ejus inde subtrahi violenter non possint, nec inde damnari debet ad mortem vel pœnam corporalem.

6 *Nisi publicus latro fuerit aut nocturnus depopulator agrorum aut sub spe immunitatis in iisdē deliquerit furtumve fecerit, vel alias prius sacrilegium in eidem commiserit aut proditione proximum occiderit, aut assassini, hæresis vel læsæ majestatis reus sit.*

7 *Curiæ sæcularis laicum delinquentem in nullo ex casibus prædictis extrahere aut incarcerare potest, sed extractus in carcere curiæ ecclesiasticæ detinetur & cognito prius per episcopum an ipse vere crimina præmissa commiserit tunc demum de ejus mandato per Iudicem ecclesiasticum curiæ sæculari consignatur.*

8 *Servus confugiens timore domini ad ecclesiam postquam de impunitate sua Dominus ejus clericis juramentum præstiterit ad servitium domini sui redire compellitur.*

9 *Idem obtinet in colono ascriptitio liberto & alia hujusmodi persona conditioni subdita.*

10 *Ac in debitore fugiente ad ecclesiam si ex forma statuti possit capi.*

11 *Confringentium Ecclesiarum consinia pœna.*

12 *An immunitas sit concessa clericis vel religiosis ut non possint per episcopum & alios judices proprios ab ecclesia arceri seu violenter extrahi.*

13 *Violatio immunitatis ecclesiæ est mixtī fori.*

14 *Clerici habent plura privilegia, unum appellatur privilegium personæ injiciens manus violentas in eos etiam excommunicatos temere & injuriosas etiam in volentes ipso facto incurrit sententiam excommunicationis.*

15 *Quæ regula fallit multis casibus.*

16 *Quicunque in canonem,* si quis suadente 17. quæst. 4. *incidit etiamsi cum clerico mediante episcopo composuerit & ille reconciliatus sibi fuerit, aut si occultus ut convinci non possit, ad sedem apostolicam est mittendus, quam citra non potest absolvi.*

17 *Quæ regula fallit* 17. *casibus.*

18 *Is qui religionem ingreditur antequam tacite vel expresse profiteatur, ac beguinæ gaudeat privilegio* c. *si quis suadente canonica sæculares non gaudent.*

19 *Cardinalem hostiliter insequens percutiens, aut capiens, vel si socius fuerit facientis aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit ejusque filij & nepotes ex virili sexu descendentes subjiciantur pœnis* c. *felicis de pœnis in 6.*

20 *Episcopum temere vel injuriose percutiens capiens banniens vel hæc mandans ejusque filij per masculinam lineam descendentes usque ad secundam generationem subjiciuntur pœnis* Clem. 1. *de pœnis.*

21 *Patroni advocati feudatarij vice domini, aut alij beneficiati alicujus ecclesiæ Episcopum rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiæ occidere aut mutilare præsumentes eorumque posteritates usque ad quartum gradum subducitur pœnis* c. *ad aures* c. *in quibusdam de pœnis.*

22 *Presbyterum occidens militiæ cingulo caret & absque spe conjugij manet.*

23 *Clerici non subeunt onera personalia, quæ sunt ea quæ labore corporali explicantur absque detrimento rerum sive ordinario sive extraordinaria sint.*

24 *Clerici habent privilegium rerum, cujus vigore ecclesiæ & personæ ecclesiasticæ sunt exemptæ à pedagiis guidagiis & datiis*

& à

4 *in fin. c. placuit* 2. 1. *qu.* 1. præterea † oratoria, vasa ministerii corporalia, pallæ altaris, cæteraque ornamenta & vestimenta ministrorum munda & nitida sunt conservanda, nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ de decerent & in prophanis, c. 2. *in fin. hoc tit. c. nemo, & cc. seqq.*
5 *de consecr. dist.* 1. In monasteriis † Monialium sanctissimum Christi corpus in publica ecclesia conservari debet, & non intra chorum vel septa monasterii: c. *attendant in fin. sess.* 25. *de regular.* De sanctificatione aquæ sale conspersæ ad benedictionem populi vide *c. aquam sale de consecr. dist.* 3.

De Reliquiis & Veneratione sanctorum.

Titulus XLV.

SVMMARIA.

1 *Missa celebrari debet ubi Martyrum reliquæ sunt deposita.*

2 *Pro sancto aliquem venerari non licet absq; authoritate summi pontificis & sedis Apostolicæ.*

3 *Reliquiarum de novo inventarum recognitio & approbatio ex decreto Concilii Tridentini pertinet ad episcopum loci.*

4 *Reliquæ non possunt transferri nisi authoritate Papæ, episcopi aut sancta synodus.*

5 *De stylo Cancellariæ licentia recipiendi reliquias vel corpora sanctorum & transportandi ad partes conceditur sub sola signatura, vel per breve de licentia superioris Ecclesiæ.*

6 *In festis indictis ab universali ecclesia comprovinciales episcopi tenentur servare morem metropolitanæ ecclesiæ; festa specialia metropolitanæ ecclesiæ non tenentur servare sed in singulis diœcesibus servanda sunt quæ episcopi cum clero & populo duxerint servanda ab omnibus etiam exemptis & regularibus.*

MISSÆ celebrari † debet ubi martyrum reliquiæ sunt depositæ, c. *non oportet de consecr.* Ideo subjungit de reliquiis &c. non licet † pro sancto aliquem venerari absque auctoritate Romanæ ecclesiæ sive summi Pontificis & sedis Apostolicæ, etiamsi per eum miracula fierent, quoniam miracula fiunt quandoque per malos, c. 1. *& ibi gl. fin. Pan. num.* 4. *& Can. hoc tit.* An in canonizatione decepi vel errare possit, *vide gl. in c. unico in verb. sedis Apostolica hoc tit. in* 6. *Innoc. in c.* 1. *numer.* 3. *&* 4. *hoc tit. Trogl. Maluet. de canonizat. sanctor.* §. *aggredior tertium dubium num.* 47. & ad solum summum Pontificem spectat ordinare quæ festa sub duplici officio sint celebranda: c. *unico circa finem hoc tit. in* 6. Reliquios de novo inventus nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, receptis testibus super vita & miraculis illius cuius dicuntur reliquiæ, c. 2. §. *inventat hoc tit.* sed ex decretis Concilii Tridentini eorum † recognitio & appro- 3
batio pertinet ad episcopum loci, *sess.* 25. *de invoc. vener. & reliq. sanct.* §. *hac ut fideliter.* nō possunt esse venales, nec extra capsam ostendi, aut ex eis turpis quæstus quæri vel venari, c. 2 *hoc tit. c. unico* §. *omnis porro subsitutio sess.* 25. *de invocat. vener. &c.* quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda, multorum devotio pepescit, & datur detractoribus causa obloquendi, *Pan. in c.* 2. *in* 2. *not. hoc tit.* non possunt † transferri nisi auctori- 4
tate Papæ Episcopi, aut sanctæ Synodus, c. *corpora de consecr. dist.* 1. De Stylo Curiæ † 5
licentia recipiendi reliquias vel corpora sancto-

sanctorum in aliqua ecclesia, & transportandi ad partes, conceditur sub sola signatura vel per breve ex magna causa cum clausula de licentia superioris dictæ ecclesiæ, *Staphyl. de rescript. apost. in form. breu.* §. *datur per breve numer. 16. & seqq. Mandos. de sig. grat. tit. licentia vers. licentia recipiendi reli-*
6 *quias &c.* In festis † indictis ab universali ecclesia comprovinciales Episcopi tenentur servare morem regionis sive Metropolitanæ Ecclesiæ, c. *Consilium* §. *in festivitate ibi consuetudinem tuæ regionis de observ. jejun.* Festa specialia Metropolitanæ Ecclesiæ non tenentur servare, sed in singulis diœcesibus servanda sunt, quæ singuli Episcopi cum clero & populo in suis diœcesibus duxerint veneranda, c. *conquestus, ibi, cæterisque solemnitatibus, quas singuli episcopi &c. de feriis*, dummodo sint festivitates Sanctorum Canonizatorum vigilias non habentium, *Specul. tit. de feriis* §. 1. *sub num.* 1. *in fin. vers. quod autem dixi, concordat decretum sacræ congregationis rituum factam* 8. *Aprilis* 1628. Dies festi quos in diœcesi sua servandos Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus serventur, c. *censura* §. *dies sess.* 25. In ecclesiis non sunt depingendæ imagines sibillarum, quia earum dicta approbantur ab ecclesia, non personæ, c. *si quid veri* 37. *dist. & ibi post gloss. Can. Marq. de susan. in tract. de Iud. & aliis in fidel. part.* 3 *n.* 59.

De Observatione Ieiuniorum.

Titulus XLVI.

SVMMARIA.

1 *Ieiunium est subtractio prandii & post cœnam cuiuslibet cibi privatio usque ad diem sequentem & abstinentia à carnibus & trahentibus sementinam originem à carnibus & à cibis delicatis, & pretiosis, & voluptatibus.*

2 *Potus frangit ieiunium quando quis de mane bibit non ad extinguendam sitim sed famem.*

3 *Quibus diebus ieiunandum sit.*

4 *Suffraganei servare tenentur in ieiuniis consuetudinem metropolitanæ ecclesiæ.*

5 *Vigiliæ festivitatum cadentium in secunda feria præcedenti sunt sabbatho ieiunandæ.*

6 *Omnes post vigesimum primum annum obligantur ad ieiunium.*

7 *Senes post quinquaginta quinque annos excusantur à ieiunio.*

8 *Carnium esu abstinendum est feria sexta & sabbato.*

Si festum nativitatis dominicæ in sexta feria venire contigerit illi qui nec voto nec regulari observantia astricti sunt, carnibus vesci possunt.

9 *In ieiuniis solemnibus an quis possit vesci carnibus sine licentia episcopi.*

10 *Datur licentia à sede apostolica vescendi lacticiniis, ovis, & carnibus per breve de licentia utriusque medici.*

PROPTER Sanctorum Venerationem, & festivitatum devotionem, indicta sunt jejunia; ideo sequitur titulus de observatione jejuniorum. Ieiunium † est subtractio 1 prandii, & post cœnam cuiuslibet cibi privatio usq; ad diem sequentem, c. *sint tibi jeiunia dist.* 5. *& c. solent dist.* 1. *de consecr.* c. *insuper sess.* 25. *de elect. cib.* & abstinentia à carnibus, & trahentibus sementinam originem à carnibus, ut ab ovis, lacte, caseo, & abstinentia à cibis delicatis, & pretiosis, & voluptatibus, c. *statuimus, & c. deniq;* 4. *dist. c. quid prodest, & c. seq.* 86. *dist. c. nihil enim prodest. de consecr.*

2 *consecr. dist.* 5. Potus † frangit jejunium quando quis de mane bibit non ad extinguendum sitim, & sed famem, *Angel. in ver. jejunium num.* 4. Iejunandum † est, exceptis die-
3 bus dominicis, c. *placuit.c. ne quis de consecr. dist.* 3. laicis, & sacerdotibus, c. *sacerdotibus de consecr. dist.* 3. quadragesima tota, c. *quadragesima de consecr. dist.* 5. & non licet quinta feria ultimæ hebdomadæ jejunium solvere, c. *non liceat, & c. seq. de consecr. dist.* 3. quatuor temporibus, c. *constituimus & cc. seqq.* 76. *dist.* vigilia nativitatis dominicæ, & vigilia assumptionis Divæ Virginis, & matris, c. 1. *hoc tit.* & vigilia Pentecostes, c. *nosse* 76. *dist.* vigiliæ omnium Apostolorum in observatione jejunii sunt observandę, etiam S. Matthiæ, c. 1. *h. tit.* præter vigilias Apostolorum Philippi & Iacobi, & Beati Ioannis Evangelistæ, quoniam ipsorum solemnitas intra solemnitatem paschalem, istius autem intra natalem Domini celebratur; c. *Consilium in princ. hoc tit.* præterea jejunandum est in vigiliis omnium sanctorum, S. Ioannis Bapt. & S. Laurentii, *Innoc. in* c. 1. *hoc tit. sub num.* 2. In rogationibus, sive Letaniis ante ascensionem Domini, c. *rogationes de consecr. dist.* 3. vel in iis servanda est consuetudo regionis, *gl. in in d. c. rogationes in verb. jejunium*, quia suffra-
4 ganei † servare tenentur in jejuniis consuetudinem regionis, sive Metropolitanæ ecclesiæ, c. *utinam* 76. *dist.* c. *Consilium* §. *item de illis, ibi consuetudinem tuæ regionis hoc tit. & utrobique gl. & DD.* resectis, inventa opportunitate, quæ pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum varia consuetudine introducta sunt; c. *illa in fin.* 12. *dist.* c. *jejunia de*
5 *consec. dist.* 5. Vigiliæ festivitatū † cadentium in secunda feria in præcedenti sunt sabbatho jejunandæ; c. 1. *&* c. 2. §. *Sanctorum h. t.*
6 Omnes † post vigesimum primum annum obligantur ad jejunium, ante vero obligantur, quia ætas illa non patitur, quoniam indiget puer, seu adolescens cibo frequentato propter debilitaté naturæ, item cibus convertitur in augmentum, seu dilationé membrorum, & sic non sunt ita potentes ad jejunandum, sicut sunt majores: *Pan. post B. Tho. in rub. hujus tit. num.* 7. *ubi etiam recenset diversas aliorum opiniones.* Senes post quinquaginta quinque annos excusantur à jejunio, quia majores annis † quinquaginta 7
quinque excusantur ab omni munere personali, *l.* 2. §. *fin. ff. de decurion. & c. l.* 3. *C. qui at. vel profess. se excus. lib.* 10. præterquam à tutela, & cura, §. *item major instit. de excus. tut. l. unica C qui at se excus.* Abstinendum est ab esu
† carnium feria sexta, c. *fin. hoc tot. c. de esu de* 8
consecr. dist. 3. *& ibi gl.* 1. *Arhid. & Can.* & Sabbatho, c. *quia dies de consecr. dist.* 5. c. *sabbatho de consecr. dist.* 3. quod si festum nativitatis Dominicæ in sexta feria venire contigerit, illi qui nec voto, nec regulari observantia sunt astricti, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum generalem ecclesiæ consuetudinem, c. *fin. hoc tit.* c. *quia dies de consec. dist.* 5. quia de festo non solum spiritualiter homines gaudere debent, sed etiam in cibis cum honestate possunt delectationem accipere, & citra jactantiam uti vestibus magis pretiosis, *Pan. in d c fin. nu.* 2. *hoc tit. & ibi Can.* In jejuniis † solemnibus et- 9
iam subsistente causa non potest quis vesci carnibus sine licentia Episcopi, quæ requiritur, ut Episcopus possit distinguere inter infirmitates; sed ubi necessitas est urgens, non delinquit, qui comedit carnes sine licentia; c. *Consilium* §. *cum autem hoc tit. & ibi Pan. sub num.* 4. datur licentia † à sede Apostolica ve- 10
scendi lacticiniis, ovis, & carnibus per breve, de licentia utriusque medici, *Mandos. de sign. grat. tit. licentia vers. licentia vescendi lacticiniis & vers. seqq. Guid. Pap. decis.* 111. etiam in quadra-

quadragesima in qua solent excipi quarta & sexta feria ac sabbatum, *cap. sabbato cap. jeiunia sane de consecr. dist.* 3. ac tota hebdomas sancta, c. 1. c. *non liceat c. non oportet de consecr. dist.* 3.

De purificatione post partum.

Titulus XLVII.

SVMMARIA.

1 *Purificatio post partum ob reverentiam templi per legem mosaicam fuit introducta.*

2 *Postquam umbra legis evanuit si mulieres post prolem emissam actura gratias ecclesia intrare voluerint nulla inde peccati mole gravantur, si ex veneratione voluerint abstinere aliquantis per, earum devotio non reprobatur.*

IEIVNIA indicta sunt ob reverentiam festivitatum; purificatio post † partum ob
1 reverentiam templi per legem Mosaicam; quia tamen gratia, & veritas per IESVM
2 Christum facta est, postquam † umbra legis evanuit, & illuxit Evangelii veritas, si mulieres post prolem emissam acturæ gratias ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec ecclesiarum est eis additur denegandus, ne pœna illis videatur converti in culpam, si ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, devotio earum non improbatur, c. *unico hoc tit.*

***

De ecclesiis ædificandis, vel reparandis.

Titulus XLVIII.

SVMMARIA.

1 *Ecclesia una in praiudicium alterius Ecclesia sive infra ipsius limites construi non debet.*

2 *Fallit primo quando non possunt parochiani ob locorum distantiam sive difficultatem sine magno incommodo Ecclesiam matricem adire, unde non valent congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse.*

3 *Secundo, propter temporis qualitatem.*

4 *Tertio, propter incrementum populi.*

5 *Quarto, in leprosis quibus permittitur absque praiudicio antiquarum parochialium habere ecclesiam propriam & presbyterum.*

6 *Ecclesia construenda est authoritate episcopi.*

7 *Præfinita per eum qui ædificare vult dote quæ sufficiat, si ecclesia est secundum numerum collegiatorum & qualitatem collegii ad luminaria & stipendia.*

8 *Si parochialis est ad sustentationem duorum ad minus vel trium.*

9 *Dotis constitutione omissa in fundatione, nō debet consecrari Ecclesia nisi dos ei prius fuerit assignata.*

10 *Quod si utroque tempore dotis constitutio omissa fuerit adhuc tenentur fundatores eorumq; hæredes ad dotandum & eis non existentibus solvendo datur actio contra episcopum.*

11 *Ecclesia construenda non potest conferri privilegium ut valeat ex tunc.*

12 *Neque etiam eidem potest donari.*

13 *Sed legari eidem ut hæres institui potest.*

14 *Pactum quod datum pro dote reuocetur corruente Ecclesia est à iure reprobatum.*

15 *Id quod ecclesia habet præsumitur sibi datum pro dote.*

16 *Periculum dotis amissæ pertinet ad Ecclesiam.*

17 *Circa reparationem Ecclesiæ seruanda est consuetudo.*

18 *Qua cessante prælatus quartam partem fructuum tenetur dare fabricæ.*

19 *Si quarta pars non sufficiat tenentur omnes patroni, rectores ecclesiarum ac beneficiati quatenus eis superest detractis necessarijs.*

20 *Vltimo loco parochiani.*

21 *Ac inferiores capellæ.*

22 *Quod si omnes nimia egestate laborent potest Episcopus etiam tanquam sedis apostolicæ de legatus, vocatis ijs quorum interest tam Parochiales quam alias ecclesias & beneficia simplicia etiam iurispatronatus ad matrices seu viciniores Ecclesias transferre.*

23 *Lapides & ligna ecclesiæ dedicatæ & destructæ in quos vsus sint convertendi.*

24 *Altaris palla, cathedra, candelabrum & velum vetustate consumpta igni dantur.*

25 *Ecclesia diruta authoritate superioris amittit omnia priuilegia.*

26 *Casu fortuito vel ab hostibus diruta retinet sua privilegia.*

27 *Ecclesiæ transferuntur seu transmutantur authoritate summi pontificis aut episcopi in Consilio Capituli ex quinque causis.*

28 *Clausula de stylo in huiusmodi translationibus vsitate.*

29 *Exemptio an perdatur si de mandato Papæ ecclesia plenè cum personis exempta transferatur ad locum non exemptum.*

30 *Ecclesiæ quandoque eriguntur in alium statum superiorem, nempe collegiatæ in cathedralem episcopalis in metropolitanã authoritate Papæ ecclesia simplex in parochialem ex iusta causa autoritate episcopi.*

31 *Ecclesia exempta per erectionem in cathedralem an amittit exemptionem.*

32 *Ecclesiæ & capellæ renovatio & ampliatio fit sine præiudicio familiæ in Ecclesia & capella veteribus habebat insignia.*

ECCLESIA quandoque de novo ædificari debet intra limites veteris ecclesiæ consecratæ quandoque ecclesiæ consecratæ indigent reparatione, ideo supponitur de ecclesijs ædificandis vel reparandis, regulariter vna ecclesia † in præiudicium al- 1
terius ecclesiæ siue intra ipsius limites construi non debet, *c. quicumque 16. quæst. 1. c. 2. §. caueant & Anchar. in c. fin. in 1. not. hoc tit.* quia veteres ecclesiæ per novam lædi non debent, & in eadem terminatione plures parochiales ecclesiæ esse non possunt, *c præcipimus & c. seq. 16. q. 1.* ex quo enim parochialis est, determinatos habet limites. Hinc inolevit Stylus quod confimatio erectionis novæ Capellæ per laicos constructæ conceditur cum clausula, absque rectoris parochialis, in qua sita est huiusmodi Capellæ, præiudicio, *c. ecclesia antiquitus & c. seq. 16. q 1. c. 1. circa finem de nou. oper. nunciat.* Fallit primo † quando non possunt paro- 2
chiani ob locorum distantiam siue difficultatem, sine magno incommodo ecclesiam matricem adire, vnde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse, *c. ad audientiam el 1. hoc tit. c. episcopi §. in ijs sess. 21. late Lapus allegat. 66. vbi discutit per multas quæstiones,* quo casu possunt Episcopi etiam invitis rectoribus novas parochias constituere, & sacerdotibus ecclesijs noviter erectis præficiendis competentem assignare portionem ex fructibus ad Ecclesiam matricem

tricem quomodocumque pertinentibus, & si necesse fuerit compellere populum ad subministranda ea quæ sufficiant ad vitam sacerdotum sustentandam, quacumque reservatione generali vel speciali vel affectione super dictis Ecclesijs, non obstantibus; neque huiusmodi ordinationes & erectiones possunt tolli, nec impediri, ex quibuscumque provisionibus etiam vigore resignationis aut quibusuis alijs derogationib. vel suspensionibus, c. *episcopi §. in ijs vero sess. 21. Lap. alleg. 66.* Si ob devotionem alicuius sancti Capella in alterius parochiæ construatur, non habet locum dictum c. ad audientiam el 1. sed obuentiones erunt ipsius matricis ecclesiæ, sicut & ipsa Capella, c. *eam te & ibi gloss. in verb. pendeant de ætat. qualit. & ord. præficiend. Collect. in d. c. ad audientiam, n.*
3 1. Secundo fallit † propter temporis quali-
tatem, c. *& temporis qualitas 16. quæst. 1.* Ter-
4 tio propter † incrementum populi, c. *præci-*
pimus 16. quæst. 1. c. fin. hoc tit. Quarto in le-
5 prosis † quibus permittitur absque præiu-
dicio antiquarum parochialium habere ecclesiam propriam & presbyterum & non tenentur solvere decimas de hortis & nutrimentis animalium, c. *cum dicat. h. tit.* Ec-
6 clesia † construenda est auctoritate Episco-
pi, & sine ea constructa non venit destruenda, sed cedit commodo episcopali, *Pan. in c. cum olim 2. nu. 9. & n. 15. in fin. & nu. 16. de priuil.* qui ibidem crucem figit, publice atri-
7 um designat, & ante præfinit, qui † ædifica-
re vult, dotem, quæ sufficiat, si ecclesia est collegiata secundum quantitatem & numerum Collegiatorum, & qualitatem Collegij (exceptis ecclesiis Capucinorum & Minorum de observantia, quibus non licet possidere immobilia) ad luminaria, ad custodiam, ad stipendia clericorum, c. *nemo de consecr. distinct. 1. Authent. vt determ. sit cleric.*
num. § in vestigantes coll. 1. Authent. null. fab. orat. domos gloss. 1. & ibi Can. in c. cum sicut de consecr. eccl. vel alt. si parochialis † est ad susten- 8
tationem duorum ad minus, c. *vt quisque & ibi Pan. num. 2. & Can. de vit. & honest. cler. Pan. in c. fin. num. 10 in fine & ibi Felin num. 10. vers. ex quibus colligit de præsumpt. Cassad. decis. 19. in princ. de præbend. c. illud 7. quæst. 1.* vel trium, c. *hoc quoque de consecrat. dist. 1.* ad hospitalitatem exercendam, & ad respondendum Episcopo de Episcopalibus, c. *de monachis de præbendis c. sicut de supp. negl. prælat. vel secundum Pan. in d. c. cum sicut n. 4. de consecr. eccl. &c.* sufficit quod assignetur vnus mansus, quia cum ista obligatio provenerit ex liberalitate, non debet multum stricte agi contra ipsum fundatorem, nec est opus quod dos detur à principio pro hospitalitate tenenda, vel pro iuribus episcopalibus solvendis, nam ecclesia impotens non tenetur ad ista, nec tenetur procurare Episcopum visitantem; *cap. cauendum 10. quæst. 3.* qua donatione solemni chartula confirmata & ostensa Episcopus ponit primarium lapidem, c. *nemo 1. de consecrat. distinct. 1. c. placuit & ibi glo. in verb dotem 1. q. 2. c. piæ mentis 16 q. 7. & ibi glos. in verb. collata Authen. vt nullus fabricet oratorij domus,* si dotis constitutio † omissa fuerit in fundatio- 9
ne, non debet consecrari ecclesia, nisi dos ei prius fuerit assignata, c. *placuit 1. quæst. 2. d. 6. piæ mentis 16 q. 7.* si vtroque tempore fundationis & consecrationis, dotis † consti- 10
tutio omissa fuerit, adhuc tenentur fundatores eorumque hæredes ad dotandum, c. *cum sicut & ibi Pan. in 1. not. & Can. communiter de consecr. eccl. c. nemo el 1. & ibi glos. in verb. domum de consecrat distinct. 1. Rot. divers. decis. 230. num. 1. par. 1.* & eis non existentibus solvendo danda est actio contra Episcopum, *gloss. in d. verb. domum in c. nemo el. 1.*

de consecrat. distinct. 1. c. *cum sicut & ibi Pan. n.* 3. *Anchar. num.* 3. *de consecrat. eccl. vel altar.*
11 Ecclesiæ † construendæ non potest conferri privilegium vt valeat ex tunc, c. *ad audientiam* 2. *hoc tit.* sed bene vt valeat postquam fuerit constructa, *Pan. in d. c. audien-*
12 *tiam el.* 2. *num.* 4. neque etiam † donari, *cap. Abbate sane de re iud. in* 6. quia donatio est contractus requirens personam cui obliga-
13 tio acquiratur, sed eidem legari, ac † hæres institui potest, quia legatum & hæredis institutio non requirunt præsentiam personæ *l. cum pater* §. *surdo ff. de leg.* 2. *Bart. in l. servos nu.* 4. *ff. de alim, & cibar. legat. Pan. in d. c. ad*
14 *audientiam el.* 2. *n.* 5. pactum, † quod datum pro dote ecclesiæ, revocetur corruente ecclesia, est à iure reprobatum, *Felin. in c. cum venerabilis sub n.* 39. *vers. nota tertio de except. Rot. divers. decis.* 695. *par.* 1. sed quod ecclesia
15 habet † & possidet præsumitur sibi datum in dotem, cum ista sit causa necessaria; *Bart. in l. cum servus nu.* 4. *& ibi DD. ff. de verb. oblig. Rot. divers. decis.* 230. *numer.* 1. *par.* 1. *per leg. secundam C. de alim. pup. praest. Rot. divers. decis.* 56. *in fine parte* 2. & deperdita aut diminuta dote fundans ad nullum augmentum tenetur, non enim debet quod rite & secundam leges ab initio actum est, ex alio eventu resuscitari, *l. sancimus* 1. *vers. non enim C. de administr. tut. c. deinde circa fin vers. si ita*
16 *creditur* 26. *dist.* periculumque † dotis amissæ pertinet ad ipsum beneficium sive ecclesiam dotatam, *Lambert. de iure p.* 8. *art.* 5. *quaest. princ.* 1. *partis* 1. *lib. numer.* 17. Imputatur ei qui tenuem acceptat ecclesiam. *glos. in c.* 1. *in verb. necessitatem* 21. *quaest.* 1. *cap. clericus & ibi gl. in verb. vigilijs* 91. *distinct.* Dicitur autem pauper iuxta qualitatem personæ, situm loci, & consuetudinem provinciæ, c. *cum adeo & ibi glos. in verb. sufficientem & Can. de rescript. cap. erit distinct.* 4. *cap. sciendum* 29. *distinct. glos. in d. c.* 1. *in verb. necessitatem in fine* 21. *quaest.* 1. *Authen. praeterea & ibi glos. in verb. locupl. C. vnde vir & vxor.* onusque probandi incumbit beneficiato quantitatem fructuum adeo exiguam esse, vt dos in eis constituta habeatur pro nō dote, *arg. eorum quae tradit Bald. n.* 8. *in Authen. praeterea C. vnde vir. & vxor & ibi DD. communiter & in l. licet in fine quaest. C. de iur. dot interminis Rot. divers. decis.* 60. *par.* 2. Ecclesia cathedralis & alia inferior suæ diœcesis, potest dici episcopi. *Clem. attendentes* § *ipsos autem & ibi glos. in verb sua ecclesi. de stat. Monach. Pan. & Can.*

Circa reparationem † ecclesiæ primo re- 17
currendum est ad consuetudinem, si enim consuetudo transfert onus fabricæ in populum aut aliter specialiter provideat, illa servanda est, videmus enim hodie quod communiter ecclesiæ habent redditus distinctos pro fabrica, *arg. c. ad apostolicam de simon. Pan in c.* 1. *num.* 3. *& seqq. hoc tit. Innoc. in c. fin. in princ. de his quae fiunt à maior. part. c.*
cessante † consuetudine tenetur prælatus 18
quartam partem fructuum non solum futurorum, sed etiam præteritorum, quos ad hunc effectum tenetur conservare. c. *de reditibus* 10. *quaest.* 1. *cap. vnico & ibi glos. quaest.* 3. *Bero. cons.* 3. *num.* 6. *& seqq. vol.* 1. fabricæ dare; *c. nobis cum septem cc. seqq.* 12. *quaest.* 2. *c.*
vnico 10. *quaest.* 3. si quarta † & pars non suffi- 19
cit, nec consuetudo disponit, tenentur omnes patroni, *c. cum illud* §. *parochiales sess.* 25. rectores ecclesiarum, & beneficiati, quatenus eis super est detractis necessarijs, *c.* 1. *c. de his hoc tit. c. fin. de his quae fiunt à maiori parte cap. & ibi post gloss. Canon.* si redditus eis non super sunt, compelluntur vlti-
mo loco † parochiani, nam ex quo percipi- 20
unt ibi divina tenentur ad refectionem ecclesiæ, *d. c. cum illud* §. *parochiales sess.* 21. nec possunt, volendo evitare onus, cedere vsui eccle-

ecclesiæ, *Panor. in c. 1. num. 4. hoc tit. Rom. sing.*
21 68. præterea inferiores capellæ † pro instauratione ecclesiæ principalis seu matricis contribuere tenentur, & ecclesia Matrix, seu ipsa plebs, pro reparatione capellarum, reddendo vicem pro vice. *Fred. de sen. cons. 224. Franc. Marcus quæst. 459. num. 2. & seqq.*
22 *parte 1.* quod si omnes † nimia egestate laborent, potest episcopus etiam tanquam sedis apostolicæ de legatus, vocatis ijs quorum interest, tam parochiales, quam alias ecclesias, & beneficia simplicia etiam iurispatronatus, arbitrio suo ad matrices, seu viciniores ecclesias transferre, & parochialis translata desinit esse parochialis, *Mandos de sign. grat. tit. de transla. pral. vers. quando parochialis Greg. 15. decis. 387. n2. & 3. & decis. 405. & ibi annot.* licet aliter sentiat *gl. in c. privilegium de reg. iur. in 6. Alex. in l. inter stipulantem §. sacram. nu. 13. in fin. ff. de verb. oblig.* ac in eisdem ecclesijs capellas, & altaria erigere sub eisdem invocationibus, aut in erecta altaria, vel capellas transferre & ecclesias dirutas in profanos vsus non sordidos; erecta tamen ibi cruce convertere, *d. c. cum*
23 *illud in princ. & fin. sess. 21.* Lapides, † & ligna ecclesiæ dedicata non debent ad aliud opus iungi, nisi in aliam ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectam in monasterio fratribus, non tamen indifferenter, sed vel in capitulo, vel in dormitorio, vel in alijs religiosis locis, non in coquina, vel in colendis vineis; in laicorum opera admitti non debent, *c. ligna de consecr. dist.*
24 *1.* Altaris † quoque palla, cathedra, candelabrum, & velum si fuerint vetustate consumpta, igni dantur, quorum cineres in baptisterio inferuntur, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactantur, ne introeuntium pedibus coinquinentur. *c. altaris*
25 *palla cum cc. seqq. de consecr. dist. 1.* Ecclesia † destructa auctoritate superioris, amitit omnia priuilegia; *l. si vsus fructus ciuitati ff. quib. mod. vsus fructus amittatur, c. & hoc diximus, & ibi gl. in verb. destructa 16. quæst. 7. gl. in cap. priuileg de reg. iur. in 6. & ibi Can. Greg. 15. decis. 387. in princ. & decis. 405. & ibi annot.* destructa casu fortuito, † aut ab hostibus, 26
retinet omnia privilegia; *c. pastoralis 7. quæst. 1. c. quæ semel 19. quæst. 2.* ideo si alia ecclesia in eodem loco ædificetur, retinet omnia iura ecclesiæ destructæ, vti subrogata in locum primæ, *l. ade sacra ff. de contrah. empt. vel vend. l. intantum §. sacra, ff. de rer diuis. gl. in cap. priuil. & ibi Can. de reg. iur. in 6. Inn. in cap. 2. numer. 2. de nou. op nunc. & ibi Can. Innoc. in c. abbate in fin. de verb. sign. Alex. in l. inter stipulantem §. sacrum numer. 13. de verb. oblig.*

Transferuntur † seu transmutantur Ecclesiæ authoritate summi Pontificis, aut episcopi cum Consilio capituli, *c. si quis vult monasterium 16. quæst. 7. Lap. alleg. 68.* ex quinque causis, Prima, cum necessitas persecutorum loca earum grauauerit, secunda cum difficultas locum fuerit propter aëris intemperiem. Tertia cum malorum societate grauanter, siue propter, malitiam populi, *c. tribus & ibi gloss. & Can de consecr. dist. 1 c. Ecclesias, & ibi gl. 16. quæst. 7. Lap. alleg. 68.* Quarta, causa meliorationis, *c. si quis vult monasterium 16. quæst. 7.* De stylo in huiusmodi translationibus visitatæ sunt in frascriptæ † clausulæ, dimisso ibidem aliquo sacello, seu oratorio in signum translatæ Ecclesiæ, vel dimisso presbytero in priori loco ad ministeria ecclesiæ, *d. c. si quis vult monasterium 16. quæst. 1.* item proviso quod ad profanos vsus non redigatur, *c. semel. de reg. iur. in 6. §. sacræ instit. de rer. diuis.* quando transfertur parochialis ecclesia, additur cum superficie terræ, & ossibus ibi existentibus

bus. *Man los. in tract. de signat. grat. tit. translationes, vers. quando parochialis, & vers. seqq.* Quinta, est causa ruinæ, & inopiæ restaurationis, uti supra dictum est, c. *cum illud sess. 21.*
29 An perdatur † exemptio si de mandato Papæ ecclesia plene cum personnis exempta transferatur ad locum non exemptum vide Franc. in c. cum personæ §. fin. nu. 4. de privileg. in 6. Late distinguentem. Ecclesiæ
30 quandoque † eriguntur in alium statum sufsuperiorem, nempe collegiata in cathedralem, & Episcopalis in metropolitanam auctoritate Papæ, c. 1. *ne sede vacante & c. c. quoad translationem & ibi gl. in verb. reservata & Can. de off. leg. Extravag. salvator de præb. inter communes Rebuff. in prax. part. 1. tit. de erect. in cathedral.* Ecclesia simplex in parochialem ex justa causa auctoritate episcopi, c. *ad audientiam el. 1. hoc tit. Rebuff. in prax. tit. de erect. eccl. in curat. & paroch. Garc. de benef. part. 12. c. 5. nu. 3. requirit. auctoritatem Papæ.* Difficilis
31 est quæstio, an ecclesia † exempta per erectionem in cathedralem amittat exemptionem, in dubio censeo quod exemptionem perdat, quia si præservatam dicimus exemptionem, eadem suffragaretur episcopo, quod esset absurdum, eo quod exemptio data sit contra episcopum, *Ioan. And. in c. cum personæ sub num. 9. circa finem ante vers. prima gl. de privil. in 6. & ibi Can* & absurdius esset dicere solum capitulum, & canonicos esse exemptos, quia episcopus & canonici sunt unum corpus, episcopus caput, canonici membra, c. *novit de his quæ fiunt à prælat. & ibi gl. pen. alleg. concord & Can. c. cum non liceat & ibi gl. 1. & DD. de præscript.* & inconveniens est in primordio erectionis, membra per exemptionem à capite separari, quia Episcopus est sponsus ecclesiæ & solus utitur annulo, c. *licet de transl. episc. & c. & ibi Pan. n. 5. & Can.*

Ecclesiæ, & † capellæ renovatio, & ampliatio fieri debet sine præjudicio familiæ, quæ in ecclesia, & capella veteribus habebat insignia, ideo arma seu scuta armorum familiæ, quæ apposita & affixa reperiuntur, in fornice, & columnis sive pilastris ecclesiæ veteris, transferenda & assignanda sunt cornici, & columnis ecclesiæ novæ quia renovatio, & ampliatio ecclesiæ intelligitur facta firmis remanentibus qualitatibus ecclesiæ, & prorogativis familiæ, & sine cujusdam præjudicio, c. *ad audientiam el. 2. hoc tit. Ioan. de Anan cons. 86. post nu. 2. & ibi Bolag. in add. Greg. 15. dec. 463.* 32

De immunitate Ecclesiarum, cæmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

Titulus XLIX.

SVMMARIA.

1 *In Ecclesiis & cæmiteriis non debent tractari placita sæcularia quæcunque sit causa laicorum.*

2 *Placita Ecclesiastica in eis possunt tractari.*

3 *In domibus Ecclesiarum neque missus neque comes vel judex publicus vel minister vel miles quasi pro consuetudine aut jure publico potest judicare aut hospitium quærere sed processus in domo factus valet.*

4 *Causa sanguinis & in quibus de corporali pœna agitur non debent in ecclesiis tractari sub pœna anathematis.*

5 *Ecclesia etiam interdicta, major per circuitum quadraginta passuum, capella vel minores ecclesiæ triginta, domus episcopi, sive intra sive extra dictos quadraginta passus constructa sit immunitatem habet ut persona hominis liberi subditi aut Iudæi vel*

pagani aut cujuscunque alterius gentis, vel bona ejus inde subtrahi violenter non possint, nec inde damnari debet ad mortem vel pœnam corporalem.

6 *Nisi publicus latro fuerit aut nocturnus depopulator agrorum aut sub spe immunitatis in iisdē deliquerit furtumve fecerit, vel alias prius sacrilegium in eidem commiserit aut proditione proximum occiderit, aut assasini, hæresis vel læsæ majestatis reus sit.*

7 *Curiæ secularis laicum delinquentem in nullo ex casibus prædictis extrahere aut incarcerare potest, sed extractus in carcere curiæ ecclesiasticæ detinetur & cognito prius per episcopum an ipse vere crimina præmissa commiserit tunc demum de ejus mandato per Iudicem ecclesiasticum curiæ sæculari consignatur.*

8 *Servus confugiens timore domini ad ecclesiam postquam de impunitate sua Dominus ejus clericis juramentum præstiterit ad servitium domini sui redire compellitur.*

9 *Idem obtinet in colono ascriptitio liberto & alia hujusmodi persona conditioni subdita.*

10 *Ac in debitore fugiente ad ecclesiam si ex forma statuti possit capi.*

11 *Confringentium Ecclesiarum confinia pœna.*

12 *An immunitas sit concessa clericis vel religiosis ut non possint per episcopum & alios judices proprios ab ecclesia arceri seu violenter extrahi.*

13 *Violatio immunitatis ecclesiæ est mixti fori.*

14 *Clerici habent plura privilegia, unum appellatur privilegium personæ injiciens manus violentas in eos etiam excommunicatos temere & injuriosas etiam in volentes ipso facto incurrit sententiam excommunicationis.*

15 *Quæ regula fallit multis casibus.*

16 *Quicunque in canonem,* si quis suadente 17. quæst. 4. *incidit etiamsi cum clerico mediante episcopo composuerit & ille reconciliatus sibi fuerit, aut si occultus ut convinci non possit, ad sedem apostolicam est mittendus, quam citra non potest absolvi.*

17 *Quæ regula fallit* 17. *casibus.*

18 *Is qui religionem ingreditur antequam tacite vel expresse profiteatur, ac beguinæ gaudeat privilegio c. si quis suadente canonica sæculares non gaudent.*

19 *Cardinalem hostiliter insequens percutiens, aut capiens, vel si socius fuerit facientis aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit ejusque filij & nepotes ex virili sexu descendentes subijciantur pœnis c. felicis de pœnis in 6.*

20 *Episcopum temere vel injuriose percutiens capiens banniens vel hæc mandans ejusque filij per masculinam lineam descendentes usque ad secundam generationem subijciuntur pœnis Clem. 1. de pœnis.*

21 *Patroni advocati feudatarij vice domini, aut alij beneficiati alicujus ecclesiæ Episcopum rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiæ occidere aut mutilare præsumentes eorumque posteritates usque ad quartum gradum subducitur pœnis c. ad aures c. in quibusdam de pœnis.*

22 *Presbyterum occidens militiæ cingulo caret & absque spe conjugij manet.*

23 *Clerici non subeunt onera personalia, quæ sunt ea quæ labore corporali explicantur absque detrimento rerum sive ordinario sive extraordinaria sint.*

24 *Clerici habent privilegium rerum, cujus vigore ecclesiæ & personæ ecclesiasticæ sunt exemptæ à pedagiis guidagiis & datiis & à*

& à collectis contributionibus & muneribus patrimonialibus.

25 *Nisi Episcopus vel clerus absque ulla exactione, ubi laicorum non suppetunt facultates subsidia per ecclesias existiment conferenda, consulto prius Romano Pontifice.*

26 *Onera realia quæ imposita erant rebus antequam ad Ecclesiam pervenissent subit ecclesia.*

27 *Ad munera mixta quæ imponuntur personæ habito respectu ad patrimonium ecclesia & persona ecclesiastica non tenentur.*

28 *Exigentes pedagia guidagia sive portatoria à personis ecclesiast. ipso facto excommunicationis sententiam singulares persona ac terdicti civitates castra vel loca incurrunt.*

29 *Collectantes personas eccesiasticas si moniti non desistant sunt excommunicati ipso jure.*

30 *Constitutiones & sententia quæ à talibus fuerunt promulgata irrita habentur nullo unquam tempore valitura.*

31 *Rectores excommunicati ob collectationes Ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum post tempus regiminis remanent excommunicati, ac successores eorum in officio nisi satisfecerint, intra mensem ecclesiastica censura concluduntur donec satisfecerint competenter.*

32 *Clerici habent privilegium fori cujus vigore non possunt conveniri coram judice saculari vel ab eo judicari.*

33 *Ecclesia & personis ecclesiasticis plurima libertates sunt concessa per legem Dei, Imperij Papa, quibus violatis censetur violata libertas Ecclesiastica.*

34 *Si quis contravenerit contra privilegia data singularibus ecclesiis non dicitur facere contra libertatem ecclesiasticam.*

35 *Statuta & consuetudines contra libertatem ecclesia ejusque personas, inducta sunt ipso jure nulla & abolenda de capitularibus & statuentium & secundum ea judicantium pœna.*

36 *Statuta dicuntur contra libertatem Ecclesia & personarum ecclesiasticarum quæ sunt contra privilegia eis concessa per Papam vel imperatorem, nec non ea per quæ officium inquisitoris hæresis impeditur vel retardatur aut clerici efficiuntur magis timidi & laici magis audaces ad nocendum.*

37 *Clerici quibus casibus perdunt privilegia clericalia vel eis non gaudeant.*

Ecclesiæ consecratæ & non consecratæ, in quibus diurna officia celebrantur, c. *Ecclesiæ hoc tit. c. ad hæc de relig. domib. c. nulli 12. quæst. 2.* cum suo ambitu, cœmiterio, & rebus suis, ac personæ ecclesiasticæ non debent gravari oneribus, quibus res laicorum & ipsi laici premuntur, ideo recte subjicitur ista rubrica de immunitate &c. quæ in multis consistit, recensitis per *Ioan. Andr. in add. ad specul. hoc tit.* Primo in eis non debent tractari † placita sæcularia, 1 c. 1. *hoc tit.* quæcunque sit causa laicorum, *Gemin. in c. decet num. 12. Franc. & Can. hoc tit. in 6.* processus judicum sæcularium, ac specialiter sententiæ in eisdem locis prælatæ, omni carent robore firmitatis, c. 2. §. *ordinarij hoc tit. in 6.* placita † ecclesiastica in 2 eis tractari possunt, c. *præceptum 2. quæst. 2. gloss. in d. c. 1. in verb. placitum hoc tit.* Imo in domibus ecclesiarum, neque † missus, ne- 3 que comes vel Iudex publicus, vel minister, aut miles, quasi pro consuetudine, & jure publico auctoritate propria potest judicare, aut hospitium quærere, c. 1. *hoc tit. l. 1. in fin. & ibi post gl. fin. DD. C. de episc. & cler.* processus tamen in domo factus valet, quia consti-

constitutio *d. c. decet*, *hoc tit.* est pœnalis, & stricte intelligenda, *Pan. in d. c. 1 numer. 2. hoc tit. & ibidem canon.* in domo ab ecclesia conducta vel gratis sibi concessa possunt judicare, *d. c. 1. in verb quasi pro consuetudine hoc tit. & ibi Pan. & Can. communiter.*
4 Secundo, causæ † consanguinis, & in quibus de corporali pœna agitur, non debent in eis tractari, sub pœna anathematis, *c. cum Ecclesia hoc tit.* absurdum enim est & crudele ibi judicium sanguinis exerceri, ubi est tu-
5 tela refugii constituta. Tertio, Ecclesia † etiam interdicta, *Collect. in c. inter alia num. xj. h. tit.* maior, per circuitum, quadraginta & capellæ vel minores ecclesiæ triginta, *c. sicut 1. 17. q. 4.* exceptis illis, quæ sunt intra ambitum murorum castellorum propter augustiam, *c. quisquis vers. capella 17. qu. 4.* ac domus episcopi sive intra, sive extra dictos quadraginta passus constituta immunitatem habet ut persona hominis liberi etiam subditi, *c. nullus 17. qu. 4.* aut Iudæi vel pagani aut cuiuscumque alterius gentis, *Archid. in c. diffinivit num. 1. 17. quæst. 4.* (licet hi à rectore Ecclesiæ arceri possint, *l. 1. C. de his, qui ad eccles. confug. & ibi gloss. mag c inter alia. & ibi gloss. in verb. extrahendus hoc tit. & Can*) vel bona eius inde subtrahi violenter, *Archid. in c. reum n. 1. 17. quæst. 4.* non possint, *d. c. sicut primo. 17. quæst. 4. c. si quis suadente §. qui autem 17. qu. 4.* quantacumque gravia delicta perpetraverit, nec inde damnari debet ad mortem vel ad pœnam corporalem, sed rectores sibi debent obtinere membra & vitam nec alteri consignare, nisi ad evangelia datis sacramentis, de morte, & debilitate, & omni corporalium pœnarum etiam verberum, *Archid. in c. reus sub numer. 2. 17. quæst. 4. pro quo est text. in c. nullus, & c. constituimus 17. quæst 4 Zab. in c. inter alia in 5. quæst. hoc tit.* genere sit securus; super hoc tamen quod inique fecit, est alias legitime puniendus pecunialiter; vel alia satisfactione, *d. c. id constituimus c. reum, & cc. seqq. c. definivit 17. qu. 4. c. inter alia hoc tit. l. præsenti C. de iis. qui ad eccles. confug pulchre Franc Marc. quæst. 554. part. 2.* nisi † publicus latro fue- 6
rit aut nocturnus depopulator agrorum, *d. c. inter alia hoc titul. quod corrigit auth. de Mand. princip. §. quod si delinquentes, qua plures personas excipit.* aut sub spe immunitatis in Ecclesiis, vel cœmiteriis deliquerit, *c. fin. h. tit.* furtumve fecerit, *Gemin. in c. decet nu. 10. Franc. & Can h. tit. in 6.* vel alias prius sacrilegium in ecclesia, vel cœmiterio commiserit, *c. frater, & c. episcopus, & c. seq. 17. q. 4. Capell. Tholos. qu. 423.* aut proditione proximum suum occiderit, aut assassini hæresis vel læsæ maiestatis reus sit, *Remig. de Gonnij de immun. eccles. in fall ubi ponit. 39 fallent.* Verum curia sæcularis † laicum delinquentem 7
in nullo ex supradictis casibus, sine expressa licentia episcopi, vel eius officialis, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non ad alios episcopis inferiores, etiamsi alias ordinarii sint, & nullius diœcesis, præfatam licentiam dandi facultas pertinet, extrahere, aut incarcerare potest, *c. metuentes 17. q. 4. Greg. 14. in sua constit. super immun. eccles. edita anni 1591. quæ videatur.* & extractus in carcere curiæ Ecclesiasticæ sub opportuna custodia datailli per curiam sæcularem, si opus erit, detinetur, nec curiæ sæculari tradi potest, nisi cognito prius per episcopum, seu ab eo deputatum, an ipse vere crimina præmissa commiserit, & tunc demum de mandato episcopi per judicem ecclesiasticum curiæ sæculari quacumque appellatione remota assignatur, *d. c. metuentes Greg. 14. d. constit. super immun. eccles.* Servus † con- 8
fugiens timore Domini ad ecclesiam, post-

quam de impunitate sua Dominus ejus clericis juramentum præstiterit, ad servitium Domini sui redire compellitur, etiam invitus, alioquin à Domino poterit occupari c. *inter alia* §. *fin. hoc tit. c. metuentes c. id constituimus, verb. servus etiam* 17. *quæst.* 4 idem obti-
9 net in colono † ascriptitio, liberto, & alia hujusmodi persona, domestica, vel conditioni subdita, quæ conquassatis rebus certis, atque subtractis, aut seipsum furatus ad sacrosancta ecclesiæ loca se contulerit, *d. l. præsenti* §. *cum autem vers. sane enim si servus C. de iis, qui ad eccles. confug.* ne patronis, seu Dominis per eorum absentiam obsequia
10 justa denegentur, ac etiam † in debitore fugiente ad ecclesiam, si ex forma statuti debitor possit capi, *contra l. ob æs. C. de act. & oblig.* quia est persona conditionata, *Alber. in rubr. C. de iis, qui ad eccles. confug. n.* 2. *Nicol. Everard. in loco à tempore ad locum pag. fin. vers. & faciunt not. eleganter per Alber.* Oratoria privatorum non habent hanc immunitatem, *Collect. in d. c. inter alia n. xj. h. t. Archid.*
11 *in c. uxor. n.* 2. 17. *quæst.* 4. Qui confinia † ecclesiarum confregerit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, donec digne pœniteat, & quousque emendet tam laicus, quam clericus, arcetus ingressu ecclesiarum, *d. c. frater, & c. episcopus & c. seq. c. nullas clericorum* 17. *quæst.* 4. & nisi quod rapuerit, reddat excommunicatur, *c. sicut el.* 1. 17. *quæst.* 4. imo ipso jure excommunicatus est, *c. omnes el.* 1. *& ibi glos. & c. quisquis* §. *pen. ibi sciat se communione privatum, & c. si quis suadente c.* §. 1. 17. *q.* 4 *juncto c. si quem, & ibi not. de sent. exc. & c. Engeltrudam, & ibi not.* 3. *quæst.* 4. Præterea excommunicationem ipso facto incurrit, qui in ipsa ecclesia, vel loco, aut claustro, aut intra immunitatem ecclesiæ, aut cultui, vel ecclesiasticis personis, & ministris aliquid injuriæ importaverit, c. *cum pro causa de sent. excom. & ibi Host. sub num.* 1. *d. c. quisquis* §. 1. *&* 2. *& d. c. si quis suadente* §. 1. 17. *quæst.* 4. *l.* 10. *C. de epis. & cler. & auth ibi posita.* Primam opinionem, quod sit excommunicandus tenet *gloss. in d. c. cum pro causa,* Pan. Anch. & alii, Ioannes de Vischis *de immunit. eccles. n.* 65. Remig. de Gonnu, *de immunit. eccles. quæst.* 9. dicentes, pœnam esse arbitrariam, *Capell. Tholos. quæst.* 423. *& ibi Add.* Secundam opinionem Hostien. quod sit ipso jure excommunicatus, videtur consuetudo approbavisse, ut notat gloss. *in d. c. omnes el. primo*, 17. *quæst.* 4. Quæstio est, an hæc immunitas † sit concessa 12
clericis, vel religiosis, ut non possint per Episcopum, & alios judices proprios ab ecclesias arceri, seu violenter extrahi, & Panorm. *in c. inter alia n.* 13 *hoc tit.* tenet locum non habere, si Iudex ecclesiasticus causa disciplinæ & non odii, vult eos arceres ab ecclesia, vel inde extrahere, ut duci faciat ad carcerem. Sylvester *in verb. immunitas. vers. tertium clerici & religiosi, c. nullus, & ibi glos. in verb sed nonne* 17. *q.* 4. contrarium tenet Zabarel. *in d. c. inter alia. in* 6. *qu.* & ibi Ancar. *in fin.* Ioann. Andr. *num.* 4. Ioan. de Anan. *num.* 9. *Collectar. num.* 16. pro quibus est textus, *in c. constituimus quæst.* 4. Diaz. *in prax. crim. c.* 124. c. d. finivit & ibi Ioannes *de Visch. in* 1. 13
notab. 17. *quæst.* 4. violatio immunitatis ecclesiæ est mixti fori, & punitur à Iudice ecclesiastico & temporali, c. *definivit* §. *si quis autem auth. Cassa C. de sacos. eccl juncto c. noverint de sent. excom.*

Personæ ecclesiasticæ † tria habent privi- 14
legia, unũ appellatur privilegium personæ, circa quod tres constituuntur regulæ. Prima est injiciens manus violentas in eos etiam excommunicatos, *Franc. Marc. qu.* 609. *num.* 3. *par.* 2. *gloss. in c. cum contingit in verb. ordinati & ibi Can. de sent. excomm.* temere,

aut iniuriosas in eos etiam volentes, c. *contingit 1. de sent. excom.* aut conspuens in faciem clerici, vel effundens aquam super eum animo iniuriandi, vel detinens clericum per vestem, vel frenum equi, vel auferens aliquid de manibus suis, *Franc. Marc. q.* 610. 1. 2. *gloss.* 1. *in c. si quis pulsatus de pœnitent. distinct.* 1. *Innoc. in c. nuper nu.* 2. *& in c. contingit de sent. excommun. & vtrobique Doct.* ipso facto incurrit sententiam excommunicationes, *c. si quis suadente & c sicut* 2. 17. *quæst.* 4. *c. nuper de sent. excomm. Franc. Marc.* 1. 612. *par.* 2. *vbi ponit tria requisita*, etiam si laicus religiosum, vel conversum percutiat ad visionem Abbatis, in cuius servitio commoratur, ex iusta causa disciplinæ, c. *vniuersitatis de sent. excomm.* Aut si laicus etiam magistratus vel officialis, *c. si vero el* 1. §. *officialis de sent. excomm. & ibi Can.* vel clericus qui sit privata persona, *Late Soccin. in c. pervenit n.* 267. *& seqq. de sent. excomm. c. si clericus de sent. excommun. in* 6. clericum capiat, aut in custodia detineat publica vel privata, vel etiam detrudat in vincula absque corporali læsione, *c. nuper de sent. excommuni & ibi Innoc. in princ. Can.* & tam in facinoribus deprehensum, sive ea gravia sint, sive levia, *c. si vero el* 1. §. *officialis de sent. excomm. & ibi Anch. n.* 2. *Pan n.* 6. *& Can. Soccin. sen. in c. pervenit num.* 287. *vbi ampliat & num.* 294. *& plurib. seqq. tradit plures casus in quibus licet laico capere clericum de sent. excomm. post Hipol. Rimnal in repet. c. cum non ab homine numer.* 11. *& seqq. de iud. Franc. in c. si clericos num.* 7. *de sent. excomm. in* 6. *& ibi Can.* nisi capiat de mandato episcopi aut prælati speciali (nam generale dare non possunt, quia per hoc aliqualis causæ cognitio committitur,) *Anch. in c. ea quæ sub* 20. *quæst. versic. vide dubitari de reg. iur. in* 6. *Mar. Soc. in c. pervenit num.* 275. *& seqq de sent. excomm. cap. vt fama. & ibi gl. in verb. de mandato eod. tit. in* 6. vt captum non turpiter, sed honeste ducat ad Iudicem ecclesiasticum, *c. vt fama de sent. excom. d. c. si clericos eod. tit. in* 6. quam primum potest, non detinendo vltra viginti horas, *d. c. cum non ab homine & ibi glos. in verb. deprehensus legitime Pan. num.* 10. *& seqq. d. c. si clericus in princ. ibi per laicos capi facias & eos carcere includas.* aut laicus capiat clericum, qui dimisso habitu & tonsura se immiscet enormitatibus: *c.* 1. *de apost. atis. c. ex parte il tertio de privileg.* quia malitijs hominum indulgeri non debet sed potius obviari, *d. c. ex parte il tertio in fine l. in fundo ff. de rei vend. c. plerumque c. sedes de rescrip. c. significante, qui matr. accus. poss.* aut Iudex laicus capiat Clericum de fuga suspectum vt eum tradat Episcopo, quia contra capturam personæ, factam propter suspicionem fugæ, non potest opponi de Incompetentia. *Mynf. obs.* 65. *cent.* 2. *Pan. in c. cum non ab homine num.* 11. *&* 12. *de Iudic. Auch. cons.* 192. quæ regula fallit † in multis 15
casibus notatis per glos. *in d. c. si quis suadente in verb. violentas*, & ibi Can. Altera regula est † quod quicumque in Canonem, si 16
quis suadente, incidit, etiam si cum clerico verberato, mediante episcopo composuerit, & ille reconciliatus sibi fuerit, *c. cum desideres* § *fin. & c. parochianos, & ibi glos. in verb. satisfaciant, de sent. excom.* aut sit occultus. vt conuinci non possit. *c. porro de sentent. excommun.* ad sedem apostolicam est mittendus, quam citra non potest absolui, *d. c. si quis suadente in princ. vers. & nullus* 17. *quæst.* 4. *c. cum illorum de sent. excom. in* 6. *in princ. c. fin. in fin. de excess. prał. late Franc. Marc. decis.* 612. *& seqq. & decis.* 622. *& seqq. par.* 2. quæ fallit
† in 17. casibus notatis per Io. Andr. *in d. c.* 17
cum illorum num. 2. & Pan. *in princ. de sent excomm.* ideo de stylo Curiæ, si petatur absolutio pro eo, qui interfecit Abbatem, aut multi-

mutilavit clericum, vel monialem, & sit absens, non conceditur, quia talia perpetrantes sedem apostolicam visitare debent propter enormitatem delicti; *d.c. si quis suadente, ibi donec apostolico conspectui, præsentetur: Late Franc. Marc. q.* 612. & 12. *q. seqq. par.* 2. & si allegetur paupertas, infirmitas, vel aliud impedimentum personale, addi solet clausula, & quod cessantibus impedimentis sedem Apostolicam visitet, *Franc. Marc. q.* 621. *par.*
18 2. & *q. seq.* Is qui † religionem ingreditur, antequam tacite vel expresse professus sit, *c. religioso §. fin. de sent. excomm. in* 6. ac beguinæ gaudent privilegio, *c. si quis suadente, Rot. decis.* 8. *in fi. de jure p. in antiq. Clem.* 1. *in fin. de relig. domib. extravag. unica eod. inter comm. Ioan. Andr. in c. dilecta de major & obed. num.* 7. & *ibi Can.* Canonicæ sæculares non gaudent, *Rot. decis.* 1. *de regul. in antiq. Rot. Bisig. decis.* 2. *de sent. excomm. c. indemnitatibus §. pen. in fin. de elect. in* 6. *Clem. fin. §. illas de stat. monach. c. perniciosam* 18. *q.* 2. Is qui Sacræ Romanæ Eccle-
19 siæ Cardinalem † hostiliter fuerit insecutus, vel percusserit, aut cœperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut Consilium dederit, vel favorem, aut postea receptaverit, vel defensaverit scienter eumdē, eorumq; filii, & nepotes, ex virili sexu descendentes gravissimis pœnis subjiciuntur *c. fælicis de pœnis*
20 *in* 6. Qui episcopum † injuriose, vel temere percusserit, aut ceperit, seu banniverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut Consilium in his dederit, aut favorem, seu scienter defensaverit eumdem, eorumq; filii per masculinam lineam descendentes, usque ad secundam generationem subjici-
21 untur pœnis *Clem.* 1. *de pœn.* Patroni, † Advocati, aut feudatarii, seu vicedomini, aut alii beneficiati alicujus Ecclesiæ, Episcopum, Rectorem, vel clericum alium ipsius ecclesiæ per se, vel per alios occidere, aut mutilare ausu nefando præsumentes, eorumque posteritates usque ad quartam generationem subduntur pœnis, *c. si quis deinceps* 17. *q.* 4. & *c. ad aures, c. in quibusdam de pœn.* si quis alius † presbyterum occiderit, usque ad ul- 22
timum vitæ tempus militiæ caret, id est deponitur à sua dignitate, & absque spe conjugii manet, *c. qui presbyterum* 17. *qu.* 4. *c.* 2. *de pœnit. c. admoneret* 33. *quæst.* 2. *Socin. sen. in c. in quibusdam nu.* 27 & *plur. seqq. de pœn. c. si quis deinceps §. fin.* 17. *q.* 4. Tertia regula est, personæ † ecclesiasticæ non subeunt onera per- 23
sonalia, quæ sunt ea, quæ labore corporali explicantur absq; detrimento rerum, *l. munerum ff. de muner. & honor.* sive ordinaria, sive extraordinaria sint, *c. pulchre Pan. in c. non minus n.* 12. & *plur. seqq. h. t.* quia non possunt imponi forensibus: *l. cum neque C. de incol. lib.* 10. & *ibi gl. fin.* & *DD. Gail obs.* 52. *nu.* 5. & 8 *lib* 2. præterquam quod tempore necessitatis tenentur ad murorum, & civitatis custodiam, *c. pervenit h. t.* & legitimam tutelam possunt suscipere, si volunt, *c. Cyprianus, & ibi gl.* 1. 23. *qu.* 3. *c. pervenit. & ibi gl. in verb. tutelas* 86. *dist. c. generaliter* 16. *q.* 1. Aliud est † 24
privilegium rerum, cujus vigore ecclesia, & personæ ecclesiasticæ sunt exemptæ à pedagiis, guidagiis, ac datiis, *c. super quibusdam de verb. signif.* vini, carnium, panis, & hujusmodi, sive emant, sive frumentum, vinum & alia hujusmodi ex præbenda, sive fructibus ecclesiæ habita pro suis necessitatibus divendant, aut divendenda transmittant, *c. quamquā de censib. in* 6. *Clem. præsenti de censib. Pan. in c. non minus in fi. & ibi Can. h. t. Sylvest. in verb. immunitas el.* 1. *sub num.* 22. *Quarant. in verb. vectigal. & ibi add. ponit regul. cum ampliat. & limit.* necnon à collectis, & contributionibus, & muneribus patrimonialibus,

quæ

quæ possessionibus indicuntur, *l. munerum* §. *patrimoniorum ff. de mun. & hon.* sordidis extraordinariis, aut superinductis, *l. placet C. de sacrosf. eccl. & ibi Bart. & DD. Pan. late in c. non minus n. 16 & 17. h. t. c. quamquam de censi. in 6. & ibi post gl. DD. Gail. obs. 52. n. 9. & 14. li. 7.* quia ex quo possessiones pervenerunt ad ecclesiam, eximuntur ab omni exactione, cum sint datæ Deo, *c. nulli, c. prædia, & c. seq. 12. q. 2.* & res clericorum, & ecclesiarum eodem privilegio gaudent, *c. ecclesiarum servos 12. q. 2. c. similiter 16. q. 1. c. 1. h. t. in 6. Clem. præsenti de censib. gl. fin. in c. si de vit. & hon cler. Pan. in c. cum sit generale n. 4. de for. comp.* quoad munera, & collectas, *l. 2. & auth. ibi posita C. de episc. & cler. c. adversus ibi ecclesias, & eccl viros*
25 *h. t. Capr. concl. 96. in princ. & nu. 6.* nisi † episcopus, vel clerus tantam necessitatem, vel utilitatem aspexerint, ut absq; ulla exactione ad relevandas communes necessitates, vel utilitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda, *d. c. non minus § quocirca h. t. & ibi Pan. n. 11. in fin. dicit quod materia d. c. consistit respectu laicorum*, consulto prius Romano Pontifice, cujus interest communibus utilitatibus providere, *c. adversus §. propter h. tit.*
26 Onera realia † quæ imposita erant rebus, antequam ad ecclesiam pervenissent, sive ex privata dispositione, ut censum, canonem, solarium, *c. olim causam de rest. spol. c. cum dilecti de donat. c. quanta de censib. Inn. in c. non minus n. 4. in fin. h. t. Io. Fab. in l placet in princ. C. de sacrosf. eccles idem Iulianus §. hæres, & ibi gl. in verb. solarium ff. de leg. 1. late Capr. concl. 96. nu. 37. & seqq. l. 2. §. si quis ff. ne quid in loc. publ l. hactenus ff. de usufr. l. quæro ff. de usufr. leg.* sive ex dispositione publica Principis, & tributu, subit ecclesia, *c. si tributum, c. magnum xj. q. 1. l. de iis C. de episc. & cler. c. tributum 23. q. 8. Gail. obs. 52. n. 11. & 12, & obser. 53. lib. 2.* præterquam de manso ecclesiæ, seu dote ex horto juxta posito, de quibus non solvit tributum, sed debet prius redimi ab eo, qui vult ecclesiam ædificare, alias non debet episcopus pati construi ecclesiam, *c. 1. de censib. c. comperimus 14. q. 6.* Item ecclesia subit onera, quæ naturali ratione incumbunt ipsis rebus, ut reficere iter ante domũ, *l. ad instructiones C. de sacrosf eccl. & ibi Bart. per l. 1. ff. de via publ. & itin. publ. resic.* in purgatione putei necessarii toti viciniæ, in qua sita est ecclesia, *Spec. in t. de censib. §. nunc dicendum n. 10. Pan. in d. c. non minus sub n. 16. circa finem*, Ad munera † mix- 27
ta quæ imponuntur personæ habito respectu ad patrimonium, *d. l. munerum §. mista ff. de mun. & honor.* ecclesia & personæ ecclesiasticæ non tenentur, quia nec etiam laici non subditi tenentur, licet habeant patrimonium in loco, *l. rescripto § fin. ff. de mun. & hon. & ibi Bartol. n. 4. Authen. item nulla communitas C. de episc. & cler. Ias. in l. placet nu. 5. & seq. C. de sacrosf. sanct. eccl. Bart. in l. 4. §. actor n. 4. & DD. ff. de re jud.* Variæ sunt pœnæ laicorum exigentium, pedagia, aut collectantium ecclesias, seu personas ecclesiasticas, Primo exigentes † pedagia, guidagia, sive 28
portatoria, à personis ecclesiasticis, sive pro earum rebus, sine prævia monitione, ipso facto excommunicationis sententiam singulares personæ, ac interdicti, civitates castra vel loca incurrunt, quorum collegia vel universitates eadem extorquent. *c. quamquam de censib. in 6. Clem. præsenti & ibi Zab. & Card. de censib. Pan. in c. non minus n. 7. h. t.* ac eædem pœnæ locum habent in gabellis & datiis quæ levantur in civitatibus, *Zab. in. d. Clem. præsenti in 8. q.* Collectantes † vero si moniti 29
non destiterint sunt excommunicati ipso jure cum suis fautoribus nec communioni redduntur donec satisfactionem fecerint competentẽ, *c. nõ minus in fine & ibi gl fin. h. t.*

30 secundo constitutiones † & sententiæ, quæ à talibus, vel de ipsorum mandato fuerunt promulgatæ inanes, & irritæ habentur, nullo unquam tempore valituræ, c. *adversus* §. *quia vero h. t.* etiamsi sint promulgatæ inter subditos, *Io. And. in d.c. adversus n. 5.* sive præcesserit monitio juxta d. c. non minus hoc tit. sive nō præcesserit, *Pan. in d.c. adversus n.*
31 11. Tertio † rectores excommunicati ob collectationes ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum, qui satisfacere recusaverunt, post tempus regiminis remanent excommunicati, *d.c. adversus in fine*, quia regulariter delinquens prætextu officii tenetur satisfacere durante & finito officio, etiamsi commoditas pervenit ad alium, unde si non potest inducere eum ad satisfaciendū tenetur ipse in totum ad emendam damni, *Inno. in c. sicut dignum n. 1. & 2 de homicid. Pan. in d. c. adversus n. 7. & 20.* Præterea successores ipsorū in officio, nisi satisfecerint intra mensem, ecclesiastica censura concluduntur donec satisfecerint competenter, *d.c. adversus in fine*, nam regulariter sententia censuræ lata contra aliquem sub nomine officii non transit ipso jure in successorem, sed tunc demum cum satisfacere noluerit de delicto commisso per prædecessorem, quia censura est proportionabilis personæ tantum nō indignitati, *c. gravem & ibi gl. in verb. promulgare pro vires & post eam Can. de sent. excommun. Pan. in c. quoniam Abb. sub n. 8. de off. deleg. Pan.*
32 *in d. c. adversus.* Tertium privilegium † est fori, cuius vigore personæ ecclesiasticæ non possunt conveniri corā judice sæculari, vel ab eo judicari ut dictum est *supra lib. 2. tit. de for. compet.* & competit ei de jure divino, *Fel. in c. 2. de maior. & obed. Rom. sing. 419. & ibi additio c. cum non ab homine & ibi Can. de Iud.*
33 Plurimæ aliæ † libertates concessæ sunt ecclesiæ universali & personis ecclesiasticis, per privilegiū Dei, Imperii, vel Imperatoris super temporalibus vel Papæ super spiritualibus cumulatæ per Innoc. *in c. noverit nu. 1. & 2. de sent. excomm. & ibidem Can.* innovatæ Concil. Trident. c. *cupiens sess. 25.* quibus violatis censetur violata libertas ecclesiastica, *late Dec. in c. ecclesia S. Maria n. 5. 6. & plurib. seqq. de constit. & ibi Can.* Si quis † contra- 34
venerit contra privilegia data singularibus ecclesiis nō dicitur facere contra ecclesiasticam libertatem, licet faciat contra libertatē huius ecclesiæ vel illius singulariter, *Innoc. in d. c. noverit n. 3. & ibi Pan. n. 2. & Can. communiter de sent. excomm.* Statuta † & consuetudi- 35
nes contra libertatem ecclesiæ eiusque personas inducta adversus canonicas & imperiales sanctiones sunt irrita & ipso jure nulla & penitus abolenda de capitularibus, *Auth. Cassa C. de sacros. eccl.* statutarii & scriptores statutorum ipsorum, nec non potestates, Consules, Rectores & Consiliarii locorum, ubi huiusmodi statuta & consuetudines eduntur, vel servantur, nec nō illi, qui secundum ea præsumunt judicare, vel in publicā formam scribere judicata, sunt ipso jure excommunicati, *c. noverit & ibi gl. 2. & Can. c. gravem de sentent. excom.* & privati feudis ecclesiasticis, *d. c. gravem in fine*, nec evitant istas pœnas, licet in fine statutorum ponant statutum quod, si quæ statuta essent edita contra ecclesiasticam libertatem habeantur pro conscriptis, ut communiter fieri solet, quia per hoc non est satisfactum dictæ Authent. quæ exigit ut dicta statuta deleantur in libris, *Bart. in d. authen. Cassa n. 6. Pan. in d. c. noverit n. 1. in fine & ibi Can.* servantes huiusmodi statuta, non sunt excommunicati, nisi sint de personis supra specificatis; *Innoc. in d. c. noverit in princ.* Ea autem statuta dicuntur
† contra libertatem ecclesiæ, & personarum 36
ecclesiasticarum, quæ sunt contra privilegia

cis

eis concessa per Principem, vel Papam, uti dictum est, d. *Authent. Cassa ibi adversus Canonicas & Imperiales sanctiones*, nec non ea per quæ officium Inquisitionis hæresis impeditur, vel retardatur, c. *statutum 1. de haeret. in 6.* aut clerici efficiuntur magis timidi & laici magis audaces ad nocendum, *Bart. in d. Authent. Cassa n. 3. & seqq. per l. 1. §. quae oneranda ff. quarũ rer. act. non datur Pan. in d. c. noverit. n. 3. & ibi Can.* ut statutum quod maiorem pœnam imponit pro homicidio laici, & clerici minorem, & hæc omnia nõ tantum honori personarum clericorum, sed etiam maiestati Dei indulta fuerunt, cuius sacris vacare sacerdotes oportet, *l. non distinguemus in princip. vers. sacerdotio ff. de arbitr. l. omnes in prin. C. de episc. & cler. Authent. ut clerici apud prop. episc pri. conven. &c. §. 1.* Perdunt clerici privilegia, vel eis nõ gaudent, in casibus cumulatis per Benedict. Capr. concl. 94. c. 1. de vit. & honest. cleric. in 6. & in clem. 1. & 2. eod. tit. & in c. unico de cler. coniug. in 6. & ibi Ioan. And n. 4. Mar. Soc. in c. pervenit n. 97. & seqq. de sent. excomm.

Ne clerici vel monachi sæcularibus negotiis se immisceant.

Titulus L.

SVMMARIA.

1 *Clerici & monachi se immiscent negociis sæcularibus primo si aliquid emant ut id integram carius vendant.*

2 *Tertio ab episcopo moniti negociationibus se implicantes de suis facultatibus statutis & consuetudinibus patriæ subjacent nec sunt immunes à pedagiis.*

3 *Negociari licet personis ecclesiasticis quando aliquid operantur manibus suis.*

4 *Secundo, quando exercent causas sæculares ut procuratores in judicio vel extra judicium generales.*

5 *Si deprehendantur in fraude non subvenitur eis ab Ecclesia sed non perdunt privilegium fori nisi trina monitio præcesserit.*

6 *Item se immiscent negotiis sæcularibus quãdo exercent causas sæculares ut judices vel iustitiarii vel vicem gerentes alicuius principis sæcularis.*

7 *Quando jurisdictio sæcularis est annexa dignitati quam clericus obtinet, tunc potest eam per se exercere dummodo per se non inferat pœnam mortis, aut membrorum detruncationem.*

8 *Tertio, se immiscent sæcularibus negociis quando conducunt possessiones à laicis nomine proprio, secus si conducant nomine Ecclesiæ vel capituli.*

9 *Quarto, Archidiaconi plebani habentes sub se capellas, Præpositi, Cantores & alii clerici personatus etiam non curatos habentes, necnon presbyteri legibus aut phisicæ seu medicinæ studentes se immiscent negociis sæcularibus & ipso iure sententiam excommunicationis incurrunt nisi infra spatium duorum mensium ab inceptione studii computandum destiterint.*

10 *Prædicti omnes possunt studere institutionibus imperialibus ad effectum adiuvandi studia canonum.*

11 *Religiosi post professionem exeuntes claustro ad audiendas leges & phisicam nisi intra duos menses ab exitu monasterii hac de causa, computandos ad claustrum redierint sunt ipso iure excommunicati.*

12 *Reversi sunt ultimi fratrum.*

13 *Totius spem promotionis amittunt.*

14 *Doctores eos scienter docentes aut in scholis, octo mensas simili eo ipso sunt sententiæ innodati.*

15 *Absolui possunt ab episcopo proprio ac Episcopo in cuius diœcesi studuerunt.*

16 Ra-

16 *Rehabilitatio & dispensatio reservantur sedi apostolica.*

17 *Licentia audiendi leges & phisicam & alterutrum explanandi aliis solet impetrari à sede Apostolica.*

18 *Quinto, Immiscent se negotiis sæcularibus quando tabellionatus officium exercent sive constituti sint in sacris sive in minoribus ordinibus dummodo competenter sint beneficiati etiam in causis ecclesiasticis & spiritualibus.*

19 *Speciale est quod in causa hæresis possint tabellionatus officium exercere ac coram Papa & in eius curia & coram eius episcopo.*

20 *Licentia utenti officio tabellionatus pro constituto in sacris à quo iudice peti debeat.*

21 *Sexto, se immiscent negotiis sæcularibus quando clericus dictat, scribit, profert sententiam sanguinis vel quicquam aliud exercet per quod ad vindictam sanguinis tenditur.*

PERSONÆ ecclesiasticæ non gaudent immunitate quando negotiis sæcularibus se immiscent, ideo post præcedentem subjicitur rubrica prohibitiva, ne clerici, vel monachi sæcularibus &c. Immiscent se
1 sæcularibus negotiis, † uno modo, si aliquid emant, ut id integrum carius vendant, *c. secundum instituta hoc tit. distinct. 88. per totam repr. conclus. 95.* quia non licet clericis exercere etiam justam negotiationem, *c. fornicari distinct. 88. q. 3. in summa c. 1. c. canonum c.*
2 *quicumq. 14. quæst. 4.* si tertio † ab episcopo commoniti ab huiusmodi non resipuerint, sed negociationibus institerint, cum facto abjiciant privilegium clericale, dum his se implicant, de suis facultatibus statutis & consuetudinibus patriæ subiacent, *c. fin. & ibi gl. fin. de vit. & honest. cleric.* nec sunt immunes à pædagiis, & guidagiis, *Clem præsenti & ibi gloss. in verb. non negociandi de censib. & Can.* ex justa causa necessitatis licitum est † personis ecclesiasticis negotiari, quando 3
aliquid operantur ex manibus suis, vel emunt rem ut inde habeant materiam reducendi ad aliquas formas, ut legimus sanctos apostolos negotiatos fuisse, *c. 1. §. nec tamen justum & ibi Pan. sub n. 6. tit. c. 1. vers. quæ enim propter turpe, 21. qu. 1. C. clericus 91. distinct. c. eiiciens §. quicumque 88. dist.* Altero modo
† quando exercent causas sæculares ut pro- 4
curatores, vel in judicio, quod non licet clericis nisi pro certis personis, *c. fin. 86. distinct. c. 1. §. contentiones h. tit. c. 1. de postulari 88. dist. in summa & c. 1.* tenet tamen judicium cum eis agitatum nisi excipiatur, *Pan. in c. sacerdotibus n. 3. h. tit. per c. 2. de postul.* vel etiam extra judicium, *c. fin. 86. distinct. & c. 1. 88. dist.* clerici enim nō debent esse ministri & procuratores laicorum generales in negotiis, *Innoc. in d. c. sacerdotibus h. t. c. 1. 2. & seqq. 23. quæst. 3.* quod si contra fecerint, &
deprehendantur † in fraude, non subveniun- 5
tur eis ab ecclesia, cum per eos constat in ecclesia scandalum generari, *d. c. sacerdotibus h. tit.* sed non perdunt privilegium fori, nisi trina monitio præcesserit, *Pan. in d. c. sacerdotibus n. 6. & 7.* neque prohibentur eligi ad dignitates, *Inn. in c. fin. in princ. de oblig. ad ratiocin. ord* unum autem negotium laicorum clericus procurare vel administrare non prohibetur, *Archidiac. in cap fin. 86. distinct. Innoc. in c. cum I. & A. num. 2. & 3. de re iudic. Pan. in d. c. sacerdotibus n. 4. Zab. in c. magnus q. 8. vers. oppono de oblig. ad rat. ord.* & in causis ecclesiasticis, & coram Iudice ecclesiastico potest esse procurator laici, *c. per venerabilē qui fil. sint leg. Pan. in d. c. sacerdotibus num. 2.*
Item immiscent se sæcularibus negotiis † 6
quando exercent causas sæculares ut judices quia

Quia clericus non potest esse justitiarius, vel
Generalis procurator jurisdictionum aut of-
ficialis, vel vicem gerens alicuius principis
sæcularis, & monitus non desistens excom-
municatur, *c. sed nec & c. seq. h. t. c. de præsen-
tium* 16. *q.* 1. si sit incorrigibilis deponitur,
Pan. in d. c. sed nec n. 6. religiosus ultra depo-
sitionem detruditur in arctius monasteriũ,
d. c sed nec vers. fin. & ibi Pan. n. 6. Vnum ne-
gotium justitiæ exercendæ potest clericus
expedire ut delegatus principis sæcularis, et-
iam in causa criminali, *c. in Archiepiscopo de
rapt. Pan. in d. c. sed nec n.* 5. *& ibi Can. Host. in c.*
7 *clericis h. t.* Quando jurisdictio † sæcularis
est annexa dignitati quam obtinet, tunc
potest clericus eam per se exercere, dum-
modo per se non inferat pœnam mortis vel
membrorum detruncationem, aliis autem
delegare potest, metu irregularitatis cessan-
te, & idem si ipsam jurisdictionem habet ra-
tione patrimonii, *c. fin. h. t. in* 6. quod proce-
dit etiã in prælato religioso, c. *dilectus de off.
ord. c. auditis de præscr c. inter dilectos in princip.
de fid. Instrum.* exceptis Cisterciensibus, qui
ex prima regulæ institutione villas justitia-
rias, & tributarias tenere non possunt, *c. re-
colentes de stat. monach.* Tertio immiscent se
8 sæcularibus negotiis clerici quando † con-
ducunt possessiones à laicis nomine pro-
prio, *c.* 1. *§. conductores h. t. c.* 1. *& c. placuit* 21.
qu. 3. quia est quasi negotiatio, unde prohi-
betur militibus, *l. fin. C. de loc. & cond l. Mili-
tes & l. Militantes C. de re milit. lib.* 2. monachi
vero quãdo à laicis, vel clericis nomine suo
firmas habent, *c. secundũ h. t.* quas eis nomine
capituli causa necessitatis licitum est habe-
re, *gl. pen. in d c. secundum per c.* 1. *in fine h. t. &
ibi Can.* si conductori succedunt possunt in
conductione remanere, *arg. l. decurio ff. de de-
curionib. Ioan. Andr. in c.* 1. *post gl. in verb. con-
ductores hoc tit. & ibi Can.* Quarto, Archidia-
coni, plebani † habentes sub se capellas in 9
quibus instituuntur clerici perpetui, *c.* 1. *hoc
tit. in* 6. præpositi cantores, & alii clerici per-
sonatus, etiam nõ curatos, *gl. in c. fin. in verb.
presbyteros h. t.* habentes, necnon presbyteri
legibus aut physicæ seu medicinæ studentes,
dicuntur se immiscere negotiis sæcularibus,
c. fin. hoc tit. & nisi infra spatium duorum
mensium ab inceptione studii computandũ
destiterint, *Pan. in d. c. fin. n.* 8. *hoc tit.* ipso fa-
cto sententiam excommunicationis incur-
runt, *c fin. hoc tit.* Prædicti † vero omnes in- 10
stitutionibus imperialibus ad finem coad-
juvandi studia canonum, & casuum con-
scientiæ, *c.* 1. *de nov. oper. nunciat. & ibi gl. &
Can c. si in adiutorium* 10. *distinct. Gemin. in c.
cum ex eo n.* 9. *de elect. in* 6. *& ibi Can.* necnon
cæteri clerici sæculares, ac obtinentes paro-
chiales, quæ sub se non habent capellas pen-
dente termino, quo promoveri debent ad
sacerdotium, student legibus, atque medi-
cinæ, absque metu excommunicationis, *c.* 1.
hoc tit. Religiosi † post professionem exeun- 11
tes claustro ad audiendas leges, & physicam,
nisi intra duos menses ab exitu monasterii
hac de causa computandos, ad claustrum
redierint, sunt ipso jure excommunicati, &
in nulla causa, si patrocinium præstare vo-
luerint, audiuntur, reversi, † in choro, capi- 12
tulo, & mensa, & cæteris ultimi fratrum exi-
stunt, & (nisi forte ex misericordia sedis a-
postolicæ) totius † spem promotionis amit- 13
tunt, *c. non magnopere, & c. fin. hoc tit.* præfa-
tique omnes tam clerici sæculares, quam re-
ligiosi, tam à diœcesanis, & capitulis ipsorũ,
quam à cæteris Episcopis, in quorum diœ-
cesibus student, excommunicati, & præfa-
tis pœnis obnoxii publice nunciantur, *c. fin.
hoc tit.* Doctores sive magistri, † qui religio- 14
sos habitu suo dimisso leges, aut physicam
audientes scienter docere, aut in scholis
suis

suis præsumpserit retinere, similiter eo ipso
sunt sententia innodati, c. 2. hoc tit. in 6. Ab-
15 solui † possunt ab huiusmodi excommuni-
catione ab episcopo proprio tam in sua,
quam in aliena diœcesi, quia in ea absolu-
tione nulla requiritur causæ cognitio, sed est
jurisdictionis voluntariæ, ac ab episcopo, in
cuius diœcesi studuerunt quia ibi delique-
runt, & conditor canonis sibi absolutionem
non reservavit, Pan. in d. c. fin. n. xj. hoc tit. re-
ligiosis in absolutione mandari debet, ut re-
16 deant ad monasterium, rehabilitatio, † &
dispensatio reservantur sedi Apostolicæ, c.
non magnopere hoc tit. ideo à prædictis pro-
hibitis indultum, sive licentia audiendi le-
ges, seu physicam seu alterutram explanan-
di aliis, obtineri debet à sede apostolica, &
17 ita servat Romana Curia: licentia † legendi
restringitur per clausulam, non tamen pu-
blice; licentia studendi legibus restringitur
ad quinquennium, religiosis nunquam da-
tur licentia studendi legibus, Mandos. de sign.
grat. tit. audiendi leges licentia &c. vers. neces-
18 sario, & vers. seqq. Quinto, quando † tabel-
lionatus officium exercent, c. sicut te h. t. &
ibi Pan. nu. 5. & seqq. etiam abstinendo à cri-
minalibus, gl. in d. c. sicut te. sive constituti
sint in sacris, sive in minoribus ordinibus,
dummodo competenter sint beneficiati,
Zab. in d. c. sicut te in 2. oppos. Pan. n. 5. Io. And.
n. 7. Franc. Marc. q. 194. n. 4. & 5. part. 2. quia
hoc officium est vile, c. 2. de usur. in 6. l. non
aliter ff. de adopt. prohibitum decurionibus,
l. universos C. de decurion. &c. lib. 10. & genus
negociationis ideoque prohibentur clerici
illud exercere illud exercere, etiam in causis
ecclesiasticis, & spiritualibus coram judice
19 ecclesiastico, & speciale est †, ut in causa hæ-
resis possint officium tabellionatus exerce-
re, c. ut officium §. ad conscribendum de haeret. in
6. ac coram Papa, & in eius Curia, Pan. in d.
c. sicut te n. 6. circa fin. quod notarii qui sunt
in aula Papæ, vel Imperatoris, erant offi-
cium cum dignitate, Bald. in l. fori tui in fin.
C. de ad divers. iud. Ioan. de Plat. & alii in d. l. u-
niversos C. de decur. &c. vel coram Episcopo,
specul. in tit. de instr. ed. §. 8. restat ui dicere nu.
25. & seqq. Franc. Marc. qu. 194. n. 2. parte 2. d.
c. sicut, & ibi gloss. fin. & marg. complere pos-
sunt, & expedire veteres notas, & rogatio-
nes ante sacros ordines, vel emissam profes-
sionem receptas spec. de stat. mon. n. 32. vigesi-
mo sexto quærit. gl. in c. officium §. ad conscri-
bendum in verb. præmissa in fin. de haret. in 6.
arg. l. alienationes ff. famil. ercisc. & ibi post eam
Can. Boich. in c. sicut te h. tit. præterea instru-
menta post susceptos sacros ordines rogata
tenent, licet puniri debeant, Bart. in l. uni-
versos C. de decur. &c. lib. 10. Boich. in cap. sic-
ut te in princ. hoc tit. specul. de instr. edit. §. octa-
va restat. videre n. 29. An autem, & à †, quo 20
judice ecclesiastico, vel temporali, dari pos-
sit licentia constituto in sacris utendi officio
tabellionatus, vide Franc. quæst. 194. part.
2. Sexto quando clericus † dictat, scribit, 21
profert sententiam sanguinis, vel quic-
quam aliud exercet, per quod ad vindi-
ctam sanguinis tenditur, aut ubi exer-
cetur, interest, tempore sententiæ, aut
executionis, c. clericis c. sententiam hoc tit. in-
curritque irregularitatem, quando sequi-
tur mors, vel membri detruncatio, Pan. in d.
c. sententiam n. 5 & xj. & privatur honore,
& loco, Pan. in d. c. de clericis in principio, sed
non ex sola debilitatione membri, Pan. in d.
c. clericis num. 13. licet possit puniri pro eo,
quod exercuit artem sibi illicitam, gl. in
d. c. sententiam in verb. sangui-
nis in fin.

FINIS TERTII LIBRI DECRETALIVM.